II a 147

CAVTELE BARTHO. CEPOL.

PRAESTANTISSIMI IV
ris vtriusq; Luminis Domini Bartholo
mæi Cepollæ Veronẽsis varij Tra
ctatus Legum ſtudioſis vti-
liſſimi, materias quoti-
dianas & practica
biles lucidè
com-
plectentes: quos proxi-
mè ſequens pagella
ſeriatim comple-
ctitur.

1 5 3

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

13 18 B 58

Catalogus ſingulorum Tracta-
tuum huius excellentis operis.

¶ Tractatus de ſeruitutibus vrbanorum prædiorum.
¶ Tractatus ruſticorum prædiorum.
¶ Tractatus de vſucapione pro emptore, pro dona-
to, pro ſuo, pro ſoluto, pro legato, ꝓ derelicto, nunc
primum in lucem æditi; nuperrimeq́ cū perutilibus
ſummariis impreſſi.
¶ Tractatus de ſimulatione contractuū, emptionum,
ac venditionum, reuenditionum, & locationum.
¶ Repetitio. l. ſi fugitiui. cum auten. ſed nouo iure. ſi-
tuatis in codice titulo de ſeruis fugitiuis.
¶ Tractatus celeberrimus cautellarum omnibus Iu-
riſconſultis, & præcipue praxi vtētibus ſumme ne-
ceſſarius.
¶ Tractatus cautellarum vltra dominum Bartholo-
meum Cepollam. d. Thome Ferratii de Brixia.
¶ Tractatus Ioannis Thierri lingoneñ. materiam fu-
ge laconice continens.
¶ Conſilium Signoroli de homodeis.

¶ Nouiſſime adamuſſim caſtigati. Adiunctis in cu-
iuſcunq́ ca. principio elegātiſſimis Summariis do-
mini Luce Panetii Canonici olchinenſis artium &
legum profeſſoris. Necnō ampliſſimis repertoriis.
quæ omnia rectiſſime demonſtrant.

¶ Repertorium primum abſo‑lutiſſimū.J.U.luminis ac monarche.d. Bartho.Cepolle Veroñ.ſup inſignibus tractatib⁹ de ſer.ruſt ⁊ vrba.pre.nouiter editum per.d.Luchā panetiū canonicū olchinenſem artium.et.ll.profeſſorem fe liciter incipit.

¶ De ſeruitute perſonali. Rub. Capi.j. fo.j.

Seruitus perſonalis que dicatur. nu.1.fo.j.
Seruitus quo iure introducta fuerit. nu.2.fo.j.
Seruit⁹ ꝓpter peccatum ortū habuit. nu.3.fo.ij.
Bello capti inter chriſtianos ſerui non efficiuntur capientiū.nu.4.fo.ij.

¶ De ſeruitute reali. Rub.Capi.ij.fo.ij.

Seruitus realis que dicatur.nu.1.fo.ij.
Predij nomen immobilia tātū complectiť. nu.2.fo.ij.
Seruitutis realis diffinitio quenam ſit.numero.3.fo.ij.
Seruitus quedā qualitas eſt nō autē ſubſtantia.nu.4.fo.ij.
Seruitutes reales vel ꝑdiales qħ ſint:quo cognoſcatur.nu.5.fo.iij.
Actio pſonalis fundū nō ſequiť.nu.6.fo.iij.
Conceſſionis verba quādo ſonant in ius q̄ ſeruitus eliciatur.nu.7.fo.iij.
Cōceſſio que in ius ſonat:qħ eſt reſpectu incerti:ſed certificādi per eū cui fit:qualis ſeruitus colligatur.nu.8.fo.iij.
Colligere pomū ex arbore mea:vel ex ciſterna mea aquā haurire:an ſeruit⁹ perſonalis eſſe dicať.nu.9.fo.iij.
Iuriſditio ⁊ multa alia incorporalia:q̄ perſone ⁊ nō rei debentur: ad heredē tranſeunt.nu.10.fo.iij.
Intelligere an aliqua ſeruit⁹ ſit realis vł pſonalis:q̄ vtilitates ſequanť. nu.11.fo.e.
Actio cōfeſſoria dať ꝯ quēlibet ipedientē vel turbātē:vbi ſeruit⁹ exiſtat.nu.12.fo.eo.
Seruit⁹ realis actiue ⁊ paſſiue ad heredes transfertur.nu.13.fo.iij.

¶ De ſeruitutibus mixtis. Rub. Capi.iij. fo.iiij.

Seruitutes mixte q̄ dicanť.nu.1.foľ.iiij.
Seruitutis mixte ſpecies q̄t ſint.nu.2.fo.5.

¶ De prima ſeruitute mixta vez de ſeruitute vſufru.Rub.Cap.iiij.fo.v.

Uſufructus formalis ⁊ caſualis q̄ dicātur. nu.1.fo.v.
Uſufructus q̄d ⁊ quotuplex ſit.nu.2.fo.v.
Dñium quotuplex eſſe dicať.nu.3.fo.v.
Fundus ad vſumfructū vel ad vſufructuādum ſi alicui relinquatur: an tunc vſufructus: vel ꝓprietas relicta videatur. nu.4.fo.v.
Domus vel fundus in gaudimētū ſi alicui legeť:an ipſa ꝓprietas relicta videatur. nu.5.fo.v.
Maritus ſi reliquerit vxorē dominā ⁊ vſufructuariā:ſicut cōiter fieri ſoleť:an proprietas vel vſufructus:vel alimenta relicta videantur.nu.6.fo.v.
Legatū vſufructus a legato redditus nunquid differat.nu.7.fo.vj.
Legatum fructuū annuorū talis fundi:vel legatū fructuū eiuſdē fundi in quo differant.nu.8.fo.vj.
Legato vel cōceſſione vſufructus quid veniat.nu.9.fo.vj.
Uſūfructū formalē alicui⁹ fūdi ſi q̄ſpiā emerit:⁊ poſtea ſterilitas ꝯtingat:an mercedis remiſſionē petere poſſit.nu.10.fo.vj.
Uſufructus vel vſus legatus quanto tempore duret.nu.11.fo.vj.

¶ De ſecūda ſpecie ſeruitutis mixte de ſeruitute vſus.Rub.Capi.v.foľ.vj.

Uſus diffinitio quenā ꝓprie ſit.nu.1.foľ.vj.
Uſus quotuplex exiſtat.nu.2.fo.vj.
Uſus quot modis capiať.nu.3.fo.vj.
Uſus inquantū ſeruitus eſt:quid in ſe cōtineat.nu.4.fo.vj.
Uſus domus vel edium in ſpecie q̄d cōprehendat.nu.5.fo.vij.
Uſus edium:habitatiōis:fundi:ſeruitutis: pecoris:boum:armenti ⁊ equi q̄d ſint remiſſiue.nu.6.fo.vij.

¶ De tertia ſpecie ſuitutis mixte vez de ſeruitute habitatoris. Ru.Ca.vj.fo.vij.

Habitatio ab vſufru.⁊ q̄ differat.nu.1.fo.eo.
Legauerit ⁊ promiſerit ſi quiſpiā alicui habitationem:an proprietatem relinquere videatur.num.2.fo.vij.

Digitized by Google

mus ad habitandum:vel pro ſua habitatione ſi alicui legetur:vel etiam alimēta:quid iuris.nu.3.fo.vij.
Domus cōmoditas multis modis legari vel concedi poteſt.nu.4.fo.vij.
Teſtator ſi vxori domus habitationē reliq̄rit:ƺ q̄ nō liquet cū plures domos hēat de qua ſenſiſſe videat.nu.5.fo.viij.
Teſtator ſi domus ſue habitationē vel vſufructū vxori reliquerit:deinde eodē teſtamento eādem domū alteri legauerit:an ex hoc legato vſufruct⁹ vel habitatio eidem vxori adempta videat.nu.6.fo.eo.
Teſtator ſi dixerit:relinquo vxori mee habitationē in domo cū filiis ſuis:nunq̄d talis ex tacita defuncti voluntate etiā alimenta habere debeat.nu.7.fo.eo.
¶ De ſeruitute miniſteriū ſeu operaꝝ an ſit realis vel pſonalis. Rub. Cap.ij.fo.viij.
Quoddā q̄d ē:q̄ȝ i facto ꝯſiſtit.nu.4.fo.viij.
Opera ſeu miniſteriū ſeruoꝝ qualiter ꝛ in quibus cōſtituatur:ꝛ qualiter reſtituātur et amittantur:remiſſiue.nu.2.fo.eo.
¶ De quibuſdā obligationibus an ille dicant ſeruitutes. Rub. Cap.viij.fo.viij.
Conſtituat ſi quiſpiā mihi:q̄ȝ in fundo ſuo oi anno vnum frumēti ſtarium recipiā: vel vnū pomū in viridario:an hmōi ſeruitutes dicantur.nu.1.fo.viij.
Promiſerit ſi quiſpiā mihi ſeruitutē pecoris appellendi ad fontes cauſa agri mei ſtercorādi: an hoc ſeruitus eſſe dicatur nu.2.fo.viij.ꝛ.ix.
Promiſerit ſi quiſpiā alicui ſeruitutē de coquendo panē in furno ſuo pro tota eius familia:an hoc etiam ſeruitus dicatur. nu.3.fo.ix.
Promiſerit ſi aliquis alicui:ꝙ per pontem ſuum ſine gabella tranſire poſſet: ſicuti promiſere Veneti⁹ placentinis: an hoc ſeruitus dicatur.nu.4.fo.ix.
Pedagiū colligere an ſeruitus debitaȝ colligenti exiſtat.nu.5.fo.ix.
¶ De ſeruitu.nominatis ꝛ innominatis. Rub.Cap.ix.fo.ix.
Seruitutes vrbane ꝛ ruſtice,que dicantur. nu.1.fol.ix.
Seruitutes innoīate quenā ſint.nu.2.fo.e.
Seruitutes noīate q̄ appellant.nu.3.fo.eo.
¶ De ſeruitutibus diuiduis ꝛ indiuiduis. Rubrica.Cap.x.fo.ix.
Seruitus vſufructus diuidua eſt:cetere autem indiuidue.nu.1.fo.ix.
Ea que facti ſunt:diuiſionem non recipiūt. nu.2.fo.eo.
¶ De ſeruitutib⁹ vrbanis ꝛ ruſticis:ꝛ que dicantur etiam ſeruitutes vrbane. Rub. Cap.xj. fo.ix.
Seruitutes vrbane:ꝛ ruſtice quare dicant. nu.1.fo.x.
Predia vrbana vel ruſtica que nominent. nu.2.fo.x.
Stabulum an predium vrbanum dicatur. nu.3.fo.x.
Hortus an predium vrbanum vel ruſticuȝ appelletur.nu.4.fo.x.
Horreum an predium vrbanū denominet. nu.5.fo.x.
Capannea an predium vrbanum vocetur. nu.6.fo.x.
Nauis an pdiū vrbanū exiſtat.nu.7.fo.x.
Molendinū an pdiū vrbanū ſit.nu.8.fo.eo.
Area an predium vrbanum dici poſſit.nume.9.fo.x.
Seruitus vrbana qualis ſit,quo noſcatur. nu.10.fo.x.
Habeam ſi ius eundi per fundum tuuȝ ad domum meam:an hoc ſeruitus vrbana eſſe dicatur.nu.11.fo.x.
¶ De ſeruitutibus realibus ꝛ predialibus et in quo ſimul conueniāt:ꝛ que ſit earū natura. Rub. Cap.xij. fo.x.
Natura oīm ſeruitutū quenā ſit.nu.1.fo.xj.
Aqua cadens in curte tua naturaliter ſi p ſe ad curtē meā currat:an licitū ſit mihi aliquid facere p q̄ȝ aque decurſus impediatur.nu.2.fo.xj.
Promittens ſolā patientiā:aut per alia verba ſeruitutē pmittens:nō vr̄ ſuitutē cōſtituere:ſȝ pſonalr̄ obligare.nu.3.fol.xj.
Seruitus in bonis noſtris nō eſt:nec extra bona.nu.4.fo.xj.
Seruitus nunq̄d locari poſſit.nu.5.fo.eod.
¶ In quo conſiſtat ſeruitus ſeu ius ſeruitutis. Rub. Cap.xiij. fo.xj.
Legem ſi fundū tuū ſeruientē:liberationeȝ legare nō videor.nu.1.fo.xij.
Seruitus ex parte fundi ſeruiētis in patiētia eſt.nu.2.fo.xij.
¶ Qui poſſit conſtituere ſeruitutes reales. Rub. Cap.xiiij. fo.xij.
Dñs qui nō eſt verus ſed quaſi: ſicut ē bo-

Digitized by Google

ne fidei emptor: an p̄dio alieno per ipm̄ bonafide empto ſeruitutē imponere valeat.nu.1.fo.xij.
Dominiū qui vtile habet:ſicut eſt emphiteota:vel liuellarius:an ſeruitutem imponere poſſit.nu.2.fo.xij.
Uaſallus qui vtile dn̄ium in fundo habet: an huiuſmodi fundo feudali ſeruitutē imponere valeat.nu.3.fo.xij.
Superficiarius an fundo ſuperficiario ſeruitutem imponere poſſit.nu.4.fo.xij.
Dn̄s directus an fundo ſuo ſeruitutē imponere valeat.nu.5.fo.xij.
Heres rei legate an ſeruitutem imponere poſſit.nu.6.fo.xij.
Dn̄s fundi qui ipſum alteri a fiſco obligauit:puta ſi pecunia certo tpe ſoluta non ſit:an vendi valeat.nu.7.fo.xiij.
Dn̄s fundi in quo alius vſumfructū habet an illi fundo ſeruitutem imponere poſſit.nu.8.fo.xiij.
Fundo ſuo,an quiſpiam ſeruitutē imponere valeat:in quo alius habet ſeruitutē realē in ipſius tn̄ preiudiciū.nu.9.f.xiij.
Maritus an fundo dotali ſeruitutē imponere valeat.nu.10.fo.xiij.
Uſufructuarius an in fundo in q̄ vſufructū hʒ ſeruitutē iponere poſſit.nu.11.fo.xiij.
Ius inferendi in ſepulchrū qui habet:an ipſi ſepulchro ſeruitutem imponere valeat.nu.12.fo.xiij.
Dn̄s qui adhuc nō eſt:vel quaſi:ſed de p̄ximo:vel cōtinuo futurus eſt:an ſeruitutem imponere poſſit.nu.13.fo.xiij.
Imperator ſeu princeps vel ſenatus priuato concedere poteſt per viam publicam aquam ducere:ſine tn̄ vicinorū incōmodo.nu.14.ꝛ.15.fo.xiij.
Seruitutē habēs alteri eam cōcedere non pōt:niſi hoc ei ꝑmiſſum eēt.nu.16.fo.eo.
Conceſſiſti ſi aquam titio que in fundo tuo oritur:vt eā ad fundū ſuū ducere poſſit an poſtea eandem mihi concedere valeas.nu.17.fo.xiiij.
Princeps in mari ſeruitutem imponere poteſt.nu.18.fo.xiiij.
¶ Qui poſſunt acquirere ſeruitutē:ſeu quibus poſſint ſeruitutes concedi. Rubri. Cap̄.xv.fo.eo.
Seruitutē alicui fundo q̄ imponere poſſūt an eidē etiā acq̄rere valeāt.nu.1.fo.eo.
Predio cōi an vnus ex ſociis ſeruitutē legare valeat.nu.2.fo.xiiij.
¶ In quib⁹ reb⁹ poſſit ſeruitus cōſtitui. Rubrica.Cap̄.xvj.fo.xiiij. 15
Seruit⁹ an nedū i toto fundo:ſʒ i ſolo tm̄ vl̄ in ſupficie tm̄ cōſtitui poſſit.nu.1.fo.eo.
Edificio an nedū p̄nti:ſed etiā futuro ſeruitus īponi vel acquiri poſſit.nu.2.fo.eo.
Mari per priuatum an ſeruitus imponi valeat.nu.3.fo.eo.
Gulfus ſiue mare adriaticum cur Uenetorum eſſe dicatur.nu.4.fo.eo.
Seruitus in re propria vel cōmuni an imponi valeat.nu.5.fo.xiiij.
¶ Que ſint neceſſaria vt ſuit⁹ ꝯſtituat̄:ꝛ ei q̄ſi poſſeſſio acq̄rat̄. Rub.Cap̄.xvij.f.xv. 16
Seruitus neq̄ ad tp̄s:neq̄ ex tpe:neq̄ ſub conditione:neq̄ ad certam conditionē conſtitui poteſt.nu.1.fo.xv.
Quaſi poſſeſſio ſeruitutis vt acquirat̄: duo principaliter requiruntur.nu.2.fo.xv.
¶ Que impediunt ſeruitutem conſtituendam. Rub.Cap̄.xviij.fo.xvj. 17
Locus ſacer ꝛ religioſus ſeruitutem impedit.nu.1.fo.xv.
Differentia inter ſeruitutes ruſticas ꝛ vrbanas in quibus conſiſtat.nu.2.fo.xv.
Loc⁹ medi⁹ an ſuitutes īpediat.nu.3.f.xvj.
Quō/ꝛ q̄lr/ꝛ q̄n ꝯſtituat̄/ꝛ acq̄rat̄:ꝛ retineatur ſuit⁹:ꝛ q̄ ſuitutes dicāt̄ hr̄e cāʒ ꝑpetuā:ſeu ꝯtinuā:q̄ſi cōtinuā: ſeu q̄ſi ꝑpetuā:ꝛ q̄ cām diſcōtinuā:ꝛ q̄to tpe hmōi ſuitutes p̄ſcribūt̄. Rub.Cap̄.xix.fo.xvj.
Seruit⁹ pactionib⁹:ſtipulationib⁹:teſtamētis:ꝛ ꝯctibus conſtituitur.nu.1.fo.xvj.
Seruitutes mltiplices ſūt:ꝛ q̄ ſint ſuitutes hn̄tes cāʒ ꝯtinuā:et q̄ſi ꝯtinuā.nu.2.f.e.
Seruitutes habentes cauſam diſcōtinuā que ſint.nu.3.fo.eo.
Seruitutes qb⁹ p̄ſcribit̄.x.ann. inter p̄ntes et.xx.iter abſentes:q̄ dicant̄.nu.4.f.eo.
Tp̄s cui⁹ nō extet mēoria in ꝯriū qd dicat̄: et qūo ꝓbetur:remiſſiue.nu.5.fo.xvj.
Poſſeſſio.c.an.qūo ꝓbet̄:rmiſſiue.n.6.f.xvij
Uēditio nō ꝓbaret̄:ēt ſi poſſideret̄ res alicuius:vl̄ vſufruct⁹ ei⁹:eo ſciente ꝛ patiēte.
Poſitio allegantı titulū:q̄ titulū nō habuerit fieri poteſt.nu.8.fo.xvij.
Negatiua qūo ꝓbet̄:remiſſiue.nu.9.fo.eo.
Res dicūtur poſſideri quando cauſam cōtinuam habent.nu.10.fo.xviij.

Digitized by Google

¶ Quot ſint neceſſaria ad inducẽdam preſcriptionẽ in ſeruitutibus hñtibus cãm continuã vel quaſi:an requiraſ titulus et bona fides:ꝛ an de iure inter iuscano nicũ ꝛ ciuile ſit differẽtia in ꝑſcriptionibus:ꝛ an ſeruitus poſſit cõſtitui ſub cõditione ꝛ duplici cõditione vel extincta et inceptiua. Rub.Cap̄.xx.fo.xviij.
Seruitutis ad preſcriptionem quot neceſſaria ſint.nu.1.fo.xviij.
Bonafides in preſcriptionibꝰ an preſumatur.nu.2.fo.eo.
Bonafides in quibus caſibus allegari debeat.nu.3.fo.eo.
Bonafides an in libertate ꝑſcribẽda requiratur.nu.4.fo.xix.
Preſcriptione quomodo ſciẽtia ꝛ patientia aduerſarij requiratur.nu.5.fo.xix.
Seruitutibꝰ in preſcribẽdis an titulus requiratur.nu.6.fo.eo.
Preſcriptio contra eccleſiam omnino titulum requirit.nu.7.fo.eo.
Seruitutũ ꝛ iuriũ incorporaliũ in preſumptione ſeptem requiruntur.nu.8.fo.xx.
Interruptio naturalis longiſſimi temporis in iuribus incorporalibꝰ preſcriptionez impedit.nu.9.fo.xx.
Seruitutes non conſtituntur: vt aliquid in tuo facias.nu.10.fo.xx.
Preſcriptio quãdoq; plus poteſt ꝙ pactũ.nu.11.fo.xxj.
Ire per ciuitates ꝛ domos alienas licitum non eſt.nu.12.fo.xxj.
Seruitutes reales ꝛ prediales ipſo iure nõ recipiunt certum tempus ex parte ante ad originem impediendam:ſed cõditionem.nu.13.fo.xxj.
In iure corporali quõ quis tradere teneatur.nu.14.fo.xxj.
¶ Quando ſeruitus acquiratur. Rub. Cap̄.xxj.fo.xxj.
Promiſſiõe an ſeruitus acq̃raſ.nu.1.fo.eo.
Dominiũ rei corporalis:ꝛ quaſi dominiuz rei incorporalis ipſo iure eodem modo tranſeunt.nu.2.fo.xxj.
¶ Quõ/qualiter/ꝛ qñ/ꝛ per quem ſeruitus retineatur. Rub.Cap̄.xxij.fo.xxij.
Seruitus an pro parte acquiri vel retineri poſſit.nu.1.fo.xxij.
Seruitutẽ fundo cõi an vnus ex ſocijs acq̃rere vel retinere poſſit.nu.2.fo.xxij.
Ciuitas vel caſtellũ qđ hȝ merũ imperiũ:ſi occupetur a tyranno:ipſe retinet ſuam quaſi poſſeſſionez imperij:ſeu iuriſditionem.nu.3.fo.xxij.
Aqua ꝑ ſeipſam fluens an ꝑſcriptionẽ: vel ꝯſuetudinẽ inducere valeat.nu.4.f.eo.
¶ Qualiter quis vti debeat ſeruitute. Rub.Cap̄.xxiij.fo.eo.
Via ſi cui ſimplici vſu ꝯcedatur:an ꝑ quãcunq; fundi partẽ:quo voluerit: vel per totum fundum ire poſſit.nu.1.fo.xxij.
Hoĩbus armoꝝ:vel alijs ſi per vnũ territoriũ:vel aliũ comitatũ tranſitus ꝯcedaſ: ipſi debent tranſire per partẽ concedenti minus damnoſam.nu.2.fo.eo.
Seruitus ſimplex ſi in fundo debeatur: ad quẽ ſpectat:in qua parte ſeruitutes habere debeat.nu.3.fo.xxij.
Electio ſeruitutis qñ faciẽda eſt: ad quem ipſa electio ſpectet:an ſcȝ illi q̃ dȝ ſeruitutẽ:vł illi cui ſeruitꝰ debeſ.nu.4.fo.eo.
Uerba debent interpretari ꝓ eo:in cuiꝰ fauorem apponuntur.nu.5.fo.xxiij.
Seruitus cui debetur:an in predio ſeruiente edificare licitum ſit.nu.6.fo.xxiij.
Cõſtitutione ſimplici ſuitutis eundi abſq; alia expreſſione an licentia faciendi ſcalas conceſſa videatur.nu.7.fo.xxiij.
Edificãdũ ſi ſit in ꝑdio ſeruitutẽ debẽte:cuius expenſis edificandũ ſit.nu.8.fo.eo.
Locũ ſuiẽtẽ an reficere licitũ ſit.nu.9.f.eo.
Statuti forma ſi licitũ ſit ad vidictã aliquẽ occidere:an etiã ſit licitũ amicos cõgregare:qui ipſum adiuuent.nu.10.fo.eo.
Occidere aliquem ſi alicui licitum ſit:an ſit licitũ etiã alteri demãdari.nu.11.fo.eo.
Refectio:vel depreſſio:aut leuatio ſeruitutis cuiꝰ expẽſis fieri debeat.nu.12.fo.eo.
¶ Quando/ꝛ qualiter/ꝛ quomõ ſeruitutes amittantur. Rub.Cap̄.xxiiij.fo.xxiij.
Res ꝓpria nemini ſeruit.nu.1.fo.xxiiij.
Seruitꝰ an extinguaſ qñ vnus fundus ſeruiẽs vni vel oĩbꝰ ſocijs predij dñantis: omnibus ſocijs:vel vni particulari acquiritur.nu.2.fo.xxiiij.
Emphiteota:vel vaſallus ſi fundo emphiteotico:vel feudatario ſuitutẽ impoſuerit:ꝛ poſtea emphiteoſis:vł fundũ finiatur:ſuitutis ipoſitio extinguiſ.nu.3.f.e.
Preſcriptione ſcȝ nõ vtẽdo regulariter ſeruitutes amittuntur.nu.4.fo.xxiiij.

Digitized by Google

Decimarũ in preſcriptione:ꝛ in aliis rebus eccleſiaſticis an temporũ duplicatio de quibus in iure:locũ hẽat.nu.5.fo.xxiiij.
Preſcriptio ſeruitutiſ an ꝯ ignorãtes ſe ius ſeruitutis habere currere habeat.numero.6.fo.xxiiij.ꝛ.xxv.
Jus canonicũ ꝛ ciuile quoad preſcriptionẽ an differant.nu.7.fo.xxv.
Accuſatio vel reqſitio de crimine ſi fiat:qd certo die:vel loco cõmiſſum dr:ſi de alio die:vel loco ꝓbetur:nunquid ad condẽnationem ſufficiat.nu.8.fo.xxv.
Actione iniuriarum ſi agam.q2 percuſſiſti me in facie cum pugno:ꝛ de percuſſione in ſpatulis ꝓbetur:an abſolutio ſeq̃ debeat.numero.9.fo.xxv.
Jnquiſitio:vel accuſatio cũ ſanguinis effuſione ſi ꝓbata fuerit:ꝛ ſimplex ꝑcuſſio ꝓbata ſit:an condemnatio de ſimplici percuſſione ſequi debeat.nu.10.fo.xxv.
Via ſi alicubi occupata reperiatur:ita qd ꝑ eam tranſiri nõ poſſit:an ſine pena ꝑ vicini fundum iri poſſit.nu.11.fo.xxvj.
¶De ſpeciebus ſeruitutum vrbanorum. Rub. Cap.xxv. fo.xxvj
Species ſeruitutũ vrbanorum prediorum quot ſint.nume.1.fo.eo.
Seruitus non eſt:vbi quis nihil concedit: aut permittit in ſuo exceptis caſib⁹ a legibus conſtitutis.nu.2.fo.eodem.
¶De ſeruitutibus altius tollendi ꝛ officiẽdi luminib⁹ vicini. Rub.Ca.xxvj.fo.eo.
Seruitutes vrbane quedam ſunt affirmatiue:quedam negatiue:ruſtice autez oẽs affirmatiue ſũt:vt ire:agere ꝛc.nu.1.f.e.
Domum multum delectabilem nõ habere: vel vt vicinus ſuã altius eleuet:qũo noſtra interſit.nu.2.fo.xxvj.
Jura prediorũ nõ ſolum ſeruitutes exiſtũt ſed etiam libertates.nu.3.fo.xxvij.
¶De ſeruitutibus altius non tollendi. Rub. Cap.xxvij.fo.xxvij.
Seruitutẽ altius nõ tollẽdi ille q̃ dz:an poſſit ſaltẽ altius edificare.nu.1.fo.xxvij.
Seruitutẽ altius nõ tollẽdi ille q̃ debet:an ſupra eam latitudinem arborem vel edificiũ habere poſſit.nu.2.fo.eo.
Seruitutẽ altius nõ tollẽdi ſi mihi debeas cũ hac conditione:ne luminibus meis officiat:qũo hec v̾ba itelligunt.nu.3.f.e.
Seruitus altius non tollendi an requirat: q⁹ ſemp ꝑ vicinũ imponat.nu.4.f.xxvij.
Statutũ loquens q⁹ null⁹ poſſit altius eleuare ſeu tollere edificiũ ſuũ:ſi ꝑ illud vicini luminib⁹ noceat:an forenſem liget: cuius eſt dom⁹ q̃ alti⁹ tolli dz.nu.5.f.eo.
¶De ſeruitute ſtillicidij auertendi:ꝛ ſtillicidij ſi a uertẽdi. Rub.Ca.xxviij.fo.xxviij.
Stillicidium quid ſit.nu.1.fo.xxviij.
Aquam ex ſuo ſtillicidio ſupra ſtillicidiũ vel aream vicini an quis regulariter diuertere poſſit.nu.2.fo.xxviij.
Aqua ſtillicidij vicini ſi iure ſeruitutis cadat ſupra domũ meã:vel areã ꝑ tegulas q̃ vulgariter cuppi nũcupant an facere poſſim:q⁹ cadat ꝑ viaz vnius canalis:lignei:vel lapidei:vel etiã canalis exiſtentis ſuper ipſis cuppis.nu.3.fo.eo.
Vicinus meus ſi ſuper areã meã vel tectuz domus mee per duos pedes ſeruitutem habeat:an vltra producere:ſeu extendere poſſit.numero.4.fo.eodem.
Stillicidij ſ̾uitutẽ acquiſitã hñs:an poſſit altius tollere:vel eleuare:vel deprimere murũ:vel edificiũ ſup quo hz ſtillicidiũ cadẽs ſup domũ:vl areã meã.nu.5.fo.e.
Stillicidij ſeruitutẽ ſibi debitã ſi quis hẽat: et ſublatũ fuerit edificiuz:ſiue corruerit: ex quo ſtillicidiũ cadit:an per hoc ſtillicidij ſeruitus cum effectu in totum extincta intelligatur.nu.6.fo.xxix.
Seruitutẽ ſtillicidij auertẽdi in areã meaz ſi vicinus meus habeat:qd ſtillicidiũ ſuper aream meã per duos pedes ꝓtenditur:an ego in area edificare poſſim: vbi ſtillicidiũ caſſitare ceperit.nu.7.fo.xxix.
Stillicidium cui debetur ſeruitus auertendi in vicini areaz:ſi ꝓtẽdatur vltra parietem ſupra vicini aream per mediũ pedem:et caſſitatet in aream vicini etiaz per medium pedem:vel circa:an vicin⁹ poſſit edificare in illa area vſq; ad illum locum vbi caſſitat:ꝛ ſic vſq; ad medium pedem prope murum domini predij dominantis.nu.8.fo.xxx.
Vicinus meus ſi habeat ſtillicidiũ domus ſue cadens in fundo:vel horto meo: vel in area extra murum domus ſue: verbi cauſa per duos pedes:an fundus vel area catenus quatenus ſtillicidij rigor ſe protendat:ſit vicini: vel mei.numero 9.folio.xxx.

Digitized by Google

Stillicidium antiquũ habens ſupra areã: vel domũ meam:in dubio an iure ſeruitutis:vel dñij habere preſumitur:et eo qđ inferius pro ſtillicidij rigore ſuũ dicatur.nu.10.fo.xxx.

Domus tua ſi domui mee duas ſeruitutes debeat:vna ne altius tollat:alia ne ſtillicidiũ edificiorum meorum recipere debeat:et tibi cõceſſero ius etiã inuito me alti9 tollere edificia tua:et ſic remiſerim tibi ſeruitutẽ altius nõ tollẽdi:an per hoc tibi cõceſſiſſe videar:vt poſſis tollere quãtũcũq; vis:ita qđ etiã ſtillicidia mea recipere nõ tenearis.nu.11.fo.xxx.et.xxxj.

¶De ſeruitutibus ſtillicidij nõ auertendi. Rub. Ca.xxix.fo.xxxj.

Stillicidij auertẽdi ſeruitus quõ intelligatur.nu.1.fo.xxxj.

Stillicidium ſi in aliqua parte fractũ eſſet puta eius canale:per qđ aqua ducitur: vel tegule rupte eſſent:quis reficere teneat:et cuius expenſis.nu.2.fo.eod.

¶De ſeruitute tigni immittendi. Rubri. Cap.xxx.fo.xxxj.

Tigni appellatiõe qđ veniat.nu.1.fo.xxxij.

Tignũ in vicini fundo immittere an licitũ ſit.nume.2.fo.xxxj.

Tignum ſi per aliquem in fundo meo: et ſic alieno imittat:an illud ppria autoritate tollere:vel incidere poſſim.nu.3.fo.eo.

Tigna an quis in muro vel pariete cõi immittere poſſit.nu.4.fo.eo.

Murũ ſeu parietem proprium ſi quis iuxta edes:vel domũ ſui vicini habeat:et paſſus fuerit qđ vicinus poſuerit in eo muro aliqua tigna tacite: et nihil dicendo: vel dicendo:concedo quod hec tigna in muro meo immittere poſſis:an ille vicinus poterit me dño inuito alia noua tigna remittere.nu.5.fo.eo.

Tigna ſupponere vel ſubrogare an aliqs poſſit.nu.6.fo.xxxiij.

Vicin9 an poſſit imittere tigna in alteri9 vicini muro tangẽdo ipſum murũ:vel an poſſit imponere nõ tangẽdo murũ alienum:ſed ptendẽdo ſupra locũ alienũ:vl cõem vel publicũ.nu.7.fo.eo.

Tigna imiſſa i muro meo pprio vel cõi: ẽt vel in publico:vel etiã ptẽdẽtia i meo vl cõi:vel publico: an licitũ ſit autoritate ppria euellere:vel deſtruere.nu.8.fo.eo.

Edificatũ quicqđ eſt in meo:et per me poſſeſſo ſolo meo cedit.nu.9.fo.xxxiij.

Murus vel ſepes ſi fiat per extraneũ in fundo dñi:in quo ego ſeruitutẽ nõ habeã:et propter hoc ego illa ſeruitute vti impediar:an poſſim illum murũ rumpere et deponere:vel ſepem propria autoritate deſtruere.nu.10.fo.eo.

Perſona eccleſiaſtica vel etiam ſecularis ſi pro beneficiorum alicui eccleſie collatorum recognitione certũ annuum cenſum:vel hoſpitium ſibi reſeruauerit:et ipſo veniẽte non recipiatur:an domũ propria autoritate ingredi liceat:et intrandi cauſa hoſtia vel feneſtras domus rumpere. nume.11.fo.xxxv.

Ciuitatũ que ſuperiorem nõ recognoſcũt: vt eſt ciuitas Venetiarum et Florẽtie:ſi vna bona alterius occupauerit:illa per vim recuperare poteſt.nu.12.fo.eo.

Edificet ſi quiſpiam:vel immittat:vel protendat tignũ in alienũ:vel publicũ:qua actione coueniri poterit.nu.13.fo.eo.

¶De ſeruitute proijciendi. Rubri. Cap.xxxj.fo.xxxv.

Seruitus a predio dominante denominatur.nu.1.fo.xxxv.

Aquã de domo tua in curtem meã:vel ceſtra ſine aliqua ſeruitute an pijcere poſſis.nu.2.fo.eo.

Domus partem ſuperiorem habitans ſi aquã per ſolariũ ſuperi9 pijciat:q aqua ad inferiora deſcendat:an loci inferioris dñs conqueri poſſit:et etiam ne hoc fiat prohibere.nu.3.fo.xxxvj.

Lapidicina ſi cedat lapides in domo vel area ſua: et fragmẽta in vicini fundũ cadant:an hoc facere poſſit:vel ſibi prohiberi valeat.nu.4.fo.eo.

Seruitutẽ proijciẽdi in fundum vicinũ habens an ſtercus:vel vrinã fetidã:vl alia ſimilia pijcere poterit.nu.5.fo.eo.

Domus dominus ſuperior ſi pjciat aquã in fundũ vicini inferiorẽ:vbi de iure non poteſt:vel ſtercus aut vrinam:vbi haberet ſeruitutem:vel dominus inferior diuertit fumũ ad locũ dñi ſuperioris: vbi nõ poteſt:an actione iniuriarũ cõueniri poterit.nu.6.fo.xxxvj.

¶De ſeruitute protegendi. Rub. Cap.xxxij.fo.xxxvj.

Protegere qđ ſit:ꝛ qđ ꝓtectū.nu.1.fo.xxxvj.
Domū ſupra ſolū vicini habēs:an ſup ipm ſolum quicq̄ edificare poſſit:licet i ſolo non requieſcat.nu.2.fo.xxxvij.
Protectū an ſuper ſolum cōe facere liceat. numero.3.fo.eo.
Protectū qđ ſupra ſolum meum exiſtit: cuius ſit.nu.4.fo.eo.
Protectum an aliqs tenere poſſit:puta porticellum ſupra cū locū:quovulgo iter fieret:vel in quo conſiſteret.nu.5.fo.xxxvij.

¶ Ne proſpectui officiatur. Rub. Cap.xxxiij.fo.xxxvij.

Seruitꝰ ne ꝓſpectui officiaꝛ:duobꝰ modis capi pōt.ſ.in gñe ꝛ ſpecie.nu.1.fo.xxxvij.
Seruitꝰ ne proſpectui officiatur:in quo differat a ſeruitute:ne luminibus officiaꝛ. numero.2.fo.xxxvij.

¶ De ſeruitute proſpectus. Rub. Cap.xxxiiij.fo.xxxviij.

Habet qui minus:minus etiā offendi dꝫ:ꝛ hac ratione plus habet pauꝑ quā diues numero.1.fo.xxxviij.
Beneficiū q̄d ad ſuā collationē hꝫ:nō cadit i gñali expectātiū īpetratiōe.nu.2.fo.eo.
Seruitꝰ ꝓſpectꝰ an differat a ſeruitute ne proſpectui officiaꝛ.nu.3.fo.eo.
Uerba ne ꝓſpectui officiaꝛ futuri tpis ſunt/ que actū ꝓhibēdi reſpiciūt:ſeu ꝓſpectū impediēdi de futuro.nu.4.fo.eo.

¶ De ſeruitute luminum. Rubri. Cap.xxxv.fo.xxxviij.

Seruitꝰ luminū:et ſeruitꝰ ne luminibꝰ officiaꝛ quō differant.nu.1.fo.xxxviij.
Negatio totū negat:ſed affirmatio nō totū affirmat:ꝛ ideo plus negat negatio quā affirmatio affirmet.nu.2.fo.xxxix.
Seruitutis natura eſt:vt quis aliqđ faciat. numero.3.fo.eo.

De ſeruitute ne luminibus officiaꝛ. Rub. Cap.xxxvj. fo.xxxix.

Lumen quid ſignificet.nu.1.fo.xxxix.
Promiſit quiſpiā mihi ſeruitutē:ne luminibus meis officiaꝛ:ſed ante impoſitionē ſeruitutis exiſtēs in fine camere mee celū videre poterā:ꝛ ipſe vult altiꝰ edificare.ita qđ celū videre nō potero:niſi in camere medio exiſtens:vel prope feneſtrā an fieri poſſit.nu.2.fo.xl.
Differētia an ſit inter ſeruitutē altiꝰ nō tollēdi cū hac ꝯditiōe:ne luminibꝰ meis officiatur:ꝛ illā altiꝰ nō tollēdi:ꝛ nō officiēdi luminibus.nu.3.fo.xl.
Promiſit ſi qs mihi ſeruitutē: ne luminibꝰ meis officiatur:an poſſit plantare vel arbores ante feneſtras meas habere. numero.4.fo.eo.
Luminibꝰ qui teneꝛ nō officere:nihilominꝰ aliqđ edificare pōt ꝓpterl qđ ſol predio domināti auferaꝛ:dūmodo lumē aliter nō obſcuretur.nu.5.fo.eo.
Seruitutē q̄ debet:ne luminibꝰ officiatur: nō cogitur in eadē gratitudine lumina ſeruare:niſi ad gratitudinē locꝰ deputatus eſſet.nu.6.fo.eo.
Seruitutē qui debet:ne luminibꝰ officiatur non pōt plantando:ſeu edificando:aut aliter ſolē predio domināti auferre. numero.7.fo.eo.
Seruitutē debens ne luminibꝰ officiaꝛ:an poſſit deponere edificiū:vel arboris ramos:quo facto locꝰ quondam opacus ſole plenus eſſe incipiat.nu.8.fo.eo.
Seruitꝰ ne luminibꝰ officiaꝛ:an tam de preſentibꝰ q̄ꝫ de futuriꝭ intelligiaꝛ.nu.9.f.xlj.
Laborat ſi qſpiā edificādo ſup re cōi:ꝛ eius cuiꝰ luminibꝰ officit:an hoc poſſit obſcurādo lumina alteriꝰ domꝰ:que dicti ſui conſocij ꝓpue ſit.nu.10.fo.eo.
Pariete in cōi an vni ſocio facere feneſtram liceat ꝓ ipſo lumine acq̄rendo.n.11.f.eo.

De ſeruitute oneris ferendi. Rub. Cap.xxxvij.fo.xl.

Stabulū inferius nō domui cōiunctū an ruſticta ſeruitꝰ eſſe dicaꝛ.nu.1.fo.xlj.
Differētia inter eternū:ſempiternū:ꝛ ꝑpetuum quenā ſit.nu.2.fo.eo.
Jus ſeruitutis ꝑpetuū qđ dicaꝛ.nu.3.fo.eo.
Seruitutē qui dꝫ oneris ferēdi:vꝛ etiā aliās an ſuis expēſis reficere dbeat.n.4.f.xlij.
Cōceſſi ſi tibi areā: vt ibi domū edifices:in qua me cū ſocijs meis tranſeuntibꝰ recipere debeas:an ipa domo deſtructa quocunq̄ caſu:nouā reedificare tenearis. numero.5.fo.eo.
Paries vel colūna ſeruitutē debens ſi reſiciatur:ad quem edificiorū fulctura ſpectabit:ne corruat.nu.9.fo.eo.
Seruitutē ſi quis mihi debeat vt in ſuis parietibus trabē:ſeu tigna habeā:ꝑ q̄ ſolarium meum ſuſtineatur:an iſta ſeruitꝰ tignī immuneti:vel oneris ferendi eſſe di=

catur.nu.7.fo.xliij.

Domus ſi legetur: vel vendatur: an ſeruitus impoſita videatur: vt ſuſtineat onera pertinentia: que actu ipſo ſuſtinebat. nume.8.fo.eo.

¶ De ſeruitute itineris ſeu actus. Rub. Cap.xxxviij.fo.xliij.

Habeas ſi ſeruitutem eūdi ad domū tuam per caſtellū meū vel domū: vel curā: vel ſcalas meas: an ego de nocte ianuam claudere poſſim.nu.1.fo.xliij.

Diuiſio domus vel alterius fundi ſi inter plures facta fuerit: non videtur actum: qḋ vnus aditum per alterius partē habeat ſicut prius habebat: niſi hoc inter eos ſpecialiter conuentū ſit.nu 2.fo.eo.

Predium meū ſi tibi vēdidit: ad qḋ iri nō poterat niſi per aliud meū prediū: nō videt actū: vt illud tibi ſeruitutem debeat: niſi expreſſe dictū fuerit.nu.3.fo.eo.

Iter ſeu actus an ⁊ quō debeatur: et an talis ſeruitus ſit preſtandā ab herede: vſufructuario: vel legatario: vel econuerſo: et alijs etiam habentibus vtile dñium: vel directum.nu.4.fo.eo.

Differentia inter vſumfructū ⁊ proprietatē quenā ſit.nu.5.fo.eo.

Domos duas vnica cōtignatione cōtextas ſi quiſpiam habeat: ⁊ vnam vendidit: alteram ſibi retinuit: nō poterit emptor inuito vēditore retinere tigna: que requieſcunt in domo vendita: niſi forma ꝯtractus aliter ſe habeat.nu.6.fo.xliiij.

Heres eo caſu quo aditū preſtare teneatur an ipſi predio legato ſeruitus cōſtituta ſit: ita vt legatarius cōfeſſoriā cōtra impedientē intentare poſſit.nu.7.fo.eo.

¶ De ſolo ſeu area. Rubrica. Cap.xxxix.fo.xliiij.

Solo ſeu in area domū quis edificare pōt: vel aliud edificium altius ꝯſtruere etiā vſq₃ ad celum.nu.1.fo.xliiij.

Conſuetudo vel ſtatutum edificandi vſq₃ ad certam menſuram edificationem ſimpliciter ꝓhibere poteſt: et in multis etiā caſibus.nu.2.fo.eo.

Edificatio excellens nunqḋ ad vicini emulationem fieri preſumatur.nu.3.fo.xlv.

Pactum circa edificationem contrariū an valeat.nu.4.fo.eo.

Aree vſufructum dominus habens nunqḋ ibi edificare poſſit.nu.5.fo.xlvj.

Areā in cōmuni an quiſpiam edificare poſſit.nume.6.fo.eo.

Caſtella ſeu fortilicia nunquid in ſuo ſolo edificare licitum ſit: ⁊ maxime in confinibus territorij.nu.7.fo.eo.

Poſſeſſionē ſoli mei, ⁊ edificiū in eo per aliū facti an habeam.nu.8.fo.eo.

Guerre tempore ſi princeps locū meum fortificauerit: vt habiliter guerram faceret finita guerra ſi locum meum petā princeps aūt velit vt expenſas reficiā: quid iuris.nu.9.fo.eo.

¶ De pariete ſeu muro. Rubrica. Cap.xl.fo.xlvj.

Paries murus ⁊ maceries qḋ ſint: et in quo differant.nu.1.fo.xlvij.

Lex ſi.fini.regun.an habeat locū nō ſolum qn̄ edificat iuxta fundum vicini ruſticū: ſed etiam vrbanum.nu.2.fo.eo.

Vicinus ſi habeat ſtillicidium domus ſolū meū: puta per duos pedes: ⁊ ego murū in ſolo meo edificare velim: an a vicini muro per vnū pedem remotus ſtare debeam: an vero a loco in quo vicini ſtillicidium caſſitat.nu.3.fo.eo.

Paries ligneus intermedius vbi eſſet: an edificari poſſit etiā affigendo ipſum in via in ſuo in confinibus: nullo ſpacio dimiſſo: ad ſimilitudinem volentis ſepem et maceriem cōſtruere.nu.4.fo.xlvij.

Spacium quod relinquitur intermedium: an relinquentis vel vtriuſq₃ eſſe debeat. numero.5.fo.eo.

Vicinus in muro ſuo an oſtium facere poſſit per quod ad ſolum meum venire valeat.nume.6.fo.eo.

Murum vel domum iuxta domum vicini edificans: cuius ſtillicidium in medio caſſitat: an ſolum incruſtare teneatur: ⁊ aquam extra ducere: ita qḋ murus vicini non materia creſcat: ne damnum propter aque receptionem in dicto loco patiatur.nume.7.fo.xlvij.

Murus vel domus vicini iuxta areā meā ad hortū ſi reperiatur: an ſolo ſuo dimiſiſſe preſumatur.nu.8.fo.eo.

Domus due vel duo muri ſi reperiant: ⁊ in medio reperiatur ſolū dimiſſum per pedem vnū: aut duos: vel plures: ⁊ nō appareat quis edificādo dimiſerit: nec qa

primo edificauerit: an in dubio commune eſſe debeat. nu. 8. fo. xlvij.

Edificauerit ſi quiſpiam ſuper pariete alieno: quid iuris. nu. 10. fo. xlvij. ⁊ xlviij.

Murus cõmunis quis dicatur ⁊ quot modis. nu. 11. fo. xlviij.

Res ꝑ diuiſo duob⁹ modis capit̃. n. 12. f. eo.

Murus an ſit cõis inter vicinos: vel ꝓpri⁹ [illegible]ius tantum: qualiter cognoſcat̃. numero. 13. fo. eo.

Murarijs ⁊ alijs in arte peritis credẽdum eſt. nu. 14. fo. eo.

Anuli ferrei lapidibus infixi in quibus equi alligantur: ad ciuitatis ornatum ſunt. nu. 15. fo. xlviij. ⁊ xlix.

Inſignia vel arma in muro ſculpta qd probent. nu. 16. fo. xlix.

Tigna habẽs cũ aliquibus ſignis in muro: qui eſt inter ipſum ⁊ vicinum: an preſumatur habere ius ſeruitutis: vel cõmunionis. nu. 17. fo. eo.

Tigna alia vel ligna ſi in principio vel in fine muri fuerint ab vna parte tantū: an eo caſu quo per illa ſigna murus cõmunis vel ſeruitus cenſeretur intelligatur eſſe murus cõis in totum: vel ſeruit⁹ in toto muro impoſita: an vero in parte illa in qua ligna ſunt. nu. 18. fo. eo.

Muro in communi an ſocius edificare valeat. nu. 19. fo. xlix.

Edificiū ſuper pariete cedit parieti inferiori. nu. 20. fo. l.

Parieti cõi licet per vnū tantū ex ſocijs ſeruitus imponi non poſſit: bene tamẽ ipſi domui imponi poterit. nu. 21. fo. l.

Socius an murum communem cooperire poſſit. nu. 22. fo. eo.

Socius in muro communi an tignū immittere valeat. nu. 23. fo. eo.

Socius an cõem parietē poſſit imponere: vel reſtituere: vel reficere. nu. 24. fo. eo.

Soci⁹ in muro cõi an poſſit facere feneſtrā: vel factam claudere. nu. 25. fo. eo.

Murū cõem qñ quis altius tollere velit: vel in eo aliquid fabricare: cui⁹ expẽſis hoc facere debeat. nu. 26. fo. l.

Socius ſi primo ſup muro cõi edificauerit ipm altius ſuis expenſis tollendo: alius poſtea ſoci⁹ ſuper dicto muro vult iterū reedificare: vel in eo aliq̃d fabricare vel immittere: an teneat̃ ſoluere dimidiam illius muri primo eleuati per alium ſocium ſuis ſumptibus. nu. 27. fo. l.

Actio negotiorum geſtorum quo caſu competat. nu. 28. fo. lj.

Edificãs in ſolo alieno ſicut alterius ſumptus non repetit: ſi ſcienter edificauerit: ita etiã ſcienter muro cõmuni ſuperedificans. nu. 29. fo. eo.

Conſuetudo in edificijs faciẽdis attendenda eſt. nu. 30. fo. eo.

Socius ſi nõ vult altius murū cõem tollere niſi pro vna parte tñ: ⁊ murus ita eleuatus longior ſit: cuius ſumptib⁹ id facere teneatur. nu. 31. fo. lj.

Murus altius eleuatus ſi reperiatur: nec appareat quis edificauerit: ⁊ cuius expenſis: quid iuris. nu. 32. fo. lj.

Vicini duo ſi areas ꝯtiguas: vel hortos cõtiguos habeãt: ⁊ parietẽ in medio ꝓpter clauſurã fecerint: alter tñ vicin⁹ ex latere ſuo ſup cõi pariete edificare velit: quo edificio facto area vel hortus conuicini deterior fiat: ſed tñ ab vno latere aer: ſol et vẽtus liberi ad areã vicini remanent: quid iuris. nu. 33. fo. lij.

Paries q̃ i medio eſt: an cõis remaneat: ſi ex duab⁹ domib⁹ vna vẽdat̃. nu. 34. fo. eo.

¶ De ſtillicidio ſeu tecto. Rubri. Cap̃. xlj. fo. lij. 40

Stillicidiū ⁊ tectū an idẽ ſignificẽt. n. 1. f. lij.

Tecti ſeu ſtillicidij appellatione an veniat ſolū illud qḋ eſt de tegulis: puta cuppis: laſtis: an etiam veniat illud qḋ de plumbo exiſtit. nu. 2. fo. lij.

Stillicidiū ſiue tectū an vnicuiqꝫ licitū ſit ex pietẽ ꝑ libito volũtat' porrigeꝛ. n. 2. f. lij.

Stillicidio ſiue tecto an lumiaria facere licitum ſit. nu. 3. fo. liij.

Supra ſtillicidiū an ſit licitū edificare: verbi cauſa: ſolarium: ſicut Venetijs fit: hortulos: ſicut in catalonia: cruſtationeꝫ ſicut in ciuitate Neapolis. nu. 4. fo. liij.

Domū ꝟſus viã publicam ꝑ directū ſi quiſpiã habeat cū ſtillicidio caſſitãte ſupra ſolū publicū: ⁊ vicin⁹ habeat domū cõtiguã a latere depreſſiorẽ: ac ipſaꝫ altius eleuauerit ꝙ ſit alia dom⁹ ſui vicini: an facere poſſit: ꝙ aqua ſtillicidij ſui ſup vicini ſtillicidiū caſſitet: vel cõ. nu. 5. fo. liij.

Vſufructuarius ediū an ipſas altius tollere poſſit. nu. 6. fo. liij.

Domus vna ſi habeat plura ſolaria diuerſarũ perſonarũ:ita q̃ qñ pluit deſcendit aqua ad ſolariũ inferius:an poſſit cogere dñm ſuperiorem ad ipſum ſuis ſumptibus reficiendum.nu.7.fo.liiij.

Domino tecti an liceat ligare tectũ:ſiue tegulas:ſiue plumbũ:ſiue tigna alteri domui.nu.8.fo.eo.

Debitor meus ſi quidã ſit:et in executione ſententie feci ipſum pignorari:an poterunt pro pignore capi tegule domus vel plumbum:vel ligna.nu.9.fo.eo.

¶ De oſtio ſeu porta. Rubrica. Capi.xlij.fo.liij.

Oſtiũ de nouo verſus fundũ vel domũ vicini in ſuo pariete ꝓprio:an quiſpiã vicino inuito facere poſſit.nu.1.fo.liij.

Stillicidiũ ſupra ſolũ vel areã vicini:verbi cauſa per tres pedes ſi quis habeat: an tunc in muro proprio oſtiũ facere poſſit cauſa veniendi ad ipſum ſolũ:ſiue areã.nu.2.fo.liiij.

Domũ ſuã per directũ verſus viã publicã ſi quiſpiã habeat cũ ſtillicidio protendente:verbi gratia:per tres pedes ſupra ſolum publicũ:⁊ vicinus habeat aliã domum per directũ a latere:et velit facere oſtium in muro ſuo ꝓprio:cauſa exeundi de domo ſua per ſolũ publicũ: qḋ eſt ſub vicini ſtillicidio:nunquid poſſit.numero.3.fo.eo.

Stillicidij dño non eſt licitum claudere locum inferiorem ſub ſtillicidio: neq̧ ipm tanq̧ proprium occupare.nu.4.fo.eo.

Domũ vnã ſi aliqui habeãt:quã diuiſerũt: ⁊ vni ↄtingat in diuiſione vna pars cum curia:alij alia pars domus que pariete diuidit:an ſi prius erat oſtiũ in dicto pariete:⁊ diuiſionis tp̃e nihil de oſtio dictũ fuit:vel ſit dictũ q̧ clauſũ ſtet:an poſſit alter cogi:q̧ pariete ſiue muro claudat.nu.5.fo.eo.

Vicinus ſi vicinũ turbauerit in veniẽdo ex aliquo oſtio ad ſuã curiã:an poſſit cogi ad cauendum de amplius non veniendo.nu.6.fo.eo.

Aree alicuius dñs an poſſit claudere areã vicini ex parte ſua v̄ſus curiã:ianue tabulas affigẽdo:ita q̧ aree dñs in aream ſuam exire non poſſit.nu.7.fo.eo.

Uſufructuarius alicuius domus an poſſit domus alterius aditum anteriorem vel poſteriorem claudere.nu.8.fo.eo.

Oſtij ianua an poſſit alicui legari:vel i executione ſnie ꝓ pignore capi.nu.9.fo.eo.

Ciuitatẽ aliũde q̃ per portas ſub pena capitis egredi non licet.nu.10.fo.eo.

Veſtibulum quid proprie ſit.nu.11.fo.eo.

¶ De aditu ſeu itinere. Rubri. Capi.xliij.fo.liiij.

Promiſerit ſi mihi quiſpiã:vt aream ſuã in domũ meã:vel ex domo mea per aream ſuam ire poſſim:nec de plano aditus ſit: q̃ area ſua domo mea altior eſt:an ſcalas vel gradus:aut cliuos in meo:vel in ſuo facere debeam.nu.1.fo.lv.

¶ De clauſtro ſeu conclaui. Rub. Capi.xliiij.fo.lv.

Clauſtrum vnde dicatur.nu.1.fo.lv.

Conclaue in neutro genere : vel conclauis in feminino quid ſit.nu.2.fo.eo.

Porticus quid proprie dicatur.nu.3.fo.eo.

Domini priuato an ſup locis publicis verſus vias publicas edificare licitũ ſit:ſicut communiter reperiuntur Padue et Bononie.nu.4.fo.eo.

Domus appellatione an porticus cõtineatur.nu.5.fo.eo.

Statutũ ſi puniat cõmittentẽ maleficiũ in domo:vel inuentũ extra domũ: an porticus etiam cõprehendatur.nu.6.fo.eo.

Duas domos ſi habeã habẽtes clauſtrũ vel porticũ cõem in illaꝝ ediũ medio:⁊ vnã ſimpliciter vendã:et aliã retineã : cuius erit ipſum clauſtrum.nu.7.fo.lv.⁊.lvj.

Porticũ vel clauſtrũ cooperientẽ ſolũ ſuũ ſi quis habeat : ⁊ in alieno requieſcat : an dominium eius ſuum ſit.nu.8.fo.eo.

Porticũ vel clauſtrũ cũ colũnis ſi quiſpiã facere velit:an poſſit imponere colũnas que vnius eccleſie fuerint.nu.9.fo.eo.

¶ De penu.Rub.Cap̄.xlv.fo.lvj.

Penũ ſubterraneã ſi quiſpiam habeat:q̧ a parte ſuperiori in ſolo publico lumẽ recipere velit:nunquid poſſit.nu.1.fo.lvj.

Penum ſubterraneam ſi quiſpiã facere velit:et fodere ſubtus ſolum publicũ:vel domum vicini:nunquid poſſit. nume.2. fo.eodem.

Penum ſubterraneã ſi velim facere quatenus ſe protendit ſolum meũ vſq̧ ad finẽ ſoli vicini:nunquid poſſim.nu.3.fo.eo.

¶ De curia ſiue curte. Rubri. Capi.xlvj. fo.lvj.

Planicies terre quid dicatur.nu.1.fo.lxvj.

Domū ſi quiſpiā habeat cū tribus vel quatuor: cluſis:⁊ in eorū medio:vna curia ſiue certis exiſtat: in qua forte eſt vnus puteus:⁊ in quolibet dictorū cluſorum eſt vnū oſtiū:⁊ ipſe vendat:ſeu leget vnū ex dictis cluſis:ſiue curiā:an legatarius ſiue emptor dicto hoſtio vti poſſit ex ꝙ ad dictā curiam venitur.nu.2.fo.eo.

Domum inter feudatariā et domum dñi ſi vna curia ſit:ſeu plateola:quomodo diuidatur.nu.3.fol.lvij.

Aqua cadēs in curte mea naturaliter ⁊ de per ſe:ſi ad curiā tuam diſcurrat:an tibi in curte tua aliquid facere licitum ſit:vt aque diſcurſus impediatur: et in curte tua remaneat.nu.4.fo.eo.

¶ De puteo ciſterna et lauello. Rubri. Cap.xlvij. fo.lvij.

Domū inter feudatariū ⁊ domū dñi ſi vnus puteus tantum exiſtat:cuius aqua non ſufficit vtriq;:quis preferatur.nu.1.fo.lvij.

Puteus cōis ſi inter duos vicinos ſit:an diuidi poſſit:⁊ quo iudicio.nu.2.fo.eo.

Vicini ciuitatis vel loci an ad locū cōem vt puta furnum contribuere teneantur.nu.3.folio.eo.

Communitas ſeu vicinia ſi habeat vnū puteum:vel furnū:vel porticum cōem:qui purgatione vel refectione egeat: et quidam ex vicinis collecte expenſam euitare volens vſui vel cōmodo illius renunciare velit:an poſſit.nu.4.fo.eo.

Puteū ſi in domo mea aperiaʒ:quo aperto vene tui putei preciſe ſint:an tenear.nume.5.fo.eo.

Interdictum de fonte an illi competat:qui vti prohibetur puteo viuaʒ aquam non habente.nu.6.fo.eo.

Puteum vel ciſternam:aut lauellum ꝓpe vicini fundū fodere an licitum ſit:nullo ſpacio interpoſito.nu.7.fo.lviij.

Ciſternam ſi quis aperuerit: vel foderit:et eam nō cooperuerit:cecideritq; bos:vel aſinꝰ in eā:an talis teneatur.nu.8.fo.eod.

Ciſternā habens ſi ciſternas legauerit: an debeatur aqua in ea regione:in qua aqua venalis eſt:vt eſt in regione affrice:⁊ egypti.nu.9.fo.eo.

Ciſternas habentē an ſeruitus vel obligatio perſonalis ſequatur.nu.10.fo.lviij.

De cloaca.Rubri.Cap.xlviij.fo.lviij.

Cloaca quid proprie ſit:⁊ quid eius appellatione veniat.nu.1.fol.lviij.

Statutum ſi dictauerit:qđ ſi quis offenderit aliquem in domo:puniatur in tantū: an offendēs in oſtio ſtatuti pena teneatur.nu.2.fo.eo.

Domo in ſua priuata quis non poteſt exercere artem:ꝑ quā malus odor:ſeu fetor vicinis fiat.nu.3.fo.eo.

Cloacā inter edes meas ⁊ tuas te etiā inuito ⁊ cōtradicēte an de nouo mihi facere liceat:⁊ ſi denuncias nouū opus:tuā denūciationē ꝯtēnere poſſim.nu.4.fo.eo.

Cloace vſum ſi aliquis habeat vi:clam:vel precario:⁊ velit cloacā reficere vel purgare:an ꝯtra impedientes ſibi interdictū cloace ꝓhibitoriū competat.nu.5.fo.eo.

Cloacā facere in muro cōi inuito altero ſocio:an vni ſocio facere liceat.nu.6.fo.eo.

Cloacam facere in fundo vel domo ſua an facere licitum ſit:⁊ ex ea aquā in viā publicam mittere.nu.7.fo.eo.

Aqueductū loco cloace vſq; ad viā publicā an facere liceat.nu.8.fo.eo.

Vſufructum in fundo vel cloaca publica ſi quiſpiam habeat:et refectione vel reparatione indigeat:an iſtud onus ad ipm ſpectet.nu.9.fo.lix.

Ius agendi ſeu prohibendi aliquid an ſolū edilibus:vel habentibus curā ciuitatis vel alijs competere habeat.nu.10.fo.eo.

Priuato vel forenſi an competat ius agendi:vel prohibendi aliquid in actione populari.nu.11.fo.eo.

Actio quenam ſit que pro cloacis cōpetat.nu.12.fo.eo.

Interdictum prohibitoriū ⁊ reſtitutoriū ad hoc vt competant: que neceſſaria ſint.nu.13.fo.eo.

Libellus ⁊ poſitiones in actionibus popularibus quomodo formari debeant.nume.14.fo.eo.

¶ De fiſtula.Rub.Cap.xlix.fo.lix.

Fiſtula quid proprie ſit.nu.1.fo.lix.

Caſtellū quid proprie dicatur.nu.2.fo.eod.

Licentiam habēs a principe vel ſuperiore auertendi aquā ex publico debet eā ducere per caſtellū vel per fiſtulas:ne ma-

trices fiſtule corrumpantur:⁊ contrafaciens conceſſionis beneficium perdit:et etiā in corpore punitur.nu.3.fo.lix.

Socio an liceat facere in parietem cōem fiſtulā vel canale aliqđ per qđ aqua pluuia arceatur:ſiue recipiat.nu.4.fo.eo.

Domorum in venditione an etiam ſeruitutes veniant.nu.5.fo.eo.

¶ De furno.Rub. Capi.l.fo.lix.

Furnum ſi iuxta cōem parietē habeas:et damnū parieti dat:vel veriſimiliter dare pōt:an tectū agi poſſit.nu.1.fo.lx.

Furnum ſeu molendinū in aliqua villa vel vicinia ſi quiſpiā habuerit:et habeat:et oēs de dicto loco iam lōgiſſimo tpe:etiā eius cuius in contrarium memoria nō exiſtat:ſemper venerunt ad dictū furnū ſeu molendinū pro pane coquendo:ſeu macinando:⁊ alius furnum nouiter cōſtruere velit:an ne conſtruat prohibere poſſit.nu.2.fo.eo.

Promiſerit ſi mihi quiſpiā coquere panes i furno ſuo pro tota mea familia:an hec ſeruitus:vel obligatio perſonalis eſſe dicatur.nu.3.fo.eo.

Promiſerit ſi aliquis mihi et titio ꝙ poſſim coquere in furno ſuo omni hebdomada decē ſtaria frumēti:et titi⁹ deceſſit:vtrū titij portio mihi accreſcat.nu.4.fo.eo.

Pactū ſi fecerim cum furnario:vt coqueret panē pro me ⁊ familia mea ſingulis annis vel perpetuo:⁊ ꝙ ſibi darē omni anno x.libras:ſed tūc habebā duos filios tantū:⁊ poſtea mihi plures alij filij nati ſunt:⁊ ſic familia mea aucta eſt:an mihi panem pro eodē precio coquere teneat. nu.5.fo.eo.

Seruitus ſi luminibus impoſita ſit:tam de preſentibus ꝙ̄ de futuris ſimpliciter intelligitur.nu.6.fo.eo.

Inſpicitur multoties quod euenire poteſt nu.7.fo.eo.

Contrariorū eadē eſt diſciplina.nu.8.fo.eo.

Conduxerit ſi quiſpiā vnū molendinū cum quatuor rotis:et conuenit preſtare modios.x.pro ꝗlibet rota:⁊ poſtea cōductor ſibi aliā rotā cōſtruxerit:an pro illa noua rota aliqđ ſoluere teneatur.nu.9.fo.eo.

Paterfami.cum abbate et conuentu eiuſdē monaſterij ſi pactus fuerit:ꝙ molendinuum dicti monaſterij ſibi et familie ſue pro certa penſione molere deberet:ſine leſione dicti monaſterij pacti initi tpe:et poſtea filiorū quilibet habet ita magnā familiā:ſicut habebat paterfamil.celebrati contractus tpe:⁊ quilibet ipſorum vult molere ad molendinū:ſicut eorū pater faciebat:quid iuris.nu.10.fo.eo.

Uerba in dubio ſcđm preſens tempus intelligunt:ſicut cōtract⁹ in dubio intelligit rebus ſic ſtantibus.nu.11.fo.lxj.

Uerba contractus intelligunt ſcđm qđ apparet contractus tpe.nu.12.fo.eo.

Heredum ex perſona cōditionis obligatio mutari non debet.nu.13.fo.eo.

Expenſa vbi creſcit ⁊ labor:preciū ſeu ſalarium creſcere debet.nu.14.fo.eo.

Famulus ſi cōuenit ſtare cum tribus ſcholarib⁹ pro certo precio quolibet mēſe:et vnus ſcholaris moritur:vel recedit:ſalarium minui debet.nu.15.fo.eo.

Conuentio ad incogitata nō extēditur:numero.16.fo.eo.

Infinitas euitanda eſt.nu.17.fo.eo.

Cōceſſum ſi alicui fuerit ꝙ in aliquo nemore ꝑ ſe et familia ſua ligna incidere deberet:⁊ multis relictis familijs recedat:an ⁊ quantū incidere poſſit.nu.18.fo.eo.

Prediū ſi quiſpiā alicui monaſterio dederit vt perpetuo ad ſuū molēdinū ſibi ⁊ filijs ſuis granū molere deberet.⁊ poſtea filij ſuper creuerint:quid iuris.nu.19.fo.eo.

Monaſteriū ſi promiſit mihi ⁊ familie mee molere frumentū:nō tenetur heredibus molere in maiori quantitate ꝙ̄ mihi teneretur.nu.20.fo.eo.

Promiſerit ſi ruſticus quidā cuilibet canonico pro anniuerſario.x.dare:⁊ ꝑmiſſionis tpe nō erāt niſi.x.canonici deinde.xx. exiſtūt:an oībus teneat.nu.21.fo.eo.

Perpetuo ſeu in perpetuū quis ſe obligare poteſt.nu.22.fo.lxj.

Furnum in muro communi inuito ſocio:vt iuxta vicini murum eo inuito:an facere liceat.nume.23.fo.lxij.

¶ De fornace.Rub.Cap.lj.fo.lxij.

Fornacē an quis in muro vel fundo cōmuni conſtruere poſſit.nu.1.fo.lxij.

Fornacem an quis in muro ꝓprio iuxta vicini murum cōſtruere poſſit.nu.2.fo.eo.

Fornace ſi ignis piculū exiſtat:ne vicini parieti flāma corruat:qđ iuris.nu.3.fo.lxij.

Fumus ſi aſcendat de fornace ad vicini do
mus: an propter hoc contra fornacis do
minum agi poterit.nu.4. fo.lxij.
Fornacis propter ignem ſi villa vel domus
exuſta fuerit: an ɔtra fornacis dñm agi
poſſit: ⁊ qua actione.nu.5.fo.lxij.

¶ De balneo ſiue ſtupha. Rubri.
Capi.lij.fo.lxij.

Balneũ vel ſtupham facere etiam inuito ſo
cio l cõi an licitũ ſit: ⁊ dũ tamẽ ex hoc cõis
paries non ledat̃: alẽs ſecus.nu.1.fo.eo.
Balneũ conſtruere in pariete proprio iuxta
vicini parietẽ an licitũ ſit.nu.2.fo.eo.
Balneum qualiter de iure conſtrui poſſit.
numero.3.fo.eo.
Balneum ſeu ſtupham an vſufructuarius
poſſit in fundo vſufruc.conſtruere.nu
mero.4.fo.eo.
Balneum vel ſtupham ad vſum publicum
an inquilinus vel vſufruc.deputare poſ
ſit.numero.5.fo.eo.
Balneator ſeu ſtuphartus an de receptis
teneatur ſicut naute: caupones: ſtabula
rij.numero.6.fo.eo.
Balneorũ ⁊ termarũ calefactiones an mu
nera pſonalia eſſe dicant̃.nu.7.fo.lxiij.

¶ De fumo. Rubri.Ca.liij.fo.lxiij.

Edificia inferiora habens ſi ignem faciat: ⁊
per foramen: vel per feneſtras fumũ in
ſuperiora edificia immittat: an poſſit.
numero.1.fo.lxiij.
Apes alienas ſi quiſpiã fumo facto fugaue
rit: vel necauerit: qua actione teneatur.
numero.2.fo.lxiij.

¶ De ſcalis. Rubr. Cap.liiij.fo.lxiij.

Scalas muro cõmuni apponere licitũ eſt
vni ex ſocijs: ſi nullum damnum parieti
fiat.numero.1.fo.lxiij.
Scale lapidee an iuxta murũ cõem p vnũ
ex ſocijs apponi poſſint.nu.2.f.eo.
Scalas non ſolum ſi quiſpiam velit appro
pinquare: ſed etiam tigna: vel lapideo
immittere: an poſſit.nu.3.fo.eo.
Limitata diſpoſitio limitatum producit ef
fectum.numero.4.fo.eo.
Scale in muro alieno: an ⁊ quomodo appo
ni poſſunt.numero.5.fo.eo.
Scalas in ſolo publico iuxta domũ ſuam ſi
quiſpiam edificare voluerit: an poſſit.
numero.6.fo.lxiiij.
Scalas in muro ſupra ſolum vicini: vel pu
blicũ an quis facere poſſit.nu.7.fo.lxiiij.
Scale an domꝰ appellatõe veniãt.n.8.f.eo.
Scalis amotis ſi quis muros ciuitatꝪ aſcẽ
derit quomodo puniatur.nu.9.fo.eo.
Scalas apponere muro alteriꝰ cã ingrediẽ
di ciꝰ domũ: que pena ſit.nu.10.fo.eo.

¶ De ferratis. Rub.Cap.lv.fo.lxiiij.

Feneſtris ſuis ſi quiſpiam fecerit apponere
ferratas protendentes extra murũ ſuũ
ſupra vicini ſolũ: an poterit.nu.1.fo.eo.
Feneſtras ſuas ferratas ſi quiſpiã verſus ſo
lum vel domũ vicini habeat: que ſic per
xxx.vel.xl.annos ſteterũt: ⁊ ipſemet eas
tollere velit: vicinus autem contradicat
quid iuris.nu.2.fo.eo.
Feneſtras ſi quis verſus domũ: vl' etiã fun
dum vicini habeat: per quas in domum
vicini ire põt: an cogi poſſit: vt feneſtris
ferratas ponat: vt ſibi dicta facultas in
trandi tollatur.nu.3.fo.eo.

¶ De ſolario. Rub. Cap.lvj.fo.lxv.

Solarium ſi quiſpiã edificare velit ad hoc
vt ſuſtineatur: in quo loco ipſum affige
re debeat.nu.1.fo.lxv.
Murus quõ cognoſcat̃: an ſit cõis: vl' nõ: ⁊
an ſit cõis p diuiſo: vl' idiuiſo.nu.2.f.eo.
Solariũ qđ eſt infixum muro cõi vel alieno
iure ſeruitutis: an paumẽto vel lateri
bus cooperiri poſſit.nu.3.fo.eo.
Solariũ vnum vel plura ſi vna domus ha
beat: ⁊ pars inferior ſit vnius: pars vero
ſuperior alterius: ſicuti Venetijs contin
git: ſi ille qui partẽ ſuperiorẽ habet non
habeat aditum veniendi ad ipſam: niſi
per ſcalas vel partẽ inferiorem: nũquid
per illa venire poterit.nu.4.fo.eo.
Solariũ ſuperius domus alicuius ſi quiſ
piã habeat: in quo quotidie habitantes
currãt: vel eius pueri ſaltẽt: vel pulſent
ita q' exiſtẽtibus in parte inferiori impe
dimento ſint: quid iuris.nu.5.fo.eo.

¶ De tigno iniuncto. Rubr.
Capi.lvij.fo.lxv.

Edes due eadẽ ɔtignatiõe ɔtexte ſi pluribꝰ
legent̃: quilibet legatariꝰ habebit: quatenꝰ
pars ſua ſibi legata duret: nec vnꝰ ɔ aliũ
agere poterit: vt tigna nõ exiſtant ſicuti
teſtamẽti: vel mortis tpe erãt.nu.1.fo.eo.
Tignum vnum: vel vna tigni cõtignatio ſi
vnam domum tegat: et poſtea inter plu
res diuidatur: illud tignum ſociorum

cuilibet propriũ eſt quaten⁹ tigni lõgitudo ꝟſus partẽ ſuã ſe extẽdit.nu.2.fo.lxv.

Tigna immiſſa debent immiſſa remanere tẽpore quo domus plurib⁹ vel inter viuos:vel in vltima voluntate aſſignatur ſicut prius ante aſſignationẽ vel diuiſionem extiterant.nu.3.fo.lxv.

Domos duas vnica cõtignatione cõtextas ſi quiſpiam habeat.⁊ vnã vendat:aliaʒ autẽ ſibi reſeruet:an emptor : venditore inuito tigna aut cementa retinere poterit : que in domo vendita requieſcunt. numero.4.fo.lxv.

Molendinũ in flumine publico ſi facere velim:an in ripaʒ vie publice tigna immittere potero.nu.5.fo.lxv.

¶ De onere ferendo. Rubrí.
Capi.lviij.fo.lxv.

Tigni immittẽdi inter ſeruitutẽ ⁊ oneris ferendi q̃ differẽtia ſit.nu.1.fo.lxv.

Uerba ꝓmitto ferre vel ſuſtinere onera domus tue:qđ importent.nu.2.fo.lxvj.

Seruitus oneris ferendi ad factum competit.nu.3.fo.lxvj.

Seruitus oneris ferendi an ꝑſonalis actio eſſe dicatur.nu.4.fo.lxvj.

Murus vicini ſi ſeruitutẽ oneris ferẽdi debeat:ſi domus corruat vel refectione indigeat:⁊ ipſe vicinus non vult reficere: ſed ei cedere:⁊ mihi relinquere:an poſſit.nu.5.fo.lxvj.

Murum oneris ferendi caſu quo vicinus reficere teneaꝛ:qualiter iſta refectio fieri debeat.nu.6.fo.lxvj.

Muruʒ cõmunem ſi duo habeant:q̃ onera edium cõmunia ſuſtineant:⁊ eorũ alter ipſuʒ deponere velit:⁊ melius fundare: ac graniora onera ſupimponere:an altero ſocio inuito facere poſſit.nu.7.fo.eo.

Molendinum cõmune ſi duo habeant : et vnus molas meliores imponere velit : an etiam alter ad expenſas teneatur. numero.8.fo.lxvj.

¶ De refectione. Rubrí.
Cap.lix.fo.lxvj.

Reficere quid proprie ſit.nu.1.fo.lxvj.

Rem propriam an quis reficere teneatur. nu.2.fo.lxvj.

Conuerſantibus per viam publicã vbi eſt domus ruinoſa:per qđ remediũ ſuccurratur.nu.3.fo.lxvij.

Domus diruta ſi deformitatẽ l ciuitati ſe pariat:qđ remediuʒ contra dominũ intentandum eſt.nu.4.fo.lxvij.

Domus vel res qñ aliena fuerit:an ⁊ quomodo:⁊ ꝑ quẽ refici debeat.nu.5.fo.eo.

Idoneitas intelligitur:quando in extremo nõ peccat:quoniam nullũ extremũ laudabile eſt.nu.6.fo.lxvij.

Actio que cõpetat ſocio reficere volenti in caſu permiſſo cõtra alium ſociuʒ prohibentem.nu.7.fo.eod.

Sociorum vnus ſi ſuo ſumptu edificiũ cõmune iure ſocietatis ſeu cõmunionis reficiat:ad vſum ad quẽ paratũ:ſeu deſtinatum erat:verbi cauſa domum ruinoſaʒ:aut molendinũ in flumie:aut parietem cõmunẽ:an cõtra illum:qui recuſauit agere poterit.nu.8.fo.lxvij.

Dominiuʒ partis alicuius rei que refectione indiget:an in reficientẽ ipſo iure trãſeat:vel requiratur ſententia:et nunqđ tranſeat etiã poſſeſſio.nu.9.fo.eo.

Socius alicuius rei qui rem refecit:an ſuo vel cõi noie rẽ refeciſſe dicaꝛ.nu.10.f.eo.

Parietem cõmunem ſi vnus ex ſociis reficere velit:alter vero timeat : ne ex ea refectione ſibi damnũ immineat:qualiter ſibi ſuccurraꝛ.nu.11.fo.lxvij.⁊.lxviij.

Parietis refectio oneris ferendi ſeruitutem debẽtis ad quẽ ſpectat.nu.12.fo.lxviij.

Promiſerit ſi quidam nobilis Comitatenſi cuidã reficere pontem:qui pons tũc paruus erat:⁊ poſtea intantũ aqua creuit: ꝙ pontem creſcere neceſſe fuit:qualiter iſte nobilis teneatur.nu.13.fo.eo.

Paries alienus ſi per medium pedẽ in alterius domum inclinauerit:an cõtra eum agi poſſit:vt ipſum erigat:⁊ reficiat.numero.14.fo.eo.

Rem vſufructuariã reficiẽdi onus ad queʒ ſpectat.nu.15.fo.eo.

Rei vſuarie refectio ad quem ſpectat.numero.16.fo.eod.

Fundus ſi locat⁹ eſt:vel etiã dom⁹ refectionis impẽſa ad quẽ ſpectat.nu.17.fo.eo.

Emphiteota:liuellarius:ſeu feudatari⁹ an fundũ : vel qđ aliud reficere teneaꝛ:vbi etiã qđ de re dotali.nu.18.19.fo.eo.

Fructus vel redditus alicui⁹ fundi vel domus ſi legetur:refectio ipſa ad quẽ ſpectabit.nu.20.fo.eo.

Eccleſia

eſia et clerici an teneant ad reparatio= nem murorum:ſeu refectionē fortilicio= rum ciuitatis:et pontiū:et viarū:et porta rum:et aqueductuū.nu.21.fo.lxviij.
Eccleſiā parochialē an laici parochiani te neant reficere:an vero clerici.nu.22.f.eo.
Eccleſie ex edificatione ſi ius patronat⁹ ac= quiratur:an etiā ex refectione vel repa= ratione queratur nu.23.fo.lxviij.
Tutor an pupilli edificia collapſa et defor= mata reficere poterit.nu.24.fo.lxviij.
Refectio rei ſeruitutem debentis ad quem ſpectat.nu.25.fo.eo.
Opus nouum an nūciari poſſit edificiū vel cloacam reficienti nu.26.fo.lxviij.
Domi⁹ refectio an pia cā dicat.nu.27.fo.e.
¶ De ponticello. Rub.Cap.lx.fo.eo.
Ponticellos ſeu pōtes ſup domib⁹ priuato rum appēſos:et pēdētes ſup viam vel ſo lum publicum:an de iure cōmuni quis tenere poſſit.nu.1.fo.lxix.
Stillicidiū per edificationem ſuper ſolū pu blicum:illius ſoli dominus aliquis nō efficitur.nu.2.fo.lxix.
Ponticellū edificare ſupra ſolū publicū:ex conceſſione facta a principe:vel ſenatu: aut ex gubernatione ciuitatis:vel ex cō ſuetudie:vel ex forma ſtatuti ſi licitū ſit: et qs i dictis caſib⁹ velit edificare pōtes ita latos et lōgos:qp inferat dānū: vel in= cōmodū et impedimētū vicinis:ſeu trāſ= cūtib⁹ cū plauſtris:et aialib⁹ oneratis:q̄ cōmode ptrāſire nō poſſūt:an hmōi pō ticellos edificare poſſit.nu.3.fo.lxix.
Generalis ↄceſſio ſemp intelligit: qp ſine dāno et alterius incōmodo fiat.nu.4.fo.lxix.
Edificādi licētia in loco publico ſine incō= modo et dāno alteri⁹ ↄceſſa intelligitur: niſi expreſſe dicatur:etiam cū alterius damno et incommodo nu.5.fo.lxx.
Incōmodū maximū:vel magnū:vel paruū iudicis arbitrio dicitur.nu.6.fo.eo.
Cōſuetudo vel ſtatutū ſi dictauerit: qp pōti celli ſup viā publicā fieri poſſint: et duo ſunt:vn⁹ ex vna pte ſtrate:et ali⁹ ex alia: an coꝝ qlibet cū pōticellis ad ſtrate me= dietatē ſe extēdere poterit.nu.7.fo.lxx.
Promiſerim ſi tibi dare viam ad fundū tuū per fundū meum:an ſupra viā pontem facere potero.nu 8.fo.eo.
Ponticelli ſupra ſolū cōe pvnū ex ſocijs.an edificari poſſint.nu.9.fo.lxx.
Domū vnā ſi ab vtraqꝫ parte vie habeā: et pontē ſupra ſolū publicū:vel etiā ſupra priuatū:vel cōmunem in caſu permiſſo: an ſi vnam domū de domibus meis ven= dam:videar pontem vēdere: qui in alia domo requieſcit.nu.10.fo.eo.
¶ De menianis. Rub.Cap.lxi.fo.eo.
Meniana dicunt ſolaria:ſeu pōticelli:q̄ in muro ſunt:et ita proiecti ſeu emiſſi pue= hūtur:vt nunq̄ requieſcāt: ſicut ſubgrū da.nu.1.fo.lxx.
Meniana ab imiſſis l q̄ differāt.nu.1. fo.eo.
Meniana ſi qs in muro ſuo edificare velit verſus domū vicini priuatā:vel edificiū publicum verſus quantum ſpaciū di= mittere debeat.nu.3.fo.lxx.
Meniane legi an ſtandū ſit:vbi aliqua cō= ſuetudo non fuerit.nu.4.fo.lxx.
Meniano:ſeu ſub ſolario:aut pōticello pā nos:ſeu linteamina:aut alia an extēde= re liceat:per que vicinis lumen tollatur nu.5.fo.lxxi.
Actio qualis competat ↄ ptendētes pan= nos in alioꝝ preiudiciū.nu.6.fo.eo.
¶ De feneſtra. Rub.Cap.lxxij.fo.eo.
Feneſtram in ſuo an quis facere poſſit:etiā ſi per eam in vicini fundum inſpiceret. nu.1.fo.lxxi.
Rła:q̄ qs in ſuo inuito vicino murū facere poſſit:qs fallentias patiat.nu.2.fo.eo.
Feneſtrā i muro cōi:ignorāte vel inuito ſo= cio an quis facere poſſit.nu.3.fo.lxxi.
Feneſtrā in muro cōmuni eleuato pro ſua vtilitate tantū an quiſpiā facere poſſit. nume.4.fo.lxxij.
Domū ſi quiſpiā vicin⁹ eleuare velit iuxta murū ſocij eleuatū:et ponere culmen eq̄= liter cū culmine domus vicini:vel etiam ſupra:obſcurando feneſtras vicini ipſo inuito:an poſſit.nu.5.fo.eo.
Feneſtram in alieno:domino inuito:an qs facere poſſit.nu.6.fo.eo.
Feneſtrā de ligno:qđ dicit balconus:an fa cere licitū ſit:et ipſam aperire in publico ſupra ſolum vicini.nu.7.fo.eo.
Promiſerim ſi vicino ſub certa pena nō fa= cere feneſtrā in muro dom⁹ mee / et poſt= ea illam domū vendam:an emptor fene ſtram facere poterit.nu.8.fo.lxxij.
Domus domin⁹ an poſſit obſcurare lumi=

na domus locate alteri: vel in quo alius de domo locata vſufructum habeat. numero.9.fo.lxxij.
Feneſtras vitreas: ligneas / et papireas / q̄ vulgo ſpere dicunt: an quis domui ſue apponere poſſit.nu.10.fo.lxxiij.
Feneſtras vitreas ligneas / ꝛ papireas / an quis imponere cogat: ꝛ in feneſtris ſui parietis tenere.nu.11.fo.eo.
Feneſtraruз vitrea: vel tella ſi fracta eſſent adeo ꝙ in alteri⁹ domo videri poſſit: an debens ſeruitutem ſuis ſumptibus reficere teneatur.nu.12.fo.lxxiij.
Feneſtrarum ꝛ balconorū materia vbi nā ſit: remiſſiue.nu.13.fo.eo.
¶ De ſpecularib⁹. Rub.Cap.lxiij.fo.eo.
Specularia ſunt que vulgo geloſie dicuntur.nu.1.fo.lxxiij.
Domus vſufructum ſi quis habeat: an etiā ſibi ſpecularia tanq̄ȝ domus inſtrumenta veniant / ita quod proprietarius non poſſit prohibere vſufructuariū illis vti. nume.2.fo.eo.
Specularia an indiſtincte feneſtris apponi poſſint.nu.3.fo eo.
¶ De camino. Rub.Cap.lxiiij.fo.eo.
In camino quot principaliter conſideranda ſint.nu.1.fo.lxxiij.
Ignis ſup ſolario facientis fieri pōt: niſi vicin⁹ incēdij periculū timeat.nu.2.fo.eo.
Solariū ſi cōmune ſit: ꝛ ille qui eſt inferior incendij periculū timeat: cautio damni infecti peti poteſt.nu.3.fo.lxxiij.
Murum ſub ſolario vicin⁹ inferior occaſione incendij euitandi quibus expēſis facere poſſit.nu.4.fo.eo.
Caminū faciens an vicino inuito murū in ſolario cōi facere poſſit.nu.5.fo.eo.
Ignem iuxta parietē cōem etiā maximū: ſicuti ſolet nuptiarū tēpore fieri quo caſu ſocius facere poſſit.nu.6.fo.lxxiij.
Cappa camini an ēt quo caſu a ſocio fieri poſſit.nu.7.fo.lxxiiij.
Socius q̄libet muri communis in qualibet ipſi⁹ particula portionē hȝ.nu 8 fo.eo.
Caminū q̄ncūq̄ aliquis in pariete cōmuni edificare velit: ꝛ mur⁹ ita debilis exiſtat ꝙ faciēdo ignē tēperatū etiā ꝓ vſu ſuo torreret: an poſſit facere vnū murū pnū a parte ſua vni⁹ pedis altitudīe: vt cōiter ipſa flāma aſcēdere pōt.nu.9 fo.eo.
Murum iuxta alienum etiam non dimiſſo ſpacio vnius pedis quiſpiam altū murum ſine fundamēto: vel etiam modico facere poteſt.nu.10.fo.lxxiiij.
Camini tuba an vbi et quomodo fieri debeat.nu.11.fo.eo.
Fumus qui de tuba camini exit: quomodo manifeſtet: an murus proprius communis exiſtat.nu.12.fo.lxxiiij.
¶ De neceſſario. Rub.Cap.lxv.fo.eo. 64
Neceſſariū quot partes habeat.nu.1.fo.eo.
Feneſtra ſiue locus neceſſarij ad ſedendū: an et quando in muro ꝓprio vel cōi fieri poſſit.nu.2.fo.eo.
Neceſſarij cauea an ꝛ q̄ūo in ꝓprio vel cōmuni muro fieri poſſit.nu.3.fo.eo.
Neceſſarij cauea an in muro ꝓprio ſupra ſolum publicū vel vicini fieri poſſit. numero.4.fo.lxxv.
Neceſſarij fouea an ꝛ qualiter in muro cōmuni vel ꝓprio fieri poſſit.nu.5.fo.eo.
Neceſſarij fouea an pro voluntate domini fieri poſſit.nu.6.fo.lxxv.
Neceſſarij fouea murata vel non murata ſi humor vel putredo exeat: ꝛ in puteū vel vicini ciſternam deſcendat: vel in eius venas: aut etiam in penu: an cogi poterit ad reficiendum dictam foueam ita ꝛ taliter quod puteo vel ciſterne: aut alij vicini loco nocere non habeat. numero.7.fo.eo.
Neceſſarium plenum habēs ſi ipſum purgare velit: an poſſit.nu.8.fo.lxxv.
¶ De ſeclario. Rub.Cap.lxvj.fo.eo. 65
Seclarium quid ſit: ꝛ quot partes habeat. nu.1.fo.lxxv.
Seclarium ſi quis iuxta parietē cōmunem edificare velit: an poſſit.nu.2.fo.lxxv.
Seclario ſi aqua ſpargatur ꝛ deſcēdat per ſolarium ad partem vicini inferiorē / vel ſolarium commune madefaciat: an ꝓhiberi poſſit ne amplius ſpargat. numero.3.fo.eo.
Seclarij murus ſi cōmunis eſſet: ꝛ propter pōdus ſupellectilis appēſe debilitaretur: an prohiberi poſſit.nu.4.fo.eo.
Seclarij foramē ꝛ fouea ac ei⁹ camera qualiter ſe habere debeant.nu.5.fo.lxxv.
¶ De aquarolo ſiue canali. Rub. Capi.lxvij.fo.lxxv. 66
Aquarolus quid ꝓprie ſit.nu.1.fo.lxxvj.

Aquārolum ſi quis in ſito habeat:ꝛ aquā per vnam tegulam ducat:que cadat in ſuū:puta in curiā vel hortuꝫ:deinde ille aqua paulatim in fundū vel penu vicini vel cōmuni deſcendat:an cogi poſſit: vt dictā aquā in ſuo retineat:ne in alienum veniat.nu.2.fo.lxxvj.

Aquarolo vicini mei ſi aquam deſcendentē videam:ꝛ ex ſuo ad curiam meā cadentem:an aliquid in meo facere poſſim:ꝓpter qḋ aque fluxus impediatur:ita qḋ in vicini ſolo remaneat.nu.3.fo.lxxvj.

Aquarolo vicini ſi aqua in fundū meū deſcendat:ꝗs iuris.nu.4.fo.lxxvj.

Aquarolo tuo ſi aqua in via publica deſcēdat:nunquid ego vicinus cōtra te agere poſſim.nu.5.fo.lxxvj.

Pariete ꝉ cōmuni an ſit licitū mittere canale recipiēs aquam de celo cadentem vel aquā de ciſterna diſcurrentē:aut de aliquo aque receptaculo.qḋ caſtellū appellatur.nu.6.fo.lxxvj.

¶ De aqueꝗ proiectu ſiue aliarū rerū. Rub. Cap.lxviij.fo.lxxvj.

Aquam in vicini fundū an immittere licitū ſit.nu.1.fo.lxxvj.

Aquam vel alias immunditias in ſtratam publicā vel aliū locū publicū an proijcere liceat.nu.2.fo.lxxvj.

Putredinē aliquā:puta lauaturā vel aliud putridū ſi pediſſequa vel famulus ꝓiecerit:ꝛ ſup veſtē vel capuciū trāſeūtis ꝑ viā publicā:vel ibi ſtantis deſcēderit:an eius dñs teneatur.nu.3.fo.lxxvj.

Aquam vt illuc proijcias ſi duos tibi terre pedes cōcedā:an ꝓprietas vel vſus cōcedi videatur.nu.4.fo.lxxvj.

¶ De aqueductu. Rub.Cap.lxix.fo.eo.

Aqueductū alicui in ſuo habere non licet: ꝑ quē aqua in alienū fluat:ꝛ quomodo ſi contrafiat:contra eum agi poſſit.nu.1. fo.lxxvj.

Aqueductum an per vicini fundum facere liceat.nu.2.fo.lxxvij.

Aqueductu ſi ego priuatꝰ aliquod ius habeam:nunquid a ſolito curſu diuerti poterit.nu.3.fo.lxxvij.

Cōſuetudine vel ſtatuto ꝗs pōt habere ius aquam tollendi per rotā ex flumine vel caſtello.nu.4.fo.lxxvij.

¶ De pōte.Rub.Cap.lxx.fo.lxxvij.

Pons dicitur ille qui eſt de lignis:non aūt de lapidibus.nu.1.fo.lxxvij.

Flumen ſi per ciuitatē diſcurrat:ꝛ vnus ab vtraꝗ parte ripe domos habeat:an pōtē ſup flumē facere poterit ꝑ quē de vna domo in aliā ire valeat.nu.2.fo.eo.

Pontis partē puta decē pedū longitudine nunqd in flumine ꝗs facere poſſit:ꝑ quē poſſit ire ad hauriendū aquā:vel ad lauandū pannos ſtare.nu.3.fo.lxxvij.

Pōtis reficiēdi ꝛ faciēdi onus ſup flumine publico ad quē ſpectat:ꝑ quē iter trāſeuntibus neceſſarium ſit.nu.4.fo.eo.

Pons an vie publice appellatione veniat. nu.5.fo.lxxvij.

¶ De picturis ſeu incruſtationibus. Rubri.Cap.lxxj.fo.lxxvij.

Picturas habere in pariete cōi an ſocio liceat.nu.1.fo.lxxvij.

Parietē cōēꝫ vnꝰ ex ſocijs etiā altero inuito an dealbare ꝛ pīgere poterit.nu.2.fo.eo.

Incruſtationes quid ꝓprie ſint:ꝛ quomodo capiantur.nu.3.fo.lxxvij.

Picturarum ꝛ incruſtationum an ratio habeatur ſi de aliquo muro de damno infecto cautum ſit.nu.4.fo.lxxvij.ꝛ.lxxviij.

Picture ſi in pariete cōi exiſtant : an cauſa imponendi tigna alter ſocꝰ pulſare poſſit:ex qua pulſatiōe dānū illis picturis cōtingere poſſet.nu.5.fo.lxxviij.

Pingi ſi velim facere in eccleſia crucifixum vel aliquid aliud:an poſſim.nu.6.fo.eo.

Uſufructuarius vel inquilinus an in domo vſufructuaria vel conducta poſſit facere pingi inſignia ſua:ꝗ vulgo arma dicuntur.nu.7.fo.lxxviij.

Depingi non poteſt facere inſignia ſua poteſtas:officialis:vel priuatus quiſpiam: vel nomē ſuū in edificio publico ponere. nu.8.fo.lxxviij.

Depingi facere pōt inſignia ſua ille:cuius pecunia publicū opus factum ſit.nu.9. fo.lxxviij.

Capellam vel eccleſiam ſi quiſpiā fecerit:et in memoriam ſui inſignia ſua apponi fecerit:an clerici ea delere poſſint.et alia imponere.nu.10.fo.lxxviij.

Depictus ſi eſſet quiſpiā in aliquo loco publico tanꝗ̄ proditor.ꝛ quiſpiā ſine principis licentia illā picturā deleret : an in aliquod edictum incideret . nu.11.fo.eo.

Imaginem Dei vel ſanctorū percutiens qua pena puniri poſſit.numero.12.fo.lxxviij.
Pictores ꝛ miniatores pingētes:cū adulterinis colorib⁹:an dn̄o ad intereſſe teneātur.nu.13.fo.lxxviij.
Pictura an cedat tabule vel carte aut ecōtra.nu.14.fo.lxxviij.
Imagines ſanctorū leo imperator cur deleuerit.nu.15.fo.eodem.
Imagines ſanctorū qualiter adorare debemus.nu.16.fo.eodem.
¶ De horreo.Rub.Cap.lxxij.fo.lxxviij.
Horreum in ſolario cōmuni ſi quis habeat an ipſum frumento: vel alijs mercibus implere poſſit.nu.1.fo.lxxviij.
Horreum rebus onuſtum ſi multum pōderet:ita ꝙ ſolariū ſuſtinere nequeat:quid iuris.nu.2.fo.lxxviij.ꝛ.lxxix.
Horreū frumētariū nouū ex tabulis ligneis mobile factū ſi quiſpiā in alteri⁹ ſolo poſuerit:an ipſi ſolo cedat.nu.3.fo.lxxix.
Decimas nunquid ruſtici in horrea ad eccleſias deferre debeant.nu.4.fo.eodem.
¶ De armatura.Rub.Capi.lxxiij.fo.eodē.
Armatura machina dicitur illa ſuper q̄ operarij ad edificandū ſtant.nu.1.fo.eo.
Armaturā vicinus edificans an ſupra vicini ſolum ad murū ponere poſſit:vt laborantes valeāt ſuper illa armatu. ad laborandum ſtare.nu.2.fo.eodem.
Armaturam in fundo vicini an ponere licitum ſit.nu.3.fo.eo.
Armaturam ſi quis in ſuo muro habeat:et eam in vicini muro ponere velit:ita q̄d in ea requieſcat.q̄d iuris.nu.4.fo.eo.
Armatura regulariter in ſolo alteri⁹ poni nequit.nu.5.fo.eo.
Armatura ſi male ligata fuerit:vel in ea pertice vel funes poſite fuerint:que vetuſte erant:ꝓpter q̄d vnus de armatura cecidit:an magiſter de armatura teneatur.nu.6.fo.eo.
¶ De ſtabulo.Rub.Cap.lxxiiij.fo.lxxix.
Stabulum dicit̄ locus q̄ tm̄ equos recipit: et quid de cōi vſu loquēdi.nu.1.fo.lxxix.
Stabulū domus an vſufructuarius locare poſſit pro ſtabulo ad recipiendum iumenta.nu.2.fo.eo.
Domus locator an nedum ipſam domum ſed etiam ſtabulum reficere teneatur.nume.3.fo.eo.
¶ De ingreſſu ſeu introitu. Rub. Cap.lxxv.fo.eo.
Solum ingreſſus ſiue introitus quod dicatur.nu.1.fo.eo.
Solum quod relinquitur pro introitu:cui⁹ eſſe debeat.nu.2.fo.eodem.
Expenſa aliqua quando facta eſt in dubio a quo facta intelligatur.nu.3.fol.eo.
Iuriſditio in dubio cuique ciuitati vſq; ad medium flumen cōpetit.nu.4.fo.lxxx.
Ingreſſus alicuius loci publicus cuius eſſe preſumatur.nu.5.fo.eo.
Vie vicinales que dicantur.nu.6.fol.eodē.
Via vicinali an quis ſine principis licentia edificare poſſit.nu.7.fo.eo.
¶ De horto.Rub.Cap.lxxvj.fo.lxxx.
Predium vrbanum vel ruſticū q̄n dicatur.nu.1.fo.eo.
Hortus an domus appellatione cōtineat̄.nu.2.fo.eo.
Hortum an dare videatur qui domū dat.nu.3.fo.eo.
Hortus an veniat:ſi alicui contenta in domo legata fuerint.nu.4.fo.eo.
Hortus cui cedat:ſi duo fratres domos diuiſerint:ꝛ in quarū medio hort⁹ fuerit.nu.5.fo.eo.
Domus habitationem ſi quiſpiā vni legauerit:cui etiam hortus contineatur:ad quem per eam aditus habeatur:an legatarius ipſi heredi aditum preſtare teneatur.nu.6.fo.eo.
Hortum ad pratum quis reducere poteſt.nu.7.fo.eo.
Domum habēs iuxta vicini hortum ex illa domo in illum hortū quicq̄ ponere non poteſt.nu.8.fo.eo.
Horto ſuo quilibet ad libitum edificare pōt dimiſſo tn̄ legitimo ſpacio.nu.9.fo.eodē.
Decime an ſolui debeāt de his:que in hortis naſcuntur.nu.10.fo.eo.
¶ De colūbaria.Rub.Cap.lxxvij.fo.lxxxj.
Columbas capiens de alieno columbario etiam in ſuo furtū committit.nu.1.fo.eo.
Fundi vſufructū in quo colūbaria ſit:ſi quiſpiam habeat:quō ꝛ q̄n colūbarū cōmodo vti poſſit.nu.2.fo.eo.
Proprietates colūbarū q̄bus predicatorib⁹ eq̄parant̄:ānā ſint remiſſiue.nu.3.fo.eo.
¶ De ſterquilinio.Rub.Cap.lxxviij.fo.eo.
Sterquilinium in domo habēs ſi faciat ipm

proijcere iuxta murū cōem: vel alienū: an poſſit.nu.1.fo.lxxxj.
Stercoris aceruū ſi quis i fundo: aut agro meo poſuerit: an actione vi aut clam cō tra eum agere potero.nu.2.fo.eo.
Urinam fetidam aut ſtercus ſi quiſpiā in ſolo publico vel priuato pijcere voluerit ꝓpter qḋ malus odor ⁊ fetor vicinis exa let: an poſſit.nu.3.fo.eo.
Sterquiliniū an veniat vendito: vel legato fundo.nu.4.fo.eo.
¶ De macerie. Rub. Cap.lxxix.fo.lxxxj.
Maceriem iuxta regionē vel fundū alteri⁹ ſi ꝗs edificare voluerit: nullo ſpacio me dio relicto: poteſt dummodo terminum ſuum non excedat.nu.1.fo.lxxxj.
Murus ſeu paries proprie cum calce dici tur.nu.2.fo.eo.
Regula que dicit: qḋ edificatum cedit ſolo: an in muro ſine calce edificato locū ha beat.nu.3.fo.eo.
Lapides vel quid aliud in curia vel domo mea ſi poſueris: an ea abſq; alia denun ciatione propria autoritate tollere: ⁊ eij cere valeam.nu.4.fo eo.
Lapides ⁊ tigna in fundo meo de volūtate mea me p̄cario cōcedente ſi poſueris: an ea autoritate propria ſi inde ea non ex portas: remouere poſſim.nu.5.fo.eo.
Conceſſerim ſi tibi ſimpliciter: vt aliquid in meo apponeres: an videar ad meum be neplacitū cōceſſiſſe: an vero aio donādi: ⁊ i meo ſuitutē ꝯſtituēdi.nu.6.fo.lxxxij.
Uiatorem ſi quiſpiam inuitauerit: ⁊ poſtea eum penituerit: an contra ipſum agi po terit.nu.7.fo.eo.
¶ De fouea. Cap.lxxx.fo.lxxxij.
Foueam qui in ſuo facere velit: iuxta tamē fundū alterius: quid obſeruare debeat. nu.1.fo.eo.
Foſſam vrſorum: luporū: aut ceruoꝝ capiē dorum cauſa in via publica: aut in itine rib⁹ publicis: aut in ſilua publica ſi qſ piam fecerit: ⁊ bos: vel aliud aial in eā ceciderit: qua actione contra facientem agere potero.nu.2.fo.eo.
Foſſe an ſub ſolo publico fieri poſſint. nu mero.3.fo.eo.
¶ De arboribus. Rub. Cap.lxxxj.fo.lxxxij.
Oliuam vel ficum in ſuo plantās quid ob ſeruare debeat.nu.1.fo.lxxxiij.
Arborē ſi ꝗs in ſuo plātauerit iuxta alteri⁹ regionē legitimo dimiſſo ſpacio: ⁊ poſtea radices intm̄ excreuerint ꝙ domus mee fundamētū ruine periculū afferat: an ꝯ eum qui plantauerit: vel qui plantatū habeat agere potero.nu.2.fo.eo.
Arbor ſi radices miſerit in fundū meū: ſeu in murū domus mee: an eas ꝓpria au toritate incidere valeam: vel cū autorita te iudicis.nu.3.fo.eo.
Arbor tua ſi ſupra domū meā vel fundum meū pendeat: an illud totū qḋ ex arbore ſuper meo pendet: autoritate ꝓpria ab ſcindere poſſim.nu.4.fo.eo.
Arbore tua ſupra domū meā pendente qḋ remedium competat.nu.5.fo.eo.
Dictio in aliqñ ꝓ de ponitur.nu.fo.lxxxiiij.
Interdictū de arborib⁹ cedēdis tā directū ꝙ̄ vtile trib⁹ in caſ.b⁹ cōpetit.nu.7.fo.eo.
Arbor ex fundo tuo in viā publicā ſi ita ca deret: vt itineri impedimento eſſet: cāq; ꝓ derelicto habeas: ꝗd iuris.nu.8.f.eo.
Arbor ſi in fundū vicinū radices porrexerit an vicino eas icidere liceat.nu.9.fo.eo.
Arbor cuius eſſe videatur: radicib⁹ in vici ni fundo arbor alr illatis.nu.10.fo.eo.
Arbores alienas ſi qſpiā in ſuo plātauerit: vel ſuas in alieno: cui⁹ erūt.nu.11.fo.eo.
Arbores alienas incidens a quilia ⁊ arbo. fur.ceſa.tenetur.nu.12.fo.lxxxiiij.
Arboris appellatiōe ꝗd veniat.nu.13.fo.eo.
Arbore mea ſi fructus in fundū tuū cadāt: an mihi colligere licitū ſit.nu.14.fo.eo.
Fūdū ſi vēdiderim ⁊ accepero arborē: ⁊ ea ce ciderit: ⁊ demū ei⁹ radices pullos emiſe rint: an eos vēdicare poſſim.nu.15.fo.eo.
Uſufructuarius arbores etiā infructuoſas excidere nō pōt q̄ deābulatiōes opacas et amenas reddunt.nu.16.fo.eo.
¶ De ſepulchro. Rub. Cap.lxxxij.f.lxxxiiij.
Sepulchrū eſt locus vbi corpora: oſſa ve ho minis condita ſunt.nu.1.fo.eo.
Locū religioſum vnuſqſq; ſua volūtate fa cit dum mortuum infert.nu.2.fo.eo.
Sepulchrū ſi qſpiā effodere voluerit: quā tū ſpaciū relinq̄re debeat.nu.3 fo.lxxxv.
Uiam ad ſepulchrū q̄ nō hȝ p̄cario a vicino īpetrare pōt: ⁊ ſi cōcedere noluerit: qua actione cogi poterit.nu.4.fo.eo.
Religioſi nō habentes in loco ſuo locū eis cōgruū: petere poſſunt: ꝙ ꝓpter religio.

nis fauore loca eis cōdecentia aſſignen=tur.nu.5.fo.lxxxv.
Porticum aut ſtillicidiū ſi quiſpiā in ſepulchrum immiſerit: qua actione cōtra eū agi poſſit.nu.6.fo.eo.
Sepulchra antiquorū que erant: ⁊ quid recentioribus tpibus de cadauerib⁹ ſepeliendis cautum fuerit.nu.7.fo.eo.
Sepulture de loco quantū ad effectum nō curatur:qm̄ domini eſt terra:⁊ plenitudo eius.nu.8.fo.eo.
Sepeliri apud quam eccleſiam vnuſquiſq̄ debeat.nu.9.fo.eo.

Seruitutes ruſticorum prediorum que ſint.

De ſeruitutibus itineris. Rubri. Capi.j.fo.lxxxv.
Iter eſt ius hois eūdi:ambulādi:necnō iumētū agēdi:vel vehiculū.nu.1.fo.lxxxvj.
Ire ab ambulare l quo differāt.nu.2.fo.eo.
Promittat quis vni iter:an ius ⁊ ſeruitutē ſibi ꝓmittere videatur:ſecus qui factum promittit.nu.3 fo.eo.
Itineris ſeruitutē qui h̄z:an poſſit ire nedū pedes:ſed etiam eques.nu.4.fo.eo.
Seruitutē itineris habēs ſi velit ducere iumentū ⁊ plauſtrū oneratū iumento: vel alijs rebus:⁊ etiam ipſe aſcēdere:an ſuper ſeruientis fundum tranſire valeat.nu.5.fo.eo.
Loco ſeruitutis itineris ſi dubitet̄:arbiter: vel cōmunis amicus: qui hoc dirimere debeat aſſumi debet.nu.6.fo.lxxxvij.
Seruitutē itineris habens:ſi locū elegerit: lz amplius variare nō poſſit:ille tn̄ q̄ ſeruitutē cōceſſit bene pōt:ſi abſq̄ alterius incommodo fiat.nu.7.fo.eo.
Iter vel alia ſeruitus ſi legetur ſine vlla determinatiōe:electio ad quē ſpectabit:an ſez ad ꝓmittentē:ſeu eius heredē:an illi cui ſeruitus legata:vel promiſſa fuerit.nu.8.fo.eo.
Iter ad predium duorū cōe ſi leget̄:nec legatarij de itineris loco cōſentiant: quid iuris.nu.9.fo.eo.
Itineris latitudo q̄ta eē dēat.nu.10.fo.eo.
Uia cuius latitudinis eē dēat.nu.11.fo.eo.
Iter aut actū ꝑ certū locū ſi quiſpiā alicui ceſſerit:an poſſit vni vel plurib⁹ ꝑ eūdez locū:vel iter:vel actū cedere.nu.12.fo.eo.
Aqueductū ſi alij cōceſſero:an alteri iter ꝑ eūdē locū dare vl̄ cedere potero.n.13.fo.e.
Itineris ſeruitus ſicut in certa fundi parte conſtitui poteſt:ita etiam pro certa temporis parte.nu.14.fo.eo.
Fundi ſeruientis ⁊ dn̄antis dn̄s qual'r ſeruientis fundo vti poſſit:⁊ ad q̄d dn̄s fundi ſeruientis teneatur.nu.15.fo.eo.
Iter actus:vie ⁊ aqueduct⁹ per fundū tuū ſi emerim:an ad vacue poſſeſſionis traditionem tenearis.nu.16.fo.lxxxviij.
Fund⁹ vēdit⁹ ſi ſeruitutē alteri dēat: an in hoc emptori vēditor teneat̄.nu.17.fo.e.
Fundi vēditor qual'r teneat̄:qn̄ ſeruitutem nō expſſit q̄ fundo vēdito debet̄: vel fundi venditi conditionem: et eam emptor ignorauit.nu.18.fo.eo.
Poſſeſſionē qui tenetur vacuā tradere:an liberetur:ſi rem tradat:que alteri ſeruitutem predialem debeat.nu.1.fo.eo.
Iter ſi excipere deberē:puta q2 ſic in ꝯtrahēdo cōuenerā:⁊ tn̄ fundū liberū ꝑ errorē tradidi:qūo mihi ſuccurrat̄.nu.20.fo.eo.
Fundus ſeruitutē itineris debēs alluuiōe occupatus qūo in priſtinā ſeruitutē reſtitui debeat.nu.21.fo.eo.
Fundū ꝑ alienū an q̄s ire ſeu trāſire valeat ⁊ an dn̄s volētes ire vel trāſire ꝑ fundū ſuū prohibere poſſit.nu.22.fo.lxxxix.
Fundū meū ingredi volentē ꝓpria manu ⁊ autoritate repellere poſſum.nu.23.fo.eo.
Agrum per alienū ire fas eſt:ſi dn̄s nō ꝓhibeat:ius tn̄ nō eſt:ſi dn̄s ipſe prohibeat.nu.24.fo.eo.
Itineris ſiue eundi in fundū meū: vt q̄s in q̄ſi poſſeſſiōe ſit:itaq̄ cū quo minus eat: impedire nō poſſim:⁊ ſi impediā: de interdic.actuq̄ ꝓuato tenear:quot requirantur.nu.25.fo.xc.
Seruitutem inter affirmatiuam ⁊ negatiuam que differentia ſit.nu.26.fo.xc.
Iure aliquo ſuo ꝙ quiſpiā vſus fuerit:qūo probatur.nu.27.fo.xcj.
Itinere per ſeipſum ꝙ aliquis vſus fuerit: an ſufficiat:⁊ an ſatis ſit:ꝙ alius per ſe iuerit.nu.28.fo.xcj.
Itinere per vicini fundū ſi quiſpiā vſus fuerit vſq̄ ad illū locū:ad quē eſt ingreſſus eſt quaſi in poſſeſſione:⁊ ei competit interdictū de iti.actuq̄ ꝓuato.nu.29.fo.eo.
Uie vſum ſciente ⁊ patiente aduerſario an

retinere neceſſe ſit.nu.30.fo.xcj.
Itinere vel actu ſi quiſpiã vſus ſit: ſufficit: nec deſideratur ꝙ ſeruitus ꝯſtituta fuerit:vel debeatur.nu.31.fo.eo.
Itinere vel actu qđ quis vſus fuerit nõ vi: nõ clã:nec ꝓcario:quõ probaꝛ:⁊ cui hoc onus ꝓbandi incũbat.nu.32.fo.eo.
Seruitutẽ hñti ruſticã iure magis cõſulitꝛ ꝙ̃ hñti ſeruitutẽ vrbanã.nu.33.fo.xcij.
Fundũ per alienũ ꝙ quis vſus fuerit ſaltẽ per.xxx.dies:⁊ ꝓpter hoc in quaſi poſſeſſione eſſe dicatur:que vtilitas reſultat. numero.34.fo.xcij.
Poſſeſſione iuris illud vulgare locũ habet: vim vi lʒ repellere.nu.35.fo.eo.
Seruitutibus corporalibus que cãm diſcõtinuatiuã hñt quiſpiã in quaſi poſſeſſione eſſe dr:etiaʒ ſi nullo modo ſufficienti tempore vſus eſſet.nu.36.fo.eo.
Dñs eum qui eſt in quaſi poſſeſſione iuris eundi per fundu ſuum:quomodo expellere poterit.nu.37.fo.eod.
Interdictũ de iti.actuqꝫ priua.refi.quibus cõpetat:⁊ que:ac quot ipſum cõſtquantur.nu.38.fo.xciij.
Interdictũ de iti.actuqꝫ refi.an aliud ſit ab interdic.de itine.actuqꝫ priua.et ita an duo interdicta ſint:vel vnum tantũ duo capita habens.nu.39.fo.xciij.
Interdicto de iti.actuqꝫ priua.refi.quis ſeruitutem conſtitutam ꝓbare neceſſe habeat.nu.40.fo.xciiij.
Interdicto de iti.actu.pri.reficien.quare ꝗſpiã duo ꝓbare neceſſe habeat:ſcʒ ſe vſuʒ hoc anno fuiſſe:⁊ ſeruitutẽ ſibi conſtitutam eſſe.nu.41.fo.xciiij.
Interdicto de iti.actuqꝫ ⁊c.quare ſi me eſſe in quaſi poſſeſſione vie:itineris:vel act⁹ ꝓbem:neceſſe ꝓbare habeam:ꝙ ſeruit⁹ mihi inuito cõſtituta ſit ⁊c.que ſequuntur.nu.42.fo.xciiij.
¶ De ſeruitutibus actus. Rubri. Cap.ij.fo.eodem.
Actus eſt ius agendi vel iumentum:vel vehiculum.nu.1.fo.xcv.
Actus q̃ hʒ:an iter q̃ʒ hr̃e dicaꝛ.nu.2.f.eo.
Actus ⁊ iter in quo differant ⁊ conueniãt. nume.3.fo.xcv.
Iter qui habet inſtrumenta agrorum ducere nequit:ſed q̃ actũ hʒ ſic.nu.4.fo.eo.
Actus ⁊ via in quo differant.nu.5.fo.xcv.
Seruitus actus ſi tam anguſto loco cõceſſa fuerit:vt neqꝫ vehiculum:neqꝫ iumentum per illum locum perduci poſſit:an actus vel iter eſſe dicatur.nu.7.fo.eo.
Actus ſeruitutem in fundo habẽs: an per quãlibet eius parteʒ ſeruitute actus vti poſſit:⁊ aliqñ per vnam:aliquando per aliam.nu.8.fo.eo.
Actus electio ad queʒ ſpectat:qñ ſine vlla loci determinatione cõſtituitur.an ſ ad cõſtituentẽ ⁊ ei⁹ heredẽ:an illi cui actus ſeruitus cõſtituta fuerit.nu.9.fo.eo.
Actum per certum locũ ſi quiſpiam alicui ceſſerit:an poſſit poſtea pluribus per eũdem locum actum cedere.nu.12.fo.eo.
Actus vni ſi deberetur vt vehiculis trium generũ vteretur:⁊ alio gñe vſus fuerit: vel q̃d ſuperfluũ egerit:an per hoc ipaʒ ſeruitutẽ amiſerit.nu.11.fo.eo.
Actus ſeruitutem ſi fundus debeat: ⁊ fluminis pons occupatus ſit:⁊ poſtea alluuione reſtitutus: an ſeruitus amiſſa in priſtinum ſtatum reſtituatur.numero.12.fo.eod.
Actus ſeruitutẽ locus debens ſi quis inundatus fuerit: an dñs fundi pati teneaꝛ ꝙ poſſit ille cui ſeruitus debetur in alia parte fundi agere.nu.13.fo.eo.
¶ De ſeruitute vie. Rubri. Cap.iij.fo.xcvj.
Uia eſt ius eundi:agendi:⁊ ambulandi.numero.1.fo.xcvj.
Uia ⁊ act⁹ an inter ſe differãt.nu.2.fo.xcvij.
Strata quid ꝓprie ſit.nu.3.fo.eo.
Uie latitudo quenã ſit:qñ vie ſeruitus promiſſa fuerit.nu.4.fo.eo.
Pedis menſura quenã ſit.nu.5.fo.eo.
Uie vel ſtrate latitudo:in qua ſeruitus nõ debetur: quenam ſit.nu.6.fo.eo.
Seruitus vna vel plures qñ dicatur:⁊ quõ cognoſcatur.nu.7.fo.eod.
Fundorũ dñantiũ ad pluralitatem plures ſeruitutes reſultant:etiã ſi vnus tantuʒ fundus pluribus ſeruiat.nu.8.fo.eo.
Seruitus vna vel plures ſi cognoſcantur: que vtilitas reſultet.nu.9.fo.xcviij.
Uie caput:⁊ finis:et mediũ ⁊ latera quo in loco eſſe dicantur.nu.10.fo.xcviij.
Edificiũ iuxta plateã autoritate publica ſi deſtruaꝛ:an platea ãpliet:⁊ vtrũ via iuxta illđ edificiũ deſtructũ deſinat eẽ:⁊ in-

cipiat eſſe platea:an via remaneat:ſicut erat primo.nume.11.fo.xcviij.
Statutū ſi dictauerit qd in platea pena du plicet:vbi platea ſit:ꝛ icipiat.nu.12.f.eo.
Uia media que dicatur.nu.13.fo.eo.
Uie caput quātū ſpaciū occupet: ꝗtū pes ſeu finis ꝛ quantū mediū.nu.14.f.xcix.
Uie menſuratio vnde incipere debeat.numero 15.fo.eo.
Uia quotuplex eſſe dicatur.nu.16.fo.xcix.
Regalia que ꝓprie dicanř.nu.17.fo.eo.
Uiam eſſe publicam ad ꝓbandum quid requiratur.nu.18.fo.eo.
Uia publica an vnicuiqꝫ ire licitū ſit:ꝛ ducere currum/vel plauſtrum/aut lapides. nume.19.fo.eo.
Jus eundi per viam publicam an preſcribi poſſit.nu.20.fo.eo.
Uia publica cuius ſit.nu.21.fo.xcix.
Loca publica an vēdi vel alienari poſſint. et per quē ꝛ qño.nu.22.fo.c.
Ciuitas padue nō poſſet facere aliqd ſtatutum:nec aliquid alienare ſine Uenetoꝝ licentia: apud quos oīs adminiſtratio exiſtit.nu.23.fo.eo.
Uia publica an priuato licitū ſit aquā ſimpliciter ducere: vel per cōductū ligneū: vel lapideum.nu.24.fo.cj.
Ponticellos ſeu pontes facere an ſupra viā publicam licitum ſit.nu.25.fo.eo.
Uia publica an p priuatū aliquo modo occupari poſſit.nu.26.fo.eo.
Uia publica an claudi poſſit.nu.27.fo.eo.
Domus vel fundus:qui vndiqꝫ ſunt:ſi vni⁹ tm̄ eſſent:an ille ſolus viā publicā claudere poſſet.nu 28.fo.eod.
Uiam publicā ſi qſpiā impediat: vel claudat:an cōtra claudentē:vel impedientē agi poſſit.nu.29.fo.cj.
Uiā ſi aliqs clauſerit:an propria autoritate clauſurā frāgere valeā.nu.30.fo.eo.
Uia publica:que eſt in vna contrata:ſi claudatur:an alius de alia contrata.cui⁹ parum:aut nihil intereſt agere poſſit:vt dicta clauſura deſtruatur.nu.31.fo.eo.
Uia publica duaꝝ cōitatū ſi ſit:p quā eant currus cōitatis vtriuſqꝫ:cui ex dn̄is territorū applicanda ſit.nu.32.fo.eo.
Statuto ſi caueatur:qd vulnerās in via publica magis puniař ꝙ ſi alibi vulneret: et aliqs percuſſit in via priuata per quā tm̄ iter publice fiebat:an puniatur: ac ſi in via publica vulneraſſet nu.33.fo.cij.
Statutū ſi ſit:qd ſi qs fundū vēdiderit coherens:ſeu ꝯfinis:aut collateralis idē precium pſentare poſſit:ꝛ fundū vēditū ab emptore vēdicare:ſi aliqs fundū vēdat:ꝛ vicinus qui hꝫ aliū fundū propinquū: via tm̄ publica interueniēte:vigore dicti ſtatuti ꝓtiū pſentare velit:an poſſit:numero.34.fo.cij.
Federicus impator ꝯdidit quādā legē grecā:q̄ ius ꝓthomiſios vocař.nu 35.fo.eo.
Uia cōis ſi ad caſtrorum fontes exiſtat:ad cuius iuriſdictionē predia pertinere preſumantur.nu.36.fo.eo.
Fundū vel domū ſi quiſpiam legauerit:vel vendiderit:an cōceſſum videatur:qd ex fundo exterioris:vel vendentis viā habere debeat:vel ſi duo fratres ſint:aut ſocij:ꝛ vnuꝫ fundū diuidatur:an in dubio actū videař:qd vnus per alteri⁹ partem viam habere debeat.nu.37.fo.eo.
Uia publica ſi aquis inundata: aut aliter deſtructa fuerit:an per vicini fundū iri poſſit.nu.38.fo.ciij.
Uiam publicam ſi quiſpiā in vicini agrum reiecerit:an is per cui⁹ fundū via publica facta ſit:cōtra ipſum agere poſſit.numero.39.fo.eo.
Uie reiecte actio que cōpetit:ꝛ que etiā neceſſaria ſunt ad hoc vt competere habeat.nu.40.fo.ciij.
Uie reiecte actio propter quid cōpetere dicatur.nu.41.fo.eo.
Uia reiecta vt moueatur:ſi agatur:quid iuris.nu.42.fo.eo.
Egerit ſi quiſpiā cōtra vicinū ſuū:qui viaꝫ publicā in fundū ſuū reiecerit:ꝛ per vie reiecte actionē intereſſe ſuū conſecutus fuerit:an poſtea viam claudere poterit. nume.43.fo eo.
Uiam priuatā ſi quiſpiā per vicini ſui fundum reiecerit:nunquid actione priuata agetur.nu.44.fo.ciij.
Uie reiecte in actione quō libellus formari debeat.nu.45.fo.eo.
Uie reiecte in actione qño actor ꝛ reus poſitiones formare debeant.nu.46.fo.eo.
Uiam munire vel reficere an quilibet teneatur.nu.47.fo.ciiij.
Clerici ad viarum reparationē an teneanř

tur.nu.48.fo.ciiij.
Gabella p plauſtris ⁊ curribus:que p vie refectiõe ad portã ſoluit:ſi imponat:an eccleſia teneatur.nu.49.fo.ciiij.
Ciuitas vel villa ſi de nouo vnã viã facere velit:⁊ onus reb⁹ p vie vel pontiũ expẽſa imponere voluerit:an etiã ipſis eccleſijs imponit.nu.50.fo.eo.
Vie ad refectionẽ an ſcholaris:vel q̃ domũ cõduxit:teneatur.nu.51.fo.eo.
Emphiteota ſeu liuellari⁹ an viã publicã ante domũ emphiteoticã reficere teneatur.nu.52.fo.ciiij.
Vſufructuarius an ad vie refectionẽ teneatur.nu.53.fo.eo.
Maritus q̃ fundũ dotalẽ iuxta viã publicã hʒ que refici debet:an ad ipſam refectionem teneatur.nu.54.fo.eo.
Domo in aliqua ſi q̃ſpiã gratis habitet:nũ q̃d ad vie refectionẽ teneat.nu.55.fo.eo.
Viã an quis reficere teneat:ſi prius domui cedere voluerit:quã iuxta viã habet.numero.56.fo.ciiij.
Via publica ſi deſtructa nõ fuerit ex antiq̃tate vel caſu:ſed aliq̃s ipſam exarauit:ſeu aliter deſtruxit:an ipſi vicini teneantur.nume.57.fo.ciiij.⁊.cv.
Viam ſi quiſpiam deſtruxerit:⁊ nõ habeat vnde ſoluat:an vicini ipſam reficere cogantur.nu.58.fo.cv.
Viã publicã ſi quiſpiam reficere voluerit:an poſſit:⁊ q̃uo.nu.59.fo.eo.
Statuta de refectione vie loquẽtia an purgationẽ cõprehendãt:⁊ quid purgare dicatur:⁊ q̃uo etiam libramentum capiatur.nume.60.fo.eo.
Viam publicam qui purgare tenet:q̃d facere debeat.nu.61.fo.cv.
Viam publicã ſi quiſpiã reficere voluerit:⁊ ab alio impediatur:qua actiõe in impedientem agetur.nu.62.fo.eo.
Interdictũ de via publica ad hoc vt cõtra impedientẽ reficere cõpetat:q̃ neceſſaria ſint.nume.63.fo.cv.
Interdicto de via publica q̃uo libellus formari debeat.nu.64.fo.eo.
Interdicto de via publica q̃uõ actoris ⁊ rei poſitiones formari debeãt.nu.65.fo.eo.
Via in publica ſi quiſpiam aliq̃d ponat:vel edificet:vel imittat eo caſu quo nõ poteſt quo iure ꝯ ipſum agetur.nu.66.fo.cv.
Interdictuʒ de via publica ſiue ſit vnũ:ſiue duo:q̃ neceſſaria ſint:ad hoc vt iſta interdicta dentur.nu.67.fo.eo.
Via qualiter publica:vel priuata: aut vicinalis dicat.nu.68.fo.cv.
Libellus in interdicto q̃n quis edificabit in viam publicã:vel aliquid immiſit: aut edificare vel immittere velit: q̃uo formabitur.nu.69.fo.cv.
Poſitiões actoris ⁊ rei in tali iterdicto qua forma formari debeant.nu.70.fo.eo.
Via publica ire:⁊ agere:⁊ plauſtrũ ducere: cum regulariter pceſſum ſit:ſi q̃s ab aliquo q̃ phibere nõ põt impediat:quo remedio ei ſuccurretur.nu.71.fo cvij.
Libellus i interdicto:vt liceat ire agere ⁊c. q̃uo formari debeat.nu.72.fo.cvij.
Poſitiones i interdicto:vt vt lice.⁊c.q̃uo formari debeãt.nu.73.fo.eo.
Pedagia qui colligũt ab his q̃ p viã publ. vadũt:an de iure poſſint prohiberi exigere:⁊ colligere.nu.74.fo.eo.
Via de publica in actiõe an pcurator cõſtitui poſſit.nu.75.fo.eo.
Actiõe de via publica an fideiuſſor accedere poſſit.nu.76.fo.eo.
Libellus q̃uo ſup via priuata formari dẽat: q̃n d̃r:q̃d vie ſunt⁹ debet.nu.77.fo.cvij.

❡ De ſeruitute aqueductus. Ru. Cap.iiij.fo.cviij.

Seruitus aqueduct⁹ eſt ius ducendi aquã per fundum alienum.nu.1.fo cix.
Ius ducendi aquã p alienũ fundũ an ſit ſeruitus realis:vel ius tm̃ perſonale: q̃uo cognoſcatur.nu.2.fo.cx.
Seruitutes pſonales tm̃ tres ſunt:vʒ vſufruct⁹ vſus et habitatio.nu.3.fo cx.
Ius ducẽdi aquã ex fundo ſuo ad fundum meum ſi quiſpiã mihi cõceſſerit cã faciẽdi balneũ tm̃ in fundo meo in quo pãni lauari poſſint:vel p aliquo alio vſu qui fundũ meũ nõ cõcernat:an tunc ſeruit⁹ realis vel pſonalis erit.nu 4.fo.cx.
Ius ducẽdi aquam ex fundo tuo ad fundũ meuʒ ſi mihi debeat:puta per fiſtulam: cauſa ſeruiendi familie mee pro coquina et cetera alijs neceſſarijs pro domo ⁊ familia mea:an erit tunc ſeruitus realis:an vero ius pſonale.nu.5.fo.cx.
Ius aqueducende ad piſcariam meam vel ciſternam aut puteum ſi mihi conceda

tur:an ſit ſeruitus realis:an vo ius perſonale.nu.6.fo.cxj.

Jus aqueducende ad piſcariam meã vel ciſternã aut puteum:an ſit ſeruitus ruſtica vel vrbana.nu.7.fo.eo.

Jus aq̃ducẽde ex fundo tuo ad hortũ meuz irrigãdũ:an realis ſeruitꝰ ſit.nu.8.fo.eo.

Jus aqueducende ex fundo tuo ad hortuz meuz ⁊c an ſit ſeruitus ruſtica vel vrbana.nume.9 fo.cxj.

Fũdꝰ ruſticꝰ aut vrbanꝰ q̃n dicat̃.n.10.f.eo.

Aqueductus in ſeruitute quid veniat:⁊ q̃d non.numero.11.fo.eo.

Regula in re ſua q̃libet eſt moderator ⁊ arbiter:q̃uo intelligatur.nu.12 fo.cxj.

Seruitus aqueductꝰ eſt ſicut anima intellectiua tota in toto ⁊ tota i qualibet parte.nu.13.fo.eo.

Subiecta talia ſunt qualia p̃dicata demõſtrant.nu.14.fo.cxj.

Diſtributiones quotidiane qualiter preſtãde ſint.nu.15.fo.eo.

Expẽſas quotidianas viritim collegij p̃tor dare dʒ:dato q̃ vnus pluſq̧ alter comederet vt faciebat Bononie ſcholaris vnꝰ polonus qui ſolus comedebat tñ quantũ quatuor alij.nu.16.fo.cxij.

Seruitutꝫ a p̃cipio cõſtitute ſi fundus dominans aqua indigebat:⁊ nunc ex aliq̃ cã non indigeat:an ſeruitus in ꝑpetuuz cõpetere deſinat.nu.17.fo.eo.

Seruitꝰ aqueductꝰ ſi fundo meo q̃ eſt decẽ iugerũ debeatur:⁊ poſtea auctus fuerit: an ꝓpter hoc aqueductus ſeruitus creſcere debeat.nu.18.fo.eo.

Seruitutẽ aqueductꝰ habẽs an riuũ in ſeruiẽtis fundo facere poſſit:per quẽ aquã ad fundũ dominãtẽ ducat.nu.19.fo.eo.

Riuũ an quiſpiã ſimpliciter cauere poſſit. numero.20.fo.cxij.

Riuũ eſto q̃ aliq̃s de iure vel ex permiſſiõe facere poſſit.an p̃dij dominãtis dñs illũ purgare ⁊ reficere poterit.nu.21.fo.eo.

Jus ducendi aquam per fundum alteriꝰ ſi quiſpiã habeat:q̃n et q̃uo ipſam aquaz ducere poterit.nu.22.fo.eo.

Seruitutis aqueductꝰ in ꝯceſſiõe:ſine alterius dãno ſubintelligitur.nu.23.fo.cxij.

Aqueductus ſeruitus quomodo acquirat̃. numero.24.fo.eo.

Aqua per ſeipſam fluens an p̃ſcriptionẽ vel conſuetudinem inducere poterit.numero.25.fo.cxiij.

Aqua ſi in certo fundo ſuperiore oriatur:et per quẽdam alueũ ad partes inferiores deſcẽdat:⁊ quiſq̧ aliq̃n pluuialibꝰ adeo creſcat:vt in alueo cõtineri nequeat: an tunc ille qui eſt in parte ſuperiori ripas ita eleuare cogatur:vt vſq̧ ad mare diſcurrat.nu.26.fo.eo.

Aqueductus ſeruitutẽ totã q̃s habere ⁊ cõcedere poſſit:⁊ q̃s etiã ad aquã ducẽdã cogi valeat.nu.27.fo.cxiij.

Flumen priuatum tribus modis poteſt dici alicuius eſſe.nu.28 fo.cxiiij.

Aqueductus ſeruitus cui vel quibus cõcedi poſſit.nu.29 fo.cxiiij.

Aqueductꝰ ſeruitutẽ ſi vni cõceſſi:an alteri poſtea concedere poſſim.nu.30.fo.eo.

Aqueductus ſeruitutẽ ſi tu cui primo ꝯceſſi vis poſtea aliũ cõcedere:an poſſis.numero.31.fo.cxiiij.

Aqueductꝰ ſeruitus q̃uo:qualiter:⁊ q̃n:⁊ ꝑ quẽ locũ ꝯſtitui vel acq̃ri poſſit.nu.32.f.e.

Digiti mẽſura ſm Jſido.q̃d ſit.nu.33.fo.eo.

Fundi ſeruientis per quã partem aquã ducere poſſis ſi nõ exprimatur:quid iuris. nume.34.fo.cxv.

Aqueductus ſeruitus ſi ex flumine debeatur:⁊ ipſum flumen alueum mutauerit quid iuris.nu 35.fo.eo.

Flumen ſi alueũ mutauerit ius aque vno impetu perditur:⁊ tũc aliud flumen videtur.nu.36.fo.cxv.

Fluminis aluei per mutationem in caſibꝰ in q̃bus aq̃ductus ſeruitꝰ amittat̃:an de equitate reſtituẽda ſit:vt ex noua vel nouis alueis debeatur.nu.37.fo.cxvj.

Flumẽ ſi ad antiquũ alueũ redierit:an ſeruitꝰ amiſſa reſtitui debeat.nu.38.fo.eo.

Aquã ex flumine an cuilibet ducere licituz ſit per occupationẽ factam propria autoritate.nu.39.fo.eod.

Bononiẽſes licite de flumine Recij aquam ducũt:q̃ poſtea i Padũ itrat.n.40.f.cxvj

Aqua ſi de vniꝰ molẽdino exeat:⁊ alter eaz capere velit.⁊ ad molẽdinũ ſuũ ducere: adeo qꝰ primũ molendinũ nõ impediat: an poſſit.nu.41.fo.cxvij.

Forma ſeu formula vallũ ⁊ ſeriola:an ideʒ ſit.nu.42.fo.cxvij.

Aquã ſi duo ex flumine publico ad funduz

fluum ducere velint:et ſe inuicem impe=
diant:quis preferetur.nu.43.fo.eo.
Cautela ducendi aquam ex flumine.nume
ro.44.fo.cxvij.
Occupare vel edificare incepiſſe vel aquā
ex publico loco ducere : quid remiſſiue.
nu.45.fo.cxviij.
Conſequētia nō valet:aliquis hꝫ poteſtatē
vel ius ducēdi aquā ex flumine publico
vel priuato:ergo habet ſeruituteꝫ aque
ducende.nu.46.fo.eo.
Aqueductus ſeruitute quōꝫ qualiter quis
vti poſſit.nu.47.fo.eo.
Aqueducēde ſeruitutē ad molendinum ſi
quiſpiam habeat:propter aquarū abū=
dantiam aliud molendinum conſtrue=
re non poterit.nu.48.fo.cxviij.
Aque publice deductu duo iter caſtella qd
erat:ꝛ inter ſe fuit lata ſnia:demū impe=
rator vnū de illis caſtellis mihi cōceſſit:
nūqd illā ſniaꝫ ſuare tenear.n.49.f.eo.
Vicini incōmoditas aqueducende que di=
catur.nu.50.fo.cxix.
Fons ſi ex aliquo fonte oriat̄ ꝑ tp̄s longiſſi
mū: cuiꝰ nō extet memoria in ꝯtrium : et
aqua per inferiores partes diſcurrere ce
perit patientibus illis quorꝫ fons erat
an habentes ſuperiorem fundū in quo
aqua oritur:ipſam pro libito voluntatis
ſue diuertere poterunt.nu.51.fo.eo.
Longa cōſuetudo veluti iure impoſita ſer=
uitus videtur.nu.52.fo.cxix.
Patientiā ſolā q̄ permittit:nec ꝑ alia verba
ſeruitutem cōſtituit:an ſeruitutem con=
ſtituere videatur:vel ſe perſonaliter obli
gare.nu.53.fo.cxx.
Aquā duxiſſe iure ſeruitutis vel iure ſimpli
cis facultatis:qn̄ dicatur.nu.54.fo.eo.
Seruitꝰ aqueductꝰ p̄ſcripta quāto tp̄e idu
catur:ꝛ q̄ et quot ad iſtā p̄ſcriptionē in=
ducendam requirātur.nu.55.fo.eo.
Sepē pcidere mūdare vel mundari facere
in fundo vicini:vel ꝑ vicini fundū aquā
ducere:an ſeruitutē arguāt.nu.56.fo.e.
Aqua qn̄ diſcurriſſe dr iure facultatis tan=
tum:nō aūt ſeruitutis.nu.57.fo.cxxj.
Poſſeſſionem in iuribus incorporalibꝰ da=
re non eſt.nu.58.fo.eo.
Differentia quenā ſit quātum ad tp̄s inter
locum publicū ꝛ priuatū.nu.59.fo.cxxj.
Aquam ſi quiſpiam habebat ius claudēdi
certis horis:nunqd ita claudere poterit
vt nihil qd alias ſtillare cōſueuerat ad
ptes iferiores ſtillare poſſit.n.60.f.cxxij.
Aquā ducendi ius iure ſeruitutis per fun=
dum tuū ſi habeā:ꝛ ꝑ riuū apertū duxe
rim:ꝛ nunc riuum ſubterraneum facere
velim:an poſſim.nu.61.fo.cxxij.
Aquā ducendi ius per vicini fundū ſi quiſ=
piā habuerit:ꝛ duxerit per riuum:ꝛ de=
mum velit nouum canalem vel fiſtulas
in riuo collocare:que nūq̄ habuerit:an
poſſit.nu.62.fo.eo.
Aquā per fiſtulas vel canales ſi primo per
vicini fundū duxerim:et nūc per riuum
ducere velim:an poſſim.nu.63.fo.eo.
Iure tertij regulr̄ opponere poſſum:qn̄ iu=
ris agētis excluſiuū eſt.nu.64.f.cxxiij.
Vendito equo quo caſu ornamenta vendi=
ta videantur.nu.65.fo.eo.
Fundū ſuperiorē ſi q̄ſpiaꝫ habuerit in quo
aqua naſcat̄:q̄ ꝑ ſubterraneos meatus
ad funduꝫ vicini inferiorem deſcendat:
deinde reuertatur ad fundū ſuperiorē:
an fundi inferioris dominus eam impe
dire poſſit.nu.66.fo.cxxiiij.
Aqua ſi diſcurrat a fundo titij ſuperiori in
fundo ſempronij inferiori ꝑ venas ſub=
terraneas:demum ſempronius fodit in
fundo ſuo:ꝛ venas aperit:ita vt tota aq̄
ad fundū ipſius ſempronij deſcendat: ꝛ
declinat ad ſuperficiem fundi titij aſcen=
dere:quid iuris.nu.67.fo.cxxiiij.
Aqueducende ius q̄ hꝫ ſi aliā aquā admiſ=
cuit:nunqd ꝓhiberi poſſit.nu.68.fo.eo.
Statuto ſi caueat̄ vt qs poſſit ducere aquā
ex fundo ſuo ꝑ fundū vicini medium ad
aliquē fundū ſuū inferiorē ſoluēdo vici=
no dānū cauationis:ꝛ quis velit ducere
aquā ꝑ fundū vicini ad ſuū:in quo fun=
do vicini ſunt vene aquarū: ſi aqua ſua
cū vicini aqua miſceat̄:ꝛ vtraq̄ ad fun=
dū iferiorē trāſeat:an poſſit.nu.69.f.eo.
Priuilegiatus:ꝛ priuilegij cauſe qn̄ paris
potentie fuerint:poſſidentis potior con=
ditio eſt.nu.70.fo.cxxiiij.
Aqua ſi ex fundo meo ſuperiori ad tuū in=
feriorem deſcendat:ꝛ totū fundū tuum
inundet ex magna aquarū abundātia:
querit̄ an ego q̄ ſum dn̄s fundi ſuperio=
ris aquā i fundo meo retinere cogar:fa
ciēdo foſſā:aggeres ꝛc.ſedo polito ꝙ nō

cogar retinere: ante īferiorē cogere poſſim: vt eā in fundo tuo recipias: vel patiaris ꝙ aq̄ deſcēdat ex meo ad tuū: ⁊ ex tuo ad aliū inferiorem.nu.71.fo.cxxv.
Si per ſeruitutis cōuentionem factū fuerit vt ſupior vicin⁹ aquā in fundo ſuo retinere teneat̄: vel inferior teneat̄ eā3 foſſa recipere: nūquid ſuperior vel inferior teneatur purgare: vel aggeres facere aut munire.nu.72.fo.eo.
Seruitutem qui debet facere non cogitur: ſed pati.nu.73.fo.cxxv.
Prediȷ̄ dn̄antis dn̄s an nō ſolū cogere poſſit dn̄m prediȷ̄ ſeruiētis: vt fundū ſuū purgari patiat̄: ſed ēt dn̄s fundi ſupioris ſeruiētis: q̄ iure ſeruitutis tenet̄ hr̄e foſſa3 in fundo ſuperiori: ne aqua noceat vicino inferiori: ſi foſſa refectione idigeat an poſſit ꝯ dn̄m prediȷ̄ dn̄antis agere: vt eā reficiat: ne fundo ſuperiori ſeruiētis nocere habeat.nu.74.fo.cxxvj.
Aquā qui excludit: quā naturalr̄ ⁊ ſeruitutis iure in fundū recipere tenebat̄: ne in ſuū fundū veniat: ſed in aliū deriuet̄: an aqua.plu.arcen.teneatur.nu.75.fo.eo.
Seruitutē ſi mihi ꝯceſſeris: vt opere manu facto aquam fluente3 in meo ex tuo deriuare poſſim: etiam ſi tibi noceat: an intelligatur: etiam ſi vltra modu3 noceat. nu.76.fo.eo.
Fundus inferior an aquā ex fundo ſupiori peruenientē recipere teneat̄: quando natura loci ſubeſt: nec pactio aliqua interuenerit.nu.77.fo.eo.
Aquā ꝑpter inundatione3 ſi ꝑpter autoritatē in riuo: ſiue in fouea: vel in aggeribus coronellas feceris: ne aqua ſubabūdans in fundum flueret: an impune eas remouere poſſim.nu.78.fo.cxxvij.
Cōuētio qn̄ nulla extet: nec loci natura ſeruitutē imponat: q̄d iuris: vbi etia3 quid ſeruitus per vetuſtatē: ſeu p̄ſcriptione3 acquiſita operetur.nu.79.fo.eo.
Aquarum ſeruitutibus circa vetuſtatē ſeu preſcriptionem quantū temporis requiratur.nu.80.fo.eo.
Seruitus qn̄ cauſam continuam vel diſcōtinuam habere dicatur.nu.81.fo.eo.
Aqua ſi ad vicini fundu3 per plures riuos diſcurrere ſolita fuerit: an in vnū riuum tantum tranſmitti valeat.nu.82.fo.eo.
Aquis quid ſeruandū eſt: qn̄ nō eſt aliqua cōuētio: nec loci natura aliq̄d declarat: nec loci vetuſtas ſubeſt.nu.83.fo.eo.
Aqua qn̄ aliquid moderate: vel immoderate fieri dicatur.nu.84.fo.cxxviij.
Seruitus aqueductus cui debetur: an cauſa aqueducende lapideu3 arcum facere teneatur.nu.85.fo.eo.
Seruitutē vel ius aqueducēde hn̄s: an poſſit arcu3 ſeu pontē lapideū facere ſupra alium aqueductū alienū nu.86.fo.eo.
Seruitutē itineris q̄ h3: an poſſit facere pōtem ſupra locū: ꝑ quē aq̄ ducit̄: inuito eo cui aq̄duct⁹ ſeruit⁹ debeat̄.nu.87.fo.eo.
Seruitus cui debet̄ per riuum aqueduct⁹ in vicini fundo: ſi velit iuxta pontē foſſam facere: in qua aque cōgregentur: et ipſas poſtea per riuu3 ducere: an poſſit. nu.88.fo.eo.
Aqueducende de riuo qui ius habet: an cuniculum ſubterraneum: per quē aquam ducat: facere valeat.nu.89.fo.eo.
Riuos manutenere: ⁊ eos purgare: ⁊ aggeres reficere quis teneatur: ⁊ cuius expēſis.nu.90.fo.eo.
Barones: ⁊ comites: ⁊ aliȷ̄ ſuperiores colligentes pedagia ⁊ vectigalia: ſtratas ſecuras tenere debent.nu.91.fo.cxxix.
Fundo ſi q̄ſpiā vſufructū habeat: ⁊ ali⁹ ꝓprietatē: ⁊ aliqua impēſa neceſſaria pro cloaca: vel ob aqueductus formulā occurrat: illa ad vſufructuarium ⁊ nō ad proprietarium ſpectat.nu.92.fo.eo.
Aqueductus ſeruitus qualiter teneat̄: ⁊ in ea quis teneri debeat.nu.93.fo.eo.
Flumine ex publico non perenni de p̄toris equitate ſeruit⁹ ꝯſtitui pōt.nu.94.fo.eo.
Aqueductus ſeruitus quomodo amittat̄. nume.95.fo.eo.
Aqueductus ſeruitus ꝑpter fluminis inundationem an pereat.nu.96.fo.cxxx.
Poſſeſſio vel quaſi aque per maiorē inundationē: ſicut poſſeſſio territoriȷ̄ an perdatur.nu.97.fo.eo.
Aque alterius per immiſſionē: de qua nulla ſeruitus debetur: an aqueductus ſeruitus amittatur.nu.98.fo.eo.
Aqueductus circa materiam quomodo in iudicio procedatur.nu.99.fo.eo.
Interdicto aqueducende libelli forma que ſit.nu.100.fo.eo.

Poſitionũ actoris forma in interdicto aque ducende quenã ſit.nu.101.fo.cxxxj.
Poſitionũ rei tenor in interdicto aqueducẽ de qualis ſit.nu.102.fo.eo.
Interdictũ aqueducende ad hoc vt cõpetat que requirantur.nu.103.fo.eo.
Eſtas quando dicatur.nu.104.fo.eo.
Interdictũ de aqua quotidiana cur factũ ſit: an ſit aliud ab eſtiua.nu.105.fo.eo.
Interdictũ de aq̃ q̃tidiana an eo caſu cõpetat.q̃ iterdictũ d aq̃ eſtiua.nu.106.fo.eo.
Poſitiones actoris in interdicto de aq̃ quotidiana quomodo fiant.nũ.107.fo.eo.
Poſitiones rei in interdicto de aqua ꝛc.q̃uo fiant.nu.108.fo.cxxxj.
Libellus in interdicto de aqua ex caſtello: ꝛc.q̃uo fieri debeat.nu.109.fo.cxxxij.
Poſitiones actoris in interdicto de aqua ex caſtello ꝛc.q̃uo fiant.nu.110.fo.eo.
Poſitionũ rei forma in iterdicto de aqua ex caſtello ꝛc q̃lis eẽ debeat.nu.111.fol.eo.
Riuus:ſpecus:ſepta:et incile que loca dicantur.nu.112.fo.eo.
Interdictũ de riuis ad hoc vt cõpetat:que requirãtur.nu.113.fo.cxxxiij.
Riuũ ſi reficere vellem:et aduerſarius meus cõtra me negatoriã intẽtet:an refectiõe prohibendus ſim.nu.114.fol.eo.
Libellus in interdicto de riuis q̃uo fieri debeat.nu.115.fo.eo.
Libellũ de aliqua aqua ſi quiſpiam per ſepta:vel cuniculũ:vel ſpecũ de puteo cõcipiat:an in interdicto de riuis recte ꝓponatur.nu.116.fo.eo.
Poſitiones actoris in interdicto de riuis quomodo fiant nu.117.fo.eo.
Poſitionũ rei forma in interdicto de riuis qualis eſſe debeat.nu.118.fol.eo.

¶ De aqua pluuia arcenda. V
Rubri.Capi.v.fo.cxxxiij.

Aqua pluuia d:q̃ de celo cadit:aut himbre excreſcit.vl' colorẽ mutat.nu.1.fo.eo.
Actio de aqua plu.arcẽ.ad hoc vt cõpetat: que requirantur.nu.2.fo.eo.
Predio ruſtico an actio de pluuia arcenda competere poſſit.nu.3.fo.eo.
Libellus in actione de aqua plu.arcẽ.q̃uo formari debeat.nu.4.fo.cxxxiiij.
Actione de aqua plu ar.quare veniat illud quod futurum eſt.nu.5.fo.eo.
Actione de aqua plu.ar.dato q̃ damnũ qđ poſt litẽ ꝯteſtatã cõtingit:veniat iudicis officio:quare tñ in libello de iudicis offõ mentio haberi debeat.nu.6.fo.eo.
Poſitiones actoris in actione de aqua plu.arc.q̃uo formari debeant.nu.7.fo.eo.
Poſitiones rei in actione de aqua ꝛc.q̃uo fiant.nu.8.fo.eo.

¶ De cloacis purgandis. VI
Rub.Capi.vj fo.cxxxiiij.

Cloaca quid ſit:q̃d tub⁹: quid fiſtula: q̃d eorũ appellatione veniat.nu.1.fo.cxxxv.
Interdictũ de cloacis ꝛc.quando locũ habeat.nu.2.fo.eo.
Ultramontanus ſi iuraret ſe de menſe auguſti rome moraturũ non teneret̃ morari:ne talis iuri occaſiõe vita tp̃alis amitti poſſet:ſi rome moraret̃.nu.3.fo.eo.
Interdictũ de cloacis coram quo iudice intentari poſſit.nu.4.fo.eo.
Libellus in actione de cloacis quomodo formandus ſit.nu.5.fo.eo.
Interdictũ de cloacis locũ hꝫ etiã ſi aliquis eo vtat̃ vi:clã.vel precario.nu.6.fo.eo.
Poſitiones actoris in actione de cloacis:et ex quomodo formari poſſint.numero.7.folio.cxxxv.et.cxxxvj.
Poſitiões rei in actione de cloacis q̃uo formari debeant.nu.8.fo.cxxxvj.

¶ De ſeruitute aque hauſtus. VII
Rubri.Capi.vij.fo.cxxxvj.

Seruit⁹ aq̃ hauſtus q̃d ꝓprie ſit.nu.1.fo.e.
Seruitus aque hauſtus:an ſeruitus dicatur.nu.2.fo.eo.
Seruitus aque hauſtus:an realis perſonalis ſit.nu.3.fo.eo.
Seruit⁹ aque hauſtus:an ſit nominata vel innominata.nu.4.fo.eo.
Seruitus aque hauſtus: an ſit ruſtica vel vrbana.nu.5.fo.eo.
Seruitus aque hauſtus q̃uo:et qualiter:et quando conſtitui poſſit.nu.6.fo.eo.
Seruitute aque hauſt⁹ quomodo quis vti debeat.nu.7.fo.eo.
Seruitus aque hauſtus quomodo amittatur.nu 8.fo.cxxxvj.ꝛ.cxxxvij.
Seruitute aque hauſtus qua actiõe agat̃: nu.9.fo.cxxxvij.
Satuto ſi prohibeat̃ mulieres portare perlas:an factas contra factas portare valeant.nu.10.fo.cxxxvij.
Interdicta de fonte ꝛc.et de fonte refici.ad

hoc vt cõpetant: que requirantur.nu.11.fo.cxxxvij.

Libellus in interdi.de fon.⁊ de fon.refi.quõ formari debeat.nu.12.fo.eo.

Poſitiones interdi.de fun.⁊ de fon.refi. quõ formentur.nu.13.fo.eo.

¶ De ſeruitute pecoris ad aquã appulſus. Rub.Cap.viij.fo.cxxxviij.

Pecoris ad aquã appulſus quid ſit.nu.1.fo.cxxxviij.

Jus pecoris appulſus ad aquã an ſeruit⁹ ſit.nu.2.fo.eo.

Seruitus appulſus pecoris ad aquam an nominata vel innominata ſit.nu.3.fo.e.

Seruitute appulſ⁹ pecoris ad aquã qualr̃ quis vti debeat.nu.4.fo.eo.

Seruitute appulſus pecoris ad aquã qua actione aliquis vti debeat: et vt cõpetat quot neceſſaria ſint: ⁊ quõ libellus ⁊ poſitiones formentur.nu.5.fo.eo.

¶ De ſeruitute iuris paſcendi. Rubri. Capi.ix.fo.cxxxviij.

Seruitus iuris paſcẽdi qđ proprie ſit.nu.1.fo.cxxxix.

Pecoris appellatione cõprehẽdunt̃ omnes q̃drupedes q̃ gregatĩ paſcunt̃.nu.2.fo.e.

Paſcua que dicantur.nu.3.fo.eo.

Paſcuum quotuplex ſit.nu.4.fo.eo.

Juris paſcendi ſeruitus an ruſtica vel vrbana exiſtat.nu.5.fo.eo.

Seruitus iuris paſcendi qualiter acquiratur.nu.6.fo.eo.

Fundo vendito vel legato: an videant̃ vendita paſcua que ſunt: vl' in aliis prediis venditoris debent̃.nu.7.fo.eo.

Uniuerſitas alicuius ville ſi rem nonjcõdem emerit vt ius paſcẽdi haberet: ⁊ aliquis de dicta villa ſua predia vendiderit: an veniat in dicta venditione ius paſcendi qđ dictus venditor habebat.nu.8.fo.eo.

Uenditione molẽdini per aliquẽ facta: quo caſu etiã alterius molendini poſtea veniat: etiã ſi in vẽditione de ea mentio facta non ſit.nu.9.fo.eo.

Teſtes vbi plr̃es q̃ duo haberi poſſint: duo de vniuerſitate nõ ſufficerẽt.nu.10.f.cxl.

Monachi ſinguli ĩ cauſa ſue vniuerſitatis teſtificari poſſunt.nu.11.fo.eo.

Teſtis examinat⁹ in cã vniuerſitatis puta paſcui ſi ſentiat ꝯmodũ: ⁊ dicat ꝙ nõ: an falſum dixiſſe intelligat̃.nu.12.fo.eo.

Statutũ ſi ſit in ciuitate vt in talib⁹ pratis hoĩes beſtias ad paſcendũ infra terminos deſignatos tenere nequeãt: et ſic in certa prati parte paſci poterit: ⁊ in certa non: ⁊ quidam accuſatus fuerit ꝙ in dictis pratis beſtias tenuerit: nec fuerit dictum in accuſatione infra terminos deſignatos: ſꝫ ſimplr̃ ꝓbatũ fuerit: an ex h̃ condẽnatio ſequi valeat.nu.13.fo.cxlj.

Statuti forma ſi magnates non poſſint intrare palatiũ ante pulſationẽ campane ſub certa pena: an condẽnatio ſed poſſit niſi introit⁹ explicite ꝓbet̃.nu.14.fo.eo.

Creditor ſi hypothecaria agat ꝯ ipm̃ poſſeſſorẽ: ⁊ poſſeſſor ꝯfiteat̃ rẽ de bonis debitoris fuiſſe: ſed negat fuiſſe obligationis ꝫcte tp̃e: quid iuris.nu.15.fo.eo.

Tempus aliqđ punctualiter vbicunq; de ſubſtantia fuerit ad victoriam reportandã: illud tempus liquido ⁊ pũctualiter probari debet.nu.16.fo.eo.

Seruitute iuris paſcẽdi quomodo quiſpiã vti debeat.nu.17.fo.eo.

Seruitus vl' paſcẽdi ius ſi in fundo alieno ꝯſtituta fuerit: an cũ oĩ pecore cuiuſcũq; generis paſcere poſſit.nu.18.fo.eo.

Seruitus de pecudibus ſi ſimplr̃ cõſtituta ſit: ⁊ reperiantur pecudes nobiles ſicut ſunt Ueronenſes: ⁊ ignobiles ſicuti alie itale: an de oĩbus indifferẽter ipſa ſeruitus cõſtituta intelligatur.nu.19.fo.eo.

Paſcuis cum pecoribus morboſis: ſed peſtiferis nullus vti poteſt.nu.20.fo.eo.

Infectiõis timor vbicũq; fuerit etiã de ciuitate expulſio fieri poterit.nu.21.fo.cxlij.

Paſcendi iuris ſeruitutem habẽs in alieno fundo an ipſam ſeruitutem diuidere debeat.nu.22.fo.eo.

Paſcendi ius preter iuſtitiam per tyrannũ in prediis alienis acquiſitũ: an in eccleſiam tranſeat.nu.23.fo.eo.

Paſcendi ius quãto tempore preſcribatur.nu.24.fo.eo.

Juris paſcendi poſſeſſio vel quaſi ſeruitus quomodo probetur.nu.25.fo.eo.

Uniuerſitatis.x.vel.xx.ſi aliquo nemore tãto tp̃e vſi fuerint: ꝙ non extet memoria in contrariũ an ipſi vniuerſitati ius queſitum videatur.nu.26.fo.eo.

Actus agentium vltra eorum intentionem operari non debent.nu.27.fo.cxl.

Paſcendi ius ville vel vniuerſitati competens an per.x.homines ville vel vniuerſitatis probari poſſit.nu.28.fo.cxliij.

Obligationibus facti obligatio ad intereſſe venit.numero.29.fo.eo.

Animal qui in fundo reperit: in quo ſibi iuris paſcendi ſeruitus debet: an ipm occidere poſſit vel retinere donec damnum reficiatur quod dedit: vl' donec cuius ſit animal illud cognoſcatur.nu.30.fo.eo.

Seruitus iuris paſcendi quomodo amittatur.numero.31.fo.cxliij.

Iuris paſcendi ſeruitus pro certo pecudū numero vni ſi debeatur: et ipſe ampliori vſus fuerit: an propter hoc ipſa ſeruitus amittatur.numero.32.fo.eo.

Seruitus iuris paſcēdi cū certo pecudū genere ſi vni debeat: ⁊ ipſe cum alio genere ſeruitute vſus fuerit: an propter hoc ipſa ſeruitus amittatur.nu.33.fo.eo.

Seruitus iuris paſcendi perdatur ſi locus ſeruitutem debēs per tyrannum occupatus fuerit: qui illis paſcuis vſus ſit. numero.34.fo.eo.

Paſcua ſi aliqd cōe emerit: ⁊ de cōi vnus vēdiderit fundum ſuū propriū cū omni iure ſibi ſpectante: an per hoc ſeruitutem vel ſaltem ipſum ius paſcendi amiſiſſe videatur.numero.35.fo.eo.

Iuris paſcendi ſeruitute qua actione agi debeat.numero.36.fo.eo.

Actio que competat illi in cuius fundo contra ſeruitutem debitam quiſpiam paſcitur.numero.37.fo.eo.

Fundi: vel pecorum: vel tps paſcendi ius habēs an aliū cogere poſſit.nu.38.fo.eo.

Cōione ſtare nemo cogit.nu.39 fo.cxlv.

Predij ſeruientis dñs an poſſit loca in quibus alteri ſeruitutem debet: ⁊ etiam ius paſcendi: puta paſcua ⁊ ligna ad culturam reducere inuito dño predij dominātis: cui iuris paſcendi ſeruitus debetur. numero.40.fo.eo.

Et ecōtra: an ille cui hec ſeruitus debetur: inuito fundi dño poſſit paſcua reducere ita vt meliora efficiant.nu.41.fo.eo.

Predij ſeruiētis dñs ſi reduxerit paſcua ad culturam: puta ad ſegetes: vites: ꝓpter qđ paſcua impediuntur ei cui ſeruitus iuris paſcēdi debetur: an cogi poſſit ad reducendū predia ad paſcua: ſicuti tempore ſeruitutis impoſite erant: an vero ad intereſſe agi debeat.nu.42.fo.cxlv.

Obligatio non faciendi obligatio faciendi dicitur.numero.43.fo.eo.

Actiones ſuas remittentibus regreſſus dādus non eſt.numero.44.fo.cxlvj.

Actione in noxali emendatio damni eſt in obligatione: ⁊ datio damni pro noxa eſt in ſolutione.nume.45.fo.eo.

Paſcere in agro alieno an ⁊ quando liceat. numero.46.fo.eo.

Paſcere in paſcuis publicis et priuatis: in quibus ipſa ſeruitus impoſita non eſt, ⁊ an ⁊ quando liceat.nu.46.fo.cxlvij.

Animal in paſcuis dimiſſum an per illum poſſideatur: qui cum ibi dimiſit.numero.48.fo.eo.

Paſtor ſi animalia per inſidioſa loca ad paſcendum cōduxerit: ⁊ ea amiſerit: an de culpa teneatur.nu.49.fo.eo.

Paſcui in poſſeſſione ſi quiſpiam fuerit: et eo certo anni tpe vtatur: an per hoc ſuā poſſeſſionem retineat.nu.50.fo.eo.

¶ De ſeruitutibus calcis coquēde et arene fodiende. Rub. Ca.x.fo.cxlvij.

Seruitu.calcis coquende ⁊ arene fodiende an ruſtice eſſe dicatur.nu.1.fo.cxlvij.

Ius calcis coquende: vel arene fodiēde vltra q̄ opus fuerit pro fundo dominantis ſi ꝑmittatur: an talis ſeruitus conſtitui poſſit.nu.2.fo.eo.

Seruitutes calcis coquende: ⁊ arene fodiēde an ſint nominate vel innominate.numero.3.fo.eo.

Ius crete vel lapidis eximendi ſi quis habeat: an iſtud ſeruitus dicat.nu.4.fo.eo.

Loca in quibus debetur ſeruitus: vel ius calcis coquende: arene fodiende: vel crete: aut lapidis eximendi: quomodo nominētur.nume.5.fo.eo.

¶ De ſeruitute altius tollendi. Rub. Capi.xj. fo.cxlvij.

Seruitus altius tollendi triplex eſſe digno ſcitur.numero.1.fo.cxlviij.

Seruitus altius tollendi quare eſt ruſtica: ⁊ alie ſint vrbane.nu.2.fo.eo.

Seruitute altius tollendi exemplum quomodo ponatur.nume.3.

Seruitute altius tollendi exemplū quomodo procedat: cū quis regulariter poſſit tollere domū ſuam vſq; ad celū: etiam ſi

ſeruitꝰ impoſita nõ eſſet.nu.4.fo.cxlviij.
Culture fauore nõ põt vnꝰ vẽtũ ĩpedire:ne ad alterꝰ ꝑdiũ trãſeat.nu.5. fo.cxlviij.
¶ De ſeruitute cloace. Ru. Ca.xij.fo.co.
Jus cloace amittẽde qḋ ſit.nu.1.fo.cxlviij.
Seruitus cloace fundo ruſtico qñ deberi dicatur.nu.2.fo.co.
¶ De ſeruitute pretorij vel protecti. Rub. Capi.xiij.fo.cxlviij.
Pretoriũ vel ꝓtectũ habere licere in fundo: que ſeruitus eſſe dicaẜ.nu.1.fo.cxlviij.
Pretoriũ qḋ ꝓprie dicaẜ.nu.2.fo.cxlviij.
Protectũ:qḋ alias proiectum dicitur quid ſit.nu.3.fo.cxlviij.
¶ De ſeruitute innominata. Rub. Capi.xiiij.fo.cxlviij.
Seruitutes inominate q̃ dicãẜ.nu.1.fo.co.
Seruitutes que per quatuor elementa verſantur.nu.2.fo.cxlviij.
¶ De ſeruitute terre. Rub. Ca.xv.fo.cxlix.
Seruitutes terre q̃ ſint:⁊ quibus imponantur.nu.1.fo.cxlix.
Religioſi ſi cõcedant vt in aliquo loco ſepulturã facere poſſim:et ibi ſepelire ceperim:ſi poſtea cum eis cõueniam:ne ſepeliam niſi vſq ad certũ numerũ:et q non poſſim inibi monumentũ cum lapidibꝰ niſi vſq ad certaȝ menſurã extruere:an talis cõuentio valeat.nu.2.fo.cxlix.
Fundum ſi quis habuerit: per quẽ ſolebat ire ad caſas fundo iunctas:⁊ ipm alteri legauerit: an ſi legatarius ſibi fundum legatum petat:heredes excipere poſſint ſeruitutẽ dictis caſis deberi.nu.3.fo.co.
Caſa quid proprie dicatur:⁊ quid capana. nume.4.fo.cxlix.
¶ De tugurio. Rub. Cap.xvj.fo.cxlix.
Tugurium in fundo alieno facere an licitum ſit.nu.1.fo.cxlix.
Tuguriũ qḋ dicaẜ remiſſiue.nu.2.fo.co.
¶ De cultura agrorũ. Ru. Ca.xvij.fo cxlix.
Uicinus loci prati ſuperioris ſi ita per ſulcos arauerit:ita q per portas vt ad inferiorem fundum aqua venerit:an poſſit:an vero aque arcẽde iudicio cogi poſſit:vt in alterã partẽ arcet.nu.1.fo.cxlix.
Opus ſi quiſpiã arãdo faciat ex quo aqua pluuis vicino nocere poſſit:ſi alter fundꝰ coli nõ poterit:actione aque pluuie arcẽde nõ tenetur.nu.2.fo.cxlix.
Sulcos vel foſſas ſi quiſpiã in vicini inferioris damnum ſeu ex latere facere poſſit:dato q nõ poſſit:quomodo ei ſuccurratur.nu.3.fo.cl.
¶ De ſeminatione plantarum. Rubri. Capi.xviij.fo.cl.
Fundo ſuo vnicuiq ſeminare herbas et arbores plantare:vites putare ⁊c. licitum eſt.nu.1.fo.cl.
Aqueductus ſeruitutẽ per fundũ tuum ad fundũ meum ſi mihi debeas:nõ poteris in fundo tuo fodere vel aliud facere:per qḋ aqua corrumpatur.nu 2.fo.cl.
Fundi ſui in finibus an alicui plantare licitum ſit:⁊ ſi radices in vicini fundũ intrauerint:vel frondes aut rami ꝓtendanẜ: an vicinus eas propria auctoritate incidere valeat.nu.3.fo.cl.
Glans ex arbore tua ſi in fundum meum ceciderit:an tibi ipſam auferre liceat: et ſi prohibeam quo interdicto tenear. numero.4.fo.cl.
Glandis appellatione an omnes fructꝰ cõtineantur.nu.4.fo.co.
Glandem tuam:que in fundum meũ cadit ſi pecus meum comederit:qua actione tenear.nu.5.fo.co.
Hortiſi vicinus:qui certo tempore pratũ irrigare ſolebat:ſi pratum fecerit:aſſiduaq poſtea irrigatione vicino nocere ceperit quid iuris.nu.6.fo.cl.
¶ De ſterquilatione. Ru. Cap.xix. fo.cl.
Sterquilatio quid ſit:⁊ breuiter totã eiꝰ materiam remiſſiue.nu.1.fo.cl.
¶ De meſſe ⁊ vindemia. Ru. Ca.xx.fo.cl.
Meſſem vel vindemiaȝ cuilibet domino vel colono in fundo ſuo facere licet:prohibens autem iniuriaruȝ actione tenetur. numero.1.fo.cl.
Statuta ſi dictauerint:ne quis poſſit vindemiare vel meſſem facere etiaȝ in ſuo niſi certo tempore: vel vt colonus partiariꝰ non poſſit incidere meſſem niſi preſente locatore:vel niſi notificatione ſibi facta quibus caſibus ſeruanda eſſent.numero.2.fo.cl.
Fundum alienum an cuilibet ingredi liceat:et vuas vel ſpicas colligere.numero.3.fo.cl.
¶ De aucupatione. Rub. Cap.xxj.fo.clj.
Aucupari

Aucupari vel venari in fundo alieno licitū eſt: ꝛ de conſuetudine vſurpatur: ſi tñ dominus volentem ingredi fundū ſuū cauſa venandi: vel aucupandi ꝓhibeat nō erit ei licitum.nu.1.fo.clj.

Venando vel aucupando in fundo alieno ſi quiſpiā aliquid ceperit: an dño fundi reſtituere teneatur.nu.2.fo.clj.

Venator an in fundo retineri poſſit: vt reddat qđ percepit.nu.3.fo.clj.

Beſtia fera ſi in laqueū alienū recipiaṫ: an occupantis erit.nu.4.fo.clj.

Beſtiam feram ſi vnus vulneret: ꝛ alius capiat: cuius erit.nu.5.fo.eo.

Lupꝰ/vel miluus/vel accipiter/vel canis/ ſi acceperit auem/vel pecudē/vel aliud animal vnius: ꝛ quidā tertius ſurripuerit, de ore lupi: milui: accipitris: vel canis: an priori dño id qđ acceperit reſtituere teneatur.nu.6.fo.eo.

Accipitrem vel falconem cū ſonaleis argentes in pedibus iunctis ſi quiſpiā acceperit: an priori domino reſtituere teneatur.nu.7.fo.eo.

Rhetia ſeu laqueos tendere: aut quelibet alia inſtrumenta ad capiendas venationes: an licitum ſit.nu.8.fo.eo.

Nobiles et milites priuilegiati ſunt: vt cū canibus ꝛ auibꝰ venenṫ.nu.9.fo.clj.

Venari cum armis an licitum ſit.nume.10.folio.clj.ꝛ.clij.

Venatio clericis et monachis an et qñ licita ſit.nu.11.fo.clij.

Foſſas aprorū ꝛ vrſorūve capiendorū cauſa facere an licitū ſit.nu.12.fo.eo.

Foſſata ſiue foſſe que ſunt inter viam publicam et fundum priuatum: cuius eſſe debeant.nu.13.fo.clij.

Sepes in finibus fundi ſui an facere licitū ſit.nu.14.fo.clij.

22 ¶ De montibꝰ. Rub. Cap.xxij.fo.clij.

Mons qđ ſit: ꝛ vnde dicaṫ.nu.1.fo.clij.

Lapidicine ꝛ argenti fodine cū in mōtibus reperiātur: an in alieno fundo lapides cedere licitū ſit.nu.2.fo.clij.

Lapides in fundo ſuo an qs cedere poſſit. ita vt lapidū fragmēta in fundū alienū perueniāt.nu.3.fo.clij.

Venas aureas aut argēteas in meo an mihi fodere licitū ſit: ꝛ fodiendo ſub vicini fundo tranſire.nu.4.fo.clij.

Lapides ex fundo dotali ceſos an maritus habere debeat: ꝛ qđ ſi in credendo expendit: an expēſa ſibi reſtitui debeat.numero.5.fo.cliij.

Sylua cedua et ſylua paſcua q̄ indicetur. nu.6.fo.cliij.

Sylua ſi creditori pignorata ſit: et debitor ex ea nauē: vel aliā materiā fecerit: an illa nauis vel materia pignori erit.numero.7.fo.eo.

Creditor an debitorē prohibere poſſit: ne ex ea ſylua nauem faciat.nu.8.fo.eo.

Sylue vſufructuarius an arbores et pedamēta pro vſu ſuo incidere poſſit: ac etiā vendere.nu.9.fo.eo.

Emphiteota q̄ ſyluā vel nemus in emphiteoſim recipit: an inuito dño ſyluā ꝛ nemus extirpare poſſit: ꝛ ad prata vel culturā reducere: ac plātare vites: vel arbores fructiferas.nu.10.fo.cliij.

Nemus vel ſyluā ſi quiſpiā vendidit: cū pacto de retrouendēdo: an emptor ſyluam extirpare poſſit.nu.11.fo.cliiij.

Maritꝰ an poſſit extirpare nemꝰ ſibi i dotē datū: ꝛ ad culturā reducere.nu.12.fo.eo.

Emphiteota maritꝰ: vel feudatarius: vel ſi miles: qui ius in re habent: an arbores fructiferas icidere valeāt.nu.13.fo.eo.

Emphitheota: vel fructuarius: vel ſimiles ſi incidant arbores fructiferas eo caſu quo nō poſſint: nunqđ a iure ſuo cadant nume.14.fo.eo.

Conceſſerim ſi alicui: vt de nemore meo ligna icidere poſſit: ꝛ ad ſui libitū accipere: an poſtea alteri cōcedere poſſim numero.15.fo.cliiij.

Promiſerim ſi alicui: vt de nemore meo q̄dā ligna incidere poſſit: an ꝑ libito ſuo incidere poterit.nu.16.fo.cliiij.

Miles vnus ſi in alterius nemore ligna colligere voluerit: an poſſit.nu.17.fo.eo.

Nemore in alieno ſi capreolij: vel cerui: vel alia animalia capianṫ: dño ignorāte vel contradicente: an capientis vel dñi nemoris efficianṫ: et an ꝓpria auctoritate ea dño retinere poſſit.nu.18.fo.cliiij.

Nemore ſe vſos ruſtici ſi dixerint tanto tempore quo in cōtrariū memoria nō extat: an iuuat eos ſi dixerint: ſe acqſiuiſſe ius vtēdi et fruēdi i illo nemore: nu.19.fo.eo.

Nemoris alieni ruſtici vel alij ſi vſum ha=

buerint:puta q̃ in eo longiſſimo tēpore ligna accipere vſi fuerint:qñ iſte vſus expiret.nu.20.fo.clv.

23 ¶ De collibus. Rub.Cap̄.xxij.fo.clv.

Collis quis ſit:⁊ vnde dicat̄.nu.1.fo.clv.

Mons a colle i qb⁹ diſtinguat̄.nu.2.fo.eo.

24 ¶ De valle. Rub.Cap̄.xxiij.fo.clv.

Uallis quid dicatur nu.1.fo.clv.

Eq̄litas plani vallis q̄lis cē dēat.nu.2.f.e.

Plani appellatiōe q̄d cōtineat̄.nu.3.fo.eo.

Uallis impropꝛie q̄d dicat̄.nu.4.fo.eo.

25 ¶ De aqua. Rub.Cap̄.xxv.fo.clv.

Aque ſeruitutis materia.nu.1.fo.clv.

Quicq̄d ſolo ſuperponitur:ipſi cedit:ſecus tamen in aqua.nu.2.fo.clv.

26 ¶ De mari. Rub.Cap̄.xxvj.fo.clv.

Mari q̄d natura omnib⁹ patet:ſeruit⁹ priuata imponi non poteſt.nu.1.fo.clvj.

Domū q̄s vēdere pōt:h̄ acto: q̄ emptor ibi talē artē exercere nō poſſit.nu.2.fo.eo.

Mari vel maris in littore an quis edificare valeat:⁊ an edificium ſuū efficiatur:et quando.nu.3.fo.clvj.

Ciuitates in mari fundate ipſorū edificantium ſunt.nu.4.fo.clvj.

Mare vl' aliquē maris vſū:aut iuriſdictionē an aliq̄s p̄ſcribere valeat.nu.5.fo.eo.

Mare an aliquis tanto tēpore pꝛeſcribere poſſit:cuius initij memoꝛia in cōtrariū non extet.nu.6.fo.eo.

Ueneti qui gulphū maris adriatici cuius memoꝛia in cōtrariū non extat:poſſederunt:ipſum mare quoad ei⁹ iuriſdictionem pꝛeſcripſerunt:⁊ ſimiliter Januenſes in mari ſuo.nu.7.fo.eo.

Maris ꝓprietas aliqua p̄ſcriptiōe:vel conſuetudine p̄ſcribi nō pōt.nu.8.fo.clvij.

Mare poſſediſſe:vel quaſi:vel aliquā in eo iuriſdictionē habuiſſe: qūo quis dicat̄.nu.9.fo.clvij.

Ueneti i mari adriatico an poſſint imponere gabellas:et merces cōductas contra Uenetorum ſtatuta cōfiſcare.nume.10.folio.clvij.

Mare in quo aliq̄s non exercuit iuriſdictionem: vt poſſit dicere ipſam pꝛeſcripſiſſe an ſit alicuius dominij ratione:vel ſaltē quoad iuriſdictionis ius:vt maleficia q̄ ibi cōmittuntur punire poſſit: ⁊ an gentes que ibi ad habitandū accedunt poſſint iudicare.nu.11.fo.eo.

Juriſdictio quāta ſit in territorio mari coherenti ⁊ vſq̄ ad q̄d ſpaciū.nu.12.fo.eo.

Inſula propinqua:vel modico ſpacio diſtare que dicatur.nu.13.fo.eo.

Miliaria centū per mare eſt minus duab⁹ dietis.nu.14.fo.eo.

Inſula maris ſi eſſet in mari alto a qualibet regione diſtans vltra centū miliaria q̄d iuris nu.15.fo.clviij.

Inſula ſardinie Italia dicit̄:licet ab Italia modico freto diſtet.nu.16.fo.clviij.

Juriſdictionē in terra habentes habēt etiā in mari vſq̄ ad centum miliaria tantū: vltra vero ſolū imperatoris iuriſdictio eſt.nu.17.fo.eo.

Papa ſi in mari moꝛiat̄:in illa ciuitate ſucceſſoris electio fieri debet.nu 18.fo.eo.

Imperator ſi mihi ciuitatem aliquā donauerit:omnes eius pertinētias donare videtur.nu.19.fo.eo.

Delictū ſi eſſet cōmiſſum in mari inter duas ciuitates punctualiter eque diſtātes: in cuius cōfinio ipſum delictum commiſſum eſſe dicatur.nu.20.fo.eo.

Maris in eadē particula ſi plures habitēt: vel ad ipſos pertineat:et ibi delictū cōmiſſum fuerit: q̄s pꝛimo cognoſcere debeat.nu.21.fo.eo.

Cōtētio ſi oꝛiat̄ de his q̄ in mari geſta ſint: vel ad mare ſpectent:qualiter iudicandum vel faciendū erit.nu.22.fo.clviij.

Mare quid ſit.nu.23.fo.eo.

Maris fines an reperiantur.nu.24.fo.eo.

Mare qualiter deſignabitur.nu.25.fo.eo.

Territorij alicuius appellatione an etiam mare compꝛehendatur: ⁊ diſtrictus per illam ciuitatem.nu.26.fo.eo.

Ciuitates maritime an etiam in mari diſtrictus habeant.nu.27.fo.eo.

Mari exiſtens:quod per ciuitatem maritimam regitur:puta per Uenetos: vel Januēſes:an extra diſtrictum eſſe dicatur.nu.28 fo.eo.

Mare rubrū an reperiat̄.nu.29.fo.clviij.

¶ De littore maris. Rub.Ca.xxvij.fo.eo. 27

Littus maris eſt quatenus hybernus fluct⁹ maximus excurrit.nu.1.fo.clviij.

Littoꝛa ſub cui⁹ impio eē dicāt.nu.2 fo.eo.

Littore maris que fieri licitū ſit.nu.3.fo.eo.

Terra q̄ eſt in mari:vel arena maris cuius eſſe dicatur.nu.4.fo.clix.

Fundū in alicui⁹ ſi fluminis impetu ligna mina vľ vegetes:vel alie res ꝓiecte ſint: q̄d de illis fieri debeat.num̄.5.fo.clix.

¶ De portu.Rub.Cap̄.xxviij.fol.eo.

Portus:ſtatio et angiportus quid proprie ſint.nu.1.fo.clitj.

Portus ꝛ flumina publica ſunt:lꝫ ciuitates Italie de cōſuetudine ea ſicut imperiuꝫ preſcripſerint.nu.2.fo.eo.

Portus ois in ſolo inſula eſt.nu.3.fo.eo.

Portus maris hominum ingenio fabricati an omniū populorū publici ſint:an vero edificantiū.nu.4.fo.eo.

Teſtamētū factū in portu ciuitatis ſoldani an dicať factū i terris ſoldani.nu.5.fo.e.

Moles in mari ꝓiecte cā faciēdi vel muniē di portus an iaci poſſunt.nu.6.fo.eo.

¶ De naui. Rub. Cap.xxix.fo.clix.

Seruit⁹ naui imponi nō pōt:vt cū in portu erit:ſp merces ōferre teneať.nu.11.f.clx.

Seruit⁹ nauigādi ſi locus ꝑpetuus in tuo fundo ſit:vt ad fundū meū ꝑueniať:im= poni pōt.nu.2.fo.clx.

Seruitus aqueductus cur ex lacu fieri nō poſſit.nu.3.fo.clx.

Arbores ſi dn̄s cedere voluerit:ꝛ nauta ar= boribus nauem ligare velit:quid iuris. nu.4.fo.clx.

Nauigatiōis tp̄s eſſe dꝛ a calendis aprilis vſq͂ ad calēdas octobris.nu.6.fo.eo.

¶ De lacu. Rub. Capi.xxx.fo.clx.

Lacus eſt q̄ perpetuā aquā hꝫ.nu.1.fo.clx.

Stagnū eſt qđ tēporalem cōtinet aquā ibi ſtagnantē.nu.2.fo.eo.

Lacui vel ſtagno aqueductus ſeruit⁹ cōce di non poteſt.nu.3.fo.eo.

Seruitus aque tollē de per totū ex lacu an imponi poſſit.nu.4.fo.eo.

Interdictum de fonte in lacu etiam locum habet.nu.5.fo.clx.

Lacuū ſeu ſtagnoꝝ alluuiōe ſi vni aliq̄d de trahať:ꝛ alteri addať;q̄d iuris.n.6.f.eo.

Lacus fructuoſi a peruſij cōmuni emerim: cōmune autē habebat ibi proprias na= ues ad piſcandum:quarum etiaꝫ vſum volo:quid iuris.nu.7.fo.eo.

¶ De fluminib⁹ Rub.Cap.xxxj.fo.eod.

Flumen quid ſit:ꝛ de eius multiplici diffe= rentia.nu.1.fo.clxj.

Torrens eſt quod hyeme currit.nu.2.fo.eo.

Flumen a riuo in quo differat.nu.3.fo.clxj.

Fluminis publici cui⁹ vſus ſi ꝓprietas eſſe dicatur.nu.4.fo.clxj.

Loco publico:ſicut ſunt flumina ꝛc.edifica re non licet.nu.5.fo.clxj.

Fluminum publicoruꝫ vſus communis eſt ſicut viarum publicarum ꝛ littorum.nu mero.6.fo.clxj.

Statutum ſi dixerit:q͂ gentes loci teneanť ſequi vſq͂ ad alueum nouum fluminis, an vltra aluēū deſiccatum gentes ſequi teneantur.nu.7.fo.eo.

Fluminis caput eſt vnde aqua naſciť.nu.8. folio.eo.

Flumē ſi in agrū ꝑ meū lignamina duxerit: an mea efficianť remiſſiue.nu.9.fo.clxij.

Ville alicui⁹:vel caſtelli dn̄s ſi locauerit di= ctā villā:vel territoriū : vel terrena locat an riuos aquarū:vel pōtes:vel alia ſilue ſtria loca locaſſe videať.nu.10.fo.clxij.

Cōcedam ſi tibi caſtrū cū toto territorio:an in ea cōceſſione locus ſilueſtris:vel vſus veniat.nu.11.fo.eo.

Caſtro conceſſo munitiones que ad caſtri defenſionem exiſtūt:conceſſe intelligun= tur.nu.12.fo.eo.

Flumina nunquid veniant in conceſſione feudorum regalium:ſi forte vſq͂ ad tale flumen concedantur:vel de tali flumine vſq͂ ad tale.nu.13.fo.eo.

Dictio ad cuius nature ſit.nu.14.fo.eo.

Flumen ſi nauigabile ſit:ꝑtor cōcedere ne= quit aqueductū ex eo fieri.nu.15.f.clxij.

¶ De flumine priuato.Rubri. Capi.xxxij.fo.clxij.

Flumina priuata que dicanť.nu.1.fo.codē.

Foſſata an cauari debeāt:ꝛ mūdari per co lonū:vel dominū.nu.2.fo.eo.

¶ De inſulis.Rub.Cap.xxxiij.fo.eo.

Inſula trib⁹ modis accipi pōt.nu.1.f.clxiij.

Inſula aquis circundata quotuplex ſit.nu mero.2.fo.eo.

Inſula quot modis contingat.nu.3.fo.eod.

Inſula q̄ eſſe dicať.nu.4.fo.eo.

Inſule marī:ſicuti corſica ꝛ ſardinia:vel ēt fluminis cuius ſint.nu.5.fo.eo.

Inſula caſualis:ſeu accidētalis qualis eſſe dicatur.nu.6.fo.clxiij.

Inſula in medio fluminis nata, cui⁹ eſſe di= catur.nu.7.fo.eo.

Inſule portus cuius ſint.nu.8.fo.clxiij.

Inſule vſus reſpectu cuius ſit.nu.9.fo.cod.

Inſule dominium per comparationez quõ acquiratur.nu.10.fo.clxiij.
Inſulam quoad iuriſditionẽ an quis occu pare poſſit.nu.11.fo.eo.
Inſule poſſeſſio qualiter acquirat̃. nu.12. fo.eodem.
Inſule menſuratio qualiter fieri debeat:vt cuius ſit cognoſcatur:⁊ pro quanta eorum quãtitate:qui prope ripam predia poſſident.nu.13.fo.clxiiij.
Inſula qñ deſinat eſſe inſula nnm.4.fo.eo.
¶ De alueo. Rubrica.
Cap.xxxiiij fo.clxiiij.
Alueus proprie eſt fluminis venter:et alia multa de alueo.nu.1 fo.clxiiij.
Alueus quomodo publici iuris eſſe intelligatur.nu.2.fo.eo.
Flumen ſi alueum omnino dimittat : quid iuris.nu.3.fo.eo.
Fluminis impetus ſi abſtulerit mihi ſimul et ſemel : vel ſucceſſiue totũ agrum meũ applicando vicino:ſed ſi ipſi flumini alueum:ſeu lectũ fecerit:⁊ poſtea in breue tempus:vel longum alio impetu locum mutauerit:an ager meus mihi de equitate reſtituatur:an vero ipſi vicini lucrari debeant.nu.4.fo.eo.
Alueus ſi mutatus fuerit:an nouũ flumen dicatur.nu.5.fo.clxv.
Alueus mutatus vel relictus qñ dicatur. nu.6.fo.eo.
¶ De alluuione. Rub.
Cap̃.xxxv fo.clxv.
Alluuionis materia:remiſſiue.nu.1.f.clxv.
De ripa. Rub.
Cap.xxxvj.fo.clxv.
Ripa eſt que flumen continet naturalem rigorem curſus ſui retinẽs.nu 1.fo.clxvj.
Flumen ſi inter duos montes diſcurrat:an a culmine ipſoꝝ montiũ ripe eſſe dicant̃. nu.2.fo.clxv.
Ripe mutari quãdo dicantur.nu.3.fo.eod.
Ripe cuius eſſe dicãtur:ſi via publica eſſet in medio inter flumẽ ⁊ agrũ vel domum: ſicuti eſt Verone apud põtẽ nauiũ in cõtracta caude longe.nu.4.fo.eo.
Statutum paduanum loquens de coherẽtium preſentatione:an locũ habeat:etiã ſi via in medio exiſtat.nu.5.fo.eo.
Ripa fluminis vnus de populo aliquod nouum edificiũ facere nõ poteſt : inuito eo prediis cui⁹ adheret:⁊ſi fecerit:ripe dominus auctoritate ꝓpria deſtruere põt. nu.6.fo.eo.
Ripe an cum fundo commenſurari debeãt nu.7.fo.clxvj.
Foſſe ſi in agris eſſent inter fundum:cũ ipſe fundus venditur : an in mẽſura veniãt. nu 8.fo.clxvj.
Foſſe que inter fundum ſunt:qualiter cum fundo menſurari debeant : an.ſ.menſurari debeat ſuperficies:que a latere fouee exiſtit:an vero cũ toto agro:ſicuti ſi plane foſſe eſſent.nu.9.fo.clxvj.
Ripa predij verſus flumen ſi naturaliter ſe extendat:quid iuris.nu.10.fo.clxvij.
Banna malorum in flumine cõmiſſorum ſi alicui cõceſſa fuerint:nõ venient banna in fluminis ripa cõmiſſa.nu.11.fo.clxvij.
Ripe ſi propter aquarum inundationẽ eleuate eſſent:nunquid etiam deprimi poſſent.nu.12.fo.eo.
Ripa qualiter munienda vel reficienda ſit. nu.13.fo.eo.
Vadi autem materiã:quo flumen tranſitur remiſſiue.nu.14.fo.clxvij.
De aggeribus . Rub.
Cap̃.xxxvij.fo.clxvij.
Aggeres valla fluminũ eſſe dicuntur.nu.1. fo.clxviij.
Agro meo in inferiori ſi magna aquarum abundantia fuerit:ex agro ſuperiori ꝓueniens:an aggeres ⁊ foueas mihi habere liceat:vt aqua verſus aliam partẽ vadat : et agger meus euacuetur.nu.2. fo.clxviij.
Aggeres in fundo ſuo ſi vicinus ex vetuſtate vel pacto habeat:an dominus ſuperior inferiorẽ cogere poſſit ipſos aggeres minuere.nu.3.fo.eo.
Aggerẽ qui in fundo vicini ſuperioris erat: ſi aque vis deiecerit:per quod effectum eſt:vt aqua pluuia alicui noceat : quid iuris.nu.4.fo.eo.
Flumẽ publicũ ſi multũ excreuerit ⁊ ꝑdia mea inundauerit:an aggerez adhibere valeam:vel aliam munitionẽ facere : vt predium meũ tueat.nu.5.fol.eo.
Aggeribus in meis ſi ego propter aquarũ inundationẽ coronellas fecerim eleuãdo ipſas:ne aqua excedens aggeres conſuetos fundum meũ inundaret: an eas

etiam pro arbitrio meo propria autoritate impune remouere poſſim. nume.6. folio.clxviij.

Aggeres rūpētes fluminis nili qui in Egypto eſt:qua pena puniātur: vbi etiā3 qd de aggeribus padi apud ferrariam.numero.7.fo.eo.

Aggeres ſi quiſpiam non rumpat:ſed arbores incidat que in aggerib⁹ exiſtunt cauſa aggerum conſeruādorum:qua pena puniatur.nu.8.fo.clxviij.

¶ De torrente. Rub.
Caplm.xxxviij fo.clxviij.

Torrens eſt qui in hyeme currit:et perenne non eſt.nu.1.fo.clxviij.

Torrentis cuius exiſtant.nu.2.fo.eo.

Inſtrumenta antiqua ſi reperiātur: in quibus prediorū3 poſſeſſores a latere emerunt predium:& pro fine foſſatum appoſitum fuerit:nūquid ad illos pertineat. nu.3.fo.clxviij.

Torrens flumen ſi vicinus auerterit: ne aqua ad eum perueniat:& hoc modo effectum eſt:vt vicino noceat:an aque plu. arcen.actio cōtra eum agi poſſit.numero.4 fo.eodem.

¶ De vallibus aquoſis. Rub.
Cap.xxxix.fo.clxix.

Valles ſi excreuerint:& alienum occupauerint prediū:illius ſunt valles: cuius predium erat:& ſi decreuerint: illi⁹ erit predium:cuius erant valles.nu.1.fo.clxix.

Vallibus cuilibet piſcari licet:vel cānellas aut herbas incidere:vel paſci:ſi publice fuerunt.nu.2.fo.eo.

Vallibus ſi terra cū herba reperiatur: & cannelle nate:que de loco ad locū moueantur : tori appellate : an ipſi tori publici aut priuati erunt.nu.3.fo.eo.

Opus ſi quiſpiam fecerit: vt aquam excluderet:ne ad fundū ſuum veniret:que ex paludis inundatione in agrū eius fluere ſolebat : ſi ipſa palus aqua plu. amplietur:eaq3 repulſa ope facto agro ſui vicini noceat:aque plu.arcen. actio tollere cogitur.nu.4.fo.clxix.

¶ De fonte. Rub.
Caplm.xl.fo.clxix.

Fonte aque ſi quiſpiam vſus fuerit : nec vi nec clam:nec precario quominus vtatur: vim fieri pretor prohibet.nu.1.fo.clxix.

Seruitus aque hauriende ex fonte conſtitui poteſt.nu.2 fo.eo.

Fontis caput ipſe fons dicitur.nu.3.fo.eo.

Fons ſi exaruerit:ex quo aqueductum habeo:iſq3 poſt conſtitutū tēpus ad amittendam ſeruitutē ad ſuā venam redierit:an aq̄ductū amiſerim.nu.4.f.clxix.

¶ De riuis. Rub.
Caplm.xlj.fo.clxix.

Riuus eſt locus per lōgitudinē depreſſus p quo aqua decurrit.nu.1.fo.clxix.

Riuos manumittere:& etia3 expurgare an quis teneatur nu 2 fo.clxx.

¶ De piſcatione. Rub.
Caplm.xlij.fo.clxx.

Piſcari cuilibet in mari licitum eſt:qd natura omnibus patet.nu.1.fo.clxx.

Piſcari quilibet in litore poteſt : etia3 ante edes meas & hoſtium:& ſi ipſum piſcari prohibeam:actione iniuriarum teneor. nu.2.fo.clxx.

In fluminibus & portu ius piſcandi omnibus commune eſt.nu.3.fo.eo.

Piſcatum aliquē fuiſſe per.xx. vel. xxx. annos an ſufficiat:ad hoc vt ſuperuenientē prohibere poſſit piſcari.nu.4.fo.clxx.

Ius aque ducende ad piſcariam meam vel ciſternam ſi mihi concedatur:an ſeruitus realis ſit.nu.5.fo.eo.

Piſcium vſumfructum qui in viuariis exiſtunt ſi quiſpiam habeat:illos occidere poteſt:& alios ſubſtituere ꝑpter eoꝝ difficilem diſcretionem.nu.6.fo.eo.

Fundus ſi vendatur in quo piſces in piſcinis exiſtunt:illi piſces non ſunt edium neq3 fundi nō magis q̄ pulli:aut cetera animalia q̄ in fundo ſunt.nu.7.fo.eo.

Valles aut paludes ſi quiſpiam conduxerit:vt ibi piſcari poſſet : & in eis reperiatur certa pars terre ab alueo eleuata q̄ tori appellatur:piſceſq3 oēs in hyeme ſub eis ſe reducant: vt in vallib⁹ Padue cōtingit:an licitum cōductori ſit dictos toros aperire:& omnes piſces accipere.numero.8.fo.clxx.

¶ De aere. Rub.Cap̄.xliij.fo.clxx.

Aer eiuſq3 vſus communis eſt ſicut mare & maris littora.nu.1.fo.clxxj.

Locus ex ſoli odore ſi peſtilentioſus fiat.ſ. ex fetore terre etiam priuate : vt puta q2 ibi ſulphuraria fiāt:an faciens interdi=

cto ne quid in loco publico teneatur.nume.2.fo.clxx.
Fabri an in domo ſua ita maleare poſſint: vt ex malei ſono doctoris vicini mẽtem diſturbent.nu.3.fo.clxxj.
Aer quando malus eſt: an quid quis ibi ſtare vel venire teneatur.nu.4.fo.clxxj.
Fumo corrupto ſi quiſpiã aliquẽ peremerit: pena extraordinaria tenet.nu.5.fo.eo.
Uſufructus odorum vel aromatũ an cõſtitui poſſit.nu.6.fo.clxxj.
Aream ſi quiſpiã habeat in qua frumentũ ventare ſolet: vt a palea excutiatur: an vicinꝰ in ſuo edificare poſſit: ita vt illi aree ipſum ventum auferat.nu.7.fo.eo.
Gonelle magni buffonis facetia qui cum eſſet bannitus ſub pena capitali ne Ferrariam accederet: emit vnũ plauſtrum padue: et terrã paduanam in dicto poſuit: quem aſcendit: et poſtea Ferrariam profectus dicebat ſe eſſe in territorio paduano nu.8.fo.clxxj.
Auis vel aliud quodpiam animal cum eſt in arbore in aere eſſe dicitur: non autem in terra.nu.9.fo.clxxj.
De igne. Rub.Cap.xliiij.fo.clxxj.
Ignem iuxta parietem communem an facere licitum ſit.nu.1.fo.clxxj.
Domum ſi tibi locauerim et in locatione cõuenerim: ne ignem in domo haberes: attamen tu habuiſti: ſi fortuito caſu incendium ortum fuerit: an tenearis. numero.2.fo.clxxij.
Locatorem inter et conductorem ſi conuentum fuerit: ne in domo fenum aut palea poneretur: et conductor poſuerit: deinde ſeruus igne illato ſuccenderit: quid iuris.nu.3.fo.eo.
Domum inferiorem habens an poſſit facere tam grandem fumũ: vt ſuperiori noceat.nu.4.fo eo.
Ignis fornacis et furni an vicino nocere debeat.nu.5.fo.eo.
Ignem in ſtipulam ad paludẽ ſi quiſpiam immiſerit: et alicui damnũ dederit: quid iuris.nu.6.fo.clxxij.
Ignis piſcatorum ſi naues in periculũ aliquod deduxerit: quid iuris.nu.7.fo.eo.
Ignis ſi dolo immittatur in alienas edes vel in frumẽti aceruum: quid iuris.nume.8.fo.eo.
Edium appellatione omnes edificij ſpecies continentur.nu.9.fo.eo.
Ignis pena vel alia: an ↄtra incendiarios locum habeat.nu.10.fo.eo.
Incendio qđ in domibus vel hoſpitijs ſine dolo fit: an dominus teneatur: ſi domus erat aliena: vel de rebꝰ alienis in domo combuſtis.nu.11.fo.clxxij.

Finis.

Repertorium do. Bartholomei Cepolle Ueronensis super titulis de vsucapione pro emptore: Pro donato: Pro dote: Pro suo: Pro soluto: Pro legato: Pro derelicto: nunc primū in lucem editis: Necnō super tractatu de simulatione contractuū: et titulo de seruis fugi. cū auctentico sed nouo iure: ac etiā tractatu de fuga laconica: nuperrime secundū alphabeti ordinē editū feliciter incipit.

¶ De litera A.

Actor proprie trāſigere dicitur: reus autē non. de vſucap. pro empto. in gl. ru. nu. 4. f. clxxiij.

Alienationis appellatione an et qñ vſucapio veniat. de vſucap. pro empto. l. ſi contra. nume. 2. fo. clxxviij.

Arte in ſua an quilibet perfect⁹ eſſe poſſit: et precipue in ſcientia legali que habet principium et finem. de vſucap. pro empto. l. ſi contra. nu. 3. fo. clxxviij.

Auguſtinus doctor in ſacra pagina clariſſimus etiam in multis errauit. de vſucap. pro empto. l. ſi contra. nu. 7. fo. clxxviij.

Alienationis prohibitio que a lege fit: quādo cum teſtatoris prohibitione concurrit: quid iuris. de vſucap. pro empto. l. ſi contra. nume. 29. fo. clxxxj.

Alienatio in quibus caſibus prohibita ſit: et prohibitio valeat: an per viam permutationis alienari poterit. de vſucap. pro empto. l. ſi contra. nu. 35. fo. lxxxiij.

Alienari an poſſit: qñ duplex ꝓhibitio interueniret. ſ. legis et teſtatoris. de vſuca. pro empt. l. ſi contra. nu. 36. fo clxxxiij.

Alienauerit ſi pater vel reliquerit alteri bona filie: vel que per fideicōmiſſi ius filie debebātur: ipſa filia preſente et nō cōtradicēte: nunquid per hoc ipſa filia conſentire videatur. de vſucap. pro empto. l. ſi contra. nu. 44. fo. clxxxv.

Actiones ſuas remittentibus regreſſus dādus nō eſt. de vſucap. pro empto. l. venditioni. nu. 4. fo clxxxvij.

Audientia quibus in caſibus agētibus denegetur. de vſucap. pro empto. l. venditioni. nume. 11. fo. clxxxvij.

Actiones due cōtrarie an eodem libello ſimul intētari poſſint. de vſucap. ꝓ empto. l. venditioni. nu. 11. fo. clxxxvij.

Aduocatus licet aliquis interueniat in cā rei vēdicationis rei ſue pro vno: et ſic cōſentiat q ille pro illa re agat: vt conueniatur: attamen ſi illa res ſua ſit: ius in illa re nō perdit. de vſucap. pro empto. l. venditioni. nu. 25. fo. clxxxix.

Argumentum a conſequenti deſtructo bonum eſt. de vſucap. pro empto. l. ex cauſa. nume. 11. fo. cxcvij.

Alienatio rerū eccleſie ſine epiſcopi auctoritate facta ipſo iure nō tenet. de vſuca. pro empto. l. cum qui. nu. 27. fo. ccij.

Actus agentium vltra eorū intentionē operari nō debent. de vſucap. ꝓ dona. l. inuitam. nu. 24. fo. ccvij.

Articulare qualiter quiſpiam debeat in titulo vero vel putatiuo. de vſucap. pro ſuo. in glo. nu. 7. fo. ccviij.

Agrū deſerere aliud eſt: et aliud derelinqre. de vſuca. ꝓ derelic. nu. 18. fo. ccxiiij.

Actus preſumptiuus potiusq̄ tacitus per cōiecturas inducitur. de ſimul. contrac. numero. 10. fo. ccxxx.

Argumentū ab experiētia ſumere bonū eſt. de ſimulatione ꝯtrac. nu. 56. f ccxxxvij.

Anime ſalutem in his que reſpiciūt ad cuſtandos graues conſcientie remorſus pars ſemper ſecurior tenēda eſt. de ſimula. contrac. nu. 118. fo. cclviij.

Affectus nō punitur: ſi non ſequatur effectus. de ſeruis fugitiuis. l. ſi fugitiui. numero. 9. fo. cclx.

Accuſatus ſi quiſpiā fuerit: q extraxit bladum: vel aliqd aliud prohibitum extra diſtrictū: vel q portauit arma: vel q iuit de nocte: an accuſatus ſi probatum eſt per teſtes: puniri debeat. de ſer. fugi. l. ſi fugitiui. nu. 83. fo. cclxvij.

Argumentū a nomine an licitum ſit. de ſer. fugi. auc. ſed nouo iure. nu. 31. fo. cclxxj.

Arboris appellatione continetur etiā illa: cuius radices viuere deſierūt. de ſer. fu. aucten. ſed nouo iure nu. 39. fo. cclxxj.

Accuſatio vna vel plures qñ dicatur: et qñ vnū teſtamētū vel plura: et qñ vna actio: vel vnus libell⁹: vel plures: remiſſiue: de ſer fu. auc. ſꝫ nouo iure. nu. 74. f. cclxxv.

¶De litera B.

Beſtias captas a gentibus armoꝝ: ⁊ emptas an emptor domino reſtituere teneatur. de vſuca. pro emptore.l.mancipia.nu.2.fo.clxxv.
Beneficia duo curata vt aliqs habeat propter ſcientiam diſpẽſari poteſt: vbi etiã quomodo eugenius papa bononie Joãnem de imo.diſpenſauerit contra ſtatuti formam: vt poſſet legere ordinariam de mane.de vſucap.pro empto.l. ſi contra.numero.15.fo.clxxix.
Baro quidam ſi milites vaſallos habeat: ⁊ inſtituat filios ſuos heredes: ⁊ dicat qđ ſemper vult illos milites vaſallos heredes eius fore: et prohibeat qđ alienari non poſſint: ſi poſtea heredes alienare voluerint: an valeat.de vſuca.pro empt. l.ſi contra.nu.33.fo.clxxxiij.
Bonafides iuris errore inducitur.de vſucap. pro empto.l.vẽditioni.nu.28.fo.clxxxix.
Bona fides tẽpe cõtractus ⁊ tẽpe traditionis requiritur: ad hoc vt vſucapio ꝓcedat: ſecus in ceteris ꝯtctibus.de vſucapio.pro emp.l.venditioni.nu.40.fo.cxcij.
Bonafides emptoris non ſufficit cum titulo et poſſeſſione: vt rem emptam vſucapere poſſit.de vſuca.pro empto.l.ſciens. nume.5.fo.cxcv.
Beneficium alicui datũ maxime cõtra ius cõmune: ad aliquod iniquum compendium trahendum non eſt. de vſuca.pro emp.l.cum qui.nu.8.fo.cxcix.
Beneficia omnia minorum an ipſis furioſis tribuãtur. de vſucap.pro emp.l.cum qui.nume.19.fo.cc.
Bona omnia vel hereditas quando in dotem dantur: vel qñ ſuper bonoꝝ vniuerſitate aliquis cõtractus fieret: dominiũ ſine traditione nõ tranſit.de vſucap.ꝑ do. l.res mobiles.nu.15.fo.ccxv.
Benemerita in dubio nõ preſumuntur.de ſimu.contrac.nu.45.fo.ccxxxix.
Beneficium eccleſiaſticum qui occulte cõfert: preſumitur contra eum.de ſimula. contrac.nu.67.fo.ccxliiij.
Barbari dicuntur hoſtes populi romani. de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.3.fo.cclx.
Barbarici qui proprie ſint.de ſer.fugiti.l.ſi fugitiui.nu.14.fo.cclx.
Bladum extra territorium portantes ſi deprehẽſi fuerint: an penitere poterunt.de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.69.fo.cclxvj.
Bladum extra territorium ſi nondũ aliqui portare ceperunt: et ſic in itinere reperti non fuerunt: ſed tantum fecerunt aptare ſalmas ad portandum frumentum: an puniri debeant.de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.70.fo.cclxvj.
Bladum portantes ſi in itinere reperti non fuerint: ſed preparauerunt frumentum in domo ipſum occultãdo: vel in aliquo alio loco occulto locando: vt poſtea portare poſſint: an punientur.de ſerui.fugi.l. ſi fugitiui.nu.71.fo.eo.
Bladum portantes ſi ſolum viſi fuerint: ſed non capti: an in ſtatuti penam incidant ac ſi capti fuiſſent.de ſer.fugiti.l.ſi fugitiui.nume.72.fo.eo.
Bartolus ex imperatoris poteſtate ſibi attributa gloſſauit extrauagantem ad reprimendum: ⁊ qui ſint rebelles. Odofredus aũt titulũ de pace cõſtantie. de ſer. fugi.auten.ſed nouo iure.nu.32.fo.cclxxj.
Bannitus aliquis vnius delicti ratione in amputatione manus: ſi ex alio delicto in capitis amputatione bãnitur: qualiter executio fieri debeat.de ſer. fugiti. auten.ſed nouo iure.nu.42.fo.cclxxij.

¶De litera.C.

Cauſa ampliat: regulat: ⁊ reſtringit dictũ ſm naturam cauſe.de vſuca.pro emp.l.ſi cõtra.nu.27.fo.clxxxj.
Contractum nemo impugnare poteſt: ſi ipſi contractui conſentiat.de vſucapio.pro empto.l.venditioni.nume.1.fo.clxxxvij.
Conſentiat ſi quiſpiam ſua iura perdit.de vſucapio.pro empto.l.venditioni.numero.3.fo.eod.
Cauſa nullitatis ⁊ in integrum reſtitutionis conditionaliter: et ſub diſiunctione cumulari poſſunt: de vſucap.pro empto. l.venditioni.nu.13.fo.eo.
Contractum de re ſua ſi dominus ratum habeat: ex quo rei ſue dominium perdit: an precium a venditore petere poſ

ſit.de vſucapio.pro empto.l. venditioni. nume.24.fo.clxxxix.
Cauſe due quãdo circa idem concurrunt: quarum vna nocet: et altera prodeſt: an illa que noceat inſpicienda ſit. de vſucapio.pro empto.l.ſi venditioni. numero 33.et.34.fo.cxcj.
Cauſe due ſi ſint: quarum vna in dubio impedit: alia nõ: pro cauſa impediente interpretari debemus de vſucap.pro empt.l. venditioni.nu.35.fo.eo.
Cauſa quecunqꝫ etiam iniuſta a dolo excuſat.de vſucapi.pro empto.l. venditioni. nume.37.fo.cxcj.
Cautela eſt q̃ ſi fiat diuiſio inter fratres vl' ſocios bona cõmunia habentes per iudicem: fiat.de vſuca.pro emp.l.ex cauſa. nume.9.fo.cxcvj.
Contractu ex illicito eccleſia tenetur: quatenus locupletior effecta eſt. de vſucap. pro empto.l.cum qui.nu.4.fo.cxcix.
Cõtractib⁹ ex inualidis cũ vſucapio oriatur: quis eius titulus eſſe dicat.de vſuca.p empto.l.ſiue dñs.nu.10.fo.cciij.
Creditor ſi habuerit debitorẽ in mille obligatũ cum hypotheca ſuorum bonorũ: vel etiã cũ pignore: et iſte creditor donauerit illa mille debitori amicitia ductus: et ſic obligatio ppter donationem extincta fuerit: demũ propter ingratitudinem donatio reuocata fuerit: ex quo ius creditoris quoad debitũ reintegratũ fuit: an ex illa debiti reintegratiõe ppter ingratitudinẽ intelligat etiã reintegrata hypotheca: et obligatio oim bonorum.de vſuca.p dona.l.irritã.nu.9.fo.cciiij.et.ccv.
Cõſtitutio humana nulla eſt diuia excellẽtior.de vſuc.p.dõa.l.irritã.nu.27.f.ccvij.
Cõtractũ iter patrẽ et filiũ an iurãm validet. de vſu.pro dona.l.irritã.nu.28.fo.eo.
Cauſe due q̃n idẽ ꝯcernũt: inſpicit illa q̃ celerius ſuũ effectũ operatur.de vſuca.pro dona.l.irritam.nu.70.fo.ccxj.
Cõtractus an ſit pignoratus: ſimulat⁹: ſiue vſurari⁹: an vo illicit⁹: magna dĩa eſt.de ſimu.cõtrac.nu.7.fo.ccxxix.
Cõtrahẽtibus ſe in precio decipere licet.de ſimu.contrac.nu.8.fo.ccxxx.
Cõtractus ſimulatio teſtib⁹ et inſtrũs pbari poteſt.de ſimu.ꝯtrac.nu.14.fo.ccxxxj.
Contractũ factũ cũ pacto de retrouẽdendo vbicũqꝫ ꝓceſſit ꝯct⁹ mutui: ſemp vſurari⁹ pſumit.de ſimu.ꝯc.nu.16.fo.ccxxxij.
Contrahentibus de iure diuino nõ eſt licitũ ſe decipere: etiã citra dimidiã iuſti pretij.de ſimu.contrac.nu.22.fo.ccxxxiij.
Contrahẽs vn⁹ ſi aliũ nõ decepit: q: quilibet ſciebat et intelligebat valorẽ rei vendite. Item nullus eorũ erat in cõtrahendi neceſſitate: et nihilomin⁹ res fuit vendita vel inſolutum data: vel aliter plus vel minus iuſto pretio alienata: an in foro conſcientie licitum ſit.de ſimula.contrac.nume.24.fo.ccxxxiij.
Cõtractus vſurarius detegitur: ſi creditor vltra ſortem aliquid recipiat.de ſimula. contrac.nu.39.fo.ccxxxviij.
Creditor tenetur ſoluere tabellioni inſtrumentum crediti conficienti.de ſimula.cõtrac.nu.42.fo.eo.
Contractus doloſus eſſe preſumitur: quãdo res eſt pro parte vẽdita: et pro parte donata: et donationis cauſa non ſubeſt de ſimu.cõtrac.nu.43.fo.eo.
Cõtractus ſimulat⁹ iuramẽto nõ validat. de ſimula.contrac.nu.46.fo.ccxxxix.
Cõtractus iniquus eſſe pſumit ex pactis vel clauſulis inſolitis in inſtrũo appoſitis.de ſimula contrac.nu.48 fo.ccxl.
Conſuetus eſſe quiſpiã dicitur aliqd facere quãdo bis vel ter idem fecerit.de ſimula. contrac.nu.71.fo.ccxliij.
Contractũ ſimulatũ: fictitiũ: vel vſurarium que pſumãt remiſſiue.nu.83.fo.ccxlvj.
Cõtractus in dubio an vſurari⁹ cenſeri debeat.de ſimu.cõtrac.nu.85.fo.ccxlvij.
Coniecture vere probabiles que ſint. de ſimu.cõtrac.nu.87.fo eo.
Conſuetudo qñqꝫ in delictis excuſat.de ſimu.cõtrac.nu.79.fo.cclij.
Cõnexorũ et dependentiũ idẽ eſt iudiciũ.de ſimula.cõtrac.nu.98.fo.eo.
Cõfeſſio ppter modicũ preciũ ſimulata preſumit.de ſimu.cõtrac.nu.99.fo.eo.
Cõtractum ſimulatũ: pignoratitiũ: ſeu vſurariũ ad preſumendum duo potiſſimum requiruntur.ſ.pactum de retrouendendo et pretij paruitas.de ſimula.contrac. nume.100.fo.cclij.et.ccliij.
Contractus an feneratitius preſumatur: ſi quiſpiam receperit mutuo certam pecunie quãtitatem: puta centum: et pro illis

fecerit venditioneꝫ titio de predio valoris ducētorum: ⁊ per aliud inſtrm̄ poſtea titius ꝓmiſerit ſibi retrouendere: ſolutis ſibi centum. de ſimula.contrac.numero.101.fo.ccliij.
Cōtractus ſimulatus ⁊ in fraudē vſuraruꝫ celebrat⁹ de iure canonico ex duob⁹ preſumitur. de ſ.mu.ꝯtrac.nu.104.fo.eo.
Contractus ſimulatus ad hoc vt preſumatur: q̄n precii paruitas: ſeu deceptio in precio preſumatur. de ſimula.cōtrac.numero 109.fo cclv.
Cōtractu q̄n nō interuenit dolus: fraus: vl' ſimulatio: nec aliqua leſio: vel deceptio in precio vēditionis: locationis: vel pacti de retrouendendo: ſed ſunt alie preſumptiones: vel cōiecture doli: fraudis: vel ſimulationis: quid iuris. de ſimula. contrac.nu.115.fo.cclvij.
Contractibus cū pacto de retrouēdēdo abſtineat: q̄ l. ne conſciētie ſcrupulo viuere optat. de ſ.mu.cōtrac.nu.117.fo.clviij.
Cōſcientia omnipotenti deo occultari non poteſt. de ſimula. contrac. numero.116. folio.cclvij.⁊.cclviij.
Compromiſſum quādo factuꝫ eſt cū prorogandi poteſtate: menſura tēporis ꝓlongati nō poteſt eſſe maior q̄ menſura tēporis principalis. de ſeruis fugitiuis.l.ſi fugitiui.nu.45.fo.cclxiij.
Cōiecture portātiū bladū extra territoriū q̄ ſint. de ſer.fu.l.ſi fugitiui.nu.68.f.cclxvj.
Conſuetudo puniendi fures tā in lōbardia quā in tuſcia q̄n ſe habeat. de ſer.fugi. auf.ſed nouo iure.nu.12.fo.cclxix.
Conradus imꝑator quā ꝯſtōnem fecerit. de ſer.fug.auf.ſed nouo iure.nu.13 fo clxx.
Conſuetudines q̄ nō ſunt generales: ſꝫ ſpeciales allegari nō p̄nt. de ſer.fugi.auf.ſꝫ ne nouo iure.nu.28.fo.cclxx.
Cliens ⁊ libertus ſunt patronis domeſtici. de ſeruis fugitiuis.auf.ſed nouo iure. nume.67.fo cclxxiij.
Craſſatores quare fures dicant̄. de ſer.fug. auf. de nouo iure.nu.103.fo.cclxxx.
Craſſatus tantum ſemel ſi quiſpiam fuerit: tenetur lege iulia de vi publica. de ſerui.fugitiuis.auten.ſed nouo iure.numero.105.fo.eodem.

De litera.D.

Dominium ex vſucapione acqritur. de vſuca.ꝓ emp. in glo.rub.nu.1.fo.clxxiii.
Doctores optimi q̄ dicūtur. de vſuca.pro emp.l.ſi cōtrac.nu.12.fo.clxxviij.
Doctores mediocriter boni: et mediocriter mali qui eſſe dicantur. de vſuca.ꝓ empt. l.ſi contra.nu.13.fo.clxxix.
Doctorum inopia ſuper lectionibus legendis preter ſtatutorū formam diſpenſatio fieri poteſt. de vſucap.pro empto.l.ſi contra nu.16.fo.eo.
Doctores iurantes non recipere forenſes ad collegia: ſi receperint: an periuri eſſe dicantur. de vſucap.pro empto.l.ſi ꝯtra. nume.17.fo.eod.
Dictio vt cām finalem nō ſignificat. de vſuca.pro empto.l.ſi cōtra.nu.19.fo.clxxix.
Dominium non tanſfertur nec vſucapiendi conditio: ſi quiſpiam vere ſua promittat poſſeſſori controuerſam non mouere. de vſucapio.pro empto.l.ex cauſa.numero.6.fo.cxcvj.
Dominium eo caſu quo dominus transfert non dominus tranſfert vſucapiendi cōditionem. de vſuca.pro empt.l.ex cauſa. nume.13.fo.cxcviij.
Dilationum tempora pupillis et minorib⁹ currūt: attamē reſtitutio datur. de vſuca.pro emp.l.cū qui.nu.18.fo.ccj.
Donauerit ſi dominus rem ⁊ tradiderit: ſicut perdit dn̄ium: ita ille qui domin⁹ nō eſt: ſi bonafide donet: vſucapiendi cōditioneꝫ tranſfert. de vſucap.pro dona.l.ſi ne dominus.nu.2.fo.cciij.
Dictio in quid ſignificare habeat. de vſuca. pro dona.l.ſiue domin⁹.nu.6.fo.eo.
Dictionis irritum natura. de vſuca.pro dona.l.irritam.nu.1.fo.cciiij.
Donatio perfecta regulariter reuocari non poteſt. de vſucap.pro emp.l.irritam.numero.3.fo.eo.
Donatione putatiua: ſeu erronea dominiū non transfertur. de vſucap.pro dona.l.irrita.nu.5.fo.eo.
Donatio pfecta q̄n reuocari poſſit. de vſucapio.pro dona.l.irritam.nu.6.fo.cciiij.
Donatio facta per matrē filio: que ad ſecūda vota tranſiuit: quibus in caſibus ex cauſa ingratitudinis reuocet̄. de vſuca.pro

dona. l. irritam. nu. 8. fo. cciiij.
Donatio perfecta propter ingratitudinem quo caſu reuocari non poteſt. de vſuca. pro dona. l. irritam. nu. 10. fo. ccv.
Donatio perfecta reuocari põt: ſi donator inops fact⁹ a donatario nõ alat. de vſuca. pro dona. l. irritam. nu. 12. fo. eo.
Decuriones ſi facultatib⁹ lapſi fuerint: alimẽta ipſis decerni permiſſum eſt. de vſuca. pro dona. l. irritam. nu. 13. fo. eo.
Donatio perfecta põt reuocari propter inimicitiam ſuperuenientem inter donantem ꝛ donatariũ. de vſucap. pro dona. l. irritam. nu. 16. fo. eo.
Dominiũ ad acquirendũ per vſucapionem vel preſcriptionẽ: an potior ſit titulus ꝛ traditio quam temporis curſus. de vſuca. pro dona. l. irritam. nu. 19. fo. eo.
Donauerit ſi pr̃ filio in ptãte cõſtituto rem alienam: et bona fide tradiderit: fili⁹ aũt putauerit donationem valere: an filius eam vſucapere vel preſcribere poſſit. de vſuca. pro dona. l. irritam. nu. 20. fo. ccv.
Donatio facta per patrem ipſi filio an valeat: ꝛ in quibus caſib⁹ per multas fallẽtias poſitas. de vſucap. pro dona. l. irritam. nu. 21. fo. ccvj.
Donatio librorũ per patrem filio aduocato vel doctori facta an valeat. de vſuca. pro dona. l. irritam. nu. 22. fo. eo.
Donatio inter patrẽ ꝛ filiuꝫ eo caſu quo in vita patris non valet: an ſaltem patris morte confirmetur. de vſucap. pro do. l. irritam. nu. 32. fo. ccviij.
Donationem patris ratam quãdocũqꝫ heredes habeant: an noua donatio interuenire videatur: ꝛ nouus titulus: nec cumuletur cũ titulo donationis facte a patre. de vſuca. pro dona. l. irritam. numero. 33. fo. ccix.
Donatio inter patrem ꝛ filium morte cõfirmata non dicit proprie donatio inter viuos: ſed quaſi legatũ: vel quaſi relictum eſſe dicitur. de vſuca. pro dona. l. irritam. nu. 36. fo. ccx.
Donauerit ſi pater filio rem alienam: an filius vſucapere vel preſcribere poſſit. de vſuca pro do. l. irritam. nu. 37. fo. ccxj.
Donatio per patreꝫ filio facta an poſt mortem patris valeat: ꝛ quo iure: ꝛ an etiam illo caſu res donata vſucapi vel preſcribi poſſit. de vſucapio. pro dona. l. irritã. nu. 38. fo. ccxj.
Donatio facta per patrem filio in ptãte de re aliena: an patris morte confirmetur: maxime ſi patris heredes dictam donationem ratam non habuerint. de vſucapione pro donato. l. irritam. numero. 39. folio ccxj.
Donauerit ſi maritus vxori: vel ecõtra vxor marito: an vſucapio legem habeat. de vſucapione pro dona. l. irritam. numero. 43. fo. ccxij.
Donatio quandocunqꝫ non valet: ſi donatarius putabat eam valere: et facit fructus ſuos induſtriales: non autem naturales. de vſuca. pro donato. l. irritam. numero. 44. fo. eo.
Donatio facta inter virum ꝛ vxorem: an et quãdo per diuortium reuocetur. de vſucapione pro donato. l. irritam. nũ. 45. folio. ccxij.
Donatio rei aliene an inſinuationẽ requirat. de vſucap. pro dona. l. irritam. numero. 46. fo. ccxiij.
Diuiſerit ſi pater bona inter ſe ꝛ filium: et ipſe filius ſtipulatus fuerit pro ſe ꝛ heredibus ſuis poſito quod talis diuiſio inter patrem ꝛ filiũ in poteſtate nõ valeat: ſicut nõ valeret ea intentione: vt perpetuo ꝛ irreuocabiliter eſſet penes filium: an valeat ſaltem reſpectu nepotum: qui poſt mortem aui naſcãtur: ſed ſi nũqꝫ in aui poteſtate fuerint. de vſuca. pro emp. l. irritam. nu. 42. fo. ccxij.
Dare eſt dominium transferre. de vſucapi. pro donato. l. res mobiles. numero. [illegible] folio. ccxiij.
Dos nulla ſine matrimonio eſſe poteſt. de vſucapione pro dona. l. res mobiles. numero. 10. fo. ccxiiij.
Dominium in omnibus caſibus in quibus ſine traditione tranſit: non tranſit ipſa poſſeſſio. de vſuca. pro dote. l. res mobiles nu. 18. fo. ccxvj.
Dominium ſine traditione ſi ex dotis contractu non tranſit: an ſaltem per viam ceſſionis trãſeat. de vſuca. pro dote. l. res mobiles. nu. 19. fo. ccxvj.
Donatio rei habite ꝓ derelicto an inſinuari debeat. de vſucap. pro derelict. numero. 8. fo. ccxiij.

Decretum primũ qui patitur: rem pro derelicto habere dicitur. de vſuca. pro derelic.nu.11.fo.ccxxiiij.
Domus in ciuitate Verone communiter in ratione trium pro centenario locantur: et quãdoq3 viliori pretio: ſi ipſe domus pretioſe fuerint.de ſimu.contrac.numero.34.fo.ccxxxvij.
Donatio pura ⁊ ſimplex propter libertatẽ et munificẽtiam fieri debet.de ſimu.contrac.nu.44.fo.ccxxxix.
Damnum nemo facere dicitur: niſi cum id facit qđ ius facere non habet. de ſimu. contrac.nu.54.fo.ccxlj.
Donentur: aut legentur: aut vendantur ſi vni inſtrumenta emptionũ alicuius rei: ipſa res vendi: donari: vel legari videtr de ſimu.contrac.nu.81.fo.ccxlvj.
Dictio maxime quãdoq3 abũdat: de ſimula.contrac.nu.106.fo.ccliiij.
Dictio alius quid importet. de ſeruis fugitiuis.l.ſi fugitiui.nu.18.fo.cclxj.
Dictio ceteri an ſimilitudinem implicet. de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.19.fo.eo.
Dictio eadem an per oĩa idem includat.de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.20.fo.eo.
Dictio aliter quid ſignificet.de ſer. fugi.l. ſi fugitiui.nu.21.fo.eo.
Dictio vel inter diuerſa ponit.de ſeruis fugi.l.ſi fugitiui.nu.47.fo.cclxiij.
Delicto non caret q̃ delinquere inchoauit. de ſeruis fugiti.l.ſi fugi.nu.67.fo.cclxv.
Delicta publica grauiora q̃ occulta exiſtunt de ſeruis fugi. aut. ſed nouo iure. nu.10 fo.cclxix.
Decretales vel leges extrauagantes ſi obuient conſuetudini que probabilis ſit et legitime preſcripta: potius ipſa conſuetudo ſeruatur.de ſer.fugi.aut.ſed nouo iure.nu.30.fo.cclxx.
Delinquẽs ſi membrũ pena puniri debeat: et per conſequens pena manus: in qua manu puniendus veniat: an ſc3 dextra vel ſiniſtra.de ſer.fugi.aut.ſed nouo iure.nu.34.fo.cclxxj.
Domeſticus qui dicat. de ſeruis fugi. aut. ſed nouo iure.nu.54.fo.cclxxiij.
Domeſtici etiam appellantur quibus patrie ratione: vel dominice poteſtatis imperari poteſt.de ſer.fug.aut.ſed nouo iure.nu.59.fo.eo.
Domeſtici dicũtur omnes qui de alicuius familia exiſtũt: ſiue liberi ſint: ſiue ſerui. de ſer.fugitiuis aut. ſed nouo iure. nume.60.fo.cclxxiij.
Domini appellatione filius continetur. de ſeruis fugitiuis aut. ſed nouo iure. numero.82.fo.cclxxvj.
Delictũ vnũ qui ſepius cõmiſit: magis punitur q̃ qui ſemel tantũ.de ſer.fugi.aut. ſed nouo iure.nu.93.fo.cclxxviij.
Degeratũ pluſq̃ fures puniẽdi ſunt.de ſeruis fugi.aut.ſed nouo iure.nu.95.fo.eo.
Debito ciuili ſi quis per eccleſiam ducatur non gaudebit eccleſie immunitate.de fuga.iaco.nu.7.fo.cclxxxij.
Debitor fugitiuus an creditoris ꝓpria autoritate capi poſſit.de fuga.iaco.numero.13.fo.cclxxxij.

¶ De litera. E.

Emens res furtiuas ſi illas pro eodem pretio vẽdiderit: an ad pretium conueniri poterit: ſicut ad rem conueniri potuiſſet: ſi eã poſſideret pretio non reſtituto.de vſuca. pro empto.l. mancipia.nu.4.fo.clxxvj.
Emens vel vendens rem alienam ſcienter furtum committit: ſecus ſi ignorãter. de vſucap.pro empto.l.mancipia.nume.13. fo.clxxvij.
Eccleſia que fideliũ congregatio dicitur: nunq̃d errare poſſit.de vſucap. pro empto.l.ſi contra.nu.5.fo.clxxviij.
Executio damnati ad mortem propter peritiam vel dignitatem aliquam differri poteſt.de vſucap.pro empto.l.ſi contra. nu.18.fo.clxxix.
Exceptio preſcriptionis quo caſu litis ingreſſum impedire habeat. de vſuca.pro empto.l.venditioni.nu.9.fo.clxxxvij.
Exceptiones diuerſas ⁊ cõtrarias ſub conditione an ſimul quis proponere poſſit. de vſucap. pro empto.l. venditioni. numero.10.fo.eo.
Exceptiones plures quando ſimul ⁊ ſemel proponuntur contra perſonam actoris: et contra libellum: ⁊ cõtra iudicem: exceptio cõtra iudicem primo poſita intelligit: ⁊ cetere ſub conditione.de vſucapio.

pro empto.l.vēditioni.nu.22.fo.clxxxix.
Error iuris ⁊ facti an et qn̄ vſucapionē impedire habeat.de vſuca.pro empto.l.vēditioni.nu.29.fo.cxc.
Emēs rē alienā ſciēter a malefidei poſſeſſore preſcribere nō pōt.de vſuca.ꝓ empto.l.ſi patrē.nu.5.fo.cxciij.
Exceptionē in forma vſucapionis ſi cōuentus oppoſuerit:⁊ in forma preſcriptiōis probauerit:an ſufficiat.de vſuca.pro empto.l.ſi patrē.nu.9.fo.cxciij.
Emens rem a pupillo eam nō vſucapit:nō tamen ipſam reſtituere tenet̄: niſi ei pecunia reſtituatur. qua locupletior effectus eſt.de vſuca. pro empto.l.eum qui nu.2.fo.cxcix.
Excipiendum eſt contra eum:qui de preda ſollicitus eſt.de vſucap.pro empto.l.cuȝ qui.nu.7.fo.cxcix.
Eccleſia cōtractū fauorabilē abſq; auctoritate epiſcopi facere poteſt.de vſuca.pro empto.l.cum qui.nu.28.fo.ccij.
Effectum ad vnum inducta contrariū operari non debent.de vſucap.pro,empto.l.cum qui.nu.33.fo.eo.
Ens perfectum non recipit formā ſubſtantialem in potentia.de vſucap.pro dona.l.irritam.nu.4.fo.cciiij.
Eccleſie patronus ſi inops efficiatur:ab ea alimenta percipere debet.de vſuca.. pro dona.l.irritam.nu.14.fo.ccv.
Eccleſie patronus aliquis non efficit̄ propter rem modicā eccleſie ante conſecrationem datam.de vſuca.pro dona.l.irritam.nu.15.fo.eo.
Error iuſtus:iuſtiſſimus:⁊ iniuſtus qui dicatur.de vſucap.pro dona.l.irritam.nu.17.fo.eo.
Error iuſtiſſimus requiritur in vſucapione pro emptore.de vſucap.pro ſuo.in gloſſ.nu.6.fo.ccxvij.⁊ fo.ccxviij.
Error probabilis quis dicat̄ remiſſiue.de vſucap.pro ſuo.in gloſſ.nu.18.fol.ccxix.
Eccleſia in ſuis contractibus fraudem aliquam adhibere nō debet.de ſimu.cōtra.nu.21.fo.ccxxxiij.
Emptor ſcd̄m ſanctum Thomā ſi multum iuuetur ex re quam emit:et ille qui vendit non damnificetur vltra cōmunē valorem illius rei:eam vtilitatem emptori vendere non debet.de ſimu.contrac.nu.27.fo.ccxxxiiij.
Emptio ⁊ venditio ad certum tempus fieri poteſt.de ſimu.cōtrac.nu.50.fo.ccxl.
Exceptio generalis incerta et obſcura non prodeſt:niſi declaretur.de ſimula.ꝯtrac.nu.90.fo.ccxlviij.
Eccleſia quandoq; propter ſcandalū crimē tolerat.de ſimu.cōtrac.nu.119.fo.cclviij.
Electio nō poteſt cadere niſi inter plura.de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.25.fo.cclxij.

¶ De litera. F.

FRans cōtra ementem rē alienā an et qn̄ pſumat̄.de vſuca.pro empto.l.mācipia.nu.14.fo.clxxvij.
Furtū cui factū fuit:ſi erat bone fidei poſſeſſor:an contra rei poſſeſſorē aliqd̄ auxiliū habeat.de vſucap.pro empto.l. mancipia.nu.5.fo.clxxvj.
Furtum an et quomodo cōmittatur:ſi res aliena vendatur.de vſuca.pro empto.l.mancipia.nu.6.fo.eo.
Furti an teneat̄:qui ſeruū alienum ſuſceperit:⁊ dominus prohibuerit de vſuc.pro emptore.l.mancipia.nu.8.fo.eo.
Furtum in re immobili nō committitur.de vſu.ꝓ empto.l.mācipia.nu.11.fo.clxxvij.
Furtum non fit ex ſola venditione ſine traditione.de vſucap.pro empto.l.mācipia.nu.15.fo.eo.
Furtum an cōmittat̄: ſi emptorē venditor paſſus eſt rem vēditā accipere.vel apud emptorem eſſe reliquerit.de vſucap.pro empto.l.mancipia.nu.16.fo.eo.
Furtiuā rem cuſtodiendā qui receperit:an et qn̄ furtū cōmittat.de vſucap.pro empto.l.mancipia.nu.7.fol.clxxvj.
Filiuſfamilias ſi aliquas res habeat: in qbus pater vſufructū nō habet:et pro quibus filius abſq; patris cōſenſu agere nō pōt:nunqd ipſi filio dū eſt in patris poteſtate pſcriptio currat.de vſuc.ꝓ empto.l.ſi cōtra.nu.41.fo.clxxxv.
Filius cuius pater bona alienauerit:ſi ſciuerit illam alienationem factam:vel forte preſens fuerit:et nihil dixerit:an debeat ſaltē emptori denunciare ne emat:ad hoc vt ipſum in malafide cōſtituat:

vel habeat cauſam deſiſtendi a contra=ctu: et ſi filius dictam denunciationẽ nõ fecerit: ſibi preiudicare habeat. de vſuca. pro empto. l. ſi cõtra. nu. 45. fo. clxxxv.
Furtum eſt contractatio rei aliene inuito domino. de vſucap. pro empto. l. cum ſit. nu. 3. fo. cxcv.
Furtiuitatis vitium poſſidenti officit non ratione malefidei: ſed ratione vitij ipſius quod purgatum non eſt. de vſucap. pro empto. l. ſciens. nu. 6. fo. eo.
Furioſus alius eſt: alius demens: vel men=te captus. de vſucap. pro empto. l. cum q. nu. 21. fo. ccj.
Furioſus: fatuus et demens equiparant. de vſuc. p empto. l. eũ qui. num. 22. fo. eo.
Fructus bonorũ aduenticiorum per filiũ conſumpti an cõferendi veniant. de vſu=capione pro dona. l. irritã. nu. 25. f. ccvij.
Filius naturalis qui non eſt natus ex legi timo matrimonio: nõ dicit eſſe in patris poteſtate. de vſucapio. pro dona. l. irritã. nu. 26. fo. eo.
Futura tradi non poſſunt: nec per conſtitu tionem precarij bonorum futurorũ poſ=ſeſſio transfert. de vſucapio. pro dona. l. irritam. nu. 30. fo. ccviij.
Fundum ſi pater tuus emerit: et poſſederit. x. annis: et poſſediſti tu filius aliis decẽ annis deinde a poſſeſſione cecidiſti: neq; potes inuenire inſtrumentũ vel teſtes: p quos probetur titulus et poſſeſſio decem annorum: quid iuris. de vſucapio. pro ſuo. in iſto. nu. 13. fo. ccxix.
Fluminis impetus ſi ratẽ ruperit: et in fun=dum tuũ lignamina proiecerit: quomo=do ſciri poterit an lignorũ dominus ea pro derelicto habuerit: et quid de illis li gnis agendum. de vſucapio. pro derelic. nu. 12. fo. ccxxiij.
Flumen ſi in alicuius agrum lignamina et vegetes proiecerit que agris noceant: an ea lucrifacere poſſit: maxime cum dicta rum rerum domini non cognoſcent. de vſuca. pro derelic. nu. 13. fo. eo.
Fortune id quod committitur et non defen ditur: an derelinqui videatur. de vſuca. pro derelic. nu. 16. fo. eo.
Fundi dominus deſertor an poſſit peniten=tia duci: et ipſum fundum recuperare et colere. de vſucapione pro derelic. nu. 19. fo. eodem.
Fraus et dolus nemini patrocinari nõ debet. de ſimula. contra. nu. 5. fo. ccxxviij.
Foro ciuili vel canonico cur contrahenti=bus ſe decipere liceat. de ſimula. cõtrac. nu. 23 fo. ccxxxiij.
Fundum in emendo licet deceptus fuerim alij locando: vel vendendo eundem fun=dum decipere eũ nõ poſſum. de ſimu. cõ=trac. nu. 95. fo. cclj.
Fideiubere nec etiam obligare ſe poteſt qs pro alio ad corporalẽ penã. de ſer. fugiti. nu. 61. fo. cclxv.
Furi membri abſciſſio: vbi pro crimine de=betur: vna ſola manus abſcindi debet: et pro furto quis nõ debet mori: nec ſibi ali quod membrum amputari: et fures di=cuntur qui ſine armis delinquunt: ſed qui violenter aggrediũtur: penis legali bus puniri debent. de ſer. fugi. aucten. ſz nouo iure. nu. 1. fo. cclxxviij.
Fur pro furto mori non debet: nec membri abſciſſione puniri: ſed fuſtigari tantum. de ſeruis fugitiuis auctẽ. ſed nouo iure. nu. 8. fo. cclxviij.
Fures proprie ſunt: qui occulte ſine armis delinquunt. de ſeruis fugitiuis. aucten. ſed nouo iure. nu. 9. fo. cclxx.
Fur qua pena puniri debeat. de ſer. fugiti. aucten. ſed nouo iure. nu. 44. fo. cclxxij.
Fur ſimplex qui ſit. de ſeruis fugitiuis. au=cten. ſed nouo iure. nu. 46. fo. eo.
Fur famoſus qui appellatur. de ſer. fugiti. aucten. ſed nouo iure. nu. 47. fo. eo.
Furum aliqui improbi ſunt: aliqui impro=biores: aliq improbiſſimi: aliqui pluſq; improbiſſimi. de ſer. fugi. aucten. ſz nouo iure. nu. 53. fo. cclxxij.
Furem aſſociantes et facientes ei cuſtodiã ne deprehendat: an pprie fures exiſtãt. de ſeruis fugitiuis. auctẽ. ſed nouo iure. nu. 90. fo. cclxxvij.
Furtum leue vel paruũ: vel graue ſiue ma=gnum quod dicatur. de ſeruis fugitiuis aucten. ſed nouo iure. nu 61 fo. cclxxiij.
Furtum manifeſtum quãdo dicatur. de ſer uis fugitiuis. auctentica ſed nouo iure. nu. 62. fo. cclxxiij.
Furto qui ſemel furatur: veniam meretur a furca. de ſeruis fugiti. auctẽ. ſed nouo iure. nu. 66. fo. clxxiij.

Furtum vnum dicitur: quod de vno loco vno contextu: vno tempore commiſſum eſt. ſ. de ſeruis fugitiuis. auten. ſed nouo iure. nu. 68. fo. cclxxiiij.

Furtum vnum eſt: ſi quis vnam rem in diuerſis materijs contractauerit: licet in quolibet territorio deprehenſus puniri poſſit. de ſeruis fugitiuis. auten. ſed nouo iure. nu. 69. fo. eod.

Furta plura feciſſe diuerſis temporibus ſi quis confiteatur: ſue confeſſioni ſtandū non eſt. de ſeruis fugitiuis. auten. ſed nouo iure. nume. 70. fo. eo.

Furta plura eodem loco: ⁊ diuerſis temporibus ſi quis feciſſe cōfiteatur: quid agi debeat. de ſeruis fugitiuis. auten. ſed nouo iure. nu. 71. fo. cclxxv.

Furtum vnū vel plura an dicatur: ſi quis vna nocte iuerit cum vno ſacco ad domum vnius: ⁊ quinq; milij quartas ſubripuerit: deinde iuerit ad domum alterius: et ſubripuerit alias quinq; quartas milij: quas repoſuerit in eodem ſacco: deinde eadem nocte continuādo intrauerit domum alterius: ⁊ alias ſex milij quartas ſubripuerit: et eas in eodem ſacco repoſuerit: domumq; ſuam aſportauerit. de ſeruis fugitiuis. auten. ſed nouo iure. nume. 72. fo. eod.

Furtum an vnum commiſſum dicatur: ſi quiſpiam volens furari frumentum vicini ſui iuerit cum vno ſacco: ⁊ ipſum de dicto vicini frumento impleuerit: ⁊ domum ſuam portauerit: et quia ſimul totum frumentum portare nō poterat: bis redijt cum dicto ſacco: et ſic ſucceſſiue portauit tres vel quatuor ſaccos de dicto frumento ipſum ſurripiendo ⁊c. de ſeruis fugitiuis. autenti. ſed nouo iure. nume. 73. fo. eo.

Furtum quod quiſpiam cōmiſit: ſi ita magnum fuerit: q̄ tribus paruis equiualeat: an cōmittēs ſuſpēdi debeat. de ſer. fugi. aut. ſed nouo iure. nu. 75. fo. eo.

Furtum ſi ille cui factum fuerit: vel etiam ipſe fur eſt filiuſfami. ⁊ ſic in bonis parū vel nihil habet: ſed eius pater eſt diues: an furtum magnum ⁊ paruum reputabitur. de ſeruis fugitiuis. aut. ſed nouo iure. nume. 80. fo. cclxxvj.

Furtum ſi ille qui facit: vel ille cui furtum fit: ſit marit⁹ vel vxor: et ipſe parū habeat: ſed eius coniunx diues ſit: an diues reputabitur. de ſeruis fugiti. auctenti. ſed nouo iure. nu. 85. fo. cclxxvij.

Furto q̄ quis ſuſpendi nō debeat: quibus in caſibus locū habeat. de ſer. fugi. autē. ſed nouo iure. nu. 87. fo. eo.

Furto pro primo q̄ quis puniri nō debeat: quomodo intelligat̄. de ſer. fugiti. autē. ſed nouo iure. nu. 89. fo. eo.

Furto pro primo de iure lombardo oculus euelli debet: pro. ſcdo naſus ſcarpellari pro tertio autem debet mori. de ſer. fugi. aut. ſed nouo iure. nu. 92. fo. cclxxviij.

Furtis pro tribus magnatiuis: puta gallinis ⁊c. quomodo quis condemnari debeat. de ſer. fugiti. aucten. ſed nouo iure. numero. 94. fo. eo.

Furta in diuerſis locis cōmiſſa non tantū qualificāt furtū factum in vno loco: ſed etiam in furtorū numero cōputantur. de ſeruis fugitiuis. aucten. ſed nouo iure. numero. 99. fo. cclxxix.

Furta tria ſi quiſpiā cōmiſerit in vno loco vel alio: ⁊ pro primo et ſcdo punitus fuerit: an pro tertio furto vltimo loco commiſſo mori debeat. de ſer. fugi. auctenti. ſed nouo iure. nu. 110. fo. eo.

Furtum magnū delictū atrox appellat̄. de ſer. fugi. auct. ſed nouo iure. nu. 101. fo. e.

Famoſus latro an ſit qui tria furta fecit. de ſer. fug. auc. ſ; nouo iure. nu. 51. f. cclxxiij.

Filius eſt patri domeſticus: ⁊ pater filio. de ſer. fug. auc. ſed nouo iure. nu. 55. fo. eo.

Familiares et ſeruientes domeſtici dicuntur. de ſer. fugiti. aucten. ſed nouo iure. numero. 58. fo. eo.

Fuga ſerui ei⁹ preſcriptionē impedit: ſicut a alio fuga. de fuga laco. nu. 1. f. cclxxxij.

Fuga ſerui facit ſemiplenā probationē tñ non totā: ſi aliter ſtatuto diſponeretur: licet quem in mala fide conſtituat. de fuga laco. numero. 2. fo. eo.

Fuga eſt triplex. ſ. voluntaria: cauſaria: et ignominioſa. de fuga laco. nu. 3. fo. eo.

Fuga an proprie dicatur: quando quis latitat vt fugiat: ſed nō cōprehendit̄. de fuga laco. nu. 4. fo. eo.

Fuga poſt accuſationē an ſuſpitiōe; faciat de fuga laconi. nu. 11. fo. cclxxij.

Fuga ſola an faciat ſuſpitionē. de fuga laco

nica.numero.14.fo.cclxxxij.

Fugiens in domum propriam an poſſit in ea capi: et per officialem pro debito ciuili extrahi.de fuga laconica.nu.5.fo.eo.

Fugiens ad eccleſias an ſit tutus.de fuga laconica.nu.6.fo.eo.

Fugiens de vno territorio in aliud/an per poteſtatis familiam vel prepoſiti capi poſſit.de fuga laco.nu.10.fo.eo.

Fugiens cū gladio de domo in qua homo mortuus reperit̄: an occidiſſe preſumat̄. de fuga laco.nu.11.fo.cclxxxij.

Fugitiuus qui ad aliam patriam vadit: an per loci iudicem citari poterit in quo deliquit: ſine illius iudicis requiſitione: cum hic criminis ratione forum ſortiatur.de fuga laco.nu.15.fo.cclxxxiij.

Fures eccleſie an iſtud priuilegiū habeāt. de fuga laconica.nu.6.fo.eo.

¶ De litera.G.

Gratianus author decretorum voluminis licet fuerit in iure doctiſſimus: in multis tamen errauit.de vſuca.pro empto.l.ſi contra.nu.6.fo.clxxviij.

Gloſſa que fons lombardorū dicitur quenam ſit.de ſer.fu.aut̄.ſed nouo iure.numero.29.fo.cclxx.

Gloſſa ſemper ſecundum textum intelligi debet.de ſer.fugiti.aut̄.ſed nouo iure.numero.50.fo.cclxxij.

¶ De litera.H.

Hereditatis petitiōe vel rei vendicatione ad rei reſtitutionē eo ipſo quod quis agit: petere videtur ipſum eſſe heredem vel dominū. de vſuca.pro empto.l.venditioni.nu.20.fo.clxxxviij.

Hipothecaria durat.xxx.vel.xl.annis.de vſuſcap.pro empto.l.cum ſit.numero.1. folio.cxciiij.

Homines quicquid agant ſola intentio iudicat omnes.de ſimula.contra.numero.93.fo.ccxlix.

Homicidium laſciuia committens: ſiue ludens ad ſaxa: ſeu ad niuem mitius puniri debet.de ſeruis fugitiuis.l.ſi fugitiui.numero.32.fo.cclxij.

¶ De litera.I.

Improbare volens quod approbauit non auditur. de vſucapio pro empto. l.venditioni. numero.2. folio.clxxxvij.

Ingratitudinis cauſe ex quib⁹ donatio perfecta reuocari poteſt: que et quot ſunt.de vſu ſcap.pro dona.l. donantē.nume.7.fo.cciij.

Iuramentū non confirmat aliquid niſi in preiudicium iurātis: non autem in preiudicium tertij.de vſucap.pro dona.l.irritam.nu.29.fo.ccviij.

Iuribus incorporalibus: vt in ſeruitutib⁹: in quibus habet locū publiciana: nō requiritur quod quis rē ex titulo habeat. de vſuſcap.pro ſuo.l.iſto.nu.15.fo.ccxix.

Ius naturale eſt quod in lege et euangelio continetur: quo quiſq̧ iubetur alij facere quod ſibi fieri vult: et p̄hibetur alij inferre quod ſibi nollet fieri.de ſimul.contrac.nume.4.fo.ccxxvij.

In incertis non certis locus eſt cōiecturis. de ſimula.cōtrac.nu.6.fo.ccxxix.

Iure diuino ſeu conſcientie foro nullus decipi debet: ſeu ledi.de ſimu.cōtra.numero.13.fo.ccxxxj.

Inſtrumēto venditionis et conductionis cū pacto de retrouendo ſi hec clauſula appoſita eſſet: verū q̄ ipſe partes renūciant: ſeu renūciauerūt exceptioni ſimulatiōis et apparētis contractus etc.quid iuris. de ſimula.§etus.nu.84.fo.ccxlvij.

Inſtrumentum qui dicit fuiſſe et eſſe ſimulatū: ſeu fictum: ſimulationis ſeu fictionis cauſam oſtendere debet.de ſimulatio.cōtrac.nu.89.fo.ccxlviij.

Inſtrumento in dubio ſtandum eſt: nec ſimulatus preſumitur vel vſurari⁹: de ſimu.contra.nu.103.fo.ccliij.

Interp̄tari in re dubia in meliorē partē ſemper debemus.de ſimu.§.nu.107.fo.cclv.

Iudex in pacto de retrouendendo: et in quocunq̧ alio cōtractu: quod ſint doloſi: inter qui et vſurarij qualiter arbitrari debeat. de ſimu.

de ſimula.contra.nu.114.fo.cclvij.
Iudex in arbitrariis rigorē ſequi nō debet. de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.37.fo.cclxij.
Iudex in arbitrariis in mitiorē partē inclinari dz.de ſer.fu.l.ſi fugitiui.nu.38.f.eo.
Iudex vſqꝫ ad pene ordinarie qualitatē arbitrari pōt;qñ loco ordinarie pene ad iudicantis arbitriū pena relinquit.de ſer.fu.l.ſi fugitiui.nu.39.fo.cclxiij.
Iudex nō poteſt dare electionē reo eligēdi ſibi mortem quā vult.de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.60.fo.cclxiiij.
Inuentariū dicit:qꝛ reperta ⁊ inuēta in bonis pupilli ibi deſcribūtur.de ſer.fug.l.ſi fugitiui.nu.77.fo.cclxvj.
Ire per ciuitatem de nocte:vel domos alienas licitum non eſt.de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.82.fo.cclxvij.
Introitus cōis ad ſcribendū poſitus ſi deficiat in ſcribēdo aliquem particularē introitum:pena manus punit.de ſer.fug.aut.ſed nouo iure.nu.15.fo.cclxix.
Imperator cōſtituendo legem eam generalem facit.de ſer.fugi.aut.ſed nouo iure.nu.14.fo.cclxx.
Imperatores noui leges nouas cōdere poſſunt:et legibus antiquis derogare.de ſeruis fugitiuis.autenti.ſed nouo iure.nume.25.fo.eod.

¶ De litera.L.

Libros multos legere an vtile ſit.de vſuca.p emp.l.ſi cōtra.nu.8.fo.clxxviij.
Legalis ſciētia an preter alias habeat principium et finē.de vſuca.pro emp.l.ſi contra.nu.9.fo.eo.
Legato eccleſie facto ſi conditio vel pactum apponatur:vt res illa alienari nō poſſit an tale pactū vel cōditio valeat.de vſuca.p empto.l.ſi ꝯtra.nu.30.fo.clxxxij.
Libellus cōditionalis quibus in caſibꝰ ꝓcedere poſſit.de vſuca.pro empto.l.venditioni.nu.15.fo.clxxxvij.
Libellus an procedat:ſi in eo dicatur habeo de iure cōmuni:⁊ ſi hoc non eſſet habeo ex priuilegio.de vſuca.pro empto.l.venditioni.nu.15.fo.eo.
Libellus an procedat:ſi in eo dixerit quiſpiam ſe eſſe exemptum:et inquantum exemptus non ſit:dixerit ſe preſcripſiſſe de vſucap.pro empto.l.venditioni.numero.17.fo.clxxxviij.
Libellus an valeat:ſi in eo dicat:peto me a iuramento abſolui:et me abſoluto peto ꝯtractū reſcindi.de vſuca.pro emp.l.venditioni.nu.18.fo.eo.
Libellus iſte an procedat:peto contra vſurarium me abſolui a iuramento:et me abſoluto contra eum procedi:et eundeꝫ ad vſurariam reſtitutionem condemnari.de vſuca.pro empto.l.venditioni.numero.19.fo.eo.
Libellus an procedat:ſi aliquis in eo ꝯtractus reſciſſionem petat.⁊ poſtea in integrum reſtitutionē.de vſuca.pro empto.l.venditioni.nu.21.fo.clxxxix.
Laudum ſeu arbitramentuꝫ quedā tranſactio eſſe dicitur.de vſucap.p empto.l.ex cauſa.nu.4.fo.cxcvj.
Limitata cauſa limitatum parit effectum. de vſucap.pro empto.l.ex cauſa.numero.12.fo.cxcviij.
Locupletior quot modis quis dicat.de vſuca.p empto.l.cū q.nu.25.fo.ccij.
Loci appellatione etiaꝫ res mobilis venit. de vſucap.pro dona.l.ſiue dominus.numero.4.fo.cciij.
Locus proprie pars fundi eſſe dicitur.de vſuca.pro dona.l.ſiue dominus.numero.7.⁊.8.fo.eo.
Locus futurus et ſic incertus an poſſideri poſſit.de vſucap.pro dona.l.irritam.numero 31 fo.ccviij.
Legatū non trahit retro ad dieꝫ teſtamēti: ſed ad diem mortis teſt.de vſucap.p dona.l.irritam.nu.35.fo.ccx.
Leges omnes pro ſocio ad matrimonii materiam induci poſſunt.de vſu.pro dote.l.res mobiles.nu.17.fo.ccxvj.
Legitimitatē an ꝑſcripſerit aliquis:q ꝑ ſpacium.xxx.an.ſe legitimū putabat:cū nō eſſet.de vſuca.p leg.nu.12.fo.ccxxij.
Locatio et venditio iuſto precio facta de iure ciuili et canonico reprobata nō eſt.de ſimu.contra.nu.3.fo.ccxxvij.
Lex vel canon vbicunqꝫ prouidens ſuper certo diſponendo ſecundū aliquam rationem in foro iudiciali obtineat:rationabiliter ſecundū theologos etiaꝫ in fo-

ro conſcientie obtinere debet. de ſimula. contrac.nu.20.fo.ccxxxiiij.
Lex vbi figit pedes ſuos: vltra trāſgredi nō licet.de ſimu.contra.nu.29.fo.ccxxiiij.
Liuelli de fictu qcquid valeat aureus: ſiue ei⁹ eſtimatio creſcat: ſiue decreſcat: ſemper tantum in monetis ſolui debet.de ſimu.contra.nu.35.fo.ccxxxvij.
Locatio ſimplex qñ ad certum tempus facta fuerit: habetur reſpectus in fictu ad valorem rei vendite ⁊ locate: ⁊ eius fructuum.de ſimu.contra.nu.96.fo.cclj.
Leſio ſaltem in tertia parte: et non in ſexta interuenire debet ad hoc vt inductio ad boni viri arbitrium petatur.de ſimu.cōtra.nu.111.fo.cclvj.
Leſio de.iure canonico tunc eſſe dicitur: qñ modicum etiam pretium eſt.de ſimu. cōtra.nu.112.fo.cclvj.
Leges trāſgredi lz pp criminis enormitatē de ſer.fu.l.ſi fugitiui.nu.51.fo.cclxiiij.
Legis caſus vbi fuerit: ibi nulla dubitatio eſt.de ſer.fug.l.ſi fugitiui.nu.55.fo.eo.
Legum correctio in dubio euitanda eſt. de ſer.fug.auť.ſ3 nouo iure.nu.11.fo.cclxix.
Leges lombardas in iure an allegare licitum ſit.de ſer.fugiti.auť.ſed nouo iure. nu.22.fo.cclxix.⁊.cclxx.
Leges lombardorum fuerunt Caroli imperatoris.de ſer.fugi.autē.ſed nouo iure. nu.26.fo.cclxx.
Libros gētiliū allegare ⁊ īducere poſſum⁹ de ſer.fu.auť.ſ3 nouo iure.nu.27.fo.eo.
Lex vel ſtatutum de manus amputatione loquens ad duas reſtringi dʒ. de ſer. fu. auť.ſed nouo iure.nu.38.fo.cclxxj.
Latro publicus quis dicatur.de ſer.fu.autē.ſed nouo iure.nu.45.fo.cclxxij.
Latro ſimplex q nominet. de ſer. fugi. auť. ſed nouo iure.nu.48.fo.cclxxij.
Latro publicus vel famoſus q dicať.de ſer. fugi.auť.ſed nouo iure.nu.49.fo.eo.
Lex vbi non diſtinguit: nec nos diſtinguere debemus.de ſer.fug.auť.ſed nouo iure.nu.77.fo.cclxxvj.
Lex ſub congruo titulo debet eſſe poſita: et ſm eum intelligi debet. de ſer.fugi. auť. ſed nouo iure.nu.88.fo.cclxxvij.
Legales pene que dicantur.de ſer. fu. auť. ſed nouo iure.nu.104.fo.cclxxx.
Latrones famoſi ēt īſignes latrones dicūť. de ſer.fu.auť.ſ3 nouo iur.n.107.f.cclxxxj.

De litera M.

MEum qcqd eſt: ampli⁹ meum fieri nō pt.de vſuc.p empto.l.ſi matrē.nu.2.fo.clxxxvj.
Mulier ī libello ſibi ſatiſdari petere pōt: ⁊ adijcere: ⁊ ſi per contumaciam recuſauerit: ſtatim condemnetur.de vſu.pro empto.l.venditioni.nu.12 fo.clxxxvij.
Minori duo remedia ſimul competere poſſunt.ſ.appellationis: ⁊ in integrum reſtitutionis.de vſuca.pro empto.l. venditioni.nu.14.fo.clxxxvij.
Minor vel eccleſia ſi vēdat in cā nō cōceſſa ⁊ vēditio tʒ: ſi ↄditionē ſuā meliorē facit.de vſuc.p empto.l.cū qui.nu.5.fo.cxcix.
Mulier ⁊ minor īſtituti ⁊ de reſtōne grauati ad finē vt reſtituāt adire pñt.de vſuc. pro empto.l.cum qui.nu.30.fo.ccij.
Minor ſi ex ſtatuti forma ſine ↄſanguineorum cōſenſu adire nō poſſet: ſecus tñ vbi hereditas lucroſa eſſet.de vſuc. pro empto.l.cum qui.nu.31.fo.ccij.
Minor contra ſtatuti formam in quib⁹ caſibus ↄtrahere poſſit.de vſuc. pro empto. l.cum qui.nu.32.fo.ccij.
Maritus rei dotalis dñs eſt,de vſucap.pro dote.l.res mobiles.nu.4.fo.ccxiij.
Maritus rem dotalē poſſidet. de vſuca.pro do.l.res mobiles.nu.5.fo.ccxiij.
Mulier qñ dediſſet oia bona ſua: puta hereditatē marito ſuo in dotē: an tūc ſi in bonis mulieris res aliene eſſent: ī illis vſucapio procedere poſſit. de vſucap. p do. l.res mobiles.nu.12.fo.ccxv.
Mulier ſi ↄſtituerit dotē marito ſuo de oib⁹ bonis ſuis: an illorū bonorū dñium ſine traditione tranſeat.de vſuca. p do.l.res mobiles.nu.13.fo.ccxv.
Mulier an oia bona in dotem dare poſſit: ⁊ nūquid in dubio in dotem oia bona dediſſe preſumatur. de vſuca. p dote.l.res mobiles.nu.21.fo.ccxvj.
Maritus an rebus ſibi in dotē traditis fructus lucreť: antecp̄ per verba de preſenti matrimoniū cōtrahatur: licet per verba de futuro cōtractum fuerit. de vſuca. p dote.l.res mobiles.nu.22.fo.ccxvj.

Meum vel tuum proprie loquendo dicitur quod vendicari poteſt.de ſimula cõtra. nu.59.fo.ccxlij.
Malitiis hominũ indulgẽdũ nõ ẽ.de ſimu. contrac nu.75.fo.ccxlv.
Malo abſtinere nõ ſufficit:niſi qđ bonũ eſt fiat.de ſimula.cõtra.nu.91.fo.ccxlix.
Mẽbri amputatio eſt toti⁹ corporis debilitatio.de ſer.fu.l.ſi fugitiui.nu.6.fo.cclx.
Membrũ qñ debilitatũ dicat.de ſer.fugi.l.ſi fugi.nu.7.fo.cclx.
Maritus ſi de reb⁹ ſibi in dotẽ datis electionem ſibi ſeruauit:ſi nõ eliget:in vxorem electio transfertur.de ſer.fugi.l.ſi fugiti. nu.23.fo.cclxj.
Membrum quid dicat:ꝛ quid mẽbri appellatione veniat.de ſer.fugiti.l.ſi fugitiui. nu.86.fo.cclxvij.
Mẽbrũ vbi de iure veteri abſcindi debeat: de iure nouo vna ſola manus tantum amputari dꝫ.de ſer fugi.aut.ſed nouo iure.nu.2.fo.cclxviij.
Man⁹ amputatio minor pena eſt ꝙ pedis. de ſer fu.aut ſed nouo iure.nu.3.fo.eod.
Membrorũ diſſolutio grauior eſt vtriuſqꝫ manus abſciſſione.de ſer.fugiti.aut.ſed nouo iure.nu.4.fo.eo.
Manus mẽbrũ eſſe dr.de ſer.fugi.aut.ſed nouo iure.nu.6.fo.eo.
Mẽbri abſciſſione quib⁹ in caſibus aliquis puniri debeat.de ſer.fugi.aut.ſed nouo iure.nu 13.fo.cclxix.
Mẽbri abſciſſione tributorũ exactores puniri debent:ſi nõ faciunt de ſuſceptis libros vel ſcripturã:vbi ſcribi dꝫ id qđ publici exactores exigunt.de ſer.fu.aut.ſed nouo iure.nu.14.fo.eo.
Manus duas ſi delinquens habeat:quarũ vna prorſus arida ſit: que ſibi abſcindi debeat.de ſer.fug.aut.ſed nouo iure.nu. 35.fo.cclxxj.
Manũ tm̃modo vnã ſi delinquẽs habeat: an illa ſibi amputari debeat.de ſer.fugi. aut.ſed nouo iure.nu.37.fo.eo.
Manum vnã habenti an amputari debeat ſi ſnia lata fuerit:a qua appellatum nõ eſt.de ſer.fugi.aut.ſed nouo iure.nu.39. fo.cclxxj.
Manũ nullam ſi delinquẽs habeat:qua pena puniat:ſtatuto ſtante:ꝙ manus abſciſſione puniri deberet.de ſer.fugi.auct. ſed nouo iure.nu.40.fo.cclxxj.
Membrũ qđ ſit:ꝛ quid mẽbri appellatione cõtineat.de ſer.fugi.auct.ſed nouo iure. nu.43.fo.cclxxij.

¶De litera.N.

Neceſſitas nõ habet legem de vſucapi.pro empto.l.ſi cõtra.nu.13.fo.clxxxij.
Negligentia vbi non fuerit:ibi etiã nõ dꝫ eſſe pena. de vſuca.pro empto.l.ſi cõtra.nu.45.fo.clxxxv.
Negatio plus negat ꝙ affirmatio affirmet de vſucapi.pro empto.l.cum qui.nu.12. fo.cxcix.
Naturale nihil tam eſt ꝙ eo genere vnumquodqꝫ diſſolui:quo ligatũ eſt.de ſimu. contrac.nu.82.fo.ccxlvj.
Nouellarum librũ allegare licitum eſt.de ſerui.fugi.auct.ſed nouo iure.nume.16. fo.cclxix.
Nouellarum librum an Juſtinianus cõpoſuerit.de ſer.fugi.aucten.ſed nouo iure nu.17.fo.cclxix.
Nouellarum liber iuris ciuilis liber exiſtit. de ſer.fugi.auct.ſed nouo iure.nume.18. fo.cclxix.
Nouellarũ liber an ante auctenticorũ librũ editus a Juſtiniano ſit.de ſer.fug.auct. ſed nouo iure.nu.19.fo.cclxix.
Nouellarũ liber an ſit auctentic⁹.de ſer.fu. auct.ſed nouo iure.nu.20.fo.eo.

¶De litera.O.

Odofredus gloſſauit titulũ de pace conſtantie. Bartolus ex imperatoris poteſtate ſibi attributa gloſſauit extrauagantem ad reprimendum eos qui ſint rebelles. de ſeruis fugitiuis aucten.ſed nouo iure.num.32. fol cclxxj.
Occiſor titius ſeu alius homicida:ſi nõ potuit fugere ad eccleſiam:ſed inuenit quẽdam ſacerdotem deferentẽ corpus Chriſti:ꝛ aufugit ad ipſum:ꝛ eum accepit:an eccleſie immunitate gaudere debeat. de fuga laco.nu.8.fo.cclxxxij.

¶De litera.p.

PReſcriptionis appl'one venit etiã vſucapio. de vſuc. ꝓ empto.in gl.rubri.nu.3. fo.clxxiij.

Preſcriptio quotuplex ſit de vſuca.pro emp.in gloſſ. Rub.nu.9.fol.clxxiij.et.clxxiij.

Preſcriptiones quo iure inuente fuerint.de vſuc.ꝓ emp.in glo.rub.nu.10.fo.clxxiij.

Preſcribens an in foro cõſcientie teneať.de vſuc pro emp.in glo.rub.nu.11.fo.eo.

Preſcribenti an per denunciationẽ euangelicã denunciari poſſit.de vſuc.ꝓ emp.in glo.rub.nu.12.fo.eod.

Preſcriptiones imperator augere et tollere põt.de vſuc.ꝓ emp.in gl.rub.nu.13.fo.e.

Preſcriptiões cõſuetudine mutari poſſunt de vſuc.pro emp.in rub.nu.14.fo.eo.

Preſcriptionis materiã cũ ignorãte mitius agiť ꝙ cũ ignorãte ius naturale.de vſu. pro emp.in glo.rub.nu.15.fo.eo.

Preſcriptiones quare tꝑibus limitate ſint. de vſucap.ꝓ emptore.in gl.rubri.nu.16. fo.clxxiij.⁊.clxxv.

Preſcriptiões quare introducte ſint.de vſucapi.ꝓ emp.in gloſ.rub.nu.17.fo.clxxv.

Preſcriptio nunqd in odium vel fauorẽ introducta fuerit.de vſuca.pro emp.in gl. rub.nu.18.fo.clxxv.

¶Preſcriptio a ꝯſuetudine in quo differat de vſuc.ꝓ emp.in glo.rub.nu.20.fo.eo.

¶Papa in iure errare põt.de vſuc.ꝓ emp. l.ſi cõtra.nu.4.fo.clxxviij.

¶Prohibitio etiam per verba affirmatiua fieri põt.d vſu.ꝓ emp.l.ſi ꝫ.nu.23.f.clxxx.

¶Pupilli res vſucapi nõ põt.de vſuca.pro empto.l.ſi cõtra.nu.37.fo.clxxxiij.

¶Preſcriptio de iure nõ currit agere nõ valẽti.d vſu.ꝓ emp.l.ſi ꝫ.nu.40.f.clxxxiiij.

¶Partus ancille conceptus:⁊ penes fidei poſſeſſorẽ editus an furtiuus ſit:cũ mater furtiua exiſtat.de vſuca.ꝓ empto.l.ſi matrem.nu.1.fo.clxxxvj.

¶Preſcriptio dñium nõ abſorbet.de vſuca. pro empt.l.venditioni.nu.27.fo.clxxxix.

¶Poſſederit ſi quiſpiã per annos.xxx.rem meã errãdo in iure:⁊ credẽdo rẽ eſſe ſuã: cam etiam de iure canonico preſcribit: licet dicať maleſidei poſſeſſorẽ nõ ꝑſcribere.de vſuc.ꝓ emp.l.venditioni.nu.38. fo.cxciij.

Poſſederit ſi quiſpiã rez.xxx.annis in bona fide eſſe preſumitur.de vſuc.ꝓ emptore. l.venditioni.nu.39.fo.eo.

Poſſeſſionis appellatione nõ ſolũ cõprehẽditur illa poſſeſſio que iuris eſt:ſed etiaz ipſa res imobilis poſſeſſa.de vſuca.pro empto.l.ſi partem.nu.1.fo.cxciij.

Poſſeſſiõis appellatiõe an fundus ruſtic⁹ ⁊ vrbanus veniat:an vero ruſticus tm̃. de vſuca.ꝓ emp.l.ſi partẽ.nu.3.fo.cxciij.

Poſſeſſor malefidei an rem ⁊ oẽs fructus reſtituere teneatur.de vſucap.ꝓ empto.l.ſi partem nu.4.fo.eo.

Poſſidẽti alicui qñ ex trãſactiõis cauſa aliquid dimittitur:aliquis titulus poſſeſſori nõ operatur.de vſuc.ꝓ emp.l.ex cauſa nu.2.fo.cxcvj.

Poſſeſſori rem dimittẽdo ꝙ nõ transferatur titulus in poſſeſſione habilis ad transferendũ dñium:vel vſucapiendi cõditionẽ in quibus caſibus fallat.de vſucapi.pro empto.l.ex cauſa.nu.7.fo.eo.

Pupillus cũ aliena iactura locupletari nõ põt.de vſu.ꝓ empt.l.cũ q̃ nu.6.fo.cxcix.

¶Priuilegia pupillorũ oibus q̃ ſub aliena adminiſtratiõe ſunt cõcedũtur.de vſuc. pro emp.l.cum qui.nu.20.fo.ccj.

Preſcriptio an ſicut eta.pupilla.tpe dormit ita etiã furoris tpe dormiat.de vſuc.pro empto.l.cum qui.nu.23 fo.eo.

Preſcriptiones q̃ ex ſtatutis ꝓcedunt.an in minores etate currãt.de vſuca.ꝓ emp.l. cum qui.nu.24.fo.eo.

Pupillus vbicunq; ſine tutoris auctoritate obligari velit:ad; finẽ vt libereť:illa obligatio valet ⁊ tenet.de vſuc.ꝓ emp.l.cum qui.nu.29.fo.eo.

¶Pater ſi vnũ filium ſtudere fecit:⁊ ſibi libros emit:⁊ in teſtõ voluit ꝙ filius cõferat:⁊ cõtingit ꝙ pater ſuperuixit:⁊ filius deceſſit:qui pater dedit poſtea alteri filio illos libros qui perfecit ſtudium ſuũ deinde pater deceſſit cum eodem teſtamento:an ſecundus filius dictos libros conferre debeat.de vſucapi.pro dona.l. irritam.nu.23.fo.ccvj.

Permittere aliud eſt:⁊ aliud cedere.de vſuca.ꝓ dote.l.res mobiles.nu.20.fo.ccxvj.

Poſſidere pro ſuo quot modis quis dicať.

de vſuc:pro ſuo.in glo.nu.1.fo.ccxvij.

Poſſideat quicūq3 rem ꝑ ſuo:an titulum ꝑ ſuo habere dicatur:ita vt poſſit vſucapere:vel preſcribere:illo titulo mediāte. de vſucap.pro ſuo.nu.5.fo.eo.

Preſcriptio an ꝓbata ſit:ſi quiſpiā rei vendicatione agat ⁊ petat:q tenuit ⁊ poſſedit taleʒ rem per.x.annos:ſicut quis hʒ et poſſidet reʒ ſuā:⁊ reus dicat credo. de vſucap.pro ſuo.in glo.nu.9.fo.ccxviij.

Poſſeſſione qui eſt apparēter preſumit̃ eſſe exiſtēter.de vſuc.ꝑ ſuo.i gl.nu.10. fo.eo.

Poſſidēs an in dubio videatur poſſidere ꝓ ſuo in rebus corporalibus ⁊ incorporalibus:⁊ an magis preſumatur poſſidere ex donatione ꝙ ex precario. de vſuca. ꝓ ſuo.in glo.nu.14.fo.ccxix.

Publicianā ad cauſandū inter alia requiritur q titulum et ipſam rem habeat.de vſuc.pro ſuo.in glo.nu.1.fo.ccxviij.

Priuilegiū exemptionis de nō ſoluēdo decimas ad probandū quid allegare ſufficiat.de vſuc.pro ſuo.in glo.nu.12. fo.eo.

Perſonarum pluralitas ambiguitateʒ inducit.de vſucap.pro lega.nu.2.fo.ccxx.

Pecuniā papa vel princeps cur in vulgus ſpargat.de vſuc.ꝓ derelic.nu.3.f.ccxxiij.

Pacto de retrouēdendo pignus cōtractum preſumitur.de ſi.cōtrac.nu.1. fo.ccxxvij.

Pactū de retrouēdendo in cōtractu appoſitum de iure ciuili reprobatum non eſt. de ſimula.contrac.nu.2.fo.eo.

Pacto de retrouēdēdo quō aliqd pſumptiue actū dicat̃.de ſimula.ↄc.n.11.f.ccxxx.

Pacto de retrouendendo qn̄ aliquid dicat̃ factum incōtinenti:vel ex interuallo. de ſimula.contrac.nu.12.fo.eo.

Pacto de retrouēdendo quō expreſſe vel tacite aliquid actū dicatur.de ſimula. cōtrac.nu.9.fo.eo.

Pactū de retrouēdendo ſimulatū preſumitur:qn̄ contrahentes nō habuerunt animum emendi vel vendendi.de ſimula.cōtrac.nu.15.fo.ccxxxj.

Pactum de retrouendendo doloſum preſumitur:quandocunq3 in ipſa venditione leſio interuenerit.de ſimu. contract. numero.18.fo.ccxxxij.

Pactum de retrouēdendo cum ſola paruitate vel maioritate pretij maxime iuſti pretij dimidiā nō cōtingēte:nō facit preſumere cōtractū ſimulatū:vel vſurariū niſi alie cōiecture fuerint.de ſimula. contrac.nu.19.fo.eo.

Preſumptionē contra iuris a iure introductā ſemp ꝓbatio in contrariū admittit̃: niſi ius ſtatuat:q nō admittatur. de ſimula.contrac.nu.17.fo.eo.

Pretium iuſtum in foro cōſcientie qđ dicat̃ de ſimula.contrac.nu.28 fo.ccxxxiij.

Pactū de retrouendēdo doloſum preſumitur:qn̄ leſio eſſet in locatiōe ſeu in fictus ꝗtitate.de ſimu.ↄc.nu.32.fo.ccxxxvj.

Pēſio iuſta alicuꝰ rei quenā ſit:⁊ qn̄ dicatur.de ſimula.contrac.nu.33.fo.eo.

Pacto de retrouendēdo qn̄ in pretij ꝗtitate leſio cōtingit:preſumptio eſt ipſum fore iniquū.de ſimu.ↄc.nu.37.fo.ccxxxviij.

Pactū de retrouēdendo venditione in ſcđa ſi plus exigat̃:ſeu percipiat̃ ꝙ fuerit qđ ſoluit in prima:nō in pecunia:ſʒ in alia re:iniquum ⁊ doloſum pſumitur. de ſimula.contrac.nu.40.fo.eo.

Pacto de retrouendēdo preſumptio eſt cōtractum eſſe licitū:qn̄ ↄtingit leſio in aliqua expēſa : q̄ ad ipm emptorē eundēq3 locatorē ſpectare debeat.de ſimula. contrac.nu.41.fo.eo.

Pactū de retrouēdēdo quibꝰ verbis l inſtrō appoſitis iniquū eſſe preſumatur.de ſimula.contrac.nu.47.fo.ccxxxix.

Pactū de retrouēdēdo q ſit doloſum maxima preſumptio eſt:qn̄ emptor idēq3 locator voluit cōtractū venditionis nō poſſe diſſolui:niſi vſq3 ad certū tempus. de ſimula.contrac.nu.40.fo.ccxl.

Pactum de retrouendēdo doloſuʒ eſſe preſumitur:qn̄ in eo dictū fuerit: q emptor teneatur retrouēdere venditori fundum venditū.de ſimula.ↄc.nu.51.fo.eo.

Pactum de retrouendendo maluʒ eſſe preſumptio eſt:quando quis mihi fundum vendidit:⁊ ego ſibi dictuʒ fundū in perpetuū locaui:⁊ ſimpliciter in inſtrumento eſſet appoſitum pactum de retrouendendo vſq3 ad certum tempus. de ſimu. contrac.nu.52.fo.ccxlj.

Pactum de retrouendendo vſq3 ad certum tempus cōpletum:vel in perpetuum de iure ciuili licitum eſt. de ſimul. contrac. nu.53.fo.ccxlj.

Pactum de retrouēdēdo facere ad tempus

completum in foro cõſcientie tutius eſt: q̃ in perpetuum. de ſimula. contrac. numero. 56. fo. ccxliij.
Pactum̃ de retrouẽdendo eſſe malum preſumptio eſt: quãdo ab ipſo initio partes egerunt: q quandocunq; venditor reſtituet pecuniam perceptam: emptor etiã rem ſuam reſtituere teneatur. de ſimul. contrac. nu. 58. fo. ccxliij.
Pactum de retrouẽdendo ſimulatũ vel vſurarium eſſe preſumitur: qñ pacta in contractibus appoſita claudicant: vt puta: quia oĩa in creditoris ꝛ nõ debitoris fauorem appoſita fuiſſent. de ſimula. contrac. nu. 60. fo. ccxliij.
Pactũ de retrouendendo ſimulatũ eſſe preſumitur ex parte vẽditoris ꝓpter ipſam rẽ vẽditã. de ſimula. cõtrac. nu. 61. fo. eo.
Pactum de retrouendẽdo malũ eſſe preſumit ex ꝑſona ipſiꝰ vẽditoris. ſ. ꝓpter precium. de ſimu. contrac. nu. 62. fo. ccxliij.
Pactũ de retrouẽdendo fictitiũ eſſe ꝓſumitur ex paruitate ꝓtij ex ꝑſona emptoris de ſimula. contrac. nu. 63. fo. ccxliij.
Pactũ de retrouẽdendo preſumitur eſſe ſimulatũ ex parte ipſius emptoris ꝓpter rem emptã: quã nõ curauit velle vendere: nec de ea informationẽ ſuſcipe: ꝛ alia q̃ ſequunt. de ſimu. cõtrac. nu. 64. fo. eo.
Pactum de retrouendendo preſumitur eſſe vſurariũ ex perſona emptoris ſ. q emere noluerit: qñ ipſe ꝓpria predia venderet: ꝛ huiuſmodi contractus faceret. de ſimula. contrac. nu. 65. fo. ccxliij.
Pactũ de retrouendendo fictitium eſſe preſumitur: quando cõtractus venditionis et locationis cũ pacto ꝛc. clam ꝛ occulte celebrati ſunt. de ſi. ꝯc. nu. 66. fo. eo.
Pactum de retrouend. do vſurariũ eſſe preſumitur: quando in loco vbi contractus celebratus eſt: conſueuerũt ſimilia fenora exercere. de ſimula. ꝯc. nu. 68. fo. eo.
Pactum de retrouendendo iniquũ eſſe preſumitur: ſi celebratũ fuerit inter emptorem ꝛ venditorem: qui cõſueti fuerint ſimiles contractus facere. de ſimula. contrac. nu. 70. fo. eo.
Pactum de retrouendendo vſurarium eſſe preſumitur: quando contrahẽs vſuras exercere ſolitus fuerit. de ſimula. cõtrac. nu. 73. fo. eodem.
Pactum de retrouendendo illicitũ eſſe preſumitur: quando venditor rei vendite in poſſeſſione remanſit. de ſimula. contrac. nu. 76. fo. ccxlv.
Pactum de retrouendendo iniquũ eſſe preſumitur: quando venditio per modicum tempus durauit. de ſimula. contrac. numero. 79. fo. ccxlvj.
Pactum de retrouendẽdo fraudulentũ eſſe preſumitur: quando receditur a contractu emptionis ſeu venditionis per reſtitutionem inſtrumẽtorum inciſorũ. de ſimula. contrac. nu. 80. fo. ccxlvj.
Pactum de retrouendẽdo: pretij paruitas: conſuetudo fenerandi contractum feneratitium preſumere faciunt. de ſimula. contrac. nu. 105. fo. cclinj.
Preſumitur in dubio quis velle qḋ ſibi fauorabilius eſt. de ſimula. contrac. numero. 55. fo. ccxlj.
¶ Preſumitur nemo ſuum iactare velle. de ſimula. contrac. nu. 77. fo. ccxlv.
Preſumptio ſimulationis per precariã poſſeſſionem excluditur. de ſimula. cõtrac. nu. 78. fo. ccxlvj.
Probatio dilucida ꝛ legitima que ſit: ꝛ que ſint preſumptiones: indicia: ꝛ ꝓbabiles cõiecture. de ſimu. ꝯc. nu. 86. fo. ccxlvij.
Proſoneta ſeu mediator an teſtis eſſe poſſit de ſimu. contra. nu. 88. fo. ccxlviij.
¶ Pes quomodo capiatur. de ſer. fugiti. l. ſi fugitiui. nu. 2. fo. cclx.
Pedis in amputatione quomodo et quibꝰ in caſibus quiſpiam puniatur. de ſer. fugiti. l. ſi fugitiui. nu. 5. fo. cclx.
Pena in metallum: ꝛ operis metalli: ꝛ miniſterij metallorum que dicatur. de ſer. fugiti. l. ſi fugitiui. nu. 16. fo. cclxj.
Pena ſimilis pedis amputationi que dicatur. d ſer. fugi. l. ſi fugitiui. nu. 17. f. cclxj.
Pene plures alternatiue quando ponũtur cuius electio ſit. de ſer. fugit. l. ſi fugitiui. nu. 22. fo. cclxj.
Pena ſtatuti qñ irrogari debeat: iudex aliã imponere nõ poteſt: ſi ipſum ſeruare iurauerit. de ſer. fugiti. l. ſi fugitiui. numero. 24. fo. cclxij.
Pena corpali vel capitali dolus ſemꝑ ſubintelligit. d ſer. fugi. l. ſi fugi. nu. 29. f. eo.
Pena atrox vbi per ſtatutũ imponit: ſaltem lata culpa ſubintelligitur. de ſer. fugi. l.

ſi fugitiui.nu.33.fo.cclxij.
Pena ſi per ſtatutū limitata fuerit iudex arbitriū non habet.de ſer.fug.l.ſi fugitiui.nume.34.fo.cclxij.
Pena qñ eſt vnica incerta tñ ⁊ indeterminata a lege vl' ſtatuto:an iudicis electio ſit.de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.35.fo.eod.
Pena qñ in iudicis arbitrio exiſtit:qd ſequi debeat.de ſer.fu.l.ſi fugitiui.nu.36.f.eo.
Pene arbitrarie vſqꝫ ad mortē ꝓpter facinoris exceſſum incluſiue extendunť.de ſer.fugiti.l.ſi fugitiui.nu.48.fo.cclxiij.
Pena in arbitrariis q̄ ⁊ qualis imponi poſſit.de ſer.fu.l.ſi fugitiui.nu.50. f.cclxiiij.
Pena qualis iponi valeat:ſi iudex arbitriū habeat nō ſimpliciter:ſꝫ gñaliter in inquirendo procedēdo torquēdo:puniendo:banniendo:⁊ condemnando ⁊c.de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.52.fo.eod.
Pena qualis imponi debeat: quando non eſt certa ⁊ determinata p ius cōe vel ſtatutum:ſed per cōſuetudinē.de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.53.fo.eod.
Pena que imponi debeat: qñ nullo modo eſt certa:vel lege determinata.de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.54.fo.eod.
Pena qñ arbitraria eſt:quid agendū remiſſiue.de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.56.fo.eo.
Pene due vel plures alternatiue qñ a lege vel ſtatuto imponūtur: cuius ſit electio pene iudicis.ſ.an rei.de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.57.fo.eod.
Pena alternatiua qñ corporalis eſt:an iudicis electio ſit . de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.59.fo.eod.
Pena duplex alternatiua ſi a lege vel ſtatuto imponatur ipſius iudicis electio eſt.de ſer.fu.l.ſi fugitiui.nu.62.fo.cclxv.
Pena corporalis quantūcunqꝫ minima eſt maior regulariter quacūqꝫ pena.de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.63.fo eod.
Penis in alternatiuis qñ vna pena corporalis eſt:alia pecuniaria:cuius electio ſit.de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.64.fo.eo.
¶ Puniri qs dꝫ in eo in quo deliquit.de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.4.fo.cclx.
Poteſtas ſi arbitriū habeat puniēdi fures in plus ⁊ minus qꝫ ſtatutū dixerit:dꝫ intelligi in plus:⁊ ſic q' eadē ſpecies pluries ſit.de ſer.fu.l.ſi fugitiui.nu.40.f.cclxiij.
Pena abſciſſiōis mēbri duplicari nō debet.de ſeruis fugiti.auten.ſed nouo iure.numero.5.fo.cclxvij.
Pena vbi general'r imponatur:nō cenſetur eſſe impoſita pena illi⁹ gñis grauiſſima:nec etiam minima:ſed mediocris.de ſer.fugi.auť.ſed nouo iure.nu.7.fo.eo.
Pena furū ⁊ latronū quenā ſit.de ſer.fugi.auť.ſed nouo iure.nu.52.fo.cclxxiij.
Pena dupli ⁊ quadrupli ꝓ furto Rome exigitur.de ſer.fugi.auť.ſed nouo iure.numero.64.fo.cclxxiiij.
Pena que per iudicē imponi poſſit:qñ a lege pena extraordinaria imponenda venit.de ſer.fugiti.auten.ſed nouo iure.numero.65.fo.eod.
Pene in dubio molliende ſunt:non autē exaſperande.de ſer.fugiti.auť.ſed nouo iure.nu.78.fo.cclxxvj.
Pena damnationis in metallum hodie in vſu non eſt.de ſer.fugi.auť.ſed nouo iure.nu.106.fo.cclxxx.
¶ Puniendus quis nō eſt propter primam offenſam.de ſer.fugi.auť.ſed nouo iure.nume.67.fo.cclxxiiij.

¶ De litera.Q.

Qualitates due quādo i vnā perſonā concurrūt:et vnius reſpectu negatiua eſt ⁊ phībitiua: ⁊ alterius reſpectu eſt affirmatiua : que qualitas inſpicienda ſit.de vſuca.ꝓ empto.l.venditioni.nu.36.fo.cxcj.
Qualitas facti ex facientis perſona preſumitur.de ſimu.ↄtrac.nu.72.fo.ccxliiij.
Quinqꝫ pro centenario an eſſe debeant:habito reſpectu ad pecuniam per emptorē ſolutam:an ad valorem rei:vel eius fructuum.de ſimu.cōtra.nu.94.fo.ccl.
Quantitas magna ⁊ parua cauſe perſonarum reſpectu eſſe dicitur.de ſimula.contrac.nu.113.fo.cclvij.
Qualitas delictoꝝ a pene qualitate indicatur.de ſer.fug.l.ſi fugitiui.nu.10.fo.cclx.
Qualitas furantis:⁊ qualitas illi⁹ cui furtum factum eſt:indicat furtum magnū vel paruum.de ſer.fugiti.auť.ſed nouo iure.nu.79.fo.cclxxvj.

¶ De litera.R.

Rubrice cōtinuatio a remotis non eſt bona.de vſuca. pro empto .in gloſ.rubri. nume.1.fo.clxxiij.

Rubrice ꝑ emptore:⁊ alie ſpāles quare facte ſint.de vſuca.ꝑ emp.an gl.in rub.nu.7.fo.eo.

Rem ſuā nō vſucaptā dñs a quocūq; vendicare pōt:maxime qñ furtiua eſt.de vſuca pro.ꝑ emp.l.mancipia.nu.1.fo.clxxv.

Res alienas qui emerit:puta alia:vł res depredatas in bello vel furto ſubtractas an I foro ꝯſciētie reſtituere teneaᷓ.de vſuca.pro empto.l.mācipia.nu.3.fo.clxxvj.

Res furtiua vſucapi nō pōt.de vſuca.ꝑ empto.l.mancipia.nu.9.fo.eo.

Res furtiua lōgiſſimo tpe.ſ.xxx.annoꝝ:an preſcribi valeat.de vſucap.pro empto.l. mancipia.nu.10.fo.eo.

Res prohibita alienari per teſtatorē ſi vēdatur:vſucapi nō poteſt:⁊ idē eſt qñ alienatio a lege ꝓhibetur.de vſuca.ꝑ empto.l. ſi contra.nu.1.fo.clxxviij.

Res alienari ꝓhibita a teſtatore:poſito qd alienari poſſit:an ſi alieneᷓ:dñium in accipiētē trāſferaᷓ:⁊ ad itereſſe agi debeat de vſuca.ꝑ emp.l.ſi ꝯ.nu.32.fo.clxxxij.

Res alienari prohibita an vſucapi vel preſcribi valeat.de vſucap.pro empto.l.ſi cōtra.nu.38.fo.cxcij.

Regula quem de euictione tenet actio:eūdem agētem repellit exceptio.de vſuca. pro empto.l.ſi cōtra.nu.42.fo.cxcij.

Ratificare quo caſu quis poteſt:qd ſuo nomine geſtū nō eſt.de vſuca.pro emp.l.vēditioni.nu.5.fo.clxxxvij.

Res mobilis an per furtum vel vim ſubripiatur:nulla differētia eſt . de vſuca.pro emp.l.ſi partem.nu.10.fo.cxciiij.

Res bonefidei emptori vel poſſeſſori ſurrepta vſucapi nō poteſt:niſi in dñi poteſtatem reuertatur.de vſuca.pro empto.l.cū ſit.nu.ij.fo.eo.

Res furtiua vſucapi nō poteſt.de vſuca.ꝑ empto.l.ſciens.nu.2.fo.cxcv.

Renūciat qui in iudicio rei vēdicationi : vł de neceſſitate dño renūciare.de vſucap. pro emptore.l.ex cā.nu.10.fo.cxcvij.

Regula eſt : quod quecūq; res vſucapitur: eadē publiciana peti poteſt.de vſuca.ꝑ empto.l.ex cauſa.nu.14.fo.cxcviij.

Res pupilli alienata quib⁹ in caſibus vſucapi vel ꝑſcribi poſſit.de vſucap.ꝑ emp. l.cum qui.nu.9.⁊.17.fo.cxcix.

Res pupilli alienata an ſpacio.xxx.vel.xl. annoꝝ ꝑſcribi poſſit.de vſuca.pro empto.l.cū qui.nu.10.fo.eo.

Regula qd vbi nulla ꝑſcriptio currit:ibi an noꝛū.xxx.curſus nō ſufficiat.de vſuca. pro emp l.cum qui.nu.14.fo.eo.

Res alienata donari poteſt.de vſuca.ꝑ dona.l.ſiue dñs.nu.3.fo.cciij.

Renūciatione generali in inſtrumento donationis facta.l.ſi vn.ꝟ beneficio minime renūciatum videtur.de vſuca.pro dona. l.irritam.nu.11.fo.ccv.

Res donata a prē filio an ⁊ qñ:⁊ in quib⁹ caſibus vſucapi : vel preſcribi valeat.de vſuca.pro dona.l.irritā.nu.41.fo.ccxij.

Re in aliena cōiugi donata an ſtatim inter virū ⁊ vxorē vſucapio ꝓcedat.de vſuca. pro dona.l irritā.nu.47.fo.ccxiij.

Rem ſuā nemo vſucapere pōt.de vſuca.ꝑ dona l.res mobiles.nu.7.fo.ccxiij.

Res qñ in dotē trahiᷓ in dubio actū vł : vt ſtatim res mariti accipiētis fiat.de vſuca.ꝑ dona.l.res mobiles.nu.8.fo.eo.

Rem ſuā mobilē ſi dñs pro derelicto habuerit:vel ipſā iactauerit ſeu in vulg⁹ ſparſerit:an cōtinuo occupāti cōcedatur.de vſuca.pro derelicto.nu.2.fo.ccxxiij.

Rem ꝑ derelicto qs habere dicatur.de vſuca.pro dereli.nu.9.fo.eo.

Res in naufragio ſi quiſpiā in mare ꝓiecerit leuande nauis cauſa:an eas pro derelicto habere dicatur.de vſuca.pro derelicto.nu.10.fo.ccxxiiij.

Rem pro derelicto qs habere poſſit.de vſuca pro derelicto.nu.17.fo.eo.

Reſtōni an in foro ꝯſciētie qs teneaᷓ:qñ vēdēs vel alienās leſus eſt ſagaciſſima ꝑſona.de ſimu.ꝯtrac.nu.25.fo.ccxxxiiij.

Reſtitutioni quibus in caſibus in foro conſcientie quiſpiā teneatur.de ſimula.contrac.nu.26.fo.eo.

Res quod vendatur vel valeat quantum vendi poteſt: quomodo intelligatur.de ſimula.contrac.nu.30.fo.eo.

Res vbi qñq; diuerſis pretiis vendi poteſt: que via tutior eligenda ſit.de ſimula.cōtrac.nume.31.fo.ccxxxv.

Ratione quo quis magis vtitur:eo maio=

ris autoritatis eius verba videntur.de ſimula.contra.nu.102.fo.ccliij.

Regula: quod ſicut que non proſunt ſingula multa iuuant: ita econtra que non nocent: ſingula multa nocent.de ſimula.cõtrac.nu.102.fo.cclv.

Regula eſt: quod mitius punit̃ motus ad actum ꝗ̃ actus conſummatus.de ſer.fu.l.ſi fugitiui.nu.11.fo.eo.

Rapere: furari eſt.de ſer.fug.auct.ſed nouo iure.nu.97.fo.cclxxviij.

Relatiuum qui ad ſuuʒ antecedens referri debet.de ſer.fugi.aut.ſed nouo iure.numero.96.fo.clxxviij.

¶ De litera. S.

Statutum de tranſigente loquens non comprehendit niſi actorẽ.de vſuca.pro empt.in gl.in rubri.nu.5.fo.clxxiij.

Scientiam eminentem quis habere dicatur.de vſuca ꝑ empto.l.ſi cõtra.numero.10.fo.clxxviij.

Scientiam meliorem quis habere dicatur.de vſucap.pro empto.l.ſi ꝫ.nu.11.fo.eo.

Scientie ratione in aliquo duo ſpecialia ſeruantur.de vſucap.pro emptore.l.ſi contra.numero.14 fo.clxxix.

Statutũ vel lex: vʒ: ſi diſponat ꝑ hec verba ſ. quod quis nõ debeat audiri: vl' qđ debeat audiẽtia denegari.de vſucapi. pro emp.l.venditioni.nume.8.fo.clxxxvij.

Statuta ſi dixerint qđ poſſeſſiõis dñi talia facere poſſint: non referuntur ſolũ ad dominos poſſidentes: ſʒ etiaʒ ad dominos rei.de vſucapi.pro emptore.l. ſi partem.numero.2.fo.cxciij.

Socij duo ſi ſe extraiudiciũ diuidant: vel ẽt in iudicio: an titulus acqri poſſit: ita qđ vſucapere valeãt.de vſucapi.pro empt.l.ex cauſa.nu.8.fo.cxcvij.

Statutum ſi dictauerit: qđ inſtrã dotalia executioni mandentur nulla obſtante preſcriptione: nõ obſtabit etiam preſcriptio annorum triginta.de vſucapio.pro emptore.l.cum qui.nu.13.fo.cxcix.

Statutum ſi diſpoſuerit: quod ſuper inſtrumentis dotalibus nulla currat preſcriptio: non obſtãtibus iſtis verbis preſcriptio annoꝝ cẽtũ curret.de vſuca.ꝑ emp.l.eum qui.nu.15.fo.cc.

Statuto ſi caueatur quod mulier ſine propinquoꝝ cõſenſu cõtractum: aut obligationem facere nõ poſſit: ſi mulier hereditatem opulẽtam adiuerit: nunquid aditio valeat.de vſucap.pro emp.l.eum qui.numero.34.fo.ccij.

Statũ ſi damnificãti locũ penam imponat: an cõprehendat illuʒ qui ficus comedit que ad ſolem deſiccant̃.de vſucapi.pro donato.l.ſiue dñs.nu.5.fo.cciij.

Sponſa ſi ante matrimoniũ contractũ rem alienã in dotem ſponſo tradiderit: et ſic marito futuro: an interim anteꝗ̃ matrimonium ſequatur: illam rem vſucapere poſſit: ⁊ ſi poſſit: quo titulo: an. ſ. ꝓ dote: vel pro emptore: vel pro ſuo.de vſucapi.ꝓ dona.l.res mobiles.nu.9.fo.ccxiij.

Societate omniũ bonorũ omnes ſocietatis res cõicantur.de vſucap.pro do.l.res mobiles.nu.14.fo.ccxv.

Specialia omnia non ſunt ad conſequẽtiã trahẽda.de vſuca.pro lega.n.8.fo.ccxxj.

Statuto ſtante qđ de quolibet contractu ſoluatur gabella: ſi ego nollens ſoluere volens tibi donare habui rem pro derelicto: vt tu eam occupares: an hec quidẽ donatio dicatur: de vſuca.pro derelicto.numero.7.fo.ccxxiij.

Seruo infirmo ſi quiſpiam alimenta negauerit: ſtatim liber efficitur.de vſuca.pro derelic.nu.14.fo.ccxxiij.

Seruo ſano ſi aliquis alimenta futura ſeu preſentia negauerit: an per hoc ipſuʒ ꝓ derelicto habere videatur.de vſuca.pro derelic.nu.15.fo.eo.

Subueniri quãdo vni non poteſt: niſi alter ledatur: ſatius eſt neutrum iuuare quã alterum grauare.de ſimula.contrac.numero.62.fo.ccxlix.

Societatis ptes in dubio equales eſſe debent.de ſimula.contrac.nu.110.fo.cclv.

Serui ſi in actu tranſcũdi ad hoſtes deprehendãtur: pena pedis: aut metalli puniunt̃.de ſer.fugi.l ſi fugitiui.n.1.fo.clx.

Statutorũ in penis.l is qui cuʒ telo locum non habet.de ſeruis fugi.l.ſi fugitiui.numero.12.fo.eo.

Statuti penã de membri imputatione qb' in caſibus iudex diſpenſare poterit.de ſer.fu.l.ſi fugitiui.nu.16.fo.cclxij.

Statutum diſponens quod occidens occidatur: quomodo intelligatur. de ſer. fug. l. ſi fugitiui. nu. 27. fo. cclxij.

Statutum penam corporalem imponens quomodo a doctis aſſeſſoribus intelligi debeat. de ſeruis fugitiuis. l. ſi fugitiui. numero. 30. fo. cclxij.

Statutum de pena pecuniaria diſponens: quā ſi non ſoluerit infra menſem decapitetur. quomodo intelligatur. de ſer. fugi. l. ſi fugiti. nu. 31. fo. eo.

Statutū ſi dixerit. quod aliquis puniatur pena pedis: vel alia: de ſimili intelligitur. de ſeruis fugitiuis. l. ſi fugitiui. numero. 41. fo. cclxiij.

Statutū ſi dixerit: quod aliquis debeat puniri plus et min⁹ arbitrio poteſtatis: de quanta quantitate intelligitur. de ſer. fugi. l. ſi fugitiui. nu. 42. fo. eo.

Statutū veronenſe dicens: q̄ delinquens puniatur arbitrio poteſtatis: boni iudicis arbitrio intelligitur. de ſer. fugiti. l. ſi fugitiui. nu. 43. fo. eo.

Statutū ſi dictauerit: q̄ ſi quis dederit alicui alpam: condemnetur in quinquaginta libris denarioꝝ: et plus ꝛ min⁹ arbitrio poteſtatis: vltra centū libras poteſtas arbitrari non debet. de ſer. fugiti. l. ſi fugitiui. nu. 44. fo. eo.

Statutum quando iudici arbitriū dat: nō ſpecificando aliquam penam: vſq; ad quam penam tranſire poſſit. de ſer. fugi. l. ſi fugitiui. nu. 46. fo. eo.

Statutū ſi dixerit: q̄ pena ſit in arbitrio iudicis: ꝛ vſq; ad penam mortis: quomodo tale ſtatutum intelligatur. de ſer. fugiti. l. ſi fugitiui. nu. 49. fo. cclxiij.

Statuti forma ſi imponatur pena portantibus bladum vel farinam: vel quid aliud extra diſtrictum: ꝛ inuēti ſint aliqui portantes: ꝛ capti anteq; diſtrictū exierint an ſtatuti pena puniri debeant. de ſer. fugi. l. ſi fugitiui nu. 65. fo. cclxv.

Statutorum in penis regulariter quid inſpiciat. de ſer fugitiuis. l. ſi fugitiui. numero. 66. fo. cclxv.

Statutum ſi dixerit ſi quis inuentus fuerit cum armis: ſi captus non ſit: an inuentus dicatur. de ſer. fugi. l. ſi fugitui. numero. 74. fo. cclxvj.

Statuto ſi caueatur: q̄ quicunq; inuentus fuerit cū cultello: ſoluat. x. ſi quiſpiā tantum viſus fuerit: an ſoluere debeat. de ſeruis fugitiuis. l. ſi fugitiui. nu. 75. folio. cclxvj.

Statutum ſi dixerit: quod domine cum perlis inuente ſoluant. x. li. ſi per officialē viſe fuerint: ſed non apprehenſe: an teneant. de. ſer. fugi. l. ſi fugitiui. nu. 79. fo. eo.

Statutum ſi puniat inuentum cū armis: vel ludētem ad ludum azardi: an ludētē conuictum punire poterit. de ſer. fugi. l. ſi fugitiui. nu. 46. fo. eo.

Statutū ſi dictauerit: q̄ ſi quis inuentus fuerit cōmittere homicidum capite puniatur: an inuentus dicatur: qui cōmiſit licet in flagrāti crimine repertus nō ſit. de ſer. fugi. l. ſi fugitiui. nu. 80. fo. eod.

Statutum ſi dictauerit: quod ſi quis inuentus fuerit arma portare puniatur in tantum: quomodo tale ſtatutū intelligat. de ſer. fugi. l. ſi fugitiui. nu. 81. fo. eo.

Statutum diſpoſuerit: quod ſi quis inuentus fuerit ludere ad taxillos: vel tenere ludum taxilloꝝ puniatur in decem: ꝛ medietas ſit accuſatoris: ſi aliquis accuſatus fuerit: q̄ luſerat ad taxillos: vel ludū taxilloꝝ tenuerat: ꝛ accuſator hoc per teſtes probauerit: nunquid dimidiā habere debeat. de ſer. fugitiuis. l. ſi fugitiui. nu. 84. fo. cclxvij.

Statutum ſi dixerit: quod ſi quis fuerit deprehenſus portare bladum extra diſtrictum: vel cum armis: tali pena puniat: ſi probatum fuerit quod aliquis bladū extra diſtrictum portauerit: vel etiā portauerit arma: non tamen cum blado vel cum armis captus fuerit: an pena ſtatuti puniri debeat. de ſer. fugi. l. ſi fugitiui. numero. 85. fo. eo.

Sententia humanior ſequenda eſt. de ſer. fugi. l. ſi fugitiui. numero. 13. fo. cclx.

Seruus fugitiu⁹ cur in pedis amputatione puniri debeat. de ſer. fug. l. ſi fugitiui. numero. 15. fo. cclxj.

Statutū ſi dixerit: quod vulneranti aliquē in platea man⁹ abſcindatur: ꝛ quiſpiā pluribus vulneribus aliquem eodē tpe in platea vulnerauerit: an plures ſibi ſint manus abſcindende. de ſer. fug. aut. ſed nouo iure. nu. 41. fo. cclxij.

Statutum nullum verone de furtis habeſ.

ſed qꝺ arbitrio poteſtatis ⁊ curie totius furta committantur.de ſer fugi.auſ.ſed nouo iure.nu.63.fo.cclxxiij.

Statuto ſi caueatur:qꝺ nullus ad aliquod officiũ eligi poſſit:niſi habeat in bonis libras trecentas:nunquid fil.uſfami.cuiꝰ pater vltra libras trecẽtas habeat ad tale officiuz eligi poſſit.de ſer.fug.auſ.ſed nouo iure.nu.81.fo.cclxxvj.

Statuto caſtri vel ville ſi caueatur:ꝙ nullus ibi poteſtas eligi poſſit:niſi centum bubulcas terre habeat : nunquid filius cuius pater mille bubulcas habꝫ in poteſtatem eligi poſſit.de ſer.fugi.auẽ.ſed nouo iure.nu.83.fo.eo.

Statuto ſi diſponatur:qꝺ nemo miles eſſe poſſit:niſi habeat in bonis mille:ſi filiuſfa.nil habeat:ſed pater ſic:an ipſe filius habilis reputetur.de ſer.fug.auſ.ſed nouo iure.nu.84.fo.cclxxvj.

Statuto ſi caueatur:quod habẽs in bonis mille ꝓ cõi vnum equuz tenere debeat: et aliqs ex ꝓpriis bonis habeat quingẽta:⁊ ex vxoris dote alia quingẽta:an patrimonium ſuũ cũ dote coniungetur: vt equũ pro cõi tenere debeat.de ſer.fugiti.auſ.ſed nouo iure.nu.86.fo.cclxxvij.

Statuti forma vel conſuetudine ſi ſepiꝰ cõmittens furtũ mori debeat:⁊ vnus committit in vno loco vnum paruum furtum ſed alibi plura:an illa furta alibi cõmiſſa furti parui delictuz aggrauent:ita ꝙ tanꝙ famoſus fur ſuſpendi debeat. de ſer.fugitiuis.auſ.ſed nouo iure. numero.98 fo.cclxxviij.

Statuti forma ſi latro famoſus intelligaſ qui tria furta fecerit locũ habet: ſiue ꝗs ea ſimul/ſeu ſucceſſiue fecerit.de ſer. fugitiuis.auſ.ſed nouo iure.numero.108. folio.cclxxxj.

¶ Saccularij qui proprie dicantur. de ſer. fugi.auſ.ſꝫ nouo iure.nu.102. fo.cclxxx.

¶ De litera.T.

Teſtator ſi alicui eccleſie pecuniam legauerit:vt ex ea ſibi fundũ emat : eccleſia nunꝙ dictũ fundum alienare poterit.de vſucap.pro emp.l.ſi cõtra.nu.20.fo.clxxx.

Teſtator qñcunꝙ mandauerit rẽ aliquam ſeruari ſiue cõſeruari:alienationẽ quomodocunꝙ prohibere videtur.de vſucapio.pro empto.l.ſi cõtra.nu.22.fo.clxxx.

Teſtator ſi iuſſerit qꝺ ſerui ſeruarẽtur : vel non venderentur:quid iuris.de vſuca.ꝑ emp.l.ſi contra.nu.24.fo.eo.

Teſtator ei cui reliquit:legem imponere poteſt.de vſucap pro empto.l.ſi contra. numero 39.fo.clxxxiij.

Teſtamento prohibitionis cauſam expreſſe exprimere:vel etiam tacite in fauorez alterius ꝙ̃ heredis vel legatarij : paria ſunt.de vſuca pro empto.l.ſi contra. numero.21.fo.clxxx.

Teſtamentum fecit quidam habẽs inimicum vicinum:⁊ ꝓhibuit filios ſuos alienare domum ſuã illi vicino ꝓpter odiũ qꝺ in eum habebat:an filij eius alienare poterũt:dicta ꝓhibitione non obſtante:ſupponendo qꝺ alias alienare potuiſſent.de vſuca.pro empto.l.ſi contra.numero.34.fo.clxxxiij.

Teſtamẽti ordinatio lꝫ in feudis nõ valeat: vꝫ tñ dño ꝯſentiente.de vſuca. pro emp. l.venditioni.nu.23.fo.clxxxix.

¶ Titulus putatiuus qñꝙ habeſ ab vno: ⁊ poſſeſſio ab alio:vel a ſeipſo:⁊ tunc an vſucapi poſſit.de vſuca.pro emp.l.venditioni.nu.31.fo.cxc.

Titulo qui errauerit:nũqꝺ ſit inhabilis ad habendum dominium ex vero titulo:vt inceſtuoſus in bonis paternis.de vſuca. pro empto.l.venditioni.nu.32.fo.eo.

Titulus excuſat a mala fide:⁊ a fructibus percipiendis.de vſucap. pro empto.l. ſi partem.nu.6.fo.cxciij.

Titulus tranſactionis quomodo ad vſucapiendum ſufficiens exiſtat.de vſucap.ꝑ empto l.ex cauſa.nu.1.fo.cxcv.

Titulus aliquis non transfertur:qñ ex iuramẽto aliquid alicui dimittitur.de vſucapione pro emptore.l. ex cauſa. numero.3.fo.cxcvj.

Titulus vbi pro non titulo habetur:vſucapio non procedit:licet in iure erretur.de vſucapio.pro empto.l. cum qui. numero 3 fo.cxcix.

¶ Tempus preſcriptum ex pacto prorogari poſſe vbicunꝙ inuentum fuerit: nũꝙ tempus illud annos centum tranſcen-

dit.de vſuca.pro empto.l.cū qui. numero.16.fo.cc.
¶ Traditione ⁊ vſucapione pro donato dominium acquiritur.de vſucap.pro donato.l.ſiue dominus.nu.1.fo.cciij.
¶ Titulū verū ſi quiſpiā habeat:ſed in traditione errat:q2 putat rem ſibi traditam ideo:q: in corporalē poſſeſſionē induct⁹ nō credit aliū poſſidere:cū tñ alius poſſideat:an ipſo deſinente poſſidere vſucapere poſſit.de vſucap. pro donato.l. irritam.nu.18.fo.ccv.
Titulus pro dote habilis eſt ad vſucapiendum:⁊ quidē iuſtiſſimus.de vſucap.pro dote.l.res mobiles.nu.1.fo.cxiij.
Tituli vſucapiēdi pro ſuo quot ſunt.de vſucap.pro ſuo.in glo.nu.2.fo.ccxvij.
Titulus pro ſuo quādo cum alio cōcurrit: an due vſucapiones cauſent:an vna. de vſucap.pro ſuo.in glo.nu.3.fo.eo.
Titulo vno quiſpiā vna die vnā rem mobilem vſucapere poteſt:ſicut etiā rem immobilem preſcribere. de vſuca. pro ſuo. in glo.nu.4.fo.eo.
Titulus pro ſuo quid prodeſt:qñ ab errore iuſto vel iuſtiſſimo cauſatur.de vſucap. pro ſuo.in glo.nu.16.fo.ccxix.
Titulus pro ſuo ad hoc vt locuꝫ habeat:q̄ requirantur.de vſucap.pro ſuo.in gloſſ. nu.17.fo.eo.
Titulus pro ſoluto alijs titulis generalior eſt.de vſucap.pro ſolu.in notabilib⁹. numero.1.fo.ccxx.
Titulus pro ſoluto quare inuentus fuerit: et in quibus caſibus neceſſarius ſit:⁊ in quibus vtilis.de vſucap.pro ſolu.numero.2.fo.eo.
Titulus pro ſoluto ad hoc vt cōpetat:quot requirātur:ita vt eius vigore quis vſucapere poſſit.de vſucap. pro ſoluto. numero.4.fo.eo.
Titulus pro legato quādo et in quibus caſibus locum habeat.de vſucap.pro legato.nu.1.fo.eo.
Titulus putatiuus ſi ab vno habeatur: et ab altero poſſeſſio:quantūcūq3 ille alter ſit heres illius a quo titulus putatiuus habetur:non ſufficit ad vſucapiendū.de vſucap.pro lega.nu.4.fo.ccxxj.
Titulus pro emptore:pro ſuo:pro ſoluto:⁊ in alijs titulis ſpecialibus ſi ſufficiat iuſtus an iuſtiſſim⁹ error pro titulo habili ad vſucapiēdum:an etiā hoc in oibus alijs titulis qui ſint habiles ad transferendum dominium locū habeat.de vſucapio.pro lega.nu.7.fo.eo.
Titulus pro legato ad hoc vt locū habeat: quot neceſſaria ſint.de vſucap.pro lega. nu 8.fo.ccxxj.
Titulus pro derelicto ſicut titulus pro ſoluto et alij ad dominium transferēdum habilis exiſtit.de vſucap. pro derelicto. nu.1.fo.ccxxij.
¶ Temporum de taxationibus nulla ratio reddi poteſt:niſi q2 ita legiſlatori placuerit de ſimula .contrac.nu.57.fo.ccxlij.
¶ Tutor lꝫ de oibus rebus pupilli inuentarium facere teneat : de quibus in bonis ſuis non reperitur:non tenetur in inuentario ponere anteq3 exigat.de ſer. fugi.l. ſi fugitiui.nu.78.fo.cclxvj.
¶ Tabellioni qui facit falſum inſtrumentū manus abſcindi debet.de ſer. fugi.autē. ſed nouo iure.nu.21.fo.cclxix.
Tabellio ſi ſuper feudi alienatione illicite facta:inſtrumentum confecerit:manum amittere debet.de ſer.fugi.auten. ſed nouo iure.nu.33.fo.cclxxj.
Tutela vna magna ita a tutela ſeba immunitatem preſtat:ſicut tres ab onere quarte excuſant.de ſer. fugi.auten. ſed nouo iure.nu.76.fo.cclxxv.

¶ De litera V.

VSucapio ꝑ emptore quare dicat. de vſuca. pro empto.in glo.rubr.numero.6. fo.clxxiij.
Vſucapionis appellatione an p̄ſcriptio veniat ⁊ c̄ō.de vſuca.ꝑ empto.in glo.rub.nu.8.fo.eo.
Vſucapio vel preſcriptio an illius voluntate fieri dicatur cuius res eſt que preſcribitur.de vſucap.pro empto.in glo. rubr. nu.19.fo.clxxv.
Vēditio rei aliene an in domini preiudiciū licita ſit.de vſucap.pro empto.l. mancipia.nu.12.fo.clxxvij.
Venditionis appellatione an om̄is alienatio contineatur.de vſucap. pro empto.l. ſi contra.nu.25.fo.clxxx.

Venditionis ſimplr̃ ꝓhibite appellatiõe an alius ƺctus cõtineat̃.de vſucap.pro em=pto.l.ſi cõtra.nu.26.fo.clxxxj.
Venditionẽ rei ſi teſtator prohibuerit: vtrũ illa alienari poterit.de vſucap.pro em=pto.l.ſi contra.nu.28.fo.eo.
Vſucapionẽ partus an et quõ mala fides impedire habeat.de vſucap.pro empt.l.ſi matrem.nu.3.fo.clxxxvj.
Vſucapi vt res poſſit:titulus et bona fides requiritur.de vſucap.pro empto.l.vendi tioni.nu.6.fo.clxxxvij.
Vaſallo alienanti qñcunq; dñs conſentiat: circa vtile vaſalli dñium ei cõſentire vi=detur.de vſucap.pro empto.l.venditiõi.nu.26.fo.clxxxix.
Viri nobilis dictum iuſtiſſimam credulita tem inducit.de vſucap.pro empto.l.ven=ditioni.nu.30.fo.cxc.
Vitium perſonale:vt eſt mala fides actoris ſingulari ſucceſſori non nocet.de vſuca. pro empto.l.ſi partem.nu.7.fo.cxciij.
Verbum vſucapio eſt genus:et ſic appella=tione vſucapionis etiam longũ tempus comprehendit.de vſucap.pro empto.l ſi partem.nu.8.fo.eo.
Vendens rem alienam ſcienter et tradens furtum cõmittit.de vſucap.pro empto.l. cum ſit.⁊.l ſciens.nu.4.fo.cxcv.
Vitium furtiuitatis eſt vitiũ reale.de vſu=capio.pro empto.l.ſciens.nu.3.fo.eo.
Vitia realia que ſint:⁊ que perſonalia:⁊quis corũ effectus ſit.de vſucapio.pro emp.l. ſciens.nu.4.fo.eo.
Verbis ſta in poſſeſſione:an titulus det.de vſuca.pro empto.l.ex cã.nu.5 fo.cxcvj.
Verbum cõparuit quid importet.de vſuca. pro.emp.l.cum qui nu.1.fo.cxcix.
Verbum nullũ eſt vniuerſale negatiuũ.de vſucap pro empto.l.cũ qui.nu.11.fo.eod.
Venditio an teneat:ſi minor vel eccl'ia rem vendat in caſu a iure nõ cõceſſo: ſeu nõ ſeruata forma iuris vel ſtatutorũ:ſed tñ cõditionẽ ſuã meliorẽ facit.de vſuca.pro emp.l.cum qui.nu.26.fo.ccij.
Vſucapionis appellatione an longi tempo ris preſcriptio veniat.de vſucap.pro do=na.l.ſiue dñs.nu.9.fo.cciij.
Verbum caſſetur cũ verbo irritet̃:ſignificãt: ipſo iure:licet ſint verba futuri tpis.de vſuca.pro dona.l.irritam.nu.2.fo.cciiij.
Vſucapio pro dote locũ habet ſoluendo in rebus mobilibus:non autẽ in immobili=bus.de vſucapi.pro.dote.l.res mobiles. num.2.fo.ccxiij.
Vſucapionis appellatione largo modo:ſeu improprie etiã preſcriptio venit.de vſu=cap.pro dote.l.res mobiles.nu.3.fo.eo.
Vxor ſi cõſtante matrimonio rem alienam in dotẽ tradiderit : vl' ante matrimoniũ: vel poſtea ſecutum eſt:an maritus illã vſucapere poſſit:et quo titulo.de vſuca. pro dote.l.res mobiles.nu.11.fo.ccxv.
Vxor eſt ſocia diuine ⁊ humane domus.de vſucap.pro dote.l.res mobiles.num.16. fo.ccxvj.
Verba:vidit talem pro domino poſſidere: quid importent.de vſuca.pro ſuo.l.in gl. nu.8.fo.ccxviij.
Vſucapio titulo pro ſoluto an indifferẽter procedat in contractibus nominatis ex cepta ſtipulatione.de vſuca.pro ſoluto. nu.3.fo ccxx.
Vſucapio locum habet quãdo mihi aliqd legatum fuerit:et illud in codicillis fue=rit mihi ademptum.de vſucap.pro lega. nu.3.fo.ccxxj.
Vſucapere an aliquis poſſit:quãdo habet titulum ab vno:et poſſeſſionẽ ab alio.de vſucap.pro lega.nu.5.fo.eo.
Vſucapio pro legato an procedat : ſi nulla res mihi vnq̃ legata fuerit:ſed tamẽ iu=ſto errore ductus credidi mihi legatum fuiſſe.de vſucap.pro lega.nu.6.fo.eo.
Vſucapere pro legato an poterit ſpurius il lud qđ eſt ſibi a patre relictũ.de vſucap. pro lega.nu.10.fo.ccxxij.
Vſucapere titulo pro legato rem patris an poterit filius ſpurius:vel inceſtuoſus:er rans in facto:puta credens ſe legitimũ. de vſucap.pro lega.nu.11.fo.eo.
Vſucapio pro derelicto tunc ꝓcedit:qñ qs rem alienã pro derelicto habuit:⁊ vnus eam occupauit:vel apprehẽdit.de vſuc. pro derelicto.nu.4.fo.ccxxiij.
Vſucapere an poſſim rem:quã ex alia cau=ſa acquirere me putabam:et pro dereli=cto ipſam habitã occupaui.de vſucap. pro derelicto.nu.5.fo.eo.
Vſucapi quõ poſſit titulo pro derelicto res pro derelicto habitã: ⁊ in quo iſte titul9 conſiſtat.de vſucap.pro derelicto.nu.6.

fo.ccxxiij.
Uſura eſt quicquid ſorti accedit;de ſimul. contract.nu.38.fo.ccxxxviij.
Uſurarius preſumitur: ſi quiſpiā moretur in loco vbi vſure exerceri conſueuerunt. de ſimula.contrac nu.69.fo.ccxliiij.
Uſurarij cum ſint peſſimū genus hominū de facili cōtra ipſos preſumitur.de ſimula.contrac.nu.74.fo.ccxlv.
Uerbū dederit quomodo capiat.de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.8.fo.cclx.
Uerbum inuentus non verificatur in ſolo aſpectu.ſed apprehenſionē requirit.de ſer.fugi.l.ſi fugitiui.nu.73.fo.cclxvj.
Uxor eſt domeſtica marito:& ecōtra.de ſer.fug.auē.ſed nouo iure.nu.56.fo.cclxxiij.
Uirginem defloranss an furtum commiſiſſe dicatur.de ſeruis fugi.auctē.ſed nouo iure.nu.19.fo.cclxxvij.

¶ Finis.

Bartholomei Cepolle Veronenſis. J. V. Doc. Cōſummatiſſimi Tractatus opulētiſſimus de ſeruitutib⁹ vrbanoꝝ prediorū: omnibus legū profeſſoribus maxime neceſſarius: quē ad omniū auditoꝝ requiſitionē dū in gymnaſio Patauino primā cathedrā teneret accuratiſſime edidit. Vna cū multis notabilibus additionibus in margine ſituatis. Adiectis inſuꝑ denuo ad clariorē intelligētiā in cuiuſqꝫ capituli principio elegantiſſimis ſummariis totam materiam breuiter complectentibus.

QUi alicui⁹ artis vel doctrine ſcientiā ꝓfitētur: duo in primis memoria debent querere. Primū recte docere quo vix ꝗcꝗ adeo vtile ſibi ⁊ auditorib⁹ inueniri aut eſſe poteſt. Alterū eſt ſcribere ⁊ ꝙ vigilando longo tēpore didicerint id elaboratū ⁊ perfectū in ſcriptis edere. Sed hoc vltimū vtiliū ſemꝑ eſſe exiſtimaui: preſertim quia pluribus atqꝫ ſepi⁹ cōmunicari poteſt. Quod eñ voce traditur ſoli auditores: ⁊ vna tantū etate ⁊ eo ſoluꝫ tēpore quo tradit intelligere poſſunt: ac id etiam ſepenumero ex eorū memoria delet obliuio: ſcripta vero que magis digeſta eſſe ſolent donec reperiunt omnes omniqꝫ tempore ⁊ habere ⁊ legere poſſunt. ¶ Propterea ego Bartholomeus Cepola de Verona qui iuris ciuilis ⁊ pontificū ſcientiam profiteor: licet immeritus nō ſolū legere atqꝫ docere in vtroqꝫ iure ſemꝑ mihi cura fuit: ſed etiā aliquid ſcribere: ⁊ ꝙ diu legendo conſecutus ſum id auditoribus meis ꝓ cōmuni vtilitate literis tradere laborandū eſſe putaui: nec vnꝗ libellum de quo iam ab alio ſcriptum reperiatur ſcribere volui: licet nonnulli quibuſdam additis et detractis id facere cōſueuerunt: ſed ea tantum de re pro fructu maiori de qua nemo vnꝗ tractatum aut libellum quem ſciuerim ſcripſerit. Cum igitur nullus iuriſconſultorū noſtrorum hactenus librum de ſeruitutibus compoſuerit: et ſubtilis admodum atqꝫ vtilis ſit ac etiam in foro quotidie verſetur opuſculū quoddā de ipſis tam vrbanis ꝗ̄ ruſticis in hoc putaui gymnaſio in quo publice lego iura ciuilia pro omnium vtilitate ſcribere et auditoribus meis qui hoc a me ſepiſſime queſierunt in ſcriptis edere in animo conſtitui. Quod opus duobus libris: vno de vrbanis: altero de ruſticis ſeruitutibus diuiditur atqꝫ conficitur. In eo tractātur queſtiōes. In primis quotidiane et admodum vtiles et quod variis in locis ſparſim et perfecte de hac materia ſcribitur hoc breui opuſculo perfecte ſimul ordinateqꝫ ſcriptum reperietur: adeo vt omnes facillime queſtiones inuenire et inuentas intelligere ac decidere poterunt. ¶ In primo libro de quibuſdam prius neceſſario tractabimus: que ſeruitutibus tam ruſticis ꝗ̄ vrbanis ſimul conueniunt: deinde ea ſolum diſputabimus que de vrbanis ſeruitutibus dicūtur. ¶ In ſecundo vo libro de his tractabitur que ruſticas tm̄ ſeruitutes comprehendunt.

¶ De ſeruitute perſonali. Cap. j.

1 ☞ Seruitus perſonalis que dicatur.
2 Seruit⁹ quo iure introducta fuerit:
3 Seruitus propter peccatum ortum habuit.
4 Bello capti inter chriſtianos ſerui non efficiuntur.

NEceſſariū eſt ſicuti polliciti ſumus vt prius ꝗ̄dam videamus que ſeruitutib⁹ cōmunia ſunt quo facili⁹ intelligi poſſit in hoc libro de ſeruitutibus que ſcribūtur. ¶ Seruitum tria ſunt genera: quedā eñ ſunt ſer-

a ¶ Seruit⁹ pſonalis. Adde Corneum cōſil. cliiij. l. ij. volu.

b ¶ Ebrietatē. Add Ioannem cryſo. homelia. 54. incip. Mala res ē ec.

c ¶ Mr̄imonio. adde Alex. d imo. conſi. xcvij. in. j. vol. in pe. col. in fi. et an ſi inter ſeruos poſſit eſſe matrimoniū: et quō.

nitutes pſonales quedam reales: et quedã mixte. 1 ¶ † Seruit⁹ pſonalis a dr illa q̄ debetur a pſona perſone: de qua habetur in tit. de ſtatu ho. et inſti. de iure perſonarū. et vbicunq̃ ſit mētio de ſeruis: et dr mera pſonalis vt no. glo. in rub. ff. de ſerui. titu. gñali. 2 Et iſta ſic diffinitur. Seruitus eſt cōſtitutio iuriſgentiū qua qs dño alieno ꝯ naturã ſubijcitur vt dicit Florē. iuriſcōſultus in. l. iiij. §. j. de ſta. ho. et Imperator. inſti. de iure perſonali. §. j. et de hac diffinitione videt̄ ꝙ ſeruitus mere pſonalis ſit inuēta de iure gētiu3. Idē probat̄ in. l. manumiſſiones. ff. de iuſti. et iu. et inſti. de vſu et habi. §. fi. et no. Bar. in l. ex hoc iure gētium. in fi. et ibi per doc. de iuſti. et iur. et eſt tex. j. diſ. iuſgētium. et no. xij. q. ij. longinquitate. Sed in cōtrariū videtur ꝙ imo ſit inducta de iure naturali per ebrietatē b: qr non eſſet hodie ſeruit⁹ ſi ebrietas nō fuiſſet: vt ſcribit beatus Ambro. in ſermone de ieiunio: et habet̄ xxxv. diſt. ſexto die. et c not. gl. in. d. c. ius gentiu3. et gl. in. c. ita quorūdam. verſi. ſeruus. et ibi per canoniſtas. extra d iudeis. Nā Noe primo vineam plantauit: bibenſq̃ primo vinum inebriatus eſt: et cū Cham vidiſſet pudibūda patris ſui Noe denudata nō cooperuit: imo vocatis fratrib⁹ ea deridendo patrem ipſis oſtēdit qui ſtatim patris pudibūda cooperuerūt. Et cū Noe hoc poſtea intellexiſſet: nō Cham ſed chanaam ei⁹ filio maledixit dicēs. Maledictus chanaã puer ſeru⁹ erit fratrib⁹ ſuis. et hoc habet̄ Geñ ix. Et eſt tex. cū gl. j. q. iij. §. is ita. vſi. Itē Chã. et. xxij. q. iij. §. ſed q̄. vſ. Itē Noe. et ibi glo. et ij. q. j. qualis. et ibi Archi. in. c. ſnia. et. v. q. v. de crimine. in fi. et in. d. c. ſexto die. xxv. diſt.

¶ † Et propterea dr ſeruitus inducta a iure naturali: qr incepit a Noe ꝑpter ebrietatem. et hoc voluit gl. in. d. l. manumiſſiones. ff. de iuſt. et iur. q̄ dicit ꝙ ſeruit⁹ orit̄ ab ebrietate: et nihil allegat ſed eā intellige vt. ſ. dixi. Dixit etiā Philoſophus. j. politicorū: ꝙ aliqs pōt eſſe ſeru⁹ naturalr qd declara vt ibi habet̄. et ꝑ dñm Ant. de roſa. j. diſt. iuſgētiū. Quidā voluerūt ꝙ ſeruit⁹ ſit inducta ex pſcriptiōe ſeptēnij: vt no. glo. in. d. c. iuſgē. qd intellige: vt habet̄ ꝑ gloſ. vj. diſt. §. j. Alij vo dicūt ꝙ ſeruit⁹ eſt de iure ciuili: vt inſti. de his q̄ ſunt ſui vel alie. iur. §. fi. et hoc not. glo. inſti. de iure pſonali. §. j. Itē ꝙ eſt de iure canonico: vt in. c. cū multa. xv. q. vlt. in. c. ita quorūdã de iudeis. et ibi hoc nō. ꝑ glo. et doc. Sed illa iura q̄ vident̄ cōtraria poſſūt intelligi ſm glo. j. diſtin. iuſgē. hoc modo videl3 ꝙ ſeruit⁹ dicat̄ inuēta de iure naturali tpe Noe ꝑ iura. ſ. allegata ad hoc: ſ3 de iure gentiū et ciuili fuit cōfirmata: et poſtea de iure cano. et ſic ſeruit⁹ inuētione ſeu origine eſt de iure naturali: cōfirmatione poteſt dici de iure gentiū ciuili et cano. ¶ Scdo modo poſſunt ꝯcordari: videl3 ꝙ ſeruit⁹ ſit inuentione de iure gentiū et de iure naturali: ſecūdario ꝙ etiã ius gentiū appellat̄: vt in §. ſingulo℞. inſti. de reru3 diui. et in. l. j. ff. de acqui. re. do. ſed cōfirmatione eſt de iure ciuili et canonico. et ita no. glo. inſti. de iure pſonali. §. j. Ad idē allego qd de mr̄imonio c dicit̄. inſti. de iure naturali. in princ. in gl. in ver. appellans. ¶ Tertio modo alij concordant: qr dū dicit̄ ſeruit⁹ eſt de iure naturali tpe Noe inducta nō intelligit̄ de ſeruitute qua quis liber eſſe deſinat: qr de iure naturali oēs homines liberi naſcebāt: nec tūc ſeruit⁹ erat cognita: vt dicit text. in. d. l. manumiſſiones. Sed intelligitur de ſeruitute qua quis ſubijcit̄ regimini alteri⁹ ſicut in ſ

piciẽtes prudẽtibus vel ſubditi dominis: iſti tñ ſubditi liberi ſunt. l. ſi. C. de ſer. fugi. ⁊ dicunt ſerui. i. ſeruiẽtes: ⁊ illa fuit introducta de iure gẽtiũ: q: vtile eſt homini imperito vt regat a perito: ⁊ ſm hoc habita ratione ad vtilitatẽ põt dici q fuerit itroducta iure naturali: vt dicit domin⁹ Dñic⁹ de ſctõ gemi. in. d. c. iuſgẽ. ⁊ de iſta ſeruitute intellexit Phs. j. politicorũ: ſed poſtea dicat q ſuit⁹ ẽ inuẽta de iure gẽtiũ intelligit de ſuitute qua qs liber eſſe deſinit: q̃ quidem ſeruit⁹ eſt approbata
3 de iu. ciuili et cano. vt dixi. ¶ † Quarto modo alij cõcordãt q ſex modis eſt iducta ſeruitus. Pmo eſt vna ſeruit⁹ q̃ ortũ habuit pꝑter peccatũ: ⁊ hec dicit inuenta de iure diuino: q: peccans ſeruus eſt pcti tã in pena q̃ in culpa: vt eſt text. ij. q. vij. §. quia ergo. ⁊ ab iſta ſeruitute liberati ſumus p incarnationẽ dñi nr̃i Jeſu xpi: qm eram⁹ ſerui pꝑter peccatũ pmi parẽtis ad Gala. iiij. ⁊ habet. xij. q. ij. c. cuʒ redẽptor. Scdo ſeruit⁹ etiã habuit ortũ pꝑter ebrietatẽ: vt. xxxv. diſtin. ſexto die. Tertio eſt introducta propter bella qñ hoſtes capiunt in bello iuſto: vt. d. l. ma=
4 numiſſione. et. d. c. iuſgentiũ. † Sed inter chriſtianos de conſuetudine nõ ſeruat: vt capti in bello efficiant ſerui capiẽtiũ: vt no. Bart. in. l. hoſtes. in fin. de capti. et verum dicit. Quarto eſt de iure ciuili: vt inſti. de iure pſona. §. ve. Et licet quidam addãt aliũ modũ videlʒ ex volũtate hominis que inducitur qñ quis patit ſe venundari ad pretiũ participandum. l. vt ſeruorũ. de ſta. ho. iſta tñ dicit eſſe de iure ciuili: vt eſt tex. inſtitu. de iure perſo. §. ſerui. ⁊ eſt in effectu vna ⁊ eadẽ cũ precedẽti. Quinto de iure canonico q̃ habuit ortum a delicto eccleſiaſtico ex quo aliqñ qs fit ſeruus de iure canonico: vt eſt tex. xv. q. vlti. c. cũ multe. et. c. ita quorundã. extra de iudeis. ⁊ ſm Joan. de ſan. in d. c. cũ multe derogatũ eſt illi. c. Jta conſuetudine. Sexto ⁊ vltimo propter mortẽ Chriſti: vt in. c. ſi iudeos. in fi. de iude. magis ſeruit⁹ eſt cõfirmata ⁊ nos liberi facti ſum⁹ vt ibi. Et ſic ex predictis pʒ q diuerſis reſpectib⁹ põt dici q ſeruit⁹ ſit introducta iure diuino naturali gentiũ ciuili et cano. Hec tñ de ſeruitute mere pſonali diximꝰ qm redrebat ad declarationẽ diuiſionis ſuitutũ: nũc videamus de ſuitute reali q̃ ĩ hõ libro plenius tractabit.

¶ De ſeruitute reali.

Cap. ij.

1 Seruitus realis que dicatur.
2 Predij nomen immobilia tantũ complectitur.
3 Seruitutis realis diffinitio quenam ſit.
4 Seruit⁹ q̃dã qualitas eſt non autem ſubſtantia.
5 Seruitutes reales vel pdiales quando ſint: qũo cognoſcatur.
6 Actio perſonalis funduʒ non ſequitur.
7 Cõceſſionis verba qñ ſonant in ius: que ſeruitus eliciatur.
8 Conceſſio q̃ in ius ſonat: qñ eſt reſpectu incerti: ſed certificãdi p eũ cui ſit qualis ſeruitus colligatur.
9 Colligere pomũ ex arbore mea vl ex ciſterna mea aquam haurire: an ſeruitus perſonalis eſſe dicat.
10 Juriſditio et multa alia incorporalia: que pſone ⁊ nõ rei debent: ad heredẽs tranſeunt.
11 Jntelligere an aliqua ſeruitus ſit realis vel pſonalis: que vtilitas ſequatur.
12 Actio cõfeſſoria dat ꝯtra quẽlibet ĩpediẽtẽ vel turbantẽ: vbi ſeruit⁹ exiſtat.
13 Seruitus realis actiue ⁊ paſſiue ad hr̃des trãſfert.

a Realis dr̃a illa q̃ debet a re rei ſicut ẽ ſuitus vrbana et ruſtica: q: nõ debet pſone ſʒ pdio: vt eſt tex. ad lr̃am in. l. vn⁹ ex ſocijs. de ſerui. ruſti. predio.

a ¶ Realis dicitur. Adde Corneũ conſi. cclxxxvij. in. iiij. volu. incipiẽ. Dñs. ⁊ cõſil. cxlvj. in iiij. volu.

Et ꝓpterea libellus et ſnīa debēt ferri in
predio non in perſona:vt eſt tex.in.l.qui
aliena.§.fin.ibi ſnīa p̄dio.daꝛ.de neg.ge.
et.l.ij.§.j.ibi cui ſeruitutē dicitur.haberi.
ff.ſi ſerui.vendi.et not.glo.in.l.fi.ff.de no.
ope.nū.ꝛ no.Bar.in.l.ſi pri⁹.in.vj.oppo.
ſecunde partis princi.co.ti.ꝛ i.l.fi.§.ſin=
autē.ꝛ ibi p doc.C.de bonis q̄ lib.de quo
dicendū eſt vt dicā infra vbi de libello et
1 ſeruitutum ſnīa tractabim⁹.¶ †Et eſt
aduertēdū ꝙ iſta ſeruitus quā realē eſſe
dicimus nō ſolum realis eſt vt dr: vt eſt
tex.in.l.j.ff.de ſerui.ſed etiā predialis ap
pellaꝛ:vt probaꝛ in rub.ff.de ſer.vr.p̄di.
et cōia p̄diorū cum ſimi.vt dixit Azo in
ſumma.C.de ſerui.in princ.ꝙ melius di
cunꝛ p̄diales q̄ȝ reales:qꝛ rei appellatio
eſt nimis larga complectens et mobilia
et corporalia.inſti.de reb⁹ corpo.ꝛ incor
po.et in.l.j.ff.ſi cer.peta.et.l.rei appella=
2 tione.de verbo.ſig.¶ †Predij vo nomen
immobilia tm̄ cōplectiꝛ: vt.l.qd eſt fun=
dus.§.prediū.ff.de verb.ſigni.Tu dic bn̄
iuriſconſultū dixiſſe in.l.j.ff.de ſer.dum
appellat ſeruitutes reales ad differentiā
perſonalium vt ibi dicitur:tn̄ iſte reales
etiā dicuntur prediales:vt no.glo.in.l.ſi
quis vnas alias binas.in ver.perſone.ff.
de vſufru quia ſine p̄dio eſſe nō poſſunt.
vt eſt tex.in.l.j.ff.cōia prediorum.ꝛ inſti.
de ſer.§.in ruſticoꝝ.ver.ideo aūt.¶ Hec
ſeruitus realis ſeu predialis diſtinguiꝛ.
quia vna eſt vrbana:vt ꝓbaꝛ eo.tit.ff.de
ſer.vrb.prediorū ꝛ ruſticorū in toto tit.ff.
cōia p̄dio.cū ſimi.Diffinitur aūt illa ſer=
uitus realis ſeu p̄dialis plurib⁹ modis.
licet Bar.in.l.j.ff.de ſer.dixerit ꝙ ei⁹ diffi
nitionē nō repererit.Primo ſm Odofre.
3 ſic diffiniꝛ.†Seruit⁹ realis eſt quoddā
onus a predio debitum vel a re rei legiti
me cōſtitutū.Uel ſcđo eſt ius quoddam
introductū quo p̄diū p̄dio ſeruit:vt col=
ligitur in.l.via in princi.de ſerui.Tertio
ſm Bal.ſeruit⁹ eſt accidētalis habitudo
et extrinſeca qualitas predij.l.qd aliud.
de verbo.ſigni.Ita dicit Bal.in aut.ei q.
C.de bo.auc.iudi.poſ.in.xiiij.col.ꝛ hanc
ſentit Azo in ſumma inſti.de ſer.vbi di=
cit ꝙ ſeruit⁹ pōt dici habitus p̄dij.Sed
certe iſta poti⁹ eſt q̄dā deſcriptio q̄ȝ diffi=
nitio.Quarto ſecundū Azo.in loco p̄io
allegato pōt diffiniri ad ſimilitudinem
ſeruitutis pſonalis qua homo fit ſeru⁹
hoīs vt ſicut illa diciꝛ cōſtitutio iuriſgē=
tiū qua quis dominio alieno cōtra natu
ram ſubijciꝛ vt dictū eſt ſupra in princi.
ita et iſta dr cōſtitutio qua dom⁹ domui
vel ruſtici ſubiugaꝛ.Quinto aliter diffi
nitur ſm Bar.et meli⁹ in.l.j.de ſerui.hoc
modo.Seruitus eſt quoddam ius p̄dio
inherēs ꝛ ipſius vtilitatē reſpiciens ꝛ al
terius predij ius ſiue libertatem dimi=
nuēs.¶ Quod autē iſta diffinitio iuri in
omnibus cōueniat ſic declaraꝛ.nam p̄ū
dicit eſſe ius probatur in.l.prima.ꝛ.l.hec
autem iura.ff.de ſerui.vrba.predio.ꝛ eſt
caſus inſti.de rebus.corpo.et incorpo.§.
fin.et in.l.j.in fi.de reb.dub.ff.Et dicitur
ius ad differentiam facti:qꝛ tūc non eſſet
ſi factum verſareꝛ realis ſiue pſonalis:
vt.l.apud iul.§.ſi quis alicui.de leg.j.de
quo dicēdum eſt vt ſtatim declarabitur.
ideo diciꝛ p̄dio inherēs et nō perſone:vt
l.qui aliena.§.fi.de neg.geſt.et.l.vnus ex
ſocijs.ff.de ſer.vrb.predio.Et diciꝛ inhe=
rēs qꝛ ſignificat eſſe quandā qualitateȝ
predij nō inherentem ipſi predio princi=
paliter ſiue acceſſorie:vt.l.ſerui.in princ.
ibi.ꝛ ſi corporibus accidūt.de ſerui.et.l.
4 quid aliud.de verb.ſigni.¶ †Seruitus
etenim eſt quedam qualitas non autem
ſubſtantia:vt.d.l.quid aliud.et hoc vult
Bar.in.l.j.in fi.ff.de vſufruc.lega.de quo
etiam vide p Bald.in.l.data opa.in.viij.
col.C.qui accu.non poſ.Itē diciꝛ predio
inherens vt per hoc ſignificeꝛ ſeruitutē
ineſſe predio dominanti actiue:vt.l.arbor
§.fi.ante diui.ꝛ predio ſeruiēti paſſiue ꝛ
priuatur:vt in.l.iij.de ſeruitu.Nam ius
predij ſeruiētis non diciꝛ augeri ſed mi=
nui:ideo ſeruit⁹ nō eſt quantū ad ipſum
ineſſe ſed deeſſe:ſicut ſi cui deſtrueretur
oculus nō proprie diceretꝛ ineſſe cecitas
ſed pri⁹ ei lucē deeſſe:ꝛ lȝ ſeruitutes non
ſint in bonis nr̄is nec ext bona:vt.l.j.ff.de
vſufru.leg.ꝛ.l.rē in bonis noſtris nec ex=
tra bona.l.j.ff.de vſufr.leg.ꝛ.l.rem in bo=
nis.de acq.re.domi tn̄ diciꝛ ineſſe predio
non principalr ſed acceſſorie ſicut quali
tas ineſſe ſubiecto ꝛ hoc modo diciꝛ eſſe
in bonis noſtris.i.in predio domināte:vt
habeꝛ in.d.l.j.et in.d.l.rem in bonis.de

quo vide omnino per Bartol. in. l. meuio. §.
fundo. in fi. de leg. ij. Itē dicit̄ ipſi⁹ vtilita
tem reſpiciens: q2 niſi vtilitatē predij do
minātis cōtineret nō poſſet conſtitui ſer
uitus: vt eſt tex. in. l. quoties. la prima. in
prin. de ſerui. Itē dicit̄ z alterius predij
ius ſeu libertatē diminuens: vt ꝓbat̄ in
l. ſtipulatio iſta. §. ſi qd forte. ff. de verbo.
obli. Qñqꝫ tñ libertas ſeruitutum appel
lat̄ ꝓpter ſimilitudineꝫ quā habet in q=
buſdā cū ſeruitute: vt not. glo. magna in
l. j. de ſerui. vrb. ꝓdio. Et ecōtra interduꝫ
ſeruit⁹ appellat̄ libertas ſicut eſt ſerui=
re deo: vt not. ibi Pau. de caſ. Et dicit̄ in
diffinitione alteri⁹ ꝓdij q2 nō poſſet eſſe
prediū ſeruiēs ſine predio dominãte. l. j.
cōmunia ꝓdiorū. Itē verbū alteri⁹ intel=
ligit̄ .ſ. dñi: vt. l. j. ff. queād. ſer. amit. l. ij. §.
j. ff. ſi ſer. vendi. z intelligit̄ etiā alterius
in totū vel qñqꝫ ꝑ parte: vt habet̄ in. l. ꝑ
parte. ff. de ſerui. z ꝑ hoc apparet ꝙ diffi
nitio ſeruitutis realis ſeu predialis eſt
vera z perfecta quā etiā tenet z ſequitur
Flo. in. d. l. j. de ſerui. z cōiter ibi ſequun=
5 tur doct. ¶ † Sed dubiū eſt pulchrum z
ſubtile qūo cognoſcatur qñ ſint ſeruitu=
tes reales ſeu prediales. In hoc diligen
ter aiaduertendū eſt: q2 multi nō intelli=
gūt. z an vtile hoc ſcire ꝓpter multa vt
in fi. hui⁹ ꝑme qōnis dicet̄. Et omiſſa lō=
ga diſputatiōe q̄ fieri poſſet diſtinguen=
do quatuor caſus ꝓncipales breuiter ſic
dicas. Aut conceſſio ſiue ꝓmiſſio ſit ali=
cui⁹ iuris de vno ꝓdio ad aliud et expri=
mit̄ iure ſeruitutis: aut nō exprimit̄ iu=
re ſeruitutis: z ṽba ꝯceſſiōis ſonāt in fa=
ctū vel nō factū: aut nō ſonāt in ius: aut
in potētia. Primo caſu ꝓncipali nō eſt du
biū qḋ eſt ſeruit⁹ realis z ꝓdialis ꝑ ꝓdi=
cta. Scḋo caſu ꝓncipali qñ conceſſio fit
nō exp̄ſſo iure ſerui. z ṽba ſonāt in ſim=
plex factū vel nō factū: z tunc ſubdiſtin=
gue: aut eſt ſimplex factū ex parte eius
cui fit conceſſio: aut ex parte conceden=
tis. Si ex parte eius cui fit conceſſio ſo=
nant in factū: puta cōcedo tibi ire agere
per fundū meū vel areā vel ſaxū vellere.
iſta eñ ṽba infinitiua ſonant in actū: et
tūc nō eſt cōceſſio: aut ſeruit⁹ realis ſeu
predialis etiam ſi facta fuerit occaſione
predij ſed eſt perſonalis cōceſſio et obli= a
gatio. l. apud iulia. §. ſi qs
alicui. z ibi hoc no. de leg.
j. z ita no. Bart. in. l. pr. ff.
de leg. z Pau. de caſt. in. l.
lucius. de ſer. ruſti. predi.
qui dicit ꝙ hoc etiā ꝓbat̄
in. l. ij. §. item ſi in facto. de
verb. obl. vbi dicit ꝙ eſt ſti
pulatio facti nō donatio=
nis: ſed ſi cōtineret ſerui=
tutē diceret̄ etiā dationis
q2 ſeruit⁹ dat̄ et in alium
trāſſertur ſicut dominiū.
ad qḋ etiam vide qḋ not.
Bart. in. l. j. §. ſi qs ita. eo.
tit. Si vero verba ſonãtia
in ſimplex nō factū diffe=
rant̄ in nō factū ex parte
cōcedētis exēplum. Pro=
mitto tibi non tenere vel
non facere feneſtrā in pa=
riete meo. et idē q2 non eſt
ſeruit⁹ realis vel ꝓdialis:
ſed eſt quedā obligatio ꝑ=
ſonalis. et ideo ſi poſtea
alieno fūdū meū emptor
poterit tenere vel facere
feneſtraꝫ in eodē muro. z
Alb. papienſis dicit ſe ita
obtinuiſſe in qōne facti:
vt refert Spec. de contra=
hen. emp. §. j. in ver. pone.
P. cauit qui ſubdit ꝙ cū
talis cōceſſio nō ſit ſerui=
tus ſed obligatio perſona
lis tantū emptor nō tene=
tur ſed cuꝫ poteris agere
cōtra me. pro hoc allego
l. fi. §. fi. cū ibi no. ff. de con
6 trahen. emp. ¶ † Et ratio
eſt: q2 actio ꝑſonalis non
ſequit̄ fundū. l. j. §. heres.
ad trebel. Aliud ergo eſt
ſeruit⁹ aliud obligatio ꝑ=
ſonalis ſeruitutisq̄ eſt rei
ānexa ſic affixa eſt: q2 ab
ea nō ſepar̄ etiaꝫ ſi ꝑ plēs
man⁹ ambulauerit ſicut
lepra ſeq̄t leproſuꝫ: vt no.
gl. in. l. frā fre. de cōdi. in=
de. ſed perſonalis actio[a]

a ¶ Perſo
nalis a=
ctio. Adḋ
Cor. ꝯſ. cx.
incip. vide
tur l. j. vo=
lu. et l. iiij.
volu. cōſil.
lxxvj. icip.
licet.

ſiue obligatio perſonã non excedit.C.de
ſer.ꝛ aqua.l.in puinciali.ꝛ in.§.ſi heres.
Qđ aũt dicta cõceſſio nõ ſit ſeruitus ſed
perſonalis obligatio apparet ex forma
obligationis in qua non cõtinet cauſa
qua ego cauerim ſeu pmiſerim.ꝛ hoc te
net Bar.ꝛ doc.in.l.fi.ff.de no.ope.nũcia.
et in.l.iij.§.opus.ff.de alie.iudi.mu.cau-
ſa fac.ꝛ Flo.in.l.vt pomũ.ff.de ſerui.et
habet per doc.in.l.ſi ſub vna.§.fi.de ver
bo.obli.Si autẽ cauſa aliqua exprimet 8
puta ne aliqs vſus domus tue impedi-
retur:tunc dicit Spec.in.d.ver.ſed pone
ꝙ hmõi ɔceſſio ſeruitutis eſſe preſume-
retur.ꝛ ita tenet Bar.in.d.§.opus.etiaꝫ
Flo.in.d.l.vt pomum.qđ eſt bene no.Et
ideo ſis cautus in cõcipiendo verba in-
ſtrumenti vt ſemp tu cui fit ſimilis pro-
miſſio facias addere cauſam cõcernẽtẽ
vtilitatẽ fundi tui:vcꝫ pmiſit non edifi-
care vel nõ tenere feneſtraꝫ in domo ſua
ne officiatur luminibus domus mee:qꝛ
tunc ſeruitus realis et tranſibit domus
obligata ad quẽcũqꝫ poſſeſſorẽ:et ſi per
mille manꝰ trãſiret qđ nõ eſſet ſi cã non
7 exprimeret per pdicta.¶ †Tertio caſu
principali qñ verba cõceſſionis ſonãt in
ius:ꝛ tunc ſubdiſtingue tres caſus.Ali-
qñ reſpectu incerti aliqñ non habito re-
ſpectu ad aliquẽ fundũ illiꝰ cui fit cõceſ
ſio.In primo caſu qñ fit conceſſio reſpe-
ctu certi fundi.Exẽplũ.concedo tibi ius
eundi per fundum meũ ad taleꝫ tuũ vel
aquã ducendi ex fundo meo ad tuũ cer-
tũ ortũ:ꝛ tũc dicit ſeruitus realis ꝛ pre-
dialis ab vtraqꝫ parte:vt.l.pecoris.cum
l.ſeq.ꝛ ſeq.etiã.l.cũ fundo.de ſerui.ruſti.
predio.ꝛ.l.ſi fundũ.de ſerui.leg.ꝛ.c.cum
veniſſent.extra de inſti.niſi ex qualitate
perſone cui cõcedit ex qualitate rei cõ-
ceſſe aliud pſumat:vt eſt caſus in.l.pa-
ter.de ſerui.leg.ꝛ ibi no.Bart.et Pau.de
ca.in.l.lucius.ff.de ſer.ru.pre.Et dũ dixi
eſſe ſeruitutẽ realẽ ꝛ pdialem qñ fit con-
ceſſio reſpectu certi fundi per verba ſo-
nantia ius pcedit ſine dubio qñ fit actu
vt nõ finiat cum pſona:puta relinquit
vel pmittit alicui ius aque ducẽde qui
habet vicinũ prediũ vt nõ finiat cũ pſo-
na ꝛ non habet dubiũ ꝙ eſt ſeruitꝰ rea-
lis ꝛ predialis et tranſit cũ predio per ea
que.ſ.dixi.ſed ſi relinquit hñti prediũ
vicinũ vt finiat cũ pſona eſt dubium an
ſit ſeruitus realis vel pſonalis.et Ioan.
et Azo dicũt ꝙ eſt ſeruitꝰ realis q̃ tamẽ
per exceptionẽ finit cũ pſona perempta:
vt no.glo.in.l.mella.§.fi.ff.de ali.et ciba.
leg.ꝛ in.l.vt pomũ.de ſerui.et in.l.ſiquis
binas.de vſufr.ꝛ no.Bar.in.d.l.mella.§.
fi.qui dicit ꝙ hec probatur in.l.iij.ff.de
ſerui.et illa eſt veritas per illuꝫ textum.
¶ †In ſcđo caſu qñ conceſſio q̃ ſonat in
ius fit reſpectu incerti ſed certificãdi per
eum cui fit.Exemplũ.concedo tibi ius
hauriẽdi aquã portãdi ad fundũ meuꝫ
vel vbicũqꝫ vis:ꝛ tunc dꝛ cõceſſio perſo-
nalis et nõ ſeruitus realis vel predialis:
vt eſt caſus no.in.l.luciusque eſt lex pe.
et ibi hoc not.ꝛ tenet Pau.de ca.Idẽ te-
net Bal.ibi qui dicit ſe prius cõtrarium
rñdiſſe anteqꝫ vidiſſet illũ tex.ꝛ hoc etiã
ſequitur Ludo.de ro.in ſuo ſingulari.
lxviij.qđ incipit cõcedo tibi ius haurẽ-
di qui dicit ꝙ ille text.eſt vnicus in iure:
ideo memoriã tuã nunqꝫ exeat.¶ In ter
tio caſu qñ verba cõceſſionis ſonant in
ius ꝛ nõ fit habito reſpectu ad aliquem
fundũ eius cui fit cõceſſio:qꝛ nõ hꝫ fun
dum vicinũ.Exemplũ.cõcedo ꝙ poſſis
cenare vel ſpaciari aut venari in fundo
meo aut ꝙ poſſis haurire aquã ex pu-
teo meo vel ex ciſterna vel ꝙ poſſis colli
gere poma ex arbore mea:ꝛ i hoc eſt du
bium:an illa ſit ſeruitus realis vel perſo
nalis:ꝛ an vero ſit obligatio perſonalis
tantum et non ſeruitus.Et Rog.gloſſa-
tor in.d.l.mella.§.fi.de ciba.leg.et in.d.l.
vt pomũ.tenet ꝙ ſit ſeruitus perſonalis.
et hãc opi.tenẽt Pet.ꝛ Cy.in rubꝛ.C.de
ſer.Sed glo.Accur.tenet ſm Io.ꝙ imo
nõ ſit ſeruitus ſed obligatio perſonalis.
et hanc opi.tenet Bar.in.d.§.fi.in.d.l.vt
pomum.ꝛ iſta eſt cõis opi.vt per gloſ.in
d.l.vt pomum.ꝛ eſt vera.Nam ꝙ non ſit
ſeruitꝰ realis ptꝫ:qꝛ nõ diminuit de iu-
re prediũ ſeruientis ad vtilitatem domi-
nãtis qđ fieri debet ſi eſſet realis vt dixi
ſ.in diffinitiõe ſeruitutis realis ſm Bar.
Item ꝙ non ſit ſeruitus perſonalis pro-
bat:qꝛ ire ꝛ ſpaciari per fundũ alienum
in eo cenare vel ſimilia facere non dimi-
nuit de fructibus rei aliene adeo ꝙ alte-

ri acq̄rat̄ ad cui⁹ cōmodū tēdit ſeruitus
vſufru.vel vſus illi⁹ fundi vt dictū eſt.et
ita tenent Flo.ꝛ Pau.de ca.in.d.l.vt po=
9 miū.¶†Sed ſm Ja.videret̄ ꝙ poſſe col=
ligere pomuꝫ ex arbore mea vel haurire
aquā ex ciſterna mea ſit ſeruitus perſo=
nalis vſus.ſ.illi⁹ arboris vel ciſterne:qꝛ
tēdit ad diminutionē fundi ſeu ciſterne
vel arboris mee.De arbore non eſt du=
biū.Sed de ciſterna etiā idē eſt qm̄ hau=
riēdo euacuaret̄ ſicut cōtingit in ciuita
te Venetiarū tp̄e eſtiuo quo ſepiſſime ꝓ=
pter frequentiaꝫ hauſtus ciſterne eua=
cuātur ꝛ deſiccātur. Tu tn̄ dicas ꝙ nec
iſta poteſt dici ſeruitus vſufru.vel vſus
qm̄ ad vſufructuariū ꝑtinēt vel oēs fru=
ctus vel quota pars.ſed in hoc caſu ad
iſtū cui facta eſt promiſſio nō ſpectat ni=
ſi certa quātitas:ergo nō poteſt dici ſer=
uitus vſufr.Itē nec etiā ſeruit⁹ vſus pōt
dici:qm̄ ad vſuariū pertinet poſſe ſume
re quantū expedit ſibi ꝛ familie ſue:vt.l.
plenū.in fi.de vſu ꝛ habi.Sed ṗdicta cō=
ceſſio de qua in ꝓpoſito reſtringitur ad
certā quātitatē:nō ad neceſſitatē:ꝛ ideo
tale ius nō dr̄ ſeruitus realis vel ꝑſona=
lis ſed ius perſonale tm̄.ꝛ ita tenet gloſ.
quā ſequūtur ibi docto.in.d.l.vt pomū.
Et ꝓpterea eſt dicendū ꝙ ſi dicta ꝓmiſ=
ſio vel cōceſſio hauriēdi aquā ex ciſter=
na mea vel colligendi poma ex arbore
mea eſſet facta nō ad certā quātitatē ſed
pro neceſſitate tua ꝛ familie diceret̄ eſſe
ſeruit⁹ vſus ꝑſonalis per.d.l.plenū.§.j.ꝛ
inſti.eo.§.j.qḋ eſt no.Qḋ autē dixi taleꝫ
cōceſſionē hauriēdi aquā vel colligen=
di poma factā nō ad neceſſitatē eſſe ius
perſonale intellige.i.debet̄ ꝑſone in illa
re.nō aūt debet̄ alteri rei:ſed an ſit adeo
ꝑſonale vt nō tranſeat ad heredē ei⁹ cui
fit cōceſſio.Et videt̄ ꝙ ſic ꝑ.l.apud iulia.
10 §.ſi q̄s alicui.de leg.j.¶†In ↄ̃riū videt̄
qꝛ iuriſdictio ꝛ multa alia incorporalia q̄
debent̄ ꝑſone ꝛ nō rei trāſeūt ad heredē,
de hoc dic vt ꝑ Bar.plene in.l.pᷓ.de ſer= 11
ui.leg.ꝛ per Ioā.de pla.in.l.ſordidior.C.
de excuſat.mune.lib.xj.et per Imo.in.l.
ſi ſub vna.§.j.de ꝟb.oblig.ꝛ per Cano.in
c.cū veniſſent.de inſti.¶Quarto et vlti=
mo caſu principali qn̄ verba cōceſſionis
ſonant in potētiam:puta ꝓmitto tibi ꝙ
poſſis vel nō poſſim.Item cōcludenduꝫ
eſt aut illa verba ſunt negatiue ꝓlata:
vtputa concedo tibi vt ego nō poſſim edi
ficare in meo altius ne luminibus tuis
officiā:ꝛ tūc erit ſeruit⁹ realis ſm quam
aufert̄ mihi potētia altī⁹ edificandi l.al
tius.C.de ſer.Et hoc intellige ſm ea que
dixi in ſcḋo caſu ṗncipali vt affirmati=
ue ꝟba ſunt ꝓlata:et tūc aut ꝓnomen
qḋ ſignificat ſubſtātiā ſeu ius:puta cō=
cedo tibi ius aquam ducendi de fundo
meo:ꝛ idē cū diſtinctiōe tn̄ quā poſui.ſ.
in tertio caſu ṗncipali per ꝟbū qḋ ſigni=
ficat actū:vt ↄcedo tibi ꝙ poſſis iter age
re per fundū meū:ꝛ tūc nō erit ſeruit⁹ſed
cōceſſio ꝑſonalis in.l.ij.§.item ſi in ſcḋo.
de ꝟb.obli.ꝛ.l.apud.iuli.§.ſi quis alicui.
de leg.j.Itē ſi fiat ꝑ verbū facultatis vt
cōcedo tibi facultatē eundi per fundum
meum ſm Pau.de caſt.in.l.luci⁹.in fi.de
ſer.ruſt.pre.qui ad hoc nihil allegat.ſed
tu allega Bar.q̄ hoc dicit in terminis in
l.pᷓ ante fi.de do.ꝓle.Ideꝫ credo ſi fiat
ꝑ ꝟbū licētiā vel poteſtatē Exēplū.con=
cedo tibi licentiā vel poteſtatē eundi per
fundū meuꝫ ꝛ meucor potiſſima rōne:
qꝛ illa ꝟba magis ſonāt in factum ꝙ̄ in
ius.Nā ṗdicta verba ſignificāt hic vo=
lo ꝙ poſſis ꝛ valeas ire per fundū meuꝫ
et ſic poti⁹ ſignificāt factū ꝙ̄ ius.et hoc
etiam vult Bart.in.d.l.pater.qui dicit ꝙ
illa ꝟba cōcedo tibi facultateꝫ eundi et
ꝙ poſſis ire.et ſic verba magis referun=
tur ad factum ꝙ̄ ad ius.ꝛ ita eſt cōceſſio
ꝑſonalis qḋ tn̄ intellige ſm ea q̄ dixi.ſ.
in ſcḋo caſu ṗncipali.¶Et ṗdicta ꝑpe=
tuo tene mēti:ſūt eni neceſſaria pro fun
damēto toti⁹ materie ſeruitutū:ac ēt qꝛ
ꝑ ea caut⁹ eſſe poteris qualr̄ verba ſerui
tutū cōcipi debeant in fauorē ꝓmitten=
tis vel ei⁹ cui fit ꝓmiſſio vel conceſſio.
¶Itē ṗdicta ſunt magni effect⁹.ſ.intel=
ligere an ſit ſeruit⁹ realis vel perſonalis
obligatio tm̄.nā ex hoc ſequunt̄ multe
vtilitates.¶†Pria vtilitas eſt:qꝛ ſer=
uit⁹ pōt agi actiōe cōfeſſoria ↄ̃ quēcūq̄
impedientē,vel turbantē:vt in.l.ij.§.fina.
et in.l.ſi q̄s diuturno.ff ſi ſer.vē.q̄ dicitur
vendicatio ſeu actio realis:vt.l.ergo.in
prin.ff.de ſer.ruſti.pre.et in.l.vti frui.§.
verū.ff.ſi vſufruc.pe.ꝛ inſti.de act.in.§.

eque. de qua actiõe vide plene p Flo. in. l. j. et . ij. ff. ſi ſer. ven. ſed ſi non eſſet ſeruit' ſed obligatio pſonalis tm̃ actio cõfeſſoria nõ cõpeteret ſʒ ſolũ actio
12 pſonalis. ¶ † Scda vtilitas quia vbi eſt ſeruitus actio cõfeſſoria daẜ cõtra quẽlibet ipedientẽ vel turbãteʒ: vt. ſ. qz illa obligatio ſeqẜ rẽ ſicut lepra leproſuʒ. Sed ſi eẽt actio pſonalis nõ poſſet agi niſi ʒ ꝯcedẽtẽ vel ſe obligãtẽ: vt in. l. fi. §. vlti. de ʒhen. emp. et ita tʒ Bar. et doc. l. d. l. vt pomũ ꝺ quo dic vt ſ. in ſcdo caſu pncipali. hoc tm̃ intellige ſm Pau. de ca. in. d. l. vt pomuʒ. tm̃ ille cui eſt facta cõceſſio pſonalis non poterit aliqd propria aucte ꝑcipere ſʒ habebat capere de manu cõcedẽtis. d. l. fi. et. d. §. a
fi. et. l. gai'. de an. leg. ſec' ſi poterat ppria auctoritate ꝑcipere: puta pomuʒ ex fundo vicini vel lapidẽ euellere: qz tũc lʒ non ſit ſeruit' pſonalis hʒ tñ tñ ſilitudinẽ cũ ea: et ideo cõpetit vtilis conceſſoria ſicut p iure ꝯſeruãdi iuriſdi. vel pro iure eligendi prelatũ. vt not. Innoc. in c. abbate. de vb. ſig. et in. c. bone. de poſtu. pla. et etiaʒ 1
cõpetit officiuʒ iudicis p 2
recuperanda quaſi poſ 1
ſeſſione iuriſdi. l. aquilianus. in fi. de dona. vbi eſt tex. no. et ẽt competit vtile interdictuʒ vti poſ. vel vñ vi. vt. l. quoties. ij. in fin. ff. de ſer. et. l. ſicuti. §. ariſto.
13 ff. ſi ſer. vẽ. ¶ † Tertia eſt vtilitas: qz ſi eſt ſeruitus realẜ tranſit illa ad hr̃des actiue et paſſiue. ſ. ad heredẽ cõcedẽtis et conceſſionarij: vt. l. pecoris. ff. de ſer. ru. pre. et hoc ibi no. glo. et ſequiẜ fundũ dominantẽ et ſeruientem: et ſic tranſit etiã ad ſingularẽ ſucceſſorem vt eſt tex. in. l. ſi ſdduct'. ff. de ʒhẽ. empt. Et eſt rõ: qz ius predij eſt: vt. l. ſi mihi. §. fi. ff. de ſer. ruſti. pre. et trãſit fundus cum ſua cauſa: vt. l. j. §. ſi fundus. eod. titu. et ideo nec capitis diminutione perit: vt. l. iij. ff. queãd. ſer. amit. et qđ dixi ſeruitutem tranſire ad oẽs ſucceſſores intellige verũ qñ ſeruit' eſt realiter conſtituta: qz tũc talis pmiſſio non afficeret ſingularẽ ſucceſſorẽ: vt. l. iij. §. opus. ff. de alie. iudi. mu. cã facta. et. l. fi. §. fi. ff. de ʒhen. empt. ſm Mar. ſyl. Cy. et Bal. q̃ ita notant in l. et in pvinciali. C. de ſer. Item ſecus eſt in q̃buſdam alijs caſib' q̃ nominanẜ per glo. in. d. l. pecoris. Sed ſi eſſet ſeruitus pſonalis ſicut vſufr. non trãſiret ad heredẽ ei' cui eſſet facta conceſſio: vt. l. corruptionem. C. de vſufr. et periret capitis diminutio: vt inſti. de vſufru. §. finiẜ. licet nõ pereat p mortẽ cõcedẽtis vel alterius vt eſt caſus no. in. l. fi. C. de bo. ma. ideʒ ſi eſſet obligatio[a] tantũ pſonalis non ſeruitus: qz nõ trãſiret ad heredẽ vt eſt caſus. et ibi plene ponitur in. l. apud iul. §. ſi qs alicui. de lega. j. et. l. mella. §. fi. de alimẽ. leg. nec ad ſingularẽ ſucceſſorem: vt l. gai'. de an. leg. et in. l. fi. ff. de ʒhen. emp. qđ no. Hic q̃ri poſſet de q̃buſdaʒ obligationibus: an ſint ſeruitutes reales ſeu prediales: an vo obligationes tm̃ perſonales: ſed qz meli' conueniet poſt materiam ſeruitutis mixte de qua ſtatim dicemus: ideo ibi tractare conſtitui et c.

a ¶ Obligatio. adde Alexã. cõſil. ij. in iiij. col. vſ. iij. l. iiij. volu. et Corneũ. cõſil. xliiij. in. ij. volu.

¶ De ſeruitutib' mixtis. Cap. iij.

Su. Seruitutes mixte q̃ dicantur.
Seruitutis mixte ſpecies quot ſint.

Oſtq̃ † viſum eſt de ſeruitutibus realib' et pſonalib': cõſequens eſt vt nũc de mixtis tractemus ſicut eſt ſeruitus vſufructus vſus et ſimiles q̃ ideo mixte dicuntur: qz non ſunt mere pſonales q̃ debenẜ a pſona perſone ſicut ſunt ille de q̃b' primo loco diximus: nec mere reales ſicut ſunt ille que debentur a re rei de quib' proxime dictuʒ eſt: ſi de vtriſq; participant ex eo q debentur a

re pſone: ipſe etiam pſonales appellantur: vt. l. j. ff. de ſer. q2 cū pſona ſemper finiunt: vt. l. non ſolū. ij. §. tale. de libe. leg. et no. glo. in rub. ff. de ſer. ⁊. l. ſi qs binas ff. de vſufr. & inſti. de ſer. in prin. et tanq̄ reales etiā ipſe dicunt et tanq̄ iura realia vendicantur: vt. l. vti frui. in prin. ff. ſi vſufruc. pe. vt not. Cy. in rub. C. de
2 vſufr. ¶ † Sed ꝓprie mixte dicuntur vt habet in dictis iurib9. Species autem huiꝰ ſeruitutis ſunt tres vſufruc. vſus et habitatio: ⁊ ſm aliquos eſt etiam miniſterium ſiue opera ſeruorum. De ſingulis modo dicamus.

¶ De prima ſeruitute mixta vez de ſeruitute vſufru. Cap. iiij.

1 ☞ Uſufructus formalis et caſualis qui dicantur.
2 Uſufructus quid ⁊ quotuplex ſit.
3 Dominium quotuplex eſſe dicat.
4 Fundus ad vſumfructū vel ad vſufructuādū ſi alicui relinquat: an tunc vſufructus: vel ꝓprietas relicta videatur.
5 Domus vel fundus in gaudimentuz ſi alicui legetur: an ipſa ꝓprietas relicta videatur.
6 Maritus ſi reliquerit vxorem dominam et vſufructuariā ſicut communiter fieri ſolet: an proprietas vel vſufructus: vel alimenta relicta videantur.
7 Legatum vſufructus a legato redditus nunquid differat.
8 Legatum fructuum annuorū talis fundi: vel legatum fructuum eiuſdez fundi in quo differant.
9 Legato vel conceſſione vſufructus quid veniat.
10 Uſumfructū formalē alicuiꝰ fundi ſi quiſpiā emerit: et poſtea ſterilitas cōtingat: an mercedis remiſſionem petere poſſit.
11 Uſufructus vel vſus legatus quanto tempore duret.

1 Circa quam † in primis ſciendum eſt q̄ duplex eſt vſufru. vnus eſt cauſalis: aliꝰ formalis. Cauſalis dicitur q2 ex pſona cauſat q̄ habet mixtā cauſam dñij ſm Flo in rub. ff. de vſufruct. vel dic q̄ cauſalis dicitur q2 eſt coniunctus cum ſua cauſa. i. proprietate: vt. l. ſi vnus. §. antepe. ff. de pac. ⁊ l. recte dicimus. et ibi no. ff. de v̄bo. ſig. ⁊ iſte vſufr. non eſt ſeruitus nec pro eo competit cōfeſſoria ſed negatoria: q2 dñs negat alterius eſſe fruendi. et de iſto hic nō eſt tractandū: q2 non eſt materia noſtra. Alius eſt vſufr. formalis de quo loquuntur iura noſtra de ſeruitutibus qui dr̄ formalis: ideo q2 h3 diſtinctam formam a ꝓprietate: vt not. in d. l. recte dicimus. de verb. ſig. et ille vſufru. appellat ſeruitus que ita diffinitur.
2 ¶ † Uſufr. eſt ius vtendi et fruendi ſalua rerū ſubſtātia. et eſt ius incorporale quo ſublato ipm tolli neceſſe eſt: vt eſt text. in. l. j. ⁊. ij. ff. de vſufr. et inſti. eo. in princi. et dic vt ibi. et adde dū dicit ibi eo fruendi ēt ꝓpria auctoritate: q2 fructuarius pōt fructus capere propria auctoritate l. fundi trebatiani. et ibi not ff. de vſufru. lega. q̄ nō eſt in emptore fructuū etiam pendentiū. l. q̄ pēdentē vindemiam. ff. de cō Zhen. empto. Et rō eſt ſm Flo. in. d. l. in princ. q2 vēdens fructus vr̄ vendere corpora: q̄ aūt vendit vſumfructū vr̄ ius vēdere: vt. l. vacce. ff. de euic. cenſetur enim vſufruct. pars integralis rei et pars dominij: vt. l. ij. ff. de vſufruc. et. l. recte dicimus. de v̄bo. ſig. et ideo ſicut proprietas dñium eſt: et ita etiā eſt dñium vſufru. vt eſt glo. no. in. l. ꝓprietatis dñium. C. de pba. q̄ ſemper allegat q̄ vſufruc. pōt dici dñs reſpectu vſufructus. ⁊ ſentit h̄ gl. in rub. de ſur. dum dicit ſequit de dñio incorporaliu3. ⁊ ibi hoc tenuit Guil. de cu. et hic eſt tex. in. l. vēditione. in pnci. ff. de bo. aucto. iudi. poſ. Et propterea vſufructuario dat realis actio et confeſſoria et negatoria q̄ dño dantur: vt. l. vti frui. ff. ſi vſufru. pe. de quo vide plene per Bar. in. l. q̄ vſufru. de verb. obli. et ibi per doct.
3 ¶ † Unde etiam dicit Bart. in. d. l. ꝓprietas. q̄ dñium eſt multiplex. Primo quod dā directū eſt: iſtud appellat etiā ꝓprietas vt ibi. Scdo eſt quoddā: vtile ⁊ illud nō dicit proprietas. interdū eſt ſub ꝓprietate ſubſtantialr̄ vt dñium emphiteote et vaſalli: vt. l. j. §. q̄d in perpetuu3. ff. ſi ager vecti. vel ēphi. pe. etiam no. in. l. ſi vt certo. §. ſi duobꝰ vehiculū. ff. cōmo. et p glo. fi. in. c. cu3 bertoldus. de re iudi. Interdū vtile dñium cōtrariat directo vt dñium

a ¶ Dñi. Quo acci-
piat v̄bu3
dñs. Uide a-
lex.in.ij.
volu.cōſi.
cxxix.l vl.
col.p totū
et l.iiij.vol.
cſi.v.in.ij.
col.et Cor.
cſi.cxxix.l
cip.viſ.a.l
iij.volu.

b ¶ Et vſu-
fructua-
riā. Adde
Alex.cōſi.
lxvj.ptotū
in.iij.vol.
Et vtrū et
qñ ſi teſta-
tor relin-
quēs vxo-
rē vſufru-
ctuariā in-
ſtituit he-
redē vlem
poſt mor-
tē vxoris et
vnū aliū l
re certa:
an valeat
legatum
vſufruct9.
vid cſ.lviij
l.j.et.ij.col.
in.v.vol.

p̄ſcribentis: vt hꝫ in aut.
niſi tricennalis. C. de bo.
mater.et de alio multipli-
ci dñio Bar.i.l.curatoris.
C.de neg.ge. Tertio quod-
dam eſt dñiu3 adhuc ma-
gis diſceſſiuum vt dñium
vſufruct9 et vſus et dñium
cuiuſlibet ſeruitutis. Itē
habētes preeminentiā in
ſubditos appellātur dñi a
et hoc vocabulū in libello
platu3 debet intelligi ſm
qualitatē pſone: vt.l.ſed et
ſi poſſeſſori.§.j.de iureiur.
ſm Bal.in.d.l.proprietas
in princ. Hinc eſt qđ dicit
dñium vtile: ſed habet ſe
ad directū ad inſtar cuiuſ-
dā ſeruitutis: q2 ip̄3 incō-
modat ꝓprietas: vt.l.ſi ti-
bi homo.§.fi.et hoc ibi no.
de leg.j.et alibi etiā dicit
q2 dñium vtile ſe habet
ad ſimilitudinē vſufruc.
vt.l.j.§.q2 aūt.ff.de ſuper-
ficie.et.l.j.in princi.ibi ini-
quos vſufru.trāſferretur.
ff.ad trebel. q2 ſicut vſu-
fructuarius totā cōmodi-
tatē habet: vt no.Cy.C.de
vſufru.in rub.ita et habēs
vtile dñium: et ſic extincto
vſufruc.ꝓprietas impin-
guat: ita extincto vtili do-
minio etia3 impinguatur
qm̄ vtilitas reuertitur ad
ip̄m.et ex hoc ſequit vnu3
notabile q2 ſtatutū loqñs
de vſufructuario extēde-
retur ad habētē iura vti-
lia ſi materia qua loque-
ret hoc pateret: et ſic cōp-
hēderet emphiteotas et va-
ſallos et filios ſm Pau.de
caſt.in.l.j.in princi. ff. ad
treb.qđ not. Quāqꝫ tñ ſub
nōie vſufru.continet pro-
prietas: vt.l.j.in fi.et ibi p
gloſ.et doct.ff.de vſufruc.
ea.rerū que vſu cōſu.et.l.

ſciēs.de auro et arg.lega.et not.in.l.titia
cū teſtamēto.§.fi.de leg.ij. Aliqñ tñ mi-
nus valet ꝓprietas q̄ vſufruc.et econ-
tra: vt not.gloſ.in.l.olim bonorū.de vſu-
4 fru ¶ †Sed eſt dubiū quid ſi relinqui-
tur alicui fundus ad vſu.vel ad vſufru-
ctuandū: an tūc videat relictus vſufru.
vel ꝓprietas. Dic ꝓprietas q2 aliud eſt
dicere relinquo vſufructū et dicere relin-
quo ad vſufructuandū: ſicut aliud eſt di-
cere relinquo alimenta ex prediis et di-
cere relinquo predia: vt.l.libertis.in pn.
et ibi per Bar.et alios.ff.de alimē.et ciba.
lega. Sed nūquid tranſeat ad heredes.
dic plene ibi per Bar.et de iſta qōne vide
in.l.titia cū teſtamēto.§.titia.de lega.ij.
et per Dy.Bar.et docto.in.l donationes
in concubinā.§.ſpecies.ff.de dona.et per
gloſ.et doc.in.l.cū is.§.cui.ff.de tranſac.et
per Flo.in.l.peculus.ff.de vſufruc.et per
Ange.in.l.ſi quis ita legauerit.eod.titu.
5 ¶ †Quid aūt ſi legat domus vel fundus
in gaudimentū: an videat eſſe relicta ꝓ-
prietas: an vero vſufructus tm̄. Et mul-
ti cſuluerūt qđ videat eſſe relicta ꝓprie-
tas per.d.l.peculus. Sed dicit Flo.q2 hoc
videt cōtra ꝓpriam naturā v̄borū: et pro-
pter eſſe noluit ſe ſubſcribere: ſed dice-
bat attendendū eſſe q̄rtāt heredes vt ſi
eſſent extranei penitus hec opinio quod
intelligatur relicta ꝓprietas poſſet ſal-
uari: ſecus ſi filij eſſent inſtituti et ſic a pa-
tre predilecti que opi equa eſt. Et de iſta
qōne vide per Dy.in cſilio ſuo qđ incipit
quidā in teſtamēto.vbi dicit q2 legatari9
habet quaſi vſufruc.et vide Bald.in.l.ſi
habitatio.de vſu.et habi.et in apoſtillis
q tenet tale relictū transferri ad heredes
legatarij per no.in d.l.libertis.q2 modus
fauore legatarij nō reſtringit legatum.
de quo etiā vide.ff.de iud.l.donationes.
6 §.ſpecies. ¶ †Itē qđ ſi maritus relinqt
vxorē dominam et vſufructuariā b ſicut
cōiter fieri ſolet: an videat relicta pro-
prietas vel vſufru.vel alimenta. Dic ſo-
la alimēta filijs inſtitutis ſecus ſi extra-
nei: vt eſt glo.ordi.in aut.qđ locum.C.ſi
ſcđo nup.mu.vbi p oēs.et plene per Bar.
in.l.titia cum teſtamēto.§.fi.de lega.ij.et
Bald.in.l.filia.C.de indic.vidui.qđ in-
tellige ſupſtitibus filijs inſtitutis.ſec9 ſi

filiū morietur viua matre: q2 tunc efficeret ꝓprietarius vt no. ſingulariter Bar.
per illū tex. in. l. ſicut in annos. quib. mo.
7 vſufr. ami. ¶ † Nunquid autē differat le-
gatū vſufru. a legato reddit⁹ ⁊ in quolibet.
bet. Dic ꝙ ſic: vt eſt tex. in. l. fundi treba-
tiani. ⁊ ibi no. de vſufru. leg. ⁊ habetur in
l. ſi quis ita legauerit. ff. de vſufru. Diffe
rentia etiā eſt inter vſufru. ⁊ facultatem
fructuū percipiendorū. quā vide per Ol
dra. in ſuo cōſi. cc. Aliud eſt eīm vſufruc.
qui eſt ius vt dixi in eius diffinitione: et
aliud eſt perceptio fructuū q̄ eſt quid fa
cti nō iuris: ⁊ ideo vſufru. non recte fru-
ctus appellatur: vt not Ange. in. l. iube-
mus. ff. de vſufru. Aliqñ tñ capit vſufru.
pro facultate fructuū ꝑcipiendorū. no.
Ang. in. l. pompo. ff. qui. mo. vſufr. amit.
8 ¶ † Sed an ſit differētia ſi quis legaue-
rit fruct⁹ annuos talis fundi vſufr. eiuſ-
dem fundi. vide tex. ⁊ ibi glo. ordi. et do-
cto. in. l. ſi q̄s ita legauerit. de vſufru. ff.
9 ¶ † Dubiū etiā eſſe pōt quid veniat in
legato vel conceſſione vſufru. Dic ꝙ ve-
nit patientia ꝓmittentis vel eius here
dis: q2 clare intelligitur q̄s vſufruct. qñ
patitᷣ quē vti frui. l. iij. §. clare. ff. de vſu-
fru. Itē legato vſufr. veniūt boues arato
rij quos heres non pōt remouere de fun
do: vt probatur in. l. item ſi fundus. § ſe-
minarios. ff. de vſufruc. ⁊ ibi hoc no. An
ge. ⁊ Flo Item legato vſufru. fundi vide
tur legatus vſufru. frumenti ad ſeminā
dum deputati: vt eſt text. in. d. §. ſemina-
rios. ⁊ ibi hoc etiam not. Ange. Itē vſu-
fructuarius debet habere oēs fructus
etiā ſi vſufruct⁹ nō duraſſet ꝑ vnū diem
q̄d ſec⁹ eſt in viro ⁊ vxore: vt no. Bart. in
l diuortio ſol. ma. ad q̄d vide no. in. l. de-
functa. ff. de vſufr. Item vſufructuarius
poteſt facere pingere vel ſculpere arma
ſua in quo habet vſufr. vt. l. ſi cui⁹ alias
l. equiſſimum. § ſed ⁊ ſi edium. verſi. ſigil
la. ff. de vſufru. ⁊ ibi hoc not. Ang. ⁊ Flo.
Et eſt ratio quia per hoc non efficeretur
deterior cōditio rei nec mutatᷣ eius ſub-
ſtantia: al's ſecus eſſet: vt. C. de religio.
monumentorum. ⁊. l. j. C. ne quis vel a re-
gia. ⁊. l. repeti. §. rei mutatione. ff. quibus
mo. vſufruc amit. Item adde ꝙ vendita
gabella fructuum nō videtur venditus
vſufr. hominū qui naſcetur ꝑ quib⁹ ali-
quid ſoluitur. vt. l. vetus eſt q̄ſtio. de vſu-
10 fru. ⁊ ibi hoc tenet Ange. ¶ † Et eſt que-
ſtio pulchra: an ille qui emit vſufru. for-
malē alicuius fundi ſi poſtea contingat
ſterilitas poſſit petere remiſſionē merce
dis. Et videtur ꝙ ſic. per. l. licet. C. locati.
et. c. propter ſterilitatē. extra de locato.
Et ꝓ hoc q2 ēptori fructuū futurorū ſit
talis remiſſio: vt not. Bald. in. d. l. licet. in
v. q. Dicas ɔ̃rium. ſ. ꝙ nō debeat fieri re-
miſſio aliqua: q2 ius vtendi eſt pro con-
ceſſione iuris nō autē ꝓ fruitione facti
obligauit cōcedens vſufruc. ex hoc. l. vl. l.
dare. ff. de vſufr. Et ideo refert vtrū con-
cernat ꝑceptionis effectū ⁊ tunc fiat re-
miſſio. Aut primū remiſſionis actū ⁊ tūc
non fit remiſſio: q2 nō eſt impedimētum
ſm Bald q2 ita not. in. d. l licet. in. v. q. in
verſi. ſed quid de eo qui emit. C. locati.
11 ¶ † Quanto nūc tpe duret vſufr. vel vſus
legat⁹. Rñdeo dic ꝙ. c. annos: q2 iſta eſt
vita longeui hominis. ita dicit gl. xvj q.
c. poſſeſſiones. ⁊ mouetur per tex. in. l an
vſufr. ff. de vſuf. ꝓbatᷣ in l. ſi vſufr. muni-
cipibus. ff. de vſufr. leg. Idem dicas in le
gato vſufr. relicto ciuitati vel caſtello: vt
duret. c. annis: vt eſt caſus in dictis iuri-
bus. Ultimo adde ꝙ ſicut vſufr. cōſtitu-
tus finitᷣ morte vſufructuarij: vt. §. finitᷣ.
inſti. de vſufru. ita etiā finitᷣ ſpēs vſufru.
cōſtituēdi: vt ꝓbatᷣ. l. ſemproni⁹ actalus.
de vſufr. leg. ⁊. l. qui. vſufr. in ver. hoc ita
ſe. ff. de vſufru. quos text. allegat ad hoc
Ludo. ꝓ notabilib⁹ in. cccclxij. ſingula-
ri q̄d incipit vſufr. ꝯſti. Cetera circa iſtā
materiā vide ꝑ Azo. in ſum. C. de vſufru.
et in toto illo ti. ff. eo. ⁊ in. c. fi. ⁊ ibi ꝑ gloſ.
cano. ex de pignori. q2 nō intendo ipſam
hic latius declarare ⁊c. q2 lōgiſſima eſt.

¶ De ſecūda ſpecie ſeruitutis mixte de ſeruitute vſus. Cap. v.

1 Uſus diffinitio quenam ꝓprie ſit.
2 Uſus quotuplex exiſtat.
3 Uſus quot modis capiatur.
4 Uſus inq̄tū ſeruit⁹ eſt: q̄d in ſe cōtineat.
5 Uſus domus vel edium in ſpecie quid comprehendat.
6 Uſus ediū: habitationis: fundi: ſeruitutis: pecoris: boum: armenti et equi quid ſint remiſſiue.

AD ſecundā itaq ſeruitutem
mixtā q̄ eſt vſus accedamus
1 ꝛ ita diffinitur. ¶ † Uſus eſt
alienis rebus vtendi ſalua
rerū ſubſtantia: vt probatur
in.l.j.cum glo.in ver.vtendi.ff.de vſufru.
nam non dixit fruendi ad differentiam
vſufru.ꝛ ibi no.diffinit autē aliter vſum
Archi.in.c.quāuis de offi.delega lib.vj.
vbi dicit ſm Auguſtinum q vti eſt id qđ
in vſuz venerit referre ad id quod fruen
dum eſt ſm eum vti eſt que ſunt ad finē
ordinatū in finem referre ꝛ illicitus vſus
abuſus vel abuſio potius denominan
dus eſt. Iſta diffinitio ponitur etiam in
libro ſententiarum.in princ.in.ij.c. Sed
non cōuenit proprie vſui qui ſeruitꝰ di
citur: ideo primā teneas ꝛ eā declara: vt
per gl.ꝛ doc.in.l.j.ff.de vſufru. ꝛ per Cy.
2 C.eo.in rubrica. ¶ † Et ſcias q vſus eſt
duplex ſicut etiam eſt vſufr.vnus.ſ.facti
et alius iuris: vt no Bald.ꝛ Ange.in.l.ſi
vnus.ff.de cōdi.inſti. Ex quo ibi inferūt
ad queſtionem ingredientis in monaſte
rium ꝛ reſeruantis ſ.bi vſufruc.videlicet
q talis ingreſſus non vtatur: quia cum
vſufr.ſit duplex iuris ꝛ facti intelligitur
ingrediens ſenſiſſe vſufru.facti qui reti
netur conniuentibus oculis abbatis. et
allegauit extrauagantē Ioā.xxij.q̄ inci
pit.ad conditorem.de qua queſtione vi
de per glo.in.l.per ſeruū.ff.de vſu et ha
bi.ꝛ auk.ingreſſi.C.de ſacroſan.eccle. Itē
ſcias q verbū vti ſpectat ad vſuarium.
verbum frui ad vſufructuarium capien
do frui pro eo qđ eſt iuris: vt eſt tex.in.l.
ij.in princi.ff.de vſu ꝛ habita.non autem
pro eo qđ eſt perceptio fructuum: vt dixi
ſ.de vſufru.quia vſufru.differt a fructu.
l.vacce.de euictio.ſed ius fruendi vten
di ſpectat ad vſufruc. vt eſt text. in.l. vti
frui.in princi.ff.ſi vſufruc.peta.patet ex
diffinitione etiam vſufr.quam ſupra re
tuli.qđ fallit ſimpliciter qn̄ cōcederetur
vni res pleno iure cum clauſula ad vten
dum et fruendum. Nam tunc clauſula
non continet conceſſionez: vt.l. donatio
nes in cōcubinam.§.ſpecies.ff.de dona
tio.niſi adijciatur ad vtendum ꝛ retinen
dum in vita ſua: vt.l.cū hi.§.vni.de trāſ
actio.ita notat Bal.in.l.j.in.ij.col.verſic.
nota q fructus qn̄.C.de fruc.ꝛ lit.expen.
qđ no. bene. ¶ Item aduerte quandoq
quis habet ius vtendi fruēdi: ꝛ alter ha
bet facultatem percipiēdorum fructuū.
l.ſi vſufr.ff.de iure dotium.ꝛ.l.ſi vſufr.ſo
lu.matri.ꝛ no.Ioan.and.in addi.Spec.
in rubrica de prebē.ad finem. Et aduer
te quia principalis differētia inter vſu
fru ꝛ vſum eſt q ſeruitus vſufruc.eſt ple
niſſima. Nam ad vſufructuariū omnes
fructus pertinent: vt.l.vſufru. legato.ff.
de vſufru. Sed ad vſuarium illi tantum
pertinēt regulariter qui ſunt neceſſarij:
vt inſti.de vſu et habita.in princ.ꝛ.l.pla
num.§.j.ff.eo.titu.ꝛc. Iſta tamen verba
vti frui per ſe ſumpta vel ſimul aliter ca
piuntur apud theologos: vt per Augu.
lib.j.de doctrina chriſtiana.ꝛ lib.x.de tri
nitate.et habetur etiam lib.j. ſententia
3 rū.c.ij.li.xxiij.de quo vt ibi. ¶ † Capitur
autē vſus multis modis. Primo pro iu
re ſeruitutis ſicut dictū eſt.et ita loqui
tur totus titulus.ff. de vſu et habita. et
inſti. eo. cum ſimi. ¶ Secundo capitur
quādoq p vſufructu: vt eſt tex.cum glo.
in auten.de heredi.que ab inteſt.§.ſi ve
ro cum aſcendentibus.ꝛ in auten.de nō
eligen.ſecundo nuben.§.primo.ꝛ.§.pro
ſperimus. ¶ Tertio capitur pro cōmo.
vtendi cum tamen vere nō ſit vſus: vt.l.
ſi quis binas.ff.de vſufru.ꝛ.l ſi alij.ff.eo.
tit. ¶ Quarto capitur pro eo quod quis
pro ſuo vſu habet vel ſui vſus cauſa pa
ratum eſt. et videtur in.l. cenſoria. ff. de
verbo.ſig.ꝛ.l.cum in teſtamento. de au
ro et argen.legato.ꝛ per Ang.in.l. ex fa
cto.la ſecunda.ff.de heredi. inſti. vbi di
cit ea q̄ ad vſum noſtrū referimꝰ ſemper
intelliguntꝰ eſſe illico vbi ſumus niſi ali
ter appareat. allegat nota. in.l. ſed ſi nō
inducta.C.in quibꝰ caſibus pig.taci.cō
trahi. ¶ Quinto ꝛ vltimo capitur pro eo
quod dicitꝰ vſus cōmunis ſicut eſt con
ſuetudo: vt.l.ij.C.que ſit longa cōſuetu.
et in.c.j.in tit.de feu.cogni. Et propterea
dicitur communis vſus loquendi et in
telligendi. de quibꝰ vide plene per Bar.
in.l.labeo.ff.de ſupel.lega.ꝛ habetur in
l.librorum.§. q tamen caſſius.de lega.
4 iij. ¶ † Sed ſciendū eſt q contineat in
ſe vſus inquantum eſt ſeruitus. Dic in

genere: vt colligit̃ de diffinitione quam ſupra tradidi.ꝛ habetur inſtitu.de vſu ꝛ habita.per totū.ꝛ.ff.codē per totuꝫ.ꝛ.d.l. plenū.§.j.ꝛ.l.per ſeruū.§.vſqꝫ ad finem.l.
5 diuus.§.j.eodem titu.¶†Sed in ſpecie quid contineat in ſe vſus et domus vel edium. Dic vt.l.j.ꝛ.ij.ff.de vſu et habita. et inſti.eod.titu.§.item is qui edium.ꝛ in l.diuus.§.j.vbi eſt caſus nota.in.l.ſi domus.ꝛ in.l.ſi filiuſſa.eo.titu.ꝛ in.d.l.ij.eſt glo.no.qđ no.ꝙ non poteſt inducere ganeas ſeu meretrices vſufructuarius vel vſuarius nec etiā ſcholaris ſocius in domo conducta ſicut nec vicinus poteſt inuita vicina meretricem in domo: vt no. Guil.de cu.Bal.et doc.in.l.ij.de ſumma trinitate. Itē nec ſocius poteſt tenere cōcubinam: vt not. Bald.in.l.ſi conuenerit. pro ſocio.nec inimicum ſocij.arg.l.ſi pēdente.§.j.ibi qđ cōtumelioſe ad vſufru. nec aliquam perſonam per quā poſſit inferri contumelia ſocio vel domino proprietatis per illum text⁹. quem bene not.
6 ¶†Quid aūt cōtineat vſus edium ſeu domus.vide in.l.arborib⁹. alias.l.eq̄ſſimū.§.ſed ſi ediū.cum ſeq.vſqꝫ ad finē.de vſufruc. ¶Item quid cōtineat vſus habitationis vel habitatio.vide.l.cum antiquas.et.l.habitatio.C.de vſufru.et inſti.de vſu ꝛ habita.§.ſed ſi cui habitatio. et.l.ſi habitatio.ff.eod.titu.de quo dic vt plenius dicam in ſequēti ſeruitutis ſpecie mixte. ¶Item qđ de vſu fundi.vide in.d.l.ſi habitatio.§.ſi vſus.et.l.fundi.ff. de vſu ꝛ habi.ꝛ inſti.eo.in princ. ¶Item quid de vſu ſerui.vide inſtitu.eo.§.is ad qđ.in.l.per ſeruū.in ꝓn.ꝛ.l.ſeru⁹.ꝛ.l.ſi legatus.§.ſeruo.ff.eo. ¶Item quid de vſu pecoris.vide in.l.plenū.§.ſed ſi pecoris. ¶Item qđ de vſu boum et armēti ꝛ eq̄. vide in.d.l.plenum.§.ſed ſi boum. et.§. equitij. ¶Itē qđ de vſu aque.vide in.l. diuus adrianus. ¶Itē quid de miniſterij vſu ꝛ operarum ſerui. vide in.d.l.plenum.§.ſi vſus.ꝛ.§.operas.cū.l.ſeq.ff.eo. De iſtis duobus dicet̃ in ſequētib⁹. Hec de ſeruitute vſus que eſt ſecunda ſpecies ſeruitutis mixte dixiſſe ſufficiant.

¶De tertia ſpecie ſeruitutis mixte vel de ſeruitute habitatoris. Cap.vj.

1 ¶Habitatio ab vſu in quo differat.
2 Legauerit ꝛ promiſerit ſi quiſpiam alicui habitationē an proprietatē relinquere videatur.
3 Domus ad habitanduꝫ vel pro ſua habitatione ſi alicui leget̃: vel etiam alimenta: quid iuris.
4 Domus cōmoditas multis modis legari.vel concedi poteſt.
5 Teſtator ſi vxori domus habitationem reliquerit: de qua nō liquet: cū plureſi domos habeat.đ qua ſenſiſſe videatur.
6 Teſtator ſi dom⁹ ſue habitationē vel vſufructum vxori reliquerit: deinde eodem teſtamento eādē domum alteri legauerit: an ex hoc legato vſufructus vel habitatio eidem vxori adempta videatur.
7 Teſtator ſi dixerit: relinquo vxori mee habitationem in domo cū filijs ſuis nūquid talis ex tacita defuncti voluntate etiā alimenta habere debeat.

Dicem⁹ nūc de alia ſpē ſuitutis mixte q̄ ē ſpēs tertia: ꝛ vocat̃ habitatio. Iſta habitatio[a] ē ius ꝓpriū ꝛ ſpāle diuerſuꝫ ab vſufr.ꝛ vſu.vt eſt tex.i.l.cū antiquitas.C.de vſufruc. et inſtitu.de vſu ꝛ habita.§.ſed ſi cum habitatio.et eſt ſeruit⁹ vſufruc.et vſus. vt ꝓbatur inſtitu. de vſu et habita.in rubrica.ꝛ in §.penulti.ꝛ ibi hec de ſeruitutibus.ꝛ in rubrica.C. de vſufr. Nec dicit̃ ſeruitus perſonalis ſm Azo. in ſumma.C.de vſufruct. verſu.nūc de habitatione.

a ¶Habitatio. Adde Alexā. inſ.j.volu. cōſi.j.in.j. col.ꝛ in.ij. volu.cōſil. xx.ꝑ totū. ꝛ Comeū cōſil cliiij. in.iiij.vol.

videndū eſt ſm Cy.in rub. C.co.tit.probatꝛ in.l.j.ff.de ſerui.⁊ no.gl.in.l.ſi qs bi- nas.ff.de vſuf.Sed ꝓpꝛie dicitꝛ mixta⁹ vt dixit q̄ de- betꝛ a re ꝑſone:vt not.glo. in rub.ff.de ſerui.et ſentit glo.ꝗ.inſti.codē et conſti- tuitꝛ hec habitatio vt vſus et vſufru.⁊.vſus in domo ſm Azo. in ſumma.C.de vſufr.non tñ eſt vſufruct. nec vſus ſed eſt quoddaꝫ ius propriū et ſpeciale et diuerſam habēs naturā: vt dicit tex.in.d.l.antiqui- tas.licet in quibuſdā cō- ueniant. ℭ † Nam differt 2 habitatio ab vſufruct. in hoc qꝛ vſufru.capitis di- minutione peritꝛ ⁊ nō vtē do,: vt.l.corruptionem.C. de vſufruct.inſti.co.§.fin. Habitatio autē nūꝗ̄ niſi ꝑ ſolam mortē:vt.l.ſi ha- bitatio.in princi.ff.de vſu ⁊ habita.⁊.l.habitatio.C. de vſufruc.Et eſt ratio:qꝛ habitatio non perditꝛ ca- pitis diminutione: quia eſt ſpecies alimentorū:et in alimētis poti⁹ attēditꝛ factū ꝙ̄ ꝑſone cōditio: vt l.legatū ꝫ.ff.de capi.dimi. Itē.qꝛ nō perit nō vtēdo. dic rō ē ꝓpter fauorē ali- mentorū ex quo eſt pars alimenti vt dixi. Item eſt alia ratio quia vſufruct⁹ recipit dominationeꝫ ab actu ⁊ ab vſu:⁊ ideo ꝑ nō 3 vſum tollitꝛ ſed habitatio prout eſt ius eſt ſeruitus a et nō recepit dominatio- nē ab actu ſed ab habitu ⁊ potētia habitādi.Item habitatio recipit magis denominationeꝫ a ꝑſona ſm Guil.de cu.⁊ Bald.in 4 d.l.cum antiquitas. ſed in hoc concordat vſufru- ctus ⁊ habitatio qꝛ ſicut vſufructuari⁹ poteſt alteri locare vſufru.inſti.de vſu et habita.in ſi.princip.ita ⁊ qui habet ha- bitationē.vt eſt text.in.d.l.cum antiqui- tas.de inſtitu.de vſu.⁊ habitatio.§.ſed ſi cui habitatio.Itē ſeruitus habitationis differt ab vſu ſeu ſeruitute vſus: quia vſuarius locare non poteſt.vt inſtitu.de vſu et habitatio.in fine princip.Sed ille qui habet habitationē ſic.vt dicit.l.cum antiquitas.⁊ inſti.co.§.ſi cui.⁊ etiā com- modare poteſt tex.eſt in.l.prima.§.item cōmodatū.⁊ ibi docto.ff.commoda.Uſu fruct.aūt habitationis ſignificat idē qđ habitatio. ⁊ idem importat vnum ſicut aliud:vt eſt caſus in.d.l.cum antiquitas et ideo qđ de vno dicitur de alio dictum eſſe intelligatꝛ. ℭ † Sed nunqd legando vel promittendo qs habitationē videatꝛ relinquere proprietatem. Dic ſm gloſſ. in.d.l.cum antiquitas. qđ ſi legans vel promittens erat ſolitus domum ſuam vocare habitationē ſicut ſunt quidā qui fundum appellāt poſſeſſionem reſpiciē- do potius ad proprietatem quā ad nu- dam poſſeſſionē.vt.l.interdum.de verb. ſignifica.nam tūc proprietatē videtur le- gaſſe vel promiſiſſe. alias non prout ibi dicit Bart.eſſe menti tenendum.Uel dic ſm Bal.⁊ docto.ibi.aut vocabulum at- tribuitur toti rei.verbi gratia teſtator di- cit lego habitationem meam et cōſignat domum.et tunc videtur legata proprie- tas. Aut non attribuitur hoc vocabu- lum toti rei ſed cuidaꝫ iuri in re:vt quia dixit habitationem talis domus tunc non videtur legata proprietas.allegat. l.ſei⁊e.§.gaya.de fun.inſtru. et.l.concu- binam.§.qui quatuor.de lega.iij.⁊ idem habetur per gloſſ.et docto.in.l.j.ff.com- moda ℭ † Quid autem ſi legetur dom⁹ ad habitandum vel pro ſua habitatio- ne vel alimenta[a].videtur plene per Bar. in.l.donationes in concubinam.§.ſpe- cies.de dona.et per glo.Barto.et docto. in.l.cum hi.§.finali.de tranſactio.et in.l. ſi mulier.C.de iure dotiū.⁊ per Flori.a in l.proculus.et in.l.ſi quis ita legauerit. de vſuf. ℭ † Ex predictis omnibus colli 5 ge quod commoditas poteſt multis mo dis legari vel concedi. ℭ Primo quando

a ℭ Alimēta vtrū alimenta debeāt preſtari ð fru 1 ctibus an ſo de proprietate. vide Alexan. ꝯsi.c. in vlti.col. in .j. volu. Et vtrū ille' cui debēt pſtari alimēta in domo heredum debeat opari ad commodū heredum: et q̄lio intelligatur ita lis diſpō. Alexā. in ꝯsi.iij. in.j. col.in. iiij. vol et in.j. vol.cōsi.c. in.j.colū.ꝑ totum.vbi concludit ꝙ dʒ pſtare ſuitia l domo ſm q̄litatē ſue perſone.

relinquit vſufr. domus et tūc idez qḋ in alijs reb⁹ in q̇bus relinquit vſufructus. ¶ Scḋo relinquitur aliq̄n vſus domus. Et quid in hoc contineat dixi ſupra in
5 materia ſeruitutis vſus in fine. ¶ † Et adde ꝙ ſi teſtator relinquit vxori habitationē domus de qua non apparet. Dic ꝙ ſi habet vnam in domicilio aliam extra. in dubio videt ſenſiſſe de illa que eſt in domicilio. vt probat in. l que eſt cōdi. §. j. ff. de cōdi. et demon. ⁊ ita tenet Bal. et Imo. in. l. ſi domus. de lega. j. in prin. Et ſi plures eſſent in domicilio electio eſſet heredis. vt dicta. l. ſi domus. in ṗnc. ¶ Tertio ſolet relinqui habitatio talis domus quā habeo in tali loco. et tūc nō venit dominiū ſed commoditas q̄ eſt ius ſeparatū ab vſufru. et ab vſufr. l. cuz antiquitas. C. de vſu. niſi ex communi vſu loquendi legantis aliud appareret. vt ſupra dixi. item in tali legato habitationis non veniret hortus licet aditum ad illum haberet per illā domuz. vt eſt tex. in. l. olimpico. ff. de ſeruit. vrba. predio. Et ibi hoc not. do. ꝙ intelligit ibi Floria. niſi iudicaret domum accedere. vt. l. prediis. de. l. tertia. §. penulti. Et adde quod dicam in verſic. dubitari poteſt. ¶ Quarto nonnunꝗ relinquit habitatio quam quis habet in tali loco. vel dicitur relinquo habitationem meā. ⁊ tūc venit proprietas ſm Guil. Bal. et doct. in. d. l. cum antiquitas. Et propterea ſit cautus, teſtator vel notarius quomodo loquitur. ¶ Quinto quādoqꝫ relinquit vſufru. habitationis. ⁊ tunc idem eſt ac ſi relinquat habitatio talis domus. et tūc nō eſt ꝓprie vſufruc. caſus eſt in. d. l. cum antiquitas ⁊c. ¶ Sexto ſepe relinquitur domus ad habitandū vel pro ſua habitatione. ⁊ tunc dic vt per Bar. in. l libertatis. de ciba. lega. et in alijs locis de quib⁹ ſupra. ¶ Septimo ⁊ vlti
8 mo relinquitur aliquando domus[a]. in gaudimentū. et de hoc dic vt dixi in ma-
9 teria vſufru. ¶ † Sed cōtra predicta dubitari poteſt quidaz relinquit vxori habitationem vel vſufruc. domus ſue deinde legauit in codē teſtamento eandē domū alteri. an per iſtud legatuz videatur ademptus vſufructus vxori vel habitatio. Dicas ꝙ non. caſus eſt no. in. l. ſempronio. in princ. de vſufr. leg. et ibi probat ꝙ legato generali vſufru. vel habitatiōis nō derogat ꝑ legatū ſpecialeꝗ ipſius rei. et dicit ibi Barto. ꝙ iudicio ſuo ille tex. nō eſt alibi. Idem tenet Lud. pōta. in ſuo ſingulari. cccclxj. qḋ incipit an legato generali q̇ allegat etiam ad hoc lege ſi alij. in prin. eod. tit. qḋ no.
7 ¶ † Itez dubitari pōt q̇d ſi teſtator ita dixit. relinquo vxori mee habitationē in domo cuz filijs ſuis iuxta. l. ſi mulieri cuz liberis. de vſufruc. accre. an iſta debeat habere alimēta ex tacita voluntate defuncti qui in obſequio filiorū eē debet. vt. l. ſꝫ ſi homo. §. fi. de cond. et demō. ergo debet ab eis ali. etiā propoſito ꝙ eſſet alia ꝗ mater puta amita. quia hoc eſt in recompenſatione laboris. vt. l. ſeyo. de an. leg. ⁊. ff. cōmo. l. in rebus. §. pe. ⁊. l. idem que. §. idem labeo. ff. manda. et l. quoniam libri. C. de teſti. ſm Bald. q̇ ita not. in l. fin. in. ij. colum. in princip. de indi. viduitate. poſtremo ſcias ꝙ ille qui habet habitationem dicitur poſſidere etiam ſi non habeat aditū ex publico l. ſi duo. §. ceterum. ff. vti poſ. Et ita hoc not. Bart. per illum tex. qui dicit ꝙ ſepe contingit ꝙ teſtator relinquit vxori habitationem certe partis domus etiam dicit ꝙ illam partem poſſideat etiam ſi non habeat aditum ex publico. quod eſt nota.

a ¶ Domus. Alde de corneo in. ij. vol. ꝯſ. cclxiij. incipi. vt prima. Et domus ſumit in iure varijs modis in cōſi. lv. in j. volu. Et Alexan. in cōſ. xlviij. in vlt. col. in fi.

¶ De ſeruitute miniſterij ſeu operarũ an ſit realis vel perſonalis. Cap.vij.

1 ☞ Quoddã qd eſt:qđ in facto cõſiſtit.

2 Opera ſeu miniſterium ſeruoꝝ qualiter et in quibus conſtituatur ⁊ qualiter reſtituantur ⁊ amittantur:remiſſiue.

TRia ſeruitutũ genera eſſe diximus:de qbus hacten⁹ tractatũ eſt.Quidã tamen. dixerunt aliud genus ſeruitutũ reperiri ſcilꝫ miniſterium ſiue operã ſeruoꝝ de qua dubitaꝛ vtrũ ſit realis vel perſonalis.Et dicit Cyn.in rubri.de vſufruc. quoſdã tenere ꝙ ſit realis:quia perſonalis ſeruitus nõ tranſmittitur ad alium. vt.ff.de vſufru.legato.l.ſecunda ergo ⁊c. alij dicunt ꝙ eſt perſonale.nam ſeruitutes reales ſunt perpetue. vt.ff.de cenſibus.l.forma.ſed ſeruitus illa nõ eſt perpetua.ſed mortuo ſeruo extinguitur.ergo ⁊c.Dicit Pet.de bella ꝑ.in.d.rubri.de vſufruc.vt ibi refert Cyn.ſi volumus tenere ꝙ ſit ſeruitus tutius eſt tenere ꝙ ſit realis.ſed tamen ipſe credit ꝙ non ſit ſeruitus.ſed eſt potius quedã modificatio quam dominus compellitur pati vti ſeruitutem in ſeruo tamen non eſt ſeruitus.et hoc dixit lex.nam in libero homine nulla ſeruitus cadit.de condi.et demonſtra.l.titio.c.§.titio.c.et tamẽ miniſterium liberi hominis poteſt legari. vt l.tertia.de vſufruc.legato. et videtur innui de operis ſeruorum.l.prima.vbi di-
1 citur † ꝙ eſt quoddaꝫ quid quod in facto conſiſtit.vnde non eſt proprie ſeruitus fin cum.⁊ ita voluit in effectu gloſ. in.l.ſi quis binas.de vſu.et ita tenet Cynus ⁊ Bal.⁊ cõiter docto.in dicta rubrica.C.de vſufru. qui dicunt ꝙ eſt potius quedam obligatio perſonalis ſeu ius perſonale: et ideo contra impedientem non datur actio cõfeſſoria ſed actio perſonalis et iniuriarum.argumẽ.l.qui pẽ-
2 dentem.de actio.empt.¶ † Et de hac materia ſcilicet qualiter miniſterium ſiue opera ſeruorum conſtituatur: ⁊ in quibus et qualiter reſtituantur ⁊ amittantur.vide plene per Azo.C.de vſufruc.in ſumma:in vltima col. verſicu. ſequitur videre de miniſterio vſq ad finem.⁊ ibi vide qui clare loquitur. Dicitur etiam ꝙ aliud genus ſeruitutis reperitur que debetur a perſona rei vt puta relinquo titio centũ vt a monumento meo non recedat.l.titio.c.§.titio.ff.de condi.et demonſtra.⁊ not.gloſ.in rubrica de ſeruitu.et gloſ.ſecunda inſtitu.de ſeruitu.in princi. ſed illa non eſt proprie ſeruitus prout capitur in materia noſtra:⁊ ideo iſtam.⁊ precedentem nõ cõnumerari inter genera ſeruitutum ⁊c.

¶ De quibuſdã obligationibus an ille dicãtur ſeruitutes. Cap.viij.

1 ☞ Cõſtituat ſi quiſpiã mihi:ꝙ in fundo ſuo omni anno vnũ frumẽti ſtarium recipiam:vel vnũ pomũ in viridario:an huiuſmodi ſeruitutes dicantur.

2 Promiſerit ſi quiſpiam mihi ſeruitutem pecoris appellẽdi ad fontes cauſa agri mei ſtercorandi:an hoc ſeruitus eſſe dicatur.

3 Promiſerit ſi quiſpiã alicui ſeruitutẽ de coquẽdo panẽ in furno ſuo pro tota ei⁹ familia:an hoc etiã ſeruitus dicatur.

4 Promiſerit ſi aliquis alicui ꝙ per pontem ſuum ſine gabella trãſire poſſet: ſicuti promiſere Ueneti Placentinis: an hoc ſeruitus dicatur.

5 Pedagium colligere an ſeruitus debita colligenti exiſtat.

HIc videndũ eſt de quibuſdam vt promiſimus obli-
1 gationibus an ſint ſeruitutes. ¶ † Et primo ſi aliquis conſtituat mihi ꝙ in fundo ſuo recipiam omni anno vnum ſtarium frumenti:vel ꝙ pomum percipiam in viridario ſuo.⁊ Pet. de bella perti.rubri.C.de vſufruc.dicit ꝙ eſt ſeruitus innoiata ex qua oritur ꝯtra tertiũ impediẽtem actio cõfeſſoria.vt.l. mella.§.fi.de alimen.⁊ ciba.lega.⁊ idem tenet Bald.in.l.ſi plures.in.iij.col.C.de condi.inſer.Sed idem Barto.in.d.rubrica tenet ꝙ nõ ſit ſeruitus ſed obligatio perſonalis ⁊ meli⁹:de quo dic vt ibi plene ⁊ per Cy.⁊ cõclude vt dixi ſ.in illa.q. quomõ cognoſcatur an ſeruitutes ſint reales ⁊ prediales in tertio caſu principali vbi plenius hoc declaraui.¶ † Se-
2 cũdo qd ſi ꝓmiſiſti mihi ſeruitutẽ pecoris appella-

ris appella-

ris appellādi ad fontes cauſa agri mei ſtercorādi an ſit ſeruit⁹. Glo. dicit ꝙ nō ff. de ſerui. in l. pecoris. Bald. contra in d. l. ſi plures in iij. col. de hoc dic vt per docto. in d. l. pecoris. ⁊ in l. vt pomum. de ſeruitu. et. l. melia. §. fina. de alimen. et ciba. le. et dixi in dicto. iij. caſu princi=
3 pali. ¶ † Tertio quid ſi aliquis ꝓmiſit ſeruitutem de coquendo panem in furno ꝓ tota familia. Et Cyn. tenet ꝙ non ſit ſeruitus: quia non concernit res neceſſarias: et ideo vēdito per ipſum furno emptor nō tenebit me pati qꝛ ſeruitutes ſunt inducte ꝓpter neceſſitatē rerum: ſed furnus non indiget pane vt ibi male decoquat. et male dicit fm Bald. in. d. l. ſi plures. in. iiij colū. de ꝯdi. inſer. qꝛ fm eū eſt ſeruitus que debet a re perſone ſicut eſt illa ꝙ poſſim de agro tuo recipere milleſimū fructum vel vnā corbā. ⁊ dic fm Pet. ꝙ erit ſeruitus innominata quia genera ſeruitutū multo plura ſunt ꝙ̄ que ſpecialr enumerata ſunt et nominata. l. iij. §. genera. de acquiren. poſſeſ. Ego credo ꝙ poſſit dici ſeruitus vſus ex quo eſt ad neceſſitatem familie introducta per ea q̄ dixi in q̄ſti. . . quomodo cognoſcat ſeruitus realis. et adde ꝙ ſtatim dicā in ſequēti diuiſiōe ſer=
4 uitutum. ¶ † Quarto quid ſi ꝓmiſiſti ꝙ per pontē tuū poſſim tranſire ſine gabella ſicut dicitur ꝙ Veneti cōceſſerūt placentinis tranſitū per quendam pontem qui tūc poſſidebat per venetos abſqꝫ ſolutione alicuius vectigalis. de hac queſtione vide per Bald. in. d. l. ſi plures. C. de condi. inſer. in. iiij. col. ver. item ſeruitus eſt ſi per pontem tuum. dic vt ibi.
5 ¶ † Quinto vtrum colligere pedagium ſit ſeruitus debita colligenti. Dic ꝙ non quia ſeruitu. noſtre eſt pati non exigere vt. l. quoties. la prima. de ſeruitu. ſed eſt quedam iuriſdictio ordinaria conſcripta loco. ⁊ ideo pōte deſtructo ſine ſpe reſtitutionis nō poſſent exigi vectigalia a trāſeuntibus niſi vbi erat pons de nouo ſit refectus: qꝛ locus in quo erat iuriſditio limitata ⁊ ipſe pons in rerū natura deficit eſſe: et oia loca naturalia ſunt libera trāſeūtibus. ff. quēadmo. ſeruitu. amit. l. ſi locus. §. fina. Si autem in loco veteri reficiat pons tunc vectigal ipſo iure reuocatur ſiue reſtituitur in integrum. vt dicta. l. ſi locus. vt not. Bal. ſingulariter in. d. l. ſi plures. in tertia col. verſic. vidi dubitari. C. de cōdi. inſer. qd eſt no. Explicita eſt prima generalis diuiſio ſeruitutum cum his que ad eam pertinēt, viſa ſunt nunc de reliquis dicemus.

¶ De ſeruitutib⁹ nominatis ⁊ innominatis Cap. ix.

1 Seruitutes vrbāe ⁊ ruſtice q̄ dicāt.
2 Seruitus innominate quenā ſint.
3 Seruitutes nominate que appellentur.

Secunda diuiſio ſeruitutū eſt. Nā q̄dā ſeruitutes ſūt noīate: quedā innoīate. vt no. in gloſ. i. l. pe. §. prediū. de ſerui. ruſti. predio. ⁊ ibi per doct. ⁊ per Cy. ⁊ Bal. ⁊ doct. in rubrica. C. de vſufruc. ⁊ per Bal.
1 in. d. l. ſi plures. in. iij. colū. ¶ † Et dic ꝙ ſeruitutes vrbane nominate ſunt ille que ponuntur in. l. j. in princi. de ſerui. vrba. predio. innominate vero ſunt ille ruſtice que ponunt in. d. l. j. §. ꝑdijs. eo. titu. ⁊ nominate dicunt fm Pau. de ca. in. l. j. ꝓxi. allegata qꝛ ſunt noīa iuris vt iter actus via aqueductus ⁊ ſimilia: ſed innominate ideo dicuntur qꝛ illa ſunt nomina actus non nomina ꝓprie ſicut ſunt aque hauſtus pecoris ad aquam compulſi ius paſcendi calcem coquēdi et arenā fodiendi: de q̄bus fit mentio in d. §. in ꝑdijs. Denotantur ergo iſte ſeruitutes ab ipſo actu vtendi ſicut videmus qd quedam ſunt maleficia nominata vt furtum falſum ⁊ ſi. que ſunt nomina
2 iuris. ¶ † Quedaꝫ innominata que denominantur: qꝛ denominātur ab ipſo actu vt percutere vulnerare qui actus poſſunt fieri cum dolo et ſine dolo. Primo caſu ſunt maleficia: ſecūdo non: ſed prima nō poſſunt fieri ſine dolo: vt not. Barto. in. l. §. j. ff. ſi quis teſta. libe. eſſe iuſ. fue. ⁊. l. ij. in princi. ver. venio ad tertiam partem ad turpil. vbi hec etiam infert ad quedaꝫ alia. Sed lꝫ illa ſint in ſe vera: tamē videtur ꝙ ille ſeruitutes de quibus in. d. §. ꝑdijs. poſſunt dici nominate: tum quia habent nomen propriū et elegās ſicut alie nominate. iuxta no.

in.l.iuſgen.in princi.ff.de pac. tum quia videntur eſſe nomina iuris et nominari a iure nõ ab actu ſicut eſt aqueductus que videnẗ eſſe ita nominata ſicut aq̃ ductus. Item ius paſcẽdi: calcis coquẽde et arene fodiende. nã illa nomina referuntur ad ius non ad factum: tamen denicꝫ dicit iuriſconſultus in dicta. l.j. §.in prediis.de ſerui. ruſti. predi. quod in ſeruitutibus ruſti. predio. ſunt computanda aque hauſt⁹ ꝛc. quaſi dicat iſte ſunt ſeruitutes que ita nuncupantur ſicut et alie. idem probatur inſti. de ſerui. §.in ruſticorum. Et ideo poſſet forte dici quod ille de quibus in. d.§. in prediis poſſent dici nominate ſed ille que non reperiũtur habere nomen propriũ ſicut eſt quando cõſtituitur aliquid qđ poſſit fieri in predio quod de iure non poſſit facere feneſtram in muro communi vel cum non poſſis id quod de iure poſſes: vtputa promittis non facere feneſtrã in fundo tuo ꝓprio iuxta.l. quoties. la prima.ff.de ſerui. ꝛ ſimiles ſunt nominate. 1

3 ¶ † Ille vero que reperiũtur habere nomen propriũ a iure inuẽtum ſicut eſt in.l.prima ꝛ ſecunda.de ſerui.ruſti.predio. dicuntur eſſe nominate per notata in.l.iuriſgen.in princip.ff. de pact. dicit etiam Pet.et Cyn.in rub.C. de vſufruc. quod nominate ſeruitutes nõ ſunt plures ſed bene plures ſunt innominate: qđ ſi aliquis cõcedat vt mihi in fundo ſuo recipiam omni anno vnum ſtarium frumenti vel vnum modium bladi vel ꝙ pomum ex viridario ſuo percipiam iſte tamen ſeruitutes ſimiles cõſtitui poſſunt 2 vt.l.vt pomum.de ſerui.l. pecoris. ꝛ l.ergo.de ſerui.ruſtico.pred. Et dici poſſunt ſeruitutes perſonales innominate. Sed in hoc ego aliter dixi ſupra in verſic.hic videndum eſt iuxta verſi.quid ſi aliquis 1 promiſit ſeruitutem ei ſupra in materia ſeruitut' realis. Et ideo teneas id quod 2 tibi concluſum eſt.

¶ De ſeruitutibus diuiduis ꝛ indiuiduis. Cap.x.

1 ☞ Seruitus vſufructus diuidua eſt: cetere autem indiuidue.

2 Ea que facti ſunt: diuiſionem non recipiunt.

Tertia diuiſio ſeruitutũ hec eſt. Nam quedam ſunt diuidue quedaꝫ indiuidue. Nã ſeruitus vſufru. eſt diuidua et cetere ſeruitutes ſunt indiuidue: vt eſt tex.in.l.j.§.vſufru.ff. ad.l. fal. ꝛ in.l.ſtipula.non diuidunẗ. in prin. ff.de ver.obli. Et que ſit ratio differentie dic qđ eſt iſta ſm docto. in dictis iurib⁹ quia tantam vtilitatẽ affert vſufru. reſpectu partis quantam eorũ reſpectu toti⁹ qđ non eſt in aliis ſeruitutibus. Nã vſufruc. conſiſtit in cõmodo fructuum qui percipiũtur vt ſi percipiũtur decem corbes frumẽti vel feni tantam vtilitatem habeo de vna corbe reſpectu vnius quã tã de decẽ reſpectu decẽ. Sed alie ſeruitutes tã reales quã ꝑſonales conſiſtunt in cõmodo neceſſitatis. naꝫ ꝓdiales debenẗ iuxta neceſſitatẽ. vt.l.pecoris.cum l.ſeq.de ſerui.ru.pre. ꝛ ꝑſonalis cũ vſus debeẗ ſm neceſſitatẽ ꝑſone. vt.l. plenũ.ff.de vſu. ꝛ habi. neceſſitas aũt eſt indiuiſibilis. Nã ſi ad ſuſtentationeꝫ vnius neceſſarii ſunt omni die duo panes: nõ habẽdo niſi vnũ continuo: non haberet tantã vtilitatẽ ex illo reſpectu duorum: qm̃ ex duobus ſuſtentareẗ ꝛ viueret inſolidum. ſed ex illo nõ ſuſtentareẗ proptereа quia non põt ꝑ parte viuere pro parte mori. et hec eſt ratio.l. vſus pars. ff.de vſu. ꝛ habi. Alia rõ aſſignata ꝑ Albe.de ro.in.d.l j.§.vſu. ad.l.fal. iter vſu. ꝛ vſum.q: vſu.ab initio.ff. de vſu. Unde ſicut dñiũ põt diuidi ita et vſufr. ſꝫ vſus plus hꝫ facti ꝙ iuris. ꝛ iđ pars in eo venire nõ põt.d.l. vſus pars. ¶ † Ea eni͂ q̃ ſunt facti nõ recipiunt diuiſionẽ. vt.l. ii qui ducenta.§.quedam.ad.l.falci.

¶ De ſeruitutib⁹ vrbanis ꝛ ruſticis et q̃ dicanẗ etiã ſuitutes vrbane. Cap.xj.

1 ☞ Seruitutes vrbane: ꝛ ruſtice quare dicantur.

2 Predia vrbana vel ruſtica q̃ nominenẗ.

3 Stabulũ an predium vrbanum dicaẗ.

4 Hortus an predium vrbanum vel ruſticum appelletur.

5 Horreũ an ꝓdium vrbanũ denomineẗ.

6 Cãpanea an predium vrbanũ vocetur.

7 Nauis an predium vrbanum exiſtat.

8 Molendinum an prediũ vrbanum ſit.

9 Area an predium vrbanum dici poſſit.
10 Seruit9 vrbana q̄lis ſit:et q̄uo noſcat.
11 Habeam ſi ius cūdi p fundū tuū ad do
mum meā:an hoc ſeruitus eſſe dicatur.

1 QUarta diuiſio pncipal' ſer
uitutū eſt.¶†Quedā em̄
ſūt ſeruitutes vrbane q̄dā
ruſtice:vt pbat l ti.de ſer=
ui.ruſti.pdio.⁊ cōia pre.tā
ru.⁊ iſti.de ſui.i pn.⁊.§.vr
banorū.cū ſi.⁊ dicunt vrbane ruſtice q̄r
nō pnt eſſe ſine pdio vrbano vel ruſtico
tex.eſt l.1.cōia pdi.⁊ iſti.de ſerui.§.in ru=
ſticorū.ver.id aūt qd itellige vt no.p gl.
2 ⁊doc.in.d.l.j.¶†Que aūt dicant vrbana
pdia vel ruſtica.dic vrbana dicūtur oīa
edificia habitandi cā facta vbicūq ſint
ſiue in villa ſiue ciuitate:q̄r vrbanū pre=
diū locus nō facit ſed materia.tex.eſt in
l.vrbana pdia.de v̄bo.ſigni.⁊ no.gloſ.in
l.eo iure.§.ſtabula.qui.mo.pig.ta.ↄtra.
Ruſtica aūt predia ſunt q̄ fructuū pci=
piendorū cā fiunt.vt pbat in.d.§.ſtabu=
la.Jta notat Azo in ſumma.C.de ſerui.
3 .§.j.¶†Sed qd de ſtabulo ſi eſt iunctuʒ
domui ⁊ ſic gr̄a habitādi eſt pdiū vrba=
nū:vt.d.l.vrbana.alias diceret ruſticum
4 tex.eſt cū gloſ.in.d.§.ſtabula.¶†Quid
de orto.dic ſi plurimū in reditu eſt.puta
q̄r in eo ſunt vites oliueta vel in eo ſemi
nat frumentū vel naſcunt fructus vena
les:⁊ tunc dr̄ ruſticū prediū etiā ſi ſit in
ciuitate.ſecus ſi eſſet ſicut eſt viridariuʒ
et fructus nō vēdunt.vt pbat in.d.l.vr=
5 bana pdia.de verbo.ſigni.¶†Quid de
horreo dic eſſe pred.vrb.vt.l.ſi horreum
6 cum ſeq.in qui.ca.pi.ta.ↄtra.¶†Quid
de cāpanea dic q ſi ē deſtinata ad vſum
hominis eſſe prediū vrbanū vt in ea ds
nō poſſet capi pro debito ciuili ſicut in
domo non poſſet.l.plerimq.de in ius vo=
can.q̄r tunc venit appellatione domus.
Si aūt eſt deſtinata ad aliū vſum puta
bouū vel pecorum:⁊ tunc eſt ruſticū pre
diū ⁊ tūc poſſet in ea capi.vt pbat in.c.
ij.ſi duo fratres.in tit.de duob9 fratrib9
de nouo be.inue.⁊ notat Lu.de ro in.l.
j.§.domū ad ſu.qd ego itelligo niſi eſſet
iuncta domui vel eſſet cāpanea in qua
ab vna pte eſſet domus ab alia ſtabulū
per text.cū glo.in.d.l.eo iure.§.ſtabul.q.

7 ca pi.ta.contra.¶†Quid
de naui.vr q magis vrbāo
quā ruſtico pdio ↄparet.
ar.l.j.§.ſi qs.de nau.de vi
⁊vi ar.ſm Bald.in.l.certi
iuris in.iij.col.C.loca.⁊ h̄
vr pbari l.1 pe.§.fi.de his
qui deic.vl' effu.lʒ non ſit
proprie domusque ↄſiſtit
ex ſolo tecto et pariete.vt
l.cū qui edes.de vſuca.de
quo vide per Ludo.pōta
8 nū l.d.§.domū.¶†Quid
a de molendino[a].dic poti9
qd eſt prediū ruſticū quā
vrbanum.Jdeʒ in fundo
rurali ſm Bal.in.d.l.certi
iuris.in.iij.col.qd intelli=
ge niſi coniunctū domui.
per no.in.d.§.ſtabula.vel
niſi in molendino habita
retur ſicut multi faciunt.
9 ¶†Quid d̄ area.dic ſi eſt
cauſa fructuū in quo fru
mentū excutit:⁊ tūc ruſti
cū pdiū reputat:vt.l.j.§.
fi.de ſerui.C.ſʒ ſi eſſet area
q̄ proprie curtis ſeu curia
appellatur que ſit in do=
mo vel domui cōiūcta.cre
do q vrbanum prediū di
ci poſſet ex qua pars do=
mus reputat vrbana.pro
quo facit qd not.Azo in
ſumma.C.de ſeruitu.§.j.
10 ¶†Sʒ q̄uo cognoſcetur
que ſit ſeruit9 vrbana.dic
ex qualitate predij cui ſer
uitus debetur nō ex qua=
litate eius qui ſeruituteʒ
debet.Nā talis eſt ſeruit9
quale eſt predium cui de=
betur:q̄m ſeruitus deno=
minat a predio dominante
cui debet a digniori:vt' p
bat in.l.j.§.area.⁊ ibi hoc
no.glo.Dy.⁊ Ange.⁊doc.
de ſerui.ru.pre.⁊ Albe.de
ro.in.l.de pupillo.§.ſext9.
de no.ope.nun.l.qui viā.
eodem tit.⁊ paul.de caſt.

a ¶Molē
dino.que
ſit rō ſta=
tutorū diſ
ponētium
qd molen=
dina non
poſſunt fie
ri niſi di=
miſſa cer=
ta diſtan=
tia inter
vnum ⁊ a=
liud alex.
cōſil.xxij.
in.ij.colū.
vbi ponit
de menſu
ratiōe fiē=
da hoc ca
ſu an per
aerem:vel
q̄uo.Et ex
q̄ flumine
licite poſ=
ſit trahi a=
q̄ ad molē
dina.Uid
corneū:cō
ſi.cexlviij.
in.iiij.vol.

ſu.l.j.cõia pre.⁊hƚ p̄ doc. in.§.eque .inſti.de ac.Sꝫ vrbane ſerui. ſunt q̄ p̄diꝭs debentur vrbanis: ruſtice q̄ debent̃ prediꝭs ruſticis. Nã ad hoc vt ſit ſeruitus vrbana neceſſariũ eſt qꝺ ſit p̄diũ vrbanũ cui debetur ſeruitus:⁊ ꝙ ei debet̃ vt vrbano. Si eñ iter vel via q̄ ruſtici ſuitutes ſũt vt.l.j.de ſer.ru.p̄d.debent̃ domui: tñ q̄ deberi p̄ñt nõ intuitu edificij ſed ſoli nihilomin⁹ ruſtice ſeruitutes dicerent̃ .ar.de ſer. ru.pred.l.certo gñi.ſilr̃ dicẽdũ eſt in ruſtica ſeruitute.Nam ⁊ illa iõ tñ ð ruſtica q̄ debet̃ ruſtico predio nõ intuitu edificij alicuius:vt ꝓbatur in.l.j.de ſer.vr.pred.vbi ð ꝙ ſtilicidiũ auertẽdi in tectũ vl̃ in areã vicini ſeruit⁹vrbana eſt:et qñ poteſt eſſe qꝺ area ſit prediũ ruſticũ in villa vel in vrbe:vt dixi in ver.quid de area.Sed tñ q̄ vrbanũ eſt p̄diũ cui ſeruit⁹ debet̃ ð vrbana ſeruitus ſicut ſi ruſticũ erit prediũ cui ſeruat̃ ð ruſtica ſeruit⁹.exẽplũ.eſt edificiũ gr̃a fructuũ pcipiẽdorũ ⁊ ei vrbana ſeruit⁹ debet̃ vel vt ipm̃ liceat alti⁹ tollere vel obijcere parieti vicino:vel vt cloaca habeat per vicini domuꝫ ad aquã aque fundi mei ruſtici accedãt dicet̃ ſeruit⁹ ruſtica.de ſerui.ru.pre.l. ij.⁊ no. Azo in ſumma.C. de ſerui.§.j.ℭ† Sed q̄d ſi habeo ius eũdi p fundũ tuũ ad domũ meã:an tũc dicet̃ ſeruit⁹ vrbana a. Et vr̃ ꝙ ſic p p̄dicta. Nico.de ma. in.§.eque.inſti.de ac. venuit Zuiũ.ſ.ꝙ ſit ruſtica

a ℭ Seruitus vrbana. Ad de Alexã. ꝯſi.clxxvj. in.ij.volu. Et in prio ꝯſi.cxlij.in j.colũ. Et q̄mõ ius ſeruitutis acq̄rat̃ cõſil.cxiij. et ꝯſil.xxviij. in.iij.col. l prin.⁊ l.§. ⁊ eſt ratio.

ſeruit⁹ q̄ debet̃ a ſolo tuo meo:ſecus dicit ipſe ſi debeat̃ ſupficiei domus mee et ſic edificio:q̄ tũc bñ diceret̃ vrbana . allegat̃.l.ergo.cũ ſeq.de ſer.ru.pre.⁊.l.ſeruit⁹ in ſolo.q̄ eſt.l.ij.de ſer.ti.gñali . Ego autẽ in hoc ſic puto eſſe dicẽdũ. Aut habeo ius eũdi p fundũ tuũ in domũ meã quantũ ad ſupficiẽ:aut q̄tũ ad ſolũ ſeu areã:aut ſimpl'r ad domũ meã. Pmo caſu nõ hꝫ dubiũ qꝺ eſt dicẽda ſeruit⁹ vrbana Scꝺo caſu q̄tũ ad ſolũ ſeu areaꝫ tñ:⁊ tũc aut eſt area gr̃a fructuũ.iuxta l.fi.§.fi.C.de ſerui.puta q̄ ꝓmiſiſti ꝙ venire poſſet cũ plauſtro ad areã meam p fundũ tuũ:⁊ tũc q̄ talis area ð eſſe prediũ ruſticũ :vt dixi.ſ.in ver.q̄d de area:et tũc erit ſeruit⁹ ruſtica. Aut eſt area ſeu curia nec gr̃a fructuũ ſꝫ aialiũ ſicut eſt curia aialiũ anſerũ ⁊ ſimi.⁊ puto ꝙ etiã iudicari dẽat ſeruit⁹ ruſtica:q̄ talis curia ð poti⁹ ruſticũ q̄ vrbanũ etiã ſi eſſet in ciuitate p ea q̄ dicta ſunt ſupra.⁊ his duob⁹ caſib⁹ põt ꝓcedere qꝺ dixit Nic. de ma. Aut eſt area ſeu ſolũ nõ gr̃a fructuuꝫ vel aialiũ ſed ꝓ vſu dom⁹:vt q̄ p eã itur ad ſupficiẽ ſicut cõiter ſunt curie in ciuitatib⁹:⁊ tũc teneo ꝙ ſit ſeruit⁹ vrbana:q̄ talis curia ſeu area dꝫ dici vrbanũ p̄diũ:vt dixi.ſ.in ver.ſic .q̄d de area. ℭ Tertio p̄ncipali quãdo ſimpl'r habeo ius eundi p fundũ tuũ ad domũ meã:⁊ tũc teneo indiſtincte ꝙ ſit dicẽda ſeruitus vrbana ex quo dꝫ domui:et ſic fundo vrbano p ea q̄ ſunt dicta ſupra.

ℭ De ſeruitutibus realib⁹ et predialib⁹ et in quo ſimul conueniãt et q̄ ſit earum natura. Cap̄ xij.

1 ℭ Natura oĩm ſeruitutũ:q̄ nam ſit.
2 Aq̄ cadens in curte tua naturalr̃ ſi p ſe ad curtẽ meã currat:an licitum ſit mihi aliq̄d facere p qꝺ aq̄ decurſus ĩpediat̃.
3 Promittẽs ſolã patiẽtiã:aut p alia vba ſeruitutẽ ꝓmittẽs non vr̃ ſeruitutẽ conſtituere:ſed perſonaliter obligare.
4 Seruit⁹ ĩ bonis nr̃is nõ eſt:nec ex̃ bõa.
5 Seruitus nunquid locari poſſit.

Circa iſtas ſeruitutes vrbanas et ruſticas que reales ſunt et prediales appellantur vt ſepe dictum eſt: aliqua videamus que ipſis ſimul cõueniunt ⁊ communia

ſunt:poſtea de his tantū hoc libro dicemus q̄ vrbanas ſeruitutes contingunt.
1 ¶†Et prio videamus q̄ ſit haruʒ ſeruitutum natura. Et dic q in hoc eſt vt q̄s aliqd patiat̄:puta q poſſim mittere tignū in pariete vicini aut vt aliqd nō faciat:puta alti⁹ nō tolli. vt eſt caſus in.l. quoties la prima.de ſerui. et pbat̄ in.l. j.in fi.de aqua plu.arcē.ꝛ in.l.in teſtamēto alias incipi pōt cōia pdio. nō autem eſt ea natura vt aliqd faciat q̄s vt veluti viridaria colat:aut amenioꝛem pſpectū pſtet:vt eſt tex in.l.quoties.§.fi. Fallit hoc in ſeruitutib⁹ oneris debēdi:vt.l. eū debere colūnā. de ſer.vrb. pre. de quo vide p gloſa.ꝛ doct.in.d.l.quoties.,ꝛ plene p Bart.in l.ij.§.apud labeonē. de aq̄ plu.arcē. Itē ea eſt natura haꝝ ſeruitutū realiū vt ſi interſit vicinoꝝ q̄ ſeruitutē ſibi deberi volūt:alias ſi nec hominū nec prediorū intereſt ſeruitutes nō valere veluti nec p fundū tuū eas aut ibi cōſtituas:ꝛ ideo ſi mihi concedas ius tibi nō eſſe in fundo tuo vti frui nil agit̄ aliter ſi ꝯcedas mihi ius tibi nō eſſe in fundo tuo aquam querere minuende aque mee cauſa:eſt tex in.d.l. quoties. in pn. et ideo ſi vendo tibi domum cū pacto vt non poſſis ibi exercere tales artes ſi ex hoc cōſequoꝛ aliquā vtilitatē:qꝛ in alia mihi remanēte ſimilē artē exercebā:valet pactū:alias ſecus:nō valebit ergo talis cōuentio tanq̄ ſeruitus cū non ſit pdiū dominās:licet valeat talis cōuētio vt obligeris tu ꝛ hr̄des tui : vt not. Bar. in l.vēditoꝛ.cōia predio.ꝛ eodē modo ſi cōueniſti mecum vt nō poſſis facere feneſtrā in tuo pariete p quā poſſis inſpicere me in arte mea vel in camera:valet iſta cōuentio ſi mea intereſt propter honeſtateʒ:qꝛ non poſſum libere vti domo mea cū homines nolint in omnibus videri ꝛ iſte caſus potent quotidie cōtingere ſm Pau.in.d.l.quoties. Sed ſi nō interueniſſet cōuētio licitū eſt facere in ſuo dūmodo nō tangeret ex alieno:licet ex hoc alienū incōmodaret̄:vt.l.altius. C.de ſerui ad qđ vide quod dicaʒ infra
2 de ſerui.altius nō tollendo. ¶†Ex hoc ſequitur q ſi aqua cadens in curte tua naturaliter ꝛ per ſe currit ad curiā meā licitū eſt mihi aliquid facere per qđ impediatur fluuius ſeu decurſus aque ꝙ remaneat in tua curte.arg.optimū in.l. j.§.ſunt qui putant.ff.ne quid in flumi. publi.dūmodo nil tangam de tuo. facit quod not.de dāno infec l. proculus.ſm Pau de caſtro.ita not.in.d.l.quoties la prima.de ſerui.qđ eſt not.Quod autem dixi q non eſt ſeruitus vel cōuentio niſi interſit procedit quando continet non fieri in d.l.quoties.ſecus ſi contineat fieri: videlicet vt poſſim aliquid facere in tuo.nā tunc valet:licet tūc ſit mihi inutile:vt.l ei fundo.ff.de ſerui. Et eſt ratio quia ſaltem aliquid conſequoꝛ penes me: et ſic poſſum habere rem licet mihi nō ſit vtilis:vt dicit tex.ꝛ ratio rationis poteſt intereſſe mea in futuruʒ habere: puta ducere aquam per fundum meū: alias ſecus ſm Odofre.ꝛ Flo.ibi. Item dum dixi q natura ſeruitutis eſt pati: non credas q per ſolam patiētiam ſer-
3 uitus cōſtituatur. ¶†Nam ille qui pmittit ſolā patiētiaʒ:aut per alia verba promittit ſeruitutem nō videt̄ ſeruitutē conſtituere ſed perſonaliter obligare:vt eſt tex.cū gl.in.d.l.ſi ſub vna.§.j.ſi quis. de manſo in.v.col.in prin.in titu. de contro.inueſti. ¶Itē tertia natura ſeruitutis eſt vt huius iuris ſeruitutis nulla ſit vacua traditio:ſed patientia de vtendo habet̄ loco traditionis.tex.eſt in.l. quoties.la ſecunda.de ſerui.et pro hoc.l.iij. §.dare.de vſufruc.de quo plenius dicā j.in.v.queſtione principali. quomodo ꝛ qualiter ſeruitus conſtituatur:ꝛ ex hoc pōt colligi quod dicat̄ tradita poſſeſſio vacua:licet res debeat alteri ſeruituteʒ predialem:vt probat̄ in.l.meuius.§.fundo.de lega.ij.ꝛ ibi hoc no.Barto.ꝛ doct. nam dicitur in.§.precedenti heredē nō liberari niſi tradat vacuā poſſeſſionem. et in.d.l.fundo.dicitur liberari licet tradiderit fundum alteri ſeruiētem : quod no.pro illis qui tenētur vacuā poſſeſſionem tradere:vt.l.ij.§.ij.de actio.emptio. ꝛ.l.ij.C.vnde vi.ſecus ſi promiſiſſent tradere vacuam et liberā poſſeſſionē:quia tunc non liberaretur ſi traderet rem alteri ſeruientē:qđ eſt no. ¶Itē quarta natura eſt vt in ſtipulatione vel ſeruitutis

a ¶ Promiſſione. Promiſſiones intelliguntur reb⁹ ſic ſe habẽtib⁹. Vide Corneũ cõſili. cxvj. i. iij. volu. Et ꝟ verbũ permiſſio intelligit̃ ꝑ ſtipulationem cõſil. ccxxxviij.

promiſſiõeᵃ veniat ius et
factũ: ius inquãtũ debuit
ſeruitutẽ ↄſtituere: factũ
inquantũ patiẽtia debet
preſtari. vt dicta. l. iij. §. da
re. de vſufruc. ꝛ no. Bart.
in. d. l. ij. §. j. de verbo. obli
ga. ꝛ no. in. l. corruptionẽ.
C. de vſufru. et vide per
Bart. i. l. ſtipulatio iſta. §.
ſi quis ita. de verbo. obli.
¶ Itez quinta eſt natura
ſeruitutũ realiũ vt ſm in
digentiã prediȷ dominan
tis cõſtituãtur. text. eſt in
l. egro. §. fi. cũ ſeq. de ſerui.
ruſti. predio. ꝛ not. per gl.
ꝛ doc. in. l. vt pomũ. de ſer
ui. ſed ſeruit⁹ vſus ſm in=
digentiã ꝑſone cui debe=
tur vt inſti. de vſu. ꝛ habi.
§. j. et. l. plenũ. §. j. ff. co. et
no. Bar. in. l. iiij. §. cato. in
v. q. principali. de verbo.
obl. Seruitus aũt vſufru
ctus nõ eſt ſm indigẽtiã
rei vel ꝑſone imo eius eſt
nature vt oẽs fruct⁹ ſpe=
ctẽt ad vſufructuarium.
text. eſt i. l. vſufru. lega. in
ꝓn. de vſufruc. ¶ Itẽ ſexta 5
natura eſt q2 ſeruit⁹ poſ=
ſideri nõ põt. ſ3 intelligit̃
poſſeſſionẽ eaꝝ habere ꝗ
edes poſſidet. vt eſt text. i.
l. ſi edes mee. §. fi. de ſerui.
vrba. predio. de quo vide
plene ꝑ Cy. i. l. ij. C. de ſer=
ui. ꝛ pleniſſime per Bald.
¶ Item ſeptima natura.
4 ¶ † Q2 ſeruitus nõ eſt in
bonis nr̃is nec extra bo=
na. l. j. de vſufru. lega. ꝛ ibi 1
hoc declarat̃ ꝑ gl. ꝛ doct.
et habet̃ per gl. in fi. in §. 2
fi. ff. de pigno. et ꝑ glo. in=
ſti. de rerũ diui. in prin. in
ver. habent̃. ¶ Itez octa=
ua eſt natura ſeruitutis b
q2 ſeruitutes ſeu ſeruitu=
tũ iura nõ ſunt ſubſtãtia:

b ¶ Ius ſeruit. ꝛc. quõ et qñ acꝗratur poſſeſſio ſeruitutis Vide Alexan. cõſil. cxlij. in. j. col. et quõ ius ſeruitutis acꝗrat̃ ꝑ preſcriptionẽ et quanto tpe conſil. cxiij. ꝑ totum. in. j. volu.

ſ3 qualitates ꝑdioꝝ ꝛ inſunt ꝑdijs ſicut
iuriſditio d2 eſſe q̃litas territorij. C. vbi ꝛ
apud quẽ. l. fi. ꝛ ineſt territorio. vt ibi no.
ꝛ hoc vult Bal. in. l. data opa. in. xvj. col.
in ver. ſ3 nũqd iura ſint ſubſtãtia vel q̃li=
tates. C. q accu. nõ poſ. et dicit Flo. in. l.
pecoris. de ſer. ruſti. ꝑdi. qꝺ ſeruit⁹ eſt in
fundo ſicut forma accidẽtalis ꝛ ſicut q̃=
litas eſt in materia. ¶ Itẽ nona q2 ſerui
tus ſeu iura ꝑdioꝝ vrbanoꝝ nõ pñt pi=
gnori dari nec cõueniri põt vt hypothe
ce ſint. tex. eſt in. l. is. § fi. ff. de pig. ꝛ ibi aſ
ſignat̃ ratio in gl. pch. ſ3 ruſticoꝝ ꝑdioꝝ
ſic. tex. eſt in. l. ſed an vic. eo. tit. ꝛ gloſ. ibi
aſſignat hãc differẽtie rationẽ q2 ſerui=
tutes vrbane debẽt cõſtitui ſub quadã
ꝑpetuitate ne vrbs deformet̃ ruinis vt in
§. in ſuo. inſti. de rerũ diui. ꝛ. l. fi. ff. ne qd
in loco publico. nõ enĩ eſſet cõueniẽs vt
poſtq̃ miſiſti tigna ſoluto pignore coge
ris tollere qꝺ ſecus eſt in ſeruitute ruſti
coꝝ prediorꝝ: q2 iſtud ibi ceſſat incõue=
niẽs. ꝛ iſta ratio placet Barto. ibi q dicit
q2 ſi forte in ſeruitutib⁹ vrbanoꝝ ꝑdioꝝ
eſſet eadẽ ratio q eſt in ſeruitutib⁹ ruſti=
corũ prediorũ conſiſteret obligatio vt in
hoc exẽplo. obligo tibi ſeruitutẽ alti⁹ nõ
tollendi donec tibi credita ſoluatur pe=
cunia. certe iſto caſu ceſſant ratiões pre
dicte ideo videtur qꝺ valeat obligatio.
5 ¶ † Sed nunqd ſeruit⁹ locari poſſit vi=
de tex. cũ gloſ. ꝛ ibi docto. in. l. j. §. itẽ cõ=
moda. ff. cõmo. et dicam in illa queſtio=
ne qualiter quis debeat vti ſeruitute.
¶ Item eſt decima et vltima natura ſer
uitutum quia in earum preſcriptione
non deſideratur titulus tex. eſt in. l. ſi qs
diuturno. ſi ſerui. vend. et not. per glo. in
princip. in. l. ij. C. de ſer. et aqua. ꝛ ibi per
docto.

¶ In quo conſiſtat ſeruitus ſeu ius
ſeruitutis. Cap. xiij.

1 ☞ Legem ſi fundũ tuũ ſeruientem: li=
berationem legare non videor.
2 Seruitus ex parte fundi ſeruiẽte in pa
tientia eſt.

SEcundo principaliter videa
mus in quo cõſiſtat ſeruitus
ſeu ius ſeruitutisᵇ. Et videt̃
qꝺ cõſiſtat in fundo. vt. l. coꝝ.
ff. de dam. infec. et in. l. in nos

ralibus.ff.de noralibꝰ.⁊ ita tenet Jaco. de are. Sed glo.in.l.meuiꝰ.§.fundo.de lega.ij.tenet contrariũ. Bart.ibi dicit.et iſta eſt veritas qđ ſeruitꝰ in fundo domināte eſt ius:ei eñ debet̃ iſta ſeruitus et in eo ex hoc aliqđ plus ponit̃.vt.l.q alie na.§.ſi de neg.geſt. Sed in fundo ſeruiẽte non eſt ius poſitũ publicũ ſed priuatũ quia p hoc illi fundo et iuri detrahit̃.vt l.ſtipulatio iſta.§.j.de verb.obli.⁊.l.arbor.§.fina.ff.de cõmuni diui.⁊ ideo dicit
1 Bart.in.d.§.fundo.in fi.qđ † ſi lego fundum tuũ ſeruientẽ non videor legare liberationẽ q: in eo nullũ ius habeo qđ ponat aliquid ineſſe ſed illud ius eſt in fundo meo dominante quod tibi nõ lego:quod not. Et adde q dixi in diffinitio
2 ne realis vel predialis ſeruitutis.† ac etiã addas qđ ſeruitus ex parte fundi ſeruientis eſſe in patientia.vt.l.quoties. la prima.de ſeruitu.⁊.l.ſi ego.la prima. de public.⁊.l.fin.de ſer.vrbanorũ predi. vt dixi.s.in.j.⁊.iij.natura ſeruitutum.⁊ ex his que dixi de natura ſeruitutũ colligitur optime in quo conſtat ipſa ſeruitus ſeu ius ſeruitutis.

¶ Qui poſſit conſtituere ſeruitutes reales. Cap.xiiij.

1 Dñs qui non eſt verus: ſed quaſi ſicut eſt bone fidei emptor:an pđio alieno per ipſum bona fide empto ſeruitutẽ imponere valeat.
2 Dominium qui vtile habet:ſicut eſt emphiteota:vel liuellarius:an ſeruitutẽ imponere poſſit.
3 Vaſallus qui vtile dominium in fundo habet:an huiuſmodi fundi feudali ſeruitutem imponere valeat.
4 Superficiarius an fundo ſuperficiario ſeruitutem imponere poſſit.
5 Dominus directus an fundo ſuo ſeruitutem imponere valeat.
6 Heres rei legate an ſeruitutem imponere poſſit.
7 Dominus fundi qui ipſũ alteri ⁊ fiſco obligauit:puta ſi pecunia certo tempore ſoluta non ſit:vendi valeat.
8 Dñs fundi i quo alius vſumfructũ hʒ an illi fundo ſeruitutẽ imponere poſſit.
9 Fundo ſuo an quiſpiã ſeruitutẽ imponere valeat:in quo aliꝰ habet ſeruitutẽ realem in ipſius tñ preiudicium.
10 Maritus an fundo dotali ſeruitutẽ imponere valeat.
11 Uſufructuariꝰ an fundo:in quo vſufructum habet ſeruitutẽ imponere poſſit.
12 Jus inferendi in ſepulchrũ qui habet an ipſi ſepulchro ſeruitutem imponere valeat.
13 Dominus qui adhuc non eſt:vel quaſi: ſed de proximo:vel continuo futurus eſt: an ſeruitutem imponere poſſit.
14 Imperator ſeu princeps vel ſenatꝰ priuato concedere poteſt per viam publicam aquam ducere ſine tamen vicinoꝝ incommodo numero.15.
16 Seruitutẽ habẽs alteri eã cõcedere nõ poteſt:niſi hoc ei permiſſum fuerit.
17 Conceſſiſti ſi aquam titio:que in fundo tuo oritur:vt eam ad fundum ſuũ ducere poſſit an poſtea eandem mihi concedere valeas.
18 Princeps in mari ſeruitutem imponere poteſt.

TErtio eſt principaliter vidẽdum quis poſſit eas ſeruitutes reales conſtituere vel imponere. Dic ille q eſt dominus predij vicini poteſt imponere et alius quẽ dominus alterius predij poteſt acquirere:nemo enim poteſt ſeruitutẽ acquirere vrbano vel ruſtico predio.niſi qui habet predia.text. eſt in.l.j.cõmunia pđio.⁊ inſtitu.de ſeruitu.§.in ruſticorum.verſi.ideo autẽ. Et quod dixi de domino intellige de illo q eſt verus dominus predij et pleno iure.
1 ¶ † Sed quid ſi non eſt verus dominus ſed quaſi dominꝰ ſicut eſt bone fidei emptor an iſte poterit imponere ſeruitutẽ predio alieno per ipſum empto bona fide. ¶ Sed qđ ſi non eſſet vere publiciana:⁊ ſic eſſet quaſi dominus. vt inſti.de actio.§.ſed et iſte.⁊ in.c.abbate ſane.de re iudi.in.vj.tunc bene poſſet imponere ſuitutẽ.vt eſt caſus l.l.ſi adeo.ff.de pig. ⁊ idẽ tenet Azo in ſumma.C.de.ſerui.§. cõſtituit aũt has ſeruitutes et habet̃ in
2 l.ſi ego.§.j.de publi. ¶ † Item quid de illo qui habet vtile dominium ſicut eſt emphiteota vel liuellariꝰ.l.j.§.q in perpetuũ.ff.ſi ager vecti.vel ẽphi.pe.⁊ not.

in l. ſi vt certo·§ ſi duobus vehiculū ff. cōmoda.⁊ no. Spec.in ti.de loca·§ nūc aliqua.verſi.xlv.et dicitur etiam quaſi dominus.vt no.glo in.l.iij.de ſerui. An poſſit ipōnere ſeruitutē emphiteotico. Et videtur ꝙ non q: emphiteota nō poteſt alienare ſine conſenſu directi domini.vt.l.ſi.C.de iure emphi.⁊.c.potuit.extra de lo.ergo nec ſeruitutes imponere q: continetur ſub verbo alienatio: vt.l.ſi.C.de rebus alie.non alie. Cōtrariū ſcʒ vt poſſit eſt tex.cum glo.in.l.iij.ff.de ſerui.⁊ ibi hoc tenēt docto.⁊ maxime Flo.⁊ Pau.de ca.idē tenet Dy.inſti.de ac.§ eque.in.v.q.⁊ Azo in ſumma.C.de ſerui.ver.conſtituit.⁊ Bart.in.l.j.§.ſi.de ſuperfi.⁊ idem tenet Bald.in.c.j.§.quid ergo.intit.de inueſti de rebus alie.fac.in vſi.feu. Idem tenet Gui.⁊ doc.in l.in prouinciali.C.de ſerui. Et facit quod proxime dicam de vaſallo et ſuperficiario qđ intellige durāte emphiteoſi ſeu liuello. Sed finita emphiteoſi q: reuertitur ad dominum directū et conſolidatur cum proprietate tunc finitur etiā ſeruitus.vt probat in.d.c.j.§.quid ergo.de inueſtit. de reb⁹ alie.fac.⁊ ibi hoc no.Bal.⁊ Jac. de alua.⁊ not.Bart.in l.j.§.ſi.de ſuperfi.⁊ probatur in.l.ſi cui·§.j.ff.quēadmo.ſeruitus amit.⁊ ibi hoc no.tenet Florenti.⁊ idem tenent Bal.Saly.et Pau.de ca.et doct.cōmuniter in.d.l.in prouinciali.C.de ſerui.et probatur in.l.lex vectigali fundo.ff.de pigno. Et per hanc rationē reſoluto iure feudi concedentis reſoluitur ius receptoris ſeu recipientis.vt.d.l.lex vectigali.⁊.d.c.quid ergo.⁊.d.c.j.§.ſi.⁊ per Bald.in tit.de cōtrouer.inueſti.⁊.l.ſiquis domū.§.ſi.ff.loca.⁊.l.pe.§.prediū.de lega.ij.⁊.l.ſtatus Florius.§.cornelio.vbi caſus notabilis de iure fiſ.cuʒ ſimi.quod eſt notandū q: quotidie hoc
5 contingit.⁋ †Item quid de vaſallo qui etiam dicitur habere vtile dominiuʒ in fundo:vt eſt tex.⁊ glo.⁊ ibi Bal.⁊ docto. in.d §.quid.⁊ eſt glo.ſi.inſtitu.de vſufr. in princip.⁊ eſt glo.ij.extra in.c.cum bertoldus.de re iudi.et habetur per Bald. in l.vnica.in.vj.char.C.de confeſ.⁊ in.l. j.in vltima colū.C.ſi plu.vna ſenten.an ipſe poſſit ponere ſeruitutem in fundo feudali. Uidetur ꝙ ſic.vt eſt caſus.in.d. c.j.verſic.quod ergo qui vult ꝙ durante fundo durat ſeruitutis impoſitio:ſed eo finiatur ſeruitus impoſita prout dixi in emphiteota ſeu liuellario.et ibi tenet Bal.⁊ Jac.de alua et idem tenent doct. in.l.⁊ in prouinciali C.de ſerui.⁊ in l.iij. ff.de ſerui.ti.generali.⁊ Cyn in l fina.§ penul ante ſi.C.communia de lega.⁊ habetur p Jaco.de bel.in c.j.§.preterea.in ti.de capitulis corradi in vſibus feudo-
4 rū.⁋ †Item quid de ſuperficiario q̄ habet vtile dominium.vt no.glo.ij.inſti.de vſufru.in prin.⁊ probatur in.l.j.§ quod autem.de ſuperfi.⁊ inducit quaſi dominus.vt not glo in.l.iij.ff.de ſerui.et videtur ꝙ ſeruitus fundo ſuperficiario imponi nō poſſit:ſuperficiarius dicitur habere quandā ſeruitutē in ſolo:vt.l.ſi tibi homo.§ ſi.de leg.j.ſʒ ſeruitus eſſe nō poteſt:vt eſt text.in.l j.de ſeri.lega.ergo ⁊c. Tu autem dicas contrarium ſcilicet ꝙ poſſit imponere ſeruitutem:vt eſt tex. in.l.iij.de ſerui.⁊ ibi hoc tenet glo.⁊ doc. et idem hoc tenet Azo in ſumma.C.de ſer.§.conſtituitur.⁊ Bart.in.l.j.§.ſi.de ſuperficie.et Nico.de ma.⁊ Jac.de alua.in.d. c.j.§.quod ergo.in titu.de inueſti.de re. alie.fac. Nec eſt verum ꝙ ſuperficiarius habeat ſeruituteʒ.vt dicit glo.in.d.l.iij. ſed habet vtile dominium quod eſt contrarium ſeruituti:nam res mea non poteſt mihi ſeruire:vt.l.vti frui.ff.ſi vſufr.pe.⁊ in.l.in re communi.de ſeruit.vrba. predio. Nec obſt.d.l.ſi tibi homo.§ fin. cum dicit de ſeruitute intelligit improprie. Uel dic ſecūduʒ Paul.de caſt.⁊ melius ꝙ eſſe ſuperficiarius habeat ſeruitutem ⁊ vtile dominiū. Naʒ ſi habeo ſuperficiem in ſolo tuo:illud tuum ſolum dicitur ſeruire ſuperficiei mee inquantum habet hoc opus ꝙ teneatur eaʒ ſuſtinere.et ita loquit tex.in.d.l.ſi tibi homo.§.ſi.ſed ſi conſideramus ipſam ſuperficiem q̄ non eſt ſeruitus ſed potius prediū dominans ſolo tuo dum illud tenetur eam ſuſtinere huic predio ꝙ in ſuperficie bene poſſet ſeruitutem imponere ⁊ non erit ſeruitus ſeruitutis ⁊ ita loquitur tex.in.d.l iiij.de ſerui.⁋ Et ꝙ dixi in ſuperficiarium poſſe imponere ſer

uitutem ſuperficiei intelligitur durante ſuperficie: ſed ea finita finitur ſeruitus vt dixi de emphiteota et feudatario. et ita tenet Barto. in l. j. §. fina. de ſuperficie. ⁊ docto. in d. l. iiij. de ſeruitu. ⁊ l. in p̄uinciali. C. eodem titu. et Flo. in l. ſi cui. §. j. quemadmodum ſeruit. amit. Item quod dictum eſt de emphiteota vaſallo et ſuperficiario. dicas etiam idem in quocunq̄ alio habente dominium vtile. vt not. Barto in dicta. l. j. §. fina. de ſuperficiebus.

5 ¶ †Item quid de domino directo an poſſit ſeruitutem imponere ſuo fundo. Dic ſi eſt dominus directus pleno iure ita q̄ null⁹ habeat vtile dominium: et tūc ſiue imponat ipſi ſolo ſiue edificio valet ipſa ſeruitus impoſita. vt. l. iiij. de ſerui. ⁊ dixi ſupra circa principium huius tertie queſtionis principalis ⁊ afficit ſolum ſicut edificium. ⁊ ideo deſtructo edificio durat in ſolo ⁊ refecto edificio reintegratur in eo. l. ſeruitutes que in ſuperficie. §. ſi ſublatum. de ſerui. vrba. prediorum. ſm̄ Paulum ibi. et in dicta. l. iiij. Sed ſi quis eſt dominus tantum directus et alius vtilis qui habeat vtile dominiuʒ ſicut eſt emphiteota ſeu feudatarius et ſuperficiarius vt dixi in queſtionibus precedentibus: et tunc nō poſſet imponere ſeruitutem qui habet directum dominiū in p̄iudiciū habentis vtile. ⁊ ita intelligo. d. l. iiij. de ſerui et ita vult Paul. de caſtro. et ad hoc vide quod dicā de vſufructuario.

6 ¶ †Item quid de herede qui etiam dicitur dominus. inſtitu. de here. qualita. ⁊ differen. §. penul. an poſſit imponere ſeruitutem rei legate alicui ſub cōditione. Et dic q̄ ſic: ſed adueniente cōditione extinguitur ſeruitus. tex. eſt in l ſicut. §. j. queadmodum ſerui amit. ⁊ in. d. l. ſi fundum. de condi. et demonſtra. pro hoc etiam. l. fi. §. ſin autem ſub cōditione. C. cōmunia de lega. ⁊ l. ſeruo lega. §. j. ⁊ quod ibi no. per Barto. et docto de lega j.

7 ¶ †Item quid de domino fundi qui ipſuʒ obligauit alteri a fiſco. puta ſi pecunia non ſit ſoluta certo tempore poſſit vendi an interim dominus poſſit imponere ſeruitutem. Dic q̄ ſic vt eſt textus. l. plerunq̄. in fine titu. de regu. iur. et idem dicas in quolibet qui rem alicui debet ex cōtractu aliquo vt anteq̄ tradat poſſit ſeruitutem imponere. argu. l. ſi ſciens. in fine. de contrahen. emptio. et not. glo. in. d. l. plerunq̄ quod ſemper intellige. ſ. ſeruitutē durare donec durat dominiū imponētis ⁊ nō vltra. Quod dixi dn̄ium poſſe imponere ſeruituteʒ fundo intellige q̄n eſt vnus dominus tantū fundi. Nam ſi eſſent plures deberent omnes conſentire in imponenda ſeruitute alias vn⁹ tātum non poſſet imponere. tex. eſt cū glo. in. l. fi. ff. de ſeruitu. Sed ſi vnus ſeruitutem cōcederet ſine aliis nō teneret ipſi⁹ cōceſſio iure ſeruitutis t\u0303n ipſe cōcedēs nō poſſet prohibere eum cui cōceſſit vti iure conceſſo. Si vero vnus primo conceſſit ſeruitutē: deinde alter vel alii dn̄i tunc variis temporibus cōceſſerunt vel ratificauerūt etiā ſingul'r ⁊ de per ſe tūc cōfirmatur prima cōceſſio p̄ nouiſſimā et trahunt prime cōceſſiones vel prima conceſſio ad tempus vltime cōceſſionis perindeq̄ ſit ac ſi oēs tunc cōcederēt. Et ideo tempore vltime cōceſſionis nō eſſet poſſibile primos concederet poſſe vel q2 defuncti ſunt: vel q2 partes predii alienauerūt pendebit hec vltima conceſſio donec illi qui ſucceſſerūt in locum prioris vel noui ſociī concedant ſeruitutem. et hec probant in l. qui fundū de ſeruit. ruſti. pre. ⁊ l. fi. cōmunia p̄dio. ⁊ no. Azo. in ſumma. ff. de ſerui. titu. gn̄ali.

8 ¶ †Itē quid in dn̄o fundi in quo alius hʒ vſufructū an dominus poſſit illi fundo ſeruitutem imponere. Dicas q̄ nō etiā cōſentiente vſufructuario niſi ſit talis ſeruitus per quā cōditio vſufructuarii deterior non fiat. vt eſt tex in l. ſed ⁊ q̄d. §. fi. cum. l. ſeq. ⁊ ibi glo. vide. ff. de vſufruc.

9 ¶ †An poſſit imponere ſeruitutem fundo ſuo in preiudicium habentis aliam ſeruitutem realem. Dicas q̄ nō. tex. eſt in. l. cyrographum. §. j. ⁊ l. per quem. de ſerui. ruſti. predio. ⁊ ibi per doc. ⁊ habet per gl. ⁊ doct. in l. p̄ſes. C. de ſer. ⁊ aqua. Poteſt tamen dominus acquirere ſeruitutem fundo fructuario. text. eſt in. d. l. ſed ⁊ ſi quid. §. fina. ſicut etiaʒ dixi. ſ. de fundo feudatario. et adde quod dicā. j. ver. q̄d de vſufructuario.

10 ¶ †Itē q̄d de

a ¶ Marito &c. Adde Corñ. ꝯſi.clxx.in iiij.volu.

b ¶ Uſufructuario. Adde Corneum ꝯſil.clxxviij.in.ij.vol. Et an vſufructuari⁹ teneatur tribu-
ta ſoluere b datia & ſimilia. vid Alex.ꝯſil.iiij.in vlti.colũ.in.v.volu.

c ¶ Cõcedere. Quñ aliqd alicui ꝯceditur: ſʒ ad aliquẽ vſũ an cenſeatur ꝯceſſa ꝓprietas. Uide Corneũ cõſ.l.cxcv.inci. Videt. in iiij.volu.

marito[a] an poſſit impone
re ſuitutẽ fundo dotali.
Et videt q ſic qꝛ eſt dñs il
li⁹ fundi.l.in reb⁹.C.de iu.
do.l.doce ancillam.C.de
rei ven. Cõtrariũ eſt verũ
tex.eſt in.l.iulianus.cũ.l.
ſeqñ.de fundo do. Ratio
eſt qꝛ nõ habet liberũ do
miniũ.vt no. Bal.in.d.l.&
in prouinciali.C.de ſerui.
qð intelligo de fundo do-
tali ineſtimato qꝛ illð re-
putatur eſſe vxoris.vt.d.
l.in reb⁹.ſecus ſi eſſet eſti
matus tali eſtimatione q̃
ẽptionẽ faceret.vt ibi no.
& in.d.l doce ancillã.qð l
dubio preſumit.vt eſt gl.
nota.in.l.ſi inter virũ.C.
de iure do.& not.Cy.in.l.
iiij.in vltima.q.C.cõmo.
11 ¶ †Itẽ qd de vſufructua
rio[b] an poſſit iponere ſer-
uitutẽ fundo i quo habet
vſufructũ. Et video q ſic
durãte vſufructu qꝛ vſu-
fructus eſt pars dominij
fundi ſicut eſt vaſallus &
ſuperficiarius. Dicas cõ
trariũ qꝛ minor eſt dñs q̃
maritus rei dotalis:& ma
ritus nõ põt vt dixi ergo
&c. Itẽ qꝛ vſufructuarius
meliorem cõditionẽ face
re poteſt ſed nõ deteriorẽ
tex.eſt in.l equiſſimũ.§.fi.
12 ff.de vſufruc. ¶ †Iteʒ an
ille qui habet ius referen
di i ſepulchꝛ:ſi poſſit ipo-
nere ſeruitutẽ ſepulchro.
Dic q nõ.l.j.ff.ſi ſer.vẽ.et
l caueri.cõmunia predi.
13 ¶ †Itẽ qd de eo q non eſt
adhuc dñs vel quaſi ſʒ ꝓ
xime vel cõtinuo eſt futu
rus dñs an poſſit impone
re ſeruitutẽ vt in hoc exẽ
plo emo a te prediũ vel ex
alio titulo accipio & l ac-
ceptione vel traditiõe im

pono ei ſeruitutẽ ad aliud prediuʒ tuũ
qð retines an poſſim. Et dicas q ſic.tex.
eſt in.l.q duas.de ſer.vrb.ꝑdi.& in.l.iij.
in.§.ſi quis duas.ff.cõmunia predio.et
in.l.ei fundo.de ſer.& ita.tʒ Azo in ſum.
C.de ſerui.§.ꝯſtituit autẽ.pro hoc facit
qꝛ quod proxime faciẽdum eſt habetur
pro iã facto.vt.l pe.de teſta.mili. Et qð
dixi de emptore intellige de quocunq
acquirente ius qð ſibi deberet poſſe ſer
uitutẽ imponere ſicut eſt liuellarius et
vaſallus et ſimiles ſm ea que ſupꝛa di-
14 cta ſunt. ¶ †Itẽ imꝑator ſeu princeps
põt cõcedere[c] priuato aquã ducere per
viam publicã ſine incõmodo vicinorũ.
text eſt in.l.ſeruitutes.§.publico.de ſer-
15 ui. ¶ †Itẽ ſenatus poteſt vt.l.ij.in ꝑnc.
ne quid in flu publi.& no.glo.in.d.§.pu-
blico.et intelligit ſine maximo:aut ma-
gno incõmodo.vt ibi not.glo.& habetur
in.l.quoties.de precib.impera.offer.et
not. Azo in ſumma.C.de ſerui.§.conſti-
tuitur autẽ.pro hoc.l.ij.§.merito.et.§.ſi
quid a principe.ne quid in loco ꝑub.et
ibi de hoc habet.priuat⁹ autẽ in flumi
ne publico vel in aliqua alia aqua pu-
blica ad publicũ vſum deſtinata nõ po
teſt concedere ſeruitutẽ puta aquã per
totam tollẽdam ex flumine vel haurien
dam nec ſeruitutẽ caſtello imponere.et
ſi fiat talis conceſſio vel impoſitio non
tenet iure ſeruitutis:ſʒ ille cui facta eſt
talis cõceſſio vel impoſitio tuendus eſt
in iure ſuo quod poſſidet contra eũ qui
conceſſit.tex.eſt in.l.ij.cõmunia ꝑdio.et
caſtellum & eſt receptatio publice.l.j.§.
antepe.de aqua quoti.& eſti.& eſt tex.cũ
gloſ.in.l.ſi vẽditor.§.fina.de actio.emp.
16 ¶ †Item ille qui habet ſeruitutem al-
teri eam concedere non poteſt:niſi hoc
eſſet ei permiſſum qꝛ non poteſt eſſe ſer-
uitus ſeruitutis.l.j de vſufru.lega.ſi th
quis habeat ſeruitutem aqueductus:&
aqua poſtq̃ ingreſſa eſt fundum meuʒ
velim aliĩ cõcedere poſſum niſi noceam
fundo ſeruienti.text.eſt cum glo.in.l ex
meo.de ſerui.ruſtic.predio.in.l.j.§.illud
labeo.de aqua quoti.& eſti.et hoc tenet
Azo in ſum.C.de ſerui.§.conſtituit.in fi.
& idem tenet glo.fi.ante fi.in.l.cum eſſet
.§.j.de ſerui.et in dictis iuribus de hoc

no.in.l.pſes.C.de ſerui. ⁊ aqua. Et predicta intellige de ꝯſtitutione q̄ imponit ſeruitutē: perſonaliter a ſit quilibet qui nō habet predium poteſt ſe obligare ꝓ ſeruitute preſtanda.ff.famil.herciſcū.l.
17 heredes.§.an ea. ¶ †Sed quid ſi aquā que oritur in fundo tuo conceſſiſti titio: vt poſſit eam ducere ad fundum ſuum: an poſſis poſtea etiā mihi cōcedere. Et glo.in.d.l preſes.dicit qđ ſic. ſi tñ abundat quod vtriqꝫ ſufficiat per.l lucio.de aqua quoti.et eſti. ita fuit determinatū Bononie inter fratres ꝑdicatores quibus primo cōe cōceſſerat aquā ⁊ minores quibus ſecūdo cōceſſit: qꝛ fuit iudicatum ⁊ valere ſecundā cōceſſionē: ex quo non derogabat priori: vt not.docto.
18 in dicta.l.preſes. ¶ †Ultimo no. ꝙ princeps in mari poteſt ponere ſeruitutem: vt eſt tex.iuncta glo.in.l.vēditor.in ꝑnc. C.cōmu.predi.de quo vide omnino que dicam in.v.q.principali.

¶ Qui poſſint acq̄rere ſuitutē ſeu q̄bus poſſint ſuitutes ꝯcedi. Cap.xv.

1 ☞ Seruitutē alicui fundo q̄ imponere poſſunt eidē etiā acq̄rere valeant.
2 Predio communi an vnus ex ſocijs ſeruitutem legare valeat.

Quarto ꝑncipaliť dicamus q̄ poſſunt acquirere ſeruitutē ſeu quibꝰ poſſint ſeruitutes cōcedi. Et dic qđ illi q̄ ſunt dñi vł quaſi dñi vicinorū ꝑdiorū poſſunt acquirere ſeruitutē fundo ſuo ſicut poſſūt imponere eadē ratione: vt.l.ei q̄ pignori.de ſerui et.l.j.cōmunia predio. ſcđm Azo.in ſumma.C.de ſerui.§.fuit autem.
1 in princi. †Ex quo nota regulam quod omnes qui poſſunt imponere ſeruitutē vni fundo eadem ratione: et multomagis poſſunt ei acquirere: qꝛ meliorē conditionem regulariter poteſt quis facere licȝ deteriorē aliqn̄ nō poſſit: vt eſt text. in c.j.§.j.quid ergo.de inueſti.de re.ali.fa. et.l equiſſimum.§.j.de vſufruc.⁊.l.ſi.de vſufru. ⁊ habi. Et ideo feudatarius ſeu vaſallus poteſt acquirere ſeruitutē fundo feudatario: vt eſt tex in.d.§.quid ergo.⁊ idē dicas in emphiteota.⁊ ſi. Imo etiā plus dico quod ille qui non poteſt imponere ſeruituteȝ fundo poteſt ei acquirere ſicut eſt dñs in fundo in quo alius habet vſufruc.vt eſt tex.in.l. ſed ⁊ ſi quid.§.j de vſufr. Itē ille qui habet ius inferendi in ſepulchrum ſeruitutis vic- et ſepulchrum acquirere poteſt licet ſepulchro eam imponere nō poſſunt ſi ſerui.ven.l.j. communia predi.l. caueri. et idem dicas de ſi. Et procedunt predicta quando eſt vnus tantum cui eſt acquirenda ſeruitus: ſi autē eſſent plures dñi predij cui ſeruitus acquirēda eſt: vt omnes conſentiant vel eorum communis ſeruus. ⁊ ſi vnus tantum mihi acquireret nō teneret eius acquiſitio donec alij vel alijs ſocijs concedatur ſeruitus ⁊ vltima acquiſitione cōfirmatur prima ad tēpus vltime ſicut ſupra diximus in imponēda ſeruitute predio communi: vt.l. ſi vnus ex ſocijs.⁊.l vnus. in princip. de ſer.vrba.predio. Itē predicta de ſuſpenſione prime impoſitionis ſeruitutis vel acquiſitionis locum habēt ſi fiat acqui-
2 ſitio vel impoſitio inter viuos. †Nam ſi vltima volūtate vnus ſociorum predio cōmuni legat ſeruitutē predio cōmuni non valet legatū: ſed ſi oēs ſocii legarēt: ⁊ pariter eorū adiretur hereditas legatum teneret. Ideoqꝫ ſi vnꝰ ſociorum predij cōmunis ſeruitus legaretur: qꝛ tunc non teneret legatum: neqꝫ ſuſpēderetur donec alijs concedatur: qꝛ non ſicut viuentium: ita defunctorū actus ſuſpēdi poſt mortē teſtatoris vel aditā hereditatem receptū eſt vt eſt tex.in.l ſi.cōmunia prediorum.⁊ ibi per doct.et de ſer.ruſti. predio.l.ſi vnus.⁊.l.vnus.⁊ ita no. Azo in ſumma C.de ſer.§.fiunt autem.

¶ In quibꝰ rebus poſſit ſeruitus cōſtitui. Cap.xvj.

1 ☞ Seruitus an nedum in toto fundo ſed in ſolo tantum: vel in ſuperficie tantum conſtitui poſſit.
2 Edificio an nedū ꝑſenti: ſed etiā futuro ſeruitus imponi vel acquiri poſſit.
3 Mari per priuatum an ſeruitus imponi valeat.
4 Gulfus ſiue mare adriaticum cur Uenetorum eſſe dicatur.
5 Seruitus in re propria vel cōmuni: an imponi valeat.

a ¶ Memoria in ſ̄ri∫um ⁊c. Adde ale xã.cõſi.vj. in.j.col.in j.vol. ⁊ cõ ſil. vij. l. j. col. etiã l j.vol.

b ¶ Habere iuriſditio. in illo mari ⁊c. Quid ſit iuriſditio et in quot ſpecies diuidat. Vide Alexã. cõſil.lxxiij. in.ij. vol. l ſtepe. cõſili. in fi. et in vlti. in princ ⁊ in iiij. vol.cõ ſil. xxxv. l j.col.p totum. et in ij. in pnci. vbi ponit de mero ⁊ mixto imperio: ⁊ õ dicãtur eſſe de iuriſditiõe. et an iuriſditio ↄtrat ⁊ ꝓbet ex cõſuetudie. Vide corneum conſilio. cclxviij. l. iiij. volu.

Quinto pncĭpalr declara=
ram⁹ in qb⁹
rebus poſſit
ſeruit⁹ cõſti
tui. Dici fũ
do vrbano ⁊ ruſtico: ⁊ l.l.
j.cõia p̃dio.⁊ iſti.de ſerui.
.§.ruſticoꝝ.⁊ l ti.toto.ff.ꝺ
1 ſer.vrb.p̃di.cũ ſi.¶ † Itez
põt cõſtitui nedũ in toto
fundo ſz in ſolo tm̃ vel ſu 3
pficie tm̃.tex eſt in.l.iij.ff.
de ſer. Et iõ certo generi
agroꝝ ſeruit⁹ acq̃ri põt vel=
uti vineis ꝙ ea ad ſoluz
magis q̃ ad ſupficiẽ per=
tineat:⁊ ꝓpterea ſublatis 4
vineis ſeruitus in ſolo re=
manebit niſi aliter actuz
fuerit:vt eſt tex.in.l.certo
generi.in prin de ſer.ruſt. a
predio. Itẽ ad certã par=
tẽ fundi ſeruit⁹ acq̃ri po= b
teſt:vt.l.ad certaz.de ſer.
2 ¶ † Itẽ nedũ edificio pre
ſenti ſed etiã futuro ſerui
tus imponi vl' acq̃ri põt:
vt eſt text.in.l. ſi ſeruit⁹.§.
futuro de ſerui vrba.p̃di.
Et eſt rõ:q2 illḋ qḋ adhe=
ret preſupponit illud cui
adheret ſm Oldr. et dicit
Flo.in.d.§.futuro. ⁊ ideo
valet promiſſio ſeruitutis
facta illi qui ſperat ſua in
futurũ intereſſe.tex. eſt cũ
glo.in l.ei fundo ſm vnã
lecturam.de ſerui et not. 5
Ludo.ponta.in l.ſtipula
tiones non diuidũtur. in
xij.colũ.de verbo. obliga.
¶ Ex h̃ ſequit̃ ꝙ ſeruit⁹
conſtitui poteſt vt aquaz
querere ⁊ inuẽtam duce=
re liceat. text. eſt in.d.l. ei
fundo. Item poteſt impo
ni ſeruitus vt boues per
quos fundus colitur l vi
cino agro paſcant̃. Itẽ vt
fructus in villa vicini co=
gant̃ coactiq; habeant̃ et vt pedamẽta
ad vineam ex vicino predio ſumantur.
Itẽ vicino cui⁹ lapidicina tuo immine=
ret fundo cedere ius ei eſſet. Itẽ in fun=
do.vicini terrã iacere ſaxa in fundo ha=
bere ⁊ in tuũ lapides peruoluant̃: ibiq;
poſiti habeant̃ indeq; exportent̃.tex. eſt
in l iij.in princ de ſer.ruſti.predio.idem
et in aliis de q̃bus plene dicam in aliis
ſpeciebus ſeruitutis tam vrbanoꝝ q̃ ru
ſti.Item in ſepulchro ſeruitus acquiri
3 poteſt.l.ſeruitutes.§.fi.ſi ſer.vẽ. ¶ † Itẽ
licet ꝑ priuatũ mari ſeruitus imponi nõ
poſſit: quia natura omibus patet.vt eſt
tex in.l.vẽditor.in prin.cõia p̃dio. tamẽ
per principem bene poſſet:vt ibi no. per
glo.arg.l.ſeruitutes.§.publico.ff.de ſer=
4 ui.⁊ ſupra dixi in.iij.q.prin.in fi. ¶ † Et
ideo cũ mare adrianũ qḋ gulſus Vene=
torũ appellat̃:ſit dominiũ Venetorũ: q2
in eo ipſi Veneti predominati ſunt per
tantum tempus ꝙ non extat memoria[a]
in cõtrariũ:⁊ ꝑ hoc dicunt̃ habere iuriſ
ditionẽ[b] in illo mari: quia illud tẽpus
habet vim tituli:vt in.c.ſuper q̃buſdaz.
§.preterea.extra de verbo.ſign. ⁊ in.c.j.
de p̃ſcrip.in.vj. ⁊ Bar. ⁊ Ange. de peru=
ſio plene in.l.ſane ſi maris de iniuriis. ⁊
Bal.in rubrica.ff.de rerũ diui.in.ij.col.⁊
idẽ Ange.in.l.fi.in princi. de vſucap.ff.⁊
in ſua diſputa. q̃ incipit. queſtio ſuper
qua cõſiliũ poſtulat̃.dicendũ eſt ꝙ ipſi
domini Veneti in ipſo mari poſſunt ſer=
uitutẽ iponere ⁊ nõ aliis:ꝙ eſt no. In lo=
co aũt ſacrõ ⁊ religioſo ſeruitus imponi
non põt:vt l.ſeruitutes.§. fi.ff. de ſeruit.
Itez nec in loco publico:vt.l. ſi prius.§.
fi.de aqua plu arc.cum l.ſeq.de quo di=
5 cam in.vj.q.principali.¶ † Itẽ in re pro
pria vel communi quis imponere ſerui
tutem non poteſt:vt eſt tex.in.l.in re cõ=
muni.ff.de ſerui.vrba.predio.⁊ in.l.pro=
prium. et quicquid communia predio.
Et eſt ratio in re ꝓpria : quia res ꝓpria
nemini ſeruire poteſt:vt dictis iuribus:
⁊.l.vti frui.in prin.ff.ſi vſufruc.pe. In re
autem cõmuni : q2 in re cõmuni melior
eſt conditio poſſidentis.l.ſabinus. com
muni diui.⁊ quia ſeruitus pro parte im
poni non poteſt vt d.l. proprium. et.d.l.
pro parte.ff.de ſerui.

¶ Que ſint neceſſaria vt ſeruit⁹ cõſtituat̃ ⁊ ei q̃ſi poſſeſſio acq̃rat̃. Ca.xvij.

1 ¶ Seruitus neqꝫ ad tempus: neqꝫ ex tp̃e: neqꝫ ſub conditione: neqꝫ ad certam conditionem conſtitui poteſt.

2 Quaſi poſſeſſio ſeruitutis vt acq̃ratur. duo principaliter requiruntur.

SExto principaliter aperiamus breuiter q̄ ſint neceſſaria ad hoc vt ſeruit⁹ conſtituat̃: ⁊ eius q̃ſi poſſeſſio acq̃rat̃. Multa etenim ad h̄ ſunt neceſſaria vt ſeruit⁹ ꝯſtitui poſſit. ¶ Primū ē ex pſona cõſtituẽtis: vez vt ſit talis q̄ poſſit eã cõſtituere: ⁊ quis ſit iſte vide. ſ. in. iiij. q. principali. vbi plene diſputaui. ¶ Secundū eſt ex parte eius cui cõſtituit̃ vt ſit habilis ad acquirendum. ⁊ de iſto dixi. ſ. in. iiij. q princi. ita ꝙ predium requirit̃ ex parte conſtituentis ſeruitutem et predium etiam ex parte eius cui conſtituntur: vt eſt text. in. l. j. de ſerui. ru. pred. et inſti. de ſerui. §. in ruſticorum. ¶ Tertium eſt reſpectu rei in qua ſeruitus cõſtituitur vt ſit talis in qua ſeruitus conſtitui poſſit quod declara. vt dixi in precedenti. q. prin. ¶ Quartum neceſſarium eſt vt res cui acquirit̃ ſeu cui acquirere volum⁹ ſeruitutem ſit habilis ad acquirendū. alias ſecus. vt. ſ. dixi in. j. q. ſeruitutum ad fi. verſi. hic eſt videndū. ⁊ habetur in l. vt pomum. de ſerui. ⁊ l. pecoris. de ſerui. ruſti. predio. ⁊ l. ij. ⁊ l. vẽditor. in prin. ff. cõmunia predio. ¶ Quintum ꝙ ſeruitus conſtituat̃ in totum non autem pro parte. vt l. pro parte. ff. de ſerui. et. l. ſi ds duas. §. j. cõia predi. licet ad certã partẽ fundi ꝓ diuiſo poſſit ꝯſtitui. vt. l. ad certam. de ſeruit. et not. gloſſ in dicta. l. pro

1 parte. et ibi per docto. ¶ Sextum ꝙ ſeruitus pure conſtituatur. nam ipſo iure neqꝫ ad tempus: neqꝫ ex tempore: neqꝫ ſub conditione: neqꝫ ad certam conditi-

a tionem[a] conſtitui poteſt. text. eſt in l. ſeruitutes ipſo iure. que eſt. l. iiij. de ſeruit. de quo dic vt ibi per gloſ. et docto. et dicam infra in. viij. q. principali quomodo et qualiter acquiratur ſeruitus.

¶ Septimum eſt reſpectu loci vt locus medius impediens ſeruitutem non interueniat ſicut ſi eẽt ſacer vel religioſus vt. l. ſeruitutes. §. fina. de ſerui. ⁊ etiã aliquis aliquando: vt. l. q̄ ſellam. §. fina. de ſeruit. verba. predio. de quo pleni⁹ dicam in proxima. q. que impediãt ſeruitutem conſtituendam. ¶ Octauum vt conſtituatur per verba iuris hoc eſt ſonantia in ius: vtputa concedo tibi ius eundi per fundū meū non autem per verba ſonantia in factum: vtputa concedo tibi ire. et agere per fundum meum: quia tunc eſſet potius ius perſonale. vt. l. apud iulia. §. ſi quis alicui. de lega. j. et dixi plene. ſ. in diffinitione ſeruitutis realis ⁊ predialis. ⁊ in illa. q quomodo cognoſcat̃. quãdo ſũt ſeruitutes reales et prediales. ¶ Nonum ꝙ ius inſit in predio dominante actiue et in predio ſeruiente paſſiue: ita ꝙ non inſit perſone ſꝫ rei. vt ibidẽ bene dixi. ¶ Decimū ꝙ iſtud ius ſeruitutis cõſtitute reſpiciat et concernat vtilitatem predij dominantis alias ſeruitus non eſſet. text⁹ eſt in. l. quoties. la prima. l principio. de ſeruitu. et dixi in dicta diffinitione. ¶ Undecimum quod alteri⁹ predij ſeu libertatem diminuat. vt. l. ſtipulatio iſta. §. ſi ds forte. de verborum obligatio. dictum eſt in dicta diffinitione. ¶ Duodecimum et vltimum quod interueniãt verba ſolemnia ad conſtituẽdum puta per ſtipulationem: vel in teſtamento vel codicillo vel in contractu vel in

a ¶ Cõdi tionem. Que ſint verba importantia cõditionẽ. Uide Alexan. cõſil. cũ. in. ij. colũ. §. nã dicta verba in. j. vol. et q̄n verba pñt ſe h̄re ad ꝯditionem ⁊ modum: q̄uo debeãt potius capi. cõſi. ẽt. cũ. in ea. colũ. §. cõfirmo qr. et l. iiij. vol. ꝯſi. lx. vbi ponit q̄ v̄ba faciãt conditionem.

a ¶ Donatione. adde alc. cōſi. xxvj. in fin. in ij. volu. et in iij. volum. cōſi. liij. in añpe. col. ꝟſic. venio ad fin. et quo ſtatu tū loquēs de donatione hēat locū in donatiōe ob cauſaȝ vl' ſub modo hēs ꝯſ. liiij. in pe. ⁊ vl. col. ⁊ cōſi. lxxviij. i fi. liiij. volu. et an donatio inter vir. ⁊ vxo. firmet iuramento. vide Cor. cōſi. xlj. in iij. volu. et an valeat dōatio facta per minorē cum iurō cōſil. ciiij. in dicto volu.

b ¶ Religioſus. ad de Alexā. cōſi. lxxx. i ſ. col. in. v. vol. ⁊ Cor. neum cōſi ccxx. in. j. volu.

donatione[a] ⁊ ſi. vt eſt tex. inſtitu. de ſerui. ꝗ. fi. et ibi no. ⁊ de hoc plene in. viij. q. princi.
2 ¶ † Ad hoc autē vt quaſi poſſeſſio ſeruit⁹ acquirat̄ duo principaliter requirūt̄. Primū vſus vtētis ſeruitute. Alterum patiētia alterius rē poſſidentis q̄ ſeruitutē debet vt l. j. ꝗ. fi. de ſerui. ruſti. ꝓ di. q̄ patiētia nō dicit̄ niſi ſciat eum vti quaſi intendentē acq̄rere ſeruitutem ff. ſi ſerui. ven. l. qđ ſi forte. ꝗ. j. ſm Inn. q̄ no. dicit in c. bone. el. ij. in glo. et in fi. extra de poſtula. ꝑla. et ibi per doct. ⁊ idem notat Archi. i. c. nō eſt. de cōſuetu. li. vj. ⁊ vide de hac materia plene per eundē Inno. in. d. c. bone. in gloſ. cū queritur. ⁊ in. c. cū dilect⁹ in gloſ. recuperādc. extra de capi. mona. ⁊ in. c. in litteris. de reſti. ſpo. ⁊ pleniſſime per Bald. in. l. ij. C. de ſer. ⁊ plene Flo. in. d. l. ſeruitutes. la grāde de ſerui. vbi ponūt ⁊ examināt quo ⁊qualiter acquirat̄ quaſi poſſeſſio in iuribus incorporalibus vbi videre poteris per te.

¶ Que impediunt ſeruitutem conſtituendam.

Cap. xviij.

1 Locus ſacer. vel religioſus ſeruitutē impedit.
2 Differentia inter ſeruitutes ruſticas ⁊ vrbanas in quibus conſiſtat.
3 Locus medius an ſeruitutes impediat.

Eptio neceſſariū, eſt itelligere q̄ impediāt cōſtituēdā ſeruitutē.
1 ¶ † Et dicas ꝙ locus medius aliquādo impedit: puta ſi eſt ſacer vel religioſus[b] vt eſt text. in. l. ſeruitutes in fin. de ſerui. ⁊ eſt text. in. l. ſi prius. ꝗ. ſȝ loco ſacro. de aqua plu. arcen. ⁊ no. glo. in. c. j. de obſerua. ieiunij. ⁊ ibi per cano. et dixi in precedenti. qđ. princip. Idem eſt ſi locus publicus eſt medi⁹ ſi per id qđ debet in medio fieri impedit̄ publici loci libertas vel publicus vſus vt ſi velim de domo mea in domū tuā immittere trabē corripiendo viam publicam vel apponere pōticellū: vel ſi velim de fundo tuo ad meū deducere aquā faciēdo in via publica riuum his caſibus ille locus publicus medius impedit ſeruitutē cōſtitui niſi principaliter. l. permittēte: vt eſt tex. in. d. l. ſi prius. ꝗ. fi. cū. l. ſeq. ⁊ no. Bart. in. d. l. fi. vel niſi ꝑmittēte ſenatu. vt. l. ij. in prin. ne qđ in lo. publi. ⁊ dixi ſ. in. iij. q. princi. verſic. itē imperator. vel niſi hoc mihi liceret ex l. municipali vel a magiſtratu cui hoc ꝯpeteret ex forma ſtatuti. vt. l. prohibere. ꝗ. plane. qđ vi aut clā. ⁊ no. Flo. i. l. q̄ ſella. ꝗ. fi. de ſer. ruſti. pre. Itē alius locus priuat⁹ impedit ſeruitutē qñ ille locus eſt extranei. ⁊ in co eſt aliquid faciēduȝ quouſq; etiā in illo ſeruitus acquirat̄. vt. l. in tradendis interpoſitis. cōmunia predio. et. l. loci corpus. ꝗ. fi. ſi ſer. vē. Ceterū ſi medius loc⁹ ſit cōſtituentis ſeruitutē vel etiā extranei ſint in illo nō eſt aliqđ faciēdū ꝑꝑ qđ ſeruitus impediat̄ tūc locus ille medi⁹ nō impedit ſeruitutē cōſtitui. vt. d. ꝗ. interpoſitis: ⁊ ideo ſeruitus eſſe pōt in vrbanis predijs et interpoſito medio predio ſeruitutē nō debēte q: ſi habeo ius ſeruitutis altius nō tollēdi remotioris domus vtilitas erit donec predium mediū meum extollat̄. vt eſt tex. in. l. ⁊ ideo ſi ſer. ven. Eodē mō qđ. dictū eſt de loco ſacro religioſo et publico. medio, impediente ſeruitutē cōſtitui: intellige qñ in loco medio requirit̄ ꝙ aliqđ fiat. alias nō impediret ur. vt. d. ꝗ. interpoſitis. Fm Flo. in. d. l. q̄ ſella, ꝗ. fin.
2 ¶ † Et ideo non videt̄ eſſe dña inter ſeruitutes ruſticas ⁊ vrbanas. lȝ text. in. l. q̄ ſella. ꝗ. fin. tacite videatur dñiam facere. ⁊ Azo in ſumma. C. de ſer. ꝗ. porro. qđ dictū eſt. ſed revera nō ē dña. Sed ſolū in hoc cōſiſtit

uſia an prediũ meũ impediat vtilitatẽ venire de vno predio ad aliud qd̃ cõtingit duobus cõcurrẽtibus. Primũ q̃ prediũ mediũ nõ ſit cõſtituentis ſeruitutẽ. Scdm q̃ ad vſum ſeruitutis aliqd ſit in eo faciendum vel exercendũ qd̃ fieri põt inuito dño.vt.l.inuitũ.cũ.l.pced.in fi.de ſer.vrba.predio.ꝛ ſic impedit conſtitui ſeruitutẽ. Sed ſi nil erat faciendũ vel ſi erat prediũ intermediũ tñ erat eiuſdem dñi pdij dominãtis:ꝛ etiã qꝛ põt facere 1
in illo pdio medio qcq̃dvult nõ impedit ſeruitutẽ ↄſtitui qꝛ nõ impedit vtilitatẽ ꝯuenire.vt eſt tex.in.l.ſi cũ fuit⁹.ff.quẽ.ad.ſer.amit.ꝛ l.l.ſi edes mee.ꝛ.l.l.nemo enĩ.de ſer.vr.pdi.ꝛ in.l.ſi mihi.§.pe.ꝛ.l.
3 tria pdia.de ſer.vr.p.¶†Et de iſta materia an loc⁹ medi⁹ ipediat ſeruitutes. vide per Bart.in.l.ſi prius.§.fi.de aqua plu.ar.ꝛ p Flo.in.d.l.q̃ ſella.§.fi.de ſerui.vr.pre.ꝛ per Pau.de ca.in.l.in tradẽdis.§.interpoſitis.cõia predio.et p doc. in.§.eque.inſti.de actio.ꝛ p cano.in.c.j. de obſerua.ieiunij.Itẽ impedit ſeruitutẽ cõſtituendã qñ aliqua eorũ q̃ ſunt neceſſaria ad ipſaꝫ deficiũt vt dictũ eſt in q.prece.vbi videas.Iteꝫ qñ id ex forma municipalis ſtatui eẽt prohibituꝫ.pro hoc vide tex.cũ glo.ꝛ qd̃.ibi no.in.l.q̃ luminibus.de ſerui.vrba.predio.

¶ Qño ꝛ qualiter ꝛ qñ cõſtituatur ꝛ acquiratur ꝛ retineatur ſeruit⁹:et q̃ ſeruitutes dicãt habere cãm perpetuam:ſeu cõtinuã:quaſi cõtinuam: ſeu quaſi perpetuã:ꝛ que cãm diſcõtinuaꝫ:ꝛ quanto tpe huiuſmodi ſeruitutes preſcribuntur. Cap.xix.

1 Seruit⁹ pactionib⁹:ſtipulationib⁹: teſtamentis:et contractibus cõſtituit.
2 Seruitutes multiplices ſunt:ꝛ que ſint ſeruitutes habentes cauſam continuã: ꝛ quaſi continuam.
3 Seruitutes habentes cauſam diſcontinuam que ſint.
4 Seruitutes quibus preſcribitur.x.an. inter preſentes et.xx.inter abſentes:q̃ dicantur.
5 Tempus:cuius nõ extet memoria in cõtrariũ qd̃ dicat:ꝛ qño pbetur remiſſe.
6 Poſſeſſio.c.anno.qño pbetur remiſſiue.
7 Uenditio non probaret: et ſi poſſideret res alicuius:vel vſufructus ei⁹:eo ſciente et patiente.
8 Poſitio alleganti titulum:quod titulũ non habuerit fieri,poteſt.
9 Negatiua quõ probetur:remiſſiue.
10 Res dicuntur poſſideri qñ cauſam continuam habent.

Ctauo pncipaliter expedit examinare quõ ꝛ qualiter ꝛ qñ conſtituat ꝛ acquiratur et retineat ſeruitus. ¶†Et dic q̃ ↄſtituitur pactionib⁹ ſtipulationib⁹ ꝛ teſtamẽtis ꝛ ↄctib⁹.tex. eſt cũ glo.inſti.de ſerui.§.pe.ꝛ fi.ꝛ dixi.ꝫ. in.vj.q.prin.ꝫ.xij.ꝛ eſt tex.in.l.j.teſtõ.aũ incipi põt cõia p.ꝛ.l.binas edes.de ſer. vr.pre.cũ ſimi.ꝛ voluntate partiũ cõſtituit ſeruitus ab inuitis:ꝛ inuitus dr̃ ille q̃ nõ cõſentit expreſſe etiã ſi nõ ↄtradicat:vt.l.inuitũ.de ſer.vrb.pdio.Ideoqꝫ liꝫ vadã per prediũ tuũ vel aliqua proiiciam in tuo te ſciente ꝛ nõ cõtradicente non ſtatim eſt ſeruitus niſi preſcribam. vt.l.iij.in fi eo.titu.de qua preſcriptione ſtatim dicam ſicut econtra in amittendis ſeruitutib⁹ dicitur:nam licet altius tollas me ſciente.nõ ſtatim domus tua eſt libera vt.l.hec autẽ iura.de ſer.vrba. pre.et no.glo.in.d.l.inuitũ.Itẽ cõſtituit et acquirit ſeruitus per cõſuetudinẽ.vt.l.j.§.pe ꝛ fi.ꝛ ibi per glo.ꝛ doc.de aqua plu.ar.Itẽ acquirat per preſcriptionẽ: vt habetur per glo.ordi.et mag.in hac materia.in.l.ſeruitutes la grãde.ff.de ſer.ꝛ ibi per oẽs doc.ꝛ per Azo.in ſumma.C.de ſer.§.itẽ cõſtituit ſeruitus per cõſuetudinẽ et habetur per gl.ꝛ doc.in l.ij.C.de ſer.ꝛ aqua.per Dyn.in.c.poſſeſſor male fidei.et in.c.ſe.de reg.iur.in vj. et per Bar.in.l.j.§.deniqꝫ.de aqua plu. arcẽ.ꝛ per doc.in.§.eque.inſti.de actio.
2 ¶†Circa qd̃ primo eſt ſciendũ q̃ ſeruitutes quedaꝫ dicuntur habere cauſam perpetuã ſeu cõtinuam:quedam quaſi perpetuam:ſeu quaſi cõtinuam:quedam diſcontinuam:vt nota.per gloſ. et docto.in dicta.l.ſeruitutes.et habetur in.l.foramen.de ſerui.vrbano.predi.et in.d.l.ij.C.de ſeruit.et aqua.Et dic q̃ illa ſeruitus dicitur habere cauſam continuam et perpetuam que ſimp.ꝛ

eſt i vſu actualr̄ ⁊ poten tialiter vt ſeruit⁹ aquedu ctus ⁊ ſeruit⁹ alti⁹ nō tol lendi ⁊ ſimiles. Quaſi cō tinuā ſeu quaſi perpetuā cām dr̄ illa ſeruit⁹ hr̄e q̄ p petuo ſeu ɔtinuo potētia liter ſed nō actualiter eſt in vſu: vt ē ſuit⁹ ſtillicidij vel duct⁹ aq̄ ex celo cadē tis: vt l.d.l.forame.de ſer. vrba.predi. Et eſt ratio q: in iſtis nō reqrit ſemp fa ctū hominis ad vſum ſer uitutis: lꝫ reqrat aliqñ a principio ad ipſam cōſti tuendā vt in aqueductu: q: poſtq̄ aqua eſt deriua ta p riuū vel canale facto nature continuatur ⁊ per 4 ſeipſam ſemp fluit ⁊ i ſer uitute tigni inmictivl one ris ferēdi.nā poſtq̄ ſemel eſt immiſſuꝫ p ſeipſuꝫ cō tinuatū. Item in quaſi p petua ſeu quaſi cōtinua. ratio eſt q: licet in illa nō exerceat ſemp: tn̄ eſt apta ſemp exerceri ſine facto hoīs vt in ſeruitute ſtillici dū q̄ eſt reſpectu aque ex celo cadētis q: nō ſemp pluit: ſꝫ cū pluit p ſe ipſaꝫ cadit ⁊ ſtillicidiū eſt ſemp aptū recipe aquā ſine fa cto hoīs poſtq̄ ſtillicidiū factū eſt. ¶ † Diſcōtinuā vero cām illa ſeruit⁹ ha bere dr̄ que nō eſt ſemp i vſu actualiter nec poten tialir̄ ſꝫ neceſſario reqrit interpoſitionē: q: i ſui vſu requirit factū hoīs ꝙ nō poteſt eſſe continuū vt ſer uitus itineris vie ⁊ ſi. Nā homo nō pōt ſemp ire vel ducere currum aut plau ſtrū l.ſeruitutes.la gran de in p̄n.de ſer. Et iſtud 5 qđ dixi de cā diſcontinua a procedet i ſeruitutib⁹ rea libus q̄ re rei debent: q: in iſtis ipſa res dicitur tales ſeruitutes quaſi poſſidere mediante facto hominis non aūt facto ſuo: ⁊ iō cū in iſtis realibus vbicunq̄ fa ctū hoīs reqrit̄ adv́ſum ⁊ illud nō poſſit ſemp eſſe continuū ſequit̄ illa res tales ſeruitutes non continue poſſidet: ⁊ pro pterea dr̄ habere cām diſcontinuam. Sed ſecus eſt in ſeruitutibus vel perſo nalibus iuribus que debent̄ a re pſone: vt eſt vſufruct⁹ vſus iuriſditio et ſi. Naꝫ in iſtis lꝫ factū hoīs requirat̄ non ſoluꝫ ab initio ſꝫ etiā ex poſtfacto non tn̄ dr̄ habere cām diſcontinuā: q: pñt animo poſſideri ex quo pſone debent̄ q̄ habēt animū: lꝫ act⁹ ſint diſcōtinui: vt elegāter not. Bar.in.l.iuſto.§.nō mutatt.de vſu cap. ⁊ ibi olno videas. ⁊ not. p Cyn.in.l. ij.in.vj.q C.de ſer. ⁊ aqua. qđ not. p hu iuſmodi materie fundamento. ¶ † His itaq̄ p̄miſſis dicas ſi eſt ſeruitus q̄ ſ hēat perpetuā cām ſeu ɔtinuā: vel ꝗpetuam ſeu ɔtinuā: ex his duobus caſibus regu lariter preſcribit̄ longo tp̄e vꝫ.x.an in ter p̄ntes.⁊.xx inter abſentes exēplo re rū imobiliū: vt eſt tex.in.l.fi.C.de p̄ſcrip. lon.tp̄is. ⁊ in.l.ij.C.de ſer. ⁊ ibi hoc not. p glo. ⁊ doc. ⁊ idē no.gl.ordi.in.d.l.ſeruitu tes. ⁊ ibi p oēs doc. ⁊ p Azo i ſumma.C. de ſerui.§.itē ɔſtituit̄. ⁊ l.l.j.in.v.q.eo.ti. p Cy.C.de ſer. ⁊ aqua. ⁊ in.l.ij.in.v.q.eo. titu. Sed ſi eſt ſeruitus hn̄s cām diſcō tinuā: ⁊ tūc regulariter nō p̄ſcribit̄ vt eſt tex.in.d.l.ſeruitutes.in p̄n.et ibi p do. in.d.v.et.vj.q. Sed illa regula fallit in multis caſibus. ¶ Primo qñ q̄s fuiſſet vſus iu re ſeruitutis tāto tp̄e cuius ɔriū memoria nō exiſtit.l.hoc iure.§.ductus aq̄.de aqua quoti. ⁊ eſti.ſm vnū intelle ctum.ſ.ꝙ ibi loquat̄ de huiusſeruitute. ar.l.j.§.fi. ⁊ l.ij.§.antepe.de aq̄ plu arc. ⁊ no.gl.mag.in.d.l.ſeruitutes.de ſerui. ⁊ p oēs doc. ⁊ no.glo.in.d.l.ij. ⁊ ibi p do cto.C.de ſer. Et pro hoc adduco text.in ca.ſup quibuſdā.§.p̄terea.extra de ver. ſig.vbi hr̄ ꝙ tp̄s cui⁹ nō extat memoria in contrariū hꝫ vim priuilegij. ⁊ eſt tex.i c.j in fi.de p̄ſcrip.lib.vj. vbi dr̄ ꝙ dictum tp̄s hꝫ vim ti. ¶ † Qñ aūt dr̄ eſſe tn̄ tp̄s cuius nō extet memoria in cōtrariū^a: ⁊ quō p:obet. vide plenius p Innoc.in.c. quid per

a ¶ De memoria i cōtrarium. An tp̄s.c. an. dicat̄ tn̄ tp̄s cu ius i ɔriū memoria nō exiſtit: ⁊ an vſus tanti tp̄is vim hēat cōceſſiōis ⁊ priuile gij. Alex. v.vol.i cō ſil.xvj.in .ij.col.i vſ. ſcđo p̄nci paliter et in conſil. xxiiij. ⁊ ibi an illō tē pus ſuffi ciat ad p̄ ſcribendū merū im perium.

quid p naualē.ꝛ in.c.veniens.ꝛ ibi p ca
nonistas.de ver.sig.per Cy.in.l.ij.in ſi.x.
q.C.de ſerui.ꝛ aqua.ꝛ per Bart in.l.j.§.
labeo.de aqua plu.ar.ꝛ per glo.ꝛ doct.
in l arbiter.de pro.ꝛ per Flo.in.d.l. ſer=
uitutes.in vltima charta circa princ.et
adde qđ Cy.tenuit in.d l.ij.ix.q.ꝙ cen=
tum anni dicantꝛ eſſe ſpaciū tanti tpis
de quo non extet memoria.Idē tenuit
Anto.de but.in.c.veniēs.in princi.vlti.
col.extra de teſti.ꝛ Inno.etiā ibi circa fi.
ij.col.in ℣.item dicūt quidā ꝙ ſi cōſtet.ꝛ
idē ſentit Spec in tit.de pba.in.ij.parte
Spe.§.j.℣.quid ſi teſtes ad fi.illius ver.
ꝛ idem tenet Bal.in.d.l.ij.ad fi.ij.col.C.
de ſerui.ꝛ Car.zabarella in.c.ſi diligēti.
in fi.extra de pſcrip.ꝛ not.p doc.in iuri=
6 bus pallegatis. ¶ †Et quomō probetꝛ
poſſeſſio.c.anno. vide per Bald.in auk.
quas actiones.in vlti col.in princ.C.de
ſac.ſan.eccle.ꝛ vide glo.et qđ ibi not.in
c.cū vobis.extra de preſcript. ¶ Secun=
dus caſus eſt in quo fallit qñ vtens al=
legaret ſeu habuiſſet titulū cōceſſionis
ab ipſo dño:ꝛ ſic ex aliquo titulo prece=
denti dicat ſibi a dño fuiſſe ſeruitutem
cōſtitutā:nec id poſſit pbare per teſtes
vel inſtrumēta:et in adminiculū ſue in=
tētiōis inducat cōiecturā qꝛ vſus eſt ſer
uitute predij dño ſciēte ꝛ nō cōtradicēte
per.x.vel.xx an.ſ.per.x.inter preſentes:
ꝛ.xx.inter abſentes:qꝛ pſumitꝛ ſeruitus
cōſtituta ex cauſa que ptenditꝛ pceſſiſſe.
ar.l.j.in fi.de aqua plu.ar.ꝛ l.cum de in
rem verſo.ff.de vſur.ita ſing.dixit gloſ.
in.l.ſeruitutes.la grāde.in glo.mag in
fi.de ſer.ꝛ glo in.l j.§.fi.in ℣ſic.ꝙdiu.de
aqua plu.arc.Et idē ad lrām dicit Azo
in ſumma.C.de ſerui §.itē ꝯſtituuntꝛ ſer=
uitutes per cōſuetudinē.ꝛ idē not.Inn.
in.c.ſi diligenti.extra de preſcrip.et Jo.
an.et doc.in.c.puenit.de cen.ꝛ idē tenet
Bar.et Flo.in.d.l.ſeruitutes.ꝛ do.Ang.
de are.inſti.de act.§ eque.Et iſtam opi.
tenent cōiter doct.tam legiſte ꝙ canoni
ſte.vt dicit Pau.de ca in.d.l.ſeruitutes.
Sed Pet.de bella per.Cy.et Jac.but.et
Ray de for.in l.ſi certis annis.C.de pac.
ꝛ Ange.ibi in ſua repeti.tenēt ꝯtrarium di
centes ꝙ.l.cum de in rem verſo.loquitꝛ
in faciente hoc eſt in ſoluēte p.x.vel.xx.
annos cōtra quem facilius pſumitꝛ cog
ci nō ſit tñ imputādū.Et pro iſta diſtin=
ctione bene facit qđ not.Inn.in.c.olim.
el.ij.ad fi.de reſti.ſpo.Itē p hac parte
ego adduco hanc rationē.Nam ſi opi.
glo.ꝛ doc.eſſet vera lex q̄ dicit ꝙ requi=
ratꝛ tñ tēpus cuius non extet memoria
in cōtrariū eſſet impoſita potius verbis
ꝙ rebꝰ ꝯtra.l.ij.C.cōia de leg.ꝛ l.fi.C.de
vſu.et.c.cōmiſſa.§.porro.de elect.in.vj.
Nā quilibet q̄ fuiſſet in quaſi poſſeſſio=
ne per.x.vel.xx annos ſemper allegaret
titulū a dño:ꝛ ſic nunꝗ haberet locū di
cta lex que reqrit tantū tps ꝙ non extet
memoria in ꝯtrariū.Bar.aūt in.d.l.ſer=
uitutes.conatꝛ ſaluare glo.ꝛ dictā opi.
cōem.ꝛ rñdet Iuūs dicens ꝙ in his que
ſunt magni preiudicij pcedit opi.Pet.ꝛ
aliorū ſequētiū ꝙ nō habeat locū.l.cū
de in rem verſo.ſicut eſt in acquiſitione
7 dñij vel partis eius. ¶ †Nā ſi poſſide=
rem rem tuā tanꝗ meā p longū tps te
ſciēte et patiēte vel etiā vſufructū eius q̄
eſt pars dñij:vt.l.iij.de vſufru.ꝛ poſtea
dicerē te mihi meā vēdidiſſe vel conceſ=
ſiſſe nō pbaretꝛ p hoc vēditio vel cōceſ=
ſio.facit.l libertis.§.j.de ali.et ciba.leg.
ꝛ.l.nullo.C.de rei vē. Sed in his q̄ ſunt
parui piudicij ſicut ſunt ſeruitutes pre
diales p quas non acqritur dñium nec
pars eius:et tunc pcedit opi.glo.et pro
hoc allegat.l.ſi filiꝰ.C.de peti.here.et.l.
qui aliena.§.j.de acqui.here.ꝛ.l.quam
tuberonis.§.ſunt qdam.ff de pecu.Itē
pro hoc allegat glo.ſimilem no.in l.pe.
C.cōi diui.vbi cōtra patientē preſumitꝛ
titulus diuiſiōis q̄ eſt parui piudicij: vt
ibi no.ad incōueniens qđ dixi vē ꝙ lex
videatꝛ poſita ℣bis ꝛ nō rebus nō rñdet.
ſꝫ pōt dici ſꝫ Paul.de ca.l.d.l.ſuitutes
ꝙ illud tps cuius memoria nō extat in
cōtrariū requiritꝛ qñ aduerſarius igno
raret.Si aūt ſcit ꝛ patitꝛ:ꝛ tunc ſufficiat
longū tps cū allegatiōe tituli.ꝛ iſto mō
pōt ſaluari cōis opi poſſet etiā aliter re=
ſpondere:qꝛ lꝫ ſufficiat allegare titulū
cum quaſi poſſeſſione longi tpis.ꝛ eſſet
preſump.iuris ꝛ de iure.tñ cōtra eā ad=
mitteretꝛ probatio in ꝯtrariū per partis
confeſſionē ꝛ glo.eſt no.in aut.de qua=
litate dot.§.illud.in ℣bo ſcribat.col.vij.

⁊ eſt alia ſimilis in. l. in cō tractibus. in prin. ff. nulli. C. de non nume. pec. ⁊ no. doc. in aut. ſed iā neceſſe. de dona. ante nup. ⁊ cano niſte in. c. is qui fidem. de
8 ſponſa. ¶ † Et ideo poſſet fieri poſitio allegāti titulum φ nō habuit titulū: ſed ſi ↄfiteret allegatio tituli ſibi non ꝓdeſſet: ideo nō credo φ ſit pſumptio iuris et de iure: ſed iuris tm̄: ideo poſſet ꝓbari contrariū ꝑ alias ꝓbatiōes. iuxta no. in. c. bone memorie magūtini. de elec. ⁊ l. l. actor. C. de ꝓba. ⁊ per hoc patet φ lex q̄ requirit tantū tp̄s cui⁹ non extet memoria nō erit ipoſita verbis qn̄ cōfiteret aduerſarius vel probaret titulū nō pceſſiſſe: vel qn̄ aduerſarius ignoraſſet allegantem titulū poſſediſſe. Teneas itaq͡ȝ opi. gl. que eſt cōmunis: ⁊ eā ſemꝑ obſeruari in practica vidi: ⁊ eandem practicā vidi obſeruari quando quis non
a ſoluit decimā per tm̄ tempus φ nō extet memoria in ↄtrariū: ſȝ iſtud nō examino: ⁊ ad ei⁹ probationē inducit poſſeſſionem: vel quaſi tāti tpis φ nō extet memoria in ↄtrariū: ſed in ꝺ de decima eſt magis dubiū: q: tractat de magno pīudicio ſed in hoc pl⁹ eſt φ̄ in pcedēti caſu: q: allegat nō tp̄s lōgū ſȝ tp̄s φ nō extat memoria i ↄtrariū: ſȝ iſtō nō examino: q: eſt lōga materia. de qua vide in. c. j. de pſcrip. lib. vj. ⁊ in c. ſup qbuſdā. §. pterea. de ver. ſig. ſit ǧ caut⁹ ille qui eſt vſus aliquo ſeruitutis iure diſcōtinue vt ſemper allegat titulū aliquē habilē ad ↄſtituendā ſeruitutē ſibi ⁊ ꝓbet ſe vſū fuiſſe illo iure ſeruitutis per. x. annos inter pſentes: ⁊. xx. inter abſentes ſciente aduerſario ⁊ patiente ⁊ obtinebit: ⁊ ſit etiā cautus in hoc vt alleget ſe titulū habere ab aduerſario qui poſſit ſeruitutem imponere rerum nec alleget ſe titulū habere a quodā tertio: quia hoc nō ſufficeret: ſciētia eīn ⁊ patiētia non ꝯhi non faciēt reſultare pſumptionē in facto alieno: ſed in facto ꝓprio ſic ſm̄ Pau. de caſt. in l. ſeruitutes. de ſerui. qui hoc declarat ⁊ bene. E cōtra ſit cautus etiā aduerſari⁹ vt querat ꝑpoſitiones vel aliter habere confeſſionē ab altera parte. ſ. φ nullum titulū habeat ab ipſo vel ab alio q̇ ſeruitutē imponere potuerit: vel ſi nō pōt habere ↄfeſſionē ↄrat ꝓbare ↄtrariū coartando dictū titulū ad certū locū et tp̄s iuxta no. i. l. l. actor. C. de ꝓba. ⁊ in. d. c. bone.
9 de elec. † Ubi hr̄ qūo ꝓbet negatiua: q: ſi allegās titulū ↄfiteret ſe non hr̄e vel ēt ꝓbaret illa allegatio tit. ſibi nō ꝓdeſſet. Et hec tene mēti ꝑpetuo: q: ſunt vtilia ⁊ non ita bene declarata alibi reperies. ¶ Tertius caſus in quo fallit dicta regula eſt qn̄ qs ꝓbaret ſe habere verū titulū a tertio: nā tūc ſeruit⁹ etiā ſi haberet cāȝ diſcōtinuā acq̄reret lōgo tp̄e vȝ x. annis inter pn̄tes: ⁊. xx. iter abſētes ꝑ tex. in. l. fi. in fi. de pſcript. lon tēp. ⁊ per l. ſi ego. § j. ibi ita ruſticorum. de public. qđ eſt ſingulare ſm̄ Paul. de caſt in. d. l. ſeruitutes. de ſerui. Debet ergo illa regula intelligi qn̄ qs nō habebat verum titulū a tertio. Et φ dixi vez titulū debere ꝓbari q: nō ſufficeret ipȝ tm̄ allegare vſus eīn lōgi tpis non poſſet opari duo ſpecialia. ſ. φ faceret pſumi titulum ab extraneo: ⁊ vltra hoc qđ ſufficiat longū tp̄s cū tali titulo allegato vbi alias reqreret tm̄ cui⁹ nō eſſet memoria in ↄtrarium ꝑ no. in. l. j. C. de do. ꝓmiſ. cū ſi q: non accidit i titulo allegato a dn̄o aduerſario: ſeu ab illo q̇ ſeruitutē imponere potuit: q: vſus lōgi tpis etiā h̄ caſu iducit vnū ſpāle tm̄. ſ. ꝓbationē tituli q̄ fctā ſufficit ne aliud tp̄s reqrat̄ q̄ȝ poſſeſſiōes ad pſcribendū ex qua preſcriptione iuris ꝓbatus eſt titulus ei⁹ q̇ ſeruitutē ipoſuerit

¶ Abſētes. adde Corneum ↄſi. l. xxxvj. in ei. l. hac. Et pſens in ciuitate ſua qs pſumitur eſſe: et nō pſumitur abſentia. conſi. l. Et an abſens dicat̄ ille qui nō eſt pn̄s in iudicio cōſi. lviij. in. ij. vol. Et qs dicat̄ abſens. Uiđ Alex. l. v. volu. cōſi. c. l. iiij. col. in puncti.

poſſit ⁊ immediate conſtituere.arg.l.ſequitur.§ lana.de vſuca. ¶ Quartus caſus et vltimus eſt in quo fallit dicta regula ſm Paul.de ca.in d.l.ſeruitutes.in fi.ſ.in ſeruitutibus pſonalibus q̄ debentur a re perſone vt vſufructus vſus iuriſditio ⁊ ſi.q: lʒ ad eoꝝ vſum requirat̄ factū hominis:tñ non dicuntur habere cauſam diſcōtinuā:q: animo poſſideri pñt q̄ cōtinuus eſt lʒ actus hominis ſint diſcōtinui:ideo longo tpe preſcribūtur cum titulo tñ vero q: hʒ ſimilitudinē cū dñio qḋ longo tpe non preſcribitur ſine titulo eſt caſus in.l.fin.circa fi.C.de preſcrip.long.tempo.⁊.l.ſi ego.§.fin. de publi.⁊ not.in.l.iuſto.§.nō mutat.ff.de vſucap.et intellige de titulo habito a non dño:nō aūt a dño:q: tunc nō eſſet opus preſcriptione:vt.l.clauibus.de cōtrahē. emp.iuncta d.l.ſequitur.§.lana.de vſucap.ſine titulo vere preſcriberet longiſſimo tēpoꝛe:vt not.Cy.in.l.ij.in.vj.q.C.de 10 ſerui. ¶ † Sed predicta regula ꝓcedit in ſeruitutibus realibus ⁊ predialibus que a re rei debentur q̄ res dicunt̄ poſſideri:q̄ſi habent cauſam continuā:vt.l.q̄ fundum.ff.quēadmo.ſerui.amit.ſed ille habēs cām diſcōtinuam nō pōt dici qḋ cōtinue poſſideat nec p actuʒ hominis: q: ille nō eſt nec poteſt eſſe cōtinuus:nec per animū cū res animū non habeat:vt dixi.s.in illa.q.qñ dicatur ſeruitus habere cauſaʒ diſcontinuā. Iſta aūt nō eſt proprie fallētia a dicta regula q̄ de ſeruitute habente cām diſcontinuā loquit̄ qm̄ ſeruitutes pſonales dicunt̄ habere cauſam continuā ⁊ perpetuā vt dixi:⁊ lʒ videatur ꝙ poſſit dici fallentia reſpectu actus hominis q̄ requiritur in ſeruitute perſonali:⁊ tñ p̄ſcribit̄ longo tpe quod nō eſt in ſeruitute reali q̄ factū hominis requirit ⁊ eſt diſcontinua:q: longū tps nō ſufficit:tñ dico ꝙ etiā hoc caſu nō eſt proprie fallentia:q: in iſta ſeruitute perſonali requirit̄ titulus a non dño vt dixi ꝙ ſi interueniſſet in ſeruitute reali habēte cām diſcontinuā idē eſſet:q: ēt longo tpe preſcriberet̄ vt dixi in tertio caſu p̄cedēti:⁊ ſic in effectu quātū ad tps preſcribēdi nō vř eſſe dfia inter ſeruitutem 1 hñtem cām diſcontinuā ⁊ ſeruitutē perſonalē habentē cauſam continuā:q: in vtraqꝫ ſufficit titul9 a nō dño cū poſſeſſione vel quaſi longi tps. Sed vbi nō interueniſſet titulus bene eſſet dfia:q: in ſeruitute reali regulariter non preſcribitur niſi p tm̄ tps qḋ non extet memoꝛia in ꝯriū:ſed i ſeruitute pſonali ſufficerēt.xxx.anni:qḋ eſt lōgiſſimū tēpus:vt not. Cy.in.l.ij.in.vj.q.C.de ſeruitutibus et aqua.⁊.s.dixi.que omnia benē nota.

¶ Quot ſint neceſſaria ad inducendā p̄ſcriptionē in ſeruitutibus habentibus cauſam continuā vel quaſi:an requirat̄ titulus ⁊ bona fides:et an de iure inter ius canonicū ⁊ ciuile ſit dfia in p̄ſcriptionibus ⁊ an ſeruitus poſſit conſtitui ſub conditione ⁊ duplici conditione vz extincta ⁊ inceptiua. Ca.xx.

1 Seruitutis ad p̄ſcriptionem quot neceſſaria ſint.
2 Bona fides in p̄ſcriptionib9 an p̄ſumat̄.
3 Bona fides in quibus caſibus allegari debeat.
4 Bona fides an in libertate preſcribenda requiratur.
5 Preſcriptiōe quomodo ſciētia ⁊ patientia aduerſarū requiratur.
6 Seruitutibus in preſcribendis an titulus requiratur.
7 Preſcriptio ꝯtra eccleſiā omnino titulū requirit.
8 Seruitutū ⁊ iuriū incoꝛporaliū preſumptione ſeptem requiruntur
9 Interruptio naturalis longiſſimi tēpoꝛis in iuribus incoꝛporalibus p̄ſcriptionem impedit.
10 Seruitutes non conſtituuntur:vt aliqd in tuo facias.
11 Preſcriptio quādoqꝫ plus pōt q̄ pactū.
12 Ire per ciuitates et domos alienas licitum non eſt.
13 Seruitutes reales ⁊ prediales ipſo iure nō recipiunt certū tps ex parte ante ad originē impediendam:ſed conditioneʒ.
14 In iure coꝛpoꝛali quomodo ds tradere teneatur.

Dictum eſt ſupra ꝙ ſeruitus habens cauſam perpetuaʒ vel cōtinuam vel quaſi preſcribitur longo tpe. ¶ † Sʒ quot ſūt neceſſaria ad dictā

a ¶ Preſcriptionem: Adde alex. conſil. xxxiiij. in ij. colum. in prīc. in iij. vo. et multa in materia preſcriptiōis, hēs in. ij. vol. conſil. clxxxviij. et l. iiij. vo. cōſil. xcix. in j. et ij. colū. et an ius canonicum in materia p̄ſcriptiōis deroget iuri ciuili. Vide Cor neū cōſil. xvj. in iiij. volu.

preſcriptionem[a]. Dic plura. primum q̄ volens preſcribere fuerit vſus iure ſeruitutis: ſcilicet eo animo vt poſſit vti iure ſuo aduerſario ſciēte nō iure amicitie vel familiaritatis quia tūc nunq̄ preſcriberet. l. fi. ⁊ ibi not. quemad. ſeruitu. amitta. ⁊ l. qui iure familiaritatis. de acq. rerum poſ. Et ideo ſi tranſiuit quis per fundum tuū longo tēpore per aliquā 2 viam ibi exiſtentem quam publicam eſſe credebat ⁊ cuilibet liceret p̄ eā trāſire non acquirit ſeruitutē etiam ſi tanto tēpore iuiſſet cui[9] in contrariū memoria non exiſtit: nec acquirit interdictum eſt. de itinere actuq̄ priua. ipſa ſeruitute habenda. vt elegāter not. Pau. de caſt. in d. l. fina. ¶ Qualiter autē probet̄ q̄ quis fuerit vſus iure ſuo ſeu iure ſeruitutis plene habetur per gl. Bar. ⁊ docto. in. l. j § ij. de itinere actuq̄ priua. ⁊ per Inno. ⁊ doc. in. c. bone. el. ij. de poſtula. prelato. ⁊ de cauſa poſ. ⁊ proprie. c. cum eccle. in verſi. affuiſſe. ⁊ p Barto. ⁊ docto. in. d. l. qui iure familiaritatis. ⁊ per Flo. ⁊ docto. in. l. ſeruitutes. de ſeruit. ⁊c. ¶ Secūdum quod requirit̄ eſt bona fides quia credebat ſibi ſeruitutem competere: vt no. glo. in dicta. l. fi. ⁊ in l. ij. C. de ſerui. quod verū ſi vult preſcribere lōgo tēpore. ſecus ſi longiſſimo puta. xxx. vel. xl. annorū. quia de iure. ffo. et. C. etiam ſine bona fide poterat preſcribi ſicut domiuium p̄. l. ſicut. de preſcrip. 3 xxx. annorum. et no. Cyn. ſm Pet. in. l. ij. in. vj. q. C. de ſeruitu. hodie vero de iure canonico nullo modo poteſt: vt i. c. fi. extra de preſcrip. et in cāō. poſſeſſor male fidei. lib. vj. Sed aduertendum quia vbi conſtat vere de mala fide, procedunt predicta. Sed vbi eſſet preſumpta mala fides tantum tunc poſt xx. annos talis preſumptio malefidei non poteſt allegari. caſus eſt nota. et ibi hoc no. Bar. qui ita dicit intelligi in. l. fina. in fine. C. vnde vi. et idem not. Anto. de but. in. c. ſepe. in. v. colum. verſicu. item hoc verū extra de reſti. ſpolia. ¶ † Nunquid autem in dubio bona fides preſumatur. Videtur q̄ ſic per. l. penult. C. de euic. et per. l. ſi fundum. C. de rei vendic. Dicas in hoc q̄ ſi quis poſſedit cum titulo regulariter preſumitur bona fides niſi probaretur contrarium; quod fallit quando titulus eſſet improbatus a lege: quia tūc ſemper preſumitur mala fides. text. eſt nota in l. quemadmo. ver. mala fide. C. de agri. et cenſi. et ibi hoc not. Barto. quem omnino vide. Item fallit quando fuiſſet ei denuntiatum ne emeret. vt. d. l. ſi fundum C. de rei ven. Itē fallit ſi corā aliquib[9] dixiſſet ſe ſciuiſſe rem eſſe alienam. Item ſi de hoc erat fama in vicinia et ipſe erat vicinus. vt not. Barto. in l. celſus. in penul. colum. de vſucap. Item ſi procurauit habere titulū; vt no. ſingulariter Bal. ſm Odofre. in l. quoties. C. de rei ven. ſed ſi quis poſſideat vel quaſi ſine titulo tunc regulariter preſumitur mala fides: vt no. in. l. fi. C. vnde vi. Item ſi quis ſciebat fundum alienum eſſe nec habebat aliquem titulū cōceſſionis ſeruitutis preſumitur mala fides: q: ſciebat vel ſcire debebat non poſſe vti illo fundo ſine ſcientia domini: requirit̄ ergo q̄ credat ſe habere ſeruitutē qua vtitur licet re vera non habeat ſed errauit in facto q: forte audiuerat a patre ſuo hoc dici vel erat publica vox in vicinia. nam hoc tribueret iuſtā cauſam credendi et ſic bonā fidē. vt not. Bal. in. d. l. celſus. in. ij. colum. ⁊ l. l. j. §. hoc interdicto. in. iij. col. de iti. act. priua. ⁊ Bald. in. d. l. indicia. ver. ergo quero. C. de rei vendi. ¶ † Aduerte tn̄ q: licet aliquādo bona

fides a. preſumatur: tñ in caſibus in quibus re 5 quirit nõ ſufficit qđ pſumatur ſed ipſa dʒ deduci et allegari: vt eſt caſus ſing. in. l. ſi adulteriũ cũ inceſtu. §. idẽ pollioni. de adulte. ſm Ang. in. l. cũ q̃. §. fi. de publi. ⁊ vide ad hoc Bar. in. l. cum quidã in vlt. col. in prin. ſi cert. pet. vbi dicit ꝙ ſup nõ allegatis non cadit preſumptio. ⁊ idem not. Bald. in l. ſi certis annis. in. v. col. C. de pact. qđ bene not. in practica qꝛ vidi multos errare hoc nõ perpendentes. Et qđ dixi de bona fide intellige ꝙ requiri
4 tur in ſeruitute preſcribẽda. ¶ † Sʒ nũ quid in libertate preſcribenda requiratur bona fides. vide p glo. ordi. in. l. fi. quem admo. ſerui amit. et ibi per doct. et dic ꝙ in preſcribẽda libertate perſonali requi ritur bona fides. l. j. C. de preſcri. lon. tem po. que pro libertate comp. Sed in preſcribẽda libertate diſtingue. Aut loquimur de libertate rei vrbane: ⁊ requiritur bona fides. l. hec autem iura. de ſeruitu. vrba. predi. Aut rei ruſtice ⁊ nõ requiritur bona fides. l. peñ. C. de ſerui. Et ratio diuerſitatis eſt qꝛ in preſcribẽda libertate requiritur factũ ⁊ vſus preſcribẽtis. ⁊ ideo nõ mirũ ſi eius bona fides requiritur ſʒ in realibus non requiritur aliqđ factũ hois pſcribẽtis ſed ſola negligentia ex parte admittẽtis. iõ nõ ꝯſideratur in admittẽdo bona fides aduerſarij. vt not. in. d. l. fi. et in. d. l. ij. C. de ſerui. ⁊ dicam infra plenius in. x. ⁊ vltima. q. princi. ¶ Tertiũ quod requiritur in iſta preſcriptione eſt ꝙ quis fuerit vſus longo tẽpore videlicet. x. annis inter preſentes et. xx. inter abſentes. vt not. in. l. ſeruitutes. ff. de ſerui. et in. l. fi. C. eo. titu. ⁊. ſ. dixi ꝙ eſt verũ in predio priuati. ſed in predio eccleſie requiritur tempus. xl. anno. ſicut in pſcriptione dominij rerum eccleſie. vt voluit Innoc. in c. diligenti de preſcrip. ⁊ per doc. canoniſtas in. c. puenit. de cenſibus. et ſi quitur Pau. de ca. in. d. l. ſerui. circa qđ adde qđ dicam. l. ver. ſed contra hoc opponitur. ¶ Quartũ qđ requiritur eſt ꝙ vſus fuerit ſciente aduerſario. l. ij. C. de ſer. et ibi per glo. ⁊ doc. ⁊ etiam eo patiẽte. l. quoties. la. ij. de ſerui. ⁊ in iſta ſcientia ⁊ patientia ꝯſiſtit quaſi poſſeſſio iuriũ incorporalium. Qđ limita principaliter duobus modis. ¶ † Primo ſcilicet vt ſcientia ⁊ patiẽtia aduerſarij requiratur volẽdo preſcribere longo tempore: ſed ſi lõgiſſimo ſcilicet. xxx. vel. xl. annis ſecus. nam tunc non requiritur ſcientia nec patiẽtia aduerſarij. ſicut enim operatur titulus vt poſſim preſcribere aduerſario ignorante vel nõ patiente: ita etiam operatur longiſſimũ tempus qñ titulus nõ interuenit. vt ſingulariter dicit Pau. de ca. in. l. ij. C. de ſerui. ¶ Scđo fallit qñ pſcribens haberet titulum a quodã tertio qui tanq̃ dñs illius fundi cõceſſiſſet ei ſeruitutẽ illius fundi cũ non poſſet tunc: preſcribitur etiam ignorante vero domino ſicut preſcriberet dñs ipſius rei. l. fin. C. de preſcrip. long. temp. et hoc voluit expreſſe Pe. vt refert Cyn. in. l. ij. C. de ſeruit. dũ loquitur in ſeruitute formata quare quis habet titulum. ⁊ hoc etiã ſequitur Paul. de caſtro in. d. l. ij. et in dicta. l. ſeruitutes. que dicit ꝙ de hoc eſt tex. l. l. ſi ego. §. j. de publi. in alternatiua q̃ ponitur ibi dum dicit ꝙ p traditionem conſiſtit. vel per patientiam. Naʒ per traditionem dicitur conſtituta quando habet titulus a tertio ⁊ non videtur requiri patiẽtia domini. et dũ ſubdit per patientiam loquitur quando non habebat titulũ quo caſu bene requiritur: ⁊ iſta eſt ſingularis limitatio ad illud qđ cõiter dici ſolet ꝙ in iuribus incorporalibus nõ eſt dare quaſi poſſeſſionẽ

a ¶ Bona fides. quo et qñ in preſcriptione requiratur bona fides: ⁊ qđ de iure ciuili et can. Uide Alex. cõſ. xcix. in. j. col. in. iiij. vol. et an. ex tit. pſumatur bona fides. in cõſilio lxxxix. in v. volu. Et bõa fides nõ pſumitur in eo q̃ ꝯ iura mercatur. Uide Cor. conſil. cxxj. in ij. vol.

niſi per ſcientiam et patientiam dñi qđ ɔtingere põt in multis vt in paſcuis et aqueductib⁹ et iuriſditionib⁹ et iure piſcãdi de quibus quotidie oriunt̃ lites in partibus iſtis. et pauci ſunt qui hoc aduertãt qꝛ cõmuniter dicitur qđ qs nõ poſſet in his preſcribere niſi cũ ſciẽtia et patiẽtia aduerſarij: et hoc debꝫ probare. ¶ Sed tũ aduerte an habeat titulũ vel non qꝛ ſi habet titulũ nõ eſt opus probare ſcientiã vel patientiã ſm̃ Pau. de ca. in. d. l. ſeruitutes. de ſerui. qđ ſingulr̃ tene menti. ¶ † Sed nunquid requiratur titu. in iſtis ſeruitutib⁹ preſcribendis. Dicas breuiter qđ non. vt eſt caſus in. l. ſi qs diuturno. et ibi gl. et doc. ff. ſi ſerui. vẽ. et no. per glo. in. d. l. ſeruitutes. et in. d. l. ij. C. de ſerui. et ibi per oẽs doc. et no. gl. in l. j. §. fi. in verſic. q̃diu de aq̃ plu. ar. et per Bart. in. l. fi. quẽad. ſer. amit. et idẽ no. expreſſe Inno. in. c. ſi diligenti. de p̃ſcrip. et iſtud teneas lꝫ aliqui dixerint qđ requirat̃ ſaltẽ allegatio tituli et no. bene. iſtud tñ fallit in vſufru. et in p̃dijs eccleſie vt ſtatim dicam et intellige de titulo nõ ſolũ habito a dño predij ſeruitutis. nã de illo dubiũ nõ eſt ꝙ requiritur ad p̃ſcribendum: qꝛ ſi a vero dño titulus nõ haberetur ſtatim ſeruit⁹ acquiſita eſſet et nõ eſſet neceſſaria preſcriptio. l. ſequitur. §. lana de vſuc. ſed intelligo etiã de titulo habito a quodã tertio. puta qꝛ tituo tãꝗ̃ dominus p̃dij tui cũ non eſſet conceſſit mihi ſeruitutẽ in eo. et ego credens ipſum dñm eſſe forte quia poſſidebat fui vſus ſeruitutem longo tempore te ſciente et patiente ratione illius cõceſſionis. nam etiã talis titulus nõ requiritur ad preſcribendũ talem ſeruitutem realem. Et rõ qꝛ in ſeruitutibus et iurib⁹ incorporalibus tit. nõ requirit̃ ſed in corporalib⁹ ſic. vt eſt iſte qꝛ iſte ſeruitutes reales querũtur rei que ſibi nõ põt de titulo prouidere: ſed alia iura corporalia querũtur perſone q̃ ſibi de titulo ꝓuidere potuit. et iſta fuit ratio Pe. Item eſt et alia rõ qꝛ in incorporalibus agit̃ de maiori preiudicio. ſ. de acq̃ſitione dñij ꝙ̃ in corporalibus qꝛ tũc ſcholaris afficitur et eius tñ conditio grauatur. et hec fuit ratio Dy. in. c. ij. de reg. iu. lib. vj. quã ſequitur Cy. in. l. ij. in. v. q. C. de ſerui. et videtur mihi verior. et ideo in preſcribenda ſeruitute vſufructus requirit titulũ cum vſufruct⁹ ſit pars dñij. l. iij. de vſufruc. et per ɔ̃s in eo p̃ſcribẽdo tractet̃ de magno p̃iudicio ad ſimilitudinẽ preſcriptionis rerũ incorporalium. Sed cõtra hec oppo. et imo vr̃ ꝙ in p̃ſcribẽda ſeruitute verus tit. requirat̃. nam ille q̃ ſeruitutem p̃ſcribit habet cõtra ſe diſpoſitionem iuris cõis qm̃ omne preſumitur liberũ niſi ꝓbetur habere ſeruitutẽ. l. alti⁹ C. de ſer. ergo vr̃ ꝙ non ſolũ allegatio ſꝫ etiã tituli ꝓbatio ſit neceſſaria p. c. j. de p̃ſcrip. lib. vj. Inno. in. c. diligẽti. de p̃ſcri. ſoluit hoc ɔtrariũ ꝙ nõ dicit̃ ɔtra ſe h̃re ius cõe qui p̃ſcribit ſeruitutẽ: qꝛ ius nõ ꝓhibet quẽ habere ſeruitutẽ in predio alieno: ſed tũc dicit̃ habere ius cõmune ɔtra ſe. puta vnus eṗs exercet iuriſditionem in dioceſi alterius eṗi. dicit Pau. de ca. in. d. l. ſeruitutes. ꝙ non cõprehendit q̃d ſit hoc dicere: qꝛ verũ eſt ꝙ in predio alieno non ꝓhibet̃ h̃re ſeruitutẽ volente et cõſentiẽte dño ſed eo nolẽte ſic. et eodem modo vnus eṗs volẽte alio eṗo. vñ dicit ipſe ꝙ. c. j. de p̃ſcrip. in. vj. loquit̃ dẽ p̃ſcriptionib⁹ currentib⁹ ɔtra eccleſiam vel res eccleſie. ſecus contra priuatum.

7 ¶ † Et iõ ipſe cõcludit ꝙ q̃ vult p̃ſcribere ſeruitutẽ in p̃dio eccleſie cũ habeat ɔ̃ ſe ius cõe neceſſe eſt vt habeat titulũ ſaltẽ a nõ dño: vel etiã a dño titulũ vtilem.

a ¶ Titulum. an titulus inualidus transferat dñiũ. vide Corneum. 6 ɔſil. xciij. in. j. volu. Et Alex. i v. vol. i ɔſi. lxxxix. et ibi ꝙ ɔtra h̃ntẽ titulum verũ vniuerſalem datur petitio hereditatis.

iuxta q̄ hr̄ in .c. de quarta. de p̄scri. q2 si esset vtilis nō esset necessaria p̄scriptio. l. sequit. §. lana. de vsucapio. qđ not. p limitatione. l. si qs diuturno. si serui. vēdi. Pōt et dici qđ Inno. bñ soluit: q2 volens seruitutē p̄scribere nō hȝ ius cōe ↄtra se q2 est p̄ter ius cōe ⁊ tūc diceret̄ cōtra ius cōe qn expulsse, phiberet p̄scriptionē. vt not. in d. c. j. de prescri. in. vi. ¶ Quintuȝ qđ req̄ritur ad p̄scribēdū seruitutem qñ est negatiua vt seruit⁹ altius nō tollēdi ē phibitio vsus. vt no. glo. in. l. q̄ luminibus. de serui. vrba. predio ⁊ in l. j. C. de seruitu. ⁊ glo. ij. in c. abbate. de vbo. sig. et Dy. in l. si prius. de no. oper. nuncia. Et ideo in istis seruitutib⁹ q̄ consistūt in phibēdo. vt est text. seruitus altius non tollendi nō acq̄ritur quasi possessio nisi per phibitionē ex parte ōtendētis seruitutē ⁊ patientiā aduersarij: sed in his q̄ sūt in faciēdo vt aqueductus ⁊ si. nō requiritur phibitio sed vsus ⁊ patiētia aduersarij q2 in his ↄsistit quasi possessio. ⁊ in predictis negatiuis seruitutib⁹ sufficit vnus tm̄ actus phibitiōis ad hoc vt queraẗ ista quasi possessio. puta ne alti⁹ tollas vel p fundū vadas. vt sentit gl. in l. j. C. de ſui. Sed in affirmatiuis vt eūdi per fundū vel aquā ducēdi. dic q̄ si sunt tales in q̄bus possit esse vsus per modū facultatis ⁊ familiaritatis vt itineris q2 pmissuȝ est ire p fundū tuū donec phiberis. vt. l. diu⁹. de serui. vrb. pdio. ⁊ tūc req̄ritur q̄ inerit saltē xxx. dieb⁹ ad hoc vt ↄstituaẗ in q̄si possessiōe. vt. l. j. §. j. ⁊ ibi p Bar. de itine. actuq3 priua. Sȝ si nō pōt in eis esse vsus rōne familiaritatis. puta ducere aquā p fundū tuū in ista q̄si possessione q̄renda etiā vnicus act⁹ sufficit. vt in. l. j. §. qđ aūt. de aq̄ quoti. ⁊ esti. ⁊ ita tenēt Pet. ⁊ Cy. in. d. l. ij. in. vj. q. C. de seruitu. ⁊ Bar. in. l. j. eo. tit. ⁊ Bal. in. d. l. ij. ⁊ Flo. in. l. ſuitutes. ff. de ser. quod bñ not. ¶ Sextū qđ req̄riẗ est tps. s. longū qñ seruit⁹ hȝ cām ↄtinuā vel q̄si: s. d si hȝ cām discōtinuā regulariter req̄riẗ tm̄ tps cūius nō extet memoria in ↄriū de quo dic vt pleni⁹ dixi in prin. hui⁹. viij. q. princi. ¶ Septimū ⁊ vltimū req̄ritur vt p̄scribens sit dn̄s fundi cui seruit⁹ est acquirenda completa p̄scriptione. alias si eēt simplex possessor sicut nō posset et fundū acq̄rere p pactuȝ: vt dixi s. in. iiij. q. princi. ita per prescriptionem sicut nec posset seruitutem imponere etiam si partem dominij in fundo haberet: vt. l. pro parte. de ſuitu. licet aliq̄ pl⁹ possit prescriptio q̄ pactū. vt glo. no. i. l. j. fami. hercis. ⁊ in. l. sed si inter me. de ſui. vrba. predio. et in predi-
8 ctis iuribus not. ¶ † Ex p̄dictis autē collige scđm Flo. in. d. l. ſuitutes. septē specialia in ista p̄scriptione seruitutū et iurium incorporalium. ¶ Primuȝ est q̄ non requiritur vera possessio sȝ quasi quia iura incorporalia non possunt possideri. vt. l. seruus §. icorporales. de acqui. re. do. ¶ Scđm qđ procedit contra possidenteȝ: vt habetur institu. d actio. §. eque. q̄ non est in reb⁹ corporalib⁹ vt ibi. ⁊ l. fi. C. d prescrip. xxx. anno. not. per glo. in. l. j. in fi. C. de seruis fugit. ⁊ ibi p docto. ¶ Tertiuȝ quia non requiritur titu. l. si quis diuturno. ff. si ser. vē. ⁊ supradixi. ergo sufficit etiaȝ non solēnis. vt habetur in. l. post mortem. de adoptio. facit ad hoc glo. not. in. l. iurium. l gl. magna l. fi. si cer. peta. ¶ Quartuȝ quia requiritur scietia ei⁹ contra quē prescribitur. l. ij. C. d serui. ¶ Quintum quia requiritur etiam aduersarij patientia[a]. l. quoties la. q̄. de serui. ¶ Sextum quia aliquādo requiritur prohibitio pro adipiscenda quasi possessione: eo quia non cadit aliquis actus

a ¶ Patiētia. adde Alex. cōsi. j. in. v. col. et ibi an tolerans vnū possidere sit a vt illa patiētia aggrediatur terminos tolerantie.

alius corporalis pro ea adipiſcēda qui
ſit conformis iuri querendo niſi prohi=
bitio vt dixi.ſ.in ver.quintum reqnirit
ad pſcribendū ſeruitutē. ¶ Septimū qꝛ
preſcriptio longi tēporis in iſtis incor=
poralibus interrūpeť per ſolā miſſionē
executoris licet ſecus ſit i corporalibꝰ:
vt.C.de rei ven.l.mote litis.ꝛ hoc voluit
ſingu.glo.ſub dubio tñ forte in l.ij.in gl.
iij.in fi.C.de ſerui.Sed Bar.limitat hec
procedere quādo preſcribēs non habet
titulū:qꝛ tūc ſolū ex negligētia nō petē=
tis cauſať:ideo inſurgēte vigilantia im
pediť.C.de preſcrip.xxx.anno l.ſicut.ſꝫ
ſi haberet titulū non ſufficeret ſola miſ
ſio executoris qꝛ illa non cauſať ex ſola
negligētia:vt habeť in.d.l.ſicut.ꝛ hoc.p
cedit de iure ciuili ſꝫ de iure cano.ſecus
qꝛ omnis preſcriptio de iure cano.impe=
ditur per ſolā miſſionē executoris.ratio
qꝛ ſupueniens mala fides etiā ſine ali=
quo iudicio preſcriptionē impedit.c.fi.
et ibi no.de preſcri.c.poſſeſſor malefidei
de reg.iur.lib.vj.ꝛ hec tenet Bal.in.l.ij.
C.de ſer.in verſi.vlteriꝰ q̄ritur nunquid
preſcriptio.quē ſequiť Ange.de Are.in=
ſti.de acti.§ eque.teneo ꝙ illud ſeruan=
dum eſſet in foro ciui.iuxta no.in.d.c.fi.
9 ¶ † Naturalis aūt interruptio impedit
preſcriptionē etiā lōgiſſimi tpis in iſtis
incorporalibꝰ.l.ſeruitutes.ꝛ.l.ij.C.eo.ti.
Et hoc facit cōtra eū q̄ vult preſcribere
molēdini cluſaꝫ quā curſus aquaꝝ ſem
per interrūpit vt nō videatur pſcribere
qꝛ perditur poſſeſſio ꝛ qđ eſt veruꝫ ſi de=
ſtruatur in totum vel pro maiori parte.
alias ſecus.arg.l.domum.de contrahē.
empt.ꝛ hoc tenent Bal.ꝛ Angel.in.d.l.
ſeruitu.qđ notādum eſt. Et per hec ex=
peditus eſt vnus modus acquirēdi ſer=
uitutem per preſcriptionē ac etiā perfe=
cte expedita eſt materia pſcriptionis in
acquiſitione ſeruitutū.de preſcriptione
autem in ſeruitute amittenda dicam in
x.ꝛ vlti q.Item cōſtituūtur etiā oēs ſer=
uitutes non per traditionē veram:quia
incorporalia non recipiūt traditionem.
de acq̄r.re.do.l.ſeruꝰ.§ incorporales.ſed
quaſi traditionē que fit per ſcientiā ꝛ pa
tientiam domini ipſo me ducēte in poſ=
ſeſſionem.vnde etiam cauet ꝙ me non
impediat vtentē.ff.de ſer.vrba.predio.l.
j.§.fi.de ac.emp.l.ratio.§.ſi inter.ꝛ de ſer
uitute.l.quoties.la.ij.de iſta cautiōe ha
10 beť in.l.hax.ꝛ.l.egi.ſi ſer.ven. ¶ † Item
conſtituūtur ſeruitutes vt patiaris me
vti ſeruitute per prediū tuū:non autem
conſtituūtur vt tu aliquid nō facias in
tuo:puta ne eas p fūdū tuū neue ibi cō=
ſiſtať:neqꝫ eo fruaris. ſecus ſi concede=
res mihi ius tibi non eſſe in fundo tuo
aquā q̄rere minuende aque mee gratias
vt.l quoties.la.j.de ſerui.in princi.nec
etiā conſtituūtur vt tu aliquid facias in
tuo puta viridaria tollas:amenioꝛē.p=
ſpectū pſtes:vel in tuo pinguas: vt.d.l.
q̄ties.la.j.§.j.eo ſaluo ꝙ i ſeruitute one
ris ferendi dꝛ vt is debeat ſuſtinere pa=
rietē vel colūnam q̄ debet ſeruitutē one
ris ferēdi in pariete vel colūna ſua:vt.l.
eū debere colūnam.de ſer.vrba.pdi.ꝛ.l.
ſicuti.§.j.ꝛ.§.diſtant.ſi ſerui.vēdi.ꝛ dixi
ſ.in.j.q princi.in prima natura ſeruitu
tum.Itē ſeruitutes cōſtituunť in fundo
ſimplr:quo caſu totus fundus ſeruitu=
te afficiť vt p quālibet eiꝰ partē ire age=
re liceat.l.ſicuti.de ſerui.ꝛ.l.ſi mihi ꝯceſ
ſeris.cum.l ſi q.l.ſi via.de ſer.vr.pre.niſi
dño pdij certus locꝰ ſeruitutis deſigneť:
vt.l.nam ſeruus.§.ſed ſi totus fundus.
quēad.ſer.amit.de quo dic vt dicā in.ij.
q.prin.Itē oēs ſeruitutes ꝯſtitui pñt ad
partē predij diuiſam:vt.l.certā.de ſer.ꝛ
no.p parte nō aūt ad partē diuiſam.vt
eſt tex.cū gl.i.d.l.p parte ꝛ.l.vt pomū.§.
j.co.ti.ꝛ.l iij.in prin.de ſer.le.ꝛ.l.ſi quis
duas.§.ſi q̄s ptē.cōia pdi.Cōſtituta aūt
ſeruitute meo pdio ſi nāciſcor eiꝰ dñium
p parte indiuiſa p ea pte ſeruitꝰ extin=
guiť:ꝛ p alia remanet.d.l.vt pomū.§.j.
ſi n aūt nō eēt cōſtituta in toto pdio ſꝫ tm
promiſſa extingueretť ſeruitꝰ in totū me
adepto dñium predij.d.l.p parte.nam
multa impediunť faciēda que nō diſſol
uunť iam facta.l.pře furioſo.de his qui
ſunt ſui vel alie.iuris ꝛ no.per gl.in.l.p
parte. ¶ Itē nō poteſt ꝯſtitui pars ſerui
tutis vt q̄s teneať ad partē eius:qꝛ oēs
ſeruitutes indiuidue ſunt preter ſeruitu
tem vſufructus vt dixi in.iij.princi.diui
ſione ſeruitutū ꝛ ſi pmiſſor vel ſtipula=
tor ſerui deceſſit q̄libet heres teneť inſo

lidū ꝛ quilibet heres ſtipulatoꝝ agit in ſolidū.vt d.l.pro parte.ꝛ.l.vic.de ſerui. ꝛ fa.her.l.heredes.§ an ea.ꝛ.l.ij.de ver. ob.l.j.§.vſufruc.ad.l.fal.¶ Itē ʒ lʒ vnus ex ſocijs nō poſſit per pactū acqrere ſeruitutē fundo cōi: vt.l.ſi vn⁹ ex ſocijs de ſerui.ruſti p̄dio.tñ per tp̄s ſeu tēporis lapſu hoc eſt p̄ſcriptione acqrere pōt.tex. eſt cum glo.no.in.l.ſed ſi inter me.de ſerui.vrba p̄dio.ꝛ ibi p doc ꝛ ibi hoc etiā te

11 net do. pau.de ca.in.d.l.ex pte. ¶†Ex quo not ꝙ aliqn plus pōt preſcriptio q̄ pactum.idē no.glo.in.l.j.fami.herc.Itē pōt cōſtitui ſeruitus certo mō vt cū certo genere vehiculi,nō agatur veluti cuʒ equo dūtaxat vel vt certum pondus vehatur: vel vt res ille traducant̄ aut carbo portetur.vt eſt tex.in l.modus.de ſeruitu Item pōt cōſtitui ſeruitus vt vſus ſeruitutis temporibus ſecerni poſſit.puta vt qs poſt horā tertiā vſq; in horam decimam eo iure vtat̄ vel alternis diebus vtatur.vt eſt tex in.l.via.§.j.de ſerui.ꝛ in.d.l modus.§.fi.co.ti.ꝛ hoc ſeruatur in multis locis in aqueductu.Item ſeruitus pōt imponi ꝛ reſtringi ad certum tēpus.puta vt liceat ire de die tñ et non de nocte maxime in vrbanis predijs.tex eſt cum gl.in.l.iter cōia predi.

12 ¶†Ex quo no.ibi pau.de ca.ꝙ non eſt licitum ire per ciuitateʒ nec per domos alienas.Itē conſtitui pōt ſeruitus etiaʒ de edificio futuro: vt.l.ſeruitus.§.futuro.de ſerui.vrb.predio.ꝛ.l labeo.eo titu. Item cōſtitui poteſt vt aquā querere et inuentam ducere liceat: vt.d.l.labeo.et dixi.ſ.in illa.q.in qbus rebus pōt ſeruitus conſtitui ꝛ oia q̄ ibi dicūt poſſunt hic addi. Itē.ſeruitus nauigādi poteſt per lacum perpetuo conſtitui: vt.l.via cōſtitui.§.ſi lacus.de ſer.vrba.predio. Item via iter actus hauſtus aque fere hiſdē modis cōſtituit̄ qbus vſufructus cōſtitui pōt.vt eſt tex.in d.l.via in p̄n.de ſerui Itē ſeruit⁹ ipſo iure neq; ex tpe neq; ad tp̄s neq; ad certaʒ conditionē.verbi gratia q̄diu volā cōſtitui pōt. Sʒ ſi hoc mō cōſtituit̄ obſtabit facti vel doli exceptio cōtra pmiſſionem ſeruitutis vendicantis.vt eſt tex in l.iiij.que incipit ſeruitutes.de ſer.ꝛ ibi plene per glo.Bar.ꝛ doc. Et pone exemplū ex tpe.ſ.vt incipiat poſt paſcha ad tp̄s vt icipiat nūc et duret vſq; ad paſcha ſub cōditione intellige extinctiua.ſ.vt cōſtituo tibi ſeruitutē q̄ extinguat̄ ſi nauis ex aſia veniret.nō autem intelligas de cōditione inceptiua: vt ꝫ cōſtituo tibi ſeruitutem in tali fundo ſi nauis ex aſia veniret quia ſub conditione bene poteſt cōſtitui ſeruitus ſicut ꝛ dominium poteſt ſic trāſferri et poſſeſſio: vt de acqui.poſ.l.ſi quis abſenti.§.ſi quis.ꝛ no.glo.in.d.l.iiij.in verbo ſub cōditione.que glo.faciens differētiam inter conditionē extinctiuam ꝛ inceptiuā nō eſt alibi ſm Raph.in l reſpiciendū.ſi cer.pe.ꝛ Flo. in dicta.l iiij.ꝛ cōiter tenetur.

13 ¶†Et ex his not.ꝙ ſeruitutes reales ꝛ p̄diales ipſo iure non recipiūt certum tempus ex parte ante ad impediēdam originem: ſed conditionē ſic ſicut videmus in obligatione[a] que conſtitui non pōt ex certo tpe.l.obligationuʒ fere.§.placet.ff.de actio et obligatio ſed ſub conditione ſic: vt l cedere diem de verbo.ſignifi. Ex parte vero poſt.i.ad ipſaʒ obligationē ſeruitutis faciendam non recipiūt cōditionē nec diem quātuʒ ad ſubſtantiam ipo iure: ſed obſtat exceptio: q2 tp̄s nō eſt modus tollēdi ꝛc. quia poſtq; incepit ſemel competere durat ppetuo: ſed adueniente die vel cōditione obſtabit exceptio. vt dicto.§.placet.et habetur in.l.nemo pōt...

a ¶ Obligatiōē ꝛc. Obligatio ꝛ actio an ſit nata an̄ dieʒ vel q̄ſo. Vide Alexā. cōſi.ij. in.iiij.col. in.iiij.vol. Et q̄ obligat̄ in foro anime rōne naturalis obligationis. vide Corneum ꝯſil. cclvj.i.iiij volu.

BIBLIOT. NAZ. ROMA

j. Et hoc eſt qđ dicere voluit tex.in.l iiij. de ſerui.⁊ in iſtis appoſitio temporis cõtra naturam actus non vitiat nec vitiatur:ſ3 operat̃ in eo qđ operari põt ſi circa ipſum ⁊ nõ contra ſubſtantiã. vt.d l. iiij.⁊.l.eum qui ita.§.qui ita.de verborũ oblig ⁊ habet̃ in.d.l.nemo poteſt. Et de intellectu et materia in.d.l.iiij.vide ibi plenius per Bar.et per omnes docto.et plenius per Rofre.in ſuis libellis iuris ciuilis in actione confeſſoria verſi.item querit̃ que dicit̃.⁊ vide qđ dixi ſupra in vj.q.princi. Et adde qđ lȝ ſeruitus cõſtitui poſſit ex parte ante ſub cõditione ad impediendum originem:vez ꝓmitto tibi ſeruitutem in tali fundo ſi nauis ex aſia veniret:tamẽ ſi ante euẽtum conditionis tradidi:vel quaſi ꝑ patiẽtiã trãſit in ius ſeruitutis.ff.de ſolu.l ſub cõditiõe.de iure do.l.niſi.ſm gl.no.in.d l.iiij. in ver.ſub ɔditiõe.circa prin.ibi ſi ante cõdi.tradidi. que gloſ.non eſt alibi ſm
14 Ang.⁊ ibi docto. ¶ † Ex quo not ſingulariter qđ ſicut in re corporali qs tenet̃ dare ſub cõditione ſi interim tradat corporaliter trãſferri ſtatim dñium.l.dotis fruct⁹ in fi.de iure do.ita in iure corporali ſi qs ꝓmiſit vni dare ſub cõditiõe ſi interim patiatur illũ vti qđ pro traditio 2 ne habet̃.l.quoties la.ij.de ſerui.cenſet̃ illud ius proprietatẽ transferre per glo. illã notabilẽ quã teneo:lȝ Ang.ibi dicat qđ nõ credit illam verum dicere.

¶ Quãdo ſeruitus acquiratur. Cap.xxj.

1 Ex promiſſione an ſeruitus acq̃ratur.
2 Dominium rei corporalis:et quaſi dominiũ rei incorporalis ipſo iure eodem modo tranſeunt.

1 Dixi quõo ⁊ qualiter ſeruitus acq̃rat̃. Sȝ qñ acq̃rat̃. † Dic qđ per ꝓmiſſionẽ tñ nõ acq̃ritur ſeruit⁹ niſi realiter ɔſtituat̃:qꝛ talis ſola promiſſio nõ ɔſtituit ius in re hoc eſt in ſuitute:ſȝ ius ad rẽ:vt l.ſi partẽ.in prin.ff.quẽad. ſerui.amit.not.in.l.⁊ in ꝓuinciali C.de ſ.r.⁊ dixi.ſ.in illa q.quõ cognoſcat̃ an ſeruitutes ſint reales ⁊ ꝑdiales.et no ex illa l.ſi partẽ.in prin qꝛ ſeruit⁹ aqueductus nõ incipit anteq̃ fiat riu⁹ per quẽ ducat̃:⁊ idẽ in qualibet alia ſuitute ad cui⁹ vſum req̃ratur qđ aliqđ opus fiat in re ſeruiente puta tigni imittẽdi:qꝛ req̃ritur qđ fiat foramẽ:et anteq̃ fiat ſeruitus nõ põt dici qđ ſit cõſtituta ꝑ aliquẽ cõtractũ ſolũ:ſed cõpetit actio ꝑſonalis vt cõſtituat̃ q̃ actio de ſui natura nõ tollitur niſi ſpacio lõgiſſimi tꝑis:vt.l.ſicut C de ꝑſcrip.xxx anno. Sȝ poſtq̃ factuȝ eſt opus incepta eſt ſeruitus q̃ tolli põt ſpacio longi tꝑis:ſm ea q̃ dixi in ꝑcedẽti.q.princi.⁊ ſi quis inducit me in fundũ ſuũ animo cõſtituẽdi mihi ſeruitutẽ: lȝ ſtatim dicat̃ conſtituta ſeruitus.vt.l. iij.§ dare.ff.de vſufru.hoc tñ eſt verũ qñ nõ eſt opus aliqđ fieri ad vſum ſeruitutis: puta itineris vel vie: vel altius non tollẽdi vel hauſtus aque vbi nõ põt op⁹ facere:ſecus qñ eſt aliqđ neceſſe fieri ſine quo qs vti non poſſit qđ ꝑpetuo tenemẽti:ſed ſi legata eſt ſeruit⁹ realis ⁊ predialis:dic qđ dies ſeruitutꝭ cedit a morte teſtatoris etiã legatario ignorãte:ſed ꝓ ſe nõ trãſmittat̃:ſed cum ꝑdio trãſeat vñ nõ eſt ꝓprie trãſmiſſio ſed inherẽtia quedã.caſus eſt in.l.ſi ꝑtẽ.§.j quẽad.ſerui.amit.⁊ ibi hoc no.doc.⁊ Bal.in.l.vnica.§.in nouiſſimo.de cadu.tol.ſiue.§.li
2 bertatib⁹. † Qđ intellige verũ qñ fuit legata expꝛeſſe:qꝛ ſicut trãſit dñiũ rei corporalis expꝛeſſe legatũ ipſo iure.l.a titio.ff. de fur.ita ⁊ iſtud quaſi dñiũ iuris incorporalis:nã ⁊ in illo eſt reperire dñiũ ⁊ proprie vt not in l q̃ vſufru.in fi.in ver. dñiũ.ſi vſufru.pet ⁊ ꝑ gl.⁊ doc.in.l.generalr̃.§.nihil cõe.de acq̃r.poſ.ſȝ ſi fuiſſet legata ſeruit⁹ tacite ſecus:qꝛ ꝑ legatuȝ tacitũ nõ trãſit ius ſeruitutꝭ ſicut nec et ipſo iure dñiũ.l.ſeruũ filij.§.j.de leg.j.⁊ hꝛ ꝑ gl.⁊ doc.in.l emptor.§.fi.de rei vẽ.⁊ ꝑ Bar.⁊ oẽs doc in.l j.de leg.j. Itẽ et tenent Bar.⁊ doct.in l.binas edes.de ſer. vrb.pre.⁊ Flo.in.l.teſtatrix.in ꝑn.ſi ſer. vẽ. An aũt rei legate vel vẽdite:vel diuiſe ſeruit⁹ debeat̃.vide pleni⁹ per Bar.in l.j de ſer.leg.⁊ per Bar.⁊ oẽs doc.in l.binas edes.⁊ per Pau.de ca.in l in tradẽdis.§.interpoſitis.in fi.cõia ꝑdio.⁊ vide in.l.ſi qs edes.in ꝑn.de ſer.vrb.ꝑdi.⁊ per tex.⁊ gl.l ꝟſi.reſtituat̃.⁊.l.ij.§.fi.de hꝛdi. vel act.vẽ.⁊ vide tex.no.in.d.l.teſtatrix.

¶ Quomodo qualiter ꝛ qñ ꝛ p quez
ſeruitus retineatur. Cap̄ xxij.

1 Seruitus an pro parte acquiri vel
retineri poſſit.
2 Seruitutē fundo cōi an vnus ex ſocijs
acquirere vel retinere poſſit.
3 Ciuitas vel caſtellū quod hꝫ merū im-
perium: ſi occupetur a tyrāno: ipſe reti-
net ſuam quaſi poſſeſſionez imperij: ſeu
iuriſditionem.
4 Aqua p ſe ipſam fluens an preſcriptio-
nē: vel cōſuetudinem inducere valcat.

Nunc dicamus qñ ꝛ qualiter
et qñ ꝛ p quē ſeruit⁹ retinea-
1 tur. ¶ † Et quia breuiter qꝺ
ſeruitus pro parte acqri non
pōt: vt. l. p parte. de ſerui. tñ
pro pte retineri pōt: vñ prediū tuū ſi mi-
hi ſeruiat: ſiue ego ptis p̄dij tui dñs eſſe
cepero: ſiue tu mei pro parte ſeruitus re
tineri poteſt. l. vt pomū. §. j. de ſer. et. l. ſi
quis edes. §. ſi parte. de ſer. vrba. predio.
2 ¶ † Item vnus licet ex ſocijs ſeruitutez
fundo cōi acquirere non poſſit. l. ſi vnus
ex ſocijs. de ſer. vrba. predio. tñ per vnuz
poteſt ſeruitus retineri. l. aquā. §. ſi plu-
rium. quēadmo. ſer. amit. Item ſeruitus
retinet̄ nobis per ſociū vt fructuariū et
bonefidei poſſeſſorem. text. eſt in. l. v. que
incipit ſeruitus. quēadmo. ſer. amit. Itē
qꝺ per fructuariū retineat̄ nobis ſerui-
tus licet non acquirat̄. vide tex. ꝛ ibi ole
no. Bar. in. l. iii. §. vt viderē. de iti. actuqꝫ
priua. Item vſu retinet̄ ſeruitus cū ipſe
cui debetur vtitur ꝗ ve in poſſeſſiōe eius
nomine eſt: aut mercennarius: aut ho-
ſpes: aut amicus: aut medic⁹ quive ad
viſitandū dominū venit: aut fructuari⁹
licet ſuo nomine deniqꝫ quicunqꝫ debita
via vſus fuerit ſiue ad fundū noſtrū fa-
cit: vel ex fundo licet malefidei poſſeſſor
ſit retinet̄ ſeruitus. tex. eſt in. l. vſu. cū tri
bus. l. ſeq. vſqꝫ ad. l. fi. quemad ſer. amit.
Et qꝺ etiā per malefidei poſſeſſorē ſerui-
tus retineatur. eſt etiā text in. l. qui fun-
dū. co. titu. per quem dicit ibi Bar. ꝛ do-
3 ctō. † qꝫ ſi ciuitas vel caſtelluꝫ qꝺ habet
merū imperiū occupetur a tyranno qui
vtit̄ illa iuriſditione retinet ſuam quaſi
poſſeſſionē imperij ſeu iuriſditionis: qꝺ
dicit ibi Flo. eſſe veruꝫ qñ iuriſditio co-
heret territorio: ſecus ſi perſone in loco:
qꝛ tūc qui non vtitur licet delectus per-
dit: vt habetur in. l. ſequit̄. §. ſi viam. de
vſucap. ꝛ arg. l. ſi plures. §. delectum. de
vi ꝛ vi ar. ꝛ qñ dicat̄ coherere iuriſditio
in territorio. l. fi. C. vbi ꝛ apꝺ quos. ꝛ ple-
ne per Bar. ꝛ docto in. l. j. C. de iuriſ. om.
iudi. Item retineri poteſt etiā ſi ille qui
vtitur nō vtitur noīe eius cui competit:
ſed ſuo vt qꝛ ſit ſocius: vel ſi qui ſuo no-
mine vtunt̄: vt dixi. ꝛ no. glo. in. l. fi. quē-
admo. ſer. amit. Item per naturalē aque
curſum naturaliter cui retentis ſeruit⁹
retinetur: vt eſt text. in. d. l. qui fundum.
4 quēadmo. ſerui. amit. ¶ † Sed nūquid
aqua per ſeipſam fluens poſſit induce-
re preſcriptionē vel cōſuetudinem. Dic
qꝺ non: qꝛ non eſt res animata: et per rē
inanimatā nihil nobis acquirit̄: opꝫ er-
go in preſcriptione aliquez vſum inter-
ceſſiſſe quo principato ſufficit aquā p ſe
fluere. vt. d. l. qui fundum. in conſuetudi
nē etiā ſufficit qꝺ initiū habuerit a mul
tis vtentibus: nā poſtea perficit̄ ſolo cur
ſu tpis. ff. cōia predio. l. venditor. §. ſi con
ſtat. ꝛ no. Bal. in. c. j. §. ſi qs. de manſo. in
pe col. in ti. de controuer. inueſti. ¶ Itez
propter pupillum vel minorem cū quo
habeo rem cōem retineo ſeruitutē: licet
ea non vtar: vt eſt tex valde nota. in. l. ſi
cōem. in prin. ꝛ ibi vide olno docto. quē-
admo. ſer. amit. itē qñ ꝛ qualiter quaſi
poſſeſſio retineatur ſeruitutuꝫ: vide per
gl. in. l. ij. C. de ſerui. ꝛ ibi per doct. maxi-
me per Cy. in. iij. q.

¶ Qualiter quis vti debeat ſerui-
tute. Cap̄. xxiij.

1 Via ſi cui ſimplici vſu concedatur:
an per quācūqꝫ fundi partem: quo vo-
luerit: vel per totum fundū ire poſſit.
2 Hominibus armorum: vel alijs ſi per
vnū territoriū: vel aliū comitatū tranſi-
tus concedat̄: ipſi debēt tranſire p partē
concedenti minus damnoſam.
3 Seruitus ſimplex ſi in fundo debeatur:
ad quez ſpectat in qua parte ſeruitutes
habere debeat.
4 Electio ſeruitutis quando facienda eſt:
ad quē ipſa electio ſpectet: an ſcilicet il-
li qui debet ſeruitutem: vel illi cui ſerui-
tus debetur.

5 Verba debent interpretari pro eo: in cu
ius fauorem apponuntur.
6 Seruitus cui debetur: an in predio ſer=
uiente edificare licitum ſit.
7 Cōſtitutione ſimplici ſeruitutis eundi
abſq; alia expreſſione an licētia facien=
di ſcalas conceſſa videatur.
8 Edificādū ſi ſit in predio ſeruitutē debē=
te: cuius expenſis edificandum ſit.
9 Locū ſeruientem an reficere licitum ſit.
10 Statuti forma ſi licitū ſit ad vindictā
aliquem occidere: an etiā ſit licitū amī=
cos congregare: qui ipſum adiuuent.
11 Occidere aliquem ſi alicui licitum ſit:
an ſit licitum etiam alteri demandari.
12 Refectio: vel depreſſio: aut leuatio ſer=
uitutis cuius expenſis fieri debeat.

NOno principaliter eſt viden
dū qualiter quis debeat vti
ſeruitu. Et dic breuiť q de=
1 bet vti ciuili mō. ¶ † Na3 ſi
cui ſimplici vſu via concedi
tur per fundum cuiuſpiā vel relinqua=
tur in infinito: v3 per quālibet eius par=
tem ire agere licebit ciuili tantū modo:
nō eñ per villam ipſam nec per medias
vineas ire agereq; poſſit ⁊ minore ſeruiť
tis fundi detrimēto tex. eſt no. in. l. ſi cui.
de ſerui. in. l. ſi mihi conceſſeris: cum. l.
2 ſeq. de ſer. ruſt pre. † ⁊ hec iura allegan=
tur ſi aliquibus hominibus armorū vel
aliis cōcedatur tranſitus per vnum ter=
ritoriū vel alium comitatū q debeat in=
telligi ſ q tranſire debeat per partē mi=
nus damnoſam cōcedenti ⁊ q debeant
ciuiliter ſe habere. Et quando ſe inciui
liter habent dicuntur cōtra cōuentionē
venire: ⁊ d3 eligi locus per que3 poſſint
ire vel agere. vt eſt tex. in. d. l. cui. ⁊. l. cer=
to generi. §. j. de ſer. ru pre. Et poſtq̄ eſt
electio facta de loco nō eſt licitum mu=
tare volūtatem et per alium locum ire:
vt d. l. ſi cui. imo cetere partes libere re=
manent. vt eſt tex. in. d. l. certo generi. §. j.
et queſtio dixi de electione procedit qñ
conceſſio ſeruitutis fuit facta ſimplici=
ter: ſecus ſ actū fuiſſet q totus fundus
3 ſeruire deberet ¶ † Nam iſta conceſſio
ſimplex nō eſſet ſ3 d generalis vel vtilis:
tunc non cogeretur ille cui conceſſio fa=
cta eſt eligere locum: ſed poſſet tunc per
vnum locum nūc per alium trāſire: ⁊ ſic
licitū eſſet penitere: vt pbať in. d. l. certo
generi. §. j. ⁊ in. d. l. j. nā ſatis. §. j. v̄ſi. cete
ru3. in. §. ceterum. ⁊ ibi glo. in verſi. veluť
quēadmo. ſerui. amit. Sed ille q̄ cōceſſit
ſeruitute3 bñ pōt variare ſine alteri⁹ in=
cōmodo. l. ij. §. peñ. de relig. ⁊ ſump. fun.
ſm glo. fi. l. ſi cui. que eſt not. et ſequitur
ibi Bar. ⁊ cōiter doc. ¶ † Sed eſt dubiū 4
qñ electio eſt facienda ad quem ſpectat
electio an illi qui d3 ſeruitutē an illi cui
ſeruitus debetur. Et vř q electio ſit de=
bitoris: ſiue loquamur in cōtractibus:
vt. l. plerūq;. in fi. de iure do. ſiue in vlti=
mis voluntatib⁹ per. l. ſi via. de ſer. vrba.
predio. In contrariū vř q ſit electio ha=
bere debentis per. l. ſi cui. in prin. de ſer=
ui. Glo. ſoluit vno modo in. d. l. ſi via. Dic
tu melius. aut verba executiua ſunt p=
lata ad vnum exemplum qñ ſunt prola
ta a dare debēte: heres dato vel conce=
dito ſeruitutē titio in fundo meo vel ti=
tio promitto concedere viam. Exēplum
vero qñ ſunt prolata ab homine deben=
te eſt volo q titius habeat ſibi ſeruitu=
tem in fundo meo vel q titius poſſit ven
dicare ſeruitutem: ⁊ tūc ſiue loquamur
in vltimis voluntatibus electio eſt illi⁹
ad quem verba proferuntur vt. l. plane.
la. j. §. fi. de leg. j. ibi ſiue habeto. vt. l. ſi ita
relictum. §. fina. ibi heres dato. de leg. ij.
et hec tenet glo ordi. in. d. l. lucius. de le=
ga. ij. et ita debet intelligi. d. l. ſi via: ſcili=
cet q ibi verba executiua erant prolata
ad heredem ſiue loquamur in cōtracti=
bus: licet hoc bene expreſſum non repe=
riatur ſm Cyñ. in. l. cum quidam C. de
verbo ſignifi. Sed ſm Bar. in. d. l. lucio.
iſtud probatur in. l. ſi ſic ſtipulatus fue=
rim: ⁊ in. l. ſi ita ſtipuler. de verbo. oblig.
et probatur etiam per argumentum ſm
Cy. in. l. ſi ſtipulat⁹ fuero per te nō fieri.
de verbo obli. coniuncta. l. ij. §. quedam.
eo. tit. in. l. cum is. §. j. de condi indebi. et
hoc tenet Dy. in regula in alternatiuis
in. vj. ⁊ Cyn. in. d. l. cū quidam. ⁊ Bar. in
d. l. lucio. ⁊ Flo. in d. l. ſi via. et habetur
per doct in. l. qui duos et. l. legato gene=
raliter. de lega. j. et eandem concluſio=
nem facit Bart. in penis alternatiuis in
l. quicunq;. C. de ſer. fugi. in. l. j. §. expila=

tores de eſtrac. ⁊ expu.heredi. et in.d.l.
5 lucio.in fi.¶ †Et ratio huius cōcluſio=
nis eſſe poteſt:q2 verba debent interpre=
tari pro eo in cuius fauorem apponun=
tur.vt.l.ſolus.§.j.qñ dies lega. ce.Sed
ſi verba executiua ad neutrum referun
tur:et tunc fit diſtinctio. Aut loquimur
in cōtractibus:⁊ electio eſt dare deben=
tis:vt.l.plerunq3.in fin.de iure do. Aut
in legatis ſeu in vltimis voluntatibus:
⁊ tunc electio eſt ipſius legatarij.d.l.lu=
cio. et ita eſt tenendum in hac materia
q2 eſt cōis doctrina doctorum licet aliq
6 aliter dixerunt. ¶ †Item licitum eſt ei
cui ſeruitus debetur edificare in predio
ſeruiente ita q commode ius ſeruitutis
habere poſſit ita q fiat ſine dñi incōmo=
do.Et ideo ſi iter legatū eſt quo niſi ope=
re facto iri non poteſt l3 fodiendo, ſub=
ſtruendo,iter facere pōt. vt eſt text.in.l.
iter.de ſeruitu.et.l.ſeruitutis.§.ſi duo de
7 ſerui.vrba.predio.vbi eſt caſus no.† qd
ſimplici conſtitutione ſeruitutis eundi
abſq3 alia expreſſione videtur eſſe cōceſ
ſa licentia ⁊ facultas faciendi ſcalas.et
ſi.in fundo ſuiēte ſine qb9 ſeruit9 habe=
ri nō poſſet ēt ſi ille ſcale poſſent fieri in
pdio dñante qd ē ſingu.eo.mō q h3 ius
aque ducende per alium fiendu3 licet ei
fiſtulam ſuam fictilem vel cuiuſlibet ge=
neris in riuo ponere quo aquam latius
exprimeret.⁊ qd vult in riuo facere licet
dummodo de domino predij aquarum
deterius non faciat.vt eſt tex.in.l.quin=
tus.de ſer.ru.predi.⁊ in.l.hec ſunt.§.is
et.l.fina.de aqua quoti.⁊ eſti.⁊ hec iura
allegantur q habens licentiam eundi
vel aquam ducendi per alium fundum
vel ſcalas vel cliuos faciendi in fundo
ſeruiente poteſt arbores incidere ter=
ram fodere explanare foſſata. ⁊ ſi. face=
re vt commode ſeruitute vti poſſit. Si
ergo hoc facit non poteſt de damno da=
to accuſari ſecundum Flo.in.d.l.iter.
quod no.quia eſt quotidianum et vtile
et quod ego intelligo etiam ſi fiat incom
modum domino predij ſeruientis reſpe
ctu inciſſionis vel explanatiōis aut foſſe
quia illa ſine aliquo damno fieri non
poſſunt.Sed ſi fieret incommodum do=
mino predij ſeruientis in eundo vel a=

quam ducendo:tunc predicta fieri non
poſſent per dictam.l.labeo.de ſerui.ru.
pre.et dicta.l.hoc iure.§.is qui.⁊.l.fina.
de aqua quoti.et eſti.que iura intelligo.
ita.licet docto.non declarent quod no=
8 ta.¶†Cuius autem expenſis predicta
fieri debeāt.dic expenſis eius cui ſerui=
tus debetur.vt dicta.l.iter.et.d.§.ſi do=
mo.et eſt tex.in.l.ſi forte.§.etiam ſi ſerui.
ven.et ita etiam vult Flo.in.d.l.iter.et
vide qd dicam in ver.ſed cuius expēſis.
¶Item eſt licitum etiam locū ſeruien=
tem reficere puta iter vel aqueductum
et refectionis cauſa ēt eſt licitū accede=
re ad ea loca que nō ſeruiunt.vt eſt tex.
nota in.l.refectionis.in princi.commu=
nia predi.et eſt text ſecundum Flo.pro
habētibus ductum aquarū ⁊ cluſas ad
molendinū per fundū alteri9 vt dñs fun
di ſeruitutis debeat preſtare aditū etiā
per aliū ſuū fundū nō ſeruientē:ac etiā
pati imponi lapides ⁊ calce3 ⁊ arenam
et ſi.pro reparatione dicte cluſe. ⁊ idem
dicas de alijs ſimilibus qd eſt valde no
tan.¶Itē predicta facere poteſt nō ſo=
lum ille cui ſeruitutes debētur ſed etia3
fabri ſui ⁊ magiſtri ad hoc neceſſarij.vt
eſt text.not.in.d.l.refectionis.⁊ ſi reſiſte=
res illis videris domino predij domina
tis reſiſtere text.eſt nota.in.l.oſſa.§.fina.
de religi.⁊ ſump.fu.ſcdm Paul.de caſt.
in.d.l.refectionis.eſt arg.ſcdm Paul.de
9 caſt.ibi† q ſi ex forma ſtatuti licitum eſt
alicui vindictam ſumere de eo q ipſum
offendit.ſit ſibi licitū cōgregare amicos
q ipſum adiuuēt ad hoc ⁊ illi nō puniē=
tur ſicut nec ille principalis: et dicit de
hoc eſſe glo.nota.⁊ ſing.in.l.cum fundi.
de vi ⁊ vi arma.licet glo.in.l.gracchus.
C.de adulte.videaē requirere q congre
gati ſint tales qbus ille cōgregans poſ=
ſit precipere vt ſint filij:vel ſerui.⁊ iſta3
partē q nō puniant tz Jac.bu.⁊ Paul.
de ca.in.d.l.refectionis.⁊ alias obtinui
in ciuitate mea Veronēſi vbi ſi ſtatutū
q ſi frater vel maritus vel pater reperit
aliquē cū ſorore vxore vel filia male cō=
uerſante3:poſſit eum impune occidere.
Nam quidam ſciēs vnum male cōuer=
ſari cū ſua ſorore cōgregauit duos ami
cos ⁊ occidit eū.Dixi q tā frater q3 etiā

a ℂ Occidere. adde Alex. cõſil. cxlij i.j.co. §.tertio p hoc in . ij. vol. ⁊ in.j. vo.cõſi.cix. in . iij. col. vbi ponit an et quo ſit licitum occidere: ⁊ quo ⁊ qualiter pbetr defenſio: ⁊ an requirat q̄ nõ potuerit aufugere.

mi ſocij debeāt abſolui p dictā.l refectionis.cū his que.ſ.dixi.⁊ita p curiā iudicatū fuit q̄ ppetuo tenemēn.

10 ℂ † Lʒ ſit dubiū nūqd i iſtis caſ.bꝰ ille q̄ iubet aliquē occidere a poſſit alteri h̄ mandare: ita q̄ ille mādatarius nō teneatur. ⁊ Bal.tʒ idē ſ.q̄ mādatarij occidēs nō teneaſ in.l. gracchꝰ.C.de adul.⁊ de h̄ eſt gl.ſing.in.d.l.cū fūdū. in verſi.poſtea in pnci.ſm lect.primam de vi ⁊ vi ar. Sed idē Bal.tʒ cōtrariū l.c j.§ j.verſi.⁊ hoc facit ad q.iti.de pace iur.firmā.in vſi.feu.per.l.ſeruū ſi here. ⁊ de ſtat.libe ibi pater dū taxat ⁊c.idē tʒ Ang.i.d.l. gracchꝰ.⁊ ibi Saly.inclinat l iſtā ſnlam lʒ dicat ſe dubitare.idē tenet ēt Angel.de are.i ſuo maleficio in gl.che mai adulterata lamia dona.in.vj.col.verſi. quid ſi pater vel maritus. hanc queſtionē nō determino: quia non eſt materia noſtra: ſʒ eſt dubia ſatis: ſed vide text.in.l.ſi qs in graui.§.j.⁊ ibi p Lud. pont.ff.ad ſillei. Item ille cui debet ſeruitus pōt deprimere ⁊ eleuare locū ſeruiētis: vt cōmode ſuitute vti poſſit: ſi ſibi neceſſariū eſt ni ſi aliter actum ſit. vt eſt tex.in dicta.l.refectionis.ff.communia pdi.vel niſi hoc ſit cum magno incommodo dominū predij ſeruiētis: ⁊ hoc modo poteſt intelligi.l.j.§.fi. de riuis.et.l.iij.§.pt fi.de itine.

11 actuq; priuato. ℂ † Sed cuius expenſis talis refectio vel depreſſio aut leuatio fieri debeat. Dic regulariter expenſis eius cui ſeruit debet: ſʒ fallit l ſuitute oneris ferēdi: vt ē tex.in l. ⁊ ſi ferre.ff.ſi ſer.vēdi.⁊ ibi per Barto.⁊ docto.de quo dic vt dicā plenius infra de ſeruitute oneris ferendi. Cetera circa materiam iſtā vide que dicam in ſpeciebus ſerui.

ℂ Quando ⁊ qualiter ⁊ quo ſeruitutes admittantur. Ca.xxiij.

Sũ es propria memini ſeruit.

1 Seruitus an extinguatur quādo vnus fundus ſeruiens vni vel oibus ſocus pdij dominantis: omnibus ſocijs: vel vni particulari acquiritur.

2 Emphiteota vel vaſallus ſi fundo emphiteotico: vel feudatario ſeruitutē impoſuerit: ⁊ poſtea emphiteoſis vl feudū finiat: ſeruitutis impoſitio extinguitur.

3 Preſcriptione ſcilicet nō vtendo regulariter ſeruitutes admittuntur.

4 Decimarum in preſcriptione: ⁊ in alijs rebus eccleſiaſticis an tempoꝶ duplicatio.de quibus in iure locum habeat.

5 Preſcriptio ſeruitutis an cōtra ignorātes ſe ius ſeruitutꝭ hr̄e: currere habeat.

6 Jus canonicū ⁊ ciuile quo ad pſcriptionem an differant.

7 Accuſatio vel requiſitio de crie ſi fiat: q̄ certo die vel loco cōmiſſum dicitur.ſi de alio die vel loco pbetur.nunquid ad cōdemnationem ſufficiat.

8 Actione iniuriarū ſi agam: q̄ percuſſiſti me in facie cū pugno: ⁊ de percuſſiōe in ſpatulis probet: an abſolutio ſeq̄ debeat.

9 Inquiſitio vel accuſatio cū ſanguinis effuſiōe ſi probata fuerit: ⁊ ſimplex percuſſio probata ſit: an cōdemnatio de ſimplici percuſſione ſequi debeat.

10 Uia ſi alicubi occupata reperiaſ: ita q̄ per eam tranſiri non poſſit: an ſine pena per vicini fundum iri poſſit.

11 DEcimo ⁊ vltimo pncipalr vidēdum eſt de amiſſione ſeruitutis: ⁊ vt qñ et qualiter et quo ſeruitutes amittanſ. ℂ Et pmo ſeruitutes oēs admittunſ p confuſionē ſi idem vtriuſq; predij ſeruientis et dominātis dominus eſſe ceperit: vnde ſi predium tuum mihi ſeruiat: ⁊ eiꝰ dominiū inſolidum acquiſitus ſim: vel tu inſolidum nactus ſis dominiū fundi mei ex

ſtinguitur vel confunditur ſeruitus. tex.
1 eſt.in.l.j. quemadmo.ſer.amitta. ¶ †Et
ratio huius decl. onis colligitur ex illa
regula quod res propria nemini ſeruit.
l.vti frui.ſi vſuſfruc.petatur.et l.in re com
muni.de ſeruit.vrbano.predio.et in.l.p=
priũ.et.in.l quicquam.communia pre.
ſecus ſi communicarem tibi predium.
meum pro parte: vel tu communicares
mihi predium tuum pro parte: quia tũc
ſeruitus non extinguitur.l.vt pomum.
.§.j.de ſerui. ¶ Item extinguitur ſeruit⁹
ſi a ſocio predij communis dominantis
cõmuniter emitur fundus ſeruiens.tex.
eſt in.l.ſi communi fundo.de ſeruit.vrb.
predio.et eſt ratio: quia pars vtriuſqꝫ do
mini in vtroqꝫ fundo eſſe incipit. vt ibi
dicitur: et ſic notatur quod ſicut quãdo
fundus tu⁹ debet ſeruitutẽ fundo meo
ſi dominus fundi tui efficior: et ſic vterqꝫ
efficitur meus inſolidum: quia res mea
non põt alteri mee ſeruire.vt dixi. ¶ Itẽ
ſi fundus dominãs eſt communis inter
te et me pro indiuiſo: poſtea fundus ſer=
uiẽs ſimiliter efficitur communis inter
nos extinguitur ſeruitus.vt.d.l.ſi cõmu
ni fundo.quia quod iuris eſt in vna per
ſona idem in duabus.argu.l.que de to=
ta.de reivendi.ſecus ſi proprio meo fun
do: et proprio tuo vnus idem fundus
tertiũ ſeruiat: et ipm in cõmuni emerim.
qꝛ tũc ſeruitus remanebit: qm̃ proprio
fundo ſeruitus deberi põt: etiam per cõ
munem.vt eſt tex.in.d.l.ſi cõmuni fũdo.
2 de ſer.ruſti.p̄di. ¶ †Et circa iſtã mate=
riã qñ vnus fund⁹ ſeruiens acquiritur
vni vel oibus ſocijs p̄dij dominãtis vel
qñ acquirit vni particulari an extiguat
ſeruitus.vide gl.ordi.q̃ plene diſtinguit
in.d l.ſi cõmuni fundo.et ibi p doc.et glo.
in.l.vn⁹ ex ſocijs.§.j. verſ placet.de ſer.
ru.predi.et ibi per doct.et per Azo.i ſum
ma.C.de ſer.vrba. amittũt ſeruitutes q̃
bñ dicũt.l olb⁹ excepto eo qð inquãtũ fa
ciũt dñiaꝫ.vt voluit gl.i.d.l.vn⁹ ex ſocijs
inter redemptionem et cõmunionẽ. Naꝫ
eſt diſtinguenduꝫ ſolummodo: an domi
nius vel dñi predij dominantis efficiatur:
vel efficiantur domini predij ſeruientis.
et tunc extinguitur ſeruitus.quia nõ ſu
pereſt in quo poſſit remanere: ſin vero p

pte. Et tũc durat et nõ ex=
tinguit: qꝛ ſupereſt alia
pars per quã ſeruitus re
tinetur.vt.d.l.vt pomũ.§.
j.de ſeru. ¶ Itẽ ſi heres i=
poſuit ſeruitutẽ fundo al
teri ſub cõditione legato:
extinguitur ſeruit⁹ adue
niente ꝯditiõe.vt eſt text.
in l.ſicut.§ heres.quẽad=
mo.ſi rutu amit. Et ratio
eſt: qꝛ finito iure datoris
finit ius acceptatoris. vt
l.lex vectigali fundo. de
3 pigno. ¶ †Et ideo ſi ẽphi
teota vel vaſallus ipoſue
rit ſeruitutẽ fũdo emphi
teotico vel feudatario qð
põt.vt.l.iij.de ſeruit.et.c.j.
§.j.in titu.de inueſti.l vſi
bus feudoruꝫ.poſtea em
phiteoſis vel feudũ finiatur
extinguitur ſeruitut' ipo
ſitio.per.d.§.heres. Et idẽ
dicas in ſimili.vt ꝑlene di
xi.ſ.in.iij.q.principali de
4 quo dic vt ibi. ¶ †Itẽ ſer
uitutes regulariter amit
a tũtur p preſcriptionẽ. ſ.
non vtendo per longũ tp̃s
hoc eſt.x.annis inter pre=
ſentes.et.xx.iter abſẽtes.
ſi conſtituta ſit ſeruitus q̃
non haberet tẽporũ inter
ualla.vel ſi interualla die
rum vel noctiũ tm̃ vel bre
uioris ſpacij.ſi autem ha
beat interualla annoruꝫ
vel menſium amittitur tẽ
pore duplicato.videlicet
viginti annis inter p̄ſen=
tes.et.xl.inter abſentes.l.
fina.in prinici.de ſeruit.C.
et l.ſic quemadmoduꝫ ſer
uitus amittatur.et hoc vi
detur tenere gloſſa in di=
cta.l.ſi ſic.quia via eſt ei⁹
vltima opinio.et hoc etiã
videtur tenere gloſſa in.l.
cuꝫ notiſſimi.§ finali que
incipit verbi gratia.C.de

a ¶ Per p̄
ſcriptionẽ
quo ius
ſeruitutis
acquiratur p
p̄ſcriptio
nẽ.et quã
to tpe.vid.
alex.in.j.
vol.cõſ.c=
xiij.p totũ
et vid.i iij.
vol.cõſ.x=
lvj.in ꝟſit.
co.i ſi tam
p̄ſcriptio
ipediatur
currere p
pter peſtẽ
vel guer=
rã.vid cor
neũ.i.iiij.
volu.cõſ.
xcij.

preſcript.xxx annorum.que dicit quod iſta duplicatio habet locuz in decēnali vel vicennali preſcriptione.⁊ hoc etiaz ſentit glo.antepenul in prin in ꝟſi.propter breuitatē tēporis in.c.cū eccleſia ſutrina.de cauſa poſſeſſio.⁊ proprie.q̄ dicit ꝙ caſq̄ nō habent cauſaz cōtinuā tēpus duplicatū requirunt per.d.l.ſi ſic.⁊ hanc opi.putat eſſe veriorē Abbas ſiculus in.c.de quarta.de preſcrip.lz predictaz glo.nō allegat.Alij dicunt ꝙ duplicatur tēpus ſolūmodo.xx nō.xx.annorū:⁊ ſic in vtroqꝫ caſu preſcribitur ſpacio xx.annoꝝ vez inter p̄ſentes et inter abſentes:et iſta fuit opi.Joan.glo p dictam.l.fi.C de ſeruitu.quā ſequitur glo. Accur.in d.l.fi.⁊ Barto.⁊ Bal.⁊ ibi cōmuniter doc.ſequuntur.⁊ Inno.in.d.c. de quarta circa princi.dum iſtam opi. vltimā ponit iuxta gl.not.in l.q̄ filiū.§. ſabinus.ff.ad trebel.⁊ per no.per Bald. in auē.ex teſtamento C.de colla.vbi dicitur ꝙ vltima opi Inno.in dubio eſt tenenda.et hāc opi ego etiā ſequor vltra tex.in d.l.fina.Bal.etiaz ibi allegat rationē q: cum vigenniuz ſit tēpus a lege duplicatū nō debet vlterius duplicari ne fiat duplicatio duplicationis:et pro hoc ego adduco qḋ dicitur l ſimili ꝙ retorcutio retorcutionis nō admittit̄ ſm Barto.in l.poſt legatū in princi.in penulti colum.in fi.ꝟſi.ſed circa predicta duo.de his qui.vt indig.Et ſic nota qḋ iſta duplicatio tēporū nō habet locum vltra tēpus decimale vel vigeſimale.et ſic nō habet locuz in preſcriptione.xxx. vel xl.annorū vt eſt glo no.in.d.l.cū nouiſſimi.§.fi.de p̄ſcri.xxx.anno.nec hz locū in p̄ſtatiōe ānua vt vult etiā eadē gl. ibi quam ſequuntur doc.⁊ Flo.in.d.l.ſi

§ ſic.§.j quēadmo.ſerui.amit.¶ †Sz nūquid iſta duplicatio tēporuz habeat locum in preſcriptione decimaꝝ ⁊ in iure eligendi vel in obligationib⁹ que fiunt omni anno ſemel in die dedicationis vel feſtiuitatis alicuius eccleſie vel in ſeruitiis que recipiuntur ab aliquo.vide de iſtis omnibus per Innocen.⁊ canoniſtas in.d.c.de quarta.de preſcrip. et per Flo.in.d.l.ſi ſic.¶ Et ſuper iſto articulo de duplicatione temporis in ſ preſcribenda ſeruitute ſic videtur concludendum ꝙ aut eſt ſeruit⁹ continua ſine aliquo tēporis interuallo ex forma conſtitutionis vez promitto ꝙ tu poſſis ducere aquam vel cōtinue vel quandocunqꝫ vis per fundū meū.⁊ iſta preſcribitur longo tēpore vz.x annis inter preſentes ⁊.xx.inter abſentes.vt.l.ſi cui.C. de preſcriptione ſeruitutis.Aut ſeruit⁹ continuā cauſaz nō habet ſine interuallo immo diſcontinuā ex forma cōſtitututiōis ſeruitutis:q: habet īterualla.vt puta q: nō eſt ſemp licitū ducere aquā vel ire.⁊ tunc aut habet interualla annorū.vel mēſiū vt puta ꝯſtituta eſt ſeruitus vt eſtate tantuz ducat̄ vel vno menſe tantuz in anno vel alternis annis vel alternis menſibus ⁊ tunc q: tēpus cōtinuuz nō habet duplicatum tēpus.vt.d. l.ſi ſic ſ.vt inter preſentes requirātur xx.anni.⁊ inter abſentes nō duplicetur. q: ſufficiūt anni xx.vt.ſ.dixi.item ſi habeat interualla quinquennū triēnnū vel biennij aut nō tēporū.vt q: omni quinquennio liceat vna die vel pluribus guſtare vel ire:vt eſt text.no.in.d.l fina.in prin.C.de ſerui.idē in ſeptimana vt ſi alternis ſeptimanis licitū eſt ire vel aquā ducere vel vna die in ſeptimana:vt eſt gl.no.quā doc.ſequūt̄ in d.l.ſi ſic.in fi.in verbo quotidie quemad.ſer amit.⁊ eaz ſequit̄ et Nico.de mat.et abba.ſicul⁹.et etiā doct.cano.i.d.c.de quarta.de p̄ſcri. Ex quo no.ꝙ lz ſeruitus hn̄s cām diſcōtinuatiuā nō preſcribit̄ lōgo tpe regulariter:ſed requiritur tm̄ tp̄s in cui⁹ ꝯtrariū memoria nō exiſtat:vt hr̄ in.l.ſeruitutes.la grande.de ſeruitu.⁊ dixi plene in.viij.q.princi.tn̄ perdet̄ p nō vſum longi tpis ſm ea q̄.ſ.dixi.Aut ſeruit⁹ hz interualla dierū vel horarū.puta alternis dieb⁹ aut die tota tm̄ aut nocte tm̄:aut alternis horis vl' vna hora quotidie q̄s ſeruitute vti pōt.⁊ tunc q: iſtud reputat̄ quotidianū et vna ſeruitus ſcz habens cauſaz cōtinuā perinde ac ſi interualla nō habeat nō vtendo amittit̄ tēpore cōſtituto ſcz longo.vz.x.an inter p̄ſentes. ⁊.xx.inter abſentes nec fit aliqua duplicatio tēporū.vt eſt tex.cū gl.in d.l.ſi ſic. ¶ †Sed nunqd iſta preſcriptio currat

contra

a cōtra ignorātes[a] se habere ius seruitutis. Dicas φ sic etiā si sibi nō possit aliqua negligētia imputari: vt est tex. in l. si partē. §. j. ff. queadmo. ser. amit. ⁊ l. attilicin⁹. de ser. rusti. pre. Sed pp istā ignorantiā in integrū restituit ex clausula si qua mihi iusta causa esse videbit: vt l. j. ff. qb. cau. maio. sicut qñ fuisset impedit⁹ aliquo iusto impedimento: vt. d. l. attilicinus. vt not. gl. in. d. l. si sic. in pe. glo. in fi. ⁊ idē no. gl. in. d. l. ⁊ partē. §. j. in ver. nō vtēdo. ⁊ gl. in. d. l. si sic loquit p verbū forte. dicēs de equitate forte per restitutionē subuenitur. Et ideo dixit forte qr. d. l. attilicinus. in qua se fundat loquit qñ fuit impeditus tali impedimēto aduersus qḋ ibi consulere nō potuit. qr fons exaruit. Sed qñ impeditur pp suā ignorantiā p diligentē inquisitionez potuisset sibi prouidere: iō non videbat subesse tanta equitas ⁊ propterea glo. determinat idē sub dubio forte ⁊ est multuz. no. ⁊ semper allegat ⁊ pro ea puidet. l. fi. C. de prescrip. long. tēpo. currere etiā cōtra ignorantē: qr succurrit ignoranti per restitutionē in integrū ex clausula generali. et ita tenet singulariter Bar. in l. j. §. siquis aūt. de iti. actuq3 priua. ⁊ Pau. de ca. in. d. l. si sic. in fine. et in. d. l. attilicin⁹. et idē sentit Spe. in tit. de prescrip. §. sed pone colonus. ⁊ canoniste idē in. c. vigilanti. de prescript. Et hoc perpetuo tenemēti pro illis cōtra quos currit prescriptio longi: vel longissimi tpis vel ex forma statuti: qr si fuerint ignorātes habēt beneficiū restitutiōis in integrū ex clausula generali in quadriennīū a die scientie: iuxta. l. fi. de tpibus in integrū resti. ⁊ hoc vult Bart. singulariter in. d. §. si qs aūt. et in. l. ij. ad fi. C. si aduersus ven. et Pau. de cast. in. d. l. si sic. ⁊ in. d. l attilicinus. et Fulgo. in. l. iuris ignorātia. ff. de iur. ⁊ fact. igno. in. l. senatus. de offi. pre. ⁊ Abb. sicu. in. d. c. vigilāti. qḋ not. qr sepe contingit in facto. Et predicta φ per non vsum perdatur ⁊ prescribatur seruitus procedūt in seruitutibus rusticis secus in vrbanis: qr in ist.s nō sufficit me seruitute nō vsum: sed reqrit et φ tu prestes mihi impedimentū: vt. l. hec aūt iura. de serui. rusti. predio. sm glo. pe. in fi. in. l. si sic. quēadmo. serui. amit. et idem tenet Inno. Anto. de bu. ⁊ canoniste i d. c. de quarta. de pscrip. q dicūt φ est dria iter rusticā seruitutez ⁊ vrbanā in hoc qr rustica perdit longo tpe non vtendo sm ea que. s. dixi: vrbana vero perlongū vsuz non perit: sed ita demū si vicin⁹ vsucapit libertatez veluti si edes tue edibus meis seruiant ne tue alti⁹ tollantur ne luminibus mearū officiant. in hoc enim casu si ego per statutuz tps fenestras meas pfixas habuero: vel cōstruxero ita demuz ius meū amitto si tu p id tēpus alti⁹ sublatas habueris edes tuas. alioqn si nihil feceris retineo seruitutez: vt hec pbantur in. l. hec aūt iura.
7 de ser. vrb. pre. ¶ †Et aduerte qr lz Inno. in. d. c. d quarta. dicat pdicta procedere sm leges: idem tñ dic tu sm canones: qr in hoc canoniste nō reperiūtur cōtrariū disponere nisi respectu ecclesie contra quam nō prescribitur nisi spacio. xl. annorum. vnde in foro ecclesiastico: ⁊ in terris ecclesie predicta seruabuntur ad vnguem scdm abbatē sicul. in. d. c. de quarta. ad fi. Sz certe nec quantum ad ecclesiā est differentia inter ius canonicū ⁊ ciuile: qr vtroq3 iure idem est: quoniam in rebus immobilibus contra ecclesiam non currit prescriptio nisi. xl annorum. vbi de iure canonico. d. c. de quarta. et de iure ciuili l auk. quas actiones. de sacrosan. Sed in

a ¶ Contra ignorātes. Qḋ pscriptio currat cōtra ignorātes. vid Alex. in. j. vol. consi. lxxj. l. j. co. ⁊ in. ij. vo. cōsil. clxx. in. iiij. collum. et an ignorātia iure causet bonam fidez pbabilē ad pscriptionē vide Cor. in. ij. volu. cōsi. cxlvij.

vno tantū regulariter eſt differētia quā-
tum ad preſcriptionem inter ius cano-
nicū ⁊ ciuile: qꝛ ius ciuile admittit pſcri-
ptionē cum mala fide: vt. d. l. ſi quis em-
ptionis. C. de preſcript. xxx. anno. qd ius
canonicū nō admittit. vt. c. fi. de preſcri. 8
et in regula poſſeſſor malefidei in. vj. et
not. Abbas in. d. c. de quarta. in. viij. col.
in prin in hoc tñ eſt ſtandū iuri canoni-
co: qꝛ eſt materia peccati: vt habet in. c.
nouit. de iudi. ⁊ no. in. d. c. fi. lȝ gl. ibi ali-
ter dixerit: ⁊ ſic in effectu inter ius cano- 9
nicū ⁊ ciuile nulla vr̄ eſſe dr̄ia regulari-
ter i materia pſcriptiōis ⁊ maxime quā-
tū ad propoſitū pſcribēde ſeruitutis. vñ
ꝓpter hoc tene oīa q̄. ſ. dixi obſeruanda
eſſe tam de iure cano. ꝙ ciuili: et tam in
terris eccleſie ꝙ in terris imperij. ¶ Itē
q̄ vtit ſeruitute alio tpe ꝙ ſibi debeatur
ipſam per nō vſum longi tpis pdit: et iō
ſi is q̄ nocturnaȝ hȝ aquā ⁊ interdū per
cōſtitutū tps ad amiſſionem vſus fuerit
diuturna amittit nocturnā ſeruitutē: qꝛ
ea nō eſt vſus. idē eſt in eo q̄ ceteris ho-
ris vſus fuerit nec illa parte earum ho-
raruȝ quaſi his ſeruitus debebat: vt eſt
tex. in. l. ſi cōem. §. j. quēadmo. ſer. amit.
Idēȝ ſi cui via actus debeat vt vehiculi
certo genere vteret. iuxta. l. modū. i prin.
de ſer. ⁊ alio genere vſus fuerit: ſcilȝ per
tps cōſtitutū ſeruitutē amittit. tex. eſt in
l. ſi cui via. in prin. iuncta glo. in ver. ſer-
ui. quēad. ſerui amit. ſecꝰ ſi qs exerceat
plus iuris ꝙ hēat: qꝛ nō pdit ius ſibi cō
petēs: qꝛ q̄ facit plus ꝙ dēat dr̄ facere id
ad qd tenet. ⁊ iō q̄ ampliꝰ oneris ꝙ licue
rit vexerit magis et pluſꝙ aliud feciſſe
videt: et ſi latiore itinere quis vſus eſſet:
aut ſi plura iumenta egerit ꝙ licuerit
aut aque qs imiſcuerit aliā: in omībus
iſtis caſibꝰ ſeruitꝰ qdē nō admittit ſȝ cō
cedit plꝰ ſeruitutis hr̄e quā pactus fue
rit. tex. eſt in. d. l. ſi cui via. in pn̄. ꝯcorda.
l. ſi eo loco. §. j. ſi ſer. vendi. vbi dicit ꝙ ſi 10
quis vel latiore via vel anguſtiore vſus
eſt ſuitutē retinet: ſicut ſi aqua ex aqua
ius hȝ vtēdi alia admixta vſus eſt: et ēt
dixi. ſ. in. viij. q. pn̄. ad fi. Et hec iura alle
gant ꝙ diuerſitas in tpe diuerſificat in
ſubſtātia: ⁊ ſic facit reputari diuerſum.
Itē ſi eſt diuerſitas in loco. vt no. in l. pā
tonius. §. rei pduellionis. de acq. here. et
hr̄ plene p Bar. in. l. denunciaſſe. §. quid
tñ. de adul. ſecus ſi differret ſm plus et
minus: qꝛ tūc nō dr̄ differre in ſubſtātia
nec diuerſuȝ reputari qd ē vtile ad mul
tas queſtiones. ¶ † Prima eſt ſi fiat inq
ſitio vel accuſatio de crīe tanꝙ cōmiſſo
certo tpe vel loco vt ꝓbet de alio tpe vel
loco dȝ ſeq abſolutio nō eīn eſt ꝓbatū cri
mē intentatū: ſȝ aliud: ⁊ iō de nouo dȝ
inquiri vel accuſari. vt no. in. d. §. qd tñ.
¶ † Scda qō eſt ſi egi actione iniuriarū
qꝛ pcuſſiſti me in facie cū pugno ⁊ ꝓbat
de pcuſſione in ſpatulis ꝙ nō debeā ob-
tinere ēt ſup ꝓbato d qua. q. vide no. in
d. §. qd tñ. ⁊ vide plenius per Flo. in. d. l.
ſi cui. quēadmo. ſer. amit. ⁊ p Bal. in. l. et
ſi ſeuerior. in. vj. q. C. de his q̄ no. infa. et
per Ang. in repeti. l. ſi vacātia. in. xxiij.
col. ver. ſȝ qro ſi inqſitus. C. de bo. vacā.
lib. x. Sȝ iſtud fallit in tribꝰ caſibꝰ nota-
bilibꝰ. ¶ Primo qñ locꝰ vel tps nō eſſet
variabilis qꝛ eſſet impoſſibile ꝙ ſit niſi
vnū. Exēpluȝ in homicidio eiuſdē hoīs
qꝛ tunc lȝ nō probet locꝰ vel tps in accu
ſatione deductus ſi qui dȝ cōdemnatio
ex quo locus vel tps non alterat ipſum
factū vel penam: vt no. ſingu. Ang. in. d.
l. denūciaſſe. §. qd tñ de adul. ¶ Secūdo
fallit qñ inquiſitus fuiſſet cōfeſſus deli-
ctum. vt not. idē Ange. in. d. l. ſi vacātia.
de quo vide ēt per Bal. q̄ vr̄ aliter dicere
in. l. quoniā. in fi. de his qui no. infamia.
¶ Tertio fallit qñ in inquiſitione eſſet
clauſula q̄ cōiter p bonos latrūculato-
res ſolet apponi: vcȝ ſup ōibus oibus et
ſingulis procedere intendit l. mul ⁊ diuſ
ſim et omni meliori modo quo pōt ⁊c. vt
no Bal. in. d. l. ⁊ ſi ſeuerior. ⁊ Flo. in. l. in
delictis. §. ſi detracta. in fin. de noxali. et
Ange. de are. in ſuo maleficio in glo. ſu-
per qbꝰ oibꝰ ⁊ ſingulis. in fi. et vide oino
Bal. in. l. j. in princ. vltime col. pe. carta.
C. qui accuſa. qd bene nota. ¶ † Tertia
eſt queſtio ſi formata eſt inquiſitio vel ac
cuſatio cum effuſione ſanguinis: ⁊ pro-
batum ſit ſimplex vulnus vel percuſſio
non dȝ ſequi abſolutio ſed cōdemnatio
de ſimplici pcuſſione: qꝛ tunc eſt ſm plꝰ
et minus. ⁊ ideȝ tu dicas in ſimili qōne.
Itē ſi ad plura predia nō cōia per eūdē

riuū aqua ducat᷑ dicunt᷑ plēs ſuitutes. ⁊ ſi vn⁹ ſtatuto tpe ad fundū ſuuz aquā nō duxerit ſeruitutē amittit: nec per certos qui dixerūt ſeruitus ſua retinet᷑: qꝛ vt dixi plures ſunt ſeruitutes: nec quod vnus perdit alteri accreſcit: vt eſt tex. in l aqua. in prin. queād. ſer. amit. qđ intelligc qn̄ vtēs fuiſſet vſus ſua die tm̄: ſec⁹ ſi vſus fuiſſet taz ſua die ꝙ̄ alia die qua poterat alius ducere: qꝛ tūc vtens acqrit ius longo tpe ſm̄ Pau. de ca. ibi ⁊ bn̄: ſecus ſi duceret᷑ aqua ad vnum prediū cōe: qꝛ vnus ducēdo retinet pro oībus: vt eſt text. in. d. l. aquā. §. j. Item ſi is qui hꝫ hauſtū aque ſi per tp̄s ſtatutū aquā nō hauſit: hauſt⁹ ſeruitutē amiſit ac ēt iter ad fontem pdit: vt eſt tex. in. l. labeo ait. queadmo. ſer. ami. ¶ Itē ſi ſtillicidij mittendi ius habebā in areā tuā: et permiſero tibi in ea edificare ius ſtillicidij immittēdi amitto. ¶ Itē ſi p tuuz fundū via mihi debebatur ⁊ permiſero tibi eo loco p quē mihi via debebat᷑ ꝗđ facere amit. ius vie: vt eſt tex. in. d. l. ſi ſtillicidij in pn̄. co. tit. ¶ Itē ſi vna eſt via ⁊ indiuiſibilis aut tota amittit᷑: aut tota retinet᷑ ſꝫ ſi de vna fiāt due pōt vna amitti ⁊ alia retineri: vt eſt caſus not. in. l. nō ſatiſ. §. j. cū ſeq. eo. ti. ¶ Itē ſi loc⁹ p quē mihi iter vel actus vel via debebat᷑ impetu fluminis occupatus eſſet per ſtatutū tp̄s non vtendo ius amittit᷑: ſed ceſſante impetu et facta alluuiōe reſtituit᷑ in priſtinū ſtatū: vt eſt tex. in. l. ſi locus. in prin. queadmo. ſer. amit.
a ¶ Item ſi via publica.[a] vel impetu fluminis: vel ruina amiſſa eſt vicinus proxim⁹ viā preſtare debet: vt eſt tex. no. in. d. l. ſi locum. §. fi. ⁊ ille tex allegatur pro notabili ſcđm Flo. ibi. ⁊ Bal.
11 in apoſtillis. † qđ ſi reperiatur alicubi via occupata ita qđ per eam tranſiri nō poſſit qđ quis pōt ire per fundum vicini nō punietur de ingreſſu: ⁊ hoc tꝫ glo. expreſſe per illum textū in. d. c. oēs leges in gloſſ. fi in fi. debet tn̄ ire ciuiliter per. l. ſi cui ſerui. et vicinus debet dare viam aliquo precio cōſtituto a fiſco: vel deputato: ſed nō ſeruatur ſm̄ glo. in. d. l. ſi locus in fi. ⁊ verum dicit ꝙ nō ſeruatur. qđ intellige in via publica: ſed in priuata dꝫ preſtari preciū a priuato eā petente per. l. ſi quis ſepulchꝝ. de reli. ⁊ ſump. fune. ſcđm Pau. de ca. in. d. §. fi. qđ tene menti perpetuo quia quotidianum.

¶ De ſpecieb⁹ ſeruitutū vrbanorum. Cap. xxv.

1 Species ſeruitutum vrbanorū prediorꝝ q̄ ſint.
2 Seruitus nō eſt: vbi quis nihil concedit: aut pmittit in ſuo exceptis caſib⁹ a legibus conſtitutis.

Expoſuim⁹ hacten⁹ de generib⁹ ſeruitutū ⁊ de his q̄ oībus ſeruitutib⁹ ⁊ pſerti ruſticis ⁊ vrbanis ſimul conueniunt: nūc ſupereſt vt hoc lib. j. de vrbanis tantum ſeruitutibus ⁊ de ipſarum ſpeciebus videamus.
1 ¶ † Species ſeruitutum vrbano-
b rū[b] ſunt plures altius tollendi ⁊ officiendi luminibus vicini aut nō extollēdi. Itē ſtillicidij auertendi in tectū vel aream vicini vel non auertendi. Itē immittēdi tigna in parietem vicini. Itē proiiciēdi ⁊ protegēdi. Itē ēt eſt ſeruitus ne pſpectui officiatur. Itē ſeruitus luminū ⁊c. his ſimilia: vt eſt text. i l j. ij. ⁊ iij. de ſer. vr. pđ. Itē ſeruitus eſt vt proſpectus preſtetur: vt. l. lumen. cod. titu. et no. Azo in ſumma de ſerui. §. ſin autem. Item oneris ferendi vt vicinus onera vicini ſuſtineat. l. etiam debere columnaz. de ſer. vrba. predio. inſtitu. de ſeruit. §. item prediorum. Item itineris ſeu aditus: vt. l. ſeruitutes. §. ſi domo. de ſer. vrba. predio. ⁊ l. iter

a ¶ Via publica. Quō intelligat᷑ verbuz iuxta vias publicas. vide alex. in iij. vo. cōſi. lxxiij. in. j. colū. §. fi. ⁊ quaſi p totum cōſil.

b ¶ Seruitutū vrbanorum. adde alexā. in. j. vo. cōſil. cxlij. in. j. col. et quomodo ius ſuitutis acq̄rat᷑ cōſil. cxiij. Et qn̄ intelligat᷑ đ ſeruitute pn̄ti et qn̄ de futura habes ꝯſi. xxviij. l. iij. columna.

cōmunia predio Item vbicūq; quis cōcedit vel promittit aliqd pati aut nō facere in fundo ſuo vrbano. vel me faciente non prohibere pro alio vrbano fundo meo vbi de iure pati aut non facere tenetur vel me facientē prohibere poſſet dicitur eſſe ſeruitus vrbana q2 edificiis inheret. vt probatur in. l. quotiens. la. j. in fi. de ſeruitu. cōmuniū. l. & ſi forte. §. etiam ſi ſerui ven. & l. cōmunia prediorū & inſti. de ſer. §. vrba pre cum ſi. ¶ † Sed vbi qs nihil concedit aut permittit aliqd in ſuo regulariter non eſt ſeruitus in caſibus in qbus ab ipſa lege conſtituta dicitur qn area vicini non haberet aliunde ventum niſi ex illa parte. vt eſt caſus ſingu in. l. fi. §. j. C. de ſer. & dixi. ſ. in viij. q. princi. ver. vltimo. adde ſingulariter ac etiam ſicut eſt in agri natura q̄ eſt ſemp inferiorem ſuperiori ſeruire. vt eſt text. in. l. j. §. denique ager de aqua plu. ar. & iſta eſt quaſi ſeruitus vt eſt text. in. d. l. iij. §. fi. & no. gl. in. d. l. j. §. denique ager. Sed quoniam ſeruitutes vrbane dicūtur qn debentur a predio vrbano alteri predio vrbano vel a ruſtico vrbano. vt dixi. ſ. in iiij. diuiſione principalis ſeruitutis. ver. ſed quō cognoſcatur & edificiis inherēt vt. ſ. prime dixi: ideo ſingulis prius dectis ſeruitutibus noiatis per ordinē declaratis poſtea ſm ſtatutū vrbani edificij domum figurādo pro meliori ordine et clariori doctrina. oēs vrbanas ſeruitutes declarare conſtitui in qua quidē domo ſi qd fieri pōt aut nō poteſt declarabimus de ſolo aut area eius primum exponendo. deinde de pariete ſiue muro ſtillicidio ſiue tecto. de hoſtio ſiue porta. de aditu ſiue itinere & introitu. de clauſtro ſeu cōclaui ſeu portico. de penu. de curia. de puteo & ciſterna & de lauello & de cloaca. de fiſtula. de fornace. de fornello. de balneo ſiue ſtupha. de furno. de ſcal. de ſolareo. de tigno iniuncto. de onere ferendo. de ponticello. de maniano. de feneſtra ſiue balcone. de camino de neceſſario ſiue loco cōi. de cellario de aquarolo ſiue canali. de aque iectu & de aqueductu & aliarū rerū de picturis. de cruſtationib⁹. de armatura q̄ machina dicitur. de ſtabulo et ſterquilino. de maceria. de lapidibus. de tignis. de foueis & arboribus & vltimo de ſepulchro vide bis.

¶ De ſeruitutibus altius tollendi et officiēdi luminib⁹ vicini Cap. xxvj.

1 Seruitutes vrbane quedā ſunt affirmatiue: quedā negatiue: ruſtice aūt oēs affirmatiue ſunt: vt ire: agere &c.

2 Domū multū delectabilē nō habere: vt vt vicinus ſuam alti⁹ eleuet quomodo noſtra interſit.

3 Iura prediorum non ſolum ſeruitutes exiſtunt: ſed etiam libertates.

Dicam⁹ itaq; primo de ſeruitute alti⁹ tollendi & officiēdi luminib⁹ vicini aut non extollēdi. Et ſm verā opin. iſte ſunt due ſeruitutes. Una eſt alti⁹ tollēdi & officiendi luminib⁹ vicini. i. q̄ aliqs teneat ad alti⁹ tollēdū & officiēdū luminib⁹ vicini. Alia eſt alti⁹ nō tollēdi. i. qđ nō poſſit alti⁹ tollere. vt eſt tex. cū gl. i. l. j. de ſeruit. vrb. pdi. inſti. de act. §. eq. in ver. edeo tuas tollēdi
1 in fi. ¶ † Ex quo not qđ ſeruitutes vrbane quedā ſunt affirmatiue: quedā negatiue. ſed ruſtice oēs ſunt affirmatiue tm vt ire &c. vt not. glo in. d. l. j. in ver. officiēdi. in prin quā doc. ibi ſequūtur. Et ideo dicatur quō pōt dici mihi deberi ſeruit⁹ vt vicin⁹ altius tollat & mihi ſeu luminib⁹ meis officiat. imo iſta vr̄ eſſe libertas vicini & ſeruit⁹ mea paſſiue. Nec vr̄ poſſe dici q mihi ſeruit⁹ debeat ex quo mihi et predio meo non prodeſt imo nocet. vt. l. quotiens la. j in prin. de ſerui. Rñdeo ſecūdū glo quā Bar. ibi ſequit & cōiter docto. in. d. l. j. in ver. & officiēdi ibi. vel tertio dic de ſer. vrb pre. q lz hoc noceat luminibus meis & p hoc non poſſit dici mihi debita ſeruit⁹ actiue: tn̄ pōt aliās mihi expedire. vt q2 plures hoies veniebant ad
2 me & faciebāt expēſas ¶ † Ex quo not. qđ aliqn intereſt nr̄a nō hr̄e domū multū delectabilē propter amicorū cōcurſum qui ſunt cā magni ſumptus ſicut ſepiſſime vidi euenire habentibus pulchras domos cum viridariis. Sed Bart. in. d. l. j. declarat etiam aliter quō pōt noſtra intereſſe vt vicinus altius eleuet domū ſuam. & ponit exemplum propter ventū ſez ne domus mea ſentiat ventum: quia

aliq̄ñ eſt male ſanus vel ꝓpter aſpectū
quia forte tranſeuntes per viam poſſent
aſpicere ſi via erat alta et dom⁹ mea de-
preſſa:qꝛ ſi vicinus eſt in medio et edifi-
cet altius euntes per viam nō potuerūt
amplius in domo mea videre: vel mea
poterit intereſſe vt habeat lumen ex re-
uerberatione magis q̄ꝫ per directum.l.ſi
arbore.§ interdū.de ſer.vrba.pre.et not.
glo inſti de ſerui.§ itē prediorū vrbano-
rum.in fi in ver.altius nō tollat.in prin.
Sed iſtud exemplū eſt bonū quantū ad
altius tollendū non quantū ad officien-
dum luminibus qꝛ imo prodeſſet nō of- 3
ficeret.Item pōt poni exēplū ſm Ang in
d.l.j.vt interſit noſtra vt noceat lumini-
bus.vt qꝛ erat domus mercatoris.ſ.que
tāto lumine nō indiget imo eis noceret
vt vidimus in apothecis mercatorū cō-
muniter et maxime Venetijs apud vel-
lutarios.item pōt poni aliud exemplū
cōſuetudo eſt vel ſtatutū vt nemo poſſit
edes ſuas vel turres hr̄e leuatas niſi vſ
q; ad certā menſurā inuito vicino.iuxta
no.per glo.q̄ hr̄ de ſtatuto Florētie in.l.
qui luminibus.de ſer.vrb.pre.in.l.j.C.de
edifi priua.vicinus conceſſit mihi quod
poſſim altius tollere ⁊ nocere luminib⁹
ſuis certe ſi tollerē altius ⁊ eius lumini
bus nocerem et vicinus me prohiberet
poſſem agere actione cōfeſſoria vt mihi
liceat edes meas vel turres altius tolle-
re ⁊ ſibi nocere.qꝛ ſeruitus vicino eſt im
poſita ⁊ mihi per pactū acquiſita cōtra
ſtatutū vel conſuetudinē.⁊ in hoc exem
plo ſeruitus dicit̄ deberi actiue volenti
edificare:in alijs vero exemplis paſſiue.
Item pōt poni exēplū altius tollēdi: qꝛ
quis tenebatur tenere edificium altius
et onera dom⁹ mee ſuſtinere: iuxta.l.cū
debere colūnā de ſerui.vrb pre lꝫ in alio
noceret.ſ.luminibus meis. ⁊ hoc exem-
plum ponit gl.inſti de act.§.eque inver-
ſicu.edes ſuas tollē in fi. Sed huic opi.
qȯ ius altius tollendi ⁊ officiendi ſit ſer
uitus.ob.ſm Odof.⁊ Ang.in.d.l.j.de ſer
ui.ruſti.pre.qꝛ nō reperitur ſeruit⁹ affir-
matiua per quā qs cōpellit̄ ad aliqd fa-
ciendū.l.quoties la.j.de ſerui.cū in eis
verſat̄ aut nō fieri aut pati:vt ibi.ſ.dixi
ſuſtinēdo iſtā opi.dicas ſꝫ Ang.in.d.l.j.

verū eſſe ꝙ nō principaliter ſed in ꝯñtia
ſic.l.cū debere colū de ſerui vrb pre.⁊ di
cit qȯ credit Odofr.illa ſenſiſſe ⁊ bñ:vel
ſm exemplū vltimū de onere ferēdo qȯ
ſ.dedi ceſſaret iſtud contrariū:⁊ p dictā
l.cum debere colūnā:⁊.l.⁊ ſi forte.ff.de
ſerui ven pōt etiā eē qȯ ius altius tollē-
di ⁊ officiēdi luminib⁹ vicini ſit libertas
et nō ſeruitus vcꝫ quē poſſe et nō teneri
altius tollere ⁊ luminibus vicini officere:vt.l.altius C de ſerui.ius eſt qȯ dicit̄
libertas ⁊ nō ſeruitus: et ita dꝫ intelligi
glo in.l.j de ſer.vrba.predio.q̄ appellat
3 iſtud ius libertatē.¶ † Et ſic no qȯ iure
prediorū nō ſolū ſunt ſeruitutes ſed liber
tates:⁊ ꝓpterea multe leges poſite in ti
tulo de ſer.vrb.pre.loquunt̄ de liberta-
te defendēda:de qua plura videbitis in
declaratione domus.ſ. ꝓxime figurata
ſed teneri ad altius tollendū ⁊ officiēdū
luminib⁹ vicini:iſtud eſt ſeruit⁹ de qua
loquit̄.d.l.j.⁊ nō eſt libertas ſm Odofr.
ibi quē ſequit̄ Ang.⁊ Pau.de caſ.⁊ doc.
et bñ:vt p꜄ꝫ ex his q̄.ſ.dixi. Cetera circa
iſtā ſeruitutē ⁊ libertatē altius tollendi
et officiēdi luminibus vicinis:vide q̄ di-
caꝫ in qōne ſequē.⁊ plenius dicetur de
pariete ſiue muro ⁊c.

¶ De ſeruitutibus altius nō tollendi.
Cap.xxvij.

1 Seruitutē altius nō tollēdi ille quī
debet:an poſſit ſaltem altius edificare.
2 Seruitutē altius non tollēdi ille qui de-
bet an ſupra eam latitudinem arborem
vel edificium habere poſſit.
3 Seruitutē altius nō tollēdi ſi mihi de-
beas cū hac ꝯditione:ne luminib⁹ meis
officiatur:quō hec verba intelligantur.
4 Seruitus altius nō tollēdi an requirat̄
qȯ ſemper per vicinum imponatur.
5 Statutū loquens:ꝙ nullus poſſit alti⁹
eleuare:ſeu tollere edificiū ſuū:ſi per il-
lud vicini luminib⁹ noceat:an forenſem
liget:cuius eſt domus:q̄ altius tolli dꝫ.

SSt ⁊ alia ſeruit⁹ altius nō
tollendi.vt.l.j.de ſerui.vrb.
pre.⁊ inſti.de acti.§.eque.et
l.altius.⁊.l.edibus.C.de ſer
uitu.cum ſi.intelligendo ꝙ
de neceſſitate nō poſſit altius tolli:ſed ſi
de volūtate qs nō tollat poſſet tñ ſi vellet

luxta.d.l.altius. tunc nõ
diceretur ſeruitus altius
nõ tollendi ſed libertas ſi
cut de ſeruitute ⁊ liberta=
te altius tollendi dixi ſu=
per hanc.q. ¶ Quedã ſer
uitutes mihi occurrũt q̃
1 vtiles ſunt. ¶ † Pria eſt
nunqd ille q̃ dz ſeruitutẽ
alti⁹ nõ tollẽdi poſſet ſal=
tem alti⁹ edificare. Videt̃
qd ſic.qꝛ vbũ alti⁹ eſt cõ=
paratiuũ:ꝑ alte nõ ꝓhi=
bet̃. Sz dic ꝫ.vt eſt tex.cũ
gl.no.in.l.loci corp⁹.§.pe.
in vbi.alti⁹.ſi ſer.vẽ.quaz
tz Albe.de roſa.in.d.l.al=
tius.C.de ſerui.ante finẽ.
2 ¶ † Scda qõ eſt an ille q̃
dz ſeruitutẽ alti⁹ nõ tollẽ
di poſſit hr̃e arborẽ vl' edi
ficiũ.ꝫ.eã latitudinez. Et
dicas breuiter qd ſic.vt eſt
tex.apert⁹ in.l.edificia.de
ſer.vrb.ꝑdio.⁊ ꝓbat̃ in.l.
qd autẽ eo.tit.⁊ poterit ꝑ
ↄñs etiã viridaria facere
vltra eã latitudinẽ.vt eſt
text:in.d.l.edificia.dũmõ
ſeruit⁹ nõ ſit de ꝓſpectu:
qꝛ tũc nõ poſſet:vt ibi.⁊ ſic
nota qd plãtatio arborũ
nõ eſt cõtra ſeruitutẽ al=
tius nõ tollendi:qꝛ aliud
eſt edificare aliud arborẽ
ponere vt eſt textus.vt ibi
nota.Baldus ⁊ doctores
in.d.l qd autẽ:ſed planta
tio arborũ bñ eſt cõtra ſer
uitutẽ ꝓſpectus vel lumi=
nũ vt.d.l.edificia.⁊.l.inter
ſeruitutes.vſic.quodcũqꝫ
igitur.de ſerui.vrb.predi.
et.l.arborez.in principio.
eodem titu.et adde quod
dicã in ſequẽti queſtione.
3 ¶ † Tertia queſtio ſi de=
bes mihi ſeruitutem alti⁹
non tollendi cum hac cõ=
ditione ne luminib⁹ meis
officiatur quomodo intel

a ¶ Forẽ=
ſem. Forẽ
ſis varijs
modis ſu=
mitur i iu
re.vid cor=
neum ↄſi.
exciiij. in
iiij.volu.⁊
qñ foren=
ſis ligetur
ſtatuto.cõ
ſil. cxix. in
j.volu.

ligantur hec verba. Dic qd cũ illa adie=
ctio fiat per moduz acceſſorij regulat̃ a
a principali:vt in regula acceſſorium. in
vj.⁊ intelligitur ne officiatur altius tol=
lendo.⁊ ideo adhuc poteris arbores po
nere ⁊ viridaria habere licet officias lu
minibus:quia non officio altius edificã
do.vt eſt tex in.d.l.qd aũt iuncta.l.prece
denti ver.veluti ſi edes.de ſer. vrb predi.
Si aũt illa adiectio apponeretur copu=
latiue ꝑ copulã:⁊ ſi. ⁊ eque ꝑncipaliter:
puta ꝓmittis mihi ſeruitutẽ altius non
tollendi ⁊ ne luminibus domus mee of=
ficias.tunc eſſent due ſeruitutes. et non
poſſes ponere arbores ⁊ viridaria face=
re qꝛ licet per hoc non facias contra pri
mam ſeruitutem altius non tollendi. tñ
diceris facere contra ſecundã.ſ. ne lumi
nibus officias.⁊ ideo poſſem te prohibe
re per tex.in.d.l.edificia.in fi.⁊.l.inter ſer
uitutes.ver.quodcũqꝫ igitur.⁊ de ſ. rui.
vrba.predio.⁊ ita tenet Pau. de ca.in.d.
l.edificia.quod perpetuo tene menti. vt
ſcias dictare inſtrumenta hmõi ſeruitu
4 tum. ¶ † Quarta qõ eſt an requirat̃ qd
ſẽmꝑ ſeruitus altius nõ tollẽdi per vici=
num imponat̃. ⁊ videt̃ qd ſic. qꝛ regula=
riter cuilibet licitũ eſt edificare domum
ſuam vel murum etiam ſi officiat lumi=
nib⁹ vicini:vt eſt text.in.d.l.altius.C. de
ſerui.⁊ in.l.ſi edib⁹ eo.tit.⁊ in.l.cum eo.⁊
in.l.pe.de ſer. vrba.predio. et hr̃ in.l. qui
luminib⁹ eo.tit.et in.l.altius. ſi ſeruitus
ven. Tu tñ dicas ꝙ in duob⁹ caſib⁹ repe
ritur eſſe cõſtituta ipſo iure a lege. Pri=
mus eſt qñ area nõ haberet vẽtũ aliũde
niſi ꝑ locũ in quo vicinus edificare vel=
let.vt eſt caſus ſingularis in.l.fin.§.j. de
ſerui.⁊ dixi.ꝫ.circa principiũ ſpecierum
ſeruitutũ.et.ꝫ.in.viij.q.prin. Secundus
caſus eſt qñ ꝑ conſuetudinẽ vel ſtatutũ
eſſet introductũ ꝙ quis nõ poſſit edifica
re niſi vſqꝫ ad certam altitudinem.et nõ
vltra inuito vicino.vt hr̃ per gl. in.l.j.C.
de edi.pu.⁊ in.d.l.q̃ luminib⁹:⁊ dixi i ſer
uitute ꝓcedẽti.⁊ vide q̃ dicã i ſequẽti. q.
5 ¶ † Quinta.q.eſt.an ſtatutũ loquẽs qd
nullus poſſit altius eleuare/ ſeu tollere
edificiũ ſuũ ſi per illud noceat vicini lu=
minibus an ſtatutũ liget forenſem[a] cu=
ius eſt domus que debet altius tolli. et

dicas ꝙ ſic quando ſtatutum eſt deſcendens ex re. ideo ligatur ſtatuto loci vbi res eſt. vt probatur in. l. ſi venditor. §. ſi conſtat. cõia predi. ⁊ no. in. l. an in totũ. C. de edifi. priua. ⁊ in. l cũctos populos. C. de ſum. tri. ⁊ quod dixi de ſeruitute altius non tollendi. vt ſtatutum loquens de ea liget. foreñ ſeu m: idem dicas in qualibet ſeruitute vrbana vel ruſtica. quoniã ius ſeruitutis deſcendit ex re: et rei cohe ret. vt. l. cõia predio. ⁊ inſtitu. de ſeruit. §. prediorum vrbanorum per predicta et per nota in. d. l cunctos populos. Reliqua circa iſtam ſeruitutez altius nõ tollendi vide infra de pariete ſiue muro.

De ſeruitute ſtillicidij auertendi: ⁊ ſtillicidij non auertendi. Cap. xxviij.

1 Stillicidium quid ſit.
2 Aquã ex ſuo ſtillicidio ſupra ſtillicidiũ vel aream vicini an quis regulariter diuertere poſſit.
3 Aqua ſtillicidij vicini ſi iure ſeruitutis cadat ſupra domuz meã vel aream per tegulas: que vulgariter cuppi nũcupãtur. an facere poſſim: qđ cadat per viaz vnius canalis lignei: vel lapidei: vel etiã canalis exiſtẽtis ſuper ipſis cuppis.
4 Vicinus meus ſi ſuper areaz meã vel tectum domus mee per duos pedes ſeruitutem habeat: an vltra ꝓducere ſeu extendere poſſit.
5 Stillicidij ſeruitutem acquiſitã habens an poſſit altius tollere: vel eleuare: vel deprimere murum: vel edificium ſuper quo habet ſtillicidium cadẽs ſuper domum vel aream meam.
6 Stillicidiũ ſeruitutem ſibi debitam ſi quis habeat: ⁊ ſublatum fuerit edificiũ: ſiue corruerit: ex quo ſtillicidiũ cadit: an per hoc ſtillicidij ſeruitus cum effectu in totum extincta intelligatur.
7 Seruitutem ſtillicidij auertendi in areã meam ſi vicinus meus habeat qđ ſtillicidium ſuper aream meam per duos pedes protenditur: an ego in area edificare poſſiz: vbi ſtillicidiũ caſſitare ceperit.
8 Stillicidium cui debetur ſeruitus auertendi in vicini areã: ſi protẽdatur vltra parietem ſupra vicini aream per mediũ pedem: et caſſitet in aream vicini etiam per medium pedem: vel circa: an vicinus poſſit edificare in illa area vſq; ad illum locum: vbi caſſitat: ⁊ ſic vſq; ad mediuz pedem prope murum domini predij dominantis.
9 Vicinus meus ſi habeat ſtillicidium domus ſue cadẽs in fundo: vel horto meo: vel in area extra muruz domus ſue: verbi gratia per duos pedes: an fundus vl' area catenus quatenus ſtillicidij rigor ſe protendat: ſit vicini: vel mei.
10 Stillicidium antiquum habens ſupra aream: vel domum meam: in dubio an iure ſeruitutis: vel dominij habere preſumitur: ex eo ꝙ inferius pro ſtillicidij rigore ſuum dicatur.
11 Domus tua ſi domui mee duas ſeruitutes debeat: vna ne altius tollatur: alia ne ſtillicidium edificiorum meoruz recipere debeat: ⁊ tibi conceſſero ius etiam inuito me altius tollere edificia tua: et ſic remiſerim tibi ſeruitutem altius non tollendi: an per hoc tibi cõceſſiſſe videar vt poſſis tollere quantuncunq; vis: ita quod etiam ſtillicidia mea recipere nõ tenearis.

Sunt et alie due ſeruitutes vrbane: vna ſtillicidij auertendi: id eſt deriuandi in tectum vel aream vicini: nam poſſe facere cadere aquam de tecto meo ſuper tectum tuum ſeruitus eſt. Alia eſt ſeruitus non auertendi ſtillicidij. vt eſt. text. in. l j. de ſeruitute vrbanorum prediorũ ſicut ſunt due altius tollendi et non tollendi. vt ſupra proxime dictum eſt. ⁊ intellige ſtillicidij non auertendi ſcilicet mei in domo mea in tuam: id eſt non immitendi de neceſſitate. quia tunc eſt mihi ſeruitus. ſed intelligeretur non auertendi in domo mea in tua eſſet libertas et non ſeruitus. vt dixi de ſeruitutibus altius non tollẽdi: ⁊ iſte ſeruitutes ſunt vrbane etiam quando conſtitutum eſt vt poſſim auertere ſtillicidium meum

in aream tuaʒ que ſit pre
dium ruſticum: quia in=
ſpicitur predium cui ſer=
uitus debetur que ab eo
debet denominari: quia
digni⁹ eſt ex quo eſt dñs:
vt eſt tex.cum glo.in.d.l.
j.§.areã.de ſer.vrba.pre=
dio.de quo ſupra in.iiij.
q.princi.ſeruitutũ.verſic.
ſed quomodo cognoſcat.
¶ Circa iſtam ſeruituteʒ 3
ſtillicidij auertẽdi decla= a
remus aliquas qõnes vti
1 les ⁊ q̃tidianas. ¶†Pri=
ma queſtio eſt pro intelli
gẽtia quid eſt ſtillicidiũ:
et dic q̄d eſt illud q̄d ſtillat
et interdũ cadit directo et
interdũ nõ ꝓpter vẽtũ: ſed
flumen dicitur q̄d directo
cadit ⁊ maxime ſuper de=
cima.de ſerui.vrba.pred.
l.ſeruitutes §.ſtillicidiũ.
ibi.i.pro ſtillicidio flumẽ.
et eſt tex.inſti.de ſerui.§.
predi.vrba.ibi.vt ſtillici=
diũ vel flumen recipiat: ⁊
ibi hoc no.glo.Jteʒ aliq̃n
dicitur ſtillicidiũ domus
cui ſeruitus debetur ſtilli
cidij: ⁊ ita capitur in.d.§.
ſtillicidium.ſm vnã expo
ſitionem glo.ibi.Jteʒ dici
tur ſtillicidiũ ſeruit⁹ ipſa
ſtillicidij: ⁊ ita accipit̃ in
materia noſtra.⁊ in.d.l.j.
de ſerui.vrba.predi.⁊ no.
glo.in dicto.§.ſtillicidiũ.
2 ¶†Secũda.q.an quis re 5
gulariter poſſit diuertere
aquam ex ſuo ſtillicidio
ſupra ſtillicidiũ vel areã
vicini. Et dic q̄d videtur
quod nemo poſſit dirige=
re ſtillicidium ſuũ ſupra
tectum domus vicine ex=
preſſe vel ſuper aream vi
cini ſi ſeruitus impoſita
non eſt: vt eſt tex.in dicta
l.prima.de ſeruitu.vrban.

a ¶ Domum. domus ſumitur in iure multis modis. vide Corne. conſi. cxviij. in. iij. volu. et in iiij. vol. cõſi. xlj.

predio.vbi ſtillicidium auertendi.et ibi
hoc notant docto.vnde ego habens hu
iuſmodi ſtillicidium niſi ſeruitus impo
ſita ſit poſſum compelli per viciniũ ad fa
ciendum aquã tecti noſtri deriuare per
illum locum: puta ponendo que reci=
piant aquam iuxta tectum meũ: ⁊ eam
mittã in ſtratam publicam per dictam
l.j.Et eſt ratio quia domus vel area vi=
cini regulariter debet eſſe libera vſq; ad
celum.l.altius.C.de ſerui.cũ ſimilibus.
¶†Tertia queſtio eſt ſi aqua ſtillicidij
vicini cadit iure ſeruitutis ſupra domũ a
meam vel aream per tegulas que cup=
pi vulgariter nũcupantur: an poſſim fa
cere quod cadat per viam vnius cana=
lis lignei vel lapidei: vel etiam canalis
exiſtentis ſuper cuppis. Dic quod non:
quia aqua groſſior caderet ſeu caſſitaret:
vt eſt tex.nota.cum gloſ.in.l.ſeruitutes
que in ſuperficie.§.an ex tegula.de ſer.
vrb.predio.q̄d not.cõtra multos qui ha
bent ſeruitutẽ ſtillicidij ꝑ tegulas: ⁊ fa=
ciũt vnũ canale ad q̄d tota aqua ſtillici
4 dij decurrit: quia non pñt. ¶†Quarta q̄ō
eſt vicin⁹ me⁹ habet ſeruitutẽ ſup areã
meã vel tectũ dom⁹.mee ꝑ duos pedes:
an poſſit vltra producere ſeu extendere.
Et dicas quod non: quia in noſtro ma=
gis inciperet cadere: ⁊ in alio loco cade
ret ſtillicidiũ q̄ꝫ in quo impoſita eſt ſer=
uitus. Sed retroduci poteſt: quia leui⁹ in
ſeruitute nobis debita facere poſſumus
non acrius: qm̃ certum eſt meliorẽ con=
ditionem vicini fieri poſſe deteriorẽ non
poſſe niſi aliud nominatim in ſeruitute
interponenda mutatũ ſit: vt eſt tex.no.
in.l.ſerui.que in ſuperficie.§.ſtillicidiũ.
verſi.eadẽ cauſa.de ſeruit.vrba.predio.
¶†Quinta queſtio eſt: an habens ſer=
uitutem ſtillicidij acquiſitam poſſit al=
tius tollere vel eleuare: vel deprimere
murum: vel edificium ſuper quo habet
ſtillicidium cadẽs ſuper domo vel area
mea. Dic breuiter quod eleuare vel al=
tius tollere poteſt: deprimere nõ poteſt:
vt eſt tex.not.in.d.§.ſtillicidium.in prin
cipio.qui aſſignat hanc rationem. Naʒ
leuior fit ſeruitus quando tollitur ſtilli
cidiũ altius cum hoc quod ex alto ca=
dit leuius cadit ⁊ interdum non peruẽ

nit ad locũ ſeruitutũ: ſed qñ reprimitur fit grauior ſeruitus.i.pro ſtillicidio flumen: qđ declara. Nam ideo fit grauior ſeruitus ſtillicidij ſemper cum minus cadit ab alto ⁊ leuior cum altius cadit: qꝛ aque caſſitatio de preſſa ad plura loca vi ventorum diuerti non poteſt: ſed ſemper caſſitat in eundem locum et facit ibi flumẽ: et deſtruit aliquando areã vicini ⁊ hortum ſi in eo cadit: ⁊ ideo grauius damnificat predium ſeruiens: ſed caſſitatio aque procedens ex alto vi vẽtorum quandoqꝫ ad vnũ locuꝫ qñqꝫ ad aliũ ꝙ ducit: nec facit cõcurſum aquarũ: imo qñqꝫ aqua nõ venit ad locũ ſeruientẽ: ⁊ propterea tũc dicitur minꝰ offendere ipſum: ⁊ ideo meliorẽ conditionem vicini facere poſſum deteriorem. non iſta eſt intentio.d.§.ſtillicidiũ: queꝫ caſum ſingulariter not. ⁊ tene menti: qꝛ contra deciſionẽ.d.§.dixit mirande memorie do.Tho.eques de aretio interrogatus a domino Paulo de aretio iuris vtriuſqꝫ docto. interrogatꝰ in publica diſputatione quã fecit idẽ do. Thomaſiꝰ Padue de quo licet rationem hãc ſolaꝫ allegauerit: qꝛ fortius cadit ex alto quã depreſſo: potuiſſet etiã alia ratio allegari: qꝛ maior cõmoditas videtur eſſe loci ſeruientis qđ cadat ex loco depreſſo magis quam ex alto: ergo videť qđ poſſit deprimi ⁊ nõ tolli per dictum.§.ſtillicidium.in fi. qñ ſi ex alto cadit ꝑpter ventum: nulla quandoqꝫ pars ſoli ſub ſtillicidio remanet tecta cũ effectu: qꝛ aqua cadit vbiqꝫ: et ſic non poteſt ibi in area ſub ſtillicidio quicꝙ collocari qđ tutuꝫ ſit ab aqua. Item qꝛ nec cõmode põt ſtari vel iri per aream ſub illo ſtillicidio qđ non eſſet ſi caderet ſtillicidiũ directe ex loco magis depreſſo. Item etiã quia ex loco magis alto magis occupať lumen ꝙ per locum depreſſum. Itẽ potuiſſet alia ratio aſſignari ſi paries ſeu murus ſuper quo eſt tectum ſeu ſtillicidiũ eſſet communis: qꝛ quanto cadit aqua altius propter vim ventorũ tanto magis indirecte cadit: vt eſt tex.in.d.§.ſtillicidium.in prin. Et ideo aqua ſepe diſcurrit per parietẽ ſiue murũ: et ipſum corrumpit maxime ſi eſt paries aligneꝰ qđ non eueniret ſi aqua ex loco depſſo directo caderet. Unde tollẽdo altiꝰ videtur facere deterioreꝫ cõditionẽ fundi ſeruiẽtis et deprimẽdo deteriorem. argu.d.§.ſtillicidiuꝫ.in fi. Unde ex his patꝫ deciſio Pauli iuriſconſulti in.ꝗ. l.ſeruitutes que ex ſuperficie.§.ſtillicidium.de ſerui.vrba.predio. Et nõ mirandum ſi dominꝰ Thomaſius vir preclariſſimi ingenij in ea errauit: ⁊ ꝓpterea cauendum ab huiuſmodi actibꝰ publicis de quolibet: qꝛ ſunt periculoſi maxime quãdo qs vult ponere falceꝫ in meſſem alienam cõtra id qđ ſcriptũ eſt in.l.et habetur vj.q.iij.c.j.⁊ in.c.venerabilẽ.extra de elec.⁊ in cle. paſtoralis.§.rurſus.in fi. de iu. ¶ † Sexta eſt qõ: quis habet ſeruitutem[b] ſtillicidij ſibi debitã ſublatũ eſt edificiũ ſiue corruit ex quo ſtillicidium cadit: an per hoc intelligať extincta in totum cum effectu ſeruitꝰ ſtillicidij: ⁊ dic quod non: qꝛ remanet in habitu: ⁊ iđ ſi ſtillicidiuꝫ reponatur cũ ſtillicidio: idem edificium eſſe cenſetur quantũ ad ſeruitutes reales: puta ſtillicidij: licꝫ nõ quãtũ ad perſonales: vt eſt tex.in.l.ſeruitutes ꝙ in ſuperficie.§.ſublatũ.de ſer.vr.pre.⁊ intellige qđ ꝑ iſtã reedificationẽ ſeruitꝰ ſtillicidij nõ erit eadẽ fere que primo erat: ſꝫ reſtituitur ipſo iure. argu.l.vt eſt tex.in.d.§.ſublatũ.℣.pars ibi.ſꝫ nõ eſt ita in reali ꝙ reſtituiť: ⁊ hoc ꝓbatur ex tex.ibi dũ dicit: vt idẽ itel=

a ¶ Paries ſeu murꝰ. murꝰ ſeu paries inter binas edes an ⁊ qñ ꝓ diuiſo vel īdiuiſo cõmunis intervicinos dicať. vid Cor.cõſil. clxxxiiij.lcipi.lꝫ. in j.volu.

b ¶ Habet ſeruitutẽ. adde Cor.cõſil. lxxiiij. per totũ.⁊ cõſil.cxcj.et cõſil.cexciij. in. iij. volu.

ligatur qꝺ verbū intelligat̄ eſt verbū fi= ctionis:vt eſt tex.in.l.heres qñq̄ꝫ.de ac= qui.here.ꝛ in.l.qui a ſeruo.de act.ꝛ obl. et habet̄ per Bar.in.l.j.in pͥn.de no.ope. nun.per Bal.in.l.qm̄ de his q̇ no.infa.ꝛ hoc etiā ꝓbat̄ in.l.ſi te.de ſerui.vrb.pdi. et iſta reſtitutio ꝛ fictio qꝺ intelligat̄ idē edificiū qꝺ vere nō eſt:ꝛ eadem ſeruitus procedit ꝓpter vtilitatē ediū:vt probat̄ in.d.§.ſublatum.ibi vtilitas exigit.et ita not.ibi Ang.ꝛ Bal.in titu.de pace cōſtā tie.in.iiij.col.ad fi.et intelligo vtilitatem ediū.ſ.publicā:vt ibi.ex quo ſeqᷓtur qꝺ pro iſta ſeruitute reſtituta actio directa non cōpetit ſed vtilis:qꝛ non eſt vere il= lud idē edificium cui ſeruitus impoſita eſt:vt eſt tex.cū gloſ.in ꝟſi.vtilis.in.d.l.ſi teſtā.ꝛmo.glo.in.d.§.ſi ſublatum.in pͥn. de quo dicit vt plene no.in.l.inter ſtip'.§. ſacrā.de verb.obli.ꝛ ex hoc etiam ſeqᷓtur illud q ſeruitus acqͥſita ſuperficiei intel ligitur acquiſita etiā ſolo:quia nō extin guitur deſtructa vel extincta ſuperficie ſm̄ pau.de ca.in.d.§.ſi ſublatū.qꝺ intel lige cū effectu vt dixi;et de hoc dic vt ha betur in.l.iij.de ſer.ſed bene intelligitur extincta vt dictum eſt. Quod autē dixi ſeruitutē reſtitui repoſito edificio:intel= ge qñ reponitur in eadem ſpecie ꝛ qua= litate alias ſec⁹:qꝛ tūc nō reputaret̄ nec intelligeret̄ idem edificiū:vt eſt tex.in.d. l.ſeruitutes.§.ſi ſublatū:ꝛ ratio eſt:qꝛ il= lud qꝺ differt in ſpecie vel qualitate nō pōt dici idē in ſubſtantia ſed diuerſum: ſecus ſi habeat in plus vel min⁹:qꝛ tūc eſt idem in ſubſtantia ex quo eadē ſub= ſtantia manet:vt plene dixi.ſ.in.x.et vl= tima.q.principali.ver.ꝛ hec iura allegā tur:et propterea non attenditur mutua tio partium ſicut in noſtro corpore dici= mus:vt.l.proponebatur.de iudi.ꝛ d.§.ſi ſublatū.inducit̄ ad q̄ōnem ſm̄ docto.qꝺ lꝫ deſtruatur monaſteriū non tñ ei⁹ pri= uilegia deſtruunt̄ qñ deſtruit̄ de facto: ſecus ſi de iure:vt per Inno.in.c.ex iniū cto extra de no.ope.nū.dic vt ibi per eū et Canoni.ꝛ ꝑ eūdē Inno.in.c.abbate.in vlti.colū.de verb.ſig.ꝛ ꝑ Bal.in.d.titu.de pace cōſtā.in.iiij col.vbi etiā alleg.d.§. ſi ſublatū.ꝛ per Flo.in.l.vſufru quibus mo.vſufruc.amit.que oīa notāda ſunt.

7 ¶ † Septima queſtio eſt vicinus meus habet ſeruitutem ſtillicidij auertēdi in aream meā qꝺ ſtillicidium protenditur ſuper aream per duos pedes:an ego poſſum edificare in area vbi caſſitare ce pit ſtillicidium. Et in hoc tex.videntur eſſe cōtrarij. Nam tex.in.d.l.ſeruitutē. q̄ in ſupficie.§.ſeruit⁹.dicit expꝛſſe qꝺ nō. et tex.in eadē.l.§.fi.in fi.vr̄ dicere ꝯtrariū ſed glo.in.d.§.ſeruitus.ſoluit dicens q edificare nō poſſum ſi nolo recipere ſtil= licidiū:ꝛ ita loquitur ille.§.ſeruit⁹. Sed ſi ſtillicidiū recipere volo tunc edificare poſſuꝫ.ꝛ ita loquit̄.d.§.fi.in fi.Et ex hoc concludit̄ qꝺ dño prediū debentis ſerui= tutem ſtillicidij pōt ibi edificare dūmo= do ſtillicidium ver ſeruitutem ſtillicidij debitam non impediat:imo eam reci= piat.et ita communiter docto.trāſ.re vi= dent̄ cū illa gloſ.ego autē aliter intelligo illa iura:nā tex.in d.§.ſeruitus edi.dicit qꝺ ſi edi impoſita eſt ſeruitus ſtillicidij nō licet dño aree ſeruientis ibi edificare vbi caſſitare cepiſſet ſtillicidiū Itē in.§. ſi eiuſdem.l.qui incipit in area.in prin. idem dicit vꝫ qꝺ ille qui vult edificare in area in qua ſtillicidiū cadit pōt edifi= ciū perducere vſq̄ꝫ ad eū locū.vnde ſtil= licidiū cadit:ꝛ ſic in hoc concordant:et intelligo iſtos duos tex.qꝺ qui dꝫ ſerui= tutē ſtillicidij nullo modo poſſet edifica= re in area vbi caſſitare incipit ſtillicidiū ſeu vbi ſtillicidiū cadit etiā ſi edificādo vellē ſtillicidiū recipere:qꝛ qualitas mu tuat̄:et loci qualitas ſeruitutē debentis inſpicit̄.facit ad hoc qꝺ dixi in.q.ꝑcedē. et hoc aperte approbat̄ per tex.in.d.§.fi. ꝓpter dictionē:ſed ꝛ ſi ibi poſitā q̄ diuer= ſificat in facto ꝛ in iure.vt in.l.et ſi lege. in pͥn.ff.de peti.here.ꝛ not.in.l q̇ vſufru. de verb.obli.ꝛ in.c.ſolicitudinē in fi.de appel.Et ideo cū in fi.ibi dicat qꝺ poſſe edificari dū tamē ſtillicidiū recte recipia tur ꝓſupponit̄ qꝺ ſec⁹ ſit in caſu ꝑcedēti alias dictio ſed et ſi ibi poſita diuerſifi= cat principiū a fine:qꝺ dicendū nō eſt:ꝛ aduertēdū eſt q dicūt illa iura niſi caſſi= tare cepit ſeu niſi ſtillicidiū cadit:qꝛ per hoc apparet qꝺ nō dꝫ inſpici protectuꝫ tignorū ſtillicidij:ſꝫ loc⁹ in q̇ cadit aqua ſiue ſit vltra ſiue citra:vt etiā ꝓbat̄ in.l.

ſi.§.ibi ſtillicidij rigore. de ſer. vrba. pre. in.§.autem.in fi.l.ſeruitutes. in fi. qui ꝓ contrario allegatur. Ponitur alius caſus diuerſus vez qd ſi in meo edificio cadit ſtillicidiũ vicini ſupra mihi edificare conceditur dũmodo ſtillicidiũ recte recipiat: nã ibi erat edificatũ ꝛ facili⁹ extollitur id qd eſt edificatũ quã nõ edificatũ. arg.eius qd dicit in ſili qd in habẽtibus ſimbolũ facilior eſt tranſitus: vt no.in.l. ſi nõ ſorte.§.ſi centum.de condi.inde.facit etiã qd habet in.l.ſi vnus.§.pact⁹ ne peteret.verſi.in ſpecie.de pac. ꝛ ꝙ ille.§.fi. ita debeat intelligi: ptz manifeſte ex dictiõe ſz ꝛ ſi ibi poſita: vt.ſ.dixi qd bñ no. qꝛ lz doct.videant aliter intelligere ꝛ nõ aliter declarare: tñ puto hũc eſſe verum intellectũ illoꝝ iuriũ: ꝛ adde qd dicã in

8 q.ſeq. ¶ † Octaua.q.eſt qd ſi ſtillicidiũ cui debet ſeruitus auertẽdi in areã vicini ꝓcedit vltra parietẽ ſupra areã vicini ꝑ mediũ pedẽ: ꝛ caſſitat in areã vicini ẽt per mediũ pedẽ vel circa: an vicin⁹ poſſit edificare in illa area vſq ad illũ locũ vbi caſſitat: ꝛ ſic vſq ad mediũ pedẽ ꝓpe murũ dñi predij dominãtis: et vr qd ſic per text. in.d.l.ſeruitutes.§.ſeruitus edi.ꝛ.§.fi.in pn.de ſer.vrb.pre.vbi vr eſſe tex.in.l.fi.fini.reg.que vr eſſe lex greca q incipit.ſi quis ſepem q dicit ſi quis vult edificare murũ ꝓpe fundũ vicini ſepem derelinquat.de cuius intellectu dicã infra de pariete ſiue muro. Ego puto ꝙ dictus.§.ſeruitus edi.ꝛ.§.fi.debeãt intelligi ꝛ limitari ſm.l.fi.ꝑalleg. ꝛ ecõtra.d.l. ſi debeat intelligi ſm.d.§.vez qd ſi ſtillicidiũ ꝓtẽdit ſe niſi ꝑ mediũ pedẽ: nõ poſſit edificari ꝑ vicinũ vſq ad illũ mediuz pedẽ etiã ſi aqua vltra non caſſitaret: qꝛ eſſet cõtra.d.l.fini.regũ.nõ eñ eſſet equũ ꝙ dñs fundi debẽtis ſtillicidiũ ſuſtinere eſſet melioris cõditionis ꝗ̃ ille qui nullã debet ſeruitutẽ in fundo ſuo: et ideo ſi ille q hz fundum ſuum liberũ non poteſt edificare murũ niſi diſtet a regione vicini ꝑ pedẽ: vel ſi vult edificare domũ per duos pedes: vt.d.l.fi.multomagis deberet diſtare ille cuius prediũ debet ſeruitutem ſtillicidij recipiendi: debebit ergo hoc caſu diſtare edificans murũ per pedem vel domum: per duos non a regione vicini.ſ.non a termino fundi vicini ſz a ſolo: quatenus protendit ſtillicidium et caſſitat.vnde ſi ſtillicidium protenderet verſus aream vel hortum edificãtis: et caſſitaret puta per tres pedes edificãtes murum: deberet vltra dictos tres pedes q relinquũtur ꝓpter.d.l.ſeruitutes.§. ſeruitus edi ꝛ.§.fi.in prin.de ſerui.vrba. pred.etiã relinquere vnũ aliũ pedẽ: ꝛ ſic quatuor pedes in totũ a fundo conuicini: vel ſi vult edificare domũ dz relinq̃re duos pedes: ꝛ ſic hoc caſu q̃nq in totũ. et idẽ dicas in ſi.ꝛ ita alias obtinui in q̃dã cã verone ꝯ quẽdã epm d nica.ſola.ꝛ ita fuit iudicatũ ex ꝯſilio triũ doctiſſimorũ iuriſcõſultoꝝ qd no.qꝛ fuit ꝯſideratio mea credo ꝙ ſit veriſſima maxime intelligẽdo qd quaten⁹ rigor ſtillicidij ꝓtẽdit ſup fundo vicini eatenus terrenũ ſeu ſolũ inferi⁹ ſit dñi ꝑdij dominantis.vt vr eſſe caſus in.l.olimpico.§.fi. de ſer.vrba. pred.de quo dicã in ſeq.q. Nã hoc caſu nõ haberet dubiũ.d.l.fi.fi.reg. Sz vt dixi etiã ſi illud terrenũ eſſet dñi fundi ſeruiẽtis puto eſſe idẽ dicendũ per ea que.ſ.dixi: ꝛ quia ita fuit: qd ſingulr̃ tene menti.

9 ¶ † Nona.q.cõueniẽter ſequit: ſi vicin⁹ meus hz ſtillicidiũ dom⁹ ſue cadens in fundo vel horto meo vel i area extra murum domus ſue: verbigr̃a ꝑ duos pedes an fundus vel area caten⁹ q̃ten⁹ ſe ꝓtẽdit rigor ſtillicidij ſit vicini vel mei. et vr qd ſit vicini cui⁹ eſt ſtillicidiũ ſupi⁹. ꝑ.l. fi.§.fi.de ſer.vrb.pred.ꝑ quẽ tex. ibi dicit Flor.ꝙ ſtillicidia q ſupra domũ de iure demõſtrãt quãtũ ſit ꝓꝑetas loci inferioris.ꝛ idẽ dicit Bar.vez ꝙ ſtillicidia que ſunt ſupius vident quodãmodo ſignificare ꝓꝑetatẽ loci inferioꝛ: ꝛ idẽ vr velle Bal.in ꝯſi.ſuo.xxij.quod inci.ſtatuto cauet ꝙ tenẽs arma in domo. Sed ſi iſtud eſt verum dz limitari niſi ꝯſtaret vicinũ meũ hr̃e ſeruitutẽ nõ ſtillicidij: qꝛ tũc appareret qd iſtud ſtillicidiũ haberet ꝓpt dñiũ ſoli qd eſt inferius: ſi d ꝓpter ſeruitutẽ appoſitam que ſeruitus nõ extẽderet ad dñium ſoli inferioris: ꝛ hoc ꝓbat in.l ſeruitutes.de ſer.vrba pre.§.ſtillicidiũ.verſ.eadẽ cã.ibi qꝛ in nr̃o magis incipit cadere.ꝛ.§.ſeruit⁹ edi.ibi dño ſeruiẽtis aree.de ſer.vrb.pred. Itẽ cẽt limitan=

dum niſi ſtillicidiū fiat ſupra via publica vl' loco publico: qꝛ loc⁹ inferior ſub ſtillicidio nō efficitur domini ſtillicidij poſſet tñ aliqd poni vſq₃ ad ſtillicidiū. vt. ḋ l ⁊. §. j. de ſerui. vrba. predi. quā quidē intelligunt. in hoc tñ cōmuniter ſeruāda eſſet ꝯſuetudo loci per. l. an in totū C. de edific priua ⁊ adde qḋ dicā infra de clauſtro vel
10 cōclaue ⁊ porticu ¶ † Sȝ nūqmd in dubio habens antiquū ſtillicidiū ſupra arcam vel domū meā preſumat habere iure ſeruitut' vel iure dñij: ex eo qḋ ſolum inferius pro rigore ſtillicidij dicat ſuū. Credo eſſe cōſiderādū q̄s poſſideat locū q̄ eſt ſub ſtillicidio. Nā ſi ego dñs aree poſſideo illū locū inferiorē: puta ſi eſt hortus ipſum ibi colo ⁊ arbores habeo vel retineo res meas ſub ſtillicidio. ⁊ pſumat tunc vicinum hr̄e ſtillicidiū iure ſeruitutis tm̄: ⁊ locū inferiorem eſſe meū. Aduerte tamē qꝛ nemini l₃ edificare ſubtus ſ:ūdaria q̄tenus rigor ſtillicidij ⁊ tignorū ex certa via deſcendit: ſi ſtillicidij caſſitatio īpediri poſſit vt. ḋ. l. fi. §. fi. et ibi hoc no. Ang. ⁊ doct. de ſerui. vrb. pre. Si vero vicinus[a] q̄ hȝ ſtillicidiū poſſideret locū inferiorē ſub ſtillicidio: tūc pſumā non iure ſeruitutis: quia ſtillicidium ad hoc nō tēdit: ſ₃ quia ſolum quod eſt ſub ſtillicidio ſuuȝ eſt: niſi illa poſſeſſio eſſet iure familiaritat'. vt. ff de acq. poſſ l iure familiaritatis. 11
et ideo in hoc pōt eſſe cautus dñs aree vt ſtet in poſſeſſiōe etiam illius partis aree vel horti q̄ eſt ſub ſtillicidio vicini. ⁊ ita alias conſului cuidaȝ amico meo. Sȝ ſi neuter poſſideat: quia locus eſt ſterilis vel aquoſus vel aliter inutilis ⁊ tunc diſtingue. aut tempore q̄ fuit factuȝ iſtud ſtillicidium domus vel area mea ⁊ domus vicini erant diuerſarū perſonarū vel iuriū aut eiuſdē pſone vel iuris. Primo caſu quando erant diuerſarum perſonarū: ⁊ tunc illo tempore erat tota area domus mea vel auctoꝝ meorum. de ſen. ⁊ nō licebat vicino immittere ſtillicidiuȝ. vt no. l. altius. de ſer. ⁊ ideo ſi miſit videtur immiſiſſe poti⁹ iure ſeruitutis q̄ꝫ dominij niſi aliter probetur. Nec eſt aliter credendum qḋ ego vel auctor meus voluerim faciendo immitti ſtillicidiū etiam l. bi concedere ſolum. arg. l. ſi mihi eo tempore. de ſer. vrb. predi. qꝛ actus agentiū non debent operari vltra intentionem eorum. l. nō ois. in principi. ff. ſi cert. pet. Secundo caſu qñ erat vni⁹ perſone tantū: ſicut ſepe cōtingit qḋ vn⁹ habet amplam domū facit ſtillicidia vnius partis domus cadere ſuper alia parte. ⁊ poſtea legat vel vēdit vnā partem de illa domo. vel ſi ſunt plures fratres habētes domuȝ. Et poſtea eā diuidunt inter ſe. ⁊ vni euenit vna pars domus que hȝ ſtillicidium et alteri alia pars que habet arcam ſub ſtillicidio: ⁊ tunc dic idem qꝫ videtur eſſe im-
b poſita ſeruitus vendendo[b] legando vel diuidendo vt ſuſtineat onera permanētia: quia tunc tempore diuiſionis vel legati venditionis ſuſtinebat. vt. l. qḋ conclaue. de dā. infec. ⁊ not. Bar. in. l. j circa fi. de ſerui. lega. ⁊ habetur ꝑ doc. in. l. qḋ cōclaue. ⁊ ex hoc ꝯcludi pōt ad multas q. nunqd ſit licitum facere ponticellum vel caſellum neceſſariū vel tubam ſiue cappam camini in dicto muro: quaten⁹ ſe extendit rigor ſtillicidij: vel facere fe-
c neſtram vel foueam[c] vel ferratā in area mea qꝛ ſi ſoluȝ qḋ eſt ſub ſtillicidio eſſet domini ſtillicidij: tūc poteſt fieri tanquā in ſuo. l. altius. C. de ſerui. alias non. De his tñ plenius dicaȝ in ſpecie iſta ſuper domo per me figurata. ¶ † Decima ⁊ vltima queſtio eſt ſi domus tua debet de-

a ¶ Vicinus. Adde cor. conſ. l. xxxvij. in j. vol. ⁊ alexan. in iij. vol. conſ. l. lvij. in pe. col. § loc⁹ auſt. ⁊ l. iiij. volu. Qui dicant vicini: ⁊ quō accipiant cōſil. xxij. l ij. col. et in ij. vol. cōſi. clxxvj per totum.

b ¶ Vendēdo. Si q̄s vendit reȝ cū ſeruitute. vtruȝ ⁊ qñ intelligat de ſeruitute pñti: et qñ de futura. alex. cōſi. xxviij. l. iij. col. in pn. in. j. volu. ⁊ cōſi. cxx. in. ij. colū.

c ¶ Foueā. Fouea q̄ dicat. Adde cor. in. iiij. vol conſi. l. cclxxxij.

mini mee duas ſeruitutes:vna ne altius
tolleret.alia vt ſtillicidiũ edificiorũ meo
rum recipere deberet: et tibi conceſſero
ius eſſe inuito me altius tollere edificia
tua ⁊ ſic remiſerã tibi, ſeruitutẽ alti⁹ nõ
tollendi:an per hoc videar tibi cõceſſiſ=
ſe vt poſſis tollere quantũcunq̧ vis: ita
qđ etiam nõ tenearis recipere ſtillicidia
mea.Et dicas qđ nõ:quia illa conceſſio
ſeu immiſſio intelligitur dummodo reci
pias illã ſeruitutẽ ſtillicidiorũ meorum:
vt eſt caſus in l.ſi domus.de ſerui.vrba.
predi.eſt ratio q̄ꝛ ille ſeruitutes ſunt di=
uerſe et ſeparate.vñ renũciando vni al=
teri renũciaſſe nõ videatur.⁊ ideo vi ſer=
uitutis retẽte habeo adhuc ius ꝓhibẽ=
di:et ad hoc ſemꝑ allegaṫ.d.l.ſi domus.
qđ intellige qđ vna remiſſa altera neceſ=
ſario non intelligitur eſſe remiſſa: q̄ꝛ eſt
penitus diuerſa:vt eſt in caſu ꝓpoſito.
ſec⁹ ſi vna remiſſa neceſſario itelligereṫ
remiſſa alia.Exemplũ in caſu econuer=
ſo ſi eſt remiſſa ſeruitus ſtillicidij nõ reci
piendi:nã lꝫ hoc caſu videaṫ eſſe remiſſa
ſeruitus altius nõ tollendi vt no.glo.in
d.l.ſi domus.quã doc.ibi ſequunṫ.⁊ pro
hoc.l.ſi mihi in eo tp̄e.de ſerui.vrb.p̄di.
et eſt tex.in l.ſi interdũ de aqua plu ar.
⁊ facit.l.ij.de iuriſ om.iu.cum ſi.mi.⁊ d.l.
ſi dom⁹ allegaṫ qđ quãdo ſunt iura di=
uerſa et inuicem nõ depẽdẽtia:lꝫ tollaṫ
vnũ tñ alterũ tollitur pro hoc.d.l.ſed in=
terdũ.ſꝫ ſi depẽderẽt adinuicẽ ſecus vt
vult glo.in.d.l.ſi dom⁹.q̄ eſt no.⁊ pro hoc
l.nec is.§.j.de acq̄rẽ.here.vbi repudiata
hereditate ab inteſtato ex teſtamẽto re=
pudiata vr̄:ſine q̄ repudiatiõe p̄ma ſta=
re nõ poſſet.vt ibi.⁊.l.illud eo tit.Jtẽ al=
legaṫ ad alias.q.q̄s ibi ꝑ Bal.⁊ Angel.
⁊ doc.Sꝫ ꝯ p̄dicta vr̄ eẽ tex in l.ſi ſtillici
dũ.quẽad.ſ.amit.vbi dꝛ q̄ ſtillicidij ius
hẽas i areã tuã:⁊ ꝑmiſerim tibi ius in ea
edificãdi.ius ſtillicidij imittẽdi amitto.
Sꝫ ſolue q̄ i.d.l.ſi dom⁹.de ſer.vrba.p̄d.
erãt due ſeruitutes.iõ vna remiſſa alte=
ra non tolliṫ:q̄ꝛ põt opari in illa remiſſa
vt.ſ.declaraui.ſꝫ i illa.l.ſi ſtillicidij.erat
vna ſeruit⁹ tm̄ ⁊ iõ ad hoc vt ꝑmiſſio vel
cõceſſio edificãdi i area poſtea facta ali
q̄d opereṫ illa ſuit⁹ ſtillicidij q̄ ſola erat
intelligiṫ eſſe remiſſa.et predictis adde
que dicã.i.de ſtillicidio ſiue tecto.

¶ De ſeruitutibus ſtillicidij non auer=
tendi. Cap.xxix.

1 ☞ Stillicidij auertendi ſeruitus quo
modo intelligatur.

2 Stillicidiũ ſi i aliq̄ pte fractũ eſſet puta
ei⁹ canale ꝑ qđ aq̄ duciṫ vl̄ tegule rupte
eſſent q̄s reficere teneaṫ:⁊ cui⁹ expẽſis.

Oſt q̄ de ſeruitute affirma
tiua ſtillicidij auertẽdi di=
ximus: conſequens eſt vt
de alia ſeruitute negatiua
ſtillicidij non auertẽdi ali
qua breuiter videamus.

¶ Et in primis ſciendũ eſt quod iſta ſer
uitus nõ auertendi intelligitur quod il=
le q̄ hꝫ ſtillicidium ſuum ſuper domum
meã non poſſit auertere ipm ad domum
ſuam ita q̄ non cadat in meam:⁊ ſic eſt
ſeruit⁹ paſſiua ex parte ſtillicidij habẽ=
tis ſi de neceſſitate diuerteretur ipm nõ
põt in domũ ſuam:⁊ dicitur eſſe ſeruit⁹
actiua ex parte eius in cuius domũ ca=
dit.Sed cõtra hoc opponitur:quia imo
videtur qđ iſta non ſit ſeruitus paſſiua
ex parte habentis ſtillicidium:nec acti=
ua ex parte alterius:imo totum ecõtra.
Nã q̄ totum ſtillicidiũ tuũ cadat in do
mum meã regulariter eſt tibi vtile:⁊ mi=
hi damnoſum.vt dixi in precedenti ſerui
tute.Et ego in cuius domo ſtillicidium
cadit ſeruitutem pati dicor.Jtem nõ vr̄
poſſe dici q̄ ſit ſeruitus mihi debita: ex
quo non intereſt mea:imo eſt mihi dam
noſum.vt dixi in l quoties in p̄n de ſer.
Sed reſpõde q̄ hoc debet intelligi quã=
do eſſet mihi vtile quod aqua ſtillicidij
tui cadat in domo v.l curia mea: puta
ꝓpter ciſternã meã que repleri debet ex
aqua tui tecti ⁊ hoc modo intelligit iſtã
ſeruitutem gloſſ.in l.j in ver.⁊ officiẽdi.
in fi.de ſeruitu.vrbano.predi.quã doct.
ibi ſequuntur.Jtem poſſet poni exem=
plum ſi haberez hortum magnum cum
domo coniunctum vel prata ſitientia:et
intereſt mea quod aqua ſtillicidij vicini
cadat in domum meam cauſa eam diſ=
cendi ad hortum vel pratum irrigandũ
et idem dicas.et facit ad hoc quod dixi
ſupra de ſeruitute altius tollendi poſt
principi.Et ex his not. quod vt quis ſit

obligat⁹ tenere ſtillicidiũ
ſuũ.⁊ cadat i domũ meã:
q2 mihi expedit pp aquã
ciſterne mee:vel pp hor=
tum vel prata mea irrigã
da dicitur eſſe ſeruit⁹ ſtil=
licidij nõ auertendi.vt ẽt
ſupra in principi.declara
2 ui.¶†Circa iſtã ſeruitu=
tem dubitari poſſet ſi ſtilli
cidiũ eſſet fractum in ali=
qua parte.puta ei⁹ cana=
le p quod aqua ducit̃ vel
tegule rupte.quis teneat̃
reficere:⁊cuius expenſis.
Dic q̃ ille cuius eſt ſtillici
dium debet prout probat̃
in.l.⁊ forte.§.etiam ſi ſer.
ven.⁊ in.l.eum debere co=
lumnã.de ſeru.vr.pre.Sz
nunquid ſtillicidij domi=
nus poterit cogi per eũ in
cuius domum caſſitat ad
ipſum reficiendũ.Dicas
q̃ ſic ad eum moduz quo
erat tpe ſeruitutis impo=
ſite.per tex.i.d.§.etiã.vbi
eſt caſus nota.Item nun
quid ſi totũ ſtillicidiũ cor
ruit.an poſſit ille q̃ eſt do
min⁹ ſtillicidij cogi ad re
ponendum ſeu iterum fa
ciẽdũ dictum ſtillicidiuz
ad eum moduz quo erat
tpe ſeruitutis ĩpoſite:ita
q̃ aqua ex eo poſſit in do=
mum meã caſſitare ſicut
prius expẽſis ſuis[a] dicas
quod ſic.textus eſt not.in
l.eum debere columnaz.
in fine.de ſer.vrb.p̃di.Hec
de ſeruitute ſtillicidij nõ
auertẽdi dixiſſe ſufficiat.

a ¶Expẽſis ſuis.ad de cor.ↄſi. a ccxxxvij. qđ ici.pri=mum. et ↄſi. ccxliij. ici.vr̃.in.ij. volu.⁊ qđ iuſta cau=ſa excuſet ab expen=ſis.alexã. in.ij.volu. ↄſi.xxxvij. in vi.colũ.

¶De ſeruitute tigni im=
mittendi. Cap.xxx.

☞Tigni appellatione
quid veniat.
Tignum in' vicini fundo
immittere an licitum ſit. 1
Tignum ſi per aliquem
in fundo meo:⁊ ſic alieno
immittatur:an illud propria auctorita⁹
te tollere:vel incidere poſſim.
4 Tigna an quis in muro vel pariete,com
muni immittere poſſit.
5 Murum ſeu parietem proprium ſi quis
iuxta edes vel domum ſui vicini habeat
et paſſus fuerit:quod vicinus poſuerit i
eo muro aliqua tigna tacite ⁊ nihil dicẽ
do:vel dicẽdo concedo quod hec tigna
in muro meo immittere poſſis:an ille vi
cinus poterit me domino inuito alia no
ua tigna immittere.
6 Tigna imponere vel ſurrogare an aliqs
poſſit.
7 Vicinus an poſſit immittere tigna in al
teri⁹ vicini muro tangendo ipſum murũ
vel an poſſit imponere non tangẽdo mu
rum alienum:ſed protendendo ſupra lo
cum alienum vel communem:vel pu=
blicum.
8 Tigna immiſſa in muro meo proprio vl'
communi:vel etiam in publico:vel etiã
protendentia in meo:vel communi:vel
publico:an licitũ ſit auctoritate propria
euellere vel deſtruere.
9 Edificatum quicquid eſt in meo:et per
me poſſeſſo ſolo meo cedit.
10 Murus vel ſepes ſi, fiat per extraneũ in
fundo domini in quo ego ſeruitutem nõ
habeam:et propter hoc ego illa ſeruitu
te vti impediar:an poſſim illum murum
rumpere et deponere:vel ſepez propria
auctoritate deſtruere.
11 Perſona eccleſiaſtica vel etiam ſecula=
ris:ſi pro beneficiorũ alicui eccleſie col
latorum recognitione certũ annuum cẽ
ſum vel hoſpitiũ ſibi reſeruauerit:⁊ipſo
veniente non recipiatur:an domũ pro=
pria auctoritate igredi liceat:et intrãdi
cauſa hoſtia vel feneſtras domus rum=
pere.
12 Ciuitatum que ſuperiorem non recogno
ſcũt vt eſt ciuitas Venetiarum et Florẽ=
tie:ſi vna bona alteri⁹ occupauerit:illa
per vim recuperare poteſt.
13 Edificet ſi qſpiã vl' imittat vl' ꝓtẽdat ti=
gnũ:vl' publicũ q̃ actiõe ↄueniri poterit.

Q Uinta eſt ſeruitus tigni immit
1 tendi in parietẽ vicini ¶†Pro
cuius declaratione primo ſciẽ=
dum eſt quod appellatione ti=

gni. ſi. l. xij. ta. omne materie genus ſigni-
ficabatur ex qua edificia fiunt. vt eſt te-
xtus in. l. tigni. de verborum ſignifica. et
l. adeo. §. cum in ſuo. ad finem. de acqui-
rendo rerum dominio et inſti. de rerum
diuiſione. §. cum in ſuo ſolo. et ita omnis
tigni materia continetur. vt eſt textus
in. l. tigni in principio. ad exhibendum
et tegulas / et lapides / et cementa / et
calcem / et arenam etc. ſi qua ſunt edificij
ſubtilia appellatione tigni de tigno in-
iuncto. facit. l. ferri. §. fabros. de verbo. ſi-
gni. ſed et in vineis tigni appellatione
omnia vineis neceſſaria continentur pu-
ta pertice pedamenta. vt eſt Textus in
dicta. l. prima. in fi. et pali etiam veniūt
qui in numero materie redigende ſunt ſi-
cut pertice. l. pali. de le. iij. Tigna autem
ad tegendum dicta ſunt vt dicit tex in. d.
2 §. tigni. ¶ † Secundo videndum eſt an
ſit licitum immitere tignū in fundo vi-
cini. Et regulariter dicatur quod nō ni-
ſi ſit impoſita ſeruitus. vt. l. quemadmo-
dum. §. per tectum. ad legem acqui. et ibi
per omnes doc. et. l. ſi vicem. §. ſi ad ianuā.
et ibi Bar. quod vi aut clam. et. l. ſed in-
ter me in principi. de ſeruitu. vrba. pre.
nam non debet quis regulariter in alie-
no aliquid facere. vt. l. quoſdam. in. §.
de metal. et met. lib. xj. et not gloſ. in. d. §.
3 protectum. ¶ † Tertio queritur quid ſi
per aliquem immittitur tignū in fundo
meo et ſic alieno an poſſum illud propria
auctoritate tollere vel incidere. et intel-
ligo in fundo. i. tangendo ipſum. l. j. §. in
flumine. de flumi. l. is qui. §. j. iuncta. l. ij.
de relig. vbi probatur quod dictio in re-
quirit actum. Et videtur quod nō: quia
regulariter nemo debet ſibi ius dicere pro-
pria auctoritate nec facere. l. j. C. ne quis in
ſua cauſ. et. l. extat quod met. cauſ. Item
quia eſt in quibuſdam caſibus ſpeciale
vt liceat propria auctoritate vindicare.
l. j. et. ij. C quando li. vni ſine iud. vin. er-
go in alijs videtur eſſe contra ius com-
mune. l. ius ſingulare. et. l. quod vero. de
leg. Sed dicas contrarium: vt eſt caſus
in terminis. et not. glo. in. l. quemad. §. ſi
protectum. in fine. ad. l. acquili. et ibi hoc
notant doctores. et in. l. ſi vitem. §. qui ad
ianuam. et ibi hoc tenet Bartol. quod vi
aut clam. et idem Bartol.
in. l. prima. §. interdictum
vti poſſidetis. quibus ad-
de omnino que dicam plc-
nius. ſ. in ſexta queſtione.
4 ¶ † Quarto queritur an ti-
gna quis poſſit imittere in
muro ſeu pariete communi.
Et videtur quod nō. quia
in re communi potior eſt
conditio prohibentis. l. ſa-
binus. communi diuid. l.
an vnus. ſi ſer. ven. In con-
trarium videtur tex. in. l.
in re cōmuni ibi neque pro-
hibemus. de ſerui. vr. pdi.
et in. l quod dictum. eodē
titulo. Tu dic aut loqui-
mur de antiquis tignis que
primo inerant: et non eſt
dubium quod poni poſ-
ſunt ſecūdū Angelum in
l. quidam hiberus. in fine
tertie columne. verſiculo
ſimiliter reſtat videre. de
ſeruitu. vrbano. pre. quia
nihil innouatur nec fit con-
tra ius ſocietatis. et ideo
quando alia tigna eiuſ-
dem communis ini locum
aliorum tignorum ſuppo-
nerentur quia ſurrogatum
ſapit naturam eius in cu-
ius locum ſurrogatur. l.
cum. §. qui iniuriam. ſi quis
cautionibus. et hec etiam
probatur in. l. ſeruitutes
que in ſuperficie. i. princ.
de ſeruitu. vrbano. predi.
iuncta. l. cum debere. colū.
in fine. eodē titulo. Circa
quod adde que dicam in
ſequenti queſtiōe. in ſimi-
li. Aut loquimur de nouis
tignis mittendis: et intel-
ligo etiam in alijs partibus
muri quam in illis in qui-
bus erāt tigna antiqua.
et tunc aut paries cōmu-
nis eſt cōiter quaſi tus vt ſu-
ſtineat onera vtriuſque et po

a ¶ Pro-
pria aucto-
ritate .. quando
differentia ſit in-
ter cōſenſ-
ſum ſniam
et auctori-
tatem vide
alex. l. iij.
vo. conſ. xx-
ix. in peñ.
col. in fi. et
in vlti. in
prin. Et l.
j. vo. conſ.
ccvj. l. pe.
col. §. nec
obſt.

teſt immittere vnus ſoci⁹ altero inuito: vt eſt tex. in l. ſi edes. cum glo. cõmuni diui. ⁊ no. glo. magna circa princip. ibi item fallit quando ob hoc ipſũ. in. l. ſabinus. co. ti. que vult ꝙ ſocius poteſt vti re communi ad vſum deſtinatũ etiam inuito altero ſocio quando ob hoc ipſum vt tale opus fiat eſt in communi queſita. Item ſi ita queſitus non ſit dummodo ſit deſtinatus paries ad ſuſtentandum onera vtriuſqꝫ ⁊ per miſſionẽ talium tignorum non noceat parieti neqꝫ vicino eo ꝙ aptus eſt ad onera ſupportãda: alias ſecus. d. l. ſi edes. ⁊ l. cũ duobus. §. mella. pro ſo. et melius probatur in. l. cuius edificium. de ſer. vrba. pre. ⁊ in l. in pariete. cum ſe. de dã. infec. ⁊ not. per Dy. in regul. in re communi. in vj. ⁊ per Ang. in. d. l. quidam hiberus. Et ꝙ dixi quando paries eſt apt⁹ ad onera ſupportanda: vt poſſit vnus ſocius tigna immittere: intelligo nõ iure ſeruitutis: ſꝫ iure cõmunionis: vt habetur in dictis iuribus. ⁊ in. l. per parietem. de ſer. vrb. pre. et no. glo. in. d. l. ſi edes. et in. d. l. ſabinus. et Ang. in. d. l. quidã hiberus. Aut communis paries nõ eſt apt⁹ dictis oneribus ferendis nec ad ea ferenda queſitus: ſed forte delectatiõe ſociorũ: quia vnuſquiſqꝫ ex pte ſua habet clauſuꝫ pro ſeculari capella: vt quotidie videmus in capellis magnorum viroꝝ: et tunc non eſt licitum noua tigna mittere per q̃ picture deſtrui poſſent: aut delectatio ſocij dominij. d. l. ſabinus. cum glo. communi diuid. non tamẽ hec intelligas in eo qui ex pariete ſuo parietẽ fregiſſet: vt vellet in ea parte mittere tigna: q2 negari nõ poteſt ex quo paries ad onera ferenda deputat⁹ eſt: vt. d. l. quidam hiberus. §. qui parietem. ⁊ ita Ange. no. ibi in princip. d. l. in penult. col. in fin. quod not.

5 ¶ † Quinto quero quis habet muruꝫ ſeu parietem proprium iuxta edes ſeu domũ ſui vicini: ⁊ paſſus eſt quod vicinus poſuerit in eo muro aliq̃ tigna tacite nihil dicendo

a vel dicẽdo: cõcedo[a] tibi ꝙ hec tigna mittere poſſis i muro meo: an ille vicin⁹ poterit me dño inuito remittere alia noua tigna. dic ꝙ non. caſus eſt no. in. l. ſi cuꝫ meus. in prin. ſi ſer. ven. et idem dico ſi paſſus ſum facere feneſtram eo modo quo eſt: quia aliam vel alias inuito me domino facere non poteſt eadem ratione: immo in eo etiam poterit detrahendo tigna primo conceſſa alia ſupponere: quia ſufficit ſi cui vel in paucis ⁊c. vt C. de neg. geſt. l. tutori. ſm glo. valde no. in. d. l. ſi cum meus. in prin. in ver. noua. ⁊ idẽ de feneſtra qd̃ eſt valde no. ſecus ſi dñs dixiſſet cõcedo tibi ſeruitutẽ tigni immittendi vel feneſtram faciendi nõ addendo numeruꝫ: q2 tũc poſſet quecunqꝫ tigna et feneſtras quot voluerit facere: vt dicit gl. no in. l. ſi cuꝫ meus. in prin. in §. cũ humanas. ꝑallegata. Sꝫ. d. Paul. de ca. ibi videt̃ tenere cõtrarium veꝫ ꝙ vbi non vult agere murum: ſed vult in loco veterum tignoꝝ alia ſubſtinere qd̃ põt alia q2 alia reputantur: vt. l. filie. de condi. ⁊ demõ. in. §. a titia. ⁊ in. l. ſi donatio. §. ſi ſponſus. de dona. inter virũ. Ego aũt nil iſta puto pleni⁹ ſic eſſe diſtinguẽdũ. Aut ego pmiſi nil promittẽdo: vel cõcedendo: aut pmiſi vel cõceſſi vt tu poſſis mittere tignum in muro meo. Primo caſu principali aut pmiſſio eſt facta de certo ⁊ ſpeciali tigno: aut gñaliter de oĩbus tignis aut ſpecialiter. primo caſu qñ permiſſio eſt facta de certo ⁊ ſpeciali tigno: ⁊ tũc item ſubdiſtingue. Aut pmiſi ſeu cõceſſi ꝙ tu non poſſis mittere niſi vnũ tignũ tale: et ꝙ nõ poſſis imponere aliud

[a] ¶ Concedo tibi. Conceſſio et ꝑmiſſio de cõcedẽdo ſũt diuerſa. vid Corñ. iiij. vol. conſi. lxxiiij. incip. ꝑmitto. ⁊ quando aliqd alicui concedit̃ ad aliquẽ vſũ an cẽſeatur cõceſſa ꝓprietas cõſi. ccxcv. in. d. vol.

nere aliud vel eius loco ſupponere ſeu ſubrogare tunc nō ħ3 dubiū q̄ ſeruitus eſt limitata ad illud tm̄ tignu3: ⁊ ſic nec in alio loco: nec etiā in illo eodē imponi poterit: q2 limitata diſpoſitio limitatu3 parit ſ. uc ꝓducit effectu3: vt. l. in agris. de acq̄r. re. do. Aut pmiſi ſeu cōceſſi q̄ tu poſſis imponere tale tignu3 tm̄ in muro meo ſine prohibitione alterius expreſſa cauſa et tūc iterū ſubdiſtingue. Aut eſt expreſſa cauſa ꝓpter quā illud tignum imponi poſſit: aut nō. Si eſt expreſſa cā exēplum ꝓmitto vel ꝯcedo tibi q̄ poſſis imponere tale tignū in domo mea cā domus[a] tue ſuſtentande ⁊ tecti: ⁊ tūc teneo q̄ videat̄ impoſita ſeruitus illius tigni tm̄ in eodē loco per dictā. l. ſi cū meus. in prin. ſi ſer. ven. nō q̄ poſſit aliud ſupponere ſeu obligare in eodē loco donec durat domus vel tectum ⁊ nō vltra nec ob alia3 cām: q2 finita cauſa ꝯceſſionis vel priuilegij finit̄ ipſa conceſſio vel priuilegiū: vt. l. ticia. §. vſuras. et vide quod ibi no. Barto. de le. ij. ⁊ ideo ſi tibi cōceſſi vt poſſis imponere tignu3 vel tigna in domo mea vel muro cauſa edificādi domū tuā puta pro armatura q̄ machina d2: ⁊ tūc edificata domo tua nō poteris vnq̄3 amplius dicta tigna vel alia imponere. Et idē ſi ꝯceſſi q̄ poſſis imponere tignū in muro meo cā ſuſtinēdi vites tuas. nā vite ꝯſumata ſeruitus extinguit̄: ⁊ ide3 dicas in ſi. ſ. ſi ꝓpter tectū ſuſtinēdu3 l3 tectū corruat tm̄ poterit tectū reficere: q2 debebit̄ in eodē loco tm̄ eadem ſeruitus tigni q2 reputat̄ eſſe idem tectum: vt eſt tex. in. l. ſeruitus q̄ in ſuperficie. §. ſi ſublatu3 de ſer. vrb. pre. de quo dic vt plene dixi de ſeru. ſtillicidij auertēdi in. vj. q. et idē dicendu3 eſt in domo q2 deſtructo tecto ⁊ pariete poterit iterū reficere et debebit̄ eadē ſeruitus q2 reputabit̄ eade3 domus ex qua remāſit primū ſolū qđ eſt maxima pars domus: vt eſt tex. cū gl. in d. §. ſi ſublatū. Sed ſi cā propter quā cōcedit̄ tigni immiſſio nō eſt expreſſa: ſ3 ego concedens ſciebam ex qua cauſa velles tignu3 mittere: ⁊ tūc dicendū eſt ide3 vt in caſu precedēti ve3 q̄ cā tacita eſt ꝯſiderāda ſi durat vel nō: q2 tacitū ⁊ expreſſu3 in hoc equiparant̄. l. cū qđ. ſi cer. pe.

Si āt nō appet q̄ ego ſciuerim ob quam cām volebas tigna imittere: et tūc ſi poſtq̄3 edificaſti ⁊ tignū impoſuiſti. puta cā dom⁹ tue ſubſtinēde ⁊ tacui nec ꝯtradixi. ⁊ tūc ꝯceſſiſſe videor q̄ impoſueris tignū ob illa3 cām. ar. d. l. ſi cum meus. in prin. ff. ſi ſer. ven. cōiūcta glo. ⁊ no. in. l. que dā mulier. de rei vē. S3 ſi neſciui ob quā cām tignū imponere volebas ī muro meo. ⁊ poſtq̄3 ſciui ꝯtradixi. puta q2 ego ꝓmiſi tibi vt tigna īponeres ī muro meo ⁊ credēs q̄ tu velles imponere pro armatura cā edificandi domū tuā ⁊ nō vt ſtent perpetuo: ⁊ tūc quid in dubio. Dico q̄ inſpiciendū eſt qđ veriſimilius eſt: aut qđ ī huiuſmodi caſibus plerūq̄3 fieri ſolet: vt eſt tex. in. l. in obſcuris. de re. iur. poſt mediu3 ti. Et ideo ſi illa conceſſio eſſet facta dato aliquo p̄cio ex illa quantitate poterit iudicari an intellexerit q̄ tignum perpetuo remaneat vel ad tēpus arg. glo. no. in. d. l. i obſcuris. ⁊ in. l. j. §. qui ſuperficiē. in v. augmētādi. in fi. de ſuperfici. et in. l. ſemper in ſtipulationibus. de reg. iur. et ibi not. ſed vbi non apparet quod ſit veriſimilius vel quod plerūq̄3 fieri d3 et tunc in dubio interpretatio fieri d3 contra proferentem hoc eſt cōtra eū pro quo ad cuius vtilitatem proferuntur. l. veteribus et ibi not. ff. de pac. et no. Bart. in. l ſepe. de vbr. ſig. ¶ Secūdo caſu quādo eſt facta promiſſio generaliter de oībus tignis.

a ¶ Domus tue. Quomodo capiat̄ verbū domus. vide Alexan. ꝯſi. xlviij. in vlti. col. in fi. in. j. vol. et domus ſumitur in iure varijs modis. vide cor. ꝯſ. lv. in. j. volu. ꝯſi. xlj. Et in. iij. vol. ꝯſ. cxcviij. ⁊ in. ij. vo. ꝯſi. ccxvj.

et non hꝫ dubium qꝛ verba generalia ge neraliter intelligi debēt de omib⁹ ꝛ perpetuo.l.j.§.ꝛ generaliter.de lega.pſtan. et in.l.in fraudē.in fi.de teſta.mili.ꝛ.xix.diſt.ſi romanorum.ꝛ habetur in.c.quoniam nemini.de coniugio leproſorum. 7
¶ Tertio caſu quādo conceſſio facta eſt ſimpliciter aut eſt facta de tignis mittēdis ſine numero:ꝛ tunc teneas indiſtincte ꝙ poterit quecunqꝫ tigna imponere et ſuſtinere:vt.ſ.dixi per glo.in.d.l.ſi cū meus.in prin.verſi.humanas.ſi ſer.vendi. Aut eſt facta de numero vel de vno ſimpliciter.exemplum.cōcedo ꝙ tu poſſis imponere vnum vel duo tigna ꝛ tunc numerum augere non poteſt: caſus eſt in.d.l.ſi cum meus.in prin. ſed ſi nō vult augere numerū ſed ſupponere aut ſurrogare aliud vel alia eiuſdem conditionis.ꝛ glo.ibi tenet qȝ nō per id quod dicit ſufficit qȝ in paucis ꝛc.per.l.tutori. C.de nego.geſt.Pau.de caſt.in.d.l.ſi cuꝫ meus.dixit contrarium:qꝛ ſurrogatum 8 ꝛc.vt.ſ.dixi.ego puto quod in hoc ſit dicēdum per omnia ſicut.ſ.dictum eſt in primo caſu:vcꝫ vt cōſideretur cauſa expreſſa ſiue tacita : aut qȝ eſt veriſimile: aut qȝ plerūqꝫ fieri ſolet:ꝛ ī dubio ſit iudicandū ꝓ illo qui ſeruitutem promiſit. Secūdo caſu principali quādo nullam promiſſionem ſeu conceſſionem feci ſed vicinus meus impoſuit tunc vnum vel duo tigna in muro meo et ego tacui.et tunc dicas quod alia imponere non poteſt in alio loco eiuſdeꝫ muri vel alteri⁹ tigni.tex.eſt in.d.l.ſi cum meus.ſi ſer.vendi.
6 ¶ † Sed nunquid aliud tignum ſupponere vel ſurrogare poſſit:ꝛ tunc idem dicas qȝ proxime dixi in tertio caſu precedēti in fi.ꝛ ideo ex predictis tu qui vis complacere vicino tuo:quia forte frater vel amicus eſt vt aliqua tigna imponere poſſit in muro tuo proprio ſis cautus vt fieri facias inſtrumentū ꝛ in eo dicas concedo ꝙ poſſis talia tantū tigna imponere in muro meo ꝛ nō alia:vel ꝙ vnā feneſtram tantū vel duas ꝛ nō alias vel aliter vt volueris ſecūdū ea que.ſ.dicta ſunt.Nam ſi inſtrumentum non fieret ꝛ aliqua tigna apparerent verterētur dubitationes de quib⁹.ſ.dubitaret etiam ſi propter illa tigna murus eſſet cōis:de quo vide qȝ dicam infra de pariete ſiue muro:vbi hoc examinabo:vcꝫ an tigna immiſſa faciāt preſumi murū cōem : an vero immiſſa ſint tm̄ iure ſeruitutis vbi oīno vide.
¶ † Sexto quero qꝛ dictū eſt: an vicin⁹ poſſit immittere tigna in muro alterius vicini:ꝛ ſic tangēdo ipm̄ murū vel an poſſit īponere nō tangēdo murū alienū:ſꝫ ꝓtēdēdo.ſ.locū alienuꝫ vel cōem vel publicū.Et breuiter de alio dicas ꝙ nō:vt eſt caſus in.l.queadmodū.§.ſi ꝓtectū.ad.l.aquil.ꝛ.l.ſ.de ſer.vrba.pre.in ver.protegendi.ꝛ ibi Ange.de cōi idē.l.ſi duo.§.labeo vti poſ.ꝛ ibi hoc no. Bart.vbi dicit ꝙ non lꝫ facere profilum vel ponticellū ſuper plateolā cōeꝫ inter plures conſortes de publico loco.Idem qꝛ multominus lꝫ:vt eſt tex.in.d.l.fin.in prin.ibi protegendi.de ſer.titulo generali:de quibus omnib⁹ dicas vt plene examinabo.ī.de ſer.protegēdis.ꝛ.ī.de ponticello ꝛ pōte.
¶ † Septimo queritur an ſit licituꝫ ꝓpria auctoritate euellere vel deſtruere tigna immiſſa in muro meo ꝓpꝛio vel cōi vel in publico : vel etiā protendentia in meo vel cōi vel publico. Et de iſta.q.vide text.ꝛ ibi doct.in.l.queād.§.ſi protectum ad.l.aquil.et per text. et Bart.in.l.ſi vitem.§.q̇ ad ianuam.qȝ vi aut clam.ꝛ in.l.j.§.interdum.in.ij.col.ff. vti poſ.ꝛ in.l.j.§.j.de arbo.cedē. et in.l.j. et ibi per glo.ꝛ doct.C.de interdic. et per Flo.in.l.j.§.j.de ſer.vr.pre.ꝛ per Ludo. ponta.in quodā ſuo ſingulari qȝ icipit nūquid veniam puniendus.vt per Inno.no.et per canoniſtas in.c.j.de immunita.eccle.ꝛ vide que dixi circa.iū.q. Diſtingue plenius ꝛ clarius ꝯtra alios docto.ꝛ primo duos caſus ꝑncipales.Aut loquimur de tignis immiſſis ita ꝙ rem alienam tangant:aut de protendentib⁹ ſuper alieno ita ꝙ non tangant alienū. Primo caſu ꝑncipaliter diſtingue. Aut mittuntur in loco alieno in totum puta in meo proprio:aut in cōi:aut in re ſeruitutem debēte vel aliquod ius aut in publico.Primo caſu quando mittit vel edificatur in alieno quod eſt alterius proprium ꝛ tunc aut ille q̇ eſt dn̄s nō poſſidet illud in quo tigna miſſa ſunt ꝛ non pōt

propria auctoritate deſtruere: vt nota. Bar.in.l.j.§.nūciatio.circa princ.de no. ope.nun.ꝛ Flo.in.l.quēadmod.§.ſi protectum ad.l.aquil. Aut dñs poſſidet: et tunc aut poſſidet inſolidū: aut pro parte. Si poſſidet inſolidum poſſet propria auctoritate incidere vel deſtruere et reſiſtere contra impedimentū: nec requiritur pretoris ſeu iudicis aditio aliquo modo vt eſt caſus: qꝛ ita dꝫ itelligi in d.§.protectū.ꝛ in.l.ſed ſi inter me.in princi.ſm vnam lec.glo.ſingularis de ſerui. vrb.pred.ꝛ in.l.ſi duo.§.item videamus. et.§.labeo.vti poſ.ꝛ ibi hoc no.Bar.et in d.l.j.§.nunciatos.circa prin. Et hoc operatur commodum poſſeſſionis, qꝛ attribuunt facultatem dño poſſidenti poſſe reſiſtere propria auctoritate quod non eſſet ſi non poſſideret ſcḋm Flo.in.d.§.ſi protectuꝫ facit ad hoc inſti.de interdic. et ideo ſi aliquis fabricaret murum vel erigeret ſepē vel aliquid faceret in fundo meo proprio ipſum tangēdo poſſem propria auctoritate deſtruere ac etiam penitꝰ euellere. ¶ † Et ratio eſt qꝛ illud qḋ eſt edificatum in meo per me poſſeſſo ſolo meo cedit: vt.l.adeo.§.ex aduerſo.de acquiren.re.domi.ꝛ inſti.de re.diui.§.ex diuerſo.cum ſimili.ꝛ no.Inno in.c.j.ad fi.de immuni.eccleſi.ꝛ ſic videor deſtruere id qḋ meum eſt et non alterius: et eſt ratio fundamentalis quam etiā ponit Flo.in.l.j.§.j.ante fin.de ſerui.vrba.predio.nec per hoc poſſem accuſari de violentia .vel perturbatione qḋ not.eſt qꝛ quotidie de facto contingit. Et predicta intellige qñ non ſolum dñs inſolidum poſſidet.edificans non ſolū tꝫ neqꝫ poſſidet: ſed etiam qñ edificans erat detentor et dñs poteſt qꝛ idē erit: videlicet qḋ dñs poterit propria auctoritate deſtruere: vt probatur in.l.ſi ſeruus.C.qḋ cum eo.ꝛ ibi hoc no.doc.ꝛ hoc idem tꝫ Bart. in.d.l.j.§.nunciatio.de no.oper.nuncia. idem etiam ſi edificans poſſideret naturaliter ꝛ dñs ciuiliter: qꝛ dominus poterit auctoritate propria ſimiliter deſtruē re ſi inde bite edificatum eſt: vt.l.vſufructuarius nouum tectum.de vſufructu. eius quod nota.in.l.ij.C.de emphi.idem ſi ſum dominus et poſſideo naturaliter tantum ꝛ alius qui edificat tantum ciuiliter poſſideat ſcḋm Bartol in d.§. nunciatio. Item predicta intellige vera etiam ſi edificās in re cōmuni immitteret in alium locum propriū ſocij: qꝛ ſocius cuius eſt locus in quo edificatū vel immiſſum eſt propria auctoritate deſtruere poſſet: vt eſt caſus ſingu.in.l. ſed ſi inter me ꝛ te in princi.ibi aut rē perdere ſcḋm vnam lec.glo.de ſerui.vr. predio. Item predicta intellige non ſolum in dño directo ſed ēt in dño vtili. ſicut ē emphiteota vel feudatarius aut ſuperficiarius qñ poteſt deſtruere propria auctoritate propter ius ſuum vtilis dñij. arg.l.in prouinciali.§.fi.de no.ope.nun.ꝛ tꝫ Bart.in d.§.nunciatio.et predicta oīa dum dixi ꝙ quis poſſit deſtruere vel euellere īmiſſum in locum ſuū proprium.limita vt locū habeant in rebus profanis ſecus in religioſis.ꝛ ideo nō hꝫ locuꝫ in ſepulchro puta ſi quis ſepeliret corpus in ſepulchro meo fauore religionis.vt tex.l.l. oſſa.in princ.de reli.et ibi no.per Bar.l.§.nūciatio. Itē predicta oīa limitant̄ vt locū habeāt, l immiſſis manu ſeu opere artificia li.ſecus ſi nō eſſent miſſa opere artificiali ſed natu re.ſicut ſunt radices que ex natura creſcentes que immittuntur in tuo quia non licet propria auctoritate incidere vt habetur in.l.prima C.de inter dicto.et nota.Flo.in dicto.§.ſi protectum.de quo

a ¶ Violētia. Violētia expulſiua an inducat priuationem expellentis a iure ſuo: vide corneū cōſil.cclxxij. in.iij.vol. et conſil. clxxxv.incipi.licet. et Alex in iij.vol.cōſi. lxiiij.i pe. columna.

ſamen dic vt plenius di=
cam de arboribus. Si ve
ro dominus in ſolidum nõ
poſſidet. ⁊ tunc cõcludas
vt dicaz in caſu proxime
ſeq. ¶ Secũdo caſu quã=
do immittuntur tigna vel
edificatur i cõi: ⁊ cõiter p
aliquos poſſeſſo. ⁊tũc aut
extraneus eſt ille qui im=
mittit vel edificat. et tunc
vni ex dominis licituz eſt
ppria auctoritate deſtrue
re. vt ẽ caſus ſing. ſm vnã
lecturã in. d. l. ſi inter me ⁊
te. in prin. de ſer. vrba pre.
ibi aut rem perdere ſcdm
Lud. de roma. i dicto ſuo
ſingulari. et habes p Bar
tol. in. d. § nunciatio. qui
ſe remittit. Aut eſt vn⁹ ex
ſocijs qui hñt rem cõem q̃
ex pprijs ſuis edibus im= a
mittit tigna vel edificat i
cões edes ſuas ⁊ meas et 10
tunc licitum eſt mihi pro
pria auctoritate dſtruere
quia mihi ſoli actio cõpe
tit cõtra ſociũ. pro hoc eſt
text. valde not. in. d. l. ſed
ſi inter me ⁊ te. in fi. prin. ⁊
ibi ita videt̃ tenere Bart.
et ẽt Flo. qd ego etiã puto
verum per text. dum dicit
idem fiat. et ſic vult qd ſit
idem qd in caſu preceden
ti. lz Bart. aliter dixerit in
d. § nũciatio. vbi vult q ſi
ego ⁊ edificans cõiter poſ
ſidemus non poſſum au=
ctoritate mea deſtruere. p
illũ text. in. d. l. ſed ſi inter
me ⁊ te. qz text. ibi dicit tũc
mihi tectuz eſt actio. facit
l. ſabinus. communi diui.
Sed ego non intelligo ſic
illum text. vez q ſolum ſit
mihi actio. ⁊ ſic nõ poſſuz
ppria auctoritate dſtrue
re ſed itelligo qd ille text.
velit dicere continuando
ad precedentia vez quando ſocius im=
mittit ex edibus cõmunibus inter me et
ipſum in edes meas pprias poſſum p=
pria auctoritate deſtruere. vt dicitur in
princi. ſm vnam lec. poſtea ſubditur idẽ
quando ex edibus ſuis proprijs edificat
in cões noſtras. quia poſſum ita deſtrue
re mea auctoritate propria ſicut in caſu
precedenti: et hoc ſignificant illa verba
idem fiat. et poſtea ſubdit: ratio huius
quia mihi ſoli ſecum eſt actio. q. d. mea
ſolum intereſt ⁊ nõ alterius ſocij. ⁊ ideo
mihi ſoli actio competit ſi vellem eaz in
tentare ſicut ſi edificaret ex edibus cõis
in meas proprias: ſed ſi volo poſſum ita
deſtruere ſicut in caſu precedenti: et ita
intelligo illum text. ¶ Tertio caſu quã=
do edificatur in fundo ſeu in re mihi de
bente ſeruitutẽ aut aliquod ius: an poſ=
ſim propria autoritate deſtruere. Et tũc
diſtingue. aut terti⁹ edificat ſeu tigna i=
mittit ⁊ poſſum deſtruere pcuratorio no
mine domini ſi naturaliter poſſideam:
arg. l. j. § fi. de no. oper. nun. ⁊ no. Barto.
in. d. § nunciatio. ¶ † Aut volo deſtrue=
re nomine proprio pro ſeruitute aut ali
quo iure mihi competẽnte. exemplum ſi
fiat murus vel ſepes per extraneum in
fundo domini in quo ego non habeo ſer
uitutez: ⁊ propter hoc ego impediar illa
vti ſeruitute: an poſſim illũ murũ rum=
pere et deponere vel ſepem propria au=
ctoritate deſtruere: ⁊ Inno. format iſtaz
qõnẽ in. c. j. in fi. de immuni. eccle. Et pri
mo dicit qd non. qz h̃ ſolum licet domi=
no fundi ⁊ non vſufructuario qz non eſt
dominus. l. ſi cuius. § vſufructuarius. ⁊
§ ſeq. de vſufruc. poteſt in fi. dicit q alij
dicunt contra. ſed primam partem vide
tur ſequi Flo. in. d. § j. l. j. ad fi. de ſeruitu.
vrb. pd. quã puto verã ex quo non ſunt
dñi vel quaſi ſed bene poſſent nedum do
minus ſed etiam vſufructuari⁹ ⁊ quili=
bet habẽs ius in re impediẽtes vti iure
ſuo expellere ac etiam agere poſſent vt
murus vel tigna vel ſi. imiſſa tollãtur. l.
ſi eo loco et. l. egi. ſi ſerui. vendi. ſm Flor.
in. d. l. j. § j. ⁊ in. d. l. quẽad. § ſi protectuz
ad. l. aquil. ⁊ ea que. ſ. dicta ſunt in vſu=
fructuario etiã hñt locum in beneficia=
libus ⁊ iuribus eccleſiaſticis: pone exẽ=

a ¶ Procuratorio noie. pcuratoris geſta an hñ mant nota dño. vide corneũ cõſil. clvj. in iij. volum.

1 plum.✝ Si perſona eccleſiaſtica vel etiã
ſecularis pro recognitione beneficiorũ
collatorũ alicui eccl'ie reſeruauerit ſibi
certum annuũ cenſum vel hoſpitiuʒ qḋ
de iure debetur.xviij.q.ij.eleuteri⁹: et in
c.quãto.de cenſi.⁊ ipſo veniẽte non reci
pitur nõ lʒ domũ ingredi ꝓpria aucto=
ritate ⁊ rumpere hoſtia vel feneſtras do
mus cauſa intrandi: ratio eſt qꝛ facere
diceretur vim et ius ſibi dicere nõ lʒ re=
gulariter.ſʒ ſi vult ingredi ⁊ inuenit ali=
quem ſibi opponentem: tunc poteſt per
violentiã illum expellere. et eſt ratio qꝛ
eijcit perſonã ſibi contradicentẽ vti poſ=
ſeſſione.⁊ dicitur hoc modo poſſeſſionẽ
defendere ſuam:⁊ vim vi repellere quod
eſt licitum.vt.l.ſcientiam.§.qui cũ alter
ad.l.aquil.⁊.l.j.C.vnde vi.⁊ hoc not.per
Inno.ſingulariter in.c.j.de immu.eccle.
et ibi per canoniſtas.et per Flo.in.l.§.j.
de ſer.vrba.p̃di.que bene no.in practica
quia quotidie veniunt de facto.⁊ omnia
que dixi.s̃.in primo ſecundo ⁊ tertio ca=
ſu ꝙ quis nõ poteſt propria auctorita=
te deſtruere vel euellere intellige verum
qñ poteſt haberi copia iudicis: ſed ſi iu=
dicis copia haberi nõ poſſit tunc ꝓpria
auctoritate deſtruere poſſet.vt.l.nullus
12 C.de iudeis.✝ Vñ in iſtis ciuitatibus q̃
ſuperiorẽ nõ recognoſcunt ſicut eſt ciui
tas Venetiarum ⁊ Florẽtie.ſi vna ciui=
tas occupauit bona alterius poteſt illa
ꝑ vim recuperare quia iudicis nõ eſt co
pia.ita ſingulariter dicit Bart.in.l.alti⁹
§.belliſſime.per tex.cũ gl.ibi ex magna
cauſa.in princ.qḋ vi aut clam.Item de=
bet limitari niſi grauat⁹ pateretur enor
me damnum qḋ de facili ſequeret̃.exem
plum ſi quis per vim arriperet anima=
lia tua que facilius pereunt vel vineas
q̃ ſi inculte remanerẽt de facili deſtrue=
rentur.qḋ faciliter permittit̃.qꝛ tua au=
ctoritate recuperas q̃uis in alijs rebus
nõ ꝑmitteretur que de facili ſic nõ perue
nit.vt not.etiam Bartol'.ſingulariter in
d.§.belliſſime ꝑ glo.ibi in ver.ex magna
cauſa ibi.vel ſi enorme dãnuʒ qḋ vi aut
clam.qḋ tene menti. ¶ Quarto caſu qñ
a edificatur in publico^a vel in eo tigna vel
alia immittunt̃.an ſit licitũ ꝓpria auctori
tate deſtruere:⁊ in hoc dic. Aut eſt edifi
catũ.⁊ tunc non eſt licitũ
priuato deſtruere ſed age
re cuilibʒ de ꝑpl'o ꝑmiſſũ
eſt.l.j.de locis ⁊ itine.pub.
⁊.l.ij.ne q̇d in loco pub.in
p̃n. et ſi edificatũ publico
vſui noceat põt is qui pu
blicis vſibus deputatus
eſt; ſicut eſt in ciuitate Ve
rone miles ⁊ iudex procu
ratorũ ciuitatis Verone
deponere text.eſt in.l.ij.§.
ſi quis nemini ne quid in
loco publico. et ita obſer=
uat̃: qꝛ ibi officiales publi
ci deputati ſuꝑ locis pu=
blicis reperiunt aliq̇d in
loco publico edificatum
deſtruunt vel deſtrui fa=
ciũt. Sʒ ſi edificatũ in pu
blico nõ noceat vſui pu=
blico tũc deſtrui nõ dʒ: ſʒ
aliqua pẽſio imponi de=
bet edificanti ne vrbes de
formentur ruinis.l.ij.§.ſi
quis nemini.⁊ ibi hoc no.
Barto.nequid in loco pu
blico.⁊ l.fi.eo.tit.⁊ intelli=
ge p̃dicta ſiue edificetur
in loco publico ſiue in via
publica ſiue in alio loco
p̃uato.puta in meo ⁊ edi=
ficatuʒ noceat loco publi
co.l.ij.§.ſi quid in ſuo.ne=
q̇d in loco publico.vel re=
ſpectu itineris vel vie vel
vſus loci publici vl' reſpe
ctu fetoris aut mali odo=
ris vel putredinis.vt eſt
tex.cum glo.in.l.pe.§.pe.
ꝙ vi aut clam.item intel=
lige ſiue tangat publicuʒ
ſiue nõ ſicut ſi fierent pon
tes aut põticelli ſupra viã
publicã ꝙ non licet.vt eſt
text.⁊ ibi Bart.in.d.l.ij.§.
tractatur.et ibi etiam gl.
nequid ĩ loco publico.de
quo per Bar.in.l.quomi=
nus.de flu.in.xiiij.q.⁊ ha=
betur in.l.fi.de ſeruitu.in

a ¶ Edifi
cat̃ in pu=
blico. V=
trum edifi
cans cum
dãno vici=
ni ſui tene
atur ad re
ſtitu.rñ.ꝙ
nõ: ſi non
facit alo
nocẽdi ꝓ=
ximo: ſʒ ſi=
bi cõſulen
di.l.j.§.de
niq3.ff.de
aqua plu.
ar.nã vſq3
ad celum
põt q̇s ele
uare ſuuʒ
edificiũ ſi
eſt ſibi vti=
le.⁊ futu
rẽ non hʒ
l.alti⁹.ff.ſi
ſer.vendi.
Et vtrum
q̇s poſſit ĩ
alieno ali=
q̇d facere
inuito dño.
rñ.Ang.ſ
are.inſtit.
de lege fu
ſia ꝙ ſic.
qñ facien=
ti ꝓdeſt.et
dño nõ no
cet.vt ibi=
dẽ ⁊ in.l.j.
§.fi.ff.de
aqua plu.
arcen.

prīnc.titu.generali.ꝛ p Bal.in.l.lapilli.in.v.col.ff.de re.diui.ꝛ dicam.ī.de ponticello ꝛ pōte.ꝛ circa iſtam materiā adde qđ not.Bart.in.d.l.quominus.de flu.in iij.q.ꝛ per Bal.in.l.lapilli.in.v.col.ff.de re.diui.ꝛ habetur in.l.fi.in prinei.de ſerui.ti.generali.ꝛ dicam.ī.de ponticello ꝛ ponte.ꝛ circa iſtam materiam adde qđ not.Bar.in.d.l.quominus.de flu. ¶ Secūdo caſu principali qñ edificatū vel aliquid aliud non eſt immiſſum ſed eſt ſup alieno protenſum ſicut eſt profiluꝫ ſiue ponticellū.an ſit licitum propria auctoritate deſtruere.ꝛ in hoc diſtingue. Aut eſt arbor que protēdit ramos ꝛ frondes ſuper alieno ꝛ non lꝫ intercidere. ſed habet locum interdictum de arbo.cedēdis vt.l.j.ꝛ ibi per Bar.de arbo.ceden.ꝛ habetur in.l.j.C.de interdic.ꝛ dicā.ī.de arboribus. Aut nō eſt arbor ſed monumētum.ꝛ tūc credo ꝙ nō liceat propria auctoritate deſtruere. arg.l.oſſa.de reli. et ſump.fu.ꝛ idem credo per illum text. in quolibet alio edificio ſpectante ad cultū diuinū et tangente locum vicini ſicut ſi eſſet locus ſacriſtie vel altaris aut ſi.eadem rōne. Aut non eſt arbor nec monumentum vel locus ad cultuꝫ diuinū deputatus.puta eſt ponticellū vel aliud ꝓtectū.et tunc aut eſt ſupra locū publicū ꝛ priuato etiā vicino nō lꝫ ꝓpria auctoritate deſtruere ſed officiali publico ſup operibꝰ publicis deputato ſicut.ſ. dixi. Aut eſt ſupra priuatum locum.ꝛ tūc nō licet etiā vicino propria auctoritate deſtruere.vt eſt tex.in.l. quēad.§. ſi ꝓtectū. ad.l.aquil.ꝛ ibi per oēs doct. Et per hoc habes pleniſſime an ꝛ qñ ſit licituꝫ propria auctoritate deſtruere edificatū vel immiſſum aut ꝓtectū in alienū vel in publicum. ¶ † Octauō ꝛ vltimo quero. qs edificat vel immittit vel protendit tignum in alienum vel publicū qua actione poterit cōueniri. Dic breuiter ſi in priuatū propriū alterius poterit conueniri qđ vi aut clam.interdicto.l.ſi vicē.§.qui ad ianuā.ꝙ vi aut clam. Aut in priuatū cōe. et tūc actione pro ſocio vel cōi diuidundo.vt hꝛ in.l.ſi edes.ꝛ in.l.ſabinꝰ. cōi diui. Aut in publico.tūc interdicto ne qđ in loco publico.ꝛ de iſta materia vide ſ

1
2
3

4
5
6

1

13
2

dicā.ī.de pariete ſiue muro ꝛ de tecto et ſtillicidio et de ponticello ꝛ ponte.

¶ De ſeruitute proijciendi. Cap.xxxj.

Seruitus a ꝑdio dñante deneiaꝛ.

Aquam de domo tua in curtē meaꝫ:vel ecōtra ſine aliq̄ ſuitu. an ꝓijcere poſſis.

Domus partem ſuperiorem habitās ſi aquam per ſolariuꝫ ſuperius proijciat: que aqua ad inferiora deſcendat:an loci inferioris dominus conqueri poſſit: ꝛ etiam ne hoc fiat prohibere.

Lapidicina ſi cedat lapides in domo vel area ſua.ꝛ fragmenta in vicini fundum cadant:an hoc facere poſſit vel ibi ꝓhiberi valeat.

Seruitutem proijciēdi in fundū vicini habens:an ſtercus:vel vrinam fetidam: vel alia ſimilia proijcere poterit.

Domus dñs ſuperior ſi proijciat aquā in fundum vicini inferioreꝫ: vbi de iure nō poteſt:vel ſtercus aut vrinā:vbi haberet ſeruitutē:vel dñs inferior diuertit fumum ad locū dñi ſuperioris: vbi non pōt:an actiōe iniuriarū ꝯueniri poterit.

Seruitus proijciendi eſt vrbana nō ruſtica. vt eſt tex. in.l.j.ad fi.ibi neq̄ proijciēdi.de ſerui.vrb.predio. quē cōpetit qñ quis habet ius proijciēdi ex fundo ſuo vrbano in domū meam vel areā vicini vel etiam in alterꝰ fundū ruſticū. ¶ † Denominatur eñ ſeruitus a ꝑdio dominante.vt eſt tex.in.d.l.j.ꝛ glo.in ver.vel areā. et dixi.ſ.in quarta diuiſione ſeruitutuꝫ ver.ſed qūo cognoſcatur.ꝛ ex hoc no.ꝙ habens domū iuxta hortum vel aream vel clauſtrum vel pratū ſui vicini nō poteſt ex illa domo quicq̄ proijcere in ſolū dicti vicini circa debitam ſeruitutem.vt eſt caſus in.d.l.j.verſi.proijciendi. et ibi hoc not. Ang.de ſerui.vrb.ꝑdio. qđ not. ¶ † Quero igitur primo ꝓ declaratione huius ſeruitutis. nūquid poſſim proijcere aquam de domo tua in curtē meaꝫ vel econtra ſine aliqua debita ſeruitute et dicas ꝙ nō per predicta probaꝛ in.l. ſicuti.§.ariſt.ſi ſer.vend.ratio q: lꝫ regulariter in ſuo qs poſſit facere ſicut vult non tñ poteſt immittere in alieno. vt eſt tex.in.d.§.ariſt.ꝛ dixi plene in ſeruitute

precedēti. ꝛ imitti dicitur nō ſolū qñ de
ſuperiore ad inferiorem: ſed econtra qñ
de inferiore ad ſuperiorē. ſicut in fumo
contingit. vt eſt tex. in. d. §. ariſt. verſi. fu=
mi aūt. de quo fumo dicam in q̄ōne ſeq.
5 ¶ †Quero ſecūdo aliquis habet ſolariū
ſuperius ꝛ alius habet locū inferiorē ſi=
cut Venetijs habens ſolarium ſuperi⁹
ſpargit aquam per ſolarium vel cauſa
ipſum tergendi vel ꝓpter calores cauſa
frigiditatis inducende ſicut eſtiuo tem
pore plerūq̧ fieri ſolet ex hoc accidit q̄d
aqua illa quādoq̧ ad loca inferiora de=
ſcendit: queritur nūquid dominus loci
inferioris conqueri poſſit ꝛ prohibere ne
hoc fiat. ꝛ videtur ꝙ ſic per ea que dicta
ſunt in q̄ōne precedēti. ꝛ per tex. in. d. §.
ariſto. vbi ſic dicit in ſuo enī alij hacten⁹
licet quatenus nil in alienū immittat. ꝛ
iſtam partem tenet glo. ibi in ver. iuris
in fine que facit differentiā inter aquam
et fumū dicens q̄d fumus poteſt immit=
ti in loca ſuperiora qꝛ naturaliter aſcē=
dit. non ſic in aqua que recte proijcitur.
et ideo deſcēderet naturaliter niſi proij=
ceretur. In cōtrarium videtur eſſe text.
in. d. l. ſicut. §. fi. ſi ſer. vendi. iuncto. §. ari=
ſto. ver. fumi. Nam ille verſi. fumi equi=
parat fumū aque quantū ad imiſſionē
in locum alterius. ꝛ in. d. §. fi. dicit̃ quod
quis poteſt ex loco inferiori imittere fu=
mum in locum ſuperiorē. idem ergo di=
cendum videtur in aqua. Item pro hoc
l. j. §. deniq̧. de aqua plu. ar. vbi dicitur
q̄d agri natura eſt ſemper inferiorem ſu
periori ſeruire. ¶ Circa hoc breuiter ſic
concludas. ꝛ iſta eſt veritas circa aque
proiectionem. Aut dn̄s partis ſuperio=
ris non poteſt habitare cōmode niſi in=
fundat aquam: ꝛ tunc ipſam infundere
poteſt lꝫ aliquādo inferius deſcendat:
vt. l. pe. ꝛ ibi hoc not. Ang. ff. de iniurijs.
Aut pōt habitare etiā ſi aquā nō ſpar
geret: ꝛ tunc aut infundit aquā per ſuū
ſolarium iuxta morē ſuum: ꝛ tunc nō te
netur an aliq̄d ad loca inferiora deſcen=
deret ꝑ. l. ſicuti. §. ariſto. cōiuncto ver. fu
mi. niſi faceret aīo iniuriandi: vt eſt tex.
in. d. l. pe. de iniurijs. ꝛ ita no. Bar. ꝛ Flo.
in. d. §. ariſt. ꝛ iō puto ꝙ ſi ſuperior hꝫ ſo
lariū lauādo iuxta ſolitū ꝛ cōem modū a

aliqñ caderet aqua q̄ de=
ſcēderet ad locū inferiorē
nō tenet̃ neq̧ ꝓhiberi poſ
ſit: ꝙ no. Aut effūdit aquā
vltra ſolitū ꝛ cōem modū
vel in ſolario fecit balneū
vult ꝑducere aquā ꝑ ſola=
rii ſicā ipm calefaciēdi vel
alia d cā: ꝛ tūc nō pōt ſi ꝑ
h aqua deſcēderet ad lo=
ca inferiora: vt ꝓbat̃ in. d.
§. ariſt. in prin. ꝛ in verſi.
alteri⁹ ibi tabernā ceſareā
ſi ſer. ven. Et eadem diſtin
ctio facienda eſt de fumo
aut ſit ignis ſolitus aut i
ſolitus: vt ibi no. per Bar.
ꝛ Flo. ꝛ Pau. d ca. de quo
vide q̄ dicā pleni⁹. j. de fu
mo. Et p̄dicta itellige niſi
aliter eſſet ipoſita ſeruit⁹
aq̄ vel fumi dimittēdi vel
diuertēdi. vt eſt tex. cū gl.
in. d. §. ariſt. Nec ob. gl. ij.
ad fi. in. d. §. q̄ facit dr̄iam
inter aquā ꝛ fumū: qꝛ nō
eſt faciēda. Nā ſicut fctō
ſuperioris ꝓiciētis aquā
aqua deſcēdit in inferio=
rem naturalr̃: ita et facto
inferioris ignē facientis
fumus aſcendit naturali
ter ad ſuperiorē. Itē non
ob. l. j. §. deniq̧. de aq̄ plu.
arc. q̄ vult inferiorē ſupe=
riori ſeruire quia loquit̃
in agris in q̄b⁹ ſunt aque
diſcurrētes que de neceſſi
tate ad inferiora deſcēde
re debent. Et ſubditur ibi
vna ratio qꝛ ſicut omnis
pinguedo terre ad inferio
rem locū decurrit: ita etiā
ad eum aque incōmodū
fluere debet: que ratio nō
poteſt procedere in aqua
4 proiecta aliena. ¶ †Que=
ro tertio lapidicina cedit
lapides in domo vel area
ſua ꝛ fragmēta cadūt i vi
cini fundū^a q̄rit̃ nūquid

a ¶ Fundum. Appellatiōe fundi q̄d cōtineat̃. j vide Corneū ꝯſi. ccxxxv. inci. viſa. l. iiij. volu.

poſſit hoc facere: an vero prohiberi poſſit. Et vr̄ qḋ hoc facere non poſſit: et qḋ ꝓhiberi valeat ꝑ regulā q̄ eſt in. d. l. ſicu= 6
ti. §. ariſto. vez ꝙ in ſuo catenus facere lꝫ quatenus in alienū nō mittat. et hoc ſentit gl. ibi in ꝟſi. agri. q̄ dicit vel actiōe in ↄ̈rium vr̄ qḋ quis poſſit ſtare in domo ſua et in ea vti arte ſua: nec regulariter ꝓhiberi pōt: vt probatur in. d. l. quotiēs. la. j. in prin. ibi ne ꝑ fundū tuū eas: aut ibi cōſiſtas. de ſer. tit. gn̄ali cōiuncta l. venditor. cōis ꝑdio. niſi ſeruitus cōſtituta eſſet. ⁊ ideo ſi vendo tibi domū cum pacto vt non poſſis ibi exercere talē artē: iſta cōuentio valet ⁊ tu ⁊ tui heredes obligaris nō aūt ſeruitus cū nō ſit prediū dominans: vt dicit Barto. per illum tex. in. d. l. venditor. ⁊ Pau. de caſt. in. d. l. quotiens. qui dicit hoc eſſe veruꝫ ſi ex hoc pacto ↄ̈ſequor vtilitatē: q: in domo 1
mihi remanente exercebā eandem artē 2
alias ſecus: ⁊ hoc ꝑ illuꝫ tex. in. d. l. quotiens. ibi aliter atq; . ⁊ iſtam partē ſentit p̄fata glo. in. d. §. ariſto. in. § agi. in p̄n= 3
ci. dū dicit per pactū. Ego aūt teneo primā partē eſſe veriorem: q: verū eſt qḋ in 4
ſuo quis poteſt exercere artem dūmodo nō immittat in alienuꝫ. de hoc eſt caſus 5
in terminis. in. d. §. ariſto. ꝟ. quē ſic puto eſſe intelligendū: et ita fuit etiā de mēte glo. ibi in ver. agi. in fi. Nec credo eſſe diſtinguendū ſicut dixi in. q. p̄cedenti de fumo et aqua: vez an faciat iuxta ſolitū vel nō: q: ibi loquit̄ de his que pertinēt ad domū pro vſu hoīs: qḋ vero noſtra loquit̄ de arte q̄ fieri dꝫ in loco ſuo ita qḋ in alienū nō immittat̄ ꝑ p̄dica. ⁊ hoc intelligo niſi lapidicina habuiſſet pri⁹ in domo ſua apothecā lapidicine: ⁊ poſtea murus vicini vel dom⁹ cediderit ⁊ area tm̄ remāſit: ita qḋ fragmēta lapidū que 1
prius nō poterāt in ea cadere: tūc cadere incipiant: q: locus eſt p̄uentioni. l. ſi plurib⁹. de leg. j. ar. eius. qḋ de fabro et ſcholari d̄r ꝑ Bar. ⁊ doc. in. l. j. ff. ſol mat.

5 ¶ † Quero quarto q̄s hꝫ ſeruitutē ꝓijciendi in fundū vicini iuxta ea q̄ dixi in princ. an poterit ſtercus vel vrinā fetidā vel alia ſil'ia ꝓijcere. Et teneo ꝙ nō: per tex. cū gl. no. in. l. pe. §. pe. qḋ vi aut clā. ⁊ ꝑ tex. cū gl. in. l. pe. §. idē. aut ſi in odore ne quid in loco pu. facit. l. j. §. ij. de cloacis. ⁊ qḋ dixi in ſeruitute p̄cedenti in. v. q. ꝟ. iiij. caſu. qḋ no. q: quotidianū. ¶ † Que ro quinto ⁊ vltimo dn̄s ſupior ꝓijcit aquā in fundū vicini inferiorē vbi de iure nō pōt: vel ſtercus aut vrinā vbi haberet ſeruitutem: vel dn̄s inferior immittit vel diuertit fumū ad locuꝫ dn̄i ſuperioris vbi non poteſt: an poterit ↄ̈ueniri actione iniuriarū. Dic ſi inferior dn̄s ediū ſuperioris vicini fumigandi cā fumū faceret: aut ſupior vicin⁹ in inferiores edes quid aut ꝓiecerit: aut infuderit cā iniurie faciēde: ⁊ tenet̄ actiōe iniuriarū. caſus eſt in. l. pe. ⁊ ibi hoc tꝫ Ang. ff. de iniurijs. ſe c⁹ ſi hoc nō faceret cā iniuriādi: vt ibi: qḋ no. Et ad materiā hui⁹ ſeruitutis adde q̄ dicā. j. de aque proiectu.

¶ De ſeruitute ꝓtegēdi. Cap̄. xxxij.

Protegere quid ſit: ⁊ qḋ protectum.
Domū ſupra ſolū vicini habens an ſuper ipſuꝫ ſolū quicq; edificare poſſit: lꝫ in ſolo non requieſcat.
Protectum an ſuper ſolum cōmune facere liceat.
Protectū quod ſupra ſolum meum exiſtit cuius ſit.
Protectū an aliquis tenere poſſit: puta porticelum ſupra eum locū: quo vulgo iter fieret vel in quo conſiſteret.

Hec ſeruitus protegēdi lꝫ regula̋r ſit vrbana: vt. l. j. in fi. ibi protegendiq; . de ſer. vrb. pre. q: protectū cōſueuit fieri magis in fundo vrbano q̄ꝫ ruſtico: tamē poteſt eſſe ſeruitus ruſtica qn̄ fieret cauſa ruſticū fundi: vt ſi forte feci protectum in agro vicini vt ibi recipiant̄ coloni mei: vt eſt tex. in. l. ij. in p̄nc. in ver. protectū. ⁊ ibi glo. de ſer. ru. pred. ¶ † Circa hanc ſeruitutē q̄ro primo q̄d ſit ꝓtegere ſeu ꝓtectū: ⁊ in quo differat ab immiſſo: ꝓtectuꝫ eſt id qḋ ita ꝓucbit̄ vt nuſq; requieſcat qualia ſunt meniana ⁊ ſubgrūda. Idē ēt ꝓtectū d̄r ⁊ differt ab imiſſo: q: immiſſum eſt qḋ ita fieret vt alicꝫ loco reqeſceret veluti tigna trabes q; imitterent̄: vt eſt tex. in. l. malū. §. inter ꝓtectū. ff. de ver. ſig. ⁊ ibi hoc declarat̄ ꝑ gl. dic vt ibi. ⁊ vide gloſ. in l. ſi ꝟo. §. p̄tor ait. ne q̄s. in ꝟſi. ſubgrunda. ff. de his qui

deie. vel effu. ⁊ vide etiã in. l. ſi duo. §. videamus. ⁊ §. labeo. ⁊ qd ibi no. vti poſ. et de iſtis ꝓtectis ponit̃ etiã in. l. ij. ꝑte rubꝛ. ff. de dã. infec. ibi dũ dicit de ſubgrũdis

2 et ꝓtectis. ¶ † Scḋo q̃ro: an habẽs domũ ſupꝛa ſolũ vicini poſſit ſupꝛa idm ſolũ quicq̃ edificare lz in ſolo nõ requieſcat: exemplũ ſi vult facere ꝓſilũ ⁊ ſtillicidiũ ampliũ reſidẽs totalr̃ in edificio ꝓtegẽtis: ⁊ dicas qd nõ niſi ſuit⁹ impoſita ſit. tex. in l. j. in fi. in ṽ. ꝓtegẽdi. ⁊ ibi hoc no. Ang. de ſer. vrb. pre. ⁊ eſt rõ: qꝛ ſolũ dz eſſe liberũ vſq; ad celũ: vt eſt text. in. l. fi. in ꝑn. de ſer. ti. gñali. ⁊ hr̃ in. l. alti⁹. C de ſer. circa qd vide etiã qd dicã infra de ſtillicidio ſiue tecto et de ponticello. et vide que dixi. ſ. de ſerui. ſtillicidij maxime in ix. q. in fi. et in ſeruitute tigni imittẽdi in

3 vj. q. verſi. iiij. caſu. in fi. ¶ † Tertio q̃ro an liceat ꝓtectũ facere ſupꝛa ſolũ cõe: ⁊ dicas breuiter qd nõ. l. ſi duo. §. labeo. ff. vti poſ. vbi hoc not. Bar. q̃ dicit qd nõ lz facere ꝓſilũ ſeu ponticellũ ſupꝛa plateã cõem inter plures conſortes. et dixi. ſ. in ſeruitute precedenti. in. vj. q. et adde no.

4 p Bar. l. l. lapilli. ff. de re. diui. ¶ † Quarto quero cui⁹ ſit ꝓtectũ qd eſt ſupꝛa ſolũ meũ. ⁊ vr̃ q ſit meũ per. d. l. fi. in fi. in ꝑn. de ſer. titu. gñali: qꝛ oia ſolo meo vſq; ad celũ debẽt eſſe mea libera: vt ibi. ⁊ not. in d. l. alti⁹. ꝑalle. In ꝯtrium vr̃ q ſit illi⁹ in cui⁹ muro vel loco ſit fixũ. l. quẽad. §. j. in ꝑinc ad. l. aquil. Tu dicas breuiter aut ꝓtectũ eſt ſup meo et requieſcit in alieno iure ſeruitutis mihi debite: ⁊ tunc nõ eſt meũ ſed ei⁹ in cui⁹ loco requieſcit. ⁊ ita loquitur. d. §. j. in prin. Aut eſt ſuper meo in alieno requieſcit puta in edibus alienis iure ſeruitutis mihi debite: ⁊ tũc eſt meũ. vt eſt caſus no. in. l. qd ꝯclaue. ⁊ ibi hoc no. Bar. ⁊ Ange. ⁊ docto. de dã. infe. Poſſet tñ clari⁹ hoc dici: aut ꝓtectũ eſt edificatũ per me cui⁹ eſt ſolũ: aut p aliũ. Si eſt edificatũ p me: et tũc ꝓcedũt ꝑdicta. Si p aliũ puta qs edificat ſubgrundã in ſuo muro ꝓtendentẽ ſup ſolũ meũ ⁊ tũc ſi hoc fecit debita ſibi ſeruitute: ⁊ illud ꝓtectũ dz eſſe ſuũ edificãtis: ⁊ nõ poterit p me: neq; p iudicẽ remoueri ar. l. quẽadmo. §. ſi ꝓtectũ. ꝑalle ibi nullo iure a ꝯrio ſenſu. Aut hoc fecit circa debitam ſeruitutẽ: ⁊ tũc teneo q ꝓtectũ ſit edificantis et nõ meũ. caſus eſt in dicto. §. ſi ꝓtectum. ibi ꝓtotectum meũ cõiuncto ibi nullo iure: ⁊ nõ poſſum ꝓpꝛia autoritate deſtruere: ſed iudicis autoritate ſic. vt eſt tex. in. d. §. ſi ꝓtectũ. in prin. ⁊ adde que dixi. ſ. de ſeruitute tigni immittendi. in. vij. q. verſi. ſecundo caſu principali. et que dicã infra de clauſtro

5 ſiue cõclaui. ¶ † Quinto et vltimo an aliqs poſſit tenere ꝓtectũ puta poticellũ ſupꝛa eũ locũ quo vulgo iter fieret vel i quo conſiſteret. Et dic qd ſi id ꝓtectũ de facili põt cadere ⁊ nocere: ⁊ tunc nõ lz vt eſt tex. in. l. ſi vero. §. pretoꝛ ait. lo primo. ⁊ ibi gl. i ver. poſſunt. de his q̃ deie. vel effu. ⁊ §. ꝑtoꝛ ait. el ſecũdo. in verſi. nocere. imo poterit puniri: vt ibi dr̃: ſz ſi de facili nõ poteſt nocere ⁊ tũc ſecus: ⁊ ideo ſi eſt horticell⁹ vel aliqd aliud ſupꝛa viã publicã ſic firmiter poſſum qd nõ de facili veriſilr̃ ſit aptum nocere: vt cõtingit habentibus viridaria mutata ad ſuas feneſtras: vel etiã cũ lignis ita firmiter affixa qd nõ ſit veriſilr̃e nec de facili cadere poſſe: tũc nõ tenet̃: qꝛ ꝯtra ſic hñtes non datur actio in factũ de illo edicto. de his qui deie. vel effu. ⁊ ita no. Flo. in dicto. §. pretoꝛ ait. l. ſi vero. de his qui deie. vel effud. Circa hoc tñ cõiter prout a ſum eſt p ſtatuta locoꝝ quibus ſtandum eſt. l. omnes ppli. de iuſti. et iure alias iuri: vt ſupꝛa dixi

a ¶ Statuta locorũ. Statutũ qs põt facere. rñ. qd ille qui põt facere legẽ. de q̃ vide Bal. l. l. oẽs populi. ff. de iuſti. ⁊ iur. qd quãtũ qs hz d iuriſdictiõe tm̃ hz de autoꝛitate cõdẽdi legem vel ſtatutum: nec vltra extẽditur: niſi his q̃rũ intereſt cõſentiat: vel ad minus ſint ꝑſentes ſm Inno. i. c. j. de loco. ⁊ i. c. a nobis. el. j. de ſent. excõ. alleg. c. fi. d his q̃ fi. a prela.

Et de hoc vide quod dicã infra de horto et horticello.

¶ Ne ꝓſpectui officiatur. Cap. xxxiij.

1 ☞ Seruit⁹ ne ꝓſpectui officiaẗ: duobus modis capi pōt. ſ. in gñe: ⁊ ſpecie.

2 Seruitus ne proſpectui officiaẗ: in quo differat a ſuitute: ne luminib⁹ officiaẗ.

Tres ſunt ſeruitutes que licet in multis cõueniant: et eadẽ eſſe videantur: tñ inter ſe differunt: vt eſt ſeruitus ne proſpectui officiaẗ: ſeruitus luminis: id eſt ne luminibus officiatur: ⁊ ſeruitus vt proſpectus preſtetur: vt habetur in. l. inter ſeruitutes. cum. l. de ſer. vrba. predio. De ſingulis

3 videamus. † Et primo de ſeruitute ne proſpectui officiatur: duobus modis capitur hec ſeruitus: vno in genere: alio in ſpecie. Si quis debet mihi ſeruitutẽ ne proſpectui domus officiaẗ nõ habito reſpectu ad certum locũ nõ ſoluʒ tenetur preſtare proſpectũ ex ꝑte ſuperiori: puta celi vt celum videri poſſit: ſed etiaʒ ex parte inferiori: puta terre nõ impediendo proſpectũ ad inferiora vel de longinquo nec quicꝙ facere pōt ꝑ qḋ officiaẗ ad gratiorẽ proſpectũ et liberũ: vt ꝓbaẗ in. l. inter ſeruitutes. in ꝑn. cũ. l. ſeq. q̃ incipit. lumen. de ſer. vrb. pre. et ibi doct. et ideo ipſe teneẗ ſemper cõſpectum in eadem ſpecie gratitudinis ⁊ liberũ ꝑſtare que erat tꝑe impoſitõis ſeruitutis: vnde ſi per ꝓſpectũ viridaria videbãtur: aut aliena multũ amena: aut etiã ſol refulgens: nec ſolis nec dictarũ amenitatuʒ aſpect⁹ ſeu viſio minui pōt. d. l. inter ſer-

4 uitutes. in ꝑn. † ⁊ hic ſeruit⁹ ꝓſpect⁹ in genere plus ꝯtinet ꝙ ſeruitus ne luminibus officiaẗ: q: nedũ continet proſpectũ ex loco ſuperiori vt celũ videri poſſit vt dixi: ſed etiã ex loco inferiori puta per feneſtras: vt ꝓbaẗ i. d. l. lumẽ. ibi etiã ex inferiorib⁹ locis: q̃ dictio etiã implicat. q. d. nõ ſolũ ex ſuperiorib⁹. ſ. celi. vt. l. etiã. C. ſi tutor vel curator interuene. ⁊ q: ẽt ꝯtinet aſpectũ gratiorẽ ⁊ liberuʒ ſicut erat tꝑe ſeruitutis impoſite: vt. l. inter ſeruitutes. in ꝑn. ſed ſeruitus luminũ aut ne luminibus officiaẗ ſolũ cõtinet vt aſpectus ſit vniformiter gratus: puta viridaria vel alia loca videri poſſint: vt probatur in. d. l. inter ſuitutes. et in. d. l. lumen. ⁊ hoc eſt qḋ voluit dicere text. in d. l. inter ſeruitutes. in princi. ibi qm̃ in proſpectibusquis plus habeat: quia debet intelligi ſm glo. ⁊ doct. ibi de proſpectu in genere nõ aũt in ſpecie. Si aũt ſeruitus ne proſpectui officiaẗ alio mõ debetur in ſpecie tm̃: puta ſiquis mihi ꝑmiſit ſeruituteʒ ne officiatur proſpectui certe feneſtre domus mee: ⁊ tunc aut illa feneſtra tempore ſeruitutis impoſite habebat aſpectum ex parte ſuperiori: ⁊ ẽt ex latere: q: ex ea celum videri poterat et etiam alia loca proſpiciebanẗ: et tũc idem eſt ſicut qñ eſſet in genere hec ſeruitus conſtituta: vt ſupra dixi. cũ ſit eadẽ rõ: qm̃ ſeruitus proſpectus etiam cõtinet vt celũ videaẗ ſi videri pōt: vt. d. l. lumẽ. ibi etiã et inferioribus. Aut illa feneſtra nõ habebat cõſpectũ celi ex ſuperiori qm̃ ex ea celuʒ videri non poterat: nec etiam ex inferioribus alia loca amena vel de longinquo videbanẗ ſiue deſuper ſiue ex latere reſpiceret: puta q: erat feneſtra penoris ſiue canape ſubterranee vel ſi. Et tũc hmõi ſeruit⁹ nõ cõtinetur vt celũ videri poſſit. Nec vt liberum aut gratioreʒ cõſpectum habeat: ſʒ ſolũ vt ex illa feneſtra aſpectũ extra habeat vel. ſ. vel. i. eo modo quo erat tꝑe ſeruitutis vt ꝓbaẗ in. d. l. inter ſeruitutes. in ꝑin. ⁊ in. d. l. lumẽ. ⁊ ibi hoc no. glo. ij. in fi. ⁊ hoc caſu plus continet ſeruitus ne luminib⁹ officiaẗ: q: ex eadẽ celuʒ videri dʒ. vt. d. l. lumen. et intelligo celũ videri poſſe qñ locus cui ſeruitus debeẗ ne luminibus officiaẗ nõ preuenit oculos invidẽdo celũ ſiue deſuꝑ ſiue ex latere: ⁊ ideo ſi ꝑ feneſtras vel quẽcunꝙ aliuʒ modũ proſpicias celũ nõ diceris habere lumẽ: lʒ oĩs dici claritas ex ſole: et ꝑ hoc ex celo proueniat: pōt tñ habere proſpectus. vt no. glo. ij. in. d. l. lumẽ. ⁊ adde hic omnino que dicã. i. de ſeruitute ne luminibus officiaẗ. in prin. Aut illa feneſtra nõ hʒ aſpectum ita qḋ ex ea celũ videri nõ pōt: ſed alia loca videri poterant: ⁊ tunc ſeruitus ne luminibus officiatur in aliquo plus continet: in aliquo minus cõtinet: ⁊ inde plus: eo q: ꝓpter ipſam ce-

lum videri dʒ ꝙ in ſeruitute proſpectus in ſpecie ꝓdicta nõ ꝯtingit. vt. d. l. lumẽ.
3 ¶ † Continet etiã minꝰ: qꝛ ſufficit qđ ille cui ſeruitus debet luminũ celũ videre poſſit: lʒ ſibi proſpectus de longinquo tollatur: qꝛ gratitudinẽ luminis nõ continet. d. l. inter ſeruitutes. in prin. et ideo poſſet impediri ingreſſus ſolis ex ꝗ gratitudo reſultat: quia gratior ſibi eſſet: vt eſt tex. in. l. ſi arborem. in princ. de ſer. vrba. pred. ⁊ eſt tex. in. d. l. inter ſeruitutes. in prin. ⁊ ex his apparet qđ ſeruitus ne proſpectui officiaẗ: ⁊ ſeruitꝰ ne luminibus officiaẗ ſe habẽt tanꝗ̃ excedentia ⁊ exceſſa vt voluit glo ij. in fi. in. d. l. lumẽ. quã ſic intelligo vt. ſ. declaraui. facit gl. ling. in l. certi conditio. in prin. ſi cer. pet. que dicit qđ cõditio generalis et ſpãlis ſe habẽt tanꝗ̃ excedentia ⁊ exceſſa. Cetera que faciunt ad hanc materiã vide in tribus ſequentibus ſeruitutibus.

¶ De ſeruitute proſpectus. Cap. xxxiiij.

1 Habet qui minus: minus etiam offendi debet: ⁊ hac ratione plus hʒ pauper ꝗ̃ diues.
2 Beneficium qui ad ſuam collationẽ hʒ: non cadit in generali expectantiũ impetratione.
3 Seruitus proſpectus an differat a ſeruitute ne proſpectui officiatur.
4 Uerba ne proſpectui officiaẗ futuri tp̃is ſunt ꝙ̃ actum prohibendi reſpiciunt: ſeu proſpectum impediendi de futuro.

Si quis mihi debet proſpectũ nõ dʒ vt celũ videam vt feneſtra vel aliquo ſimili cooperta claritas dici ad me perueniat: vt ꝓbatur in. l. inter ſeruitutes. in princi. cum. l. ſeq. de ſer. vrba. pre. ⁊ no. Azo in ſum. C. de ſer. §. ſunt autẽ. verſic. ſi aũt quis. Sed qui dʒ lumẽ opʒ vt celũ videre poſſit: vt. l. lumen. eo. tit. et dixi in ſeruitute precedẽti. ergo quicũꝗ habet lumen hʒ proſpectũ: ſed nõ econtra: ⁊ qꝛ ille cui proſpectus debeẗ minorem hʒ cõmoditatem in fruendo quã ille cui debeẗ lumen maiorẽ hʒ poteſtatẽ in prohibendo quã ille qui debet ſeruitutem luminũ: quia debens ſeruitutem luminum ſufficit qđ faciat vt celũ videri poſſit. Qui vero dʒ ſeruitutem proſpectus non poteſt quicꝗ̃ facere qđ noceat ad gratiorem proſpectum ⁊ liberum: vt dictis iuribus † et eſt ratio: 1
quia cuʒ quis minus habeat: minꝰ offendi debet: et hac ratione plꝰ habet pauper ꝗ̃ diues. vt no. glo. ij. l. l. iter ſuitutes. de ſer. vrba. predi. ⁊ Azo in ſumma. de ſerui. §. ſunt aũt. facit ad hoc tex. cũ gloſ. j. in l. illicitas. §. ne tenuis. ibi lumen vnico vel breui ſupellectili. de o. ſic. pre. que gloſ. loquitur in porcello qui dicitur eſſe oculꝰ ruſtici. facit ad hoc text. in cle. prima. §. fin. ibi. vnico lumine. de ſenten. excom.
2 † ⁊ facit etiam ad. q. de illo qui ad ſuaʒ collationẽ habet vnuʒ beneficium[a] quod illud nõ cadit in generali impetratiõe expectantiuʒ. de qua queſtione vide per Archi. et docto. in. c. ſi pro clericis. de prebendis. in ſexto. et per glo. ⁊ docto. in clemẽ. prima de conceſſio. prebend. et predicta intellige quãdo quis haberet ſeruitutem proſpectus certi loci tantum in quo celum videri non poterat. ⁊ ita intelligit glo. ſecunda. in fi. in dicta. l. iter ſeruitutes. Sed ſi generaliter deberetur ſeruitus ꝓſpectus ſcilicet domus: tunc etiam celum videri debet ſicut in ſeruitute luminum: vt probatur in lege lumen. de ſeruitutib. vrbano. prediorum. et hoc vult dicta gloſ. ſecunda. in fine. quã docto. cõiter ſequuntur. ⁊ idem etiam ego teneo qñ

[a] ¶ Beneficiũ. vtrũ hñs bñficiũ in cõmenda teneaẗ ſeruare eccleſiã i ſtatu ſuo. rñd. Pañ. in. c. de monachis. de ꝓben. qđ ſic nec põt aliqđ de ſtatu eccleſie diminuere: ſʒ de ſuꝑfluo põt ſibi prouidere: alʼs non. vide alex. in. ij. volu. cõſi. xij. in fi.

deberet ſeruitus proſpect⁹ certi loci ex
quo celum videri poterat tpe ſeruitutis
impoſite p.d.l.lumē.ibi etiam ex inferio
rib⁹.⁊ his caſib⁹ ſe haberēt tāq̄ excedē-
tia et exceſſa:qḋ declara vt dixi in ſuitu
5 te precedenti.¶†Sed circa hāc ſeruitu
tē vidēdū eſt an differat iſta ſuit⁹ a pre-
cedenti.Et licet docto.hoc non tangāt:
imo promiſcue loquantur de ſeruitute
proſpect⁹:⁊ ne proſpectui officiatur ac-
ſi eſſet vnica tm̄ tamen teneo qḋ ſint due
differentie.vt ſentit etiā Azo in ſumma.
C.de ſeruitu.§.ſunt autē.⁊ puto qḋ iſta
ſit differētia quoniam ſeruitus proſpe-
ctus eſt quando ego non haberem fene
ſtram vel foramen ex quo proſpectū ha
bere poſſim:nec de iure illam habere va
leam vicino nolente.Nā ſi vicinus per- 1
mittit mihi qḋ ego poſſiȝ hr̄e ꝓſpectū in
domo mea in gn̄e vel i tali camera i ſpē 2
potero feneſtraȝ facere:nec vicin⁹ aliqḋ
poterit facere quomin⁹ ꝓſpectū habeā
ex feneſtra illa ſm ea q̄ ſupra dicta ſunt 3
in ſeruitute p̄cedenti.vel ſi qn̄ haberem
feneſtram:⁊ vicinus haberet edificium 1
ſuū impediēs proſpectum meū ex dicta
feneſtra : quo caſu ſi vicinus promittit
mihi proſpectū ex illa feneſtra illud edi
ficium deponere cogitur ad hoc vt ex il
la feneſtra vel loco poſſit ſm p̄dicta ꝓ-
ſpectus haberi.⁊ hoc ſonant verba illa
vt ꝓſpectus preſtet̄:q̄ ſunt futuri tpis.⁊
p̄ſupponūt qḋ an̄ cōſtitutā ſeruitutē ꝓ-
ſpectus nō erat:q̄ȝ regulariter mihi da-
ri aut cōcedi nō pōt qḋ habeo arg.inſti.
de actio.§.eque.ver.ci vero q̄ poſſidet.cū
ſi.Sed ſeruit⁹ ne proſpectus officiatur
eſt qn̄ habeo feneſtrā vel habere poſſuȝ
in muro meo : et tu qui edificare poſſes
in tuo ⁊ mihi impedire proſpectum iu-
xta.l.luminibus cuȝ ibi no.de ſerui.vrb.
pre.ꝓmittis nō edificare meo ꝓſpectui.
hoc caſu eſt ſeruit⁹ ne ꝓſpectui officiat̄
et iſto mō intellige.l.ij.⁊.l.inter ſeruitu-
tes.in p̄n.cū.l.ſe.co.ti.¶†Iſta em̄ verba
4 ne ꝓſpectui officiatur ſunt futuri tpis q̄
actum prohibendi reſpiciunt ſeu ꝓſpe-
ctum impediēdi de futuro.⁊ per ꝯñs pre
ſupponunt proſpectuȝ me habere ante
cōſtitutionē ſeruitutis:q̄ȝ priuatio pre-
ſupponit habitū.l.manumiſſiōes de iu-
ſti.⁊ iure.cū ſi.Illa ṽo verba vt proſpe-
ctus p̄ſtetur ſunt ſimiliter de futuro:ſed
reſpiciunt conceſſionem proſpectus de
futuro:⁊ ſic ante cōſtitutionem ſeruitu-
tis ipſum nō habebāt:⁊ hec differentia
ſatis ꝓbari videt̄ in.l.luminū.de ſeruit.
vrba.pre.⁊ per id qḋ ibi no.p Bar.⁊ Flo.
et per id qḋ dicā in ſeq ſer.in verſic. qui-
dam.Tn̄ vt refert Bar.poſſet etiaȝ forte
dici quod ſit alia differētia ſicut eſt in ſi-
mili inter ſeruitutē luminū ⁊ ſeruituteȝ
ne luminib⁹ officiatur : de qua habetur
in.d.l.luminū.⁊ ſtatim dicam in ſeq. ſer-
uitute.Et ad declarationem huius ſer-
uitutis vide que dicta ſunt in precedēti
ſeruitute:quia huic plurimū cōueniūt.

¶De ſeruitute luminū. Capi.xxxv.

☞Seruitus luminū ⁊ ſeruitus ne lu-
minibus officiatur quō differant.
Negatio totū negat:ſed affirmatio non
totum affirmat:⁊ ideo plus negat nega
tio q̄ affirmatio affirmet.
Seruitutis natura eſt vt quis aliquid
faciat.

SEruitus† Luminum eſt di-
uerſa a ſeruitute ne lumini-
bus officiat̄.vt eſt tex.in.l.lu
minū.de ſerui.vrb.pre. q̄ȝ ſer
uit⁹luminū minus continet
q̄ ſeruitus ne luminib⁹ officiatur.vt ibi
no.in glo.⁊ per doc.Et differētia eſt iſta:
nam ille qui debet ſeruitutem luminuȝ
mihi poteſt altius edificare:dūmodo ſer
uet tm̄ lumē quod mihi ſufficiat. ⁊ ideo
ſi habeo plr̄es feneſtras i parietib⁹ meis
et per vnā ſolam habeo tm̄ lumē quan-
tuȝ mihi ſufficit:ille qui debet mihi ſer-
uitutē luminū edificare potuit ⁊ aufer-
re lumina aliarū:⁊ vnā tm̄ obſeruare q̄
mihi ſufficiat.Sȝ ille q̄ dȝ ſuitutē ne lu
minib⁹officiat̄ nō poterit aliqḋ facere p
qḋ de lumine qḋ habeo aliqḋ diminuat̄
poſito qḋ habeā vltra quā expediat.⁊ iō
ſi habeo plures feneſtras i. pariete meo
nulli eaȝ poterit edificādo nocere vł ali
ter.⁊ ſi vna tantum feneſtra mihi ſuffice
ret ad lumen:vt probatur in.l.luminuȝ.
de ſerui.vrba.pre.ſicut ſi promiſiſſet mi-
hi altius nō tollere vel edificare.Et hoc
vult etiā Pau.de caſtr.in.d.l.luminum.
qḋ eſt no.⁊ iſtū puto ꝓpriū intellectū il-

2 li⁹.l.et ratio poteſt cõſiderari † quia ne=
a gatio⁹ totum negat:ſed affirmatio non
totũ affirmat.⁊ ideo dicit᷑ plus negat ne=
gatio ꝙ affirmet affirmatio : vt colligit᷑
in glo.fi.in.l.hoc genus.de cõdi.⁊ demõ.
⁊ glo.in.c.cũ dilectus.in verſi.ſuſpenſio.
q̃ eſt gl.magna.extra de cõſue.⁊ no.An=
to.de but.in.c.preſentium in.ij.col.de te
ſti.⁊ Albe.de roſa.in.l.qui teſtamento.§.
mulier.de teſta. Et hac ratione vr̃ dici
poſſe eandem eſſe differentiam inter ſer=
uitutẽ vt proſpectus preſtetur ⁊ ſeruitu
tẽ vt proſpectui officiatur:vt dixi in ſer=
uitute precedẽti.in fi.Itẽ eſt alia differẽ
tia ſimilis inter ſeruitutẽ ne luminibus
officiat᷑:q: ſeruitus ne luminib⁹ officiat᷑
plus h₃ in ſe:nã ille qui debet mihi ſerui
tutẽ ne luminib⁹ officiatur:nullo modo
poteſt edificare aut altius tollere ꝑ qδ
officiatur luminibus meis : vt patet ex
natura verborum negatiuorum que vt
dixi in totũ negant : et de hoc eſt textus
in.d.l.luminum:ſed ſeruitus luminũ h₃
in ſe minus:nam ille q̃ d₃ ſeruitutem lu
minũ edificare põt ⁊ alti⁹ tollere dũmõ
lumen eũ recipiat vt ad me venire poſ=
ſit etiã per foramẽ quõcunq₃.vt eſt text.
cum glo.in.d.l.luminũ.in prin.⁊ iſta opi.
gl.cõiter obſeruat᷑ ſm Barto.⁊ Flo.ibi.
Quidã tñ vt refert Bar.⁊ Flo.ibidem di
cunt totum econtra vez ꝙ plus ſit ꝓmit
tere ſeruitutẽ luminũ. nã q̃ hoc ꝓmittit
non ſolũ non põt altius eleuare:ſ₃ op₃
etiam vt illud qδ eſt factum deſtruat ad
hoc vt mihi lumen fiat : ſed in ſeruitute
ne luminibus officiat᷑ ſufficit ꝙ alti⁹ nõ
tollatur.⁊ pro iſta opi.facit qδ dixi in ſer
uitute.Dixit tñ Bart.in.d.l.luminũ. qδ
opi.precedens glo.cõiter obſeruatur.et
3 iſta ſcδa opini.non videt᷑ vera.† quia de
natura ſeruitutis non eſt vt aliq̃d faciat
qs.vt eſt tex.in.l.quot.la.j.§.j.de ſer.ru.
generali.vbi etiam loquit᷑ de proſpectu.
Sed tñ poteſt dici dictã opi.ſuſtentãdo.
nã illud qδ d᷑ de natura ſeruitutis non
eſt quod ille qui d₃ aliq̃d faciat.niſi hoc
ſit actum impoſitione ſeruitutis expꝛeſſe
vt eſt text.cum glo.in.l.ij.§.apud labeo=
nem aut apud alienum.vbi hoc not.gl.
doc.⁊ Bar.de aqua plu.arcẽ.vel etiã qñ
tacite actũ eſſet.arg.l.cũ quid.cũ ibi no.

ſi cer.pet.Nã qñ q̃s ſerui=
tutẽ luminũ mihi ꝓmittit
⁊ tũc ſi nõ habeo lumẽ ta
cite ſubintelligit᷑ ꝙ depo
nat᷑ edificiũ:⁊ lumẽ habeã
q: q̃ ꝓmittit cõſequẽs ta=
cite vr̃ ꝓmittere añcedẽs
ſine q̃ illδ ↄ̃ſtare nõ poſ
ſet.l.ad rẽ mobilẽ ⁊.l.ad le
gatũ.de procu.⁊.l.ij.cum
ibi no.de iuriſ.om.iu. Et
hec faciũt pro his q̃ dixi i
ſeruitute precedenti.Et ꝓ
pterea ego ſi dicerẽ in hac
materia aut ille cui ſerui
tus luminũ promittit᷑:vel
ne luminib⁹ officiatur h₃
lumẽ vel lumina añ impo
ſitionẽ ſeruitutis.puta q:
h₃ plures feneſtras ex qb⁹
lumẽ videri poteſt.i.celũ.
vt.l.lumẽ. de ſeruit.vrba.
pre.⁊ tũc pl⁹ cõtinet ſerui
tus ne luminib⁹ officiat᷑
quã ſeruit⁹ luminũ:et ſic
dicte due dñie de quibus
dictũ ẽ ſupra ꝓcedãt:⁊ ſic
etiã procedat opi.gl.in.d.
l.luminũ.q̃ cõiter ſ₃ Bar.
ſeruat᷑. Aut ille cui ꝓmit=
titur ſeruitus hui⁹ nõ h₃
aliqδ lumẽ propter qδ ce
lũ videri poſſit.puta pro=
pter edificiũ vicini obſtã=
tis:⁊ tũc ꝓcedat alia opi.
vez vt ſeruit⁹ luminũ pl⁹
ↄtineat:q: nõ poſſem ha=
bere ſeruitutẽ niſi edificiũ
tuum deponas:promittẽ
do ergo lumẽ vt celum vi
dere poſſu₃ videris tacite
promittere deponere edifi
ciũ tuũ propter qδ lumen
habere nõ poſſim:⁊ ſerui=
tus ne luminib⁹ officiat᷑
tunc cõtinet minus:quia
nõ ꝓmitto tibi aliq̃d face
re:neq₃ vt aliq̃d habeas.
ſed promitto tantũ nõ fa=
cere vez non nocere lumi
nibus tuis de futuro:⁊ iδ

a ¶ Negatio ⁊c. adde cor.i.ij.vo.ↄſi.xxviij.et probatio negatiue d᷑ impoſſibilis ſi nõ eſt coartata loco et tẽpore cõſil.xliij.et q̃s pro ſe non põt allegare poſitionẽ negatã ꝑ eũ.cõſil.lxxiij.et q̃ mõ agat᷑ negatoria et q̃d req̃rat᷑ in ea. vide alex.in.ij.volu.cõſil.cxxxvj.i.iij.col.§.q̃nimo.

ſufficit ꝙ non noceā poſt impoſitā ſerui
tutem per aliquē actū meū ſequētē:pu=
ta edificādo vel aliter:⁊ hoc vr̄ velle tex.
in.d l luminum.ibi inuitis nobis altius
edificare.de ſer.vrba.pred.¶ Sed cōtra
opinionem gloſſ.communem quam ſe=
quitur Bartol.in.l.luminum poteſt op=
poni:quia ſm eam in effectu nulla vide
tur eſſe dr̄ia inter ſeruitutē luminū:⁊ ſer
4 uitutē ne luminib⁹ officiat̄.¶†Nā ſm
glo.predictā q̄ debet ſeruitutē luminū
pōt edificare ⁊ altius tollere.ſꝫ ille q̄ dꝫ
ſeruitutē ne luminib⁹ officiatur altius
edificare nō pōt.d.l.luminū.Sꝫ ſi ↄſide
ramus idem vr̄ eſſe in vtroq; caſu : quia
qn̄ debetur ſeruitus luminū.ſ.vult edifi
care ⁊ nō tollere lumē:ideſt q̄ celum vi
deri poſſit.⁊ tūc pōt.vt.d.l.luminum.cō
iuncta.l.lumē.eo.titu.Si vult edificare
⁊ lumē tollere ita qđ celū videri nō poſ=
ſit:⁊ tunc non poterit per.d.l.lumē.eodē
modo videtur eſſe in ſeruitute ne lumi=
nibus officiat̄.q̄ ſi vult edificare ⁊ tolle
re lumen ne celum videri poſſit . et non
pōt.caſus eſt in.d.l.lumē.in fi.Aut vult
edificare ⁊ lumē non tollere.i. q̄ celum
videri poterit.⁊ tūc ꝙ poſſit.d.l.luminū.
ibi itaq; imminuere lumina noſtrorum
edificiorum.Sed poteſt reſpōderi huic
oppoſitioni ⁊ ſaluare glo ⁊ cōem opin̄.
ſic:quia qui debet ſeruitutē luminū pōt
edificare et obſcurare locū cui ſeruitus
debetur.dūmodo lumē.i.celū videri poſ
ſit.⁊ ita loquit̄.d.l.luminum.in princip.
cōiuncta.l.lumē.in prin.de ſerui.vrba.
predi.¶ Sed qui dꝫ ſeruitutē ne lumini
bus officiatur nedum nō poteſt edificā=
do tollere:ideſt vt celum videri nō poſſit
vt ibi.ſed etiam nō poteſt vel altius tol=
lendo minuere lumina noſtrorū edificio
rū per tex.in d.l luminū in fi . ⁊ intellige
minuere lumina nō ſolū ſi auferr̄.lumē
vt celū videri non poſſit.vt.d.l.lumē.ſed
etiā ne lumina obſcuriora fiāt.de ſerui.
vrba.pred.puta qn̄ tolleret̄ ingreſſus ſo=
lis q̄ eſſet multuꝫ neceſſari⁹.vt eſt caſus
in.l.ſi arborē.in pn̄ eo.ti.⁊ dicā etiam in
ſequē.ſeruitu.in.iiij.q . Itē iſta ſeruitus
luminū min⁹ cōtinet .ꝙ illa pſpectui offi
ciat̄.⁊ adde q̄ dixi.ſ.de ſer.alti⁹ non tol=
lēdi.ij.q.⁊ vide oīno q̄ dicā ī ſeq.ſuitute.

¶ De ſeruitute ne luminibus officiatur.
Cap.xxxvj.

1 ☞ Lumen quid ſignificet.
2 Promiſit quiſpiam mihi ſeruitutē ne lu
minibus meis officiatur:ſed añ impoſi=
tionem ſeruitutis exiſtēs in fine camere
mee celū videre poterā : ⁊ ipſe vult alti⁹
edificare : ita quod celū videre nō pote=
ro:niſi in camere medio exiſtens:vel ꝓ
pe feneſtram:an fieri poſſit.
3 Differētia an ſit inter ſuitutē altius nō
tollēdi cum hac cōditiōe:ne luminibus
meis officiatur:⁊ illā altius nō tollendi
⁊ nō officiendi luminibus.
4 Promiſit ſi quis mihi ſeruitutē ne lumi
nibus meis officiatur:an poſſit planta=
re vel arbores ante feneſtras meas ha=
bere.
5 Luminib⁹ qui tenet̄ nō officere : nihilo
minus aliquid edificare pōt propter qđ
ſol predio domināti auferat̄:dummodo
lumen aliter nō obſcuret̄.
6 Seruitutē q̄ debet ne luminib⁹ officiat̄
nō cogit̄ i eadē gratitudine lumina ſer=
uare:niſi ad gratitudinem locus depu=
tatus eſſet.
7 Seruitutē q̄ debet:ne luminibus officia
tur:nō pōt plātādo ſeu edificando : aut
aliter ſolē predio domināti auferre.
8 Seruitutē debēs ne luminib⁹officiatur
an poſſit deponere edificiuꝫ:vel arboris
ramos:quo facto locus quondam opa
cus ſole plenus eſſe incipiat.
9 Seruitus ne luminib⁹ officiatur:an tā
de preſentibus q̄ de futuris intelligat̄.
10 Laborat ſi quiſpiā edificādo ſup re cōi:
et eius cuius luminibus officit:an hoc
poſſit obſcurādo lumina alteri⁹ domus
que dicti ſui cōſocij proprie ſit.
11 Pariete in communi an vni ſocio facere
feneſtram liceat pro ipſo lumine acqui=
rendo.

Iſta ſeruitus ne luminibus of
ficiatur in multis declarata
eſt in tribus precedentibus ſer
uitutibus : ſed quia ſeruitus
eſt et ab aliis diuerſa neceſſe eſt vt de ea
et aliquid ſpecialiter dicamus : et pro
1 eius declaratione . ¶†Primo quero
quid ſignificat lumen . Dic lumen
id eſt vt celum videri poſſit:vt eſt textus

in .l.lumen.in principio.de ſeruit.vrba.
predi.ꝛ dixi.in precedenti.q.Sed dubiū
eſt quomodo intelligatur vt celum vide
ri poſſit. Dic ſꝫ quoſdā qñ dici claritas
te reſpicere poteſt celū per directū reſpi
ciendo.non vbi per tranſuerſum:puta ꝑ
feneſtrā vel foramē : vt dicit Angel.in.l.
inter ſeruitutes.in princi.ff.de ſer.vrba.
pre.ꝛ allegat gl.ibi.vel teneas ſm eum
ꝙ dūmodo ex loco celum videatur:tñ di
citur haberi lumen:ſed vbi celum nō vi
detur:ſed per feneſtram aut foramē exi=
ſtens in pariete intra domum forſitam
dici claritas haberetur:tunc dicitur in=
de' proſpectus haberi nō autē lumē. vt
d.l.inter ſeruitutes. Ego autem intelli=
go ꝙ tunc quis dicatur habere lumen
qñ exiſtens in domo vel in camera pōt
videri celū:nō aut qñ proſpiceret mittē=
do caput extra feneſtrā : qꝛ tūc raro cō=
tingeret ꝙ celum videri nō poſſit.et ita
ſentit gloſ.in.d.l.ij. ibi edificia que ſunt
celo inferiora q̄ non perueniunt oculis
vidēdo celuꝫ ⁊c.ꝛ dixi.ſ.de ſeruitute ne
proſpectui officiaꝉ.ver.ꝛ intellige celuꝫ
2 videri poſſe.ꝛ adde q̄ dixi i ſeq.q.¶†Sꝫ
tunc ſcḋo q̄riꝉ quis promiſit mihi ſerui
tutē ne luminibus meis officiatur.ante
impoſitionē ſeruitutis exiſtes in fine ca
mere mee celū videre poteram:ipſe vult
edificare altius:ita ꝙ celū videre nō po
tero niſi exiſtens in medio camere mee
vel prope feneſtram an poſſit:et vꝛ ꝙ ſic
qꝛ ſatis videꝉ ꝙ celum videre poſſim.vt
d.l.lumen.in prin.Contrariū ego teneo
qꝛ lꝫ celuꝫ videre poſſim:tñ minꝰ video
qꝛ per hoc minuuntur lumina edificioꝝ
meorū.i.vbi primo videbā celū exiſtens
in extrema parte camere:ꝛ tūc nō poſſiꝫ
et hoc vult tex.l.d.l.luminū.in fi.ibi atꝗ
imminuere lumina ⁊c.qui tex.pōt ſic in
telligi.et eſt no.intellectꝰ quē ego do ad
illū tex.et pro hoc facit l.inter.ſer.in pͥn.
vſ.in luminibꝰ.ꝛ vſi.qḋcūꝗ igiꝉ.de ſer.
vrba.pre.ꝛ qḋ dixi.ſ.de ſeruitute altius.
nō tollēdi.ij.q.Sꝫ ſi eſſet ſeruitꝰ luminū
cōſtituta tūc tenerē cōtrariū.i.ꝙ lumen
videri poſſit q̄uocūꝗ.per.d.l.luminū.in
a princi.coniuncto fine a cōtrario ſenſu.[a]
et per ea que dixi in ſeruitute preceden=
ti.quod perpetuo tene menti.et eſt quo=
tidianum ꝛ notandum.ꝛ
doctores hoc non tangūt
et pro hac deciſione adde
que dicam infra in quar=
3 ta queſtione. ¶†Tertio
quero: an ſit differentia
inter hanc ſeruitutem al
tius non tollendi eā hac
ꝯditiōe ne luminibꝰ meis
officiatur: ꝛ illā altiꝰ nō
tollēdi ꝛ nō officiēdi lumi
nibus.Et dicas qḋ ſic:qꝛ
prima intelligitur ne offi
ciaꝉ luminibꝰ edificādo
qꝛ vna eſt tm̄ ſuitutis ꝗli
ficata:ꝛ iō poterit tūc ob
ſcurare plantando arbo=
rē.qꝛ tūc non dicitur altiꝰ
tollere.vt eſt caſus i .l.edi
ficia.de ſer.vrba.pre.Sed
ſcḋa non eſt vnica.imo ſe
re ſunt due vcꝫ ne altius
tollat:ꝛ iſta continet ſolū
de nō edificādo.non autē
de ideo habendo arborē.
vt ibi.ꝛ.l.hec autem iura.
verſiculo veluti ſi edes.et
l.quod autem.de ſeruitu.
vrbanorum prediorum.ꝛ
notat gloſ.in.l.ſi arboreꝫ.
in principio.eodem titu=
lo. Alias eſt ne luminibꝰ
officiatur.et iſta continet
ne poſſis etiam arborem
plantare.ꝑ tex.in.d.l.edi=
ficia.in fin.ꝛ.l.inter ſerui=
tutes.ver.qḋcūꝗ.ꝛ.l.ſi ar
borem.in pͥn.de ſer.vrba.
pre.ꝛ ita etiā vult Pau.de
caſtr.in.d.l.edificia.ꝛ ego
dixi.ſ.de ſer.altiꝰ nō tol=
lēdi.in.ij.q.ꝛ dicaꝫ in ſeq.
4 q.¶†Quarto quero quis
promiſit ſeruitutem ne lu
minibꝰ meis officiaꝉ: ne
poſſit plantare vel habe=
re arboreꝫ ante feneſtras
meas.Et in hoc ſic breui=
ter cōcludas.Aut illa ar=
bor officit luminibꝰ meis
ita ꝙ celū videre nō poſſū:

a ¶ A contrario ſenſu. Qḋ nō debeat ſumi arg. a ꝯrio ſenſu quādo reſultaret correctio iurꝭ cōis: et an deciſio que reſultaret a ꝯrio ſenſu ſtatuti preualeat iuri cōi.vi. de alex.in v.vo.i cōſ. xxv.i.iiij. col.§.nec ob.ꝛ i ꝯſ. vij.in vlt. colum.

et nō eſt dubiū φ nō poteſt:q2 facit ꝯ de bitam ſeruitutē: vt eſt tex.in.l.ſi arborē. in prin.de ſer.v2.pre.⁊.l. lumē.in princi. co.ti. Ex quo no. ſm Ang.in.d.l.ſi arborem.φ lʒ arbor et eius frondes impedire nō poſſit viſionē celi in totū:q2 tñ impediūt ꝑpter impedire. officit luminib⁹ arbor:⁊ ſic qui ꝓmittit alicui nō officere intelligitur promittere nec in totum efficere:nec in partē:φ facit pro his que dixi.ſ.co.in.ij. col. Secus ſi promiſiſſet altius nō tollere:q2 plantādo arborem nō diceret̄ facere cōtra debitā ſeruitutē: vt dixi in.q.precedēti. Aut illa arbor nō tollit mihi lumen.i.proſpectum celi ſed ſaltē mihi aufert ⁊ vmbram facit:puta ꝑpter ramos ⁊ frondes ⁊ tūc nō ƀr facere cōtra debitā ſeruitutē niſi ſol eſſet neceſſarius vel multum expediens : vt eſt text.in.d.l.ſi arborem in prin.ſcd̄o rñſo. et ibi hoc not.omnes doc.

5 ¶†Et ex hoc nota tria.primū φ ille qui tenetur non officere luminib⁹ nihilominus pōt edificare aliquid propter φ ſol auferatur predio domināti dūmodo lumen aliter non obſcuretur ſeu fiat obſcurum : vt.l. inter ſeruitutes in prin.de ſer.vrb pred.

6 ¶†Scd̄m notandum eſt φ ille qui debet ſeruitutē ne luminib⁹ officiat̄ nō cogit̄ ſeruare lumina in eadē gratitudine niſi ad gratitudinē locus eſſet deputat⁹ ſecus i ſeruitutē ne proſpectui officiat̄: q2 dʒ ſeruare ꝓſpectū in eadem gratitudine:vt eſt tex.in.d.l inter ſeruitutes.in prin.et dixi.ſ. de ſeruitute ne proſpectu officiat.circa pn.

7 ¶†Tertiū notādū eſt φ qui dʒ ſeruitutē ne luminib⁹ officiat̄ non pōt plantādo ſeu edificādo aut aliter ſolem auferre predio dominanti qñ ſol eſſet predio dominanti neceſſari⁹ vel multum expediens per.d.l.ſi arborem. ij.reſponſo:⁊ ideo ſi tolleretur ſol diceretur fieri contra debitam ſeruitutem ne luminib⁹ officiatur ſi ſine ſole locus habitari non poterat vel lumen fuit conceſſum gratia alicuius artificij quod in eo fiebat ⁊ fieri nō poterat ſine copia ſolis et pone exemplum in penarijs ⁊ baliſtarijs qui eorum artificia ponunt ad ſolem in domo ſue habitationis:vel pone exemplum ſi erat locus in quo paterfamilias morabatur ad ſolē vt dicit glo.in.d.l.ſi arborē . in ver.elio camino. ſicut ꝯtingit i pōticello ſeu ſolarijs:⁊ in hoc pōt etiā poni exēplū ſm Flo.in.d.l. ſi.arborē.i pn̄.i pſona Diogenis pħi ad quē cū ad ſolē ſedentē Alexā.acceſſiſſet hortareī φ vt ſi qua p̄ſtare vellet ſibi indicaret :inqt vellē a ſole mihi nō obſtes vt refert Valeri⁹ maxim⁹.li.iiij.c.de abſtinētia ⁊ cōtinētia in pen.exēplo.⁊ vide

8 que dicā in ſeq.q. ¶†Quinto quero nūqd debēs ſeruitutē ne luminib⁹ officiat̄. poſſit deponere edificium vel arboris ramos quo facto locus quōdā opacus ſole incipiet eſſe plenus. Et dicas φ ſic:q2 nō facit ꝯ debitā ſeruitutē:hanc eñ debuit ne luminibus efficiat:nec nō luminibus officit:ſʒ plus equo lumine facit: vt eſt tex.no.in.d.l.ſi arborē.§ per ꝯtrariū. ex quo not.φ quis nō ƀr ꝯtrafacere qui facit pluſqȝ debeat qđ ꝑcedit niſi tollendo in totū edificiū vel ramos:aut deprimēdo luminib⁹ officeret̄ ſi forte impſſura qdā in edes meas lumē deuoluat:puta ex reuerberatione:vnde illud refulſit ſol in clipeos aureos ⁊ ſplēduerūt montes ab eis:vt eſt text.cū gl.in.§.interdū. in.d.l.ſi arborē.⁊ pōt poni caſus ſm Ange.ibi reflectio ſolis erat i loco cui nō debeat officere:⁊ ꝑ inordinatā reflectionē ſubſtātiā viſus in loco impediebat. Vel ſcd̄o pōt poni caſus:⁊ iſte intellectus eſt planior ⁊ nobilior.ſ.φ ille q̄ debebat ſeruitutē nō officiēdi luminib⁹ habebat edificiū ſuū in quo ſol cōtinue ꝑcutiebat vel certis horis dierū: et ex hõ obiecto ille cui ſeruitus debebat̄ habebat ſilr̄ edificiuʒ ſuū qđ eiſdē modis illuminabitur ex reflectione ſolis ꝑcutiētis edificiū ſeruiēs. Unde ſi illud edificiū ſeruiēs deponit̄:reflectio ſolis ceſſat ⁊ per ꝯñs lumen tollit̄: ideo tale edificiū deponi nō pōt cū lumina obſcurent̄ ꝑ depoſitionē:⁊ ſic eſt verus intellectus.d.§.interdū.cū gl. Et ſic no.φ iſtis ſeruitutibus cōſideraf̄ intereſſe ⁊ ius interpretat̄ fieri ꝯ debitā ſeruitutē vbicūqȝ aliquid fiat qđ ledat ſiue iſtud fiat ꝑ modū depreſſiōis ſiue deceſſus ſm Bal.⁊ Flo.ibi qđ dicūt eē no. Itē nō poſſet tolli vel deprimi edificiū qñ eēt ſeruitus īpoſita altius tollēdi:vt dixi ſ.

de ſeruitute

9 de ſeruitute altius tollendi. ¶ † Sexto quero an ſeruitus ne luminib⁹ officiať intelligatur tam de pñtibus q̃ꝫ de futuris. Dicas q̄ ſic ſi hoc fuit actū expreſſe vel ſi ſimpliciter ꝯſtituta fuit ſecus ſi cū expreſſione verbi pñtis tpis: vt eſt text. in l.qui edificiū.⁊.l.ſequē.de ſer.vr.pre. qd̄ declara vt ibi no.⁊ habeť per gl.magiſtrā.in.l.cū debere col.de ſer.vr.pred.⁊ per doct.in.l.non modus.C.de ſeruit.vbi etiā poniť per Sali.ſi mutanť poſtea lumina an poſſit illis nouis mutatis offi-
10 cere. ¶ † Septimo quero ſi aliquis labo-
a rat.edificando ſuper re cōi⁹ ipſius laborātis ⁊ eius cuius luminibus officit: an hoc poſſit: puta obſcurādo lumina alterius domus que eſt propria dicti ſui cōſocij. Credo q̄ ſit locus.l.cū luminibus. de ſer.vrb.pre.ſcꝫ q̄ edificando teneatur ſeruare formam antiquam ſm quam erat edificatū ⁊ ſi nunq̄ꝫ fuit edificatuꝫ x ſuper ipſo pariete tūc melior eſt cōditio prohibentis.l.ſabinus.cōi diui.et qd̄ ibi no.de reg.iur.c.in re cōi.in.vj.per Dy.et Joan.an.ita dicit Albert.de roſa.in.l.altius.C.de ſerui qui dicit q̄ hoc habuit
11 de facto ⁊ eſt valde no. ¶ † Octauo ⁊ vltimo quero an in pariete cōmuni liceat vni ſocio facere feneſtram pro acquirendo lumine.dicas q̄ nō niſi ſibi fuerit cōceſſum.l.cos.de ſerui.vrba.predio.et ibi not.per doc.de quo dic vt dicam.j.de feneſtra ſeu balcono.

¶ De ſeruitute oneris ferendi. Cap.xxxvij.

1 ☞ Stabulū inferius nō domui cōiunctum an ruſtica ſeruitus eſſe dicatur.
2 Differentia inter eternum: ſempiternū. et perpetuum quenam ſit.
3 Jus ſeruitutis perpetuū quod dicatur.
4 Seruitutē q̄ debet oneris ferēdi: vel etiā aliā: an ſuis expenſis reficere debeat.
5 Cōceſſi ſi tibi areā: vt ibi domū edifices in qua me cū ſocijs meis tranſeūtib⁹ recipere debeas: an ipſa domo deſtructa quocūq̄ꝫ caſu: nouā reedificare tenearis.
6 Paries vel columna ſeruitutem debens ſi reficiatur: ad queꝫ edificiorum fulctura ſpectabit: ne corruat.
7 Seruitutē ſi das mihi debeat vt i ſuis parietib⁹ trabē ſeu tigna habeā ꝑ que ſolariū meū ſuſtineať: an iſta ſeruit⁹ tigni iniuncti: vel oneris ferēdi eſſe dicatur.
8 Domus ſi legetur: vel vēdatur an ſeruitus impoſita videatur: vt ſuſtineat onera pertinentia: q̄ actu ipſo ſuſtinebat.

Oneris ferēdi ſeruitus vrbana eſt.l.cū debere colūnā.de ſer.vr.pre. Et de hac ſuitute vt Flo. ait in.l.⁊ ſi forte.§.etiaꝫ ſi ſerui.ven.non videtur fieri mētio niſi in predio vrbano.d.l.cum debere columnā.⁊.d.§.etiam.⁊.l.ſicuti.in princi.⁊.§.j.⁊.§.ij. ſi ſer.ven. ¶ † Sed credo q̄ etiam poſſit eſſe ruſtica ſeruitus: puta ſi quis haberet ſtabulū inferius nō domui coniunctum et ſic eſſet predium ruſticū.l.cōiure.ff.qui.ca.pignus cōtraha.⁊ dixi.ſ̄.in.iiij.diuiſione.in princi.verſi.quid de ſtabulo.et alius haberet ſolariū ſupra parieteꝫ ſtabuli.tunc ſi ſeruit⁹ imponeretur vt inferior deberet ſuſtinere ſolariuꝫ ⁊ onera ſua inferiora.puta pro feno locādo.nam nō video quare illa ſeruitus oneris ferendi nō debeat dici ruſtica ex quo debetur a predio ruſtico per.l.j.communia predi.nec eſt inconueniens q̄ vna ſeruitus in genere poſſit eſſe in ſpecie ruſtica ⁊ vrbana ſicut eſt ſeruitus alti⁹ tollendi ⁊ offendendi predio vicinive protegendi que ſunt vrbana.l.j.de ſeruit.vrba.predio.et dixi.ſ̄.de ſerui.protegendi in princi. Imponitur autem hec

a ¶ Re cōmuni res vna et eadē diuerſo iure cēſeri nō dꝫ de deci.c.cū in tua.xij.q.ij.cognouim⁹. Et q̄d cōtineať appella.rei. vide Alexan.in.ij.vol.cōſil.clxxxviij.in.ij.co ⁊ ẜ ꝫ.in pñcip.col.

a ¶ Ani-
ma cūctis
reb⁹ eſt p̄-
ponenda.
Addō cor.
in.iiij.vol.
cōſ cccxx.e
relictuʒ p
aīa cenſet
relictū ad
pias cau-
ſas. conſ.
ccciij.

ſeruitus qñ quis vendit a
vnā domū i qua erat vna
colūna q̄ ſuſtinebat onus
alterius domus ſue hoc
acto q̄ perpetuo ſuſtine-
re debeat.hoc vult.d.l.cū
debere colūnam.in princ.
vel qñ actū fuit ſine vendi
tione vt poſſ.m onus im-
ponere ⁊ tu perpetuo ſu-
ſtinere debeas: et ita loq̄-
tur.ver. quemadmodum
in eadem.l.qui in hoc diſ
fert a princip ſm Cy. ibi.
Item imponitur nō ſolū ȝ
per colūnam que ſit in lo
co debēte ſeruitutē vt ſo-
larium vicini ſuſtineat ſi-
cut ſepe contingit quādo
ſolarium eſt ita latum qḋ
per trabes in parietibus
infixas ſuſtineri non poſ-
ſit ſed etiam quando co-
lumna vel trabes pariet-
bus infixa debētibus ſer-
uitutē ſuſtinere onus vici
narū edium: vt probatur
in.d.l.cum debere colum
nā.ibi vnus vicinaꝝ ediū
ibi paries oneris ferendi.
de ſerui.vrba.pre. Forma
vero huiuſmodi ſerui.im
ponenda ita eſſe poteſt ſi
in.l.ediū ita ſcriptuʒ eſſet
paries oneris ferendi vti
non eſt ita. ſic verba ſigni
ficant parietē perpetuuʒ
eſſe debere:nō tñ hoc his
verbis dici pōt vt in per-
petuuʒ idem paries eter-
nus eſſet cū hoc fieri non
poſſet ſed hiſdem modis
paries non in perpetuuʒ
eſſet q̄ onus ſuſtineret vt
eſt tex. in.d.l. cum debere
2 colūnam. ¶ †Et differen
tia eſt inter eternum ſem-
piternum et perpetuum
eternum enim non habet
principium neq̄ finem vt
deus. Sempiternum ha-

buit principiū ſʒ nō habebit finē vt aīa
et Angel⁹ vt no.gl.pe.i ver.ι ternis in.d.
l.cum debere colūnā perpetuū vero pōt
dici in propoſito id qḋ habuit principiū
et habebit fin. ſicut eſt ſeruit⁹ impoι ta
et actiones q̄ dicunt perpetue:vt inſtit.
de perpe ⁊ tēporali actio hoc dicit gloſ.
pe.in fi.⁊ not.bene q̄ huiuſmodi ſeruit⁹
incipit ⁊ nō deſinit q: impoſſibile eſt ali-
quid eſſe ſub ſole ſine fine vnde no. ibi q̄
nihil eſt ſub ſole perpetuum ⁊ ideo mū-
dus ſm rectā et verā fidē noſtrā habuit
principiū ⁊ habebit finē.lʒ q̄dam philo-
ſophi naturali ratiōe moti ꝯtrariū dixe-
rint. ¶ †Sʒ dubiū eſt qñ intelligat i ca-
ſu noſtro iure ſeruitutis perpetuū. dicit
Ang in.d.l.cū debere colūnā. quicquid
durat centū annis dr apud nos ppetuū:
q: lapſu tanti tēporis extinguit .l.fin de
ſac.ſanc.eccle et.l.an vſufru. de vſu. et.l.
pponebat.ff de iudicijs.⁊ q̄ curſus tāti
tpis perpetuitatē ſignificet not.glo. in.l.
ij.§.hoc aūt edictū perpetuū. nequid in
loco publico.vnde forſitan ſm Ange.in
d.l.cuʒ debere colūnā.obligatio de qua
loquit illa lex nō durat vlteriori tēpore
ſubdit tñ q: hoc nō ponit pιo conſtanti.
ego autē nō teneo q̄ ppetuū dicat vſq̄
ad.c.annos tm̄ ſed etiā vltra. ⁊ q̄ duret
donec durare poteſt puta ſi eſt colūna q̄
requieſcat in domo debentis ſeruituteʒ
donec durat edificiuʒ ſuperius debebit
durare ſeruitus ferēdi p colūnam:vel ſi
eſſet paries qui onus ſuſtineret quādiu
paries eſſet vel onus durare poſſet tam
diu ſeruitus diceret ⁊ hoc vr̄ probari in
d.l.cum debere colūnam.ibi ſʒ vt eiſdem
modis paries in eternum eſſet qñ onus
ſuſtineret niſi eſſet preſcripta ſeruitus.
iuxta ea que dixi.§.in.ix.q.principa. nō
tñ poteſt tolli ius ſeruitutis oneris ferē-
di donec ille cui ſeruitus debetur eſt in
poſſeſſione vel quaſi puta q: onera ſua
a vicini parietibus ſuſtinentur. Non vi-
deo vnde etiam ſi per mille annos ſola-
rium reſtitueret per colūnam vicini ſer-
uitus non perderetur neq̄ finiret. facit
qḋ no.in.l.qui luminibus.de ſer.vr. pre.
⁊ qḋ no.per gloſſ.ſingularē.xvj.q.iij.c.p
ſingulos.in ver.dubitare ad fi.ibi vnde
etiā nō preſcribit ad mille annos. Hu-

ſus aūt ſeruitutis oneris ferēdi natura
eſt vt qui debet ſeruitutē ꝑfacere teneatur:
vt eſt tex.in.l.cum debere columnam.in
prin.ꝛ.l.ſi; forte.§ etiam.ſi ſeruitus ven.
et.l.ſicuti.§.ariſto.eo.tit.ſed in aliis ſer=
uitutibus regulariter eſt ſecus.vt.ſ.de=
bēs ſeruitutē nō facere teneatur ſed tm̄
pati.vt eſt tex.i.l.quoties.la.j.§.j.de ſer=
ui.ti.generali.ꝛ in.d.§.etiā.l.j.in fin.et in
l.ij.§.preterea.de aqua.plu.ar.et dixi.ſ.
in.q.j.principali de natura ſer.in prin.ꝛ
eſt rō: qꝛ ſpeciale eſt in ſeruitute oneris
referēdi:vt dicit glo.in fi.in.d.l.cum de=
bere col.l.d.l.quoties.ꝛ in.d.§.et vel ſm
Angel.in.d.l.cū deberet colūnā.qꝛ venit
in ꝯſuetudinem:nā in ſeruitute oneris ferēdi
in ꝑpetuū venit vt qs teneatur reficere edi 5
ficium collapſum vt poſſit onera ſuppor
tare vt ibi.ergo in ꝯſuetudinem qd debet facere
nō dꝫ pati ſi reficere tenetur. circa qđ vide
4 que proxime dicā. ¶ † Sed nunqd ille
qui dꝫ ſeruitutē oneris ferendi vel aliam
debeat reficere ſuis expenſis:vtputa co=
lūnā vel parietē ſuſtinētē onera vicini:
ꝛ vr ꝙ ſic:vt eſt text.in.l.cū debere colū=
nā.in prin.de ſer.vrb.pred.In contrariū
vr.l.j.§.fi.ꝛ.l.ij.§.preterea.de aqua plu.
ar.Tu dic breuiter qđ aut fuit actum in
cōſtitutione ſeruitutis qs debeat refice=
re ꝛ cuius expenſis ꝛ pacto ſtandū eſt ꝛ il=
lud ſeruare.d.§.preterea ſcđm vnū intelle=
ctum. Aut nō fuit actū expſſe ad quē re
fectio ſpectaret:ꝛ tūc ſi ille qui dꝫ ſerui=
tutē cōſueuit reficere a tēpore cuius nō ex
tat memoria in contrariū:ꝛ idem vt ipſe
teneatur:vt.d.l.j.§.fin.de aqua plu.ar.qm̄
pactū ꝛ vetuſtas a pari procedūt.l.ij.in
prin.de aqua plu.ar.Si vero de iſta cō=
ſuetudine non apparet:ꝛ tūc in ſeruitu=
tē oneris ferēdi ille reficit ſuis expēſis q
ſeruitutē debet:vt.d.l.eum debere.et.d.
l.et ſi forte.§.etiam.ꝛ rationē dixi.ſ.vel 6
qꝛ ſpeciale in ea vel qꝛ in ꝯſuetudinem venit.
¶ In aliis autē ſeruitutibus diſtingue:
aut ex refectione pōt ſequi aliqua vtili=
tas:vt qꝛ ex purgatione riui trahit ad ſe
pinguedinē ibi collectā:ꝛ tūc eſt i dn̄i po
teſtate ꝑdij ſeruiētis vel purgare vel pa
ti ꝙ per aliū purgetur:ꝛ ideo ille cui debetur
ſeruitus dꝫ alternatiue agere vt reus re=
ficiat aut refici patiatur:vt eſt tex.in.l.ij.§.
apud labeonē de aqua plu arcē. Aut ex
refectione nulla ſequitur vtilitas:ſed ſolū
expenſa:ꝛ tūc indiſtincte debens ſerui=
tutē dꝫ tm̄ pati ꝛ nō reficere.d.l.quoties
.§.j.de ſer.ꝛ.d.l.ꝛ ſi forte.§.etiā ſi ſer.ven.
ꝛ.d.l.j.§.fi.de aqua plu.ar.fallit in ſerui=
tute oneris ferēdi:ꝛ ita tꝫ Bart.in.l.ij.§.
apud labeonē.de aqua plu.ar.ꝛ.d.§.et.
ꝛ ita tꝫ Ang.in.d.§.preterea.ꝛ Flo.in.d.
§.etiā.ꝛ vide q̄ dixi.ſ.in.ix.q princ. Di=
ctū eſt de refectione rei q̄ onus ſuſtinet:
ſed qd ſi perit in totū puta qꝛ colūna cō=
buſta eſt vel paries depoſitus:an debēs
ſeruitutē oneris ferendi teneatur aliā ſup=
ponere vel parietē reedificare:dic ꝙ ſic:
vt eſt tex.in.d.l.cū debere colūnā.in fin.
de q̄ dic vt ibi p gl.in ṽ.pariete. ¶ † Sed
qd ſi cōceſſi tibi aream vt ibi edifices do=
mū in qua debeas me recipere cū ſociis
meis trāſeuntibus:an domo deſtructa q̄=
cūq; caſu nouā reedificare teneris et vr
ꝙ ſic:qꝛ ſicut dixi in ſeruitute oneris fe=
rēdi vt ꝑpetuū eſſe debeat:ita videbitur
eſſe dicēdū in iſta obligatiōe ſeu onere re
cipiēdi me ꝛ ſocios meos vt debeat eſſe
ꝑpetua:ꝛ hoc tꝫ Jac.de arc.p.d.l.cū de=
bere colūnā.in pnc.ꝛ.l ſi finita.de dā.in=
fec. Aliū habēt in.l.q bona.eo.tit.ſꝫ Ang.
in.d.l.cū debere.tꝫ cōtrariū:qꝛ in hac.q.
ille qui pmiſit nō tenetur recipere niſi in
domo edificāda:per not per.l.boues.§.
hoc ſermone.de ver.ſig.illa eni que ſecū
do edificatur non eſt eadē domus:vt.l.ſer=
uitutes q̄ in ſupficie.§.ſi ſublatū.de ſer.
vrb pre.facit.l.maritus.cum ibi no.ff.lo
ca. Nō obſtat ſm eū.d.l.cū debere.qꝛ ibi
ſemp fuit facta promiſſio oneris ferendi
vnde ſui natura hec obligatio eſt perpe
tua cū cām ſucceſſiuā habeat ꝛ nūq; ple
ne ſatiſfactū itelligi poſſit.l.iij.in pnc.de
condi.ob cām.ꝛ.l.iij.in prin.ꝛ.§.dare.de
vſufruc. ¶ † Quādo autē paries vel co=
lūna debēs ſeruitutē reficitur ad quē inte
rim ſpectabat fulctura edificiorum:ne cor
ruat:dic ad dn̄m cui ſeruitus debetur: vt
eſt tex.no.in.l.ſicuti.in prin.ſi ſerui.ven.
ꝛ ibi iuriſcōſultus dat cōſilium domino
ſuperiori ſi non vult fulcire vt edificia
deponat ꝛ reficiat cum paries fuerit re=
ſtitutus:et eſt conſilium ironicum ſcđm
gio.ibi quod iſtud erit ſibi deterius quā

fulcire.ꝛ allegatur ille tex.ad illud vulgare ꝙ cõſultius eſt malũ ſuſtinere quã
7 malum pati ꝛ peius. ¶ † Sed quero q̃s debet mihi ſeruitutẽ vt in parietib⁹ ſuis habeam trabem ſeu tigna per que ſolarium meũ ſuſtineat.an iſta erit ſeruitus tigni iniuncti vel oneris ferẽdi. Uidetur eſſe tigni iniuncti:q: tigna habeo in pa
rietibus ſuis per.l.ſicuti.§.cõpetit.ſi ſer. 1
vendi. In cõtrariũ videt ꝙ ſit oneris ferẽdi per.l.cum debere.de ſer.vrb.pred.ego credo ꝙ in hoc ſint cõſiderãda verba im
poſite ſeruitutis. Aut eñi dr qd q̃s poſſit 2
immittere tigna in parietibus ſuis et.ſ. ſolariũ edificare:ꝛ erit ſeruitus tigni iniuncti:lz in cõſequentiã onera ſuſtineat p.d.§.cõpetit.vbi caſus. Aut dicitur qd
quis teneatur ſuſtinere onera mea vel 3
ſolariũ meũ:ꝛ tunc erit ſeruit⁹ oneris ferendi.ꝛ ita loquitur d.l.cum debere.ibi paries oneri ferendo ꝛc.lz in cõſequẽtiã
habeat tignorũ immiſſionẽ q: inſpicere 4
debem⁹ qd principaliter fit nõ qd in cõſequentiã:vt.l.ſi quis nec cãm.ꝛ ibi.not. ſi cer.pet. Aut verba ſunt ambigua ꝛ cõ
ſtat de eis puta q: preſcriptũ eſt:ꝛ tunc 5
puto in caſu p̃dicto ꝙ ſit potiuſtigni in
iuncti ꝗ̃ oneris ferendi.ꝛ ꝓbatur in.l.ſi= 6
cuti.§.cõpetit.ꝛ h̃ ſentit glo.no.in.§.diſtat.in ver.actiones.ibi:nam lz vtrq; ſuſtineat onus: tñ q: in prima ſpecialiter de onere ferendo dicitur non in ſcda ꝛc. Sed ſi eſſet ſeruitus columne ſuſtinẽtis
ſolarium vicini que non requieſceret in 7
parietibus ſed in ſolo debẽte ſeruitutẽ: et tunc nõ eſt dubiũ qd eſſet ſeruit⁹ oneris ferendi nõ tigni iniuncti.d.l.cum debere in principio. Ex his habes quõ cognoſcat̃ ſeruitus tigni iniuncti a ſeruitute oneris ferendi. Itẽ que ſit differentia inter vnam ꝛ aliã:colligitur ex predictis ꝛ in verbo huius aũt ſeruitutis.ꝛ in verbo nũquid aũt ille:ꝛ vide tex.cum
8 glo.in.d.§.ſi diſtat ¶ † Ultimo queritur ſi legatur vel vendit domus an videtur impoſita ſeruit⁹ vt ſuſtineat onera ꝑtinentia que ipſo actu ſuſtinebat:ꝛ dic qd ſic:maxime ſi cõtrahentes hoc ſciebant l.ꝙ cõclaue.de dã.infec.cõſucta.l.in p̃n. de acti.emp. Nec obſtat.l.in vendendo. de acti.emp.quia loquitur in ſeruitute que nõ habebat cãm cõtinuã:ꝛ ita tenet Barto.in.l.j.circa prin.de ſer.leg.ꝛ vide dicta in ſeq.ſerui.in verbo ſed reaſſumẽdo iſtam ſeruitutẽ. Alia plura circa iſtã materiã vide que dicã.ſ.de onere ferendo que etiam hic conuenire poſſent.

¶ De ſeruitute itineris ſeu actus.

Cap̃.xxxviij.

1 Habeas ſi ſeruitutem eundi ad domum tuam per caſtellũ meũ vel domuz vel curiam: vel ſcalas meas:an ego de nocte ianuam claudere poſſim.

2 Diuiſio domus vel alterius fundi ſi inter plures facta fuerit:nõ videtur actũ: ꝙ vnus aditum per alterius partẽ habeat:ſicut prius habebat: niſi hoc inter eos ſpecialiter conuentum ſit.

3 Predium meum ſi tibi vẽdidi: ad quod iri non poterat niſi per aliud meum predium:non videtur actũ:vt illud tibi ſeruitutẽ debeat.niſi expreſſe dictũ fuerit.

4 Iter ſeu actus an ꝛ quõ debeatur:et an talis ſeruitus ſit p̃ſtãda ab herede:vſufructuario:vel legatario: vel econuerſo et alijs etiã hñtib⁹ vtile dñiũ vl' directũ.

5 Differentia inter vſumfructũ ꝛ proprietatem quenam ſit.

6 Domos duas vnica contignatione ꝯtectas ſi quiſpiam habeat:ꝛ vnam vendidit:alterã ſibi retinuit:ſi poterit emptor inuito venditore retinere tigna. que requieſcũt in domo vendita:niſi forma cõtractus aliter ſe habeat.

7 Heres eo caſu quo aditum preſtare teneatur:an ipſi predio legato ſeruit⁹ cõſtituta ſit:ita vt legatarius confeſſoriaz contra inpedientem intentare poſſit.

HEc eſt vltima ſeruit⁹ vrbana quã in ſpẽ h̃ libro declarare cõſtitui:certe ſi q̃ ſunt in domo p me figurata de q̃ prime dicet intelligi poterũt. Seruit⁹ iſta itineris ſeu actus non ſolum eſt ruſtica:vt l.j.in princi.de ſer.vrba.p̃dio.ꝛ inſti.in princi. de ſerui.puta quando debetur a predio ruſtico:alteri p̃dio ruſtico vt ibi:ſed etiã poteſt eſſe vrbana quando a fundo vrbano alteri vrbano debetur:vt probatur in.l.iter cõmunia.predi.ꝛ in.l.ſi ſeruitutes que in ſuperficie.§.ſi domo.de ſerui.vrb.

predío. ⁊ per hoc vide que dixi in ſerui=
a tute precedēti. in prin. ¶ † Si habes ſer
uitutem eundi ad domū tuā per caſtel=
lum meū vel domū vel curiā vel ſcalas
meas an ego poſſim claudere de nocte ⁊
ianuam. Et dic ꝙ ſic: q2 intelligitur actū
vt poſſis ire de die non de nocte dicta. l.
iter. ⁊ ita ibi per doc. ⁊ eſt ratio q2 de no= a
cte nō licet ire per ciuitatem vel domos
alienas: vt ibi ꝓbatur iuncta gloſ. ſcḋm
Pau de ca ⁊ dixi. ſ. in. viij. q. prin. in vlt.
car. ver. item ſeruitus itineris: quia bene
not. ⁊ pro illis qui habēt plures domos
ad quas ingreditur per vnam curiam q̄
ſit vnius tantum et omnes ſtant ſub vna
clau. l. qḋ ſit fugitiuus. §. apud celſum.
de edil. edic. ſicut eſt Venetijs ⁊ in mul=
tis locis. Unde et his no. licet quis pre=
tendat ius eundi per domum vel fortili=
cium aut ſcalas alterius etiam iure ſer
uitutis conſtitute itineris ſeu actus: tn̄
debet ire congruis horis: vnde intelligi=
tur qḋ tantū de die ire poſſit. et ita Flo.
in. d. l. iter. vnde facit ſm eū ad collegia=
tum ſeu confederatum qui ſe obligauit
vt liceat alteri confederato tranſire per
caſtella et loca ſua vt licet non aperiat
portam de nocte nō tn̄ dicatur venire cō
tra conuenta. ⁊ ſimiliter excuſantur cu=
ſtodes fortiliciorū ſi de nocte alicui non
aperiant portam: cum hoc nō teneātur
facere propter imminens periculum fa
cit ad hoc l furem. et qḋ ibi not. ff. de ſic.
hec tamen non puto ita amare ⁊ inciui
li modo intelligi vt nullo modo liceat de
nocte ire ſiue tranſire. Nam ſi poteſt eſſe
ſine periculo ⁊ id quādo fieri conſueuit
ſicut in domibus cōtingit de hieme quo
tēpore plerumqꝫ de nocte itur; vel ꝑpter
aliquam neceſſitatē tūc teneo qḋ etiam
de nocte poſſit ire ⁊ tranſire. arg. d. l. fu=
rem cum ibi no. ⁊ quia verba ſunt ciuili
modo intelligenda. l. ſicuti. de ſerui. nec
amare ſunt intelligenda. vt eſt text. in. l.
ſiquid vendito. in princi. de edil. edic. et
l. ſi id qḋ. §. ſi quas. de dona. inter virum.
et not. glo. ante pe. in. c. relatū. de teſta. el
ij. Scriptū eſt enim qui nimium emun
git elicit ſanguinē. vt dicit text. in. c. niſi
cū. §. ꝓpter militiā de renū. ⁊ hr̄ origina
liter puerbioꝝ. c. xxx. ⁊ ꝑ glo. in. l. ſciēdū.
§. illud in v̄bo artificiū. de
edil. edic. ⁊ adḋ his q̄ dicā
ſ. in. ij. lib. de ſeruitute iti=
neris et de ſeruitute. vie.
¶ † Not vnū aliū caſum
pulchrū ⁊ q̄tidianuꝫ ꝙ ſi
inter plures eſt facta diui
ſio° dom⁹ vel alteri⁹ fun
di nō videt actū ꝙ vnus
habeat aditū ꝑ partē alte
rius ſicut prius habebat
niſi hoc inter eos ſpāliter ſit
ꝯuētū vt eſt caſus not. in
l. via ꝯſtitui. §. quecūqꝫ. in
fi. ⁊ ibi hoc no. Bal. Flo. ⁊
cōmuniter doct. de ſerui.
v̄b. ꝑdi. ⁊ ideo lꝫ quilibet
coꝝ ante diuiſionē poſſet
trāſire per totū fundū: q2
i qualibet parte habebat
partē pro indiuiſo tn̄ poſt
diuiſionē nullus poterit.
facit. l. in vēdendo de con
trahen. emp ⁊ hoc eſt vti=
le maxie inter fratres di=
uidētes domū per partes
ad quas nō poſſit haberi
adit⁹ niſi ꝑ alias partes.
¶ Pone exēplū. tres erāt
fratres ⁊ domū cōem ha=
bebāt tria ſolaria haben=
tem. venerunt ad eius di=
uiſionē. ⁊ cuilibet fratruꝫ
aſſignatū eſt vnū ſolariū.
poſtea fratres q̄ habebāt
ſolaria ſuperiora volebāt
ire per ſolarium inferius
alio fratre inuito. querit
an poſſint: et an ꝑ ſolariū
inferi⁹ habeāt iter ſeu adi
tum. Et videtur qḋ ſic per
l. binas edes. alias incipit
gaius. de ſerui. v̄b. predi.
Dicas contrarium. vt eſt
caſus not. in dicto. §. que=
cunqꝫ ſecundū Ubertum
de cremona et Bald. ⁊ do
ctores ibi. ⁊ hoc probatur
etiam ratione. Nam diui
ſio ſimilis eſt emptioni. l.
j. C. cōmunia vtriuſqꝫ iud.

a ¶ Diui
ſio dom⁹.
an in ꝯtra
ctu diuiſio
nis hēat
locū reme
diū. l. ij. C.
de reſcin.
ven. vide
corneū in
iiij. vo ꝯſi.
ccxl. inci.
preſuppo
ſitis. et an
in diuiſio=
ne cauſet
titul⁹. ꝯſil.
cclxxviij.
Et q̄ req̄=
rant in di
uiſorio iu
dicio in. ij.
vol. ꝯſi. cx.
inci. In iu
dicio ⁊ di=
uiſio facta
cū extenſi
ua leſione
lꝫ ſit iura=
ta: ⁊ cū re=
futatione
ad cogni=
ta et inco=
gnita: an
reſcidatur
ſili: ſ⁹ igno
rauit con=
ſortē inſti=
tutū in re
certa. vel
exhereda=
tū cū clau
ſula quod
plus pete=
re ñ poſſit
in. iij. vol.
ꝯ. cxxxij.

ſed in venditione vel via vel iter non ve=
nit niſi expreſſe ſit dictum.d.l.in venden
do.Et ratio huius eſt quia in dubio res
libera vendi videtur ⁊ non cum aliqua
ſeruitute.l.in tradendis.§.interpoſitis.
5 in fi.cōmunia predio.¶.†Et propterea
ſi vendidi tibi predium meum ad quod
iri nō poterat niſi per aliud meum pre=
dium.nō videtur actum vt illud debeat
tibi ſeruitutē niſi expreſſe dictum fuerit
d.§.interpoſitis.in fi.cum gloſ.ſecus eſt
in legato quia in dubio videtur res lega
ta vt heres poſſit tranſire ſicut teſtator
tranſibat.vt l teſtatrix.in princ.ſi ſer.vē.
et ibi hoc tenent docto.⁊ Barto.et doct.
in.d.l.binas edes.et Barto.in.l.j.de ſer.
legata.⁊ eſt ratio quia in vltimis volun=
tatibus interpretatio fit latior ⁊ fauora
bilior quam in contractibus.l.in teſta=
mentis.de reg.iur.c.cum dilecti.in fi.de
do.et ideo ſint cauti fratres in diuiden=
do vt reſeruent ſibi aditū expreſſe.codeȝ
modo debēt eſſe cauti emptores: hic eſt
cōmuniter ꝙ notarij apponūt in inſtru=
mentis emptionū ⁊ ſi.vnam clauſulam
veȝ cum acceſſionibus et egreſſibus in=
troitib⁹ ⁊ exitibus ſuis vſqȝ in vias pu=
blicas.et dicit Barto.et docto.in.d.l.bi=
nas edes que clauſula hic importat qꝛ
lȝ non debeatur ſeruitus ſibi ab alia re
mea tamen ſi conſueueram ire per illaȝ
ad rem venditaȝ vel fratres ſimiliter ire
conſueuerant alicuius emptor vel fra=
ter ire poterit.quia iſte poteſt dici acceſ
ſus illius rei vendite vel diuiſe.Cautius
tamē eſſet exprimere in ſpecie ꝙ iter ſeu
actus debetur per talem locū:quod no.
in practica.⁊ vide que dicā infra de cu=
4 ria.¶†Sed reaſſumendo iſtam qōneȝ
latius in genere ⁊ vt oia cōplecti poſſint
veȝ an iter ſeu actus debeatur.de qua
vide plene per Barto.in.l j.de ſerui.leg.
per Jac.but.Bart.⁊ Bald.⁊ docto.in.d.
l.binas edes et per Paul.de caſt.in.l.in
tradēdis.§.interpoſitis.cōia pre.et per
Bart.et docto.in.l.qđ cōclaue.de dā.in=
fec.in qua ſic cōcludas.Quod aut ille a
quo peto ſeruitutē mecū nō ꝯtraxit nec
q̄ſi.aut mecū vere ꝯxit vel q̄ſi ꝯxit.Prīo
caſu qñ nō ꝯtraxit,nec quaſi mecū:⁊ tūc
nō habeo ius petendi ab eo iſtū aditum
l.cū debere.de ſer.vrb.predi.et ratio eſſe
pōt.qꝛ regulariter res cuilibet libera eſt
niſi ſeruitus ꝯſtituta ꝓbetur.l.qui lumi
nibus.⁊ ibi no.co.tit.⁊.l altius.et.l.edi=
bus.C.de ſerui.Scđo caſu qñ mecū vere
contraxit ſubdiſtingue.aut cōtraxit ſu=
per vſufruct.aut ſuper ꝓprietate.¶Si
ſuper vſufruc.dic ꝙ debetur iter ſeu adi
tus.dato ꝙ nihil dicatur.vt eſt text.in.l.
j.§.j.ſi vſufruc.pe.⁊ probat̄ in.l.ſed ſi q̄s
§.ꝓprietatis.in fi.de vſufruc.⁊ ratio eſt
qꝛ ſine aditu ad eum vſufru.eſſet inuti=
lis:et eſt etiam tex.qui ponit hanc ratio
nem in.d.l.binas edes.ꝟſi.nō ſūt.⁊ vide
de hoc oino glo.in.d.§.ꝓprietatis.ad fi.
in verbo cōtineri.⁊ intellige ſiue debeat̄
vſufruc.ex cōtractu inter viuos: ſiue ex
vltima volūtate:qꝛ reputat̄ eſſe modici
preiudicij: ex quo ꝑpetuo nō durat ſ̄m
gl.in.d.l.binas edes.Itē intellige ꝙ iſte
aditus debeat̄ vſufructuario iure cuiuſ
dam cōmoditatis nō ſeruitutis:qꝛ ſerui
tus ſeruitutis eſſe non pōt.l.j.§.j.de vſu=
fru.lega.⁊ qđ dictū eſt de vſufru.ideȝ in
quocūqȝ cōtractu dicas q̄ principalr̄ cō
cernat vſum rei arg l.ſed et addes.§.il=
lud.ff.loca.ſ̄m glo.alias.ff.in d.l.binas
edes.Si vero ſuper proprietate rei con=
tractū eſt:puta vendidit quis ꝓprietatē
rei:tūc nō venit ſeruit⁹ itineris ſiue adi
tus neqȝ alia ſeruit⁹ l.in vendēdo.de cō
trahen.emptio.⁊.l.qui libertatis.§.fi.de
euictionibus.⁊.l.via cōſtitui.§.quecūqȝ.
in fi.de ſer.vrba.pre.⁊ ita tenet glo Bar.
⁊ Ang.⁊ doc.in.l.qđ ꝯclaue.de dā.infec.
et itellige ſi ſine aditu res vēdita efficere
5 tur inutilis.†Et eſt ratio differētie inter
vſufru.⁊ ꝓprietatē: qꝛ vſufr.eſt minoris
preiudicij:qꝛ ꝓprietas regulariter nūq̄
finitur ſed vſufru.ſic.l.corruptionē.C.de
vſufru.cū ſi.¶Sed hoc limita duobus
modis.Primo qñ eſſet ſeruitus tigni in=
iuncti vel oneris ferendi: qꝛ tunc cū ſuo
onere res vr̄ eē vēdita vel aliter aliena=
ta.d.l.qđ cōclaue.⁊.d.l.binas edes.⁊.l.j.
de ſer.leg.⁊ ita tenet Barto.et Flo.in.d.
l.binas edes.ſed Barto.⁊ Ang.contra=
riū dixerūt in.d.l.conclaue.dicūt em̄ qđ
in cōtractibus inter viuos ſi non inter=
ponitur ſeruitus oneris ferendi non ve=
nit per illa iura.⁊ idem dixit Ange.in.d.

l. binas edes. † Ubi dicit ꝙ ſi hēret duas domos vnica contignatione contextas: vnam vendit: alteram ſibi retinet. nō poterit emptor inuito vēditore retinere tigna que requieſcāt in domo vēdita niſi forma contractus aliter ſe habeat. Unde ipſe dicit ſis cautus tu emptor: quia ex hoc vidi iam multas lites. et ſubdit ꝙ hoc ꝓbatur in l quod cōclaue. de dā. infect. vbi videtur eſſe caſus dum dicit ſeruitutem oneris porticus ſi ruāde impoſ. tam vendidiſſet quaſi videatur a cōtrario ſenſu ꝙ ſecus eſſet ſi nō fuiſſet impoſita. Sed ego credo qḋ nō bene dicāt: quia in contrarium eſt text. in dicta. l. binas edes cum ſeq. cum glo. ſuper verbo conceſſerint que exponit inter viuos. nā cum venditur domus videtur impoſita ſeruitus vt ſuſtineat onera permanētia que ipſo actu tūc ſuſtinebit. ⁊ ita debet intelligi. d. l. ꝙ conclaue ſecundū Bart. in. l. j. de ſerui. lega. ⁊ d. l. binas edes in fine. ⁊ talis ſeruitꝰ dicitur habere cauſaʒ continuam et permanentem: et ꝓpterea videtur impoſita maxime ſi contrahentes hoc ſciebant: vt dicit Barto. in. d. l. j. in princi. ⁊ dixi in precedenti ſeruitute in fi. ⁊ iſtud teneas: ſed ſi haberet cauſaʒ non continuam ſicut eſt ſeruitus itineris ſeu actus: tunc ſecunduʒ omnes in contractibus inter viuos nō videtur impoſita niſi expreſſe actum ſit l in vendēdo. de contrahen emptio. ⁊ iſto modo intelligo qḋ dixi. s. in verſi. ſi vero ſuper proprietate. ¶ Secundo limita quando inſtrumentum venditionis inuenitur cuʒ illa clauſula cuʒ acceſſibus ⁊ introitibꝰ ⁊c. de qua ſupra dixi. Tertio etiam limitare potes in via ad ſepulchruʒ de equa dic vt. l. ſi quis ſepulchrum in princi. de relig ⁊ no Bart in d. l. j. in ſum. Tertio caſu principali qñ quis mecū quaſi contrahit: puta here. adeūde cum me legatario. l. apud iul. §. fin. qui. ex cau. in poſ. ea. ⁊ tunc regulariter ſeruitus impoſita non videtur. d. l. qḋ conclaue. et dicaʒ in ſeq. q. Sed an poſſit agi vt imponatur. Dic aut fuit legatus vſufructus aut ꝓprietas. ¶ Primo caſu poteſt agi vt imponatur illa ſeruitus ſi alias vſufr. eēt inutilis. l. binas. verſi. non aūt. preallег.

a ¶ Proprietas ⁊c. ꝓprietas ꝓprie capitur ꝓ dñio: ⁊ idē eſt dicere ſcā ꝓprietatis ſicut cā dñii: ⁊ ideo in ſtatutis ſola poſſeſſio nō verificat pro ꝓprietate. not. Pa. in. c. j. de cauſa poſ. ⁊ ꝓprie. ⁊ quare fuit inuēta proprietas ne. xij. qō. j vilectiſſimus vbi dr propter iniqtatē. ſ. negligētie ſʒ glo ibidē. b ¶ Conditiōe. cōditio ſcḃa eſt in rebꝰ q̄ libere vł ſeruiſe cōditiōis dicūtur. ff. et C. de ſer. ꝑ totuʒ. qūo cōditio cōcipit. R. ꝙ ꝑ ſi. modus ꝑ vt: cā ꝑo ꝑ qꝛ Conditio poſſidētis potior eſt vbi par ē cāturpitudinis. ff. ḋ condi. ob turpē cauſaʒ. l. ſi ob turpem. §. porro.

et l. j. ⁊ ii. ſi vſufr. pe. ⁊ l. dānas. §. j. ⁊ ibi Bart. de vſufru. lega. ¶ Secūdo caſu qñ legatur ꝓprietasᵃ: et tunc aūt queris an legatario debeat preſtari ſeruitus heredi ⁊ ſine dubio dicas quod ſic. l. teſtatrix in principio ſi ſer. vendi. ⁊ ⁊ l. ſi fundꝰ ſub conditioneᵇ. §. qui fundum. de lega. j. ⁊ l. ſi. de ſer. ruſti. pre. Aut queris an debeat preſtari ab herede ipſi legatario vel ab vno legatario alteri legatario. vide gloſaʒ ordinariā que hoc diſputat in. l. iij. §. ſi loci. de adimen. leg. Sed quicqḋ dicat illa glo. Bart. in. l. j. ante finem. de ſerui. lega. dicit quod credit quod debeat preſtari ꝑ. d. l. binas edes. vbi dicitur quod nō poteſt heres in totum lumina obſcurare rei cuius proprietas eſt legata cadeʒ ratione iter debet preſtare: quia in minus poſſet lumina obſeruare ꝙ̄ vti. ſine itinere. l. j. §. j. ſi vſufructꝰ petatur. et ita debet intelligi dicta. l. binas edes. que eſt clauis huiꝰ materie ſecunduʒ Bartoluʒ. ⁊ bene. ¶ † Sed circa predicta queritur eo caſu quo heres tenetur preſtare aditum an ſit ſeruitus conſtituta ipſo predio legato ita vt legatarius poſſit intentare confeſſoriam contra quemcūꝙ impedientem ſecundū. l. ſi quis diuturno. in fi. ſi ſerui. ven. Et

videtur qđ ſic per.l.ſi ds patrē.§.fi. quē=
ad.ſi.r.amit.Docto.dicunt 9trium q: ibi
loquit qñ fruit⁹ fuit expreſſe legata:hic
non expreſſe licet fingat legata tacite:
vt.ſ.dixi.⁊ ex tacito non tranſit ius ſer= 2
uitutis ſicut nec tranſit dominiū ipſo iu
re:vt eſt tex cū glo ſm Jaco de are.⁊ do
cto in.l emptor.§ fin de rei vendi ⁊ in.l.
ſeruū filij.§.fi.⁊ quod ſibi per doct.de le=
ga.j.ſolam ergo legatarius habet actio
nem perſonalem cōtra heredem ex teſtō
vt ſeruitutē cōſtituat:vt no.Bart in.d.l.
binas.Unde ſis cautus in agendo ⁊ fa=
ciendo quod conſtituatur tibi ſeruitus
ſi vis qđ tranſeat in te ſingularē ſucceſ=
ſorem actiue et paſſiue:qđ tene mēti in
practica.Cetera circa iſtam materiam
vide.ſ.in itinere ſiue introitu.¶ Super=
eſt nūc vt quibuſdam noiatis in iure ſer
uitutibus vrbanis explicatis de domo
per me figurata loquamur p quā reli=
quas ſeruitutes vrbanas facile quiſq
intelligere poterit quicqd in fundo vr=
bano fieri permittatur:⁊ in quo ſeruit⁹
⁊ libertas conſiſtit:vt autem hec memo
ria aut cogitatione faciliora ſint eas ex
ipſius domus ordine declaremus.

¶ De ſolo ſeu area. Cap̄. xxxix.

1 Ex Solo ſeu area domum qs edificare pōt:vel aliud edificium altius conſtruere etiam vſq ad celum.
2 Conſuetudo vel ſtatutū edificandi vſq ad certam mēſuram edificationem ſimpliciter prohibere pōt:⁊ in multis etiā caſibus.
3 Edificatio excellens nunquid ad vicini emulationem fieri preſumatur.
4 Pactum circa edificationem contrariū an valeat.
5 Aree vſufructum dominus habens nūquid edificare poſſit.
6 Areā in cōmuni an quiſpiam edificare poſſit.
7 Caſtella ſeu fortilicia nunquid i ſuo ſolo edificare licitū ſit:⁊ maxime in cōfinibus territorij.
8 Poſſeſſionem ſoli mei ⁊ edificij in eo per alium facti an habeam.
9 Guerre tempore ſi princeps locū meum fortificauerit:vt habiliter guerram faceret:finita guerra:ſi locum meū petam ⁊ princeps autem velit vt expenſas reſſciam:quid iuris.

Ex ordine nobis occurrit vt
primum de ſolo ſiue area
quedam dicam†In ſolo ſi=
ue area regulariter poteſt
quis edificare domum vel
aliud edificium conſtruere et altius: vt
ita dixerimus vſq ad celum:quia quic
quid eſt ſupra ſolum vſq ad celum:
liberum eſſe debet et eius cuius eſt ſo=
lum:vt probatur in.l. altius.et.l.edi=
bus.C de ſerui.⁊.l.fina.in prin de ſerui.
ti generali.⁊ not in.l qui luminibus.de
ſerui.vrba.predio⁊. que tamen lex pri=
ma in contrariū potius facere videtur
ſm Albe de roſa.in.d l.altius.in princi.
⁊ hoc etiam not glo.pri q j.c.b.in verſi.c.
hac.⁊ hoc intelligo ſiue altiꝰ fuerit edi=
ficatum ſiue nūq:puta q: erat area va=
cua: imo etiam ſi per mille annos area
mea ſteterit iuxta palatiū tuū non edi
ficata:tamen potero edificare nec me p=
hibere poteris:vt not.glo.in.d.l.qui lu=
minibus.in fi.et idem not glo.Bal.in.c.
abbate.in princi.in verſi.monachū que
incipit hoc modo.extra de verbo.ſignifi.
⁊ glo.Joan.theutonici in.d.c.ij.xij.q j.et
Spec.in tit de cā poſſeſ.⁊ propie.in vlt.
col.verſi.ſed pone.⁊ verſic.ſeq.⁊ per Rofre.
in libello ne quid in loco publico fiat.et
de conte.§.illud querit. Item predicta
intellige quod qs poſſit edificare in ſuo
vel area etiam ſi officiat luminibꝰ vicini
niſi ei debeat ſeruitus altius non tollen
di:vt probatur in.d.l.altius.⁊.d.l.edibꝰ.
C.de ſer.⁊.l.cū eo.⁊.l.pe.de ſer.ruſti.pre=
dio.⁊ in.l altius.ſi ſer. vendi.⁊ d.l q̄ lu=
minibus etiā ſi vicinus eſſet minor vel
pupillus:vt probatur no.in.d.l. altius.
ſi ſer.vendi.coniuncta glo.que dicit qđ
ibi erat ſeruitus conſtituta.Item intel=
lige predicta etiam ſi obſcurarēt in totū
lumina ſeu edes vicini:vt dicta l.cū eo.
⁊ ibi hoc not.Bal.Sed predicta fallunt
in quibuſdam caſibus in quibus nō eſt
licitum etiam in ſuo altiꝰ edificare ma=
2 xime obſcurando lumina vicini.¶†Et
primo quando eſſet conſuetudo vel ſta=
tutum edificandi vſq ad certam menſu
ram:et ſic ſeruitus videtur impoſita cō=

ſuetudine vel ſtatuto. Nam tunc edifi=
cando altius tollere nõ poteſt caſus eſt
cum glo que ponit de ſtatuto Flo.in.l j.
C.de edificiis priua ⁊ no glo.⁊ docto in
l qui luminibus.de ſer.vrb.predi.⁊ dixi
ſupra de ſer.altius non tollendi q.xiii et
huiuſmodi ſtatutum vel ↄſuetudo ligat
etiã forenſem cuius eſt domus que nõ
debet altius tolli:vt ibi dixi in .v.q̃õne.
¶ Scdo fallit quando ſeruit⁹ eſt impo=
ſita per pactum:vt.l.inter ſeruitutes.cũ
ſeq.de ſerui.vrba.predio.de quo dic vt
dixi.ſ.de ſeruitute ne proſpectui officia
tur cum tribus ſequẽ. vel quando eſſet
preſcripta huiuſmodi ſeruitus:vt not.
glo in.d.l qui luminibus.de qua preſcri
ptiõe dixi plene ſupra decima ⁊ vltima
qõ.principali. ¶ Tertio fallit quando
vn⁹ habet plures domos ⁊ vnus legat
vſufr.alteri:nam tunc non poteſt heres
alteram tollere vel obſcurare domum
vſufructuariam in totũ:ſed ſaltem mo=
dicũ lumen qḋ habitantibus ſufficiat re
linqui debet tex.in.l.ſi is qui binas.de
vſufru.c.⁊ tex.cum glo.in l.binas.de ſer.
vrb.predio.et dixi plene in fi.in ſeruitu=
te precedenti in penultima q. ¶ Quar=
to fallit quando edes vicini habent lu=
men ex publico:quia tunc vicinus edificã
do nocere non poſſet talibus luminib⁹:
quia non licet vicino aliquid in publico
facere quin liceat alteri prohibere.ff.ne
quid in loco publico per totum. ſecun=
dũ Rofred.in libello de confeſſoria poſt
princi.in ver.ſed illud queritur.et hanc
queſtionẽ videtur ſentire glo in.l.ſi unu=
num.§.ſi de dãno infec. que incipit niſi
animo nocẽdi.ibi reſpondeo non videt
officere ſi lumen auferat quin ex priua=
to conſueuit habere.facit quod no.Bar.
in l.j.§.ſicut aũt.de aqua plu arcẽ. Ve=
rum putat Alberi de roſa.in.l altius.C.
de ſerui quando officiens luminibus la
borat in publico: tunc enim prohiberi
poſſet niſi eſſet conſuetudo quod poſſet
etiam in publico taliter laborare:vt ibi
not.in.l de quibus.§.nunquid videndũ
ex qualibet.ff.de legibus.Si autem in
ſuo laboraret tunc etiam ſi altius edifi=
caret officeret luminibus que haberent
ex publico prohiberi non poſſet: vt di=
cta.l.altius.cum concor=
dãtiis ſupra allegatis.fa=
cit quod dicã infra in.vj.
q.c. ¶ Quinto fallit quan
do quis leuaret alti⁹ ani=
mo nocendi vicino et ſibi
non prodeſt:vt eſt tex cũ
glo.in.l.prima.§.deniq̃.el
ũ.de aqua plu.arcen.que
allegat ad hoc tex ll.⁊ di=
cũt doctores eſſe pati flu=
xum legum ſicut dicimus
pati fluxum ſanguinis q̃
nimium abundat ⁊ idem
not gloſ.in d.l.ſi uninũ.§.
finali que incipit niſi ani=
mo nocẽdi. de damno in=
fec.vel quando tolleret al
tius ad emulationem vel
deſpectum vicini:vel quia
volebat videre omnia ſe=
creta dom⁹ ſue:nam tunc
non poſſet ſm Pet.Cy.et
Bal.et docto.in l alti⁹.C.
de ſeruit.per.l.opus.ff.de
operibus pu.licet contra
rium teneat Albe.de roſa.
in dicta l.altius.in fi qui
dicit quod non obeſt.d.l.
op⁹.quia loquitur in edi=
ficatione in publico. nos
loquimur in edificatione
in ſuo idem quod Alberi.
de roſa.tenet Ange.in di=
cta.l.cũ eo.de ſeruitu.vr
bano.predio. et Flo.in.l.
ſabinus.in ſecunda colũ.
cõmuni dixi. Sed Paul.
de caſtro tenet primã opi
nionem in dicta.l.cũ eo.
quando edificans nullã
reciperet vtilitatẽ:ſed fa
cit vt vicino tantũ noceat
in dicta.l.pma.§.primo:
de aqua pluuia.arcẽ.que
loquitur quando edificãt
in priuato.Et non obſtat
reſponſio Angeli ad.q.§.
deniq̃.quam dat in dicta
l.cum eo. qui dicit quod
loquitur quando vtilitas

a ¶ Cõſue
tudine. cõ
ſuetudo ẽ
ius. q̃dã
morib⁹ in
ſtitutũ:qḋ
p lege ſu=
ſcipit.c.cõ
ſuetudo.j.
di.⁊ d hãc
h loquor
nõ de illa
ↄſuetudie
large dcã
q̃ qñ dr cõ
ſuet⁹ face
re aliq̃d q̃
ẽ q̃dã ius
priuatũ nõ
publicũ vt
iſta d q̃ h.
vt.l.d q̃b⁹.
⁊.l cũ d cõ
ſuetudine
ff.de legi.
Quis põt
ↄſuetudi=
nẽ itrodu
cere.R. q
ille q̃ põt
facere le=
gẽ: qr a q̃
remouet
gen⁹ ⁊ ei⁹
ſpẽs l ſili⁹
l fi.ff.de do
na ⁊.l.iu=
riſgẽtiũ.§.
ſi fraudã=
di.ff.d pac.
in glo g a
2rio ſenſu
ↄſuetudo
eſt ſui iu=
ris. inſtit.
de.iur.na.
.§. cõſtat
ergo.

ex tuo perueniebat de directo in meum vt illam mihi auferre nō poſſes faciendo in tuo niſi facias vt tibi pficias: ſed hoc lumen nō proueniebat mihi ex tuo ſed ex celo: quia iſta reſponſio facit de directo in contrarium ſm Pau. de caſt. in d. l. cum eo: q2 ſi non habebam iſtam vtilitatē a te vel de tuo minus mihi debes poſſe auferre argu. l. ſi arrogator. ff. ſicut. ſed an impuberi. ibi qui non. h iudicio eius. de adop. preterea hominem homini inſidiari nefas eſt l. veluti. de iuſti. et iur. nec mos eſt ei gerendus qui facit ſolum vt officiat. l. in fundo. de rei vendi. Ideo tenet ipſe Pau. de caſt. primam partem tanq̄ humaniorem: et dicit qd ita de facto reſpondit in ciuitate Padue: et idem ego teneo q2 notorie ſepe accidit de facto in vicinis inimicis et ad de qd dixi infra de feneſtra ſeu balcone.

5 ¶ † Sed eſt dubium an preſumatur facere ad emulationem vicini: et dicas qd in dubio nō preſumitur. l. merito. ff. pro ſocio. et ita vult glo multū not in d. l. fluminū. §. fi. que incipit: niſi animo nocendi in princi. quam docto ſequūtur. Sed ſi facit vt noceat dūtaxat vicino: tūc preſumitur facere ad emulationem d. §. denique. et preſumitur facere vt noceat quando nullam ſentit vtilitatem ſm Pau. de ca. in d. l. altius pro hoc allego tex in l. et qui data opera in prin ibi ſine lucro hoc affectauit. ex qbus cauſis malo. Idē forte poſſet dici ſi eſſet modica vtilitas et magnū damnū vicini et eſſent inimici. arg. l. ſpadonem. §. fina. ibi patrimonio. de excuſa. tuto cōiuncta. l. j. §. queſitum. vir. preterea. ibi: quia facile mentiūtur de queſtionibus qd bene nota. Et adde quādo quis edificat animo nocendi vel ad emulationem datur cōtra eum actio de dolo: vt not. Innoc. in d. l. fluminū. §. fi. et habetur in d. l. j. §. denique. et in l. ij. §. j. de dolo. ¶ Sexto fallit: q2 illud qd dicitur quem poſſe edificare debet intelligi qn poſſet edificare de iure communi: puta in domo vel area ſua dicta l. qui luminibus. cum glo. cum ſimili. ſ. allegatis. ſecus ſi ex priuilegio ſpeciali vel generali alicui cōcederetur a principe vel a ſuperiore vt poſſit in loco publico edificare: q2 intelligitur ſine damno alterius: et ideo nō poterit edificare: q2 intelligitur ſine damno alterius: et ideo nō poterit edificare ſi obſcurant lumina vicini. tex. eſt no. in l. ij. §. merito et §. ſiquis a principe. ff. ne quid in loco publico. et ibi glo. j. in prin. dum dicit ſ. generali cōceſſione vel ſimplici. et idem vult glo. j. inſi. in l. ij. de dā. infec. et pro hoc l. nec auus cum ibi not. de emancipa. lib. et c. q̄uis. in fi. de re ſcriptis. in vj. cum ſi. Et hoc etiā tenet Bal. in l. manifeſte circa fi. C. de ſerui. et vide qd dixi ſupra in quarta fallētia qd no. q2 ſepe in ciuitatibus conceditur q dā poſſit edificare in loco publico. ¶ Septimo fallit quando quis edificaſſet ſuper re cōmuni ipſius laborantis et eius cuius luminibus officit: quia tunc non poſſit. de quo dic vt habetur per Albe. de roſa. in dicta. l. altius. et dixi ſ. in. vj. q. ne luminibus officiatur dic vt ibi. et nō omittas: q2 eſt not. ¶ Octauo fallit in l. fin. §. j. C. de ſer. nā ſi area in qua fructus triturantur: et palee a fructibus diſcernūtur non poſſet habere ventum niſi ab vna parte ipſo iure predio vicini ſeruitus impoſita eſſe cēſetur ne poſſit altius tollere et vētum impedire: vt eſt caſus ibi mirabilis ſm docto et not. gloſ. j. et ibi Ange. in. l. imperatores de ſer. vrb. predio et dixi. ſ. in ſer. altius non tollēdi in. iiij. q. ſed iſtud non eſt mirandum: q2 iſtud fit fauore agriculture q̄ multa etiā alia contra iuris regulam introducta ſunt. l. ij. et ibi not. C. de nūdinis et in auc. agricultores C. que res pignori obli poſ. et c. ij. de treuga et pace. in. l. j. in prin. de

4 ſeruis. cum ſimili. ¶ † Sed an valeat pactum contrariū: videtur qd ſic per tex. cū glo in l. ij. in prin. de ſer ruſti. predio licz videatur contra publicam vtilitatē ſm Pau. de caſt in. d. l. fi. in fi. ¶ Nono fallit in prediis ruſticis propter vtilitatē fructuū: vt eſt tex cū gloſ. ſm vnum intellectum in. ff. l. fi. §. fi. C de ſerui. et ideo ſi haberem predium meū in quo frumentum ſeminari cōſueuerat: et ab vna tm̄ parte haberet ſolem et non poſſes ibi edificare et mihi ſolē pro fructibus neceſſariū auferre: et iſtud eſt fauore agriculture vt proxime dixi: qd eſt nota. ¶ Decimo et vlti=

mo fallit eadē rōne in ſcalis: nam quis
iuxta ſcalas edificare non poteſt ita qđ
luminibus carū officiatur lʒ ſeruitꝰ con
ſtituta non ſit: ⁊ ita reperio tenuiſſe An
to.de but.in.d.l.finali.§.fin.facit ad hoc
quod not.in.l.j.ſol.ma.que oia bene no=
ta ſunt: ⁊ alibi non bene declarata repe=
ries. ⁊ adde que dicā ſtatim in ſeq.rubri.
5 ¶ † Nunquid autē habens vſufru.aree
poſſit ibi edificare. Et videt̄ qđ nō: per.l.
vſufructuarius nouū titium.§.j.de vſu=
fruc. ⁊ per.l.vſufr.namū.eo.ti. ⁊ in.l.re pe=
ti.§.rei mutatione. ⁊ §.ſi autem quibus
mo.vſufr.amit. In contrarium videtur
tex.in.l.pen̄.ff de vſufruct. dic qđ regulr̄
non poteſt: vt in primo allegatis. Sʒ fal
lit quando vellet edificare pro conſerua
tione fructuū ⁊ rerū que in eadem area
ſunt. ⁊ ita loquitur in.d.l.ve.et ibi not.et
bene. Sed qđ ſi alius edificauit in area
cuius vſufr.alienꝰ ſit. Dic ꝙ ſublato edi
ficio reſtitui area vſufructuario dʒ.text.
eſt cum glo.et ibi per doct.maxime Flo.
in.l.ſi area.de vſufr. Itē qđ ſi edificauit
in area aliena vel p aliū poſſeſſa. vide in
l.ſi in area.de cōdi.inde. ⁊ in.l.iul. alias
incipit ſi in area vel aliena.ff. de rei ven=
6 di. ¶ † Itē nunqđ in area cōi poſſis edi=
ficare. Dic ꝙ ſocius te prohibēdi iushʒ
ꝗuis ius edificandi habeas a vicino cō
ceſſum cui ſeruitus debebat̄ nec domus
cōmunis altius tolleretur: qm̄ inuito ſo
cio in re cōi non habemus edificādi.tex.
eſt cum gloſ.in.l.ſed ſi inter te et me.§.ſi
in area.de ſerui.vrba.predi. et adde que
not.per glo. ⁊ docto in.l.ſabinus.cōmu=
ni diui. Si tamē quis edificauit in area
cōmuni ſocio non prohibente edificiuʒ
cōmune efficitur.l.ſi in area C.de rei vē=
di. ⁊ ibi vide per Cy. ⁊ doct.vbi etiam po
nūt nunqđ expenſe poſſint repeti. et ad=
de q̄ dicam in ſeq.ſer.de pariete ſiue mu=
ro. Itē adde ꝙ ſi vicini areā in cōi eme=
rint ne luminibus ſuis officeret̄: ⁊ alteri
tradita ſit: nec preſtet altius quod cōue
nit pro ſocio actio dabitur.tex.in.l.cum
duobꝰ.§.idem mella.verſi. ideꝙ pro ſo=
7 cio. ¶ † Caſtella autē ⁊ fortilicia nunqđ
ſit licitum in ſuo ſolo edificare et maxi=
me in confinibus territorij. vide per glo.
Bar. ⁊ docto.in.l.opera.de operibꝰ pu. ⁊
Bar.in l.quecunꝙ. de fundis limitoſis.
lib.xj. ⁊ per glo. Ang. ⁊ doct.in.l. xij.tab.
ff.ad.l iul maieſt Et predicta oia proce
dunt qn̄ quis edificat in ſuo ſolo de ſua
materia. Si aūt edificaret in ſuo de alie
na materia vel in alieno de ſua materia
vide que habent̄ in l.adeo.§. cuʒ in ſuo
ſolo. ⁊ §.ex diuerſo. ⁊ §. titiꝰ horreuʒ. de
acqui.re domi et inſti.de rerum diui.§.
cum in ſuo et.§.ſeq. ⁊.C. de rei vend.l ij.
vbi habet̄ qđ edificiuʒ cedit ſolo. Quod
procedit etiam ſi edificaretur vnum ca=
ſtellum vel fortiliciū in ſolo meo: qr do=
miniū efficeret̄ meū: vt not. Spec. in tit.
de relictio[illegible]s domi ver.ſi quid petat̄ ciui
tas. ⁊ vide Innocē in c.piſanis.de reſtit.
ſpolia. ⁊ hoc etiā tenuit Pau de caſtr in
8 l.ij. ¶ † Sed de poſſeſſione nunquid ha
beam poſſeſſionem ſoli mei et edificij in
eo per aliū facti vide per glo. ⁊ oēs doc.
9 in.d.l ij ¶ † Itē pone princeps tempore
guerre fortificauit locum meum vt habi
liter faceret guerram et poſuit ibi gētes
ſuas quod potuit me inuito. C. de naui.
nō excuſ.lib xj ⁊.l.fi §.fi.de pigno.actio.
Poſtea finita guerra peto locū meuʒ ſic
fortificatū: princeps petit vt habeaʒ re=
ficere expēſas in eo factas: q̄rit̄ qđ iuris.
Dicunt quidam ꝙ reddere nō debeo: et
ſic lucro meo cedit illud fortiliciū: quia
princeps non mihi negotium geſſit niſi
tāꝙ vni de populo: ſed ſibi ⁊ regno ſuo:
et ideo nō teneor niſi tanꝙ vnus de po=
pulo ad cōferendū in ſumptū: non autē
tanꝙ priuatꝰ ad totā expenſam. arg.l.
ij.§ item labeo.in ratione litere: ne quid
in loco publico. ⁊ facit hec.l.duʒ dicit ꝙ
debet fieri publicis expenſis: vt de neg.
geſt.ex duobꝰ.fini Bal. qui ita dicit not.
in.l.ſi in aliqua.in prin.de offic procōſu.
⁊ adde qđ no. Ang.in.l.turres.C.de ope=
ris pub.

¶ De pariete ſeu muro. Cap̄.xl.

1 ☞ Paries murus et maceries qđ ſint
et in quo differant.
2 Lex fi.fini.reg.an habeat locū nō ſoluʒ
qn̄ edificatur iuxta fundum vicini ruſti
cum: ſed etiam vrbanum.
3 Vicinus ſi habeat ſtillicidiū domꝰ ſoluʒ
meū: puta p duos pedes: et ego murum
in ſolo meo edificare velim: an a vicini

ſufficit ꝙ non noceã poſt impoſitã ſerui
tutem per aliquẽ actũ meũ ſequẽtẽ: pu=
ta edificãdo vel aliter: ⁊ hoc vꝫ velle tex.
in.d.l.luminum.ibi inuitis nobis altius
edificare.de ſer.vrba.pred. ¶ Sed cõtra
opinionem gloſſ.communem quam ſe=
quitur Bartol.in.l.luminum poteſt op=
poni: quia ſm eam in effectu nulla vide
tur eſſe dr̃ia inter ſeruitutẽ luminũ: ⁊ ſer
4 uitutẽ ne luminib⁹ officiat. ¶ † Nã ſm
glo.predictã q̃ debet ſeruitutẽ luminuꝫ
põt edificare ⁊ altius tollere. ſꝫ ille q̃ dꝫ
ſeruitutẽ ne luminib⁹ officiatur altius
edificare nõ põt.d.l.luminũ. Sꝫ ſi ꝯſide
ramus idem vr̃ eſſe in vtroq; caſu: quia
qñ debetur ſeruitus luminũ.ſ.vult edifi
care ⁊ nõ tollere lumẽ: id eſt q2 celum vi
deri poſſit. ⁊ tũc põt.vt.d.l.luminum.cõ
iuncta.l.lumẽ.eo.titu. Si vult edificare
⁊ lumẽ tollere ita qđ celũ videri nõ poſ=
ſit: ⁊ tunc non poterit per.d.l.lumẽ.codẽ
modo videtur eſſe in ſeruitute ne lumi=
nibus officiat. q2 ſi vult edificare ⁊ tolle
re lumen ne celum videri poſſit. et non
põt. caſus eſt in.d.l.lumẽ.in fi. Aut vult
edificare ⁊ lumẽ non tollere.i. ꝙ celum
videri poterit. ⁊ tũc ꝙ poſſit.d.l.luminũ.
ibi itaq; imminuere lumina noſtrorum
edificiorum. Sed poteſt reſpõderi huic
oppoſitioni ⁊ ſaluare glo ⁊ cõem opiñ.
ſic: quia qui debet ſeruitutẽ luminũ põt
edificare et obſcurare locũ cui ſeruitus
debetur. dũmodo lumẽ.i.celũ videri poſ
ſit. ⁊ ita loquit.d.l.luminum.in princip.
cõiuncta.l.lumẽ.in prin.de ſerui.vrba.
predi. ¶ Sed qui dꝫ ſeruitutẽ ne lumini
bus officiatur nedum nõ poteſt edificã=
do tollere: id eſt vt celum videri nõ poſſit
vt ibi. ſed etiam nõ poteſt vel altius tol=
lendo minuere lumina noſtrorũ edificio
rũ per tex.in d.l luminũ in fi. ⁊ intellige
minuere lumina nõ ſolũ ſi auferẽ.lumẽ
vt celũ videri non poſſit.vt.d.l.lumẽ.ſed
etiã ne lumina obſcuriora fiãt.de ſerui.
vrba.pred. puta qñ tolleret ingreſſus ſo=
lis q̃ eſſet multũ neceſſari⁹.vt eſt caſus
in.l.ſi arborẽ.in prĩ co.ti. ⁊ dicã etiam in
ſequẽ.ſeruitu.in.iiij.q. Jtẽ iſta ſeruitus
luminũ min⁹ cõtinet.ꝙ illa ꝓſpectui offi
ciat. ⁊ adde q̃ dixi.ſ. de ſer.alti⁹ non tol=
lẽdi.ij.q. ⁊ vide oĩno q̃ dicã ĩ ſeq. ſuitute.

¶ De ſeruitute ne luminibus officiatur.
Cap.xxxvi.

1 ☞ Lumen quid ſignificet.
2 Promiſit quiſpiam mihi ſeruitutẽ ne lu
minibus meis officiatur: ſed añ impoſi=
tionem ſeruitutis exiſtẽs in fine camere
mee celũ videre poterã: ⁊ ipſe vult alti⁹
edificare: ita quod celũ videre nõ pote=
ro: niſi in camere medio exiſtẽdo: vel ꝓ
pe feneſtram: an fieri poſſit.
3 Differẽtia an ſit inter ſuitutẽ altius nõ
tollẽdi cum hac cõditiõe: ne luminibus
meis officiatur: ⁊ illã altius nõ tollendi
⁊ nõ officiendi luminibus.
4 Promiſit ſi quis mihi ſeruitutẽ ne lumi
nibus meis officiatur: an poſſit planta=
re vel arbores ante feneſtras meas ha=
bere.
5 Luminib⁹ qui tenet nõ officere: nihilo
minus aliquid edificare põt propter qđ
ſol predio dominãti auferat: dummodo
lumen aliter nõ obſcuret.
6 Seruitutẽ q̃ debet ne luminib⁹ officiat
nõ cogit i eadẽ gratitudine lumina ſer=
uare: niſi ad gratitudinem locus depu=
tatus eſſet.
7 Seruitutẽ q̃ debet: ne luminibus officia
tur: nõ põt plãtãdo ſeu edificando: aut
aliter ſolẽ predio dominãti auferre.
8 Seruitutẽ debẽs ne luminib⁹ officiatur
an poſſit deponere edificiuꝫ: vel arboris
ramos: quo facto locus quondam opa
cus ſole plenus eſſe incipiat.
9 Seruitus ne luminib⁹ officiatur: an tã
de preſentibus ꝙ de futuris intelligat.
10 Laborat ſi quiſpiã edificãdo ſup re cõi:
et eius cuius luminibus officit: an hoc
poſſit obſcurãdo lumina alteri⁹ domus
que dicti ſui cõſocij proprie ſit.
11 Pariete in communi an vni ſocio facere
feneſtram liceat pro ipſo lumine acqui=
rendo.

Iſta ſeruitus ne luminibus of
ficiatur in multis declarata
eſt in tribus precedentibus ſer
uitutibus: ſed quia ſeruitus
eſt et ab aliis diuerſa neceſſe eſt vt de ea
et aliquid ſpecialiter dicamus: et pro
1 eius declaratione. ¶ † Primo quero
quid ſignificat lumen. Dic lumen
id eſt vt celum videri poſſit: vt eſt textus

ſm. l. lumen. in principio. de ſeruit. vrba. predi. ⁊ dixi. in precedenti. q. Sed dubiũ eſt quomodo intelligatur vt celum videri poſſit. Dic ſʒ quoſdã qñ dici claritas te reſpicere poteſt celũ per directũ reſpiciendo. non vbi per tranſuerſum: puta ꝑ feneſtrã vel foramẽ: vt dicit Angel. in. l. inter ſeruitutes. in princi. ff. de ſer. vrba. pre. ⁊ allegat gl. ibi. vel teneas ſm eum ꝙ dũmodo ex loco celum videatur: tñ dicitur haberi lumen: ſed vbi celum nõ videtur: ſed per feneſtram aut foramẽ exiſtens in pariete intra domum forſitam dici claritas haberetur: tunc dicitur inde proſpectus haberi nõ autẽ lumẽ. vt d. l. inter ſeruitutes. Ego autem intelligo ꝙ tunc quis dicatur habere lumen qñ exiſtens in domo vel in camera põt videri celũ: nõ aut qñ proſpiceret mittẽdo caput extra feneſtrã: qꝛ tũc raro cõtingeret ꝙ celum videri nõ poſſit. et ita ſentit gloſ. in. d. l. ij. ibi edificia que ſunt celo inferiora q̃ non perueniunt oculis vidẽdo celuʒ ⁊c. ⁊ dixi. ṡ. de ſeruitute ne proſpectui officiaṫ. ver. ⁊ intellige celuʒ
2 videri poſſe. ⁊ adde q̃ dixi i ſeq. q. ¶ † Sʒ tunc ſcđo q̃riṫ quis promiſit mihi ſeruitutẽ ne luminibus meis officiatur. ante impoſitionẽ ſeruitutis exiſtes in fine camere mee celũ videre poteram: ipſe vult edificare altius: ita ꝙ celũ videre nõ potero niſi exiſtens in medio camere mee vel prope feneſtram an poſſit: et vr̃ ꝙ ſic qꝛ ſatis videṫ ꝙ celum videre poſſim. vt d. l. lumen. in prin. Contrariũ ego teneo qꝛ lʒ celuʒ videre poſſim: tñ min⁹ video qꝛ per hoc minuuntur lumina edificioꝝ meorũ. i. vbi primo videbã celũ exiſtens in extrema parte camere: ⁊ tũc nõ poſſiʒ et hoc vult tex. l. d. l. luminũ. in fi. ibi atqꝫ imminuere lumina ⁊c. qui tex. põt ſic intelligi. et eſt no. intellect⁹ quẽ ego do ad illũ tex. et pro hoc facit l. inter. ſer. in ꝓn. ꝟſ. in luminib⁹. ⁊ ꝟſi. qđcũqꝫ igiṫ. de ſer. vrba. pre. ⁊ qđ dixi. ṡ. de ſeruitute altius. nõ tollẽdi. ij. q. Sʒ ſi eſſet ſeruit⁹ luminũ cõſtituta tũc tenerẽ cõtrariũ. i. ꝙ lumen videri poſſit quocũqꝫ. per. d. l. luminũ. in
a princi. coniuncto fine a cõtrario ſenſu.ᵃ et per ea que dixi in ſeruitute precedenti. quod perpetuo tene menti. et eſt quotidianum ⁊ notandum. ⁊ doctores hoc non tangũt et pro hac deciſione adde que dicam infra in quarta queſtione. ¶ † Tertio quero: an ſit differentia inter hanc ſeruitutem altius non tollendi cũ hac ꝯditiõe ne luminib⁹ meis officiatur: ⁊ illã alti⁹ nõ tollẽdi ⁊ nõ officiẽdi luminibus. Et dicas qđ ſic: qꝛ prima intelligitur ne officiaṫ luminib⁹ edificãdo qꝛ vna eſt tm̃ ſuitutis q̃lificata: ⁊ iõ poterit tũc obſcurare plantando arborẽ. qꝛ tũc non dicitur alti⁹ tollere. vt eſt caſus i. l. edificia. de ſer. vrba. pre. Sed ſcđa non eſt vnica. Imo fere ſunt due veʒ ne altius tollat: ⁊ iſta continet ſolũ de nõ edificãdo. non autẽ de ideo habendo arborẽ. vt ibi. ⁊. l. hec autem iura. verſiculo veluti ſi edes. et l. quod autem. de ſeruitu. vrbanorum prediorum. ⁊ notat gloſ. in. l. ſi arboreʒ. in principio. eodem titulo. Alias eſt ne luminib⁹ officiatur. et iſta continet ne poſſis etiam arborem plantare. ꝑ tex. in. d. l. edificia. in fiñ. ⁊. l. inter ſeruitutes. ver. qđcũqꝫ. ⁊. l. ſi arborem. in ꝓn. de ſer. vrba. pre. ⁊ ita etiã vult Pau. de caſtr. in. d. l. edificia. ⁊ ego dixi. ṡ. de ſer. alti⁹ nõ tollẽdi. in. ij. q. ⁊ dicaʒ in ſeq.
4 q. ¶ † Quarto quero quis promiſit ſeruitutem ne luminib⁹ meis officiaṫ: ne poſſit plantare vel habere arboreʒ ante feneſtras meas. Et in hoc ſic breuiter cõcludas. Aut illa arbor officit luminib⁹ meis ita ꝙ celũ videre nõ poſſũ:

a ¶ A contrario ſenſ. Qđ nõ debeat ſumi arg. a ꝯrio ſenſu quãdo reſultaret correctio iurꝭ cõis: et an deciſio que reſultaret a ꝯrio ſenſu ſtatuti preualeat iuri cõi. vi de alex. in v. vo. i cõſ. xxv. l. iiij. col. ꝟ. nec ob. ⁊ l ꝯſi. vij. in vlt. colum.

et nõ eſt dubiũ q nõ poteſt: qꝛ facit ꝯ de bitam ſeruitutẽ: vt eſt tex.in.l.ſi arborẽ. in prin.de ſer.vr.pre.⁊.l. lumẽ.in princi. eo.ti. Ex quo no.ſm Ang.in.d.l.ſi arborem.q lʒ arbor et eius frondes impedire nõ poſſit viſionẽ celi in totũ: qꝛ tñ impediũt ꝓpter impedire.officit luminibꝰ arbor: ⁊ ſic qui ꝓmittit alicui nõ officere intelligitur promittere nec in totum officere: nec in partẽ: q facit pro his que dixi.ſ.eo.in.ij. col. Secus ſi promiſiſſet altius nõ tollere: qꝛ plantãdo arborem nõ diceret facere cõtra debitã ſeruitutẽ: vt dixi in.q.precedẽti. Aut illa arbor nõ tollit mihi lumen.i.proſpectum celi ſed ſaltẽ mihi aufert ⁊ vmbram facit: puta ꝓpter ramos ⁊ frondes ⁊ tũc nõ dr facere cõtra debitã ſeruitutẽ niſi ſol eſſet neceſſarius vel multum expediens: vt eſt text.in.d.l.ſi arborem in prin.ſcdo rñſo. et ibi hoc not.omnes doc.

5 ¶ †Et ex hoc nota tria.primũ q ille qui tenetur non officere luminibꝰ nihilominus põt edificare aliquid propter q ſol auferatur predio dominãti dũmodo lumen aliter non obſcuretur ſeu fiat obſcurum: vt.l. inter ſeruitutes in prin.de ſer.vrb pred.

6 ¶ †Scdm notandum eſt q ille qui debet ſeruitutẽ ne luminibꝰ officiat nõ cogit ſeruare lumina in eadẽ gratitudine niſi ad gratitudinẽ locus eſſet deputatꝰ ſecus i ſeruitutẽ ne proſpectui officiat: qꝛ dʒ ſeruare ꝓſpectũ in eadem gratitudine: vt eſt tex.in.d.l inter ſeruitutes.in prin.et dixi.ſ de ſeruitute ne proſpectu officiat.circa pñ.

7 ¶ †Terciũ notãdũ eſt q qui dʒ ſeruitutẽ ne luminibꝰ officiat non põt plantãdo ſeu edificãdo aut aliter ſolem auferre predio dominanti qñ ſol eſſet predio dominanti neceſſariꝰ vel multum expediens per.d.l.ſi arborem. ij.reſponſo: ⁊ ideo ſi tolleretur ſol diceretur fieri contra debitam ſeruitutem ne luminibꝰ officiatur ſi ſine ſole locus habitari non poterat vel lumen fuit conceſſum gratia alicuius artificij quod in eo fiebat ⁊ fieri nõ poterat ſine copia ſolis et pone exemplum in penariis ⁊ baliſtariis qui eorum artificia ponunt ad ſolem in domo ſue habitationis: vel pone exemplum ſi erat locus in quo paterfamilias morabatur ad ſolẽ vt dicit glo.in.d.l.ſi arborẽ. in ver.elio camino. ſicut ꝯtingit i põticello ſeu ſolariis: ⁊ in hoc põt etiã poni exẽplũ ſm Flo.in.d.l. ſi.arborẽ.i pñ.i pſona Diogenis phi ad quẽ cũ ad ſolẽ ſedentẽ Alexã.acceſſiſſet hortareiq vt ſi qua pſtare vellet ſibi indicaret: inqt vellẽ a ſole mihi nõ obſtes vt refert Valeriꝰ maximꝰ.li.iiij.c.de abſtinẽtia ⁊ cõtinẽtia in pen.exẽplo.⁊ vide que dicã in ſeq.q.

8 ¶ †Quinto quero nũ qd debẽs ſeruitutẽ ne luminibꝰ officiat. poſſit deponere edificium vel arboris ramos quo facto locus quodã opacus ſole incipiet eſſe plenus. Et dicas q ſic: qꝛ nõ facit ꝯ debitã ſeruitutẽ: hanc eñ debuit ne luminibus officiat: nec nõ luminibus officit: ſʒ plus equo lumine facit: vt eſt tex.no.in.d.l.ſi arborẽ.§ per ꝯtrariũ. ex quo not.q quis nõ dr ꝯtrafacere qui facit pluſq̄ debeat qd ꝓcedit niſi tollendo in totũ edificiũ vel ramos: aut deprimẽdo luminibꝰ officeret ſi forte impſſura quãdã in edes meas lumẽ deuoluat: puta ex reuerberatione: vnde illud refulſit ſol in clipeos aureos ⁊ ſplẽduerũt montes ab eis: vt eſt text.cũ gl.in.§.interdũ. in.d.l.ſi arborẽ.⁊ põt poni caſus ſm Ange.ibi reflectio ſolis erat i loco cui nõ debeat officere: ⁊ p inordinatã reflectionẽ ſubſtãtiã viſus in loco impediebat. Vel ſcdo põt poni caſus: ⁊ iſte intellectus eſt planior ⁊ nobilior.ſ.q ille q debebat ſeruitutẽ nõ officiẽdi luminibꝰ habebat edificiũ ſuũ in quo ſol cõtinue pcutiebat vel certis horis dierꝰ: et ex obiecto ille cui ſeruitus debebat habebat ſilr edificiuʒ ſuũ qd eiſdẽ modis illuminabitur ex reflectione ſolis pcutiẽtis edificiũ ſeruiẽs. Unde ſi illud edificiũ ſeruiẽs deponi: reflectio ſolis ceſſat ⁊ per ꝯñs lumen tollit: ideo tale edificiũ deponi nõ põt cũ lumina obſcurent p depoſitionẽ: ⁊ ſic eſt verus intellectus d.§.interdũ.cũ gl. Et ſic no.q iſtis ſeruitutibus cõſiderat intereſſe ⁊ ius interpretat fieri ꝯ debitã ſeruitutẽ vbicũq aliquid fiat qd ledat ſiue iſtud fiat p modũ depreſſiõis ſiue deceſſus ſm Bal.⁊ Flo.ibi qd dicũt eẽ no. Itẽ nõ poſſet tolli vel deprimi edificiũ qñ eſſet ſeruitus impoſita altius tollẽdi: vt dixi.ſ.

De ſeruitute

9 de ſeruitute altius tollendi. ℭ †Sexto quero an ſeruitus ne luminib⁹ officiat intelligatur tam de pn̄tibus q̄ȝ de futuris. Dicas ꝙ ſic ſi hoc fuit actū expreſſe vel ſi ſimpliciter ꝯſtituta fuit ſecus ſi cū expreſſione verbi pn̄tis tp̄is: vt eſt text. in l.qui edificiū.⁊ l.ſequē.de ſer.vr.pre. qđ declara vt ibi no.⁊ habet per gl.magiſtrā.in.l.cū debere col.de ſer.vr.pred.⁊ per doct.in.l.non modus.C.de ſeruit.vbi etiā ponit per Sali.ſi mutant poſtea lumina an poſſit illis nouis mutatis offi-
10 cere. ℭ †Septimo quero ſi aliquis labo
a rat edificando ſuper re cōi⁹ ipſius laborātis ⁊ eius cuius luminibus officit: an hoc poſſit: puta obſcurādo lumina alterius domus que eſt propria dicti ſui cōſocij. Credo ꝙ ſit locus.l.cū luminibus. de ſer.vrb.pre.ſcȝ ꝙ edificando teneatur ſeruare formam antiquam ſm̄ quam erat edificatū ⁊ ſi nunq̄ȝ fuit edificatuȝ ſuper ipſo pariete tūc melior eſt cōditio prohibentis.l.ſabinus.cōi diui.et qđ ibi no.de reg.iur.c.in re cōi.in.vj.per Dy.et Joan.an.ita dicit Alberi.de roſa.in.l.altius.C.de ſerui qui dicit ꝙ hoc habuit
11 de facto ⁊ eſt valde no. ℭ †Octauo ⁊ vltimo quero an in pariete cōmuni liceat vni ſocio facere feneſtram pro acquirendo lumine. dicas ꝙ nō niſi ſibi fuerit cōceſſum.l.cos.de ſerui.vrba.predio.et ibi not.per doc.de quo dic vt dicam.j.de feneſtra ſeu balcono.

ℭ De ſeruitute oneris ferendi.

Cap.xxxvij.

1 Stabulū inferius nō domui cōiunctum an ruſtica ſeruitus eſſe dicatur.
2 Differentia inter eternum: ſempiternū. et perpetuum quenam ſit.
3 Jus ſeruitutis perpetuū quod dicatur.
4 Seruitutē q̄ debet oneris ferēdi: vel etiā aliā: an ſuis expenſis reficere debeat.
5 Cōceſſi ſi tibi areā: vt ibi domū edifices in qua me cū ſocijs meis tranſeūtib⁹ recipere debeas: an ipſa domo deſtructa quocūq̄ caſu: nouā reedificare tenearis.
6 Paries vel columna ſeruitutem debens ſi reficiatur: ad queȝ edificiorum fulctura ſpectabit: ne corruat.
7 Seruitutē ſi ds mihi debeat vt i ſuis parietib⁹ trabē ſeu tigna habeā p̄ que ſolariū meū ſuſtineat: an iſta ſeruit⁹ tigni iniuncti: vel oneris ferēdi eſſe dicatur.
8 Domus ſi legetur: vel vēdatur an ſeruitus impoſita videatur: vt ſuſtineat onera pertinentia: q̄ actu ipſo ſuſtinebat.

Oneris ferēdi ſeruitus vrbana eſt.l.cū debere colūnā. de ſer.vr.pre. Et de hac ſ͛uitute vt Flo. ait in.l.⁊ ſi forte.§.etiaȝ ſi ſerui.ven.non videtur fieri mētio niſi in predio vrbano.d.l.cum debere columnā.⁊.d.§.etiam.⁊.l.ſicuti.in princi.⁊.§.j.⁊.§.ij. ſi ſer.ven.
1 ℭ †Sed credo ꝙ etiam poſſit eſſe ruſtica ſeruitus: puta ſi quis haberet ſtabulū inferius nō domui coniunctum et ſic eſſet predium ruſticū.l.co iure.ff.qui.ca.pignus cōtraha.⁊ dixi.ſ.in iiij.diuiſione.in princi.verſi.quid de ſtabulo.et alius haberet ſolariū ſupra parieteȝ ſtabuli.tunc ſi ſeruit⁹ imponeretur vt inferior deberet ſuſtinere ſolariuȝ ⁊ onera ſua inferiora.puta pro feno locādo.nam nō video quare illa ſeruitus oneris ferendi nō debeat dici ruſtica ex quo debetur a predio ruſtico per.l.j.communia predi.nec eſt inconueniens ꝙ vna ſeruitus in genere poſſit eſſe in ſpecie ruſtica ⁊ vrbana ſicut eſt ſeruitus alti⁹ tollendi ⁊ offendendi predio vicinive protegendi que ſunt vrbana.l.j.de ſeruit.vrba.predio.et dixi.ſ.de ſerui.protegendi in princi. Imponitur autem hec

a ℭ Re cōmuni res vna et eadē diuerſo iure cēſeri nō dȝ de deci.c.cū in tua.xij.q.ij.cognouim⁹. Et q̄d cōtineat ap-pella.rei. vide Alexan.in.ij. vol.cōſil. clxxxviij. in.ij.co.§ ⁊ lȝ.in princip.col.

a ¶ Anima cūctis reb⁹ eſt ꝑponenda. Addō cor. in. iiij. vol. ꝯſ cccxx. ꝛ relictuȝ ꝓ aīa cenſet relictū ad pias cauſas. conſi. ccciij.

ſeruitus qñ quis vendit a vnā domū l qua erat vna colūna q̄ ſuſtinebat onus alterius domus ſine hoc acto ꝙ perpetuo ſuſtinere debeat. hoc vult. d. l. cū debere colūnam. in ꝑinc. vel qñ actū fuit ſine vendi tione vt poſſ. in onus imponere ꝛ tu perpetuo ſuſtinere debeas: et ita loquitur. ver. quemadmodum in eadem. l. qui in hoc differt a princip ſm Cy. ibi. Item imponitur nō ſolū 3 per colūnam que ſit in loco debēte ſeruitutē vt ſolarium vicini ſuſtineat ſicut ſepe contingit quādo ſolarium eſt ita latum qđ per trabes in parietibus infixas ſuſtineri non poſſit ſed etiam quando columna vel trabes parietibus infixa debētibus ſeruitutē ſuſtinere onus vicinarū edium: vt probatur in. d. l. cum debere columnā. ibi vnus vicinaꝝ ediū ibi paries oneris ferendi. de ſerui. vrba. pre. Forma vero huiuſmodi ſerui. imponenda ita eſſe poteſt ſi in. l. ediū ita ſcriptuȝ eſſet paries oneris ferendi vti non eſt ita. ſic verba ſignificant parietē perpetuuȝ eſſe debere: nō tñ hoc his verbis dici pōt vt in perpetuuȝ idem paries eternus eſſet cū hoc fieri non poſſet ſed hiſdem modis paries non in perpetuuȝ eſſet ꝙ onus ſuſtineret vt eſt tex. in. d. l. cum debere

2 colūnam. ¶ † Et differentia eſt inter eternum ſempiternum et perpetuum eternum enim non habet principium neqȝ finem vt deus. Sempiternum habuit principiū ſȝ nō habebit finē vt aīa et Angel⁹ vt no. gl. pe. i ver. eternis in. d. l. cum debere colūnā perpetuū vero pōt dici in propoſito id qđ habuit principiū et habebit fin. ſicut eſt ſeruit⁹ impoſita et actiones q̄ dicunt perpetue: vt inſtit. de perpe ꝛ tēporali actio hoc dicit gloſ. pe. in fi. ꝛ not. bene ꝙ huiuſmodi ſeruit⁹ incipit ꝛ nō deſinit qꝛ impoſſibile eſt aliquid eſſe ſub ſole ſine fine vnde no. ibi ꝙ nihil eſt ſub ſole perpetuum ꝛ ideo mūdus ſm rectā et verā fidē noſtrā habuit principiū ꝛ habebit finē lȝ qdam philoſophi naturali ratiōe moti ꝯtrariū dixerint. ¶ † Sȝ dubiū eſt qñ intelligat̃ i caſu noſtro iure ſeruitutis perpetuū. dicit Ang in. d. l. cū debere colūnā. quicquid durat centū annis dr apud nos ꝑpetuū: q: lapſu tanti tēporis extinguit̃. l. fin de ſac. ſanc. eccle et. l. an vſufru. de vſu. et. l. ꝓponebat̃. ff de iudicijs. ꝛ ꝙ curſus tāti tp̄is perpetuitatē ſignificet not. glo. in. l. ij. §. hoc aūt edictū perpetuū. nequid in loco publico. vnde forſitan ſm Ange. in d. l. cuȝ debere colūnā. obligatio de qua loquit̃ illa lex nō durat vlteriori tēpore ſubdit tñ ꝙ hoc nō ponit pro conſtanti. ego autē nō teneo ꝙ ꝑpetuū dicat̃ vſqȝ ad. c. annos tm̄ ſed etiā vltra. ꝛ ꝙ duret donec durare poteſt puta ſi eſt colūna q̄ requieſcat in domo debentis ſeruituteȝ donec durat edificiuȝ ſuperius debebit durare ſeruitus ferēdi ꝑ colūnam: vel ſi eſſet paries qui onus ſuſtineret quādiu paries eſſet vel onus durare poſſet tam diu ſeruitus diceret̃ ꝛ hoc vr̄ probari in d. l. cum debere colūnam. ibi ſȝ vt eiſdem modis paries in eternum eſſet qñ onus ſuſtineret niſi eſſet preſcripta ſeruitus. iuxta ea que dixi. ſ. in. ix. q. principa. nō tñ poteſt tolli ius ſeruitutis oneris ferēdi donec ille cui ſeruitus debetur eſt in poſſeſſione vel quaſi puta qꝛ onera ſua a vicini parietibus ſuſtinentur. Non video vnde etiam ſi per mille annos ſolarium reſtitueret̃ per colūnam vicini ſeruitus non perderetur neqȝ finiret. facit qđ no. in. l. qui luminibus. de ſer. vr. pre. ꝛ qđ no. per gloſſ. ſingularē. xvj. q. iij. c. ꝑ ſingulos. in ver. dubitare ad fi. ibi vnde etiā nō preſcribit ad mille annos. Hu=

ĩus aũt ſeruitutis oneris ferẽdi natura
eſt vt qui debet ſeruitutẽ ꝑfacere teneat̃:
vt eſt tex. in. l. cum debere columnam. in
prin. ⁊. l. ſi forte. §. etiam. ſi ſeruitus ven.
et. l. ſicuti. §. ariſto. eo. tit. ſed in alijs ſer=
uitutibus regulariter eſt ſecus. vt. ſ. de=
bẽs ſeruitutẽ nõ facere teneatur ſed tñ
pati. vt eſt tex. i. l. quoties. la. j. §. j. de ſer=
ui. ti. generali. ⁊ in. d. §. etiã. l. j. in fin. et in
l. ij. §. preterea. de aqua. plu. ar. et dixi. ſ.
in. q. j. principali de natura ſer. in prin. ⁊
eſt rõ: q2 ſpeciale eſt in ſeruitute oneris
referẽdi: vt dicit glo. in fi. in. d. l. cum de=
bere col. i. d. l. quoties. ⁊ in. d. §. ẽt vel ſm
Angel. in. d. l. cũ debere colũnã q2 venit
in ꝯñtiam: nã in ſeruitute oneris ferẽdi
in ppetuũ venit vt qs teneat̃ reficere edi
ficium collapſum vt poſſit onera ſuppor
tare vt ibi. ergo in ꝯñtiam q debet facere
nõ dz pati ſi reficere tenet̃. circa qð vide
4 que proxime dicã. ¶ † Sed nunquid ille
qui dz ſeruitutẽ oneris ferendi vel aliam
debeat reficere ſuis expenſis: vtputa co=
lũnã vel parietẽ ſuſtinẽtẽ onera vicini:
⁊ vr̃ ꝙ ſic: vt eſt text. in. l. cũ debere colũ=
nã. in prin. de ſer. vrb. pred. In contrariũ
vr̃. l. j. §. fi. ⁊. l. ij. §. preterea. de aqua plu.
ar. Tu dic breuiter qð aut fuit actum in
cõſtitutione ſeruitutis qs debeat refice=
re ⁊ cui⁹ expenſis ⁊ pacto ſtandũ eſt ⁊ il=
lud ſeruare. d. §. pterea ſcðm vnũ intelle=
ctum. Aut nõ fuit actũ expſſe ad quẽ re
fectio ſpectaret: ⁊ tũc ſi ille qui dz ſerui=
tutẽ cõſueuit reficere a tẽpore cui⁹ nõ ex
tat memoria in contrariũ: ⁊ idem vt ipſe
teneat̃: vt. d. l. j. §. fin. de aqua plu. ar. qm̃
pactũ ⁊ vetuſtas a pari procedũt. l. ij. in
prin. de aqua plu. ar. Si vero de iſta cõ=
ſuetudine non apparet: ⁊ tũc in ſeruitu=
tẽ oneris ferẽdi ille reficit ſuis expẽſis q
ſeruitutẽ debet: vt. d. l. cum debere. et. d.
l. et ſi forte. §. etiam. ⁊ rationẽ dixi. ſ. vel
q2 ſpeciale in ea vel q2 in ꝯñtiam venit.
¶ In alijs autẽ ſeruitutibus diſtingue:
aut ex refectione põt ſequi aliqua vtili=
tas: vt q2 ex purgatione riui trahit ad ſe
pinguedinẽ ibi collectã: ⁊ tũc eſt i dñi po
teſtate ꝑdij ſeruiẽtis vel purgare vel pa
ti ꝙ per aliũ purget̃: ⁊ ideo ille cui debet̃
ſeruitus dz alternatiue agere vt re⁹ re=
ficiat aut refici patiat̃: vt eſt tex. in. l. ij. §.
apud labeonẽ de aqua plu. arcẽ. Aut ex
refectione nulla ſequit̃ vtilitas: ſed ſolũ
expenſa: ⁊ tũc indiſtincte debens ſerui=
tutẽ dz tm̃ pati ⁊ nõ reficere. d. l. quoties
§. j. de ſer. ⁊. d. l. et ſi forte. §. etiã ſi ſer. ven.
⁊. d. l. j. §. fi. de aqua plu. ar. fallit in ſerui=
tute oneris ferẽdi: ⁊ ita tz Bart. in. l. ij. §.
apud labeonẽ. de aqua plu. ar. ⁊. d. §. ẽt.
⁊ ita tz Ang. in. d. §. preterea. ⁊ Flo. in. d.
§. etiã. ⁊ vide q̃ dixi. ſ. in. ix. q. princ. Di=
ctũ eſt de refectione rei q̃ onus ſuſtinet:
ſed quid ſi perit in totũ puta q2 colũna cõ=
buſta eſt vel paries depoſitus: an debẽs
ſeruitutẽ oneris ferendi teneat̃ aliã ſup=
ponere vel parietẽ reedificare: dic ꝙ ſic:
vt eſt tex. in. d. l. cũ debere colũnã. in fin.
5 de q̃ dic vt ibi p gl. in ꝟ. pariete. ¶ † Sed
quid ſi cõceſſi tibi arcam vt ibi edifices do=
mũ in qua debeas me recipere cũ ſocijs
meis trãſeũtibus: an domo deſtructa q̃=
cũq3 caſu nouã reedificare tenearis et vr̃
ꝙ ſic: q2 ſicut dixi in ſeruitute oneris fe=
rẽdi vt ppetuũ eſſe debeat: ita videbitur
eſſe dicẽdũ in iſta obligatiõe ſeu onere re
cipiẽdi me ⁊ ſocios meos vt debeat eſſe
ppetua: ⁊ hoc tz Jac. de arc. p. d. l. cũ de=
bere colũnã. in pnc. ⁊. l. ſi finita. de dã. in=
fec. Alij habẽt in. l. q̃ bona. eo. tit. ſz Ang.
in. d. l. cũ debere. tz cõtrariũ: q2 in hac. q.
ille qui pmiſit nõ tenet̃ recipere niſi in
domo edificãda: per not. per. l. boues. §.
hoc ſermone. de ver. ſig. illa eñ que ſecũ
do edificat̃ non eſt eadẽ domus: vt. l. ſer=
uitutes q̃ in ſupficie. §. ſi ſublatũ. de ſer.
vrb. pre. facit. l. maritus. cum ibi no. ff. lo
ca. Nõ obſtat ſm eũ. d. l. cũ debere. q2 ibi
ſemp fuit facta promiſſio oneris ferendi
vnde ſui natura hec obligatio eſt perpe
tua cũ cãm ſucceſſiuã habeat ⁊ nũq3 ple
ne ſatiſfactũ itelligi poſſit. l. iij. in pnc. de
condi. ob cãm. ⁊. l. iij. in prin. ⁊. §. dare. de
6 vſufruc. ¶ † Quãdo autẽ paries vel co=
lũna debẽs ſeruitutẽ reficit̃ ad quẽ inte
rim ſpectabat fulctura edificiorum: ne cor
ruat: dic ad dñm cui ſeruitus debet̃: vt
eſt tex. no. in. l. ſicuti. in prin. ſi ſerui. ven.
⁊ ibi iuriſcõſultus dat cõſilium domino
ſuperiori ſi non vult fulcire. vt edificia
deponat ⁊ reficiat cum paries fuerit re=
ſtitutus: et eſt conſilium ironicum ſcðm
glo. ibi quod iſtud erit ſibi deterius quã

fulcire.ꝛ allegatur ille tex.ad illud vulgare ꝙ cõſultius eſt malũ ſuſtinere quã
7 malum pati ꝛ peius. ¶ † Sed quero ꝗs debet mihi ſeruitutẽ vt in parietibꝰ ſuis habeam trabem ſeu tigna per que ſolarium meũ ſuſtineat.an iſta erit ſeruitus tigni iniuncti vel oneris ferẽdi. Uidetur eſſe tigni iniuncti:qꝛ tigna habeo in pa rietibus ſuis per.l.ſicuti.§.cõpetit.ſi ſer. vendi. In cõtrariũ videt ꝙ ſit oneris ferẽdi per.l.cum debere.de ſer.vrb.pred.ego credo ꝙ in hoc ſint cõſiderãda verba impoſite ſeruitutis. Aut enĩ dr qḋ ꝗs poſſit immittere tigna in parietibus ſuis et.ſ. ſolariũ edificare:ꝛ erit ſeruitus tigni iniuncti:lꝫ in cõſequentiã onera ſuſtineat ꝑ.d.§.cõpetit.vbi caſus. Aut dicitur qḋ quis teneatur ſuſtinere onera mea vel ſolariũ meũ:ꝛ tunc erit ſeruitꝰ oneris ferendi.ꝛ ita loquitur d.l cum debere.ibi paries oneri ferendo ꝛc.lꝫ in cõſequẽtiã habeat tignorũ immiſſionẽ qꝛ inſpicere debemꝰ qḋ principaliter ſit nõ qḋ in cõſequentiã:vt.l.ſi quis nec cãm.ꝛ ibi.not. ſi cer.pet. Aut verba ſunt ambigua ꝛ cõſtat de eis puta qꝛ preſcriptũ eſt:ꝛ tunc puto in caſu ꝑdicto ꝙ ſit potiustigni iniuncti ꝙ oneris ferendi.ꝛ ꝓbatur in.l.ſicuti.§.cõpetit.ꝛ ħ ſentit glo.no.in.§.diſtat.in ver.actiones.ibi:nam lꝫ vbiq; ſuſtineat onus : tñ qꝛ in prima ſpecialiter de onere ferendo dicitur non in ſcḋa ꝛc. Sed ſi eſſet ſeruitus columne ſuſtinẽtis ſolarium vicini que non requieſceret in parietibus ſed in ſolo debẽte ſeruitutẽ: et tunc nõ eſt dubiũ qḋ eſſet ſeruitꝰ oneris ferendi nõ tigni iniuncti.d.l.cum debere.in principio. Ex his habes quõ cognoſcat ſeruitus tigni iniuncti a ſeruitute oneris ferendi. Itẽ que ſit differentia inter vnam ꝛ aliã:colligitur ex predictis ꝛ in verbo huius aũt ſeruitutis.ꝛ in verbo nũquid aũt illi:ꝛ vide tex.cum
8 glo.in.d.§.diſtat ¶ † Ultimo queritur ſi legatur vel vendit domus an videtur impoſita ſeruitꝰ vt ſuſtineat onera ꝑtinentia que ipſo actu ſuſtinebat:ꝛ dic ꝙ ſic:maxime ſi cõtrahentes hoc ſciebant l.ꝙ cõclaue.de dã.infec.cõiũcta.l.in ꝑn. de acti.emp. Nec obſtat.l.in vendendo. de acti.emp.quia loquitur in ſeruitute que nõ habebat cãm cõtinuã:ꝛ ita tenet Barto.in.l.j.circa prin.de ſer.leg.ꝛ vide dicta in ſeq.ſerui.in verbo ſed reaſſumẽdo iſtam ſeruitutẽ. Alia plura circa iſtã materiã vide que dicã.J.de onere ferendo que etiam hic conuenire poſſent.

¶ De ſeruitute itineris ſeu actus.
Cap.xxxviij.

1 Habeas ſi ſeruitutem eundi ad domum tuam per caſtellũ meũ vel domũ ꝛ vel curiam : vel ſcalas meas:an ego de nocte ianuam claudere poſſim.

2 Diuiſio domus vel alterius fundi ſi inter plures facta fuerit:nõ videtur actũ: ꝙ vnus aditum per alterius partẽ habeat:ſicut prius habebat : niſi hoc inter eos ſpecialiter conuentum ſit.

3 Prediũ meum ſi tibi vẽdidi : ad quod iri non poterat niſi per aliud meum prediũ:non videtur actũ:vt illud tibi ſeruitutẽ debeat.niſi expreſſe dictũ fuerit.

4 Iter ſeu actus an ꝛ quõ debeatur:et an talis ſeruitus ſit ꝑſtãda ab herede:vſufructuario:vel legatario : vel econuerſo et aliis etiã hñtibꝰ vtile dñiũ vł directũ.

5 Differentia inter vſumfructũ ꝛ proprietatem quenam ſit.

6 Domos duas vnica contignatione ꝯtectas ſi quiſpiam habeat:ꝛ vnam vendidit:alterã ſibi retinuit:ñ poterit emptor inuito venditore retinere tigna . que requieſcũt in domo vendita:niſi forma cõtractus aliter ſe habeat.

7 Heres eo caſu quo aditum preſtare teneatur:an ipſi predio legato ſeruitꝰ cõſtituta ſit:ita vt legatarius confeſſoriã contra impedientem intentare poſſit.

Ec eſt vltima ſeruitꝰ vrbana quã in ſpẽ ħ libro declarare cõſtitui:certe ſi q̃ ſunt in domo ꝑ me figurata de q̃ ꝓxime dicet mi. ſugi poterũt. Seruitꝰ iſta itineris ſeu actus non ſolum eſt ruſtica:vt l.j.in princi.de ſer.vrba.ꝑdio.ꝛ inſti in princi. de ſerui.puta quando debetur a predio ruſtico:alteri ꝑdio ruſtico vt ibi:ſed etiã poteſt eſſe vrbana quando a fundo vrbano alteri vrbano debetur:vt probatur in.l.iter cõmunia.predi.ꝛ in.l.ſeruitutes que in ſuperficie.§.ſi domo.de ſerui.vrb.

predio. ⁊ per hoc vide que dixi in ſeruitute precedēti. in prin. ¶ † Si habes ſeruitutem eundi ad domū tuā per caſtellum meū vel domū vel curiā vel ſcalas meas an ego poſſim claudere de nocte ianuam. Et dic ꝙ ſic: q꞉ intelligitur actū vt poſſis ire de die non de nocte dicta. l. iter. ⁊ ita ibi per doc. ⁊ eſt ratio q꞉ de nocte nō licet ire per ciuitatem vel domos alienas: vt ibi ꝓbatur iuncta gloſ. ſcd̕m Pau de ca ⁊ dixi. ſ. in. viij. q. prin. in vlt. car. ver. item ſeruitus itineris: quia bene not. ⁊ pro illis qui habēt plures domos ad quas ingreditur per vnam curiam q̄ ſit vnius tantum et omnes ſtant ſub vna claui. l. q̄d ſit fugitiuus. §. apud celſum. de edil. edic. ſicut eſt Venetijs ⁊ in multis locis. Unde ex his no. licet quis pretendat ius eundi per domum vel fortilicium aut ſcalas alterius etiam iure ſeruitutis conſtitute itineris ſeu actus: tñ debet ire congruis horis: vnde intelligitur qđ tantū de die ire poſſit. et ita Flo. in. d. l. iter. vnde facit ſm eū ad collegiatum ſeu confederatum qui ſe obligauit vt liceat alteri confederato tranſire per caſtella et loca ſua vt licet non aperiat portam de nocte nō tñ dicatur venire cōtra conuenta. ⁊ ſimiliter excuſantur cuſtodes fortiliciorū ſi de nocte alicui non aperiant portam: cum hoc nō teneātur facere propter imminens periculum facit ad hoc l furem. et qđ ibi not. ff. de ſic. Hec tamen non puto ita amare ⁊ inciuili modo intelligi vt nullo modo liceat de nocte ire ſiue tranſire. Nam ſi poteſt eſſe ſine periculo ⁊ id quādo fieri conſueuit ſicut in domibus cōtingit de hieme quo tēpore plerumq; de nocte itur; vel ꝓpter aliquam neceſſitatē tūc teneo qđ etiam de nocte; poſſit ire ⁊ tranſire. arg. d. l. furem cum ibi no. ⁊ quia verba ſunt ciuili modo intelligenda. l. ſicuti. de ſerui. nec amare ſunt intelligenda. vt eſt text. in. l. ſiquid vendito. in princi. de edil. edic. et l. ſi id qđ. §. ſi quas. de dona. inter virum. et not. glo. ante pe. in. c. relatū. de teſta. el ij. Scriptū eſt enim qui nimium emungit elicit ſanguinē. vt dicit text. in. c. niſi cū. §. ꝓpter maliciā de renū. ⁊ hr̄ originaliter ꝓuerbiorū. c. xxx. ⁊ ꝑ glo. in. l. ſciēdū. §. illud in vbo artificiū. de edil. edic. ⁊ adđ his q̄ dicā. J. in. ij. lib. de ſeruitute itineris et de ſeruitute vie.

¶ † Not vnū aliū caſum pulchrū ⁊ q̄tidianū ꝙ ſi inter plures eſt facta diuiſio domꝰ vel alteriꝰ fundi nō videt̃ actū ꝙ vnus habeat aditū ꝑ partē alterius ſicut prius habebat niſi hoc inter eos ſpāliter ſit ꝯuētū vt eſt caſus not. in l. via ꝯſtitui. §. quecūq;. in fi. ⁊ ibi hoc no. Bal. Flo. ⁊ cōmuniter doct. de ſerui. vrb. ꝑdi. ⁊ ideo lꝫ quilibet eorū ante diuiſionē poſſet tranſire per totū fundū: q꞉ i qualibet parte habebat partē pro indiuiſo tñ poſt diuiſionē nullus poterit. facit. l. in vēdendo de contrahen. emp ⁊ hoc eſt vtile maxie inter fratres diuidētes domū per partes ad quas nō poſſit haberi aditꝰ niſi ꝑ alias partes. ¶ Pone exēplū. tres erāt fratres ⁊ domū cōem habebāt tria ſolaria habentem. venerunt ad eius diuiſionē ⁊ cuilibet fratrū aſſignatū eſt vnū ſolariū. poſtea fratres q̄ habebāt ſolaria ſuperiora volebāt ire per ſolarium inferius alio fratre inuito. querit̃ an poſſint: et an ꝑ ſolariū inferiꝰ habeāt iter ſeu aditum. Et videtur qđ ſic per l. binas edes. alias incipit gaius. de ſerui. vrb. predi. Dicas contrarium. vt eſt caſus not. in dicto. §. quecunq; ſecundū Ubertum de cremona et Bald. ⁊ doctores ibi. ⁊ hoc probatur etiam ratione. Nam diuiſio ſimilis eſt emptioni. l. j. C. cōmunia vtriuſq; iud.

a ¶ Diuiſio domꝰ. an in ꝯtractu diuiſionis hēat locū remediū. l. ij. C. de reſcin. ven. vide corneū in iiij. vo. ꝯſi. ccxl. inci. preſuppoſitis. et an in diuiſione cauſet̃ titulꝰ. ꝯſil. cclxxviij. Et q̄ req̄rant̃ in diuiſorio iudicio in. ij. vol. ꝯſi. cx. inci. In iudicio ⁊ diuiſio facta cū extenſiua leſione lꝫ ſit iurata: ⁊ cū refutatione ad cognita et incognita: an reſcidatur ſi l꞉ ſꝰ ignorauit conſortē inſtitutū in re certa. vel exheredatū cū clauſula quod plus petere ñ poſſit in. iiij. vol. ꝯ. cxxxiiij.

Sed in venditione vel via vel iter non ve=
nit niſi expreſſe ſit dictum.d.l.in venden
do.Et ratio huius eſt quia in dubio res
libera vendi videtur ⁊ non cum aliqua
ſeruitute.l.in tradendis.§.interpoſitis.
3 in fi.cõmunia predio. ¶ †Et propterea
ſi vendidi tibi predium meum ad quod
iri nõ poterat niſi per aliud meum pre=
dium nõ videtur actum vt illud debeat
tibi ſeruitutẽ niſi expreſſe dictum fuerit
d.§.interpoſitis.in fi cum gloſ. ſecus eſt
in legato quia in dubio videtur res lega
ta vt heres poſſit tranſire ſicut teſtator
tranſibat.vt l teſtatrix.in princ.ſi ſer.vẽ.
et ibi hoc tenent docto.⁊ Barto.et doct.
in.d.l.binas edes.et Barto. in.l.j.de ſer.
legata.⁊ eſt ratio quia in vltimis volun=
tatibus interpretatio fit latior ⁊ fauora
bilior quam in contractibus.l.in teſta=
mentis.de reg.iur.c.cum dilecti.in fi.de
do.et ideo ſint cauti fratres in diuiden=
do vt reſeruent ſibi aditũ expreſſe.eodeꝫ
modo debẽt eſſe cauti emptores: hic eſt
cõmuniter ꝙ notarij apponũt in inſtru=
mentis emptionũ ⁊ ſi.vnam clauſulam
vcꝫ cum acceſſionibus et egreſſibus in=
troitibꝰ ⁊ exitibus ſuis vſqꝫ in vias pu=
blicas.et dicit Barto. et docto.in.d.l.bi=
nas edes que clauſula hic importat qꝛ
lꝫ non debeatur ſeruitus ſibi ab alia re
mea tamen ſi conſueueram ire per illaꝫ
ad rem venditaꝫ vel fratres ſimiliter ire
conſueuerant alicuius emptor vel fra=
ter ire poterit.quia iſte poteſt dici acceſ
ſus illius rei vendite vel diuiſe.Cautius
tamẽ eſſet exprimere in ſpecie ꝙ iter ſeu
actus debetur per talem locũ:quod no.
in practica.⁊ vide que dicã infra de cu=
4 ria.¶ †Sed reaſſumendo iſtam qõneꝫ
latius in genere ⁊ vt oia cõplecti poſſint
vcꝫ an iter ſeu actus debeatur.de qua
vide plene per Barto.in.l j.de ſeruit.leg.
per Jac.but.Bart.⁊ Bald.⁊ docto.in.d.
l.binas edes et per Paul.de caſt.in.l.in
tradẽdis.§.interpoſitis.cõia pre.et per
Bart.et docto.in.l.qd cõclaue.de dã.in=
fec.in qua ſic cõcludas.Quod aut ille a
quo peto ſeruitutẽ mecũ nõ ꝯtraxit nec
q̃ſi.aut mecũ vere ꝯxit vel q̃ſi ꝯxit. Prio
caſu qñ nõ ꝯtraxit,nec quaſi mecũ:⁊ tũc
nõ habeo ius petendi ab eo iſtũ aditum
l.eũ debere.de ſer.vrb.predi. et ratio eſſe
põt.qꝛ regulariter res cuilibet libera eſt
niſi ſeruitus ꝯſtituta ꝓbetur.l. qui lumi
nibus.⁊ ibi no.co.tit.⁊.l altius.et.l.edi=
bus.C.de ſerui.Scdo caſu qñ mecũ vere
contraxit ſubdiſtingue.aut cõtraxit ſu=
per vſufruct.aut ſuper ꝓprietate. ¶ Si
ſuper vſufruc.dic ꝙ debetur iter ſeu adi
tus.dato ꝙ nihil dicatur.vt eſt text.in.l.
j.§ j.ſi vſufruc.pe.⁊ probatr in.l.ſed ſi q̃s
.§.ꝓprietatis.in fi.de vſufruc. ⁊ ratio eſt
qꝛ ſine aditu ad eum vſufru. eſſet inuti=
lis:et eſt etiam tex.qui ponit hanc ratio
nem in.d.l.binas edes.vbi.nõ ſũt.⁊ vide
de hoc oino glo.in.d.§.ꝓprietatis.ad fi.
in verbo cõtineri.⁊ intellige ſiue debeatr
vſufruc.ex cõtractu inter viuos: ſiue ex
vltima volũtate:qꝛ reputatr eſſe modici
preiudicij: ex quo ꝑpetuo nõ durat ſm
gl.in.d.l.binas edes.Jtẽ intellige ꝙ iſte
aditus debeatr vſufructuario iure cuiuſ
dam cõmoditatis nõ ſeruitutis:qꝛ ſerui
tus ſeruitutis eſſe non põt.l.j.§.j.de vſu=
fru.lega.⁊ qd dictũ eſt de vſufru. ideꝫ in
quocũqꝫ cõtractu dicas q̃ principalr cõ
cernat vſum rei arg.l.ſed et addes.§.il=
lud.ff.loca.ſm glo.alias.ff.in d.l.binas
edes.Si vero ſuper proprietate rei con=
tractũ eſt:puta vendidit quis ꝓprietatẽ
rei:tũc nõ venit ſeruitꝰ itineris ſiue adi
tus neqꝫ alia ſeruitꝰ.l.in vendẽdo.de cõ
trahen.emptio.⁊.l.qui libertatis.§.fi.de
euictionibus.⁊.l.via cõſtitui.§.quecũqꝫ.
in fi.de ſer.vrba.pre.⁊ ita tenet glo Bar.
⁊ Ang.⁊ doc.in.l.qd ꝯclaue.de dã.infec.
et itellige ſi ſine aditu res vẽdita efficere
5 tur inutilis.†Et eſt ratio differẽtie inter
vſufru.⁊ ꝓprietatẽ: qꝛ vſufr.eſt minoris
preiudicij:qꝛ ꝓprietas regulariter nũqꝫ
finitur ſed vſufru.ſic.l.corruptionẽ.C.de
vſufru.cũ ſi. ¶ Sed hoc limita duobus
modis.Primo qñ eſſet ſeruitus tigni in=
iuncti vel oneris ferendi: qꝛ tunc cũ ſuo
onere res vr eẽ vẽdita vel aliter aliena=
ta.d.l.qd cõclaue.⁊.d.l.binas edes.⁊.l.j.
de ſer.leg.⁊ ita tenet Barto. et Flo.in.d.
l.binas edes.ſed Barto. ⁊ Ang. contra=
riũ dixerũt in.d.l.conclaue. dicũt em qd
in cõtractibus inter viuos ſi non inter=
ponitur ſeruitus oneris ferendi non ve=
nit per illa iura.⁊ idem dixit Ange.in.d.

l. binas edes. † Ubi dicit ꝙ ſi hēret duas domos vnica contignatione contextas: vnam vendit: alteram ſibi retinet. nō poterit emptor inuito vēditore retinere tigna que requieſcāt in domo vēdita niſi forma contractus aliter ſe habeat. Unde ipſe dicit ſis cautus tu emptor: quia ex hoc vidi iam multas lites. et ſubdit ꝙ hoc ꝓbatur in l quod cōclaue. de dā. infect. vbi videtur eſſe caſus dum dicit a ſeruitutem oneris porticus ſi ruāde impoſitam vendidiſſet quaſi videatur a cōtrario ſenſu ꝙ ſecus eſſet ſi nō fuiſſet impoſita. Sed ego credo qđ nō bene dicāt: quia in contrarium eſt text. in dicta. l. binas edes cum ſeq. cum glo. ſuper verbo conceſſerint que exponit inter viuos. nā b cum venditur domus videtur impoſita ſeruitus vt ſuſtineat onera permanētia que ipſo actu tūc ſubſtinebit. ⁊ ita debet intelligi. d. l. ꝙ conclaue ſecundū Bart. in. l. j. de ſerui. lega. ⁊ d. l. binas edes in fine. ⁊ talis ſeruitꝰ dicitur habere cauſaꝫ continuam et permanentem: et ꝓpterea videtur impoſita maxime ſi contrahentes hoc ſciebant: vt dicit Barto. in d. l. j. in princi. ⁊ dixi in precedenti ſeruitute in fi. ⁊ iſtud teneas: ſed ſi haberet cauſaꝫ non continuam ſicut eſt ſeruitus itinerꝭ ſeu actus: tunc ſecunduꝫ omnes in contractibus inter viuos nō videtur impoſita niſi expreſſe actum ſit l in vendēdo. de contrahen emptio. ⁊ iſto modo intelligo qđ dixi. ſ. in verſi. ſi vero ſuper proprietate. ¶ Secundo limita quando inſtrumentum venditionis inuenitur cuꝫ illa clauſula cuꝫ acceſſibus ⁊ introitibꝰ ⁊c. de qua ſupra dixi. Tertio etiam limitare potes in via ad ſepulchruꝫ. de equa dic vt. l. ſi quis ſepulchrum in princi. de relig ⁊ no Bart in d. l. j. in ſum. Tertio caſu principali qñ quis mecū quaſi con 7 trahit: puta here. adeūde cum me legatario. l. apud iul. § fin. qui. ex cau. in poſ. ea. ⁊ tunc regulariter ſeruitus impoſita non videtur. d. l. qđ conclaue. et dicaꝫ in ſeq. q. Sed an poſſit agi vt imponatur. Dic aut fuit legatus vſufructus aut ꝓprietas. ¶ Primo caſu poteſt agi vt imponatur illa ſeruitus ſi alias vſufr. eēt inutilis. l. binas. verſi. non aūt. pcalleg.

a ¶ Proprietas ⁊c. ꝓprietas ꝓprie capitur ꝓ dñio: ⁊ iō idē eſt dicere rē eē ꝓprietatis ſicut eē dñii: ⁊ ideo in ſtatutis ſola poſſeſſio nō verificaꝛ pro ꝓprietate. not. Pa. in. c. j. de cauſa poſ. ⁊ ꝓprie. ⁊ quare fuit inuēta proprietas ne. rij. qđ. j. dilectiſſimus vbi dr̄ propter iniquitatē. ſ. negligētie eꝫ glo. ibidē.

b ¶ Conditiōe. cōditio ſcōa eſt in rebꝰ q̄ libere vl ſeruitioꝭ cōditiōis dicūtur. ff. et C. de ſer. ꝑ totuꝫ. qñ cōditio cōcipiꝛ. R. ꝙ ꝑ ſi. modus ꝑ vt: cā ꝑo ꝑ qr Conditio poſſidētis potior eſt vbi par ē cāturpitudinis. ff. de condi. ob turpē cauſaꝫ. l. ſi ob turpem. § porro.

et l. j. ⁊ ū. ſi vſufr. pe. ⁊. l. dānas. §. j. ⁊ ibi Bart. de vſufru. lega. ¶ Secūdo caſu a qñ legatur ꝓprietasᵃ: et tunc aūt queris an legatario debeat preſtari ſeruitus heredi ⁊ ſine dubio dicas quod ſic. l. teſtatrix in principio ſi ſer. vendi. ⁊ ⁊. l. ſi fundꝰ ſub conditione b neᵇ. §. qui fundum. de lega. j. ⁊. l. fi. de ſer. ruſti. pre. Aut queris an debeat preſtari ab herede ipſi legatario vel ab vno legatario alteri legatario. vide gloſaꝫ ordinariā que hoc diſputat in. l. iij. §. ſi loci. de adimen. leg. Sed quicqđ dicat illa glo. Bart. in. l. j. ante finem. de ſerui. lega. dicit quod credit quod debeat preſtari ꝑ. d. l. binas edes. vbi dicitur quod nō poteſt heres in totum lumina obſcurare rei cuius proprietas eſt legata eadeꝫ ratione iter debet preſtare: quia in minus i poſſet lumina obſeruare ꝗ̄ vti. ſine itinere. l. j. §. j. ſi vſufructꝰ petatur. et ita debet intelligi dicta. l. binas edes. que eſt clauis huiꝰ materie ſecunduꝫ Barto luꝫ. ⁊ bene. ¶ † Sed circa predicta queritur eo caſu quo heres tenetur preſtare aditum an ſit ſeruitus conſtituta ipſo predio legato ita vt legatarius poſſit intentare confeſſoriam contra quēcūꝗ̄ impedientem ſecundū. l. ſi quis diuturno. in fi. ſi. ſerui. ven. Et

videtur qđ ſic per.l.ſi de patrē.§.fi. quē=
ad.ſer.amit. Docto.dicunt 3rium q: ibi
loquit̃ qñ fruct⁹ fuit expreſſe legata: hic
non expreſſe licet fingat̃ legata tacite:
vt.ſ.dixi.⁊ ex tacito non tranſit ius ſer= 2
uitutis ſicut nec tranſit dominiū ipſo iu
re: vt eſt tex cū glo ſm Jaco de are.⁊ do
cto in.l emptor.§ fin de rei vendi ⁊ in.l.
ſeruū filij.§.fi.⁊ quod ibi per doct.de le=
ga.j.ſolam ergo legatarius habet actio
nem perſonalem cōtra heredem ex teſtō
vt ſeruitutē cōſtituat: vt no.Bart.in.d.l.
binas. Unde ſis cautus in agendo ⁊ fa=
ciendo quod conſtituatur tibi ſeruitus
ſi vis qđ tranſeat in te ſingularē ſucceſ=
ſorem actiue et paſſiue: qđ tene mēti in
practica. Cetera circa iſtam materiam
vide.ī.in itinere ſiue introitu. ¶ Super=
eſt nūc vt quibuſdam noiatis in iure ſer
uitutibus vrbanis explicatis de domo
per me figurata loquamur p quā reli=
quas ſeruitutes vrbanas facile quiſq̃
intelligere poterit quicqđ in fundo vr=
bano fieri permittatur: ⁊ in quo ſeruit⁹
⁊ libertas conſiſtit: vt autem hec memo
ria aut cogitatione faciliora ſint eas ex
ipſius domus ordine declaremus.

¶ De ſolo ſeu area. Cap. xxix.

1 Ex Solo ſeu area domum quis edificare
pōt: vel aliud edificium altius conſtrue=
re etiam vſq̃ ad celum.

2 Conſuetudo vel ſtatutū edificandi vſq̃
ad certam mēſuram edificationem ſim=
pliciter prohibere pōt: ⁊ in multis etiā
caſibus.

3 Edificatio excellens nunquid ad vicini
emulationem fieri preſumatur.

4 Pactum circa edificationem contrariū
an valeat.

5 Aree vſufructum dominus habens nū=
quid edificare poſſit.

6 Areā in cōmuni an quiſpiam edificare
poſſit.

7 Caſtella ſeu fortilicia nunquid i ſuo ſo=
lo edificare licitū ſit: ⁊ maxime in cōfini
bus territorij.

8 Poſſeſſionem ſoli mei ⁊ edificij in eo per
alium facti an habeam.

9 Guerre tempore ſi princeps locū meum
fortificauerit: vt habiliter guerram face
ret: finita guerra: ſi locum meū petam ⁊

princeps autem velit vt expenſas refū=
ciam: quid iuris.

Ex ordine nobis occurrit vt
primum de ſolo ſiue area
quedam dicam † In ſolo ſi=
ue area regulariter poteſt
quis edificare domum vel
aliud edificium conſtruere et altius: vt
ita diximus vſq̃ ad celum: quia quic
quid eſt ſupra ſolum vſq̃ ad celum:
liberum eſſe debet et eius cuius eſt ſo=
lum: vt probatur in.l. altius.et.l.edi=
bus.C de ſerui.⁊.l.fina.in prin de ſerui.
ti generali.⁊ not in.l qui luminibus.de
ſerui.vrba.prediorū. que tamen lex pri=
ma in contrariū potius facere videtur
ſm Albe.de roſa.in.d.l.altius.in princi.
⁊ hoc etiam not glo.xij q.j.c.ij.in verſ.e.
hac.⁊ hoc intelligo ſiue altius fuerit edi=
ficatum ſiue nūq̃: puta q: erat area va=
cua: imo etiam ſi per mille annos area
mea ſteterit iuxta palatiū tuū non edi
ficata: tamen potero edificare nec me p=
hibere poteris: vt not.glo.in.d.l.qui lu=
minibus.in fi.et idem not glo.Bal.in.c.
abbate.in princi.in verſi.monachū que
incipit hoc modo.extra de verbo.ſignifi.
⁊ glo.Joan.theutonici in.d.c.ij.xij.q.j.et
Spec.in tit.de cā poſſeſ.⁊ propie.in vlt.
col.verſi.ſed pone.⁊ verſic.ſeq.⁊ per Roffre.
in libello ne quid in loco publico fiat.et
de conte.§.illud querit̃. Item predicta
intellige quod quis poſſit edificare in ſuo
vel area etiam ſi officiat luminib⁹ vicini
niſi ei debeat̃ ſeruitus altius non tollen
di: vt probatur in.d.l.altius.⁊.d.l.edib⁹.
C.de ſer.⁊.l.cū eo.⁊.l.pe.de ſer.ruſti.pre=
dio.⁊ in.l altius.ſi ſer.vendi.⁊ d.l.q̄ lu=
minibus etiā ſi vicinus eſſet minor vel
pupillus: vt probatur no.in.d.l.altius.
ſi ſer.vendi.coniuncta glo.que dicit qđ
ibi erat ſeruitus conſtituta. Item intel=
lige predicta etiam ſi obſcurarēt in totū
lumina ſeu edes vicini: vt dicta l.cū eo.
⁊ ibi hoc not.Bal. Sed predicta fallunt
in quibuſdam caſibus in quibus nō eſt
licitum etiam in ſuo alti⁹ edificare ma=
2 xime obſcurando lumina vicini. ¶ † Et
primo quando eſſet conſuetudo vel ſta=
tutum edificandi vſq̃ ad certam menſu
ram: et ſic ſeruitus videtur impoſita cō=

ſuetudine vel ſtatuto. Nam tunc edifi=
cando altius tollere nõ poteſt caſus eſt
cum glo que ponit de ſtatuto Flo.in.l j.
C.de edificiis priua ⁊ no glo.⁊ docto in
l qui luminibus.de ſer.vrb.predi.⁊ dixi
ſupra de ſer.altius non tollendi q.iiii et
huiuſmodi ſtatutum vel ꝯſuetudo ligat
etiã foꝛenſem cuius eſt domus que nõ
debet altius tolli:vt ibi dixi in . v.q̃ne.
¶ Scḋo fallit quando ſeruit⁹ eſt impo=
ſita per pactum:vt.l.inter ſeruitutes.cũ
ſeq.de ſerui.vrba . predio.de quo dic vt
dixi.s.de ſeruitute nẽ proſpectui officia
tur cum tribus ſequẽ . vel quando eſſet
preſcripta huiuſmodi ſeruitus:vt not.
glo in.d.l qui luminibus.de qua preſcri
ptiõe dixi plene ſupra decima ⁊ vltima
qõ . principali . ¶ Tertio fallit quando
vn⁹ habet plures domos ⁊ vnius legat
vſufr.alteri:nam tunc non poteſt heres
alteram tollere vel obſcurare domum
vſufructuariam in totũ:ſed ſaltem mo=
dicũ lumen qḋ habitantibus ſufficiat re
linqui debet tex.in.l.ſi is qui,binas . de
vſufru.c.⁊ tex.cum glo.in l.binas.de ſer.
vrb.predio.et dixi plene in fi.in ſeruitu=
te precedenti in penultima q . ¶ Quar=
to fallit quando edes vicini habent lu=
men ex publico:qm̃ tunc vicinus edificã
do nocere non poſſet talibus luminib⁹:
quia non licet vicino aliquid in publico
facere quin liceat alteri prohibere.ff.ne
quid in loco publico per totum . ſecun=
dũ Rofred.in libello de confeſſoꝛia poſt
princi.in ver.ſed illud queritur.et hanc
queſtionẽ videtur ſentire glo in.l.flumi=
num.§.ſi de dãno inf.c. que incipit niſi
animo nocẽdi.ibi reſpondeo non videt̃
officere ſi lumen auferat quin ex priua=
to conſueuit habere.facit quod no.Bar.
in l.j.§.ſicut aũt.de aqua plu arcẽ . Ue=
rum putat Alberi de roſa.in.l altius.C.
de ſerui quando officiens luminibus la
boꝛat in publico : tunc enim prohiberi
poſſet niſi eſſet conſuetudo quod poſſet
etiam in publico taliter laboꝛare:vt ibi
not.in.l de quibus.§.nunquid videndũ
ex qualibet.ff. de legibus.Si autem in
ſuo laboꝛaret tunc etiam ſi altius edifi=
caret officeret luminibus que haberent
ex publico prohiberi non poſſet : vt di=
cta.l.altius.cum concoꝛ=
dãtiis ſupꝛa allegatis.fa=
cit quod dicã infra in.vj.
q.c.¶ Quinto fallit quan
do quis leuaret alti⁹ ani=
mo nocendi vicino et ſibi
non prodeſt:vt eſt tex cũ
glo.in.l.prima §.deniq̃.cl
ũ.de aqua plu.arcen.que
allegat ad hoc tex ll.⁊ di=
cũt doctoꝛes eſt pati flu=
xuꝫ l.enim ſicut dicimus
pati fluxum ſanguinis q̃
nimium abundat ⁊ idem
not gloſ.in d.l.fluminũ.§.
finali que incipit niſi ani=
mo nocẽdi . de damno in=
fec.vel quando tolleret al
tius ad emulationem vel
deſpectuꝫ vicini:vel quia
volebat videre omnia ſe=
creta dom⁹ ſue:nam tunc
non poſſet ſm̃ Pet.Cy.et
Bal.et docto.in l.alti⁹.C.
de ſeruit.per.l.opus.ff.de
operibus pu.licet contra
rium teneat Albe.de roſa.
in dicta l altius.in fi qui
dicit quod non obeſt.d.l.
op⁹.quia loquitur in edi=
ficatione in publico . nos
loquimur in edificatione
in ſuo idem quod Alberi.
de roſa.tenet Ange.in di=
cta.l.cuꝫ eo.de ſeruitu.vr
bano.predio . et Flo.in.l.
ſabinus.in ſecunda colũ.
cõmuni dini. Sed Paul.
de caſtro tenet primã opi
nionem in dicta.l.cuꝫ eo.
quando edificans nullaꝫ
reciperet vtilitateꝫ:ſed fa
cit vt vicino tantũ noceat
in dicta.l.pͥma .§.primo:
de aqua pluuia.arcẽ.que
loquitur quando edificãt
in priuato.Et non obſtat
reſponſio Angeli ad.q.§.
deniq̃.quam dat in dicta
l.cum eo . qui dicit quod
loquitur quando vtilitas

a ¶ Cõſue
tudine. cõ
ſuetudo ẽ
ius . q̃ddã
moꝛib⁹ in
ſtitutũ:qḋ
p lege ſu=
ſcipit.c.cõ
ſuetudo.j.
di.⁊ ḋ hãc
ḃ loquoꝛ
nõ de illa
ꝯſuetudie
large dcã
q̃ q̃s dr cõ
ſuet⁹ face
re aliq̃d q̃
ẽ q̃ddã iuſ
priuatũ nõ
publicũ vt
iſta ḋ ñ ḃ.
vt.l.ḋ q̃b⁹.
⁊.l cũ ḋ cõ
ſuetudine
ff.de legi.
Quia põt
ꝯſuetudi=
nẽ itrodu
cere.R. eo
ille q̃ põt
facere le=
gẽ: qꝛ a q̃
remouet̃
gen⁹ ⁊ ei⁹
ſpẽs l fili⁹
l fi.ff.de do
na ⁊. l.iu=
riſgẽtiũ.§.
ſi fraudã=
di.ff.ḋ pac.
in glo ğ a
ꝯtrio ſenſu
ꝯſuetudo
eſt ſui iu=
ris. inſtit.
de.iur.na.
§. cõſtat
ergo.

ex tuo perueniebat de directo in meum vt illam mihi auferre nō poſſes faciendo in tuo niſi facias vt tibi pficias: ſed hoc lumen nō prouenicbat mihi ex tuo ſed ex celo: quia iſta reſponſio facit de directo in contrarium ſm Pau. de caſt. in d. l. cum eo: qꝛ ſi nōn habebam iſtam vtilitatē a te vel de tuo minus mihi debes poſſe auferre argu. l. ſi arrogator. ṡ. ſicu. ſed an impuberi. ibi qui non. h iudicio eius. de adop. Preterea hominem homini inſidiari nefas eſt l. veluti. de iuſti. et iur. nec mos eſt ei gerendus qui facit ſolum vt officiat. l. in fundo. de rei vendi. Jdeo tenet ipſe Pau. de caſt primam partem tanꝗ humaniorem: et dicit qḋ ita de facto reſpondit in ciuitate Padue: et idem ego teneo q noꝛ: ⁊ ſepe accidit de facto in viciniis minucie ⁊ ad de qḋ dixi infra de feneſtra ſeu balcone.
5 ¶ † Sed eſt dubium an preſumatur facere ad emulationem vicini: et dicas qḋ in dubio nō preſumitur. l. merito. ff. pro ſocio. ⁊ ita vult glo multū not in d. l. fluminū. ṡ. fi. que incipit: niſi animo nocendi in princi. quam docto ſequūtur. Sed ſi facit vt noceat dūtaxat vicino: tūc preſumitur facere ad emulationem d. ṡ. denique. ⁊ preſumitur facere vt noceat quando nullam ſentit vtilitatem ſm Pau. de ca in d. l. altius pro hoc allego tex in l. et qui data opera in pun ibi ſine lucro hoc affectauit. ex qḃ caris malo. Ideo forte poſſet dici ſi eſſet modica vtilitas ⁊ magnū damnū vicini ⁊ eſſent inimici. arg. l. ſpadonem. ṡ. fina ibi patrimonio. de excuſa. tuto cōiuncta. l. j. ṡ. queſitum. ver. preterea. ibi: quia facile mentiūtur de queſtionibus qḋ bene nota. Et adde quādo quis edificat animo nocendi vel ad emulationem datur cōtra eum actio de dolo: vt not. Innoc. in d. l. fluminū. ṡ. fi. ⁊ habetur in d. l. j. ṡ. denique. ⁊ in l. ij. ṡ. j. de dolo. ¶ Sexto fallit: qꝛ illud qḋ dicit quem poſſe edificare debet intelligi qñ poſſet edificare de iure communi: puta in domo vel area ſua dicta l. qui luminibus. cum glo. cum ſimili. ſ allegatis. ſecus ſi ex priuilegio ſpeciali vel generali alicui cōcederet a principe vel a ſuperiore vt poſſit in loco publico edificare: qꝛ intelligitur ſine damno alterius: ⁊ ideo nō poterit edificare: qꝛ intelligitur ſine damno alterius: et ideo nō poterit edificare ſi obſcurant lumina vicini. tex. eſt no. in l. ij. ṡ. merito et. ṡ. ſiquis a principe. ff. ne quid in loco publico. et ibi glo. j. in prin. dum dicit ſ. generali cōceſſione vel ſimplici. ⁊ idem vult glo. j. inſi. in l. ij. de opē. nou. ⁊ pro hoc l. nec auus cum ibi not. de emancipa. lib. ⁊ c. ſuus. in fi. de reſcriptis. in vj. cum ſi. Et hoc etiā tenet Bal. in l. manifeſte circa fi C. de ſerui. et vide qḋ dixi ſupra in quarta fallētia qḋ no. qꝛ ſepe in ciuitatibus conceditur ꝙ quis poſſit edificare in loco publico. ¶ Septimo fallit quando quis edificaret ſuper re cōmuni ipſius laborantis ⁊ eius cui luminibus officit: quia tunc non poſſit. de quo dic vt habetur per Albe de roſa. in dicta l. altius. et dixi. ſ. in vj. q. ne luminibus officiatur dic vt ibi. ⁊ nō omittas: qꝛ eſt not. ¶ Octauo fallit in l. fin. ṡ. j. C. de ſer. nā ſi area in qua fructus triturantur: et palee a fructibus diſcernūtur non poſſet habere ventum niſi ab vna parte ipſo iure predio vicini ſeruitus impoſita eſſe cēſetur ne poſſit altius tollere ⁊ vētum impedire: vt eſt caſus ibi mirabilis ſm docto ⁊ not. gloſ. j. ⁊ ibi Ange. in l. imperatores de ſer vrb. predio ⁊ dixi. ſ. in ſer. altius non tollendi in. iiij. q. ſed iſtud non eſt mirandum: qꝛ iſtud fit fauore agriculture ꝙ multa etiā alia contra iuris regulam introducta ſunt. l. ij. ⁊ ibi not. C. de nūdinis ⁊ in auk. agricultores. C. que res pigno. obli poſ. ⁊ c. ij. de treuga et pace. in l. j. in prin. de ſeruis. cum ſimili.
4 ¶ † Sed an valeat pactum contrariū: videtur qḋ ſic per tex. cū glo in l. ij. in prin. de ſer ruſti. predio. licet videatur contra publicam vtilitatē ſm Pau. de caſt in d. l. fi. in fi. ¶ Nono fallit in prediis ruſticis propter vtilitatē fructuū: vt eſt tex. cū gloſ. ſm vnum intellectum in. ff. l. fi. ṡ. fi. C. de ſerui. ⁊ ideo ſi haberem predium meū in quo frumentum ſeminari cōſueuerat: ⁊ ab vna tm̄ parte haberet ſolem ⁊ non poſſes ibi edificare ⁊ mihi ſolē pro fructibus neceſſariū auferre: ⁊ iſtud eſt fauore agriculture vt proxime dixi: qḋ eſt nota. ¶ Decimo ⁊ vlti=

mo fallit eadē rōne in ſcalis: nam quis
iuxta ſcalas edificare non poteſt ita qḋ
luminibus earū officiatur lz ſeruit⁹ con
ſtituta non ſit: ⁊ ita reperio tenuiſſe An
to.de but.in.d.l.finali.§.fin.facit ad hoc
quod not.in.l.j.ſol.ma.que oia bene no=
ta ſunt: ⁊ alibi non bene declarata repe=
ries. ⁊ adde que dicā ſtatim in ſeq.rubri.
5 ¶ † Nunquid autē habens vſufru.aree
poſſit ibi edificare. Et videt̄ qḋ nō: per.l.
vſufructuarius nouū titium.§.j.de vſu=
fruc. ⁊ per.l.vſufr.namū.eo.ti. ⁊ in re pe=
ti.§.rei mutatione. ⁊.§.ſi autem quibus
mo.vſufr.amit. In contrarium videtur
tex.in.l.pen̄.ff de vſufruct.dic qḋ regul'r
non poteſt: vt in primo allegatis. Sz fal
lit quando vellet edificare pro conſerua
tione fructuū ⁊ rerū que in eadem area
ſunt. ⁊ ita loquitur in.d.l.ve.et ibi not.et
bene. Sed qd ſi alius edificauit in area
cuius vſufr.alien⁹ ſit. Dic q̄ ſublato edi
ficio reſtitui area vſufructuario dz.text.
eſt cum glo.et ibi per doct.maxime Flo.
in.l.ſi area.de vſufr. Itē qd ſi edificauit
in area aliena vel ꝑ aliū poſſeſſa. vide in
l.ſi in area.de cōdi.inde. ⁊ in.l.iul. alias
incipit ſi in area vel aliena.ff. de rei ven=
6 di. ¶ † Itē nunqd in area cōi poſſis edi=
ficare. Dic q̄ ſocius te prohibēdi ius hz
q̄uis ius edificandi habeas a vicino cō
ceſſum cui ſeruitus debebat̄ nec domus
cōmunis altius tolleretur: qꝛ inuito ſo
cio in re cōi non habemus edificādi.tex.
eſt cum gloſ.in.l.ſed ſi inter te et me.§.ſi
in area.de ſerui.vrba.predi. et adde que
not.per glo. ⁊ docto in.l.ſabinus.cōmu=
ni diui. Si tamē quis edificauit in area
cōmuni ſocio non prohibente edificiuz
cōmune efficitur.l.ſi in area C.de rei vē=
di. ⁊ ibi vide per Cy. ⁊ doct.vbi etiam po
nūt nunqd expenſe poſſint repeti. et ad=
de q̄ dicam in ſeq.ſer.de pariete ſiue mu=
ro. Itē adde q̄ ſi vicini areā in cōi eme=
rint ne luminibus ſuis officeret̄: ⁊ alteri
tradita ſit: nec preſtet altius quod cōue
nit pro ſocio actio dabitur.tex.in.l.cum
duob⁹.§.idem mella.verſi. ideoq̧ pro ſo=
7 cio. ¶ † Caſtella autē ⁊ fortilicia nunqd
ſit licitum in ſuo ſolo edificare et maxi=
me in confinibus territorij.vide per glo.
Bar. ⁊ docto.in.l.opera.de operib⁹ pu. ⁊
Bar.in l.quecunq̧. de fundis limitoſis.
lib.xj. ⁊ per glo. Ang. ⁊ doct.in.l. xij.tab.
ff.ad.l.iul maieſt. Et predicta oia proce
dunt qn̄ quis edificat in ſuo ſolo de ſua
materia. Si aūt edificaret in ſuo de alie
na materia vel in alieno de ſua materia
vide que habent̄ in l.adeo.§. cuz in ſuo
ſolo ⁊.§.ex diuerſo ⁊.§. titi⁹ horreuz. de
acqui.re domi et inſti.de rerum diui.§.
cum in ſuo.et.§.ſeq. ⁊.C.de rei vend.l.ij.
vbi habet̄ qḋ edificiuz cedit ſolo. Quod
procedit etiam ſi edificaretur vnum ca=
ſtellum vel fortiliciū in ſolo meo: qꝛ do=
miniū efficeret̄ meū: vt not. Spec. in tit.
de religioſis domi ver.ſi quid petat̄ ciui
tas. ⁊ vide Innocē in c.piſanis.de reſtit.
ſpolia. ⁊ hoc etiā tenuit Pau de caſtr in
8 l.ij. ¶ † Sed de poſſeſſione nunquid ha
beam poſſeſſionem ſoli mei et edificij in
eo per aliū facti vide per glo. ⁊ oēs doc.
9 in.d.l.ij. ¶ † Itē pone princeps tempore
guerre fortificauit locum meum vt habi
liter faceret guerram et poſuit ibi gētes
ſuas quod potuit me inuito C. de naui.
nō excuſ.lib xj ⁊.l.ſi.§.ſi.de pigno.actio.
Poſtea finita guerra peto locū meuz ſic
fortificatū: princeps petit vt habeaz re=
ficere expēſas in eo factas: q̄rit̄ qd iuris.
Dicunt quidam q̄ reddere nō debeo: et
ſic lucro meo cedit illud fortiliciū: quia
princeps non mihi negotium geſſit niſi
tanq̄ vni de populo: ſed ſibi ⁊ regno ſuo:
et ideo nō teneor niſi tanq̄ vnus de po=
pulo ad cōferendū in ſumptū: non autē
tanq̄ priuat⁹ ad totā expenſam. arg.l.
ij.§ item labeo.in ratione lite re: ne quid
in loco publico. ⁊ facit hec.l.duz dicit q̄
debet fieri publicis expenſis: vt de neg.
geſt.ex duob⁹.fin Bal. qui ita dicit not.
in.l.ſi in aliqua.in prin.de offic procōſu.
⁊ adde qḋ no. Ang.in.l.turres.C.de ope=
ris pub.

¶ De pariete ſeu muro. Cap̄.xl.

1 Paries murus et macerics qd ſint
et in quo differant.
2 Lex ſi.fini.reg.an habeat locū nō ſoluz
qn̄ edificatur iuxta fundum vicini ruſti
cum: ſed etiam vrbanum.
3 Vicinus ſi habeat ſtillicidiū dom⁹ ſoluz
meū: puta ꝑ duos pedes: et ego murum
in ſolo meo edificare velim: an a vicini

muro per vnū pedem remotus ſtare debeam: an vero a loco in quo vicini ſtillicidium caſſitat.

4 Paries ligneus intermedius vbi eſſet: an edificari poſſit etiam affigendo ipſum in via in ſuo in confinibus: nullo ſpacio dimiſſo ad ſimilitudinē volentis ſepem ꝛ maceriem conſtruere.

5 Spacium qđ relinquitur intermedium an relinquētis vel vtriuſqꝫ eſſe debeat.

6 Vicinꝰ in muro ſuo an oſtiū facere poſſit: ꝑ qđ ad ſolū meum venire valeat.

7 Murum vel domum iuxta domum vicini edificēs: cuius ſtillicidium in medio caſſitat: an ſolū icruſtare teneat: ꝛ aquā extra ducere: ita ꝙ murus vicini nō materia creſcat: ne dānū propter aque receptionē in dicto loco patiatur.

8 Murus vel domus vicini iuxta aream meam vel hortum ſi reperiatur: an ſolo ſuo dimiſiſſe preſumatur.

9 Domus due vel duo muro ſi reperiant̄ et in medio reperiatur ſolum dimiſſum per pedem vnū aut duos: vel plures: et non appareat quis edificando dimiſerit: nec ꝗs primo edificauerit: an in dubio commune eſſe debeat.

10 Edificauerit ſi quiſpiam ſuper pariete alieno: quid iuris.

11 Murus cōis quis dicatur ꝛ ꝗt modis.

12 Res pro diuiſo duobꝰ modis capitur.

13 Murus an ſit communis inter vicinos: vel proprius vnius tantum: qualiter cognoſcatur.

14 Murarijs ꝛ alijs in arte peritis credendum eſt.

15 Annuli ferrei lapidibus infixi: in quibꝰ equi alligātur: ad ciuitatis ornatū ſiūt.

16 Inſignia vel arma in muro ſculpta: qđ probent.

17 Tigna habens cum aliquibus ſignis in muro qui eſt inter ipſum et vicinum: an preſumatur habere ius ſeruitutis vel cōmunionis.

18 Tigna alia vel ſigna ſi in ꝑncipio vel in fine muri fuerint ab vna parte tm̄: an eo caſu quo per illa ſigna murus cōis vel ſeruitus cēſeretur: intelligatur eſſe murus cōmunis in totū: vel ſeruitus in toto muro impoſita an vero in parte illa: in qua ſigna ſunt.

19 Muro in cōi an ſocius edificare valeat.

20 Edificiū ſuper pariete cedit parieti inferiori.

21 Parieti cōmuni licet per vnum tantū ex ſocijs ſeruitus imponi non poſſit: bene tamen ipſi domui imponi poterit.

22 Socius an murū communem cooperire poſſit.

23 Socius in muro communi an tignum immittere valeat.

24 Socius an cōmunem parietem poſſit imponere vel reſtituere: vel reficere.

25 Socius in muro cōmuni an poſſit facere feneſtram: vel factam claudere.

26 Murum cōmunem qn̄ quis altius tollere velit: vel in eo aliquid fabricare: cuiꝰ expenſis hoc facere debeat.

27 Socius ſi primo ſuper muro communi edificauerit: ipſum altius ſuis expenſis tollēdo: alius poſtea ſocius ſuper dicto muro vult iterum reedificare: vel in eo aliquid fabricare: vel immittere: an teneatur ſoluere dimidiā illius muri primo eleuati per alium ſocium ſuis ſumptibus.

28 Actio negotiorum geſtorū quo caſu cōpetat.

29 Edificans in ſolo alieno ſicut alterius ſumptus non repetit: ſi ſcienter edificauerit: ita etiā ſcienter muro communi ſuperedificans.

30 Conſuetudo in edificijs faciēdis attendenda eſt.

31 Socius ſi non vult altius murum communem tollere: niſi pro vna parte tantum: et murus ita eleuatus longior ſit cuius ſumptibus id facere teneatur.

32 Murus altius eleuatus ſi reperiat̄ nec appareat quis edificauerit: ꝛ cuius expenſis: quid iuris.

33 Vicini duo ſi areas ꝯtiguas: vel hortos contiguos habeāt: ꝛ parietem in medio propter clauſurā fecerint. alter tm̄ vicinꝰ ex latere ſuo ſuper cōi pariete edificare velit: quo edificio facto area vel hortus cōuicini deterior fiat: ſed tm̄ ab vno latere aer: ſol ꝛ ventus liberi ad aream vicini remanent quid iuris.

34 Paries qui in medio eſt: an communis remaneat: ſi ex duabus domibꝰ vna vendatur.

r Paries ſiue murus ꝛ idem ſignificant.tex.eſt in.l.que ad iur.pertinent.de ver.ſignifi.
a murus vꝫ cũ calce ſine cemẽto.vt no.ibi glo.ꝛ in.l.fi.in fi. in verſi.murum.ff.fini.regun. Sed maceries dicitur murus de lapidibus ſine cemento.vt not.glo.in.d.l.que ad iuris. et in.l.ſi precario.ver.in tuo.cõia prediorum.ꝛ in.l.ede ſacra.§.j.de contrahen. emptio.qui murus in villis fieri conſueuit ꝛ debilis eſt:et ideo dicebat Laurentius gloſſator cõtra Joan.q̃n minus recte fundabat dicta ſua: qḋ ipſe ligabat arenã ſine cemento.vt dicit gloſſ.lxxxvj. diſtin.facientis.in principio.ſi quis murum iuxta regionem alterius edificare voluerit pedẽ derelinquat.ſi aũt domũ duos pedes.text eſt in.l.ſi que incipit.ſi quis ſepem.finium regund que fuit lex greca Solonis ꝛ in latinum per Gaiũ interpretata.vt dicitur in gloſſ.j.ꝛ capit ibi regio pro cõfinio duorum prediorũ. vt.l.pro rigione.ꝛ ibi glo.finium regun. et probatur in.l.inter eas.eodem titulo.
2 ¶ † Sed nunquid illa.l.fi.habeat locũ non ſolum q̃n edificatur iuxta fundum vicini ruſticum ſed etiam vrbanũ.Et videtur ꝙ ſolum locum habeat q̃n edificatur iuxta ruſticum:qꝛ illa.l.fina.que eſt poſita in titu.finium regun.que hꝫ locũ in ruſticis non in vrbanis.l.iiij.§.hoc iudicio.eo.titu ꝛ hoc videtur ſentire gloſ. in.d.l.fin.in verſi.domum.dum dicit iu=
b xta agrum alterius qui ager eſt locus ᵇ ruſticus l ager.in princi de verbo.ſigni. et.l.fundi appellatione.eo.tit.ꝛ idẽ vult glo.j.in principi.apertus in.l.meniana. C.de edificijs p̃uatis.ꝛ hoc tenet Flo.in d.l.fin.qui dicit iſte eſt verior intellectus ad illam legem.Ego aũt teneo cõtrariũ videlicet qḋ habeat locum quãdo quis edificauerit iuxta vrbanũ fundũ vicini. per tex.iuncta gl.in l.j.C.de interdictis. et tex.cum gl.in.l quidã hiberus in p̃n. in verſicu.ad parietẽ ibi vel dic.l.minus proprie.de ſer.vrba.predio.ꝛ eſt tex.cum gloſ in.l.qui bona.§.ſi quis iuſtã.de dãno infec.ꝛ gloſſ.in.l.de pupillo.§.ſeruus. in verſiculo quoties.eodem titu.ꝛ idem tenet Azo in ſumma.C.de edifi.priua.q̃ dicit ꝙ.l.meniana loquit in menianis ſiue ſolarijs ꝛ d.l.fi.finium regun. habet locũ i certis edificationibus vel cõſtructionibꝰ ꝛ probo per iſtam rationẽ nam eſſet valde abſurdũ ꝙ.l.meniana.C.de edificijs priuatis.prouideret ꝛ ſolarijs que fuerit in domo vt pꝫ in edem edificãtiũ ꝛ et.l.ſi ſolũ prouideret q̃n murus vel domus fieret iuxta fundum ruſticum ꝛ nõ prouideret quãdo fieret iuxta fundum vrbanũ quod magis cõmunis cõtingit magis que neceſſariũ eſt.facit.l.nam ad ea. ll.cum ſimili.nõ ob.quod d.l.fina.ſit poſita in titul. finium regun.quia eſt lex noua greca edita vt ibi dicitur in prima glo.ꝛ loquitur etiam de fundo ruſtico: puta de ſepe macerie fouea ꝛ d fructibꝰ ꝛ d alijs ꝛ de lignis que cõmuniter i fundo ruſtico fieri ſolent:ꝛ ſic facit ad titu.nec eſt inconueniens etiam ſi interſeruntur duo alij caſus qui non faciunt ad ti. iuxta no.in prima ꝯſtitu. C.§.quibꝰ.l.l.iperatores. de in diem adiec.nã ſatis eſt qḋ pro maiori parte faciat ad titu.argum̃ l.que ritur Hermofroditum.de ſtatu hominũ. Unde cõcludo quod dicta.l.finiũ regun.habet locum etiã quãdo quis vult edificare domum iuxta domum vicini:ꝛ ſic fundum vrbanũ:ꝛ ita obſeruatur ꝛ iudicari debet.Et adde omnino que dicam infra.l de
3 menianis. ¶ † Sꝫ pulchra eſt dubitatio.quid ſi vicinus habet ſtillicidiũ do-

a ¶ Murꝰ adde cor. ij.vo.cõſil. cccxxxvj.et murus ciuitatis dꝛ res ſacra. d.conſi.Et murꝰ ſeu paries inter binas edes:an ꝛ q̃n p diuiſo vel indiuiſo communis inter vicinos dicat in.j.vo.cõſi.cxxxiiij incipi.lꝫ.

b ¶ Ager eſt locus. Utrũ que liber petia terre appellatur ager vl locus vide alexãd.iij. vo.cõſil.lxxiij.in.iiij. co.§.fortificant predicta.

mus ſolū meum:puta per duos pedes.
et ego volo edificare murū in ſolo meo.
an debeam ſtare remotus per vnum pe=
dē a muro vicini:an vero a loco in quo
ſtillicidium vicini ceſſitat.vide quod ple
ne dixi ſupra de ſeruitute ſtillicidii an.re=
4 tēdi.i.viij.q. ¶ † Quid autem ſi eſſet pa=
ries ligneus teneo quod poſſet edificare
etiam affigendo ipſum in via in ſuis in
confinibus nullo ſpacio dimiſſo ad ſimi
litudinē volentis ſepem ⁊ maceriem cō=
ſtruere.per text.in dicta.l.fina.in princi.
finium regun.que dicit ſi quis ſepem vel
maceriem effoderit iuxta regionem alte
rius:terminum ſuum non excedat.⁊ cre
do quod ratio huius ſit.quia dicta.l fin.
vult quod ſpacium dimittatur propter
ſpacium qđ poſſet deuenire vicino pro=
pter edificationem vel plantationem vt
ibi.⁊ no.in.l.j.C.de interdic.et ideo cum
per ſepem aut maceriem vel domum li=
gneam non multū fodiatur: ⁊ ſic nullū
damnum poſſit eſſe vicino:merito ſuffi=
cit quod terminum ſuum non excedat.
5 vt ibi. ¶ † Sed vidi dubitari cuius de=
beat eſſe dictum quod relinquitur.an re
linquentis vel vtriuſq3:et puto quod ſit
relinquētis ſi prius ſuum erat:quia pro
hoc nō debet perdere ſuum.ſatis eſt qđ
cōſulatur vicino ne damnum patiatur:
non tamen debet cōſequi lucrum.argu.
l.ex aſſe.ibi ſufficit autem.ad trebellia.⁊
probatur etiam hoc in dicta.l.fina.in fi.
ibi ab extranea regione.⁊ dicit cōtrariū
maxime quando fit fouea:et plantatur
oliua vel ſepe:aut alia ligna:cēt iniquū
nec etiam obſeruatur vt illud ſolum ef=
6 ficiatur vicini. ¶ † Sed nunquid vici=
nus poterit in muro ſuo facere oſtiū per
quod poſſit venire ad illud ſolum:iſtam
queſtionem habui de facto Verone: et
in ea ſic concludo. Aut ille vicinus ha=
bebat domū ſuā ſiue ſtillicidiū cōtra di=
ctum ſolū:⁊ pro illa parte erat ſuum iu
xta.l.fina.§.fina.de ſeruitu.vrba.predio.
cum ibi nota.per Flo.⁊ tunc ſine dubio
poterit facere vt ſaltem venire poſſit ad
illud ſolum ſuum:aut nō erat ſolum ſuū
ſed debebat ſeruitutem ſtillicidij recipiē
di:⁊ idem vt poſſit portam facere cauſa
veniendi ad iſtud pro ſuo tantum ſtilli=
cidio.q2 qui habet ſeruitutem intelligit
etiā3 habere aditum pro ea cōſeruāda.
argu.l.j.§.primo ſi vſufru.peta.⁊ ita vi=
di obſeruari Aut vicinus nō habeat ſtil=
licidium ſupra:et teneo quod portam facere
poſſit:q2 nō poteſt ad illud ſolum veni=
re qđ eſt alienum.nec debet ſerui.domi=
no nolēte.⁊ habetur in.l.diuus de ſerui.
7 vrbano.prediorū. ¶ † Itē nunquid edifi
cans murum vel domum iuxta domum
vicini cuius ſtillicidiū in medio caſſitat
teneatur incruſtare ſolum ⁊ aquā extra
ducere:ita quod murus vicini non materia
creſcat:nec damnū patiatur propter re=
ceptionem aque in dicto loco.⁊ teneo qđ
ſic per tex.in.l ſi fiſtulas.in fi.princip.ibi
aſſiduū humorem habeat et noceat vi=
cino.de ſeruitu.vrba.predio.et per text.
in.l.fiſtulas.ſi ſerui.vēdi.hoc optime p=
8 batur:⁊ ita iudicari vidi. ¶ † Nunquid
autem in dubio ſi reperiatur murus vel
domus vicini iuxta aream meam: vel
hortum preſumatur dimiſiſſe ſolo ſuo. iu=
xta dictā.l.fina.finium regun. Credo qđ
ſit dicēdū ſi aliud nō appareat ex inſtru
mento emptionis fundi mei vel vicini.
aut ille q edificauit poſſidet tantum de
ſolo prope dictum murum vel domum
verſus vicinum:et tūc preſumitur illud
dimiſiſſe:quia alias illud poſſidere non
poſſet.argu l.merito.pro ſolu. Aut non
poſſidet ipſe ſed vicinus:⁊ tunc pſumitur
contrarium: quia ſi reliquiſſet edificās
veriſimiliter ipſe poſſideret ex quo erat
9 ſuum:vt ſtatim dixi. ¶ † Sed ſi reperiā=
tur due domus vel duo muri in medio
reperiatur ſolū dimiſſum ad pedē:aut duos
vel plures:⁊ nō appareat quis dimiſerit edi
ficādo:nec quis prius edificauerit teneo qđ
in dubio debet eſſe cōe.argumē.l.pro regio
ne.de acqrē rerū.dominio.⁊.l.inter eos.
eo titu. Et ideo cautus debet eſſe ille q primo
edificauit ſi dimiſit ſpaciū ſoli ſui:vt affi
gat in muro ſuo lapidem ſe extendētem
vltra murū tm̄ quantū eſt ſpaciū ſoli quod
dimiſit: et ita alias vidi ſolum dimiſſum
inter domos ⁊ quēlibet vicinum habere
lapidē in domo ſua ſe tm̄ protēdētē quā
tum eſt ſolum qđ dimiſit:que oia perpe
tuo tene mēti:q2 ſunt quotidiana:et per
10 do.non tanguntur. ¶ † Dictū eſt hacte=

nus de edificãte parietẽ ſeu murũ ꝓpũ ſed quid ſi quis edificauerit ſup pariete alieno Dic breuiter ſi ſup parietẽ tuuz vicinus tu° edificauerit ꝓpriũ ei° id qḋ edificauit fieri labeo ⁊ Sabinus aiũt. ſz ꝓculus tuũ ſuũ ꝓpriũ fieri: queadmodũ fieret tuũ qḋ in ſolo alius edificaſſet: qḋ. ſcḋm Pompo. verũ eſt vt ſcribiẜ in. l. ſi ſu pra tuũ. de acquirendo rerũ dominio ⁊ idem probaẜ in. l. ſecũda. in principio C. de rei vendi. ⁊ ibi de hoc plene per Cyn. ⁊ doc. vnde ea que dicunẜ in edificãte in ſolo alieno in. l. adeo. §. ex diuerſo. ff co. titulo. ⁊ in. § ex diuerſo inſti. de rerũ diuiſio. cũ ſimilibus procedũt etiã in edificante ſupra pariete ſiue muro alieno qḋ facit ad multa. et predicta intellige niſi quis ſupra alienũ edificaret iure ſeruitutis altius cũ ſupra alienũ edificiũ ſuperius habere, nemo põt in hoc qḋ dictum eſt in principio. de ſerui. vrba. prediorum. ⁊ cuius edificiũ eſt ſuperius iure ſeruitutis põt quantũ vult ſupra ſuũ aliud edificium imponere dũmodo inferiora edificia grauiori ſeruitute nõ onerẽtur quã pati deberẽt. vt dicit text in. l. cuius edificiũ ⁊ ibi nota. co. ti. ¶ De pariete ſiue muro ꝓprio ſatis diximus. nũc
11 de cõi videamus. ¶ † Et primo ⁊ principaliter q̄s dicatur murus cõis. dic cõis diciẜ duob° modis: vno ꝓ indiuiſo. alio pro diuiſo. Paries cõmunis pro indiuiſo eſt quãdoq ex ſocietate expreſſa. l. cũ duobus. § idẽ mella ff. pro ſocio. Quandoq ex ſocietate incidenti ⁊ tacita[a] verbi gratia. tu imponis tignũ in parietem vltra dimidiã muri. ⁊ etiã impono. et tu vteris quantum tibi expedit ego etiam vtor. ex hoc cõtrahiẜ quedã tacita ſocietas. vt l. in cõmunis parietis. de damno infec ⁊. l. vt ſit pro ſocio actio et. l. iiij. in principio pro ſocio et ſic re tacite contrahitur ſocietas vt ibi. et ſentit gloſ. in l. ſi edes communes. circa finem. cõmuni diui. Paries vero ſiue murus cõmunis pro indiuiſo dicitur quando murus eſt inter te et me et nihil per te etiam immiſſum eſt. et ſi eſt immiſſum miſſum nõ perforat parietem vltra dimidiam que eſt pro parte tua. nam tũc ille paries eſt communis pro indiuiſo. arg. l. arbor. in pn. cõi di ⁊. l. ꝓ ſocio. et. l. binas edes de ſerui. vrba. prediorum. et. l. pro regione de acquiren rerũ do. et de iſto pariete loquitur. l. parietes. de ſerui. vrba. pred. iſta ſunt verba not Bart. in. l. dãni inf. c. § cũ parietem. in ſcḋa colum. de dã. infec et adde omnino qḋ not. Anto in. l hoc qḋ dictum. §. ſi ex tribus de ſeruitu. vrbano prediorum.
12 ¶ Et adde quod pro diuiſo accipitur res duob° modis vno modo quod nulla pars ſit i qua ſit cõmunis: licet termini non ſint poſiti. l. inter eos. de acquiren. rerum domĩ. Alio modo poteſt accipi pro indiuiſo: hoc eſt terminate et vſq ad talẽ lapidem vel foueam: vt eſt text. in. l. ſi quis fundum. ſm vnam lecturã. gloſ. de acquirend. poſſeſſio. ſecũdum Barto. qui ita no in ſuo tractatu de inſula. in vltima figura. in princip. et adde quia dixi ꝙ res poteſt eſſe communis pro diuiſo ſecundum Barto. in dicto. §. cum parietez: et ita vult etiã glo. in hoc quod dictum. §. ſi ex tribus. in verſicu. paries. in fine princi. ſupra allega. Nam dicit Ange. ibi qḋ eſt mirandũ de huiuſmodi forma loquendi: quia nihil diuiſum poteſt eſſe commune: ſed dici poteſt quod ita reputatur: quia ex quo termini non ſunt dicta l inter eos: vere tamen nõ eſt cõmunis per
13 rationẽ Angeli ¶ † Secundo principaliter eſt videndum qualiter cognoſcaẜ an murus ſit cõmunis

a ¶ Societate incidenti ⁊ tacita. Adde cor. j. vol. cõſ. l. clxxxvj ⁊ ſocietas eſt cõtractus q̄ ſolo cõſenſu cõtrahitur in. ij. vol. cõſ. l. ccj. ⁊ ſocietas per actus ſociales vnius tm̃ nõ intelligiẜ cõtracta. in. iiij. vol cõſi. cxcvj. Et ſocietas talis tacite cõtrahitur: qualẽ actus ſociales denotã. d cõſil. cxcvj. Et i re cõi an edificari poſſit inuito ſocio. in ij. vol. cõſi. xc. ⁊ alex. in. ij. volu. cõſ. l. xvij. in pe. col. per totuz.

nis inter vicinos vel' pro=
prius vnius tātū ꝛ dicas
qđ ex pluribus cognoſcit᷑.
Primo ex poſitione tigno
rum:vt dixi in precedenti
queſtione. Itē p feneſtras
perforantes totū muruʒ.
Nam tūc iudicare debe=
mus eſſe tot⁹ illi⁹ a cuius
parte eſt illa feneſtra ſiue
balconus: qꝛ regulariter
nō potuiſſet fieri in muro
alieno nec etiam in com=
muni:vt not in.l quidam
hiberus.de ſeruitu.vrba.
prediorum.et dicam etiā
infra de feneſtra ſiue de
balcono ꝙ niſi vicinus ſi=
militer a latere ſuo habe=
ret alias feneſtras pene=
trātes ab alia parte quia
tunc diceret᷑ eſſe cōis pro
indiuiſo.ſicut dixi ſecun=
dum Bar.ſupra de impo=
ſitione tignorū:ꝛ probat᷑
per gloſ.in.l.ſi edes.com=
muni diui.ꝛ faciliter intel=
ligi poterit ex qua parte
incipiat eē dicta feneſtra
reſpiciendo arcū ſiue vol
tū ei⁹ et latere que ſuper
eis apponuntur.et etiam
veteres:et ita alias iudi=
14 care vidi. ¶ †Item etiam
intelligi poterit per peri=
tos in arte[a] puta mura=
rios quibus erit creden=
dum.vt in aut.de nō alie.
§ quod autem dictuʒ eſt
ſecūda col.ꝛ no.glo.in §.
preterea per alluuioneʒ.
inſtit.de rerum diui.ꝛ ha=
betur in l.j.in prin.de ven
tre inſpi Itē cognoſcitur
etiā per feneſtrellas que
fiunt ſepenumero per ma
giſtros ab vtraqꝫ parte
muri que non penetrant
totuʒ murum.nam ille fe
neſtre fiunt ſolū ad ſigni=
ficādum cuius ſit murus
et quomodo et non per aliud.ꝛ ideo per
ſignum cognoſcitur ſignatum.l.j §.ſi in
telligatur de edil edic ꝛ.l ſtigmata . ibi
per Barto.ꝛ C de fabricēſi.liber.xj . et per
Bal in auctē.dos data C.de dona.ante
nup.ꝛ ibi plene in dicto §.ſi intelliga=
tur.Si enim ille feneſtre ſunt ab vtraqꝫ
parte vltra medietatem muri a latere
cuiuſqꝫ iudicabitur murus communis
pro indiuiſo : ſed vſqꝫ ad dimidiā muri
pro diuiſo. Sed ſi ſunt ab vna tantum
parte:ꝛ perforantur vltra dimidiam vel
in totum.ꝛ alia ſigna in contrarium nō
appareant iudicabit᷑ eſſe illius a cuius
parte eſt illa feneſtra per ea q̄ dicta ſunt
ſupra.Unde ſis cautus vt quando fa=
cis edificare murum a parte tua facias
fieri illas feneſtras penetrantes vſqꝫ ad
medietatem muri.Si vero facias edifi=
care domum cōmunem ſemper fieri fa=
cias feneſtrellas penetrantes vſqꝫ ad
dimidiam muri:et cōmuniter ſeruatur
maxime in ciuitate Verone. Itē cogno=
ſci poterit ex camino ſiue cappa aut tu=
ba. Itē ex neceſſario et eius onera diſtin
guendo vt ſupra Aut eſt in medio muri
vel citra:et tunc preſumetur murus cō=
munis. Aut vltra medium vel in totum
puta qꝛ camera neceſſarij eſt vltra mu=
rum a latere vicini:ꝛ tunc preſumit᷑ eſſe
in totū illius cuius eſt neceſſarium ſiue
eius camera niſi aliud in cōtrarium ap
pareat:puta qꝛ vicin⁹ haberet tigna vel
alia ſigna i illo muro.Et eſt ratio:qꝛ ca=
min⁹ ꝛ neceſſariū nō poſſunt fieri regu=
lariter i alieno ſiue cōmuni:vt no. Ang.
in.d.l.qdā hiber⁹.de ſerui.vrb.prediorꝫ.
et dicā infra de camino ꝛ neceſſario. Itē
cognoſci poterit ſi in pariete ſiue muro
cōſtructū erit ſeclariuʒ aquarolū vel ca
nale fiſtule baineū pute⁹ ciſterna fons
lauellus q̄ fiūt:ꝛ fieri ſolēt in ſubmuris
ſm exigētiā ꝛ opportunitatē locorū di=
ſtinguēdo vt.ſ.de qb⁹ caſib⁹ ſpālr tracta
bimus. Itē cognoſci poterit ſi ab vtroqꝫ
latere muri vel ab vno tm̄ ſunt annuli
ferrei lapidibus infixi in qbus annulis
equi ligari ſolent:ꝛ iſti annuli appellē=
tur ſigilla.tex.cum glo.in l.cetera.§.hoc
15 ſenatus.in fi de lega.j.verſi.ſigilla et ibi
Ang.†Dicit not.ꝙ tales annuli fiūt ad
ornatum

a ¶ Peri=
tos i arte.
Ars ſiue
exercitiuʒ
corporale
extriſecū.
Utrū ſit li
citum.rn̄.
quod ſic.ſi
hec cōcur
rant. Pri=
mū recta
intētio nā
cui⁹ finis
bon⁹ eſt.i.
intentio:
ipſuʒ quo
qꝫ bonum
eſt in his
que de ſe
non ſunt
mala : fi=
nis ergo
vltimus q̄
dʒ haberi
eſt deus.j.
corinth.x.
oīa q̄cūqꝫ
facit':aut
i vbo:aut
in ope ꝛc.
Item ad
Ephe.iiij.
operetur
manibus
ſuis vt ha
beatis vn̄
tribuatis
neceſſitatē
patienti.

ornatū ciuitatis: ⁊ ideo de eis nō poſſet
capi tenuta ꝑ extractionē: ⁊ de iſtis an= 17
nulis ſeu ſigillis fit mētio ꝑ tex. ⁊ Flo. in
l. equiſſimū. §. ſed ſi ediū. de vſufruc. vbi
dicit̄ ꝙ vſufructuarius nō pōt iſtos an=
nulos de domo in qua habet vſufructū
euellere. Itē cognoſci poterit ſi lapides
in muro ſunt in quib⁹ ſuſtētant̄ aliquā
do vites ſeu pergula vinee: ſicut in viri=
darijs ſepe reperiuntur. Itē per lampa
des ferreas q̄ lumeria dicuntur. ⁊ in pa
latio tm̄ nobiliū ⁊ dominorū aut poten
tium ponunt̄ in q̄bus lumē de pice fieri
ſolet. Itē per cornua ferrea in lapidibus
domorū fixa in quibus viſcella apponi
cōſueuerūt ſicut ſunt cōmuniter Bono=
nie. Itē lapides perforatos vel per q̄dā
alia inſtrumēta ferrea ꝑ in ⁊ ſuper qui
bus pertice ponuntur pro extendendis
ad ſolem veſtibus vel linteaminibus.
Item per cādelabra que in muris domi
16 norū ⁊ nobilium fieri ſolent. ¶ † Itē per
a inſignia[a] in muro ſculpta vel depicta q̄
vulgariter arma appellantur. q: per ta
lia inſignia cōmuniter probat̄ rem eſſe
illius cuius ſunt inſignia. vt. l. q̄ liberta
tem. §. fina. ⁊ ibi Bart. ⁊ l. fi. ff. de ope. pu.
et habetur plene ꝑ Bar. in ſuo tractatu
de inſignijs ⁊ armis. Itē per inſcriptio
nē in muro factā dum dicitur quoniā
hoc opus fecit fieri talis ⁊c. vt probatur
in l. qui libertatem. §. fina. ⁊ l. fi. de ope.
publi. Et generaliter per alia ſigna in
muro poſita cognoſci poterit et probari
an murus ſit proprius vel communis.
nam cum nō ſit licitū quicq̄ in alieno
immittere. l. quemadmodum. §. ſi pro=
tectum. ad. l. aquil. ⁊ l. qui vitem. §. ſi ad
ianuam. qđ vi aut clam. nec in cōmuni
niſi ad vſum deſtinatum. l. ſabinus. cō=
muni diui. ⁊ l. ſi edes. eo. tit. ⁊ l. quidam
hiberus. de ſerui. vrbano. predio. ſequi=
tur ꝙ ſi reperiatur aliquid: oportet dice
re illum murū aut eſſe meum in totum:
aut eſſe cōmunē pro indiuiſo vel me ha
bere ius ſeruitutis per ea q̄ dicta ſunt.
et predicta omnia intellige nō ſolū quā
do dicta ſigna reperiunt̄ in muro infixa
ſꝫ etiā ſi eſſent extracta ⁊ foramina re=
māſiſſent nondum clauſa ſeu obſcura=
ta per ea q̄ habētur per tex. glo. ⁊ doc. in

l. hec aūt iura. de ſer. vrb.
predio. ¶ † Sed nunq̄d ī
dubio habēs tigna ꝑ ali=
quē de predictis ſignis in
muro. q̄ eſt inter ipſū ⁊ vi
cinū preſumat̄ habere iu
re ſeruitutis vel cōmunio
nis. In hoc ſic cōcluderē.
Aut cōſtat ꝙ paries fuit
per vicinum edificatus in
ſuo: et ſic fuit a principio
vicini. Aut hoc nō ꝯſtat.
¶ Primo caſu aut ille vi=
cin⁹ habuit p̄ciū ꝑ tigno
rū impoſitionē. ⁊ tunc ex
qualitate precij poterit co
gnoſci an cōceſſerit iure
ſuitutis vl' cōmuniōis: q:
per cōmunionē ſoluetur
maius preciū. puta ſecū=
dū cōditionē ⁊ valorem
muri: ſꝫ pro ſeruitute ſol
uetur quantū pōtꝫ intereſ
ſe vicini: ⁊ hoc per glo. no.
in l. j. §. q̄d ſuperficiē. ſup ꝟ.
agendo. de ſuperfici. ⁊ per
glo. in. l. i. obſcuris. ⁊ in. l.
ſemper i ſtipulatu. de reg.
iur. ⁊ per Bar. ⁊ doc. l. l. j.
C. de iure emphy. facit. l.
quot. ibi ex quātitate pe=
cunie. ad trebel. et l. j. de
reb. dub. et in. c. iij. §. dona
re. in tit. qualiter olim feu
da poſ. ali. Aut vicinus
nullum habuit pretium
pro dicta impoſitione ti=
gnorū: et tūc teneo ꝙ illa
impoſitio tignorū p̄ſuma
tur poti⁹ iure ſerui. q̄ cō=
muniōis vbi aliud nō ap
pareret: q: patientia vici
ni potius videtur induce
re ſeruitutem. arg. l. quot.
la j. §. j. de ſerui. Et quia ſi
preſumeretur communio
eſſet donatio dimidie q̄ in
dubio nō p̄ſumit̄. l. filiuſ=
fa. ff. de dona. ⁊ l. ꝯtra iur.
§. fi. ff. de pac. cum ſimili.
Nā quādo poſſum⁹ cape

a ¶ Inſi=
gnia. vtrū
poſſit q̄s
ſibi aſſu=
mere inſi=
gnia. R. ſi.
pa. in. c. di
lecta. de
exceſ. pla.
communi
ter tenet̄
ꝙ ſic. ⁊ ar=
ma ſicut
et nomen
aſſumitur
ad placi=
tū vt ag=
noſcat̄ ab
alio. inſti.
de leg. §. ſi
quis ī no=
mine. et. l.
ad reco=
gnoſcen=
dos. C. de
ingenu. et
manu. Et
vtrum q̄s
poſſit aſſu
mere inſi=
gnia di=
gnitatis.
reſpondet
qđ non. ſ.
nō hꝫ illā
dignitatē
aliter eſt
falſari⁹. l.
cos. et qđ
ibi not. ff.
de falſa.
facit. c. j.
de cleri.
nō ot. mi.

re aliā coniecturam quā donationis illa capiēda eſt.l.cū aurum.de ſolu.⁊.l.cāpanis.de ope.lib. ¶ Secundo caſu principali qn̄ non cōſtat ꝙ paries a principio fuerit vicini:imo neſcitur ſi a principio fuerit communis vel non:puta quia tigna ſunt hincinde poſita ⁊ eiuſdē vetuſtatis ſiue temporis:⁊ tūc in dubio preſumo ꝙ quis videat potius poſuiſſe tigna iure proprio potius quam ſeruitutis etiam ſi plura ſint ab vna parte quā ab alia q: ſeruitus in dubio pſumitur niſi probetur impoſita.arg.l.altius.et.l. in edibus.⁊ qđ ibi no.C.de ſerui.iuncta
18 l.quecunqꝫ.de pub. ¶ † Quid aūt ſi ſunt alia tigna vel ſigna ab vna parte tantū in pncipio vel in fi.muri.an eo caſu quo per illa ſigna cenſeretur communis murus vel ſeruitus impoſita intelligat eſſe murus cōmunis in totū vel ſeruitus in toto muro impoſita:an vero tm̄ in parte illa in qua ſunt ſigna. Iſtam queſtionem habui de facto ⁊ ſic dicebā: aut ille murus fuit factus diuerſis temporibus vel per longitudinē vel per altitudinem licet vna pars in qua ſunt tigna vno tēpore.alia pars alio aut vno ⁊ eodē tempore. ¶ Primo caſu quādo diuerſis temporibus.⁊ tunc quantū ad ſeruitutē dico qđ pro illa tantū parte in qua ſunt tigna preſumitur ſeruitus impoſita ⁊ nō in alia.arg.l.ſi ſeruus.§.futuro a cōtrario ſenſu.de ſerui.vrb.predio.imo ſi eſſet paſſus qđ imponerentur aliqua tigna. puta tria alia nō poſſet imponere: vt eſt caſus in.l.ſi cum meus.in princ.ſi ſerui. vendi.⁊ dixi plene.ſ.de ſer.tigni immittendi.in.v.q. Nec obſtat.d.l.ſi ſeruus.in princ.ibi dr̄ ꝙ ſeruitus ne luminibꝰ officiat ſimpliciter impoſita itelligat tā de pñtibꝰ ꝙ̄ de futuris : q: ibi eſt negatiua q̄ in totū negat : vt dixi.ſ.de ſerui.lumi. circa principiū. Nos vero loquimur in affirmatiua q̄ nō extēdit vltra id in quo cōceſſa eſt ſimpliciter vel ſpecialiter. Sꝫ quantū ad cōionē taliter cōcludo. Aut enī ille murus eſt factus diuerſo tēpore per longitudinē.⁊ tūc idem teneo quod dixi de ſeruitute.q: alius murꝰ eſt. Aut murus ille eſt factus diuerſo tpe in altitudine diuerſo tempore eleuatur:⁊ tunc aut ille murus erat cōmunis pro diuiſo et eleuatus eſt ꝑ ſua tm̄ parte: et idē q: alia res eſt iuxta no.per Bart.in.l.dam. §.cū parietem.de dam.infec. Aut eſt cōmunis pro indiuiſo ⁊ eleuatus eſt ⁊ tūc teneo ꝙ in totum efficiatur communis: ratio quia quando edificatur ſuper muro pro indiuiſo ⁊ ſuper edificatum efficiatur commune:vt no. Bar.in.l.quidā hiberus.de ſerui.vrb.predio. et Ange.in.l. inter quos.in.ij.col.de dāno.infec. et dicam in ſeq.q.⁊ hoc caſu non habebit dubium. ¶ Secundo caſu principali qn̄ ādo totus murus eſt edificatꝰ vno ⁊ eodē tēpore ⁊ eſt vnus tm̄:⁊ tūc in dubio cenſetur ſeruitus impoſita qđ iuris ſit vide que plene dixi ſupra de ſerui.tigni immittendi in.v.q. Sed vbi iudicaret communis preſumā eſſe cōmunionē in totū ar.eius qđ dicitur q̄ aurem hominis tetigit:totū hominē tetigiſſe videtur in.l. vulgaris in princi.de furtis. que eſt canonizata.xxxij.q.ij.vulgaris.⁊ no.gl. in verſi.cas.in fi.in.l.reſtituta.in princ. ad trebel.facit l.iij.in princip.de acquiren. poſſeſſio.et quod not. per Innocen. in.c. cum dilectus.extra de capel.mo. qđ no.
19 q: quotidianum. ¶ † Tertio principaliter eſt videndum an ſocius poſſit in muro cōmuni edificare. Et primo videamꝰ an poſſit ipſuꝫ altius tollere ⁊ in hoc diſtingue aut murus eſt cōmunis pro indiuiſo aut ꝑ diuiſo.puta q: vnuſquiſqꝫ vicinorum verſus ſe intelligitur habere medietatē parietis ſui pro diuiſo iuxta ea q̄ dixi ſupra de pariete ſiue muro ꝓprio ⁊ alieno. ¶ Primo caſu quādo paries eſt cōmunis pro diuiſo:⁊ tunc quia non eſt proprie cōmunio vt ibi dixi quatenus ſe ꝑtendit illa dimidia ꝓſus vnū ille poterit altiꝰ tollere ⁊ edificia ſupponere:⁊ tigna immittere : iſte eſt caſus in l.hoc quod dictum.§.ex tribus. ſm̄ vnū intellectum gloſ ibi in verſic.in princip. de ſerui.vrb.predio.⁊ eſt ratio. q: tūc nō dr̄ releuare murū cōem ſed propriū nec ſup cōi edificare vel ſup proprio tm̄ qđ nemini eſt prohibitū.l altius.⁊.l.in edibus.C.de ſerui.cū ſi.et ita tꝫ Ange.in.d. §.ex tribus.qđ dicit eſſe valde quotidianum:⁊ hoc intelligit verum vbi paries

eſt ita groſſus quod vnuſquiſq; vicino℞ edificare poterit ſuper ſua dimidia non tangendo aliam partem. Sed ſi paries eſſet ita ſubtilis φ iſtud eſſet impoſſibile ſcꝫ edificare ſuper dimidia non tangendo aliam partem: qꝛ eſt paries ligniminis quo vtunt̃ Bonon.et Paduani: ſed de paduanis hodie non eſt verum quia omnes ſunt parietibus affixi: vel ſi eſſet paries certoruꝫ laterum cum gipſo quo vtuntur tuſci.⁊ dicit Ange. qđ non vidit qđ ibi poſſit eſſe iſta cõmunio pro diuiſo de qua loquitur.d.§.ex tribus.tũ qꝛ partes hmõi non pñt ad oculum demõſtrari pp ſubtilitatẽ parietis: tum ẽt qꝛ partes cõſiderate per ſe vnicuiq; vicinorum eſſent inutiles. ¶ Scđo caſu principali qñ paries eſt cõis ꝓ indiuiſo.⁊ hoc ſubdiſtinguit̃.aut vnꝰ ſocius vult altiꝰ tollere murũ cõmunẽ inuito altero vicino aut inuito altero cui ſeruitus altius nõ tollendi debet̃. Primo caſu aut ꝗs altiꝰ tollit murũ ⁊ ſuper eo edificat: ⁊ qđ ſup edificatũ ſit ſuũ propriũ eẽ nõ põt.caſus eſt in.l.ꝗdã hiberꝰ.de ſerui.vrba.predio. ibi neq; parietẽ ꝗdem ſuũ pati parietẽ cõem ſm vnã expoſitionẽ gloſ.ꝗ exponit per parietẽ cõmunem i.ſuper parietẽ cõmunem: ⁊ ibi hoc notant Ang. Barto.⁊ doc.⁊ Ang.in.l.inter quos in.iſ.colũ.in princi.de dam.infect.et probat̃ hoc in.l. ſi inter te ⁊ me.§.ſi.de ſerui.vrba.predio. et probat̃ aperte in.l.ſuper tuum.de acqui.re.do.⁊ in.l.ij.in princi.⁊.l.ſi in area.
20 C.de rei vendi. ¶ † Ubi habetur φ edificiũ ſuper pariete cedit parieti inferiori: vt.ſ.dixi ver.dictũ eſt hactenus. Aut ꝗs vult altius tollere murũ cõmunẽ et ſup eo edificare ita φ ſuperedificatuꝫ ſit cõe ſicut prima pars muri inferioris eſt cõis ⁊ tunc poteſt: vt eſt caſus in.l.hoc qđ dictũ.§.ſi ex tribꝰ.ſm vnã lec.glo.de ſer.vrba.predio.⁊ ita tenuit Bar.Ange.⁊ Flo. in dicta.l.quidam hiberus allegant no. in.l.parietis.⁊.l.inter quos.in princi.de dam.infec.⁊ not.in.l.ſi ſupra tuum.et in l.ij.⁊ in dicta.l.ſi in area. quod intelligo quando paries inferior poteſt ſuſtinere ſuperedificatũ: alias non.ar.l.cuius edificium.de ſerui.vrba.predio. Item intelligo qñ non noceret ſocio nec ſua intereſſet: vt probat̃ in.d.l.quidã hiberus.§. parietẽ.⁊ in.l.fiſtulas.in prin.⁊.§.j.⁊.ij.⁊ fin.eo.ti.que leges ita intelligi debent vt no.glo.ij.in princ.in.l.ſabinus.cõi.diui. ſecꝰ ſi noceret dño nec ſua intereſſet.caſus eſt in.d.l.ſabinus.in princ.⁊ in.l.pariete.de ſer.vrb.predio.ꝗ ita debet intelligi: vt not.glo.ij.in prin.⁊ in.l.ſi vt ꝓponis.C.de edifi.priua.⁊ iſta eſt veritas.et ita ſeruat̃ in practica. ¶ Scđo caſu qñ quis vult edificare altius cõem murum inuito alio cui ſeruitꝰ altius non tollendi debetur. Et i hoc dic. Aut ſeruitꝰ fuit impoſita ꝑ vtrũq; ſociũ et altius tolli nõ poteſt.l.j.de ſer vrbano.predio. Aut per vnũ tantũ impoſita fuit.et tunc aut fuit impoſita parieti tantum: ⁊ tũc ipſe imponẽs non poterit altiꝰ tollere ſed aliꝰ ſic: qꝛ habet̃ ſeruitꝰ pro non impoſita.l.per fundum.vbi caſus de ſerui.vrba.predio. aut ſeruitꝰ fuit impoſita domui per dñꝫ domus in qua erat murus cõmunis inter ipm ⁊ aliũ tertiũ vicinũ: ⁊ tũc ſeruitꝰ habet̃ pro impoſita etiam pariete cõi ꝑ vnũ dominũ tantũ ſociũ in muro: ſed dominiũ iſolidũ domus: vt eſt caſus valde no.in.d.l.hoc qđ.d.§.ſi ex tribꝰ.ſm Ang.
21 ibi ꝗ dicit nota. † φ licet parieti cõi non poſſit per vnũ tantũ ex ſocijs ſeruitꝰ imponi per dictã.l.qui fundũ.tamẽ vni nõ imponit̃ ſpecialiter parieti ſed domui et vnus paries dicte domꝰ eſt communis cũ alio: tũc erit impoſita ſeruitꝰ illi ⁊ parieti: et iſte eſt caſus in.d.§.ſi ex tribus. Nec eſt mirũ ſcđm eum qꝛ cũ vniuerſitate trãſit: ⁊ fit illud qđ alias fieri vel trãſire nõ poſſet.per.l.in modicis.de Hen. emp.et hoc caſu talis impoſitio ſeruitutis nõ nocebit alteri ſocio quin poſſit altius tollere.caſus eſt mirabilis in.d.§.ex tribus. Et ſi dicat̃ ſi eſt impoſita ſeruitꝰ ergo cõtra ſeruitutẽ edificari nõ põt per ea ꝗ hñr in.d.l.ꝑ fundũ. Rñdeo qđ illud procederet qñ eſſet ſeruitus ſpecialiter impoſita parieti valet impoſitio: ſed hic non fuit ſpecialiter impoſita parieti ſed principaliter domui proprie et per quãdam conſequẽtiam ipſi parieti. Unde talis impoſitio ſeruitutis facta non principaliter ſed in conſequẽtiam nõ nocet ſocio ꝗ nõ cõſentit.⁊ iſte eſt caſus re mira=

bilis in.d.§.ſi ex trib⁹.quē
perpetuo tenē mēti quia
ꝑ ipſm declaratur.l.ſi vn⁹
ex ſociis.de ſeruitu.vꝛba.
prediorū.et.l an vnus ſi
ſeruitus vendi.et.l dicta.l.
per fundū ꝛ.l.ij.C.de ſer
uitu.ſecundum Angelū
in dicta.l.hoc quod dictū.
§.ſi ex tribus de ſeruitu.
vꝛbanorum prediorum.
22 ¶†Secundo nūquid ſo
cius poſſit cooperire mu
rum cōmunem.Et dicas
breuiter quod ſic.ſi nō fa=
cit damnum [a] vicino per

a ¶Dānū vicino . et q cām dā=ni dat dā=nū dediſſe vꝫ vide coꝛneū in.iij. volu . cōſi. lxxxviij.incipi. ſuis ꝛ in.iiij.volu. conſil. lxxxiij . et ꝯſ.cclxxxij

l.fiſtulas.et.l.quidam hi=
berus.§.pariete.cum ibi
not.de ſeruitu.vꝛba.pred.
cum ſimilibus.ꝛ per ea q̄
dixi in precedenti qōne.
23 ¶†Tertio nunquid poſ=
ſit tignū immittere.vide
text.et glo.ꝛ ibi doct in.l.
ſi communes edes cōmu
ni diuidū.et plene per An
gelū in.d.l.quidam hibe=
rus.in.iij.colū.verū.verſi=
militer reſtat videre.et in
l.inter quos.de dam.infe.
et quod ſupra dixi plene
de ſerui.tigni immittēdi.
in.v.q.ꝛ vide omnino que
dicam infra de tigno imiū
24 cto.¶†Quarto an poſſit
imponere vel reſtituere vl'
reficere cōmunē parietē
vide.l.de pariete.cum ibi
no.de ſeruitu.vꝛbanorum
prediorū.ꝛ dicta.l.ſi edes
communes.cōmuni diui=
dū.ꝛ in dicta.l.ſabin⁹.eo=
dem titu.ꝛ per Cy.ꝛ doc.
in.l.ſi vt ꝑponis.C.de edi
fi.priua.ꝛ per Ange.in di
cta.l.inter quos.et dicam
2 J.de refectione.¶†Quin
to an poſſit facerē feneſtrā
in muro cōmuni vel clau
dere.vide docto.in.l.qui=
dam hiberus.et Ange.in
d.l inter quos.et dicam plene infra de fe
neſtra ſiue balcone.et de ſimilibus que=
ſtionibus contingentibus murum com=
munem.vide Ang.in dicta.l inter quos
et in.l.quidā hiberus.et dicam infra di=
26 uerſas rubricas . ¶†Sed eſt dubiū qñ
quis altius vult tollere murum cōmu=
nem vel in eo aliquid fabricare ſ: cuius
expenſis debeat hoc facere.vide per Cy.
et doct.in dicta.l.ſi vt proponis.et quod
dicam infra de refectione vbi hoc examī
27 nabo.¶†Sed pone:vnus ſocius edifi=
cauit primo ſuper muro cōmuni ipſum
altius tollendo ſuis expenſis.ali⁹ poſt=
ea ſocius vult iterum reedificare ſuper
dicto muro vel in eo aliquid fabricare
vel immittere an teneatur ſoluere dimi=
diam illius muri primo eleuati per aliū
ſocium ſuis ſumptibus.Iſtam queſtio=
nem ſepius vidi de facto ꝛ in ea ſic alias
concludebam.aut murus erat commu=
nis pro diuiſo aut pro indiuiſo . Primo
caſu non poteſt repetere ſumptus:quia
laborauit in ſuo ſicut dixi ſupra in.ix.
queſtio.princi.circa princi.et tunc ceſſa
ret iſta queſtio:quia alius debet altius
tollere aliam ſuam dimidiam tantum
vt ibi dixi.Si vero ſuper vtraqꝫ parte edi=
ficauit.et tūc aut paries erat ita groſſus
quod ſuper ſua tantum parte potuiſſet
edificare.et tunc edificando ſuper .et ſic
etiam ſuper parte ſocii diuiſa diceretur
edificaſſe in alieno.et per conſequēs nō
poſſet ſumptus repetere.iuxta .l. adeo.
§.ex diuerſo . de acquirendo rerum do=
minio.cum ſimilibus. Aut paries non
erat ita groſſus qd ſuper dimidiam tan=
tum potuiſſet edificari.et tunc dic vt ſta=
tim dicam quando murus eſt commu=
nis pro indiuiſo . et tunc ſubdiſtingue.
aut ille qui prius edificauit altius tollē
do facit illud quod erat neceſſarium in
domo ſicut prius erat.et teneo quod ſic.
et quod poſſit etiam ſocius cogi ad con=
ferendam expenſam pro dimidia ꝛ non
expectare q ipſe velit altius tollere.iu=
xta no.per Cyn.et docto . in dicta.l.ſi vt
proponis.C.de edific.priua.ꝛ dicam in=
fra de refectione.Aut non fecit illud qd
erat neceſſarium vtriqꝫ ſed ſolū pro ſua
vtilitate.quia in eo muro per ipſum ele

uato impoſuit tigna a latere ſuo ⁊ ſup=
edificauit ſolarium vel domum. et tunc
ſubdiſtingue. Aut fecit mala fide quia
forte non potuit hoc facere niſi faciēdo
ſcienter damnum alteri ſocio. iuxta ea
que dixi ſupra in tertia queſtione princi
pali huius ſeruitutis. verſi. quod intelli
go quando paries cōmunis vel fecit nō
tanquam in re communi ſed tanquā in
re propria ſciens tamen rem eſſe cōmu=
nem. ⁊ tunc non recuperat expēſas. per
tex. in. l. ſi is q. ibi caſus de hoc. C de edi=
fic. priuat. et argumento. l. adeo. §. ex di=
uerſo. de acquirendo rerum dominio. et
§. ex diuerſo. inſtitu. de rerum diuiſio. et
l. ſi quis putat. §. j. commu. diui. Aut fit
bona fide quam in dubio preſumo. l. pe=
nul. cum ibi no. C. de euic. ⁊ tūc aut vult
repetere ſumptus anteq̄ ſocius ſuper=
edificauerit vel ſuperedificare velit. vel
aliquid in eo immittere. ⁊ tunc aut alter
ſocius proteſtatus eſt quod nō vult ali=
quid ſoluere ⁊ qđ non eleuet. ⁊ tunc nul
lo modo tenebitur ad ſumptus pro di=
midia. arg. l ſi C. de nego. geſt. et. l. ſi pro
28 parte mandati. et ibi dicitur. † q̄ etiam
actio vtilis nego. geſt. competit. Aut al=
ter ſocius prohibuit nec proteſtatus eſt.
et tunc etiam teneo quod ſumptus repe
tere nō poſſit actione pro ſocio: neq̄ act.
geſt. ex quo opus non erat neceſſarium
neq̄ murus ad hoc deſtinatus. nā ſi mu
rus erat communis pro indiuiſo anteq̄
per aliquem altius tolleretur: ⁊ vnus poſt
ea ſociorum ſuperedificauerit illud ſu=
peredificatum cōmune efficitur eo mo=
do quo prius erat murus cōmunis: quia
cedit ſuperedificatum muro inferiori pri
mo: ſicut edificatum in ſolo alterius ce=
dit illi ſolo per. l. ſi ſupra tuum. de acqui.
re. do. et. l. ij. et. l. ſi in area. C. de rei vend.
29 et. l. ſi is. C. de edifi. priua. cum ſi. † Unde
ſicut edificans in ſolo alterius ſumptus
non repetit ſi ſcienter edificauit. vt no. in
d. l ab eo. §. ex diuerſo cum ſimi. ita etiam
ſuperedificans muro communi ſcienter
facit ſuperedificatum commune: nec ſi=
bi ſumptus refici debent: quia idem iu=
ris eſt de toto quo ad totum qđ de par=
te quo ad partem: ⁊ eſt contra. l. que de a
tota. de rei ven. Aut ille qui primo edifi=
cauit vult repetere ſum=
ptus pro dimidia poſtq̄
alius ſocius vult iterū ſu
peredificare: vel in eo mu
ro prius eleuato tigna im=
ponere: ⁊ iſtud videt habe=
bere maius dubium. Nā
videtur q̄ non poſſit ſum
ptus repetere: quia ſi per
primā eleuationē murus
erat effectus cōis nec ſo=
cius tenebat aliqđ cōfer=
re pro ſumptibus ergo vi
det q̄ ſi vult ſocius altius
tollere iterū vel in eo prius
eleuato tigna imponere
q̄ poſſit ne cogat referre
ſumptus pro dimidia qr
ſocius pōt in muro cōi ti=
gna imponere ⁊ ſi per mu
rum ſuſtineri poſſint. l. ſi
edes cōi diui. et. l. in cōis.
et. l edibus. de dā. infec. et
not. Ang. in. l. inter quos.
in prin vltime col. eo. tit.
Et qñ iſte ſuus vicinus ite=
rum ſuperedificauerit nō
poterit repetere ſumptus
ſuos p dimidia a priua=
to ſupedificāte nec ſi pri=
mus voluerit tertio ſuper
edificare vel tigna impo=
nere ſup. ī muro ſcđo lo=
co leuato cogetur refice=
re ſumptus ſcđo ſuperedifi
canti: et ſic res ineq̄litate
pcedit. Uerone tamen vi
di ſeruari cōtrariū vez q̄
ſi ſocius vult aliqđ in mu=
ro eleuato per aliū ſocium
vel ſi vult iterū altius tol=
lere cogitur ſoluere expē
ſas pro dimidia que fue=
runt facte per aliū ſocium
qui prius ſuperedificauit.
30 ¶ † Item alias vidi atte=
ſtationes quāplurimorū
magiſtrorum parietum qui
ſuper hoc interrogati ita
de conſuetudine obſer=
uari cōſtituerunt ⁊ ita cō

a ¶ Con=
ſuetudine
⁊c. Quō i=
terrumpi=
tur cōſue=
tudo rñ.
Pa. in. c. fi
na. de con
ſue. q̄ ſi eſt
cōpleta et
pfecte req̄
ritur tps.
x. ann. Et
ſic intelli=
git Io. an.
ibidē: alr
nō frāgit
ēt per plu
res alios
cōtrarius
actus. Si
vero non
eſt comple
ta ſufficit
vnus actus
cōtrarius ita
q̄ qđ nouo
opus qđ inci
piat. arg.
l. vbi duo.
ff. de reg.
iur. vbi hz
locū cōſue.
rñ. qđ in il
lis locis vbi
viguit vt
not. Pañ.
in ca. cum
olim. de cō
ſue. Et nō
nocet con
tra priui=
legia gene
ralis ſtu=
dij in loco
vbi viguit
ſed non in
alio loco.
de quibus l
aut. habi.

C. ne fi. ꝑ pa. Et vid Corneum j. volumi. ɔſi. lxxxix. et cōſi. ccxxvj.

ſuetudo poteſt fundari in hoc:quia quādo iſte vicinus vult imponere tigna in muro altius per ſociū eleuare vel ipſum iterum alti⁹ tollere. tūc dicit negotium ſuum eſſe geſtum vtiliter: ideo forte tenebit act.neg.geſt.r.al.ex duobus fratribus: a contrario ſenſu de neg.ge.l.ſi pupilli.in prin. cum ibi not. per glo.ꝛ docto.codē titu. licet a prin.l.litis. in prin. et ibi not.de neg.geſt. Itē ſi nō eſſet vtilis ſufficit ꝙ ſit vtile nunc vt predicta cōſuetudo ꝓcederet de iure ſine dubio ſi de factō ſoluiſſet ille qui ſecundo altius eleuauit pro medietate muri prius per aliuꝫ ſuperedificati.pone exemplum murus primo erat communis factus cōmunibus expenſis ꝑ aliquot pedes.titius ſociuseleuauit ipſum ſuis expenſis. deinde ſeius alius ſocius dumvellet ſuperedificare ſoluit dimidiaꝫ ſumptuū muri prius per titium eleuati.poſtremo titius vult iterum ad tertium murū alti⁹ tollere.certe hoc caſu ſine dubio cogetur ſoluere dimidiam expenſarum per ſeium factarum in eleuādo ex quo voluit vt ſeius etiam ſibi ſolueret quādo ipſe titius etiā altius eleuauit vt ſeruetur inter eos equalitas. ꝛ ideo dici poteſt patere legem quaꝫ tu ipſe tuleris. in.c.cum omnes. de conſtitu.et quod quiſqꝫ iuris in altum ſtatuerit ipſo eodem iure vtatur.vt in toto tit.ff.qd quiſqꝫ iuris. et in

31 d.c.cum omnes.❡ †Sed poſito pro conſtanti qd de iure conſuetudine vel ſtatuto volens ſecundo murum communeꝫ altius tollere teneatur prius ſatiſfacere pro ſumptib⁹ alteri ſocio qui prius ſuperedificauit.quid ſi nō vult altius tollere murum niſi pro vna tantum parte:ꝛ murus eleuat⁹ eſt longior. In hac queſtione ſic diſtinguo:aut ille murus eleuatus altius eſt vnus aut plures.❡ Primo caſu qn̄ eſt vnus murus tantum videtur quod non teneatur ſoluere niſi pro ea rata muri ꝑ qua ipſe edificauit:quia idē iuris eſt de toto quo ad totum ꝛc.l.que de tota.de rei vendic. cum ſimili. Unde ſi ſuper toto altius leuato edificauerit ſuper deberet ſoluere dimidiam expenſarum totius muri. ita quando ſuperedificauit in parte ipſius muri videtur quod pro illa tantum parte ſoluere debeat.et ꝑ hoc facit optime. l.ij.§.ſepulchrum.et §.celſus autem ait de religio.ꝛ ſump.fune.et inſti.de rerum diui.§.inſula. ibi pro modo latitudinis cuiuſqꝫ fundi.et ibi per glo.ꝛ per text in l.inſula.in prin.de acqui.re.do. In contrarium videtur qd imo teneatur ſoluere pro dimidia totius muri.qꝛ qui partē muri tetigit totum murum tetigiſſe videtur.arg.l.vulgaris.in princi.de furtis.et xxxij.q.ij.vulgaris.cum ibi no. per gloſ. et.l.iij.in prin.cū ibi no.de acqui.poſ.ꝛ ꝑ no.per glo.in.l.iij.in princi.cū ibi not.de acquir.poſ.ꝛ per no.per glo.in.l. reſtituta.in prin.in verbo carū.ver.ſed nūquid. ad trebel.ꝛ per notata per Inno. ꝛ doct. in.c.cū dilectus.de capel.monac. et dixi ſ.in.ij.q.prin.hui⁹ ſer.in fi.pro iſta parte fuit iudicatū.❡ Secūdo caſu qn̄ erāt duo vel plures muri contigui tm̄.ꝛ tunc tenendū eſt ꝙ edificādo ſuper vno de dictis eleuatis non cogetur ſine dubio ſoluere niſi pro dimidia illius tm̄ muri ſuper quo edificatū eſt qꝛ ſeparatim debēt eſſe effecti.l.papi.exuli.in prin.de mino. l.maritus.C.de donatio.inter virū ꝛ vxorem.cū ſimi.Et ita etiam ſuper hoc iudicare vidi ꝛ recte.que oīa perpetuo te-

32 nemēti qꝛ ſunt vtilia.❡ †Sed qd ſi reperitur murus altius eleuatus nec apparet qs edificauerit et cuius expenſis. Et dic ſi murus eleuat⁹ diuerſo tpe vni ter-

mino ſeruit. qꝛ in eo ſuū ſtillicidiū vel ſo
lariū ꝛ vicin⁹ qui eſt a latere in eo nihil
immiſſum hꝫ dicenduꝫ eſt qꝺ preſumit
in dubio per illū ꝛ eius expēſis q̄ habet
in eo tectū vel ſolariū. ꝛ ita vidi in.q.fa=
cti teſtes in arte architecture periti de=
ponere quibus eſt credendū l.in princi.
de ven inſpi.ꝛ not.gloſ.in.§.preterea al=
luuionem.inſtit.de rerū diui.cū ſi.et hoc
etiam vult Bart.in.l.cū ſeru⁹.de verbo.
oblig.vbi dicit qn̄ reperit aliqꝺ opus in
dubio preſumit factū ab eo ꝛ eius expē=
ſis ad quē hoc ſpectat.allegat.l.fi.C.de
alimē.pub.Preterea ibi dicit eſſe caſum
no ꝛ idem tenet Bar.in.l.nomina.arbi.
tri.ꝛ Bal.in.l.fi.§.in computatione.C.de
iure delibe.ꝛ in.l.j.verſi.pe.C.de vſufru.
et lit.expen.ꝛ in.l.id qꝺ pauperib⁹.in fi.
de epiſco.ꝛ cleri.in rubrica de fide inſtr.
in.xviij col.verſi.ſequitur:videre de ſcri=
ptura.ꝛ per Imolam ꝛ canoniſtas.in.c.
j.in.iij.col extra vt eccle.benefi.ꝛ per do
cto in.d.l.cū ſeruus.Idem etiam quan=
do quis eſſet in poſſeſſione muri quia in
dubio iudicabitur quod ſit factum per
eum vel eius auctores de ſuis expenſis:
vt dicit not.Barto.in.d.l.cum ſeru⁹.per
dictam.l.fina.in reſtituenda.C.de peti=
tio.heredi per illum text.qui non facit
per Ange.qꝛ ibi non poſſidebatur illud
33 pro quo erat.expēſum ſicut hic. ¶ †Oc
currit mihi circa predicta alia queſtio
quotidiana.duo vicini habebant areas
contiguas vel hortos contiguos.parie=
tem in medio fecerūt propter clauſuraꝫ
alter vicinus vult edificare ex latere ſuo
ſuper pariete cōi quo edificato ſiue edi=
ficio facto deterior videtur fieri area vel
hortum conuicini.ſed tamen ab vno la=
tere remanet aer ſol et ventus liber ad
aream vicini.queritur an poſſit. Et pri=
mo videtur ꝙ in pariete communi edifi=
care non poſſit vicino prohibente.l.ſa=
binus.communi diui.et in.c.in re cōmu
ni.de regu.iuris.in.vj.et.l.fi.§.fina.C.de
ſeruitu.In contrarium videtur.l.cū duo
bus.§.item mella.ff.pro ſocio et.l.ſuper
edes.communi diui.ꝛ qꝛ cuiqꝫ liberum
eſt vſqꝫ ad celum tollere.l.altius.co.titu.
et.l.fi.de ſerui.ꝛ.l.ſi vitē.§.ſiqs protectū.
ff.qꝺ vi aut clam. ¶ Scdm huius.q.eſt
quod in tali pariete cōi vnus ſocius al=
tero inuito edificare non poſſit.quia ad
vſuꝫ edificandi inſtitutus nō eſt.ſed ad
vſum clauſule.per ea que no.per glo.et
docto.in.d.regula in re cōi.ꝛ ita etiā re=
perio ꝯſultū per do.Rapha.Ful.in quo
dam ſuo cōſilio qꝺ incipit.duo vicini ha
bent qꝺ eſt valde no.in practica.ꝛ ꝑ hoc
limitatur ea que dixi.ſ.in ver.tertio ꝑn=
34 cipaliter videndū eſt. ¶ †Quarto ꝛ vlti
mo principaliter eſſet videndum:an pa
ries qui eſt in medio remaneat cōis ven
dita vna ex domibus ſed eius deciſionē
collige ex his q̄ no.Bar in l.j.ꝺ ſeui.leg.
ꝛ q̄ dixi.pleni⁹.ſ.de ſerui itinerꝫ ſeu aditꝰ
ver.ſed reaſſume iſtaꝫ qōnē dic vt ibi.

¶ De ſtillicidio ſeu tecto. Cap̄.xlj.

1 ☞ Stillicidiū ꝛ tectū an idē ſignificēt.
2 Tecti ſeu ſtillicidij appellatione: an ve=
niat ſolum illud quod eſt de tegulis:pu
ta cupis: laſtis: an etiam veniat illud
quod de plumbo exiſtit.
3 Stillicidium ſiue tectum an vnicuiqꝫ li
citum ſit extra parietem pro libito volū
tatis porrigere.
Stillicidio ſiue tecto an luminaria face
relicitum ſit.
4 Supra ſtillicidum an ſit licitum edifica
re verbi cauſa:ſolariū:ſicut venetijs fit:
hortulos:ſicut in catalonia:cruſtatiōeꝫ
ſicut in ciuitate neapolis.
5 Domum verſus viam publicam per di=
rectum ſi quiſpiam habeat cū ſtillicidio
caſſitante ſupra ſolū publicū: et vicinus
habeat domū ꝯtiguā a latere debiliorē
ac ipſam altius eleuauerit ꝙ ſit alia do=
mus ſui vicini.an facere poſſit ꝙ aqua
ſtillicidij ſui ſuper vicini ſtillicidiū caſſi
tet vel econtra.
9 Uſufructuarius ediū an ipas altius tol
lere poſſit.
7 Domus vna ſi habeat plura ſolaria di=
uerſarū pſonarū:ita ꝙ qn̄ pluit:deſcen=
dit aqua ad ſolariū inferi⁹:an poſſit co=
gere dn̄m ſuperiorē ad ipſum ſuis ſum=
ptibus reficiendum.
8 Dn̄o tecti an liceat ligare tectū: ſiue te=
gulas:ſiue plubū:ſiue tigna alti domui.
9 Debitor me⁹ ſi qdam ſit:ꝛ in executione
ſnie feci ipm pignorari:an poterūt ꝑ pi=
gnore capi tegle dom⁹ vl plubū vl ligna

LIcet de ſtillicidio plura di xerimus.ſ.de ſerui.ſtillicidij auertēdi tectū vel areā vicini.⁊ in ſeruitu.ſtillicidij nō auertēdi:tñ vt perfectior iſta materia habeat etiā hic aliq̄ ſubijcimus. ¶ Et ſciēdū eſt in primis qđ ſtillicidiū ⁊ tectū idē ſignificat:vt ꝓbat in.l.j.de ſer.vrb pre.⁊ propterea dixi in rubrica de ſtillicidio ſiue tecto q̄muis in alia materia ſenatuſconſultus ſilleiani tectū aliter accipiatur latius vt l.j.§.eo autē tecto ad ſilic.l.fi. de his quibus vt indig.⁊ tectum dicitur a tegendo:quia domū tegit.tegulariū etiam appellari poteſt.vt.probatur in.l. offilius agit tigurium.de verbo.ſignifi.

1 ¶ † Sed poteſt dubitari an appellatiōe tecti ſeu ſtillicidij veniat ſolum illud qđ eſt ō tegulis puta cuppis laſtis an etiā veniat illud quod eſt de plumbo. Et dico qđ ſic.tex.eſt cum gloſ.in l.blactiū.§. plumbum.de verbo.ſignifi. Nam ibi dicatur quod plumbum quod pro tegulis ponitur edificij eſſe.⁊ glo.exponit pro tegulis quando loco tegularum plumbū cooperit domū vt ſunt eccleſie Venetiane. Adde tu vt eſt nobile palatium:⁊ padue eccleſia ſancti Antonij ex quo ſequitur ſm glo.in dicto.§.plumbum.qđ vendita domo etiam iſte tegule de plumbo veniunt.allegat.l fundi.§.que tabule. de actio.emp.et ad hoc vide.l.granaria et tegule cod.titu. Item etiam appellatione ſtillicidij ſiue tecti venit id omne per qđ domus ſeu edificiū tegitur:⁊ aqua ſtilla ſiue ſit incruſtatio ſicut in ciuitate neapolis etiam de paleis ſicut communiter ſunt in villis per ea que dixi ſupra de ſeruit.ſtillicidij auertendi.in.j.qō.vbi declaraui quid ſit ſtillicidiū. Et ideo iſta materia ſeruitutis loquens de ſtillicidio ſiue tecto procedit in huiuſmodi ſtil

2 licidijs ſiue tecto. ¶ † Quero circa p̄dicta an ſit licitum vnicuiq; ſtillicidiū ſiue tectum porrigere extra parietem pro libito volūtatis. Dic quod aut vult porrigere ſuper ſolum vicini ⁊ non poteſt: vt probatur in.l fi.§.lucius.ibi neq; ſtillicidium in vicinij domo cadat.de ſeruit. vrba.pred. Et eſt ratio:quia ſolū vicini debet eſſe liberum vſq; ad celum:⁊ ſic celum quod eſt ſupra ſolum debet eſſe liberū.l.fi.in pñ de ſeruit ff.⁊.l.pe.§ pe.qđ vi aut clam.⁊ ibi per glo.⁊.l.ſi in rem.§. pe.co.tit.niſi eſſet ſeruitus ſtillicidij impoſita:quo caſu porrigere poteſt ſm impoſitam ſeruitutem ⁊ non vltra:ſed citra retroducere poteſt.text.eſt in l.ſeruitutes que in ſuperficie.§.ſtillicidiū.ver. eadem cauſa.de ſerui.vrba predi.et dixi ſ.de ſeruit ſtillicidij.in.iiij.qō. Aut vult porrigere ſupra ſolū pub.⁊ tūc ſubdiſtingue aut ex forma ſtatuti vel conſuetudinis introductus eſt modus ſm quē porrigi poſſit ſtillicidium:⁊ ille modus ſeruandus eſt:vt probatur in.l j.cum gloſ. C.de edifi.pri.⁊ in.l.qui luminibus.cum glo.de ſer.vrb a predio.vbi fit mentio de forma edificandi florētie:aut nullus modus edificandi eſt ſtatutus:⁊ tunc teneo quod nullus poſſit de iure edificare porrigendo ipſum ſupra ſolum publicum: quia ita debet eſſe liberum ſolum publicum ſicut ⁊ priuatum:vt.d.l.fi.in princi. ff.de ſer.l.ij.§.tractatum.ne quid in loco publico.cum ſi. Si vero eſſet conſuetudo vel ſtatutum in contrarium ſicut eſt communiter in his partibus conſuetudo eſt attendenda: vt ſupra dixi:et probatur in.l.j.⁊ ibi no.C.que ſit longa cōſue.⁊ in.l.an in totum.C.de edifi.priua. ⁊ not.Ang.⁊ in.d.l fi.de ſer.vel niſi quis haberet poteſtatē a principe vel a regētibus ciuitatē.vt.l.an in totum.⁊.l.prohibere.§.plane.qđ vi aut clam.vbi vide Bar.⁊ qđ dictū eſt de ſtatuto cōſuetudine aut cōceſſiōe.intellige verū niſi fieret cū dāno vicini.exemplū: vicinus hȝ penū a latere ſubterraneā ⁊ ex ſolo publico recipit lumē.q2 ibi habet vnam feneſtram.ſi alius vicinus porrigeret ſuum ſtillicidum.puta per duos pedes aqua ex ſtillicidio caſſitaret in penum vicini:nam hoc caſu non poſſet tale ſtillicidiū porrigere ſup ſolū publicū:q2 ſtatutū vel cōſuetudo aut licētia de edificando ſupra ſolū publicū intelligitur in dubio ſine dāno vicini.l.ij.§.ſi quis a principe.et in.§.merito.ne quid in loco publico.et in.l.nec auus.C.de emanci.lib. cum ſimilibus.⁊ ita alias iudicare vidi

in ciuitate Verone. Aut quis vult edifi= a
cando ſtillicidium porriacere ſupra ſe=
pulchrum ſeu monumentum: et tunc non
poteſt. caſus eſt in l. ſi item § penul. qd
vi aut clam. vbi eſt text. magiſtralis in
5 iſta materia quam oino vide. ¶ † Que=
ro ſecũdo an in ſtillicidio ſeu tecto ſ. li=
citum facere luminariã. Et breuiter dic
regulariter quod ſic: quia quatenus ſe
domus extendit et tectum licitum eſt fa=
cere feneſtram a parte ſuperiori: quia il
lud ſolum vſq ad celum debet eſſe libe=
rum ad vſum eius cuius eſt ſolum. d. l.
ſi vitem. § penul. et dicta l fina de ſeruit.
cũ ſimi. ac etiã: quia in ſuo quis poteſt fa
cere feneſtram: regulariter probatur in
l. altius. C. de ſerui. et ibi no. niſi fieret il=
la feneſtra cauſa videndi ſecreta dom⁹
vicini et ex hoc nullam vtilitatem perci=
piat: et ſic potius ad emulationẽ vel de=
ſpectum vicini argu l opus. ff. de operi
bus pu. not. per Bal. et docto. in dicta l.
altius. ibi dicunt: idem fieret cauſa vidẽ
di puellam vicini. de quo plenius dic vt
infra dicam de feneſtra ſiue balcono.
4 ¶ † Quero tertio vtrum ſupra ſtillicidiũ
ſit licitum edificare: puta ſolarium vel
menianum ſicut Venetiis fit: hortulos
ſicut fit in Catalonia: vel cruſtationem
ſicut fit in ciuitate Neapolis. Et dico
breuiter qd ſic: niſi fieret cauſa emulatio
nis vel deſpectus vel puelle per ea que
5 dixi in precedenti. ¶ † Quero quarto:
quidam habet domum verſus viam pu
blicam per directum cum ſtillicidio caſ=
ſitante ſupra ſolum publicũ: vicinus ha
bet domum contiguam a latere depreſ=
ſiorẽ ipſam altius leuauit qz ſ. et alia do=
mus ſui vicini an poſſit facere qd aqua
ſtillicidij ſui caſſitet ſuper ſtillicidium vi
cini vel econtra: et teneo quod non ſi nõ
debet ſibi aliquam ſeruitutem: qr regu=
la eſt quod licet in ſuo edificare dũmo=
do non mittat in alienam: vt. l quẽad=
modum. § ſi protectum ad. l. aquil. et. l.
ſi vitem. § qui ad ianuam. qd vi aut clã.
Debet ergo ille qui habet altius ſtillici=
dium diuertere aquam per ſuum cana=
le vel aliter quatenus ſe protendit ſtilli=
cidium vicini quod eſt inferius ita qd
illa aqua non caſſitet ſupra ſtillicidio
ſuo: ſed ſupra ſoluz publi
cum: qd no. qr iſtũ caſum
habui de facto Verone.
6 ¶ † Quero quinto an vſu
a fructuarius[a] ediũ poſſit
altius tollere: et dicas qd
non: licet non obſcuret lu
mina domus eſt ratio. qr
per hoc tectũ magis tur=
batur: quia ventus ma=
gis percutit: vt eſt textus
cum glo. in l. equiſſimũ §.
item nerua cũ cui. de vſu=
7 fruc. ¶ † Quero ſexto: eſt
vna domus habens plu=
ra ſolaria diuerſarũ per=
ſonarum an ſi tectum eſt
fractum ita quod quãdo
pluit deſcẽdit aqua ad ſo
lariũ inferi⁹ poſſit cogere
dominum ſuperiorem ad
ipſum reficiendum ſum=
ptibus ſuis: ſcz ſuperio=
ris. dicas quod ſic: vt pro
batur in l. cum debere co=
lumnam de ſeruitu. vrba
no. prediorum. iuncta. l. et
ſi forte § etiaz. ſi ſeruitus
ven. et ad hoc vide omnia
que dixi. ſ. in ſeruitu ſtil=
licidij non auertendi. et
in ſeruitute oneris feren=
di. ver. huius autem ſer.
8 et ver. ſequen. ¶ † Quero
ſeptimo: an liceat domi=
no tecti ligare tectuz ſiue
tegulas puta cuppos ſi=
ue plumbũ: ſiue tigna al=
teri. Et dicas qd non: qr
hec ligari prohibitum eſt
per ſenatuſconſultum qd
alias preſtari non poteſt
quã vt edibus detrahere
vel ſubducere: vt eſt. text.
in l. cetera § hoc ſenatus.

¶ Vſufructuari⁹. Differt vſufru. ab em=
phiteota: qr ille hz vtile dñium iſte ſolũ
ius vtẽdi. Itẽ differt ab vſuario: nã his
cui nudus vſus fundi daẽ: nihil valet vl
teri⁹ in eo. niſi vt olerib⁹ pomis. feno et
hmõi vta=
tur vſum
qtidianũ/
et l eo mo=
ret: ſz nul
li aliũ ius
qd hz aut
vendere:
aut locare
aut grat;
pcedere pt
lz vſufru.
ſic inſti de
vſu. et ha.
§ j. multo
magis dif
fert ab vſu
non iuris
ſed facti q
fres mino
res vtunt
in q vſua=
ri⁹ nullũ
ius hz: ſz
tm factũ p
neceſſita=
te vite. de
ver. ſig. ca.
exijt q ſe=
minat. li.
vj. x pfca
addit: ver
bũ fruct⁹.
et add cor.
l. j vol. ɔſi.
clxiiij. et l
ij. ɔſi. viij. et
ɔſi. l. clxxx=
vij. et l. iij.
vo. ɔſ. cxc=
v. et in. iiij.
ɔſil cexlix.
et alexã. in
iiij. vol. ɔſi.
lxxxviij.

ſupra de le.ſ.de quo dic vt ibi. ¶ † Quero octauo et vltimo quidam eſt debitor meus: feci ipſum pignorari puta in executione ſententie iuxta nota.in.l.a diuo pio.§.in venditione.de re iudica.cũ ſequenti: an poterunt pro pignore capi tegule domus: vt ſunt plũbum vel cuprũ ſpi vel ligna dic ꝙ non: vt eſt caſus in di cio.§.ſenatus.⁊ ratio eſt ne vrbs deformetur ruinis: vt.l.fi.ne quid in loco publico.⁊ not.per Ange.et doctores in dicto.§ ſenatus. Cetera circa iſtam materiam vide que plene ſcripſi vt ſupra in ſeruitute ſtillicidiũ auertendi: ⁊ in ſeruitute ſequenti.⁊ adde que dicã in ſequenti ſerui.⁊c.

¶ De oſtio ſeu porta. Cap.xl.

1 ☞ Oſtium de nouo verſus fundũ vel domum vicini in ſuo pariete ꝓprio: an quiſpiam vicino inuito facere poſſit.

2 Stillicidiũ ſupra ſolũ vel aream vicini: verbi cauſa per tres pedes ſi quis habeat an tũc in muro proprio oſtium facere poſſit cauſa veniẽdi ad ipſum ſolũ: ſiue aream.

3 Domum ſuam per directum verſus viã publicam ſi quiſpiam habeat cũ ſtillicidio protendẽte: verbigratia: per tres pedes ſupra ſolum publicũ: ⁊ vicinus habeat aliam domum per indirectum a latere: et velit facere oſtium in muro ſuo ꝓprio cauſa excũdi de domo ſua per ſolum publicum: quod eſt ſub vicini ſtillicidio: nunquid poſſit.

4 Stillicidij domino non eſt licitum claudere locũ inferiorem ſub ſtillicidio: neqꝫ ipſum tanꝙ propꝛium occupare.

5 Domum vnam ſi aliqui habeãt: quam diuiſerunt: ⁊ vni contingat in diuiſione vna pars cum curia: alij alia pars domus: que pariete diuiditur: an ſi prius erat oſtium in dicto pariete: ⁊ diuiſiõis tempore nihil de oſtio dictum fuit: vel ſit dictum: quod clauſum ſtet: an poſſit alter cogi: quod pariete ſiue muro claudat.

6 Uicinus ſi vicinum turbauerit in veniẽdo ex aliquo oſtio ad ſuam curiam: an poſſit cogi ad cauẽdum de amplius nõ veniendo.

7 Aree alicuius dominus an poſſit claudere areã vicini ex parte ſua verſus curiam: ianue tabulas affigẽdo: ita quod aree dominus in aream ſuam exire non poſſit.

8 Uſufructuari⁹ alicuius domus an poſſit domus alterius aditum anteriorem vel poſteriorem claudere.

9 Oſtij ianua an poſſit alicui legari: vel in executione ſententie pro pignore capi.

10 Ciuitatem aliũde ꝙ per portas ſub pena capitis egredi non licet.

11 Ueſtibulum quid proprie ſit.

Quidaꝫ aperto pariete dom⁹ ſue quaten⁹ ſtillicidij rigor ⁊ tignorum protectum cõpetebat ianuam i publico aperuit: nũquid poſſit dicas qꝺ ſic: vt eſt text.in.l.fi.§.lucius de ſerui.vrba.prediorum.⁊ dicit ibi glo.ꝙ ita faciunt omnes veronenſes qui aperiunt portas verſus viam publicam: et verum dicit quod olim ita faciebant: ſed hodie aperiunt intra domum. vltra vero ſtillicidij rigorem et tignorum protectum non liceret ianuam in publico aperire: vt probatur in dicta.l.lucius.a cõtrario ſenſu niſi eſſet conſuetudo in contrariuꝫ ſicut eſſe ſolebat in ciuitate veronenſi per ea que dixi in precedenti rubri.in prima.q. ⁊ idem iuris eſſe dico quando quis haberet ſtillicidium domus ſue ſupra domum vel aream vicini: quia quatenus rigor ſtillicidij ⁊ tignorum protect⁹ extẽderetur: ⁊ non vltra poterit ianuam ſuã in ſolo vicini aperire.per.d.§.lucius.qꝺ eſt noti. Circa que adde que dixi ſupra de ſeruitute ſtillicidij auertendi in.viij. queſtione. ¶ † Sed dubium eſt ſiquis poteſt in ſuo pariete propꝛio facere oſtiũ de nouo verſus fundum vel domum vicini inuito vicino: ⁊ Flo.in.l.fi.§.lucius. de ſerui.vrbano.prediorum.per illũ tex.dicit quod licitum eſt dummodo non protendatur vltra illa ſtillicidia. Petrus autem de Papia in ſua practica in vltimo libro ſuo in glo.antepe.in fi. dicit quod in proprio pariete qs poteſt facere oſtiũ de nouo inuito vicino ſi ius vicini nõ leditur.per nota.in dicto.§.lucius.de hoc concludendum eſt: vt dixi ſupra de pariete ſeu muro. verſicu.ſed nunquid vi-

cinus poterit in muro ſuo facere oſtiuʒ
2 vbi omnino vide. ¶ † Ubi adde quod li=
cet quis habeat ſtillicidium ſupra ſolū
vel aream vicini puta per tres pedes iu=
xta. l. ſeruitutes que in ſuperficie. §. ſtilli 3
cidium. de ſer. vrb. predio. nec eſt neceſſe
quod habens ſtillicidium pro eo intret
fundum vicini: q2 aqua omnino deſcen
dit ⁊ diſcurrit ſine damno ſuo: an tūc po
... facere oſtium in muro proprio cau
.. veniendi ad dictū ſolum ſiue aream:
puta quia ex eo aperto vult ire forte ad
viam publicam. Et teneo qđ non: quia
illud ſoluʒ ſiue area vicini quaten⁹ pro=
tendit rigor ſtillicidij recipiēdi. vt dicto
§. ſtillicidium. et habetur in. l. fi. in prin.
de ſeruitu. tamen non debetur ſeruitus
aditus ſeu itineris que eſt diuerſa a ſer=
uitute ſtillicidij: vt patet per ea que dixi
ſupra. de ſerui. itine. ſeu aditus. Et pro=
pterea illud quod dixi ſupra de pariete
ſeu muro. in verſi. ſed nunquid vicinus
qui habens ſtillicidium ſupra ſolum vi=
cini: ſi ſolum inferius debet tantum ſer=
uitutem ſtillicidij recipiendi poteſt face
re portam in muro proprio cauſa veniē=
di ad iſtud ſolum pro ſuo ſtillicidio tan
tum: intelligo quādo poteſt eſſe aliqua
neceſſitas exemplum. quando ſunt do=
mus contigue ⁊ in medio earum caſſi=
tant ſtillicidia: vel ſi a parte mea eſt do=
mus cum ſtillicidio: ⁊ a parte vicini eſt
murus diſtans forte per vnum pedē vel
duos: iuxta. l. fina. finium regundo. nam
tunc inter duos dictos parietes poteſt
aqua marceſcere ⁊ deſtruere fundamē=
ta parietis. Naʒ hoc caſu vel ſimili poſ
ſet quilibet dominorum facere portam in
muro ſuo cauſa veniendi ad illū ingreſ=
ſum qui eſt inter vtrūqʒ vicinum: et ita a
alias vidi iudicare. Sʒ ſi caſſitaret iſtud
eſt dubium: puta quia a parte mea ſtil=
licidium a parte vicini eſt ſolum tantuʒ
ſiue area domus ſue: tunc nō poſſunt fa
cere oſtium ſiue portam cauſa veniendi
ad ſolum vel aream vicini: et quatenus
protendit rigor ſtillicidiorum meorum 4
per predicta ne etiam detur mihi occa=
ſio ſeu facultas eundi per fundum vici=
ni: qđ non eſt permiſſum: vt habetur in
d. l. diuus. de ſer. vr. pre. nam per agrum

alienuʒ trāſire fas eſt ius
nō eſt: ⁊ fas diuina lex eſt:
ius vero eſt humanuʒ: vt
eſt text. diſtin. j. omnes. ll.
¶ † Alia eſt. q. de ſolo pu=
blico hmōi. Quidā hʒ do
mū ſuā per directum ver=
ſus viā publicam cū ſtilli
cidio protēdēte puta per
tres pedes ſupra ſolū pu=
blicū: vicinus hʒ aliā do=
mū per indirectū a latere:
vult facere oſtiū in muro
ſuo ꝓprio cā exeundi de
domo ſua per ſolū publi=
cū qđ eſt ſub ſtillicidio vi
cini ſui nūquid poſſit. Et
breuiter dico qđ ſic. Nā lʒ
vicinus habeat ſtillicidiū
ſuuʒ ſuper illa parte ſoli
publici: tamē illud ſolum
inferi⁹ ꝓpter hoc nō deſi
nit eſſe publicū quin poſ=
ſit per ipſum ⁊ quēcūqʒ
aliū tranſire per. l. via pu
blica. de vi pub. cū ibi no.
coniuncta. l. ediles. in fi. q̄
eſt lex greca. eo. tit. Nā de
iure cōi nō đr eſſe licitum
facere edificia ſupra ſolū
publicū ar. l. fi. i ꝑn. de ſer.
⁊. §. ij. in tractatu ne qđ in
loco publ. ſʒ de ꝯſuetudīe
ſeruat̄ cōtrariū: q2 q̄libet
porrigit ſtillicidia ſua ꝑ
voluntate ſupra ſolū pu=
blicū: ſicut dicit etiā gloſ.
de porticibus in rub. C. q̄
ſit longa conſue. ⁊ ꝑ iſtaʒ
cōſuetudinem⁴ non fit ꝙ
locus inferior ſub ſtillici=
dio efficiat̄ illi⁹ cuius eſt
ſtillicidiū: ⁊ ideo licitū eſt
vnicuiqʒ trāſire ꝑ dicta lo
ca publica q̄ ſunt ſub ſtil=
licidijs: ⁊ ita vidim⁹ ꝑ oēs
obſuari. ¶ † Ex hoc ēt ſe
quit̄ aliud ꝙ nō eſt licitū
dn̄o ſtillicidij claudere locū
iferiorē ſub ſtillicid. o ne=
qʒ ipʒ occupare tāqʒ ꝓpū

a ¶ Con=
ſuetudinē
Quot act⁹
requirunt̄
vt quis dt
cat hr̄e ali
qđ i ꝯſue=
tudinē. re=
ſpō. ꝙ i cis
uilib⁹ req=
rit̄ qđ ſint
tot actus
q̄t faciunt
ꝑſcriptio=
nē: nā tres
act⁹ aut q̄
tuor nō fa
ciūt ꝯſue=
tudinē ni=
ſi ſit itic ꝑ=
ſcripta. vt
no. gloſ. in
d. c. cū ec=
cl'ia. de cā
poſ. ⁊ pro.
Ueruʒ eſt
qđ duo vel
tres actus
tuent̄ ali=
quē i poſ=
ſeſſione q̄=
uſqʒ ſit du
biuʒ. xvij.
q. ij. ſerui=
tiū. In cri
minalib⁹
vero intro
ducit̄ per
binū actū
ff. d inoffi.
teſt. l. nā et
his. et. ff.
ad ſill'. l. ſi
quis. §. qđ
ſub eodeʒ
tecto. vide
ēt cor. j. vo
lu. ꝯſ. lxx
ix. et in ij.
vo. ꝯſi. xc. l
iij. ꝯſ. 179.

et ita alias in queſtione facti obtinui in
5 ciuitate verone. quod eſt no. ¶ † Sed cir
ca predicta dubitari poteſt quidam ha
bebant vnam domum quam diuiſerũt.
vni contingit in diuiſione vna pars cum
curia alii alia pars domus q̃ diuiditur
pariete. Dixi ſupra q̄ in pariete illo nõ
poteſt fieri oſtiũ. quid ſi priꝰ erat oſtium
in dicto pariete tempore diuiſiõis nihil
de hoſtio dictum fuit: vel eſt dictum qđ
ſtet clauſum. an poſſit cogi qđ claudat
pariete ſiue muro. Et videtur qđ ſic vt
tollatur domino oſtij facultas veniendi
ad aream vicini p no. in l. diuus. de ſer.
ruſti. predio. ꝛ per ea que dixi .ſ. in verſi.
cui. Adde in contrariũ qđ non poſſit co
gi ad claudendum. q2 nemo in ſuo labo
rare cogitur. vt. l. j in fi. de aqua plu. ar
6 cen. ꝛ ibi no ¶ † Sꝫ ſi turbauerit vicinũ
in veniendo ex dicto oſtio ad dictam cu
riam. videtur q̄ poſſit cogi ad cauendũ
de non veniendo amplius per. l. harũ. ꝛ
l. agi. ſi ſer. ven. In hoc puto ſic eſſe conſi
derandũ aut eſt actũ expreſſe tpe diui
ſionis quid ſit faciendũ de dicto oſtio. ꝛ
iſtud eſt ſeruandum. l. iuriſgen. §. pretor
ait. ff. de pac. Aut nihil eſt actũ. ꝛ tũc aut
nihil noui facit. neqꝫ turbauit vicinum
et hoc caſu nõ teneť ad aliud. q2 diuiſio
cenſetur eſſe facta vt nihil noui fiat. Ne
mo enĩ in ſuo laborare cogitur regulari
ter etiaꝫ ſi debeat ſeruitutẽ. vt probatur
in. d. l. j. §. fi. de aqua plu. arcen. ꝛ ibi hoc
no. ꝛ habeť in l. quoties la prima. §. pri
mo. de ſeruituti. niſi in ſeruitute oneris
ferendi. vt. l. cum debere colũnam. de ſer
uitu. vrba. predio ꝛ dixi plene de ſeruitu
te oneris ferẽdi. Aut aliquid noui facit.
puta quia aperiẽdo ianuã turbauit vi
cinum in eius curia. et tunc aut debetur
ſeruitus: q2 promiſit non aperire oſtiuꝫ
et ſemper tenere ipm clauſum et cauere
cogitur de amplius non impediẽdo ſeu
turbãdo vel de nõ aperiẽdo illud oſtiũ.
per no in. d. l. harum. ꝛ l. agi. ſi ſer. ven. et
per no. per Barto. et docto. in. l. ſi prius.
de noui ope. nuncia Aut nulla ſeruitus
eſt promiſſa vel debita. ꝛ tunc etiam hoc
caſu poſt turbationẽ cogiť cauere ſicut
in interdicto vti poſſidetis. vt probať in
l. vnica. C. vti poſſidetis. ꝛ eſt text. cũ glo.
in l. j. §. hoc interdicto. in. l. queſitũ ff. de
iti. actuqꝫ priua ꝛ no. Bar. in. l. j. §. inter
dictũ aũt hoc ff vti poſſ. ꝛ Saly. in d. l. j.
7 in. v. q. C. vti poſ. ¶ † Nunquid autẽ dñs
aree poſſit claudere areã vicini ex parte
ſua verſus curiam affigẽdo tabulas ia
nue: ita q̄ dominꝰ aree nõ poſſit exire in
aream ſuã. Et dico q̄ nõ imo ſi affixerit
poterit dñs ianue propria autoritate re
mouere. vt eſt text. in. l. ſi vitem. §. qui ad
ianuã. q̄ vi aut clam. ꝛ probať in. l. quẽ
8 admo §. ſi protectũ. ad l. aqui. ¶ † Sed
nunquid vſufructuarius eidẽ poſſit adi
tum anterioreꝫ vel poſteriorẽ claudere.
Et dicas q̄ non tex. eſt in l. equiſſimũ. §.
ſed ſciendũ. de vſufru. ibi vel aditus pot
tiens vel auertere. ꝛ ita tenet ibi Flo. qui
dicit per illum tex. q̄ vſufru. vel inquili
nus aditum poſteriorem nõ põt immu
tare nec loca apta claudere. ꝛ pter refu
giũ tpe neceſſitatũ neceſſariũ vt aperian
tur propter ꝯſeruationẽ perſone ꝛ rerũ.
Et ex hoc nota qđ vſufructuarius vel
inquilinus non poteſt in domo vſufru
ctuaria vel conducta facere oſtiũ in por
ticu ſi nõ eſt. Nam vulgo dici ſolet q̄ hu
iuſmodi oſtium domũ deſtruit: vel ſi eſt
ipm claudere nõ põt q2 preſumitur eſſe
9 vtile domui ex quo factum eſt. ¶ † Iteꝫ
nunquid ianua oſtij poſſit alicui legari
vel capi pro pignore vel in executione
ſententie. Et dicas qđ non text. eſt in. l.
certa. §. hoc ſenatus. cl. ij. de lega. j. et ibi
no. facit ad hoc qđ dixi in rubrica prece
10 denti in. vii. q. ¶ † Itẽ notandũ qđ nõ lꝫ
egredi ciuitatẽ aliunde quã per portas
ſub pena capitis tex eſt in. l. fi. ff. de rerũ
diui. de quo dicendũ eſt vt ibi q2 non eſt
11 materia noſtra. ¶ † Ultimo adde predi
ctis q̄ aliqñ ante oſtiũ eſt veſtibuluꝫ qđ
eſt locus quidam ante oſtia vtriuſqꝫ do
mus per qđ habeť aditꝰ ꝛ tecto cooper
tum eſt vt veſtimento ſicut homo veſti
mento tegitur. vt eſt tex. cum glo. in. l. ar
bor. §. de veſtibulo cõmuni diui. ꝛ ibi de
hoc no. ꝛ habeť per Bart. in. l. damni. §.
cum parietis. de dam. infec.

¶ De aditu ſeu itinere. Cap. xiiij.

1 Promiſerit ſi mihi quiſpiaꝫ: vt per
areã ſuã in domũ meã: vel ex domo mea
per areã ſuã ire poſſim: nec de plano adi

ſua ſit: quoniam area ſua domo mea al‑
tior eſt: an ſcalas vel grad⁹: aut cliuos
in meo vel in ſuo facere debeam.

1 SI quis † mihi ꝓmiſit vt per
aream ſuam in domū meaꝫ
vel ex domo mea per aream
ſuaꝫ ire agere poſſim nec de
plano aditus ſit: q: area ſua
eſt altior domo mea: an ſcalas vel gra‑
dus aut cliuos facere debeā in meo vel
ſuo. Et videtur quod in meo: q: ſolū eſt
facta promiſſio quod poſſim ire vel age‑
re per fundū ſuum: non aūt quod in ſuo
poſſim aliquid facere. Et pro hoc videt
text. in l. ſuper iter. in principi. de aqua
plu. arcen. Tamen contrarium eſt dicē‑
dū vez quod ſcalas ſiue gradus aut cli‑
uos prope ianuā meā in ſolo vicini iure
facere poſſim: dummodo ne quid vltra
quā neceſſariū eſſet cauſa itineris demo
liatur. tex. eſt ſing. in. l. ſeruitutes. que in
ſuperficie. §. ſi domo de ſer. vrb. pre. et eſt
ratio q: ſi iter debet q: ꝓmiſſum eſt vel
legatum in ea parte qua niſi opere facto
iri non poſſit niſi fodiendo ⁊ ſubtrahen‑
do iter facere. l. fi. iter. ff. de ſer. tit. genera‑
li: ⁊ probat in. l. refectionis. cum ibi not.
cōmunia pre. Et q: de iſta materia itine
ris ſeu aditu eſt ſeruitus. vrbana. ⁊ de ea
ſatis dictum eſt ſupra in ſeruitute itine‑
ris ſeu aditus ⁊ eſt etiā ruſtica. Reliqua
reſeruo in ſequēti libro in rubrica de ſer
uitute itineris vbi plura dicemus: ⁊ ad‑
de que dixi in precedenti rub. in ver. ſed
nunquid aditus: ⁊ no. per Bar. ⁊ doc. in
l. quod cōclaue in fi. de dam. infec. et qđ
no. in. c. vnico. de conſecra. eccleſie vel al
ta. libro ſexto.

¶ De clauſtro ſeu cōclaui. Cap. xiiij.

1 ☞ Clauſtrum vnde dicatur.
2 Conclaue in neutro genere: vel concla‑
uis in feminino quid ſit.
3 Porticus quid proprie dicatur.
4 Homini priuato an ſuper locis publi‑
cis verſus vias publicas edificare licitū
ſit: ſicut communiter reperiunt Padue
et Bononie.
5 Dom⁹ appellatiōe an portic⁹ cōtineat.
6 Statutū ſi puniat cōmittentē maleficiū
in domo: vel inuentum extra domū: an
porticus etiā comprehendatur.
7 Duas domos ſi habeam habētes clau‑
ſtrum vel porticū cōmunem in illarum
ediū medio: ⁊ vnam ſimpliciter vendā: et
aliā retineā: cuius erit ipm clauſtrum.
8 Porticum vel clauſtrum cooperientem
ſolum ſuū ſi quis habeat: et in alieno re
quieſcat: an dominium eius ſuum ſit.
9 Porticum vel clauſtrum cum colūnis ſi
quiſpiam facere velit: an poſſit inpone‑
re colūnas: que vnius eccleſie fuerunt.

SCiendum eſt in primis quid
ſit clauſtrū conclaue ⁊ porti
cus. † Clauſtruꝫ dicitur qſi
claudens ſiue clam ſtans. i.
priuās habitantes in eo ne
paſſim vagari liceat. ita not Archi. in. c.
j. §. verū. in verſi. more. de ſtatu. re. in. vj.
et eſt locus religioſus. vt in. c. religioſus
de conſue. ⁊ idem not. ipſe Archi vij. q. j.
c. ſi. in ſi. ver. clauſtra. vbi etiam dicit qđ
hoc dictum a quodam animali cui⁹ no
men eſt caſtor: quia cum ſentit venato‑
res ſe ipſum caſtrat. caſtra etiam dūt in‑
ſtrumēta que claudūt domū: vel aliquā
eius partem vt hoſtia et porte que non
adherent: ſed de nocte portātur ad clau
dendum: vt eſt text. cum glo. in. l. fundi. in
pnci. ſup vꝟſi. clauſtra. de ac. emp. ¶ † Cō
2 claue in neutro genere vel conclauis in
feminino dicit cella vel camera ſecreta
vel claue alterius domus clauſa: vel q̄
ſub multis clauibus cōtinet: vel ad quā
per multas claues venitur. Alibi dr con
claue curia ſeu porticus inter duas do‑
mos. vt de dam. infec. l. quod conclaue. ⁊
habetur in. c. vbi periculum. §. in cod. de
ele. in libro. vj. Alibi ſumitur pro dormi‑
torio. xix. q. j. omnes. ⁊ ibi hoc no. Archi.
vel ſm Bar. in d. l. q conclaue. in princi.
conclaue dicitur domus diſcooperta in
ter duas domos in quodam ſolario ſu‑
pra terram: ⁊ accipitur hic. Item poteſt
dici camera bene firmata cuꝫ claui vt l.
j. §. de inſpiciendo. de ventre inſp ciēdo.
et etiam poteſt capi d. l. quod conclaue:
et ita etiam no in. l. formen. de ſeruitu‑
3 tibus vrbanorum prediorum. ¶ † Porti
cus vero dicitur locus coopertus de ſu‑
per diſcoopertus ante: ⁊ hoc modo acci
pitur in dicta. l. qđ conclaue. et in l. cete
ra. §. hoc ſenatus. de lega. primo. ſecūdo

Bar.in dicta.l.quod con=
claue qui etiã dicit ꝙ me
niana que in vulgari pro
fercula dicunt̃ poſſunt di
ci porticus.⁊ hoc mõ ac=
cipitur ſecundũ glo.in di
4 cta.l.qđ cõclaue.¶ † Cir
ca porticum primo quero
an ſit licitum homini pri=
uato edificare ſuper locis 6
publicis verſus vias pu=
blicas ſicut communiter a
reperiũtur Padue ⁊ Bo=
nonie. Et de iure dico qđ
non.quia in loco publico
non eſt licitũ priuato edi=
ficare.l.j.et.ij. et per totũ.
ne quid in loco publi.cuz
ſimi.Sed de conſuetudi=
ne ſeruatur contrarium
que preualet in locis vbi
eſt.vt gloſ.not.in rubrica
que ſit long. conſue.in fi.
et pro hoc.l.an i totum.C.
de edific.priua. et in hoc
modus conſuetudinis eſt
ſeruandus.vt not.glo.in
l.an in totum. et in.l.qui
luminibus.de ſerui.vrba.
5 predio.¶ † Secũdo que=
ro nunquid appellatione
domus contineatur por ti
cus. et videtur qđ ſic per
l.cetera.§.hoc ſenatus.de
legatis primo.vbi edes ⁊
porticus equiparantur.
Et ſic facit vt ſtatutũ pu=
niens exiſtẽtes extra do=
mum de nocte ſine lumi=
ne non intelligatur puni=
re exiſtentes in porticu
ſm Baldum ibi.ad idem
videtur eſſe text.in.l.ſi qñ.
la ſecunda.de operi. pu=
bli. Sed certe in contra=
rium videtur facere text.
in.l.cetera.§.hoc ſenatus
de lega.primo.vbi edes ⁊
porticus ponuntur tanq̃ 7
diuerſa.Item quia dom⁹
conſiſtit ex tecto ſolo ⁊ pa

a ¶ Ma=
leficiũ. ma
leficiuz dr
qđ cũq; cri
mẽ.vt fur=
tum.rapi=
na.et hu=
iuſmodi.
vt inſti.de
oblig.q̃ ex
dlicto na.
Eſt etiã q̃=
ſi malefi=
ciũ nocu=
mentũ qđ
fit primo
preter pro
poſituz vt
inſtitu.de
oblig.q̃ ex
quaſi de=
lic.naſ.per
totum.

riete.vt l.eum qui edes.de vſucapio.ſed
porticus non eſt huiuſmodi.vt ſupra di
xi.ergo ⁊c.In hoc puto ſic eſſe diſtinguẽ
dum.Aut porticus eſt cõiuncta domui
et ei affixa et tunc appellatione domus
continetur.per dictam.l.ſi quando.et p
not.in capitulo primo de conſecratio.ec
cleſi.vel alta.in ſexto.Aut non coniun=
cta vel affixa domui:et tunc ſecus per
6 predicta.¶ † Et ex hoc infero ad deciſio
nem ſtatuti punientis committentem
a maleficium in domo vel inuentum
extra domum an comprehendatur por
ticus:quia aut extra domum et non cõ=
iuncta vel affixa domui et nullo modo
comprehendatur.Aut eſt coniũcta vel
affixa domui. et tunc aut ſtatutum lo=
quitur per dictionem in. puta quia di=
cit qui delinquit in domo. et tunc non
comprehenditur porticus. quia dictio
in ſignificat in loco et requirit tactum
loci.vt.l.prima.§.in flumine.de flumine.
et probatur.l.is qui.§.primo coniun=
cta.l.ſecunda.§.primo de religioſis.Nã
aliud eſt porticus proprie dato quod
ſit coniuncta domui.aliud eſt ipſa do=
mus intelligendo de porticu inferiori id
eſt diſcooperto ante. ſecus in ſuperiori
parte ſupra porticum in qua habitatur
quia illa dicitur proprie domus. et pro
hoc facit.l.fiſtulam. de ſeruitutibus vr=
banorum prediorum. et quod ibi nota.
Baldus ⁊ Florianus per illum textum
qui dicunt quod non eſt idẽ iuris: vt de
ſcalis et de muro.vnde ſcale que ſunt fo
ris extra oſtium non continent̃ appella
tione domus.et ſic maleficium quod fit
in ſcalis exterioribus non videtur eſſe
factum in domo.aut ſtatutum loquitur
per dictionem ad.puta ſi quis fecerit in
ſultum ad domum tunc comprehendi=
tur etiam faciens ſub porticu. quia di=
citur eſſe ad domũ.i.iuxta domũ:per no.
per glo.⁊ docto.in.l.quidam hiberus.de
ſerui.vrba.predio.et ibi hoc not. Flo.de
iſta.q.vide plene per Albe.de roſa.in.l.
preſenti.circa principium.de his qui ad
eccle.confu.et in.d.l.cetera.§.hoc ſena=
7 tus.de leg.j.⁊ ibi per oẽs docto.¶ † Ter
tio quero habeo duas domos habentes
clauſtrũ vel porticũ cõem in medio illa=

rum edíuꝫ:vnam ſimpliciter vẽdo ⁊ aliaꝫ
retineo cuius erit clauſtrũ vel porticus. 1
Dic qđ debet diuidi ⁊ medietas a late-
re emptoris erit ſua: alia medietas a la-
tere meo erit mea.ita not.dicit Barto.in
d.l.qđ conclaue per illũ tex.cum gloſ.ſi.
que incipit per hoc apparet.facit ꝓ hoc
qđ not.Bal.in.c.j.§.ſi quis.de manſo.in
v.col.verſi.quid ſi quedã platcola eſt in
medio.in titu.de contro.inueſti.in vſibꝰ
feud.ſed Ange.in.l.ꝙ cõclaue dicit hoc
ꝓcedere qñ in vtraqꝫ domo eſſet hoſtiuꝫ
per qđ deuenit in dictũ clauſtrũ et exit.
ſed ſi in vna domoꝝ tantum eſſet hoſtiũ
per qđ intratur et exitur in clauſtro ſeu
porticu tunc clauſtrum ſeu porticus erit
illius tantũ cuius eſt domus hoſtiũ ha
8 bentis.qđ tene menti. ¶ † Quarto que-
ro quis habet porticum vel clauſtrũ co-
operiente ſolum ſuũ ⁊ requieſcit in alie
a no an dñiumᵃ eius ſit ſuum.Dic breui-
ter ꝙ ſi iſta duo concurrũt.ſ.ꝙ cooperia
tur ſolũ ſuum requieſcat in alieno iure
ſeruitutis tunc clauſtrum ſiue porticus
dicitur ſuũ.vt.d.l.ꝙ conclaue ſm Bart.
Ange.et doct.ibi alias ſi iſta duo nõ cõ-
currãt eſſet illius in cuiꝰ ſolo requieſcit
l.quẽadmodum.§.ſi.ad.l.aquiliã.ſm do
9 cto.in.l.qđ cõclaue.qđ eſt no. ¶ † Quin-
to et vltimo quero quis vult facere por-
ticum ſeu clauſtrũ cuꝫ colũnis an poſſit
imponere colũnas que fuerunt vnius
eccleſie. Et dicas breuiter ꝙ ſi eſt porti-
cus ſeu clauſtrũ priuati hoís ſeu laici ⁊
nõ poteſt.tex.eſt cũ gloſ.in.c.ligna in ſi.
de conſe.diſt.j.⁊ habetur in.c.cũ ad hec.
de reli.do.Sed ſi eſſet porticus ſeu clau
ſtrum alterius eccl'ie vel monaſterij ſic.
vt eſt tex in dicto.c.ligna.⁊ in c.ſequen.
et ibi per Archi.⁊ habetur per doc.in di
cto.c.ad hec:et per Albe.de roſa.in auc.
multo magis.de ſacroſan.

¶ De penu. Capi.xlv.

1 ☞ Penum ſubterraneũ ſi quiſpiã ha
bet:qđ a parte ſupiori in ſolo publico
lumen recipere velit:nunquid poſſit.
2 Penũ ſubterraneũ ſi quiſpiã facere ve-
lit:⁊ fodere ſubtus ſolũ publicũ:vel do-
mum vicini:nunquid poſſit.
3 Penũ ſubterraneũ ſi velim facere:qua-
tenus ſe ꝓtẽdit ſolũ meũ vſqꝫ ad finẽ ſoli
vicini:nunquid poſſim.

Q Uidã:† ha
bet penũ ſub
terraneũ vult
recipere lu-
men a parte
ſuperiori in
ſolo publico nũquid poſ-
ſit. Et videtur ꝙ nõ. quia
in alieno quis non poteſt
facere feneſtram. argu.l.
quẽadmodum.§.ſi prote
ctum.ad leg.aquil Item
quia non poteſt in re com
muni facere inuito ſocio.
l.quidam hibernus ꝗ et ibi
not.docto.de ſerui.vrba.
predio.et dicam.ĵ.de fene
ſtra.⁊ balcono. Iteꝫ quia
in ſolo publico non eſt li-
citum edificare.l.j.⁊.ij.ne
quid in loco publico. et
iſtud teneo de iure.ſed de
conſuetudine vidi ſerua-
ri contrarium quia quili
bet pro libito voluntatis
recipit lumẽ pignoris ex
ſolo publico.que conſue
tudo ſeruanda eſt.l.an in
totum.C.de edi.pri.⁊ pro
hoc gloſ.no.in rub.C.que
ſit lon.conſue.in ſi.que lo-
quitur de porticibus. vt
dixi in rubrica preceden-
ti et in rubrica de oſtio.ꝓ-
ſicu.alia eſt qđ. Credo ta
men quod per iudicẽ co-
gi poſſit ad faciendũ fer-
ratam deſuper vel aliam
coopertură de ligno pro-
pter trãſeuntes. ar.l.qui
foueas.ad.l.aquil.et ita
obſeruatur in ciuitate Ue
2 rone. ¶ † Quid ſi vnus
vult facere penum ſubter
raneam et fodere ſubtus
ſolum publicum vel do-
mum vicini nunquid poſ
ſit:et dicas quod nõ quia
ſicut ſolũ vnius debet eſſe
liberum vſqꝫ ad celum.l.

a ¶ Dñiũ
Dñiuꝫ eſt
ius hñdi
poſſidẽdi.
fruendi.et
vtendi ac
diſponẽdi
de aliq̃ re
ꝓ libito vo
lũtatis.vl'
ſm aliquẽ
determina-
tũ moduꝫ
a quadaꝫ
ſupioꝛita-
te vel au-
ctoritate
diffinituꝫ.
et vide ale
xan.in.iiij.
pte ſume.
et Corneũ
j.vol.ꝯſil.
xcviij.⁊ a-
lex.ĩ imo.
iij.vo.ꝯſil.
lxxviij.in
ij.co.§.ſen
tio tamẽ.

a ¶Ad
theſaurũ
inuenien=
dũ. Utruʒ
inueniẽs
theſaurũ
teneat re= a
ſtituere.
Rñ. q ſi in
ſuo ſolo in
uenit : ſic
ſuũ erit : ſi
ḃo in alie
no ſolo et
a caſu: me
dietas erit
ſua: ⁊ alia
medietas
erit dñi ſo
li : ſi vero
data opa
totuʒ erit
dñi fundi
inſti. de re.
di. §. the= 3
ſauros. et
C. de the=
ſau. l. vni
ca. nec eſt
verum qđ
dicit glo.
in. c. ſi qđ.
xiiij. q. v.
qđ inuen=
tus in lo=
co ſacro
vel reli=
gioſo ſit i=
uentoris:
ſʒ erit ſm
diſtinctio
nem pre=
dictam: vt
expreſſe
ptʒ in. d.
§. theſau=
ros.

ff. in prin. de ſer. ff. ⁊. l. ſi vi=
tem. §. pe. quod vi aut cl ã
⁊. l. altius. C. de ſer. ita de=
bet eſſe liberum ſub terra.
vt in. d. l. altius. Item pro
hoc l. venditor. §. ſi ↄſtat.
commu. pred. ⁊. l. diuortio
§. ſi vir in fundo ſolu. ma.
Item quia non habet ad
theſaurũ⁹ inueniendũ in
ſolo alieno. l. vnica. C. de
theſau. lib. xj. Item quia
ſpeciale eſt in venis cota=
reis ⁊ marmoreis: vt. l. cũ
ctis. ⁊ ibi glo. C. de metal.
lib. x. ↄiuncta. l. j. ⁊. l quoſ
dam. co. titu que dicit qđ
propter publicam vtilita
tem licitũ eſt marmora et
ſi. ſub fũdo alieno fodere
dũmodo domin⁹ non pa=
tiatur damnũ. de quo vi=
de omnino quod no. in. l.
inter publica. in. vj. colũ.
de verb. ſig. in. §. publica.
ergo l aliis ſecus eſt ius
commune. i. ius ſingulare
⁊. l. qđ vero. legi. ¶ †Sed
quid ſi volo facere penuʒ
ſubterraneum quaten⁹ ſe
protendit ſoluʒ meum vſ=
q ad finem ſoli vicini nũ=
quid poſſiʒ. Et videtur q
non: quia qui foueam fa=
cit iuxta fundum vicini ḋ
bet tantum relinquere q̃
tũ eſt profunditas fouee.
tex. eſt in. l. fin. ff. finiuʒ re=
gũ. ⁊ maxime hoc videtur
pcedere vbi in medio eſ=
ſet fundus communis vel
vicini propter ei⁹ pericu=
luʒ: vidi tamen obſeruari
contrariuʒ quia quilibet
facit penum in ſuo quate
nus durat ſolum ſuũ dũ=
modo vicinus damnũ nõ
patiatur. pro hoc. l. fumi
nuʒ. §. fina. de dam. infec.
et forte illa. l. fi. voluit loq
de ſimili fouea que habʒ

nomen ſpeciale: ſicut eſt penus: ſed de il
la tantum fouea que ſtat in ſuo tantum
ſimplici nomine: et propterea non ha=
bet locum etiam in puteo qui habet fo=
ueam profundam: quia perdit nomen
fouee ⁊ aſſumit nomen putei: pro hoc vi
detur text. in. d. l. fluminum. §. pen. et ita
communiter obſeruari vidi: de hoc etiã
dicam aliquid. j. de puteo ⁊ de fouea.

¶De curia ſiue curte. Ca. xlvj.

1 Planicies terre quid dicatur.

2 Domum ſi quiſpiã habeat cum tribus
vel quatuor cluſis: ⁊ in earũ medio vna
curia: ſiue curtis exiſtat: in qua forte eſt
vnus puteus: ⁊ in quolibet dictorũ clu=
ſorum eſt vnum oſtium: et ipſe vendat:
ſeu leget. vnum ex dictis cluſis: ſiue cu=
riam: an legatarius: ſiue emptor dicto
oſtio vti poſſit: ex quo ad dictam curiaʒ
venitur.

3 Domum inter feudatariam et domum
domini ſi vna curia ſit: ſeu plateola: quo
modo diuidatur.

4 Aqua cadens in curte mea naturaliter
⁊ de per ſe: ſi ad curiam tuam diſcurrat:
an tibi in curte tua aliquid facere licitũ
ſit: vt aque diſcurſus impediatur: et in
curte tua remaneat.

1 Curia †dicitur planicies ter=
re et de iſta hic loquimur.
aliis modis aſſumitur cu=
ria: vt not. Archid. xj. qõ. j. ſi
2 quis clericus. ¶ †Si quis
habet domum cum tribus vel quatuor
cluſis: et in medio earum ſit vna curia ſi
ue curtis in qua forte eſt vnus puteus ⁊
in quolibet dictorũ cluſorum eſt vnum
oſtium ⁊ vendidit ſiue legauit vnũ ex di
ctis cluſis ſiue curia an legatarius ſiue
emptor poſſit vti dicto oſtio ex quo veni
tur ad dictã curiã. Et ſic an poſſit exire
per dictũ oſtiũ ad curiã pdictã cã venie
di ex dicta curia puta in viã publicam
vel cauſa hauriendi aquã ex puteo q eſt
in dicta curia vel alia de cauſa. Et dico
breuiter qđ nõ qꝛ in emptione vel lega=
to via vel iter nõ venit niſi fuerit expreſ=
ſum. l. in vẽdẽdo de cõtrahẽ. emp ⁊ ideʒ
ſi eſſent plures fratres vel ↄſanguinei q
diuiderẽt vnã domuʒ q̃ haberet plures
partes: ⁊ in medio earũ eſſet curia q̃ vni
in diuiſione

in diuiſione. Eligeret vna pars dicte domus cū curia vel alie due partes ſine curia hi q̄ habuerūt partē domus ſine curia nō potuerāt per partes ſuas venire in .d. curiā aliqua de cā: & ideo cogi potuerūt ut claudat oſtia ſiue portas q̄ ſūt in dictis cluſis verſus dictā cām. & pro p̄dictis oibus vide tex. & qḋ ibi no. Bal. et Flo. in. l. ſi fundū. §. queccūq3. de ſer. vr. pre. qḋ not. q2 quotitianū et bis habui de facto. Adde p̄dictis que dixi. ſ. de ſeruitute itineris ſeu adit9. & ſ. de pariete ſiue muro. ꝟ. ſed nūqd vicinus poterit in muro ſuo facere oſtiū & ſupra de oſtio ſiue porta. ver. ſed dubium eſt ſi quis pōt.

3 ¶ † Quid ſi inter domū feudatariam et domū domini eſt vna curia ſeu plateola. dic ꝙ per cordulam diuidi debet verſus domum domini et illa dimidia erit ſua: alia dimidia verſus domum vaſalli erit vaſalli. ſicut fit inter duos ꝓprietarios. vt not. Bart. in. l. ꝙ cōclaue. de dā. infec. & dixi. ſ. de clauſtro ſiue porticu. in iiij. q. & ita not. Bal. in. c. j. §. ſi quis de manſo. in ti. de cōtrouer. inueſtit. in vſi. feu. q̄ dicit hoc procedere ſi patitur diuiſionē. Curia aliqñ enim eſt ita modica ꝙ diuidi non pōt: & tūc de ea idem eſt dicendū qḋ de veſtibulo. l. ſi vt certus. §. fi. cōmo. & l. arbor. §. de veſtibulo cōmuni diui. de quo veſtibulo dixi. ſ. de oſtio ſiue porta in fi.

4 ¶ † Sed qd ſi aqua cadens in curte mea naturaliter et de ꝑ ſe diſcurrit ad curiam tuā an ſit tibi licitū in curte tua aliquid facere ꝓpter qḋ diſcurſus aque impediat & remaneat in curte mea. Et dicas quod ſic. arg. l. j. §. ſunt qui putāt. ne qd in lo. pu. & ita Pau. de ca. in. l. quoties. la. j. de ſeruitute. & dixi vobis. ſ. in iiij. diuiſione ſeruitutis. ꝟſi. & primo videamus ibi. & hoc ſequit̄. & adde text. in. l. ij. §. ſi quis in ſuo. & ibi Bar. ne quid in loco publico. quod tene menti.

¶ De puteo ciſterna et lauello.

Capi. xlvij.

1 ¶ Domū inter feudatariū & domū domini ſi vnus pute9 tm̄ exiſtat: cui9 aqua non ſufficit vtriq3: quis preferatur.

2 Pute9 cōmunis ſi inter duos vicinos ſit: an diuidi poſſit: & quo iudicio.

3 Vicini ciuitatis vel loci an locū cōmunē vt puta furnum contribuere teneantur.

4 Cōitas ſeu vicinia ſi habeat vnum puteum vel furnū: vel porticū cōem: q̄ purgatione vel refectiōe egeat: & qdā ex vicinis collecte expēſam euitare volēs vſui vl' cōmodo illi9 renūciare velit an poſſit.

5 Puteū ſi in domo mea aperiā: quo agto vene tui putei p̄ciſe ſint: an tenear.

6 Interdictum de fonte an illi competat: qui vti prohibetur puteo viuam aquā non habente.

7 Puteum vel ciſternā: aut lauellum prope vicini fundum fodere an licitum ſit: nullo ſpacio interpoſito.

8 Ciſternā ſi quis aperuerit: vel foderit: et eam nō cooperuerit: cecideritq3 bos vel aſinus in eam: an talis teneatur.

9 Ciſternas h̄ſis ſi ciſternas legauerit: an debeat̄ aqua in ea regiōe in qua aq̄ venalis eſt: vt eſt in regiōe africe & egypti.

10 Ciſternas habentē an ſeruitus vel obligatio perſonalis ſequatur.

1 Inter † domum feudatariū & domū domini eſt vnus puteus tantū cuius aqua nō ſufficit vtriq3: quis preferat̄. Et videt̄ ꝙ dominus tanq̄ habens maiorē partem habet enim domum alteram pleno iure: & in altera feudataria nudam proprietatem. arg. l. ſancimus. circa princ. C. de dona. & ita dicit no Bald. in. c. j. §. ſi quis de manſo. verſi. quero quid ſi inter dominum de cōtrouerſia inueſtiture in vſibus feu.

2 ¶ † Sz quid ſi inter duos vicinos eſt puteus cōmunis: an poſſit diuidi et quo iudicio. Dic ꝙ poteſt iudicio communi diuidi. ſi ſolum eius ſit commune ipſorum vel vicini ipſorum adiudicetur: vt eſt tex. in. l. iiij. §. communi diui. & ibi Flor qui dicit ſecus eſſet ſi ipſi haberent ſolū ius hauriendi aquam quia forte ſolū in quo eſt puteus ſit publicū vel aliorū.

3 ¶ † Sed quero nunquid vicini ciuitatis vel loci teneantur contribuere ad locum cōmunem vt furnum. Et videtur ꝙ ſic per tex. cum glo. in. l. j. ad. l. rhodi. de iactu. et ibi hoc tenuit Ubertus de bobio. & Albe. de ro. et pro hoc. l. ad reparationem. C. de aqueduc. lib. xj. & l. ad portus. C. de ope. pu. & l. inſtructionē. C. de ſac. ſan. & iſtud

eſt veriſſimum vt patebit ex his que ſta
4 tim dicã in ſeq. q. ¶ † Sed pone quedã
communitas ſeu vicinia habet vnũ pu=
teum vel furnum vel porticũ cõmunem
qui eget refectione vel purgatione. qui=
dam ex vicinis volens euitare collectio=
nem ſiue expenſam collecte dicit ꝙ vult
renunciare vſui vel commodo illius rei.
queritur an poſſit. Iſta q. formatur per
Spec. in titu. de cenſi. §. j. ver. item pone
quidam vicinus vbi plene et idem quaſi
de verb ad verbum ſcribit Albe de ro. in
ſuo tractatu ſtatutorum in prima parte
c. xxxv. et ponitur etiã per Flo. in. l. cum
fructuarius. de vſufru. ⁊ vide quod po=
nit Dy. in. l. imperator. §. centum. de leg.
ij. et Ia. de are in. l. pretor. §. hoc edicto.
de dam infe. In qua. q. videtur qđ renũ=
ciare non poſſit ⁊ expenſam euitare per
d. l. ad refectionem. ⁊. l. ad porticũ. Item
quia lex videtur imponere onus incum
bens domui non perſone. argu. l. fin. que
incipit ediles. de via pub. Item pro hoc
quia vaſallus non poteſt ſe eximere ſer=
uitio domini eſt renunciando feudum.
vt habet per gloſ. ordi in. c. j. §. ſimiliter.
in tit. de cap. qui cur. vendidit. ⁊ per glo.
Iaco. de bel. Nic. de nea. ⁊ doct. in. c. j. de
vaſallo qui cõ cõſti. locat fundũ. alias
in vl. b. feu. ⁊ per glo. ⁊ docto. in. c. que in
eccleſiarum. extra de conſti. ⁊ per Spe.
in titu. de feu. §. quoniam. verſicu. xxviij.
et per Bald. in. c. j. §. clauſulis. in titu. de
prohibi feudali et per Dy. ⁊ Barto. in. l.
is cum quo. de aqua plu. arc. ⁊ per Flo.
in. l. ſi abſente. ⁊ in. l. cũ fructu. ⁊ ibi om=
nino vide de vſufruc. In contrarium vi
detur illa regula vulgaris que dicit ꝙ
pars poteſt renunciare iure iuri ſuo. l. ſi
quis in conſcribendo. C. de pact. cum ſi.
Itẽ pro hoc. l. pretor ait. §. fi. ⁊ quod ibi
no. de dam. infec. Itẽ. l. ſi forte. §. ij. ſi ſer.
ven. ⁊ dicta. l. cũ fructuariũ. Itẽ qꝛ ſi ali=
quid eſt de collegio poteſt renunciare ⁊
ab eo recedere. l. j. in fi. de col. illici. Item
pro hoc totus tit. ff. pro derel. ⁊. l. ij. §. vi=
cenales. ne quid in loc. publ. ¶ Sed pro
deciſione breuiter ſic diſtingue: aut pu=
teus vel furnus indiget reparatione ra=
tione temporis preteriti aut futuri. Pri=
mo caſu tenetur indiſtincte contribuere

nec poteſt renunciare in damnum vici=
nie. Et eſt ratio quia iam vtilitatẽ acce=
pit ex vſu ſicut alij vicini: vnde ſicut ſen=
tit cõmodum ita ſentire dꝫ incõmodũ:
vt in. l. ſm naturam de reg. iur. ⁊. c. q ſen
tit onus. eo. tit. in. vj. Scđo caſu qñ ratio
ne futuri temporis ⁊ tunc aut vult ſtare
in vicinitate ſeu vicinia: ⁊ iſto caſu licet
nolit vti puteo vel furno qꝛ forte hꝫ vnũ
in domo tñ poterit cogi ad reficiendum
ſeu cõtribuendum: qꝛ iſtud eſt onus im
poſitũ domui ⁊ nõ ꝑſone ar. d. l. ediles.
de via pu. itẽ qꝛ puteus vel furnus ſunt
cõmunes vniuerſitatis non vt ſingulo=
rum: in rebus vniuerſitatis nõ attendi=
tur voluntas vnius ſed maioris partis
l. ꝙ maior ad mu. cũ ſi. Aut non vult am
plius ſtare in vicinia vel in cõmunita=
te: ⁊ ſic vult renunciare nedum vſui pu=
tei vel furni ſed etiã vicinie vel cõmuni=
tatis: ⁊ tunc teneo qđ non ſit obligatus
ratione futuri temporis: lꝫ Albe. ⁊ Flo.
videantur velle qꝫ indiſtincte teneantur
cõtribuere: et moueor per ea que dixi. ſ.
pro parte negatiua. et adde ꝙ de puteo
lacu ⁊ piſcina reficiendis et purgandis
interdictũ competit. tex. eſt in. l. j. ver. pe.
ff. de fonte. Et quid ſit reficere ⁊ purgare
vide tex. in. l. j. §. reficere. §. purgandi. de
5 riuis. ¶ † Quid ſi in domo mea puteum
aperio. quo aperto vene putei tui preciſe
ſunt an tenear. Et dic qđ non text. eſt in
l. fluminum. §. pe. ver. idem videmus. et
ibi vide etiam. §. fin. cũ duabus. ll. ſeq. et
quod ibi no. de dam. infec. ⁊. l. j. §. denique.
de aqua plu. ar. ⁊ Pau. de ca. in. l. ſi tibi.
6 in fi. C. de ſer. ¶ † Sed nunqđ interdictũ
de fonte cõpetat illi qui vti prohibetur
puteo viuam aquam nõ habente. Et di=
cas quod nõ. tex. eſt in. l. j. §. hoc interdi=
cto de fonte. ⁊ ibi omnino vide Bar. qui per
illum tex dicit not. quod ſtatutum pro=
hibens mulieres portare perlas. intelli=
gitur de veris ⁊ naturalibus. nõ autem
de fictis ⁊ cõpoſitis. Et ego dixi de verſi.
fi. l. mulieris. in princi in. x. et vlti. q. vbi
poſui aliqua de ornatu mulierũ. Adde
predicta ꝙ vendita domo nõ ſolum ve=
nit puteus q eſt in ea ſed etiaꝫ putealia
id eſt quibꝰ puteus cooperitur et funes
quibus trahitur aqua. ⁊ quedã alia ver

uniunt de quib⁹ omnib⁹ vide in text. l. iu-
lianus. §. fin. cũ. l. ſeq. de actio. emptio. et
venit ẽt rota ⁊ ſcitula. vt. l. q fundũ. §. fin.
de cõtrahen emptio. ⁊ omnia que dicta
ſunt ſupra de puteo habẽt locũ in ciſter
na. ⁊ lauello. ⁊ ſciẽdũ eſt ꝙ ciſterna non
habet aquã perpetuam nec viuam. tex.
eſt in. l. j. §. hoc interdicto. ff. de fonte. Et
iſtud pz manifeſte Uenetijs vbi ſunt ci-
ſterne q̃ ſepiſſime deducuntur ad ſiccita
tem. Lauellũ autem intelligo locum in
quo colligit̃ aqua pro pannis lauandis
7 vel animalib⁹ potandis. ¶ † Sed an ſit
licitum fodere puteum vel ciſternã aut
lauellũ prope fundum vicini nullo ſpa-
tio interpoſito. Et videtur qđ debeat di-
mitti tantũ ſpacium quantũ eſt profun-
ditas fouee. per. l. fin. fini. regun. Ego te-
neo contrarium q2 ille non ſunt proprie
fouee ſed habent alia nomina ſpecialia
8 vt dixi. ŝ. de penu. in fin. vbi vide. ¶ † Si
quis aũt aperuerit ciſternam vel foderit
et non cooperuerit eam cecideritq̨ bos
vel aſinus in eam. Dic qđ dñs ciſterne
tenetur reddere precium iumentorum
quod autez mortuum eſt ipſius domini
ciſterne erit. vt in. ca. ij. extra de iniurijs
⁊ dãno dato. ⁊ eſt caſus no. q limitat ma
teriam poſitam in. l. ſi ſtichus. de verbo.
ob. vez vt qđ ex re mea ſupereſt meũ eſt
⁊ mihi reddi dz. l. ſolũ. §. meũ de rei ven.
intellige niſi ex culpa alteri⁹ pereat: vt
ibi ita no. Lu. de ro. in. d. l. ſtichus. in fin.
qui tamen intelligit quando ciſterna fie
ret in publico. argu. l. foueas ad. l. aqliã.
ſec⁹ in priuato: vt no. gl. in. d. c. ij. de iniu.
9 ⁊ dam. dato. ¶ † Ultimo vnus hz ciſter-
nas. legauit ciſternam: an debeat̃ aqua
in ea regione in qua aqua venalis eſt:
vt eſt in regione africe ⁊ egypti. et dicit
text. in. l. mella. §. fi. de ciba. lega. et nota.
Bart. in. l. j. co. titu. et ſicut eſt Bononie
Ferrarie ⁊ Uenetijs. et dicas ꝙ ſic. ſiue
habeat ciſternas ſiue nõ vt eſt caſus in
10 d. l. j. ¶ † Sz qñ hz ciſternas an tunc erit
ſeruitus vel obligatio perſonalis. vide
omnino tex. glo. et Bar. in. d. l. mella. §. fi.
⁊ dixi plene ſupra in princi. poſt diffini-
tionem ſeruitutis realis in illa. qõ. quo
cognoſcat̃ an ſint ſeruitutes reales vel
perſonales.

¶ De cloaca. Cap. xlviij.

1 Cloaca quid proprie ſit: et qđ eius
appellatione veniat.
2 Statutum ſi dictauerit: quod ſi quis of
fenderit aliquem in domo: puniatur in
tãtum: an offendẽs in oſtio ſtatuti pena
teneatur.
3 Domo in ſua priuata quis non poteſt
exercere artem: per quam malus odor:
ſeu fetor vicinis fiat.
4 Cloacam inter edes meas et tuas: te ẽt
inuito ⁊ cõtradicẽte an de nouo mihi fa
cere liceat: et ſi denuncias nouũ opus:
tuã denunciationez cõtemnere poſſim.
5 Cloace vſuz ſi alius hẽat: vi: clã: vel pre
cario. ⁊ velit cloacã reficere vl' purgare:
an cõtra impedientes ſibi interdictum
cloace prohibitorium competat.
6 Cloacam facere in muro communi inui
to altero ſocio: an vni ſocio facere liceat.
7 Cloacã facere in fundo vel domo ſua an
facere licitum ſit: ⁊ ex ea aquam in viaz
publicam mittere.
8 Aqueductum loco cloace vſq̨ ad viam
publicam an facere liceat.
9 Uſufructum in fundo vel cloaca publi
ca ſi quiſpiam habeat: et refectione: vel
reparatione indigeat: an iſtud onus ad
ipſum ſpectet.
10 Jus agendi ſeu prohibẽdi aliqđ an ſolũ
edilibus: vel habentibus curã ciuitatis
vel alijs competere habeat.
11 Priuato vel forenſi: an cõpetat ius agẽ
di: vel prohibendi aliquid in actione po
pulari.
12 Actio q̃nam ſit que pro cloacis cõpetat.
13 Interdictum prohibitorium et reſtitu-
toriũ ad hoc vt competant: que neceſſa-
ria ſint.
14 Libellus ⁊ poſitiones in actionib⁹ po-
pularibus quo formari debeant.

1 Cloaca † eſt loc⁹ concauus
per quem colluuies q̃daz
fluit. vt dicit textu. in. l. j. §.
cloacaz autem. ff. de cloa-
cis. qui ſubdit qđ cloace
appellatione et tub⁹ et fi-
ſtula continent̃: ⁊ tubus dicitur foramẽ
cloace vbi purgat̃ colluuies aque: fiſtu
la vero eſt aliud genus inſtrĩ ad idẽ ſm
glo. ibi. ex quo no. ſm Bart. ibi ꝙ appel-

latione cloace ꝯtinet̃ etiā
2 oſtiū cloace.† Quod facit
ad.q.ex ſtatutis dicētibꝰ
ꝙ ſi qs offenderit aliquē
in domo puniat̃ intm̄ vt
offendens in oſtio teneat̃
pena ſtatuti.q2 appl'one
domꝰ cōtinet̃ oſtiū ⁊ alia
que eidē ſunt affixa etiā
ſi ꝓtenderet̃ extra domū
l.ſi aqueductꝰ.de ꝯhen.
empt.⁊.l.j.§.fi.cū.l.ſeq.de
acti.⁊ dixi aliqd in ti.ꝑce-
dēti itelligo tn̄ ꝺ oſtio itra
clauſuram exiſtēte q2 tūc
nō diceret̃ factū in domo
l.j.§.flumine de flumi.de a
q̄ dic vt ꝑ Bar.in.d.l.j.de
cloacis.⁊ i.l.cetera.§.hoc
ſenatꝰ.de lega.j.⁊ ꝑ Bal.
in.d.l.data opera.C.q̄ ac-
cu.nō poſ.⁊ vide q̄ pleniꝰ
dixi.ſ̄.de clauſtro in.iij.q.
itē cloaca q̄dā ē ꝑuata q̄-
dā ē pub.l.j.§.ꝺ āt ꝺ cloa-
cis.itē ſciēdū ē ꝙ ꝑtoꝛ itro
duxit duo interdicta.vnū
de cloacis purgādis ⁊ re
ficiēdis.⁊ iſtud eſt ꝓhibi
toꝛiū q2 nemo dȝ ꝓhibere
reficere ⁊ purgare cloacā.
l.j.§.j.de cloacis.Aliud eſt
reſtitutoꝛium q2 nemo dȝ
aliquid in cloacis mittere
ꝓpter qd̓ deterioꝛ fiat.vt
d.l.j.§.fi.⁊ eſt ratio q2 ⁊ in
terdicta pertinēt ad ſalu-
britatē ⁊ tutelā ciuitatis.
nam ⁊ celū peſtilēs ⁊ rui-
nas immunditie cloaca
rum minuant̃.Item ſi nō
reficiūtur.tex.eſt no.in.d.
l.j.§.j.de cloacis.⁊ ibi vid̓
glo.j.⁊ adde gloſ.not.in.l.
pe.§.pe.in ver.quem celi.
quod vi aut clam.que di-
cit qd̓ aer coꝛrumpit̃ ap-
ponendo ſtercus vel cloa
caȝ aperiēdo.et vide aliū
text.no.⁊ ſing.in.l.ij.§.itē
ait.ſi edē.cū gloſſ.ne qd in.

lo.pu.per quem tex.cū glo.alias iudicē
3 ui.† Quod quis non poteſt in domo ſua
ꝑuata excercere artē per quā malus odoꝛ
ſeu fetoꝛ fiat vicinis.⁊ per ꝑdicta teneo
qd̓ non ſit licitū ꝓ priuato aperire de die
cloacā vel neceſſariū aut ſimilia ꝓpter
fetoꝛē:ſed de nocte tātūmodo niſi ſubſit
neceſſitas.⁊ non alias.quod eſt nota.
4 ¶ † Quero primo circa iſtam materiam
cloacarū an liceat mihi cloacā de nouo
facere inter edes meas ⁊ tuas te inuito
et cōtradicēte.⁊ ſi denūcias nouū opus
poſſum tuā denūciationē contēnere.Ui
detur qd̓ non per ea q̄ dixi.ſ̄.de penu.in
ij.q.⁊ per totū ti.de no.oper.nū.tn̄ cōtra-
riū teneas p.l.j.§.ſi qs mihi purgāti.⁊.l.
fi.de cloacis dūmō ſi in viā publicam[a]
velis cloacā facere facias ꝑmittēte illo
cui viarū publicarū cura cōmittit̃.vt.d.
l.fi.⁊ ibi glo.⁊ ita tenet Roſ.in ſuis libel-
lis in tit.ſi vis cloacā tuā purgare.in fi.
et vide text.in.d.l.j.in fine.⁊ in.§.deinde
ait ꝑtoꝛ.cū ſeq.⁊ vide olno.l.de pupillo.
§.ſi qs riuos cū ſeq.de no.oper.nun.vbi
5 de hoc quōd declarat̃.¶ † Quero ſcdo ali
quis hȝ vſuȝ cloace vi clā vel precario.
vult cloacā reficere vel purgare:an ꝯtra
impediētes ſibi cōpetat interdictū cloa-
ce ꝓhibitoꝛiū dic qd̓ ſic.l.j.§.hoc interdi
ctū.el.j.de cloacis.⁊ rō ponit̃ ibi.⁊.d.§.ſi
6 qs riuos.¶ † Quero tertio an ſit licitū
vni ſocio facere cloacā in muro cōi inuiſ
to altero ſocio.de hoc dic vt dicā.j.de bal-
neo ſeu ſtupha ⁊ de neceſſario ⁊c.
7 ¶ † Quero qrto an ſit licitū facere cloa-
cā in fundo vel domo ſua ⁊ ex ea imitte
re aquā in viā publicā.⁊ dicas ꝙ ſic niſi
ex illa aq̄ via efficeret̃ minus habilis.vt
eſt tex.in.l.ij.§.ſi qs cloacam ne qd in lo.
pu.⁊ via d̓r fieri nimis habilis ſiue dete-
rioꝛ vſus eius ad cōmeandū coꝛrūpat̃
hoc eſt ad eundū vel agendū.aut cū pla
na fuerit cliuoſa fiat vel ex molli aſpera
aut anguſtioꝛ ex latioꝛe aut plauſtris ex
ſica.vt eſt text.in.d.l.ij.§.deterioꝛē autē.
8 et vide in ſeq.q.¶ † Quero qnto nunqd
liceat facere aq̄duc.locū cloace vſq3 ad
viā publicā.Et dic ꝙ ſic:vt in.q.ꝑceden-
ti:⁊ ita obſeruat̃ ēt de facto.Sȝ aduerte
q2 poſt ductū ꝑdictū nō eſt licitū mittere
ad viā publicā aliqd fetidū vel turpe vt

a ¶ Viaȝ publicaȝ. An liceat edificare ī via publica et ſi eſt edificatū: an edificans debeat edificiū remouere. vide coꝛneum. iij.vo.cōſi. cclxxvij. Et qn̄ intelligatur edificatū iuxta vias publicas. vide Alexā. iij.vol.ꝯſi. lxxiij.in.j. col.§.fi.et quaſi per totū conſilium.

ſtercus ſiue lauet latrina vt eſt text.in.l.
ediles.in fi.de via pub al.eſt in tit. de lo.
pub.fruēdo.p ꝺ gl.in.l.pe.qꝺ vi aut clā.
⁊ iō nō eēt licitū lauare i domo vegetes
in qb⁹ fuiſſet vinū fetidum vel alia vaſa
fetida ſi aq̄ illa veniret in viā publicam:
qꝺ no.q: multi ꝯ faciūt ⁊ male. Nā edi=
les curriles vel q̄ ꝓpoſiti ſunt vijs publi
cis hoc permittere non deberēt. vt dicit 1
d.l.ediles.in fi. et vide qꝺ dicā in. vij.qō. 2
9 ¶†Quero ſexto aliqs hȝ vſufr.i fūdo vl̄ 3
cloaca publica idiget refectiōe vl̄ repa=
tiōe an iſtud onus ſpectet ad ipm. Et di
cas ꝙ ſic ⁊ nō ad ꝓprietariū. vt.l. ſi pen=
dente.§ ſi qd cloacarij.⁊ ibi Flo.de.vſu.
10 ¶†Quero ſeptimo an ius agēdi ſeu ꝓ=
hibēdi cōpetat ſolū edilib⁹ vel habētib⁹
curam ciuitatis vel alijs. Et dic qꝺ illis 4
quoꝝ itereſt cōpetit ius puta q: ſunt de
eadē ꝯta.⁊ iſtud eſt claruȝ:vt ꝓbaꝛ in.l.
11 ij.§.pe.ne qd in lo.pu. ¶†Sed qd ſi ni=
hil aut parū intereſt priuati:puta q: eſt 5
de alia ꝯta. Et dicas idē q: actio popu=
laris eſt.vt eſt glo.valde not.in.d.§. pen. 1
q̄ nō eſt alibi ſm Ang.in.l. in ꝓuinciali.
§.j.de no.oper.nū.⁊ cōiter teneꝛ vt dicit
Joan.de ana.in.c.qualr ⁊ qñ.el.ij.in.xij.
col.de accu.de quo vide p doct. in.d.c.§.
fi.vbi ꝓbat hec deciſio.Sed qd ſi eſſet fo
a rēſis[a].⁊ idē ſi noie publico agat de quo
dic vt plene per Barto.⁊ docto.in.d.§.fi.
12 ¶†Quero octauo q̄ actio competat pro
iſtis cloacis.Dic duo interdicta:vnū ꝓ=
hibitoriū.aliꝺ reſtitutoriū:vt ꝓbaꝛ in l.
j.in prin.de cloa.⁊ dixi.ſ.circa princi.Et
idē Jo.in arbore ſua actionū fecit duos
13 articulos de his duob⁹ interdi.¶†Que
ro nono q̄ ſunt neceſſaria vt cōpetāt iſta 2
duo interdicta. Dic tria pncipaliter. Pri
muȝ ꝙ ſit cloaca ſed que ſit cloaca. vide
ſ.in princ. Scōm ꝙ aliqs prohibeat te
volētē purgare cloacā factā vel reficere:
vel al:qd eſt imiſſum in quo vſus cloace
impediaꝛ ꝙ remoueaꝛ:vt.d.l.j.in princ.
Tertiū ꝙ ille q̄ vult reficere vel purgare
cloacā caueat vicino.de dā.infec.l.j.§.ſi 3
qs purganti.de cloaca.⁊ ita tȝ Rofre.in
14 ti.ſi vis cloacā tuā purgare ⁊c.¶†Que
ro decimo ⁊ vltimo qūo et qualr debeāt
poſitiōes et q̄liter debeat formari libel=
b lus⁹: vide in dicto ſuo libello vbi plene

a ¶Forēſis.An dicaꝛ forēſis q̄ hȝ domū
ꝯductā i ciuitate:lȝ firmiter nō habitet.
viꝺ corni ū j.vo ꝯſi.ccix. Et.iiij.vol.cōſil.
cxciiij.⁊ ꝯſi.lxxij.⁊ in.ij.vo ꝯſi.xciiij.⁊ ꝯſ.
cxliiij.⁊.iij.vo.ꝯſ.cxlvij.incip.ꝓ deciſiōe.

Cetera dic vt p tex. ⁊ glo.
in.d.l.j.⁊.ij.de cloacis.
℞ Fiſtule qd ꝓprie ſint
Caſtellū qd ꝓprie dicaꝛ.
Licentiā hñs a principe
vl̄ ſupiore auertēdi aquā
ex publico dȝ eā ducere p
caſtellū vel p fiſtulas: ne
miſſcees fiſtule corrūpaꝛ:⁊
ꝯfaciēs cōceſſiōis bñficiū
pdit:⁊ ēt i corpore puniꝛ.
Socio an liceat facere in
parietē cōeȝ fiſtulā:vl̄ ca
nale aliqꝺ:per qꝺ aq̄ plu
uia arceaꝛ: ſiue recipiaꝛ.
Domoꝝ in vēditione an
etiā ſeruitutes veniant.

Fiſtule†Sunt va
ſa plumbea vel fi
ctilia aut lignea
per q̄ ex caſtello
vel ex celo aqua ducitur.
vt.l.ſi fiſtule:⁊.l.fictilia.de
ſerui.vrb.pd.⁊.l. fiſtulas.
ſi ſer.vend.⁊.l.fundi.§.pe.
et fi.co.tit.⁊ dixi aliquid.
ſ.de cloacis.in prin.⁊ vo=
cantur qñꝗ matrices. vt
l.eos.C.de aqueduc.li.xj.
et regulariter apꝺ nos di
cunꝛ canalia ⁊ pñt ꝯſiſte=
re ex q̄cūꝗ materia. † Et
dr caſtellū receptaculum
qꝺ aquā recipit.l.j.§. ꝺ i=
terdictū neceſſario.de aq̄
q̄ti.⁊ eſti.⁊ dr pp locū cir=
cūdatū ad modū caſtelli
vbi ꝯgregaꝛ ⁊ vñ ducitur
aq̄.vt dt gl in.d.l fundi.§.
ab eo. et i.d.l. eos. ¶†Et
no.ꝙ hñs licentiā a prin=

b ¶Libel
lus. vtruȝ
et qūoꝛ li=
bellis pce
dat cōclu
ſio gñalis
viꝺ Alex.
j.volu.ꝯſi.
cxxj. in. v.
col.§. Nō
ob.illud ⁊
ꝙ in libel.
vba ipro=
prieꝛ ad fi
nem: vt ſu
ſtētentur:
hēs ꝯſ. cx=
xj.i.ij. col.
§.p ꝺ ēt ⁊
de ipoꝛtā=
tia illius
clauſule q̄
ꝯſueuit a p
poni in li=
bellis pe=
tēs ſup p̄=
miſſis ſibi
iuſticiā mi
niſtrari.vi
de cōſi.cx=
xj.i.ij. col.
§.alio fū=
damēto. ⁊
in.v.col.§.
nō ob. illꝺ
et q̄ſi p to=
tū cōſi.vbi
ponit ꝺ vir
tute cl'e: ſi
aſtringēs
⁊c.⁊ an li=
belluȝ ob=
ſcurū pro=
ductū a dño poſſit ꝓcuratoꝛ ſine ſpeciali
mādato declarare.hēs vol.v ꝯſi.lxxviij.
circa fi.iij.col.in.§.preterea.in fine.§.

cipe vel ſuperiore auertendi aquã ex pu
blico dz eã ducere p caſtellũ per fiſtulas
ne mſicces fiſtule corrũpant:et ſi facies p
dit bñficiũ ↄceſſiõis et puniť etiã i corpo
4 re.caſus eſt in.d.l.cos qd no. ¶ † Nun=
quid aũt liceat ſocio facere in parietem
cõem fiſtulã vel aliqđ canale p qđ aqua
pluuia arceať ſiue recipiať. Dic qđ non
l.fiſtulas.ſi ſerui.ven. Et ita tz Ang. et do
cto.in.l.inter q̃s.in.iiij.col.in prin.in verſ.
ſilr in pariete.de dã infect. Et idẽ tz Jo.
pe.de papia in vltimo libro in aſpe.glo.
ex hoc not.qđ etiã in pariete cõi nõ lz ẽt
facere aquarolũ vel ſiculũ ſm Bart.q̃ ẽt
ita no.p l.fiſtulas:p illũ text. de ſer. vrb.
pre.imo plus nõ lz hře aquarolũ in pa=
riete ꝓprio ſi p cũ aqua miſſa inſidaret i
parietẽ vicini:vt.d l fiſtulas.et ibi hoc tz
Bar.et adde oĩno q̃ dicam.j. de balneo et
neceſſario et celario et in ſpecie de aqua=
rolo ſeu canali.et ea q̃ dñr hic et plurimũ
5 cõueniũt. ¶ † Sed an ꝑdicta veniant in
venditione domorũ. Dic q ſic text. eſt in
d.l.fundi.§.labeo.et in.l. vẽditor hoĩs.§.
fi.de act.emp.et.l.fiſtulas.in prin. de con
trahen.empti.

¶ De furno. Capi.I.

1 Furnũ ſi iuxta cõem parietem ha=
beas:et dannuz parieti dat:vel veriſimi
liter dare poteſt:an tectum agi poſſit.

2 Furnũ ſeu molendinum in aliqua villa
vel vicinia ſi quiſpiã habuerit:et habeat.
et oẽs de dicto loco iam lõgiſſimo tpe:ẽt
eius cuius in contrariũ memoria nõ exi
ſtat:ſemper venerũt ad dictũ furnũ:ſeu
molendinũ pro pane coquẽdo:ſeu maci
nando et alius furnũ nouiter conſtruere
velit:an ne cõſtruat prohibere poſſit.

3 Promiſerit ſi mihi quiſpiã coquere pa=
nes in furno ſuo p tota mea familia:an
ꝺ ſeruitꝰ:vl' obligatio pſonalis cẽ dicať.

4 Promiſerit ſi alids mihi et titio:q poſſiz
coquere in furno ſuo oĩ hebdomada de=
cem ſtaria frumẽti:et titius deceſſit:vtrũ
titij portio mihi accreſcat.

5 Pactũ ſi fecerim cũ furnario : vt coque=
ret panem pro me et familia mea ſingu=
lis annis:vel perpetuo : et q ſibi darem
oĩ anno.x.libras:ſed tunc habebã duos
filios tm : et poſtea mihi plures alij filij
nati ſunt:et ſic familia mea aucta eſt.an
mihi panẽ p eodẽ precio coq̃re teneať.

6 Seruitus ſi luminibus impoſita ſit:taz
de preſentibus q̃ de futuris ſimpliciter
intelligitur.

7 Inſpicitur multotiens qđ euenire põt.

8 Contrariorum eadem eſt diſciplina.

9 Conduxerit ſi quiſpiã vnũ molẽdinum
cũ quatuor rotis:et cõuenit preſtare mo
dios.x.pro qualibet rota:et poſtea cõdu
ctor ibi aliam rotam cõſtruxerit: an pro
illa noua rota aliquid ſoluere teneatur.

10 Paterfamilias cum abbate et conuentu
eiuſdem monaſterij ſi pactus fuerit : qđ
molendinũ dicti monaſterij ſibi et fami=
lie ſue pro certa pẽſione molere deberet:
ſine leſione dicti monaſterij pacti initi
tempore:et poſtea filiorũ quilibet habet
ita magnam familiaz:ſicut habebat pa
terfami.celebrati contractus tempore:
et quilibet ipſorum vult molere ad mo=
lendinũ:ſicut eoz pr faciebat qđ iuris.

11 Uerba in dubio ſecundũ preſens tps in=
telligũtur:ſicut cõtractus in dubio intel
ligitur rebus ſic ſtantibus.

12 Uerba contractus intelliguntur ſm qđ
apparet contractus tempore.

13 Heredũ ex perſona conditionis obliga=
tio mutari non debet.

14 Expenſa vbi creſcit et labor:preciũ ſeu
ſalarium creſcere debet.

15 Famulus ſi conuenit ſtare cum tribus
ſcholaribus p certo precio quolibet mẽ
ſe:et vnus ſcholaris moritur: vel recedit
ſalarium minui debet.

16 Conuentio ad incogitata nõ extendiť.

17 Infinitas euitanda eſt.

18 Cõceſſuz ſi alicui fuerit q in aliquo ne=
more pro ſe et familia ſua ligna incidere
deberet : et multis relictis familijs rece=
dat:an et quantum incidere poſſit.

19 Predium ſi quiſpiaz alicui monaſterio
dederit:vt perpetuo ad ſuũ molendinũ
ſibi et filijs ſuis granum molere debe=
ret:et poſtea filij ſuperexcreuerint:quid
iuris.

20 Monaſteriũ ſi promiſit mihi et familie
mee molere frumentum:nõ tenetur he=
redibꝰ molere in maiori quantitate quã
mihi teneretur.

21 Promiſerit ſi ruſticus quidam cuilibet
canonico pro anniuerſario decem dare

et promiſſionis tempore nō erant niſi.x. canonici:deinde.xx. exiſtunt. an omnibus teneatur.

22 Perpetuo ſeu in perpetuū quis ſe obligare poteſt.

23 Furnum in muro cōmuni:inuito ſocio: vel iuxta vicini murum:eo inuito:an facere liceat.

1 SI furnum † Iuxta cōem pa= 2
rietē habēs:ꝛ dānū dat parieti veriſimilr dare pōt an tectū agi poſſit.dic ſi damnū dedit parieti puta quia paries exuſtus ſit:agi poteſt actione in factum.l aquilia.vt eſt text.in.l.ſi ſeruus ſeruum.§ ſi furnum.ad le.aqui.ꝛ ibi docto.ꝛ.l.fluminum.§.ſi furni.et ibi plene de hoc not.ff.de dam.infec.Sed ſi nō dānū dederit an poſſit peti cautio de dam. infec.Et videtur qđ ſic per.d.§.ſi furnū. In contrariū videtur per.d.§.pridie.gl. ibi ſoluit pluribus modis.Sed tu breuiter cōcludas.aut timetur dānū ex vicio furni tm̄.aut ex vicio ſeu culpa fornarū tantū aut ex vitio furni ꝛ fornarij. Primo caſu qn̄ timetur damnum ex vitio furni tm̄ pōt peti cautio.ꝛ ita loquitr d.§.ſi furnū Et eſt ratio quia tunc iſtud vitium cadit in actionē in factum vtilē l.aquil.que nō excludit iſtā cautionem vt ibi.ꝛ ita tȝ Barto.ꝛ docto.in.d.§.pe ꝛ Flo.in.d.§.ſi furnum.Secundo caſu qn̄ timetur damnū ex vitio furnarij tantū. et tunc ſubdiſtingue.aut damnuȝ timetur ex facto furnarij.aut ex nō facto.puta negligentia vel omiſſione:ſi ex facto puta quia imponit in furno maximum ignem.ꝛ tunc nō competit cautio damni infecti:ꝛ ita loquitur.d.§.pe.ſi furni. et eſt ratio q: qn̄ principaliter datur dānum a furnario culpa ſua competit cōtra ipſum actio.l.aquil.directa ex tertio capite.vt.d.l.ſi ſeruus ſeruum.§.iij.autem capite.ꝛ iſta actio eſt directa ordinarie ꝫ facit ceſſare cautionem damni infecti que eſt extraordinaria.iuxta not.p Barto.in.l.in prouinciali.§.j.de no ope. nun.et ita tenet Barto in d.§.preterea. Si vero timetur damnū ex nō facto.puta ex negligentia vel omiſſione furnarij et tunc poteſt peti cautio:quia nō competit actio.l.aquil. caſus eſt not in.l.ſi cuius.§ deniqȝ.de vſufru.c̄tra tȝ Ang. in.d.§.preterea.Tertio caſu principali qn̄ timetr damnū ex culpa furni et furnarij ſimul.ꝛ tunc dic idem ꝙ in primo caſu ſcȝ qđ poſſit peti cautio ſm̄ Barto et docto in.d.§ preterea.ꝛ circa predicta vide oino Ang.in.d.§ preterea ꝛ Flor.in d.§.ſi furnum.¶ † Secūda q̄ſtio eſt quidam habuit ꝛ habet furnū ſeu molendinuȝ in aliqua villa vel vicinia.ꝛ oēs de dicto loco iam longiſſimo tempo. etiam eius initū cuius nō exiſtat memoria in contrariū ſemꝑ venerūt ad dictū furnuȝ ſeu molēdinū ꝑ pane coquēdo ſeu macinando:alius vult furnum ſeu molendinum nouiter conſtruere an poſſit prohibere ne conſtruat.Et videtur quod ſic quia non debet immutari antiqua conſuetudo in preiudiciū alteriꝰ.l.manifeſte C.de ſerui.Iteȝ pro hoc.l.ſi quiſquā. de diuer.ꝛ tempo.pre.Sed contrariū eſt verius quia in ſuo licitum eſt edificare etiam ſi noceat alieno.l.fluminum.§.ſi. cum duabus ſe q.de dam.infect.ꝛ.l.ſi in meo.de aqua pluuia ar.ꝛ.l.fi.ꝛ ibi Ang. de vſucap.et pro hoc allego text.in.c.ſignificante.in princi.de appel.et ibi hoc no in terminis Innoc.ꝛ Anto.de but.et cōiter doc.ꝛ p̄dicta intellige vera niſi ſeruitus vel obligatio ꝑſonalis eēt īpoſita iuxta no.in.d.l.fi.de vſucap.ꝛ ita not.docto.ꝛ in.d.c.ſignificante vel niſi eēt p̄ſcriptū q̄ p̄ſcriptio nō currit niſi a tpe quo alius voluiſſet edificare furnū vel molēdinū.et ꝓꝓ ꝓhibitionē ſibi factā deſtitiſſet.vt no.ꝑ gl.ꝛ doct.in.l.q̄ luminibꝰ.de ſer.vrba.pre.ꝛ in.l.j.C.de ſerui.ꝛ de iſta q.vide ꝑ glo.ꝛ doc.in.d.l.ſi manifeſte.et ꝑ glo.in.l.ſi q̄s ex argentariis.§.ſi initiuȝ tabularū.ff.de eden.ꝛ ꝑ Bar.plene in.l. quominus.in.j.q.ff.flumi.ꝛ in.l.j.§.ſicut aūt de aqua plu ar.ꝛ ꝑ Flo.in.l.imperatores de ſerui.vrb.pred.ꝛ originalr iſta fuit qō Pulci.xxxvj.que incip.quidam ſalinariꝰ:ꝛ de iſta materia ꝛ quō formari libellꝰ ꝛ poſitiōes fieri debeāt.vide in materia libellor̄ ꝯpoſita a dn̄o Pe.ia.āno M.cccxlvij.l libel.ſup furno ꝛ ē xx.Ru. ꝛ ex illa ſuma vt ꝑlimū ſūpta ē practica Io.pe.d papia q̄ nūcupat̄ ꝯ curatores:lȝ

de dicta ſumma mentionem non faciat.
3 ¶†Tertia queſtio eſt: aliquis promiſit
mihi coquere panes in furno ſuo pro to
ta familia mea: an iſta ſit ſeruit⁹ vel ob=
ligatio pſonalis vide Bal. in l. ſi plures.
in quarto ꝯ. C. de ꝯdi. inſer. ⁊ ego dixi
ē. circa. fi. prime diuiſiōis ſeruitutū. ṽſi.
tertio q̄ro ſi aliqs promiſit. ⁊. ē. in. q. q̄o
cognoſcat̃ ſeruit⁹ realis. dic vt ibi dixi.
4 ¶†Quarta qḋ eſt: qs ꝓmiſit mihi ⁊ ti=
tio qḋ poſſim coquere in furno ſuo omni
hebdomada decē ſtaria frumēti: titius
deceſſit vtrū portio titij mihi accreſcat.
Bal. in l. vnica § cū aūt. de cad. tol. for=
mat eandem. q. ⁊ dicit cōſidera. Nam ſi
cōiuncti ſumus re ⁊ verbis venio ꝑ ius
non decreſcendi qḋ etiā in cōtractib⁹ lo
cū habet. Contrariū dicit eſſe verū: q꞉ cū
titius ſemel fecerit partē: receſſum eſt a
iure nō decreſcendi et op꞉ venire ꝑ ius
accreſcēdi: vt ſubtiliter no. Bar. de lega.
iij. l. re coniuncti in articulo. de ſerui. ſed
ius accreſcēdi nō h꞉ locū in cōtractib⁹
lucractiuis: vt no. dixit Bal. ſubtilē cōſi=
5 deratione. ¶†Quinta q̄ eſt pulchra: fe
ci pactum cū furnario vt coqueret panē
pro me et familia mea ſingulis annis
vel perpetuo: et qḋ ſibi dare͂ oī anno. x.
libras: tunc habebam duos filios tm̄ et
poſtea mihi nati ſunt plures alij filij: et
iſta familia mea eſt aucta: an teneatur
mihi coquere pro eodem precio. Iſtam
q̄nē format Iac. but. in. l. fi. C. de ſacro
ſan. eccle. Albe. de ro. ponit ſimilē de mo
lēdino. in auk. hoc ius porrectū. ṽſi. vnā
aliā pulchram. q. co. tit. ⁊ in. l. nō modus.
C. de ſerui. ⁊ Imo. i ꝯle. ſ fas. xj. co. ṽ. ꝙ ſi
ꝓmittēs coq̄re. de reſcrip. In q̄ q̄ne pri=
mo dicēdū vr̃ ꝙ teneat̃: q꞉ ꝓmiſit coq̄re
ꝓ familia mea: ⁊ iſta nūc ē familia mea
l꞉ ſit aucta: vt. l. peculiū. in p̄n. ff. de pec.
vbi videt̃ hoc probari. pro hoc etiam. l.
proponebat̃. de iudi. pro hoc videt̃ text.
iſ ſicta gl. in. l. pe. de fun. inſtru. q̄ vult no.
qḋ omne vniuerſale recipiat augumētū
⁊ diminutionē: vt ibi: ⁊. l. grege. de lega.
j. ⁊ in. d. l. peculiū. ⁊ not. in d. l. j. de leg. j.
Sed familia eſt vniuerſale: q꞉ eſt colle=
ctiuum ſine aliquo ſigno particulari vel
generali: vt not. gloſ. in. l. j. ff. de eden. et
Bar. ⁊ doct. in. l. ſcire debere. in prin. de

verb. obl. ¶ Tertio ad idē vr̃ text. in. l. ij.
in p̄n. ff. quorū lega. ⁊ in. l. fi. §. j. in p̄n. de
6 lib. leg. ¶†Quarto vr̃ ꝓbari ⁊ in. l. ſi fui
tus. in p̄n. de ſer. vrb. pre. vbi d꞉. qḋ ſerui
tus impoſita luminib⁹ ſimpliciter intel=
ligitur tam de preſentib⁹ q̄ꝫ de futuris.
7 ¶†Quinto q꞉ ſepe inſpicitur qḋ eueni=
re pōt: vt not. gloſ. in. l. inter ſtipulatio=
nē. § ſacrā. de verb. obl. ¶ Sexto proba=
ri pōt rōne: nam ſi vnus fili⁹ morerer̃ re=
maneret eadē familia. d. l. proponebat̃.
de iudi. et vellet furnarius ſeruare ſibi
promiſſionem: ita et econtra ſi eſt aucta
8 debet mihi ſeruare. †Ut cōtrariorū ea=
dem ſit diſciplina. l. j. de ijs qui ſunt ſui
vel alieni iuris. cum ſi. ⁊ q꞉ ad quem ſpe
ctat augmentū: diminutio ſpectare d꞉:
vt eſt tex. ⁊ ibi doct. in. l. ſi ex toto. de leg.
j. nā regula eſt qui pōt ſentire incōmo=
dū. l. ſm naturā. de reg. iur. ⁊ qui in vno
grauari pōt: in alio releuari d꞉. l. eum q̄.
in prin. de iureiu. ¶ Septimo ꝓ hoc fa=
cit tex. in. c. q꞉ circa. de priuile. et qḋ not.
Cy. ſm Pet. in. l. placet. in vlti. q. de ſac.
ſan. eccl. ⁊ qḋ not. plene ang. ⁊ Flo. in. l.
ſi ſeruit⁹. de ſer. vrb. pre. ¶ Octauo facit
et ꝓ hoc. l. hoc iure. §. aq̄. de aqua quo. ⁊
eſti. ¶ Nono ꝓ hac adduco qḋ no. Alb.
de ro. in ſimili in. l. rutilia polla. de con=
9 trahen. emp. vbi dicit† qḋ ſi aliqs cōdu=
xit vnū molendinū cu꞉ quatuor rotis: et
conuenit preſtari modios. x. pro quali=
bet rota: ⁊ poſtea conductor ibi aliā ro=
tam conſtruxit qḋ non teneatur pro illa
noua rota aliquid ſoluere: ⁊ ſic non de=
bet creſcere fruct⁹. Et dicit quod ita fuit
determinatu꞉: prout refert Ugol. de fon=
ta. allegat ad hoc. l. non modū. C. de ſer=
uitu. ⁊ vide omnino eundē Albe. in. d. l.
rutilia polla. vbi aducit alias ſiles. q.
10 ¶†Decimo adduco aliam deciſionem
Albe. in auk. hoc ius porrectu꞉. de ſacro
ſan. in. x. col. verſi. vnam aliam. q. ſubij=
cio: vbi dicit quod ſi paterfami. cum ab=
bate ⁊ conuentu eiuſdem monaſterij: pa
ctus fuit quod molendinum dicti mona
ſterij ſibi ⁊ familie ſue pro certa penſio=
ne molere deberet: nec in hoc fuit leſum
⁊ deceptum monaſterium tempore pa=
cti initi: poſtea quilibet filiorum haberet
ita magnā familiam ſicut habebat pa=

terfa.tempore celebrati cõtractus qui-
libet ipsorum vult molere ad molendi-
num sicut faciebat eorum pater:⁊ deter
minat quod de stricto iure possit:⁊ alle-
gat.d.l.si seruitus. In contrarium vult
qd imo nõ teneatur furnarius coquere
pro eodem precio aucta familia. ꝑ text.
in.l.nõ modum.cum his que ibi not.per
11 glo.⁊ Cy.⁊ docto.C.de ser. ¶ † Scdo ꝑ
l.si ita.de auro ⁊ arg.leg.vbi dicitur ver
ba in dubio intelliguntur ſm temp⁹ pre
ſens.⁊ pro hoc.l.si cum me ius propri⁹.
cum ibi not.si ser.ven.⁊ cle.literas.cum
ibi not.de reſcrip. Item pro hoc:qꝛ ver-
ba cõtractus in dubio intelliguntur re-
bus sic ſtantibus.l.quod ſeruitus.de cõ
12 di.ob cau. ¶ † Tertio per.l.rutilia pol-
la.de contrahen.emp.vbi dicitur quod
in dubio verba contractus intelligunt
ſm qd apparet tempore contractus. et
poſtea illum.tex.inducit Albe.de roſ.ad
plures.q.⁊ ad idem eſt tex.in.l.j.eodem
titu.⁊ ibi Albe.de roſ.in fi.adducit illum
tex.ad deciſionem huius.q.in terminis:
remittit tamen ſe ad dicta per eum in
aut.hoc ius porrectum. ¶ Quarto facit
tex.in.l.prima.§.item queritur.de aqua
quoti.et eſti.⁊ in.l.fina.§.fina.in fine.de
13 libe.lega. ¶ † Quinto hoc videtur pro-
bari optima ratiõe:quia ex perſona he-
redum non debet condi.obli.mutari.l.
ij.§.ex his.de verbo.oblig.⁊ ibi vide Al-
be.de roſa. Et ar.iſtud procederet quã-
do eſſet aucta familia poſt mortem pa-
14 triſfa. ¶ † Sexto quia vbi creſcit expen
ſa ⁊ labor dꝫ creſcere precium, ſeu ſala-
rium: quia, tam labor ꝙ pecunia diui-
ſionem recipiunt:vt eſt text. in.l.amico.
in prin.de an.le.⁊ ibi ponũt docto.ꝑ illuꝫ
15 tex.† qd ſi famulus cõuenit ſtare cũ tri-
bus ſcholaribus,ꝑ certo pretio in mẽſe:
⁊ vnus ſcholaris morit vel recedit de-
bet diminui ſalariũ:ſi alter ſuperuenit:
dꝫ augeri ſicut augek ⁊ diminuit labor:
ita hic dr qd ſi augeatur vel diminuat
familia dꝫ augeri et diminui precium.
¶ Septimo ꝑ hoc adduco tex.in.c.quã
to.extra de cenſi.ibi ponit iſta.q.ꝑ Io.
16 an. ¶ † Octauo qꝛ regulariter ꝯuentio
nõ extendit ad incogitata.l.cũ acql.⁊.l.
q.cũ tutorib⁹.de tranſact.ſed furnarius
non cogitauit quod debe
ret familia creſcerꝫ ergo ⁊c.
17 ¶ † Nono:qꝛ infinitas eſt
euitanda.l.fi.C.de ſacro
ſan.eccle. Nã ſi furnari⁹
teneretur pro familia au
cta:teneretur etiam ſi in
infinitũ augeretur quod
non videtur dicenduꝫ:vt
ibi.et per hanc potiſſime
rationẽ pro hac parte de-
terminat ibi Ja.bu.dicẽs
qd nõ obſtat qd promiſe
rit coquere mihi ⁊ familie
mee:qꝛ intelligit de fami-
lia quã tẽpore cõuentio-
18 nis habebã. ¶ † Decimo
⁊ vltimo facit.l.cui fund⁹.
in fi.de ꝯdi.⁊ demon.quẽ
tex.inducit ibi Dy.⁊ Alb.
ad.j.q.domini Azo.qd ſi
cõceſſum eſt ꝙ in aliquo
nemore poſſit ligna incide-
re pro ſe ⁊ familia[a] ſua:⁊
decedat relictis multis fa
milijs ꝙ vnuſquiſqꝫ filiorũ
nõ poterit incidere quãtũ
expediat ſibi ⁊ familie ſue
ſed oẽs ſimul incidere tñ
debent quantum poterat
pater ⁊;non plus. Itẽ in-
ducit ibi Alb ad aliaꝫ.q.
19 ¶ † Si aliqs dederit pre-
diuꝫ alicui monaſterio vt
perpetuo deberet molere
ſibi ⁊ filijs ſuis granũ ad
molẽdinũ ſuũ:poſtea libe
20 ri ſuperexcreuerũt. ¶ † Itẽ
adduco etiam deciſioneꝫ
ꝑilei quã facit in qͣſtione
ſua.xlviij.que incipit.qui-
dam paterfa.in qua tenet
quod ſi monaſteriuꝫ pro
miſit mihi et familie mee
molere frumentum nõ te-
netur heredibus molere
in maiori quantitate quã
mihi teneretur ꝑpter in-
finitatem euitandam:qm
non eſt veriſimile mona-
ſteriuꝫ ſe voluiſſe obliga-

a ¶ Familia. qd familia alicui⁹ dicatur ei⁹ familia poſt mortẽ ſuã vide alex. ij.vol.cõſi. xx.in.j.colũ.§.bene faciũt. qd veniat appellatiõe familie vide Corñ. iij.vol.cõſi.ccxxix.

re ad talem infinitatē:et
idē tenuit Bart.bu ꝑ exīēſis i
qōnib⁹ ſuis.q.lj.q̄ incipit
21 quidā paterfa. ¶ † Et ad
idē allego ēt̄iā no. Cy.&m
Pet.in.l.nō modus.in fi.
C.de ſerui.vbi per illū tex.
qd ſi qdā ruſticus ꝓmiſit
cuilibet canonico dare.x.
pro anniuerſario:ꝛ tpe ꝓ-
miſſiōis nō erāt niſi.x.ca-
nonici deinde ſunt.xx.nū
quid teneat̄ olb⁹.Et dicit
ꝙ nō:qꝛ nō pōt tunc cogi
tari quod ibi canonici eſ-
ſent:ꝛ idē dicit Jo.de imo.
in cle.lr̄as.in.xviij.col.de
reſcrip. ¶ Ego aūt in iſta

a ¶ Argu
mēta: Ar-
gumētū a
ꝯrio ſenſu
qn̄ hꝫ lo-
cum. vide
Alex.i ij.
vol. cōſil.
xvij.vtrū
in ꝯctib⁹
hēat locū
arg.a ꝯrio
ſenſu.i.iiij
vo.cōſil.v.
Et Corn.j.
volu. cōſi.
clxviij:ꝛ in
ij.vol.cōſi.
xviij.ꝛ.xl-
iij.et.cx.et
cxix.in.iij.
vol.conſil.
xxxj.et in
iiij.vo.ꝯſ.
cclxvj.et
cccvij.

q.ita ꝯcluderē diſtinguē-
do ꝛ ꝯcordādo iſta iura:
aut ꝓmiſſio furnarij fctā
ſub noīe vl̄i:aut ſub noīe
ꝑticulari:aut gn̄ali:aut i-
definito. ¶ Prio caſu qn̄
ꝓmiſſio eſt facta ſub noīe
vl̄i vt familie mee: vt dixi
ſ.i.j.art.j.ꝑtio:ꝛ vt forma
ui in.q.ꝑncipali:ꝛ tūc te- 22
neo primā partē veriorē ꝛ
vez qd teneat̄ etiā ꝓ fami
lia aucta per iura.ſ.ꝓ pri
ma parte allegata:ꝛ potiſ
ſime qꝛ noīa vl̄ia recipiūt
augmētū ꝛ diminutionē.
l.peculiū.in ꝑn.de le.ij.cū
aliis allegatis.§.j.ꝛ.arg.
ꝯme partis.ꝛ hoc etiā,tꝫ
Cy.in.d.l.nō modus.C.de
ſerui.ꝛ in.l.plꝫ.in fi.de ſa
cro ſan.ecc.ꝛ Pe.de anch.
in.c.quāto.extra de ſi n ꝛ
hoc intellige qn̄ filij habi
tant cū prē: ſecus ſi ſeor-
ſum habitēt:qꝛ illa dr̄ fa-
milia q̄ ſimul habitat.p.l.
tria onera de excu.tu.lꝫ q̄
ad alias ſit de familia.l.fi.
C.de v̄b.ſig.ſꝫ Pet.de anc.
ꝛ Jo.de ana.i.d.c. quāto.
a ¶ Nec obſtāt argumēta a
in ꝯriū adducta:qꝛ pt mi-

deri ſicut pt diminui familia:ita pt auge
ri ꝛ eꝯ:vn̄ pp iſtud dubiū euētū nō pt di-
ci eē aliq̄ leſio ſi nō fuit iſpecto tpe ꝯct⁹.
ar.l.ſi pr̄ puelle ꝛ qd ibi no.p Cy.ꝛ doc.
C.de inof.teſt. ¶ Scdo caſu qn̄ ꝓmiſſio ē
fctā ſub noīe ꝑticulari:puta mihi ꝛ duo
bus filiis meis:ꝛ tūc nō hꝫ dubiū:qꝛ nō
egredit̄ ꝑſonas noīatas:qꝛ limitata di-
ſpō limitatū ꝓducit effectū.l.i agris.de
acq̄ re.do ꝛ ita pōt loq̄.l.nō mod⁹.C.de
ſerui.ſꝫ Cy.ibi ¶ Tertio caſu qn̄ eſt fcā
ꝓmiſſio ſub noīe gn̄ali:puta mihi et oī-
bus liberis meis:et tunc ſubdiſtingue:
aut ꝓmiſſio eſt fctā ad certū tp̄s limita-
tū aut i ꝑpetuū:aut ſimpl'r. Si ad certū
tp̄s puta ad.x.ann.ꝓmiſit coq̄re mihi et
olb⁹ liberis meis.Et tūc intelligo ꝓ oī-
bus liberis q̄ p tpe reperiunt̄:vn̄ ſiue cre
ſcāt ſiue decreſcāt furnari⁹ tenebit̄ ſemꝑ
pro eodē ꝑtio cū potuerint ꝑtes cogita-
re hoc euenire poſſe.vt no.in.l.inter ſti-
pulantē.§ ſacrā.de v̄b obli maxime qꝛ
v̄ba ſunt gn̄alia q̄ gn̄al'r debēt intelligi.
l.j.§.ꝛ gn̄alia.d le ꝑſtā ꝛ.xviij.di.ſi roma
noꝝ.cū ſi.Si vo ꝓmiſſio eſt facta in ꝑpe
tuū:ꝛ idē eadē rōne. ¶ Nec ob.rō infini
tatis euitāde:qꝛ v̄ba infinita repugnāt.
22 ¶ † Pōt enī q̄s ſe obligare in ꝑpetuū.l.j.
§.ſi in ꝑpetuū ſi ager vec.vel emphi.pe.
Et ꝑdicta intelligo v̄a qn̄ fit augmentū
vel diminutio liberoꝝ per natiuitatē vel
mortē eoꝝ:ſec⁹ ſi creſceret familia ex ali
quo caſu accidēti:puta ego ſum creat⁹
miles:vel ſupuenit mihi hr̄ditas opule
ta pp quā ego incepi tenere tres vl' qua-
tuor famulos vel totidē pediſſeq̄s iuxta
l.ſꝫ ꝛ ſi lege.§ ſi q̄s re ſua.d peti.her.ꝛ qd
no.gl.in auē.vt iudices ſine quoq̄ ſuf.§
cogitatio.in v̄.largioris.col j.qꝛ de iſto
nō potuit furnari⁹ veriſil'r cogitare: ꝫ nō
tenet̄.l.cū acq̄l.ꝛ.l.q̄ cū tutorib⁹.de trāſ-
ac.Et ſic nō iſpicit̄ hoc caſu qd euenire
pōt:qꝛ qn̄ ꝑtis ſtat⁹ nō indicat ꝯtingētiā
de futuro nō inſpicit̄ qd euenire pōt: vt
d.§.ſacrā.ꝛ ibi hoc no.Bar.ſꝫ ſi ꝓmiſſio
eſt fctā ſimpl'r nō expꝛeſſo aliq̄ tpe:puta ꝓ
miſit furnari⁹ coq̄re mihi ꝛ liberis meis
panes ꝓ.x.libris in anno:ꝛ tūc credo ꝙ
lꝫ creſcat familia vel decreſcat i vno an-
no nō ꝓpterea dꝫ creſcere vel decreſcere
ꝑtiū ꝑ ꝑdicta:ſed poſt annū nō cogit̄

furnari⁹ cogrẽ p eodẽ ꝑcio ſi creuit fami
lia: nec ego teneo: idẽ ꝑciũ ſoluere ſi de=
creuit: imo ẽt ſi nõ eſſet mutata familia:
qꝛ dicta ꝓmiſſio non durat niſi ſingulis
annis: ⁊ in fine cuiuſlibet anni q̃lꝫ nr̃m
põt ↄtcũ diſſoluere. facit qꝺ no. in. l. item
q̃rit. §. q̃ ĩpleto. loca. ❡ Quarto caſu ꝑn=
cipali qñ ꝓmiſſio eſt fcã ſub noĩe indefi=
nito: puta ꝓmittit furnari⁹ mihi et filijs
meis: ⁊ tũc credo q̄ cẽſeaṫ tacite actũ de
a filijs q̃ repiunṫ tp̃e ↄtc⁹: qꝛ de futuris in 2
dubio nõ vṙ actũ ſm ꝓpriã ſignificatio=
nẽ ꝟboꝝ: vt ꝓbaṫ i. l. furt⁹. ibi: hũani⁹ ẽ.
de ſer. vꝛ. p̃. ⁊ no. p Bar. in. l. ſi pluribꝰ. de
leg. ij. ⁊ ſic intelligiṫ rebꝰ ſic ſtãtibꝰ: ⁊ ꝓ=
baṫ ẽt h̃ in. l. nõ mod⁹. C. de ſerui. intelli=
gẽdo q̄ ibi fuerũt ꝟba idefinita. ⁊ p h̃ eſt
tex. i. l. ſi ita. ⁊ in. l. medico. in ꝑn. de aur. ⁊
ar. le. ⁊ ad h̃ ẽt allego qꝺ no. Cy. i. l. plꝫ. i
fi. C. de ſac. ſan. ⁊ qꝛ iſta. q. eſt ſatis diffici
lis ꝑdictam materiã ⁊ deciſionẽ ſubijcio
correctiõi cuiuſlibet meli⁹ ſentiẽtis. ⁊ di
cã ẽt in. l. ꝓuincia. §. familie. de ꝟbo. ſig.
25 ❡ † Sexta. q. an liceat facere furnũ i mu
ro cõi inuito ſocio vel iuxta murũ vicini
eo inuito. De hoc dic vt dicã in ſeq. ti. de
fornace ⁊ fornello in prin. ❡ Ultimo de
iſta materia furni vide p Albe. de ro. in
ſuo ope ſtatutorũ in. j. parte. q. cxxxv. et
p Ang. in. l. inter q̃s. in prin. de dã. infec.
⁊ vide q̃ dixi. s̃. de puteo i pluribꝰ. q. ⁊ ma
xime in ꝟ. ſed q̃ro nũqd. ⁊ vide q̃ dicã. j. de 3
balneo ſiue ſtupha ⁊ camino ⁊ cellario.

❡ De fornace. Cap̃. lj.

1 ☞ Fornac: an quis in muro vel fun=
do communi conſtruere poſſit.
2 Fornacem an quis in muro ꝓprio iuxta
vicini murum conſtruere poſſit.
3 Fornace ſi ignis periculũ exiſtat: ne vici
ni paries flamma corruat: quid iuris.
4 Fum⁹ ſi aſcẽdat de fornace ad vicini do
mũ an ꝑ h̃ ↄ fornaciarũ dñm agi poterit.
5 Fornacis ꝓpter ignem ſi villa vel dom⁹
exuſta fuerit: an ↄtra fornacis dñm agi
poſſit: ⁊ qua actione.

1 Queri† ꝓprio an q̃s poſſit in mu
ro vel fundo cõi fornacẽ ↄſtrue
re. ⁊ dicas regl'r q̄ nõ: qꝛ i re cõi
melior eſt ↄditio ꝓhibẽtis. l. ſa=
bin⁹. cõi diui. niſi fund⁹ ille eſſet deputa
tus ad fornacẽ. l. arboribꝰ. de vſufru. ⁊ l.
ediles. cõi di. et. l. cũ duo=
bus. §. itẽ mella. pro ſoc. ⁊
no. gl. ⁊ doct. i. d. l. ſabin⁹.
⁊ h̃ṫ in. l. pariete. de ſer. vꝛ.
pre. fallitẽt in alijs caſibꝰ
no. in. d. l. ſabin⁹. ⁊ in reg.
in re cõi. libꝛ. vj et vide qꝺ
dicã. j. de cellario. ⁊ qꝺ di=
xi. s̃. de pariete ſiue muro.
⁊ de ſuitute tigni imit. in
2 iiij. q. ❡ † Queriṫ ſcd̃o q̃s
vult cõſtruere fornacẽ in
muro ꝓꝓo iuxta murũ vi
cini. Et dubiũ facit. l. fi. ff.
reg. q̃ vult vt ſi q̃s domos
edificat pedes duos dꝫ re
liq̃re. s̃. murũ vnũ tm̃ pedẽ
ego teneo q̄ poti⁹ muro
quã domui h̃ eq̃peṫ: et ſic
ſufficiat relinq̃re vnũ pe=
dẽ. p d. l. fi. ⁊ h̃ voluit gl. i. l.
q̃dã hiber⁹. i ꝟ. pariete. de
ſer. vꝛ. p̃. q̃ dicit q̄. ſ. duos
pedes vl' vnũ. p. d. l. fi. ⁊ eſt
rõ: qꝛ fornax nõ ẽ loc⁹ niſi
cẽt ↄiũcta domui ad habi
tãdũ ſicut repiṫ in multis
fornacibꝰ. arg. l. plerīqꝫ. de
in ius vo. iũcta. l. ꝑdijs. §.
balneas. de le. iij. ⁊ l. eo iu
re. §. ſtabula. i q̃. ca. pi. ta.
3 ↄhaṫ. ❡ † Queriṫ t̃rio q̃d
ſi i fornace ẽ ꝑiculũ ignis
ne flãma paries vicini cor
ruat: dico q̄ nõ pt̃ cõſtrui
ita pences fundũ vicini q̄
ei⁹ paries poſſit dãnũ pati
ex flãma vl' igne: vt ẽ caſ⁹
in. l. q̃dã hiber⁹. et h̃ tꝫ ibi
Ang. i vi. col. ꝑn. p illũ tex.
de q̃ vid ẽt qꝺ dicã in ſeq.
tit. circa ꝑn. ⁊ q̃ dicta ſunt
de fundo ꝓprio vicini idẽ
dicẽdũ eſt de cõi: qꝛ iuxta
iũni nõ põt q̃s fornacẽ cõ
ſtruere: ſicut nõ põt xp̄e
fundũ alienũ vicini: vt eſt
tex i. d. l q̃dã hiberus. vbi
paries cõis ⁊ alien⁹ in h̃
equiparãtur. ⁊ adde que
dixi ſupra de furno in. j. q.

a ❡ Contract⁹. cõtract⁹ declaraṫ ex quãtitate pecũie: vide corneũ ꝑio volu. cõſil. cxvj. Et l ij. vo. conſi. xl. et lxxv. et ex lxxx. et in iij. vol. cõſi. cxc. et ccj. ⁊ l. iiij. vol. cõſil. cclv.

4 ¶†Querit̃ quarto:qd̃ ſi fumus aſcen=
dit de fornace ad domū vicini:an ꝓpter
hoc poterit agere ꝯtra dn̄m fornacis:di
cas ꝙ non regulr̃.ꝑ.l.ſi cui.§.ariſt.ſi ſer.
ven.de quo vide que dicam.j.de furno.
5 ¶†Quero quinto:qd̃ ſi ꝓpter ignē for=
nacis villa vel dom⁹ exuſta eſt:an ꝯ dn̄z
fornacis agi poſſit et qua actione. vide
tex.in.l.ſi ſeru⁹ ſeruū.§.ſi fornarius. ꝛ ꝙ
ibi no.ꝑ glo.ꝛ doc.ad.l.aquil.et q̄ dixi ſ.
de furno in.j.q.Et q̄ dicta ſunt de forna
ce hn̄t locū etiā in fornello q̄ ſit cā cine=
ris coquendi vel alia de cā ſupradicta.

¶De balneo ſiue ſtupha. Capi.iij.

1 ☞Balneū vel ſtuphā facere etiā inui
to ſocio l cōi licitū ſit:dūtamē ex hoc cō=
munis paries nō ledatur:alias ſecus.
2 Balneum conſtruere in pariete proprio
iuxta vicini parietem an licitum ſit.
3 Balneū qualiter de iure cōſtrui poſſit.
4 Balneū ſeu ſtupham an vſufructuari⁹
poſſit in fundo vſufruc.conſtruere.
5 Balneū vel ſtuphā ad vſum publicū an
inquilinus vel vſufruc.deputare poſſit.
6 Balneator ſeu ſtuphari⁹ an de receptis
teneat̃ ſicut naute caupōes:ſtabularij.
7 Balneorū ꝛ thermarū calefactiones an
munera perſonalia eſſe dicantur.

1 In muro† Cōi licitū eſt vel
ſtuphā facere etiam inuito
ſocio dum tn̄ ex hoc paries
cōis nō ledat̃:alr̄ ſecus: vt
ꝓbat̃ in l.fiſtulas.in prin et
§.j de ſer.vrb.pred.ꝛ in.l quidam hibe=
rus.§.fin̄.et tenet hoc Jo.pe.de papia in
ſuo vlt.lib in antepe.glo.ver.ꝛ ſi paries:
et ideo ſi ex flāma balnei exurat̃ paries
cōis hoc facere nō licet.ar.l fiſtula.ſi ſer
ui.ven.ꝛ in.l.ſi ſeruus ſeruū.§.ſi fornica=
rius.ad.l.aquil.ꝛ in eo pariete non pn̄t
iniungi tabule vel vaſa vitrea ꝑ que in
altū flāma tollat̃ ꝛ paries cōburat̃:vt.d.
l.quidam hiberus.ver.de tabul.vt not.
Ange.in.l inter quos.in princ.in penul.
2 col de dā.infec.¶†Sed quero nūquid
in pariete ꝓprio iuxta parietē vicini ſit
licitū balneū cōſtruere.ꝛ dic ꝙ ad duos
pedes ipm̄ facere nō lz per qd̄ paries vi=
cini cōburatur.ꝛ hoc tenet Ange.in.d.l.
quidā hiberus.in prin in vlti.q.ego aūt
nō credo duo pedes ſint menſura ꝓprie ꝑ

quos qd̄ diſtare debeat:lz text.cū gl.ſm̄
tuā expoſitionē hoc ſentiat in.d.l.quidā
hiberus.ſed teneo ꝙ tm̄ qs debeat diſta
re ꝙ nō noceat ei a vicino fundo ꝛ ita lo
quit̃.d.l quidā hiber⁹. quā ſic intelligo.
et ita etiā dixi in precedenti titu.in.iii.q.
3 ¶†Qualr̃ aūt balneū de iure cōſtruere
poſſit.vide tex.cū ibi no ꝑ glo.ꝛ doc.in.l.
4 j.C.de edifi.priua ¶†Nunqd vſuf. poſ
ſit balneū ſeu ſtuphā ꝯſtruere in fundo
vſuf.ꝛ dicas ꝙ nō.vt eſt tex.in l. equiſſi=
mū.§.ite li dn̄s.et ibi Flo.de vſufru. ꝛ ſic
ibi vr̃ caſus q̄ ſcholaris in domo condu
cta non poſſit facere ſtupham inuito vel
inſcio dn̄o.lz ibi loquat̃ de vſuf. qꝛ eadē
eſt rō.Nā ſi vſufr.qui hz plus iuris quā
inqlin⁹ vel cōductor nō pōt multomin⁹
poterit cōductor vel inquilin⁹.ꝑdicta in
telligo vera in partib⁹ in qb⁹ balnea ſiue
ſtuphe priuate nō hn̄t cōiter in vſu vt eſt
hic Padue:ſed in locis in qb⁹ eſſe ꝯſue=
uerūt:vt in Alemania ſec⁹.ar.l.fi.in fi.et
vſu quotidiano ſuper hoc verſari.C.de fi
deiuſ.ꝛ ibi hoc no. per doc ꝛ no Bart.in
l.errore.C.de teſta.qui dicit per.d.l.fi. ꝙ
ꝯſuetū tacite ineſſe vr̃:qꝛ ea que ſunt in
vſu quotidiano ꝓ expreſſis hn̄r.pro hoc
l.q̄ ſi nolit.§.qui aſſidua.de edil.edic. et
5 qd̄ ibi late ſcripſi. ¶†Sed an inqlinus
vel vſufruc.poſſit ſtuphā vel balneū ad
vſum publicū deputare. Dic ꝙ non ſm̄
6 Flo.in.d.§.ſi dn̄s.per illuz text.¶†Sed
pōt dubitari an balneator ſeu ſtupha=
rius teneat̃ de receptis ſicut naute:cau=
pones ſtabularij:dic qd̄ ſic:vt no.Guil.d
cu.in.l.j.§.item.ff. naut.cau.ſtabu. bal=
nea l pub.balneo.ſi qd̄ ꝓ hibeat̃ pōt age=
re actione iniuriaꝝ.tex.eſt in.l.ij.§.ſi qs
in mari.neqd in lo.pub. religioſi intrare
pn̄t balneum tpe neceſſitatis. xxiiij.q.j.
oēs qui.ꝛ ibi no.in glo.ac etiā tpe neceſ=
ſitatis die dn̄ico balneū ꝯceditur.de ꝯſe.
di.iij.peruenit. vt no glo.in.d.c. oēs qui.
An aūt ſenatuſ.qd̄ ꝓhibet legari vel vē=
di ea q̄ ſunt ꝯiuncta edib⁹.vt.l.ſenatus.
de ꝯhen emp.et.l.cetera.§. hic ſenatus.
el.ij.de leg.j.habeat locū in balneis ꝛc.
Dic ꝙ ſic.tex eſt in.d.l.cetera.§ hic ſena
tus.el.ij.in prin.Itē nunqd appellatiōe
dom⁹ ꝯtineant balnea.vide.l prediis.§.
balnea.de leg.iij.ꝛ qd̄ ibi not.facit quod

diri in eo. ti. prece. in. ij. q. ¶ † Item adde q calefactiones termarum et balneorum dicuntur eſſe munera perſonalia. vt eſt text. in. l. j. in princ. de munc. et hoc quem tex. intellige de balneis pub. ſicut erant terme dñi Diocl. imperatoris quarum edificiũ mire magnitudinis adhuc rome extat. ¶ Ultio de balneo. vide oia que dixi. s. de ſerui. proiiciẽdi. in. ij. q et vide. l. ſicuti. §. fi. ſi ſer. ven. et l. q̇ inſulã. §. j. ff. loca. et in. l. qui balneuz. in prin. ff. qui po. in pig. ha. et inſti. de lib. §. multis. in fine.

¶ De fumo. Capi. liij.

1 Edificia inferiora habẽs ſi ignẽ faciat: et per foramẽ: vel per feneſtras fumũ in ſuperiora edificia immittat: an poſſit.

2 Apes alienas ſi quiſpiã fumo facto fugauerit: vel necauerit q̃ actione teneatur.

1 Abens † Edificia inferiora ignẽ facit et per foramẽ vel per feneſtras fumũ i ſuperiore edificio mittit an poſſit. et videtur q nõ per tex. not. in. l. ſicuti. § ariſt. ſi ſer. vẽ. In cõtrariũ vr text. in. §. fi. in ea. l. ego nunc diſtinguẽdo ita breuiter concludo. Aut ẽ ſeruitus conſtituta et nulli dubiũ eſt. vt no. per glo. in. d. § ariſt. Aut ſeruitus nõ eſt impoſita. et tũc aut vult imittere ſeruitutis iure et nõ põt vt eſt caſus in. d. § ariſt. ſm intellectũ glo. aut vult imittere iure ſuo. et tũc aut facit alo iniuriãdi et nõ põt. imo ſi tũc mittit tenetur actione iniuriarum. l. pe. de iniur. et ibi Ang. et no. glo. in. d. § ariſt. et dixi. s. de ſer. proiiciẽdi. in. ij. et. v. q. in dubio tñ nõ preſumitur alus iniuriãdi vel nocẽdi. glo. eſt no. in. l. fluminũ. §. fi. de dã. in fec. aut nõ facit alo iniuriãdi ſed imittit iure ſuo et tũc aut facit ignẽ ſolitũ et conſuetum pro vſu ſuo et familie. et põt. vt eſt caſus q̇ ita dz intelligi. in. d. l. j. §. ſicuti. in prin. aut facit ignẽ inſolitũ puta nimis grauẽ et tũc nõ põt. vt. d. §. fi. ibi fumũ nõ grauẽ. a contrario ſenſu. et ita põt intelligi. §. ariſto et ita tz ibi Bar. Flo. et Pau. de ca. et ita dixi s de ſer. proiiciẽdi in ij. q. q̇b; bñ not qr vidi ſepe nũero; habitãtes inferius imittere fumũ per foramẽ aut per feneſtras ad edificia ſuperiora aut hñtes furnos et fornellos et ex his mittere fumum in domos vicinorum: qr contra eos agi nõ põt nec proibere ſi faciũt ignẽ ſolitũ. ſec9 ſi inſolitũ puta comburẽdo palcas vl' ſtramẽ: vt, q̃ñq; fit. et addeq; q̃ dixi. s. de fornace. in. iiij. q. ō.

2 † Si qs aũt fumo facto apes alienas fugauerit vl' etiã necauerit qr mortis cãm prebuiſſe vr magis q̃ occidere in factum actione tenebitur. vt eſt text. in. l. ſi quis fumo. ad. l. acquil.

¶ De ſcalis. Capi. liiij.

1 Scalas muro cõi apponere licitũ ẽ vni ex ſociis ſi nullũ dãnum parieti fiat.

2 Scale lapidee an iuxta murũ cõem per vnũ ex ſociis apponi poſſint.

3 Scalas non ſolum ſi quiſpiam velit approprinquare: ſed etiam tigna: vel lapides immittere: an poſſit.

4 Limitata diſpoſitio limitatum producit effectum.

5 Scale in muro alieno an et quõ apponẽ poſſint.

6 Scalas in ſolo publico iuxta domũ ſuã ſi quiſpiam edificare voluerit: an poſſit.

7 Scalas in muro. s. ſolũ vicini: vel publicum an quis facere poſſit.

8 Scale an domus appellatione veniãt.

9 Scalis admotis ſi quis muros ciuitatis aſcenderit: quomodo puniatur.

10 Scalas apponere muro alterius cã ingrediendi eius domum: que pena ſit.

1 Calas † Muro cõi apponere licitũ eſt vni ex ſociis ſi nullũ dãnũ parieti fit. tex. eſt cũ gl. in. l. fiſtulã. §. fi. de ſ. r. vr. p̃. et hoc mõ dz intelligi gl. in. l. q̇dã hiber9. in ỽ. ſeruitutis ibi. ſec9 aũt in ſcalis. co. tit. q̃ facit drĩã inter tibulos et ſcalas qr per tibulos cõmittitur dãnũ parieti cõi ex flãma ignis ſz per ſcalas appoſitas nõ ſolet fieri cõiter dãnũ parieti: et iſta fuit intẽtio glo. lz ibi Ang. cã reprobet ſz ſi per ſcalas fieret leſio tũc appõi nõ pñt muro cõi inuito. p. d. l. q̇dã hiber9. et. d. l. fiſtulã. i prin. ang. tz hoc i. l. q̇dã hiber9. i fi. et. l iter q̇s. in prĩc de dã. ifec. in iiij. col ỽ. ſilr ſcalas lapideas iuxta murum cõmunẽ &c. et Floria. in. l. ſabinus. in fin. cõmuni di. Et dñr ſcale nõ afferre dãnũ ſeu leſionẽ i muro cõi qñ nõ ipediũt ipſi9 parietis refectionem vel qñ ſublato pariete cões ſcale per ſe ſtare pñt. alr's ſecus. vt. d. l. fiſtulas. §. iuxta. vbi hoc no. bar. et doc. Uel qñ aliũ

impedimētū ſeu dānum fieret ibi in muro cō. puta q2 oſtiū fieri debeat vl' feneſtra vl' aliqđ edificiū qđ p dictas ſcalas īpedi ret vl' incōmodaret. ar. d. l. qdā hiber9. et d. l. fiſtulas. in pn. z l. fiſtulā. ſi ſer. vē z. l. ſi cōes edes. cōi di. z p id qđ no. gl. i. l. ſa bin9. e. ti. Et ex his ſequit̄ q̄ ſcale lignee pōt vl' appōi p vnū ex ſoci's iuxta muꝝ cōe3 q2 facil'r remoueri pōt. vt dicit text. i. d. l. fiſtulā. §. fi. z ſic cōiter dānū cōi mu ro īferre nō pōt. ſi tñ dānū īferrēt apponi
2 nō pōt vt dixi. ¶ † Sed qđ de ſcalis lapi deis an apponi pōt iuxta murū cōem p vnū ex ſociis. Et vi' q̄ nō. q2 facil'r remo ueri nō pōt. p. d. §. fi. Hrū vicas. ſ. q̄ poni pōt. q2 ſublato piete p ſe ſtare pōt. vt. d. l. fiſtulas §. iuxta. z ibi Bart. ſi nō muro cōi nullū dānū fiat. z ita t3 ang. i. d. l. iter ḋs. in. iiij. col. In hoc tñ ē dña. q2 facili9 pōt nocere ſcale lapidee ꝙ lignee ſ3 cete ris pib9 nulla ē dña. q2 vbi nullū fit dā num p eas fieri pōt al'r nō: z ita vidi ob ſeruari. z i ſūma no pulchrā regl'a3 p ſo ciis hñtib9 iter ſe cōe3 puta i muro vl' do mo cōi ſi q̄rit̄ vtrū vn9 coꝝ poterit aliqđ appropinq̄re vel apponere in muro cōi. nā d3 attēdi an illđ qđ appropīquat̄ vel apponit̄ poſſit p ſe ſublato muro vl' do mo ſubſiſtere. q2 tūc pōt appōi. al's ſec9. itē an īpediat refectionē cōis pietis vel dom9 z nō pōt ſi nō īpedit pōt. vt pbat̄ l d. §. iuxta. Itē an' afferat aliqđ dānū vel nō. vt pt3 ex pdictis q̄ pcedūt vt dixi nō tm̄ i ſcalis ſ3 ēt i q̄ſcūq3 alia re vl' edificio q̄ ē valde no. q2 p hꝰ multe. q. decidi pōt: qbus adde q̄ dicā. ī. pxi. q. z. ī. de ſolario.
3 ¶ † Quid aūt dōm ſi q̄s vult nō ſolū ſca las appropinq̄re ſ3 ēt mittere puta eaꝝ tigna vl' lapides an poſſit. Et vr q̄ dēat diſtingui vt de appropinq̄tiōe dcm̄ ē. In Hriū vr̄ ve3 q̄ indiſtincte poſſit. p text cū gl. i. l. ſi cōes edes in ꝟ. mittere. cōi di. ite3 q2 in re cōi licitū ē vni ſocio aliqđ facere qñ alteri9 ſociꝫ nihil itereſt. l qdā hiber9. §. piete. de ſer. vr. pre. z no. gl. ij. in pnc in l. ſabin9. cōi di. ¶ Ego aūt teneo q̄ regu lariter nō poſſit. q2 in cōi non pōt inuito ſocio aliqđ facere. z melior ē ꝯdō phibē tis. d. l. ſabin9. mur9 cōis cēt ad hoc deſti nat9. vt ibi not. gl. facit ad hoc qđ dixi in ti. pce. de fornace in. j. q. nec ob. tex. cū gl. in. d. l. ſi cōes edes. q2 d3 intelligi qñ edes erāt ad hoc deſtinate. vt ibi fierēt ſcale. z ita ēt itelligit. ibi Flo. Nec ob. qđ dixi qñ nō itereſt ſociꝫ pōt alter ſoci9 i muro cōi imittere. q2 nō pōt nō itereſſe ſi tigna vel lapides nō imittant̄. vt de ſe pt3. In hoc tñ poſſet ſic diſtigui: aut mur9 eſt cōis q̄ ad oīa. q2 ſic actū fuit z ꝯuētū iter ſocios z nō h3 dubiū q̄ ēt p ſcalis i eo pōt imit ti tigna z lapides z ſi'a. aut ē actū q̄ mu rus ſit cōis tm̄mō ad vnū vſum. puta p diuidēdo viridariū. z tūc ēt clarū qđ ni
4 hil pōt immittere. † q2 l. tata diſpō litatū pducit effectū. l. i agris. de acq. re. do. z p hoc vīđ olno q̄ dixi. ſ. de piete ſiue muro in pe. q. ꝟ. occurrit mihi circa pdicta. Si ue nihil ē actū expſſe iter ſocios q̄ ꝯſtet. z tūc aut mur9 appet cōis ex eo q2 in eo ſunt appoſita tigna vl' trabes vl' lapides z tūc in dubio reputabit̄ cōis ſaltē q̄tū ad hoc. z iō q̄libet ex ſociis pōt ſcalas i mittere aut tigna vl' lapides p ſcalis ſu ſtinēdis. z ita pōt itelligi text. cū gl. in. l. ſi cōes edes. i ꝟ. imittere. cōi di. Et hoc iter ligo qñ mur9 ē ſufficiēs z idone9 ad ſuſti nēdū talia onera. al's ſec9. vt. l. i pietis. de dā. if. c. et. l. cui9 edificiū. de ſer. vrb. pre. z dixi. ſ. de ſerui. tigni imit. i. iiij. q. aut mu rus appet cōis ex alio. puta q2 ſunt fene ſtrelle vl' anuli ab vtraq3 pte vl' ſi. de qb9 vīđ. ſ. de piete ſeu muro. ꝟ. ij. principal'r eſt vidēdū. z tūc i dubio credo q̄ nō poſ ſit. q2 regul'r i cōi re melior ē ꝯdō phibēt; d. l. ſabin9. Nā negari non pōt q̄ p dictā imiſſionē tignoꝝ vl' lapidū qb9 ſcale ſu ſtētant̄ nō fiat aliqua leſio muro cōi. ſi tñ fiat talis miſſio p quam nullo mō pōt in tereſſe alteri9 ſociꝫ puta q2 modica eſſet miſſio facta nec pōd9 magnū ſuſtineret mur9 ppt talē miſſionē tūc fortaſſe poſ ſet. vt. d. l. qdā hiber9. §. pietē. z gl. ij. i. d. l. ſabin9. z ita al's vidi iudicari. Hoc tñ an intereſſet vel nō vicini relinquēdū eſt ar bi. iudi. q̄ inſpecta q̄litate muri et loci et miſſiōis iudicare d3. ar. l. j. §. fi. de in. de li. z. c. de cauſis de of. dele. et pdictis ad de q̄ dixi. ſ. de ſerui. tigni imit. i. iiij. et. v. q. de piete ſiue muro ꝟ. iij. pncipal'r ē vi
5 dendū. cū ſeq. † Uidim9 de muro cōi an poſſint ſcale iuxta eū apponi vel imitti. nūc dicam9 de muro alieno in q̄ ſic bre

niter eſt cōcludendū. aut ꝗs vult ponere
ſcalas liѯneas vel lapideas imittēdo ti=
gna vel lapideos i muro alieno ⁊ nō pōt
inuito aut nōꝯſentiēte dn̄o: imo dn̄s mu
ri pōt ꝓpria autoritate illud qđ imiſſuȝ
ē i muro ſuo tollere vel deſtruere. l. quē=
ad. ꝗ. ſi ꝓiectū. ad. l. acq̄. ⁊. l. qui vitā. ꝗ. ſi
ad ianuā. ꝙ vi aut clā. de ꝗ dic vt dixi. ſ.
de ſer. tigni inut. i. vj. ⁊. vij. q aut ꝗs vult
ponere ſcalas ꝓpe murū alienū nihil in
muro imittēdo: ⁊ tūc aut vult tāgere mu
rum. ita vt requieſcat i eo ⁊ nō pōt ꝑ dicta
iura. ⁊ ꝑ l. fiſtulā. ꝗ. iuxta de ſer. vrb. pre.
Aut vult tāgere etiā nō requieſcēdo: ⁊ idē
eadē rōne. facit. l. vulgaris. in ꝓn. de fur.
dū dicit ꝗ aurē hois tāgit: totū hoiēȝ te=
tigiſſe vr̄. Aut ꝗs vult edificare ſcalas ꝓ
pter murū alienū ipm̄ nō tangēdo: ⁊ tūc
ſubdiſtingue. aut ſūt ſcale lignee aut la
pidee. ſi ſunt lapidee vl̄ de muro: ⁊ tunc
aut hn̄t fūdamētū de terra ita ꝙ mur⁹
dici poſſit: et credo ꝙ nō poſſīt niſi ſtēt re
mote ꝑ vnū pedē ꝑ. l. fi. fini. regū ⁊ ita in=
telligo Bal. ⁊ Flo. i. d. l. fiſtulā. ꝗ. fi. ꝗ dn̄t
ꝙ idē ius eſt de ſcalis qđ ē de muro. aut
nō hn̄t fundamētū itra. ita ꝙ ꝓprie mu
rus dici nō pōt: ⁊ tūc edificare poterūt ꝓ
pe fundū alienū dūmō ipm̄ nō tāgat: q̄r
tunc nō hȝ locū. l. fi. fini. regū. Sīvo ſunt
ſcale lignee teneo ꝙ indiſtincte edificari
poſſint ꝓpe fundū alienū dūmō ipm̄ nō
tāgat nec in eo aliqđ imittat̄ etiā ſi ſcale
ſint affixe ſuꝑ tignis affixis in ſolo edifi=
cātis ꝓpe fundū alienū circa vnū pedē.
ar. l. titius. ff. reg. qđ no. q̄r eſt ꝗtidianū.
Et ꝑdicta ꝓcedūt qn̄ ꝗs edificat i ſuo ſca
9 las prope fundū alienū. ¶ † Sed quid ſi
aliꝗs vult edificare ſcalas in ſolo publi
co iuxta domū ſuam an poſſit. Uidetur
ꝙ non: quia regulariter prohibitum eſt
priuato in ſolo publico autoritate pro=
pria edificare. l. ij. ⁊ per totum ne quid in
lo. pu. cum ſi. In contrariū videt̄ qn̄ ꝗs
hēret porticū i ſolo publico vl̄ ſtillicidiū
ſ. ſolū publicū: q̄r ꝗtenus ſe ꝓtēdit ſtillici
dium vel porticū videtur ꝙ ſub eo poſſit
edificare ſcalas et ſimilia. ar. l. fi. in fi. de
ſeruitu. vrba. predio. ⁊ ita in multis lo=
cis reperiuntur. In hoc puto ꝙ loci con
ſuetudo ſeruanda ſit. l. an in totum. et
quod ibi no. per gloſſ. et doc. C. de. edifi. a
pri. Sed vbi non apparet
de conſuetudine teneo ꝙ
fieri non poſſit: quia lo=
cus publicus ſub ſtillici=
dio vel porticu. remanet
public⁹: vt dixi. ſ. de oſtio
ſiue porta. ver. alia eſt. q.
7 ſilis. ¶ † Poſſet etiam du=
bitari: an quis poſſit face
re ſcalas in muro ſ. ſoluȝ
vicini vel publicum. Et
dicas regulariter ꝙ non.
per. l fi. in fi. de ſerui. fallit
quando fieret ſub ſtillici=
dio ſuo quatenus protē=
dit ſtillicidum. l. fi. ꝗ. fi. de
ſeruitu. vrba. predio. Itē
fallit quando ſeruitus eſſ
ſet impoſita: quod vide. ſ.
de ſer. prot. in. ij. iij. iiij. et
v. q. et de pariete ſiue mu=
ro. in. vj. et. vij. q. j. in ſeq.
ti. in prin. ⁊ qđ dicam. j. de
8 neceſſario. ¶ † Quero an
appellatione domus ve=
niant ſcale. Dic aut ſcale
ſūt extra domū ſeu extra
oſtium domus ⁊ tunc nō
continentur appellatiōe
domus: et ideo maleficiū
quod ſit in ſcalis exterio=
ribus extra oſtiū domus
dicitur non eſſe factum in
domo ſecus ſi eſſent inte=
riores. ⁊ ita not. Barto. et
Flor. in. l. fiſtulas. ꝗ. fi. de
ſer. vrb pre. Et propterea
ſequitur aliud ꝙ quis po
teſt capi pro debito in ſca
lis exterioribus: nec ha=
bet locum. l. plerique. de in
ius vo. et adde predictis.
l. creditor. ꝗ. fi. cum ibi no.
de act. emp. et quod not.
Bald. in. l. gallus. ꝗ. fina.
ad fi. de libe. et poſthu. et
qđ plene dixi. ſ. de clau=
ſtro ſeu conclauiet porti=
9 cu. ii. q. ¶ † Queri ēt qđ
ſi ſcalis amotis quis mu=
ros aſcēderit ciuitatis.

a ¶ Ciui=
tatis ciui=
tas muris
circunda
ta an poſ=
ſit aliena
re muruȝ.
vel ſuper
aſcende=
re. vid corneum. iiij.
no. conſil.
lxxvj. inci.
pie. dn̄o.

¶ Ultimo adde predictis que dixi.ſ.de ſtillicidio ſiue tecto in.j.q.⁊.ſ.de penu.

¶ De ſolario. Cap.lvj.

1 Solarium ſi quiſpiam edificare vellit:ad hoc vt ſuſtineat̃:in quo loco ipm affigere debeat.

2 Murus quomodo cognoſcatur: an ſit cõmunis:vel non:⁊ an ſit cõmunis pro diuiſo:vel indiuiſo.

3 Solariũ qđ eſt infixũ muro cõmuni vel alieno iure ſeruitutis an pauimẽto vel lateribus cooperiri poſſit.

4 Solarium vnũ vel plura ſi vna domus habeat: ⁊ pars inferior ſit vnius: pars vero ſuperior alterius: ſicuti Uenetijs cõtingit:ſi ille qui parietẽ ſuperiorẽ habet nõ habeat aditũ veniẽdi ad ipſam: niſi per ſcalas vel partẽ inferiorẽ:nunquid per illam venire poterit.

5 Solariũ ſuperius domus alicuius ſi q̃ſpiã habeat:in quo quotidie habitãtes currãt vel eius pueri ſaltẽt:vel pulſent: ita q̃ exiſtẽtibus in parte inferiori impedimento ſint:quid iuris.

1 Si q̃s †vult edificare ſolariũ in q̃ loco dꝫ ipm affigere vt ſuſtineat̃:dic q̃ aut muri vndiq̃ ſunt ſui ⁊ in eis poteſt tigna ponere:⁊ iſtud nõ hꝫ dubiũ.aut muri ſunt cões vicino ⁊ tũc aut ꝓ diuiſo aut ꝓ indiuiſo. Primo caſu pñt quatenꝰ durat pars ſua eadẽ rõne ⁊ nõ vltra niſi eẽt ſuiꝰ impoſita ꝑ ea q̃ ſtatī dicã. Si ꝓ indiuiſo:tũc põt imponere q̃tenꝰ durat murꝰ ſi murꝰ eſt ad hoc deſtinatꝰ.ad hec vide qđ dixi.ſ.de ſcalis.⁊.

2 qđ aũt dicẽdũ ¶ † Q̃uo autẽ cognoſcat̃ an murꝰ ſit cõis vl' nõ ⁊ an ſit cõis ꝓ diuiſo vel idiuiſo:vide q̃ dixi.ſ.de piete ſiue muro in.j.⁊.ij.q.aut murꝰ eſt alienꝰ ⁊ regul'r nõ põt.q2 in re aliena nõ eſt licitũ aliqđ immittere circa ſeruitutẽ niſi dño volẽte:vt.l.quẽad.§.ſi ꝓtectũ ad.l.aq.de quo vide q̃.ſ.dicta ſũt de ſcalis.⁊.videamus nũc de muro cõis. Sed ꝓpe murũ alienũ ſuꝑ trabibꝰ vel lignis poſitis vel reqͥeſcẽtibus in ſolo ſuo inferior bñ põt edificare ſolariũ nec ẽ opꝰ dimittere ſpaciũ aliqđ ẽt vniꝰ pedis:q2 ñ hꝫ hoc caſu locũ l.fi.regũ.⁊ ita vidi ſepe obſeruari in ſolario ⁊ ſtillicidio q2 pñt ꝓpe murũ vicini edificare dũmõ ipm nõ tangãt neq̃ ſuꝑ eo reqͥeſcãt ſꝫ.ſ.tribꝰ exñtibꝰ in ſuo

3 qđ no.q2 quotidianũ eſt. ¶ † Sed q̃ritur an q̃s poſſit ſolariũ qđ eſt infixum muro cõi vel alieno iure ſeruitutis pauimẽto vel lateribꝰ cooꝑire:dic regul'r q̃ ſic. Fallit ſi ꝑ talẽ cooperturã nimiũ grauaret̃ murꝰ in quo reqͥeſcit ſolariũ nã tunc nõ põt.ar.l.cuiꝰ edificiũ.de ſer.vr.ꝑ. Nã in tali ſolario nõ põt dñs iponere magnũ põdus:puta frumẽti vel bladi qđ murꝰ cõmode ſuſtinere nõ poſſet:qđ eſt notãdũ

4 ↄtra multos q̃ hñt granaria. ¶ † Suppone q̃ vna domꝰ hꝫ vnũ ſolariũ vl' plura:pars inferior eſt vniꝰ:pars ſuperior eſt alteriꝰ:ſicut Uenetijs in multis domibꝰ cõtingit:ille q̃ hꝫ partẽ ſuperiorẽ nõ hꝫ aditũ veniẽdi ad ipſaꝫ niſi per ſcalas vel partẽ inferiorẽ:an per illã poterit venire. Dic q̃ nõ niſi ſit impoſita ſeruitus ſꝫ dꝫ facere ſcalas aliũde vt ꝓbat̃ in.l.via cõſtitui.§.qđcũq̃.de ſer.vr.ꝑ.⁊ ibi hoc not. Bal. Flo.pau.de ca.⁊ ego pleniꝰ dixi.ſ.de ſeruitute itineris ſiue aditus ver.no.vnũ aliũ caſum pulchrũ:vbi omnino vi-

5 deas. ¶ † Quid aũt ſi hñs ſolariũ ſuperius in quo quotidie currãt vel eiꝰ pueri ſaltẽt vel pulſent ita q̃ ſint impedimẽto exiſtẽti in parte iferiori. Dic aut hoc fit in deſpectũ ⁊ dãnũ vicini ⁊ nõ põt per ea que dixi.ſ.in tit.ꝑcedẽti.in.ij.q.vide ibi. Aut hoc nõ fit in deſpectũ ſeu dãnũ ſed pro vſu ſuo ſeu familie ſue ⁊ tũc põt per l.fluminũ.§.fi.cũ ſe.⁊ ſe.de dã.infe.⁊ ꝓ h vide optimũ text.in.l.ſicuti.§.ariſt.ſi ſer.vẽ.vbi etiã hr̃ q̃ ſi ꝓijceret̃ aqua in ſolario cã ſcopãdi vl' ꝓpter calorẽ ⁊ aliqđ de aqua caderet inferius ꝑ hoc nõ tenet̃ circa qđ vide oĩno q̃ dixi.ſ.de ſer.proij.in.ij.q. ¶ Ultimo adde pro complemẽto materie que dicam.j.de meniano.

¶ De tigno iniuncto. Cap.lvij.

1 Edes due eadem cõtignatione cõtexte ſi pluribꝰ legent̃:quiſq̃ legatarius habebit:quatenus pars ſua ſibi legata duret:nec vnus ↄtra aliũ agere poterit: vt tigna non exiſtant:ſicuti teſtamenti: vel mortis tempore erant.

2 Tignũ vnũ:vel vna tigni contignatio ſi vnã domuꝫ tegat:⁊ poſtea inter plures diuidat̃ illud tignũ ſe cioꝝ cuilibet pro

prium eſt: quatenus tigni lõgitudo verſus partem ſuam ſe extendit.
3 Tigna immiſſa debent immiſſa remanere tpe quo domꝰ pluribꝰ vel inter viuos: vel i vltima volũtate aſſignaꝛ: ſicut priꝰ añ aſſignationẽ vel diuiſionẽ extiterãt.
4 Domos duas vnica contignatione contextas ſi quiſpiam habeat: et vnaȝ vendat: aliam autẽ ſibi reſeruet: an emptor venditore inuito tigna aut cementa retinere poterit: que in domo vendita requieſcunt.
5 Molendinum in flumine publico ſi facere velim: an in ripam vie publice tigna immittere potero.
1 Si due † edes eadẽ contignatione cõtexte pluribꝰ legentur quiſqꝫ legatarius habebit quatenus pars ſua ſibi legata durat nec vnus põt agere cõtra aliũ: vt tigna nõ ſint vti tpe teſtamẽti vel mortis erãt. l. binas edes.
2 de ſer. vr. pre. ¶ † Ex quo notandũ eſt ꝙ ſi vnũ tignũ vel vna cõtignatio tigni tegit vnã domũ ⁊ poſtea diuidiꝛ inter plures ꝙ illud tignũ eſt propꝛiũ cuilibet ſociorũ quatenus lõgitudo tigni ſe extendit. verſus parte ſuã: vt. d. l. binas edes.
3 ⁊ ibi hec no. doc. ¶ † Itẽ no. aliud ex predictis ꝙ tigna imiſſa dñt remanere immiſſa tpe quo domus aſſignaꝛ pluribus vel inter viuos vel in vltima volũtate ſicut erãt prius ante aſſignationẽ vel diuiſionẽ: qbꝰ adde q̃ dixi. ṡ. de clauſtro in
4 iiij. q. ¶ † Sȝ qd ſi hñs duas domos vnica cõtignatiõe cõtextas: vnã vẽdit: aliã ſibi reſeruat an emptor poterit inuito venditore retinere tigna aut cementa q̃ requieſcunt in domo vendita. Dic ꝙ non niſi forte cõtractus aliter ſe hẽat: vt. l. ꝙ cõclaue. de dã. infe. Uñ ſis cautus tu emptor vt facias in inſtrõ emptionis apponi vt tigna vel cemẽta remaneant prout nunc ſunt pro ſeruitute oneris ferendi. ita dicit Ange. in. d. l binas edes. de ſer. vr. pre. ⁊ in. d. l. qđ conclaue. ſecus eſt qñ domus legareꝛ alteri qꝛ ſemp intelligiꝛ legari cũ ſuitute oneris ferẽdi put erat tpe teſtamẽti p. d. l. binas edes. et ita eſt in hoc dña inter cõtractꝰ ⁊ vltimas voluntates ſcđm Bart. Ang. et doc. in. d. l.

ꝙ cõclaue. no. An aũt ⁊ qñ ſit licitũ tigna immittere in communi muro. vide oĩno Ang. et doc. in. l inter quos. in prin. i. in pe. col. in fi. de dã. infe. et plenius p eundẽ in l. quidã hiberꝰ. in fi. de ſer. vr. pred. et vide q̃ plene dixi. ṡ. de ſer. tig. immit. in iiij. q. et adde oĩno q̃ dixi. ṡ. de pariete ſiue muro in pe. q. verſi. occurrit mihi circa predicta. ¶ † Sed quid ſi volo facere molẽdinum in flumine pub. an poſſim tigna immittere in ripam vie pub. Dicas ꝙ non niſi volente eo qui hȝ prope viaȝ fundum. arg. l. maritus. de acqui. re. do. et pro hoc glo. inſti. de re. diui. § riparũ. et ita tenet Barto. in. d. l. maritus. ⁊ in. l. quominꝰ. in. vii. q. de fluminibus. vbi plenius per eum in rub. eo. titu. Cetera circa iſtam materiam vide. ṡ. de ſer. tig. immit. et. ṡ de clauſtro ſeu conclaui ⁊ porticu. ⁊. ṡ. de pariete ſiue muro. ⁊ no. in eo. ti. de tig. imin. et vide omnino que dicã in ſe. rubrica in prin.

¶ De onere ferendo. Cap̃. lviij.

1 Tigni immittẽdi inter ſeruituteȝ ⁊ oneris ferendi que differentia ſit.
2 Uerba promitto ferre: vel ſuſtinere onera domus: tue quid importent.
3 Seruitꝰ oneris ferendi ad factũ cõpetit.
4 Seruitus oneris ferendi an perſonalis actio eſſe dicatur.
5 Murus vicini ſi ſeruitutem oneris ferẽdi debeat: ſi domus corruat: vel refectione indigeat: et ipſe vicinus non vult reficere: ſed et cedere: ⁊ mihi relinquere. an poſſit.
6 Murum oneris ferẽdi caſu quo vicinus reficere teneaꝛ: qualiter iſta refectio fieri debeat.
7 Murum cõem ſi duo habeãt: qui onera edium cõmunia ſuſtineant: et eoꝝ alter ipſum deponere velit: et meliꝰ fundare: ac grauiora pondera ſupimponere: an altero ſocio inuito facere poſſit.
8 Molendinũ cõmunem ſi duo habeãt: ⁊ vnꝰ molas meliores imponere velit: an etiam alter ad expenſas teneatur.

Que ſit † differẽtia inter ſeruitutẽ tigni immittendi ⁊ oneris ferendi dubitari poſſet. Et dic ꝙ eſt in ſignificatione verborum ſeu ordine: vt

probatur in.l.eum debere columnam.
de ſer.vr.pre.iuncta.l.ſicuti.in princip.ſi
2 ſer.ven.quod ſic declaro.¶†Hec verba
promitto ferre vel ſuſtinere onera do=
mus tue:hic importāt vt dñs edium ſer
uientiũ ſeu ipſe edes aliqd faciāt.hʒ enĩ
ia ſe in iſta oratione domus ſeruiẽs per
modũ agẽtis: qꝛ ipſa dʒ ſuſtinere onera
⁊ agit hunc actum ſuſtinẽdi onera.ſʒ in
his verbis ꝙ liceat tibi immittere tigna
nihil iportat qꝺ dẽat facere dñs ſeruiẽs
ſʒ cõcedit facultas dño ediũ dñã utiũ:vt
probat in.d.l.cũ debere.cõiuncta.d.l.ſi=
cuti.in prin.ſm Bart.qui ita no.in.d.l.ſi
cuti.i prin.⁊ adde q̄ ſcripſi.ſ.de ſeruitu=
te oneris ferendi.ver.ſed q̄ro quis mihi
dʒ ſeruitutẽ. plenius declaraui qũo co=
gnoſcat ſeruitus oneris ferendi ⁊ ſerui=
tus tigni immittendi:⁊ qũo vna cogno=
3 ſcitur ab alia.¶†Et ex his no ꝙ lʒ alie
ſeruitutes regulariter non cõpetant ad
factum ſed ad patientẽ tñ:vt.l.quoties.
la.j.§.j.de ſer.tñ aliud eſt in iſta ſeruitu=
te oneris ferendi:qꝛ cõpetit ẽt ad factum
l.⁊ ſi forte.§.etiam ſi ſer.vend.de quo.dic
vt dixi.ſ.de ſer.one.ferẽ.ver.huius autẽ
4 ſeruitutis.¶†Ex quo no.aliud ꝙ lʒ eo
caſu q̄ alicui incũbit onus ferendi nõ di
catur ſeruitus:ſed potius obligatio per
ſonalis.l.ſeruituti.§.opus.⁊ ibi not ⁊ in
l.pecoris:de ſer.vrb.pre.⁊ hr̃ in.l.fi.§.fin.
ff.de cõtrahen.emp.tñ hoc fallit in ſerui
tute one.ferendi.vt.d.§.etiam et ibi hoc
no.Flo.De hac ſeruitute oneris ferendi
non videtur fieri mentio niſi in predio
vr.l.cum debere columnã. ver.de ſer.vr.
pre.ſm Flo.in.d.§.etiam. Sed tu dic qꝺ
poteſt eſſe in predio ruſtico: vt dixi.ſ.de
ſerui.oneris ferendi in princi. dic vt ibi.
5 ¶†Circa iſtam ſeruitutem oneris ferẽ=
di pone murus vicini debet ſeruitutem
oneris ferendi ⁊ ſuſtinendi onera dom⁹
ſi corruit vel refectione indiget vicinus
tenet onera reficere non ego:vt.d.§.ẽt.et
dixi.ſ.de ſeruit.oneris ferendi.ver.ſed nũ
quid ille quid ſi vicinus non vult refice=
re.ſed ei cedere ⁊ mihi relinquere an poſ
ſit. Et dicas quod ſic.quia iſta eſt obli=
gatio in rem non in perſonam.textu.eſt
no.in l.⁊ ſi forte.§.labeo.ſi ſer.ven.quod
facit ad no.per Bart.et doct.in.l.is cum

quo.de aqua plu.arc.et per Flo.in.d.§.
etiam et per glo.in.c.que in eccleſiarum
6 extra de conſtitu.¶†Quero etiam caſu
quo vicinus tenetur reficere murũ one=
ris ferendi qualiter debeat fieri iſta re=
fectio.vide text ⁊ qꝺ ibi no in.d.l.⁊ ſi for=
te.§.modus.⁊ adde ꝙ parietem propriũ
quis meliorem quam in ſeruitute impo
ſitum põt facere licet nõ deteriorẽ quia
tunc tenetur actione cõfeſſoria:vel pro=
hiberi poteſt.de no. ope.nunc.per.d.l.et
ſi forte.§.fin.cum ſeq. vbi etiam ponitur
7 quis ſit euentus harũ actionũ.¶†Itẽ
quero.duo habent murum communem
qui ſuſtinet onera cõmunia puta ediuʒ
ſuarum.alter eorum vult eum. depone=
re et melius fundare vel alio modo ipm
fortiorem facere forte vt poſſit ibi arcum
ſuũ volte lapidee fundare vel forte gra=
uiora pondera ſuperimponere quam
conſueuit que ſecundũ ſui primam for=
mam ſupponi tunc nõ poſſent.queritur
an poſſit inuito altero ſocio.et dicas qꝺ
non text.eſt et ibi hoc no.doc.in.l.parie=
tẽ.de ſer.vrb.pred.niſi paries eſſet ad iſtũ
vſum deſtinatus.vel niſi hoc eſſet actũ.
vel niſi indigeat tali refectione. et his
modis põt intelligi.l.ſi cõmunes edes.
cõmuni di.Et ibi hoc no.et hr̃ per Bart.
in.l.in cõis.⁊ in.l.dãni.§.cuʒ pariete.de
dam.infe.⁊ per Cy.⁊ doc.in.l.ſi vt ꝓpo=
8 nas.C.de edi.pri.¶†Et per.d.l.parietẽ.
ſecundũ Bald.⁊ docto. ibi fuit determi=
nata iſta.q.ꝙ ſi vnus ex habentibus cõ
mune molendinum vult imponere:mo=
las meliores ⁊ alter ſociorum non vult
teneri ad illas expenſas q' nõ teneat qꝛ
melior eſt conditio prohibentis .l. ſabi=
nus.communi di.nec ob.l.cum duobus
.§.idem rñdendũ.ſocius q̄ ceſſantis pro
ſocio per quã quidam dicebant contra=
rium qꝛ ibi res erat aliter peritura non
facta iſta expenſa hic.ſecus ⁊ eodeʒ mõ
dʒ rñderi ad.l.ſi vt proponis.C.de edifi.
priua.an auteʒ actio que competit pro
illa ſeruitute oneris ferendi ſi edes plu=
rium dominorum ſint competat inſoli=
dum.Dicas ꝙ ſic.vt.d.l.⁊ ſi forte.§.plu=
rium.vbi vide. Item in hac actione ve=
niunt fructus.i.cõmodum qꝺ haberet ſi
onera ediũ eius vicinus ſubſtineret: vt

eſt tex.in.d.l.ꝛ ſi forte.§ pe. Cetera circa iſtā materiā vid.ſ. de ſui oneris ferēdi.

¶ De refectione. Cap.lix.

1 Reficere quid proprie ſit.
2 Rem propriā an quis reficere teneatur
3 Conuerſantibus per viam publicā: vbi eſt domus ruinoſa: per quod remediuȝ ſuccurratur.
4 Domus diruta ſi deformitatē in ciuitate pariat: quod remedium contra dominum intentandum eſt.
5 Domus vel res quādo aliena fuerit an et quomodo: ꝛ per quē refici debeat.
6 Idoneitas intelligitur: quādo in extremo non peccat: quoniam nullum extremum laudabile eſt.
7 Actio que competat ſocio reficere volēti in caſu permiſſo contra alium ſocium prohibentem.
8 Sociorum vnus ſi ſuo ſumptu edificiū cōe iure ſocietatis ſeu cōmunionis reficiat: ad vſuȝ ad quē paratū ſeu deſtinatum erat: verbi cauſa domum ruinoſaȝ: aut molendū in flumine: aut parietem cōmunē: an contra illum qui recuſauit. agere poterit.
9 Dominū partis alicuius rei: que refectione indiget: an in reficientem ipſo iure tranſeat: vel requiratur ſententia: et nunqd tranſeat etiam poſſeſſio.
10 Socius alicuius rei: qui rem refecit: an ſuo vel cōi noīe rem refeciſſe dicatur.
11 Parietem cōem ſi vnus ex ſocijs reficere velit: alter vero timeat ne ex ea refectiōe ſibi dānū imineat: qualr̄ ſibi ſuccurrat̄.
12 Parietis refectio oneris ferendi ſeruitutem debentis ad quem ſpectat.
13 Promiſerit ſi quidā nobilis comitatenſi cuidam reficere pontem: qui pons tunc paruus erat: ꝛ poſtea intm̄ aqua creuit ꝙ pontem creſcere neceſſe fuit: qualiter iſte nobilis teneatur.
14 Paries alienus ſi per mediū pedē in alterius domum inclinauerit: an cōtra eū agi poſſit: vt ipſum erigat: ꝛ reficiat.
15 Rem vſufructuariam reficiēdi onus ad quem ſpectat.
16 Rei vſurarie refectio ad quem ſpectat.
17 Fundus ſi locatus eſt: vel etiam domꝰ: refectionis impenſa ad quē ſpectat.
18 Emphiteota: liuellarius ſeu feudatariꝰ an fundū: vel quid aliud reficere teneat̄ vbi etiam quid de re dotali.nu 19.
20 Fructus vel redditus alicuiꝰ fundi vel domus ſi legatur: refectio ipſa ad quem ſpectabit.
21 Eccleſia vel clerici an teneatur ad reparationē murorum: ſeu refectionē fortiliciorū ciuitatis: ꝛ pontiū: et viarū: et portarum: et aqueductuū.
22 Eccleſiam parrochialem an laici parrochiani teneātur reficere: an vero clerici.
23 Eccleſie ex edificatione ſi ius patronatꝰ acquiratur: an etiam ex refectiōe: vel reparatione queratur.
24 Tutor an pupilli edificia collapſa ꝛ deformata reficere poterit.
25 Refectio rei ſeruitutē debentis ad queȝ ſpectat.
26 Opus nouum an nūciari poſſit edificiū vel cloacam reficienti.
27 Domus refectio an pia cauſa dicatur.

QUia in materia ſeruitutuȝ pluries occurrit ꝺ refectio neꝛ maxīe ī ſuitute oneris ferē.iō de eo aliq̄ vtilia videamꝰ.
1 ¶ † Et pmo qd ſit reficere. Dic reficere eſt rē ad pſtinū reducere.ꝺ ē ne qs dilatet aut pducat aut exaggeret. vt eſt text.in.l.iij.
2 § reficere.de iti.actuqꝫ pri. ¶ † Secūdo nūquid aliquis cōpellat̄ rem ppriā reficere dic aut q̄rit̄ de domo ſeu re ſua. aut aliena. aut de cōmuni. Primo caſu aut domꝰ eſt deſtructa prorſus vſqꝫ ad areā ꝛ tunc nō cōpellitur eam reficere. qꝛ de nouo quis nō cōpellit̄ ad reedificandū. vt.l.ſingulariū.C.ꝺ edi.pri. ꝛ ibi hoc not. gloſ. et in.l.ad curatoris. de dam.infect. iſta enim videtur eſſe noua conſtructio nō refectio.l.j.§.ſi quis edificium.de no.op.nun.et.l.inter ſtip.§.ſacram.de verb.oblig. Fallit in curialibus vt.d.l.ſingulariū. Fallit ſecūdo qn̄ per ſtatutū vel cōuentionē id eſſet cautū. Fallit tertio qn̄ eſſet impoſita ſeruitus oneris ferendi in domo deſtructa. qꝛ tūc cogeret̄ eam reedificare dn̄s ſuis ſumptibus ad hoc vt poſſit onera ſuſtinere.l.eum debere colū. de ſer.vrb.pred. Aut domus nō eſt in totuȝ deſtructa quia nō eſt diruta vſqꝫ ad aream. ꝛ tūc ſiue ſit vnius ſiue plurium

debet refici. Et pōt dn̄s cogi p curatorez
2 ſeu adminiſtratorē[a] reipu.vt reficiat. et
inquantū nō ſit potens ſumptu publico
refici debet.text.eſt no.in.d.l.ad curato=
ris.ꝛ ibi per glo.ꝛ doc.ꝛ habeť in.l.ſi pre
3 ſes.ff.de offi.preſi.¶ † Ex quo not. qd lz
cōuerſantib9 per viā publicā vbi eſt do=
mus ruinoſa ventū habens non ſuccur
ratur per remediū cautionis dāni infec.
qꝛ nō timetur dānū in rem ſed in perſo=
nas.vt.l.qui binas ꝛ.l.q damni.de dam.
infe.in fine tn̄ ſubueniť alio remedio. qꝛ
pn̄t iudicis officiū implorare vt aut rem
in totum deponant:aut refici.īt vt tran=
ſeuntib9 damnū dari nō poſſit.ꝛ ita ſen=
tit glo.in.d.l.ad curatoris. ꝛ ibi hoc no.
Ang.ꝛ ita alias dum eſſem iudex ꝓcu=
ratoris cōis verone coegi quendā ad re
ficiendū domū ſuam ruinoſam que trā=
4 ſeuntibus minabať ruinam. † Item ex
hoc not.aliud qd qn̄ dom9 eſt diruta et
deformitas perduciť in ciuitatez. ſi dn̄s
ad refectionē eſt potens pōt compelli vt
reficiat.et h̄ ſpectat ad officiū curatoris
et inquantū ille nō ſit potens dictus cu
rator ſumptu publico illam reficiat ſeu
reficere poterit ꝛ niſi infra tp̄s a iudice
aſſignatū reficiatur cū vſuris eā reſpu.
detrahere poterit ꝓ iure dicti ſumptus
et vſurarū.vt eſt tex.valde not.in.d.l.ad
curatoris.§ domū.ꝛ ibi hoc not.Ange.ꝛ
docto.de dā.infec.Pōt etiā dn̄s ſi nō hz
vnde reficiat cogi ad vendendū alteri q
ſit potens ad reficiēdū.ꝛ ſi eam iuſto pre
tio vendere nō poſſet nō cogitur ad ven
dendum ſed licite poterit a reſpu.petere 6
tm̄ quantū ſufficiat ad reparationē do=
mus dictū eſt ſingulare aureū ſpe.in tit.
de ſatiſda.§.hoc quoqꝫ.qui alleg.in ar.l.
lege.in prin.ad ſille.ꝛ.l.ij.et.fi.C.de ſer.q
ꝓ pre.lib.accep.qd dictū ſpe.ſequiť Lu.
ro.cccxxxvj.no.qd inci.no.qd in plurib9
5 locis tibi faciet honorem.¶ † Secundo
caſu pn̄cipali qn̄ res vel domus eſt alie=
na in totū an cogatur reficere. Et regu=
lariter dicas ꝙ nō. Fallit qn̄ de hoc eſſet
facta promiſſio. Fallit ſecundo in caſu
no.l.ſicuti.ſi ſer.ven.in prin.de quo dixi
ſupra de ſer.onc.fe.℣.quo autem paries
vel colū.tertio caſu principali qn̄ dom9
ſeu res eſt cōis pluriū dn̄oꝝ.ꝛ tūc ſubdi=
ſtigne. Aut null9 vult edi
ficare aut reficere: ꝛ null9
cōpelliť niſi qn̄ timeť dā=
nū trāſeūtib9. vel qn̄ idu=
cit deformitatez ciuitati:
qꝛ ſicut vn9 dn̄s cogi pōt.
ita ꝛ plres.p d.l.ad cura=
toris de dā.īfec.ꝛ.s̄. dixi ī
j.caſu pn̄. Aut vterqꝫ vult
reficere:ꝛ tūc aut ꝯcordāt
in refectiōe ꝛ nō eſt dubiū
aut diſcordāt ī mō reficiē
di. et tunc aut vult vnus
reficere ī maiori quātita=
te q̄ꝫ pri9 eſſet alter in eo=
dē ſtatu.ꝛ iſte vltim9 pre=
fertur.iſtud eſt ꝓprie refi=
cere.l.iij.§. reficere. de iti.
actuqꝫ pri.ꝛ ꝓ hoc vide q̄
dixi.s̄.ti.ꝓxi.℣.ꝛ p p̄dictā
l.parietē. Aut q̄libet vult
reficere iuxta priorem for
maz diuerſis tn̄ modis.et
tūc p̄ferť ille q vult refice
re magis idonee.l.ī reficiē
do.ꝛ ibi hoc no. dy. Bart.
et doc.de dā.infe. ꝛ Ang.ī
d.l.q̄dā bibe.in pn̄c.in.iij.
col.℣.reſtat videre. de ſer.
6 vrb.pre.† vbi dicit ꝙ ido=
neitas dz intelligi qn̄ non
peccat in extremo qꝛ nul=
lū extremū eſt laudabile
ſm phi.ꝛ ꝓbať in.d.l.ī re=
ficiēdo.cū glo.aut vn9 tm̄
vult reficere.alter ℣o nō.
ꝛ tūc aut ille q vult refice
re vult reducere in melio
rem ſtatū rē q̄ꝫ pri9 eſſet.ſz
nō eſt neceſſariū:puta qꝛ
eſt molendinū hn̄s binas
molas.ꝛ vult īponere me=
liores ꝛ alter non cogiť.l.
parietē.de ſer.vrba.pre.et
ibi hoc not.doc.ꝛ tūc ꝓce

a ¶ Adminiſtratorē. vtrū adminiſtrator
teneatur de mala adminiſtratiōe ſatiſfa
cere.rn̄.ſm Inno.in.c.ex p̄ſentium.de pi
gno.ꝙ ſic.ꝛ ille cuius eſt adminiſtrator
hz actionē nego.geſt.ꝯtra euz qui male
adminiſtra=
uit.ff.d ne
go.geſt.l.
iij.§.vl.xij.
q.ij.ſi q̄ de
reb9.ꝛ.c.ſi
qs q̄libet
cōditione.
Vn̄ aduer
te ꝙ teneť
adminiſtra=
tor ſecūdū
gl.in.l.cū
oſtendim9
ff.de fide=
iuſ.tuto.ꝛ
dolo.vt ibi
ꝛ lata cul
pa.ꝛ.l.cu=
ratoris.C.
de neg.ge
ſtis.ꝛ etiā
leui.vt.l.
q̄cq̄d.C.ar
bi.tu.
¶ Per q̄n=
tū tp̄s in=
telligatur
adminiſtra=
tio ſi non
fuit limi=
tatū.vide
corneū.ij.
vol.ꝯſi.iij.
Et l.iij.vo
lu.conſil.
cxcvj. Et
vid p Ale=
xan.j.vol.
ꝯſi.xxij.in
ij.col.ver.
attento.

dit illa regula q in re cõi melior eſt conditio ꝓhibẽtis.l.ſabinus cõi di. ⁊ dixi in ꝑce.ti.añ fi.aut vult vnus tm̃ reedificare rẽ cõem reducẽdo ad priſtinã formã: et tũc aut vult in re cõi reedificare iure ſeruitutis ⁊ nõ põt.d.l.parietem. aut vult edificare iure cõionis.⁊ tũc aut vult facere id ad qđ erat parata res ſeu deſtinata.et poteſt inuito ſocio.l.cũ duobus.§.idem rñdendũ.⁊.§.idẽ mella. pro ſocio ⁊ l.in tm̃.§.in cõe.de re.di.⁊ l.ſi cões edes et ibi no.cõi di.aut res nõ eſt ad hoc deſtinata.⁊ tũc aut eſt hoc actũ ⁊ põt: aut nõ eſt actũ.⁊ tũc aut nõ intereſt alterius ſocij ꝓhibere.⁊ põt eo inuito reficere.l.ſi fiſtulã.§.pe.⁊ fi.de ſer.vrb.pre. ⁊.l. quidã hiberus.§.fi.co.ti. Aut intereſt alterius ſocij.⁊ tunc eſt melior cõditio ꝓhibentis et ita loquitur.d.l.ſabinus cõi di. et.d.l. parietẽ.⁊ ita tenet Cy.in.d.l.ſi vt proponis.C.de edifi.pri.⁊ pro hoc habes expe-

7 ditũ perfecte iſtum articulũ. ¶ †Tertio quero que actio competat ſocio reficere volẽti i caſu pmiſſo cõtra aliũ ſociũ ꝓhibentem.dic aut res eſt cõis inter plures heredes.⁊ agi poterit iudicio fa.her.l.j. et per totũ.ff.fa.her.aut inter heredes. ⁊ tũc nõ iure ſocietatis ⁊ cõpetit iudiciũ cõi di.vel vti poſ l.ſi ðs cões edes.cõi di. aut eſt cõis iure ſocietatis ad hoc principaliter ordinate.⁊ tũc põt agi ꝓ ſo.tex. eſt cũ glo.in.§.inter quos.inſtit.de ob.q̃ ex qua cõtra.⁊ no.Ang.in.d.l.quidã hi-

8 berus.in prin.ij.col. ¶ †Quarto querit nunqđ ſi vnus ſocioꝝ ſuo ſumptu reficit edificiũ cõe iure ſocietat' ſeu cõionis ad vſum ad quẽ paratũ ſeu deſtinatũ erat puta domũ ruinoſam aut molendinũ in flumine aut parietẽ cõez an poterit agere ↄtra illum qui recuſauit.Dic aut ſuo noie aut noie cõi aut dubitatur quo nomine.pmo caſu nihil recupat.l.ſi is.C.ð edi.pri.ſcđo caſu qñ reficit noie cõi ⁊ res eſt cõis iure ſocietatis.⁊ ſocius fuit reqſitus ⁊ cõtumax imponẽdo expenſam ⁊ tunc hʒ tria remedia. primũ q reficiens vſq ad quatuor mẽſes ſumptus repetere põt cũ vſuris cẽteſimis.Scđm q elapſis dictis quatuor mẽſib' reficiẽtis cõſequit rem refectã iure dñij. Tertiũ q ſi nõ vult repetere oẽs ſumptus ⁊ intereſſe

caſus eſt not.in.§. idẽ rñdit ſocius q̃ ceſſante.ff.ꝓ ſo.⁊ in.d.l.ſi vt proponis.C. de edi.pri.⁊ eſt ſile q ꝓpter ſocietatẽ ⁊ contumaciã nõ audiat volẽs cedere rei.alr̃s eſſet ſecus.l.cũ vſufr.de vſufr.ſm Ange. in.d.l.quidã hiber'.in prin. ad qđ adde q̃ dixi in tit.ꝑce.ꝟ.circa iſtã ſeruitutẽ.Et no.q ꝓpter ſm remediũ qđ eſt ſingulare vez qñ res cõis indiget refectione. puta domus vel molendinũ.⁊ vnus ſociorũ ab altero reqſit' nõ expoſuit ſumptus ꝓ parte ſua ſi alter ſocius reficit in totũ de ſuo.⁊ poſt refectionẽ reqrit ſociũ q reſtituat ſibi ſumpt' ꝓ ſua pte.q ſiſtat per quatuor mẽſes a die refectiõis facte per aliũ ſociũ ⁊ nõ reſtituat ꝓ parte ſua dominiũ toti' trãſit ꝓ refectione.tex. eſt elegans in.d.l.ſi vt ꝓponis.⁊ in.d.§. idẽ reſpõdẽdũ.ſocius q̃ ceſſante.qđ ꝑpetuo te-

9 ne mẽti.¶†Et nũqđ dñium trãſeat ipſo iure vel reqrat ſnia nunqđ tranſeat etiã poſſeſſio.vide p gl.⁊ do.i.d.§.idẽ rñ. Aut ↄtumax nõ fuit contumax in reficiẽdo.⁊ tũc ſolũ agit ad ſumpt'.⁊.l.ſoci'.§. ſi tectũ.ff.ꝓ ſo.⁊ ita tʒ Ang.in.d.l. qđã hibe. in prin.aut res eſt cõis nõ tñ iure ſocietatis ſicut contingit in duob' cõiter rem emẽtib'.aut duob' legatarijs vel heredib' eiuſdẽ rei.vel alio mõ in ↄiũctione incidẽtib'.⁊ vn' iſtoꝝ reficit rẽ cõez ſuo ſũptu ꝓpo.⁊ tũc aut alter ſoci' fuit cõtumax ⁊ hñt locũ duo pria remedia.ſ. repetitio ſumptuũ cum vſuris ⁊ adiudicatio dñij ↄ ↄtumacẽ q̃ noluit in ſũpto ↄferre. Sʒ tertiũ ñ hẽbit locũ.ſ.vt poſſit agere ↄciſe vt refundant ſũpt' cũ oi intereſſe.tex. eſt i.d.l.ſi vt ꝓpõis aut alter ſoci' nõ fuit ↄtumax:qr nõ fuit reqſit'.⁊ hoc caſu cõueniri non põt niſi tm̃mõ ꝓ reſtõne fructuũ.d.l.vt ꝓponis.et not.in. d.§. idẽ rñ.

10 ⁊ Ang.in.l.quidã hibe.¶†Tertio caſu principali qñ dubitat quo noie ſoci' refecerit an ſuo an cõi. Dic q in dubio vr̃ refeciſſe noie cõi.l.merito.ff. pro ſo. quia hoc eſt ſibi licitũ ↄriũ eſt illicitũ.l.ſi is.C. de edi.pri.Itẽ qr faciẽs noie ꝓprio intelligitur donare ſumptus. donatio ꝟo in dubio nõ preſumitur.l. cuz de indebito. de ꝓba.ita tenet Ang.in.d.l. quidã hibe-

11 rus.in prin.in.iij.col.¶†Quarto queritur quid ſi vn' ex ſocijs vult reficere pa-

rietē cōem.alter ƀo timet ne ſibi damnū
immineat ex ea refectione qualr ſibi ſuc
curratur.vide plene p Bart.ꝛ doc. in.l.
dāni.l.cū pariete de dā.infe.ꝛ pleniſſime
Ang.in.l.inter quos.ꝛ.in.l.in piete.co.ti.
ꝛ p Jo.pe.de papia in vlti.lib.in glo.an=
12 tepe.¶†Quinto q̄ritur ad quē ſpectat
refectio pietis debētis ſuitute oneris fe
rendi.dic ad eū qui dz ſeruitutē.ꝛ nō ſo=
luz de pariete exn̄te tpe ſuitutiſſed etiā
de ſurrogato.l.eū debere colū.de ſer.vr.
pre.ꝛ vide q̄ dixi.ſ.de ſuitute oneris fe=
13 ren.vide.l.ſicuti.in pn.ſi ſer.vē. ¶†Se=
xto q̄ritur q̄dā nobilis pmiſit cuidā co=
mitatē.ſ. reficere pontē.tūc pōs erat pu.
poſtea creuit aqua q̄ opz creſcere pontē
qualr iſte nobilis teneak.Iſtā.q.diſputa
uit Frā.accur.Bal.eā ſic decidit in.l nō
modus.C.de ſer.aut augmētatū eſt on⁹
refectiōis intrinſece circa eandē latitu=
dinē pontis vt q: aqua pfodiēs hoc fa=
cit vt neceſſaria ſit maior impēſa ſoluto:
et tūc pertinet ad nobilē q: eſt augmēta=
tio intrinſeca.aut eſt augmētatio extrin
ſeca in maiori latitudine pōtis.ꝛ tūc ea
tenus ad nobilē nō ptinet q: tp̄s ↄtracte
inſpicik.d.l.nō modus.ꝛ.l.iij.ꝛ.l.mutila
polla.de.ↄ.emp.ꝛ.l.damni.§.ſi is qui.de
dā.infe.ꝛ.l.hoc iure.§.ſi aqua.de aq̄ q̄ti.
ꝛ eſti.ꝛ de riuis.l.j.§.pe.de verb.oblig.l.
q̄cq̄d aſtrigēde.p quas leges frā.accur.
determinauit p illaz pmiſſionē nobilem
14 nō teneri.¶†Septimo q̄ritur ſi paries
alienus p mediū pedē inclinauerit i do
muz alterius an poſſit ↄ euz agi vt ipm
erigat ꝛ reficiat.dic q̄ ſic.tex.eſt no.in.l.
ſi cū meus.in fi.ꝛ in.l.ſi q̄uo.i prin.ſi ſer.
ven.ꝛ ita tz Jo.pe.de papia in ſuo.vlti.
lib.in glo.anpe.ad fi.qđ no.p turri q̄ bo=
nonie pendet ſupra turrim aſcellorum.
15 ¶†Octauo querik ad quē ſpectat onus
reficiēdi rem vſufructuariā.dic aut q̄rik
ƀ cura ꝛ ſollicitudie refectiōis.ꝛ iſta ſim
pliciter ptinet ad vſufructuariū.l.j.in fi.
vſufr.quēad.caue.ꝛ.l.inter fructuariū.ƀ
dā.infe.ꝛ.l.j.§.fi.de no.op.nū.ꝛ no.Bar.
quē oino vide in.l.cotē ferro §.qui mari
mes.in pe col.in fi.de publiciana. Aut
queritur de impenſa.ꝛ tunc aut eſt ma=
gna ꝛ ptinet ad pprietariū.aut ē parua 18
ꝛ ſpectat ad vſufructuariū.l.hactenus.

et ibi no.de vſufr.ꝛ.l.cū ad quē.ꝛ ibi per
glo.ꝛ doc C.de vſufru.ꝛ.l.dāni inſe.ꝛ ibi
no.p.l.ꝛ illa eſt cōis opi.An aūt ſit faciē
da dn̄a an vſufructuari⁹ habeat vſufru
ctum ex cauſa lucratiua vel onerosa. et
Flo.in.l.hacten⁹.vr̄ dicere q̄ ſit faciēda
dn̄a.vez q̄ hn̄s ex cauſa onerosa nō te=
neak etiā ad modicā.p.d.l.ſi quis dn̄iū.
ꝛ.l.ſi q̄s fundū.ff.lo.de qua dic vt.ſ.dicā
in.xiij.q.Et qn̄ eſſet tāta ipēſa. vt equa=
leret receptioni fructuſi nō teneak vſu=
fructuari⁹ q: ego reputo eā magnā im=
penſaz.ar.l.qui cōcubinā.§.q̄ hortos.de
leg.iij.ꝛ per ea q̄ no.Bart.in.l.his vbis.
16 §.idē teſtōr.co.titu.¶†Nono q̄ritur ad
quē ſpectat refectio rei vſurarie.dic vt p
tex.no.ꝛ qđ ibi no.in.l.ſi domus.de vſu.
ꝛ habi.vbi fit alia diſtinctio q̄ſ in vſufru
17 ctuario.¶†Decimo queritur ſi locatus
eſt fundus vel domus ad quem ſpectat
refectionis impenſa.dic ad dn̄m locan=
tem.non autē ad conductorē.l.ſi merces
§.vis maior.ff.lo.ꝛ.l.ex cōducto.in prin
cipi.co.tit.ꝛ vide tex.cū glo.in.d.l.ſi mer
ces.§.cōductor.ꝛ.l.in ſum.ꝛ ibi per Pet.
Cy.ꝛ doc.C.de pig.ꝛ ideo ſi ſtatutū dicit
q̄ q̄libet ante domuz teneatur ſcholare.
ſcholares vel alij domū conducentes nō
tenebūtur q: nō poſſident l.ſolet.ff.lo.et
ſi ſoluerent pn̄t imputari locatori p pē=
ſione vel repetere actione ex eo contra=
ctu.et ſi n̄ ſolueret poſſet occupak domū
l.ediles.ff.de via pu.ſm Pe.Cy.ꝛ doct.
in.d.l.in ſumma.ꝛ idē tenet Rofre. in li=
bello.de offi.iu.ne quid fiat in via publ.
in fi.ꝛ idē tenet Albe.de roſa.ſm Odofr.
in ſuo opere ſtatutorum in prima parte
q̄ōnis.cxxxv.ꝛ Flo.in.l. ſi pendente.§.ſi
quid cloacarij.ꝛ vid Pau.de ca.i.d.l. ex
conducto in prin.ff.lo.ꝛ Bal.in.l.ob cāz.
de ac.ꝛ ob.ꝛ intellige predicta qn̄ condu
ctores cogi pn̄t ad refectionē vel purga
tionē vie expēſis tn̄ penſiōis. vt.d.l.edi=
les.itē intellige ēt ſi q̄s gratis habitet ſi
purgatio eſt talis q̄ ptineat ad vtilitatē
momētaneā: ſec⁹ ad ppetuā.l.iiij.§.j.de
lpē.ſm Bar.q̄ ita no.i.l.ediles.itē adđ q̄
viā obſtructā q̄s repare ſeu reficek tenek
q̄ten⁹ ↄtēdik latitudo ſue dom⁹ ſz ang.
i.l.fi.p illū tex C.de edi p.†Undecio q̄rik
q̄d i ēphiteo.ſeu liuellario ſeu feudatario

dic cū iſti poſſideāt ⁊ habeāt vtile dñiū.
l.j.§.qui in ꝑpetuū.ff.ſi ager vec.vel em=
phi.peta.⁊.c.j.§.rei aūt in ti.de inueſtit.
d re.alie.fac. ipēſa refectiōis ſpectat ad
eos:nō aūt ad dñm:vt ꝓbat in .l.ij.C.de
iu.emphi.⁊ ibi hec no.ꝑ Alb.de ro. ⁊ per
eundē in ſuo ope ſtatutoꝝ.in.j.parte.q.
cxxxvj.et ideo in iſtr̄is inueſtiture ſolet
cōtīeri dici ꝙ dñs dat ad meliorandū ⁊c.
⁊ idē eſt dicēdū in ſuꝑficiario eade rōne
19 ꝑ.l.ſuꝑficiario cū ſeq.d rei vē. ¶ †Quid
aūt in re dotali:dic vt in to.ti.de impē.et
maxie in.l.iij.§.j ⁊ in.l.qđ dr.e.tit.⁊ in.l.
20 diuortio.§.impēdia.cū ſe.ſo. ¶ †Duode
cimo q̄rit̄ qđ ſi legant̄ fruct⁹ vel reddit⁹
alicui⁹ fundi vel dom⁹ ad quē ſpectabit
refectio. In hoc dꝫ ꝯſiderari. Aut intelli=
git̄ legat⁹ vſufruct⁹ ꝓprie:⁊ tūc dic vt di
xi.ſ.in.ix.q. Aut nō cenſet̄ legat⁹ vſufr.
⁊ tūc ſpectat refectio ad heredē. iſtud ꝓ=
bat̄ in.l.fundi trebatiani.de vſufr.lega.
qūo autē cognoſcat̄:an intelligit̄ tūc le=
gatus vſuf.vel nō.vide glo.ord.in.l.ſi qs
ita.⁊ qđ ibi no.per doc.ff.de vſufr.⁊ in.l.
ꝑ ſeruū.§.j.de vſu.⁊ habi.⁊ i.l.idēq3.vſu=
21 fru.quēad.ca. ¶ †Decimotertio q̄rit̄ an
eccleſia ⁊ clerici teneant̄ ad repationē
murorū ſeu refectionē fortiliciorū ciui
tatis/⁊ pontiū/⁊ viaꝝ/⁊ portarū/et aq̄=
ductus/⁊ ſiſ̄a. Et dicas quod ſic.vt.l.ad
portus.C.de ope.pub.⁊ ita tenet Azo in
ſum .C.de ope.pub.in ṗn.⁊ Bal.in ti.de
pace ꝯſtā.in.vij.col.de quo vide per.gl.
q̄ aliter dicit.⁊ ibi ꝑ Bar.⁊ oēs doc.i.l.ad
inſtructionē.C.de ſa.ſan.et ꝑ Bal.in.l.q̄
pendētis.de vſufr.in apoſtillis.⁊ ꝑ Ar=
chi.xvj.q.j.iuxta.⁊ ꝑ Ant.de but.⁊ doct.
in.c.nō min⁹.de imu.eccle.⁊ per Jo.an.
Pe.de papia in.j.libello.in gl.in vſi.iure
dñij vel q̄ſi.in vlt.col.q̄ etiā tenet qđ ſic.
22 ¶ †Decimoquarto q̄rit̄ an eccl'iam ꝓ
chialē teneant̄ reficere layci parrochia
ni an vo clerici.vt.x.q.j.diſcernimus.et
no.glo.xij.q.xj.quatuor.⁊ ibi ꝑ Archi.⁊
vide oino glo.xvj.q.j.ſi monachus.⁊ per
Inno.⁊ oēs doct.⁊ glo.in.c.de his.de ec=
cle.edifi.⁊ ꝑ Alb.de ro.in.l.ad inſtructio
23 nem.de ſac.ſan.eccle. ¶ †Decimoq̄nto
queritur ex edificatiōe eccleſie acq̄ritur
iuſpatronatus.vt in.c.nobis.de iurepa
trona.nunquid ex refectione vel repara
tione etiā queratur vide ꝑ hoc gloſ.ord.
in.d.c.qm̄.⁊ ibi ꝑ oēs doct.et ꝑ aliā gloſ.
24 magnā.de cōſe.d.j.de fabrica. ¶ †De=
cimoſexto querit̄ an tutor poſſit edificia
pupilli collapſa deformata reficere. Et
dic ꝙ ſic:vt ꝓbat̄ in.l.lex que tutores.C.
25 de admi.tu.⁊ ibi hoc no.Saly. ¶ †De=
cimoſeptimo queritur ad quem ſpectet
refectio rei debētis ſeruitutē:dic vt ha=
betur in.l.loci corpus.§.ſi qs mihi.ſi ſer=
ui.vē.⁊ in.l.⁊ ſi forte.§.etiam.eo.ti.⁊ in.l.
refectiōis.ff.cōia ꝑdi.⁊ in.l.inter.ſi ſerui.
ven.in.l.j.in fi.de aqua plu.ar.et vide q̄
dixi.ſ.de ſuitute oneris ferēdi.ver.ſed
nunqđ.ille.⁊ qđ.ſ.dixi in prin.huius li=
26 bri in.ix.q.prin. ¶ †Decimooctauo q̄ri=
tur an poſſit nunciari nouū opus reficiē
ti edificiū vel cloacā:dic regul'r ꝙ nō.l.
j.§.ſi quis edificium.⁊.l.de pupillo.§.ſi
27 quis riuos.de no.oper.nū. ¶ †Decimo
nono et vltimo q̄rit̄ an refectio dom⁹ di=
catur pia cā:dicas vt eſt caſus ſingula=
ris in.l.ſi quis pro redēptione.§.fi.de do
na.ex quo not.ꝙ fideico.ſeu executores
teſtōꝝ ꝓ relictis ad pias cauſas pnt di=
ſpendare ꝓ refectiōe alicuius dom⁹ cō=
buſte vel ruinoſe:qđ intellige qn̄ dñs do
mus eſſet pauper:ſecus ſi eſſet diues.ꝑ
no.in.l.illud.de ſacroſan.eccle.

¶ De ponticello. Cap.lx.

1 Ponticellos ſeu pontes ſuper domibus priuatorum appenſos:⁊ pendentes ſuper viam vel ſolum publicum an de iure cōi quis tenere poſſit.

2 Stillicidij per edificationem ſuper ſolū publicū illius ſoli dominus aliquis nō efficitur.

3 Ponticellū edificare ſuper ſolū publicū ex cōceſſione facta a principe.vel ſenatu:aut ex gubernatione ciuitatis:vel ex cōſuetudine:vel ex forma ſtatuti ſi licitum ſit:et quis in dictis caſib⁹ velit edificare pōtes ita latos ⁊ longos:qđ inferatur damnū:vel incōmodū et impedimentū vicinis:ſeu tranſeuntib⁹ cū plauſtris:⁊ animalibus oneratis:qui commode pertranſire nō pnt:an hmōi ponticellos edificare poſſit.

4 Generalis conceſſio ſemper intelligit̄:quod ſine damno et alterius incommodo fiat.

5 Edificandi licentia in loco publico ſine incōmodo ⁊ damno alteri⁹ cōceſſa intelligitur:niſi expreſſe dicatur:etiam cum alterius damno ⁊ incōmodo.

6 Incōmodum maximū:vel magnū:vel paruum iudicis arbitrio dicitur.

7 Conſuetudo vel ſtatutū ſi dicta uerit:qḋ ponticelli ſuper viā publicam fieri poſſint:⁊ duo ſunt:vn⁹ ex vna parte ſtrate: ⁊ alius ex alia:an eorum quilibet cū ponticellis ad ſtrate medietatem ſe extendere poterit.

8 Promiſerim ſi tibi dare viam ad fundū tuum per fundum meum:an ſupra viā pontem facere potero.

9 Ponticelli ſuper ſolum cōe per vnum ex ſociis an edificari poſſint.

10 Domū vnam ſi ab vtraq; parte vie habeā:⁊ pontem ſupra ſolum publicū: vel etiā ſupra priuatum:vel cōmunē in caſu permiſſo:an ſi vnam domū de domibus meis vendam:videar pontem vendere:qui in alia domo requieſcit.

1 Conſueuerunt † in multis ciuitatibus et locis ponticelli ſeu pontes appenſi ſuper domibus priuatorum pendentes ſuper viam publicam vel ſolum publicum:nunquid de iure quis eos tenere poſſit vel de nouo fabricare:⁊ dicendum eſt q̄ non regulariter.vt in.l.ij.§.tractatum.⁊ ibi gloſ.ne quid in loco publi.et in.l.fina.ne quid in flumi.pu.in prin.⁊ ibi Flo.de ſer.⁊ in.l.qui ſellam.§.in ruſticis.⁊ ibi hoc no.etiā Flo.de ſer.vrb.pred.niſi cōſuetudo eſſet in ꝯtrariū: vt.l.an in totū:de edifi.p̄ua.vel niſi hoc eſſet conceſſū an principe vel ſenatu vel adminiſtratore ciuitatis poteſtatē habēte.l.ij.§.merito.⁊.§.ſi quis a principe.ne quid in loco pub.⁊ in eadē.l.in princi.et ibi per gloſ.⁊ in.l.prohibere.§.plane.et ibi Bar.qḋ vi aut clā.vel niſi eſſet permiſſum a ſtatuto:vt.d.§.plane.ibi ſi vero.lex municipalis.vel niſi eſſet preſcriptum.ſ.per tātū tēpus qḋ non extet memoria in contrarium:q: tale tempus hꝫ vim conceſſionis ⁊ priuilegij:vt in.c.ſuper quibuſdam.§.preterea.de verbo.ſignifi.in fi.⁊ in.c.j.in fi.de preſcrip.in.vj.vel niſi eſſent facti patiente vicino ⁊ nemine contradicente nec pretore prohibente:quia tunc non deberent demoliri ne vrbs deformet̄ ruinis.l.ij.§.ſi qs nemine prohibente.ne quid in loco publico.⁊.l.fi.eo.titu.⁊ no.per glo.in.l.menianа.C.de edi.p̄ri.vel niſi eſſent ponticelli ſub ſtillicidio domus quatenus ſtillicidia inter ſe protendunt̄:eo tamen caſu quo ſolū quod eſt ſub ſtillicidio ſit eius cuius eſt ſtillicidium ſiue domus:qḋ qñ ſit vide que plene dixi.ſ.de ſerui.ſtillicidij auertēdi.in.ix.q.⁊ adde predictis q̄ dixi.ſ.de ſer.ꝓtegēdi.in.iiij.q.⁊.ſ.de ſtillicidio ſiue tecto.¶ Circa tñ predicta aliter conſiderando pōt ita diſtingui qñq; ponticellus tranſcēdit viam:quia forte vnus habet duas domos:⁊ in medio earū eſt via publica:an ſit licitū eū habere pontē per quē itur de vna domo in aliā vel etiā vt qñq; vidi p talē pontē nō poſſit iri de domo in aliam tñ tranſcēdit totam viā ⁊ requieſcit in alia domo vltra viā ⁊ ſolū publicū:⁊ his caſib⁹ nō lꝫ hr̄e.vt eſt tex.in.d.l.ij.§.tractatū.⁊ ibi glo.et bar.ne quid in loco pub.⁊ eſt tex.aptus in.l.fi.eo.tit.not.Bart.in.l.quominus.in xiij.q.de flumi.⁊ i.l.ſi duo.§.labeo p illū tex.vti poſ.⁊ bald.in.l.lapilli.in.v.colū.ver.dicto.de occupa.de re.diui et no.Do mi.Do.de ſancto Gemi.in.c.cum ex eo.de exceſ.prela.lib.vj.⁊ dixi ſupra de ſeruitute ꝓtegēdi in.iiij.q.niſi conſuetudo vel ſtatutū vel princeps/aut ſenat⁹/aut preſcriptio hoc pmitteret per ea q̄.ſ.dicta ſunt.Qñq; pōticell⁹ nō trāſcēdit totā viā/ſꝫ pēdet ſup via vel ſolo cōi:qñq; nullum eſt deſuper ſtillicidiū:⁊ idē eadē ratione:q: eſt ſuper cōi.Qñq; eſt ſtillicidiū deſup:⁊ tunc aut ponticellus ſe extendit vltra ſtillicidium:⁊ idem eadē ratione.Aut ponticellus ſe nō extēdit vltra ſtillicidium:ſed intantū vel minus: ⁊ tunc videt̄ qḋ poſſit licite fieri ⁊ teneri.per.l.fi.§.fi.de ſer.vrb.pre.intelligēdo q̄ lex illa locū habeat etiā quando ſolū qḋ eſt ſub ſtillicidio ſit publicū.¶ † In dubio tamen ego teneo ꝯtrariū:verū qḋ per edificationem ſtillicidij ſuper ſolum publicum edificans non efficiatur domin⁹ illius ſoli:vt dixi ſupra pro ſerui.ſtillicidij auertendi.Sed ponticellum ⁊ ſimilia 2

a ¶ Gñali ꝯceſſiõe. generalis clauſula ꝯtinet oīa niſi ꝯria mẽs appareat. ff. de pecu.l.qui penu leg. C.de inof. teſt.l.qñ.i gl.Nõ eſt vr̃ qs gñaliter cõcedere: qḋ ſpãlit nõ eſt cõceſſurus.C.que res pigñ. ob.po.l.j. In gl. item i gñali,locutiõe pſona loquẽs intelligit̃ excepta.c. petitio.in gl.de iure iu.cũ con cor.ibi poſitis: vñ ſi ꝑmiſi tibi ꝫ dare aliqḋ ꝯ oẽm hoiem:nõ teneor dare ꝯ me:et gñalis cõceſſio non cõprehendit ea que qs ſpãlit nõ cõceſſiſſet.vide Cor.ij.vo. ꝯſil.cclxxxv.incip.de pl'ib⁹.⁊ in j.ꝯſi.cvj.incip.circa.

ex quibus nõ timetur dãnũ trãſeũtibus bene poſſunt apponi etiam ſupra ſolũ publicum de quo dic vt dixi.ſ.de ſer.protegen. maxime in.v.q.⁊ predicta procedunt niſi per ſtatutum eſſet aliter permiſſum vel de conſuetudine aliter ſeruaretur. per.d.l. an in totum.C.de edi.priua.vel niſi hoc eſſet ꝑmiſſum a princi.vl' a ſuperiore;aut preſcriptum: vt.ſ. dixi.Quandoqꝫ ponticellus edificatur non ſuper ſolo vel via communi:ſed ſuper ſolo alieno priuato: vel cõi cum vno priuato: et tũc diſtingue in omnibus ⁊ per omnia vt.ſ.dictũ eſt:qñ edificat̃ in ſolo publi.excepto:q2 ſi habet ſtillicidium quatenus ſe protendit põt ponticellũ fabricare.per ea que habent̃ in.l.ſi.§.ſi.de ſer.vrb. predio.de quo vide plene que dixi ſupra de ſer.ſtillicidij auertendi.in.tx.q.et ſupra de ſer.prote.in.ij.q. vide que dicã infra de neceſſario ⁊ camino.¶ † Sꝫ circa pdicta dubitari poteſt:quid ſi eſt licitum edificare ponticellum ſupra ſolum publicũ ex conceſſione facta a principe vel ſenatu: aut ex gubernatione ciuitatis vel ex ꝯſuetudine:vl' ex forma ſtatuti:⁊ quis vult edificare dictis caſibus ponticellos ita latos ⁊ longos qḋ inferunt damnũ vel incommodum ⁊ impedimentuꝫ vicinis ſeu trãſeuntibus cum plauſtris ⁊ animalibus oneratis qui nõ poſſunt cõmode pertranſire: vel etiam aliter:an poſſit

hmõi ponticellos edificare;: puto quod ſit ita diſtinguendũ:aut ex forma ſtatuti vel cõceſſionis:aut conſuetudinis non eſt data certa forma ponticellos faciendi:⁊ tũc ſine dubio nõ põt:q2 hmõi ꝯceſſiones in dubio intelligũtur ſine dãno et incõmodo alicuius.vt eſt tex.ad hoc no. in.l ij.§.merito.⁊ §.ſiqs a principe.ne qd in loco pu.⁊ ibi glo.alleg.ad hoc multa iura ⁊ ꝓbat̃ in.c.q̄uis.in fi.⁊ ibi not.per glo.Archi.et doct.de reſcrip.in.vj.⁊ in.c. de his.⁊ ibi etiã glo.extra de priui.cum ſi.⁊ hoc caſu tales põticelli ⁊ ſimilia edificia que obſtant vſui publico debẽt deponi:vt eſt text.in.d.l.ij.§.ſiquis nemine ꝓhibẽte:aut eſt data certa forma edificãdi:⁊ tũc ſubdiſtinguo:aut illa forma eſt gñalis:puta qḋ qlibet poſſit põticellos facere per totã ciuitatẽ tã de lignis q̄ de lapidibus pro libito voluntatis:et 4 tũc dicas idẽ qḋ in precedẽti †. q2 in generali conceſſione intelligitur ſemper q̄ ſine dãno ⁊ incõmodo alteri⁹ fiat: vt eſt glo.not.in.d.§.ſiquis a principe.in glo. in prin.dũ dicit neqꝫ ſic concedit̃.ſ.gñali cõceſſione ⁊c.⁊ alleg.ad hoc iura.Aut illa forma cõceſſionis ⁊ licẽtie eſt ſimplex q2 dum ſimpl'r dicit̃ q̄ poſſint ponticelli fabricari ſuper ſolũ publicũ.⁊ idem dicendũ eſt:q2 ſi in gñali ꝯceſſione' intelligitur ſine incõmodo ⁊ damno alicui⁹: multo fortius in ſimplici.pro hoc eſt tex. in dicto.§.ſiquis a prin.in prin.dũ dicit ſiquis a principe ſimpl'r impetrauerit vt in publico loco edificet.⁊ ibi glo.in pñc. dũ dicit in gñali cõceſſione vel ſimplici: aut iſta forma cõceſſionis vel licentie eſt ſpãlis:puta qḋ põt fabricare q2 ponticellos in tali ꝯta vel in tali domo.⁊ ideꝫ eadẽ rõne:q2 in dubio dicẽdũ eſt qḋ concedẽs intellexerit ſine iniuria ⁊ incõmodo alicuius:q2 quotieſcũqꝫ aliquid fieri permittit̃:ita permitti opꝫ vt ſine iniuria cuiuſ.ꝑ fiat:vt eſt tex.no.in.d.§.merito.Aut forte ſingularis:puta q̄ qs poſſit fabricare ponticellos ſupra ſolũ publicũ tante altitudinis ⁊ longitudinis:⁊ latitudinis:tunc ſc̄m formã illã poſſunt fieri.pro hoc eſt tex.cũ glo.no.in.l.j.C.de edi.pri.que ponit exemplum qñ eſt ſtatutũ certis modis edificãdi ſicut eſt flos

rentie. ⁊ etiam glo. ſing. in. l. qui luminibus. de ſer. vrb. pred. in princ. puto tñ qḋ hoc caſu intelligatur talis cōceſſio ſingularis ſine incōmodo alterius per predicta iura: ⁊ per hanc rationem: q2 in dubio cōceſſio quātūcūq3 ſpālis ⁊ ſingularis ſemp intelligitur ſine dāno ⁊ incommodo alterius niſi in cōceſſione dicatur expreſſe etiā ſi hoc faciat dānū vel incōmodum alteri: vt eſt tex. qui hoc ibi vult in. l. ij. §. ſi quis a principe. ibi niſi hoc impetrauerit. ⁊ iſto modo dz limitari dicta gl. ver3 in. l. j. de edi. pri. ⁊ in. d. l. qui lumi-

5 nibus. ¶ †Et ſicut no. qḋ in oībus p̄dictis caſibus intelligitur cōceſſio vel licētia edificādi in loco pub. vel ſupra ſolū publicū ſine damno ⁊ incōmodo alteri⁹ niſi expreſſe dicatur etiā cum dāno ⁊ incōmodo alterius. Et predicta conceſſio. ſ. qḋ poſſit edificari in cōmodo ⁊ dāno alterius v3: vt eſt tex. in. d. §. ſi qs a principe. ſed intelligitur de dāno ſiue incōmodo paruo: vt ibi no. aut de maximo ſiue magno. ar. l. quoties. de ꝓhib. impe. of. et. l. ſi quis ſepulchrū. in princi. de religioſis. et ita debet intelligi. l. ſeruit⁹. §. j. de ſerui. ⁊ ita t3 ibi glo. ⁊ in. d. §. ſi qs a principe. in verſi. īpetrauerit. in. ij. ſolutiōe quam puto verā. facit ad hoc qḋ no. Bar. in. l. quominus. in. xj. q. de flu. niſi in cōceſſiōe fuerit dictū etiā cū maximo dāno vel incōmodo alterius iuxta not. in. d. l. quoties.

6 ¶ †Quō aūt dicatur maximū vel magnū vel paruū incōmodū vel damnū. dic arbitrio iudicis. ar. gl. no. in. §. p̄cio. in verſic. diffinierit. inſti. de cōtrahē. empt. facit. l. j. §. j. de iu. delib. et. c. de cauſis. de offi. le. Itē q̄ro qs dicatur dānū pati. Dic quādo quis cōmodū amittit qḋ ex publico cōſequebatur tale quale ſit. et ideo ſi cui ꝓſpectus ſi cui aditus ſit deterior ſiue anguſtior dr dānū pati ⁊ agere pōt: vt eſt tex. in. d. l. ij. §. merito. in ver. dānū. Et intelligo ſiue iſtud dānū concernat publicam vtilitatem ſiue priuatā: qm loca publica priuatoꝝ vſib⁹ deſeruiunt iure. ſ. ciuitat; nō quaſi ꝓpria cuiuſq3: vt. d. l. ij. §. j. q̄ oīa ſingulariter tene mēti: nō ſolū pro ponticellis: ſed etiā pro quibuſdā aliis edifi-

7 cius factis in loco pub. ¶ †Quid autē ſi ſtāte ſtatuto vel ꝯſuetudine q᷑ pōticelli poſſint fieri ſup viā publicā ⁊ duo ſunt: vn⁹ ex vna pte ſtrate ali⁹ ex alia: an poterit qlibet coꝝ ſe extēdere ad medietatē ſtrate cū ponticellis. dic q᷑ ſic et nō vltra: ſicut dr in alueo: ⁊ in aqua cōi: et inſula: vt inſti. de re. diui. §. inſulā. et ita t3 Bal. in. l. lapilli. in vlt. col. de re. diui. Et ex hoc not. q᷑ vbicunq3 eſt permiſſum. ſ. ſolū publicū edificare ponticellos: non eſt licitū edificare niſi vſq3 ad medietatē ſoli publici in medio exiſtētis: et idē ſi poſſit edificari. ſ. ſolum cōe: qḋ eſt nota.

8 ¶ †Itē qd ſi ꝓmiſi tibi dare viā ad fundū tuū p fundū meū: an ſupra viā poſſi3 facere pontē. dic q᷑ ſic: ſi tibi non nocet: vel etiā pōticellū. ⁊ mihi ꝓdeſt l. hoc iure. §. fi. de aq̄ quoti. ⁊ eſti. q2 ſolū eſt meū ⁊ nō tuū: ⁊ ſupra meū edifico ⁊ tibi nō officio. Ambulabis ergo ſubtus pontē vel ponticellū meū et ſatis eſt tibi: q2 non in plus teneor: ita dicit Bal. et bene in. d. l. lapilli. in pe. q. q̄ dicit qḋ ita de facto vi-

9 dit florentie. ¶ †Dictū eſt ſupra nunqd pōticelli poſſint edificari ſupra ſolū publicū vel priuatū: ſ3 nunqd poſſint edificari ſupra ſolū cōe p vnū ex ſociis. Et dicas q᷑ nō: vt. d. l. ſi duo. § labeo. ⁊ ibi hoc

10 no. Bar. vti poſ. ¶ †Sed qd ſi habeo ab vtraq3 pte vie vnā domū ⁊ pōtē ſupra ſolū publicū: vel etiā ſupra priuatū vel cōe in caſu ꝓmiſſo: an ſi vēdo vnā de domibus meis: videar vēdere pōtē q̄ redeſicit in alia domo. vide. l. qḋ conclaue. de dā. infec. ⁊ qḋ ibi no Barto. et doc. et qḋ no. Bal. in. d. l lapilli. in vlti. col. Ultimo adde p̄dictis q̄ dixi. ſ̄. de ſer. ꝓtegēdi. in. vj. q. et que dicā in ſeq. tit. de menianis.

¶ De menianis. Cap. lxj.

1 &☞ Meniana dicuntur ſolaria ſeu ponticelli qui in muro ſunt: et ita proiecti ſeu immiſſi prouehuntur: vt nunq̄ requieſcant: ſicut ſubgrunda.

2 Meniana ab immiſſis in quo differant.

3 Meniana ſi qs i muro ſuo edificare velit verſus domū vicini priuatā: vel edificiū publicū verſus: q̄ntū ſpacium dimittere debeat.

4 Meniane legi an ſtandū ſit: vbi aliqua conſuetudo non fuerit.

5 Meniano ſeu ſub ſolario: aut pōticello pānos ſeu linteamina: aut alia an extēdere liceat: per q̄ vicinis lumē tollatur.

6 Actio qualis competat cōtra ꝑtendentes pannos in aliorum preiudicium.

1 Meniana dicitur † Solaria ſeu ponticelli q̇ ſunt in muro: ⁊ ita proiecti ſeu emiſſi ꝑducuntur vt nunq̄ꝫ requieſcant ſicut ſunt ſubgrūda. vt eſt tex. in. l. malū. §. j. de ver. ſig. et. l. ij. §. cū quidā. ⁊ ibi glo. ne quid in loco publi. ⁊ in. l. meniana. ⁊ ibi glo. ij. in prin. C. de edifi. priua. et dicūtur meniana a menibꝰ: vt no. gl in. d. §. cū quidam.

2 ¶ † Differunt autē meniana ab immiſſis: q2 meniana vt dixi ꝑducunꝭ vt non requieſcant in alia parte immiſſa: q̄ ita ſunt vt in loco alieno requieſcāt veluti tigna trabes que mittunꝭ. vt eſt tex. in. d. l. malū. §. j. ⁊ no. glo. in l. ſeruitutes. que in ſuperficie. §. j. ⁊ ibi etiā per Alb. de ro. de

3 ſer. vrb. pre. ¶ † Pro declaratione huius materie quero de quibuſdā. primo quis vult edificare meniana in muro ſuo verſus domū vicini priuatā vel verſus edificiū publicū q̄tū ſpaciū debeat dimittere. Dic aut edificat ꝟſus edificiū priuatum ⁊ x. pedes dꝫ dimittere liberi aeris aut ꝟſus edificiū publicū ⁊ tūc dꝫ dimittere iteruallū. xv. pedū. vt ē tex. i. d. l. meniana. ⁊ ibi h̄ tꝫ gl. ⁊ idē tꝫ gl. in. l. impatores. de ſer. vr. pre. ⁊ facit ad hec text. cū gl in ver. xv. de pedibꝰ. in l j. C. de aqueduc. lib. xj. ⁊ plꝰ vult illa. l. meniana q̇ ſi qs vult edificare edē in domo ꝟſus ſolū publicū dꝫ dimittere ſpaciuꝫ. x. pedū vt pꝫ ibi quē intercapedinis modū edificatoris ⁊c. ⁊ ſi ꝯ fiat illud qđ edificatum eſt dꝫ detrūcari ⁊ fabrica dono fiſco aſſignāda eſt q̄. l. eſt intelligēda qñ tale edificatū fieret vicino neſciēte vel ꝯdicēte. ſecus eo ſciēte ⁊ patiēte q2 tūc deſtruere nō cōpelleretꝭ. arg. l. prius. de mor. inferen. l. qui bona. §. ſi quis iuſſu. de dā. inſec. ⁊ ita tꝫ gl. ij. in. d l. meniana. facit ad hoc. l. ſabinꝰ. cōi diui. Itē. l. meniana eſt intelligenda ſm Ange. ibi qñ ex obiectu alicuius edificij laboratꝭ ſecꝰ ſi a latere. quia tūc illud internallū non requiritꝭ. ⁊ iō dicit q᷑ videmus habitatores domoꝝ habere edes cōes a latere. Sed dicit gl. pe. in ver. xv. q᷑ illa l. nō ſeruatꝭ ⁊ verū dicit q᷑ non obſeruatꝭ in q̄tū loquitꝭ de meniana vel alio edificio facto iuxta aliud priuatū. ſed ſeruatꝭ diſpō l. fi. ff. reg. lꝫ gl. dixerit. in. d l. meniana. q᷑ illa. l. loquitꝭ qñ edificatꝭ iuxta agrū vel ſepē quā ego nō teneo. vt dixi. ſ. de pariete ſiue muro circa pn. Sed in q̄tū loquitꝭ. d l. meniana. qñ edificat iuxta edificiū publicū. puta muros ciuitatis vel horrea publica tūc dꝫ dimitti ſpaciū. xv. pedū. vt eſt etiā tex in. l. ſi cui ⁊ ibi glo. iij. C. de edifi. pri. ⁊ dicit Ang. q᷑ ita obſeruatꝭ: q2 iuxta muros ciuitatis vel caſtri nō ꝑmittitꝭ edificari niſi tanta latitudine intermiſſa ad hoc: vt nihil mali vel ſiniſtri excogitari poſſit vt ꝓpter piculū incēdij ⁊ ruine: vt ibi ꝑdimēdi q2 hñs edificiū ſuum iuxta muros ex parte ſui poſſet clā murū ſuū ꝑforare ⁊ ingreſſum dare hoſtibus. ⁊ ita dicit ſe pluries vidiſſe et audiuiſſe. ſubdit tñ q᷑ in q̇buſdā locis hoc nō ſeruatꝭ. tu dic ſicut eſt in ciuitate Neap. ſed hoc in ciuitate Padue bene ſeruatꝭ. ſtādū eſt itaqꝫ in hoc ꝯſue. vt in. l j ⁊ in l an in to

4 tum. C. de edi. pri. ¶ † Ubi aūt nō ſit aliqua conſuetudo an ſit ſtādum illi. l. meniana. vr̄ q᷑ non. q2 ſicut qō glo. dicit ita ſeruatꝭ de cōſuetudine q2 hr̄ pro lege. vt hr̄ in autꝭ. hoc loco. C. ſi ſcōo nup. mu. ⁊ ꝑ Bar. in. l. titia cū teſtō. §. fi. de le. ij. ita vr̄ ſeruari ecōtra qñ gl. dicit q᷑ non ſeruatꝭ cōſuetudine et maxime q2 vr̄ q᷑ lex tollatꝭ ꝑ ꝯſuetudinē. vt tꝫ gl. inſti. in pn. ꝑ mū. in. §. agitur. ver. de ꝯſuetudine. ⁊ in. l. de q̇bꝰ. de legi ⁊ gl. in. c. ſi terra. extra de pri. ⁊ vide ad hoc gloſ. optimā. xv. q. fi. c. cū multa. in ꝟ. cū dubio. in fi. ego autē teneo in hoc ꝯriū q2 lex ꝑ cōſuetudinē nō tollitur. l. fi. in prin. ⁊ ibi no. C. y. C. de iure do. ipe. ſed ꝑ ꝯrīā conſuetudinē bñ tollitꝭ et iō ego in hoc ſic cōcluderē. Aut querimus de edificio qđ fit iuxta edificia publica vbi nō ſit aliqua cōſuetudo certa: ⁊ tūc puto eſſe ſtandū. d l. ſi cui. C de edi. pri. ex quo varie: vt dixi obſeruatꝭ. de cōſuetudine. Aut q̄rimus de edi. pri. qđ ſit iuxta edificiū ꝑuatū ⁊ tūc nō eſt ſtādū. d. l. meniana. ſiue edificiū fiat ex obiectu alterius ſiue ex latere q2 nullo caſu hoc ſeruatꝭ. ⁊ iō ſtādū eſt deciſioni. l. fi. ff. reg. de q̄ dic vt dixi ſ. de piete ſiue muro: cōcludo ergo ex predictis. ſi queritꝭ q̄tū debeat diſtare menianum: ſeu aliud edifi=

eiſ; ab alio edificio priuato vel publico. aut cõſtat ex ſtatuto vl' cõſuetudine ſup hoc diſponẽte. ⁊ illis ſtandũ eſt. vt. l. j. et l. an in totũ. C. de edi. pri. ⁊ no. per gloſ. in rub. in fi. C. q̃ ſit lon. cõſue. que loquit̃ de porticib⁹. Aut nõ cõſtat de cõſuetudine vel ſtatuto. et tũc ſi querit̃ qñ edificat̃ iuxta edictũ publicũ et ſtandũ eſt deciſioni dicte. l. meniana. ⁊ l. is cui. C. de edifi. priua. aut de edificio qđ fit iuxta aliđ edifiũ priuatũ. ⁊ tunc ſeruat̃. l. fi. fini. re
5 gũ. ¶ † Scđo principal'r querit̃ an quis poſſit ſub meniano ſiue ſolario aut ponticello extẽdere pannos ſeu lintcamina aut alia p que auferat lumẽ vicinis. In hoc ſic diſtingue. aut vult ponere in ſuo tm̃ ita q ſe nõ protẽdit extra. vt puta qꝛ vult extendere in altũ vt faciũt illi q̃ hñt ponticellũ. ſ. tectũ. vt eſt Venetijs ⁊ maxime p emptores. et ſicut cõiter inuenit̃ i ciuitate neapolis ⁊ põt qꝛ quaten⁹ durat ſolũ ſuũ põt edificare ⁊ ponere ⁊ facere regul'r quicqđ vult vſq ad celũ. l. fi. in prin. de ſerui. et. l. ſi vitẽ in. §. pe. qđ vi aut clam. ⁊ pbat̃ in. l. j. §. pe. ⁊ ibi glo. eo. titu. etiam ſi ex hoc tolleret̃ lumẽ vicino niſi hoc faceret in deſpectũ vicini vel ad ei⁹ emulationẽ. vt. l. opus. cũ gloſſ. de oper. pub. in dubio nõ preſumit̃ malus alius. vt eſt glo. notabilis in. l. fluminũ. §. fi. de dã. infec circa qđ vide q̃ dicã in ſequẽti ti. ver. ſi. fallit ſi vellet. Aut qs vult ponere. ſ. ſuo ⁊ extẽdere vltra ſuũ. ſicut qñ qs ſup vno ligno extendit lintheamina vel ſimilia q̃ ꝓtendũt̃ extra menianũ vel ſolariũ vel feneſtrã. et tunc aut vult extendere. ſ. ſolũ vicini. ⁊ nõ poteſt. per. d. l. fi. in prin. de ſer. cũ alijs ſilibus. ſ. alleg. aut vult extendere. ſ. ſolũ publicũ. ⁊ tũc aut nõ fit dãnũ aliqđ vicinis vel trãſeũtibus. ⁊ tũc põt: qꝛ ita ſeruat̃ vt ibi de cõſuetudine. aut fit damnũ vicino. puta qꝛ aufert̃ ſibi lumen. exemplũ qs vult extẽdere pannos a latere meniani ſeu põticelli. verſus feneſtrã vicini ex obiecto: ita q ei⁹ lumẽ obſcuret vel ingreſſum ſolis auferat. vl' qs vult extẽdere pãnos p directũ vltra menianũ vl' feneſtrã ab alio latere eſt feneſtra vicini q̃ p hoc obſcuraret: vel ſi qs hꝫ ſolariũ ſupius ⁊ pars inferior eſt alterius ⁊ ſuperior vult extẽdere pannos ſup ponticello ab extra ſuper longitudine qui panni pendẽtes deſcẽdunt extra ponticellum: ita qđ auferent lumẽ vel ſolẽ feneſtris partis inferioris. et iſtis caſibus non põt. vt eſt tex. qui in oibus iſtis caſibus põt exemplificari. l. ij. §. cũ quidã. ne qđ in loco pub.
6 ¶ † Tertio principal'r querit̃ que actio cõpetat cõtra ꝓtendẽtes hmõi pannos. Dic vtile interdictũ ne qđ in loco publi. immittas. vt eſt tex. in. d. §. cũ quidã. ⁊ ideo cõpetit vtile ⁊ directũ qꝛ in ſuo non in publico facit lꝫ in publico ꝓtendat̃. vt not. ibi gl. i ver. vtile. ¶ Vltimo circa iſtã materiã adde q̃ dixi in titu. ꝓcedẽti. et ſupra de pariete ſiue muro poſt ꝑnci. et de ſer. tigni immittendi. in. vj. q.

¶ De feneſtra. Capi. lxij.

1 Feneſtrã in ſuo an qs facere poſſit: etiã ſi per eã in vicini fundũ inſpiceret.
2 Regula: q qs in ſuo inuito vicino murũ facere poſſit: quas fallentias patiat̃.
3 Feneſtrã in muro cõi: ignorante vel inuito ſocio an quis facere poſſit.
4 Feneſtram in muro cõi eleuato pro ſua vtilitate tantũ an quiſpiã facere poſſit.
5 Domũ ſi quiſpiam vicin⁹ eleuare velit iuxta murũ ſocij eleuatũ: et ponere culmen equaliter cũ culmine domus vicini: vel etiã ſupra: obſcurando feneſtras vicini ipſo inuito: an poſſit.
6 Feneſtram in alieno: domino inuito: an quis facere poſſit.
7 Feneſtram de ligno qđ dicitur balcon⁹: an facere licitum ſit: et ipſum aperire in publico ſupra ſolum vicini.
8 Promiſerim ſi vicino ſub certa pena nõ facere feneſtram in muro domus mee: ⁊ poſtea illam domũ vendam an emptor feneſtram facere poterit.
9 Domus dñs an poſſit obſcurare lumina domus locate alteri: vel in quo alius de domo locata vſufructum habeat.
10 Feneſtras vitreas: ligneas et papireas que vulgo ſphere dicuntur: an quis domui ſue apponere poſſit.
11 Feneſtras vitreas: ligneas: et papireas an quis imponere cogatur: et in feneſtris ſui parietis tenere.
12 Feneſtrarũ vitrea: vel tella ſi facta eſſent adeo qđ in alterius domo videri poſſit:

an debens ſeruitutem ſuis ſumptibus reficere teneatur.

13 Feneſtrarum et balconorum materiam vbinam ſit.remiſſiue.

1 Videamus † p̄rio an q̄s in ſuo poſſit feneſtraꝫ facere etiā ſi per eaꝫ inſpiceret in fundū vicini. Et dicēdū ē ꝙ ſic regulariter.vt ꝓbat̃ in.l.altiꝰ.in prin.C.de ſer. et aqua.ꝛ ibi hoc no.Bal.ꝛ doc.Et eſt rō qꝛ in re ſua q̄s pōt edificare dūmodo nō mittat ī alienū etiā ſi noceat vicino.l.flu minū.§.fi.cū duabus ſeq.de dam.infec. in re eñ ſua quilibet eſt moderatoꝛ ꝛ ar biter.l.in re mandata.C.man.Et intellige etiā ſi quis haberet murū iuxta fundum vicini factum iam.c.annis.ꝛ in eo nun⁊ fuerunt feneſtre qꝛ pōt dñs feneſtram facere.ar.glo.in.l.qui luminibus. de ſer.vrba.pre.qꝛ lꝫ murus ille ſteterit longiſſimo tp̄e ſine feneſtris: non ꝓpter hoc tollit̃ dño facultas ipſas faciēdi niſi qñ voluiſſet facere ꝛ per vicinum fuiſſet impeditus ꝛ ꝓpter hoc deſtitiſſet per.l. hec aūt iura cū ibi no.de ſer.vrba.pred.

2 ¶ † Sꝫ iſta regula q̄d quis poſſit in ſuo murū facere inuito vicino fallit in quibuſdā caſibus.Primo qñ eſſet impoſita ſeruitus vt in tali muro nō poſſet fieri feneſtra.Nam p̄nt ibi cōſtituere ſeruitutē vt nō poſſim in meo facere feneſtrā per quā in domo tua ꝓſpicere poſſim.vt eſt caſus in.d.l.altus.ſcḋm vnā lecturā.in verbo pariete.C.de ſer.ꝛ ibi no.Bal.qui dicit ſe hoc vidiſſe de facto ī ciuitate Peruſiū in domibus que nunc ſunt comitis alias dñi Julia.et idē tenet Pau.de ca. in.l.quoties.de ſer.ti.generali.vbi dicit ꝙ talis cōuentio valet ſi tua intereſt ꝓpter honeſtatē.qm̄ non poſſes vti domo tua libere cum hoīes nolint in oībus videri.ꝛ iſte caſus poterit cōtingere quotidie inter fratres diuidentes inter ſe domos.ꝑ hoc etiā facit.l.venditoꝛ.in prin. cōia predi.ꝛ q̄d ibi not.Bar.per illū tex. qui dicit ꝙ ſi ego vendo tibi aliquam domum cū pacto ꝙ nō poſſis exercere talē artē:vꝫ iſta conuentio vt obligeris tu ꝛ heredes tui.lꝫ iſta non ſeruitus cum nō ſit prediū dñans:de quo dic vt.dixi.ſ.de ſer.ꝓiciēdi.in.iiij.q.¶ Scḋo fallit ſi vellē in meo facere vnā feneſtram in loco in q̄ cē nō ꝯſueuit:qñ facerē hoc ad emulationē:vel deſpectum vicini:puta qꝛ vellem videre oīa ſecreta ſua per.l.opus.cū ibi.no.de ope.pu.ꝛ ita tenet Pet.Cyn.ꝛ Pau.de ca.in.d.l.altus.In dubio tñ nō eſt preſumendū ꝙ faciat ad emulationē vel deſpectū:vt eſt gl.no.in.l.fluminū.§. fi.de dā.infec.niſi qñ ꝑ eā poſſent videri ſecreta vicini et nullam ex hoc faciēs feneſtrā pepereret vtilitatē:qꝛ tunc crederē ꝙ hoc faceret in deſpectum:et ita ſentit Pau.de ca.in.d.l.altiꝰ.Puto tñ ꝙ hoc ſit remittendū arbitrio iudicis q̄ ꝯſiderabit qualitatē vicinoꝝ ſi ſunt amici vel non: ꝛ maxime qualitatē faciētis feneſtrā:et ſi veriſil'r feciſſet eam etiā ſi eſſent amici: ar.l.j.§.j.de iure deli.ꝛ.c.de cauſis.de offic.dele.ꝛ.l.iij.§.j.de teſti.cū ſi.ꝛ ſi faciēs feneſtrā eſt ſolitus facere in deſpectū vicini:tūc cōtra eū eſt preſumēdū.arg.l.nō oīs.§.a barbaris.de re mili.Quibꝰ adde oīno que dixi.ſ.de ſolo ſiue area.i.v.fal. ver.ſed dubiū eſt.Tertio fallit qñ quid hꝫ parietē iuxta domū vel hortū cuiuſdā puelle vel religioſaꝝ vel monialiū vt poſſit videre illam puellā aut moniales aut religioſas:qꝛ ſi hoc faciat ad inhoneſtatē vel emulationē hoc nō pōt.ar.d. l.opus.de ope.pu.ꝛ.l.in fundo.de rei vē. vbi dꝛ ꝙ malicūs hominū obuiandū eſt. et ita tenet Cy.ſm̄ Pe.quē ſequit̃ Bal.ꝛ cōiter doct.in.d.l.altiꝰ.C.de ſer.q̄d bene no.cōtra vicinos edificātes ad deſpectū alterius vicini:quia ſi hoc faciūt vt noceant nō p̄nt etiā in ſuo.ſecus ſi faciunt principal'r ad ſuā vtilitatē lꝫ noceāt qꝛ tunc pōt:vt no.in.d.l.fluminū.§.fi.de dā. infec.ꝛ hoc vult etiā Pau.de caſt.in.d.l. altiꝰ.

3 ¶ † Nūc dicamꝰ an q̄s poſſit facere feneſtrā in muro cōi ignorante vel inuito ſocio.Et dicas regulariter ꝙ nō:vt probat̃ in.l.quidā hiberus.de ſeruꝰ.vr. pre.ꝛ ibi hoc no.Ange.ꝛ doc.ꝛ idem no. Ange.in.l.inter quos.in.iiij.colū.ver.ex his infert̃ q̄d in pariete.de dam.infe.dicens ꝙ ratio eſt qꝛ per eā puta feneſtrā mutatur facies.puta parietis et debilitatur paries.ꝛ per conſequens nocet ſocio:ꝛ idē in effectu tenet Bal.in dicta.l.

altius. in. ſ. no. C. de ſer. et Paul. de caſt. in l. quoties. de ſer. et in. l. pariete. in fi. de ſerui. vrba. predio et in. l. pe. que incipit eos. co. ti. Dixit tñ no. Pau. de caſt. in d. l. eos. ꝙ ſoci⁹ põt in re cõi facere feneſtrã vel aliqd aliud qḋ alterat rẽ niſi aliqḋ afferat nocumentũ. ꝑ. d. l. qdã hiber⁹. et. l. fi. in prin. de ſer. vr. pre. Qḋ nõ credo eſſe verũ indiſtincte: q: vix põt eſſe quin afferat dãnũ vicino ſi alterat parietẽ: vt dixi. ſ. ſm Ang. vñ in hoc puto ſic eſſe diſtinguẽdũ. Aut mur⁹ eſt cõis quo ad oĩa q: ſic actũ fuit inter eos et põt: aut inter eos eſt cõis quo ad certũ vſum tm̃. puta pro diuidendo hortum communem et tunc non poterit facere feneſtrã in muro vni⁹ ex ſociis per ea que dixi. ſ. de pariete ſiue muro in pe. q. ꝓ. occurrit mihi. aut eſt cõis ſimpliciter. et tunc aut faciẽdo feneſtrã facit damnũ muro cõmuni et nõ poteſt. d. l. quidã hiberus. in prin. aut nõ facit damnum muro. ſed poteſt reſpicere in domum vicini de preſenti vł futuro ſi in area vicini poſtea edificaretur domus et non poteſt eadem ratione. vt per regulam. l. ſabinus. communi diui. Aut nullo modo facit dãnũ nec facere poteſt q: murus eſt fortiſſimus. et ſic propter feneſtrã alterari non poteſt nec etiã propter dictã feneſtrã poteſt fieri in terra ſeu fundo vicini nec de preſenti nec in futurũ. ita vt ſociũ nullo modo interſit nec intereſſe poteſt. et tunc equum eſt dicere vt poſſit. ar. d. l. qdã hiberus. ꝟ. fi. et. l. fiſtulã. ꝟ. pe. et ar glo. in. l. ſabinus. in prin. preal. aut ſumus in dubio ſi nocet vel nocere poteſt. et tunc ſtandũ eſt regule. d. l. ſabinus. que dicit ꝙ in re communi melior eſt conditio prohibentis. Et predictis adde que plene dixi. ſ. de ſcalis. ver. quid autem dicẽdum. et que dicã. j. de camino et de neceſſario et de ſolario.

4 ¶ † Sed circa predicta vidi dubitari q: vnus ex ſociis põt murũ cõem altius tollere. vt. ſ. dixi de pariete ſiue muro. verſi. iiij. principaliter eſt videndũ zc. an ille q̃ altius tollit muru cõem poſſit in muro eleuato feneſtrã facere et ꝓ ſua tm̃ vtilitate. Et iſta. q. depẽdet a prediis nam murus cõis altius eleuatus ꝑ vnũ tm̃ ex ſociis efficit cõis. vt eſt caſus in. l. hoc qḋ dictus. ꝟ. ſi ex tribus. ſcḋm vnã lec. gloſ. de ſer. vrb. pre. et tenet Bart. Ange. et Flo. in. d. l. quidã hiberus. et dixi plene. ſ. de pariete ſiue muro. ver. iiij. principalr eſt videndum. Ergo in caſibus in qbus in muro cõi põt fieri feneſtra per vnũ ex ſociis tm̃: in illis caſib⁹ poterit murum eleuãs in eo feneſtrã facere et non alius. vt ptz ex predictis: q: ſepe contingit ꝙ vnus vicinus eleuat murũ cõem et facit feneſtrã verſus vicinũ a latere. ſ. culmẽ ipſus vicini. Cõiter tñ vidi obſeruari ꝯtrium in facto q: indiſtincte dicte feneſtre fiunt et maxime in ciuitate verone vbi infinitis domibus eleuatis he feneſtre reparant̃. et ita fuit alias iudicatũ: et vbi eſſet ꝯſuetudo in hoc illi ſtandũ eſſet vt dictũ eſt. l. de menianis: et predicta intellige in muro cõi pro indiuiſo: ſecus ſi eſſet pro diuiſo cõis q: tunc quilibet poſſet partẽ ſuã eleuare et in parte ſuã feneſtrã facere ſicut quis põt in muro ꝓprio edificare reguľr. vt eſt dictũ. ſ. in ꝑn. et hoc qñ groſſities muri pateret: vt no. Bar. in. l. dãni. ꝟ. cu pariete. de dã. inſe. et dixi. ſ. de pariete ſiue muro.

5 ¶ † Sed poſito ꝑ ꝯſtanti ꝙ dicte feneſtre in muro alti⁹ eleuato fieri poſſint ꝑ vnũ tm̃ de ſociis ſiue de iure ſiue de ꝯſuetudine: vt q: tãto tpe ibi fuerint a parte ꝙ inducta ſit a ꝑſcriptio⁹ ꝙ ibi ſtare poſſint: an ſi alter vicin⁹ ſoci⁹ vult eleuare domũ ſuã iuxta dictũ murũ ꝑus eleua

a ¶ Preſcriptio. Sed quid dicem⁹ de fundo dotali q̃ iã ceperat ꝑſcribi añ ꝙ dareť i dote. R. ꝙ ꝑſcriptio nihilominꝰ curreti lz nõ poterit ichoari poſtꝙ ẽ fact⁹ dotalis: ſecus erit de pupillo alteri ſuccedẽti ꝯ quem non currit ꝑſcriptio durãte pupillari etate: lz añ fuiſſet icepta: ſed õ fertur vſqꝫ poſt pupillarẽ etatẽ l. fin. C. de annua. ꝑſcrip.

tū ⁊ ponere culmen dom⁹ ſue equalr̄ cū culmine do mus vicini: vt̄ ēt. ſ. an poſ ſit obſcurādo dictas fene= ſtras vicini ipſo inuito: et vr̄ ꝙ ſic. l. cū eo. de ſer. ⁊ l. cos. eo. ti. ⁊ p. l. alti⁹. C. e. ti. lȝ illa. l. alti⁹ loquar̄ i edi= ficāte in ſuo tm̄: tn̄. d. l. cū eo. ⁊. d. l. eos. loquunt̄ gn̄a liter in quocūq̄ edificāte ſiue in muro ꝓprio ſiue in cōi. l. j. §. gn̄alr̄. ꝺ le. ꝓſtan. cū ſi. maxime cū videat̄. eē eadē rō: q: qꝺ cōe eſt ꝑ eo 6 ſure quod ad me ſpectat meū ē. l. pupill⁹ §. fi. de v. ſig. ⁊ audio ꝙ ita de facto ſeruat̄ Uerone. In ꝯ̄ū vr̄ ꝙ nō poſſit. nā cū ille mu= rus pmo eleuat⁹ in quo 7 ſunt feneſtre ſit cōis: vr̄ ꝙ alter ſoci⁹ nō poſſit edifica re domū ſuā q̄ eſt a latere claudēdo vel obſcurādo dictas feneſtras: q: regl'a eſt ꝙ ſoci⁹ inuito ſocio nō pōt aliq̄d edificare in mu 8 ro cōi ꝓpter qꝺ fiat dānū aut incōmodū alij ſocio. l. ſabinus: cōi diui. ⁊ Ange. ⁊ doc. in. d. l. q̄dā hiber⁹. ⁊ ꝑ hoc vide q̄ dixi. ſ. de ſer. ne luminib⁹ officiat̄ l. vij. q. ¶ Ego aūt teneo ꝑmā ptē vez ꝙ poſſit maxime ꝑ iſtā ratonē. Nā. cū ille mur⁹ ſit ꝑncipalr̄ deſtina tus ad recipiēdū tigna vl' culmē domus: poterit ele uari dom⁹ ſua depſſa etiā obſcurādo lumina alteri⁹ vicini per. l. ſi cōes edes. ⁊ qꝺ ibi no. cōi diui. ⁊ qꝺ no. in. l. ſabin⁹. per glo. eo. tit. et ideo ſi eſſet iā edificata domus vtriuſq̄ vicini ſup dicto muro ⁊ vn⁹ ipm̄ pu⁹ 9 eleuaſſet ⁊ alter poſſet eū iteꝝ eleuare ēt obſcurādo lumi's vicini q̄ pu⁹ eleua a uit ⁊ i muro eleuato feneſtras fecit. Nā ſi aliter diceremꝰ tolleret̄ ſibi ꝑ d. rectū ptās alti⁹ tollēdi domū ſuam ⁊ vtēdi re ſua ⁊ cōi ad vſuȝ deſtinatū q̄ eſſent ꝯ̄ ꝑ= dicta iura. Sȝ vbi murus nō eſſet deſti= nat⁹ ad edificiū domus ſȝ forte ad diui dendū tm̄ ⁊ vni ꝑmiſſum eſt vt in muro eleuato ſupedificet domū: tūc alter non poterit nō tm̄ reficere feneſtras: ſȝ etiā q: nō pōt poterit vti re cōi ad vſuȝ nō deſti= natū maxime nocēdo vicino ꝑ no. ꝑ glo. in. d. l. ſabin⁹. ⁊ q: cōceſſio ibi facta prius nō dȝ tolli ſibi ſine facto ſuo regulā. l. id qꝺ nr̄m. de re. iur. qꝺ bn̄ not. q: quotidie de fctō ꝯtingit. ¶ † Supeſt nūc vt dicam⁹ ſi q̄s pōt facere i alieno feneſtrā dn̄o inui= to. Et dicas breuiter ꝙ nō niſi eſſet ipoſi= ta ſeruit⁹ qꝺ fieri pōt: vt eſt caſus ꝑ ꝯ̄vnā lec. glo. in. l. alti⁹. C. de. ſer. de qua vide q̄ dixi. ſ. de ſer. luminū. v. ſi. itē eſt alia dr̄ia ⁊c. ¶ † Ultra ꝑdicta pōt q̄ri an ſit licituȝ facere feneſtrā de ligno qꝺ dr̄ balcon⁹ ⁊ ipm̄ aperire i publico ſupra ſolū vicini. Et dic breuiter ꝙ ſic: vt dr̄ de ianua: q: quaten⁹ ſe ꝓtēdit ſtillicidiū pōt vltra nō vt ꝓbat̄ i. l. fi. §. fi. ⁊ ibi no. ꝑ gl. de ianua. de ſer. vrb. ꝑ. de q̄ dic vt dixi. ſ. de oſtio ſi= ue porta. ¶ † Itē q̄ri pōt ſi ꝓmiſi vicino ſub certa pena nō facere feneſtrā in mu ro domus mee ⁊ poſtea illā domū vēdo an emptor poterit facere feneſtrā. Uidet̄ ꝙ ſic: q: iſta nō fuit ſeruitus ſȝ obligatio q̄dā ꝑſonalis ꝙ apparet ex forma obli= gationis i qua nō ꝯtinet̄ cā quare ꝓmiſit. Si eīm cā aliqua exprimeret̄: puta ne ali q̄s vſus vicini ipediret̄ tūc fuit⁹ ꝑſume ret̄. ita dicit Spe. in ti. de emp. ⁊ vē. v. ſed pone cauit ⁊ flo. refert in l. vt pomū in ꝑn. de ſer. ⁊ vide no. i. l. iij. §. op⁹. ⁊ ibi bar. de alie. iud. mu. cā fac. ⁊ in. l. fi. de no. op. nū. ⁊ in. l. fi. de ꝯ̄hē. emp. Et vide oīno di= ctū Pau. de ca. in. l pe. q̄ icipit luci⁹ titi⁹. de ſer. ru. pre. ⁊ in. l. ij. §. itē ſi in facto cir= ca mediū. de v. ob. v. adde qꝺ dixit Spe. vbi idē tȝ: ⁊ vide oīno que dixi. ſ. in prin. hui⁹ li. in illa q̄ōne qūo cognoſcatur an ſint ſeruitutes reales vel perſonales vbi plene hoc examinaui. ¶ † Itē q̄ri pōt an dn̄s dom⁹ poteſt obſcurare lumina do= mus locate alteri vel in quo ali⁹ habet vſufru. de domo locataª. Dic ꝙ nō licet domino

a ¶ Do= molocata Aduerte ꝙ ꝯ̄ct⁹ lo= cationis ⁊ cōductio= nis eſt cō= tract⁹ bo= nefidei: vt inſtitu. de act. §. acti= onū. et iꝺ merces dȝ conuenire arbitrio boni viri. l. ſi in lege locatiōis. in ꝑn. ff. lo ca. alr̄ re= ſtituer̄ ob ligat̄. Et ꝙ locatio facta ali= cui artifi= ci i dubio intelligat̄ facta ꝓpt̄ artificiuȝ ſuuȝ. vide Alexā. in iij. vol. ꝯſi. cxxxj. l vl= ti. col. in fi.

dn̄o obſcurare:⁊ ſi obſcurareꝛ etiã ab ex
traneo ēt dn̄s tenereꝛ.l.ſi merces.§.fi.ff.
loca.⁊ ibi vide no.et idē tꝫ glo.in.l.his q̇
binas.⁊ ibi not.doc.de vſufru.De domo
vero in qua alius hꝫ vſufru.dic aut dn̄s
pleno iure vult edificare in ſua domo ꝓ
pria:⁊ pōt licꝫ obſcurareꝛ domus vſufr.d.
l.his q̇ binas edes.aut vult edificare in
domo in qua alius hꝫ vſufr.⁊ nō poteſt
vt not.ibi Flo.⁊ vide.l.gaius.al'as inci=
pit binas.de ſer.vr.pre.⁊ qđ not.in.l.j.§.
fi.ſi vſufr.pe.Et adde ꝙ vſufr.pōt dn̄i fe=
neſtras aperire fundi fructuarij.tex.eſt
in l.equiſſimū.§.ſed ſi edium.de vſufru.
Sed nō pōt claudere:vt eadem.l.§ ner=
ua.⁊ ibi hoc no.gl in ꝟ.obſcurare.et no.
10 glo.in.d.§.ſꝫ ſi ediū. ¶ † Quid aūt eſt di
cendū de feneſtris vitreis ligneis ⁊ pa=
pireis:q̄ vulgo ſphere dr̄ an q̇s pōt eas
feneſtras domui ſue apponere.Et dic re
gulariter ꝙ ſic:q: in ſuo pōt quis edifi=
care:vt dixi.ſ.in prin.niſi eſſet ſeruitus
impoſita ꝙ feneſtra ſtet aperta vt vicin⁹
ex ea poſſit lumē habere ⁊ recipere.l lu=
mē.de ſer.vrb.pre.vel niſi talis feneſtra
protenderetur extra parietē ⁊ ſtillicidiū
ſupra ſolū vicini qđ dꝫ eſſe liberū.l.fi.in
prin.co.tit.circa qđ vide q̄ dicā in ti.ſeq.
de ſpecularib⁹.ver.circa iſta ſpecularia.
11 ¶ † Sed an q̇s cogatur dictas feneſtras
imponere ⁊ tenere in feneſtris ſui parie=
tis.Et dic regulariter ꝙ nō niſi ſeruitus
eſſet impoſita:vt ꝓbatur in.d.l.alti⁹ ſm
vnā lectu.C.de ſer.qđ no.q: ſepe cōtingit
inter fratres diuidentes inter ſe domū:
q: qñ vni obuenit pars dom⁹ q̄ hꝫ fene=
ſtras reſpiciētes in hortū vel partē alte=
rius fratres ↄueniūt ꝙ ipſe debeat tene=
re clauſas feneſtras cum feneſtris puta
vitreis:quoniã valet iſta cōuentio vt di
12 xi. ¶ † Sed q̇d ſi aliqua vitrea eſſet fra=
cta vel tela vel papirea ita ꝙ in domo al
terius fratris poſſit videri:an debēs ſer
uitutē teneaꝛ reficere ſuis ſumptibus.
Dic ꝙ ſic:ꝑ.l.cū debere col.i fi.de ſer.vr.
pre.coiūcta.l.⁊ ſi forte.ſi ſer.vē.qđ no.q:
13 eſt quotidianū. ¶ † Ultimo circa iſtã ma
teriam de feneſtra et balcono:vide.ſ.de
ſer.ſtillicidij auertēdi in.ix q.in fi.de ſer.
ne proſpectui officiaꝛ cū trib⁹ ti.ſeq ⁊ de
pariete ſiue muro.ꝟ.ſcđo principalr̄ eſt

videndū:⁊ de ſtillicidio ſiue tecto.in.ſ.
q.⁊ de pen.in pn̄.⁊ per Saly.in.l.altius.
C.de ſer.⁊ ibi etiam per oēs docto.

¶ De ſpecularibus. Cap.lxxiij.

1 Specularia ſunt:que vulgo gelo=
ſie dicuntur.
2 Dom⁹ vſufructū ſi quis habeat:an etiã
ſibi ſpecularia tanq̄ domus inſtrumēta
veniant:ita ꝙ proprietarius non poſſit
prohibere vſufructuarium illis vti.
3 Specularia an indiſtincte feneſtris ap=
poni poſſint.

1 Specularia † ſunt q̄ vulgo
geloſie dicunꝛ ab inſpiciē=
do dicta:vt eſt tex.cū gloſ.
in.l.ſed ſi q̇d §.ꝓprietatis.
in ver.ſpecularib⁹.de vſu.
et in.l.q̄ſitū ſpecularia.de
fun.inſtr.⁊ inſtrā ſunt dom⁹ lignea q̄ in
feneſtris poni ſolēt vt ibi ſtātes maxime
mulieres videre ⁊ nō videri poſſint:et ſi
ſunt affixa feneſtris pars dom⁹ ſūt ⁊ do=
mo vēdita cōtinenꝛ etiã ſi ſint in edificio
poſita ⁊ ad tp̄s detracta reponanꝛ:vt eſt
tex.in.d.§.ſpecularia.⁊ ibi glo.⁊ pro hoc
l.fundi.§.fi.cū l.ſe.⁊.l.granaria.de acti.
emp.Sed ſi ſunt de nouo facta ⁊ nōdū
impoſita:ſed ad hoc facta vt imponanꝛ
et ſuppleanꝛ ſi que deſunt:tūc non ſunt
pars dom⁹ ſed inſtrō dom⁹ cōtinētur:vt
eſt tex.in d.l.ſpecularia.ver.ſed ⁊ ſi non
2 ſunt. ¶ † Et ideo ſi q̇s hꝫ vſufr.domus
veniūt etiã ſpecularia tanq̄ domus in=
ſtrumēta ꝓprietarius nō pōt prohibere
fructuariū illis vti:vt eſt tex.in.d.l.ſed ⁊
ſi q̇s.§.ꝓprietatis.de vſufruc.⁊ ꝓpterea
videtur eſſe legata vel vendita domus
ſine inſtrumento:ideo nō veniunt dicta
ſpecularia que nunq̄ fuerunt appoſita
feneſtris:quia illa ſunt inſtrumenta do=
mus vt dixi:ſed ſpecularia affixa vel ad
tēpus detracta vt reponantur bene cō=
prehendereꝛ:q: vt dixi iſta pars dom⁹
nō ſunt inſtrumēta:vt probatur in.d.l.
3 q̄ſitū.§.ſpecularia.de fun.iſtru. ¶ † Cir=
ca iſta ſpecularia poſſet dubitari an in=
diſtincte poſſint poni in feneſtris.Diſtin
gue breuiter aut quis vult ea ponere in
feneſtris ſuis:⁊ tunc regulariter poteſt
niſi eſſet ſeruitus conſtituta:vt dixi.ſ.de
feneſtris.ver ſupeſt tunc vt dicamus.et

ver. ſʒ an quis cogatur. Aut vult ponere
in cõi feneſtra ſocio inuito ⁊ nõ põt per
l. ſabinus. cõi di. ⁊ p ea q̃ dixi. ſ. titu. pxi.
verſi. nunc dicam⁹. Aut q̃s vult ea ponere
in feneſtris alienis ⁊ nõ põt regul'r niſi
eſſet ſeruitus cõſtituta vt dixi. ſ. de fene=
ſtris. verſi.upereſt nũc dicam⁹. ⁊ verſi. an q̃s
cogat̃. Aut vult q̃s ponere in ſua fene=
ſtra propria: ⁊ tũc aut ſpecularia nõ ex=
cedunt pariete͂ ſuũ ꝓpriũ ⁊ breuiter põt
ſicut e͂t in ſuo feneſtrã facere. vt. l. altius
C. de ſer. niſi eſſet ſibi ſeruit⁹ impoſita vt
non poſſit ibi tenere ſpecularia ad hoc
forte vt ex illis feneſtris poſſit haberi lu
men in domo vicini: vt hr̃ in. l. lumen. de
ſer. vr. predio. ⁊ dixi. ſ. de ſer. lumi. verſic.
ite͂ eſt alia dña. ⁊ in ti. prece. in princi. in
ver. ſupereſt nũc. ⁊ in verſi. q̃d aũt. Aut ſpe=
cularia excedũt pariete͂: ⁊ tunc aut ſunt
ſup ſolũ publicũ ⁊ de cõſuetudine ſerua
tur vbiq3 ꝙ poſſint fieri: ergo dice͂duʒ eſt
ꝙ poſſint. l. j. ⁊. l. an in totũ C. de edi. pri=
ua. cũ ſi. Aut ſunt ſupra ſolũ vicini ꝓua
tũ: ⁊ tunc ſub ſuo ſtillicidio quaten⁹ ꝓte͂
dit ſtillicidiũ vel circa fieri pñt ſed nõ vl
tra. p. l. fi. §. fi. cũ ibi no. p gl. ⁊ doct. de ſer.
vr. p̃. et p ide͂ q̃d dixi de feneſtra de ligno
ſ. ti. p̃ce. ver. vltra predicta põt queri.

De camino. Cap. lxiiij.

1 In camino quot principaliter con
ſideranda ſint.
2 Ignis ſup ſolario facientis fieri põt: niſi
vicinus incendij periculum timeat.
3 Solarium ſi commune ſit: et ille qui eſt
inferior incendij periculum timeat: cau=
tio damni infecti peti poteſt.
4 Murũ ſub ſolario vicinus inferior occa
ſione incendij euitandi quibus expenſis
facere poſſit.
5 Caminum faciens an vicino inuito mu
rum in ſolario communi facere poſſit.
6 Ignem iuxta parietem cõmunem etiaʒ
maximũ: ſicuti ſolet nuptiaruʒ tp̃e fieri:
quo caſu ſocius facere poſſit.
7 Capa cami ant q̃ cãu a ſocio fieri poſſit
8 Socius q̃libet muri cõmunis in quali=
bet ipſius particula portionem habet.
9 Caminũ q̃ñcũq3 aliq̃s in pariete cõi edi
ficare velit: et murus ita debilis exiſtat
pro facie͂do ignem te͂peratũ etiam ꝓ vſu
ſuo torreret̃: an poſſit facere vnũ murũ
paruũ a parte ſua vnius pedis altitudi=
ne: vt cõiter ipſa flãma aſce͂dere poteſt.
10 Murũ iuxta alienũ e͂t nõ dimiſſo ſpacio
vni⁹ pedis: quiſpiã alium murũ ſine fun
dame͂to: vel etiã modico facere poteſt.
11 Camini tuba an vbi ⁊ q̃uo fieri debeat.
12 Fum⁹ qui de tuba camini exit: quomo=
do manifeſtet: an murus proprius com
munis exiſtat.

1 In camino † quinq3 princi=
paliter cõſiderari poſſunt:
primũ camini locus in quo
ignis fit: alterum ipſe ignis
qui fit in eo: tertium cappa
eius: quartũ tuba: quintum fumus qui
exit de camino: de ſingulis videamus.
2 ¶ † Et primo de loco vbi fit ignis dicas
ſi fiat ſuper ſolario ⁊ ſolarium eſt ignem
facie͂tis ⁊ põt facere q̃ñ vult q2 quis põt
vti re ſua pro voluntate niſi vicinus ti=
3 meat periculũ incendij. ¶ † Item q̃ñ ſo=
lariũ eſt cõmune: ⁊ ille qui eſt inferior ti
meret periculum incendij: q2 ſolariũ nõ
haberet ſub ſe murũ: ⁊ tũc põt peti cau=
tio dã. infec. l. fluminũ. §. pterea. ⁊ ibi no.
Bar. ⁊ doc. de dã. infec. ⁊. l. ſi ſeru⁹ ſeruuʒ
. §. ſi fornarius ad. l. aquil. cũ gloſ ⁊ per
ea q̃ dixi. ſ. de furno: imo plus poſſet fa=
cere vicinus inferior muruʒ ſub ſolario.
4 arg. l. j. in fi. de aqua plu. ar. ¶ † Sed cu
ius expenſis: videt̃ q2 facie͂tis. ar. d. l. j. in
fi. niſi eſſet ſeruitus appoſita illius one=
ris ferendi: q2 tunc deberet fieri expe͂ſis
cõibus. ar. l. et ſi forte. §. etiam ſi ſer. ven.
¶ Aduerte tñ q2 nec hec ſeruit⁹ oneri fe
rendi: eſſe põt hic in re cõi pro indiuiſo. l.
in re cõi. de ſer. vr. pre. et ideo nõ põt dici
ꝙ fieri debeat expenſis cõibus: fiet ergo
murus ſub ſolario p edificãtem caminũ
expenſis ſuis ⁊ non dñi inferioris q̃ ſolũ
modo pati tenetur. arg. l. quoties. la. j. §.
5 j. de ſer. ¶ † Sed nunquid faciens cami
num põt facere muruʒ in ſolario cõi in=
uito vicino. Credo ꝙ ſic: q2 vt dixi nedũ
eſt vtile ſed etiã neceſſariũ ꝓpter pericu
6 lum incendij. ¶ † De ſecundo vero. ſ. de
igne q̃ fit in camino. Dic ꝙ mur⁹ a late=
re eſt ita groſſus q̃ eſt cõis ꝙ ex igne nõ
põt recipere detrimentũ: ⁊ tunc alter ex
ſocijs põt facere igne͂ iuxta pariete͂ cõe͂
etiã maximũ ſicut fit te͂pore nuptiarũ: ⁊

Ita tenet Ang.⁊ Pau.de ca.in.l.q̄dā hy-
berus.de ſer.vꝛ pꝛe.aut paries nō eſt ita
groſſus:⁊ tūc aut vult facere ignē fami-
liarē ⁊ temperatū:⁊ pōt etiā ſi aliqͦd dā-
num faciat:ex quo vtit̄ ad vſum deſtina
tum.ar.l.fiſtulā.in pͥnc.eo.tit.et.l.ſicut.§.
fi.ſi ſer.ven.⁊ ita.tȝ Ange.in.d.l.q̄dā hi-
berus.circa pꝛin.etiā ꝓ hoc allego opti-
mū tex.in.l.arboꝛib᷒.§.ſi nauis.de vſu-
fru.et qͦd ibi not.ꝑ glo.⁊ doct.⁊ maxime
Flo.Itē qꝛ vtit̄ re ad vſum deſtinatum:
vt not.in.d.l.ſi cōes edes.et.l.ſabin᷒.cōi
diui.aut vult facere ignē non familiarē
nec tēperatū ꝓpter qͦd fit dānum parie-
ti cōi ⁊ nō pōt per.d.l.q̄dā hyberus.per
glo.in ver.adijciat̄.⁊ hoc tenet ibi Bart.
Bal.⁊ cōiter doct.Ange.in.l.inter quos.
7 de dā.infec.¶ †De tertio.ſ.cappa cami
ni.dic aut edificiū fit in muro ꝓpꝛio edi-
ficantis aut in alieno aut in cōi.Pꝛimo
caſu q̄n fit in ꝓpꝛio nō hȝ dubium qꝛ po
teſt niſi ſit in ꝯꝛium ſeruit᷒ cōſtituta per
ea q̄ dixi.ſ̄.de feneſtra.in pꝛin.Scdo ca-
ſu q̄n fit in alieno ⁊ bꝛeuiter nō pōt.l.ſed
ſi inter me.in pͥnc.de ſer.vꝛ.p̄.⁊.l.quēad-
modū.§.fi.ad.l.aquil.cū ſi.niſi eſſet ſerui
tus impoſita ꝑ ea q̄ dixi.ſ̄.de feneſtra.v.
nunc ſupereſt.Tertio caſu q̄n fit edificiū
in cōi pariete:⁊ tūc ſubdiſtingue:aut pa
ries eſt cōis ad vnum vſum tm̄:puta ad
hoꝛtum diuidendum et in eo non poteſt
fieri caminus per id qͦd dixi.ſ̄.de parie-
te ſiue muro in pen.q.⁊.ſ̄.de feneſtra.in
verſi.nūc dicamus.aut nō eſt cōis ad vnū
vſum tm̄:ſed ad oia vel ſimplr̄:et tunc ſi
q̄rit̄ an poſſit cauere murū⁊ tūc aut mu
rus eſt pꝛo diuiſo et pōt vſq̧ ad dimidiā
et vſq̧ quo durat pars ſua:qꝛ tunc dicit̄
facere in ſuo.et ꝓ hoc glo.in.l.hoc qͦd di
ctū.§.j.in ver.paries.in pꝛin.de ſer.vꝛba.
pꝛe.Aut eſt cōis pꝛo indiuiſo:⁊ tūc etiaȝ
pōt vltra:qꝛ in oi parte muri dicit̄ labo-
8 rare in re cōi.¶ †Habet eñ q̄libet poꝛ-
tionē in qualibet particula pꝛo indiui-
ſo:vt no.glo.in.l.q̄ rome.§.duo fratres.
de v.obli.⁊ in.l.ſi familie.C.fa.herc.et in
§ quidam.inſti.de act.Fallit hoc in tri
bus caſib᷒.Pꝛimo q̄n paries nō pōt ca-
uaturā pati ꝑ.l.cui edificiū:de ſer.vꝛ.p̄.
Scdo fallit q̄n alter ſocius velit ab alte-
ra parte ſua facere caminū:qꝛ vn᷒ plus
iuris nō habet q̄ ali᷒ vt dixi.⁊ hr̄ in.d.l.
quidā hiberus.maxime ꝑ Ange.q̄ dicit
circa pͥn.qͦd ita ſeruat cōſuetudo q̄m vi-
demus in pariete cōi quēlibet ſocioꝝ ca
minū habere in pte ſua.Tertio fallit q̄n
murus eſſet ita debilis ꝙ etiam faciēdo
ignē ita tēperatū ꝓ vſu ſuo toꝛreret̄ ⁊ ſi-
bi dānū fieret ꝑ.d.l.q̄dā hiberus.in pͥnc.
cū ibi no.ꝑ gl.⁊ doc.in v.annoꝝ.Et adde
oino q̄ dicā.j.in ver.ſed hic pōt dubitari.
Aut querit̄ de ipſa cappa camini tm̄:et
tunc aut vult mittere tigna vel lapides
ſuſtinētes cappā vltra dimidiā muri et
nō pōt ſi eſt cōis pꝛo diuiſo:ſecus ſi pꝛo
indiuiſo per ea q̄ ꝓxi.dixi de cauatura.
Aut vult mittere tigna vſq̧ ad dimidiā
vel citra vel vltra q̄n eſt cōis ꝓ diuiſo:⁊
tūc aut ꝑ talē edificationē non fit dānū
muro:puta qꝛ ꝑ eā murus cōis nō debi
litat̄ neq̧ mutat̄ eius facies.⁊ tūc pōt.
ar.l.fiſtulā.de ſer.vꝛ.pꝛe.⁊ no.Bart.Bal.
⁊ doc.in.d.l.quidā hiberus.Aut fit dā-
num muro cōi ⁊ nō pōt ꝑ.d.l.q̄dā hibe-
rus.in pͥn.cū ibi not.⁊ ibi ſi vellet appo-
nere lapides magnos in muro cōi ꝓ ſu-
ſtinenda cappa camini q̄ deſtruerēt mu
rum cōeȝ ꝓpter ponderoſitatē nō poſſet
per.d.l.cui edificiū.et per ea que dixi.ſ̄.
9 de feneſtra.ver.nunc dicamus.¶ †Sed
hic poſſet dubitari q̄n aliqs vult edifica
re caminum in pariete cōi et murus eſt
ita debilis ꝙ faciēdo ignē tēperatū etiā
ꝓ vſu ſuo toꝛreret̄:vt dixi.ſ̄.verſi.Tertio
fallit:an hoc caſu poſſit ſibi ꝓuidere fa-
ciēdo.ſ.vnū murū paruū a pte ſua:pu-
ta vni᷒ pedis ⁊ altitudinis q̄tū pōt cōi-
ter aſcēdere flāma ignis ſicut ſepiſſime
vidi.Et vr̄ ꝙ nō:qꝛ ꝓpe murū cōem non
eſt licitū vni ſocio facere aliū murū pꝛo-
pꝛiū per.d.l.q̄dā hiberus.in pͥnci.verſi.ad
pariete.ſm lec.vltime gl.q̄ dicit ꝙ dȝ di-
ſtare ꝑ duos pedes vel vnū.per.l.fi.fini.
regū.⁊ ita vult Ang.Et intellige de duo
bus pedib᷒ q̄n edificat̄ murus cū domo
ſed q̄n eſt murus ſimplex ſufficit dimiſ-
ſio vnius pedis per.d.l.fin.⁊ ita videt̄ in
caſu nr̄o ꝙ debeat ille murus diſtare ꝑ
pedem a muro cōi.⁊ ſic.d.l.fi.locū habet
non ſolū in edificāte iuxta murū alienū:
ſed etiā iuxta murū cōmunē qͦd eſt notā
dū.In cōtrariū tm̄ videtur tex.in.l.fiſtu-

lam.§.iuxta.de ſer.vrb predi. Ego puto in hoc eſſe diſtinguendū. Aut q̄s vult facere murū ꝓpriū iuxta murū cōem ita ꝙ incūbat ⁊ nō pōt.d.l.q̄dā hyberꝰ.in princip.⁊ ita tȝ glo.in.§.iuxta.ꝟ.manet. Aut vult facere murū iuxta cōem ita q̄d cōi nō inhereat:⁊ ꝙ ſublato pariete cōi remanere poſſit.ſi paries cōis refectionem nō impedit pōt.caſus ē l.d.§.iuxta.⁊lȝ ille tex.loquaꝛ de camera ex figulo ope facta iuxta parietē cōem.⁊glo.ibi exponit ex figulo.i.ex lateribus nō coctis ⁊ lutoſa materia:⁊ ſic nō videatur loqui d̄ muro:tñ credo ꝙ idē ſit in dicto muro paruo:qꝛ eſt eadē rō in vtroq; caſu. Nec ob. l.fi.fini regū.⁊ gloſ.in.d.l.q̄dā hyberꝰ.in vſ.amitten.in fi. qꝛ intelligiꝛ q̄ñ q̄s vult edificare murū fodiēdo i terra ꝓp q̄d voriſiliꝛ poſſit dānū īferri muro cōi:tunc.n. dȝ diſtare ꝑ pedemꝰ:qꝛ ita taxatū eſt per d.l.fi. Sed q̄ñ eſt murꝰ edificatꝰ ſup ſolario vel ēt in terra ꝓ dicto camino ad defendendū murū cōem:⁊ ſic ꝓ eius vtilitate:qꝛ ex eo nō pōt ſocius dānū pati ex illa modica foſſione imo vtilitatē tūc poteſt. Nec hȝ locū.d.l.fi.ꝑ.d.§.iuxta.facit ad hoc.l.ſi titius horreū.de acq̄.re.do.et q̄d dixi.ſ̄.de piete ſiue muro:⁊ q̄d ſi eſſet paries ligneꝰ. ⁊ vide.ſ̄.q̄ dixi de ſcalis.
10 ver.videamus de muro cōi. ¶†Ex quo ēt infero ea rōne ꝙ q̄s pōt iuxta murum alienū ēt nō dimiſſo ſpatio vniꝰ pedis facere murū ſine fundamēto vel modico: puta ꝓ ſedēdo vel cā ponendi ſupra horticellos dūmodo humorē nō faciāt muro cōi.ꝑ.d.l.quidā hyberꝰ.in ꝓn.que oia
11 bñ no.ꝓ itellectu.d.l.fi.fini.regū. ¶†De quarto principali.ſ.de tuba camini. Dic aut i totū illa tuba eſt extra murū cōem a parte faciētis caminū ⁊ per eam ſolaȝ fumꝰ aſcendit ⁊ ignis nō appropinquauit ⁊ pōt ꝑ.l.fiſtulā.de ſer. vrb.pre.et ita tȝ Bar.Bal in.d.l.quidā hyberꝰ in ꝓnc. et Ange.in dicta.l inter quos.in princi. in.iij.col.de dā.infec. Aut illa eſt cauata i muro cōi:⁊ tūc aut ꝑ illā cauaturā flāma ignis torreret ⁊ deterior fieret murꝰ ⁊ nō poſſit ꝑ.d.l.quidā hyberꝰ in princi. et ibi ꝑ oēs doct.⁊ per Ange.in.d.l.inter quos. Aut ꝑ illā torreret murꝰ cōis nec per hoc deterioraret: ⁊tūc diſtingue:aut illa cauatura eſt vltra medietatē muri: vel citra:⁊ tunc dic in oībus vt.ſ̄.dictuȝ
12 eſt de cappa. ¶†De q̄nto ⁊ vltimo principali.ſ.fumo qui exit de camino ſiue de eiꝰ tuba. Dic vt dixi.ſ̄.de fumo. ver.adde q̄ dixi.ſ̄.de pariete ſiue muro.ꝟſi.ſecūdo principalr̄ eſt videndum.vbi dȝ ꝙ ex cappa camini ꝓpōt cognoſci an murus ſit ꝓprius vel cōis.de quo dic vt ibi plene dixi.⁊ vid̄ que dixi.ſ̄.de ſerui.ſtillicī. auertn.in.xj q.in fi.

¶De neceſſario. Cap̄.lxv.

1 Neceſſariū quot partes habeat.
2 Feneſtra ſiue locꝰ neceſſarij ad ſedendū an ⁊ q̄ñ in muro ꝓprio vel cōi fieri poſſit.
3 Neceſſarij caua an q̄uo in proprio vel communi muro fieri poſſit.
4 Neceſſarij caua an in muro proprio ſupra ſolum publicū vel vicini fieri poſſit.
5 Neceſſarij fouea an ⁊ qualiter in muro cōmuni vel proprio fieri poſſit.
6 Neceſſarij fouea an pro voluntate dn̄i fieri poſſit.
7 Neceſſarij fouea murata vel non murata ſi humor vl' putredo exeat:⁊ in puteū vel vicini ciſternam deſcēdat:vel in eius venas:aut etiam in penu:an cogi poterit ad reficiendū dictam foueam ita ⁊ taliter ꝙ puteo vel ciſterne:aut alij vicini loco nocere non habeat.
8 Neceſſarium plenum habens ſi ipſum purgare velit:an poſſit.

1 Neceſſariū†Tres hȝ ptes:pria eſt feneſtra in qua locus fit ad ſedēdū.alia ē caua eiꝰ q̄ ſolet ex vaſis ficti libꝰ fieri.tertia ē fouea ad quā oēs imūditie dſcēdūt.
2 ¶†De feneſtra ſiue loco neceſſarij ad ſedendum an ⁊ quando poſſet fieri in muro proprio vel alieno aut cōmuni diſtingue vt dixi.ſ̄.de cappa camini in tit.precedenti.et vide que dixi.ſ̄.de feneſtra.
3 ¶†De ſecunda parte neceſſarij veȝ de ipſius caua an illa poſſit fieri:diſtingue aut quis vult facere cauaȝ neceſſarij in ſuo proprio:aut in alieno:aut in cōi. Si fit in ſuo ꝓprio regulariter lȝ niſi fiat iuxta parietē vicini:qꝛ ſi tunc ledatur paries vicini fieri non poteſt.l.fi.§.fin.ſi ſerven.⁊ idē dicas ſi non noceret puteo vel

ciſterne vicini: vt dicetur infra de fouea
4 neceſſarij. ¶ †Tamen vidi dubitari an
illa poſſit fieri i muro ꝓprio ſupra ſoluʒ
publicū vel vicini. Dic de puteo ꝙ non
potest niſi aliter ſit de ꝯſuetudine. Su-
pra ſolū aūt priuatū vicini etiā nō potest
niſi habeat. ſ. ſtillicidiuʒ domus per. l. ſi
vitem. §. fi. ꝙ vi aut clā. ⁊ l. fi. de ſer. Sed
ſi habet ſtillicidiū pōt ſub eo quatenus
durat dictā cauā ꝓtendere. l. fi. §. fina de
ſer. vrb. pre. circa que vide q̄ dixi. ſ. de ſer.
ſtilli. auer. in. ix. q. ⁊. ſ. de feneſtra. in vſi.
vltra predicta. et de ſpecularibus in fi.
5 ¶ †De tertia vero parte neceſſarij vel
ipſius fouea an illa poſſit fieri diſtingue
aut qs vult facere eā in ſuo ꝓprio: aut
in cōi: aut in alieno: ſi vult facere i ſuo ꝓ
prio regulariter lʒ niſi fiat iuxta parietē
vicini q̄ ex hoc ledať: vt. l. ſi qñ. §. fi. ſi ſer.
ven. ⁊ idē ſi noceret puteo vel ciſterne vi
cini: vt dicā. ĩ. de fouea neceſſarij: vel niſi
eſſet ſeruitꝰ impoſita ꝙ in ſuo facere nō
poſſit. ar. l. altius. C. de ſer. Si vero vult
facere in cōi muro dictā cauā neceſſarij 6
videť ꝙ nō poſſit: qꝛ in re cōi melior eſt
cōditio ꝓhibētis. l. ſabinus. cōi di. In cō
trariū videť ꝙ poſſit p. l. fiſtulā. de ſerui.
vrb. pre. ⁊ p glo. in. d. l. ſi qñ. §. fi. Ego aūt
in hoc ſic diſtinguo: aut eſt aliquid con
uentū inter ſocios: ⁊ illud eſt ſeruādū. l.
ſemp in ſtipľonibꝰ. de reg. iur. Aut nihil
eſt ꝯuentū: ⁊ tūc aut eſt ꝯſuetudo i loco
ſup hoc ⁊ illa eſt ſeruāda p. d. l. ſemp. ⁊ p
l. an in totū C. de edifi. priua. Aut nulla
eſt ꝯuētio vľ ꝯſuetudo: ⁊ tūc aut murꝰ eſt
cōis ad vnū vſuʒ tm̄ et nō pōt: vt dixi. ſ.
de cappa camini in tit. precedē. Aut eſt
cōis ad oia ſimpľr: ⁊ tūc aut ex dicta ca
uea neceſſarij nō fit aliqđ damnū muro
cōi ⁊ pōt. ar. d. l. fiſtulā. ⁊. d. l. quidā hibe
rus. §. fi. co. tit. ⁊ p no. in. d. l. ſi qñ. §. fi. ⁊ h̄
tenet Joan. pe. de Papia in ſuo vltimo
lib. in glo. in verſi. ⁊ in futurū percipien-
dis. verſi. an autē ſocius aut inferi dam 7
nuʒ muro cōi: puta qꝛ murus eſt ſubti-
lis ⁊ nimiuʒ debilitaretur ⁊ nō pōt per. l.
cuius edificiū de ſer. vrb. pre. vel qꝛ pro-
pter humorē caue neceſſarij murꝰ cōis
debilitať per. d. l. quidā hiberꝰ. in princ.
cū ibi no. ⁊ p. l. fiſtulā. ſi ſer. vendi. ⁊. d. l. ſi
qñ. §. fi. cū glo. co. tit. ⁊ hoc tenet etiam di
ctus Jo. pe. in loco ꝓalle-
gato q̄ dicit idē ſi ex dicta
caua exit putredo vel ma
lus odor: ⁊ ad hoc nihil al
legat. ſed tu allega tex. cū
glo. in. l. ij. §. idē ait ſi odo-
re. ne quid i loco publico
et tex. cū gl. i. l. j. pe § pe. qđ
vi aut clam. ⁊ vide que di
xi ſ. de cloaca in aňpe. q.
Idē etiā dicas ſi ex dicta
caua exit humor vel pu-
tredo in domo vicini: quia
qs nō pōt ēt laborādo in
ſuo imittere aliqđ in alie-
no vt no. gl. in. d. l. ſi qñ. §.
fi. ⁊ dicā. ĩ. de fouea necceſ-
ſarij. ¶ †De q̄rta parte ⁊
vltima ſcʒ fouea neceſſa-
rij poſſet queri an poſſit il
la fieri pro voluntate dñi.
Dic aut vult facere foueā
ſubterraneaʒ etiam vltra
ſuū ſolū ſub ſolo vicini et
nō pōt: vt dixi. ſ. de penu.
verſicu. quid ſi vnus vult
facere. Aut vult facere q̄-
tenus durat ſolum ſuum
et poteſt nec teneť dimit-
tere ſpaciuʒ aliquod. l. fi.
fini. regū. vt dixi ſupra de
penu. ⁊ de puteo. nec etiā
hec ſeruatur de conſuetu
dine vt dimittatur aliqđ
ſpaciū: ⁊ preſertim quan
do fiūt huiuſmodi fouee
vndiqȝ remurātur q̄ vul-
go le volte dicūť. ¶ †Se-
cūdo queri poteſt quid ſi

a ¶ De ꝯſuetudine. Utrū ꝯſuetudo praua excuſet. R. fin glo. iiij. diſt. j. c. deniqȝ. ꝙ ſic qđ verū itelligo ꝙ nō excuſat quo ad deū qñ ignorātia praue ꝯſuetudinis eſſet craſſa vtputa ꝯ̄ ius naturale. xxvij. q. ij. flagitia. ſecus vbi eēt ꝓbabile dubiū ſuper cōſuetudinis validitate. nam tunc ignorātia legť nō eſt peccatū. vt in l. rēa. ff. de iur. et fac. igno. et in c. cuʒ dilectus. đ cōſue. et qđ no. Inno. in ca. per tuas. đ ſymo. ⁊ glo. in. c. vno đ poſtu. prela. libr. vj. in ver. de cetero. Et vtrū ꝯſuetudo interpreteť priuilegia et ſtatuta ſicut ⁊ legē. R. ꝙ ſic. c. cū dilectꝰ. de ꝯſue. l. ſi de interpretatiōe. ff. de leg. ⁊ qđ ibi no. Joā. an. in c. qđ dilectio. de ꝯſang. ⁊ affi. ⁊ vid Alex. ij. vo. ꝯſ. cvij. i vlti. col. vſi. ꝯfirmanť. ⁊ ꝯſi. lxviij. i. vj. col. i fi. ⁊ in. j. vo. ꝯſi. cxxxij. l. ij. col. i prin. ⁊ in iiij. vol. ꝯſi. cxxiiij. in princ. vbi ponit q̄ reqrant ad eſſe ꝯſuetudinis.

ex fouea murata vel nō murata exit hu
mor vel putredo ⁊ deſcendit in puteum
vel ciſternam vicini vel eius venis aut
in penu: an poterit cogi ad reficiendum
dictā foueam ita ⁊ taliter ꝙ non noceat
puteo vel ciſterne aut aliij loco vicini. Di
cas ꝙ ſic: quia nō eſt licitū quicꝙ̄ facere
in ſuo per aliud qḋ immittat in alienuz.l.
ſicuti.§.ariſto.ſi ſer.ven.⁊.d.l.ſi qñ.§.fi. ſi
ſer.ven.l.fluminū.§.fi.in glo.peñ. in fi. de
dā.infec.⁊ ita tenet Joā. pe.de Papia in
ſuo vlti.lib.in loco precallegato. ⁊ ita no.
Flo.in.d.l.ſi qñ.§.fi.qui dicit per illū tex.
vbi aliquis conſtruit loca cōia iuxta do=
mum vicini ex quibus cauſetur ad illā
hūiditas cogi poterit ad talia loca pur=
ganda ⁊ purgata retinenda. aduerte tñ
quia glo.in.d.l.ſi qñ.§.fiñ. videtur tenere
ſm Azo. ꝙ ſit licitū ſterquilinium in ſuo
ponere: lz alius ſentiat inde humorem
per.l.ſicuti.§.idem ait.ſi ſer.ven.⁊ per.l.
fiſtulam.in princ.de ſer.vrb.predi.quam
glo.intelligo qñ raro humorē faceret: ſe=
cus ſi aſſidue per.l.fiſtulā.i prin. ⁊ adde
que dicam in tit.j.poſt prin.⁊.ſ.de ſterq=
8 linio. ¶ † Sed pone ꝙ habens neceſſa=
rium plenū vult ipſum purgare an poſ=
ſit. Credo ꝙ non ꝓpter fetorem: et ideo
de nocte tantū fieri debet per ea que di=
xi.ſ.de fornace.ver.⁊ predicta teneo vbi
vide ⁊ adde que dicam in titu.ſ.q.

¶ De ſeclario. Cap.lxvj.

1 Seclariū qd ſit ⁊ quot ptes habeat
2 Seclarium ſi quis iuxta parietem cōem edificare velit: an poſſit.
2 Seclario ſi aqua ſpargatur ⁊ deſcēdat per ſolarium ad partē vicini inferiorem vel ſolarium commune madefaciat: an prohiberi poſſit ne amplius ſpargat.
4 Seclarij murus ſi cōis eſſet ⁊ ꝓpter pō=dus ſupellectilis appenſe debilitaretur an prohiberi poſſit.
5 Seclarij foramen ⁊ fouea ac eius camera qualiter ſe habere debeant.

1 Seclariū † quinꝙ habet par
tes. Prima eſt lapis ſiue li=
gnuz ſuper quo lauatur ſu
pellex. Altera eſt ſilr aliꝰ la
pis vel lignū deſup in quo
pendēt ſitule ⁊ his ſimilia; ac etiam ſu=
pellectilia coqne ponūtur. Tertia pars
eſt foramen per qḋ aqua deſcēdit. Quar
ta eſt fouea ad quā aque ⁊ cetere immū
ditie diſcurrūt. Quinta eſt qñꝙ camera
in qua ſtatur ad lauādum ſuper prima
parte de lapide ſeu ligno ſeclarij ſuper
quo lauari ſolent ſupellectilia: ſi queri=
tur an imponi poſſint in muro proprio
aut in cōi aut in alieno dicendum: ⁊ bre
2 uiter ſicut dixi de cappa camini. ¶ † Sz
quid ſi vult edificare iuxta parietē cōez
ipſum nō tangendo diſtingue. Aut ꝑ ta
lem edificationē ſeclarij nō fit damnum
vicino ſeu ſocio: nec impeditur refectio
cōis vel alieni pietis ⁊ pōt ar.l.quidā hy
berus.in princi.et.l.fiſtulam.§.iuxta.de
ſer.vr.ꝑ. Aut ipedit refectionē ⁊ nō pōt ꝑ
d.§.iuxta. Aut non ipedit refectionē ſed
nocet vicino: et tūc aut nocet aſſidue: qꝛ
aſſiduū humorē emittit ⁊ nō pōt per.d.
l.fiſtulā.in prin.⁊ ita tenet Ang.in.d.l.ſi
inter quos.in vlti.col.ver.ſi aūt quis nō
velit edificare.de dam.infec.⁊ adde que
dixi.ſ.de camino.ver.ſed hic poſſet du=
3 bitari.⁊ in tit.pre. ¶ † Jtez quid ſi ex ſe=
clario ſpargitur aqua deſcendit per ſo=
lariū ad partē inferiorē vicini vel made
facit ſolariū cōe: an pōt ꝓhiberi ne am=
plius ſpargat. Dic aut ſpargit pro vſu
quotidiano ſue familie ⁊ pōt ar.l.ſicuti.
§.fi.ſi ſer.ven.⁊.l.fiſtulā.in princi..de ſer.
vrba.pre. Aut vltra vſum quotidianū ⁊
nō poteſt vt dictis iuribus. circa qḋ vide
ꝙ̄ plene dixi.ſ.de ſer.ꝓij.in.ij.qō.ſuper.
4 ¶ † De ſecūda parte ſeclarij dicēdū eſt
in oībus ſicut de prima: ſed in hac ſcḋa
in primis cōſiderandū eſt ſi murus eſſet
cōis ⁊ propter pondus ſupellectilis ap=
penſe debilitaretur ꝓhiberi poſſit per.l.
5 cuius edificiū.de ſer.vrb.pre. ¶ † De.iij.
iiij.⁊.v.parte ſeclarij.ſ.de foramine ⁊ fo=
uea ⁊ eius camera. Dic in oībus ⁊ ꝑ oīa
vt cōcluſum fuit.ſ.titu.preceden.de ne=
ceſſario.et adde que dixi.ſ.de ſeruitute
proijciēdi.⁊ qḋ dicam in ſequēti titulo.

¶ De aquarolo ſiue canali. Cap.lxvij.

1 Aquarolus quid proprie ſit.
2 Aquarolū ſi quis in ſuo habeat: ⁊ aquā
per vnam tegulam ducat: que cadat in
ſuum: puta in curiam vel hortum: dein
de illa aqua paulatim in fundū vel pe=
nu vicini vel communi deſcēdat: an co=

gi poſſit: vt dictam aquam in ſuo retineat ne alienum veniat.

3 Aquarolo vicini mei ſi aquam deſcendentem videam: ⁊ ex ſuo ad curiã meã ſedentem: an aliquid in meo facere poſſim: ꝓpter qđ aque fluxus impediat: ita ꝙ in vicini ſolo remaneat.

4 Aquarolo vicini ſi aqua in fundũ meũ deſcendat quid iuris.

5 Aquarolo tuo ſi aqua in via publica deſcendat: nunquid ego vicinus contra te agere poſſim.

6 Pariete in cõmuni an ſit licitum mittere canale recipiens aquã de celo cadẽtem vel aquam de ciſterna diſcurrentẽ: aut de aliquo aque receptaculo: qđ caſtellum appellatur.

Diximus de iſta materia ſupra in titu. de fiſtula. verũ qꝛ multũ cõuenit ſeclario: ideo eam hic cõmemorare conſtitui.

1 ¶ † Et appello aquarolũ paruũ ſeclariũ vł vas lapideũ in muro immiſſũ habens fiſtulas ferreas ad ſimilitudinẽ capitis ſerpentis vel leonis aut hominis de quo exit aqua pro manibus lauandis. Si quis aũt aquarolũ ſiue canale in ſuo aut alieno fabricare voluerit ea que de ſeclario dicta ſũt obſeruare tenetur per iura in duobus titu

2 lis precedẽtibus allegata. ¶ Sed iuxta ea dubitari poſſet quis habet aquarolũ in ſuo et ducit aquam per vnam tegulã que ſimiliter cadit in ſuũ: puta in curiã vel hortũ: deinde illa aqua paulatim deſcendit in fundum vel penum vicini vel cõi: an cogi poſſit vt dictã aquam in ſuo retineat vt in alienum nõ veniat. Et videtur ꝙ non per glo. ordi. in. l. ſi qñ. ſi ſer. ven. In cõtrariũ videtur l. fluminũ. § fi. in glo. pe. in fi. de dã. infec. Puto ꝙ ſit dicendũ aut illa aqua aſſidue deſcendit in fundũ vicini vel cõem et ꝓhiberi poteſt per. l. fiſtulam. in prin. de ſer. vrba. predi. Aut nõ diſcurrit aſſidue: ⁊ tunc ſecus ꝑ d. l. fiſtulas. ⁊ pro hoc vide que dixi in titulo precedenti circa primam partem.

3 ¶ † Quid autẽ ſi ego videns aquam vicini mei deſcendere et cadere ex ſuo ad curiam meam facio aliquid in meo propter qđ impedit fluxꝰ aque ita ꝙ remaneat i ſolo vicini an poſſiꝫ. Dicas ꝙ ſic. ar. l. j. § ſũt q̃ putãt. ff. ne qđ i loco publico. et vide q̃ dixi ſupra in iiij. diuiſione ſeruitutũ vſſcu. ⁊ primo videamꝰ. ⁊ ſu-

4 pra de curia in fi. ¶ Item quid ſi aqua deſcendit ex canale vicini in fundum meũ. Dic qđ eum ꝓhibere poſſim per. l. ſicuti § ariſt. ſi ſerui. vend. ⁊ per ea que dixi. ſ. de ſerui. ꝓpci. in. j. ⁊

5 ij. q. ¶ † Itẽ qđ ſi ex aquarolo tuo deſcẽdit aqua in via publicaᵃ: an ego vicinus poſſim agere ꝯtra te. Dic ꝙ ſic: ſi nocet vel nocere poteſt mihi transeunti ar. l. ij. in prin. ne qđ in loco publico: circa qđ vide que dicam infra tit. ſequẽ. ⁊ que dixi. ſ. in titu. prece-

6 denti. ¶ † Item nunqđ in pariete cõi ſit licitũ mittere canale recipiens aquã de celo cadẽtem vel aquã de ciſterna diſcurrentem aut de aliquo receptaculo aque quod caſtellũ appellatur: dicas ꝙ non per l. fiſtulam. de ſeruitutibꝰ vrbano. prediorum. Et eſt ratio: quia per talem diſcurſum aquarũ parietẽ corrumpi veriſimiliter eſt ſecundum Angelum in. l. inter quos. in principi. in iiij. col. de damno in fecto. Reliqua circa iſtaꝫ materiaꝫ vide ſupra de fiſtula.

ᵃ ¶ Via publica. adde Alexan. iij. volu. ꝯſi. lxxiij. i. j. col. § fi. et q̃ſi per totũ. ⁊ Corneũ. iij vo. ꝯſi. clxiiij. et i. iij. ꝯſi. cclxxxij. et quid ſignificet via dicto vo. ꝯſi. ccxcv. et in iiij. cõſi. ccxij. incipi. premittendum.

¶ De aque proiectu ſiue aliarum rerum.
Capi. lxviij.

1 Aquam in vicini fundum an immittere licitum ſit.

2 Aquam vel alias immũdicias in ſtrataꝫ publicã vel aliũ locum publicũ an proijcere liceat.

a ¶ Dñs z vtruz dñs teneat de fcō famil. lic. ꝶ h. vt colligo ex d. Ant. et Jo. de lig. ac pa. l. c. lz. de reſt. ſpo. ꝛ bar. in. l. ne qd ff. de incē. ru. ꝛ nau. q ſic: q fa milia ei9 deliquit in officio ſeu miſterio l q ipe dñs ē ꝑpoſit9: ꝛ ipe vti tur ope ta lis fami lie: q: ſibi imputat q talē elegit q: hone ſtaz debe bat pone re. l. j. §. fa milie. ff. d pub. ciui liter tn te net nō cri minaliter vt. d. l. ne quid. Ex quo ptz q potestas ſeu rector tenetur ex maleficio ſuoꝝ offi cialiū. l. ſi poſt. C. de aſſeſ.

3 Putredinem aliquam: puta lauaturaz vel aliud putridum ſi pediſſequa vel famulus proiecerit ꝛ ſuper veſtem vel caputium tranſeuntis per viam publicam: vel ibi ſtantis deſcenderit: an eius dominus teneatur.

4 Aquam vt illuc proiicias ſi duos tibi terre pedes cōcedam: an proprietas vel vſus concedi videntur.

1 QUero † pmo nū quid ſit licitum immittere aquaz in fundum vicini. Et dic quod nō: niſi ſit ſeruit9 impoſita. l. ſicuti. §. ariſto. ſi ſerui. ven. de quo dic vt plene dixi de ſeruitute p̃iiciendi.

2 ¶ † Quero ſecūdo an liceat proiicere aquā vel alias imūditias in ſtratā publicā vel aliū locū publicū. Et puto qd ſic: dūmō non noceat vſui publico: vel tranſeuntib9 vel in ea exiſtentibus. ar. l. ij. in pnc. ne quid in loco publi. iūcta. l. j. l princip. de his qui deic. vel effud. niſi ex lege vel ſtatuto vel conſuetudine aliter eſſet prouiſum. d. l. ij. in princi. Nam communiter circa hoc per ſtatuta locorū eſt prouiſum ꝛ aliter quā ſit de iure cōmuni.

3 ¶ † Quero tertio pediſſequa vl' famulus vnius proiecit ex feneſtra aliquam putredinem: puta lauaturam vel aliud putridum ꝛ deſcendit ſuper veſtem vel caputium cuiuſdam tranſeuntis per viam publicam et ibi ſtantis ꝛ veſtem vel caputiuz deturpauit: an dominus a eius teneatur: et in quantum ꝛ dic regulariter quod in duplum damni dati: vt eſt tex. in. l. j. in princip. ꝛ ibi hoc notat Flo. de his qui deic. vel effude. qd eſt verum quando eſt proiectum in loco quo vulgo iter fieri ſolet: ſecus ſi eſſet proiectum in loco non conſueto quo vulgo iter nō cōſueuit eſſe: vt eſt tex. in. d. l. j. §. ſumma cum vtilitate. eo. titu. facit. l. ſi pcurator. ꝛ qd ibi not. ad. l. acquil. quod not. quia accidit ſepe de facto: ꝛ ita etiam ſeruat: ſed pene aliter ſolent imponi per ſtatuta locoꝝ que ſunt ſeruanda. l. omnes populi. de iuſti. ꝛ iu. vbi autem non eſſent ſtatuta vel cōſuetudo ſerua quod ſupra dixi

4 ¶ † Quero quarto quid ſi concedo tibi duos pedes terre vt ibi proiicias aquā: an proprietas vel vſus cōcedi videatur. Et videtur qd proprietas eo q non fuit ꝯditio proiiciendi ex cauſa dāni: vt eſt text. in. l. ſi mulier. de iure do. de quo dic vt ibi per docto. ¶ Ultimo de iſta materia de eiectionibus ꝛ effuſionibus vide plene in ti. de his qui deie. vel effu. per totū. ꝛ adde que dixi. ſ. de ſeruitute proiiciendi.

¶ De aqueductu. Cap. lxix.

1 ☞ Aqueductum alicui in ſuo hr̃e nō licet: per quem aqua in alienuz fluat: et quō ſi contrafiat: cōtra eum agi poſſit.

2 Aqueductum an per vicini fundum facere liceat.

3 Aqueductu ſi ego priuat9 aliquod ius habeam: nunquid a ſolito curſu diuerti poterit.

4 Conſuetudine vel ſtatuto quis pōt habere ius aquam tollendi per rotam ex flumine vel caſtello.

1 NOn licet † alicui aqueductū habere in ſuo per quē aqua in alienum fluat: et ſi contra fiat pōt agi ꝯtra cū ita ius illi non eſſe: vt pbat in. l. ſiſtula. ſi ſer. ven. Ex quo not. ſm Flo. ibi qd faciens aqueductū in ſuis domib9 non pōt quaten9 per eū fiat damnū domui vel parieti vicini. ꝛ pro hoc etiaz. l. fiſtulas. in prin. de ſer. vrba. pred. Itē no. ſm eūdē Flo. in. d. l. fiſtulas. qd duct9 aque ad fontē vel ad aliam vtilitatē vel commoditatē publicā ſi trāſeat p domū priuati: ita dz ſeruari et manuteneri expēn

ſis publicis qđ illi priuato nō noceat: et
ad hoc poteſt agi: vt. l. fiſtulas. niſi aliter
actū ſit vel cōſuetudine ſeruatū. facit ad
predicta. l. ij. §. merito. ⁊. §. ſi qs e princi=
2 pe. ne quid in loco pub. ¶ † Sed nunqđ
ſit licitū aqueductū facere p fundū vici=
ni. Dic q̄ non: ⁊ ſi fiat pōt vicinus pro=
pria autoritate deſtruere: vt eſt tex. in. l.
3 quemad. §. ſi protectū. ad. l. acq̄l. ¶ † Sz
pone in aqueductu ego priuat⁹ habebā
aliqđ ius: an poterit diuerti a ſolito cur
ſu. Dicas qđ nō: imo poterit cogi diuer=
tens vt in priſtinum ſtatū aquā ducat:
vt eſt tex. vbi hoc no. doc. in. l. ij. C. ad le=
gē acqui. qđ no. q2 aluei aquarū in q̄bus
vicini ↄſueuerūt haurire vl' tollere aquā
vel pānos lauare nō pn̄t peruerti in eo=
4 rum p̄iudiciū. ¶ † Ultimo no. q̄ quis po
a teſt ex pacto[a] vel conſuetudine habere
ius aquā tollendi per rotaz ex flumine
vel ex caſtello: vt eſt text. in. l. ij. cōia' pre=
dio. de quo dic vt ibi per glo. ⁊. doct. cete
ra circa iſtam materiam vide que dicā
in ſequēti titu. de ſeruitute aqueduct⁹.

¶ De ponte. Cap. lxx.

1 Pons dicitur ille qui eſt de lignis:
non autem de lapidibus.
2 Flumen ſi per ciuitatē diſcurrat: ⁊ vnus
ab vtraq̄ parte ripe domos habeat: an
pontem ſuper flumen facere poterit per
quem de vna domo in aliā ire valeat.
3 Pontis partem puta decem pedum lō=
gitudine nunquid in flumen quis face=
re poſſit: per quem poſſit ire ad haurien
dum aquaz: vel ad lauandum pannos
ſtare.
4 Pontis reficiendi ⁊ faciendi onus ſuper
flumine publico ad quem ſpectat p quē
iter tranſeuntibus neceſſarium ſit.
5 Pōs an vie publice appellatiōe veniat.
1 Pons proprie † dicitur ille qui
eſt de lignis non de lapidib⁹:
vt. l. ſupra iter. in prin. de aq̄
plu. ar. et ibi hoc not. Bart. et
Angel. qui dicunt quod licet iſtud ſit de
iure: tn̄ de conſuetudine pons et arcus
lapideus ſinonyma ſunt: q2 continētur
appellatione pontis cui cōſuetudini ſtā
dum eſt. Et pons pōt eſſe duob⁹ modis
in vrbe ſeu in municipio. Uno modo qñ
ſupra ſolum publicū: ⁊ de iſto ponte di=
xi. s. in titu. de ponticello.
vbi vide. Alio modo quā
do ē ſupra flumē vl' aquā.
2 ⁊ de iſto dicam⁹. ¶ † Nū=
quid ſi flumen diſcurrit p
ciuitatē ⁊ vnus hz domos
ab vtraq̄ parte ripe: an
poſſit facere pontem ſup
flumē per quem poſſit ire
de vna domo in aliaz. Di
cas quod nō. caſus eſt in
l. fi. ne quid in flu. publi. ſi=
cut non poteſt ſupra viaz
publicam. l. ij. §. tractatū.
ne quid in loco publi. ⁊. l.
fi. ⁊ ibi ad hoc not. Bal. de
3 ſer. ¶ † Secundo nunqđ
pōt in flumine facere par
tem vnius pontis: puta
longitudinem decem pe=
dum per quam poſſit ire
ad accipiendum de aqua
vel ſtare ibi ad lauanduz
pannos. Et teneo qđ nō:
quia ſicut in loco publico
vel priuato nō licet aliqđ
immittere. l. j. ⁊. ij. ne quid
in loco pub. ita nec in flu=
mine publico: ar. d. l. fi. ne
qđ in flu. pub. de ↄſuetudi
ne tñ ſeruat̄ ↄtrium cui cō
ſuetudini ſtandū eſt: q2 re
gula eſt qđ in pontibus ⁊
aquis ſtandum eſt antiq̄
tati: vt eſt tex. ⁊ ibi hoc no.
Bal. in titu. de pace cōſtā.
in. vj. col. quā regulā per=
petuo tene menti: q2 per
eam decidere potes plu=
4 res queſtiones. ¶ † Ter=
tio ad quez ſpectat onus
faciendi ⁊ reficiendi pon=
tem ſuper flumine publi=
co per quem fit iter tranſ=
euntibus neceſſarium di=
ſtingue. Aut eſt pons qui
debet retineri et cuſtodiri
per dn̄m ciuitatis: ⁊ debet
expēſis ipſi⁹ dn̄i fieri ⁊ re=
fici: q2 ad ipſum dr̄ princi
paliter ſpectare ſicut etiā

a ¶ Pa=
cto. Que
dr̄ia ē iter
pactum et
cōuentio=
nē. Pactū
eſt cōſen=
ſus duorū
vel pluriū
ad aliquid
faciendu3
vel dādu3
v̄bis expſ=
ſum: ita q̄
verba pre
mittant a
pmittēte:
⁊ ↄſequen
ter a reci=
piēte. Cō=
uentio v̄o
eſt nomen
magis ge=
nerale q̄3
pactu3: q2
ſcholares
i ſcholis ⁊
frēs in ca.
conuenire
dn̄r. ff. e. l.
j. §. cōuen
tiōis ver=
bum.

ſpectāt alia foꝛtilicia. Aut eſt pons qui
non cuſtodiť:ſed ſimplex tantū pro trā=
ſitu:⁊ tunc aut deſeruit omnibus de ci=
uitate ⁊ per oēs de ciuitate fieri et refici
debet;4 Aut deſeruit vni tantū contrate
ſeu vicin. ⁊ illi de illa ſolū cōtribuere te
nentur ſicut de puteo cōmuni dicitur.
arg.l.ſm naturā.de reg.iur.⁊.c.qui ſen
tit onus.eo.tit.lib.vj.facit.l.ediles.et qđ
5 ibi not.de via publi. ❡†Quarto an ap=
pellatione vie publice veniat pons. Et
dicas ꝙ ſic.quādo per illū vulgo iter fit.
arg.l.ſi ne quid in flumi.publi. iuncta.l.
ſi.in prin.ff.de ſerui.⁊ ideo ſtatuta loquē
tia de maleficijs cōmiſſis in via publica
verificanť in cōmiſſis ſuper pōte publi=
co. Et adde ꝑdictis que dixi.ſ.de ſeruit.
tig.immitendi.in.vj.q.⁊.ſ.de refectione.
in.vij.qō.⁊.ſ.de pōti.⁊ vide.l.ſupra iter.
in prin.⁊ ibi per Bart.⁊ docto.de aqua
plu.arcen. Reliqua que ſpectant ad ma
teriam pontis dicam plene in ſequen=
ti libro.

❡ De picturis ſeu incruſtatio=
nibus. Cap.lxxj.

1 ☞ Picturas habere in pariete cōmu=
ni an ſocio liceat.
2 Parietem cōem vnus ex ſocijs etiam al
tero inuito an dealbare ⁊ pīgere poterit.
3 Incruſtationes quid ꝓprie ſint ⁊ quō ca
piantur.
4 Picturarū ⁊ incruſtationuz an ratio ha
beatur ſi de aliquo muro de damno in=
fecto cautum ſit.
5 Picture ſi in pariete cōi exiſtant:an cau
ſa imponendi tigna alter ſocius pulſare
poſſit:ex qua pulſatione dānū illis pi=
cturis contingere poſſet.
6 Pingi ſi velim facere in eccleſia crucifi=
xum vel aliquid aliud:an poſſim.
7 Uſufructuariꝰ vel inquilinꝰ an in domo
vſufructuaria vel conducta poſſit face=
re pingi inſignia ſua:q̄ vulgo arma dicr.
8 Depingi nō pōt facere inſignia ſua: po=
teſtas officialis vel priuatus q̄ſpiaz vel
nomen ſuuz in edificio publico ponere.
9 Depingi facere poteſt inſignia ſua ille:
cuius pecunia publicū opus factuz ſit.
10 Capellā vel eccleſiā ſi q̄ſpiā fecerit:⁊ in
memoriā ſui inſignia ſua apponi fece=
rit:an clerici ea delere poſſint ⁊ alia im=
ponere.
11 Depictꝰ ſi eſſet quiſpiā ī aliquo loco pu
blico tanꝗ ꝓditoꝛ:⁊ quiſpiā ſine princi=
pis licentia illam picturam deleret: an
in aliquod edictum incideret.
12 Imaginez Dei vel ſanctoꝝ percutiens
qua pena puniri poſſit.
13 Pictores ⁊ miniatores pingentes cum
adulterinis coloribꝰ:an domino ad in=
tereſſe teneātur.
14 Pictura an cedat tabule vel carte aut
econtra.
15 Imagines ſanctoruz leo imperatoꝛ cur
deleuerit.
16 Imagines ſanctorum qualiter adorare
debeamus.

1 NOn eſt dubiuz†qđ lz ſocio
in pariete cōi picturas hre:
q2 eſt tex.in.l.qdā hybernus.
in prin.de ſerui.vrba. ꝑd.et
ibi per oēs doc.⁊ no. Ange.
in.l.inter quos.in princi. in
vlti.col.de dā.infec. qui dicit ꝙ nō eſt:q2
per eas non fit aliqđ damnū vicino:ſed
toti ſocietati ꝓdeſt ſaltē quo ad ornamē
tū:⁊ ideo inuito ſocio etiā fieri pot.ad h
tu allega.l. impēſe.in fi.de verbo.ſigni.
2 ❡†Et ſic not.ꝙ parietem cōem vnus ex
ſocijs poterit etiā altero inuito dealba=
re et depingere ⁊ ſimilia ſup ea facere ſm
Io.pe.de Papia in ſuo vlti libro.in glo.
antepe.verſi.lz hoc caſu quilibet eoꝝ. et
tz Ang.in.d.l.qdā hyberꝰ ante fi.prme.
pōt etiā incruſtatiōes facere:vt eſt text.
in.d.l.quidā hyberꝰ.§.fi.exemplū ponit
Ang.in.d.l.inter quos. in floꝛētinis vo=
lentibꝰ incruſtare parietē que incruſta=
3 tio foꝛtificat parietē. ❡†Et incruſtatio
nes dicunť cruſte ſubtiles marmoꝛis q̄
ponunť extra murū vt totus marmoreꝰ
videať:vt eſt tex.cū glo in l.impenſe. in
fi.in verſi.incruſtationes.⁊ pone exēplū
tu ſicut eſt tota eccleſia ſancti Marci de
Uenetijs. Pōt ēt capi incruſtatiōes pro
ope muſaico quo teſtudines dicte eccl'ie
ſunt oꝛnate. Et ꝑ ꝑdicta etiā ꝯcludo ꝙ ſi
murꝰ eēt ſimplr factꝰ poſſet vnꝰ ſocioꝝ ēt
altero inuito calce impleri facere ⁊ ipm
dealbare:q2 ꝑ hoc efficiť melioꝛ et pul=
4 chioꝛ ſine aliquo dāno ſocij. ❡†Sz q̄d
ſi eſt cautū de dāno infecto illius muri

din habeatur ratio illaꝝ picturarū ⁊ in=
cruſtationū. Dic qꝺ nō: vt eſt text.in.ꝺ.l.
quidam hyberus.§.fi.⁊ ibi p glo. et doc.
et per Ang in.ꝺ.l.inter quos in princ.in
5 vlti.col. ¶†Sȝ qd ſi in pariete cōi ſunt
picture: an alter ſoci⁹ poſſit pulſare pu=
ta cā imponendi tigna ſi ꝓpter illā pul=
ſationem fieret damnum illis picturis.
Dic ꝙ nō: idem ſi vellet mittere aquam
per ſeclariū vl' neceſſariū ⁊ ꝓpter humi
ditatē delerentur picture: nam dictis ca
ſibus non pōt: dȝ enī ſocius ita vti re cōi
qꝺ nō fiat dānū parieti cōi. per.ꝺ.l. qui=
dam hyberus.et per.l.fiſtulā ſi ſer. vēdi.
6 ¶†Quid ſi volo facere depingi crucifi=
xum vel aliquid aliud in eccleſia vtrum
poſſim prohiberi. Dicas ꝙ non: qꝛ iſtud
pertinet ad ornamētū nō ad deformita=
tem.l.ne qd in loco ſacro. et ibi hoc not.
Bar. imo dico plus ꝙ legatū factū pro
pictura ſanctoꝝ cenſet eſſe factū in piā
cauſaȝ.l.linea margaritaꝝ.⁊ ibi hoc no.
Bart.ff.ad.l.fal.⁊ ꝓbatur etiā in.l.titia.
in fi.de auro ⁊ arg.lega. et vide omnino
que dicā infra.verſi.vlti no. Item poteſt
a relinqui vſufru.ſtatue vel imaginis[a] .l.
7 ſtatue.⁊ ibi no.per gl.de vſufru. ¶†An
aūt vſufructuarius vel inquilinus poſ=
ſit in domo vſufructuaria vel conducta
facere depingi inſignia ſua q̄ vulgo ar=
ma dicuntur. Et dicas qꝺ ſic: per.l.ſed ⁊
ſi cui⁹.§.edium.de vſufru.⁊ ibi hoc not.
Flo. quia per hoc nō videt eſſe deterior
cōditio rei ⁊ mutari eius ſubſtātia: al's
ſecus. C.de relig.l. monumētorum. et.C.
ne qs vela regia. et ꝓpterea ꝙ in pictu=
ris que faciliter deleri poſſunt ꝓcedere:
ſec⁹ ſi vellet ſculptas in lapidib⁹ pone=
8 re. ¶†Itē nullus etiā ptās vel officia=
lis pel priuatus pōt depingi facere inſi=
gnia ſua vel ponere nomē ſuū in edificio
publico: puta in palatio vel platea: ſed
ſolū nomē ⁊ inſignia pncipis: vt eſt text.
in.l.opus.in fi.cū.l.ſeq.ff.de ope.pub. qꝺ
not. qꝛ ſeruat totū cōtrariū in practica.
9 ¶†Itē ille cuius pecunia opus publi=
cū factū eſt pōt nomē ⁊ inſignia ſua de=
pingi facere: vt eſt caſus i.l.ij.⁊ in.l.op⁹
in fi.de ope.pub.⁊ ita obſeruat maxime
qn fabricat vna eccleſia vl' capella: ⁊ in=
tellige qn de ſua pecunia: ſec⁹ ſi de pecu
nia aliena: ⁊ iō cū quidaȝ
epūs veronēſis q̄ etiā cardi
nalis erat ⁊ vicecamera=
rius pape expoſuiſſet de
bonis erogādis pauperi=
bus i fabrica maioris ec=
cleſie Verone duo milia
duc. ⁊ fecit ſculpi inſignia
ſua ſuper capella ſua cū
colūnis fuerunt ſibi abra
ſa: ⁊ merito quidem: qꝛ il=
la nō erat pecunia ſua cū
omnino tenebat eam ero
gare. ar. c. relatum. cū ibi
not.per glo.⁊ docto. extra
10 de preben. ¶†Item pone
vnus fecit fieri capellam
vel eccleſiam ⁊ in memo=
riaȝ ſui nominis ibi fecit
apponi inſignia ſua ꝓut
ſolitū eſt: an poſſint illa
inſignia clerici delere ⁊ al
tera imponere. Dicas qꝺ
non: imo puniri debēt ar=
bitrio iudicis.l.qui liber=
tatem.ad fi.et.l.op⁹. ff. de
ope.pub. ſm Lud.de ro. l
ccclv.ſingulari.⁊ no. Bar.
in.ꝺ.l.qui libertatem: qui
dicit no. cōtra fratres mi
nores et aliquos religio=
ſos qui capellas aliquoꝝ
defunctorū amouerūt no=
mini alterius qui hoc fa=
cere nō debent. Itē cōtra
eos q̄ abradunt arma ali
cuius ⁊ ponunt arma al=
teri⁹. Aduerte tñ qꝛ arma
eoꝝ qui ꝓpter traditionē
de patria expulſi ſūt pñt
deleri. caſus eſt in.l.eoꝝ q̄
ff.ꝺ pe. ſȝ Lud.de ro.l ſuo
ſing.cccliij. qꝺ icipit eoꝝ
arma.⁊ ita etiā ſepiſſime
11 obſeruat. ¶†Item adde
ꝙ ſi aliqs eēt depict⁹ tāq̄
ꝓditor i aliq̄ loco publico
⁊ vn⁹ deleret illā picturā
ſine lnia principis incide
ret in edictū: de quo hr in
l.ſi familia.de iu.om.iu.⁊

a ¶ Statue vl' imagis. Imagines ſctōrū q̄re depingūtur. R.Sȝ.e.i.c.ꝑlatuȝ. de cōſe.diſ.iij. ſic ingens qꝺ legētibus ſcptura h' idiot' preſtat pictura cernētib⁹: qꝛ i ipſa ignorantes vidēt qꝺ ſeq debeāt: in ipſa legūt q̄ lr̄as neſciūt: vñ p̄cipue gētibus ꝓ lectiōe pictura eſt.

12 ibi hoc no. Ange. ¶ † Itē
q percutiens imaginē Dei
vel ſctōꝝ puniri pōt. l. cor
nelia. de ſicca. l. hoc ſena=
tus. de ſicca. ⁊ ibi hoc no.
Ange. q̄ dicit q vidit Pe=
ruſiū frangentem maieſta
tem ligneā amputari ſibi
manus. ⁊ q etiā grauius
puniri pōt pena mortis.
de quo vide etiā per eū in
l. j. C. de rap. vir. ⁊ qđ habe
tur in. l. ij. de offi. or. lib. vj.
13 ¶ † Itē no. cōtra pictores
et miniatores q̄ miniant
⁊ pingunt cū adulterinis
coloribus vt teneanť dn̄o
ad intereſſe: vt. l. ij. et ibi b
no. Bart C. de murilegu=
lis. lib. x. Itē tenentur cri=
mine ſtellionatus. l. iij. §. ſi
quis ſeruos. de crimi. ſtel
lio. ⁊ not. Bar. in. d. l. ij. ad
fi. qui dicit idē in tinctori=
bus pannorum et ſimili.
14 ¶ † Item nunquid pictu
ra cedat tabule vel carte
an ecōtra. vide tex. Inſti. de
rerū diui. §. ſi quis aliena
tabula. et. l. in rem. §. ſꝫ id
qđ in carta. de rei ven. et
qđ not. in dictis iuribus.
15 ¶ † Ultimo nota q mul=
ti infideles reprehēdunt
imagines ſanctoꝝ dicen=
tes, q ſum⁹ idolatre ⁊ p=
pterea impator Leo qui
fecit. l. dies feſtos. C. de fe=
rijs. ⁊. l. ſi quemq̨. de epiſ.
⁊ cle. ex ſuggeſtione quo=
rūdam hereticoꝝ habuit
contentionē cum eccleſia
Romana: q̄ fecit remoue
ri omnes picturas de ec=
cleſijs tanq̄ idolatriā cō
tinentes: ſed papa q̄ tunc
erat congregauit cōciliū
Rome ⁊ ipꝫ Leonē exiſtē
tem in Cōſtātinopoli ex=
cōmunicauit: qui Leo le=
pra percuſſus poſtea mor=

a ¶ Ima=
gines dei
⁊c. Utrūꝫ
adoratio
reqrat lo=
cū dtermi
natuꝫ. R.
q nō pnci
paliter q̄ſi
ſit de neceſ
ſitate ei⁹;
ſꝫ bn̄ req̄=
riť ſm̄ ꝯde
cētiā ſicut
et alia ſi=
gna corpa
lia ſm̄ illđ
Luce. xix.
Dom⁹ me
a domus
orōnis vo
cabiť: ⁊ iđ
Io. iiij. ve=
nit hora
q̄ veri ado
ratores a=
dorabunt
ipm q̄ eſt
pncipalis
act⁹ ado=
ratiōis vt
dictuꝫ eſt.
Locus tn̄
reqriť nō
ppter euꝫ
q̄ adorať:
ſed ppter
adorātes.

tuus eſt: vt ſcribit Pau. de caſt. in. l. fi. C.
16 de ferijs. ¶ † Et tu dicas defendēdo chri
ſtianos q imagines adorare non debe=
mus: veꝫ colores cartuꝫ ſeu lapides: ſed
eis debemus reuerentiā ppter Deum ⁊
ſanctos qui p eas repreſentanť. Un̄ ſcri
bit Greg. papa Sereno epō Maſſilienſi
qui imagines ſanctorū fregerat ſub ex=
cuſatione adorari debuiſſent. ⁊ habeť de
cōſe. diſt. iij perlatū. in hec verba. Et qui
dē imagines adorari vetuiſſe oino lau=
damus: fregiſſe vo reprehēdim⁹. Aliud
eſt em̄ picturā adorare. Aliud per pictu
rā hiſtoriā q ſit adorāda addiſcere. Nā
q legētib⁹ ſcriptura hoc idiotis preſtat
pictura cernētibus: q̄ in ipa ignorātes:
veꝫ qđ ſequi debēt in ipſa legūt: veꝫ qui
lr̄as neſciunt: vn̄ ⁊ precipue legentibus
pro lectione pictura eſt. Itē ex ſepta ſy=
nodus ſcribitur venerabiles imagines
chriſtiani non deos appellant: neq̨ ſer=
uiūt eis vt dijs: neq̨ ſpem ſalutis in eis
ponūt: neq̨ in eis ſpectant futurū iudi=
ciū: ſed ad memoriā ⁊ recordationē pri=
mitioꝝ veneranť eas ⁊ adorant ſed non
ſeruiūt eis cultu diuino nec alicui crea=
ture: vt eſt tex. de ꝯſecra. diſt. iij. et ibi ol=
no vide qđ no. pro fide nr̄a vt ſcias qua=
a liter imagines Dei ⁊ ſanctoꝝ ſint ado=
rande. Et de materia picturaꝝ vide etiā
Bar. in ſuo trac. de inſignijs ⁊ armis.

¶ De horreo. Capi. lxxij.

1 ☞ Horreū in ſolario cōi ſi q̄s habeat:
an ipſum frumento: vel alijs mercibus
implere poſſit.
2 Horreum rebus onuſtum ſi multū pon
deret: ita q ſolarium ſuſtinere nequeat:
quid iuris.
3 Horreū frumentariū nouū ex tabulis li=
gneis mobile factū ſi quiſpiaꝫ in alteri⁹
ſolo poſuerit: an ipſi ſolo cedat.
4 Decimas nunquid ruſtici in horrea ad
eccleſias deferre debeant.

1 SI quis † habeat horreuꝫ in
ſolario cōi: an poſſit ipm im=
plere frumento vel alijs mer
cibus. Et dicas q ſic: q̄ dicit
vti re cōi ad vſum deſtinatū.
l. ſi cōes edes. cōi diui. ⁊ not. in. l. ſabin⁹.
co. titu. facit. l. arboribus. §. ſi nauis. de
2 vſufructu. ¶ † Sed quid ſi nimiū pon=

ḋeratita ꝙ ſolariū non poſſit ſuſtinere. Dic ꝙ non pōt cogi ad ſuſtinendū colū= nas que ſuſtineant ſolariū.arg l.ſicut in 1
p:in.ſi ſer.vendi. Et ſi non ſuſtinuerit vel etiā ſuſtinuerit: ⁊ ſolariū non poſſit ſuſti nere vel cū paries cōis debilitaret: tunc poſſet cogi ad ſubleuādum pondus per l.cuius edificiū.de ſer.vrb.predi. Uolen= tes etiā edificare iuxta horrea publica debēt dimittere ſpaciū.x.pedū liberi ae= 2
ris: vt l.meniana.C.de edi.pri ⁊ no.gloſ. in.l.ſi cui.eo.titu.de quo dic vt dixi.ſ.de
3 menianis. ¶ †Sed quid ſi aliqs horreū frumētariū nouū ex tabulis ligneis mo bile factū in ſolo alteri⁹ poſuerit an ſolo cedat. Dico nō: ⁊ ſic nō officit dn̄o p̄dij: vt eſt tex.i.l.cui⁹ horreū.de acqui.re.do. et vide.l.granaria.in princ.de act.empt. ſecus ſi eſſent tabule terre affixe.l.ſi ſu= pra tuū.de acqui.re.do.⁊.d.l.granaria ⁊
4 no.gl.in.d.l.cuius titius horreū. ¶ †Ul timo nunquid ruſtici debeant in horrea
a deferre decimas[a] ad ecclias. Dic qd ſic: ita vt a clericis vel eoꝝ nuncijs non ſint colligende in agris per tex.xvj.q.j.reuer timini.⁊ ibi hoc no.glo.in ver.in horrea. vide no.per Spe.in ti.de decimis.verſic. vltimo qro.⁊ de horreo.vide plene.l.cuȝ in plures.§.locator horrei.ff.loca.et in.l. dn̄m horreum.in prin.⁊ in.l.cum domi= ni horreorum.eo.titu.

¶ De armatura. Capi.lxxiij.

1 Armatura machina dicitur illa ſu per qua operarij ad edificandū ſtant.
2 Armaturam vicinus edificans an ſupra vicini ſolum ad murum ponere poſſit vt laborantes valeant ſuper illa armatu. ad laborandum ſtare.
3 Armaturā in fundum vicini an ponere licitum ſit.
4 Armaturā ſi quis in ſuo muro habeat: ⁊ eā in vicini muro ponere velit: ita ꝙ i ea requieſcat: quid iuris.
5 Armatura regulariter in ſolo alterius poni nequit.
6 Armatura ſi male ligata fuerit: vel i ea pertice vel funes poſite fuerint: que ve= tuſte erant: propter quod vnus de arma tura cecidit: an magiſter de armatura teneatur.

A Rmatura † Machia dicitur illa ſuper q̄ ope rarij ſtant ad edificandum.l.ſi vt certo.§.inter= dum.ff.commoda . de ea
2 ita vide dubitari. ¶ †Nū quid vicinus edificās do mum poſſit armaturam ponere ad murum ſupra ſolum vicini vt laborātes valeāt ſup illa armatura ſtare ad laborandū. Et vr ꝙ nō.ar.l.queadmodū.§. j.ad.l.acquiliam.et.l.j.§. edificare.de mor.infereñ. Sed ē arg.ꝯ in.l.refectio= nis.cōia p̄dio.⁊ iſtd puto veri⁹ qn̄ alr cōmode fieri nō pōt. Nā ſi eſt licitū mi hi murū meū alti⁹ tollere: l.altius.C.de ſer.intelligit ꝙ poſſim ea facere per q̄ poſſim ip̄m alti⁹ tollere vl reficere ēt apponendo ad ea loca q̄ nō ſeruiāt: vt eſt tex.in.l.refectionis.in p̄n. facit ad hoc.l.ſi iter.ſi ſer. vē.et.l.veteres.de iti.actu
3 q₃ priua. ¶ †Sed nunqd ſit licitum ponere arma= turam in fundo vicini. Ui de l'eſſe tex.ad literā ꝙ nō in.d.l.j.§.edificare.vbi.ce= terū.de mor.inferē. ꝓ hoc qꝛ nō lꝫ i alienū imittere l.ſicuti.§.ariſto.ſi ſer.ven. l.queadmodū.§.j.ad legē acql.puto ꝙ ſi alr nō poſ ſit quis domū ſuā reficere niſi ponat armaturam in fundo vicini: tunc poſſ: t p d.l.refectionis.⁊.d.l.vete= res.ſed ſi aliter poſſit ſec⁹ eſſet. Ita intelligitur.d.§. edificare.⁊ alia iura ſupi= us ad hoc allegata: qd eſt no.quia quotidianuȝ.

a ¶ Decimas.de= cime qn̄ dari d̄bēt. Rn̄.vt di i c.cū homines de deci.qd ſtatim fru ctib⁹ collectis.⁊ hoc quo ad p̄= diales: ſ q̄ ad perſo= nales de= bēt ſolui i fine anni: ſed tu dic ſm cōſue= tudinē pre ſcriptam ſunt ſoluē de: ⁊ ſi pie rūt pibunt illi qui eſt in mora: alr nō: ſed cui d̄bent.

4 ¶ † Quid aũt ſi q̃s habeat armaturã in ſuo muro ⁊ eã vellet ponere in muro vicini: ita q̄ i eo requieſcat. Dic q̄ nõ põt: vt eſt text. in. l. ſi duo. §. ſi vicin⁹. vti poſſide.

5 ¶ † Et ex his oib⁹ cõclude q̄ armaturã q̃s nõ põt i ſolo vicini neq̄ i pariete vicini neq̄ ſupra ſolũ alteri⁹ regul'r apponere niſi aliter in ſuo edificare non poteſt.

6 ¶ † Sed pone q̄ armatura fuit male ligata vel in ea fuerũt poſite ptice vel funes que erant vetuſte pp̄ter qd̃ vnus ex armatura cecidit: an magiſter de armatura teneat. Dic q̄ ſic: vt eſt tex. ⁊ ibi gl. no. in. d. l. ſi vt certo. §. interdũ. ff. commo. ⁊ p̄dictis adde que dixi. ſ. de ſerui. tigni immittẽdi. in. v. circa mediũ. ver. et ideo ſi tibi conceſſi ⁊c.

¶ De ſtabulo. Capi. lxxiiij.

1 Stabulũ d̄r locus qui tantũ equos recipit: ⁊ quid de cõi vſu loquendi.

2 Stabulum domus an vſufructuarius locare poſſit pro ſtabulo ad recipiendũ iumenta.

3 Domus locator an nedum ipſam domũ ſed etiam ſtabulum reficere teneatur.

1 STabulũ † Dicitur ille locus qui tm̃ equos recipit ſ'm gl. in. l. palã. in p̄n. de ritu nup. q̃ ponit quid ſit taberna caupona ⁊ ſtabulũ. Nam aut d̄r proprie ſtabulũ locus in quo recipiunt alia aīalia: vt. l. ex conducto. in prin. aut ſtabulum vbi greges eius ſtare op₃. ff. loc. De cõi tñ vſu loquẽdi et d̄r ſtabulu₃ in quo nondũ equi: ſed alia aīalia vt boues ⁊ pecudes ſtare ꝯſueuerũt. facit. l. eo iure. §. ſtabula. ff. in qui. cau. pig. ta. contraha. ⁊ ſic ſtabulũ eſt prediũ vrbanũ vel ruſticũ. vide text. in. d. §. ſtabula. et q̄ dixi. ſ. in. iiij. diuiſi. ſeruitutũ. ver. ſed qd

2 de ſtabulo. ¶ † An autem vſufructuarius poſſit ſtabulũ dom⁹ locare pro ſtabulo ad recipiendũ iumenta. Dic q̄ nõ l. ſi cuius. al's equiſſimus. de vſufruc per quem tex. dicit Flo. q̄ inquilini non p̄nt domũ conductã reducere ad ſtabulum vel ad vſum carectarũ: id eſt plauſtroꝝ.

3 ¶ † Sed nunquid locator domus teneatur nedum ipſam domũ reficere ſed etiã ſtabulu₃. Dicas q̄ ſic regulariter: vt eſt tex. in. l. ex conducto. in princip. ff. loca. et vide etiã in. l. ſi merces. §. cõductor. eod̄ titu. ⁊ qd̃ in eis not. De letamina aũt qd̃ procedit de ſtabulo vide que dicam infra de ſterquilinio. ¶ Ultimo adde ea q̃ habentur in toto titu. de nau. caupo. ſtabu. ⁊ in titu. furti. aduerſus nautas.

¶ De ingreſſu ſeu introitu. Ca. lxxv.

1 Solum ingreſſus ſiue introitus qd̃ dicatur.

2 Solum quod relinquitur pro introitu cuius eſſe debeat.

3 Expenſa aliqua qñ facta eſt in dubio a quo facta intelligatur.

4 Iuriſditio i dubio cuiq̄ ciuitati vſq̄ ad medium flumen competit.

5 Ingreſſus alicuius loci publicus cuius eſſe preſumatur.

6 Uie vicinales que dicantur.

7 Uia vicinali an quis ſine principis licẽtia edificare poſſit.

1 SEp † Contingit inter duas domos a latere vel poſteriori earum parte ſolu₃ relinqui vnius pedis vel duoru₃ vel plurimũ: iuxta. l. fi. ff. fini. regundo. q̄ ſolu₃ ingreſſus ſiue introitus dicitur: circa qd̃ dubitari vidi cuius ſit ſolum. de quo dicendum eſt. Aut per illud ſolum habent aditus et exitus vſq̄ ad loca publica. et tunc aut illud ſolum eſt relictum eſt collatiõe priuatorum. et tunc dicitur via publica ⁊ etiam vicinalis ſi vicinis tãtũ ſeruit. ⁊ non licet eam cuiq̄ occupare vel claudere. l. ij. §. viam publica₃. ⁊ §. vicinalis. ne quid in loco. Aut illud ſolum eſt ex collatione vicinorum fundorum licitum. iuxta. d. l. fin. fini. regun. et dicitur tunc via priuata ſicut locus rerum priuatarum. d. §. vici-

2 nalis. ¶ † Sed eſt dubium cuius eorum eſſe debeat. dic quod ſi conſtat quis reliquerit illud ſolum eius eſſe dicitur. ſi vero non conſtat quis illud ſolum reliquerit. puto quod ſit conſiderandum quis ipſum poſſideat. quia in dubio preſumã illum vicinum ſolum illud dereliquiſſe qui poſſidet. argumentũ. l. merito pro ſocio. et pro hoc etiam allego quod not. Barto. in. l. cum ſeruus. de verborũ obli-

3 gatio. † vbi dicit quando aliqua expenſa facta eſt in dubio intelligit eſſe facta

a ab illo poſſeſſore[a] .⁊ etiã dixi.ſ.de pariete ſiue muro.ver.nũquid autẽ in dubio. Sed ſi nullus poſſideat tunc ſi ſupra dictum ſolum vicini haberet ſtillicidium dicendũ eſt ꝙ tũc ſaltẽ quatenus protẽdit ſtillicidiũ vnius eatenus ſit eius ſolum inferius.ar.l.fi.⁊ qđ ibi no.C.de ſer. vrba.predi. Si autẽ nullus poſſidet nec ſtillicidium habeat.tũc eſt inſpiciendũ ſi ſunt lapides in domo ſeu muro ipſorum vicinorũ protendentes ſe ſupra ſolum predictum ſicut poni per nonnullos cõſueuerunt cauſa oſtendẽdi.quatenus durabit lapis infixus in vna domo eatenus iudicabimus ipſius eſſe ſolum inferius.facit ad hoc.l.nõ ſolum.§. ſed vt probari.de no.oper.nun. Si vero nihil de his conſtat tunc in dubio iudicatum eſt qđ ſit vtriuſqꝫ pro dimidia.qꝛ oia que ſunt in cõfinio in dubio ſunt eorum qui ab vtraqꝫ parte poſſident.arg.l. arbor.cõi diui.et.l.ij.§.preterea.de aqua plu.ar.⁊.l.adeo.§.fi.cum.l.ſeq.que incipit pro negotiatione.de acquir.re.do.ſicut dicimus de inſula.et alueo qui ſunt in medio duorũ fundorꝫ.vt.l.adeo.ex inſula.⁊.§.quid ſi in toto.eo.titu.ſicut dicimus in foſſa que eſt poſita i medio duorum fundorũ que eſt cõis eorum.vt.d.l. ij.§.preterea.⁊ ibi per glo.⁊ Bart.in ſuo trac.tyberiadis in prima parte.in prin. in verſi.flumen.vbi ponit etiam idem de foſſatis.⁊ ſicut dicit̃ etiã de flumine exi-
4 ſtente inter duo territoria.†nam in dubio iuriſdictio cõpetit cuiqꝫ ciuitati vſqꝫ ad mediũ flumen.vt no.Bar.in.d.tract. tyberiadis.ver. Itẽ videndũ eſt vtrũ iuriſdictio.et Bal.in.c.ex literis.pe.col.ad fi.de proba. Et ideo ſi dicti vici non concordãt in vſu:⁊ poſſeſſione dictũ ingreſſum pñt per cordulã diuidere:ita quod verſus domum vnius ſit ſua dimidia.⁊ verſus domum alterius ſimilr̃ ſit altera dimidia.iuxta no.per Bar.⁊ doc.in.l.qđ cõclauc.de dã.infe.⁊ per Bal.in.c.j.§.ſi quis.de manſo.in.v.col.ver.qđ ſi quedã plateola eſt in medio.in ti.de contro.inueſti.in vſibus feu.⁊ dixi.ſ.de curia ſiue curte.⁊ hoc intellige qñ patit̃ cõmodam diuiſionem.Si eñ eſſet ita paruus ingreſſus ſiue introitus qđ cõmode diuidi nõ poſſit.tũc dicẽdũ eſt qđ dicit̃ de veſtibulo vt remaneat cõis.l.arbor.§.veſtibulo cõi di.⁊ no.bal. in.d.§.ſi quis de manſo. Et predictis adde que dixi.ſ.de pariete ſiue muro ver.ſed vidi dubitari cum tribus ſequẽtibus. Predicta aũt intellige de ingreſſu ſiue introitu priuato.

5 ¶†De publico autẽ dubiũ nõ eſſet qñ nõ eſt priuatorꝫ.Et intellige eſſe publicũ etiã ſi ſeruit tñ vicinis et dicit domũ vicinorꝫ tñ vel ad flumen publicũ dũmodo nõ ſit factum ex collatione fundorũ priuatorum.l.ij.§.vicinalis.ne quid in loco pu.qđ bene no.qꝛ multi putant quod hmõi igreſſus qui nõ habent exitũ in viã publicã vel ad flumẽ publicũ: ſed ducũt ſolũ ad domos priuatorꝫ q̃ vie vicinales appellant̃.ſint priuatorꝫ vicinorꝫ vt poſſit p eos claudi.qđ nõ ẽ verũ p dictũ.§. vicinales.

6 ¶†Itẽ eñ vicinales die dicũtur qꝛ principalit̃ deſeruiũt vicinis publice tamẽ ſunt.vt.d.l. ij.§.viarũ.ne quid in loco pub.⁊ ita alias iudicaui et aprire feci Verone vnã viam vicinalem clauſam per vicinos que habebat aditum ad flumen publi.

7 ¶†Et de iſta via vicinali dic qđ in ea qs nõ põt edificare ſine licentia principis vl' ciuitatis.l.ij.in pñ. ne quid in loco publico.⁊ ſi daretur licentia intelligeretur ſine dãno alteri[9]. vt dixi.ſ de ſolo ſiue area in.vj.fallẽtia.et adde que dicam infra ſeq.libro in titu.de ſeruitute vie.

a ¶ Ab illo poſſeſſore. An poſſeſſor pſumat̃ dñs. Vide Corneũ.j.vol. cõſi.xxiij.et cxiij.⁊.xxx Et qs perdit poſſeſſionem ex negligentia vide in ij.volũ.cõſil.lvj.⁊ ſemel poſſidens hodie pſumit̃ poſſidere. Vid in.iiij.vo. cõſi.xcj.et cclxxx.et cccxiij. Et in.iij.vol. cõſi.lxxxvij.Ex q̃ actu preſumat̃ poſſeſſio.vide alex.j.vol. cõſil.xliij.et in.v.volu. cõſil.xcix.⁊ cõſil.clxxxiij.in.j.col. in ver.nec ob.in fine col.

¶ De horto. Cap. lxxvj.

1 Hortus predium vrbanũ vel ruſticum quã do dicatur.
2 Hortus an dom⁹ appellatiõe contineat.
3 Hortũ an dare videatur qui domũ dat.
4 Hortus an veniat: ſi alicui contenta in domo legata fuerint.
5 Hortus cui cedat: ſi duo fratres domos diuiſerint: in quaꝝ medio hort⁹ fuerit.
6 Domus habitationem ſi quiſpiã vni legauerit: cui etiã hortus ꝯtineat: ad quẽ per eam aditus habeatur: an legatari⁹ ipſi heredi aditum preſtare teneatur.
7 Hortum ad pratum quis reducere põt.
8 Domum habens iuxta vicini hortũ ex illa domo in illum hortum quidq̃ ponere non poteſt.
9 Horto ſuo quilibet ad libitum edificare poteſt: dimiſſo tamẽ legitimo ſpacio.
10 Decime an ſolui debeant de his: que in hortis naſcuntur.

1 Hortus † q̃n dicatur prediũ vrbanum vel ruſticum. vide text. in. l. vrbana predia. de verbo. ſig. et. l. iiij. §. pe. ibi et in vrbe hortorũ latitudo. et ibi Flo. fi. regun. et quod dixi. ſ. in. iiij. diuiſione ſeruitutis. verſic. quid de horto.
2 ¶ † Et an hortus contineatur appellatione dom⁹. Dic ſi eſt emptus vnico precio cum domo. vel non eſt paratus vel deputatus ad vſum domus venit appellatione domus alias regulariter ſecus: etiã ſi per domũ ad eum habeatur aditus. l. fi. in prin. et ibi hoc no. Bal. Ange. Flor. et doc. de ſerui. vrba. p̃dio. et probatur in. l. predijs. §. pe. et ibi per Barto. et Nico. de neapo. de lega. iij. facit. l. teſtatrix. in princi. ſi ſerui. ven. et vide gloſ. iij.
3 xij. q. iiij. religioſam. q̃ ponit. † an ille qui dat domum videatur dare hortum. et vide. c. raynu. in prin. et ibi Joan. an. et cano. extra de teſta. vide Bal. in conſil. ſuo
4 quod incipit. ¶ † Quid ſi quis legauit contenta in domo. Et dicitur hortus paratus ad vſum domus vbicũq̃ hortus eſt cauſa delectationis. d. l. predijs. §. pe. vel eſt pediſſequus domus ſm̃ Bald. in
5 dicto conſi. ¶ † Sed quid ſi duo fratres diuiſerunt domos, in medio eſt hortus dic q̃d ille hortus cedit illi domino pro quo teſtator vtebat illo horto. ſed ſi hoc non apparet cedit illi domui per quam habebat intrinſecum aditum ad illum hortum. d. l. predijs. §. qui domũ. de leg. iij. Si hec non apparent cedit vtriq̃ domui ſm̃ Nicolaũ de neapo. qui ita not. in. d. §. qui domum. Et ſubdit q̃ ſi cõſuetudo regni diſponit q̃ primogenitus habeat domũ intelligitur etiã q̃d habeat
6 hortum. ¶ † Si quis legat vni habitationem domus cui continetur etiã hortus ad quem per eã aditus habebatur an legatarius teneatur preſtare aditũ heredi per. d. domũ. Dic q̃ ſicut eſt text. in. l. fi. in prin. de ſer. vrb. et ibi no. per doc. Non poteſt quis domũ diruere cauſa hortum faciẽdi. C. de edifi. pri. l. an in totum: et ꝓbatur in. l. ſenatus. in prin. de cõtrahẽ. emp. et in. l. cetera. §. j. et §. hoc ſenatus. de lega. j. et in. l. ſi quis per hanc. C. de edifi. priua. q̃d no. ꝯtra multos qui diruũt domos et faciũt viridaria.
7 ¶ † Sed bene põt q̃s hortũ ad pratũ reducere. l. apud trebatiũ. §. ſi vicinus. de aqua plu. arcẽ. niſi eſſet vſufructuarius: q2 nõ poſſet viridariũ in quo habet vſufr. ad aliũ modũ conuertere. l. ſi cui. §. ſed ſi ediũ. de vſufru. Poſſet cõſtituere tibi ſeruitutẽ ne faciã in muro meo feneſtrã per quã poſſum te ꝓſpicere in horto tuo: vt. l. altius. C. de ſer. et ibi hoc no. Bald. et dixi. l.
8 de feneſtra. ¶ † Itẽ hñs domũ iuxta hortũ vicini nõ põt ex illa domo q̃cq̃ ponere in illũ hortũ: vt. l. j. et ibi hoc not. Ang. de ſer. vrb. p̃dio. et dixi. ſ. de ſerui. ꝓijciendi. et. ſ. de aque ꝓtectu.
9 ¶ † Et ideo ſi habeo palatiũ iuxta hortũ tuũ: lʒ habeã in pariete meo verſus hortũ tuũ multas feneſtras et ꝑ mille annos tenuerim. tñ in horto tuo poteris edificare dimiſſo legitimo ſpacio. iuxta. l. fin. fini. regũ. et obſcurare lumina mea in toto vel in parte. l. qui luminib⁹. de ſer. vr. pre. et ibi hoc no. Ang. et no. in. l. j. C. de ſer. et dixi. ſ. de ſolo
10 ſine area. circa prin. ¶ † Nunqd de hortis. i. de his q̃ naſcunt in hortis decime ſolui debeant. vide tex. in. c. ex parte. el. j. de decimis: et q̃ ibi no. et adde q̃ ille qui eſt in hortis ſiue in ꝯtinẽtibus edificii dicitur eſſe p̃ſens: vt eſt tex. cũ gloſ. in vbo p̃ſens. l. ſi. de ſatiſd. §. ſi ꝓo aliqs. et habet in. l. p̃ſi no.

in l. pñs. cū ſeq. de pcu. Appellās tñ non tenet querere iudicē a quo. vt. l. j. § adeū di. qñ appel. l. t. idē in hortis inſtructis: vide l. l. gatū ſub cōditione. §. j de an. le. l. quelitū. §. j. de fun inſtr. ⁊ de hortis: vide t. x. in. l. ſi ita qs. §. ſcia cauit. de ỽ ob. ⁊. l. qui ꝯcubinā. § qui hortos. de le. iij. et in. c. raynu. in pn. extra de teſta. Et adde que dixi. ṡ. de ſerui. ꝓtegēdi in. v. q. ṡ. de camino ante ver. de quarto principali.

¶ De columbaria. Cap. lxxvij.

1 Columbas capiens de alieno colūbario: etiam in ſuo furtū committit.
2 Fundi vſufructū: in quo colūbaria ſit: ſi quiſpiā habeat: quomodo ⁊ quando columbarū commodo vti poſſit.
3 Proprietates columbarū: qbus predicatores equiparant: q̄nā ſint. remiſſiue.

1 EST† ꝓhibitum capere colūbas de alieno colūbario etiā in ſuo ⁊ capiētes dicūtur cōmittere furtū et accuſari poteſt de furto: vt probatur in. l. pompo. §. j. ⁊ ibi Flo. fami. herc. facit. §. gallinarum. inſti. de re. diui. hoc tñ caſu qñ qs capit colūbas alienas in ſuo pñt penitere ⁊ non tenebitur eas relaxando vt not. Bar. in. l. ea mente. de fur. niſi poſuiſſet ciminū vel aliud in ſua cauſa ducendi columbas alienas: q2 tūc puto ꝙ non habebat locū penitētia. arg. l. q̄cūq3. in fi. de ſer. fugi. qđ no. Cōmuniter tamē ſunt ſtatuta terraru3 que ꝓuident circa hoc. Si aliq̄ ſunt heredes vnus qui habebat colūbariā cōpetit etiā eis iudiciū fa. her. ꝓ diuidēdis colūbis: vt eſt tex. in
2 d. l. pōpo. §. j. ¶ † Si qs habet vſufructū fundi in quo ſit colūbaria: qūo et qñ vti poſſit cōmodo colūborū collige ex tex. l. vſufructuarium. § ſi in variis. ⁊ ibi hoc no. Flo. de vſufru. colūbarū ſicut pauonū fera natura eſt: inſti. de re. diui. § pa-
3 uonum. vbi vide ¶ † Et de ſeptem proprietatibus colūbe: vide p Archi. xxxvj. diſt. qui eccle. ⁊ predicatores equiparātur columbis ⁊ agnis: vt not. idem Archi. q. v. non omnis el ſecundo.

¶ De ſterquilinio. Cap. lxxviij.

1 Sterquilinium in domo habens ſi faciat ipſum proiicere iuxta murū communē: vel alienum: an poſſit.
2 Stercoris aceruu3 ſi quis in fundo: aut agro meo poſuerit: an actione vi aut clā contra eum agere potero.
3 Urinam fetidam aut ſtercus ſi quiſpia3 in ſolo publico vel priuato proiicere voluerit: propter quod malus odor ⁊ fetor vicinis exalet an poſſit.
4 Sterquilinium an veniat vendito: vel legato fundo.

1 QUis† habet ſterquiliniu3 in domo facit proiicere letamē iuxta murum cōmunem vel alienū: an poſſit. Dic aut tāgit murum cōmunē vel alienum ⁊ non pōt: vt. l. ſi qñ. § fi. ſi ſer. ven. aut nō tāgit ſed eſt iuxta: ⁊ tūc ſi aſſiduū humorem facit vſq3 ad murū predictu3 ⁊ non pōt. l. fiſtulam. in prin. de ſer. vrb. pre. ſecus ſi aliqñ ⁊ non aſſidue ⁊ ibi: et ita intelligo glo. in. d. l. ſi qñ. vt dixi. ṡ. de neceſſario. ver. de quarta parte ⁊ vide q̄ dixi. ṡ. de ſeclario de aquarolo ſiue canali. ⁊ vide Flo. in l. ſi ſeruus ſeruum. § ſi
2 fumu3. ad. l. aquil. ¶ † Si quis poſuerit aceruū ſtercoris in fundo meo aut agro an poſſim agere contra eu3 quod vi aut clam. vide l. ſi alius. § ſi quis aceruum. quod vi aut clam. Item ſi quis ſtercus per fundum meū protulerit cū idipſum facere vetuiſſem: ſi nil damni mihi fecit nec ſpeciem fundi mei mutauerit nō tenebitur quod vi aut clam. vt. l. ſi iter. §.
3 ſtercus. quod vi aut clam. ¶ † Quidam vult proiicere ſtercus aut vrina3 fetida3 in ſolo publico vel etiā priuato propter quod malus odor ⁊ fetor ſit vicinis. an poſſit. dic ꝙ non. l. ediles. in fi. ff. de via pu. ⁊ eſt tex. cum glo. in. l. ij. § idem ait ſi odore. ne quid in loco pu. ⁊ in l. pe. § pe. ꝙ vi aut cla3. ⁊ adde q̄ dixi. ṡ de cloaca. ỽ. ⁊ predicta teneo in. q. v. ⁊. ṡ de neceſ-
4 ſario. in fi. ¶ † Nunquid vendito vel legato fundo ſterquilinium veniat. dic ꝙ ſic. ſi tamen d ſtinctio aut ſtercorandi agri cauſa paratū eſt ⁊ ad emptorem et legatarium pertinet: aut vendendi cauſa et ad venditorem vel ad heredem ſpectat niſi aliud actum ſit: et hoc ſiue ſterquiliniu3 in ſtabulo ſit ſiue extra ſtabulum in aceruo: vt text. in. l. fundi. § j. de actio. empto.

¶ De macerie.
Cap. lxxix.

1 ¶ Maceriem iuxta regionē vel fundū alterius ſi quis edificare voluerit: nullo ſpacio medio relicto, poteſt dūmodo terminum ſuum non excedat.

2 Murus ſeu paries ꝓprie cum calce dicitur.

3 Regula que dicit: ꝙ edificatū cedit ſolo: an in muro ſine calce edificato locum habeat.

4 Lapides vel qđ aliud i curia vel domo mea ſi poſueris an ea abſqꝫ alia denūciatiōe ꝓpria auctoritate tollere: ꝛ eijcere valeam.

5 Lapides ꝛ tigna i fundo meo de volūtate mea: me precario cōcedente ſi poſueris: an ea auctoritate propria: ſi inde ea nō exportas: remouere poſſim. b

6 Conceſſerim ſi tibi ſimpliciter: vt aliqđ in meo apponeres: an videar ad meum beneplacitum cōceſſiſſe. an vero animo donandi: et in meo ſeruitutem conſtituendi.

7 Uiatorem ſi quiſpiam inuitauerit: ꝛ poſtea cū penituerit: an cōtra ipſum agi poterit.

1 Si quis † Uult maceriem edificare iuxta regionē vel fundū alteri⁹ pōt nullo ſpacio in medio relicto dummodo terminū ſuum non excedat. l. fina. in princ. fini. regun. ꝛ maceries dicitur paries ſiue murus de lapidibus ſine cemēto. l. que pertinet. §. paries. de verb. ſign. et ibi glo. in. l. ſi precario. cō. predio. et. l. edes ſacra. §. j. de cōtrahen. emp. et glo. ſentit in. d. l. ſi. ver. murus que dicit cū calce. et ꝓprie iuxta vulgare dicitur murus ſiccus.

2 ¶ † Murus vero ſiue paries proprie dicitur cuꝫ calce vt no. in. d. iuribus. ꝛ dixi. ſ. de pariete ſiue muro. in princ. ꝛ ideo ſi qs vult murum facere de lapidibus ſine cemento ſiue calce poteſt in cōfinibus agri ſui ſicut ſepem edificare. d. l. fi. ſed ſi murum cum calce dꝫ pedē relinquere.

3 ¶ † Sed nunquid illa regula que dicit ꝙ edificatū cedit ſolo. l. adeo. §. cū i ſuo. de acqui. re. do. habeat locum in muro edificato etiam ſine calce. Et videtur ꝙ non qz de facili remoueri poteſt. ar. l. ſi titius horreum. de acqui. re. do. Cōtrarium eſt verius per. d. l. ſi precario. ꝛ communia predio. ꝛ ibi hoc no. Flo. et Pau. de ca. in fi. et idem not. Paul. de caſt. in. l. ij. ff. de rei ven. quod no. Item vendito fundo an videatur vēdita maceries id eſt murus ſine cemento qui eſt in eo. Et dicas ꝙ ſic. per. d. l. ſi precario. vbi hoc not. Flo. ſi qs obligatus eſt non prohibere me edificare ſub pena[b] ſi in via detinet portantem lapides vel calcem vel ſimilia ꝓ illo edificio incurrit penam. l. j. in princip. et ibi hoc not. Flo. de mor. infer. pro hoc. §. edificare. ca. l. prima. et. l. veteres. de itine. actuqꝫ priua. ſi is qui lapides ex fundo emit tollere eos non vult ex vendito cogi poterit vt tollat eos. l. ſi is qꝫ lapides. de act. empt. et ſi eos non auferret facta ſibi denunciatione vt tollantur dominus fundi eijcere poteſt per. l. j. §. licet autem. de pericu. et commo. rei vendi.

4 ¶ † Quid ſi poſuiſti lapides vel aliquid in curia vel domo mea ſine mea voluntate. dic ꝙ propria auctoritate ſine alia denunciatione poſſum tollere et eijcere l. ſi precario. ꝛ ibi glo. communia predi. l. quemadmodum. §. j. et ad. l. aquil. ſi inter. §. qui ad ianuam. quod vi aut clam.

5 ¶ † Sed quid ſi poſuiſti lapides ꝛ tigna tua in fundo meo de voluntate mea me precario cōcedente iuxta. l. precarij: an poſſum ea remouere propria auctoritate ſi tu ea inde non exportas. Teneo ꝙ prius debeam te requirere ꝛ inde remoueri facies: alias ego prius mouēdo teneor tibi ad intereſſe. ar. d. l. j. §. licet au=

a ¶ Fūdū Appellatiōe fundi qđ ꝯtineatur. Uide Corneum iiij. vol. ꝯſ. cccxxv. in princip. Uiſa ꝛ ꝯſi. cccxxxvj. leci. diligēter. ꝛ ꝯſ. xxiij. inci. vř. ꝛ an locus differat a fūdo d. ꝯſ. xxiiij.

b ¶ Utrū ſufficiat ad obſeruantiā legis ſoluere penā ſolū qñ phibet ſub pena. R. qđ ſic in foro ꝯtentioſo facit gl. in c. dilecti. đ arbi. et in auť. de iudicibus. §. qz ho. vbi pz ꝙ pena ſoluta que erat i ꝯpromiſſo a nō pt peti vt ſteť ſnie niſi addatur. vt ſoluta pena ſteť arbi. ff. de trāſac l. peñ. ꝛ C. e. l. cum ꝓponas.

tent.⁊ ita tenet Pau.de caſt.in.d.l.ſi pre=
6 cario. ¶ † Quid autē ſi ſimpliciter con=
ceſſi vt aliquid apponeres i meo:an vi=
dear cōceſſiſſe p̄cario : id eſt ad meū be=
neplacitū:an vero aīo donandi ⁊ conſti
tuēdi ſeruitutē in meo.⁊ glo.in.d.l.ſi p̄=
cario.in ver.precario videt̄ tenere quod
aīo donādi ⁊ ſeruitutem conſtituēdi:ſed
aduerte qd̄ illa gloſ loquit̄ qn̄ ego con=
ceſſi tibi vt aliquid faceres in tuo i quo
habeo ſerui.nā tūc odio ſeruitutis ⁊ fa=
uore libertatis recuperāde videor cōce=
dere aīo ſeruitutis remittēde : nos vero
loqm̄ur qn̄ i meo:quo caſu dicit Ange.
in.d.l.ſi precario.ſe putare ꝙ poti⁹ p̄ca=
rio q̄ȝ donare per.l.cū de indebito.de p̄=
ba. Nec obſtat ꝙ qn̄ ceſſat alia cā preſu
mit̄ aīo donādi.l.ſi cum aurū.de ſolu.l.
cāpanus.de ope.libe.l.ij.§.circa.de doli
exce.Quia illud eſt verū ſm̄ cū qn̄ quis
promittit aliquid dare vel facere alteri
vel dat aut facit.hic autem promittit in
ſuo fieri:qꝛ ſi p̄ſumeretur anim⁹ ⁊ volū=
tas donandi preſumeret̄ in partē odio=
ſam : qꝛ videret̄ ſeruitus cōſtituta.dicit
Pau.de ca.in.d.l.ſi p̄cario.Tn̄ ſibi vr̄ in
hoc eſſe diſtinguendū aut ꝑmiſi tibi fa=
cere tale qd̄ qd̄ de ſui natura nō eſt per=
petuū:ſed tp̄ale aut ꝑmiſi tibi facere qd̄
de ſui natura nō eſt ad tp̄s ſȝ vt ꝑpetuo
ſit.Prio caſu qn̄ id ꝯceſſi qd̄ de ſui natu=
ra non eſt ꝑpetuū ſed tēporale : puta ꝙ
ibi poſſis cōgregare arenā vel calcē aut
tigna vel lapides occupātes locū:et tūc
ꝓcedat dictū Ang.⁊ ſic poſſum te cōpel
lere ad remouēdū quātū mihi placue=
rit.ar.l.j.de p̄cario:qꝛ ſufficit ſi cui vel in
paucis laborib⁹ amicis ſuccurram⁹.l.
tutori.C.de neg.geſt.Qd̄ ego limito duo
a bus modis.Prio niſi eſſet facta ꝯceſſio
ob aliquā cām:puta qꝛ dixi patiaris ꝙ
ego ponam lapides vel arenam vel ti=
gna in domo:quia in mea quā edificare
volo ſtare nō poſſum.nam tūc non poſ=
ſem cogi ad remouendū niſi ſm̄ qd̄ edifi
cauero domum.ar.l.in cōmo.§.ſicut cō=
mo.Secūdo fallit qn̄ ego concedēs pre=
cario vellem ſine cā remouere cū dāno
illius cui cōceſſeram:qꝛ tūc obſtaret ex=
ceptio doli.qꝛ precarium eſt beneficium
ꝫ beneficio iuuari non decipi nos opor=
tet.vt dicit text.in dicto.§.
ſit.⁊ hoc tȝ elegāter Abb.
ſicu.in.c.fi.extra de preca
rio:pro quo allegat id qd̄
not.Joā.an.in prohemio
7 decretalis vbi dicit † ꝙ ſi
quis inuitauit viatorē et
deuiauit ⁊ poſtea eum pe
nituerit poteſt agi contra
eum.facit quod habetur
in.l.ſi penam.de ver.obli.
et in.l.pe.C.commo.quod
no.pro limitatione tituli
de precario. ¶ Secundo
caſu principali quādo cō
cedo tibi tale quid quod
de ſui natura nō ſit ad tē=
pus ſed ꝑpetuo ſit : puta
parietē in meo facere vel
immittere tignum factuȝ
in foramine quo tectum
ſuſtentatur:et tunc intel=
ligitur cōceſſio facta ani
mo donandi et conſtituē
di ſeruitutē:alias ſeque=
retur dānum alteri⁹ par=
tis cui fit conceſſio ſi poſt
ſumptus factos cogi poſ
ſit deſtruere.⁊ ſic cōceſſio
intelligitur facta ſecūdū
ſubiectaȝ materiam.l.in
vno.in prin.ff.loca quod
perpetuo tene menti. Et
adde que dixi.ſ.de ſerui=
tute tigni immittendi. et
de tigno iniuncto ⁊ de aq̄
proiectu.

¶ De fouea. Cap.lxxx.

1 ☞ Foueam qui in ſuo
facere velit : iuxta tamen
fundū alterius:quid ob=
ſeruare debeat.

2 Foſſam vrſorum:luporū:
aut ceruorum capiendo=
rum cauſa i via publica:
aut in itinerib⁹ publicis
aut in ſilua publica ſi q̄ſ=
piam fecerit : et bos : vel
aliud animal in eā ceci=
derit:qua actione contra
facientem agere potero.

a ¶ Cōceſ
ſio. Cōceſ=
ſum intel=
ligit̄ de iu
re cōi qd̄
nō eſt ꝓhi
bitum.ar.
xxx. q.iiij.
q̄ ſpūalem
xvj. q.c.j.
ſūt nōnul
li.v.diſ.ad
cius.ff.ex
quib.cau.
ma.l.nec=
non.§.qd̄
eis.ff.de p̄
cu.l.mut⁹
.§.j.ff.d̄ te
ſti.l.j.ff.de
trāſla.p̄l.
iter corpo
ralia.ff.de
colle.illi.
l.j.ſoluit
glo.in.d.c.
iter corpo
ralia. qd̄
p̄ma iura
loquunt̄ i
ꝯſtitutio=
nib⁹ affir=
matiuis:⁊
nō prohi=
bitis. Exē
plū ꝯcedi=
tur ꝙ Jha
tur matri=
moniū er=
go ſemꝑ ⁊
cuilibet.
Exemplū
in ꝓhibi=
tis:homi=
cidiū ꝓhi
bet̄ ergo
ſemꝑ : niſi
vbi inue=
nitur con
ceſſum.

3 Foſſe an ſub ſolo publico fieri poſſint.
1 QUi † vult foueā in ſuo iu=
xta fundū alterius facere:
quātū ꝓfundū eſt aut tm̄
derelinquat.l.fi.fini.regū.
q̄ hr̄ duobus modis in lite
ra. Uno modo cum illa diſ
iunctiua aut ⁊ ita cōiter habetur.et eſt
ſenſus ꝙ debet fodiens tm̄ ſpacium re=
linquere a fouea vſqꝫ ad fundum vicini
quantū eſt profundū:ideſt profunditas
ipſius fouee:aut tantūdem.i. quantum
extēditur fouea in latitudine ſuper eius
ſummitate:⁊ hoc ſentit ibi gl.ſuper ver.
tantundem cum ibi diſiunctiua refera=
tur ad fodientem ſi maior eſſet profun=
ditas quam latitudo:vel econtra erit in
electione fodientis vel relinquere ſpa=
ciuȝ profunditatis.vel latitudinis.arg.
l.plerūqꝫ.in fi.de iure do.cum ſi. Alio mo
do habet̃ litera in.d.l.fi.ſine illa diſiun=
ctiua aut ⁊ ſolum dicitur quantum pro
fundū eſt tm̄ derelinquat.⁊ tunc eſt ſen=
ſus qd̕ fodiens debet indiſtincte relinq̄=
re tantū ſpacium quantum eſt profun=
ditas fouee:⁊ intelligo illum text.de fo=
uea ſiue fiat iuxta vicinum fundū vrba=
num.puta parietē vicini quia lȝ illa.l.fi.
ſit poſita in tit.fini.regū.tm̄ locum habet
in predio vrbano.vt dixi.s̄.de pariete ſi=
ue muro circa.prin.⁊ ꝓbatur per gloſ.in
l.fluminū.§.preterea.in ver.fruciani.ibi
fallit hoc vbi fodis iuxta parietem meū
magis quam poſſet.qd̕ non lȝ et voluit
dicere per.d.l.fi.fini.regū.ſiue fouea fiat
iuxta parietem ruſticū. Item intelligas
foueā ꝓprie qn̄ habet iſtud nomen ſpā=
le fouee.vt.l.j.§.foſſa.ne qd in flumi.pu=
bli.vel qn̄ ſiccandorū agror̄ cauſa facta
eſt.l.in ſumma.§.j.de aqua plu. arcend.
vel qn̄ eſt facta pro aialibus potandis
vel pannis lauandis vel anſeribus vel
anatis in ea retinendis. Secus ſi fouea
eſſet que tranſiret in aliud nomen ſpecia
le:ſicut eſt puteus qꝛ poſſum tunc debet
relinquere.d.l.fin.fini.regun.⁊ dixi.s̄.de
puteo. Idem ſi eſſet fouea qui dr̄ penus
vt dixi.s̄.de penu.in fine intm̄ qd̕ ſi vel=
let facere foſſata cōi diuidundo agrum
ſuū in fundo vicino nō teneret̃ derelin=
quere illud ſpaciū imo de conſuetudine
ſeruatur vt fiat in confinio fodientiū vt
etiam in cōfinio vtriuſqꝫ.l.ij.§.ꝑterea.et
ibi glo de aqua plu.ar.et tunc in dubio
eſſet cōis.vt no.ibi gl ⁊ dixi.s̄.de ingreſ=
ſu.⁊ dicam plenius in ſeq.lib.de foſſatis
lic.tum eſt etiā in ſuo fodere et auertere
aque venam que decurrebat ad fundū
vicini ſi hoc fiat vt ſibi ꝓficiat ⁊ nō prin=
cipaliter vt vicino noceat.l.fluminū.§.fi.
cum duabus ſe.de dā.infe.⁊.l.j.§.deniqꝫ
de aqua plu.ar.⁊ probatur in.l.quoties.
la.j in prin.ibi aliter atqꝫ.de ſer.et nota.
Pau.de ca.in.l.ſi tibi.per illū tex.C.de ſer.
et dixi ſupra de puteo verſi.quid ſi in do=
2 mo mea. ¶ † Si quis foſſaȝ fecerit vrſo=
rum vel luporū aut ceruorū capiendorū
cauſa in via publica aut in itinerib' pu
blicis aut in ſilua publica.⁊ bos in eas
inciderit.agere potero interdicto qd̕ in
publico factum eſt l ſi alius.§.pe.quod
vi aut clam.⁊ etiam poſſuȝ agere.l.acq.
niſi mihi prius denūciauerit vel niſi ſci=
uerim.l.qui foueas.ad.l.acqui.⁊ not.gl.
in.d.§.pe.vel niſi eſſet facta fouea in lo=
cis vbi fieri ſolet.d.l.qui foueas.⁊ idē di
cas in foueis que fiunt cauſa collocādi
3 frumēta ꝓut fit in marchia. ¶ † Sȝ an
ille poſſunt fieri ſub ſolo publico. Et te=
neo qd̕ nō de iure.qꝛ in ſolo publico nō
eſt licitum priuato aliquid immittere ſine
principis licentia vel ſuperioris.l.ij.in
prin.ne quid in loco pub.⁊ maxime ſi eſt
via publica ſeu iter publicuȝ.l.ediles.§.
cura aūt eſt de via publica.alias eſt de
loco publico fruendo.⁊ per illas foueas
efficiatur deterior via.⁊ via dicitur dete=
rior fieri ſi per illas foueas impediretur
vſus eius ad cōmeandū hoc eſt eundū
vel agendū.aut cū via plana fuerit cli=
uoſa fiat vl' ex molli aſpa aut anguſtior
ex latiori.aut paluſtris ex ſicca.l.ij.§.de
terior.ne quid in loco publico. In hoc tm̄
puto qd̕ ſit cōſeruāda ꝯſuetudo loci per
l.j.⁊.l an in totū.C.de edi.priua.ꝑ glo.in
rub.C.que ſit lon.cōſue.que loquitur de
porticibus.vbi vero nō ſit cōſuetudo ſer
ua quod dixi. Cetera circa iſtā materiā
vide in ſequenti libro in titu.de foſſatis
in ſeq.titu.verſi.nec obſtat quod dixi.

¶ De arboribus. Cap.lxxxj.

1 OLiuam vel ficum in ſuo plantans

quid obſeruare debeat.

2 Arborem ſi quis in ſuo plātauerit iuxta alteri⁹ regionē: legitimo dimiſſo ſpacio: et poſtea radices intm̄ excreuerint ꝙ do mus mee fundamentū ruine periculuȝ afferatur: an cōtra euȝ qui plantauerit: vel qui plantatū habeat agere potero.

3 Arboris radices miſerit in fundū meuȝ: ſeu in muruȝ domus mee: an eas ꝓpria auctoritate incidere valeam: vel cū auctoritate iudicis.

4 Arbor tua ſi ſupra domū meā vel fundū meū pendeat: an illud totū qđ ex arbore ſuper meo pendet: auctoritate propria abſcindere poſſim.

5 Arbore tua ſupra domū meam pendente quod remedium competat.

6 Dictio in aliquando pro de ponitur.

7 Interdictū de arboribus cedendis tam directū ꝙ̄ vtile tribus in caſib⁹ cōpetit.

8 Arbor ex fundo tuo in viam publicam ſi ita caderet: vt itineri impedimēto eſſet: eamq; pro derelicto habeas quid iuris.

9 Arbor ſi in fundum vicinū radices porrexerit: an vicino eas incidere liceat.

10 Arbor cuius eſſe videatur: radicibus in vicini fundo arbor aliter illatis.

11 Arbores alienas ſi quiſpiā in ſuo plantauerit: vel ſuas in alieno: cuius erunt.

12 Arbores alienas incidens aquilia: ⁊ arbo. fur. ceſa. tenetur.

13 Arboris appellatione quid veniat.

14 Arbore mea ſi fructus in fundum tuū cadant: an mihi colligere licitum ſit.

15 Fundum ſi vendiderim ⁊ acceperim arborem: ⁊ ea ceciderit: ⁊ demum eius radices pullos emiſerit: an eos vendicare poſſim.

16 Uſufructuarius arbores etiā infructuoſas excidere non poteſt: que deambulationes opacas ⁊ amenas reddunt.

1 Oliuam † ⁊ ficū in ſuo plantans a fundo vicini ꝑ nouē pedes diſtet alias aūt arbores ſeu tigna ꝑ q̄nq; pedes vt. l. fi. fini. regū ⁊ rō pōt eſſe ꝓpter radices ⁊ ramos ⁊ frōdes. Sed ſi aqueductus diſcurrit per locū priuatū dȝ ab vtraq; pte eſſe ſpaciū. xxv. pedum in quo nulle ſunt arbores. ⁊ ſi que naſcerent̄ debēt excidi. l. j. Et ibi hoc no. Bar. C. de aq̄duc. li. xj. ⁊ eſt rō ſm Bar. ibi. l fi. q2 eſt ꝓſumptio qđ arbor radices mittat ⁊ extēdat ꝑ xxv. pedes. Si vo aqueductus trāſitū faceret ꝑ loca publica dȝ eē latitudo. x. pedū mūda ab oībus arborib⁹. l. oēs. in prin. co. ti. de aqueduc. li. x. ⁊ no. Bar. in. d. l. j. ¶ † Sed qđ ſi q̄s plantauit arborē in ſuo iuxta regionē alteri⁹ dimiſſo ltio ſpacio ſm. d. l. fi. fini. regun. ⁊ poſtea ita excreuerūt radices ꝙ fundamentū vicine domus ruinā ſeu periculū afferat an poſſit agi ꝯ cū q̄ plātauit vel qui plātatū hȝ. Et vr̄ qđ nō ꝑ. l. gracch⁹. de adul. q2 dr̄ qđ initiū expectādū vt no. plene per glo. ⁊ doc in c. dudū. ad audiētiā. extra de cle. ꝯ̄riū tn̄ eſt verius per. l. j. C. de interdic. ⁊ ibi hoc no. gl. fi in fi. ⁊ eſt rō. q2 lȝ in ſuo ſit licituȝ facere q̄dlibet. l. ꝑeul. de dā. infe. tn̄ illud veruȝ dūmodo nihil imittat in alienū. l. ſicuti. §. ariſto. ſi ſer. vē. ⁊ ita tenēt docto. in. d. l. j. ¶ † Dubiū tn̄ eſt an hoc caſu quo radices miſit arbor in fundū meū ſeu in murū domus mee: an eas poſſim ꝓpria autoritate incidere. an vero cū auctoritate iudicis. Et vr̄ qđ ꝓpria auctoritate poſſim. l. quēadmo. §. ſi ꝓtectuȝ ad. l. aq̄l. ⁊. l. ſi vitē. §. q̄d ad ianuā: qđ vi aut clā. Nec vr̄ obſtare. d. l. j. de interdic. q2 ſm aliq̄s inducit neceſſitatē ꝯ aditiōe iudicis. l. iij. C. de pig. Alij dicūt ⁊ iſtud eſt veri⁹ ſm Pe. Cy. et doc. in. d. l. j. ꝙ nō poſſim ꝓpria auctoritate incidere ſed cū auctoritate iudicis: vt. d. l. j. et ſi plures. §. ſi arbor. arbo. furt. ceſ. Nec obeſt qđ dixi q̄ſi q̄d eſt imiſſum in meū poſſum ꝓpria auctoritate tollere: q2 in hoc eſt diſtinguendū. Aut aliq̄d imittit in ſuo q̄s et a ſe poſſeſſo tn̄ ꝯ ius nihil debitū ⁊ tūc eſt neceſſe recurrere ad interdictū ꝙ vi aut clā: ⁊ de no. ope. nū. vt. l. ſi vitē. §. q̄ ad ianuā ꝙ vi aut clā. ⁊. l. de pupillo. §. meminiſſe. de no. ope nun. Aut q̄s vult in rē meā imittere: ⁊ tūc aut illud imiſſuȝ nō tāgit rē meā ſed pendet ſupra ⁊ tūc illud ꝓpria auctoritate non poſſum remouere. d. l. quēadmodū. §. ſi ꝓtectū. ad. l. aq̄l. Aut tāgit rē meā: et tūc aut illud imiſſuȝ eſt artificiale qđ cōuenit ope manu facte q2 foueā facit ꝑ quā incurrit aqua ꝑ murū: ⁊ tunc ꝓpria auctoritate mea poſſuȝ tollere. vt. d. §. ſi ꝓ

tectū. Aut miſſio nō eſt artificialis ſʒ na
turalis vt qñ vicinus meus plantat in
ſuo ⁊ poſtea radices naturaliter intrāt
in meū: ⁊ tunc ꝓpria auctoritate euelle
re ⁊ incidere non poſſum. d. l. plures. §. ſi
arbor. ar. fur. ceſ. et. d. l. j. C. de interdic. et
ibi hoc no. Cy. Bar. ⁊ doc. Et ꝑdicta ꝓce
4 dunt in radicib⁹. ¶ † Sed quid in fron=
dibus ⁊ ramis pone arbor tua pēdet ſu
pra domū meā vel fundū meū: an poſſiʒ
totum qđ ex arbore ſup meo pendet ꝓ=
pria auctoritate abſcindere. Et vř ꝙ ſic
ꝑ. l. j. §. j. de arbo. ce. et hoc tenuit gl. ibi ꝑ
l. pignoris. C. de pig. act. ⁊. l. liberū. C. qñ
lic. vnicuiq; ſine iudi. vin. In cōtrarium
glo. allegat in. d. § j. l. iiij. C. de pigno. ſ. ꝙ
cū iudi. auctoritate hoc fieri dʒ: ⁊ ꝑ hoc
d. §. ſi ꝓtectum. Ac etiā qꝛ ſi ingredior in
tuū cōtra tuā voluntatē tibi teneor actio=
ne iniuriarū. in fi. de iniur. ¶ In hoc cō=
clude ſm Bar. in. d. l. j. de arbo. ce. qđ eſt
practica qñ arbor tua pendet in edes
meas. pͥo debeo tibi denūciare vt eam
adimas ſm verba edicti. de ar. ce. ar. d. l.
j. in ꝑn. ⁊ in. § ait ꝑtor. Et cōſimiliū eſt ꝙ
de hac denūciatione fiat inſtrm̄: ſi tu ne=
gligis adimere: et ego auctoritate mea
vado et ſubcido cū neminē ꝓhibentem
inueniā nec alias fuerim ꝓhibitus lici=
te facio. Nam nō cōmitto vim cū nō fue
rim ꝓhibitus. Itē nō facio clam cūʒ ius
mihi ꝑmittat. d. l. j. §. j. de arbore. ce. non
debeo credere vel ſuſpicari ꝙ cōtra iuſti
tiā mihi reſiſtas ⁊ ꝯtrouerſiā facias. Sʒ
ſi cū venerim ad incidendū reſiſtēs: tūc
nō poſſuʒ mea auctoritate tollere ſʒ de=
beo recurrere ad interdictuʒ de arbo. ce=
den. ⁊ eſt caſus in. d. §. j. Eſt eñ ꝓhibitū
ne mihi dño edīū tu dñs arboris vim fa=
5 cias. ¶ † Circa predicta querit qđ reme
dium cōpetat diſtingue tres caſus. Aut
arbor tua pēdet ſupra domū meā: et tūc
agi pōt ex pͥo capite. de arb. cedē. vt ar=
bor tollať in totū et ſuccidi debeat a ſti=
pite. l. j. §. j. de ar. ce. Aut arbor tua pen=
det ſupra agrū meū: ⁊ tūc ex ſcđo capite
eiuſdē edict. nō agiť vt tollať in totū ſed
vt coerceať et incidať. xv. pedibus a ter=
ra. d. l. j. §. deinde ait ꝑtor: ⁊ hoc not. glo.
in. d. l. j. C. de interdi. ⁊ ibi ꝑ Cy. ⁊ doc. Et
rō dñie eſt inter iſtos duos caſ⁹: qꝛ in pri
ma qñ arbor ſupra domū alienā pendet
nocet domui rōne pluuie: ſed in ſcđo ca
ſu qñ eſt ſupra agruʒ nō nocet agro niſi
rōne ſolis qui intrat terrā ſm Cy. in d l.
j. Aut arbor non pendet ſupra domū vel
agrū alienū ſed radices mittit in alienā
domū: ⁊ iſte eſt tertius caſus de quo nō
loquiť edictū de arbo. ceden. ſed ꝓuiſio
d. l. j. C. de interdic. que vult ꝙ lʒ deficiāt
verba edicti: tñ ex equitate cōpetit cōdi=
tio ex illa. l. j. q̄ eſt actio in factū vel vtile
interdictū vt no. ꝑ glo. in. d. l j. ⁊ iſtud vl=
timum ꝙ cōpetat vtile interdictū de ar=
bo. cedē. tenet ibi glo. ⁊ Cy. ⁊ doc. ⁊ Bar.
in. d. l. j. §. dñia. de arbo. cedē. Sed qꝛ iſta
opinio ꝙ cōpetat vtile interdictū ⁊ non
directū de arbo. cedē. ꝓcedit ſine dubio
ſm opi. gloſ. que vult ꝙ vbi ꝟba deficiūt
et mens ſubeſt tūc detur actio vtilis: vt
no. in. d. l. curatoris. C. de nego. geſt. Sed
ſm opi. Cy. ⁊ Bar. in. d. l. curatoris. et in
l. j. q. ij. C. vti poſ. que eſt ꝙ vbi mens ſola
ſubeſt licet verba deficiant detur etiam
directa: ſed qñ deficiunt verba legis: et
mens: ſed ſubeſt rō earū: tunc vtilis. Pre
dicta deciſio vř habere aliqualē dubita
tionē: qꝛ ex quo edictū de arbo. cedē. ꝓ=
prie ſumptū veniāt etiā radices arboris
qꝛ illa dʒ ꝓprie arbor que hʒ radices: vt
eſt caſus no. in. l. vitē. §. j. ar. fur. ce. ergo
videbatur adeſſe mens ꝑtoris in edicto.
de arbo. ce. et ſic deberet dari directū in=
terdictū nō vtile. Item qꝛ dʒ in edicto ar
bor impendet ⁊c. Nam dū dʒ impendet
videť etiā ſignificare in loco: qꝛ dictio in
ſignificat in loco vel in perſona: ⁊ requi=
rit tactū loci vel perſone: vt eſt caſus no.
in. l. j. §. in flumine de fluminibus: ⁊ in. l.
j. §. hoc interdictū de no. ope. nun. et ibi
ꝑ Bart. Sed tu teneas opinio. predictā
et doc. qui eā ſequuntur in. d. l. j. C. de in=
terdi. nam licet edictū de arbo. ceden. lo=
queretur de arbore nō tñ ſimplr̄ loquiť
ſed de arbore que in alienas edes impē=
det: nā verbū arbor iunctū cū verbo im=
pēdet dʒ qualificari ſm naturam verbi
cui adiūgiť. l. in delictis. §. ſi extraneus.
de noxa. l. lucius. ⁊ ibi Bart. de teſta. mi=
li. ſed verbū impēdeo nō extēdiť ad radi
ces que ſubirent fundamenta dom⁹: qꝛ
verbū impēdet debet exponi. i. dependet

6 vel ſupra pendet. ¶ † Nam dictio in aliquãdo ponitur ꝓ de: vt eſt tex cũ glo. in l. ſi cui tigna de edil. edic. probaẽ in l. q̃ro. §. ibi in domo eo. titu. ⁊ ſic dectio in non requirit tactum loci. Item qꝺ verbum arbor nõ extẽdatur ad radices q̃n cõiungitur cũ verbo qꝺ aliud importat eſt caſus in. l. j. iuncto verſi. ſi quis radicibus. ar. fur. ceſ. ⁊ ꝙ iſtud ſit verũ ꝙ hoc caſu nõ comprehendãtur radices arborum ex mente edicti. ptꝫ in. l. j. C. de inter dic. ibi dum dicit ad exemplũ alicuius nõ eſt idem cum illo ex mẽte: ſed eſt per extenſionem que fit per eandem rationẽ cõcludo igitur ex predictis ꝙ hoc interdictum de quo in. d. l. j. ſ. q̃n radices creſcunt ſub fundamento domus vicini debet eſſe vtile ⁊ nõ directum: q: nec verba nec mens edicti. de arbo. ceden. fuit de ipſius radicibus: ſed ſolũ de arbore que ſupra pendet: ⁊ ſic de frõdibus ⁊ ramis: ſed quia ſi fuiſſet interrogatꝰ pretor q̃d de radicibus ꝓpter eandem vel maiorẽ rationem idem dixiſſet: ar. l. tale pactuꝫ a cuꝫ ibi no. per. glo. in. l. fi. de pac. ideo ad exemplum interdicti. de arboribus cedẽ

7 dis dabitur: ⁊ hoc vtile qꝺ no. ¶ † Item datur hoc interdictum de arboribus cedendis tam directum q̃ꝫ vtile competẽs in tribus caſibus de quibꝰ. ſ. dixi in verſicu. circa predicta qꝺ datur non ſolum dño edium ſed etiam ei qui vſufructum habet: quia ipſius intereſt arborẽ ipſam non pendere. l. j. §. non ſolum. de arbo. ceden. Item datur hoc interdictum ſi arbor cõmunibus edibus impendet ⁊ cuilibet dñorum inſolidũ: q: ⁊ ſeruitutũ vẽdicationem ſinguli hñt. d. l. j. §. preterea. item an pro opere facto in arbore poſſit agi ⁊ qua actione: vide. l. ſi alius. §. no ſtauimus: qꝺ vi aut clam. ⁊ plene no. per Bar. in. l. j. §. hoc aũt edictum. de no. op. nun. item ſi arbor ex vicini fundo inclinata in tuum fundum ſit ex lege. xij. tabula. amouẽda ea rõne agere potes ius ei nõ eſſe ita arborẽ hẽre. l. fi. de arbo. ce. ⁊ competit actio in factuꝫ vel negatoria ſm glo. ibi ⁊ Bar. Si aliquis cauit mihi de dãno infec. ⁊ arbores ex ſuo agro vi tẽpeſtatis cõfracte: ⁊ in meũ agrum ceciderũt eo qꝺ facto vitibus meis vel ſegetibus nocerent vl' edificia demoliũtur ſtipulatio nõ ꝯmittitur: ſecus ſi vetuſtate arboruꝫ hoc accideret: tex. eſt in. l. fluminũ. §. iteꝫ apud iulianũ de dãno in

8 fec. ¶ † Itẽ quid ſi arbor ex fundo tuo in viã publicã ſic caderet vt itineri ſit impedimẽto eã q̃ꝫ ꝓ derelicto habeas. Dic qꝺ nõ teneris: ſed ſi actor in ſua ſpenſa arborẽ tollere paratus ſit recte tecũ agere poterit de via publica reficiẽda: ſed ſi ꝓ derelicto nõ habes tecũ agere poterit ne quid in loco publico. ⁊ Adde qꝺ no. Fede. de ſenis in ꝯſi. cij. Dictũ eſt ſupra de arboribus que intrant murũ vicini vl' eius

9 fundamentũ. ¶ † Sed q̃d ſi arborᵃ porrexit radices in vicinũ fundũ: an vicino liceat eas ſcidere. Dic qꝺ nõ: ſed agere poterit negatoria ei non eſſe ius ſicut nec tignũ aut ꝓtectũ hẽre vt. l. ſi plures. §. ſi arbor. ar

10 bo. fur. ceſ. ¶ † Itẽ q̃d ſi radicibus in fundo vicini arbor alitur: cuius vr̃ eſſe arbor. Dic eius vicini in cuius fũdo origo arboris eſt d. l. ſi plures in fi. quod intellige q̃n alitur a ſolo vicini nõ tñ occupauit vt q: per latitudinẽ ⁊ longitudinẽ ꝫ tangit ⁊ q̃n poterat viuere ex radicibꝰ que erãt i ſolo vnde ducit originẽ: alias ſecus: ⁊ ita intelligitur. §. ſi titius inſti. d re. diuiſio. ⁊ ibi no. per Ang. in d. l. ſi plures in fini. et vide omnino. l. ſi vitem. in principi. ⁊ quod ibi no. per do

11 cto. qꝺ vi aut clã. ¶ † Itẽ ſi quis plantauit arbores alienas in ſuo vel ſuas in

a ¶ Arbor Adde cornei. iij. volu. conſil. cclxxxvij. Inci. dño.

a ¶ Uſufructuarius. Et ſi vſufructuarius rem deteriorauit: an heres eius teneatur. Vide Corneum. ij. volu cōſi. cxix. Et locare fundū in quo hꝫ vſumfructū ptinet ad vſufructuariū: nō ad heredē ȝ dicto vol. cōſi. clxxxvij. et vtrū vſufructuarius oīm bonorū teneaꝫ ſoluere legata. vide i. iiij. vo. cōſi. cxcv. Et vtrū vſufructuari⁹ poſſit cedere vel vēdere cōmoditatē vſufruct⁹. R. Bar. in l. intereſt. C. de vſu. ⁊ hab. q̄ ſic: ſed nō ius vſufruct⁹. Silr ille cui legata eſt in teſtō dom⁹ ad inhabitādū poterit alteri locare: ⁊ finieꝫ ſolū morte ipſi⁹ cui legata eſt. l. habitatio. ff. de vſu et habi. et Iſti. e. §. fi.

alieno cuius erunt. Dic
vt habeꝫ in. d. §. ſi titi⁹. et
in. l. itē pōpo. ſcribit ſi fru-
mentū. §. de arboꝝ. de rei a
ven. ⁊ in. d. l. ſi vitē. in pñc.
12 ¶ † Itē incidens arbores
alienas tenetur aquilia ⁊
arborū fur. ceſ. l. j. ⁊ pe. ff.
ar. fur. ceſ ⁊ hoc ſiue quis
ſuis manib⁹ incidat ſiue
alijs incidendū mādaue-
rit. vt. l. ſi furtuȝ. §. ſiue au
tem. co. ti. ⁊ etiā ſi colon⁹
arbores ceciderit ex loca-
to tenetꝫ. l. ſi colonus. codē
titu. ⁊ ſi plures eandē ar-
borem furtim ceciderunt
cum ſingulis inſolidū agi
poterit: ⁊ ſi eadē arbor plu
rium fuerit vniuerſis inſi
mul vna pena pſtabiꝫ. l. ſi
plures in prin arboꝝ fur.
ceſ ⁊ cōpetit iſta actio em
phiteote nō autē vſufru-
ctuario. l. cedere. §. pe. co.
titu. Et que ⁊ quāta ſit pe
na ⁊ aduerſus quem cō-
petat: ⁊ quibus vide in. l.
furtuȝ. §. fina. cum ſequē.
13 arb fur. ceſ. ¶ † Et qȝ fa-
cta eſt ſepius mētio de ar
bore: ſciendū eſt quid ve-
niat appellatiōe arboris.
Dic q̇d continentur etiaȝ
vites. l. ij. ⁊. iij. arb. fur. ceſ.
l. j. § arbores. de arb. cedē.
Item multa alia cōtinen
tur appellatione arboris
de quibus vide in. l. viteȝ.
per totam cuȝ ſeq. ar. fur.
ceſ. ⁊ vide omnino Bar. in
ſuo trac. de alueo. vbi po
nit quid ſit proprie arbor
14 et quid ſit herba. ¶ † Itē
quid ſi ex arbore mea fru

ctus in tuum fundum cadant: q̇d vſq;
ad tertium diem licituȝ eſt mihi collige
re nec vim facere pōt. l. j. de glan leg. et
15 vide omnino q̇d ibi not. Bar. ¶ † Iteȝ ſi
vendidi fundū ⁊ accepi arborē ⁊ ea ceci
dit: ⁊ poſtea radices eius pullos emiſe-
rit: an eos poſſim vendicare. Iſta eſt. q̇d.
ſabbatina de qua vide per glo. in l obli-
16 gationū fere. §. pe. de act ⁊ obli. ¶ † Ulti
a mo adde q̄ vſufructuarius[a] nō pōt ex-
cidere arbores etiam infructuoſas que
deambulationes opacas ⁊ amenas red
dunt. l. equiſſimū. de vſufruc. ⁊ adde que
dixi. s. ne luminibus officiatur in. iiij. et
v. q. ⁊ de ſerui. protegendi. v. q.

¶ De ſepulchro. Cap. lxxxij.

1 Sepulchrum eſt locus vbi corpora
oſſa ve hominis condita ſunt.
2 Locū religioſum vnuſquiſq; ſua volūta-
te facit dum mortuum infert.
3 Sepulchrum ſi quiſpiaȝ effodere volue
rit: quātum ſpaciū relinquere debeat.
4 Uiam ad ſepulchrum qui nō habet pre-
cario a vicino impetrare pōt: ⁊ ſi conce-
dere noluerit: qua actione cogi poterit.
5 Religioſi nō habentes in loco ſuo locuȝ
eis cōgruū: petere poſſunt: q̄ propter re-
ligionis fauorem loca eis condecentia
aſſignentur.
6 Porticū aut ſtillicidiū ſi quiſpiam in ſe-
pulchrum cōmiſerit: qua actione cōtra
eum agi poſſit.
7 Sepulchra antiquorū que erant: et q̄d
recentioribus temporibus de cadaueri-
bus ſepeliendis cautum fuerit.
8 Sepulture loco quantū ad effectum nō
curatur: quoniā domini eſt terra: ⁊ ple-
nitudo eius.
9 Sepeliri apud quam eccleſiam vnuſ-
quiſq; debeat.

1 Sepulchrum † eſt locus vbi
corpus oſſa ve hominis cōdi
ta ſunt. l. ij. §. ſepulchruȝ. de
relig. ⁊ ſump. fu. ⁊ varia no-
mina ſepulchri. vide per gl.
in. l. cuiuſcunq; §. idē ait. de inſtit. ⁊ per
Flor. in. l. familiaria. cum ſeq. in. §. quis
2 adhuc. de religi. ¶ † Locum religioſum
vnuſquiſq; ſua voluntate facit dū mor-
tuum infert in locum ſuum: vt inſtit. de
re. diui. §. religioſum. vel etiā vbi poſtea

quid de loco communi vel alieno vel in
quo aliquis habet vſufru. ⁊ ille locus di
citur religioſus in quo eſt caput homi=
nis.l.cum diuerſis.de religioſis. Et ſi ca=
put diuiſum eſt in plures partes ⁊ poſi=
tum in diuerſis locis: ille locus dicetur
religioſus in quo eſt melior pars capi=
tis: et ſi partes ſint equales neuter erit
religioſus.glo.eſt not.in.d.§.religioſum.
quam not.pro ludentibus ad plaſtellã
vel ad par vel ad impar quãdo plaſtel=
la ſcinditur ⁊ minimus ſciſſus reperitur
inſpicitur vbi eſt maior pars: et ſi par=
3 tes ſunt equales neuter vz ¶ † Si quis
ſepulchrum effodere voluerit quantum
profunditas eſt tantum relinquat.l.fin.
in fi.fini.reg. quod expone ſicut dictũ.ſ.
de fouea.in princi.ſeruitutis itineris ad
ſepulchrũ priuati iuris manet: ⁊ ideo re=
mitti dño fundi ſeruitus poteſt ⁊ acqui=
ri etiam poſt religionem ſepulchri hec
ſeruitus poteſt.l.ſeruitutes la grãde.§.
4 ſeruitus itineris.de ſerui. ¶ † Qui non
habet viam ad ſepulchrum põt illã im=
petrare precario a vicino: ⁊ ſi concedere
noluerit poterit compelli nõ iure actio=
nis: ſed extra ordinem officio iudicis i.
officio iudicis vendere iuſto pretio iter
cogitur per eũ tñ locum per quem vici=
nus minus led. tur.l.i. quis ſepulch. ſi.
in prin.de relig.per quã.l.dixit ibi Guil.
5 quem ſequitur Flo. † qđ religioſi nõ ha=
bentes in loco ſuo locũ eis cõuenientez
vel ſufficientẽ: poſſunt petere φ loca eis
condecentia aſſignẽtur ꝓpter fauorem
religionis: et hac rõne cogitur vicinus eis
vendere domũ: qꝛ fauore publice vtilita
tis cõpelli quis vẽdere rẽ ſuã l ij.in ꝑn.
de his qui ſunt ſui vel alieni iur. ⁊ idem
tenet Flo.in.l.iij.§.locus.de relig. Et idẽ
tenet Ang.in.l.j.ad fi.ſo.mat.q̇ dicit ita
de facto obtinuiſſe Guil.de cu. vt refert
ipſe Guil in.l.decernimus.de epiſ.⁊ cleri.
et idem tz Bal.in.d.l.j.ſol.ma.⁊ idẽ tenet
Joan.de anania in.c.apoſtolice.in prin.
extra de do qui dicit φ hoc procedit nõ
tantum in eccleſia edificata: ſed etiã edi
ficanda: qꝛ magis fauet eccleſijs de no=
uo fundatis φ iam ↄſtitutis: ⁊ rõ eſſe po
teſt: qꝛ de nouo conſtituẽda religio ma=
gis viget.facit qđ habetur in.c.ſi.de re=
ſcrip.in vj.⁊ in cle.ſi.eo ti. Ego plus di=
co φ iſta ꝓcedunt nõ ſolum in eccleſijs
edificandis ſed etiam pro clauſtro ⁊ pro
domibus de nouo faciendis: aut augendis
neceſſarijs pro monaſterio virorũ ⁊ mo=
nialiũ eadẽ rõne: et ita alias obtinui in
ciuitate Verone qđ ſinglr ⁊ ꝑpetuo te=
ne menti: ⁊ idem dicas ꝓ ſcholis fabri=
candis: vt not. Flo.in.d.l.ſi qs.de ſepul=
chro.in prin.⁊ not.doct.in.d.l.j.ſol.mat.
6 ¶ † Si quis porticum aut ſtillicidium in
ſepulchrum immiſerit: etiaz ſi ipſum nõ
tangat recte cum eo agi poteſt quod vi
aut clam in ſepulchrum factuz ſit: quia
ſepulchrũ eſt non ſolum is locus qui re
cipit humationem: ſed etiam omnes ſu
pra: ideo quod non inde ſepulchri agi po
teſt.l ſi vitem.§.penulti qđ vi aut clam.
7 ¶ † Vltimo no. quod olim ſolebant cor=
pora maiores noſtri in domibus ꝓprijs
ſepelire: ſed propter cadaueris fetorem
ſtatutum fuit quod extra ciuitatem ſe=
pelirentur: ⁊ pena ſtatuti cõtra faciẽtis
ſepulchra in ciuitate ⁊ magiſtratus pa
tientis hoc fieri eſt: in.l iij.diuus adria=
nus.de ſepul.viola.⁊.l. mortuorum.de
religioſis.permittebant enim ſepulchra
vel in cimiterio: vel in alio loco ad hoc
deputato vel ſacrificato: vel in ꝓprijs ꝑ=
dijs: ⁊ quicunqꝫ locus per illationẽ cor=
poris mortui religioſus efficiebatur.l.ſi.
in princi.⁊.§ pretor ait.de religi.verum
quia per hoc damnificabatur dominus
loci fuit prouiſum per.d.ti de religio.vt
l.ij.§.j.⁊.§.is qui.eo.titu nunc vero per=
mittitur in ciuitatibus ſepeliri ⁊ alijs lo
cis conſecratis ſm conditionem perſo=
8 narum. ¶ † Quantũ aũt ad effectũ non
curatur de loco ſepulture: qꝛ domini eſt
terra ⁊ plenitudo eius xiij.q.v.vbicũqꝫ.
facit.c.ſacrum.de ſepul.⁊ not. Flo.in ru=
9 brica de religio ¶ † Apud quam eccle=
ſiam quis debeat ſepeliri Dic apud il=
lam quam elegerit: vt habetur.xiij.qõe
ij.in ſumma dũmodo relinquat eccľie
parochiali partem: extra de ſepul.ca.de
his ⁊.c.cũ ſuper.⁊ habetur in.c.ſi.eo.ti.
lib.vj.et in cle.dudũ.§.verũ de ſepul ſed
in ſepulturis parentum filij collocandi
ſunt.de quo dic vt habetur.xiij. qõne.ij.
c.dium.⁊.c.placuit.

Tractatus ſeruitutum ruſticorum prediorum Bartholomei Cepole Ueronenſis vtriuſq; iuris doctoris famoſiſſimi incipit feliciter.

¶ Prefatio.

1 Seruitutes ruſticorum prediorum que ſint.

1 Seruitutes † ruſticorū pdiorum ſūt he. Iter. Act⁹. Uia. Aque ductus. Aq̄ hauſtus. Pecoris ad aquā appulſus. Ius paſcendi. Calcis coquende. Arene fodiende. Licere altius tollere: ⁊ officere predio vicini. Domum[a] vel pretorium vel protectū habere. Licere habere iter vel boues per quos fundus colatur: ⁊ i vicino agro paſcant: eos etiā habeantur. ¶ Item vt pedamenta ad vineam ex vicini predio ſumant. ¶ Item vicino: cuius lapidicine fundo tuo immineāt poſſe cedere. Ius ei eſſe terrā in fundū iacere. Saxa poſita hēre: ⁊ vt in tuū lapides pruolant: ibi q; poſiti habeant indeq; exportent. Item tuguriū mihi licere hēre in tuo ⁊c. his ſili. vt eſt text. in. l. ij. et iij. ⁊. l. veluti. in fi. ff. de ſer. ru. pre. ⁊ inſti. de ſer. in pn. et. §. in ruſticorū pre. Nūc de ſingulis videamus. Et primo de itinere.

a ¶ Domuz. Quō capiat h= bū dom⁹, vide alex. j. vol. ↄſi l. xlviij. l vlti. col, in fi. Et dom⁹ ſumit i iure varijs modis. vide Corne. j. vol. cōſi l lv. ⁊ in. iij. vol. conſi. cxcviij. et l iiij. vol. cō ſi. xlj.

¶ De ſeruitutibus itineris. Cap. j.

1 Iter eſt ius hominis eundi: ambulandi: necnon iumentum agendi: vel vehiculum.

2 Ire ab ambulare in quo differat.

3 Promittat quis vni iter: an ius ⁊ ſeruitutem ſibi pmittere videatur: ſecus, qui factum promittit.

4 Itineris ſeruitutem qui habet: an poſſit ire nedum pedes ſed etiam eques.

5 Seruitutem itineris habēs ſi velit ducere iumētū ⁊ plauſtrū oneratā iumento: vel alijs rebus: et etiam ipſe aſcendere: an ſup ſeruientis fundū trāſire valeat.

6 Loco ſeruitutis itineris ſi dubitetur: arbiter. vel cōis amicus: qui hoc dirimere debeat aſſumi debet.

7 Seruitutē itineris habens: ſi locum elegerit: licet amplius variare non poſſit: ille tñ qui ſeruitutem conceſſit bene pōt ſi abſq; alterius incōmodo fiat.

8 Iter vel alia ſeruit⁹ ſi legetur ſine v lla loci determinatione: electio ad quez ſpectabit: an ſcilicet ad promittentem: ſeu eius heredem: an illi cui ſeruitus legata: vel promiſſa fuerit.

9 Iter ad predium duorum cōmune ſi legetur: nec legatarij de itineris loco conſentiant: quid iuris.

10 Itineris latitudo quāta eſſe debeat.

11 Uia cuius latitudinis eſſe debeat.

12 Iter aut actū per certū locū ſi quiſpiam alicui ceſſerit: an poſſit vni vel pluribus per eūdē locū: vel iter: vel actū cedere.

13 Aqueductū ſi alij peſſero: an alteri ite r per eundē locū dare vel cedere petero.

14 Itineris ſeruitus ſicut i certa fundi parte conſtitui poteſt: ita etiam pro certa tēporis parte.

15 Fundi ſeruiētis ⁊ dominātis dñs qualiter ſeruientis fundo vti poſſit: ⁊ ad qd dominus fundi ſeruientis teneatur.

16 Iter actus vie ⁊ aqueductus per fundū tuū ſi emerim: an ad vacue poſſeſſionis traditionem tenearis.

17 Fundus venditus ſi ſeruitutē alteri debeat: an in hoc emptori vēditor teneat.

18 Fundi venditor qualiter teneat: qñ ſeruitutē nō expſſit que in fundo vendito debet: vel fundi venditi cōditionē: et eā emptor ignorauit.

19 Poſſeſſionē q̄ tenetur vacuā tradere: an liberet: ſi rem tradat: que alteri ſeruitu=

tem prediglem debeat.
20 Iter ſi excipere deberē: puta q: ſic l Thē do conueneram: & tñ fundū liberū per errorem tradidi: quō mihi ſuccurratur.
21 Fundus ſeruitutem itineris debens alluuione occupatus quō in priſtinam ſeruitutem reſtitui debeat.
22 Fundum per alienū an qs ire ſeu tranſire valeat: & an dñs volens ire vel tranſire per fundum ſuum prohibere poſſit.
23 Fundū meū ingredi volētē propria manu & auctoritate appellare poſſum.
24 Agrū p alienū ire fas eſt: ſi dñs nō phibeat: ius tñ nō eſt: ſi dñs ipſe prohibeat.
25 Itineris ſiue eundi in fundū meum: vt quis in quaſi poſſeſſione ſit: itaq; eū quo minus eat impedire nō poſſim: & ſi impediam: de interdic. actuq; priuato tenear quot requirantur.
26 Seruitutem inter affirmatiuam & negatiuam que differentia ſit.
27 Iure aliquo ſuo q quiſpiam vſus fuerit: quomodo probatur.
28 Itinere p ſeipm q aliqs vſus fuerit: an ſufficiat: & an ſatis ſit: q ali9 p ſe iuerit.
29 Itinere p vicini fundū ſi quiſpiam vſus fuerit vſq; ad illū locū: ad quē eſt ingreſſus: eſt in quaſi poſſeſſione: et ei cōpetit interdictum de iti. actuq; priua.
30 Uiē vſum ſciente et patiente aduerſario an retinere neceſſe ſit.
31 Itinere vel actu ſi quiſpiam vſus ſit: ſufficit nec deſideratur q ſeruitus conſtituta fuerit: vel debeatur.
32 Itinere vel actu qd qs vſus fuerit nō vi nō clam: nec precario: quō probat: & cui hoc onus probandi incumbat.
33 Seruitutē habēti ruſticā iure magis cōſulitur q̄ habenti ſeruitutē vrbanam.
34 Fundū p alienū q quis vſus fuerit ſaltē p. xxx. dies: & pp̄ter hoc in quaſi poſſeſſione eſſe dicat: q̄ vtilitas reſultat.
35 Poſſeſſione iuris illud vulgare locū habet: vim vi licet repellere.
36 Seruitutibus corporalib9 que cauſam diſcontinuā habent quiſpiam in quaſi poſſeſſione eſſe dicitur: etiā ſi nullo modo ſufficienti tempore vſus eſſet.
37 Dominus eum qui eſt in quaſi poſſeſſione iuris eundi per fundū ſuum: quomodo expellere poterit.
38 Interdictū de iti. actuq; priua. refi. quibus competat: & que: ac quot ipſum conſequantur.
39 Interdictū de iti. actuq; refi. an aliud ſit ab interdic. de itine. actuq; priua. et ita an duo interdicta ſint: vel vnum tantū duo capita habens.
40 Interdicto de iti. actuq; priua. reficiens. qui ſeruitutem cōſtitutam probare neceſſe habeat.
41 Interdicto de iti. actuq; priua. refi. quare quiſpiā duo probare neceſſe habeat. ſ. ſe vſum hoc anno fuiſſe: & ſeruitutē ſibi conſtitutam eſſe.
42 Interdicto de iti. actuq; &c. quare ſi me eſſe i quaſi poſſeſſione vie. itineris: vel act9 probē: neceſſe pbare habeā: q ſeruit9 mihi inuito cōſtituta ſit &c. que ſequuntur.

1 Iter eſt † ius hominis eūdi ambulandi necnō iumentum agēdi vel vehiculū. vt. l. j. in princi. ff. de iti. actuq;. Et ius intelligitur eundi. i. qd ſolus ire poſſit ambulandi cum alio: ita expo nit gloſ. in. d. §. j. & in d. l. j. in princi. verſi. eundi. Uel aliter intelligi poteſt: vel ius eundi. ſ. plane ambulandi. ſ. currendo ſm glo. in verſi. eūdi.
2 † Ex quo not. ſm Angel. & Pau. de ca. in d. l. j. in prin. dñiam inter ire & ambulare. Nā ire dicit qui ſol9 et plane vadit. Ambulare vero dr eū ſocio etiā currendo vel cātando. Sz q̄ hz iter hz vtrūq;. Si aūt haberē alterū tm̄ puta ſi concedit- a

a Cōceditur. Qñ alidd alicui pceditur: licz ad aliquē vſuz: an cēſeat pceſſa pprietas. vide Corñ. iij. vol. conſ. l. cccxv. & cō ſi. lxxxviij. Uti ū cōcedēs conce dat neceſſaria oia q̄ ſequūt ex illo. rñ. qd ſic. viij. di. q̄ iure. & d off. dele. cū ſup. de do lo et cōtu. cū dilect9.

mihi q̄ poſſim ire per fundum tuū non poſſem ambulare cū ſocio vel currēdo ire. & ſic vba inſtrumēti ſunt inſpicienda ſm dictum Paul. in. d. l. j. in pn.

3 ¶ † Et ex hoc no. aliud q̄ ille qui promittit vni iter vī pmittere ſibi ius & ſeruitutē et per ɔ̄ſis q̄ poſſit ire & ambulare, Sed qui promittit vni q̄ poſſit ire vī pmittere factu3[a]. et ſic ſolū ire non ambulare. vt no. Bart. in. l. pe. ff. de ſer. ruſti predio. de quo etia3 vide per eundē in. l. ſtipulatio. §. ſi ꝗs ita. et ibi per doc. ff. de ver. ob. & per gl. et doc. in. l. ij. §. j. & per tex. in. §. item ſi in facto. in ea. l. ij. et ibi oino vide Paul. ff. de verbo. obli. qꝺ eſt notabile qꝺ ſiūt hmōi inſtrumenta. Qn̄q3 tn̄ iter nō eſt ſeruit' vt ſi fructuario detur a dn̄o alterius predij. vt. l. ij. §. ij. ff. ſi ſer. vē. Qn̄q3 etiam iter groſſo modo dicitur quelibet via p qua3 itur. vt voluit glo. inſti. de ſerui. in prin. in ver. iumētum. in fi. et Azo in ſum. C. de ſer. §. eſt autē iter. Et ideo iter qn̄q3 dicitur via ſed improprie. vt ēſt text. cum glo. fi. in. l. que ad iuris pertinet. in fi. ff. de ver.
4 ſig. ¶ † Sed querit̄ nunquid ille qui h3 ſeruitutē itineris poſſit ire nedū pedes ſed etiā eques. Dic q̄ ſic. vt. l. qui ſella. in prin. & l. inter actū. ff. de ſerui. ruſti. pre. & not. gloſ. in. l. j. in prin. eo. titu. in ver. eundi. in fi. & azo in ſum. eo. titu. in. §. eſt autē. in fi. imo poteſt ſe deportari facere in lectica vl' reda aut curru, vt eſt tex. cū glo. in. d. l. qui

a ¶ Factū. Utrū pl' ſit fctō conſentire quā vbo. Rn̄. qꝺ ſic gl. eſt i. c. l cauſis. de elect. vide gl. i. c. dilecti filij. el ij. ꝺ ap. vbi pl' factis loquimur ſctm vbi p mittit venit qꝺ iter eſt in obligatiōe. ff. ſi ꝗs l ius vo. nō ic. l. eum qui.

ſella. in princip. Quod intelligo ſiue ducatur per vnum equum vel iumentum ſiue p duos equos ſm do. Pa. ibi vel etiā plures eadem ratione qꝺ no. maxime p nobilibus qui ſe pꝰiſſime ſe ducere faciūt per redas aut currus cum quadrigis. quia ſi habent in fundo alterius ſeruitutem itineris poſſunt tranſire per dictum fundum cum ſuo curru vel reda. & intellige predicta qn̄ habens ſeruitutem itineris aſcendit equum vel currū. Secus fuiſſet ſi duceret equum vel iumentū aut currum ante ſe vel poſt ſe. quia non poſſet. vt. l. j. in fi. ff. de ſer. ruſti. pre. & no. glo.
5 in. l. qui ſella. in. prin. ¶ † Sed quid ſi habens ſeruitutem itineris vult ducere iumentum & plauſtrum oneratū frumento vel alijs rebus. & etiam ipſe aſcēdere. an tranſire poſſit per fundum ſeruiētis. ſi conſideramus perſonā que eſt eques vel ſup curru et poteſt per. d. l. qui ſella. in prin. et. l. iter. Si cōſideram' q̄ equus vel currus eſt oneratus alijs rebus videtur q̄ non poſſit per dicta iura. Ego credo q̄ ſit conſiderandum q̄ principaliter agitur. ſi enim principaliter intendit ducere equum vel currum oneratum. vt faciunt milites q̄ onerant equos ſuos herbis vel feno aut frumento et aſcendunt ſuper ſarcinam. vel ſicut faciunt molendinarij. & tunc licet videat̄ eſſe eques tn̄ quia principaliter hoc nō agit ſed tantū vult ſarcinā ducere & pōt. arg. l. ſi ꝗs nec cauſam. cū ibi no. ff. ſi cer. pe. ſi vero principaliter intendit ire eques vel in curru. tunc etiam ſuper equo vel curru portet alias res ſicut fit ſepiſſime p illis qui vadunt ad villā qn̄ portant ſuper equo carnerium vel ſacculū vel ſimilia. vel ciues qui mittunt vxores ſuas vel familiā ſuper reda vel curru & faciūt etiā onerare redam vel currum lecto vel alijs ſupellectilibus et alijs rebus ſibi neceſſarijs in villa. tunc attento q̄ principalr' perſona defertur. teneo q̄ ire potius dicat̄ q̄3 agere. & ſi h3 ſeruitutē itineris in fundo alterius nō poterit phiberi tranſire cū dicto curru vel vehiculo cū pſona & reb'. pro q̄ facit. l. pe. ff. ad exhi. & iſtud allegat̄ ad pceſſionē trāſitus factā armigeris. vt intelligat̄ ciuili mō hoc eſt vt trāſeant per

parte minus dānoſam. ⁊ iſto caſu debet
eligi locus p quē hñs ſeruitutē itineris
ire debeat. vt.d.l.ſi cui et.l.certo generi
§.ſi tot⁹.ff.de ſer.ruſti. ꝑ ⁊ dʒ eligere lo-
cum min⁹ dño fundi ſeruitutis nociuū.
6 vt.d.l.ſi cui. ¶ †De quo ſi dubitet dʒ aſ-
ſumi arbiter vel cōis amicus q̄ habeat
hoc dirimere. vt.d.§.ſi totus.ibi arbiter
dādus eſt. ⁊ in §.ſi locus.in fi.in ea.l.vt
no.do.Pau.in.d.§.ſi tot⁹. et poſtq̄ facta
erit electio de vno loco non poterit am-
pli⁹ variari.vt.d.l.ſi cui.imo cetere par-
tes libere remanebunt.vt.§.ſi tot⁹.et ita
tenet glo.in.d.l.ſi cui.⁊.l.nā ſatis.§.cete-
rum atq̧.ff.quēadmo.ſer.amit.et vide q̄
dicta ſunt circa pdicta in pcedēti lib.ix.
7 q.pnci.in prin.†vbi dixi ꝙ lʒ hñs ſerui-
tutē ſi eligit locum itineris nō poſſit am-
plius variare:tñ ille qui ꝯceſſit ſeruitu-
tem bñ pōt variare qñ variat ſine incom
modo alteri⁹.vt.l.ij.§.pe.ff.de ſum.fu. et
ita hʒ gloſſ.fi.in.d.l.ſi cui.ff.de ſerui.q̄ eſt
no.⁊ cas ſequit ibi Bar.⁊ doc. ¶ Quar-
to ⁊ vlt.caſu principali qñ eſt cōmiſſa vl̄
cōſtituta ſeruitus p certā et determina-
tam partē fundi ⁊ tunc non hʒ dubiū ꝙ
per illā tñ partē dʒ ire ⁊ nō per aliā. qm̄
alie partes fundi ab ipſo principio ſunt
libere ⁊ non cadet hec electio. Per locuʒ
eñ deſignatū bene poſſuʒ ire ſm ꝙ mihi
placet:⁊ poteſt mihi cōſtitui ſeruitus ad
certā partē fundi pro diuiſo.vt.l.ad cer-
tam.ff.de ſer.⁊.l.qui per certā.ff.cōia pre
dio.lʒ nō ad incertā pro indiuiſo.vt.l.ij.
⁊.l.p parte.ff.de ſerui.⁊ adde.l.certo ge-
neri.§.latitudo.ff.de ſerui.ruſti.pre. Pu-
to tñ ꝙ liceat cōcedenti ſeruitutē muta-
re locū dūmodo faciat ſine incōmodo il
lius cui ſeruitus eſt ꝓmiſſa.ita ꝙ nō mi
nus cōmode per aliū locū deſignatū ſer
uitus cōſtituat.ar.l.ij.§.pe.ff.de re.ig.et
ſump.fu.que hoc probat in glo.in.d.l.ſi
8 cui.ff.de ſer. ¶ †Quero etiaʒ qd ſi legat
aut ꝑmittit iter vel alia ſeruit⁹ ſine illa
determinatiōe loci ad quē ſpectabit ele-
ctio.an ad ꝓmittentē ſeu et⁹ hrēdē.an ad
illi cui eſt ſeruit⁹ ꝓmiſſa vl̄ legata. Et vr̄
qḋ electio ſit ꝓmittētis vel hrēdis per.l.ſi
via.ff.de ſerui.ruſti.pre. In ꝯtriū vr̄.d.l.ſi
cui. Sʒ dic circa iſtā qōnē vt plene dixi
in pcedēti lib.in.ix.q.principali.in ꝟſi.

ſed dubiū eſt. et adde q̄ dicā in ꝟ.itē qūo
9 in fi. ¶ †Sed qd legat iter ad pdiū cōe
duoꝝ nec legatarij de loco itineris ꝯſen-
tiāt. Dic ꝙ ſeruit⁹ nō acqrit nec depdit.
vt.l.itineris ff.de ſer.vrb.pre.⁊ ſic diſcor-
dia inter collegatarios eiuſdē ſeruitutis
impedimit acqſitionē ipſi⁹: qḋ intellige
ſm gl.⁊ Ang ibi donec diſcordia durat.
Nā cōpelli.pñt per iudicē ad cōcordiā p
l.fi.in fi.in prin.C.cōia de leg.⁊.l.hmōi.§.
10 fi.ff.de leg.j. ¶ †Itē qro quātū dʒ eſſe la
titudo itineris. Cōclude ſic breuit. Aut
a princi.eſt expreſſa certa ⁊ determinata
latitudo a partibus ⁊ illi ſtandū eſt.vt.l.
certo generi.§.latitudo. in prin.ff.de ſer.
ruſt.pre. Aut a prin.nil determinatū eſt
expreſſe p partes.⁊ tunc ſi partes poſtea
cōcordāt quāta debeat eſſe latitudo ⁊ p
quē locū fundi ⁊ iſtud eſt ſeruandū:⁊ q̄
primū determinatū eſt ſeruitus eſt in eo
loco.i.ea latitudine ꝯſiſtit:cetere partes
fundi libere ſunt.d.l.certo gñi.§.ſi totus
ver.at ſi iter. Sed ſi partes nō cōueniūt.
⁊ tūc aut locus per quē ſit eundū nō ad
iecta latitudine noiatus eſt.⁊ tūc per eū
locuʒ qualibet parte ire poterit vt.d.§.ſi
tot⁹.in princi.donec cōueniat aliter et ſi
nō cōuenit arbiter.i.cōis amicus dādus
eſt q̄ hoc determinet: vt.d.l.certo gñi.§.
ſi tot⁹.in fi.⁊.§.latitudo.in princ. Aut eſt
noiata latitudo ſed nō locus.⁊ tūc quali
bet parte fundi ire poterit ſeruata lati-
tudine in pacto cōprehenſa.vt.d.§.ſi to-
tus. Aut loc⁹ p quē iri debeat, nō expri-
mit a partib⁹.nec etiā latitudo adiecta
eſt.⁊ tūc per totū fundū.ſʒ arbiter.i.cōis
amicus dādus eſt,q̄ ex offō ſuo determi
net ⁊ locū p quē iri debeat et latitudinē.
vt pbat in.d.l.certo generi.§.ſi tot⁹.⁊.§.
latitudo.cū.§.ſeq. Et ea q̄ dicta ſunt de
loco ⁊ latitudine itineris hñt locū etiam
in ſeruitute actus.vt pbat in.d.§.ſi to-
11 tus.⁊.§.latitudo. ¶ †Quid autēʒ in via
cuius latitudinis eſſe debeat. hr̄ in.l.vie
latitudo.⁊.d.l.certo gñi.§.fi.⁊.l.via cōſti
tui.in prin.ff.de ſer.ru.pre. dicā.j.de ſer.
12 vie. ¶ †Quero circa predicta qd ſi ds p
certū locuʒ iter aut actū alicui cedat an
poſſit poſtea aliū vel plurib⁹ p eūdē locū
vel iter vel actum cedere. Dic ꝙ ſic.l.q̄ p
certū.ff.cōia pre.⁊ pōt cedi pluribus vel

ſimul vel ſeparatim.vt.l.lucio.ver.rñdi.
ff.de aqua quo.⁊ eſti.ſicut pōt ēt cōcedi
pluribꝰ ius aque ducēde.vt.d.l.lucio.et
l.ij.§.fi.ff.de ſer.ruſt.pre.⁊ no.per gl.in.l.
aquā.C.de ſer.de quo iurcſaqueductus.
Et hoc intellige qñ primo cui ceſſit non
nocet.alias ſecꝰ cū cā prioris cōceſſiōis
ſit potior qꝛ nō pōt a poſterioribꝰ ipediri
vt.l.ij.§.fi.⁊.l.per locum.co.tit.⁊ no.gloſ.
in.d.l.j.qui per certū.ff.cōia predi.⁊.d.l.
13 aquā.¶ †Sed qd ſi aq̄ductū aliȷ̄ ꝯceſſe-
ro.an alteri iter per eundē locū dare vel
cedere potero.Dic ꝙ nō.vt.d.l.ꝑ locū.et
eſt rō qꝛ ꝑ iter ſcdo loco ꝯceſſuz ipediret
ius aqueducēde .alias nō.puta qꝛ vno
tpe vnus hꝫ ius aqueducēde.alius alio
tpe hꝫ ius itineris . Et ſi ꝑ iter nō ipedit
ſeruitus aque primo ꝯceſſa:tūc bene va-
leret ar.l.in cōcedēdo.ff.de aqua plu.ar-
cen.⁊.l.hoc iure.§.is q̄.⁊.l.lucio .⁊.l.fi.ff.
de aqua.quo.⁊ eſti.⁊ no.gl.in.d.l.per lo-
14 cum.¶ †Ex quo no.ꝙ ſicut in certa pte
fundi pōt ſeruitꝰ itineris ꝯſtitui.ita etiā
ꝓ certa parte tpis . puta ꝙ de die tm̄ ire
poſſit.vt.l.iter.ff.cōia pre.de quo vide qđ
dixi in ſuperiori lib.in titu.de ſerui.itine
ris ſiue aditus.in princip.facit.l.ſic cōſti
tuta.⁊.l.ſi cōem.§.fin.ff.quēadmodū ſer-
uit.amit.⁊.l.modum.§.fi.⁊.l.via.§.j.ff.de
15 ſeruit.¶ †Quero vlteriꝰ qualr dñs fun-
di ſeruiētis et dominātis poſſit vti fun-
do ſeruiētis:⁊ ad quid teneat dñs fundi
ſeruiētis.⁊ ꝓ declaratione pone . vbi de-
bet ſeruitus per aditū quo niſi ope facto
iri nō pōt an liceat fodiēdo et abſtruēdo
iter facere.Dicas ꝙ ſic.vt.l.iter.ff.de ſer.
et ſi nō eſt aditus de plano puta qꝛ fun-
dus ſeruiēs eſt altior.pōt ille cui debet
ſeruitꝰ itineris vel gradus vel cliuos in
fundo ſeruiētis facere.⁊ de fundo ſeruiē
tis demoliri quātū neceſſe ē itineris cā.
vt eſt tex.no.in.l.ſeruitutis.que in ſupfi-
cie.§.ſi domo.ff.de ſer . vrb.pre.que lꝫ lo-
quat de ſer.vrb.tñ idē eſt in ruſticis pa-
ri rōne.de quo vide oino q̄ dixi in prece-
denti lib.in prin.in.ix.q.prin.℣.itē licitū
eſt ei cui ſeruitus debet . Itē pōt ille cui
debet ſeruitus deprimere ⁊ eleuare locū
ſeruitutis vt cōmode ſeruitute vti poſſit
ſi hoc eſt ſibi neceſſarium niſi alias actū
ſit expreſſe.vt.l.refectionis.ff.cōia pred.

vel niſi hoc fiat cuz magno incommodo
dñi fundi ſeruientis.⁊ ita pōt intelligi.l.
j.§.fi.ff.de riuis.⁊ l.iij.§.penul.ff.de itin.
actuqꝫ pri.⁊ ita dixi.in.d.ix.q.prin.in fin.
¶ Item locū ſeruientis ſternere ⁊ arbo-
rem impedientē.i.valde pēdentem inci-
dere.lꝫ qñ iter inhabile redderet.vt.l.lo
ci corpus.§.ſi quis mihi.ff.ſi ſerui.ven.⁊
ſi ſternere aut reficere impediat pōt age
re confeſſoria vt ibi.Salicē autē ſterne-
re non lꝫ niſi cōuenerit.vt dicitur in.d.§.
ſi quis mihi in fi.¶ Item pōt reficere lo-
cum ſeruientis accedendo etiaz ad loca
que nō ſeruiunt.vt.d.l.refectionis.⁊.d.§.
ſi quis mihi.vt dixi in.d.ix.qō. vbi oino
vide . ¶ Item pontem quo ire vel agere
poſſit extruere poteſt.ſed nō arcum hoc
eſt pontē lapideū.imo nec dominꝰ fundi
ſeruientis ſupra iter alienū.i.ſupra eum
locum in quo aliȷ̄ iter debet arcū ducen
di aquam tunc iure facere poteſt.vt.l.ſu
pra iter.in prin.⁊ ibi vide glo.Bar.⁊ do-
cto.ff.de aqua pluui.et vide qđ dixi.ſ.de
ponte in prin.in prece.lib.¶ Item predi
cta poſſunt fieri non ſolū per illū cui ſer.
uitus debet:ſed etiā per eius magiſtros
fabros ⁊ operarios:q̄ ſi ꝓhiberet dñs fun-
di ſeruientis ꝓhiberi vr . vt.d.l.refectio-
nis.ff.cōia pre.⁊ dixi in.d.ix.q.princi.vbi
etiam poſui cuius expenſis hoc fieri de-
beat.dñs autē fundi ſeruientis non pōt
in eo loco per quē mihi iter debetur edi-
ficare.⁊ ſi edificare velit poſſum impedi-
re per ꝯfeſſoriā ne edificet.ſed ſi iam edi
ficatū eſt et probauero ſeruitutē itineris
in eo loco mihi conceſſam potero petere
quicquid edificatū eſt contra debitā ſer-
uitutē ſimiliter per cōfeſſoriā deſtrui . vt
eſt text.quē oino vide in.l.ſi eo loco.ff.ſi
ſer.vēdi.poſſum tñ ſi mihi ire agere licet
per fundū tuū ⁊ eo vti frui remittere.vti
frui mihi non liceat ⁊ tibi concedere ius
tibi eſſe edificare per talem cōceſſionem
non intelligitur vt poſſis edificare ita ꝙ
impedias me ire agere per dictū fundū
tuum.vt.l.ſi mihi eodē tpe.in princ.ff.de
ſer.ru.pred.de quo vide qđ plene dixi.ſ.
de ſer.ſtilli.aucrtē.in.x.qō.vbi plene hoc
examinaui.¶ Item locare ſeruitutē iti-
neris vel alia et eadē nemo poteſt.ſ.nec
dñs prediȷ̄ dñantis nec ſeruientis . vt eſt

tex.cum gloſ.in.l.locare ſeruitutē.ff.loc. Secus eſt in ſeruitutibus pſonalibus et vſufr.vt.l.arboribus.§.vſufructuarius. ff.de vſufruc.ꝛ ibi vide per glo.que ponit
16 rōnē dr̄e.ꝛ declarat.d.l.locare. ¶†Ad quid aūt teneat dñs fundi ſeruiētis.puta ſi iter actus vie aqueductus per fundū tuū emero:an tenearis ad traditionē vacue poſſeſſionis. Dic ꝙ nō.ſed caueas p te non fieri quominus vtar. vt.l.vero.§. ſi iter.ff.de act.emp. Et eſt ratio ſm gloſ. ibi qꝛ incorporalia traditionē non recipiunt.l.ſeruus.§.incorporales.ff.de acqui.re.do.item ſi tibi iter vendidero. ita demū teneor ſi tuus eſt fundus cui acq̄rere ſeruitutē volueris alioquin ſi propter hoc acquirere ſeruitutē non potueris.qꝛ dñs fundi vicini non fueris.nō teneor. Sed ſi fundum tibi vendidero ꝛ et fundo iter acceſſuruꝫ dixero.oīno tenebor itineris noīe.quia vtriuſqꝫ rei quaſi vnus vēditor obligatus ſum.vt eſt text. in.l. tenere.§.ſi iter.ff.de act.emp.ꝛ venditor preſtare.qꝛ eius ſeruitus itineris vel alia ſeruitus realis nō debetur niſi aliter dictū ſit vt.l.in vendendo.§.j.ff.de contrahen.empt.ꝛ.l.pe.in fi.ff.de euict. etiā ſi eſſet dictuꝫ in venditione vti optimus maximuſqꝫ eſt.vt.l.qui potiſſime. ff.de ver.ſig.ꝛ no.glo.in.l.ſi venderes.ff. de ꝯtrahē.emp. ¶Itē vendito fundo ita vendi vr̄ ꝙ ei ſeruitus non pōt impoſita.ꝛ ſic in dubio res vr̄ vēdi libera ꝛ non cum aliqua ſeruitute.l. in tradendis.§. interpoſitis.ff.cōia pre.ꝛ.l.viā ꝯſtitui.§. fi.de ſer.ruſt.pre. Secus eſt in legato:qꝛ
a in dubio vr̄ res legata[a] ꝙ heres poſſit tranſire per eam ſicut cōſtare poterat.l. teſtatrix.in prin.ff.ſi ſer.vend.et ita.not. Pau.in.l.ſi vie ex fundo.ff.queād.ſerui. amit.de quo vide qḋ pleniſſime ſcripſi. ſ.de ſer.iti.ſeu aditus in ver.not.vnum alium caſum pulcherrimū cum ver.ſeq. ¶Item vēdito fundo tranſit in emptoreꝫ iter qḋ ei fundo debeat.etiā oīs alia ſeruitus realis etiā ſi nihil in venditione ſit dictū.vt.l.ſi aqueductus. ff.de ꝯhen. emp.ꝛ no.glo.in.l.in vendendo.§.j.ff.eo. ti.ꝛ pbat in l.viā ꝯſtitui.§ quicūqꝫ.ff.de
17 ſer.ruſti.pre. ¶†Sed ſi fundus vendit[9] debet ſeruitutē alteri:an in hoc vēditor teneat emptori. Dic aut nō fuit tacita ſeruitus ſed expreſſa in venditione et non teneat.ar.l.querit.§. ſi venditor.ff.de edil.edic. ꝛ.l.pe.in prin.ibi ſit tacite.a contrario ſenſu.ff.de euic.ꝛ.d.l.in vendendo.§. j.ibi nec cōmemorauerit venditor a contrario ſenſu.ꝛ no.in.l.cum vēdens. eo.titu. Aut ſeruitus non
b fuit in vēditione[b] expreſſa.ſed tacita:ꝛ tunc videt ꝙ venditor non teneatur qꝛ nō videt vendidiſſe ſeruum liberū ſed qualis eſſet.vt.d.l.cum vendens.ꝛ l.qui tabernas.ff de contrahen.emp. In ꝯtrariū vr̄ et iſtud eſt veri[9].ſ.ꝙ per emptorē agi poſſit ꝯ venditorem ꝑpter hoc vt.d.l.pe. ff.de euict.ꝛ.d.l.in vendēdo.§.j.ꝛ.l.iulianus.in pri. ff.de ac.emp.ꝛ eſt ratio qꝛ vendens rem in dubio ſi nihil dicat intelligit vēdere rem liberā ꝛ libera preſtari debet onus ſeruitutis. vt.l in venditione. ff. de act.emp.ꝛ not.gloſ. notabilis in.d.l.cū vendens. et eſt ſimilis gloſ.in.d.l.ſi ex prediis.C.de euict.not. Bald.in rubri. C.de contrahē.emp.vt.ſ.dixi.imo etiā debet preſtari ꝓpri. nō aūt libellaria ſeu emphiteotica.vt not. Bal.in l.mater.circa fin.C.de rei ven.ꝛ ibi etiā Ang.ꝛ Bal. in.l.ſi teſtiū.C.ad.l.fal.et vide zaba.in.c.que in eccleſiarū. in. xij.q.extra de cōſti.quod intellige ſi emptor ignorauit ſeruitutē. ſecus ſi ſciuiſſet.vt eſt tex. in.d.l.j.§.fi.quē oīno vide circa hoc.ff.de act.empt. facit.l.queritur.§.fina.ff.

a ¶Res legata. Quilꝫ in traditiōe ſue rei pōt pactū apponere vū mō ſit legib[9] approbatū.l.in traditionibus.ff.de pac.de cō di.c. verū. in glo. tex hr̄e vr̄ qui fruit ꝑtio cius. ff.de vſufruc.l. qꝛ ꝗ ꝑtio.ꝛ vide Cor. ij.vo cōſil. lxxxiiij. et cōſi.cxcix. inci.in preſenti.

b ¶Uēditione. aduerte ꝙ ſi vēdēs intēdit vēdere vnaꝫ rē:et emēs intēdit emere aliā i ſubſtātia. nō vꝫ vēditio vt vēdens itēdit vnū agrū vēdere et emēs aliū emere.l.in venditionib[9]. ff.de ꝯhē. emp.

18 de edi. edic. ¶ Sʒ dubiũ eſt qũo ei qualiter teneat venditor qñ non expreſſit ſeruitutẽ que debetur in fundo vendito vel conditionẽ fundi venditi ⁊ emptor eã ignorauit. ⁊ ſic aut venditor ſciuit fundũ tpe venditionis alteri ſeruitutem debere et eius conditionẽ. aut ignorauit. Primo caſu qñ vẽditor ſciuit rem venditam eſſe ſubiectã alicui ſeruituti puta itineris vel in ea habebat tm̃ vtile dñium: quia erat emphytheota vel vaſallus. ⁊ tunc ſi non certificauerit emptorem ignorantem ei tenetur ad intereſſe vt. l. j. in princi. et. §. j. ff. de ac. emp. et ita tʒ gloſ. in. l. pe. ver ſi. tacite. ff de euic. ſcdo caſu qñ vẽditor ignorauit ſeruitutem vel qualitatẽ rei venditor qꝛ credebat in ea habere plenum ius ⁊ tunc nõ tenetur emptori. ſʒ intereſſe. ſed quãto minoris emptur⁹ fuiſſet ſi ſciuiſſet vel rem non eſſe pleno iure venditoris vt. l. quotiens. ff. de edil. edic. et in. d. l. j. et. l. iuli. in princ. ff. de acti. empti. ⁊. l. quod ad ſer. ff. de euict. et ita tʒ ibi glo. in ver. tacite ⁊ glo. in. d. l. quotiens. ⁊ in l. cum vendens. ff. de contrahen. emp. quod tamen intellige quando ignorauit et nihil promiſit. ſec⁹ ſi aſſeruiſſet eum optimũ maximumq; eſſe: qꝛ tunc ad intereſſe tenetur in. l. iulia. §. quid tamen. ff. de act. emp. et tʒ glo. in. d. l. quotiens Et predicta procedunt quãdo quis vẽderet rem cũ alio titulo oneroſo ſecus vbi eſſet titulus lucratiuus puta donationis vel legati aut fideicom qꝛ tunc donatione vel legato rei ſimpliciter intelligitur ſolum trãſferre ius qd̃ hʒ ⁊ ſic cum ſeruitute ſi debet vel vtile dñium ſi nõ hʒ plus iuris vt. l. ſi dom⁹. §. ſi. ⁊. l. ſeruo legato. §. ſi fundus. ⁊. l. ſi ſerui electione. §. ſi. ff. de. leg. j. ⁊. l meuius. §. fundo. ⁊ ibi not. ff. de leg. ij ⁊. l ad res donatas. ff. de edil. edic. ⁊. c. paſtoralis. extra de dona. cum ſi. quod eſt verum quãdo ſimpliciter legatur vel donatur fundus: vt in dictis iuribus. Secus ſi legetur vel donet vti optimus maximusq; eſt. qꝛ tunc libera ſeruitute preſtandus eſt: vt eſt. tex. in. d. l. ſeruo legato. §. ſi fundus. ff. de leg. j. ibi no. ⁊ in. l. pe. ff. de emp. ⁊ in. l. cum vendentes. ff. de cõtrahen. empt. ⁊ ita tʒ Bar. in. d. §. fundo.

8 ¶ Emphitheota ⁊ vaſallus ad tẽpus cõſtituti nõ tenẽt cauere de reſtituenda re vel ſaluãda. gl. eſt ſing. ff. de vſufru. l. j. Sed cõtra vr̃ caſus. C. de legatis. ij. Bald.

19 ¶ † Sed iuxta p̃dicta querit an ille qui tenet poſſeſſionẽ vacuã tradere liberetur ſi tradat rem que dʒ alteri ſeruitutẽ predialẽ. Et dicas q ſic. vt probatur in. d. l meuius. §. fundo. Nã ibi dr̃ q hñs nõ liberatur niſi tradiderit poſſeſſionem vacuã rei legate. tñ ibi dicit q ſi tradiderit fundũ legatuʒ alteri ſeruientis liberat ⁊ ibi hoc no. Bart. vbi oĩno vide qd̃ no pro illis q̃ tenentur vacuaʒ poſſeſſionẽ tradere ſicut eſt venditor: vt. l ij. ⁊. iij. ff. de act. emp qꝛ ex hoc ſocio q nõ tenentur tradere fundũ liberũ a ſeruitute. Sʒ ſi promiſiſſet tradere vacuã et liberã nõ liberaret ſi traderet rem alteri ſeruientis vt not. pau. in. d. l meuius. §. fundo. de lega. ij. qd̃ not.

20 ¶ † Itẽ circa p̃dicta queritur qd̃ ſi iter excipere deberem. puta qꝛ ſic cõuenerã tecũ in cõtrahendo fundũ liberũ per errorem tradidi qũo mihi ſuccurrit. Dic incerti cõditione. vt iter mihi cõcedat. vt eſt tex in. l ſed ⁊ ſi me puta. §. cũ iter. ff. de cõdi. inde. vide de hoc plene per glo. ⁊ doc.

21 ¶ † Itẽ no. qd̃ fund⁹ dʒ ſeruitutem itineris ⁊ locus per quẽ iter aut actus vel via debet impetu ſiu. occupat⁹ eſſet et ita tps qd̃ ad amittendã ſeruitutẽ ſufficit alluuione reſtitut⁹ eſt in priſtinũ ſtatum reſtituit: vt l. ſi locus in prin ff. quẽad. ſer. amit. ⁊ intellige q reſtituit. ſ. ipſo iure: vt no. ibi glo. d. l. cũ vſufru. ⁊. c. ſi ager cui⁹. ff. q̃. mo. vſufr. amit. ⁊ põt intelligi ſm̃ Flo. ibi ſine noua poſſeſſione.

ſione.⁊ hoc eſt qḋ vult dicere illa.l.ſi locus.in pn̄.Sʒ tm̄ tp̄s pterierit anteq̄ʒ alluuiõe locus reſtituat̄ ⁊ ſeruit⁹ amittat̄ renouare cogēdus eſt vt eſt text.in.d.l.ſi locus.in fi.princi. Et intelligit ibi gloſ.q̄ cogēdus ſit.ſ.ille cui accreuit ille loc⁹ q̄ debebat ſeruitutē. Itē glo.ibi intelligit q̄ cogēdus ſit reſti.in inte.vt.l.attilicin⁹.in fi.ff.de ſer.ru.pre.⁊.l.j.ſi qs ꝓpter.ff.de iti.actuq̄ pu.ſ.q̄ ſi locus debēs ſeruitutem itineris eſt inūdatus aqs vel impetu fluminis vel aliter deſtructus ita qḋ per illū locū nō hn̄s ſeruitutē itineri nō poſſit ire an ꝑ tp̄e quo impedit̄ propter inūdationē aquarum vel aliter poſſit ire ꝑ aliā partē fundi vel aliū fundū vicinuʒ. Ego in hoc ſic dicerē. Aut iſte cui debet̄ ſeruit⁹ põt ire per aliū locū:aut nõ. Primo caſu aut impoſita ſeruit⁹ in vno fundo q̄ eſt in totū deſtructus ⁊ tūc per aliū fundū cui nulla eſt ſeruit⁹ impoſita ire non põt q̄ quātū ad hoc liberū fundū hʒ.ar.l.loci corp⁹.in.l.cõpetit.ff.ſi ſer.vend. Aut ſeruit⁹ eſt impoſita in vno fundo q̄ ꝑ pte eſt inūdatus vel aliter deſtructus. ⁊ tunc aut ſeruitus eſt impoſita ſimpliciter ſine determinatione loci.⁊ tūc intelligitur toti fundo eſſe ſeruit⁹ impoſita:vt l.certo gn̄i.§.ſi totus.ff.de ſer.ru.pre. Et in hoc ſubdiſtingue. Aut fuit dictum q̄ poſſit ire ꝑ totū fundū mõ ꝑ vnā parteʒ.mõ ꝑ aliā vel ſimpliciter per totū fundū ⁊ in his duobus caſibus poterit ire per aliā partē fundi.q̄ lʒ ſemel elegerit ire per illaʒ partē q̄ eſt occupata aquis vel deſtructa tamē poterit intrare et eligere aliā vt.l.nā ſicut.ff.quēad.ſer.ami.et dixi.ſ.in ver.q̄ro an hn̄s ſeruitutē. Aut nõ fuit aliq̄d dictū expreſſe in cõſtitutione ſeruitutis ſed ſimpliciter fuit promiſſa ſeruitus in fundo.⁊ tunc aut fuit determinatus cert⁹ locus per quē ire debet̄. ⁊ tūc aut illa determinatio fuit facta demõſtratõe nõ cā limitāde ſeruitutis in certo loco puta q̄ fuit dictū. volo q̄ tu habeas ſuitutē itineris i toto fundo ſed ꝓpter merā cõmoditatē volo q̄ eas ꝑ talē partē.⁊ tūc q̄ durat ſeruit⁹ in toto fundo illa parte deſignata occupata vel deſtructa poterit ſine dubio ire ꝑ aliā. Aut illa determinatio loci fuit facta cā limitande ſeruitutis ad illū certū locū.⁊ hec caſu q̄ cetere partes libere remanēt:vt l.certo generi.§.ſi totus.ff.de ſer.ru.pre. vr̄ q̄ ſemel facta iſta electione ⁊ liberato fundo a ſeruitute in aliis partib⁹ qḋ per alias ire nõ poſſ̄ t.ꝑ l.ſi cui.ff.de ſer.⁊ per ea que dixi.ſ.in.d.ver.quero an hn̄s ſeruitutē. Aut ſtamus in dubio q̄ nõ facta fuit illa determinatio vel aſſignatio loci cā liberandi ceteras partes fundi a ſeruitute per.d.§.ſi tot⁹. Aut nulla vnq̄ʒ determinatio facta fuit:⁊ tūc aut ille locus per quē cepit ire nõ erat ſolitus ad eūdum ſed hn̄s ſeruitutē itineris ꝑ illū ſic cõſtituit iter dirigēdo ⁊ nõ põt amplius mutare volūtatē:q̄ cetere libere remanent:vt.d.l.ſi cui ibi.q̄ primā viā direxiſſet.ff.de ſer. Aut ille locus ꝑ quē incipit ire prius erat ſolitus ad iter faciēdū ita q̄ nullū iter de nouo cõſtituit.⁊ hoc caſu credo q̄ ꝑ hoc nõ videat̄ illū pro itinere elegiſſe ⁊ ceteras partes a ſeruitute liberaſſe.q̄ iſta nõ vr̄ eſſe electio ſed ſimpliciter itineratio:et ita limito dictā.l.ſi cui.vt habeat locū qn̄ iter ſeu ſemitā de nouo facit aut a principio fuit impoſita ſeruitus itineris nõ in toto fundo ſʒ tm̄ certe ⁊ determiate parti.⁊ tūc ſi illa pars determinata eſt deſtructa per aliā partē fundi ire nõ poterit.quia oēs alie partes fundi in principio fuerūt libere a ſeruitute:vt.d.l.certo gn̄i.§.latitudo. Scḋo caſu principali qn̄ ille cui debet̄ ſeruit⁹ nõ põt ire per aliū locū q̄ʒ per illū cui ſeruitus debet̄ vel per aliuʒ vicinū:⁊ tunc ſubdiſtingue. Aut eſt totus deſtruct⁹ fundus qui dʒ ſeruitutē.aut ꝑ parte.ſi totus nõ eſt dubiū q̄ ipſe nõ tenet̄.ſed vicinus dʒ in vno fundo ſuo preſtare ſuitutē.arg.l.ſi qs ſepulchrū.in prin.ff.de reli.⁊ ſump.fu.ſm̄ do.pau.⁊.J.in.l.ſi loc⁹.§.fi.ff.quēad.ſer.amit.⁊ dixi in libro precedēti in.x.⁊ vlti.q.prin in fi.⁊ intelligo ſoluto ſibi p̄tio per illū q̄ vult hr̄e iter vt probat̄ in.d.l.ſi qs ſepulchrū.in pn̄.ibi iuſto precio iter ei preſtare. Itē intelligo dūmõ iudex oportunitatē loci reſpiciat ne vicinus magnū patiat̄ detrimētū:vt dicit ibi tex.aut loc⁹ q̄ debet ſeruituteʒ itineris eſt in parte deſtruct⁹:⁊ tunc aut in alia parte remanet ſeruit⁹.qḋ qn̄ ſit ſu-

pra dixi. ⁊ iure ſeruitutis
p illã aliã ire poterit: Aut
in alia parte nõ remanet
ſeruitus ſm ea que dicta
ſunt ⁊ tũc per aliã partez
fundi in qua nõ fiat detri
mẽtum dño fundi poterit
ire preſtito prius ei iuſto
precio itinere ſicut dixi de
vicino per.d.l.ſi qs ſepul=
chrum.in prin. Aut ſi via
publica eſt deſtructa an
poſſit ire per fundum vici
ni.vide text.cum glo.⁊ ibi
per doct.in.d.l.ſi loc⁹.§.ſi.
ff.quẽadmo.ſer.amit.⁊ vi
de glo.j.di.c. omnes.ll. in
ver.fas.in fin. et dixi in.d.
x.q.prin.in fin.que omnia
bene nota:q2 ſunt quoti=
22 diana. ¶ † Quero penul=
timo an qs poſſit ire ſeu
a traſire fundum[a] alienuz
⁊ an dñs poſſit prohibere
volẽtes ire tranſire p fũ=
dum ſuum.⁊ dic q ire per
agrum alienũ fas eſt ius
non eſt: vt not.in.d.c.oẽs
ll.j.diſt.et no.gloſ.in.l. per
agruz.C.de ſer.et no.ſlo.
in.l.diuus.ff.de ſer. ruſti.
pre.qui ſic exponit fas eſt.
i.equum eſt.cuz ſubeſt cã
innoxius eſt tranſitus: vt
xxij.q.iij.c.vlt. Itẽ de iure
diuino licitũ eſt comede=
re vuas in agro alterius
ſed nõ exportare.⁊ conte=
rere ſpicas ſed non mitte
re falcẽ.de cõſe.di.v.diſci=
pulos. Sed licet ſit fas. ⁊
ſit equũ de iure diuino:tñ
nõ eſt ius.i.ius nõ dat ci=
uilẽ actionẽ. vbi eñ aliqd
mihi prodeſt ⁊ tibi nõ no
cet. equum eſt vt me non
prohibeas.lz ius ibi defi=
ciat.ff. de aqua plu.ar.l.l
ſumma.§.idem varius. et
ita notanter exponit glo.
in.d.c.oẽs.ll.j.di. Alio mõ
põt etiaz exponi vt dicam.j. in alio arti.
et ſic ſtat regula q non põt quis de iure
ire per agrum alienum ⁊ per dñm poteſt
prohiberi.vt caſus in.l.diuus. prealleg.
nec etiã cauſa in eo aucupãdi vel venan
di vt ibi.⁊ poteſt per dñm fundi ſi preui=
derit prohiberi,ne ingrediatur: vt inſtit.
de re.diui.§. plane. et.l. iij.§. plane.ff. de
23 acqui.re.do. ¶ † Item poſſum volẽtem
ingredi fundum meũ vel per eum tranſ=
ire propria manu et auctoritate repelle=
re ⁊ reſiſtere.vt.l.quẽad.circa prin.ff. ad
l.aquil.⁊ no.glo.in.d.l.iij.§.plane.⁊ poſ=
ſum etiam ſi me inuito ingrediatur vel
tranſeat agere actione iniuriarũ.l.iniu=
riarũ.§.ſi quis me.ff.de iniur.⁊ not.gl.in
d.§. fallit iſta regula in plurib⁹ caſibus
qui monſtrantur per glo.in.d.§.plane.⁊
inſti.de re.di.§.plane. et in.l.per agrum.
C.de ſerui.⁊ per gl.magiſtram.j.diſ.oẽs.
ll.in verſi. eſt in ſi. Et alij etiã caſus ha=
bentur. ¶ Primus caſus eſt qñ quis vel
let ire per fundum alterius domino nõ
prohibẽte ſiue ſciuerit ſiue ignorauerit:
q2 tũc põt ire:vt.l.diuus.ff.de ſer.ru.pre.
ibi nõ volẽtibus dñis.vbi pbatur q per
alienũ fũdũ qs põt trãſire niſi a dño phi
beat ſeu ↄtradicatur. ⁊ ita tz pe. ⁊ refert
24 Cy.l.d.l.p agrũ. ¶ † Et ſic ↄcordat ius
diuinũ cũ iure nr̃o vez q ire p agrũ alie
nũ fas eſt ſi dñs nõ phibeat ius nõ ſi eſt
dñs phibeat ⁊ ita ẽt ſuat̃ i practica. Et
itelligo q i dubio nõ videat̃ velle phibe
re qñ crẽdo nõ fieret dño fundi aliqd dã=
b nũ[b] puta q2 iret p ſemitã factam ⁊ non
eſſent ibi fruges. Sec⁹ ſi nõ poſſet ire ſine
dãno puta in faciẽdo de nouo ſemitã q2
tũc etiã neſciẽs dñs vr̃ phibere.argu.l.ſi
vas.§.vetare.ff.de fur.vel qñ clauſiſſet fũ
dũ muro vel ſepe aut alio mõ.q2 p illam
clauſurã videt̃ declarare animũ ſuũ q
nõ vult aliquẽ ingredi vel tranſire per il
lum fundũ.facit ad hec qd ſtatim dicaz
de domo.⁊ q per agrum alienũ ire licet
donec dñs prohibeat. tz etiaz Cy. in.l.j.
in.vj.q.C.de ſerui. et.d. Pau. in.d.l.per
agrum eo.titu.⁊ ibi per doc. qd intellige
qñ ſine dãno dñi fundi vellet ire ⁊ trãſire.
q2 cũ ſit nulli⁹ preiudicij cõpetit cuilibz
iſtud ius eundi ẽt per fundũ alienũ iure
cuiuſdam facultatis ſm.d. Paul. in.d.

a ¶ Fũdã
peti ẽdo ſim
plicit̃ nun
qd videat̃
petere ſer=
uitutẽ. gl.
eſt not. qd
ſic.in.l.rei
appellatõ
ne.ff.de v=
bo.ſigni.

b ¶ Dãnũ
datũ pſu
mit̃ in du=
bio datũ a
proximiori=
bus et vi=
ciniorib⁹.
tex.eſt no.
l.pnc.ff.ad
ſille.de fũ=
do inſtru=
cto. leg. ſi
ijs teſtõ. l
ſi. ff. loca.
l.dñs hor=
reor. ⁊ nõ
apparẽte
malefacto
re tenẽtur
ipſi.ff. d in
cen.rui. et
naufrag.
l.ne quid
nau. vide
Jac.d are.
i aut. nul=
li iud.§.q2
vero.

ł.per agrū.ꝛ rō poteſt eſſe q2 dn̄s preſu=
mit̄ nō diſſentire.ſecus ſi eſſet cū aliquo
dn̄o dn̄i fundi.vt.ſ̄.dixi. Itez intellige
qn̄ ſumus in dubio de volūtate dn̄i.ſecꝰ
ſi conſtaret vere vel preſumptiue q̄ dn̄s
nollet.puta claudendo fundū vel aliter
vt.ſ̄.dictū eſt.Item hoc intellige in fun=
do ruſtico ſecus in domo:q2 per domuz
alienā nō licet ingredi etiā dn̄o ignorā=
te maxime ꝑ loca vbi poſſunt videri ſe=
creta domus.ꝛ cōtra faciētes tenentur
actione iniuriarū l.qui in domum.ff.de
iniur.que eſt in vlt.car.ti.ꝛ ita tenet do.
pau.ꝛ in.d.l.ꝑ agrū.ꝛ maxime hoc pro=
cedit de nocte: qm̄ de nocte nō lz ire per
alienas domos vt eſt g'o.no.in.l.iter.ff.
cōia pre.ꝛ dixi.ſ̄.de ſerui.iti.ſed adi.cir.
princi.¶ Scd̄o caſu principali fallit qn̄
q̄s haberet ſeruitutē itineris vel actus
aut vie.d.l.ꝑ agrū.C.de ſeruit.¶ Tertio
fallit ſi q̄s theſaurū ſuum vel offendere
vel pecuniā ibi abſcōditā vult recipere
vt.ff.ad exhi.l.theſaurus.in fi.¶ Quar=
to ſi glās mea.i.fructꝰ mei ceciderint in
agrū tuū ꝛ volo eos colligere:vt.l.vnica
ff.de glā.leg.quod intellige vſq; ad tres
dies vt ibi.Quinto ſi volo querere ſeruū
meū fugitiuū:vt.l.diuꝰ.ff.de ſer.fu.et.l.
req̄rēdi.ꝛ ibi no.C.eo.tit.ꝛ has tres vlti=
mas fallētias ponit etiā gl in.l.ij.§.pla=
ne.ff.de acq.re.do.ꝛ in.§.plane.inſtit.de
re.di.¶ Sexto fallit in alio caſu q̄ hr̄.c. a
vult.¶ Septimo qn̄ via publica eſt de=
ſtructa.l.ſi locus.§.fi.ff.quēad.ſer.amit.
ꝛ no.glo.in.d.l.per agrū.ꝛ has ſex vlti=
mas fallentias ponit.j.di.oēs.ll.in ver.
fas.in fi.ſed dicit Cy.in.d.l.per agrū.q̄
glo.ibi neſciunt quid dicant.q2 in.d.l.ſi
locus.§.fin.de agro fit via publica non
in agro.et adde qđ dixi in.q.prece.in fi.
¶ Octauo fallit ſi vindemiam quā emi
volo tollere q2 poſſum ingredi propter
hoc fundum venditoris in quo eſt vin=
demia. vt.l.qui pendētem vindemiam.
ff.de ac empt.ꝛ not.glo.in.d.l.ij.§.plane
et inſtit.de re.di.§.plane.Et propter hoc
dico q̄ idem eſt ſi decima debet ſolui in
fundis.quia poteſt decimarius ingredi
cauſa decimandi ꝛ aſportādi decimam
per.d.l.qui penden.vindemiam et iter.
¶ Nono fallit qn̄ quis ſepulchrum ha=
bet ſed iter ad ſepulchrū
non habet:q2 poteſt ire ꝑ
fundum vicini dato iuſto
precio.vt.l.ſi quis ſepul=
chrum.in prin.ff.de reli.ꝛ
ſump.fu.ꝛ not.gl.in.d.l.ꝑ
agrum.C.de ſer. Et idem
qn̄ eſſet eccleſia vel mona
ſterium ꝛ nō poſſet habe=
ri iter vel aditus per viā
publicā vel ꝑ loca eccle=
ſie vel monaſterij.q2 tunc
poterit per fundum vici=
ni dato ſibi iuſto ꝓcio dū=
modo vicinus non patia
tur magnum detrimentū
per.d.l.ſi quis ſepultu.cir
ca prin.ꝛ idem quādo q̄s
non haberet aliunde iter
ad ſuum fundū priuatū
q2 poteſt eodem modo ire
per fundum vicini per.d.
l.ſi quis ſepul.de quo dic
vt dixi in ꝓce.q.prin.ante
fi.¶ Decimo fallit quādo
quis iuiſſet per fundum
alienum.xxx.diebꝰ ſaltē
in vno anno.q2 tūc iteruz
nō poterit nec poſſet per
dn̄m fundi ꝓhiberi quia
ibi dicit̄ eſſe in quaſi poſ=
a ſeſſione itineris.ꝛ ſi ꝓhi=
beat̄ poſſet ꝯuenire dn̄m
interdicto de itine.actuq;
pri.vt.l.j.in pri.cōiūcto.§.
ꝓtor ait.ff.de iti.actuq; ꝓ=
ua.ꝛ ibi eſt gl.in ꝟ.cōclu=
ſit vſur.in ꝑnc.q̄ dicit q̄
ad hec duo req̄rit̄ certum
tp̄s.ſ.q̄ iuerit per annū ꝛ
xxx.ſaltem diebꝰ quorū ſi
vnū defuerit ceſſat illud
īterdictū de quo dicā ple
nius in.ij.q.qđ tene mēti
et nō permittas vicinum
tranſire ꝑ fundū tuū.xxx.
25 diebꝰ ī vno anno.¶ † Ul=
timo principaliter quero
quot requirātur vt quis
ſit in quaſi poſſeſſiōe iti=
neris ſiue eundi in fundū

a ¶ Poſ=
ſeſſiōe ꝛc.
Poſſeſſio
violenta
n̄ releuat
poſſeſſorē
ab onere
ꝓbādi. C.
de ꝓba. l.
ſi vis.ꝛ ibi
per Bart.
ꝛ ꝑ Inno.
in.c.ij. ex=
tra de ſer.
non ordi=
nandis.

meā.ita ꝙ eū impedire poſſiʒ quominꝰ
eat. et ſi impediam tenear interdicto de
iti.actuqꝫ pri. Et dic ꝙ plura requirunť.
Primū ꝙ .ſ.annū iuerit. Scōm ꝙ fuerit
ſaltē per.xxx.dies vt ſtatim dixi in.q.pre
cedē.in fi. Et rō quare non ſufficit ire ſe=
mel ſicut ſufficit ſemel aquā ducere per
fundū alteriꝰ.vt.l.j.§.ꝙ aūt.ff.de aqua
quoti.⁊ eſti.⁊ qꝛ ire ꝑ fundū alienū po=
teſt fieri per modū cuiuſdā familiarita=
tis vel amicitie.l.q iure familiaritatis.
ff.de acqui.poſ ⁊ eſt licitū ire per fundū
alienū qḋ pōt fieri ꝑ modū cuiuſdā fa=
miliaritatis ſicut dixi in.q.prece.⁊ ideo
per primū actū vſus nō acquiriť quaſi
poſſeſſio. Sed diuertere aquā ꝑ fundū
vicini nō eſt permiſſuʒ niſi ei qui habet
ius faciēdi.vt.l.aquā.C.de ſer.ideo per
vicinū actū acquiriť quaſi poſſeſſio hu=
ius iuris ducēdi aquā.qꝛ iſtud non pōt
dici feciſſe iure familiaritatis vel amici
tie.vt no.Bar.in.l.j.§.ſed hoc interdicto
in princ.ff.de iti.actuqꝫ pri.⁊ no.in d.l.j.
C.de ſer.⁊ hoc in ſeruitute affirmatiua.
ſecus in negatiua qꝛ i illa reperitur fa=
ctum hoīs ꝓhibentis.per no.in.l.qui lu
minibus.ff.de ſer.vr.pre.⁊ no.d.Paul.in
d.l.j.⁊ dixi.ſ.in prece.lib.in.xiij.q.prin=
86 cipali in ver.q̄tum requiritur. ¶ † Sed
aduerte ad iſtam dfiam inter ſeruitutē
affirmatiuā ⁊ negatiuā quantū ad hoc
vt requirať factū hoīs prohibentis.vel
nō qꝛ tex.⁊ Bart.in.l.hec aūt iura.ff.de
ſer.vrba pre.per alia verba loquuntur.
dicūt ꝗ aut eſt ſeruitꝰ ⁊ vrba. requiri=
tur factū hoīs ꝓhibētis.⁊ ita intelligať
l.hec aūt iura.⁊ glo.in.d.l.qui luminibꝰ
⁊ in.l.j.C.de ſer.aut eſt ſeruitus ruſtica.
Et tūc nō requiriť aliqḋ factū hoīs ꝓhi
bentis ſed ſolū negligentia vel ſcientia
cū patientia aduerſarij.⁊ hoc etiā vr te=
nere do.Pau.in d l.j.ver.circa ſcdaʒ lec.
qḋ no.qꝛ multū in hoc errāt credētes et
etiā in ſeruitutibꝰ ruſticis ad hoc vt qs
cōſtituatur in poſſeſſione: ⁊ ſi incipiat
preſcribere reqrať factū hoīs ꝓhibētis
qḋ nō eſt verū vt dixi. Et iſta ꝑpetuo te=
ne menti ſm Bar.in.d.l.j.§.hoc interdi=
cto.ff.de iti.actuqꝫ pri.in acq̄ſitionē q̄ſi
poſſeſſionis aliorū iurū incorporalium
exemplū ſi cōe ciuitatis pateret aliquē
ſtare in cōſilio ſemel ſicut patitur aliq̄ñ
ciuitas Venetiarū intrare conſiliū ſuū
forenſem nobilē: nam ex hoc nō eſſet in
quaſi poſſeſſione illiꝰ iuris eſſendi in cō
ſilio niſi ex frequentia actuū ad minus
xxx.vt.d.§.iterdicto.qꝛ iſtud pōt fieri iu=
re facultatis vel familiaritatis. Secus
ſi ciuitas pateretur eſſe aliquē de ꝓori=
bus vel ꝓponere in conſilio tanq̄ conſi
liariū.nam tunc ex vnico actu illius iu
ris induceret quaſi poſſeſſio.ꝑ.d.l.§.qḋ
aūt.ff.de aqua quoti.⁊ eſti.⁊ idem dicit
Bar.in.d.§.hoc interdicto.in certis iuri
bus vt ex qualitate actuū reqrať vnus
actus vel plures.⁊ pro p̄dictis vide glo.
in.c.cū eccleſia ſutrina.ver.trium epoꝝ.
extra de ca.poſ.⁊ ꝓprie.⁊ ibi etiā ꝑ In=
nocen.⁊ doct. ¶ Tertio principaliter re=
quiriť ⁊ iuerit qs iure ſeruitutis credēs
vti iure ſuo.vt.l.fi.ff.de iti.actuqꝫ pri.⁊.l.
j.§.iulianꝰ recte.eo.ti.⁊.l.fi.ff.quēad.ſer.
amit.⁊ not.gloſ.in.l.j.§.ij.in ver.vſus ſit.
in princ.⁊ ibi Bart.ff.de iti.actuqꝫ pri.et
voluit Inno.in.c.bone.el.ij.in princi.ex=
tra de tranſla.prela.⁊ in.d.c.cū eccleſia
ſutrina in glo.in verſi.iij.⁊ ideo alio mo=
do ꝙ quaſi iure ſeruitutis puta qꝛ pro=
pter riuum qui creuit.aut qꝛ via publi
ca eſt deſtructa.ita ꝙ ad ſuum fundum
ire non poterat.⁊ ꝓpterea per fundū vi=
cini iuit nullum ius ſibi queritur.vt.l.j.
§.iulianus recte.ff.de itine.actuqꝫ pua.
et no.Roſ.in libellis ſuis ciuilis in titu.
in fi.hoc modo per fundū alicuius per
xxx.dies ⁊c.⁊ idem ſi qs iuiſſet ꝑ fundū
non vi aut clā nec precario nō tñ id iu=
re ſuo faceret ſed ſi prohiberet nō factu
rus nō dareť ei hoc interdictū: nec pro=
pter hoc diceret,in quaſi poſſeſſione ſer=
uitutis: vt.l.fi.ff.de iti.actuqꝫ pri.et ideʒ
ſi fuiſſet iure familiaritatis vel amicitie
etiā per annū ⁊ vltra propter hoc nō di=
ceretur etiā in quaſi poſſeſſione eundi:
vt.d.l.qui iure familiaritatis.ff.de acq.
poſ.⁊ ibi dicit Bart.ꝙ iſte caſus ſepe oc=
currit. Nam mater ⁊ filius ſtāt ſimul et
filiꝰ vadit per fundū matris poſtmodū
cū diuidunt: dicit filius ego poſſedi talē
fundū: nam in dubio intelligitur fuiſſe
iure familiaritatis: vt nō poſſideat. Idē
dicit in fratre ⁊ ſorore ſimul habitātibꝰ

et habẽtibus patrimoniũ indiuiſum:qꝛ ſi frater ſolũ vadit ad poſſeſſiões locandas ꝛ fructus ſolus recollegit cõiter vr̃ facere cã familiaritatis per.d.l.ſi mulieri.ff.qui.mo.vſu.amit.ꝛ idẽ in colono lꝫ nunq̃ vadat dñs:ꝛ ad predicta vide qd no.Inno.in.c.ſi diligẽti extra de preſcri.
27 qd no. ¶ † Sed circa p̃dicta inſurgit dubium quõ ꝓbabit̃ ꝙ crediderit vti iure ſuo. Secũdũ aliquos ꝓbabit ſuo ſacramento.pro qua opi.facit gl.inſti.de act. §.alie.in gloſ magna q̃ allegat̃ ꝙ his q̃ cõſiſtũt in cõſcientia ſeu volũtate alicuius ſtatur eius ſacro.Illa gl.not.loquit̃ de iuramẽto ſed glo bene hoc dicit in.l. at q̃ natura.§.cũ me abſẽte in gl.magna in ver.vel melius.ff.de neg.geſt.et eſt gl. in terminis nr̃is in.l.ij.in gl.fi.C.de ſer.et aqua.ꝛ glo.in.l.j.§.ij.ff.de iti.actuq̃ pri. facit.c.paſtoralis.extra de excep.cuꝫ ſi. ſed Bar.in.d.§.hoc non tenet dicens qd not.in.d.§.alie ꝓcedit qñ p̃cedit titulus ex quo creditur ſibi ſi aſſerit ſe.hr̃e bonã fidem : ſecus ſi nullus titulus precedat ſicut preſupponit̃ in caſu nr̃o. Unde ſm Barto.dꝫ aliter ꝓbari q̃ per ſacramentum ꝓpriũ puta per teſtes qui dicant ſe vidiſſe cõſtitui ſeruitutẽ a tali q̃ putabatur dñs illiꝰ prediũ vel ꝙ fuit legata ſeruitus titio ꝛ iſte vocabat̃ titius. Hoc tñ nõ putat eſſe verũ Bar.qꝛ ſm hoc ſeq̃retur ꝙ deberet probare titulũ verum vel putandũ qd eſt cõtra.l.ſi quis diuturno ff.ſi ſer.ven.ꝛ cõtra no.per Dy.in.c.ij.de reg.iu.in.vj.ꝛ ideo Bar.in.d.l.j.§.ij.dicit ſm Jac.de are.ꝛ Cy.in.l.j.in.iiij.q.C.de ſer.ꝙ ſufficit ꝓbare ſe audiuiſſe hoc dici a q̃buſdaꝫ vicinis aut fidedignis ꝙ ſibi cõpetebat ius eundi. Facit ad hoc gloſ. no.in.l.titio fundus.ff.de cõdi.et demõ. que dicit ꝙ dño fidedigno credendũ eſt. Tñ Bar.in.d.§.ij.concludit ꝙ dꝫ ꝓbari aliquid ꝓpter qd ipſe motus ſit ad credendũ ſibi ſeruitutẽ cõpetere.vt.l.j.§.ſed ꝛ ſi iure.ff.de aqua quoti.ꝛ eſti. Et id putat ꝙ ſi erat fama per cõtractũ licitũ poteſt credere arg.eius qd not.in.l.iij.C.de pba.ꝛ in.l.atqui natura.§.cũ me abſẽte. ff.de neg.geſt.facit qd no.Bart.in.l.fi.ff. de here.inſti.Idem dicit ſub dubio forte ſi ibi erant ſigna vie, vel itineris vel aliũ verifimilia que pñt animũ adducere ad iſtam credulitatem:ꝛ iſtud ꝓcederet qñ. ſigna vie vel itineris tenderent ad fundum illius qui fuit.ꝛ iſtud probaret ſatis fuiſſe in dubio de iure ſuo ꝛ ſic ſeruitutis niſi ex qualitate perſonaruꝫ aliud preſumeret̃.vt dixi.ff.de fratre et ſorore. Item poteſt probari ꝙ quis iuerit iure ſuo ꝛ ſic iure ſeruitutis ex actibꝰ. Nam quidam ſunt actus quos ego non facerem niſi ꝙ ſeruitus mihi competeret:vt precidere ſepem cauſa eũdi. Unde ex ſimilibus actibus poteſt hoc comprehendi ſm Bart.in.d.l.j.§.ij.ꝛ.ff.de iti.actuq̃ pri.qui etiã allegat ad hoc no.p Innoc. in.c.bone co.lib.extra de poſtu.prelato. vbi omnino vid.qꝛ hoc optime declarat qualiter poteſt cõſtare qñ quis iuit per fundum alterius credens vti iure ſuo.
28 ¶ † Item an requirat̃ ꝙ quis vſus fuit itinere per ſeipſum. an vero ſufficiat qd alius per ſe iuerit. Et dic ꝙ ſufficit quod colonus aut hoſpes aut amicus vt al's alius iter ad funduꝫ fecit qui pro nobis ſeruitutẽ retinere poſſit:vt.l.j.§.is cuius colonus.et.l.iij.§.in hoc interdicto.ff.de
29 itine.actuq̃ pri. ¶ † Et no.diligenter ꝙ ſi quis vſus fuerit itinere per fundũ vicini ꝙ quoaduſq̃ fuerit ingreſſus vſq̃ ad illum locũ in fundo ad quem ingreſſus eſſet diceretur eſſe in quaſi poſſeſſione et ei cõpetit interdictũ de iti.actuq̃ pri.caſus eſt notabilis cuꝫ glo.ꝛ no. vltimo in verũ. quoaduſq̃ in.l.j.§.ſiqs hoc interdicto.ff.de iti.actuq̃ pri.ꝛ eſt ratio quia agitur de ſeruitute querẽda. Nã tunc ꝑ vſum partis nõ acquirit ius in toto fundo ſecus vbi ageretur de ſeruitute retinenda quã conſtat eum habere. quia ꝑ vſum partis tota retinetur vt.l.ſi ſtillicidij.§.fi.ff.quemad.ſer.amit.ſm glo.in.d. §.ſi quis hoc interdicto.quã ꝑpetuo tenementi ꝛ per hoc dixit ibi Bar. multũ notabiliter ꝙ ſi quis ius colligẽdi predagium vult dicere ſe p̃ſcripſiſſe : ſi probat ꝙ vſus eſt colligere de talibus rebus.et in illis tm̃ diceretur acquiſiuiſſe de quibus appareret ꝙ vſus fuerit. Jac. dicit de p̃ſcribẽda iuriſdictione nõ ꝓbata q̃ſi poſſeſſiõe certi actus in illo p̃ſcribat. Secus ſi haberet cõceſſionẽ ab aliquo qui

habet ius tenendi.tunc ſi vtitur iuriſdi=
ctione actu retinetur in oibus.⁊ idem tz
Bart.in.l.ſi publicanus.§.fi.ff.de publi.
de q̃ vide plene in Spe.de iura.cal.in.§.
j.in prin.vlti.col.in ver.illud etiã not. ꝙ
poſſeſſio.⁊ per Inno.in.c.dilecto.in fi.ex=
tra de offi.archi.⁊ per glo.fin.in cle.j.de
ſo.compe.⁊ per Bart.Ange.⁊ doct.in.l.
iij.in prin.ff.de acqui.poſ.per Bald.in.l.
vna eſt via.ff.de ſer.vr.pre.in apoſtillis.
et plene per Flo.in.l.ſeruitutes.la gran
de.in.x.col.ff.de ſer.⁊ in.l.ſi ſit conſtitu=
ta.in fi.ff.queãd.ſer.amit.⁊ in.l.ſi ſerui=
tus.in fi.prin.⁊ in.l.fi.co.ti.⁊ per.d.Pau.
in.l.j.in prin.ff.de iura.cal.⁊ in.l.reſtitu=
30 ta.in princ ff ad treb.¶ †Sed dubiũ eſt
an ſit neceſſe vſum vie retinere ſciente et
patiente aduerſario.vr̃ ꝙ ſic.per.l.ij.C.
de ſer.⁊ aqua.Nam cum quaſi poſſeſſio
iuriũ incorporaliũ nihil aliud ſit ꝙ pa
tiẽtia aduerſarij.vt.l.quoties.ff.de ſer.il
le qui ignorat non põt peti.et ſic ille qui
vtitur non põt eſſe in quaſi poſſeſſione il
lius iuris.iſtud tenet Inno.in.c.bone.el
ij.de poſtul.prela.Sed Bar.in.l.j.§.hoc
interdicto.ver.vlterius quero.ff.de itin.
actuq; pri.dicit aliter vez ꝙ quedã ſunt
ſeruitutes hñtes cãm continuã pro qui=
bus datur vtile interdictum vti poſ.tũc
cũ illud interdictũ dat̃ priori neceſſe eſt
ꝙ probetur ſcientia aduerſarij cum ali=
ter non poſſit haberi illa quaſi poſſeſſio.
Quedam ſunt ſeruitutes habẽtes cãm
diſcõtinuã pro quib⁹ datur interdictuz
de iti.actuq; pri.⁊ in iſtis nõ requirit̃ qḋ
probetur ſcientia aduerſarij: qꝛ verba il
lius edicti nõ requirũt quem quaſi poſ=
ſidere vel quaſi poſſediſſe.ſed requirunt
ſimplicem vſum facti.Dicit enim pretor
quo itinere vſus es:nõ dicit in cuius iti
neris quaſi poſſeſſione es.vnde ſufficit
probare qḋ nõ vi nõ clam non precario.
Dicit tñ ꝙ quo ad preſcribendam ſerui=
tutem ſemper requiritur ſcientia aduer
ſarij:cum ſine poſſeſſione preſcriptio nõ
pcedat.vt in.c.ſine poſſeſſione.de regu.
iur.lib.vj.⁊ ita loquitur.l.ij.C.de ſeruit.
31 ¶ †Ex quo no.ꝙ ſufficit ſi aliqs ſit vſus
itinere vel actu nec deſiderat̃ qḋ fuerit
conſtituta ſeruit⁹ vel debeatur.vt.l.j.§.
ij.ff.de iti.actuq; pri.⁊ not.Roſ.in libello
ſuperius alle.¶ Quarto principalr̃ req̃
ritur vt fuerit vſus qḋ nõ vi nõ clam nec
p̃cario.vt.l.j.in princ.ff.de iti.actuq; pri.
et.l.iij.§.ait ꝑtor.co ti ⁊ dr̃ vſus vi qñ ad=
uerſario ꝓhibente.Clam qñ aduerſario
ignorãte.Precario qñ aduerſario conce
dẽte ad ipſum beneplacitũ ⁊ nõ vltra : q̃
oia declara vt plene hr̃ per glo.in.l.j.C.
vti poſ.⁊ ibi per doc.⁊ p no.in.l.j.§.ſi tibi
fundo.⁊.§.fi.cum.l.ſeq.vſq; ad.§ hec e in=
32 terdicto.ff.de iti.actuq; pri.¶ †Sed cir=
ca iſtud põt dubitari de duobus. primo
qualr̃ hoc ꝓbat̃. Scḋo cui incũbat hoc
onus probandi.De primo vr̃ qḋ poterat
ꝓbari p teſtes vt no.glo.in.l.j.§.ij.in v̓ſi.
vſus ſit.in fi.ff.de iti.actuq; pri.⁊ ibi per
Bar.in fi.qui dicit qḋ hoc nõ eſt: ⁊ veruz
qñ diceretur qꝛ nõ iuerit:qꝛ cũ iſta ſit me
ra negatiua nõ coartata loco vel tp̃e nõ
poterit ꝓbari.l.actor cum ibi no.C.de ꝓ
ba.in.c.bone memorie Magũtĩ.ḋ elec.
ꝓbabitur ergo affirmatiua p teſtes.Ne
gatiua eo mõ quo dicet̃.j.De ſcḋo eſt ma
ius dubiũ Quidã eñ dicũt qḋ hoc dꝫ ꝓ=
bari ab aduerſario qui dicit vi clam vel
precario vſum.Guil.tñ in.d.§.ij.in verſi.
vſus ſit.in fi.determinat cõtrariũ vez qḋ
imo debeat ꝓbari per eũ q̃ dicit ſe vſum
eſſe itinere ⁊ agit hoc interdicto de itin.
actuq; pri.arg.d.l.j.in prin.⁊.l.ſi qs diu=
turno.ff.ſi ſer.ven.Sed Dy.hoc reprehẽ
dit dicens qḋ hoc ꝓbato vſu.xxx.dierũ
preſumitur qḋ bona fide nõ vi nõ clam
vel p̃cario iuerit:etiã ſi nõ probet.Nam
ſicut in rebus incorporalibus ſi ꝓbetur
ti.preſumitur bona fides niſi probet̃ ma
la.vt.l.nemo ꝑdio.ff.de reg.iur.et.l.ſi qs
emptionis ti.de preſcrip.xxx.ann.Item
in corporalibus debet preſumi bona fi=
de ſolo vſu ꝓbato cũ quo ad p̃ſcriptiões
iſta duo ſunt paria ꝓbare vſum in poſ=
ſeſſione ſine titu.⁊ incorporalib⁹ ꝓbare
titulũ et longã poſſeſſionẽ.Nam vtroq;
caſu idem iuris.vt.l.ij.C.de ſer.et aqua.
et.l.ſi quis diuturno.ff.ſi ſeruit.ven.Iſta
ſunt v̓ba Dy.vt refert Bart.i.l.j.§.ſi hoc
interdicto.ff.de iti.actuq; pri.ſed Bart.
in.l.fi.dicit qḋ doc.reprehẽdũt Dy.Nã
iſta nõ ſunt paria.qꝛ de iure naturali et
gentiũ qlibet res eſt libera:vt.l.altius.C.
de ſeru.⁊ ideo mala fide talis res eſt.ꝗñ

iure approbata niſi probet aliqd ex quo preſumat bona fide:ſed in rebus corporalibus hoc nõ ↄting t. Nam iuo cõmune poſſidẽtis nõ reſiſtit: vt ipſe not.in.l. prius.ff.de no.ope.nun.ꝛ gloſ.tãgit in.l. ſicuti.§.ſi queratur.ff.ſi ſer.vendi.ꝛ ideo Bar.cõcludit in.d.§.hoc interdicto.ante fi.ꝙ nõ ſufficit ꝓbatio ſolius vſus:ſed debet probare aliquid ꝓpter qd ille motus fuerit ad credendũ ſibi deberi liberã ſeruitutẽ:vt.l.j.§ ſed ꝛ ſi iure.ꝛ ibi hoc not. Bar.ff.de aqua quoti.ꝛ eſti.quo probato alteri parti incumbit onus probãdi ꝙ ille ſit vſus vi clã vel precario:vt probat in.l.iiij.in prin.ff.de iti.actuqꝫ pri.ꝓ quo vide quod dixi ſupra in ver.tertiũ principaliter:qd no. ¶ Quinto principaliter requiritur ꝙ itinere vel actu vſus ſit ad prediũ ruſticũ nõ aũt ad ꝑdiũ vrbanum. Quia hoc interdictũ tuet tm̃ ruſticas ſeruitutes:vt.l.j.§.j.de iti.actuqꝫ pri.ꝛ ita tꝫ Roſ in.d.ſuo libel.circa prin.in illa.q.ſꝫ querit quare nõ ꝓ ſuitute vrbana ſicut pro ruſtica datur.dicit Roſ.in dal.ti.ſuo.
33 in.ij.q.† ꝙ iura magis cõſulũt alicui habẽti ruſticã ſeruitutẽ ꝙ̃ vrbanã: ſicut et alias eſt drĩa inter predia ruſtica ꝛ vrbana:vt.l.item querit.§.qui impleto.ff.lo. ſed credo ꝙ iſta nõ ſit bona rõ lꝫ potius alia qꝛ frequẽtius cõtingit qd qs vadat per fundũ alienũ ruſticũ ꝙ̃ per vrbanũ: imo raro cõtingit ꝙ qs vadat ꝑ funduꝫ alienũ vrbanũ iure ſeruitutis:lex locuta eſt de ſeruitute ruſtica.arg.l.nam ad ea.ff.de leg.j glo.in.d.l.j.§.ij.ff.de itinere actuqꝫ pri.dicit ꝙ lꝫ ſeruituti vrbane nõ detur iterdictũ directũ de.iti.actuqꝫ pri. tñ forte dabit vtile.ꝛ ſequit ibi Bart.dicens ꝙ ſi ſeruitꝰ vrbana hꝫ cãm ↄtinuã tũc hꝫ locũ vtile interdictũ vti poſ.l.j.in prin.ꝛ ibi no.ff.vti poſ.ꝛ.l.ſicuti.§.ariſt. l.ſi ſer.ven.ꝛ.l.quoties.ff.de ſer.ſi ꝟo hꝫ cãm diſcõtinuã tũc põt habere locũ vtile interdictũ de iti.actuqꝫ pri.ꝛ hoc teneas pro hoc vide Bart.in.l.j circa prin.ff.vti poſſ. ¶ Sexto principaliter requirit qd ille.q iuit per fundũ alteriꝰ habeat etiaꝫ fundũ iuxta illũ ꝛ ꝓpter fundũ ſuũ iuerit ꝑ fundũ alteriꝰ:qꝛ nemo interdictũ d iti.actuqꝫ pri.habet niſi ꝛ alius habeat prediũ:et ipſe etiaꝫ prediũ habeat.quia ſeruitutẽ ratione prediũ alieni quis habere nõ põt:vt.l.j.ff.cõia pre ꝛ inſti de de ſer.§.in ruſticorũ.ver.ideo autẽ ꝛ maxime cũ hoc iterdictũ nõ teneatur niſi ad ruſticas ſeruitutes.vt.l.j.§.j ff.de iti.act. pri.ꝛ hoc tenet Roſ.in.d.ſuo libel.verſic. poſitiones actoris. ¶ Septimo principaliter requiritur ꝙ inter ꝑdiũ qui patiatur ꝛ fundũ vicini nõ ſit aliud prediũ per qd iri nõ poſſit.qꝛ tunc nõ competeret hoc interdictũ.ꝛ rõ eſt ſm Roſ. in predicto libel.qꝛ hoc iterdictũ cũ eſt ad tuẽdas ruſticas ſeruitutes:vt dixi medium prediũ qd nõ ſeruit impedit ſeruitutem. vt.l.qui ſella.§.fi.ff.de ſer.ru.pre.ꝛ plene dixi.ſ.in libel.ꝑced.in.vij.q.ꝑn. ¶ Octauo ꝛ vltimo principaliter requiritur ad hoc vt cõpetat iſtud interdictũ de itine. actu.pri.ꝙ ille qui fuit vſus hoc anno ſaltem.xxx.diebus.vt dictũ eſt.ſ.fuerit ꝓhibitus.vt.l.j.in prin.§.j.ꝛ.ij.ff.de iti. actuqꝫ pri.ꝛ no.Roſ in altero libello ſuo. ſepius alleg.Que aũt requirant ad preſcribendã ſuitutem vide ꝙ̃ plene dixi.ſ. in libel.prece.in.viij.q.prin.ꝛ ſic dictũ eſt ſupra ꝙ ſeruitus hñs cãm perpetuã ꝛc.
34 ¶ † Sed dubitari poſſet ꝙ̃ vtilitas reſultat ex hoc ꝙ quis iuerit per fundũ alienum modo ſaltem.xxx.dies ꝛ ꝓpter hoc dicatur eſſe in quaſi poſſeſſione. ¶ Et gl. in.l.j.§ ij.in gloſ.magna.ff.de iti.actuqꝫ pri.format iſtã.q.dicit eñ primo ꝙ quidam volunt ꝙ poſſit in hoc.qꝛ preſumit cõpetere ei ſeruitutẽ ſiue negatoria conueniatur ſiue cõfeſſoria agat qd põt: lꝫ poſſideat.vt.ff.ſi ſer.ven.l.ꝛ ſi forte.§.ſcilꝫ dum ꝛ ꝑ eis.C.de ꝓba.l.ſiue.poſ.ꝛ.C.de epiſ.acti.l.nec crediderís.ꝛ.C.ſi aduerſ. cre.l.j.ꝛ in aut.de teſti.§.ſi ꝟo.ꝛ iſta fuit opi.Place.qui voluit qd quis in poſſeſſione vel quaſi preſumatur hẽre ius niſi ꝓbetur cõtrariũ.nam glo.reprobatur in l.cum res.C.de ꝓba.et ſic iſta opi.nõ eſt vera. Alij dicũt qd iſta eſt ſcda opi.quod prodeſt quo ad hoc vt ſi impediat poſtea poſſit reſiſtere.ſ.extra iudiciũ ꝛ ſi redditur interdictum non in iure ſed ipſo predio lꝫ ei ſe defendere ex vi interdicti ac ſi i iudicio agat ↄfeſſoria a ſe poſſidẽte vel negatoria ab alio ꝯ ſe poſſidentẽ vel nõ poſſidẽtẽ neceſſe hꝫ d iure ſuo do

ecre ac ſi agat ex ſcdo capite qđ eſt in.l.iiij.§.ait pretor.ff.de iti actuqꝫ pri poterit purgari:nec ipſe poteſt reſiſtere niſi probet ſibi ſeruitutem competere: vt ibi.Iſta opi inquātū dicit qđ pōt reſiſtere de facto dicit verum vt dicam ſtatim in ſeq.opi.Sed inquantū vult qđ nō poſſit agi in iudicio hoc interdicto eſt cōtra.d.l.j.de iti.actuqꝫ priua.⁊ cōtra mētem illius titu.ſm Bart. in.d.l.j.§.ij.⁊ ideo aliȷ̄ dicūt.⁊ iſta eſt tertia opi.et vera qđ ꝓbare vſum.xxx.dierū in anno ꝓdeſt propter duo.Primo q: ille q̄ eſt in quaſi poſſeſſione eūdi ſiue agat confeſſoria:ſiue conueniatur negatoriaᵃ non oporteret cauere de non impediēdo.Sꝫ aduerſariꝰ tenetur cauere de non impediēdo vſqꝫ ad finitum iudiciuꝫ negatorium.Secus ſi poſſideret et ageret vel conueniret pro ſeruitute:quia tūc cauet de non vtendo vſqꝫ ad finē iudicij:vt.l.penul. ff.de aqua quoti.⁊ eſti.dicit Bar.in.d.§.ij.quod iſte eſt verus intellectus.d.l. penul.que etiā difficilis. Secundo prodeſt in alio: quia ſi extra iudiciū turbatur in vtēdo nō ſolum poteſt de facto reſiſtere:ſꝫ etiā in iudicio agitur hoc interdicto vt pronuncietur eum eſſe in quaſi poſſeſſione:per hoc tamē nō preſumitur habere ſeruitutem ſi cadat a poſſeſſione ⁊ agat cōfeſſoria.⁊ iſtā opi.tenet ibi gloſ.magna in.d.l.j.§.ij.ff.de iti.actuqꝫ pri.& ſequit ibi Bar.⁊ cō

a ¶ Negatoria.ſi in iudicio deducat q̄s habeat neceſſe ꝓbare.vide gl. ff.de oper. no.nū.l.ſi priꝰ.ff.de iti.actuqꝫ pri l.j.§.hoc interdictuꝫ.ray.ſꝫ q̄r in negatoria ꝓbaṫ d̄ iure ſuo in rub.co.a qđ peruici nos q̄ ibi ꝓpe ſtant vt dꝫ gloſ. in.d.l.j.§. hoc iterdictū.bald. ¶ Denegatoria et cōfeſſoria dic vt per Bart.in.c. cū eccl'ia. ſutrina.de ꝓpriet. et per Dy.in iti.de act. §.eque.

35 muniter docto.¶ † Ex qua ſingulariter
not.ſm Bart.ibi quod etiā in quaſi poſ
ſeſſione iuris habet locū illud qđ dicit
vim vi repellere lꝫ:⁊ ideo ſi vniuerſitas
vel capitulū coadunaṫ ad aliq̄d facien
dū:⁊ ibi eſſet aliq̄s q̄ nō eſſet de corpore
illiꝰ capl'i vel vniuerſitatis ⁊ vellet oīmo
do ibi eſſe poſſet licite per vniuerſitateꝫ
expelli:q: turbat vniuerſitatē vel capl'ꝫ
36 in quaſi poſſeſſiōe iuris i qua eſt.¶ † Se
cūdo no.ꝙ in iſtis ſeruitutibꝰ corporali
bus q̄ habēt cām diſcōtinuā dꝫ quis eſſe
in quaſi poſſeſſione ſi nullo modo vſus
eſſet tpe ſufficienti.puta.xxx.diebus vt
dixi in.q.p̄ce.in fi.adeo qđ ſi turbas me
poſſuꝫ ꝯ te reſiſtere de facto.Sꝫ ſi eſſent
quedā iura q̄ nō requirūt vſum niſi in
terpolatū magno interuallo:tūc dicit ibi
Bar.qđ putat ſufficere me poſſediſſe ſe
mel longo tpe retro.exemplū in.l.fi.C.de
ſer.⁊ intelligiṫ nūc ꝙ dꝫ in hoc iterdicto
hoc anno hoc eſt vno tpe quo req̄riṫ iſte
vſus vt iſto quinquēnio vel decēnio vel
ſi'ti in electiōe epi vl' abbatis ſi aliq̄s.xxx.
annis vel circa eligit vnuꝫ epm certū:ſi
nō deberet eligere ipediret:ſufficit eīm
docere qđ fuit in q̄ſi poſſeſſiōe iuris eli
gēdi in ꝓxima p̄cedēti electiōe qđ eſt no
tā.⁊ de iſta materia qn̄ q̄s dicatur eſſe in
quaſi poſſeſſiōe iuriū corporaliū.vide p
Inno.⁊ doc.in.c.j.extra de cā.poſ.⁊ pro.
¶ Sūt etiā alie vtilitates eſſe i quaſi poſ
ſeſſione iuris que ponunṫ in.l.ſicut.§.ſi
queraṫ.ff.ſi ſer.vē.⁊ ibi no.⁊ vide per Cy.
37 in.l.ij.in.iiij.q.C.de ſer.⁊ aqua.¶ † Et ꝑ
declaratione predictorū quero quō dn̄s
poterit expellere eū q̄ eſt in quaſi poſ iu
ris eūdi per fundū ſuū.⁊ gl.in.l.j.§.ij.in
j.glo.magna.ante fi.ff.de iti.actuqꝫ pri.
dicit qđ opꝫ ꝙ agat dn̄s negatoria ⁊ ꝓ
bet illi ſeruitutē non cōpetere:alias nō
poſſet eū expellere.Sꝫ dicit Bar.ꝙ hoc
nō eſt verū.Nō eīm hꝫ neceſſe ꝓbare dn̄s
ſuitutē nō cōpetētē ſed ſufficit ꝓbare ſe
dn̄m:⁊ tūc vtēti negabiṫ facultas vtēdi
ſeruitute niſi ꝓbet cā ſibi cōpetere.vt.ff.
ſi vſufr.pe.l.vti frui.⁊ ibi no.⁊ l.ſicuti.§.
ſi queraṫ.ff.ſi ſer.vēdi.⁊ habeṫ plene per
Bar.in.l.ſi priꝰ.ff.de no.ope.nū.Sed te
nēdo opi.gl.ꝙ dn̄s hēret neceſſe ꝓbare il
li vtendi ſeruitutē nō cōpetere qualiter

probabitur. Dicit glo. ſingulariter in. d. l. j. § ij. in gl. magna. in fi. qđ probabitur per teſtes qui ſtabant ibi tpe qui dicent qđ nō fuit viſus ire nec potuiſſet ire qn videret que glo eſt multū notabilis. qr docet pbare negatiuā: et idem not alia gl. ſimilis in aut. de here. et fal. § ſi vero abſum. in ver. et vidiſſe. in fi col. j. et vide de hoc do. Anto. de but. in c. ex tenore. ante fi. j. col. extra de teſti et Ang. in § hic nobis. in iiij. colū. in prin in aut. de here. et falc. Uel pōt pbari dicta negatiua per teſtes alio modo ſm gl. in. d. § ii. ſi quis dicit ſe vidiſſe tali die vel menſe: et probat per teſtes qđ ſciuerit alibi fuiſſe illo tpe vt. l. optimam. C. de cōtrahen et cōmittē. ſtipula facit qđ not. in. l. pacuuius. § rei perduellionis. ff. de acqrē. here. et de iſta probatione negatiua hr in. l. actor. C. de pba. et in. c. bone memorie. extra de elect. dicit tn̄ Dy. quē ſequitur Bar. in d. l. j. § ij. ff. de iti. actuqꝫ priua. qđ iſta videt eſſe dura probatio. Quid em̄ ſi portat in carruca vel curru corpus ita qđ videri nō potuit vel ſi iuit tpe quo illi teſtes erant in domo ad comedēdū vel etc. Certe nō video dicit Dy. qualiter iſta probatio de qua dixi cōcludat. Preterea iſta probatio nō cōcludit illi ſeruitutem nō cōpetere: lꝫ concludat illū non eſſe vſum ſeruitute niſi vellet probare tanto tpe nō eſſe
38 vſum qđ ſeruitutē perdiderit. ¶ † Hactenus viſum eſt de iterdicto de iti act. pri. qđ competit illi, qui iuit per fundum alienum annos per. xxx. dic ſi impeditur vel phibet ire: nūc videamus de alio interdicto de iti. actuqꝫ pri. refi. qđ competit illi qui habuit ſeruitutem itineris vel actus aut vie: et vult reficere et impeditur ab aliquo reficere locū illum in quo iter vel actus aut via ſibi debet ne quis impediat vel prohibeat te volentē reficere iter vel actum aut viam: vt. l. iij. § ait pretor. ff. de iti actuqꝫ priua. et ad hoc vt iſtud interdictum competat multa ſunt neceſſaria. ¶ In primis enim reqrit qđ aliqs ſit vſus hoc anno. vt. l. iij. § ait pretor. et § ius aūt. ff. de iti. actuqꝫ pri et itelligo. ſ. xxx. diebus ſicut dr in interdicto precedenti arg. l. j. § ij. co. ti. et ita no. glo. in. d. l. iij. in verſi. hoc autē vſi ſunt. Roſ. tamē i libellis ſuis in tit. ſi tu habes ſeruitutē vie vel itineris vel actus: et vis reficere locum etc. verſi. ſed queritur an iſtud iterdictum. tenet contrarium vꝫ qđ in primo iterdicto neceſſe habeo probare tātū vie vſum hoc anno ad minus per. xxx. dies vt ſuperius dixi: ſed iſto interdicto de itine. actuqꝫ priuato. reficiendo debet probare vie vſum hoc anno. ¶ Secundum requiritur qđ quis ſit vſus non vi nō clam precario. vt. d. § ait pretor: qđ declara vt dixi ſ. verſi. iiij. principaliter reqritur. ¶ Tertium. ſ. qđ ſit vſus iure ſeruitutis vel pro iure ſuo. vt. l. fi. ff. de itine. actuqꝫ pri. et ibi Bart. hoc tenet qui dicit qđ etiā putat ſi quis diceret ſe habere ius eundi coherens perſone non quod eſſe predialis ſeruitutis haberet locū hoc interdictū. vt. l. j. § illud. verſic. precedet. ibi etiā hoc not. Bar. ff. de aq̄ quoti. et eſti. ¶ Quartū qđ probet ſibi ſeruitutē cōpetere. vt. d. l. iij. § hoc autē. et ibi omnino vide gloſ. in ver. et ei ſeruitutē cōpetere. et ibi ēt Bar. Et in hoc differt a precedēti interdicto in quo nō requirit qđ ſeruitus debeatur vel cōſtituta fuerit illi qui vſus eſt itinere vel actu: vt dixi ſupra verſi. tertium principaliter que et dicam infra. Itē vero in hoc interdicto cū duobus ſequē. requiritur quod habeat vſū illius itineris vel actus: aut vie tanto tempore cuius nō extat memoria. vt l. apparet. § ſi quis ſerui-

a ¶ Negatiuam. negatiua quō ſit probāda. vid Corneū. j. vo. cōſ. cx. Et probatio negatiue vr impoſſibilis ſi ñ eſt coarctata loco et tpe. i. ij. vol. cōſ. xl iij. Et negatiua eſt pbanda per eū q ſe fundat in ea. vide l. iiij. volu. cōſi. lxxxvij. et vide alex. ij. vol. cōſi. cxxxvj.

ſutem.ff.de iti.actuq; pri. Nam dum dicit ibi text. longeue poſſeſſionis expone etiam longiſſime et talis cuius nõ extat memoria: quia cum ſeruitus itineris actus aut vie nõ habet cãm continuã: vt no. in.l.ſeruitus.ff.de ſer.ideo tale tempus longiſſimuʒ neceſſarium eſt vt illa ſeruitus acquiratur.vt ff.de aqua pluuia.arcen.l.prima.in fine.ꝛ.l.ij.ꝛ.iij.ꝛ no. per glo.ꝛ docto.in.d.l.ſeruitus.Et idõ vult glo.in dicto.§.ſi quis ſeruituteʒ.et Roſ.in dicto titu.ſi tu habes ſuitutẽ vie ꝛc.niſi allegaretur titulus: qꝛ tunc ſufficeret longũ tempus x.vel.xx.ann.vt not.gloſ. magna in fine.in dicta l. ſeruitus.ꝛ in dicto.§.ſi qs ſeruitutem.in verſic.longeue.in fine.de quo dic vt plene dixi in precedẽ.lib. in.viij.q.princ.Si autẽ eſſet ſeruitus que haberet cauſam continuam tunc quereret lõgo tpe: vt.l.ſi quis diuturno.ff.ſi ſer.vẽ. ꝛ no.in.d l.ſuit⁹. ¶ Quintum requiritur qd volens reficere debeat cauere nomine dãni infecti propter opus qd vult facere in refectione: vt.d.l.iij.§.q hoc interdicto. ¶ Sextum qd reficiat aliqs vſq; ad modum cõſuetũ impoſite ſeruitutis: vt l.iij.§.hoc aũt. verſi.fieri aũt põt.ff.de iti. act.pri. ¶ Septimum qd impediatur ille qui vult reficere ne reficiat vel apponat ea que ſunt neceſſaria ad reficiẽdum: vt.l. veteres.eo.titu. ¶ Octauuʒ quod ſi aliquid vult reficere non ponat ea que ſunt neceſſaria ad reficiendum longiore tẽpore tenere: vel ſi deteriorem cauſam fundi faceret: tunc enim impune poterit prohiberi.vt.d.l.veteres.§.fi. qd no.ſm Bart. ibi contra nuncios cõis quibus dꝫ ſolui ꝓ itinere tm̃ pro quolibet miliari: qꝛ ſi ipſi fecerũt viã longiorẽ ſibi imputẽt cur fecerũt: vt ibi.ꝛ.l.nõ tm̃.§.ann⁹.ff.de excu.tu.ꝛ hoc verũ niſi via breuior nõ eẽt ſecura vel ſibi ſuſpecta.ꝛ.l eos §.fi.ꝛ ibi glo.ff.de fal.ꝛ vide etiã de hoc p Bar.in l.ij.C.de curſu publico.lib.xij.ꝛ not in l. imperator.ff.de ap.ꝛ vide que plene dixi in l.iij.in prin.ff.de verb.ſig. ¶ Nonũ ꝛ vltimũ opꝫ qd ille q vult reficere[a] opꝫ ea que ſunt neceſſaria ad reficiẽdũ per eã partẽ agri per quã ſine maiori incõmodo dñi fundi portari pñt. aliqn impune prohiberi poterit: vt.l.i. apparet.in princi ꝛ.§.j.ꝛ de predictis vide p Roſ.ſi tu habes ſeruitutem vie.vel itineris ꝛc.
36 in prin. ¶ † Sed quero an iſtud interdictũ de iti.actuq; reficien.ſit aliud a precedẽti.ſ.de iti.actuq; priua.ꝛ ſic an ſint duo interdicta vel vnũ tm̃ interdictũ habẽs duo capita: ꝛ videt̃ q duo ſint interdicta.Nã verba pretoris ſeparatim ponunt̃ in primo ꝛ ſcdo interdicto.Itẽ dicit.l.vnde.§.hoc aũt ff.eo.q hoc interdictũ diſtat a ſuperiori ergo eſt aliud.Iteꝫ qꝛ in primo habeo neceſſe ꝓbare vie tm̃ vſuꝫ hoc anno ad minus per.xxx.dies vt dixi in precedenti.q prin.in fi.In iſto aũt debeo probare vie vſum hoc anno.ꝛ debitã mihi ſuitutẽ.de q dic vt dixi.ſ.ꝗ. iij.ꝛ.iiij.Itẽ primũ cõpetit pro poſſeſſiõe tm̃ retinẽda iſtud interdictũ: ſcd̃m cõtinet cãm proprietatis quo damus: vt.l.j. §.quedã.de iti.actuq; pri.ꝛ Bar in.l.iij. §.hoc aũt.in prin.eo.tit.ꝛ rõ eſt: qꝛ ſicut non ſufficit in rei ven.probare me poſſediſſe niſi et ꝓbẽ dñm.l in rem.in prin.ff. de rei ven.Ita in hoc interdicto nõ ſufficiat ꝓbare me poſſediſſe niſi ẽt ꝓbẽ ſuitutẽ cõſtitutã mihi: vt.d.§.hoc aũt.et ex his no.dñiam inter hec duo interdicta: alij ṽo dicũt q vnũ eſt interdictũ tm̃ habẽs duo capita.et hoc videt̃ tenere glo. in.d.§ hoc aũt.in ver.ꝛ ei ſeruitutẽ cõpetere antea.ibi itẽ not.q hoc ſm caput.ꝛ hoc põt ꝓbari a ſilẽ: ſicut et alẽ lex acq̃

a ¶ Reficere. quid ſit reficere tex.eſt melior q̃ ſit in iure.ff. de riuis.l. j.§.deinde ait pretor reficere. Bal.

lia dicit vna habẽs duo capita primum
et tertiũ.vt inſtit.ad.l.aql.§.iii.ff.ad.l.aql.
l.ii.Item ſicut lex iulia dr̃ vna hz tamen
dnoq̃ capita.ff.de li.ꝛ poſth.l.gallus.ꝛ ſi
cut ꝯditio ẽt dr̃ vnica habẽs duas par=
tes.vt.ff.de cõdi.ꝛ demon.l.ex ſcriptura
et hãc partẽ tanq̃ vltimã vr̃ ſequi Roff.
in preallega.titu.verſic.quero an iſtud.
40 ¶†Item quero in hoc interdicto ſcđo
ſi habet quis neceſſe probare ſeruitutez
ſibi conſtitutã.dic vt dixi.ſ.verſic.quar=
tũ.qđ probet in quo differat cõfeſſoria ꝛ
quid ꝓdeſt iſtud interdictuz interp̃tari.
Nã in confeſſoria ſiľr opz qđ quis ꝓbet
ſeruitutẽ ſibi cõſtitutã vel inſtr̃o:vel pa=
ctiõib᷒:aut ſtipulatiõib᷒ vel longo tẽpo
re vel lõgiſſimo cui᷒ nõ extat memoria:
vt hr̃ inſtitu.de act.§.eq̃.ꝛ de ſer.§.fi.ff.ſi
ſer.ven.d.l.ii.ꝛ.l.ſi quis diuturno.hr̃ in
l.ſeruitutis.ff.de ſer.rñdeo:hec eſt drĩa:
qꝛ hoc interdictũ de iti.act.pri.reficiẽdo
cõpetit tũc tñ qñ qs vult reficere q̃ dicit
ſibi debitã ſeruitutẽ.Alias aũt ſi qs pro=
hibeat volẽtẽ alio modo vti ſ'uitute non
hz locũ hoc interdictũ:ſed ꝯfeſſoria tñ.
Nã ſi nolebas vti ſeruitute et negabant
te volẽtẽ vti tu nõ habes interdictũ hoc
ſed ꝯfeſſoriã tñ vt dixi:ꝛ ita ꝯfeſſoria eſt
gen᷒ quantũ ad hoc interdictum de iti=
nere actuq̃ reficiẽdo q2 vbicunq̃ cõpe=
tit interdictũ cõpetit ꝛ ꝯfeſſoria. Et vbi=
cunq̃ cõfeſſoria datur interdictũ nõ cõ=
petit vt ptz ex premiſſis:interdictũ autẽ
ſpecies eſt:ꝛ ita interdictũ locũ hz tñ i
ſuo domicilio.ſ.qñ alias vult reficere:vt
dictum eſt.l.loci corpus.§.ſi qs mihi.ff.
ſi ſer.ven.item eſt alia drĩa:qꝛ qui ꝓpo=
nit cõfeſſoriã ſufficit ſi probet ſeruitutẽ
ſibi conſtitutã eſſe vt dixi.Sed qui ꝓpo=
nit hoc interdictum duo probare opz ſe
vſum hoc anno ꝛ ſeruitutẽ ſibi ꝯſtitutã:
vt.l.iii.§.hoc aũt.ff.de iti.actuq̃ pri.Vñ
dicit Roſ.in prealle.ti.ſi tu habes ſerui=
tutẽ vie ꝛc.qđ credit non eſſe vtile ꝓpo=
nere interdictuz de iti.actuq̃ pri.niſi qñ
ſpecialr̃ vellet reficere:qꝛ tunc ꝓponere
dꝫ hoc interdictũ.de quo tñ dic vt dicaz
in fi.q.q.in fi.Item eſt tertia drĩa:qꝛ con=
feſſoria cõpetit ſiue aliqs poſſideat fun=
dũ ſiue nõ:vt.ff.ſi vſufruc.pe.l.vti frui.§.
fi.Interdictũ aũt hoc non competit niſi
ei qui hoc anno vſus eſt vt ſepe diximus.
Alie etiã differẽtie colligi poſſunt ex his
que dixi.ſ.quot requirãr ad hoc vt iſta
41 duo interdicta cõpetant. ¶†Ulterius
quero quare in hoc interdicto eſt neceſ=
ſe probare iſta duo.ſ.ſe vſum hoc anno
fuiſſe ꝛ ſeruitutem ſibi conſtitutã eſſe:vt
dixi in precedẽti.q.nõne ſatis eſt ſi pro=
bet vnũ tñ.ſ.ſeruitutẽ ſibi cõſtitutã eſſe.
qđ vr̃ per.d.l.loci corpus.§.ſi qs mihi.ſi
ſer.ven.ꝛ per.l.j.in.§.hoc aũt.ꝛ ibi ſi nau
tẽ.ꝛ ibi ius eſſe ſibi reficiendi.ff.de itine.
actuq̃ priua glo.mouet iſtam.q.in.d.§.
hoc aũt.ꝛ dicit ſi a p̃mo incipias.ſ.a poſ
ſeſſione vel vſu duo ſunt neceſſaria ꝓba
re:te vſum hoc anno:ꝛ tibi cõpetere ſer=
uitutem.Secus ſi ab altero incipias.ſ.a
probatione proprietatis vez ſeruitutem
conſtitutam eſſe.Nam tũc illam proba=
re tantũ ſufficit ſicut alias dicitur nulla
amittitur niſi corpus ꝛ anim᷒ interue=
niant vt de acqui.poſ.l.quem:qđ eſt ve=
rũ ſi a corpore incipies:ſec᷒ ſi ab animo:
quia tũc ſufficit ſolus animus.vt.l.iii.§.
in amittẽdo.eo.ti.Item ſicut et alibi lex
dicit docere dꝫ auctor ſuum intereſſe in
actione ad exhibendũ tpe litis cõteſta.ꝛ
nõ tpe ſnie:qđ eſt verũ ſi a tpe litis con=
teſtate incipias:ſecus ſi a tpe ſnie:quia
tunc illud ſufficit:vt.ff.ad exhi.l.tigni.§.
vlti.Simile etiã habetur in.l.potuit.C.
de iure delib.ꝛ.l.ſi liberat.C.de inoffi.do.
et dicit Bar.in.d.§.hoc autem.qđ iſtam
opi.videntur tenere omnes docto.tñ ſm
gl.ibi huic opi.obſtat qđ dr̃ i d.§.hoc au
tẽ ibi ceteri ſi deſit alterutrũ deficit inter=
dicto.Sz expone ſm gl alterutrũ p alte
ro ſicut ꝛ alias ff.de leg.i.l.ſi ex toto.§.j.
Uel aliter poteſt dici:et iſta eſt ſecunda
opi.ſm gloſ.in d.§.hoc.vez ſi in cõfeſſo=
ria prohibetur quis reficere ſatis eſt ſi
probetur ſeruitutem cõpetere agẽti con
feſſoria.ſed in hoc interdicto duo proba
ri debẽt vt dictũ eſt:ꝛ iſtud placet Bart.
in.d.§.hoc aũt.ꝛ videľ hoc tenere gl.ibi
et Roſ.in loco prealle.q̃ dicit q' nihil ꝓ
deſt in iudicio agere hoc interdicto:ſed
tantum in confeſſoria que minori onere
ꝓbandi grauat qđ intellige de iſto ſecũ
do interdicto ſeu ſecundo capite de iti.
actuq̃ refi.ſecus in p̃mo:qꝛ i illo nõ re=

quiritur q̄ probetur q̄ ſit ſeruitus cōſtituta.vt.ſ̄ dixi.Unde tu ſis cautus vt ſi impediaris reficere iter aut actuz vel iam potius intentes confeſſoriam q̄ interdictum de iti.actuq̄
42 reſi.ℂ†Ulti.quero quare a in hoc interdicto ſi probo me eſſe in q̄ſi poſſeſſione vie itineris vel actꝰ habeo neceſſe probare q̄ ſit mihi inuito conſtituta et q̄re nō ſufficit ſola quaſi poſſeſſio cum ⁊ hoc alias in rebꝰ corporalibꝰ aliud: q: ſi ꝓbo me poſſidere nō habeo neceſſe aliud probare et niſi actor ꝓbet qd̄ intēdit poſſeſſio remanet apud me.vt.l.fi.ff.d̄ rei vē dica.⁊.l.ij.C.de probatio.cum ſimi.Item q: hoc eſt in liberali cauſa q̄ eſt res fauorabilis.l.libertas.ff.de reg.iur.et pretor fauet libertatibus.vt l.iij.ff.de alie.iud.mu.cau.fac ⁊.§.j.iſti.de dona.tñ poſſideo aliquem ſeruum ⁊ ille dicat ſe liberum non habet neceſſe probare ſe liberuz nec ego habeo probare illum eſſe ſeruuz cum ſufficiat mihi ſola poſſeſſio.C.de proba l.et ſi poſſeſſione.et.l.vis ciꝰ.cū fauorabilis: ſit cauſa perſonarū q̄ rerū vt.l.ſancimus.C.de ſac.ſan.eccle.Reſpondeo ſm̄ Roſ.i dicto ſuo libello.ſi tu habes ſeruitutem vie ⁊c.que non eſt in promptu.Nam qui ſeruitutē ſibi deberi contendit ſemper in alieno molitur et in re aliena intēdit illā ſibi deberi alioqui ſi res eſſet propria ſeruitus peti non poſſit l.vti frui.ff.ſi vſufr.pe.Unde ex quo certū

eſt q̄ ſeruitutē mihi aſſero in alieno neceſſe eſt q̄ debeā probare q: mihi debeatur per ſtipulationē vel inſtr̄m vel lōgo tp̄e aut longiſſimo vt dixi in precedenti ll.in.vij q.prin.nā quodlibet prediū preſumitur liberū niſi probet̄ ſeruitus impoſita.vt.l.altius.C.de ſer.et aqua.Aut in rebus corporalibus ſufficit mihi ſola poſſeſſio.Nā ſi poſſideo nō habeo neceſſe aliquid probare cum de intentione actoris nō cōſtet.vt.d.l.fi.C.de rei ven.et l.qui accuſare.C de edē.Sz ſi ꝯſtaret de intentione actoris.tūc prior haberet neceſſe probare qualiter illa eſſet ſua.ff.de rei ven.l.offm̄.Sed qñ dico ſeruitutē me quaſi poſſidere q: conſtat de intentione aduerſarij.i.q̄ prediū eſt ſuū neceſſe habeo ꝓbare ſeruitutē mihi cōſtitutā eſſe vel alio modo mihi debitā.et hic eſt caſus vbi q̄s poſſidēs ſupprimeret partez actoris.vt inſti.de act in.§.eque.Itē ire per fundum alienum cuilibet liberū eſt ꝓhib.re tñ ingredi volentē poſſum.et ſi ingrediat̄ iniuriarū tenet̄: poſtq̄ tñ ingreſſus eſt illū ꝓhibere nō poſſum ꝓhibitione nō interueniēte.vt.l.iniuria.⁊.§.fi.ff.de iniur.et inſti.de re.di.§.plane.de quo dic vt dixi.ſ̄.in verſi.quero.pe.Nec ob.qd̄ dixi de ſeruo ꝓclamāte q: ex hoc ſeruus eſt in poſſeſſione ſeruitutis et proclamat in libertatē.dicit ſe liberū ⁊ affirmatiuam ꝓponit.vñ merito dz ſe probare liberū.In ſeruitutibus aūt cōtra.Si eñ poſſideo ⁊ dñs prediȷ ſeruitutis intētet negatoriā cōtra me ego ei cōtra dicā ius eſſe mihi eūdi agēdi q: affirmatiuā ꝓpono.illā ꝓbare debeo.Idē eſt in ſeruo.cū eñ ſeruus ꝓclamat in libertatē ⁊ ego nego ipſuz eſſe liberū.q: ſimpliciter factuz nego nō debeo ꝓbare nec ſufficit mihi ſola poſſeſſio.Ille autē q̄ dicit ſe liberū cū affirmatiuā ponit tenet̄ ipſaz probare.⁊ habet̄ in.l.ſcriptus.ff.de no.ope.nun.⁊ in.§.eque.inſti de act.Cetera circa iſtam materiā vide in ſuperiori lt.in titu.de ſerui.iti.ſeu aditus.et in titu.de aditu ſeu itinere.⁊ que dicam in ſequenti titulo.

ℂ De ſeruitutibus actus. Ca.ij.

Actus eſt ius agendi vel iumentū vel vehiculum.

a ℂ In rebus corporalibꝰ.An ſ corporal.bꝰ requirat̄ animꝰ ⁊ corpus.i.voluntas ⁊ factū nā incorporalia facto poſſident.ff d̄ ſer.vr.p̄.l.ſeruitutē.§.li ſuſficientibus in fi.principij in acqrenda poſſeſſiōe.Ita no.innocē.in.c.lr̄is.de reſti.ſpo.vñ oīa incorporalia iuris intellectū hn̄t q: iura ſunt.Sed q̄dā inherēt rebus corporalibꝰ vt iuriſdictio q̄ adheret territorio.vt C.vbi ⁊ apud q̄s.l.vna.

2 Actum qui habet:an iter quoqꝫ habere
dicatur.
3 Actus ⁊ iter in quo differãt:⁊ cõueniãt.
4 Iter qui habet inſtrumẽta agrorũ duce
re nequit:ſed qui actum habet ſic.
5 Actus ⁊ via in quo differant.
6 Actus latitudo quanta eſſe debeat.
7 Seruitus actus ſi tam anguſto loco cõ
ceſſa fuerit:vt neqꝫ vehiculũ:neqꝫ iumẽ=
tum per illum locum perduci poſſit: an
actus:vel iter eſſe dicatur.
8 Actus ſeruitutẽ in fundo habẽs an per
quãlibet eius partẽ ſeruitute actus vti
poſſit ⁊ aliqñ per vnã:aliqñ per aliã.
9 Actus electio ad quẽ ſpectat:q: ſine vl=
la loci determinatione conſtituit̃:an ſcꝫ
ad cõſtituentẽ:⁊ eius heredẽ:an illi cui
actus ſeruitus conſtituta fuerit.
10 Actũ per certũ locũ ſi quiſpiã alieni:ceſ
ſerit:an poſſit poſtea pluribus per eun=
dem locum actum cedere.
11 Actus vni ſi deberet̃:vt vehiculis trium
generũ vteretur:⁊ alio genere vſus fue=
rit:vel quid ſuperfluũ egerit:an per hoc
ipſam ſeruitutẽ amiſerit.
12 Actus ſeruitutẽ ſi fundus debeat:⁊ flu=
minis pons occupat⁹ ſit:⁊ poſtea allu=
uione reſtitutus: an ſeruitus amiſſa in
priſtinum ſtatum reſtituatur.
13 Actus ſeruitutem locus debens ſi quis
inundatus fuerit:an dñs fundi pati te=
neatur:ꝙ poſſit ille:cui ſeruitus debet̃
in alia parte fundi agere.

1 De ſecunda † Seruitute ruſti
ca que actus dr̃ nũc eſt vidẽ
dum. ¶ Actus eſt ius agẽdi
vel iumentũ vel vehiculum.
l.j.§.actus.ff.de ſer.ru.pre.et
§.actus.inſti.eo.et intellige agendi in=
ducendi ad manus vel ante ſe vel ſub=
tus ſe.⁊ no.gloſſ.in dictis iuribus:ita ꝙ
qui iter habet actũ nõ habet.qui actum
habet:⁊ iter hꝫ.eaqꝫ vti poteſt ſine iumẽ
to vt ibidẽ dr̃. ¶ Sed contra hoc vltimũ
opponit̃.⁊ vr̃ ꝙ imo ille qui actũ hꝫ iter
nõ hꝫ q: iter ⁊ actus ſunt diuerſe ⁊ ſepa=
te ſeruitutes vt patꝫ ex earũ diffinitione
vt.l.loci corpus.§.j.ff.ſi ſer.ven.et vna po
teſt eſſe ſine alia vt ibi: nec vna ineſt in
alia.vt l.j.ff.de adi.lega.et adeo ſunt di=
uerſe iſte ſeruitutes iter ⁊ actus.vt ſi pri=
mo petij iter et ſuccubui nihilominus
actuꝫ petere potero.vt.l.ſi iure.§.ſi quis
iter.ff.de excep.rei iu.⁊ no.gloſſ in d.§.j.
Nec etiaꝫ ille qui hꝫ actum põt habere
ſeruitutẽ itineris.q: tunc haberet duas
ſeruitutes ⁊ vna adẽpta altera remane=
ret.l.ſi edes mee in prin.ff.de ſer.vr. pred.
Quod tñ lex negat q: adempto itinere vbi
debet̃ actus nihil amittit̃ ff.de adi.le.l.j.
ad hoc reſpondeo ſm gloſ.in.d.l.j.quod
iter vnum eſt ſeruitus: aliud quod non
eſt ſeruit⁹: ſed quedam cõmoditas que
2 ineſt in ſeruitute actus. ¶ † Si queritur
de iſto ſcd̃o itinere.ſ.quãtũ ad cõmoditatẽ
⁊ nõ quantũ ad ſeruitutẽ.⁊ tũc qui actũ
habet iter hꝫ.vt no.glo.in.l.j.§.actus.ff.
de ſer.ru.pre.⁊ inſti.eo.§.act⁹.⁊.in.d.l.lo
ci corpus.§.j.ſi ſerui.ven. et in.d.l.j.ff.de
adi.le.⁊ non põt ſm glo.ibi iſta cõmodi=
tas ſeparari ab actu.⁊ põt eſſe rõ q: iſta
cõmoditas itineris dr̃ eſſe pars integra
lis ad actũ.q: ex cõmoditate itineris et
agendi conſtituitur actus.vt.l.ſi pupilli
§.qui actus.ff.de ope.no.ſm gloſ.in.l.ſi
nunc.§.ſi quis iterũ.ff.de excep.rei iu.et
ita no.Bar.in.l.qui vſuf.ad fin.ff.de ver.
ob.dicit tñ not.gloſ.in.d.l loci corpus.ꝙ
etiã quo ad commodũ põt eſſe vnũ indu
bitanter ſine alio vt q: ſic in cõſtituenda
ſeruitute ſit actũ vel ſolus tm̃ iret vel cũ
ſocio vel cũ equo vel vehiculo tãtũ. Pro
hoc tex.in.l.modũ in prin.ff.de ſer. Si vo
loquimur de primo itinere ꝙ eſt ſeruit⁹
⁊ iſtud non continet̃ ſub ſeruitate actus
imo tunc ſunt due diuerſe ſeruitutes et
partes ſeparate ⁊ ita loquunt̃ cõtraria.
3 ¶ † Uidim⁹ diuiſionẽ ſeruitutis actus.
tunc ſcd̃o loco declaramus in quo diffe
rant ⁊ cõueniãt actus et iter.et breuiter
in hoc differũt. Nã iter eſt que pars pe=
des vel eques cõmeare põt. Actus vero
vbi etiã armẽta trahere et vehiculũ du=
cere liceat.vt.l.iter.ff.de ſer.ru.p.et expo=
ne armenta vt ſunt boues vt.l.boues.in
prin.de verb.ſigni. et.l.ſeruus legat⁹.§.
armẽto.ff.de leg.iij. Sed alias habetur
in litera armenta.et gloſſ. ibi exponit.id
4 eſt inſtrumenta agrorum. ¶ † Unde ex
hoc not.ꝙ qui habet iter nõ põt ducere
inſtrumẽta agrorũ.ſed ſi habet actũ ſic.⁊
intelligo trahendo ipſa inſtrumenta per
terrã.alias nõ haberet dubiũ: imo dum
loquit̃ ibi de actu dicit ⁊ armenta nihil

operaret̃ ↄtra.l.ſiqñ.de le.j.cum ſi. ¶ Itẽ
eſt alia dr̃ia qꝛ qui hꝫ iter nõ põt plau=
ſtrũ ſeu vehiculũ ducere vel iumentum
ante ſe vel poſt ſe. Sed ille q̇ hꝫ actũ bñ
põt.l.qui ſella.in prin.ff.de ſer.ru.⁊ pro
batur in.l.j.§.j.e.ti.⁊ inſti.e.§.j.⁊ intelli=
ge de iumẽtis ⁊ armẽtis:imo ille qui hꝫ
actũ nedũ põt ſecum ducere boues:ſed
etiã equos et equas aut mulos onera=
tos ſm do. Paul.in.d.l.iter act⁹.in fine.
Conueniũt aũt in hoc iter et actus qꝛ q̇
habet iter vel actũ nõ põt trahere lapi=
dem aut tignũ p terrã nec in eis haſtaꝫ
rectã ferre lꝫ:qꝛ neq3 eundi neq3 agendi
gr̃a id facerẽt et poſſent fructus ledi.vt
d.l.qui ſella.in princi.⁊ ideo lꝫ poſſibile
ſit ꝙ frumẽta nõ ledant̃ inferre tñ haſtã
rectã non pñt qꝛ inſpicit̃ qđ euenire po=
teſt.vt no.gloſſ. Secus eſt in illo qui hꝫ
ſeruitutẽ vie qꝛ ⁊ trahẽdi lapidẽ aut ti=
gnũ ⁊ rectã haſtã ferẽdi ius hꝫ ſi modo
fruct⁹ non ledat.vt.d.l.qui ſella.§.j.põt
tñ modus adijci in ſeruitute act⁹ puta
quo genere vehiculi agat̃ vel non agat̃
veluti cum equo dũtaxat vel certũ pon=
dus vehat̃ vel certa res portet̃.vt.l.mo=
dum.ff.de ſer.⁊.l.ſi cui.in pric.ff.quẽad.
5 ſer.amit. ¶ † Que aũt ſit dr̃ia inter actũ
⁊ viã.vide per gloſ.inſti.de ſer.§.via.⁊ in
l.j.§.j.ff.de ſer.ru.pre.⁊ dicet̃ in ti.ſequẽ=
ti circa prin.
6 ¶ † Tertio videamus quã
ta latitudo actus eſſe debeat.⁊ dicendũ
eſt. Aut latitudo non eſt demõſtrata qꝛ
de ea nihil eſt dictũ ⁊ tunc arbitrio iudi
cis ſtatuenda eſt.vt.l.certo generi.§.lati
tudo.ff.de ſer.ru.pre.ex quo ptꝫ ꝙ ſi lati
tudo actus non deſignata deſignat̃ per
iudicẽ non per.l.qđ ſecus eſt in via.et.l.
vie latitudo.e.ti.de quo dicã in ſequen=
ti tit.cir.prin. Quib⁹ adde que dixi.ȝ.ti=
tu.proxi.ver.itẽ quero quãta dꝫ eſſe lati
tudo itineris.⁊ ver.precedenti.
7 ¶ † Sed
quid ſi tam anguſti loci demõſtratione
facta ſeruitus actus conceſſa eſt vt neq3
vehiculum neq3 iumentũ per illũ locuꝫ
ꝑducere poſſit:an erit act⁹ vel iter.⁊ vi=
detur ꝙ non ſit iter qꝛ illud non fuit cõ=
ceſſum. Item nec actus qꝛ eſt contra na
turam illius ſeruitutis.vt.l.iter actus.
ff.de ſer.ru.pre. Unde dꝛ ei illud. Qđ po=
tui noli qđ volui adimplere nequi.vt.l.
multũ intereſt.C.ſi qs alte.vel ſi.⁊ i.c.cũ

ſuper abbatia extra de offi.delega.cum
ſimi.dic ꝙ debetur iter et non actus.vt
eſt caſus in.l.ſi tam anguſti.ff.de ſer.r.de
quo dic vt ibi per doc.⁊ plenius in titu.
8 de ſerui.vic.⁊ in titu.ſequẽti. ¶ † Quar=
to principaliter quero an habens ſerui
tutem actus in fundo poſſit agere.l.vti
ſeruitute actus qui per quamlibet eius
partẽ ⁊ aliqñ per vnam aliqñ per aliaꝫ.
dic vt habetur in.l.ſi certo generi.§.ſi to=
tus.ff.de ſer.ruſti.pre.et vt plene dixi in
titu.precedenti.ver.quero nunquid ha=
9 bens ſeruitutẽ itineris. ¶ † Itẽ ad quẽ
ſpectet electio actus qñ ſine vlla loci de
terminatione conſtituit̃,an ad cõſtituẽ=
tem ⁊ eius heredem an illi cui ſeruitus
actus eſt cõſtituta. Uide que dixi i pre=
cedenti ti.in.ix q.prin.⁊ in ti.precedenti
10 ver.quero etiã qđ ſi legatũ. ¶ † Quero.
v.quid ſi per certũ locũ quis actũ alicui
ceſſerit.an poſſit poſtea vel plurib⁹ per
eundẽ locũ actũ cedere. Dic regulariter
ꝙ ſic:per.l.qui per certum.ff.cõia pre.et
per.l.ij.§.j.ff.de ſer.ru.pre.per.l.lucio.ff.
de aqua quoti.et eſti.qđ declara vt dixi
in titu.precedenti. ver.quero circa pre=
11 dicta. ¶ † Quero.vj.circa amiſſionẽ ſer=
uitutis actus vni act⁹ debebat̃ vt vehi=
culis trium generũ vteret̃ ⁊ alio genere
fuit vſus vel ſi amplius q̃3 licuerit vexe
rit.vel ſi latiore actu vſus ſit aut ſi plu=
ra iumẽta egerit q̃3 licuerit. an per hoc
ſeruitutẽ amiſerit. Dicas ꝙ nõ.et idẽ in
ſimilib⁹ in q̇bus quis plus facit q̃3 ei li=
cuit nõ tñ ꝓpter hoc eis plus ↄcedit q̃3
pactũ eſt in ſeruitute habere.vt.l.ſi cui.
12 in prin.ff.quẽad.ſer.amit. ¶ † Itẽ ſi fun=
dus debet ſeruitutẽ act⁹ ⁊ pons flumi=
nis occupat⁹ eſt et poſtea alluuione re=
ſtitutus.an ſeruitus amiſſa in priſtinuꝫ
ſtatum reſtituat̃. Uide.l.locus.in pri.ff.
quemad.ſer.ven.⁊ qđ late ſcripſi in titu.
13 prece.ver.itẽ no.ꝙ ſi fundus. ¶ † Itẽ lo=
cus debens ſeruitutem actus eſt aquis
inundatus.an teneat̃ dñs fundi pati ꝙ
poſſit ille cui ſeruitus debetur agere in
alia parte fundi. Uide qđ plene ſcripſi
in ſeruitute precedenti.verſi.ſed quid ſi
locus debens ſeruitutem. ¶ Cetera cir=
ca iſtam materiã vide que dixi in ti pre=
cedẽti.qꝛ multa cõtraria ſunt inter iter
⁊ actũ vt ibi patere põt.et vide etiã que

dicentur in titu.ſequenti.vbi plura que dicenẽ de via cõuenient huic ſeruituti.

¶ De ſeruitute vie. Capi.iij.

1 Uia eſt ius eundi:agendi:et ambulãdi.

2 Uia et actus an inter ſe differant.

3 Strata quid proprie ſit.

4 Uie latitudo quenam ſit:quãdo vie ſeruitus promiſſa fuerit.

5 Pedis menſura quenam ſit.

6 Uie vel ſtrate latitudo: in qua ſeruitus non debetur:quenam ſit.

7 Seruitus vna vel plures quando dicatur:et quomodo cognoſcatur.

8 Fundorũ dominantiũ ad pluralitatem plures ſeruitutes reſultant:etiã ſi vnius tñ fundus pluribus ſeruiat.

9 Seruitus vna vel plures ſi cognoſcantur:que vtilitas reſultet.

10 Uie caput:et finis:et medium: et latera quo in loco eſſe dicatur.

11 Edificium iuxta plateam autoritate publica ſi deſtruatur:an platea amplieẽ:et vtrum via iuxta illud edificium deſtructũ deſinat eſſe: et incipiat eſſe platea: an via remaneat:ſicut erat primo.

12 Statutum ſi dictauerit:ꝙ in platea pena duplicetur:vbi platea ſit:et incipiat.

13 Uia media que dicatur.

14 Uie caput quantum ſpacium occupet: quantũ pes ſeu finis:et quantũ mediũ.

15 Uie menſuratio vnde incipere debeat.

16 Uia quotuplex eſſe dicatur.

17 Regalia que proprie dicantur.

18 Uiam eſſe publicam ad probandũ quid requiratur.

19 Uia publica an vnicuiq; ire licitum ſit: et ducere currum:vel plauſtrum:aut lapides.

20 Jus eundi per viam publicã an preſcribi poſſit.

21 Uia publica cuius ſit.

22 Loca publica an vẽdi vel alienari poſſint:et per quem et quomodo.

23 Ciuitas padue non poſſet facere aliqđ ſtatutum:nec aliquid alienare ſine Uenetorum licentia:apud quos omnis adminiſtratio exiſtit.

24 Uia publica an priuato licitũ ſit aquã ſimpliciter ducere:vel per cõductum ligneum:vel lapideum.

25 Ponticellos ſeu pontes facere an ſupra viam publicam licitum ſit.

26 Uia publica an per priuatũ aliquo modo occupari poſſit.

27 Uia publica an claudi poſſit.

28 Domus vel fundus:qui vndiq; ſunt: ſi vnius tñ eſſent:an ille ſolus viam publicam claudere poſſet.

29 Uiam publicam ſi quiſpiam impediat: vel claudat: an contra claudentem vel impedientem agi poſſit.

30 Uiam ſi aliquis clauſerit:an ꝓpria autoritate clauſurã frangere valeam.

31 Uia publica:que eſt in vna contrata: ſi claudatur: an alius de alia contrata cuius parum: aut nihil intereſt agere poſſit: vt dicta clauſura deſtruatur.

32 Uia publica duarum communitatuz ſi ſit:per quam eant currus cõmunitatis vtriuſq;:cui ex dominis territorij applicanda ſit.

33 Statuto ſi caueatur:ꝙ vulnerãs in via publica magis puniatur ꝙ̃ ſi alibi vulneret:et aliquis percuſſit in via priuata per quam tñ iter publice fiebat: an puniatur:ac ſi in via publica vulneraſſet.

34 Statutum ſi ſit:ꝙ ſi quis fundum vendiderit:coherens:ſeu confinis:aut collateralis idem pretium preſentare poſſit: et fundũ venditũ ab emptore vẽdicare: ſi aliquis fundũ vendat:et vicinus qui habet alium fundum propinquũ:via tñ publica interueniente: vigore dicti ſtatuti pretium preſentare velit:an poſſit.

35 Fredericus imperator condidit quandam legem grecam:que ius prothomiſios vocatur.

36 Uia communis ſi ad caſtrorum fontes exiſtat: ad cuius iuriſditionem predia pertinere preſumantur.

37 Fundũ vel domũ ſi quiſpiaz legauerit: vel vendiderit:an conceſſum videaẽ: ꝙ ex fundo exterioris:vel vendentis viam habere debeat: vel ſi duo fratres ſint: aut ſocij:et vnũ fundũ diuidaẽ:an in dubio actum videatur: ꝙ vnus per alterius partem viam habere debeat.

38 Uia publica ſi q̃s inũdata:aut aliter deſtructa fuerit an ꝑ vicini fundũ iri poſſit.

39 Uiam publicam ſi quiſpiam in vicini agrum reiecerit:an is per cuius fundũ via publica facta ſit contra ipſum age-

repoſſit.

40 Vie reiecte actio q̄ cõpetit: ⁊ q̄ etiam neceſſaria ſunt ad hoc vt cõpetere hẽat.

41 Vie reiecte actio propter quid competere dicatur.

42 Via reiecta vt moueat̃: ſi agat̃: qđ iuris.

43 Egerit ſi quiſpiaʒ contra vicinum ſuũ: qui viam publicam in fundum ſuum reiecerit: ⁊ per vie reiecte actionem intereſſe ſuum conſecutus fuerit: an poſtea viam claudere poterit.

44 Viam priuatam ſi quiſpiam per vicini ſui fundum reiecerit: nunquid actione priuata agetur.

45 Vie reiecte in actiõe quomodo libellus formari debeat.

46 Vie reiecte in actiõe quomõ actoris re⁹ poſitiones formare debeãt.

47 Viã munire vł reficere an q̄libet teneat̃.

48 Clerici ad viaꝝ repationẽ an teneant̃.

49 Gabella ꝓ plauſtris ⁊ curribus: que ꝓ vie refectione ad portam ſoluitur: ſi imponatur an eccleſia teneatur.

50 Ciuitas vł villa ſi de nouo vnã viã facere velit: ⁊ onus reb⁹ ꝓ vie vel pontiũ expenſa imponere voluerit: an etiaʒ ipſis eccleſiis imponi poſſit.

51 Vie ad refectioneʒ an ſcholaris: vel qui domum conduxit: teneatur.

52 Emphiteota ſeu liuellarius an viaʒ publicam ante domum emphiteoticam reficere teneatur.

53 Uſufructuari⁹ an ad vie refectio. teneat̃.

54 Maritus qui fundum dotalẽ iuxta viã publicam habet: que refici debet: an ad ipſam refectionem teneatur.

55 Domo aliqua ſi quiſpiã gratis habitet: nunquid ad vie refectionem teneatur.

56 Viam an quis reficere teneat̃: ſi pri⁹ domui cedere voluerit: quã iuxta viã hʒ.

57 Via publica ſi deſtructa nõ fuerit ex antiquitate vel caſu: ſʒ aliquis ipſam exarauit: ſeu aliter deſtruxit: an ipſi vicini teneãtur.

58 Viam ſi quiſpiam deſtruxerit: et non habeat: vnde ſoluat: an vicini ipſam reficere cogantur.

59 Viam publicam ſi quiſpiam reficere voluerit: an poſſit ⁊ quomodo.

60 Statuta de refectione vie loquentia an purgationem comprehendant. et quid purgare dicatur: et quomodo etiam libramentum capiatur.

61 Viam publicaʒ qui purgare tenetur: qđ facere debeat.

62 Viam publicam ſi quiſpiam reficere voluerit: ⁊ ab alio impediatur: qua actiõe in impedientem agetur.

63 Interdictũ de via publica ad hoc vt cõtra impedientem reficere competat: que neceſſaria ſint.

64 Interdicto de via publica: quomodo libellus formari debeat.

65 Interdicto de via publica q̄uo actoris ⁊ rei poſitiones formari debeant.

66 Via ĩ publica ſi quiſpiã aliquod ponat vel edificet vel immittat eo caſu: quo nõ põt: quo iure ꝯ ipſum agetur.

67 Interdictum de via publica ſiue ſit vnũ ſiue duo: que neceſſaria ſint: ad hoc vt iſta interdicta dentur.

68 Via qualiter publica: vel priuata: aut vicinalis dicatur.

69 Libellus in interdicto q̄ñ q̄s edificabit in viã publicã: vel aliq̄d imiſit: aut edificare vel imittere velit: q̄uo formabit̃.

70 Poſitiões actoris ⁊ rei in tali interdicto qua forma formari debeant.

71 Via publica ire: ⁊ agere: ⁊ plauſtrũ ducere: cũ regulariter cõceſſum ſit: ſi quis ab aliquo: q̄ prohibere nõ põt impediatur: quo remedio ei ſuccurritur.

72 Libellus in interdicto vt liceat ire: agere: ⁊c. q̄uo formari debeat.

73 Poſitiones in interdicto: vt lice. ⁊c. q̄uo formari debeant.

74 Pedagia qui colligunt ab his qui per viam pub. vadunt: an de iure poſſint ꝓhiberi exigere: ⁊ colligere.

75 Via de publica in actione an procurator conſtitui poſſit.

76 Actione de via publica an fideiuſſor accedere poſſit.

77 Libellus quomodo ſuper via priuata formari debeat: quando dicitur: ꝙ vie ſeruitus debetur.

Via eſt tertia ſeruitus ruſtica que ſic diffinit̃. Via eſt ius eundi agendi ⁊ ambulandi: vt. l. j. § via. ff. de ſer. ru. ꝑdio. ⁊ inſti de ſer. § via. que verba declara vt dixi

vt dixi in duobus titulis precedentibus in prin. ꝛ iter et actuz via in ſe cõtinet vt dicit in dictis iuribus. Et lz ſint tres ſeruitutes diuerſe ſeparate tñ via continet in ſe iter et actum cũ cõmoditate. qḋ declara. vt dixi de actu cõtinente in ſe iter
2 in tit. precedenti cir. prin. ¶ † Et ex hoc vr inferri ꝙ nihil plꝰ inueniat in via ꝙ̃ in actu. ꝛ ſic nulla ſit inter iſtas ſeruitutes dña. Tu tñ dicas contrarium: vcz ꝙ immo ſunt alique differẽtie ꝛ ꝙ plus inuenitur in via ꝙ̃ in actu: prima differentia eſt qꝛ q̇ hz viam põt trahere trabem ꝛ lapides et rectã ferre haſtam q̃ nõ permittunt hñti actũ vt. l. q̇. ſellla §. j. ꝛ §. q̇ viã. ff. de ſer. ru. pre. et vide q̃ dixi in. tit. precedenti. in. ij. q. prin. ante fi. ſcḋa dña eſt ſi vie latitudo non fuit deſignata per partes. tũc tanꝙ̃ incerta nõ eſt in actu: vt. l. vie latitudo. ꝛ. l. via cõſtitui. in ꝑnc. et. l. certo generi §. latitudo. ff. de ſer. ru. pre. ꝛ voluit gl. in. l. j. §. via. eo. ti. et inſti.
3 eo §. via. ¶ † Pro plena declaratione aũt huius materie qꝛ vidimꝰ qḋ ſit via. quero primo qḋ ſit ſtrata. ꝛ dic ꝙ eſt via matonata lapidibus viuis vel coppis: vt. l. j. §. viam. ff. de via pu. ꝛ iti. pu. fru. et ibi hoc not. Bar. qui dicit ꝙ in ciuitate peruſij appellat via regalis vel cõſularis. ꝛ ſic dña inter viã et ſtratã: vt ꝓbat in. l. abſit. C. de priui. vie. augu. lib. xj. et ibi hoc ẽt not. Bar. q̇ dicit iſtud eſſe vtile ad ſtatutũ dicens ꝙ cõmittẽs maleficiũ in ſtrata pena dupli puniat. Nã ſi accuſator dicat maleficiũ eſſe cõmiſſum et in via nõ cõcludit penã debere duplicari: vt. l. j. §. docere. ff. vi bon. rap. quod not.
4 ¶ † Quero. ij. q̃ ſit vie latitudo qñ ſeruitus vie promiſſa eſt. dic ꝙ aut cõſtituens ſeruitutẽ deſignauit eius latitudinez: et illa erit et poterit cõſtituere ꝙ ſit latior. viij. pedibꝰ ꝛ anguſtior dũmõ eam latitudinẽ habeat qua vehiculuz ire poſſit alioqn iter erit non via. vt. l. via cõſtitui. in prin. ff. de ſer. ru. pre. ꝛ. l. certo generi §. latitudo. ver. in via aliud. eo. tit. ꝛ. l. ſi tã anguſti. C. de ſer. ꝛ vide q̃ dixi in ti. precedẽti. ſed qḋ ſi tã anguſti. aut nulla latitudo ꝑ cõſtituẽtẽ ſuitutẽ deſignata eſt ꝛ tũc per. l. deſignat. qm̃ vie latitudo ex xij. ta. i. porrectũ. i. directũ. viij. pedes hz in anfractũ. i. vbi flexũ eſt in angulis: vt l. vie latitudo. ff. de ſer. ru. ꝑ. et no. gl. iſti.
5 eo §. via. ¶ † Pes vo eſt mẽſura ſm Iſidorũ q̃ dz intelligi in dubio ſpacio. v. digitorũ. vt eſt glo. no. in. xvij. q. iij. ſicut antiqtus. ꝛ no. Bal. i. l. j. ff. ſi q̇s cau. ꝛ ibi ꝑ doc. ꝛ albe. de ro. in. l. ij cir. prin. C. de hꝭ q̇ ad eccle. ꝯfu. et ſaly. in. l. j. in ante. q. C. de interdi. et dixi in. l. iij. in prin. ff. de interdic. vbi poſui de multis generibꝰ mẽſurarũ ꝛ põderũ ꝛ ibi dixi ꝙ digitus eſt minima ps agreſtiũ mẽſurarũ: et ꝙ vn-
6 cia hz tres digitos. dic vt ibi. ¶ † Quero iij. que ſit aut eẽ debeat: latitudo vie vel ſtrate in qua ſeruitus non debetur. dic aut eſt via priuata vnius ꝙ põt eſſe: vt l. ij. §. via pu. ff. ne q̇d in lo. pu. ꝛ iſta erit per voluntatem dñi qꝛ in re ſua quilibet eſt moderator et arbiter. l. in re mãdata. C. mã. aut eſt publica. ꝛ tũc dz eſſe ſm cõſuetudinẽ vel ſtatuta loci. vt. l. j. cuz glo. ꝛ. l. an in totuz. C. de edifi. priua. ꝛ. l. ij. in prin. cuz glo. in ver. l. j. ne q̇d in lo. pu. facit glo. in. l. q̇ luminibus. ff. de ſer. vr. pre. aut nulla apparet ꝯſuetudo. ꝛ tunc aut dñs ciuitatis vel populus vel cã agentes volunt ſtatuere latitudinez viarũ ꝛ pñt: vt. l. prohibere §. plane. ff. qḋ vi aut clã. alias in dubio ſtandũ eſt determinationi actoris. l. vie latitudo. ff. de ſer. ru. pre. Et adde predictis ꝙ ſcz ꝑtineat ad decorẽ ciuitatis vt vie ꝛ ſtrate ſint latiores et ample. tñ qñqꝫ deterius eſt: vt probat in. l. j. §. viã ibi latiorẽ. ff. de via pu. fru. et ibi hoc vult Bart. ꝛ ſubdit ꝙ ipſe vidit in ciuitate cali. cũ ibi eſſent multe vie ample impoſita fuit neceſſitas oibꝰ circũ habitãtibꝰ occupãdi ꝛ reſtringẽdi eas. Rõ qꝛ qñ tranſitus erat in ciuitate ꝑpter nimiã latitudinez ciuitas reddebat debilior ad defendẽdũ eã. ꝛ ꝑpterea dico ꝙ ciuitas iam nũc reputat fortior ex eo ꝙ hz vias et ſtratas valde ſtrictas.
7 ¶ † Quero. iiij. qñ dicat vna ſeruitꝰ vel plures et qũo cognoſcat. hic ordinarie examinat plene in. l. nã quis §. j. in glo. mag. ff. de ſer. ru. pre. Tu aũt i hoc ſic diſtingue ꝑ tres caſus ꝑncipales qñqꝫ debet ſeruitꝰ ab vno vni qñqꝫ ab vno pluribꝰ qñqꝫ pluribus vni. Primo caſu qñ debet ſeruitus ab vno fundo vni alteri

tm̄ fundo tūc ſubdiſtingue. aut iſti fun=
di remanēt diuerſi indiuiſi ⁊ non h3 du=
biū ꝙ vnica ſeruitus actiue ⁊ paſſiue. vt
patebit ex his q̄ ibi dicent᷑: aut fundus
debēs ſeruitutē eſt diuiſus ꝑ dn̄m ⁊ tūc
vbi prius erat vna tm̄ ſeruitus vie nūc
erunt due. vt. l. vie. ff. de ſer. ⁊ no. ꝑ glo. in
d. l. nā ſatis. §. j. in ver. debita. facit. l. via
cōſtitui. §. quecūqꝫ. ff. de ſer. ru. pre. l3 in
cōtrariū faciat. d. l. vna eſt via. cuius in=
telligētiā dicā in tertio caſu principali.
Aut fundus ille cui ſeruitus debet᷑ diui
dit᷑ in duas. puta regiones: vel q2 dn̄s vē
dit vnam eius partē et idem q2 illa que
erat prius ab initio via tantū ſeruitutis
nūc ſpargit᷑ in duas: vt. l. via cōſtitui. §.
quecūqꝫ. nec pōt queri q̇ prius vno. nūc
aūt plures ſeruitutes d3 q2 in alio rele=
uat᷑. Nā añ diuiſionē vel cōditionē par=
tis ēt per vnā partem ſeruitus retineba
tur: vt. d. l. na3 ſatis. §. j. in prin. ⁊. d. l. eſt
vna via ꝙ nō eſt poſt diuiſionē vel ven=
ditionē partis fundi dn̄antis ꝙ nō vten
do parte vna diuiſa vel alia vltimo tp̄e
illa amittitur. nec ꝑ aliā partē qua vſus
eſt ſeruitus retinetur ex quo ſunt effecte
plures ſeruitutes vie ⁊ ꝑ hoc allego gl.
in. d. l. nā ſatis. §. j. in glo. ma. circa princ.
ver. ſi aūt diuiſerunt fundum dn̄antem.
¶ Scd̄o caſu principali qn̄ debetur ſer=
uitus ab vno pluribꝰ. tūc ſubdiſtingue.
Aut hi plures diuiſerūt omnem fundū
dn̄antem nō diuiſerūt. vna eſt ſeruitus
cum vni tm̄ predio et ab vno tm̄ debita
ſit: vt dixi. ſ. in primo caſu. in prin. ⁊ licet
fundus dn̄antis ſit pluriū dn̄orū3 tm̄ ex
quo eſt indiuiſus dicet᷑ vnus ⁊ non plu=
res. ⁊ magis cōſiderat᷑ cōditio fundi qui
vnicus eſt ꝙ̄ pluralitas dn̄orum: q2 ſer=
uitus nō debet᷑ perſonis dn̄oru3 ſed ipſi
fundo: vt eſt tex. in. l. ij. §. j. ſi ſer. ven. ⁊ in
l. vnus ex ſociis. ff. de ſer. ru. pre. Si vero
diuiſerūt fundū dn̄antē. tūc illa ſuitꝰ q̄
erat priꝰ vna ab initio ſpargit᷑ in duas:
vt. d. l. via cōſtitui. §. quecunqꝫ. de ſer. ru.
pre. ⁊. l. me. ff. de ſer. ⁊ ita gloſ. mag. circa
princi. que ſubdit ꝙ dn̄s predii ſeruien=
tis nō poterit de hoc cōqueri. q2 in alio
releuat᷑. iuxta. l. cum qui. in princi. ff. de
iureiu. nā ante diuiſionē etiā ꝑ vnū ſo=
ciū ſeruitus retinebat᷑. vt. d. l. nā ſatis. §.
j. in princi. in ver. amiſeris. ſed poſt diui=
ſionē retinetur. ſed vnuſquiſqꝫ ſibi vſur=
pat ⁊ deperdit ⁊ hoc vult etiā gloſſ. in. d.
ver. amiſeris. ⁊ idem multo magis dicē=
dum eſt ꝙ debetur ſeruitus ab vno fun
do pluribus ab initio diuiſis tp̄e conſti=
tute ſeruitu. vt. l. ſi edes mee. in princi. ff.
de ſer. vrba. pre. ⁊ idē qn̄ fundi dominan
tes erunt diuiſi ⁊ eiuſdē dn̄i ea. ratione.
8 ¶ † Ex quo no. ꝙ ad pluralitatē fundo
rum dn̄antium plures reſultant ſeruitu
tes etiam ſi vnus tantū fundus pluribꝰ
ſeruiat. vt ibi. et hoc etiam no. do. Pau.
in. l. vna eſt via. de ſer. ruſti. pred. ¶ Ter=
tio caſu principali qn̄ debetur ſeruitus
a pluribus vni tūc etiam ſubdiſtingue.
Aut plures dn̄i fundi ſeruiētis non diui
ſerunt ſuum fundum ſeruientem et erit
vna tantum ſeruitus. vt dixi in. c. prece=
denti no. glo. mag. in. d. l. nam ſatis. §. j.
Aut diuiſerunt: ⁊ tunc aut diuiſerūt per
longitudinem aut per latitudinē ſm̄ gl.
in. d. l. nam ſatis. §. j. qn̄ totius longitudi
nis vie vnuſquiſqꝫ dominorū fundi ſer=
uientis partem habeat in princ. vſqꝫ ad
fi. ita ꝙ veniat vſqꝫ ad fundū dominan=
tis per latitudinem tunc dicitur fieri di=
uiſio. qn̄ vnus ſolus viam ſolida3 habet
paſſiue vſqꝫ ad certum terminum equa
liter vel inequaliter poſitum. et alter ab
eo vſqꝫ ad finē: ita ꝙ per vnum tm̄ ex eis
ſic diuiſit immediate perueniri ad fun=
dum dn̄antis. ⁊ iſtud teneas l3 glo. in. d.
l. nam ſatis. §. j. ponat ēt aliā opinionem
que in effectu eſt eadē ſed non ita clara.
Primo caſu qn̄ plures dn̄i eiuſdē fundi
ſeruientis diuiſerūt fundū ſeruientē per
longitudinē: ⁊ tunc ſubdiſtingue. q2 aut
ſeruitus debebat᷑ ab illo fundo cōi nūc
diuiſo ⁊ certa ⁊ determinata parte illiꝰ
fundi aut indeterminata ita ꝙ per quā
libet partē fundi ire poſſit ⁊ eā partē ver
tere: q2 actū ſit vt poſſit ire mō per vnam
partē mō ꝑ aliā ſi ſeruitꝰ debebat᷑ in cer
ta ⁊ determinata parte fundi ⁊ tunc dic
ſm̄ gl. i. d. l. nā ſatis. §. j. qḋ ſi tm̄ ſpaciū eſt
in cuiuſlibet p̄dio ꝙ ſufficiebat ad viā ⁊
erūt due ſeruitutes perinde ac ſi in duo
bus fundis ꝯſtitute eſſent ab initio. Aut
nō eſt tm̄ ſpacii. ⁊ tūc vna tm̄ ſeruitꝰ re=
manebit. l3 mihi vr̄ ꝙ hoc nō ſit bn̄ dcm̄

qñ tm̄ ſpaciũ relinquit̃ in cuiuſlibet p̄dio qd̓ ſufficiat ad viã.nã tunc non p̄nt eſſe due ſeruitutes vie ſed vna tm̄.qꝛ ſi ſeruitus eſt cõſtituta i certa determinata pte fundi cõis duorũ ꝛ pluriũ ꝛ poſtea diuidit̃ ille fundus.ſi illa pars in qua eſt cõſtituta ſeruit⁹ remanet in vna parte fundi aſſignata vni ex dñis illa pars fundi ſola dꝫ ſeruitutẽ ꝛ cetere partes d̄nt eſſe libere.cũ per illas ptes fundi etiã dum eſſet cõis nõ poſſit ire qꝛ libere erant.vt eſt tex.in.l.certo generi.§.ſi totus.ꝟ.ac ſi iter.ff.de ſer.vrb.pre.Aut ſeruitus debebat̃ muro cõi ita vt per quãlibet parteꝫ fundi viã haberet:ꝛ vt etiã vertere poſſet non facta diuiſione eundo per vnã partem retinet ſeruitutem in omnibus partibus cum nõ facta ſit diuiſio ſunt due. Et perinde obſeruat̃ ac ſi in duob⁹ fundis a p̄n.due ſeruitutes eſſent cõſtitute: ideoq̄ p̄ot altera amitti tp̄e altera vſurpari:nec lugeat rus cui ſeruit⁹ debebat̃ 9
ꝙ facto duorum fundi ſeruiẽtis cõditio ſua ſit facta deterior cũ prius.i.ante diuiſionẽ vna parte vtẽdo totius fundi retinet ſeruitutẽ:qꝛ hoc ei commodũ deuenit vt duas nũc habeat vias ꝛ earũ commoditatẽ.ita dicit glo.mag.in.d.l.nam ſatis.§.j.in fi.Pro hoc facit ille.§.j.circa prin.ibi nec fit illa iniuria.vt.l.eum q̄.in p̄n.ff.de iureiu.qd̓ dixi etiam in.j.q.ij.caſu principali.¶ Secũdo caſu qñ plures dñi eiuſdẽ fundi ſeruiẽtis diuiſerũt ip̄m per latitudinẽ.ꝛ tũc remanet vna tm̄ ſeruitus.ſicut ſi a principio conſtituta eſſet ſeruit⁹ vni fundo per plures fundos cõtinuos.ita vt vnus tm̄ eoꝝ ſit cõtiguus dñanti.ꝛ aliĳ ſint adinuicẽ ↄtigui:iuxta l.tria p̄dia.ff.de ſer.ru.pre.Nã hoc caſu vna tm̄ eſſet ſeruitus q̄ debet̃ vni fundo lꝫ p plures fundos eo mõ vt dictũ eſt debeat̃:ꝛ iſte eſt caſus quẽ ita intelligo in l.vna eſt via.eo.titu.ꝛ hoc intelligo ſiue ſeruitus ſit cõſtituta in his duobus caſibus p̄ximis in vna certa parte ſiue indeterminata ita ꝙ poſſit variari. Et ratio a
diuerſitatis q̄ritur qñ fit diuiſio p latitudinẽ eſt vna tm̄ in via.ꝛ qñ fit p longitudinẽ ſunt plures.ꝛ qꝛ qñ per latitudinẽ fit diuiſio in certa parte que p̄xima eſſet fundo cui ſeruitus debebat̃ non p̄ot eſſe ſeruit⁹ niſi eſſet etiã in ſequẽti.nã in ruſticis p̄diis mediũ prediũ impedit ſeruitutẽ.l.q̄ ſella.§.fin.ff.de ſer.vr.pre.ideoq̄ vnuꝫ ius ſine altero eſſe nõ p̄ot merito in vnum corpus ꝛ animã creant̃.Ubi vero lõgitudine facta eſt diuiſio.nullũ mediũ predium impedit ſeruitutem.ꝛ in vna parte p̄ot cõſiſtere ſeruit⁹ etiã ſi nõ ſit in altera.ideo duo merito appellari p̄nt ſm̄ glo.in.d.l.naꝫ ſatis.§.j.poſt mediũ.ff.quẽad.ſer.ami.Et p hoc h̄r clar̃ quõ poſſit cognoſci an vna tm̄ ſit via ſeu ſeruitus vie an vero due vel plures.quod bene not.quia eſt multuꝫ
9 vtile h̓ ſcire.¶ † Utilitas autẽ huius inueſtigationis eſt multiplex.p̄ma qꝛ ſi eſt vnica tantũ ſeruitus p̄ot pro parte vtendo tota retineri.et non p̄ot in vna tm̄ parte preſcribi.Sed ſi due ſunt ꝛ vna nõ vtimur illã perdimus ꝛ nõ aliã ꝛ ſic vna tm̄ p̄ot preſcribi ſine altera.vt.l.vna eſt via.ff.de ſer.ru.pre.ꝛ.d.l.nã ſatis.§.j.in prin.ꝛ ibi etiam no.per gloſ.aliqñ tm̄ fallit iſta regula ꝙ pte tota ſeruitus retineat̃.qꝛ in q̄buſdã iuribus ep̄alibus p̄ot preſcribi ita ꝙ nõ preſcribatur in aliĳs.vt in.c.dilectis.in fi.ex̄ de capel.mo.ꝛ vide gl.in ver.ꝛ hiſtoria et qd̓ ibi not.in.c.auditis.extra de p̄ſcrip.Itẽ:eſt vtile p̄pter interruptionẽ.qꝛ
a ſi ſunt due vie iterruptio[a] facta i vna nõ extẽdit̃ ad aliã.itẽ p̄ot eſſe vtile ſi ex forma ſtatuti deberet ſolui certa gabella p qualꝫ ſeruitute via acq̄ſita:qꝛ ſi

a ¶ Interruptio. interruptio ita fit ꝯ p̄ſcriptionẽ rei incorporalis. puta iuriſ p lit.ↄteſt. ꝛ alios modos aptos iterruptioni ſicut rerũ corporaliũ text.eſt no.ex̄ d̓ p̄ſcri.c.auditis.in fi. Et an iterruptio preſcriptiõis fiat p miſſionẽ i poſſeſſio.ex cã iudicati.ꝛ an q̄ mittitur ex cã iudicati poſſideat dic vt per Bar.in.l.a diuo pio.§.ſi ſuper reb⁹.ff.de re iudi.

eſſent due dupli̇carẽt gabella. Item pōt eſſe alia vtilitas qꝛ ſi ſtatutū diſponit ꝙ quicūqꝫ ierit per fundū alterius cū plauſtro vel curru debeat pro qualibet vice condẽnari in.x.libris. Nam ſi qs fuerit cū plauſtro per plura predia cōtinua ꝑ latitudinẽ primo ex tranſuerſo dicetur tm̃ ſemel fuiſſe et vna tm̃ pena.x lib. dꝫ cōdẽnari.qꝛ vna tm̃ eſt via quā ſemper ad hoc cōſueui allegare.ſecus ſi iuiſſet per plura p̄dia nō ex tranſuerſo ſed incipiendo a capite eoꝝ ſic per longitudinẽ qꝛ tūc quot predia totiẽs reputat̃ fuiſſe ⁊ debet pena multiplicari ſm numerū prediorꝫ.qđ ſingulariter no.⁊ tene mẽti.

10 ¶ † Quero.v.in quo loco dicatur eſſe caput vie ⁊ finis ⁊ mediū ⁊ latera.de capite dic quod dicitur ille locus per quem in illam viam ingrediamur iuxta illud in capite libri ſcriptū eſt de me. Appellat enim caput libri illam partē per quam ad ipſum librū legendū ingredimur.ad hec qđ no.ff.ſo.ma.ſuper ru.vbi no.quod non eſt caput libri.vt.ff.ad.l.fal.l.iquerebatur.ſuper illo verbo tres partes:facit etiam.l.predius.§.balneas.ff.de fun.inſtru.⁊.l.qđ cōclaue.ff.de dā.infec. Sed ſi contingeret per oẽs partes ipſius eſſet ingreſſus.tunc caput illud et principium debere dici ꝙ eſt verſus meridiẽ pes vero qui eſt verſus ſeptẽtrionẽ ſm Bartol. in trac.de inſula.⁊ ver.ꝙ mediā partem fluminis tꝫ.vbi plene examinat qñ dicatur caput et finis fluminis et eccleſie et aule ſchole et ꝓuincie ⁊ ſimiliū.vbi omnino vide.⁊ vide oīno plene per Bald.in rub.ff đ re.di.in.xj col. in ꝟ.⁊ eſt notādū qđ agri. Uel etiam dic qđ ſi eſt vna ſuperior ibi dicat̃ caput.pars inferior đr pes ⁊ finis ſm Bart.in dicto trac.verſic.qđ ſi vno latere. vbi declarat que dicat̃ pars ſuperior ⁊ inferior. Et p̄dicta ſunt vera niſi ex conſuetudine loquẽdi ⁊ intelligẽdi aliter intelligeretur.argu.l.j.§.j.ff.ne qd in flu.pu.cōiūcta l.librorꝫ.§.qđ tm̃ caſſius.de lega.iij.⁊.l.labeo.⁊ qđ ibi.voluit Bar.ff.de ſi.vie.dic qđ ille locus dicitur finis vie ꝑ quẽ eximus vel q̄ eſt inferior vel verſus ſeptẽtrionẽ vel ſm conſuetudinẽ p̄dictā. Itẽ đr finis vie qñ intrat in aliū locū:puta plateā vel aliū ſimilẽ. vt probat̃ in.l.iiij.ff.de loco ⁊ itine.pub.ibi exitū ad mare aut in vrbẽ aut in flumina pu.aut ad aliā viā militarẽ hñt ⁊c.et ibi hoc voluit Bar.in.l fi.ff.de ſer.ru.predio.⁊ ibi etiā Bar.

11 ¶ † Et ideo dixit bar. in.d.l.fi.de iti.pu.ꝙ habuit qōnẽ de ſcrō vꝫ iuxta plateā deſtruitur aliqđ edificiū auctoritate publica an platea amplietur ⁊ vtrum via que eſt iuxta illud edificiū deſtructū deſinat eſſe et incipiat eſſe platea an remaneat via ſicut erat primo.

12 ¶ † Et hoc queritur ꝓpter ſtatuta que dicunt ꝙ in platea pena duplicetur.dicit Bart.qđ illa incipit eſſe platea nam ſtatim qđ illa via intrat plateā finitur.⁊ dicit qđ ita bis de facto iudicauit. Item dicit in.d.l.fi.ff.de ſer.ru pred. qđ iſta qō fuit Tuderti tpe pape Benedicti quando fuit deſtinata quedā eccleſia que habebat iuxta ſecundā ſtratam.de iſta eccleſia facta eſt platea.commiſſum fuit maleficiū in illa ſtrata querebat̃ an deberet puniri tanq̄ cōmiſſū in ſtrata. an tanq̄ cōmiſſum in platea. Et dicit ꝙ allegauit.d.l.fi.⁊.ff.de iti pub.§.fi.et dicebat per illa iura qđ ſtatim cum ſtrata intrat plateam finitur ⁊ non appellatur amplius ſtrata ſed confunditur cū platea.et ita etiam occurrit ipſis.

13 ¶ † De media via dic quod medium vie pōt cōſiderari duobus modis. Uno modo per longitudinem vie et tunc medium dicitur vna linea diuiſibilis que ducatur a medio capitis vie vſqꝫ ad medium finis eiuſdem vie ducendo lineam ſemper ita quod equaliter diſtet tantū ab vno latere vie quantū ab alio.vel etiam ſi ducat̃ vna cordula ſimiliter a capite vſqꝫ ad finem.argu.§.inſula.cum ibi no.per gloſ. que incipit.quod poterit ſciri de re.di.et l.non ſolum.§.ſed probari.cum glo.ff.de no.ope.nun. Alio modo poteſt cōſiderari mediū vie per latitudinẽ ex trāſuerſo vie.⁊ tunc mediū dicitur ꝓprie ille punctus ſiue linea indiuiſibilis q̄ eſt in medio per tranſuerſum vie diſtans tantum ab vna extremitate capitis quantum ab alia extremitate finis per dicta iura.⁊ ſi diceretur a capite vſqꝫ ad mediū agri liceat titio ⁊c.intelligitur a linea indiuiſibili q̄ eſt in capite vſqꝫ ad lineā indiui-

ſibile que eſt in medio ſm Bart.de inſu=
la.ver.videamus ergo quātū ſpacium.
14 ¶ † Sed pro declaratione predictorum
quero quantū ſpaciū occupet caput vie
quantū pes ſeu finis. quātum medium
Bar.format iſtam qōnē in prealleg. ver.
et dicit qd punctus ſiue linea indiuiſibi
lis que eſt in capite pōt dici caput.l.j.§.
caput.ff.de aqua quoti.⁊ eſti.eodem mo
do poteſt dici pes ſiue finis. mediū autē
dicatur ille punctus ſiue linea indiuiſi=
bilis que eſt in medio diſtans tantū ab
vna extremitate quantū ab alia. Et in=
telligit hoc glo.inſti.de re.diui.§.inſula.
dū dicit hoc ſcʒ eſſe in medio poteſt ap
parere accepta cordula ⁊ facto puncto
in medio.qd dicit ſatis ſibi placere ſi ma
teria de qua tractaretur hanc interpre=
tationeʒ pateretur.vt ſi dicatur a capite
vſqʒ ad mediū agri liceat titio agere in=
telligam a linea indiuiſibili q̄ eſt in capi
te vſqʒ ad lineam diuiſibilem que eſt in
medio per dicta iura. Sʒ ſepe ſermo nō
patitur hanc interpretationeʒ. Si enim
dicatur ſi quis inuenitur per caput pla=
tee cum curru vel vehiculo.do.x.ſtadia
terre a capite fundi. certe de puncto vel
linea indiuiſibili nō poteſt intelligi. per
illam enī nō pōt iri nec in ea poſſunt.x.
ſtadia terre eſſe. Aliter enī intelligendū
eſt ⁊ iō dic qñqʒ extremitates ſunt diſtin
cte ⁊ limitate.⁊ tūc vna dr caput ſeu pn
cipiū alia dr pes ſeu finis: et quicqd eſt
inter illas duas extremitates dicit̄ me=
diū.vt.l.ſi edes.ff.de ſer.ru.pd.l. tria pre
dia.ibi per mediūqʒ fundū.vt.l.more ro=
mano ibi luce media.ff.de fer.⁊.C.de iu=
di.auct.ad hec cū ſi. Qñqʒ extremitates
nō ſunt diſtincte.⁊ tūc dic ꝙ totus ille lo
cus dʒ diuidi in tres partes. vna dr ca=
put.ſcda dr mediuʒ. tertia dr finis. qñqʒ
tn̄ cōtingit qd locus de quo agitur habʒ
multas diſtinctas ptes ⁊ diſtinctio acci
pitur vt totum.vt ecce planū tyberis eſt
diſtinctū per pdia multorū.⁊ in ſtatutis
dr ſi aliqd factū fuerit in capite plani ty
beris vel in medio aut in fi.tūc enī ꝯſide
ratur p ſtatuta illud planū vt totū vnū
integrū iō eſſet faciēda diuiſio i tres par
tes.vt.ſ.dixi.et de iſta materia qn̄ dicat
principiū mediū.⁊ finis vide p tex.glo.⁊
doc.in.l.j.§.j.ff.ſi qs ius di. nō ob. in glo.
mag.⁊ p Bar.in trac.de inſula.in ver. et
q̄ ſi ex vno latere cū.iiij.col.ſe.vt ad pri=
mā figurā q̄ hic nō refero breuitatis cā.
15 ¶ † Quero ſexto vbi dʒ incipi mēſuratio
vie. Dic nō a porta ciuitatis ſiu munici
pij ſed a cōtinētibꝰ edificijs.vt in.l. mille
ff.de vb.ſig.⁊ voluit Bar.⁊ doct. in.l.j.ff.
ſi qs cau.vbi ēt ponūt p iſtā viā dēat fieri
16 mēſuratio dic vt ibi. ¶ † Quero.vij. prin
cipaliter q̄tuplex eſt via. Dic ꝙ triplex.
Nā quedā ſunt vie publice. quedā pri=
uate.quedā vicinales.vt eſt tex. in.l.ij.§.
viarū.ff.ne qd in lo.pu.et.l.fi.ff.de lo.iti.
pu.de ſingulis videamꝰ. Publicas vias
dicimus quas greci baſilicas aūt nr̄as
ptorias alij cōſulares vias appellāt. vt
§.viarū.⁊ ſic no.ſm glo.ibi ꝙ via ptoria
ꝯſularis ⁊ militaris p via pu. ponūtur
vt ibi ⁊.d.l.fi.et iſte vie pu. ſunt regalia
17 in vſi.feu. ¶ † Et dr̄ regalia q̄ non ſpe=
ctant niſi ad regē vel principē loci ⁊ non
ad aliū niſi ex regia ſeu principis cōceſ=
ſione ſeu largitate ꝑtineāt. vt dicit Bal.
in.d.c.j.in pn̄.⁊ ꝓpterea vie publice ap=
pellant̄ vie regales. Uiā aūt pu. dicimꝰ
cā cuius ēt ſolū publicū eſt. vt.l.ij.§. viā
pu.ff.de via pu. Itē dic ꝙ via pu. dr cer=
tuʒ ſolū limitatū p directū certis finibꝰ
latitudinis ⁊ publicat̄ p principē ꝓ vſu
publico meādi vel eūdi hʒ ius publican
di ſm.d.Ja.de alua.in.c.j.in prin.in ti.q̄
ſint regalia. Iteʒ vie vicinales in vicis
ſunt vel q̄ in vicos ducunt publice ſunt.
qd ita verū eſt ſi nō ex collatiōe priuato=
rū fundorū hoc iter cōſtitutū eſt. vt.d.l.
ij. Uicinales q̄ ex agris priuatorū colla=
tiōe facte ſunt quarū mēoria non exiſtat
publicarū viarū nūero ſunt.vt.l.fi.in pnc.
ff.de lo.⁊ iti.pu.⁊ not.gl in.l.ij.§. vicina=
les.in fi.in verſi.publicas.ff.ne qd in lo.
pu.⁊ adde qd ſtatim dicam de vicinali.
18 ¶ † Et no.ſingu.qd ad ꝓbandū viā eſſe
publicā nō ſufficit ꝓbare p teſtes qd pu
blice ſeu vulgo p oēs itum fuerit p logū
tpš.vt ꝓbat̄ in.l.ij.§.ſuma cū vtilitate.ff.
de his q̄ deie.vel effu.⁊ ita etiā tʒ p illuz
tex.excellēs doc.d.mathe.de matheſi. de
Bononia in ſuis notabilibus notabili.
xciij.qd incipit.no. vnū dictū ſingulare.
et idem vult ibi Bar qui dicit per illum

text.non ſequitur publice itur per talem
locum ergo via pu. Priuate vie dupliciter
ter accipi pñt vel he q̃ ſunt in agris qui=
bus impoſita eſt ſeruitus vt ad agrũ al=
terius ducant vel he q̃ ad agros ducũt.
per quas omnibus commeare licet. iter
quas eſt via conſularis.⁊ ſic poſt illã ex=
cepit euntẽ.q: vel iter actus ad villã du
cens hec etiã que poſt cõſularẽ excipiũt
euntes in villas vel alios colonos ducẽ
tes etiã publice dñr.i.publicã naturam
hñt.l.ij.§.priuate.l.ne quid in lo.pu. Pu
to etiã qd via priuata dici debeat illa q̃
fit per dñm vnius fundi vel pluriũ ſi ex
ſuo fundo eam facit:⁊ de hoc extet me=
moria.vt no.gloſ.in.l.j.ff.de lo.pu.Item
vie vicinales etiã priuate ſunt. vt pba=
tur in.d.l.ij.§.vicinales dummodo extet
memoria qd ſint facte ex agris priuato=
rũ collatiõe.vt.d.l.fi.⁊ ibi hoc no. Bar.
Vicinales vero vie ſunt q̃ ex agris priua
torũ collatione facte ſunt he dupliciter
accipi poſſunt. Nã quedã ſunt vie vici=
nales q̃ publicarũ nũero ſunt et ille que
ex agris priuatis collatione facte ſunt
quarũ memoria nõ exiſtat. vel etiã vbi
a publico eius ſolũ vie vicinales: q: tũc
cõſtat eã eſſe publicã.vt eſt text.cũ gl.in
d.l.fi.in prin.⁊ adde qd voluit Dy.inſti.
de act.§.preiudiciales.⁊ qd dixi de via pu
blica.Quedã ſunt vie vicinales que ex
agris priuatorũ collatiõe facte ſunt qua
rũ extat memoria.iſte priuate etiã dñr.
vt eſt tex.cũ glo.in.d.l.fi.cõiuncta.l.ij.§.
vicinales.ff.ne qd in lo.pu. ⁊ etiã vulgo
cõſortiue ſeu cõſortarũ appellant.Et eſt
dña inter has vias vicinales et milita=
res publicas . Nã vie militares exeunt
ad mare aut in vrbẽ aut in flumina pu=
blica aut ad aliã viã militarẽ hñt . Sed
viarũ vicinalium pars in militaris vias
pars ſine vllo exitu intermoritur vt eſt
text.in.l.fi.ff.de lo.iti.pu. Ex pdictis no=
tari põt qualiter cognoſcat via publica
a vicinali priuata ⁊ qualr ſuper hoc de=
beat capitulari ⁊ pbari.⁊ adde q̃ dicam
19 in tribus ſequentibus qõni. ¶ † Quero
octauo circa viam publicam an ſit vni=
cuiq; licitũ ire per viã publicã et ducere
currũ vel plauſtrũ vel trabẽ aut lapides
et dic qd ſic.vt.l.ij.§.j.ff.ne qd in lo.publ.

vbi dicitur q loca publica priuatorũ vſi
bus deſeruiũt iure.ſ.ciuitatis et nõ quaſi
pprio cuiuſq;.Et ppterea dixi in.q.pre=
cedẽti viam publi.eſſe cuius ſolũ eſt pu
blicũ.Unde quidã aduocatus hic male
libellauit in quadã cauſa vie que nunc
pendet.dixit eñ viã illã eſſe publicam ⁊
proprietatẽ ad ſe ſpectare.qd not. ne er=
res.Et qd dixi qd licitũ eſt cuiq; ire per
viam pu.fallit qñ eſt phibitũ per dñm
vie.puta per principẽ q: tunc nõ liceret.
Nam dñi terrarũ pñt phibere nedũ ſuis
ſed etiam forenſibus venire ad loca ſua
arg.l.diuus.ff.de ſer.ru.pre.⁊.l.heres.ff.
de vſufr.lega.et.l.ſicuti.§.ariſto.ff.ſi ſer.
ven.ſm Bal.qui ita not.ſinglariter in.c.
j.de no.for.fi.in vſi.feu.qui ſubdit poſtq̃
forenſes venerunt in territoriũ alicuius
ſunt ſicut reliquus populus.⁊ eſſet con=
tra naturalẽ equitatẽ ⁊ bonũ publicum
ſi expellantur.facit tex.in aut.de queſto
ribus.in princ.⁊ ita etiã tenet do.Iac.de
alua.ſequẽdo Bal.in.c.j.ad fi.in ti.qua=
liter iu.de.vaſ.fide.qd ppetuo tene mẽti.
20 ¶ † Quero.ix.an ius eundi per viã pu=
blicã poſſit preſcribi. Et breuiter dic qd
non.vt.l.viam publicam.ff.de via publ.
vnde ſm glo.ibi no.qd ſi eſſet aliqua via
publica per quam non fuiſſet itum per
aliquem ppter hoc tolleremus ius eun
di.per illum tex.⁊ ideo dicit ibi glo. not.
qd non põt preſcribi via ſeu ius eũdi ad
ſanctũ Iacobum.et ſi diceremus aliter
multis ire non liceret.et dicit q hoc eſt
ſpeciale contra regulam.C.de preſcript.
xxx.an.l.oẽs.Uel dicit q eſt ideo q: vide
tur excipere ſi alius impedit qd ius exci
piendi non tollitur tempore.l.pure.ff.de
doli.excep. Et ſubdit ibi glo. notabiliter
qd etiam ſi per.c.annos non itum fuerit
fauore publice vtilitatis non preſcribi=
21 tur. ¶ † Quero.x. cuius ſit via publica.
Dic quantum ad vſum eſt priuatorum
non quãtum ad proprietatem . vt. l.ij.§.
j.ibi priuatorum vſibus deſeruiunt iure
ſcz ciuitatis non pprio cuiuſq;.ff. ne qd
in loco publi.facit quod dixi in. viij. qõ.
Sed quantum ad alios eſt dubium. an
ſcz ſit illius tñ ciuitatis vel loci in quo
eſt vel ſub cuius territorio exiſtat:an vo
ſit ciuitatis romane olim ⁊ hodie princi

pis vel dñi illius ciuitatis vel loci. Et vi
dicitur qđ ſit illius ciuitatis vel loci tãtũ
p.d.§.j ibi iure ſcʒ ciuitatis. et ita tenet
ibi glo.in ver.ciuitatis.in prin. et videẗ
ꝓbari in.d.l.ij.in prin. cum glo.in ver.j.
que exponit municipali.ꝛ ſic preſuppo=
nit ꝙ ciuitas poſſit ſuper hoc diſponere
et eſt glo.de hoc in terminis in.d.l.ij.§.
viam.que incipit.vt princeps in fi. q̃ di=
cit ꝙ quelibet ciuitas habet iuriſdictio
nem faciendi viam publicam. ¶ In con
trarium videtur tantum ciuitatis roma
ne que hodie dñi aut principis illius ci=
uitatis vel loci maxime non eſt recogno
ſcentis ſuperiorem ſicut eſt dominium
Venetiarũʒ.qꝛ ſi.via publica eſt.ergo nõ
videtur poſſe ſpectare ad ciuitatẽʒ quia
bona ciuitatis alterius ꝙ̃ romane abu=
ſiue dicũtur publica.ſola enim ea publi
ca ſunt que populi romani ſunt.vt.l.bo
na ciuitatis.cum.l.ſeq.ff.de ver.ſig. Iteʒ
quia text.in.d.l.ij.§.j.dicere tacite videẗ
ꝙ in dubio per excellentiã intelligaẗ de
ciuitate Romana per.§.ſed quotiens.in=
ſti.de iu.na.ꝛ ita videtur tenere gloſ. in
d.§.j.in ver.ciuitatis.in fi. Sed Bart.in
d.l.ij.§.j. concordat iſtas opi.dicens qđ
iſta nõ repugnant.nam verũ eſt ꝙ que=
libet via publica pricipaliter ſpectat ad
ciuitatem romanã per iura ad hoc alle=
gata.ꝛ pro hoc eſt tex.in.c.j.in principi.ꝫ
ver.vie pu.in ti.que ſunt regalia. ꝛ ſpe=
ctant ad regeʒ vel principeʒ vt dixi.ſ.in
vij.q.ſed q̃libet ciuitas habet ius in via
publica ex pmiſſione ciuitatis ro.vt pro=
batur in.d.l.ij.in prin.ff.ne qđ in lo.pu.
ibi preterꝙ̃ l.cõiuncta glo.que exponit
l.municipali ꝛ ꝓbatur in.l.prohibere.§.
plane.ff.qđ vi aut clam facit qđ dicitur
de iure ciuitatis ꝙ eſt approbatus regu
lariter a iure canonico inquantũ nõ cõ=
tradicat.vt.x.di.ſine adiutorio.ꝛ inj.c.ſe
quẽ.notant canoni.in.c.eccleſia ſancte
marie.extra de conſti.ex quo no. ꝙ q̃li=
bet ciuitas videtur habere iuriſditioneʒ
faciendi viã pu.et eadem rõne reducen=
di viã pu.in locis priuatis. vt no.Bart.
in.d.l.ij.§.j.per glo.ibi que incipit.vt pri
uatur.ꝛ idem not.in eadẽ.l.ij.in prin. et
ex hoc Bar.in.l.ij.in prin.ff.ne qđ in lo.
pu.dixit ꝙ fuit de facto ꝯ quãdã platea

quã cõe vẽdere volebat.vt videbaẗ ꝙ nõ
poſſet niſi per principem.vt l.cõtinu⁹.§.
cũ qs.de ver.ob.datũ fuit cõſiliũ tale qđ
de hoc fieret ſtatutũ.ſ.qđ vendaẗ per il=
lum tex.et per.l.ꝓhibere.§.plane.ff.qđ
vi aut clam.ꝛ ibi hoc etiã voluit Barto.
22 in.d.§.cũ quis.ꝛ per oẽs docto. ¶ † Sed
vt qđ iſta melius intelligaẗ ſubijcio aliã
veʒ an loca publica poſſint vẽdi vel alie
nari ꝛ per quẽ et qũo. Et videtur primo
ꝙ nullo modo poſſint alienari.quia nõ
ſunt in cõmercio noſtro.vt.l.ſed ꝛ celſus
in prin.ff.de cõtrahen.emp.ꝛ.d.§.cũ qs.
niſi per principẽ.ꝛ voluit glo.in.d.§ cum
quis.ꝛ hẽ in.l.apud iulianum.§.fi.ff.de
leg.j.vel per regẽ.vt in.c.j.in prin.in tit.
que ſunt regalia.in contrariũ videẗ.l.ij.
in prin ne quid in lo.pu.ꝛ in.d.§.plane.
Ego in hoc ſic puto eſſe dicendũ. Aut eſt
princeps q̃ nõ recognoſcit ſuperioreʒ:et
non eſt dubiũ ꝙ per ipſum loca publica
alienari poſſunt.ꝑ glo.in.d.§.cum quis.
per.d.l.apud iulianũ.§.fi.ꝛ ꝑ.l.ij.in prin.
decreto ne principiũ tibi cõceſſum eſt.ff.
ne qđ in lo.pu.ꝛ ita dixi in.l.inter publi
ca.in.iij.q.ff.de ꝟbo.ſig. Quod fallit qñ
alienanẗ ꝑ metũ puta alicui tyrãno po=
tenti ar.l.j.§.que honorãde.ff.quarũ re=
ruʒ ac.nõ da.ꝛ tenet Bar.in.d.§.plane.
¶ Secundo fallit qñ alienaret aliqua
quorũ donator eſſet in magna diminu=
tione iuriſditionis regni ſui.ꝛ tũc nõ poſ
ſet.ꝑ.c.intellecto.extra de iureiu. ¶ Sed
ſi donaret aliqua q̃ nõ diminuũt iuriſdi
tionẽ valeret.ꝛ donatio facta a rege pre=
iudicaret ſucceſſori in regno vt in.c.ab=
bate ſane.de re iudi.in.vj.et ita tʒ Bart.
in.d.§ predium. Aut iſte princeps reco=
gnoſcit ſuperiorem ꝛ iſtum equiparo ci=
uitati.ꝛ ideo dicenduʒ eſt de eo quod di=
cam de ciuitate excepta romana.aut er=
go eſt ciuitas que recognoſcit ſuperiorẽ
et tunc ſubdiſtingue.aut ſunt bona pu=
blica q̃ ſunt in pr̃imonio ciuitatis ꝛ non
in vſu publico exẽplũ ſicut ſũt molẽdina
bononie et ꝯ iſtis põt ciuitas diſponere
ꝓ libito volũtatꝭ ſicut põt q̃libʒ priuat⁹
ꝺ re ſua:vt ẽ tex.cũ gl.no.l.d.l.ſʒ ꝛ celſ⁹.ꝫ
pri.ꝛ voluit ẽt gl.l.d.l.inẗ pub.vt ibi dixi
l.ij.q.ꝛ idẽ dicas ꝯ q̃cũqꝫ re q̃ cẽt ciuitatꝭ
vſu ciuita.ſiti puta ſi ciuitas hẽt.fũdũ

vel apothecas quoꝝ redditus venirēt in cōi:quia poſſent vendi libere per ciuitatē. Aut ſunt bona publica. q̄ publico vſui ſint deſtinata:ſicut ſūt vie publice forū theatrum campus martius ⁊ pratū vallis:et tunc aut vult alienare iſta bona ſimpliciter non condēdo aliquā legē vel ſtatutū:et vr̄ qd̓ poſſit condēdo legē:vt.ſ̄.dixi:ergo vr̄ qd̓ poſſit etiā alienādo:qꝛ contractus factus ab illo q̄ habet poteſtatē legis ꝯdēde habet vim legis:vt habet̄ in.l.ceſar.ff. de publi.⁊ in.l.donatiões. C.de do. inter vir.⁊ vxo.et voluit Bar.in.l.ciuitas.ff. ſi cer.peta.⁊ iſtam opi.qd̓ poſſit ciuitas ſine ſtatuto alienare bona publica tenet Rapha.cu.in.d.l.cōtinuus.§.cū q̄s.de ver obli. Sed Bar.ibi tenet ꝯtrium ⁊ cōiter docto.⁊ Bal.in.l. 23 ij.in prin.ff.ne quid in loco pub.⁊ in.l.prohibere.§.a plane.ff.qd̓ vi aut clam.⁊ do.Pau.in.d.§.cuꝫ quis. b vbi dicit qd̓ imo aliqñ neceſſe eſt prius ſtatutū tollere vel ſuſpendere anteq̄ꝫ perueniatur ad actum cōtrarium ſtatuto:⁊ hoc vidēmus continue obſeruari qñ vniuerſitas aliq̄d facere voluit cōtra formam ſtatutoꝝ:qꝛ imo ſuſpēdit ſtatutū ⁊ poſtea facit actū contrariū.de quo vide oīno per Bald.in.l.j.C.ne fi.pro pa.et per canoniſtas in.c.dilecto.extra de prebē.⁊ ita feci hoc anno obſeruari in collegio docto. Padue qd̓ perpetuo tenemēti:qꝛ eſt optima cautela ad contrauenendū ſtatutis etiā iuratis p̲ illos q̄ ſunt vniuerſitatis vel cōtra illos qui ſunt de vniuerſitate:per hec tñ nō rñdetur ad ar.Raph. dū dicit ꝙ talis ꝯtus habet vim.l.et ſic p̲inde eſt ac ſi per.l.j.ſtatutū eſſet:et iſta eſt cōis:ego aūt teneo opi.Bar.per text. in.l.j.in princ.ff.ne quid in loco pub.vbi vult ꝙ non ſit licitū aliq̄d in loco pu.immittere vel damnū dare in.l.hoc eſt ſtatuto:vt glo.ibi exponit cōceſſum ſit.nec obſt qd̓ dicit Raph.qd̓ ꝯtus qui fit per illū qui habet poteſtatē l.cōdende.hr̄ p̲ l.qꝛ illud p̲cedit qñ cōtractus fit ſuper res cōtrahētis:vel qñ fit per eū q̄ pōt cōtrahere:ſed res pub.de qb᷒ dixi nō ſunt ciuitatis ſed p̄nceps:nec ciuitas habēt poteſtatē cōtrahēdi vl̓ diſponēdi de eis:qꝛ ſibi hoc nō eſt p̲miſſum a principe niſi per viā ſtatuti ſeu legis:vt.d.l.ij.in p̄n. ibi p̄terq̄ꝫ legē. Aut ciuitas vult alienare per viam ſtatuti:qꝛ vult facere primo ſtatutū ꝙ locus publicus efficiatur priuatus ⁊ poſtea ip̄m vendere.Bart.in.d.l.ij.in princi.tenet qd̓ poſſit vt.ſ̄.dixi.do. Pau.de caſt.in.l.cōtinuus.§.cū q̄s.ff.de verb.oblig.tenet cōtrariū dicēs qd̓ ſi ciuitas recognoſceret ſuperiorē nō poſſet hoc facere ſine licētia ſup̲ioris. ¶ †Uñ dicit ꝙ ciuitas padue nō poſſet tale ſtatutū facere nec alienare ſine licētia^a dominoꝝ Uenetiarū apud quos eſt oīs adminiſtratio^b.l.j.ff.de cōſti.pecu.ego aūt firmiter teneo cōtrariū veꝫ opi. Bar.per tex.cū gloſ.in.d.l.ij.in prin ne q̄d in loco pub.⁊ per.l.p̲hibere.§.plane. ff.quod vi aut clam.que iura loquūtur non ſolum de ciuitate romana:ſed etiā de aliis ciuitatibus:vt dixi in.q.p̄cedēti:⁊ ideo non debem᷒ iura reſtringere ad ciuitatē que nō recognoſcit ſup̲iorē:qꝛ tūc p̲inde eēt ac ſi loqueret̄ de ciuitate romana tm̄:qd̓ nō eſt dicēdū:⁊ ex p̄dictis infero aliquas ꝯcluſiões. ¶ Prima eſt ꝙ loca pu.vnius ciuitatis q̄ ſunt in vſu publico vt cāpus marti᷒ platee ⁊ ſi̓lia p̄nt vendi vel aliter alienari p̲ ciuitatē in qua ſunt ſi nō recognoſcit ſuperiorē vel per ei᷒ dn̄m ſi̓r ſuperiorē nō recognoſcētē. ¶ Scd̓a ꝯcluſio p̄nceps vl̓ ciuitas vel recognoſcens ſuperiorē pōt ſtatuere ꝙ loc᷒ publicus efficiat̄ priuat᷒ ⁊ vendat̄ vel ad aliū vſum

a ¶ Licētia.an licētia in actu req̄ſita ſufficiat ſi p᷒ actū ſeq̄t̄. vide Cor. ij.vol.cōſi. xliij.et in iiij.vo.ꝯſi. lxxxix.incip.viſo.⁊ alex.ij.vo. ꝯſil.lxij.in ij.co.§.tertio preſuppono.

b ¶ Adminiſtratio. Adminiſtratio legitima ⁊ libera ē qñ q̄s pōt i iudicio agere:⁊ ꝯueniri:⁊ etiam extra iudiciū de aliq̄ re diſponere. facit ca.ex lr̄is.de p̲bat:et ibi Inno. alle.l.ij.in §.ij.C.de in.caſū.

deputet: vt. d. l. fi. in princi. ibi decreto ne principiũ. ¶ Tertia ↄcluſio p ciuitatẽ vel dñm recognoſcentẽ ſupiorẽ nõ pñt vẽdi dicta loca publica ſine lnia ſuperioris. ¶ Quarta ↄcluſio per ciuitatẽ vel dñm ſuperiorẽ recognoſcẽtẽ põt fieri ſtatutũ ſine lnia vel autoritate ſuperioris ꝙ bona publica ſue ciuitatis efficiantur priuata ⁊ poſtea vendãtur tanꝙ priuata. ¶ Quinta ↄcluſio: ſi cõcurrit ciuitas vel dñs cũ ſuperiore l alienãdo bona publica vel in diſponendo: aut ſtatuendo de eis ꝑferẽ princeps ſuperior cui⁹ hec bona ſint per. c. j. in princi. que ſint regalia. ¶ Sexta ⁊ vltima ↄcluſio: põt princeps ſupior q̃ nõ recognoſcit ſuperiorẽ aliũ tollere ciuitati vel dño inferiori poteſtatẽ ſtatuẽdi ſup reb⁹ publicis. Et eſt rõ: qꝛ ex quo illa ptãs quã hꝫ ciuitas diſponẽdi de reb⁹ publicis leges ↄdẽdo procedit alias: vt. d. l. ij. in pñc. ff. ne qd in lo. pub. põt per pñcipẽ reuocari: qm̃ nedũ lex põt reuocari p principẽ: ſed etiã priuilegiũ cõceſſum etiã per pdc ceſſorẽ ſuũ ac etiã poſtꝙ eſt aliis ius q̃ſitum: vt. l. q̃ fundo. C. de nõ alie. li. xj. vt ſingulariter no. Bal ſm̃ Nico. de mat. pe. col. in fi. C. vnde lib. vbi omnino de hoc videas. Ad tollendũ th̃ iſtud priuilegiũ reqrẽ clauſula non obſt. tali. l. puta. §. ij. ff. ne quid in loco pub. ex quo tale priuilegiũ eſt in corpore iuris clauſum. ar. gl. no. in aut. quas in puincia. C. vbi de cri. agi opꝫ. et glo in. l. heres abſens. in prin. ff. de iudi. qd eſt nota. ¶ Põt addi ſeptima ↄcluſio ex pdictis vcꝫ qd ciuitas que etiã nõ recognoſcit ſuperiorẽ põt bona q̃ ſunt in patrimonio ſuo nõ in vſu cõi vt ſunt molendina bononie alienare etiã ſine autoritate ſupioris. per text. cũ glo. in. l. ſed et celſus. in prin. ff. de ꝯhen. emp. ⁊ in. l. inter. publica. ff. de ꝟb. ſig. ¶ † Quero. xj.
24 principaliter an per viam publicam ſit licitum priuato ducere aquam ſimpliciter vel per conductũ ligneũ vel lapideũ. Et dicas ꝙ nõ niſi lnia principis vel ciuitatis in. l. ſuitutẽ. §. publico ff. de ſer. ⁊ ibi no. Bar. in. l. quominus. ff. de flumi.
25 ¶ † Quero. xij. an ſupra viã publicã ſit licitũ facere pontes ſeu ponticellos. Et dicas ꝙ nõ per priuatũ: vt. l. ij. §. tractatus. ff. ne qd in loco publi. et ita tenet ibi glo. ⁊ Bar. ⁊ pbatur in. l. fi. ff. ne qd in flumi. pu. Sed permiſſu principis vel ciuitatis hoc fieri põt: vel qñ eſſet ↄſuetudo in ꝯtrarium: vt. d. §. publico: ⁊ no. in. l. nõ ſolum. in prin. ff. de no. ope. nũ. vt no. Barto. in. d. l. quominus. in. xiij. q. ⁊ per Bal. in. l. lapilli. ff de re. diui. ⁊ in. l. iuriſgentiũ. §. ſi paciſcar. s̃. de pac. ⁊ per Ange. in l. fi. ff. de ſer. de quo dic vt dixi plene in
26 lib. ſuperiori. ¶ † Quero. xiij. an via publi. poſſit per priuatũ occupari aliquo modo. Dicas regulariter qd nõ etiam ſi hoc nemini ſit nocivũ: vt. l. ij. in princi. ff. ne quid in loco publi. ⁊ ideo non eſt licitũ facere ſcalas in via pub. nec etiã primum vł ſcdm gradũ ſcale: vt no. Angel. in. d. l. fi. ff. de ſer. vt dixi in lib. precedẽ. de ſcalis. Eodẽ modo nõ lꝫ hortulũ facere vel vineã plantare vel aliqd aliud ipõnere: niſi p pncipẽ: aut ciuitatẽ: vel ↄſuetudinẽ hoc pmitterẽ qd no. Et pdicta q̃ dixi in his trib⁹ q̃õnibus primis de cõceſſione principis vel ciuitatis intelligo qñ talis cõceſſio eſſet vicinorũ: aut alicuius priuati: qꝛ tũc talis ↄceſſio nõ valeret: arg. l. quoties. C. de preci. impe. offe. ⁊ l. nec amit. C. de emã. li. ⁊ ita tꝫ gloſ. in. l. ſeruitutes. §. pub. in ver. incõmo de ſer. ⁊ gl. in. l. ij. §. ſi qs a principe. in ꝟ. impetrauerit. ff. ne qd in lo. pu. Circa qd vide oĩno que pleniſſime dixi. s̃. de ponticellis. ver. ſed circa pdicta dubitari poſſet: ⁊ in ti. de ingreſſu. ꝟſi. pdicta aũt intellige. et
27 s̃. de curia. in. vj. fal. ¶ † Quero. xiiij. an via publi. poſſit claudi: dic breuiter aut interuenit autoritas principis: aut ciuitatis: aut illi⁹ cui reipublice adminiſtratio ↄceſſa eſt: vt poſſit ire. l. ſuitutes. §. publico ff. de ſer. ⁊. l. ij. in pñc. ff. ne qd in lo. pu. ⁊. l. qd pncipis. ff. de aqua plu. ar. ⁊ l. prohibetur. §. plane. ff. qd vi aut clam. Aut nõ interuenit talis autoritas: ⁊ tũc aut talis via hꝫ exitũ in aliã viã pub. vł ad vrbẽ vel ad mare vel flumina: iuxta l. fi. ff. de lo. ⁊ iti. pu. ⁊ tũc ſine dubio per priuatos claudi nõ poteſt: vt. d. l. ij. §. ait ꝓtor. ⁊. §. ꝓtor ait ⁊ eſt tex. cũ glo. in. l. j. ff. de lo. ⁊ iti. pub q̃ dicit qd ſi aliqs viã publi. clauſerit cuilibet pmittit agere interdicto vt reſtituatẽ in priſtinũ ſtatũ. vt. d. §.

pretor ait. aut talis via nō h₃ exitu₃ q₃ per eā forte itur ad certas domos: et tūc videt̄ q̄ poſſit claudi: q₃ illa via vr̄ eſſe vicinalis et vicinis tm̄ ſeruit: ⁊ ſic queadam puatoꝝ vicinoꝝ eſſe videnť p. l. ij. §.
28 vicinales. ff. ne qd in loco publi. ¶ † Ex quo pōt inferri ſi domus vel fundus qui ſunt vndiq₃ eſſet vnius tm̄ ille ſolus poſſet dictā viam claudere: et vidi multos eſſe in hac opinione. Sed cōtrarium eſt verius preſupponendo qđ ſit via publica vel vicinalis: ita tn̄ q̄ non extet memoria q̄ ſit facta ex collatione fundorū vicinoꝝ: q₃ talis via vr̄ publica l₃ appelleť vicinalis ex eo: q₃ principaliter vicinis deſeruit: vt dixi. ſ. in. vij. q. Unde cū₃ ſit via publi. ⁊ in vſu publico et publice omnib⁹ pateat claudi nō pōt per. d. l. ff. ne quid in loco pub. ⁊ per. l. j. §. ſi quis in idem. ⁊ l. fi. ff. de via. et l. j. cum gloſ. ff. de lo. ⁊ iti. pu. ⁊ ita tenet Ange. in cōſil. ſuo xviij. qđ incipit reperitur iſta reformatio infraſcripti tenoris qui ſubdit qđ q̄s pōt dicere hāc viā nō eſſe publicā cū exitu₃ nō habeat: nō em̄ hec attēdim⁹: ſed hoc tm̄ an ſolū ſit publica pro quo tu allega d. l. ij. §. viā publicā. nec ob. q̄ dicať vicinalis vel ꝯſortiua: q₃ nō ex eo q̄ ſit vicinoꝝ vel ꝯſortiū ritu ꝓprietatis: ſed eo q₃ principaľr deſeruit vicinis ⁊ ꝯſortib⁹: tn̄ in vſu publico nō eſt niſi ꝓbetur q̄ extet memoria q̄ ſit facta ex collatione fundorum: q₃ tūc eſſet puata eoꝝ ⁊ p eos poſſit claudi ⁊ nō aliter per. d. l. ij. §. vicinales. ⁊ per. l. fi. ff. de lo. iti. pu. ⁊ p ea q̄ dixi. ſ. vij. q. et. ſ. de ingreſſu vel introitu. Et ſic ꝓdicta aſit pcedūt. qđ ꝑpetuo tene menti: q₃ ſe-
29 pe de facto cōtingit. ¶ † Quero. xv. qđ ſi aliq̄s vel aliter impedit q̄ per eā iri non poſſit an poſſit agi ꝯ claudentē vľ impedientē. Dic q̄ ſic: vt. l. q̄b⁹ dieb⁹. in prin. ff. de cōdi. ⁊ demon. ⁊ l. j. ff. de lo. ⁊ iti. pu. et dicit glo. in. d. l. q̄bus dieb⁹. qđ poſſum agere actiōe iniuriaꝝ vľ negatoria. bal. ibi t₃ ꝯ₃iū q̄ q̄s nō ꝯſequiť itereſſe pecuniarū vel ꝑrimoniale ꝓ quo danť: ⁊ ideo dicit cōpetere dūtaxat iudicis officium. ar. l. denūciamus. C. de his qui ad eccle. cōfu. ⁊ l. ſi ſeruitus. ff. qđ cū eo. ⁊ ff. de ofſi. procō. l. fi. ⁊ ita t₃. d. Pau. de ca. in. d. l. q̄bus dieb⁹. in fi. prin. Ego plus dico qđ ſi aliq̄s clauderet viam publicā cuilibet permittiť agere interdicto vt reſtituať in priſtinū ſtatum: vt. l. ij. §. ptor ait. ff. ne quid in lo. ⁊ iti. pu. ⁊ dixi in. q. pce. Qđ tn̄ intellige niſi eſſet clauſula autoritate pricipis vel ei⁹ q̄ haberet poteſtatē aliena-
30 di: vt dixi. ſ. l. viij. ⁊. x. q. ¶ † Quero. xvj. aliq̄s clauſit viā nunqd poſſum propria autoritate clauſurā frāgere: dic aut loq̄mur de via priuata: aut eſt clauſa p dn̄₃ vie: aut per aliū. Si eſt clauſa p dn̄m vie nullus pōt eā clauſurā rūpere: q₃ in noſtro licitū eſt ꝓ libito facere: vt. l. j. re mādata. ff. man. niſi illa via iure ſeruitutis eſſet alteri obligata: ⁊ q₃ qn̄ aliq̄s edificāt etiā ꝯ debitā ſeruitutē dūmodo non edificat in alieno ſed i ſuo tn̄: nō poteſt ꝓpria autoritate etiā per illū cui ſeruire debeť: vt. l. queād. §. fi. ad ianuā. ff. qđ vi aut clā. Si vo ali⁹ quā dn̄s claudit viā pōt indiſtincte dn̄s ꝓpria autoritate deſtruere: vt ꝓbať in. d. §. ſi pceti. ⁊ in. d. §. ſi ad ianuā. Si aūt eſt via publica: tunc dic q̄ nō l₃ ꝓpria autoritate deſtruere: ſed d₃ agi interdicto ne quid in lo. pub. vt. l. ij. in prin. ⁊ §. ait ptor. ⁊ §. ptor ait. ff. ne quid in loco pu. ⁊ de hac qōne dic vt dixi. ſ. in ſecedē lib. de ſer. ti. immit. in. vij. q. prin. vbi pleniſſime examinaui iſtū ar-
31 ticulū. ¶ † Quero. xvij. quid ſi clauditur via pub. q̄ eſt in vna ꝯta. an ali⁹ de alia ꝯta cuius parū: aut nihil intereſt poſſit agere vt deſtruať dicta clauſura. dicas qđ ſic: vt. d. l. ij. ne qd in loco pub. Et hoc tenet glo. no. in. d. l. ij. §. pe. in verſi. actionis. ⁊ ita tenet Ange. in. l. in puinciali. §. fi. ff. de no. oper. nun. qui dicit illam glo. non eſſe alibi. ⁊ Jo. de ana. in. c. qualiter et qn̄. in. ij. col. extra de accu. qui dicit qđ illa glo. cōiter teneť per docto. imo dicit plus qđ etiā forenſes poſſent agere per d. l. iʒ. ⁊ ita no. Bart. Ange. ⁊ doct. in. d. l. in puinciali. §. fi. ⁊ dixi. ſ. de cloacis in
32 vij. q. ¶ † Quero. xviij. de quadam qōne que fuit inter duas cōitates quā ponit Bald. in. l. plures. C. de condi. inſerti. de quadam via publica per quam ibāt curſus vtriuſq₃ cōmunitatis: cui ex dominis territorij d₃ hec via applicari: ⁊ dicendū eſt qđ dicta via eſt in promiſcuo vſu nec diuidi pōt: q₃ quilibet pars di-

illa eſſet inutilis ad exercitiū vie: et cuius effectus indiuidu⁹ eſt ei⁹ quoqꝫ ſubſtantia indiuidua eſt. arg. ff. de re iudi. l. cuius effect⁹. ꝛ ff. cōi dl. l. arbor. §. de veſtibulo. ꝛ maleficia ibi cōmiſſa ſindicus vtriuſqꝫ vniuerſitatis poteſt denūciare: nec eſt curādum in qua parte ville vtrū magis verſus vnum territoriū ſiue latera vnius territorij ꝙ verſus reliquū qꝛ tota via eſt in promiſcua iuriſditiōe. Et iſte cōitates redigūtur ad inſtar duorū ſociorum ſiue duorꝫ reorū credēdi: vnde ſi tranſeuntes per illam viā debēt ſoluere pedagiū erit cōe: qꝛ ex re ꝓmiſcua et cōi peruenit. Inquirēdo tñ de maleficio ibi cōmiſſo vr melior cōditio occupātis. Et occupare dicit qui totū vſurpat. ꝛ tñ hic habet occupatio iuriſditiōis vbi preuentio facit ius. arg. ff. de off. cōſu. l. j. Et ſicut implere cōditionē prodeſt ſoli implenti: vt. d. l. ſi plures. C. de condi. inſer. ita exercere iuriſditionē ꝓdeſt ſoli exercēti ꝛ ſolus ꝓueniens intelligit iuriſditionē exercere. Alij dicunt qꝺ ſi in medio duarū ciuitatū eſt locus cōmunis ꝛ ibi fiat maleficiū ꝙ poteſtas vtriuſqꝫ ciuitatis hꝫ cognoſcere: qꝛ eius territoriū offendit. ff. de his qui deiece. vel effu. l. j. in fi. ꝛ. l. ſi vero. §. quod ſi in meridiano: ꝛ ſic nō eſt melior cōditio ꝓueniētis ſicut in iniuria facta pluribus vnuſquiſqꝫ iniuriam ſuam ꝓſequitur: ꝛ hec eſt verior ſm Alb. de ceruio. ꝛ dicit Bal. ī. d. l. ſi plures. ꝛ econuerſo ſi villa tenetur emēdare furta in ſuo diſtrictu ꝛ in via cōi duarū villarū eēt factū furtū quelibet villa tenet inſolidū: ſꝫ vna abſoluit: altera liberat: vt in dictis iuribus: et ſic qꝺ cōe eſt priuatū actiue paſſiue in iſtis indiuiduis ſm Bald. in. d. l. ſi plures. ꝛ adde ꝑdictis ꝗtū ad ꝯdēnationē qꝺ no. Albē. de ro. in ij. p̄te ſtatuto. q. clxxvij. ꝛ ēt in. q. xxxviij.

33 ¶ † Quero. xix. ſtatuto cauet ꝙ vulnerans in via pub. magis puniat ꝙ ſi alibi vulnerat: aliqs ꝑcuſſit in via priuata per quā tamē iter publice fiebat: an puniet ac ſi in via publica vulneraſſet. Et vr ꝙ ſic per. l. j. §. ſumma cū vtilitate ibi dūmodo ꝑ cū vulgo iter fiat. ff. de his q deiece. vel effu. qꝛ nemo ſpectari debet: vt. l. iij. §. conditio. ff. de adi. leg. ita tenet

¶ Iuriſditionem. Iuriſdi. tollit cōtraria conſuetudine et preſcriptione. ita dicit Inno. in. c. ad nr̄am. in fi. de ap. ꝛ an iuriſditio q̄rat et ꝓbet ex ꝯſuetudine. vide Cor. ſi. cōſ. cclxviij. in. iij. volu. Et iuriſditio delegata an ſit odioſa / et reſtringē da in. iiij. vol. conſil. clvij. Et iuriſditio in dicis an poſſit ꝓrogari tacito cōſenſu ꝑtiū l. iiij. vol. conſil. xxx. ꝛ vide alex. in. iij. volu. cōſi. lxviij. et in iiij. vo. ꝯſi. xxxv. ꝛ in v. vol. ꝯſi. j. in. j. col. in ꝑn. ꝛ qñ in ſu iuriſditiōis plures dñi eiuſdem caſtri nō cōcordāt qd ſit agēdū. Alex. l. v. volu. cōſi. xxv. v. nō obſtant. ꝛ ibi in ſeq. colum. an vnum caſtrum poſſit diuidi iter duos ꝛ qd i pluribus caſtris.

Ang. in tracta. ſuo de maleſi. in tit. de pe. et percuſ. et inſultu verſic. ite po. et cuꝫ ſequit Albe. de roſ. in ſuo ope ſtatutorꝫ. l. ij. parte. q. xxxvij. q̄ incipit ſtatuto cauetur ꝙ vulnerans. In ꝯtrium tñ videt qꝺ illa via in veritate eſt priuata et in. q. ꝓſupponit. et dixi ſupra eo. in. vij. q. ergo ſtatutū penale loquēs de via publica nō dꝫ hr̄e locū in priuata: qm̄ ſtatuta ſunt ſtricti iuris: nec regl'r debēt extendi: vt. l. iij. §. hec vba. ff. de neg. geſt. ꝛ. l. j. §. is qui nauem. ff. de exer. cū ſimi. ꝛ maxime ſtatuta penalia: vt not. in. l. ſi vero. §. de viro. ff. ſolu. matr. et iſtam parteꝫ puto eſſe veriorem: qꝛ qñ ſtatutum eſt penale ꝛ correctoriuꝫ iuris cōis ſicut preſupponit in caſu iſto: tūc nō dꝫ extendi etiā per idētitatē rationis per no. per gl. et doc. in aut. quas actiōes. C. de ſac. ſan. eccle. ꝛ ꝑ no. eleganter per Barto. in. l. j. ff. ſol. ma. in. ix. q ſec⁹ eſſet qñ ſtatutū declararet aut diſtingueret ius cōe: qꝛ bene tunc fieret extenſio per idētitatē rationis ſm Bart. in. d. l. ſi ꝯſtante. Non ob. l. j. §. ſumma cuꝫ vtilitate. ff. de his qui deiece. vel effude. quia ibi fit extēſio per. l. ꝛ in caſu noſtro fieret per hominē: qꝺ non eſt dicēdum per ꝑdicta.

34 ¶ † Quero. xx. ꝺ alia q̄ōne q̄tidiana. ſ. ſtatutū

eſt hic padue et etiaȝ in 35
multis locis ꝙ ſi quis vē-
diderit fundū poſſit cohe
rens ſeu cōfinis ſeu colla
teralis[a] ꝓhtare idē pretiū
et vēdicare fundū vendi-
tuȝ ab emptore: modo ali
quis vendidit fundū ⁊ vi
cinus qui habet aliū fun
dum ꝓpinquū via tñ pu-
blica interueniente vult
preſentare pretiuȝ vigore
dicti ſtatuti: q̄rit an poſ-
ſit: ⁊ dubiuȝ eſt in hoc: an
talis vicinus dicat̄ cohe-
rens ⁊ cōfinis aut collate-
ralis: ita ꝙ poſſit ꝓhtare.
Et vī ꝙ ſic: per. l. actius.
ff. de acqui. re. do. ⁊ ꝑ text.
cum glo. no. inſti. de re. di.
in. §. riparū. ⁊ verſi. adhe-
rent. vbi habet̄ ꝙ ripe flu
minis dicunt̄ eſſe illorum
quorum prediis adherēt
etiam ſi via pub. ſit in me-
dio. Item pro hoc q2 via
publ. media non impedit
ſeruitutē: licet alius loc9 36
priuatus ſit: vt. l. ſeruitu-
tis. §. pu. ff. de ſer. et. l. qui
ſella. §. fi. de ſer. ruſti. et ca-
ſus vī ad literā in. l. ii. §. fi.
cum. l. ſeq. ff. fini. regū. vbi
dicitur ꝙ ſi via pub. ſit in
medio inter fundū tuū et
meū confiniū non intelli-
gitur: quia via in cōfinio
meo eſt via pub. magis ꝙ̄
ager vicini: ⁊ ideo vult ibi 37
ꝙ nō poſſit agi iudicio fi- b
ni. reg. qđ inter ꝯfines cō-
petit. ⁊ iſtā vltimā parteȝ
puto veriorē eſſe: et idem
etiā dicas ſi flumen publi
cum eſſet in medio: q2 nō
dicerētur eſſe cōfines ſeu
collaterales: vt eſt text. in
l. j. que incipit. q2 vias. ff.
fini. reg. Sec9 ſi riuus pri
uatus interueniret: vt eſt
caſus in. l. ſeq. que incipit
ſed ſi riuus. ¶ † Et hanc partem etiam
tenet Bald. in quadam lege greca Fede
rici imperatoris que vocatur ius ꝓtho-
miſios in gloſſ ii. Nec obſt. l. martius de
acqui. re. do. vbi tex. in fi. videt̄ velle ꝙ ſi
inter fundū vicini ⁊ meum eſt via pub. ⁊
flumē deſtruxit fundū vicini ⁊ viā pub.
et poſtea retrocedit flumē ip̄ fundus vici
ni efficit̄ meus nō obſtāte ꝙ via que re-
manet ſit in medio: q2 ille tex. fundat ſe
in hac rōne in fi. q2 etiā ipſa via eſt fun-
di mei. ⁊ glo. intelligit̄ q̄tū ad emolumē
tum non q̄tū ad proprietatē vel q̄tū ad
cōmodū meū: q2 ſi via deſtrueret̄ ex fun
do meo deberet reparari ꝑ. l. ſi loc9. §. fi.
ff. quēad. ſer. amit. ſed quo ad alios effe-
ctus ſecus. Et ideo q̄tum ad hoc vt fun
dus qui eſt vltra viā ſit coherens q̄tum
ad hoc vt cōtra ius cōe poſſit vendicari
dicendū eſt ꝙ ipſa via impediat ne fun-
di dicant̄ coherētes. ⁊ eodē modo rñdeo
ad glo in. §. riparum. que potius probat
cōtrariū relata ad tex. qui tex. dicit ꝙ ri-
pe ſunt eius cuius predio adherent. et
glo. addit etiā ſi via vel flumen ſit etiam
in medio. q. d. licet tunc nō adhereat pre
dio qñ via eſt in medio tñ ripa ſua eſt.
36 ¶ † Quero xxj. qđ ſi via cōis eſt ad fon
tes aſtrorū vel caſtrorū ad cuius iuriſdi
tionē preſumant̄ predia ꝑtinere. Rñdeo
ſm Bal. in. l. ſi plures. C. de condi. inſer.
ꝙ via cōis diffinit loca ſm vicinitatem
aſpectus. inſti. de re. diui. §. inſula. ⁊ vide
qđ not. Azo i ſumma. C. vti poſ. ⁊ in. §. in
his. Item mediū eſt extremitatibus op-
poſitum ſm Ariſto. ideo nulla extremi-
tas predicat̄ de medio. Item qđ partici-
pat de contrariis non eſt ſimpl'r tale: vt
37 ff. de leg. ii. l. hoc legatū. ¶ † Quero. xxii.
aliquis legat[b] vel vendit fundū vel do-
mum an videat̄ conceſſum ꝙ debeat ha
bere viā ex fundo exterioris vel venden-
tis vel ſunt duo fratres aut ſocii diuidūt
vnum fundū: an in dubio videat̄ actum
ꝙ vnus debeat habere viaȝ per partem
alterius. Uide que pleniſſime dixi in li.
prece. in titu. de ſer. iti. ſi u adi. vbi etiā di
xi de iti. q. act. vbi omino vide. et adde ꝙ ſi
aliqs vendit fundū in quo hȝ capellā ꝙ
capella non cedit ſi hȝ aditū ex publico.
Sed Bart. ita dicit in. l. ſi mercedē. §. j. ff.

a ¶ Collateralis. ſi ex forma ſtatuti proximiores collaterales poſſūt offerre pretiū iſtramē tem a die publicati ꝯtct9 ⁊ cōſeq̄ rē venditā. qñ incipiat currere terminus illius menſis. vid Alex. in. iiii. vol. ꝯſi. xxiiii. ꝑ totū.

b ¶ Aliqs legat. Si reliquitur vna res an cēſeat̄ relictū id qđ ꝑ ea ꝯtinet̄. vide Corne. in. iii. vo. ꝯſi. lxxiii. que veniāt in vēditione domus vel fūdi. vid Alexā. ii. vol. ꝯſ. cxxxiiii. l. iii. et. iiii. col. ⁊ cōſi. cccxvj. ꝑ totum.

de actio.emp.per illũ tex.cui adde not.p
Innoc.⁊ doc.l.c.ex lrĩs.extra de iure pa.
38 ¶ †Quero.xxiij.qd ſi via pub.eſt aquis
inundata vel aliter deſtructa: an poſſit
iri per fundũ vicini. dic qꝺ ſic per.l ſi lo=
cus.§.fi.ff.queãd.ſer.amit. et nunqd de=
beat vicinus de hoc habere pretiũ.gloſ.
ibi tangit.ego dixi in loco prece.in.x.qõ.
prin.in fi.⁊.ſ de ſer.⁊ antepe.q.iiij.ſed qd
ſi locus debẽs ſeruitutẽ itineris eſt inũ=
dat⁹.⁊ in pe.q.iiij.vij.qñ via pub. et adde
qꝺ iſto caſu ſi aliqs duceret pecudes vł
aialia per fundũ vicini qñ via publi. eſt
deſtructa non põt accuſari p vicinuȝ de
dãno dato:vt no.Bal.in.l.per agrũ.C.de
ſer.⁊ aqua ⁊ vide ad hoc gl.j.diſt.oẽs.ll.
in glo.ma.in fi.⁊ gloſ.fi.in prin.l.marit⁹.
ff.de acq.re.do.et hoc intellige dũmõ ci=
uiliter ducat aialia:ita q̃ a dãno inquã
tum poteſt cuſtodiat.l.ſi cui.ff.de ſer.ſm
39 Bal.in.d.l.per agrum. ¶ †Quero.xxiiij.
quid ſi aliqs in agrũ vicini viã pu.reiece
rit:an is per cui⁹ fundũ via pu.facta eſt
poſſit agere ꝯtra eũ.dic q̃ ſic:q꞉ põt age=
re actiõe vie reiecte ad ſuũ itereẽ.ſ.quan
ti ſua intereſt q̃ via pu.per ſuũ fundũ fa
cta nõ ſit:vt eſt tex.in.l.ſi in agrum.ff.de
via pub.q꞉ actionẽ qdã dñt eẽ ꝓpriũ no=
men actionis:⁊ ita eſt in arbore actionũ
Ioãnis in ſpũali circulo:et ita bñ ſonat
actio vie reiecte ſicut et nomen alterius
actionis.⁊ ita tenuit Azo vt no.gloſ.j.in
fi.in.d.l.ſi in agrũ. Alij dicũt q̃ nõ eſt ꝓ=
priũ nomẽ actionis:ſed eſt qdã adiectio
ſicut eſt actio de peculio.⁊ qꝺ dr in.d.l.ſi
in agrũ.qꝺ dat̃ actio vie reiecte dȝ expo
ni.i.ꝓpter viã reiectã dat̃ actio vtilis.l.
aqlie.vel in factũ:vt not.gloſſ.in.d.l.ſi in
agrũ.ſicut ⁊ alias dat̃ actio de dolo.i.ꝓ
pter dolũ datur actio.ſ.mã.C.de do.l.j.et
iſtã partẽ tanq̃ vltimã vr̃ ſeq̃ Roſ.in li=
bellis ſuis iuris ciuilis in titu.ſi vicinus
p fundũ viã reiecerit ⁊c.aľs eſt rubri.de
act.vie reiecte.⁊ ita etiã tȝ Bart.in.d.l.ſi
in agrũ.q dicit q̃ iſta nõ eſt actio de p ſe
ſed eſt actio in facto ex hoc edicto:vł p l.
aql.⁊ intellige Bart.dũ dicit ex hoc edi=
cto de dicto poſito in.l.j.de via pu.et iti.
40 pu.re. ¶ †Sed circa iſtã actionẽ vie re=
iecte q̃rã de qbuſdã pro ei⁹ declaratione
q꞉ ẽ materia icognita. ¶ Primo quot ſint
neceſſaria ad hoc vt competat iſta actio
Roſ.in.d.rubri.de act.vie reiecte.dicit q̃
tria ſunt neceſſaria.Primũ qꝺ viã publi.
qs fecerit p fundũ.Scd̃m q̃ iſte fundus
ſit vicini ſui:⁊ idẽ ſi eſſet alteri⁹ priuati.
Tertio q̃ ꝓpter hoc dãnum ſit illatũ illi
vicino vł dño p cui⁹ fundũ via pu.facta
eſt:⁊ hec oĩa colligunt̃ in.d.l.ſi in agrũ.
41 ff.de via pu. ¶ †Scd̃o q̃ro ad qd ꝯpetat
iſta actio et vr̃ q̃ competat ad hoc vt via
pu.reiecta in agrum vicini remoueat̃ de
fundo illo.ſed dic ꝯtra:q꞉ imo ꝯpetit ad
intereſſe tm̃:vt eſt caſus in.d.l.ſi i agrũ.⁊
hoc tȝ Roſ.in.d.ti.de act.vi.re.⁊ adde qꝺ
dicam in ſeq. Hoc tñ fallit in caſu qñ via
pu.eẽt deſtructa p.l.ſi loc⁹.§.fi.ff.queãd.
ſer.amit.ſm glo.in.d.l.ſi in agrũ quã de=
clara vt dixi.ſ.in.xxiij.q.et in alijs locis
42 ibi remiſſis. ¶ †Tertio q̃ro qd ſi agetur
ad hoc vt illa via remoueat̃. Dic qꝺ non
competit actio p̃dicta vt ſtatim dixi:ſed
poſſum ego in cui⁹ fundũ via reiecta eſt
ꝓpria autoritate claudere:ita q̃ pl⁹ in=
de trãſire nõ poſſit per.l.queãd.§.ſi ꝓte=
ctione.ff.ad.l.aql.arg.l.ij.C.de tallu.⁊ ita
Roſ.in.d.ti.de act.vie re.q dicit q̃ ita de
facto ſepe videm⁹:⁊ adde qꝺ dixi.ſ.l.vj.
43 q. ¶ †Quarto q̃ro qd ſi egit qs p̃mo ꝯ vi=
cinũ q viã pu in fundũ ſuũ reiecit et fuit
cõſecut⁹ intereſſe ſuũ per actionẽ vie re=
iecte:an poterit poſtea claudere viã. Ui
det̃ q̃ ſic.arg.l.ſtichũ aut pãphilũ.§.de
loco.ff.de ſolu. Inũ teneas q̃ cũ ipe p̃tiũ
habuit ⁊ p̃tiũ loco rei ſuccedat.ff.d peti.
heredi.l.ſi p̃tiũ.et dixi in.l.labeo.§.ſabi=
nus.⁊.§.itẽ ſi dñs.de ver.ſigñ.ergo videt̃
habere fundũ ex quo hȝ pretiũ:vñ viam
claudere aut remouere nõ poterit.et ita
tenet Roſ.in loco prealiegato.Itẽ ꝓ hoc
cũ cõpetãt dño fundi duo remedia. vnũ
ad intereſſe:aliud rẽ impetrãdo:vnũ al=
teri renũtiare videt̃.iuxta not.in.l.qꝺ in
44 heredẽ.§.eligere.ff.de trib. ¶ †Quinto
quero qd ſi aliqs reiecit viã priuatã per
fundũ vicini ſui:nunqd aget̃ actiõe pri=
uata. Et vr̃ q̃ nõ:q꞉ illa actio eſt inuẽta
pro via publica. Roſ tñ in titulo prealle
gato in fi.dicit qꝺ credit q̃ vtilem actio=
nem habere poſſit ⁊ intentare etiam ne=
gatoriã:⁊ ſi eſt dñs fundi datur ſibi vti=
lis negatoria vel publiciana:vt.l.ſi ego.

ff.de pub.directa actio nõ datur pro via tantum publica:q2 tunc non concurrunt verba ꝛ mens legis. facit qđ not.in.l.tutori.C. de nego.geſt.ꝛ l.l.ſi qs in qđ.in p̃n.ff.de iuriſdi.om.

45 iudi. ¶ † Sexto q̃ro quomodo dꝫ formari libell⁹ in hac actione vie reiecte. Et dic qđ dꝫ formari iſto modo. Corã vobis ꝛc.cõparco,ego Philipp⁹ Alexander de velletro contra et aduerſus Antoniũ fal ſepedatum:ꝛ dico ꝛ expono ꝙ dictus Antonius in agrum meum,viã publicam reiecit ſeu immiſit ꝓpter qđ itereſt mea ne via illa ita reiecta eſſe quare iſtum intereſſe meum petere ad hoc ꝓpono actione vie reiecte:ꝛ hoc tenendo illam opinionẽ qđ cõpetat dicta actio.ſed tenẽdo aliam opi.ſ.ꝙ nõ ſit ꝓprium nomen actionis ſicut dixi in.j.q.hui⁹.xxiij. q.tunc retineas omnia in libello poſita ꝛ adijcias.ꝛ ad hoc propono actionẽ in factum[a] vel vtilẽ.l.acquilie.ita dicit Roſ.in.d. titulo.de actio.vie reiecte. Sed,tu dicas qđ hodie in vtroqꝫ caſu non eſt neceſſe qđ exprimatur nomen actionis:vt no.gloſſ. magna in.l.j.in p̃n.ff.de edẽ. ꝛ ibi per doc.ꝛ no.per glo. ꝛ doc.in.c.dilecti.extra de iudi.in.c.examinata.eod. titu.ꝛ tutius eſt ꝙ non inferatur nomẽ actionis in libello vt notatur in dictis iuribus ꝛ maxime in caſu iſto in quo ſunt opiniones ꝙ ſit ꝓpriũ nomẽ

46 actiõis exp̃mẽdũ. ¶ † Septimo ꝛ vltio q̃ro quõ debeat actor ꝛ re⁹ formare poſitiões ī hac actiõe vie reiecte.dic ſm Roſ.in tit.ſepi⁹ allegato:q2 poſitiões actiõis ſic fieri debẽt. Ego dico ꝙ publica vadit et ire dꝫ per tales partes vel recta via publica ꝑ illam tu vicinus reiecisti vel immiſiſti ꝑ fundum meum. Item dico ꝙ per talem viã miſſam ꝑ fundũ meũ dãnũ mihi illatum eſt ꝛc.poſitiones nõ rei ſic fieri ꝑñt: et dico qđ via publica eſt vel eſſe debet per tales partes ſicut nunc eſt. Item dico ꝙ in partes illas vel fines eſt fundus tuus. Item dico ꝙ per talem viam puplicam ita immiſſa cõditio tua facta eſt melior modo per viam ꝛ ſtratam publicam poteſt inde ſymonia vendere renũtiantibus ꝛ per viam publi. tranſeunti

47 bus. ¶ † Quero.xxv.an quilibet teneaẗ munire vel reficere viam. Dic duplex eſt via:vna publica:alia priuata:vt dixi.ſ. in.vij.qđ.primo caſu quando via eſt publica diſtingue:aut via eſt intra ciuitatẽ ꝛ quilibet dꝫ munire iuxta domũ ſuã:vt l.ediles.ff.de via publica.alſ eſt in tit.ff. de loco pub.fru. Et ita tenet Barto.in.l. qui bithinniã.C.de mune. conce.lib.x.et idē ſi via pub.eſt per burgos ciuitatis. vt eſt tex.cũ gloſſ.in ver.ciuitates.in.d.l. ediles.intantũ ꝙ nullũ genus hominũ excuſaẗ ab iſto onere:q2 non intiñ.argu. inter ſordida mũera:vt.l.abſit.C.de priui.do.augu.lib.xj.ꝛ ibi per Bar.nõ eſſet conceſſa vacatio munerũ publicorũ vel papalis cõceſſio[b] vt non teneaẗ ad iſtud onus reficiendũ: vt.l.hi qui muneris.ff. de vaca.mu.ꝛ not.glo.ꝛ Bart.in.d.l.abſit.ꝛ ideo nõ excuſanẗ etiã predia ꝑncipis vt ibi. Et hoc tꝫ Ang.de barulo ꝑ illũ tex.ꝛ eſt text.in.l.ad inſtructionem.C.de ſacroſan.eccle. Item nec excuſanẗ eccleſie vt ibi ꝛ in auẗ.de eccle.titu.§.ad hoc ſancimus.colũ.viij.q2 eſt onus reale.vt dicit Bar.in.d.l.ad inſtructionẽ.ꝛ ſic no. ꝙ res eccleſie teneñt ad refectionẽ viarum publicarũ. Non autem dicas,ꝙ ſola eccleſia.i.ipſe locus ſacer ſine aliqua poſſeſſione teneatur ad iſtam refectionẽ q2 non tenetur:ſed per poſſeſſiones tãtũ. Et ideo fratres minores non teneñt ad iſtud onus nec etiã eccleſie ciuitatis tenentur ad refectionem vie ſeu ſaluzare

a ¶ Actionẽ l factũ. Actio l factũ, datur qñ ceſſat dolus et ſubeſt culpa.l.elegãter.§.idē tabeo ꝛ ibi Bartol.de dolo.

b ¶ Conceſſio. Cõceſſio vr̃ facta d.toto iure cõcedentis. bal.in.l.j. pe.colũ.in ver.ſed qđ ſi dñs.C. qñ nõ pe. par.ꝑ.l. qui tabernas.ff.de cõtrahen. emp.

Iura ciuitatis Boñ.quia eccleſie in nul-
lius bonis ſunt:ſed parochia reficiet ſm
Ja.bu.ꝛ Bal.in.d.l.ad inſtructionez.Et
quia iſtud onus reputatur eſſe onus fru
ctuum.vt.l.ſi pendentes.§.ſi quid cloa-
cam.ff.de vſur. et.d.l.ediles. ſequitur ꝙ
poſſeſſiones ſteriles que nihil reddūt de
fru.non tenētur ad iſtud onus ſm Bal.
48 in.d.l ad inſtructionē. ¶ †Sed aduer-
te qꝛ glo.xvj.q.j.§.nouaꝝ.al's in.§.iuxta
in ver.nouis collationibus.in fi.dicat re-
gulariter ꝙ non tenetur.l.ad inſtructio
nem.ff.C.de ſacroſan.eccle.que dicit ꝙ cle
rici tenentur ad inſtructionē itinerum:ꝛ
per hoc videt̄ tex.in.c.non minus.de im
mu.ecc.ꝛ in cle.j.eo.ti.ꝛ hoc tenet Hoſt.
in ſumma.de immu.eccle.§.quib9 .Ego
vero credo illam gloſ.non dicere verum
quoniā iſta ſunt munera realia[a] :vt di-
cit Barto.in.l.ad inſtructionem .et non
ſunt ſordida:ergo tenētur eccleſie:vt di-
cta.l.abſit.Nec ob.d.§.nouarū.qꝛ ibi di-
citur ꝙ eccleſia non tenet̄ ad nouas col
latiōes:ꝛ ſic ad munera ſordida. Et iſtā
partem ꝙ eccleſia teneatur ad iſta one-
ra refectionis viarū.tenet Anto.de but.
in.d.c.non minus .vbi plene examinat
iſtam materiā.Et ita etiam tenet Card.
zaba.in clemen.j.xvij.q.de vita et hone.
cle.dicens ꝙ.t.l.ad inſtructionē hoc ex
preſſe dicit nec aliqd ius nouū ſpecifice
contradicit.Unde ꝙ non mutatur qua-
re ſtare prohibetur.l.ſancimus.C.de te-
ſta.ꝛ.l.precipimus.in fi.C.de appella.et
allego hanc rationem ad idem:qꝛ leges
ciuiles ſunt approbate per ius canoni-
cum inquantū nō cōtradicant expreſſe
canonib9:vt probatur.x.diſt.ſi in adiu-
torium.ꝛ in.c.ſe.ꝛ notant Cano.in.c.ec-
cleſia ſancte Marie.extra de conſti.ꝛ de
iſta materia an eccleſia ꝛ alij teneantur
ad refectionem viarū ꝛ pontiū.vide per
do.Pet.de ancha.in repe.c.poſtulaſti.in
49 v.q.extra.de fo.cōpetē.¶ †Sed quid ſi
imponat̄ gabella pro planſtris ꝛ curri-
bus que ſoluitur ad portā pro refectio-
ne vie:an eccleſia teneat̄.et dicas ꝙ ſic
qꝛ aliquid ſoluitur ex eo ꝙ plauſtra de-
ſtruunt vias:ꝛ opꝫ ꝙ continue reficiant̄
ex illa pecunia:ꝛ ideo ſicut eccleſia tene
tur ad refectionez viarum ſm qd.ē.dixi

ita ad ſolutionē huiꝰ ga-
belle ex quia reficiunt̄ vie
ſm Ja.bu.ꝛ Bal.in.d.l ad
deſtructionem.dicit tñ ibi
Bal.ꝙ ad hoc nō poſſunt
cogi per ſeculares:vt in
50 cle.j.de immu.ecc.¶ †Itē
qd ſi ciuitas vel villa vult
facere vnam viam de no-
uo et vult imponere onus
proprie pro rebus pro di-
cta expenſa vie vel pon-
tium:an poſſit imponi ec
cleſijs.Bart.in.d.l.ad in-
ſtructionē. dicit ꝙ nō per
aut̄.item ꝙ nulla cōmu-
nionis.C.de epiſ.ꝛ cle.niſi
predia eſſent tributoria .
de quo vide per Bar.in.l.
placet.C.de ſac.ſan.eccle.
¶ Secundo caſu quādo
via eſt extra ciuitatem be
nignius tūc debet fieri re-
fectio et iniunctio expen-
ſe ꝯmunis imponēdo col
lectam[b] pro quātitate pa
trimoniū per.l.qui bithi-
niam.C.de mu.conce.lib.
xj.et ibi hoc tenet Barto.
hoc tamen fallit quando
dñs ciuitatis vel alius ſu
perior reciperet vectiga-
lia a tranſeuntibus:ꝛ tūc
ſuis ſumptibus eaꝫ viaꝫ
deberet dominus vel ſu-
perior facere purgari et
reparari:non autem ſum
ptibus ſubditoruꝫ per re-
gulā iuris qui ſentit onꝰ
ꝛc.de regu.iuris.in.vj.et
l.ſꝫ naturam.ff.eod.titu.
et ita tenet Joan.de pla.
in.l.vna.C.de ale.l.lib.xj.
et pro hoc facit quod not.
dicit Archi.xxiij.queſtio-
ne.iij.ſi quis peregrinus.
vbi dicit ꝙ iſti comites et
barones tenentur ciuita-
tes ſuas in quibꝰ colligūt
pedagia et ſtratas tenere
ſecuras a latronibus:alio

a ¶ Mu-
nera rea-
lia.mune-
ra realia
q̄ ſunt. vi-
de bar. in
l.ſcriptū.
§. ſciēdū.
ff. de mu-
ne.ꝛ hō.

b ¶ Col-
lectā.Col-
lecta bo-
nis mobi-
libꝰ et ſta-
bilibꝰ pōt
iponi. bar
to.in.l.j.v.
col.vſi. itē
q̄ro ꝓ col-
lecta. C.de
mul.ꝛ l.q.
lo.p.l. fore
ma.de cē-
ſi.ꝛ.l.fi. de
immu.ne.
cōce.li.x.
Bal.in .l.
aut̄. defun
cto.vl. co.
in pn.vſ.
mō quero
dictat ſta-
tutū C.ad
tertul.

tenent emendare damnũ
depredato. ⁊ idem ſequit
Bal. in c. j. in pe. col. prin.
in ti. de his q̄ feu. da. poſ.
⁊ in c. j. §. conuenticulas. in
ij. col. de pac. infir. et Flor.
in l. j. §. ſumma. ff. d his q̄
deie. vel effu. quod perpe
tuo tene menti. ¶ Secun
do caſu prin. q̃n via eſt pri
uata. ⁊ h̄ poteſt eſſe duo
bꝰ modis. Uno modo via
id eſt ius eũdi prout eſt ſe
uitus: ⁊ tunc cõuenit ius
refectionis ei qui habet
viam: ille enim qui h; ſo
lum d; pati: vt l. refectio
nis. ff. cõ. pre. ⁊ dixi plene
ſ. Scdo modo accipit via
p̄uata hoc eſt facta ex col
lationibus priuatorum: ⁊
tũc idem quo ad illos pri
uatos: q; ad eos pertinet
refectio: vt. l. iij. §. viarũ. ff.
ne quid in lo. publi. et hoc
tenet Guil. de cu. in l. ne
minẽ. C. de ſa. ſanc. eccle. ⁊
ſequitur Bar. in d. l. qui bi
51 thimiã. ¶ † Sz iuxta pre
dicta querit an ſcholaris
vel qui cõduxit domũ te
neatur ad refectionẽ vie. ⁊
quidã dicũt q̄ nõ ſolet al
legari. ff. loca. ⁊ ibi tz Sa
ly. in. l. in ſumma. C. de pi.
dicas contrariũ q̄ tenẽt
ſoluere: ⁊ ſi non ſoluũt po
teſt via occupari: vt. l. edi
les. ff. de via pu. ⁊ ſi ſoluũt
ſoluẽt expẽſis locatorĳ: q;
locatori imputabũt in pẽ
ſione per actionẽ ex eo cõ
tractu ſm Pet. ⁊ Cy. in d.
l. in ſumma. ⁊ Bart. in d. l.
ediles. ⁊ ita tenet etiã Al
be. de roſ. ſm Odoſ. in ſuo
opere ſtatu: in prima par
te. q. cxxxvj. q̄ icipit. ſtatu
to cauet. vbi vult q̄ ſi eſt
ſtatutũ q̄ quis ãte domũ
ſuã teneat ſe obligare ſub
certa pena q̄ inquilinus ſoluẽdo impu
tat locatori. ⁊ idez tenet do. Pau. in l. ex
conducto. in prin. ff. loca. ⁊ no. in l. ſi pen
dentes. §. ſi quid cloacaz. ff. de vſuf. ⁊ idẽ
tenet Roſ. in libel. ſuis iuris ciuilis i tit.
de offic. iudi. quo ꝓhibetur ne aliqd fiat
in via publi. in fi. qui dicit q̄ ad hoc cõ
petit offi. iudi. per d. l. ediles. circa fi. ⁊ de
iſto offi. iudi. dic vt per eum in d. ti. ⁊ in
52 fra dicetur. ¶ † Itẽ qd ſi eſſ. t emphiteo
ta ſeu liuellarius: an teneat reficere viã
pu. ante domũ ſuã emphiteoticã. dicas
q̄ ſic ⁊ expenſis ſuis: vt. l. iij. circa princ.
in ver. publicarum functionũ. C. de iure
emphi. ⁊ ibi hoc ponit per Albe. de ro. i
d. q. cxxxvj. ⁊ dicit idem de vaſallo. ⁊ eſt
notandũ q; iſti dicunt habere vtile do
miniũ: vt. l. j. §. j. ff. ſi ager vecti. vł emphi.
pe. c. j. ibi ſi rei aũt. ⁊ ibi not. in tit. ꝑ. ven.
de re. alie. fac. ⁊ no. glo. in. l. ſi vt certo. §.
ſi duobꝰ vehiculiſ. ff. cõ. ⁊ in c. cũ bertol.
53 de re iu. ¶ † Itẽ qd de vſufructuario an
teneat ad refectionẽ vie. dic q̄ ſic: vt. l. ſi
pendentis. §. ſi quid cloacã. ff. de vſufr. ⁊
vide qd ibi not. ⁊ in l. athe. co. ti. ⁊ in l.
qui cõcubinã. §. qui hortos. ff. d leg. iij. ⁊
qd not. Bar. in l. his ꝟbis. §. idem rñdit.
eo. ti. ⁊ in l. fi. ff. de vſufr. leg. vbi oino vi
de: qd intellige niſi poſſeſſiões eſſent ſte
riles in qbus hr̃et vſufru. vt. ſ. dixi poſt
54 prin. huius. xxv. q. ꝓncipalis. ¶ † Item
quid de marito qui h; fundum dotalez
iuxta viã pub. que debet refici: dic vt ha
bet in l. iiij. §. j. ff. de impẽ. ⁊ adde qd ſta
55 tim dicã. ¶ † Itẽ quid ſi aliquis habitet
in domo gratis: an teneat ad refectionẽ
vie. dic q̄ ſic: ſi refectio puta purgatio
pertinet ad vtilitatez momentaneã: ſed
ſi ad perpetuũ ſecus. ⁊ ita vult. d. l. iiij. §.
j. ⁊ ita tenet Bar. in d. l. ediles. ff. de via
pu. Ego puto q̄ ſi refectio debet durare
a pro tpe quo habitare d; gratis[a] vel ma
iori teneat: al's nõ: per d. l. iiij. §. j. ⁊ qd ibi
no. Bar. ⁊ Ang. in l. diuortio. §. q̄ in an
56 no. ⁊ qd ibi no. ff. ſo. mat. ¶ † Item an te
neat quis reficere viã ſi prius vult cede
re domui quã h; iuxta viam. vide Bal.
in addi. Spec. titu. de cenſi. ⁊ vide q̄ dixi
ſ. de puteo. ver. ſed pone q̄ quedam cõ
munitas. ⁊ per ibi dicta determinat etiã
57 iſtam. q. ¶ † Item queritur quid ſi via
pub. non

a ¶ Gratis. Habitãs gratis in domo an teneat ad refectionem vel purgationem vie. R. Bar. in l. ediles. ff. de via pu. q̄ ſic. Et vide. ſ. de ſer. vr. calix. tñ in purgatione momẽtanea non i ꝑpetua.

pub.nõ eſt deſtructa ex antiquitate vel
caſu:ſed aliquis ipſam exarauit ſeu ali
ter deſtruxit:an vicini teneant reficere.
Dicas ꝙ non:ſed ipſe tm̃ qui eã deſtru=
xit:vt eſt tex.in l.ſi in agrũ.in fi.ff.de via
58 pub.¶ † Sed quid ſi ille nõ eſt ſoluẽdo.
dic ꝙ vicini cogunt:vt not.ibi gloſ.ſing.
arg.d.l.ediles.§.conſtruãt.⁊.l.ij.§.viarũ.
ff.ne quid in lo pub.⁊ dicit Ludo de ro.
in quodaʒ ſuo ſingulari qd incipit.Dic
mihi viã deſtructã ⁊c.ꝙ illa eſt gl.ſing.
et nõ eſt alibi.Itẽ adde q2 ſepe dictũ eſt
ꝙ quis tenet reficere viã in ciuitate vel
burgo.Nam intelligit quatenus ꝓten=
dit latitudo domus ſue.ita Ang.in.l.ſin
gularĩ.in fi.C.de edifi.pri.vel quatenꝰ
ꝓtendit latitudo cuiuſcunq3 fundi qui
ſit in ciuitate vel burgo verſus dictã viã
pub.ar.l.inter eos.ff.de acq.re.do.et per
l.adeo.§.inſula.eo.tit.⁊ inſtit.de re.di.§.
inſula.Et dixi cuiuſcũq3 fundi:q2 q̇cũq3
fundus ſit in ciuitate vel burgo idem iu
ris eſt ſiue ſit domus ſiue ſtabulum ſiue
hortus ⁊ ſiue ſit fundus ruſti.ſiue vrba.
qm̃ in vrbe ⁊ in burgis põt eſſe fundus
ruſticus:q2 non locus ſed materia facit
prediũ vrbanuʒ.l.vrbana predia.ff.de
59 verbo.ſigni.¶ † Quero.xxvj.aliq̇s vult
reficere viã pu.an poſſit ⁊ q̃o de primo
dic lʒ aliquis faciat in publico tamẽ po
teſt:vt.l.j.ff.de via pu.⁊ iti.pub.re.et no.
ibi gl.in rub.patet ex his que dicta ſunt
in duabꝰ q̃onibus precedẽtibꝰ.Et nedũ
quis põt viam pub.reficere:ſed etiã pur
gare refectionis portionẽ:vt.d.l.j.§.ſed
60 et purgare.† Qd no.pro ſtatutis loquẽ=
tibus de refectione vie vt cõprehẽdatur
etiã purgatio ſicut eſt auferre lutum ex
via pub.Et purgari ꝓprie dicit ad libra
mentũ ꝓprie dirigere ſublato eo qd ſu=
pereſt.Et libramentũ capit pro modo ⁊
pulchritudine:vt eſt tex.cum glo.in.d.l.
j.§.purgari.et ex eo qd dictum eſt ſubla
61 to eo qd ſupereſt.† Not.ꝙ ille qui tenet
purgare viam nõ ſufficit ſi auferat lutũ
ex via publica in medio ⁊ ꝓijciat in par
tibus vel in lateribꝰ vie qm̃ tenetur in to
tũ auferre de via:vt.d.§.purgari.qd no.
Item etiam reficere dicitur et qui ape=
rit ⁊ qui purgat oẽs omnino ⁊ qui in pri
ſtinum ſtatuʒ reducit.vt.d.l.j.§.reficere.

De ſecũdo dic ꝙ ille qui
vult reficere viã publi.de=
bet ad veterẽ latitudineʒ
reſtituere:vt.d.l.j.§.j.⁊ nõ
debet latiorem ⁊ neq3 lon
giorem neq3 altiorẽ neq3
humiliorẽ ſub nomine re
fectionis facere nec in via
terrenã aut gloriã pone=
re aut ſternere viam lapi=
de que terrena ſit vel con
trario de ſtrata terrenã fa
cere:vt eſt tex.in.d.l.j.§.ſi
quis in ſpeciem.Et in effe
ctu ſub ſpecie refectionis
non põt quis viã deterio=
rem facere impune:imo
ꝓhibendus eſſet:vt.d.§.ſi
quis in ſpeciem.⁊ ibi etiã
vide per gloſ.et docto.vbi
ꝓdicta verba declarãtur.
62 ¶ † Quero.xxvij.ſi q̇s vult
reficere viã pub.⁊ ab alio
impedit qua actione age
tur in impedientem.Dic
interdicto de via pub.⁊ iti
nere pu.reficiẽdo.⁊ iſtud
interdictum perpetuo da
tur ⁊ oibus ⁊ in omnibus
⁊ in oẽs:⁊ habet condẽna
tionẽ in id quod actoris in=
tererit:vt dicta.l.j.§.fina.
63 ¶ † Quero.xxviij.ad hoc
vt iſtud interdictũ compe
tat cõtra impedientẽ refi=
cere viaʒ que ſint neceſſa=
ria.et Roſ.in libel.ſuis in
ti.ſi aliq̇s vult reficere viã
pub.al's in rub.⁊ interdi=
cto ſi via pub.reficit l pri.
dicit ꝙ quatuor ſũt neceſ=
ſaria.Primũ eſt ꝙ via illa
ſit publi.vel iter publicũ.
Scd̃m ꝙ aliquis velit re=
ficere.Tertiũ ꝙ reficiẽdo
nõ mutetur ſtatus primi=
tiuus vie pub.Quartũ ꝙ
alius te impediat nolẽtẽ
reficere vel purgare viam
pub.a Et hec quatuor pro
bant in dicta.l.j.ff.de via

a ¶ Viam
publicaʒ.
Via debet
purgari a
vicinis ha
bitãtibus do=
mos iuxta
eã.l.ij.⁊ ibi
bar.⁊ doc.
de via pu.⁊
via purga
ri d2 qñ in
totũ tollit
lutũ nõ qñ
ponit iu=
xta viã.l.j.
§.purga=
ri.de via
publi.et ꝑ
Alex.in.l.
ij.e.ti.⁊ qd
no.i.l.ij.C.
de imu.ne
cõce.lib.x.

64 pub.et iti.pub.rc. ¶ †Quero.xxix. quõ
debeat formari libellus in iſto iterdicto
et Roſ.in ti.preallega. dicit q debet for=
mari ſic. Coram vobis rc. cõparco ego
Titius ⁊ conqueror de Sẽpronio: qr me
volẽtem reficere vel purgare viam pub.
vel locũ publicũ me ꝓhibuit et peto in=
tereſſe ꝑ tali violentia vel iniuria ⁊ ago
cõtra ipſum: ⁊ hoc ꝓpono actionẽ in fa=
ctum ſubrogatã in loco interdicti de via
pub. ⁊ iti.publ.reficiendo: vel ipſum in=
terdictũ: vt.l.j.ff.eo.ti. Si aũt ꝓpter illaʒ
refectionem vertitur ſpecialis et ꝓpria
vtilitas actoris põt libellũ cõcipere mo=
do predicto ⁊ ei addere ſic: ⁊ quia inter=
eſt mea ſpecialiter propter domũ meam
non eſſe prohibitũ: ideo illud meum in=
tereſſe peto ⁊ ad hoc ꝓpono interdictuʒ
predictũ vel predictã actionẽ in factum
ſubrogatam loco eius: ⁊ q tale intereſſe
poſſit peti dixi.ſ.in qſtione.xxviij. in fine.
65 ¶ †Quero.xxx.quõ debeãt formari po
ſitiones actoris ⁊ rei in iſto interdicto. ⁊
q poſitiones actoris ita formari debẽt.
Ego Titius dico q via illa locus ille de
quo queſtio eſt publica. Iteʒ q locus il
le vel via illa indiget refectione. Item q
reficiendo antiquũ ſtatum retinebã. Itẽ
q me ꝓhibuiſti ⁊ adhuc prohibes. iſta
colligunt ⁊ ꝓbantur in.l.j.ff.de via pu=
blica ⁊ itinere publico reficiẽdo. ⁊ ptʒ ex
ſupradictis. Poſitiones vero rei ſic for=
mari poſſunt. Ego Sempronius dico q
locus ille de quo eſt queſtio eſt Titij et
ponantur confinia ita vt appareat ipm
nõ eſſe locum publicũ. Item dico ſi erat
via publica q reficiendo volebas: et vis
facere viam publicam latiorem l longio=
rem altiorẽ et humiliorẽ q̃ʒ ante fuerat.
Itẽ q Seius tantũ tibi intulit violẽtiam:
vnde ego Sempronius debeo abſolui: qr
ſi tantũ ille Seius intulit violentiã ergo
nullus alius. et he poſitiones ponũtur
per Roſ.in d.libello de interdicto de via
publica reficienda: ⁊ probat in.l.j.ff. eo.
ti. ⁊ ex his q̃ dicta ſunt.ſ. ⁊ hec omnia q̃
dicta ſunt.xxv.q.no.diligẽter: qr ponunt
materiã refectionis et addunt his q̃ di=
cta ſunt.ſ.in lib.ꝑcedẽti in ti. de refectio
66 ne. ¶ †Quero.xxxj. qd ſi aliqs ponit ali
quid in via publica vel edificat vel im=
mittit eo caſu quo nõ põt iuxta ea q̃ dixi
ſ.in.xj.q.cũ quatuor ſequẽtib9 quo iure
agetr cõtra ipm. Dic interdicto ne qd in
loco publico fiat: vt.l.ij.§.j. ⁊ §.ait ꝑtor. ⁊
§.ꝑtor ait.ff.ne qd in loco pub. ⁊ iſtd in=
terdictũ ꝓditũ eſt ne qd i loco pu. ⁊ iſtud
interdictũ eſt vel via pub.vel itin.pu et ſi
factũ fuerit qd tollatr vt ibi: ⁊ ſic iſtd in=
terdictũ ex prima parte eſt ꝓhibitorium
ex ſcda reſtitutoriũ.vt.d.l.j.in princ.et.§.
hoc interdictũ. ⁊ §.ait ꝑtor. Vel ſm Ioã.
an.ſunt duo interdicta. Unũ ꝓhibitoriũ
ſcʒ ne fiat. Aliud reſtitutorium ſi factuʒ
fuerit tollatr: vt not. Roffr.in libellis ſuis
in titu.de interdi.ne qd in loco publico.
67 ¶ †Quero.xxxij.ſiue ſit vnum interdi=
ctuʒ ſiue duo: q̃ ſint neceſſaria ad hoc vt
iſta interdicta dentr. Dic ſm Roffr. q no=
uem ſunt neceſſaria. Primũ eſt q via il=
68 la vel loc9 ille ſit public9. ¶ †Qualiter
aũt via dicatr publica vel priuata aut vi
cinalis.vide in.l.ij.§.viarũ. et.§. vicina=
les.ff.ne quid in loco publico. et dixi.ſ.
in.vij. Scdo q ponatr aliqd i loco publi=
co vel via pu.vt habetr in.d.l.ij. et in hoc
tu adde etiam q licet nõ edificem in via
ſed edificem in meo. dũtamen edificium
in meo factũ noceat in via ſufficit vt ha
beat locum hoc interdictuʒ: vt.d.l.ij.§.ſi
quis in ſuo. ⁊ ibi hoc no. Bar. ⁊ vide etiã
Bar.in.l.quominus.in.iij. q.ff.de flumi.
Tertium q non ſit appoſitũ de licentia
principis vel alteri9 habẽtis ad hoc po
teſtatẽ: vt.d.l.j.in ꝑn. Quartũ q ſi eſt po
ſitũ cum licentia principis vel alterius
fiat deterior.vt.d.l.ij.§. merito. et.§. ſi qs
a principe. Quintum q iſte qui agit hoc
interdicto nõ habeat edificium in pub.
ſine licẽtia ſuperioris alioquin nõ aget
vt.d.l.ij.§.item ait ſi in publico. Sextum
q id qd eſt poſitũ ſtatim noceat vel no=
cere poſſit: vt.d.l.ij.§.deinde ait pretor. ⁊
ibi declaratr quando via dicatr fieri dete
rior. Septimũ q ad hoc vt tollatur ne=
ceſſe eſt vt noceat edificium: et ſi melius
ſit nõ tollere ne vrbs ruinis deformetur
non tollere dico niſi publicus vſus impe
diatur: vt.d.l.ij.§. ſi quis neminem. vt.l.
fin.eo.tit. Item ſi non tollitur per inter=
dictũ tollitur tamẽ officio iudicis: vt.d.
§.ſi quis neminem. ⁊ d.l.fin. Octauũ q

locus publicus fiat deterior.et tunc locū habet interdictū:ſed ſi eſſet locus priuatus alterius tūc haberet locū vtile interdictū:vt.d.l.ij.§.cuȝ q̄.⁊.§.merito.Nonū ⁊ vltimū ſufficit quantum ad hoc vt habeat locū interdictū ſiue ipſe poſuit ſiue ab alio poſitū ſit.vt.d.l.ij.§.hoc interdictū.¶ Sed cōtra predicta opponiꝛ et videꝛ ꝙ aliquo modo nō habet locuȝ hoc interdictū.Nam licitū eſt cuilibet edificare ⁊ immittere in loco publi.ff.de acq.rc.domi.l.ſtatuas.So.verum eſt quādo ponuntur ſtatue ſed nō in loco publico: vel ſi ſunt poſite in loco publico non impediebaꝛ locus public⁹:⁊ideo qḋ poſitū
69 ē tūc nō remoueꝛ.¶ †Quero.xxxiij.qūo formeꝛ libellus in hoc interdicto quando quis edificabit in viam publicā.vel aliq̄d immiſit vel edificare aut immittere vult:⁊ i hoc dno caſus principaliter ſunt de per ſe conſiderandi. Primus eſt quādo ex hoc lediturvia publica vel iter publicū.Secūdus eſt quādo ꝓpria vtilitas tm̄ lediꝛ.puta qꝛ lumina tua obſcurata.In primo caſu libellus poteſt duobus modis formari. Uno modo quādo quis vult edificare vel aliud immittere in via publica ⁊ petiꝛ ꝙ nō immittatur vel fiat.Alio modo quando id qḋ in via publica factū eſt petiꝛ ⁊ tollatur.Primo modo pōt ſic formari libell⁹ ẜm Roſ.in loco preallegato.Corā vobis ⁊c.compareo ego titius ⁊ dico ꝙ talis vult ponere in via publica cui⁹ tales ſunt cōfines tales:tale quid ꝓpter qḋ via publica deterioraꝛ vel deformaꝛ:puta faciēdo pontem:vnde peto ipſum ꝓhiberi ne ponat: ad hoc ꝓpono actionē in factū ſurrogatam in locis interdicti ne q̄d in loco puplico.ſed vide ꝙ iſta forma libelli nō eſt bona:qꝛ per hoc agiꝛ ad intereſſe.vt.l.ij.§.hoc interdictū.ff.ne q̄d in loco publico.ꝙ intereſſe nō pōt eſſe. cū nihil factū ſit ⁊ agatur:vt nō fiat.¶ Et ꝓpterea dicit Bart.in.d.§.hoc interdictuȝ.ꝙ iſtud interdictū nō poteſt proponi niſi qn̄ aliquis incepit edificare ita ꝙ habet aliq̄d inſtar operis:vt.l.ſtipulatio.§.opus.ff.de no.oper.nuncia.ideo tunc poteſt agi ne fiat ad intereſſe p̄o eo qḋ factum eſt. Et ita debet intelligi.d.§.hoc interdictū

Et iſta materia facit pro hoc.l.harum.et.l.egi.⁊ quod ibi no.ff.ſi ſer.vēdi.⁊ ideo ẜm Bar.in.d.§.hoc interdictū.debes formare libellū iſto modo.Dico ꝙ talis incipit edificare in tali via publica ſeu in tali loco publico ꝓpter qḋ via publica ſit deterior vel iter publicū deterius: quare peto ipſum ꝓhiberi iſtud opus facere ⁊ cogi ad cauēdū ne fiat ⁊ ipſum cōdemnari ad intereſſe meū ꝓ eo qḋ factū eſt: vt probaꝛ in.d.§.hoc interdictū.⁊ in.§.ſi q̄s neminē.in.d.l.ij.ff.ne q̄d in loco pub. Et de iſta cautione vide tex.cū glo.v.ibi.⁊.l.penul.eo tit.⁊ not.in.d.l.harū.et.d.l.egi.⁊ no.per Barto.in.l.ſi priꝰ.ff.de no.ope.nuncia.Alio modo quādo q̄s edificauit ⁊ vnus vult petere vt edificiū vel immiſſum in via publica tollatur pōt ſic formari libellus.Coram vobis ⁊c.cōpareo ego titius ⁊ dico ꝙ ſempronī⁹ poſuit tale q̄d i via publica ꝓpter qḋ eſt effecta vel deformata : quare peto eum cogi et cōpelli ad tollendū et reſtituendū:et ad hoc ꝓpono dictā actionem in factuȝ ⁊c. ¶ In ſcḋo caſu principali quādo ex edificio vel immiſſo in loco publico leditur tantum priuata vtilitas:puta qꝛ lumina tua obſcuranꝛ debes ſic formare libellum.Coram vobis ⁊c.cōpareo ego titius cōtra ⁊ aduerſus ſemproniū:⁊ dico ꝙ ipſum tale quid in ponte vult ponere vel poſuit vel in via publica vel in alio pub.cuius tales ſunt cōfines:⁊ ꝙ lumina mea obſcurantur:vnde ne id fiat ago cōtra ipſum intelligendo ẜm qḋ dixi.ſ. ẜm Barto.Uel ſi iam fecit.dicas ago qḋ remoueaꝛ:⁊ ad id pono vtile interdictū ne q̄d in loco publico.Et dixi vtile interdictū et non directū.per.l.ij.§.cum qui.ff.ne quid in loco publico.et per id qḋ dixi in.q.precedē.in verſi.viij. ¶ Sed contra iſtam vltimā formam libelli opponiꝛ:et videꝛ ꝙ nō poſſit de iure agi. Nā lumina tua poſſum obſcurare:vt.ff.de ſer.vrba.predioꝝ.l.ſi binarū.⁊.C.de ſer.l.alti⁹ ſed reſponde ẜm Roſ.in preallega.titu.de interdicto ne q̄d loco pub. ante ſi.qḋ lumen quod habeo a tuo loco priuato poteſt obſcurari cum non debeas ſeruitutē vt dictis iuribus. Sȝ ſi habeo a lo.pub.lumen ſecus eſt:quia tūc obſcura=

ri nõ põt: vt. ff. de dã. infe. l. fluminũ. §. vlti ⁊ l. procu lus. qđ eſt notãdũ. ¶ De hoc tamen intellige quã do vis tollere mihi lumẽ qđ habeo ex publico edifi cando in loco pub. qꝛ tũc nõ potes dare mihi dãnũ etiã habita licentia a pn cipe: qꝛ illa licẽtia intelli gitur ſine damno: vt. l. iij. §. merito. ⁊ §. ſi a principe ff. ne quid i loco publico. Sed ſi edificares in loco tuo ꝓprio debẽte mihi ſer uitutẽ potes mihi auferre lumen qđ habetur etiã ex publico. vt. d. l. altius. ⁊ l. ſi binarũ. qđ bene not. Et addas his que dicta ſunt in lib. ſce. i materia ſerui tutis luminũ ⁊ ne lumini bus officiaẽ. Sed aduer te qꝛ Barto. in. d. l. ij. §. hoc interdictũ. et. ij. ff. ne quid i loco pu. ponit aliter ma teriam libelli. Nam dicit qđ debet ſic formari. Di co contra talem ꝙ ipſe hȝ ⁊ tenet tale edificiũ quod eſt factum in via publica ꝓpter ꝙ dicta via ſit dete rior in tanta quãtitate et eſt veriſimile me damnifi cari in futurum in tãtum quare peto ipſum cõdem nari ad tollendum ipſum opus et ad reſtituendam ipſam viam in priſtinum ſtatum ⁊ ipſum mihi con demnari ad quantitatem predictam. cum tantũ in terſit mea dictum opus fa ctum non eſſe et quatenꝰ mea intereſſet pẽdẽte iu dicio: ⁊ hec forma ꝓcedit ſi is tenet edificium in via publica qui fecit. Sȝ ſi te net alius tũc debet cõclu di aliter vȝ ꝙ poteſt ipſta re patientiam deſtruendi operis: ⁊ qđ condẽnetur quatenus acto ris intereſt pendente iudicio ex eo quod negat preſtare dictam patientiam: per no. in. d. l. ij. §. hoc interdictũ. el. j. Alij di cunt ſm Bart. qđ hoc operatur intereſſe totius populi qđ ſibi non placet: qꝛ ſcđm hoc nõ poſſet cõſtitui ꝓcurator ab acto re qđ eſt contra. §. pe. ſed pro intereſſe pu blico debet intentari actio a ſindico cõ munis. ⁊ hoc eſt quod dicit text. in. d. l. ꝗ interdictum. el. j. qđ actoris intereſt: ⁊ io refert ſe ad intereſſe actoris nõ populi.

7° ¶ † Quero preterea. xxxiiij. loco quõ for mari debeãt poſitiones actoris et rei in hac materia ⁊ in hoc interdicto. Et dic ꝙ poſitiones actoris ſic formari poſſunt Compareo ⁊ dico ꝙ via illa eſt pu. ſiue locus ille eſt pub. cuius tales ſunt confi nes ⁊c. Item ꝙ aliquid immiſiſti vel vis imittere ſine licentia principis vel ſupe rioris. Item ꝙ lȝ princeps tibi conceſſit edificare vel aliqđ imittere in via publi. vel loco pu. per talẽ immiſſionẽ vel edifi cationem. incõmodatur vſus meus ſeu domus mea. Itẽ ꝙ ego qui ago hoc in terdicto careo edificio poſito in lo. pub. Item ꝙ id qđ impoſuiſti vel imponere vis nocet vel nocere põt lo. pub. Item qđ impoſuiſti vel vis imponere eſt aliud ꝙ̃ domus. Itẽ ꝙ in illa domo ſi ꝙ̃ edificaſti in pu. nocet multũ lo. pu. Itẽ ꝙ ſupra lo cum pub. pontẽ poſuiſti. Itẽ ꝙ opus fa ctũ in lo. pu. tu poſſides. Itẽ ꝙ tuũ opus qđ feciſti in lo. pub. lumen qđ habebã in loco pu. abſtulit mihi. Poſitiones rei ſic fieri poſſunt. Compareo ⁊c. et dico ꝙ lo cus ille vel via illa eſt vicinalis vel priua ta[a]. Item quod illud quod impoſui vel iponere volo feci cũ auctoritate pncipis ⁊ ecce priuilegiũ. Item ꝙ id qđ impoſui vel imponere intendo cum priuilegium eſt ſine incommodo alterius. Item ꝙ is qui ꝓponis hoc interdictuȝ edificaſti in loco pu. Item ꝙ id quod edificaui eſt do mus ⁊ ſine incõmodo alicuius loci pri uati vel pu. Itẽ ꝙ opus predictuȝ deſij poſſidere ſine dolo vel culpa. Item ꝙ lu men tuũ ꝑ quod per edificiuȝ obſcurari habebas a loco meo priuato: ⁊ đ his po ſitionibꝰ habes per Roſ. in tit. ſi aliquis ponit in via pub. alias eſt de interdicto

a ¶ Vicinalis vel priuata. via vicina lis eſt ad quã faciẽ dã vicini de ꝓprio cõtribuũt vel ꝗ in vi cos ducit. l. ij. §. vici nales. ff. ne qđ i lo. pu. Et vie priuate et pub. ꝗ di canẽ. d. l. ij §. ptor. et §. viaȝ. ff. ne qđ i lo. pu. qđ pu b'ica dici tur ea cu ius ſolum eſt publi cũ: al's di ciẽ ꝑuata.

ne quid in loco pub.ꝛ colliguntur ex his q̄
71 dixi.ſ.in.xxxij.q. ¶ † Quero.xxxv. dictū
eſt.ſ.in.viij.q. qđ eſt licitum regulariter
ire per viam pu.ꝛ agere ꝛ ducere plau=
ſtrū quid ſi quis impediatur ab aliquo
qui prohibere nō poteſt quo remedio ei
ſuccurretur. Dic ꝙ eſt proditū ſuper hoc in=
terdictū vt liceat ire vel agere per viam
pub.vt.l.ij.§ fi.ff.ne quid in loco publ.et
non reperitur alibi de iſto interdicto niſi
ibi ſm Roſ.in tit.ſi aliquis vult ire p viā
pu. alr̄s eſt in titu.de interdicto vt liceat
ire agere per viam pu. ꝛ de illo fit etiam
mentio per glo.in titu.ff.ne quid in loco
pu.ꝛ ad hoc vt competat iſtud iterdictū
iſta ſunt neceſſaria. Primū ꝙ via illa ſit
pub.ꝛ qualr̄ dicatur via publi.dixi.ſ. in
viij.q. Scđm ꝙ ille qui volebat ire agere
per viam pu.prohibitus ſit:vt.d.l.ij.§.fi.
ſi enim per viam priuatam aliquis vult
ire agere debet negatoria:vt.l.ij.ff. ſi ſer.
72 ven.ꝛ dicā in ſeq.q. ¶ † Circa iſtud in=
terdictū primo quero qūo debeat forma
ri libellus. Dic breuiter. Ego dico ꝙ ta=
lis me volentem ire agere vel ducere ta=
le quid per viam pub. ꝓhibuit et prohi=
a bet[a]:quare peto ꝓnunciari ꝛ ipſum co=
gi ꝙ me nō ꝓhibeat.ꝛ adhoc ꝓpono in=
terdictū vt mihi liceat ire agere vel du=
cere per viam pu.vel actionē in factum
ſubrogatam in loco eius:vt.d.l.ij.§.fina.
73 ¶ † Secūdo quero qūo formentur poſi
tiones in hoc interdicto: dic breuiter ꝙ
poſitiōes actoris ſic formantur. Ego dico
ꝙ talis via eſt pu. Itē ꝙ ibam per illam
viam. Item ꝓhibuiſti ꝛ me ꝓhibes volē
tē ire vel agere vel tale quid ducere per
illam viam pu. Poſitiones rei ſic fiūt ccō
tra. Ego dico ꝙ illa via eſt priuata. Itē
ꝙ illa via eſt mea. Item ꝙ titius tantū
74 tibi intulit violētiā ꝛ nō ego. ¶ † Tertio
quero circa predicta quid de his q̄ colli
gunt pedagia ab his qui vadūt p viam
pu.an poſſint de iure prohiberi collige=
re ſeu exigere per hoc interdictū. ꝛ Roſ.
in preallega.ti.dicit ꝙ credit ꝙ ſic. Im=
pediūt eñ euntes per viam pu.vnde fa=
ciunt cōtra iura niſi habeant priuilegiū
a principe.C.noua.ve.inſti. nō poſ.l j.ij.
et.iij.C.de vec.l.certū. Unde nec ciuitas
per ſua ſtatuta pōt hmōi pedagia impo
nere.C.no.ve.iſti. nō poſ.
l.vec.nec aliq̄ nobiles pn̄t
impedire iter agētis niſi
habeāt priuilegiū a prin
cipe nō debet cōcedi niſi
pria ſit tenuis:q: tunc de
facili ꝯceditur priuilegiū
vt.l.ij.co.tit.licet de facto
cōtrariū faciāt ciuitates
et nobiles ꝛ potentes ſm
eū: ꝛ de iſta materia vide
plene per Bar.in.d.l. vec.
que cōiter non reperitur in
lec.ꝛ per Bal.in.c.j.in tit.
que ſint rega. in vſi. feud.
75 ¶ † Quero quarto q: ſe=
pe dictū eſt ꝙ agi pōt pro
via publica: an ad hoc ꝑ
agentē poſſit cōſtitui pro
curator:ꝛ in hoc diſtingue.
Aut agitur ꝓ priuato cō
modo ꝛ itereſſe ꝛ pōt ꝓcu
ratorem cōſtituere.l.l3 in
popularib[9].in princ.ff. de
ꝓcura.vbi loquitur etiā
de via pu.ꝛ no.in.l.ſi qs ꝓ
co in fine.ff.de fideiuſ.aut
agit pro cōmodo ꝛ inter=
eſſe publico tm̄: ꝛ tūc an=
te litem cōteſt. non poteſt
ſed poſt ſic: vt.l.pen̄.ff. de
po.act. ꝛ no.in.d.l.ſi quis
76 ꝓ eo.l fi. ¶ † Quinto que
ro nunquid ꝓ tali cauſa
poſſit accedere fideiuſ. Di
ſtingue vt dictū eſt de ꝓ=
curatore.vt habetur per te=
xtum ꝛ glo.ꝛ doct. in. d.l.
77 ſi quis ꝓ eo.l fi. ¶ † Que=
ro.xxxvj.ꝛ vltimo quomo
do debeat libell[9] formari
ſuper via priuata quādo
dicitur ꝙ debetur ſeruit[9]
vie.vide per domi. Pe. Ja
co.de ſancto Miniano in
quadam ſua ſumma ſeu
practica quam de libellis
compoſuit Anno.cccxj.a
qua ſumpſit originē pra=
ctica nouella Joan. Pet.
de Papia:licet de ea non

a ¶ Pro=
hibuit ꝛ ꝓ
hibet.ꝓhi
bitio acq̄=
rit poſſeſ=
ſionē ꝓhi=
bēti ex nō
fieri.l.ij.C.
đ ſer. Bal.
in.l. liber=
ti.j.col. C.
đ ope. lib.
verſicu. ſed
certe.

faciat mentionem: qui dicit ꝙ pōt ſic formari. Coram vobis comparet talis ⁊c.⁊ dicit ⁊ ꝓponit cōtra Martinū vt cū dictus actor eſſet i quaſi ſeruitute vie per talem fundum Martini et ad talē vineā ipſius actoris dict⁹ Martinus ipſum actorem per vim vel dolo malo deiecit de predicta quaſi ſua poſſeſſione. Quare petit vt dictam ſuaȝ quaſi poſſeſſionem reſtituat vobis dño iudici ſupplicando vt dictū reum ad reſtituēdam dictam poſſeſſionem: vel quaſi per veſtram ſententiam cōdemnetis. Uel dicas ita ſicut hodie cōſueuit. Quare petit ꝑ vos et officium veſtrū ꝙ ſi incōſequēter expediat principaliter implorat quaten⁹ denuncietis et declaretis ipſum Martinū teneri et obligatū eſſe ad mihi reſtituendam dictam quaſi poſſeſſionē[a] vie et ipſum cogatis ⁊ remediis cōpellatis ad reſtituendam dictam quaſi poſſeſſionē vie et ꝓdicta forma libelli ꝓcedit quando quis eſt expulſus per violentiam de poſſeſſione vel quaſi: ⁊ de expulſione vie principaliter cōqueritur. Si autem principaliter de expulſione vie non conqueritur: ſed quia impeditur ꝙ nō poſſit vti libere via: quia in ea turbatur: tūc poſſet agere interdicto vti poſ. iuxta not. in. l. j. C. vti poſ. ¶ Et vide circa predicta que no. Bart. in. l. ſi prius ff. de no. ope. nun. ⁊ not. ꝑ docto. in. §. eque. inſtit. de actio. ⁊ quia dixi ꝙ etiam quando via turbatur poteſt agi ⁊ intentari interdictum vti poſ. Quero quomodo debet formari libellus in caſu. ⁊ dicit do. Pe. Jacobi in ſua practica in tit. ſuper ſeruitute vie principaliter turbate. debet ſic formari libell⁹. Domine iudex ego conqueror de Petro quia cuȝ eſſem in quaſi poſſeſſione ſeruitutis vie ꝑ fundum Petri pu3i cuius tales ſunt confines ⁊c. ⁊ talem vineam ipſe turbat ⁊ impedit me et vim mihi facit in ꝓdicta q̄ſi poſſeſſiōe nec permittitur me vti via publica[b]. Quare ago contra eum et peto ne me in predicta quaſi poſſeſſione turbet nec in ea vim mihi faciat vobis domino Marco iudici ſupplicādo vt condemnetis ipſuȝ Petrum pu3i vt deſiſtat a dicta turbatione ⁊ violentia: ⁊ qḋ decetero amplius me nō turbet: vt probatur in. l. penul. ff. de ſerui. Quidam tamen dicunt ſecundum eum ꝙ iſte libellus non procedit. quia pro ſeruitute vie turbate non competit interdictum vti poſ. ex eo quia promiſſum eſt de ea tuenda ſpecialiter per interdictum de itine. actuq; priua. et iſti dicunt quod nec pro ſeruitute aqueductus competit interdictum vti poſ. quia ſatis de hoc prou⁹ſum eſt ſpecialiter per interdictum de aqua quoti. et eſti. ⁊ de riuis ⁊ de fonte. Nec etiā pro cloacis competit. ff. vti poſ. l. j. in princi. quia ſpecialiter eſt prouiſum per interdictum de cloa. ⁊ licet. d. l. penulti. ff. de ſeruitu. indiſtincte dicat ꝙ per ſeruitutem vie et pro aliis ſeruitutibus competunt interdicta quaſi poſſeſſoria: attamē glo. ibi exemplificat de itine. actuq; priuat. Sed prefatus do. Pet. Jacobi dicit in loco preallegato qḋ videtur poſſe dici contrarium: veȝ ꝙ imo etiam interdictū vti poſ. cōpetat pro ſeruitute vie: quia. l. pene. ff. de ſerui. indiſtincte loquitur. ſcȝ ꝙ competunt interdicta quaſi poſſeſſoria: ergo indiſtincte debēt intelligi etiam de interdicto vti poſ. ⁊ ſimiliter gloſ. etiam in fi. loquitur indiſtincte. l. j. in princi. ff. vti poſ. et in. l. j. §. fi. ff. de ſuperfi. Nec videtur ſecundum eum quod de iure vna actio ſeu vnum interdictuȝ tollat aliud ſi materia ſic aperte ordinaret expreſſe cōtrariū ſicuti expreſſe dixi ꝙ ꝓ cloaca

a ¶ Quaſi poſſeſſionē. Quaſi poſſeſſio iur;vel ſeruitutis q̄rit ꝑ patiētiā et violētā. Bar. ⁊ Alexan. poſt doc. l l. j. §. l operis. de oper. no. nunci. Ant. l. c. fi. in antepe. a car. de cā poſ. Jnn. i c. olī3. iiij. de reſti. ſpo. ⁊ q̄ſi poſſeſſio. vid Alex. l. l. j. §. j. de iti. actuq; priua.

b ¶ Uti via publi. Uti q̄uoq; ponatur. Bart. in. l. qb⁹ dieb⁹ §. fi. in. ij. col. vſi. q̄d de dictiōe vti. ff. d cō di. ⁊ dmō.

nõ competit interdictuꝫ vti poſ.vt.d.l.j. in pun.ff.vti poſ.Bar.aũt in.d.l.j.in pñ. in hoc articulo an pro ſeruitutibus competat interdictũ vti poſ.vtile diſtinguit. ¶ Nam quedã ſunt ſeruitutes que habent cauſam continuam ⁊ pro illis competit iſtud interdictum vtile vti poſſi.vt d.l pe.ff.de ſerui.⁊.l.j.in fi.ff.ſi ſer.vend. et.l.ſi forte.§.ſciendum.eo.tit.et.l.arbor. ff.cõmuni diui.Quedaꝫ ſunt ſeruitutes que non habent cauſam continuam vt iter ⁊ actus.⁊ pro iſtis nõ competit hoc interdictum:ſed recurrimus ad interdictum.l.j.ff.de itinere actuqꝫ priuato.et Barto.in effectu tenet opi.glo. in.d.l.penulti.ſcꝫ ꝙ pro ſeruitute vie turbate nõ competat interdictuꝫ vti poſſidetis etiã vtile. ſed interdictum de itinere actuqꝫ priua qḋ no.ſcꝫ vt ſcias formare libellũ quãdo turbatur in poſſeſſione ſeruitutis vie vel alterius ſeruitutis.

¶ De ſeruitute aqueductus. Cap.iiij.

1 Seruitus aqueductus eſt ius ducendi aquam per fundũ alienum.
2 Jus ducendi aquam per alienum fundum an ſit ſeruitus realis:vel ius tantum perſonale:quomodo cognoſcatur.
3 Seruitutes perſonales tantũ tres ſunt videlꝫ vſufructus vſus ⁊ habitatio.
4 Jus ducendi aquã ex fundo ſuo ad fundum meũ ſi quiſpiam mihi conceſſerit cauſa faciendi balneum tantum in fundo meo in quo panni lauari poſſint:vel pro aliquo alio vſu qui fundũ meuꝫ nõ concernat: an tunc ſeruitus realis vel perſonalis erit.
5 Jus ducendi aquam ex fundo tuo ad fundum meũ ſi mihi debeatur:puta per fiſtulam:cauſa ſeruiendi familie mee ꝓ coquina ⁊ equis et aliis neceſſariis pro domo et familia mea:an erit tunc ſeruitus realis:an vero ius perſonale.
6 Jus aque ducende ad piſcariam meam vel ciſternam aut puteum ſi mihi conceditur:an ſit ſeruitus realis:an vero ius perſonale.
7 Jus aqueducende ad piſcariã meã vel ciſternam aut puteũ:an ſit ſeruitus ruſtica vel vrbana.
8 Jus aqueducende ex fundo tuo ad hortum meũ irrigandũ:an realis ſeruit⁹ ſit.
9 Jus aque ducende ex fũdo tuo ad hortũ meũ ⁊c. an ſit ſuitus ruſtica vł vrbana.
10 Fundus ruſticus aut vrban⁹ qñ dicaẜ.
11 Aq̃ductus i ſuitute qd veniat:⁊ qḋ nõ.
12 Regula in re ſua quilibet eſt moderator arbiter:quõ intelligatur.
13 Seruitus aqueduct⁹ eſt ſicut aĩa intellectiua tota in toto:⁊ tota in q̃libet pte.
14 Subiecta talia ſunt qualia pͥdicata demonſtrant.
15 Diſtributiones q̃tidiane q̃lr pſtãde ſint.
16 Expẽſas q̃tidianas viritim collegij pretor dare debet:dato ꝙ vnus pluſqꝫ alter comederet:vt faciebat Bononie ſcholaris vnus polonus qui ſolus comedebat tantum quãtum quatuor alij.
17 Seruitutis a pͥncipio ꝯſtitute ſi fund⁹ dñans aq̃ indigebat:⁊ nũc ex aliq̃ cauſa nõ indigeat:an ſeruitus in perpetuũ competere deſinat.
18 Seruitus aq̃duct⁹ſi fũdo meo q̃ eſt decẽ iugerũ debeaẜ:⁊ poſtea auct⁹ fuerit:an ꝓpter hoc aq̃duct⁹ ſuit⁹ creſcere dẽat.
19 Seruitutẽ aqueductus hñs an riuuꝫ in ſeruiẽtis fundo facere poſſit:per quem aquam ad fundũ dñantem ducat.
20 Riuũ an dſpiã ſimpliciter cauere poſſit.
21 Riuum eſto ꝙ aliquis de iure vel ex pmiſſione facere poſſit: an pͥdij dñantis dñs illum purgare et reficere poterit.
22 Jus ducendi aquam per fundũ alteri⁹ ſi quiſpiã habeat:qñ ⁊ quõ ipſam aquã ducere poterit.
23 Seruitutis aqueductus in ꝯceſſione: ſine alterius damno ſubintelligitur.
24 Aqueductus ſeruit⁹ quomodo acquiratur.
25 Aqua per ſeipſam fluens an preſcriptionem vel cõſuetudinẽ inducere poterit.
26 Aqua ſi in certo fundo ſuperiore oriaẜ: et per quendam alueum ad partes inferiores deſcendat:aquiſqꝫ aliquãdo pluuialibus adeo creſcat:vt in alueo contineri nequeat:an tũc ille qui eſt in parte ſuperiori:ripas ita eleuare cogatur: vt vſqꝫ ad mare diſcurrat.
27 Aqueductus ſeruitutẽ totã qs habere et concedere poſſit:et quis etiã ad aquã ducendam cogi valeat.
28 Flumen priuatuꝫ tribus mediis poteſt dici alicuius eſſe.

29 Aqueductus ſeruitus cui vel quib⁹ concedi poſſit.
30 Aqueduct⁹ ſeruitutē ſi vni cōceſſi: an alteri poſtea concedere poſſim.
31 Aqueduct⁹ ſeruitutem ſi tu cui ꝓmodo cōceſſi: vis poſtea aliis ꝯcedere: an poſſis.
32 Aqueduct⁹ ſeruitus: quo: qualiter: ꝛ quando: ꝛ per quem locum conſtitui vel acquiri poſſit.
33 Digiti menſura ſm Iſidoꝝ quid ſit.
34 Fundi ſeruientis per quā partē aquaȝ ducere poſſit: ſi nō exprimaꝛ quid iuris.
35 Aqueduct⁹ ſeruit⁹ ſi ex flumine debeaꝛ ꝛ ipm flumē aluecū mutauerit: quid iuris.
36 Flumen ſi alucum mutauerit ius aque vno impetu perditur: ꝛ tūc aliud flumen videtur.
37 Fluminis aluei per mutationem in caſibus in quib⁹ aqueduct⁹ ſeruit⁹ amittaꝛ: an de equitate reſtituenda ſit: vt ex noua vel nouis alueis debeatur.
38 Flumē ſi ad antiquū aluecū redierit: an ſeruitus amiſſa reſtitui debeat.
39 Aquam ex flumine an cuilibet ducere licitum ſit: per occupationem: factam propria autoritate.
40 Bononiēſes licite de flumie Recij aquā ducūt: q̄ poſtea in Paduȝ intrat.
41 Aqua ſi de vnius molendino exeat: ꝛ alter eam capere velit: ꝛ ad molendinum ſuū ducere: adeo ꝙ primū molendinum non impediat: an poſſit.
42 Forma ſeu formula vallū ꝛ ſeriola: an idem ſint.
43 Aquā ſi duo ex flumine publico ad fundum ſuum ducere velint: ꝛ ſeinuicē impediant: quis preferetur.
44 Cautela ducendi aquā ex flumine.
45 Occupare vł edificare cepiſſe vel aquā ex publico loco ducere: quid remiſſiue.
46 Cōſequētia non valet: aliquis hȝ poteſtatem vel ius ducendi aquaȝ ex flumine publico vel priuato: ergo habet ſeruitutem aque ducende.
47 Aqueduct⁹ ſuitute quō ꝛ q̄lr queri poſſit.
48 Aque ducēde ſeruitutē ad molendinuȝ ſi quiſpiā habeat: ꝓpter aquarū abundantiā aliud molēdinum cōſtruere non poterit.
49 Aque publice de ductu duo inter caſtella quō erat: ꝛ inter ſe fuit lata ſnia: demū impator vnū de illis caſtellis mihi conceſſit: nunquid illā ſniam ſeruare tenear.
50 Uicini incōmoditas aq̄ ducēde q̄ dicaꝛ.
51 Fons ſi ex aliquo fonte oriaꝛ per tp̄s lōgiſſimū: cuius nō extet memoria in ꝫriū ꝛ aqua per inferiores partes diſcurrere ceperit patientib⁹ illis: quorum fons erat: an habentes ſuperiorē fundū: in quo aqua oritur: ipſam pro libito voluntatis ſue diuertere poterūt.
52 Lōga ꝯſuetudo veluti iure impoſita ſeruitus videtur.
53 Patientiam ſolā q̄ permittit: nec ꝑ alia verba ſeruitutē cōſtituit: an ſeruitutem conſtituere videatur: vel ſe perſonaliter obligare.
54 Aquā duxiſſe iure ſuitutis vel iure ſimplicis facultatis: quando dicatur.
55 Seruit⁹ aqueduct⁹ ꝑſcripta quāto tp̄e inducaꝛ: ꝛ que: ꝛ quot ad iſtam preſcriptionē inducendā requirantur.
56 Sepē ꝑcidere mūdare vel mūdari facere in fundo vicini: vel per vicini funduȝ aquā ducere: an ſeruitutē arguāt.
57 Aqua quando diſcurriſſe dicitur iure facultatis tantum: non aūt ſeruitutis.
58 Poſſeſſionē in iuribus incorporalib⁹ dare non eſt.
59 Differentia quenā ſit quātū ad tp̄s inter locū publicū ꝛ priuatum.
60 Aqua ſi q̄ſpiā habebat ius claudēdi certis horis: nūquid ita claudere poterit: vt nihil quod a liās ſtillare cōſueuerat ad partes inferiores ſtillare poſſit.
61 Aquā ducēdi ius iure ſuitutis ꝑ fundū tuū ſi habeam: ꝛ ꝑ riuū aptū duxerim: ꝛ nunc riuum ſubterraneū facere velim: an poſſim.
62 Aquā ducēdi ius ꝑ vicini fundū ſi quiſpiā habuerit: ꝛ duxerit per riuū: ꝛ demū velit nouū canalē vel fiſtulas in riuo collocare: q̄ nunq̄ȝ habuerit: an poſſit.
63 Aquaȝ per fiſtulas vel canales ſi primo per vicini fundū duxerim: ꝛ nunc ꝑ riuū ducere velim: an poſſim.
64 Iure tertij regulariter opponere poſſuȝ quando iuris agentis excluſiuum eſt.
65 Uendito equo quo caſu ornamenta vēdita videantur.
66 Fundum ſuperiorem ſi quiſpiā habuerit in quo aqua naſcaꝛ: q̄ per ſubterra=

neos meat⁹ ad fundū vicini inferiorem deſcēdat:deinde reuertaꝛ ad fundū ſuperiorē:an fundi inferioris dn̄s eam impedire poſſit.

67 Aqua ſi diſcurrat a fundo titij ſuperiori in fundo ſempronij inferiori ꝑ venas ſubterraneas:demū ſempꝛoni⁹ fodit in fundo ſuo ⁊ venas aperit:ita vt tota aq̄ ad fundū ipſi⁹ ſempꝛonij deſcēdat ⁊ deſinat ad ſupficiē fūdi titij aſcēdere qd iuris.

68 Aque ducēde ius q̇ h₃ ſi aliā aquas admiſcuit:nūquid pꝛohiberi poſſit.

69 Statuto ſi caueaꝛ vt quis poſſit ducere aquā ex fundo ſuo ꝑ fundum vicini mediū ad aliquē fundū ſuū inferiorē ſoluēdo vicino damnū cauationis:⁊ q̇s velit ducere aquā ꝑ fundum vicini ad ſuū: in quo fundo vicini ſunt vene aquarum ſi aqua ſua cū vicini aq̄ miſceaꝛ:⁊ vtraq₃ ad fundum inferiorē tranſeat:an poſſit.

70 Priuilegiatus ⁊ priuilegij cauſe quādo paris potentie fuerint:poſſidētis potioꝛ conditio eſt.

71 Aqua ſi ex fundo meo ſuperiori ad tuū₃ inferiorem deſcēdat:⁊ totum fundū tuū inundet ex magna aquarum abundantia:queriꝛ an ego qui ſum dominus fundi ſuperioris aquam fundo meo retinere cogar:faciēdo foſſam aggeres ⁊c.ſecūdo poſito ꝙ non cogar retinere:an te inferiorē cogere poſſim: vt eam in fundo tuo recipias:vel patiaris ꝙ aq̄ deſcēdat ex meo ad tuū:⁊ ex tuo ad aliū iferiorē.

72 Si per ſeruitutis cōuentionē factū fuerit vt ſuperioꝛ vicinus aquam in fundo ſuo retinere teneaꝛ: vel inferioꝛ teneaꝛ eam foſſa recipere:nunqd ſuperioꝛ vel inferioꝛ teneaꝛ purgare:vel aggeres facere:aut munire.

73 Seruitutē q̇ d₃ facere nō cogiꝛ:ſed pati.

74 Pꝛedij dominantis dn̄s an nō ſolū cogere poſſit dominū pꝛedij ſeruiētis: vt fundū₃ ſuum purgari patiatur:ſed etiā dominus fundi ſuperioris ſeruientis: qui iure ſeruitutis tenetur habereq₃ foſſam in fundo ſuperiori:ne aqua noceat vicino inferiori: ſi foſſa refectione indigeat:an poſſit cōtra dominū pꝛedij dominantis agere:vt eā reficiat:ne fundo ſuperiori ſeruientis nocere habeat.

75 Aquam qui excludit quam naturaliter ⁊ ſeruitutis iure in fundum recipe tenebatur:ne in ſuum fundū₃ veniat:ſed in aliū deriueꝛ:an aqua plu arcē teneaꝛ.

76 Seruitutē ſi mihi cōceſſeris:vt ope manu facto aquā fluētē in meo ex tuo deriuare poſſim:etiā ſi ſibi noceat: an intelligatur:etiam ſi vltra modū noceat.

77 Fundus inferioꝛ an aquā ex fundo ſuperiori ſuperuenientem recipere teneatur:qn̄ natura loci ſubeſt:nec pactio aliqua interuenerit.

78 Aquā pꝛopter inundationē ſi ꝑpter autoritatē in riuo:ſiue in fouea:vel i aggeribus coꝛonellas feceris:ne aqua ſubabundans in fundū flueret:an impune eas remouere poſſim.

79 Conuentio quando nulla extet:nec loci natura ſeruitute₃ imponat: qd iuris: vbi etiā quid ſi ſeruitute ꝑ vetuſtatē:ſeu pꝛeſcriptionē acquiſita operetur.

80 Aquarum ſeruitutibus circa vetuſtatē ſeu pꝛeſcriptionē quātum tp̄is req̄raꝛ.

81 Seruitus qn̄ cauſam cōtinuam vel₃ diſcontinuam habere dicatur.

82 Aqua ſi ad vicini fundū ꝑ plures riuos diſcurrere ſolita fuerit:an in vnū riuum tantum tranſmitti valeat.

83 Aquis quid ſeruandū eſt:qn̄ non eſt aliqua conuentio:nec loci natura aliquid declarat:nec loci vetuſtas ſubeſt.

84 Aqua quando aliqd moderate:vel immoderate fieri dicatur.

85 Seruitus aqueductus cui debeꝛ:an eā aqueducende lapideum arcum facere teneatur.

86 Seruitutē vel ius aqueducende habēs an poſſit arcum ſeu pontem lapideū facere ſupra aliū aqueductū alienum.

87 Seruitutem itineris qui h₃:an poſſit facere pontem ſupra locum:per que aqua ducitur:inuito eo cui aqueduct⁹ ſeruitus debeatur.

88 Seruitus cui debetur per riuū aqueductus in vicini fundo:ni velit iuxta pontē foſſam facere:in qua aque congregenꝛ: ⁊ ipſas poſtea per riuū ducere:an poſſit.

89 Aque ducende de riuo qui ius habet: an cuniculum ſubterraneum:per quem aquam ducat:facere valeat.

90 Riuos manutenere:et eos purgare:et aggeres reficere quis teneatur:⁊ cuius

expenſis.

91 Barones et comites ⁊ alij ſuperiores colligētes pedagia et vectigalia: ſtratas ſecuras tenere debēt.

92 Fundo ſi quiſpiam vſufructum habeat: et alius proprietatem: ⁊ aliqua impenſa neceſſaria pro cloaca: vel ob aqueductus formulam occurrat: illa ad vſufructuarium: ⁊ non ad proprietarium ſpectat.

93 Aqueductus ſeruit⁹ qualiter teneatur: ⁊ in ea quis teneri debeat.

94 Flumine ex publico non perenni de pretoris equitate ſeruitus ꝯſtitui pōt.

95 Aqueduct⁹ ſeruitus qūo amittatur.

96 Aqueductus ſeruitus ꝓpter fluminis inundationem an pereat.

97 Poſſeſſio vel quaſi aque per maiorem inundationem: ſicut poſſeſſio territorij an perdatur.

98 Aque alterius perſimmiſſionem: de qua nulla ſeruit⁹ debetur: an aqueductus ſeruitus admittať.

99 Aqueductus circa materiam quomodo in iudicio procedatur.

100 Interdicto aqueducēde libelli forma que ſit.

101 Poſitionū actoris forma in interdicto aqueducende quenam ſit.

102 Poſitionum rei tenor in interdicto aqueducende qualis ſit.

103 Interdictum aqueducende ad hoc vt cōpetat que requirantur.

104 Eſtas quando dicatur.

105 Interdictū de aqua quotidiana cur factum ſit: et an ſit aliud ab eſtiua.

106 Interdictū de aqua quotidiana an eo caſu competat: quo interdictum de aqua eſtiua.

107 Poſitiones actoris in interdicto de aq̄ quotidiana qūo fiant.

108 Poſitiones rei in īterdicto de aqua ⁊c. quomodo fiant.

109 Libellus in interdicto de aqua ex caſtello ⁊c. qūo fieri debeat.

110 Poſitiones actoris in interdicto de aq̄ ex caſtello ⁊c. qūo fiant.

11 Poſitionū rei forma in interdicto de aq̄ ex caſtello ⁊c. qualis eſſe debeat.

112 Riuus: ſpecus: ſepta: et inciſe que loca dicantur.

113 Interdictum de riuis ad hoc vt competat: que requirantur.

114 Riuum ſi reficere velim: ⁊ aduerſarius meus contra me negatoriam intētet: an refectione prohibendus ſim.

115 Libellus in interdicto de riuis quomodo fieri debeat.

16 Libellum de aliqua aqua ſi quiſpiam ꝑ ſepta: vel cuniculum: vel ſpecum d epuſeo concipiat: an in interdicto de riuis recte proponatur.

117 Poſitiones actoris in interdicto de riuis quomodo fiant.

118 Poſitionum rei forma in interdicto de riuis qualis eſſe debeat.

a ¶ Seruit⁹ aq̄ductus pōt pluribꝰ cō ſtitui per diuerſas tñ horas vtenda. in ſpe. de ſeu. §. qm̄. ꝟſi. xi.

b ¶ Fiſtulam. Fiſtule i fundo ſeruiente pñt poni ꝑ eum cui ſeruitus debeť ſumptibꝰ ſuis: etiam cōtradicēte eo q̄ ſeruitutē dat. vide. ſ. per Bar. cep. ti. de ſui. vrb. c. xxiij. et ꝑ. l. ſi iter. ff. de ſui. ⁊. l. ſeruitutes §. ſi domo. ff. de ſer. vr. prediorū.

1 Seruitus † aqueductus a eſt ius ducendi aquā per fundum alienum: vt. l. j. §. aqueductus. ff. de ſer. vrb. pred. ⁊ inſti. de ſer. aq̄du. ⁊ not. Azo in ſum. et dicitur hec ſeruit⁹ ius ruſt. pred. inſti. eo. in ṗn. ⁊ de rebꝰ cor. ⁊ incor. in fi. ⁊. l. j. in prin. ff. de ſer. ruſt pre. ⁊ propterea ruſtica ſeruitus appellatur vt dictis iuribus: ⁊ dicā in ſeq. q. prin. ⁊ videtur ius: q: non in facto ſed in iure ꝯſiſtit qđ eſt incorporale: vt inſti. de rebus cor. ⁊ incor. in fi. Itē dicit ius ducēdi qđ intellige ſiue ꝑ fiſtulam b ſiue per quodlibet inſtrm̄ fictile: vt. l. ductus. ff. de ſeruit. ru. pre. ⁊. l. ſi prius. §. placuit. ff. de aqua plu. ar. etiā ſi nihil in ſeruitute cōſtituenda comprehenſum eſſet dūmodo nullū dānū per hoc dn̄o fundi ſeruientis deť in. d. §. placuit. nō aūt duci pōt per lapidē manu ſtratū: vt ibi no. Azo i ſum. in. d. §. aqueductus. circa qđ

vide que dicam in.ix.qōne princi. Item a
dum dixi in diffinitione aquam ſubau-
di ſiue inuctam ſiue inueniendam: vt.l.
labeo.ff.de ſer.ruſti.pred. ⁊ no glo. inſti.
eo.§.aqueductus.⁊ no. Azo in glo. pre-
alle.ga.Quod intellige vt ſit ſeruitus qn̄
eſt aqua inuenta non poſt: vt.l.fi.de ſer.
ven.⁊ ibi hoc no.glo.in.d.l.labeo.⁊ doc.
ſequuntur.Item dixi in diffinitione per
fundum alienū: quia ſine fundo nō po
teſt cōſtitui ſeruitus: vt.l.j.ff.cōia predi.
et inſti.de ſerui.§.in ruſticorū.verſi.ideo
aūt.⁊ dicā in ſeq.q.⁊ alienū ideo dixi: qꝛ
in re ſua nō pōt cōſtitui ſeruitus. qꝛ res
ſua nemini ſeruit.l.in re cōi.ff.de ſer.vr.
pre.cū ſi alias nō cōſtituta ſeruitute nō
pōt q̇s aquā per fundū alterius ducere:
vt.l.ij.C.de ſer.⁊ aqua.facit.l.ꝑ agrū.eo.
ti.et ſi dicat̄ ſine dn̄i volūtate poterit do-
minus fundi ꝓpria autoritate interdice
re ⁊ remouere: vt.l.quēad.§.j.ff ad.l.aql.
niſi q̇s acquiſiuiſſet ius ducēdi aquā ꝑ
fundum alteri⁹ ex p̄ſcriptiōe vel ꝯſuetu
dine: vt dicam in.iiij.q.p̄ncipali: qꝛ ius
aque qđ cōpetit ex conſuetudine eſt for-
tius q̄ illud qđ cōpetit ex pactis priua-
torū vt eleganter no.Bald.in tit.de pace
conſtan.in.xxx.q.ſuper verſic.ſaluo iure
aque lambrenſis: ⁊ predicta intellige in
aqua que ſic ducetur volente vel habeat
poteſtatem ducendi a dn̄o: puta ab eo
in cui⁹ loco oritur aqua vel ab alio qui
haberet ptātem ꝯcedēdi. vt dicā in.v.q.
principali vel.iiij.vel ex p̄ſcriptione vel
conſuetudine acquiſiuiſſet ius aquedu
cende vt dicā.in.iiij.q.principali. alias
nō poſſet aquā ducere.l.aquā.C.de ſer.⁊
aqua. ¶ †Scđo p̄ncipaliter quero quō
cognoſcatur an ius ducendi aquā per
fundum alienū ſit ſeruit⁹ realis vel ius
tm̄ ꝑſonale.In hoc puto ſic eſſe notabi-
liter diſtinguendū: aut quis hꝫ ius du-
cendi aquā ex vno fundo ad fundū ſuū:
vel ex pacto vel inſtr̄o: aut alio mō: aut
quis hꝫ ius ducendi aquā nō ad fundū
ſuū: qꝛ nullū habet ad quem velit aquā
ducere. ¶ Primo caſu ſubdiſtingue: aut
tale ius ducēdi nō debet finire cū perſo-
na ⁊ tranſit cū predio ⁊ dicitur ſeruitus
realis: puta ſi quis habet ius ducendi
aquam per fundum vicini ad fundum a
ſuum cauſa ipſum irrigā
di.vt.l.pecoris.cuꝫ.l.ſeq.
ff.de ſerui.ruſt.predi.et.l.
cū fundo.coniuncta.l.via
conſtitui.§.ſi fundus.eo.
titu.aut tale ius ducendi
aquā debet finiri cū per-
ſona: puta cōcedo tibi ꝙ
toto tempore vite tue tan
tum poſſis ducere aquā
ex fundo meo ad fundū
tuū cauſa ipſum irrigan-
di: ⁊ in hoc fuerūt opinio
nes inter glo.priores. Mā
Rog.tenet quod hoc caſu
ſit ſeruitus ꝑſonalis per
textum in.l.mella.§.fina.
et ibi ſeruitus eſt perſone
ff.de ali.⁊ ciba.lega.⁊.l.ſi
cum eo tempore.§.fina.ff.
de ſer.ruſt.predio.⁊.l.non
ſolum.§.tale.ff.de lib.leg.
⁊.l.ſi binas edes.ff.de vſu
fru.et hec opinio videtur
probari ratione quia ſer-
uitus realis non perſone:
ſed predio debetur.l.vn⁹
ex ſociis.ff.de ſerui.ruſti.
predio ⁊.l.qui aliena.§.fi.
ff.de neg.geſ ſed ſi predio
debetur non extinguetur
cuꝫ perſona imo trāſiret:
ad heredem ⁊ emptorē:
vt.d.l.via cōſtitui.§.ſi fun
dus.debꝫ dici perſonalis
ſeruitus nō realis: attēto qꝛ
ſeruitutes reales ſolēt eſ-
ſe perpetue.vt.l.forma.§.
quinqꝫ.de cēſi.et hec opi.
refert ꝑ gl.in.d.l.mella.§.
fina.⁊ in.l.ſi q̇s binas.⁊ in
l.pecoris.p̄alle.⁊ ꝑ Cy.in
rub.C.de vſufru. Sꝫ ꝯtrū
vr̄ veꝫ qđ illa talis ſerui-
tus ſit realis non ꝑſona-

¶ Realis. Seruit⁹ realis dr̄ q̄ ꝯceſſa eſt
rei certe ꝑ loci expſſionē ⁊ trāſit ad here-
dē ⁊ ſucceſſionē al's dr̄ ꝑſonalis ⁊ rē nō
ſequit̄.l.luci⁹.⁊ ibi ꝑ Bar.bal.⁊ doc.Lu.
in fin.℣.ſeruit⁹.℣.q̄dā fuit.⁊c.ſꝫ Flo. ibi
dicit eſſe ꝑ
ſonalē qn̄
conſtituit̄
titio ad do
mū vel ad
aliū locuꝫ
quo velit.
Idē dicit
Bald. ibi
qđ dr̄ rea-
lis qn̄ con
ſtituit̄ ſer-
uit⁹ aque
ductus ad
talem fun
dum: ſꝫ ſi
addit̄: vel
alibi quo-
cunqꝫ vis
dicit̄ per-
ſonalis et
cū ꝑſona fi
nitur.Bar
to.et Flo.
in.l.cū fū-
do.de ſer.
ruſt pred.
dicunt ꝙ
p̄ſumitur
realis. iō
Flo. ibi di
cit eā trāſ-
ire i ſingu
larem ſuc
ceſſorē: qđ
tn̄ non eſt
l pena: vt
ibi ꝑ Bal.
Et vide oīa
no.ſ.Bar.
Cepo.l ti.
de ſeruit.
reali.

lis:vt habet̃ in gloſ.in.d.§.fi.⁊ in.d.l pe=
coris.⁊ in.d.l.ſi quis binas.⁊ hec opi.ꝓ=
batur in.d l.pecoris in prin.Itē q: ſeruí
tus que debet̃ ab vno predio alteri p̄dio
dicit̃ eſſe predialis ⁊ realis nō pſonalis.
vt.l ſi q̄s mihi eo tpe.§.fi ff.de ſer ru.pre.
3 ¶†Itē q̄ tres ſunt tm̄ pſonales ſeruitu
tes vcʒ vſuf vſus ⁊ habitatio.Et aliqui
dicūt q̄ eſt ēt miniſteriū ſuoꝝ:vt not.gl.
in.d.l.ſi q̄s binas.⁊ dixi plene.ſ.in.j.lib.
ver.poſtq̄ viſum eſt de ſeruitutibus mi=
ſtis:ſed iſte nō ſunt illis:ergo debemus
dicere q: ſunt ſeruitutes reales.Nec ob.
l.media.§ fi ⁊.l.nō ſolū.§.tale.cū ſi.ſ.al=
leg.que vident̃ dicere talē ſeruitutē eſſe
perſonalē:q: dʒ intelligi ⁊ exponi in ſer=
uitute pſone hec eſt predialis q̄ finit̃ cū
pſona qn̄ hoc actū eſt:⁊ ſic dicimus pſo
nale quantū ad hoc vt cōcepta perſona
reſpectu cōmodi finiat̃ non ſui. Naʒ q:
poſtea etiā durat.vt.d.l.ſi mihi.§ fi.et.d.
l.pecoris.cū.l.ſe.facit.l.plurimū fere.§.
plus.ff.de acti.⁊ ob.⁊ per hoc ceſſant rō=
nes.ſ.pro parte negatiua deducte.et ꝓ
iſta opi.eſt caſus in.l.iiij.ff.de ſer.et iſtā
opi.Io.cōiter ſequunt̃ doct.in locis pre=
alleg.¶Scdo caſu prin.qn̄ quis hʒ ius
ducēdi aquā nō ad fundū ſuū q: nulluʒ
hʒ cui poſſit ſeruitutē deberi an dicatur
ſeruitus vel ius pſonale.et Rog.dixit q̄
eſt ſeruitus perſonalis ſi hoc velit relin=
quens vel cōſtituens.per.d.l.mella.§.fi.
et per.l luci.ff.de ſer.ru.pre.⁊ ita not.per
glo.in.d.§.fi.⁊ in.l.vt pomū.C.de ſer.⁊ in
l.pecoris.⁊ ita tenebat Pe.⁊ refert Cyn.
in rub.C.de vſuf.ſed gl.tʒ ſm̄ Ja.⁊ Azo.
q̄ non ſit ſeruit⁹ pſonalis ſed poti⁹ q̄ddā
ius pſonale qḋ actione pſonali iſto pa=
cto debet̃.vt.d.l.vt pomū.⁊ in.l.vt peco=
ris.⁊ in.l.ſi q̄s binas prealle.⁊ hanc opi.
ſequunt̃ ibi cōiter doc.⁊ hoc eſt vtile ſci=
re an ſit ſeruitus vel ius pſonale:q: ſi eſt
ſeruitus cōpetit cōfeſſoria illi cui debet̃
ſeruitus:vt.l.ij.§.j.ff.ſi ſer.ven.⁊ no.in.l.
ſi prius ff.de no.oper.nunci. Sed ſi eſſet
ius perſonale cōpeteret tantū actio pſo
nalis.Itē ſi eſt ſeruitus pōt agi ꝯ quem=
cūq; poſſeſſoreʒ fundi.vt eſt caſus in.l.ſi q̄s
diuturno.in fi.ff.ſi ſer.ven.Sed ſi non eſt
ſeruitus ſed tm̄ ius pſonale pōt agi con
tra illū tantū:qui ceſſit illud ius et non

cōtra aliū.vt.l.gaius.ff.de ali.⁊ cib.le.et
l.fi.§.fi.de cōtrahen.emp.⁊ habet̃ in.l.fi.
ff.de no.ope.nun.et in.l.iij.§.opus.ff.de
ali.iudi.mu.cā fa.⁊ hoc tʒ Barto.in.d.l.
mella.§.j.Quib⁹ oibus adde que pleniſ=
ſime dixi in lib.precedēti in.j.parte in ver.
quō cognoſcat̃ qn̄ ſit ſeruit⁹ realis ⁊ pre=
4 dialis:vbi oino vide.¶†Sed circa pre=
dicta poſſet dubitari qd ſi aliq̄s cōceſſit
mihi ius ducēdi aquā ex fundo ſuo ad
fundū meū cā faciendi balneū tantū in
fundo meo in quo lauari poſſint panni
vel ꝓ aliquo alio vſu qui ꝯcernat fundū
meū:an tūc erit ſeruitus realis vel per=
ſonalis.Et vr̃ q̄ nō ſit realis ſed ſolum
ius perſonale.per.d.l.vt pomū.⁊ per.d.
l.pecoris.cū ibi no.per glo.⁊ doct.Itē q:
ſeruitus realis dr̃ illa que fit ꝓpter ne=
ceſſitatē fundi tui debētis ſeruitutē:vt.l.
ergo.ff de ſer.ru.pre.⁊ no.per gl.in.l.j.§.
in predijs.in ver.ſunt he.in fi.e.tit.⁊ dicā
in ſeq.q prin.ergo iſta non pōt eſſe rea=
lis q: nō debet̃ pro neceſſitate fundi:ſed
pro perſona tm̄.Et ꝓpterea non vr̃ q̄ ſit
etiaʒ ſeruitus pſonalis per ea q̄.ſ.dicta
ſunt.Ego tn̄ puto q̄ imo ſit ſeruitus pre
dialis et realis:quia p̄dio debet̃ in quo
eſt balneū vel lauellū.⁊ ꝓ hoc alleg.glo.
in.l ij in ver.cloaca.ff.de ſer.ru.pre.⁊ gl.
in.d.l.pecoris.vt tollit̃ ex illo verbo ma=
xime.⁊ ptʒ etiā hoc ex his que dicam in
5 ſeq.¶†Sed qd debet̃ mihi ius ducēdi
aquā ex fundo tuo ad fundū meū:puta
per fiſtulā cā ſeruiēdi familie mee.puta
pro coquina ⁊ pro equis ⁊ alijs neceſſa
rijs pro domo ⁊ familia:an erit tūc ſerui
tus realis an ius pſonale:et difficultas
vr̃ in hoc ꝯſiſtere q: aut dicimus q̄ tale
ius debebat̃ domui mee et erit ſeruitus
realis.Aut non ſeu pſone mee ⁊ erit ius
tantū pſonale p.ſ.d.Et vr̃ q̄ potius de=
beat̃ mihi ⁊ ſic ſit ius pſonale q: princi=
paliter iſtō fit ꝓpter me ⁊ familiā meaʒ:
et nō ꝓpter fundū lʒ ſit in fundo:⁊ iō vr̃
q̄ debem⁹ attēdere qḋ p̄ncipalr̃ fit.vt.l.
ſi quis nec cām.ff.ſi cer.pe.Ego credo q̄
potius ſit ſeruitus realis q: debet̃ fun=
do meo:et lʒ perſone cōmoditas querat̃
predij tn̄ dr̃.Unde ius predij potius q̄
perſone cōſiderat̃:vt.l qui aliena.§.fi.ff.
de neg.geſt.⁊.l.via cōſtitui.§.ſi fundus.

de ſer.ru.pre.⁊ pro hoc vide gloſſ.in.l.j.§.
in predijs que incipit ſupra dicte ſunt
noīate.ff.de ſer.ruſt.pre.⁊ facit qđ dixi in
6 q.pre ce.¶†Itē qđ ſi concedat mihi ius
aqueducēde ad piſcinā meā vel ciſter-
nam aut puteū:an ſit ſeruitus realis an
ius perſonale:⁊ teneo ꝙ ſit ſeruitus rea
lis:ex quo debetur ex fundo qñ piſcaria
puteus vel ciſterna ſunt pars fundi: vt
l.iulianus.§.ſi ſcū duobus.cū.l.ſeq.ff.de
7 ac.emp.⁊ ptz ex dictis.ſ. ¶†Sz tūc in-
ſurgit dubiū an iſta ſeruit⁹ realis ſit ru-
ſtica vel vrbana.De quo dic vt in proxi-
8 ma.q.ſe.¶†Ultio qđ ſi debet ius aque-
ducēde ex fundo tuo ad hortum meū ir
rigandum an ſit ſeruitus realis:et dōm
ſine dubio ꝙ ſic:qꝛ debet a fundo ⁊ pro-
pter neceſſitatē fundi dñantis:vt proba-
tur in.l.ergo.ff.de ſer.ru.pre.⁊ ptz ex pre
9 dictis.¶†Sed dubiū eſt an talis ſerui-
tus ſit ruſtica vel vrbana.In quo ſic bre
uiter cōcludas.Aut vterqꝫ eſt fundus ru
ſticus et erit ruſtica ſeruitus:aut vterqꝫ
vrbanus ⁊ erit vrbana:vt.l.j.ff.cōia pre-
dio.cum ſi.aut vnus eſt fundus vrban⁹
⁊ alius ruſticus:⁊ tunc iudicatur ruſti-
ca vel vrbana habito reſpectu ad fundū
cui ſeruitus debet:qꝛ ſi ille eſt vrbanus
dicet vrbana:ſi eſt ruſticus dicet ruſtica
vt no.gloſſ.no.in.l.j.in ver.areā.ff.de ſer.
vr.pre.⁊ ibi hoc tenent doc.et Ang.in.d.
l.pecoris.De quo vide pleniſſime in lib.
ſuperiori in.iiij.diuiſione princi.ſeruitu-
tis.⁊ dixi etiā.ſ.de ſeruitute proijciendi.
10 in prin.¶†Qñ aūt dicat fundus ruſti-
cus vel vrban⁹.vide in.d.iiij.pn.diuiſio-
ne ſeruitutis.ver.que aūt dicant vrba-
na predia ⁊ ruſtica:vbi oino vide:et non
omittas qꝛ per ea que ibi dñr declaran-
tur.ſ.ſcripte qōnes:et ex predictis colli-
gi pōt qđ ius aqueducende lz ſit princi-
paliter ruſtica ſeruitus vt dixi.ſ.in pnc.
in diffinitione huius ſeruitutis:tñ etiāz
pōt eſſe vrbana qñ.ſ.debet fundo vrba-
no ſicut dixi.ſ.de ſeruitute protegendi ⁊
de ſeruitute oneris ferendi que pñt eſſe
ruſtice et vrbane:et dicā etiā.ī.de ſerui.
11 vt liceat alieni⁹ in prin.¶†Tertio prin
cipaliter quero quid contineat ⁊ veniat
in ſeruitute aqueductus:⁊ quid nō.Cir
ca qđ dicas primo ꝙ veniunt oīa que in
diuiſione ſeruitutis.ſ.in pnc.dicta ſunt.
Item venit aqua tūc quatenus eſt opus
fundo dominanti:vt.l.ergo.in fi.ff.de ſer.
ru.pre.⁊ iſtud eſt regulr omniū ſeruitu-
tum realiū vt ſm indigentiā prediū do-
minantis conſtituant.vt no.Barto.ff.de
ver.ob.l.ea.§.cato.in.vj.q.prin.⁊ in.l.ſti-
pulationes nō diui.in.iiij.qō.prin.per.d.
l.ergo nec fundo vltra ꝙ ei opus eſt ſer-
uitutes reales cōſtitui pñt.vt not.gl.in.l.
j.§.in predijs.in glo.ij.in fi.ff.de ſer.ruſt.
pre.⁊ ideo ſi cōceſſa eſt vni ſeruitus aq̄-
ductus per me ꝙ poſſum etiā poſtea al-
teri cōcedere aqueductū ſi aqua ſatiſfa-
cit vtriqꝫ vt.l.ij.§.aqueduc.ff.de ſer.ruſt.
pre.⁊ l.lucio.ff.de aqua quo.et eſti.et di-
cam in.vj q prin.Sed ſi eſt mihi cōceſſa
ſeruitus aqueductus pro fundo meo nō
poſſum eam pro alieno fundo concede-
re qꝛ ſeruitus que debetur fundo meo in
telligit ſm neceſſitatē fundi mei ⁊ nō al-
terius:vt.d.l.ergo.§.fi.⁊ de hoc eſt caſus
12 in.l.ex meo.ff.de ſer.ruſt.pre.¶†Nec ob.
ſi dicat ſeruitus mihi cōceſſa per alienū
fundū eſt mea.ergo de ea diſponere poſ
ſum ſicut volo:qꝛ regula eſt qđ in re ſua
quilibet eſt moderator et arbiter.l.in re
mandata.C.man.qꝛ illa regula procedit
qñ quis diſponit de eo qđ eſt ſuū libere:
⁊ hoc habebit certam formā vcz vt mihi
debeatur per neceſſitatē fundi mei tm̄ a
qua forma recedere nō poſſuz.l.cū hi.§.
ſi pretor.ff.de tran.cum ſi.⁊ in hoc nō hz
locū regula.d.l.in re manda.ſm Bart.et
Floria.in dicta.l.ex meo.⁊ quod dixi qđ
aquam debitam fundo meo poſſum al-
teri fundo concedere intellige anteqꝫ in
greſſa ſit in fundum meum cuius ſerui-
tus eſt conſtituta: ſed prius quā eſt in-
greſſa poſſum ducere ad alias partes et
alteri cōcedere pro libito voluntatis niſi
nocitura ſit ei fundo ex quo inducit.vt
in.j.§.illud.ff.de aqua quo.et eſti.et not.
glo.in.d.c.cū leſſent.§.j.in gl fi quā oino
13 vide eo.tit.¶†Itē in ſeruitute aquedu-
ctus hoc cōtinet vt oībus partibus fun
di dñantis acquirat.vt.l.via cōſtitui.§.
quecunqꝫ ſunt.ff.de ſer.ru.pred.⁊ ideo dꝫ
eſſe tota in toto et tota in qualibet eius
parte ſicut aīa dꝫ eē tota in toto corpore
⁊ tota in qualibet ei⁹ parte.vt not.Bart.

in.l.ſtipulationes non di=
ui.i.iij.col.ff.de v.ob.¶ Et
ex predictis infert ad plu
res cõcluſiões.¶ Pria eſt
ꝙ ſi fundo meo debet ſer=
uitus aquedu.illđ ius ſer
uitutis eſt totũ i toto fun=
do meo ⁊ totũ in qualibet
ei⁹ parte.¶ Scđa ꝯclo eſt
qđ lꝫ illa aqua ſit magis
vtilis vel neceſſaria vni
partiũ dicti fundi mei ꝗ̄
alteri parti nõ ꝯſideratur
iſta maioꝛ vtilitas vel ne=
ceſſitas a qua eſt tota iſta
ſeruitus in qualibet pte
fundi[a] mei dñantis:vt eſt
tex.in.l.ſi partẽ fundi.ff.đ
ſer.ru.pre.⁊ ibi hoc not.p
doc.⁊ viđ qđ dicã in ſexta
ꝯclone.¶ Tertia ꝯcluſio
ſi vendit certa pars fundi
cui debet ſeruitus aque=
duc.illa ſeruitus debetur
etiã illi parti fundi aliena
ti ⁊ debet inſolidũ p indi=
uiſo:vt.d.l.ſi partẽ fundi.
¶ Quarta cõcluſio eſt qđ
cõmoditas ſeu vſus dicte
aque dꝫ diuidi inter me ⁊
illũ cui iuxta partẽ fundi
dominãtis:vt.d.l.ſi partẽ.
non autẽ ſeruitus diuidit
quia illa eſt indiuidua:vt
no.glo.ibi in.l.j.§.ſi vſufr.
ff.ad.l.fal.⁊ l.vic.ff.de ſer=
ui.cũ ſi.¶ Quinta cõclu=
ſio ꝙ illa cõmoditas aque
debet diuidi pro menſura
fundi dñantis non reſpe=
ctu partium fundi vtilita
tis vel bonitatis:⁊ ſic ꝗ̄ti
tatiue nõ q̄lificatiue:vt ẽ
caſus no.in.d.l.ſi partem
fundi:⁊ ibi hoc no.per do
cto.Et que ſit ratio deci=
dẽdi quare fit diuiſio ſm
quantitatẽ agri ⁊ non ſm
bonitatẽ dicit ibi Bar.co=
gitabitis.⁊ doc.alr̃ nõ de=
clarãt:ego credo qđ ratio

a ¶ Par=te fundi. Pars dici tur fund⁹ ⁊ venit in legato ifũ= di.l.plane §.fi.de le. j.l ſpe.de p ba §.j.vſi. qđ ſi pars.

non ſit illa quia ſeruitus eſt tota in toto
et tota inqualibet eius parte vt dixi : et
ſic ſeruitus ineſt fundo non reſpectiue
ad bonitatẽ vel ad precioſitatẽ fundi do
minantis : ſed pro qualitate:et qualiter
ergo diuiſio aque ſeruientis debet fieri
14 ſm ꝙ ipſa ſeruitus debetur:† quia talia
ſunt ſubiecta qualia predicata demon=
ſtrant:vt eſt glo.in.c.dudũ.in fi.in verſic.
pꝛohibemus.extra de deci . et ſic ecõtra.
talia ſunt predicata qualia ſubiecta de
monſtrant.vt.l.ſtipulatio iſta.§.hi qui.⁊
ibi hoc no.Pet.⁊ Barto.ff.de ver.ob.⁊ ſi
qualitates : regulariter ſed ſubiectum.
Nec huic concluſioni.ob.l.quicquid.ff.
de acqui.re.do.vbi habetur ꝙ inſpicitur
bonitas rei:qꝛ ibi loquitur quando vna
res non poteſt duobus accedere:qꝛ tunc
accedit precioſiori . Sed quando poteſt
accedere duobus tunc non inſpicitur
precioſitas vel bonitas:vt.d.l.ſi partem
fundi et hoc no.doc.¶ Sexta concluſio
eſt quod diuiſio aq̃ ſeruitutis debet fieri
pro menſura quãtitatis fundi et nõ pro=
neceſſitate partis fundi:et ideo debẽtur
decem vncie aque vni fundo qui ſ.t decẽ
iugerum:⁊ dñs predij dominãtis vendi=
dit quinqꝫ iugera certa pro diuiſo : licet
alia q̃nqꝫ iugera indigeant magis aqua
ꝗ̄ vendita : tamẽ diuiſio aque inter em=
ptorem ⁊ venditorem debet fieri pro di=
midia : vt eſt caſus not.in.d.l.ſi partem
fundi ibi:aut que maxime vſum eius aq̃
deſiderat.ff.de ſerui.ruſtic.predio et per
illum textum infert ibi Bald.et Ange.et
15 Lu.† ꝙ diſtributiones quotidiane non
debent fieri ſm corpora plus et minus
indigentia pro ſuo victu:vt habetur in
c.cum acceſſiſſent.de conſti.de quo vide
per Inno.in.c.cum.M.ferrarieñ.co.tit.
qui dicit ꝙ preſtande ſunt ſm conſuetu
dinem ⁊ vbi conſuetudo non eſt: qꝛ puta
ta de nouo eccleſia eſt edificata vel de no
uo dantur diſtributiones quotidiane di
cit quod ſi diſtributiones ſunt exiſtẽtes
de cellario ad victum quotidianũ fiunt
veriſimiliter.Sed illa que dantur pro in
dumentis debent preſtari ſm neceſſita=
tem perſonarũ:⁊ ſic q̄ſi debent alimenta
ex ꝯtractu vel vltima volũtate:⁊ hoc ſe=
quit̃ Ange.in.d.l.ſi partẽ fundi.qđ bene

no.maxime pro granatis in teſtō ad pre ſtandū elemoſynā: qꝛ debet elemoſyna viriliter et veſtamēta ſm cōditionē pauperum: ꝛ ſic in veſtimentis pñt executores vel heredes plus dare vni pauperi ꝙ alteri. Sed in elemoſynis que cōcernūt victum quotidianū: ſicut eſt panis victus ꝛ ſilia nō poſſunt plus dari vni ꝙ alteri.

16 ❡ Item no. pro ſcholaribus qui ſtant in collegiis expenſis collegii qꝛ pretor non dꝫ dare expēſas quotidianas niſi viriliter dato ꝙ vnus plus comedat ꝙ alter: et hoc vidi de facto Bonon. in collegio hiſpanorū in quo erat vnus ſcholaris polonus qui tm ſolus comedebat ꝙtū quatuor alii. ❡ Septimā ꝯcluſionē infero ex predictis: qꝛ lꝫ ſeruitus aquedu. ꝛ quelibet alia realis debeatur pro neceſſitate fundi dñantis: vt. l. ergo. §. fi. ꝑal. et. ꝫ. dixi tñ eſt intelligenda ꝛ limitanda vt habeat locū habito reſpectu ad tēpus quo ſeruitus imponit: ſed poſtꝙ eſt impoſita: et ſic eſt tota i toto ꝛ tota in qualibet eius parte: tunc dꝫ eſſe equaliter pro quantitate fundi. ꝛ iō lꝫ vna pars magis indigeat aqua ꝙ alia tñ hoc nō cōſideratur

a imo aqua dꝫ diuidi equaliter ꝑ qualitate iugerū: qđ eſt no. ❡ Octaua ꝯcluſio eſt qꝛ lꝫ dñs pdii dñantis cui ſeruitus aqueduc. debebatur magis et frequētius illa aqua in vna parte dicti fundi vteret ꝙ in aliis. imo ꝛ ſi cōiter vteret in vna parte ſi tñ vendidit illā partē fundi in qua minus ꝛ raro vtebat dicta aqua diuiſio cōmoditatis ſeu. vſus dicte aque dꝫ fieri pro menſura agri ꝛ ꝑ parte vendita debet emptori: vt eſt caſus no. in. d. l. ſi partem fundi. qđ perpetuo tene menti. Nec ob. huic ꝯcluſioni illa regla que dicit ꝙ vſus partis eſt attendendus. l. ſcie. §. tyrannē. ff. de fun. do. et. l. ſi ſeruus pluriū. §. fi. de le. j. qꝛ illa regula pcedit in his que ſunt diuidua vel ꝙ reſpiciunt pſonā. ſed iſte ſeruitutes aquedu. iudicātur potius quoddā reale ꝯpetēs predio magis ꝙ pſone. vt. l. ſi mihi. eo tpe. §. fi. ff. de ſer. ru. pre. ꝛ. l. qui aliena. §. fi. ff. de neg. geſt. Itē iſta ſeruitus eſt diuidua et reſpicit totam partē fundi vt dixit glo. ergo. lꝫ paterfa. dñs prdii dñantis ſit vſus cōmoditate aque ꝑ parte tñ hoc non reſpicit

b vſum patriſſa. ad hoc vt eē ſeātur ſeruitutē amiſiſſe. qꝛ hoc nō pōt eſſe vt dixi vt eſt ſi promittat vel alr cōſtituatur. ❡ Nona concluſio. ſi ſeruitutis aqdu. in fundo vnius dominantis in vna parte dicti fundi aqua nō eſt neceſſaria vel vtilis: tūc ſeruitus nō dicitur ei parti fundi deberi. ꝑ. l. ergo. §. fi. ff. de ſer. ru. pre. et ita tenet Barto. Flo et doct. in. d. l. ſi partē fundi. eo. ti. qđ no. ❡ Ex ꝙ ſequit. x. et vltima ꝯcluſio quod in caſu ſi dñs predii dñantis vendit vni illam partē fundi cui aqua non eſt neceſſaria vel vtilis ad emptorē vel eius partē non trāſit ſeruitus vel cōmoditas illius aquedu. vel ſi aliā partē vēdidit cui aqua nō eſt vtilis vel neceſſaria: tūc tota ſeruitus aqueductus ſequit partē venditā et nihil debet parti retente per venditorē. per. d. l. ſi partē fundi que oīa bene no. qꝛ ſunt quotidiana et

17 vtilia. ❡ † Sed qđ ſi a pncipio ſeruitutis cōſtitute fundus dñans indigebat aqua. ꝛ nūc ex aliq cā non indigeat an deſinat ſeruitus in ppetuū ꝯpetere. ꝛ puto ſic eē dōm. Aut deſinit indigere ita ꝙ amplius ea aqua ad vſum cōceſſum vti nō poſſit: et tūc deſinit cōpetere dicta ſeruitus qꝛ ceſſat fundamētum ipſius ſeruitutis. vt. d. l. ergo. §. fi. Aut deſinit cōpetere ad tps: ꝛ tūc teneo ꝙ ſeruitus hec non pereat. lꝫ aqua ad aliū vſum vti non poſſit dñs predii dñantis ꝑ ea ꝙ dicta ſunt. ꝫ. maxime in pn. facit qđ

a ❡ Equaliter. Cū qđ fieri dꝫ: dꝫ fieri arbitrio boni viri. Bar. i. l. iij. in pn. ff. de ānu. le. Et adđ dicta ꝑ Bart. i. l. cū pat. §. dulciſſimis. đ le. iij ꝛ i. l. lucius in prin. ff. ad treb.

b ❡ An deſinat. Deſinere vel le qūo da ꝑbet. not. in. l. ꝙ ait. §. ait lex. ff. đ diuor.

hz in.l.vnus ex ſociis.§.fi.cũ.l.ſeq.ff.de
18 ſer.ru.pre. ¶ †Itẽ qd ſi debetur ſeruitus aquedu.fun.meo q eſt.x.iugerũ ⁊ poſtea auct⁹ eſt fundus me⁹.an ꝓpter hoc creſcat ſeruit⁹ aqueduc.dicas ꝙ nõ: vt eſt caſus in.l.nõ me⁹.C.de ſerui.de quo dic
19 vt ibi per glo.⁊ doc. ¶ †Itẽ hñs ſeruitutem aqueductus an poſſit facere riuũ in fundo ſeruiẽtis per quẽ aquã ducat ad fundũ dñantem. Si vult facere de lapidibus viuis etiã.ſ.terram nõ põt: vt.l.ſi primo.§.placuit.ff.de aqua plu.ar.⁊ dixi
20 ſ.in diffinitione hui⁹ ſeruitutis. ¶ †Sz nũquid poſſit cauare riuũ ſimpl'r. dic vt
21 dicã.ſ.in.ix.q.ꝓn. ¶ †Sed poſito ꝙ poſſit facere riuũ vl' de iure vl' ex ꝑmiſſione. an dñs predij dñantis poterit illũ riuũ purgare ⁊ reficere. dicas ꝙ ſic: vt.l.refectionis.§.j.ff.cõi.ꝑ.⁊.l.j.§.pe.ff.de riuis. ⁊ vide q̃ dixi in precedenti lib.in ti.de re-
22 fectione. ¶ †Itẽ ille qui hz ius ducẽdi aquã per fundũ alterius põt per cuiuſcũq; partẽ fundi ſeruiẽtis aquã ducere ab initio: ſed poſtq̃ incepit ducere per vnã partẽ nõ põt poſtea variando per aliã partẽ ducere: vt.l.ſi.⁊ ibi Bart.ff.de aqua quoti.⁊ eſti.de quo vide in.l.ſi cui. ff.de ſer.⁊ in.l.ſi via.ff.de ſer.ru.pre. Ubi etiã ponit' cui⁹ eſt electio loci: an dñi cõcedẽtis ſeruitutẽ vel ei⁹ heredis.an vero ei⁹ cui ſeruitus eſt cõſtituta.de quo dic vt plene dixi in li.preceden.in tit.de ſer. iti.ver.nũquid habẽs ſeruitutẽ itineris. ¶ Itẽ ſi is q̃ duo ꝑdia habebat in vnius vẽditione aquã que in fundo vẽdito naſcebat' ⁊ circa eã aquã late decẽ pedes excellerãt vl' circa eã aquã latã.x.pedes dũtaxat exceſſiſſe: vt eſt caſus not.in.l.q
23 duo predia ff.de ſerui.ru.pre. ¶ †Itẽ in conceſſione ſeruitutis aqueduc.ſemper ſubintelligitur ſine dãno alterius: vt.l. imperator.ff.de ſer.ru.pre.⁊ ꝓbatur in.l. ſi quis a principe.§.tñ.ff.ne qd in lo.pu. et in.l.nec amiſ.C.de emanci li. De quo dic vt plene dixi.ſ.in li.preceden. Et propterea in cõceſſione aqueductus intelliguntur ſemꝑ reſeruata iura ⁊ cõmoditates eius: cui primo facta eſt cõceſſio: vt l.in cõcedendo.ff.de aqua pluuia arcen. et.l.lucio.ff.de aqua quo.⁊ eſti. Quia priuilegia vni cõceſſa alteri dari nõ debẽt: vt.l.decurionibus.C.de ſilentiariis.lib. xj. Et qr ſi princeps cõceſſit pluribus beneficiũ: qui prior eſt tpe potior eſt in iure.arg.d.l.in ꝯcedendo.⁊.l.hic iuris.§.j. ff.de aqua quo.⁊ eſti.⁊.c.j.qui ſucceſſio. tene.in vſi.feu.⁊ ideo dixit Bal.in titu.de pace.cõſtan.in.xxxiij.col.in cõceſſionib⁹ de aquis pu.ſemper videntur reſeruata iura cõmoditatis eius cui primo facta eſt cõceſſio: imo dico plus ꝙ etiã in ꝯceſſione aquedu.dicetur nõ obſtãte cõceſſione alteri facta qr intelligeret' de inualida.⁊ pro hoc allego ſingulare dictũ cõ po.in.c.cauſamq;.in fi.extra de nup.qđ ſequit' ibi Anto.de but.⁊ doc.vbi dicũt ꝙ ſi papa cõtulit alicui beneficiũ nõ obſtãte collatione alteri facta intelligetur de inualida ne alteri preiudicetur. Itẽ ſi datur alicui beneficiũ cũ clauſula vt preferatur aliis qr intelligit' niſi eis fuerit ius queſitũ: qđ perpetuo tene mẽti. Et vide que dicã in.vij.q.prin.vbi ponã per quẽ locũ poſſit aqua duci: ⁊ vide etiã ibi in viij.q.prin.vbi dicetur an mutato alueo
24 poſſit cõpetere ſeruit⁹ aq̃du. ¶ †Quarto principal'r q̃ro quõ ⁊ qual'r acquirat' ſeruitus aqueduc.⁊ dic pluribus modis. primo pactionibus ⁊ ſuppletionibus qr ſic acq̃ri pñt etiã alie ſeruitutes: vt inſti. de ſerui.§.ſi q̃s velit.⁊.l.ſi vnã.in prin.in ver.ſm expoſitionẽ glo.q̃ exponit pactũ. ff.de aqua plu.ar.⁊.l.j.§.denique.ibi fit tñ lex co. Itẽ acquiritur teſtõ vel codicillis vel qualibet alia vltima voluntate: vt.l. vſufr.in ꝓn.ff.de vſufr.⁊ inſti.de vſufru. §.j. Itẽ per ſñiam.ar.d.l.vſufr.cõſtituit'. Itẽ pſcri.vt.l.ij.C.de ſerui.⁊ aqua.et ibi hec plene no.per gl.⁊ doc.⁊ hoc ꝓcedit ſiue aqua ſit priuata vt ibi: ſiue publica. Sed primo caſu q̃tũ tps requiratur.vide ibi notãter per gl.⁊ doc.in.l.ſeruitutes. la grãde.ff.de ſer.ti gñali.⁊ per tex.gl.et doc.in.l.j.§.fi.ff.de aqua plu.arcẽ et dixi plene.ſ.in.j.li.in.viij.q.princi.vbi omnino vide de hoc. ¶ In caſu vero ſecundo quando aqua ducit' de pub.dic ꝙ requiritur tñ tempus cuius initij memoria non exiſtat in contrariũ.vt.l.vſum aque C.de aqueduc.li.xj.et ibi hoc not. Bart. in.l.diligenter.co.ti.⁊ adde qđ ſtatim dicam in verſic.ſed nunquid aqua. Item acquiritur

a acquiritur[a] cõſuetudine:vt.l.j.§.deniq3.
et ibi per glo.⁊ doc.ff.de aqua plu.arcẽ.⁊
l.in ſumma.ibi loci vetuſtas.co.ti.⁊ ar.
l.j.cũ ibi no.C.q̃ ſit lon.ↄſue.⁊.c.fi.extra
de cõſue.vbi etiam no.per glo.⁊ doc.an
talis ↄſuetudo debeat eſſe p̄ſcripta: de
quo dic vt ibi. Item ꝙ ius aque cõpetit
ex pactionibus priuatoꝝ:vt no.Bal.in
tit.de pace cõſtan.in.xxxiiij.col. et dicit
ꝙ in aliquib[9] molẽdinis paſcuis et fon=
tibus ⁊ in ipſorum cõmoditatibus ⁊ in
cõmoditatib[9] aquarum ſtandũ eſt anti=
quitati.per illũ.tex.Itez dixit idẽ in c.j.
in.§.ſi quis.de manſo.in.v.col.ti.de con
trouerſia inueſti.in vſi.feu.ꝙ in aquarũ
ductu nõ inſpicim[9] principiũ aque vnde
decurrit ſed alueos ⁊ meat[9]:vnde trãſit
in vetuſtiſſimum aquarũ curſum:et ſm
eorum qualitatez de vſu aque iudicare
25 debemus:qđ not. ¶ †Sed nunqđ aqua
per ſeipſam fluens poſſit inducere p̄ſcri
ptionem vel cõſuetudinem:dic ꝙ nõ:qꝛ
non eſt res animata et p rẽ inanimataz
nihil nobis acquirit. Oportet em̃ in pre
ſcriptionib[9] aliquẽ vſum interceſſiſſe:q̃
principiato ſufficit aquã per ſe fluere.ff.
quemad ſer.amit.l.qui partẽ.⁊.l.q̃ fun=
dũ.co.ti.Cõſuetudine etiã ſufficit ꝙ ha=
buerit initium a multis vtẽtibus: nam
poſtea pficitur ſolo curſu tpis.vt.l.vẽdi
tor.§.ſi conſtat.ff.cõia predio.⁊ ita tenet
Bald.in.c.j.§.ſi qs.de mãſo.in.vj. col.in
fi.in ti.de cõtro.inueſti.qđ perpetuo te=
ne mẽti.Itẽ.l.cõi vel ſtatuto ſeu.l.muni
pali acquiri põt ſeruitus aquedu. vt.l.
in ſũma.in prin.in ver.j.ff.de aqua plu.
ar.⁊.l.ij.in prin.in ver.j.ↄiuncta glo.ſm
primã expoſitionẽ duz dicit ſi nuptiali.
⁊ ar.l.iij.§ plane.⁊.l.ſi nõ.l.nuptialis.ff.
qđ vi aut clam.⁊.l.j.§.deniq3.ff.de aqua
plu arcẽ. Itẽ natura agri ſeruãda eſt vt
ſemp iferior ſupiori ſeruiat. Hoc em̃ in=
cõmoduz naturaliter pati dz ager infe
rior a ſupiori cõpẽſare qđ dz cũ alio cõ=
modo. Sicut em̃ ois pinguedo terre ad
eũ decurrit.ita etiã ad eũ aque incõmo=
dũ defluet:vt eſt tex.in.§ deniq3.quẽ no.
qꝛ aque naturaliter dicũt deſcẽdere ad
inferiora. Et ideo illi q̃ habent agros in
parte ſupiori nõ tenent retinere aquam
in ſuo ſed poſſunt eã retinere inferiores
qui coguntur illaz recipe
re:⁊ iſta appellatur quaſi
ſeruitus.vt dicit tex.in.di
cta.l.j.§.fi.cuz.l.ſequen.ff.
de aqua plu.arcen.⁊ hoc
tenet Bart.in.l.quomin[9].
in.ij.q.pun.ff.de flu.qui di
cit ꝙ hoc debet eſſe veruz
in ciuitatibus Italie que
ſibi de conſuetudine pre=
ſcripſerunt merum impe
riũ et portus ⁊ flumina et
ſimilia. Sed de iure ↄmu
ni predicta ſunt pncipis
vt in.c.j.que ſint re.in vſu.
feu.⁊ ſic non poſſunt con=
cedi a.l.nuptiali.⁊ adde q̃
dixi. s. de ſeruitute vt in
x.q. Item ex reſcripto pri=
cipis vel ſenatus acquiri
tur.l.qđ principalis.ff.de
aqua plu.arcen.et.l. per=
mittitur.ff.de aqua quot.
et eſti.et not.Barto.in di=
cta.l.quomin[9].in.ij.q.pri
26 cipali. ¶ †Sed pone que
ſtionẽ quam habui de fa
cto Verone. Oritur aqua
in certo fũdo ſuperiore.et
deſcendit ad partes infe=
riores per quendaz alueũ
quãdo veniunt aque plu=
uiales creſcit aqua adeo
ꝙ in alueo contineri non
poteſt.an tunc ille qui eſt
in parte ſuperiori cogat
eleuare ripas:ita ꝙ diſcur
rat per alueum vſq3 ad
vltimas partes:puta flu=
men vel mare:an vero poſ
ſit dimittere ꝙ aqua diſ=
currat.s.ripas. Dicitur ꝙ
ſic:niſi noceat habentib[9]
agros inferiores iuxta ri=
pam eleuandaz.ego dico
ꝙ cogi non poteſt per in=
feriorem ſed inferior be=
ne poterit munire et ele=
uare ſuis expenſis:vt eſt
caſus in.d.l.j.§.fin.et hoc
intellige quãdo pacto vel

a ¶ Acq̃ritur. Acq̃ſitio per q̃s perſonas fieri põt: vide in ti. C. per q̃s perſo. no. acq̃. et in=ſti.co.ti.

vetuſtate ita debet duci aqua per dictum alueū vel locum vt glo.no.ibi in verſi.munire alias ſecus. Itē hoc intellige qñ per alueum aqua diſcurrere poteſt ſine dāno ſuperioris. Secus ſi fieret damnū ſuperiori: quia aqua inundaret agros ſuperiores. exemplum ſi a lateribus aluei diſcurrūt aque in partibus ſuperiorib⁹: nā hoc caſu ripe nō poſſunt eleuari: q: ſi alueus eſt inuentus ad ducendā aquam ad partes inferiores nō debet aliquid fieri in eo propter quod aqua retineatur ad partes ſuperiores quia iſtud eſt cō tra naturam agri que eſt vt aqua deſcendat et inferior ipſam recipiat: vt.d. a §.deniq3.quod perpetuo tene mēti quia ſepe de facto cōtingit: ⁊ adde quod

27 dixi inferi⁹. ¶ † Quinto principaliter querit̄ quis poſſit concedere ⁊ habere totam ſeruitutē aqueductus ⁊ quis poſſit cogi ad aquam ducendam. Circa qđ ſic dicas: aut quis vult concedere aqueductum ex flumine priuato ſuo: aut ex flumine priuato alterius aut ex flumine pub. ¶ Primo caſu quando flumē eſt ſuū propriū pōt regulariter ex eo concedere aqueductum.l. lucio.ff. de aqua q̄ti. et eſti. et.l. in concedendo. ff. de aqua plu. arcē. et.l.ij. et.l. aquam.C. de ſer. et aqua. et.l.ex meo.ff. de ſer.ru. p̄. et.l.via ꝯſtitui.§.ſi lac⁹.c. tit.et eſt ratio q: in re ſua quilibet eſt moderator et arbiter.l.in re mādata.C.

a ¶ Publica vtilitate. Utilitas publica p̄fert̄ p̄uate.l.j.§.fi.et ibi Bar.C. de ca.tol. ⁊.l.j. ⁊ ibi doc̄to. ff. ſol. mat. et ibi Bart.l. vj. col. i ꝟ. cū eīn q̄ritur. vtrum publica vtilitas.text.et doc.l aut̄. res que.C. cōi. de leg. qđ verū ē̄t ſi ēcludat̄ l ſe priuatā. vide in ſpe. ꝺ feu. §.qm̄. ꝟſi. xvj.

28 man. ¶ † Et flumē pōt dici priuatū eſſe alicuius trib⁹ modis. Primo rōne originis ipſi⁹ fluminis: puta q: h3 ortum in fundo ſuo: vt.d.l.quam.⁊.l.ex meo. cum aliis ibi al.et.l.ſi q̄s diuturno. ff. ſi ſerui. vendicetur. et.l. preſes.C. de ſeruituti.et aqua. Secundo ex principis cōceſſione. ar.l.ij.in prin.ff.ne quid in loc.pub. Tertio ex cōſuetudine vel preſcriptione. ar. d.l.j.§.deniq3. et.§.fi. cum.l. ſequen.ff. de aqua plu.ar.⁊.l.ij.cum ibi no.C.de ſer. ⁊ aqua. ⁊ dixi in.q.preceden. ¶ Secundo caſu qñ flumen eſt priuatū q̄ alterius: ⁊ tūc regulariter quis nō poteſt cōcedere aqueductū ex illo flumine niſi q̄ eſt dñs illius fluminis vel eius volūtate: vt.l.ij. et.l.aquā.C.de ſerui.⁊ aqua.⁊ in his caſib⁹ ſi flumē priuatū eſt perenne pōt eſſe ſeruitus aq̄ductus. Sed qñ flumē nō eſt perēne iſta ꝯſtitutio ſeruitutis de rigore nō tz ſ3 de eq̄tate ſic: vt.l.ij. ⁊ ibi hoc no. Bar. Ange. ⁊ doc.ff.cōi.p̄dio. Poſſet etiā in his duob⁹ princeps: vel ſtatutū diſponere p̄ publica vtilitate a qđ vicini poſſint illā aquā ducere ad agros ſuos irrigādos vel ad alios vſus: prout not.in.l. fi.C.ſi contra ius vel vtili.publi. ⁊ in.c.q̄ in eccleſiarum. extra de cōſti. ¶ Tertio caſu qñ flumē eſt pub. puta qñ eſt perēne: vt.l.j.§.fluminū.ff.ne quid in lo.pub. quod pōt eſſe tribus modis. Uno modo flumen nauigabile vt eſt padus athaſis ⁊ brenta. alio modo ꝺ: flumen pu. qđ nō eſt nauigabile: ſed trahitur ex flumine nauigabili: vt.l.j.§.nō autē. cū ibi no. ff. ne quid in loc.publi.et ꝺ per Bart. in.l. quominus.in prin.in.ij.⁊.iij.opi. et in.ij. q.ff.de flu.⁊ in iſtis duobus caſib⁹ queritur aqueduc. dupliciter.ſ. ex ꝯceſſione principis cuius ſunt oia talia flumina. vel ex cōceſſione ciuitatis q̄ h3 merū imperiū: vt dixi in.q.prece. Scđo p̄ tm̄ tempus cui⁹ initij memoria nō exiſtat: vt.l. hoc iure.§.ductus aque.ff.de aqua plu. ar.⁊ hr̄ per gl.in.l.imperatores.ff.de ſerui.ru.pre.nō aūt per priuatū cōcedi pōt vt.l.ij.ff.cōia pre.⁊ adde qđ dixi in precedenti.q.princi. Tertio modo dicitur flumen publicum quando non eſt nauigabile nec facit aliud nauigabile puta ſi eſt quidam alueus paruus vel fons: et

tunc acquirit̃ Et ſine cõceſſione alicuius
ſʒ per ſuã occupationẽ ſicut cetera que
ſunt in nulli⁹ bonis: ⁊ q̃ primo occupat
prefertur oĩbus.in.d.l.quominus. ⁊ ibi
per Bar.in.ij.q.princi.⁊ l.ſi mihi.eodem
ꝑpe.§.ſi fundo et.l.imperatores.ff.de ſer.
ru.pre.dũmodo per iſtuʒ aqueductũ nõ
fiat iniuria ſeu damnũ vicinis circũco-
lentib⁹: vt hr̃ in.d.l.imperatores.et in.l.
ij.§ q̃ ſunt putant.in fi.ff.ne quid in flu.
pu.⁊ adde q̃ dixi in.q.precedenti ad fin.
et adde etiã q̃ dixi in li.precedenti.in.iij.
q.prin.in ver.itẽ imperator ſeu princeps.
vſq; ad fi.illius.Itẽ ille põt habere ſerui
tutẽ aqueduc.qui hʒ fundũ ad quẽ duci
tur.puta cauſa ipſum irrigãdi.alias ſe-
cus vt.l.j.ff.cõia predio.cuʒ ſi.ſ.in prin.
in diffinitione hui⁹ ſeruitutis.Itẽ ille q̃
emit vel aliter acquiſiuit prediũ cui ſer-
uitus aqueduc.debebatur põt et dʒ ſer-
uitutẽ habere: q: illa ſeruitus debita p̃-
dio acquiſito tranſit cum predio: vt.l.ſi
aqueductus.ff.de cõtra.emp.⁊.l.ſi par-
tem.in prin.ff.de ſer.ru.predio.Secus ſi
prius ſeruitus predio nõ debebat̃ quia
vendito fundo vel aliter alienato nõ de-
betur ſeruitus aqueduc. vel alia ſerui-
tus niſi dictum ſit: vt in.l.vendendo. in
prin.et ibi hoc no.gl.ff.de cõtra.emp.⁊ ita
etiã tʒ Bart.in.l.via cõſtitui.§.quocũq;
ff.de ſer.ru.pred.Item quis põt habere
ſeruitutẽ aqueduc.in oĩbus caſibus in
quibus põt eam acquirere.De quibus
vide in.q.precedẽti etiã in q̃b⁹ põt ſerui
tus aqueduc.ꝯcedi vt dicã in.vij.q.prin.
Item regulr̃ q̃s nõ põt cogi ad aquã du
cẽdã maxime iure ſeruitutis: q: natura
ſeruitutis nõ eſt vt quis aliq̃d faciat ſed
aliq̃d patiat̃: vel nõ faciat.vt.l quot.la.
j.§.fi.ff.de ſer.⁊ adde q̃ dixi.ſ.in.iij.q.
prin.poſt princ.⁊ q̃ pleniſſime dicta ſunt
in p̃cedẽti li.in.iij.q.prin.⁊ q̃ dicã in ſe-
quenti.q.ver.ſed q̃d ſi tu cui primo con-
29 ceſſi etiam. ¶ † Quero .vj. principaliter
cui vel q̃bus poſſit ſeruitus aqueduc.cõ
cedi. Et dic q̃ põt cõcedi plurib⁹ et per
eundem locũ vel eiſdẽ diebus vel horis
ducatur ſi oĩbus ſufficiens eſt: vt.l.ij.§.ſi
aqueductus.ff.de ſer.ruſti.pre.⁊.l.lucio
a ff.de aqua quo.⁊ eſti. ¶ Sʒ ſi cõceſſi pri
mo vni⁹ an poſſim poſtea alteri cõcede-
re.Diſtingue breuiter ſic.
Aut ille cui primo cõceſſi
cõſentit ⁊ poſſum.l.in cõ-
cedendo.ff.de aqua plu.
arc.⁊ no.glo.in.l.lucio.ff.
de aqua quo.⁊ eſti.facit.l.
aquã.C.de ſerui.Aut nõ
cõſentit.⁊ tũc aut ꝑ iſtam
conceſſionẽ ſcdã ei nocet:
puta q: aqua nõ eſt ſuffi-
ciẽs vtriq; ⁊ pro eodẽ tpe
cõcedit̃: ⁊ tunc nõ põt: vt
d.l.in cõcedendo.et per.l.
per quẽ locuʒ.ff.de ſer.ru.
pre.et.d.l.aqua. Aut per
iſtam ſcdam ꝯceſſionẽ nõ
nocet primo cui eſt facta
cõceſſio: puta q: aqua eſt
ſufficiens vtriq; vel diuer
ſis tpibus cõcedit̃: ⁊ tunc
põt: vt.d.l.ij.§.ſi aqueduc.
⁊.d.l.lucio.⁊ ibi glo.no.et
gl.in.d.l.aqua. Et ita fuit
determinatum Bononie
vbi cõmunitas cõceſſerat
aquã et fratres minores
quib⁹ ſcdo cõmune cõceſ
ſit nolebant: ⁊ fuit iudica
tum q̃ vʒ ſcda cõceſſio q:
non derogabat priori ex
quo aqua vtriq; ſufficie-
bat vel ſufficere poterat ꝑ
predicta. Sed quid ſi con
ceditur plurib⁹ ſimul vel
ſeparatim vel ſimpliciter
ſeruit⁹ aqueductus itaq;
valeat q: omnib⁹ ſufficit ⁊
non conueniunt quemad
modum vtant̃. Dic q̃ vti
le iudicium cõmuni diui
dũdo eis datur.vt.ſ.aqua
vel menſura vel tpib⁹ di-
uidatur.vt.d.l.lucio.cum
31 glo. ¶ † Sʒ quid ſi tu cui
primo conceſſi ſeruituteʒ
aq̃ductus vis poſtea alte
ri concedere.an poſſis. Et
l hoc ꝯſidera quatuor ca-
ſus. ¶ Primus eſt ſi vis
cõcedere vt ille extrahat
de fundo primi conceden

a ¶ Conceſſa vni. Aqua vni ꝯceſſa põt alteri ꝯcedi ſi vtriq; ſufficiat ſi aliter ſm glo. Bart. Bal.⁊ docto.i.l.aq̃ ver.ſʒ q̃ro. C.de ſerui. ⁊ Bar.i.l.i. cõcedẽdo. ff.d aqua plu.arc.et Bald.in.l. ſi plures.j.col.in ver.iteʒ ſi duo C.de cõdi.inſer.et in c.j.§.ſi q̃s de manſo.vj.col.i ver. conſidera q̃ q̃dã.de contro.in-ueſti.i vſi. feu.⁊ Bar.i.l.quominus.v.q.ff.d flumi.⁊ Flo.i l.ꝑ quẽ locum.ff.de ſer.ru.p̃d. et in.l.ij.§. aq̃ductus ff.eo.tit.et per Alex. conſil.xxj. iiij.parte.

tis ꝛ ſi potes: vt.l.ex meo.
ff.de ſer.ru.pre. ¶ Secun
dus caſus ſi vis concede-
re vt extrahat de fūdo me
dio per quē aqua ducitur
cannali per qđ perueniat
ad fundū tuum. ꝛ idem qꝛ
illa ſeruitus aqueductus
eſt tibi cōceſſa pro neceſſi
tate fundi tui ꝛ nō alteri⁹
vt.l.ergo.ff.de ſer.ru.pre.
nec potes illā aquā tanꝗ̄
tuam concedere alteri: qꝛ
nō eſt tua anteꝗ̄ igredia
tur fundū tuū.vt.l.j.§.il-
lud.ff.de aqua quo.ꝛ eſti.
¶ Tertius caſus ſi vis al
teri cōcedere poſtꝗ̄ i fun-
duz tuum aqua ingreſſa
eſt ꝛ potes: quia effecta ē
tua niſi nocitura ſit meo
fundo ex quo ſeruitus in
ducitur.vt.d.§.illud.ꝛ no.
glo.in.d.l.ex meo.ꝛ dixi.ſ.
in.iij.q.prin⁹.circa princi.
¶ Quartus ꝛ vltimus ca
ſus eſt ſi aqua exiuiſſet de
fundo tuo exitu regulariꝉ
non poſſes alteri concede
re dictam aquā: quia ca-
dem ratione qua primuz
aqua igreſſa eſt aliū fun-
dum vicini eſt effecta ſua:
vt.d.§.illud.ergo de ea tu
non potes diſponere. Sȝ
iſta regula fallit quando
iſta ſeruitus imponeretur
per te anteꝗ̄ puenerit ad
locum inferiorē de ipſius
voluntate. per.l.aquā.C.
de ſerui.ꝛ aqua. Exemplū
aq̄ dū exiuit de fundo tuo
poteſt diſcurrere p diuer-
ſa loca ad fundos vicino
rum ꝛ eſt in poteſtate tua
per quam partem facias
exire aquam: nam potes
cum vno vicino inferiori
ſi aqua eſt vtilis conueni
re de dimittendo dictam
aquam ad fundum ſuuȝ

a ¶ Aqua diuidaꝉ. Aqua pl'ibus debita iure ſeruitutis dȝ diuidi iter oēs qbus debeꝉ. bal. in.l.ipeñ.j. col.in fi. itez ſi duo hñt.C.de cōdi.inſer. ꝛ in.l.ſi qs et ibi bart. C.de aq̄d. li.xj.ꝛ bal. l tit.de pa. cōſtan §. nos romanorum.iij. col.in fi.✝. itē not.qđ interdum.

cum hoc ꝙ poſtꝗ̄ irrigauerit fundū te-
neat ir mittere ad alium certum fundū
inferiorem: ꝛ iſto modo potero impone-
re ſeruitutē aqueduc. poſtꝗ̄ exiuerit de
fundo tuo.vt.d.l.aquam.vbi hoc pbaꝉ.
C.de ſerui.ꝛ aqua. Et predicta oīa intel
lige qñ ille cui cōceditur ſeruitus aque
ductus habet fundū ad quē aqua duci
debet: alias ſecus.vt.l.j.ff.cō. predio. et
dixi in queſtione precedenti ante finem.
32 ¶ Quero.vij principaliter qūo ꝛ quali-
ter ꝛ qñ ꝛ per quē locū conſtitui vel acq̄-
ri poſſit ſeruitus aqueduc. Et dic ꝙ acq̄
ri poteſt his modis de quib⁹.ſ.in.iij.q̄ō.
princ.facit.l.via.ff.de ſerui. Item ſeruit⁹
aqueductus olim non niſi ex capite vel
fonte conſtitui poterat: ſed hic hodie ex
quocūꝗ loco cōſtitui poteſt.vt.l.ſeruit⁹
aqueduc ff.de ſerui.ruſt.predio.ꝛ caput
aque ſeu fluminis diciꝉ. vnde aqua na-
ſcitur: vt.l.j.§.hoc interdicto.ff.de aqua
quoti.ꝛ eſti.ꝛ not glo.in.d.l.ſeruit⁹ aque
et not.principaliter per Bart.in tracta.
de inſula.in.ix.col.ꝛ plenius per Bald.
in.l.j.in.vj colū.ver.rem no.ꝙ agit.ff.de
rerum di. Item ſeruitus aque inuente ꝛ
inueniende cōſtitui poteſt l.labeo.ff.de
ſer.ruſtic.predio.de quo dic vt dixi.ſ.in
j.q.prin. Item poteſt cōſtitui ſeruitus et
aqueduct.per interualla tpis: puta cer-
tis diebus vel horis.l.modū.l.j.§.j.ff.de
ſerui.ꝛ l.j.§.ſi aqueduct⁹.ff de ſerui.ru.
predio.ꝛ l.ſi ſit cōſtituta.ꝛ l.ſi cui in pn-
cipio.ff.quēad.ſerui.ami.ꝛ l.ſi diuturna
rum.ꝛ l.cū ꝯſtet.in prin ff.de aqua quo.
et eſti. Itē poteſt cōſtitui ſeruit⁹ vt aqua
a diuidatur per menſuras: puta per vn-
cias ꝛ digitos.vt.d.l cum conſtat.in pn.
et.l.pe ff.de ſer.ru.predi.ꝛ not.qđ tantuȝ
ſignificat dicere concedo tibi vnum digi
tum aque quantum do tibi licentiam vt
ducas aquam per vnum digitum fer-
reum vacuum: nam per roſtra anima-
lium imaginaria: puta ferrea vel enea
et per ora ꝛ digitos ſolemus aquam du
33 cere ſecundū Angel.in.d.l.pe. ¶ † Digi-
tus autem dicitur ſecundū Iſido.mini-
ma pars agreſtium menſurarum ꝛ vn-
cia q̄ ꝯtinet tres digitos: vt dixi in.l iij.in
princip.in.x.q.ff.de verbo.ſignifi.vbi po-
ſui de ponderibus et menſuris. ¶ Item

ex loco dñi proprietarii vel de eius volū-
tate conſtitui põt ſeruitus aqueduc. vt
l.aquã.C.de ſerui.⁊ ex fundo liuellario
ſeu emphiteotico ⁊ feudatario.vt l.pro-
uinciali.C.de ſerui. et aqua. et.l.iij.ff.de
ſerui.⁊ dixi in prece.lib.in.iij.q.princ.in
qua poſui que ſint ille perſone que poſ-
ſint ſerui.cõſtituere.Item per quem lo-
cum viã alii ꝯcedo per fundũ alij aque-
ductũ cõcedere nõ poſſum:⁊ eodẽ modo
ſi alij aqueductũ cõceſſero alij ita ꝑ ean
dem vel ducere vel cõcedere non potero
vt.l.per quẽ locũ.ff.de ſer.ruſt.pre.Facit
l.in cõcedẽdo.ff.de aqua plu.ar. Itẽ pu.
loco interueniẽte vel via publi.aquedu-
ctus cõcedi nõ poteſt ſed a principio in-
terpretari debet vt per viã publ. aquam
ducere ſine incõmodo pu.liceat.vt.l.ſer
uitutes.§.publico.ff.de ſerui.⁊ nõ poteſt
aqua duci ꝑ locuꝫ pub.ſi damnũ faciat
etiaꝫ priuato.vt.l.ſi ꝑ pub.ff.ne qd in lo.
34 pu.⁊.l.ij.§.ſi qs in ſuo.ff.eo.ti. ¶ † Item
qd ſi nõ exprimitur per quã partẽ fundi
ſeruientis poſſis aquã ducere.dic ꝙ po-
teris ꝑ quãlibet parteꝫ.ſed ſemel electa
via nõ poteris variare:vt.l.ſi cui.cũ glo.
ff.de ſer.⁊.l.fi.ff.de aqua quoti.⁊ eſti. In
contrariũ tñ videtur ꝙ imo a principio
electio ſit dñi ſeruiẽtis vt.l.ſi via.ff.de ſer.
ruſt pre.de quo dicyt pleniſſime dixi ſu-
pra de ſer.in ver quero nunqd hñs ſerui
tutem itineris.⁊ adde q2 aqua nõ dꝫ di-
uerti a ſolito curſu ſuo:⁊ ſi diuertit̃ dꝫ i
pſtinũ ſtatũ reduci.l.ij.C.ad.l.aql.et l.j.
§.fi ff.de fun.⁊.l.j §.ſi qs nouũ.ff.de ri.⁊
dixi in ti pceden.in ti.de aquedu. vide q̃
35 dicta in ſeqnẽti.q.pn. ¶ † Itẽ qd ſi debe-
tur ſeruit⁹ aqueduc.ex flumine ⁊ flumẽ
mutauit alueũ.dic ꝙ ſi mutauit:q2 pau
latim nõ receſſit:⁊ tunc lꝫ alueus dere-
lictus efficiat̃ dñi predij dñantis ꝓpter
vicinitatẽ:tñ perditur ſeruit⁹ aqueduc.
q2 eo loco vbi nũc eſt flumen ſeruit⁹ im-
poſita nõ eſt vt.l.hoc iure.§.ſi aqua.ff.d
aqua quoti.et eſti.Idem ſi flumen cepit
circũfluere mutato alueo:q2 ex quo me-
dius locus nõ fuit eſt interrupta ſerui-
tus.vt eſt caſus.J.in fi.Sed ſi flumẽ pau
latim acceſſit fundo tuo ſubſequi potes
ꝙ locus totius fluminis tue ductioni ſit
vt.d.§.ſi aquã ver.ſed ſi alluuione. et in-
tellige ꝙ ſi flumen addidit aliqd de ter-
ra fundo tuo:⁊ ſic paulatim receſſit flu-
men a pdio tuo.q2 refert ſi ſubito receſſit
an paulatim mutat alueũ arg.l.ergo.§.
alluuio.ff.d ac.re.do.fm glo. que ita no.
in.d.§.ſi aquã.in verſi.ceſſerit ⁊ Bar po-
ſuit in.l.quo minus in.xvj.q.ff.de flu. et
licet iſte intellectus in ſe ſit verus: tñ ali-
ter intelligi poſſet ille tex.in verſic. ſed in
alluuione:nã ille tex.nõ vr̃ pati pdictuꝫ
intellectũ glo.veꝫ duꝫ dicit acceſſerit vt
ſubaudiat̃ aliqd de terra : q2 dũ dixit in
verbo pcedẽti flumen receſſerit ⁊ poſtea
ſubdit ſi acceſſerit fundo tuo intelligit̃.ſ.
flumen de quo predixerat ⁊ nõ aliqd de
terra.vt eſt ſenſus ꝙ ſi flumen acceſſerit
id eſt appropinquauerit fundo tuo ſub-
ſequi potes.ſ.inducẽdo aquã ad fundũ
tuũ ex dicto flumine q2 locus fluui⁹ eſt
id eſt in quo nũc eſt flumẽ ſeruit ductio-
ni.id eſt ſeruire intelligitur ex quo eſt in
loco in quo ſeruitus debebatur. Iſte tñ
intellectus nõ videtur conuenire verbo
alluuiõe poſito in litera niſi referas ipꝫ
ad alium vicinũ. ¶ Ex his tñ no.pro in-
telligentia huius materie que nõ repe-
ritur bene declarata per doct.viij.caſus
pncipales. ¶ Primus eſt qñ ex flumine
publico qd eſt ꝓpinquũ ⁊ cõiunctũ fun
do meo habeo ius aqueducẽde.⁊ flumẽ
totũ vno impetu recedit de alueo ſuo et
a predio meo nullo loco i medio relicto
niſi alueo antiquo:q2 in medio inter flu
men et fundũ meũ cui ſeruitus debetur
eſt ſolũ alueus antiqu⁹ fluminis. et hoc
caſu videbat̃ ꝙ adhuc duret ſeruit⁹ mea:
q2 alueus antiquus efficitur meus iure
vicinitatis.vt inſtit.de re.diui.§.inſula.
verſi.qd finaliter alueo ⁊ ſic nõ eſt locus
medius qui impediat ſeruitutẽ. Tñ con
trariũ eſt verũ veꝫ ꝙ imo ſeruitus impe
diatur.q2 ex quo flumen totũ vno impe-
tu receſſit ⁊ nouũ alueũ facit:nõ reputa
tur eſſe illud idem flumen cui ſeruit⁹ eſt
impoſita ſed aliud.⁊ iſte eſt proprie ca-
ſus in.d.l.hoc iure.§.ſi aquã in.j.rñſo ſe
cundũ intellectũ glo.ibi et hoc etiã vult
36 Barto.in.d.l.quominus in. xvj.q. † vbi
vult ꝙ ſi flumen mutauit alueũ vno im-
petu ꝑditur ius aque et tũc videt̃ aliud
flumẽ. ¶ Secũdus caſus eſt qñ flumen

vno impetu recedit a fundo meo ⁊ relinquit inter fundũ meũ et flumen nedum aluenm antiquũ: ſed etiam fundũ alienum. ⁊ tũc ſine dubio non poſſum aquã ducere ex flumine nouo ad fundũ meũ duplici ratione. Prima qꝛ eſt nouum flumen cui ſeruitus nõ fuit impoſita. vt dixi in precedẽti caſu. Scḋa qꝛ locus qui eſt in medio alienus mihi non ſeruit. et ꝓpterea ſeruitutẽ aqueductus impedit l. qui ſella. §. ſi. ff. de ſer. ru. pre. et. l. in tradendis. §. j. ff. cõia pre. ⁊ iſto modo dꝫ intelligi. d. §. ſi aquã. in. j. ⁊. ij. rñſo. ¶ Tertius caſus eſt qñ in medio reperitur fundus meus ꝓprius. ⁊ tunc eſt dicendum ꝙ ſeruitꝰ impedit nõ ex eo ꝙ locus medius qui meus eſt ſeruitutẽ impediat. ſed ex eo qꝛ eſt nouũ flumẽ cui ſeruitus nõ fuit impoſita. vt dixi primo ⁊ ſecũdo caſu. ¶ Quartus caſus eſt qñ flumẽ qḋ erat ꝓpinquũ fundo meo ad quẽ aquã ducere poterã diſceſſit a p̄dio meo paulatim ita ꝙ per alluuionẽ relinquit terram fundo meo inter eundẽ fundũ meũ et flumen. ⁊ tũc ſeruitus nõ impeditur: qꝛ tota dicta terra adita fundo meo ſeruire põt ductioni aque qꝛ eſt mea et idẽ flumen reputatur: tunc erit ſicut prius licet receſſerit de alueo ſuo ex quo paulatim receſſit. arg. l. ergo. §. alluuio. ff. de acqui. re. do. et inſti. de re. di. §. preterea ꝑ alluuionẽ. ⁊ iſte eſt caſus in. d. §. ſi aquã. in. ij. rñſo ſm gloſ. ibi. ¶ Quintus caſus eſt cõtra qñ flumen qḋ prius diſtabat a fundo meo nunc acceſſit fundo meo per alluuionẽ ita ꝙ eſt ei nũc cõiunctũ mediãte alluuione verſus fundũ vicini relicta qꝛ receſſit flumẽ a fundo vicini per alluuionẽ ⁊ tũc idem qḋ in caſu p̄cedenti: qꝛ nõ mutatur nec interrũpitur ſeruitus: qm̄ reputat̄ eſſe idem flumẽ nec eſt locus medius qui ſeruitutẽ impediat: et iſte eſt caſus in. d. ij. rñſo ſm alium intellectũ quẽ. ſ. dedi. ¶ Sextus caſus eſt qñ flumen qḋ diſtabat a fundo meo ex quo habebã ius aqueducẽde per mediũ fundi vicini ipſo vicino conſentiente receſſit vno impetu ⁊ cõiũctus eſt cũ p̄dio meo. Et in hoc vr̄ dicẽdũ ꝙ ius aqueducẽde nõ perdat̄: qꝛ ſi loco medio exñte ducere poterã multomagis vbi locus nullꝰ eſt medius eſt ꝯtrariũ veriꝰ qꝛ nõ aliud flumen eſſe reputat̄. vt dictum eſt in. j. et. ij. caſu. ¶ Septimus caſus eſt qñ flumen qḋ erat fundo meo cõiunctũ circũfluere cepit mutato alueo. i. ꝑ diuerſas partes fluere cepit aliquo loco relicto in medio inter vnũ brachiũ fluminis ⁊ aliḋ. ⁊ tũc ĩpedit̄ ſeruitꝰ aqueductꝰ: qꝛ ex quo locꝰ medius nõ ſeruit: interrupta dꝫ ſeruitꝰ. vt eſt caſus in. d. §. ſi aquã. i. iij. rñ. ſubeſt hic etiã alia rõ ĩpeditiua. qꝛ mutato in toto alueo vnico ĩpetu dꝫ eſſe aliud flumen ꝓpter p̄dicta. ¶ Octauus ⁊ vltimꝰ caſus eſt qñ flumen circunfluere cepit ⁊ locus mediꝰ nõ ĩpedit ſeruitutẽ. qꝛ dñs mihi cõſentit vel eſt meꝰ. et in hoc puto ſic eſſe dicendũ. aut flumen receſſit in totũ de alueo antiquo ⁊ cepit circũfluere ⁊ tũc lꝫ eſſet vna rõ ĩpeditiua. ſ. loci medij tñ ſubeſt alia. qꝛ nõ eſt ampliꝰ primũ flumen ⁊ iõ nõ durat ius ducẽdi aquã ſm ea q̃ dixi. ſ. in tribꝰ primis caſibꝰ aut flumen nõ receſſit in totũ ex alueo antiquo ita qḋ dici poſſit primũ flumen durare. ⁊ tũc aut p̄diũ meũ ⁊ ꝓximũ veteri alueo vel vni brachio fluminis. ⁊ tũc ꝑ ea parte illiꝰ brachij debet̄ mihi ſeruitꝰ: qꝛ vtraqꝫ rõ impeditiua ceſſat. ſ. de loco medio ⁊ de nouo flumine. ſꝫ in alio brachio flumis cui p̄dio meũ nõ eſt ꝓximũ ſꝫ fundus alterꝰ. ⁊ tũc aut ille nõ cõſentit ⁊ in illo ſeruitus fundo meo debet̄. qꝛ locus mediꝰ ⁊c. ⁊ ita tꝫ glo. l. d. §. ſi aquã in vlti. rñ. i ṽbo circũfluere. aut dñs medij p̄dij ꝯſentit. ⁊ tũc ſeruitꝰ durat qꝛ ceſt vtraqꝫ rõ ĩpeditiua: ⁊ vt breuiꝰ p̄dicta intelligant̄ reducas omnes p̄dictos octo caſꝰ ad duas tm̄ cõclõnes. ¶ Prima eſt ſi ex flumine ſeruitꝰ aqueductus predio vnius debet̄ ⁊ mutat̄ flumẽ de loco ſuo ita ꝙ dici poſſit nouũ flumen. tũc ſeruitus aqueductꝰ impeditur ſiue ſit locus medius impediens ſeruitutem ſiue nõ: quia huic nouo flumini ⁊ alueo ſeruitꝰ nõ fuit impoſita. ¶ Secũda concluſio ſi flumen ex quo debetur ſeruitꝰ aqueductus ita receſſit de alueo ſuo ꝙ nõ dicat̄ nouũ flumen ſed idem durare. ⁊ nullus eſt locus mediꝰ qui ſeruitutẽ impediat durare poſſit. qꝛ nihil ſubeſt qḋ ſuiturẽ habeat ĩpedire. et p̄dicta oĩa intelligas

procedere poſſe in quatuor caſib⁹ princi
paliter. ¶ Primo qñ ius aq̄ducende de-
a bet ex flumine pu.ᵃ ⁊ ita poſui caſum.ſ.
et tunc req̄ritur vt habeat lnīa a princi-
pe vel ſuperiore: vt pbaī in.d.§.ſi aquam:
ſm primā lec.glo.ibi. ¶ Secūdo pōt in-
telligi qñ eſſet priuat⁹. ⁊ tūc ſufficit hēre
lniam a dño qñ illius ed pdiū cui debet
ſeruitus aqueduct⁹. ¶ Tertio pōt intel-
ligi ſi ducebā aquā per fundū vicini cui
impoſita erat ſeruit⁹ et flumen mutauit
alueū inter fundū ſuientē ⁊ nouū alueū
per quē aqua diſcurrit dimiſit: an ſit ſer-
uitus extincta. Quo caſu diſtinguit aut
ſubito receſſit ⁊ extincta eſt ſeruit⁹: quia
medius locus q̄ nō ſeruit impedit ſerui-
tutē. Aut paulatim. ⁊ tūc durat ſeruitus
q: reputatur idem flumen: nec eſt locus
medius q̄ impediat ſeruitutē: vt pbatur
in.d.§.ſi aquā. ſm ſcdam lec.glo.ibi. Fa-
cit qd no.in.l.cōuenerit.§.j.ff.de pigno.
acti.⁊ in.l.ſi fundus.in prin.ff.de pigno.
¶ Quarto ⁊ vlti pñt pdicta pcedere qñ
eſt qd vtrū perdat ius occupationis. vt
pſ. redi vicinis. Quo caſu eodē modo eſt
dicendū: aut flumen ſubito receſſit ⁊ al-
ueū mutauit ⁊ perdit ius aqueducende
qd erat acq̄ſitū occupatione. ⁊ tūc nouo
occupatore opus eſt. Aut paulatī. ⁊ tūc
ſecus q: ius aqueducēde retinet. vt not.
Bart.in.l.quominus.in.xvj.q.de flu.qui
etiā ſubdit hoc vltimo caſu id pcedere
niſi p annū ille cui ſeruit⁹ debebat paſſ⁹
ſit per annū aquā ire in ſua libertate. q:
etiā tūc perderet ius aqueducende. vt.l.
j.in prin.ff.de aqua quo.⁊ eſti.⁊ no.Bar.
in.d.l.quominus.in.xv.q. prin.in verſi.
37 item in ſm requirit. ¶ † Sed iuxta pdicta
q̄ro an.l caſib⁹ in qb⁹ p mutationē aluei
fluminis amittit ſeruitus aqueductus
de equitate ſit reſtituenda vt debeat ex
noua vl nouis alueis. ⁊ vr q ſic: ar.l.ſer
uitutes.§.ſi ſoluz.ff.de ſer.vrb.pre.ſ3 glo.
in.d.l.hoc iure.§.ſi aquā.in ver.interru-
pta.ff.de aqua quo.⁊ eſti.dicit ſub dubio
forte qd iſtd pcedit qñ dbet fuit⁹ ex loco
puato ⁊ ſic ex flumie puato: ſec⁹ ſi ex flu-
mie pub. ego ãó nō puto qd in aliq̄ iſtoꝝ
caſuū reſtituat p iſtū tex. ⁊ per ea q̄ dicta
ſunt.ſ. Nec ob.d.§.ſi ſublato. q: ibi loq̄-
tur de ſeruitute que poteſt intelligi etiā

a ¶ Aqua. de aqua ex flumine publico
pōt deduci. ad irrigandos agros per vi-
cinos. dūmodo faciāt ſine alterius iniu-
ria.l.imperatores. ⁊ ibi Bar. ⁊ Flo.ff.de
ſer.ru.predi. Sed cōtra not.in.l.vſum.et
ibi Bar.C.
de aq̄du-
ctu.lib.xj.
vide Bar.l.
l. quomi-
nus.in pñ.
l.ij. oppo.
ff.d flumi.
vbi dt ve-
rum ſi pōt
retinere
flumen.

eadē ex quo nō mutatur
locus l3 mutetur edificiū:
ac etiā cōtingit pp̄ter pu
blicā vtilitatē domoꝝ. vt
dicit Ange. de quo dicit vt
plene dixi in li.pcedēti in
titu.de ſer.ſtil.in.vj.q. vbi
38 olno vide. ¶ † Sed qd ſi
b ad antiquū alueūᵇ flumē
redit. Glo.in.d.§. in verbo
interrupta.l fi. dicit qd re-
ſtituitur. q: text.in.d.§.ſi
aquā. nō dicit qd ſeruitus
fuerit amiſſa ſed interru-
pta. vt pbatur etiā in.l.in
tradēdis.in fi.ff.cōia pre.
⁊ hoc intellige niſi tāto tē
pore ſtetiſſet interrupta
quāto ſeruitus amittitur
de quo dicā.ſ.in.x.q prin.
q: tunc ſeruitus amittere
retur pprie. vt.d.l.tria pre
dia. nec reſtitueret l3 flumē
ad alueū ſuū3 redierit. et
ita induco dictā glo.in ꝟ.
interuptā.l fi.per.d.l.tria
predia. qd no. ⁊ q: ſepe fa-
cta eſt mētio de mutatiōe
aluei. quero qn̄o cogno-
ſcatur alueus ſi mutat vl
nō. dic qd deſinit eſſe pri-
ma forma obmiſſa. i. qñ
ſic diſcurrit p aliū locū q
aqua nō currat p p̄mū al
ueū: dr alueus mutat⁹. vt
l.adeo.§.inſulā3. de re.di.
§.iſula.ꝟ. qd naturali al-
ueo. ⁊ no.bar.in rub.ff.de
re.di.in.ij.col.vlti.charte.
39 ¶ † Ultimo circa pdicta
q̄rit. an cuilibet ſit licitū
ducere aquā d flumie pu.
p occupationē factā ppa
c autoritateᶜ. Et vr q non
et qd requirat autoritas

b ¶ Alueū
Flumina
ſunt cōia
vſq: ad di-
midiū al-
uei vtrūq:
vicināntiū.
Barto. in
trac.de al-
luuio.l li.
vj.char.ꝟ.
itē vidēdū
eſt. ⁊ Bal.
in.c.ex litte
ris.pe.col.
de proba.
Et intelli-
ge d aqua
de alueo:
q: non eſt
cōis ſm
Bal.in.c.
j. que ſint
regalia.vi
de Cy.in
l.quedam
de re.diui
ſio.

c ¶ Pro-
pria auto
ritate: pro
pria auto

ritate an et qñ quis facere põt: vide. s. de ſerui. vrb. ca.xxx.ca. lxxix. ⁊ c. xci. et i ſpe cu. de acto. ver. itez q̃ vult.

a ℂ Damnũ. Damnũ pati dicitur etiã is cui auferẽ cõmodũ ſibi pueniẽs ex publico: nõ ſi ex puato. l. ij. §. merito p Bar. ne qd in loco publi. l. p cuius. de dãno infecto.

principijs vel ſuperioris. vt.l.quominus.ff.de flu.⁊ l.j.§.permittit.ff.de aqua quoti.⁊eſti.l.ij.in princip. ff ne quid in loco pub.⁊ p eaque dicta ſunt ſupra in v.q.principa. In cõtrariũ videtur qð licite quis poſſit autoritate iuriſgentiũ occupare aquã ex flumine pub. quo iure flumia ⁊ eorum vſus et iura publica ſunt: vt inſti.de re.di.§. flumina: ſed tu in hoc ſic diſtingue. Aut flumen eſt publicum et nauigabile: aut publicum ⁊ non nauigabile. ℂ Primo caſu qñ eſt nauigabile nõ lz aquã ducere propria autoritate ⁊ qui primo ducit illicite facit: vt.d.l.quominus. ibi hoc not. Bart.in.ij.q. ℂ Secũdo caſu quando flumen nõ eſt nauigabile ⁊ tunc ſubdiſtingue. Aut flumen intrat in aliud flumen nauigabile: aut flumen nõ intrat in aliud flumẽ nauigabile. Si intrat aut illud eſt mare ⁊ poteſt ducere: ⁊ eſt ratio: qr propter aquarũ abundantiã a ex vno flumine non dr recipere incrementũ vel diminutionẽ: ⁊ ſic pp̃ter dictã occupationẽ nullũ detrimẽtũ recipere põt: aut eſt aliud flumẽ nauigabile. in quo intrat: ⁊ tũc aut pp̃ter dictã occupationẽ: ⁊ duct⁹ aque auertitur a flumine nauigabili ⁊ facit ꝙ flumen nauigabile efficitur non nauigabile vel dãnificatur nauigatio et non poteſt: vt.d.l.quominus. ⁊ ibi per Barto.in.iij. opi. aut auertitur aqua a flumine nauigabili. exemplum: ſi aquã duco ex flumine ad fundum meum ⁊ nihilominus poſtea i flumie nauigabili incrat: ⁊ iſtud non eſt phibitũ ſi bene cõſideras rõnes
40 pdicta ꝑ.ll. ℂ † Et bononiẽſes licite ducunt aquã de flumine reni. et poſtea intrat padũ ſm Bar. q̃ ita no.in. l quominus.in pn.in.iij.opi.⁊ qð dixi qð qs propria autoritate põt aquã ducere ex flumine pub. nõ nauigabili qñ itrat flumẽ non nauigabile vel qñ intrat nauigabile: et non impedit nauigationem pcedit multomagis quando intrat flumen nõ nauigabile. Sed hoc tñ limita duobus modis. Primo qñ flumẽ eẽt publicũ: hoc eſt eſſet in vſu publico. ſ. fiſci vel ciuitatis vel alicui⁹ municipij: puta qr illa aq̃ vtiẽ ad molendinũ put faciunt bononiẽſes de flumine in quo ſunt molendina cõis Bononie. de qb⁹ hẽ p gl.in.l.iter publica.ff.de ꝟbo.ſig.⁊ in.l.ſed ⁊ celſus. in prin.ff. de ꝯhen.empt.veluti ciuitas ad aliũ vſum a dicta aqua.⁊ pmittiẽ aquã ducere: vt eſt caſus in.d.l.quomin⁹.ſm vnũ intellectũ gl.ibi ⁊ Bar.ẽt ibi h̄ not. in pn.in.ij.opi.⁊ ꝓbaẽ in.l.j.et p totũ ti. C.de aqueductu.lib.xj. ℂ Scðo fallit qñ cũ vicinoꝝ iniuria ducereẽ: vt.l. imperatores.in fi.ff.de ſer.ruſt.pred.⁊.l.j.§.ſunt q̃ putant.ff.ne qd in flumi.pub. Et ſi dicaẽ nõne eſt ſemꝑ vicinorũ iniuria q̃ nõ pñt facere ſuũ edificiũ. Rñdeo ſm Bar.in.d. l.quomin⁹.in.ij.q.pn.qð p hoc nõ patiẽ vicinus iniuriã ſeu dãnũ a ſed nõ acq̃rit lucrũ: ⁊ non eſt per idẽ lucrũ nõ capere ⁊ dãnũ ſentire.l.fi.C.de codicil.⁊.l. q̃ aũt. in prin.ff.de his que in frau.cre.cũ ſimi. Aut eſt flumen publi.ex quo aqua deducitẽ: ſed nõ eſt nauigabile: ⁊ tũc qs proteſt licite autoritate iuriſgentiũ aquã ex eo ducere: qr p iura ciuilia nõ eſt ꝓhibitũ id qð eſt de iuregẽtiũ licite p.§.flumina.inſti.de re.di.⁊ p.l.j.§.ſunt q̃ putant.ff. ne qd in flu.pu.dũmodo nõ fiat cũ vicinorũ iniuria ſm Bar.in.d.l.quomin⁹.in ij.q. ℂ Sz aduerte ſm eũ ibi qr qñ qs facit illicite reſpectu priuati ducẽdo aquã ex flumine publico ille ſolus me põt impedire non alius tertius: qr quantuz ad eum illicite facio.l loci corpus.§.competit.ff.ſi ſer.ven. ſed qñ facit illicite reſpectu iuris publici: tũc quilibet priuatus

pōt impedire. et ita loquiṫ. l. ij. §. idē ait.
42 ff. ne quid in loco publi. ¶ † Quid autē
ſi aqua exit de molēdino[a] vnius et alter
vult eā capere et ducere ad molēdinum
ſuū ita qd̓ molēdinū primū nō impediat
an poſſit. ⁊ dicas q̄ aut illa aqua intra=
uit alueū publicū et nō eſt dubiū qd̓ pōt
per p̄dicta: ⁊ ita tenet Bart. in. d. l. quo=
minus in. xij. q. in fi. aut non intrauit al=
ueū publicū: ⁊ tūc alueus per quē aqua
ducitur ad molēdinū eſt publicū: et poſt
molendinū deſcēdit per alueū publicuȝ
et tūc ſubdiſtingue vt. ſ. dixi de aqua ex
flumine pub. ducēdo: aut alueus eſt pri
uatus: ⁊ tunc nō pōt: vt. l. in cōcedēdo. ff.
de aqua plu. ar. cū ſi. ¶ Quā aūt dicatur
alueus fluminis publici per quē flumē
publicū diſcurrit: ⁊ tūc eſt public⁹ alue⁹
q: alueus eſt illius cuius eſt flumen: vt
inſti. de re. diui. §. inſula. v̓ſi. nouus autē
alueus. ⁊. l. adeo. §. inſula. de acq̄r. re do.
et. l. j. §. nō eī. ne quid in flu. publi. ibi q:
impoſſibile eſt vt alueus fluminis publi
et nō ſit publicus: ⁊ hoc procedit etiaȝ ſi
alueus ſit foſſa manu facta per quā fluit
publicū flumē. vt. l. j. §. ſi foſſa. ff. de flu. ſe=
cus ſi flumē aliquā terrā inūdauerit: q:
tūc ille locus inūdatus nō eſſet public⁹
in. d. §. ſi foſſa. verſic. alter. aut alueus eſt
fluminis priuati per quē flumen priua.
decurrit: et erit priuatus. arg. d. l. j. §. hoc
interdictum. ⁊. §. item ſi amnis. ff. ne q̄d
in flu. pu. ⁊ deſcendit ad latus fluminis
pro aqua ducēda. puta ad molēdinū vel
ad agros irrigādos qui alue⁹ eſt locus
cau⁹ ſiue foſſa: ⁊ d̓r in vulgari forma ſiu
formula: ⁊ ita appellaṫ quoq; in. l. j. C. de
aquedu. lib. x. ⁊ appellaṫ quoq; in iure ci=
42 uili: vt. l. j. § in ciuile. ff. de riuis. ¶ † Itē
appellaṫ in vulgari vallū: vt no. Bart in
d. l. quominus in. xij. qō de flu. Item ſm
nos appellaṫ ſeriola. Et in hoc dic q̄ ta
lis locus ſiue aluc⁹ d̓r priuatus cuȝ per
talē locū nō ſemp̄ cucurrit aqua: vt. l. j. §.
fluminū. ff. de flu. ⁊ ratio in eo. §. ſi foſſa.
et Bart. in. d. q. xij. v̓ſi. dicit aut duco a=
quā ex flumine pub immediate per fun=
dū meū: ⁊ tūc non eſt dubiū qd̓ locus eſt
meus: aut duco p̄ fundū vicini ipo p̄mit
tēte: ⁊ tūc locus eſt ei⁹ cui⁹ p̄mo erat an=
teq̄ fieret vel ſeriola vt ego habeo fuitu=

tem aqueducende: ⁊ ſi ille
me impedit ducere habeo
interdictuȝ de aqua quo=
ti. ⁊ eſti. ſi me impedit for=
mulam ſiue ſeriolaȝ pur=
gare ⁊ reficere habeo in=
terdictum de riuis: vt. d. l.
j. §. in ciuile. ff. de riuis. et
habeo confeſſoriā. de quo
vide qd̓ dicā. j. in. ix. q. p̄n.
43 ¶ † Sed quid ſi duo vo=
lūt aquā ducere ex flumi=
ne publico ad fundū ſuū
et ſe inuicem impediūt q̄s
preferatur. iſta ponunṫ per
Bar. in l. quominus in. v.
et. vj. q. princi. ff. de flu. vbi
plene examinat. ⁊ p̄ Bal.
in. l. lapilli. ver. iiij. quero.
ff. de re. diuiſione. ¶ Ego
autē dimiſſis diſputatio=
nib⁹ ſic diſtinguo: aut aq̄
poteſt ſufficere ipſis duo=
bus aut non. ¶ Primo ca
ſu regulariter vnus alterū
impedire nō pōt. l. lucio.
ff. de aqua plu. ar. ⁊. l. iij. §.
j. ff. de ſer. ruſt. p̄dio. ⁊ per
ea que dicta ſūt ſupra in
vj q. prin. ⁊ ita tenet Bar.
in. d. l. quominus in. v. q.
in fi. hoc tñ regulariter fal
lit quando ambo vellent
aquā ex eodē fluminis lo
co ducere: quo caſu diſtin
gue: vt dicam in ſequenti
bus. ¶ Secūdo caſu p̄n=
cipali quando aqua non
eſt ſufficiens vtriq; ⁊ qui=
libet vult in diuerſa par=
te fluminis ex eo ducere:
et tunc ſubdiſtingue: aut
ambo inceperūt eodē tem
pore ducere aquam vel
occupare locum: aut vn⁹
primo incepit: alter poſt
cum de primo ignoraret:
aut vnus primo incepit: ⁊
alius poſtea cū ſciret pri=
mum incepiſſe. ¶ Primo
caſu quādo ambo incepe

a ¶ Mo=
lēdino. aq̄
vni⁹ molē
dini p̄t di=
uerti quo
cūq; p̄ do.
mol. ⁊ de=
negari al=
teri molē=
dino infe
rius poſi=
to: lȝ ⁊ edu
caṫ de flu=
mine pu=
blico: niſi
ſeruit⁹ de=
beaṫ. bal.
in. l. aquā
que. circa
prin. C. de
ſer.

runt eodem tpe: videtur
qđ ſit locus gratificatiōi
per.l.ſi ff.de reli.vel qđ for
te deriuatur niſi vnus po
tuiſſet prouidere alter nō
argu.l.ſi quis domuꝫ.§.j.
ff.locati.ꝛ no gloſ.in.l ij.§.
j.in ver.ad obtinendum
ibi.vel dic tertio.ff.ne qđ
i loco publico que ponit
de duobus plauſtris ſibi
obuiātibus:vt ponit etiā
gloſ.in.l.per agrum.C.de
ſer.vel dic ſm Bart.in.d.
l.quomin⁹.in.vj.q.quod
vſus dicte aque eſt cōmu
nicandus inter eoſdē:vel
debet diuidi per tpa ꝛ per
menſuras.vt.l.imperato
res.ff.de ſerui.ruſti.pred.
circa qđ vide quod dixi in
hac.vij.q.prin.circa prin
ci.ꝛ quod ſtatim videtur.
¶ Secūdo caſu qn̄ vnus
primo incepit: alter poſt
cum ignoraret de primo
Bart.in.d.l.quomin⁹.in
vj.q.dicit idem qđ ꝓximo
caſu precedenti:qꝛ paria
ſunt quod ambo ſimul in
cipiāt:vel quod vnus in=
cipiat: et alter ignorans
poſtea incipiat ſicut quā=
do duo plauſtra ſe inuicē
obuiant in viā artā p quā
vnū tantū plauſtrū trāſire
pōt:ꝛ vnū primo ingreſ=
ſum eſt viaꝫ ꝛ aliud poſt
ea nō preuidēs primū:vt
no.glo.in.d.l.ij.§.j.ꝛ inter
tia lect.ff.ne quid in loco
pub.in dicta.vj.q.in fine.
44 ¶ † Eſt ergo cautela vtil
le qui primo ingredit viā
cum plauſtro illis qui p̄=
mo incepit edificare aut
aquā ducere qđ ipſe pro=
teſtās occupat ꝛ occupa=
a re[a] intendit vſum dicte aq̄
ad tale edificiū. Item bo=
num eſſet ſi quis cum iu=

a ¶ Occu
pare. Oc=
cupans ꝓ
pria auto
ritate i ca
ſu quo de
iure pt of=
ficiū iudi=
cis pōt im
plorar: vt
defenda=
tur a vi fu
tura. Bal.
in.l. ſi fu⁹
C.qđ cum
eo.

dicis autoritate opus inciperet:hoc tñ
nō ſemper eſt de neceſſitate: vt l. Ciuis.
de acq̄ poſ.et iſtis caſibus ipſe proteſtas
proferet:vt dicam in tertio caſu.ſeq.ergo
aut in iſtis duob⁹ caſib⁹ puto aliter dicē
dū:vez aut iſti q̄ eodē tpe volunt ducere
aquā vel occupare:vel vnus primo al=
ter poſt faciūt in flumine:aut in illo lo=
co,proximo fluminis:vel ſi faciūt in ripa
fluminis:ꝛ tūc lꝫ proprietas ripe ſit eo=
rū q̄ ꝓpe ripā p̄dia poſſident:qꝛ tñ vſus
ripe fluminis eſt cōis:vt.l.riparuꝫ.ff.de
rerū di.et inſti.eo.§.riparū.dicēdū eſt qđ
tm̄ iuris hꝫ vn⁹ ſicut aliter:ꝛ ſic ſunt pa
res in iure. Et ꝓpterea cōcludēdū eſt: vt
dicit Bar.in.d.l.quomin⁹.in.vj.q.vez ꝙ
aqua diuidat per mēſuras vł tpa:qđ in
tellige ſi cōmode diuidi pōt ita qđ proſ.t
vtriqꝫ alias puto ꝙ forte ſit dirimenduꝫ
p.l.in tribus.ff.de iudi.ꝛ per glo in.d.l.
ij.§.j ff.ne qđ in lo.pub.ſi vero faciūt op⁹
nō in ripa fluminis ſed in loco ꝓximo ri
pe:et tūc aut ille locus eſt publicus aut
priuatus. Si eſt publicus ille eſt p̄feren
dus cui eſt pmiſſum a principe vel a ſu=
periore:qꝛ p locuꝫ publicū nō lꝫ priuato
ꝓpa autoritate aquā ducere:vt.l.ſerui=
tutes.§.publico.ff.de ſer.ꝛ.l ij.in prin.ff.
ne quid in loco publi.cū ſi.alias erit lo=
cus gratificationi principis vel ſuperio=
ris:vt.l.ſi.ff.de reli.et ſump.fune.ꝛ p gl.
in.d.l.ij.§.j.in.iij.lec. Si loc⁹ eſt priuat⁹:
ꝛ tūc dicendū eſt aut ille locus eſſet edi=
ficantis primo:aut vicini q̄ etiā ſilr edi=
ficauit:aut alterius tertij. Si eſt vici⁹ edi
ficātis ille preferet qui in ſuo edificauit
qꝛ lꝫ hoc fecerit ſiue primo edificauerit ſi
ue ſcđo:qꝛ ipſe edificauit licite:vt.l.ij.§.
merito.ff.ne qđ in lo.pu.no.Cy.in.l.ma=
nifeſte.C.de ſer.ꝛ Bar.in.l.quomin⁹.in
j.q.ſi vero locus eſt alterius tertij tantū:
tūc ille p̄ferē cui p̄mo ꝯceſſit dñs loci:alr̄s
erit locus gratificationi:qꝛ p fundū alie
nū priuatū non lꝫ alicui aquā ducere ſine
ei⁹ voluntate:vt.l.ij.ꝛ.l.aquā.C.de ſer.et
aq̄. ¶ Scđo caſu p̄ncipali qn̄ vnus p̄o
incepit occupare vel edificare:aut aquā
ducere ꝛ alter poſt ſciēs p̄mū incepiſſe: ꝛ
tūc prim⁹ p̄ferē:qꝛ hoc caſu melior eſt cō
ditio occupātis.vt d.l.ij.§.merito. ff.ne
qđ in lo.pu.ꝛ.l.ij.§.cepiſſe.ff.de.poſſi.et

no.Bart.in.d.l.quominus.in.j.et.v.q.ff.
de flu.Quod tñ ego intelligo ſm diſtin=
45 ctionē ꝓcedētē. ¶ † Qñ aūt qs dicat oc=
a cupaſſe vel incepiſſe[a] edificare vel aquā
ducere vel vti lo.pu. vide plene p Bart.
in.d.q.v.et per Bal.in.l lapilli.i.iiij.q.ff.
de re.di.Et ſi qs incepit edificare ⁊ dimi
ſit an ⁊ qñ ꝑdat ius ſtatous.Itē Barto.
in.d.v.q.⁊ per Bal.in.d.l.lapilli.in.v.q.⁊
46 ego dicam.ī.in.x.q.prin. ¶ † Et pro de=
claratiōe oim ꝓdictoꝝ ſcias ⁊ tene men=
ti ꝙ nō ſequit̄ qs hȝ ptātē vel ius ducēdi
aquā ex flumine pub.vel priuato : ergo
hȝ ſeruitutē aqueducēde.Sic in hoc dȝ
ita diſtingui:aut debet̄ ex flumine pub.
aut priuato.Pmo caſu:aut prediū do
minans ad qd ducit̄ aqua eſt ꝓximū flu
mini nullo alio medio:⁊ tūc nō dr ꝓprie
ſeruitus : qꝛ nō debet̄ a predio alterius
qd reperitur : vt.l.j.ff.cōi ꝓdio.ſꝫ debet̄
iſtud ius a lo.pu.⁊ ita tȝ Bar.i.d.l.j.aut
prediū dñans nō eſt ꝓximū:aut via pu.
vel alter loc⁹ eſt in medio inter flumē et
locū dñantis:⁊ tūc idē eadē rōne.Aut eſt
in medio loc⁹ priuat⁹ p quē duci dȝ aq̄:⁊
b tūc aut flumē eſt perēne[b] ⁊ erit ſeruitus
aqueduc. vt.l.j.§.aqueductus.ff.de ſer.
ruſti.⁊ inſti.e.§.aqueduc. et dixi in diffi=
nitione in.j.q.princ.Aut flumen non eſt
perenne:qꝛ aliqñ exareſcit ſicut eſt fons
c lacus ⁊ ſtagnū[c]: ⁊ tūc qꝛ nō hȝ cām ꝑpe
tuaȝ:qꝛ ſeruitutes reales debēt habere
cām ꝑpetuā ſeu ꝯtinuā reſpectu rei q̄ dȝ
ſeruitutē:vt eſt caſus in.l. foramē.§. oēs
ff.de ſer.vr.p.⁊ ibi hoc tȝ gl.ſi. in pn.in ꝟ.
dȝ.in vlti.lec.qd intelligo vt ſuit⁹ impo=
natur directo:qꝛ directo īponi pōt: ſꝫ bñ
dr ſeruit⁹ vtilitatis:vt.l.ij.ff.cō.pre. q̄ ita
dȝ itelligi ſm Bar.ibi.⁊ in.d.l.foramē:et
ita ēt tȝ Roſ.in libellis ſuper interdicto
de fonte. et Rubrica incipit. Si quis hȝ
vſum ducēdi aquā de puteo vel de fon=
te.Iſta ſeruitus vtilitatis non poterit di
ci ſuit⁹ quātū ad hoc vt ꝑſcribi poſſit ex
quo nō hȝ cām ꝯtinuā:qꝛ reqrit̄ tm̄ tpꝰ
vt nō extet memoria in ꝯtrariū:⁊ iſte eſt ca=
ſus in.d.l.foramē.§.oēs. ſm primā lect.
glo.ibi que in ſe eſt veriſſima:p not.in.l.
ſeruitutes.la grāde.ff.de ſerui.Item nō
poterit dici ſeruitus quo ad hoc vt quis
perpetuo cām habere poſſit ex quo con=
ſtituta eſt ſꝫ perpetuo nō
vtatur:qꝛ in hoc caſu nō
poteſt ſic cōcedi ſeruitus
iſta vt perpetua ſit : et iſte
eſt caſus in.d.§.oīs ſm ſe
cundam lec.gl.ibi ſꝫ quo
ad alios effectus pōt dici
ſeruitus vtilitatis.qd be=
ne no. ¶ Scdo caſu prin=
cipali qñ debet̄ ſeruit⁹ ex
flumine ꝓuato:⁊ tūc aut
eſt perēne ⁊ ſine dubio dr
proprie ſeruitus directa:
ex quo debetur a fundo
priuato alteri fundo pri=
uato ſiue ali⁹ locus publi
cus vel priuat⁹ ſit in me=
dio ſiue nō:quia verba ex
mēte legis cōcurrunt.per
l.j.§.aqueduct⁹. ff.de ſer.
ruſtico.predio.cum ſi.aut
non eſt perenne:et tūc nō
vȝ ſeruitutis īpoſitio me=
ro iure:ſed de eqtate pre=
toris tenet.⁊ iſte eſt caſus
in.l.ij.ſm tertiā lect. ibi et
Ange.ibi.ff.cōmunia pre
di.vel ſm Bart.nō valet
directe ſed vtiliter:vt dixi
in primo caſu precedēti.
47 ¶ † Octauo ꝓncipaliter
quero quō et qualiter qs
debeat aut poſſit vti ſerui
tute aqueduct⁹.Et dicas
primo qd debet vti ſm cō
ſuetudinem : vt.l. preſes.
C.de ſer.⁊ aqua.⁊.l.ſi ma=
nifeſte.eo.titu.⁊ propter=
ea dixit Bal.no.in titu.de
pa.cōſtan.in.vj.col. p illū
tex.ꝙ in aquis ⁊ molēdi=
nis ⁊ in ipſis aquarū cō=
moditatibus ſtanduȝ eſt
antiquitati.⁊ ideȝ dixi.ſ.
in.iiij.q.prin.poſt pn. et p
Bar.hic in.l.ſi qui lumini=
bus.ibi.⁊ ſtatim antiquo
rū edificioꝝ cū gl.ff.d ſer.
vrb.pre.⁊.l.vēditor.§.ſi cō
ſtat.ibi.niſi talis cōſuetu
do.ff.cōis predio.⁊.l.j.⁊.l.

a ¶ Occupaſſe vł icepiſſe.occupare dr q̄ icipit opus ⁊ ꝓſequitur nō q̄ dſiſtit niſi p modico tpe deſiſtat.Bart. l.l. quominus .v. q. ſi.d flumini.

b ¶ Perenne.penne flumen dr qd cōtinue currit ſ.in eſtate ⁊ i hyeme ſpe. de ca. poſ.⁊ ꝓpr. ꝟſic.iiij. qd ergo.

c ¶ Stagnū. adde ſpe. vbi.ſ. de cā poſ. ⁊ ꝓprie.in pn.in.viij. col.in ꝟſi. octauū eſt vt liceat.

an in totum.ꝛ ibi no.C.de
edifi.pri. Jtē q̄s dz vti ſer-
uitute aqueduct⁹ ſm for
mā ſtatutoꝝ ſi q̄ ſunt. ar-
gu.d.l. qui luminib⁹ ibi:
ſm formā ſtatutoꝝ.ꝯiun-
cta glo.ꝛ arg.d.l an in to-
tum facit.l oēs populi.ff.
de iu.iur. Jtē dz vti ſcd̄m
cōuentiones ꝛ pacta q̄ de
ſeruitute inita ſunt ꝛ pro
batur l.l.certo generi. ibi
que lex cōprehenſa eſt.ff.
de ſer.ru pre. ꝛ in.l. is qui
duo predia cū.l.ſeq.et.l.
cū cēnt.§.fi.ibi niſi pactis
vel ſtipulatio eo.tit.et.l. ſi
quis duas.in p̄nc.ff cōis.
pre.facit.l.j.§. ſi ꝯuenerit.
ff.depoſiti.ꝛ.l. ſemꝑ in ſti-
pulationib⁹. de re.iur. cū
ſi. Et iō nō pōt q̄s vti ſerui
tute niſi quatenus cōceſ-
ſum eſt.vt.l.ergo.in fi.ꝛ.l.
ex meo.ff.de ſer. ruſti. p̄.l.
nō modus.ff. de ſer. ꝛ.d.l.
is qui duo.que vult nota-
biliter ꝙ h̄ñs duo predia
cōfines ſuperi⁹ pacto ap-
poſito vt aquā ſulco aper
to emptori educere i fun-
do vicini liceat nō poterit
emptor ex alio fundo a-
quā accipere et inferiorē
vēditoris ducere. Ex hoc
ſequit̄ ſcd̄m Ang.per illū
tex.ibi ꝙ in vſu ſeruitutis
aque forma data pūctua
liter eſt obſeruāda. et ille
cui debet̄ ſeruitus aque-
ductus nō pōt cū eo aliā
48 miſcere. ¶ †Et ſubdit ꝙ
hoc eſt optimū arg. vt il-
le q̄ hȝ talē ſeruitutē du-
cēdi aquā ad molendinū
nō poterit ꝓpter aquarū
abundantiā aliud molē-
dinum cōſtruere. de quo
Bart.in.l.per agrū. alias a
in.l.non modus.C. de ſer.
dicit eſſe caſum in.d.l. nō

a ¶ Con-
ſuetudine
Cōſuetu-
do i curſu
aq̄ īſpicit̄
vt ibi ꝛ tȝ
Bart.cep.
ſ.in tract.
de ſer.vrb.
ca.vij. vbi
vide olno
et i l.ſi ma
nifeſte vbi
eſt caſus.
C.d ſerui.

modus eſt.et nō pōt eo modo aliā aquā
immiſcere vt molēdinum celerius volua
tur. Jtē ſi eſſet lata ſnia a qua nō fuiſſet
appellatū vel aliter in rem iudi. tranſ-
iuiſſet tunc inter partes ei ſtandū eſt ſm
formā ꝛ tenorē ꝛ ſniam. vt de ſerui.l j.et
per totū.ff de re iudi.ꝛ p totū ti.C.de eo ꝗ
ex eo.et maxime in.c. cū inter vos. cū ſi.
49 ¶ †Sed dubiū eſt circa predicta.pone
liter duo caſtella erat qō de ductu aque
publice ꝛ fuit inter ſe lata ſnia. demum
imperator ꝯceſſit mihi vnū de illis caſtel
lis.nunqd teneat̄ ſeruare illā ſniam et
vr̄ ꝙ ſic qꝛ caſtellū trāſit cum ſuis vitiis
ſuiſqȝ cā p̄ſertim cū ſit vniuerſitas que-
dam.ff.de act.emp.l.in venditione.ff. de
cōdi.ꝛ demō.l.ſi q̄s legata.§.fi.ꝛ.ff.de cō
trahen.emp.l.aqueductus. ꝛ qꝛ impera
tor non vr̄ velle preiudicare ſententiis ꝛ
trāſactionib⁹ ſȝ tacite reſeruare.ar.tex.
in ti.de pace ꝯſtā.in ver.ſaluo iure aque
lābrenſis.ꝛ ar.l.labeo.§ j.cū gl ff.fa.her.
ꝛ.l.in ꝯcedendo.ff.de aqua plu.ar.ꝛ.l.fi.
C.de ſilen li.xij. Et iō dicit Bal.in.d.titu.
de pa.cōſtan.in.xxxiij.col.in prin. ꝙ cō
ceſſiones de q̄b⁹ publicis facte ſemꝑ in-
telligunt̄ reſeruatis iurib⁹ ꝛ cōmodita-
tibus cui primo facta eſt ꝯceſſio. Facit ꝓ
hoc.l.merito.§.j. et.§. ſi q̄s a principe.ff.
ne q̄s in lo.pu.ꝛ.l.impuberi.ff. de admi.
tu.ꝛ.l.nec amnis.C.de eman.li.ꝛ in.c. in
his.cū gl.ſi.extra de priui.cū ſi. ¶ Jn cō-
trariū vr̄ qꝛ ſicut p̄nceps poſſet non ſer-
uare ſniam:ꝛ vti aqua publica volūta-
te.vt in.c j.in titu. q̄ ſint rega. in vſi. feu.
ita ꝙ ꝛ ego poſſim q̄ vice principis fun-
gor. Jtē facta priuatorū fiſco nō preiudi
cāt nec tenet̄ fiſcus de factis illis facere
mentionē.l.ius publicū de pac.ꝛ.l. iuriſ
gentiū.§.itē nec experiar.eo.ti.dū tn̄ bo-
ni viri fungant̄ offō ſicut ipſe princeps
induxiſſet ſi certiorat⁹ fuiſſet.ff.de pac.l.
tale pactū.§.fi.cū ibi no.in glo qd̄ maxie
verū eſt ſi aliū nō ledo. vt.l.ij.§.itē var⁹.
ff.de aqua plu.ar.l.j.ff.de ſo.ꝛ ca. ſubor-
ta.in fi.extra de re iudi. Nec ob.tex.in.d.
ti de pace ꝯſtā.ibi ſaluo iure aqua lam-
brenſis.qꝛ ibi ius aq̄ cōpetebat ex cōſue
tudine[a] que eſt fortior q̄ȝ pactū priuato
rum.ꝛ ita tȝ ibi Bal ꝛ facit qd̄ dixi.ſ. in
iiij.q.principali poſt prin. Jtē vbi nō eſt

coſuetudo ſtatutū pactū vel ſnia dic p̄ri a
mum locū.eſſe cōſiderandū.nā public⁹
aqueduct⁹ dꝫ h̄re locū ſiue ſpaciū.v.pe
dū i quo loco nulle ſint arbores.ſed ſi q̄
naſcerent̄ debēt excidi.vt.l.j.C.de aque=
ductu.li.x. Si ꝟo ducit̄ per locū pub.dꝫ
eſſe latitudo.x.pedū.l.oēs.§.ſup his.e.ti.
ꝛ ita vult Bart in.d.l.j.ꝛ ſi cōtra fiat pe=
na imponit̄.vt.l.decernim⁹.co.ti.Itē dꝫ
q̄s ducere aquam ex flumine:ita vt vici
nis nō noceat i eadē ripa vel i alia.vt eſt
tex.i.l.b̄ iure.§.ſi aquā.ſ.de aq̄ q̄ti.ꝛ eſti.
ꝛ in.l.ij.§.ſi q̄s in ſuo.ꝛ l.i.ſi p publicū.ne
q̄d i lo pu.vbi etiā dr̄ ꝙ ſi riuus aq̄duct⁹
priuato nocebit ꝯpetit actio priuato ex
l.xij.tabu.vt de noxa.dño caueat̄.Itē dꝫ
duci p locū ſolitū qꝛ aqua nō dꝫ deduci
a ſuo ſolito curſu.l.ij.in fi.C.ad l.acqui.
ꝛ ibi per Bal.ꝛ doc.ꝛ.l.ſi ſeruus ſeruū.§.
ſi q̄s aqueductus.ff.ad.l.acq̄.ꝛ no.in.l.j.
C.de ſerui.Et iō dicit Bald.in.c.j.§.ſi q̄s
de māſo.in.iiij.col.in fi de cōuer inueſti.
ꝙ in iſto aquaꝑductu nō ſolū inſpicim⁹
principiū ſed etiā loca vñ decurrit et al=
ueos ꝛ meatus vñ trāſit.ꝛ ſi eſt vetuſtiſſi
mus aque curſus et ſm eorū qualitatē
de vſu aque iudicare debemus.p hoc q̄d
dixi in prin.hui⁹.q.ꝛ iō non pōt duci aq̄
51 aliter q̄ꝫ ducta fuerit eſtate p̄terita.l.j.§.
ꝙ aūt.ff.de aqua quoti ꝛ eſti.ꝛ intelligit̄
mutari alueus ſolit⁹ qñ aq̄ curſus mu=
tat̄ ita vt aqua depreſſ.or vł altior vł ra=
pidior ſit incōmodo vicinoꝝ.l.j.§.q̄d au
tem.cū.§.ſe.ff.ne q̄d i flu.pu.Et intellige
vt dixi de ſolito curſu eſtate p̄terita niſi
verſet̄ maxia vtilitas ducētis et modicū
incōmodū alteri⁹.vt ē caſus no.i.d.l.j.§.
ſunt q̄ putāt.ff.ne q̄d in flu.pu.ꝛ no.Bar.
50 in.l.quominus.in.xvj.q.ff.de flu.℄ †Et
incōmoditas vicini dr̄ qñ vn⁹ haberet de
aqua ꝛ nō poſſet cōmode vti aq̄ iuxta ſo
litū:ſec⁹ ſi eſſet incōmoditas vel dānum
puta qꝛ pauciores portabūt frumentum
ad molendinū ſuū ꝑpter abūdantiā al=
teri⁹:qꝛ iſtud dānū nō cōſiderat̄.arg.l.q̄
ro.ff.de iure pa.et.l.fi.ff.de iure pa.et ita
vult Bar.elegāter in d.l.quomin⁹.in.xj.
queſtione.in fine.et Baldus in.l.j.in.xj.
col.in.xiiij.oppoſi.C.de ſentē.que pro eo.
q̄d no.℄ Item ſi ſeruitus aqueductus
debetur ex flumine et flumen mutauit
alueū a an duret ſeruitus
ꝛ in quo loco vide q̄ ple=
niſſime dixi.ſ.in.vij.q.p̄n.
ver.itē q̄d ſi debet̄ ſeruit⁹
aqueductus.Item habēs
ius aqueducende poteſt
aquā ducere per quācūqꝫ
ptē vult ab initio.vt.l.fin.
ff.de aqua quoti.et eſti.et
dū dicit ibi faciat dꝫ ſub=
audiri ab initio anteq̄ꝫ ri
uus ſit cōſtitut⁹:ſꝫ poſtq̄ꝫ
locū eligit nō pōt ampli⁹.
vt.d.l.fi.ibi dū ne aqua.et
iſtud eſt regulare.ꝛ p hoc
l.ſicut.in fi.cum ibi not.ff.
de ſer.ꝛ dixi.ſ.in.xij.q.p̄n
cipali.ver.itē q̄d ſi nō ex=
primatur.vbi vide.et per
Bart.in.d.l.quominus.in
xvj.oppoſi.quod intellige
vt ſtatim dixi in ver.p̄ce.ꝛ
etiaꝫ que plene dixi.ſ.de
ſerui.iti.i.iij.col.ꝟſi.quero
nunquid h̄ñs ſeruitutem
itineris in fundo alterius
in ver.ſeq.et ꝑea que dñr
declarari poteſt ipſe arti=
51 culus.℄ †Sed eſt dubiū
de q̄ōne quotidiana.qui=
dam h̄ñt fundum in quo
fons oritur:ꝛ per longiſſi
mum tempus cuius forte
non exiſtat memoria in
contrarium ꝛ aqua exiēs
de dicto fundo p ſe cepit
diſcurrere per partes in=
feriores patientibus illis
quorūꝫ erat fons eo quia
retinere dictaꝫ aquā erat
forte ſibi inutile:ꝛ haben=
tes predia inferiora cepe=
rūt dictam aquā collige=
re:et ad ſua predia duxe=
runt pro irrigandis pre=
dijs multis annis elapſis
poſt etiā per tantum tem
pus quod non exiſtat me
moria in contrarium:vel
habentes predia i inferio
ra fecerint coadunationē

a ℄ Al=
ueū.alue⁹
flumis an
ſit cōis ſi=
cut aq̄.Ui
de Bar.in
trac.de al
luui.j.lib.
ꝟ.itē vidē=
dū eſt vtrū
et Bal.in
ca.ex l̄ris.
pe.colū.de
ꝓba.ꝛ vi=
de bart.in
tracta.ty=
be.lib.j.vj.
car.ꝟ itēꝫ
videnduꝫ
eſt vtrū iu
riſditio.

dicte aque ⁊ ibi factū fuit molēdinum et
ibi ſtetit p longiſſima tpa. nūc vero dñs
fundū ſuperiorē in q̄ aq̄ orit̃ vult diuer=
tere dictas aquas a loco p̄dicti molēdi=
ni ⁊ eas ducere ad alia loca inferiora q̄
ortē erant ꝓ irrigandis illis locis vel ibi
vult facere vnū molēdinū p ſe ꝗrit̃ nūqd
poſſit: an ꝟo dñi īferiores ad quoꝝ p̄dia
diſcurrere cōſueuerāt poſſint ꝯdicere et
petere qđ aqua nō diuertat̃ a ſuo ſolito
curſu. Et p̄mo vr̃ ꝙ dñs ſupior poſſit di=
ctā aquā diuertere. nec p iferiores poſſit
impediri. q: in re ſua iure id facere vr̃. p
tex. in. l. fluminū. §. itē videamꝰ. ff. de dā.
infec. vbi hr̃ ꝙ ſi ī domo mea puteū apio
⁊ vene putei tui p̄ciſe ſūt. id iure meo et
licite facere videor et nō teneor ex hmōi
facto ēt ſi tibi ꝓmiſiſſez de dā. īfec. q: nō
pōt eſtimari tale dānū tibi dari ex initio
opis mei in re mea l qua meo iure vſus
ſum vt. l. ꝓculꝰ. in p̄n. e. ti. q: lz in ſuo fa=
cere qđ q̄s vult. l. altiꝰ. C. de ſer. et aqua.
⁊. l. q̄ luminibꝰ. cū ibi no. ff. de ſer. vr. pre.
qm̄ in re ſua q̄libet eſt moderator ⁊ arbi
ter. l. in re mādata. C. man. ¶ Scđo h̄ vr̃
ꝓbari in. l. ꝓculus. ff. de dā. infec. vbi dr
qđ ſi aqua naſcit̃ in meo cuniculo. q̄ aq̄
vicino affert vtilitatē licitum eſt mihi fa
cere in meo q̄cq̄d volo ad vtilitatē meā.
⁊ vicinū dicto lucro priuari dūmodo nō
faciā animo nocendi ſibi. vt. l. j. §. deniq̄.
el. j. ff. de aqua plu. ar. et ita vult. gloſſ. et
Bar. in. d. §. itē videamus. ¶ Tertio hoc
vr̃ ꝓbari in. l. ſi in meo fundo. ff. de aqua
pluri. arc. ⁊ in. d. §. deniq̄. vbi dr ſi in meo
fundo aqua orit̃ q̄ ex fundo tuo venas
hz potes eas venas ī tuo excidere ita vt
ad fundū meū aqua non perueniat niſi
ſeruitꝰ mihi debita fuerit vl̃ niſi alo no=
cendi feceris vel vt agrū tuum faceres.
¶ Quarto vbicunq̄ q̄s recipit aquā in
fundo ſuo ſolitā diſcurrere ad partes in
feriores. ⁊ ad vtilitatē inferioꝝ ſi poſtea
emerit fundū vicini inferiorē poteſt ad
ipſum fundū emptum aquā ducere. lz
inferiori lucrū auferat dūmodo ſupiori
non noceat. vt eſt caſus no. in. l. j. §. illud
labeo. ff. ď aqua quoti et eſti. Nā ſi aquā
que alibi orit̃ poſtq̄ eſt ingreſſa fundū
meū poſſum diuertere ad vtilitatem mei
fundi empti nō obſtāte cōditione vicini
inferioris vt ibi. et eſt gloſ. in. l. ex meo. ff.
de ſer. ru. pre. ⁊. l. cū eēnt. §. j. co. ti. multo=
magis potero diuertere aquā q̄ orit̃ in
medio fundo. ¶ Quinto pro hoc facit. l.
ſicuti. §. ariſto. ff. ſi ſer. vēd. vbi dicit̃ qđ in
ſuo aliū hactenus facere licet quatenus
nihil ī alienū immittat. ¶ Sexto hoc ꝓ=
batur. nā aqua orit̃ in fundo meo ſupe=
riori ibi naſcēdo ⁊ dicitur mei dñi illius
fundi. l. ſolū. §. meū. ff. de rei vendi. ⁊. l. de
co. §. ſi quis. ff. ad exhi. cum ſi. ⁊ pro hac
parte reperio ita fuiſſe conſultum per. d.
Roſ. de lāpugnano. ⁊ do. Chriſto. de ca=
ſtellione in cōſi. quod incipit factum ſic
ſe habet quidam notabilis. ¶ In cōtra=
rium videtur quod imo dominus in cu=
ius fundo ſuperiori orit̃ aqua nō poſſit
diuertere ne diſcurrat ad fundum infe=
riorem prius. per textū in. l. hoc iure. §.
ductus aque. ff. de aqua quoti. ⁊ eſti. vbi
vr̃ eſſe caſus ad literā pro iſta pte. nā ibi
tex. dicit ꝙ aq̄ductꝰ cuiꝰ origo memoria
exceſſit iure ꝯſtituti loco hr̃. ¶ Scđo ad
52 idē. l. j. in fi de aq̄ plu. ar. † vbi dicit lon=
gā ꝯſuetudinē veluti iure impoſitā ſerui
tutem videri. ¶ Tertio vr̃ eſſe tex. in. d. l.
hoc iure. §. aqua q̄ dicit aqua q̄ in riuo
naſcitur tacite lucri fit ab eo qui ducit.
¶ Quarto hoc ꝓbat̃ q: regulariter aq̄
nō dz diuerti a ſuo curſu. l. ij. in fi. C. ad. l.
aql. ⁊. l. p̄ſes. et. l. ſi manifeſte. C. de ſerui.
Et no. Bal. in. d. l. ij. ⁊ in. l. lapilli. ff. de re.
di. ⁊ dixi. ſ. in prin. huius. q. p̄n. ¶ Quin=
to ꝓbat̃ ſic. tp̄s cuiꝰ nō exiſtat memoria
hz vīz tituli vl̃ priuilegij. d. l. hoc iure. §.
ductus aq̄. ⁊. c. ſup q̄buſdā. §. preterea. de
verb. ſi. et hz ſerui iure conceſſe. vt. l. ij. §.
idem labeo ait ſi in agro tuo. ff. de aqua
plu. ar. Sz ſi fuiſſet cōſtituta ſeruitus p
dñm fundi ſupioris vel facta vēditio vel
priuilegiū de illo iure aqueducēde non
poſſet illū curſum aque diuertere in p̄=
iudiciū iferioris cū eſſet facta ꝯceſſio. l.
incedēdo. ff. de aqua plu. ar. ⁊. l. lucio. ff.
de aqua quoti. ⁊ eſti. ibi et ſi per alium.
¶ Sexto ꝓbat̃ in. l. j. §. fi. ibi locū velit du
cere ipune. ff. ď riuis. ¶ Ultimo p hoc vr̃
eſſe tex. ad literā in. l. ſi q̄s diuturno. ff. ſi
ſer. ven. Et pro hac pte repio plures con
ſuluiſſe. Ego vero in hac. q. p veritate et
omniū cōcor. ita puto eſſe diſtinguendū.

aut dñs qui vult diuertere aquã ne diſ=
currat ad loca inferiora hoc facit ani=
mo nocẽdi dñis inferioribus ⁊ nullo mo
do poteſt.vt.l.j.§.deniq; marcellus.ff.de
aqua plu.ar.⁊ ibi gl.in ver.nõ haberi.et
no glo.in.l.fluminũ.§.fi. in ver.nõ tenere
me.ff.de dã.infec.que glo.in.§.fi. ſingula
riter vult q in dubio nõ preſumit̃ qs fe=
ciſſe alo nocendi.l.merito.ff.pro ſo.circa
qđ vide que dixi.ſ.in.j.libro de ſolo ſiue
area.ver.ſed eſt dubiũ an preſumat̃ face
re ad emulationẽ.⁊ iti.de feneſtra.in pri
ma parte ibi ſcđa fallentia. Aut non fe=
cit animo nocendi ſed pro ſua vtilitate:
et tunc ſubdiſtinguendum. Aut predi=
ctis non eſt ſtatutum ſed generalis con=
ſuetudo in loca circa predicta vel con=
uentio aliqua inter partes ſtandum eſt
conſuetudini vel conuentioni.vt dixi.ſ.
53 circa prin.huius. q. principalis. ¶ †Et
adde q ille qui permittit ſolã patientiã
nec per alia verba conſtituit ſerui.nõ vi b
debitur ſerui.conſtituere ſed ſe perſona=
liter obligare.vt.l.ſi ſub vna.§.ſi qs viã.
ff.de verbo.obli.ſm Bal.in.c.j.§.ſi qs de
manſo.in.v.col in prin.in titu.de cõtro=
uer.inueſti.vide qđ no in.d.§.ſi qs viam.
⁊ in.l.iij.§ opus.ff.de aq.iud.mu.ca.fac.
⁊ quod dixi.ſ.in.ij.q principali. Aut eſt
ſententia lata inter partes vel alios. et
dic vt dixi.ſ.in ver.ſed dubiũ:circa pre=
dicta. Aut non eſt ſtatutũ cõſuetudo ge
neralis conuentio vel ſnia.⁊ iterũ ſubdi
ſtingue.aut aqua illa diſcurrit ad fun=
dos inferiores iure ſeruitutis. aut iure
cuiuſdã facultatis. ¶ Primo caſu quã=
do iure ſeruitutis ſine dubio dñs ſupior
in cuius fundo orit̃ vel alias non poteſt
aquam diuertere.⁊ ſi diuertat poteſt in=
ferior agere cõtra eũ.vt eſt caſus in.l.ſi
pars diuturno.ff.ſi ſer.ven. Et intellige
nedũ de ſeruitute acquiſita:ſed etiã qñ
a qs eſſet in quaſi poſſeſſiõe ſerui. aque=
ducende etiam in quaſi poſſeſſione quã
do eo anno vſus eſt dicta ſeruitute aq̃=
ducẽde.vt l.j.§.illud tñ.et.§. q aũt. ff.de
aqua quoti.⁊ eſti.⁊ ſufficit eo anno vno
die vel nocte duxiſſe ad hoc vt dicatur
eſſe in quaſi poſſeſſione.vt.d.§.q autẽ et
no.Bald.ibi.⁊ in.l.celſus in pe.col.in fi.
C.de vſuca. Nam ille qui ſemel poſſedit
cũ de ſuo cõmodo tractat̃
ſi aſſerit ſe poſſidere preſu
mit̃ poſſidere niſi pbet̃;cõ
trariũ.l.ſiue poſſidetis.C.
de pbat.l.ſuper lõgi.C.de
pre.lon.tẽp. ſm Bal.in.d.
l.celſus.in fi.pe.col.⁊ ſuf=
ficit iſta quaſi poſſeſſio ad
hoc vt ſi impediat̃ vl' tur=
bet̃ poſſit agere ꝯ eũ ⁊ reſi
ſtere etiã de fctõ.vt elegã=
ter declarat Bar. in.l.j.§.
hoc interdicto.ff.ij.no.q l
iſtis iurib⁹.ff.de iti.actu.
pri.⁊ adde qđ no.p glo.in
c.cũ eccl'ia ſutrina.in ver.
triũ epoꝝ.⁊ ibi per doc.ex
tra de cã poſ.⁊ ppre.⁊ p
glo.iij.in.c.cũ ad ſedẽ.ex=
tra de reſti.ſpoli. ¶ Scđo
caſu qñ ducit̃ aqua iure
facultatis b ⁊ nõ ſeruitu=
tis.⁊ tũc eſt licitũ ſupiori
diuertere:nec inferior põt
agere neq; ſibi reſiſtere vt
eſt caſus in.l.pculus.ff.đ
dã.infe.⁊ in.l.ſe.⁊ in.l.flu=
minũ.§.idẽ videam⁹. e.ti.
et in.l.j.§. idẽ marcell⁹.ff.
de aqua plu.ar.⁊ in.l.ſi in
meo.e.ti.facit.l.viã publi=
cam.cũ ibi no.ff.de via pu
bli.⁊ ibi ita debẽt adduci
oia argumẽta ſup ppria
54 parte deducta. ¶ †Sed
dubitatio remanet circa
pdicta:qñ qs dicat̃ duxiſ
ſe aquã iure ſeruitutis vel
iure ſimplicis facultatis.
Et in hoc tota vis mate=
rie huius cõſiſtit.circa qđ
dic. Aut ſeruitus eſt im=
poſita ab homine ex con=
uentione vel aliquo titu=
lo inter viuos vel per in=
ſtrumentũ aut codicillos
vel alia vltia volũtate vel
per ſnĩam:vl' eſt impoſita
ſeruit⁹ a.l.puta a ſtatuto
vt iferior poſſit aquã duce
re ad fundũ ſuũ inferio=

a ¶ Quaſi poſſeſſione. qſi poſſeſſio pbat̃ per vſum xxx. dierũ ad min⁹. no.p Bar. ⁊ alex.in.l. j.§.j.de iti. actu.pua. ⁊ pleni⁹ in l. ſicuti.§. ſi qrit̃ per bar.ſi ſui. vẽ.Ange.i l.ſi quis.§. differẽtia. de acquir. poſ.⁊ in.l. iij.⁊ ibi alexã.C.de acqui.poſ.

b ¶ Iure facultat̃. facultas libera ītelligit̃ dummõ iuris ordo ſeruetur. Bal.l.§.ad hec. đ pac.iur. ſir.

rem.⁊ clarũ eſt ꝙ tunc iure ſeruitu.dicit̃
aquã duxiſſe.⁊ ſuperiori nõ põt aquam
diuertere ꝯ debitã ſeruitutẽ.ff.de aqua
plu.ar.⁊ ꝑ alia iura.ſ.ad hoc allegata
aut nõ eſt ſeruit⁹.impoſita ab hoie vel a
l.⁊ tũc aut eſt p̃ſcripta ſeruit⁹ aq̃duct⁹ ⁊
idẽ eadẽ rõe ꝑ.l.ſi qs diutur.ff.ſi ſer.ven.
55 ¶†Sꝫ in hoc eſt etiã dubiũ qñ inducat̃
ſeruit⁹ aqueductus p̃ſcripta vcꝫ.quãto
tp̃e ⁊ que ⁊ quot requirant̃ ad iſtã p̃ſcri
ptionẽ inducẽdã.Dicas breuiter de tpe
aut loq̃mur de aqua que ducit̃ ex publi
co.aut ex priuato.Si ex publico req̃rit̃
tm̃ tp̃s cuius nõ extet memoria in ↄ̃riũ:
vt.l.j.in fi.ff.de aqua plu.ar.⁊.l.hoc iure.
§.ductus aque.ff.de aqua quoti.et eſti.
Aut ducit̃ ex ꝓuato ⁊ tũc q̃r regulariter
hꝫ cãm ↄtinuã preſcribit̃.x.annis inter
preſentes.et.xx.inter abſentes.l.ſi quis
diuturno ꝑallegata.⁊ no.in.l.ſeruitutes
ff.de ſerui.de quo dic vt dixi.ſ.in.iiij.qõ.
principali.⁊ pleni⁹ in primo lib.in.vij.q.
principali.vbi de hoc oino vide.¶Quot
aũt ⁊ q̃ requirant̃ ad iſtã p̃ſcriptionẽ in=
ducẽdã.dic plura.Primũ eſt ꝙ ſine poſ=
ſeſſione vel quaſi nõ p̃ſcribit̃.l.ſine poſ=
ſeſſione.ff.de vſucap.⁊.c.ſine poſſeſſione.
de reg.iur.in.vj.⁊ not.ꝑ gl.Bal.⁊ doc.in
l.ij.C.de ſerui.et aqua.⁊ ſic req̃rit̃ qd nõ
ſit vſus iure familiaritatis vel ſimplicis
facultatis vt hr̃ per Bart.⁊ gl.⁊ doct.in
l.j.ff.de iti.actuq; pri.⁊ per Bar.⁊ doc.in
l.q̃ iure familiaritat;.ff.de ſer.⁊ ꝑ Flo.in
l.ſeruitutes.co.ti.et per hoc Ang.⁊ doc.
in.c.bene.extra de poſtu.p̃la.⁊ in.c.cum
eccleſia ſutrina.extra de cau.poſ.⁊ pro=
56 pte.¶†Et ꝙ qs fuerit vſus iure ſerui=
tutis cõprehẽdi põt ex actib⁹ quos facit
quos qs ꝑ ſeipm̃ nõ poſſet facere in fun=
do vicini citra ius.⁊ nomẽ ſeruitutis:vt
precidere ſepẽ mũdare vel mũdari face=
re foſſaturam in fundo vicini vel ducere
aquã ꝑ fundũ vicini q̃ fieri nõ põt regu=
lariter niſi iure ſeruitutis.l.quẽad.§.j.in
fi.ff.ad le.aq̃.ar.l.cũ q̃dã.§.dr.ff.de acq̃r.
here.⁊.d.l.quoties.⁊ no.in locis ꝑallega
tis.et ꝑ vicinũ actũ ducẽdi aquã acq̃rit̃
iſta poſſeſſio.vt dixi.ſ.in.ti.de ſer.iti.verſic.
vlti.principaliter q̃ro qd requiratur ad
hoc vt quis ſit in quaſi poſſeſſione ſerui=
tutis.dic vt ibi dixi.Scdm requirit̃ ꝙ ſit
vſus illa quaſi poſſeſſione bona fide cre=
dens illã ſeruitutẽ ſibi competere:vt.d.
l.ij.et ibi not.in.l.fi.ff.quemad.ſer.amit.
Tertiũ requirit̃.ſ.tp̃s.x.an.inter preſen=
tes.⁊.xx.inter abſentes.in ſeruitutib⁹ ha
bẽtibus cauſaꝫ ↄtinuã ſicut eſt ſeruitus
aqueduct⁹ regulariter. In habẽtib⁹ ṽo
cauſaꝫ diſcõtinuã requirit̃ tm̃ tp̃s ꝙ nõ
extet memoria in ↄ̃riũ niſi allegetur titul⁹
q̃r tunc ſufficit ꝓbatio.x.vel.xx.an.vt eſt
gl.no.multũ in l.ſeruitutes p̃dioꝝ.⁊ ibi
Ang.⁊ Flo.⁊ doc.ff.de ſer.tit.gñali.et eſt
gl.in.l.fi.in ver.diu.⁊ ibi ꝑ Bar.⁊ doct.ff.
de aqua plu.ar.⁊ hr̃ ꝑ Cy.Bal.⁊ doc.in
l.j.⁊.ij.C.de ſer.⁊ aqua.⁊ ꝑ Bart.in.l.j.§.
hoc interdicto.ff.de iti.actuq; pri.Itẽ qñ
ducit̃ aqua ex publico requirit̃ tm̃ tẽp⁹
ꝙ nõ extet memoria in ↄ̃riũ:vt dixi.ſ.in
ver.dic breuiter de tpe. Nec in p̃ſcriben=
do hmõi ſeruituteꝫ req̃rit̃ de neceſſitate
titulus:vt.l.ſi qs diuturno.⁊ ibi not.ff.ſi
ſer.ven.⁊ no.i.d.l.j.⁊.ij.C.de ſer.⁊ aqua.
et qñ dicat̃ hr̃e cãm cõtinuã vel diſcõti=
nuã.vide no.ꝑ doc.in.d.l.ſeruitutes pre=
dioꝝ.⁊.l.foramẽ.⁊ ibi per glo.⁊ doc.ff.de
ſer.vr.pre.⁊ per glo.⁊ doc.in.d.l.j.Et pre
dictis adde oino que dixi plene.ſ.in.j.li.
in.viij q.prin.Si ṽo nõ eſt ſeruitus pre=
ſcripta.et tũc dic aut habẽs fundũ infe=
riorẽ in quaſi poſſeſſiõe ſeruitutis aque=
ducẽde ad fundũ ſuũ eſt.⁊ hñs fundum
ſuperiorẽ vel alti⁹ nõ põt aquã diuerte=
re a curſu ſuo nec põt inferior impediri
vel turbari quominus ducat aquaꝫ ad
fundũ ſuũ ſicut pri⁹ duxit etiã ꝓpendẽte
iudicio de aq̃ductu donec declaretur an
poſſit aqua diuerti:vt no.gl.⁊ Bart.in.l.
j.§.hoc interdic.ff.de iti.actuq; pri.⁊ ꝓ=
bat̃ in.l.pe.ff.de aqua quo.⁊ eſti.⁊ ſi ille
q̃ eſt in quaſi poſſeſſiõe turbat̃ ab aliquo
põt extraiudicialiter de facto reſiſtere:
vt eſt glo.no.in.d.§.hoc interdicto.et ibi
hoc tꝫ Bar.ſed ſi habẽs fundũ inferiorẽ
nõ eſt in quaſi poſſeſſiõe ſeruitutis neq;
eã p̃ſcribit neq; ſeruitus eſt impoſita a
lege vl' ab hoie:⁊ tũc dõm eſt hñtes fun=
dũ ſuperiorẽ poſſe aquã diuertere q̃r tũc
aqua nõ vr̃ decurriſſe iure ſeruitutis ſ. q̃
poti⁹ iure cuiuſdã facultatis:vt dixi.ſ.
in ṽ.ſcdo caſu qñ ducat̃ aqua iure facul
tatis.⁊ iſtud eſt de mẽte gl.in.l.penul⁹.ff.
de dam.

de dam.infec.ꝛ Bar.ꝛ pau.de ꝗa.in.l.flu minſi.§.itē videam⁹.co.titu.ꝛ Bar.in.l.j.§.ſicut autem.in fi.ff.de aqua plu.arcē.
57 ¶ Dubiū in hoc ſolū remanet qñ dicatur aqua diſcurriſſe iure facultatis tñ et nō ſeruitutis. Et in hoc dic ꝙ aq̃ dr vel alicui ius aque cōpetere iure facultatis qñ aqua ꝑ ſeipſā ꝛ fluit ſeu diſcurrit nec interuenit aliquis hois vſus vel factuȝ. puta qꝛ per venas ſubterraneas aqua de fundo ſuꝑiori diſcurrit ad fūdū meū inferiorē.nā hoc caſu etiā ſi diſcurriſſet per mille ānos nō diceref mihi ſeu fundo meo acq̃ſita aliqua ſeruitus:qꝛ aqua per ſe fluens[a] non pōt inducere preſcriptionēvel cōſuetudinē.cū in ꝓſcriptione vel cōſuetudine requiraf ꝙ interueniat aliq̃s actus hois quo principiato ſufficiat aquā fluere.l.q̃ fundū.ff.quēad.ſer.amit.vt eleganter dicit Bald.in.c.j.§.ſi quis.de manſo.in.vj.col.in tit.de cōtrouer.inueſti.ꝛ hoc caſu qñ aqua ꝑ ſe ſemꝑ fluit.puta ꝑ venas ſubterraneas.ille ad quē aqua fluit dr lucrū capere.ꝛ iſte eſt caſus in.d.l.ꝑculus.in.d.§.itē videam⁹. et in.l.ſi in meo.ff.de aqua plu.arc.q̃ ita debēt intelligi.ꝛ ita cōſului anno preterito i ciuitate brixie. ¶ Eſt ꝛ alia rō per quā nō pōt dici ꝙ in caſu dictarū.ll.poſſit induci ꝓſcriptio vel cōſuetudo per aliquē curſum tꝑis etiā ſi eſſet tñ tꝑs cui⁹ initiū memoria nō exiſtat in ꝯtrariū. Nā ſi quis hȝ fontē in fundo ſuo ꝛ aqua per venas ſubterrāneas diſcurrit ad fundū meū i quo habeo puteū quo puteo vſus ſum lōgiſſimo tꝑe etiā ꝑ mille annos tñ nō poſſum dicere me ꝓſcripſiſſe vel ex cōſuetudine preſcripta acquiſiuiſſe illam aquā:qꝛ ad hoc ꝙ preſcribaf hmōi ſeruit⁹ requirif ſñia ꝛ patiētia aduerſarij:
58 vt l.ij.ꝛ ibi no C.de ſer.ꝛ aqua. ¶ † Et eſt rō qꝛ in iſtis incorporalibus nō eſt dare poſſeſſionē:vt.l.ſi edes.§.fi.ff.de ſer.vr.ꝓ.ꝛ.l.ſeruus.§.incorporalibus.ꝛ ibi glo.ff.de acqui.re.do.ꝛ iſta quaſi poſſeſſio cōſiſtit in ſciētia ꝛ patiētia aduerſarij:vt eſt caſus in.l.quoties.la.ij.ff.de ſer.ꝛ in.l.j.in fi.ff.de ſer.ru.pre.ꝛ ꝓbaf in.l.ij.ꝛ ibi ꝑ gl.ꝛ doc.C.de ſerui.ꝛ aqua.ꝛ no.ēt Pau.de ea.in l j.§ deniqꝫ.ff.de aqua plu.ar.ꝛ dixi.ſ.in ꝟſi.quot aūt ꝛ q̃ requirantur:ꝛ ideo tñ iſte vene ſubterra nec cōmuniter ſunt occulte ꝛ incognite anq̃ ſodiat vel eas precidat dñs fundum ſuperiorem nō poſſum dicere ipſo ſciente et patiēte me vſum fuiſſe aq̃ putei mei:ꝛ ſic ꝯtra ipſuȝ preſcripſiſſe et propterea poteſt ipſas incidere. Teneas tñ ſi iſta etiam non ſubeſſet.puta qꝛ forte dñs fundi ſuperioris ſciebat ꝑ venas ſubterraneas vel etiā ſuper terram aquam ad fundum meum diſcurrere poſſet aquam ducere et venas incidere ex quo ſubeſt alio ratio. de qua ſ.veȝ qꝛ ſine facto hois labitur aqua ad fūdū meū et ſic iure tñ facultatis ꝛ nō ſeruitutis vt dictū eſt et predicta intellige vera niſi dñs fundū ſuperiorē haberet a dño fundi inferioris ad quē aq̃ diſcurrit puta qꝛ dñs vtriuſqꝫ fundi cōceſſit mihi in feuduȝ fundum ſuperiorē in quo aqua orif q̃ diſcurrit ad fundū inferiorē cōcedentis qḋ eſt inferi⁹: qꝛ nō eſt veriſimile dñm ita cōceſſiſſe:vt eleganter no. Bal. in.d.c.j.§.ſi quis de manſo.in.iiij.col.in fi.ar.l.qui binas edes.ff.de ſer.vrb.pre. Item predicta intellige vera qñ aqua percipif ex loco publico.qꝛ tūc nō poſſit aquam diuertere in eius preiudiciū ſiue damnum:vt.l.ij.§.merito.ꝛ ibi Bar.ff.ne qd in lo.pub.et idem no.Bar.in.l.ꝑculus in fi.de dam.infec.ꝛ in.l.j.§.ſicut aūt.i fi.ff.de aqua plu.ar.ꝛ pleni⁹ per eūdē in.l.quominus.ff.de flu.ꝛ habef per glo.et doc.in.l.

a ¶ Aqua ꝑ ſe fluēs per certuȝ locum nō inducit cōſuetudinē vel ꝓſcriptionem. Bal. in.c.j.§.ſi qs de māſo.vij.col.in ꝟſi.ſed nunqd aqua. de cōtrouer. inueſti. Et vide.ſ.per Bart.cep.tit.de ſer.vr.pre.ca.xxij.

ſi manifeſte.C.de ſer.⁊ in.l.ſi qs argentarius.§.ſi initiū.ff.d' edē.circa qd vide omnino q̄ plene ſcripſi.ſ.in.vj.q.prin.ṽ.vlti. circa p̄dicta vſq̧ in finē.Et ex p̄dictis ſequit̄ deciſio multarū q̄ōnū et primo q̄ōnis.ſ.formate in ver.ſed eſt dubiū dc.q. quotidiana vez ſi aqua orit̄ in fundo ſuperiori:⁊ poſtea diſcurrit ad fundos iferiores.⁊ domini inferiores vſi ſunt dicta aqua ꝓ irrigādis fūdis ſuis:vel fecerūt coadunationē aq̄ in fundo inferiori in q̄ fecerūt molēdinū ſciēte ⁊ patiēte dn̄o fūdi in quo aqua orit̄ an dn̄s ſuperior poſſit aquā diuertere vt nō diſcurrat ad fūdū inferiorē i qua ita cōcludo.Aut dn̄s fundū inferiorez aliqd fecit in fundo ſuperiori in quo aqua orit̄. puta ꝑ foſſatū aquā duxit.vel ſi mūdaſſet foſſata i fundo ſupiori ſciēte ⁊ patiēte dn̄o et tūc per iſtos act⁹ vel ſimiles videret̄ duci aqua iure ſeruitutis potius q̄ꝫ iure familiaritatis.cū iſta nō poſſint i fūdo alieno fieri citra ius ⁊ nomē ſeruitutis:vt dixi.ſ.in ver.q' qs fuerit vſus iure ſuitutis cōprehēdi pōt.Et idō dicendū q' ſi eſt dn̄s inferior in hmōi quaſi poſſeſſione nō pōt de facto impediri vel aqua diuerti et ſi fuit in iſta quaſi poſſeſſiōe ꝑ longū tp̄s ēt de iure nō poſſet diuerti ſi nō interuenerūt ea q̄ ad preſcribēdā talē ſeruitutē requi ſunt.ſm ea q̄ dicta ſunt.ſ.Aut dn̄s fūndū inferiorē nihil facit in fundo ſupiore vicini.puta qꝛ per venas ſubterraneas aqua labit̄:vel qꝛ vicin⁹ vtebat aqua in fundo ſuo ⁊ ꝑ ip̄m diſcurrebat ⁊ poſtremo aqua exiēs ꝑ ſe per fundū ſuperiorē diſcurrebat ad inferiorē:⁊ cū ſiat potius iure familiaritat' poterit dn̄s ſupior impune aquā diuertere et idē teneo qn̄ aq̄ exiēs de fundo p̄mo ꝑ ſe ſine facto hois diſcurrit ad loca priuata. eadē rōne ꝓbat in.l.ꝓcul⁹.et.l.fluminū.§.fi.ff.de dā. infec.⁊ in.l.ſi in meo.ff.de aqua plu.ar.q̄ iura lꝫ loquāt̄ de aqua ſubterranea: tn̄ idē eſt de aq̄.ſ.terrā qn̄ diſcurrit ſi nō facto hois ⁊ nulla ſuit⁹ debet̄ qꝛ paria ſūt iura.ſ.terrā ⁊ ſubt⁹ terrā.l.j.C.de interdic.⁊ not.Bal in.l.lapilli.ff.de re.diui. in ver.ex his colligit̄ talis diſtinctio.Et ad hoc facit qd not.Paul.de caſt.de venis coartatis in.l.diuortio.§.ſunt in fundo ff.ſo.ma.¶ Sꝫ ſi facto hoīs ducit̄ aqua prius ꝑ viā vel locū publicū.puta qꝛ ducta eſt ꝑ foſſatū vel ꝑ fiſtulas aut canale vſqꝫ ad fundū priuatū ꝑ longū tp̄s vel ꝑ tm̄ tp̄s cuius initiū memoria nō exiſtit: an tūc ducēs aquā dicet̄ eſſe i quaſi poſſeſſione ſeruitutis:vel ꝑ̄ſcripſiſſe ita vt nō poſſit impediri aquam ducere. Et vr̄ q' ſic ꝑ ea q̄ dixi.ſ.in ver.quot aūt.⁊ q̄ requirant̄.Sꝫ tu dicas q' aut querit̄ reſpectu loci pub.vel cōis aut priuati ꝓximi aut primi dominiū ſuperioris in q̄ aqua oritur primo ⁊ ſcēdo loco nō eſt dubiū q' inferiores ſunt in quaſi poſſeſſiōe. vel preſcripſerunt ſi interuenerūt ea q̄ requi-
59 runtur in huiuſmodi p̄ſcriptio. ¶ † Et aduertas qꝛ eſt differētia q̄ꝰtum ad tp̄s inter locū publicū ⁊ priuatū qꝛ reſpectu loci priuati ſufficit lōgū tp̄s quo ad preſcribēdū ſeruitutē cōtra priua. reſpectu loci priua.l.ſi quis diuturno.ff.ſi ſer. vē. ⁊ ſepe dictū eſt. Sꝫ reſpectu loci publici requirit̄ vſus tāto tpe q' nō extet memoria in ꝯtrariū vt dixi.ſ.in ver.dicas breuiter de tpe ⁊ probatur.in.l.hoc iure.§.ductus aque.ff.de aqua quoti.⁊ eſti. et pro hoc eſt glo.in.l.ij.in prin.in ver.lege. ibi. vel preſcripta.quā ita intelligo.ff. ne qd in loco pub.qꝛ regulariter ꝑ locū publicū nō pōt aqua duci niſi cōcedat̄ a principe vel municipali:vt eſt tex.cum glo.⁊ ibi doc in.l imperatores.ff.de ſer.ru.pre. et probatur in.l.iiij.§.plane.ff. q' vi aut clā.vt no.in.d.l.ij.in prin.vel niſi ſit inducta aqua per tm̄ tp̄s cuius memoria nō extet.vt no.Bar.in.l.quomin⁹.in.j.op. ⁊ in.j.q.ff.de flu.⁊ ita intelligo.l. antepe. q̄ incipit ſup publicis locis.ff.ne qd in lo. pu.inquātū loquitur in priuato ducēte aquā ꝑ locū pu.ſm itellectū gl. ibi in ṽ. annexa.Et q' requirat̄ tm̄ tp̄s q' nō extet memoria in cōtrariū vt priuat⁹ poſſit p̄ſcribere locū pu.tꝫ gl.in.l. imperatores. et Bal.d.l.lapilli.in.ij.q.de rer.di. vbi dicit q' lꝫ,qs nō poſſit p̄ſcribere ius habendi molēdinū in flumine pub. qꝛ iura publica pupillorū non pn̄t p̄ſcribi.l.fi.ff. de vſuca.tn̄ pn̄t p̄ſcribi ꝑ tm̄ tp̄s cui⁹ nō extet memoria:qꝛ hꝫ vim p̄uilegij.l.hoc iure.§.duct⁹ aque.ff.de aqua quoti. ⁊ eſti. Et hoc tpe dicit poſſe preſcribi ius hn̄di

moleńdinū in flumine pu. imo plus dicit
q̄ .xxx. anni ſufficiāt ſm Jo. vt no. p glo.
inſti. de re. di. §. flumina. in ver. oib⁹. Sed
illa glo. nō pbat hoc qꝛ nō loquit̃ de pre
ſcribēdo iure pub. iure in quo erat licitū
vnicuiqꝫ ex q̄ ius piſcādi[a] eſt cōe omni=
bus. vt. d. l. flumina. Loquit̃ ergo illa gl.
de p̄ſcribēdo ꝯ priuatū q̄ ſimpliciter ha
beat prius ius piſcādi: ⁊ tunc bene ſuffi=
ciūt. xxx. vel. xl. anni. ⁊ ita intelligo illaꝫ
glo. ⁊ p hoc eſt tex. cū gl. in. l. fi. ff. de vſu.
⁊ in. l. ſi q̄ſqꝫ. ff. de diuer. et tempo. p̄ſcri. et
hoc procedit qn̄ fuit in quaſi poſſeſſione
iuris piſcādi alias nō ſufficeret q̄ piſca=
tus fuiſſet. xxx. vel. xl. ann. vt no. Ang. in
d. l. fin. Nec ob. predictis. l. fi. C. de ſa. ſan.
ec. cū aut. ibi poſita q̄ incip. quas actio
nes qꝛ loquit̃ qn̄ tractat̃ de preſcribēdo
rem priuatā que ſpectat ad ciuitatē vel
locum pub. ⁊ ex predictis diſtinguendo
ita concludas. aut querit̃ de p̄ſcribendo
locū pub. puta deducēdo aquā p viā pu
bli. ⁊ requirit̃ tm̄ tp̄s q̄ nō extet memo=
ria in ꝯriū. vt. d. §. ductus aque. aut de p̄=
ſcribēdo ius publici. ꝯ priuatū. puta q̄d
qs poſſit ſolus piſcari in flumine publi.
⁊ ſufficiūt. xxx. vel. xl. anni ſi fuit in quaſi
poſſeſſione piſcādi: vt. d. l. fi ⁊ ibi Ang. in
prin. ff. de vſu. aut de p̄ſcribēda re priua=
ta ꝯ rē pub. ⁊ regulariter ſufficiūt. xl. an
ni: vt. d. aut. quas actiones. Aut tractat̃
de preſcribēdo iure priuato ꝯ priuatum
puta ſeruitutē: ⁊ tūc aut hꝫ cām cōtinuā
vel quaſi ⁊ ſufficit lōgū tp̄s. x. vel. xx. an.
vt. d. l. ſi quis diuturno. aut hꝫ cām diſcō
tinuā ⁊ requirit̃ tm̄ tp̄s cuius non extet
memoria in ꝯriū. vt. l. j. in fin. ff. de aqua
plu. arc. ⁊ no. gl. in. l. ſeruitutes p̄dioꝝ. ff.
de ſer. ri. gn̄ali. ¶ Tertio caſu qn̄ querit̃
de p̄ſcribēdo reſpectu primi dn̄i. ſuperio
ris in cui⁹ fundo aqua oritur. ⁊ teneo q̄
nullū ius ſit queſitū ꝯ ipſum p dn̄m infe
riorē. qꝛ q̄ꝫtū ad dn̄m ſuperiorē fundi in
quo aqua orit̃ nō pōt dici q̄ fuerit aut ſi
aliqua quaſi poſſeſſio ſeruitutis in fun=
do ſuo ſuperiori nihil actum eſt: ſed ipſe
dn̄s ſuperior vtebatur aqua per fundū
ſuū ſine facto dn̄i inferioris vt patet ex
60 his que dicta ſunt. ¶ † Scda. q. ex pre=
dictis deciditur. quidam duxit aquam
per fiſtulas vel canalia lignea. vel habe
bat ius claudēdi clauicā
certis horis ne aqua labe
retur ad fundū vicini: ſꝫ
vt duceret̃ ad fundū ſuuꝫ
⁊ ex iſtis fiſtulis ſeu cana
lib⁹ vel clauica clauſa flue
re cōſueuit certa ps aque
p foramina. vel quia cla=
uica claudebatur cū ſtra
mine vel ſterquilinio aut
terra ex qua aliquantulū
ſtillare ꝯſueuit. que aqua
diſcurrit per loca iferiora
⁊ collecta fuit p dominos
inferiores longiſſimo tp̄e
pro irrigandis p̄diis ſuis
vel pro hauſtu aque: vel
alio vſu. dn̄s ſuperior qui
hꝫ ius aqueducende vult
ita claudere aquaꝫ vt ni=
hil penit⁹ diſcurrat ad lo
ca inferiora dn̄i iferiores
volūt vt diſcurrat illa mo
dica aqua ſicut diſcurrere
cōſueuit et vr̄ q̄ claudere
non poſſit quia aqua nō
poteſt diuerti a ſuo ſolito
curſu. l. ſi. C. ad. l. aqui. ⁊. l.
preſes. ⁊. l. ſi manifeſte. cū
ibi no. C. de ſer. ⁊ de hoc vi
det̃ eſſe caſus in terminis
in. l. j. §. fi. ff. de ri. In ꝯriū
videt̃ quia dicta aqua nō
diſcurrit ad fundū iferio=
rem iure ſeruitutis ſꝫ iure
familiaritatis ex quo dn̄s
inferior nihil fecit in fun=
do ſuperiori: ſꝫ ipſa aqua
qꝛ cōmode retineri nō po
tuit diſcurrit de ſe ad loca
inferiora: ⁊ quod poſſit eā
ſuperior totā continere: ⁊
ſibi ꝯſeruare videt̃ eē tex.
ad literam in. l. iij. in p̄nci.
⁊ §. j. ff. de riuis. vbi in p̄n.
hec verba ſcribuntur. Nā
ſi operis aliquid faciat qs
vt magis aquam conſer=
uet vel cōtineat nō impu
ne pōt prohiberi. Ego pu
to deinde in. §. dicit̃ ſeruis

a ¶ Jus piſcandi. piſcatiōes ſunt pmiſſe vel phibite ſm cōſuetudinē l. ſi q̄ſqꝫ. C de diuer. tēpo. p̄ſcri. Inſti. de rerū di. §. flumina. Ja. alua. Padua. in. c. j. que ſint rega. bart. cep. in. l. inter publi. §. j. ff. de v. ſigniſi.

et labeo ſcribũt. ſi quis riuũ qui ab ini-
tio terrenus fuit q̃ aquã nõ cõtineat ce-
mentariũ velit facere audiẽdũ eſſe. Sed
et ſi eum riuũ q̃ſtructilis fuit terrenum
poſtea q̃s faciat aut partẽ riui aque nõ
eſſe ꝓhibendũ. ⁊ iſtud eſt verum. Quod
tñ intellige qñ hoc facit dñs ſuperior ex
vrgenti neceſſitate vel ex magna vtilita-
te. ⁊ ita loquit̃. d. l. iij. in prĩc. ⁊ §. j. ſed vbi
nõ eſt neceſſitas vrgens vel magna vti-
litas. tũc nõ põt. ⁊ ita loquit̃ l. j. §. ſi quis
terrenũ. ff. de riuis. ſm Bar. ibi q̃ ita con-
cordat dicta iura. Uel ſcd̃o põt dici ⁊ ali
ter cõcordari. Aut dñs ſupior vult face-
re murũ ad latus vt aqua nõ vagetur ⁊
põt. vt. d. l. j. in prin. ⁊ §. j. Aut vult fundũ
riui de terreno lapideũ facere ⁊ nõ põt. vt
d. §. ſi quis. ſm glo. ibi. vel tertio põt con
cordari. Aut vult cementũ facere ⁊ po-
teſt. Aut vult de lapidibꝰ ordinatis ⁊ cõ
poſitis ⁊ nõ põt. vt vult gloſ. in. d. §. ſi q̃s
terrenũ ſm aliũ intellectũ. Item q̃d dixi
aquam cõtineri poſſe intellige qñ dicta
aqua ducebat̃ per dñm ſuperiorẽ abſq̃
alia obligatione. Secus ſi tenebat̃ prio
vel pactũ vel alia obligatione ducere p
canalia lignea vel claudere foramẽ clau-
deret terra vel ſtramine vel ſterq̃linio et
vellet mutare formã puta de ligneis et
facere lapideo vel claudere foramẽ cum
lapidibus vel ligno. qꝛ nõ poſſet in pre-
iudiciũ inferiorũ. arg. l. preſes. C. de ſer. et
l. ij. C. ad. l. acq̃. cũ ſi. Et intellige qñ nul-
la ſeruitꝰ fuiſſet impoſita. qꝛ ſi eſſet impo
ſita non poſſet mutare formam vt eſt ca
61 ſus in. l. ij. ff. de riuis. ¶ † Sed circa pre-
dicta põt dubitari. quid ſi habeo ius du
cendi aquã p fundũ tuũ iure ſerui. duxi
per riuũ apertũ. ⁊ tũc volo riuũ ſubterra
neũ facere. Et vr̃ ꝙ nõ poſſim. qꝛ ex hoc
aufero dño ſolũ cõmodũ appellendi pe-
cus ad dictũ riuũ vel hauriẽdi aquã ex
eo. ⁊ ita labeo vr̃ dixiſſe in. l. ij. in princ. q̃
incipit labeo. ff. de riuis. In cõtrariũ vr̃
ꝙ imo poſſum claudere: qꝛ ꝙ dñs ſoli p
quẽ ducit̃ riuus priuet̃ cõmodo hauriẽ
di aquã ex riuo vel appellẽdi pecus ad
eum ꝓcedit magis ex occaſione quã ex
iure. Et iſta vr̃ fuiſſe ſnia Põponij cõtra
labeonẽ vt dicit Paul. in. d. l. ij. Tu vero
p cõcordia ita cõcludas. Aut eſt impoſi
ta ſeruitus fundo vicini vt poſſim duce-
re riuũ apertũ p fundũ. ⁊ tũc nõ poſſum
claudere. ⁊ idẽ ſi dictũ eſt de riuo clauſo
qꝛ nõ põt aperiri. qꝛ aut eſt dictum de ri
uo aperto vel clauſo. ⁊ tũc diſtigue. aut
claudẽdo vel aperiẽdo riuũ non fit dete
rior cõditio dñi fundi ſeruiẽtis per quez
duco riuum ⁊ teneas ꝙ poſſim claudere
vel aperire. ⁊ ita intelligat̃ opi. Põponij
per. l. j. in fi. ff. de riuis Aut fit deterior cõ
ditio dñi feudi ſuiẽtis. ⁊ tũc aut eſt ma-
ior vtilitas eius cui debetur ſeruitꝰ quã
dñi fundi ſeruientis damnũ. ⁊ tunc aut
põt claudere vel aperire. per. d. l. j. in fin.
et ſic etiã ꝓcedat opi. Pomponij. aut eſt
magis damnũ dñi fundi ſeruiẽtis quaz
vtilitas dñi fundi dñantis q̃ ducit aquã
per riuũ. ⁊ tunc nõ põt mutare claudẽ-
do vel aperiẽdo. ⁊ ita intelligitur opini.
Labeonis ⁊ not. gloſ. magnã; in. d. l. ij. ff.
de riuis. quã ſequitur ibi Bar. ⁊ ita: etiã
vult glo. in. l. iij. in prin. in ver. aduerſarij
eo. ti. que gloſ. ſingulariter vult ꝙ qñ fit
cauſa ſeruãdi aquã vel retinẽdi neceſſa
rio nõ h3 locũ p̃dicta diſtinctio. de quo
vide q̃d dixi in. q. precedẽti. in ver. et hoc
62 intellige eſſe verũ. ¶ † Itẽ iuxta p̃dicta
dubitari põt. ꝙ ſi q̃s h3 ius ducẽdi aquã
per fundũ vicini ⁊ duxit per riuũ. nunc
vult nouũ canalẽ vel fiſtulas in riuo col
locare cũ nunq̃ habuerit. an poſſit. Dic
ꝙ ſic. ⁊ ſi impediat̃ cõpetit ei interdictũ
vtile de riuis ſi ꝓpter ipſius vtilitatem
hoc facit in cõmoditate eiuſcuius ager
eſt. vt eſt caſus in. l. ſeruus. §. ſi q̃s nouũ.
ff. de riuis. ⁊ id̃ datur vtile interdictũ nõ
directe qꝛ directe datur qñ iam habuit
63 vt dicit ibi glo. in ℣bo vtile. ¶ † Sed q̃d
econtra. ſi primo duxi aquã per fiſtulas
vel canales per fundũ vicini nunc volo
ducere per riuum. Dic ꝙ non poſſum. qꝛ
hoc fieret cũ incõmoditate vicini, fodien
do in eius fundo arg. d. §. ſi q̃s nouũ. ff.
de riuis. vbi etiã dr̃ q̃d nõ poſſum dilata-
re vel attollere vel extẽdere riuũ vel per
alium locũ ducere ⁊ hoc ꝓbatur etiã in
l. ij. §. ꝙ aũt ait. ff. ne q̃d in flumine pu. et
in. l. j. §. reſtituas. ff. ne q̃d in loco pub. Et
adde q̃ dixi. ſ. in. ij. col. huius. viij. q. prin-
cipalis in ver. item hñs ius aqueducen
de. Tertia q̃d principalis ex p̃dictis de-

cidi poteſt ſi aqua[a] oritur in fundo titij et diſcurrit ad fundum ſemproniȷ et ex fundo ſempronij ad fundū Gaij. nunqd ſempronius poſſit aquam poſtq̄ eſt ingreſſa fundum ſuum ipſam cōtineri vel diuertere ad aliū fundū ſuū inferiorem ita vt ad fundum gaij nō perueniat ad quē eſt ſolita peruenire. et videtꝫ ꝙ poſſit eam cōtinere vel ad alias ptes ſuas vel alias ducere. vt.l.j.§.illud labeo.ff.de aqua quoti.⁊ eſti.⁊ eſt gloſſ in.l. ex meo et in.l.cū eſſent.§.j.ff.de ſer.vrb.pre.et ſepius hoc dictū eſt. Contrariū videtur tenere Bal.in l.lapilli.in.ij.col.circa fi.verſi.tu diſtingue. qui dicit. Aut aqua naſcitur in predio ⁊ potes eam mihi impedire qꝛ beneficio tuo ex p̄dio tuo habeo. aut in agrum meū aliunde venit tunc cum habeā ego inferior beneficiū a te nō potes mihi auferre cū tibi nō proſit ⁊ mihi noceat.⁊ ſic Bal.videtꝫ ſemproniū q̄ in medio nō poſſet aquā diuertere qn̄ mihi nocet ⁊ ſibi nō ꝓdeſt ⁊ ſic a contrario videtꝫ ſentire ꝙ ſi ibi prodeſt poſſet diuertere. ¶ Ego vero puto aliter diſtinguēdum. aut queritur de impedimento dn̄i ſuperioris fundi in quo aqua oritur: aut de impedimento gaij dn̄i inferioris. ¶ Primo caſu ꝯclude.aut eſt impoſita ſeruit⁹ fundo inferiori certo modo ⁊ ſm̄ illū modum aqua debet duci ⁊ nō aliter.ar.l.ij. in fi.de riuis.⁊.l.ſi in meo.in fi.ff.de aqua plu.arc.⁊ ar.cōꝝ que dixi in princi. huius.viij.qō. principalis.aut eſt impoſita ſeruitus ſed nō limitata.⁊ tunc idē qn̄ vellet diuertere ſupra cōtra debitā ſeruitutem. Aut non vult facere dn̄s inferior cōtra debitā ſeruitutē. qꝛ fundo ſuperiori nulla debetur ſeruit⁹. ⁊ tunc dicas ꝙ dn̄s ſuperior regulariter nō pōt impedire poſtq̄ aqua eſt ingreſſa fundum ſempronij niſi illa aqua ſeu eius diuerſio ſit nocitura fundo ex quo aqua oritur. vt d.l.j.§.illud labeo dicit.ff.de aqua quot. et eſti.vt no.glo.in.d.l.ex meo. ¶ Secundo caſu principali dicas.aut gaius dn̄s inferior hꝫ ſuitutē aliquā in fundo ſempronij ſuperioris vel in quaſi poſſeſſione ſeruitutis dicti fundi ſempronij nō poterit ſempronius diuertere aquā ꝯtra debitā ſeruitutem.vt.l.preſeo.⁊.l. ſi manifeſte.C.de ſer.et.l.ſi.C.ad.l. aquil. cū ſi. aut nō habet gaius aliquā ſuitutē nec eſt in quaſi poſſeſſiōe ſuitutis fundi ſempronij ſuperioris.puta qꝛ aqua ex fundo ſupiori oſ̄dit ſe ad fundū gaij p modū facultatis.puta qꝛ gaius nil fecit in fundo ſempronij. et tūc aut ſemproni⁹ vult diuertere aio nocēdi gaio ⁊ nō pōt.vt.l.j.§.deniq̄.ff.d aqua plu.ar.et no.gl.in.l. fi.§.fi.ff.de dā.inſe.ꝙ l dubio nō p̄ſumitꝫ. vt no. glo. no.⁊ doc.in.d.§.fi. et Bal. in.l.lapilli.in.ij. col. ad fi. ff.de re.di.⁊.ſ.in.d.v̄ſ. ego vero. In hac qōne ꝓ veritate ⁊ cōcordia ſic diſtingue rez.aut vult diuertere pl⁹ aq̄ q̄ ſit ei vtile ⁊ non pōt. qꝛ ꝓpter exceſſuz odij preſumeret feciſſe aio iniuriādi ſeu nocendi.vt eleganter dicit Bal.i.d.l.lapilli. Aut nō vult diuertere aio nocendi ⁊ tūc aut ſempronius hꝫ aquā iure ſuitutis ſibi debite ex fundo titij:i quo aq̄ oritꝫ ⁊ tūc aut illa ſeruit⁹ eſt limitata puta vt ſēproni⁹ poſſit aquā ducere ex fūdo titij ad fūdū ſuū cā irrigādi ipſum certis horis.⁊ tūc vr̄ ꝙ ad illū vſuz tm̄ poſſit vti ⁊ nō vltra.ar.l.certo generi. ff. de ſer.ruſti.pre.q̄ limitata diſpō limitatiōis ꝓducit effectū.l.in agris.ff.d acq̄. re.do.⁊ ſic ꝙ vltra illū vſū nō poſſit aquā diuertere in damnū gaij inferioris. ego tn̄ in hoc credo cōtrariū eſſe verius de iure qꝛ cum aqua ex fundo ſempronij diſcurrat ad fūdū gaij nō iure alicuius ſeruitutis ſed facultatis tm̄

a ¶ Aqua Aqua veniēs ad fūdū meum ex fūdo vicini iure ſeruitutis p cloacaz vel aqueductū nō pōt p me cōcedi alteri:ex illo aq̄ductu. l.ex meo.⁊ ibi Barto. ff.d ſer.ruſti. pre. qd̄ eſt verum: niſi poſtq̄ eſt igreſſa in funduz meum.

eſt in poteſtate ſempronij aquam retinere vel eam diuertere ad alia loca qꝛ ſua eſt poſtq̄ȝ eſt ingreſſa fundum ſuum per ea que dicta ſunt. Nec ob. dū dixi limitata diſpoſitio limitatū producit effectuȝ. qꝛ illa regula ꝓcedit quo ad perſonam titij ſuperioris pro qua limitata eſt non^a quo ad perſonaȝ gaij inferioris cū qua nihil conuentus eſt. Unde poterit dicere ſempronius gaio quantum ad te pertinet liberas edes habeo. l. loci corpus. §. competit. et ibi Flo. ff. ſi ſerui. vend. Facit l. ſi prior. §. ſi ſimpliciter. ff. q̄ po. in pig. ha. ⁊ l. fi. C. de

64 rei ven. † ⁊ qꝛ regulariter poſſum opponere de iure tertij qn̄ eſt excluſum ius agētis. vt no. in d. §. cōpetit. ⁊ per Cy. ⁊ doc. in l. cū ſeruū quiſpiam. C. de ſer. fugi. et per Bart. plene in l. ij. ff. de re iudic. ⁊ p Barto. ⁊ Bal. in auẗ. qui rem. C. de ſac. ſanc. eccle. et per Flo. in l. is cōſequēter. §. j. ff. fami. hercif. ⁊ per not. per Barto. Bald. ⁊ docto. in l. ſi alienam. ff. ſol. mat. Aut eſt ſeruitus impoſita fundo ſempronij per titiū dominū ſuperiorem limitata ſed ſimpliciter vȝ vt poſſit ducere aquam ad fundum ſuū. et idem multo magis dicendum eſt vt ꝓxime dixi. Aut ſempronius recepit aquā in fundo ſuo ex fundo titij ſuperioris non iure ſeruitutis ſed iure facultatis. et tūc aut ſempronius diuertendo aquā a fundo gaij nihil ſibi prodeſt ⁊ gaio nocet non poteſt diuertere.

a ¶ Nocet Gaio. nocere alteri q̄s nō dȝ etiā vt ſibi ꝓſit: l ſpe. de. j. et ij. decre. §. v. ver. ſi. porro: ⁊ cōtra faciēs nō dȝ audiri in ſpec. de feu. §. ij. ver. xj. niſi faciat aio cō ſulēdi ſibi nō aio nocendi: co. §. ver. xij.

quia gaius non recipit aquam ex beneficio ſempronij. ita intelligatur Bald. in d. l. lapilli. ff. de rerū diui. pro quo facit. l. j. §. idem ait aquam. ff. de aqua plu. arc. Aut diuertendo ſempronius aquam ex fundo gaij et gaio non nocet: quia qđ tibi nō nocet ⁊ mihi prodeſt faciliter concedendū eſt. vt. l. ij. §. nec igitur. et ibi no. ff. ſolu. mat. et ar. l. flu. §. fi. ⁊ l. proculus. ff. de damno infec. Aut diuertendo prodeſt ſibi ſempronio et nocet^a gaio: et in hoc eſt maior dubitatio. ⁊ Bald. videtur ſentire. d. l. lapilli ꝙ nō poſſit. ego teneo cōtrariū ex quo ſemper facit in ſuo ⁊ auferre lucrum gaio cui nulla ſeruitꝰ debetur. vt. d. l. fluminū. in fi. ⁊ l. proculus. et per ea que dicta ſunt. s̄. ⁊ inquantum dixi in tota iſta. q. ꝙ ſempronius poteſt aquam diuertere in damnū gaij inferioris vel contra voluntatem titij ſuperioris. intellige niſi iſti tres fundi fuiſſent prius vnius tantuȝ vel niſi fuiſſet vnus tantum fundus et poſtea fuerint diuiſi vel diuiſus inter eos vel coruȝ autores: puta coheredes vel legatarios: vel quia ſimul emiſſent dictū fundū et poſtea inter ipſos diuiſiſſent. quia tunc quilibet deberet vti aqua ſicut erat ⁊ diſcurrebat tempore diuiſiōis dicti fundi quia ſi tacite videtur actum inter eos ex quo ita diſcurrebat tempore diuiſionis. ar. l. qui binas edes. cū l. ſequen. ff. de ſer. vr. pre. et l. ꝙ conclaue. cum ibi no. ff de damno infec. ⁊ argu. eorum que dicit Bald. in c. j. §. ſi quis. de manſo. in iiij. col. in fi. in ti. de cōtrouer. inueſti. ⁊ per ea que dixi in ver. itē predicta intellige vera. ante verſi. ex predictis ſequitur deciſio multarum queſtionū. Facit l alienatio. ⁊ l. ſi aqueductus. ff. de cōtrahen. emp. ⁊ l. in his. §. nō debeo. ff. de reg. iur. et pro hoc facit. l. ediles a iure. in pūn. ff. de edi. edic. † vbi 65
dꝛ ſi vendit̄ equus q̄ hȝ ſellam vel ornamenta tp̄e quo vr̄ eſſe vendita ſella ⁊ ornamenta. vt ibi dixi. ⁊ not. per Bart. in l. eum qui. §. non ſolum. ff. de furtis. ⁊ per Guil. Barto. ⁊ doct. in l. ſi vt certo §. vſq; adeo. ff. cōmoda. ⁊ habetur per Ang. de aretio inſti. de actio. § in duplū qui dicit plus ꝙ non ſolum veniūt ornamenta q̄ habebat tp̄e vēditionis: ſed etiā ante per

duos dies. vt eſt caſus mirabilis in.d.l.
edilcs aiunt.§.vendidi.⁊ ibi etiã de hoc
dixi.⁊ in.l.via cõſtitui.§.fi.et qđ ibi not.
Bar.ff.de ſer.ru.pre.⁊.l.ſi in vendẽdo.in
prin.ff.de contrahen.emp.cũ ſi. In qui-
bus habetur ꝙ in dubio res videtur eſſe
vendita vel diuiſa libere ⁊ nõ cũ aliqua
ſeruitute.qꝛ illa iura intelligo de ſerui-
tutibus que habent cauſam momenta-
neam.puta itineris. Secus ſi ſucceſſiuã
ſicut eſt ſeruitus aqueductus.vt.l.fora-
men.in princi.§.j.ff.de ſer.vrb.pre.vt ple
ne dixi.ſ.in.j.lib.in titu.de ſerui.itineris
ſeu aditus.vbi oĩno vide ꝓ declaratiõe
huius.q. Nec ob.etiam.l.ſi quis edes.in
prin.ff.de ſer.ru.pre.vbi dicitur ꝙ ſi plu-
res fundi qui debent ſerui.efficiant vni⁹
tm̃ ſeruit⁹ tollitur qꝛ res ſua nemini ſer-
uit.l.in re cõmuni.eo.titu.et ſimi.poſtea
vnus de illis venditur vel diuiditur.vi-
detur vendi vel diuidi libere. Pro hoc.d.
l.ſi vendendo.in prin.qꝛ illa iura intelli-
go niſi tempore vẽditionis vel diuiſionis
aqua diſcurreret per fundos predictos
qꝛ videtur vẽditio ⁊ diuiſio facta vt fun-
di remaneant ſicut tunc repeiebantur.
Sed ſi aqua tpe diuiſionis nõ diſcurre-
bat per predictos fundos vel erat prius
ſeruitus hñs cãm momẽtaneã.tũc eſſet
aliter dicendũ niſi in diuiſiõe diceretur
cum acceſſib⁹ ⁊ egreſſibus vſq; ad vias
publicas ⁊ cũ aquis aquarũ.qꝛ decurſi
bus ⁊c.vt plene dixi in.d.titu.de ſer.iti.
ſeu aditus que oĩa perpetuo tene menti
66 qꝛ ſunt quotidiana. ¶ †Quarta qõ pꝛin-
cipalis põt ex p̃dictis decidi in caſu ecõ
uerſo. Nam.ſ.dictũ eſt qñ dñs ſuperior
vult precidere venas in fundo ſuo ortas
⁊ impedire ne aqua diſcurrat ad fundũ
inferiorẽ quid econtra.quidã hꝫ fundũ
ſuperiorem in quo aqua naſcitur.puta
profunde per.xv.pedes que diſcurrit ſo-
lum ad fundũ vicini inferiorẽ per ſubter
raneos meatus.⁊ qꝛ nõ trãſeũt meatus
illi fundũ vicini aqua aſcendit in fundo
ſuperiori per illos.xv.paſſus et ducitur
a dño ſuperiori p fundũ ſuũ.dñs iferior
fodit in fundo ſuo.⁊ ex eo aqua exit ita
vt nõ poſſit amplius aſcẽdere ad ſuper-
ficiem fundi ſupioris.q̃rit nunqd poſſit.
et vr̃ ꝙ ſic per.l.flumina.§.itẽ videam⁹.
cũ.l.penul.de dã.infec.cũ aliis ſilibus
ſupra ad hoc allegatis.ego teneo cõtra-
riũ per tex.in.d.l.fluminũ.§.fi.in fi.vbi dr
qđ ſi tam alte fodiam in meo vt paries
tuus ſtare non poſſit tibi teneor:⁊ ſic ibi
ꝓbatur ſi aufero tibi id qđ a me non ha-
bes nec a meo puenit ſed a tuo.⁊ ſic infe
ro tibi damnũ hoc de iure facere nõ poſ-
ſum qꝛ ibi alte fodiẽs q̇ ꝓmiſerat de dã.
infec.auferebat lucrũ qđ non pueniebat
a re ꝓmiſſionis. Nam firmitas parietis
vicini cui erat facta ꝓmiſſio de dã.infec.
perueniebat a re ꝓmiſſionis. Nam firmi
tas parietis.⁊ illud fundamẽtũ eſt ipſi⁹
vicini nõ autẽ pertinebat a domo ipſius
fodiẽtis.ideo hoc facere nõ põt ſꝫ Pau.
de ca.ibi q̇ dicit iſtũ eſſe verũ intellectũ ⁊
illius tex.quẽ gloſ.⁊ doc.nõ viderũt.ſed
ita eſt in caſu ꝓpoſito dñs fundi inferio-
ris fodiẽdo in ſuo fundo ⁊ aquã educen
do aufert dño fundi ſuperioris aquam
que puenit a fundo ſuperiori ad inferio-
rem ⁊ nõ ecõtra.ergo de iure nõ põt pre-
terea hoc etiã ꝓbari põt:qꝛ ſicuti edificã
do in meo nõ poſſum mittere in alienũ.l.
queadmo.§.ſi ꝓtec.in fi.ff.ad.l.aql.⁊.l.ſi
vicẽ.§.ſi ad ianuã.ff.qđ vi aut clã.ita vr̃
et multomagis qđ edificãdo in meo non
poſſum auferre illud qđ eſt alienũ nec a
me hꝫ originẽ.qꝛ plus videt eſſe auferre
alienũ q̃ʒ ſimpliciter in alieno immittere.
iuxta.l.id qđ noſtrũ.ff.de reg.iur.ex quo
magis damnũ cõtingit in auferẽdo rem
alienam.arg.aut.multomagis.C.de ſa-
croſan.eccle.⁊.l. quantomagis.ff.de iu-
reiu. Quod ſingulariter no qꝛ põt trahi
ad deciſionẽ multarũ qõnũ ſilĩũ:puto tñ
ſi vellet dñs inferior in ſuo fundo fodere
nõ cauſa p̃dictã aquã habendi ſilr forte
vt penũ faceret ad cloacã nõ impediret
ſi ita clauderet meatus aque ſubterra-
nee ꝙ nõ impediretur aſcenſus eius ad
fundũ ſuperiorẽ.arg.d.l.fluminũ.§.fina.
ibi vt paries ſtare nõ poſſit a ꝯrio ſenſu.
et arg.d.§.fi.vſi.ait trebati⁹.vbi neq; eĩ
opis mei initiũ dãnũ tibi dari in ea re in
qua iure meo vſus ſum.ff.de dam.infec.
67 ¶ †Quinta qõ ſilr decidi põt ſi aq̃ diſ-
currat a fũdo titij ſupiori ī fũdo ſempro
nij iferiori p venas ſubterraneas ⁊ qꝛ ſi ſẽ
proni⁹ nõ fodit i fũdũ ſuũ tota aq̃ flueret

conſueuit ex ſuperiori fundo titij: nunc ſempronius fodit in fundo ſuo ⁊ venas aperuit.ita vt tota aqua tā illa que in venis ſuis naſcitur quā illa q̄ ex venis titij fundi ſupioris diſcurrat ad fundum ipſius ſempronij ⁊ deſinat aſcendere ad ſupficiem fundi titij:nunquid ita poſſit fodere Sempronius.⁊ ex predictis cōcludendū eſt:aut queritur nunqd potuerit fodere:⁊ aquam ducere ex venis que ex fundi ſui venis procedit:⁊ ſine dubio poteſt:q2 q fodit in ſuo nihil mittit in alienū:nec de alieno aliqd aufert. Aut q̄rit de diuiſione aque q̄ orit ex venis ſubterraneis fundi ticij ſuperioris:⁊ dicendū qd non pōt per.d.l.fluminū.§.fi.in fi.⁊ p
68 ea que dixi in qōne precedēti. ¶ † Sed eſt vltima predicta qſtio ſi ille qui h3 ius aqueducende admiſcuit aliā aquā ille quem modo ducere ſolebat nunqd poſſit phiberi.dic qd ſolum addita aqua:ſ3 etiam pro tota ſimul mixta poterit prohiberi:vt eſt text.in.l.j.§.itē querit.ff.de aqua quoti.⁊eſti.⁊ eſt ratio:q2 illa aqua mixta eſt diuiſibilis: ⁊ propterea vtile p inutile vitiatur.⁊ ita vult gl. in.d.§ ſeq. ⁊ pro hoc facit ratio:q2 in diuiſ.bilibus vtile vitiat per inutile:vt.l.ſi ſponſus.§. generaliter.ff.de via.in termiſ.in.l.pedibus.in princip.⁊ ibi not.ff.de arbitris.et per Bar.⁊ doct.in.l.j.§.pe.ff.de verborū oblig. Quod intellige verum qn̄ aqua admixta eſt facto hominis ſecus quando aqua creſcit in facto hominis:ſed naturaliter: q2 tunc non poteſt prohiberi ducere totam aquam:vt eſt textus notabilis in.l.hoc iure.§.aquā que in riuo.ff. de aqua quotidiana.ſm Oldra.⁊ Albericum de ro.l.rutilia ſpolla.ff.de contra-
69 hen.empt. ¶ † Ulterius quero ſtatutum eſt in ciuitate vt qs poſſit ducere aqua3 ex fundo ſuperiori per fundū vicini medium ad aliquem fundum ſuum:inferiorem ſoluendo damnum vicino qd cauatio fiat in fundo ſuo quod ſtatutu3 v3 propter publicam vtilitatē:vt dixi.ſ. in v.queſtione principali per nota.in.l. fi. C.ſi cōtra ius vel vtilitatē publi. Modo quis vult ducere aquam per fundū vicini ad ſuum in quo fundo vicini eſt fons vel ſunt vene aquarū:et ſi poterit in eo fodere:vel per ipſum aquam ducere miſcetur aqua ſua cū aqua vicini ⁊ vtraqȝ tranſibit ad fundū inferiorem nunquid poſſit:⁊ videt qd ſic:q2 ſtatutum loquit ſimplr qd per fundū vicini poſſit aqua duci ſatiſfaciendo ſibi damnū:ergo ſimpliciter et indiſtincte debet intelligi.xix. diſtin.ſi romanorū.Nec diſtinguit an ſit dānu3 reſpectu terre fundi vel reſpectu aque ipſius: ergo nec nos diſtinguere debemus.l.de publi.Preterea hmōi ſtatutū eſt fauorabile ⁊ factū ppter publicā vtilitatē:ergo vr̄ eſſe in dubio intelligendū late ⁊ ampliandū vbi ſubeſſet eadē rō:iuxta not.per Bar.in.l.ſi conſtā.in prin.ix.q.prime partis principalis. ſol. ma.⁊ per Cy.⁊ doc.in.l.j.C.de adulte.et per Bald.in.l.maximū vitium.C.de libe. pre.et per Modernos in.l.ſi vero.§.de viro.ff.ſol.mat. Sed contrariū dico verius eſſe de iure. Nam iſtud ſtatutū d3 intelligi dūmodo non fiat dānū vicino in ſuo aqueductu:vt pbat in.l.hoc iure.§.his qui ius aque.ibi aquarū riualib⁹. ff.de aqua quoti.⁊ eſti.⁊.l.imperatores.ff.de ſer.ruſti.pred.⁊.l.j.§.ſunt qui putant.ff. ne quid in flumine publico.⁊ facit qd di xi.ſ.iij.q.principali circa fi. Item de hoc videt eſſe tex.in.l.pſes.C.de ſer.⁊ aqua.
70 cū ibi no.per glo.⁊ docto. ¶ † Item hoc pbat rōne quādo priuilegiatus ⁊ cauſe priuilegij ſunt paris potentie potior cōditio eſt poſſidētis:vt in.c.impari.de re. iur.in.vj.⁊.l.ſi ſeruū.§.de illo.ff.de verb. obli.⁊ no.Bar.⁊ doct.in auf.quas actiones.C.de ſacroſan.eccle. ⁊ facit ad hoc l.verum.§.pe.ff.de mino.in.c.fin.extra de ordi.cogni. Sed ille per cuius fundū vicinus vult ducere aquā h3 etiā aquam que eſt ſimiliter priuilegiata vel q2 eam ducit aut ducere pt ad irrigādos agros ergo non d3 ſibi auferre ius aque ſue vt alteri cōcedatur.iuxta no.per glo.⁊ docto.in.d.l preſes. Item pro hac opinione facit.l.fi.§.fi.excep.ibi ne quid poſteriori datū eſt ⁊.C.qui potio.in pigno.habe.vbi pbatur q qn̄ ſunt due dotes non debemus magis fauere vni quā alteri: et ſic nō debemus cooperire vnū altare: ⁊ aliud diſcooperire:vt ibi no.Barto. et doct.⁊ glo.in auf.qūo oportet epiſ.§.ſed

neqꝫ effuſas.in ver.q2 per illũ tex colla. §.Et pro hoc facit etiã auc niſi rogati.cũ ibi not.C.ad trebel facit etiã ad hoc qđ dixi in.q.p̄cedẽti.Nec obſt.ꝙ ſtatutũ loquatur ſimpliciter vt poſſit aquã duci p fundũ vicini ſatiſfaciendo ſibi dãnũ et debet intelligi de dãno alterius aque q̄ gaudeat codeꝫ priuilegio per predicta. Nec obſt.qđ ſtatutum ſit.fauorabile et in fauorem ductus ⁊ propter publicam vtilitatẽ:q2 idẽ fauor eſt in vtroqꝫ caſu: ⁊ ideo melior eſt conditio poſſidentis:vt

71 dixi.¶†Quero nunc de alia.q quotid. aqua ex fundo meo ſupiori deſcẽdit ad tuum inferiorẽ et inundat totũ fundum tuum ex magna abundantia aquarum queritur de duobus.Primo nunqđ ego qui ſum dñs fundi ſuperioris cogar retinere aquã in fundo meo:puta faciẽdo foſſam ⁊ aggeres ⁊ in eo aquã recolligẽdo ne diſcurrat ad fundum tuum.Secũdo poſito qđ non cogar retinere an poſſim te inferiorem cogere vt eam in fundo tuo recipias et foſſam facias vel alueũ ⁊ aggeres vel patiaris ꝙ aqua deſcendat ex tuo ad aliũ inferiorẽ.Circa q̄ dicas in primis tria eſſe conſideranda. ¶Primũ eſt legis cõuentio vt ſi aliqua interuenit illa ſit ſeruanda.l.j.§.deniqꝫ ait.⁊.l.in ſumma.§.j.ff.de aqua plu.ar. ⁊.l.j.§.ſi conuenerit.ff.depoſiti.cũ aliis ſimilibus allegatis in glo.ſ.in princip. huius.viij.q.principalis.¶Secunduꝫ eſt loci natura que debet inſpici q̄ vt realiter fundus inferior ſuperiori ſeruiat vt patiat̃ hanc ſeruitutẽ ⁊ teneat̃ ſuſcipere aquã fundi ſuperioris niſi aliter cõuentum ſit:vt.d.l.in ſumma.in princi. Agri eñ naturã ſeruandam eſſe dicit d.l.j.§. nõ ſit ducta ⁊ ſemp inferiorem ſuperiori ſeruire atqꝫ hoc incõmodũ naturaliter pati inferiorẽ agrum a ſuperiore cõpenſareqꝫ debere cũ alio commodo:ſicut eñ ois pinguedo terre ad eum decurrit:ita etiã aq̃ incõmodum ad eum defluat: vt eleganter dicit tex.in.d.l.j.§.deniqꝫ.ff.de aqua plu ar.⁊.d.l in ſumma.in p̄n e.ti. ¶Tertiũ eſt qđ dꝫ cõſiderari qñ nõ eẽt dicta aliqua lex inferiori vel ſuperiori: natura enim loci hoc declarat:q2 plana ſunt loca ita vt nullus ager poſſet dici inferior vel ſuperior tunc loci vetuſtas que vicem legis obtinet ⁊ p lege ſemper habetur dirimendarũ litiũ cauſa vtiqꝫ ſeruanda eſt: vt dicit text.in.d.§.deniqꝫ ait.ver.ſi tñ lex.⁊ ibi glo.⁊ in.d.l. in ſumma.in prin.¶Quartum etiã poſſet cõſiderari qñ aliqua conuentio nõ eſſet vel natura loci aliquid non declarat: neqꝫ ſubeſt quid ſit ſeruandũ.Circa primum qñ interuenit cõuentio de retinenda ſuperiori ne ad inferiorẽ vel de mittẽda in fundum inferiorẽ dicas illã cõuentionẽ eſſe ſeruandã ⁊ per eam ſeruitutẽ imponi:vt.d.l.j.§.deniqꝫ ait.⁊.l.in ſumma.in prin.ff.de aqua plu.ar.coniuncta.l.ſemper in ſtipulationibus.ff.de regu.iuris.

72 ¶†Sꝫ dubitari poteſt ſi ſimpliciter eſt impoſita vel per cõuentionẽ ſerui.vt ſuperior vicinus teneatur aquaꝫ retinere in fundo ſuo vel qđ inferior teneat̃ foſſa eã recipe:nũqđ ſupior vł ꝙ iferior teneatur purgare vel aggeres facere:aut munire.Et vř qđ ſic:q2 qui tenet̃ ad vnũ tenet̃ ad oia per que peruenit̃ ad illud:vt l.ij.cum ibi notatis.ff.de iuriſ.om.iudic. Et q̄ permittit ſequẽtia videt̃ permittere antecedẽtia quibus mediantibus ad ſequẽtia peruenit̃:vt probatur in.l.iiij.§.j. ff.de ſer.ruſti.predi.et.l.refectiõis.§.j.ff. cõia predio.et.l.veteres.ff.de iti.actuqꝫ priua.Et facit ad hoc qđ ho.Bart.in.l.j. in prin.in.ij.col.in fi.ff.de no.ope.nũcia. Itẽ q̄ permittit ꝯñs vř p̄mittere neceſſario antecedẽs.l.illud.et.l.pro herede.§. pap.ff.de acq.here.et tex.cũ glo.nota.et ibi Bal.C.de do.promiſ.in.l.ij.⁊ p hoc.l. ad rem mobilẽ.⁊.l ad legatũ.ff.de p̄cur. Sed videas qđ imo ille cuius fundus dꝫ ſeruitutẽ nõ tenetur purgare vel aggeres facere vel munire ſꝫ ſolũ tenetur pati vt dñs fundi cui ſeruit⁹ debet̃ predicta vel ſolida facere poſſit.vt pbat̃ in.l.j. §.deniqꝫ ait in princ.⁊.§.fi.ff.de aq̃ plu. ar.vbi ita dicit:nõ ergo cogemus vicinũ aggeres munire:ſed nos in ei⁹ agro muniemus:q̄ tex.intelligitur quãdo pacto vel vetuſtate erat inducta ſeruitus retinendi aquam in fundo recipiendi aquã ex fundo ſuperioris vt dicit gloſſ in.d.§. fi.in ver.munire.Et ita intellige que dixi.ſ.in.iiij.q.principali.in fi.ver.ſed po=

ʒ ne qōnem quā habui de facto.¶ † Et eſt
ratio regulariter ille qui debet ſeruitu=
tem non cogit facere:ſed pati.vt.l.quo=
tiens.§ ſer.ff.de ſer.titu.generali.ꝛ.l.ꝛ ſi
forte.§.etiā.ver.nā in omnibꝰ ſeruituti=
bus.ff.ſi ſer.ven.excepta ſeruitute one.
feren.qꝛ in alia debens ſerui.poteſt cogi
facere:vt.l.cum debere colūnā.ff.de ſer.
vrba.predio.ꝛ ita tenet glo.in.d.l.j.§.fi.
in ver.cogemꝰ.ff.de aqua plu.ar.ꝛ gloſ.
in.l.in ſumma.§.j.in ver.vel re.que inci=
pit tu es eo.tit.ꝛ intelligo tex illius.§.fi.
non ſoluʒ qñ ſuperioꝛ vicinꝰ tenebatur
aquam retinere in fundo ſuo:quia tunc
ſi opus per qđ retinetur indiget refectio
ne nō tenetur ſuperioꝛ reficere ſed pati
qđ inferioꝛ reficiat.ꝛ ita intelligit Pau.
de caſt.ibi ſummarie.§.denīq ait.ꝛ pro=
batur in.l.in ſumma.§.iteʒ varus.ad fi.
ibi.ſi velim aggerem reſtituere in agruʒ
eo.titu.Sed etiā intelligo text.in.d.§.ſi
qñ inferioꝛ vicinus tenebatur in fundo
ſuo recipere aquam prouenientē ex fun
do ſuperiori:qꝛ tunc inferioꝛ non tenet
mandare ſeu purgare locum aut agge=
rem munire ne aque diſcurrant ad fun=
dū ſuū:ſed tenetur ſolū pati vt ſuperioꝛ
hoc facere poſſit cū ſit eadem ratio.l.il=
lud.ff.ad l.acquil.Et hoc etiā Paul.de
caſt.in.d.l.ſumma.§.apud labeoneʒ.ibi
dum tex.dicit hanc inferioꝛ vicinus non
purgabit ſupplet idem in ſuperiore cum
ſit eadem ratio:ꝛ ideo dū tex.dicit in.d.
l.j.§.fi.non ergo cogemus vicinum agge
res munire intellige vicinum cuius fun
dus ſeruitutē debet ſiue ſit fundus ſupe
rioꝛ ſiue inferioꝛ:ꝛ dum poſtea ſubdit ꝙ
nos in eius agro muniemus expone in
agro ſuperiore vel inferiore ſeruitutem
debente:ꝛ dum dixit qꝛ dñs predij domi
nātis pōt agere contra dominuʒ predij
ſeruientis:vt patiatur in fundo ſuo pur
gari foueas vel aggeres muniri intelli=
gi dʒ qñ dñs fundi ſeruientis nullā po=
terat vtilitatē cōſequi:puta ex munitio=
ne aggerū:qñ ex illa nō poſſet cōſequi
niſi laborē et impenſas quo caſu poteſt
agi p dñm predij dominātis ſimpliciter
vt dñs predij ſeruientis patiatur agge=
res muniri.Sed ſi poſſet aliquā vtilita=
tem conſequi:puta ex purgatiōe fouee

ſeu aluei ex pinguedine terre q̄ extrahe
tur de fundo ſuo:qꝛ tunc ſi ipſe dñs pre
dij ſeruiētis vellet purgare preferēdus
eſſet dño pdij dñantis non ſimpliciter vt
dñs predij ſeruiētis pateret:ſʒ alterna=
tiue vt vel purget:aut purgari pmittat:
vt.l.in ſumma.§.apud labeonē.q̄ita dʒ
intelligi ſʒ Bar.Pau.de ca.Jmo.ꝛ doc.
ibi.ff.de aqua plu.ar.ꝛ idē tʒ Pau.in.d.
l.in ſumma.§.itē varus.in fi.¶ Et ex p=
dictis ſequit qđ qñ ſupioꝛ vicinus tenet
retinere aquā in fundo ſupiori ne diſcur
rat ad inferiorē ꝛ opꝰ qđ retinebat aquā
ne inferiori noceret ſit deſtructū natura
liter:puta ex ſupabūdātia aquaꝝ vel ēt
aliter ſiue illđ opꝰ ſit ſupnaturale:qꝛ nō
manu fctm̄ ſiue q̄ſi naturali qꝛ manu fa
ctū:ſʒ nō extat eiꝰ memoria ſʒ iure ſui=
tutis retinebat pōt vicinꝰ cuiꝰ fundus
dʒ ſuitutē cogi:vt patiat opus reſici vel
in priſtinū ſtatū reponi:vt eſt caſus i.d.
l.in ſumma.§.itē varꝰ.ꝛ idē hoc tenet ibi
Pau.de ca.¶ Jtē ex hoc etiā ſequit qđ ſi
ille q̄ hʒ ſeruitutē deſtruit opꝰ pꝑter qđ
aqua retinet in fundo ſeruiētis et nocet
fundo dñanti pōt cogi ad ponendū ſeu
reſtituēdū dictū opus in priſtinū ſtatuʒ
vt.l.in ſumma.§.item labeo.et hoc tenet
Pau.in.l.j.§.ꝛ ſi vicinus.eo.ti.ꝛ intelligi
tur nocere nō ſolū qñ aqua non dʒ aliq̄
modo deſcēdere ad fundū inferiorē:ꝛ ni
mis deſcēdit pꝑter deſtructioneʒ vel re=
pletionē fouee que aqua in fundo ſupe
riori cōtinebat:ſed ēt in agro ſuperiori
erat foſſa q̄ debebat aquā ꝯtinere vt pau
latim et moderate diſcurreret ad fun=
dū inferiorē:puta ad ipm̄ irrigādū:ꝛ ſic
foſſa erat in fundo ſupiori pꝑt vtilitatē
agri inferioꝛ irrigādi:et ſic poſtea reple
ta eſt fouea vt aq̄ vehemētioꝛ deſcēderet
ad fundū inferiorē ꝛ ſic noceret:vt pba=
tur in.d.l.in ſumma.§ apud alphenū.ſʒ
Jac de are.ꝛ Jmo.ibi q̄ exponit illū tex.
ibi dū dicit aq̄ deſcēdit.ſ.paulatim ꝛ mo
derate qđ no.¶ Jtē intelligit nocere qñ
nocet ꝯ factū ſeu ſeruitutē impoſitā ſiue
ꝯ loci naturā aut vetuſtatē.Secꝰ ſi na=
tura loci aut facta dānū ꝯtingat:qꝛ tūc
agi nō poſſet:vt.l.j.§.itē.ꝛ.l.in ſumma.j.
reſſo.ff.de aq̄ plu.ar.ꝛ ita tʒ Azo in ſum.
eo.ti.q̄ etiā ſubdit ꝙ nocere dr vt detur

a actio directa[a] aque plu. arcē. qñ vicino dānū dat: ſed qñ qd ſit quominus aqua ꝓfluat vicino ceſſat hec actio directa ꝛ datur vtilis: vt. d. l. j. §. ſicut autē. l. ij. §. item b varus. ſicut etiā datur vtilis[b] vbi nemo facit op⁹: vt. d. l. ij. §. apud. ꝛ ꝑdicta ꝓcedūt qñ ille ꝗ dz ſeruitutē fecit op⁹ in fundo ſuo vel remouit ꝓpter qḋ dānū dat fundo dñanti. Sed quid ſi alius fecerit: dic vt. l. q̄ꝗ̄ iulian⁹. ꝛ. §. itē ſi vero ego. et. l. ſi colon⁹. ꝛ. l. ſi terti⁹. §. celſus. vſq; in fi. l. et l. emptor. in fi. ꝛ. l. vēditor. ff. de aqua pluuia. arc. ꝛ vide Pau. de caſt. in. l. in ſumma. §. idem varus. in. j. oppo. eodē titu.

74 ¶ † Scḋo dubitari pōt an nō ſolū dñs predij dominātis poſſit cogere dñm predij ſeruiētis vt patiaꝛ fundum ſuū purgare vel opus refici vt dixi: ſed etiā dñs fundi ſuperioris ſeruiētis ꝗ iure ſeruitutꝭ teneꝛ hr̄e foſſam in fundo ſuo ſuperiori ne aqua noceat vicino inferiori ſi illa foſſa indiget refectiōe poſſit agere ꝯ dñm predij dñantis vt eam reficiat taliter qḋ nō noceat fundo ſuperiori ſeruiētis. Et dic ꝙ ſic: vt eſt caſus valde nota. i. l in ſumma. §. apud alphenum. ff. de aqua plu. arc. ſm intellectū Pau. de ca. ꝛ ibi glo. intelligit illum tex. aliter in caſu econuerſo: qui intellectus etiā pōt eſſe bon⁹. ꝛ adde ſm eum ibi qḋ qñ fundus ſuperior dz ſeruitutē fundo inferiori vt aquā retineat ſi habet foſſam in fundo ſuo ſeruiētē tenetur pati vt fiat op⁹ iure ſeruitutis quatenus eſt neceſſariū ad ei⁹ vſum lꝫ ex hoc reſultet dānū: ſꝫ ſi illud indiget refectiōne non teneꝛ pati niſi vt reficiaꝛ: vt. d. §. apud alphenū. cū ibi notatis. ibi an ille

75 ꝗ opere manu facto ¶ † Tertio pōt dubitari: an ille ꝗ excludit aquā naturaliter: ꝛ iure ſeruitutis recipere fundū ſuū tenebatur ne in ſuum veniat: ſed in alienum deriuetur teneaꝛ aqua plu. arcen. et dicēdū qḋ ſic: vt. l. j. §. nerati⁹. cū gl. ff. de aqua plu. arcē. ꝛ idō ſi aqua de directo pluit in fundū tuū ꝛ tu ope manu fcō deriuas aquā in meū aliter quā ꝑ ſeipſam naturaliter flueret fortevel flueret ſi op⁹ factū nō eſſet vel ſi flueret nō ita rapide teneris mihi aq̄ plu ar. Et ita qñ aq̄ nō fluebat nec cadebat de directo in tuum: ꝛ tu ne in tuū deſcenderet opus feciſti ꝑ qḋ ipſaꝫ deriuas in meū: ꝛ tūc ſi erat impoſita ſeruit⁹ vt eā tenearis recipere vel ſi ꝯſueuiſti lōgiſſimo tpe ipſaꝫ recipere adeo ꝙ nō extet memoria in ꝯrium nō potes illā aquā a te excludere ꝛ in meū deriuare: vt ꝓbaꝛ in. d. §. nerati⁹. ꝛ ibi hoc vult gl. in ver. ſolet. quā ſequiꝛ Pau. ꝛ idē no. in. l. in ſumma. §. illud etiā. i fi. ff. de aqua plu. ar. ſed vbi nulla ſeruitus debeꝛ nec ꝑ dictū tps aq̄ fluxiſſet. ſꝫ ſolū naturalr̄ diſcurrat dic vt dicā. ꝗ. in ver. circa ſcḋm qñ natura loci.

76 ¶ † Quarto dubitari ēt pōt ſi ꝯceſſiſti mihi ſeruitutē vt poſſim ope manu facto aquā fluentē in meo deriuare ex tuo ēt ſi tibi noceet: an itelligaꝛ ēt ſi vltra modū noceat. ꝛ dic qḋ nō: vt eſt tex. multū nota. in. d. l. i ſumma. §. illud etiā. facit ad hoc. l. vni⁹. ff. de ſer. vrb. pre. et hoc ēt tꝫ Pau. de ca. in. d. §. illud. ꝗ hoc inducit ꝑ qōnē illā: ſi fiat cōpromiſſum in arbitros vel arbitratores cum poteſtate vt poſſim de iure vni⁹ dare alteri in parua ſeu magna quātitate: dꝫ intelligi niſi ſit nimis magna ꝛ intolerabilis leſio. de quo per Bar. in. l. ſi ſocietatem. §. arbitrorū. ff. pro ſoc. ꝛ Bal ꝛ doct. in. l. cum antea. de arbi. ꝛ Canoniſtas in. c. quintaualis. de iureiurā. ꝛ pro predictis facit: qꝛ in dubio lꝫ conceſſio facta per principē intelligatur cū aliquo dāno modico: tñ nō intelligiꝛ ḋ maximo: vt. l ꝗ vniuerſa. C. de preci. impe. of. et not. glo. in. l. ſeruitutes

a ¶ Actio directa ꝛc. Actio directa ꝗ dicatur. vide Bal. i. l. ex legato. C. de le. in. l. debito. et ꝗ l. ex aſſe. ꝑ Barto. ad treb. Item actiōis directe effect⁹ varios vide i ſpe. de act. ſeu petit. §. ij. ver. i ſumma. ꝛ ſeq.

b ¶ Util'. Actio vtilis pꝫ. rꝫ directe. bal. i l. fi. v. q. C. de edic. diui adr. tol lē. i ſpec. ḋ emp. ꝛ vēdi. §. vij. v̄. ſꝫ pone ſtatutū. vbi vide. ꝛ i ti. de ꝓcur. §. fi. i pn. ꝛ v̄. ſed q̄rit. et ſe. ꝛ ꝑ bar. i. l. ꝓcu. et Bal i. c. ij. §. fi. de lege corra.

a ¶ Modice leſus ꝛc. Modica leſio nō facit dari reſti.in integ.in ſpe. de reſti. in integ.§.ij. ff. ꝛ ſcias.

predio.§.publico.ſup ver a bo modice.ff.de ſer.et eſt tex.cū gloſ.in.l.ij.§.ſi qs a pncipe.ff.ne qd in loc.pu. et no.glo.fi.in.l.ſed cū herede.ff.ad tre.ꝛ gloſſ.xxv. q.ij.§.reſcripta.ꝛ Car.zaba.in.c.mandatis.in.vij. no.extra de reſcrip.ꝛ hoc facit optime.l.ſi qs ſepulchrū.in prin.ff.de religioſis ꝛ ſump.fune.ꝛ qđ not. Bart.in.l.quominꝰ.in.xj. q.ff.de flumi.et adde qđ no.Pau.de ca.in.l.ſi titiꝰ. in prin.circa fi.prime col. ff.de lib.ꝛ poſthu.vbi ꝙ ſi princeps cōcedit in publi co poſſim edificare ꝛ cum preiudicio tertie perſone: qđ ſufficit etiā ſi nō expri matur pſona cui ſit preiu diciū.ar.d.l.ſi titiꝰ. ¶ Sꝫ circa predicta ego ſic dicere:aut eſt facta cōceſſio ſimplr ꝛ intelligit ſine piudicio magno ꝑ pdicta iura. Aut eſt facta vt poſſim aquā i tuū fundū immittere etiā ſi tibi noceat. et tūc intelligit etiā ſi fiat magnū piudiciū ad hoc vt vba aliqd operent.ar. l.ſi qn.ff.de le.j.cū ſimi.nō tn̄ intellige de maxīo aut tolerabili preiudicio.arg. l.i ſumma.§.fi.ff.de aqua plu.ar.ꝛ pro hoc facit qđ no.Jo.de imo.in.c.quinta uallis.extra de iureiur.q dicit ſi compromiſſuꝫ eſt factuꝫ ſimpliciter poterit arbitrator modice ledere iuxta.l.vn̄ ſi neruc.ff.pro ſo.Sed ſi eſt dictū ꝙ poſſit ledere parte9 intellige de magna ꝛ non de maxima leſiōe:qꝛ de illa nō videt actū ꝛ i.lr ſi minor iu rauerit nō ꝯtrauenire intelligitur ſi eſt modice le

ſusª ſecus ſi dicat rōne leſſionis.qꝛ tunc intelligit de magna vt ipſe not.in d.c.cū cōtingat.xxiiij.col.ꝛ adde predictis q di cta ſunt in.j.lib.in ti.de pōticello.ver.ſꝫ

77 circa predicta. ¶ † Dubitari pōt circa ſcđm qn̄ natura loci ſubeſt nec aliq pactio interuenit.dic ꝙ reglrriter fundus inferior tenet recipere aquā puenientem ex fundo ſupiori ꝛ iſta eſt quedā ſeruitꝰ naturalis ꝛ lex nature.vt.l.j.§ ſed ſi vici nus.§.deniqꝫ ita.ꝛ.l.in ſumma.in princ. ff.de aqua plu.ar.etiā ſi aqua fundo infe riori noceat.vt.d.l.j.§.toties.ver. ꝙ ſi na tura. Et pone exēplū ſi aqua fluens ex mōte vel loco meo ſupiori deſcēdit i tuū eā teneris recipe:nec potes me cōpellere vt faciā foſſam vel aggeres i fundo meo per quos aqua retineat.qꝛ fundus tuꝰ inferior in h naturalr ſeruit fundo meo ſupiori qn̄ aqua naturalr deſcēdit vt di ctis iuribꝰ.Sed iſta rla fallit.Primo qn̄ ope manu facto per ſuperiorē aqua deri uaret in fundū inferiorē q nō flueret ꝛ ſi opus factū nō eſſet.¶ Scđo fallit qn̄ aq que ſolebat fluere in fundū inferiorē nō rapide ppter opꝰ factū rapide flueret.vt l.j.§.neratius.ꝛ ibi hoc no.Pau.d ca.de aqua plu.ar.vel ſi ppter opꝰ fieret quominus aqua flueret quā natura ſolet ſi forte minuēdo eā aut maiorē fecerit aut velociorem:aut in cōprimēdo redūdare fecit.vt.d.l.j.in prin.et.§.toties.niſi impoſi ta ſit ſeruitꝰ ad hoc.vt.l.j.§.fundi. Et ibi hoc no.Pau.de ca.q dicit illū tex.limita re oīa iura q dicāt actionē pluuie arcen de dari ꝯtra illū q ope manu fctō aquā fluentē in ſuo deriuat in fundū vicini vt aliter diſcurrat quā per ſe naturalr diſcurreret.vt in.d.l.j.§.j.qꝛ illa procedunt niſi impoſita ſit ſeruitꝰ illi fundo in quē deriuat.p.d.§.fi. ¶ Tertio fallit qn̄ aqua nō fluebat nec cadebat de directo i tuū: ſed alibi ꝛ poſtqꝫ ceciderat deſcendebat in tuū.ꝛ tu ne in tuū deſcēderet opus fe ciſti ppter qđ aqua deriuat in meū.ꝛ tu nō cōſueuiſti eā recipere ſed demū incipit in tuū deriuare.nā tūc potes eaꝫ excludere ope facto ꝛ nō teneris lꝫ in meū deriuet qn̄ qs pōt aquā auertere ꝛ cura re ne in ſuū fundū influat ſi mō non aio nocēdi fiat ſꝫ ne ſibi noceat. vt eſt caſus

in.l.in ſumma.§.pe.ff.de aqua plu.arcē.
Et idō ſi tu dñs fundi inferioꝛis in igreſſu
tui fundi vis facere aggeres vel qd pꝛo=
pter qđ aqua impediaꝛ ne in tuū fundū
ingrediaꝛ ⁊ ingrediaꝛ fundū cuiuſdā ter
tiū qđ non fieret ſi ingrederet̃ fundū tuū.
pōt hoc facere.qꝛ ille tertius nō pōt age
re ꝯtra te vt tenearis aquā recipere ⁊ eā
a te nō excludere.qꝛ quātū ad illum ter=
tiū tuus fund⁹ nō ſeruit naturał̃r ſicut
ſeruit fundo ſupioꝛi ex quo aqua deſcē=
dit.vt eſt caſus nota.in.d.l in ſumma.§.
idē labeo.cl.ij.⁊ ibi hoc tꝫ Pau.de caſt.⁊
iſtud pꝛecedit qñ tu dñs fundi inferioꝛis
nō cōſueuiſti aquā in tuo recipere p tm̄
tps cuius nō extat memoꝛia in ꝯ:iū.vel
qꝛ ſeruit⁹ de hoc nō fuiſſet īpoſita.alias
ſi dicto tpe ꝯſueuiſſet fluere vel ſeruitus
fuiſſet impoſita non poſſes eā diuertere.
Et iſte eſt caſus i.d.l.j.in.§.neratius.cū
glo.in ver.cogeꝛ colligere.de aqua plu.
arc.Et dixit.ſ.in.ij.fallentia in fi.quod
eſt bene notādū.qꝛ declarat totū illū ti=
tulū ff.de aqua plu.ar. ¶ Quarto fallit
qñ ſupioꝛ habebat foſſam in fundo ſuo
naturalē nō opere manu facta vel quaſi
naturalē qꝛ memoꝛia nō extabat de di=
cta foſſa lꝫ opere manu facta fuerit vel
qñ nō erat naturalis foſſa ſed manu fa=
cta et extabat de ipſa memoꝛia ſed iure
ſeruitutis facta erat.Nā oibus iſtis ca=
ſibus inferioꝛ dñs non cogitur dictam
aquā recipere in fundū ſuū.⁊ fouea eſſet
rupta vel aggeres deſtructi poſſet ſupe
rioꝛ cogi vt pateretur refici vt.ſ.dictum
eſt et pꝛobaꝛ in.l.j.§.apud labeonē.ff.de
aqua plu.arcen.⁊ ibi hoc tenet Pau.de
ca.Secus ſi non habeaꝛ dicta foſſa iure
ſeruitutis.⁊ extabat ei⁹ memoꝛia ⁊ erat a
manifeſta.quia tūc inferioꝛ regulariter
ipſam aquā cogiꝛ in fundū ſuū recipere
per pꝛedicta.imo plus etiā ſi fouea eſſet
deſtructa.puta qꝛ i fundo ſupioꝛe aqua
rū concurſus excauabat locū pꝛopter quē
aqua retinebaꝛ ne deſcenderet in fundū
inferioꝛē poſtea illa excauatio de deſtru
cta vł̃ repleta.vł̃ qꝛ aggeres fecerat dñs
ſupioꝛ in fundo ſuo.poſtea ex ipetu aq̄=
rum deſtructi ſunt vel etiā ipſe dñs ſupe
rioꝛ vel alius autoꝛitate; pꝛopꝛia deſtru
xit.nūc dñs inferioꝛ vult agere vt ſupioꝛ

patiaꝛ foueā purgare vel
eā aut aggeres reficere;⁊
certe nō pōt:qꝛ illa fouea
non erat naturalis.qꝛ de
nouo facta nec q̄ſi natura
lis qꝛ extabat memoꝛia.
nec erat ibi iure ſeruitutꝫ
ſed caſualiter poſita vł̃ fa
cta.Et ſił̃r dōm eſt de ag=
geribus.Un̄ ſicut ſi ipſos
feciſſes ſpōte poſſes remo
uere ita ⁊ ſi caſualiter fa=
cti ſunt: ſecus ſi eſſent ibi
iure ſeruitutis vel nō exta
ret memoꝛia.vt pꝛobaꝛ in
d.l.in ſumma.§.apud ma
nuſam.⁊ ibi hoc no.Pau.
de ca.ꝯiuncto.§.idē ait ſi
in agro.⁊ in.d.§.itē apud
labeonē.⁊ ibi hoc no.Jo.
de arc.quem ſequitur ibi
pau.⁊ in.§.idē varus.ea.
78 l. ¶ † Et ex hoc no.ꝙ ſi pꝛo
pter inūdationē aquaruꝫ
pꝛopꝛia autoꝛitate in riuo
ſiue fouea vel in aggerib⁹
feciſti coꝛonellas ne aqua
ſuba būdās flueret in fun
dum tuū potes ipunc eas
ſił̃r remouere.qꝛ ſicuti vo
lūtarie potes eas deſtrue
re:nec teneris pati vt refi
ciant̃ niſi ſeruit⁹ eēt ipo=
ſita.vt.d.§.itē labeo ait ſi
in agro.et in.§.apud ma=
nuſam.cū ibi not.qđ per=
79 petuo tene mēti. ¶ † Cir=
ca tertiū qñ nulla ē cōuē=
tio nec loci natura ſerui
tutē imponit qꝛ loca ſunt
plana.⁊ loci vetuſtas ſub
eſt tūc illa eſt ſeruāda tā=
ꝗ lex in.l.j.§.deniqꝫ ait.ff.
de aqua plu.ar.⁊ l.i.ſum=
ma.in pꝛin.e.ti.Sed talis
vetuſtas habet vim quaſi
ſerui.impoſite.vt.l.j.§.fin.
¶ Et no.ꝙ hec ſeruit⁹ ac
quiſita p vetuſtatē ſeu pꝛe=
ſcriptionē tm̄ opaꝛ regu=
lariter quantū ſeruit⁹ ac=

a ¶ Con=
uētio.Cō=
uentio eſt
ꝯctus no=
minat⁹ ex
cōi vſu lo=
quēdi.Ui=
de pau.de
ca.ꝯſi.xlj.

ti.⁊ eſt.in.l.quo quintus.
87 ff.de ſer.ru.p̄.¶ †Sed qd
ecōtra an ille qui hȝ ſerui
tutem iti.poſſit facere pō
tem ſupra locum per quē
ducit̄ aqua inuito eo cui
debetur ſeruitutis aque=
ductus.et videt̄ q ſic.per
d.l.s̄.iter.ij.reſponſo.ibi ſȝ
pontē.in cōtrariū videtur
eſſe tex.in.iij.rnſo ibi nec
is.Tu vero concorda ſm
glo.⁊ doc ibi.aut ille qui
hȝ ſeruitutē itineris pōt
ire ⁊ vti ſua ſeruitute ſine
ponte ⁊ pōt pontē facere.
ita loquit̄ vſi.nec is.aut
nō pōt aliter trāſire.⁊ tūc
aut vult facere pōtē lapi=
deū q̄ ꝺ facili nō poſſet re=
moueri.⁊ idē qr nō poteſt
ar.l.loci corpus.§.ſi qs.in
fi.ff.ſi ſer.ven.⁊ l.fiſtulā.in
fi.ff.de ſer.vrb.pre.q̄ intel=
lige qn̄ ille locus alteri ſer
uit.puta qr i eo debet̄ ſer=
uitus aqueductus vt dixi
ſed ſi alteri nō ſeruit.⁊ tūc
hn̄s ſeruitutē itineris poſ
ſet pontē lapideū facere:⁊
ita poſſet intelligi.d.l.ſu=
pra iter.ij.rn̄.Aut vult fa=
cere pontē puta ligneū q̄
de facili poſſet remoueri ⁊
poteſt:⁊ eſt ratio in hoc ca
ſu qr ille cui debetur ſerui
tus pōt facere in p̄dio ſer
uientis omne id ſine quo a
non poſſet vti ſeruitute.vt
l.ſeruitutes.§.ſi domo.ff.
de ſer.vr.p̄.⁊ l.refectiōis.
ff.cōia p̄di.Itē ratio inter
pontē de ligneis et pontē
lapideū pōt eſſe ſm Bart.
in.d.l.ſupra iter.in princi.
qr qn̄ eſt pons de ligneis
nō impedit̄ purgatio riui
q de facili tolli pōt:qd fieri
nō poſſet qn̄ eēt pons lapi
deus.Et aduerte qr pons
dicit̄ ꝓprie de ligneis.ſed
arcus lapideus nō ꝺ̄r ꝓprie pons:vt ꝓ=
bari videt̄ in.d.l.ſupra iter in prin Sed
cōis vſus loquēdi aliter ſe hȝ cui ſtādū
eſt ſm Bar.et doct.ibi vt dixi etiā.s̄.in.j.
88 li.in ti.de pōte.¶ †Sed qd ſi ille cui de=
bet̄ ſeruitus per riuū aqueduct⁹ in fun=
do vicini vult iuxta pontē facere foſſam
in qua ꝯgregant̄ aque ⁊ ipſas poſtea ꝑ
riuū ducere.Dic q non pōt qr poſſet aq̄
ibi corrūpi ⁊ dare dānū predio ſeruiēti.
⁊ probat̄ in.d.l.ſupra iter.in.iiij.rnſo.ibi
aut ſi ſpecus ſm Jaco.de are.⁊ doct.ibi.
89 ¶ †Itē nunqd ille q̄ hȝ ius aqueducēn
de de riuo poſſit cuniculū ſubterraneū
facere per quē ducat aquā.Et text.in.d.
l.s̄.iter.in prin.ſentit q ſic dū dicit cuni=
culum.quaſi dicat ſi vellet facere poſſet
glo.tȝ ꝯtrā qn̄ ſeruitus debet̄ per riuū
qui eſt cooptus nec foſſam nec cuniculū
coopte facere pōt inuito dn̄o predij ſer=
uiētis.p.l.j.§.fi.cū.l.ſeq.ff.de riuis ſm in
tellectū gl.lȝ gl.dubitet de itellectu illa=
rū.ll.de quo dic vt plene dixi.s̄.in ver.ij.
q.ex p̄dictis decidit̄ vſqȝ ad ver.iij.q.p̄n.
Et adde p̄dictis q ille q̄ auertit aquā ꝺ
publico aqueductu qn̄ hȝ id ex priuile=
gio principis vel cōſuetudine dȝ ipſam
ducere per caſtellū vl̄ aliud foramē ⁊ nō
ꝑ fiſtulas ne macerie fiſtule corrūpant̄
et ꝯfaciēs ꝑdit bn̄ficiū ducēdi aquā ⁊ ēt
punit̄ in corpore:vt eſt tex.in.l.eos.⁊ ibi
Bar.hoc no.C.de aqueductu.li.xj.⁊ qui
trahit aquā ex flumine publi.dȝ gratis
trahere nihil ſoluēdo pro tali deductio
ne aque.vt.l.ad reparationē.C.de aq̄du
90 ctu.et not.glo.in rub eo.tit.¶ †Supeſt
alia qō q̄s teneat̄ manutenere riuos et
eos purgare ⁊ aggeres reficere[a] : cuius
expēſis.In qua ita diſtingue:aut loqui
mur de aqua publica aut de p̄uata. Si
de publica vr̄ q debeat cōſeruari ⁊ ma=
nuteneri expēſis publicis ſm Flo.in.l.ſi
fiſtulas.ff.de ſer.vr.pre.⁊ dixi.s̄.in.j li.in
ti.de aqueductu.pro quo facit qr in du=
bio vr̄ qs facere opus in vtilitatē rei pu.
ſumptu.pu.vt.l.ad reparationē.cum ſi.
C.de aqueduc.li.xj.⁊.l.fi.C.de fabricenſi
bus.⁊.l cū nauiculoꝝ.in fi.C.de nauicu.
⁊.l ij.C.de cuſt.li.xj.Itē qr qs nō dȝ gra
nari duplici onere.l j.C.ꝺ impo.luc de=
ſcrip.li.x.Sȝ in ꝯtrā facit qr dn̄s p̄dioꝝ
per que

a ¶ Refi=
cere. Addō
Bar.⁊ alle
ꝑā.l.§.ſi qs
edificiū.p
gl.in.l.j.§.
pe.ꝺ mor.
inferē.fa=
cit.c.cōſu
luit.de iu=
deis.⁊.l.fi.
C.eo.titu.

per q̄ trāſit aq̄duct⁹ publica cōcedit̄ imunitas ab extraordinarijs munerib⁹.vt.ſ. in dictionib⁹ noie illorū prediorū impo nētes vt foſſas i.ue aquarūduct⁹ repletos purgēt.vt eſt tex.in.l.j.C.de aq̄du.li.xj.⁊ ꝑpterea vr̄ ꝙ ſuis expēſis facere teneat̄ ex quo ꝑpter hoc recipiūt cōmodū qꝛ ad quē ſpectat lucrū deberet ſpectare dānū l.j.§.ꝑ ſo.C.de cadu.tol.⁊.l.ſm naturā.ff.de re.iur.Itē qꝛ q̄ in vno releuat̄ in alio dꝫ grauari.l.cū q.in ꝑn.cū ibi no.ff.de iureiu.Itē ꝑ hoc optime facit.l.ſuo victu.⁊.l.ꝙ niſi in ꝑn.ff.de ope.lib.vbi dr̄ illū q̄ tenet̄ preſtare opas debere p̄ſtare ſuis expēſis.et ꝑ hoc eſt gl.not.in.l.ſtipulationes cōmodiſſimū.ff.de ꝟ.ob.q̄ vult ꝙ ſcriptores teneāt̄ ſcribere cū ſuo atramēto ⁊ ibi ꝑ Ang.⁊ Jo.de imo.Facit etiā ad hec qd̄ no.gl.Bal.⁊ doc.in.l.qm̄ liberi.C.de teſti.⁊ no.idē Bal.in.l.liberti libertæq₃.C.de ope.libe.⁊ qd̄ not.in.l.ſi nō ſortem.§.libertus.ff.de ꝯdi.inde.Ego in hoc articulo ita diſtinguerē.aut ē lex vl̄ cōſuetudo declarās q̄s debeat purgare locū publicū et cui⁹ expēſis.⁊ illa eſt ſeruāda.l.j.§.fi.cū.l.ſeq.ff.de aqua plu.⁊.l.ſemꝑ.§.legē.ff.de iure immuni.aut non eſt cōſuetudo.⁊ tunc aut princeps vel ſuperior cuius eſt locus public⁹ recipit vectigalia vel pedagia fluctuū ⁊ viarum ⁊ pontiū a nauigātibus ⁊ tranſeuntib⁹ et tūc tenet̄ ſumptib⁹ d pub.ca loca purgari facere.nō aūt tenent̄ ſubditi ſumptib⁹ ſuis.ar.l.j.C.de alexandrie p̄ria.lib.xj.

91 ¶ † Itē pro hoc facit qd̄ eleganter dixit Archi.xxiiij.q̄.ſi quis peregrinos.vbi ſingulariter vult ꝙ comites et barones ⁊ alij ſuperiores colligētes pedagia ⁊ vectigalia teneant̄ itinera ⁊ ſtratas tenere ſecuras ꝑpter hoc qꝛ colligunt dicta vectigalia.alioquin tenentur ad emendationem perditorum ſi in defectu iuſticie inueniant̄.xxiij.q.j.dñs.⁊.q.v.adminiſtratores.⁊.iij.q.iij.q̄ ſine.⁊ in aut̄.vt diffe.iudi.§.pe.⁊ idem ſequit̄ Bal.in.c.j.in fi.pe.col.in ti.de pace iura.firmā.Idem tenet hoſt.in ſumma.de cenſib⁹.§.ex qb⁹ ⁊ Odof.in aut̄.habita.C.ne fi.ꝑ pa.⁊ idē tenet Flo.in.l.j.§.ſumma.ff.de his q̄ deie.vel effu.qd̄ intellige qn̄ ſciuit ⁊ ꝓhibere potuit.alias ſecus.ar.l.ne qd̄.in prin. cū ibi not.per glo.⁊ Bar.ff.de incē.rui.et nau.aut princeps vel ſuperior nō recepit vectigalia:⁊ tunc recipit aliā vtilitatem puta piſcationes vel ſalinas vel alias vtilitates.iuxta.c.j.q̄ ſint rega.⁊ idē eadē rōne.ar.c.q̄ ſentit onus.de reg.iur.li.vj.⁊.l.ſm naturā.ff.eo.ti.aut non recipit aliquā vtilitatē.⁊ tūc ſubditi ſumptibus purgare tenēt̄ prout ex eo vtilitatē recipiāt etiā ſi ſint eccl'ie.,C.de ope.pub.l.ad corp⁹.C.de colla.fun.p̄rimo.l.j.⁊ in aut̄.de eccleſiaſti.ti.§.ad hoc ſancim⁹.⁊.ff.ne quid in lo.pu.l.ij.§.viarū.ver.refectiōes ⁊ quod no.in.l.ſi locus.in fi.ff.quēad.ſer.amit.⁊ in.l.ij.in fi.C.de naui.lib.x.. ¶ Si vero loquimur de aqua priuata.⁊ tunc aut eſt ꝓpria ⁊ nulli dꝫ ſeruitutē et dño incūbit onus purgādi ſumptibus ſuis.aut dꝫ ſuitutē alteri ⁊ regulariter in oibus ſeruitutib⁹ refectio ad eū ptinet q̄ ſibi ſeruitutē aſſerit non ad eū cui res ſeruit: niſi in ſeruitute oneris ferēdi.vt.l.et ſi forte.§.ēt.ff.ſi ſer.vē.de quo dic vt dixi ff.eo.in ꝟ.q̄ro de alia.q.quotidiana.⁊.ſ.

92 in.j.lib.in ti.de ſeruitute oneris ferēdi.† et adde ꝙ ſi in fūdo q̄s hꝫ vſufructū ali⁹ proprietatē.⁊ eſt aliqua impēſa neceſſaria ꝑ cloaca vel ob formulā aqueduct⁹ illa ſpectat ad vſufructuariū et non ad proprietariū.vt.l.ſi pendē.§.ſi quid cloacariū.ff.de vſufr.⁊ ibi vide per Flo.⁊ qd̄ hr̄ in.l.hactenus.eo.ti.Item adde,dū dixit Bal.in.c.j.§.ſi quis de manſo.in pen.col.in ti.de contro.in re fa.ꝙ quis tenet̄ mūdare de facto riuū ſuū per ſua ꝑdia currentē ꝑ.l.j.C.de aq̄ductu.li.xj.dꝫ intelligi de riuo publico ⁊ de facto in cura ⁊ opa ⁊ expēſis publicis.l.ad reparationē.eo.ti.⁊ adde q̄.ſ.dixi. ¶ Ultimo circa iſtam.q.ꝑn.adde q̄.ſ.dixi in.j.li.in.ix.q.prin.vbi in gn̄e tractatū eſt qualiter q̄s dꝫ vti ſeruitute ⁊ que.ſ.dixi ex.vij.q.ꝑn.

93 ¶ Nono principaliter q̄ro qualiter retineat̄ ſeruitus aq̄du.⁊ in ea quis teneri debeat.Dic breuiter ꝙ retinetur qn̄ ipſe cui debet̄ vtit̄ re pleno ei⁹ noie nō autē mercenari⁹ aut hoſtis aut amic⁹ aut medicus q̄ ad viſitandū dñm venit vel colonus vel fructuari⁹.Itē q̄ quaſi debita ſuitute vſus eſt ⁊ i vſu retinet̄.vt eſt tex.in.l.j.cū.ll.ſeq.vſq₃ ad fi.ti.ff.quēad.ſer.

amit.vbi glo.⁊ doc.Itē ſi in partes agri
aqua fluxit ēt ſi nō adulteriora loca per-
uenit tñ oibus partib⁹ fundi debeẗ ⁊ re-
tinetur vt.l.ſi in partes.co.ti.facit.l.ij. in
prin.⁊ q̄ ibi no.ff.de acqui.poſ.Itē ſi in
via publica eſt loc⁹ per quē duco aquā
ad prediū meū lʒ regulariter de iure du
cere nō poſſim:vt.l.j.§.pe.⁊.l.hoc iure.§.
ductus aque.ff.de aqua quo.⁊ eſti. tñ ſi
vnus mihi cōceſſit vt poſſim aquā duce
re per locū publicū et poſtea me ducere
impediat ſuʒ tuēdus in vſu aqueduct⁹
g vtilē actionē ꝯ ipm̄ q̄ ius mihi aque-
ducēde ꝯceſſerat:vt ꝓbaẗ in.l.ij. ſm̄ vnū
intellectū gl.ff.cōia predi.facit ad hoc.l.
j.§.ait pretor.§.de aqua quoti.⁊ eſti.et.l.
per fundū.ff.de ſer.ru.pre.⁊ eo mō q̄ mi-
hi cōceſſit facere pontē ſuper viā publi-
cā ⁊ edificare molendinū ſup ſuū lʒ iure
mero nō teneat dicta promiſſio. tñ ille q̄
promiſit nō poterit petere vt deponatur
pons aut deſtruaẗ molendinū ſm̄ Ang.
⁊ doc.in.d.l.ij.ff.cōia predio.per illū tex.
94 cū glo.¶ †Ex quo ēt infert ibi Ang. ꝙ
lʒ ex flumine publico nō poſſit conſtitui
ſeruitus aqueduct⁹ vt teneat de rigore.
tñ de equitate pretoris ſic qñ flumē non
erat perēne.vt ibi qđ eſt notandū. Item
quis retinet ſeruitutē aque etiā qñ edifi
cia in flumine ſunt diruta. dūmō rema-
neāt aliqua retentionis ſigna q̄ poſſunt
eſſe. Primū qñ edificiū vel forma aque-
ducende nō eſt reducta ad priſtinā for-
mā. Scōm qñ eſſet reducta ad priſtinaʒ
formā ſʒ nondū eſſet elapſus ann⁹. Ter
tiū qñ eſſet elapſus annus ſed remanſe-
runt aliqua ligna in fundo aque puta
pali lignei:vt ꝓbatur in.l.fi.in prin.⁊ ibi
per Bar.Ang.⁊ doc.ff.de vſu.⁊ per no.in
l.riparū.ff.de re.di.qñ diruto ponte edifi
cio vel forma aqueductus in ſignū reti-
nende quaſi poſſeſſionis formare vel fi-
gere fecit palos ligatos in quibuſdam
partibus fluminis vel aque qđ ſignū eſt
ne videaẗ locū reliquiſſe qꝛ ſolent habē
tes iura aque vel molēdini in flumine p
publicū inſtrm̄ proteſtari ꝙ nō obſtante
deſtructione ipſi intēdunt tenere ⁊ poſſi
dere vel quaſi locum ⁊ alueum fluminis
et ius ⁊ per hmōi ſigna faciunt effigere
palos vt dixi.⁊ ſtantibus p̄dictis ſignis
vel aliquo eorum nullus alius poterit
edificare in dicta aqua vel ius aque au-
ferre qꝛ edificās eū quaſi poſſeſſione pri
uaret.Ita ſingulariter dixit Ang. et Jo.
de imo.in.l.fi. per illum text. cū ibi no.ff.
de vſufr.⁊ adde qđ no.Bar.in.l.quomi-
nus.in.xv.q.ff.de flumi.qđ perpetuo te-
ne mēti in practica pro illis q̄ hñt molē-
dina vel alia edificia in fluminibus aut
aqs vel ius aq̄ducende ⁊ permittūt cor-
ruere edificiū molēdini vel aqueductus
vt ſi retinent aliqua ſigna de p̄dictis vel
ſimilia dicanẗ retinere ius molēdini vel
aqueduct⁹ nec eo turbari pñt.Iteʒ ſi q̄s
in aqueductu ſuo impediaẗ pōt ſibi pro
pria autoritate ſubuenire et edificiū vel
locū in eo p aliū factū ꝓpria autoritate
deſtruere. et hoc mō ſuā quaſi poſſeſſio-
nē tueri.vt.l.j.§.ſi ꝓiectū.in fi.ff.ad.l.aql.
⁊.l.ſeruit⁹.§.ſi ad ianuā.ff.qđ vi aut clā.
Itē ſi q̄s diuerteret aquā meaʒ vel mihi
debitā vel impedierit vel deſtruxerit aq̄
ductū qua actione poſſit conueniri vide
tex.cū ibi no.in.l.ſi ſeruus ſeruū.§.aque
ductū.ff.ad.l.aql. Iteʒ qūo retineaẗ iſta
quaſi poſſeſſio ſeruitutis aqueduct⁹ vi-
de ea q̄ habētur p glo.⁊ doct.in.l.ij.C.de
ſer.⁊ aqua.⁊ circa hāc materiaʒ vide.S.
in.j.li.in prin.in.xiij.q.prin.pe.⁊ vlt. col.
et q̄ dicā in ſequē.q.prin. qꝛ p ea q̄ ibi di-
95 cenẗ declarabiẗ ēt iſta.q.¶ †Decio prin-
cipaliter q̄ro qūo ⁊ qualiter ſeruit⁹ aque
duct⁹ amittaẗ.dic multis modis.¶ Pri
mo amittiẗ tpe non vtendo vt hř plene p
gl.⁊ doc.in.l.ſeruitutes.ff.de ſerui. ⁊ in.l.
ij.C.de ſerui.⁊ no.ꝙ ſi aquā q̄ oriebaẗ in
fundo vicini plures per eundē riuū iure
ducere ſoliti ſunt.ita vt ſuo q̄ſq; die a ca
pite duceret p eundē riuū eūq; cōeʒ. de-
inde vt q̄s inferior erat ſuo quiſq; ꝓprio
riuo vt vn⁹ ſtatuto tpe quo ſeruit⁹ amit
tiẗ nō duxit ius aqueducēde amiſit:nec
per certos q̄ duxerūt ſeruitutē retinuit.
nec tale ius ceteris acqrit:ſed ſi pluriuʒ
fundo aqua debita eſſet p vnū eorū oib⁹
habuiſſet inter quos is fundus cōis fuiſ
ſet retineẗ.vt eſt tex.in.l.aquā.in prin. et
§.j.ff.queād.ſeruitutes amit.qđ no. Itē
ſi ſeruitus debeẗ tibi maiori ⁊ pupillo lʒ
vterq; nō vtaẗ tñ ꝓpter pupillū tu etiaʒ
maior ſeruitutē retines.l.ſi cōem.in pn. vt

poſſ.no.e.ti. ¶ Scḋo amittit cõfuſione de qua vide in.l.ſi qs edes.in pnci.⁊.§.j.⁊ p Flo.⁊.l.ſi cõi.⁊.l.vn⁹ ex ſeruis.ff.de ſeru. ru.pre.⁊.l.tria pdia.co.tit.et.l.vt pomū. §.j.ff.de ſer.⁊.l.ſi cū ſeruit⁹.ff.quē ad.ſer. amit.⁊ de iſtis duobus modis amittēdi ſeruitutē vide q plene dixi.ſ.in.j.lib.in.x. et vlti.q.pn. ¶ Tertio amittit permiſſione ſi debes mihi ſeruitutē aqueductus ⁊ pmiſero tibi vt eū claudas vel ad aliū locū aquā ducas.ar.l.ſi dom⁹.ff.de ſer. vr.pre.⁊.l.ſi edes mee.co.titu.⁊.l.ſtillicidij.in pnc.ff.quē ad.ſer.amit.⁊.l.cū me⁹. ff.ſi ſer.ven.niſi illa promiſſio fieret pcario neceſſarie.qꝛ tūc ſeruitus nō amitteretur.§.ſi pcario.ff.cõia pdio. ¶ Quarto amittit ſi fons aruerit ex quo aqductuz habeo et per cõſtitutū tps ad venā ſuam nō redierit.vt.l.vnus ex ſocijs.§.fi.ff.de ſer.ru.pre. ¶ Sz ſi poſt cõſtitutū tps ad amittendā ſeruitutē ad ſuā venā redierit an aqueductus erit amiſſus. Et dicēdū eſt ipſum amiſſum ſed reſtitui debere.vt eſt text.no.in.d.§.fi.iūcta.l.ſeq.que incipit.et adijcimus vt ibi p glo.⁊ docto. ¶ Qinto amittit ex receſſu fluminis vt ſi aquam ex flumine publico duxerim:⁊ flumen receſſerit nō põt ſequi flumē qm ei loco ſeruitus impoſita nō eſt quaten⁹ is locus tuus ſit. Sed ſi alluuione paulatim acceſſerit fundo tuo ſubſeq poteſ qm totus locus fluminis ſeruit.ductan. ſed ſi ex perit totum fluere mutato alueo nō poteſt qm medius locus nō ſeruit.interrupta eſt ſeruitus. Et eſt text.in l.hoc iure.§.ſi aquā.ff.de aqua quo.⁊ eſti. Circa qd vide q plene dixi.ſ.in.vij.q.pnci.h. Itē qd ſi debet ſeruitus aqueductus ex

96 flumine publico. ¶ † Sed nunqd ppter inundationē fluminis perdat ſeruitus aqueductus. Dic q nō.l.adeo.§.inſula. in fi.ver.aliud ſane eſt.ff.de acq.re.do.et

97 inſti.de re.di.§.alia cā. ¶ † Sz maior eſt dubitatio nunquid poſſeſſio vel quaſi q per maiorē inundationē perdatur ſicut poſſeſſio territorij. Dic q nō qꝛ nihil additū tali facit deſinere:qꝛ nec deſino poſſidere terrā ſi ei cruſta applicet ex fundo vicini facit ad h.l.ſi qs nec cām.§.fin.ff.ſi cer.pe. Et iſtud eſt neceſſariū ſatis marie ppter poſſeſſiões q ſite ſunt iuxta padū q inūdant infallibiliter.ſ.decēniū inundatione nō leui nec cito trāſitoria ſed vehemēti ⁊ cruſtā agrorū exportāt vt.ff.de acqren.poſ.l.iij.§.labeo.⁊ ex hoc ſequit q ſi pſcribo aridā terrā q eſt facta lacus eſt ſtagnū p impetū aquaꝝ vel induſtria mea q interrupta ſit pſcriptio catenus quatenus primi vſus qualitas eſt perēpta:qꝛ prio erat terra nūc aqua mutato elemēto.ita no.dicit Bald.in.l.vncia.in vi.char.in prin.C.de pfeſ. ¶ Sexto amittit vſus alteri⁹ aque in qua nō ſit ſeruitus pceſſa ſi nō vtat aqua ſibi conceſſa.l. ſi qs alia.in princ.ff.quē ad.ſer.amit.⁊ is qui nocturnā aquā hz vſus fuerit diurna p pſtitutionē tpis ad amittēdū ſeruitutē nocturnā amiſit qua vſus nō eſt et eō. Et idē eſt in eo q certis horis aqductū hns alijs vſus fuerit vt.l.ſi cõmunē.§.j. ff.quē a.ſer.amit.⁊ pbat in.l ſicuti via.⁊

98 in.l.ſi ſic pſtituta.e.ti. ¶ † Sed poſſet dubitari an p immiſſionē alteri⁹ aque de q nulla ſeruit⁹ debet amittat ſeruit⁹ aqueductus. Et dicas q nō ex quo vtit aqua debita ⁊ multo maiori:vt probat in.l.ſicut via.in prin.⁊.l.j.§.itē querit.ff.de aq quo.⁊ eſti.tā vtens ampliori aqua ſimul mixta põt p dhm predij ſeruiētis in tota aqua impediri ex quo aqua nō eſt diuiſa.⁊ poſtquā eſt ſimul iuncta eſt inſeparabilis.vt.d.§.recte querit. Et eſt rō quia in ſeparabilibus vtile p inutile vitiatur. vt ibi.⁊.l.ſi ſpõſus.§.⁊ gnaliter.ff.de do. inter vi.⁊ vxo.et.l.alias incipit pedi⁹.ff. de arbi.⁊ no.p Bar.in.l.j.§.pe.de h.obli. ⁊ in.c.vtile.de reg.iur.lib.vj.cū ſi.⁊ adde oino qd no.Bald.in.l.vnica.in pe.char. in fi.ver.pone fui cõfeſſus.C.de cõfeſ. Septimo amittit diuiſione fundi ſi aqueductus debet in fundo vicini in loco certo ⁊ finito ⁊ fundus ſeruiētis diuidit p longitudinē.qꝛ pinde eſt ac ſi ab initio cõſtituta ſeruitute duo fundi fuiſſēt vt.l.nā ſatis.§.j.h.ſed is.ff.quē ad.ſer.amit. Qd pcedit ſi ille cui ſeruit⁹ debebat alterum fundū in quo ſeruit⁹ nō remāſit redemit ſeu acqſiuerit:qꝛ p hoc nō tollit ſeruit⁹ q in alio fundo eſt cõſtituta.lz a pn.fuiſſet vnus tm fundus.⁊ hoc qm loc⁹ in q ſeruitus debebat diuiſo fundo.vt aqduct⁹ cõſiſtere nō poſſet.ſecus ſi remaneret ita

anguſt⁹.q: tūc vter𝔮 fundus liberabiṫ
vez fundus redēptus pp cōfuſ.onē.vt.di
xi.ſ.in p:in. Alius pp anguſtiā loci.l. ſi
tam anguſta.ff.de ſer.⁊ hoc pbaṫ in.d.l.
nā ſatis.§.certis. Sed ſi diuidiṫ fundus
ſeruiens p latitudinē tūc nō amittiṫ ſer
uitus nō vtēdo ſeruitute aqueduct⁹ di=
uiſa niſi tota aqua nō vtaṫ.d.l.nā ſatis
.§.ſi vero p latitudinē.vel niſi ſpāliter cō
uentū fuerit vt alter fundus libereṫ. vt
d.§.ſi vero p latitudinē.ver.pn̄t tn̄. Sive
ro ſeruit⁹ aq̄ductus debeṫ in vno fundo
vt p quālibet eius partē liceat aquā du
cere ⁊ conuentum ſit locū mutare poſſe.
tunc ſi diuideṫ fundus ſeruiens per lon=
gitudinē ⁊ nō vtatur ſeruitute niſi p vnū
de illis fundis ſtatuto tpe ſeruit⁹ amit=
tatur q: tūc pinde eſt ac ſi ab initio ſerui=
tus duob⁹ fundis fuerit impoſita. vt eſt
caſus cū glo.in.d.l.nā ſatis.§.ceteruz.ff.
quēad.ſerui.amit. Et pdicta pcedūt qn̄
ſeruitus nō eſt diuiſa.puta q: ſi cōſtitu=
ta ſit aqua vt vel eſtate tm̄ vtaṫ vel vno
mēſe vel alternis ānis vel mēſ.b⁹ aut die
bus vel horis tm̄ nocturnis vel diurnis.
an vtēdo amittaṫ ſtatuto tpe an vero du
pliceṫ.vide tex.cū glo.⁊ doc.in.l.ſi ſic.ff.
quēad.ſer.amit.⁊.l.l.ſi diuturnā.ff.d aq̄
quo ⁊ eſti.⁊ vide plura q̄ dixi.ſ.in.j. lib.
ix.q.prin.ver.item ſeruitus regl'r amitti
tur.⁊ dixi.ſ.eo.in.vij.q.prin.circa princi.
ver.itē cōſtitui pōt vt ducaṫ. Et de mate
ria qūo ⁊ qn̄ amittaṫ ſeruit⁹ vel q̄ſi poſ=
ſeſſio ſeruitutis.vide p Bar.in.l.quomi
nus.in.xv.q.ff.de flumi.⁊ p Bar.Ang.et
doc.in.l.fi.ff.de vſuc.⁊ qd no.in.l.ſi quiſ
99 piā.ff.de diuer.⁊ tēpo.pſcrip. ¶ †Queri
tur.xj.principaliter.qūo pcedaṫ in iudi
cio circa iſtā materiā aqueduct⁹. dic vt
Roſ.beneuentanus in libellus ſuis iuris
vbi poſuit quatuor interdicta i hac ma=
teria aque in quib⁹ etiā ponit libelluz ⁊
poſitiones. Primū interdictū eſt qn̄ quis
hz ius aque quo.ducēde ad pdia ſua et
ab aliquo phibeṫ aquā illam ducere.et
dicit Roſ.q hz tria.ipedientē interdictū
de aqua quo.q interdictū eſt phibitoriū
et cauſa retinēde poſſeſſionis eſt inuen=
tum ſed nō ſemp q: eſt aliqn̄ reſtitutoriū
puta ſi aliqd fiat ad impediēdum quaſi
poſſeſſionē aqueduct⁹ vt illud deſtituat

vel deſtruere debeat.vt.l.j.in princ.§.La=
beo.ff.de aqua quo.⁊ eſti.⁊ ad hoc vt cō
petat hoc interdictū dicit q ſeptem ſunt
neceſſaria. ¶ Primū eſt q ſit aqua quo.
et quotidianā aquā intellige nō q̄ quoti
die fluit ſed etiā eā quā quotidie pōt du
cere ſi vellet.vt.l.j.§.j.ff.de aqua quot.et
eſtiua. ¶ Secundum quod illa aqua ſit
vſus hoc anno nō vi nō clā nec precario
ſaltē vna die vel vna nocte.ſed ſi ante an
num hauſiſti non habes hoc interdictū
niſi infra vnum annum aqua p ſe fluat.
vt.ff.eod.l.j.in princip.et.§.quod autem
ſcriptum eſt.⁊.§.queſitum. ¶ Tertium
quod illa aqua ſit perennis.nulla aqua
enim poteſt duci niſi ſit perennis.ff.eo.l.
j.§.loquitur. ¶ Quartum quod aquam
illam ducas a capite non aliunde. Ca=
put autem aque eſt vnde aqua naſcitur
ſiue ipſe fons ex fonte ſiue flumine vel la
cu habeat principia foſſarum quibus
aqua ex flumine vel lacu primum riuū
ducat.l.j.§.hoc interdictum.et.§.caput
ff.eodē. ¶ Quintum quod ille qui ducit
aquā putet ſe iure ducere.ſi aūt putat ſe
non iure vti nō hz locū hoc interdictum
ff.eo.l.j.§.ſed ⁊ ſi iure.§.ariſto. ¶ Sextuz
q in illa aqua ducēda non excedat am=
pliationis modū ⁊ nō ducat per aliā re=
gionē q̄ ſolit⁹ ſit ducere.l.j.§.illud cū ſi.
ff. ¶ Septimū q illa aqua ducēdo aliā
nō imiſceaṫ.alioquin nō hēbit locū hoc
interdictū.vt.ff.eo.l.j.§.illud labeo.et.§.
100 itē qriṫ. ¶ †Formā aūt libelli ponit Ro
fre.in hoc interdicto hoc mō. Coram vo
bis dn̄e.A.cōqueror ego.M.de Alberto
de dauētria teutonico q̄ me phibuit du=
cere aquā per fundū meū talē cuius cō
fines ſunt tales ⁊c.iuxta l.formā in pn̄c.
cū glo.ff.de cēſi.q̄ aquā duco ſicut duxi
in hoc anno nō vi nō clā nō pcario. Un̄
ne me phibeat vel ipediat ago ꝯ ipſum
albe.⁊ ad hoc ppono interdictū d aqua
quoti.⁊ eſti.vl' actionē in fcm̄. ⁊ ita bene
cōcipies libellū dicit.l.j.in pn̄.ff.eo. Qui=
dam tn̄ apponere petūt intereſſe ita di=
cētes.⁊ q: in.xx.itereſt mea nō eſſe phi=
bitū idō ipm Albe ꝯdēnari peto in meum
intereſſe ⁊ ad hoc ppono interdictū pdi
ctū ⁊c.⁊ hec pbanṫ in.l.j.§.pterea.ff.eo.
Sed dicit Roſ.q nō credit q poſſit peti

per interdictũ licet in illo poſſit ↄdemna
re iudex ſicut in aliis ſuperioꝛib⁹ inter=
dictis notaui. Nec ob ille. §. pterea. quia
ibi propter factũ ſuũ amiſerat ius aque
ducẽde. Unde quia in hoc caſu eſt reſti=
tutoꝛiũ. igitur reſtituitur mihi illud in=
101 tereſſe. ¶ † Poſitiones autẽ et capitula
ſiue articuli actoꝛis ita formari debent.
ego Albertus dico ꝙ aqua q̄ exit de tali
fonte vel flumine eſt quotidiana. i. q̄ po=
teſt quotidie fluere. Itẽ ꝙ aqua illa ſum
vſus hoc anno nõ vi non clam nõ preca
rio. Itẽ ꝙ vſus ſum hoc anno illa aqua
ſatis vna die vel vna nocte. Item ꝙ illa
aqua ſemper eſt perennis. ⁊ nullo modo
deſiccat. Itẽ ꝙ aqua illa oꝛit̃ ex tali fon
te vel ex tali flumine ita ꝙ ab illo fonte
vel flumine aquã duco. Itẽ ꝙ illaꝫ duco
iure ſeruitutis credẽs vti iure meo. Iteꝫ
ꝙ duco aquã illã ita ſicut pͥmo ducebã. a
Itẽ ꝙ aquã illã p eundẽ locũ duco ſicut
⁊ ducere ſolebã. Itẽ ꝙ illã aquã tm̃ q̄tũ
102 ducere ſolit⁹ erã duco ſine alia. ¶ † Po
ſitiões aũt vel capl'a ſiue articuli rei ita
econtra formari pñt. ego. M. dico ꝙ illa
aqua currit tm̃ in hyeme. ⁊ in eſtate de=
ſiccatur. ⁊ ſi hoc ↄfitet̃ actoꝛ abſoluitur
reus. qꝛ tũ non eſt aqua quotidiana nec
perẽnis. Itẽ dico ꝙ aqua illa vſus eſt ti=
tius tm̃. ſi hoc ↄfitet̃ actoꝛ ſuccũbit. qꝛ ſi
titius tm̃ fuit vſus ergo nõ ipſe. M. Iteꝫ
ꝙ aqua illa vſus fuiſti vi vel clã vel p̃ca
rio a me. Item ꝙ aquã illã quã ducis a
tali loco eam ducis. Itẽ ꝙ locus ille eſt
tm̃ remot⁹ a fonte vel flumine vñ aqua
illa ꝓuenit ⁊ hꝫ initiũ ꝙ eam ducere nõ
potes: ſi hoc ↄfitet̃ actoꝛ ſuccũbit. qꝛ iaꝫ
nõ ducit aquã a capite. Itẽ ꝙ tu ſcis ſi=
ue credis te ↄ ius ⁊ iniuſte aquã illã du
cere. Itẽ ꝙ aquã iſtam ducis p illã regio
neꝫ qua hoc anno duxeras. Itẽ ꝙ aquã
illã ducẽdo aliã aquã imiſces. Hec oĩa
colligũtur ⁊ pbant̃ ex iuribus. ꝯ. in pͥn.
huius interdicti alle. Cetera cũ materia
huius interdicti vide p Roſ. in tit. de aq̃
quo. ¶ Scđm iterdictũ eſt de aqua eſti.
qđ cõpetit ei q̄ hꝫ ius ducẽdi aquã ad lo
cum ſuũ ⁊ ab aliquo ipedit̃ eam ducere
et dat̃ ↄ impedimentũ. Et dr̃ hoc interdi
ctũ de aqua eſti. qꝛ ꝓpter aquaꝫ que tm̃
eſtate ducitur ꝓditũ eſt. Et ideo ſi aliq̃s
duxit aquã in tp̃e eſtatis
⁊ mõ vult ducere. ⁊ impe=
dit̃ ab aliq̃. hꝫ iſtđ interdi
ctũ. vt. ff. eo. l. §. deniq; ait.
103 ¶ † Et ad hoc vt iſtud in=
terdictũ cõpetat quatuoꝛ
ſunt neceſſaria. ¶ Primũ
ꝙ aqua illa ſit eſtiua non
quotidiana. naꝫ eſtiua a
quotidiana differt vſu nõ
iure. vt l. j. §. quoti. ff. eod.
¶ Scđm ꝙ aquaꝫ illam
prioꝛi eſtate duxerit hoc
eſt nõ in iſta eſtate ſed in
p̃cedenti. Alioquin ſi hac
eſtate locũ hꝫ interdictuꝫ
vtile de aqua eſti. vt. ff. eo.
l. j. §. qđ aũt diximus. et. §. q̃
104 hac eſtate. ¶ † Et qñ di
catur eſtas[a] dic vt hic p
glo. in. d. §. qđ aũt diximus
q̄ dicit ꝙ eſtas durat qua
tuoꝛ mẽſib⁹ qꝛ incipit ab
equinoctio veris ⁊ finit in
equinoctio autũni. vt. d. l.
j. §. eſtate alia tẽpoꝛa du=
rat hyems. Et aduerte qꝛ
aqua eſtiua dꝫ eſſe quoti
diana. Nã q̄ oĩs aqua in
eſtate currere põt eſt quo
tidiana: qꝛ oĩs aqua q̄ cur
rit in eſtate currit etiaꝫ in
hyeme. ſed nõ cõuertitur.
Multe eñ aq̃ q̄ currũt in
hyeme nõ currũt i eſtate.
¶ Tertiũ requirit̃ ꝙ illã
aquã duxeris ſaltem vna
die vel nocte ſicut in ſupe
rioꝛi interdicto notaui cũ
hec aqua diſtet a q̄tidia=
na nõ iure: ſꝫ vſu vt dixi.
Et oĩa p̃dicta ſunt in pre=
cedẽti iterdicto vt repete=
tur. ¶ Quartũ ꝙ duxeris
nõ vi nõ clã nõ p̃cario. vt
ff. eo l. j. §. deinde ait p̃toꝛ.
105 ¶ † Sꝫ dubitari pͥt qua
re iſtud interdictũ fuit fa
ctũ: ⁊ an ſufficeret primũ.
et nũq̃d ſit aliud cũ aqua
quotidiana ab eſti. diſtet

a ¶ Eſtas
Eſtas an
⁊ qñ inci=
piat̃. l. j. §.
eſtateꝫ. et
ibi glo. de
aqua quo
tidi. et eſti.
Bart. in. l.
ij. §. eſtas
ff. ne q̃d in
loco publ.

a ¶ Genus. Gen⁹ non poſſidet: nec eſt in dominio alicuius. Bal.in.l.ij.in fi. principij.C.communia de lega.
b ¶ Species. Species cū petitur quid ſit exprimendum in libello vide in Spe.de lib. conce. §ſ. iuxta. in.v.col.§. item nōva lec.
¶ Et ſpecies derogat gnī ex tacita voluntate cō trahētiū. Bart. in.l. ſed ſi.ff. p ſocio.

non iure ſed vſu. vt.ff. eo. l.j.§.quoadiana. Reſpondeo ideo fuit inuentuz q2 in ſpeciali caſu loquitur ſ.quando aliquis vult ducere aquam quā in eſtate duxit.et etiam differūt inter ſe quantum ad factuz ff.eodem.l.j.§.quod autē. Licet omnia que requirūtur in iſto requirunt etiā in alio vt dictum eſt. Fuit autem iſtud ideo inuentum.quia vtile erat aquā ducere in eſtate propter hortos ad irrigandū ea que ibi ſunt. Nec facies vim in verſicu. quod dixi ad irrigandum quaſi nō habet locum interdictuz alias quia imo locuz habet. Nam ſi alia de cauſa deducta aqua ſit nihilominus competūt hec interdicta.vt.ff.eodem.l.j.§. idem labeo ſcribit etiam
106 ſi pretor. ¶ † Item queritur an interdictū de aqua quotidiana in eo caſu cōpetat quo competit interdictuz de aqua eſtiua. Videtur quod ſic quaſi illud ſit genus[a] et illud ſit ſpecies[b]. Et Rofre. non putat eſſe verum quia doli clauſula nō pertinet niſi de his tantum de quibus ſpecialiter cautum eſt. vt ff.de verborum obligatione.l.doli clauſula.⁊.l.ſanctio.ll.ff.de penis. In hoc interdicto ita cōcipias libellum. Coram vobis domino. A. conqueror ego. M.de Alber.de domētria

qd prohibet vel impedit ducere aquam eſtiuam ad fundum meum ad irrigandū teneras cucurbitas vel cucumeres: vel olera: vel aliud vbi aquam illam duxi in priori eſtate. Unde ne me phibeat vel impediat ago contra ipſuz.⁊ ad hoc propono interdictum de aqua eſti. vel actionem in factum. Et qd ibi bene cōcipiatur libellus probatur in l.j.§.deinde ait pretor.de aqua quotidiana ⁊ eſtiua. Si autem in priori eſtate non duxeris ſed in hac eſtate ⁊ impediaris cōcipias libellum predicto modo. et iſtud mutes Qui me impedit ſiue prohibet aquā ducere ſicut hac eſtate duxi. Unde ne me impediat vel prohibeat ago contra ipſum.et propono vtile interdictum de aqua eſtiua. vel actione in factum. Et iſta conceptio libelli probatur in.l.j.§.
107 qui hac eſtate.ff. eodem. ¶ † Poſitiones autem vel capitula in hoc interdicto tu actor ita facere potes. Ego dico illa aqua que eſt in fonte tali ſiue flumine fluit vel poteſt fluere. Item quod aqua illa fui vſus priori eſtate. Item quod aquam illam duxi non vi non clā non precario. Item quod duxi ab illo loco vnde oritur aqua. Item qd duxi credens ius habere. Omnes etenim poſitiones et omnia que requiruntur in ſuperiori interdicto requiruntur etiam in
108 iſto. ¶ † Poſitiones autem vel capitula reus econtra facere poteſt hoc modo. Ego dico quod hec aqua in eſtate ſiccatur. Item quod iaz ſunt duo anni quod aquam illam non duxiſti. Itē quod duxiſti aquam illam clam vi vel precario a me. Item quod duxiſti aquam illam credens me ius non habere. Tertium eſt interdictum de aqua ex caſtello ducenda quod competit quando quis ducit aquam ad predium ſuuz vel domum ex caſtello. id eſt receptando illo quod aquam publicam ſuſcipit quod caſtellum vocatur: ⁊ impeditur aquam illam ducere. et eſt proditum interdictum de aqua ex caſtello ducenda ne quis impediatur.vt.ff.de aqua quotidiana et eſtiua l.j.§.ait pretor.ex quo caſtello. ad hoc vt competat iſtud interdictum quinque ſunt neceſſaria. ¶ Primum quod ius

aque ducende ſit tibi conceſſum ab eo qui concedere poterat. puta ab imperatore vel ſenatu. Nulli enim aquam ducere cõceditur ex caſtello. id eſt receptaculo quod aquã publicam ſuſcipit niſi a principe vel ſenatu concedatur vt ſupra eadem. l. ij. §. hoc interdictum neceſſario. ⁊ ff. de flumine. l. quominus. ¶ Secundum vt violẽtia tibi inferatur alias non competit. vt dicto. §. ait pretor. ex quo caſtello ſi de nouo vis ducere aquã ex illo receptaculo ſiue caſtello quod tu caueas nomine damni infecti vicino. vt eodem. §. in fine dicitur. ¶ Quartum quod receptaculum ex quo aqua ducitur ſit tale quod antequam ſuſcipiatur ſit publicuz. ff. eodem. l. prima. §. ad hoc interdictum neceſſario. Et aduerte ⁊ tene menti quod licet predicta interdicta ſcilicet de aqua quotidiana ⁊ eſtiua. ſint poſteriora. tamen iſtud interdictum reſpicit cauſam proprietatis. quia ſi eſt tibi conceſſum ſiue ſignatum ius a principe vel ſenatu habes hoc interdictum. non habes tamen licet vſus fueris tanto tempore cuius extet memoria. ff. eodẽ. l. prima. §. vltimo. ⁊ l. hoc iure. §. ductus aque: intelligitur de ductu aque ex flumine publico ceterum ſi aliũde deducatur aqua quam in flumine publico ⁊ habet continuam cauſam ſeruitutis. illa longo tempore acquiritur. C. de ſeruitu. l. ſecunda. ⁊ ita vult Rofre. in interdicto iſto de aqua ex caſtello ducenda. quod bene nota pro limitatione dicti. §. ductus aque. ¶ Quintum eſt neceſſarium vt ille qui vult ducere aquam ita ducat vt vicinis non noceat. ff. eodem. l. hoc iure. §. ex flumine. Princeps enim qui concedit alicui vt ducat aquam videtur cõcedere ſine damno et iniuria aliorum. vt. l. ſecũda. §. merito. et. §. ſi quis a principe. ff. ne quid in loco publico. Nam reſcripta principis et priuilegia ſine cuiuſquam iniuria concedi ſolent. l. nec vias. C. de eman. et capi. quamuis in fine de reſcriptis libro. vj. et capi. licet: de officio delegati. cum ſimilibus. ¶ Sed contra predicta opponitur ſecundum Rofredũ et videtur quod iſtud interdictum non habet locum. Nam ratio iſtius interdicti eſt vt aliquis ducat aquam publicã cum licentia principis vt dictuz eſt. ¶ Sed contrariũ eſt ſcilicet quod etiã ſine licentia principis poſſum aquam ducere. quia flumina ſũt publica. vt. ff. de fluminibus. l. prima et ſecũda. et tamen poſſuz mea auctoritate aquaz ducere dummodo imperator vel ſenatus nõ prohibeat. vt. ff. de fluminibus. l. quominus. Reſpondetur ſecundum Rofredum verũ eſſe quod tu poſſes ducere aquam ex flumine publico etiam ſine principe. ſed aquam publicam. id eſt vſui publico deſtinatam ſecundũ vſum reipublice non potes ducere ſine priuilegio principis. vt dicta. l. quominus. Et in hoc caſu procedit quod dicitur in hoc interdicto de aqua ex caſtello ducenda. id eſt eo receptaculo quod aquam publicam ſuſcipit. ff. de aqua quotidiana et eſtiua. l. prima. §. ait pretor. ex quo caſtello. Uel aliter poteſt dici ſecundum Rofredum loquitur forte in hoc caſu hoc interdictũ. Habeo predium meũ vel domum meam iuxta flumen vel riuum inter predium meum et domum meam eſt via publica volo ducere aquã ſupra viã publicam ad prediũ meũ vel ad domum meam. et ſic facere caſtellum quoddam: id eſt receptaculuz quod ſuſcipiat aquam illam publicam certe hoc nõ poſſuz facere ſine permiſſu vel mandato principis. ⁊ quod ita ſit intelligẽdũ

ꝫ ne qōnem quā habui de facto. ¶ † Et eſt ratio regulariter ille qui debet ſeruitutem non cogit facere: ſed pati. vt. l. quotiens. § ſer. ff. de ſer. titu. generali. ⁊ l. ⁊ ſi forte. § etiā. ver. nā in omnib⁹ ſeruitutibus. ff. ſi ſer. ven. excepta ſeruitute one. feren. qꝛ in alia debens ſerui. poteſt cogi facere: vt. l. cum debere colūnā. ff. de ſer. vrba. predio. ⁊ ita tenet glo. in. d. l. j. § fi. in ver. cogem⁹. ff. de aqua plu. ar. ⁊ gloſ. in. l. in ſumma. § j. in ver. vel re. que incipit tu es co. tit. ⁊ intelligo tex. illius. § fi. non ſoluʒ qn̄ ſuperioꝛ vicin⁹ tenebatur aquam retinere in fundo ſuo: quia tunc ſi opus per qḋ retinetur indiget refectione nō tenetur ſuperioꝛ reficere ſed pati qḋ inferioꝛ reficiat. ⁊ ita intelligit Pau. de caſt. ibi ſummarie. § denīqꝫ ait. ⁊ probatur in. l. in ſumma. § iteʒ varus. ad fi. ibi. ſi velim aggerem reſtituere in agruʒ eo. titu. Sed etiā intelligo text. in. d. § ſi qn̄ inferioꝛ vicinus tenebatur in fundo ſuo recipere aquam prouenientē ex fundo ſuperiori: qꝛ tunc inferioꝛ non tenetꝛ mandare ſeu purgare locum aut aggerem munire ne aque diſcurrant ad fundū ſuū: ſed tenetur ſolū pati vt ſuperioꝛ hoc facere poſſit cū ſit eadem ratio. l. illud. ff. ad l. acquil. Et hoc etiā Paul. de caſt. in. d. l. ſumma. § apud labeoneʒ. ibi dum tex. dicitꝛ hanc inferioꝛ vicinus non purgabit ſupplet idem in ſuperiore cum ſit eadem ratio: ⁊ ideo dū tex. dicit in. d. l. j. § fi. non ergo cogemus vicinum aggeres munire intellige vicinum cuius fundus ſeruitutē debet ſiue ſit fundus ſuperioꝛ ſiue inferioꝛ: ⁊ dum poſtea ſubdit ꝙ nos in eius agro muniemus expone in agro ſuperiore vel inferiore ſeruitutem debente: ⁊ dum dixit ꝙ dñs predij dominātis pōt agere contra dominuʒ predij ſeruientis: vt patiatur in fundo ſuo purgari foueas vel aggeres muniri intelligi dʒ qn̄ dñs fundi ſeruientis nullā poterat vtilitatē cōſequi: puta ex munitione aggerū: qm̄ ex illa nō poſſet cōſequi niſi laborē et impenſas quo caſu poteſt agi p dñm predij dominātis ſimpliciter vt dñs predij ſeruientis patiatur aggeres muniri. Sed ſi poſſet aliquā vtilitatem conſequi: puta ex purgatiōe fouce ſeu aluei ex pinguedine terre q̄ extrahetur de fundo ſuo: qꝛ tunc ſi ipſe dñs predij ſeruiētis vellet purgare preferēdus eſſet dño p̄dij dñantis non ſimpliciter vt dñs predij ſeruiētis pateretꝛ: ſʒ alternatiue vt vel purget: aut purgari pmittat: vt. l. in ſumma. § apud labeonē. q̄ ita dʒ intelligi ſʒ Bar. Pau. de ca. Imo. ⁊ doc. ibi. ff. de aqua plu. ar. ⁊ idē tʒ Pau. in. d. l. in ſumma. § itē varus. in fi. ¶ Et ex p̄dictis ſequitꝛ qḋ qn̄ ſupioꝛ vicinus tenetꝛ retinere aquā in fundo ſupiori ne diſcurrat ad inferiorē ⁊ op⁹ qḋ retinebat aquā ne inferiori noceret ſit deſtructū naturaliter: puta ex ſupabūdātia aquaꝝ vel ēt aliter ſiue illḋ op⁹ ſit ſupnaturale: qꝛ nō manu fctm̄ ſiue q̄ſi naturali qꝛ manu factū: ſʒ nō extat ei⁹ memoria ſʒ iure ſuitutis retinebatꝛ pōt vicin⁹ cui⁹ fundus dʒ ſuitutē cogi: vt patiatꝛ opus reſici vel in priſtinū ſtatū reponi: vt eſt caſus l. d. l. in ſumma. § itē var⁹. ⁊ id hoc tenet ibi Pau. de ca. ¶ Itē ex hoc etiā ſequitꝛ qḋ ſi ille q̄ hʒ ſeruitutē deſtruit op⁹ ꝑpter qḋ aqua retinetꝛ in fundo ſeruiētis et nocet fundo dñanti pōt cogi ad ponendū ſeu reſtituēdū dictū opus in priſtinū ſtatuʒ vt. l. in ſumma. § item labeo. et hoc tenet Pau. in. l. j. § ⁊ ſi vicinus. eo. ti. ⁊ intelligitur nocere nō ſolo qn̄ aqua non dʒ aliq̄ modo deſcēdere ad fundū inferiorē: ⁊ nimis deſcēdit ꝑpter deſtructioneʒ vel repletionē fouce que aqua in fundo ſuperiori cōtinebat: ſed ēt in agro ſuperiori erat foſſa q̄ debebat aquā ꝯtinere vt paulatim et moderate diſcurreret ad fundū inferiorē: puta ad ipm̄ irrigādū: ⁊ ſic foſſa erat in fundo ſupiori ꝑptꝛ vtilitatē agri inferioꝝ irrigādi: et ſic poſtea repleta eſt fouea vt aq̄ vehemētioꝛ deſcēderet ad fundū inferiorē ⁊ ſic noceret: vt pbatur in. d. l. in ſumma. § apud alphenū. ſʒ Iac. de are. ⁊ Imo. ibi q̄ exponit illū tex. ibi dū dicit aq̄ deſcēdit. ſ. paulatim ⁊ moderate qḋ no. ¶ Itē intelligitꝛ nocere qn̄ nocet ꝯ factū ſeu ſeruitutē impoſitā ſiue ꝯ loci naturā aut vetuſtatē. Sec⁹ ſi natura loci aut facta dānū ꝯtingat: qꝛ tūc agi nō poſſet: vt. l. j. § itē. ⁊ l. in ſumma. j. rñſo. ff. de aq̄ plu. ar. ⁊ ita tʒ Azo in ſum. co. ti. q̄ etiā ſubdit ꝙ nocere dʒ vt detur

a actio directa[a] aque plu. arcē. qñ vicino
dānū dat̄: ſed qñ qđ ſit quominus aqua
ꝓfluit, vicino ceſſat hec actio directa ⁊ da-
tur vtilis: vt. d. l. j. §. ſicut autē. l. ij. §. item
b varus. ſicut etiā dat̄ vtilis[b] vbi nemo fa-
cit op⁹: vt. d. l. ij. §. apud. ⁊ p̄dicta ꝓcedūt
qñ ille q̄ dz ſeruitutez fecit op⁹ in fundo
ſuo vel remouit ꝓpter qđ dānū dat fun-
do dñanti. Sed quid ſi alius fecerit: dic
vt. l. q̄ꝗ iulian⁹. ⁊. §. itē ſi vero ego. et. l. ſi
colon⁹. ⁊. l. ſi terti⁹. §. celſus. vſq; in fi. l. et
l. emptor. in fi. ⁊. l. vēditor. ff. de aqua plu-
uia. arc. ⁊ vide Pau. de caſt. in. l. in ſum-
ma. §. idem varus. in. j. oppo. codez titu.
74 ¶ † Scđo dubitari pōt an nō ſolū dñs
predij dominātis poſſit cogere dñm pre-
dij ſeruiētis vt patiat̄ fundum ſuū pur-
gare vel opus refici vt dixi: ſed etiā dñs
fundi ſuperioris ſeruiētis q̄ iure ſeruitutis
tenet̄ h̄re foſſam in fundo ſuo ſuperiori ne
aqua noceat vicino inferiori ſi illa foſſa
indiget refectiōe poſſit agere ꝯ dñm pre-
dij dñantis vt eam reficiat taliter qđ nō
noceat fundo ſuperiori ſeruiētis. Et dic ꝙ
ſic: vt eſt caſus valde nota. l. i. in ſumma.
§. apud alphenum. ff. de aqua plu. arc.
ſm intellectū Pau. de ca. ⁊ ibi glo. intelli-
git illum tex. aliter in caſu econuerſo: qui
intellectus etiā pōt eſſe bon⁹. ⁊ adde ſm
eum ibi qđ qñ fundus ſuperior dz ſerui-
tutez fundo inferiori vt aquā retineat ſi
habet foſſam in fundo ſuo ſeruiētē tene-
tur pati vt fiat op⁹ iure ſeruitutis quate-
nus eſt neceſſariū ad ei⁹ vſum lz ex hoc
reſultet dānū: ſz ſi illud indiget refectio-
ne non tenet̄ pati niſi vt reficiat̄: vt. d. §.
apud alphenū. cū ibi notatis. ibi an ille
75 q̄ opere manu facto. ¶ † Tertio pōt du-
bitari: an ille q̄ excludit aquā naturali-
ter: ⁊ iure ſeruitutis recipere fundū ſuū
tenebatur ne in ſuum veniat: ſed in alie-
num deriuetur teneat̄ aqua plu. arcen.
et dicēdū qđ ſic: vt. l. j. §. neratius. cū gl. ff.
de aqua plu. arcē. ⁊ iō ſi aqua de directo
pluit in fundū tuū ⁊ tu ope manu fcō de-
riuas aquā in meū aliter quā p ſeipſam
naturaliter flueret forte vel flueret ſi op⁹
factū nō eſſet vel ſi flueret nō ita rapide
teneris mihi aq̄ plu ar. Et ita qñ aq̄ nō
fluebat nec cadebat de directo in tuum:
⁊ tu ne in tuū deſcenderet opus feciſti p
qđ ipſaz deriuas in meū: ⁊
tūc ſi erat impoſita ſeruit⁹
vt eā tenearis recipere vel
ſi ꝯſueuiſti lōgiſſimo tpe
ipſaz recipere adeo ꝙ nō
extet memoria in ꝯtrarium
nō potes illā aquā a te ex-
cludere ⁊ in meū deriua-
re: vt ꝓbat̄ in. d. §. neratius.
⁊ ibi hoc vult gl. in ver. ſo-
let. quā ſequit̄ Pau. ⁊ idē
no. in. l. in ſumma. §. illud
etiā. i fi. ff. de aqua plu. ar.
ſed vbi nulla ſeruitus de-
bet̄ nec p dictū tp̄s aq̄ flu-
xiſſet. ſz ſolū naturalr̄ diſ-
currat dic vt dicā. ſ. in ver.
circa ſcđm qñ natura lo-
76 ci. ¶ † Quarto dubitari
ēt pōt ſi ꝯceſſiſti mihi ſer-
uitutē vt poſſim ope ma-
nu facto aquā fluentē in
meo deriuare ex tuo ēt ſi
tibi noceet: an itelligat̄ ēt
ſi vltra modū noceat. ⁊ dic
qđ nō: vt eſt tex. multū no-
ta. in. d. l. i. ſumma. §. illud
etiā. facit ad hoc. l. vni⁹. ff.
de ſer. vrb. pre. et hoc ēt tz
Pau. de ca. in. d. §. illud: q̄
hoc inducit p q̄ōnē illā: ſi
fiat cōpromiſſum in arbi-
tros vel arbitratores cum
poteſtate vt poſſim de iu-
re vni⁹ dare alteri in par-
ua ſeu magna quātitate:
dz intelligi niſi ſit nimis
magna ⁊ intolerabilis le-
ſio. de quo per Bar. in. l. ſi
ſocietatem. §. arbitroꝝ. ff.
pro ſoc. ⁊ Bal. ⁊ doct. in. l.
cum antea. de arbi. ⁊ Ca-
noniſtas in. c. quintaual-
lis. de iureiurā. ⁊ pro pre-
dictis facit: q2 in dubio lz
conceſſio facta per princi-
pē intelligatur cū aliquo
dāno modico: tñ nō intel-
ligit̄ d̄ maximo: vt. l. q̄ vni-
uerſa. C. de preci. impe. of.
et not. glo. in. l. ſeruitutes

a ¶ Actio directa ⁊c. Actio directa q̄ dicatur. vide Bal. i. l. ex legato. C. de le. in. l. debito. et i l. ex aſſe. p Barto. ad treb. Item actiōis directe effect⁹ varios vide i ſpe. de act. ſeu petit. §. ij. ver. i ſumma. ⁊ ſeq.

b ¶ Util'. Actio vtilis p̄fert̄ directe. bal. i l. fi. v. q. C. de edic. diui adr. tollē. i ſpec. d̄ emp. ⁊ vēdi. §. vij. v̄. ſz pone ſtatutuz. vbi vide. ⁊ i ti. de ꝓcur. §. fi. i p̄n. ⁊ v̄. ſed q̄rit̄. et ſe. ⁊ p bar. l. l. ꝓcu. et Bal. i. c. ij. §. fi. de lege cotra.

a ¶ Modice leſus ⁊c. Modica leſio nõ facit dari reſti.in integ.in ſpe. de reſti. in integ.§.ij. ff. ⁊ ſcias.

predio.§.publico.ſup ver a bo modice.ff.de ſer. et eſt tex.cũ gloſ.in.l ij.§.ſi qs a pꝛĩcipe.ff.ne qd in loc.pu. et no.glo.fi.in.l.ſed cũ herede.ff.ad tre.⁊ gloſſ.xxv. q.ij.§.reſcripta.⁊ Car.zaba.in.c.mandatis.in.vij. no.extra de reſcrip.⁊ hoc facit optime.l.ſi qs ſepulchꝛũ.in prin.ff.de religioſis ⁊ ſump.func.⁊ qđ not. Bart.in.l.quominꝰ.in.xj. q.ff.de flumi. et adde qđ no.Pau.de ca.in.l.ſi titiꝰ. in prin.circa fi.prime col. ff.de lib.⁊ poſthu.vbi qꝫ ſi princeps cõcedit in publico poſſim edificare ⁊ cum pꝛeiudicio tertie perſone: qđ ſufficit etiã ſi nõ expu matur pſona cui ſit pꝛeiudiciũ.ar.d.l.ſi titiꝰ. ¶ Sꝫ circa predicta ego ſic dicerẽ:aut eſt facta cõceſſio ſimplr̃ ⁊ intelligit̃ ſine pꝛeiudicio magno p pdicta tura. Aut eſt facta vt poſſim aquã i tuũ fundũ immittere etiã ſi tibi noceat. et tũc intelligit̃ etiã ſi fiat magnũ pꝛiudiciũ ad hoc vt vba aliqd operent̃. ar. l.ſi qñ.ff.de le.j.cũ ſimi. nõ tñ intellige de maxio aut tolerabili pꝛeiudicio.arg. l.i ſumma.§.fi.ff.de aqua plu.ar.⁊ pꝛo hoc facit qđ no.Jo.de imo.in.c.quinta vallis.extra de iureiur. q̃ dicit ſi compꝛomiſſuꝫ eſt factuꝫ ſimpliciter poterit arbitratoꝛ modice ledere iuxta.l vñ ſi neruc.ff. pro ſo. Sed ſi eſt dictũ qꝫ poſſit ledere partes intellige de magna ⁊ non de maxima leſiõe:qꝛ de illa nõ videt̃ actũ ⁊ l.ſr ſi minoꝛ iurauerit nõ ↄtrauenire intelligitur ſi eſt modice leſus a ſecus ſi dicat̃ rõne leſſionis.qꝛ tunc intelligit̃ de magna vt ipſe not.in d.c.cũ cõtingat.xxiiij.col.⁊ adde predictis q̃ dicta ſunt in.ſ.lib.in ti.de põticello.ver. ſꝫ

77 circa predicta. ¶ † Dubitari põt circa ſcđm qñ natura loci ſubeſt nec aliq̃ pactio interuenit.dic qꝫ regl'ariter fundus inferioꝛ tenet̃ recipere aquã pueniẽtem ex fundo ſupioꝛi ⁊ iſta eſt quedã ſeruitꝰ naturalis ⁊ lex nature.vt.l.j.§ ſed ſi vicinus.§.deniqꝫ ita.⁊.l.in ſumma.in pꝛinc. ff.de aqua plu.ar.etiã ſi aqua fundo iferiori noceat.vt.d.l.j.§.toties.ver. qꝫ ſi natura. Et pone exẽplũ ſi aqua fluens ex mõte vel loco meo ſupiori deſcẽdit i tuũ eã teneris recipe:nec potes me cõpellere vt faciã foſſam vel aggeres i fundo meo per quos aqua retineat̃. qꝛ fundus tuꝰ inferioꝛ in hoc naturalr̃ ſeruit fundo meo ſupiori qñ aqua naturalr̃ deſcẽdit vt dictis iuribꝰ. Sed iſta rl'a fallit. Primo qñ ope manu facto per ſuperioꝛẽ aqua deriuaret̃ in fundũ inferioꝛẽ q̃ nõ flueret ⁊ ſi opus factũ nõ eſſet. ¶ Scđo fallit qñ aq̃ que ſolebat fluere in fundũ inferioꝛẽ nõ rapide ꝓpter opꝰ factũ rapide flueret.vt l.j.§.neratius.⁊ ibi hoc no.Pau.đ ca.de aqua plu.ar.vel ſi ꝓpter opꝰ fieret quominus aqua flueret quã natura ſolet ſi forte minuẽdo eã aut maioꝛẽ fecerit aut velocioꝛem:aut in cõpꝛimẽdo redũdare fecit.vt.d.l.j.in prin.et.§.toties.niſi ipoſita ſit ſeruitꝰ ad hoc.vt.l.j.§.fundi. Et ibi hoc no.Pau.de ca.q̃ dicit illũ tex.limitare oĩa iura q̃ dicũt actionẽ pluuie arcende dari ↄtra illũ q̃ ope manu fctõ aquã fluentẽ in ſuo deriuat in fundũ vicini vt aliter diſcurrat quã per ſe naturalr̃ diſcurreret.vt in.d.l.j.§.j.qꝛ illa procedunt niſi impoſita ſit ſeruitꝰ illi fundo in quẽ deriuat.p.d.§.fi. ¶ Tertio fallit qñ aqua nõ fluebat nec cadebat de directo i tuũ: ſed alibi ⁊ poſtq̃ ceciderat deſcendebat in tuũ.⁊ tu ne in tuũ deſcẽderet opus feciſti ꝓpter qđ aqua deriuat in meũ.⁊ tu nõ cõſueuiſti eã recipere ſed demũ incipit in tuũ deriuare.nã tũc potes eaꝫ excludere ope facto ⁊ nõ teneris lꝫ in meũ deriuet̃ qñ q̃s põt aquã auertere ⁊ curare ne in ſuũ fundũ influat ſi mõ non aio nocẽdi fiat ſꝫ ne ſibi noceat. vt eſt caſus

In.l.in ſumma.§.pe.ff.de aqua plu.arcē.
Et idē ſi tu dñs fundi inferioris in igreſſu
tui fundi vis facere aggeres vel qd pro=
pter qđ aqua impediat̄ ne in tuū fundū
ingrediat̄ ⁊ ingrediat̄ fundū cuiuſdā ter
tij qđ non fieret ſi ingredere t̄ fundū tuū.
pōt hoc facere.qꝛ ille tertius nō pōt age
re ꝯtra te vt tenearis aquā recipere ⁊ eā
a te nō excludere.qꝛ quātū ad illum ter=
tiū tuus fund⁹ nō ſeruit naturaľr ſicut
ſeruit fundo ſupiori ex quo aqua deſcē=
dit.vt eſt caſus nota.in.d.l in ſumma.§.
idē labeo.cl.ij.⁊ ibi hoc tꝫ Pau.de caſt.⁊
iſtud ꝓcedit qñ tu dñs fundi inferioris
nō cōſueuiſti aquā in tuo recipere p tm̄
tp̄s cuius nō extat memoria in ꝯ͂riū.vel
qꝛ ſeruit⁹ de hoc nō fuiſſet īpoſita.alias
ſi dicto tp̄e ꝯſueuiſſet fluere vel ſeruitus
fuiſſet impoſita non poſſes eā diuertere.
Et iſte eſt caſus l.d.l.j.in.§.neratius.cū
glo.in ver.coget̄ colligere.de aqua plu.
arc.Et dixit.ſ̄. in.ij. fallentia in fi.quod
eſt bene notādū.qꝛ declarat totū illū ti=
tulū ff.de aqua plu.ar. ¶ Quarto fallit
qñ ſupior habebat foſſam in fundo ſuo
naturalē nō opere manu facta vel quaſi
naturalē qꝛ memoria nō extabat de di=
cta foſſa lꝫ opere manu facta fuerit vel
qñ nō erat naturalis foſſa ſed manu fa=
cta et extabat de ipſa memoria ſed iure
ſeruitutis facta erat.Nā oībus iſtis ca=
ſibus inferior dñs non cogitur dictam
aquā recipere in fundū ſuū.⁊ fouea eſſet
rupta vel aggeres deſtructi poſſet ſupe
rior cogi vt pateretur refici vt.ſ̄.dictum
eſt et probat̄ in.l.j.§.apud labeonē.ff.de
aqua plu.arcen.⁊ ibi hoc tenet Pau.de
ca.Secus ſi non habeat̄ dicta foſſa iure
ſeruitutis.⁊ extabat ei⁹ memoria ⁊ erat a
manifeſta.quia tūc inferior regulariter
ipſam aquā cogit̄ in fundū ſuū recipere
per pdicta.imo plus etiā ſi fouea eſſet
deſtructa.puta qꝛ i fundo ſupiore aqua
rū concurſus excauabat locū ꝓpter quē
aqua retinebat̄ ne deſcenderet in fundū
inferiorē poſtea illa excauatio de deſtru
cta vľ repleta.vľ qꝛ aggeres fecerat dñs
ſupior in fundo ſuo.poſtea ex ipetu aq̄=
rum deſtructi ſunt vel etiā ipſe dñs ſupe
rior vel alius autoritate ꝓpria deſtru
xit.nūc dñs inferior vult agere vt ſupior

patiat̄ foueā purgare vel
eā aut aggeres reficere ꝗ
certe nō pōt:qꝛ illa fouea
non erat naturalis.qꝛ de
nouo facta nec q̄ſi natura
lis qꝛ extabat memoria.
nec erat ibi iure ſeruitutꝭ
ſed caſualiter poſita vľ fa
cta.Et ſiľr dōm eſt de ag=
geribus.Un̄ ſicut ſi ipſos
feciſſes ſpōte poſſes remo
uere ita ⁊ ſi caſualiter fa=
cti ſunt: ſecus ſi eſſent ibi
iure ſeruitutis vel nō exta
ret memoria.vt probat̄ in
d.l.in ſumma.§.apud ma
nuſam.⁊ ibi hoc no.Pau.
de ca.ꝯiuncto.§.idē ait ſi
in agro.⁊ in.d.§.itē apud
labeonē.⁊ ibi hoc no.Jo.
de are.quem ſequitur ibi
pau.⁊ in.§.idē varus.ca.
78 l.¶ †Et ex hoc no.ꝙ ſi ꝓ
pter inūdationē aquarū
ꝓpria autoritate in riuo
ſiue fouea vel in aggerib⁹
feciſti coroncellas ne aqua
ſubabūdās flueret in fun
dum tuū potes ipunc eas
ſiľr remouere.qꝛ ſicuti vo
lūtarie potes eas deſtrue
re:nec teneris pati vt refi
ciant̄ niſi ſeruit⁹ eēt ipo=
ſita.vt.d.§.itē labeo ait ſi
in agro.et in.§.apud ma=
nuſam.cū ibi no.qđ per=
79 petuo tene mēti.¶ †Cir=
ca tertiū qñ nulla ē cōuē=
tio nec loci natura ſerui
tutē imponit qꝛ loca ſunt
plana.⁊ loci vetuſtas ſub
eſt tūc illa eſt ſeruāda tā=
ꝗ lex in.l.j.§.denīq; ait ff.
de aqua plu.ar.⁊ l.i ſum=
ma.in prin.e.ti.Sed talis
vetuſtas habet vim quaſi
ſerui.impoſite.vt.l.j.§.fin.
¶ Et no.ꝙ hec ſeruit⁹ ac
quiſita p vetuſtatē ſeu p̄=
ſcriptionē tm̄ opat̄ regu=
lariter quantū ſeruit⁹ ac=

a ¶ Con=
uētio.Cō=
uentio eſt
ꝯctus no=
minat⁹ ex
cōi vſu lo=
quēdi.Ui=
de pau.de
ca.ꝯſi.xlj.

a ¶ Actio cõfeſſoria. Actio confeſſoria ẽ i re et cõpetit dño ꝑ ſuitute:et ſic ꝓ iure i corporali. l.j.i pnc.et ibi Bart.ſi ſer.vẽ. Itẽ daꝛ ꝯ ipediẽtẽ vſuʒ ſeruitutis l.ſi quis.§.agi.ſi ſerui.ven.l.⁊ ſi forte.§.etiã.eo.tit. Item vt deſtruaꝛ edificiũ ꝯ ſeruitutẽ.l.ſi eo.e.ti.

quiſita per cõuentionẽ qꝛ ſicuti preſcriptiõe queriꝛ vtile dñium.vt no.ꝑ glo.⁊ doc.in auꝛ.niſi tricennale C.de bonis reorum.ita vtilis ſeruit⁹ nõ directa q̃riꝛ per preſcriptionẽ . vt.d.§.fi.ſm glo.ibi in ver.q̃ſi ſeruitute.In hoc tñ dñt qꝛ ſeruit⁹ q̃ſita ꝑ cõuẽtionẽ ẽ a directa actio ꝯfeſſoria.[a] vt l.j.§.j.⁊ ibi plene ꝑ Flo.ff.ſi ſer.vẽ.⁊ per Bart.in.l.ſi prius .ff.de aqua plu.ar. Sed ſeruit⁹ q̃ſita ꝑ p̃ſcriptionẽ ẽ vtilis quia cõpetit actio vtilis . vt.d.l.j.§.fi.in fi.⁊ no.Bar.et doc.in d.l.ſi q̃s vim .§.directa.ff.

80 de acq.poſ. ¶ † Sʒ circa iſtam vetuſtatẽ ſeu p̃ſcriptionẽ q̃riꝛ q̃ntũ tpis req̃raꝛ. Dic aũt ẽ talis ſeruitus aqueductus q̃ hʒ cãʒ ꝯtinuã vel q̃ſi ꝯtinuã.tũc regul'r ſufficiũt.x.anni inter p̃ñtes.⁊.xx.inꝛ abſẽtes l.ſi q̃s diuturno.⁊ibi gloſ. ⁊ doc.ff.ſi ſer.vẽ.⁊.l.ij.⁊ibi no.C.de ſer.⁊ aqua.⁊ not. gl.magna.in.l.ſeruitutes predioꝝ.⁊ ibi ꝑ doct.ff.de ſer. Aut habet cãm diſcõtinuã . ⁊ tũc req̃riꝛ tm̃ tp̃s cui⁹ initij memoria i ꝯriũ nõ exiſtat.vt.l.hoc iure .§. duct⁹ aq̃.ff.de aqua quo. ⁊ eſti.⁊ no.in iurib⁹ p̃al.vt dictuʒ eſt.ſ.in.iiij.q.prin:

81 ¶ † Qñ aũt dicaꝛ hr̃e ſeruit⁹ cãm ꝯtinuã vel quaſi diſcõtinuã.vide in.l.foramẽ.ff.de ſeruit.vr.pre.⁊ qñ dicaꝛ tm̃ tp̃s q̃d non extat memoria in ꝯriſ.an ⁊ qñ allegando titulũ ſufficiat tp̃s.x.vel.xx.anno.vide q̃ pleniſſime ſcripſi .ſ. in.j. lib.in.viij.q.prin.⁊.ſ.eod. in ver.ſed dubiũ eſt de q̃ſtione quotidiana.de qua plene per Bar.Imo.⁊ L.ud.de ro.in.l.j.§. deniq̃.ff.de aqua plu . ar.et cõis opinio eſt ꝙ ſufficiat x.vel.xx.anno . cum allegatione vt hic.⁊ vbi etiã requiriꝛ tm̃ tempus cuius initij memoria non exiſtat in contrarium.vt dicit Imo . in.d.§.deniq̃. quicquid dixit ibi L.ud.de ro.qui conaꝛ

82 in hac materia cõcordare opi. ¶ † Sed dubitari põt an ſi aqua ſolita eſt diſcurrere ad fundum vicini per plures riuos poſſit nunc tranſmitti in vnum riuũ tñ. et dicas ꝙ ſic.vt eſt caſus in.l.apud trebatiũ.in prin.ff.de aqua plu.ar.ſm vnã lectu.glo.quã ſequiꝛ ibi Imo.⁊ illã gloſ. oino vide in iſta materia.Itẽ quid ſi aliquis ſolebat hortũ ſuũ certo tp̃e irrigare ⁊ de horto fecit pratũ ⁊ vult pratũ irrigare et aſſidua irrigatione vicino nocet an teneaꝛ dãni infecti vel aqua plu.ar. ⁊ dic ꝙ nõ.vt eſt tex.no.in.d.l.apd trebatiũ.§.ſi vicinus.⁊ ex hoc no.ſm Imo.ibi ꝙ vbi ſeruitus aque ſimpl'r horto debeꝛ trahiꝛ etiã ad pratũ qui ſit in eodẽ loco vel territorio.ar.l.ſi ſeruitutes.ff.de ſer. vr.pre.niſi locũ hort⁹ cõplanauerit eoq̃ facto aqua citior ad vicinũ venire cepérit.vt.d.§.ſi vicin⁹.q̃d intellige ſm Pau. ibi qñ ſine hoc poterat fundũ colere ſecus ſi non poſſet aliter q̃ʒ explanando. qꝛ tũc non teneretur ex quo illud fit gratia culture.vt.l.j.§.de eo ope.ff.de aqua plu.ar.⁊ ar.d.l.apud trebatium.in prin.

83 ¶ † Circa quartũ ⁊ vltimũ qñ nõ eſt aliqua cõuẽtio nec natura loci aliq̃d declarat nec ſua eſt loci vetuſtas quid tũc de aquis ſeruandũ eſt. Dic regulariter neminẽ poſſe aquã que in fundo ſuo eſt in aliũ fundũ ducere inuito vel ignorante dño.l.queãd.§.ſi protectũ.ff.ad.l.acquil. facit.l.per agrũ.C.de ſerui.⁊.l.diuus.cũ ibi no.imo ſi ducaꝛ põt vicinus propria autoritate deſtruere.vt.d.§.ſi protectũ.⁊ l.ſi vicẽ.§.ſi ad ianuã.ff.q̃d vi aut clã . et plene dixi.ſ.in.vij.q.prin ¶ Itẽ non põt aliquis aquã ex ſuo fundo te inuito ad tuum fundũ ducere.l.aquã.⁊.l preſes.⁊ ibi not.C.de ſer.⁊ aqua. Nec etiã põt aq̃ quis vti in ſuo lauãdo ſtercora ita vt fetor ſeu malus odor inficiat vicinũ.arg.l. ij.§.idẽ ait ſi tod ore.cum gloſſ.ff.ne quid in lo.pu. Nec etiã põt quis aquã per tur

bare que decurrit de vno loco ad aliū vt
d.l.apud trebatiū.in p̄n.ff.de aqua plu.
ar.niſi ad illum vſum eſſet deputata ſm
Ang.⁊ Imo.⁊ Lud.ibi et etiā Pa.q̇ dicit
ꝙ ſi dn̄s fecit foſſas vel riuos in q̇bus cō
gregaẗ aqua ad lauādū pānos lȝ poſt=
ea per riuos deriuet in fundum vicini dȝ
moderate vti ⁊ nō tenetur.ſecus ſi laua=
ret ventres ⁊ ſic faceret ſpurcā aquaȝ vt
putredines deriuentur in fundū vi[ci]ni per
illū tex.⁊ de hoc vide tex.meliorē.de iu=
re in.l.cū.ſ.C.de re mili.li.xij.⁊ ibi barto.
no.illū ꝯtra lauantes pannos in ſummi
tate fluminis alicuius:q2 poſſent ꝓhibe
ri q2 per tale lauacrū cōes aque detur=
panẗ.Sed lauādo in inferiori parte flu=
minis nō poteſt corrūpi pars ſuperior.⁊
ideo lauans ꝓhiberi nō pōt per illū tex.
et not.bene.d.l.cū.ſ.q2 vult ꝙ cū milites
conſiſtunt.ſ.ripas fluminis nullus corpꝰ
ꝯȝ aquā ſordidaȝ reddere ſeu mulos vel
equos ſudātes imponere.ſed ꝓcul in in=
feriori parte fluminis qđ not.cōtra ſcuti
feros lauātes equos ſudantes in flumi=
ne vel alueo pu.ad quē habetur curſus
neceſſitate vel delectatione.et ſimiliter
not.contra pediſſequas vel mulierculas
lauantes pannos vel res immūdas per
ciuitatē aut villam:qđ intellige niſi eſſet
aqua deputata ad illum vſum vel ſoli=
tum ita lauari.vt.ſ.dictū eſt.Itē nō po=
teſt q̇s aquā calidā puta faciēdo balneū
immittere i fundū alienū.d.l.apđ treba=
tium.ff.de aqua plu.arc.q2 aqua calida
noceret fundo vicino immoderate vt ibi
aliq̄n tn̄ aque calide ſunt vtiles ⁊ neceſ=
ſarie pro irrigandis aquis vt gerapoli
conſtat apud gerapolitanos in aſia cali
da aqua agrū irrigans.et de iſtis etiam
aquis cōpetūt interdicta ſicut ꝓ aquis
frigidis.vt eſt tex.nota.in.l.j.§.idē labeo
ſcribit ff.de aqua quo.⁊ eſti.ſed videẗ ꝙ
nullo mō poſſit quis aquā ex fundo ſuo
in alienū immittere etiā non ſpurcā nec
calidā.q2 lȝ in ſuo quis poſſit vti aqua ⁊
qualibet re ſua.l.in re,mādata.C.mand.
tn̄ nō pōt in alienū immittere.l.ſicut.§.
ariſto.ff.ſi ſer.ven.⁊.l.j.§.idē ait aquā.ff.
de aqua plu.ar.⁊.l.quēad.§.ſi ꝓceſſū.ff.
ad leg.aquil.vt.ſ.dixi.¶ Sed pro ſolu=
tione diſtingue.aut aqua primo de fun=
do vicini in tuū fundū deriuatur:⁊ tunc
licitū eſt tibi eundē fundū remittere.ita
loquitur.d.l.apud trebatium.vt dicit ibi
glo.magna ſm vnū intellectū:aut aqua
non perueniret ex fundo vicini ſed ex tuo.
⁊ tunc aut ego volo facere in meo ⁊ im=
mittere in tuum fundū tale quid qđ per
ſeipm̄ non flueret in tuū ⁊ non poſſum.⁊
ita loquuntur ꝯtra.⁊ in hoc vide que dixi
ſupra in.j.li.in ti.de ſeclario.⁊ in titu.de
aquarolo.⁊ in ti.de aque ꝓfectu ⁊ alias ꝑ
terū.aut volo imittere in tuuȝ id qđ per
ſe fluit.⁊ puta faciēdo ibi riuos.⁊ dimit
tendo ibi aquā q̄ per ſe diſcurrit.⁊ tunc
ſubdiſtingue aut facio hoc moderate q̄
tenꝰ expedit ad vſum familie ⁊ poſſum.
et ita loquiẗ.d.l apud trebatiuȝ.in prin.
ſm aliū intellectū.aut immoderate ⁊ nō
poſſum.vt no.in.d.§.ariſto.⁊ de hoc vide
que plene dixi in.j.lib.in ti.de ſer.ꝓijcien
84 di in.ij.q. ¶ † Quādo aūt dicaẗ fieri im
moderate et moderate.Dic moderate
quando pro vſu tantū familie:immode
rate q̄n vltra vſum familie.vt no.in.d.§.
ariſto.⁊ in.d.§.apud trebatiū.in prin.vel
q̄n aqua corrūpiẗ ſeu interrūpiẗ vel im=
mitterenẗ putredines vel quando fieret
balneū ex quo imitteret aqua calida vt
d.l.apud trebatiū.in p̄n.⁊.§.j.cū ibi not.
85 niſi aq̄ calida ꝓdeſſet.vt.ſ.dixi. ¶ † Oc=
currit alia.q.an ille cui debeẗ ſeruitꝰ aq̄
ductꝰ poſſit arcū lapideū facere cā aq̄du
cende.dic aut vult facere arcū ſeu pon=
tem in loco quo alteri debetur ſeruitus
itineris ⁊ non poteſt.Aut non vult face=
re in loco quo alteri debeẗ ſeruitus cau
ſa tranſeundi ⁊ poteſt.vt eſt caſus con=
iuncta gloſſ.in.l.ſupra iter.in princip.ff.
de aqua plu.ar.et ſimiliter dn̄s predij
ſeruientis non poteſt facere pontem in
preiudicium eius cui debetur ſeruitus
aqueductus vt ꝓbatur ibi ſm vnū intel
86 lectū gl.quē ſequiẗ Bart.⁊ doc. ¶ † Sed
nunq̇d h̄ns ſeruitutē vel ius aq̄ducēde
poſſit arcū ſeu pontē lapideū facere ſu=
pra aliū aq̄ductū alienū.dicas qđ nō ſi
turbaret eius aquā.vt.d.l.ſupra iter.in
prin.ver.nec is.⁊ ibi hoc no.gloſ ⁊ eodē
modo non poſſet aqueductu aliū aque
ductū facere ſi nocet ſuperiori.vt ꝓbat
etiam in.l.hoc iure.§.ſi.ff.de aqua quo=

ti.⁊ eſti.in.l.quo quintus.
87 ff.de ſer.ru.p̃.¶†Sed q̃d
ecōtra an ille qui hʒ ſerui
tutem iti.poſſit facere pō
tem ſupra locum per quē
ducit̃ aqua inuito eo cui
debetur ſeruitutis aque-
ductus.et videt̃ ꝙ ſic.per
d.l.§.iter.ij.reſponſo.ibi ſʒ
pontē.in cōtrariū videtur
eſſe tex.in.iij.rñſo ibi nec
is.Tu vero concorda ſm
glo.⁊ doc ibi.aut ille qui
hʒ ſeruitutē itineris pōt
ire ⁊ vti ſua ſeruitute ſine
ponte ⁊ pōt pontē facere.
ita loquit̃ vſi.nec is. aut
nō pōt aliter trāſire.⁊ tūc
aut vult facere pōtē lapi-
deū q̄ ꝺ facili nō poſſet re-
moueri.⁊ idē q̄ʒ nō potest
ar.l.loci corpus.§.ſi q̄s.in
fi.ff.ſi ſer.ven.⁊ l.fiſtulā.in
fi.ff.de ſer.vrb.pre.q̄ intel-
lige qñ ille locus alteri ſer
uit.puta q̄ʒ i eo debet̃ ſer-
uitus aqueductus vt dixi
ſed ſi alteri nō ſeruit.⁊ tūc
hñs ſeruitutē itineris poſ
ſet pontē lapideū facere:⁊
ita poſſet intelligi.d.l. ſu-
pra iter.ij.rñ.Aut vult fa-
cere pontē puta ligneū q̄
de facili poſſet remoueri ⁊
poteſt:⁊ eſt ratio in hoc ca
ſu q̄ʒ ille cui debetur ſerui
tus pōt facere in p̃dio ſer
uientis omne id ſine quo a
non poſſet vti ſeruitute.vt
l.ſeruitutes.§.ſi domo.ff.
de ſer.vr.p̃.⁊ l.refectiōis.
ff.cōia p̃di.Itē ratio inter
pontē de ligneis et pontē
lapideū pōt eſſe ſm.Bart.
in.d.l.ſupra iter.in princi.
q̄ʒ qñ eſt pons de ligneis
nō impedit̃ purgatio riui
q̄ de facili tolli p̄t:qꝺ fieri
nō poſſet qñ eēt pons lapi
deus.Et aduerte q̄ʒ pons
dicit̃ ꝓprie de ligneis.ſed

arcus lapideus nō ꝺr ꝓprie pons:vt ꝓ-
bari videt̃ in d.l.ſupra iter in prin.Sed
cōis vſus loquēdi aliter ſe hʒ cui ſtādū
eſt ſm Bar.et doct.ibi vt dixi etiā.ſ.in.j.
88 li.in ti.de pōte.¶†Sed q̃d ſi ille cui de-
bet̃ ſeruitus per riuū aqueductꝰ in fun-
do vicini vult iuxta pontē facere foſſam
in qua ꝯgregant̃ aque ⁊ ipſas poſtea ꝑ
riuū ducere.Dic ꝙ non pōt q̄ʒ poſſet aq̄
ibi corrūpi ⁊ dare dānū predio ſeruiēti.
⁊ probat̃ in.d.l.ſupra iter.in.iiij.rñſo.ibi
aut ſi ſpecus ſm Iaco.de are.⁊ doct.ibi.
89 ¶†Itē nunq̃d ille q̄ hʒ ius aqueducen
de de riuo poſſit cuniculū ſubterraneuʒ
facere per quē ducat aquā.Et text.in.d.
l.§.iter.in prin.ſentit ꝙ ſic dū dicit cuni-
culum.quaſi dicat ſi vellet facere poſſet
glo.tʒ ꝯtrū qñ ſeruitus debet̃ per riuuʒ
qui eſt cooptus nec foſſam nec cuniculū
coopte facere pōt inuito dño prediꝫ ſer-
uiētis.ꝑ l.j.§.fi.cū.l.ſeq.ff.de riuis ſm in
tellectū gl.lʒ gl.dubitet de itellectu illa-
rū.ll.de quo dic vt plene dixi.ſ.in ver.ij.
q.ex p̃dictis decidit̃ vſq; ad ver.iij.q.p̃n.
Et adde p̃dictis ꝙ ille q̄ auertit aquā.ꝺ
publico aqueductu qñ hʒ id ex priuile-
gio principis vel cōſuetudine dʒ ipſam
ducere per caſtellū vł aliud foramē ⁊ nō
ꝑ fiſtulas ne macerie fiſtule corrūpant̃
et ꝯfaciēs ꝑdit bñficiū ducēdi aquā ⁊ ē
punit̃ in corpore:vt eſt tex. in l.eos.⁊ ibi
Bar.hoc no.C.de aqueductu.li.xj.⁊ qui
trahit aquā ex flumine publi.dʒ gratis
trahere nihil ſoluēdo pro tali deductio
ne aque.vt.l.ad reparationē.C.de aq̄du
90 ctu.et not.glo.in rub eo.tit.¶†Supeſt
alia q̄ō q̄s teneat̃ manutenere riuos et
eos purgare ⁊ aggeres reficere[a] : cuius
expēſis.In qua ita diſtingue:aut loqui
mur de aqua publica aut de p̃uata. Si
de publica vr̃ ꝙ debeat cōſeruari ⁊ ma-
nuteneri expēſis publicis ſm Flo.in.l.ſi
fiſtulas.ff.de ſer.vr.pre.⁊ dixi.ſ.in.j li.in
ti.de aqueductu.pro quo facit q̄ʒ in du-
bio vr̃ q̄s facere opus in vtilitatē rei pu.
ſumptu.pu.vt.l.ad reparationē.cum ſi.
C.de aqueduc.li.xj.⁊.l.fi.C.de fabricenſi
bus.⁊.l cū nauiculor̃.in fi.C.de nauicu.
⁊.l ij.C.de cuſ.li.xj.Itē q̄ʒ q̄s nō dʒ gra
uari duplici onere.l j.C.ꝺ impo.luc.de-
ſcrip.li.x.Sʒ in ꝯtrū facit q̄ʒ dñis p̃dior̃
per que

a ¶Reſi-
cere. Addꝺ
Bar.⁊ ale
xā.l.§.ſi q̄s
edificiū.ꝑ
gl.in.l.j.§.
pe.ꝺ mor.
inferē. fa-
cit.c.cōſu
luit.de iu-
deis.⁊.l.fi.
C.eo.titu.

per q̄ trāſit aq̄duct⁹ publica cōcedit̄ immunitas ab extraordinarijs muneribꝰ.vt.ſ. in dictionibꝰ noīe illorū prediorꝫ imponētes vt foſſas i.ue aquarūduct⁹ repletos purgēt.vt eſt tex.in.l.j.C.de aq̄du.li.xj.ꝛ ꝓpterea vr̄ ꝙ ſuis expēſis facere teneat̄ ex quo ꝓpter hoc recipiūt cōmodū qꝛ ad quē ſpectat lucrū deberet ſpectare dānū l.j.§.ꝓ ſo.C.de cadu.tol.ꝛ.l.fin naturā.ff.de re.iur.Itē qꝛ q̄ in vno releuat̄ in alio dꝫ grauari.l.cū q̄.in ꝑn.cū ibi no.ff.de iureiu.Itē ꝓ hoc optime facit.l.ſuo victu.ꝛ.l.ꝙ niſi in ꝑn.ff.de ope.lib.vbi dr̄ illū q̄ tenet̄ preſtare opas debere p̄ſtare ſuis expēſis.et ꝓ hoc eſt gl.not.in.l.ſtipulationes cōmodiſſimū.ff.de ꝟ.ob.q̄ vult ꝙ ſcriptores teneāt̄ ſcribere cū ſuo atramēto ꝛ ibi ꝑ Ang.ꝛ Jo.d̄ imo.Facit etiā ad hec qḋ no.gl.Bal.ꝛ doc.in.l.qm̄ liberi.C.de teſti.ꝛ no.idē Bal.in.l.liberti libertecꝫ.C.de ope.libe.ꝛ qḋ not.in.l.ſi nō ſortem.§.libertus.ff.de ꝯdi.inde.Ego in hoc articulo ita diſtinguerē.aut ē lex vl̄ cōſuetudo declarās qs debeat purgare locū publicū et cui⁹ expēſis.ꝛ illa eſt ſeruāda.l.j.§.fi.cū.l.ſeq.ff.de aqua plu.ꝛ.l.ſemꝑ.§.legē.ff.de iure immuni.aut non eſt cōſuetudo.ꝛ tunc aut princeps vel ſuperior cuius eſt locus public⁹ recipit vectigalia vel pedagia fluctuū ꝛ viarum ꝛ pontiū a nauigātibus ꝛ tranſeuntibꝰ et tūc tenet̄ ſumptibꝰ d̄ pub.ca loca purgari facere.nō aūt tenent̄ ſubditi ſumptibꝰ ſuis.ar.l.j.C.de alexandrie ꝑuia.lib.xj.

91 ¶ † Itē pro hoc facit qḋ eleganter dixit Archi.xxiiij.q.ō.ſi quis peregrinos.vbi ſingulariter vult ꝙ comites et barones ꝛ alij ſuperiores colligētes pedagia ꝛ vectigalia teneant̄ itineraꝛ ſtratas tenere ſecuras ꝓpter hoc qꝛ colligunt dicta vectigalia.alioquin tenentur ad emendationem perditorum ſi in defectu iuſticie inueniant̄.xxiij.q j.dn̄s.ꝛ.q.v.adminiſtratores.ꝛ.in.q.iij.q̄ ſine.ꝛ in aut.vt diffe.iudi.§.pe.ꝛ idem ſequit̄ Bal.in.c.j.in fi.pe.col.in ti.de pace iura.firmā.Idem tenet hoſt.in ſumma.de cenſibꝰ.§.ex qbꝰ ꝛ Odof.in aut.habita.C.ne fi.ꝓ pa.ꝛ idē tenet Flo.in.l.j.§.ſumma.ff.de his q̄ deie.vel effu.qḋ intellige qn̄ ſciuit ꝛ ꝓhibere potuit.alias ſecus.ar.l.ne qd.in prin.cū ibi not.per glo.ꝛ Bar.ff.de incē.rui.et nau.aut princeps vel ſuꝑior nō recepit vectigalia:ꝛ tunc recipit aliā vtilitatem puta piſcationes vel ſalinas vel alias vtilitates.iuxta.c.j.q̄ ſint rega.ꝛ idē eadē rōne.ar.c.q̄ ſentit onus.de reg.iur.li.vj.ꝛ.l.ſm naturā.ff.eo.ti.aut non recipit aliquā vtilitatē.ꝛ tūc ſubditi ſumptibus purgare tenē̄t prout ex eo vtilitatē recipiāt etiā ſi ſint eccl'ie.C.de ope.pub.l.ad corp⁹.C.de colla.fun.p̄mo.l.j.ꝛ in aut.de eccleſiaſti.ti.§.ad hoc ſancimꝰ.ꝛ.ff.ne quid in lo.pu.l.ij.§.viarū.ver.refectiōes ꝛ quod no.in.l.ſi locus.in fi.ff.quē ad.ſer.amit.ꝛ in.l.ij.in fi.C.de naui.lib.x. ¶ Si vero loquimur de aqua priuata.ꝛ tunc aut eſt ꝓpria ꝛ nulli dꝫ ſeruitutē et dn̄o incūbit onus purgādi ſumptibus ſuis.aut dꝫ ſuitutē alteri ꝛ regulariter in oībus ſeruitutibꝰ refectio ad eū ꝑtinet q̄ ſibi ſeruitutē aſſerit non ad eū cui res ſeruit: niſi in ſeruitute oneris ferēdi.vt.l.et ſi forte.§.ēt.ff.ſi ſer.vē.de quo dic vt dixi ff.eo.in ꝟ.q̄ro de alia.q.quotidiana.ꝛ.ſ.

92 in.j.lib.in ti.de ſeruitute oneris ferēdi.† et adde ꝙ ſi in fūdo qs hꝫ vſufructū aliꝰ proprietatē.ꝛ eſt aliqua impēſa neceſſaria ꝓ cloaca vel ob formulā aqueduct⁹ illa ſpectat ad vſufructuariū et non ad proprietariū.vt.l.ſi pendē.§.ſi quid cloacariū.ff.de vſufr.ꝛ ibi vide per Flo.ꝛ qḋ hr̄ in.l.hactenus.eo.ti.Item adde.qḋ dixit Bal.in.c.j.§.ſi quis de manſo.in pen.col in ti.de contro.in re fa.ꝙ quis tenet̄ mūdare de facto riuū ſuū ꝫ per ſua ꝑdia currentē ꝑ.l.j.C.de aq̄ductu.li.xj.dꝫ intelligi de riuo publico ꝛ de facto in cura ꝛ opa ꝛ expēſis publicis.l.ad reparationē.eo.ti.ꝛ adde q̄.ſ.dixi. ¶ Ultimo circa iſtam.q.ꝑn.adde q̄.ſ.dixi in.j.li.in.ix.q.prin.vbi in gn̄e tractatū eſt qualiter qs dꝫ vti ſeruitute ꝛ que.ſ.dixi ex.vij.q.ꝑn.

93 ¶ Nono principaliter q̄ro qualiter retineat̄ ſeruitus aq̄du.ꝛ in ea quis teneri debeat.Dic breuiter ꝙ retinetur qn̄ ipſe cui debet̄ vtit̄ re pleno eiꝰ noīe nō aūt̄ mercenariꝰ aut hoſtis aut amicꝰ aut medicus q̄ ad viſitandū dn̄m venit vel colonus vel fructuariꝰ.Itē q̄ quaſi debitā ſuitute vſus eſt ꝛ i vſu retinet̄.vt eſt tex.in.l.j.cū.ll.ſeq.vſcꝫ ad fi.ti.ff.quē ad.ſer.

amit.vbi glo.ꝛ doc.Jtē ſi in partes agri
aqua fluxit ēt ſi nō ad vlteriora loca per=
uenit tñ oībus partib⁹ fundi debeť ꝛ re=
tinetur vt.l.ſi in partes.co.ti.facit.l.ij. in
princ.ꝛ q̄ ibi no.ff.de acqui.poſ.Jtē ſi in
via publica eſt loc⁹ per quē duco aquā
ad prediū meū lꝫ regulariter de iure du
cere nō poſſim:vt.l.j.§.pe.ꝛ.l.hoc iure.§.
ductus aque.ff.de aqua quo.ꝛ eſti.tñ ſi
vnus mihi cōceſſit vt poſſim aquā duce
re per locū publicū et poſtea me ducere
impediat ſuꝫ tuēdus in vſu aqueduct⁹
p vtilē actionē ꝯ ipm̄ q̄ ius mihi aque=
ducēde ꝯceſſerat:vt ꝓbať in.l.ij.ſm vnū
intellectū gl.ff.cōia predi.facit ad hoc.l.
j.§.ait pretor.§.de aqua quoti.ꝛ eſti.et.l.
per fundū.ff.de ſer.ru.pre.ꝛ eo mō q̄ mi=
hi cōceſſit facere pontē ſuper viā publi=
cā ꝛ edificare molendinū ſup ſuū lꝫ iure
mero nō teneat dicta promiſſio.tñ ille q̄
promiſit nō poterit petere vt deponatur
pons aut deſtruať molendinū ſm Ang.
ꝛ doc.in.d.l.ij.ff.cōia predio.per illū tex.
94 cū glo.¶ †Ex quo ēt infert ibi Ang. q̄
lꝫ ex flumine publico nō poſſit conſtitui
ſeruitus aqueduct⁹ vt teneat de rigore.
tñ de equitate pretoris ſic qñ flumē non
erat perēne.vt ibi qđ eſt notandū. Jtem
quis retinet ſeruitutē aque etiā qñ edifi
cia in flumine ſunt diruta. dūmō rema=
neāt aliqua retentionis ſigna q̄ poſſunt
eſſe. Primū qñ edificiū vel forma aque=
ducende nō eſt reducta ad priſtinā for=
mā. Scđm qñ eſſet reducta ad priſtinā
formā ſꝫ nondū eſſet elapſus ann⁹. Ter
tiū qñ eſſet elapſus annus ſed remanſe=
runt aliqua ſigna in fundo aque puta
pali lignei:vt ꝓbatur in.l.fi.in prin.ꝛ ibi
per Bar.Ang.ꝛ doc.ff.de vſu.ꝛ per no.in
l.riparū.ff.de re.di.qñ diruto ponte edifi
cio vel forma aqueductus in ſignū reti=
nende quaſi poſſeſſionis formare vel fi=
gere fecit palos ligatos in quibuſdam
partibus fluminis vel aque qđ ſignū eſt
ne videať locū reliquiſſe qꝛ ſolent habē
tes iura aque vel molēdini in flumine p
publicū inſtrm̄ proteſtari q̄ nō obſtante
deſtructione ipſi intēdunt tenere ꝛ poſſi
dere vel quaſi locum ꝛ alueum fluminis
ex ius ꝛ per hmōi ſigna faciunt effigere
palos vt dixi.ꝛ ſtantibus p̄dictis ſignis

vel aliquo eorum nullus alius poterit
edificare in dicta aqua vel ius aque au=
ferre qꝛ edificāo cū quaſi poſſeſſione pu
paret.Jta ſingulariter dixit Ang.et Jo.
de imo.in.l.fi.per illum text.cū ibi no.ff.
de vſuca.ꝛ adde qđ no.Bar.in.l.quomi=
nus.in.xv.q.ff.de flumi.qđ perpetuo te=
ne mēti in practica pro illis q̄ hn̄t molē=
dina vel alia edificia in fluminibus aut
aq̄s vel ius aq̄ducende ꝛ permittūt cor=
ruere edificiū molēdini vel aqueductus
vt ſi retinent aliqua ſigna de p̄dictis vel
ſimilia dicanť retinere ius molēdini vel
aqueduct⁹ nec eo turbari pñt.Jtē ſi q̄s
in aqueductu ſuo impediať pōt ſibi pro
pria autoritate ſubuenire et edificiū vel
locū in eo p aliū factū ꝓpria autoritate
deſtruere.et hoc mō ſuā quaſi poſſeſſio=
nē tueri.vt.l.j.§.ſi ꝓtectū.in fi.ff.ad.l.aq̄l.
ꝛ.l.ſeruit⁹.§.ſi ad ianuā.ff.qđ vi aut clā.
Jtē ſi q̄s diuerteret aquā meā vel mihi
debitā vel impedierit vel deſtruxerit aq̄
ductū qua actione poſſit conueniri vide
tex.cū ibi no.in.l.ſi ſeruus ſeruū.§.aque
ductū.ff.ad.l.aq̄l.Jtē qñō retineať iſta
quaſi poſſeſſio ſeruitutis aqueduct⁹ vi=
de ea q̄ habētur p glo.ꝛ doct.in.l.ij.C.de
ſer.ꝛ aqua.ꝛ circa hāc materiā vide.ſ.
in.j.li.in prin.in.xiij.q.prin.pe.ꝛ vlt.col.
et q̄ dicā in ſequē.q.prin.qꝛ p ea q̄ ibi di=
95 cenť declarabiť ēt iſta.q.¶ †Decio prin=
cipaliter q̄ro qñō ꝛ qualiter ſeruit⁹ aque
duct⁹ amittať.dic multis modis.¶ Pri
mo amittiť tpe non vtendo vt hr̄ plene p
gl.ꝛ doc.in.l.ſeruitutes.ff.de ſerui.ꝛ in.l.
ij.C.de ſerui.ꝛ no.q̄ ſi aquā q̄ oriebať in
fundo vicini plures per eundē riuū iure
ducere ſoliti ſunt.ita vt ſuo quiſq; die a ca
pite duceret p eundē riuū eūq; cōeꝫ.de=
inde vt q̄s inferior erat ſuo quiſq; ꝓprio
riuo vt vn⁹ ſtatuto tpe quo ſeruit⁹ amit
tiť nō duxit ius aqueducēde amiſit:nec
per certos q̄ duxerūt ſeruitutē retinuit.
nec tale ius ceteris acq̄riť:ſed ſi pluriuꝫ
fundo aqua debita eſſet p vnū eorū oib⁹
habuiſſet inter quos is fundus cōis fuiſ
ſet retineť.vt eſt tex.in.l.aquā.in prin.et
§.j.ff.queād.ſeruitutes amit.qđ no.Jtē
ſi ſeruitus debeť tibi maiori ꝛ pupillo lꝫ
vterq; nō vtať tñ ꝓpter pupillū tu etiā
maior ſuitutē retineo.l.ſi cōem.in prin.vt

Bal.no.e.ti. ¶ Scđo amittit cõfuſione de qua vide in.l.ſi qs edes.in pnci.⁊.§.j.⁊ p flo.⁊.l.ſi cõi.⁊.l.vnᵘ ex ſeruis.ff.de ſeru. ru.pre.⁊.l.tria pdia.eo.tit.et.l.vt pomũ. §.j.ff.de ſer.⁊.l.ſi cũ ſeruitᵘ.ff.queãd.ſer. amit.⁊ de iſtis duobus modis amittẽdi ſeruitutẽ vide q̃ plene dixi.s.in.j.lib.in.x. et vlti.q.pn. ¶ Tertio amittit permiſſione ſi debes mihi ſeruitutẽ aqueductus ⁊ pmiſero tibi vt eũ claudas vel ad aliũ locũ aquã ducas.ar.l.ſi domᵘ.ff.de ſer. vr.pre.⁊.l.ſi edes mee.eo.titu.⁊.l.ſtillicidij.in pnc.ff.queãd.ſer.amit.⁊.l.cũ meᵘ. ff.ſi ſer.ven.niſi illa promiſſio fieret pcario neceſſarie.q̃ tũc ſeruitus nõ amitteretur.§ ſi pcario.ff.cõia pdio. ¶ Quarto amittit ſi fons aruerit ex quo aq̃ductũ habeo et per cõſtitutũ tps ad venã ſuam nõ redierit.vt.l.vnus ex ſocijs.§.fi.ff.de ſer.ru.pre. ¶ Sʒ ſi poſt cõſtitutũ tps ad amittendã ſeruitutẽ ad ſuaʒ venã redierit an aqueductus erit amiſſus. Et dicẽdũ eſt ipſum amiſſum ſed reſtitui debere.vt eſt text.no.in.d.§.fi. iũcta.l.ſeq.que incipit.et adijcimus vt ibi p glo.⁊ docto. ¶ Qinto amittit ex receſſu fluminis vt ſi aquam ex flumine publico duxerim:⁊ flumen receſſerit nõ põt ſequi flumẽ qm̃ in loco ſeruitus impoſita nõ eſt quatenᵘ is locus tuus ſit. Sed ſi alluuione paulatim acceſſerit fundo tuo ſubſeq̃ poteſt qm̃ totus locus fluminis ſeruit.ductan. Sed ſi ceperit totum fluere mutato alueo nõ poteſt qm̃ medius locus nõ ſeruit.interrupta eſt ſeruitus. Et eſt text.in l.hoc iure.§.ſi aquã.ff.de aqua quo.⁊ eſti. Cir ca qd vide q̃ plene dixi.s.in.vij.q.pnci.h. Item q̃d ſi debet ſeruitus aqueductus ex flumine publico. ¶ † Sed nunqd pp̃ter inundationẽ fluminis perdat ſeruitus aqueductus. Dic q̃ nõ.l.adeo.§.inſula. in fi.ver.aliud ſane eſt.ff de acq̃.re.do.et inſti.de re.di.§.alia cã. ¶ † Sʒ maior eſt dubitatio nunquid poſſeſſio vel quaſi q̃ per maiorẽ inundationẽ perdatur ſicut poſſeſſio territorij. Dic q̃ nõ q̃ nihil adinſtũ tali facit deſinere:q̃ nec deſino poſſidere terrã ſi ei cruſta applicetur ex fundo vicini facit ad h.l.ſi qs nec cãm.§.fin.ff.ſi cer.pe Et iſtõ eſt neceſſariũ ſatis maxie pp̃ter poſſeſſiões q̃ ſite ſunt iuxta padũ

q̃ inũdant infallibiliter.ſ.decẽnii inundatione nõ leui nec cito trãſitoria ſed vehemẽti ⁊ cruſtã agrorũ exportãt vt.ff.de acq̃ren.poſ.l.iij.§.labeo.⁊ ex hoc ſequit q̃ ſi pſcribo aridã terrã q̃ eſt facta lacus eſt ſtagnũ p impetũ aquarum vel induſtria mea q̃ interrupta ſit pſcriptio eatenus quatenus primi vſus qualitas eſt perempta:q̃ prio erat terra nũc aqua mutato elemẽto.ita no.dicit Bald.in.l. vncia.in vi.char.in prin.C.de cõfeſ. ¶ Sexto amittit vſus alterᵘ aque in qua nõ ſit ſeruitus cõceſſa ſi nõ vtat aqua ſibi conceſſa.l. ſi qs alia.in princ.ff.queãd.ſer.amit.⁊ in qui nocturnã aquã hʒ vſus fuerit diurna p cõſtitutionẽ tpis ad amittẽdũ ſeruitutẽ nocturnã amiſit qua vſus nõ eſt et eʒ. Et idẽ eſt in eo q̃ certis horis aq̃ductũ hñs alijs vſus fuerit vt.l.ſi cõmunẽ.§.j. ff.queã.ſer.amit.⁊ pbat in.l ſicuti via.⁊ 98 in.l.ſi ſic cõſtituta.e.ti. ¶ † Sed poſſet dubitari an p immiſſionẽ alterᵘ aque de q̃ nulla ſeruitᵘ debet amittat ſeruitᵘ aqueductus. Et dicas q̃ nõ ex quo vtit aqua debita ⁊ multo maiori:vt probat in.l.ſicut via.in prin.⁊.l.j.§.itẽ querit.ff.de aq̃ quo.⁊ eſti.tñ vtens ampliori aqua ſimul mixta põt p dñm prediũ ſeruiẽtis in tota aqua impediri ex quo aqua nõ eſt diuiſa.⁊ poſtquã eſt ſimul iuncta eſt inſeparabilis.vt.d.§.recte querit. Et eſt rõ quia in ſeparabilibus vtile p inutile vitiatur. vt ibi.⁊.l.ſi ſpõſus.§.⁊ gñaliter.ff.de do. inter vi.⁊ vxo.et.l.alias incipit pediᵘ.ff. de arbi.⁊ no.p Bar.in.l.j.§.pe.de h.obli. ⁊ in.c.vtile.de reg.iur.lib.vj.cũ ſi.⁊ adde oino qd no.Bald.in.l.vnica.in pe.char. in fi.ver.pone fui cõfeſſus.C.de cõfeſ. Septimo amittit diuiſione fundi ſi aqueductus debet in fundo vicini in loco certo ⁊ finito ⁊ fundus ſeruiẽtis diuidit p longitudinẽ.q̃ p inde eſt ac ſi ab initio cõſtituta ſeruitute duo fundi fuiſſẽt vt.l.nã ſatis.§.j.h.ſed ie.ff.queãd. ſer.amit. Qd procedit ſi ille cui ſeruitᵘ debebat alterum fundũ in quo ſeruitᵘ nõ remãſit redemit ſeu acq̃ſiuerit:q̃ p hoc nõ tollit ſeruitᵘ q̃ in alio fundo eſt cõſtituta.lʒ a pn.fuiſſet. vnus tñ fundus.⁊ hoc qñ locᵘ in q̃ ſeruitus debebat diuiſo fundo.vt aq̃ductᵘ. cõſiſtere nõ poſſet.ſecus ſi remaneret ita

anguſt⁹.qꝛ tūc vterq; fundus liberabit᷑
vel fundus redēptus ꝑꝑ cōfuſ.onē.vt.di
xi.§.in p꜄in. Alius ꝑꝑ anguſtiā loci.l. ſi
tam anguſta.ff.de ſer.⁊ hoc ꝓbat᷑ in.d.l.
nā ſatis.§.certis. Sed ſi diuidit᷑ fundus
ſeruiens ꝑ latitudinē tūc nō amittit᷑ ſer
uitus nō vtēdo ſeruitute aqueduct⁹ di=
uiſa niſi tota aqua nō ꝓtat᷑.d.l.nā ſatis
.§.ſi vero ꝑ latitudinē.vel niſi ſpāliter cō
uentū fuerit vt alter fundus liberet᷑. vt
d.§.ſi vero ꝑ latitudinē.ver.pūt tn̄. Siue
ro ſeruit⁹ aq̄ductus debet᷑ in vno fundo
vt ꝑ quālibet eius partē liceat aquā du
cere ⁊ conuentum ſit locū mutare poſſe.
tunc ſi diuidet᷑ fundus ſeruiens per lon=
gitudinē ⁊ nō vtatur ſeruitute niſi ꝑ vnū
de illis fundis ſtauto tp̄e ſeruit⁹ amit=
titur qꝛ tūc ꝑinde eſt ac ſi ab initio ſerui=
tus duob⁹ fundis fuerit impoſita. vt eſt
caſus cū glo.in.d.l.nā ſatis.§.ceteruꝫ.ff.
quēad.ſerui.amit. Et p̄dicta ꝓcedūt qn̄
ſeruitus nō eſt diuiſa.puta qꝛ ſi cōſtitu=
ta ſit aqua vt vel eſtate tm̄ vtat᷑ vel vno
mēſe vel alternis ānis vel mēſib⁹ aut die
bus vel horis tm̄ nocturnis vel diurnis.
an vtēdo amittat᷑ ſtatuto tp̄e an vero du
plicet᷑.vide tex.cū glo.⁊ doc.in.l.ſi ſic.ff.
quēad.ſer.amit.⁊.l.l.ſi diuturnā.ff.d aq̄
quo ⁊ eſti.⁊ vide plura q̄ dixi.§.in.j. lib.
ix.q.p꜄in.ver.item ſeruitus regl'r amitti
tur.⁊ dixi.§.co.in.vij.q.p꜄in.circa princi.
ver.itē cōſtitui pōt vt ducat᷑. Et de mate
ria quō ⁊ qn̄ amittat᷑ ſeruit⁹ vel q̄ſi poſ=
ſeſſio ſeruitutis.vide ꝑ Bar.in.l.quomi
nus.in.xv.q.ff.de flumi.⁊ ꝑ Bar.Ang.et
doc.in.l.fi.ff.de vſuc.⁊ qđ no.in.l.ſi quiſ
99 piā.ff.de diuer.⁊ tēpo.p̄ſcrip. ¶ †Queri
tur.xj.p꜄incipaliter.quō ꝓcedat᷑ in iudi
cio circa iſtā materiā aqueduct⁹.dic vt
Rof.beneuentanus in libellis ſuis iuris
vbi poſuit quatuor interdicta i hac ma=
teria aque in quib⁹ etiā ponit libelluꝫ ⁊
poſitiones. Primū interdictū eſt qn̄ quis
hꝫ ius aque quo.ducēde ad p̄dia ſua et
ab aliquo ꝓhibet᷑ aquā illam ducere.et
dicit Rof.ꝙ hꝫ tria.ipedientē interdictū
de aqua quo.ꝙ interdictū eſt ꝓhibitoriū
et cauſa retinēde poſſeſſionis eſt inuen=
tum ſed nō ſemꝑ qꝛ eſt aliqn̄ reſtitutoriū
puta ſi aliq̄d fiat ad impediēdum quaſi
poſſeſſionē aqueduct⁹ vt illud deſtituat

vel deſtruere debeat.vt.l.j.in p꜄inc.§.la=
beo.ff.de aqua quo.⁊ eſti.⁊ ad hoc vt cō
petat hoc interdictū dicit ꝙ ſeptem ſunt
neceſſaria. ¶ Primū eſt ꝙ ſit aqua quo.
et quotidianā aquā intellige nō q̄ quoti
die fluit ſed etiā eā quā quotidie pōt du
cere ſi vellet.vt.l.j.§.j.ff.de aqua quot.et
eſtiua. ¶ Secundum quod illa aqua ſit
vſus hoc anno nō vi nō clā nec p꜄ecario
ſaltē vna die vel vna nocte.ſed ſi ante an
num hauſiſti non habes hoc interdictū
niſi infra vnum annum aqua ꝑ ſe fluat.
vt.ff.eod.l.j.in p꜄incip.et.§.quod autem
ſcriptum eſt.⁊.§.queſitum. ¶ Tertium
quod illa aqua ſit perennis.nulla aqua
enim poteſt duci niſi ſit perennis.ff.co.l.
j.§.loquitur. ¶ Quartum quod aquam
illam ducas a capite non aliunde. Ca=
put autem aque eſt vnde aqua naſcitur
ſiue ipſe fons ex fonte ſiue flumine vel la
cu habeat p꜄incipia foſſarum quibus
aqua ex flumine vel lacu p꜄imum riuū
ducat.l.j.§.hoc interdictum.et.§.caput
ff.eodē. ¶ Quintum quod ille qui ducit
aquā putet ſe iure ducere.ſi aūt putat ſe
non iure vti nō hꝫ locū hoc interdictum
ff.co.l.j.§.ſed ⁊ ſi iure.§.ariſto. ¶ Sextuꝫ
ꝙ in illa aqua ducēda non excedat am=
pliationis modū ⁊ nō ducat per aliā re=
gionē q̄ ſolit⁹ ſit ducere.l.j.§.illud cū ſi.
ff. ¶ Septimū ꝙ illa aqua ducēdo aliā
nō imiſceat᷑.alioquin nō hēbit locū hoc
interdictū.vt.ff.co.l.j.§.illud labeo.et.§.
100 itē q̄rit᷑. ¶ † Formā aūt libelli ponit Ro
fre.in hoc interdicto hoc mō. Coram vo
bis dn̄e. A.cōqueror ego. M.de Alberto
de dauētria teutonico q̄ me ꝓhibuit du=
cere aquā per fundū meū talē cuius cō
fines ſunt tales ⁊c.iuxta.l.formā in p̄nc.
cū glo.ff.de cēſi.q̄ aquā duco ſicut du xi
in hoc anno nō vi nō clā nō p̄cario. Un̄
ne me ꝓhibeat vel ipediat ago ꝯ ipſum
albe.⁊ ad hoc ꝓpono interdictū d aqua
quoti.⁊ eſti.vl' actionē in fcm̄.⁊ ita bene
cōcipies libellū dicit.l.j.in p̄n.ff.co. Qui=
dam tn̄ apponere petūt intereſſe ita di=
cētes.⁊ qꝛ in.xx.itereſtꝫ mea nō eſſe ꝓhi=
bitū id ipm̄ Albe ꝯdēnari peto in meum
intereſſe ⁊ ad hoc ꝓpono interdictū p̄dā
ctū ⁊c.⁊ hec ꝓbant᷑ in.l.j.§.p̄terea.ff.co.
Sed dicit Rof.ꝙ nō credit ꝙ poſſit peti

per interdictũ licet in illo poſſit ↄdemna re iudex ſicut in aliis ſuperioribꝰ inter- dictis notaui. Nec ob ille.§.ꝑterea.quia ibi propter factũ ſuũ amiſerat ius aque ducẽdi. Unde quia in hoc caſu eſt reſti- tutoriũ igitur reſtituitur mihi illud in-
101 tereſſe. ¶ † Poſitiones autẽ et capitula ſiue articuli actoris ita formari debent. ego Albertus dico ꝙ aqua q̃ exit de tali fonte vel flumine eſt quotidiana.i. q̃ po- teſt quotidie fluere. Itẽ ꝙ aqua illa ſum vſus hoc anno nõ vi non clam nõ preca rio. Itẽ ꝙ vſus ſum hoc anno illa aqua ſaltis vna die vel vna nocte. Item ꝙ illa aqua ſemper eſt perennis.ꝛ nullo modo deſiccat. Itẽ ꝙ aqua illa oritˀ ex tali fon te vel ex tali flumine ita ꝙ ab illo fonte vel flumine aquã duco. Itẽ ꝙ illaꝫ duco iure ſeruitutis credẽs vti iure meo. Iteꝫ ꝙ duco aquã illã ita ſicut ꝑmo ducebã. Itẽ ꝙ aquã illã p eundẽ locũ duco ſicut ꝛ ducere ſolebã. Itẽ ꝙ illã aquã tm̃ ↄtũ
102 du cere ſolitꝰ erã duco ſine alia. ¶ † Po ſitiões aũt vel capła ſiue articuli rei ita econtra formari pñt.ego.M dico ꝙ illa aqua currit tm̃ in hyeme.ꝛ in eſtate de- ſiccatur.ꝛ ſi hoc ↄfitetˀ actor abſoluitur reus.qꝛ tm̃ non eſt aqua quotidiana nec perẽnis. Itẽ dico ꝙ aqua illa vſus eſt ti- tius tm̃.ſi hoc ↄfitetˀ actor ſuccũbit. qꝛ ſi titius tm̃ fuit vſus ergo nõ ipſe. M. Iteꝫ ꝙ aqua illa vſus fuiſti vi vel clã vel ꝑca rio a me. Item ꝙ aquã illã quã ducis a tali loco eam ducis. Itẽ ꝙ locus ille eſt tm̃ remotꝰ a fonte vel flumine vñ aqua illa ꝓuenit ꝛ hꝫ initiũ ꝙ eam ducere nõ potes:ſi hoc ↄfitetˀ actor ſuccũbit.qꝛ iaꝫ nõ ducit aquã a capite. Itẽ ꝙ tu ſcis ſi- ue credis te ↄ ius ꝛ iniuſte aquã illã du cere. Itẽ ꝙ aquã iſtam ducis p illã regio neꝫ qua hoc anno duxeras. Itẽ ꝙ aquã illã ducẽdo aliã aquã imiſces. Hec oĩa colligũtur ꝛ ꝓbantˀ ex iuribus.ſ. in ꝑn. huius interdicti alle. Cetera cũ materia huius interdicti vide p Roſ. in tit. de aq̃ quo. ¶ Scõm iterdictũ eſt de aqua eſti. qḋ cõpetit ei q̃ hꝫ ius ducẽdi aquã ad lo cum ſuũ ꝛ ab aliquo ipeditˀ eam ducere et datˀ ↄ impedimentũ. Et dr̃ hoc interdi ctũ de aqua eſti.qꝛ ꝓpter aquaꝫ que tm̃ eſtate ducitur ꝓditũ eſt. Et ideo ſi aliq̃s duxit aquã in tpe eſtatis ꝛ nõ vult ducere.ꝛ impe- ditˀ ab aliq̃.hꝫ iſtd interdi ctũ.vt.ff.eo.l.§.deniq ait.
103 ¶ † Et ad hoc vt iſtud in- terdictũ cõpetat quatuor ſunt neceſſaria. ¶ Primũ ꝙ aqua illa ſit eſtiua non quotidiana.naꝫ eſtiua a quotidiana differt vſu nõ iure.vt l.j.§.quoti.ff. eod. ¶ Scõm ꝙ aquaꝫ illam priori eſtate duxerit hoc eſt nõ in iſta eſtate ſed in ꝑcedenti. Alioquin ſi hac eſtate locũ hꝫ interdictuꝫ vtile de aqua eſti.vt.ff.eo. l.j.§.qḋ aũt diximꝰ.et.§.q̃
104 hac eſtate. ¶ † Et qñ di catur eſtas[a] dic vt hic p glo.in.d.§.qḋ aũt diximꝰ q̃ dicit ꝙ eſtas durat qua tuor mẽſibꝰ qꝛ incipit ab equinoctio veris ꝛ finit in equinoctio autũni.vt.d.l. j.§.eſtate alia tẽpora du- rat hyems. Et aduerte qꝛ aqua eſtiua dꝫ eſſe quoti diana. Nã q̃ oĩs aqua in eſtate currere põt eſt quo tidiana:qꝛ oĩs aqua q̃ cur rit in eſtate currit etiaꝫ in hyeme.ſed nõ cõuertitur. Multe eñ aq̃ q̃ currũt in hyeme nõ currũt i eſtate. ¶ Tertiũ requiritˀ ꝙ illã aquã duxeris ſaltem vna die vel nocte ſicut in ſupe riori interdicto notaui cũ hec aqua diſtet a q̃tidia- na nõ iure: ſꝫ vſu vt dixi. Et oĩa ꝑdicta ſunt in pre cedẽti iterdicto vt repete- tur. ¶ Quartũ ꝙ duxeris nõ vi nõ clã nõ ꝑcario. vt ff.eo l.j.§.deinde ait ꝑtor.
105 ¶ † Sꝫ dubitari ꝑt qua re iſtud interdictũ fuit fa ctũ:ꝛ an ſufficeret primũ. et nũqḋ ſit aliud cũ aqua quotidiana ab eſti. diſtet

[a] ¶ Eſtas Eſtas an ꝛ qñ inci- piatˀ.l.j.§. eſtateꝫ.et ibi glo.de aqua quo tidi.et eſti. Bart.in.l. ij.§.eſtas ff.ne q̇d in loco publ.

a ℭ Genus. Gen' non poſſidet: nec eſt in dominio alicuius. Bal. in. l. ij. in fi. princi pij. C. communia de lega.
b ℭ Species. Species cũ petitur quid ſit exprimendum in libello vide in Spe. de lib. conce. ꝟſi. iuxta. in. v. col. ꝟ. item nõ va let.
ℭ Et ſpecies derogat gñi ex tacita voluntate cõtrahẽtiũ. Bart. in. l. ſed ſi. ff. ꝓ ſocio.

non iure ſed vſu. vt. ff. eo. l. j. §. quotidiana. Reſpondeo ideo fuit inuentũ qr in ſpeciali caſu loquitur ſ. quando aliquis vult ducere aquam quã in eſtate duxit. et etiam differũt inter ſe quantum ad factũ ff. eodem. l. j. §. quod autẽ. Licet omnia que requirũtur in iſto requirunt etiã in alio vt dictum eſt. Fuit autem iſtud ideo inuentum. quia vtile erat aquã ducere in eſtate propter hortos ad irrigandũ ea que ibi ſunt. Nec facies vim in verſicu. quod dixi ad irrigandum quaſi nõ habet locum interdictũ alias quia imo locũ habet. Nam ſi alia de cauſa deducta aqua ſit nihilominus competũt hec interdicta. vt. ff. eodem. l. j. §. idem labeo ſcribit etiam
106 ſi pretor. ℭ † Item queritur an interdictũ de aqua quotidiana in eo caſu cõpetat quo competit interdictũ de aqua eſtiua. Videtur quod ſic quaſi illud ſit genus[a] et illud ſit species[b]. Et Hoſt. non putat eſſe verum quia doli clauſula nõ pertinet niſi de his tantum de quibus ſpecialiter cautum eſt. vt ff. de verborum obligatione. l. doli clauſula. ⁊ l. ſanctio. li. ff. de penis. In hoc interdicto ita cõcipias libellum. Coram vobis domino. A. conqueror ego. M. de Alber. de domẽtria qđ prohibet vel impedit ducere aquam eſtiuam ad fundum meum ad irrigandũ teneras cucurbitas vel cucumeres: vel olera: vel aliud vbi aquam illam duxi in priori eſtate. Unde ne me ꝓhibeat vel impediat ago contra ipſũ. ⁊ ad hoc propono interdictum de aqua eſti. vel actionem in factum. Et qđ ibi bene cõcipiatur libellus probatur in l. j. §. deinde ait pretor. de aqua quotidiana ⁊ eſtiua. Si autem in priori eſtate non duxeris ſed in hac eſtate ⁊ impediaris cõcipias libellum predicto modo. et iſtud mutes Qui me impedit ſiue prohibet aquã ducere ſicut hac eſtate duxi. Unde ne me impediat vel prohibeat ago contra ipſum. et propono vtile interdictum de aqua eſtiua. vel actione in factum. Et iſta conceptio libelli probatur in l. j. §.
107 qui hac eſtate. ff. eodem. ℭ † Poſitiones autem vel capitula in hoc interdicto tu actor ita facere potes. Ego dico illa aqua que eſt in fonte tali ſiue flumine fluit vel poteſt fluere. Item quod aqua illa fui vſus priori eſtate. Item quod aquam illam duxi non vi non clã non precario. Item quod duxi ab illo loco vnde oritur aqua. Item qđ duxi credens ius habere. Omnes etenim poſitiones et omnia que requiruntur in ſuperiori interdicto requiruntur etiam in
108 iſto. ℭ † Poſitiones autem vel capitula reus econtra facere poteſt hoc modo. Ego dico quod hec aqua in eſtate ſiccatur. Item quod iã ſunt duo anni quod aquam illam non duxiſti. Itẽ quod duxiſti aquam illam clam vi vel precario a me. Item quod duxiſti aquam illam credens me ius non habere. Tertium eſt interdictum de aqua ex caſtello ducenda quod competit quando quis ducit aquam ad predium ſuũ vel domum ex caſtello. id eſt receptando illo quod aquam publicam ſuſcipit quod caſtellum vocatur: ⁊ impeditur aquam illam ducere. et eſt proditum interdictum de aqua ex caſtello ducenda ne quis impediatur. vt. ff. de aqua quotidiana et eſtiua. l. j. §. ait ꝑtor. ex quo caſtello. ad hoc vt competat iſtud interdictum quinqꝫ ſunt neceſſaria. ℭ Primum quod ius

aque ducende ſit tibi conceſſum ab eo qui concedere poterat. puta ab imperatore vel ſenatu. Nulli enim aquam ducere cōceditur ex caſtello .id eſt receptaculo quod aquā publicam ſuſcipit niſi a principe vel ſenatu concedatur vt ſupra eadem .l.ij.§.hoc interdictum neceſſario.ꝛ.ff.de flumine.l.quominus. ¶ Secundum vt violētia tibi inferatur alias non competit . vt dicto.§. ait pretor . ex quo caſtello ſi de nouo vis ducere aquā ex illo receptaculo ſiue caſtello quod tu caueas nomine damni infecti vicino . vt eodem.§.in fine dicitur. ¶ Quartum quod receptaculum ex quo aqua ducitur ſit tale quod antequam ſuſcipiatur ſit publicuꝫ.ff.eodem.l.prima.§.ad hoc interdictum neceſſario. Et aduerte ꝛ tene menti quod licet predicta interdicta ſcilicet de aqua quotidiana ꝛ eſtiua. ſint poſteriora. tamen iſtud interdictum reſpicit cauſam proprietatis. quia ſi eſt tibi conceſſum ſiue ſignatum ius a principe vel ſenatu habes hoc interdictum. non habes tamen licet vſus fueris tanto tempore cuius extet memoria.ff.eodē l.prima.§.vltimo.ꝛ.l.hoc iure.§.ductus aque: intelligitur de ductu aque ex flumine publico ceterum ſi aliūde deducatur aqua quam in flumine publico ꝛ habet continuam cauſam ſeruitutis . illa longo tempore acquiritur.C.de ſeruitu. l.ſecunda.ꝛ ita vult Rofre.in interdicto iſto de aqua ex caſtello ducenda.quod bene nota pro limitatione dicti .§. ductus aque. ¶ Quintum eſt neceſſarium vt ille qui vult ducere aquam ita ducat vt vicinis non noceat.ff.eodem.l.hoc iure.§.ex flumine. Princeps enim qui concedit alicui vt ducat aquam videtur cōcedere ſine damno et iniuria aliorum. vt.l.ſecūda.§.merito.et.§.ſi quis a principe.ff.ne quid in loco publico. Nam reſcripta principis et priuilegia ſine cuiuſ ꝗ iniuria concedi ſolent . l.nec vias . C. de eman.et capi . quamuis in fine de reſcriptis libro.vj.et capi.licet . de officio delegati.cum ſimilibus . ¶ Sed contra predicta opponitur ſecundum Rofredū et videtur quod iſtud interdictum non habet locum. Nam ratio iſtius interdicti eſt vt aliquis ducat aquam publicā cum licentia principis vt dictuꝫ eſt. ¶ Sed contrariū eſt ſcilicet quod etiā ſine licentia principis poſſum aquam ducere. quia flumina ſūt publica. vt.ff.de fluminibus.l.prima et ſecūda.et tamen poſſuꝫ mea auctoritate aquaꝫ ducere dummodo imperator vel ſenatus nō prohibeat.vt.ff.de fluminibus.l.quominus. Reſpondetur ſecundum Rofredum verū eſſe quod tu poſſes ducere aquam ex flumine publico etiam ſine principe. ſed aquam publicam .id eſt vſui publico deſtinatam ſecundū vſum reipublice non poteſ ducere ſine priuilegio principis.vt dicta.l.quominus. Et in hoc caſu procedit quod dicitur in hoc interdicto de aqua ex caſtello ducenda.ideſt eo receptaculo quod aquam publicam ſuſcipit . ff. de aqua quotidiana et eſtiua.l . prima.§. ait pretor. ex quo caſtello. Vel aliter poteſt dici ſecundum Rofredum loquitur forte in hoc caſu hoc interdictū. Habeo predium meū vel domum meam iuxta flumen vel riuum inter predium meum et domum meam eſt via publica volo ducere aquā ſupra viā publicam ad prediū meū vel ad domum meam.et ſic facere caſtellum quoddam : ideſt receptaculuꝫ quod ſuſcipiat aquam illam publicam certe hoc nō poſſuꝫ facere ſine permiſſu vel mandato principis.ꝛ ꝓ ita ſit intelligēdū

iſtud interdictū probatur
in l.j.ff.de aqua quotid.⁊
eſti.⁊ in.l.ſi in publico.§.ſi
nō iuſſu.ff.de aqua plu.
arc.Uel ita potes ponere
exemplum.Habeo domū
meā ex vna parte vie pu=
blice:⁊ aliam domum ex
alia parte:volo facere pō
tem inter vtrāq; vt capiā
aquā fluuialem pro ciſter
na:⁊ ita facere caſtellū.i.
receptaculū quo recipiaʒ
aquam fluuialē:certe nō
poſſum ſine licentia prin
cipis. Nam pōtem ſuper
viā publi.facere nulli con
cedit.ff.ne quid in lo.pu.
l.ij.§.tractatuʒ:vt eſt tex.
in.l.fi.ff.ne quid in flumi=
ne pub.⁊ facit.l.j.§.q̄ per=
mittitur.ff.de aqua quot.
et eſti.⁊ idem tenet Bart.
in.d.§.tractatū.in.l.quo=
min⁹.in.x.q.ff.de flu.⁊ ſpe.
in ti.de cā poſ.⁊ ppue.§.
nunc dicendū.ver.itē que
ritur.⁊ Bal.in.l.lapilli.in
vlti.col.de re.diui.⁊ Dñi= a
cus de ſancto geminia.in
c.j.de excef.prela.lib.vj.q̄
dicit per.d.§.tractatū qd
ſi aliqs hʒ duas domos ⁊
in medio ipſarum eſt flu=
men nō poterit facere pō
109 tē ſup eodē. ¶ † Libell⁹
autē in hoc interdicto ita
formari pōt. Corā vobis
dño M.cōqueror ego Al=
be.de dauētria iniuſte p=
hibet,me ſiue īpedit aquā
ducere ex caſtello.i.ex illo
tali receptaculo qd conti
net aquā pu.ex quo loco
eſt mihi ius ſiue cōpetit
aquā ducere.Unde ne me
phibeat ago ↄtra ipſum.
et ad hoc ppono interdi=
ctū de aqua ex caſtello p
actionē in factum. Et q
ita ↄcipiatur iſte libellus
probatur in.l.j.§.pretor ex quo caſtello.
110 ff.de aqua quoti.⁊ eſti. ¶ † Poſitiões vł
capitula actoris ita formari pñt. Ego
A.dico qd in tali loco eſt receptaculum
quoddā in quo colligit̄ aqua publica.
Itē qd locus ille vocatur caſtellū.Itē q
imperator vel ſenatus cōceſſit mihi du=
cere aquā ex illo loco.Itē qd tu phibes
me illā aquā ducere. Item qd qñ volui
ducere aquā illā volo tibi cauere nō eſ=
ſe dāni infec.Itē qd aquā illā duco ⁊ vo
lo ducere ſine damno tuo ⁊ vicinorum.
111 ¶ † Poſitiones vł capitula ita formare
pōt ecōtra ipſe reus.Ego primo dico qd
loc⁹ ille in quo aqua recipit̄ eſt priuat⁹.
Itē qd tu aquā ducis ſiue vis ducere ſi=
ne priuilegio princip.vel ſenatus. Item
qñ volebas aquam ducere petij vt mihi
caueres de dā.infec.⁊ tu cauere recuſa=
ſti.Itē qd vis aquā ducere cū incōmodo
meo:⁊ vicinoꝝ meorū.Itē qd titi⁹ tñ ti=
bi infert violentiam et nō ego. ¶ Quar=
tū eſt interdictū de riuis qd cōpetit q ſi
quis hʒ aliquē riuū per quē ducit aquā
⁊ phibet̄ ab aliquo ne ducat:vel vult re
ficere illū riuū vel purgare ⁊ ab aliquo
phibet̄:⁊ ideo hoc caſu pditū eſt in hoc
interdictū:vt.ff.de riuis.l.j.in prin.⁊ idē
eſt etiā ſi aliqs habeat ſpec⁹ᵃ vel ſepta i
flumine vel habeat incille vel puteuʒ:et
vult ducere aquā vel reficere vel purga=
re:ſed ab aliquo phibet̄ hʒ locū interdi
112 ctū de riuis:vt.d.l.j.in prin. ¶ † In quo
autē predicta inter ſe differant dic. Riu⁹
eſt locus per longitudinē depreſſus quo
aqua ducit̄.Specus eſt loc⁹ ex quo de=
ſpicitur inde ſpectacula dicta:et eſt ſpe
cus locus alt⁹.ſ.terrā edificatus ex quo
aqua ducit̄:vt.ff.de riuis.l.j.§.ſpecus.cū
gloſ.que declarat quot modis accipiat̄
ſpecus.Septa ſunt q̄ apponūtur aque
deriuande cā cōpellendi ex flumine ſiue
ea lapidea ſint ſiue lignea ſiue ex quali=
bet alia materia : ſiue ad continendam
tranſmittendamve aquam. Incille au=
tem eſt locus depreſſus ad latus flumi=
nis:ex eo dictus quod incidatur. Inci=
dit̄ eñ vel lapis vel terra : vñ primū aq
ex flumine agi.i.duci poſſet.hoc pbat̄ in
d.l.j.§.ſepta incille.⁊ ad hoc vt cōpetat
hoc interdictum quinq; ſunt neceſſaria.

a ¶ Spe=
cus.Spe=
cus q̄ di=
catur.vi=
de Spec.
de cā poſ.
⁊ propue.
§.iiij.verſic.
ſed ⁊ ſi.

113 ¶ † Primū qḋ riu⁹ ille ſit fact⁹ cā aque=
ducēde.ff co.l.j.§.aque.¶ Scḋm qḋ illo
riuo ſit hoc anno vſus vel priori eſtate:
vt.ff.e.l.j.§.hoc interdictuꝫ. ¶ Tertiū qḋ
ſit vſus nō vi nō clā nō precario.ar ḋ.§.
hoc interdictū.¶ Quartū qḋ deꝓhibeat
te volentē ducere aquā vel refici vel pur
gare riuum.ff.ea.l.in prin.¶ Quintū qḋ
eo mō ducat ꝛ ꝑ eū locū ſicut duxit hoc
anno vel priori eſtate alioqn impune ꝓ=
hibet.ff.eod.l.j.§.ſi quis terrenū.Uerūtn̄
nouū canalē vel fiſtulas ponere poterit
in riuo:lꝫ nō habuerit dūmodo nō incō=
modet ager illi⁹ per quē aqua ducit : vt
ff.eo.l.ſeruit⁹.§.ſi qs nouū. ¶ Et ſciendū
eſt qḋ ſi denūciet nouū opus ille qui vo=
lebat riuū reficere non vꝫ nūciatio quo=
min⁹ poſſit reficere:lꝫ ꝑ negatoriā poſſit
ꝓhiberi:vt.ff.eo.l.ſeru⁹.§. ſi qs riuū refi=
ciēti.Nec facio drīam vtrū ſit riu⁹ in pu
blico an in ꝓuato:ſiue ſit riu⁹ aq̄ calide:
ſiue frigide. Nā etiā ꝓ riuo ꝑ quē aqua
in vaporib⁹ balnearūs locū hꝫ hoc iter=
dicto vtile:vt.ḋ.l.ſi riuus.§.vtile.aut ideo
dat:qꝛ ſnia cōcordat:kba aūt deficiūt.in
ꝫta nota.in.l.curatores.C.de nego.geſt.
114 † ſꝫ illud qrit ſi volo reficere riuū ꝛ ad=
uerſari⁹ me⁹ intētat ꝫ me negatoriā : an
ſum a refectiōe ꝓhibēdus.Et vr̄ ꝙ ſic: ꝑ
ḋ.§.hoc interdictū. Jn ꝫriū vr̄ qḋ nō ſim
repellendus:qꝛ nūciatio noui operis in
poſſeſſiōe cōtemnet:vt l.j.§. ſi quis riuū
reficiēti.ff.de riuis. Et facit.l.j.§.in ope=
ris.ff.de no.ope.nū.ꝛ qꝛ intereſt reipubli.
riuos refici ne homines ſiti moriant : vt.l.fi.
ff.de riuis.Sed in hoc ſic dic ſm Roſ.ti.
de riuis : qḋ aut ille qui vult reficere eſt
in poſſeſſiōe illius riui:ꝛ tūc nō pōt ꝓhi=
beri per negatoriā quomin⁹ reficiat:aut
nō eſt in poſſeſſiōe:ꝛ tūc ꝓhiberi poterit.
ar.ff.de aqua quoti.ꝛ eſti.l.ſi de via itine
re.niſi in eodē caſu quo riu⁹ ille neceſſa=
rius eſſet ꝓpter ſitim:tūc cū nō facta di=
ſtinctiōe poſſeſſiōis crederē ipm reficere
etiā ſi negatoria ab aduerſario intētet:ꝛ
lō qḋ dr̄ eo.ti.l.ſeru⁹.§. ſi qs ſuū riuū. qḋ
poſſum eū ꝓhibere per negatoriā:ite llī=
ge:verū qn̄ nō publica cā volebat refice=
re:ſꝫ ꝓpt ſuū cōmodū vel ꝓpt ſuā ſitim.
115 ¶ † Libell⁹ in hꝰ iterdicto ita cōcipi pōt.
Corā vobis dño. A.cōqueror ego.B.de
M.q̄ me ꝓhibet vel īpedit ducere aquā
ꝑ riuū ſepta vel ſpecū de puteo ſicut ꝓo=
ri eſtate vel hoc anno duxi:vel prohibet:
ſiue impedit me reficere.Unde me ne ꝓ=
hibeat vel impediat ago ꝫ ipm opponēs
ad hoc interdictū de riuis vel actiōe in
factū eius loco ſurrogatā:ꝛ qḋ ita recte
cōcipiat libellus ꝓbat.ff.de riuis.l.j.in
116 prin.¶ † Sed circa iſtū libellū queritur
qn̄ ꝯcipio libellū in dictā aquā per ſepta
vel cuniculū vel ſpecū de puteo:an recte
proponantur in hoc interdicto de riuis.
Dic ꝙ ſic.cum nomē riui ſit gn̄ale et oīa
predicta ſub ſe cōprehēdat:vt ꝓbat in.ḋ.
l.j.ff.de riuis.cōiuncta rubrica.vel dicit
Roſ.qḋ ꝓponēs in libello interdictū de
ſpecu.vel interdictum de ſepta qn̄ velles
agere de puteo bene poſſes:vel dic tertio
qn̄ velles agere ꝓ talibus dicas ꝓpono
vtile iterdictū de riuis. Ego tn̄ credo qḋ
ꝓma ꝯceptio libelli ſit magis iuri ꝯſona.
vt ꝓbat in.ḋ.l.j.in ꝓn.ꝯiūcta rub.vbi ꝓ=
bat qḋ rubrica illa de riuis eſt gn̄aliter
ad riuos ſpecus ſepta vel puteū vel etiā
foſſam:vt.ḋ.l.j.i ꝓn.vſq ad.§.deinde ait
pretor.Facit ad hoc.l.j.ff.ſi cer.pe.ꝛ ꝓba
tur in ḋ.l.ſeru⁹.§.hoc interdictū.in ꝓnci.
Nec obſt.ille.§.hoc interdictū in ꝟ.i bal
nearūs vaporib⁹ vbi dr̄ qḋ cōpetit vtilis
actio in factū ꝛ vtile interdictū de riuis:
qꝛ in vaporib⁹ balnearūs bn̄ cōpetit vti=
le interdictū vt ibi:ſꝫ in aliis ꝑdictis cō=
117 petit directe vt ptꝫ ex ꝑdictis.¶ † Poſi=
tiōes aut capitula actor ita formare pt̄.
Ego.A.dico ꝙ riu⁹ talis cui⁹ fines ſunt
tales eſt factus aq̄ducēde cā.Jtē qḋ per
illū riuū duxi aquā hoc anno vel priori
eſtate.Jtē qḋ illā aquā duxi non vi non
clā nō precario.Jtē ꝙ ꝓhibes me volen=
tem reficere.Jtem qḋ eo mō per loca pre
dicta aquam ducere volo ſicut duxi hoc
anno.¶ Eedē poſitiones ꝛ capitula fie=
ri pn̄t qn̄ aliqs vult aquaꝫ ducere ꝑ ſpe=
cū vel ſepta:vel puteuꝫ:vel etiā ad bal=
neū ꝑ cuniculos:vt dixi.ſ.ꝛ.ff.eo.l.ſeru⁹
118 .§.hoc interdictū. ¶ † Reus aūt ecōtra
pōt facere poſitiōes vel capitula hoc mo
do.Ego M.dico ꝙ ille riuus eſt minus
idone⁹ ad ſuſcipiēdā aquā:ſi hoc cōfitet
actor ſuccūbit ꝛ abſoluet reus:quia nō
eſt riuus ꝓpter aquā accipiendā.Jtē.qḋ

iam ſunt duo anni ꝙ per illū riuū deſtiti aquā ducere:⁊ ſi hoc cōfitet actor ſuccūbit:q2 non duxit aquam hoc anno vel priori eſtate. Itē quod tu aquā illā duxiſti vi clam vel precario a me. Itē quod titius tantū te prohibuit volentē ducere aquā vl' reficere et nō ego te ꝓhibui. Itē qd alio loco ⁊ alio modo volebas aquā ducere ꝙ cōſueueris aquā ducere:⁊ eſt vtile hic ponere.

¶ De aqua pluuia arcenda. Cap.v.

1 Aqua pluuia dicitur: que de celo cadit: aut himbre excreſcit: vel colorem mutat.
2 Actio de aqua plu.arc. ad hoc vt cōpetat: que requirantur.
3 Predio ruſtico an actio de pluuia arcēda competere poſſit.
4 Libellus in actione de aqua plu.arcen. quō formari debeat.
5 Actione de aqua plu.arc. quare veniat illud qd futurū eſt.
6 Actione de aqua plu.ar. dato ꝙ dānum qd poſt litē cōteſtatā cōtingit veniat iudicis officio: quare tñ in libello de iudicis officio mentio haberi debeat.
7 Poſitiones actoris in actiōe de aq̄.plu. arc. quō formari debeant.
8 Poſitiones rei in actione de aqua ⁊c. quomodo fiant.

Eſt etiā vtile hic ponere naturā aq̄ pluuie arcēde maxime quātū ſpectat ad materiā iudicialē in qua materia ꝓdita eſt actio de aq̄ plu. arc. Sepe eñ ɔtingit ꝙ ꝓpter op⁹ manu factū in agro alicui⁹ ꝑdio alterius aqua pluuialis nocere pōt. Uñ cōſulitur dño iſtius predij cui illa aqua pluuia noceret per actionē ſpecialem: vcȝ per actionē aque pluuie arcēde ꝑ quā op⁹ factuȝ tenet deſtruere expenſis ſuis:⁊ damnuȝ poſt licite ɔtingēs emēdare:⁊ ſi poſſidet opus ab alio factū tenet ꝑſtare patiētiā vt deſtruat: vt.ff de aqua plu.ar.l.j.§.j.
1 ⁊.ij.⁊ l ſi tertius.§.pe.⁊ vlt. ¶ †Et in primis ſciendū eſt qd dr aq̄ pluuia illa q̄ de celo cadit aut hymbre excreſcit vel colorē mutat: q2 aqua cōiungit aq̄ pluuiali ſicut cōtingit in multis fluminib⁹: vt.ff. e.l.j.§.aquā pluuiā.⁊.§.in flumina. ¶ Itē eſt etiā notādū qd dicta rubrica ſic intitulat ſ3 gl.ſup ca: de aq̄ plu.ar.⁊ ꝺ actione aq̄ plu.ar. Et ita multi libri hñt: et ſic habebat Rog. ſ3 Roſ.in.d.ti.in rub.tractat de aqua q̄ nō eſt pluuia.C.de ſerui.⁊ aq̄.⁊ ſm hoc hec rubrica tractat de aq̄ q̄ nō eſt pluuia ⁊ de iſta aqua plu.dicit in.l.ſi prius.j.⁊.ij.rñſo eo.titu.⁊ de alia aqua tractat totus fere titu. tractat etiā de actiōe aq̄ plu.ar.⁊ ad hoc vt iſta actio cōpetat octo ſunt neceſſaria ſm Roſ.in
2 hoc titu.in ſuis libellis. ¶†Primū eſt ꝙ ꝗs opus manufaciat.ff.co.l.j.§.hec autē actio. ¶ Secūdū ꝙ in ſuo loco opus id faciat. Ceterū ſi opus natura loci ſit vt ſi fundo tuo aqua naturaliter decurrat in meo ſine opere tuo nō h3 locū hec actio. Itē ſi in publico loco fiat ſimiliter nō h3 locū.ff.e.l.j.§.hec aūt actio.⁊.l apud trebatiū.§.aqua pluuia. ¶ Tertiū ꝙ ꝓpter illud opus aqua nocere poſſit non tñ nocuerit niſi poſt litē cōteſt. vt.ff.e.l.j.§.j.et ij.⁊ ſi tertius.§.officiū.⁊.ff.de ſta.lib.l.labeo.ſec⁹ ſi nō noceret: ſed lucrū auferat: vt.d.l.j.§.idē aiunt aquā plu.⁊.§.ſicut l3. Quidā vt refert ibi gl.ij.dicunt ꝙ aliqñ dat qd lucrū aufertur: vt.d.l.j.§.idem veius. Sed Dy.dicit ɔtrum qd ille tex.nō facit cū ibi videat damnū dari nō patiēdo aggerē naturalē refici:⁊ vide qd dicā in ver.viij. ¶ Quartū ꝙ illa aqua ſit pluuialis mixta ad hoc vt locū habeat hec actio directa.l.apud trebatiū.§.j.ff.cod. Si aūt alia aq̄ dānū dedit: tunc locū h3 vtilis ſm quoſdā. ſ3 ſm alios locū h3 negatoria. vt.ff.e.l.ij.§.⁊ ſi pri⁹.⁊.§ placuit. aut actio in factū dat.ff.de preſcrip.verbis.l.quoties. Quintum ꝙ aqua poſſit nocere agro ⁊ ſic predio ruſtico nō autē edificio: aut oppido vel domui et ſic predio vrbano: tunc enim habet locū negatoria: vt.ff.e.l.j.§.item ſciendum.⁊.§.pe.
3 ¶†Sed querit an ꝑ predio ruſtico tñ hec actio cōpetat. Rñdeo nō ſ3 Roſ. Ratio eſt cū ꝗs aliqd in ſuo facit cōtra eum vnā h3 actionē: ſ3 ꝑ futuro dāno ſpecialiſſimā habeo hāc actionē. In ꝑdijs aūt vrbanis locū h3 negatoria q̄ cōpetit qd ꝗs facit in alieno qd iure ſeruitutis facere nō pōt.ff.ſi ſerui.vend.l.ij. Sed hec

ratio nõ eſt clara. Jdeo dic q̃ nõ põt eſſe quia fauore agriculture in primis hec actio ſpecialis fuit introducta. l.j.§.de eo opere cũ duobus §.ſequẽ.ff.de aqua plu.arc. ¶ Sextũ requiritur q̃ cã nocendi factũ ſit opus. Ceterũ ſi cauſa colẽdi agrũ ⁊ arãdi ⁊ fruct⁹ percipiẽdi factum ſit nõ hȝ locũ iſta actio: vt d.§.de eo opere. ¶ Septimũ qð opus illud factum ſit ignorãte eo cui⁹ predio aq̃ nocere poſſet: ſed eo ſciẽte ceſſat hec actio.ff.eo.l la beo.§.j.⁊.l.ſed hoc ita.⁊.l.in cõcedendo. ¶ Octauũ q̃ damnũ futurũ timeaꝛ: ſed vbi lucrũ auferre poſſum teneor. Naȝ ſi opus facit in vere ⁊ ſic vene putei tui p̄ciſe ſunt nõ teneor hac actiõe.ff.eo.l.j.§. hec aũt actio.§.denique.⁊ eſt ſilr.ff.de dã. infec.l.pcul⁹.de quo plene dixi.ʒ.in precedẽti q.principali.ver.quarta qð principalis põt ex p̄dictis decidi: ⁊ adde qð dixi.ʒ.in ver.iij. ¶ Sed vltra p̄dicta etiã requirũtur ſex. ¶ Primũ requiritur qð opus fiat in priuato ſecus in publico.l. apud trebatiũ.§.aq̃ pluuie.ff.e. ¶ Secũdũ qð nõ ſit factũ publica autoritate: puta
a principis autoritate.vel ſenat⁹.ᵃ vt.l.qð principis.ff.eo.⁊.l.ij.§.caſſius aũt.eodẽ ti. ¶ Tertiũ qð extet memoria facti operis alias nõ reputaꝛ manu factum: ſed naturale: ⁊ ſic eſſet tolerãdũ: vt.d.§.caſſius aũt. ¶ Quartũ q̃ ſit factũ ad excludendã aquã quã naturaliter tenebaꝛ recipere ille q̃ fecit vel ſaltẽ tenebaꝛ recipere iure ſeruitutis.l.j.§.nerati⁹ ſcribit.ff.eo. Secus ſi ad excludendaȝ aquã quã naturaľr vel iure ſeruitutis recipe nõ tenebaꝛ: vt.l.ij.§.pe.vbi eſt caſus ſingu.ff.eo. ¶ Quintũ q̃ ille cui nocet ⁊ non teneaꝛ iure ſeruitutis recipe talẽ aquã que deriueꝛ ope manu facto: ſecus ſi iure ſeruitutis teneꝛ recipe.d.l.ij.§.fi. ¶ Sextũ qð ille ꝯ quẽ agiꝛ ſit dñs illi⁹ fundi vbi op⁹ factum eſt ſi ipſe facit agit vt remoueat ſuis expenſis: ſi alius ſine ſui voluntate 5
agit: vt preſtet patientiã: vt not.glo in l. j.in prin.ff.eo.⁊ hꝛ in.l. apud trebatiũ.§. aque pluuie.⁊ per Cy.in.l.poſt vẽditio-
4 nem.ff.eodem. ¶ † Libellus autẽ in hac actione ita formari poteſt. Coram vobis ego Ludo ʒuſ.cõpareo cõtra.M. qui tale opus fecit in predio ſuo propter quod aqua pluuia dãnũ agro meo dare põt vel predio meo nocere: vnde opus illud ammoueri ⁊ dãnũ qð poſt litẽ conteſtatã cõtingit reſarciri peto: ⁊ p opere deſtruẽdo ꝑpono actionem aque plu.arcende. ⁊ pro dãno poſtea cõtingẽte propono officium iudicis. Et vt ita recte concipiatur libellus probaꝛ in l.j.§.j.⁊.l.ij.⁊.§.de eo opere. et.§.in ſumma. et.l.ſi tertius.§.officiũ.ff.de aqua plu.arc. Sed videꝛ qð recte libell⁹ iſte nõ ſit cõceptus ꝑpter duo: primũ q̃ non põt videri in iudiciũ veniſſe qð poſt litẽ cõteſt. contingit: ideo alia interpellatione opus eſt.ff.de iudi.l.non põt videri.⁊.l. nõ quẽad.eo.titu. Jteȝ de his reb⁹ que future ſunt iudicium inſtitui nõ põt. vt.d.l.non quẽad. q̃ tractatus futuri tpis nõ ſpectat ad iudicẽ.l.j.in prin. ff.de vſu. Sed hic qð illa l.põt videri nõ obſtat: q̃ nõ loquiꝛ i re ꝑſus alia: ſed in alia ſpecie.ff.de edi li.edi l.ediles.§.itẽ ſciendũ.⁊ ibi plene ſcripſi. illa l.nõ quemadmodum. nõ obſtat: q̃ in lege illa nõ venit in iudiciuȝ: que nullo modo aduenit: ſed ſi incipit deberi venit i iudiciũ: ⁊ ideo qð futurũ eſt.ff.de peculio.l.queſitum.§.primo.⁊.ff.de pe l.j.§.nõ tantũ. ¶ † Sed queriꝛ quare in actione preſenti: veȝ aque plu.arc.venit ẽt illð qð futurũ eſt. R̃ndeo propter naturã ipſi⁹ actionis que tantũ futura dãna reſpicit: vt ſupra dixi in ver. xij. ſicut actio q̃ oriꝛ ex no

a ¶ Senatus. Senator eſt illuſtrior eſt ꝯ magnis iudicib⁹. in ſpe.de iur. om.iu.v̄ſi. magni.⁊ ꝯ titu. hodie vtiꝛ ppls ro. q̃ ſemp ſenatoreȝ appellat illuſtreȝ qð nota. vt ſcias reddere rõnẽ ſtili capitolij.

ui ope.nun.etiã ſimil'r reſpicit tm̃ futura dãna.l.j.§.j.ff.de no.ope.nun. lʒ regulariter oẽs alie actiões reſpiciãt pterita. vt.d.l.nõ athenis.§.hoc iudicio. Et hoc ideo q: opus iam factũ erat.iõ ſi futurũ dãnum vnit qd.poſt lit.ↄteſt.cõtingit nõ eſt mirũ.imo plus in actione admittitur actor: q: ſolũ futurũ dãnũ timet. vt.ĩ.di xi. ¶ † Itẽ querit poſito q dãnũ q poſt
6 litẽ cõteſt.cõtingit veniat offõ iudicis.vt dictũ eſt quare hr expreſſa mẽtio de offõ iudicis in libello. Nam vr q nõ deberet 7 fieri expreſſa mẽtio: q: etiã ſi nõ peteret in libello nihilomin⁹ ſi dãnũ poſt litẽ cõteſtatã contingeret offm̃ iudicis veniret ſicut regulariter eſt in oibus et maxĩe in his vbi offm̃ iudicis deſeruit actioni nã dicit regulariter q ea q̃ poſt litẽ cõteſtatam ↄtingũt noiatim exprimenda ſunt. que ante cõtingũt ptinẽt ad officiũ iudicis ſicut in hoc ex fructibus et expenſis 8 et aliis quaſi dicat ita valde ptinent q ſi nõ petat in libello dũmodo de his in iudicio fiat mẽtio nihilomin⁹ veniũt.ff. de edi.edic.l.ediles.§.itẽ ſciendũ.item alia rõne vr q nõ ſit neceſſariũ facere expreſſam mentionẽ in libello de offõ iudicis. vbicũq actio ꝓponitur cui offm̃ iudicis deſeruit ſufficit ſi ſola actio ꝓponat vt in actione qd metus cã.l.metũ.§.ex hoc edicto.ff.q me.cã.ꝛ.l.uñ.ff.depoſi. et vide no.per doct.in.§.iiij.§. hoc aũt iudiciũ.ff.de dã.infec. Et multi ꝓpter metuʒ iſtarũ obiectionũ dicũt libellũ ita ſimpliciter eſſe ↄcipiendũ. Ego.B.ago contra. M.acti.aque plu.ar.vt opus factuʒ debeat remouere ꝓpter qd aqua plu. predio nocere põt.ꝛ ad hoc ꝓpono actionẽ 1 aqua plu.predio nocere põt.ꝛ ad hoc ꝓpono actionẽ aq̃ pluuia.nec faciũt men 2 tionẽ in libello de offõ iudicis dicunt tñ dãnum datũ poſt litẽ cõteſtatã dicendo. 3 Vñ e iudex tale dãnum cõtingit poſt litẽ conteſtatã reducite hoc ad memoriã vt officio veſtro debeatis eum in eſtimationem illius damni cõdemnare. ſed dicit 4 Roſ.ſuper hac actione ſibi videri libellum tunc de iure bene cõceptũ. In oib⁹ 5 eñ vbicũq aliqd officio iudicis ꝓponitur in libello iudicis offm̃ recte ꝓponit 6 iudicis ꝛ ponit vnũ exemplũ in rei vendi.veniunt fructus officio iudicis ꝛ non iure actionis q: ſi iure actionis venirent eſſet mixta ꝛ bonefidei ſicut petitio hereditatis. Sed illa rei vẽdicatio eſt ſtricti iuris.ꝛ tñ iudicis officio veniũt fructus etiã percipiendi a malefidei poſſeſſore et ſine ti.C.de rei ven.l.certuʒ.et.ff.eo.l. qui reſtituet. Vñ in rei vendicatione putat ſic eſſe dõm.pete per rei ven.rem cũ fructibus percipiẽdis ꝛ ꝓ rei vendica. propono ꝛ pro fructib⁹ iudicis officiũ ꝛ hoc modo nõ errares ſcḋm me. ¶ † Poſitiones autẽ vel capitula põt actor ita formare. Ego.B.dico qd tu feciſti opus manu in predio tuo. Itẽ.qd per illud opus aqua plu.ar.nocere põt predio meo. Iteʒ prediuʒ illud cui nocere põt eſt ruſticũ. Itẽ illud opus feciſti aio nocendi Itẽ illud opus me ignorante feciſti. Itẽ ꝓpter illud opus aqua pluuia dãnũ mihi inferre põt. ¶ † Poſitiones vero ꝛ capitula rei ita formabis ego dico qd opus illud naturaliter ita ſe hʒ. Itẽ prediũ illud eſt vrbanũ. Itẽ feciſti mihi pactũ vt liceat mihi edificiũ ita hre. Itẽ tanto tpe ſtetit ſic illud opus qd eius memoria nõ exiſtat. Itẽ illud edificiũ lucrũ tm̃ tibi affert. Itẽ dom⁹ tibi cõiuncta eſt illi predio in cui⁹ loco edificiũ illud factũ eſt. Itẽ illud op⁹ feci te ſciente. ¶ Põt etiã colligere alias poſitiones ſeu capitula tã ex parte actoris q̃ rei: vt colligi põt ex his quatuordecim q̃ dixi eſſe neceſſaria in act. aque plu.arcẽ.vide.ĩ.in.viij.q. principali. vſi. quero nunc de alia.q.principali quotidiana vſq ad fi.illius q.viij.principa.

¶ De cloacis purgandis. Ca.vj.

Cloaca quid ſit: quid tubus: ꝛ quid fiſtula: ꝛ quid eoꝝ appellatione veniat.
Interdictum de cloacis ꝛc. quãdo locũ habeat.
Ultramontanus ſi iuraret ſe de mẽſe auguſti rome moraturũ non teneretur morari ne talis iuramẽti occaſione vitã temporalis amitti poſſet: ſi rome moraret.
Interdictum de cloacis coram quo iudice intentari poſſit.
Libellus in actione de cloacis quomodo formandus ſit.
Interdictũ de cloacis locũ hʒ: etiã ſi aliquis eo vtatur vi: clam: vel precario.

7 Poſitiones actoris in actiõe de cloacis: et ex quomodo formari poſſint.
8 Poſitiones rei in actiõe de cloacis quomodo formari debeant.

VTile et conueniens eſt etiã ſubiicere iterdictũ de cloacis purgãdis: qꝛ multotiẽs qn̄ do reficere cloacã ſuam vel purgare vult ab alio impeditur: ꝛ iõ introductũ eſt interdictũ de cloacis purgãdis. Itẽ etiã ſi aliqs vellet de nouo facere cloacã et ab alio ꝓhiberet itẽ qꝛ ſepe aliqs mittit in cloacã meã qḋ nõ dꝫ mittere vel qḋ miſſum eſt cloacã ipedit. iõ ꝓditũ eſt interdictũ reſtitutoriũ. ff. ḋ cloacis. l. j. §. j. ꝛ §. deinde. ꝛ. l. vlti. ꝛ lꝫ iſta ſint duo interdicta. vt. d. l. ꝛ ibi per glo. ꝛ Barto. ꝛ de his duob⁹ interdictis Jo in arbore actionũ fecit duos titulos tñ Roſ. in libellis ſuis fecit vnũ tm̄ titulũ. vcꝫ de cloa. purg. breuitatis cã q̄ dicit ꝙ ad hoc vt cõpetat ḃ
1 interdictũ iſta ſunt neceſſaria. ¶ † Primum q̄d ſit cloaca. Eſt aũt cloaca locus cõcauus p quẽ colluuies q̄dã fluit. ff. de cloa. l. j. §. cloaca. Et cloace appellatiõe etiã tubus ꝛ fiſtula cõtinentur. vt. d. l. j. §. cloace appellatione. ꝛ tubus ſm glo. ibi eſt foramẽ cloace vñ purgant colluuies aque. Fiſtula eſt aliud inſtrm̄ ad idẽ. et ex hoc infert Bart. ibi ad q̄õnẽ ſtatuti dicentis. ſi qs offenderit aliquem in domo puniꝫ certa pena. qꝛ offendens in oſtio domus dꝛ in domo offendiſſe. de quo dic vt ibi per Bart. ꝛ per eũdẽ in. l. cetera. §. hoc ſenat⁹. el. ij. de leg. j. ꝛ ibi per doct. et Bal. in. l. data opera. qui accu. nõ poſ. et adde q̄ dixi in. j. lib. in ti. de clauſtro cloaca porticu. ꝛ in titu. de hoſtio ſiue porta. ¶ Scḋm ꝙ qs ꝓhibeat te volentẽ purgare vł reficere cloacã vel ſi q̄d ẽ immiſſum quo vſus cloace ipediaꝫ qḋ remoueri debeat. ff. eo. l. j. in prin. ¶ Tertiũ ꝙ ille qui vult reficere vel purgare cloacã caueat de dã infec. ff. e. l. j. §. j. Et ſi qs vellit cloacã priuatã in publicã mittere vel cloacã facere q̄ haberet exitũ in publicã cloacã qꝛ non eſt impediẽdus. vt. d. l. j. §. idẽ labeo. ꝛ. §. fi. lꝫ nouã cloacã in lo. pu. facere nõ poſſit. ꝛ. l. fi. eo. ti. ꝛ ibi hoc not.
2 Bar. † Itẽ habet locũ hoc interdictũ qñ cloaca ex edibus tuis in
a edes vicini[a] ptinet. vt. d. l. in pñ. et appellatiõe ediũ cõtineꝫ edificiũ hoc eſt ex edificio in ꝓximũ agrũ. vt d. l. j. §. deinde ait pretor. Itẽ ſi qs hꝫ vſum cloace puate q̄ clã vł pcario ſibi nõ nocet. Itẽ ſi denunciaꝫ nouũ op⁹ ꝯtẽni põt. ff. e. l. j. §. ḃ iterdictũ. ꝛ. §. q⁹ ſi qs mihi. ꝛ ẽ rõ qꝛ talis nũciatio eſt a lege iprobata propter publicã vtilitateꝫ. vt no. Barto. in. d. l. j. §. fi. ꝛ eſt caſus in. l. de pupillo. §. ſi quis riuus. ff. de no. oper. nun. qui aſſignat eandem rõnem eſt publice ſalutis et vtilitatis interſit cloacas ꝛ riuos purgari. et nõ pulchre etiã dixit text⁹. in d. l. j. §. curabit. ff. de cloacis. qḋ hoc pertinet ad ſalubritatẽ ciuitatũ ꝛ ad tutelã. ꝛ celum peſtilẽs ruinã minatur iminũdicħs cloacarũ ſi non reficiunꝫ. Et ideo rome cuꝫ tpe quo veri romani dominabanꝫ qꝛ habebant de iſtis cloacis ꝛ aqueductib⁹ tã publicis q̄̃ priuatis magnã curã. vt apparet in. d. titu. de cloacis. ꝛ. C. de aq̄du ctu. lib. xj. ꝛ habebãt aerẽ ſalubrẽ ꝛ erat ſanũ ibi morari. vt dicit gloſ. vij. q. j. c. qualiter. per illũ text. ꝛ vide ad hoc Albe. de ro. in. l. ſi quis mihi mandauerit.
3 in prin. ff. man. † nam licet hodie nõ ſit ſanũ de menſe auguſti morari rome I tm̄ ſi quis vltramõtanus iuraret ſe moraturũ rome in menſe auguſti non teneretur morari: qꝛ occaſione talis iuramenti poſſet vita tpalis amitti ſi rome moraret. vt dicit gloſſ.

a ¶ Edes vicini ꝛc. edificans nõ p̄ſumitur facere animo nocendi vicino. gloſ. et Bart. in. l. fluminuꝫ. §. fin. ff. de dã. infect. bart. in. l. j. §. deniq̄ꝫ ḋ aq̄ plu. ar. ꝛ vide. ſ. p bar. Cepo. de ſer. vrb. c. xxxiiij.

no in.c.ſo.extra de iniciur. Et hoc ſorte eſt q2 erāt cloace ibi. quidā dicunt ꝑpter 5
quendā ventū q̄ ibi regnat. predicta procedūt in cloaca priuata. q2 hoc interdictū de illis tm̄ loquit. publice eñ cloace publicā curā merent. vt.l.j.§.hoc autez interdictū interpoſitū.ff.de cloacis ⁊ pro publicis cloacis competit aliud interdictum ne quid ad cloacā publicā immittatur vel quid fiat. vt.d.l.j.§.fi. ⁊ adde qđ poſſuz facere cloacā de nouo inter edes meas ⁊ vicini illo inuito ⁊ cōtradicente ſeu nouū opus nunciāte. vt.d.§.ſi qs mihi purgari.⁊ l.fi.eo.tit. dūmodo ſi in via publica vel in cloacā facere ipſam faciā cōſentiente illo cui publica viarū cura commiſſa eſt in.d.l.fi.⁊ ita tz Roſ.in hoc interdicto in fin. que.l.fi. vult qđ habeat locū aliud interdictū ad exemplū predictorū vez ne facienti cloacā vis fiat quominus publicā cloacā facere liceat. Et ita etiā tenet Spe.in ti.de cā poſ.⁊ proprie.§.j.in vlti.colū.ver.ſed nunqđ. Imo plus dico q2 hoc bene no. q2 hoc interdictum cōpetit vt vicini edes dn̄s veniat. et reſcindat pauimēta cloace purgande 6
gratia ſi tm̄ paratus ſit reſtituere vel qđ ex neceſſitate reficiēde cloace refundat itm̄ q2 cautio dāni infecti eſt interponenda. vt eſt tex. notabilis cū glo.l.q2 ait pre
4 tor. vñ flauius.ff.de cloacis. ¶ † Itē dubitari pōt corā quo iudice iſtud interdictum intētari poſſit. dic coram quolibet pretore cloacis pōt agi per.l.j.ff.de cloa. ſed glo.⁊ Bart.ibi dñt q2 dz peti licentia faciendi ab eo qui pōt cōcedere poſtea poterit agere corā quolibet iudice.⁊ aduerte q2 in iſtis interdictis. Spe.in ti.de cauſa poſ.⁊ proprie.§.priuata.in vlt.col. ver.pe.formauit duplicem libellū ſm q2 interdictuz hoc hz duo capita. vt.l.j.§.j. ff.eo. vt dixi.ſ.in prin. ſed Roſ.in hoc tit. formauit alios duos libellos ad idem.⁊ primo ſic. Corā vobis ⁊c. compareo ego. B.⁊ cōqueror de. M. qui me prohibet cloacam meā que eſt in tali loco inter me et ipm reficere vel purgare vñ ne me prohibeat vel impediat ago contra ipm ⁊ ad hoc propono interdictum de cloacis vel actionē in factū eius loco ſurrogatā. et ita cōcipias libellū ꝓ̄hi vis reficere. vel pur= 7
gare. ſi aūt aliqđ imiſit per qđ impediat vſus cloace ita dices. ¶ † Coram vobis. B. cōpareo ego. B ⁊ cōqueror de. M. q2 cloacā meā que eſt inter me et ipſum immittit alia p que vſus meus in illa cloaca impedit. vñ q2 illa remoueat ago contra ipm.⁊ ad hoc propono interdictū de cloacis vel actionē in factū ſurrogatam loco interdicti: ⁊ q2 ita recte cōcipiat in h9 interdicto libellus pbat in.l.j.in prin.ff. de cloa. ſed vr q2 nō habeāt locū iſta interdicta vt poſſit ita cōcipi libellus. nam aut cōpetit mihi ius habēdi cloacā aut non in prio caſu ſi ius mihi cōpetit poſſum prohibere illū qui me impedit reficere vel purgare vel aliqđ mittere p negatoriā vel poſſum habere cōfeſſoriā ad vēdicandā illā ſeruitutē libere.ff.de vi ⁊ vi ar.l.idē q2.§.vnde vi.⁊ iō fruſtra vr q2 cōpetat hoc interdictuz. ¶ In ſcđo caſu ſi nō cōpetit mihi ius pōt me per negatoriā prohibere. quaſi nō ſit mihi ius l ſuas edes vel in cōe ſolū aliqs eo inuito imittere vel mutare. cū in re. cōi melior ſit cōditio poſſidētis.ff.cōmuni di.l.ſabinus. ¶ † Itē ecōtra vr q2 etiam ſi ius non habeat nihilominus poſſit facere cloacā. nam in hoc interdicto etiaz ſi qs vtat vi clā vl precario. tñ hz locū hoc interdictū in aliis interdictis ſecus eſt. vt.l.j.§.hoc interdicto.ff.de cloacis. vt.ſ.dixi. ſed ad hoc rñdet Roſ.in hoc interdicto circa fi. q2 in vtroq2 caſu pōt intelligi ſiue haberet ius ſiue nō. ſi eñ hz ius ⁊ cōpetit ſibi cōfeſſoria nō ꝓpter hoc tollit interdictū imo locū hz q2 illa ꝯfeſſoria ꝑtoriū ꝑtinet vt.l.ij.§.j.ff.ſi ſer.vē.⁊ hoc interdictū eſt poſ. vt pz p.l.j.ff.de cloa. Et monet p ſpec. in ti.de cā poſ.⁊ ꝓprie.§.priuata.⁊ hoc videmus in vſufructuario. nam lz vſufructuarius habeat cōfeſſoriā nihilominus hz interdictum vnde vi. vt.ff.de vi et vi ar.l. idē q2.§.vñ vi. ſi aūt nō habet ius eſt ſibi vtile et neceſſariū hoc interdictū: ſufficit eñ ſibi talis qualis poſſeſſio. Nec dubitet aliquis ex eo q2 pretor fecerit mentionem in interdicto de hoc verbo pertinet vnde videtur q2 pertinere debeat ſaltem iure dominū. ſed ad factū extēdatur ſcz pertinet.i.dirigitur peruenit et extenditur.ff.de cloacis.l.j.§.q2 ait ptor. ¶ † Po

Poſitiones autẽ ⁊ capitula actoris ita formari poſſunt ego B. dico ꝙ illam cloacam volebam reficere vel purgare. Itẽ ꝙ inter me ⁊ te in tali loco eſt cloaca. vt l. j. § cloaca. ff. co. Itẽ ꝙ tu me prohibuiſti. a. l. j. in prin. Item ꝙ volui ⁊ volo tibi cauere noie dam. infec. ⁊ d. l. j. § j. ⁊ § ſi 1 ds purgari. Item ꝙ tu immittis tale ꝗd propter qđ vſus cloace mee impeditur.
3 ¶ † Reus vero põt ita poſitiones ⁊ capitula econtra formare. Ego. M. dico ꝙ inter te ⁊ me in tali loco in quo dicis cõſtituiſti mihi ſeruitutẽ: vt nihil ibi poſſis ꝓhibere. ſi hoc actor cõfitet abſoluit reus. 2
Item dico ꝙ qñ volebas reficere vel purgare cloacã. ego petij a te vt caueres mihi noie dãni infec. Itẽ ꝙ tu cauere recuſaſti. Itẽ ꝙ te tuti⁹ qñ ꝓhibuit. ⁊ de his poſitionibus. ⁊ capitulis habet per Ro. in hoc interdicto. ⁊ per Spec. in ti. de cã poſ. ⁊ ꝓpri. § priuata. in vlti. col. in prin. ver. ſed nunqd lz mihi cloacã facere. ⁊ in illo § priuata. ponunt forme libellorum ⁊ poſitiones actoris ⁊ rei in oibus interdictis ſpectantibus ad materiam aque ductus de quibus. ẽ. dictũ eſt. et iõ ibi oĩno videas. ⁊ adde circa iſtã materiã cloace que dicã. j. de ſeruitute cloa.

¶ De ſeruitute aque hauſtus. Ca. vij.

1 Seruit⁹ aque hauſtus qđ ꝓprie ſit.
2 Seruit⁹ aque hauſtus an ſeruit⁹ dicat.
3 Seruitus aque hauſtus: an realis ⁊ perſonalis ſit.
4 Seruitus aque hauſtus: an ſit nominata vel innominata.
5 Seruitus aque hauſtus: an ſit ruſtica vel vrbana.
6 Seruit⁹ aque hauſtus quomodo: ⁊ qualiter: ⁊ quando conſtitui poſſit.
7 Seruitute aque hauſtus: quo quis vti debeat.
8 Seruitus aque hauſtus quo amittat.
9 Seruitute aq̃ hauſtus q̃ actione agat.
10 Statuto ſi prohibeat mulieres portare perlas: an fictas ⁊ cõtrafactas portare valeant.
11 Interdicta de fonte ⁊c. ⁊ de fonte refici. ad hoc vt cõpetãt: que requirantur.
12 Libellus in interdic. de fon. ⁊ de fon. reſici. quomodo formari debeat.
13 Poſitiones interdic. de fun. ⁊ de fon. reſici. quomodo formentur.

Seruit⁹ aque hauſt⁹ eſt ius hauriendi aquã d puteo a vel fõte. vt de alia aqua vicini. † Et ita vult Azo in ſumma. C. de ſerui. § hauſt⁹ aq̃. ſz ego addidi. vel de alia aq̃ vt oẽm aquã cõprehẽdat ex qua ius hauriendi aquã haberẽ. ar. l. j. in fi. ff. d fõte
2 ¶ † Scdo loco in dubiũ reuoco an aq̃ hauſtus ſui. dicat. Et breuiter rñdeo ſeruitutem eſſe. vt inſti. de ſeruitu. § in ruſticorum. ⁊ l. j. § j. ibi. ſicut diſcrete ſũt ſeruitutes ductus aque ⁊ hauſtus aque. ff. de fonte. l. ſi prius § via publica. ff. de aqua plu. ar. ⁊ l. mella. § fin. ff. de ali. ⁊ ci. le. ⁊ probatur per tex. cuz gloſ in l. j. § in predijs. ff. de ſerui. ruſti. predi. qđ intellige quando debetur ius hauriendi aquam neceſſariã agro vel laboratoribus in eo agro. vt not. gloſſ. in. d. § ruſticorum. ⁊ probatur in. d. § fina. ⁊ ibi hoc vult Pau. de caſtr. qui dicit ꝙ intelligit illum tex. quando ſeruitus aque hauſt⁹ acquiritur per habentem predium vicinum pro vtilitate predij: ⁊ tũc dicitur ſeruitus realis alias ſec⁹. vt notat. per gloſſ. et. docto. in. l. vt pomum. ff. de ſer. et. l. pecoris. ff. de ſerui. ruſti. prediorum. ⁊ per gloſſ. Barto. ⁊ docto. in dicta. l. mella. § fin quod declara vt pleniſſime dixi ſupra in j. libro. in principio poſt diſtinctionem ſerui. in ver. ſed dubium pulchrum et ſubtile eſt quo

a ¶ Aqua de puteo vicini.
Seruitute aq̃ hauriẽde d puteo i vicini dz qs vti de die non de nocte. l. iter. et ibi bar. cõmuni predio. Lu. i ſuis. ſing. q̃ dicit illũ textũ eſſe ad hoc ſingu. ſi nõ vtat de die perdit eaz lz vtatur de nocte tm̃. l. ſi cõem § ſi is qui qui. mod. ſer. amit. et vide. ẽ. per Bart. cep. de ſerui. vrba. c. xxxviij.

cognoſcat̃ ec.ꝛ in ti.ꝓcedenti.ij.q.princi
pali.vbi plene diſputatū ē:an hm̃oi ſer=
uitutes ſint reales vel perſonales ꝛ q̃ ſit
3 vtilitas ħ intelligere. ¶ † Tertio dubi=
tari pōt.qualis ſit iſta ſeruit⁹.ꝛ prio an
ſit realis et pſonalis.ꝛ hoc hꝫ ex his q̃ p
4 xime dixi. ¶ † Quarto an ſit nolata vel
innominata.Et gl.i.l.j.§.in p̄dijs.de ſer.
ru.pre.tꝫ:ꝙ iſta ſeruit⁹.ꝛ alie ibi poſite
ſint innoiate:et hoc ibi ſequitur Pau.de
ca.Sꝫ ego aliqn̄ dixi.ſ.in.j.li.in.ij.diui=
ſione ſeruitutis ver.ſecūda diuiſio ſerui
5 tutis eſt dic vt ibi. ¶ † Quinto an iſta ſer
uit⁹ ſit ruſtica vel vrbana:collige ex his
q̃ dicta ſunt in.j.lib.in.iiij.diui.ſeruitu=
6 tis ver.iiij.diuiſio ſuitutis eſt. ¶ † Sex=
to queritur qūo ꝛ qualiter ꝛ qn̄ cōſtitui
poſſit hec ſeruit⁹:ꝛ dic ꝙ pōt exp̄ſſim cō
cedi ius hauriendi aquā ꝛ ineſt iter ad
fontez vel aquā.ꝛ ſi cōcedat̃ ius ad fon
tē ineſt ꝛ hauſtus aque:vt.l.iij.§.q̇ hau
ſtuz.ff.de ſer.ru.pre.ꝛ no.glo.fi.in.l.quā=
uis.C.de fideiuſ.ꝛ Azo in ſumma.C.de
ſerui.§.hauſtus aq̄.Et p̄dicta intellige
qn̄ tꝫ cōceſſio hauſtus aque.puta q꞉ eſt
facta i fonte priuato.ſi aūt nō teneat.q꞉
facta in flumine pu.tūc nō tꝫ itineris ta
cita cōceſſio q̄ expreſſim ad flumē publi
cū fieri potuit:vt.d.l.iij.§.vlti.ꝛ eſt rō q꞉
qn̄ exp̄ſſuz eſt inualidū nec vꝫ qđ tacite
ineſt.Simile hr̃.C.ſi pē.ap.mors inter.
l.ſi is q̇.ff.de dona.inter vir.ꝛ vx.l.ſpon=
ſus.§.ſi marit⁹.ꝛ no.per gl.et doc.in.d.§.
fi.ꝛ nō ſolū ſi ꝯcedat̃ ius hauriēdi aquā
ſimpliciter venit iter vt dixi per.d.l.iij.§.
fi.ſꝫ ēt ſi cōcederet̃ hauſt⁹ tm̄.vt ꝓbat̃ in
d.§.fi.in ꝟ.tm̄.ꝛ.l.j.§.j.ff.ſi vſufr.pe.ꝛ ibi
gl.in ꝟ.adit⁹.ꝛ p.l.p ſeruū.§.j.ꝛ ibi gl.ff.
de vſu.ꝛ ha.ꝛ.l.ſi ita ſcripta.§.regl'a.ff.ď
lib.ꝛ poſt.Itē iſta ſeruit⁹ aque hauſtus
imponi pōt ac cōſueuit qn̄ aqua eſt pen
nis.ſꝫ duci nō pōt vt putealis.ꝛ que ita
eſt ſubmerſa vt de flumine extra meatus
ꝛ vſui eſſe nō pōt vt eſt tex.in.l.j.§.loqui
tur.ff.de aqua quoti.ꝛ eſti.Itē aque hau
ſtus pōt per eundē locū vt hauriat̃ plu=
ribus cōcedi ſicut aqueductus:vt eiſdē
vel diuerſis diebus ꝛ horis ducatur vel
hauriat̃ ſi aqua ſufficiēs eſt:vt.l.ij.§.j.et
fi.ff.de ſerui.ru.pre.pro hoc.l lucio.ff.de
aqua quoti.ꝛ eſti.et adde que dixi in.ti.
preee.in.vj.ꝛ.vij.q.ꝓncipali.Itē pōt con
cedi vni vt alter cedat:vt.l.cū eſſent.§.
j in fi.ꝛ ibi per glo.et doc.ff.de ſer.ru pre.
Itē non pōt hec ſeruitus aque hauſtus
imponi in alieno niſi vicinū hēat fundū
ille cui ſeruitus cōſtituit̃:vt.l.ergo.ff.de
ſer.ruſti.pre.nec pōt vltra cōcedi q̄x qua
tenus ad eū fundū opus ſit:vt.d.l.ergo.
in fi.ꝛ not.Bar.in.l.eadē.§.cato.ff.de ꝟ.
obli.in.vj.q.Itē via publica interuenien=
te ſeruitus hauſtus cōſtitui pōt ꝛ nō ſo
lū ſi via publica interueniat ſꝫ ēt ſi flu=
mē publicū ſi nō ſit impedimēto tranſeū
di magnitudo fluminis: puta q꞉ vado
tranſiri pōt.l.ſi prius.§.via publica cuꝫ
§.ſe.ff.de aqua plu.ar.ſꝫ loco religioſo
vel ſancto quo fas nō ſit vti tūc nō pōt
ſeruit⁹ hauſtus cōſtitui.vel ſi in medio
ſit fundus alienus inter me ꝛ te niſi me
dius dn̄s iter ad tranſeundū cōceſſerit
vt.d.l.ſi prius.§.ſed ſi fundus.Similiter
ſi ex flumine publico hauſtu aque velim
vti et illi flumini ager tuus proximus ſit
iter ad flumen cōcedi pōt.alias ad flu=
men ꝓ aqua hauriēda ire non poſſet:vt
eſt caſus no.in.d.l.ſi prius.§.fi.cū glo.ff.
de aqua plu.ar.et eſt rō q꞉ realiter non
pōt q̇s ire per fundū alienū dn̄o nolente
l.diuus.ff.de ſer.ru.pre.Fallit in quibuſ
dā caſib⁹ vt plene dixi.ſ.in tit.de ſerui.
7 itine.ver.quero an q̇s currit. ¶ † Septi=
mo querit̃ qūo quis vti debeat ſeruitu=
te aque hauſtus ꝛ in hoc cōſidera cui de
beat̃ ſeruit⁹ aque hauſtus ꝛ q̇ dꝫ ſerui=
tutē.Si queris de eo cui ſeruitus debet̃
dic ꝙ ipſe dꝫ vti eo m̄nō q̇ vti ſolit⁹ eſt vel
eſt ſibi ꝯceſſuz ar.l.iij.C.de aqueduc.lib.
xj.ꝛ dꝫ ita vti vt alij non cedat niſi dn̄o
aque volēte:vt.l.cuꝫ tꝫ.§.j.ff.de ſer.ru.p̄.
Si vero q̄ris de ſeruitute debente.dic ꝙ
nō dꝫ alias facere ꝓpter qđ tollat̃ hau=
ſtus aque.puta ex aperto terrenū face=
re ꝛ claudere.vt eſt tex.in.l.ij.ff.de riuis
ꝛ dixi.ſ.ti.proxi.in.viij.q.prin.ver.ſꝫ cir
ca p̄dicta dubitari pōt.et ea q̄ dicunt̃ in
d.q.prin.poſſunt adduci ad declaratio=
nē hui⁹.q.ꝛ adde ꝙ ille q̇ hꝫ ius hauriē
di aquā nō dꝫ ēt de publico i eo iure tur
bari quo vſus eſt tāto tpe cui⁹ nō extat
memoria.vt.d.l.iij.C.de aq̄duc.ꝛ ibi per
8 Bar. ¶ † Octauo querit̃ qūo ꝛ qn̄ amit=
tatur

tat iſta.dic ſi qͦs hʒ hauſtū ꝑ tp̄s quo ſer
uit⁹ amittat nō ierit ad fontē nec aquaʒ
hauſerit hauſt⁹ iter amiſit.l.labeo alias
incipit ſiue ſm vnā lecturā.glo.j.vcʒ ꝙ
ibi dicat non ierit.ff.quēad.ſer.amit.l.j.
Itē ſi ierit ad fontē ⁊ aquā non hauſit vt
eſt ibi tex.ſm aliaʒ lec.gl.vcʒ ꝙ ibi nō ſit
illa dictio nō.et iſta ſcḋa lectura eſt me=
lior q꞉ pſona ꝓpria nō hʒ dubitationeʒ.
ſcḋm Flo.ibi.⁊ ſic.no.ꝙ q̇ perdit pͥncipa=
a le⁴ perdit acceſſoriū.vel q̇ amiſit antece
dens amittit ꝯn̄s.⁊ vide q̄ no.Inn.ꝑ.d.l.
labeo in.c.cū ex officij.in gl.j.ver.eſt no.
extra de preſcrip.qḋ ſequit̄ An.et no.in
d.l.labeo.Nec ob.l.ſi partē in p̄te.in pͥn.
eo.ti.quia ibi loquit̄ in iure querendo.l.
labeo.loquitur in iure queſito perden=
do.et q̄to tp̄e amittant̄ ſeruitutes.vide
ea q̄ dixi in.j.lib.in.xix.q.princi.et in ti.p̄
cedēti in.x.q.prin.Iteʒ amittit̄ iſta ſerui
tus ſi qͦs alia aqua vſus fuerit ꝺ qua in
ſeruitute imponēda nō eſt actū.l.ſi quis
alia.in pͥn.⁊.l.ſi cōem.ff.quēad.ſer.amit.
⁊.l.j.§.illud aūt.de aq̄ quoti.⁊ eſti.¶ Sʒ
qͦd ſi iui ꝑ aliā viā ad hauriēdū ꝑ.x.an.
nō ꝑ ꝯſtitutā an vtrūqꝫ ſit amiſſuʒ.ſ.ius
itineris et ius aque hauſtus.glo.in.l.iij.
§.q̇ hʒ hauſtū.in ꝟ.ad hauriēdum.ff.de
ſer.ru.pre.diſtinguit ſi hauſt⁹ eſt acceſſo
rius itineri qḋ eſſe pōt vt ibi.⁊.ꝺ.dixi.et
tūc vtrūqꝫ amittit̄ ſi cꝫ non vʒ q꞉ iter eſt
acceſſoriū ad aque hauſtū.ar.C.ſi pē.ap.
mor.inter.l.ſi is.Si aūt vtrūqꝫ principa=
liter teneat̄ iter retinet̄ ēt ꝑ hauſtuʒ.vt.d.
§.q̇ hʒ hauſtū.ibi ſiue hauriēdi aquam.
ar.C.de agri.et cēſi.l.cū ſancimus.§.fi.li.
xj.Multis etiam alijs modis pōt amitti
iſta ſeruitus aque hauſtus quos collige
9 ex his q̄ dixi.ꝺ.tit.pͥ.l.d.q.pͥn.¶ † No=
no queritur qua actione agat̄.Rn̄deo ſi
qͦs vult ſe fundare ex eo ꝙ cōſtituta ſibi
ſit ſeruitus aque hauſtus⁊ agere petito
rio tūc cōpetit actio cōfeſſoria.l.ij.§.j.ff.ſi
ſerui.ven.⁊ ibi plene per Flo.⁊ doc.⁊ per
Bar.⁊ doc.in.⁊.l.ſi pri⁹.ff.de no.ope.nū.
¶ Si quis vult agere poſſeſſorio prodi=
ta ſint duo interdicta.Unuʒ eſt de fonte
q꞉ cōpetit qn̄ quis hʒ ius hauriēdi aquā
de fonte vel puteo vel piſcina vel lacu
vel ab aliq̄ impedit̄.Aliud eſt interdictū
de fonte reficiēdo et ꝯpetit qn̄ qͦs vult fō=

tem vel puteū vel piſcinā
vel lacū quorum aqua vti
tur reficere vel purgare ⁊
ab aliquo impeditur.ff.de
fonte.l.j.§.j.⁊.§.deinde ait
⁊ ita Io.de varbore ſua actio
nū poſuit duos circulos
i quib⁹ deſcripſit hec duo
interdicta ſʒ Spec.in tit.
de cauſa poſ.et proprie.§.
priuata.verſi potero ple=
rūqꝫ quis habet.et Roſ.in
ti.de fonte reficiēdo.l.pͥnc.
et aduerte q꞉ iſta interdi=
cta de fonte reficiendo vl̄
purgando competūt pro
aqua viua et ſunt directa:
q꞉ verba.l.⁊ mens cōcur=
runt.⁊ ita loquit̄ totus ti.
ff.de fonte.maxime.l.j.§.q̇
interdictū de ciſterna.eo.
ti.l.j.§.loquitur.ff.ꝺ aqua
quoti.⁊ eſti.Sʒ ſi eſt aqua
non viua ſicut ciſterna q̄
hymbribus concipitur vt
d.§.hoc interdictum de ci
ſterna.ſicut in multis lo=
cis cōiter nō reperit̄ aqua
viua vt in apulia vel Ue=
netijs.et tūc videtur ꝙ nō
competat hoc interdictū
per.d.§.Tn̄ ſm Roſ.in pre
dictis tit.ille tex.debet in=
telligi ꝙ nō competat ali
quod interdictū de predi=
ctis directe.q꞉ verba edi=
cti de fonte deficiūt.tamē
vtile interdictum compe=
tit.et ita etiam tenet Bar.
in.d.§.hoc interdictuʒ de
ciſterna.⁊ illum tex.dicit
eleganter Bart.facere ad
10 qͦd.¶ † Statuto prohibet̄
ſub pena mulieres portа
re perlas modo quedam
mulier portat ꝑlas fictas
⁊ contrafactas an puniа
tur pena ſtatuti.Et dic ꝙ
non debent enim natura=
les ⁊ non ficte eſſe.argu.d.
§.hoc interdictum de ciſ

a ¶ Prin
cipale ⁊c.
Principa
le trahit
ad ſe ac=
ceſſorium:
etiā pectos
ſuos ipſo
principa=
li.l.heres
me⁹.§.fin.
de leg.iij.
Et princi=
pale ha=
bet idem
ius qḋ eſt
de acceſſo
rio.in ſpe.
de litis cō
teſt.§.nūc
dicamus
ꝟ.itē num
quid.

ſterna . et ita alias iudicaui in ciuitate
Verone. Et adde ꝙ portare glas vel ve-
ſtes ꝓhibitas non eſt ꝓprie delictū ſed
quedā abuſio ſm Cy. in conſilio ſuo qđ
incipit i ſtudio azardi. ⁊ talis abuſio eſt
leuis ideo ꝓpter eā quis nō eſſet corpo-
re puniēdus. vt not. Bal. in. l. qui: qđ. in
ij. col. C. de ſer. fugi. ⁊ talia ſtatuta ſunt ir
rationabilia. ideo non debēt extendi ſm
Bal. in. l. ꝙ non eſt neceſſe. in fi. ff. de. ll. et
circa iſtam materiā ſtatutorū prohiben
tiū portare perlas vel certas veſtes vel
iocalia. vide que not. Jo. an. in. c. ea que
fiunt a iudice. de regu. iur. in. vj. in mer-
curia. ⁊ p Albe. de ro. in. l. factū a iudice.
ff. de reg. iur. et in ſuo opere ſtatutorū in
ij. parte. q. ccvj. et per Anto. de bu. in ſuo
tractatu ⁊ ornatu vtili ⁊ hꝫ p tex. ⁊ glo.
xxj. q. iij. per totuꝫ. et ego dixi plene in. l.
mulieris. in prin. in. xj. q. ff. de ver. ſigni.
Et adde qđ ꝓ iſto iure hauriēdi aquam
vel ducendi qñ quis nō permittit me vti
vel amouit ipſuꝫ aque hauſtū vel ipſaꝫ
aquam poſſum implorare officiuꝫ iudi-
cis: vt faciat me retinere cohercens ad-
uerſarium et rei cōpetētis formaꝫ dando.
et hoc qñ habebā illum vſum iure ſerui
tutis. alias cōpeteret confeſſoria vt dixi
in prin. huius. q. l. ſicuti. § ariſto. ff. ſi ſer.
ven. ita dicit Spec. in ti. de offi. iudi. § ij.
ver. item imploraẗ loco principalis acto
11 ris. ¶ †Decimo querit quot ſint neceſ-
ſaria ad hoc vt illa duo interdicta cōpe
tere poſſint. ⁊ dic ſm Roſ. in tit. de inter-
dicto de fonte reficiendo ꝙ ſex ſunt ne-
ceſſaria. Primū ꝙ fons ſit ſiue puteꝰ vel
lacus vel piſcina. Scđꝫ qđ in illis ſit aq̄
viua. alias non habet locuꝫ hoc interdi
ctū directe ſed vtile. vt. l. j. §. hoc interdi-
ctum. Tertium ſiue ꝓhibeatur haurire
aquam ſiue puteū aperire vt ibi. Quar-
tū ꝙ quis velit purgare fontē vel lacum
vel puteū vel piſcinā. ff. eo. l. j. § deinde.
Quintuꝫ ꝙ ille qui fuit vſus fuerit vſus
hoc anno nō vi non clā non precario. ff.
eo. l. j. in prin. ⁊ § deinde. Sextuꝫ qđ ita
quis vtaẗ vel purget eo modo ſicuti con
ſuetus eſt vti ſiue purgare. ff. eod. l. j. §.
hoc interdictū. Si vero quis velit purga-
re fontē vel cohercere aquā ne fluat vel
dilabatur non competit hoc interdictuꝫ

12 ff. e. l. j. §. j. ¶ †Undecimo q̄rit quō debeat
formari libellꝰ in his interdictis. Dic in
interdicto de fonte pōt ſic formari. Corā
vobis ⁊c. compareo ego. B. ⁊ conqueror
de. M. qui me prohibet vel impedit vti
aqua de fonte lacu puteo vel piſcina ta-
li cuius tales ſunt fines: qua aqua vſus
ſum hoc anno non vi nō clam non preca-
rio: vnde ne me impediat vti ſicut vſus
ſum hoc anno ago contra ipm̄. ⁊ ad hoc
ꝓpono interdictū de fonte vel actionem
in factū. et iſta forma libelli probaẗ in. l.
j. in prin. ff. eo. In interdicto vero de fon-
te reficiē. pōt ita libellum concipere. Co-
ram vobis ⁊c. cōpareo ego. B. § titiuꝫ ꝙ
me prohibet purgare talē fontem vel re
ficere piſcinā lacū vel puteū cuius tales
ſunt fines. vnde ne me ꝓhibeat purga-
re predictaꝫ ſicut eſt mihi ius purgādi:
vel nō impediat vti ſicut vſus ſum hoc
anno non vi non clam nō precario ago
contra ipſuꝫ ⁊ ad hoc ꝓpono interdictū
de fonte reficiendo vel actionem in fa-
ctum ⁊ probatur iſta libelli conceptio in
l. j. § deinde. ff. de fonte. et de his vide
Roſ. in hoc interdicto de fonte reficiēdo
⁊ p Spec. in tit. de cauſa poſ. et proprie.
13 § priuata. ℣. porro plerūqꝫ qđ. ¶ †Duo
decimo ⁊ vltimo queritur quō formētur
poſitiones vel capitula. Et primo actor
poteſt ita formare. Ego. A. dico ꝙ in ta-
li loco cuius tales ſunt cōfines. eſt fons
vel puteus: vel lacus vel piſcina. Item
qđ in illis eſt aqua viua. ⁊ hoc dicas qđ
eſt aqua viua et cōpetit interdictū dire-
cte: ſed ſi nō eſt aqua viua hoc nō dicas
⁊ ꝯpetit vtile interdictū. vt dixi in. vij. q.
Itē quod tu prohibes me vti aqua illa
non vi non clam non precario. econtra
autē poterit reus ita dicere Ego. M. di-
co qđ in tali loco fuit fons ſed deſijt eſſe
⁊ ſi hoc cōfitetur actor ſuccumbit. Item
quod in illo eſt aqua collecta de ſudori-
bus. ⁊ ſi hoc actor confitetur ſuccūbit: qꝛ
nō cōpetit interdictū niſi pro aqua viua.
qđ intellige de directo: ſed vtile bene cō-
petit vt ſepius dictum eſt. Itē ꝙ tu vſus
fuiſti hoc anno aqua illa vi clā vel ꝑca-
rio a me. Itē quod titius te prohibet vti
aqua illa vel purgare fonteꝫ aliter quā
vſus fueris. Itē vis querere venas ſiue

aperire.vt.ff.de fonte.l.j.§.fi.⁊ de hoc vi=
de p Roſ.in hoc interdicto de fonte refi=
ciendo.⁊ Spe.in tit.de cauſa poſſeſ.⁊ p=
prie.ver.porro.plerunqꝫ qs habet ius.

¶ De ſeruitute pecoris ad aquam appulſus. Cap.viij.

1 Pecoris ad aquã appulſus qd ſit.
2 Jus pecoris appulſus ad aquã an ſer=
uitus ſit.
3 Seruitus appulſus pecoris ad aquã an
nominata vel innominata ſit.
4 Seruitute appulſus peccoris ad aquã
qualiter quis vti debeat.
5 Seruitute appulſus pecoris ad aquaꝫ
qua actione aliquis vti debeat: ⁊ vt cõ=
petat: quot neceſſaria ſint.⁊ quõ libell⁹
et poſitiones formentur.

1 Pecoris† ad aquã appulſ⁹
eſt hẽre ius appellẽdi peco=
ris agri mei p prediũ vicini
ad fontẽ vel puteũ.vt.l.j.§.i
pdĩs.ff.de ſer.ru.pre.⁊ iſti.
de ſerui.§.i ruſticorũ.⁊ no.
2 Azo.in ſumma.C.de ſerui.§.pecoris.†ſꝫ
dubiũ eſt an iſtd ius pecoris appulſus
ad aquam ſit ſeruitus.et videtur ꝙ non
nam pecora ſunt mobilia.⁊ in pecorib⁹
⁊ in rebus mobilibus nõ conſiſtit ſerui=
tus predialis ſed eſt quedam facultas.
que ſapit in dubio realitatẽ: ⁊ ſi aliquis
legat mihi ius pecoris appellendi cedit
hoc legatum a morte teſtatoris.ita di=
cit Bal.in.l.vnica.§.libertatibus. in pe.
q.C.de cadu.tol.et pro hoc vr̃ eſſe text.in
l.mella.§.fi.ff.de ali.⁊ ci.leg.in cõtrariuꝫ
videtur ꝙ imo ſit ſeruitus pre.ruſti.per
d.l.j.§.in prediis.⁊ ibi gl.hoc tꝫ et per.d.
§.in ruſticorum cum glo.ſed tu dic.aut
pecora ſunt conſtituta ad agrũ ſtercori=
zanduꝫ ⁊ debent viuere in fundo tuo.et
tũc eſt ſeruit⁹ realis ſeu pdialis: ⁊ ruſti=
calis: vt in iuribus proxime alleg.⁊ hoc
mõ dꝫ intelligi rubrica noſtra alias ſec⁹
⁊ ita tꝫ gl.in.d.§.i ruſticoꝝ ⁊ Azo i ſum.
in.d.§.pecoris.q intelligit hanc eſſe ſer=
uitutẽ quando ex predio meo nõ poſſeꝫ
percipere aliam ſeruitutẽ niſi ꝙ ibi.con
tineant pecora vel ẽt qñ percipio ex fun
do fructus vel ſegetes cultura pecoruꝫ.
i.boum per quos colitur fundus ꝙ ha=
beo neceſſe pecora appellere in funduꝫ
vicinum.⁊ predicta adde
que dixi in tit precedenti
3 in.ij.q. ¶ † Tertio dubita
tur an iſta ſeruitus ſit no
minata.vel innominata.
ego alias dixi remittendo
me in tit.precedẽti in.iij.
q.⁊ idem dicas in ſeptem
4 ſeruitutib⁹ ſeq. ¶ † Quar
to dubitatur qualiter.vti
debet quis hac ſeruitute.
dic qd non dꝫ appellere
maiorem numerum peco
rum ad aquaꝫ.⁊ ſi maior
numerus appellatur nõ
in omnibus pecorib⁹ tũc
prohibendũ eſſe Marcel=
lus ait qꝛ pecora ſeparari
poſſunt: ſꝫ Trebatius di=
xerit vniuerſuꝫ pecus im
pune prohiberi quia iun
ctum pecus ei pecori cui
appulſus debetur totum
corrumpet pecoris appul
ſum: vt in.l.j.§.treba.⁊ §.
ſequen.ff.de aqua quoti=
dia.⁊ eſti.⁊ eſt ratio quia
a in ſeparabilib⁹ vtile^a per
inutile non vitiatur: vt
ibi.et.l.ſi ſponſus.§.gene=
raliter.ff.de dona.inter vi.
5 et vxo.cum ſi. ¶ † Quin=
to et vltimo dubitari po=
teſt qua actione agi de=
beat pro iſta ſeruitute. et
quot ſint neceſſaria vt cõ=
petat ⁊ quõ formetr̃ libel=
lus ⁊ poſitiones ſiue capi
tula.⁊ breuiter dic vt di=
ctum eſt.in titu.preceden
ti.qꝛ ea q ibi dicta ſunt lo
cum habere poſſunt etiã
in iſta ſeruitute.⁊ pbat in
l.j.§.ſi quis vti.ff.de fonte.
et hoc ſentit Roſ.in titu.
de interdicto de fonte re=
ficiendo.⁊ ponit tanquaꝫ
paria ſeruitutem pecoris
ad aquam appulſus ⁊ ſer
uitutem hauſtus aque.⁊
ſimiliter facit Spe.in tit.

a ¶ Utile.
Utile per
inutile nõ
vitiat .l.j.
§.pen.et
ibi Barto.
in.j.opi.et
doc.de ꝟ.
⁊.l.hac: cõ
ſultiſſima
§.ex imper=
fecto.ij.rñ
ſo.C.de te=
ſta.l.fin.C.
fa.her.et i
l.certi §.
qm in.iij.
not.Et ibi
vide Bal.
q ponit.x.
caſus in q
bus vtile p
inutile vi=
tiat .ff.ſi
cer.peta.⁊
vide.l.l.ſer
uuꝫ filiũ.§.
ahp.ꝑbar.
de leg.j.et
l.l.q teſtõ.
de leg.ij.et
ibi gl.⁊.l.ſi
ita ſtipula
tus.ad.fi.
titu.

de cauſa poſſeſſi.⁊ ꝓpꝛie.ꝗ ꝓuuata.verſicu.poꝛro.

De ſeruitute iuris paſcendi. Cap.ix.

1 Seruitus iuris paſcēdi quid pꝛopꝛie ſit.
2 Pecoꝛis appellatione compꝛehenduntur omnes quadrupedes que gregatim veſcuntur.
3 Paſcua que dicantur.
4 Paſcuum quotuplex ſit.
5 Juris paſcendi ſeruitus an ruſtica vel vrbana exiſtat.
6 Seruitus iuris paſcēdi qualiter acquiratur.
7 Fundo vendito vel legato an videātur vēdita paſcua que ſunt: vel in alijs predijs venditoꝛis debentur.
8 Uniuerſitas alicuius ville ſi rem nō cōmunem emerit vt ius paſcendi haberet et aliquis de dicta villa ſua predia vendiderit, an veniat in dicta venditione ius paſcendi quod dictus venditoꝛ habebat.
9 Uenditione molendini per aliquem facta: quo caſu etiam alterius molendini poſtea veniat: etiā ſi in venditione de eo mentio facta non ſit.
10 Teſtes vbi plures ꝙ duo haberi poſſint duo de vniuerſitate nō ſufficerent.
11 Monachi ſinguli in cauſa ſue vniuerſitatis teſtificari poſſunt.
12 Teſtis examinatus in cauſa vniuerſitatis puta paſcui ſi ſentiat cōmodum.⁊ dicat: ꝙ non: an falſum dixiſſe intelligaꝛ.
13 Statutū ſi ſit in ciuitate vt in talibꝰ pratis hoīes beſtias ad paſcendū infra terminos deſignatos tenere nequeant: ⁊ ſic in certa prati parte paſci poterit: ⁊ in certa nō: ⁊ quidā accuſatus fuerit: ꝙ in dictis pratis beſtias tenuerit: nec fuerit dictum in accuſatione infra terminos deſignatos ſed ſimpliciter pꝛobatū fuerit: an ex hoc cōdemnatio ſequi valeat.
14 Statuti foꝛma ſi magnates non poſſint intrare palatiū ante pulſationē campane ſub certa pena: an cōdemnatio ſequi poſſit: niſi introitus explicite pꝛobetur.
15 Creditoꝛ ſi hypothecaria agat cōtra ipſū poſſeſſoꝛē: ⁊ poſſeſſoꝛ cōfiteaꝛ rem de bonis debitoꝛis fuiſſe: ſed negat fuiſſe obligationis contracte tempoꝛe: quid iuris.
16 Tempus aliquod punctualiter vbicūꝙ de ſubſtantia fuerit ad victoriā repoꝛtādam: illud tēpus liquido ⁊ pūctualiter pꝛobari debet.
17 Seruitute iuris paſcēdi quō quiſpiam vti debeat.
18 Seruitus vel paſcendi ius ſi in fundo alieno cōſtituta fuerit: an cū oī pecoꝛe cuiuſcunꝙ generis paſcere poſſit.
19 Seruitus de pecudibus ſi ſimpliciter cōſtituta ſit: ⁊ repeniātur pecudes nobiles ſicut ſunt veronenſes: ⁊ ignobiles: ſicuti alie itale. an de oībus indifferenter ipſa ſeruitus conſtituta intelligatur.
20 Paſcuis cum pecoꝛibus moꝛboſis: ſeu peſtiferis nullus vti poteſt.
21 Infectionis timoꝛ vbicunꝙ fuerit etiā de ciuitate expulſio fieri poterit.
22 Paſcendi iuris ſeruitutē hñs in alieno fundo: an ipſā ſeruitutē diuidere dēat.
23 Paſcendi ius preter iuſtitiā per tyrānū in predijs alienis acquiſitū: an in eccleſiam tranſeat.
24 Paſcendi ius quanto tpe pꝛeſcribatur.
25 Juris paſcendi poſſeſſio vel quaſi ſeruitus quomodo pꝛobetur.
26 Uniuerſitatis.x.vel.xx.ſi aliquo nemoꝛe tanto tempoꝛe vſi fuerint: ꝙ nō extet memoꝛia in contrariū: an ipſi vniuerſitati ius queſitum videatur.
27 Actus agentium vltra eoꝛū intentionē operari non debent.
28 Paſcendi ius ville vel vniuerſitati cōpetens an p.x hoīes ville vel vniuerſitatis pꝛobari poſſit.
29 Obligationibus facti obligatio ad intereſſe venit.
30 Animal ꝗ in fundo reperit: ī quo ſibi iuris paſcēdi ſeruitus debetur: an ipſum occidere poſſit vel retinere: donec dānū reficiaꝛ qd dedit: vel donec cuius ſit aīal illud cognoſcatur.
31 Seruitus iuris paſcēdi quō amittatur.
32 Juris paſcendi ſeruitus pꝛo certo pecudum numero ſi vni debeatur: ⁊ ipſe amplioꝛi vſus fuerit: an ꝓpter hoc ipſa ſeruitus amittatur.
33 Seruitus iuris paſcendi cū certo pecudum gñe ſi vni debeatur: ⁊ ipſe cū alio gñe ſeruitute vſus fuerit: an ꝓpter hoc

ipſa ſeruitus amittatur.

34 Seruitus iuris paſcendi perdatur ſi locus ſeruitutē debens per tyrannū occupatus fuerit: qui illis paſcuis vſus ſit.

35 Paſcua ſi aliqđ cōe emerit: ⁊ de cōmuni vnus vendiderit fundum ſuū proprium cum omni iure ſibi ſpectāte: an per hoc ſeruitutem: vel ſaltem ipſum ius paſcendi amiſiſſe videatur.

36 Iuris paſcēdi ſeruitute qua actiōe agi debeat.

37 Actio que competat illi in cuius fundo contra ſeruitutē debitā quiſpiā paſcit.

38 Fundi: vel pecorum: vel tēpus paſcendi ius habens an alium cogere poſſit.

39 Communione ſtare nemo cogitur.

40 Predij ſeruientis dominus an poſſit loca in quibus alteri ſeruitutem debet: et etiam ius paſcēdi: puta paſcua et ligna ad culturam reducere inuito dño predij dñantis. cui iuris paſcēdi ſeruit⁹ debet.

41 Et econtra: an ille cui hec ſeruit⁹ debetur: inuito fundi dño poſſit paſcua reducere: ita vt meliora efficiantur.

42 Predij ſeruientis dominus ſi reduxerit paſcua ad culturā: puta ad ſegetes: vites: propter quod paſcua impediuntur ei: cui ſeruitus iuris paſcendi debetur: an cogi poſſit ad reducēdum predia ad paſcua: ſicuti tēpore ſeruitutis impoſite erāt: an vero ad intereſſe agi debeat.

43 Obligatio non faciendi obligatio faciēdi dicitur.

44 Actiones ſuas remittētibus regreſſus dandus non eſt.

45 Actione in noxali emēdatio damni eſt in obligatione: et datio damni pro noxa eſt in ſolutione.

46 Paſcere in agro alieno an ⁊ quando liceat.

47 Paſcere i paſcuis publicis ⁊ priuatis: in quibus ipſa ſeruitus impoſita nō eſt an et quando liceat.

48 Animal in paſcuis dimiſſum an per illum poſſideatur: qui eum ibi dimiſit.

49 Paſtor ſi animalia ꝑ inſidioſa loca ad paſcendum conduxerit: et ea amiſerit: an de culpa teneatur.

50 Paſcui in poſſeſſione ſi quiſpiam fuerit: et eo certo anni tempore vtatur: an per hoc ſuam poſſeſſionem retineat.

1 Seruitus † iuris paſcēdi eſt ius pecoris paſcēdi in fundo alieno agri mei cauſa. vt l. ij. §. in prediis. ff. de ſer. ruſti. pred. ⁊ in inſti. de ſerui. §. in ruſticorum. ⁊ l. ſi nautarum. §. fi. de preſcrip. verſi. ⁊ dixi eſſe ius quia ſeruitutes ſunt iuris. vt inſti. de ſer. in princ. ⁊ l. j. in prin. ff. de ſer. ru. pre. et l. hec aūt iura. in prin. eo tit. ⁊ l. ij. §. in prediis. ff. de ſer. ru.
2 pre. ¶ † Pecoris etiam dixi quia hoc nomen eſt generale et cōprehendit omnes quadrupedes que gregatim veſcūtur. l. legatis. §. pecudibus. ff. de lega. iij. et inſti. ad l. aquil. in prin. ⁊ ff. eo. l. ij. ⁊ qȝ lex. xij. tab. loquebatur de paſtu pecoris. vt d. l. qui ſeruādorum. §. fi. ⁊ l. fi. C. ad l. aq. et pro hoc. l. iulianus. §. glans. ff. de exhiben. ⁊ l. ſi pecora paſcēda. C. de pac. dixi paſcēdi. quia hec ſeruitus locum hȝ in pecoribus paſcēdis vel que paſcuntur. vt ꝓbatur in. l. pecoris paſcēdi. ff. de ſer. ru. pre. et in iuribus. ſ. proxime allegat. dixi in fundo. qȝ res ſua nemini ſeruit. l. iure cōi. ff. de ſerui. ruſti. pre. ⁊ l. vti frui. ff. ſi vſufru. pe. ⁊ ꝓbatur in. d. l. ſi ſeruandorū. §. fi. Ultimo dixi agri mei. qȝ ſi haberem fundū pro quo tenerē pecora paſcenda non poſſet eſſe tale ius paſcendi ſeruitus preſertim realis ſeu predialis ſed eſſet ſeruitus ꝑſonalis ſeu ius perſonale. vt eſt tex. cum glo. ordi. in verbo excep. in. l. ſi quis vnas edes. ff. de vſufr. et tex. cum gl. ⁊ ibi docto. in. l. pecoris. ⁊ no. per glo. et doc. in. l. vt pomum. ff. de ſer. et per text. glo. Bart. ⁊ doct. in. l. mella. §. fi. ff. de ali. ⁊ cib. leg. Circa qđ vide que plene dixi in. j. lib. in princ. poſt diffinitionē
3 ſeruitutis ⁊ ti. aqueductu. ij. q. ¶ † Uiſa diffinitione huius ſeruitutis iuris paſcēdi quero primo q̄ dicātur paſcua. Et dic paſcua ſiue ſalt⁹ dicunt loca vbi beſtie paſcūtur. l. ſilua cedua. §. fi. ff. de ver. ſigni. ⁊ l. ſi diuortio. §. plane. ff. ſol. mat. ⁊ l. j. ⁊ per totū tit. C. de paſcu. pu. vel priua. lib. xj. ⁊ vide gloſ. in. d. §. plane vbi dr qđ paſtio dr locus vbi beſtie paſcuntur allega. d. l. ſi quis vnas edes. ⁊ eſt text. in l. inſtrumenta. in fi. de fundo inſtru. ⁊ ſimiliter ſilua paſcua dr que paſcuis pecudum eſt deſtinata. vt. d. l. ſilua cedua.

4 §.fi. ¶ † Quero ſcdo quotuplex eſt pa=
ſcuū. Dic duplex. Nam quoddā eſt pu=
blicū ⁊ quoddā puatū. vt pbatur in ru
brica ⁊ per totum ti.C. de paſcu. pu. vel
priua.lib.xj.⁊ de paſcuis publicis dice=
5 mus in.xſj.⁊ vlti. q.prin. ¶ † Quero ter=
tio an ſeruitus iuris paſcendi ſit ruſtica
vel vrbana. dic inſpiciendū eſſe fundum
propter quē debetur iſtud ius paſcendi
qm̄ ſeruitus iudicatur ruſtica vel vrba=
na prout eſt fundus cui ſeruitus debet̄.
vt no.glo.in ver.areā.in.l.j.ff.de ſer.ruſt.
pre.⁊ ideo ſi fundus pter quē debetur
iſta ſeruitus.iuxta not.p gloſ.in.l. peco=
ris.ff.de ſer.ruſt.pre.⁊ ea que dixi.ſ.in.j.
q.in fi.ſi eſt vrbanus erit ſeruitus vrba=
na.⁊ ſi ruſtic⁹ erit ruſtica.poſſet eīm eſſe
ꝙ in loco nō eēt abūdātia terre.puta in
aliquo caſtello.tūc eſſet neceſſarium te=
nere pecora cauſa ſtercorandi fundū vr=
banū in quo eſſet hortus p vſu familie.
vt.l.vrbana pdia.cū ibi no.p glo. ⁊ doct.
ff.de verb.ſig.circa qđ vide q̄ plene dixi
in.j.lib.in tūj.diui.ſuitutis.⁊ per ea que
6 dixi ibi declarat̄ iſta.q. ¶ † Quero quar
to q̄mo acquirat̄ iſta ſeruitus dic ꝙ plu=
rib⁹ modis. Primo inſtitutione vel alia
vltima volūtate ſi ius paſcēdi relinqua
tur.argu.inſti.de ſeruitu.§.fi. ⁊ de vſufr.
§.j. et.l.vſufructus plurib⁹ modis.ff. de
vſufru.⁊.l.correptionē. in prin.C eo. tit.
cū ſi. Scdo pactionib⁹ et ſtipulationib⁹
vel ɔtrib⁹ puta emptione vēditione vel
donatiōe.vt pbat̄ inſti.de ſerui.§.pe. cū
gl.in ꝟ.pactiōib⁹.⁊ inſti.de vſufru.§.ſine
7 iſto. ¶ Sed circa hoc dubitat̄ an vēdito
vel legato fundo videant̄ vēdita paſcua
que ſunt vel debentur in aliis pdiis ven
ditoris. Et i hoc diſtingue. Aut paſcua
erant deputata ad vſum fundi vēditi et
cū eo vno noīe nūcupata ⁊ tūc veniūt ēt
paſcua vt eſt caſus.⁊ ibi hoc no.Bar. in
l.ſcie.ſi tyrāne.ff.de fundo inſtru.⁊ pba=
tur in.l.teſtatrix.§.j.ff. ſi ſer. vē. facit.l.fi.
in prin.cū ibi no.ff.de ſer.vrb. pre. et.d.l.
teſtatrix.in prin.⁊ in fi.⁊.l.j.cū ibi no.per
glo.⁊ Bar.ff.de re.du. aut dicta paſcua
erāt deputata ad vſum fundi vēditi ſed
vno noīe nō erāt nūcupata.⁊ tūc illa pa
ſcua fuerūt empta q̄ erant deputata ad
vſum dicti fundi tm̄.⁊ idē p tex.d.l. teſta
trix.§.j.q2 vēdēdo fundū ſimpliciter p̄ſu=
mitur vēdidiſſe totū ⁊ cū oī iure ſibi ſpe=
ctante niſi aliqđ ſit exceptuatū.vt.l.q̄ ta=
bernā cū ibi no.ff.de ɔhen.emp. ⁊ vendi.
in.l.j.C.q̄ res pi.da.ſit.⁊ Bald.in.l.j. C. de
teſta.fa.poſ.⁊.l.ſi domus.§.fi.ff.de leg.j.⁊
in.l.titia teſtō §.lucius titius.de leg.ij.⁊
hoc itellige qñ paſcua.i.ius paſcēdi de=
betur vēditori in fundo alieno p fundo
vēdito:q2 tūc eſt pprie ſeruit⁹. vt.d.l. te=
ſtatrix.§.fi.cū gloſ.in ver. legatario.in fi.
et idē qñ paſcua deberent̄ in fundo vni=
uerſitatis:q2 tūc etiā poſſet dici ſeruitus
debita vni ad vniuerſitatē vēdendi fun=
dum ppriū ſeu debita illi fundo:q2 licet
fundus in quo debet̄ ius paſcēdi ſit vni=
uerſitatis non tñ ē ſingulorū.l. in tm̄.§.
vniuerſitatis.ff.de re.diui.et.l. ſed ſi hac
§.q̄ manumittit̄.cū ibi no.ff.de in ius vo
can.ſed ſi vēdens haberet ius cōpaſcen
di in fundo cōi iſta nō poſſet dici pprie
ſeruit⁹:q2 res ſua nemini ſeruit etiā cōis
vt ſingulis.vt.l.in re cōi.ff.de ſerui.vrba.
predi.⁊.l.vti frui.ff.ſi vſufru.pe. ⁊ ita de=
bet intelligi glo.in.d.l.teſtatrix.§.fin.ff.ſi
8 ſer.ven.† ⁊ ex h ſequit̄ ſi vniuerſitas ali=
cui⁹ ville emit ſaltē rem cōem vt ius pa
ſcendi hr̄et.⁊ aliquis de dicta villa pdia
ſua ppria vēdiderit ſi aliud dictū nō eſt
venit in dicta vēditione ius cōpaſcendi
qđ habebat dictus vēditor.vt eſt caſus
in.d.l.teſtatrix.§.j. Et propter hoc alias
9 iudicaui in.q.mihi ſic ɔmiſſa. ¶ † Qui=
dam habebat in flumine atheſi vnū mo
lēdinū magni pretij. ⁊ q2 in illo flumine
ppe erat alius locus p molēdino facien
do vt aliqs nō haberet cām conſtruendi
ibi aliud molēdinū: ⁊ dānificandi ſuum
emit illū locū ſeu poſtā molēdini ſolum
vt remaneret vacua ne dānificaret̄ ſolū
molēdinū.vēdidit molēdinū ſilr iudica=
ui ꝙ in illa vēditiōe veniret etiā illa po=
ſta molēdini p.d.l.teſtatrix.§.j.ff.ſi ſerui.
ven.⁊ faciūt ea que dicta ſunt. qđ eſt no.
Predicta tñ intellige niſi qualitas pdij
ſuaderet ɔtriū puta q2 p̄tiū cōueniret ſo
lū molēdino ac poſte molēdini. q2 vtrū=
ꝗ multo plus valeret.ar.l.j. cū ibi no.ff.
ad treb.⁊ ar.glo.nota.in.l.j.§.j. in verſic.
agēdo.in fi.ff.de ſuperfi.⁊ gloſ.in.l. ſemꝑ
in ſtipulationib⁹.ibi iter actus intellige

etiã actũ rõne rei.de re.iur.⁊ glo.in.l. in obſcuris.co.tit.facit.c.j.§.donare.in tit. qualr̃ olim feu.poſ.alie.⁊ qd̃ no Ludo. in.l.diuor.§.ob donatiões in.ij.col.ff.ſo. mat.⁊ idẽ dico de iure paſcẽdi vt nõ ve=niat in vẽditiõe facta de fundo qñ ꝑcinꝫ ꝯueniret ſolũ rei vẽdite et nõ iuri ẽt pa=ſcẽdi ꝑ ꝑdicta aut dicta paſcua nõ erant deputata ad vſum fundi venditi nec eo noie nũcupabant̃ cũ fundo vẽdito.⁊ tũc aut paſcua ſiue ius paſcẽdi nõ debẽtur niſi illi q̃ hꝫ certũ nũerũ camporũ.xxv.ſicut eſt q̃buſdã locis ſtatutũ.⁊tũc ſi quis vẽdiderit ſimplr̃ fundũ ſuũ ꝑ maiori numero cãpoꝝ.xxv.Et nõ vr̃ vẽdere paſcua ſiu ius ꝯpaſculãdi.qꝛ illud ius nõ debet̃ extraneo ex forma ſtatuti niſi habeat vigore emptiõis.qꝛ in ea nõ eſt nolatus.l. in vẽdẽdo in prin.ff.d ꝯtrhen.emp.nec vi=gore ſtatuti qꝛ illud nõ loquit̃ niſi in habẽtibus cõmodũ burſale ſingulis mẽſi=bus puta qꝛ qñ beſtie hoim illi9 ville paſcuntur gratis ⁊ ſine aliquo ꝑcio qd̃ det̃ cõitati.nã tũc lꝫ nomen ſit vniuerſoꝝ tñ effect9 eſt ſingularis . vt.l.ſicut.§.j.ff.qd̃ cuiuſqꝫ vni.no.⁊ .d.l.in tñ.§.vniuerſitatis.Et idẽ dico q̃ oĩs vtilitas peruenerit ad vniuerſitatẽ et ea poſtea diuident̃ iu=re ſingulari eadẽ rõne.Sed archi.⁊ Roſ. xiiij.q.ij.c.j.dicit q̃ lꝫ i cã vniuerſitat' cõſtitutiões de vniuerſitate admittant̃.tñ nõ oĩno eis plena fides adhibet̃.⁊ ſic nõ faciũt plenã ꝓbationẽ.inducũt Ant.de but.in.c.cũ nũcius.extra de teſti.q̃ dicit hoc dictũ archi.ꝓducere quo ad vniuerſitatẽ nõ quo ad eccleſiã.qꝛ res vniuerſi=tatis plus ſpectãt ad ſinglos quã res eccleſie ad ſingulos.Et ſic vult Ant.d but. facere dĩaꝫ inter vniuerſitatẽ ſingula=rem ⁊ eccliam.q̃ dĩa nõ placet Ioã.de Imo.in.d.c.cũ nũcius.ex quo cõmoduꝫ ita applicat̃ vniuerſitati in vno caſu ſi=cut in alio.nec magis ſpectat ad ſingl'os in vno caſu q̃ in alio.

10 ¶†Unde ipſe di=cit q̃ vbi plures q̃ duo teſtes pñt habe=ri.duo d vniuerſitate nõ ſufficerẽt.⁊ hoc mõ intelligat̃ dictuꝫ archi.Sed vbi non poſſent haberi niſi duo forte pp facti antiqtatẽ tũc in ſubſidiũ ſtaret dicto duoꝝ teſtiũ ex quo cõmodũ venit applicandũ vniuerſitati.facit in ſili qd̃ no.Bar.l.de minore.§.tormẽta.ff.de q̃õni.Ego aũt in hoc articulo qñ ad materiã iuris paſcẽdi puto aliter eſſe dicendũ ita diſtinguẽdo.Si querit̃ an hoies de vniuerſitate poſſint eſſe teſtes.aut eſt qõ inter hoies de vniuerſitate illi diſtincte pñt in teſti=moniũ adhiberi ⁊ deponere pro vno de vniuerſitate et ꝑ alio.qꝛ tũc ceſſaret cãe ſuſpitio cũ ꝑſumat̃ in dubio teſtis diligere vnũ ſicut aliũ ex quo cenſet̃ inter eos eſſe par affectio.ar.l.nõ ſolũ.§.de vno.et qd̃ no.Bart.ff.de ritu nup.Et ita tenet car.38.in.c.cũ nũcius.i fi.extra de teſti.⁊ ꝑ hoc facit qd̃ no.Bar in.l.extraneo.§. de q̃õne.ff.de q̃õ.⁊.l.q̃ iſtud.ad fi.ff.de te=ſta.ꝑ hoc eſt tex.cum glo.magna in fi.in v.q.et.c ꝯſanguinei.⁊ glo.⁊ doc.in.c.po=ſtremo.de app.⁊ qd̃ no.Bal.in.l.cũ alie. C.de legi.aut eſt qõ inter hoies aliquos de vniuerſitate ⁊ extraneũ.et tũc alij de vniuerſitate pñt eſſe teſtes niſi ſentirent aliqd̃ ꝯmodũ vel ſentire poſſent qꝛ ſimi=lem cãm haberẽt vt.c.ꝑſonas cũ ibi no. extra de teſti.Aut non eſt qõ inter hoies de vniuerſitate ſꝫ inter vniuerſitatem et extraneũ ⁊ tũc aut tractat̃ de iure paſcẽdi cõpetẽti tñ vniuerſitati ita q̃ vtilita=tis effectus in totuꝫ vel in parte venit ẽt in ſinglos de vniuerſitate.vel principa=liter qꝛ ſinguli depaſcũt aĩalia ſua ⁊ tũc nõ poſſent teſtificari illi qui ſunt de ipſa vniuerſitate.qꝛ dicerent̃ eſſe teſtes in fa=cto ꝓprio.l.oĩbus.ff.de teſti.⁊.l.nullus. ff.eo.ti.Idem qñ vtilitatis effectus prin=cipalit̃ ꝯpeteret vniuerſitati ⁊ in ꝯſulam ſingulis de vniuerſitate.puta qꝛ vniuerſitas locat paſcua ⁊ recipit preciũ qd̃ diuidit poſtea inter ſinglos.⁊ idẽ rõne vt dixi.facit glo.ſingularis.l.de iure.ff.ad municipa ⁊ no.l.ex quacũqꝫ.ff.ſi quis in ius vo.nõ ie.qd̃ eſt intelligẽdũ qñ ſũt ſinguli capaces illi9 vtilitatꝭ al's ſec9 ſicut cõtingit in cã mõaſterij.qꝛ lꝫ qñqꝫ de bonis monaſterij fiãt portiões inter ſingu=los monachos.vt.c.in ſi nuãte.extra qui clerici.⁊.c.dilecto.de ꝑben.tñ nõ ſinguli mõachi hñt ius petẽdi illas portiões. vt ibi no.facit qd̃ hr̃ i.c.ij.d ſta.mo.⁊.c.ede

11 ceri.d reſcrip.†⁊ ꝑpea ſingli mõachi in cã ſue vniuerſitat' poterũt teſtificari.et h vr̃ cardi.zaba.in.d.c.cũ nũcius.qui facit

differentiã inter cãm vni=
uerſitatis ſecularis et ec=
cleſiaſtice. Aut tractatur
de iure paſcendi quod cõ
petit vniuerſitati tantu3:
q: nullo modo cõmunica
tur cũ ſingulis de vniuer=
ſitate nec inter eos diuidi
tur: ⁊ tũc queritur nunq̃d
homines de illa vniuerſi= a
tate poſſint in teſtes ad=
mitti ⁊ examinari: ⁊ dic ꝙ
ſic: per.l.in tãtũ.§.vniuer=
ſitatis.ff.de rerũ diui.⁊.l.
ſed ſi hac.§.qui manumit
titur.ff.de in ius voc. Aut
queritur nunquid dictu3
eorum faciat plenã fide3
⁊ ſic an ſint dicti teſtes oĩ
exceptione maiores: et in
hoc ego tenerem opi. Ar=
chi.ve3 q̃ nõ facerẽt ple=
nam fidẽ ſed preſumptio=
nem inducant: q: negare
non poteſt eos non habe= 12
re aliquam affectionẽ ad
ſuam vniuerſitatem: q: ſi
cõmuniter habere cõſue=
uerunt: ideo hoc preſume
re debemus.arg.l.certi cõ
ditio.§.ſi nũmos.ff.ſi cert.
pet.⁊ per id q̃ habet̃ per
glo.⁊ doc.in.l.j.C.de arbi.
et ideo nõ ſunt omni exce
ptiõe maiores ex quo ex=
ceptio iſta preſumpta põt
eis opponi: vt eſt glo.not.
in.c.j.in ver.maiores. ex=
tra de cõſan.⁊ affi.⁊ inſti.
de inuti.ſtip.§.item verbo
rum. Nec facio differẽtiã
abſolute inter vniuerſita
tem eccleſiaſticam ⁊ ſecu
lare3 ſicut facere videtur
Ant.de but.in.d.c. nũci⁹.
de teſti. puto tñ q̃ maiorẽ
preſumptionẽ faciãt qui
ſunt de vniuerſitate eccle
ſiaſtica quã illi q̃ ſunt de
ſeculari: tum quia minus
iuris habẽt perſone eccle=

a ℭ Nu=
mer⁹. Nu
mer⁹ ma=
ior facit p̃=
ſumi ma=
iorẽ ṽitatẽ
in ſpec. de
teſte.§.j.ṽ.
q̃d ſi oẽs.⁊
gloſ.iiii.q.
iij.ſi teſtes
§.in teſti=
bus.vbi ẽt
ponit qñ p̃
ferat̃ nũe=
rus digni=
tati teſtiũ.
Et nume=
rus maior
facit p̃ſu=
mi maiorẽ
zelũ i ſpe.
de elec.§.j.
verſic. pu=
blicatiõe.

ſiaſtice: q: ius q̃ habent in vniuerſitate
eccleſiaſtica non tranſmittunt ad here=
des ſicut faciunt layci iuxta nota in.c.
preſenti.de offi.ordi.in.vj.cũ ſi.tum quia
perſone religioſe ſeu eccleſiaſtice magis
in dubio ſunt digne quam ſeculares.ar.
glo.not.lxx.di.monachus.in ver.exami=
nari. Credo tñ ſi eſſent plures fidẽ plenã
facerẽt: q: hoc q̃ deficit in fide ſupplet
a numerus[a]: vt eſt gloſ.not.in.l.iij.§.eiuſ=
dem quoq3 principis.in ṽſi.numerus.ff.
de teſti.⁊ ꝓ hoc gl.j.in.c.cũ a nobis.⁊ ibi
doct.extra de teſti.⁊ tex.cũ glo.in.c. cau=
ſamq3.extra de proba.facit q̃ not. Bart.
in.l.j.§.idẽ cornelio.ff.de q̃ni.⁊ Bald.in
l.ſi quis ex argẽtarijs.§.ij.ff.de eden. In
hoc tñ ↄcludo relinquendũ eſſe arbitrio
iudicantis: an illis teſtibus ſit plena fi=
des adhibenda q̃ h3 cõſiderare qualita
tem ⁊ cõditionẽ teſtiũ ſiue perſonaru3 ⁊
quantitatem cauſe: et ſi tota vniuerſitas
magnã h3 in illa cauſa affectionẽ ita vt
ſit ſuſpicandũ de illis de vniuerſitate te=
ſtãtibus.ar.l.iij.§.j.⁊.§.eiuſdẽq3 p̃ncipis.
12 cũ ibi no.ff.de teſtib⁹. ℭ † S3 pone iuxta
predicta q̃ teſtis examinatus in cauſa
vniuerſitatis: puta paſcui ſentit ſi cõmo
dũ dixit ꝙ nõ: an intelligatur falſum di=
xiſſe vt repellat̃ a teſtificando vel qñ col
ligitur ex precedẽtibus ſi repellebat̃ di=
xit falſum al̃s ſecus. Ite3 dixit Bar.in
l.ex quacũq3.in.iiij.colũ.ff.ſi quis in ius
vo.nõ ierit.de quo dic vt ibi per eũ.⁊ doc.
q̃ perpetuo tene mẽti. ℭ Quarto princ.
querit̃ hec ſeruitus vel ius paſcẽdi ſnĩa.
arg.l.vj.que incipit vſufru.§.j.ff.de vſu=
fruc. ℭ Quinto acquirit̃ etiã hec ſeruit⁹
lege vel ſtatuto. Nã.l.acquirit̃.i.acq̃ſita
eſt: q: de iure cautum eſt vt quicũq3 per
terrã tranſiẽs equũ ſuũ pabulare volue=
rit iuxta viam in propinquo loco ample
cti poſſit ad refectionẽ ⁊ reſpirationem
equi ſui impune etiã herba viridi ⁊ ſilua
ſine vaſtatione vtat̃ ꝓ ſua cõmoditate ⁊
vſu neceſſario. Itẽ dicit tex.in.c.j.§.fi.in
ti.de pace tenẽ.in vſi.feu.quẽ text.decla=
ra: vt ibi per docto. Jaco.⁊ Albe.⁊ hoc tz
ibi Bal.q̃ dicit per illũ tex.ꝙ quicũq3 trã
ſit pterrã cũ equo põt equũ ſuũ ſaturare
iuxta viã.⁊ põt etiã vti herba viridi et ſil=
ua ſine deuaſtatiõe alicui⁹.et idẽ 13 Alb.

de roſa.in.l.fi.C.ad.l.aquil.pro hoc facit
quia,de iure diuino licitū eſt comedere
vuas in agro alterius ſed nō exportare
et colligere ſpicas et nō mittere falcē in
meſſem alienā.de cōſe.diſ.v.diſcipulos.
⁊ plus dixit Bar.in.l.ij.in fi.per illū text.
C.de paſcu.pu.vel priua.li.xj.ꝙ milites
imꝑatoris deſcēdētes ad partes tuſcie
pñt petere a tuſcis vt aſſignent eis pra=
ta quibus poſſint eorum equos paſcere
nō tamen debeāt deuaſtare prata,vt ibi.
¶ Sed cōtra ꝑdicta opponitur et vꝫ qḋ
imo nō liceat in alieno paſcere equum
etiā iuxta viā.l.qñtꝰ mutiꝰ.ff.ad.l.aqui.
So.ille.§.fina.in c.j.de pace.dꝫ intelligi
ſm Andree.de iſern.ibi quod ille qui pa
ſcebat non erat in agro ſed in via : vnde
ſe appropinquabat ad ſepē ſeparantem
agrū in via ⁊ recipiebat de herba vel frō
dibus pendētibus ſupra viā vel accipie=
bat de herba ex ſilua ibi ꝑpinqua iuxta
viā pro refectione equi ſui feſſi qḋ lꝫ dū=
modo ſine dāno faciat:⁊ eſt rō:q₂ ſibi ꝓ=
deſt ⁊ alteri nō nocet.ff.de euic.l.in debi=
tore.in fi.ſꝫ do.Jac.de alua.in.d.c.§.fi.di
cat qḋ lꝫ iſta lectura in ſe ſit vera:tñ non
vꝫ illi litere cōuenire:q₂ ille tex.§.fi.pre=
ſuppoñit qḋ trāſitus fiebat per terraꝫ et
non per viā.Jtē q₂ ſatis modicā dubita=
tionē habebat:idcirco alij legūt ſm euꝫ
ꝙ iſte equitās paſcebat equū ſuū ī agro
iuxta viā:qḋ lꝫ:tum q₂ ſibi prodeſt ⁊ alij
nō nocet:tū q₂ facit hoc ex neceſſitate ac
etiā q₂ iuſte credebat dñm permiſſurū ſi
hoc ſciret vnde nō ḋr delinquere:vt not.
in inſt.de obli.q̄ ex delic.naſcū.§.furtum.
Jtē q₂ lꝫ hoc videaꝛ iuridicū tñ cū iſtud
ſibi ꝓdeſt et alteri nō noceat eq̇tas ſug=
gerit vt hoc admittaꝛ:vt videmus in ſi=
mili in.l.in ſumma.§.item varus.ff.de
aqua plu.arc.⁊ ita no.glo.que hoc tenet
xxiij.q.ij.c.fi. ¶ Sed circa predicta cōi=
ter ſunt ſtatuta que ſpāliter ꝓuident in
quo loco ⁊ in quo tpe licitū ſit paſculare.
13 ¶ † Sed quid ſi ſtatutū eſt in ciuitate vt
in talibus pratis hoies nō poſſint tene=
re beſtias ad paſcēdum.ꝗ.terminos de=
ſignatos:⁊ ſic in certa parte prati pote=
rit paſci:et in certa non:et quidam fuit
accuſatus qḋ tenuerat beſtias in dictis
pratis nec fuerat dictum in accuſatione
infra terminos deſignatos:⁊ ſic ſimplici
ter fuit probatum:an ex hoc ſequi poſ=
ſit condēnatio Bar.format hanc.q.in.l.
de pupillo.§.qui nūciat.ff.eo.ti.per quā
dicit qḋ vnū ⁊ idē factū nō eſt ꝓhibitū
in qualibet parte loci dꝫ exprimi ⁊ pro=
bari illa pars loci in qua factū eſt puni=
bile.⁊ pro hoc vꝫ tex.ſm eū in.l.j.in fi.cū
l.ſeq.ff.de incen.rui.⁊ nau.Jtē dicit bar.
de tpe.Pone poſt mediū menſem martij
lꝫ paſculare in certis pratis ⁊ non ante:
qui accuſauit de menſe martij non dicit
in qua parte dicti mēſis niſi exprimaꝛ ⁊
probeꝛ illa pars tpis in qua factū eſt pu
nibile nō ſequitur cōdēnatio.ꝓ hoc opti
me facit qḋ no.l.cum actū.ff.de neg.geſ.
et ꝓ hoc ego allego qḋ not.Ange.in.l.in
ſubſtitutiōe.de vulg.⁊ pup.vbi dicit per
illū tex.ꝙ vbi certū ⁊ determinatū tēpus
eſt de ſubſtātia diſpōnis illud pūctuali=
ter interuenire dꝫ al'as diſpoſitio nō tꝫ
alleg.d.l.cū actū.⁊.l.matrē.C.de ꝓba.per
quē tex.Bald.ibi dicit multas qōnes ſi=
14 miles † vꝫ ſi ex forma ſtatuti magnates
non pñt intrare palatiuꝫ ante pulſatio=
nē cāpane ſub certa pena:ſi ꝓbaꝛ itroi=
tus nō ſufficit niſi ꝓbeꝛ explicite ꝙ ꝑeuſ
ſit poſt ſonū cāpane vel intrauit ante ſo
nū.l.denūciaſſe.§.quid tñ.ff.de adulte.l.
pretor.§.dotē.ff.vi bo.rap.Jdē preſbyter
a parochiano petit decimas de q̄ſitis:et
parochianꝰ dicit ſe nō teneri : q₂ ille q̄ſi=
uit ante cōſiliū Lateraū.dꝫ eūi probare
qḋ ante queſierit cū ſacerdotis intentio
ſit fundata de iure cōi ſm Cy.⁊ Ang.in
15 d.l.in rōnem. ¶ † Jdē dicit Ang.ſi credi=
tor agit hypothecaria ꝯ ipſum poſſeſſo=
rem poſſeſſor confitetur rem fuiſſe de bo
nis debitoris:ſed negat fuiſſe eius tēpo=
re obligationis ꝯcte.Nā creditor dꝫ ꝓ=
bare qḋ illo tpe fuerit debitoris ꝙ iſtud
eſt de ſubſtātia ad fundandū intentionē
creditoris ſm Cy.in.l.⁊ que nondū.§.qḋ
ḋr.ff.de pigno.qḋ dicit eſſe verum in pri=
uato creditore agēte ſecus eſt in fiſco:vt
eſt tex.ſing.ſm vnam lecturam in.l.j.C.
de iure fiſ.Jtē ꝓ hoc allego qḋ not.idem
Ang.in.l.ij.in.ij.col.C.de pet.her.vbi di=
16 cit per illā.l. † qḋ vbicūq₃ aliquod tēpus
pūctualiter eſt de ſubſtātia ad victoriaꝫ
reportandā illud tpꝰ dꝫ ꝓbari liq̇do et

punctualiter.alleg.d.l.matrē.et.d.l.cum
actū.et idē dicit in loco:vt.d.l.nō ſolū.§.
ſed vt pbari.et idem dicit in pcuratore
denunciante vt pcurator:vt.l.denūciaſ=
ſe.§.quid tñ.ff.de adulte.et idē etiā dicit
eſſe in alia qualitate.l.pretor.§.nō autē.
et.§.ſi quis dolo.ff.ſi quis teſta.li.eſ.iuſ=
ſu.et idem vult ipſe Ange.in.l.j.§.fi.ff.de
incē.rui.et nau.qui dicit q̄ vbi lex exigit
certū locū vel tp̄s illud deduci et princi=
paliter probari opȝ: vt ibi.et.l.ſi quis ex
naufragio.eo.tit.et.l.libellorū.ff.de accu.
cum ſi.et idem dicit Ang.in.l.eum qui.§.
publiciana per illum tex.ff.de publ. qui
ſubdit q̄ cautus ſit ille qui debet pbare
in deducēdo et pbādo dictū tēpus pun=
ctualiter alias ſuccumberet.facit.l.ſed ſi
alienū.§.in extraneis.eo.ti.et iſtā ſniam
tenet etiā Bar.in.l.matrē.circa princi.C.
de pba.qui dicit qḋ qñcunq̄ pbatio cō=
ſiſtit in differētia tp̄is vel loci opȝ quod
fundus ſe ex differentia probet differen=
tiam per.d.l.matrem.et per.d.l.cū actū.
facit.l.in illa ſtipulatōe ſi cal.et.l.hoc iu=
re.et qḋ ibi no. Bar.et doc.ff.de ver.obl.g.
et idē in effectu tȝ Bald.in.l.fi.in.iij.col.
ver.ex quibus cōcludo ibi vbicūq̄ iuris
ratio.C.de edic.diui adria.tol.et per hoc
etiā facit qḋ no.Innoc.in.c.cum inhibi=
tio.in vlti.glo.extra de clā.deſpō.et quod
no.Flo.in.l.ſi dn̄s ſeruū.in fi.ff.ad l.aql.
qui dicit per glo.ibi qḋ vbi actus pōt ſe
habere ad habitum et permiſſum ſemp
in dubio,intelligitur eſſe factus ex pote=
ſtate permittēte:et dicit hanc eſſe notabi=
lem preſumptionē que pbatur in.l.me=
rito.ff.pro ſocio.et de iſta qōne vide ple=
ne per abbatem in.c.auditis.in vlti.car=
ta.extra de preſcrip.et adde.l.cum te.et
qḋ ibi not.Saly.C.de dona.l.aut ſtich⁹.
17 ff.de ſtat.li. ¶ †Quero.vj.principaliter
qūo quis debeat vti ſeruitute iuris pa=
ſcēdi:et primo dic qḋ debet vti prout in
conſtitutione ſeruitutis cōuentū eſt.ar.
l.j.§.ſi conuenerit.ff.depoſi.vel prout eſt
cōſuetudo vel ſtatutum in loco.arg.ꝗ lu=
minibus.ff.de ſer.vrb.pred.et.l.aq̄ in to=
tū.C.de edi.priua.facit qḋ dixi.ſ.in ſerui=
tute aqueductus.in.viij.q.princi.et ideo
quia dȝ vti illo genere pecorū de quibus
conuentū eſt in cōſtitutione ſeruitutis:et
non alio.arg.l.certo generi.in prin.et per
18 totam illam.ff.de ſer.ruſt.pre. ¶ †Sed
quid ſi ſimpliciter eſt conſtituta ſeruit⁹
vel ius paſcendi in fundo aliene an poſ=
ſit cū omni pecore cuiuſcūq̄ generis pa=
ſcularī:et videtur qḋ ſic:ſi nō eſt expreſ=
ſa ſpecies pecorū.argu.l.in tradēdis.in
princ.ff.cō.pred.et.d.l.certo generi.§.fi.et
l.ſi ſeruitus.in princi.cū ibi not.ff.de ſer.
vrb.pred.qḋ credo eſſe verū niſi ex aliis
circūſtantiis appareret ꝯtrariū ſenſiſſe per
l.ſi ſeru⁹ plurium.§.fi.cum ibi notatis.
19 ff.de leg.j.cū ſi. ¶ †Item quid ſi expreſ=
ſum de pecudibus et reperiuntur pecu=
des gētiles et nobiles que habēt optimā
lanā:et magnam curam et cuſtodiam re=
quirunt vt ſunt pecudes veronenſes et
reperiunt etiā alie que habēt lanā groſ=
ſam et nō reqrunt cuſtodiā vt ſunt pecu=
des itale:et ſeruitus ſimpliciter eſt cōſti=
tuta de pecudibus an poſſint ad paſcua
duci tam pecudes groſſe quam nobiles
vel ecōtra:puto q̄ ſit inſpiciēdus locus
in quo ſit ſeruitus cōſtituta:qr ſi in illo
ſunt tm̄ groſſe nō intelligeret de nobili=
bus et ecōtra ſi aliquod dānū vel intereſ=
ſe eſſet cōſtituenti ſeruitutem: qr in du=
bio videtur eſſe actuȝ de illis in loco vbi
eſſe cōſueuerunt.arg.l.ſemper.in ſtipu=
lationibus.cum ibi notatis.ff.de reg.iu.
nec debet applicari numero pecorū vti
in paſcendo quā ſit ſeruitus conſtituta.
argu.l.j.§.trebatius.cū.§.ſi q.ff.de aqua
quoti.et eſti.de qua etiā dicam in ſeq.q.
prin.nec in alio loco vel tp̄e cū ſit ſerui=
tus ꝯſtituta.l.certo gn̄i.ff.de ſer.ru.pre.l.
ſi eo loco.§.fi.ff.ſi ſer.ven.et.l.ſi cui cliuis.
in prin.et.l.ſi qs alia.in p̄n.ff.quēad.ſer.
amit.et.l.ſi cōem.§.j.eo.ti.ſed vbi nō eſſet
cōuentio vel cōſuetudo aut ſtatutū de=
bet vti ſm naturā ſeruitutis iure paſcē=
di.de qua habet in.l.pecoris.cū.l.ſi q.ff.
20 de ſer.ru.p̄. ¶ †Itē nō dȝ qs vti paſcuis
cū pecorib⁹ morboſis ſeu peſtiferis:quia
alia pecora ꝯtagione morboſi corporis
perirēt ſeu perire poſſent.l.iulian⁹.l p̄n.
cū ibi notatis.ff.de act.emp.Unde dicit
Morbida facta pec⁹ totū corrūpit ouile.
Ne maculet ſocias eſt ſeparanda gre=
ge.Et ideo ſcribit btūs Hiero.Reſecāde
ſūt putride carnes.et ſcabioſe ouis re=

pellēda ne tota dom⁹ ardeat: maſſa corrumpat: corp⁹ putreſcat: ꝛ pecora intereant: vt hꝫ. xxiiij. q. iij. reſecande. ꝛ ꝑ hoc eſt tex. in. c. fi. ver. ouē morbidā. ff. de ſta. ho. ꝛ ibi gl. dicit ꝙ vna ouis morbida totū gregē inficit. xlv. di. ſꝫ illud refert. ꝛ facit tex. cū gl. j. ver. iūcta. §. ex hoc edicto. ff. de dā. infe. ꝛ text. in. l. ij. C. de ſum. tri. ꝑ quē dixit ibi Guil. de cu. ꝛ bal. ꝛ Pau. de
21 caſ. ꝛ doc. † ꝙ vbicūqꝫ eſt hmōi timor infectiōis pōt fieri expulſio etiā de ciuitate alleg. in aut. iuſiurā qꝺ pre. ab his. in fi. ꝛ etiā dicit ꝙ ſi aliqua inhoneſta mu-
a lier venit in viciniā[a] poſſunt vicini facere ipſam expelli: ꝛ idem de leproſis ꝛ ſimilibus: ꝛ de hoc eſt glo. in. c. j. in verſic. expellā. de vſuris. in. vj. de hoc ſcripſi in l. ediles etiā. §. pedius. in. iiij. no. ff. de edi. edi. qꝺ bene no. quia quotidie poteſt cō-
22 tingere. ¶ † Quādo autē habēs ſeruitutem iuris paſcendi in fundo alieno debeat ipſam ſeruitutē poſtea diuidere: diſtingue duos caſus: aut ambo ſunt ꝯtenti diuidere: aut vn⁹ tm̄ vult diuidere alter nō: ꝓmo caſu ſubdiſtingue: aut q̄ris de diuiſione ſeruitutis: ⁊ iſta nō pōt diuidi qꝛ eſt indiuiſibilis. l. ſi vn⁹. ff. de ſer. ru. pre. ꝛ. l. ſi ſub vna. §. fi. ff. de ꝟ. ob. ꝛ hoc vult glo. fi. in fi. in. l. ſi ex inco. ff. de ſer. ru. pre. ꝛ hoc tꝫ Bar. i. l. ſtiplōnes nō diuidūtur. in ꝓn. in. ij. op. ff. de verb. obli. ꝛ eſt rō: qꝛ ſeruitutes ruſtice reales ſunt ſm indigentiā rei vel ꝓdij dn̄antis: ꝛ vſui in hoc cōparāt: vt. l. ergo. in fi. ff. de ſer. ru. ꝓd. et no. Bart. in. l. ca. §. cato. in. vj. q. et. d. l. ſtiplōnes nō diuidunt. l. iiij. q. poſt mediū col. de ver. obli. ꝛ iō ſicut vſus eſt indiuiduus. l. vſus pars. ff. de vſu ꝛ habi. ita ēt ſeruit⁹ iuris paſcēdi vel de ipſis pecoribus ꝛ in his pōt fieri diuiſio vez vt circa ꝑtē fundi paſcant ꝛ in illa ſit ſuit⁹ et in alijs ꝑtib⁹ fundi remittat ſuit⁹: vt. l. ad certā. ff. de ſer. l. ſi qs duas. §. ſi qs ꝑtē. ff. cō. ꝓdi. facit. l. certo gn̄i. in ꝓnc. de ſer. ru. pred. ꝛ. l. ſi cui via. in princ. ff. queād. ſer. amit. non aūt pōt diuidi pro ꝑte incerta ꝓ indiuiſo. l. ꝑtis. ff. de ſer. ꝛ. l. q ꝑ certuꝫ. ff. cō. pred. ꝛ l. plurib⁹. §. fi. de verb. ſig. et hoc vult Bar. in prin. ſcd̄e op. in. l. ſtipulatiōes nō diuidunt. de verb. oblig. et ſilr nō pōt diuidi numerus pecorū niſi pro diuiſo pro pecoꝝ numero et nō aliter. arg. l. vſufructuarium. §. in viuarijs: ꝛ qꝺ ibi not. Flo. ff. de vſufru. ꝛ tenet Bart. in. ij. op. dicēs non caperet ēt diuiſionē ꝓ diuiſo: qꝛ ſi fieret talis diuiſio nullus erit vſus tn̄ ſi fieret hmōi diuiſio inter habētē ſeruitutē iuris paſcendi et debentē ſeruitu. puta. xxv. cāpos olno non cōprehendit vigore emptionis: qꝛ in ea nō eſt nominatus. l. in vēdendo. in princi. ff. de contrahē. emp. nec vigore ſtatuti: qꝛ illud nō loquitur niſi in habētib⁹. xxv. campos: imo pl⁹ dico etiā ſi vēdens diceret qꝺ non comprehēderetur ius paſcendi non valeret. arg. l. ſi ita ſcri. ff. de regula. cū ibi no. ff. de lib. ꝛ poſthu. Aut vēdidit. xxv. campos vel vltra: ꝛ tunc teneo qꝺ ſi venditio eſſet ſimpliciter facta nulla mētione de iure paſcendi ꝯvenit etiā ius paſculādi tanqꝫ cōnexū. ar. d. §. regula. cū ibi notatis ꝑ gl. ꝛ doct. facit. l. alienatio. ff. de ꝯhē. emp. ꝛ. l. traditio. in prin. ff. de acquir. re. domi. Aut paſcua ſiue ius paſculādi cōpetit vni ſuo iure proprio: puta qꝛ emit vel aliter acquiſiuit ius paſculandi in fundo alterius vel cōmuni: ꝛ vēdidit poſtea alium fundū ſuum: nulla habita mentione de iure paſcendi: et tunc non cōprehendit illud ius paſculandi per dictam. l. in vendendo. in
23 princi. ¶ † Sed circa predicta dubitari poteſt an ius paſculādi queſitū per tyrannū cōtra ius in pre-

a ¶ Viciniā. Vicinus nō ꝑt retinere meretricez in domo ſui ꝯtis vicinis. vīꝺ Guil. de cu. in. l. ij. C. ꝺ ſumma tri.

dijs alienis tranſeat in eccl'iam. ⁊ dic ꝙ nõ q: eccl'ia eſt cultrix ⁊ auctrix iuſtitie nec patiř aliquis ↄtra iuſtitiã in ſe ferre vel in alterũ licet priuatus ſepe deruet a iuſtitia.vt e ſt tex.ſing.in.c.j.§.⁊ ſi clientu-lus.in ti.de alie.feu.Et q: eccl'ia nõ ſuccedit in aliquo turpi queſtu.c.ex tranſmiſſa.extra de deci.et ideo dʒ illis reſtitui qb⁹ eſt iniuſte ablatũ et vſurpatũ vel pauperibus erogari.ar.c.cũ tu.extra de vſur.et.c.cũ ſit min⁹ de iudeis.facit.l.ij. et qδ ibi no.C.de epi.audi. Tertio acquiritur ſeruit⁹ ſiue ius paſculandi preſcriptione vel cõſuetudine preſcripta ſicut alia ꝗlibet ſeruit⁹ ⁊ ius acq̃ri põt.vt.l.j.⁊ ij.cũ ibi no.C.de ſer.⁊.l.ſeruitutẽ prediorum.cũ ibi no.per glo.⁊ doc.ff.de ſer.⁊.l. hoc iure.§.duct⁹ aque.ff.de aqua quoti. ⁊ eſti.⁊.c.fi.cũ ibi no.extra de ↄſue.cũ ſi.
24 et iſtud eſt clarũ.¶ †Sʒ dubiũ põt eſſe quãto tpe preſcribať.Et dõm eſt requiri tm̃ tps cui⁹ initiũ memoria nõ exiſtat in ↄ̃riũ.qm̃ hec ſeruit⁹ hʒ cãm diſcõtinuã. vt.d.§.duct⁹ aque.⁊.l.foramẽ.in pn̄.⁊.§. j.ff.de ſer.vr pre.niſi allegetur titu.et ad ipm̃ pbandũ deducať ⁊ pbeť ipm̃ fuiſſe in poſſeſſione vel quaſi huius ſeruitutis vel iuris paſcẽdi.vt no.glo.no.in.d.l.ſeruitutes prediorꝝ ⁊ glo.j.l.j.§.deniqȝ el ij. ff.de aqua plu.ar.⁊ glo in l.j.⁊ doc.in.c. peruenit.extra de cẽſi.et dixi plene.in.j. lib.viij.q.prin.⁊.ĩ.in ti.de ſer.aqueduc. ver.circa tertium qm̃ nulla eſt cõuentio.
25 ¶ †Sed dubiũ eſt qualř probeť poſſeſſio vel quaſi ſeruit⁹ iuris paſcẽdi.⁊ ſic q̃ ſio vel quaſi ſeruit⁹ perſone debeãt paſculaſſe ad hoc vt inducať dicta pſcriptio ſeu cõſuetudo pſcripta et in hoc diſtingue aut ſingulares pſone pretendũt ad ſuã priuatã tm̃ vtilitatẽ ſe pſcripſiſſe aut vniuerſitatis. Prio caſu qñ ſunt ſingulares pſone non eſt dubiũ ſi ipſe fuerũt i quaſi poſſeſſiõe iuris vel ſeruitutis paſcẽdi p ſe vel ali⁹ eorũ noie ſufficit.ar.l.fi.in fi.cũ.l.ſeq.⁊.l. qδ vulgo meo.in prin.⁊ l.interdũ.cũ ibi no.ff.de acq̃ poſ.Scdo caſu ꝙ eſt vniuerſitas q̃ dicit ſe preſcripſiſſe.et tũc ſi pbeť per ſindicũ vel alios qui regũt vniuerſitatem poſſediſſe ſufficeret.vt.l.j.§.fi.⁊ ibi hoc no.Bar ⁊ doc.⁊ pbať in.l.municipibus.ff.de condi.⁊ de.vel ſi pbeť ꝙ maior pars vniuerſitatis poſſederit vel cõſenſerit vt aliqs per ſe poſſideret.l.metũ.§. animaduertendũ.ff.qδ me.cã.⁊ no.gl fi. in l ij.ff.de acq̃.poſ vel etiã ſi pbeť ſeruũ vniuerſitatis poſſediſſe.tit.d.l.j.§.fi.cũ l. ſeq.Sʒ ſi alique ſingľares pſone de vniuerſitate poſſederũt nunqd hoc ſufficiat per vniuerſitatẽ vt vniuerſitas videatur poſſediſſe:vide tex.in.l.ſicut.§.j.ff.quod cuiuſqȝ vni.no.⁊ ibi glo.in fi.qδ facit ad vſum nemoris per beſtias holm ville.et ibi Bal.exponit glo.vt ſi ſingulares homines ville paſculauerint i nemore vniuerſitas itelligať lʒ nõ appareat de mãdato corꝝ.q: patiẽtia vniuerſitatis loco mãdati habeť.vt.ff.man.l.q̃ patiť.qδ ergo pauci poſſederũt extẽdiť ad vniuerſos.⁊ ſic extendiť preſcriptio ſeu cõſuetudo ſm̃ glo.de quo per Inno.in.c.dilecto.extra de offi.archi.⁊ hoc qdẽ vř velle
26 Guil.de cu.in.d.l.ſicut.§.j.† qui dicit ꝙ ſi aliq̃ puta.x.vel.xx.vniuerſitatis ſinguli vſi ſunt quodã nemore in tanto tpe cuius initiũ memoria nõ extat in ↄ̃riũ lʒ videať acquiſitum ius illis ſolis q: preſcriptio eſt odioſa.l.qδ meo.§.fi.ff.depo. tñ ſi ipſi vſi ſunt noie vniuerſitatis.⁊ tãñ de vniuerſitate vniuerſitati ius queriť.q: cũ interrogabunť reſpõdebunt.idẽ vſi ſumus.q: vniuerſitas hʒ ius.⁊ ita p tales acquiriť vniuerſitati.facit l.ſʒ ea. de ll.⁊.l.an in totũ.C.de edi priua.⁊.l.ij. C.que ſit lõ.cõſue.⁊ hoc inducit cõſuetudo vt ibi Nec ob.ꝙ dicitur pſcriptio eſt odioſa ꝙ nõ ãpliãda.q: illud verũ in ipſa acquirẽda ſed poſtqȝ eſt queſita facilius ampliať.l.aperte.ff.de iti ac.pri facit.C. de ag.⁊ cẽ l.cũ ſum⁹.li.xj.⁊ pdicta intellige vera ſi predicte tales perſone hoc fecerint noie vniuerſitatis et de mandato vel ſcia vniuerſitatis vel regentiuꝫ ipm̃. quo caſu nedũ poſſeſſio acq̃ſita ↄſeruať ſed etiã de nouo acquireť p.d.l.cũ.l.ſeq. ff.de acqui poſ.⁊ per.l.municipib⁹.de cõdi.⁊ demon.ↄiuncta.l.qui patiť.ff.mã.et dñr vſe de volũtate ⁊ ſcia eorũ qb⁹ cura vniuerſitatis commiſſa eſt.vt.l.municipes intelliguť.ff.ad mu.⁊ no.per gloſſ. in c.dilectus.el ſcdo.in ver officialibus. extra de teſti.et intellige qñ illi regentes ſciebant dictas perſonas ſingulares vti

noĩe eorũ ſeu vniuerſitas alias nõ poſ-
ſet vniuerſitas poſſidere. ex quo ſunt ad
miniſtratores nec ſciebãt p vniuerſitatẽ
poſſidere. q2 ad acquirendã poſſeſſionẽ
requirit adminiſtratio. l. iij. in princ. et l.
quẽad. ff. de acq. poſ. q2 aĩs debet eẽ a pꝺ
regẽtes ciuitatẽ. vt. d. l. j. §. fi. cũ. l. ſeq. e. ti.
⁊ propterea in practica ſis cautus vt ar
ticules ⁊ pbes ꝙ adminiſtratores ſciue-
rint tales noĩe vniuerſitatis ſue poſſide
re. ſ3 ſi ſimplr dicte ſingulares pſone vſe
fuiſſent dicto nemore vel iure paſculãdi
abſq3 mãdato ⁊ ſcia vniuerſitatis vel re
gentiũ eã. in hoc diſtingue. aut ſunt vſe
noĩb9 ppriis ⁊ clarũ eſt nihil acqſiuerũt
vniuerſitati nec in acqrenda poſſeſſione
nec in acqſita ꝯſeruãda. l. ſicut. §. j. ff. qꝺ
27 quiſq3 vni. no. † q2 actus agentiũ nõ d3
opari vltra intentionẽ eorũ. l. nõ oĩs. ff. ſi
cer. pet. aut ſunt vſe noĩb9 ppriis et vni-
uerſitatis vel vniuerſitatis tm̃ ⁊ hoc non
cõſtat ⁊ idẽ q2 paria ſunt nõ eẽ vel eẽ:
⁊ nõ appere. l. in. l. fundi. ⁊ l. tutela. ff. de
ꝯhen. emp aut cõſtat ꝙ fuerũt vſe abſq3
mãdato vel ſcia vniuerſitatis vel guber
nantiũ eã. ⁊ tũc aut tractat de poſſeſſio-
ne vel quaſi acquiſita vniuerſitate ꝯſer-
uanda ⁊ pdeſt vniuerſitati per tex. in. l.
gñalis. ff. de acq. poſ. et p ea que dixi ſm
Guil. de cu. aut tractat de poſſeſſione vel
quaſi de nouo vniuerſitati acquirẽda. ⁊
tũc vr ꝙ ius poſſeſſionis vel quaſi qrere
vniuerſitati nõ potuerit p tex. in d. l. j. §.
fi. cu3. l. ſeq. ff. de acq. poſſ. ⁊ hoc vr pbari
hac rõne. q2 ſicut p ciuẽ non põt queri ci
uitati rõne ſubiectionis. vt no. Bar. in. l.
ſtipulatus. §. griſogonus. ff. de v. ob. et. l.
j. ff. de iure fiſ. ita multominus vr p ruſti
cos poſſe qri ville ſue vel p alias pſonas
ſingulares vniuerſitati ſue: ſed iſtã rõ nõ
vr bona q2 Roſ. ⁊ Pau. de ca. in. d. § gri-
ſogon9 tenẽt ꝯtrũ. ſ. ꝙ p ciuẽ ⁊ eius ſtipu
lationẽ acqrat ciuitati ſicut p filiũ pri. q2
non eſt minor ſubiectio quã filialis. vt. l.
veluti. ff. de iuſti. ⁊ iu. ⁊ nõ min9 q naſcit.
ſue reipu. l. j. § gñaliter. ff. de ven. in poſſ.
mit. Vñ Tullius li. j. officiorũ. Non ſolũ
nobis nati ſumus ortuſq3 noſtri partem
pria vendicat partem amici noſtri. facit.
l. poſtlimi. §. filius. ff. de capti. ego vo te-
neo qꝺ non acquirat ciuitati per. d. l. j. §.
fi. cũ. l. ſeq. cũ gloſ. vbi eſt caſus. ff. de acq.
poſſ. Nec ob. dũ dixi per ciuẽ acqri poſſe
ciuitati ſicut p filiũ pri. q2 hoc non puto
verum q2 nõ reperii iure cautũ. Et ꝯtrũ
notãt cõiter doc. in. d. l. ſtipulat9. §. griſo
gonus. ff. de ver. ob. Preterea in alia vni
uerſitate quã ciuitate vel pria non pce-
28 deret ſine dubio p pdicta. ¶ † Sed aliꝺ
dubiũ quotidianũ põt occurrere. nun-
qꝺ ius paſcẽdi cõpetẽs. ville vel vniuer
ſitati poſſit pbari p hoĩes. ꝯ. ville vl vni
uerſitatis. Iſta qõ ponit p Cy. in. l. parẽ-
tes. in fi. C. de teſti. q dicit ꝙ qñ diſputat
de paſcuis ⁊ nemorib9 in qb9 beſtie ſin-
gulorꝝ depaſcũt et ſinguli ligna incidũt
ſi inducant hoĩes de dicta villa ad teſti-
ficãdũ eorũ teſtimoniũ nõ eſt idoneũ. q2
dicit teſtimoniũ in re propria ex quo ad
eũ ſpectat cõmodũ. l. j. § in propria. ff. qñ
ap. ſit ꝯiũcta. l. oĩb9. C. de teſti. ſed ſi ſingu
li non ſentirent aliqꝺ commodũ in parti
culari ſed tm̃ in cõi. q2 ſolũ afferret ꝯmo
dũ i cõi. puta. q2 aĩalia ſolũ cõis paſcebã
tur vel p cõi tm̃ ligna; incidebant tunc
poſſent eẽ teſtes. argu. l. ſi aũt. § vniuer
ſitatis. ff. de re. di. ⁊ l. ſed ſi hac. § qui ma-
numittit. ff. de in ius vo. ⁊ etiã ita t3 Ja.
de ra. ⁊ ſpe. et quãplures antiq ⁊ moder
ni doc. ⁊ idẽ vult Ja. Bar. et Guil. de cu.
in. d. § qui manumittunt. et idẽ tenet in
effectu Bald. in. d. l. parentes. in fi. q dicit
ꝙ vtilitatis effect9 nõ diſtribuit i ſingu-
los ſed ptinet ad burſam vniuerſalẽ tũc
recipit teſtimoniũ ſingulorꝝ. q2 bona ſũt
diuiſa. ſ. vniuerſitatis a bonis ſingulo-
rum. ſecus vbi vtilitatis effectus diſtri-
buatur in ſingulos. Iſta fuit opiñ. origi-
nalis Cy in. d. l. j. C. ad. l. aquil. in addi.
ſua parua ꝙ quidã non hñt. l3 Paulus
ipm nõ alleget. imo ꝯ eũ ꝯcludunt. q opi.
Pauli l3 eẽt vera tñ videret eẽ limitã-
da qñ ille q reduxit op9 non fuit in dolo.
ſec9 ſi fuiſſet puta q2 ſciebat ſe teneri ad
ſeruitutẽ ⁊ nõ poſſe opus ꝯtra ſeruitutẽ
facere. q2 tunc vr ꝙ ppter dolũ ſuũ per-
dat facultatẽ reducẽdi rẽ in priſtinũ ſta-
tum. ar. l. pe. § fi. ff cõmoda. ⁊ l. ſi ſeruitu
tem. de pig. ac l. inter cãs. § et cũ ſeruus.
ff. man. l. qꝺ in prin. ff. de noxa cum ſi. ſed
certe illa iura loquun. in actione noxa-
li in qua intereſſe preſtari põt dño dãnũ

paſſo non ſeruo qui vedit dãnũ cũ forte
valeret multominus;quã ſit vãnũ ſecus
vt̃ eſſe in caſu noſtro in quo non intereſt
eius cui ſeruitus debet̃ vt dãnũ maius
ſibi reſarciat̃ quã vt res in pꝛiſtinũ ſta=
tum reducat̃.ꝛ ſi aliqd intereſſet plus ẽt
illud poſſet peti ꝑ.l.ſi cũ dies.§.fina.cũ.l.
ſeq.ff.de arbi.Cõis tñ opi.doc.vt̃ eſſe qḋ
fiat.Aut corpus factũ eſt reducibile vel
non.vt.ſ.dixi.In hoc tñ breuiter conclu
das.aut ille cui debet̃ ſeruitus reducto
fundo ſeruiẽtis ad culturam vult agere
actione.l.acquil . ad emendationẽ dãni
ꝛ põt ſi fundus non eſſet reducibilis ad
priorẽ ſtatum.ꝛ iſtud non hꝫ dubiũ.ꝛ ita
loquit̃.l.j.ꝛ.ij.in prin.C.ad.l.aquil.cum
ſi.Aut eſt reducibilis ad priorẽ formã.ꝛ
tunc tene ꝙ ſimilr̃ poſſit agi ad emẽda=
tionẽ dãni per dicta iura.ſꝫ erit in facul=
tate debentis ſeruitutem reducere opus
ad priſtinũ ſtatũ.ꝛ ita põt loqui.d.l.ij.in
fi.per ea que dixi ſm Pa.aut agere vult
actione.l.acquilie.vt res in priſtinũ ſta=
tum reducat̃.ꝛ tunc aut nõ eſt reducibi=
lis ꝛ non põt ſm Cy.Bal.Ang.ꝛ Saly.
in.d.l.ij.ꝛ iſtḋ eſt clarũ.Aut res eſt redu
cibilis in priſtinũ ſtatũ.ꝛ in hoc teneo ꝙ
agere poſſit vt reducat̃ et preſtando in=
tereſſe liberaret̃ per ea que ſtatim dicaꝫ
in caſu ſequẽti.ꝛ ita vt̃ cõis opi.aut ille
cui debet̃ ſeruitus vult agere actione cõ
feſſoria ꝛ in hoc ſtat dubiũ an poſſit age
re ad reducendũ rem in priſtinũ ſtatum
vbi põt reduci.an vero debeat agere ad
intereſſe tñ . qꝛ in actione cõfeſſoria ve=
nit intereſſe.l.loci corpus.§.in ꝯfeſſoria.
29 ff.ſi ſer.ven.† ꝛ qꝛ in obligationibꝰ facti
venit obligatio ad intereſſe.l.ſtipulatio=
nes non diuidunt̃.§.celſus.de ver.obli.
cõtrariũ tñ teneo veꝫ vt poſſit agi cõfeſ=
ſoria ad opus in priſtinũ ſtatũ reducen=
dũ qḋ ſic probat̃.qñcũqꝫ factũ eſt in obli
gatione ex diſpoſitione legali ſemꝑ qs
tenetur ad factũ.l.ſtipulatio.§.ſi nã aũt.ff.
de no.ope.nun.ꝛ ibi hoc no.Bart.in fi.et
idẽ no.Bar.in.l.j.§.j.in.ij.col.ꝛ.l.ſi ꝑius
in.x.q.co.ti.ꝛ Bart.ꝛ doc.in.l.ſtipulatio=
nes non diuidunt̃.ff.de ver.ob.Sed iſta
patientia ꝙ qs poſſit cũ ſuis pecoribus
paſculari in fundo debẽti ſeruitutẽ ve=
nit ex diſpoſitione legali.d.l.quotiens de

ſer.ꝛ.l.iij.§.dari.ff.de vſufru.ergo ad illã
preciſe cogi poterit ,nec liberabit debẽs
ſeruitutẽ ſi vult preſtare intereſſe.Si ve
ro opus eſt factũ eo ſcꝫ cui ſeruitus debet̃
ignorãte ꝛ ſic nec expreſſe nec tacite con
ſentiẽte.qꝛ tunc aut erat ignorãtia facti
qꝛ neſciebat opus fieri facti puta qꝛ be=
ne ſciebat opus fieri in fundo ſeruientis
ſed ignorabat fundũ illũ ſibi ſeruienteꝫ
vel ignorabat ſeruitutẽ ſibi deberi ꝛ ſibi
in aliq̃ non preiudicat et erit idẽ qḋ eſt ĩ
caſu precedenti qñ ſciuit et ꝯdixit.l.la=
beo.ꝛ.l.ſed hoc ita.ff.de aqua plu.ar . et
ibi hoc tꝫ Bart.et ꝓbat̃ in.l.ſabinꝰ.ff.cõi
diui.Aut erat ignorantia iuris puta qꝛ
ſciebat fundũ debere ſibi ſeruitutẽ iuris
paſcẽdi ꝛ ſciebat opꝰ fieri ꝯ ſeruitutẽ de
bitã.ſ.d ignorãtia iuris ductꝰ credebat
dñm fundi poſſe illud opus facere in ſuũ
preiudiciũ.iḋ tacuit ꝛ nõ ꝯdixit.ꝛ tũc idẽ
qꝛ etiã error iuris in hoc caſu vbi tracta
tur de dãno ſuo euitãdo ſibi non nocet.
vt dicit gl.no.quã ſequit̃ ibi Bar.ꝛ doc.
in.d.l.labeo.ff.de aqua plu.ar.facit.l.iu
ris ignorãtia.l.ij.ꝛ.l.erratum.ff.de iur.ꝛ
30 fac.igno.¶ † Supeſt alia.q.an ille q̃ re=
perit aĩal in fundo in quo ſibi debet̃ ſer=
uitus iuris paſcẽdi poſſit ipm̃ occidere
vel retinere donec reficiat̃ dãnum qḋ de=
dit vel donec cognoſcatur cuius ſit illḋ
aĩal.Iſta qõ formatur in ꝑſona dñi fun=
di ꝑ Spec.in tit.de actore.§.j.ver.ſed po
ne inueni pecudẽ.ꝛ per doc.in.l.hoc am
plius.§.de his.ff.de dã.infec.per Barto.
in.l.ratũ.ff de incen.rui.ꝛ nau.et Flo.in
l.quintus.ff.ad.l.acquil.per tex.glo.au.
de bu.in.c.ſi leſerit.extra de iniur.,et dã.
da.¶ Ex oibꝰ breuiter ita ꝯcludas : aut
volo occidere aĩal quia inueni in fundo
meo vel mihi ſeruitutẽ debẽti et nõ poſ=
ſum.d.l.quintꝰ.in prin.aut nõ volo ipm̃
occidere ſed verberare:vel vehemẽtius
ipm̃ deiicere vel cogere ita vt aliqḋ dam
num patiat̃ et nõ poſſum ſed debeo ipm̃
expellere ac ſi eẽt aĩal meũ.alias teneor
pro dãno.d.l.quintus.in prin.§.j.ꝛ iſtud
non habet dubium niſi eſſet ſtatutum in
loco qḋ daret poteſtatem predictam fa
ciendi.aut nolo ipſum animal percute=
re vel occidere ſed retinere . et tunc aut
volo retinere.quia non cognoſco cuius

a ſit aīal⁹ donec intelligere poſſum eius
dn̄m ɔtra quē agere valeā et poſſum ob
hāc cām retinere: vt no.ſn.ſpe.in.d.ver.
ſed pone inueni pecudē.⁊ idē tenet bal.
ſm Ricar.ma.in.l.ij.C.de ſer.fugi.per.l.
capite quinto.ff.de adul.⁊ idē Ludo.de
ro.in.l.hoc amplius.§.de his.ff.de dā.in-
fec.aut volo aīal includere ⁊ retinere do
nec mihi ſatiſfaciat de dāno vel intereſ-
ſe.⁊ vr̄ ꝙ poſſim.per.l.ratus.ff.de incen.
ru.⁊ nau.⁊.d.§.de his. In ɔ̄riū vr̄.d.l.
quintus. Old.quē ſequit̄ Bart.⁊ doc.in
d.§.de his ⁊ꝫ ꝙ nō poſſit includi vel reti-
neri.per.d.l.quintus.⁊ idē Bal.in.d.l.ij.
Nec ob.d.l.ratus.⁊.d.§.de his.quia ſm
bar.maius eſt periculū in retētione ani-
maliū q̄ꝛ facilius pereūt quā in alijs in
d.l.quintus.⁊ glo.⁊ Jo.and.⁊ bu.⁊ doc.
in.d.c.ſi leſerit.extra de iniu.et dam.da.
31 ¶ † Quero.vij.princi.quō ſeruitus iuris
paſcēdi amittatur. Jſta qō decidi pōt ex
32 his q̄ dixi in.j li.in.iiij.q.princi. ¶ † Sed
pōt vlteri⁹ dubitari an ſi vni debet̄ ſerui
tus iuris paſcendi pro certo numero pe
cudū ⁊ iſte vſus eſt ampliori numero: an
propter hoc amittat̄ ſeruitus.⁊ dicas ꝙ
nō.ex quo plus fecit quā ſibi deberet̄.vt
ꝓbatur in.l.ſi cui via.in princi.ff.quēad.
ſer.amit.pro hoc optime facit.l.j.§. item
querit̄.⁊.§.trebati⁹.cū.§.ſeq.ff.de aqua
33 quoti.⁊ eſti. ¶ † Jtē q̄d ſi debeat̄ ſerui-
tus iuris paſcendi cū certo genere pecu
dum ⁊ vſus eſt ſeruitute cū alio genere.
puta equar̄ vel vaccar̄ an ꝑ hoc amit-
tatur ſeruitus dicas ꝙ ſic.⁊ idē q̄n debe
bat vti certo tp̄e vel loco et vſus eſt alio
loco vel tp̄e.⁊.l.ſi cōem.§.j.⁊.l.ſi q̄s alie-
34 na.in prin.ff.quēad.ſerui.amit. ¶ † Jtē
quid ſi locus debens ſeruitutē eſt occu-
patus per tyrannū qui vſus eſt illis pa-
ſcuis an perdat̄ ſeruitus.dicas ꝙ nō.vt
probatur in.l.qui fundū.ff.quēad.ſerui.
amit.cū his que ibi no.per Bar.⁊ docto.
⁊ pro hoc facit qō no. Bal.in.l.male agi
tur.in ſi.C.de preſcrip.xxx.anno. vbi di-
cit regulariter per tex.in.d.l.qui fundū.
ꝙ papa romanus nō perdit poſſeſſionē
alicuius rei ei ſubtracte per rebellionē
papatus. q̄ꝛ papa vltramontanus ſiue
iuſtus ſiue iniuſtus noīe eccl'ie poſſidet.
et ſic romana eccl'ia nihil perdit.q̄ꝛ etiā
per ſimplex factum reti-
netur ſeruitus dicta.l.qui
35 fundum. qō not. ¶ † Jtē
quid ſi cōmune emit pa-
ſcua.⁊ vnus de communi
vendit vnum fundū ſuū
propriū cum omni iure ſi
bi ſpectāte an per hoc vi-
deatur amiſiſſe ſeruitutē
vel ſaltē ipſum ius paſcen-
di.⁊ videtur ꝙ ſic ipſe vi-
deat̄ tacite alienaſſe etiā
illud ius paſcendi.per.l.
teſtatrix.§.j.ff.ſi ſer.ven.di
cas contrariū q̄ꝛ in vendi
tione ſimplici vel aliena-
tione qualibet vel inſtru-
mēto ſemꝑ intelligit̄ exce
ptum ius cōmune.vt ele-
ganter vult Bart.in.l.re-
ſcripta.§.ſciendū.circa fi.
ff.de mu.⁊ ho.qō no.ad.q.
de qua fui alias interro-
gatus.an ſi cōmune emit
decimā omniū fundorū
ſuorum ⁊ vnus de cōmu-
ni vendidit ꝓdia ſua.nū-
quid videat̄ vēdidiſſe ius
decime cū fundis vēditis
⁊ dixi ꝙ non ex quo deci-
ma ꝑ cōe fuerat empta et
cōi acq̄ſita.⁊ adde q̄ dixi
36 ſ.l.v.q.pn. ¶ † Octauo q̄-
rit̄ qua actiōe agit ꝓ iſta
ſeruitute iuris paſcēdi.et
dic ꝙ illi cui hec ſeruitus
iuris paſcēdi debetur cō-
petit actio cōfeſſoria.l.ij.
§.j.ff.ſi ſer.vē.de qua ha-
betur ibi plene per Glo.⁊
Bar.⁊ doc.in.l.ſi pri⁹.ff.d
no.ope.nū.⁊ glo.⁊ doc.in
§.equa.inſti.de act.⁊ iſta
actio eſt directa.q̄n cōpe-
tit ꝓ ſeruitute cōſtituta.
ſed ſi cōpetit pro ſeruitu-
te preſcripta tūc eſſet vti-
lis cōfeſſoria in.l.j.§.fi.ff.
de aqua plu.ar.cō.⁊ tincta
aut.niſi tricennali.cū ibi
no.per glo.⁊ doc.C.de ſer.

a ¶ Aīal. Aīal i dāno reptū ⁊ retentū vr̄ ꝓ pignore captū ſi ꝑeat dꝫ ꝑ officialē emēdari. l. quēadmodū.§. magiſtratus.ff.ad l.aquil.

ma.⁊ hoc qñ debet̃ a ṗdio alteri ṗdio.ſe cus ſi ille q̃ hz ius paſcẽdi nõ hr̃et pre diũ:q2 tũc nõ eſſet ſeruit⁹ realis ſed ſer uitus vel ius perſonale.l. vt pomũ.ff.de ſer.ru.pre.⁊ dixi.in.j.q.prin.in fin.et hoc caſu ſi illud ius deberet̃ ex cõuẽtione de beret̃ ex eo ↄ̃tu.⁊ ſi deberet̃ ex preſcri ptione cũ titulo ſimiliter cõpeteret actiõ ſaltẽ vtilis.ꝑ no.i.d.l.j.in fi.⁊.d.aut. niſi tricẽnali.⁊ Bal.in.l.j.C.de vſufru.⁊ ſi ex forma ſtatuti ꝓſcripſit poſſet agi ꝯditiõe ex illo ſtatuto.ꝑ.l.j.cũ ibi no.ff.de condi.

37 ex.l. ℂ †Sed ſi q̃ritur q̃ actio cõpetat illi in cui⁹ fundo paſculat̃ cõtra debitã ſer uitutẽ dic ꝙ dat̃ actio in factũ.puta q2 vnus poſſit paſculare in parte fundi cer ta cũ centũ tm̃ pecorib⁹ ⁊ alius in alia certa parte fundi cũ aliĳs centũ vel du cẽtis pecorib⁹ valeret diuiſio ⁊ remoue ret ſeruitutẽ in partib⁹ ⁊ pro pecoribus cõſtitutam.d.l.ad certã cũ aliis ibi alle. aut q̃ris de tp̃e quo debeat paſculari.et hoc ẽt diuidi põt:q2 tale tp̃s diuiſionẽ re cipit vt ꝓbatur in.l lucio.cuz.l.ſeq.ff.de aqua quo.⁊ eſti.l. via.§.j.ff.de ſer.facit l.ſi ſic cõſtituta.ff.quẽad.ſer.amit.⁊ hoc vult in effectu Bar.in.d.l. ſtipulationes nõ diuidunt̃.in fi.q̃ ſubdit ꝙ lz fieri poſ ſit talis diuiſio reſpectu commoditatis tp̃is et ſic modificari ⁊ modus ei adĳci. l.iiĳ.ff.de fru.th̃ ipſa ſeruit⁹ iudicat̃ in diuidua:q2 ei⁹ vſus eſt indiuidu⁹.l. vie ff.de ſer.⁊ dic vſus nõ inferri.vt dicit ibi Bar.ſed vſus ſeruitutis reſultat ex pa tientia dñi promittentis ſeruitutẽ ⁊ fa cto vtentis.l. quotiens.la.ĳ.l.de ſer.⁊.l. iiĳ.§.dare.de vſufr.⁊ q2 ſm̃ indigentiam fundi dñantis cõceditur.l.ergo.in fi. de ſer.ru.pre.⁊ dixi in prin.hui⁹.q. ℂ Scd̃o caſu principali qñ vnus vult diuidere: alter non ⁊ in primis dicas qd̃ reſpectu ſeruitutis diuidende nõ cadit iſta dubi tatio . q2 nullo modo põt diuidi vt dixi.

38 ℂ †Sed querit̃ an vn⁹ poſſit aliũ coge re ad diuiſionẽ vel fundi vel pecorũ vel tp̃is paſculandi.Et in hoc ſubdiſtingue aut iſta qd̃ eſt inter dños prediĳ ſeruien tis aut inter dños prediĳ dñantis ſimul. Si eſt qd̃ inter dños ṗdĳ ſeruientis: q2 vnus vult diuidere fundum ꝓ parte ſibi ſpectante alter nõ vult:⁊ tunc aut ille q̃ prouocat ad diuiſionẽ eſt maior aut mi nor.Si eſt maior põt aliũ prouocare et minorem ad diuiſionem.l.ĳ.C.de fundo do.⁊.l.inter omnes.C.de predi.mi.⁊ no. glo.in.l.iubem⁹ nulli.in pn̄.C.de ſa.ſan. eccle.Et eſt ratio q2 nemo cogitur ſtare in cõione.qm̃ cõio ſolet parere diſcor dias.l.cũ pater.§.dulciſſimus.ff.de le.ĳ. imo ſi eẽt factũ pactũ vt nũq̃ poſſit fieri diuiſio nõ vz.l.et in hoc iudicio.§.ſi con ueniat.ff. fa.her. Si eſt minor q̃ prouo cat ad diuiſionẽ.⁊ tunc regulr̃ non põt petere fieri diuiſionẽ rei immobilis.l. ſi pupillorũ.in prin.ff.de reb⁹ eorũ . ⁊.d.l. inter omnes ., niſi velit diuidere gratia fructuũ.vt no.gl.et doc.in.d.l.iubemus. in prin.in ver.diuidere . vel qñ ſibi expe diret vt dicit ibi glo.puta q2 haberet ſo cium rixoſum vt ſtatim dicam.Si eſt qd̃ inter dños prediĳ dñantis idem quo ad diuiſionẽ ipi⁹ ṗdĳ dñantis cõis iter eos l.via cõſtitui.ff.de ſer.ru.pre.⁊ etiã quo ad diuiſionez prediĳ ſeruientis reſpectu iuris paſculandi vcz vt vnus in certa parte fundi alius in alia vel vn⁹ cuz tot pecoribus vel certo tp̃e:alius cuz aliĳs pecorib⁹ cuz certo tẽpore.l.nam ſatis.§. ſz ſi is totus cuz.§.ſe.ff.quẽad.ſer.amit. et per ea que dicta ſunt dumtñ hoc fiat ſine dãno ⁊ intereſſe alterius.ar.l. ſi ſer uitutes.§.publico loco.ff.de ſer.⁊.l.meri to.§.ſi quis.in princ.ff.ne qd̃ in lo.pu.et l.ĳ.§.fi.⁊.l.per quẽ locũ.ff.de ſer.ru. pre. ⁊.l.lucio.ff.de aqua quo.⁊ eſti.⁊.l.ſi qd̃.⁊ l.ꝓſcs.⁊.l.ſi manifeſta C.de ſer.⁊ aqua. ⁊ per no.in.l.gallus.§.⁊ ſi qd̃ tm̃.ff.de li be.⁊ poſt.Et aduerte qñ ſolũ qd̃ eſt inter dños prediĳ dñantis q2 vnus vult diui dere fundũ ſeruiẽtis vel numerũ pecorũ vel tp̃s paſculandi ⁊ alter nõ vult:⁊ tũc dicẽdũ eſt vt dixi in prin . Aut eſt maior q̃ prouocat ad diuiſionẽ ⁊ alter patitur damnũ ſi fieret diuiſio q2 melius paſcu larent̃ in toto fundo ſimul quã de per ſe in aliqua parte et tunc non poſſet cogi ad diuiſionem ex quo dicta ſeruitus eſt ſimpliciter conſtituta.l. ſi ſeruitus . in prin.ff.de ſer.vrb.pre.et.l . ſi toto generẽ .§.ſi totus vſq̃.ff.de ſer.vrb.predio. et.l. via conſtitui.§.quecunq̃.co.tit.niſi ali qua iuſta cauſa diuiſionis ſubeſſet vt ſtatim

ſtatim dicā de minore ꝓuocāte ad diui=
ſionē. Aut alter dānū nō pateret. et tunc
39 regulariter poſſet fieri diuiſio a † q2 ne=
a mo cogit ſtare in cōione: vt dictū eſt. ar.
l. imperatores. ff. de ſer. ru. pre. et vide Al=
ber. in. l. teſtatrix. §. j. ff. ſi ſer. ven. aut eſt
minor qui ꝓuocat et regulariter nō po=
teſt. l. inter oēs. C. de predi. mi. l. ſi pupil=
lorū in prin. ff. de rebus eorū. Et idem ſi
eſſet eccleſia vel alius qui ꝓhibitus eſſet
ali. nare. d. l. iubemus. C. de ſa. ſan. ec. Sed
hoc fallit qn̄ ſubeſſet aliqua iuſta cā vt
qn̄ pecora alterius eſſent morboſa q2 tunc
deberet fieri diuiſio vel morboſa repelli.
per. l. iulianus. in ṗn. ff. de actio. emp. et di=
xi. s̃. in hac. vj. q. prin. circa ṗn. Scḋa cā
eſt qn̄ alter ſocius eſſet nimis rixoſus vel
odioſus aut moleſtus. l. ſi cōueniūt. in fi.
et ibi hoc no. Bart. Bal et doc. ff. pro ſoc.
et idē no. glo. et doc. in. l. ij. §. nec cogit. ff.
ſo. ma et Barto. in. l. inter pupillos. ff. de
auc tu. Bar. i. l. cū ſatis. C. de agri. et Flo.
in. l. cū ſatis. C. de agri. et cē. li. xj. et Ang.
in. l. ij. C. de fun. do. et Flo. in. l. j. §. ſi plu=
res. ff. de his q̇ deie. vel effu. Si vero nō
eſt queſtio inter dn̄os predij ſeruiētis ſi=
mul. et tūc ſi iſta qō eſt q2 dn̄i predij dn̄an
tis volunt inter ſe diuidere fundum ſer=
uientis vel numerū pecudū vel tempus
paſculandi dn̄i predij ſeruientis volunt
vt fiat aliqua diuiſio ſ3 ꝙ oēs ſimul pa=
ſculent ſicut ſoliti ſunt paſculare vl̄ ecō
tra dn̄i predij ſeruientis volunt. et vr̄ ꝙ
diuidere poſſint q2 nemo vt dixi cogitur
ſtare in cōione. In ꝯtrariū vr̄ ꝙ nihil d3
innouari cōtra veterē et morē antiquū.
l. ſi manifeſte. ff. de ſer. et aqua. et. l. contra
cōſuetam formā. l. ſi preſes. eo. tit. et. l. an
in totū. C. de edi. pri. Tu dic ſi ſicut maio
res regulariter pn̄t diuidere. arg. l. impe
ratores. ff. de ſer. ru. pred. et hoc vr̄ tenere
albe. de ro. in. d. l. teſtatrix. §. j. ff. ſi ſerui.
ven. quod tn̄ intellige niſi dn̄i predij ſer=
uientis paterētur aliqḋ damnum ex ta=
li diuiſione vel dn̄i predij dn̄antis: quia
tūc poſſunt impedire diuiſionem. Sed ſi
ſunt minores nō poſſunt ꝓuocare ad di
uiſionē regulariter. Fallit quādo ſubeſ=
ſet aliqua iuſta cā per ea que dicta ſunt.
40 ¶ † Alia eſt qō q̄ cōueniēter ſubijcit an
dn̄s ṗdij ſeruiētis poſſit loca in qb9 d3 al

teri ſeruitutē et in qbus d3 ius paſcēdi puta paſcua et ligna reducere ad culturā inuito dn̄o ṗdij dn̄antis cui debet ſeruitus iuris paſcendi. et ecōtra an ille cui debet hec ſeruitus poſſit inuito dn̄o fundi reducere paſcua ita vt efficiant meliora. et vr̄ circa primū dn̄m predij dn̄antis non poſſe reducere paſcua ad culturā inuito illo cui ſeruitus iuris paſcēdi debetur quia eſt cōtra formā et cōſuetudinē ſeruitutis iuris paſcende impoſite. arg. l. preſes. et. l. ſi manifeſte. C. de ſer. et aqua. l. ij. in fi. C. ad. l. aq. Itē pro hoc. l. ſed et ſi qs. §. ſed nec ſeruitus cū. l. ſeq. ff. de vſufru. vbi habetur proprietariū non poſſe inuito vſufructuario fundo ſeruitutē imponere ex quo deterior fiat conditio vſufructuarij. et idē probatur in. l. locus. §. j. eo. titu. et. l. ſi vſufruc. §. reſcriptio. ff. de aq̄ plu. arcē. l. ſi eo lo. in prin. ff. ſi ſer. ven. In cōtrariū videtur ex quo fundū meliorem facit. per tex. l. et ſi forte. §. ſi. ff. ſi ſer. ven. et. l. ſi arborē. § per contrariū ff. de ſer. vr. pre. Ego in hac q. ita diſtinguerē. aut dn̄s predij ſeruiētis vult reducere vſum paſculandi. puta faciēdo foſſata ne aqs inūdaretur maxime tempore pluuiali vel lapides excipiēdo et pōt etiā inuito illo cui ſeruitus debetur per iura vltimo loco allega. Aut vult reducere paſcua ad culturā: et mutare formā fundi. puta dum eſſet ager iuger. et incultus vult reducere ad prata q̄

a ¶ Diuiſio. Diuiſionē iudex facit: ſi ptes diſcordāt. Vide pau. de ca. ɔſ. xcij. ¶ Diuiſionis libellus qūo formetur. Vide bar. et bal. in. l. ad officiū. C. cōi di. et in. l. j. eo. titu.

ſecari poſſint.⁊ tūc ſi vult ꝙ in illis pratis poſſit is cui debetur ius paſcēdi paſculari facere pecora eodē mō ⁊ ꝑ ea tēpora quibꝰ ſolitꝰ erat paſculari ⁊ in hoc nō patiaꝛ aliqđ damnū.imo vtilitatem recipiat ex quo meliora paſcua efficiūt et idem eadē rōne.ſecus ſi damnū patereꝛ:puta qꝛ erāt pecudes ſue nobiles ſicut ſunt veronēſes ⁊ marceſcerēt in pratis pinguibus tunc non poſſet ad prata reducere.quia diceretur mutari forma ſeruitutis in damnū illius cui ſeruitus debetur.qđ nō eſt cōcedendum per iura ꝑmo loco alle. Aut vult reducere ad culturam et ibi ſeminare blada et ibi vites plātare.ex quibꝰ nō poſſet ille cui ſeruitus debeꝛ cōmodata percipere. imo per ea impediretur ſuū ius paſcēdi qꝛ dñs predij ſeruiētis nollet vt tpe culture in illis pecora paſcerenꝛ.⁊ tūc clarū ꝙ nō poſſet fieri talis reductio ad culturā in preiudiciū ſeruitutis debite per.l. ſi via.⁊.l. preſes.C.de ſeruitutibꝰ ⁊ aqua. et.l.ij.in fi.C.ad.l.aqui.cū ſi.ſ.alle.niſi ſeruitꝰ iuris paſcendi deberet tm̄ eo tpe quo fruges collecte ſunt et paſcua remanerent meliora vel ſaltē nō deteriora. qꝛ hoc vꝛ ꝙ licitum fuerit dño predij ſeruientis in ſuo facere quicqđ vult dūmodo non noceat alteri cui ſeruitus debeꝛ.ar.l.j.§.de eo ope.⁊.§.itē ait aquā.ff.de aqua plu. ar.cōiuncta.l.in re mandata.C.mā.⁊ cōcluſio breuis eſt in hac.q. Aut dñs predij ſeruientis reducēdo fundum ſuū ad culturā vel ipſum meliorādo nocet ſeruituti iure paſcendi impoſite: ⁊ non pōt aut nō nocet vel ꝓdeſt ⁊ pōt ꝑ predicta.

41 ¶ † Sed qđ eē.an ille cui debeꝛ ſeruitꝰ iſta poſſit inuito dño fundi ſeruiētis iſta paſcua reducere vt efficianꝛ meliora.et vꝛ ꝙ ſic ad ſimilitudinē vſufructuarij q̄ pōt caſum ꝓprietatis meliorē facere nō deteriorē.l. equiſſimū.§. fructuarius. in prin.ff.de vſufr. ¶ In cōtrariū vꝛ ꝙ etiā nullo modo poſſit ēt meliorādo per.l.hactenus.§.fi.in fi.ff.de vſu.⁊ habi. ¶ Sed tu circa hoc breuiter ꝯclude.aut ille cui debeꝛ ſeruitus vult mutare formam vel ſtatutū rei vel fundi in quo ſibi debetur ſeruitꝰ puta aliqđ noui addēdo vel ampliando vel detrahendo ⁊ nō pōt per.d. l.§.fi.cū.l.ſeq ⁊ ibi glo.tenet.⁊.§.fructuarius.⁊ ibi glo.fio.⁊.§.hactenus ſi domꝰ. et.d.l.fi.ff.de vſu.⁊ habi.aut nō vult mutare rei ſtatutum vel formā et tunc ſi nō nocet dño fundi teneo ꝙ poſſit ꝑ predicta iura ⁊ maxime per.d.§ fructuarius. cū glo.

42 ¶ † Sed circa ꝑdicta oritur dubitatio.qđ ſi dñs predij ſeruientis reduxit paſcua ad culturā.puta ad ſegetes vites ꝓpter qđ impediunꝛ paſcua.ei cui ſeruitus iuris paſcendi debeꝛ. an poſſit cogi ad reducendū predia ad paſcua ſicut erāt tpe ſeruitutis impoſite:an vero debeat agi ad itereſſe tm̄. ⁊ vꝛ prima facie cum cogi poſſe ad reducendū in priſtinū ſtatum loca in quibꝰ ius paſcendi debetur.ar.l.ij.in fi.C.ad.l.aqui. vbi dicitur ꝙ ſi aquatio deriuata eſt in damnū eius cui ſeruitus aque debetur pōt peti vt in priorē ſtatū reducatur. facit.l. preſes.⁊.l.ſi manifeſte.C.de ſer. pro hoc.l.j. in prin.ff.qđ vi aut clam. ⁊.l. ſi colonus. et.l.ſi tertius.§.officiū.et per totā.l. ff. de aqua plu.ar. In cōtrariū vꝛ vt ſolū agi poſſit ad intereſſe.arg.l.loci corpus.§.in confeſſoria.ff.ſi ſer.ven.⁊ qꝛ ſicut in obligatione faciendi ſuccedit obligatio ad intereſſe nō pōt.regulariter quis preciſe cogi ad factum.l.ſtipulationes nō diuidunꝛ.⁊ ibi ꝑ Bar.ff.de ver.ob. ita in obli-
43 gationibꝰ nō faciēdi. † qꝛ obligatio nō faciendi dꝛ obligatio faciēdi.ꝓbatur in l.ij.§.itē ſi in facto.co.ti.⁊ ideo vꝛ ꝙ dñs fundi ſeruiētis tenebaꝛ nō reducere paſcua ad culturam vt dictū eſt.ſ. nec mutare formā ſuitutis cōſtitute.tñ qꝛ ꝯtrarium facit ſuccedere dꝫ obligatio ad intereſſe.ego in iſta.q.de qua cōſultus extiti altiꝰ repetēdo ita diſtinguerē tres caſus.aliqñ dñs predij ſeruientis vel alius vult reducere fundū ſeruientem ad culturā.⁊ fecit aliquas preparationes tm̄. aliqñ icepit ēt reducere ⁊ reduxit. ¶ Primo caſu qñ vult reducere fundū nondū tñ vere reduxit.ſed fecit tantum preparamenta ꝓpter que forte turbat illū cui ſeruitus iuris paſcendi debeatur.puta purgando loca deſignādo foſſam vel loca vinearum vel alia ſimilia faciendo. quo caſu poteſt dici ꝙ vult incipere vel ꝙ incepit.per tex.l.j.§.cepiſſe.ff [illegible]

Et per glo.no.in.l.de pupillo.§.nuncia=
tionē.in ver.inchoct.ꝛ.l.pretor.§.ſi quis
paratus.in ver.ſatiſdare.ff.de no.operis
nun.ꝛ ibi per doc.et tūc pōt ſuccurri ei
cui ſeruitus iuris paſcēdi in illo fundo
debet no.ope.nun.vt.d.l.de pupillo.§.ſe
xtus.ver.impoſitura.ꝛ hoc qñ ab alio ꝙ
a dño eſſet ſeruitus iſta debita pro pre=
dio vrbano.iuxta ea que dixi.ſ.in.iij.qō.
prin.Secus ſi deberet predio ius.ꝛ.d.l.
ij.cū glo.ꝛ ibi per doc.in.l.qui mā.co.tit.
pōt tñ cōtra dñm ſibi ſubuenire ꝑ actio=
nem cōfeſſoriā ꝑ quā dñs predij ſeruien
tis tenet ad patientiā ar.l.vti frui.§.ſi.ſi
vſufru.pe.facit.l.quoties.la.ij.ff.de ſerui.
et.l.harū.ꝛ.l.egi.ff.ſi ſer.ven.ꝛ hoc etiam
vult Bar.in.l.j.§.ij.ff.de no.ope.nun.Et
ꝑ hāc ꝯfeſſoriā pōt ēt agere ad intereſſe
et ad fructꝰ.loci corpus.§.in cōfeſſoria.
ff.ſi ſer.vendi.¶ Secundo caſu quando
incepit reducere quod tamen nō eſt per=
fecte.quod quando ſit dicit Barto.in.l.
j.§.j.in fin.ff.de noui operis nunciatione
aut opus de quo queritur eſt formiter vt
domus theatrū ꝛ ſimilia.ꝛ tunc nō dr ꝑ=
fectū ſed futurū niſi habeat cōſumatio=
nē in formā.aut eſt opus ſimpliciter ꝛ in
formiter.ꝛ tunc quicqd eſt factū pōt dici
opus imperfectū:vt.d.§.j.co.ti.ꝛ idem et
clarius vult Bar.in.l.is q rei p u.in fi.ff.
ex q.cau.ma.Et ego dixi plenius in.l.v.
§.ope.ꝛ.l.edificia.§.ꝑfeciſſe.ff.de verbo.
ſigni.ꝛ tunc ſimiliter hñt locū oīa reme=
dia de qbus.ſ.dixi.ꝛ plus dico qd pote=
rit ille cui ſeruitus debet agere ꝯ redu=
centē ad culturā ad deſtruendum opus
ſeu partē operis factam ſi factū eſt nun=
ciatione noui operis prius facta.ꝑ.l.j.in
prin.ꝛ.§.j.cū ibi no.ff.de no.ope.nun.in
caſu quo locū habeat nūciatio no.oper.
ſm ea q dixi.ſ.in primo caſu.Si aūt nō
eſt factū ſpreta enūciatione q2 nulla fcā
fuit.dic vt dicā ſtatiꝫ in caſu ſe.¶ Tertio
caſu qñ iam dñs predij ſeruientis redu=
xit in totū ad culturā ad magnā ꝑtē ita
vt impediat ius paſcendi.an tunc pote=
rit agi per illū cui debet ſeruitus.ꝛ cul=
tura reducat ad paſcua.an vero tñ ad
intereſſe.Iſta qō formatur per gl.ꝛ doct.in
l.ij.C.ad.l.aquil.q eſt valde dubitabilis
in qua ita diſtinguerem cōprehendēdo
oēs caſus q veriſſimiliter poſſent cōtin=
gere.vel q2 aut facta denūciatio no.ope.
legitime anteꝙ opus illud fieret.et tunc
ſi eſt factū ſpreta nunciatione et eſt ſer=
uitus vrbana totū pōt peti vt deſtruatur.
Secus ſi eſt ruſtica:vt.l.j.in prin.cū.l.ſ.
et.l.q viā.cū ibi no.ff.de no.ope.nū.Aut
nō eſt facta aliqua denūciatio noui ope
ris vel de iure fieri nō potuit:q2 tunc aut
ille cui ſeruitus iuris paſcendi debet ſci
uit opus fieri ꝛ cōſenſit expreſſe aut nō
ꝯſenſit exꝑſſe ſꝫ eo ſciēte ꝛ patiēte factū
eſt opꝰ aut eo ſciēte ꝛ cōtradicēte:aut eo
ignorāte.Si ille cui debet ſeruitꝰ ſciuit
et cōſenſit exꝑſſe opus fieri.ꝛ tūc nō pōt
44 agere ad demolitionē operis.† quia re
mittentibꝰ actiones ſuas nō eſt dandus
regreſſus.l.queritur.§.ſi operis.ff.de edil.
edi.et regula qd ſemel placuit.de re.iu.
in.vj.nec poterit ēt agere ad emendatio
nē dāni vel intereſſe.argu.l.ſabinus.ver.
ſinaūt.ff.cōi diui.Si vero eo ſciēte ꝛ pa=
tiente ꝛ nō expreſſe cōſentiēte opus fa=
ctū eſt.ꝛ tūc aut nō fuit deceptus ꝑ ali=
quē errorē vel imperitiam.ꝛ nullo modo
poterit agere ad demolitionē vt patiatur
aduerſarius opus demoliri vt ad pa=
ſcua fundus deducatur.vt eſt caſus in
l.labeo ait.cū.l.ſeq.ꝛ ibi glo.Bart.ꝛ doc.
ff.de aqua plu.ar.ꝛ probatur in.d.l.ſabi
nus.ver.ꝛ ſi in cōi.et.l.q bona.§.ſi quis
iuxta.ff.de dā.infec.ꝛ hoc tenet Bar.in.l.
que dotis.circa fi.ff.ſo.ma.poterit tamē
agere ad intereſſe ꝛ emendationē dam=
ni.vt probatur in.d.l.ſabinus.ꝛ.d.§.que
iuxta.ꝛ p glo.ꝛ doc.in.d.l.labeo.Si vero
opus eſt factū eo ſciente et cōtradicēte.ꝛ
l hoc eſt maior difficultas an poſſit cogi
dñs predij ſeruiētis ad reducēdū fundū
in priſtinum ſtatum et ſic ad molitionē.
Sed dic cōſiderando eſſe actionē quam
vult intentare.Aut enim ille cui ſeruitus
debetur ſi nō cōſenſit vult vti interdicto
qd vi aut clam vt pōt ꝛ.l.j.ꝛ.ij.in ver.im
petrabis.C.ad.l.acquil.ꝛ qñ cōpetat col
lige ex his q not.Bart.in.l.j.in vlti.colū.
ff.de no.ope.nū.et Roſ.in interdicto qd
vi aut claꝫ.Aut vult agere actiōe.l.acq.
et videt q poſſit ꝑ.l.ij.in.fi.C.ad.l.aquil.
In cōtrariū videtur q actio.l.acquil.da
tur ſolum ad emēdationē dāni.Et ita ex

ſbi in glo.ij.Cy.⁊ probatur.in.l.j.co.tit ⁊ inſti.ad le.aquil.in prin.cum ſi.Cy.autẽ in.d.l.ij.diſtinguit aut eſt opus qđ non eſt reducibile ad priſtinum ſtatum.⁊ tũc agi poteſt.l.acquil.ſoluz ad damnũ ſeu intereſſe.vt.d.l.j.⁊.l.ij.primo rñ.C.ad le.acquil.aut eſt opus reducibile ad priſtinum ſtatũ vt eſt aqueductus a curſu ſuo ſi motus ⁊ tunc põt agi actione.l.acqli. vt in priſtinum ſtatũ reducatur.⁊ ita loquitur.d.l.ij.in fi.que ita debet intelligi vt cõueniat titulo ſub quo ponitur.l.imperatores.ff.de in diem adiec.⁊.§.quib⁹ in prima cõſtitutione.C.et ita actio erit vtilis et non directa.pro hoc.l.ſi ſeruus ſeruum.§.aqueduct⁹.ff.ad l.aqui.et ita tenet et ſequitur Bal.Ang.⁊ Saly.in.d.l.Sed Pau.de ca.ibi aliter intellexit dictum tex.Dicit enim ꝙ non poteſt agi principaliter actione.l.aql.ad deſtruendum opus factum ⁊ ad reducendum in priſtinũ ſtatum.ſed debet agi ⁊ in libello principaliter peti vt condemnetur ad emendationem damni.et hoc venit iure actionis.l.acquil.⁊ ad hoc eſt aduerſarius obligatus.vt.l.j.⁊.ij.in prin.C.ad.l.acql.Sed ſi diceret rem ſe velle in priſtinum ſtatum reducere ⁊ nõ condemnari ad refectionem totius damni debet audiri.⁊ ſic debet intelligi ſm cũ.d.l.ij.in fi. et ſic cum reus habeat facultatẽ hoc faciendi vel reducendi rem in priſtinũ ſtatum.iſtud eſt potius in ſolutione ⁊ obli=
45 gatione.ſicuti eſt in actione noxali † vbi emendatio damni eſt in obligatione.et datio damni ꝑ noxa eſt in ſolutione.vt l.miles.§.x.ff.de re iudi.⁊ iſto modo dicit ceſſare ambages.de quibus per glo. et Cy.in.d.l.ij.C.ad.l.acq.qui mirantur quõ actor.l.acq.detur vt res in priſtinuz ſtatũ deducat̃.⁊ dicit ꝙ cũ iſta facultas reducẽdi in priſtinũ ſtatũ detur reo ex diſpõne.l.vñ durare iſta facultas quouſqꝫ ꝯueniat̃ iudicati ſi fuerit cõdẽnatus ad emẽdationẽ dãni l.itẽ veniũt.§.ideꝫ ait. ff.de pe.here.ſed qñ venit ex forma ꝯtractus nõ durat dicta facultas niſi vſqꝫ ad litẽ ꝯteſtatã.l.ſi qs ſtipulat⁹ eſt ſticl.ff.de ſolu.Sed ꝯ ꝑdictũ intellectũ Pau.facit. d.l.ij.in prin.q̃ dicit principalr põt peti vt in ꝑſtinũ ſtatũ reducat̃ ei⁹ iudicis;curam impetrabis.ſed Pau.ibi rñdet ꝙ ſ... idẽ qđ in ſi.l.ſi pacto quo penã.ve... ex ſtipula agẽs de pac. Nam verum eſt ꝙ impetrabis ꝑ indirectuz.nam ſi nollet euitare condẽnationẽ dãni dati poterit reſtituere in priſtinũ ſtatũ rem ⁊ audire iudicis officiũ ibi.nõ tñ ꝙ ſi fctã reſtõne adhuc agens remaneret in dãno in illo poſſit etiã reus cõdẽnari: vt in l.ſi hõ in l.ſi cũ dies in fi.ff.de arbi.⁊ hoc vltimuz tꝫ etiã Saly.in.d.l.ij.⁊ iſta eſt opi.Pau. qđ nõ poſſit agi l.acql principalr ad reducẽdũ rem in priſtinũ ſtatũ ẽt,qñ opus eſſet reducibile.aliqñ competit actio de paſtu pecoris.aliqñ l.aquilie.et aliqñ actio in factũ.⁊ eſt caſus in l.ſiq̃ ſeruandarũ.§.fi.ff.de ꝑſcrip.ver.Et aliqñ cõpetit actio ad exhibendũ.l.iulian⁹.§.glãs ex arbore.ff.ad exhibẽ.de quib⁹ vide per Rofr in tit.de actio.q̃ vocant̃ nole ſpãli de paſtu pecoris vbi ponit libellum petitionis ⁊ qõnis circa ꝑdicta ⁊ Spe.in ti. de offi.ar.iud.§.j.verſi.quarto circa iminẽtem.⁊ in tit.de cã poſ.⁊ ꝓprie.ver.quar=
46 to ſum i fundo.⁊ in tit.d iniur. ¶ † Mono principaliter an ⁊ qñ liceat paſculari in agro alieno ⁊ dic aut eſt ſeruit⁹ impoſita iuris paſcẽdi cõnectiõe et põt ſm ſeruitutẽ conſtitutã.l.j.§.in predijs.ff.de ſerui.ru.pre.⁊ inſti.de ſerui.§.in ruſticorum.aut nõ eſt impoſita ſeruitus:⁊ tunc aut eſt ſtatutum ꝙ certo tpe qs poſſit in alieno paſculari ⁊ idẽ ar.l.venditor.§.ſi cõſtat.ff.cõia ꝑdioꝝ.⁊.l.de qb⁹.cõiuncta l.oẽs ppl'i.ff de iuſti.⁊ iur.aut nõ eſt ſeruitus impoſita nec eſt lex vel ꝯſuetudo: et tũc aut loqmur in militib⁹ impatoris qui veniũt ad aliquas ptes:⁊ tũc dicendum eſt ꝙ tpe illo nõ debẽt aialia ſua dimittere vt paſcant̃ in pratis publicis.et ſi magiſter militis non curauit id obſeruari in.x.libris auri puniet̃: õ pena imponeretur etiã deſtruẽtib⁹ prata priuatorũ l.j.C.de paſ.pu lib.xj.⁊ ibi hoc not. Bar.⁊ idẽ eſt dicẽdũ in alijs militib⁹ eadeꝫ rõne licet male obſeruet̃ dicit tñ Bart. in.d.l.j.pilluũ tex ꝙ ꝓuinciales debẽt ꝓuidere i quo loco aialia militis ſine dãno ꝓuincialiũ paſcant̃:⁊ ideo hoc dicit eſſe vtile ꝓ militibus impatoris deſcendentib⁹ ad ptes tuſcie:vt poſſint petere

a tu ſcis ſibi aſſignari prata qb⁹ poſſint eoꝝ equos paſcere: ⁊ intellige ſine iniuria ſubditorū ſm̄ And.de barulo. in l ij. eo ti. ⁊ idō nō debēt prata ꝓuincialiū moleſtari a militib⁹ principis: vt.l.fi.eo titu. et dicit Bart.illā.l.facere ꝯ ſtipēdiarios Peruſii vt nō poſſint ſtare cū ſuis equis in pratis pu. vel priuatis: bn̄ tn̄ poſſent ipſi ⁊ alij paſculari iuxta viā.vt.c.j.§.fi. in tit.de pa.te.in vſi.feud. qđ declara vt dixi.ſ.eo.in.v.q prin ꝟ. quanto acqrit. aut loquimur in aliis priuatis ⁊ regl'r quis nō pōt paſculari cū aīalib⁹ ſuis in agro alieno.l quint⁹.ff.ad.l aql.facit.l diuus. cū ibi no.ff.de ſer ru pre niſi iuxta viam ſine dāno: vt dictū eſt: et de hoc an et qn̄ ſit licitū paſculari in fundo alieno.hr̄ in d.l.quintus et per Alb.in.l.fi C.ad legē

47 aquil.¶ †Decimo ⁊ vltimo poſſet dubitari de paſcuis publicis et priuatis in quib⁹ nō ē ſeruit⁹ impoſita de quib⁹ vide in toto tit C.de paſ.publi lib.x. et q̄ 1 no.in.c.ij.§.fi.in ti.de pa.te.⁊ que dixi in p̄cedēti.q.⁊.ſ.in ii.⁊ iij.q.prin. et de illo qui dimiſit equū in paſcuis ſine cuſtode 2 quē lupus comedit: an teneat dño.vide glo.Bar.⁊ doc.in.l. ſi negotia.ff. de neg. geſt.⁊ Spec.in tit. de locato §.poſtq̄ ꝟ. quid ſi locaui.⁊ p Ang.⁊ docto.in.d.l. ſi negotia.⁊ Cy.Bal.⁊ doc.l.precum.C.de 3 epiſ.au.⁊ p Albe.in.l.pignus.C. de pig. act.⁊ ego dixi in l.qđ ſi fugitiu⁹.§. apud

48 labeonē.ff.de edil.edict ¶ †Itē an aial dimiſſum in paſcuis poſſideat per illuz qui cū ibi dimiſit.vide tex.cū glo.in ver. oberrauerit. in.l.iij.§. nerua filius.ff. de 5 acq̄.poſ.⁊ ibi doct. Itē ſi aliquis accepit equū in paſcuis: qꝛ dicit ſe dñz illi⁹ equi an incidat in penā.l. ſi qs in tantā.C. vn̄ vi.vide ibi glo.magnaȝ.ꝟſi. quinto qđ ſi equū.⁊ Ang.⁊ doc.ibi ⁊ Bar.⁊ doc.in.d. 1

49 §.nerua filius. ¶ †Itē ſi paſtor ꝯduxit aīalia ad paſcendū p inſidioſa loca ⁊ ea amiſerit tenet tn̄ culpa.caſus.l. q̄ petitorio §.qui rem.ff.de rei ven.⁊ ibi hoc not. Ang.q̄ dicit hoc eſſe intelligēdū qn̄ duxerit ſcienter vel ſaltē ſcire debuerit.l. qꝛ

b te.ff.ſi cer.pet.et de hoc an et qn̄ paſtor[b] teneatur de mala cuſtodia ⁊ qualr.vide tex.glo.⁊ doc.in.l.ſi quis domū al's.l.iulian⁹.§.impator.cū §.ſeq.ff.lo. ⁊ qđ not. Bar.i.l.ſi qs ex argētariis.§.ptor.ff.de edē.⁊.l.ſi creditor.⁊.l.q̄ formitatē.C.de pig.act. Itē ſi eſt cōuentū inter dñm ⁊ paſtorē de diuidēdis fetib⁹ qua actiōe ſit agendū.vide.l. ſi paſcēda.C.de pac.cū ibi notat.

50 ¶ †Itē ſi qs eſt in poſſeſſiōe alicui⁹ paſcui ⁊ eo tn̄ vtat certo tpe anni: an p hoc retineat ſuā poſſeſſionē.dicas qꝙ ſic.l. iij.§. ſaltus.ff.de acq̄r. poſ. plura poſſent ð paſcuis ⁊ paſtorib⁹ dici: ſed breuitatis cā iſta ſufficiāt: qꝛ nō eſt ꝓprie materia ſeruitutū ⁊c.

a ¶ Paſcuis. Paſcuoꝝ conſuetudo iſpici deb3. Bal.in tit. de pa. conſtā §. nos romanoꝝ i.iij.col. ꝟ. ⁊ no. ƀ ex p̄ſſū ⁊ no.i l.j.§.deniq; el.ii.ff.ð aq̄ pluui. arc.

¶ De ſeruitutibus calcis coquēde ⁊ arene fodiēde. Capi.x.

¶ Seruitu.calcis coqn̄de ⁊ arene fodiēde an ruſtice eſſe dicantur.

2 Ius calcis coquēde: vel arene fodiēde vltra q̄ꝫ op⁹ fuerit: p fundo dominantis ſi ꝓmittat: an talis ſeruitus conſtitui poſſit.

3 Seruitutes calcis coquēde: et arene fodiende an ſint noiate vel innoiate.

4 Ius crete vel lapidis eximendi ſi quis habeat: an iſtud ſeruitus dicatur.

5 Loca in qb⁹ debet ſeruitus: vel ius calcis coquēde: arene fodiēde: vel crete: aut lapidis eximendi: quomodo nominentur.

Iſte† due ſeruitutes ſunt ruſtice: vt probatur i.l.j.§. in p̄diis. et.l. ergo.ff.de ſerui.ruſt.pre.⁊ inſti.de ſerui.§.in ruſticorum.quoniam calx ⁊ arena ſunt de neceſſariis ad domunculam in agro illius cui ſeruitus debetur

b ¶ Paſtor. Paſtor tenet ð cuſtodia in ſpec. de ac. ſeu pe. §.iij.ꝟ. itē no.qꝙ ſi. in fi.

faciendā ꝑpter fruct⁹reci
piendos.ita dicit glo.d.§.
in ruſticorū. in ver. calcis
coquēde.vel etiam qñ de=
berentur pro alio fundo
ruſtico:puta ſi concedere
tur mihi ius in ꝑdio tuo
vt in eo mihi liceat calcē
coquere vel arenam fode
re vt ex his fiant vaſa vel
inſtrumenta vel granaria
vel edificia in meo predio
quibus fructus ꝑdij mei
reponantur ꝛ exportent̄:
vel quid ſimile fiat qđ ad
culturā vel fructū agri ꝑ=
cipiendi neceſſariū ſit.l.ve
luti.ff.de ſer.ru.pre.ꝛ not.
per Azo.in ſumma.C.de
ſer.§.pecoris.ver.ꝛ ſic cō=
cedi pōt. Sec⁹ ſi deberet̄
ſeruit⁹ pro domo ꝛ ꝑ fun
do: vt qꝛ diceret̄ ſeruitus
vrbana: qm̄ ſeruit⁹ deno=
minatur a ꝑdio dn̄antis:
vt eſt tex.cū gl.in ver.are=
na.l.j.ff.de ſer.ru.pred.Et
qñ dicat̄ fundus ruſtic⁹
vel vrban⁹ vel ſeruit⁹ vr=
bana aut ruſtica . vide q̄
dixi.j.lib.in.iij.ꝛ.iiij. diui=
ſione ſ̄uitutis. Sed ſi ius
calcis coquēde debet̄ vel
arene fodiēde nō ad vtili=
tatē fundi vrbani vel ruſti
ci nō eſſet ſeruit⁹ realis ſꝫ
ius ꝑſonale:vt no.gloſ.in
d.l.veluti.in v̄ſic.qđ ergo.
et ꝓbatur in.l. mella.§. fi.
et ibi per glo. Bar. ꝛ doct.
ff.de ali.ꝛ ci.le. ꝛ not. in.l.
domū.ff.de ſer.l. pecoꝝ.ff.
b de ſer.ru.pre.¶ † Sed hic
ſcđo loco dubitari pōt qđ
ſi ꝓmittatur ius calcis co
quende vel arene fodien=
de vltra q̄ ſit opus ꝑ fun
do dn̄antis:an talis ſerui
tus poſſit conſtitui. Et dic
q̄ nō.l.ergo. in fi.cū.l.ſeq.
eo.ti.et eſt rō : qꝛ ſ̄uitutes
reales ſunt ſ̄m indigentiā ꝑdij dn̄antis
vt.d.l.ergo.§.fi.ꝛ ita no.Bar.in.l.eadem.
in.§.cato.in.vj.q.ff.de verb.obli.ꝛ in.l. ſti
pulationes nō diuidūtur in.iiij.q.eo.tit.
et dixi.ſ̄.in.d.iiij.diuiſiōe ſeruitutis. ver.
circa iſtas ſeruitutes ibi.item quarta eſt
3 natura ſerui.¶ † Tertio dubitatur nun=
quid iſte due ſeruitu.ſint noīate vel inno
minate.ꝛ glo.in.l.j.§.in predijs.in ver.hec
ſunt in prin.ff.de ſerui.ruſti. pre. dicit q̄
ſunt innoīate. Ego tenui.ſ̄.in li.j.in.ij.di
uiſione ſeruitutis q̄ ſunt nomiate.dic vt
ibi dixi.ſ̄.de ſeruitute aqueducende. in
4 iij.q.princip.¶ † Quarto quero quid ſi
aliquis hꝫ ius crete vel lapidis eximen=
di:an iſta ſit ſeruit⁹.dic ſi debet̄ ad vtili=
tatē ꝑdij ruſtici erit ruſtica ſeruit⁹: ſi vr=
bani erit vrbana.Sed ſi nō debet̄ ad vti
litatē fundi ſꝫ ob aliā cām:puta vt vaſa
figula venalia facere poſſit:tūc non erit
ſeruit⁹ realis ruſtica vel vrbana:ſꝫ que=
a dam cōmoditas[a] ad ſimilitudinē vſu=
fructus:vt eſt tex.cū glo.ꝛ ibi doc.in.d.l.
ergo.§.fi.ꝛ.l.veluti.ff.de ſer.ru.pre.ꝛ pro
batur per ea q̄ dixi.ſ̄.in prin. et ideo dixi
ad ſil'itudinē vſufru.qꝛ nō vſufruct⁹ eſt
vt vſufructuari⁹ hēat oēs fruct⁹ ſimul:
vt iſti.de vſu ꝛ ha.in prin.qđ nō eſt in ca=
ſu in quo nō hꝫ niſi ius eximēdi cretam
vel lapidē:ſed ſi hr̄et ius percipiēdi oēs
fruct⁹ tūc eſſet ſeruit⁹ vſufru.l.arborib⁹.
in fi.prin.ff.de vſufruc.ꝛ ita no.in.d.l. ve
luti verſi.ſed ſi vt vaſa.per gloſſ.et docto.
5 ¶ † Quinto ꝛ vltimo quero qūo vocent̄
hmōi loca in quib⁹ debet̄ ſeruit⁹ vel ius
calcis coquēde arene fodiēde vel crete
aut lapidis eximēdi.dic noiant̄ crete fo
dicine lapidicine.l.diuortio.§.ſi vir i fun
do.ff.ſo.ma.ꝛ arenacine in quib⁹ arena
foditur.l.ſed hi.in princi.et ibi glo.ff. de
publicanis.

¶ De ſeruitute altius tollendi. Cap.xj.

1 Seruitus altius tollēdi triplex eſſe dignoſcitur.

2 Seruitus altiuſtollendi quare eſt ruſti ca:ꝛ alie ſunt vrbane.

3 Seruitute altius tollendi exemplū quo modo ponatur.

4 Seruitute altius tollēdi exēplū qūo ꝓcedat : cū qs regl'r poſſit tollere domū ſuam vſqꝫ ad celum:etiam ſi ſeruit⁹ im=

a ¶ Commoditas. Cōmoditas dr̄ reſpectu vſ⁹ non reſpectu fruct⁹ l. cū in rē. ꝛ ibi Bar. de rei ven.

poſita non eſſet.

5 Culture fauore nō pōt vnus ventū impedire:ne ad alterius prediū tranſeat.

1 Triplex†eſt ſeruitus altius tollēdi. Una eſt ſuitus alti⁹ tollēdi ⁊ officiēdi luminib⁹ vicini. Alia eſt ſeruit⁹ alti⁹ nō tollēdi:⁊ iſte due ſunt vrbane.de qbus in.l.j.ff.de ſer.ru.pre.⁊ dixi in.j.lib.in duob⁹ titu. Tertia eſt ſeruitus altius tollendi que eſt ruſtica.l.ij.in prin.ff.de ſer.ru.pre.⁊ ibi per glo.⁊ doc.⁊
2 de iſta loquit̃ rubrica nr̃a. ¶†Pro cui⁹ declaratiōe pmo q̃ro quare iſta eſt ruſtica ⁊ alie ſunt vrbane dic q: ſeruitus denoiat̃ a p̄dio p̄dominātis : vt gloſ.in.l.j. ver.arena.de ſer.vr.pre.⁊ dixi in ti.p̄cedēti:⁊ ideo qñ ſeruitus altius tollendi vel nō tollēdi debetur p̄dio vrbano appellatur vrbana.⁊ ita p̄cedūt dicte due rubrice primi libri. Qñ vo debetur ruſtico nominat̃ ruſtica:q: predio ruſtico fit:puta q: eſt p̄diū vel villa.l. plenū.in princi.de vſu ⁊ habi.et ita dz intelligi iſta rubrica
3 vt vult.d.l.ij.in princi.glo.in fi. ¶†Scdo q̃ro quō ponat̃ exēplū in hac ſuitute altius tollēdi.dic pōt poni domūcula gr̃a fructuū parata quā ille cui debebat̃ hec ſeruit⁹ volebat altius tollere et officere p̄dio vicini.l.ea iura.§.ſtabula.ff.q̃.mo.pu.ca.ↄtra.⁊ ita vult gl.in.d.l.ij.in prin.
4 ¶†Tertio q̃ro quō hoc exēplū poſſit p̄cedere cū q̄s regulr̃ poſſit edes ſuas vel domū alti⁹ tollere vſq; ad celū etiā ſi nō eſt ipoſita ſuitus.l.impatores.⁊.l.cū eo.ff.de ſer.vr.pre.⁊.l.q̄ cū luminib⁹.⁊ ibi p gl.⁊ doc.e.ti.⁊.l.alti⁹.⁊.l.ſi edib⁹.C.de ſer.⁊ aqua.ergo ſuit⁹ nō vr̃ poſſe locū hēre: q: res ſua ⁊ jus ſuū nō pōt ſibi ſeruire.l.in re cōi.⁊.l.ſi q̄s edes.⁊.l.vo em̄.ff.de ſer.vrba.pre.⁊.l.vti frui.in prin.ff.ſi vſufruc.pe.cū ſi.dicēdū eſt ſm glo.in.d.l.ij.in p̄n. ꝙ in p̄dijs vrbanis eſt libertas:q: pōt q̄s regulr̃ altius tollere:⁊ ita p̄cedūt iura p̄allega. Sed in p̄dijs ruſticis eſt ſuitus poſſe eleuari altius:q: vbi nō eſſet ipoſita ſeruitus altius tollēdi ⁊ officiēdi predio vicini nō poſſet alti⁹ tolli p̄pter vtilitatem ſegetum.l.fi.in fi.C.de ſer.⁊ aqua.
5 ¶Et rō dubitandi potuit eſſe:q: fauore culture nō poteſt vnus impedire ventū trāſire ad p̄diū alteri⁹.d.l.fi.in fi. Et ideo videbat̃ hoc eſſe introductū pub.vtilitate⁊ nō poſſe alio pacto expreſſe ↄ̄tētiū aliter diſponi:⁊ nec pactis vz p illā.l.ij.in prin.ſm primā lec.quā etiā ibi Pau.de ca.tz in.d.l.fi.in fi. Uel ſecūdo pōt dici ꝙ iſta ſeruitus locū habeat qñ prim⁹ actus fuerat vt deberet altius tollere:q: alti⁹ edificare de neceſſitate eſt ſuitus:ſz de volūtate eſt q̄dā libertas:⁊ ita declarat gl.in.d.l.ij.de quo vide q̄.ſ. dixi in li.j.in tit.de ſer.altius tollendi.vbi declaraui quō pōt eſſe vtilis hec ſeruitus. Uel tertio pōt dici ſm eādē glo.ꝙ hec ſuitus intelligatur qñ q̄s hz poteſtatē altius tollēdi in fūdo vicini ruſtico:q: tūc in alieno ius ſuitutis cōſtitui pōt.⁊ hāc tanq̄ veram ſequit̃ Flo.in.d.l.ij.tñ p̄dicti tres intellect⁹ recte pñt p̄cedere ſm qd̄.ſ. declaraui.cetera circa hāc materiā vide i duob⁹ tit.de ſerui.alti⁹ tollēdi ⁊ altius nō tollēdi.⁊ qd̄ no.in l.fi.§.fi.C.de ſerui.⁊ aqua.

¶De ſui.cloace. Ca.xij.

1 Jus cloace amittende quod ſit.
2 Seruit⁹ cloace fundo ruſtico qñ deberi dicatur.

1 a Jus cloace[a] amittēde eſt in.l.ius cloace.ff.de ſer.ru.p̄.ſm glo.ibi per.l.ij.in p̄nc.ff.de ſer.ru.pre.q̄ vba intelligunt̃ de p̄dio ruſtico dn̄antis.glo.optime dicit. Sz intelligeretur de p̄dio ſeruientis deberet addi de fundo vrbano ſeruitutē debētis

a ¶Jus cloace.cloace mee vs ſuſan pōt ipediri p te.vid ſpecu.de cau.poſ.§.iij.i fi.et §.iiij.vſi.ſz nun qd.⁊ cloace materiā vide in tit.ff.de cloa.per totū.

ruſtico fundo: vt eadē gl.
in dicta.l.ij.in ver.domū.
in.ſi.lectu.ꝛ vtroqꝫ modo
dr ſeruit⁹ ruſtica: ex quo
debeẗ fundo ruſtico: quia
ſeruit⁹ debeẗ a predio do
minātis.l.j.cū gloſ.in ꝟſi.
arena.ff.de ſer.vrba.pred.
et dixi in ti.pced.in.j.q.et
idō ſi ſeruit⁹ cloace deberet
fundo vrbano diceret vr=
bana.de qua dixi.ſ.l.j.ti.l
2 tit.de cloacis. ¶ † Sed ſi
querit qñ dicat ſuit⁹ cloa
ce deberi fūdo ruſtico.dic
qḋ qñqꝫ licet p vicini co=
mū hr̄e cloacā.d.l.ij.l pn.
ad quā cloacā coloni agri
mei ꝓpter neceſſitatē ſui
corporis accedūt qḋ agro
meo expedit: ideo dr ruſti
ca ſeruit⁹: vt dicit gl.in.d.
l.ij.in verſi.cloacā in fun=
do tuo ruſtico'. vel vrba=
no.ad purgandū in cum
ruſticis. Et ita pōt intelli
gi.d.l.ij.ꝛ.d.l.ius cloacis.
Sed qñ deberet ſeruitus
pro purgādo fundo vrba
no: tunc diceret ſeruitus
vrbana iſpecto fundo do=
minātis cui ſeruit⁹ debe=
tur: ꝛ qꝛ iſta materia cloa
ce fuit examinata.ſ. in.j.
lib.in titu.de cloacis.ꝛ ple
nius.ſ.in titu.de aquedu
ctu.in vlti.q.principa.ver
ſi.vtile.et couenieter etiā
ſubijcere vſqꝫ ad ſi. et ali=
quid ſupra de ſeruitute
vie.in.xxxvj.ꝛ vlti.q.ideo
non expedit hic aliter de=
clarare ꝛc.

2 ¶ Terram.terra quātū differt a luna ꝛ q̄tus ſit circuit⁹ ei⁹. ponit pli. natura.hiſto.libro.j. non declaro: qꝛ nō eſt materia iuris.

¶ De ſeruitute preto=
rij vel ꝓtecti. Cap.xiij.

1 Pretorium vel prote=
ctum habere licere in fun
do: que ſeruitus eſſe di=
catur.
2 Pretorium quid ꝓprie di=
catur.
3 Pretorium quod alias proiectum dici=
tur quid ſit.

1 Si etiam ſeruitus ruſtica
pretorium vel protectū ha=
bere licere in fundo vt ibi re
cipi poſſint coloni agri mei.
l.ij.cum gloſ.in verſi.prote=
2 ctum.ff.de ſer.ruſti.predi.† Pretoriū au=
tem dicitur locus in quo paterfamilias
reſidere ſolet ꝛ merces ꝛ ſpecies tanqꝫ in
horreis retinere.C.de offi.recto.prouin.
l.nulli.ꝛ ſumitur hoc ex eo quia pretoꝛ=
rium ſolet dici locus in quo pretor red=
dit iura: vt dicit gloſ.in.l.plenius.in prin=
ci.ff.de vſu ꝛ habi. Si igitur alicui licet
in fundo vicini pretoriuꝫ habere in quo
ſui coloni ſiue ipſe: aut ſua familia poſ=
ſint reſidere cauſa ſui fundi ruſtici dicet
3 ſeruitus ruſtica.† Protectum ꝟo quod
alias proiectum dicitur: eſt illud qḋ ita
prouehitur vt nunqꝫ remoueātur qua=
lia ſunt meniana.l.malū.§.ſi ꝓtectū. ff.
de ꝟb.ſig.ꝛ.l.quēadmodū.§.ſi protectū.
ff.ad.l aquil.ꝛ.l.ſi duo.§.item videam⁹.
et.§.labeo.ff.vti poſſide.cū ita nō ſit lici=
tum ꝓtectū ſuper ſolo alteri⁹ facere vel
habere in fundo vicini pro vtilitate.fun
di ruſtici dicit ſeruitus ruſtica. de qua
loquitur.l.ij.ff.de ſerui.ruſti.pre. Et iſta
rubrica declarat per ea que dicta ſunt
in titulis proxime allegatis.

¶ De ſeruitute innomina=
ta. Cap.xiiij.

1 ¶ Seruitutes innoiate que dicantur.
2 Seruitutes q̄ p quatuor elemēta ꝟſant.

1 Poſt † vrbanas ſeruitutes que
nominate dicūtur domū pri=
mo libro figurauim⁹ vt ex ea
cetere ſeruitutes vrbane que
nominate non reperiuntur intelligi poſ=
ſint. Nunc vero cōſequens in hoc libro
ſecūdo declaratis ruſticis ſeruitutibus
nominatis: aliū ordinē adhibeam⁹ quo
alio modo reperiantur facile ꝛ haberi ꝛ
2 intelligi poſſint.††† Has autē cum circa
predia tm̄ ruſtica ꝟſentur per quatuor
2 in primis elementa terrā: ſcꝫ aquā: ae=
rem ꝛ ignem: quantum ad rem pertinet
breuiter ordinandas eſſe conſtituimus:
ita vt facilius vnuſquiſqꝫ inquirere ac
percipere poterit quando fundo ruſtico

ſeruitus debeatur: quando illis etiam quatuor elementis nullo iure ſeruitutis phibentis libere vti valeat.

¶ De ſeruitute terre. Cap. xv.

1 Seruitutes terre que ſint: et quibus imponantur.

2 Religioſi ſi cõcedant vt in aliquo loco ſepulturam facere poſſim: et ibi ſepelire ceperim: ſi poſtea cũ eis conueniam: ne ſepeliam niſi vſq ad certum numerum: et qđ non poſſim inibi monumentum cum lapidibus niſi vſq ad certam menſuraz extruere: an talis conuentio valeat.

3 Fundum ſi quis habuerit per quem ſolebat ire ad caſas fundo iunctas: et ipm alteri legauerit: an ſi legatarius ſibi fundum legatum petat: heredes excipere poſſint ſeruitutem dictis caſis deberi.

4 Caſa qđ proprie dicatur. et qđ capana.

Quia primuz apud nos elementũ eſt terra: ideo prius de ipſa in genere videam⁹: poſtea ſpecialiter de quibuſdam ſeruitutibus terram cõcernentibus declarabi-
1 mus. † Primo et in primis ſciẽdũ ſeruitutes hmoi imponi poſſe vt boues p quos colitur fundus in vicino agro paſcant. et ita Nera. lib. ij. membranarum ſcri. vt Ulpianus refert in. l. iij. in pn. ff. de ſer. ruſt. pred. de qua dixi. ſ. in tit. de ſer. iuris paſcẽdi. Itez vt fruct⁹ vicini in villa cogant coactiq habeant: et vt pedamenta ad vineaz ex vicini predio ſumant: et vicino cui⁹ lapides fundo tuo imineant i. ſint iuxta agrũ tuuz ex pte ſupiori poſſet ei ius eſſe terrã in fundo iacere: ſaxa poſita hre et in titulũ lapides peruoluãtur: ibiq poſiti habeant indeq exportẽtur. hec oia habent in. d. l. iij in prin. Itẽ poteſt conſtitui ſeruit⁹ geſtãdi vel in tuo vuas premẽdũ vel aree ad frumẽta cetera legumina exprimẽdi vtẽdi et habendi ruſticũ p eo cõſtituit. l. mella. §. ſi. cum glo. et Bar. ff. de ali. et cib. leg. Itẽ ſeruitus ruſtica cõſtitui põt vt ſylue cedue et pedamẽta vineis nõ deſint ſi cã fundi ruſtici dhantis fiat. Itẽ et metianus pbat ſeruitutẽ talẽ cõſtitui poſſe vt tugurium mihi liceret hre in tuo etiã ſi habebã paſcui ſeruitutẽ: aut pecoris appellendi vt ſi hyems ingruerit habeã vt ſi fuerit cõſtituta ſeruitus et pter colẽtes agrũ meũ quatenus in tugurio agri tui recipiant vt eſt tx. cũ gl in ver. habeat. l. veluti. §. item ſylue ff. de ſer. ruſti. pre. Itẽ ſeruitutes pdiorũ tam in ſolo quã in ſupficie imponi pñt. l. iij. ff. de ſer. qđ declara vt ibi p glo. et doct. Itẽ ſeruitutes ruſticorũ pdiorũ et ſi corporib⁹ accidũt incorporales tñ ſunt: et ideo nõ vſucapiunt. l. ſeruitutes prediorũ in prin. eo. titu. caueri aũt vt ad certã altitudinẽ monumentũ edificetur nõ põt: qr id qđ humani iuris eſſe deſijt ſeruitutẽ nõ recipit. Item nec illa qdem ſeruitus conſiſtere vt certus numerus hominũ in vno loco humet. l. iiij. que incipit cauere. ff. cõia pre. et ideo dicit ibi
2 Pau. de caſt. per illũ tex. † qđ ſi religioſi concedant in aliquo loco vt poſſim facere ſepulturam: et ibi incepi ſepelire ſi poſtea conueni cum eis vt nõ poſſim ſepelire niſi vſq ad certum numerum: et qđ non poſſum ibi extruere monumẽtũ cũ lapidibus niſi vſq ad certam menſuram: et iſta conuentio non valet et potero ſepelire quot volam et etiã ornare ſepulchrũ lapidib⁹: put dicet. l. j. §. interdũ. ff. de mor. infer. ſtatus. et ibi ẽt Pau. ħ vult C. de relig. et ſump. fu. nõ obſtãte ɔtradictiõe illorũ religioſorũ: ſz ſi vellẽ edificare vltra cõdecentiã poſſem phiberi. ar.
3 l. ſi cui. ff. de ſer. ¶ † Sed in ſpecie nunc queri de caſis: ſi qs hz fundũ per quem ſolebat ire ad caſas iunctas fundo et ipz alteri legat: an ſi legatarius petat fundũ ſibi legatũ poſſint heredes excipere ſeruitutẽ deberi dictis caſis vt ſic poſſit ire per illũ fundũ ad dictas caſas. Et vr qđ nõ: qr nulla ſeruit⁹ fuit ante mortem teſtatoris: qr res ſua nemini ſeruit. l. in re cõi. ff. de ſer. vrb pre. cũ ſi. ¶ Nec poſt mortẽ vr ſeruitus aliqua deberi ex quo nõ fuit per teſtatorẽ impoſita: qr res pſta mir libera vbi ſeruit⁹ ipoſita nõ reperit. l. alt⁹. et. l. ſi edib⁹. C. de ſerui. Tñ dicẽduz eſt ꝯtrium ex quo teſtator legauit pprietatez fundi p quẽ ad caſas illas ſolebat venire: vt. l. teſtatrix. in princ. ff. ſi ſer. ven. et pbat in. l. ſi fundũ ſub ɔditione. §. qui fundũ. ff. de leg. j. et. l. ſi. in pn. ff. de ſer. vrba pre. et p Bar. in. l. j. ff. de ſer. leg. vbi oĩ-
4 no eſt videdũ de hac materia. † Que au-

dicat caſa. Bal.in.c.ū.ſi 2
duo fratres in eadē caſa
in tit.de fra.de no.bñfi.in
ue.dicit qđ eſt vulgare ita 1
licū. et ſolet dici a cadēdo
qſi eſt quedam domūcu=
la:ſed nūquid capana di=
catur caſa ſiue domus. di
cit Bal.ibi recurrendū eſ= 2
ſe ad vulgare:nā illud qđ
cōiter hoies dicunt in vul
gari eſt inſpiciendum: p=
prie tñ non d̄r domus: q: 3
non conſiſtit ex pariete et
ex tecto.ff.de vſucap.l.cū
qui edes.qui dicit eſſe ad 1
ſtatutum:ſed vide glo.in
ſu.de re.di.§.j.in ver. vil=
lis.que declarat que dica
tur capana.

¶ De tugurio. Ca.xvj.

☞ Tugurium in fundo
alieno facere:an licitum
ſit.

2 Tugurium quid dicatur
remiſſiue.

De tugurio
†an ſit lici=
tū in fundo 2
alieno face
re:dic q nō
regularit.l.
quēadmodū.§.ſi protec.ff.
ad legē aquil. et.l.q vicē.§.q
ad ianuā.ff.qđ vi aut clā.
niſi ſit impoſita ſeruit⁹. l.
veluti.de ſer.ruſt pre.et ſi
fiat nō impoſita ſeruitute
pōt ppria autoritate dñi
fundi deſtrui:vt.d.§.ſi pro
tectum. et.§.qui ad ianuā.
qđ no.ſepe qñ in locis vbi
ſunt paſcua contenditur
de poſſeſſione vel q̄ſi par=
tem faciunt tuguria vt ca
ſas;vt ſub eis ſtent pecco=
rarij ſui vel coloni vel fe=
num:quia ſi fiat in fundo
alterius poteſt dominus
propria autoritate et im=
pune deſtruere per dicta
iura.†Et quid ſit tuguriū:vide.l. tugu=
rij.ff.de verbo.ſignifi.

¶ De cultura terrarū. Cap.xvij.

☞ Vicinus loci prati ſuperioris ſi ita
per ſulcos arauerit: atq; per portas vt
ad inferiorem fundum aqua venerit:an
poſſit:an vero aque arcēde iudicio cogi
poſſit:vt in alteram partem aret.

2 Opus ſi quiſpiam arando ſanat:ex quo
aqua pluuia vicino nocere poſſit:ſi alter
fundus coli nō poterit actiōe aque plu
uie arcende non tenetur.

3 Sulcos vel foſſas quiſpiā in vicini in
ferioris dānū ſeu ex latere facere poſſit:
dato qđ nō poſſit qūo ei ſuccurrat.

De cultura terrā breuiter
quedā dicamus.†Vicin⁹
loci ſupioris prati ita ara
bat per ſulcos itaq; p por=
tas vt ad inferiorē fundū
aqua veniret:queſitū eſt
an poſſit An vero aque arcēde iudicio
cogi pōt ſic vt in alterā ptē araret et ne
a ſulci vicini^a inferioris agrū ſpectarent.
Rñdēdū eſt dñū fundi inferioris nō poſſe
facere quominus agrū ſuū ſuperiorē vi=
cinus quēadmodum vellet araret:vt eſt
tex.in.l.vicinus.in prin.ff. de aqua plu.
2 arcen.†Ex quo not.ſm Barto. ibi qđ ſi
arādo aliqs opus faciat ex quo aq̄ plu=
uia nocere poſſit vicino ſi aliter fundus
coli poterat nō tenet actione aque plu=
ui.arcen. Sed ſi alio opere fundus po=
terat coli tenetur de actiōe: et ita intelli=
gatur ver. ſequēs.ſed ſi quos ſm Bar.et
Jo.de Jmo.ibi gl.aūt habuit alium in=
tellectū ve:vt.l.vicinus.in prin. intelli=
gat etiam qñ ſulci erant nocituri fundo
vicini inferioris ſi non alo nocendi facti
ſunt:ſ; cā agri colēdi eſt rō:q: naturalr
fundus inferior d; ſeruitutē ſuperiori vt
aquā recipiat.l.j.§.ſi.cū.l.ſeq.ff.de aqua
plu.arc. et ideo ſi dñs ſupior nō poſſet bñ
colere fundū ſuū ſine ſulcis aduerſarius
ſibi licitū eſt eos facere vt ibi. et.l.j.§.de
eo ope.eo.ti. Sz ver.ſed ſi quos loquitur
qñ vicin⁹ habebat fundū ex latere et fa=
ciebat ſulcos ex tranſuerſo alo nocendi
fundo vicini et nō ppter neceſſitatē vel
vtilitatē culture vel aliter:et tertio pōt
intelligi illa.l.vicinus.ſm Pau.de caſt.

a ¶ Vicini. vicin⁹ pōt aquā venientē ex fūdo vl tecto vicini in curte vel fundū ſuū retinere et repellere ne ſibi noceat. Pau.d ca. in.l. quoties.la.j.d ſeruit. et. §. p Bar. cepo. de ſer. vrb. c. xl, ca. xlvj. et c. lxvij. et ſeq.

qꝛ aut q̇s facit ſulcos apertos aratro ad
ſeminādū: ꝛ pōt facere ſicut vult ſiue per
longū ſiue per trāſuerſum : ita loquit̃.l.
vicin⁹.in p̄n. Aut q̇s vult facere hos nō
cā ſeminādi ſꝫ cā aquā retinēdi q̄ dicun
tur ſulci aquarij: ꝛ tunc diſtinguit. Aut
ſine illis nō poterat ager coli ꝛ idē. Aut
ibi poterat: ꝛ tūc ſecus. ꝛ ita loquit̃ verſi.
ſed ſi quos.ꝓbat̃ in.l.j.§.de eo ope.co.n.
qḋ ſit cā agri colēdi ꝛ fructus colligendi
q̄cūq; illi ſint ſiue frumentū: ſiue alij fru=
ctus: ſiue op⁹ fiat aratro ſiue alio mō: vt
eſt tex.cū glo. ꝛ in.d.§.de eo ope.§.ſeq. et
3 §.labeo. ¶ † Sꝫ q̇d ſi vult q̇s facere ſul=
cos vel foſſas in dānū fundi vicini infe=
rioris ſeu ex latere : ꝛ caſu quo nō poſſit
q̄ūo ei ſuccurret̃: dic aut iā fecit ꝛ aq̄ ice
pit decurrere et pōt ipſum cogere vt re=
plcat ſulcos vel foſſas: ꝛ ſi nō replet con
dēnari dꝫ ad intereſſe.d.l.vicin⁹.ṽ. ſed ſi
quos. Uel pōt iudex iubere vt caueat de
dā.infec.l.hacten⁹.§.fi.e.tit. Et ēt manu
militari poterit repelli ad demoliendū ꝛ
ad planādū opus.l.q̄ reſtituere.ff. de rei
vē. ꝛ.l.ſtipulatio §.fi.ff.de no.ope.nun.et
no.glo.in.d.l.vicin⁹.in ver.ꝯdēnari. Aut
vicin⁹ fecit op⁹ ꝛ aq̄ p̲ foſſas nōdū fluxit:
ꝛ tūc ſil'r pōt p̲ iudicē cogi vt repleat: ꝛ ē
rō: quia in illa actiōe aq̄ plu. arcē. venit
dānū futurū.l.ſupra iter §.officium. ꝛ.l.
hacten⁹.§.pe.co.ti.nec inſpicit̃ ſi nocuit
aqua: ſed ſi nocere potuit: vt dicit glo. in
d.l.vicinus.in fi.in verbo nunq̄ fuiſſet. ꝛ
l.j.§.ij.eod.titu.

¶ De ſeminatione planta=
rum. Cap̄.xviij.

1 ☞ Fundo ſuo vnicuiq; ſeminare her=
bas ꝛ arbores plantare: vites putare ꝛc.
licitum eſt.
2 Aqueductus ſeruitutem per fundū tuū
ad fundū meū ſi mihi debeas non pote=
ris in fundo tuo fodere vel aliud facere
per qḋ aqua corrumpatur.
3 Fundi ſui in finibus an alicui plātare li
citum ſit: et ſi radices in vicini fundum
intrauerint: vel frondes aut rami ꝓten=
dantur: an vicin⁹ eas propria autorita=
te incidere valeat.
4 Glās ex arbore tua ſi in fundū meū ceci
derit: an tibi ipſam auferre liceat: ꝛ ſi ꝓ=
hibeam quo interdicto tenear.
5 Glandis appellatione an
oēs fructus cōtineantur.
6 Glandem tuā que in fun=
dum meuꝫ cadit ſi pecus
meum comederit: qua a=
ctione tenear.
7 Hortū vicini: qui certo tē
pore pratum irrigare ſole
bat: ſi pratum fecerit: aſſi
duaq; poſtea irrigatiōe vi
cino nocere cepit: q̇d iuris.

POſtq; de cul=
tura terrarū
dicere incepi
mus: ꝯñs eſt:
vt de ſemina
tione plātarū putatiōe et
1 iſertiōe aliq̄ dicam⁹. † Et
p̄mo ſciēdū eſt regul'r quē
poſſe i fundo ſuo ſemina=
re arbores herbas plāta=
a re[a] vites ꝛ arbores puta
re: ꝛ alia hmōi facere : qꝛ
in re ſua quilibet modera
tor eſt ꝛ arbiter.l.in re mā
data.C.mā. ꝛ nemo pōt ꝓ
hiberi vti ſua re q̄cūq; mō
voluerit : imo ſi voluerit
pōt agere actiōe iniuriarū
actio §.fi.ff.de iniur. ꝛ.l. q̄
p̄dē.vindemia: niſi ꝓbe=
tur ſeruit⁹ impoſita.l. al=
tius.et.l.ſi edib⁹.C. de ſer.
no.Bald.in.c.ij.in tit.ſi de
feu.fue.cōtro.in vſi.feu.et
c.ceterū.de iudi. ꝛ Ant.de
but.i.c.nimis.extra de in
2 reiu. † Et ideo ſequit̃ et h̄
q̄ ſi mihi debes ſeruitutē
aq̄duct⁹ p̲ fundū tuuꝫ ad
fundū meum: vel hoc an=
no duxi aquā p̲ fūdū ſine
vicino nō potes i illo fun
do tuo fodere ſerere ſucce
dere putare edificare vel
aliḋ facere p̲ q̄ꝰ aq̄ inq̄net̃
vitiet̃ corrūpat̃ deterior ve
fiat: ꝛ ſi h̄ fiat teneberis in
terdicto de aqua quoti.et
eſti.vt eſt tex. i.l.j §. labeo
putat.ff.de aqua. quotid.

a ¶ Plan
tare. Ser=
uit⁹ altius
nō tollēdi
non rūpit̃
p̲ plātatio
nē arborꝫ:
ſec⁹ ṽo ſi i
ſuitute lu
minib⁹ of=
ficiat̃.l.edi
ficia. et l.l.
ſi arborē.i
p̄nc.eo.tit.

5 et eſti ¶ † Sed circa plantationẽ arboꝝ 1
q̄ri põt an ſit licitũ alicui in ſuo arbores
plãtare ẽ: in finib⁹ fundi ſui: ⁊ ſi radices
intrẽt fundũ vicini vel frondes aut rami
protẽdũt ſupra fontẽ vicini: an vicinus
poſſit eas ꝓpria autoritate incidere: ⁊ ſi
fruct⁹ arboris mee ceciderũt in fundũ vi 1
cini. vide de his oib⁹ q̄ plene dixi. ſ. in. j.
lib. in ti. de arborib⁹. ⁊ in ti. de ſerui. ne lu
4 minib⁹ officiat. in. iiij. q. ¶ † Quib⁹ adde 2
ſi glans ex arbore tua in fundũ meũ ce=
cidit ⁊ extra licitum eſt tibi tertio quoqꝫ
die auferre illã: ⁊ ſi ꝓhibeã teneor inter=
dicto de glãde legẽda: ⁊ appellatiõe glã
dis oẽs fructus ꝯtinent: vt. l. vnica. ⁊ ibi
glo. Bar. ⁊ doc. ff. de glã. le. ⁊. l. iulian⁹. §. 3
glans. ff. de exi. Itẽ ſi nõ patior te tollere
glandẽ ad exhibẽdũ queadmodũ ſi tuã 1
in agrũ meũ delatã tibi auferre non pa=
5 tiar. d. l. iulianus. §. glans. ¶ † Itẽ ſi im=
miſſo pecore depaſco glandẽ tuã que in
fundo meo cadit: ſi dolo malo pecus im
miſi vt glandẽ comederet teneor ad exhi
bendũ: vt. d. §. glans. ⁊ etiã actione in fa=
ctũ agere poteris. l. q̄ ſeruãdarũ. §. glãs.
5 ff. de ꝑſcrip. verbis. ¶ † De irrigatione ali
q̄d dicamus ⁊ ſi vicinus q̄ hortũ ſolebat 2
certo tpe irrigare pratum illic fecerit ce=
pitqꝫ aſſidua irrigatione vicino nocere
ait iuriſcõſultus: neqꝫ dãni infecti neqꝫ
pluuie arc. eũ teneri actione niſi locũ cõ
planauerit eoqꝫ facto citius aqua ad vi=
cinũ peruenire cepit: vt eſt text. not. in. l.
apud trebatiũ. §. ſi vicin⁹. ff. de aqua plu.
ar. ⁊ hoc intelligo ſm gloſ. ibi q̄ñ in alie=
no aliq̄d facere teneret. l. ſi qñ. in fi. ſi ſer.
ven. ⁊ ibi hoc etiã vult glo. Sed Pau. de
ca. intelligit illũ. §. ſi vicinus fundũ pote
rat colere aliquid nõ teneret. l. j. §. de eo 3
opere. de aqua plu. arcẽ. Uel ſm Ioã. de
imo. ille. §. ſi vicinus. intelligit ꝙ ille qui
hꝫ ſeruitutẽ actiuã poſſit aquã ex fũdo
vicini ad ſuum ducere cã irrigandi ex q̄
fuit ſimpliciter cõſtituta. trahit etiã ad
pratũ qđ fit i eodẽ fundo. ar. l. ſi ſeruit⁹.
ff. de ſer. vrba. pre. niſi locus cõplanet ex
quo aqua citi⁹ decurrat: vt i fi. illi⁹. §. et
adde q̄ plene dixi. ſ. de ſer. aqueductus.

¶ De ſterquiliatione. Cap. xix.

1 ☞ Sterquiliatio quid ſit: ⁊ breuiter to
tam eius materiam remiſſiue.

De ſterquiliatiõe. † Uide tex.
cum gloſ. in. l. ſi quando. §. fi.
et qđ ibi no. ſi ſerui. vendi. et
que dixi in primo libro in ti=
tulo de ſterquiliatione.

¶ De meſſe ⁊ vindemia. Cap. xx.

1 ☞ Meſſem vel vindemiã cuilibet dño
vel colono in fundo ſuo facere licet: ꝓhi
bens aũt iniuriarũ actione tenetur.
2 Statuta ſi dictauerint. ne q̄s poſſit vin=
demiare vel meſſem facere etiam in ſuo
niſi certo tpe: vel vt colonus partiarius
nõ poſſit incidere meſſem niſi p̄ñte loca=
tore: vel niſi notificatione ſibi facta: qui=
bus caſibus ſeruanda eſſent.
3 Fundũ alienũ an cuilibet ingredi liceat
et vuas vel ſpicas colligere.
1 De meſſe † Et vindemia colli
gẽda ꝙ licitũ cuilibet dño
vel colono meſſem ⁊ vinde=
miã in fundo ſuo vel ſibi lo
cato facere ⁊ ꝓ libito volũ=
tatis: ⁊ ſi ab aliq̄ ꝓhibeat p̄t agere actio
ne iniuriarũ. l. q̄ pẽdentẽ vindemiã. ff. de
act. emp. ⁊. l. iniuriaꝝ actio. §. ſi q̄s ꝓhi=
beat. ff. de iniur. niſi ex forma ſtatuti vel
2 ꝯſuetudine ſeruaret ꝯtrariũ. ¶ † Quero in
quibuſdã locis ſunt ſtatuta ne q̄s poſſit
vindemiare vel meſſeꝫ facere etiã in ſuo
niſi certo tpe ⁊ rõ ſtatuentiũ forte fuit ne
ante tp̃s dñi colligerẽt ꝓprias: ⁊ poſtea
accuſarent ſaltuarios de dãno dato: vel
niſ. forte in inſtrõ locationis ꝯtineat: vt
vel colon⁹ vel partiarius nõ poſſit meſ=
ſem incidere niſi p̄ñte loca. vel ſaltẽ niſi
prius ſibi facta notificatione q̄b⁹ caſib⁹
cõuentiones vel ſtatuta ſeruanda eſſent
l. oẽs populi. de iuſti. ⁊ iure. ⁊. l. j. ff. de po.
3 ¶ † Sed nunq̄d ſit licitũ cuilibet ingre=
di fundũ alienũ ⁊ vuas colligere vel ſpi=
cas. dic ꝙ de iure licitũ eſt comedere et
nõ exportare ⁊ ꝯterere ſpicas ſed nõ mit
tere falcẽ. de ꝯſe. di. v. ſtipulas. ⁊ no. gloſ.
j. di. oẽs leges. in ver. fas eſt. ⁊ cõiter ſunt
ſtatuta ꝓuidẽtia circa hoc: ⁊ de ꝯſuetu=
dine ſeruat etiã illud ius diuinũ: verũ=
tñ ſi anteqꝫ quis ingrediat fundũ alienũ
ꝓhibeat a dño ingredi nõ poterit. l. iniu
riarũ actio. §. fi. ff. de iniu. ⁊. l. diuus. ff. de
ſer. ru. pre. ⁊ ꝓpterea dr. d. c. omes leges
ire per agrum alienũ fas eſt ius nõ eſt. ⁊.

ſas eſt dño nõ ꝓhibēte ius nõ eſt ꝓhibē-te domino: vt ibi no et adde que dixi.ſ.d ſerui.itinc.in pe q.prin.ꝛ vide tex.cū gl. in.l.per agrum.C de ſerui.

¶ De aucupatione. Capi.xxj.

1 Aucupari vel venari in fundo alieno licitū eſt: ꝛ de cōſuetudine vſurpat: ſi tñ dñs volens ingredi fundū ſuū cā venandi: vel aucupandi prohibeat nõ erit ei licitum.

2 Uenādo vł aucupando in fundo alieno ſi quiſpiā aliquid ceperit: an dño fundi reſtituere teneatur.

3 Uenator an in fundo retineri poſſit: vt reddat quod percepit.

4 Beſtia fera ſi in laqueū alienū reperiat: an occupantis erit.

5 Beſtiam ferā ſi vnus vulneret: et alius capiat: cuius erit.

6 Lupus vel miluus vel accipiter vel canis ſi acceperit auē vel pecudē: vel aliđ animal vnius: ꝛ quidā tertius ſurripuerit de ore lupi: milui: accipitris: vł canis an priori dño id qđ acceperit reſtituere teneatur.

7 Accipitrē vel falconē cū ſonaleis argenteis in pedibus iunctis ſi quiſpiā acceperit: an priori dño reſtituere teneatur.

8 Rhetia ſeu laqueos tendere: aut quelibet alia inſtrumenta ad capiendas venationes: an licitum ſit.

9 Nobiles et milites priuilegiati ſunt vt cum canibus ꝛ auibus venentur.

10 Uenari cum armis an licitum ſit.

11 Uenatio clericis ꝛ mōachis: an ꝛ quādo licita ſit.

12 Foſſas aprorū vrſorumve capiendorū cauſa facere: an licitum ſit.

13 Foſſata ſiue foſſe: que ſunt inter viā publicā et fundū priuatū: cuius eē debeāt.

14 Sepes in finibus fundi ſui an facere licitum ſit.

Aucupari † aūt vel venari ī fundo alieno licitū eſt: ꝛ de ꝯſuetudie vſurpat ſi tñ dñs volēs igredi fundū ſuū cā venādi vel aucupādi ꝓhibeat nõ erit ei licitū: vt ē ca ſus i.d.l.iniuriarū.§.ſi.ꝛ d.l.diu⁹.cū gl. ꝛ l.iij.§.plane.ff de acq.re.do.ꝛ inſti.de rerum diuiſio.§.fere.verſi.plane. ¶ † Sed quid ſi vnus in alieno venando vel aucupādo aliquid cepit: an teneat reſtituere dño fundi gloſſ format iſtā q.in.d.§.diuus.ꝛ ibi firmat ꝙ nõ per tex.in d.§.fere.ꝛ.l.fi.§ ſed cuȝ.C. de fur.ꝛ idē tȝ glo.in.d.§. Sed gloſſ.in.d.§ fere.inſti.de re.di.§.plane.tenet ↄriū: ſed cōiter prime glo. tenent.ꝛ dicit Ang.in.d.l. diuus.qđ gaudēt nobiles et principes ꝙ poſſint venari in fundo alieno.ꝛ eſt rō: quia ſol⁹ ingreſſus eſt ꝓhibitus nõ captura.d.§. fere.cū aliis.ſ.alleg. Aliq̄ ꝯcordāt dicta glo.vt glo. d.§.fere.ꝓcedat in caſib⁹ poſt prohibitionē. Sȝ dicit Flo.in.d.l.diu⁹.ꝙ iſta cōcordia nõ eſt tuta: quia priuati ꝓhibitio nõ impedit tranſlationē dñij.l.ea lege.de condi.ob cām.l.ſi ita đs.§.ſi ea lege.ff.de ꝟ. ob.no.bar.l.l.q̄ abſti.ff.đ dona. Unde Flo.in.d.l.diuus.aliter cōcor. veȝ aut fund⁹ cōſiſtebat ꝑin venatione ᵃ vel aucupatione: tunc ſi qs ibi venet vel aucupet dño ꝓhibēte nõ facit captū ſuū ita intelligatur gloſ.d.§.fere. Aut non conſiſtebat in venatione vel aucupatione: et tunc captum efficitur capientis. et ita procedant alie glo.contrarie.pro hoc allegat.l.venationes.ff.de vſuca.et.l.vſufructuariū. ff.de vſufru.ꝛ per illa duo iura apparet quando venatio ſit in fructu ꝛ debeatur vſufructuario. ¶ † Sȝ 3 inſurgit aliud dubiū circa predicta: an poſſit venator adhuc in fundo retineri vt reddat qđ perce-

ᵃ ¶ Uenatione. Uenatio dicitur ars nequiſſima. lxxxvj.diſ. qui venatoribus.

pit.⁊ gloſſ.§.fere.inſti.de re.di.vī ſentire
ꝙ ſic.d.l.diuus.dicit ꝙ nō per.d.§.fere.in
l.iij.§.j.ff.de acqui.re.do.et in aut.vt nul
li iudi.§.ſin autem.ſed aget actione iniu
riarū ſi intrauit eo ꝓhibente.l.iniuriarū
actio.§.ſi.ff.de iniur.⁊ idē vult glo.l.iij.§.
j.ff.de acqui.re.do.⁊ iſta opinio eſt vera
quā tenent Cy.et Bar.in.l.j.§.oīa.eo.ti.
et Angel.in.d.l.diuus.qui dicit hoc eſſe
bene not.q: iam vidit de facto in perſo=
na vnius nobilis de odonibus de Peru=
ſio qui p apris ⁊ capriolis nem⁹ alienū
intrauit dn̄o ꝓhibente et multas vena=
tiones cepit:oīs eñ venatio pertinet ad
eum ⁊ nulla violentia per dn̄m fieri pōt:
ſed tantū modo actione iniuriarū cōtra
eum agi poterit. Adde tñ ꝙ dn̄s poterit
volenti ingredi fundū manu reſiſtere.l.
quēadmo.circa prin.ff.ad.l.aquil.et no.
gloſſ.in.l.iij.§.plane.ver.iure prohiberi.
4 ff.de acquir.re.do. ¶†Sed quid ſi fera
beſtia reperiat̄ in laqueū alienū.dic ꝙ
erit occupātis.l.in laqueū.ff.eo.titu. Et
ideo qđ in laqueo meo detinet̄ nō efficit̄
meū niſi aliud manu capiā vt ibi.et ita
tenet Bar.in prin. In his tamē ſeruanda
eſt conſuetudo loci vel ſtatuti ſi reperi=
tur aliter tenēdum eſt qđ.ſ.dixi:q: dixi=
mus quē poſſe igredi fundū alienū ma=
xime cauſa venandi ⁊ aucupādi: quero
an hoc poſſit iure ſeruitutis vel iure cu=
iuſdam facultatis a iure cōi conceſſe po
teſt ingredi:⁊ ꝓpter hoc lz quis plures
iuerit per fundū alienū:non tñ cenſetur
iuiſſe iure ſeruitutis niſi iuerit per.xxx.
dies.ſ.annū.et ſemper pōt prohiberi ne
vadat:ſed poſtꝗ̄ fuit per .xxx. dies;cen=
ſetur eſſe in quaſi poſſeſſione ſeruitutis
in qua eſt defendendus per titu.ff.de iti.
actuq; pri.quouſq; actum fuerit cōfeſſo
ria vel negatoria:vt.l.j.in princ.§.j.ſ.eo.
titulo.⁊ dixi plene.ſ.de ſeruitute itine.in
vlti.q.prin. Sed in his que nō ſolent cō=
petere iure facultatis ſufficit ſemel ali=
quid fuiſſe geſtū ſciente et patiente dn̄o
vt dicatur fuiſſe in quaſi poſſeſſione ſer=
uitutis:vt.l.j.§.hoc interdictum.ff.de aq̄
quoti.⁊ eſti.⁊ no.in.c.cū eccleſia ſutrina.
extra de cau.poſ.⁊ ꝓprie.⁊ ita vult Pau
lus de ca.in.d.l.diuus.ſ.de ſer.ruſti.pre=
5 dio.¶†Quid ſi quis vulnerat feram be=
ſtiā ⁊ alius capit cuius debet eſſe:dic ca=
pientis:vt inſti.de re.di.§.illud.⁊.l.natu
6 ralē.§.illud.ff.de acqui.re.do.¶†Et qđ
quotidiana ſi lupus vel miluꝰ vel acci=
piter vel canis accepit auem vel pecudē
vel aliud aīal vnius:⁊ quidā tertius ac=
cepit ſeu arripuit de canibus vel de ore
lupi aut milui ⁊c.an teneat̄ reſtituere id
qđ recuperauit priori dn̄o.dic ꝙ ſic:vt eſt
text.no.ff.de acqui.re.do.l.pompo.in fin.
7 ¶†Sed pone aliā.q.pulchrā: quidā ac
cepit accipitrē vel falconē cum ſonaleis
argenteis in pedibus iunctis:an teneat̄
reſtituere priori dn̄o. Uide conſiliū Bar.
qđ incipit oīmodo cū fuiſſet venatū:al's
dicitur tractatus de falcono editus per
Bar.quē habeo in cōſilijs conſi.cxxj.vbi
8 plene vide.¶†Nunquid aūt ſit licitum
tēdere rethia ſeu laqueos aut alia que=
libet inſtrā ad capiēdas venationes.dic
ꝙ nō:niſi ad vrſos apros ⁊ lupos capiē=
dos:vt eſt tex.in ca.nemo etiā rethia. in
titu.de pa.te.in vſi.feu.qui textus varijs
modis intelligit̄. Nam quidā intelligūt
ſolū in poſſeſſionibus imperatoris.arg.
l.ij.cum ibi no.C.de noxa. Sed iſta lectu
ra notabil'r ſeruat̄ per.l.foueas.ff.ad.l.
9 acquil.¶†Tertio modo alij intelligunt
ꝙ imperator hoc ſtatuit et ſit priuilegiū
militis ⁊ nobiliū qui cum canibus ⁊ aui
bus venant̄ vt tales habeant ſolatiū:vt
alij inferiores ruſtici non poſſint venari
niſi ad apros vrſos ⁊c. ſicuti ſunt ſtatu=
ta Ferrarie.nec congruit ti.contra.l.im=
peratores.ff.de in diē adiec.et ideo Jac.
de alua.dat quartū intellectū:q: multo=
ties ex talibus venationibus factis in
alieno dn̄o ꝓhibente oriunt̄ rixe ⁊ iniu=
rie:q: armata manu dn̄s volētes ingre=
di pōt prohibere:vt no.glo.in.l.iij.§.pla=
ne.ff.de acqui.re.do.ex qbꝰ de facili po=
tuiſſet peruenire ad violationē pacis.de
qua loquit̄ ille titu.de pa.te.ideo impe=
rator prohibet expreſſe vt nemo in alie=
nis agris poſſit venari inuito dn̄o: niſi
ad apros vrſos ⁊c. quaſi velit ꝙ ſi quis
contra faciat debeat puniri tanꝗ̄ turba
10 tor pacis:vt eo.ti.§.ſi quis aūt. ¶†Pōt
etiā qnto mō intelligi ille §. q: in.c.prec.
induxerat imꝑator ꝓhibitionē armorū
⁊ q: venationibꝰ portant̄ arma dubita=

bar: an ſit licitũ venari cum armis. ⁊ dicit q̄ nõ: niſi ad iſta aialia periculoſa: ⁊ quicq̃d dicãt de laq̃o et rethi: th̃ intelligas q̄ in predictis venationib⁹ ſunt neceſſaria arma. ⁊ h̃ vr̃ ſentire Ja. de ardezoni. ð Uerona i ſua elegãti ſũma feudorũ in ti. de pa. te. ⁊ Ja. de alua. ſequit̃ eũ i d. c. nemo rethia. tu aũt ↄiungas quartũ et quintũ intellectũ et habebis veritatẽ.

11 ¶ † Quotuplex aũt ſit venatio[a] et an et
a qñ ſit licita[b] maxie clericis mõachis. vi-
b de gloſ. ordi. lxxxvj. di. qui venatoribus donare. et ibi text. et ca. j. extra ne cleri. vel mona. et. c. j. et. ij. extra de venatore. vbi bene not. et adde q̄ in diuinis ſcripturis penitus nõ inuenim⁹ ſanctũ aliquẽ venatorẽ: piſcatores iuenim⁹ ſcõs: vt dicit btũs Hiero. l. pſal. c. et hr̃. xxxvj. diſt. Eſau. ⁊ xxxiiij. di. quorũdã. ⁊ no. Ange. in. l. diuus. ff. de ſer. ru. pre. th̃ nõ allegat dicta iura. ⁊ rõ ponit̃ per gloſ. in. d. l. eſau. qr venatio fit cũ clamore et maiori delectatione q̄ fiat piſcatio: iõ eſt ꝓhibita: ⁊ ꝓpter hãc delectationẽ nũq̄ venatorib⁹ fuit ↄceſſa imunitas p̃rimonioꝝ. tex. eſt in. l. venatorib⁹. C. de excu. mu. li. x. ⁊ no. Ang. in. d. l. diuus. vltio de materia venationis et aucupationis. vide in d. c. q̃ ⁊ venationib⁹. ⁊ ibi glo. magr̃am in d. c. eſau. ne cle. vel mo. d. c. j. et cle. ne in agro. §. porro. et ibi glo. ⁊ doc. de ſta. mo. ⁊. l. j. C. de vena. ferarũ. li. xj. et per Jo. in ſumma in rub. de vena. ⁊ p Hoſt. in ſumma de cã poſ. ⁊ pro. §. j. ⁊ alijs locis. ſ. al-

12 legatis. † Cõuenit ẽt ex p̃dictis q̃rere an ſit licitũ foſſas aproꝝ vrſorũve capiẽdorum cã facere vel laqueos ponere. ⁊ dic ſi in itinerib⁹ fiunt in ciſq̄ bos: vel aliud aial ceciderit factũq̄ deterius eſt: vel laquei ponunt̃ in lo. pu. ⁊ pecus tuũ in eos inciderit potes agere cõtra facientes foueas vl̃ laqueos ponentes. l. acq̃l. niſi denunciaſſent pri⁹ dño vel niſi p̃dicta fuerit in locis vbi fieri ſolẽt: vt eſt tex. in. l. q̃ foueas. cũ. l. ſeq. q̃ incipit. quẽadmonũ in p̃rio. et ibi doc. ff. ad. l. aq̃l. de foueis. vide q̃ dixi. ſ. in. j. li. de fouea. vbi ẽt poſui cui⁹ ſint fouee q̃ ſunt inter duos vicinos. vide. l. ij. §. pterea. ⁊ ibi not. ff. de aqua. plu.

13 arc. † Cuius aũt ſunt foſſata ſiue foſſe q̃ ſunt inter viã pub. et fundũ priuatũ. vide p Bar. in ſuo trac. tyberiadis in p̃ma parte de alluuione. in. iij. ⁊. vij. col. et Bal. in. l. ripaꝝ. in. j. col. in fi. et in. l. lapilli. in. ij. cõcluſione. ff. de re. di. et ibi etiã poſuit cuius ſit vſus foſſarũ: ⁊ an ⁊ qñ foſſe debeant menſurari cũ agro vẽdito ⁊ an ſit licitũ facere foſſas ex qb⁹ aq̃ plu. noceat. l. vicin⁹. §. j. v̾ſi. ſed ſi foſſas. ff. de aq̃ plu. arcẽ.

14 † Et adde que dixi. ſ. de irrigatione de ſepibus an ſit licitum eas facere in finibus fundi ſui. dic q̄ ſic. l. fi. que incipit. ſi quis ſepẽ. ⁊ ibi no. ff. fini. regun.

¶ De mõtib⁹. Ca. xxij.

1 Mons quid ſit et vnde dicatur.
2 Lapidicine ⁊ argentifodine cum in montibus reperiãtur: an in alieno fundo lapides cedere licitũ ſit.
3 Lapides in fundo ſuo an quis cedere poſſit: ita vt lapidum fragmenta in fundum alienũ perueniant.
4 Uenas aureas aut argenteas in meo: an mihi fodere licitum ſit: et fodiendo ſub vicini fundo tranſire.
5 Lapides ex fundo dotali ceſos an maritus habere debeat: et quid ſi in cedendo expendit: an expenſa ſibi reſtitui debeat.
6 Sylua cedua ⁊ ſylua paſcua que iudicetur.
7 Sylua ſi creditori pignorata ſit: ⁊ debitor ex ea nauem: vel aliam materiam fecerit: an illa nauis: vel materia pignori erit.
8 Creditor an debitorẽ prohibere poſſit ne ex ea ſylua nauem faciat.
9 Sylue vſufructuarius an arbores et pedamẽta pro

a ¶ Uenatio. Uenatio dicitur ars neq̃ſſima. lxxxvj diſ. qui venatorib⁹.

b ¶ Licita. Uenatio ꝓhibita eſt tp̃e q̃dragei̅ſime et diebus ieiunioꝝ. gloſ. lxxxvj. di. qui venatoribus.

vſu ſuo incidere poſſit:ac etiam vendere.

10 Emphiteota qui ſyluā vł nemus ł emphiteoſim recipit:an inuito domino ſyluam et nemus extirpare poſſit:⁊ ad prata vł culturam reducere:ac plantare vites:vel arbores fructiferas.

11 Nemus vel ſyluā ſi quiſpiam vendidit cum pacto d̄ retrouēdendo:an ēptor ſyluam extirpare poſſit.

12 Marit⁹ an poſſit extirpare nemus ſibi ꝑ dotē datū ⁊ ad culturam reducere.

13 Emphiteota maritus:vel feudatarius:vel ſimiles:q̄ ius in re habent:an arbores fructiferas īcidere valeant.

14 Emphiteota:vel fructuarius:vel ſimiles ſi incidāt arbores fructiferas eo caſu quo nō poſſint:nunq̄d a iure ſuo cadant.

15 Cōceſſerim ſi alicui:vt de nemore meo ligna incidere poſſit:⁊ ad ſui libitū accipere an poſtea alteri cōcedere poſſim.

16 Promiſerim ſi alicui:vt de nemore meo quedā ligna incidere poſſit:an pro libito ſuo incidere poterit.

17 Miles vnus ſi in alterius nemore ligna colligere voluerit:an poſſit.

18 Nemore ł alieno ſit capreoli:vel cerui:vł alia animalia capiant̄:domino ignorante vel contradicente: an capiētis vel domini nemoris efficiātur:et an ꝓpria auctoritate ea dominus retinere poſſit.

19 Nemore ſe vſos ruſtici ſi dixerint tanto tēpore:quo in cōtrariuꝫ memoria nō extat:an iuuat eos ſi dixerint:ſe acquiſiuiſſe ius vtendi ⁊ fruendi in illo nemore.

20 Nemoris alieni ruſtici vel alij ſi vſuꝫ habuerint:puta quia in eo longiſſimo tempore ligna accipere vſi fuerint: quando iſte vſus expiret.

Querendū † eſt primo quid ſit 1
mons Et dic ꝙ eſt loc⁹ alt⁹
l.ſi edes.ff.de ſer.vrb pre.qđ
intellige de magna altitudi
ne ſm Bar.in tractatu ſuo ty
beriadis in.iiij.col.ver.mons eſt locus.
Et dicit̄ mōs ſm Bar ibi.et Hug.et Papi.a mouendo per cōtrarium:q2 nō mouetur:⁊ nō intelligas de mobilitate que vniuerſe terre congruit:ſed q2 non mouet̄ ꝑ culturā.i.nō colit̄.terra eīn ē colit̄ bñ mouet̄ ⁊ durat vſq; ad locū qui colit̄ vel coli incipit.Penditie ergo montium nō culte montis appellatione cōtinent̄ niſi certi loci vſus aliter ſe haberet:ſi tñ inter montem eſſent aliqua loca culta montis appellatione totius continet̄ illa pars: vt.ff.de rei ven.l.in rem.§.que
cunq;.¶ † Quia in mōtib⁹ lapidicine et 2
argentifodine ⁊ hmōi materie eſſe ꝯſueuerunt:quero an ſit licitū in fundo alieno lapides cedere.Et dicas ꝙ non niſi cōſuetudo vel ſtatutū aliter diſponeret: vt eſt tex glo.⁊ doc.in.l.venditor.§.conſtat.ff.cōia ꝑdioꝝ.nec pōt q̄s lapides ex fundo alterius exportare etiam ſi ſit ciuitas vel cōmune niſi hoc dictet conſuetudo et prius dn̄o precium cōpetens ſoluat̄ licet ante ꝑcij ſolutionē cedi poſſint vt eſt caſus notabilis in.d.§.ſi conſtat.
¶ † An aūt quis poſſit in fundo ſuo lapi 3
des cedere ita vt fragmēta lapidum perueniant in fundū alienū.vide.l.ſicuti.§.ariſto.ff.ſi ſer.vē.⁊ que dixi in primo lib.
in tit.de ſer.ꝓhi.¶ † Sꝫ q̄d ſi ſint vene[a] 4
auree aut argentee:an ſit mihi licitū fo a
dere in meo ⁊ fodiēdo trāſire ſub fundo vicini.Et vr̄ ꝙ non:per.d.§.ſi ꝯſtat.Iteꝫ q2 ſicuti quis nō poteſt trāſire in agrum alienum inuito domino.l.per agrū.C.de ſer.ruſti.pred.ita nec ſub agro alieno:q2 ſicuti predia ſupra terrā ſunt libera domino vſq; ad celum.l.altius.C.de ſer.et l.qui luminibus.ff.de ſer.vr.pre.ita dn̄r eſſe libera vſq; ad ꝓfundum.Item pro hoc facit

a ¶ Uene. Uena vnica dꝫ ēt ſi ſit ſub pluribus fundis continuata: et cōmunis eſt oībus dn̄is fundoꝝ.pau.de ca.ꝯſil.cxxx.inci.in.l.cauſa mota.

hoc facit.l.j.C.de ceſſa.lib.x.et.l.diuortio.§.ſi vir in fundo.ff.ſolu.mat.Sed Pau. de ca.qui habuit iſtã.q.de facto in venis corarcis borgoniẽſibus cõſuluit ꝯtrarium vez q fodientes non poſſint a dñis impediri per.l.cuncti.C.de metallis.lib.x.coniuncta.l.j.et.l.quoſdã.eo.tit. Sed pillis dicit q ꝑpter publicam vtilitatẽ lz marmora et ſimilia fodere ſub fundo alieno dũmodo dñs nõ habeat dãnũ. Nec ob. d.§.in fundo.et.d.§.conſtat.qr illa iura loquũtur in lapidicinis que reperiũtur ſine leſione ſuperficiei et vbi fodiunt lapides multum vtiles qui in paucis locis reperiuntur et in argento vel auro: et ideo ꝑpter publicã vtilitatẽ vr cõcedi vt poſſit inuenire et fodere etiã ſub alieno: quia hoc fit cũ magna impẽſa et labore: nec a dñis ſuperioribꝰ põt prohiberi ſi nõ recipiunt leſionẽ: vt per gloſ.in.d.l.quoſdã.et l.ij.e.ti.in ver.fiſco.que dicit hoc eſſe ſpeciale in metallo qđ magno parat labore ꝑpterea ꝓcedunt etiam in venis corarcis et marmoreis vt ibi.et ita tenet eleganter Pau.de caſt.in.l.diuortio.§.ſi vir in fundo.ff.ſolu.mat.vbi dicit ita ſe conſuluiſſe in ciuitate Burgonie.et habet in cõſil.clxxvj.cum duobus ſequẽtibus.et ita tenet Ludo.de ro.in ꝯſi.ccclxxvj.ſingulari.qđ incipit regula q rem alienam per glo.volens in.d.l.quoſdã.et.d.l.et ita ego tenui in.l.inter publica.in prin.ff.de ver.ſi.vbi limitaui predicta ꝓcedere dũ vnus tertius nõ dñs feciſſet iam impenſam in fodiendo vel reperiẽdo venas: ſecus ſi vellet etiam incipere fodere et venas reperire: et ille qui haberet fundũ ſupra vellet etiã icipere fodere: qr dñs fundi deberet ꝓferri per.d.l.altius.et.l.q luminibus.ex quo ceſſant rõnes.ſ.allega. ſcz impenſax eius qui vult inuenire venas: et ceſſat rõ publice vtilitatis: qr idez faceret dñs fundi q faceret extraneꝰ qđ eſt ſingulare et magne vtilitatis.et adde que dixi in.d.l.inter publica.in prin.ff.de verb.ſig.et.ſ.in prin.lib.ti.de ſer.aquedu.

5 in prin.iiij.q.princi. ¶ † Poteſt ex predictis decidi et de materia lapidicinarum: an maritus debeat habere lapides ceſos ex fundo dotali.et quid ſi expendit in cedendo: an expenſa debet ſibi reſtitui.

vide.d.l.diuortio.§.ſi vir in fundo.et.§.ſi fundus.et ibi docto.ff.ſol.matri.et.l. ſi ex lapidicinis.ff.de iure do.et.l.ſi.in prin.ff.de dona.inter vi.et que dixi in dicta.l.inter pu.in princi.

6 ¶ † In montibus etiã ſylue quando reperiũtur: et ideo quero primo que iudicatur ſylua cedua et ſylua paſcua. Dic ſylua paſcua eſt vt quidam putãt que in hoc eſt vt cedatur. Seruius autem ait ſuceiſa vt rurſus ex radicibꝰ aut ſtipitibus renaſcitur l.ſylua cedua.in princ.ff. de verb.ſig.et.l.hoc ſylua cedua.in prin.ff.de vſufr. Sylua ꝟo paſcua eſt que paſcuis pecuduz deſtinata eſt: vt dicta.l.ſylua cedua.§.fin.et adde ꝓm Hoſtien.et Jo.an.in.c.cum dilecti.in glo.j.in nouellis extra de dona. q foreſta dicitur latũ nemꝰ ſine clauſura et ſine aqua.et ita intelligitur text.ibi.Quãdo vero eſt prope fluuium dicitur ſylua.Sed quando concluditur muro vel palis vocat barcꝰ.

7 ¶ † Deinde queritur ſecundo qđ ſi creditori ſylua pignorata ſit et debitor ex ea nauẽ vel aliaz materiã fecerit: an illa nauis vel materia pignori erit. dicas q non: niſi noiatim cautũ fuiſſet vt pignori ſint queciiq ex ſylua facta natave ſint: vt l.ſi conuenerint.§.ſi quis cauerit.ff.de pigno.act.et ibi per gl.et doc.hoc tamẽ limitat ſingulꝛ Guil.de cu. qñ debitor nõ eſſet ſoluendo vel eſſet extincta actio perſonalis a: et tũc in ſubſidium nauis intelligitur

a ¶ Actio ꝑſonalis. Adde ſpe. de acti.§.et pe.§.ij.ꝟ.et nota q iudicium. et ver.ſeq.

eſſe pignori obligata per.l.ꝗ occidit.§.j. ff.ad.l.aquil.ꝗ tex.parũ facit ſm Raph. Fulgo.in.d.§.ſi quis cauerit. dic tñ magnã eſſe autoritatẽ Guil.cũ nemo cõtradicat ⁊ magis ipm mouet iperialis autoritas quã ille tex.⁊ hoc dictum eſt bene no.

8 ¶ †Queritur tertio an poſſit creditor ꝓhibere debitorẽ ne ex ſylua nauem faciat. Bar.⁊ doc.in.d.§.ſi qs cauerit. in fi.tenent ꝙ creditor debet vti re pignorata tanꝗ̃ bonus paterfami.l.ea igit.ff.de pig.acti.vnde diſtinguit aut ſylua erat cedua:⁊ debitor vult cedere ſm modum cõſuetũ ⁊ non põt ꝑ creditorẽ ꝓhiberi ꝑ l.itẽ,ſi fundus.in fi.ff.de vſufru.et.l.cum tabernã.in prin.ff.de vſufru.pig. aut nõ erat cedua:⁊ volebat vltra modum conſuetũ cedere.⁊ tunc ꝑ creditorẽ põt ꝓhiberi ꝑ dicta iura.dicit tñ Rofre.in.d.§.ſi qs cauerit.in fi.ꝙ arbitrat ipm creditorẽ ꝑ hypothecariã poſſe aduocare poſſeſſorẽ ſylue:⁊ ꝯtra ne cedat: qꝛ tunc creditor dꝫ fructuꝫ ꝑcipere nõ debitor:vt.l.ſi pign⁹.§.ſi predio.ff.de pig.act.⁊.l.ſi cũ vẽditor.in prin.ff.de euict.

9 ¶ †Queritur quarto nũqd vſufructuari⁹ ſylue poſſit incidere arbores ⁊ pedamẽta ꝓ vſu ſuo et etiã vẽdere. dic quedam ſunt arbores nõ altiores ſylua.⁊ iſte cõtinent ſub nomine ſylue:⁊ ideo pedamẽta ſuccidi pñt ſicut ipa ſylua:vt.l.ex ſylua cedua.ff.de vſufru. Quedã ſunt arbores ꝗ in altitudine ſyluã excedũt:⁊ de his fructuarius nõ ſumit ramos ſed pedamẽta ſuccidit. l.ſed ſi glãdes.ꝗ ſequit dictã.l.ex ſylua cedua prima materia:lꝫ aliq̃ eſſent grãdes arbores ibi.nã ſylue debent cedi cũ aliis qñ alie eſſent mature. Quedã ſunt arbores vetuſte:⁊ tũc nõ pedamẽta nec ramũ ſuccidi pñt arboribus etiã euulſis vel vi ventorum deiectis ad vſum ſuum et velle:vt eſt tex.cũ glo.in.d.l. bo.rarib⁹ in princi.ꝗ intelligit.d.tex. qñ ſylua non erat cedua:qꝛ tũc põt ſumere etiã ex ſylua ꝓ vinea ſua dũmodo fundũ deteriorẽ nõ faciat:vt.d.l.ex ſylua cedua. in fi.⁊ in hoc caſu tñ habebit vſuari⁹ ꝗ̃tũ vſufructuari⁹ ſm glo.ibi.ſed qñ eſt ſylua cedua:tunc plus hꝫ vſufruc.ꝗ̃ vſuari⁹:qꝛ vſufructuari⁹ põt cedere ⁊ vẽdere et locare i vltima neceſſitate ſua:vſuari⁹ aũt non põt vti niſi ꝓ ſe et,neceſſitate ſua:vt inſti.de vſu.⁊ habi.in pnc.⁊.§.j.⁊.l.diu⁹. ff.eo.tit.vbi habet etiã ꝙ vſufructuari⁹ ſyluã põt cedere et vẽdere: puta qñ eſſet in re mota:qꝛ ſi nõ poſſet vendere nulla eſſet vtilitas ſylue ⁊ ꝑinde eſſet ac ſi non haberet vſufructũ ſylue:vt.d.l.

10 ¶ †Queritur quinto an emphiteota ꝗ recipit in emphiteoſim ſyluã vel nemus an inuito dño poſſit extirpare ſyluam ⁊ nemus et reducere ad prata vel culturã:⁊ plãtare vites vel arbores fructiferas. Iſtã.q.format Nico.de ma.⁊ Bald.in.l.j.in fi.C.de iure emphi. Et vꝫ primo ꝙ ſic:qꝛ qui accipit in emphiteoſiꝫ accipit ad meliorãdum ſed hoc mõ melioraẽ. ſed Nico. de ma.dicit ꝯtrũ:qꝛ melioratio ꝑmittit dũmodo nõ mutet formã.l.ſi cui⁹.§.vſufructuari⁹.ff.de vſufru.⁊.l.hacten⁹.§.neratius.eo.ti.⁊ ſm hoc emphiteota aree nõ poterit ibi domũ ſupedificare:qꝛ forma aree mutaret.l.repeti.§.fi.ff.ꝗ.mo.vſufr.amit.ſꝫ Bal.in.d.l.j.in fi.dicit hoc credere verũ eſſe:qꝛ tacite ineſt vt poſſit meliorari:vt auẽ.ſi quas ruinas.C.de ſac.ſan.eccl.⁊.l.ij.C.de allu.⁊ palu.⁊.l. inter vtile.§.fi.ff.d mino. Et ſi tu dicis nõ põt mutari forma. Rñdet ſm Bal. forma ſupficialis mutari põt in meli⁹:qꝛ iſte cõtractus ad hoc eſt inuẽtus vt melioraret ⁊ abſurdũ eſſet dicere vt ꝗ debet rem eternaliter poſſidere non poſſit rẽ meliorare meliori forma introducta ſub maiori:tñ Bal cõcludit in.d.l.j.in fi.ꝙ mutatio ſylue extirpãdo fieri nõ põt:ſed in edificando domũ fieri põt.⁊ eſt rõ:qꝛ domus põt reduci ad aream demolita domo ſed vinea extirpata nõ erit ſylua vt pri⁹erat.l.queſitum.§.illud fortaſſe.de lega.iij.⁊ita tenet Bald.in.d.l.j Sed Flo.i.d.l.hactenus.§.neratius.ff.de vſufr.refert omnia predicta:⁊ tandeꝫ cõcludit ꝙ adhuc eſt perplexus qd teneat. Ego vero in hac.q. ita dicerem. Aut loqmur in area ⁊ ſto cũ Bal.vt emphiteota poſſit domũ edificare niſi aliud de mẽte ꝯhentiũ appareat: aut loqmur de ſylua:et tũc ſi de hoc ſpecialr eſt cõuentũ illi cõuentioni ſtãdum eſt.l.ij.C.de iure emphi.cõiuncta.l.j.§.ſi conuenerit.ff.depoſi.aut nulla eſt cõuẽtio:⁊.tũc aut eſt ſtatutum vel cõſuetudo.

in loco ⁊ illi ſtandũ eſt.l.ſemꝑ in ſtipulationib⁹.de reg.iur.⁊ Padue obſeruat̃ de facto q꞉ emphiteote extirpãt nemora et ſyluas ⁊ nulla eſt conuentio ſtatutũ ſeu cõſuetudo:⁊ tunc aut nõ eſt vtile ſi fiat pratuȝ vel terra aratoria:q꞉ forte maior eſt vtilitas vel erit vel tanta percipi poterit ex nemore quãta ex pratis ⁊ terris aratorijs ⁊ tunc non poſſet emphiteota ſyluã extirpare:⁊ ex quo nõ ẽ melioratio imo potius deterioratio et maxime q꞉ in inſtrumẽto inueſtiture ſolet apponi cl'a ad meliorãdũ ⁊ nõ peiorandũ. ⁊ ita põt ꝓcedere opinio Bal.aut extirpando ſiluã fundus efficit̃ valde melior.⁊ tũc aut eſt in ꝯtractu emphiteotico dictũ vt pro victu ſoluere teneat̃ tot plauſtra lignoruȝ de illo nemore.⁊ tũc non poſſet reducere ipm ad prata vl' culturã q꞉ nõ poſſet ſoluere fictũ.⁊ ſic tacite vr̃ actum inter eos vt nemus non deſtruatur.vt.l.debitor.§ veriſimilẽ.ff.de cõtrahen.emp.et.l.legata.§.veriſimilẽ.ff.de vſuf.leg.aut nõ fuit dictũ de illo nemore.⁊ idẽ credo maxime qñ emphiteota nõ haberet alia nemora ex q̈bus nõ poſſet ſoluere ꝑ dicta iura eadem rõne.aut,penſio dȝ ſolui in pecunia vel in alijs reb⁹ q̄ in ſilua nõ reperiunt̃ ⁊ ẽt ſi eſſet maior vtilitas extirpando ſiluã tenerẽ φ poſſet ex q̈ hȝ ad meliorandũ. Nec ob.φ mutet̃ forma q̄ nõ ſit reducibilis facilitate ad ſuã materiã.l.repeti.§. 12
muta.ff.qui.mo.vſuf.amit.⁊.l.hactenus §.neratius.ff.de vſuf.⁊ illa iura loquunt̃ in vſuf.q̇ hȝ iura debilia q̄ faciliter corrumpunt̃ ⁊ finiunt̃.l.corruptionem.C.de vſuf.⁊.§.finit.inſti.co.tit.⁊ ſic min⁹ iuris hȝ q̄ꝫ emphiteota et ideo in vſufructuario dõm eſt ipm nõ poſſe extirpare ⁊ formã mutare : q꞉ mutata forma mutatur 13
vſuf.q̇ ꝓpter hoc perit,vt dictis iuribus. nõ ſic in emphiteota q̇ hȝ plus iuris vcȝ vtile dñiũ ⁊ ꝑpetuũ.l.iij.ff.de ſerui.cõiũcta l.j.§.qui in perpetuuȝ.ff.ſi ager.vec.

11 ¶ †Querit̃.vj.aliq̇s vendidit nemus vel ſiluã cũ pacto de retrouendẽdo iuxta.l. ij.C.de pac.inter emp.⁊.l.q̇ fundum.ff.de contrahen.emp.an iſte emptor poſſit ſiluam extirpare.Et in hac.q.puto eſſe cõſiderãda verba pacti de retrouẽdẽdo. ſi eñi dicerẽt φ teneat̃ dictã ſiluã vel nemus retrouẽdere:⁊ tunc iudicare ipſum non poſſe extirpare q꞉ nõ poſſet ſeruare pactum de retrouendendo:⁊ ſic illa iura non loquuntur de ſilua ſed de fundo vel ſimpliciter.⁊ tunc aut eſt pactum ad certum tẽpus breue puta.v.vel.xij.vel.viij. annorum ita φ eſſet maior vtilitas emptoris habere ligna q̄ꝫ fructus fundi ad culturã reducendi ⁊ maius eſſet damnũ venditoris.⁊ idem per ea q̄ dicta ſunt in pre.q.Aut eſt pactũ in perpetuũ et tunc aut emphiteota ſciebat vel veriſimiliter ſcire debebat venditorẽ debere retrouendere.⁊ vt cõſequeret̃ emptor maiorẽ vtilitatẽ anteq̄ꝫ reuenderet fecit extirpare totã ſiluã ⁊ non poſſet ⁊ tenet̃ ad dãnum et intereſſe ipſi emptori retro ementi.ar. l.j.§.j.et qđ ibi no.Bar.ff.ſi quis teſ.li.eſ. iuſ.fu.et.l.nomen debitoris §.j.ff.de leg. iij.cum ibi no.⁊.l.ſi filie,mee.⁊ qđ ibi not. ff.ſo.ma.⁊ qđ no.Pau.de ca.in.l.ſi filio.§ fi.eo.titu.Aut emphiteota neſciebat nec veriſimiliter ſcire potuerat venditorem habere animũ de proximo retro emẽdi.⁊ dubium eſſet an poſſit ſiluam extirpare et tunc diceretur aut vẽditor cõtradicit. q꞉ aſſerit ſe cito retroemere:q꞉ tunc non poſſit extirpare eadẽ ratione.ar.l.ſi fundũ cum ibi no.C.de rei ven.Aut dñs non cõtradicit vel ẽt ignorat.⁊ tũc diſtingue vt dixi de emphiteota in precedente.qõ.

12 ¶ †Querit̃.vij.an maritus poſſit extirpare nemus ſibi datũ in dotẽ ⁊ reducere ad culturam.Dicas φ ſic.q꞉ ꝑꝑ hoc reddit fundũ fructuoſiorẽ.q꞉ ex cultura pl⁹ percipit q̄ꝫ ex nemore.vt ꝓbat̃ in.d.l.diuortio.§.ſi vir in fundo cõiuncta.gl.i ꝟ. fructuoſiorem.ff.ſo.ma.⁊.l.fi.ff.de iu.do. Sed ſi non efficeret̃ fundus fructuoſior. 13 tũc vt dixi in duab⁹.q.ꝑcedenti.¶ †Querit̃.viij.an marit⁹ emphiteota vel feudatarius vel ſimiles q̇ hñt ius in re an poſſint arbores fructiferas incidere.⁊ vr̃ φ ſic q꞉ hñt vtile dñiũ.l.j.ff.ſi ager vec.⁊.c.j.§.rei autẽ.in ti.de inueſti.de re.ali.fa.ſed in re ſua q̇libet eſt moderator ⁊ arbiter.l.in re mã.C.mã.In cõtrarium facit.l.diuor.§. ſi in fundo.ff.ſol.matri.et.l.ſi vir in fraudem.§.conductor.ff.de iure fiſc.l.forma. §.ſi vites.ff.de cenſi.l.ſi ita.§.finali.ff.de vſufructu.et.l.creditor.ſal.ff.de pigno.

a ¶ Cōceſſi. Cōcedo.i.dono ſi nō appa=
reat alia cā ex qua conceditur .l. vxor.§.
fi.vbi gloſ.in verbo qđ:⁊ bar.in fi.ff.de le.
iij.⁊ plenius ꝑ Alex.in.l.cū qđ.in fin.iij.
col.ff.ſi cer.pe.⁊ in.l.ſi pecuniā.ix.col.de
condit. ob
cau.⁊ in.l.
ſi me putē
.§.j.de con
di.inde. et
i.l. a titio:
de ꝟ.obli.
vbi etiam
dicit ſing.
poſt abb.i
c.cum ve=
nerabilis
de excep.
ꝙ ſi peto a
te equū ti=
tulo ꝯmo=
dati : et tu
dicis cōce
do : intelli
gitur .ſ. in
commoda
tum per.c.
paſtoralis
de donat.
adde gloſ.
in capit.j.
de vſuris i
vj.qđ ꝟbū
cōcedo eſt
generale.

act.⁊ hanc vlti.ꝑtem Dy.
Bar.⁊ doc.in.d.§.ſi fundū
et Bart.in.d.§.⁊ ſi condu=
ctor.⁊ Bal.in auc.qui rez.
in fi.pe.col.C.de ſac.ſanc.
eccl.Ang.in.l.ſi colon⁹.ff.
ar.fur.ceſ.⁊ idem dicas in
pr̄e q̊ ad bona filij.⁊ i vſu=
fructuario.⁊ ꝑ Ange.in.l.
fi.§.ſin aūt legata in fi.C.ꝺ
bo.q̄ li.⁊ probaᷓ in.d.l.cūſ
ſimū.§. vſufructuarius.⁊
idē etiā dicas ⁊ multo ma
gis in vſufructuario.l.fin.
ff.de vſu ⁊ ha. Sed predi=
cta oīa limita niſi ꝑdicti
velint in loco demortuaꝝ
vł inciſarū alias plātare.
vt dicit Ang.in.d.l.ſi colo
nus per.d.§.conductor.et
idem Pau.de ca.in.d.l.di
uortio.§.ſi fundū.⁊ ꝓ hoc
optime facit.l.agri.⁊.l.ve
tus fuit.q.cū duabus ſeq.
ff.de vſufr.et.l.ex ſilua ce=
14 dua.c.n. ¶ † Sed pōt du
bitari circa predicta an ſi
emphiteota vł fructuari⁹
vel ſil'es incidūt fructife=
ras arbo.eo caſu q̊ nō ꝓhi
an ꝓpter hoc cadāt a iu=
re ſuo:⁊ vr̄ ꝙ ſic. qr dete=
riorāt rē ſibi ꝯceſſā a dño.
ꝑ auc.qui rē.C.de ſac.ſan.
ecc.⁊ ita tʒ Bar.in.d.l. di=
uortio.§.ſi fundū.Inn.di=
cit ibi ꝙ hoc eſt ſpāle i fun
do eccl'ie. Lu.aūt ꝺ ro.ibi
tʒ opi.Bal.qñ emphiteo=
ta vel feudatari⁹ fuit mo=
nitus vt deſiſtat ab inciſio
ne ⁊ nō deſiſt. ꝑ tex.in.c.
j.§.quicūq; aduocat⁹.in
ti.de pa.te.in vſi.feu. Et lʒ
ille tex.loquaᷓ in alia ma-

teria.tñ eius rō multū facit ꝓ opi.Bald.
ꝙ puto verā ꝑ.l.eadē.cū ibi no.C.loc.per
c.qr ꝓpter.ꝯ.i de lo.⁊ per not.in.d.auct.q̊
rem.⁊ per.l.hoc amplius.§.fi.ff.de dam.
infect.⁊ per.l.ij.ff.de his qui ſunt ſui vel
15 alie.iu.⁊ inſti.co.ti.§.fi.cū ſi. ¶ † Queritᷓ.
a ix.ſi conceſſi alicui vt poſſit de nemore
meo ligna incidere ⁊ ad ſui libitū accipe
re.an poſſim poſtea alteri concedere li=
gna. Dic ꝙ ſi ligna nemoris vtriq; ſuffi=
ciunt.alś nō.ar.l.ij.§.fi.ff.de ſer.ru.pre.⁊
l.lucio.ff.de aqua quo.⁊ eſti. ꝓ hoc vide
que dixi i lib.in.iij.q.pr.in.ꝟſi.⁊ ꝙ dixi ꝙ
16 dñs poſſit imponere ſeruitutē. ¶ † Que
ritur x.eſt ꝓmiſſum alicui vt poſſit inci=
dere de nemore meo q̄dā ligna an pote=
rit ꝓ libito ſuo incidere in eo. Gui.de cu.
in auct.qua in ꝓuincia.C.vbi de cri.agi
opʒ.dicit in fi.pone tu hēbas bona iuxta
nemus meū recipiebas ligna de nemo=
re meo iniuſte abſentaſti i te et dixiſti fa=
mulis tuis vt inciderēt ſicut tu q̊ hēbas
ius.ipſi fecerūt vt fuit eis dciū ⁊ iniuſte.
qđ remediū mihi dabiᷓ. Dico ꝙ ageᷓ ꝯ
iſtos tm̄ ⁊ ſi iſti petēt dilationē ad certifi
candū dñm dabiᷓ.⁊ ſi poſtea nō venerint
cōdēnabunᷓ.⁊ ſi nō ſunt ſoluendo fiet in
reſiduo executio ꝯ dñm ꝑ.d.auc.q̊ in ꝓ=
uincia.in q̄ ita pōt poni caſus ꝙ dicit eē
17 no.qr q̊tidie de fcō pōt euenire. ¶ † Que
ritur.xj.ſi vnus miles vult in nemore al
terius colligere ligna.vide Hoſt.in ſum.
18 de cōſue.§.qualr. ¶ † Queriᷓ.xij.ſi in ne
more alieno capreoli cerui vł alia aialia
capiunᷓ dño ignorāte vł ꝯdicēte an effi=
ciānᷓ capiētis vł dñi nemoris.⁊ an pro=
pria auctoritate dñs poſſit ea retinere.
vide Ang.⁊ doc.in.l.diuus.ff.de ſer.ruſt.
pre.⁊ qđ dixi.ſ.de vena.⁊ aucupatione.
19 ¶ † Queritur.xiij.ſi ruſtici dñt ſe fuiſſe
vſos nemore tpe quo nō extat memoria
an iuuat eos vt dicanᷓ acquiſiuiſſe ius
vtēdi fruēdi in illo nemore. Cyn. format
hanc.q.in.l.fi.in.iiij.q.C.de ꝓſcrip.longi.
tēp.x.vel xx.An. Et vr̄ dicere ꝙ nō.quia
vſufru.ꝑditur lōgiſſimo tpe.l.corruptio=
nem.C.de vſuf.ergo eo tpe quo perdereᷓ
nō acquiriᷓ.facit.l.titio cuʒ moueᷓ.ff.de
vſufr.⁊ tñ cautela eſt vt ruſtici nō dicāt
ſe habere vel acquiſiuiſſe ius vtēdi fruē=
di.ſed dicāt ſibi cōſtitutā fuiſſe ſeruitutē

per ius vł hẽre ius poſſint incidere ligna
in dicto nemore qñcũq; iuxta l.iii.in pñ. 2
ff.de ſer ru.pre. Et ad probandũ iſtã cõ=
ſtitutionẽ ſuitutis vel iuris allegẽt ⁊ p=
bent ſeruos fuiſſe dicto iure accipiendi li
gna per tñ tps cuius initiũ memoria nõ
exiſtat: qꝛ tale tps hꝫ vim ꝯſtõnis ⁊ titu
li ſeu priuilegij.l.hoc iure §.ductus aq.
ff.de aqua quo.⁊ eſti.et.c.ſup õbuſdã.§.
ꝑterea.de vb.ſig.⁊.c.j.de ꝑſcri lib.vj.imo
plus allegãdo titulũ ⁊ probando poſſeſ
ſionẽ vel quaſi per.x.an.inter ꝑſentes.et 1
xx.inter abſẽtes ꝓbarẽt ti.⁊ ſeruit⁹ cõſti 2
tuta.vt pbat p glo.no.in.l.ſeruit⁹ pdio=
rũ.⁊ ibi p doc.ff.de ſerui.⁊ p glo.Bar.et 3
doct.in.l.j.§.deniq;.cl.ij.ff.de aqua plu. 4
arc.⁊ p ea q̃ hñr p gl.⁊ doc in.l.q̃ in alie. 1
§.ſed ſi nõ adierit.ff.de acqui.here.⁊ per
glo.⁊ cano.in.c.puenit.eꝫ de cẽſi.⁊ adde
q̃ dixi.ſ.in tit.de ſerui aquedu.ver.circa
20 tertiã qñ nulla eſt ꝗ́ſtio. ¶ † Queritur
xiij.⁊ vltimo ſi ruſtici vel alij hñt vſum
nemoris alieni puta qꝛ in eo cõſueti ſũt
accipere ligna longiſſimo tpe qñ expiret
iſte vſus.vide Cy.et doct.in.d.l.fi.in.iiij.
q.C.de preſcrip.lon.tempo.

¶ De collibus. Cap.xxiij.

1 ☞ Collis quid ſit:⁊ vnde dicatur.
2 Mons a colle in quibus diſtinguatur.

VIdimus de montib⁹ in ge
nere: verum qꝛ colles etiã
montes dicunt. ſcribit eñ
eſt mõtis col.ideo de ipſis
etiam collibus dicendum
eſt.⁊ dicit Bar.in tractatu
tyberiadis in vſi.v.col.ab altitudine mõ
1 tis dici poteſt. ¶ † Proprie autem collis
dicitur a colendo quaſi mediocres mon
tes qui coluntur.vt exponit glo. ſcriptu
re diuine ſub pſalmo Dauid.⁊.c.xiij.ver=
ſi.illo. Montes exultauerunt vt arietes
et colles ſicut agni ouium. Sunt eñ mõ
tes magne altitudinis ⁊ cõmuniter icul
ti. Colles vero mediocris altitudinis et
cõiter ſunt culti.⁊ intelligo colles habẽ
tes altitudinẽ propriã non cõtinuatam
cũ mõtibus habẽtib⁹ maiorẽ altitudinẽ.
Si eñ continuarentur: tunc ſi eſſent culti
dicerentur pendicie montiũ. Horũ cau=
ſa in nõnullis partib⁹ locus magne alti
tudinis lꝫ cultus dicitur mons et locus
parue altitudinis lꝫ incultus dr collis.
¶ Diſtinguitur autẽ mons a colle alti
tudine vel cultura ex eſtimatione colen
tiũ.l.j.ff.de flumi.et ꝓpterea per celũ fi
gurantur hi qui ſue vite ſublimitate ce=
teros ſupra gradiũtur: per montes hi fi
gurãtur qui nõ ſunt alte vite. per colles
hoĩes intelliguntur inferioris vite.vt eſt
tex.cum glo.in verſi.celum mõtes ⁊ col=
les.C.de ſumma tri.

¶ De valle. Cap.xxiiij.

☞ Uallis quid dicatur.
Equalitas plani vallis qualis eſſe de=
beat.
Plani appellatione quid contineatur.
Uallis improprie quid dicatur.

VAllis † dicitur locus collib⁹
vel montibus circundatus
a vallo vallas ꝙ eſt circun=
do:⁊ eſt locus planus parue
vel mediocris magnitudi=
nis: planus vero dr a greco ꝙ eſt latum
ſeu latitudo ſm Hugo. dr eñ planicies
id eſt coequalitas ſm Papiã. Duo ḡ re=
quirunt. primũ ꝙ ſit latũ. ſm ꝙ ſint eius
partes eq̃les.i.equal'r plane ita ꝙ vna
aliã nõ ſuperexcedat. diſtinguitur itaq;
vallis a plano ex circundatione: põt eñ
planus eſſe nõ circũdatus mõtibus nec
altitudine alia. Item differt a latitudi=
ne: quia ſi ſit locus parue latitudis mon
tibus vel collibus circundatus dicitur
vallis. Si autem eſt magne latitudinis
dicitur planicies. hoc autem opinione
circumcolentium eſtimatur arg.l.j.ff.de
flu. Differt etiã ab equalitate: qꝛ vallis
dr etiã ſi hꝫ cõcauitatẽ plan⁹ aũt equali
2 tate equiparatur. ¶ † Equalitas autẽ
plani qualis eſſe debeat dubitari poteſt
puto nõ oĩmodã equalitatẽ requiri: ſed
ſufficit ſi notabil'r in vnã partẽ nõ vgat.
facit.l.cui deus.ff.de edi.edic. Notabili=
ter aũt in vnã partẽ vergere pbabiliter
dici põt qñ inde aqua multũ de terra au
ferat ita ꝙ vſum ⁊ culturã deteriorem fa
ciat.ar.ff.de aqua plu.ar.l.j.§.fi.et.ff.de
edi.edic.l.j.§.ſciendũ. Foſſe autẽ agrorũ
et viarũ ripe ipſius plani ſunt:⁊ loquor
de plano totali vt ſi de plano tyberis lo
quamur: ſicut enim foſſe que ſunt in fun
do fundi ſunt: ita q̃ ſunt in totali plano

a ¶ Vicini. vicin⁹ pōt aquā veniente3 ex fūdo vł tecto vicini in curte vel fundū ſuū retinere ꝛ repellere ne ſibi noceat. Pau.d̄ caſ. in.l. quoties.la.j.ꝺ ſerui.ꝛ .ſ. ꝑ Bar. cepo. de ſer. vrb. c. xij. ca.xlvj. et c. lxxij. et ſeq.

rꝺicat caſa. Bal.in.c.ij.ſi 2
duo fratres in eadez caſa
in tit.de fra.de no.bñfi.in
ue.dicit qꝺ̄ eſt vulgare ita 1
licū.ꝛ ſolet dici a cadēdo
qſi eſt quedam domūcu-
la:ſed nūquid capana di-
catur caſa ſiue domus.di
cit Bal.ibi recurrendū eſ- 2
ſe ad vulgare:nā illud qꝺ̄
cōiter hoies dicunt in vul
gari eſt inſpiciendum:ꝓ-
prie tñ non ꝺr domus: qꝛ 3
non conſiſtit ex pariete et
ex tecto.ff.de vſucap.l.cū
qui edes.qui dicit eſſe ad 1
ſtatutum:ſed vide glo.in
ſti.de re.di.§.j.in ver. vil-
lis.que declarat que dica
tur capana.

¶ De tugurio.Ca.xvj.

☞ Tugurium in fundo
alieno facere an licitum
ſit.

Tugurium quid dicatur 2
remiſſiue.

DE tugurio
† an ſit lici-
tū in fundo 2
alieno face
re:dic q̄ nō
regulariť.l.
quēadmodū.§.ſi protec.ff.
ad legē acq̄l.ꝛ.l.q̄ vicē.§.q̄
ad ianuā.ff.qꝺ̄ vi aut clā.
niſi ſit impoſita ſeruit⁹ .l.
veluti.de ſer.ruſt pꝛe.et ſi
ſiat nō impoſita ſeruitute
pōt ꝓpria autoritate dñi
fundi deſtrui:vt.ꝺ.§.ſi pro
tectum.ꝛ.§.qui ad ianuā.
qꝺ̄ no.ſepe qñ in locis vbi
ſunt paſcua contenditur
de poſſeſſione vel q̄ſi par-
tem faciunt tuguria vt ca
ſas:vt ſub eis ſtent pecco-
rarij ſui vel coloni vel fe-
num:quia ſi ſiat in fundo
alterius poteſt dominus
propria autoritate et im-
pune deſtruere per dicta

iura.† Et quid ſit tuguriū:vide.l. tugu-
rij.ff.de verbo.ſigniſi.

¶ De cultura terrarū. Cap.xvij.

☞ Vicinus loci prati ſuperioris ſi ita
per ſulcos arauerit: atq̄ per portas vt
ad inferiorem fundum aqua venerit:an
poſſit:an vero aque arcēde iudicio cogi
poſſit:vt in alteram partem aret.

Opus ſi quiſpiam arando ſanat:ex quo
aqua pluuia vicino nocere poſſit:ſi alter
fundus coli nō poterit actiōe aque plu
uie arcende non tenetur.

Sulcos vel foſſas quiſpiaz in vicini in
ferioris dānū ſeu ex latere facere poſſit:
dato qꝺ̄ nō poſſit quō ei ſuccurratᷣ.

DE cultura terrarꝫ breuiter
quedā dicamus.† Vicin⁹
loci ſupioris prati ita ara
bat per ſulcos itaq̄ ꝑ por-
tas vt ad inferiorē fundū
aqua veniret:queſituz eſt
an poſſit An vero aque arcēde iudicio
cogi pōt ſic vt in alterā ꝑtez araret et ne
a ſulci vicini^a inferioris agruz ſpectarent.
Rñdēdū eſt dñz fundi inferioꝝ nō poſſe
facere quominus agrū ſuū ſuperiorē vi-
cinus quēadmodum vellet araret:vt eſt
tex.in.l.vicinus.in prin.ff. de aqua plu.
2 arcen.† Ex quo not.ſm Barto.ibi qꝺ̄ ſi
arādo aliq̄s opus faciat ex quo aq̄ plu-
uia nocere poſſit vicino ſi aliter fundus
coli poterat nō teneť actione aque plu-
ui.arcen. Sed ſi alio opere fundus po-
terat coli tenetur de actiōe:ꝛ ita intelli-
gatur ver. ſequēs.ſed ſi quos ſm Bar.et
Jo.de Jmo.ibi gl.aūt habuit alium in-
tellectū vez:vt.l.vicinus.in prin. intelli-
gatᷣ etiam qñ ſulci erant nocituri fundo
vicini inferioris ſi non aīo nocendi facti
ſunt:ſz cā agri colēdi eſt rō:qꝛ naturaľr
fundus inferior dz ſeruitutē ſuperiori vt
aquā recipiat.l.j.§.ſi.cū.l.ſeq.ff.de aqua
plu.arc.ꝛ ideo ſi dñs ſupior nō poſſet bñ
colere fundū ſuū ſine ſulcis aduerſarijs
ſibi licituz eſt eos facere vt ibi.ꝛ.l.j.§.de
eo ope.eo.ti. Sz ver.ſed ſi quos loquitur
qñ vicin⁹ habebat fundū ex latere ꝛ fa-
ciebat ſulcos ex tranſuerſo aīo nocendi
fundo vicini ꝛ nō ꝓpter neceſſitatez vel
vtilitatez culture vel aliter:et tertio pōt
intelligi illa.l.vicinus.ſm Pau.de caſt.

q2 aut qs facit ſulcos apertos aratro ad ſeminādū: ⁊ pōt facere ſicut vult ſiue per longū ſiue per trāſuerſum: ita loquit̄ .l. vicin⁹. in pn. Aut qs vult facere hos nō cā ſeminādi ſ3 cā aquā retinēdi q̄ dicuntur ſulci aquarij: ⁊ tunc diſtinguit. Aut ſine illis nō poterat ager coli ⁊ idē. Aut ibi poterat: ⁊ tūc ſecus. ⁊ ita loquit̄ verſi. ſed ſi quos. ꝓbat̄ in .l. j. §. de eo ope. co. n. qđ fit cā agri colēdi ⁊ fructus colligendi q̄cūq; illi ſint ſiue frumentū: ſiue alij fructus: ſiue op⁹ fiat aratro ſiue alio mō: vt eſt tex. cū glo. ⁊ in. d. §. de eo ope. §. ſeq. et §. labeo.

3 ¶ † S3 qđ ſi vult qs facere ſulcos vel foſſas in dānū fundi vicini inferioris ſeu ex latere: ⁊ caſu quo nō poſſit qūo et ſuccurret̄: dic aut iā fecit ⁊ aq̄ incepit decurrere et pōt ipſum cogere vt repleat ſulcos vel foſſas: ⁊ ſi nō replet condēnari d3 ad intereſſe. d. l. vicin⁹. ℣. ſed ſi quos. Uel pōt iudex iubere vt caueat de dā. infec. l. hacten⁹. §. fi. e. tit. Et ēt manu militari poterit repelli ad demoliendū ⁊ ad planādū opus. l. q̄ reſtituere. ff. de rei vē. ⁊ l. ſtipulatio. §. fi. ff. de no. ope. nun. et no. glo. in. d. l. vicin⁹. in ver. ꝯdēnari. Aut vicin⁹ fecit op⁹ ⁊ aq̄ p foſſas nōdū fluxit: ⁊ tūc ſilr pōt p iudicē cogi vt repleat: ⁊ ē rō: quia in illa actiōe aq̄ plu. arcē. venit dānū futurū. l. ſupra iter. §. officium. ⁊ l. hacten⁹. §. pe. co. ti. nec inſpicit̄ ſi nocuit aqua: ſed ſi nocere potuit: vt dicit glo. in d. l. vicinus. in fi. in verbo nunq̄ fuiſſet. ⁊ l. j. §. ij. eod. titu.

¶ De ſeminatione plantarum. Cap̄. xviij.

1 In fundo ſuo vnicuiq; ſeminare herbas ⁊ arbores plantare: vites putare ⁊c. licitum eſt.

2 Aqueductus ſeruitutem per fundū tuū ad fundū meū ſi mihi debeas non poteris in fundo tuo fodere vel aliud facere per qđ aqua corrumpatur.

3 Fundi ſui in finibus an alicui plātare licitum ſit: et ſi radices in vicini fundum intrauerint: vel frondes aut rami ꝓtendantur: an vicin⁹ eas propria autoritate incidere valeat.

4 Glās ex arbore tua ſi in fundū meū ceciderit: an tibi ipſam auferre liceat: ⁊ ſi ꝓhibeam quo interdicto tenear.

5 Glandis appellatione an oēs fructus cōtineantur.

6 Glandem tuā que in fundum meu3 cadit ſi pecus meum comederit: qua actione tenear.

7 Hortū vicini: qui certo tēpore pratum irrigare ſolebat: ſi pratum fecerit: aſſiduaq; poſtea irrigatiōe vicino nocere cepit: qđ iur̄.

Poſtq̄ de cultura terrarū dicere incepimus: ꝯſ̄ns eſt: vt de ſeminatione platarū putatiōe et iſertiōe aliq̄ dicam⁹. † Et pūo ſciēdū eſt regulr̄ quē poſſe i fundo ſuo ſeminare arbores herbas plātare vites ⁊ arbores putare: ⁊ alia hmōi facere: q2 in re ſua quilibet moderator eſt ⁊ arbiter. l. in re mā data. C. mā. ⁊ nemo pōt ꝓhiberi vti ſua re q̄cūq; mō voluerit: imo ſi voluerit pōt agere actiōe iniuriarū actio. §. fi. ff. de iniur. ⁊ l. q̄ pēdē. vindemia: niſi ꝓbetur ſeruit⁹ impoſita. l. altius. et l. ſi edib⁹. C. de ſer. no. Bald. in. c. ij. in tit. ſi de feu. fue. cōtro. in vſi. feu. et c. ceterū. de iudi. ⁊ Ant. de but. i. c. nimis. extra de iureiu. † Et ideo ſequit̄ ex h̄ q̄ ſi mihi debes ſeruitutē aq̄duct⁹ p fundū tuu3 ad fundū meum: vel hoc anno duxi aquā p fūdū ſine vicino nō potes i illo fundo tuo fodere ſerere ſuccedere putare edificare vel aliđ facere p qđ aq̄ inq̄net̄ vitiet̄ corrūpat̄ deterior ve fiat: ⁊ ſi h̄ fiat teneberis interdicto de aqua quoti. et eſti. vt eſt tex. i. l. j. §. labeo putat. ff. de aqua. quotid.

1 ¶ Plantare. Seruit⁹ altius nō tollēdi non rūpit̄ p plātatio nē arbor̄: ſec⁹ ꝯo ſi i ſuitute luminib⁹ officiat̄. l. edificia. et l. j. ſi arborē. i pnc. eo. tit.

3 et eſti ¶ † Sed circa plantationẽ arboꝝ 1 q̃ri põt an ſit licitũ alicui in ſuo arbores plãtare ẽ: in ſimb⁹ fundi ſui: ꝛ ſi radices intrẽt fundũ vicini vel frondes aut rami protẽdũt ſupra fontẽ vicini: an vicinus poſſit eas ꝓpria autoritate incidere: ꝛ ſi fruct⁹ arboris mee ceciderũt in fundũ vi 1 cini. vide de his oĩb⁹ q̃ plene dixi. ſ. in. j. lib. in ti. de arborib⁹. ꝛ in ti. de ſerui. ne lu 4 minib⁹ officiaẽ. in. iiij. q. ¶ † Quib⁹ adde 2 ſi glans ex arbore tua in fundũ meũ ce cidit ꝛ extra licitum eſt tibi tertio quoqꝫ die auferre illã: ꝛ ſi ꝓhibeã teneor interdicto de glãde legẽda: ꝛ appellatiõe glã dis oẽs fructus ↄtinenẽ: vt. l. vnica. ꝛ ibi glo. Bar. ꝛ doc. ff. de glã. le. ꝛ. l. iulian⁹. §. 3 glans. ff. de exi. Itẽ ſi nõ patior te tollere glandẽ ad exhibẽdũ quẽadmodũ ſi tuã 1 in agrũ meũ delatã tibi auferre non pa 5 tiar. d. l. iulianus. §. glans. ¶ † Itẽ ſi immiſſo pecore depaſco glandẽ tuã que in fundo meo cadit: ſi dolo malo pecus im miſi vt glandẽ comederet teneor ad exhi bendũ: vt. d. §. glans. ꝛ etiã actione in fa ctũ agere poteris. l. q̃ ſeruãdarũ. §. glãs. 5 ff. de pſcrip. vbis. ¶ † De irrigatione ali qd dicamus ꝛ ſi vicinus q̃ hortũ ſolebat 2 certo tp̃e irrigare pratum illic fecerit ce pitqꝫ aſſidua irrigatione vicino nocere ait iuriſcõſultus: neqꝫ dãni infecti neqꝫ pluuie arc. eũ teneri actione niſi locũ cõ planauerit eoqꝫ facto citius aqua ad vi cinũ peruenire cepit: vt eſt text. not. in. l. apud trebatiũ. §. ſi vicin⁹. ff. de aqua plu. ar. ꝛ hoc intelligo ſm gloſ. ibi q̃ñ in alie no aliqd facere tenereẽ. l. ſi qñ. in fi. ſi ſer. ven. ꝛ ibi hoc etiã vult glo. Sed pau. de ca. intelligit illũ. §. ſi vicinus fundũ pote rat colere aliquid nõ teneret. l. j. §. de eo 3 opere. de aqua plu. arcẽ. Uel ſm Joã. de imo. ille. §. ſi vicinus. intelligiẽ ꝙ ille qui. hꝫ ſeruitutẽ actiuã poſſit aquã ex fũdo vicini ad ſuum ducere cã irrigandi ex q̃ fuit ſimpliciter cõſtituta. trahiẽ etiã ad pratũ qđ ſit i eodẽ fundo. ar. l. ſi ſeruit⁹. ff. de ſer. vrba. pre. niſi locus cõplaneẽ ex quo aqua citi⁹ decurrat: vt i fi. illi⁹. §. et adde q̃ plene dixi. ſ. de ſer. aqueductus.

¶ De ſterquiliatione. Cap. xix.

1 Sterquiliatio quid ſit: ꝛ breuiter to tam eius materiam remiſſiue.

De ſterquiliatiõe. † Uide tex. cum gloſ. in. l. ſi quando. §. ſi. et qđ ibi no. ſi ſerui. vendi. et que dixi in primo libro in titulo de ſterquiliatione.

¶ De meſſe ꝛ vindemia. Cap. xx.

Meſſem vel vindemiã cuilibet dño vel colono in fundo ſuo facere licet: ꝓhi bens aũt iniuriarũ actione tenetur. Statuta ſi dictauerint ne qs poſſit vin demiare vel meſſem facere etiam in ſuo niſi certo tp̃e: vel vt colonus partiarius nõ poſſit incidere meſſem niſi pñte loca tore: vel niſi notificatione ſibi facta: qui bus caſibus ſeruanda eſſent. Fundũ alienũ an cuilibet ingredi liceat et vuas vel ſpicas colligere.

De meſſe † Et vindemia colli gẽda ꝙ licituꝫ cuilibet dño vel colono meſſem ꝛ vinde miã in fundo ſuo vel ſibi lo cato facere ꝛ ꝓ libito volũ tatis: ꝛ ſi ab aliq̃ ꝓhibeaẽ põt agere actio ne iniuriarũ. l. q̃ pẽdentẽ vindemiã. ff. de act. emp. ꝛ. l. iniuriaꝝ actio. §. ſi qs ꝓhi beat. ff. de iniur. niſi ex forma ſtatuti vel ↄſuetudine ſeruareẽ ↄ̃riũ. ¶ † Quero in quibuſdã locis ſunt ſtatuta ne qs poſſit vindemiare vel meſſeꝫ facere etiã in ſuo niſi certo tp̃e ꝛ rõ ſtatuentiũ forte fuit ne ante tp̃s dñi colligerẽt ꝓprias: ꝛ poſtea accuſarent ſaltuarios de dãno dato: vel niſi forte in inſtrõ locationis ↄtineaẽ: vt vel colon⁹ vel partiarius nõ poſſit meſ ſem incidere niſi pñte loca. vel ſaltẽ niſi prius ſibi facta notificatione qb⁹ caſib⁹ cõuentiones vel ſtatuta ſeruanda eſſent l. oẽs populi. de iuſti. ꝛ iure. ꝛ. l. j. ff. de po. ¶ † Sed nunqd ſit licitũ cuilibet ingre di fundũ alienũ ꝛ vuas colligere vel ſpi cas. dic ꝙ de iure licitũ eſt comedere et nõ exportare ꝛ ↄterere ſpicas ſed nõ mit tere falcẽ. de ↄſe. di. v. ſtipulas. ꝛ no. gloſ. j. di. oẽs leges. in ver. fas eſt. ꝛ cõiter ſunt ſtatuta ꝓuidẽtia circa hoc: ꝛ de ↄſuetu dine ſeruaẽ etiã illud ius diuinũ: verũ tñ ſi antequã quis ingrediaẽ fundũ alienũ ꝓhibeaẽ a dño ingredi nõ poterit. l. iniu riarũ actio. §. ſi. ff. de iniu. ꝛ. l. diuus. ff. de ſer. ru. pre. ꝛ ꝓpterea dr̃. d. c. oẽs leges ire per agrum alienũ fas eſt ius nõ eſt. 4.

faſ eſt dño nõ ꝓhibēte ius nõ eſt ꝓhibē-
te domino: vt ibi no et adde que dixi.ſ.de
ſerui.itine.in pc q.prin.⁊ vide tex.cũ gl.
in.l.per agrum.C de ſerui.

¶ De aucupatione. Capi.xxj.

1 Aucupari vel venari in fundo alie
no licitũ eſt:⁊ de cõſuetudine vſurpaꝛ:ſi
tñ dñs volens ingredi fundũ ſuũ cã ve-
nandi: vel aucupandi prohibeat nõ erit
ei licitum.
2 Uenãdo vl' aucupando in fundo alieno
ſi quiſpiã aliquid ceperit: an dño fundi
reſtituere teneatur.
3 Uenator an in fundo retineri poſſit: vt
reddat quod percepit.
4 Beſtia fera ſi in laqueũ alienũ reperiaꝛ:
an occupantis erit.
5 Beſtiam ferã ſi vnus vulneret: et alius
capiat: cuius erit.
6 Lupus vel miluus vel accipiter vel ca-
nis ſi acceperit auẽ vel pecudẽ: vel aliđ
animal vnius:⁊ quidã tertius ſurripue
rit de ore lupi:milui:accipitris:vl' canis
an priori dño id qđ acceperit reſtituere
teneatur.
7 Accipitrẽ vel falconẽ cũ ſonaleis argen
teis in pedibus iunctis ſi quiſpiã acce-
perit: an priori dño reſtituere teneatur,
8 Rhetia ſeu laqueos tendere: aut queli-
bet alia inſtrumenta ad capiendas ve-
nationes: an licitum ſit.
9 Nobiles et milites priuilegiati ſunt vt a
cum canibus ⁊ auibus venentur.
10 Uenari cum armis an licitum ſit.
11 Uenatio clericis ⁊ mõachis: an ⁊ quãdo
licita ſit.
12 Foſſas aprorũ vrſorumve capiendorũ
cauſa facere: an licitum ſit.
13 Foſſata ſiue foſſe: que ſunt inter viã pu-
blicã et fundũ priuatũ: cuius eẽ debeãt.
14 Sepes in finibus fundi ſui an facere li-
citum ſit.

1 Aucupari † autẽ vel venari ĩ
fundo alieno licitũ eſt:⁊ de
ↄſuetudie vſurpaꝛ ſi tñ dñs
volẽs ĩgredi fundũ ſuũ cã
venãdi vel aucupãdi ꝓhi-
beat nõ erit ei licitũ: vt ẽ ca
ſus l.d.l.iniuriarũ.§.ſi.⁊ d.l.diu⁹.cũ gl.⁊
l.iij.§.plane.ff de acq.re.do.⁊ inſti.de re-
2 rum diuiſio.§.fere.verſi.plane.¶ † Sed
quid ſi vnus in alieno ve-
nando vel aucupãdo ali-
quid cepit: an teneaꝛ reſti
tuere dño fundi gloſſ for-
mat iſtã.q.in.d.§.diuus.⁊
ibi firmat ꝙ nõ per tex.in
d.§.fere.⁊.l.ſi.§ ſed cuz.C.
de fur.⁊ idẽ tz glo.in.d.§.
Sed gloſſ.in.d.§.fere.in-
ſti.de re.di.§.plane.tenet
ↄtrã:ſed cõiter prime glo.
teneñ.⁊ dicit Ang.in.d.l.
diuus.qđ gaudẽt nobiles
et principes ꝙ poſſint ve-
nari in fundo alieno.⁊ eſt
rõ:quia ſol⁹ ingreſſus eſt
ꝓhibitus nõ captura.d.§.
fere.cũ aliis.ſ.alleg.Aliq̃
ↄcordãt dicta glo.vt glo.
d.§.fere.pcedat in caſib⁹
poſt prohibitionẽ.Sz di-
cit Flo.in.d.l.diu⁹.ꝙ iſta
cõcordia nõ eſt tuta:quia
priuati ꝓhibitio nõ impe
dit tranſlationẽ dñij.l.ea
lege.de condi.ob cãm.l.ſi
ita qs.§.ſi ea lege.ff.de v.
ob.no.bar.i.l.q abſti.ff.de
dona.Unde Flo.in.d.l.di
uus.aliter cõcor.vez aut
fund⁹ cõſiſtebat ĩn vena-
tione [a] vel aucupatione:
tunc ſi qs ibi veneꝛ vel au
cupeꝛ dño ꝓhibēte nõ fa-
cit captũ ſuũ.ita intelliga
tur gloſ.d.§.fere.Aut non
conſiſtebat in venatione
vel aucupatione: et tunc
captum efficitur capien-
tis.et ita procedant alie
glo.contrarie.pro hoc al-
legat.l.venationes.ff.de
vſuca.et.l.vſufructuariũ.
ff.de vſufru.⁊ per illa duo
iura apparet quando ve-
natio ſit in fructu ⁊ debea
3 tur vſufructuario.¶ † Sz
inſurgit aliud dubiũ cir-
ca predicta: an poſſit ve-
nator adhuc in fundo re-
tineri vt reddat qđ perce-

a ¶ Venatione. Venatio dicitur ars nequiſſima.lxxxvj.diſ.qui venatoribus.

pit.⁊ gloſſ.§ fere.inſti.de re.di.vñ ſentire
ꝙ ſic.d.l.diuus.dicit ꝙ nõ per.d.§ fere.in
l.iij.§.j.ff.de acqui.re.do.et in aut.vt nul
li iudi.§.ſin autem.ſed aget actione iniu
riarũ ſi intrauit eo ꝓhibente.l.iniuriarũ
actio.§.fi.ff.de iniur.⁊ idẽ vult glo.l.iij.§.
j.ff.de acqui.re.do.⁊ iſta opinio eſt vera
quã tenent Cy.et Bar.in.l.j.§.oia.eo.ti.
et Angel.in.d.l.diuus.qui dicit hoc eſſe
bene not.q: iam vidit de facto in perſo=
na vnius nobilis de odonibus de Peru=
ſio qui ꝓ apris ⁊ capriolis nemꝰ alienũ
intrauit dño ꝓhibente et multas vena=
tiones cepit:oĩs cũ venatio pertinet ad
eum ⁊ nulla violentia per dñm fieri põt:
ſed tantũ modo actione iniuriarũ cõtra
eum agi poterit.Adde tñ ꝙ dñs poterit
volenti ingredi fundũ manu reſiſtere.l.
quẽadmo.circa prin.ff.ad.l.aquil.et no.
gloſſ.in.l.iij.§ plane.ver.iure prohiberi.
4 ff.de acquir.re.do. ¶ †Sed quid ſi fera
beſtia reperiat in laqueũ alienuz.dic ꝙ
erit occupãtis.l.in laqueũ.ff.eo.titu. Et
ideo qd in laqueo meo detinet nõ efficit
meũ niſi aliud manu capiã vt ibi.et ita
tenet Bar.in prin.In his tamẽ ſeruanda
eſt conſuetudo loci vel ſtatuti ſi reperi=
tur aliter tenẽdum eſt qd.ſ.dixi:q: dixi=
mus quẽ poſſe igredi fundũ alienũ ma=
xime cauſa venandi ⁊ aucupãdi: quero
an hoc poſſit iure ſeruitutis vel iure cu=
iuſdam facultatis a iure cõi conceſſe po
teſt ingredi:⁊ ꝓpter hoc lz quis pluries
iuerit per fundũ alienũ:non tñ cenſetur
iuiſſe iure ſeruitutis niſi iuerit per.xxx.
dies.ſ annũ.et ſemper põt prohiberi ne
vadat:ſed poſtꝙ fuit per .xxx. dies ſcen=
ſetur eſſe in quaſi poſſeſſione ſeruitutis
in qua eſt defendendus per titu.ff.de iti.
actuq; pri.quouſq; actum fuerit cõfeſſo
ria vel negatoria:vt.l.j.in princ.§.j.ſ.eo.
titulo.⁊ dixi plene.ſ.de ſeruitute itine.in
viti.q.prin.Sed in his que nõ ſolent cõ=
petere iure facultatis ſufficit ſemel ali=
quid fuiſſe geſtũ ſciente et patiente dño
vt dicatur fuiſſe in quaſi poſſeſſione ſer=
uitutis:vt.l.j.§.hoc interdictum.ff.de aq̃
quoti.⁊ eſti.⁊ no.in.c.cũ eccleſia ſutrina.
extra de cau.poſ.⁊ ꝓp.⁊c.⁊ ita vult Pau
lus de ca.in.d.l.diuus.ſ.de ſer.ruſti.pre=
5 dio.¶ †Quid ſi quis vulnerat feram be=

ſtiã ⁊ alius capit cuius debet eſſe:dic ca
pientis:vt inſti.de re.di.§ illud.⁊.l.natu
6 ralẽ.§ illud.ff.de acqui.re.do.¶ †Et qd
quotidiana ſi lupus vel miluꝰ vel acci=
piter vel canis accepit auem vel pecudẽ
vel aliud aial vnius:⁊ quidã tertius ac=
cepit ſeu arrupuit de canibus vel de ore
lupi aut milui ⁊c.an teneat reſtituere id
qd recuperauit priori dño.dic ꝙ ſic:vt eſt
text.no.ff.de acqui.re.do.l.pompo.in fin.
7 ¶ †Sed pone aliã.q.pulchrã: quidã ac
cepit accipitrẽ vel falconẽ cum ſonaleis
argenteis in pedibus iunctis:an teneat
reſtituere priori dño.Uide conſiliũ Bar.
qd incipit olmodo cũ fuiſſet venatũ:alr
dicitur tractatus de falcono editus per
Bar.quẽ habeo in cõſilijs conſi.cxxj.vbi
8 plene vide.¶ †Nunquid aũt ſit licitum
tẽdere rethia ſeu laqueos aut alia que=
libet inſtrã ad capiẽdas venationes.dic
ꝙ nõ:niſi ad vrſos apros ⁊ lupos capiẽ=
dos:vt eſt tex.in ca.nemo etiã rethia. in
titu.de pa.te.in vſi.feu.qui textus varijs
modis intelligit.Nam quidã intelligũt
ſolũ in poſſeſſionibus imperatoris.arg.
l.ij.cum ibi no.C.de noxa.Sed iſta lectu
ra notabilr ſeruat per.l.foueas.ff.ad.l.
9 acquil.¶ †Tertio modo alij intelligunt
ꝙ imperator hoc ſtatuit et ſit priuilegiũ
militis ⁊ nobiliũ qui cum canibus ⁊ aui
bus venant vt tales habeant ſolatiũ:vt
alij inferiores ruſtici non poſſint venari
niſi ad apros vrſos ⁊c. ſicuti ſunt ſtatu=
ta Ferrarie.nec congruit ti.contra.l.im=
peratores.ff.de in diẽ adiec.et ideo Jac.
de alua.dat quartũ intellectũ:q: multo=
ties ex talibus venationibus factis in
alieno dño ꝓhibente oriunt rixe ⁊ iniu=
rie:q: armata manu dñs volẽtes ingre=
di põt prohibere:vt no.glo.in.l.iij.§.pla=
ne.ff.de acqui.re.do.ex qbꝰ de facili po=
tuiſſet perueniri ad violationẽ pacis.de
qua loquit ille titu.de pa.te.ideo impe=
rator prohibet expreſſe vt nemo in alie=
nis agris poſſit venari inuito dño: niſi
ad apros vrſos ⁊c. quaſi velit ꝙ ſi quis
contra faciat debeat puniri tanꝙ turba
10 tor pacis:vt eo.ti.§.ſi quis aũt. ¶ †Põt
etiã qnto mõ intelligi ille.§. q: in.c.pce.
induxerat impator ꝓhibitionẽ armorũ
⁊ q: venationibꝰ portant arma dubita=

bat: an ſit licitū venari cum armis. ⁊ di-
cit q̄ nō: niſi ad iſta aialia periculoſa: ⁊
quicq̄d dicāt de laq̄o et rethi: tñ intelli-
gas q̄ in predictis venationib⁹ ſunt ne-
ceſſaria arma. ⁊ h̄ vr̄ ſentire Ja. de arde-
zoni. ō Verona i ſua elegāti ſūma feudo
rū in ti. de pa. te. ⁊ Ja. de alua. ſequit̄ cū i
d. c. nemo rethia. tu aūt ꝯiungas quartū
et quintū intellectū et habebis veritatē.
11 ¶ † Quotuplex aūt ſit venatio[a] et an et
a qñ ſit licita[b] maxīe clericis mōachis. vi
b de gloſ. ordi. lxxxvj. di. qui venatoribus
donare. et ibi text. et ca. j. extra ne cleri.
vel mona. et. c. j. et. ij. extra de venatore.
vbi bene not. et adde q̄ in diuinis ſcri-
pturis penitus nō inuenim⁹ ſanctū ali-
quē venatorē: piſcatores īuenim⁹ ſcōs:
vt dicit btūs Hiero. i pſal. c. et hr̄. xxxvj.
diſt. Eſau. ⁊ xxxiiij. di. quorūdā. ⁊ no. An
ge. in. l. diuus. ff. de ſer. ru. pre. tñ nō alle-
gat dicta iura. ⁊ rō ponit̄ per gloſ. in. d. l.
eſau. q̄r venatio fit cū clamore et maiori
delectatione q̄ fiat piſcatio: iō eſt ꝓhibi
ta: ⁊ ꝓpter hāc delectationē nūq̄ vena-
torib⁹ fuit ꝯceſſa imunitas p̄rimonioꝝ.
tex. eſt in. l. venatorib⁹. C. de excu. mu. li.
x. ⁊ no. Ang. in. d. l. diuus. vltio de mate-
ria venationis et aucupationis. vide in
d. c. q̄ ⁊ venationib⁹. ⁊ ibi glo. magr̄am in
d. c. eſau. ne cle. vel mo. d. c. j. et cle. ne in
agro. §. porro. et ibi glo. ⁊ doc. de ſta. mo.
⁊. l. j. C. de vena. ferarū. li. xj. et per Jo. in
ſumma in rub. de vena. ⁊ ꝑ Hoſt. in ſum-
ma de cā poſ. ⁊ pro. §. j. ⁊ aliis locis. ſ. al
12 legatis. † Cōuenit ēt ex p̄dictis q̄rere an
ſit licitū foſſas aproꝝ vrſorūve capiēdo-
rum cā facere vel laqueos ponere. ⁊ dic
ſi in itineribus fiunt in eiſq̄ bos: vel aliud
aial ceciderit factūq̄ deterius eſt: vel la-
quei ponunt̄ in lo. pu. ⁊ pecus tuū in eos
inciderit potes agere cōtra facientes fo
ueas vl̄ laqueos ponentes. l. aq̄l. niſi de
nunciaſſent pri⁹ dn̄o vel niſi p̄dicta fue-
rit in locis vbi fieri ſolēt: vt eſt tex. in. l. q̄
foueas. cū. l. ſeq. q̄ incipit. quēadmodū in
prīo. et ibi doc. ff. ad. l. aq̄l. de foueis. vide
q̄ dixi. ſ. in. j. li. de fouea. vbi ēt poſui cui⁹
ſint fouee q̄ ſunt inter duos vicinos. vi-
de. l. ij. §. p̄terea. ⁊ ibi not. ff. de aqua. plu.
13 arc. † Cuius aūt ſunt foſſata ſiue foſſe q̄
ſunt inter viā pub. et fundū priuatū. vi-
de p Bar. in ſuo trac. tybe
riadis in p̄ma parte de al
luuione. in. iij. ⁊. vij. col. et
Bal. in. l. ripaꝝ. in. j. col. in
fi. et in. l. lapilli. in. ij. cōclu
ſione. ff. de re. di et ibi etiā
poſuit cuius ſit vſus foſſa
rū: ⁊ an ⁊ q̄n foſſe debeant
menſurari cū agro vēdito
⁊ an ſit licitū facere foſſas
ex qb⁹ aq̄ plu. noceat. l. vi-
cin⁹. §. j. vbi. ſed ſi foſſas. ff.
14 de aq̄ plu. arcē. † Et adde
que dixi. ſ. de irrigatione
de ſepibus an ſit licitum
eas facere in finibus fun-
di ſui. dic q̄ ſic. l. fi. que in-
cipit. ſi quis ſepē. ⁊ ibi no.
ff. fini. regun.

¶ De mōtib⁹. Ca. xxij.

1 Mons quid ſit et vn-
de dicatur.
2 Lapidicine ⁊ argentifodi
ne cum in montibus repe
riātur: an in alieno fundo
lapides cedere licitū ſit.
3 Lapides in fundo ſuo an
quis cedere poſſit: ita vt la
pidum fragmenta in fun
dum alienū perueniant.
4 Venas aureas aut argen
teas in meo: an mihi fode
re licitum ſit: et fodiendo
ſub vicini fundo tranſire.
5 Lapides ex fundo dotali
ceſos an maritus habere
debeat: et quid ſi in ceden
do expendit: an expenſa
ſibi reſtitui debeat.
6 Sylua cedua ⁊ ſylua pa-
ſcua que iudicetur.
7 Sylua ſi creditori pigno-
rata ſit: ⁊ debitor ex ea na
uem: vel aliam materiam
fecerit: an illa nauis: vel
materia pignori erit.
8 Creditor an debitorē pro-
hibere poſſit ne ex ea ſyl-
ua nauem faciat.
9 Syluę vſufructuarius an
arbores et pedamēta pro

a ¶ Venatio. Venatio dicitur ars neq̄ſſima. lxxxvj diſ. qui venatorib⁹.

b ¶ Licita. Venatio ꝓhibita eſt tpe q̄dragelime et diebus ieiunioꝝ. gloſ. lxxxvj. di. qui venatoribus.

vſu ſuo incidere poſſit:ac etiam vendere.

10 Emphiteota qui ſyluã vł nemus i emphiteoſim recipit:an iuito domino ſyluam et nemus extirpare poſſit:ꝛ ad prata vł culturam reducere:ac plantare vites:vel arbores fructiferas.

11 Nemus vel ſyluã ſi quiſpiam vendidit cum pacto d retrouẽdendo:an ẽptor ſyluam extirpare poſſit.

12 Marit⁹ an poſſit extirpa re nemus ſibi i dotẽ datũ ꝛ ad culturam reducere.

13 Emphiteota maritus:vel feudatarius:vel ſimiles:q̃ ius in re habent:an arbores fructiferas icidere valeant.

14 Emphiteota:vel fructuarius:vel ſimiles ſi incidãt arbores fructiferas eo caſu quo nõ poſſint:nunq̃d a iure ſuo cadant.

15 Cõceſſerim ſi alicui:vt de nemore meo ligna incidere poſſit:ꝛ ad ſui libitũ accipere an poſtea alteri cõcedere poſſim.

16 Promiſerim ſi alicui:vt de nemore meo quedã ligna incidere poſſit:an pro libito ſuo incidere poterit.

17 Wilesvnus ſi in alterius nemore ligna colligere voluerit:an poſſit.

18 Nemore i alieno ſit capreoli:vel cerui:vł alia animalia capiant̃:domino ignorante vel contradicente: an capiẽtis vel domini nemoris efficiant̃ur:et an ꝓpria auctoritate ea dominus retinere poſſit.

19 Nemore ſe vſos ruſtici ſi dixerint tanto tẽpore:quo in cõtrariuz memoria nõ extat:an iuuat eos ſi dixerint:ſe acquiſiuiſſe ius vtendi ꝛ fruendi in illo nemore.

20 Nemoris alieni ruſtici vel alii ſi vſuz habuerint:puta quia in eo longiſſimo tempore ligna accipere vſi fuerint : quando iſte vſus expiret.

1 Querendũ †eſt primo quid ſit mons. Et dic q eſt loc⁹ alt⁹ l.ſi edes.ff.de ſer. vrb.pre.qđ intellige de magna altitudine ſm Bar.in tractatu ſuo tyberiadis in.iiij.col.ver.mons eſt locus. Et dicit̃ mõs ſm Bar.ibi.et Hug.et Papi.a mouendo per cõtrarium:qꝛ nõ mouetur:ꝛ nõ intelligas de mobilitate que vniuerſe terre congruit:ſed qꝛ non mouet̃ ꝑ culturã.i.nõ colit̃.terra eñ q̃ colit̃ bñ mouet̃ ꝛ durat vſq; ad locũ qui colit̃ vel coli incipit. Pendities ergo montium nõ culte montis appellatione cõtinent̃ niſi certi loci vſus aliter ſe haberet:ſi tñ inter montem eſſent aliqua loca culta montis appellatione totus continet̃ illa pars : vt.ff. de rei ven.l.in rem.§.que-

2 cunq;. ¶ †Quia in mõtib⁹ lapidicine et argentifodine ꝛ hmõi materie eſſe ꝯſueuerunt:quero an ſit licitũ in fundo alieno lapides cedere. Et dicas q non niſi cõſuetudo vel ſtatutũ aliter diſponeret: vt eſt tex glo ꝛ doc.in.l. venditor.§.conſtat.ff.cõia ꝑdioꝝ.nec põt qs lapides ex fundo alterius exportare etiam ſi ſit ciuitas vel cõmune niſi hoc dictet conſuetudo et prius dño precium cõpetens ſoluat̃ licet ante ꝓcij ſolutionẽ cedi poſſint vt eſt caſus notabilis in . d.§.ſi conſtat.

3 ¶ †An aũt quis poſſit in fundo ſuo lapides cedere ita vt fragmẽta lapidum perueniant in fundũ alienũ.vide.l.ſi.cuti.§.ariſto.ff.ſi ſer.vẽ.ꝛ que dixi in primo lib.

4 in tit.de ſer.ꝓhi. ¶ †Sz qđ ſi ſint vene[a] auree aut argentee:an ſit mihi licitũ fodere in meo ꝛ fodiẽdo trãſ.re ſub fundo vicini. Et vꝫ q non:per.d.§.ſi ꝯſtat.Item qꝛ ſicuti quis nõ poteſt trãſire in agrum alienum inuito domino.l.per agrũ.C.de ſer.ruſti.pred ita nec ſub agro alieno:qꝛ ſicuti predia ſupra terrã ſunt libera domino vſq; ad celum.l.altius.C.de ſer.et l.qui.luminibus ff.de ſer.vr.pre.ita dñr eſſe libera vſq; ad ꝓfundum. Item pro hoc facit

a ¶ Vene. Vena vnica dr̃ et ſi ſit ſub pluribus fundis continuata : et cõmunis eſt oĩbus dñis fundoꝝ. pau. de ca.ꝯſil. cxxx. incl. in.l. cauſa mota.

hoc facit.l.j.C.de ceſſa.lib.x.ꝛ.l.diuortio.
§.ſi vir.in fundo.ff.ſolu.mat.Sed pau.
de ca.qui habuit iſtā.q.de facto in venis
corarcis borgonēſibus cōſuluit ʒrium
vez ꝙ fodientes non poſſint a dn̄is impe
diri per.l.cuncti.C.de metallis.lib.x.con=
iuncta.l.j.ꝛ.l.quoſdā.eo.tit. Sed ꝑillis
dicit ꝙ ꝓpter publicam vtilitatē lꝫ mar= 6
mora et ſimilia fodere ſub fundo alieno
dūmodo dn̄s nō habeat dānuꝫ.Nec ob.
d.§.in fundo.et.d.§.conſtat.qꝛ illa iura
loquūtur in lapidicinis que reperiūtur
ſine leſione ſuperficiei ꝛ vbi fodiunṫ lapi
des multum vtiles qui in paucis locis re
periuntur ꝛ in argento vel auro: et ideo
ꝓpter publicā vtilitatē vṫ cōcedi vt poſ=
ſit inuenire ꝛ fodere etiā ſub alieno:quia
hoc fit cū magna impēſa ꝛ labore:nec a
dn̄is ſuperiorib⁹ pōt prohiberi ſi nō reci=
piunt leſionē:vt per gloſ.in.d.l.quoſdā.ꝛ
l.ij.e.ti.in ver.fiſco.que dicit hoc eſſe ſpe=
ciale in metallo qḋ magno paraṫ labo=
re ꝓpterea ꝓcedunt etiam in venis co=
rarcis ꝛ marmoreis vt ibi.ꝛ ita tenet ele=
ganter pau.de caſt.in.l.diuortio.§.ſi vir
in fundo.ff.ſolu.mat.vbi dicit ita ſe con=
ſuluiſſe in ciuitate Burgonie.ꝛ habeṫ in
cōſil.clxxvj.cum duobus ſeq̄tibus.et
ita tenet Ludo.de ro.in ꝯſi.ccclxxvj.ſin
gulari.qḋ incipit regula ꝙ rem alienam
per glo.volens in.d.l.quoſdā.ꝛ.d.l.et ita
ego tenui in.l.inter publica.in prin.ff.de
ver.ſi.vbi limitaui predicta ꝓcedere dū
vnus tertius nō dn̄s feciſſet iam impen= 7
ſam in fodiendo vel reperiēdo venas:ſe=
cus ſi vellet etiam incipere fodere ꝛ ve=
nas reperire:ꝛ ille qui haberet fundū ſu
pra vellet etiā icipere fodere:qꝛ dn̄s fun=
di deberet ꝑferri per.d.l.altius.ꝛ.l.q̄ lu=
minibus.ex quo ceſſant rōnes.ſ.allega.
ſcꝫ impenſaꝝ eius qui vult inuenire ve=
nas:ꝛ ceſſat rō publice vtilitatis:qꝛ ideꝫ
faceret dn̄s fundi q̄ faceret extrane⁹ qḋ
eſt ſingulare et magne vtilitatis.ꝛ adde
que dixi in.d.l.inter publica.in prin.ff.de
verb.ſig.ꝛ.ſ.in prin.lib.ti.de ſer.aquedu.
5 in prin.iiij.q.princi.¶†Poteſt ex predi=
ctis decidi et de materia lapidicinarum:
an maritus debeat habere lapides ce=
ſos ex fundo dotali.ꝛ quid ſi expendit in
cedendo:an expenſa debet ſibi reſtitui.

vide.d.l.diuortio.§.ſi vir
in fundo.ꝛ.§.ſi fundus.et
ibi docto.ff.ſol.matri.ꝛ.l.
ſi ex lapidicinis.ff.de iure
do.et.l.fi.in prin.ff.de do=
na.inter vi.ꝛ que dixi in
dicta.l.inter pu.in princi.
6 ¶†In montibus etiā ſyl
ue quando reperiūtur:et
ideo quero primo que iu=
dicatur ſylua cedua ꝛ ſyl
ua paſcua.Dic ſylua pa=
ſcua eſt vt quidam putāt
que in hoc eſt vt cedatur.
Seruitus autem ait ſuc=
ciſa vt rurſus ex radicib⁹
aut ſtipitibus renaſcitur
l.ſylua cedua.in princ.ff.
de verb.ſig.et.l.hoc ſylua
cedua.in prin.ff.de vſufr.
Sylua vo paſcua eſt que
paſcuis pecuduꝫ deſtina
ta eſt:vt dicta.l.ſylua ce=
dua.§.fin.ꝛ adde ſm̄ Ho=
ſtien.ꝛ Jo.an.in.c.cum di
lecti.in glo.j.in nouella ex
tra de dona. ꝙ foreſta di=
citur latū nem⁹ ſine clau
ſura ꝛ ſine aqua.ꝛ ita in=
telligitur text.ibi.Quādo
vero eſt prope fluuium di
citur ſylua.Sed quando
concluditur muro vel pa
7 lis vocaṫ barc⁹.¶†Dein
de queritur ſecundo qḋ ſi
creditori ſylua pignora=
ta ſit ꝛ debitor ex ea nauē
vel aliaꝫ materiā fecerit:
an illa nauis vel materia
pignori erit.dicas ꝙ non:
niſi noiatim cautū fuiſſet
vt pignori ſint quecūq̄ ex
ſylua facta nataue ſint:vt
l.ſi conuenerint.§.ſi quis
cauerit.ff.de pigno.act.et
ibi per gl.ꝛ doc.hoc tamē
limitat ſingul'r Guil.ḋ cu.
q̄n debitor nō eſſet ſoluen
do vel eſſet extincta actio
a perſonalis[a]:ꝛ tūc in ſub=
ſidium nauis intelligitur

a ¶Actio pſonalis., Adde ſpe. de actiō.et pe.§.ij.ꝟ.ꝛ nota ꝙ iu-dicium. et ver.ſeq.

eſſe pignori obligata per.l.q̄ occidit.§.j.
ff.ad.l.aquil.q̄ tex.parū facit ſm Raph.
Fulgo.in.d.§.ſi quis cauerit. dic tñ ma=
gnā eſſe autoritatē Guil.cū nemo cōtra=
dicat ⁊ magis ip̄m mouet ſpecialis au=
toritas quā ille tex.⁊ hoc dictum eſt be=
8 ne no. ¶ †Querit̄ tertio an poſſit credi=
tor ꝓhibere debitorē ne ex ſylua nauem
faciat. Bar.⁊ doc.in.d.§.ſi ꝗs cauerit. in
fi.tenent ꝙ creditor debet vti re pignora=
ta tanꝗ̄ bonus paterfami.l.ea igit̄.ff.de
pig.acti.vnde diſtinguit̄ aut ſylua erat
cedua:⁊ debitor vult cedere ſm modum
cōſuetū ⁊ non pōt ꝑ creditorē ꝓhiberi ꝑ
l.itē,ſi fundus.in fi.ff.de vſufru.et.l.cum
tabernā.in prin.ff.de vſufru.pig. aut nō
erat cedua:⁊ volebat vltrā modum con
ſuetū cedere.⁊ tunc ꝑ creditorē pōt ꝓhi=
beri ꝑ dicta iura.dicit tñ Roffre.in.d.§.ſi
ꝗs cauerit.in fi.ꝙ arbitrat̄ ip̄m credito=
rē ꝑ hypothecariā poſſe aduocare poſ=
ſeſſorē ſylue:⁊ ꝯſr ne cedat:q2 tunc cre=
ditor d3 fructu3 ꝑcipere nō debitor:vt.l.
ſi pignꝰ.§.ſi predio.ff.de pig.act.⁊.l.ſi cū
9 vēditor.in prin.ff.de euict.¶ †Queritur
quarto nūqd vſufructuariꝰ ſylue poſſit
incidere arbores ⁊ pedamēta ꝓ vſu ſuo
et etiā vēdere. dic quedam ſunt arbores
nō altiores ſylua.⁊ iſte cōtinent̄ ſub no=
mine ſylue:⁊ ideo pedamēta ſuccidi pñt
ſicut ip̄a ſylua:vt.l.ex ſylua cedua.ff.de
vſufru.Quedā ſunt arbores q̄ in altitu=
dine ſyluā excedūt:⁊ de his fructuarius
nō ſumit ramos ſed pedamēta ſuccidit.
l.ſed ſi glādes.q̄ ſequit̄ dicta3.l.ex ſylua
cedua prima materia:l3 aliq̄ eſſent grā=
des arbores ibi.nā ſylue debent cedi cū
aliis qñ alie eſſent mature. Quedā ſunt
arbores vetuſte:⁊ tūc nō pedamēta nec
rami ſuccidi pñt arboribus etiā euulſis
vel vi ventorum deiectis ad vſum ſuum
et velle:vt eſt tex.cū glo.in.d.l. bo.ratibꝰ
in princi.q̄ intelligit.d.tex. qñ ſylua non
erat cedua:q2 tūc pōt ſumere etiā ex ſyl=
ua ꝓ vinea ſua dūmodo fundū deterio=
rē no faciat:vt.d.l.ex ſylua cedua. in fi.⁊
in hoc caſu tñ habebit vſuariꝰ ꝗ̄tū vſu=
fructuariꝰ ſm glo.ibi.ſed qñ eſt ſylua ce
dua:tunc plus h3 vſufruc.ꝗ̄ vſuariꝰ:q2
vſufructuariꝰ pōt cedere ⁊ vēdere et lo=
care ī vltima neceſſitate ſua:vſuariꝰ aūt
non pōt vti niſi ꝓ ſe et,neceſſitate ſua ⁊ vt
inſti.de vſu.⁊ habi.in ꝓnc.⁊.§.j.⁊.l.diuꝰ.
ff.co.tit.vbi habet̄ etiā ꝙ vſufructuariꝰ
ſyluā pōt cedere et vēdere: puta qñ eſſet
in re mota:q2 ſi nō poſſet vendere nulla
eſſet vtilitas ſylue ⁊ ꝑinde eſſet ac ſi non
10 haberet vſufructū ſylue:vt.d.l. ¶ †Que
ritur quinto an emphiteota q̄ recipit in
emphiteoſim ſyluā vel nemus an inuito
dño poſſit extirpare ſyluam ⁊ nemus et
reducere ad prata vel culturā:⁊ plātare
vites vel arbores fructiferas.Jſtā.q.for=
mat Nico.de ma.⁊ Bald.in.l.j.in fi.C.de
iure emphi.Et vr̄ primo ꝙ lic:q2 qui ac=
cipit in emphiteoſi3 accipit ad meliorā=
dum ſed hoc mō meliorat̄. ſed Nico. de
ma.dicit ꝯ̄riū:q2 melioratio ꝑmittit̄ dū=
modo nō mutet formā.l.ſi cuiꝰ.§.vſufru
ctuariꝰ.ff.de vſufru.⁊.l.hactenꝰ.§.nera=
tius.eo.ti.⁊ ſm hoc emphiteota aree nō
poterit ibi domū ſupedificare:q2 forma
aree mutaret̄.l.repeti.§.fi.ff.q̄.mo.vſufr.
amit.ſ3 Bal.in.d.l.j.in fi.dicit hoc crede=
re verū eſſe:q2 tacite ineſt vt poſſit melio
rari:vt aut̄.ſi quas ruinas.C.de ſac.ſan.
eccl.⁊.l.ij.C.de allu.⁊ palu.⁊.l.inter vti=
le.§.fi.ff.d mino.Et ſi tu dicis nō pōt mu
tari forma.Rñdet̄ ſm Bal. forma ſupfi=
cialis mutari pōt in meliꝰ:q2 iſte cōtra=
ctus ad hoc eſt inuētus vt melioraret̄ ⁊
abſurdū eſſet dicere vt q̄ debet rem eter=
naliter poſſidere non poſſit rē meliorare
meliori forma introducta ſub maiori:tñ
Bal cōcludit in.d.l.j.in fi.ꝙ mutatio ſyl
ue extirpādo fieri nō pōt:ſed in edifican
do domū fieri pōt.⁊ eſt rō:q2 domus pōt
reduci ad aream demolita domo ſed vi=
nea extirpata nō erit ſylua vt priꝰ erat.l.
queſitum.§.illud fortaſſe.de lega.iij.⁊ ita
tenet Bald.in.d.l.j Sed Flo.l.d.l.hacte=
nus.§.neratius.ff.de vſufr.refert omnia
predicta:⁊ tande3 cōcludit ꝙ adhuc eſt
perplexus q̄d teneat. Ego ꝟo in hac.q.
ita dicerem. Aut loq̄mur in area ⁊ ſto cū
Bal.vt emphiteota poſſet domū edifica
re niſi aliud de mēte ꝯ̄hentiū appareat:
aut loq̄mur de ſylua:et tūc ſi de hoc ſpe=
cialr̄ eſt cōuentū illi cōuentioni ſtādum
eſt.l.ij.C.de iure emphi.cōiuncta.l.j.§.ſi
conuenerit.ff.depoſi.aut nulla eſt cōuē=
tio:⁊ tūc aut eſt ſtatutum vel cōſuetudo.

in loco ⁊ illi ſtandū eſt.l.ſemꝑ in ſtipula
tionib⁹.de reg.iur.⁊ Padue obſeruat̄ de
facto qꝛ emphiteote extirpāt nemora et
ſyluas ⁊ nulla eſt conuentio ſtatutū ſeu
cōſuetudo:⁊ tunc aut nō eſt vtile ſi fiat
pratuʒ vel terra aratoria:qꝛ forte maior
eſt vtilitas vel erit vel tanta percipi po=
terit ex nemore quāta ex pratis ⁊ terris
aratorijs ⁊ tunc non poſſet emphiteota
ſyluā extirpare:ex quo nō ē melioratio
imo potius deterioratio et maxime qꝛ in
inſtrumēto inueſtiture ſolet apponi cl'a
ad meliorādū ⁊ nō peiorandū. ⁊ ita pōt
ꝓcedere opinio Bal.aut extirpando ſil=
uā fundus efficit̄ valde melior.⁊ tūc aut
eſt in ꝯctu emphiteotico dictū vt pro vi=
ctu ſoluere teneat̄ tot plauſtra lignoruʒ
de illo nemore.⁊ tūc non poſſet reducere
ip̄m ad prata vl' culturā qꝛ nō poſſet ſol
uere fictū.⁊ ſic tacite vr̄ actum inter eos
vt nemus non deſtruatur.vt.l.debitor.§.
veriſimilē.ff.de cōtrahen.emp.et.l.lega=
ta.§.veriſimilē.ff.de vſuf.leg.aut nō fuit
dictū de illo nemore.⁊ idē credo maxime
qn̄ emphiteota nō haberet alia nemora
ex qbus nō poſſet ſoluere ꝑ dicta iura ea
dem rōne.aut,penſio dʒ ſolui in pecunia
vel in alijs reb⁹ q̄ in ſilua nō reperiunt̄ ⁊
ēt ſi eſſet maior vtilitas extirpando ſiluā
tenerē ꝙ poſſet ex q̄ hʒ ad meliorandū.
Nec ob.ꝙ mutet̄ forma q̄ nō ſit reduci=
bilis facilitate ad ſuā materiā.l.repeti.§.
muta.ff.qui.mo.vſuf.amit.⁊.l.hactenus
§.neratius.ff.de vſuf.⁊illa iura loquunt̄
in vſuf.q̄ hʒ iura debilia q̄ faciliter cor=
rumpunt̄ ⁊ finiunt̄.l.corruptionem.C.de
vſuf.⁊.§.finit.inſti.co.tit.⁊ ſic min⁹ iuris
hʒ q̄ꝫ emphiteota et ideo in vſufructua=
rio dōm eſt ip̄m nō poſſe extirpare ⁊ for=
mā mutare: qꝛ mutata forma mutatur
vſuf.q̄ ꝑpter hoc perit,vt dictis iuribus.
nō ſic in emphiteota q̄ hʒ plus iuris vcʒ
vtile dn̄iū ⁊ ꝑpetuū.l.iij.ff.de ſerui.cōiū=
cta l.j.§.qui in perpetuuʒ.ff.ſi ager.vec.
11 ¶ †Querit̄.vj.aliqs vendidit nemus vel
ſiluā cū pacto de retrouendēdo iuxta.l.
ij.C.de pac.inter emp.⁊.l.q̄ fundum.ff.de
contrahen.emp.an iſte emptor poſſit ſil=
uam extirpare.Et in hac.q.puto eſſe cō=
ſideranda verba pacti de retrouēdēdo.
ſi eīn dicerēt ꝙ teneat̄ dictā ſiluā vel ne=
mus retrouēdere:⁊tunc iudicare ipſum
non poſſe extirpare qꝛ nō poſſet ſeruare
pactum de retrouendendo:⁊ſic illa iura
non loquuntur de ſilua ſed de fundo vel
ſimpliciter.⁊ tunc aut eſt pactum ad cer
tum tēpus breue puta.v.vel.xij.vel.viij.
annorum ita ꝙ eſſet maior vtilitas em=
ptoris habere ligna q̄ꝫ fructus fundi ad
culturā reducendi ⁊ maius eſſet damnū
venditoris.⁊ idem per ea q̄ dicta ſunt in
pre.q.Aut eſt pactū in perpetuū et tunc
aut emphiteota ſciebat vel veriſimiliter
ſcire debebat venditorē debere retrouen
dere.⁊ vt cōſequeret̄ emptor maiorē vti=
litatē anteq̄ꝫ reuenderet fecit extirpare
totā ſiluā ⁊ non poſſet ⁊ tenet̄ ad dānum
et intereſſe ipſi emptori retro ementi.ar.
l.j.§.j.et qđ ibi no.Bar.ff.ſi quis teſ.li.eſ.
iuſ.fu.et.l.nomen debitoris.§.j.ff.de leg.
iij.cum ibi no.⁊.l.ſi filie,mee.⁊ qđ ibi not.
ff.ſo.ma.⁊ qđ no.Pau.de ca.in.l.ſi filio.§.
fi.eo.titu.Aut emphiteota neſciebat nec
veriſimiliter ſcire potuerat venditorem
habere animū de proximo retro emēdi.⁊
dubium eſſet an poſſit ſiluam extirpare
et tunc diceretur aut vēditor cōtradicit.
qꝛ aſſerit ſe cito retroemere:qꝛ tunc non
poſſit extirpare eadē ratione.ar.l.ſi fun=
dū cum ibi no.C.de rei ven.Aut dn̄s non
cōtradicit vel ēt ignorat.⁊ tūc diſtingue
vt dixi de emphiteota in precedente.qō.
12 ¶ †Querit̄.vij.an maritus poſſit extir=
pare nemus ſibi datū in dotē ⁊ reducere
ad culturam.Dicas ꝙ ſic.qꝛ ꝑꝑ hoc red
dit fundū fructuoſiorē.qꝛ ex cultura pl⁹
percipit q̄ꝫ ex nemore.vt ꝓbat̄ in.d.l.di=
uortio.§.ſi vir in fundo cōiuncta.gl.i v.
fructuoſiorem.ff.ſo.ma.⁊.l.fi.ff.de iu.do.
Sed ſi non efficeret̄ fundus fructuoſior.
13 tūc vt dixi in duab⁹.q.ꝓcedenti.¶ †Que
rit̄.viij.an marit⁹ emphiteota vel feuda
tarius vel ſiles q̄ hn̄t ius in re an poſſint
arbores fructiferas incidere.⁊vr̄ ꝙ ſic qꝛ
hn̄t vtile dn̄iū.l.j.ff.ſi ager vec.⁊.c.j.§.rei
autē.in ti.de inueſti.de re.ali.fa.ſed in re
ſua qlibet eſt moderator ⁊arbiter.l.in re
mā.C.mā.In cōtrarium facit.l.diuor.§.
ſi in fundo.ff.ſol.matri.et.l.ſi vir in frau=
dem.§.conductor.ff.de iure fiſc.l.forma.
§.ſi vites.ff.de cenſi.l.ſi ita.§.finali.ff.de
vſufructu.et.l.creditor.ſia.ff.de pigno.

a ¶ Cōceſſi. Cōcedo.i.dono ſi nō appa=
reat alia cā ex qua conceditur .l. vxor.§.
fi.vbi gloſ.in verbo qđ:& bar.in fi.ff.de le.
iij.& plenius p Alex.in.l.cū qđ.in fin.iij.
col.ff.ſi cer.pe.& in.l.ſi pecuniā.ix.col.de
condit. ob
cau.& in.l.
ſi me putē
.§.j.de con
di.inde. et
i.l. a titio:
de v.obli.
vbi etiam
dicit ſing.
poſt abb.i
c.cum ve=
nerabilis
de excep.
q ſi peto a
te eq̄uū ti=
tulo ꝯmo=
dati: et tu
dicis cōce
do: intelli
gitur .ſ. in
commoda
tum per.c.
paſtoralis
de donat.
adde gloſ.
in capit.j.
de vſuris i
vj.qđ vbi
cōcedo eſt
generale.

act.& hanc vlti.ptem Dy.
Bar.& doc.in.d.§.ſi fundū
et Bart.in.d.§.& ſi condu=
ctor.& Bal.in auc.qui rez.
in fi.pe.col.C.de ſac.ſanc.
eccl.Ang.in.l.ſi colon9.ff.
ar.fur.ceſ.& idem dicas in
pr̄e q̄ ad bona filij.el vſu=
fructuario.& p Ange.in.l.
fi.§.ſina ūt legata in fi.C.ō
bo.q̄ li.& probaт in.d.l.edſ
ſimū.§. vſufructuarius.&
idē etiā dicas & multoma
gis in vſufructuario.l.fin.
ff.de vſu & ha. Sed predi=
cta oīa limita niſi pdicti
velint in loco demortuaꝝ
vl' inciſarū alias plātare.
vt dicit Ang.in.d.l. ſi colo
nus per.d.§.conductor.et
idem Pau.de ca.in.d.l.di
uortio.§.ſi fundū.& p hoc
optime facit.l.agri.& l.ve
tus fuit q.cū duabus ſeq.
ff.de vſufr.et.l.ex ſilua ce=
14 dua.c.n. ¶ † Sed pōt du
bitari circa predicta an ſi
emphiteota vl' fructuari9
vel ſil'es incidūt fructife=
ras arbo.eo caſu q̄ nō pn̄t
an ppter hoc cadāt a iu=
re ſuo:& vr̄ q ſic. qr dete=
riorāt rē ſibi ꝯceſſā a dn̄o.
p auc.qui rē.C.de ſac.ſan.
ecc.& ita tz Bar.in.d.l. di=
uortio.§.ſi fundū. Inn. di=
cit ibi q hoc eſt ſpāle i fun
do eccle. Lu.aūt ō ro.ibi
tz opi.Bal.qn̄ emphiteo=
ta vel feudatari9 fuit mo=
nitus vt deſiſtat ab inciſio
ne & nō deſiſt.t p tex.in.c.
j.§.quicūqꝫ aduocat9. in
ti.de pa.te.in vſi.feu.Et lz
ille tex.loquaт in alia ma-

teria.tn̄ eius rō multū facit p opi.Bald.
qđ puto verā p.l.eadē.cū ibi no.C.loc.per
c.qr ppter.ex̄ de lo.& per not.in.d.auct.q̄
rem.& per.l.hoc amplius.§.fi.ff.de dam.
infect.& per.l.ij.ff.de his qui ſunt ſui vel
15 alie.iu.& inſti.eo.ti.§.fi.cū ſi. ¶ † Queriт.
a ix.ſi conceſſia alicui vt poſſit de nemore
meo ligna incidere & ad ſui libitū accipe
re: an poſſim poſtea alteri concedere li=
gna. Dic q ſi ligna nemoris vtriqꝫ ſuffi=
ciunt.al's nō.ar.l.ij.§.fi.ff.de ſer.ru.pre.&
l.lucio.ff.de aqua quo.& eſti. p hoc vide
que dixi i lib.in.iij.q.prin.&ſi.& q dixi q
16 dn̄s poſſit imponere ſeruitutē. ¶ † Que
ritur x.eſt pmiſſum alicui vt poſſit inci=
dere de nemore meo q̄dā ligna an pote=
rit p libito ſuo incidere in eo. Gui.de cu.
in auct.qua in puincia.C.vbi de cri.agi
opz.dicit in fi.pone tu hēbas bona iuxta
nemus meū recipiebas ligna de nemo=
re meo iniuſte abſentaſti te et dixiſti fa=
mulis tuis vt inciderēt ſicut tu q̄ hēbas
ius.ipſi fecerūt vt fuit eis deīn & iniuſte.
qđ remediū mihi dabiт. Dico q ageт ꝯ
iſtos tn̄ & ſi iſti petēt dilationē ad certifi
candū dn̄m dabiт.& ſi poſtea nō venerint
cōdēnabunт.& ſi nō ſunt ſoluendo fiet in
reſiduo executio ꝯ dn̄m p.d.auc.q̄ in p=
uincia.in q̄ ita pōt poni caſus q dicit eē
17 no.qr q̄tidie de fcō pōt euenire. ¶ † Que
ritur.xj.ſi vnus miles vult in nemore al
terius colligere ligna.vide Hoſt.in ſum.
18 de cōſue.§.qualr. ¶ † Queriт.xij.ſi in ne
more alieno capreoli cerui vl' alia aīalia
capiunт dn̄o ignorāte vl' ꝯdicēte an effi=
cianт capiētis vl' dn̄i nemoris.& an pro=
pria auctoritate dn̄s poſſit ea retinere.
vide Ang.& doc.in.l.diuus.ff.de ſer.ruſt.
pre.& qđ dixi.ſ.de vena.& aucupatione.
19 ¶ † Queritur.xiij.ſi ruſtici dn̄t ſe fuiſſe
vſos nemore tpe quo nō extat memoria
an iuuat eos vt dicanт acquiſiuiſſe ius
vtēdi fruēdi in illo nemore. Cyn. format
hanc.q.in.l.fi.in.iiij.q.C.de pſcrip.longi.
tēp.x.vel xx.an.Et vr̄ dicēdū q nō.quia
vſufru.pditur lōgiſſimo tpe.l.corruptio=
nem.C.de vſuf.ergo eo tpe quo perdereт
nō acquiriт.facit l.titio cuz moueт.ff.de
vſufr.& tn̄ cautela eſt vt ruſtici nō dicāt
ſe habere vel acquiſiuiſſe ius vtēdi fruē=
di.ſed dicāt ſibi cōſtitutā fuiſſe ſeruitutē

per ius vel h̄re ius poſſint incidere ligna
in dicto nemore qn̄cūq; iuxta l.iii.in p̄n. 2
ff.de ſer ru pre. Et ad probandū iſtā cō=
ſtitutionē ſeruitutis vel iuris allegēt ⁊ p=
bent ſeſos fuiſſe dicto iure accipiendi li
gna per tm̄ tp̄s cuius initij memoria nō
exiſtat: q: tale tp̄s h; vim ꝯſtōnis ⁊ titu
li ſeu priuilegij.l.hoc iure.§.ductus aq̄.
ff.de aqua quo.⁊ eſti.et.c. ſup q̄buſdā.§.
p̄terea.de v̄b.ſig.⁊.c.j.de p̄ſcri lib.vj.imo
plus allegādo titulū ⁊ probando poſſeſ
ſionē vel quaſi per.x.an.inter p̄ſentes.et 1
xx.inter abſētes ,pbaret ti. ⁊ ſeruitꝰ cōſti 2
tuta.vt ,pbat p glo.no.in.l.ſeruitꝰ p̄dio=
ruz.⁊ ibi p doc.ff.de ſerui.⁊ p glo.Bar.et 3
doct.in.l.j.§.deniq;.el.ij.ff.de aqua plu. 4
arc.⁊ p ea q̄ h̄nt p gl.⁊ doc in.l.q̄ in alie. 1
§.ſed ſi nō adierit.ff.de acqui.here.⁊ per
glo.⁊ cano.in.c.puenit.ex de cēſi. ⁊ adde
q̄ dixi.s.in tit.de ſerui aquedu.ver.circa
20 tertiā qn̄ nulla eſt ꝯuētio. ¶ † Queritur
xiiij.⁊ vltimo ſi ruſtici vel alij h̄nt vſum
nemoris alieni puta q: in eo cōſueti ſūt
accipere ligna longiſſimo tp̄e qn̄ expiret
iſte vſus.vide Cy.et doct.in.d.l.fi.in.iiij.
q.C.de preſcrip.lon.tempo.

¶ De collibus. Cap.xxiij.

1 Collis quid ſit:⁊ vnde dicatur.
2 Mons a colle in quibus diſtinguatur.

VIdimus de montibꝰ in ge=
nere: verum q: colles etiā
montes dicunt̄.ſcribit̄ eīm
eſt mōtis col.ideo de ipſis
etiam collibus dicendum
eſt.⁊ dicit Bar.in tractatu
tyberiadis in v̄ſi.v.col.ab altitudine mō
tis dici poteſt. ¶ † Proprie autem collis
1 dicitur a colendo quaſi mediocres mon 2
tes qui coluntur.vt exponit glo. ſcriptu
re diuine ſub pſalmo Dauid.⁊.c.xiij.ver=
ſi.illo. Montes exultauerunt vt arietes
et colles ſicut agni ouium. Sunt eīm mō
tes magne altitudinis ⁊ cōmuniter incul
ti. Colles vero mediocris altitudinis.et
cōiter ſunt culti.⁊ intelligo colles habē=
tes altitudinē propriā non cōtinuatam
cū mōtibus habētibꝰ maiorē altitudinē.
Si eīm continuaretur:tunc ſi eſſent culti
dicerentur pendicie montiū. Horū cau=
ſa in nōnullis partibꝰ locus magne alti
tudinis l; cultus dicitur mons et locus
parue altitudinis l; incultus d̄r collis.
¶ Diſtinguitur autē mons a colle alti=
tudine vel cultura ex eſtimatione colen
tiū.l.j.ff.de flumi et p̄pterea per celuz fi=
gurantur hi qui ſue vite ſublimitate ce=
teros ſupra gradiūtur:per montes hi fi
gurātur qui nō ſunt alte vite. per colles
hoīes intelliguntur inferioris vite.vt eſt
tex.cum glo.in verſi.celum mōtes ⁊ col=
les.C.de ſumma tri.

¶ De valle. Cap.xxiiij.

Vallis quid dicatur.
Equalitas plani vallis qualis eſſe de=
beat.
Plani appellatione quid contineatur.
Uallis improprie quid dicatur.

VAllis † dicitur locus collibꝰ
vel montibus circundatus
a vallo vallas q eſt circun=
do:⁊ eſt locus planus parue
vel mediocris magnitudi=
nis:planus vero d̄r a greco q eſt latum
ſeu latitudo ſm̄ Hugo. d̄r eīm planicies
id eſt coequalitas ſm̄ Papiā. Duo ḡ re=
quirunt̄.primū q ſit latū.ſm̄ q ſint eius
partes eq̄les.i.equalr̄ plane ita q vna
aliā nō ſuperexcedat.diſtinguitur itaq;
vallis a plano ex circundatione:pōt eīm
planus eſſe nō circūdatus mōtibus nec
altitudine alia. Item differt a latitudi=
ne:quia ſi ſit locus parue latitudis mō
tibus vel collibus circundatus dicitur
vallis. Si autem eſt magne latitudinis
dicitur planicies. hoc autem opinione
circumcolentium eſtimatur arg.l.j.ff.de
flu. Differt etiā ab equalitate: q: vallis
d̄r etiā ſi h; cōcauitatē planꝰ aūt equali
2 tate equiparatur. ¶ † Equalitas autē
plani qualis eſſe debeat dubitari poteſt
puto nō oīmodā equalitatē requiri: ſed
ſufficit ſi notabilr̄ in vnā partē nō v̄gat.
facit.l.cui deus.ff.de edi.edic. Notabili=
ter aūt in vnā partē vergere ,pbabiliter
dici pōt qn̄ inde aqua multū de terra au
ferat ita q vſum ⁊ culturā deteriorem fa
ciat ar.ff.de aqua plu.ar l.j.§.fi.et.ff.de
edi.edic.l.j.§ ſciendū. Foſſe autē agrorū
et viarū ripe ipſius plani ſunt:⁊ loquor
de plano totali vt ſi de plano tyberis lo=
quamur:ſicut enim foſſe que ſunt in fun
do fundi ſunt:ita q̄ ſunt in totali plano

ſunt plani.l.predia.§.ita legatum.ff.de
ſun.inſtru. ⁊ ſic ſtatuta que loquũtur in
his que in plano tyberis cõmittunt lo-
cũ haberent etiã in his que in dictis fo-
5 ueis ⁊ ripis cõmitterentur. ¶ † Quid er
go ſi cõmitterẽtur in eo loco qui per at-
tractionẽ aque verſus flumen vergit an
in plano tyberis dicat cõmiſſum. Uide-
tur ꝙ nõ.dicit enĩ lex pe.ff.de flu. ex quo
a plano vergere incipit:ſed dictio a ſepa
rationem denotat.ff.de act.empt.l.non
aũt.§.fi.ergo ille locus ſic vergens eſt ſe-
paratus ⁊ diſtinctus a plano.dic ſi que-
ratur an talis locus appellatiõe agri cõ
tineatur.⁊ dicendũ eſt ꝙ nõ per rationẽ
predictã.Si vero querit an totalis pla-
ni tyberis applõne cõtineatur aduertẽ-
dum eſt ſi quoddã flumẽ planum vadit
itavt ab vtraq; pte fluminis tyberis ap-
pelletur.quod in dicto loco fieret in pla-
no factum eſſe diceretur.quinimo etiam
qđ in ipſo flumie fieret in tali plano ſub
totali appellatiõe noiato factũ eſſe dice-
retur.cum enĩ in ipſum flumen aditus ⁊
exitus aliter quã per ipſum flumen non
habeat merito ipſi᷒ plani appellatione
cõtinetur.vt in ſimili in multis caſib᷒ iu
ra dicũt.Sic etiã ager cũ totos qui ſunt
ab vtraq; parte vni᷒ plani applõne cõti
neret.ergo ⁊ ipm flumen als flumẽ me-
dium diuideret nec eſſet vnus plan᷒ ſed
plures.ar.ff.de verbo.ſignifi.l.recte dici-
mus. facit ad hoc qꝛ qđ fit in aqua pu-
tei in ipſa re factũ videtur.l.is qui in pu
teum.in prin.ff.qđ vi aut clam. et habet
p Bart.in tract.ſuo tyberis.in.v.col.ver.
val.dr.Sed ibi etiã Bar.dicit quid ſi ab
alia pte fluminis eſſent mõtes vel colles
dicit ꝙ tunc ille loc᷒ ꝓpter aque attra-
ctionẽ vergẽs plani applõne nõ cõtine-
tur:ſed ibi planus deſinit ⁊ locus ille ri-
pe fluminis cedit.vt.d.l.pe.ff.de flu.etiaʒ
ſi ipſum flumen aliũde habeat aditum.
ar.ff.vti poſ.l.ſi duo.§.ſi.ĩ.edes. cum ſi.
4 † et adde predictis ꝙ valles etiã dicun-
tur ille que nõ ſunt mõtibus vel collib᷒
circũdate.ſed ſunt in locis inferioribus
vel concauis aquoſis ⁊ vt plurimũ con-
cauitatis.de quibus dicam infra in ele-
mento aque in tit.de valli.aquo.

¶ De aqua. Cap.xxv.

1 Aque ſeruitutis materia.
2 Quicquid ſolo ſuperponitur:ipſi cedit:
ſecus tamen in aqua.

1 Qua † ſm nos eſt elementũ
ideo poſt terrã de aqua ꝑãr
pro maiori noſtra ꝑfectione
videndũ eſſe putaui. Sed vt
in oĩbus ordinem ſeruemus
prius a mari tanq̃ digniori exordiũ ca-
piamus:poſt reliqua que in primis ad
ſeruitutẽ aque pertinent vt etiã ordo re-
quirit breuiter perquiramus.ſi tñ prius
vnum dixerim᷒ qđ in aqua mirabile vi-
2 detur.† nam lʒ regulr̃ quicqđ ſolo ſuper
ponitur cedat ſolo adeo.§.cuʒ in ſuo.ff.
de acqui.re.do.tñ ſecus eſt in aqua q̃ eſt
ſupra ſolum:qꝛ tunc ſoluʒ cedit aque q̃
ſupra imponitur.d.l.adeo.§.inſula.ibi
cuius ⁊ ipſum flumen.et eſt ſpãle in flu-
mine ⁊ in mari et incertis aquis in qui-
bus locum hʒ ius alluuionis ſm Bart.
in tractatu de alluuio.in.vj.col. ⁊ Bald.
in.l.ſi plures.in.viij.col.in fi.C.de ſer. ⁊ vi-
de etiã Bal.in.l.lapilli.in pn.ff.de re.di.

¶ De mari. Cap.xxvj.

1 Mari:quod natura oĩb᷒ patet:ſer-
uitus priuata imponi non poteſt.
2 Domum quis vendere poteſt:hoc acto
ꝙ emptor ibi talem artem exercere non
poſſit.
3 Mari vel maris in littore an quis edifi-
care valeat:⁊ an edificium ſuum efficia-
tur:⁊ quando.
4 Ciuitates in mari fundate ipſorum edi-
ficantium ſunt.
5 Mare vel aliquẽ maris vſuʒ:aut iuriſ-
dictionẽ an aliquis ꝑſcribere valeat.
6 Mare an aliqs tãto tpe ꝑſcribere poſſit
cuius initij memoria in ↄ̃riũ non extet.
7 Ueneti:qui gulphũ mar̃ adriatici cui᷒
memoria in cõtrarium nõ extat poſſede
runt:ipſum mare quo ad ei᷒ iuriſdictio
nem preſcripſerunt:⁊ ſimiliter Januen-
ſes in mari ſuo.
8 Maris proprietas aliqua ꝑſcriptione:
vel conſuetudine preſcribi non poteſt.
9 Mare poſſediſſe:vel quaſi: vel aliquam
in eo iuriſdictioneʒ habuiſſe: quomodo
quis dicatur.
10 Ueneti in mari adriatico an poſſint im-
ponere gabellas : et merces conductas

contra Venetorum ſtatuta cõfiſcare.
11 Mare:in quo aliqs nõ exercuit iuriſdi=
ctionẽ:vt poſſit dicere ipſam pſcripſiſſe
an ſit alicuiꝰ dñij rõne:vel ſaltez quoad
iuriſdictionis ius:vt maleficia q̃ ibi cõ=
mittũtur punire poſſit:⁊ an gẽtes:q̃ ibi
adhabitandũ accedũt:poſſint iudicare.
12 Iuriſditio quanta ſit in territorio mari
coherenti:⁊ vſqz ad qđ ſpacium.
13 Inſula ꝓpinqua:vel modico ſpacio di=
ſtare que dicatur.
14 Miliaria centũ per mare eſt minus duo
bus dictis.
15 Inſula maris ſi eſſet in mari alto a qua
libet regione diſtans vltra centum mi=
liaria:quid iuris.
16 Inſula ſardine italia dicitur:lz ab Ita=
lia modico freto diſtet.
17 Iuriſditionẽ in terra hñtes habent etiã
in mari vſqz ad centũ miliaria tm̃:vltra
vero ſolũ imperatoris iuriſdictio eſt.
18 Papa ſi in mari moriatur:in illa ciuita
te ſucceſſoris electio fieri debet.
19 Imperator ſi mihi ciuitatem aliquã do=
nauerit:oẽs eius ptinentias donare vr.
20 Delictũ ſi eſſet cõmiſſum in mari inter
duas ciuitates pũctualr eq̃ diſtãtes: in
cuiꝰ ꝯfinio ipm delictũ cõmiſſũ eſſe dicat.
21 Maris i eadẽ pticula ſi plures habitent:
vel ad ipſos ptineat:⁊ibi delictũ cõmiſ=
ſum fuerit.qs primo cognoſcere debeat.
22 Contentio ſi oriatur de his q̃ in mari ge
ſta ſint:vel ad mare ſpectent:qualiter iu
dicandum:vel faciendum erit.
23 Mare quid ſit.
24 Maris fines an reperiantur.
25 Mare qualiter deſignabitur.
26 Territorij alicuius appellatiõe an etiaȝ
mare comprehendatur:⁊ diſtrictus per
illam ciuitatem.
27 Ciuitates maritime an etiam in mari di
ſtrictus habeant.
28 Mari exiſtens:qđ per ciuitatem mariti=
mam regitur:puta per Venetos.vel Ia
nuenſes:an extra diſtrictum eſſe dicat.
29 Mare rubrum an reperiatur.

1 Mari† qđ natura oībus patet ſeruitus priuata imponi nõ põt.l.vẽditor.in pn.ff.cõi.p. q: maris cõis eſt vſus oībus ꝯoībꝰ vt actis.l.i.ff.ne quid in lo.pu.⁊ inſti.de re.di.§.j.et .l.ini iuriarũ ac.§.ſi qs ꝓhibeat.ff.de iniu.Sz a principe imponi ſeruitus mari põt.vt dicit glo.in.d.l.vẽditor.in prin.per .l.ſer uitutes.§.pu.ff.de ſer . Sed lz priuatus in mari ſeruitutẽ conſtituere nõ poterit tñ ſe et ſuos heredes per ſtipulationes vel cõtractus obligare põt.vt nõ niſi in aliqua parte maris liceat ſibi vel here= dibus ſuis piſcari vel aliquid aliud fa= cere.vt eſt text. cũ glo.in.d.l.venditor.in prin.et idem intelligit ibi Pau.de ca.in qualibet alia aqua publica eadez rõne. Et eodez modo põt quis ſe obligare ad non impediendum alium ꝓuatum in aqua publica vel loco pu.aliquid face= re non erit tamen ſeruitꝰ realis vel pre= dialis per notata in.l.vt pomũ.ff.de ſer. et.l.pecoris.ff.de ſer.ru.predi.et.l . mel=
2 la.§.fin.de ali.et ci.le.†et ſimiliter poteſt quis vendere domũ hoc acto quod em= ptor non poſſit ibi exercere talem artem ⁊ vz iſta cõuentio ſm Barto. Ange. Flo. et docto.in.d.l.venditor.in princi . et per Pau.de caſt.in.l.quotiens la.j.ff.de ſer= uitu.Et his caſibus non poterit promit tens vel eius heredes contrauenire ſue promiſſioni.et ſic contra factum ſuum proprium quatenus intereſt eius facta eſſe ꝓmiſſio lz res publica ꝓ ſuo inter= eſſe poſſit conuenire.l.iuriſgen.§.ſi paci= ſcaris.et.l.ius publicum.ff.de pac.ſcđm docto.in.d.l.venditor . in prin . Sed vbi non eſt a principe mari ſeruitus impoſi ta nec a priuato aliqua obligatio conſti tuta.tũc mare paſſiz oībꝰ ptz.vt.d.l.vẽdi tor.in prin.et eius vſus cõis eſt oībus.vt actis.d.l.littora.cum ſimilibus.Et ideo ſi quis in mari prohibeatur nulla l.pri= uata vel publica contradicẽte vel in ma ri rhetia imittere vel ducere.poteſt age re actio.iniuriarum.l.actio.§.ſi quis ꝓ= hibeat.ff.de iniur.et . l.ij.§.ſi qs in mari. ff.ne qđ i loc.pu.imo plus quis poteſt in mari piſcari etiam ante edes meas vel pretorium meum nec ipſum prohibere poſſum et prohibendo ſimiliter teneor actio.iniuriarum.vt eſt textus in dicto §.ſi prohibeat . verſiculo.ſi quẽ tamen.
3 ¶ † Sed queritur nunquid in mari vel littore maris poſſit quis edificare . et an

edificium efficiatur ſuū: 6
et quādo: et dic qđ poteſt
et edificiū ſtatim ſit ſuum
cum pilas iactauit nec re
quiritur rei perfectio.l.er
go.§.fi.ff.đ acq̄ re.do. Mā
et ille eſt tuēdus q̄ in lit-
tore edificat vł in mari.ff.
ne quid in loco pub.l.ij.§.
aduerſus. vbi vtitur ver-
bo preſentis tpis. ſ.edifi-
cat: ergo ſufficit ſi in pre-
ſenti edificet ⁊ opus pro-
ſequatur nō autē eſt opꝰ
qđ nō perfecit: et ita vult
Bart.in.l quominꝰ.in.v.
col.in fi.ff.de flu.vbi etiam
declarat quando quis di
catur opus ꝓſequi.⁊ pro-
pterea dicit Bal.in rubri.
4 ff.de rer.di in.iij.col. † qđ
ſic faciūt Ueneti qui ſunt
fundati in mari.⁊ de iure
gentium ciuitates funda
te in mari ſunt ipſorum edi-
ficantiū.l.interim.in pñc.
cod.titu.⁊ hac ratione di
cit eleganter Bald.quod
Ueneti pretendunt liber-
a tatemᵃ: q: non edificaue-
runt in ſolo alicuius: ſ; ſi
in ſolo iuriſditionali ali-
cuius edificat illius dicit
ſubditus: vt not. Spec.in
titu.de edi. do.ver.quid ſi
petitur ciuitas. Et predi-
cta vera intellige niſi in
mari aliqđ fiat quo por-
tus ſtatio iterve nauigiū
deteriꝰ fiat.l.j.§.ſi in mari.
ff.ne quid in flumi.publi.
2 ¶ † Sed nunquid poſſit
aliquis preſcribere mare
vel aliquem vſum maris: 7
aut iuriſditionem: ⁊ vide-
tur quod nō: quia non eſt
ſcriptum loco ⁊ tempore:
q: locū iuriſgentium lōge
poſſeſſionis preſcriptione
acquiri nō poſſunt: vt eſt
caſus in.l.fi.in prin.et ibi

hoc not. Ang.⁊ docto.ff.de vſuc. ¶ † Se
an poſſit preſcribere tanto tpe cuius.ini
tij memoria non exiſtat: et videtur ſimili
ter qđ non ex quo mare eſt cōmune om-
nibus vt dixi: ergo videt̄ ꝙ cōtra infan-
tes ⁊ nondū genitos impoſſibile ſit pre-
ſcribi poſſe: q: non valenti agere nō cur-
rit preſcriptio.l.j.in fi.C.de anna.preſcri-
ptio. Item q: iſtud videt̄ cōtra ius natu
rale ergo preſcribi non pōt.ar.d.l.fi.in.l.
iura ſanguinis.ff.de reg.iur. In contra-
rium videt̄ qđ imo tāto tpe poſſit acqui-
ri: q: in mari ita eſt iuriſditio ſicut in ter
ra: vt no.in.c.vbi periculū.de elect.in.vj.
in ver.territorium.ergo pſcribi poteſt.vi-
ros.C.de diuer.officijs.lib.xij.⁊ ita nota.
Bal.in rub.de re.di.in.ij.col. Item quia
poſſeſſio vel quaſi cuius non exiſtat me-
moria h; vim tituli ſeu priuilegij: aut cō
ſtituti.l.hoc iure.§.ductus aq̄.ff.de aqua
quoti.⁊ eſti.⁊.c.ſuper quibuſdam.§.pre
terea.extra de verb.ſig.⁊.c.j.de preſcrip.
in.vj.⁊ hoc vult tex.cum gloſ.in.l.vſum
aque.ff.de aqueductu.lib.xj.et glo.fi.ſm
primum intellectum.l.diligenter.eo.tit.
Sed per ti.⁊ priuilegiū poſſit per princi-
pem cōcedi vt qs etiā priuatus habeat
iuriſditionem in mari.l.venditor.in pñc.
cum gloſ.ff.cōia predio.⁊ dixi.ſ.in prin.
ergo poſſeſſio vel quaſi dicti tpis perdi-
tur ſicut priuilegiū vel alius titulus: ſed
quia mare ⁊ alia flumina per cōſuetudi
nem poſſunt preſcribi et acquiri: vt not.
gloſ.in.d.l.vſum.ergo potuerūt etiā per
poſſeſſionē tanti tpis cuiꝰ nō exiſtat me-
moria que h; vim cōſuetudinis preſcri-
bi.vt.d.c.j.de preſcrip.in.vj.coniuncto.c.
fi.⁊ ibi not.extra de conſuetu.et ita tenet
Bar.⁊ Ange.⁊ doct.in.l.ſane ſi maris.ff.
de iniurijs.⁊ Bal.in rub.ff.de re.di.in.ij.
col.⁊ Ang.in.l.fi.ff.de vſuca.⁊ in cōſi.qđ
incipit thema ſuper quo cōſiliū queritur
⁊c.ita etiā tenui.ſ.in.j.lib.in.v.q.princi-
pa.et ex predictis ſequitur † quod Ue-
neti qui gulphū maris adriatici cuius
non extat memoria poſſederunt ipſum
mare quo ad eius iuriſditionem preſcri-
pſerunt: ⁊ ſimilr Ianuenſes in mari ſuo: vt
no.doc.in dictis locis. Sed pdicta intel-
ligo vera quādo allegat̄ titulus ſeu pri-
uilegium imperatoris: vel quod credā

a ¶ Liber
tatē. Uene
ti dicūt̄ de
pplo Ro.
bar.l.l. ho
ſtes.de ca
pti.nec re-
cognoſcūt
ſupiorē ex
pſcriptiōe
bart.ibi.et
Bal.in.l.j.
ff.de re.di.
⁊ ſunt dñi
maris adri
atrici ⁊ lit
torū eiꝰ.ſ.
in gñe nō
i ſpecie: q:
littora ſūt
ciuitatū
adiacētiū
littori.bal.
in.l.pe.C.
de ꝯdi.iſer.
⁊vide bar.
in.l.q̄minꝰ
ij.q.de flu-
minibꝰ.⁊ i
l.ſeue.ff.đ
iniur.⁊ ſa-
ly.in.l.iij.
C.de nau.
feno.⁊ per
bar.cep.in
l.eū q̄ ve-
ctigal. de
vbo.ſig.

le vel maiores ſuos habuiſſe ius in ma=
ri.argu.eorum que not. Bar.in l.celſus.
ff.de vſuca Bal.in.l.iudicis.C.de rei ve.
Secus ſi confiteretur ſe ꝛ maiores ſuos
nunqꝫ habuiſſe aliquem titulum vel nec 9
aliqđ ius ſed tantum preſcripſiſſe ꝑ di=
ctum tempus.nam tunc nõ ſufficeret qꝛ
potius corruptela eſſet quã preſcriptio
vt in aut.vt nulli iudi.§.j.et ibi gloſ.col.
ix.ꝛ quanto longiori tẽpore poſſediſſent
tanto maiori culpa tenerentur:vt.c.fin.
extra de cõſuc.qꝛ lꝫ preſumptio eſſet iu=
ris et de iure tamẽ admitteretur proba=
tio ꝛ cõtrarium per confeſſionem partis:
vt not.in aut.ſed iam neceſſe.que eſt in
corpore vnde ſumitur.C.de dona.ante
nupt.et glo.in.l in cõtractibus.in princ.
C.de non nume.pecu ſicut dicit in ſimili
Inno.ꝛ doct.in.c.qꝛ pleriſqꝫ.extra de im
mu eccle.ꝛ.c.cum bertoldus.extra de re
iudi et qꝛ eſſent in mala fide.c.fi.de pre=
ſcrip.ꝛ.c.malefidei poſſeſſor.de reg.iur.
in.vj.et licet preſumatur bona fides de
xxx.ann.l fi.C.vnde vi et ibi per Barto.
in.fi.tamẽ cõtra iſtam preſumptionẽ po
teſt probari mala fides maxime ex cõfeſ
8 ſione partis poſſidentis.¶ †Item predi
cta intellige quo ad vſum et iuriſditionẽ
non autem quo ad proprietatem: quia
illa non poteſt preſcribi aliqua preſcri=
ptione vel conſuetudine.l.diligenter.in
fi.C.de aqueductu.lib.xj.qꝛ ſunt de iure
gentium et publico et in vſu publico:vt
mare flu.nauigabilia nullo tẽpore acq̃=
runtur niſi conceſſio ceſaris aut ſenat⁹
interueuerit.et hoc tenet glo.in.l.fi.ff.de
vſuca.quã ſequitur Ang.in.l.ſane ſi ma
ris.ff.de iniuriis.Sꝫ hoc intelligo qñ qs
vellet ſe fundare in preſcript ſimplr:ſed
ſi vellet ſe fundare in titu.ſeu priuilegio
ceſaris et ad ipſum probandum allega=
ret rationem vel quaſi tanti temporis cu
ius non extat memoria ſufficeret etiam
ad acquirendum dominiũ.c.ſuper qui=
buſdam.§ preterea.de verbo.ſignifi.et ꝑ
c.iij.de preſcript.in.vj.per.l hoc iure.§.
ductus aque.de aqua quotid.ꝛ eſti.iun
cta glo.nota.in.l.ſeruitutem prediorũ.
cum ibi not.et per docto.ff.de ſeruitu.et
adde omnino que dixi ſupra in titu.de
ſeruitu.aqueduc.in.viij.queſtione prin=
cipali.ver.et ex predictis ſequitur deci=
ſio multarum.q.vſqꝫ ad ver.ꝛ.q.ex pre=
dictis deciditur:vbi poſui quanto tem=
pore preſcribantur loca publica et ius
paſcendi in fluminibus.¶ †Sed dubi=
tari poteſt quomodo quis dicatur poſ=
ſediſſe vel quaſi mari vel aliquaꝫ in co
iuriſditionem: dic ille qui habet impe=
rium in mari dicitur mare poſſidere:qđ
ptꝫ per.ll. que permittunt ſoli principi
diſponere de his.ff.de verb.oblig.l.con=
tinuus.§.cũ quis.ff.de contrahen.emp.
l.ſed et celſus.in princ.ꝛ.l.quominus.ff.
de flumi.et ita eleganter no.Bar.in tra=
ctatu tyberia.in titu.de alueo.ver.publi=
ce iuriſgentium.et idem in effectu tenet
Bald.in.l.ſi plures.in.iiij.col.in prin.C.
de con.inſer.qđ tene menti: qꝛ hoc alle=
gaui contra brixienſes ꝙ lac⁹ garde eſ=
ſet totus de territorio Veronenſis:quia
ſemper Veronenſes et principes qui do
minati ſunt Verone exercuerunt impe=
rium et iuriſditionem ſuper toto lacu:ꝛ
ita fuit iudicatum per excelſum cõſiliũ
rogatorũ Venetiarũ:ꝛ idem dico de gul
pho maris qđ cuſtoditur per Venetos
et ſuper illo exercuerunt atqꝫ exercẽt iu
riſditionem in dicto gulpho:et ita etiaꝫ
10 obſeruatur.†Sed nunquid hoc prete=
xtu poſſint Veneti nauigantes ꝑ mare
adriaticũ in gulpho cũ mercibus impo
nere gabellas ꝛ confiſcatur merces con=
ductas cõtra Venetorum ſtatuta Bal.
for:ma in rub.de re.di in.ij.col.ad fi.viſi.
ſed nunquid.et videtur ꝙ non per.l.j.C.
no.vecti.impo.nõ poſ.Item quia cõfi=
ſcandi nulli competit niſi prin C.de bo.
va.l.j.lib.x et.c.j.in tit que ſunt regalia.
in vſi.feud.In contrarium videt̃ qđ fm
Bal.totus mundus hodie hoc iure vtit̃
ꝛ derogatum eſt.ll.cõtrarium facit.l.co
lonus.§.nauẽ.ff loca. Itẽ quia iſta ſpe
cialis confiſcandi conſuetudo ſpeciali
principis permiſſioni comparatur: vt
not.in ſimili in aut.ꝺ manda.prin.§ iu=
dicare.col iiij.Item quia veneti in corũ
imperio habent regalia et iura fiſci nec
ſuperiorem ſaltẽ de facto recognoſcunt
ideo in mari predicto poſſunt imponere
gabellas et cõfiſcare merces ꝛ ꝛ bona ſi=
cut in ciuitate Venetiarũ:quia tantã iu=

riſditionem habēt in ma=
ri quātam in ciuitate Ue
netiarum.per ea que not.
Barto.in tractatu de in=
ſula.in.j.⁊.ij.col.⁊ dicā in
q.ſeq. Sed vbi non eſſet
iſta cōſuetudo vel vbi nō
haberēt imperiū:vel ſi ha
berēt recognoſcerent ipm
a ſuperiore:tunc non poſ
ſent imponere gabellas:
vt in toto titu.C.no.vecti.
11 impo.non poſ. ¶ †Quid
autem de mari in quo ali
quis non exercuit iuriſdi
tionem tanto tempore vt
poſſit dicere preſcripſiſſe
aliquā iuriſditionē:an lʒ
ſit nullius ratione domi=
niū an ſalteʒ quo ad iuriſ
ditiōis ius ſit alicuius vt
maleficia que ibi commit
tūtur poſſint punire:⁊ an a
gentes que ibi ad habitā
dum accedunt poſſint iu=
dicare. Iſta q̄ſtio formā=
tur per Barto.in eo.tra= 13
ctatu de inſula.in.ij.colū. b
qui dicit qꝺ pro deciſione
huius.q.eſt videndum.
12 †An ille qui habet iuriſ=
ditionē in territorio cohe
rēti mari ⁊ vſqꝫ ad qꝺ ſpa 14
cium:et videtur dici ipſe
qꝺ non:quia mare cōmu=
ne eſt omnibus vt ſepe di
ctum eſt.In cōtrarium di
cit eſſe veritatem:quia ſi=
cut preſes prouincie de=
bet purgare prouinciam
malis hominibus per ter
rā.l.cōgruit.ff.de offi.pre.
ita per aquā.l.j.C.de claſ
ſibus.li.x.⁊ ibi Bart.dicit
per illum text.quod ſicut
quis poteſt punire delin=
quentem in ſuo territorio
ita delinquētem in mari
quod ſubiicitur illi ciuita
ti vel prouincie.allegat.l.
ceſar.ff.de publi.⁊ ita no.
Barto.⁊ Joan.and.⁊ doct.in.c.vbi peri=
culum.in verſi.territorio.de electi.in.vj.
et vide per Ange.omnino in.l.ſane ſi ma
ris.ff.de iniur.⁊ Bal.in.l.arbor.§.de veſti
bulo.ff.cōi diui.⁊ Ang.in.l.inſule Italie
ff.de iudiciis.qui dicit quod per illam.l.
fuit deciſum Piſis de conſilio Barto.qꝺ
delictum commiſſum in mari propin=
quo portui ciuitatis Piſarūʒ deberetur
ibi puniri:quia eſt particula maris qꝺ
intelligebatur ſubiacere ciuitati Piſa=
rum:imo plus dicit ibi Ange.ſi illa par=
ticula maris eſſet in remoto mari:ſi ta=
men nulli loco terreſtri erat ꝓpinquior
vbi exerceretur imperium debet Piſis
puniri.Et ideʒ dicit de aliis ciuitatibus
cum ſi.caſus accidere.l.prima.C.de claſ
ſi.libro.xj quam dicit non eſſe alibi.Cir=
ca quod adde que dicaʒ in ſequē.q.⁊ ex
hoc apparet ſm Barto.in dicto tracta=
tu ſi in mari quis habet iuriſditionem
multomagis habet etiaʒ in inſulis que
ſunt in dicto mari. Inſule[a] enim illius
ꝓuincie ꝓpinque que modico ſpacio di
ſtant illius prouincie eſſe dicuntur.d.l.
inſule Italie.⁊.l.notionē.§.j.ff.de vb.ſig.
et not.Ang.⁊ doc.in.d.l.inſule. ¶ †Que
aūt dicaꝫ inſula[b] ꝓpinqua vel modico
ſpacio diſtare:dic ſm Bar.in.d.trac.per
centū miliaria:vicinus eniʒ tūc dr.l.iiij.
.§.ſi tam vicinū ff.de dam.infec.et extra
de reſcri.c.nōnulli.vbi dr qꝺ in .duas die
tas nō dr locus remot⁹. ¶ †Cōſtat autē
qꝺ cētū miliaria per mare eſt min⁹ dua=
bus dictis:et qꝺ vſqꝫ ad centū miliaria
dicaꝫ locus ꝓpinquus ꝓbaꝫ in.l.q̄cūqꝫ.
de epiſ.⁊ cle.⁊ hoc ſingulariter tene men
ti quod habentes iuriſditionem in terri=
torio coherente mari dicūtur habere iu=
riſditionē etiaʒ in mari ⁊ in inſulis que
ſunt in mari vicino vſqꝫ ad centum mi=
liaria:⁊ poſſunt ita capere ⁊ punire de=
linquentes in mari vſqꝫ ad centum mi=
liaria ſicut in terra in ſuo territorio. Qꝺ
not.quia habui de facto pro Venetis cō
tra Januenſes:qr dñs Lauredānꝰ cepit
Maurinum catonium Januenſem qui
capi non poterat:quia non erat in mari
Venetorum ⁊ petebat.xxxiij.milia duca
torum pro damno ſibi dato. Ego inter
alias feci vnam poſitionem quod mare

a ¶ Inſu=
le. Inſule
maris ſūt
ſubdite ci
uitati ma
gis vicine
.l.inſule.et
ibi doct.et
bar.ff.de iu
di.vbi etiā
bart.dicit
de piratis
ſe reducē=
tib⁹ ad inſu
las:qr cō=
uenıri pſit
in ciuitate
vicina inſu
le.adde ēt
bar.i trac.
tybe.ij.par=
te de inſu=
la.in prin.

b ¶ Inſu=
la diſtans
a terra vl=
tra cētum
miliaria
nulli⁹ ē niſi
ſi occupātꝭ
Uide bar.
in.d.tra.ty
beriadis.

in quo captus fuerat nō erat ꝓpinquiꝰ
alicui loco terreſtri ſeu territorio quam
ipſi modo no. ⁊ cōfeſſus eſt creditor non
potuiſſe capi ex quo non erat in gulpho
venetorum. ⁊ allegaui Bart. ⁊ Ange. de
quibus ſupra quod de modico venerūt
15 ad concordiam. ¶ † Sed quid ſi inſula
maris eſſet in mari alto a qualibet regio
ne diſtans vltra centum miliaria. Bart.
in dicto tractatu. l. inſula. in. ij. colū. dicit
quod hoc caſu non poteſt nobis dici vi-
cina vel propinqua. per. l. penul. §. pau-
lus reſpondit. ff. de acquir. re. do. ⁊ l. inſu
lam. eodem tit. ⁊ per notata in ſimili in-
ſtitu. de re. di. § inſula. et ideo concludit
16 qḋ inſula ſardinie. † Italia dicitur licet
ab Italia modico freto diſtat. Si autem
nec alteri inſule eſt vicina: tunc non poſ
ſumus dicere q aliquis in ea habeat iu
a riſditionem[a] niſi imperator qui eſt do-
minus totius mundi. l. deprecatio. ff. ad
l. rho. de ia. Unde dicit Bar. q talis inſu
la occupanti cōcederetur quo ad domi-
nium: ſed ſi quo ad iuriſditionem ꝓ ma-
giſtratu vel rectore ſe geſſerit abſq; prin
cipis iuſſu: intellige in illa inſula remo-
ta: incideret in. l. iuliam maieſtatis. l. iij.
ff. ad legē iul. maieſt. ⁊ hoc ſm iura ciui-
lia: ſed ſm iuſgentiū gentes que dictam
inſulam occuparent facerent ſibi regem
l. ex hoc iuregentium. de iuſti. ⁊ iur. ⁊ il-
los manu regia regeret. l. ij. circa princi.
ff. de origi. iur. ⁊ hoc ſeruandū eſſet inter
gentes quādo nec iure romano nec alio
17 iure vtuntur. † ⁊ ex predictis no. Barto.
velle habentes iuriſditionē in terra ha-
bere etiam in mari vſq; ad centum milia
ria tātum: vltra vero ſit ſolum iuriſditio
imperatoris: ſed Ange. in. d. l. inſule Ita
lie de iudiciis. vt dixi in queſtione prece-
denti vult quod habeant etiam iuriſdi-
tionem in mari ⁊ eius inſulis valde re-
motis dummodo alij loco terreſtri non
ſit magis propinqui. Facit ad predicta
glo. j. in. c. qm. ⁊ quod ibi no. extra de de-
ci. Et adde que no. Bar. in. l. ij. C. de nau-
18 fra. li. xj. Unde ex hoc ſequitur † ſi papa
moreretur in mari in illa ciuitate debet fie
ri electio ſucceſſoris dicti pape ſm Ioā.
an. in. c. vbi periculū. de elec. in. vj. ⁊ An-
19 ge. in. l. ſane ſi maris. ff. de iniurijs. † Itē
ſi iperator donat mihi ci-
uitatem videtur donare ⁊
oēs pertinentias de quibꝰ
loquitur Inno. in. c. cum
ad ſedē. extra de reſtitu.
ſpo. ⁊ tam in mari quā in
terra: quia mare ſicut ter
ra diſtinguitur: vt not. in
d. c. vbi periculū. et. l. j. C.
de claſſi. li. xj. ⁊ l. de preca
rio. ff. ad. l. rho. de iac. ⁊ ita
not. Bal. in. l. beneficiū. in
ij. col. in pn. ff. de cōſti. pn.
20 ¶ † Sed qḋ ſi inter duas
ciuitates punctualiter eq̄
diſtantes eſſet delictū cō-
miſſum in mari: dic tunc
dicetur eſſe commiſſū in
cōfinio qḋ eſt cōe vtriuſq;
ciuitatis. l. arbor. in prin.
et. §. de veſtibulo. ff. cōmu
ni diui. Et ideo pariter ad
vtramq; ſpectat cognitio
criminis: ⁊ contractus ſi-
cuti qſi pūctualiter in cō-
finio plurium ciuitatum
in terra delinqui vel con
trahitur: ſm Ange. in di-
21 cta. l. ſane ſi mari. ¶ † Sed
quid ſi in eadem particu-
la maris plures habitent
vel pertinent: tunc quili-
bet poterit recognoſcere:
et erit locus preuentioni.
l. ſi quis poſtea. ff. de iudi.
et preueniſſe intelligitur
quantum ad imperiū ille
qui delinquentem capit
in mari. Nam per perſo-
nalem capturam intelligi
tur iuriſditio eſſe conuen
ta. ſm Ioan. and. in. c. j. de
ob. in nouella quē ſequi-
tur Ange. in dicta. l. ſane
22 mari in fi. ¶ † Si oriē cō-
tentio de his q̄ geſta ſunt
in mari vel ad mare ſpe-
ctāt qualr erit iudicādū
vel faciēdum: dic qḋ ma-
ris conſuetudo ſeruanda
eſt: vt eſt tex. nota. in aut.

a ¶ Iuriſ-
ditionem.
Imperator
hʒ iuriſdi-
tionē gnā
lē. Bal. l. c.
ad h̄ l. iiij.
col. de pac.
iura. fir. et
bal. in. l. ij.
C. i q̄ cau.
colo. li. xj.
vbi dicit q
hʒ dn̄ium
generale
⁊ vlē in oīb
bus rebꝰ:
ſʒ nō par-
ticularē. vi
de Bar. in
extrauag.
ad repriē.
ſm. totiꝰ vr
bis. ⁊ alex.
cōſi. lxxvj.
ſcḋa pte. ⁊
Abb. in. c.
venerabi-
lē. de elec.

de vſu.nauti.§.fi.col.xj.ꝛ hoc no.glo. qđ intelligit qñ nõ repugnat iuris legibus et ſic dicit debere intelligi.l.de precario. et ꝗ maris cõſuetudo ſit ſeruãda tenet Bal.in.d.l obſeruare.§.antequã. per illuʒ tex.ff.de offi.proconſul. ꝛ hoc inducit argumentum ad curſum brauij Venetoꝝ cũ fieri debeat per mare ſicut vſitatũ eſt. et aliũ ſimiliter per mare cũ baliſtis ſolẽt ludere alibi cõſuetum eſt. Et vide apud Muranũ que eſt ꝓpe ciuitatẽ Venetiarum vbi fiunt pulchra vitrea. ¶ Ultimo pro cõplemento a patria maris ſubijcio aliquas q̃ones que lʒ non tangant proprie ſeruitutis materiam vtiles tñ erunt

23 pro ipſi⁹ declaratiõe. ¶ † Et primo quero quid ſit mare ſm Bar.in tractatu de inſula.in princi. eſt collectio multarum aquarũ ſalſarũ: ꝓpter eñ mare ab amaritudine dr et oportet vt cum mari contineatur.alias eñ licet mare appelletur mare tñ non eſt: ſed potius ſtagnum vel lacus: ꝛ tunc eſt iuris priuati vel publici

24 vt de flumine dr. ¶ † Scđo quero an reperiant̃ fines dic ꝗ ſic.vt no.in.c.vbi periculũ.de elec.in.vj.ꝛ no.Bal.in.l.ſi teſtamentũ.C.de condi.ꝛ demon.ſub ditione.

25 ¶ † Tertio quero qualiter deſignabitur mare dic per terrã propinquã cui mare magis adheret ꝛ ſub qua diſtingui conſueuit ſm Bal.in.d.l.teſtamẽtum. alleg.

26 in aut.vt om̃es obe.iudi.§.j. ¶ † Quarto quero an appellatione territorij alicui⁹ ciuitatis cõprehendatur etiã mare ꝛ diſtrictus per illam ciuitatẽ. ꝛ videtur qđ ſic maxime in fauorabilibus. vt no.in.d. c.vbi periculuʒ. ꝛ ibi per dñm Marcum

27 et doc.in.§.porro. ¶ † Quinto quero an ciuitates maritime etiã in mari habeãt diſtrictus.dic qđ ſic.vt no.Joã.mo.in dicto.c.vbi periculũ.

28 ¶ † Sexto quero an exiſtens in mari qđ regitur per ciuitatẽ maritimã puta per Venetos vel Januẽſes dicatur eſſe extra diſtrictũ. dic ꝗ nõ imo poteſt ius reddi ſicut Venetijs ꝛ Januẽ.vt per Bald.in.l.j.C.de ſen.ex pe.re=

29 ci. ¶ † Septimo ꝛ vltimo quero an mare rubrum reperiatur.dic ꝗ ſic.tex.eſt in l.ꝛ ſi non ſit.§.fi.ff.de aur.ꝛ ar.leg. Cetera circa materiaʒ maris vide que ſcribit Bar.in tractatu de inſula et que dicam in tribus ſequentibus titu.

¶ De littore maris. Cap.xxvij.

1 Littus maris eſt quatenus hibernus fluctus maximus excurrit.

2 Littora ſub cuius imperio eſſe dicant̃.

3 Littore maris que fieri licitum ſit.

4 Terra que eſt in mari: vel arena maris cuius eſſe dicatur.

5 Fundum alicuius ſi fluminis impetu lignamina vel vegetes: vel aliexes proiecte ſint: quid de illis fieri debeat.

1 Littus † maris eſt quatenus hibernus fluctus maximus excurrit.l littus.ff. de verborum ſignifica.et inſtit. de re. diui.§. flumina. ſicuti mare naturali iure commune eſt omnium.ita et littora maris communia ſunt.l.j in fi. ff.de re.di.et inſti.eod.titu.§.j. et propter hoc nemo littus maris accedere prohibetur dummodo a villis ꝛ monumentis et edificijs ſe abſtineat.l.nemo.ff. de rer.

2 di.ꝛ d.§.j. ¶ † Littora in quibus populus ro.habet imperiuʒ populi ro.eſſe dicuntur.l.littora.in prin ff.ne quid in loco pub.quod intellige quo ad iuriſditionem vel protectionem.ſed quo ad vſum ſunt communia.vt.d.§.j.ꝛ ibi glo.in ver. per hoc.ꝛ glo.in.d.l.littora. quo vero ad dominium ſeu ad proprietatem ſunt in bonis nulli⁹.vt.§.littorum. inſti. de rerũ diuiſio.ꝛ ita etiam vult Bald. in rub.ff. eo.titu.in.iiij.colum.ver.ſed quid ſi edificauʒ.ſicuti nullius iuriſditio eſt ceſaris. et ſic iſta tria ſunt diuerſa ꝓprietas vſus et iuriſditio ſeu protectio. vt dicit Bald. ſm Jaco.de ra.in.l.quedam.ff.de rerum

3 diuiſione. ¶ † In littore maris licitũ eſt caſam ponere in qua piſcatores ſe recipiant.l.riparũ.§.fi.ff.de rerum diuiſione et licitum eſt edificare ſicut in mari vt fecerunt Veneti.vt dixit Bald.in rubri de rerum diuiſio.in.iiij.col.ꝛ dixi in tit. preceden.in princip.et ꝗ quis in littore maris edificauerit ipſi⁹ erit ſed ſublato edificio vel collapſo iure quaſi poſtliminij reuertitur locus in priſtinam cauſam. ꝛ ſi alius in eodem loco edificauerit eius fiet l.intantum.in princi.ff.de rerum diuiſio.ꝛ l.que in littore.in princi.ff. de acqui.re.do.ſecus ſi pro parte tãtum eſſet

collapſum vel ſi fundamenta in totum
remanſiſſet vel pro maiori parte. vt ibi
ſm Bald. & quia dixi licitum eſſe in litto
re edificare intellige niſi vſus publicus
impediretur.l.in littore.ff.ne quid in lo=
co publico.Item intellige quando edifi=
cādo nemo ſentit damnum.l.ij.§ aduer=
ſus.eodem titu.et intelligitur quis edi=
ficare quādo in littore pilas iactauerit.
non autem requiritur rei perfectio.l er=
go.§.fi.ff.de acqui.re.do.vt dixi in titulo.
prece.verſicu.ſed queritur enim in mari.
Item licitum eſt in littore maris rethia
deſiccare et ex mari ad litt⁹ deducere.l.
riparum.in princi.ff.de rerum diuiſio.et
inſti.codē titu.§.littorum.Item lapilli &
gemme ceteraqꝫ in littore inuenta iure
4 naturali ſtatim noſtra ſunt. ¶ † Item
quid de terra que eſt in mari vel arena
maris.dic idem quod dixi de mari vel lit
tore.vt dicto.§.littorum.in fin.& ideo lici
tum eſt cuilibet accipere gemmā vel are
nam maris et efficitur occupantis et ex
portantis.ſecus eſt de lapidibus & alijs[1]
que in littore ex cauſa naufragij vel ex a
vehiculo alicuius ceciderunt quia non
licet ea capere.imo qui accipit animo ſi=
bi acquirendi magis quam fur eſt vt.l.j.
et.ij.ff.de incen.ru.et na.de qua materia
vide in.l.cum.& aut.nauigia.C.de fur.ce
Fede.de ſenis in conſi.cij.qđ incipit.dñe
franciſce. Idem eſſet quādo ex vi flumi=
nis ligna vel rates vel alie res ad littus
maris vel ad fundum alicuius peruene
5 rint & ibi dicit eleganter †ꝙ ſi in fundū
alicuius proiecta ſunt lignamina vel ve=
getes vel alie res ex impetu fluminis ſi
agro noceant ſi dñs agri vult fas et lici=
te facere conſilium eſt vt per iudicē fieri
faciat proclamationes in locis vicinis
vt dñs res illas tollat infra certum ter=
minum.alias ille res pro derelictis ha=
beantur et occupanti concedantur.ma=
xime ſi ille res ſunt viles.ex cauſa nāqꝫ
quis compelli poteſt agere.vt not.in.l.v.
C.vt nemo inui.Hic autē ſubeſt cauſa qꝛ
ille res nocent agris alienis.dicit tamē
ꝙ ſecurior via eſſet vt poſt aliquod tem=
pus poſt dictā proclamationē venderē=
tur dicte res & precium pauperibus ero
garetur.argu.c.cum tu.extra de vſu.cuꝫ

ſi.que no.quia ſepe cōtin
git vbi ſunt flumina rapi=
da & torrentia.

¶ De portu. Ca.xxviij.

1 Portus: ſtatio & angi
portus quid proprie ſint.
2 Portus et flumina publi
ca ſunt: licet ciuitatis Ita
lie de conſuetudine ea ſi=
cut imperiū preſcripſerint.
3 Portus omnis in ſolo in=
ſula eſt.
4 Portus maris hominum
ingenio fabricati an oim
populorum publici ſint:
an vero edificantium.
5 Teſtamentum factum in
portu ciuitatis ſoldani an
dicatur factum in terris
ſoldani.
6 Moles i mari proiecte cau
ſa faciendi vel muniendi
portus an iaci poſſunt.

Portus † eſt[a]
locus cōclu
ſus quo im=
portant mer
ces atqꝫ inde
exportantur
ea quoqꝫ nihilomin⁹ ſta=
tio eſt cōcluſa atqꝫ muni=
ta.inde angiportus.l.por
tus.ff.de vſufruc.Et dicit
locus concluſus .i. locus
vbi lacus morant & ſtant.
ſm glo ibi.Statio vero di
citur a ſtando.et ideo ſta=
tionis verbo is locus de=
monſtrat vbicūqꝫ naues
tute ſtare poſſunt.vt.l.j.§.
ſtationē.ff.ne quid in flu.
pu.Angiportus.dicit reſtri
2 ctus portus.† Portus et
flumina publica ſūt l.ne=
mo.in fi.ff.de rerū diui.et
inſti.co.§.j.et ideo ius pi=
ſcādi commune eſt omni=
bus in portu & fluminibuſ=
qꝫ.inſti.de re diui.§.flumi
na.quo ad iuriſditionem
port⁹ ſunt ceſaris vel ſuc

a ¶ Portus. Port⁹
eſt de rega
libus i prin=
cipio .bal.
in cap.j.in
princ. que
ſint rega.

dñi vel ciuitatis vel territorij in quibus ſunt.vt.c.j.in prin.in titu.que ſint regalia.in vſi.feu.⁊ ideo vectigalia ſeu redditus illius portus prouenientes ex mercibus ſunt de regalibus ⁊ dicunt̄ publica vectigalia.vt.d.c.j.et.l.inter publica.§.fi.ff.de verb.ſig.et propterea ſpectant ad ceſarē.vt.d.c.j.ꝙ intelligo niſi dñs ciuitatis vl' territorij illius loci in quo eſt portus habet regalia qꝛ tunc ad eū ſpectant illa regalia.et quando Papa vel imperator facit aliquem regem querun tur ſibi omnia regalia quaſi ſpecialiter conceſſa ſm Bald.in.d.c.j.circa fi.⁊ vide que ſtatim dicam.j.ver.ſed quero iuxta predicta. Hodie ꝟo ciuitates Italie ſibi de conſuetudine preſcripſerunt merum imperium.et ita portus et flumina licet de iure communi ſint principis.vt.d.c.j. Pro quo facit gl.magna.in fi.§.iuſiurādum.in auſ.de defen.ciui.ſm Bart.in.l. quominus in.ij.col.in fi.ff.de flu.et dicā in ti.ſeq.

3 ¶ † Et adde ꝙ oēs portus in ſolo ſunt inſule.l.ceſar.ff.de ꝓu.⁊ ideo dicit ibi Barto.ſi quis in portu inſule ciui. Piſane deprehendatur poteſt puniri in ciuitate ſub qua eſt inſula.Circa qḋ vide que dixi in tit.de mari.

4 ¶ † Sed quero iuxta predictu an portus maris ingenio hoim fabricati ſint publici omnium populorū:an vero edificantium.⁊ videt̄ ꝙ ſint publici per ea que.ſ.dixi In contrarium videt̄ ꝙ ſint edificantiū.l.ſin tm̄ in prin.ff.de re.diui.Itē videt̄ ꝙ ſint communes ſicut aqua eſt communis.dic ſm Bal.in rubri.ff.de re.di.in.vj.col.in prin. ꝙ edificia ſunt edificantium ſed portus ſunt publici.

5 ¶ † Et ex his inſurgit vna pulchra dubitatio.an teſtm̄ factū in portu cuiuſdā ciuitatis ſoldani dicatur factum in terris ſoldani.⁊ Bal.ibi dicit qḋ tempore ſuo hoc fuit reuocatum in dubium.⁊ dicatur ꝙ non qꝛ portus eſt publicus ⁊ ita chriſtianorū ſicut ſaracenorum.nam hoc eſt introductū de iuregentium.Conſequentia autem inferebatur ex predictis.l.hoc legatum.de leg.iij.ſed Bald.in.l.iuſtitia.ante fi.principij.ff.de iuſti.⁊ iu.dicebat ſe conſuluiſſe ſuper teſtamēto cuiuſdā facto in barbaria duobus teſtibus ipſum valuiſſe: quia cum non appareat que forma teſtandi ibi ſeruetur preſumitur qḋ ſeruetur ius gen. tanq̄ꝫ equiſſimum.argu.l.omnes populi.in fi.ff.de iuſti.⁊ iur.Idem vult Barto. in.l.j.C.queād.teſt ape.qui ſimiliter dicit ꝙ de facto conſultus fuit ſuper quodam teſtamento vnius mercatoris de Anchona facto in terra Soldani Babylonie ⁊ dixit valere teſtamētum factum ſm merum ius gentium quod preſumitur ibi vigere niſi contrarium probetur cum ſit tale ius gentiū apud omnes ſicut conſuetudo in dubio preſumenda. nam iſtud ius gentiū eſt bonum ⁊ equū ideo ſeruandum.⁊ potius ſeruare debemus ius cano.ꝙ̄ ciuile.quia iſtud inheret iuri.ſed ſub.l.diuina ſunt omnes populi ⁊ nationes ſed ius ciuile non viget vbiqꝫ locorum.facit.c.quod ſuper.extra de voto.⁊ adde que not.Bartol.⁊ docto. in.l.qui a latronibus.in princip.ff.de teſtamen.⁊ Angel.et docto.in dicta l.ij.C. queādmo.teſta.ape.et docto.in.l.ſi non ſpeciali.C.de teſtamē.

9 ¶ † Reperiuntur etiam moles in mari proiecte cauſa faciendi vel muniendi portū quas in mari quis iacere poteſt maxime ea de cauſa.vt.l.ij.§ aduerſa.ff.ne quid in loco publico.⁊ ſi maritus haberet in dotem ciuitatem vel territorium iuxta more et iaceret moles in mari pro portu faciendo vel muniendo vel pro muniendis muris ciuitatis vel caſtelli dotalis diceretur impenſa neceſſaria.vt.l.j.§ inter neceſſarias ff.de impe.⁊ de iſtis molibus loquit̄ Virgi.in.j.Enei.dū de carthagine loquens dicit.Mirat̄ molē eneas magalia quondam.et ciuitas Neapolitana habet iſtā molem in mari que vulgariter el molo appellatur.quam Alfonſus rex mirifice inſtaurauit intra quā eſt notabilis portus ciuitatis Neapolitane.

¶ De naui. Capi.xxix.

1 Seruitus naui imponi non pōt:vt cum in portu erit:ſemper merces deferre teneatur.

2 Seruitus nauigādi ſi locus perpetuus in tuo fundo ſ.t:vt ad fundū meū perueniatur:imponi poteſt.

3 Seruitus aqueductus cur ex lacu fieri non poſſit.

4 Arbores ſi dñs cedere voluerit: ⁊ nauta
arboribus nauē ligare velit: qd iuris.
5 Nauigationis tempus eſſe dr a calēdis
aprilis vſqȝ ad calendas octobris.

S Eruitus† naui imponi non
poteſt vt cū erit in portu ſem
per teneat̃ deferre merces.
qꝛ ſeruitus nō pōt imponi q̃
de facili extinguit̃ ⁊ ſic nec
naui ex quo de facili ꝯſumit̃ ⁊ modicum
durat: lȝ ex nouis tabulis ꝯficiat̃. vt no.
Ang i.d.l.foramē. Nec ob. q̄ domoꝝ po-
nit̃ ſeruitus. ⁊ tñ aliqñ ruit. qꝛ illud raro
ꝯtingit iō nō ꝯſiderandū. l.nā ad ea. ff.de
ll. ⁊ ita vult glo. ⁊ Ange.in.d.l.foramē.in
fi. ⁊ ex predictis ſequit̃ ſeruitutē iumen-
tis imponi nō poſſe nec hoib⁹. qꝛ de faci-
li moriunt̃ ⁊ ꝑpetuā cām nō hñt. ⁊ iō lex
appellat operā ſeu miniſteriū ſerui non
ſeruitutē. ⁊ intellige in predictis ſeruitu
tem imponi nō poſſe iure ꝓprie ſeruitu-
tis: ſȝ bñ pñt valere iure obligatiōis pſo
nalis per not.in.l.vt pomū.ff.de ſer.et.l.
pecoris.ff.de ſer.ru.pre. ⁊ l.mella. §. fi.ff.
2 de ali. ⁊ ci.le. ¶ † Seruitus aūt nauigā-
di ſi locus q̄ tuus in tuo fundo eſt vt per
ueniat̃ ad fundū meū īponi pōt. l.via cō
3 ſtitui. §. ſi laicus.ff.de ſer.ru.p̄. ¶ † Sed
que eſt rō q̄ ſeruitus aq̄ductus ex lacu
fieri nō pōt. vt.d.l.foramē. §. oēs. ⁊ tñ ſerui-
tus nauigij imponi pōt. vt ibi. Rñdeo
ſm Henricū. qꝛ qñqȝ erit nauigium qñqȝ
uo nō. aqueduct⁹ uo ꝯtinue vel hoc fa-
uore nauigij. Uel dic ⁊ tertio q̄ per naui
giū nō minuit̃ aqua ſed per aqueductū
ſic. ita no.glo.in.d. §. oēs. ⁊.d.l.via conſti
tui. §. ſi lacus.in ver.nauigādi. licitū eſt
nauigātibus naues ad ripas applicare.
funeſqȝ arborib⁹ ibi natis religare. l. ri-
parū in ꝑin.ff.de re.di. ⁊ inſti.e. §. ripa-
4 rum co.ri. ¶ † Sed qd ſi dñs vult incide-
re arbores ⁊ nauta vult ligare nauē ar-
boribus. vide gl.in dictis iuribus. ⁊ Bal.
in.l.lapilli.in pe.col.in fi.ff.de re.di. ⁊ qd
dicam in ti.de ripa. Nauis vſufr.legato
nauigatione vti pōt. lȝ naufragij pericu
lū immineat: nauis eñ parat̃ vt nauige
tur. l.arborib⁹. §. nauis.ff.de vſufr. dūmo
do nauiget̃ tpe nauigationis ⁊ nō alio.
ff.de rei ven.l.non vtiqȝ. §. fi. ⁊. l.nauis.et
5 C.de offi.rec.prouin.l.ciuitas. † ⁊ dr tem-
pus nauigationis eſſe a calēdis aprilis
vſqȝ ad calendas octobris. vt.l.quoties.
in fi C.de naufra.lib.xi.et no.gloſ.fi.in.l.
qui petitorio.de rei ven. dicit tñ Barto.
in.d.l quoties.in fi.et in hoc ſtanduȝ eſſe
cōſuetudini.ſi facit illud qd feciſſet dili-
gens nauicularius qñ illa lex nō ſeruat̃
in tpe qd eſt aptū. maxime apud Uene-
tos qui omi tpe nauigāt. Redditus na-
uigiorū ſunt de regalibus ſicut plauſtro
rum.c.j.que ſunt regalia. ⁊ ibi no. Bald.
hodie ſecus eſt in Italia qꝛ ciuitates de
cōſuetudine ſibi hoc preſcripſerūt. vt di-
xi in titu.prece.ver.hodie ciuitates. ⁊ de
priuilegijs nauiculariorū.et qñ priuile-
gio vti liceat. vide.l.ſemper. §. nauigato-
res.cū glo.ma.ff.de iure immu.et Hoſti.
in ſumma in ti.de peregri.et de materia
nauigationis ⁊ nauiculariorū. vide in to
to ti.C.de nauicu. ⁊ ti.ſe.de ꝑdi.naui. ⁊ in
alijs ſeq.vȝ in tit.de nauib⁹ nō excu.et
de naufra. ⁊ de claſſi.li.xi.et toto ti.ff.nau.
cau.ſta. ⁊ ti.ff. ⁊.C. de nau.fen.et in auc.de
nau.vſu.colla.ix. ⁊.ff.ad.l.rho.de iac.l.j. ⁊
ij. ⁊ l.ſchafam. ff.de euic. Bal.in.l.j. §. de
exercitoribus.ff.nau.cau.ſta.

¶ De lacu. Capi.xxx.

1 Lacus eſt qui perpetuā aquā hȝ.
2 Stagnum eſt quod temporalē continet
aquam ibi ſtagnātem.
3 Lacui vel ſtagno aqueductus ſeruitus
concedi non poteſt.
4 Seruitus aque tollende per totum ex la
cu an imponi poſſit.
5 Interdictū de fonte in lacu ēt locū hȝ.
9 Lacuū ſeu ſtagnorū alluuiōe ſi vni ali-
qd detrahat̃: et alteri addat̃: quid iuris.
7 Lacus fructus ſi a perugij cōmuni eme-
rim: cōmune aūt habebat ibi ꝓprias na
ues ad piſcandum: quarū etiam vſum
volo: quid iuris.

L Acus† eſt qui ꝑpetuā habet
aquā. l.j. §. lacus. vt i flu.pu.
na.li.et gloſ.in.l.foramē. § j.l
ver.lacus.ff.de ſer.vr.pre. di-
cit lacus eſt q̄ viuā hȝ aquā.
nō tñ inde exeuntē. alleg. d. §. lacus ap-
pellat̃. ſicut eſt lac⁹ garde q̄ hȝ aquā ex-
euntē et facientē inuiū: et hoc atteſtatur
Plinius dicēs. Lacus eſt Italie nat⁹ in
agro Ueronēſi immiȝ oſtie trāſmittens

a ¶ Stagnū. Stagnum publicū an pōt piſcari ipune: vide Spe. de cā poſ. ꝛ proprie. in prin. in viij.col. in ꝟ. octauū eſt: vt liceat.

2 ¶ † Stagnum[a] eſt quod
temporalem ꝯtinet aquā
ibi ſtagnantem. que qui-
dem plerunqꝫ hyeme agi
tur. d. l. j. §. ſtagnum. ꝛ not.
glo. in. d. l. foramen. § j. in
ver. lacu. ꝛ de vtroqꝫ habe
tur per glo. in. l. vicinus. §.
lacus. ff. de aqua plu. arc.
3 ¶ † Ex lacu vel ſtagno ſer
uitus aqueductus ꝯcedi
nō potest. d. l. ij. foramen. §.
j. Et ibi ponitur ratio in
tex. et glo. ſed ſeruitus na
uigij imponi pōt. l. via cō
ſtitui. §. ſi lacus. ff. de ſer.
ru. pre. ꝛ que ſit ratio diffe
rentie ponitur in glo. ꝛ di
xi in ti. p̄cece. ver. ſeruitus
4 autē nauigandi. ¶ † Sꝫ
an ſeruitus aque tollēde
per totū et lacu imponi
poſſit: vide tex. glo. ꝛ doc.
5 in. l. ij. ff. cōia pre. † Inter-
dictum de fonte hꝫ locū
etiā in lacu. l. j. in princ. ff.
de fonte: et dicam. j. de fon
tib⁹: lacus ne creſcit nec
decreſcit licet quandoqꝫ
aqua creſcat vł decreſcat
l. vicin⁹. §. lac⁹. ff. de aqua
plu. ar. et ideo lacus et ſta
gna lꝫ interdū creſcāt in-
terdū decreſcāt ſuos ter
minos tamē retinent. ideo
in his ius alluuionis lo-
cum non hꝫ. l. lacus et ſta
gna. in princ. de acquir. re.
do. ꝛ. l. rutilia polla. ff. de
6 contrahen. emp. ¶ † Sed
circa hoc ꝯclude. Quidā
lacus et ſtagna priuata
ſunt: tūc nō eſt dubium ꝙ
per alluuiomen neqꝫ vni
detrahit neqꝫ addit: ſed la
cus ille qui aqua lac⁹ vel
ſtagni inundatur rema-
net eius cuius primo fue
rat. d. § lacus. ꝛ. d. l. lacus
Quidam ſunt lacus ꝛ ſta
gna publica et hoc duo-
bus modis eſſe poteſt. quādoqꝫ eīn ſunt
publica i. rei pu. vt ibi null⁹ piſcari poſ-
ſit niſi ille cui res. p. cōmiſerit: vt in lacu
peruſino: ꝛ tunc idē ſi priuatus. l. ſint: et
celſus. ff. de cōtrahen. emp. qñqꝫ ſunt pu
blici et in vſu publico. qꝛ per eum q̄libet
trāſit et in eo piſcatꝛ q̄libet ad placitum.
tunc addit et detrahit per alluuionē ſi-
cut flumina pub. ff. de v. ſig. ꝛ. l. littus. ff.
vt in flu. pu. na. li. l. j. et ita not. Barto. in
trac. tyberia. in. iiij. col. ver. de lacu vero
et ſtagno. ꝛ vide Bar. ꝛ doc. in. d. l. lacus.
7 ꝛ. d. l. rutilia polla. ¶ † Sed pone emi a
cōi peruſij fructus lacus: commune aūt
habebat ibi ꝓprias naues ad piſcandū
quarū vſum volo. cōe negat. q̄d iuris.
dic qđ debeo habere qꝛ redigor ad iſtar
vſufructuarij vel conductoris. ff. loca. l.
ſed edes. § illud facit. ff. de vſufr. l. itē ſi
fundi. §. ſi viuarios. ſm Bald. in. l. fun-
do. C. de vero. ſig. in lacu peruſino. vide
glo. in. l. eo. ff. de fun. inſtru.

¶ De fluminibus. Cap. xxxj.

1 Flumen quid ſit: et de eius multi-
plici differentia.
2 Torrens eſt quod hyeme currit.
3 Flumen a riuo in quo differat.
4 Fluminis publici cuius vſus ſi proprie
tas eſſe dicatur.
5 Loco publico: ſicut ſunt flumina: ꝛc. edi
ficare non licet.
6 Fluminum publicoꝝ vſus cōmunis eſt
ſicut viarum publicaꝝ et littoꝝ.
7 Statutū ſi dixerit: ꝙ gentes loci teneātꝛ
ſequi vſqꝫ ad alueū nouū fluminis: an
vltra alueū deſiccatū gētes ſeq̄ teneantꝛ.
8 Fluminis caput eſt: vnde aqua naſcitꝛ.
9 Flumen ſi in agrum meum lignamina
duxerit: an mea efficiantur remiſſiue.
10 Ville alicuius: vel caſtelli dñs ſi locaue
rit dictā villā: vel territoriū: vel terrena
loca an riuos aquarum: vel pontes: vel
alia ſilueſtria loca locaſſe videatur.
11 Concedam ſi tibi caſtrum cum toto ter-
ritorio: an in ea conceſſione locus ſilue
ſtris: vel vſus veniat.
12 Caſtro cōceſſo munitiōes q̄ ad caſtri de
fenſionē exiſtunt: cōceſſe intelliguntur.
13 Flumina nunq̄d veniāt i cōceſſione feu
doꝝ regaliū: ſi forte vſqꝫ ad tale flumē
cōcedatꝛ: vel de tali flumine vſqꝫ ad tale.

14 Dictio ad cuius nature ſit.
15 Flumen ſi nauigabile ſit: pretor cõcedere nequit aqueductum ex eo fieri.

1 FLumina. † Quedã ſũt perẽnia: quedã torrẽtia. perẽne ſt illud quod ſemper fluit.
2 † Torrens eſt qđ in hyeme currit. ſi tamẽ aliqua eſtate aruit. q̃ alias per hyemẽ fluebat nõ ideo minus perenne. l. j §. item fluminũ. ff. ne quid i flu. pu. facit. l. j §. duo ſunt gña. ff. de aqua quoti. ⁊ eſti. Fluminũ q̃dã ſunt publica: quedã nõ publica. Flumẽ eſt vt caſſius diffinit qđ perenne ſit. d. l. j §. fluminũ. Sʒ oĩa pene flumina perẽnia ſũt l. nemo §. fi. ff. de re. di. Et đr perenne ꝓpter ea flumina que ad tẽpus fluunt vt rappo et melon zolon q̃ ſunt priuata. vt dicit gl. ⁊ eſt in § flumina. inſtit. de re. di. qui dicit flumina oĩa publica ſunt debet intelligi de fluminibꝰ ꝑpetuis vt eſt padus ⁊ renus ſm gl. ibi: ꝑuata ꝟo flumĩa ſunt q̃ manu excta ſunt. l. j §. ſi foſſa. ff. de flu. ⁊ no. gl. in. d. l. nemo § j. ⁊ d. § flumĩa. q̃ exẽplificat de foſſatis in agris poſitis q̃ creſcũt ⁊ decreſunt. Fluminũ quedaʒ ſunt nauigabilia quedã nõ. l. j § in fluminũ. cũ § ſeq. ⁊ l. quominꝰ. ff. de flu. ⁊ l.
3 j. ff. ne quid in loc. pub. † Flumen a riuo magnitudine diſcernendũ eſt. aut exiſtimatione circuncolentium. vt. l. j § j. ff. de flu. quẽ tex. no. ad ꝓbandũ ꝙ ſit flumen aut in cuius territorio ſit qꝛ recurrendũ eſt ad eſtimationẽ ſeu opinionẽ circũcolentiũ ⁊ ꝓpterea debẽt accipi teſte fluminis ⁊ etiã eſt faciendũ qñ dubitaẜ de aliquo opere de quo nõ extat memoria. vt per mar. ſili. et raph. ful. in. l. ſi arbiter. in
4 fi. in ver. audiſſent. ff. de ꝓbaẜ. ℭ † Dicamus primo de flumine publico ⁊ primo cuius ſit ꝓprietasª ⁊ vſufr. Et dic proprietatẽ eſſe Ceſaris qꝛ flumina ſunt de regalibus. c. j. q̃ ſint rega. ⁊ l. flu. in princ. ff. de dam. infe. ⁊ ibi Ang. tʒ hoc. Sed hodie ciuitates Lombardie cũ ſibi de conſuetudine vel ex priuilegio pacis conſtantie acquiſiuerint ſibi merũ imperiũ et regalia. vt dicit gl. no. in aut. de defen. ciui. § iuſiurandum. in glo. magna. in fi. et per Bald. in. c. j. in princi. in fi. ij. col. in tit. de pace te. et late per Ange. de are. in. l. illud. la. ij. de ap. licet Bal. in. c. dño guerrã. ante fi. prin. in tit. hic finitur lex incipit cõſue. re. aliter dixerit ⁊ que ſunt in Lõbardia ſunt illius in cuiꝰ territorio fluũt. ⁊ ita tenet Bar. in. l. quominus. in. ij. col. in fi. ff. de flu. qui plus dicit ꝙ etiã ciuitates totius Italie ꝓſcripſerũt ſibi merũ imperiũ ⁊ flumĩa ſm ciuitates Lombardie põt etiaʒ iuuari titulo de pace ꝯſtantie. ⁊ adde que dixi. ſ. de portu. ver. hodie vero ciuitates Italie ⁊ titulo de nauigio. circa fi. alie vero ciuitates extra Italiã que ſi hñt regalia dñr habere proprietatem fluminum que ſunt in earum territorio ⁊ non alie. ⁊ hoc vult Ang. in. d. l. flu-
5 minum. in prin. ℭ † Et ex predictis ſequitur ꝙ ſicut in loc. pub. regulariter nõ liceʒ edificare. l. j. ⁊. ij. ff. ne q̃d i lo. pu. ita nec lʒ in flu. pu. edificare niſi autoritate publica puta principis vel ſenatuſcon. l. ij § ſi q̃s a ꝓncipe. ff. ne quid in loc. pub. ⁊ l. ſi in pu § fi. ⁊ l. ꝙ principis iuſſu. ff. đ aqua plu. ar. vel autoritate populi per cuiꝰ territoriũ diſcurrit ſi ille populus habet regalia: vt populꝰ bonoñ. vnde in flumine reni licite ꝯcedet poteſtatẽ edificandi molendinũ priuato dũtamen ſine incommodo cuiuſcunqȝ fiat. d. l. fluminum. in prin. et hoc no. Ang. ⁊ doc. Idẽ ſi concedatur per. l. municipalem id eſt ſtatutum. d. populi. l. ij. in ver. j. ff. ne quid in lo. pu. ⁊ l. prohibere § plane. ibi not. lex muni. ff.

a ℭ P'oprietas. Flumina dicunẜ eẽ imperatoris vniuerſal'r ſed i dñio particulari ſunt locorũ vicanorũ. bal. i. l. pe. col. iiij. C. đ cõdi. inſer.

ꝙ vi aut clam. Idē ſi cōce
datur ꝑ adminiſtratores
ciuitatis q̄ habēt regalia.
d.§.plane. Et vide que ibi
no. Bar. ſz ſi populus aut
ciuitas non haberet rega
lia ſeu merū imperiū non
poſſet ꝯcedere ius edificā
di i flu.pub.ex quo publi
ca flumina ſunt de pr̄imo
nio ceſaris.d.c.j.que ſunt
regalia.ſm Ang.i.d.l.flu
minū.ꝛ dixi.ſ̄.circa ꝑn.et
ꝓdicta intellige in flu.pu.
nauigabili.ſecus ſi eſt flu
men non nauigabile.naz
flumina ſunt pu.iuris cō-
munis qꝛ de iure cōi i flu
mi.pu.ſine cuiuſpiā iniu-
ria abſqꝫ alia impetratio-
ne edificari pōt ſi non eſt
nauigabile nec ſpeciali-
ter vetet̄ ꝑ pūcipē vel ſe-
natū. et ſimiles l. quomi-
nus.ff.de flu.ꝛ vide q̄ not.
Bal.in rub.ff.de re.di.i.v.
col.cū ſeq.vbi ponit an et
qn̄ quis poſſit in flu. pub.
edificare. et adde ꝓdictis 7
oino q̄ plene dixi.ſ̄.i tit.de
ſer.vr.in.q.x.cū.v.ſeq. vbi
plene examinaui an ꝛ qn̄
loca puta vie et flumina
poſſint vēdi ſeu alienari:ꝛ
qn̄ edificat̄ in flu.pub. an

a ¶ Ius piſcandi. Flumine publi. vt liceat piſcari ꝛ nauigari et ſimi. vid ſpecu. de cauſa poſ. ꝛ ꝓpriet. §. iii. ver. vj. ꝛ ſequen. vſqꝫ ad fi. et ne qd in flu. publi.

debeat caueri de dā. infe.
vide in. d.l. in fluminū in
6 ꝑn.ꝛ ibi doc. ¶ † Uſus au
tē fluminū publicoꝝ cōis
eſt viarū publicaꝝ ꝛ litto
rū:vt ꝓbat̄ in.l.ii.§ j.ibi lo
ca eni publica vtiqꝫ priua
torum vſibus deſeruiunt.
ff.ne qd in loco pu. Et iſta
cōio hoc inducit vt ius pi
ſcandi[a] omnibꝰ commu- a
ne ſit vt in fluminibus. et
portu.§.flumina.inſtit.de
re.diui.ꝛ ibi glo.ꝛ docto.ꝛ
Bal.in.l.lapilli.ij.q.ff.eo.
titu.et vide que dixi.ſ̄.de

ſerui.aquedu.in.viij.q.prin.ver.ꝛ ex pre-
dictis ſequit deciſio multarū.q.circa.ſt.
item iſta cōio inducit vt locus ſit preoc-
cupationi.l.ii.§.j.ff.ne qd in lo.pu.et per
hoc patet deciſio de duobꝰ plauſtris in-
uicē ſibi obuiātibus qꝛ deferēdum eſt ei
qd primo viā intrauit qꝛ ꝓoccupauit ſibi
vſuz ꝛ appropriauit. Sz ſi ſimul erit gra
tificationi:ꝛ ſi via eſt capax amboꝝ cer
ruū inuicē ſibi cedere debēt ſm Ange.et
doc.in.l.fluminū.ꝛ de dictis plauſtris ſi-
bi obuiantibꝰ vide gl. ꝛ doct.in.l.ꝑ agrū.
C.de ſer.ꝛ gl.in.d.l.ii.§.j.§.ne quid in lo.
pu.ꝛ idē dicas de duabus nauibꝰ inui-
cem obuiantibꝰ in flumine vel riuo ea-
dem ratione. Fluuiꝰ eſt ipſa aqua fluēs
que eſt eadem ſicut vnū licet de dolio in
dolium ſit mutatū.ita dicit Bal.in rube.
ff.de re.di.in.xiij.col.in fi.ver.fluuius au
tem.allegat qd not.in.l.vſuf.ciuitatis.ff.
q̄.mo.vſufr.amit.ꝛ quero quomō agno-
ſcatur qn̄ alueus ſit mutatus dic qn̄ de-
ſinit eſſe prima forma.i.quādo ſic exere-
uit ꝙ aqua non fluit.l.ad.o.§.ꝙ ſi in to-
to.ff.de acqui.re.do.ſed nō credo ſimpli-
citer eſſe veruz qꝛ flumē ſit aqua fluens.
imo cōſtat ex aqua ꝛ alueo.l.pe.ꝛ ibi gl.
ff.de flu.et facit qd dixi.ſ̄.de lacu.circa
7 prin. ¶ † Sed pone ſtatutū dicit ꝙ gen-
tes loci teneantur ſequi vſqꝫ ad alueum
nouū fluminis ꝛ an vltra alueū deſicca-
tum teneant̄ ſequi gētes. Uide Guil. de
cu.in.l.de quibus.ff.de.ll vbi etiā decla-
rat ſi flumen mutauit alueuz an ius qd
primo habebat̄ ſuꝑ eo remanet.ꝛ de iſta
mutatione aluei fluminis vide que ple-
niſſime ſcripſi.ſ̄.in ti.de ſerui.xij.q.prin.
8 ¶ † Caput fluminis dr̄ vnde naſcit̄ aq̄.
tex.eſt in l.j §.hec interdicta.ver.caput.
ff.de aqua quo.ꝛ eſti.vt eſt tex.cū glo.in
l.ſeruitus aque.ff.de ſer.ru.predio.ꝛ ita
vult Barto.in tractatu de inſula.in.vij.
col.que dicit ꝙ caput fluminis eſt vnde
flumen originem cepit vt ſi ex fonte ipſe
fons ſit caput:ꝛ ibi dicit̄ eſſe prin ſeu ini
tium in.d.ver.caput ꝛ eodē mō pes.ꝛ fi-
nis fluminis dicitur locus vbi termina-
tur.l.mare in quod intrat vel aliqd flu-
men.ff.de flu.l.fi.ff.de ſer.ru.pre.ꝛ habet̄
pleniꝰ per Bald in.l.j.in.xj.col.ver.et eſt
notandum ꝙ agri.ff.de re.diui.flumina

publica dicitur cõmunia eo q cib⁹ animã-
tibus permittit his vti publice ſicut cõt
bus et lauando ⁊ in bibendo vel ſimilia
faciendo.vt no.glo.in.l.lapilli.ff.de re.di.
8 Item aqua fluminũ publicorũ eſt cõis⁹
q: cõcedit occupanti ⁊ animalibus irra
tiõnabilib⁹ vt not.gl in.d.l.lapilli ff de re.
di.et ꝓpterea dicit ibi Bal.q licitũ eſt ex
portare aquã de flumine ⁊ exportantis
efficitur niſi ꝓpter hoc efficeret omnino
deterior nauigandi .l. quominus .ff.de
flu.⁊ ſimiliter ex aqua fit ſal ſi extrahit
de flumine vel mari vel arena et efficitur
occupantis qđ no. Mã fluminum eſt q:
cenſuatorũ vice funguntur.nã ex priua-
to in publicis adducunt ⁊ ex publico in
priuatos et ſic vni dat et alteri.l.ergo .§.
9 flu.ff.de acquir.re.do.¶ †Sed nunquid ſi
flumen ducit lignamina in agrũ meum.
an efficiãtur mea vel quid iuris ſit vide
q ſcripſi.§.de littore maris in fi.et Bald.
in rub.ff.de re.di.in.xj.col in fi.ver.ſed et
nunquid trabes ⁊ ligna.et vide doc.ma
xime Pau.de ca.i.l.hoc amplı⁹.§.de his
10 ff.de dam.infec.¶ †Si dñs alicuius vil
le vel caſtelli locauit dictam villam vel
caſtellum vel territorium vel terrena nõ
vĩ locare flumina vel riuos aquarũ nec
pontes nec alia loca ſilueſtria ad cultu-
ram penitus inhabilia niſi inquantum
aqua eſt expediens ad culturã ⁊ de reſi-
duo dicte aque poterit vti dñs pro colli-
bus ⁊ prediis ſuis:vt eſt caſus menti te-
nendus.l.j.C.de manci.⁊ colo.lib.xj.⁊ ibi
hoc no.Bart.ſingulariter.⁊ idem ẞ Lu-
do.de ro.in ſuo ſingula.lxiij.qđ incipit.
ſed non mirabilem caſum qui plus dicit
11 † ſi concedo tibi caſtrum cum toto terri
torio in ea conceſſione non venit locus
ſilueſtris nec viſus per.d.l.j. ¶ Sed ad-
uerte ne decipiaris quia ſi Lu.intellexit
verbum conceſſione plenaria puta do-
natione vel venditione ſicut capit in.l.
fina.ff.de dona.forte non diceret verum
quia eo ipſo q princeps donat caſtrum
cum territorio.donare videtur etiam lo
ca ſilueſtria et flumina per.ca.j.cum ibi
plene no.per Bald.in titu.de capita.qui
cu.vendidit.⁊ per ea que not.Bald.in.c.
j.§.ad hoc.in titu.de pa.iura.fir.⁊.c.j.§.
ſi quis de mãſo.in col.iij.tit.de cõtrouer.

12 inueſti.† vbi dicitur q cõ
ceſſo caſtro intelliguntur
cõceſſe et munitiones que
ſunt ad defenſionez caſtri
ibi poſite perpetua patris
fui deſtinatione quamuis
non ſint infixe vt machi-
ne baliſte et ſimilia.quod
not . Sed ſi intellexit ver-
bum concedo pro locatio
ne vel emphiteoſi ſicut lo
quitur.dicta.l.diceret ve-
rum:et ita loquitur Bar.
ibi.⁊ ita ſaluari poteſt di-
ctum Lu.quia verbũ con
cedo generale eſt et acci-
pit ſm naturã cõtractus
cui adijcitur.vt no.Arch.
in.c.j.in verbo concedat.
de vſufru.li.vj.facit.c.j.de
iniur.co.li.In diuiſionib⁹
regnorum veniunt et ce-
dunt.flumina ſm Archi.
xiiij.q.j.eccleſias quem ſe
quitur Bald.in.c.j.§.ſi quis
de manſo.in pe.col.ad fi.
in tit de controuer.inue.⁊
Albe.de ro in rub.C.fini.
13 regun . ¶ †Item nũquid
flumina veniant in con-
ceſſione feudorũ regaliũ
ſi forte concedantur vſq
ad tale flumen vel de tali
flumine vſq ad tale . et
Archi.format iſtam.q.in
d.c.eccleſia qui dicit q ꝑ
illam dictionẽ.de . et vſq
vtrumq flumen venit et
vnde incipit et vbi fluit.
14 †De dictione ad ſatis põt
dici q ſit adiũctiua ſcđm
eum.vt refert ⁊ ẞ Bal.in
d.§.ſi quis . de manſo.pe.
col.⁊ Albe.in.d.rubr.C.fi.
regũ.Si flumen eſt in cõ-
finio duarum ciuitatũ vel
territoriorũ in dubio com
mune ꝑſumitur eſſe ⁊ iuriſ-
ditio cuilibet ciuitati ſpe
tit vel i ipſo flumine vſq
ad medium fluminis.q:

a ¶ Eſt cõ
munis.flu
minis pu
blici aqua
an pt ipũ
reduci ad
fundũ vi-
cini . vide
ſpecu . de
cõ poſſ. et
propr͛ie .§.
iiij. verſic.
aliud quo
q.et.j.

cla ſunt in cõfinio eorũ q̃ ab vtraq; parte poſſidẽt.l.arboribus.ff.cõi di.l.iij.§.preterea.ff.de aqua plu.arcẽ.⁊.l adeo.§.fin. ff.de acq.re.do. Unde circa ea.q̃ cõmittũtur in ipſo flumine q̃libet h₃ iuriſdictionem vſq; ad mediũ fluminis.⁊ ita tenet Bart.in tractatu tyberiadis in.x.colũ.ᵛ. item videndũ eſt.⁊ idẽ not. Bald.in.c.ex his.in pe.col.ad fin.extra de ꝓba.q͛ intellige niſi appareret contrariũ.puta q: aliter dñorum vel vna tñ ciuitas;totum flumen poſſediſſet dñando ipſum. vt dixi.s.de mari ver.ſed dubitari põt.vł niſi eſſet flumen priuatũ vnius.q: tunc idem iudicari deberet ſicut de fundo priuato vt ſtatim dicetur de flumine priuato.

15 ¶ †Si flumen eſt nauigabile nõ poteſt pretor ꝯcedere ductũ aque ex eo fieri.q: flumen mĩn⁹ nauigabile efficiat. Idẽq; eſt ⁊ ſi ꝓpter hoc aliud flumen fiat nauigabile.l.ſi plures.§.fi.ff.de dã.infe.et ibi doc.⁊.l.quominus.⁊ ibi per glo.⁊ Bart. plene.ff.de flu. Nemo tñ poterit edificare in flumine publico etiã nõ nauigabili puta faciẽdo cluſam molendini imittendo trabes vel cementa in ripa vicini eo inuito.q̃n imittens h₃ ſolũ vſum.vicinus aũt ꝓprietatẽ ⁊ vſum ergo eo inuito vſufructuarius edificare nõ poteſt. quantũcũq; cõditionẽ ꝓprietarij meliorem faciat.l vſufr.nouũ riuũ.ff.de vſufr. et.l ſi.ff.de vſu ⁊ habi.⁊ ita vult Ange.in l.fluminũ.in princ.ff.de dã.infe.et hꝫ per Bart.in.d.l quominus.et adde que dixi s.in ti.de ſeruitute aq̃du.in.v.q.in princ. et in.j lib.iij.q.in princ.⁊ que no.Bald.in rubri ff.de re.diui.

¶ De flumine priuato. Capi.xxxij.

1 ☞Flumina priuata que dicantur.

2 Foſſata an cauari debeant: ⁊ mundari per colonum: vel dominum.

1 Primo† de flumine publico:nũc t:am⁹ de priuato. Priuata flumina ſunt q̃ ad nõs fluũt vt rappo melõ et colõ.l.j.§ fluminũ ff.de flu. Itẽ illa q̃ ſunt manu facta.l.j.§.i.foſſa ff e.tit ⁊ ita no.gl.i.l.nemo.§.j ff de rerũ diuiſione ideo etiam dicunꝫ flumina priuata vt foſſata in agris poſita que creſcũt ⁊ decreſcunt in.l.j.§.ij.ff. de flumi.⁊.d.l.nemo.in fin.⁊ no.glo.in.§. flumina.inſtitu.de re.diui.⁊ dixi.s.circa princi.⁊ idem not.Bald in.l.lapilli.in.ij. concluſione.ff.de re.di. qui dicit q͛ priuatum flumẽ eſt quatenus in ſuo ingreditur et nõ ſemꝑ fluit vt ſunt gurgites ⁊ quedã foſſata que cõtinuationẽ nõ hñt. Que eñ creſcũt publica ſũt.d.l.nemo.§.j.et vide Bal.in.d.l.lapilli.in.ij.col.ad fi. Item flumen priuatũ dr q̃n eſſet in dñio vni⁹ tñ puta q: incipit ex fonte q̃ i agro ſuo oritur et diſcurrit ꝑ ſua ꝑdia vſq; ad flumen publicũ vel mare ar.l.ſi qs diuturno.ff.ſi.ſer.ven. Item põt dici flumen priuatũ cũ ꝓprietas vł iuriſditio cõpetit vni tñ dño vł ciuitati tãq; eius:q: reſpectu aliorũ eſt priuati iuris illi⁹ dñi vel ciuitatis:i cui⁹ territorio ẽ:vł q̃ i eo h₃ iuriſditionẽ.⁊ ꝓpterea ꝑ alluuionẽ ꝟ eſt ꝑ additionẽ vel detractionẽ q̃ fit a flumine nõ additur vel detrahitur iuriſditioni: ſicut dictũ de lacu.ff.d cõtrahẽ.emp.l.ruſtica polla.⁊.ff.de aq̃ plu.arcen.l.vicin⁹.§.lacus.⁊.ff.de acq.re.do.l.lacus. et ita vult Bar.in tracta.tyberiadis.in.x.col. verſi.itẽ videndũ eſt. Cuius aũt ſint iſta flumina priuata ⁊ foſſata vide.s.in titu. de foſſatis ſiue foſ.

2 ¶ †Et nũquid foſſata debeant caueri et mũdari per colonũ vel dñm.vide plene ꝑ Barto.in.l.pe.ff.de impe.in re.do.fac.⁊ Bar.in cõſi.cclxv.q͛ incipit cõe lucignani locauit. Cetera circa materiã fluuiorũ vide in toto tit.ff.de flu.cũ duobus tit.ſeq.⁊ Bar.in l.quominus.ff.de flu.⁊ tract.tyberia. et Bald.in rub.ff.de re.di.in.l.lapilli.§.riparũ.eodẽ. titu.de ſer.aquedu.

¶ De inſulis. Cap.xxxiij.

1 ☞Inſula tribus modis accipi poteſt.

2 Inſula aquis circũdata quotuplex ſit.

3 Inſula quot modis contingat.

4 Inſula quando eſſe dicatur.

5 Inſule maris:ſicuti corſica ⁊ ſardinia:vł etiam fluminis cuius ſint.

6 Inſula caſualis:ſeu accidẽtalis qualis eſſe dicatur.

7 Inſula in medio fluminis nata cuius eſſe dicatur.

8 Inſule portus cuius ſint.

9 Inſula vſus reſpectu cuius ſit.

10 Inſule dñiũ ꝑ ꝯparationẽ q̃n acq̃rat.

11 Inſulam quoad iuriſdictionez an quis occupare poſſit.
12 Inſule poſſeſſio qualiter acquiratur.
13 Inſule menſuratio qualiter fieri debeat vt cuius ſit cognoſcatur: ⁊ pro quanta eorum quantitate: qui prope ripaz predia poſſident.
14 Inſula quando deſinat eſſe inſula.

Quia inſule in mari ⁊ flumi-
nibus ſunt: ideo poſtq̄ de ma
ri et fluminibus diximus cōuenit
etiam de inſulis dicamus.
1 ¶ † Et in primis ſciēdū eſt
inſulam tribus modis accipi poſſe. Uno
modo pro domo in mari poſita qz in ſa-
lo. i. in ſalſo poſita eſt ſm Iſido. ⁊ no. gl.
in .§. inſula. inſti. de re. di. ⁊ glo. j. in. d. l. ſi
inſulā. de verb. ob. ⁊ Bar. in trac. de inſu.
pro qualibet domo. vt. l. iij. §. ſi quis inſu-
laz. ff. de acq. re. do. ⁊ l. iij. §. effracture. in
ver. inſu. de offi. prefe. vrb. ⁊ ita accipitur 5
l. ita ſtipulatus. in prin. ff. de ver. ob. ⁊ de
iſtis inſulis hic tractare nō conſtitui: qz
iſte non ſunt ꝓprie inſule. vt dicit glo in
d. §. effractura. Tertio modo dr̄ inſula lo b
cus vndiq̄ circūdatus aqua. vt in .§. in-
ſula. ⁊ ibi glo. hoc dicit. ⁊ l. adeo. §. inſu-
la. ff. de acq. re. do. ⁊ no. Bar. i tractatu. de
inſula. in prin. ⁊ iſta inſula dr̄ incremen-
2 tum a diſtinctuz ad drīam alluuionis q̄
eſt latēs incrementū diſtinctā ad drīaz.
vt no. Ange. in. l. ſi fundi. §. j. ff. de vſufru.
et de iſta tractabimus hic qz eſt inſula ꝓ-
3 prie. vt no. glo. in. d. § effracture. ¶ † Se-
cundo ſciendū eſt quotuplex ſit iſta inſu
la aq̄s circūdata ⁊ in primis eſt duplex. 6
Una que i mari naſcitur q̄ raro accidit.
Altera que in flumine nata eſt q̄ frequē-
ter cōtingit. l. adeo. §. inſula. ff. de acq. re.
do. ⁊ inſti. de re. di. §. inſula q̄. in princi. q̄
declara vt ꝑ Bal. in trac. de inſula quez
poſui ſup. d. l. adeo. §. inſula. Item inſu-
la quedā eſt naturalis q̄ ſemꝑ fuit vt cor
ſica ſardinia creta q̄ dr̄ cādia ⁊ ſilicea. alia
eſt caſualis et accītalis que in flumine
ſepe naſcitur ſed in mari rariſſime ſcđm
Bald. in rubr. de re. di. in. x. col. ver. nunc
videamus de alueo. ¶ Tertio eſt viden-
dum quot modis inſula contingat: ⁊ dī
cas tribus modis. ¶ Primo cū circūdatur
ager qui nō erat alueus. ¶ Secūdo cū
alueū derelinquit ſiccum
⁊ icipit circūfluere. ¶ Ter
tio cū paulatiz eminentē
locū facit ſupra alueum.
l. ergo. §. tribus. ff. de acq.
re. do. ⁊ no. Bar. in trac. de
inſu. in. v. col. ver. in flumi
4 ne. ¶ † Quarto opz intel
ligere qñ dicatur eſſe inſu
la. et dic qñ eſt nata. vt d.
l. adeo. § inſula. et not. qđ
dixi qñ eſt nata vt dicunt
illa iura nō qñ eſt naſcitu
ra qz per hoc apparet qđ
nō inſpicimus inſulā qñ
incipit apparere ſed tunc
cū opi. circūcolentiū inci-
pit reputari. ar. l. j. §. j. ff. de
flu. q̄ declara vt per Bal.
in tracta. de inſula. v. col.
5 ¶ † Quīto inſpiciamus cu-
ius ſit iſula maris vel flu
minis. et primo de inſula
maris dic naturales inſu
le vt corſica ſardinia b ſūt
ꝑncipis nō in dñio patri-
moniali ſed in dñio iuriſ-
dictionali. l. inſule Italie.
ff. de iudi ⁊ no. in l vtilita
tis. §. vniuerſas. de offici.
preſi. ſm Bal. in rub. ff. de
re di. ⁊ Bal. in. c. j. in tit. q̄
ſint regalia. q̄ dicit qz inſu
le ſunt principis q̄ intellı-
ge quo ad iuriſdictionem
6 vt dictū eſt. ¶ † Caſualis
vero ſiue accidētalis que
in mari naſcitur que raro
accidit in nullius bonis eſt
reſpectu proprietatis ſed
occupanti cōceditur. d. l.
adeo. §. inſula. ſed reſpe-
ctu iuriſdictionis eſt ſub
iuriſdictione illius quod
illud mare diſtiguit. vt. d.
l. inſule Italie. ⁊ ibi no. et
vide ad hoc etiam Bald.
in. d. rub. in. x. col. ad finē.
et ꝓ hoc. l. ceſar. et que ibi
not. Bart. et doct. ff. de pu.
et que dixi ſ. de mari. ver.

a ¶ Incre
mētū. Ad-
de Bar. ff.
de act. emp.
⁊ inſti. de I-
bē. empti.
§. ſi poſt
emptionē.
⁊ l. l. iulia.
§. ſi tiı.
b ¶ Sar-
dinia. ſar-
dinia eſt i-
ſula ſubie
cta eccle-
ſie ro. c. ſi
diligēti. et
ibi doc. de
ꝑſcrip. vbi
abbas ſi-
cu lrīı. dī.
c. tibi dño:
⁊. c. ego lu
do. xcvj. vı
ſtin cōſtā-
tinus.

et ex hoc not. ac ſinglr̃iter
tene menti cũ verſi.ſequẽ.
7 ¶ †Inſula vero q̄ in flu=
mine nata: ſi q̄dẽ mediam
fluminis partẽ tenet cõis
ſit corũ qui ab vtraq; par
te fluminis ꝑpe ripã pre=
dia poſſidẽt pro modo la=
titudinis cuiuſq; p̄dij ꝙ
ſi alteri predio proximior
ſit eorũ eſt tm̃ qui ab alte=
ra parte prope ripam pre
dia poſſident. ſ; ſi ab vno a
latere ruperit flumẽ ⁊ ab
altero pro riuo fluere ce=
perit deinde ibi nouꝰ iſte
riuus in veterẽ ſe conuer
terit in formã; inſule erit
eius cuius fuit tex.in.d.l.
adeo.§.inſula. ⁊ inſtit.de
re.di.§.inſula.⁊ no. Bart.
in tracta.de inſula. in p̄n.
et vide.l.inſula. cũ ibi no.
ff.de acqui.re.do. et q̄ no.
Ang.in.l.fluminũ.in p̄n.
ff.de dã.infec. ⁊ p̄dicta in=
tellige de iſula nata i flu=
mine q̄ ſolo cohereat: ſed
ſi ſupra aquã ſtaret vt qñ
accidit publica eſſet.ff.de
acqui.re.do.l.pe.§.j.et ita
no.Bar. in trac.de inſula
v.col.ver.in flumine.in fi.
illius ver.que no.q; ita vi
di in lacunis territorij pa
duani in quibus ſunt cer
te inſule que nõ coherent
ſolo ſed aque: et mouẽtur
de loco ad locũ per dictas
8 lacunas.¶ †Cuius autẽ
ſunt portꝰ inſule.dic eius
inſule eſſe videtur.l. ceſar
ff.de pub.⁊ dixi.ſ̄. de por=
9 tu ⁊ mole maris.¶ †Se=
xto quia diximus cuiꝰ ſit
inſula reſpectu proprieta
tis ⁊ iuriſdictiõis: nũc di=
camus cuius ſit reſpectu
vſus.⁊ dic q̄ vſus inſule
eſt pub.ff.de acqui.re.do.
l.pe.§.j.q̄ intellige ſi inſu

a ¶ Occu
pet. Occu
pãs rem ꝑ
vi; : an te=
neat̃ d̃ pe=
riculo rei
q̄ erat eo=
de; modo
ꝑitura pe=
nes dñm
glo.barto.
⁊ bal.in.l.
ſi d̃ poſſeſ=
ſiõe.C.vn=
de vi.
¶ Et occu
pans per
vim etiã ſi
ꝯfirmet̃ a
ſuperiore p̄t
cõueniri.;
Bart.in.l.
iiij.C.vn=
de vi.

la eſt ita q̄ tota poſſit dici ripa vel ripe
accedere propter attractionem aque. ff.
de flu.l.pe. ſed ſi inſula eſſet magna ita
q̄ in ea eſſent predi.culta tunc puto ſo=
lum ripas eſſe in vſu pub.nõ predia ea=
dem ratione qua cetera p̄dia. Itẽ predi=
cta vera niſi eſſent agri limitati. vt.ff.de
flu.l.j.§.ſi inſula.⁊ ita tenet Bar.i tracta
10 tu de inſula.ix.col.verſi.ſit ꝯtra. ¶ †Se=
ptimo videamus quomodo acquiratur
dominium inſule per occupationẽ;. dic
quando eo animo quis ingreditur inſu=
lam vt totã occupetª non tamen eſt ne=
ceſſe q̄ oẽs glebas inſule circũdet. l.iij.
in prin.ff.de acqui.poſ.⁊ no.Bar. q̄ ille
qui dicitur occupare qui ſic incipit occu
pare q̄ põt obſeruare ⁊ poſſidere aliter
dicitur occupaſſe.argu.l.in laqueum.ff.
de acquirẽ.re.do.⁊ ſi plures preoccupãt
debellãdo.victor qui ſtetit per tres dies
in poſſeſſione d̃r. ar.l.iij.§.cum igitur.ff.
de vi ⁊ vi ar.ille qui nõ poteſt tenere niſi
capiat aliquem locum principaliter nõ
dicitur occupaſſe.arg.d.l.in laqueum. ⁊
eſt argumentum q̄ ſi vnus teneret eccle
ſiam alter campanile q̄ eſt fortilicium
ille qui eſt ingreſſus eccleſiã; vnde de fa
cili poſſit expelli nõ d̃r adhuc adeptus
corporalem poſſeſſionẽ beneficij. ſi tamẽ
ille eſt ita incaſtellatus q̄ euadere non
poteſt tunc cũ ipſe nõ dicatur tenere ſed
teneri.vt pt; ex not.in.l.j.§.pe. de vi et vi
ar.dicam ipſum poſſeſſione priuatum ⁊
ſic etiam poſſeſſione ⁊ tamen non poſſi=
det.facit.l.ſi quis antea.ff.de acqui.poſ.
ſm Bal.qui ita ſingulariter not.in rubr.
ff.de re.di.x.col.que perpetuo tene men=
11 ti quia facit ad plura. ¶ †Quo autẽ ad
iuriſdictionẽ an poſſit quis inſulam oc=
cupare vide Barto.in tract.de inſula.ij.
col.⁊ Bald.xv.colũ.et quod dixi in titu.
de mari.verſicu.ſed quid ſi inſula maris
12 eſſet in mari alto. ¶ †Octauo etiã que=
ramus qualiter poſſeſſio inſule acquira
tur.dic ſi naſcat̃ inſula in medio flumi=
nis eſt cõmunis iure dominij inter eos
qui prope ripam predia poſſident vt di=
xi in.v.q.tamen non eſt communis iure
poſſeſſionis: quia cum ſit ſeparata inſu=
la a primo fundo per poſſeſſionẽ; primi
fundi illa non videtur poſſideri niſi ap=

p̄hendatur ꝛ occupetur.l.adeo.§.inſula.ibi qđ ſi alteri propinquioꝛ.ff.de acq̄.re.do.et.l.iij.in princi cum glo.in verbo/qualibet.ff de acq.poſ.Poteſt ergo et debet apprehēdi poſſeſſio inſule.l.cū heredes.ff.de acquir.poſſeſ.ꝛ ita tenet Bart. in tractatu de inſula in.viij.col.ver.communis ſit coꝛum.et.l.quominus.ibi aduerte tamen ad vnum ff.de flu. vbi omnino vide. Et adde qđ in dubio predia ex vtraq; parte pro indiuiſo poſſident inſulam ꝛ habent dñium certū.l.pro regione.ff.de acquir re.do.ꝛ no.gloſ.in.§.inſula in verbo ab vtraq; parte.inſtit.de

13 re.diui ¶ † Nono eſt neceſſarium etiam intelligere qualiter fieri debeat menſuratio inſule vt cognoſcatur cuius ſit ꝛ ꝑ quanta quantitate eoꝛum qui prope ripam predia poſſident.Et dic hoc declarari per iuriſconſultum in.l.inter eos.ff.de acqui.re.do.vez vt quatenus eſt latitudo prediꝫ iuxta ripam eatenus per directam lineam extēdatur ſupra inſulaꝫ. Si ergo finis agri iuxta ripā eſt largus licet poſtea prediū in ſe artetur vel econtra ſolum latitudo que eſt iuxta ripam attenditur.et ſm illam debet duci linea recta.l.inter eos. Sicut enim diuiditur alluuio inter eos qui ab vtraq; parte predia poſſidēt.ita illa pars inſule cedit prediis qui ſunt ab vna parte:ꝛ debēt diuidi.ꝛ ita vult Bar.in tra.de inſula.x.col.ver.pro modo latitudinis cuiuſq;.cum verſi.ſeq.Et ex hoc vltimo dico no.quod idem iuris eſt de inſula nata in flumine qđ in alluuionē que prodeſt ad multa.ꝛ iſta menſuratio poteſt fieri accepta coꝛdula.vt not.glo.in.d.§.inſula.ꝛ.l.nō ſolum.§ ſed vt probari.ff.de no.oper.nun. Poteſt etiam fieri per peritos in arte et ruſticos.vt per glo.not.inſtit.de re.diui.§.preterea per alluuionem.l.j.de vent.inſpi.ꝛ.l.ſemel.C.de re mili.vbi habetur

14 qđ peritis in arte ſtandum eſt.¶ † Decimo et vltimo intelligamus quando inſula deſinit eſſe inſula.Dic quando aquis deſinit circundari.vt.l.inſula.in fi.ff.de acquiren.re.do.et tenet Barto.in tractatu de inſula.Cetera vide plene per Barto.in tractatu de inſula.et.l.quominus.ff.de flum.et Bald.in rubrica.ff.de re.diuiſio.et que not.glo.et docto.in.l. adeo.§ inſula.et.l.inter eos.ꝛ.l.inſula.de acquirend.re.do.ꝛ.l.j.ff.de flumi.et inſtit.de re.diui.§.inſula.

¶ De alueo. Capi.xxxiiij.

5 Alueus p̄prie eſt fluminis venter:et alia multa de alueo.

2 Alueus quō publici iuris eſſe intelligat.

3 Flumen ſi alueū oīno dimittat q̄d iuris.

4 Fluminis impetus ſi abſtulerit mihi ſimul et ſemel:vł ſucceſſiue totum agrum meum: non applicando vicino:ſed ſibi ipſi flumini alueum:ſeu lectum fecerit: ꝛ poſtea in breue tempus:vel longū alio impetu locum mutauerit:an ager meus mihi de equitate reſtituatur:an vero ipſi vicini lucrari debeant.

5 Alueus ſi mutatus fuerit:an nouū flumen dicatur.

6 Alueus mutatus vel relictus q̄ſi dicat.

1 Alueus † proprie eſt venter fluminis. vt dt Barto.ſcđm Hug in tracta.de alueo.in prin.et ſicut ſtomachus continet vinum ita alueus ſupra ſe continet aquam. nunc alueum lectum fluminis vulgariter appellamus quia ibi flumē cubat: vt dicit Bald. in rub.ff.de re.diui.xij.col.in prin.ver.nunc veniamus ad videndū.in quibuſdam etiā locis canale fluminis. Alueus pluribus modis dicitur. Primo naturalis.i.cōſuetus.ff.de flumini.l.j.§.ripa.ꝛ ibi not.qđ naturalis curſus eſtate diſcurrit potius quam in hyeme.l.j.§.is aūt.ff.ne quid in lo.pu.ſcđm Bart.in.d.tracta.de alueo circa prin.Item dicitur alueus naturalis ideſt antiquus ad differentiā noui.et ita poteſt accipi.l.adeo.§.inſula.ff.de acquiren.re.do.et.§.inſula.inſti.de re.diuiſi.Item dicitur alueus nouus in dictis iuribus ad differentiaꝫ veteris.Unde et ſi per multos annos ſteterit nouus appellatur donec alius nouus ſuperuenerit.l.ex vſu. cum.l.ſequēti.ff.de triti.oleo lega. et per nota.in.l.cum quid.ff.ſi certum petatur.alias dicitur nouus inſolitus.l.rem non nouam.C.de iudi.Item dicitur alueus prioꝛ in cōparatione ſequētis.d.l.adeo.§.inſula

probatur in.l.j.§.priorez.
ff.de aqua quoti.et eſti.et
ideo ſi flumẽ ſe celaſſet al=
ueus derelictus non eſſet
alueus prior:⁊ tūc habe=
ret locū.d.§.inſula:vt pro
batur in.d.l.j.§.hac eſta=
te.vt no.Bar.in.d.tract.ij.
col.ver.prior quidẽ. Item
alueꝰ dicit̃ qui nõ eſt na=
turalis ⁊ appellatur inū=
datio ſm Bar.in dicto tra
cta.de alueo.in p̄n.ij.col.
Item alueus dici poteſt q̄
non eſt modo ſed iam fuit
per.l.inſula.in fi.ff.de ac=
quirẽ.re.do.⁊.l.diuortio. 3
in p̄n.ff.de neg.geſt.et idẽ
Bart.dicit in.d.trac.in.ij.
col.qui ſcribit hoc facere
pro notario ⁊ teſtibus di=
centibꝰ talis filius titij cū
titius eſſet mortuus:quia
ſubintelligitur quondam 4
de quo per Bald.et doct.
in.l.eius qui in prouincia.
in princ.ff.ſi cer.pet.⁊ per
Ant.de but.et docto.in.c.
ex parte.b.de fo.cõpe.Iſte a
alueus eſt iuris publici
quādiu flumini ſeruit: qꝛ
eiuſdem iuris eſt ſicut eſt
flumẽ.l adeo.§.inſula.ver
ſiculo nouus autem al=
ueus p̄allegato.et inſti.eo
dẽ.§.inſula.et hoc tꝫ Bal.
in dicta rub.x.col.in prin.
⁊ Bar.in tracta.de alueo.
vij.col.verſi.cuius ⁊ ipſū
flumen;qui dicit hoc eſſe
mirabile:nā regulr̃ quic=
quid ſuperimponitur ſo=
lo cedit:hoc ſolum autez
cedit aque q̄ ſuperimpo=
nitur et eſt ſpeciale in flu
mine ⁊ mari ⁊ ceteris aq̄s
eiudem vult Bald.in.l. ſi
plures.in.iij.col.in fi.C.de
cõdit.inſer.⁊ dixi ſupra in
2 titu.de aqua.℄†Quomo
do autem intelligatur al=
ueum eſſe publici iuris: dic qᵭ omnes
gentes iſto iure vtūtur ⁊ talia loca ſunt
publica:⁊ in dominio eius qui ibi habet
imperium ſm Barto.d.vij.col.verſi.pu=
blici iuris. Bal.in.d.l.ſi plures.iij col.in
princi.⁊ dixi.ſ.de mari.ver.ſed dubitari
poteſt alueus fluminis an dicatur eſſe
cõis nõ ſoluz.Ubi omnino vide per Cy.
in.l.quedam.ff.de re.di.vbi hoc pleniſſi=
me ⁊ elegāter examinat:⁊ aliq̄d per bal.
in ca.j.circa princi.que ſint rega.⁊ adde
optimū tex.in.l.j.§.nõ enim flumine.qui
dicit in fi.impoſſibile eſſe vt alueus flu=
minis publici non ſit publicus:⁊ hoc eſt
vtile ſcire vt intelligamus:an quilibet de
alueo fluminis poſſit arenam extrahere
et exportare.℄†Sed quid ſi flumen al=
ueum omnino dimittit. Dic qᵭ alueus
deſinit eſſe publici iuris etiā ſi dimittat
cū impetu ⁊ oībus videntibus ⁊ cor̄ effi
citur qui iuxta alueū habẽt predia ſua.
l.adeo.§.ſi toto.ff.de acqui.re.do.inſti.e.
ti.§.inſula.⁊ ita vult Bar.in rub.de rerū
di.xij.col.℄†Sed pone q̄ impetus flu=
minis abſtulit mihi ſimul ⁊ ſemel vl̃ ſuc
ceſſiue totum agrum meū nõ applican=
do vicino:ſed ſibi ipſi flumini fecit alueū
ſeu lectū ⁊ poſtea in breue tẽpus vel lon
gū alio impetu locū mutauitᵃ nunquid
ager meꝰ mihi de equitate reſtituet̃: an
vero vicini lucrabūtur. Quidā dicūt qᵭ
mihi dꝫ reſtitui per.d.§.qᵭ ſi toto.alij di
cunt ꝯtrariū ſi in totū perdidi.Pro p̄ma
opi.facit.l ⁊ attilicinus.ff.de ſer.ru.p̄.et
eſt caſus ſm vnā lec.in.l.ſi ager.cū.l.ſeq.
ff.qui.mo.vſufr.amit.nec eſt ſile de allu=
uione.qꝛ ibi eſt iā ius:ſed in alueo nihil
eſt queſitū p̄uatū ſed ſolū vt ita dixerim
nuliti.Cū ergo flumẽ habeat quodāmõ
iſtū alueū pro derelicto equū eſt agrū re
ſtitutum ad ſuū dn̄m reuerti magiſquā
ex lucratiua cā circūcolentibus applica
ri.ar.d.l.adeo.§.j.⁊ hanc opi tenet Dy.
ſecus ſi paulatim et vicino adiiciendo:
qꝛ tunc eſt alluuio:⁊ ideo nihil recupe=
ro de rigore vel eq̄tate:qꝛ alterius factū
eſt.⁊ ita tꝫ Bal.in rub.ff.de re.di.xij.col.
ver.ſed pone qᵭ impetus.Uel põt aliter
diſtingui ſm Bar.i trac.de alueo.ij.col.
Aut flumen receſſit cū impetu ⁊ reſtitui=
tur p̄mo dn̄o.Et ita loquitur.d.l.adeo.§.

a ℄ Locū mutauit. An al
uei mutatio tollat
ius. Uide
Guil.de cu
no.in.l.de
q̄bus.ff.de
legi.

qđ ſi toto.et ibi gl.iij.⁊ ibi ſo.Et eſt ratio q2 magis videt̃ eſſe inundatio ꝙ alue⁹ vt dixi circa prin.aut nõ receſſit cũ impetu:⁊ tunc aut apparet forma primi agri ⁊ dño reſtituit̃:vt in.ij.ſo.gl.Ratio eſt:q2 non deſinit ex quo remanet forma.Aut forma non apparet ⁊ tunc aut de rigore loquimur ⁊ nõ reſtituitur primo dño ſ3 Azo.in.d.§.qđ ſi toto Que tamẽ Barto. intelligit niſi flumen fecerit ibi alueũ p x.annos inter pñtes.et.xx.inter abſentes.Sicut enim quilibet hoc tpe preſcripſiſſet:ita et flumen cũ habeat titulũ de iuregen.l.in bello.§.ſi qđ ſeruũ.ff.de capti.Itẽ ſicut recuperat fundũ:ita et partem fundi.facit.l.que de tota.ff.de rei vẽdi.Contra iſtud tamẽ facit qđ no.bal.in c.j.§.ſi quis.de manſo.vj.col.ver.ſ3 nũquid aqua.in titu.de cõtro.inueſtit.vbi dicit qđ aqua p ſe fluens nõ põt inducere pſcriptionẽ vel ꝯſuetudinẽ per.l.per fundũ.ff.quẽad.ſer.amit.⁊ dixi.ſ.in tit. de aqua in fi et per eandẽ rõnem eq̃tatis vr̃ habere ius acq̃ſitiõis aluei dimiſſi vel ius qui adderet̃ per alluuionem.⁊ dicit bar.qđ iſta eſt mens.d.§.qđ ſi toto.

5 ſi bene inſpiciatur.¶†Quid aũt ſi alue⁹ eſt mutatus:an dicat̃ nouũ flumen.Pone em̃ qđ princeps cõceſſit mihi vt poſſim in tali flumine colligere pedagiũ:an potero,alueo mutato.Quidam dicũt qđ nõ p glo.in.§.inſula.ver.na3 etiam.ff.de acq.re.do.In ꝯtrium videt̃:q2 idẽ vr̃ eſſe flumen.ar.l.filie.§.fi.de cõdi.⁊ demõ.Si vno impetu receſſit dicit̃ nouũ flumẽ ſecus ſi paulatim.ff.de aqua quot.⁊ eſti.l.

a hoc iure.§.ſi aque.In ponte[a] aũt indiſtincte loco mutato alius erit pons.ff. de eo qđ cer.loco.l.iij.§ item iulianus.et l.fi.ff.de ſer.ruſt.pred.Nam pons dicit̃ a pono ponis et ſtabilitate.Et ideo amoto põte a loco ſuo nõ idem pons eſt.Ita vult notabiliter Bal.in rub.ff.de re.di. in.ij.col.in fi.ver.ſed ian mutato.Quib⁹ adde que no.Bar.l.quominus.xvj.q.ff. de flu.⁊ vide etia3 tex.⁊ ibi Bar.in.l.hoc iure.§.ſi aqua.ff.de aqua quotidi.⁊ eſti.

6 ¶†Sed dubitari poſſet circa predicta quando dicatur alueus mutatus vel relictus.Bart.i tracta.de alueo.circa prin. verſi.relicto.dicit quod requiritur quod ſit in totum ⁊ perfecte relictus et mutatus quod cõſtare poteſt in hyeme:ſicut per cõtrariũ alueum eſſe conſtat in eſtate,quãdo aqua eſt minor quaſi arguendo a minori:quia ſi ſic in eſtate de qua minus videbatur detinetur talis locus flumine occupatus:ergo multomagis detinetur in hyeme:ſed hoc argu.non concluderet ſi in agro veronenſi circa flumen atheſis qui cõmuniter in hyeme eſt paruus:ſed in eſtate maxim⁹ non propter pluuias:ſed ꝑpter liquefactas niues in montib⁹ adeo in eo totum contrarium eſſet inſpiciendum:ve3 inundatio aquaru3 eſtiuarũ.Itẽ intelligitur alueus derelictus ⁊ mutatus ſi aliquãtulum aqua fluat per alueum antiquum ſi tamẽ aqua eſt ita modica quod fluminis nomen perdiderit quod ex opinione circũcolentiũ diſcernit̃.l.j.§.j.ff.de flu.ſi em̃ aqua inde currens non eſt flumẽ:ergo ille locus fluminis qđ alue⁹ ſit relictus ſine ſpe reuertendi.Nam ſi ideo quia aqua ducit̃ ad,molendinum ceſſat ire ad alueum nõ p hoc efficit̃ priuatus alueus cũ ꝓpŕtãte ſit ducentis eam aquam in alueum remittere:⁊ ſic ſufficit quod poſſit ire per alueum licet non vadat.l. j.§.quotidiana.ff.đ aqua quoti.⁊ eſti.⁊ ideo ſi reperitur aliquod flumen qđ aliquo tempore fluat ⁊ aliquo non ſicut dicit Bart. ſe vidiſſe curſie vbi eſt flumen quoddam cuius no

a ¶In põte.Ponte deſtructo in quo pedagiũ exigi ꝯſueuit nõ põt exigi cõſuetũ pedagiu3 nec ẽt eo refecto alibi ſupius vel inferi⁹ ſec⁹ ſi i eodem loco Bal.in.l. pe.in.iiij. col.C.đ cõdi.inſer.& ſi.itẽ ſeruitus.⁊ bal. in.l.ſi eu3. C.de pri uilegio.fiſci.

men eſt turpido qui ſi ptē annis fluit et q̄.vij.occultatur ⁊ ſic factum:⁊quod poſſit eſſe allego text.in.l.vnus ex ſociis.§.fina.cū l.ſequen.ff.de ſerui.ruſti.prediorum. ¶ Certe illo tempore quo occultatur non 1 dicitur alueus derelict⁹ 1 propter cōſuetudinem reuertendi argumen.l.naturalem.§.in his autē.ff.de acquiren.re.do. ¶ Tertium requiritur quod flumen veterem alueum relinquerit ⁊ per alium locū perfecte fluat.l.adeo.§ qđ ſi toto fluere ceperit.eodē titu.quod verbum eſt preteriti ſubiunctiui ſignificans rē perfectā.l.j.§.j.ff.qđ quiſq̄ iur.⁊.l.ſi q̄s ſtipulat⁹ ſit ſtichū.in p̄n.de verb.obl.⁊ hoc ideo ɔtingit q2 non dimittitur alueus niſi alius aſſumat̄. Sed ſi cōtingat qđ flumen occultetur:⁊ per aliū locū non flueret etiā alueus derelictus eorū eſſet q̄.ppe predia poſſiderent:⁊ idē ſi ꝓbaretur in iudicio ſolum q alueus eſt diuiſus lz nō probetur qđ alio loco fluere ceperit:nam tunc agēs obtineret:q2 ſufficit ꝓmū ſi a primo īciptas.ſ.ab alueo relicto:ſz ſi inciperes a ſc̄do.ſ.quod alio loco ceperit fluere:tunc requiritur vtrūq̄:q2 poteſt eſſe q̄ per duo loca fluat:⁊i quolibet retineat nomen fluminis: et ita contingit in multis locis athesis qui diſcurrit per territorium veronenſe facit ad predicta.l.quēad.⁊ ibi no.ff.de acq̄ poſ.⁊.l.potuit.C.đ iure delibe.⁊ Bar.in tracta.de alueo.ij.col.vbi idē vo-

a ¶ De alluuiōe. Addē ſpe. de loca.§.nunc aliq̄ verſi.cxxxj. et ver.ſeq. et Flo.l.l.itē ſi fūdi.§.huic vicinus.ff.de vſufr.⁊ ſaly.i.l.j.C.đ iure ēp. Et late per do.Iaſo.max.l.iiij col.in fine. verſi.ſed vt iſta magi declarēt.ff.de leg.

luit verſi.fluere ceperit.cetera circa iſtam materiam vide plene per Bar.in.d.tracta.de alueo.et Bal.in rub.ff.de re.di.et tex.in.d.l.adeo.§.inſula.⁊.l.ergo.§.trib⁹.ff.de acq̄r.re.do.⁊.§.inſula.ff.de re diui.⁊.l.j.§.ſimili modo.cū.§.ſeq.ff.de flumi.

¶ De alluione[a]. Cap.xxxv.

☞ Alluuionis materia remiſſiue.

Alluuionis materia q̄ ampla eſt et ſubtilis poſt alueī materiā de qua ꝓxime diximus ſatis cōueniret:q2 ex alueo paulatim relicto procedit.l.alueo.§.ꝓterea.ff.de acq̄rē.re.do.et inſti.de re.diui.§.ꝓterea per alluuionē. Uerū q2 ſubtiliter et abunde declarata eſt etiā per.xxij.q̄ones per Barto.in ſuo eleganti tractatu tyberiadis.in prima parte.que etiā de alluuione inſcribitur:⁊ ideo ſuperuacuum eſſe putaui hic de ea ſcribere cū ſufficere videatur Bar.commemoraſſe ad quē vnuſquiſq̄ recurrere poterit:⁊ ad ea ꝑſcribit ēt Bal.in rub.ff.de re.diui.viij.col in prin ver.nūc de rebus ſingulorū.⁊.l.nemo.eo.titu.⁊.c.j.§.ſi q̄s.de manſo.et maxime in.iiij.col.verſi.ſeq.in.§.ſeq.q̄ incipit rurſus.in titu.de cōtro.inue.in vſi.feu.⁊ in dictis duobus.§.ponit̄ qñ incrementū alluuionis incipit in fūdo feudali. Adde etiā l hoc amplius.§.de his.et que ibi not per doc.ff.de dam.infec.vide.l.adeo.§.preterea.et l.ergo.§.alluuio.ff.de acq̄.re.do.⁊.§.preterea.inſti.de re.diui.⁊ totū titulū.C.de alluuio.⁊ Pau.de caſt.in.l.item ſi fundū.§.ij.ff.de vſufru.

¶ De ripa. Cap.xxxvj.

1 ☞ Ripa eſt que flumē cōtinet naturalem rigorē curſus ſui retinens.
2 Flumē ſi inter duos mōtes diſcurrat:an a culmine ipſorū mōtiū ripe eſſe dicant̄.
3 Ripe mutari quando dicantur.
4 Ripe cuius eſſe dicantur:ſi via publica eſſet in medio inter flumen et agrum vel domū:ſicut eſt verone apud pontem nauium:in contrata caude longe.
5 Statutum Paduanum loquens de coherentiū preſentatione:an locū habeat etiam ſi via in medio exiſtat.
6 Ripa fluminis vnus de populo aliquod nouū edificiū facere nō poteſt inuito co

prediis cuiꝰ adheret:& ſi fecerit ripe dños
autoritate propria deſtruere poteſt.
7 Ripe an cũ fundo cõmenſurari debeãt.
8 Foſſe ſi in agris eſſent inter fundũ: cum
ipſe fundus venditur: an in menſura ve
niant.
9 Foſſe que inter fundũ ſunt: qualiter cuꝫ
fundo menſurari debeant: an.ſ.menſu-
rari debeat ſuperficies: que a latere fo-
uee exiſtit: an vero cum toto agro: ſicuti
ſi plane foſſe eſſent.
10 Ripa prediũ verſus flumen ſi naturaliter
ſe extendat: quid iuris.
11 Banna malorũ in flumine cõmiſſorum
ſi alicui conceſſa fuerint: nõ veniunt ban
na in fluminis ripa commiſſa.
12 Ripe ſi propter aquarum inundationeꝫ
eleuate eſſent: nunquid etiam deprimi
poſſint.
13 Ripa qualiter munienda vel reficien-
da ſit.
14 Uadi autem materiã: quo flumen tran
ſitur remiſſiue.

1 Ripa † eſt que flumen cõtinet
naturalem rigorẽ curſus ſui
tenens.l.j.§ ripa.ea putatur
eſſe que pleniſſimum flumen
continet.l.pe.eo.tit. & dicitur
ripa a rapio rapis eo q͛ vel ab vna par-
te rapiatur vel impediat ne aqua ꝑdia
rapiat & deuaſtet: vt dicit Bal. in rub.ff.
de re.diui.in.xu.ver.de ripa aliquid dica 4
mus cõfinia ripe ſunt a loco quo primũ a
a plano vergere incipit vſq; ad aquã.d.
2 l.pe.in fi. ¶ † Sed quid ſi flumẽ diſcur-
rat inter duos mõtes videtur q͛ a culmi
ne montis ſint ripe ex quo vergit vſq; ad
aquã. Glo.in.d.l.pe.tenet cõtrariũ: quia
nõ vergit per attractionẽ aque: et ſic nõ
omnes pendítie montiũ dicũtur ripe q̃n
naturaliter vergunt vſq; ad aquã: et ita
tenet etiam Bar.in tracta.tyberiadis.in
iiij.col ſꝫ ſi ꝑ attractionẽ aque vergeret
quatenus vergeret vſq; ad aquam eſſet 5
ripa: ſed ſi nihil vergit per attractionem
aque: q2 ſaxum eſt vſq; ad aquam: tunc
ripe erũt vſq; ad locum quo pleniſſimũ
flumen excurrit. Ita vult gloſ.in.d.l. pe.
per illum text.& per.l.litus.ff. de verbo.
3 ſignifi. ¶ † Quando autem dicantur ri-
pe mutari: dic ſi flumen naturaliter cre-
uit vt perpetuũ incremen
tum in actione ſit vel alio
flumine admixto vel ali-
qua alia ratione dicendũ
eſt procul dubio ripas mu-
taſſe quemadmodũ ſi al-
ueo mutato alia ceperit
currere: ſꝫ q̃n vel pluuijs
vel hyembribus vel mari
vel quauis rõne ad tem-
pus excreuit ripas nõ mu
tat: nemo deniq; dixerit ni
lum qui incremento egy-
ptuꝫ cooperit ripas ſuas
mutare vel ampliare: naꝫ
cum ad perpetuã ſui mẽ-
ſuram redierit ripe aluei
eius muniende ſunt vete
rum in.l.j.§.ripa.ff.de flu.
& adde que dicam in ver.
item etiam dubitari con-
uenienter poteſt cuiꝰ ſint
ripe fluminũ: dic reſpectu
proprietatis ſunt illorum
quorum prediis adherẽt
l.riparũ in princi.ff.de re.
diui.& §.riparuꝫ.inſti.eo.
titu.& ideo arbores ibi na
te eorũdem ſunt: vt ibi di-
citur.& not.Bar.in.l.quo-
minus.vij.q͞o.de flumini.
4 ¶ † Sꝫ quid ſi via publi-
ca eſſet i medioᵃ inter flu
men & agrum vel domum
ſicut eſt verone apud pon
tem nauium in contrata
caude longe. Reſpondeo
idem vt ripe ſint eorundẽ.
argu.l.mariꝰ.ff.de acqui
ren.re.do.et ita vult gloſ.
in.d.§.riparum. in verſic.
adherent.& Bart.in dicta
l.quominus.in. vij. q͞one.
5 † q͛d facit ad ſtatutũ pa-
due loquens de preſenta
tione coherentium vt lo-
cum habeat etiam ſi via
ſit in medio: de aqua dic
vt dixi ſupra de ſer.vie. ꝗ.
q͞one.& eadẽ ratione dicit
Bart.in tract. tyberiadis

a ¶ In me
dio: ripa
cedit fun-
do.l. ripa-
rũ.ff.de re.
di.inſti.e.ti.
§.riparũ.
vbi glo. &
veruꝫ ẽt ſi
via eſt me
dia.& bar.
i.l. quomi
nus. viij.
q.ff.de flu
mi.

in.iiij.col. Idē eēt de foſſis
que ſunt inter viam ⁊ fun
dū. ille eñ foſſe ſunt eorū
quorū pdijs adherēt per
d.l.marit⁹.et gl.§. riparū.
ad fi.j.col.ſed vr ꝙ iſta p=
prietas ſit inutilis cū ripa
rum vſus ſit public⁹ vt ſta
tim dicā.ſicut dicimus ſi
q̄s perpetuū vſufr. in ali=
qua re ꝓprietas eſt inuti
lis.l.iij.§.ne tales.ff.d vſu.
ſolue hic loquit̃ de certo
vſu.ſ ponēdi rethia ⁊ ſic=
candi et applicandi tñ ſi
ibi ſunt arbores fructifere
ꝓprietas non eſt inutilis
q2 ſunt ſue.⁊ ſic fruct⁹ ſim
pliciter erunt ſui. vt dicit
Cy.⁊ Bal.ſm Jac.de are.
6 in.d.l.riparū.in fi. ¶†Et
ex predictis ſequit̃ ꝙ vn⁹
de populo nõ põt in ripa
fluminis aliqđ nouū edifi
ciū facere inuito eo cui⁹
prediis adheret.et ſi fece=
rit põt dñs ripe ꝓpria au
toritate deſtruere.l. quē=
ad.§.j.ff. ad.l.aquil. et ita
no.Bar.in.l. quomin⁹. in
vij.q.ff.de flu.Itē ex predi
ctis etiā ſequit̃ qñ vendit̃
fundus veniūt etiā ripe.⁊
foſſe ſeu foſſata etiā ſi via
ſit in medio.not.Barto.in
trac.tyberiadis in.iij.col.
l.riparū.ff.de re.diui.⁊ ple
nius per eundē Bal.in ru
bri.eiuſdem tit.xii.col.vbi
7 oĩno vide.¶†Sed dubiū
eſt an ripe commenſurari
debeant cū fundo. puta ſi
vendidi fundū[a] ⁊ affirma
ui eſſe centū iugerū:et vi=
detur ꝙ ſic:q2 ripe et foſſe
ſunt venditoris vt dixi et
cedūt in venditione. vt.l.
idq3.ff.de pericu.et cõmo.
rei ven.⁊.l.fundi.in princ.
ff.de acti.empt.⁊ ita tenet
Uber.de bo.Ricar.et Cy.

in addi in.d.l.riparū ſed Bar.in trac.ty
beriadis in.iij.col.aliter dicit. ⁊ p prima
parte affirmatiua alle l.predia.§.ita le=
gatus.cū ibi no.ff.de fun.inſtruc. In cõ=
tra.alle.l.littora.ff.de cõtrahen.emp.vbi
dicit̃ ꝙ littora ⁊ vie publice non menſu=
rãtur cū re vendita.⁊ poſtea cõcludit ꝙ
ripe nõ debeant cõmenſurari niſi dictū
ſit ſicut dicimus in limitibus fundi qui
coherent vijs publicis.l. id quod.§.j. de
peri.⁊ cõ.rei ven.⁊ aſſignãt rationē q2 ri
pe nõ vendūtur ſed magis accedunt rei
vendite qđ apparet: q2 per ſe vendi non
poſſunt.cū riparū vſus ſit publicus de
iuregen.vt.d.l.riparum.Nam ꝓprietas
ſola per ſe eſſet inutilis vt.ſ.dixi per ſe nõ
cenſetur ⁊ alteri cedit. ⁊ hoc vult dicere
tex.in.d.l id qđ.§.j.⁊ qđ dictum eſt de ri=
pis idē dõm eſt de foſſis vt ille nõ debeãt
menſurari ſi ſunt extra fundū:q2 ſilr eſt
earū vſus publicus ſicut viarū.q2 quili=
bet poteſt aĩalia ſua ducere ibi ad bibē=
8 dū de illo foſſato . ¶†Sed ſi eſſent foſſe
in agris inter fundū tunc q2 proprietas
earum et vſus eſt ipſius dñi fundi cum
fundus vēditur venit in menſura: et ita
tenet Bald.in.d.l.riparum. ⁊ in rubrica
9 eiuſdē titu.in.xii.col. ¶†Sed dubitari
põt qualiter iſte foſſe que ſunt inter fun
b dum mēſurentur[b] cū fundo ſc3 an men
ſuretur ſuperficies que eſt a latere fouee
an menſurentur cū toto agro ſicut foſſe
plane eſſent.Barto.format iſtam q.in.d.
tracta.tyberiadis.in.iiij.col.ver. ſed du=
bitatur.⁊ dic ꝙ ager dicit̃ ab agēdo ſm
vg.⁊ ſic ab actu q2 per eum poſſunt bo=
ues ⁊ alia animalia duci que etiam im=
portant nomē actus:ſi igitur fouea eſſet
ita ampla ⁊ eius latera ita lata vt labo=
rentur vel laborari poſſent cum bobus
tunc etiā eſſent mēſurande.ſi vero vt ac=
cidit ſepe ripe fouearum ſunt ita vt per
eas iri ⁊ agi nõ poſſit tũc fouee nõ men=
ſurantur cū fundo ſicuti ſi plane eſſent.
et ita obſeruant̃. Item dico de ripis q̃ in
fundo eſſent vt ſi quidē cū bobus earum
ſuperficies venit menſuranda. ſecus ſi
eſſent ita erecte vt coli non poſſit. tunc
enim non menſuraretur ſolum qđ ripa
ꝯtinet ſicut ſi in fundo murus eſſet eadē
ratione:et predicta vera ſunt niſi aliter

a ¶ Fundū
Addo Bar.
i.l.iulia.§.
ſi titius. d
ac.emp.et
Bal.i.l. ſic=
cut pericu
lū.i fi.C.de
acti. emp.
p gl.no. in
l.q libcrta
tis.§. fi. ff.
de euic.

b ¶ Mēſu
rent̃. Addo
Bar.i.l. lit
tora.ff.d ꝯ
hē.emp. p
l. pdia.§.
ita legatū.
et ibi Bar.
ff.de fun. i
ſtru.⁊bar.
i.l.pe. de i=
pē.l re.do.
ſa.p Bal.i
rubri. C.e.
iiij.q. Sed
q̃lr mēſu=
retur.vide
Bar.i tra=
cta . tybe .
ij.carta.b.
ſ3 dubitat̃
qualiter il
le fouee.

actum ſit expreſſe vel tacite.l.id quod.§.
j.de pericu.et commo.rei vend.Et tacite
dicitur actum vt ad menſuram vendat
aliquod prediuz montuoſum ſaxoſum vel
riposum.licet enim hoc proprie ager non
dicatur quia per eum agi non poteſt tamen
menſuratur:ſic enim actum videtur:de con=
cauitate vero ſulcorum qui fiunt cauſa cul=
ture vel aque deriuande cauſa menſure
non eſt habenda.l.j.§.de eo opere.ff.de
aqua plu.arcen.quia culture cauſa fa=
ctum dicitur vt ibi.Fouee vero agri ead
perpetuam rei vtilitate fieri dicunt.l.im=
penſa.ff.de impen.et quia dixi predium ri=
poſum vel montuoſum eſſe menſurandum
intelligen.ſi eſſent ripe fluminum que a
plano incipiunt vergere vſque ad ripam
per attractionem aque.ſed ſi inter duos
montes fluit flumen penditie montium non
ſunt ripe quando naturaliter vergunt ad aquam
l.penulti.et ibi glo.ff.de flu.et dixi.s.circa
prin.et adde que no.Bald.in rubri.de re.
10 di.¶ †Item etiam dubitari pot extra pre=
dicta quid ſi ripa predij verſus flumen
naturaliter ſe extendit quia forte ibi erat
lapidicina creſcens de qua dicit in.l.di=
uortio.§.ſi vir in fundo.ff.ſo.ma et tex.in
l.ſi.in prin.ff.de fundo do.et euidenter vi
detur apud montem piſcinum in lapidici=
nis marmoreis vel forte terremotu in flu
mine vbi ripa erepta corruit et ipſa ſiun=
cta predio remanens fluminis alucum
per eum locum ceſſare fecit.Bart.in tract.
de allu.viij.colum.ver.ſed quero quid ſi ri=
pa dicit totum locum dno predij accedere
ſicut per alluuionem:omnes enim iſte acceſ=
ſiones que diuina natura operante obue
niunt nullo facto humano interueniem=
te eiuſdem nature ſunt.l.item ſi fundi.§.
j.ff.de vſufr.Et hoc videt ſentire Azo in
ſumma inſti.de rerum di.Siue enim flumen
predio meo addat et propter hoc ab eo re=
cedat ſimpliciter nihil addendo nobis accre
ſcit.l.maritus.ff.de acqui.re.do.Iſtud
autem incrementum quando ripa naturaliter ex=
creſcente contingit poteſt dici alluuio quia
latens incrementum eſt.Quando vero ruina
vel terremotus accidit pot dici incrementum
aluei recedentis quia cum repentine fiat non
est alluuio.l.adeo.§.j.de acqui.re.do.et.§.
preterea per alluuionem inſtit.de re.diui.

¶ Sed contra predicta poſſet opponi ap
pendices ſequunt naturam ſui proprij et na
turalis ſubiecti.ergo ſi flumina ſunt pu
blica ripe fluminum que ſunt appendices
ſimiliter debent eſſe publice et non ſingu=
larum perſonarum quarum predijs adherent
l.riparum.ff.de re.diui.Sed dic quod diuerſa
eſt ratio in ripa quam ſit in ipſo flumine:nam
ripe hominum cultura et cura recipiunt in
crementum flumina in ſeipſis fluunt et ri=
parum incomoda pertinent ad vicinos
ſi modo ripe latiores fiant.ergo ſecundum na=
turam eſt vt comoda et incomoda ſequant
11 eoſdem l.ſecundum naturam.ff.de re.di.¶ †Item
non intereſt reipu.quod ripe ſint publice.et
ex his ſequit quod ſi conceſſa ſunt mihi ba
na malorum in flumine comiſſorum non ve
nient banna comiſſa in ripa fluminis.l.
j.§.in flu.ff.de flu.ſecundum Bal.in rub.ff.de re.
di.colum.vj.ver.ſed dubitat.riparum autem
vſus publicus eſt iure gentium ſicut ipſius
fluminis.l.riparum.ff.de re.di.et.§.ripa=
rum.inſti.eo.titu.et propterea naues ad
eas ligare et funes ponere rethia ex flu=
mine deducere et in ripis ſiccare cuili=
bet licet.et ſic per ipſum flumen nauigare
vt in dictis iuribus dicitur.et dixi etiam.s.de
littore maris no.Bal.in.l.quominus.in
vij.q.ff.de flu.¶ Ex hoc ſequunt plures
concluſiones.¶ Prima eſt quod licet proprie=
tas riparum ſit ipſorum quorum predijs ad
herent tamen non poſſunt facere de ripis
quicquid volunt ſicut alij dni in re ſua
l.in re mandata.C.man.quia vſus eſt pu=
blicus.et ideo deteriorare non pnt.ar.l.
pe.et fi.ff.de vſu et habita.¶ Secunda con=
cluſio quod ſi ripa fluminis que adheret pre=
dio tuo ita eſt naturaliter ordinata quod
aquam ad me pellit et poſſum ad meum mo=
lendinum aquam ducere ſine aliqua clauſu
ra.tu formas dicte ripe ius mutare ita
vt per hoc aqua ad me non veniat non
potes ex quo vſus eſt comis.vt not.Bart.
in.l.quominus.in.ix.q.¶ Tertia conclu=
ſio quod licet ripe proprietas ſit eius cuius
predio adheret et propterea poſſit in ripa
molendinum conſtruere aut tigna vel tra
bes imittere:tamen ſi propter hoc vſus publi=
cus nauigantium impediret diuertendo
aquam vel alio modo non poſſet.vt not.Bald.
in rubri.ff.de re.di.col.vj.ver.ex his appa.

¶ Quarta concluſio eſt ꝙ dn̄s ripe non
poteſt in ea aliquid facere propter que
impediatur iter pedeſtre nauigationis
qḋ eſt iuxta aquā quo itur cū funibus
trahendo nauē qḋ reſtoria dr̄ vel piar=
da vulgariter de eo.per que deſcenditur
⁊ eſt iter ad aquā ſine naui.vt eſt tex.cū
glo.in.l.prima.§.ſi pedeſtre iter.ff.de flu.
¶ Quinta cōcluſio ꝙ habens proprieta
tem ripe nō poteſt in ea aliquid cōſtrue=
re propter qḋ vſus piſcationis impedia
tur forte ſi ibi erat ſolitū piſcari vł ſicca=
ri rethia.ar.eorū que hn̄r in.d.l.riparū.⁊
d.§.riparum.cum ſe.cum glo.et ita vult
Bald.in rubri.ff.de re.di.vj.col.qui dicit
ꝙ hoc intelligit̄ eſſe verum ſi ibi publice
piſcat̄ et vtile ⁊ cōſuetū eſt piſcari.Non
eīn ſi vni ſingulari prodeſt cenſendū eſt
publicū cōmodum vel incōmodū.ideo
aptitudo littoris eſt cōſideranda.Apti=
tudo eīn facit aptum ⁊ ab aptitudine ſu
mit formā denoīationis qualitas rerū
aptitudine deficiente forma rei videtur
mutata.l.quītū.§.agri.ff.qui.mo.vſufr.
amit.¶ Sexta concluſio ꝙ vicini quoꝝ
predijs ripe adherent etiā ſi via pub.eſt
in medio non poſſunt ibi ripas claude=
re et ibi hortulos facere ſi incōmodatur
vſus publicus dictarū riparū.¶ Septi=
ma cōcluſio ꝙ vicinus nō pōt cōcluſam
vel teſtum in ripa mea infigere vel appo
gare.vt no.Bar.in.l quominus.in.vij.et
x.q.ff.de flu.⁊ Bal.in.l.lapilli.in pe.colū.
in fi.ff.de re.di.¶ Octaua cōcluſio ꝙ ille
qui habet in vtraq̨ ripa fluminis publi
ci domū non poteſt pōtem priuati iuris
facere.l.fi.ff.de flu.et adde que dixi.ſ̄.de
ſerui rū.q.¶ Nona cōcluſio ꝙ quis non
poteſt ligare nauē ſuā cum catena in ri
pa alterius ſi ī impedimēto eſt:licet cum
fune ligare poſſit:vt per glo.in.§ littorū.
inſtit de re.di.ſm̄ Bald.in.d.l.lapilli.pe.
col.in fi.que not.qꝛ ſi habes molendinū
non potes ipm̄ ligare cum cathena que
trahat per viam publi.ita vt impediat
aditus publicus niſi cōſuetudo loci ſer=
uaret contrariū.ar.l an in totū.C.de edi.
pri.cum ſi mi.¶ Decima cōcluſio ꝙ flu=
men qḋ eſt principale non trahit ad ſe
ripam niſi quoad vſum neceſſariū flu=
minis.non autē quo ad vſum extraneū.

l.riparum.ff.de re.di.⁊ no.Bart.in rubri.
12 eo.tit.vj.col.in fi.¶ † Sed ſi ripe ſint ele=
uate ꝓpter inundationem aquarum an
poſſint etiā deprimi.vide que dixi.ſ̄.de
ſer.aqueduc.iiij.q.principali in fi.⁊.viij.
q.principali.verſi.quero nunc de alia.q.
ordinaria in ver.circa ſcōm in fi.¶ Que
autē poſſint fieri vel nō fieri in ripis per
dn̄os vel alios.vide plene per Bartol.in
d.l.quominꝰ.⁊ Bal.in.d.l lapilli.pe.col.
13 ¶ † Ultimo de materia interdicti de ri=
pa muniēda.vel reficiēda vide in.l.vni=
ca.ff.de ripa muniēda:et plene per Rof.
in libellis ſuis in titu.de interdicto vt li=
ceat ripas publicas fluminis reficere vel
munire.vbi ponit q̄t requirant̄ ad hoc
vt competat illud interdictū ⁊ libellum
et poſitiones dic vt ibi per eum ⁊ de ma=
teria ripe vide Bar.in.d.l.quominus.et
in tract.ſuo tyberia.⁊ Bald.in rub.ff.de
re.di.in.xj.et.xij.colū.⁊ in.d.l lapilli.peñ.
col.in.d.l.riparū.⁊ vide text.in.l.ſi finita.
14 .§.j.de dam.infec.¶ † De vado aūt quo
flumen tranſitur.vide per tex.gloſ.⁊ doc.
i.l.fi.§.de ſer.ru.pre.⁊.l.ſi prius.§.licet.ff.
de aqua plu.arcen.

¶ De aggeribus. Capit.xxxvij.

1 ☞ Aggeres valla fluminū eſſe dicun=
tur.
2 Agro meo in inferiori ſi magna aquarū
abundātia fuerit:ex agro ſuperiori pro=
ueniens:an aggeres et foueas mihi ha=
bere liceat:vt aqua verſus aliā partem
vadat:⁊ ager meus euacuetur.
3 Aggeres in fundo ſuo ſi vicinus ex vetu
ſtate vel pacto habeat.an dn̄s ſuperior
inferiorem cogere poſſit ipſos aggeres
minuere.
4 Aggerem qui in fundo vicini ſuperioris
erat:ſi aque ius deiecerit:per qḋ effectū
eſt.vt aqua pluuia alicui noceat:quid
iuris.
5 Flumen publicū ſi multū excreuerit:et
predia mea inundauerit:an aggerē ad=
hibere valeam:vel aliā munitionem fa=
cere vt predium meum tueatur.
6 Aggeribus in meis ſi ego propter aqua
rum inundationem coronellas fecerim
eleuando ipſas:ne aqua excedens agge
res conſuetos fundū meū inundaret:an
eas etiā pro arbitrio meo propriis autoꝛ

ritate impune remouere poſſim.
7 Aggeres rumpẽtes fluminis nili: qui in egypto eſt: qua pena puniant̃: vbi etiã quid de aggerib⁹ padi apud ferrariam.
8 Aggeres ſi quiſpiam nõ rumpat: ſed arbores incidat: que in aggeribus exiſtũt cauſa aggerum conſeruandorum: qua pena puniatur.

a 1 Aggeres[a] † ſunt valla fluminũ: vt. l. j. C. de nili agge. nõ rumpen. Comata eſſe dicunt̃ aggeres ꝛ inſtrumẽta qbus aqua diuidit̃. Coma enĩ dr̃ diuiſio: nã diuidunt. ſ. aggeres ſeu comata loca ad inuicẽ. vt eſt tex. cũ glo. in. l. ſacculariĩ. §. in
2 egypto. ꝛ. §. ſi. ff. de extraor. cri. ¶ † Si in agro meo inferiori magna ſit abũdãtia aquarũ puenięs ex agro ſuperiori: an liceat aggeres et foueas habere vt aqua verſus aliã partẽ vadat ꝛ agger me⁹ euacuet̃. Rñdeo licet ſi aliqua alia conuentio nõ interuenit. vt eſt tex. cum gloſ. in. l. j. §. deniq̃ ait. ff. de aqua plu. arcen.
3 ¶ † Sed qd̃ ſi vicin⁹ inferior hꝫ aggeres in fundo ſuo ex vetuſtate vel pacto: an dñs ſuperior poſſit cogere inferiorẽ aggeres minuere. dic ꝙ nõ ſed in agro ſuo põt minuere. l. j. §. fi. ꝛ ibi glo. ꝛ doct. ff. de aqua plu. ar. vide que dixi. ſ. titu. de ſer.
4 aq̃duc. iiij. q. prin. in fi. ¶ † Quid aũt ſi aggerẽ qui in fundo vicini ſuperioris erat vis aque deiecit per quod effectuꝫ eſt vt aqua pluuia mihi noceat. Uarus aĩt ſi naturalis ager fuit poſſe me vicinũ cogere aque pluuie ar. actione vt eum reponat vel reponi fiat. Idem ſi manu fa-
b ctum ſit neq̃ memoria eius extaret[b]. l. in ſumma. §. item varus. in princi. ff. de aqua plu. arcẽ. Utilis tamen actio mihi competit aduerſus vicinum ſi velim aggerem reſtituere in agrum eius ſi mihi pdeſt ꝛ ſibi non nocet. vt dicto. §. item varus. in fi. ſed ſi memoria extat in fi. tenetur aque plu. ar. ꝛ ſi agger manu factus ſit etiam ſi memoria non extat cogi poteſt vt reponat. vt dicto. §. item varus. verſi. ſed ſi extet. ¶ Si aggeres iuxta flumẽ in priuato facti ſint in arbitrio aque plu. arc. veniũt etiã ſi trãs flumẽ nocent ſi memoria eorũ extat ꝛ fieri non debuerunt. l. que principalis. §. fi. ff. de aqua plu. arcen.
5 ¶ † Sed quid ſi flumen publicum multum excreuit propter qđ ſolet mihi dare dãnũ et predia mea inundare. an poſſim aggerem adhibere vel aliaꝫ munitionem facere vt predium meum tuear. dic ꝙ ſic. tex. eſt valde not. l. j. §. ſed ſi aliquã. ff. ne quid in loco publico. et vide Barto. in. l. quominus. ix. qõ. ff. de flumi. et que dicã in
9 ꝗſtione ſequẽti. ¶ † Queſtio eſt quotidiana ſi propter inundationem aquarũ ego in aggeribus meis feci coronellas eleuando ipſas ne aqua excedens aggeres conſuetos inundaret funduꝫ meum que facere potui: vt dixi in ꝗſtione precedenti: nunqđ eas pro arbitrio meo et propria autoritate poſſim ipune remouere. ego teneo ꝙ ſic. ſi autoritate mea ꝓpria facte ſunt nec teneor pati vt reponãtur niſi ſeruitus eſſet impoſita per tex. in. l. in ſumma. §. idem ait ſi in agro tuo. §. apud manuſam. cum ibi not. ff. de aqua pluuia. arcen. ꝛ idem tenui ſupra de ſerui. aquedu. viij. queſtione principali in qõne que incipit. quero nunc de alia ꝗſtione quotidia-
7 na. ¶ † Circa ſm in fine quero qua pena puniũt̃ rumpentes aggeres fluminis nili qui eſt in egypto. Reſpõdeo pena ignis vt flammis concremẽtur. textus eſt in. l. vnica. C. de nili aggeribus non rumpendis. et ibi Bartolus de ſaſſ. enumerat alios

a ¶ Aggeres. Adde Bar. in. l. per bithiniã. C. de his mu. ne. cõce. lib. x. et no. in rub. C. de nilẽ ag. nõ rũpen.

b ¶ Memoria ei⁹ extaret. Memoriã extare pbatur per inſtrã. Io. an. in. c. j. ꝛ ſi. de preſcrip. l. vj. in nouell.

xij.casus in quibus pars flāmarum pe=
nam patitur. Aut sunt aggeres quos q̄
libet in suo predio facit quādo certis tē= 3
poribus aqua nili egreditur flumen per
predia aut aquā i suo predio contineat
et tunc rumpens illos aggeres punitur
penas extraordinaria: vt est tex. cū glo. ꝺ
vtroqꝫ in.l.sacculariȷ.§.in egypto. ff.de
extraordina.crimi. Aut sunt aggeres al
terius fluminis. et glo. in d.l.j.dicit idem
eſſe de equitate s̄m Ugo. ſed pe. quem ſe
quitur Cy. et Saly ibi dicit hoc non eſſe
verum qꝛ non eſt alibi tanta cura aque
ſicut in egypto vbi eſt nilus qꝛ i egypto
nūq̄ pluit. vt dicit glo in.d.§.in egypto.
Item qꝛ interpretatione legū pene ſunt
molliende.l.interpretatione.ff.de penis.
Item ꝓ hoc facit dicta rubrica.C.de ni=
li agge.non rumpen. qua aliquam ſpe=
cialitatem notare voluit in aggeribꝰ ni
li. Dicit tamen Cyn.in dicta.l.j.ꝙ ſi ag=
geres padi apud Ferrariam deſtruerẽn
tur habebit locum pena ignis predicta
ex quo ibi eſt magnum periculum. quia
propter modici aggeris motionẽ poſſet
nouus alueus fieri et terra tam habita=
ta ꝙ̄ fertilis occupari quando flumẽ pa
di creſcit cum ſit eadem ratio. Et ita ſeqꝛ
tur ibi Saly. et ſic voluit Cyn ꝙ in pena
libus fiat legis extenſio per identitatem
rationis. de quo dic vt per docto. in.l.ſi
8 vero.§.de viro.ff.ſolu.ma. ¶ † Sed quid
ſi aliquis nō rumpit aggeres ſed incidit
arbores que ſunt in aggeribꝰ cauſa ag=
gerum cōſeruandorum. Dic ꝙ pena ex=
traordinaria coherceri debet. vt eſt tex.
cum glo. in dicta.l.ſacculariȷ.§.fina. Re=
liqua circa materiam vide que dixi ſu=
pra in titu.de ſerui.quēad.viȷ.q.princi.
quero nunc.de alia.q.prin.quotidiana.

¶ De torrente. Cap.xxxviȷ.

1 ST Torrens eſt: qui in hyeme currit: et
perenne non eſt.
2 Torrentia cuius exiſtant.
3 Inſtrumenta antiqua ſi reperiantur: in
quibus prediorum poſſeſſores a latere
emerunt predium: et pro fine foſſatū ap=
poſitum fuerit: nunquid ad illos perti=
neat.
4 Torrens flumen ſi vicinus auerterit: ne
aqua ad eum perueniat: et hoc modo ef
fectuꝫ eſt: vt vicino noceat: an aque plu.
ar. actio. contra eum agi poſſit.

T Orrens † eſt qui in hyeme
currit. et perenne non eſt.l.j.
§.ij.ff.de flu. Et dr torrens
a torreo qd ſignificat ſicca=
re atqꝫ areſacere. Et hoc iō
quia in eſtate ſiccatur flumen torrentis
nomen accipit. Uulgariter autem apud
nos progni torrentia vocantur que in
foro iuliȷ et territorio triuiſino maxima
ſunt: et non dicitur flumen publicū ſed
priuatum: quia flumina que in hyeme
currunt et non in eſtate priuata ſunt. vt
dicit Rofre. in libel. ſuis ſuper interdicto
ne quis in flu.pu. quem ſequitur Barto.
in trac.tyberiadis. in. viȷ.col.ver.flumẽ.
qui dicit ꝙ ex quo ſunt priuata per allu
uionem nemini poſſunt tribuere. ſi enim
curſum mutant ſemper ſolum remanet
cuius primo erat non poteſt per alluuio
nem adiȷcere apponendo ita qd prediū
extendatur: ſed ſupponendo poteſt adiȷ=
cere ſicut ſi pinguedo agri ſuperioris adiȷ=
citur agro inferiori.l.j.§.deniqꝫ.ff.de aq
2 plu.ar. ¶ † Cuius autē ſunt iſta torren=
tia. Bar. dicit in.d.ver.flumen. hunc qd.
eſſe facti. poteſt enim probari ꝙ per ali=
cuius predium aqua diſcurrit et foſſam
fecit vel inter predia plurium aqua flu=
xit: tūc s̄m terminos antiquos inter pre=
dia diuiſa erunt talia foſſata. Uel poteſt
probari qualiter antique ſunt poſſeſſa:
ſed vt ſepe accidit nihil ſufficiens poteſt
probari: tūc putat illorum qui prope ab
vtraqꝫ parte p̄dia poſſident cuiuſqꝫ vſqꝫ
ad mediū arg. eius dr de inſula et de al=
ueo dimiſſo.l.adeo.§.inſula.et.§.quod ſi
toto.ff.de acqui.re.do. et probatur in.l.ȷȷ.
§.preterea.cū gl.ff.de aqua plu.arc.que
tamen intelligit niſi ea foſſata eſſent in
vſu pub. qꝛ tunc dicerentur publica.l.ȷȷ.
§.hoc interdictuꝫ.ff.ne quid in loco pu
bli.et expreſſe probaꝛ in.l.j.§.foſſa.ff.vt in
3 flu.pub.nauigare. ¶ † Sed quid ſi repe=
riuntur inſtrumenta antiqua in quibꝰ
poſſeſſores prediorum a latere emerunt
prediū et pro fine appoſitum fuit foſſatū
an ad illos pertineat. Uidet ꝙ nō: ipſaꝫ
rem emi emimus non eius fines. et ꝓ hoc
facit quia fundi nihil eſt niſi que inter ſe
cōtinet

cõtinet.l.fundi.in pn.ff.de act emp.Bar.
in loco valle.tʒ ↄtrariũ.ſ.ꝙ fines appoſi
ti.i.foſſata intelligunt̃ eſſe coꝝ qui a late
re p̄dia poſſidẽt.vt.s̄.dictũ eſt.Nec ob.ꝙ
fines nõ emunt̃:q꜡ fateor:ſed tñ eſt poſ=
ſibile ꝙ reivendite accidunt.ſicut etiã ſi
poneremꝰ pro fine viã q̄ quo ad q̇d fun=
do accedit.ff.de acq̇.re.do.l.maritꝰ.Nec
ob.d.l.fundi.in princi.q꜡ regula ꝙ fundi
nihil eſt niſi qđ inter ſe cõtinet patit̃ ex=
ceptionẽ per aliquas leges.vt in aque=
ductu q̇ eſt extra prediũ.ff.de contrahẽ.
emp.l.aq̄du.⁊ in liminibꝰ prediorꝝ.et in
foſſis.l.ij.§.preterea.ff.de aqua plu.arc.
4 ℭ † Põt dubitari ſi vicinus flumen tor=
rens auerterit ne aqua ad cuʒ perueniat:
⁊ hoc mõ effectũ eſt vt vicino noceat:an
agi cõtra eũ aque plu.ar.actione poſſit.
Et dicẽdũ eſt ꝙ nõ q꜡ nõ fecit vt ibi no=
ceat:ſed ne ſibi noceat.tex.eſt not.in.l.in
ſumma.§.idẽ labeo ait ſi vicinꝰ.ff.de aq̄
plu.ar.Nam licitũ eſt in ſuo aggerẽ vel
aliã munitionẽ facere ne flumen ſibi dã=
nũ det ⁊ predia ſua deuaſtet.l.j.§.ſunt q̇
putant.ver.ſi aliqua.ff.ne q̇d in flu.pub.
et adde que dixi in ti.prece.ver.ſed ſi flu=
men.cum ver.ſeq.

ℭ De vallibus aquoſis. Cap.xxxix.

1 Valles ſi excreuerint:⁊ alienũ occu=
pauerint prediũ:illius ſunt valles:cuiꝰ
predium erat:⁊ ſi decreuerint:illius erit
predium:cuius erant valles.
2 Vallibꝰ cuilibet piſcari licet:vel cannel=
las:aut herbas incidere:vel paſci:ſi pu
blice fuerunt.
3 Vallibus ſi terra cum herba reperiat̃:et
cannelle nate:q̄ de loco ad locũ moueã=
tur:tori appellate:an ipſi tori publici
aut priuati erunt.
4 Opus ſi quiſpiã fecerit:vt aquã exclude=
ret:ne ad fundũ ſuũ veniret:q̄ ex palu=
dis inũdatione in agrũ eius fluere ſole=
bat:ſi ipa palus aqua plu.amplicat̃:eaq₃
repulſa opere facto agro ſui vicini no=
ceat:aq̄ plu.ar.actione tollere cogitur.

1 SI † valles[a] excreuerũt ⁊ alie
num occupauerunt prediũ:
illius ſunt valles cuius erat
prediũ:⁊ ſi decreuerũt:illiꝰ
erit prediũ cuius erãt valles
vt pbat in.l.ſi vicinus.§.lacꝰ.ſm ſcḃam
gl.ff.de aqua plu.ar.⁊ ita
Bar.exemplificat illũ tex.
in vallibus rauẽnñ.Sed
ſi vales eſſent publice iu=
dicãdum eſſet ſicut de flu
mine pu.eadẽ ratione.vt
habet̃ in.l.lacus.ff.de ac=
q̇.re.do.⁊ vide que dixi de
lacu.in ti.de flu.ꝟſ.flumi=
2 na publica. ℭ † Et ex pre
dictis ſequitur ꝙ in eis li
citum ſit cuilibet piſcari
vl̃ cannellas aut herbas
incidere vel paſculari ſi
ſunt publica ſecus ſi ſunt
priua.ar.§.locoꝝ.inſti.de
3 re.di.cũ ſi. ℭ † Sʒ q̇d ſi in
vallibus reperitur terra
cũ herba ⁊ cannellis na=
tis que de loco ad locum
mouent̃ ⁊ tori vulgariter
appellãtur:an erunt pu=
blici vel priuati tanq̄ in=
ſula.dic ꝙ erunt eiuſdem
iuris cuiꝰ eſt aqua ſi aqua
vallium erit priuata iſti
tori ſimiliter erunt priua=
ti.Si publica publici.de
quo dic vt dixi.s̄.de inſu=
lis.v.q.in fi.et de iſtis to=
ris vide etiam que dicam
j.de piſcaria.in fi.de aliis
autem vallibus nõ aquo=
ſis:vide.s̄.titu.de valli=
4 bus et plancriis. ℭ † De
paludibus etiam aliquid
dicamus.Si opꝰ quis fe=
cerit vt aquam exclude=
ret:ne ad fundũ ſuum ve
niret que ex vndatiõe pa
ludis in agrum eius flue
re ſolet:ſi ea palus aqua
plu.ampliat̃:eaq₃ aqua
repulſa.eo opere agro ſuo
vicini noceat aq̄ plu.ua.
arc.actione opus cogitur
tollere:vt eſt tex.in.l.j.§.ij.
qui incipit.neratius ſcri=
bit.ff.de aqua plu.ar.agri
vel loci vſufr.legatꝰ ſi fue
rit inũdatus:aut ſtagnũ

a ℭ Si val
les. Adde
Barto. in
trac.tybe=
riadis.li.j.
charta.iij.
b.ſi vallis
vero dicit̃.

lam ſit aut palus procul-
dubio extinguitur. l. quid
tñ. §. j ff. qui. mo. vſuf. cum
concor. Cetera circa iſtaȝ
materiã vide in toto ti. C.
de allu. ⁊ palu.

¶ De fonte. Ca. xl.

1 ☞ Fonte aque ſi quiſ-
piam vſus fuerit: nec vi:
nec clã: nec precario: quo
minꝰ vtatur: vim fieri pre
tor prohibet.
2 Seruitus aque hauriẽde
ex fonte conſtitui poteſt.
3 Fõtis caput ipſe fons dr.
4 Fons ſi exaruerit: ex quo
aqueductum habeo: iſqȝ
poſt conſtitutum tempus
ad amittendam ſeruitu-
tem ad ſuam venam re-
dierit: an aqueductum
amiſerim.

a ¶ Si fõs
Fõs ſi de-
ſiccatꝰ cur
rit preſcri
ptio añ̃ du
ctꝰ. Bal in
l. j. xxij. op
po. C. q̃ ad
mitti. p. l.
attilicinꝰ.
de ſer. ru.
pre. Sȝ ſi
aq̃ reuerti
tur in fon
tem de eſ-
tate cõua
leſcit ſerui
tus. glo. ⁊
Bar. i. l. fo
ramẽ. cir-
ca mediũ.
inꝟ. ex q̃ ſe
qꝛ ſequẽs
illatio. ff.
de ſer. vrb.
p̃. ⁊ l. vnꝰ.
§ ſi fons.
de ſer. ru.
p̃. vbi p̃ſcri
bitꝰ ſuitu-
ti etiã ſi iu
ſtum ſuit
īpedimen
tũ nõ vtẽ-
di: ſed tãt
reſtitutio
ex clauſu
la gñali.

1 SI quis † fonte aque eius an-
no vſus fuerit nec vi nec clã nec precario
quominꝰ vtatur vim fieri pretor p̃hibet. l. j. in prin.
ff. de fon. et in tota illa. l. declarãtur hec verba. Itẽ
poteſt aquam purgare reſtituere ⁊ coherceree vt vta
tur eo modo quo eo anno vſus eſt. d. l. j. §. deinde ait
pretor. et cohercere dicitꝰ aquã cõtinere ſic ne finat
vel dilabatꝰ. d. l. j. § coher-
2 cere. ¶ † Seruitus aque
hauriẽde ex fonte ꝯſtitui
1 poteſt: vt. d. l. j. §. j. et olim
conſtitui nõ poterat ſerui
2 tus aque ducẽde vel hau
riẽde niſi ex capite vel fon
1 te. Hodie vero ex quocũ-
qȝ loco conſtitui poteſt: vt
eſt tex cũ glo. in. l. ſeruitu
tes aque. ff. de ſer. ru. pre.
3 ¶ † Caput autem fontis
dicitur ipſe fons. l. j. §. ca-
put. ff. de aquo. q̃ti. ⁊ eſti.
⁊ dixi. ſ. de flu. ver. caput fluminis: licet
fons oriatur in agro tuo: tñ ſi longo tem
pore duxi aquam etiaȝ ex fundo tuo nõ
eſt neceſſe vt doceã quo iure duco. et ita
titulum allegare nõ cogor. ⁊ ſi impediar
a te vel ab alio aquã de dicto fonte duce
re ad fundum meum poſſum agere vtilẽ
actione exemplo aliarũ ſeruitutũ: vt eſt
tex. no. ⁊ ibi glo. ⁊ doc. in. l. ſi quis diutur
no. ff. ſi ſer. vendi. ſi fundo ſciano cõfinis
fuerit ex eo fonte per fundum ſcianum
aquam ire. ducebã meo facto fundo ſcia
no manet ſeruitꝰ. l. ſi mihi. § ſi fundo. ff.
4 de ſer. ru. predio. ¶ † Si fonsꝰ exaruerit
a ex quo ductũ aque habeo: iſqȝ poſt cõſti
tutum tempus ad amittendam ſeruitu-
tem ad ſuaȝ venam redierit: an aq̃ductũ
amiſerim dic qȝ ſic: ſed reſtituitur: vt eſt
text. in. l. vnus ex ſocijs. § fi. cum. l. ſequẽ.
q̃ incipit. ⁊ attilicinus. ff. de ſer. ruſti. pre.
⁊ vide que dixi. ſ. de aluco. ver. ſed pone
qȝ impetus fluminis. ⁊ ver. ſed dubitari.
Habens fonteȝ in ſuperiori fundo neqȝ
ventrem neqȝ pannos lauabit in riuum
deſcendenti ſi p̄pter hoc aqua deturba-
retur omnino. l. apud trebatiuȝ. in prin.
⁊ ibi Ang. ⁊ doc. ff. de aqua plu. ar. ⁊ idẽ
no. Bar. in. l. cum ſuper. C. de re mili. lib.
xj. vt eſt tex. in. l. ſollicitatores. in fi. ff. de
extraordi. cri. de iſta materia fontis ha-
bes per Spec. in tit. de cauſa poſſeſ. et p̄-
pricta. § priuata. et per Rofr. in libellis
ſuis ti. de interdic. de fonte. ⁊ vide q̃ ple-
ne dixi. ſ. in tit. de ſer. aqueduc. in. xj. q.
p̃ncipali. vbi etiaȝ poſui de aqua quoti.
⁊ eſti. et aqua q̃ ex caſtello ducitur et de
aqua plu. arc. ⁊ de cloacis. ⁊ vide q̃ ple-
ne dixi. ſ. in ti. aque hauſtus. vij. q. prin-
cipali vſqȝ ad finem illius ti.

¶ De riuis. Cap. xlj.

1 ☞ Riuus eſt locus per lõgitudinẽ de
preſſus: quo aqua decurrit.
2 Riuos manumittere: ⁊ etiam expurgare
an quis teneatur.

1 DE riuis † eſt etiaȝ aliquid
dicendũ. Riuus eſt locus
per longitudinem depreſ-
ſus quo aqua decurrit. l.
j. § j. ff. de riuis fluminum.
flumen a riui magnitudi-
ne diſcernẽdum: eſt: aut eſtimatione cir-

eũcolentium.l.j.§.j de flu.⁊ hoc nomine riui aqua fluens cõtinet:vt dicit ibi glo. ſeruitus naturalr nõ manufacto opere ledere põt fundũ ſeruientem quẽadmodũ ⁊ imbribꝰ creſcat aqua i riuo vt ex agris i cũ fluat:aut aque fons iuxta riuũ:aut in corpſo inuẽtꝰ poſtea fuerit:vt eſt text. in.l.ſi mihi §. ſeruitus.ff.de ſerui.ruſtic. predi.ſi ꝑ fundũ ius eſt mihi aquã de riuo ducere hec iura tacite ſequunt vt reficere mihi riuũ liceat:⁊ adire quã proxime poſſim ad reficiẽdũ eũ cũ fabꝛ meis. Item vt ſpatiũ relinquat mihi dñs fundi quo dextra ⁊ ſiniſtra ad riuũ eã:⁊ quo terram limũ lapidẽ arenã calcem iacere poſſim:vt eſt text.elegãs l.l.refectiõis §. fi.⁊ ibi per glo.⁊ doc.ff.cõia prediorũ.⁊ facultas refectionis eã accedendi ad ea loca que non ſeruant facultate tributa ex his quibꝰ ſeruitus debet niſi in cõceſſionis ſeruitꝰ noiatim cõceſſum ſit quã partem accedere deberet:vt eſt tex.valde notabilis in.d.l.refectionis.in pñ .qd facit ad multa.⁊ ibi ꝑ docto.nec iuxta eſt:nec ſupra cũ ſi forte ſub terra aqua ducat locũ religioſum dñs ſoli facere põt ne ſeruitus intereat:ſed ⁊ depreſſurũ ⁊ eleuaturũ riuũ ꝑ quẽ aquã iure ducebã poteſtatẽ haberes niſi ne id faceres cautũ ſit

2 in.d l.refectionis.ij.⁊.iij.rñſo.¶ † Quis aũt teneat manumittere riuos et etiam expurgare.vide que plene dixi.s.de ſerui.aqueduc.ver.ſupereſt alia queſtio qs teneatur.¶ Reliqua q̃ ad materiaz riui ſpectant:vide in toto ti.ff.de riuis.⁊ que plene dixi in.titu.de ſer.aq̃duc.in.xj.qõ. prin.verſi.quartũ eſt interdictũ de riuis vbi poſui quot ſunt neceſſaria : vt iſtud interdictũ cõpetat ⁊ libellũ ⁊ poſitiones actoris ⁊ rei.

¶ De piſcatione. Cap.xliij.

1 Piſcari cuilibet i mari licitũ eſt : qd natura omnibus patet.

2 Piſcari quilibet i littore põt:etiam ante edes meas ⁊ hoſtium:⁊ ſi ipſum piſcari prohibeam actione iniuriarum teneor.

3 In fluminibus ⁊ portu ius piſcandi oibus cõmune eſt.

4 Piſcatũ aliquẽ fuiſſe per.xx.vel.xxx annos an ſufficiat:ad hoc vt ſuperuenientẽ prohibere poſſit piſcari.

5 Ius aqueducende ad piſcariã meã vel ciſternam ſi mihi concedat:an ſeruitus realis ſit.

6 Piſcium vſufructum qui in viuariis exiſtunt:ſi quiſpiam habeat:illos occidere põt:⁊ alios ſubſtituere propter eorũ difficilem diſcretionem.

7 Fundus ſi vendat in quo piſces in piſcinis exiſtunt:illi piſces non ſunt edium neq fundi non magis q̃ pulli:aut cetera animalia:que in fundo ſunt.

8 Valles aut paludes ſi quiſpiã ꝓduxerit vt ibi piſcari poſſet:⁊ in eis reperiat certa pars terre ab alueo eleuata.q̃ tori appellatur:piſceſq oẽs i hyeme ſub eis ſe reducant:vt in va libꝰ Paduc contingat an licitũ conductori ſit dictos toros aperire:⁊ omnes piſces accipere.

1 Piſcari † cuilibet licitũ eſt i mari qd natura oibꝰ ptz.l. vẽditor.i pñ.ff.cõia ꝑdiorũ ſimiliter lz i littore maris. l.nemo.§.fin.⁊ §.riparũ .ff. de re.di.q2 littora cõia ſunt omnibus ſicut aer l.iniuriarũ actio.§.fi. ff.de iniur . † Et poteſt piſcari in littore ante etiã edes meas ⁊ hoſtium:⁊ ſi ipm piſcari prohibeã teneor actio.iniuriarũ vt ibi.⁊ l.ij.§.ſi qs in mari.ff.ne qd in loco pub.niſi conuentũ eſſet vt in loco illo maris piſcari non poſſes:q2 valet talis cõuentio:vt eſt caſus nota.in.d.l.venditor.in prin.⁊ dixi plene.s.de mari.circa princ.⁊ ideo cũ primũ piſces qs in mari vel in littore ceperit ſine dubio eiꝰ in cuius ptãtem perueniunt fit a cõſitio:ſicut de feris captis etiã dr.l.qd in littore.ff.de acqui.re.do.In mari piſcantibꝰ licitum eſt caſaz in littore ponere i qua ſe reci-

3 piant.d.l riparũ. ¶ † In fluminibꝰ ⁊ portu ius piſcãdi eſt cõe oibꝰ:vt in.§.flumina.inſti.de re.di.qd fallit in pluribus. ¶ Primo cũ flumẽ ẽ ꝓuatũ aliter mõ.l iniuriarum actio.§.fi.i fi.ff.de iniur. ¶ Secũdo fallit qñ ius piſcãdi eſt priuatũ:puta q2 eſt venditum per principem ſicut in lacu garde cõtingit in quo ſunt alique piſcarie priuate que fuerunt vendite per dominos Verone.arg.d.§.fi.cum.l.ſeq.q̃ incipit.ſiue ſit maris.⁊ argu.c.j.circa fi. ibi piſcationum redditus.in tit.que ſint

regalia.in vſi.feud. ¶ Tertio fallit qñ eēt facta conuentio cum vicino vt in domo ſua piſcari non poſſit: vt.d.l.venditor.in princi.ff.cōia predio.que.l.habet locum etiā in fluminibus publicis: vt dixi in ti. de mari.in prin. ¶ Quarto fallit qñ pn̄ceps vel ciuitas ꝓhiberet ne qs in flumine piſcari poſſit vt eſt in lacu peruſino.ꝛ dixi.ſ.de lacu. ¶ Quinto fallit qñ eēt cō ſuetudo vt piſcaret ſolū pro vſu publ.et nō pro priuato: vel ꝓ priuato: ſed certo tēpore tantū: qꝛ conſuetudo vicem legis ſuſtinet.d.l.venditor.§.ſi cōſtat. ¶ Sexto fallit qñ qs preſcripſiſſet ius piſcandi: qꝛ tunc alius in eo loco piſcari non poſſet: et iſta preſcriptio ꝓcederet ſine dubio ſi fuiſſet in poſſeſſione piſcandi per tantū tp̄s cuiꝰ initij memoria nō exiſtat: quia per tātū tp̄s preſcribunt loca publica.l. hoc iure.§.ductus aque.ff.de aqua quotidia.ꝛ eſti.ꝛ not.Bal.in.l.lapilli.in.ij.q. ff.de re.di.

4 ¶ † Sed nunquid ſufficiat quē piſcatū fuiſſe per.xx.vel.xxx.annos ad hoc vt ſuperuenientē ꝓhibere poſſit piſcari: vide gloſſ.ordi.in.§.flumina.in ver.oībus.inſti.de re.diui.ꝛ que.ſ.de ſer.aque du.ix.q.princi.ver.ex predictis ſequitur. Si ager cuius vſufructus tuꝰ ſit flumine vel mari inundatꝰ ſit vſufructꝰ amittitur cum etiam ꝓprietas eo caſu amittatur: nec piſcari retinere qdem poterimus vſufructū: vt eſt tex.valde not.in.l. ſi ager.ff.quēad.ſer.amit.ꝛ per illū tex.dicit no.Bal.in.d.l.lapilli.in prin.qđ ſi ſtarem mille annis ſup fluctibꝰ maris nihil

5 ꝑpetue ꝓprietatis acquirerē. ¶ † Quid autem ſi conceditur mihi ius aqducende ad piſcariam meā vel ciſternam: an ſit ſeruitus realis. Dicas qđ ſic: qꝛ debetur a fundo meo.iuxta not.in.l.pecoris. ff.de ſerui.ruſt.predio.et.l.vt pomū.ff.de ſerui.vt dixi.ſ.in titu.de ſer.aqueduc.ij. q.princ.verſi.item quid ſi cōceditur mihi

6 ¶ † Si quis hꝫ vſufru.piſciuꝫ q̄ ſunt in viuarijs poteſt piſces occidere: et alios ſubſtituere propter difficilem eorum diſcretionem.l.vſufructuarium venari.§.

7 ſi in viuarijs.ff.de vſufru. ¶ † Si vendit fundus: in quo ſunt piſces in piſcinis illi piſces nō ſunt edium neqꝫ fundi nō magis quā pulli: aut cetera aīalia q̄ in fundo ſunt.l.iulianus.§.fin.cū tribus.ll.ſeq. ff.de acq̄ emp.

8 ¶ † Si quis conduxit valles: aut paludes vt ibi poſſit piſcari et in eiū reperiatur certa pars terre eleuata ab aluco ꝛ tori vulgariter appellātur: et piſces oēs in hyeme ſe reducūt ſub eis: vt in vallibus padue cōtingit: an ſit licitū cōductori aperire dictos toros ꝛ omnes piſces accipere. Et dicas qꝫ nō: quia iſto mō ius piſcādi deſtrueret niſi alios reponeret.argu.d.l.vſufructuariū.§.ſi in viuarijs.ꝛ arg.l.ſi merces.§.cōductor.ff. loca.ꝛ hoc videt aperte ꝓbari in.l.videamus.§.item proſpicere dꝫ.eodē.tit. Preterea hoc etiā probat: qꝛ cōductor tenetur ante oīa ſm legē.i.conuentionē facere: et ſi quid in.l.pretermiſſum fuerit id ex bono: et equo preſtare debet: vt dicit text.inſtitu.loca.§.cōductor.ſed ex bono et eq̄ eſt vt cōductor piſcine nō deſtruat totam piſcinam: quia debet habere fructus piſcandi ꝛ non oēs piſces: ita vt piſcaria conſumat.facit.l.j.ꝛ.ij.ff.de vſufr. ꝛ idem dico ſi locaret ius piſcandi in flumine vel fonte aut piſcaria: qꝛ nō poſſet omnes piſces tollere niſi aliter cōuentū eſſet: qđ not.quia eſt quotidianū.

¶ De aere. cap.xliij.

Aer ciuſqꝫ vſus cōis eſt: ſicut mare et maris littora.

1 Locꝰ ex ſoli odore ſi peſtilentioſius fiat.ſ. ex fetore terre et puate: vtputa qꝛ ibi ſulphuraria fiant: an faciens interdicto nequid in loco publico teneatur.

2 Fabri an i domo ſua ita maleare poſſint vt ex malei ſono doctoris vicini mentem diſturbent.

3 Aer qñ malus eſt: nūquid quis ibi ſtare vel venire teneatur.

4 Fumo corrupto ſi quiſpiam aliquē perēmerit: pena extraordinaria tenetur.

5 Uſufructus odorū vel aromatū an conſtitui poſſit.

6 Aream ſi quiſpiam habeat in qua frumentū ventare ſolet: vt a palea excutiat an vicinus in ſuo edificare poſſit: ita vt illi aree ipſum ventum auferat.

7 Bonelle magni buffonis facetia qui cū eſſet bannitus ſub pena capitali ne Ferrariā accederet: emit vnū paluſtrum padue: ꝛ terrā paduanā i dicto poſuit: quē

aſcendit: ⁊ poſtea Ferrariã profectus:
dicebat ſe eſſe in territorio paduano.
9 Auis vel aliud quodpiã animal cũ eſt
in arbore in aere eſſe dr: nõ aũt in terra.
1 Aer ſ eiuſq3 vſus cõis eſt ſicut
mare ⁊ littora maris. l. iniu-
riarũ actio. §. fi. ff. ne quid in
lo. pu. ⁊ tanq̃ cõe ꝑpetuo in
totũ occupari nõ põt: vt di-
cit Bal. in. l. lapilli. in prin. ff. de re. di. et ſi
aliquẽ vti aere ꝓhibet actione iniuriarũ
tenet: vt. d. §. fi. Nõ põt itaq3 quis nobis
aerem vel ſolem tollere niſi edificãdo. iu-
xta ea q̃ dixi ſ. in lib. j. in tit. ne ꝓſpec. off.
iiij. q. vbi poſui de Diogene pho qui ſta-
bat ad ſolem: nam aer ſupra domũ no-
ſtram dʒ eſſe liber vſq3 ad celũ: vt eſt tex.
cũ glo. in. l. j. § pe ⁊. l. fi. ff. q vi aut clam.
ideo nõ eſt licitũ facere pontẽ ſupra viã
pu. vel flumen pu. vel fundũ priuatum
l. penul. ff. de flumi. ⁊ no. Roſ. in tit. de in-
terdi. ne quid in loco pub. fi. verſic. vij. in
fine. ⁊ Specu. in tit. de cauſa poſſ. ⁊ pro-
prie. § in cõfeſſoria. § item queritur ha-
beo domum. et Bald. in. l. lapilli. in vlti.
2 col. ff. de re. di. ¶ † Sed quid ſi ex odore
ſoli locus peſtilentioſus fiat. ſ. ex fetore
terre etiam priuate: vt quia fiant ibi ſul-
phuraria tenebitur interdicto ne qd in
loco pub. vt eſt tex. cũ glo. no. in. l. ij. § idẽ
ait ſi odore. ff. ne quid in loco pub. idẽ ſi
corrumpat aerem apponẽdo ſtercus vel
aperiendo cloacam. l. j. § j. ff. de cloa. ⁊. l.
pe. § pe. fi. ibi hoc not. glo. q vi aut clam.
et ideo pretor introduxit duo interdicta
de cloacis purgandis ad ſalubritatẽ ci-
uitatis: nam celum peſtilens et ruinas
minatur immũditie cloacarum. d. l. j. §.
j. de cloa. ⁊. l. de pub. § ſi quis riuos. ff. de
no. oper. nũci. ⁊ ꝓpterea alias iudicaui
in ciuitate Verone q vnus pelliparius
non poſſet facere mollititiũ in domo ſua
ob maximũ fetorem qui exalabat ex co ⁊
nocebat vicinis. idem dic de ſimilib9 arti
3 bus fetentibus. ¶ † Nũquid autem fa-
bri poſſint malcare in domo ſua ita vt ex
ſono malei diſturbẽt mẽtem doctoris vi-
cini. vide Bald. et docto. in. l. j. C. de ſtud.
lib. vr. ro. lib. x. ⁊ per cano. maxime p Jo.
de imo. in. c. veſtra. extra de loca. et quid
ſi eſſet vicinus infirmus collige ex his q̃

4 no. ĩ dictis iurib9. ¶ † Qñ
autem eſt malus aer: nũ-
quid teneat quis ibi ſtare
vel venire. vide glo. et do-
cto. in. c. ſi ꝓo. extra de in-
iur. et. l. de etate. ff. ad tre-
bel. et que plene dixi. ſ. de
ſer. aq̃du. circa fi. vbi po-
ſui materiã de cloacis: et
adde q propter bonũ ae-
rem ⁊ ſic celi opportunita
tẽ fundus magis eſtima
tur: ⁊ ſi minus ipſum ven
diderit ex h̃ ſolo forte poſ
ſet in integrum reſtitui: qꝛ
eſt in loco vbi eſt optim9
aer ſicut ex eo: qꝛ fuit ma
iorum ſuorũ iuxta. l. ſi em
ptionẽ. ff. de mino. et pro-
batur in. l. j. § ſed ſi rẽ. ver
ſicu. ⁊ alias vt dicamus ibi
vel opportunitatẽ celi: vl'
illic educatus ſit: vel parẽ
tes ſepulti. ff. ſi qd in frau.
5 patro. qδ bene no. ¶ † Si
qs fumo corrupto aliquẽ
peremerit pena extraordi
naria tenet. l. ſollicitatio-
nes. § j. ff. de extraord. cri.
6 ¶ † Nũquid vſufructus
odorum vel aromatũ cõ-
ſtitui poſſit dic non ꝓprie
licet ad ſenatuſcõſultum
erit deſcendendum qδ de
cautio. loquit. l. ſi lane. ff.
de vſufruc. ea. re. q̃ vſu cõ
7 ſu. ¶ † Si qs hʒ arcam[a]
a in qua ſolet frumẽtũ ven-
taret vt excutiatur a palea
an poſſit vicinus edifica-
re in ſuo: ita vt ventũ au-
ferat illi aree. caſus eſt in
l. fi. § fin. C. de ſerui. et ibi p
docto. ⁊ Ang. in. l. impera
tor. ff. de ſeruitu. vrba. pre.
8 ¶ † Sʒ pone qõnẽ q̃ fuit
de facto in pſona Gonelle
qui magn9 bufonus vul-
gariter appellat. nã dum
eſſet bãnitus ſub pena ca
pitali ne Ferrariã acce-

a ¶ Arẽt.
Vicin9 nõ
põt edifi-
care ĩ ſolo
ſuo iuxta
areã vici-
ni q̃ fit ad
triturãdũ
granũ ne
p edificiũ
ĩpediatur
vſus aree
qꝛ vẽt9 reti
neat. l. fin.
§. fi. et ibi
bar. ⁊ Bal.
C. de ſer. et
pe. d vbal.
l trac. d ſo
cieta. vj. p
te. vlt. q. q
eſt vez ſm
Bal. ibi ſi
area ĩ alio
loco fieri n̄
poſſit. Itẽ
verũ ſi vẽ-
tus nõ poſ
ſit venire
niſi ab ea
pte a q̃ edi
ficet: vt ibi
p Bart. et
Bald. ⁊ ſ.
p Barth.
Cepol. de
ſui. vrb. c.
xxvj. et. c.
xxvij. et. c.
xxix. et ibi
dic vez ni
ſi pactũ ſit
ĩ cõtrariũ.

deret: emit vnū plauſtrū
Paduc: ⁊ terrā paduanā
poſuit in dicto curru quē 7
ille aſcēdit ⁊ poſtea acceſ
ſit in ciuitatē ferrarie di 8
cens ſe non eſſe in territo=
rio Ferrarie ſed Paduc: 9
ex quo tāgebat territoriū
Ferrarieſ. Sed dicit An= 10
gel. in. l. qui ſella. ff. de ſer.
ru. predi. ꝙ non fuit bonū 11
conſilium per illū tex. qui
vult ꝙ quis dicat ire per
fundum alterius qñ ſella
vel lectica vehitur: ⁊ adde
que not. Bart. ⁊ docto. ſed
ꝓ Soncilla facit glo. inſti.
de iur. gē. na. ⁊ ciui in pn.
in ver. celo. vbi exponit. i.
aere vt ſunt aues que in
arboribꝰ in aere naſcun= 1
tur: vt. §. apum. inſti. de re.
di. et ſic ille text. cum glo.
probat: † qđ qui eſt in ar=
bore dicitur eſſe in aere et
non in terra: tamen dicen
dum eſt ipſum eſſe ſub ter=
ritorio in quo eſt arbor.

¶ De igne. Cap. xliiii.

Ignē iuxta parietē
cōem an facere licitum ſit.
Domum ſi tibi locauerim
et in locatiōe cōuenerim:
ne ignē in domo haberes
attamē tu habuiſti: ſi for=
tuito caſu incendiū ortū
fuerit: an tenearis.
Locatorem inter ⁊ cōdu=
ctorem ſi conuentum fue a
rit: ne in domo fenum aut
palea poneretur: ⁊ cōdu=
ctor poſuerit: deinde ſeruꝰ
igne allato ſuccēderit: qđ
iuris.
Domum inferiorem ha=
bens an poſſit facere tam
grandem fumū: vt ſupe=
riori noceat.
Ignis fornacis ⁊ furni an
vicino nocere debeat.
Ignē in ſtipulam ad pa=
ludem ſi quiſpiā immiſerit: ⁊ alicui dam
num dederit: quid iuris.
Ignis piſcatorū ſi naues in periculum
aliquod deduxerit: quid iuris.
Ignis ſi dolo immittat in alienas edes
vel in frumenti aceruum: quid iuris.
Edium appellatione omnes edificij ſpe
cies continentur.
Ignis pena vel alia an contra incendia=
rios locum habeat.
Incendio qđ in domibꝰ vel hoſpitijs ſi=
ne dolo fit: an dominus teneat: ſi domus
erat aliena: vel de rebꝰ alienis in domo
combuſtis.

VLtimo loco ſupeſt de igne quarto elemēto aliqua di=
cere: et de igne loquamur qui apud nos eſt verus: qꝛ
varijs ex cauſis fit: ideo ꝑ cum percurramus. Et pri=
mo de igne familiari. ¶ † Nunquid ſit li=
citum facere ignem iuxta parietem cō=
munem. dic aut per talem ignem torre=
tur aut damnificatur paries cōmunis ⁊
non poteſt: vt eſt caſus in. l. quidā hybe
rus. in prin. ff. de ſer. ru. pre. Aut non tor=
retur vel non dānificatur: ⁊ poteſt vt ibi
ꝯ contrario ſenſu. et argu. l. fiſtulam. §.
finali. eodem tit. et. l. ſi ſeruus ſeruum §.
ſi furnum. ff. ad. l. aquil. ⁊ ex hoc no. plu=
res concluſiones. ¶ Prima ꝙ nō licet fa
cere ignem iuxta murum communem in
quo nō ſit caminus ſi ex illo igne poſſet
inferri damnum muro: vel quia eſt ſubti
lis: vel quia ſit ignis immoderatus: qđ
nota pro pauperculis qui ſepe ignem
faciunt prope murum: quia nō habent
caminum. ¶ Secunda concluſio: non li
cet facere caminumᵃ in muro ſubtili ſi
flāma ignis nocere poſſit muro. ¶ Ter=
tia cōcluſio: ſi eſt factus caminus in mu
ro communi ⁊ de volūtate vicini nō po=
teſt in eo fieri ignis talis qui vicino no=
ceret quod nota cōtra nobiles et potētes
qui ſolent facere magnum ignem ſi no=
ceret vel timeretur ne noceat vicino. l. ſi
ſeruus ſeruū ff. ad. l. aquiliā. ¶ Quarta
concluſio: ſi murus eſſet groſiſſimus: ta=
men non licet ita magnum facere ignem
vt timeatur ne flamma aſcendat cami=
nū ⁊ inferat periculū vicino per dictum

a ¶ Cami
nū Cami=
nus i mu=
ro cōi fieri
non pōt ꝑ
ſociū alte=
ro inuito
niſi murꝰ
ſit valde
groſſꝰ. An
ge. Flori.
Pe. u. de ca.
in l. qdam 9
hyberꝰ et
ibi vid bar
to. ff. d ſer.
vrb. pre. et
Pet. de pe
ru. i trac. d 1
ſocie. vj. ꝑ=
ns. iiij. co= 2
lū in fi. ſed
Flo. i. d. l.
qdā z dicit
poſt Bal.
ibi ⁊ Bar.
qꝛ ſi fieret 3
ſolūꝰ tuba
camini ad
portandū
fumū non
ad ignem
retinendū
poteſt fie= 4
ri: qꝛ mu=
rus nō de
coqueret
et ceſſaret 5
rō detrio
rationis. 6

§. ſi furnum. qđ no. ꝯ facientes nuptias.
¶ Quinta cõcluſio ſi quis hз in parte ſu
perioꝛi domũ ꝛ alter in inferioꝛi non põt
ſuperioꝛ facere ignẽ ita magnũ vt ſit du
bitandũ ne ſolariũ ſup quo ignis ponit
accendat vel offendat. l. ſicuti. §. ariſto. ꝛ
qđ ibi no. ff. ſi ſer. ven. qđ ſimilr no. cõtra
faciẽtes nuptias qb⁹ hoc euenire cõtin=
git qn coquinã faciũt in ſolario. ¶ Sex=
ta et vltima cõcluſio: ſi in p̄dictis caſi=
bus timet dãmũ põt peti cautio dãni in
a fecti⁹: ꝛ ſi damnũ datũ ẽ: quia paries ſit
exuſtus põt agi actione in factũ. d. l. ſi ſer
uus ſeruũ. §. ſi furnũ ff. ad. l. acquil. ꝛ p̄e
dicens adde que dixi. ſ. in p̄mo lib titu.
de fornace. et titu. de balneo et ſtupha.
2 ¶ † Quid aũt ſi locaui tibi domũ ꝛ con=
ueni in locatione vt ignẽ in domo nõ ha
beres: ꝛ tñ tu ignẽ habuiſti ꝛ fortuito ca
ſu oꝛtũ eſt incendiũ an tenearis. Dicas
ꝙ ſic: qꝛ non debuiſti contra cõuentionẽ
habere ꝛ culpa preceſſit caſum: ideo te=
neris etiã de caſu: vt eſt caſus no. in. l. vi
deamus. §. j ff. loca. Sed ſi eſſet actum vt
ignẽ innocentẽ haberes tunc nõ teneris
de caſu fortuito: vt. ſ. caſus eſt in. d. §. j.
3 ¶ † Quid ſi inter locatoꝛẽ ꝛ conductoꝛẽ
cõuenit ne i. domo fenũ aut palea pone=
retur ꝛ conductoꝛ poſuit: deinde ſeruus
igne allato ſuccẽdit. Dic ꝙ tenet condu
ctoꝛ ex locato nec liberabit dando ſeruũ
p̄ noxa: qꝛ ipſe conductoꝛ cãm p̄buit
inferẽdo aliqđ cõtra cõuentionẽ ꝛ ipm:
idem ſi quilibet extraneus ignẽ iniecerit
ea rõne: vt eſt tex. not. in. d. l. videam⁹. §.
fi. cum. l. ſeq quã perpetuo tene mẽti: qꝛ
4 idẽ eẽt in alijs ſi. cal;b⁹. ¶ † Quia ex iſto
igne generant fumi põt dubitari: an ha
bens domũ inferioꝛem poſſit facere tam
grandẽ fumũ vt ſupioꝛi noceat. ꝛ hic eſt
tex in. l. ſicuti. §. ariſto. ꝛ. §. fi. ff ſi ſer. ven.
de quo dic vt dixi. ſ. in ti. de fumo. Et qđ
ſi eſſet fumus qui maluз odoꝛẽ redderet
ꝛ vicino noceret prohiberi poſſet ne talẽ
fumũ mitteret ar. coꝛ que dixi. ſ. in titu.
5 prece. ¶ † Scđo principaľr querit quid
de igne fornacis ꝛ furni. dic vt habet in
l. ſi ſeruus ſeruũ. §. ſi fornicarius. et. §. ſi
6 furnũ ꝛ ibi gl ꝛ doc. ff. ad. l. aq̃l ¶ † Ter=
tio q̃rit qđ de igne i ſtipulã ad paludẽ i=
miſſo. dic ſi qs imiſerit hmõi ignẽ cõburẽ

dꝫ cauſa et vberi⁹ euagat
ꝛ progreſſus ignis alienã
ſegetem vineaз aut nem⁹
vel domum cõbuſſerit re=
quirẽdum eſt an imperi=
tia eius aut negligẽtia id
acciderit: nã ſi die vento=
ſo: culpe re⁹ eſt: nã q occa
ſionẽ dãni dat dãnũ dediſ
ſe videtur. in codeз crimi
ne eſt ꝛ qui non obſerua=
uit ne ignis longius pro=
cederet: at ſi oĩa que opoꝛ
tuit obſeruauit: ſed ſubi=
ta vis venti longius ignẽ
produxit caret culpa. tex.
eſt nota. in. l. qui accidit.
§. j. ff. ad le. aqui. de quo
dic vt ibi per gloſ. ꝛ doct.
7 ¶ † Quarto querit quid
de igne piſcatoꝝ. dic piſca
toꝛes p̄hibent ne nocte
lumine oſtẽſo fallãt naui
gantes quaſi in poꝛtũ ali
quem delaturi quo nemo
in periculo naues et qui
in eis ſunt deducãt ſibi=
qꝫ exercendã p̄edam da=
rent. Et ſi aliter faciũt pu
niri debent ac ſi ipſi rape=
rent ea que nauigio per=
empta eſſent: vt eſt tex. in
l. ne piſcatoꝛes. ff. de incẽ.
8 rui. ꝛ naufra. ¶ † Quinto
queritur de igne qui ali=
quando dolo immittitur
in edes alienas vel in a=
ceruum frumenti. dic ſi
quis edes vel aceruũ fru=
menti iuxta domum poſi
ti combuſſerit vinctus ver
beratus igni necari iube=
tur ſi doloſe hoc commiſ=
ſerit. Si vo caſu. i. negli=
gentia aut damnuз reſar
cire iubetur: aut ſi minus
idoneus ſit leui⁹ caſtiga=
9 bitur. ¶ † Et appellatio=
ne edium omnes ſpecies
edificij continentur: vt eſt
tex. in. l. qui edes. ff. de in=

a ¶ Cau=
tio dãni i=
fecti. Cau
tio de dã=
no infecto.
p̄ſtari dꝫ
etiã p̄ ci=
uitem ſm
alex. ꝯtra
Paul. de
caſt. in. l. j.
ff. qui ſa=
tiſd. cogã.

cen.rui.ꝛ nau.que.l.locū habet etiam in eo qui cōbuſſit torcularia ſ3 Bart. qui dicit ita de facto vidiſſe obſeruari. Et adez tenet Flo in.l.ſi quis fumo.§.j.in fi.ff ad.l acqui.qui dixit eſſe i eo qui combuſſit tentoriam pannorum.

10 ¶ † Sed nunquid iſta pena ignis vel alia cōtra incendiarios locuz habeat de iure canonico.vide tex. gloſſ.ꝛ docto.in.c.magne. extra de ſenten.excom.et c.fi.de ſepul.ꝛ.c.ſi quis domum.de iniu.et dam.da. pro declaratione.d.l.qui edes.vide Bart.in.d.l.iiij. ff de offic.pre fec.vigil.et Cy.Bald.et Saly.in.d.l. data opa.C.qui accu.non poſ.ꝛ Angel de are.in ſuo tracta maleficiorū.l.j.gloſ. in verſicu.incendiario.in

11 princ. ¶ † Sexto ꝛ vltimo queritur de incendio[a] qđ fit in domibus vel hoſpitijs ſine dolo:an dominus teneať ſi domus erat aliena vel de rebus alienis in domo combuſtis vel pro domibꝰ ciuis combuſtis ꝛ etiam alijs caſibus:ꝛ qꝛ iſta nō eſt materia noſtra ſeruitu ampla et profunda eſt:contentus ero ſolū me remittere ad ſcribentes de ea:ꝛ ideo vide in primis tex.egio. ꝛ docto.in.l.ſi vendita.ff.de pericu.ꝛ cōmo.rei ver.ꝛ ibi plene per Saly.et text. et docto.in.l.iiij.§.j.ff.de offi.pre fec.vigi. et tex.ꝛ docto.in.l.cum duobus.§.damna.ff.pro ſocio.et.l in iudicio C.loca.et Cy.ꝛ Bal.ꝛ Saly.plene et docto.in.d.l. data opera.ꝛ per eundem Saly.late in l.qui fortioris.C.de pig.act.ꝛ Flo.in.l.ſi quis fumo.§.j.ff.ad legem acquil et pleniſſime per Ange.de are.in tracta.male fi.in.d.gloſ.in verſi.incendi ario.ꝛ plene ac eleganter per ſolemnē doctorem do. Pet.de alas de Padua in diſputatione ſua que incipit exorto incendio in vna contrata.et vide etiam text.in.l ex conducto.§.fi.ꝛ.l.videamus.§.fi.ff.loca.ꝛ in toto titu.ff.de incen.rui.ꝛ nauf.ꝛ.l.in cū. C.de fur.ꝛ per Cy.in.l ad cōparandas. C manda.et per Albert.de roſa.in.l.fiſtulas.§.ſi quis fundum.ff.de contrahen. emp.ꝛ per tex.ꝛ docto.in.c.fi.extra.de ſepul.ꝛ.c.tua nos.de ſenten.excōmunica. ꝛ.c.ſi quis domum.de iniurijs et damno dato.ꝛ.xij.q.ij.cum deuotiſſimam.ꝛ.xxj. q.vlt.c.ſi quis membrorū.ꝛ.c.peſſimā.et xxiij.q.iij.c.quiſquis per domū.vbi plene de hac materia.

¶ Explicunt tractatus de ſeruitutibus tam vrbanorum ꝙ ruſticorum prediorum domi. Bartho. Cepol.J.U.doc.famoſiſſimi.

a ¶ De incendio. Incendiū nō imputať habitanti ꝗ ſit ſolitus eē vigil et diligens: qꝛ nō preſumitur eſſe in culpa. bal in ꝯſi. qđā riſtorus.ꝛ alexan.in.l.ſi quis.§.fi.de edēdo. Et bal.in.l.j. C.ꝺ poſtu. dicit ꝙ ſi frequēter eſt contingēs qꝛ nō ſit habita diligēs cuſtodia: et tūc eſt culpa:ſi vero de raro cōtingētibꝰ: ꝛ tunc caſus inſolitus nō annumereť culpe.

Bartholomei Cepole Veronenſis .J.U. Docto. excellentiſſimi Tractatus ſubtiliſſimi de vſucapione pro emptore: p donato. pro dote. pro ſuo. pro ſoluto. pro legato pro derelicto nouiter in lucem editi. Adiectis etiam denuo elegantiſſimis ſummariis totã materiam complectentibus: vt facilius ſtudioſus lector quicquid ſibi placuerit reperire poſſit.

¶ De vſucapione pro emptore. Rub.

1 Dominiũ ex vſucapione acquiritur.
2 Cõtinuatio rubrice a remotis nõ eſt bona.
3 Preſcriptiõis appellatiõe venit ẽt vſucapio
4 Actor pprie tranſigere dr: reus autẽ non.
5 Statutum de tranſigente loquens non cõprehendit niſi actorem.
6 Uſucapio pro emptore quare dicatur.
7 Rubrice pro emptore: ⁊ alie ſpeciales quare facte ſint.
8 Uſucapionis appellatione an pſcriptio veniat et econtra.
9 Preſcriptio quotuplex ſit.
10 Preſcriptiones quo iure inuente fuerint.
11 Preſcribẽs an in foro cõſciẽtie teneatur.
12 Preſcribenti an per denunciationem euangelicam denunciari poſſit.
13 Preſcriptiones imperator augere et tollere poteſt.
14 Preſcriptiões ɔſuetudine mutari poſſunt.
15 Preſcriptionis materiã cũ ignorante miti⁹ agitur qꝫ cum ignorante ius naturale.
16 Preſcriptiones quare tpibus limitate ſint.
17 Preſcriptiones quare introducte ſint.
18 Preſcriptio nunquid in odium vel in fauorem introducta fuerit.
19 Uſucapio vel pſcriptio an fieri dicat illius voluntate: cuius res eſt: que preſcribitur.
20 Preſcriptio a cõſuetudine in quo differat.

IN gloſ. rubrice. Ibi de iure agẽdi dic C. de actio. ⁊ oblig. in gloſ. ibi nũc defendẽdi. Iſta gloſ. ſentit qꝫ ex vſuca. nõ acquirit ius agẽdi: qđ eſt fal=
1 ſum. ¶ Quia ex vſucapione acquirit dñium. l. traditionibus. C. de pac. et. l. iij. ff. de vſucap. ⁊ illud dñium eſt directum: vt no. per gloſ. ⁊ doc. in aut. niſi tricennale. C. de bo. mater. ⁊ in. d. l. traditionib⁹. ex quo dñio orit ius agendi. l. in rem. in prin. ff. de rei vendi. ⁊. l. vnica. C. de alie. iudi. mu. cauſa fac. et propter hoc iſta cõtinuatio nõ eſt bona: niſi defendẽdo glo. dicas ſm Saly. qꝫ gloſ. ſe retulit ad frequẽtiam facti: que ſe habet vt poſſidẽtes cõuẽti opponant excep. preſcrip. nõ poſſidẽtes ex iure pſcript. queſito agat. facit ad hec. l. nam ad ea. ff. de leg. Et alia
2 rõne iſta cõtinuatio nõ videt bona. † quia fit nimiũ a remotis contra. l. ij. ff. de ſta. homi. ¶ Ideo glo. ſcḋo cõtinuat ſic: dictũ eſt. C. de preſcrip. libertatis ſpecialiter: nec ſequit de pſcrip.
3 aliarũ rerũ. † Ex qua gloſ. nota qꝫ appellatione pſcrip. venit etiam vſucapio: ſed improprie ſicuti econtra: appella. vſucap. venit preſcrip. x. vel. xx. annor: vt eſt tex. inſtitu. de vſucap. in prin. in verbo vſucapiant: qđ no. pro ſtatutis loquẽtib⁹ ſpecial'r de vſuca. vel pſcrip. ¶ Uel tertio potes ſic continuare: viſum eſt. C. de his q̃ ſunt de iure gen. i. de manumiſſ. l. manumiſſiones. ff. de iuſti. ⁊ iur. ⁊ l. ex hoc iure gentiũ. eo. ti. ⁊ inſti. de iure natu. gen. et ci. §. ius aũt gentiũ iũcto tex. inſti. de lib. in princ. mõ ſequebatur videre de his que ſunt de iure ciuili: vt eſt de vſucap. ⁊ preſcrip. vt inſtit. de vſucap. in prin. ⁊ pro iſta ɔtinuatione facit tex. inſti. de vſu ⁊ habita. in princi. ¶ Uel quarto potes cõtinuare clari⁹ ſm Cyn. dictũ eſt. C. de acqſi. rerũ per modos de iure gentium acquiſito: vt in iuribus precalleg. verũ qꝛ etiaꝫ per modos iuris ciuilis res acquirunt. ſ.

per vſucap.ꝛ pſcrip.ideo ſubiicit̃ iſta
rubꝛica. ¶ Uel q̃nto potes cõtinuare
et latiꝰ ſm Saly. hoc mõ dictũ eſt.ſ.
qualr dñia acq̃runt̃ tã ex ↄ̃ctibus iu
ris gentiũ q̃ iuris ciuilis: vt ex ↄ̃ctu
emphiteotico q̃ etiã ex vltimis volũ
tatibꝰ: ſed qꝛ alij modi acquirẽdi ſu=
pererãt de iure ciuili: vt vſucap.ꝛ pꝛe
ſcrip.ideo de illis annectit. Et pꝛimo
de vſucap.ꝑ empto. qꝛ iſta frequẽtiꝰ
accidit. Scd̃o de illa q̃ pro trãſac. ꝑ=
pter aliquã ſimilitudinẽ quã hʒ cum
emp.qđ declarat̃ in glo.ꝛ ibi aliquid
dicã. ¶ In ea.glo.ibi ꝛ trãſigẽti actio
4 quã remittit.ita gloſ.ſentit clare.† q
ꝓpꝛie actoꝛ dr̃ tranſigere: qꝛ eſt ille q̃
remittit actionẽ: reus aũt nõ dr̃ pꝛo=
pꝛie trãſigere: ꝛ de hoc ẽſt glo. in ter=
minis in.l.ij.ſ.de trãſact.ꝛ rõ vr̃ eſſe:
qꝛ trãſigere eſt ab agendo ſe retrahe=
re.i.recolẽdo raro ſe habere: ꝛ ſic deſi=
ſtere vnde reus pꝛopꝛie dr̃ tranſigere:
qꝛ ipſe non inceperat agere. vel velle
agere: ſed largo ſumpto vocabulo ẽt
5 reus dr̃ trãſigere: vt not.in.d.l.ij.† Ex
quo nota q ſtatutũ loquẽs de trãſi=
gẽte nõ vr̃ cõpꝛehẽdere niſi actorẽ ꝑ
iſtas glo.qꝛ vba ſtatuti debẽt intelli=
gi pꝛopꝛie ꝛ ſtricte.l.iij.§.hec verba.ff.
de neg.geſt: ꝛ.l.j.§.his qui nauem.ff.
de exerci.ꝛ.l.cõſtitutionibꝰ.ff. ad mu
ni.cũ ſilibus.ſed in ↄ̃trariũ facit qꝛ trãſ=
actio nõ põt fieri ſine actoꝛe et reo: vt
l.tranſactio.ſ.de trãſac. ꝛ hoc in glo.
ptʒ.vnde cũ iſta ſint coꝛrelatiua ſta=
tutũ loquẽs de vno extẽdit̃ ad aliud
ẽt in penalibꝰ.l.j.C.de cupꝛeſſis.li.xj.
et ibi hoc vult Bart.ꝛ.l.fi. ꝛ ibi etiam
Bar.ff.de acceptila.ꝛ.l.fin. ꝛ ibi doct.
ſ.de indic.vidui.tol.ꝛ habet̃ p Bart.
in.l.eũ emptoꝛ.ff.de reſcin.vẽdi.ꝛ per
Bal.in.l.ſi cõuenerit.ff. de pact. et in
aut.ſi quas ruinas.ſ.de ſac.ſan.eccl.
et per doc.in.l.nemo martyꝛes.co.tit.
no.per Bal.ꝛ Saly.in rubꝛ.ſ.de reb.
cre.ꝛ iureiur. Nec obſtat qđ dicit gl.
in.l.inuicem.ff.de reg.iur quia ibi eſt
alia ratio diuerſitatis inter dantẽ et
accipientẽ: de quo plene dixi in trac.
meo de equipꝛatoꝛũ argumẽtatio=
ne: ſed ſi ſtatutũ loqueret̃ de trãſact.

non eſſet dubiũ q cõpꝛehenderet tã acto: ẽ
q̃ reum: vt ꝓbatur in tit.ff.ꝛ.C. de tranſact.
6 ¶ † Extra gl.quero quare dicat̃ ꝛ appellat̃
vſucapio ꝑ emptoꝛe.dic ſm gloſſ.in.l. i. ꝛ ſ.
pꝛo emptoꝛe.§.fi.ff.de vſuca.qꝛ vſucapio ꝑ
emptoꝛe denomiat̃ a titulo cauſato ex par
te vſucapionis: ꝛ ab eius facto qđ nõ eſt in
alijs: nã titulus ꝑ ſoluto cauſat̃ pꝛincipali=
ter a facto tradentis: ꝛ idẽ in titulo pꝛo do=
nato.vt dicit Saly.in.l.venditioni in ꝑꝛcal
7 le.ver.ꝛ ibi dicã.ſ.ea. ¶ † Scd̃o quero qua=
re iſte rubꝛice vſq; ad titu.ſ.de vſucap. trãſ=
foꝛmãda ſunt facte ſpeciales.de iſtis tit.ſpe
cialibus vʒ pꝛo emp.ꝛ trãſac.ꝛc. Rñ. qꝛ ſi=
cut regulariter acquiritur dñium qñ res ex
aliquo titulo a dño tradit̃: vt habet̃ in.l. tra
ditiõibꝰ.ſ.de pac.ita qñ tractat̃ de vſucap.
et pſcrip.qꝛ acquirit̃ a nõ dño requirit̃ titu
lus habilis ad tranſlationẽ dominij: qꝛ ſine
titulo nõ pꝛocedit vſucapio: vt inſti. de vſu=
ca.in pꝛin.nam iſta regulariter pꝛocedũt a
pari: vʒ ſicut ille q̃ eſt dñs.p.tradẽdo cum
titulo transfert dñium.d.l. traditionibꝰ. ita
qui non eſt dñs tradẽdo cum bonafide ꝛ ti=
tulo transfert vſucapiendi conditionẽ.l.cla
uſibus.ff.de cõtrahen.emp.ꝛ qꝛ tituli habi=
les ad transferendum dñium: et vſucapien=
di cõditionem ſunt plures ꝛ diuerſi.ideo de
ſingulis titulis facte fuerunt ſpeciales ru=
bꝛice ꝛ tituli ſeu tractatus: ꝛ qꝛ titulus em=
ptionis eſt vulgaris et magis in vſu: ideo
incipit ab iſto ꝛ addit de titulo pꝛo tranſac.
qꝛ etiam eſt ſufficiẽs ad tranſlationẽ domi
nij.ꝛ etiam ipſius dominij vſucapionem.de
quo titulo trãſac.loquitur ſolum.l.pe.ſ.eo.
alie vero leges huius tituli loquunt̃ de vſu
capione tantũ.ꝛ ſic iſta rubꝛica habet duas
partes: ſicut de duobus titulis habilibꝰ ad
vſucapiendum facit mentionẽ: ꝛ licet in.ff.
nouo habemus titulum generalẽ de vſuca.
et titulos ſpeciales: tamen in. C non habe=
mus niſi ſpeciales. ¶ Tertio quero qꝛ dixi
8 ſuper glo.huius rubꝛice. † q appellatione
vſucapionis venit etiam pꝛeſcriptio. ꝛ ecõ=
tra largo modo loquẽdo: quotuplex ſit iſta
vſucapio vel pꝛeſcriptio: et que ſit illa. Rñ.
q reperitur vſucapio: que pꝛopꝛie pꝛocedit
in rebus mobilibus cum titulo ꝛ bonafide.
vt inſti.de vſuca.in pꝛin.ꝛ in.l.j.ſ.de vſucap.
transfoꝛ.ꝛ ex iſta acquiritur dñium directũ
9 vt ibi no. ¶ † Itẽ eſt pſcriptio.x.vel.xx.ann.

que dicitur etiā longi tēporis:ꝛ iſta com
petit in rebus immobilibus cū titulo et
bonafide:ꝛ illa q̄ eſt.x.annorū daꝛ inter
preſentes et illa de.xx.inter abſentes vt
inſti.de vſucap in princ.ꝛ in toto titulo.ſ.
de preſcrip.longi tēporis.x.vel.xx.anno
rum:et ex ea acqriꝛ dominiū vtile:vt no.
glo.ꝛ doc.in auē.niſi tricennale.ſ.de bo=
nis mater.ꝛ in.l.fi.in fin.ſ.de edi.di.adri.
tol. et de iſtis tū loquiꝛ titulus genera=
lis.ff.de vſucapio.adde tū ꝙ vbi glo.facit
mentionem de vtili dn̄io : debet intelligi
de quaſi dn̄io qđ acquiriꝛ ante preſcri=
ptionē cōpletam:vt no . Ange.in.l.ſi mi=
nor.§.ſi ſeruus.poſt mediū.ff.de emp.de
quo quaſi dn̄io habeꝛ ꝑ tex.glo.ꝛ docto.
inſti.de act.in.§.ſed iſta.ꝛ in toto tit.ff.de
publi.¶ Item eſt preſcriptio.xxx.vel.xl.
anno.ꝛ iſta eſt longiſſimi tp̄is que currit
ſine titulo et bonafide de iure ciuili:vt in
l.ſi quis emptionis titulo.ſ.de preſcript.
xxx.anno.et de iſta non loquitur ille titu
lus generalis:nec aliqua lex.ff.orū.quia
non fuit inuenta illo iure ff.orū:nec iure.
C.antiquo.ſed per leges nouas:vt infra
de preſcrip.xxx.vel.xl.annorū:vt no.gl.ī
l.qui cadit.ff.ad.l.aquil.ꝛ in.l.iul.ex qui
bus cau.maio.ꝛ in auē.vt eccleſia roma
na.§.j.in verbo antiqua.col.ij.ꝛ glo.ma=
gna inſtit.de perpe.et temp. preſcript.in
princ.in.l.pomponius.§.cū quis.in ver=
bo vicijs.et do.Ludo.de ro.ff.de acquir.
poſ.iſta tamē glo.ſolet allegari in cōtra=
rium vt ibi per eam.ff.de acqui.poſſeſſ.et
eſt tex.et ibi Bald.in.c.vigilanti.extra de
preſcrip.ꝛ hoc vult Bartol.in.l.pretor.in
§.qui interdictū.ff.de no.ope.nun.et in
l.in oīb⁹.ff.de actio.ꝛ oblig.ꝛ Raph.in.l.
ſi curatoris.ſ.de iure delib. et Ludo.de
ro.in.d.§.hoc interdictum.ꝛ Pau.de ca.
hic.ꝛ vide tex.in.d.c.vigilanti.qui ita di=
cit efeſinus em̄.l.lector ſolū propter vitā
dum miſerorū ſegniciem:ꝛ longi tēporis
errorem:ꝛ confuſionē primus tricēnali:
vel quadrigenali preſcriptioni vigorē.l.
impoſuit.ꝛ lꝫ ibi glo.in verbo efeſin⁹ di=
cat.ſi imperator forſitā fuit vel iuris pe=
ritus:qui hanc legem primus edidit : tū
hoc non eſt verum inquantum loquitur
de iuris perito et ſentit quod fuit tempo
re.ff.orum:ſed inquātum dicit quod fuit
imperator:tamen dicit per predicta:ſed
fuit imperator grecus ſm̄ Joan.and.ibi
et docto.et iſta preſcriptio que dicitur lō
giſſimi temporis non appellatur vſuca=
pio:quia nullum per eam dn̄ium acqui=
ritur proprie loquendo:ſed exceptio tan
tum:ꝛ procedit non ſolum in actio reali
bus ſed etiam perſonalibus perpetuis:
perſonales enim que ſunt perpetue ori=
ginaliter:ꝛ in ꝓgreſſu non tollebanꝛ tē=
pore.l.obligationum fere.§.placet.ff.de
acti.et oblig.ſed leges noue non perdi=
derunt originalem.nam quia ſemper du
rant in ſubſtantia:non obſtante lapſu tē
poris:ſed perdunt effectum:q: vſucapio.
exceptio:et licet non acquiratur dn̄ium:
tamē acquiritur effectus dominij q̄ cau
ſatur ex exceptione.ꝛ iſto modo intelli=
gi pōt gloſ.in.l traditionibus.ſ.de pact.
et glo.fin.in.l.inter officium.ff.de rei ven=
di.ꝛ gloſſ in auē.niſi tricēnale.ſ.de bon.
mater.ꝛ glo.inſti.de vſucap.in princi.in
verbo rerum.q̄ loquuntur de effectu do=
minij qui acquiriꝛ ex preſcrip.et qđ not.
Bal in.l.j.ad fi.prime colū.ſ.de vſufruc.
et in.l.ſi duo patroni.§.j.ff.de iureiu.ſed
per vſucapionē perdit dominus directū
dn̄ium:ꝛ transfertur de dn̄o in vſucapiē
tem per preſcriptionem longi tēporis nō
perdiꝛ dn̄ium directū ſed transferꝛ vtile
dn̄ium in preſcribētem:vt no.in auē.niſi
tricennale ſm̄ Pau.hic in fi.de quo vide
glo.xvj.q.j.vnde dum dixit Bald.in pre=
ludijs feu.in.xiiij.colū.ꝙ per preſcriptio
nem longi ꝛ longiſſimi tēporis dn̄ium di
rectum nō vſurpatur ſed quedam quali
tas dominij in omne probaꝛ q̄ appella=
tur vtile dn̄iū:verū dixit cōtra preſcript.
longi tp̄is:ſed non longiſſimi:ꝛ ideo ille
qui ꝑſcribit dn̄ium rei alteri⁹ dr̄ prioris
dn̄i dn̄ium:occidere ſicut ille q̄ preſcribit
libertatē:dr̄ occidere ſeruitutē.vt not.gl.
fin.in l.ſi edes.§.fi.ff.de ſer.vrb.predio.et
ibi Pau.de ca.dicit ꝙ illa glo.ſemꝑ alle=
gatur ad hoc.ſed tu dic qđ eſt alia ſimi=
lis.in.l.iij.§.ex pluribus.ff.de acq.poſſeſſ.
10 in verbo occidere.in fi.¶ † Quarto que=
ro quo iure fuerūt inuēte preſcriptiones
dicitā de iure cano.ꝙ ciuili.vt probatur
in iſto tit.cū ſeq.coniuncto ti.extra de pre=
ſcript.ꝛ in.c.j.de preſcrip.lib.vj.et.xvj.q.

v. quicunq̃. ⁊. xiiij. q. ij. in prin. cū ſi[illegible]b⁹. nō
aūt fuerūt inuēte de iure naturali. nam
de iure naturali ideo nō fuerūt p̃ſcript.
inducte: q: de iure naturali iniquū eſt
aliquē locupletari cū aliena iactura. vt
ff. de cōdi. inde. l. nā hoc natura. ⁊ extra
de penis. c. ſuā. ⁊ ideo inuenta eſt p̃ſcri=
ptio ne dñia rerū ſint in incerto. vt. l. j. ff. 13
de vſuc. vt no. glo. j. xvj. q. iij. q̃cūq: vnde
vr̃ nō bene dixiſſe Bal. in p̃ludiis feu.
in. vij. co. ver. dixi tertio vbi dicit qꝺ pre=
ſcriptiones ſunt de iure gentiū: ⁊ ꝑpter
ea cū p̃ſcriptiōes fuerūt inuēte tm̄ de iu
re ciuili ⁊ cano. vt. d. c. vigilāti. ⁊ dixi in
q̄ōne p̄cedenti ⁊ nō de iure naturali vel
gentiū: dicunt̃ eſſe de iure poſitiuo: ſ. ii
de materia poſitiua ſm̄ Bald in. l. qui fi
dem. ff. de trāſac. vel ſunt de iuſtitia poſi
tiua. vt no. bal. in. l. j. § j. ff. de poſtu. ⁊ ma
xime iſtud eſt verū reſpectu tp̄is: vt eſt
glo. not. in. d. l. j. § ſexum. in verbo ratus
ſed ex hoc. q: p̃ſcriptiones ſunt de iure
11 poſitiuo pōt inferre ad multa. ¶ † Prio
qꝺ preſcribēs nō tenetur etiā in foro cō
ſcientie reſtituere illud quod preſcripſit
etiā ex cauſa lucratiua. vt not. per Fed.
de ſenis in cōſi. ſuo. xxj. qꝺ incipit heres
extraneus. ⁊ per Jo. an. in. c. poſſeſſor. de
reg. iur. in. vj. ⁊ per Inno. ⁊ doc. in. c. vigi
lāti. ⁊ in. c. fi. extra de preſcrip. ⁊ Jo. an. in
c. fi. de excep. ⁊ late per Ant. de but. in. c.
q: plerīq;. in. iij. col. ad fi. in verſi. ex p̃di
ctis pꝫ qꝺ in q̄ſitis extra de immu. eccl.
et plene p Bal. in auē. ad hec. C̄. de vſuc.
⁊ in. l. qui fidem. ff. de trāſac. ⁊ in. c. ſi quis
per. xxx. annos. in titu. ſi de feu. fuerit cō
trouer. ⁊ in. c. j. circa fi. in titu. de cōtētio
ne inter dñm ⁊ fidelem. in vſi. feu. et per
bald. in extrauagā. ad rep̄rimen. in glo.
in verbo denūciationē in. iij. col. ver. ſed
quid de obligatio. que tollitur preſcrip.
⁊ per eundem in. l. omnes populi in. iij.
q. prin. verſi. ecce alia di[illegible]it. ff. de iuſti. et
iur. ⁊ ibi per docto. ⁊ per barto. Ange. et
Imo. in. l ſequit̃ § ſi viā. ff. de vſuca. ⁊ per
Ange. plene in repeti. l. j C̄. de iud. ⁊ vide
qꝺ no. Pau. de ca. in. l. ii pene. ff. de cōdi.
inde. ⁊ hr̃ per bald. in. l. cū q̄s. in. x. q. in fi
ne verſi. poſt hec ſciatis. C̄. de iur. ⁊ fa. ig.
vbi plene diſputat: an ius poſitiuū obli=
get in foro cōſciētie: ⁊ pleniſſime, hr̃ per

Raph. cu. in quadā ſua diſpu. que inci=
pit ſtatuto ciuitatis Vincētie ſuppoſito.
12 ¶ † Sed nunq̃d poſſit p̃ſcriberi denūcia
ri per denūciationē euāgelicā. vide Bar=
te. in. d. gl. in verbo denūciationē. ⁊ Bald.
in. d. l. qui fidē. ⁊ Raph. in. d. ſua diſpu. et
hr̃ in locis p̄allega. ⁊ per Anto. de but. et
cano in. c. nouit. ex̄ de iudi. ¶ † Scḋo ex
hoc ſequit̃ qꝺ papa vel imperator in fo=
ro ſuo pōt augere vel minuere aut fun=
ditus tollere p̃ſcriptiōes: ⁊ imperator po
teſt diſponere ꝯ ius ciuile poſitiuum. vt
no. Jac. de alua. ſm̄ And. de iſer. in. c. j. in
prin. in. ij. col. in titu. de feu. marchie. vbi
oīno vide ⁊ princeps pōt etiā funditus
tollere ius poſitiuū. c. ꝑpoſuit. de conceſ.
p̃ben. ⁊ not. glo. in cle. j. in verbo fortis.
de immu. eccle. ⁊ idem not. Bal in. l. ꝺ. in
xviij. q. C̄. de ſerui. ⁊ aqua. in tm̄ qꝺ in his
que ſunt de iure poſitiuo: in papa ſuffi=
cit volūtas ꝑ cā: nec eſt opus eam expri
mere. vt no. Spe. in tit. de legato § nunc
breuiter. ꝟſi. ⁊ no. qꝺ imo plus nullum eſt
ius poſitiuū: qꝺ cōſuetudine mutari nō
poſſit. vt. l. de quib⁹ § fi. ff. de leg. vt dicit
Bal. c. j. § preterea. cl. j. poſt prin. in tit. de
14 phi. feu. alie. p fede. ⁊ ex hoc. ¶ † Tertio
ſequit̃ qꝺ p̃ſcrip. p̄nt mutari conſuetudi
15 ne vel ſtatuto. ¶ † Quarto etiam ex his
ſequit̃ qꝺ mutatio agitur, cum ignorāte
materiam p̃ſcrip. q̄ꝫ iuris naturalis. hoc
facit glo. no. in. l. venia. C̄. de in ius vocā.
cū ibi notatis q: mutius agitur cū igno=
rāte ius poſitiuū q̄ꝫ ius naturale: vt di=
cit glo. no. in. c. cū illorum. in ꝟbo iuris peri
tia. extra de ſen. excōi intantum qꝺ ma=
le intelligere canones q̄ ſunt de iure po=
ſitiuo nō eſſet pctm̄ mortale. vt not. Inn.
in. c. per tuas. cl. ij. circa fi. extra de ſymo.
et Bal. in. l. ab eo. in. iij. col. ꝟ. quō et qn̄ iu
dex. dicēs qꝺ errare in ſubtilitatibus re=
rum nō eſt pctm̄ mortale. facit qꝺ no. gl.
nota. inſti. de obli. que ex quaſi contra. in
princi. ⁊ de iure poſitiuo vide aliqua per
Abba. ſicu. in ca. q: plerīq;. extra de im=
mu. eccle. ⁊ per Inno. in. c. niſi cū pridem.
de renū. ⁊ per gloſ. in verbo mala ſunt. in
c. ⁊ ſi chriſt⁹. de iureiu. ⁊ per glo. in verbo
ꝑfectis. in cle. j. de imu. eccle. ⁊ per Arch.
xvij. q. iiij. oēs. ⁊ per Hoſtiē. in. c. clericis.
16 in. iiij. colū. ne cle. vel mone. ¶ † Quinto

quero quare iſte preſcript.ſunt limitate tpe triennii.x.vel.xx. vel. xxx. vel. xl. vel etiã. c.annorũ: vt hr in auk. quas actiones.§.de ſac.ſan.eccle.R̃n.q: ſic placuit. ll.⁊ cano.cõditoribus:⁊ in iſtis que ſunt de poſitiua iuſtitia in limitatione tpis: vt in vſuca.⁊ preſcrip.quare tanto tpe ⁊ non minori vel maiori ſunt inducte non põt reddi alia ratio niſi predicta: q: ita placuit conditoribus:vt dixit glo. no.in l.j.§.ſeruum.in ṽbo ratus.ff.de poſtu. idẽ not.glo.in.c.j.in verbo poſſideat.in tit.ſi de inueſti.inter do.⁊ vaſal.lis oriatur. et glo.in cle.nolentes.in verbo quadrageſimu3.de hereticis.que dicit qḋ hoc eſt de arbitrarijs in quibus non cogimur reddere rationẽ iuxta no.in.c.ſi qñ.de reſcriptis.⁊ idem no.glo.in.c. cum in multis. in verbo quatuor.de reſcrip.in.vj. ⁊ ide3 not.Bal.in cõcluſionibus ſ.u. circa fi. q dixit qḋ de taxatis temporũ nulla ratio reddi poteſt:niſi qḋ ita placuit legiſlatori per gloſſ.in dicto.c.j.
17 ¶†Sexto quero quare preſcrip.ſunt introducte dic non in pena:ſed propter libertatẽ ſubditorũ: ne de iure ſuo ſemper dubitent.ita elegãter dixit glo.in auk.de tẽporibꝰ nõ ſolute dotis.§.j.in verbo diligentia.ſm Bal. in c.ſi quis per.xxx.annos.in titu.ſi de feu. fue.contro.hic eſt text.inſti. de vſuca. in prin.⁊ in.c.vigilanti.de preſcrip. ¶Ite3 etiam ſunt inuente p̃ſcrip.ne pereant ꝓbationes ⁊ ꝑpter preſcriptione3 que eſt pro p̃ſcribente.vt dicit Raph.cu. in ſua diſpu.que incipit ſtatuto ciuitatis Uincentie in preualle.coll'. qui ita notabiliter dicit quãuis iura loquẽtia de preſcript. xxx.annorũ videantur in negligentia ſe fundare.vt dixi in.iij.q.non tamen puto negligentiã ſolam fuiſſe cãm: ſed etiam preſumptionẽ ſolonis fuiſſe cãm in perſonalibus.⁊ in realibus preſumptione3 tituli ⁊ acquiſitiones: quorũ probationes ex tpe deperetunt:hoc notabiliter ꝓbatur in auk.hec ↄſtitutio innouat.coll. vij.vbi imperator reducẽs preſcriptionẽ c.annoru3 ad annos.xl.mouetur:q: per ſpaciũ tãti tpis pereũt ꝓbatiões ⁊ ſic nõ rõne negligẽtie:ſed p̃ſumptiõis: hec eadem fuit cauſa inducẽde vſucapiõis ne probationes deficiant.vt.ff. de vſucapi.

18 l j.⁊ lites tollãtur.l.fi.ff.pro ſuo. ¶†Septima qõ:an preſcript.ſit introducta in odium vel in fauorẽ.dic quedã eſt mere fauorabilis:vt vſucapio triẽnij:q: eſt introducta mere in fauorẽ vſucapiẽtis ne dñia rerũ ſint in incerto: vt inſti. de vſucapi.in princ.Quedam eſt mere odioſa introducta principaliter in odium negligẽtis:vt eſt p̃ſcriptio xxx.vel.xl. annoꝝ: vt hr in.l.fi.§.de edi.diui Adria.tol.⁊ eſt tex.i.l.fi.i fi.J.de ãna.excep.⁊ i.c naugãti.extra de p̃ſcrip.⁊ eſt text ad literã.xvj. q.iij.placuit in.§.poſt.ṽſi. p̃ſcriptionu3. vbi d: preſcriptionum alie ſunt introducte odio nõ petẽtis et fauore poſſidẽtis: alie tm̃ odio petẽtis.Queda3 eſt partim fauorabilis in fauorẽ vſucapiẽtis: partim odioſa in odium negligentis:vt preſcriptio.x vel.xx.ãnoꝝ:vt.l.more litis.§. de rei vendi.⁊.d.§.poſt.⁊ no. Bart. ⁊ docto.in.l.fi.in prin.ff.de eo per quẽ factum erit.⁊ p Pau.de caſt.in.d.l more litis.de quo dic vt plene dicã in.l.ſicut.in fi.J. de preſcript.xxx.annorũ. ⁊ in rubri.in.iij.q.
19 ¶†Octauo q̃ro an vſucapio vel preſcriptio dicat̃ fieri ex voluntate illius cuius res eſt:que p̃ſcribit̃.dic qḋ ſ.c.⁊ vide glo. no.in.l.ſi ego.in glo.fi.in fi.ff.de neg.geſt. et hoc vult etiã Bar.in.l. qui aũt.in p̃nc. ff.de his q̃ in frau.credi.q̃ dicit qḋ ſi patior te preſcribere video in te transferre: q: p̃ſcriptio eſt quedã alienatio l.alienationis ṽbo.in fi.ff.de ṽb.ſ.g.⁊ eſt glo ord. in.l.iuris ignorãtia.in gloſ. magna poſt medium.ibi.ſed in his videor velle.ff. de iur.⁊ fa.igno.ſed in cõtrariũ vr̃ eſſe gloſ. notabilis.in glo.l.j.in fi. in ṽbo actionẽ. ff.de dolo.q̃ dicit qḋ in p̃ſcriptiõibꝰ volũtas eius ↄ quẽ p̃ſcribit̃ nõ ineſt: ex quo põt p̃ſcribi etiã ↄ ignorantẽ.l fi.in fi.J. de p̃ſcrip.longi tempo.⁊.l.ſicut.J. de p̃ſcrip. xxx.annoꝝ.⁊ ita vult Bal. ſequẽdo glo. in.d.§.fi.in p̃ludijs feudorũ. in. viij.coll'. verſi.dixi tertio. Sed põt dici qḋ vbi preſcribit̃ ↄ ſcientẽ ⁊ negligentẽ:tunc p̃ſcribitur ex tacita ſeu p̃ſumpta eius voluntate:⁊ ita ꝓcedat prima opi.ſed ſi p̃ſcribitur contra ignorantem:ſecus maxime qñ ignorantia fuiſſet iuſta.et ita ꝓcedat
20 ſcḋa opi. ¶†Nono q̃ro que ſit differentia inter preſcriptionẽ ⁊ cõſuetudinẽ.dic

vt per Specu.in titu.de pſcrip.§.j. verſi.
ſ. d que eſt differẽtia.⁊ per Barto.in.l.de
quibus in.j.q.principali.ad fi.ff.de legi=
bus.⁊ in ſuo ↄſilio qd incipit. capitane⁹
patrimonij.⁊ per Cy.Bart.⁊ Bal.in.l.ij.
infra q̄ ſit longa cõſue.⁊ ꝑ Bal.in.d.l.de
quib⁹.in ij.col.⁊ ibi ꝑ Ange.⁊ doc.et per
Bal.in aut.quas actiones. in ꝑalle.col.
Ꝯ.de ſacroſan.eccle.⁊ in.l.ſi qs ad decli=
nãdã in.ix.col.Ꝯ.de epiſ.⁊ cle.et in.l.j.ad
fi.Ꝯ.de ſerui.⁊ in.l.fi.in.xv.oppo.Ꝯ.d edi.
diui Adriani tol.⁊ ꝑ gloſ.⁊ docto.in.c.fi.
extra de cõſue.⁊ ꝑ Innoc.in.c.dilecto.de
offi.archi.⁊ l.c.cũ eccleſia.de cauſa poſ.
⁊ ꝓprieta.⁊ ꝑ Io.an.in.c.nõ eſt.de ↄſue.
in.vj.et ꝑ Oldra.in ↄſi.cexliiij.in.iiij.col.
21 ¶ †Decimo et vltimo,quero qd ſit vſuca
pio et pſcriptio.et de materia vide gloſ.
magnã.xvj.q.j.in ſumma cetera in ma=
teria preſcripti.videbitis in locis ſuis.
1 ☞Rem ſuam non vſucaptam dñs a
quocunq; vendicare poteſt. maxime qñ
furtiua eſt.
2 Beſtias captas a gentibus armorum et
emptas:an emptor domino reſtituere te
neatur.
3 Res alienas qui emerit:puta alalia vel
res depredatas in bello vel furto ſubtra
ctas:an in foro cõſcie reſtituere teneat̃.
4 Emens res furtiuas ſi illas ꝑ eodẽ pre=
tio vendiderit:an ad pretiũ conueniri po=
terit:ſicut ad rem conueniri potuiſſet: ſi
eam poſſideret pretio non reſtituto.
5 Furtum cui factũ fuit:ſi erat bonefidei
poſſeſſor: an cõtra rei poſſeſſorem aliqd
auxilium habeat.
6 Furtum an ⁊ quomodo committatur ſi
res aliena vendatur.
7 Furtiuam rem cuſtodiendã qui recepe=
rit:an et quomodo furtum committat.
8 Furti an teneatur qui ſeruũ alienũ ſu=
ſceperit:et dñs prohibuerit.
9 Res furtiua vſucapi non poteſt.
10 Res furtiua longiſſimo tempore ſcilicet
xxx.annorum an preſcribi valeat.
11 Furtum in re immobili nõ cõmittitur.
12 Venditio rei aliene in domini preiudiciũ
an licita ſit.
13 Emens vel vendens rem alienam ſcien=
ter furtum cõmittit:ſecus ſi ignoranter.
14 Fraus contra ementem rem alienã: an
et quomodo preſumatur.
15 Furtum non fit ex ſola vẽditione ſine tra
ditione.
16 Furtum an cõmittatur ſi emptorem vẽ=
ditor paſſus eſt rem venditam accipere
vel apud emptorem eſſe reliquerit.

Mancipia. Si res aliena mo=
bilis venditur ſciẽter efficit̃
furtiua ⁊ non vſucapit̃:⁊ id
vẽdicari põt.h.d. Diuidit̃ ĩ
duas partes ſicuti continet
duo delta .Scda ibi. nec enim vſucapi.
¶ In tex.ibi diſtracta. expone.i. vẽdita.
vt.ſ.de diſtrac.pigno.per totũ. ¶ In tex.
ibi.vendendi ius nõ habuit. dic vt quia
ſciebat mãcipia nõ eſſe ſua ſed tua: ⁊ ſic
vendẽdo et tradẽdo:et per ↄñs et cõtre=
ctando preter tuã voluntatẽ cõmiſerat
furtũ et per ↄñs nõ habebat poteſtatem
vendendi.vt.l.ſi in emptione.§.itẽ ſi em=
ptor.ff.de cõtrahẽ.emp.quia res furtiua
eſt effecta vitio furti.vt in.§. furtiua. in=
ſti.de vſucap.ſm Pau.de caſtr.qui dicit
idem etiã in rebus immobilibus poſſeſ=
ſis per vim ſeu violentiam expulſiuam
1 vel ablatiuã. ¶ †Nota primo q̃ domi=
nus poteſt,rem ſuam nõ vſucaptã vẽdi=
care a quocũq; maxime qñ eſt furtiua:
vt hic.⁊ idẽ qñ nõ eſſet furtiua.vt.l.in ci=
uilẽ.Ꝯ.de fur.⁊ pretio nõ reſtituto empto
ri.vt ibi.qd fal̃. in vno caſu ſingulari qñ
emptor etiã ſciens nõ eſſe furtiuã vel vi
raptã fuerit ꝓteſtatus qd emit tam no=
mine eius cui⁹ eſt:et eſt paratus ei reſti=
tuere pretio tñ ſibi reſtituto.vt eleganter
no. Hoſt.in ſumma.de penitẽ.§.fi.verſic.
quid ſi ex quo no.tu cautelã qñ vis eme=
re aliquã rem amici tui ſubtractã:vt eã
licite poſſis emere pro modico pretio cũ
predicta proteſtatione.⁊ vide ad hoc qd
no.Bal.in.l.j.ff.de neg.geſt.de quo etiã
dixi in cautelis meis cautela.xxv.Item
fallit qñ quis emit rem captam a latrun
culis vel ab hoſtibus:q; tunc poteſt pre
tiũ qd ſoluit recuperare a dño: et ſic nõ
tenetur rem dño reſtituere niſi reſtituto
ſibi pretio.caſus eſt nota.in.l.mulier in=
2 ops.ff.de capti. ¶ †Quid aũt de beſtijs
captis a gẽtibus armorum ⁊ emptis an
emẽs teneatur dño reſtituere pretio ſibi
non reſtituto. vide.l. cum vero infra.de

cap.⁊.l.ſicut.eodem titu.et ibi Bald.qui
dicit qͦ ſi aliqua res fuiſſet adempta ab
hoſtibus:oportet te redimere a redimen
tibus quod facit pro gentibus armorū
qui redimūt aſinos qui nō poſſent aliter
3 recuperari niſi redimant̃ ab eis.¶ † Sʒ
an ille qui emit res alienas:puta aīalia
vel res depredatas in bello vl' furto ſub
tractas teneatur reſtituere in foro con=
ſcientie.vide plene per Pet de ancha.in
regula; peccā.de regu.iur.in.vj in.xxiij.
col.verſi.ſcdo quero iſtud capitulū loquit̃
et ibi vide tres ſimiles qōnes in tribus
4 col ſeq.¶ † Sed quid ſi emens res furti
uas illas vendidit pro eodem pretio:an
poterit ꝯueniri ad precium ſicut potuiſ=
ſet ad rem cōueniri ſi eam poſſideret nō
reſtituto pretio : vt.l.ſi ciuilem.§.de fur=
tis.collige ex his que dixit Pau.de caſ.
in.l.ſi cum ſeruū.in.ij.col in princ.in.iiij.
q.ff.ſi cer.peta qui vult qͦ ſi quis habet
cauſam onerosam ⁊ pro quāto emit pro
tanto vendidit:⁊ fuit in bona fide:et res
eſt perempta in ſubſidium non poteſt a
dño conueniri ad pretium:quia tūc ceſ=
ſat equitas dicte.l.ſi cum ſeruum : quia
tunc non videtur locupletari cum iactu
ra alterius l.ciuitatibus.in fine.de lega
tis primo.ideo ſtaremus regule que eſt
qͦ pretium nō ſuccedit loco rei in parti
cularibus.l.ſi rem ⁊ pretium.ff.de petit.
heredi et.l.venditor ex hereditate.ff.de
heredi.vel act.vendi.⁊.l.labeo et ſabin⁹.
§.item ſi dominus.ff.de verbo.ſigni.ſed
ſi plus vendidiſſet ꝙ emiſſet bene tene=
retur ad illud plus:quia in eo pluri ha=
beret cauſam lucratiuā ⁊ ſubeſſet equi=
tas predicta qͦ forte nō ꝓcederet quan=
do res nō valuiſſet niſi pretio quo prius
empta fuit:⁊ illud plus pretij:quo ſcdo
vendita fuit res ꝓcedit ex induſtria ven
dentis.argu.l.iij.ff.ad le.falci.ſed ſi ven=
ditor fuiſſet in dolo vel culpa:qꝛ ſciebat
rem nō eſſe ſuam:ſed alterius nō vēden=
tis vel ſi ignorabat lis tamen erat ſibi
motā : tunc bene teneretur venditor ad
totius precij reſtitutionem l.iuli . ſcribit
ſe hoiem ſm vnum intellectum.ff.de rei
vendi.idem ſi nō fuit in dolo nec in cul=
pa:qꝛ credebat rem eſſe ſuam:et lis non
erat mota ⁊ res fuit interempta per em=
ptorē qui habuit cauſaʒ a venditore:qꝛ
eius factū reputat̃ factū vēditoris.nam
tunc dñs poſſet agere ꝯ venditorem ad
preciū ꝑceptū dūmodo dñs cedat actio
nem legis aquilie vēditori ꝯ emptorem
rōne dāni qͦ habet vēditor p quā pote=
rit ab illo emptore damnū ſuū conſequi:
ita qͦ ex bona fide ſua nō remanebit in
dāno:vt.d.l.iuli.ſm alium intellectū:ſed
ſi ille emptor qui occidit nō eſſet ſoluen=
do:vel ſi eſſet ſoluēdo occidit eum cū iu=
ſta cauſa.iuxta.l.ſi ſeruū.in princ.cū ibi
no.ff.de verbo.obli.nō poſſet agere con=
tra venditorē:⁊ vēditor non eſt locuple=
tior:qͦ bene no qꝛ docto.nō tangunt in
caſu qōnis nře.Et qͦ ſupra dixi qͦ em=
ptor tenetur reſtituere rem nō reſtituto
ſibi precio:limita niſi illud preciū fuiſſet
cōuerſum in vtilitatē dñi:vt eſt caſus in
l.emptor.ff.de rei vendi.et in.l.j.infra ſi
vendito pig.ag.⁊ no.glo.in.l.ij.§.ꝙ me=
tus cauſa.¶ Scdo limita qñ preciū fuiſ
ſet iam reſtitutū per dñm emptori:quia
tunc amplius repeti nō poſſet per text.
ſingu.in.l ſeruus cuiuſdā.ff.de condi.et
demon.et ibi per doct.¶ Tertio limita:
5 vt per Bal.in.l.ij.ff.de neg.geſt.¶ † Poſ=
ſet dubitari circa ꝑdicta qd ſi is cui fur=
tum factuʒ fuit erat bonefidei poſſeſſor:
an habeat ꝯ poſſeſſore rei aliquod auxi
lium.vide glo:⁊ doct.in.l in ciuilem.§.de
fur.⁊ glo in.l. manifeſtiſſimi.§.ſed cum
in ſcda in verbo furtiuā que incipit.ſed
qua additionis.ā melius dicit.et ibi per
doc.eo.ti ⁊ vide glo.⁊ doc.in l.⁊ ideo.§.j.
6 ff.de cōdi.furti ¶ † Nota ſcdo qͦ ſi ven=
ditur res aliena ſciēter cōmittit furtuʒ:
qͦ intellige qñ interuenerit traditio : et ſic
cōtradictio:vt dꝛ in glo ſi ſed hoc intelli=
ge qñ fit vēditio:qꝛ cōmittit furtū p vene
ditorē:vt.l.ſi ſeruū.⁊ l.alienū.⁊ ibi no.§.
de furtis.⁊.l.ſi ſciēs l.eo ⁊.l.ij.§ . pro do=
nato.cum ſi.Idem in emptore qui ſciuit
rem eſſe furtiuā:qꝛ cōmittit furtū:⁊ tene
tur pena furti.vt l.ancille:in fi.§.de fur.
⁊.l.ſi liberā in fi.§.qͦ cū eo.Idē qñ vter=
ꝗ ſciuit.ſ. vēditor ⁊ emptor qͦ res erat
aliena.qꝛ tunc cōmittitur furtū:⁊ nō vꝫ
cōtractus.vt.l.ſi in emptorē.§ item ſi em
ptor.⁊ ibi no.ff.de cōtrahen.emp.⁊ not.
Bal.in rubri.§.de ꝯtrahē.emp in.v.q.et

Bar. & doct. & alii in. l. cum vir predium. ff. de vſucap. Idem non ſolum emptor & venditor quando fit venditio rei aliene ſcienter committitur furtũ: ſed etiam cõmittitur plagium: vt. l. ſi quis. ſ. ad. l. falci. de plagi. vt not. gloſ. in. l. alienum. ſ. de furtis. Itẽ ille q ſuſcipit ſcienter rẽ furtiuam cuſtodiendam: incidit in penã furti: vt eſt tex. cum gloſ in verbo ſuſceperunt. inſti. de publi. iudi. §. item lex iulia peculatus. & eſt text in l. eos. ſ. de furtis. et per illã legem dicit ibi Bal. & Flo. qđ vidit ſemel ſuſpendi quandã mulierem et idem dicunt in feneratoribus qui ſciẽter accipiunt pignori res furtiuas: vt. ff. de condi. et demon. l. ſi ſeruꝰ cuiuſdam. & idem tenent, Saly. & Rapha. in. d. l. eos. in fi. ſecus ſi ſuſcepiſſet rem dño reſeruaret: vt. l. j. §. j. ff. de fur. ſm Raph. in. d. l. eos. pro quo facit qđ dixi. ſ. in pcedenti

7 notabili. in prin. ¶ † Et ſic no. ex predictis: qđ ille qui recepit rem furtiuam cuſtodiendam committit furtum: qđ intellige etiam ſi delictum videat fuiſſe cõſumatũ per furem: q2 fur ſemper cõtractat & ſemper furatur tradendo alteri. l. inficiando. § infans. ff. de furtis. Ideo recipiendo furem cum re dat opem furto: q2 illo tpe cũ furẽ recepit fit furtũ: ſecꝰ ſi eſſemus in alio delicto vere ꝯſumato: q2 tũc dans opẽ ad euadẽdũ delinquentez nõ videt dare opẽ maleficio iam facto. l. in furti. §. ope. ff. de furtis. de quo vide p Bar. & ita ſinglr not. Bar. in. l. furtũ. ff. de furtis. de quo vide p Ang. de are. in ſuo trac. malefi. in glo. in ver veſtẽ celeſtina z abſtulit. in ver. qđ ſi rem furatã. cũ gloſ. ſeq. in verbo dicto maleficio ſemper aſtitit. in ver. et aduerte: ad id qđ no. Barto.

8 vbi oino vide. ¶ † Sed ſi aliquis ſuſcepit ſeruũ alienũ & dñs vetuit: an teneat furti: dic ſi hoc fecit: animo celãdi. & celauit: furtũ cõmittit: ſi nõ celãdi. & nõ celauit: nõ eſt fur: vt eſt caſus in. l. q vas. §. q voluntate. ff. de furtis. ¶ Et inquatũ dixi q emens rem alienã ſcienter cõmittit furtũ: intellige verũ eſſe etiaz ſi ignoret: cuiꝰ res ſit: & idẽ qñ quis ſine titulo accepit rem alienaz: & ignorat cuius ſit: q2 furtum committit. ſi eam accepit animo lucrandi & tenet furti: vt. l. cũ querebat. infra vnde vi. ſecus ſi non habuiſſet animo lucrãdi: vt. ff. de furtis. l. vulgaris. §. ſi qs. & §. idem iul. ſm Ang. in. d. l. cũ querebat. et ideo ſm eũ ibi ſufficit q in inqſitione ponat qđ talis ſubtraxit porcũ cõtra voluntatem dñi porci: nec eſt neceſſe qđ exprimat nomẽ dñi: & dicit qđ ita vidit ſemel practicari ꝑuſij in inqſitiõe

9 pluriũ latronũ ſeu furũ. ¶ † Nota tertio qđ res furtiua nõ põt vſucapi: cõcordat inſti. de vſucap. § furtiue. & l ſequitur. §. qđ aũt. ff. de vſucap. qđ intellige verum eſſe: qñ ab initio res erat furtiua: vel effecta furtiua. Secus ſi vſucapione inchoata res apud vſucapientẽ efficeret furtiua: q2 tũc bene pcedet vſucapio: nec interrũpet: vt e ſt glo. no. i l. vnica. ſ. de vſu cap. trãſfor. in vbo ſciẽtia. in fi. qđ eſt nota. dignũ ſm Ang. ibi & idẽ no. gl. & Ang. in. d. l. ſequẽ. § ſi rẽ pignori. qui vult quod vſucapio nõ incepta nõ interrũpit: l3 incidat i vitiũ furti: et patet hec: & hoc intellige eſſe verũ qñ nõ interuertit poſſeſſio ipſi poſſeſſori: et ita debet intelligi dictus. § ſi rem pignori. ſed vbi foret interuerſio poſſeſſiõis. tũc vſucapio interrumperet pter interuerſionez nõ pter furtũ ſm Ang. in. d. § ſi rem pignori. q dicit iſtũ eſſe verũ intellectũ illiꝰ. §. ¶ Itez hoc qđ dixi limita: q2 nõ h3 locũ i partu ancille furtiue: q2 ſi vſucapione de eo pendente intelligat furtiua: et p hoc efficiat partus furtiuꝰ interrũpit vſucapio ſm Ang. in. d. l. vnica. ſ. de vſucap. transfor. qui dicit idẽ eſſe in fructu vacce furtiue: niſi ille qui vſucapiebat denunciauerit dño: aut denũciare impeditus fuerit: vt l. ſi ancillã. ff. pro ſuo. que nõ eſt alibi ſm Ang. Itez limita qñ res furtiua redit in poteſtatẽ dñi: & poſtea bene poterit vſucapi: vt eſt tex. inſti. de vſucap. § quod au

10 tem. et ibi no. ¶ † Sed nunqđ res furtiua poſſit preſcribi ſaltem longiſſimo tpe ſcz. xxx. annoꝝ: dic qđ ſic: vt eſt tex in. l. j. §. j. ſ. de anna. except. & ibi dicã. & idem not. glo. fi. in fi in. l. ſunt. ſ. de preſcri. xxx. annoꝝ. et pbat in. l. cum querebat: ibi xxx. annorũ excefferãt curricula. ſ. vnde vi. & pbat ſm Ange. ibi qđ predio: et qui predonis loco habet: preſcribit per ſpacium. xxx. annorũ cõtra & aduerſus oẽm

actionē cōtra eū cōpetētē rōne prede: vt habeť etiā inſti. de vſucap. §. qḋ autē. habētes aūt cām a predone vero: vel quaſi vſucapiunt longo tpe: ſi fuerat boneſidei. ⁊ hoc videť etiā de iure antiquo: vt in. d. §. que aūt. el ij. hodie vero maleſidei poſſeſſor vllo tpe non preſcribit: vt in c. poſſeſſor. de regu. iur. in. vj. ⁊ in. c. fi. extra de pſcrip. ⁊ habēs cām ab eo nō preſcribit minori tpe. xxx. annoꝝ. vt in auť. malefidei. ſ. de preſcrip. longi tpis. et ibi
11 de hoc plene dicā. ¶ †In gl. ij. in ꝟbo illicitā. ibi put iure imobili loquiť. Nota. ex iſta glo. qḋ furtū non cōmittitur in re immobili: vt in. §. que aūt. inſti. de vſucapi. q2 nō pōt ꝯtractari. iuxta l. j. ff. de furtis. et inſti. de obliga. que ex delic. naſcū. in prin. ⁊ ſic in re immobili non cadit vſucapio: vt habetur per glo. in. l. j. in verbo preſcriptionē. ſ. de ſeruis fugi. et ibi per doct. ſed incerta bene pōt procedere vſucapio qñ eſt ſeparata a ſolo: vt. l. ſi certa. ff. de furt. ⁊ no. glo. in. d. l. j. in ꝟbo preſcriptionē. vñ videť dicendū in fructibus qui lz ſint pars fundi qñ ſunt in ſolo pēdentes: vt. l. fructus pendentes. ff. de rei vendi. tamen quando ſunt ſeparati a ſolo dicunť res mobiles: vt ibi not. et ſic in eis pōt cadere furtū: vt vult Ludoui. de ro in cōſi. ſuo. cxliij. quod incipit. In xpi nomine amen. inquiſitio qui dicit notabiliter qḋ inquiſitio nō intelligatur eſſe facta de furto: qñ dicatur q̄ quis accepit per vim fructus: q2 opz qḋ dicatur ipſum accepiſſe animo lucrādi. iuxta. l. j. ff. de furt. de quo dic vt ibi per eū: q̄ not. pro contendentibus de poſſeſſione ⁊ accipientibꝰ per vim fructus: vt nō teneantur de furto qñ acceperunt animo ſtandi in poſſeſſione nō fraudulēter nec ani-
12 mo locandi fructus alteriꝰ. †¶ In eadē glo. ibi. §. item ſi emptor. hoc declara vt per Bart. ⁊ docto. in. l. cū vir pdium. ff. de vſuca. ⁊ per Cy. hic. ⁊ per doct. in. d. §. itē ſi emptor. ⁊ per glo. ⁊ docto. in. l. ſi rē alienam. ff. de cōtrahē emp. et ibi plene dixi in. v. ⁊ vj. oppoſi. ſed pro cōcordia oium ſic dicas. Aut querimus nunqd venditio rei aliene ſit illicita in p̄iudiciu3 dñi: ⁊ regulř dicendum eſt qḋ ſic. ⁊ ita poteſt intelligi iſte tex. ⁊ ita loquitur. d. l. rē alienam. ⁊ in hoc nō eſt differētia: an res ſit mobilis vel imobilis: q2 eſt eadem rō in vtraqꝫ: ⁊ ita pōt intelligi. l. ſi fundū. ſ. de euic. Aut querimꝰ quo ad p̄iudiciū ꝯhētium. i. vt ꝯhentes teneanť ſeruare contractū: nō ꝓcedit diſtinctio. d. §. itē ſi emptor. Aut querimus quo ad vitiū furti ⁊ quoad vſucapiendū: ⁊ tūc ſit diſtinguēdum. Aut loquimur de re immobili: ⁊ in illa nō cadit vitium furti: vt dixi in pnc. huius glo. Aut loq̄mur de re mobili in qua pōt cadere furtū: ⁊ tūc diſtinguēdū eſt ēt vt in. d. §. itē ſi emptor. hoc tñ addito qḋ ſi vēditor ſciuit rem eſſe alienā et vēdidit ⁊ tradidit: tūc bene furtū committiť: vt dixi. ſ. in. ij. not. in prin. ¶ †In 13
glo. fi. ſup ꝟbo ſciuit. in prin. ibi a ſcientibus. No. ex iſta glo. q̄ vendēs vel emēs rē alienā ſcienter cōmittit furtum: ſecꝰ ſi ignoranter: vt. ſ. dictū eſt: ⁊ preſumiť dōs fuiſſe ſciens: ⁊ in mala fide qñ cōtractus fuit celebratꝰ clam: q2 in his q̄ ſunt in genere permiſſoꝝ: ſunt tamē in ſpecie ꝓhibita attendi: an palā vel occulte ēs faciat: q2 ſi ſit clā pſumiť dolus. l. fi. ff. de ritu nup. ⁊ l. nō exiſtimo. ff. de admi. tuto. ſm doct. in. l. in ciuilē. ſ. de fur. facit gloſ. in. c. cōſuluit. in verbo odit lucē. extra de offi. deleg. ⁊ qḋ ibi no. per doct. ⁊ qḋ vult Bal. in. l. ij. in prin. ſ. de repu. here. Adde tñ licet ille qui emit rē clam pſumiť eſſe fur: tñ nō poterit conueniri propter hoc actione furti ſm Pau. in. d. l. in ciuilē. ſ. de fur qḋ eſt notabile: ⁊ hoc maxime verū eſt in pena corporali. ⁊ pro hoc facit c. aperte. extra de preſump. ⁊ qḋ ibi not. per doct. qui dicūt qḋ vbi ex pſumptionibus ꝓceditur debet iudex temperare ſniam ſuam: ⁊ maxime nō cōdemnet niſi raro ⁊ modico ad penā nō pecuniariā nec corporalē: vt colligitur ex ſnia Salomonis. de qua in. d. c. ex parte. ſm Inno. q̄ ita ſingulariter dicit in. c. q2 veriſilē. extra de pſum. ⁊ idem no. ibi. Anto. de but. ⁊ alij doct. in. d. c. aperte. idem no. Bald. in. l. nō eſt veriſilē ad finem prin. ff. qḋ metus cā. et in. c. j. in fi. in titu. hic poteſt eſſe tit. quibus modis feu. amit. et in. l. eiꝰ. §. fi. ante fi. ff. de teſta. idem tenet Abb. ſic. in. c. auditis. in antepe. col in fi. extra de preſcrip. vbi oino vide. et vide ēt qḋ not.

Inno.in.c.poſt electionem.in glo.in ver=
bo inſtituto.ibi rñdeo extra de ꝓceſ.pre=
ben.⁊ vide Bar.in.l.abſẽtẽ.circa princ.
ff.de penis.⁊ Bal.in aut.ſed nouo iure.
in vlt.col.in prin.ver.nota octauo.C.de
ſer.fug.et vide Pau.de caſt in ꝯſi.clerici.
in pe.col.in fi.⁊ non ciuitas.⁊ vide no.
14 in.l.fi.C.de ꝓba.¶ †Itẽ preſumit̃ fraus
cõtra emẽtẽ qñ eſſet ſolus ſolitus fre=
quentare ſimiles cõtractus:puta emen=
do res alienas vel furtiuas per.l.non
oẽs.§ a barbaris.ff.de re mili et in.l.qui
ſe miſſos.ff.de vſuris.⁊ in.l.vel vniuerſio
nẽ.ff.de pig.act.⁊ ita tenet Bal.⁊ oẽs in
l.in ciuilem.C.de furt.⁊ adde qd̃ ſi iudi=
ci videbit:poterit venire ad torturam:ſi
aũt iudici nõ videret̃ ꝑſona torquenda
q: grauis ⁊ honeſta eſt:tunc ex poſſeſſio
ne rei nõ ꝑ̃ſumeret̃ furtũ.arg.d.§ a bar=
baris.⁊.l.de minore.§ tormẽta.ff.de q̃õ=
nibus.ſm Bal.⁊ Saly.⁊ alios in.d.l.in
ciuilem.C.de fur.in fi.¶ Item ꝑ̃ſumitur
fraus ⁊ mala fides.qñ qs emit a ſe ſup=
poſito venditore.vt dicit elegãter Bart.
in.l.j.C.de repu.heredi.allegãdo ea que
dixit in ſimi.in.l.cogi.C.de peti.her.di.fa=
cit que no.Ang.in.d.l.in ciuilẽ.¶ Item
preſumitur qñ nõ interuenit preciũ ſed
ſola cõfeſſio.ar.l.per diuerſas C.mãda.
ſm Bal.in.d.l.ij.qui dicit idem ꝑ̃ſumi ex
modicitate precij: vel qñ eſt partim do=
nata:vel partim vendita per.d.l.per di=
uerſas.dixi plene in tracta.meo de ſimu
la.cõtract⁹.¶ Itẽ preſumit̃ fraus ⁊ ma
la fides ex aliis cauſis de quib⁹ plene ꝑ
15 Bald.in.d.l.ij C.de repu.heredi. ¶ †In
eadẽ glo.fi.ibi.ſed ſi nõ fecerũt furtũ iſta
glo.ſentit ꝙ ſola venditiõe ſine traditio
ne non fit furtũ.pro quo eſt caſus in.l.ſi
16 quis vxori.§ neqꝫ ꝟbo.ff.de fur. ¶ †Sꝫ
quid ſi emptorem paſſus eſt venditor rẽ
venditam accipere:vel apud emptorem
eſſe reliquerit:an tunc committatur fur
tum:dic qd̃ nõ:vt in glo.in.l alienum.C.
de furtis.et glo.in.l.item ſi res.in princ.
in glo.in verbo vſucapte.ibi vel ſi ſciat.
ff.de alie.iudi.mu.cã fac.⁊ in cõtrariuꝫ
eſt glo.in.l.ſi ſeruũ C.de fur.pro qua vi=
det̃ eſſe caſus in l.ſi concubina.§ res in
fi.ibi celauit.ff.rerũ amo.ſed teneas pri=
mam partem niſi res eſſet in preſentia.

argu.l.hoc ſi res.ff.de rei vendi.et tenet
glo.in.d.l.ſi ſeruũ.idẽ niſi conſtituerit ſe
emptoris noĩe poſſidere:quo caſu tranſ
fertur poſſeſſio:ſi tunc erat apud vendi
torem.l quod meo.in prin.ff.de acquirẽ.
poſ ⁊ Bar.⁊ alij in.l ob emptiõe:in princ.
ff.de pac.cũ ſiſibus.¶ In ea glo.in fi ibi
ꝓpter ſciẽtiã rei alie ne:ratio eſt:q: licet
a ꝑ̃n.fuerit in bona fide:tamẽ ſi ex poſt=
facto tp̃e traditionis fuit ſciens:et ſic in
mala fide nõ vſucapitur res que fuit ven
dita:quia vtroqꝫ tp̃e.ſ.ↄctus ⁊ traditio=
nis reqrit̃ bona fides in cõtractu vendi
tionis.l.iij.ff.pro ſocio.⁊ not.in.l ꝯvendi=
tioni.in eodem titulo.

1 ☞ Res ꝓhibita alienari p teſtatorẽ:ſi
vendat̃ vſucapi nõ põt:⁊ idẽ eſt qñ alie
natio a lege ꝓhibetur.
2 Alienationis appellatione an et qñ vſu
capio veniat.
3 Arte in ſua an quilibet perfect⁹ eſſe poſ
ſit:⁊ p̃cipue i ſciẽtia legali que habet ꝑ̃n
cipium ⁊ finem.
4 Papa in iure errare poteſt.
5 Eccleſia que fidelium cõgregatio d̃r:nũ
quid errare poſſit.
6 Gratian⁹ auctor decretorũ voluminis:
lꝫ fuerit in iure doctiſſimus:in multis ta
men errauit.
7 Sanct⁹ Auguſtin⁹ doctor in ſacra pagi
na clariſſim⁹ etiã in multis errauit.
8 Libros multos legere:an vtile ſit.
9 Legalis ſcia an ꝑ̃ter alias habeat prin=
cipium ⁊ finem.
10 Sciẽtiã eminentẽ quis habere dicatur.
11 Sciẽtiã meliorem quis habere dicatur.
12 Doctores optimi qui dicantur.
13 Doctores mediocriter boni ⁊ mediocri=
ter mali qui eſſe dicantur.
14 Scie rõne in aliquo duo ſpũalia fiant.
15 Bñficia duo curata vt alios habeat ꝓ=
pter ſcientiã diſpenſari poteſt:vbi etiaꝫ
quõ Eugenius papa Bononie Joãnem
de Imola diſpenſauerit cõtra ſtatuti for
mã:vt poſſet legere ordinariã de mane.
16 Doctor inopia ſup lectionibus legẽdis
preter ſtatutorꝫ formas diſpenſatio fie=
ri poteſt.
17 Doctores intrãtes nõ recipe forenſes ad
collegia ſi receperint:an piuri eẽ dicant̃.
18 Executio dãnati ad mortẽ ꝓpter peritiã

vel dignitatẽ aliquam differri poteſt.

19 Dictio vt cauſam finalem nõ ſignificat.

20 Teſtator ſi alicui eccleſie pecuniã lega= uerit: vt ex ea ſibi fundũ emat: eccleſia nunq̃ dictũ fundum alienare poterit.

21 Teſtõ ꝓhibitionis cãm expſſe exprime= re: vel etiam tacite in fauorem alteri⁹ q̃ heredis vel legatarij paria ſunt.

22 Teſtator qñcũq; mandauerit rẽ aliquã ſeruari ſiue conſeruari alienationẽ quo modocunq; prohibere videtur.

23 Prohibitio etiam per verba affirmatiua fieri poteſt.

24 Teſtator ſi iuſſerit qđ ſerui ſeruarẽtur: vel qđ non venderentur: quid iuris.

25 Uenditionis appellatione: an oĩs alie= natio contineatur.

26 Uenditionis ſimpliciter ꝓhibite appel= latione: an alius ꝯtus contineatur.

27 Cauſa regulat: ãpliat: regulat et reſtrin git dictum ſecundum naturam cauſe.

28 Uenditionem rei ſi teſtator prohibuerit: vtrum illa alienari poterit.

29 Alienatiõis prohibitio que a lege fit: qñ cum teſtatoris ꝓhibitione concurrit: qđ iuris.

30 Legato eccleſie facto ſi ꝯditio vel pactũ apponat̃: vt res illa alienari non poſſit: an tale pactum vel conditio valeat.

31 Neceſſitas non habet legem.

32 Res alienari ꝓhibita a teſtatore poſito ꝙ alienari poſſit: an ſi alienetur domi= nium in accipientem transferatur: et ad intereſſe agi debeat.

33 Baro quidã ſi milites vaſallos habeat ⁊ inſtituat filios ſuos heredes: ⁊ dicat ꝙ ſemper vult illos milites vaſallos here= dum eius fore: ⁊ ꝓhibeat ꝙ alienari nõ poſſint: ſi poſtea heredes alienare nolue rint: an valeant.

34 Teſtm̃ fecit quidã habẽs inimicũ vici= nũ: ⁊ ꝓhibuit filios ſuos alienare domũ ſuã illi vicino ꝓpter odiũ qđ in eum ha= bebat: an filij eius alienare poterunt: di cta prohibitione non obſtãte ſupponen do qđ alias alienare potuiſſent.

35 Alienatio in quibus caſibus prohibita ſit: et prohibitio valeat: an per viam per= mutationis alienari poterit.

36 Alienari an poſſit: qñ duplex prohibitio interueniret. ſ. legis et teſtatoris.

37 Pupilli res vſucapi non poteſt.

38 Res alienari prohibita an vſucapi vel preſcribi valeat.

39 Teſtator ei cui reliqt: leḡ ĩponere põt.

40 Preſcriptio de iure nõ currit agere non valenti.

41 Filiusfa. ſi aliquas res habeat in quib⁹ pater vſufructũ nõ h₃: ⁊ pro quib⁹ filius abſq; patris conſenſu agere non poteſt: nunquid ipſi filio dum eſt in patris po teſtate: preſcriptio currat.

42 Regula quem de euictione tenet actio: eundem agentem repellit exceptio.

43 Negligentia vbi non fuerit: ibi etiã non debet eſſe pena.

44 Alienauerit ſi pater vel reliquerit alte ri bona filie: vel que per fideicõmiſſi ius filie debebantur: ipſa filia preſente et nõ contradicente: nunquid per hoc ipſa fi= lia conſentire videatur.

45 Fili⁹ cui⁹ pater bona alienauerit: ſi ſci= uerit illã alienationẽ factã: vel forte pre= ſens fuerit: ⁊ nihil dixerit: an debeat ſal tẽ emptori denunciare ne emat: ad hoc vt ipſum in mala fide conſtituat: vel ha beat cauſam deſiſtendi a contractu: ⁊ ſi filius dictam denunciationem non fece rit: ſibi preiudicare debeat.

SI cõtra. Res ꝓhibita aliena ri ex cauſa a teſtatore nõ p̃t vſucapi. h. d. ¶ † No. primo qđ res ꝓhibita alienari ꝑ te ſtatorẽ ſi vẽdat̃ nõ põt vſuca pi: ⁊ idẽ qn̄ alienatio prohibet̃ a lege: qꝛ tũc ꝓhibet̃ ẽt vſucapio: vt in gl. q̃ quoti= die allegat̃ ad hoc in. l. vbi lex ſm̃ Bart. ibi. ff. de vſucap. ⁊ hoc t₃ expreſſe Azo in ſum. ti. hui⁹. idẽ ſi eſſet facta ꝓhibitio in ꝯtu: taliter ꝙ impediret̃ dñij tranſlatio ſm̃ Bart. ibi qui dicit ꝙ iſta ſunt menti tenẽda: qꝛ quotidiana ſunt ꝓpter ſtatu= ta ⁊ vltimas volũ. q̃ ꝓhibent rem aliena ri. ⁊ ꝑ hoc videt̃ eſſe text. in. l. alienatiõis ṽbo in prin. ff. de ṽb. ſig. ⁊ rõ hui⁹ põt eſ= ſe: qꝛ vſucapio dr̃ etiã alienatio legalis: vt dixit glo. no. in. l. vſucapio. circa prin. glo. magne. ſ. de pig. ꝑ tex. in. d. l. aliena= tiones. ſ₃ ſubdit etiã. d. gloſ. qđ vſucapio nõ tollit ius pignoris per. d. l. vſucapio. qđ eſt notãdum. † Et de iſto articulo an et quãdo appellatione alienationis ve=

niat vſucapio. vide per Cy. Bar. ꝛ alios
in. l. fi. ꝗ. in quibus cau. in integ. reſti. nõ
eſt neceſ. ꝛ per Ange. ꝛ Jo. de imo. plene
in. d. l. vbi lex. ꝛ ꝑ Bar. ꝛ doc. in. l. filiuſfa.
§. diui. ff. de lega. j. ꝛ ego dixi in. d. l. alie-
nationis. de quo etiã dicã. j. ſup gloſ. j. et
extra glo. in. j. q. vbi declarabit̃ intellect⁹
3 hui⁹ qõnis. ¶ † Nota ſcđo tex. ibi. perfe-
cte artis: quẽ poſſe eſſe ꝑfectũ i arte ſua:
ſed nõ in ſcia nr̃a legali ſm Ange. ꝛ Ra-
pha. hic: ꝛ iõ dicit h̃ Ang. ꝙ null⁹ eſt iu-
riſcõſultus q̃ nõ fuerit reꝑ̃henſus in ali-
quib⁹ ſuis rñſis: ſed hoc nõ credo bñ di-
ctũ: nã lꝫ aliq̃ reprehendant̃ etiã iuſte:
nõ tñ ꝓpter hoc dꝫ dici ꝙ nõ fuerint ꝑfe-
cte ſcie: q꜠ q̃nq꜠ bon⁹ dormitat Homer⁹.
ꝛ hoc ꝓpter memoriã ꝛ ĩbecillitatẽ hoĩs
vt. l. peregre. in ꝑnc. ff. de acq̃. poſ. q꜠ oĩm
hr̃e memoriã et penit⁹ in nullo peccare
poti⁹ diuinitatis q̃ hũanitatis eſt. l. ij. §.
ſi q̃d aũt. ꝗ. de vet. iur. enu. ꝛ not. glo. ij. in
c. porrecta. extra de ꝯfir. vti. vel inutili. et
gl. ij. in. c. cũ ſ adeo. extra de reſcrip. ꝛ iõ lꝫ
impator ꝓ̃ſumat̃ hr̃e oĩa iura in ſcrinio
pectoris ſui ꝓpter ſapiẽtes q̃ debẽt ſecũ
eſſe. l. oĩm. ꝗ. de teſt. ꝛ ſit veriſimile ipm̃ er-
rare nõ poſſe in iure: tñ errare põt: vt di-
cit gl. magna in. l. iij. in fi. ff. de ſupel. leg.
et idẽ dicit gloſ. in aut̃. de depoſitionib⁹.
in. §. fi. coll. vj. vbi dicit ꝙ impator male
alleg̃at. ꝛ eſt glo. in. c. j. in v̾bo iudicauerit.
in ti. ſi de inueſt. inter do. ꝛ vaſal. lis oriat̃
4 in vſi. feu. ¶ † Sic ẽt papa põt errare in
iure ꝛ obliuiſci: vt ꝓbat̃. xxiij. diſ. ꝑterea.
et. xiij. di. anaſtaſi⁹. ꝛ. xl. diſ. ſi papa. ꝛ no.
glo. xxiiij. q. j. c. a recta ergo fide. ꝛ no. gl.
ij. in. c. illud. extra de ele. exco͂. mini. et hr̃
5 in. c. j. de ꝯſti. li. vj. ¶ † Sed eccl̃ia q̃ dr̃ cõ-
gregatio fideliũ nõ põt errare: vt eſt. tex.
cũ glo. no. in. d. c. a recta ergo fide. ꝛ vult
gl. i. c. ꝙ cũ eo. i v̾bo eccl̃iaꝫ ſctã m̃. xxiiij.
q. j. ꝛ licet ita ſoleat allegari ꝛ dici. tex. tñ
in. d. c. a recta. nõ dicit ꝙ eccleſia nõ poſ-
ſit errare: ſed ꝙ nunq̃ ꝓbatur erraſſe.
et gl. Jo. theodorici in. d. c. q̃dcũq꜠. bñ ſen-
tit ſm Laurẽ ꝙ. nõ poſſit errare: dũ dicit
niſi erraret romana eccl̃ia: qđ non credo
poſſe: q꜠ Deus nõ ꝑmitteret. allegat di-
ctũ. c. a recta. ꝛ. c. pudẽda. qđ no. ꝓ his q̃
agunt̃ i ꝯcilijs gñalib⁹ ꝯ eccl̃iam roma-
6 naꝫ † ſil̾r Gratianus auctor voluminis de-

cretorum: licet fuerit doctiſſim⁹: in mul-
tis tñ errauit ꝛ reprehenditur: vt dixi in
tracta. meo de agni. librorꝫ iuris pontifi-
ciũ colligendo multos errores Gratiani.
7 † Similiter ſanct⁹ Auguſti. vir fide ſan-
ctimonia: ꝛ doctrina ꝑſtantiſſimus in
multis etiã errauit vt ipſe fatetur: vt ha-
betur per text. ꝛ gloſſ. ix. diſt. negare non
poſſum. ꝛ. xxiij. q. vj. vides ꝛ. xij. q. j. certe.
ꝛ. xxvj. q. iiij. c. vltimo. Jdeo ipſemet mul-
ta de dictis ſuis retractauit. ꝛ ideo dixit
beatus Hiero. in epl̃a. xl. vtinã omnium
tentatorum haberem volumina: vt tardi-
tatem ingenij traditionis diligentia cõ-
8 penſarem. ¶ † Et nunquid ſit vtile habe-
re ꝛ legere multos libros. vide Oldr. la-
te in conſi. ſuo. lxxxiiij. et plene per Albe.
de roſa. in. l. ij. in fi. ꝗ. de vet. iur. enu. ꝛ per
Cardi. zaba. in cle. j. in prin. in. xix. nota.
de magiſtris. ꝛ eleganter per Senecã in
epl̃a lxxx. ꝛ iõ ad ꝓpoſitũ dico: ꝙ q̃s põt
eſſe ꝑfectus in vna ſcia: lꝫ aliq̃ erret: et
magis põt eſſe ꝑfectus in ſcia noſtra iu-
9 ris ciuilis q̃ in alia. † Quia ſcia legalis
habet principiũ ꝛ finẽ: qđ nõ eſt in alia:
vt not. gl. in ꝓhe. inſti. in. §. ij. lꝫ hodie ꝓ-
pter gl. ꝛ doc. multos q̃ ſcripſerũt ſciẽtia
noſtra ſit effecta magis ꝓfunda ꝛ ſubti-
lis: ꝛ poſſet dubitari circa ꝑdicta q̃s di-
cat̃ ꝑfect⁹. vide tex. xiiij. q. j. ꝛ ibi per Ar-
chi. q̃ ponit quot modis q̃s dicat̃ perfe-
ctus: ex cuius dictis poteſt comprehen-
di ꝛ ex his que dixi quis dicatur artis ꝛ
10 ſcie ꝑfectus. ¶ † Quis aũt dicat̃ hr̃e ſciẽ-
tiam eminentem. dic ꝙ eſt ille q̃ ſubtiles
qõnes diſcutere: examinare negotia: et
diffinire nouit: et in prõptu rõnes hꝫ: vt
elegãter dixit Inno. in. c. cũ in cũctis. ex-
tra de elec. ꝛ idẽ no. Abb. ſic. l. c. venerabi-
11 lis. in ꝑn. in. ij. no. extra de prebẽ. ¶ † Ille
aũt dr̃ hr̃e meliorẽ ſcientiã q̃ ſcit aliquo
mõ examinare negotia: q̃uis ad oia ne-
ſciat rñdere: vt q꜠ in libris veritatẽ eorũ
que ſcire tenet̃ ſcit q̃rere: ꝛ etiã in prõptu
oĩa nõ hꝫ: vt no. dicit Jnn. l. c. cũ i cũctis
12 ꝛ ibi doc. ¶ † Qui autẽ dicantur optimi
doc. vide per Ang. in. l. vbi aũt nõ appa-
ret. §. j. qui incipit vſq꜠ adeo. ff. de v̾b. obl.
qui dicit: ꝙ ſunt illi qui in ſuperlatiuo
tenẽt ꝑmũ locũ: ꝛ ideo dic ſt̃atutũ Bo-
nonie vult ꝙ cauſe graues debeãt com-

miſſi doctoribus: nõ poterit dari cogni-
tio niſi docto. ſolum tenentibus gradum
ſupremũ in ſcientia ⁊ in doctoratu: ⁊ qui
dicant optimi ad famã recurrit ad.l.cũ
de lanionis.§.aſinã.ff.de fund.inſtru.ſed
ſi vult committi cauſe hoĩbus.nõ negat
Azo quin poſſit committi optimis vt.d.
l.vbi aũt non apparet.§.j.ſm Angel.ibi.
13 ¶ † Qui vero dicant mediocriter boni ⁊
mediocriter mali.vide per Archi.xiij.q.
ij.tps circa fi.⁊ per Anto.de but.in.c.cuȝ
arte.§.vero loco .extra de celebra.miſſ.q̃
omnia tene menti: quia ſunt pulchra.
14 ¶ † No.tertio ex eo.tex ibi.perfecte ar-
tis: ꝙ iuſta cauſa ꝓhibitionis alienatio
nis ſeruorum vr̃ eſſe: qꝛ ſunt perfecte ar
tis: ⁊ adde ꝙ rõne magne ſcĩe ſeruantur
in aliquo duoſſpãlia.ſ.ꝙ habeat priuile
gia ĩ ſua ⁊ aliena patria ⁊ vltra numerũ
vt eſt caſus valde not.in.l.ſed reprobari.
§.hoc amplĩ⁹.⁊ ibi hoc elegãter.no.Ni-
co.de neapo.ff.de excu.⁊ pro hoc eſt etiã
glo.no.inſti.de excu.tu.in.§.itẽ rome grã
matici.que eſt glo.magna circa fi.ibi vel
15 niſi ſint multum diſciplinati.† Facit ad
hoc etiã text.in.c.de multa.in fi.extra de
prebẽ.vbi hr̃ ꝙ propter ſciam põt diſpẽ-
ſari ꝙ qs habeat duo beneficia curata:
et propterea fuit obſeruatum in ciuitate
Boñ.dũ eſſet ibi papa Eugeni⁹ cum cu-
ria ⁊ legeret do.Joan.de imo de ſero: qꝺ
ꝓpter excellentẽ ſciam ſuã fuit data ſibi
ſnĩa per Eugeniũ papam legẽdi ordina
riam de mane: nõ obſtãte ſtatuto ⁊ ꝯſue-
tudine qꝺ nullus forenſis poſſit legere
Bononie ordinariã de mane: lȝ nõ lege-
rit niſi vnã lectionem: qꝛ deceſſit: et adde
omnino predictis qꝺ no. Lud.de ro.in.l.
ſi vo.§.de viro.in prima fallẽ.ff.ſolu.ma.
16 † Eſt etiã alius caſus in quo poſſet forẽ
ſis legere de mane ordinariam Boñ. qñ
res deueniret ad caſum ꝙ ciuitas care-
ret ciuib⁹ aptis ad illã lecturã: qꝛ cuȝ ſit
ſtudiũ famoſum: peccatũ eſſet nõ exiſti-
bus docto. aptis ad illam lec eſſe ſine do
ctore apto ad ſuſtinẽdũ ſtudiũ: vt ſingu-
lariter dicit Ant.de bu.i.c.ſi vo.in.ij.col
17 in fi.extra de iureiur q̃ etiã dicit. † qꝺ cre-
dit doctores nõ eſſe piuros q̃ iurãt foren
ſes nõ recipere ad collegiũ vel lecturã: ſi
res deuenit ad caſum: ꝙ ciuitas careat
doctorib⁹ aptis ad collegiũ vel lec.⁊ mo
uet hac rõne: qꝛ vbicũqꝫ iurat aliq̃d pro
tunc indifferenter: ſi poſtea res deuenit
ad caſuȝ: de quo ſi cogitaſſet a principio
non iuraſſent: quia iuramẽtũ eſſet illici-
tum: nõ obligat iurm̃ ⁊ ponit exẽplũ: vt
ſi qs iurauit nõ negociari: ⁊ venit caſus
qualr̃ viuere nõ poſſet niſi negociet: põt
ꝓpria volũtate ꝯuenire iurõ ⁊ negocia-
ri allat ad hoc Archi.xxij.q.ij.c ij.qꝺ in
cip.aiaduertendũ facit gl.notabi.i.l.ta-
le pactũ.§.fi.ff.de pactis.⁊ glo.in clemẽ.
18 prima.de reſcriptis cũ ſilibus. † Itẽ ad-
de ꝙ ꝓpter ꝑfectã ſeu maximã peritiam
alicui⁹ artis ſeu artificij vel etiã roboris
põt differri executio alicui⁹ q̃ ſit cõdẽna
tus: vel ducat ad mortȝ. Vñ formo tibi
qõnẽ: ſnĩa capitalis lata eſt ꝯ quẽdã ar-
tificẽ egregiũ vel mire fortitudis ſeu ro-
boris q̃ eſſet multũ vtilis ciuitati: iudex
vult mãdare ſnĩam executioni: ſic qꝺ ab
executiõe ſnĩe nõ põt appellari l.ab exe
cutore ĩ pñc.ff.de app.⁊.l.ab executiõe.ſ.
quorũ appel.nõ reci.iſto caſu ꝓpter arti
ficiũ egregium vel nimiam fortitudinȝ
poterit populus impedire et ſuſpendere
executionẽ dicte ſnĩe: naȝ vnus de pplo
poterit ire ad ptãtẽ vel iudicẽ ⁊ ſibi dice-
re iſte eſt hõ egregi⁹ in arte ſua: vel mire
fortitudinis de quo cõitas valde indiget
vel indigere poſſet nõ interficiatis cũ: et
tũc iudex dȝ ſuſpẽdere executionẽ donec
pñcipẽ vel dños vel alios ſuperiores cõſu
lat: vt eſt caſus mirabilis l.l.ad beſtias.
ibi roboris vel artificij.ff.de pe.⁊ ita ẽt tȝ
Lud.de ro.in ſuo ſingu.ccccclxvij.qꝺ in
cipit. Tu forẽſis hẽs.⁊ per hũc modum
liberare feci quẽdam Ferrarie: qui erat
mire fortitudinis.⁊ marie pitie in ludo
enſis. ¶ Et idem eſt dicẽdum in perſona
que eſſet in magna dignitate conſtituta:
vel in decurionibus: vel in his qui ſunt
de principalib⁹ ciuitatis: qui inconſulto
principe dãnari nõ pñt: vt ẽ text.no.in.l.
qui cedẽ.ff.ad.l.cor.de ſic.⁊ in.l.diui frẽs
§.fi.ff.de pe.⁊ in.l.j.ff.de bo.eorũ qui ſibi
mortem conſci.cum ſilibus que oĩa in-
telligo eſſe vera niſi forte tumultus aliter
ſedari non poſſet: niſi condemnaretur et
condemnatus occideretur: qꝛ tũc credo
qꝺ non obſtante quod eſſet magnus arti

fex:vel mire fortitudis:vel in dignitate conſtitutꝰ:vel decurio:vel de pluꝰ principalibus ciuitatis:poterit tñ incōſulto etiā principe puniri ⁊ interfici.⁊ hoc per tex.in.d.l.q cedē.in fi.facit ad hoc.l.ſi de filio exheredato.§.hi aūt oēs.in fi.in preueniēdi periculi cā.ff.de iniu.teſt.Itē credo predicta vera niſi condēnatꝰ eēt forte latro manifeſtus:vł ſeditio prerupta:vel factio crueta : q: tūc poſſet fieri executio ad mortē:⁊ poſtea ſcribi ad principē per d.§.hi aūt oēs.ibi vbi forte latro manifeſtus.⁊ q ille tex.pbet ptꝫ q: loquitꝛ ibi et qñ ad pncipē dꝫ ſcribi anteq̄ fiat executio:vt pbatꝛ ibi quo ad pnceps reſcripſerit:⁊ tñ fit ibi executio anteq̄ pncipi ſcribatꝛ.Et predicta dixi etiā in.iij.cautela mea.⁊ vide multas alias ad euadēdum aliquē a morte:vel differendū executionē quas poſui in primis.xj.caute.meis. que oia ſingulr tene mēti : q: poſſent tibi facere honorē ⁊ vtilitatē cū tracteꝛ de vita hois ⁊c. ¶ Opp.cōtra tex.q inepte loquatur de vſucapione:q: tunc eſt locus vſucapioni.vel preſcriptioni qñ venditur res aliena ab vno tanq̄ dño.l.clauibus.ff.de cōtrahen.emp.ſed hic iſta venditio facta a tutoribꝰ tutorio nole vꝛ facta ab ipſis pupillis:ſed pupilli erāt domini:ergo nō eſt tractādū de vſucapiōe. Solu.ſm Pau.de ca.hoc verū eſt qđ qñ venditio a dño non tractatꝛ de vſucapione qñ pōt dominiū trāſferre ⁊ transfert. q: res ſua non pōt per emptorē vſucap. l.ſequitꝛ.§.lana.ff.de vſuca.ſed hic loquitur qñ dño non potuit dominiū rei ſue l alium transferre.Unde merito dubitatꝛ an ſaltē potuerit transferre vſucapiendi conditionē.et dicas q non:quia vēditio non valuit:ex quo fuit facta cōtra volūtatem teſtatoris:⁊ ſic cōtra prohibitionē legis:q: voluntas teſtatoris habetur p lege in auc.de nup in.§.diſponat.⁊ ideo inducitur mala fide que habet impedire vſucapionem:vt dicitur in glo.fi. in fi.in l.precedenti.Sed contra quod imo phibitio teſtatoris non noceat probatur ſic. nam tñc prohibitio habet impedire alienationem quādo concernit vtilitatē alterius q̄ heredis:vt.l.pater filium.§.iulius agrippa.⁊.§.pe.ff.de le.iij.ſed tu dic q illud eſt verum quando heredes ſunt tales qui poſſent renūciare fauori ſuo: vt quia ſunt maiores.xxv.annis: q: tūc vēdēdo renunciāt fauori ſuo:ſecꝰ ſi ſunt tales q non pñt renūciare fauori ſuo : vt q: ſunt minores:vt fuit in caſu nřo:q: vēdere nō poſſent ex q̄ vendēdo nō poſſent renūciare fauori ſuo.ita no.Bartol.in.l. filiuſfa.§.diui.in princ.circa fi.verſi.ſcđo modo legitur.cum verſi.ſi q.ff.de lega.j. ¶ Sed contra iſtud oppo.et videtur:qđ prohibitio teſtatoris facta in fauorē hereditatis tñ habeat impedire alienationem:vt eſt caſus notabilis in.l.fin.ibi.nā in priore caſu.§.qui ad lib.peruenī.non poſſunt.ſed tu potes forte dicere q ibi illa phibitio fuit facta cum cauſa expreſſa:vcꝫ propter familiare miniſterium et vſum filiorum neceſſariū:⁊ ideo filij ⁊ heredes non poſſunt alienare nec etiā manumittere et eſt magis fauorabile.et ita poteſt etiam intelligi.l.noſtra:q: alienatio prohibita fuit:quia teſtator voluit vt ſerui propter perfecte artis peritiam ſeruarentur:et ſic in vtilitatem filiorum.et ita intellexit iſtū text gloſſ.in d.§.diui . et licet Barto.eam reprobet dicendo q hic ideo valet prohibitio:quia erāt minores prohibiti alienare qui alienando nō poterant renunciare fauori ſuo:ſed ſi in caſu legis noſtre eſſent:vel efficerentur maiores:tunc alienatio non impediretur:q: quando phibitio alienationis fit fauore heredis:quid iuris eſt:ſiue prohibitio fiat cum cauſa:ſiue ſine cauſa.l.titio centum.in princi.ff.de condi.et demon.Iſta tamen opinio Bar.non videtꝛ vera:et videtur etiam contra.d.l.fi.Ad.l.titio centum in prin.pōt rñderi:q in prima parte illius legis phibitio nō fuit facta ipſi legatario qñ ſibi tñ debebat acquiri . q: illud legatū factū titio de centū vt emat fundum: nō artat legatariū quin poſſit
19 vendere fundū:† q: dictio.vt:non ſignificat cauſam finalē ſed impulſiuā.vnde ſi do tibi decem vt emas vnū par caligarum:lꝫ caligas nō emeris : nō tñ reddes decem:vt eſt gloſſ.not.in.l.ſi mulier ꝫ de iure dot.que gloſ.ponit etiā alia exēpla et eſt glo.ſ.mihi in.l.iij.§.q̄ſq̄.ff de condi.ob cauſam.⁊ ibi per doc.et per Bar.et

alios in.l.ij.§.fi.ff.de dona.⁊ per hoc bal. in.l.fin.C.de pac.inter emp.et vendi.non videtur bene dixiſſe: dum dixit per.d.l.
20 titio centū.in p̄n.† ꝙ ſi teſtator legat pecuniā vni eccl'e: vt ex ea emat ſibi fundum: nunq̄ poterit eccleſia dictū fundū alienare: q2 videtur ꝓhibita a teſtatore alienatio: qm̄ vt dixit ille text.non ꝓbat ꝙ per hoc videatur ꝓhibita alienatio: ⁊ iſtud teneo: lȝ aliqui in.d.l.filiuſfami.§.diui de leg.j.ſequātur opinionē Bald.et ſi dicatur Bal.fundat ſe in.d.l.titio centum.in fi.prin.reſpondet ꝙ queſtio Bal. conuenit prin.l.tm̄ non autē fi.princ.qui loquitur in alio caſu: vt ſtatim dicam. ¶ Sed in ſcđo reſponſo illius.l.titio centum.in verſic.ſed ſi filio.licet teſtator expreſſe non prohibuerit alienationem: tn̄ ex quo teſtator voluit legatarium emere fundū: vt ꝓſpiceret alūno min⁹ induſtrioſo: habet perinde ac ſi cauſam alienationis expreſſiſſet: vel q2 volebat conſulere.d.fratri legatarij ſm̄ vnā lec.gloſ.
21 et ſic ille tex.probat: † ꝙ paria ſunt exprimere cām ꝓhibitionis expreſſe in teſtamento: vel tacite in fauorem alterius q̄ heredis vel legatarij.et eſt etiā gloſ.in.l. quoties ab oībus.C.de fideicō.et ibi hoc tenet Cy.⁊ in.l.ea lege.C.de ꝯdi.ob cām. et ita ſentit hic Bal.⁊ apertius in.d.l.fi. C.qui ad liber.perue.non poſ.vbi dicit per illū tex.ꝓbari ꝙ ꝓhibitio teſtatoris que cām prohibitionis dȝ habere vt hic et.d.l.filiuſfa.§.diui.cū ſimilibus.et valida eſt: non ſolū ſi cauſa exprimit: ſed etiam ſi tacite poteſt cōprehendi ex intentione ipſi⁹ per tex.in.d.l.fi.⁊ idē vult Bald in l.cōtra volūtatē.C.de teſta.manu.vnde illa.l.titio centū in prin.non videt ꝓbare opi.Bar.videlȝ ꝙ ꝓhibitio facta a teſtatore cum cauſa expreſſa vel tacita fauore heredis nō valet: q2 nō loquit de fauore heredis vt dixi.et idē videt dicēdū ꝙ valeat prohibitio teſtatoris: vt res relicta heredi vel legatario nō poſſit alienari etiā in fauorem heredis vel legatarij: qn̄ apparet expreſſe vel tacite de mēte teſtatoris ꝙ habeat affectionem vt nō alienaret: puta q2 putabat rem eſſe neceſſariam vel vtilē heredi vel legatario vt.d.l.fi.C.qui ad lib.perue.non poſ.vel quia domus vel poſſeſſio fuerat maiorū ſuorum: vt.l.ſi in emptione.in prin.ff.de mino.et.l.j.§.ſed ſi rem.ibi in quā habet patronus affectionē vel opportunitatē celi vel illic educatus ſit vel parētes ſepulti.ff.ſi quis in frau.patro. ¶ Idē q̄n alienatio prohibita fuiſſet fauore eccleſie vel pie cauſe: puta fauore alimentorum.l.cum hi.§.ſi vni.ff.de tranſac.idē et quādo eſt prohibita alienatio fauore perſone puta minoris: vt hic ſm̄ Bald. qui ita intellexit iſtum text.in.c.j.in vlti. col.in prin.in tit.de alie.feu. ¶ Nec ob. dum reprobaui Bal.C.q2 Bal.loquitur in caſu in quo non apparebat expreſſe vel tacite de prohibitione alienationis: vt dixi per.d.l.titio fundus.in primo reſponſo.ff.de condi.⁊ demonſt.et ita vult Cy.in.l.ea lege.in dictione.ſua.C.de ꝯdi. ob cauſam.et in.d.l.quoties.C.de fideicōmiſ.⁊ doc.no.in.d.§.diui. ¶ Unde ex his diſtingue: aut ꝯſtat expreſſe vel tacite ꝙ teſtator habuit affectionē ne res venderetur: quā prohibuit alienari: ⁊ tunc valet prohibitio: ⁊ non poterit per heredē contrauenire: dato ꝙ etiam in ſuum tm̄ fauorem prohibuiſſet teſtator: ſiue ſit maior: ſiue minor heres: et ita poteſt loqui hic.⁊.d.l.fi.cum ſimilibus.aut conſtat expreſſe ꝙ teſtator nullam habuit affectionem pro ſe: ſed in fauorem tm̄ heredum prohibuit alienationem: ⁊ tūc diſtingue ſm̄ Bar.in.d.§.diui. Aut heres erat maior.xx.annis: qui poterat ſuo fauori renunciare.l.ſi quis in conſcribendo.C.de pac.et tunc poterit alienare.l.pater filium.§.iulius agrippa.ff.de leg.iij. Aut eſt minor qui non poteſt renunciare: et tunc non poterit alienare vt hic: vel dicas. Aut eſt facta prohibitio fauore pie cauſe vel minoris: et non poteſt vt hic: al's ſecus. Aut ſumus in dubio: ⁊ tūc dicendum eſt ꝙ alienare poterit per.d.§. iulius agrippa.de quo tamen latius dic vt per Cy.et docto.in.d.l.ea lege.et per Bar.et omnes alios ſcribentes in.d.§.diui et per docto.in.d.l.quoties.C.de fideicom.⁊ per Bald.plene in.c.j.in vlti.col. in titu.de aliena.feu.⁊ vide etiā per Ange.plene in conſilio ſuo.clxv.in conſi.ſequenti.vbi plene tractat de materia q̄n

teſtator prohibet alienationē. ¶ In glo. prima in verbo ſeruari.in princ.ibi.idem ſi vendi prohibuiſſet. No.ex iſta gloſ.cō=
22 iuncto text.† q quādo teſtator mandat rem aliquā ſeruari ſiue cōſeruari:videt̃ phi=bere ipſam vendere vel aliquo alio titu=lo alienare:vt probatur etiā in.l.pater fi=lium.§.penul.ibi nulla ex cauſa alienēt ſed cōſeruent ſucceſſioni ſue.ff.de leg.iij. et ita pridie ſup hoc ꝯſultus reſpōdi. Ex
23 quo etiā no.ſm Bal.hic.† q aliqd phibe=tur per verba affirmatiua. nam teneor nō alienare:q teſtator iubet rem ſeruari ſub verbis affirmatiuis: et ſic poſito ali=quo ex quo ſequit̃ phibitio perinde eſt: ac ſi phibitio facta fuiſſet.vnde ſi probo q nihil cōſeruaui videor probare q phi=buerit alienari:q eade natura eſt equi=
24 pollentiū. ¶ † In ea.gl.ibi cū verbo ven=ditionis ois alienatio ⁊c.dic q text.dicit quādo teſtator iuſſit q ſeruarētur ſerui nō poſſunt alienari:ſ3 qd ſi teſtator dixit
25 q nō venderētur.glo.dicit q eſt idē:† q appelllatione venditionis cōtinetur ois alienatio. allegat text.in.l.ſtatuliberi a ceteris.§.quintus.ff.de ſtatulibe.⁊ idem vult glo.in.l.ij.in.§.eā rem in verbo non pōt.ff.que res pig.obli.poſ.per.d.§ quin=tus.qui eſt ad hoc notabilior q̄ ſit in iu=re ali⁹ ſm Bal.hic:q tex.xij.tab.emptio=nis verbo oēm alienationē cōplecti vide=tur. Et ſubdit q verbum vēditionis per ſeipſum non h3 hoc ſignificare vt cōpre=hendat oēm alienationē:vt.l.fi.C.de pre=dijs curialiū.lib.x.q aliud ſignificat vē=ditio q̄ alius cōtractus: vt dicit Bal.in d.l.fi.⁊ probatur in.l.j.ff.de rerū permu.⁊ idē vult Jaco.bu.⁊ Bar.in.l.in quorū.ff. de pigno.ſed ratione adiuncti: puta ra=tione cauſe prohibitionis bene includit alios titulos alienationis.et ita intelli=gatur glo.noſtra.⁊ glo.in.d.l.ij.§.eā rem cū ſimilibus. ¶ Uel dic ſcdo aut phibi=tio eſt extraordinaria ⁊ legalis:⁊ nō cō=prehendit alios cōtractus: vt.d.l.fi. Aut eſt regularis phibitio ſicut eſt quādo te=ſtator poteſt phibere ⁊ phibet q: volun=tas teſtatoris reputat̃ lex cōmunis:vt in auẗ.de nup.§ diſponat.et tūc cōprehen=dit omnē alienationis ſpeciem:vt in iſta gloſ.ſm Bald.hic qui ſe remittit ad not. per eum in.l voluntas.ff.de fideicōmiſſ. ¶ Uel tertio ad idem aut nomen vendi=tionis profertur in materia ſingulari et cōtra ius cōmune et non cōtinentur alij cōtractus:vt.d.l.fi. Aut nō eſt cōtra ius cōmune:⁊ tunc cōtinentur vt hic in glo. vt dicit eleganter gloſ.in.d.l.fi.C.de pre=dijs curia.lib.x.quam ſequitur Bald.in d.c.j.circa fi in tit.de alie.feu. ¶ Uel dic quarto ſm Bald.ibi ante fi.q aut prohi=bita eſt venditio abſolute:⁊ omnis alie=natio intelligitur eſſe prohibita per ea que not.hic. Aut eſt data certa forma in alienando: et tunc nomine venditionis nō cōtinentur alij cōtractus:q nō ex ce=dunt per eaſdem cauſas:vt in preallega=ta.l.fi. ¶ Uel dic quinto ſm Bal.in.c.j.in fi.in titu.de contro.inter do.⁊ emp.feu.q aut venditio vel alienatio prohibetur ra=tione rei ſicut eſt feudum:⁊ tūc oēs ꝯtra=ctus cōtinētur:vt.d.c.j.in fi.vbi eſt text. not. Aut prohibetur ratione perſone.et idem.⁊ ita intelligi debet iſta gloſ.relata ad tex. Aut ratione modi ⁊ forme eſt fa=cta prohibitio:⁊ tunc nō cōtinentur alij ꝯtractus.⁊ ita loquatur.d.l fi. ¶ Uel dic ſexto ſm Bal.in.d.l.fi.aut verbum ven=ditio ponitur cauſa exempli:⁊ tūc cōpre=hendit oēm alienationē.et ita loquit̃.d. §.quintus.⁊ ratio pōt aſſignari:q exē=pla nō reſtringunt regulā.l.j.§.de vulgo ff.de vi ⁊ vi ar.⁊.l.damni infecti ſtipula=tio pertinet.in fin.de damno infec.et per Cy.in.l.j.in.ij.q.ff.vti poſſi. Aut non po=nitur cauſa exempli:et tunc prohibita venditione nō videtur prohibitus alius cōtract⁹:q ꝓprie aliud eſt vēdere:aliud eſt aliū cōtractū celebrare. vt.d.l.fi.et.l.j. ff.de rerū ꝑmuta. ¶ Uel ſeptimo dic ſm gl.in.l quor.ff.de pig.aut phibet̃ a lege vēditio:⁊ tūc intelligit̃ ali⁹ cōtract⁹ pro=hibit⁹. l. fina.ff.de rebus alie.nō alienā. et.l j.§.eam rem.ff que res pigno.obli=ga.poſ aut phibet̃ a iudice.⁊ tūc ſecus vt.d.l.in quorū.ſed hoc Bar.nō t3 ibi di=cēs q nimiū durū eſſet reſtringere.d.l in quorū ad phibitionē iudicis:nec pdicte leges vigēt ad illā diſtinctionē3 facien=dam. ¶ Uel octauo ſm Jac.bu.in.d.l.in quoru3.pōt dici q̄ prohibet̃ res ipſa vendi:q eius cōmerciū interdicitur: vt

eſt res

eſt res ſacra et religioſa.l.inter ſtipulan=
tem.§.ſacram.ff.de verbo.obli.ꝛ inſti.de
inutili ſtipu.§.ij.ꝛ tūc prohibetur alius
cōtractus.ꝛ ita loquitᷣ.d.§.caꝫ rem.qn̄qꝫ
nō ꝓhibetur cōmerciū in gn̄e:ſꝫ ꝓhibetᷣ
vēditio:ꝛ tūc ex ꝓpria ſignificatione nō
vr̄ ꝓhibitus alius; cōtractus.d.l.in quo
rū.Nec ob.d.l.fi.qꝛ illud qđ ibi dr̄ proce=
dit magis ex quadam preſumpta volū=
tate q̄ꝫ ex ꝓpria ſignificatione hoc vlti=
mum nō approbat Bart.in.d.l.in quorū
dicens ꝙ etiam ibi ex preſumpta volun
tate deberet intelligi prohibita datio pi
gnoris. ¶ Uel nono ſm̄ Barto.in.d.l.in
quorū poteſt ita diſtingui.aut prohibetᷣ
vendi vel alienari res:ꝛ nō pōt pignori
obligari per.d.l.fin.qꝛ per obligationem
peruenitur ad vēdicationē pignoris per
totū tit.ff.ꝛ.C.de diſtra.pig.ꝛ ſicut ꝓhi
betur venditio:ita et eius preambulū.l.
oratio.ff.de ſponſa.aut prohibetur per=
ſona emere:res aūt nō prohibetur vēdi:
tunc ille nō impeditᷣ accipere pignori:vt
d.l.in quoꝝ.rō qꝛ lꝫ accipiat pignori per
hoc nō euenit vt ipſe accipiat ſibi in ſo=
lutū vel in emptionem ſed qđ alij vēdat
pro ſuo debito:qđ etiā nō eſt ꝓhibitū niſi
accipiat pro tanta quātitate ꝙ nō eſſet
veriſimile debitorē velle luere.arg.l.qui
habebat.ff.de leg.iij.cū ibi no. ¶ Uel de=
cimo pōt aliter diſtingui ſm̄ Guil.de cu.
hic:videlꝫ aut verbū vēditionis profer=
tur a lege:aut ab hoīe. Primo caſu aut
lex facit mentionem de venditione per=
miſſiue aut prohibitiue:ſi permiſſiue et
tunc aut lex facit mentionē de venditio=
ne cōſiderato effectu et tunc appellatio
ne venditionis cōtinetur oīs cōtractus
per quē dn̄ium trāſfertur.ꝛ ita pōt intel=
ligi per allegata.l.ſtatuliberi a ceteris.
§.queritᷣ.in fi.ff.de ſtatulib.aut lex facit
mentionem de vēditione nō cōſiderato
effectu:ꝛ appellatione venditionis cōti
netur oīs ꝯtractus onoroſus quo dn̄iuꝫ
trāſfertur vt permutatio:vt.l.ſciendū §.
deinde aiunt.al's.§.pollicentᷣ.ff.de edili.
edi.nō aūt cōtinetᷣ lucratiuꝰ:vt.l.ad res
donatas.eo.titu.ꝛ.l.fi.ff.quibus ex cau.
in poſ.ea.ꝛ.ff.de doli exec.l.apud celſuꝫ.
in.§.de auctoris.ſi vō lex facit mentionē
de vēditione ꝓhibitiue:ꝛ tūc ſolus ꝯtra

vēditionis cōtinetᷣ.l.fi C.de predi.curia.
lib.x.ꝛ ratio diuerſitatis īter iſtos duos
caſus.ſ.qn̄ lex loquitᷣ permiſſiue aut ꝓ=
hibitiue pōt eſſe ſm̄ eūdem Guil.hic:qꝛ
qn̄ lex loquitᷣ de vēditione ꝑmiſſiue:loq=
tur ſm̄ rōnem ſuā ꝛ ſm̄ ius cōe:ideo illa
permiſſio dꝫ extēdi vbi eſt idēptitas ra=
tionis.ar.l.illud.ff.ad le.aql. Sed qn̄ lex
loquitur de vēditione ꝓhibitiue:tūc loqᷣ
tur cōtra naurā ſuā:ꝛ ideo dꝫ reſtringi.
l.fi.C.de fundis pa̅trimonia.li.xj. ¶ Scđo
caſu principali qn̄ verbū venditionis ꝓ=
fertur ab hoīe:ꝛ tūc ſubdiſtingue:aut ꝓ
fertur permiſſiue:ꝛ tūc ſolus cōtractus
vēditionis cōtinetur ꝛ nō aliꝰ.ꝛ hoc niſi
pro factis haberet mentē ſeu volūtatem
rem ſuper alijs rebus.l.cuicūqꝫ.§.nō tn̄.
ff.de inſti.ꝛ.l.ſicut.§.venditionē.ff.qbus
mo.pig.vel hyp.ſol.ꝛ.l.ſi pupillorū.§.ſi
pretor.ff.de rebus eorū.ꝛ circa hoc adde
qđ no.Bar.in.d.l.ſicut.in.§.ſed ſi permi=
ſerit.vbi vr̄ facere differētiā inter ꝑmiſſio
nem factā a pre ꝛ ꝑmiſſionē factā a iudi
ce:aut verbū venditionis ꝓfertᷣ ab hoīe
prohibitiue ꝛ tūc oīs cōtractus per quē
dn̄ium trāſfertᷣ ꝯtinetᷣ.l.codicillis.§.inſti
tuto.ff.de leg.ij.ꝛ.l.pater filiū.§.ſi fundū.
de leg.iij.de quo etiā vide per Ray.in.l.
volūtas.ſ̄.de fideicō.et ſic iſta differētia
an fiat mētio de vēditione ab hoīe ꝑmiſ=
ſiue:vel ꝓhibitiue eſt i totū ecōtra ab ea
que fit qn̄ nomen vēditionis profertur a
lege:vt ptꝫ ex p̄dictis:vnde eſt neceſſa=
rium q̄rere:que ſit ratio differētie.ꝛ dicit
Guil.de cu.ꝙ nō eſt iſta:qꝛ qn̄ fit mentio
vēditionis ab hoīe ꝑmiſſiue:opꝫ ꝙ fiat
mētio in caſu:quo a lege eſt ꝓhibita:qꝛ
al's fruſtra fieret ꝑmiſſa vēditionis vbi
a lege eſſet permiſſio.l.ſi qn̄.ff.de lega.j.ꝛ
c.ſi papa.de priuile.lib.vj.ſed qꝛ fruſtra
precibus implorarettur qđ iure eſſet ꝯceſ
ſum:vt.l.j.in fi.ff.ad munici.ꝛ.l.j.C.de the
ſauris.lib.x.et ideo illa permiſſio facta
ab hoīe ꝙ cū ſit cōtra ius cōe:reſtringitᷣ
ad ſe:qđ al'as nō eſt permiſſum.facit ad
hoc tex.cuꝫ glo.no.in.l.fi.C.de predi.cu=
ria.lib.x.ſed qn̄ verbū venditionis pro=
fertᷣ ab hoīe ꝓhibitiue:tunc ecōtra dōm
eſt qꝛ in hoc ꝓhibet hōī quo ꝓhibet etiā
l.ꝛ ſic ꝓhibitio eſt ſm̄ ius cōe:qꝛ in alijs
non poſſet ꝓhibere.vbi in illis in quibꝰ

babet cām a me:ꝛ ideo talis ꝓhibitio ex
tendit ad cōem ſetuꝫ.facit ad glo.in.d.
l.fi.ꝛ circa hoc vide q̄ not.Ray.in.l.quo=
ties.la.j.ſ.de fideicom.¶ Uel.xj.pōt ali=
26 ter dici ſm Old.ꝛ Albe.de roſa.hic.† qđ
regulariter appellatiōe venditionis ſim
pliciter ꝓhibite non continet alius con=
tract⁹:puta donatio:vt eſt gloſ.ordi.in.l.
fi.in verbo vendet.ſ.de iure emphi.et ibi
plene ꝑ doct.ꝛ maxime per eundē Albe.
ſed qñ cauſa ꝓhibitiōis eſt adiecta:tunc
facit ꝓhibitionem vltra propriam ſigni
ficationē extendi.ꝛ ita loquit hic.ꝛ.l no
men debitoris.ff.de lega.iij.et.l.cū pater.
§.dulciſſimis .de leg.ij.ꝛ.l.adigere.§.q̄p=
27 uis.ff.de iure patro.† Et rō eſt:qꝛ cauſa
regulat ꝛ ampliat ꝛ reſtringit dictū ſm
naturā cauſe:vt.d.§.dulciſſimis.ꝛ.l. qđ
dictum.cum ibi not.ff.de pactis. ¶ Uel
xij.ꝛ vltimo pōt dici ſm Cy.in.l.fin.ſ.de
reb.alie.non alie.ꝛ in.l.voluntas.ſ.de fi
deicō.ꝛ Benedi.de plumbi.in.d.l. ſtatu
lib.a ceteris.§.quint⁹.ff.de ſtatulibe.aut
venditio profert in materia fauorabili:
aut nō.Primo caſu cōprehendit omnis
cōtract⁹.ꝛ ita loquit.d.§.quintus.qꝛ ibi
largiſſime intelligat verbū venditionis
fauore libertatis ſm Ray.ꝛ Bñ.ibi aut
non ſumus in caſu fauorabili:ꝛ tunc ſe=
cus.iſta tñ diſtinctio non eſt ꝑfecta:nec
alie ſuperiores de per ſe ſunt ꝑfecte:vt
patet ex ꝑdictis.Sed tu ex ꝑdictis oib⁹
potes colligere diſtinctionē ꝑfectam :et
intelligere vbi fit mentio de iſta materia
ꝛ inferre ad deciſionē multarū queſtio=
num:ſed pro clariori declaratione hui⁹
glo.poſſet formari queſtio i vno caſu in
28 ſpecie.† Si teſtator prohibuit venditio
nem rei vtrū illa poterit donari.ꝛ videt
q̄ ſic:qꝛ aliud eſt vēditio:aliud eſt dona
tio:ꝛ pro hoc videt eſſe caſus in.l.volun
tas.ſ.de fideicō.iſta glo.vult cōtrarium:
qꝛ ꝓhibita vēditione videt ꝓhibita do=
natio ꝛ alie alienationes.ſꝫ dic ſꝫ Pau.
hic conſiderandā eſſe mentem defuncti
vel legis:vtrū vēditio ꝓhibita locū ha=
beat in donatione:qꝛ ſi nō habet locum
ſciens:non vr̄ ꝓhibita donatio: vt patet
ī.i emphiteoſi.que ꝓhibet vendere nō re
qui..to dño:vt.l.fi.ſ.de iure emphi.et. c.
potuit.extra.de locato.nō tñ prohibetur
donari:vt not.per glo.ꝛ doc.in.d.l.fi.ꝛ ꝑ
glo.ꝛ Bald.in.c.j.§.donare.in ti.qua lr
olim feu.pote.alie.ꝛ per docto.in.l.ſi do
mus.§.fi.ff.de leg.j.ꝛ dicā pleniſſime in
l.vniuerſas.ſ.ne rei dñia vel templorum
nam res emphiteotica ideo ꝓhibet alte
ri vendi:qꝛ ſi dñs vult emere: cōueniēter
eſt qđ ipſe preferat:nec hoc nocet ēphi=
teote:qꝛ maiorem vtilitatē nō haberet
ab alio q̄ꝫ a dño.ꝛ ita loquit.d. l.fi.C. de
iure emphi.ſed cū emphiteota vult do=
nare nō eſt ita:quia mouet liberalitate:
quam exercet cū donatario.propter be=
ne merita ꝛ ſeruitia que recepit ab eo.l.
nec adiecit.ff.pro ſocio que benemerita
a dño non recepit.ꝛ ideo dñs non debet
preferri.qꝛ nō eſt eadē ratio donatiōis:
ꝛ ſic debet eſſe ꝑmiſſa donatio ꝛ nō ven=
ditio.¶ In eadem glo.j.ad fi.ibi.ꝛ nō ꝓ
pter peritiam:ſecus ſi ſine cā.dic iſta gl.
ſentit q̄ cauſa prohibitionis fuit:qꝛ ſer=
ui erant periti in arte:ſecus ſi iſta cauſa
non fuiſſet adiecta:quia tunc non vale=
ret prohibitio tanq̄ꝫ facta ſine cauſa.l.fi
liuſfami.§.diui.de leg.j.ſed glo. ſequens
circa fi.ſentit cōtrarium dū dicit q̄ alia
cauſa vr̄ fuiſſe:quia res erat pupillorū.
et ita videt velle Bal.in.l.quoties. la pri
ma.de fideicō.in ver.q̄ro quid eſt dictum
cum cauſa.vbi dicit notabiliter q̄ qñ ꝑ=
ſona q̄ alr̄s alienare eſt ꝓhibita vt pupil
lus ꝓhibet alienare:ꝛ iſtud vr̄ eſſe ſuffi=
ciens cā prohibitionis alienationis per
iſtū tex.in auc.de aliena.ꝛ etiā in.§. ſan=
ctiſſimas.col.ix.ꝛ ſic iſta glo.nō videt be
ne dixiſſe:q̄ vbi iſta cauſa ꝓpter peritiā
fuiſſet adiecta in ꝓhibitione alienatio=
nis nō valeret illa prohibitio:imo etiam
cum illa cā de ſe nō ſufficeret. vbi fuiſſet
in fauorem pupillorum qui erant mino
res ꝛ nō poterāt renunciare fauori ſuo
ſm Bar.in.l.filiuſfa.§.diui.in.j.col. de le
ga.j.de quo.ſ.dixi.¶ Et ex hoc not. q̄ hꝛ
erat duplex prohibitio : vna teſtatoris:
alia legis:quia prohibiti alienare a te=
ſtatore etiā de iure cōi non poterāt alie=
nare vt in toto ti.ff.de rebus eorum. ꝛ.ſ.
de prediis minorū.ꝛ ſic in caſu legis nr̄e
29 concurrebat duplex prohibitio . ¶ † Ex
quo nota aliud qđ eſt ſingulare:q̄ quā=
do ꝓhibitio alienationis que fit a lege:

concurrit cũ phibitione teſtõris effectus phibitionis legalis augeš in tm̃ q̃ ẽt in caſu alias pmiſſo a iure nõ poterit alienatio fieri facit.l.baliſta.cũ ibi not.ff.ad trebel cũ ſimilib⁹.⁊ ſic facit q̃ ſi teſtator legat rẽ eccleſie vel hoſpitali qd̃ regulariter a iure phibeš alienari.vt i auš.hoc ius porrectũ.⁊ phibet teſtõr illã rez alienari:q: forte vult perpetuo apud eccleſiã vel hoſpitale remaneret:q̃ ẽt in caſu alias a iure permiſſo.iuxta not.i.d.auš. hoc ius porrectũ.xij.q.ij.ſine exceptione nõ poterit illa res alienari.⁊ ad hoc ſolet allegari iſta.l.⁊.d.§.ſanctiſſimas.et ita alias fuit cõſultũ Bononie per quendã doc.excellentẽ.⁊ hoc tz Ange.in.d.§.ſanctiſſimas.⁊ in.§.hec vero.⁊ in.§.hoc ẽt in.iij.col.ad fi.eo.titu.⁊ ita tenet Joã. de imo.⁊ Raph.cu.in.d.l.filiuſfa.§.diui. de leg.j.⁊ hoc ſentit etiã Bal.in.l.fin.in vij.opp.in fi.š.de pac.qui dixit q̃ qñ prohibitio teſtatoris cõcurrit cũ prohibitiõe legali:puta q: teſtator phibet hoſpitale:vel eccleſiã remittere.iſta prohibitio teſtatoris ẽ efficaciſſima.q.d.nõ poterit tunc fieri remiſſio etiã in caſu a iure alˀs permiſſo.⁊ Bald.hoc tz expſſe in.d.auš. hoc ius porrectũ.in vlt.col.verſi.ſed pone q̃ cuidã hoſpitali.⁊ idẽ ſentit Bal.in l.quoties ab oibus.š.de fideicõ.⁊ Bart. i.l.ea lege.š.de cõdi.ob cauſam.dũ alle. d.§.ſanctiſſimas.⁊ idẽ tz glo.no.in.l.ſancimus.la.j.in verbo prefectarũ.š.de ſac. ſan.ec.⁊ idem ſentit gl.in.d.auš.hoc ius porrectũ.in verbo perpetuo glo.magna circa me.in.d.l.ea lege.et iſtam opinionẽ tenuit Ugutio.x.q.j.ſic quidam.et Jo.et Laurẽ.x.q.ij.hoc ius porrectum.et Damaſius ⁊ Hofre.⁊ Philip.⁊ Inno.in.c. verũ.extra de cõdi.appoĩi.⁊ Barto.brixienſis in.iiij.q.dñicali.⁊ iſtã opinionez poſt multa firmat glo.fi.in fi.in.d.c.verũ. ¶ Sed in caſu neceſſitatis poterit fieri alienatio qñ cõcurrit phibitio legis ⁊ teſtatoris in eadem.et glo.in.d.c.verum. in fi.tenet q̃ nõ per.d.§.ſanctiſſimas.pro qua opi.facit:q: ſi intelligeretur q̃ poſſet alienari in caſu neceſſitatis ſm̃ quod de iure etiam communi fieri poſſet illa prohibi teſtatoris nihil operaretur ℨ.l.ſi qñ.de leg.j.cũ ſi.ſm̃ Jo.an.in.d.c.verũ tz cõtrariũ.⁊ Arch.xij.q.ij.apoſtolicos.⁊ l.cũ fidei.iuncta glo.ff.de fideicõ.lib.⁊ l.pater filiũ.in prin.de le.iij.ſm̃ Ange.in d.§.hoc etiã.in auš.de alie.⁊ emphi.i.iij. col.ad fi.vbi format qõnẽ p̃dictã ⁊ quesiit:an pro debito vrgenti poſſit dicta res vendi:et dicit q̃ multe ſunt opi.vt no.in d.c.hoc ius porrectũ.ſ; veritas eſt ſ; cũ q̃ ſi ſunt alie res quas alienando ſatiſfieri põt p debito eccleſie vel neceſſitate eccleſie:q̃ tũc non poterit alienari.et ita intelligit dictũ Innocẽ.in.c.rayna.extra de teſta.et quod not.in.d.c.verum.et.d. §.ſanctiſſimas.ſed ſi alienãdo alias res eccleſie ſatiſfieri nõ poſſet:tunc illa res prohibita alienari poterit occaſione talis neceſſitatis alienari.nã ab illa prohibitione de nõ alienãdo talis caſus neceſſitatis vr̃ exceptuatus.l.ij.š.de patri. qui fil.diſtra.et.l.cum filie.de leg.iij.et.l. pater filium.in prin.eo.ti.et auš.res q̃.š. cõmunia de leg.et idem tz Ange.in.d.§. hec vero.et l.d.§.ſanctiſſimas.⁊ iſta fuit opi.quorũdam gloſatorũ de qua fit mẽtio in.d.c.verũ.et iſta fuit ẽt,opi.Archi.i d.c.hoc ius porrectũ.x.q.ij.et idẽ tz bal. in.d.auš.hoc ius porrectũ in vl.col.q̃ dicit hoc eſſe verũ de iure cano. ¶ Limitat tñ hoc dictũ qd̃ dicit eſſe intelligendũ: vbi nõ eſſet relicta vl̃ donata res ad certũ piũ vſum:.nã ſi eſſet expreſſus vſus:puta relicta eſt ad domus hoſpitalitatem ibi tenendam non poſſet cõmutari ad aliũ vſuz niſi de licentia pape: vt in cle. q: cõtingit.de relig.do.et iſtaz opi.puto eſſe veriorẽ ⁊ magis equam per predicta quã ſequiš ẽt Jo.an.in.d.c.verũ i nouella. Nec ob.ſi dicaš:ſi hoc eſſet verũ:ergo phibi.teſtõris nihil opareš:quia imo ſatis opabiš:qm̃ nõ poterit alienari : et ex cã neceſſitatis qñ extant alie res q̃ pñt alienari. Nec ob.ẽt ſi dicaš:ſi nullo mõ poterit alienari qñ relinqš res ad certuz vſuz ⁊ phibeš alienari ẽt in caſu neceſſitatis:ergo idẽ dz eſſe qñ ſimplr̃ phibeš alienari:q: vr̃ facta phibitio cã ſuſtẽtationis ipſius eccleſie.⁊ ſic ad certũ vſuz: vt.l.titio centũ in prin.ff.de cõdi.et de q: rñdeš q̃ lz h̃ cẽt verũ tñ idẽ eẽt qñ ſimplr̃ relinq̃ret eccleſie ẽt nõ phibẽdo alienari:vt.d.l.titio centum.⁊ tñ nemo nega-

dit qđ hoc caſu poterit alienari in caſu
neceſ.vt not.in.d.auk.hoc ius porrectuʒ
et maxime.qꝛ nō apparet ad quē ſpālez
vſum eccl'ie fuerit res relicta. Nec ob.ſi
dicaꝶ.d.l.cū fidei .ff. de fideicō.lib et.l.pꝶ
filiū in prin.de leg.iii.nō ꝓbāt:qꝛ illa iu-
ra loquunꝶ qñ neceſſitas ꝓceſſit a facto
ſeu debito teſtōris:tñ:iō teſtōr nō potuit
talē ꝓhibi.facere in preiudiciū creditoꝝ
ſuoꝝ:quas leges declara oio: vt hꝫ per
Bal.in.l.fi.in.§.e ſi ꝑfectā in iii.colū.ver.
quarto q̄ro.ſ.de iu.delib.ſed qđ nr̄a loq̄
tur qñ neceſſitas ꝓceſſit aliunde quā ex
facto teſtōris:qꝛ rñdeꝶ ꝙ lʒ illa iura non
ꝓbarēt:tñ bñ ꝓbatur in.d.§.ſctiſſimas.e
per ea q̄ dixi.ſ.ſm Ange.poſſet tñ circa
predicta diſtingui: aut loq̄mur de iure
cano.qñ relinquiꝶ eccl'ie vel pio loco: et
ꝓcedūt ea q̄ dixi:aut loq̄mur qñ relinq̄-
tur priuato:puta hoi laico.e tūc ſic ſub
diſtinguendū:aut dicta ꝓhibitio facta a
teſtōre ne res relicta poſſit alienari fuit
facta in fauorē alteri⁹ q̄ꝫ ei⁹:cui prio lo-
co relicta eſt.e tunc teneo ꝙ nullo modo
poſſit alienari per primū:cui eſt relicta
etiā ex cā neceſſitatis ſeu maxima:qꝛ ne
ceſſitas ſua nō dꝫ eſſe alteri dānoſa.c.nō
dꝫ de re.iur.in.vi.aut talis ꝓhibi.nō cō-
cernit fauorē tertii:ſʒ heredis vel legata
rii tm̄ e teſtōris:e tūc ꝓcedat dcā diſtin-
ctio.de qua.ſ.dixi de iu.cano. et rō dr̄e
pōt eſſe:qꝛ qñ relinquiꝶ eccleſie vel loco
pio:nō tractaꝶ niſi de preiudicio illi⁹ cui
relinquiꝶ:qꝛ ſp eccl'ia e loc⁹ pius ideʒ dꝫ
eſſe:lʒ mutenꝶ paupes ſicut dicemus de
ꝑpl'o.l.ꝓponebaꝶ .ff. de iudi.e iō l eis nō
tractaꝶ niſi de ꝑiudicio ei⁹ cui prio reli-
ctū eſt.e iō idē eſt dictū in eis et in illis q̄-
bus ſolū relictū eſt cū nō tracteꝶ de ꝑiu-
30 dicio alteri⁹. ¶ †Et iuxta ꝑdicta q̄ritur
q̄d ſi in donatiōe vel legato fcō eccl'ie ap
ponitur cōditio vel pactū vt res illa non
poſſit alienari e in caſib⁹ a iure exꝑſſis.
an tale pctm̄ vel cōditio valeat. et vr̄, nō
valere.qꝛ eſt ꝯ l.Dei.vt.xii.q.ii.aurū hꝫ
eccl'ia.e de hoc eſt gloſ.ſingul x q.ii.hoc
ius porrectū.quā ſequiꝶ Lud.d ro.i ſſuo
ſingu.dcxviii.qđ incip.donatio fcā eccle
ſie.q̄ dicit qđ illud pctm̄ hꝫ ꝓ nō adiecto.
ſed ego nō credo illā gloſſ.eſſe verā indi-
ſtincte.qꝛ eſt ꝯ tex.in.d.§.ſctiſſimas.et ꝯ
ea q̄.ſ.dicta ſunt.e eſt rō qꝛ donāti licitū ſit
cōditionē ſue rei apponere.vt in to.tit.ſ.
de dona.q̄ ſub mō e.x.q.i.ſic q̄dam.e qđ
ibi no.in glo.ii.Itē qꝛ ſp intereſt donātis
ne alieneꝶ:e vt durēt ei⁹ fructus ad vti-
litatē aīe ſue ꝑpetuo e ne data alienenꝶ
facit qđ not.in.c.ꝙ q̄d.ex.de pe.et remiſ.
puto tñ dictū pctm̄ intelligi dr̄e qñ non
ſubeſſet neceſſitas quodāmō ꝑciſa. vel
qñ de aliis rebus eccl'ie poſſet neceſſitati
ſue ꝓuidere.ſecus ſi non poſſet tunc enī
cū eſſet neceſſitas quodāmō ꝑciſa. tunc
equi⁹ eſt dr̄e qđ poſſit alienari ꝑ ea q̄ di-
31 cta ſunt.ſ. ¶ †Et maxime qꝛ neceſſitas
nō hꝫ legē.c.ꝙ nō eſt licitū in lege.extra
de regu.iur.e l.i.e ibi Bar.in fi.ſ.de ope.
lib.et.l.i.cū ibi no.ff de offi.cōſul.e no.gl.
in.l.cū fidei.ff.de fideicō.lib.e hꝫ ꝑ Bart.
in.l.i.C.de naufra.lib xi.vbi oīno vide.et
Bal.in.c.i.§.aut ſʒ libellario in ti.d alie.
feu.in vſi.ſed nunq̄d eſt licitū.e habetur
de cōſe.diſt.i.ſicut nō alii.e ibi bona gl.e
de cōſe.diſt.v.diſcipulos.e ibi optia glo.
et eſt tex.cū gloſſ.in verbo nō neceſſitate.
et ibi doc.in.c.q̄relā de elec.e habeꝶ in.c.
ii.de obſer.ieiu. ¶ Et qꝛ teſtōri dubio nō
ꝑſumiꝶ voluiſſe obſeruari volūtatē ſuam
in caſu neceſſitatis e i dānū eccleſie.arg.
l.in cōfirmādo.l fi.ff.de cōfir.tu.et.l.quin
tus.in fi.ff.de an.le.e.l.liberto.§.largius.
cod.ti.e ar.l.cū acutiſſimi.ſ.de fideicō.et
arg.glo.no.in.l.tale pactū.§.fi.ff.de pact.
cū ſi.niſi donatio vel legatū fuerit factū
eccleſie ad certū vſum.vt.ſ.dixi. Nec ob.
tex.xii.q.ii.aurū.qꝛ ibi loquiꝶ in vaſis.et
ſic in rebus mobilib⁹.vt dicit glo.fi.in.fi.
32 in.d.c.verū.de cōdi.app. ¶ †Sed poſſet
dubitari.poſito qđ nō poſſit alienari res
ꝓhibita alienari a teſtōre: an ſi alieneꝶ
trāſferaꝶ dñium in accipientē.et debeat
agi ad intereſſe.vide plene per Dy.e de-
cto.in.l.ea lege.ſ.de condi.ob cauſam.et
plene per Bartol et alios in.l.qui abſen-
ti.§.i.ff.de acq̄.poſſ.vbi ponūt.iiii.caute-
las. Ex quibus poteſt taliter īpediri qđ
ſi alienetur nō trāſibit dñium.etiaʒ vide
Flo.in.l.in hoc iudicio.§ ſi conueniat in
fi.ff.fa.her.e per Pau.de capi.in ꝯſi.xvii.
33 et ꝑ cano in c.verū.de ꝯdi.app. ¶ †Iu-
xta predicta pōt moueri tale dubiū ſm
Guil.hic:pone quidā baro habebat mili

tes vaſallos iſtituit filios ſuos heredes
et dixit qđ ſemp̄ voluit illos milites fore
vaſallos heredū̃ ſuorū̃ ⁊ ꝓhibuit qđ nō
poſſint alienari: poſtea heredes volunt
eos alienare. Querit̃ vtrū̃ poſſint. ⁊ vr̃ ꝙ
nō per iſtā legē̃ cū̃ cōcordātijs: qꝛ nō dn̄t
venire ꝯ volūtatē defuncti. ⁊ p̄ hoc eſt. l.
ſpālis in. l. j. ⁊. ij. §. q̄ ad lib. pue. nō poſ. et
l. in ipſius. §. fa. her. Itē̃ qꝛ talis ꝓhibitio
potuit eſſe duplex: vna fauore heredū̃: et
iſta eſt fauorabilis ⁊ iuſta: ⁊ ideo nō po=
terū̃t ꝯuenire. ar. l. titio centū̃. in princ. ff.
de ꝯdi. ⁊ de. Alia poterat eſſe rō ꝓhibitio
nis: qꝛ forte hēbat vaſallos illos odio: et
nolebat qđ liberarent̃: ⁊ iſta potuit etiā
eſſe iuſta rō ⁊ equa. vt. l. fi. §. qui ad libe.
pue. nō poſ. Itē qꝛ iſtud fuit iductū ⁊ ꝓ=
hibitū tpe: ⁊ ideo filij nō poterū̃t imuta=
re nec ꝓhibita renū̃ciare. l. tametſi. cum
ibi not. ff. ad macc. in iſta. q. vr̃ eſſe ita di=
ſtinguendū̃ ſm Guil. aut pater ꝓhibuit
iſtos vaſallos alienari: vt filius poſſet in
ꝑpetuū melius vaſallari: ⁊ iſta rō fuiſſet
iuſta ⁊ valeret talis ꝓhibi. et ita loquū̃t
iura. §. ad hoc all'ata. aut facit iſtā ꝓhi=
bitio. in odiū̃ vaſallorū̃. ⁊ tūc nō valeret.
Nec ob. ll. §. in ꝯtrarium allegate. qꝛ loquū̃
tur in ſuis. nā vꝫ talis ꝓhibit. in ſuis et
manumiſ. vt ibi. ſed in vaſallis nō hꝫ lo=
cū̃ iſta rō. qꝛ nō dn̄t eſſe eiuſdē ꝯdi. cū̃ va=
ſalli ſint nobiles. l. titio centū̃. §. titio cen=
tū̃ relicta. in fi. ff. de ꝯdi. et de. ⁊ l. libertis.
§. fi. ff. de alimē. ⁊ cib leg. ⁊ ideo ſi hr̃edes
volū̃t: pn̄t eos liberare. ar. ff. de pac. l. ne=
mo. q̄ eſt. l. pe. ſz ſi dr̄et p̄ hūc modū̃ volo
ꝙ heres me⁹ alienet vaſallos: ⁊ ſi nō fa=
ciet volo qđ applicent̃ tali. tunc bn̄ vale=
ret ꝓhi. l. quintus. §. pompo. ff. de annu.
leg. ⁊ l. militis. §. de religio. ⁊ ſump. fune.
34 ¶ † Ex p̄dictis pōt decidi vna qđ quoti
diana. quidā habebat inimicū̃ vicinū̃: fe
cit teſtm̄ et ꝓhibuit filios ſuos alienare
domū̃ illi vicino ꝓpter odiū̃ qđ habebat
in eū̃ an filij poterū̃t ei alienare nō obſtā
te dicta ꝓhibi. preſupponendo ꝙ al's po
tuiſſent alienare. puta qꝛ erā̃t maiores. ⁊
videtur qđ ſic per predicta. maxime ſi il=
lud odiū̃ fuit irrōnabile. facit ad hoc. l. j.
cū̃ ibi no. §. de his que pe. noie. ⁊ inſti. de
leg. §. fi. qđ tene mēti. qꝛ ſepe de facto cō=
35 tingit. ¶ † Itē pōt dubitari circa p̄dicta
in caſib⁹ in quib⁹ eſt ꝓhibita alienatio
et vꝫ ꝓhi. an poterit alienari per viā per=
muta. q̄ fiat i vtilitatē ei⁹ qui eſt ꝓhibit⁹
alienare. ⁊ vr̃ qđ nō p̄ predicta. tn̄ cōtra=
riū̃ ꝯſuluit do. Jo. de Guaſconibus in cō
ſilio ſuo qđ incip. In Chriſti noie amen.
Dubitat̃ nūqd hoſpitale ꝙ cōſiliū̃ eſt in
ſertū̃ in ꝯſilijs Pau. de ca. nu. xvj. vbi ple
ne examinat̃ iſte arti. ⁊ iſtā opi. Bald. in
aut. res q̄ in vlt. col. v̄ſi. q̄ro an ea q̄ dicta
ſunt. §. cōia. de leg. per. l. ita ꝯſtante. ff. de
iur. do. facit. l. in cōfirmādo. in fi. ff. de cō=
36 fir. tu. ⁊. l. qnt⁹. in fi. ff. de an. leg. ¶ † Sꝫ
nunqd iſtud ꝓcedat qn̄ eſſet duplex ꝓ=
hibi. ſ. legis ⁊ teſtōris. ⁊ do. Jo. in d. cōſi.
tenet ꝙ ſic. ego puto poſſe diſtingui. vt
dixi plene. § qn̄ teſtōr ꝓhibet alienari il=
lud qđ a. l. eſt etiā ꝓhibituꝫ alienari. Et
ex iſtis oībus apparet qūo debet intelli=
gi caute. mea. xxvij. in qua dixi qđ quan
do vult vt res ſua nō poſſit alienari: re=
linquat perſone vel loco qui de iure cōi
nō poſſet alienare. ⁊ ꝓhibeat etiam ipſe
eam alienare quā declara. ⁊ intellige ſe=
cundū̃ ea q̄ dicta ſunt. §. que ſinglr̃ tene
menti. qꝛ ſunt quotidiana. ¶ In gloſſ. in
v̄bo nō potuerū̃t. iſta gloſſ. querit quare
nō valuit iſta vēditio de qua hic in text.
et glo. dicitur quod ſunt ratiōes. vna qꝛ
res ſunt pupillorū̃ ſcđm Pau. de ca. hoc
dicit. qđ hec nō eſt ſufficiens ratio. nam
aut res pupillorū̃ poſſunt vendi a tutore
qn̄ venditio fit ex cauſa legitima. lꝫ ſec⁹
qn̄ alienā̃tur ab alio. ⁊ ita loquit̃. l. alle.
in glo. ſ. qn̄ vendit vt ſuam. ſed tutor ven
dit tanꝙ̄ res pupilli. Alia ratio eſt ⁊ iſta
eſt vera: qꝛ fuit facta ꝯtra voluntatē de=
functi que habetur pro lege. vt in autē.
de nupt. §. diſponat. Sed tu dic qđ imo
prima ratio que eſt ſcđa in glo. pōt etiaꝫ
eſſe bona qn̄ tractaretur de alienatione
rei pupilli ſine cauſa vel ſine ſolēnitate.
de qua in. l. magis. §. nō paſſim. ff. de re=
37 bus eorum. cū̃ ſimi. ¶ † In eadem gloſ.
ibi. item qꝛ pupilli. quorū̃ res nō poſſunt
38 vſucapi. ¶ † Not. ex iſta glo. qđ res pu=
pilli nō poſſunt vſucapi. de quo habetur
per tex. glo. ⁊ Cy. ⁊ doc. in. l. fi. §. in quib⁹
cau. in integ. reſti. nō eſt nece. ⁊ in. l. emi=
lius. ⁊ in. l. etiam ei. ff. de mino. ⁊ per Al=
beri. de roſa. in. l. j. §. ſi aduer. vſucapi. et

per Bart.⁊ doct.in.d.l.etiã ei. de quo qđ
38 plene dicã in.l.fi.ĩ eo.¶ †Extra glo.q̃ro
an et qñ res ꝓhibita alienari poſſit vſu=
capi vel p̃ſcribi.⁊ dubiũ facit:q: aliena=
tionis ꝟbo ↄtinet᷑ vſucapio.l. alienatio=
nis ꝟbo.in prin.ff.de ꝟbo.ſig.⁊ q: vſuca=
pio ð: alienatio legalis.vt not. gloſ. in.l.
vſucapio.ĩ.de pig.⁊ dipi.s̃.in notabilib⁹.
Itẽ q gl. ſolẽt arguere de alienatiõe ad
vſucapionẽ.vt no.glo.in.d.l.etiam ei.de
mino.⁊ glo.in l.nã eſt incognitũ.ĩ.quib⁹
nõ ob.long.tpis p̃ſcri.⁊ idẽ vult tex.cum
glo.hic.⁊ glo.idẽ innuit in.l.vbi lex.ff.de
vſuca.q̃ quotidie alleḡa᷑:q vbicũq; prohi
betur a lege alienatio ꝓhibetur vſuca=
pio:qđ tȝ exp̃ſſe Azo in ſumma hui⁹ tit.
et Bar.in.d.l.vbi lex. In cõtrarium facit
glo.no.in.l longe.ff.de diuer.⁊ tẽp.p̃ſcri.
et gl.in.d.l.fi.s̃.in quib⁹ cau.in integ. re=
ſti.nõ eſt neceſ.q̃ dicit q eſt quedam de=
ceptio arguere de alienatione ad vſuca=
pionẽ.¶ Sȝ omiſſis argumẽt᷑ q̃ vtrinq;
poſſent adduci:diſtigu :aut eſt ꝓhibita
alienatio a lege ſiue a ſtatuto : aut a te=
ſtatore ſiue ab alio hoĩe:aut a lege et te=
ſtatore ſiml᷑ exp̃ſſe ⁊ a teſtõre tacite. Prio
caſu qñ res eſt prohibita a lege alienari.
ſubdiſtigue aut eſt ꝓhibita alienari : q:
res nõ eſt in cõmercio nr̃o aliquo mõ:pu
ta res ſacra ⁊ religioſa:⁊ liber hõ. vt.l.i=
ter ſtipulantẽ.§.ſacrã.ff.de ꝟb.ob.⁊ inſti.
de inuti.ſtip.§.j.⁊.l.apud iul.§.j.ff.ð leg.
j.⁊ tũc nõ põt vſucapi vel p̃ſcribi. vt inſti.
de vſucap.§.j.etiã.lx.annis.vt.l.fi.s̃.de p̃=
ſcrip.lõ.tpis.q̃ ꝓ libertate.⁊ not. gl.in.d.
§.j.facit qđ no.Bar ſm Iac.but. in.l. in
quoꝝ.ff.de pig. Aut res nõ eſt in cõmer=
cio nr̃o niſi iuſſu principis . vt ſunt ea q̃
p̃ncipalib⁹ vſib⁹ deſeruiunt.vt ſalinarij:
horti auguſti.vel q̃ ſunt ad vſum publi=
cũ.vt cãpus martius:theatrũ:⁊ via pu=
blica vt hr̃ per tex.glo.⁊ doct.in.l. apud
iul.§.fi.ff.de lega.j.⁊ idẽ vt nullo tpe pñt
p̃ſcribi.l.viã publicaȝ.ff. de via publica.
et ita no.glo.⁊ Cy.in.l.iam pridẽ.ĩ.com=
munia de vſuca.⁊ gl.magna in.§. res fi=
ſci.inſti.de vſuca.⁊ ideo gloſ. dicit in.d.l.
viã publicã q ſi nullus iuit ad ſctm̃ Ia=
cobũ etiã per.c.annos ꝗ: ei nõ p̃ſcriberet᷑.
de quo dic vt dicã in.d.l. iam pridẽ. Aut
res eſt vel eſſe põt in cõmercio nr̃o:⁊ tũc

aut eſt res fiſci:⁊ nõ põt vſucapi.vt in.d.
§.res fiſci.⁊ hr̃ in.d.l.iam pridẽ. idem in
rebus p̃rimonialib⁹ principis.vt in eo.ti
tu.ĩ.ne rei dñice vel tẽplorũȝ.de quo ibi
dicemus.Idẽ in reb⁹ eccleſie ⁊ ciuitatis
niſi ſm qđ hr̃ in.l.fi.cũ aut.quas actiões
ibi poſita.s̃.de ſa.ſan.ec. de quib⁹ oĩbus
et etiã aliis vide per glo.or.in.d.§. res fi=
ſci.ſup ꝟbo nõ põt.que incipit.ſ. triẽnio.
Aut res eſt pupilli vel alterius.⁊ tũc dic
39 vt dicã in.d.l.iam pridẽ. ¶ †Scđo caſu
principali qñ res eſt ꝓhibita alienari a
teſtõre:⁊ tũc nõ põt vſucapi cõiuncta gl.
fi.in prin.qđ intelligit Guil.de cu. hic:q
eſt ꝓhibita alienari ab eo qui nõ hȝ po=
teſtatẽ alienãdi:q: nõ erat ꝑfecte etatis
vt pupillus:q: tunc ꝓhibetur vſucapio
vt hic.⁊.l.fi.ĩ.eo.⁊.l.bonefidei.ff.de acq̃r.
re.do.ſed qñ alius eſt ꝓhibitus aliena=
re:qui hr̃et alĩs ptãtem alienandi : q: ſit
ꝑfecte etatis.vt ſunt maiores.xxv. ãnis.
et tunc bñ ꝓcedit vſucapio ⁊ p̃ſcrip.vt.l.
fi.§ pe.s̃. cõia de leg.et.l. qui heredi.§. ſi
pars.ff.de ↄdi.⁊ de.et ꝓbat hac rõne.nã
tales res pñt vẽdi ſi oẽs de familia con=
ſenſerũt vni alienanti nõ ꝓhibetur alie=
natio.l.quoties.s̃.de fideicõ.⁊.l. nihil ꝓ=
ponit᷑.§.oĩbus.ff.de lega.ij.ſed patiendo
p̃ſcribi videat᷑ conſentire.l. alienationis
ꝟbo.in prin.ff.de ꝟ.ſig.ſȝ totius ↄſenſus
cũ vſuca.reputat᷑ fortior ꝙ nuda vſuca=
pio.ff.de ſer.vr.pre.l.inter te ⁊ me.⁊.l.lõ=
ge cũ ibi no.ff.de diuer.⁊ tẽp.p̃ſcri. ⁊ iſtã
opi.ſequit᷑ Bar.in.l.filiuſfa.§.diui añ fi.
ff.de leg.j.⁊ Ioã.de imo.in.l.vbi lex.ff. de
vſuca.circa fi.dicit q.d.§.ſi pars non fa=
cit:q: ibi erat inchoata p̃ſcriptio viuẽte
defuncto.vt ibi no.in glo. nec etiaȝ facit
ſm eũ.d.§.pe.imo facit l oppoſitũ: q: ex=
preſſe dicit q nõ põt obiici exceptio pre=
ſcrip.ſed põt dici ſm eũ in d.l.vbi lex cir.
fi.q illud qđ ibi ð:nõ obſtãte p̃ſcrip. dȝ
intelligi qñ legatũ erat ↄditionale vel in
diem:ſecus qñ erat purũ.⁊ ita ibi Cy.ſe
intelligit in.d.§.pe.q: tñ iſta ſo. diuinat:
pro cõcordia põt dici ſm Ioã.de imo.in
d.l.vbi lex.in fi.q aut alienatio fit igno=
rante illo ad quẽ res dȝ reuerti:⁊ tũc ꝓ=
cedit opi.Guil.hic.⁊ Barto. in.d.§. diui.
ante fi.per tex.in.d.§.pen. nõ cauillãdo:
aut eſt facta ſciente illo:⁊ tunc procedat

ſed diſtincte dictū Cy. in.d.l.fi.§.pe.C.cōia
dele. Uel potes aliter dicere ſm Bal.hic
ſingulariter:qḋ aut res ꝓhibita a teſta=
tore alienari eſt alienata a ꝑſona ꝓhibi=
ta:vel eius vicegerente vt tutore:⁊ nō po
teſt vſucapi vel preſcribi.et ita loquitur
hec rō:q2 teſtator pōt imponere legē ⁊ ;ci
cuit reliqt.l.ab eo.C.de fideic.⁊.l j.C cōia
de leg.et ſi fuit alienata ab alia perſona
ꝙ̄ prohibita:vel eius vicegerente:et tūc
poteſt vſucapi ⁊ preſcribi q2 teſtator nō
poteſt legem ſucceſſoribus ſuis impone=
re.facit.l.alienam.cum ibi no.ff.de ꝯtra=
hen.emp.⁊ ad hoc Bal.ſemꝑ allegatur
hic.et idem conſuluit Pau.de ca.in quo
dam ſuo ꝯſi.paruo.⁊ idem tenet Jac.de
alua.ſequēdo Bal.hic in.c.j.§.hoc quo=
ꝙ.in fi.in ti.de.ſuc.feu.loquendo de feu=
do prohibito alienari.⁊ iſta fuit opi.Pe.
et Cy.in.l.fi.in.vj.op in fine.C.in quibus
cau.in integ.reſti.nō eſt ne.⁊ ibi hoc etiā
tenet pau.de ca.⁊ in.l.fi.§.ſed quia.in pe.
col.in verſi.aduerte tamē ad vnū in quo
his diebus, conſului.C.cōia de lega.vbi
optime declarat:vt dicetur.J.in.iiij.caſu
prin.Et predicta locū habent qñ eſt.pro=
hibita alienatio a ſtatuto vel a cōtrahē=
tibus taliter ꝙ impediret dominij tranſ=
latio.iuxta no.per Cy.et docto.in.l.ea le=
ge.C.de condi.ob cauſam.⁊ per Bart.et
alios in.l qui abſenti.§.j.ff.de acqui.poſ
ſeſ.⁊ not.Barto.in.d.l.vbi lex. ¶ Tertio
caſu principali quando res eſt prohibi=
ta alienari expreſſe a lege ⁊ a teſtatore ſi
mul:⁊ hoc eſt certum ꝙ non poteſt vſu=
capi:vt eſt tex.⁊ glo.hic:qḋ intellige du=
rāte vtraqꝫ ꝓhi.puta quia pupillus du=
rat in pupillari etate:ſed ſi efficeretur ma=
ior.xxv.an.et ſic eſſet perfecte etatis quo
caſu ceſſaret ꝓhi.legalis:⁊ ſic nō eſſet du
plex ꝓhi.et remaneret ſolū in ꝓhi. teſtato=
ris ſimplici:que ſi nō valeret:quia facta
ſine cauſa vel alio modo:tunc poſſet pre
ſcribi.ſi vero valeret.tūc dicēdū eſt vt di=
xi ſupra proxime. quando eſſet ſimplex
prohi.teſtatoris.et ſi valeret vel nō.quā=
do prohibiti alienare fuiſſent effecti ma=
iores patet ex his que dixi.C.in oppoſi=
tionibus poſt notabilia. ¶ Quarto caſu
prin.quando res eſt prohibi.alienari ex=
preſſe a lege ⁊ a teſtatore tacite:puta qñ

quis inſtituit vnum heredem et graua=
uit ipſum de reſtituendo hereditatē vel
certam rem alicui ſub conditione vel in
diem incertam.aut certam vel pure. iu=
xta.l.fi.§.ſed quia.cum.§.ſeq.C.cōmunia
dele.nam his caſibus videtur dictum ꝙ
nō poſſit preſcribi per tex. in.d.§.ſed q2.
¶ Sed pro perfectiori doctrina debes
ſubdiſtinguere.aut loqmur de preſcrip.
longi temporis. x.vel.xx.annorū.aut de
preſcri.longiſ.tēporis.xxx.vel.xl.annoꝝ.
ſi loquimur de preſcri.longi tēporis ſub
diſtingue.aut alienauit ille q̄ ē prohibi
tus alienare vel expreſſe a teſtatore vel
tacite quia grauatus fuit de reſtituēdo
per fideicō.et iſto caſu iterum ſubdiſtin=
gue:aut ille qui alienauit ignorabat fi=
deicō.et ſimiliter emptor:et tunc valeret
alienatio propter iuſtam cauſam igno=
rantie vtriuſqꝫ: ſed venditor tenetur re=
ſtituere preciū fideicōmiſſario: vt eſt ca=
ſus ſingu.in.l.fi.§.fina.ff.de legat.ij.⁊ ibi
hoc tenet Barto. et Bald.et idem tenet
Ang.i.l.fi.§.ſed q2.C.cōia.dele.et ibi doc.
et Ang.i.l.marcell⁹.§.res q̄ i fi.j.co.ff.ad
treb.facit.l.ij ibi cū ſciret.ff.in ius vocati
vt eant.et ibi Ang.i fine.⁊ idē t3 Bal.i.d.
l.fi.§.ſ3 q2.⁊ in auc.res q̄ in ꝑn.C cōia de
lega.et Bald.in c.ſi vaſallus feudū alie
nauit.in tit.ſi de feu.fue.contro.qui hoc
intelligit eſſe verum: quando alienans
tempore quo alienauit:poterat aliena=
re:declarat tu:puta quia pendebat con=
ditio fideicomiſſi:et ſic tēpore quo alie=
nans habebat ius.quia erat dñs:ſecus
ſi poſt exiſtentē condi.alienaſſet: vel qñ
fideicō.erat purum:quia tunc nō habe
ret ius vendendi: ex quo non erat dñs.
vt probatur in.d.l.fi.§.ſed quia.⁊ in.§ ſe
quen.⁊ hoc procedit in fideicō.ſingulari
ſed in fideicō.vli etiā3 puro videtur idē
dicēdū ꝙ eſt qñ eſt fideicō.ꝑticulare ſub
condi.ante tamen reſtitutionē3 fideicō.
vlis.ex quo ante reſtitutionem nō trāſit
dñiū in fideicōmiſſariū:vt hr̄ in.l.reſtitu
ta.i prin.ff.ad treb.⁊ ꝑ gl.⁊ doc.in.d.l.fi.
in.§.ſin aūt auarine i fi.C cōia de leg.⁊ ſic
hr̄s grauat⁹ de reſtituēdo h3 ius in re:q2
eſt dñs interim añ reſtōnē:vt hr̄ ꝑ Pau.
de ca.in.l.planc.la.ij.§.j.ff.de leg j. ¶ Et
q dixi valere venditionē propter iuſtam

ignorantiā cōtrahentiū intellige qn̄ illa
ignorātia trahit originē a facto teſtato-
ris: puta ꝓpter codicillos ſuos: ⁊ ita lo
quit̄ .d.l.fi.§.fi.ff de le.ij. ſm Bal.ibi.⁊ idē
vult Bal.in.d.l.fi.§.ſʒ q2.⁊ in aut. res q̄.
in prin.C.cōia de le. Itē intellige illud eē
verū de iuſta ignorātia qn̄ grauat⁹ alie-
nās eſt ſoluēdo: q2 pōt ꝓciū fideicō.reſti
tuere: al's ſecus: vt ſing.no. pau.de ca.in
d.l.plane.la.ij.§.j.de leg.j.⁊ in cōſi.ſuo.x.
qḋ inci. In xp̄i noīe.clarū ē in iure p.d.§.
j.⁊ p.l.fi.ff.de co p quē fac.erit cū ſi. ¶ Si
igit̄ ſit alienato a ꝓhibito alienari taci-
te in caſu quo valeat alienatio ſm ea q̄
dixi.C.fruſtra q̄rit̄ de vſucapione.l. ſeq-
tur.§.lana.ff.de vſucapi.ſed in caſu quo
nō valeret alienatio: tunc res ipſa alie-
nata nō pōt vſucapi vel p̄ſcribi longo tē
pore.⁊ ita loquitur.d.§.ſed q2.⁊ eſt ratio
q2 illa alienatio fuit nulla: ex quo fuit fa
cta cōtra prohibitionē legis vel teſtōris:
⁊ ſic tit.fuit nullus: ⁊ ideo cū in preſcrip.
longi tp̄is requirat̄ iuſtus ti.l.fi.j.de vſu
ca.pro herede.⁊ l.diutina.j. de preſcrip.
lon.tp̄is.⁊ l.j.j.de vſucap.traſſ.⁊ iſte ti.h̄r
pro nō ti.q2 nullus ſequit̄ ꝙ p̄ſcrip.lon.
tp̄is currere nō pōt: niſi interueniſſet iu-
ſtus error qui h̄r pro titu.puta q2 p̄r aſſe
rebat rem eſſe ſuā: ⁊ ſic ti. putatiu⁹ ſuffi-
cit ad preſcrip.longi tp̄is.iuxta not.per
Bart.⁊ alios in.l.celſus. ff.de vſuca.⁊ in
l.nullo.C.de rei vendi.⁊ ita vult Pau.de
caſt.in alia materia in aut. niſi tricēna-
le.C.de bo.mater.⁊ in.l.quecunqꝫ.C.de bo
nis q̄ libe. ¶ Aut alienauit penitus ex-
traneus qui non cōtinetur ſub prohibi-
tione qui forte rem tenebat vt ſuam: et
vt ſuam alienauit non nomine grauati:
ſed ſuo proprio nomine: et tunc valeret
vēditio ſicut valeret de qualibet re alie-
na in preiudiciū ipſius venditionis.l. rē
alienam.ff.de cōtrahen.empt.⁊ ſic ex ea
tribueretur titulus habilis ad vſucapiē
dum vel preſcribendū contra verū dn̄m:
cuius res eſt: vel cōtra illū qui agere poſ
ſet poſt euentum cōditionis: vel quādo
fideicōmiſſum eſſet purum: vel in diem
certam: et hoc videtur tenere Bald.hic:
vt dixi ſupra in ſcdo caſu principa.ad.fi.
vt refert Paul.de caſt.in.d.l.fi.§.ſed q2.
in pe.colū.C.cōia de lega.qui dicit, quod
iſtud dictum Bal.allegabat̄ per quēdā
conſultorem in cauſa in qua illis dieb⁹
cōſuluit: de quo cōſilio.C.mentionem fa-
cit: ſed aduocatus dicebat iſtud dictum
Bal.nō eſſe verū: q2 Bal.loquebatur ſi-
ne lege: ipſe vero dn̄s dixit ꝙ iſtud dictū
Baldi fuit dictū originale Pet.et Cy.in
l.fi.in.vi.op. in fi.C in qui.cau.in integ.
reſti.nō eſt neceſ.q̄ dicunt qḋ qn̄ prohibi
tio alienationis eſt in perſona ʒ: ⁊ querit̄
an res ꝓhibita alienari ſi alienet̄ poſſit
vſucapi.vel preſcribi longo tp̄e debet di-
ſtingui: aut alienatio fuit facta a ꝓhibi
to a lege vel a teſtatore: ⁊ tunc nō pote-
rit vſucapi vel preſcribi.q2 eſt ipſo iure
nulla intelligēdo ſm ea q̄.C.dixi: aut per
perſonā non ꝓhibitā: et tunc poterit vſu
capi vel preſcribi: q2 validus eſt titulus
cum non ſit facta alienatio contra pro-
hibitionē: ⁊ ita dʒ limitari l.fi.§.ſʒ quia.
C.cōmunia de lega. Et iſta vſucapio vel
preſcriptio longi temporis incipit curre
re ab eo tempore quo potuit agere ille
40 cōtra quem preſcribitur et nō ante: † q2
non valenti agere de iure nō currit pre-
ſcriptio.l.j.l.fi.j.de annali excep.et ibi de
hoc pleniſſime dicā: ⁊ ideo ego dico qḋ ſi
prohibitio fuit facta expreſſe a teſtato-
re: q2 tunc alienatio facta cōtra prohibi
tionem expreſſam a teſtatore eſt ipſo iu-
re nulla incontinenti: vt.l.cum pater.§.
liberis.⁊ ibi glo.ff.de leg.ij.⁊ ibi docto.et
not.doct.et maxime Pau.de caſt.in.d.§.
ſed quia.ſequit̄ quod incontinenti a die
alienationis potuit retractare vēditio-
nem: licet adhuc non venerit caſus ſeu
conditio fideicōmiſſi: et per conſequens
ab illo die quo potuit agere incipit cur-
rere vſucapio et p̄ſcriptio longi tempo-
ris ſm Pau.de ca.in.d.§.ſed q2. qui hoc
in effectu ſentit: quod eſt notabile. ſed ſi
ꝓhibitio alienationis non fuit expreſſa
a teſtatore ſed tacite facta: puta q2 gra-
uauit heredem de reſtituenda heredita
te vel re.iuxta.d.§.ſed q2. et tunc diſtin-
gue: aut grauauit pure: vel in diem cer-
tam: et idem per.d.§.ſed q2.in princi.aut
grauauit ſub conditione vel in diem in-
certam.⁊ tunc aut.d.alienatio fuit facta
poſt euentum conditionis vel diei: ⁊ idē
eadem ratione: aut fuit facta ꝑpendente

conditione vel die incerta: ꝛ tunc qꝛ ſm veram opinionē illa alienatio iterum valet donec eueniat euētus cōditionis vel diei incerte: vt no. glo. in d. § ſed qꝛ. licet glo. dicat cōtrariū in l. ſeruo legato. § j. ff. de leg. j. ꝛ male ſm doc. ibi et in d. § ſed qꝛ. ꝛ tunc qꝛ ſubſtitutus non pōt agere pendente conditione vel die incerta: vt d. § ſed qꝛ. nō incipit currere preſcriptio longi temporis vel vſucapio. ꝛ ita loquitur d. § ſed qꝛ. in verſic. ſin aūt auaritie. ¶ Aut loquimur de preſcrip. longiſſimi tēporis. xxx. vel. xl. annoꝝ. et tunc etiā ſi alienetur per perſonam ꝓhibitam alienari expreſſe vel tacite: ſine dubio valebit alienatio. l. ſicut. j. de preſcrip. xxx. annoꝝ ſm Pau. de ca. in d. l. fi. § ſꝫ qꝛ. ſ. cōmunia de leg. ꝛ in l. quecūꝙ. ſ. de bonis q̄ liber. et in auth. niſi tricennale. ſ. de bo. mater. ꝛ eſt rō: qꝛ in p̄ſcriptione longiſſimi tpis nō req̄rit aliquis titulus. et habetur in. l. cum notiſſimi. et in. l. ſi q̄s emptionis titulo. j. de preſcrip. xxx. annoꝝ. intellige tamen niſi eſſet pupillus cōtra quē quis vellet preſcribere: qꝛ pupillari etati non currit p̄ſcriptio. l. ſicut. in fi. eo. tit. de quo plene dicā in. l. fi. j. eo. Item intellige ꝙ iſta preſcrip. xxx. vel. xl. annoꝝ incipit currere ab eo tpe quo potuit de iure agere ille cōtra quem preſcribitur: qꝛ vt. ſ. dixi: nō valenti agere de iure non currit preſcriptio. l. j. in fi. j. de anna. except. ſm q̄d ibi dicam. ꝛ ita vult Pau. de

41 ca. in d. auth. niſi tricēnale. ¶ † Sed circa iſtam potentiā agendi poteſt inſurgere vnum dubiū: tu ſcis quod dum filiusfa. eſt in poteſtate patris cōtra eū nō currit preſcriptio. l. j. in fi. ſ. de bo. mater. et. l. j. in fi infra. de anna. except. Modo ponamus ꝙ filiusfa. habebat aliquas res in quib⁹ pater nō habebat vſumfructū: ꝛ pro quib⁹ nō poterat filius agere abſꝙ cōſenſu patris: vt eſt glo. nota. in. l. iij. § filio. ff. como. ꝛ no. docto. in. l. fi. § neceſſitatem. ſ. de boniſꝙ libe. et Nico. de neapo. in. l. ſi vſufruct⁹. § ſi ita. ff. quādo dies vſufruc. lega. ced. Queritur nunquid eo caſu currat ipſi filio preſcriptio: dum eſt in poteſtate patris. Ray. de forli. in. l. q̄d ergo. § vſuras. ff. de contra. iud. tut. dicebat per illum tex. quod aut ipſe requiſiuit patrē quod deberet ſibi preſtare autoritatem in iudicio et nō potuit obtinere: ꝛ tunc debet excuſari q̄d non currat preſcriptio contra eū: aut nō petiit: ꝛ tūc non currit. argu. d. § vſuras. et in auth. de equali do. § illud. vnde ſumit̄ auth. q̄d locum. ſ. de coll. Sed Nic. de neap. in d. § vſuras. dicit q̄d hoc non ꝓcedit: qꝛ fili⁹ poteſt petere: ꝛ pater cōpellitur ad preſtādā autoritatē: vt habet̄. ſ. de bonis q̄ libe. in d. § neceſſitatē. q̄d non poteſt facere tutor. d. § vſuras. qꝛ non pōt cōpellere pretorem. Hinc eſt ſm eum q̄d Marti. ſili indiſtincte tenet q̄d in eo caſu preſcriptio contra filium currat. argu. ff. ex quibus cau. maio. l. ait pretor. § j. ¶ Sꝫ ſi pater alienauit bona filij in quib⁹ habet vſumfructum: filius donec eſt in poteſtate p̄ris nō poſſet conuenire nec agere cōtra emptorē ad retractandū alienationē: quia ſicut nō poſſet agere ꝯtra patrem directo. l. lis nulla. ff. de iudi. ita nec per indirectum volendo retractare alienationem per patrem factā: vt not. Bar. in. l. ſi conſtante. in prin. in. ix. q. ſecunde partis princi. ſ. ſolu. matri. ꝛ ibi per docto. et Pau. de caſt. in. l. filiusfa. § pe. que incipit cum pater. ff. de lega. j. Sed poſt eius mortem bene admitteretur ſi nō eſſet heres patris: al's ſi eſſet patris: obſta

42 ret ei exceptio. † Quem de euic. tꝫ actio eundem agentem repellit exceptio. l. vendicantem. ff. de euict. et illa alia exceptio ex qua perſona quis lucrum ſentit eius factum improbare non poteſt. l. ex qua perſona. ff. de reg. iur. ſm Pau. de caſt. in d. § cum pater. niſi eſſet heres eū beneficio inuentarij per. l. fi. cū ibi not. ſ. de iure delib. ꝛ per no. in. l. debitori. ſ. de pac. ꝛ in. c. j. in ti. an agna. vel fili⁹ repu. hr̄. in vſi. feudo. Item admitteret̄ etiā filius ad agendū viuo patre ſi eſſet inops: vt eſt glo. no. in. l. ij. § q̄d ſi in patris. in ẏbo. iuris. ꝛ ibi bar. et alij. ff. ſol. mat. ꝛ ſicut inciperet currere preſcriptio etiā longi temporis. ar. l. in rebus. § oīs. cū ibi no. ff. de iure do. ꝛ ſilr̄ etiā curreret in oībus alijs caſibus in quibus filius poſſet agere: et predicta procedunt etiam ſi eſſet ſtatutum quod omnibus currat preſcriptio: qui nō egerint. j. x. annos: qꝛ tunc filiofa=

nõ curreret pſcriptio:qꝛ illa regula quod
impedito agere de iure non currit pre=
43 ſcriptio:eſt regula naturalis:† quia vbi
non eſt negligentia ibi non debet eſſe pe
na:ꝛ ideo locum habet etiaꝫ in ſtatutis
ſm̃ Bal.notabiliter in auk.niſi tricenna=
44 le.ſupra de bo.mater.. ¶ † Sed dubita
ri poteſt de vno:pone ꝙ pater alienauit
vel reliquit alteri bona filie: vel que de=
bebãtur filie per ius fideicõmiſſi ipſa fi=
lia preſente et non cõtradicente: nunq̃d
ꝓpter hoc filia videatur conſentire.bar.
format iſtã.q in .l.j.in vlti.col.in prin.ꝫ.
de bo.mater.ꝛ tꝫ qꝺ nõ:qꝛ ſilentium pro
pter patris reuerẽtiaꝫ interueniens po=
tius reputatur cõtradictio ꝙ̃ conſenſus
ꝛ dicit qꝺ de hoc eſt glo.ordi.ꝛ ſingu.in
l.j.§.que habẽde.ff.quarꝫ rerũ act.nõ da
tur.ꝛ allꝫat glo.cõcor.in.l.filiuſſa.§ inui
tus.in glo.in fi.in ꝟbo probetur . ibi ꝛ in
eo qui erubeſcit.ff.de ꝓcura.facit.l.pe.ff.
45 de furtis . ¶ † Poſſet vlterius etiam du
bitari quod ſi filius vel filius cuius pa=
ter bona alienauit:ſciuit aliaꝫ alienatio
nem factam:vel etiaꝫ forte fuit preſens
ꝛ nihil dixit:an debeat ſaltem denuncia
re emptori ne emat:ad hoc vt conſtituat
eum ſaltem in mala fide: vel vt habeat
cauſam deſiſtendi a contractu;ꝛ ſi nõ fe
cit filius dictam ꝓnunciationem ſibi pre
iudicet:et videtur dicendũ qꝺ nõ:nam ſi
propter reuerẽtiam pater non fecit: ex=
cuſatur per ea que dixi in precedenti.q.
ſed ſi eſſet filius qui veriſiꝉr non haberet
hmõi reuerentiam:an teneatur renun=
ciare emptori vt non emat:qꝛ res eſt ſua
vel ſibi debita:ꝛ credo quod non:ex quo
ſciebat ius ſuũ vbiqꝫ durare per no.in.l.
rem alienam.ff.de pig.act . niſi partici=
paſſent fraudẽ cũ p̃re ignorante empto=
re.ar.§.item ſi q̇s in fraudẽ.cũ ibi no . in=
ſti.de act.ꝛ ar.l.ait p̃tor.§.ſi q̇s particeps
ꝛ in toto ti.ff.de his q̃ in frau.cre. ¶ Ulti
mo qꝛ dictũ eſt.ſ.ſepiſſime ꝙ p̃r non põt
alienare:maxime cũ effectu in preiudi=
ciũ filij ſubſtituti bona ſubiacentia reſti
tutioni ꝓpter ſubſtõnẽ: aduerte qꝛ iſtud
habet locũ in ſubſtõne fideicõmiſſaria ꝛ
non in ſubſtõne pupillari ſeu directa ꝑ 1
l.j.§.ſed nõnullos.ff.de tut.et rati.diſtr.
et per l.qui filium .ff.vbi pupil.educari
debeat.ꝛ l.qꝺ pupillus.ff.de acqui.here
di.ꝛ ſi pater poterit alienare in ꝓiudiciũ
ſubſtituti pupillaris.ꝛ elegãter no . Bal.
in.l.ſed ſi in cõditione.§.ſeruus alienus
ff.de heredi.inſti.qꝺ dicit eſſe mẽti tenen
dum:qꝛ eſt notabile.ꝛ idem tenet Ange.
in.l.marcellus.§.res que.ff.ad trebel . et
Pau.de caſt.in auk.res que.in prin.ꝫ.cõ
munia de lega.qui intelligit hoc quãdo
alienatio fit cuꝫ ſolẽnitate debita:et ſi.b
ſiſtẽte iuſta cã:vt in dictis iurib⁹:nec pu
pillaris ſubſtitutus adueniente condi=
tione ſubſtitutiõis poterit reuocare tãꝙ̃
factam de bonis ſubiectis ſubſtitutioni.
¶ Quod ego limito ſinglꝛr eſſe veruꝫ vbi
ſubſtitutio eſſet facta directo ꝛ ꝑ fideicõ
miſſum ſimul:puta qꝛ fuit facta reſtitu
tio per hec verba ſubſtituit vulgariter
et pupillariter et per fideicommiſſum:ſi=
cuti ſepiſſime fit : quia tunc erat in ele=
ctiõe ſubſtituti venire per pupillareꝫ vel
per fideicommiſſariam ſubſtitutionem:
vt ſingulariter not.Bar.in.l recuſare.§.
titi⁹.per illũ tex.ff.ad treb.et per Bart.in
l.cẽturio.in.iiij.q.prin.in ꝓn.ff.de vulg.ꝛ
pupil.et in l.titio.in princi.ff.de vſufruc.
leg.ꝛ in l.ſi quis ſeruo.ff.de manu.teſt.ꝛ
idẽ tꝫ Bal.ꝫ. Ang.in.l.ꝓcib⁹.ꝫ.de impu.
et ali.ſubſti. ꝛ Ange.in.l.fi.ꝫ.de codici.ꝛ
ibi per Bal.in.iij.col.ꝟſi.ex predictis ap
paret.et hꝛ per Bal.in.l.nõ iuſtam.ꝫ.ad
treb.ꝛ in.l.nec is.§.j.in fi.de acq̃ . heredi.
facit qꝺ not.Bar.in ſing.in.vj.col in ꝓn.
ff.ſi cer.pe.Cũ ergo ſubſtitutus habeat
electionẽ ex qua ſubſtõne velit ſuccede
re ſi eliget ſubſtõnem fideicom.ꝛ per illã
velit ſuccedere non valebit alienatio in
ſui preiudicium.ſecus ſi venit per pupil
lare:ꝛ ſic ꝓpter hoc poteris cognoſcere
vnã vtilitatẽ dicte electiõis ſibi cõceſſe:
ſꝫ forte potes dicere:ꝙ aut p̃r alienauit
qui fecit ſubſtõnem:ꝛ poterit cũ effectu
alienare:ſicuti potuiſſet ſubſtitutionem
reuocare:aut alienare tutor pupilli : et
tũc ꝓcedat qꝺ dixi:vt poſſit ſubſtitutus
eligendo viam fideicõmiſſi reuocare di=
ctam alienationem : quod ſingulꝛr tene
menti:qꝛ docto.hoc non declarant.
☞ Partus ancille conceptus : et pe=
nes bonefidei poſſeſſoreꝫ editus:an fur
tiuus ſit:cum mater furtiua exiſtat.

2 Meum quicquid eſt: amplius meū fieri
non poteſt.
3 Vſucapionem partus an ꝛ quō mala fi-
des impedire habeat.

SI matrē. Partus ancille fur
tiue ↄceptus ꝛ editus apud
bonefidei poſſeſſorē vſucapi
tur ꝑ eundē. h.d. ¶ † No. qđ
1 partus ancille conceptus ꝛ
editus penes bonefidei poſſeſſorem: licet
mater ſit furtiua: tñ ipſe non eſt furtiuꝰ:
et ideo poteſt vſucapi tit. ꝛ bonafide: qđ
ſic dictata ſi titius ſurripuit mihi ancil-
lam: que non erat pregnans: deinde eã
vēdit tibi bonafide ementi ꝛ credēti an-
cillam eſſe vēditoris: deinde penes te cō-
cepit ꝛ peperit: ꝛ elapſo termino volo pe
tere partum: certum eſt enim ancillā me
petere poſſe: quia cum eſſet furtiua: ꝛ ſic
affecta vitio reali: non potuiſti vſucape-
re ancillam vt hic. et. l. ancille. ſ. de fur.
coniuncto. §. furtiue. inſti. de vſuc. ſed du
bium erat de partu: ꝛ reſpondet impera
tor: ꝙ ego qui ſum dñs ancille non poſ-
ſum petere partum ſi tenuiſti ipſum legi
timo tēpore. ſ. triēniū: vt. l. j. C. de vſuc. trāſ-
for. ꝛ cum titulo ꝛ bonafide: vt ibi: quia
partus non eſt furtiuus poſtꝙ non fuit
conceptus penes te: ꝛ ſic potuiſti vſuca-
pere. ¶ Sed cōtra hoc opp. ꝛ videtur ꝙ
vſucapio nō fuerit neceſſaria: q: ſi eras
bonefidei poſſeſſor lucratus fuiſti fructꝰ
ſtatim. l. bonefidei. in fi. ff. de acqui. re. do.
et. l. in pecudum. in prin. ff. de vſu. ſed ille
qui eſt dñs vlterius vſucapere non po-
2 teſt. l. ſequitur. §. lana. ff. de vſuca. † Quia
quod meum eſt amplius meū effici non
poteſt. inſti. de act. §. ſic itaqꝫ. ꝛ. c. inter di
lectos. circa fi. extra de fi. inſtru. Sol. ve-
rum eſt ꝙ bone fidei poſſeſſor facit fru-
ctus ſuos incontinenti vt dictis iuribus:
ſed partus ancille non dicitur fructꝰ an-
cille: nec eſſe in fructu propter nobilita-
tem hominis: abſurdum enim videbatur
hominem in fructu eſſe: cum omnes fru
ctus rerum natura hominū gratia com
parauit: vt. d. l. in pecudum. in fi. ꝛ inſti.
de re. di. §. in pecudum. licet partus peco
ris dicantur fructus: vt ibi: ꝛ ſic cū par-
tus non ſit fructus: et propterea non ef-
ficiatur incontinenti bonefidei poſſeſſo-
ris: ſicut efficeretur partus pecudū pro-
pter bonam fidem: poteſt tamen effici ꝑ
vſucapionem cum titulo ꝛ bonafide. vt
hic: ꝛ ſic ſe defendere ab illo qui eſt dñs
ancille: ſi ipſe bonefidei poſſeſſor poſſi-
deat: vt preſupponit in tex. dū dicit que-
ſtionem pati dicis: ꝛ ſi non poſſideat: ſed
alius poterit completa vſucap. vendica
re: ꝛ ſi vſucapio nō eſt completa: poterit
partum petere per publicianam vt. l. ſi
ego. §. partus. ff. de publi. ꝛ hoc vult glo.
hic ſeđa: ſed ſi erat pregnās tpe furti. fa-
cti: tūc partus eſt furtiuus ſicut ipſa ma
ter: q: erat anteꝙ partꝰ naſceretur por-
tio matris: vel pars viſcerum matris: vt
dicit in. l. j. §. ſi mulier. ff. de ven. inſpic. et
habetur per glo. de ↄſec. diſt. j. c. eccleſiā.
in qua ꝛ idem ſi concepit penes furē. Si
aūt ancilla ↄcepit penes bonefidei poſ-
ſeſſorē a pncipio: ꝛ poſtea ad ipm ꝑuenit
notitia: qđ ipſa ancilla mater erat furti-
ua: an et qñ poſſet vſucapi partus. vide
tex. glo. ꝛ docto. in. l. ancillam. ff. pro ſuo.
¶ Sed iterū opp. ꝛ videtur qđ vſucapio
in partu locum habere nō poſſit: ex quo
in partu non habetur titulus: vt. l. ſi pre
gnans ꝛ. l. ſi vacce. ff. de euict. ꝛ vult glo.
in fi. in. l. ancille. ſ. de furt. ꝛ glo. in. l. ſi qđ
ex pamphila. ff. de leg. ij. q: ſine titu. non
currit vſucapio. l. j. hoc tātūmodo. infra
de vſucapio. transfor. Sol. ſm Oldra. et
Bal. in l. ancille. ſ. de furtis. aut mulier
erat pregnans tempore venditionis: et
tunc in eo habetur titulus ↄcretiue: q:
eſt pars viſcerū matris: vt dixi: aut erat
vacua. id eſt non pregnans: ꝛ tunc in ea
non habetur titulus ſingularis: ſed vni-
uerſalis pro ſuo: vnde ex hoc ſequitur
ratio: q: ſuperueniēs malafides interrū
pit vſucapionem cōtra. d. §. hoc tātūmo
do. ſed Angan. d. l. ancille. in fi. quātum
ad hoc vltimum dicit hoc non eſſe verū:
q: ſic interpellationem non operat̃ de-
bilitas tituli etiam ſi non ſuperueniret
ſcia rei aliene: ita ꝙ nō furtiue interpel-
laret̃ vſucapi: qđ eſt falſum: q: requirit̃
ſcia rei aliene ꝛ furtiue. l. iuſto. §. ꝛ ſi poſ-
ſeſſionis. ff. de vſucapio. et. l. ſi ancillam.
ff. ꝓ ſuo. vnde alia rō eſt ſm eū: quare in-
terpellatur vſucapio: quia eſt partus
rei furtiue: ꝛ ſic in eādē furtiuitatē eſt ine

troductũ: q2 eſt vitiũ reale: ⁊ ideo ſpeciale eſt i eo: ⁊ idẽ dicas in oi alio vitio reali d quo res eſt affecta: vt voluit etiam Bar. in. d. l. ancille. ad fi. ¶ Et per predicta apparet vna limitatio notabilis ad. d. l. j. §. hoc tantũmodo cũ gl. in verbo, ſciẽtia. ſ. de vſuca. trãſfor. vbi hr̃ q̄ ſupueniẽs ma lafides non hʒ interrũpere vſucapionẽ. ¶ In gl. in verbo potuiſti. ibi. tunc enim dʒ dñm ſi põt certiorare nõ effectũ mirabilẽ huius certiorationis: q2 impedit interrũpi curſum vſucapionis: vt l. ſi ancillam. ff. pro ſuo allegata hic in gloſſ. fm Bar. in. l. nõ ſolum. § morte. ff. de no. ope. nun. et de hmõi certioratione vide. l. j. §. ſi maritus. ff. de libe. agno. ⁊ in. l. itẽ queritur. § exercitu. ff. loca. q̃ adde ad ea q̃ dixi in. l. precedẽti. in pe. q. ꝓ. poſſet etiaʒ

5 vlterius dubitari. ¶ † Itẽ ex iſta glo no. q̄ malafides ſupueniẽs impedit vſucapionẽ part⁹: niſi fiat certioratio: ⁊ ſic nõ vr̃ inſpicienda bonafide a principio tm̃: de quo ſtatim dixi ante gloſ. ⁊ hr̃ p Bar. in. d. l. ancillã. ⁊ per glo. et doc. in. d. l. ancille. ⁊ p gl in l. vnica. in verbo ſcientia. ⁊ ibi dicã. ſ. de vſuca. trãſfor. ¶ In eadem glo. ibi l ſi ancillã. dic fm Rapha. q̄ illa lex loquit̃ qñ ſcia ſupuenit poſt edictuʒ partũ ⁊ ceptã vſucapi. vbi aũt ante partum edictũ ſupuenit ſciẽtia: tũc impeditur vſucapio: vt. l. ſequit̃. § ſi anteq̃. cuʒ §. ſeq. ff. de vſuca. ⁊ ſic gl. noſtra nõ videt̃ bene dicere: vt habet̃ per glo. ⁊ doc. in. d. l. ancille. ¶ In ea. glo. ibi. vendicat iſtaʒ glo. vt. ſ. dixi in oppo. ¶ In ea. gloſ. in fi. dic plene de iſta materia: vt habetur per glo. et docto. in. d. l. ancille. ſ. de furtis. et per gloſſ. et docto. in. l. ſi ego. § partus. ff. de publi.

1 ¶ Contractum nemo impugnare poteſt: ſi ipſi contractui conſentiat.

2 Improbare volens qd̃ approbauit: non auditur.

3 Conſentiat ſi quiſpiam ſua iura perdit.

4 Actiones ſuas remittentibus regreſſus dandus non eſt.

5 Ratificare quo caſu quis poteſt qd̃ ſuo nomine geſtum non eſt.

6 Uſucapi vt res poſſit: titulus et bonafides requiritur.

7 Audientia quibus in caſibus agẽtibus denegetur.

8 Statutum vel lex valet: ſi diſponat per hec verba. ſ. q̄ quis non debeat audiri: vel q̄ debeat audientia denegari.

9 Exceptio preſcriptionis quo caſu litis ingreſſum impedire habeat.

10 Exceptiones diuerſas ⁊ contrarias ſub cõditione an ſimul qs ꝓponere poſſit.

11 Actiones due contrarie: an eodem libello ſimul intentari poſſint.

12 Mulier in libello ſibi ſatiſdari petere poteſt: ⁊ addicere. et ſi per cõtumaciam recuſauerit: ſtatim condemnetur.

13 Cauſa nullitatis ⁊ in integrum reſtitutionis conditionaliter: et ſub diſiunctione cumulari poſſunt.

14 Minori duo remedia ſimul competere poſſunt. ſ. appellationis: et in integrum reſtitutionis.

15 Libellus conditionalis quibus in caſibus procedere poſſit.

16 Libellus an ꝓcedat ſi in eo dicatur: habeo de iure communi: et ſi hoc non eſſet: habeo ex priuilegio.

17 Libellus an ꝓcedat ſi in eo dixerit quiſpiam ſe eſſe exemptũ: ⁊ inquantũ exemptus non ſit: dixerit ſe preſcripſiſſe.

18 Libellus an valeat: ſi in eo dicatur: peto me a iuramento abſolui: ⁊ me abſoluto: peto contractum reſcindi.

19 Libellus iſte an procedat: peto ꝯtra vſurariũ me abſolui a iuramento: ⁊ me abſoluto contra eum procedi: et eundẽ ad vſurariam reſtitutionem condemnari.

20 Hereditatis petitione vel rei vendicatione ad rei reſtitutioneʒ eoipſo q̄ qs agit petere videt̃ ipſum eſſe heredẽ vel dñm.

21 Libellus an procedat ſi aliquis in eo cõtractus reſciſſionẽ petat: ⁊ poſtea in integrum reſtitutionem.

22 Exceptiones plures qñ ſimul ⁊ ſemel ꝓponuntur contra perſonã actoris: ⁊ contra libellum ⁊ contra iudicem: exceptio contra iudicem primo poſita intelligit̃: etiãcetere ſub conditione.

23 Teſtamẽti ordinatio licet in feudis non valeat: valet tamen dño conſentiente.

24 Contractũ de re ſua ſi dñs ratũ habeat: ex quo rei ſue dominium perdit: an pretium a venditore petere poſſit.

25 Aduocatus licet aliquis interueniat in

cauſa rei vendicationis rei ſue pro vno et lic conſentiat q ille pro illa re agat: vt conueniatur: at tamen ſi illa res ſua ſit: ius in illa re non perdit.

26 Vaſallo alienanti qñcunq dñs cõſentiat circa vtile vaſalli dñium ei ꝯſentire vř.

27 Preſcriptio dominium non abſorbet.

28 Bonafides ex iuris errore inducitur.

29 Error iuris et facti an et quando vſucapionem impedire habeat.

30 Viri nobilis dictum iuſtiſſimam credulitatem inducit.

31 Titulus putatiuus qñq habeť ab vno et poſſeſſio ab alio: vel a ſeipſo: et tunc an vſucapi poſſit.

32 Titulo qui errauerit: nunquid ſit inhabilis ad habendũ dñium ex vero titulo: vt inceſtuoſus in bonis paternis.

33 Cauſe due qñ circa idem ꝯcurrũt: quorum vna nocet: altera ꝓdeſt: an illa que noceat inſpicienda ſit. et nu. 34.

35 Cauſe due ſi ſint. quarum vna in dubio impedit: alia non. pro cauſa impediente interpretari debemus.

36 Qualitates due qñ in vnius pſona concurrunt: et vnius reſpectu negatiua eſt et prohibitiua: et alteri⁹ reſpectu eſt affirmatiua: que qualitas inſpicienda ſit.

37 Cauſa qcũq ēt iniuſta a dolo excuſat.

38 Poſſederit ſi quiſpiã per annos triginta rem meã errãdo in iure: et credendo rem eſſe ſuam: eam etiam de iure canonico preſcribit: licet dicatur malefidei poſſeſſorem non preſcribere.

39 Poſſederit ſi quiſpiam rem. xxx. annis in bonafide eſſe preſumitur.

40 Bonafides tpe contractus et tpe traditionis requiritur: ad hoc vt vſucapio ꝓcedat: ſecus in ceteris contractibus.

Venditioni. Conſentiẽs contractui non impugnat eundem: et emens bona fide rem ſibi traditam vſucapit. h.d. vel ſic. Emptor rei aliene poteſt ſe defendere aduerſus dñm vẽdicantem: ſi probat q dñs cõſenſit venditioni: vel etiam ſi hoc nõ probat: ſi tñ vſucepit et bõafide: niſi res ſit affecta vitio reali:

1 ita q nõ potuerit vſucape. h.d. ¶ † No. primo q nemo poteſt impugnare cõtractum qui cõſentiť eidẽ: et ſic q ſemel qs approbauit ampli⁹ improbare non põt. cõcor. l. põpo. ſcribit ſi negotiũ ff. de neg. geſt. et l. diſpẽſatorẽ. ff. de ſol. et ꝯcor. etiã viij. q. j. dilectiſſimi. et. c. queadmodũ. extra de iureiur. et. c. q ſemel placuit. de re-

2 gu. iur. in. vj. ¶ † Ex quo no. aliud q volens approbare qd approbauit: non audiť: qd intellige ſm Ange. ſi excipiaľ. l. j. §. q̃ꝗ. ff. ad treb. et hoc no. ꝓ bãnitis ſm eũ qui ex forma ſtatuti nõ debẽt audiri nã ſemp intelligiť dũmõ apponaľ apte ꝓ. d. §. q̃ꝗ. et h̃ tȝ Jo. an. in. c. ſtatutũ. ī ſi. prin. in gloſſ. in verbo nec audianť. de reſcri. in. vj. Ubi decidit q lȝ cã nõ debeat audiri niſi certo loco: ſi tñ non excipit: tȝ

3 ꝓceſſus vt dr etiã plen⁹. ſ. in primo not. ¶ † Et ex his no. etiã aliud q ille q ꝯſentit ſua iura ꝑdit. l. cũ qdã. ff. de admi. tut. et. l. ſi ꝯſentiẽte. et ibi hoc no. Bal. ff. de dona. ante nup. † Et remittẽtib⁹ actiones

4 ſuas nõ eſt regreſſus dandus. l. qriť. §. ſi venditor. ff. de edil. edic. et. l. ij. ff. de iur. et

5 fa. igno. ¶ † Not. ſcdo principaľr caſum in quo qs ratificat id qd nõ eſt ſuo noie geſtũ: qd eſt verũ ſm Ang. in ſui preiudiciũ vt hic. ſed nõ quo ad actionẽ ſibi quorũdaȝ regulrr: lȝ hoc fallat qñq: vt plene hř in. c. ratũ de reg. iur. in. vj. et in. l. ſi pu-

6 pilli. §. ſi ego. ff. de ne. geſt. ¶ † No. tertio q titulus et bona fides dȝ interuenire vt res poſſit vſucapi. cõcor. l. nullo. ff. de rei vẽdi. et. l. j. ff. de vſuca. trãſſor. et. l. dicem⁹. et hȝ plene per glo. et doc. in. c. diligẽti. ex-

7 tra de preſcriptio. ¶ † No. quarto ibi nõ audiať vnũ caſum in quo audiẽtia denegatur agenti. ſ. quando quis vult venire contra cõtractũ quẽ ſemel approbauit. Unde aliũ caſum in. l. ij. et ibi vľ vlterius litigantẽ audierit. ff. de leg. Item alium caſum in. l. ſed et ſi ꝑ pretorẽ. §. hec quoq de arbi. denegauit actionẽ. ff. ex quibus cau. maio. Item alium in. l. j. §. ſed et ſi is. ibi pretor ei actionem denegaret debet. ff. de ope. no. nuncia. Item alium in. c. ſtatutum. in ſi. princi. ibi nec audianť. de reſcrip. in. vj. et ibi Jo. and. in nouella. Itẽ alium in. c. ſuper eo. de here. lib. vj. Item ſunt alij plures caſus in quibus audiẽtia denegatur: de quibus habeť per glo. ordi. xxiij. di. c. j. in verbo audiẽtia. et habetur per doct. in. d. §. ſed et ſi is. vñ. dicit

8 hic Ange.ex hoc tex.† ꝙ vʒ lex vel ſta-
tutum diſponēs per hec verba ꝙ q̄s nō
dʒ audiri vel ꝙ debeat audientia dene-
gari.ad qđ vide glo.⁊ ibi Bald.in.c.j.§.
porro.in ti.qualiter.olim feu.pote.alie.ſe
cus ſi lex vel ſtatutū:ꝙ iuſtitia denegetur:
qꝛ dix ecte opponit cōtra ius Dei:⁊ con
tra ius naturale:⁊ humanum diſponē-
tia vnicuiqꝫ iuſtitiā miniſtrari ſm̄ Inno
cen.in.c.que in eccleſiarū.extra de cōſti.
9 ¶ † Not.quinto ex eodē tex.ibi non au-
diantur.coiūcto fine ꝙ hic videtur caſus
ꝙ exceptio preſcriptionis impedit litis
ingreſſum.de quo hic per Albe.de ro.et
per Bar.plene.⁊ ſingulariter in.l.fi.ff.p
ſuo ⁊ per Bar.⁊ docto.in.l.emptor.ſ.d.p̄-
ſcrip.longi tp̄is.⁊ ibi plene dicemus.et
propterea dicit hic Ange.ꝙ ex quo au-
dientia denegatur impeditur litis ingreſ-
ſus:proceſſus tñ tenet ſi non opponatur
exceptio vt dixi.ſ.in primo not.idē ſi lex
vel ſtatutū dicit actio vel petitio non de
tur vel actionē non dabo:qꝛ intelligitur
ſi opponatur:vt eſt tex.⁊ ibi hoc no. Bart.
in.l.j.ff.ad macedo.⁊ Bar.in.l.ij.ad vell.
⁊ Bar.l.nam ⁊ poſtea.de iureiur.⁊ ha-
betur plene per Bart.⁊ doct.in.l.j.§.j.ff.
ab treb.⁊ maxime per Io.de imo.qui po
nit quid in ciuilibus ⁊ quid in criminali
10 bus.¶ † No.ſexto.ibi. ſed ⁊ hac.quem
poſſe plures ⁊ diuerſas ⁊ cōtrarias exce
ptiones ſimul ſub conditione propone-
re puta:dico te non audiendū:qꝛ cōſen-
ſiſti vēditioni mihi facte:⁊ poſito ꝙ nō cō
ſenſiſſes:ego vſucepi.⁊ hoc vult tex.cuꝫ
glo.in.l.nemo prohibetur.ff.de exce.vbi
glo.ponit exemplū:vt ſi quis dicat ſe ſol
uiſſe:⁊ inquantū nō appareat ſe ſolniſ-
ſe.dicit ſe tutum preſcri.vt probatur in.l.ſi
is.eodē titu.et in.l.nemo ex his in prin.
in.ij.carta.in fi.ff.de regu.iur.⁊ in.c.nul-
lus pluribus.⁊ ibi per glo.⁊ Dy.de regu.
lib.vj.⁊ hoc procedit in excep.etiā cōtra
11 riis vt dixi.¶ † Sed quid de acti.an ille
poſſint intentari ſimul:et ſic an duplex
iudiciū poſſit ſimul ſub conditione in eo
dē libello proponi:puta ſi dico teſtamē-
tum nullū:⁊ ſic qđ eſt inofficioſum:⁊ pe
to reſcindi.dic ꝙ ſic:vt habetur in.l.qui
de inofficioſo.in gloſſ.magna in fi.et ibi
per docto.ff.de inoffi.teſta.⁊ eſt gloſſ.in

l.j.in princi.in.ij.gloſ.magna.circa me-
dium.ff.de ac.empti.⁊ glo.in.l.conducto
res.ſ.locati.⁊ in.l.non ab re.ſ.vnde vi.⁊
in.l.ij.§.item facto.ff.de verborū obli:ga.
⁊ eſt gloſſ.in.c.auditis.in verbo comple
ta preſcriptio.in fi.⁊ ibi doc.extra de pre
ſcrip.⁊ glo.xxiij.diſt.q̄ſ.et in d.c.nulli
pluribus.in quibus glo.ponuntur va-
ria exempla.⁊ eſt glo.in.c.raynaldus.in
princi.in verbo veniret.extra de teſtamē.
que dicit ꝙ vʒ iſte libellus peto talē reꝫ:
et ſi contradixerit mihi peto penam. et
idē vult Bald.in.l.ſi pacto quo penam
in fi.ſ.de pac.qui dicit ꝙ libellus in.d.l.
poteſt ita apertiſſime formari:peto ꝙ
principaliter promiſiſti:⁊ ſi nō ſoluis:pe
to penā in qua pena peto te ſubaliter cō
demnari.ar.glo.in.d.§.item ſi in facto et
idē etiā vult Bal.in.l.j.in pe.col.verſicu.
deinde queritur.ſ.de ſenten.que pro eo qđ
intereſt.vbi dicit ꝙ procedit iſte libellus
peto fundū mihi venditū tradi:et ſi non
traditur peto intereſſe:qꝛ iſta non eſt p-
pria alternatiua:ſed eſt quidam modus
ſubiunctiue agendi.allegat no.per gloſ.
in.d.§.itē ſi in facto.et in.l.j.in prin.ff.de
act.emp.⁊ idem vult Bar.in ſimili in.l.ſi
conſtante.§.quoties.in fi.ff.ſolu.ma.vbi
12 dicit † ꝙ mulier pōt petere in libello ſibi
ſatiſdare ⁊ addicere in libello:⁊ ſi per cō
tumaciā recuſauerit ſtatim cōdēnetur.
ar.d.l.nō ab re.⁊.d.l.cōductores idē te-
net Ludo.de ro.in.d.§.quoties.in.x.col.
13 in princi.¶ † Item cauſa nullitatis ⁊ re
ſti.in integ.poſ.conditionaliter ⁊ ſub diſ
iunctione cumulari:puta minor dicit cō
tractum nullum:et ſi tenet petit reſtit.in
integ.quia fuit leſus:vt in.c.cōſtitutus.
de in integ.reſti.⁊ in.c.ſciſcitata.eo.titu.
⁊ no.Inno.in dicto.c.auditis.de preſcri.
⁊ Anto.de bu.quē omnino vide in.c.cū
olim.in.iij.col.extra de priuile.et idem
tenet Bald.ſm̄ Oldra.in.l.cum filius.§.
14 variis.in fi.ff.de leg.ij.¶ † Item minori
poſſunt inſimul competere duo reme-
dia:ſcꝫ appellationis et reſti.in integ.vt
no.in.l.preſes.ff.de mino.vt dicunt domi
ni de Rota in deciſione ſua.cxcvij.in an
15 tiquis.¶ † Item videtur ꝙ procedat iſte
libellus conditionaliter:peto me reſti-
tui ad tempus ⁊ cum reſti.facta ex nunc

prout ex tunc peto me dominum decla-
rari: et rem mihi reſtitui. de quo tamen
dic vt plene per Bald.in.l.ꝙ tempore.in
ij.q.C.de reſtit.mili.ꝛ ibi per docto.et ha-
betur plene per Ange.de areti.inſtit.de
act.in.§.rurſus.in verſic.querit.Bald.in
dicta l.ꝙ tempore.et habetur etiam per
Pau.de caſt.in.l.iij.in.ij.oppo.ff.de re iu
di.¶ Item poteſt intentari libellus hoc
modo ſub cõditione videlꝫ: dico teſtamẽ
tum falſum: vel nullũ: ꝛ ſi reperiatur ve-
rum: dico ipſum inofficioſum: vt habet
in.d.l.qui de inofficioſo.ꝛ.C.dixi.ſicut po
teſt ꝗs dicere ſniam nullã: ꝛ ſi qua eſt in-
iuſtam: ꝛ ideo appellat vel petit reſtit.in
integ.vt not.in.l.j.ff.quando prouoc.nõ
eſt neceſſ.ꝛ in.l.ſi expreſſim.ff.de appel.et
in.c.cõſtitutus.extra de in integ.reſti.et
per Bal.plene in.l.cũ fili⁹.in.§.varijs.ff.
de leg.ij.Sꝫ ſi egi p̄mo vno remedio et li
te pẽdente volo intẽtare aliud nõ debeo
admitti: ſicut nõ admittitur vtrũqꝫ ſimul
nõ cõditionaliter: qꝛ eodem tp̄e eſſet ſibi
cõtrarius cõtra.l.j.cum ibi no.C.de fur.
etiã ſi vellet intẽtare ſub cõditione: quia
eſſent duo iudicia: ꝛ ſcḋm eſſet fundatũ
in futuro euentu: qḋ etiam non debet.l.
nõ queadmodũ.ff.de iudi.et habetur in
l.ij.C.de iudi.Sed ſi finitum eſt primum
iudicium ꝛ vicit: et tunc idẽ vt nõ poſſit
intentare aliud iudiciũ: qꝛ eſt ſuperfluũ:
cum iam habeat intentionẽ ſuam ex pri
mo.Si vero ſuccubuit in primo: tunc be
ne poteſt intẽtare aliud: vt.l.cum qui.C.
de inoffi.teſta.ꝛ l.aurelius.§.idem que-
ſiit.ff.de libe.leg.et not.in.l.j.C.de fur.et
16 ita tenet Pau.de caſt.in.d.l.cũ qui.† Itẽ
procedit iſte libellus habeo de iure com
muni.et ſi hoc non eſſet: habeo ex priui-
legio.ꝛ ita quis poteſt dicere et reſpon-
dere: vt eſt gloſ.que dat hoc cõſilium: vt
iſto modo dicatur conditionaliter.xxiij.
diſt.ꝗ̄ꝫ.in verbo plus.que incipit ſic er
17 go.¶ † Poteſt quis dicere ſe exemptũ: ꝛ
inquãtum nõ ſit exemptus dicit ſe pre-
ſcripſiſſe: vt dicit gloſſ.in.d.l.auditis.in
verbo completa preſcriptio.de preſcrip.
18 † Item videtur ꝙ ſimiliter procedat iſte
libellus peto me abſolui a iuramento: ꝛ
me abſoluto peto reſcindi contractum.ꝛ
pro hoc faciũt omnia predicta. Item ꝓ
hoc facit qꝛ quãdo duo iudicia ſic ſe ha-
bent.ꝙ vnum ex altero oritur: ibi proce-
dit libellus purus in primo ꝛ conditio-
naliter in ſcḋo: vt not.in.l.cõductores.C.
loca.et not.Bal.in.l.ꝙ tempore.in.ij.q.C.
de reſti.mili.ſed idem Bald.in.l.rogaſti.
§.ſi tibi.in.iij.col.in prin.verſic.ſed quid
ſi eſt appoſitũ iuramentũ.ff.ſi cer.pe.vbi
format iſtã.q.tenet cõtrarium: ꝛ dicit ꝙ
quãdo petit abſolutio a iuramẽto debet
peti primo abſolutio ꝙ̄ agat reſciſſoria
cõtractus: quia intentans reſciſſoriã eſt
periurus: niſi primo abſoluatur: et ideo
debet primo ſe habilitare ꝙ̄ agere reſciſ
ſoria.ꝛ ideo dicit ꝙ nõ procedit libellus
duplex dicere peto me abſolui a iuramẽ
to: ꝛ me abſoluto peto cõtractum reſcin-
di: qꝛ non ſum habilis ad veniendũ niſi
prius abſoluat ſicut olim emancipatus
habebat prius petere bonorũ poſ.gratia
litis agnoſcẽde.vt hꝛ in.l.ij.C.de inof.te-
ſta.ꝛ in.l.papi.in prin.ff.eo.titu.Nec ob-
ſtat.ſm eum ꝙ in.d.l.cõductores.C.loca.
cũ ſimilibus: qꝛ loquunt de perſona habili.
et idẽ tenet Bal.in.l.edita.in.xxxv.col.in
ver.dubitatur de iſto libello.C.de edẽdo.
19 in repe.paduana.† vbi format.q.an pro-
cedat iſte libellus peto ꝯtra vſurariũ me
abſolui a iuramẽto: ꝛ me abſoluto cõtra
eũ ꝓcedi.ꝛ eundẽ ad reſtitutionẽ vſura-
rum cõdẽnare: ꝛ ſic an iſta cumulatio ꝓ
cedat.ꝛ vr ꝙ ſic: ſicut cumulatur reſtitutio
cũ reſciſſoria.l.necnõ.§.exceptio.ff.ex ꝗ-
bus cau.maio.ꝛ.l.papinianus.§.ſi fili⁹.
ff.de inoffi.teſt.cõtrariũ eſt decidit: qꝛ nõ
fuit habilis niſi prius ſum abſolutus: et
ideo dicit ꝙ fuit ꝓnunciatũ iſtũ libellũ
cũ prius perſona ſit habitanda ꝙ̄ actio
cumulanda: ꝛ ideo nõ habeo potentiã
proponendi: ergo male ago. nam actus
eſt potentiarum.ff.de adulte.l.quoniam
alexandrũ.ꝛ.ff.de iure codi.l quidã refe-
runt.ꝛ.C.de peti.here.l liber.ſed vide do.
Lau.de rodulphis in ſuo trac.de vſuca.
quem fecit ſuper ca.conſuluit.extra de
vſu.in.cxxi.qõ.in verſicu.ſed quid ſi ſi-
mul petatur abſolutio.vbi ponit iſtã.qõ.
breuiter: ꝛ ſe non firmat.Et pro iſta opi.
vide quod no.Bald.in.d.l.ꝙ tempore.in
ij.q.C.de reſtitu.mili.facit quod no.Fed.
de ſe.in cõſilio ſuo.ccxc.in fine.et Cardi.

zab.in.c.debitores.in fi.extra de iureiu.
et Ludo.de roma.in.ccclxxv.ſing.quod
incip.Tu ſcis queſtioné.& faciũt not.per
Jo.bu.in.l.fi.§.q admitti.ad bo.poſ.pñt.
qui videt dicere q in eodem libello non
põt quis deducere iſta duo:vez agnoſce
re bo.poſ.& agere bonorũ poſſeſſoria he=
reditatis petat per.d.l.fi.ſm Jo fab.in=
ſti.de bo.poſ.§.fi.l hoc tenet ꝯtrariũ:vez
q imo illa duo poſſunt cumulari in eo=
dem libello per gl.in.d.l.qui de inofficio
ſo.ff.de inoffi.teſta.imo plus dicit q ſuf=
ficeret agere bo.poſſeſſoria heredi peta.
abſq eo q alias in iudicio agnoſcat bo
no.poſ.ex quo agẽdo declarat volũtaté
ſuã q vult agere.ar.d.§.ſi licet hoc non
firmet.Sed põt hodie firmari per.d.l.fi.
coniuncta gloſ.no.in.c.cõſtitutus.extra
de religi.domi.qui eleganter vult q vbi
quis petit aliquam rem ſibi reſtitui : ad
cuius reſti.obtinendã requirebatur pri=
mo reſcindi cõtractum:cuius occaſione
conuentus rem detinebat:videtur actor
petendo reſtitu.rei petere prius tacite
ipſius cõtractus reſciſſioné:que erat ne=
ceſſario preambula.ar.l.illud.ff.de acq.
heredi.& ppterea dixit ſingulariter An=
to.de but.in.d.c.conſtitutus.q ſi minor
tanq leſus in contractu vẽditionis pe=
tat rem quam vendidit & tradidit ſibi re
ſtitui q videtur petere per reſti.in integ.
cõtractum reſcindi.de quo dic vt ibi per
eum.& doc.& ad idem adduco quod no.
Bart.in.l.ex diuerſo.§.j.ff.de rei ven.vbi
20 notabiliter dixit.† q eoipſo q quis agit
petitione hereditatis vel rei vẽdi.ad re=
ſti.rei:videt petere q iudex pronunciet
ipſum eſſe heredem vel dñm.q iſtud eſt
antecedẽs neceſſariũ.facit qd not.Bart.
in.l.cum quidã.ff.de bo.poſ.& Bal.in l.j.
in.j.q.§.qui admit.et p hoc etiã facit qd
no.Bal.in addi.Spec.in titu.de ſenté.et
Anto.de butr.in.c.examinata.in.ix.col.
de iudi.& in.l.ſi cum nulla.ff.de re iudic.
cum ſi.Sed in predicta.q.de abſolutio=
ne a iuramẽto:puto poſſe ita diſtingui.
Aut queritur an poſſit libellus produci
conditionaliter:puta me abſolui a iura
mẽto:& inquantum fuerit abſolutꝰ:peto
cõtractum reſcindi vel tanq vſurarium
vel iniuſtum:& me in integ.reſti.& dicen=
dum eſt q ſic per ea que.§.dixi:quaſi in
toto iſto ſexto notabili.Aut queritur:an
poſſit procedi ſuper dicto libello ſuper
vtroq.& teneo q non:q non poſſet pro=
cedi ſuper reſciſſione cõtractꝰ niſi prius
actor fuerit abſolutꝰ a iuramẽto.& iſtud
tenet do.Lauré.in.d.trac.de vſur.i.xxix.
q q ante abſolu.ſi vellet pbare ꝯtractũ
vſurariũ plene ad finem reſciſſionis:vel
ſe fuiſſe leſum:& tunc nõ poſſet : quia nõ
eſſet perſona habilis obſtãte iuramẽto:
eo q eſſet piurus ꝯueniendo ante abſo=
lutioné obtentã:& ſic reus nõ teneret li=
tem cõteſtari ſup reſciſſiõe ꝯtrus anteq
actor abſoluat:& ita poſſet ſaluari.& in=
telligo opi.Bald.& qd no.Fed.de ſen in
conſi.ccxcj.in fi.& id quod dixi.§ pro iſta
parte.Nec obſtat ratio Bald.dũ dixit q
perſona erat inhabilis ad petẽdã reſtit.
in integrũ vel reſciſſioné cõtractus ante
abſolutioné a iuramẽto obtentã:q cõ=
cedo iſtud eſſe verũ reſpectu pſecutiõis
in cã vt dixi:et nõ reſpectu porrectionis
libelli:q bene dicit habilis:ex quo prin
cipiũ libelli in quo petit abſolutio eſt p=
miſſum pure:q tunc alia pars libelli q
eſt ſub conditione:poteſt procedere per
ea que dicta ſunt.§.q paria ſunt aliqd
fieri pro tẽpore permiſſo:vel conferre in
tẽpus pmiſſum.vez poſt abſolutioné fa=
ctã maxime ſtãte principio habili per.l.
in tẽpus.in prin.cum ibi no.ff.de hered.
inſti.Nec ob.dũ dixit Bald.q actus de=
bent eſſe de his que ſunt in potentia:q
concedo:ſed in caſu noſtro eſt in potẽtia
producẽdi libellum conditionalez vt di=
xi:licet nõ ſit in potẽtia proſequendi ſu=
per eo:niſi expediat priꝰ preambulũ ne=
ceſſarium:qd eſt abſolutio a iuramento
vt patet ex pdictis.Sed in practica dif=
ficile erit pcedere ſuper dicto libello ad
reſcindendũ cõtractũ:q ſnia lata ſuper
abſolu.aut fuit in fauorem rei:q fuit p=
nunciatum ipſum actorem nõ abſoluẽ=
dum a iuramẽto:& tunc magis claudit
via agẽdi ſup reſciſſione ꝯtrus pter iu
ramentũ nõ relaxatũ : ſed quodãmodo
cõfirmatũ.Aut pnũciabit ipſum abſol=
uendũ vel abſoluet:& tunc ſi appellabit
ab iſta ſnia ligate erunt manus iudici a
quo ſup reſciſſione ꝯtrus.iuxta no.in.c.
nõ ſolum.

nõ ſolũ cũ ibi)no.de app.in.vj.ꝛ per totũ ti.ff.ꝛ.C.nil nouari ap.pẽ.Sed poſſet ꝓcedere qñ iſto caſu ſcḋo nõ fuiſſet friuola.nec per iudicem aliquo admiſſa.iuxta c.cũ appellationibus friuolis.de appel. in.vj.ꝛ in.c.paſtoꝛa.in ꝑn.eꝫ de appel qꝛ tunc immediate poſſet iudex procedere ſuper antedicto libello ad reſciſſionem cõtractus.ꝛ idẽ qñ fuiſſet appellatio deſerta vel ſñia cõfirmata eadem ratione.

21 ¶ † Sed circa ꝑdicta poſſet formari vna qõ:qḋ ſi aliqs in vno libello petat reſciſſionẽ ꝯtractus:ꝛ ſic poſtea reſti.in integ. an procedat tũc libellus.ꝛ videꝛ ꝙ nõ:qꝛ prius dꝫ precedere reſti.in integ.deinde facta reſti.dꝫ ꝯtractus reſcindi.tu dicas ꝙ imo valet dictus libellus:vt probatur in.c.cum ex literis.circa mediũ in dictaꝫ ſñiam in melius reformari ꝛ cõtra eã reſtitui extra de reſti.in integ.qḋ eſt notabile.qḋ no.per docto.in l.j.ʃ.de execu rei iudi.ꝛ in.l.ſi cũ nulla.ff.de re iudi.Jtẽ ꝓ hoc facit qḋ nõ.eleganter.Bart.in.l.quidam ꝯſulebãt.in vlti.col.in prin.in verſi. ſed quid ſi ſimul ꝛ ſemel.ff.de re iud.ꝗ di

22 cit † ꝙ qñ ſimul ꝛ ſemel proponunꝛ plures exceptiones cõtra perſonã actoris ꝛ cõtra libellũ:et cõtra iudicẽ intelligitur primo poſita exceptio cõtra iudicẽ et cetere ſub cõditione ſi apparuerit eum eſſe iudicẽ oꝛdine ſcripture nõ atteto.ar.l ta lem.in prin.ff.de heredi.inſti.ꝛ.l.ij.§.ſed ſi ita.ff.de vulg.ꝛ pup.ꝛ idẽ not.Ange in auč.de exhiben.reis.in fi.j.col.vbi omnino vide.ꝛ idẽ vult Ang.in.l.ſed et ſi ſuſceperit.ante fi.prin.ff.de iudi.ꝛ idem in effectu no.Bal.in.j.conſti.C.in.§.hec igitur. in.iij.col in fi.ibi.ꝛ per hoc ptꝫ ꝙ ſi in eodẽ ꝛc.ꝛ ꝓ hoc facit qḋ no.Bar.in.l actio. in.j.col.ʃ.de trãſac.ꝛ.c.cauſam que.cuꝫ ibi no extra de reſcri.ꝛ qḋ not.Bald.in.l. ſi res.ʃ.de oꝛd.cog.ꝛ qḋ no.Bar.ꝛ doc.in l.ſi ita ſcriptũ ff.de leg.j.ꝛ Bal.in.l.cõtra ctus.in pe.col ʃ.de fide inſtru.ꝛ Pau.de ca.in.l ij.§.ſi prius.ff.de vulg.ꝛ pu.ꝛ idẽ foꝛte eſſet dicẽdũ:ſi qs petierit cõtractuꝫ reſcindi et ſe abſolui a iuramento:qꝛ nõ attenderetur oꝛdo ſcripture ſed oꝛdo intellectus et ſic tacite videretur petiiſſe prius ſe abſolui:et caſu quo eſſet abſolutus videretur petere reſcindi cõtractuꝫ preſupponendo ꝙ iſte libellus procedat vt.ʃ.dixi:que oĩa perpetuo tene mẽti:qꝛ ſunt vtilia ꝛ valde quotidiana. ¶ Oppo. primo cõtra tex.in prin. ꝙ ſi venditoꝛ vẽdidit nomine ſuo:nõ videꝛ qḋ dñs cõſentiendo fecerit ſibi preiudiciũ:qꝛ non fuit ſuo nomine geſtũ:qꝛ qḋ meo noĩe geſtuꝫ nõ eſt:ratũ habere nõ poſſum.l.ſi pupilli.§.ſi ego.ff.de neg.geſt.Sol.dic ſm bal. ꝙ propꝛie loquẽdo nõ eſt ratificatio ſed quidã ꝯſenſus.l.ſi fundũ.§.j.ff.de pig.ſed ille tex.videꝛ probare ꝯ͛trium vnde ſoluit hec Cy.ꝛ doc aliter:qḋ verũ eſt qḋ illud qḋ non eſt geſtũ meo nomine nõ poſſum habere ratũ.ſ.vt oꝛiatur mihi actio neg. geſt.inter iſtum qui erat dñs ratũ habẽtem.et ipſum venditoꝛem:vt in cõtrario ſed bene poteſt dñs habere ratum in ſui preiudiciũ.ne ſic per hoc perdat dñium rei ſue vendite:et vt amplius rem vendi carem non poſſit: vt hic.et.l.ſi fundus.§.j. ff.de pig.et.l.ſicut.§.venditionis.ff.quibus mo.pig.vel hypo.ſol.et.ʃ.de rei ven di.l.mater.verſi.ſinaũt poſtea.ꝛ ibi no.et no.per glo.et doct.in.d.§.ſi ego.et dixi.ʃ. in ſcḋo no.prin.et hꝛ per gl.Bar.et alios in.l.j.ʃ.ſi in cõmuni eadẽ.q.cauſa.in inteſt.reſti.poſtu.ꝛ per Bart.in.l.j.in.§.ſꝫ ſi cũ quis.in prin.ff.de vi et vi arma.et plene per Ang.in.d.l.ſi fundus.§.j.qui dixit hoc procedere qñ ille cõſenſus acceptatur:aliter nõ nocet conſentienti.pro hoc facit qḋ elegãter no.Bal.in.l.iij.ʃ.de rep. heredi.qui dicit ꝙ ſi actus fit in iudicio parte pñte ꝛ nõ acceptãte ſibi nõ nocet. ꝛ hꝛ in.l.j.ʃ.de relati.ꝛ iõ cautela eſt ꝙ ſi fit aliqs actus in iudicio te ꝑſente:vt rñdeas ꝯſentio ꝛ accepto in parte ꝛ partibus ꝓ me faciẽtib⁹:in aliis vo nõ cõſentio. ¶ Et ꝑdicta ẽt ꝓcedũt in vltima voluntate:puta ſi legauit qs rẽ alienã dño cõſentiẽte:vt eſt caſus ſingu.in.d.l.ſicut. §.vẽditionis ſm Bal.hic.et idẽ tꝫ Bald. in.c.j.§.ꝑterea.in ti.qbus mo.feu.amit.ꝗ dicit ꝙ ille text.in.§.venditiõis eſt vnicus in iure pro eo ꝗ alteri cõſentit:vt de re ſua teſtetur.et tangitur ſm eum per Mod.in.l.cũ qs.in prin.ff.de leg.iij.ꝛ idẽ no.Bald.in.c.j.§.donare.in.ij.col.in fi.in ti.qualr olim feu.po.alie.vbi dicit ſin-

23 gulr † ꝙ licet nulla oꝛdinatio teſtamẽti

valeat in feudis:vt in.c.j.in princ.in tit.
de ſuc.feu.tñ vz dño conſentiente:q: qui
põt preſtare ꝯſenſum in ꝯtractu põt eſſe
in vltima voluntate per.d.§.vẽditionis
qui eſt ad hoc ſingu.ſm eũ.facit.l.fi. cuz
24 ibi no.ꝫ de pac.¶ † Sed an dñs ratum
hñdo cõtractũ de re ſua:ex quo ꝑdit do
miniũ rei ſue poſſit petere preciũ a vendi
tore:⁊ dubiũ facit:q: in particularib⁹ ꝓ=
tium nõ ſuccedit loco rei.l.labeo ⁊ ſabi=
nus.§.item ſi dñs.ff.de verb.ſig.⁊.l.ſi rem
et preciũ.ff.de peti.heredi.⁊.l. vẽditor ex
hereditate.ff.de here.vel act.vẽ.et Pau.
de ca.hic ſe remittit ad no. per Bar.in.l.
ſi fundũ per fideicõ.ff.de leg.j. vbi plene
hoc examinat.⁊ ibi per doc.¶ Scdo op.
dicitur hic in tex. ꝙ ille qui cõſentit ſua
iura perdit vt dixi.ꝫ.in.j.no.⁊ hr̃ per tex.
⁊ glo.in.d.c.j.§.ꝑterea.⁊ hr̃ in.c.j.in ṽbo
cõſentientibus.⁊ in verbo q̃ de nouo.in
tit.an agna.vel filius repudiata heredi.
pater poſſit feu.reti. ſed cõtra de.l. inter
25 officiũ.ff.de rei ven.vbi hr̃ † ꝙ licet quis
tanq̃ aduocat⁹ interueniat in cauſa rei
vẽdicationis rei ſue ꝓ vno: ⁊ ſic cõſentit
ꝙ ille agat pro re illa vt conueniatur:tñ
ſi illa res eſt ſua nõ perdit ius ſuũ in illa
re.ſo.regula de qua hic etiaz infallibilis
qñ quis cõſentit in iure ſuo transferẽdo
in aliũ.ita loquitur hic cum ſi.ꝫ.ad hoc
alle.ſecus ſi conſenſus non fiat ad hunc
effectũ:vt.d.l.inter officiũ.⁊ ibi eſt glo. or
di.⁊ hr̃ in.l.fi.ff.de inoffi.teſta. inſpicien=
dum eſt ergo ad quẽ effectũ cõſenſus ſit
preſtit⁹.l.fideiuſſor.§.pater.ff. mãda.ſm
Bal.in.d.§.preterea.facit.l.non oẽs.in
26 princi.ff.ſi cer.pe.¶ † Et no.ſingulariter
ꝙ qñ dñs cõſentit vaſallo alienanti vr̃ ei
conſentire circa vtile dñium vaſalli non
circa directũ ipſius dñi vt no.Inno.in.c.
inter dilectos.extra de fi.inſtru. quẽ ſeq̄=
tur Bal.in.d.c.j.§.preter.a.in ti. quibus
mo.feu.amit.⁊ idẽ dicas in emphiteota
ſeu liuellario cui dñs cõſentit vt aliena=
re poſſit:⁊ idẽ dicas in aliis habentibus
ius in re:vt in ſuperficiario ⁊ ſimilib⁹. et
adde oĩno ꝑdictis qđ no.Bal.i.c.j.in.vij.
col.in pun.in ṽſi.demũ q̃rit glos.de dua=
bus.q.in ti.an agna.vel fili⁹. et Bal.in.l.
qui ſe patris.in vlt.car.in prin.ver.itẽ q̄=
rit ſi vaſal.ã.vnde li.2. et adde qđ hr̃ per
gl.i.l.ſi ignorãte.⁊ in.l.ſi hypothecas.ſ.
27 de remiſ.pig.¶ † In glo.j.in fi.no. glo. q̃
ſentit ꝙ preſcriptio nõ abſorbet dñium.
¶ In glo.ij.ſup verbo bona fide. ibi q̃ eſt
ſi in facto erret:dic dũmodo iſte error ſit
probabilis.l.qđ vulgo.⁊.l.nõ ſolum.§.ꝙ
vulgo.et.l.iuſto.§.ſi filius. ff. de vſucap.
28 de quo dr̃.ſ.plenius.¶ † In ea.glo.ibi.§.
ſcire.iſta gloſ.vult ꝙ bona fides inducit
ex errore iuris per.d.§.ſcire.ſed tu dic ſm
Cy.⁊ illud intelligitur a quorum preſta
tione excuſat poſſeſſor ꝓpter iuris igno
rantiam:ex quo nõ extant ſm Bal.et ex
hoc no.ſm cuz:ꝙ bona fides inducitur
ex errore iuris quo ad fruct⁹: ideo quia
ipſorum poſſeſſio eſt viſa:et abiecta.l.ſi
rem mobilem.ff.de acqui.poſ.non autez
quantum ad preſcribendam rem : vt.l.ſi
fur.§.j.⁊ ibi per gl.ff.de vſuca.⁊ habetur
in.l.nõnunq̃.in prin.eo.tit. ⁊ idem tenet
hic Alb.et alij doc.et idem tenuit Dyñ.
in.c.poſſeſſor.de reg.iur.in.vj.et Bart.in
l.ſi vir vxori.vbi plene examinat.ff.ꝓ do
na.⁊ habetur plene per gloſ. de materia
in.l.iuris ignorantia in vſucapione.ff.de
iuris ⁊ facti ignorantia.⁊ intellige quã=
do fructus ſunt conſumpti vt nõ teneã=
tur eos reſtituere:vt.d.§. ſcire. ſm domi.
Pau.Et qñ poſſeſſor hereditatis non eſ=
ſet factus locupletior : quia ſi eſſet fact⁹
locupletior illos tenentur reſtituere in=
quantum ſit factus locupletior : q: licet
nõ habuerit bonam fidem propter iuris
errorem:tñ ſufficit ꝙ nõ habuit malam
ſm Ange.in.l.nunq̃.§.ſi quis.ff.de vſu=
cap.de quo ſe remittit ad no.per eum in
d.§.poſſeſſor.in.vij.et. viij.col. et ita vult
etiam glo.in.l.iuris ignorantia non pro=
deſt.ff.de iur.⁊ facti igno.Sed forte ſecũ
dum Saly.eadem fuit intentio glo. naz
ſolum hic vult querere glo.an error iu=
ris inducat malam fidem. ⁊ vult ꝙ non:
quia quo ad fruct⁹ remanet bonefidei:
ſed quo ad vſucapionem verum eſt dice
re ꝙ eſt male fidei : et ſic non ſimpliciter
ſed reſpectiue eſt male fidei.⁊ ſubdit Sa
ly.ꝙ forte etiam quo ad facultatem eſt
bonefidei.argu.ff.de peti.heredi.l. illud.
in princip.et eſt ratio diuerſitatis : quia
tunc tractat de damno euitando : ſed in
vſucapione de lucro cuz alterius dãno:

et ideo non ſic prodeſt. ¶ † Quero extra gloſſ. quia eius declaratione cum materia que eſt ſubtilis et ſatis intricata et vtilis ſm Ang. an et qñ iuris error et facti habeat impedire vſucapionem vel preſcriptionẽ: et omiſſis diſputationibus et arti. ita diſtingue aut loquimur in vſucapione aut in preſcriptione longi tpis x. vel. xx. annorum. aut in preſcriptione longiſſimi temporis. xxx. vel. xl. anno.

¶ Primo caſu quando loquimur in vſucapione: ſubdiſtingue aut eſt error facti tantum: aut eſt error iuris tantũ: aut eſt error iuris et facti ſimul. Primo caſu qñ interuenit error facti tãtũ: an impediat vſucapionẽ. et dic qñ error facti ꝓbabilis qđ bonefidei apertam probationẽ inducit non hꝫ impedire vſucapionẽ. l. iuſto. §. filius. et. l. non ſolum. §. ꝙ vulgo. ff. de vſucap. ſm Cy. vt dixi in prin. gloſ. ij. ſed ſm Angel. latius in hoc dicas. Quãdoqꝫ quis errat in facto tantum in hoc: quia non credit ſe poſſidere quod poſſidet et nunquã vſucapit niſi illam poſſeſſionem ſibi retineat per perſonaꝫ ſubiectam ſibi ex cauſa peculiari: vt eſt tex. in. l. ij. ff. pro ſoluto. Qñqꝫ quis errat in titulo: quia credit ſe habere titulum et nõ habet: et tunc illa ignorantia prodeſt: dummodo error ſit iuſtus. Exemplum ponit in eo q̄ emit a furioſo quem compotem mentis etiaꝫ credebat. l. ij. §. ſi a furioſo. ff. de vſucap. ꝓ empto. et in eo cui procurator vel ſeruus dixit ſe emiſſe pro eo: vt. l. ꝙ vulgo. codẽ. titu. nam iuſtus error habetur loco tit. et tunc vſucapit quis non ex illo titulo ſpeciali qui deeſt: licet adeſſe putetur: ſed vſucapit ex titulo generali pro ſuo: et ſic debet intelligi ſm euꝫ. l. notabilis celſus ff. de vſuca. et iſtud exemplum ponit etiã Bar. in. d. l. celſus. in. ij. col. ꝟ. errorem iuſtiſſimũ appello qui dicit hꝫ eſſe iuſtiſſimum errorem. ¶ Item ponit ibi Bartol. alia exempla: videlicet quãdo quis fuit inductus perſuaſione aduerſarij: vt puta veniſti ad me et dixiſti volo tibi dare illum librum: qꝛ tibi promiſi: ego non recordor: et accipio licet in facto proprio errem: tamen iuſtus eſt error. l. iij. ff. pro ſuo. et. l. exiſtimans. ff. pro ſoluto. et facit ꝙ aduerſario credere debeam. l. j. in fi. ff. quando actio de pecul. eſt annalis. et. l. doli exceptio. in fi. cũ gl. et ibi no. ff. de nouatio. et habetur per docto. in. l. finali. in princip. ff. de eo per quem factum erit. et per Bart. in. l. non fatetur. in. iij. col. verſicu. et pone exemplum. ff. de confeſſ. vbi ponit an et quãdo quis excuſetur errando in facto proprio. ¶ Item Barto. in. d. l. celſus. ponit aliud exemplum quando ſit iuſtus error: puta quando maiores noſtri pater vel auus cui ſucceſſimus dixit nobis ſe emiſſe eadem ratione qua dictum eſt de ſeruo et procuratore dicente. ¶ Item dicit quod apparet eſſe iuſtiſſimus error ex euidẽtia rei: qꝛ erat pupillus vẽditor et apparebat maior ex aſpectu: et ideo putabã eũ eſſe puberem. l. ij. §. ſi a pupillo. et. §. ſi a furioſo. ff. de vſucapione ꝓemptore. et. l. pignori. §. j. ff. de vſucap. ¶ Item dicit ꝙ eſt publica vox. et fama vicinie inducitur iuſtiſſimus error. l. cũ quidam. §. quod dicitur. ff. de acquiren. here. et iſtud dicit eſſe vtile. pone pater tuus emit fundum et poſſedit decẽ annis. et poſtea deceſſit et poſſediſti tu filius alijs. x. annis: et cecidiſti a poſſeſſione: non potes inuenire inſtrumentum venditionis: vel teſtes per quos probetur titulus poſſeſſio decem annorum ſine titulo non ſufficit: nec procedit vſucapio. l. nullo. C. de rei vendica. Item titulũ pro herede non potes allegare: quia tu es ſuus heres: vt. l. niſi infra pro herede. et vide quod ibi dicã conſului. dicit Bar. vt allegatur titulum ſubaudi tu alium quam titulum pro herede: vt not. Ange in. d. l. nihil. et probaret aliquam ex predictis cauſis: et ſecuta poſſeſſio decem annorum ſufficit: ſed in ipſo defuncto: quia ex facto ſuo agitur non eſſet iuſta cauſa et ſi dicatur qualiter probabit quod hoc ſciuerit vel crediderit ab initio cum incepit poſſidere. reſpondet Barto. in. d. l. celſus. quia ex ſuo animo hoc dependet ſtatur: dicto ſuo: vt nota. per gloſſ. et docto. in. §. alie. inſtit. de actione. et cum de hoc eſſet publica vox et fama: preſumptio eſt qđ ſciat. facit gl. notabilis. in. l. ſi tutor. de periculo tutorum: alias eſſet

ignorãtia ſupina.l.regula.§.ſed facti.ff. de iur.⁊ facti igno.⁊ idem tenet Bald.in l.indicia.verſi.quarto quero.C.de rei vẽ-
30 ditio. ¶ † Qui etiam dicit notabiliter ꝙ dictum notabilis viri inducit iuſtiſſimã credulitatẽ per glo.nota in.l.titio fundꝰ. ⁊ ibi no.ff.de condi.⁊ demõ.⁊ idem vult Bar.in.l.ſi quis ipſi pretori.in.viii.q.ff. de noui operis nuncia.⁊ in.l.qui fundũ. §.procurator.ff.de vſucapione pro emptore.⁊ in.l.non ſolũ.§.morte.in.xv.col. verſi.ſꝫſi eſſet tale factũ.ff.de noui oper. nuncia.⁊ habetur in.d.l.j.in princi.ff.de eo per quem factũ erit.⁊ eſt tex.cum gl. in.c.cum in tua.ibi ꝙ ſi perſona grauior cui fides ſit adhibenda.extra de ſponſa. et eſt glo.in.c.cupientes.in prin.in verbo notitiam.de elec.lib.vj.et per Bal.in c.cum contingat.extra de reſcrip.⁊ in.c. ſanctorũ.extra de preſcrip. Et ꝙ titulus putatiuus cum iuſto errore ſufficiat ad preſcribendũ.tenet Joã.an.⁊ cano.in.c. cura:extra de iur.patro.⁊ habet̃ de materia plene per Abb.ſicu.in.c de quarta ⁊ maxime in.iij.col.extra de preſcript.et p Ang.in.l.iuſto.§.filius.in fi.ff.de vſuca-
31 pi. ¶ † Quibus adde ꝙ qñ titulꝰ putatiuꝰ habetur ab vno et poſſeſſio habetur ab alio:vel a ſeipſo:et tunc an poſſit vſucapere.vide per Bar.⁊ Ang.plene.⁊ Jo. de imo.in.l.cum ſolus.ff.de vſuca ⁊ per Ang.in.l.ij.ff.pro leg.qui tenent contra Barto.⁊ vide oĩno per Bald.in.l.nullo. in verſi.ſed vlterius op.C.de rei vendi.

¶ Quãdoqꝫ quis ſcit ſe poſſidere ⁊ ignorat ſe hr̃e titulũ⁊ reuera habet ⁊ ſic ignorat ſe poſſe preſcribere ꝓpter errorem facti:⁊ tunc ille error ſm̃ Ange.hic nõ impedit vſucapionẽ. Exemplum eſt in eo qui credit ſe eſſe in poteſtate et factꝰ eſt ſui iuris per errorem patris quem ignorabat:⁊ in eo ad quẽ peruenit res ex cã hereditaria ⁊ hoc ignorabat. vt.l.iuſto. §.filius.ff.de vſucap.⁊.l.ſi exiſtimans. ff.pro ſoluto. Tu adde ꝙ quãdoqꝫ quis errat in facto ignorando conditionẽ perſone ſue:puta quia quis erat inceſtuoſus vel ſpurius et putabat ſe legitimum ⁊ ſic ſe poſſe vſucapere.et gloſ.ſingula. in.l.nemo.ff.de vſucap.pro legitimo.format iſtam queſtionem:⁊ dicit ſm̃ Azo. ꝙ iſte nõ poteſt vſucapere.⁊ qḋ facit ad hoc.l.ſi ff.pro herede.⁊ ad hoc etiam facit ſecũdũ Ange.ibi quia interdicta eſt licentia patri relinquendi inceſtuoſo vel ſpurio:vt in auč.ex complexu.C.de inceſtis nup.§ vř ei iterdicta vſucapio.l.vbi lex.ff.d vſuc.l.in ↄtrariũ Ange.allegat.l. nuper.C.de inceſt.nup.vbi ꝓpter iuſtam ignorantiã pro legitimis habentur:⁊ſed illa.l.non eſt ibi.nec aliquid facit:ſed voluit allegare.l.qui contra.co.tit.⁊ ibi eſt glo.multum notabilis.⁊ dicit ꝙ hec ſententia humanior eſt.pro qua facit ſcḋm eum.l.j.in fine.ff.pro dote.⁊ dicit ꝙ huic opinioni inherebat Jac.de are.⁊ Rayn. de for. Nec obſtat.d.l.vbi lex.quia ibi vſucapio prohibetur.⁊ dicit Ang.in.d.l.nemo.ꝙ iſta ſententia ſibi placet.ſed Bald. in.l.nullo.in verſi.ſecũdo quero.C.de rei vendi.aliter dicit formando queſtionem
32 hoc modo. ¶ † Nũquid ſi ille qui errat in titu.eſt inhabilis ad habẽdum dominium ex vero titulo vt inceſtuoſus in bonis paternis:nunqḋ putãdo ſe legitimũ preſcribat longo tempore:et videtur qḋ non:quia nõ operatur poſſeſſio lõga plus ꝙ̃ verus titulus cum voluntate dñi tradentis:vt eſt gloſ.ſingu.in.d.l.nemo.ff.p leg.ſi aũt poſſediſſet ſpacio.xxx.annorũ: creditur ꝙ preſcripſimus ius excipiẽdi. vt.l.ſi quis emptionis titulo.C.de ꝓſcrip. xxx.annorũ:ſubdit tamen ꝙ ſi aliquis ꝑ ſpacium.xxx.annorum putaret ſe legitimum cum non eſſet.non preſcriberet legitimitatẽ:imo adhuc opus eſſet vt legitimaretur a principe.vt.l.qui in prouincia.§.diuus.ff.de ritu nup.de quo etiam habetur per Saly.in.d.l.nullo. ¶ Quãdoqꝫ quis errat in dominio venditionis quia ignorabat dominum eſſe rei vẽditorem:et plus errat in rem ꝙ̃ in eſtimationem mentis:et ſic putabat ſe emere a non domino:et dic ꝙ in hoc caſu non requiritur vſucapio:quia ſi a domino ei traditur efficitur dominus:vt eſt text.nota. in.l.regula.§.qui ignorauit.ff.de iur.et fac.igno. Nec ob.ſi dicatur ille qui errat non conſentit.l.ſi per errorem.ff.de iuriſdictio.oĩm iudi.quia illa lex intelligitur in his que veniunt principaliter:non in his que veniunt in conſequentiã pche-

bito fundamento. vt.d.§. qui ignorauit ſecundum Bal.ſingulariter in.l.j.in.xx. col.verſi.item nō obſtat ꝙ iuramentū.ſ. de confeſ.ꝛ habetur in.d.l. ſi per errorē. qđ bene no.qñ aūt dicatur error facti ꝓbabilis vel improbabilis.vide tex.no. in dicta.l.regula.in.§.ſed facti ignorantia.

¶ Secūdo caſu qñ quis errat in iure tm̄ puta ꝙ credit ſe non poſſe vſucapere id qđ pt eſt:ꝛ tūc illa ignorantia ſibi nocet et impedit vſucapionē: ſic intelligit̄.l. ſi fur.§.j.ff.de vſucap.ſecūdum Ange.hic. Quandoqꝫ econtra quis credit ſe poſſe vſucapere idem: qđ non poteſt errando ſimiliter in iure:ꝛ tūc illa ignorantia iuris nunqꝫ ſibi prodeſt:imo vſucapio impeditur.l.nunqꝫ.in prin.ff.de vſuca.facit l.iuris ignorantia nō prodeſt.ff.de iuris et facti igno.ꝛ.l.regula.in prin.co.tit. de quo dic vt dixi.ſ.circa . . ij. et habetur per glo in.d.l.iuris ignorātia.ꝛ per Dy. in.c.poſſeſſor.de reg.iur.in.vj. et adde ꝙ ſi ius in quo quis errauit erat dubiū talis error excuſat in preſcribēdo. pro hoc videtur eſſe text.not.in.c. cum dilectus. extra de cōſue.ſecundū Abba.ſic in.c. de quarta.in.iiij.col.in princi.extra de preſcripti.vbi ponitur eſſe de iſta materia.

¶ Tertio caſu qñ quis errat in facto et in iure ſimul:an poſſit vſucape:ꝛ in hoc caſu ſunt opiniones. nam Jaco. de are. dicit vſucapionem non procedere impediendo iuris errorē quaſi tollat̄ titulus de medio propter talem errorē.l. celſus. ff.de vſuca.ꝛ.l.ſi fur.§.j.eo.tit. et videtur eſſe caſus in.l.ij.§.ſi a pupillo.eo. tit. intelligendo ꝙ ibi pupillus vēdiderat rem alienam et aſſignat rationē Jac. de are.

3 ¶ †Quia vbi circa idē concurrunt due cauſe:quarū vna nocet:altera prodeſt: inſpicienda eſt illa que nocet.vt.l.ſi quis in graui.§.fin.et.l.ſi quis poſthumus.ff. ad ſyl.et.l.fulcinius.§.quid ergo.ff.quibus ex cau.in poſ.eatur.ſꝫ Dy. tenet oppoſitum in.d.c.poſſeſſor.idem tenet glo. in.l.ſuus.ff.pro donato.vbi dicit eſſe caſum. Ange.hic tenet opinionem Jac.de are.per.d.§.ſi a pupillo.et dicit ꝙ nō obſtat.d.l.ſi vir. quia ibi ignorantia iuris erat in genere: eo quia mulier credebat donationem valere inter virū ꝛ vxorem: et in hoc ignorabat ius in genere. ¶ Itē ignorabat factum in ſpecie:quia credebat rem eſſe viri et nō erat:vnde tenebat ibi donatio:quia vir non efficiebat̄ pauperior. In hac ergo ſpecie quia non errabat in iure:merito inſpicitur error facti: ſecus ſi eſt error in ſpecie tam in iure ꝙ in facto. Exemplum emo rem alienam a pupillo et erro in iure:quia credo venditionem tenere ꝛ re vera non tenet ſiue ſit ſua:ſiue aliena. Item erro in facto quia credo rem eſſe pupilli et eſt aliena: certe preponderat error iuris:quia eſt in eadē ſpecie:ꝛ ſic non procedit vſucapio. vt.d. l.ij.§.ſi a pupillo.ff.de vſucapi.ꝓ empto. et iſtā opi.an ſit error iuris in genere vel in ſpecie.tenet Bald.in.l.nullo.verſi. ſed contra hoc oppo.ſ.de rei vēdi. Sed Cy. hic tenet opi.Dy.in.d.c.poſſeſſor.ꝛ idē videtur ſequi Albe.de ro.hic:quia videtur bonefidei iſte qui errat in iure ꝛ in facto. Quia de duabus cauſis concurrentibus ſimul accipienda potius eſt illa q̄ prodeſt.vt.ff.de iure fiſci.l.non intelligitur.§.ſi quis palā.et ſic eligitur hic cauſa que prodeſt.ſ.error facti qui bonam fidem inducit:ꝛ non illa cauſa q̄ nocet.ſcꝫ error iuris qui p̄ſumit malā fidem:vt dictū eſt. Nec ob.cōtraria q̄ videtūr velle: vt inſpiciat̄ cauſa que nocet.vt.d.l.ſi qs in graui.§.fi.ꝛ.d.§.quid ergo. qꝛ ꝓcedūt vbi ſunt due cauſe:circa idē indiuiduū et inſeparabile:ſed nō loqmur in mixto quod recipit diuiſionē et ſeparationē in ſimplici:cū ergo cōſtet de bonafide propter preſumptionē erroris facti iam eſt ſeparata cā bonefidei a mala fide quam remouet error facti:et ideo nō accipim̵ illā cauſam q̄ eſt cā remota: ſed in.l.fulcinius.§.quid ergo cōſtabat de mala fide:et ideo per aliā cām cōcurrentē que preſumptionē bonefidei induceret nō remouemur a mala fide:al's vbi nō eēt certū de mala fide:nō remoueremur a certa cauſa:qꝛ in incertis non certis locus eſt conicecturis.l.continuus.§.cū ita.ff. de verbo.oblig.cum ſimi. ¶ Ego vero in iſta materia puto eſſe diſtinguēdum:an error iuris ſit potentior ꝙ ſit error facti vel econtra:quia tunc debemus inſpicere quid ſit potētius:nam minus potens

incnlcatur ⁊ vincitur a potentiori arg.l.
queritur hermafroditus.ff. de ſtatu ho=
minum.ſm Bar.⁊ Ange.in.d.l.ſi vir vxo
ri.ff.pro dona. et Saly. hic. et ideo ſi eſt
potentior error iuris q̄ ſit error facti:ille
error iuris eſt attendendus:et ſcd̄m illū
iudicandum. Pone exemplum in.l.ij.§.
ſi a pupillo.ff.de vſuca.pro empto. quia
ibi ſiue ſit res pupilli:ſiue extranei : non
valet venditio:⁊ ideo error facti nō facit
ceſſare errorem iuris.ſi vero ſit potentior
error facti q̄ iuris:ille error facti eſt attē
dendus. Pone exēplum in.d.l.ſi vir vxo=
ri.nam ibi coniunx donans putauit do=
nationem valere:et ſic fuit error iuris in
genere. ¶ Item errauit in facto:quia pu
tauit rem eſſe donātis:cum eſſet aliena:
iſte error facti preualet : quia potentior:
ex quo vere valebat donatio de re alie=
na:ex qua donans nō efficiebatur pau=
perior:⁊ ſic recte putabat donationē va=
lere:⁊ ſic ꝓcedit vſucapio. et iſta ſunt de
intentione glo.⁊ Bart.in.d.l.ſi vir vxori.
Et adde ſcd̄m Bald.hic:ꝙ licet error iu=
ris in genere nō patrocinetur volēti pre=
ſcribere : nō tamen nocet errāti in facto:
vt.d.l.ſi vir vxori.Ex quo infert ꝙ aut qs
vult vti adminiculo ex iuris errore ad ꝑ
ſcriptionem fundandam ⁊ nō poteſt: qꝛ
illa non patrocinetur : aut aliunde vult
fundare preſcriptionē:puta ex ti.⁊ erro=
re facti:⁊ tunc poteſt:quia vtile per inuti
le non vitiatur cum nihil habeat cōe er=
ror iuris in genere ⁊ error facti in ſpecie
nec veniant inuicem ad conflictum per
tex.no.cum glo.in.d.l.ſi vir vxori.nam ibi
vitium erroris iuris ex errore facti pur=
gatur.⁊ ad hoc facit Brocardū illud qđ
inſpicitur illud qđ prodeſt:nō qđ nocet:
qđ declarat Barto.in.d.l.ſi vir vxori.di=
cens ꝙ qñ duo ſunt:quorū vnū prodeſt:
aliud nocet.debemus inſpicere id quod
eſt potētius. ¶ Unde dicit ꝙ qñq₃ id qđ
prodeſt eſt tante potentie qđ offuſcat et
vincit id qđ nocet:⁊ tunc inſpicimus id
quod prodeſt. vt.d.l. ſi vir vxori.et.l. non
intelligitur.§.ſi quis palam.ff.de iure fi=
ſci.⁊ idem vult Bar.in.d.l.ſi quis in gra=
ui.§ eleganter.ff.ad ſylle. Quandoq₃ id
quod nocet vincit id qđ prodeſt vel du=
bitatur:⁊ tūc ſubdiſtingue: aut effectus
vnius pōt ſeparari ab alio ⁊ ſeparatᷣ. vt.l.
relegatorū.§.fin.ff.de interdi.et rele. ſi ve
ro non poteſt ſeparari.et tunc inſpicitur
id quod nocet.vt.d.l.ſi quis ī graui.§.ele
ganter.⁊.l.ij.§.ſi a pupillo.ff.pro empto=
34 re. ¶ † De quo articulo an inſpicitur id
quod prodeſt:vel id qđ nocet.vide Bart.
in.d.§.eleganter.⁊ ibi doct.et in.d.§.ſi qs
palam.et.l.ſtipulatio.§.j. ff. de no. oper.
nun.⁊ pleniſſime per Albe.de ro.in.l.be=
nignus.ff.de lib.cauſa.⁊ per Bald.in.l.q̄
poſthumos.ff.ad ſylle. ⁊ per Ang.in.l.j.
ff.de cōdi.ob turpe₃ cauſam.⁊ per Jo.de
platea in.l.cū allegas.C.de caſtrē.pecu.
mili.lib.xij.⁊ Pau.de caſt.in.l.ſi ſtichu₃.
aut pāphilū.l pn.ff.de fideiuſ.⁊ ꝑ Cy. Al
be.de ro.Bal.⁊ alios h.⁊ ꝑ Ant. de bu.in
c.ſup qōnū.§.ſi ꝟo duo.extra de off.dele.
et Pe.de anch.in.c.ad qōnes.eē de re.ꝑ=
mu.⁊ vide qđ ‑ Bar.in ſilʾi in.l.tutor.ff.
35 de ſuſpec.tut. ¶ † Quibꝰ adde ꝙ ſi ſunt
due cauſe:quarū vna impedit alia non:
in dubio debemꝰ interꝑtari ꝓ cauſa im=
pediēte.vt eſt tex.⁊ ibi hoc no.Bar. ⁊ alij
in.l.ſufficit.ff.de cōdi.inde.⁊ Bar.in.l.ij.
in.iiij.q.in fi.ff.de appel.reci.⁊ Bal.in.l.ſi
ruffinus.ſ.de teſta.mili.et facit qđ not.
Bar.in.l.pater.§.filiam.in fi.ff.de leg.iij.
36 ¶ † Itē adde ꝙ qñ in perſona vnius cō
currunt due qualitates et reſpectu vniꝰ
eſt negatiua ⁊ ꝓhibitiua.⁊ reſpectu al=
terius eſt affirmatiua:q̄ qualitas ſit in=
ſpiciēda.vide per Dominicu₃ de ſancto
Geminiano.in.c.ſtatutū.§. cum vero. in
vij.col.verſi.nota ex iſta.de reſcrip.in.vj.
¶ Secundo caſu principaliter quando
loquitur de preſcriptione longi tēporis
x.vel.xx.annorū.⁊ tūc idē eſt dicendum
qđ dictum eſt.ſ.de vſucapione.ratio eſt:
quia ſicut in vſucapione requiritur titu
lus ⁊ bona fides.vt inſti.de vſuca.in pn.
et.l.j.infra de vſuca.transfor.ita requiri=
tur in preſcriptione longi tēporis.vt ibi
et habentur plene in.c.ſi diligenti. extra
de preſcrip.cum ſimi.ſed errans in iure
nō dicitur eſſe bonefidei.vt.l.ij.§. ſi a pu=
pillo.ff.eodem.quia quilibet tenetur ſci=
re iura.l.pe.ſ.de iur.⁊ facti igno. ¶ Ter=
tio caſu principaliter quando loquitur
de preſcriptione lōgiſſimi temporis : ve₃
xxx.vel.xl.annorum.⁊ in hoc dicit Pau.

de caſt. hic: qđ credit ſufficere ꝙ volens
preſcribere non ſit in mala fide: ſed er=
rans in iure: licet non ſit bone fidei vt di=
37 xi: non tamen eſt male fidei ¶ † Quia
quecunqꝫ cauſa etiam iniuſta excuſat a
dolo. l. igitur. § j. de lib. cauſa. ꝛ no. glo. in
l. j. in fi. ff. de abige. ꝛ glo. in l. ſi plagij. la.
ij. ꝛ ibi plene per Ange. ſ. ad le. fla. de pla
gia. ꝛ glo. magna in fi. in. l. j. § fi. ff. ſi quis
iuſdicen. non obtempe. cum ſimi. ꝛ ſic eſt
dare medium inter bonam fidem et ma=
lam fidem ſcꝫ habere non malam fidem
quod eſt quādo quis erat in iure: vt pa=
tet per not. per gloſ. in. l. j. in verbo / inter=
uenerit. ſ. de acquiren poſ. et ibi de hoc di
cemus. et habetur per gloſ. in. l. iij. § ge=
38 nera. ff. de acquirē. poſſeſ. ¶ † Unde not.
ſm paulū hic: ꝙ ſi quis per xxx. annos
poſſederit rem meam errando in iure et
credendo rem eſſe ſuam: eam preſcribit
etiam de iure canonico: licet dicat male
fidei poſſeſſorem nō preſcribere. facit qđ
no. in. c. cum perſone. de priuile. in. vj. Et
idem ego dico quādo quis dubitauerit:
an res eſſet ſua vel nō: quia tunc nō di=
ceretur eſſe in mala, vel bona fide: ſed in
medio ſcꝫ nec in bona nec in mala. vt eſt
glo. no. in. d. § genera. quod eſt notabile:
et ideo cum error etiam iuris nō noceat
in preſcriptione longiſſimi temporis nō
procedūt ea que dixi in primo caſu prin
cipali de quo diſtinxi: aut eſt error iuris
tantū: aut facti tantū: aut iuris et facti
ſimul. Sed aduerte quia quādoqꝫ ſcien=
tia rei aliene ſine mala fide impedit pre=
ſcriptionē: puta creditor rem ſibi datā ꝓ
pignore a debitore: nam lꝫ poſſideat bo=
na fide: quia habet cauſam poſſidēdi ꝓ=
pter traditionem debitoris: tamen quia
ſcit etiam eſſe alienam: nō preſcribit. vt
eſt gloſ. no. ꝛ ibi tertio not. Bald. in. l. nec
creditores. ſ. de pig. act. ſimile in. l. cōmu
ni diuidundo. § inter predones. vſi. pre=
cariam vero ſunt cōi diuidundo. qđ in=
tellige de preſcriptione longi temporis.
ſecus de preſcriptione longiſſimi. vt not.
glo. in. d. l. nec creditores. in verbo longi.
39 et ibi per doct. ¶ † Et adde ſingulariter
qđ ille qui poſſedit rem. xxx. annis. pſu=
mitur eſſe in bona fide. vt l. fi. ſ. vnd vi. et
ibi not. Barto. in fi. et idem tenet Anto.

de but. l. c. ſepe. in. v. col. in fi. ver. itē hoc
verum. extra de reſtit. ſpolia. et ideꝫ not.
Abbas ſicu. in. c. ſi diligenti. in. v. col. de
pſcrip. et Ang in. l. ſuper longi. in. iiij. co.
in fi. infra de pſcrip. longi tpis. ꝛ ibi dicā.
Et aduerte qđ aliqui non intelligentes
Barto. in. d. l. fi. in fi. dicunt Barto. velle
qđ cōtra pſcribentē. xxx. annis nō poſſit
allegari mala fides ſua. nam hoc nō di=
cit barto. ibi. ſed vult ꝙ cōtra poſſidentē
xxx. annis non poſſit allegari mala fi=
des preſumpta: que cauſatur ex. l. fi. ſed
vera mala fides bene poteſt allegari et
probari etiaꝫ vſqꝫ ad mille annos. et ita
loquitur. c. male fidei. poſſeſſor. de regu.
40 iuris. in. vj. ꝛ. c. fi. extra de pſcrip. ¶ † In
eadem glo. fi. in fi. no. glo. que vult qđ in
vēditione requiratur bona fides tpe cō=
tractus et tempore traditiōis: ad hoc vt
procedat vſucapio: ſed in ceteris cōtra=
ctibꝰ ſufficit ꝙ fuerit bona fides tēpore
traditionis tantū: et ratio differentie eſt
ſecundū gl. in. l. ij. in prin. ff. pro emp. pro
pter frequentiam contractus emptiōis
et venditionis. ꝛ hanc tenet Pet. et Cy.
hic: ſꝫ Saly. hic dicit: ꝙ iſta ratio eſt ſatiſ
remota: nec ē bona: qꝛ oēs vſucapiōes
ſunt introducte ne dñia rerum ſint in in=
certo. l. j. ff. de vſuca. ꝛ inſti. eo. in prin. vñ
frequētia cōtractus nō debet obuiare ei
ad quod intēdit: vnde ipſe adducit aliā
rationem ſubtiliorem que colligitur ex
glo. in l. ſi is qui ꝓ emptore. in. § fi. ff. de
vſuca. nam vſucapio pro emptore deno=
minatur a titulo cauſato ex parte vſuca
piētis et ab eius facto: qđ nō eſt in alijs.
Nam titulus pro ſoluto cauſatur prin=
cipaliter a facto tradētis. ꝛ idem in titu
lo pro donato. ꝛ titulo pro legato. ꝛ pro
dote. et pro derelicto. et quodammodo
omnes alij tituli concernunt traditionē
vel apprehenſionem ſeu receptionis tē=
pus. quod non eſt in titulo pro empto. de
quo etiā dixi ſupra eo. in rubri. ꝛ ideo cū
titulus ꝓ emp. cōcernat tpſ cōtractus: ꝛ
pactum ipſius ementis. merito illo tem=
pore bona fides debet interuenire: et nō
tm̄ illo tpe: ſꝫ etiā tpe traditiōis: vt in ce=
teris ꝯtctibus: qꝛ ſine poſſeſſiōe q̄ cauſat
a traditiōe nō cauſat vſucapio: vt. l ſine
poſſeſſiōe. ff. de vſuca. ꝛ. c. ſine poſſeſſiōe.

de regu.iur.in.vj.Et hanc rationē pondera dixit ipſe: quia alias eſt inaudita. Sed tu pondera: q2 licet iſta ratio ſua videatur ſubtilis: tñ non videtur mihi bona: nam ſi tu bene conſideras: ipſe vult q𝔡 omnes tituli preter titulum de vſucapio.pro empto.denominenť a facto tradentis ⁊ ſignificent apprehenſionez vel traditionē vel tēpus traditionis ſeu receptiōis: ſed iſtud eſt falſum: nā titulus pro donato vel pro legato: hoc nō ſignificant: nam res pōt eſſe mihi donata vel legata: et tamen nō tradita: ⁊ ſic ſignificant tantū tp̄s cōtract⁹ et nō traditiōis l.cū pater ſurdo.ff.de leg.ij.⁊ l.ſi quis argentū.j.de dona.cū ſimi. Rapha.aūt hic dicit ꝙ ſubtilior ratio eſt.quia ex natura venditionis nō eſt vt emptor fiat dominus: ſed tantū venit traditio.l.ex empto. in princ.ff.de act.emp.per quā traditionē ſi venditor erat dominus transfertur dñium: al's nō: vt.d.l.ex empto.⁊ l.clauibus.ff.de ꝯtrahē.emp.ſi ergo emptor nō putat venditorē eſſe dñm: nō eſt bonefidei: q2 aliter non poteſt transferri dominiū: quod ſecus eſt in ſtipula. vbi preciſe agitur de obligādo: et quāuis ſciā te nō eſſe dñm nihilominus poſſum eſſe bone fidei poſſeſſor: et hanc rationem ſenſit iuriſconſultus in.l.ſi is qui.pro emptore.§.fi.ff.de vſuca.ſm Raph.hic.iſta etiaz ratio non videť mihi bona: q2 dicitur quis eſſe in mala fide ꝯhendo ſciēter ſup aliena re: aliter quā per venditionē: ſicut ꝑ alium ꝯctum.⁊ hoc modo etiam videť reprobare glo.in.d.§.fi.vnde ego ſtarem opinioni glo.que eſt in.d.l.ij.in princ.ff. de vſuc.pro emp.vez propter frequētiaz contractus emptionis ⁊ venditionis ſit ſtatutum vt in vēditione requirať bona fides duobus tp̄ibus.ſ.tp̄e ꝯctus ⁊ tempore traditionis: in alijs vero ſufficiat tempus traditiōis tm̄: vt.l.iij.ff.pro ſolu.neq3 obſtat q𝔡 dicit hic Saly. ꝙ vſucapio eſt inuēta ne dominia rerū ſint in incerto: q2 illa ratio non tollit iſtam: ne detur materia emendi rem quam quis ſcit alienam: quia ſi hoc concederetur vt non requireret bona fides tēpore cōtractus venditionis eſſet valde damnoſum dñis ꝓpter frequentiā cōtractus: q̄ frequentia nō eſt in alijs cōtractibus: iō in eis hoc nō introduxit: vt duob⁹ tēporibus reqratur bona fides.⁊ pro hoc allego tex.in rōne ſui in.l.iuſto.in prin.dū dicit ibi enim propter aſſiduam ⁊ quotidianam comparationem ſeruorum ita cōſtitui publice interfui.ff. de vſucapio.

1 &c. Poſſeſſionis appellatione non ſolum cōprehēditur illa poſſeſſio: que iuris eſt: ſed etiā ip̄a res imobilis poſſeſſa.

2 Statuta ſi dixerint q𝔡 poſſeſſionis dñi talia facere poſſint: non referť ſolum ad dños poſſidentes: ſed etiā ad dños rei.

3 Poſſeſſionis appellatiōe an fundus ruſticus et vrbanus veniat: an vero ruſticus tantum.

4 Poſſeſſor malafidie an rem ⁊ oēs fruct⁹ reſtituere teneatur.

5 Emens rem alienā ſcienter a malefidei poſſeſſore preſcribere non poteſt.

6 Titulus excuſat a malafide: ⁊ a3 fructib⁹ percipiendis.

7 Uitium perſonale: vt eſt malafides auctoris ſingulari ſucceſſori non nocet.

8 Uerbum vſucapio eſt genus: et ſic appellatione vſucapionis etiā longū tempus comprehenditur.

9 Exceptionē in forma vſucapionis ſi rēcōuentus oppoſuerit: et in forma preſcriptionis ꝓbauerit: an ſufficiat.

10 Res mobilis an per furtum vel per vim ſurripiatur: nulla differentia eſt.

SI partē. Malefidei poſſeſſor teneť dño rē cū fructib⁹ reſtituere: bonefidei vero emptor rem reſtituit niſi cōpleuerit vſucapionez que ſibi nō procedit in re vi poſſeſſa ꝑus quaz ad dñm reuertať.h.d. Uel ſic: malefidei poſſeſſor nō preſcribit: ſed bonefidei poſſeſſor ſic: l3 eius auctor fuerit in malafide niſi res ſit affecta vitio reali.h.d. ¶ In tex.ibi.ſi partem expone.i.dimidiam.l.nomen filiaꝝ.§.portiones.ff.de verboꝝ ſig.idē tñ eſſet ſi pluſq̃ dimidiā vel minus vendidiſſet.ar.l.que de tota.ff.de rei vēd.et eodē mō expone verbū portio q𝔡 eſt infra. ¶ In tex.ibi.poſſeſſionis dic i.rei poſſeſſe.Ex quo dicit infra cum fructibus: et ſic iſta lex loquitur ꝓpue de p̄ſcrip ſed ſi velles intelligere de vera vſucapiōe: di=

cas poſſeſſionis.i.rei mobilis poſſeſſe:et dum dicit fructibꝰ:expone.i.penſionibꝰ et vecturis:⁊ ſm primam expoſitionem vſucapio in hoc titulo ⁊ ſequentibꝰ large ponitur:vt etiam longi temporis preſcriptio cōtineatur:vt dicit glo.no.in.l.iij. ff.de vſuca.ſed certe iſta lex loqui voluit de re imobili:⁊ ſic de preſcrip.longi temporis:vt patet hic in tex.dum dixit:vel bonafide qui indicat hunc tex loqui de re immobili tm̄:q: dicit qđ bonefidei emptor qui emit a malefidei poſſeſſore poteſt vſucapere:qđ non poſſet:ſi eſſet res mobilis:q: facta eſſet furtiua:vt.l.j.ſ.c. ⁊.l.ſciens.j.eo.ſm Alb.hic:de quo dicit infra in primo not.¶In tex.ibi malefidei poſſeſſor.dic et ſic erat vitium perſonale nō reale:et ſic nō erat ab eo vi poſſeſſa:vt pʒ in fi.qui i hoc differt a pncipio huiꝰ legis:vt dicit hic glo.j.⁊ ſic nō potuiſſet vſucapi:vt in fine dicitur:⁊ tñ poteſt in principio vſucapi:vt patet ibi compleuerit vſucapionem.¶In tex.ibi recipi pōt.ſubaudi.ſ.per verum dñm directa rei vendicatione:ſed id qđ alienauit tanq̄ dolo deſierit poſſidere vtili rei vendi.reſtituere tenebitur.arg.l.parē.ff. de reg.iur.⁊.l.qui petitorio.⁊.l.qui reſtituere.ff.de rei vendi.cum ſimilibꝰ.¶In tex.ibi perueniat.ſubaudi quando.dñs fuerat deiectus:vbi autē alius quā dñs cui deiectus fuiſſet:ſufficeret reuerti in poteſtate expulſi:vt eſt tex.cuʒ glo.ſing. in.l.certe.in.§.iul.ff.de precario ſm Ange.hic.⁊ Bar.in.d.§.iulia.ſecꝰ eſt in furto:vt ibi dicit glo.not.de quo dicā plene
1 j.in glo.pe.vbi omnino vide.¶†Nota primo tex.ibi poſſeſſor:qđ appellatione poſſeſſionis comprehenditur non ſolum illa poſſeſſio que eſt iuris.de qua in.l.j. in princi.⁊ per totum titulum.ff.de acq. poſſeſ.⁊ in.l.queſtio eſt fundus.ff.de verboꝝ ſignifi.ſed etiam cōprehend.t ipſaʒ rem immobilem poſſeſſam:vt dixi ſuper tex.et probatur in.l.cum ſatis.in.§.caueant autem poſſeſſionum domini.C.de agrico.⁊ cenſi.lib.xj.⁊ in.l.locorū.ibi proprietas poſſeſſionis.C.de omni agro deſerto eo.lib.⁊ ibi hoc not Bart.in fi.qui
2 dicit†quod hoc eſt vtile pro ſtatutis dicentibus quod domini poſſeſſionis poſſint talia facere:nam hoc non refertur ſolum ad dominos poſſidentes:ſed etiā
3 ad dominos rei.†Sed poſſet dubitari: an appellatione poſſeſſionis veniat fundus ruſticus ⁊ vrbanus:an vero ruſticꝰ tantum.et videtur quod in dubio intelligatur de fundo ruſtico maxime propter cōmunem vſum loquendi:⁊ ſic non verificabitur in domo vel furno.argu.l.librorū.§.quod tamē caſſius.ff.de leg.iij.et.l. labeo.cum no.per Bart.ff.de ſupel.leg. et ita vidi alias Padue iudicari.de quo etiam dixi in dicta.l.queſtio eſt fundus.
4 ¶†Nota ſecundo.ibi omnino.cum fructibus qđ malefidei poſſeſſor tenetur reſtituere rem et omnes fructꝰ:concordat l.certum.in princi.⁊ ibi eſt materia.ſ.de
5 rei vendi.¶†Nota tertio ibi ſi ſciens quod emens rem alienam ſcienter a malefidei poſſeſſore non poteſt preſcribere et maxime quia in ea cōmittitur furtuʒ:
6 vt.l.j.in fi.ſ.eo.⁊ ibi dixi.¶†Nota quarto ſm Rapha.qđ hic vr̄ eſſe caſus ꝓ gl. contra Pet.in.l.ſi fundū.ſ.de rei vendi. qđ titulus excuſat a malafide ⁊ a fructibus percipiendis:⁊ dicit qđ hoc ſibi placet.de quo dic vt plene habetur in.d.l.ſi fundū.et in.d.l.certum.q: non eſt materia noſtra:qđ intellige de fructibus perceptis ante litē conteſtatam:ſed de pceptis poſt tenetur ad omnes:vt.d.l.certum.⁊ ibi per glo.⁊ docto.⁊ per glo.in.c. ſuper queſtionuʒ.in prin.in verbo exordium.in fi.extra de officio deleg.cum ſi-
7 milibus ¶†Nota quinto φ vitiū perſonale vt eſt malafides auctoris non nocet ſingulari ſucceſſori hoc iure:vt hic.⁊ l.j.ſ.de preſcrip.longi tēporis.qđ tamen hodie corrigitur in auk.malefidei.ibi poſita et ibi plene dicitur:vt habetur hic etiā in glo fi.ſed vniuerſali ſucceſſori qui eſt ſucceſſor vitiorū et culpe bene nocet etiā iure iſto:vt etiam ex perſona ſua:licet ſit bonefidei non poſſit vſucapere vel preſcriptionem inchoare:vt.l.j.cum heres. ff.de diuer.⁊ tempo.preſcript.qđ tamen limita eſſe verum de iure ciuili:ſecus de iure canonico.ſm Dyn.qui loquitur de volente inchoare ex ſua perſona vſucapere vel preſcribere:et dicit quod non nocet ſibi malafides auctoris ſui:vt ipſe

not.in.c.ſi.de regu.iur.in.vj. et ita tenet
etiam Bar.ſi querendo Dy.in.d.l.cum he=
res quod dicit hic Pau.de ca.videri ſi=
bi ſatis nouum:q2 plus nocet mala fides
de iure canonico ꝙ de iure ciuili:vt ha=
betur in d.c.ij.ꝛ in.c.fi.extra de preſcri=
ptio.ꝛ in.l.ſequitur.§.ſi viam.per Bar.ꝛ
docto ff de vſucap.vnde ſi de iure ciuili
mala fides auctoris nocet heredi: ꝙto=
magis videtur debere nocere de iure ca
nonico:et,nõ dicit vltra:ſed in.l pompo
nius.§.cum quis.ff.de acquiren.poſſeſ.
hoc declarat.de quo vide quod pleniſſi=
me dicam in.l.nihil.ſ.pro herede.Uitium
autem reale.bene nocet cuilibet ſucceſ=
ſori quouſq3 ſit purgatum:vt hic in fine.
ꝛ que ſint vitia realia:dic vt habetur in
l.vitia.infra de acquir.poſſeſ.et ibi dice=
8 mus. ¶ † Nota ſexto et vltimo:ibi vſu=
capionem.ꝛ in fi.ibi vſucapio ꝯiũcto tex.
ibi cum fructibus.ꝛ coniuncta rubri.ſ.
eodem quod vſucapio eſt genus:ꝛ ſic ap=
pellatione vſucapionis comprehendit
etiã preſcriptiõe lõgi temporis:q2 hic lo=
quitur de re immobili:vt dixi.ſ.in prin.
ſuper tex.in verbo poſſeſſionis: que res
immobilis nõ preſcribitur niſi longo tpe
ſm Pau.hic.et eſt tex.ꝛ ibi dicã in.l.j.in
fra.titu.j.ꝛ dixi.ſ.in rub.in prin.in ſcđa
continuatione.ſed proprie vſucapio eſt
in re mobili preſcriptio in immobili: vt
l.ij.infra de preſcriptio.longi temporis:
vt dicit glo.nota.in.l.iij. ff.de vſucapio.
9 ¶ † Ex quo not qđ licet conuentus op=
poſuerit exceptionem in forma vſuca=
pionis:et ꝓbauerit in forma preſcriptio
nis ſufficit:ſicut ecõtra dixit Bal.in.l.in
ſeruorũ.in fi.ſ.in quibus ca.res longi tẽ=
poris preſcri.q̃ voluit per illũ text. qđ ſi
in oppoſitũ eſt forma preſcriptiõis et eſt
probatũ in forma vſucapionis ſufficit:ꝛ
ſic not.pro ſaluando libellum in quo di=
ceretur:dico me ſi ſucceſſiſſe cõtra eũ tra
ctaretur de preſcriptione rei immobilis
ꝛ ecõtra dicendo ſe preſcripſiſſe:cum tra
ctaretur de re mobili in qua ſolum cadit
vſucapio: quia verba libelli etiam im=
propriantur:vt poſſit ſaluari et ſuſtenta
ri:vt not.Bar.in.l.ſi olei in fine.ſ.loca.ꝛ
in l.j.in fi.ſ.de vſufr.ꝛ in.l.ſed ſi poſſeſſo
ri.§.item ſi iurauero.ff.de iureiur.et ibi
per docto.ꝛ per Bar.in.l.ſi prius.in.pñ.
col.verſi.ſedo contra oppo.ff.de no.ope.
nũcia.per Bart.Bal.et Jo.de imo.in.l.
ſcire debemus.ff.de verbo.oblig.et per
Cy.in.l.j.in.iiij.q.ſ.de iure emphi.et vi=
de olno per Inno.in.c.examinata.in fi.
extra de iudi.qui tenet q libellus ſit ſu=
ſtentandus dũmodo ſit quacunq3 via to
lerabilis et ibi per docto.et adde predi=
ctis que dicam in.l.vnica.in.iiij.euiden
tiali.infra de vſucapio.transfor. vbi po=
nam:an et quãdo verbum vſucapio poſ
ſit verificari in rebus immobilibus tam
in libello ꝛ ſnĩa:quã etiã in ſtatutis vbi
omnino vide.¶ In gloſ. ij.in verbo bo=
nafide.ibi hodie contra.aduerte ad iſtã
glo.q2 ſi tu intelligeres qđ loqueret de
vſucapione res mobilis male diceret:q2
illa auth.loquitur in preſcriptione longi
tẽporis: vnde cum ſit exorbitans nõ eſt
extendenda:ita dicit Barto.in l.pompo
nius.§.cum quis ff.de acquirẽ poſ.Pre
terea iſta glo.non habuit iſtũ ſenſum:vt
intelligeret.d.auth malefidei habere locũ
in vſucapione per iſtum text.q2 iſte tex.
loquitur de preſcriptione ꝓprie loquen
do:ꝛ improprie loquitur de vſucapione
vt.ſ.dixi in vltimo notabili. Item quã=
tum ad propoſitum noſtrum non habet
locũ in preſcriptione longiſſimi tpis.qđ
ptz:q2 etiam ipſi met auctori malefidei
no nocet malafides ad preſcribendum
longiſſimo tpe:vt.l.oẽs.ꝛ.l.ſicut.ſ.de pre
ſcrip.xxx.annorũ.ꝛ hoc de iure ciuili:ſe=
cus de iure cano.vt in.c. malefidei poſ=
ſeſſor.de reg.iur.in.vj.ꝛ in.c.fi. extra de
preſcript.intellige ergo gloſ.ſanc:vt lo=
quat in preſcriptione longi tpis tm. de
quo dicã late in.d.auth.malefidei. ¶ In
glo.pe.in verbo violẽter.ibi ſi vi.que eſt
cõtra.dic idem tenet glo.inſti.de vſuca.
in.§ furtiue.ꝛ vide olno gl.in.d.l.ſi vi.et
qđ ibi not p docto.¶ In ea.glo.in fi.op=
po.de.l.nõ ſolũ.§.ſi dñs.ff.de vſuca. vbi
qñ quis violẽter eſt deiectus a poſſeſſione
res a qua fuit deiectus poteſt vſucapi ſeu
preſcribi anteꝗ reuertat in poteſtatem
domini.So.hic loquit qñ dominus fuit
vi expulſus ꝛ ab expulſione fuit appre=
henſa poſſeſſio:in contrario vero nõ fuit
per expellentem apprehenſa poſſeſſio:ꝛ

ſic nõ videtur fuiſſe res vi poſſeſſa: quia
quãuis dñs ſit vi deiectus: res tamē nõ
eſt vi poſſeſſa: vt. l. ſequit. §. ſi tu me vi. ff.
de vſuca. ⁊ ibi no. de hoc: ⁊ eſt gloſſ. inſti.
de vſucap. in §. qd autē. el. j. in verbo poſ
ſeſſarū. Itē aduerte q: iſta glo. videt vel-
le relata ad tex. q ſi res vi poſſeſſa nõ po
teſt vſucapi: niſi reuertat in ptātem do-
mini: ſicut etiam dicit in re furtiua: vt ſi
la nõ poſſet vſucapi: niſi ſimuliter reuer-
tatur in poteſtatem dñi: vt. l. ſequitur. §.
qd aūt dicit lex. ff. de vſuca. et videt eſſe
tex. de vtroq. inſti. de vſuca. in. §. aliqñ. ⁊
aliter reuerti in poteſtatem dñi qñ ab eo
nõ poteſt euelli: vt. d. l. ſequit. §. tūc in po
teſtatē. ⁊ no. glo. in. d. §. aliqñ. ⁊ vide glo.
in. l. abductus. ff. de fur. que ponit qñ do
mino ſubtrahit quatuor copulatiue re-
quirūtur: vt dicatur reuerſa in poteſta-
tem domini. de quo dic vt ibi. Sed gloſſ.
ſingu. in. l. certe. §. iulia. ff. de precario. vi-
detur facere differentiam inter rem fur-
tiuam ⁊ vi poſſeſſam: q: res furtiua non
poteſt vſucapi niſi reuertat in poteſtatē
domini: vt. d. l. ſequitur. §. qd autem. ſed
res vi poſſeſſa bene poteſt vſucapi etiam
ſi non reuertatur in poteſtatem domini:
dummodo reuertatur in poteſtatem ex-
pulſi. ⁊ ita tenet Bar. in. d. §. iulia. qd di-
cit eſſe notandū: q: neſcit hoc alibi. ⁊ di-
cit qd ita debet intelligi iſta. l in fine. ſed
que ſit ratio differētie inter rem furtiuā
et vi poſſeſſam glo. in. d. §. iulia nõ ponit:
ſed remittit ſe ad not. in. l. j. §. qd vi a me
ff. de vi et vi arma. vbi glo. dicit qd ratio
poteſt eſſe ne homines inuitent facilius
ad furandum quam ad inuadendū. ſed
Barto. ibi dicit quod iſtud nil eſt dicere:
quia eadem eſt ratio ne homines inui-
tentur ad rapinam: vnde ipſe Barto. in
d. l. ſequitur. §. ſi dominus. aſſignat aliā
rationem: nam cum in diuerſis legibus
ſint facte iſte prohibitiones: vt inſti. de
vſucap. in §. furtiue. ex verbis. l. ſic debe-
re intelligi colligebatur: ſed iſtud nõ eſt
reddere rationē differentie: vel dicit ipſe:
alia ratio poteſt eſſe: quia in furto res
tantū afficitur: ideo domino rei dicitur
res ſubtrahi: ſed in violentia afficit per-
ſona cui infertur: ⁊ ideo ab eo dicitur vi
poſſeſſa: ⁊ ſic ſi in eius poteſtate reuerta-
tur: ſufficit ⁊ verificantur verba. l. et hoc
probatur ex no. in. l. itaq fullo. ff. de fur.
et ibi per Bar. ſed cõtra iſtam rationem
ego allego text. in. l. fi. ff. pro ſoluto. con-
iuncta gloſſ. ibi. nam ibi dicitur qd ſi ali-
quis obligauit rem creditori: et poſtea
ipſe eam ſurripuit: qd ſi reuertitur in po
teſtatem creditoris poteſt vſucapi res ſi
non reuertatur in poteſtatē veri domi-
ni. So. illa. l. fi. non loquitur in pignorā-
te rem alienam ſed ſuā: ⁊ dum dicit tex.
ibi qd ſi non reuertatur in poteſtatē cre-
ditoris non poteſt vſucapi: dato qd re-
uertatur in poteſtatē domini: intellige
reſpectu hypothece quā habebat credi-
tor in illa re ſibi pignorata: ſed reſpectu
proprietatis bene poteſt vſucapi: q: illo
reſpectu non eſt furtiua. Item contra di-
ctā rõnem differētie videt etiā eſſe tex. in
l. fi. ff. vi bonoꝝ raptoꝝ. vbi etiam dicitur
qd res vi poſſeſſa debet reuerti in poteſta
tem domini. Sol. ſm Bart. in. d. l. ſequit.
in. §. ſi dñs. ⁊ in. d. l. fin. ibi fuit violentia:
que affecit ipſam rem: quia res mobilis
forte fuit ſublata: ideo opꝫ vt in poteſta
tem domini reuertatur: ſed ſi ſolum eſt
violentia: ita vt res non efficiatur furti-
ua: tunc ſufficit qd reuertat in poteſtatē
expulſi: vt. d. l. certe. §. iul. ff. de precario.
10 et ſic ex hoc no. q non eſt differētia. † an
res mobilis ſurripiat per furtū vel per
vim/ quia vtroq caſu requiritur qd re-
deat in poteſtatē domini. ⁊ ſic poteſt in-
telligi iſta glo. ⁊ oia iura que nõ videtur
facere differētiā in titulo rē furtiuā et vi
poſſeſſam: ſed bene remanet differentia
inter rē mobilē furto ſubtractā: et rē im-
mobilē per vim expulſiuā occupatā: vt
patet ex predictis. Saly. autē hic ponit
aliam rõnem differentie: quia res mobi-
lis in qua cadit furtū minori tēpore vſu-
capitur. ſ. triēnio: ideo ne faciliter preiu-
dicetur domino ignoranti. l. voluit eam
reuerti in poteſtatem ipſius domini: ſed
res imobilis in qua cõmittitur violētia
expulſiua: non ſic breui tpe preſcribitur
et ſic facilius. l. permittit rē reuerti in po
teſtatē expulſi vt poſſit poſtea pſcribi: q:
cū res ipſa imobilis ſe exhibeat: dñs veri-
ſilr infra tps preſcribendi de iſta reuer-
ſione notitiā habere deberet: et preſcri-

ptionē interrūpere:ꝛ ſic nō poteſt ex tali permiſſione faciliter ledi:ꝛ iſta videt̃ ſatis ratio colorata: vel dicit ipſe ſub dubio forte qꝺ poſſumus dicere ꝙ nō ſit differētia inter rem furtiuā ꝛ vi poſſeſſam. Nec ob.d.l.certe.§.iul.ff.de precario. qꝛ ibi loquit̃ de expulſo bonefidei poſſeſſore:q̄ poſſidebat cogitatione dn̄i:ꝛ credebat ſe dn̄m.l apud antiquos.circa med. ibi dn̄i cogitatione.ȷ̄.de furtis. vñ ſatis eſt ꝙ ibi reuertat̃ in ptātem illius: licet alius ſit verus dn̄s:nō aūt ſubijceret ꝙ reuerteret̃ in ptātē alteriꝰ expulſi. ꝛ ita loquit̃.d.l.ſequit̃.§.ꝙ aūt.ff.de vſuca. et hāc rationē dicit hic Raph. ꝙ ſ. mel cogitauit:lꝫ Saly.nō allegat:ſed ipſe Rapha.conat̃ dare aliā rationē differentie meliorē.nam pro re furtiua cōpetit dn̄o actio furti:ſubaudi tu etiā ſi ſit ſurrepta alij ꝙ̄ dn̄o:vt.l.ſi furtiuam ancillā.ff.de furtis.licet in re vi ablata: ſubaudi alij ꝙ̄ dn̄o:nulla actio dn̄o cōpetit ꝓ illa expulſione:nō dicit plus Rapha. Tu autē declara:qꝛ qñ res ſurripit̃ per furtū propter rem que afficit̃ vitio reali tenet̃ fur ipſi cui ſurripuit ꝛ etiā ipſi dn̄o:vñ lꝫ reuertat̃ in ptātem illiꝰ cui ſubtracta fuit: per hoc ſatiſfit ei ſed nō dn̄o cui fur etiā tenebatur:vt.d.l.ſi furtiuā. ſed qñ res vi poſſidet:cū iſtud vitiū violētie ſit potius perſonale ꝙ̄ reale:vt dixi.ȷ̄. ſm Bar. nō nocet niſi ipi expulſo nō dn̄o. merito ſufficit ꝙ redeat in ptātem expulſi: et ſic ſi bene ꝯſideres iſta ratio. Raph. cōcludit cum rōne Bart.quā.ȷ̄.dixi ꝛ bene. ¶In glo.ſi in fi.dic:vt dicemus plene in. auk. maleſidei.allegata in glo.

1 ¶Hypothecaria durat.xxx. vel.xl. annis.

2 Res bonefidei emptori vel poſſeſſori ſurrepta vſucapi non poteſt:niſi in dn̄i poteſtatem reuertatur.

3 Furtū eſt ꝯtractatio rei aliene inuito dn̄o.

4 Vendens rem alienā ſcientēr: et tradens furtum committit.

Et.l.ſeuns ſequenti nume.1.

CUm ſit. Qui rem ſuā quā alteri obligauit:alteri vēdidit: cōmittit furtum:reſpectu iuris hypothece creditoris: et efficit̃ res furtiua:vt nō poſſit vſucapi aduerſus creditorē hypothecaria agentē.h.d.ſm intellectū Bar. Ange.ꝛ Pau.de ca.hic. Vel ſic.q̄ rem alienā quā alteri obligauit:alteri vēdidit: committit furtū:ꝛ res efficit̃ inuſucapibilis: tam reſpectu iuris creditoris:ꝙ̄ cuꝫ reſpectu dn̄ij ipſius rei.h.d.ſm intellectū glo.hic:quā ſequit̃ Bart.in l ſi quit̃.§.ſi rem.in fi.ꝛ iſte intellectus vr̄ verior.ff. de vſuca.vt ptꝫ ex rubrica huius ti.que loquit̃ tm̄ de vſucapione ꝛ non de preſcriptione qua preſcribit̃ ius hypothece:pꝫ etiā ex fi.dū dicit vſucapi non preſcribi.

1 ¶†Et pro intelligentia primi intellectꝰ premitte ꝙ hypothecaria durat.xxx. vel xl.annis:vt l.cum notiſſimi.in princi. et ibi no.ȷ̄.de p̄ſcrip.xxx.anno.niſi poſſeſſor habet titulū ꝛ bonā fidē:qꝛ tunc non durat niſi lōgo tpe:quo preſcribit̃ ꝯtra hypothecariā.l.j.ꝛ.ij.ȷ̄.aduer.cre.qꝺ eſt verum:niſi res fuerit effecta furtiua reſpectu creditoris:vt in hac.l.vñ ſi rem tuaꝫ mobilē mihi obligaſti:ꝛ ſi habeo hypothecariā:ꝛ eā alteri vendidiſti cōtra quē poſſum tm̄ intentare cum hypothecaria actio aduocet poſſeſſionē:vt.l.ſi cum venditor.in prin.ff.de euic.ꝛ ita datur cōtra poſſidentē:qꝛ cōmiſiſti furtū eā ꝯtractādo preter voluntatē meā: qꝛ nō conſenſi ꝙ venderet̃:ille emptor nō vſucapit trienio:ſed nec preſcribit longo tpe quominus hypothecariā intentare poſſim. et iſta eſt intētio huius.l.ſm Paulum hic. ¶Sed aduerte qꝛ etiā ſi iſte intellectus eſſet verus ad iſtam l. tm̄ inquantū dicit Pau.ꝙ dicta res vendita nō poſſet vſucapi:nō ꝓcederet quātū eſt reſpectu dominij et iuris debitoris:ſi erat dominus in cuius ptātem redierat:ꝛ ita ſentit hic
2 Bar.¶†Not.primo ꝙ hic eſt caſus ſm vnū intellectū ꝙ res ſurrepta bonefidei emptori vel poſſeſſori nō poteſt vſucapi niſi reuertatur in ptātē dn̄i:nec ſufficit reuerti in ptātem dicti bonefidei emptoris vel poſſeſſoris.caſus eſt hic ſm Bar. in.d.l.ſequit̃.§.ſi rem.in fi.ff.de vſuca.intelligēdo ꝙ hic debitor obligauit rē alienam:vt dicit hic gloſſ.et Azo in ſumma huius titu.nā tūc de neceſſitate dꝫ intelligi ꝙ ipe habebat titulū ꝛ bonā fidē:ita ꝙ potuit obligare.l.ſi ab eo.ff.de pig.al's

nullo mō potuiſſet obligari.l. aliena. in punc.et.l.rē alienā.ff.de pig.act.et tñ hic apparet qđ dʒ reuerti in ptātem dñi. et aduerte qꝛ non vr̄ hoc bene apparere ex iſto tex.qꝛ hic non dr̄ ꝙ nō ſufficiet reuerti in ptātem creditoris. ¶ Nota ſcđo:ibi quaſi furtiuā.dic ſm primum intellectū Bart.Angel.ꝛ Pau.hic.ſ.reſpectu iuris creditoris:ſed ſm alium. dic reſpectu et ipſius dñi rei.ꝛ dū dr̄ in prin.rē ſubaudi ſuā ſm pmū itellectū:vel alienā ſm aliū. ¶ In gloſ.j.ibi tradita.iſta gloſſ.ſentit ꝙ debitor obligauit:ꝛ tradidit creditori rē obligatam:al's vendēdo poſtea alteri:ſi primo nō tradidiſſet nō commiſiſſet fur-
3 tum: † qꝛ furtū eſt ꝯtatio ꝛc.vt.l.j.ff.de furtis.et inſti.de oblig.que ex deli.naſ.in prin.que ꝯtatio nō videref interueniſſe ſed tu dic idē etiam ſi nō tradidit:qꝛ ſuffi cit ꝙ obligauerit ſpāliter.et poſtea ꝯ voluntatē creditoris alienauerit:vt eſt caſus in.l.in actiōe.§.fi.ff.de fur.de quo vide ibi Bar.ꝛ in.l.ſi is.in pn.eo.ti.et hr̄.in l.ſi rē.§ fi.ff.de pſcrip.vbis.et ita hic vult etiā Pau. ¶ In ea.glo.in fi.hoc declara: vt dixi in primo no. ¶ In glo.ij.in fi.ibi ꝛ ſic ꝯtauit.dic.ſ.vendendo poſtea alteri: nā vendēs rē alienā ſciēter:et tradēs cōmittit furtū:vt.l.ſi ſeruū.et.l.alienā.cum ibi nota ſ.de ſfur.ꝛ.j.in.l.ſeq.vel intellige
4 glo.vt velit dicere:† ꝙ ille qui obligat rē alienā creditori ſuo ꝛ illā tradidit ei:cōmittit furtū:ſi facit ſine conſenſu dñi: vt ſentit gloſſ.j.ſ.eo.ꝛ pbaf in.l.ſi pignore. in princ.ff.de fur. ¶ In glo.fi.in vbo vſucapi.in prin.opp.de l.fi.ff.p ſoluto. Sol. ibi redit pmo in ptātem creditoris: et intelligit inquantū dixi ꝙ iſta.l.loquif in pignorante rem ſuā:quo caſu ſufficit qđ redeat in ptātem creditoris quantū ad hoc vt poſſit preſcribi ꝯtra ipm reſpectu iuris ſue hypothece: ſed reſpectu iuris dñi hoc nō requirif:qꝛ ſatis eſt ꝙ redierit in ptātē dñi vt ſtatim dicetur:ſed ſi intelligeres d l.fin.q. loqueref de re aliena tūc non ſufficeret ſi rediret in ptātem creditoris:imo dʒ redire in poteſtatē dñi vt dixi.ſ in.l precedenti.lʒ gloſ.hic videaf ſentire cōtrariū ꝛ male. ¶ In ea.gloſ.ibi ſed nō impedif vſucapio.intellige gloſſ. ꝗtū ad ius dñi ipſius debitoris dñi:ſed

bene impedif ꝗtū ad ius hypothece:vt ſ.dixi. Rapha.aūt hic dicit aliter:vcʒ qđ qñ fit furtū per qđ res ipſa reuertitur in ptātem dñi:ꝛ tūc nō fit furtiua:qm̄ ſi ante fuit furtiua purgaref vitiū dñi redeundo in ptātem dñi.et ita loquif.d.§.ſi rem. aliqñ per furtū non reuertif in poteſtatē dñi:ꝛ tunc loquif hic.et dicit qđ iſtud eſt ſubtile:ſed certe non vr̄ bene dicere:vt patet per predicta:qꝛ lʒ res redierit in poteſtatem dñi nec res efficiaf furtiua vt ipſe dicit:tñ hoc eſt verū reſpectu dñi ſui:ſed reſpectu creditoris nō poteſt purgari vitium:quin committatur furtum vt hic.ꝛ l.fi.ff.pro ſoluto.

2 Res furtiua vſucapi non poteſt.
3 Uitiū fraternitatis eſt vitiū reale.
4 Uitia realia que ſint:et que perſonalia: et quis eorū effectus ſit:remiſſiue.
5 Bona fides emptoris nō ſufficit cū titu. et poſſeſſiōe: vt rem emptam vſucapere poſſit.
9 Furtiuitatis vitiū poſſidenti officit:non ratione malefidei:ſed ratiōe vitij ipſius qđ purgatum non eſt.

Sciens ſeruū. Uendens rez alienā ſciēter cōmittit furtū et res efficif furtiua:ꝛiō per emptorē etiā bonefidei vſucapi nō pōt:niſi purgef vitiū furti irritati p reuer-
1 ſionē in ptātē dñi.h.d. ¶ † Nota ꝙ qñ vēdēs rē alienā ſciēter ꝯmittit furtū qđ intellige vendidit. et tradidit:vt.l.ij.j.pro donato.ſm Cyñ.hic de quo dic vt dixi in.l.
2 j.ſ.e. ¶ † No.ſcđo ꝙ res furtiua nō pōt vſucapi:vt in.§.furtiue.inſti. de vſur.qđ intellige niſi ſit purgatū vitiū reuertendo in ptātē dñi:ꝛ qñ dicaf reuerti in poteſtatē dñi:dic vt dixi in.l precedenti. et an ꝛ qñ res furtiua poſſit vſucapi:decla
3 ra vt plene dixi in.d.l.ſ. ¶ † Not tertio: ibi rei vitiū.ꝙ vitiū furtiuitatis eſt vitiū
4 reale. ¶ † Que autē ſint vitia realia:et q̄ perſonalia:et quis ſit eorū effectus.vide per glo.ordi.in.l.vitia.et qđ ibi dicā.j.de acqui poſ.et per gl et doc in.l.pompo.§. cuiuſquis.ff.de acqui.poſ.et an hmōi vitia noceāt ſucceſſorib' vniuerſalib' ꝛ ſingularib'.vide in dictis iurib'.ꝛ p gloſ in.l. his.§.nō deo.ꝛ l.qđ ipſis.ff.de reg.iur.de

5 quibus dicã in.d.l.vitia. ¶ †. Not.iiij.ibi bona fide. q bõa fides emptoris nõ ſufficit: ⁊ cum titu.et poſſeſ.vt poſſit rem emptã vſucape: ⁊ ſic ꝓpter hoc nõ excuſat: quin teneat dño rẽ reſtituere etiã pretio ſibi nõ reſtituto.l.in ciuilib⁹.ff. de fur.qđ declara: vt ibi no.per glo.⁊ doc. Et circa cãm hui⁹.l.dic vt plene dixi in.l.j.ff.eod.

6 ¶ † No.quinto ⁊ vltimo: q vitiũ furtiuitatis officit poſſidẽti: nõ rõne malefidei: ſed rõne vitii ipſius qđ nõ eſt purgatuz.

1 ☞ Titulus trãſactionis quo ad vſucapiendum ſufficiens exiſtat.

2 Poſſidenti alicui qñ ex tranſactionis cã aliquid dimittitur: aliquis titulus poſſeſſori non operatur.

3 Titulus aliquis non transfert: qñ ex iuramẽto aliquid alicui dimittitur.

4 Laudum ſeu arbitramentum quedam tranſactio eſſe dicitur.

5 Uerbis ſta in poſſeſſione: an titulus detur.

6 Dominiũ non transfert: nec vſucapiẽdi cõditio: ſi quiſpiam de re ſua promittat poſſeſſori controuerſiam non mouere.

7 Poſſeſſori rem dimittendo: q non transferatur titulus in poſſeſſione: habilis ad transferendũ dominium: vel vſucapiẽdi conditionẽ: in quibus caſibus fallat.

8 Socij duo ſi ſe extra iudiciũ diuidãt: vel etiam in iudicio: an titulus acquiri poſſit: ita q vſucapere valeãt.

9 Cautela eſt q ſi fiat diuiſio inter fratres vł ſocios bõa cõia habẽtes p iudicẽ fiat.

10 Renunciat qui in iudicio rei vẽdicatiõi: videtur de neceſſitate dñio renunciare.

11 Argumentum a conſequenti deſtructo bonum eſt.

12 Limitata cauſa limitatũ parit effectum.

13 Dominiũ eo caſu quo dñs transfert: non dñs transfert vſucapiendi cõditionem.

14 Regula eſt: q quecunq̧ res vſucapit: eadem publiciana peti poteſt.

Ex cauſa. Ex cã tranſactiõis poſſeſſionẽ acquirẽs põt vſucapere tt.pro tranſacto.h.d. Et ſic facit iſta lex ꝓ ſcđa parte huius rubrice ibi.vel trãſactione.et vt dixi.vel ſic. tranſactio eſt ſufficiẽs titulus vel cauſa ad vſucapiendũ. ¶ † Not.qđ titulus tranſactionis eſt

1 ſufficiens ad vſucapiendum: qđ intelligẽ ſi res fuit tradita ex cã tranſactionis. nã ſi tradens erat dñs incõtinẽti in eum tranſtulit dñiũ.l.traditionib⁹.ff.de pact. rõ eſt: q: tradidit rẽ vt ſuã: que ſua erat: ⁊ ſic potuit ⁊ voluit transferre dñiũ in accipientẽ: vt ibi et.§.per traditionem.inſti. de re.di.ſed ſi nõ tradidiſſet: ſed ex cauſa tranſac.dimiſiſſet penes aduerſariũ: ſecus. Pone exẽplũ: petij rẽ a te quam detines tanq̃ meã cũ forte nõ eſſet: venim⁹ ad iſtã trãſactionẽ: q: tu dediſti mihi.x. ⁊ eo deſtiti a lite: et dimiſi eã rem eſſe penes te ꝓmittẽdo q nunq̃ amplius peterem liberãs te ꝓpter illã rem quã tu poſſides: certe non vſucapis ꝯ verũ dñm: vt l.ſi ꝓ fundo.⁊.l.ſiue apđ acta.ff.de tranſactio. Et eſt rõ: q: ſi ego eſſem dñs illius rei per illã trãſactionẽ dimittẽdo ipſam rem penes te non tranſtuliſſem in te dominiũ: q: intentionis mee non fuit aliqđ ius in te transferre: ſed ſolũ de lite diſcedere: ⁊ ſic qđ potui volui.l.multũ.ff.ſi qs alteri vł ſibi.⁊.c.cũ ſup abbatia.extra de offi.deleg. Item põt aſſignari alia rõ: q: tradẽs tenet ad dñium transferendũ: dimittens vo nõ.⁊ ita ſentit iſta gloſ.no.in d.l.ſi pro fundo circa fi.qđ dicit etiam ꝯtenendũ menti perpetuo. facit qđ no.Bal. in.l.ſi conſtante.§.ſi vxor.ff.ſolu.mat. Si itaq̧ in hoc caſu fuiſſet dñs nõ tranſtuliſſem dñium: ergo ſi nõ fuit dñs non potui transferre vſucapiẽdi conditionẽ: q: iſta procedũt a pari: vt.l.clauibus.ff.de ꝯtrahẽ.emp.⁊ ita tenet hic gl.et iſtã opi. ſequit Azo in ſumma huius titu.§.pe.⁊ Bart.in.l.j.ff.de vſuca.pro emp.et ita tenent doc.moder.ſm Ang.hic ⁊ ita cõiter tenet ſm Pau.hic de q̃ dicã plene.in gl. ¶ In gloſ.j.in prin.ꝓ declaratiõe gl.op. de.l.ſi pro fundo.in fin.et de.l.ſiue apud acta.⁊ de.l.ſi ſup poſſeſſione.ff.de trãſa. vbi habet q dñs rei q̃ tranſigit dimittendo rẽ ſuã aduerſario: cũ quo tranſigit in eũ nõ transfert dñium: ergo vbi nõ eſſet dñs nõ poſſet transferre vſucapiendi cõdi.per regulã.l.clauibus.ff.de ꝯhẽ.emp. Glo.ſoluit duobus modis iſtud ꝯtrariũ. Primo ſm Mar.Hug.⁊ Pla.q cõtrariũ loquit qñ dñs dimittit rem aduerſario: quo caſu nõ ꝓcedit vſucapio: vt dixi.ſ.

in notabili.hic loquiẗ q̄n tradidit. Pone
exemplũ petebas a me rem quã poſſide=
bam tanq̃ meã deuenim⁹ ad tranſactio
nem:qꝛ dediſti mihi.x.et ego tradidi tibi
rem . nã ſi fuiſſet mea tranſtuliſſem in te
dñium:et ſi non eſt mea:transfero vſuca
piendi cõditionem:vt.d.l.clauibus.⁊ ita
loquiẗ iſta lex.et dixi.ſ.in notabi. Scdõ
ſoluit glo.ſm Jo.negãdo regulã.d.l.cla=
uibus.qꝛ ſemper nõ eſt vere per.l.ij.§.ſi a
pupillo.ff.de vſuca.pro emp.que gl.vult
dicere ſm Jo.ꝙ iſta lex ꝓcedit etiã in ca=
ſu quo res nõ fuiſſet tradita:ſed dimiſſa
ex cã trãſac.apud aduerſarium.et rñdet
ad.l.clauib⁹.qꝛ ſm Jo.illa regula que di
cit ꝙ in caſu in quo ille qui eſt dñs non
transfert dñium : et tñ non dñs transfert
vſuca.ↄditio.vt.d.l.ij.§.ſi a pupillo. Sed
iſta opi.Jo.cõiter nõ teneẗ:põt tñ aliqui
bus caſibus ſaluari:vt diceẗ.ſ.in ver.⁊ il=
lud qđ dixi de tranſac.doct.cõiter tenent
2 primã opi.que fuit Mar.pla.⁊ Hu.†Ex
quo tu no.ꝙ q̄n alicui poſſidẽti dimittiẗ
aliquid ex cã trãſac.poſſeſſori nõ ꝓbatur
aliquis titulus:maxime habilis ad vſu=
capiendũ.pro hoc eſt tex.in.d.l.ſi ꝓ fun=
do.in fi.⁊ ibi hoc no.Bar.⁊ alij ſcribẽtes
qui tex.eſt ſing.in.c.j.in fi.in ti.de cõten.
inter vaſal.et aliũ de benefi.in vſi.feud.⁊
eſt tex.cum glo.in verbo pendẽte.in.l.ſi=
ue apud acta.⁊ ibi Bar.in fi.ſ.de trãſac.
et no.Bar.in.l.j.ff.de vſuca.ꝓ emp.⁊ no.
etiã glo.⁊ Bar.in.l.ci⁹ rei.ff.de rei vendi.
et no.Barto.in.l.naturaliť.§.nihil cõe.in
iiij.col.ver.pro declaratione hui⁹ lec.pri
mo quero.ff.de acquir.poſ.vbi eſt viden=
dũ:qꝛ declarat.d.l.ſi pro fundo.⁊.l.poſt=
q̃ liti.ſ.de pac.⁊ ita tenet Ant.de but.ſe=
quendo Bar.in.d.§.nihil cõe.in.c.paſto=
ralis.in.vij.col.ad fi.extra de cauſa poſſ.
et ꝓprie.⁊ idẽ tenet etiã Pau.de caſt.in
d.l.ſiue apud acta.in fi.prime col.per gl.
3 que eſt hic.ℂ†Itẽ quero dimittiẗ alicui
ex iuramento:qꝛ tunc etiã non transferẗ
aliquis titulus:vt not.glo.et Saly.in.l.
ſed et ſi poſſeſſori.in prin.ff.de iureiur.et
no.glo.inſti.de act.§.ſi quis poſtulãte.in
verbo dedit.et ibi per Ange.de areti.de
quo vide omino per Raph.in.l.nã ⁊ poſt=
ea.§.fi.cũ.l.ſe.⁊ ſeq.ff.de iureiur.idem q̄n
res dimittitur ex ſnia:vt in.§.fi.inſtit.de

offi.iudi.⁊ no.in.l.põponius.§.ſi iuſſu.ff.
de acq.poſ.⁊ per gl.Dy.⁊ Bar.in.l.exce=
ptio.ff.de excep.rei iudi.⁊ Cy.⁊ doc.in.l.
j.ſ.cõmunia vtri.iudi. Idez tu dicas q̄n
ex laudo arbitramẽto dimittitur res pe=
4 nes aliquẽ:†qꝛ laudũ ſeu arbitramentũ
diciẗ eſſe quedam tranſactio:vt no.gloſ.
in aut.vt dif.iudi.§.ſi vero cõtigerit.col.
ix.de quo per.Cyn.⁊ docto.in.l.ſi quis ex
conſenſu.ſ.de epiſ.aud.et per doc.in.l.j.
5 ſ.de tranſac.cũ ſi. ℂ†Adde tñ ſingula=
riter ꝙ per iſta verba : ſta in poſſeſſione
datur titulus:vt elegãter dicit Bal.in.l.
ſi voluntate.per iſtũ tex.ſ.de fideicõ.lib.
ſed aduerte qꝛ Bald.in.d.§.j.in fi.in titu.
de conten.inter vaſal.et alium de benefi.
in vſi.feu.videtur aliter videlꝫ ꝙ ille q̄ di
mittit rem penes aliquẽ alienat ⁊ trans=
fert dominiũ ſi erat dñs:vt.ff.de rei ven=
di.l.quedã mulier.⁊.ff.de iur.do.l.in ſpõ=
ſalibus.§.j.preterq̃ in cõtractu tranſac.
vt nõ acquiratur aliquis titulus:ſed res
dimittiẗ alteri parti:⁊ non transfert do=
miniũ ſeu vſucapiendi cõditio.vt in glo.
noſtra.et.d.l.ſi pro fundo.ſ.de tranſact.
Sed cõtra Bald.videẗ eſſe glo.in.l.ſtipu
latio iſta.in prin.in verbo ſucceſſores.et
ibi Ange.ff.de vb.ob.qui dicit per illã gl.
6 †ꝙ ſi aliq̄s de re ſua apud aliũ cõſtituta
promittit cõtrouerſiã nõ mouere poſſeſ=
ſori.per hoc non transfertur dñium nec
vſucapiendi cõditio:qđ eſt diligẽter no.
et ſubdit ꝙ de hoc eſt caſus in.d.l.ſi pro
fundo.ſ.de traſac.licet illa loquatur in
trãſac.⁊ ſic vult ꝙ nõ ſit ſpeciale in trãſ=
actio.Itẽ aduerte qꝛ vř ꝙ etiã in trãſac.
tranſeat dñium:⁊ ſi nõ erat dñs:trãſferẗ
vſucapiendi cõditio.ℂ Nec ob.d.l.ſi pro
fundo in fi.quia ſm Raph.ful.in.l.nam
et poſtea.in.§.ſi petitor.in.iiij.colũ.ff.de
iureiuran.poteſt illi.l.ſi pro fundo.in fi.
reſponderi duobus modis . Uno modo
ꝙ ibi non negatur dominium rei relicte
ex cauſa tranſac.tranſire in poſſeſſorem
ſi erat dominus.Sed bene dicitur ibi nõ
teneri relaxantez de ſe euictio.ſi res euin=
catur.nam per hoc non ſequitur : ergo
ſi fuiſſet dominus non tranſiuiſſet do=
minium.nam ex donatione tranſit do=
miniũ:⁊ tamẽ ſi res euincaẗ:donãs non
teneẗ de euic.l.ij.C.de euic.et habeẗ in.l.

Ariſto.ff.eo.ti.idem ſi ego crederē omne
ius qđ habeo ⁊ nō plus:ſi eſſem dñs trāſ=
ferrem dñium:⁊ ſi nudum ius mihi cōpe
tiſſet nō teneoꝛ de euic.⁊ ita eſt de dire=
cto in.d.l.ſi pꝛo fundo.in fi.facit.l.ꝙ ſi in
venditione.ff.de here.vel act.ven.¶ Se=
cūdo mō pōt rñderi ad.l.ſi ꝓ fundo.ſi vo
lumus eā intelligere ꝙ ibi nō tranſiuiſ=
ſet dñiu ʒ a petitoꝛe ſi fuiſſet dñs interim
qđ tñ ibi nō dꝛ incolendū eſt:ꝙ trāſactio
nis foꝛma ⁊ cōuentio ea fuit : veʒ qꝛ dñs
nō cōuenit eā nō petere:datis ſibi centū:
et ſic nō trāſiret dñium:etiā ſi fuiſſet peti
toꝛis:ſed ageretur vt res de qua trāſigit̃
ſit poſſeſſoꝛis:vt in iuramēto habet̃ in.d.
l.nō et poſtea.§.ſi petitoꝛ.ꝙ hoc caſu nō
tranſiret dñium:nec dicit illa.l.ſi pꝛo fun
do.in fine.ſm Raph.in.d.§.ſi petitoꝛ vbi
plenius per eū.⁊ lʒ iſta ꝟba q̄ntū ad intel
lectū.d.l.ſi pꝛo fundo.in fi.ſint notabilia:
tñ quantū ad deciſionē.q.nr̄e nō ſunt oī
no vera.nā cōis opi.eſt in ꝯtrium:vt.ſ.qñ
quis dimittit rem aliquā apud alium ex
cā trāſactionis poſſeſſoꝛi nō acquiritur
dñium:nec ꝓbatur aliquis tit.ad trāſfe=
rendū in eū vſucapiēddi.cōdi.ſm pꝛimā
opi.gloſ.hic:vt.ſ̄.dixi.et ita vult etiā hic
ipſe Raph.⁊ rōnes deduxi.ſ̄.in.j.no.pōt
etiā aſſignari alia ratio ſm Bald.hic.nā
vbi eſt trāſactio ab oī obligatiōe ſubtra=
cta:lʒ ibi ſit titulus.i.tranſactio:tñ nō eſt
ibi obligatio:ſubaudi tu:ex qua trāſferi=
ri debeat dñium vel vſucapiēdi cōditio:
ſed eſt q̄dā patiētia:q̄ nō habet̃ ꝓ tit.quo
ad acquirendū dñium vel vſuca.l.nūq̄
nuda.in pꝛin.ff.de acq̄r.re do.⁊ facit pꝛo
hoc glo.ſm eū in.l.ſiue apud acta.q̄ inci
7 pit pēdere.ſ̄.de tranſac.¶ † Et illud qđ
dixi de trāſac.ꝙ dimittēdo rem poſſeſſo=
ri nō trāſfert̃ titulus in poſſeſſoꝛem ha=
bilis ad trāſferendum dñium vel vſuca=
piendi ꝯdi. ¶ Fallit in pluribus caſibꝰ:
pꝛimo ſi ex cā trāſactionis retinet̃ res ali
qua de qua nō erat cōtrouerſia:ſed con
ſtabat eā eſſe petitoꝛis:⁊ ex conuentione
remanet apud reū : tūc eñ reꝰ vſucapiet
ſi tradēs non erat dñs.ar.inſtit.de re.di.
§.interdū.ſm Raph.hic. ¶ Secūdo fal
lit etiam ſi de ea re dimiſſa erat cōtrouer=
ſia:quādo fuit actum in trāſac.vt omne
ius petitoꝛis ad reū trāſeat : qꝛ tūc ſi pe=
titoꝛ erat dñs trāſfert dñium:alias tranſ=
fert vſucapiendi condi.⁊ ita tenet Bart.
in.l.eius rei per illum tex.ff.de rei ven.et
Bal.⁊ Raph.hoc idē tenent:ſed Bar.in
l.j.ff.de vſuca.pꝛo emp.diſtinguit in hoc:
aut quis accepit pecuniā ⁊ dixit:cōcedo
eſſe ius qđ mihi cōpetit in tali re:de qua
lis erat:⁊ hoc caſu habebit titulū ꝓ em=
ptoꝛe etiā pꝛo tali re retēta:ſicut qñ emo
quicq̄d iuris habes:vt.l.emptoꝛ.eo.titu.
et.l.ꝙ ſi in vēditione.ff.de heredi.vel act.
ven.⁊ ſic poterit habere vſucapiēdi ꝯdi.
Aut non dicit cōcedo ſed finio vel quie=
to oē ius:⁊ tūc ſecus eſſet:vt.d.l.ſi ꝓ fun
do.idē ſm Bal.hic:ſi agit̃ ne ad iudicem
catur.iſta tñ fallentia nō videt̃ poſſe pꝛo=
cedere:qꝛ res incerta non pōt poſſideri:
nec tradi:nec vſucapi.l.locus.in fin.ff.de
acqui.poſ.ſed tu potes ad hoc reſpōdere
diſtinguendo ꝓut diſtinguit Bar.ſingu
lariter in.d.l.emptoꝛ.in fi.ff.de vſuca.pꝛo
emp.Aut venditio vel conceſſio eſt facta
hoc modo:vendo vel concedo quicquid
iuris habeo:vel trado quicq̄d iuris ha=
beo:⁊ tunc non pōt poſſideri:⁊ ideo pre=
ſcriptio nō ꝓcedit.l.ſi in poſſeſſione.ff.de
vſuca.⁊ ita loquit̃.d.l locus.in fi. Aut vē
do vel concedo quicquid iuris habeo in
tali fundo:⁊ trado totum fundum:⁊ tūc
ꝓcedit vſucapio.qꝛ credit ſe totū emiſſe
vel habere ex cōceſſione ſibi facta.ar.l.ij.
§.ſi fundū.ff.de vſuca.pꝛo emp.⁊ lʒ Bar
to.loquatur de traditione rei et bene:qꝛ
p̄ſupponit rem fuiſſe apud vendentē vel
concedentē:tñ idem eſſet qñ fuiſſet apud
reū poſſeſſoꝛē:⁊ conceſſiſſet oē ius in tali
fundo per ea q̄.ſ̄.dixi.⁊ ꝓ iſta diſtinctiōe
quā facit Bar.in.d.l.emptoꝛ. Uide Bald.
in.l.ſi ſic.§.j.in fi.ff.de leg.j.⁊ ibi doc.⁊ qđ
not.Pau.de ca.in conſi.cxxv.in.v.col in
fine.⁊ vide eundem Pau.in conſilio ſuo
clxxxj.in fi.vbi declarat quomodo intel=
ligatur illud qđ dꝛ ꝙ incerte partis poſ=
ſeſſio vel dñium acquiri nō pōt. ¶ Et ex
predictis ſis cautus tu apud quē res di
mittitur ex cā trāſactionis:vt non ſolū
dicat̃ in tradi.ꝙ actoꝛ ꝓmittit reʒ apud
reum:⁊ pꝛomittit ipm nō moleſtare : vel
etiā rem petere:ſed etiā dicat ꝙ cedit et
concedit:⁊ tranſfert et mādat oē ius qđ
hʒ in dicta re:de qua erat cōtrouerſia:et
ſimiliter

ſimiliter oēs actiones reales et perſona-
les et mixtas ciuiles ⁊ p̄torias ⁊ expreſ-
ſas:ſicuti in inſtr̄is venditionuȝ apponi
cōſueuit:⁊ ſi fieri pōt actor tradat rē ipſi
reo vel inducat ip̄m in poſſeſſionē.nō re-
cedēdo tñ ab aliqua poſſeſſione quā ha
beret ipſe reus: ſȝ poti⁹ inherēdo omni
meliori mō ⁊c.⁊ hoc mō ceſſabūt oīa du
bia. ¶ Tertio fallit qñ dimittēs accepe-
rit litis eſtimationeȝ.puta q: ius partis
erat certū.lȝ de eo eſſet lis.ar l.ſi donāte.
in prin.ff.de dona.inter virū ⁊ vxo.⁊.l.j.
et oīno vide Bar.ff.de vſuca.p emp.⁊ vi
de etiā eundē ⁊ nō omittas in.l.litis eſti-
matio.eo.titu.vbi hoc optime declarat.
8 ¶ †Sed circa p̄dicta poſſet dubitari qd
ſi ſunt duo ſocij ⁊ diuidūt extra iudiciuȝ
vel in iudicio an acq̄rit titulū:ita q poſ-
ſit vſucapere:dic ſi fit extra iudiciū:tunc
ſolū in dimidia dimidie q̄s hȝ titulū a ſo
cio:⁊ iō ſolū illa dimidia dimidie acq̄rit
titulū ⁊ p̄cedit vſucapio:aliā vero dimi
diā dimidie dr̄ habere iure ſuo ⁊ nō a ſo
cio:⁊ iō in ea nō q̄rit titulū.⁊ ita vult gl.
in.l.cū putarem.ff.fa.her.in.l.q̄ rome.§.
duo fratres.ff.de vb.obli.⁊ ſic illā nō vſu
capit:idē ſi fiat inter duos cōiter poſſidē
tes.ſȝ ſi fit in iudicio diuiſio q: poſſidens
egit iudicio diuiſorio:ſi nō poſſidēs egit
iudicio diuiſorio ꝯtra poſſidentē:⁊ cōſe-
cutus eſt dimidiā rei tunc in tota illa di-
midia quā eſt cōſecutus hȝ titulū adiu-
dicationis:cū ante nō poſſidebat:⁊ ideo
totā illā rem quā cōſecutus eſt vſucapit
et ita loquit̄.l.pōpo.§.q̄ iuſſu.ff.de acq̄r.
poſ.⁊ ita no.vult Flo.in.d.l.cū putarem.
9 in fi. ¶ †Et ex hoc no.vnā cautelā q tu
tius eſt:vt fiat diuiſio per iudicem inter
fratres vel ſocios hn̄tes bona cōia:et q
iudex adiudicet partes:q: tūc ſi reperie-
tur in illa diuiſione facta in portione ſi-
gnificata:⁊ tradita vna q eſſet vn⁹ fun-
dus alienus . ille cui adiudicatus eſt in
parte ſua poſſet totuȝ preſcribere ſpatio
x.vel.xx.annorū:q nō eſſet:ſi eſſet facta
diuiſio extra iudiciū:⁊ hoc opat̄ ſn̄ia iu
dicis ſicut alibi operat̄ ſingulr̄ in.l.ait p̄-
tor.§.permittitur.ff.de mino.et habetur
per glo ordi inſti.quibus alie lȝ vel nō.
in.§.nunc admonēdi.Itē poteſt etiā du-
bitari de alia.q.vȝ.quid ſi actor in peti-
torio renunciauit liti:an ſicut renunciat
rei vēdica ita videat̄ etiā renūciare dn̄io
rei de qua agebat̄.⁊ Bart in.l.naturali-
ter.in.§.nihil cōe.in.ij.lec.circa prin.vſſ.
pro decla.hui⁹ lect.ff.de acqui.poſ tȝ q
nō per.d.l.ſi pro fundo.in fi.C.de trāſact.
et pbat per iſtā rationē.nā certū eſt q p
trāſactionē q̄s renūciat iudicio ⁊ tñ per
hoc nō trāſit in eū dn̄iuȝ fundi penes eū
relicti.allegat not.in iſta.l.noſtra.p hoc
l.exceptio.ff.de excep.rei iudic.et qđ ibi
no.Nō ob.gloſ.in.l.poſtq̄ liti.C.de pac.
q: dicit ipſe q nos debemus ſcire q ius
duplex eſt.ſ.dn̄ium. Itē rei vendicatio q̄
cauſatur a dn̄io:vn̄ per renūciationē vr̄
renūciare inſtantie ⁊ iuri: hoc eſt actio-
ni ſeu vendicationi:vt per hoc cōtra me
agentē ad rem habeas exceptionē peti-
tionis vel doli:vt.d.l.poſtq̄ liti.⁊.l.nō ſo
lum.§.ſi liberationis verbo.⁊ qđ ibi not.
ff.de libe.leg.iuri autē dn̄ij nō videor re-
nunciare vt dictis iuribus pbatur. ſed
Ludo.de ro.in.d.l.naturalr̄.§.nihil cōe
in.ij.col.ff.dicit q Barto.in.d.§.ſi libera-
tionis verbo.ſequēdo Inno.in.c.veniēs.
extra de renūcia.tȝ cōtrariū:vȝ q imo
ex dicta renūciatiōe factā liti trāſeat dn̄iū
cōtra reū:et hoc dicit eſſe verius:q: ſibi
vr̄ impoſſibile q penes ip̄m reū qui acq̄-
ſiuit rei vendicationē reſpectu renūcia-
tionis nō dicat̄ eſſe acquiſitū dn̄ium cuȝ
illa nō poſſit ſtare vbi dn̄iuȝ nō eſt:vt.ff.
de rei ven.l.in rem.⁊.l.vnica.C.de alie.iu
di.mu.cauſa facta. Sc̄do q: renūcians
iſti petitorio intētato rem quā petiit pro
derelicto vr̄ habere dn̄ium ergo illi⁹ na-
turaliter poſſidēti q̄rit̄.ff.pro derelicto p
totū.⁊.l.ſi q̄s vi.§.differētia.ff.de acq̄.poſ.
Nec ob.ſm̄ eū l.ſiue apud acta.⁊.d.l.ſi p
fundo.C.de trāſac.q: longe diuerſa ſunt
a traſla.dominij renūciatio ⁊ trāſactio:
cū renūcians agat omne ius in illū cui
renūciat trāſferre.ſed nō ita econuerſo in
eo cuius reſpectu renunciatum eſt inter
tranſactionē.q: ibi tranſigens agit prin
cipaliter vt a lite diſcedatur.non autem
vt dominiū ex tranſact.queritur et ideo
dixit hic Bald . q ſi tranſigeret expreſſe
diceret : relaxo tibi oē ius qđ in.d.re ha-
beo:tali caſu induceretur dominū tranſ
latio cum intendat hoc expreſſe et prin-

cipaliter agere. ⁊ idē tenet Ange. in. d. §. 10 nihil cōe. †dicēs. ꝙ q̄ renunciat in iudicio rei vendicationi videtur de neceſſitate dn̄io renuntiare: q2 vnū ſine alio eſſe non pōt. nam ſi dn̄ium remaneret apud renūciantē: oporteret dicere apud eum dz remanere rei vendica. ⁊ nihil ad hoc allegat. ſed pro hoc poſſes allegare: †q2 bonum eſt arg. a ꝯn̄ti deſtructo: vt no. gl. in. l. ij. §. j. in verbo ideo. ff. ſi cer. pe. nam ſi perdit renuncians rei vendicationi que eſt ꝯn̄s ipſius dn̄ij. l. licet. §. ea. obligatio. ff. de ꝓcur. ergo videt̄ qđ debeat perdere dominium: qđ eſt eius an̄s: q2 rei vendi. cauſat a dn̄io. l. in rem. in princi. ff. de rei vendi. ⁊ Saly. etiā tenet ꝯ̄ Bart. per. d. l. poſtq̄ liti. ſed ego teneo opi. Bar. quam ponit in. d. §. nihil cōc. et quā tenet idem Bar. ⁊ Bal in. d. l. ſi ꝓ fundo. et Bal. in. l. j. in. iij. col. ſ̄. cōia de leg. ⁊ Ant. de but. in c. cū dilectus. in. iiij. col. ⁊ in. c. paſtora. in vij. col. ex̄ de cā poſ. ⁊ ꝓprieta. et Pau. de ca. ⁊ Mod. i. d. §. nihil cōc. in. ii. lec. ⁊ hoc per rōnes Bar. Nec obſtāt rōnes allegate ꝑ Lu. in. d. §. nihil cōe. ⁊ primo dum dixit eiſe impoſſibile ꝙ non ſit acquiſitum dn̄ium ipſi reo: qui acquiſiuit rei vendicationem ꝑ ipſam renūtiationez: q2 non eſt verū ꝙ ex renūciatione facta ꝑ actorem liti in petitorio: videat̄ illa rei vēdicatio acquiſita ipſi reo. quia ꝑ dictā renuntiationez videt̄ ſolum renuntiatum inſtantie ⁊ cauſe ⁊ actioni: vez vt ſi dicat ſe dn̄m ex aliqua cā nō amplius ex illa cā dicere poſſit ſe dn̄m: nō aūt videt̄ propter hoc rei vēdicatio q̄ſita ipſi reo: q2 ad hoc nō tēdit illa renūtiatio. ar. d. l. ſi pro fundo. in fi. Nec ob. ſi dicat̄ ſi renūtiauit actioni: ergo ſibi inutile remanet dn̄ium ⁊ ſic perinde eſt acſi ipm̄ nō hr̄et: q2 ad h̄ pōt rn̄deri ſm̄ Pau. de caſt. in. d. §. nihil cōc. hoc eſſe verū q̄tū ad effectū agendi: ſed quātū ad effectū excipiēdi vel replicādi vel iuſtificādi poſſeſſorīū nō eſt perinde ac ſi non haberet. ar. cor̄ q̄ habent̄ in l. iul. ff. de cōdi. inde. et ꝑ hoc patet ꝙ nō obſtat dū ſcđo loco dixit Lud. in. d. §. nihil cōe. ꝙ ſi trāſfert̄ rei vendicatio in reū vt dixi: ⁊ poſito ꝙ trāſiret: nō tn̄ ſequeretur: ergo trāſiret etiā dn̄ium: q2 vnū pōt ſtare ſine alio: q2 ſi cedo tibi rei vendicationē: nō ꝑ hoc trāſfero in te dn̄ium niſi ſecuta traditione: vt no. in. l. planc. ff. fa. her. ⁊ in. l. ei⁹ cū. l ſeq. ff. de rei vēdi. ⁊ no. Bar. in. l. ij. co. tit. ⁊ in. l. fi. ff. de here di. vel act. vendi. ⁊ in. l. j. ff. pro emp. facit qđ no. in. l. pōpo. §. ſi iuſſu. ff. de acq. poſ. ¶ Nec etiā ob. qđ dixit Bar. in. l. nō ſolū. §. ſi liberationis. de lib. leg. ⁊ lo. in. d. §. nihil commune. vez ꝙ renūcians pōt habere rē ꝑ derelicto: q2 dato ꝙ hoc ita ſit: nō tn̄ ſeqtur renūtiauit liti: ergo rē habuit ꝑ derelicto: q2 pōt eſſe ꝙ nō habuit: nec i dubio p̄ſumit̄ habuiſſe ꝑpter ius excipiendi ⁊ replicādi et iuſtificādi poſſeſſorium ſuū: vt. ſ̄. dixi ſm̄ Pau. de caſt. Preterea nō videt̄ bene dictū ꝙ ꝑ ſimplicē renuntiationē: ⁊ ſic nuda volūtate res habeat̄ ꝑ derelicta: q2 opus eſt alio facto. l. ſi q̄s vi. §. differētia. ff. de acqui. poſ. Itē q2 ius reale eſt forti⁹ q̄ ꝑſonale. l. ab emptione. ff. de pac. ⁊ no. in rub. ff. ſi cer. pet. Nec eſt verū ꝙ renuntians ſimpl'r liti videat̄ renūtiare oē ius qđ habet: q2 imo videtur ſolū renuntiare inſtantie ⁊ actioni intentate vt dixi: ⁊ ſic videt̄ renuntiaſſe dn̄io: nec ipm̄ in reū trāſtuliſſe. ¶ Nec ob. arg. qđ feci a ꝯn̄ti deſtructo: q2 nō eſt verum ꝙ rei vendica. deſtruat̄ cū effectu: vt ptz ex his q̄. ſ̄. dixi. ¶ Preterea tūc eſt bonū arg. a ꝯn̄ti deſtructo qn̄ oppoſitum cōſequentis non poteſt ſtare cū antecedenti: vt no. Bal. in. l. conuenticulā. in ar. C. de epiſ. ⁊ cle. ſed in caſu nr̄o oppoſitū ꝯn̄tis pōt ſtare cū antecedēti: q2 pōt eſſe ꝙ q̄s nō habeat rei vē dicationē: tn̄ q2 obſtaret ſibi excep. tranſactionis vel doli: q̄m renūtiauit liti ⁊ actiōi: ⁊ tn̄ haberet dn̄iuz vt. ſ̄. dixi. ⁊ ideo cōcludo ꝙ ꝑ renūtiationē factaz ꝑ actorem in iudicio petitorio nō transfert̄ dn̄ium in reum poſſidentē. ¶ Sed do. Ant. de but in trac. ſuo poſſeſſorij ⁊ petitorij: quē poſuit in cle. j. de cauſa poſ. ⁊ proprie. quem ſequitur Lud. de ro. in. d. §. nihil commune. ſaluando opi. Bar. ita diſtinxit: aut exp̄ſſe eſt facta renuntiatio: ⁊ tūc dictū Bar. nō procedat: aut tacite: ⁊ tūc ponderandū factum: ex quo reſultat renūtiatio tacita: q2 aut ex eo declaratur animus habendi rem pro derelicto ex modis inducentib⁹ hāc preſumptionem qui no. per gloſ. in. l. falſus.

in.§.ſi iactū.in verbo plerūq₃.ff.de fur.et
inſti.de re.diui.§.fi.in verbo furtū.et tūc
idem.aut animus habendi rem pro de=
relicto nō declarat̄: ſed potius cōtrariū
⁊ tūc ſit vera opi.Bar.in.d.§.nihil cōe.et
ponit exēplum Lud.ſi poſt renunciatio
nem factam petitori a iudicio intentata
interdictū poſſeſſoriū retinēde:qđ p̄ſup=
ponit intentantē poſſidere l.j.§.interdi=
ctū aūt.ff.vti poſſi.Iſto eñ caſu nō indu
ceret̄ renunciatio dñij per renunciatio=
nem petitorij duplici ratione.Prima eſt
q₂ videor renūciaſſe petitorio tm̄:vt ob
hanc cauſā poſſim intētare interdictū
12 retinende:nō autē vt renuncie dñio.† q₂
limitata cauſa limitatū parit effectū.l.in
agris.ff.de acqui.re.do.cū ſimi.⁊ q₂ act⁹
agentiū non debent operari vltra inten=
tionē eorum.l.nō oēs.in prin.ff.ſi cer.pe.
Scđa ratio:⁊ hanc dicit eſſe efficaciorē:
q₂ iſta duo ſunt incompaſſibilia.ſ.ꝙ ha=
beā animū retinendi poſſeſſionē.⁊ ꝙ ha=
beā dñium illius rei pro derelicto.l.ſi qs
vi.§.differentia.ff.de acquirē.poſ.ſed ego
non credo ꝙ iſta vltima pars diſtinctio=
nis Lu.fundetur in bonis rationib⁹: q₂
ſi rationes ſue eſſent vere: ſeq̄ret̄ ꝙ eſſet
in prāte renunciātis intentando poſtea
iudiciū poſſeſſoriū facere ꝙ ſua renūcia
tio nō extenderet̄ ad dñii renunciationē
ēt vbi al's dñio renunciaſſet.ſed ſi tpe re=
nunciationis diceret renuncio iudicio
petitorio:ſaluo mihi iure intētandi poſ=
ſeſſoriū:rationes ſue optime cōcluderēt:
maxime q₂ ſi itelligeret̄ fuiſſe renūciatū
dñio:nō poſſet poſtea intentare poſſeſſo=
riū retinēde:q₂ tunc petitoriū abſorberet
poſſeſſoriū.c.cū dilect⁹.ex̄ de cauſa poſ.et
ꝓpterea q̄ oia perpetuo tene mēti:q₂ ita ꝑ
recte nō reperies iſtū articulū examina=
tū.Et ex predictis oibus per te colligere
poteris vnam diſtinctionē optimā:an et
qđ trāſgrens vel renunciās iudicio peti=
torio videat̄ renunciaſſe dñio vel illud i
reū poſſidentem trāſtuliſſe:ſʒ breuitatis
cauſa eam omitto.¶ Scđo pn̄.no.ex gl.
q̄ eſt hic retēta opi.pma Mar.vnā rl'am
15 † ꝙ in caſu quo dñs trāſfert dñium in eo
dē caſu nō dñs trāſfert vſucapiēdi cōdi.
per l.clauibus ff.de ꝯhen.emp.⁊.l.cum q̄
in prin.ff.de publi.facit.l.exēpto.in prin.
ff.de act.emp.q̄ regula eſt vera affirma=
tiue vt eo caſu q̄ trāſfertur dñium: trāſ=
fertur ⁊ vſucapiēdi cōdi.lʒ nō negatiue
vcʒ q₂ omni caſu q̄ nō transfertur dñium
nō trāſferat̄ vſucapiēdi ꝯditio:quia imo
qñq₃ nō trāſfert̄ dñiū:⁊ tm̄ trāſfert̄ vſuca
piendi conditio:vt ſi pupillus vel alius
inhabilis vēdat.nā lʒ nō trāſfero dñiū:
transfert̄ tm̄ vſucapiēdi cōdi.et ita loqui
tur text.in.l.ij.§.ſi a pupillo.q₂ allegatur
hic in fi.glo.⁊.§.ſi a furioſo.ff.de vſuca.ꝓ
emp.⁊ qđ Bar.⁊.l.cum q̄.in prin.⁊.§.ſi a
minore.⁊ qđ ibi no.gl.⁊ doc.ff.de publi.⁊
ita not.dicit Bartol.in.l.pomp.§.ſi iuſſu.
verſ.itē opponitur.ꝙ in quibus caſibus
ff.de acqui.poſ.⁊ ibi per doc.¶ Scđo di=
cta regula.l.clauibus.procedit ex iuſto
tit.vel putatiuo ⁊ ex iuſta cauſa:ſecus ſi
ex cauſa iniuſta:vt.l.celſus.ff.de vſuca.
vel dic ꝙ illa regula ꝓcedit qñ eſt error
ex parte tradentis.ſecus ſi ex parte acci=
pientis:q₂ nunquā eſt cauſe tranſlatio=
nis dñij:⁊ ſic habes ꝓbare tit.vel iuſtam
cauſam erroris:⁊ incepiſſe vſucapere:vt
dicit Bart.in.d.l.celſus.in ver.item opp.
ex qua cauſa.pro q̄ facit.l.cū in corpus.
et quod ibi nota.ff.de acqui.re.do.et.l.ſi
ego.cum glo.⁊ ibi doc.ff.ſi cer.pe.¶ Ter
tio dicta regula.l.clauibus.nō procedit:
vcʒ ꝙ ita vnū de facili nō transfert̄ ſicut
aliud.nā dñium qđ eſt penes auctorem
meum:qđ eſt vnicū.l.ſi vt certo.§.ſi duo=
bus vehiculum.ff.cōmo.eſt illud in indi
uiduo qđ ad me transfertur:⁊ eſt diffici=
lius q₂ nō pōt in me transferri ſine noua
tradi.l.traditionib⁹.s̄.de pac.ſed in pu=
bliciana non eſt ſic: q₂ nolo vti dñio vel
quaſi auctoris mei.ſed volo vti iure meo
ſcʒ publiciana et vſucapione q̄ ex ti.meo
⁊ traditiōe mihi facta a nō dño ex poſ=
ſeſſione mea cōpetit iure meo:vt nota.ff.
de reg.iur.l.nemo plus iuris.ita elegan=
ter dixit Barto.in.l.cum ius.in verſi.ſed
oppo.quia qui eſt dñs ⁊c.ff.de vſuca.qđ
no.q₂ eſt ſubtile.¶ Quarto dicta regula
l.clauibus procedit qñ per nos acquire=
re volumus dñium vel vſucapiendi con
di.ſecus ſi ꝑ ſeruos noſtros.q₂ poſſeſſio
nē ⁊ dñium ꝑ eos querim⁹ ēt ignorantes
ſed nō querimus vſucapiendi cōdi.nihil
ſcientes:niſi ex cauſa peculiari tantū vt

diſputat gloſſ.in.l.j.§.itē acq̄rimus.ff.de
acqui.poſ.& ibi doc.& idē vult etiā ange.
in.d.l.j.in.§.hec q̄ de ſuis.ſed Jo.d imol.
& Lud.de ro.ibi tenēt ꝯtrariū.de quo dic
vt ibi per eos.¶ Quinto dicta regula.l.
clauibus fallit.nā regl'r iſta cōuertunt:
14 †quecunq̄ res vſucapitur a publiciana
peti pōt.l.cū ꝗ.in prin.& ibi hoc,no.glo.&
doc.ff.de pub.& tn̄ aliqñ dñiuꝫ a dño nō
trāſfert.& tn̄ cōtra eū ꝯpetit publiciana:
vt eſt caſus in.d.l.cū qui.§.ſi petēti.ſcd̄m
Pe.& Cy.in.l.j.ad fi.C.cōia vtri.iud.qui
dicūt ꝙ dicta r'la que vult paria eſſe tra
dere rem a dño & trāſferre dñium & a nō
dño trāſferre publicianā:ē ſi vera in pu=
bliciana r'lari non in irregulari & publi=
ciana r'laris eſt:que cōpetit ꝯ quecunq̄
preterq̄ cōtra dñm:irr'laris ꝗ cōpetit ꝯ
dñm.ꝓ hoc vide tex.in.l.pe.& fi.cū ibi no.
ff.de publi.& in.l.ſi a titio.cū ibi not.ff de
rei ven.& ſic vides ꝙ.d.l clauibus nō hꝫ
locū qñ tractatur de publi.irregulari:qꝛ
lꝫ dñs nō transferat dñium: tn̄ transfert
vſucapiēdi.cāī.cōtra ipm dñm:ſed ad=
uerte qꝛ iſta nō ꝓprie eſt fallētia.qꝛ.d.§.
ſi petēti loquitur dū tractat de publi qñ
habuit cām ab ipſo dño:ſed.l clauibus.
hꝫ locum qñ habuit cām a nō dño:& iſta
ſub diuerſa.ꝑterea dato qḋ ſi occurrit di
uerſa nihilominꝰ ñ ē mirū:l: fallit r'la.d.
l.clauibꝰ qꝛ.d.§.ſi petēti.loquit negatiue
ꝗ caſu nō hꝫ locū.d.l.clauibꝰ vt dixi ſm
Bar.i.ij.fallē.q̄ oīa bñ no.ad itell'ꝫ r'le.d.
l.clauibꝰ.ff.de ꝯhen.emp quibꝰ addō olo
glo.in v̄bo id qḋ emptoris:que incipit ꝯ
Martinū in.l.cōtractus.C.de fi.inſtru.et
ibi vide Cy.in.iiij.&.v.q.& qḋ ibi not per
doc.& qḋ no Jo de imo.in.l.qui fundū.§.
ſeruus.in fi.ff.de vſuc.pro emp.& ea que
plene no.Ang.de are.inſti.de act.in.§.ſꝫ
iſte.in fi.

1 Uerbum cōparauit quid importet
2 Emens rem a pupillo eam nō vſucapit
nō tn̄ ipſam reſtituere tenet.niſi ei pecu=
nia reſtituat:qua locupletioꝛ eff.etꝰ eſt.
3 Titulus vbi ꝓ nō tit.habetur vſucapio.
nō procedit:lꝫ in iure erretur.
4 Cōtractu ex illicito eccleſia tenet:quate
nus locupletioꝛ effecta eſt.
5 Minoꝛ vel eccleſia ſi vendat in cauſa nō
conceſſa:venditio tenet: ſi conditionem
ſuam melioꝛem facit.
6 Pupillus cū aliena iactura locupletari
non poteſt.
7 Excipiendum eſt cōtra eum qui de ꝑdē
ſollicitus eſt.
8 Beneficiū alicui datum:maxime contra
ius cōe:ad aliquod iniquū compendiū
trahendum non eſt.
9 Res pupil. alienata quibus in caſibus
vſucapi vel ꝑſcri.poſſit.& nu.17.
10 Res pupilli alienata an ſpacio.xxx.vel
xl.annoꝛum preſcribi poſſit.
11 Uerbum nullū eſt vniuerſale negatiuū.
12 Negatio plꝰ negat q̄ affirmatō affirmet
13 Statutū ſi dictauerit:qḋ inſtrā dotalia
executiōi mandent nulla obſtante ꝑſcri
ptiōe nō obſtabit ꝑſcriptio ēt ānoꝝ.xxx.
14 Regula ꝙ vbi nulla ꝑſcri.currit ibi an=
noꝛum.xxx.curſus non ſufficiat.
15 Satutū ſi diſpoſuerit qḋ ſup iſtr̄is dota
libus nulla currat ꝑſcriptio:nō obſtanti
bus iſtis verbis ꝑſcrip.annoꝛū.c.curret.
16 Tempus preſcriptuꝫ ex pacto ꝓꝛogari
poſſe:vbicūq̄ inuentū fuerit:nunq̄ tp̄s
illud annos centū tranſcendit.
18 Dilationum tempoꝛa pupillis & minoꝛ
ribus currunt:attamen reſtitutio datur.
19 Beneficia oīa minoꝛuꝫ an ipſis furioſis
tribuantur.
20 Priuilegia pupilloꝛū oībus:qui ſub alie
na adminiſtratione ſunt conceduntur.
12 Furioſus alius eſt: alius demens: vel
mente captus.
22 Furioſus fatuus & demēs equiparant.
23 Preſcri.an ſicut etatis pupil.tp̄e doꝛmit
ita etiā furoꝛis tempoꝛe doꝛmiat.
24 Preſcriptiones que ex ſtatutis ꝓcedūt:
an etate minoꝛes currant.
25 Locupletioꝛ quot modis quis dicatur.
26 Uendi.an teneat ſi minoꝛ vel eccleſia rē
vendat in caſu a iure nō cōceſſo: ſeu nō
ſuata foꝛma iuris vel ſtatutoꝛū:ſꝫ tn̄ cō=
ditio.ſuā melioꝛē facit.
27 Alienatio rerum eccleſie ſine ep̄i aucto
ritate facta ipſo iure nō tenet.
28 Eccleſia contractum fauoꝛabilem abſq̄
auctoꝛitate ep̄i facere poteſt.
29 Pupillus vbicūq̄ ſine tutoꝛis auctoꝛita
te obligari velit ad finē vt liberetur:illa
obligatio valet et tenet.
30 Mulier & minoꝛ inſtituti & de reſtit.gra=

nati ad ſi.vt reſti.adire poſſunt.

31 Minor ſi ex ſtatuti forma ſine cõſangui neorum conſenſu adire nõ poſſet: ſecus tamen vbi hereditas lucroſa eſſet.

32 Minor cõtra ſtatuti formam in quibus caſibus contrahere poſſit.

33 Effectum ad vnum inducta cõtrarium operari non debent.

34 Statuto ſi caueatur ꝙ mulier ſine propinquorum cõſenſu ꝯtractũ aut obligationem facere nõ poſſit: ſi mulier hereditatem opulentam adiuerit: nunquid aditio valeat.

Cum qui pupillus vendens nõ cõfert titu. ⁊ ideo nõ vſucapit̃ res per cũ vẽdita: ſed ſi ex ꝑtio pupill⁹ eſt effect⁹ locupletior: dꝫ ꝑtiũ reſtituere.h.d.ſm Ang.ſed aduerte qꝛ in lr̃a nõ dr̃ ꝙ debeat ꝑtiũ reſtituere: ideo põt al'r ſummari. ¶ Pupil.rem ſuã ſine tutore diſtrahens nõ trãſfert dñium vſuca. cõdi.ſed ſi eam vẽdicat ꝑ excep. repellitur niſi reſtituat ꝑtiũ quo factus eſt locupletior.h.d.cõcor.huic.l.in prin.l.cũ q.õ eſt l.iij.ſ.de auc.ꝑſtan. ¶ Diuiditur illa lr̃a in duas ptes ſicut duo cõtinet dicta. ſecũda ibi.ſꝫ ſi locupletior. † In tex. ibi cõ

1 parauerit.expone.i.emerit. Et de iſto verbo qd importat.vide glo.in.l.j.in ṽbo videtur.ff.de cõtrahẽ emp.⁊ Bart.olno in l.ſi qd earũ.in ꝑn.ff.d le.iij. Ibi occaſiõe iuris.dic ꝙ diſponit: vt venditio facta a pupillo nõ valeat. Ibi ad iniquũ trahat cõpendiũ: declara ſ.vt pupil.habeat reꝫ et ꝑtiũ. Ibi ſubmouebitur: ſubaudi vbi reſtituat ꝑtiũ intm̃ inquantũ eſt effectus

2 locupletior. ¶ † No.j.ꝙ emẽs rem a pupillo nõ vſucapit eam nõ tñ tenet̃ ipſam reſti.niſi ei reſtituatur pecu.qua eſt effectus locupletior: ex quo no.ꝙ res pupilli nõ põt vſucapi.cõcor.l.bonefi.ver. nec intereſt.ff.de acq.re.do.⁊ no.glo. inſti. de vſuca.in res fiſci q̃ incipit.ſ.triennio. de quo plene dicam in glo.j.ſed aduerte qꝛ in.d.l.cuꝫ qui.ſ.de auc.ꝑſtan.longi tpis ſpaciũ nõ defendit: hic ṽo dicit: nullum tpis ſpacium tpis defendit.de quo dic vt

3 dicã.j.in glo.j. ¶ † No.ſcđo ſm Ang. qđ vbi titulus hr̃ pro nõ tit. nõ ꝓcedit vſu

4 capio: lꝫ oritur in iure. ¶ † Not. tertio ibi.ſed ſi locupletior.arg.ſm Bal.hic: ꝙ ex illicito cõtractu tenetur eccl'ia quatenus eſt effecta locupletior: vel ſaltẽ per exceptioneꝫ repellit̃.facit etiã.l.ſi in emptione.§.item ſi empto.in.ij.rñſo.ff.de cõ trahen emp.⁊ ff de mino.l.intra vtile.§.

5 vendẽtibus. ¶ † No.iiij.ex eodẽ text. qđ ſi minor vel eccleſia vendit in cã nõ conceſſa: tenet venditio: ſi conditionẽ ſuam facit meliorẽ.⁊ ita dixit ꝑ iſtum tex.cũ ſi. glo.no in l.cũ hi.§.eã tranſaction: que incipit arg.ꝙ ſi ⁊c.ff de trãſac.ſm Bart. ibi tꝫ cõtrariũ.⁊ rñdet ad iſtũ tex. qđ hic nõ dr̃ ꝙ valeat vẽditio.ſed qđ fund⁹ põt retineri donec reſtituat̃ ꝑtiũ: ex quo eſt factus locupletior.de quo vide qđ plene

6 dicã.j.in pe.q. ¶ † No.v. qđ etiã pupill⁹ nõ põt locupletari cũ aliena iactura. cõ cor.l.j.§.an in pupillũ. ⁊ vide olno gl. ff. de poſ.⁊.l.iij.§.ſi pupillus ff.de neg.geſt. et.l.iij.in prin.ff.cõmo.qꝛ d' natura equũ eſt neminẽ cũ alterius detrimẽto fieri locupletiorẽ: vt dicit tex.in.l.nam hoc natura.ff.de cõdi inde.⁊.c.ſuã.extra de pe

7 nis cũ ſi. ¶ † No.ſexto excipiendũ eſſe ꝯ eum qui de preda eſt ſollicit⁹: vt hic ⁊ ſi. et.l.ſi minoris.in ſi.ff.de admi.tut. ⁊ hoc

8 in gl.ſi.allegant̃ cõcor. ¶ † No. ſeptimo et vltimo ꝙ bñficiũ datũ alicui: ⁊ maxime ꝯ ius cõe nõ eſt trahenduꝫ ad aliqđ iniquũ cõpendiũ: et ſic no.ꝙ iuris occaſio nõ dꝫ trahi ad iniquũ cõpendiũ.facit l.meminerint.ſ.vñ vi.vbi dr̃ ꝙ vnde iura naſcitur nõ dꝫ iniuriarũ occaſio naſci. huic cõcor.tex.in.c.qual'r ⁊ qñ.el.j.ex̃ de accu.ſil'r etiam.l.nõ dꝫ eſſe captioſa: nec alicui parare laqueũ.xxvij.q.j.d iudeis. et.c.lr̃as.extra de reſti.ſpo.⁊ no. ꝑ Jo.de imo.in.l.ſi cũ dotẽ.§.j.ff.ſo.mat. ¶ In gl. j.ſuper ṽbo defendit op. ⁊ videt̃ qđ imo res empta a pupillo.ff.ſine tutoris autoritate poſſit vſucapi per.l.iij.§. ſi a pupillo.ff.de vſuca.ꝓ empto. Glo.ſol. duobus modis. Prima ſo eſt: ꝙ hic emens a pupillo ſciebat illum eſſe pupillũ: ideo non vſucapit in.l.cõtraria ignorabat: ⁊ propter illam ignorantiã põt vſucapere: ſꝫ iſtam opi.tenebat Pe. de bellaper. ſcđm Cy.⁊ Albe.hic: ſꝫ iſta nõ vr̃ bona ſol. qꝛ res pupilli empta etiã ab ignorãte ipm̃ eſſe pupillũ non põt vſucapi.vt in hac.l.

et.l.iij.§.de auc.ꝑſtan.⁊.l.bonefidei.⁊ ſic.
nec intereſt.ff.de acq.re.do.et ita tꝫ gloſ.
in.d.l.iij.in prin.⁊ in fi.⁊ ita vult et Bar.
in.d.§.ſi a pupillo poſt mediũ.in verſic.ſi
vero putauit ipſum adultuꝫ. Secunda
ſo.ponitur hic in glo.qḋ hec res vendita
erat pupilli:ideo nõ põt vſucapi.ibi alie
na quã bona fide poſſidebat pupillus. ⁊
iſtam ſo. tenuit Jacob.de are.ſm Cy. et
Alb.hic:⁊ ſic in.§.ſi a pupillo.emẽs vſu=
capiebat cõtra aliũ ⁊ nõ cõtra pupillũ.
et iſtã ſo.tꝫ etiã glo.j.in.d.§.ſi a pupillo.
glo.ſoluit etiã alr in.d.l.eum qui.⁊ in.d.
§.ſi a pupillo.⁊ aliter in.d.l.bonefidei.in
verbo pupilli.⁊ glo.⁊ aliter in.l.etiã et in
prin.ff.de mino.ſed Saly.hic ita diſtin=
guit.Aut emptor ſcit vẽdentẽ ſine tuto=
ris autoritate etiam pupillũ:⁊ tunc non
vſucapit vt hic in princi.et.d.§.a pupil=
lo.in.ij.rñſo.Aut putauit eum puberẽ:
et tunc aut res empta eſt ipſius pupilli
vendẽtis:lꝫ pubes putetur:et tunc non
vſucapit: ſiue ſit mobilis ſiue imobilis:
qꝛ priuilegiantur pupilli:et res eorũ ne
alienentur:⁊ ne preſcribantur:vt in toto
titu.ff.de rebus eo.⁊.ff.de vſuc.l.vbi lex.
Aut res ab eo empta eſt aliena: et tunc.
Aut eſt res mobilis et vſucapitur. vt.d.
§.ſi a pupillo.in.ij.rñ. Aut eſt imobilis.
et dicit ibi glo.ꝙ nõ põt vſucapi: qꝛ non
põt alienari ſine decreto.vt.l.lex que tu=
toris.§.de admi.tu.⁊ per ꝯñs nec ꝑſcribi
vt.l.alienationis verbo.ff.de verbo.ſign.
q.d.titulus eſt nullus:qꝛ decretũ nõ in=
teruenit:ſine quo non ꝓcedit longi tpis
ꝑſcriptio.⁊ hoc no.glo.in.d.l.eum qui.§.
de auc.ꝑſtan.ſed certe ſcḋm Saly.hic:ſi
hoc eſt verũ in re immobili:idẽ dꝫ eſſe in
re mobili:lꝫ aliena quin ſufficit ſuã pu=
tare:vt nõ poſſit eam alienare ſine tuto=
re.vt.d.l.lex que tutoris.ſed ſaluãdo gl.
dicit ꝙ ꝓcedit ſm ius antiquũ nõ ſcḋm
nouũ poſt.d.l.lex que tutoris.⁊ ideo pro
iſtorũ iuriũ declaratiõe ſe remittit ad ea
que ipſe dixit in.l.j.C.ſi aduer.vſuca.⁊ in
l.ij.i.ij.⁊.iij.ꝯſi.⁊ ad ea q̃ ipſe dicit in.l.fi.
§.in quibus cau.in integ.reſti.nõ eſt ne.
9 ¶ †Sed ꝓ clariori doctrina dic ſi quere=
tur:an res pupilli alienata poſſit vſuca=
pi vel ꝑſcribi:⁊ diſtinguere:aut eſt aliena=
ta per perſonã ꝓhibitã alienari:puta ꝓ
ipſum pupillũ.vt in toto tit.§.de pre.dꝫ
mino.⁊ maxime in.l.nõ ſolum.⁊.ff.de re=
bus eo.per totũ.⁊ inſti.quib9 alie.lꝫ vel
nõ.in.§.j.⁊ talis res nõ põt vſucapi.d.l.
bonefidei.§.qḋ intereſt.et no.gl.in.§.res
fiſci.inſti.de vſuc.⁊ glo.in.c.cũ nõ liceat.
extra de ꝑſcrip.nec põt ꝑſcribi ſpacio lõ
gi tpis.x.vel.xx.ſed iſte eſt caſus in.l.eũ
qui.§.de auc.ꝑſtã.⁊ eſt rõ:qꝛ cũ iſta alie=
natio ſit nulla vt in iuribus.§. allegatis
ſequitur ꝙ nõ tribuit titulũ qui eſt neceſ
ſarius in vſucapione vel longi tpis pre=
ſcrip.l.diutina.C.de ꝑſcrip.lon.tpis.et.l.
nõ iuſto.§.de rei ven.⁊ no.glo.in.l.cũ no
tiſſimi.in prin.de preſcrip.xxx.anno.C.⁊
habetur per glo.⁊ cano.in.c.ſi diligenti.
10 extra de ꝑſcri.¶ †Sed dubiũ eſt nunqḋ
poſſit ꝑſcribi ſpacio.xxx.vel.xl.anno.⁊ vi
detur qḋ nõ per iſtum tex.ibi dum dicit:
nullũ tpis ſpaciũ defendi.nã dum dicit
nullũ tp̃s videẗ includere etiã ſpacium
11 xxx.vel.xl.anno.†qꝛ verbũ nullũ eſt vlr
negatiuũ:qḋ totũ videtur negare.naꝫ ſi
vlr affirmatiuũ:puta oẽ in dubio inclu=
dit oia:qꝛ qui oẽ dicit nihil excludit.l.a
ꝓcuratore.§.mãda.⁊.l.iul.in princ.ff.de
leg.iij.et.xix.diſ.ſi romanorũ cũ ſi.ita vi=
detur ꝙ vlr negatiuũ debeat oia exclu=
12 dere.maxie†qꝛ plus negat negatio quã
affirmet affirmatio.vt.l.hoc genus cum
glo.ff.de cõdi.⁊ demõ.⁊ no.gl.magna in
c.dilectus.extra de cõſue.⁊ not.Albe.de
ro.in.l.q̃ teſtõ.§.mulier.ff.de teſta.et An
to.de butr.in.c.ꝑſentiũ.in.ij.col.eꝫ de te=
ſti.¶ Jtẽ ꝓ hoc qḋ nõ currat ꝑſcrip.etiã
xxx.vel.xl.annoꝝ.allego qḋ ſingulr no.
Bar.in.l.cũ ſatis.in prin.C.de agri.⁊ cẽ=
13 ſi.lib.xj.qui dixit†ꝙ ſi ſtatutũ dicat qḋ
inſtra dotalia mandenẗ executioni:nul
la obſtãte ꝑſcrip.nõ obſtabit ꝑſcrip.etiã
xl.ãnoꝝ:qꝛ ſtatutũ ſimplr loquiẗ:⁊ ideo
ſimplr eſt intelligẽdũ.l.de ꝓtio.ff.de pu=
bli.Nec ob.ſm cũ d.l.cũ ſatis.qꝛ limitaẗ
ꝑ aliã.l.ꝙ in ſtatuto nõ eſt.Jteꝫ pro hoc
adduco qḋ elegãter no.Ang.in.l.oẽs.in
vlti.col.C.de ꝑſcrip.xxx.vel.xl.an.qui di=
xit dando regulam ſm aliquos que ſibi
14 placet.†ꝙ vbicũq; inuenis aliquem ca
ſum in quo per legeꝫ ſpecialiter ſit pro=
uiſum ꝙ nulla currat ꝑſcrip.ibi nõ ſuffi
cit curſus annorum.xl.⁊ ꝓ hoc dicit eſſe

caſum in.l.cū notiſſimi.in prin.ſ.de pre=
ſcrip xxx.vel.xl anno.⁊ in.l j.ſ.ne rei do=
mi.vel temploꝝ.⁊ in.l.ꝑſcriptio tpis ſ de
operibus pub.⁊ in.l.fi.C.de fun.limito lib.
xj.⁊ in.l.ſi qs decurio.la iij.C.de decur.li.
x.⁊ in l.iiij.C.de fabricēſibus.co.li.⁊ in.l.
ordinarioꝝ C de cohortalibus.lib.xij.
et in.l neq̄ ſ.de vſufru.⁊ in.l.q̄ falſam.ff.
de fal.⁊ ad hoc alleg.gloſ.quā dicit hoc
tenere decuſ.ne in.d.l.fi.C.de fund limi.
ſubdit tñ q̄ currit ꝑſcrip c.annoꝝ.⁊ idez
tꝫ Ang.in.l j.ſ.ne rei do.vel temploꝝ.et
idē vult etiā Ang.in auſ.vt de cetero nō
fiant cōmutationes.col.v.per illū tex.cū
15 gloſ dicens.† q̄ ſtatutū diſponēs ſuper
inſtrūs dotalib⁹ nulla curri⁹ ꝑſcri⁹. q̄ nō
obſtantibus iſtis verbis curret ꝑſcrip.c.
annoꝝ.⁊ idem vult Ang.in.l.nō ſolū.in
prin. ff. de vſuca q̄ dixit q̄ excepto hoīe
libero:⁊ quibuſdā aliis oīa ſubiecta vſu
capiūtur.c.annis:quātūcūq̄ aliqua cen
ſura ciuili vel municipali diſpoſitum ſit:
vt nulla ꝑſcrip.obſtāte res valeat aduo=
cari per text.in.d.corp.auſ.vt de cetero
cōmu.nō fiāt ad fi.cōtra.l fi.ſ.de ſa.ſan.
eccle.Et idē vꝫ velle Flo.in.l an vſufru=
ctus.ff.de vſufr.qui dixit ꝑ illū tex qd lꝫ
in certis caſib⁹ lex dicat:nullo tpe ꝑſcri=
bi l.j.ſ.ne rei do.vel tēploꝝ ⁊.l cū pari⁹.ſ.
de ꝑſcrip.xxx.an.tñ ꝑſcribi pōt:⁊ dꝫ ſpa=
tio.c.annoꝝ.Itē adduco qd no.Ange.in
l.nemo pōt.ff.de lega.j.in fi.ij.col.q̄ dixit
16 notabiliter.† q̄ vbicūq̄ inuenies tps pre
ſcriptū prorogari poſſe ex pacto nūq̄ il=
lud tps trāſcēdit annos.c.vt.l j.cū glo.ſ.
de ꝑſcript.xxx.vel.xl.annoꝝ:vbi etiā de
hoc dicā.Itē pro hoc allego tex.ſ.de vſu
fru.in.l.neq̄ cū his q̄ ibi no.Pau de caſ.
in fi.qui dixit q̄ ille tex.dū loquit̄ q̄ nul
la tpis ꝑſcript.innat:dꝫ intelligi etiā de
preſcrip.xxx ann.q2 illa videt̄ etiā fuiſſe
ſublata:⁊ ſubdit q̄ nō ob.glo.in.c.j.§.ꝑ=
terea.in ti.de capi cora in vſi.feu.qui vꝫ
velle q̄ per illa verba excludatur ſolū=
modo preſcrip.x.vel.xx.an q2 iſtud non
eſt verū niſi natura ſubiecte materie in
contrariū ſuadeat.facit.l.ſi ſtipulat⁹.in
prin.ff.de vſur.⁊.l.ſi vno.in prin.cum ibi
no.ff loc.cum ſi ⁊ videtur velle Bald.et
Jaco.de alua.in.d.§.preterea.⁊ Bart.in
l.cum ſatis.in prin.C.de agri.⁊ cenſi.lib.
xj.de quo ꝑ Bart.plene in.d.§.preterea
qui ponit q̄ q̄ñ illa verba nulla preſcri=
ptione tpis obſtante:dꝫ intelligi niſi in
ꝑſcrip.xl an.per.l oēs.ſ.de preſcrip.xxx.
17 anno.¶ † Ego vo in.q.noſtra an res pu
pilli per ipſum vendita poſſit preſcribi
ſpacio ſaltem.xxx.vel.xl.vel.c.annoꝝ:
puto ſic eſſe diſtinguendum:aut ille qui
emit rem pupilli ab ipſo pupillo ſciebat
ipſum eſſe pupil.puta q2 erat etatis.x.
annoꝝ:ita qd ſciebat ipſum eſſe pupil.
et nō poſſe vendere:et ſic fuit in mala fi=
de:et tunc dico qd nullo tpe poſſet ꝑſcri=
bere.vt probatur in.l.j.in prin.C.ſi quis
igno.rem mino.ſine decreto cōparauerit
cū glo.ibi in verſi.quoq̄ ſciens.que vult
q̄ iſto caſu duo obſtāt preſcriptioni.pri=
ma q2 res eſt pupillaris.ſecūda q2 eſt in
mala fide:et ideo non poſſet preſcribere
emptor etiam ſi viueret.c.an per.c.fi.ex
tra de preſcri.⁊.c.poſſeſſor malefidei.de
regul.iuris in.vj.cum not.in dictis iuri=
bus.quia etiam vſq̄ ad mille annos nō
poſſet preſcribere:vt no.glo.ſingulariter
xvj.q.iij.per ſingulas.in verbo dubitatio
in fine per.d.c.fin.et idem tenet Anto de
but.in.c illud.extra de preſcrip.Aut em
ptor non fuit in mala fide:puta quia pu
tabat pupillum etiam adultum forte ex
aſpectu.l.minor viginti quinq̄ annis ex
aſpectu.ff.de mino.vel quia erat prope.
xiiij.annum:vel ſi erat pupillus:et hoc
ſciebat:putabat tamen ab ipſo ſe emere
poſſe:⁊ ſic non erat in mala fide vel do=
lo:licet eſſet in errore iuris qui excuſat
a dolo ⁊ mala fide.vt.l.igitur.§.j.ff de li=
bera.cauſa et.l.j.in fi.cum glo.ff.de abi=
ge.⁊ ꝑ glo.in l.ſi plagii.la.ij.⁊ qd no.ibi
Ange.infra.ad.l.fla.de plagi.cum ſimi.
et tunc tenerez quod licet preſcriptio.x.
vel.xx.annorum non ſufficeret ad pre=
ſcribendam rem pupilli:vt eſt caſus in
l.cum qui ſupra.de auc.preſtan.⁊ in.l.j.
in fine ſupra ſi quis igno.rem mino.ſine
decreto comparauerit:tñ preſcriberetur
ſpatio xxx.vel.xl annoꝝ per l ſicut vbi
eſt caſus.et per l.oēs.ſ.de preſcri.xxx.an
noꝝ.⁊ ita intelligit̄ glo.in.l.j.in verbo ſi
ſciēs.ibi idem ſi ſciebat rem eſſe pupilli
et credebat emere licite.⁊ pro hoc allego
glo.in.d.c.j.§.preterea.et qd ibi no.Bal.et

aliꝫ in titu.de capi.coradi ⁊ qđ not.Bar.
in.d.l.cum ſatis.C.de agri.⁊ cenſi.lib.xj.
et in.d.l.ſi quis decurio. Itē ꝑhoc.l.ij.§.
j.infra de anna.except.⁊.l.fi.ī.vnde vi.
vbi habeť qđ licet res furtiua non poſ=
ſit vſucapi:tamē pōt.xxx.annis ꝑſcribi.
⁊ ita tenet Ang.in.l.nemo pōt.in.ij.colū.
ff.de leg.j.de quo dic vt dixi in.l.j.in ꝑn=
cip.in.j.nota.ſ.eod.¶ Item per hoc fa=
cit:qꝛ licet res mobilis nō poſſit vſuca=
pi ſine titulo:vt.l.j.infra de vſucap.trans
for.tñ pōt preſcribi ſpatio.xxx.annoꝛuꝫ:
ſicut res immobiles ꝑſcribuntur:vt not.
Ange.in.l.certum.ſ.fami.here.Nec ob=
ſtat tex.in hac.l qꝛ debet intelligi ſm.l.
cum qui.ſ.de auto.ꝑſtan.ſ.de ꝑſcript.x.
vel.xx.annoꝝ:non aūt de preſcript.xxx.
vel.xl.annoꝝ per.d.l.ſicut.et ꝑ.d.l.oēs.ī.
de preſcrip.xxx.annoꝝ:vt iura iuribus
concordenť.l.j.ſ.de inoffi.do.⁊ in.c.cum
expediet.de elect.lib.vj.et ſic intelligitur
qđ non preſcribitur ſpatio.x.vel.xx.an=
noꝛū:ſed.xxx.vel.xl.ſic nec obſtāt iura et
rationes hic in cōtrarium adducte que
tendunt ad hoc vt illa verba nulla tēpo
ris preſcriptio tollat etiam preſcriptio
xxx.vel.xl.qꝛ lꝫ illa verba de ſui natura
poſſint cōprehendere:tamē in caſu no=
ſtro non comprehendunt vt iura iurib9
cōcordentur:vt dixi:⁊ qꝛ ſubiecta mate=
ria hoc pati videtur per ea que dixi ſu=
pra ſm Pau.de caſt.in.l.neqꝫ in fi.ſ.de
vſufru. ¶ Intelligendo tamen predicta
vt prius deducatur de illa preſcrip.xxx.
vel.xl.annoꝝ pupillaris etas.i.tp̄s quo
fuit pupillus poſt venditionē vel aliam
alienationem:qꝛ illa preſcriptio dor=
mit interim:nec currit aliquod tempus
pupillo:vt.l.ſicut.ī.de preſcrip.xxx.an=
noꝛū.⁊.l.fi.in fi.ſ.in quib9 cau.in integ.
reſti.non eſt neceſſ.⁊ hoc tenet Bar.in.l.
naturaliter.in.vj.colū.in fi.verſic.quero
an iſta vſucapio.ff.de vſuca.elapſo au=
tē tempore pupillaris etatis currit pre=
ſcrip.xxx.vel.xl.anno qꝛ illa etiam cur=
rit ſine titulo:vt in.l.cum notiſſimi.in ꝑn
cip.⁊ ibi hoc not.gloſ.ī.de preſcript.xxx.
annoꝛum.Et ea que dixi non ſolum ha=
bent locum quando venditur:vel aliter
alienatur res pupilli ab ipſo pupillo ꝓ=
hibito alienare:ſed etiā ſi alienetur per
aliam perſonaꝫ ꝓhibitā etiam tutorē qñ
alienaret illam rem tanq̄ rem pupilli et
eius noīe ſeu tutorio noīe ſine decreto:⁊
in caſu a iure non permiſſo iuxta.l.que
tutorē.ſ.de admini.tuto.⁊.l.magis pu=
to.§.ne paſſim.ff.de reb9 eo.⁊ in toto illo
titu.et.ſ.de prediis mino per totum.cuꝫ
ſimi.et qꝛ eſt eadem ratio:ex quo aliena
tio eſt facta pupilli nomine ꝓ ꝑdicta:ſed
ſi alienatio fuiſſet facta vt per tutorem:
vel per extraneum de re pupilli tanq̄ de
re ipſius alienātis:vel alterius q̄ pupil
li:et ſic nō tutorio noīe ſed proprio:⁊ tūc
dicendū eſt alienationem valere in pre=
iudicium alienantis:vt.l.ſi is.ī.de pre=
diis mino.ſed non in preiudicium pupil
li vel minoris:qꝛ non currit preſcriptio
cōtra eos etiā centenario ſi emens ſcie=
bat rem eſſe pupilli et alienari nō poſſe:
vt probatur in.d.l.j.in princip.cum glo.
ſupra ſi quis igno.rem mino.ſine decre=
to.vt ſupra dixi:quando pupillus ipſe
vendidit:ſed ſi emptor ignorabat rem
eſſe pupilli vel minoris:tunc durāte pu=
pillari vel minori etate nō currit preſcri
ptio:ſed demuꝫ ea finita currit:vt eſt ca
ſus in.d.l.j.in fi.et ita tenet Pau.de caſt.
in.l.fi.in.iiij.col.ſ.in qui.cau.in integ.re
ſti.nō eſt neceſ.¶ Et predicta procedunt
nō ſolū qñ vſucapio vel preſcriptio ince
pit cōtra pupillum:ſed etiaꝫ incepit con
tra minorem defunctū:quia indiſtincte
non currit cōtra pupillū:dormit etiā il=
lud tp̄s pupillaris etatis.l.ſicut in fin.ī.
de ꝑſcri.xxx.vel.xl.annoꝝ.arg.d.l.fi.que
dicit:melius eſt ante tempus occurrere.
et ita tenet glo.⁊ Bar.in.d.l.etiaꝫ ei.ff.de
mino.qui dicit ꝙ ita gloſatores cōiter te
nuerunt.¶ Itē ꝑdica ꝓcedunt in vſuca
pione vel ꝑſcriptione legali:ſec9 in.con=
uentionali:puta ſi erat tp̄s prefixū a cō=
trahentib9:qꝛ ſi illud eſt verū cōtra ma=
iorem defunctū:currit poſtea cōtra pu=
pillum:vt.l.melius.ff.de mino.⁊ ibi no.
et no.etiam per Bar.in.d.l.etiaꝫ ei.⁊ cur
rit etiā iſtud tp̄s ſine ſpe reſtōnis:vt.d.l.
emilius.⁊ ita vult Pau.de caſt.in.d.l.fi.
ſ.in quibus cau.in integ.reſti.nō eſt ne
ceſ.Item ſecus in preſcriptione teſtamē
taria:vt no.Bar.in.d.l.etiam ei.et in.d.
l.fina.puta quando tempus erat prefi=

rum a teſtatore: ⁊ illud currebat ad cor
roborationem celebrati contractus per
defunctum: quia tunc currit ſine ſpe re-
ſtitu. vt eſt caſus in l. ſi intra. ff. de nõ nu
me. pecu. ſi bene inſpiciatur: quia tex. di-
cit ibi quod currit minori vt cõpellatur
ſoluere: ergo ſibi reſtitutio non datur: q2
tunc non compelleretur ſoluere: lz gloſ. ij.
in fi. in d. l. fi. teneat contrariũ qd der ibi
reſtitutio: quod eſt falſum: nec ex aliqua
parte illius tex. hoc intelligitur: bene tñ
eſt verũ aliud qd dicit ibi glo. vez. qd ibi
tps inceperat currere in perſonã mino-
ris ipſo iure: ſed qd currat cum effectu et
non detur reſtitutio: vt ibi colligitur: hoc
non peruenit ex eo qd inceperat currere
in perſonã minoris: vt pz ex. l. j. cum ibi
not. ff. ſi aduer. vſuca. ſed prouenit ex eo
qd illud tps ꝓponende exceptionis non
nu. pecu. currit ad corroborationẽ ꝯct⁹
celebrati per defunctum: ſed ſi eſſet tps
inceptum in perſonã defuncti maioris:
qd tñ non currit ad corroboratione ꝯct⁹
celebrati per defunctũ: tunc currit etiã
hodie ipſo iure: ſed daretur reſtitutio in
integrũ. ⁊ ita intelligitur. d. l. j. ff. ſi aduer.
vſuca. cũ glo. que incipit ſm veteres cir-
ca fi. dum opponit de dictis. ll. et ita vult
Pau. de caſt. in d. l. fi. in ij. col. ¶ Itẽ ſec⁹
in preſcripti. iudiciarijs vt in tpe trien-
nij qd datur in prima inſtantia: q2 illud
tempus currit etiã hodie pupillis ⁊ mi-
noribus: ⁊ non datur reſtitutio niſi in ſub
ſidium tutore vel curatore nõ exiſtente
ſoluendo: vt. l. properandum. §. fin. ff. de
iudi. ¶ Idem in tẽpore appellationis in
terponende: qd eſt hodie. x. dierum: vt in
auẽ. hodie. C. de appell. ⁊ in. c. cum ſit ro-
mana. extra eo. titu. Uel ꝓſequende ap-
pella. qd eſt annus: vel ex cã biennium:
vt in auẽ. ei qui. C. de tempo. appel. et ha-
betur in d. c. cũ ſit romana. ⁊ in. c. ex ra-
tione. eo. titu. Iſta enim tempora etiã ho
die currunt ꝓpter rigorem iuris conſer-
uandum: ſed datur reſtitutio in nõ ſub-
ſidium: q2 magis vertitur in hoc preiu-
dicium pupilli. vel minoris: vt pz ex. l. j.
ff. ſi ſepius in integ. reſtit. fue. poſtu. que
loquitur de tempore appellandi quod
currit. et datur reſtituto: vt. l. et ſi ſine. §.
pe. et. fi. ff. de mino. ¶ Et de predictis pre
ſcript. iudiciariis eſt gloſ. ordi. in auẽ. de
heredi. et fal. in. §. pupillus aũt. ſup ver-
bo nihil que incipit quo ad effectum. et
Bart. in. d. l. etiã et. ff. de mino. in. l. j. ⁊ ij.
ff. ſi ſepi⁹ in integ. reſti. fue. poſtu. et doct.
in. d. l. fi. ¶ Itẽ ſecus eſt dicendũ in tpib⁹.
aſſignatis per iudicem vel ſtatutum ad
18 ſingulos actus† q2 currunt tempore di-
lationũ pupillis ⁊ minoribus: ſed datur
reſti. vt no. in dictis iurib⁹. ¶ Item ſec⁹
eſt in tpe ſtatuto ad cõficiendũ inuenta
rium: q2 ſimiliter currit etiã pupillo ſed
datur reſti. vt eſt tex. cum glo. in. d. §. pu-
pillus aũt. et ita tenet: etiã Barto. in. d. l.
etiã et ⁊ docto. in. d. l. fi. ¶ Item ſecus eſt
in caſu. auẽ. ſi minor. ff. de tẽpo. in integ.
reſti. pe. ¶ Item ſecus eſt in caſu ſpãli in
quo pupillo currit preſcriptio quinquẽ-
nalis q eſt in. l. ſi mr. ff. ne de ſta. defunct.
poſt quinquẽ queratur. ¶ Itẽ ſecus in
alio caſu ſpeciali: de quo in. l. auxilium.
de mino. ff. et de his duob⁹ vide per Bar
to. in. d. l. etiã et. ⁊ per doct. in. d. l. fi. ¶ In
petenda autem bonorũ poſſeſ. non cur
runt tempora pupillo vel minori per. d. l.
fi. ff. in quibus cau. in integ. reſti. non eſt
neceſ. ⁊ circa predicta vide docto. in. d. l.
fi. et Ange. in auẽ. de tpe nõ ſolu. do. in. §.
j. colũ. vij. vbi omno vide. Et ea q. ſ. dicta
ſunt de pupillo vel minore locuz habent
etiã in furioſo. ⁊ pro hoc allego glo. not.
in terminis in. l. ij. in verbo ad agnatuz.
ff. de cura. fu. que dicit ſingulariter ſub-
dubio tamẽ forte qd idem debet ſeruari
in preſcrip. et aliis beneficiis que dantur
minoribus: quia illa dantur etiam furio
ſo per. d. l. fi. ſepius allegatam. et eſt glo.
ſilis in. l. marcellus. in glo. magna. in verſi-
cu. quid aũt de furioſo. ff. de fideiuſ. ⁊ ibi
hoc vult Pau. de ca. in fi. et idẽ vult Bal.
in. l. in ſetis. in. iij. q. ff. qui admit. ad boñ.
poſ. poſſunt. qui dicit q in. d. l. ij. eſt gloſ.
19 no.† qd oia beneficia minor tribuuntur.
furioſis. et hoc probatur in. l. fulcinius.
in. §. adeo. ibi q2 ois eius ſtatus. ff. ex q.
cau. in poſ. eatur. vbi ꝓbatur q priuile-
gia pupillorũ extendunt ad furioſos. et
ita not Barto. per. d. §. adeo. in. l. impa-
tores. ff. de re iudica. quem ſequitur ibi
Ioan. de imo. et idem vult Barto. in. d. l.
ij. ſupra de cura. fu. qui dicit per illũ. tex.

quod .ll. loquentes de minoribus et de
eorum fauore extenduntur ad furioſos
et mētecaptos. et idem vult Bald. in. c. j.
poſt mediū. in tit. de benefi. fra. ⁊ qualiter
frater fratri ſuccedat in vſi. feud. qui di-
cit q illud quod dicit gloſ. ibi in. d. c. j. in
pupillo etiā ad ꝓdigum ⁊ furioſum tra-
hi debet: qꝛ eiſdem priuilegiis vtuntur
vt eleganter not. gloſ. in. d. l. ij. que dicit qḋ
oīa priuilegia competētia pupillo cōpe-
tunt prodigo: cui bonis interdictū eſt et
furioſo. ⁊ ſubdit Bal. qḋ alibi nō reperit
gloſ. ſ. lis. in priuilegiis tñ ſm cū pōt in-
duci pro ſibi id qḋ no. gloſ. in. d. l. marcel-
lus. ⁊ in. l. interdū. in fi. magne gloſ. ff. de
cōdi. inde. ⁊ idē vult Ludo. de ro. in. l. j. in
prin. in. vj. col. vſi. ex qbus oībus videtur
Bar. erraſſe. ff. de vb. obli. et ita no. Ange.
de aret. in l. illud. la ſecūda. ff. de appella.
20 ¶ † Item hoc probatur alia ratione ge-
nerali: quia priuilegia pupillorū conce-
duntur oībus qui ſunt ſub aliena admi-
niſtratione: vt probatur in. l. dām. in fi. cū
tribus. ll. ſeq. ff. de priuile. credi. ſed furio-
ſus eſt ſub adminiſtratione curatoris: vt
in toto titu. ff. ⁊. C. de cur. fu. ergo et in ter-
minis. q. noſtre q ſicut ipſo iure non cur
rit preſcriptio minoribus: ita non currit
furioſis vel mentecaptis. tenet expreſſe
Bal. in. d. l. ij. C. de cura fu. per gloſ. ſingu.
ibi qui dicit idem credere in omnib9 qui
regitur per curatorem: qꝛ minoribus cō
parantur: vt. d. l. fulcinius. circa mediū.
21 ¶ † Et licet alius ſit furioſus: alius de-
mens vel mētecaptus: qꝛ furioſus habet
furorem patentem: mentecaptus vel de-
mens latentē ſm Bal. in. l. d. ij. ⁊ Ang. in
l. ſi cū dotē in. §. ſi maritus. circa prin. ff.
ſolu. mat. ⁊ Ange. in. l. ex facto. in verſi. ſꝫ
qḋ pater ff. de vulg. ⁊ pupil. ⁊ habet per
22 Bal. tamē dementis. C. de epiſ. audi. † Ta
men lex loquens de furioſo habet locuꝫ
in demente ⁊ mentecapto: vt not. Bal in
l. ſi venter. in prin. aliꝫ eſt in. §. curatorē,
ff de tuto. ⁊ cura. da. ab his. ⁊ in verſi. oīa
iura. que habent locum in mentecaptis:
habent locū etiā in furioſis. no. Bal. in. l.
gallus. in. §. inſtituēs. in. ii. col. circa pnc.
in iiij. nota. ff. de libe. ⁊ poſthu. ⁊ preterea
do. Albe. de roſa. in. l. obſeruare. ad fi. per
illū te; . C. de cura. fu. tꝫ q furioſus fatu9
et demens equiparātur: ⁊ ideo ea. que di-
cta ſunt de preſcript. vt non currant pu-
pillo: vel minori habēt locum nedum in
furioſo/ſed etiam in mentecapto et pro-
digo: qꝛ ꝓdigus equiparatur pupillo: vt
eſt ter. in. l. certi conditio. §. qñ in fi ⁊ ibi
docto. ff. ſi cer. pe. ⁊ probatur in. d. l. fulci-
nius. §. adeo. in verſi. idēꝫ etiā ꝓdigo. et
hec oīa perpetuo tene mēti: qꝛ ſunt no. ⁊
vtilia. ¶ Sed aduerte circa predicta qđ
dixi: quod iura loquētia de preſcriptiōe
in perſona pupilli: vel minoris locū ha-
bent etiā in furioſo: vel mentecapto: vel
prodigo ⁊ ſimilib9: qui ſunt ſub cura vel
adminiſtratione alicuius: qꝛ poſſet dubi
tari: an hoc ſit verum reſpectu pupilla-
23 ris. † vel an ſicut preſcriptio dormit tem
pore pupillaris etatis: vt ſupra dixi. ita
etiam dormiat tempore furoris ⁊ demē-
tie. de quo dic vt plene dicam in. l. ſicut.
in. vij. nota. C. de preſcrip. xxx. vel. xl anno
rum. vbi hoc examinabo plene. ⁊ ibi etiā
tangam: an leges loquentes de pupilo
in materia vſucapionis vel preſcriptio-
nis locum habeant in eccleſia vel paupe
ribus: tñ etiā oīa priuilegia que habent
pauperes habet etiā eccl'ia: vt no. Bald.
in. l. ſancimus. §. cum autēꝫ. circa finē C.
24 ad trebel. ¶ † Sed circa predicta poſſet
dubitari quid in preſcrip. que procedūt
ex ſtatutis: an ille currant ꝯtra minores.
Barto. format hanc qōnem in. l. fi. in fi. C.
in quibus cau. reſti. in integ. non eſt ne.
eſt tenet qḋ ſi tractat de damno minoris
euitando: ſtatutum loquens de preſcri-
ptione ſimpliciter debet reſtringi vt non
cōprehendat minores per. d. l. fi ⁊ per ra-
tionē ibi poſitam. facit ad hoc. l. ij. cū ibi
no. C. de noxa. actio. ⁊ qḋ not. Barto. in. l.
omnes ppl'i. in. ij. q. vj. q. prin. in pn ff. de
iuſti. ⁊ iur. et idem tenet Bar in. l. etiā ci.
in fi. ff. de mino. ⁊ in. l. ij. C. de feud. patri,
lib. xj. ſed no. in. c. ꝯſtitutus. in fi. extra de
in integ. reſti. tenet contrarium: nam di-
cit qḋ. d. l. fi. non habet locum niſi in pre-
ſcriptione legali nō in ſtatutaria. ⁊ ideꝫ
vult Spec. in titu. de in integ. reſti. §. j. in
ver. hoc aūt no. ⁊ Bal. Raph. ful. ⁊ Pau.
de ca. in. d. l. fi. tenent cōtra Bar. ⁊ Bald.
etiam in. c. j. in. iij. col in fi. cum ſeq. in ti-
tu. quo tpe mil. inueſti. pete. in vſi. feud.

ſed opi.Bart.tenet Raph.fulg.in conſil. ſuo .cxvj. qđ incipit Frãciſcus ſarra. in ij.dubio.Cardi.zab.in.d.c.cõſtitut⁹. examinat plene iſtam qõnem : ⁊ tandẽ concludit qđ queſtio iſta eſt dubia: ⁊ vtraqꝫ pars poteſt ſuſtineri.Bal.no.in.l.omnes populi.ff.de iuſti.⁊ iur.dicit qđ opi.Barto.eſt magis equa.⁊ idem dicit etiã Pet. de ancha.in repe.c.canonum ſtatuta.in xviij.col.extra de cõſti.de qua.q.pleniſſime dicemus in.d.l.cũ notiſſimi.in prĩnc. vbi Ang.tangit.⁊ habet per Bal.in.l.ſi mater.ß.de ſta.defun.⁊ per Albe.de roſ. et omnes docto.in.d.l.fi.et per Jo.an.in addi.Specu.in.d.§.j.in ver.hoc aũt no.

25 ¶ †In glo.ij.in verbo locupletior: querit gl.quot modis quis dicatur locupletior.⁊ dicit ꝙ trib⁹ modis.de quo dic vt in ea.⁊ plenius per Cy.in.l.nõ videtur. in.j.q.⁊ ibi docto.ß.de in integ.reſti.⁊ per Doct.⁊ in l.in pupillo.ff.de ſolu.⁊ vide q̃ dixi ſupra in tertio nota.¶In glo.fin.in verbo excep.in fine.adde ad iſtam gloſſ.

26 que dixi ſupra.in.v.vj.⁊ vij.not.¶†Extra gloſ.quero quid ſi minor vel eccleſia vendit rem in caſu a iure nõ cõceſſo:ſeu nõ ſeruata forma iuris vel ſtatutorum: ſed facit cõditionẽ ſuam meliorẽ: an teneat vẽditio.⁊ gloſ.in.l.cum hi.§.cauſa tranſac.ff.de tranſac.tenet ꝙ ſic per iſtũ tex.in fi.⁊ per.l.ſi fundus ſit ſterilis.ff.de rebus eorum.⁊ inſti.de auto.tuto.in pñ. ſed Bar.in.d.§.cauſa tranſac.tenet contrarium.Et reſpõdet ad iſtũ text.vt dixi ß.in iiij.not.⁊ allegat glo.hoc tenentem in.d.l.ſi fundus ⁊ hãc opi Bart.tenet in effectu Bal in.l.fi.§.neceſſitatẽ.in antepe.col.in prĩnc.verſi.ex pdictis dicamus

27 ß.de bonis q̃ lib.vbi dicit.† qđ alienatio rerum eccleſie facta ſine autoritate epi ipſo iure nõ tenet ſm Archi.xix.q.ij.nulla.⁊ addit Bal.nec ſufficit eccleſie vtilitas:cũ contra vim ⁊ autoritatẽ canonũ ſit.alleg l.ſi quis inquilinos.§.fi ff.de lega.j.¶ Opi.aũt primam qđ valeat venditio.tenet Bal.in.l.contra iuris.in prin.

28 ß.de pac.qui dicit per illum tex.† qđ eccleſia põt facere cõtractum fauorabilẽ abſqꝫ ſolennitate:⁊ idem tenet gloſ.in eccleſia in.d.l.ſi fundus.⁊ idẽ tenet Bal.ſequendo gloſ.in.d.§.cã tranſac.in.l.conſtante ff.de iure do.et in.d.§.cauſa tranſac.⁊.l. quecunqꝫ.in.ij.col.in prĩnci.ſupra de bonis q̃ lib.⁊ idẽ tenet Alber.de roſ.in auḱ. hoc ius porrectũ.in vlti.col.in prin.ß.de ſac.ſan.ecc.⁊ Joã.fab.inſti.de eo cui bo. lib.ex.additi.⁊ iſtam opi.ſentit gloſ.in.l. ij.ff.de accep.per quã gloſſ.dicit ibi not.

29 Ang.† qđ vbicunqꝫ pupill⁹ ſine tutoris autoritate vult obligari ad fi.vt liberet illa obligatio valet ⁊ tꝫ:q: debemus inſpicere effectum ad quē obligatio ordinatur:non autẽ rudem formam obliga. Et hoc dicit eſſe multum no.pro ſtatuto florẽtino ꝓhibentẽ mulierẽ cõtra ſe obligare ſine mundualdo:⁊ minorẽ ſine cõ=

30 ſenſu proximorũ.†nam mulier ⁊ minor inſtituti:⁊ de reſtituendo hereditatẽ grauati poſſunt adire ad finem:vt reſtituãt et liberentur:nec erit neceſſarius cõſenſus mundualdoꝝ:nec ꝓximoꝝ conſanguineorũ.⁊ idẽ vult Lud.de ro.in.l.ius=

31 tum.§.j.ff.de acq.heredi.qui dicit:† ꝙ ſi minor ex forma ſtatuti nõ poſſet ꝯtrahere ſine cõſenſu cõſanguineoꝝ:⁊ vult adire intel.igit qñ hereditas eſt dãnoſa:ſecus ſi lucroſa:q: tũc lꝫ ꝯſenſus ꝯſanguineoꝝ nõ interueniret:tñ valeret aditio. alleg.no.in.l.nõ eo min⁹.ß.de ꝓcu.et idẽ dicit etiam in ꝯctu ꝯvt.l.fi.§.pupillus.ff. de verb.obli.⁊ l.neqꝫ.ſ.de cõtrahen.⁊ cõmit.ſtip.⁊ ibi Bal.hoc etiã vult.qui dixit per illũ tex.qđ abſentia tutoris cõmoda pupilli nõ impedit.idẽ dicit in ꝓdigo.l. is cui bonis ff.de vb.oblig.Qđ dicit eſſe menti tenendũ pro ſtatutis loquentib⁹ de cõtractibus mulierum:vt nõ valeant ſine preſentia ꝓpinquoꝝ:q: intelliguntur de cõtractib⁹ inutilibus ⁊ damnoſis per.d.l.cũ hi.§.cauſa trãſac.ff.de trãſac.

32 ¶†Et iſtã opi.qđ minor poſſit obligari ⁊ ꝯtrahere nõ ſuata forma ſtatuti:qñ facit ſuã cõditionẽ meliorẽ.tenet etiã Ludo. de ro.in ꝯſi.ſuo.cccxiij.qđ incipi.Omnipotentis Dei poſtulato ſuffragio circa propoſ.tam conſultationem.et pro iſta opinio.poteſt allegari ratio: quia illam ſolemnitatem requirit lex vel ſtatutum in fauorem minorum vel eccleſie: ergo non debet redundare in eorum damnũ l.quod fauore.ß.de legi.⁊ probatur aperte per textum ad hoc menti tenendum

in.l.iij.§.due cauſe.in fi.ibi nõ dz aduer=
ſus pupillos obſeruari:qđ pro ipſis ex=
cogitatũ eſt.ff.de carbo.edi. facit ad hoc
tex. not.in.l.ſi quis in graui.§.vtrũ. vſi. hic
33 quoqꝫ.ff ad ſylle.⁊ qđ ibi not. ¶ †Itẽ qꝛ
inducta ad vnũ effectũ nõ debẽt operari
cõtrariũ.l.legata inutiliter.de leg.j.⁊.ff.
de leg.preſtã.⁊ in.c.qđ ob gratiã. de reg.
iur.lib.vj.cũ ſimi.ſed dicta ſolẽnitas ſta
tuti fuit inducta ne mulieres decipiant̃.
l.tranſac.⁊ ibi hoc no.Barto.⁊ doc ſ̃. de
tranſac.⁊ ſilr̃ ſolẽnnitas:que requiritur
in cõtractib⁹ rerũ eccleſie requirit̃ ne ec
cleſia ꝯtrahendo vel alienãdo decipiat̃
vel dãnũ ſentiat : vt probat̃ in aut. ſicut
alienatio.ſ̃.de ſac.ſanc.eccle.⁊ habet̃ in
aut.hoc ius porrectũ.eo.tit.⁊.x.q ij.hoc
ius porrectũ.⁊ ad iſtũ effectũ requirit̃ ſo
lẽnitas:ergo nõ dz intelligi vt operetur
alium effectũ.ſ.vt impediat̃ ꝯtractus qñ
eſt vtilis eccleſie:vel minori.⁊ iſtã opi.te=
nuit not.Dy.vt refert Bal.i.d.l. ſi fund⁹.
ff.de rebus eo ſequẽdo glo.in.d.§.cauſa
tranſac.¶ Itẽ pro iſta opi.allego qđ no.
Ang.in cõſilijs ſuis in vltimo cõſilio vbi
34 dixit:†q̃ ſi ſtatuto cauet̃ q̃ mulier non
poſſit ꝯtractum aut obligationẽ facere ſine
ꝯſenſu ꝓpinquoꝝ:⁊ ipſa mulier adiuit
hereditatẽ opulentã ſine illa ſolennitate
ſtatuti valebit talis aditio : ex quo tẽdit
ad cõmodũ ipſius per.d.l. qđ fauore. cũ
ſimi.ſ̃.de legi.¶ Itẽ adduco ad hoc tex.
in.l.ſi quis mihi bona.§.ſi ſeru⁹.ff.de ac=
qui.heredi iuncta.l.j.§.fi.cum.l.ſeq.ff.de
offi.ꝓcu.ceſa.nã lz ꝓcur.ceſaris nõ poſ=
ſit adire hereditatẽ pro ceſare nec iube=
re ſeruũ ceſaris adire.vt.d.l.in fi.tñ ſi fa=
cit meliorẽ cõditionẽ ceſaris:qꝛ heredi=
tas eſt opulẽta ſine vexatione:tunc bene
poteſt ſeruus fiſci iuſſu ceſaris adire: vt
eſt glo.ſing.§.ſi ſeruus.in.l.ſi qs mihi bo
na per quã glo.dixit ibi Ang. ⁊ Pau.de
caſ.q̃ pupillus nõ poſſit adire heredita
tem etiã lucroſam ſine tutoris autorita=
te:qꝛ poſſit habere vi rationes creditoꝝ
et legatarioꝛũ:vt.l.obligari §. pupillus.
ff.de auto.tuto.⁊ inſti.eo.ti in.§.ſed neqꝫ
cũ ſimi.tñ opulentã hereditatem que eſt
ſine vexatione bene poteſt adire etiã ſine
tuto.auto.⁊ ſic ſine ſolẽnitate iuris ⁊ idẽ
tenet Pau.de caſtr.in.l.potuit.ſ̃. de iur.
delib.⁊ idem tenet etiã Ange.⁊ Pau. de
caſt.in.l.mutuũ.ff.de acqui.heredi.et di=
cit ibi Pau.q̃ iſtuz caſum ſemel habuit
de facto Florentie ⁊ ita conſuluit.et pro
iſta opi.ergo alẽs cõſului in ciuitate Ue
rone in caſu cuiuſdã ceci ferrariẽ. ¶ Et
predicta intellige vera qñ conſtaret ex=
preſſe q̃ ille contractus fuiſſet factus in
fauorẽ ⁊ vtilitatẽ eccl'ie vel minoris : ſed
ſi eſſemus in dubio:de hoc tamẽ diceres
contrariũ:qꝛ vbi nõ eſt ſeruata forme in=
tegralis cõgruitas.ibi non preſumit̃ ec=
cleſie vel pupilli vtilitas ſed potius dã=
noſitas:vt elegãter no.Bal. in.l. quacũ=
qꝫ in.ij.col.in prin.ver.ſcias tamẽ q̃ vbi
ſ.de bonis q̃ lib.et ꝓbat̃ hoc per ea que
dixi.ſ̃ de hereditate lucroſa et opulẽta.
¶ Itẽ predicta procedũt in pupillo ma=
iore infante:ſecus ſi eſſet minor infante:
vt ſingu.no.Bal.in.l.neqꝫ.in fi.ĩ. de con=
trahen.⁊ cõmit.ſtipu.et nihil allegat:tu
potes allegare.l.potuit.cum ibi not.ſ̃. de
iur.deli ⁊.l.pupillus.ff.de acq̃.here.con=
iuncta.l.bonorum.ſ̃.qui admitti ad bo.
poſ.cum ibi no.que omnia perpetuo te=
ne menti:qꝛ eſt qđ quotidiana ⁊ vtilis.

¶ De vſucapione ꝓ donato. Rub.

1 Rubrica de vſucapione ꝓ donato: qua=
re pro donato ⁊ nõ pro donãte dicatur.
¶ Continua iſtã rubricã ad precedentẽ
hoc modo:qꝛ in titulo precedenti dictuz
fuit de vſucapione ꝓ emptore:que pro=
cedit ex titulo emptionis:verũ qꝛ reperi
tur etiã vſucapio pro donato : que cau=
ſatur ex titu.donationis:ideo ſubijcitur
hec rubrica de vſucapione pro donato:
que rubrica etiã habetur.ff.pro donato.
1 ¶ †Quero circa iſtam rubricã quare in
ea dr̃ pro donato ⁊ non pro donãte. Re=
ſpondeo vt dixi in rubrica precedenti.in
j.queſtione.⁊ adde etiam que dixi ibi in
ij.queſtione.

1 ☞ Traditione ⁊ vſucapione pro dona
to dominium acquiritur.
2 Donauerit ſi dñs rẽ ⁊ tradiderit:ſicut p=
dit dñiuz:ita ille q̃ dñs nõ eſt:ſi bona fide
donet:vſucapiẽdi conditionẽ transfert.
3 Res aliena donari poteſt.
4 Loci appellatiõe ẽt res mobilis venit.
5 Statutũ ſi dãnificanti locũ penam im=
ponat:an comprehẽdat illum qui ficus

comedit:que ad ſolem deſiccantur.
6 Dictio in:quid ſignificare habeat.
7 Locus proprie pars fundi eſſe dicitur:⁊ 5 numero.5.
9 Uſucapionis appellatione an longi tē=poris preſcriptio veniat.
10 Contractibus ex innoiatis cū vſucapio oriatur:quis eius titulus eſſe dicatur.

S Iuc dñs. ❡ Donatū rite ⁊ recte vſucapi pt titu. p donato ſi aliđ canonicū nō obſtat ⁊ donatio pfecta non reuocatᷣ. h.d.tot⁹ iſte 6 ti.ſm Ang. ❡ Uel ſic titul⁹ donationis eſt ſufficiēs ad vſucapiē 7 dū ⁊ pſcribēdū ſicut ad trāſferēdū dñiū ȝ h.d.qđ eſt verū:niſi don.s rē alienā ſciat 8 eſſe alienā qꝛ tūc cōmittit furtū ⁊ res effi citur furtiua ⁊ inuſucapibilis: vt in.l.ij. ❡ Uel ſic ſm Rapha.tit.donatiōis iuſt⁹ eſt ad vſucapionē:ſi bona fides poſſidē=tis interueniat : et vitiū furtiuitatis ceſ=
1 ſet.h.d.cum.l.ſeq. ❡ † Not.ex.l j.qđ tra=ditione et vſucapione pro donato domi= 9 nium acquirit.⁊ hoc vult etiā glo.vnica ſup eadē.⁊ idē dicas etiā in aliis titulis habilibus ad transferendū dominiū : vt l.traditionibus.ſ.de pac.facit.l.clauib⁹. ff.de contrahen.emp.et quod dixi in ru=
2 brica precedenti in.iij.q. ❡ † No.ſcđo ꝙ ſicut ſi dñs donat rem et tradit:transfert dominiū : ita ille qui nō eſt dñs ſi donat bona fide transfert vſucapiendi conditio nem.vt hic.et.d.l.clauib⁹.⁊ ita eſt de mē te gloſ.hic:de quo dic vt dicam ſuper ea.
3 ❡ † Nota tertio quod res aliena poteſt donari:vt pbaᷣ hic.nam ſi nō poſſet do=nari:nō daret cām preſcribēdi ſm Azo. in ſūma.⁊ p Barto.ff.de dona.cā mor.l ſi aliena.⁊.l.qui alienā.⁊ ita tȝ hic Bal.in
4 fi.qui dicit hoc eſſe mēti tenēdū. ❡ † No ta quarto in ỽbo loca.cōiuncto ỽbo vſu cepiſti.ꝙ appellatione loci venit etiam res mobilis : accipiēdo vſucapionē pro=prie:que ſolū cōpetit pro reb⁹ mobilib⁹. vt.ſ.de vſucap.trāſfor.l.vnica.et inſti.de vſucap.in prin.⁊ dixi.ſ in rubrica prece dentis:ſed proprie loquēdo veniūt immo=bilia tm̄.⁊ non mobilia:vt eſt text.in.l.iſ⁹ qui.§.j.ff.de relig.⁊ ſump.fu.et no.glo.in l.locus.in verbo fundi.ff.de verbo.ſigni.
5 ❡ † Ex quo pōt inferri ꝙ ſi ſtatutum im poneret penā dāmificāti locū alienū:non cōprehenderet illū qui comederet ficus que ad ſolē deſiccarent:vel qui cōſume=ret aliquā aliā rem mobilē : imo.plus ēt ſi ſtatutū diceret ſi quis dānū dederit in alieno loco puniaᷣ tali pena:non cōpre=henderet comedentē vel deſtruentē rem mobilē alienā:etiam ſi illa res eſſet in lo=co alieno:quia dum ſtatutum dicit.in lo co alieno:dȝ intelligi ꝙ damnū tangat
6 ipm locū:† qm̄ dictio in : qn̄ ſignificat in loco:ſemp requirit tactū loci.l.j.§.in flu=mine.ff.de flumi. de quo plene dixi in.d.
7 l.locus.† Et adde ꝙ proprie locus diciᷣ pars fundi:fundus vo eſt quid integra le:vt dicit tex.in.d.l.locus. ❡ † Et qs di=
8 catur locus.vide etiā Lappū in cle.ab=bates.de reſcrip.et Oldra . in cōſil.clxxvj. et plene dixi in.d.l locus. ❡ Et ex predi=ctis no.intelligēdo iſtū text.pprie dū di=cit loca.de rebus immobilibus. coniun=cto verbo vſucepiſti:quod iſta lex de pre
9 ſcript.longi tpis. ❡ † Et ſic not.vlterius qđ appellatione vſucapionis venit etiā preſcriptio longi tpis.de quo habeᷣ per Albe.de ro.in rub.ſ.de vſucap.transfor.⁊ dicā in.l.j.eo.tit.in.iiij.euidentiali.⁊ ple=ne dixi in rubrica tituli precedētis in.iij. q.⁊ dixi etiā in l.ſi partē.ſup text.in ỽbo poſſeſſionē.ſ.ti.pxi. ❡ In gloſ.j.in ỽbo non pōt.ibi iure traditionis ſubaudi:qꝛ incōtinenti ſequuta traditione rei facta donatio transferᷣ dñium ſi donans erat dñs.l.traditionib⁹.ſ.de pactis.⁊ ſic glo. vᷣ velle:ꝙ vbicūꝗ trāſferᷣ dominiū im=mediate a dño:traditio eſt cā immedia=ta transferendi dominiū. Sed tu dic ſm Bal.hic:ꝙ imo eſt volūtas domini tradi tioni ſubnixa.l.iij.§.ſubtilius.ff.de cōdi. ob cām. Uoluntas eīn ſola nō ſufficit:qꝛ dominiū a poſſeſſione cepertint:nō a nu da voluntate.l.j.in prin ff.de acqui.poſſ. horum ꝙ poſt principiorum veſtigia re=manſerunt maxime in feudis:qꝛ in poſ=ſeſſione conſiſtit effectus feudorū.ca j.in ti.quid ſit inueſti.⁊.c.ſciendū.de conſue. re feu. ❡ In ea.glo.ibi poſteriore tm̄ iu=re vſucapionis ⁊c. ſubaudi qn̄ donatio

fuit facta nõ a dño: q̃ caſu transfert vſu-
capiẽdi cõditio. l. claũb⁹. ff. de 3hẽ. emp.
vt dixi in. j. ⁊. ij. no. ¶ Extra gl. quero qñ
cõſtat q̃ ois 3ctus innoiatus a tota ſua
ſpecie eſt pactũ nudum: niſi ſit traditiõe
vel fomento aliquo veſtitũ: vtrum ex eo
transferat dominiũ per cõſtitutionẽ pre
carij ⁊ Bald. hic putat q̃ etiã per fictam
traditionẽ etiã in pactis nudis transfe-
ratur dominiũ ſi quaſi traditio fit a dño
⁊ vſucapiẽdi conditio ſi fiat a non dño. ⁊
idẽ facit ſm cũ ꝯſeſſio precarij q̃ cõſtitu-
tio eius: vt nota. in. l. ab empti. ff. de pac.
etiã ſi ſit actum q̃ ois poſſeſſio ſit penes
rogantẽ: quo caſu nõ liberat a perſonali
obliga. ꝓut ꝯcernit factũ traditionis: vt
no. in. l. iul. §. ex vẽditio. ff. de act. emp. de
qua materia vide ꝑ doct. ⁊ maxime An-
ge. in. d. l. ab emptione. et per Cyñ. in. l. j.
in vlti. q. ſ. qñ liceat ab empt. diſce. et per
Bar. in. l. põpo. §. ſi is qui precario. et ibi
etiã doct. ff. de acqui. poſſeſ. et Bal. in. l. ij.
in pe. q. ſ. de vſu. ⁊ per Saly. in. l. in tra-
10 ditionibus. in princ. ff. de pac. ¶ † Scdo
quero cũ ex 3ctib⁹ innoiatis oriat vſuca
pio: vt dixi in. q. precedẽ. qs eſt eius titu-
lus: vt dicit hic Bal. q̃ in do vt des eſt ti-
tulus pro ſuo. ¶ Ex facio aũt vt facies:
nõ oritur titulus ad vſucapiendũ: nec in
do vt facias: quo ad extremũ faciẽdi: q2
vſucapiones iuris cãm deſiderãt ⁊ non
merũ factũ per ea que dicta ſunt in. l. ex
cã. ſ. tit. j. ſubdit. tñ hic circa fi. q̃ nullus
titulus appellat in do vt des: nec facio
vt des: niſi quis vellet ita magiſtral'r lo-
qui: ſed hoc magiſteriũ nulla lege ꝓbat.

DOnatẽ. ¶ Hec lex fuit ſum-
mata ſimul cum precedenti
tñ ꝑ ita ſpecie ꝯtinuari: res
affecta vitio furti non poteſt
vſucapi titu. ꝓ donato. h. d.
¶ Ui[illegible]itiũ ꝯtractationis impedit rẽ
vſucapi. ¶ Qđ intellige ſm Bald. hic qñ
3ctatio haberet in ſe factũ regulare: vt
hic. ⁊. l. j. ſ. ti. ꝓximo cũ ſimilibus. ¶ Uel
etiã eſt factum irregulare: vt. l. j. ſ. de ſer-
uis fugi. ⁊ hic.

1 ❧ Dictionis irritum natura.
2 Uerbũ caſſet cũ verbo irritet: ſignificant
ipſo iure: licet ſint verba futuri tẽporis.
3 Donatio perfecta regulariter reuocari
non poteſt.
4 Ens perfectũ nõ recipit formã ſubſtãtia-
lem in potentia.
5 Donatione putatiua ſeu erronea domi-
nium non transfertur.
6 Donatio perfecta quomodo reuocari
poſſit.
7 Ingratitudinis cauſe ex quibus dona-
tio perfecta reuocari poteſt: que et quot
ſint.
8 Donatio facta per matrem filio: que ad
ſcđa vota tranſiuit: quibus in caſibus ex
cauſa ingratitudinis reuocetur.
9 Creditor ſi habuerit debitorẽ ſibi in mil-
le obligatũ: cũ hypotheca ſuorũ bonorũ:
vel etiã cũ pignore: ⁊ iſte creditor dona-
uerit illa mille debitori amicitia ductus
et ſic obligatio propter donationẽ extin-
cta fuerit: demũ ꝓpter ingratitudinem
donatio reuocata fuerit: ex quo ius cre-
ditoris quo ad debitũ reintegratus fuit:
an ex illa debiti reintegratione propter
ingratitudinẽ: intelligat etiã reintegra-
ta hypotheca: ⁊ obligatio oim bonorũ.
10 Donatio perfecta ꝓpter ingratitudinem
quo caſu reuocari non poteſt.
11 Renunciatione generali in inſtrumento
donationis facta legis: ſi vnq̃ beneficio
minime renunciatũ videtur.
12 Dona. pfecta reuo. põt: ſi donator inops
factus a donatario non alatur.
13 Decuriones ſi facultatib⁹ lapſi fuerint:
alimenta ipſius decerni permiſſum eſt.
14 Eccl'ie patronus ſi inops efficiat: ab ea
alimenta percipere debet.
15 Eccleſie patronus aliquis non efficitur
propter rem modicam eccleſie ante con
ſecrationem datam.
16 Donatio perfecta poteſt reuocari pro-
pter inimicitiam ſuperuenientem inter
donantem ⁊ donatarium.
17 Error iuſtus: iuſtiſſimus ⁊ iniuſtus qui
dicatur.
18 Titulũ veri ſi quiſpiã habeat: ſed in tra
ditione errat: q2 putat rem ſibi traditam
ideo: quia in corporalẽ poſſeſſionem in-
ductus nõ credit aliũ poſſidere: cũ tamẽ
alius poſſideat: an iſto deſinente, poſſide
re: vſucapere poſſit.
19 Dominiũ ad acquirendũ per vſucapio-
nem vel preſcriptionẽ an potior ſit titu-

lus ⁊ traditio ꝙ temporis curſus.
20 Donauerit ſi pater filio in poteſtate conſtituto rem alienā: et bona fide tradiderit: filius aūt putauerit donationē valere: an filius eam vſucapere vel preſcribere poſſit.
21 Donatio facta per patrem ipſi filio an valeat: ⁊ in quibus caſibus per multas fallentias poſitas.
22 Donatio librorū per patrē filio aduocato vel doctori facto an valeat.
23 Pater ſi vnū filiū ſtudere fecit: et ſibi libros emit: et in teſtō voluit ꝙ filius cōferat: et cōtingit ꝙ pater ſuperuixit: ⁊ filiꝰ deceſſit: qui pater dedit poſtea alteri filio illos libros qui ꝓfecit ſtudiū ſuū: deinde pater deceſſit cū eodē teſtamēto: an ſecūdus filius dictos libros ꝯferre debeat.
24 Actus agentiū ultra eorū intentionem operari non debent.
25 Fructus bonoꝝ aduentitioꝝ per filium conſumpti an conferendi veniant.
26 Filius naturalis ꝗ nō eſt natus ex legitimo matrimonio: non dicitur eſſe in patris poteſtate.
27 Cōſtitutio humana nulla eſt diuina excellentior.
28 Contractū inter patrem ⁊ filium an iuramentum validet.
29 Iuramentū non confirmat aliquid niſi in preiudiciū iurantis: nō autem in preiudicium tertij.
30 Futura tradi non poſſunt: nec ꝑ conſtitutionem precarij bonorum futurorum poſſeſſio transfertur.
31 Locus futurꝰ: et ſic incertus an poſſideri poſſit.
32 Donatio inter patrē ⁊ filiū eo caſu quo ī vita patris non valet: an ſaltem patris morte confirmetur.
33 Donationē patris ratā qñcūq; heredes habeāt: an noua donatio interuenire videatur: et nouus titulꝰ: nec cumuletꝰ cū titulo donationis facte a patre.
34 Filiꝰ ſi poſt pr̄is mortē nō expreſſe acceptauerit donationē factā ſibi a pr̄e: nec etiā repudiauerit: ⁊ heredes dictā donationē ratam habuerint: an ſit in filij electione acceptare.
35 Legatū non trahitꝰ retro ad diē teſtamēti: ſed ad diē mortis teſt̄i.
36 Donatio inter patrē et filiū morte ꝯfirmata non dr̄ ꝓprie donatio inter viuos: ſed quaſi legatū: vel quaſi relictū eſſe dr̄.
37 Donauerit ſi pater filio rem alienā: an filius vſucapere vel preſcribere poſſit.
38 Donatio per patrē filio factā an poſt mortē pr̄is valeat: et ꝗ iure: et an ēt iſto caſu res donata vſucapi: vel preſcribi poſſit.
39 Donatio facta per patrem filio in pr̄āte de re aliena an pr̄is morte cōfirmetꝰ maxime ſi patris heredes dictā donationē ratam non habuerint.
40 Cauſe due qñ idē cōcernūt: inſpicitꝰ illa que celerius ſuum effectū operatur.
41 Res donata a pr̄e: filio: an qūo ⁊ ī qbꝰ caſibus vſucapi vel preſcribi valeat.
42 Diuiſerit ſi pr̄ bona inter ſe et filiū: ⁊ ipſe filiꝰ ſtipulatꝰ fuerit ꝓ ſe et heredibꝰ ſuis: poſito ꝙ talis diuiſio inter pr̄em et filiū in pr̄āte nō valeat: ſicut nō valeret ea intentione: vt ꝑpetuo et irreuocabilr̄ eſſet penes filiū: an valeat ſaltem reſpectu nepotum: qui poſt mortē aui naſcuntꝰ: ac ſi vnq̄ in aui poteſtate fuerint.
43 Donauerit ſi maritus vxori: vel ecōtra vxor marito: an vſucapio locū habeat.
44 Donatio qñcūq; nō valet: ſi donatariꝰ putabat eā valere: facit fructus ſuos induſtriales: non aūt naturales.
45 Donatio facta inter virū et vxorē an et qñ per diuortiū reuocetur.
46 Donatio rei aliene an inſinuationem requirat.
47 Re in aliena coniugi donata an ſtatum inter virū ⁊ vxorē vſucapio ꝓcedat.

Itā. Donatio ꝑfecta non reuocatꝰ ſine cā. h.d. ſm An. ⁊ ceſſant oīa cōtraria. vel ſic. vera donatio non reuocatur falſa ꝟo ſeu putatiua donatio erranti etiam bona fide poſſidenti: et quo ad vſucapionē nō patrocinatꝰ. h.d. ¶ Et pone caſum ſm Pau. de ca. hic: tu credas rem meam tibi fuiſſe donatā: cū nō eēt: eā poſſediſti et tenuiſti ꝑ trienniū cū autē a te eā rem vendicarē oppoſuiſti mihi: ꝙ nō poſſum vēdicare ꝑpt donationē iam tibi factā: et poſito ꝙ factū nō fuiſſet: ſed tñ poſſum vēdere rem vſucaptā: qꝛ cū res eſſet mobilis: ⁊ eā poſſedetis per trienniū vſucepiſti. Imperator reſ-

dicet q ex neutro capite te defendere po-
tes: qz verū eſt q donatio vere facta non
pōt reuocari: ſed hic non erat facta/nec
poteſt ꝓbari q facta fuerit. Item nec ex
ſcdo capite potes te defendere: qz verum
eſt q donatio vere facta eſt titulus ha-
bilis ad vſucapionem: ſi donans nō erat
dñs ſed alius. l. j. ꝫ. co. ſed in caſu noſtro
non fuit vere facta donatio: lz errore fal-
ſe cauſe putaretur facta. ꝛ iſta falſa opi.
nō ſufficit ad vſucapionē. Diuiditur iſta
lex in tres partes. In prima cū ponitur
vna regula. In ſcda eam limitat ꝛ decla-
rat. In tertia ampliat. Secūda ibi. vtiqz.
1 Tertia ibi q ꝛ in dñio. ¶ † In text. ibi. ir-
ritam. dic ipſo iure: qz iſta eſt natura hu-
ius verbi irritam: vt not. Bald. in. c. j. ꝶ. ſi
vo. ad fi. tit. in tit. qualr olim feu. po. alie.
allegat in auth. de reſtit. ꝛ ea que parit in
vnde. mē. in. ꝶ. q̄ꝓbrem. et eſt tex. cū gloſ.
in auth. caſſa ꝛ irrita. ꝫ. de ſac. ſan. ecc. ꝛ in
auth. ex cauſa. ꝫ. de lib. prete. ꝛ ꝓbat in. c.
inter cetera. in verbo irritū. ꝫ. de preben.
et in. c. fi. de ſupplē. negli. prela. ibi irritā
et inanē. ꝛ ibi hoc no. glo. fi. ꝛ eſt tex. in. c.
piſanis. in fi. cum glo. extra de reſti. ſpol.
2 et in. c. vt ſuper. in fi. de appel. lib. vj. † Et
adde q verbū caſſetur coniunctum cum
verbo vitetur: ſignificat ipſo iure: lz ſint
verba futuri tēporis: vt ꝓbatur in extra
uaganti. de pace cōſtan. in. ꝶ. priuilegia.
et ibi hoc not. Bal. in. xiij. col. qui etiam
ſingulariter dicit: q tunc caſſetur ibi ſi-
gnificat ipſo iure: et verbuz irritet ſigni-
ficat ipſo facto ſm Odofre. ibi. ¶ Quan-
doqz tñ verbum irritum exponitur. i. vi-
tandum: vt eſt tex. cum gloſ. in. l. j. in ver-
bo irrita. ꝫ. de reſcin. vendi. ꝛ in l. nō om-
3 nia de mino. qđ not. ¶ † Not. primo q
regulariter donatio perfecta non poteſt
reuocari: quia qđ ſemel placuit amplius
diſplicere nō poteſt: vt in. c. qđ ſemel pla-
cuit. de regu. iur. in. vj. de quo plene dicā
in glo. j. in princi. nec poteſt etiam poſtea
illi donationi aliqua cōditio apponi per
illum qui donauerat: vt. l. perfecta. ꝫ. de
dona. que ſub modo. ꝛ pōt aſſignari ra-
4 tio naturalis ſm Bald ibi † quia forma
ſubſtātialis aduenit enti i potētia: poſt-
qȝ autem eſt ens perfectum non recipit
in potentia formam ſubſtantialem: vbi
deformatur prima: ꝛ prima forma in cō-
tractibus non poteſt deſtrui voluntate
vnius tantū: vt hic. ꝛ. d. l. perfecta. et l. ſi-
cut. ꝫ. de act. ꝛ obli. ꝛ l. in cōmodato. ꝶ. ſi-
cut. ff. cōmo. ſed in diſpoſitiōe vltime vo-
luntatis ſecus eſt: qz ſi ex poſtfacto adie-
cta eſt conditio: reddit diſpoſitionem pri-
mitiuam conditionalē: vt. ff. de condi. et
demon. l. quibus diebus. ꝶ. quidaz titio.
et poteſt eſſe ratio: quia vltima diſpoſi-
tio ſemper eſt in poteſtate diſponētis. l. j.
ꝫ. de ſa. ſan. eccle. coniūcta. l. ſi qs. in ꝑnci.
5 teſtamēti. de leg. iij. ¶ † No. ſcdo q ex do-
natione putatiua ſeu erronea non tranſ-
fertur dñium: vt vult hic tex. in ſecunda
parte: nec transfertur vſucapiendi cōdi-
tio ſeu non ꝓcedit vſucapio: vt vult tex.
in. iij. ꝛ vlti. parte. concor. l. j. in ꝑnc. ff. co.
et ibi habet per gloſ. et doc. facit. l. fi. ꝫ. ꝓ
6 herede. ꝛ. l. nullo. ꝫ. de rei vendi. ¶ † In
glo. j. in verbo licet. in fi. oppo. cōtra iſtū
tex. dū dicit in princ. q perfecta donatio
reuocari non poteſt: quia imo poteſt qn̄-
cūqz reuocari: vt. l. fi. ꝫ. de reuo. do. glo. fa-
tetur cōtrariū et dicit q iſte tex. dz intel-
ligi q nō poteſt temere/vel ſine cā reuo-
cari: licet ex cā puta ingratitudinis be-
7 ne pōt reuocari. d. l. finali. † Que aūt ſint
ille cauſe igratitudinis: ꝛ quot ꝛ ex qbus
donatio perfecta pōt reuocari: et dic q
ſunt quinqz q̄ habent per tex. glo. ꝛ doc.
in. d. l. fi. ꝛ in. c. fi. per text. gl. ꝛ cano. extra
8 de dona. † Et adde q donatio facta per
matrez filio: que tranſiuit ad ſcda vota:
reuocat ex cā ingratitudinis niſi ex tri-
bus cauſis: de quibus habetur i auth. de
nup. in. ꝶ. mater. ſm Ange. ibi. col. iiij. qđ
eſt not. Et intellige qn̄ ipſe donatarius
fuiſſet ingratus ſecus ſi fuiſſet ingratus
heres donatarij tm̄: qz tunc propter eius
ingratitudinez non reuocaret donatio:
vt ꝓbat in. d. l. fi. in princ ibi donationis
acceptor ingratus. ꝛ in. l. his ſolis. co. tit.
et in. d. c. fi. in prin. Quod intelligo quan-
do donatio nō cōprehenderet heredem:
quia heredi intelligitur eſſe facta dona-
tio/alias ſecus/quia tunc etiam is diceret
9 tur donatarius. ¶ † Sed pone q credi-
tor habebat debitorem ſibi obligatuz in
mille cum hypotheca ſuorū bonorū vel
cum pignore iſte creditor donauit illa
mille

miſſe debitori ductus amicitia: & ſic obligatio fuit extincta propter donationem: poſtea propter ingratitudinē fuit reuocata donatio. queritur vtrū ex quo ius creditoris eſt reintegratum quo ad debitum: an ex illa reintegra. debi. propter ingratitudinem intelligatur etiam reintegrata hypotheca. & obligatio oim bonorum et dicas q nō: vt eſt tex. ſingu. ſm vnam lec. glo. in. l. j. §. cum venditor. ff. qui. mo. pig. vel hypo. ſol. ſm Ro. in quodam ſuo ſing. qđ incipit creditor habebat debitorem, quod ſingulariter not. pro declara.
10 d. l. fi. ¶ † Itē adde glo. q nō ſolū reuocari poteſt donatio perfecta propter ingratitudinem: ſed etiā propter ſuperuenientiam liberorum: quos poſtea donans ſuſciperet. l. ſi vnq̄. C. de reuo. dona. ſm bal. hic: et de intellectu. d. l. ſi vnq̄. et de eius materia vide plene per Bar. in. l. titia. §. impator. ff. de leg ij. & per Bal. in. l. ſi cum vel in vtero. C. de teſta. mil. & in. l. j. in fi. et ibi per doc. C. de inof. dona. & per Cy. bal. et doct. in. l. j. C. de pac. & per Bal. in. d. l. ſi vnq̄. & per Ang. in auc. de immenſis dona. in. iij. col. in prin. verſic. ſubſequenter quero. col. vij. & Archi. xvij. q iiij. quicunq̄. qđ eſt. c. fi. & vide Bal. in. l. fi. C. de reuo. his q̄ in frau. cre. qui dicit q illa. l. ſi vnq̄ nō hꝫ locū in filijs legitimatis poſt donationem.
11 ¶ † Et adde q per renunciationem generalē factā in inſtrō dona. nō vr renūciatū beneficio. d. l. ſi vnq̄. ſm Lud. de ro. in cōſilio ſuo. cclxviij. imo plus videtur q illi. l. ſi vnq̄ non poſſit per partes renunciari: vt dicit Joā. an. in addi. Spec. in tit. de inſtru. edi. §. porro. in addi. que incipit. hoc aūt certū eſt quē videtur ſequi Lud. ro. in. d. ſuo conſi. in fi. ſm Bal. in addi. ſpec. in ti. de cōfeſſionibus. in vlti. col. verſic. poteſt opponi pactū vr velle contrariū. dū dicit q poteſt opponi pretium in dona. q dona. nō reuocetur occaſione naſcentiū liberorū: qꝛ tunc ceſſat. d. l. ſi vnq̄. ſed non ceſſat querela inofficio. donat. vt habetur in toto titu. C. de inoffi. dona.
12 ¶ † Item adde tertio ad gloſ. noſtram q donatio perfecta poteſt etiam reuocari ex alia cauſa. puta ſi donator inops factus non alatur a donatario: vt eſt gloſ. no. in. d. l. fi. C. de reuo. do. in vbo voluerit. & idē tꝫ ibi Cy. & Salyc. ſm qđ eſt in cōtrarium in. l. in cōdemna. ff. de reg. iur. q̄ dicit q nō inuenitur iure cautum vt donatarius debeat alere donantem. & iſtā opi. tenet ibi Bald. Raph. Fulg. & Ang. ſ. in. d. l. fi. & dicit ibi Bal. q illam glo. in. l. in condemnatione tenent doc. ¶ Sed Jaco. de aret. Dy. & Ray. vt refert Cy. et Bal. in. d. l. fi. ſaluant & concordant. d. glo. ita diſtinguendo. Aut donatio fuit magna: & donatarius tenetur donantē alere. & ita pcedat gl. in. d. l. fi. et pro hoc vr eſſe tex. in. l. decurionibꝰ. ff. de
13 decu. vbi dꝛ † q ſi decuriones ſunt lapſi facultatibus alimenta eis decerni permiſſum eſt: maxime ſi ob munificētiam patrimonium in patriā exhauſerunt: et iſtud eſt vnum de priuilegijs decurionū de quibus habetur per Joā. de platea in
14 rubꝛ. de decur. lib. x. † Simile adduco de patrono eccleſie ſi inops efficiatur ab ea percipiet alimenta: vt. c. nobis fuit. in fi. extra de iure pat. & habetur per tex. xvj. q. vij. quicunq̄. & ibi eſt gloſ. ſing. q̄ dicit:
15 † q propter quālibet rem modicā datā eccleſie ante conſecrationē: quis nō efficitur patronꝰ: niſi tm̄ det q ſufficiat ad neceſſaria miniſtrorum. et ad luminaria. de cōſecra. diſt. j. nemo. vnde verſus de iure patronatus reperiuntur in hec verba. Patronū faciūt dos: edificatio: fundus: patrono debetur onus: & emolumētū. Preſentat: preeſt: defendit: alitur egenus. Aut donatio fuit parua: et tunc non tenetur alere. quia non eſt veriſimile: q pro modica re donata ille voluiſſet ſibi preſtare alimenta: et ita debet intelligi glo. cōtraria in. d. l. in cōdemnatione. & pro hoc facit. d. glo. ſingu. in. d. c. quicunq̄. et iſtam opiñ. vt fiet. diſtinctio inter donationem magnā vel paruā. tenet etiā Pe. de anch. & Jo. de imo. in. c. fi. extra de dona. & ibi doc. & idem etiā tenet Jac. de alua. in. c. j. in ti. de no. feu. & in. c. licet. in tit. ſi de feu. fue. cōtro. ¶ Alij vero aliter diſtinguūt: vt refert Cy. in. d. l. fi. vez aut donator eſt factus egenus ex dona. quā fecit: & tunc poſſit petere alimenta cum promittēdo habeatur eius ratio. ſ. ne egeat: vt. d. l. fi. & l. inter eos. §. j. ff. de re iud. ergo & ſoluendo. ar. l. fi. C. ad. l. fal ad hoc facit optime

d.l.decurionib⁹. Aut ex alia cauſa effici tur egenus:et tunc non poteſt ꝑpetere vt hic.et.l.perfecta.ſ.de do.que ſub mō. fa= cit ad hoc.l.iij.§.filium.ff.de admi re.ad ciui.perti.ſed Cy.in.d.l.fin. dicit ꝙ ratio Iac.de are.videtur equior:que amplam donationem cōſiderat. Bal. autem in.c. j.in ſi.in ti.de noti.feu.habuit aliam con ſideratione͂:vƺ ꝙ glo.in.d.l.in conde͂na tione.ff.de reg.iur.dicat indiſtincte veru͂ ꝙ niſi ratione perſone datur priuilegiu͂ vbi ratione cōtractus:vt in donatore nō tenetur niſi inquantuꝫ facere poteſt:de= bet ergo ei remitti vnde viuat qd beneſi= cium habet retinendo ⁊ non petendo:qꝛ donator a donatario alime͂ta non petit: tamen pro alime͂tis retinet qd donat: vt eſt glo.ſingu.ibi quam quidam damnat per id quod no.in.d.l.fi.ſed ſi tu bene cō= ſideres gl.eſt vera:qꝛ directe nō poſſunt peti alime͂ta.reuocabitur tn̄ donatio:qꝛ donatarius eſt ingratus.⁊ ita pōt intel= ligi glo.in.d.l.fi.⁊ loquit in dona. ſimpli
16 ci ſm Bal.in.d.c.j.in fi. ¶ †Item quarto adde ad glo.noſtrā ꝙ donatio pfecta po teſt etiā reuocari ꝓpter inimicitiā ſupue nientem inter donāte͂ ⁊ donatariū.ar. l.inimicie.ff.de his quibus vt ind.⁊.l.iij. §.fina.cū.l.ſeq.ff.de adime͂.leg.cum ſi.et hoc vult etiam Bal.in.l.j.ſ.de reuocā.do na. ¶ In glo.ij.in verbo nō defendit.in prin.op.dicit.hic ꝙ error habet impedi= re vſucapione͂.contra: immo videtur ꝙ error habeat pro iuſto tit.vt.l.ꝙ vulgo. ff.de vſuc.pro emp.⁊ l.fi.ff.pro ſuo,et ſic videt ꝙ ex tit.putatiuo procedat vſuca= pio:vt plene not.in.l.celſus.ff.de vſuca. So.ſm glo.Cy.⁊ doc. Aut erratur in ti. iuſto ⁊ probabili errore:⁊ tunc procedūt cōtra:qꝛ ibi eſt opi iuſto errore fundata que habet vim tituli vt in iuribus ꝑalle gatis. Aut erratur improbabiliter et in= iuſte:ita ꝙ opi.nō habet aliquā radiceꝫ rōnis:ſed ē vana opinio:⁊ tūc nō habet pro ti.⁊ ſic hmōi error ſeu donatio puta tiua erronea hꝫ impedire vſucapioneꝫ: vt hic.⁊ habetur.in.d.l.celſus.multa au tem exempla de.hmōi erroribus ponit Azo in ſumma de vſuc.pro emp.vbi oio eſt videndum.de quo etiā vide plene per Bar.in.d.l. celſus.⁊ illud qd dixi:ꝙ iu= ſtus error habet pro titu.intellige veruꝫ ꝗtum ad vſucapione͂:ſed non ꝗtum ad repellendū eum qui agit petitione here= ditatis vel interdicto quorū bonorū:que iudicia non dantur ꝯ ti.poſſidente͂.l.co= gi.ſ.de peti.hered.cū ibi not.⁊ habet in l.fi.ſ.de edicto diui adri.tol.⁊ dicā plene in.l.hereditate͂.ſ.in quibus cau.ceſ lon= gi tpis preſcri.ita ſingulariter dixit Bar. in.l.j.ff.quorū bonorum per glo.ibi qd di
17 cit eſſe.no. ¶ †Quis aūt dicatur error iu ſtus iuſtiſſimus ⁊ iniuſtus.vide p Bart. ⁊ alios in.d.l.celſus.⁊ per Bal.in.l. nul= lo.ſ.de rei vend.⁊ per Ang.in.l.ſuper lō gi.in.ij.⁊.iij.col.ſ.de preſcri.lon. tempo= ris.⁊ ibi dicā.⁊ per Io.and.⁊ alios in.c. cura.extra de iure patr.⁊ per Abb.ſicul.
18 in.c.de quarta.de preſcrip. ¶ †Quero ex tra glo.ſm Bal.hic quidā hꝫ verū ti.ſꝫ ƺ errat in tradi.qꝛ putat rem ſibi traditā: ideo forte quia inductus in corporalem poſſeſſione͂ nō credens alium poſſidere cum alius poſſideret:nūquid iſto deſine͂ te poſſidere poſſit vſucapere: diſtingue. Aut talis tit.exigit traditione͂ ⁊ nō vſu= capit. Aut non exigit traditionem vt ti= tulus pro legato:⁊ titulus pro herede:⁊ vſucapit.ita ſubtilr glo.ſentit in.d.l. cel= ſus ſed cur tam varie.reſpōdeo qꝛ titu= lus eſt cauſa remota vſucapiōis:ſꝫ poſ ſeſſio eſt cauſa ꝓpinqua ⁊ magis ꝺ ſub= ſtantia:⁊ ideo magis nocet error nō tra dite poſſeſſiōis quaſi nō ſubſiſte͂tis obli= gationis. Et ex his no.ꝙ poſſeſſio eſt ma gis de ſubſtātia vſucapionis ꝗ titulus.
19 ¶ †Iteꝫ adde qd ad acquirendū dn̄ium p vſucapione͂ vel ꝑſcriptione͂ potior eſt titulus ⁊ traditio ꝗ curſus tpis:lꝫ non fieret ſine tpe:⁊ ſic cauſat illud dn̄ū ma gis ex tit.⁊ tradi.ꝗ ex curſu tpis:vt vult eleganter Bald.in.l. ſcientis per illum
20 tex.ſ.de inge.manu. ¶ †In ea.gloſſ.ibi. quid aūt ſi pater filio.querit hic gloſ.de vna.q.ſatis difficili.pōe pater donauit filio in poteſtate conſtituto rem alienaꝫ et tradidit bonafide: filius putauit do= natione͂ valere:queritur nunquid iſte fi lius poſſit eā vſucapere:vel ꝑſcribere et vr̄ ꝙ nō:qꝛ donatio inter prēꝫ ⁊ filiū ēt ſi res donata fuiſſet ꝓpue prīs non valet in vita patris.l.j.§.ſi pater.et.l. ſi pr̄. ff.

Pro dona.⁊ habetur in.l.ij.C.de inoffi.do-
na.⁊ in.l.donationes.C.de dona.inter vi.
⁊ vxo.⁊ no.in.l.frater a fatre.ff.de condi.
inde.cum ergo filius putauerit donatio-
nem valere.errauit in iure:ideo non po-
tuit vſucapere:q⁊ error iuris non eſt iu-
ſtus ad vſucapiendum.l.nunq̃.in prin.
ff.de vſucapio.poſt mortem vero patris
glo.diſtinguit.Aut heredes ratã habue
runt donationẽ: ⁊ tunc exinde tʒ dona-
tio et ex tunc incipit vſucapere .ff.eo.l.ſi
pater.et.l.pe.§ pater.ff.pro ſuo.aut ratã
non habuerunt:⁊ tunc q⁊ donationis ti-
tulus deeſt pro donato non vſucapit.l.
j.ff.eo.ſed ex quo pater nõ reuocauit do-
nationẽ donatio per mortem patris con
firmetur:vt.d.l.donationes.et capiet illa
donatio morte confirmata vim quaſi le-
gati.⁊ ideo quaſi pro legato poterit vſu-
capere. Iſta eſt intentio hu⁹ gl.no.quã
21 examinem⁹ in qualibet ſui parte. ¶ †Et
primo examinemus an donatio p patrẽ
filio fcã valeat.et diſtingue. Aut fuit fcã
filio emãcipato:⁊ regulariter vʒ inconti-
nenti etiã nõ expectata morte pr̃is:vt eſt
tex.cũ glo.in verbo adminiculo.in.l.ij.C.
de.inof.dona. et ideo ſi pater ei donauit
rem ꝓpriã ⁊ tradidit incõtinẽti trãſtulit
in eum dominium.l.traditionibus.C.de
pac.nec dictam donationem poterit am
plius reuocare.ar.l.nr̃e.in prin.⁊cũ ſi.fa-
cit quart⁹ dic.ĩ.ſ.in ver.qð eſt ſimilis.ſed
ſi donauit rem alienam tranſtulit vſuca-
piendi cõdi.⁊ poterit vſucapere ꝓ dona
to:vt no.in.l.p.§ ſi pater.in gloſſ.magna
ſm tertiã lec.ff.pro ſuo.⁊ ita vult ẽt Bar.
in.l.j.in.§ ſi pater.ante fin.ff.pro donato.
¶ Aut donatio fuit facta filio in poteſta
te cõſtituto.⁊ tũc ſubdiſtingue duos ca-
ſus principales.Primus eſt:an donatio
valeat in vita patris.Secundus an va-
leat poſt mortem patris ⁊ quõ. ¶ Primo
caſu an valeat donatio in vita patris:et
regulr̃ dõm eſt:q nõ vʒ donatio rei pro-
prie patris:vt.d.l.ij.C.de inof.dona.cum
alijs iurib⁹.C.ad hoc allegatiſ qð ꝓcedit
ita hodie de iure nouiſſimo quo acquiri
tur filio ex cã aduẽtitia q̃tum ad ꝓprie-
tatẽ.l.j.et per totũ ti.C.de bo.mater.cũ ſi.
ſicut olim de iure antiquo: quo erat diſ-
poſitũ:vt qcq̃d acqrebat filius acqrebat

patri:vt.l.j.ff.ſi qs ia pa.fue.ma.et.l.plu-
res.ff.de acqui.here.et glo.de hoc diſpu-
tat in.d.l.ij.tñ veritas eſt ſm doct.ibi.qð
ẽt hodie donatio facta p patrẽ filio nõ va
leat pr̃e viuẽte:q⁊ i bonis ꝓfectitijs p iu-
ra hodierna nihil eſt immutatũ:vt inſti.
p quas pſo.no.acq.§ j vſ.ſancitũ etenim
a nobis eſt.⁊ ita vult glo.in.l.fin.ff.qs or.
in.bo.poſ.ſer.et in.l.ſi quis mihi bona.§
iuſſu ʒ.ff.de acq.here.⁊ in.l.is q̃ heres.in
§ neq filius.cod.ti.⁊ ita tʒ Ange in ter-
minis.q.noſtre.in.l.ij.§ j.ff.pro dona.et
idẽ tʒ Bar.in.l j.in vlti.col.in prin.C.qui
admit.ad bo.poſ.pñt.et ibi per doct.oẽs.
et Bar.⁊ doc.in.d.§ iuſſum.⁊ in.d.§ neq
filius.poſt pnci.⁊ idẽ tenet Bart.in.l.ij.§
qð ſi in patris.in princ.ff.ſo.ma.et ita te-
nent doc.in locis preallcg. qñ pater do-
nat filio:vel qñ filius acqrit:de bonis ꝓ-
fectitijs patre volente: licet qñ patre re-
cuſante aliter dicat Barto.in.l.fi.§ ſimi-
le quod not.C.de bonis q̃ lib.et in.d.§ iuſ
ſum.de quo dicendum eſt:vt in dictis iu
ribus. et ratio eſt: quare donatio facta
per patrem filio in poteſtate etiam hodie
nõ valet:quia ſi pater donat filio:acqui
ritur filio et immediate patri: et ſic ad
patrem reuertitur:vt habetur in.d.l.pla
cet.vt no.per Bar.in.d.l.frater a fatre.in
vlti.colũ.et Ang.in.l.j.§ j.ff.pro donato.
¶ Iſta regula fallit in pluribus caſibus
in qb⁹ donatio facta filio in ptãte valet
qui enumerant̃ per gloſ.in.l.ij.C.de inof.
dona.⁊ ibi.per doc.⁊ per Bart.in.d.l.fra-
ter a fatre.in vlti.colũ.⁊ per Ange.in.l.ſ.
§ j.ff.pro dona.⁊ per doc in auſ.ex teſta
mẽto.C.de colla et ibi dixi et per Bald.in
titu.de pace iura.fir.in.§ item ſacramen
ta.in.j.colũ.et per Bald.hic.et per doct.
in locis que.ĩ.allegabuntur. ¶ Sed tu
enumera plures caſus et latius. Pri-
mus enim eſt in dote ſeu quando pater
donat filie pro dote ſua: vt nota.gloſſ.in
d.l ij.in princi.et ibi docto.et Barto.in.d.
l.frater a fratre.in vlti.colũ.et Ange.in.l.
j.§ j.ff.pro donato.licet ſm Ange.ibi non
ſit proprie donatio. ſed potius legalis
debiti exhibitio:vt.l.fina.C.de dotis pro
miſſi.et.l.qui liberos.ff.de ritu nuptia.
iuncta.l pomponius filadelphus.ff.fa-
milie hereiſcunde: et coniuncta.l.iij.§

ſed vtrum.ff.de mino. ¶ Secundus caſus fallentie eſt ſimilis in donatione propter nup.quã facit pater pro filio qui accepit vxorẽ:vt habetur in toto titu.C.de dona.ante nup.& inſti.de donat.§.eſt et aliud.& hoc vult etiam gloſ.in dicta.l.ij. ¶ Tertius caſus eſt:ſi pater donat filio eunti ad caſtra:vel exiſtenti in caſtris.vt l.iij.C.famil.her.et.l.caſtrenſe peculium et.l.miles.ff.de caſtren.pecu.&.l.j.C.de caſtren.pecu.mili.lib.xij.cũ ſimi.et no.gloſ.
22 etiam in.d.l.ij. ¶ †Quartus eſt ſimilis precedenti:vez qñ pater emit filio doctori vel aduocato libros et tradidit ſeu dixit q̃ ei donabat:q: tunc filius illud acquirit tanq̃ ſit caſtrenſe peculiũ:militãt nãq̃ aduocati ſeu quaſi militare dicuntur.vt.l.aduocati.C.de aduoca.diuer.iudi.&.l.fori.eo.tit.l.j.ſecundo rñſo.C.de caſtren.pecu.mili.lib.xij.et.d.l.caſtrenſe.et iſta donatio eſt adeo valida q̃ pater nõ poterit ipſam reuocare tanq̃ incõtinenti validã:nec veniet in collatione cũ fratribus.vt.l.j.§.nõ caſtrẽſe.ff.de colla.bo. et ibi hoc eleganter no.Bart.in.l.filio.C. famil.her.ſed ſi filius non erat aduocatꝰ vel doctor:tunc ſi impleuit ſtudiuz ante mortẽ pr̃is:& ſic incepit q̃ſi militare:iſti libri efficiuntur tanq̃ caſtrẽſe peculium et confirmatur donatio.arg.C.de donat. l.ſiue emancipatis.&.ff.de dona.l.donationes.§.pater.et ſimiliter nõ veniunt in collatiõe.vt.d.§.nec caſtrẽſe.& ibi hoc tenet Bart.vbi plenius per eũ.& idem tenet ad literã in ſuo tracta.de duobus fratribus in.j.q.tertie.q.princi.& habetur per gloſ. Bald.& doc.in.l.ſi(?)cuius.C.famil.her.& per glo.Bald.et doct.in.l.macedoniani. C.ad macedo.& per Bald.in auf.ex teſtõ in.vj.col.verſi.quintũ caplm.et ibi per oẽs docto.C.de colla.& hr̃ plene per Flori.in l.que pater.la.ij.in.ij.col.ff.fami.her.et p Ant.de but.in cõſilio ſuo.xliiij.qđ incipit. Ieſu chriſti & matris noibus inuocatis. Hoc tñ limita ſinglr̃:vt dicam.j.verſi.ſeptimus caſus in fi.
23 ¶ †Sed pone qđ pater primo vnũ filium facit ſtudere:et ibi libros emit:& in teſtõ voluit qđ filius conferat:contingit qđ pater ſuperuiuit & filius deceſſit:pater dedit poſtea alij filio illos libros qui perfecit ſtudium ſuum: deinde pater deceſſit cum eodem teſtõ quęritur an iſte filius ſuus debeat cõferre dictos libros.dic qđ ſic:q: iſti libri videntur tranſlati cum ſuo onere.vt.l.legatum.ff.de adimẽ.leg.&.l.gayo.in prin. ff.de adimẽ.& eiba.leg.& ibi hoc elegãter no.Bart. ¶ Quintus caſus fallentie eſt: quando pater donat filio vt benemerito et merita preceſſerunt.vt in auf.vnde ſi parens.& ibi not.C.de inof.teſta.& hoc tenet Bar.in.l.j.§.j.ante fi.ff.pro donato.et ibi etiam Ang.qui dicit:quod tunc dicitur eſſe donatio ex cauſa aduẽtitia:quia donatur vt extraneo & nõ vt filio:& donatio nõ eget:vt morte confirmetur:q: valet incontinenti ſecundũ gloſ.ibi.& idem not.Bald.in auf.ex teſtõ.in.ij.col.in fine C.de coll.ſubdit qđ cauſa propter quam donatur:facit etiaz aduentitiũ:q: filius acquirit nõ tanq̃ filius:ſed tanq̃ quilibet.arg.l.diuus.ff.ſi quid in frau.patro. pro quo vide no.per glo.& doc.in.l.ſi tibi in.§.ſi pactꝰ.ff.de pac.Sed ſi merita non preceſſerunt:nec tenet donatio:nec morte confirmatur ſcđm Ange.in d.l.j.§.j.ff. pro dona. ¶ Et nũquid in dubio merita preſumantur ſi nõ probẽtur.dic qđ non: vt habetur per glo.& doc.in.l.ſi donatione.C.de colla. ¶ Sextus caſus ſimilis p̃cedenti eſt:qđ vbicunq̃ pater donat filio ex cauſa aduentitia valet incontinenti donatio:quia inter patrem & filiũ conſiſtit omnis obligatio ex cauſa aduẽtitia: vt eſt gloſſ.no.in.l.ſi quis pro eo.in.§.j.in verbo tenetur.& ibi per Barto.& alios.ff. de fideiuſſo.et idem vult Bald.in.d.auf. ex teſtõ.in.iij.col.in princi. ¶ Septimus caſus eſt etiam quãdo pater donat filio ex cauſa profectitia.vt ſcz habeat in peculio profectitio:quo caſu lz nõ valeret incõtinenti:tamen ſi ſequatur emancipatio filio cõfirmatur ſi pater peculium nõ reuocauerit:vt eſt text.no.in.l.donationes in concubinam.§.pater.ff.de dona.ſcđm Uber.de bo.Iaco.de are.Dy.et alios ibi et ideo cõſuluit idem Uber vt refert Iaco.de are.& Barto.& alij ibi.& Ange.in.l. ij.§.j.ff.pro dona.qđ filius ſit cautus:cui pater donauit libros maximi valoris:vł in peculiũ aſſignauit:vel pro ipſo emit: ſi vult illos habere precipuos ſe eman-

cipari faciat:non reuocato peculio ⁊ fa
ciat vt traditio interueniat ⁊ valebit hoc
quo ad tranſlationem dominij : ſi pater
donans erat dñs:⁊ quo ad vſucapiendi
conditionē ſi nō erat dñs ſcdm Ange. in
d.l.j.§.j.qd no.pro his que dixi.ſ.in verſic.
quart⁹ eſt ſimilis. ¶ Octauus caſus eſt:
quādo rex donat filio ſuo i poteſtate exi=
ſtenti:qꝛ tunc valet propter autoritatem
regiam.vt.ſ.de dona.inter vi.et vxorē.l.
pe.vt ſingulariter dicit Bal.in.c.j.§.item
ſacramenta.in.vj.col.in fi.verſi.ſcdo vtruꝫ
rex.in titu.de pace iur.fir.in vſ.b.feu.vbi
oīno vide.⁊ habetur per Lud.de ro.in l.
ſi vero.§.de viro.in.iiii.fal.ad fi.ff.ſol.ma
tri.⁊ idem eſſet dicendū in quolibet prin=
cipe nō recognoſcēte ſuperiorem eadem
ratione:ſed nō puto idē dicendū in prin=
cipe ſeu duce Uenetiarum qui habet in
ciuitate Uenetiarū ſuperiores puta con
ſilium maius:qd eſt circa duo milia no=
bilium ⁊ etiā alia conſilia. ¶ Nonus ca
ſus eſt ſcdm aliquos:vcꝫ qd pater dicat
dono filio meo fundum vel talem rem:⁊
renuntio iuri acquiſitionis future ꝑ di=
ctum Barto.in.l.cogi.in.§.ſi pater.ff. ad
treb.ſed iſte caſus videtur eſſe dubitabi=
lis:qꝛ ſicut donatio facta per patrem fi=
lio acquiritur filio:et incontinēti poſtea
patri:qꝛ reflectitur dñium.vt.l. placet.ff.
de acqui.heredi.vt dixi.ſ. ponēdo regu=
lam:ita videtur acquiri patri illa renū=
tiatio mediante perſona filij per.d.l. pla
cet.ꝓpterea dicas qd ſi pater dixit dono
filio et renūtio iuri qd poſſem acquirere
ex illa reflexione:⁊ tūc valet donatio : qꝛ
abdicat a ſe dominiū. et ita intelligatur
Bar.in.d.§.ſi pater.ſꝫ ſi quis vellet huic
opi.repugnare poſſet dicere qd ius:obli
gatio:et actio non poſſunt ſtare in aere.
vt no.in.l.qui hominem.§. ſi debitorem.
maxīme per Pau.de caſt.ff.de ſo.⁊ habe
tur in.l.ſi ego.ff.de neg.geſt.licet glo. ibi
dicat contrarium:vnde neceſſe eſt qd ſit
penes aliquem dñm:vel apud patrē vel
apud filium:vel apud tertium.apud ter
tium nō poteſt eſſe ſi erat prius apud pa
trem per.l.id qd neminem.ff.de regu.iu=
24 ris.†et quia actus agentiuꝫ nō debent
operari vltra intentionem eorum.l. non
omnes.in prin.ff.ſi cer.peta.apud filium
etiam nō poteſt eſſe per dictaꝫ regulam:
quicquid acquirit filius acquirit patri.
vt.d.l placet.cum ſimi.que regula locuꝫ
habet etiā hodie in profectitijs. vt dixi.
ſ.ponendo regulaꝫ:ergo videtur qd de=
bet dici dominiū etiam penes patreꝫ:ex
quo nō poteſt ſtare in pendenti in aere:
ideo periculoſum eſt dicere qd iſta dona
tio valeat:licet aliqui dent iſtam caute=
lam donandi cum dicta renuntiatione
tamen cōmunis opinio videtur eſſe qd
iſta renuntiatio valeat : qꝛ dicta regula
que dicit:quicquid acquirit filius acqui
rit patri:debet intelligi patri volēti ⁊ nō
recuſanti.vt ſentit gloſſ.in.l. cum filio.in
verbo ex perſona.in verſi. vel dic ſi pater
ſibi retinere non vult.ff.de leg.j.et ibi per
docto.et Bart. ⁊ alios ſcribentes. in.d.l.
cogi.§.ſi pater.ff.ad trebel.⁊ Bart. et do=
cto.in.d.l.placet.⁊ ibi Pau.de caſtr.in fi.
hoc tenet. ¶ Decimus caſus fallētie eſt:
ſi pater donat aliquod diurnum pro ali=
mentis:vel remittit vſumfructum in ad=
uentitijs : vt.l.cum oportet.§. ſin autem
res.et.l.fi.§.ſin autem patrem.ſ.de bonis
que libe.vt dicit glo.j.in.l.ij.ſ. de inoffic.
dona.⁊ Bal.in aut.ex teſtamēto.in verſi.
nouum caplm.ſ.de coll.vbi dicit qd ſi fi
lius percipit fructus bonorum aduenti=
tiorū quoꝝ ꝓprietas erat ſua et fructus
pr̄is.⁊ percipit cōniuētibus oculis pr̄is
efficiunt ꝓpriū ipſius filij ⁊ nō ſunt con=
ferendi per.d.§.ſin autē res. ⁊ idē tꝫ Bal.
in.d.aut ex teſtō.in verſic.quartūdecimū.
caplm eſt qn̄ pater ꝑmiſit eos fruct⁹ hr̄e
ſecus ſi inuito vel inſcio patre. ideꝫ vult
Bar.in.d.§.ſin aūt res.⁊ in.l.frater a fra=
25 tre.in.vj.q.ff.de ꝯdi.inde. ¶ †Et nunqd
hmōi fructus bonoꝝ ſuoꝝ aduētitioꝝ ꝑ
filiū conſumpti veniāt conferendi. vide
per Cy.in.l.ſi emācipati.in.iij.q. ⁊ ibi do
cto.⁊ maxime Raph.ſ.de col.⁊ Bart. in
l.pater filiū.in.iij.q.in fi.ff.de coll. det. et
Ray.⁊ Pau.de ca.in.l.fi.ſ.de coll. ¶ Un
decimus caſus eſt qn̄ pr̄ donat filio cau
ſa ſtudiorū.qꝛ tunc vꝫ donatio inter pa=
trem ⁊ filiū in ptāte ſicut valet in dote l.
pōpo.philadelphus.ff.fami. her.vt dixi
ſ.in pr̄lo caſu fal.qꝛ cā ſtudiorū equipa=
ratur cauſe dotis.vt eſt gl.no.in.l.j.ff. ſo.
ma.⁊ ibi hoc vult Bal.in. viij.col.in fi. et

in.l.que pſ.ff.ſami.her.¶ Duodecimus
caſus eſt qñ pr̃ donaret filio naturali:qꝛ
tunc valeret donatio.vt probat̃ in.l.oẽs.
§.lucius.cõiuncta glo.in verbo tradide
rit.que ſubdit aĩo donãdi.ff.de his que
in frau.cre.ſed iſta nõ eſt ꝓprie falſa re=
26 gula.de qua.ſ̃.†quia filius naturalis
qui nõ eſt natus ex legitimo matrimo=
nio nõ dicitur eſſe in ptãte pr̃is.vt inſti.
de pat.ptãte.in prin.⁊.l.item in ptãte.et
l.nam ciuium.ff.de his qui ſunt ſui.vel
ali.iur.¶ Decimuſtertius caſus eſt:cuȝ
pater donat filio illud qđ ad aliũ debet
incõtinẽti trãſferri:puta qñ filius donat
rem ꝓfectitiũ peculii:vel rem pr̃is patre
ꝑmittente.vt.l.in edibus.§.qđ filius ſecũ
do rñſo.ff.de dona.intelligẽdo quod ibi
due donationes videntur:vna qua pater
donat filio:alia qua filius donat extra=
neo.Nec obſt.qđ pr̃ nõ poteſt donare fi
lio:qꝛ verũ eſt ſi apud eũ dȝ remanere:ſe
cus ſi ſtatim ad alium dȝ trãſferri.vt.ſ̃.
de dona.ante nup.l.ſi cõſtãte.⁊.ff.de iu=
re do.l.ꝓfectitia.§.penultimo.⁊.ff.de do
na.inter vi.⁊ vxo.l.ſi vxor marito.facit.l.
cogi.§.hi qui ſolidũ.ff.ad trebel.ita dixit
no.Bar.ſm Jac.de are.in.l.ſi cũ filius q̃
eſt.l.ij.in prin.ij.col.ff.de dona.⁊ ibi per
doc.⁊ idem vult Bar.in.d.l.in edibus.§.
qđ filius.eo.tit.¶ Decimuſquartꝰ caſꝰ
eſt:qñ eſt facta donatio per patrẽ filio in
ptãte cõſtituto:⁊ eſt appoſitũ iuramẽtũ
ſm Bald.hic in verſi.ſed quid ſi iter pa=
trẽ ⁊ filiũ:⁊ põt aſſignari rõ:qꝛ pr̃ nõ põt
venire cõtra iurȝ:qꝛ ẽ de iure naturali:
vt dixit hic Bal.⁊ idẽ ꝙ ſit de iure natu=
rali tȝ etiã Bal.in.l.j.in pe.col.ſ.q̃ bo.ce.
poſ.⁊ idẽ tȝ glo.xvj.q.vj.in.c.autoritatẽ
⁊ Spe.in ti.de loca.§.nunc oſtendendũ
in verſi.xxiiij.⁊ Pau.de caſt.in cõſi.cv.in
iij.col.vbi hoc declarat:ac etiã iurm̃ eſt
de iure diuino.vt.c.⁊ ſi chr̃s.extra.de iu
reiurã.⁊ in.d.c.autoritatẽ cũ gloſſ.quo
iure naturali vel diuino nõ curatur pa=
tria poteſtas:quia illa eſt ſolum de iure
ciuili.vt.l.item in poteſtate.ff.de his qui
ſunt ſui vel alie iur.Item qꝛ conſtat qđ
inter pr̃em ⁊ filiũ orit̃ obligatio natura=
lis.vt no.i.l.frater a fratre.ff.đ cõdi.inde.
ſi ergo oritur obligatio naturalis ad dã
dum:ergo dari põt:⁊ ſic dñium transfer
ri:alias ſi diceremus cõtrariũ:ſequeret̃
qđ illa obligatio eſſet vna:qđ eſt ꝯ.l.j.ſ̃.
de nudo iure quiritum tollendo.Preter
ea iſta naturalis obligatio veſtit̃ iurõ ꝑ
l.ſacre ſcripture q̃ ẽ potẽtior ꝙ̃ quelibet
27 patria ptãs.†qꝛ nulla cõſtitutio huma
na excellentior eſt diuina.l.ſancimus.ſ̃.
de ſac.ſan.ecc.⁊ aut.ſed epãlis dignitas
ſ̃.de epiſ.⁊ cleri.põt etiã ꝓbari alia ratio
ne:qꝛ iurm̃ appoſitũ ſuꝑ obligatiõe na=
turali facit illã eſſe efficacẽ.vt hr̃ ꝑ Bar.
in.l.ſi quis pro eo.in.vj.mẽbro.ff.de fide
iuſ.⁊ ibi per doct.⁊ ꝑ cano.in.c.cũ cõtin
gat.extra de iureiur.⁊ in.c.cũ veniſſet.de
inſtitu.⁊ ꝑ glo.⁊ doc.in.c.ex parte.extra
de cõſue.⁊ ꝑ docto.in.c.cũ iurõ.extra de
homi.Itẽ hoc ẽt ꝓbat̃.nã ex iurõ preſti=
to inter pr̃em ⁊ filiũ ſi nõ cõtinet aliquid
turpe:oritur obligatio efficax:⁊ pater te
netur ſeruare iuramẽtũ.vt no.doc.in.d.
28 c.cũ iurõ.¶ †Itẽ iſta opi.ꝙ iurm̃ vali=
det ꝯctũ inter pr̃eȝ ⁊ filiũ.ꝓbatur in.c.q̃
uis.de pac.lib.vj.⁊ in.d.c.cũ cõtingat in
fi.cum ibi no.⁊ iſtã opi.tȝ Joã.andre.in
addi.Spe.in tit.de teſta.§.j.⁊ idẽ tenet
Bald.in repe.l.ij.ff.de iureiur.⁊ Lud.de
ro.in.l.ſi donationes.ſ̃.de colla.et ibi per
doc.⁊ Pau.de ca.in cõſi.ſuo.cv.qđ inci.
In chriſti nõie amen.circa bona que fue
runt dñi Uberti.in.iiij.col.in verſic.ſcđo
videtur obſtare iurm̃.tȝ cõtrariũ dicens
qđ donatio inter pr̃em ⁊ filium iurõ non
firmat̃:ex eo qꝛ cũ pater filio vt filio do=
nauit:videtur ſibiipſi donaſſe ꝓpter qđ
redditur iurm̃ fruſtratoriũ ⁊ inutile:et
quaſi ſub impoſſibili ſicuti ſi donaret ſi=
biipſi.pro quo vide tex.in.c.fi.in fi.extra
de inſt.⁊.l.ij.ff.de ſtipu.ſer.⁊.l.vranius.
ver.ſed cũ duo.ibi qꝛ nõ pñt ꝓ eodẽ apđ
eũdem:vt quẽadmodũ incipere obliga=
ri:alias nõ poſſunt ita nec remanent.ff.
de fideiuſ.⁊.l.heres a debitore.§.ſeruo.
eo.tit.ibi nõ enim intelligi poſſunt.vt q̃s
pro fideiubendo obligetur.facit qđ not.
in.l.debitore.C.de pac.Preterea licet iu
ramento aſtringat iurantem:nõ tamen
facit capacem illum cui iurat̃:ſi alias
erat incapax arg.ff.de condi.⁊ demõ.l.
cui fundus.⁊ ideo cum filio donatur per
patrẽ nõ vt extraneo ſed vt filio qui in=
capax erat:per iuramentum capax fieri

nō pōt:ſicut ſi donaretur ſeruo:vel alte=
ri incapaci. Sed ego teneo q̄ op̄i.prece=
dens ſit verior:vz q̄ donatio inter pa=
trem ⁊ filiū in poteſtate cōſtitutū firmet̄
iuramēto per rōnes de quibus.§.dixi. Nec
obſtant rōnes aſſignate in contrariū per
Pau.de ca.in.d.ſuo ↄſi.q2 tollunt̄ per ea
que dicta ſunt.§.ſi bene cōſiderētur:nec
eſt verū q̄ hm̄ōi iuramentum ſit fruſtra
toriū ⁊ inutile:quaſi videat̄ ſibi patri do
naſſe:q2 imo eſt vtile:ex quo filius pōt ſi
bi acquirere obligationē naturalem.vt
no.Bart.in.l.frater a fratre in vlti.col.et
iuramēto confirmatur:vt dixi.⁊ per hoc
etiā apparet q̄ perſona filij nō eſt oīno
incapax maxime interueniēte iuramē=
to ſm q̄ nō attenditur patria poteſtas.
vt.§.dixi:ſicut etiā dicimus in ſimili do=
natione facta vxori:q2 licet ſit incapax:
ne cōiuges mutuo amore ſe ſpoliēt.vt.l.
j.⁊ per totū tit.ff.de dona.inter vir.⁊ vxo.
tm̄ firmatur iuramēto ſm verā opi.quia
tale iuramentū nō eſt cōtra bonos mo=
res naturales ſed tm̄ ciuiles.per ea que
no.Bal in.l.pactū dotale.in.xix.q̄ō.§.de
coll'.⁊ in rubri.§.de condi.ob tur.cau.in
princi.⁊ in.l.pacta que cōtra.§.de pac.et
Pau.de ca.in.l.fi.in.ij.col co.ti.de pac.et
cano.in.c.cū cōtingat.in ſuis repetitio.⁊
maxime Anto.de ro.in.lxv.col.extra de
iureiur.et ita conſuluit Bal ⁊ idem ſen=
tit in.l.j.in vlti.q.§.de inoffic.dona.⁊ ita
tenet Barto.in effectu in.l.ſeius ⁊ auge=
rius.ff.ad le.fal ⁊ ibi per doc.⁊ idem con
ſuluit Fed.de ſe.in conſil.ſuo.cxxxv.q̄
incipit.In nomine domini amen.pun=
ctus q̄ſtionis talis eſt ⁊c.et ita alias ego
conſului in ciuitate Ferrarie pro vxore
cuiuſdam nobilis Veneti:et ita fuit iu=
dicatum.de qua queſtione habetur per
Cy.⁊ Bal.in.l.j.§.de ſac.ſanc.eccle.⁊ per
Cy.in l.penulti.§.de dona.ante nupt.et
per Barto.Bald.⁊ alios in.l.ff.de dona.
inter virum ⁊ vxorem.⁊ Barto.⁊ Ange.⁊
aliū in.l.ſi quis pro eo.ff.de fideiuſ.⁊ Bar
to.in.l.titia.§.imperator.in.ij.col.in fine.
verſi.quero mater ⁊ pater.ff.de lega.ij.et
Bald.in.l.cum multe.in.iij.col.§.de do=
na.ante nup.et Saly.in.l.ſi ex volunta=
te.§.de dona.inter virum ⁊ vxorem ⁊ per
Guil.de cuno.⁊ Alberi.de roſ.plene in.l.

ſed ſi poſſeſſori.§.item ſi iuraucro.ff.de
iureiurā.et Ludo.de ro.in conſi.ccxcj.in
ij.col.et Pau.de caſt.in.d.l.pacta que cō
tra.et in conſi.ſuo.xcviij.et Raph.ful.in
l.papinianus.ff.de dona.inter virum et
vxo.et Old.in conſili.cxx.et Cardi.zab.
in clemen.j.de iureiu.⁊ Jo.and.in addi.
Spe.in titu.de dona.inter vi.et vxo.ſup
rubri.et in titu.de teſta.§.j.⁊ Jaco.de zo
chis in.c.fi.in prin.in.iij.col.extra de do=
na.inter virum et vxo.et quia iſta nō eſt
queſtio noſtra:aliter nō examino ſed ſuf
ficit remiſſio ad p̄dicta. ¶ Et quod dixi
donationem inter patrem et filium va=
lere:ſi iurauit pater nō cōtrauenire ⁊c.
intelligo eſſe verū niſi eſſet inofficioſa:q2
quatenus eſſet inofficioſa nō ↄfirmaret̄
29 iuſto:†quia iurm̄ nō confirmat aliquid
niſi in preiudiciū iurātis:nō autē in pre
iudicium tertij.vt in.c.q̄uis.de pac.lib.
vj.et.c.licet mulieres.de iureiu.eod.lib.
et ita tenet Barto.in.d.l.titia.§.impera=
tor in.d.ver.quid ſi mr̄ et pr̄ qui donauit
ff.de leg.ij.⁊ idem tenet Bal in l.j.in vlt.
col.§.de inof.dona.qui dicit q̄ hoc caſu
nō requiritur relaxatio iuramēti. ¶ De
cimuſquintus caſus eſt:q̄n pater donat
cā mortis filio ſuo in ptāte ↄſtituto.vt.l.
ſi donatione in primo rñſo.§.de coll'.⁊.l.
pe.ff.d col.bo.ſed in hac donatiōe cauſa
mortis eſt pluſq̄ i donatiōe inter viuos
q2 iſta donatio cā mortis cōfirmat̄ morte
pr̄is:et ſi nō interuenerit traditio:q2 hz
inſtar legati:⁊ effectū vltie volūtatis.l.fi.
in.fi.§.de dona.cā mor.⁊ no.p Bal.⁊ doc.
in.l.j.ff.de leg.j.vt elegāter no.Bal.i.l.et ſi
mortis.§.ad.l.falc.nā i vltima volūtate
nō requirit̄ traditio de neceſſitate niſi te
ſtator voluerit i vita ſpōte ſoluere:vt eſt
caſus ſing.in.l.luci⁹.ff.de leg.ij.ſed ſec⁹
eſt in alia donatio.inter viuos facta per
prēm filio in ptāte tanq̄ filio:q2 ad hoc
vt cōfirmetur morte:requiritur traditio
l.ij.ſupra ſi quis alteri vel ſibi.et ita te=
net Bal.in dicta.l.et ſi mortis.et in auc.
vnde ſi parens.in princi.ſupra de inoffi.
teſta.⁊ probatur in.l.papinianus.ff.de
dona.inter virum ⁊ vxo.⁊ in.l.multā.§.
ſi qui alteri vel ſibi et per no.per Cy.in
l.j.§.de dona.ante nup.⁊ in.d.l.ij.vbi ha
bet̄ q̄ dona.inter vi.⁊ vxo.nō confirmat̄

morte:niſi priꝰ interuenerit traditio ar=
guẽdo de illa dona.facta inter cõiuges
ad dona.factam per patrẽ filio:ſicuti ar
guit Ange.in auẽ.de immenſis dona.in
prin.in.ij.col.colla.vij.et ita tenet etiam
Cy.Bal.Ang.et alij in.d.l.ij.in prin.ꝫ.de
inoffi.dona.⁊ hoc procedit ſiue traditio
interuenerit tpe dona.ſiue poſtea:vt pro
batur in.d.l.ij.ꝫ.ſi quis alteri vel ſibi. et
in.d.l.papinianꝰ.⁊ ita vult not.Bald.in
dona.inter vi.et vxo.in.c.ij.in fi.in tit.de
feu.dato inuicem.l.cõmiſ.¶ Itẽ hoc ꝑ=
cedit vt donatio morte cõfirmet:ſi tradi
tio interuenit.ſ.vera vel ficta:puta quia
pater cõſtituit ſe precario noĩe filij poſſi
dere:vt dicit Ange.in.d.auẽ.de immẽſis
dona.in.ij.col.verſi.ſed tunc quero:⁊ dicit
qḋ ita not.ſing glo.in.l.ij.ꝫ.de dote ſcau.
nõ nume.et idẽ mo.Cy.in.d.l.ij.⁊ idẽ no.
Bal.Ang.⁊ alij in.l.ij.in prin.ꝫ.de inof=
fi.donat.⁊ idem vult Barto. in donatio.
inter virum ⁊ vxorẽ.in.d.l. papinianus
⁊ Pau.de caſt.in.l.diuortio.§.ob dona=
tiões.ff.ſolu.ma.¶ Et adde p̄dictis om
nino Pau.de ca.in cõſi.cvj.qḋ incipit.in
xp̄i noĩe amen.d.donatio ſine dubio dici
tur fuiſſe iter viuos:vbi etiam examinat
intellectuꝫ.d.l.papinianus.Item predi=
cta q̄ dixi de traditione ꝑcedũt in bonis
30 preſentibꝰ nõ futuris:† q2 futura tradi
nõ pn̄t:nec ꝑ conſtõnem p̄carij transfer=
tur poſſeſſio bonorũ futurorꝫ:q2 ſicut lo=
cus incertus nõ poſſidet vere:ita nec fi=
cte põt poſſideri per cõſtõnem p̄carij. et
hoc videt tenere glo.in.l.j.§.vniuerſe.ff.
pro dote.ita dicit ſinglr̄ Ang.in.l.fi.in vl
ti.col.poſt prin.ꝫ.de pac.⁊ põt eſſe ratio:
q2 fictio nõ poteſt habere locũ ſi nõ repe
rit rẽ ſuꝑ qua figat pedes: vt not.Bart.
in.l.neceſſario.in fi.ff.de peri.⁊ cõmo.rei
31 ven.¶ † Et de iſto articulo nũquid locꝰ
futurus:⁊ ſic incertus poſſit poſſideri.vi
de Iac.but.Bar.⁊ alios in.l.fi.ſ.que res
pig.obliga.poſ.⁊ Bal.in rubri.ꝫ.de con=
trahen.emp.in.xxj.q.⁊ Ioan.de imo. in
l.ſtipulatio hoc modo cõcepta.in fi.⁊ ibi
etiam Rapha.cu.ff.de verbo.obli.⁊ Ang.
⁊ Io.de.imo.in.l.quãuis.§.j.ff.de acq̄rẽ.
poſ.⁊ Ludoui.de ro.in.l.exitus contro=
uerſie.in fi.eodem titu.⁊ plene per Ang.
de arc.inſtitu.de actio.§.actionũ in ma=
teria conſtituti ⁊ precarij.in verſi.hinc
ſumpta occaſione:q2 clauſula cõſtituti
⁊c.¶ Item ea que dixi quod ad hoc vt
donatio valeat:requirit traditio:intel=
lige quando donatio fit inter perſonas
prohibitas:alꝰs morte confirmat:nõ in=
teruenientc aliqua traditione vera vel
ficta:vt not.Cy.in.l.j.in fi.per gl.ibi quã
ita intelligit ſupra de donat.ante nupt.
quem ſequitur Bald.in.l.vt heredibus.
in fi.ff.de leg.ij.qḋ no.¶ Concludo ergo
circa predicta quando pater donauit fi
lio ſi queritur nunquid acquiratur filio
dic aut ſumus in caſibus in quibus do
natio facta per patrem filio de re patris
in vita ipſius patris valet:⁊ tunc incon=
tinenti transfert dominium in filiuꝫ:aut
donatio eſt facta de re aliena:et tunc nõ
transfertur dominium / ſed transfertur
in filium vſucapiendi conditio per.l.cla
uibus.ff.de contrahen.empt.aut ſumus
in caſibus in quibus non valet donatio
in vita patris:⁊ tunc ſi pater donat rem
propriam non transfert dominium in
filium in vita patris: ſi donat rem alie=
nam non transfert vſucapiendi con=
ditionem per iſtam.l.⁊ per.l.primam.§.
j.ff.pro dona.⁊ per ea q̄ dicta ſunt ante
ſupraſcriptos caſus fallentie.¶ † Secũ 32
do caſu principali quando queritur:an
donatio inter patrẽ ⁊ filiuꝫ ſeo caſu quo
non valet in vita patris:an ſaltem mor=
te patris confirmetur:⁊ quo iure ⁊ quis
ſit effectus huius cõfirmationis que fit
morte:⁊ ſi donauit rem alienam nunq̄d
filius poſt morteꝫ patris poſſit eam vſu
capere vel preſcribere:et quo iure.¶ Et
dicas breuiter quod ſi pater donat rem
propriam:et illam tradit filio vere vel fi=
cte:dicta donatio incipit valere inconti
nenti poſt mortem patris:vt.l. donatio=
nes.que eſt.p.in princ.ꝫ.de do.inter vir.
⁊ vxo.⁊.l.ij.cũ ibi no.ꝫ.de inoffi. dona.⁊
dixi ſupra ante fallẽtias.⁊in.xv.fallen=
tia.¶ Sed dubium eſt quo iure tunc di
cta donatio valeat ſeu morte confirme=
tur:et in hoc diſtingue:aut heredes pa=
tris habuerunt ratam illaꝫ donationẽ:
et tunc illa donatio que in vita patris
erat nulla propter reflexionem acquiſi=
tionis que fit de patre in filium:⁊ de fili

incontinēti in patrem.l.placet.ff.de acquiren.heredi.vt dixi ſupra ante fallentias:confirmatur morte propter ratihabitionem heredum: vt.l. ſi pater ff.pro lega. ¶ Et effectus huius donatiōis cōfirmateꝰ eſt vt valeat illa donatio: quia propter illam ratihabitionem videntur heredes velle: quod illa donatio que in vita patris fuerat nulla:incipiat habere vires ex nouo cōſenſu heredum:propter quem conſenſum ceſſat ratio prohibitiua donatiōis:qꝫ tūc non pōt reflecti in patrē donatio: qui iā mortuꝰ eſt ſicut poterat in vita ipſius pris. ¶ Et eſt aliꝰ effectꝰ: vt illa donatio valeat tanꝙ donatio et non tanꝙ legatum:vel quaſi legatum. ¶ Eſt etiam alius tertius effectus quia iſta donatio incipit habere vires a tēpore cōfirmationis facte per heredes ꝛ non ante:hoc videtur probari in.d.l.ſi pater.ff.pro donato.cōiuncta.l.j.§.ſi pater.eo.titu.et hoc videtur eſſe de mente. glo.hic ibi niſi heredes ratam habeant ꝛc.et idem tenet Ang.in.d.l.ſi pater.qui dicit qđ donatio valet a die ratihabitionis et non ante.ꝛ idem vult etiam Saly.
33 hic:ꝛ etiam Cy.hic in.j.q.†qui dicit no. qđ quādo heredes habent ratam donationem: tunc videtur interuenire noua donatio ꝛ nouus titulus:nec videt poſſe cumulari cum titulo donationis facte a patre:que fuit nulla i vita patris . nec tenet cum titulo legati vel quaſi:qꝫ cum ſuperuenit donatio ab heredibus videt receſſum a legato.et iſto caſu procedat donatio:vt ex nunc. ¶ Et ex hoc ſequit quartus effectus: quia ad validitatem huius donationis non requiritur traditio:ex quo non eſt facta inter perſonas prohibitas per id qđ not.Cy.in.l.j.in fi. C.de dona . ante nup.ꝛ Bal.in.l.vt heredibus.in fi.ff.de leg.ij.vt etiam de hoc dixi.C.ante.verſi.qui incipit . ſcdo caſu pncipali Et predicta procedunt ſine dubio quando pater exheredaſſet filiū:cui primo donauerat:quia pater exheredādo filium poſt donationem ſibi factam preſumitur mutaſſe voluntatem ſuam:et tacite reuocaſſe donationem:vt.d.l.ſi pater.ff.pro donato.quam Barto.ita intelligit ibi ꝛ in.l.ij.§.fi.circa fi.eo.titu.dicēs quod tunc non procedit donatio facta a patre:niſi heredes patris confirmauerunt eam.ꝛ ita videtur ſentire Hoſtiē.in titu.de vſuca.vbi ponit materiam titul. pro donato.ſed glo.hic ꝛ Cy.ꝛ Saly.videntur velle indiſtincte: quod etiam vbi pater non exheredaſſet filium: ſi tamen heredes habuerunt ratam donationem valebit vt donatio.ꝛ dicit Cy. quod iſta erit noua donatio facta ab heredibꝰ ppter ſuā ratihabitionē: et ſic erit nouus titulus:ꝛ videbitur eſſe receſſus a legato propter ſuperuenientiam donatiōis ab heredibus facte:vt ſupra dixi. ¶ Ego autem teneo primā opi.quod intelligat ſolum valere:vt donatio noua quando pater filium exheredaſſet mala mente: quo caſu videtur pater tacite reuocaſſe donationem vt dixi: et ſic non poteſt filius habere:niſi ex nouo conſenſu heredum qui; cauſat nouā donationem:ſecꝰ ſi ipſum filium non exheredaſſet:ſed in aliqua parte eum inſtituiſſet:vel exheredaſſet non mala mente.iuxta.l.multi nō note cauſa.cum ibi not.ff.de teſta . ꝛ.l. ſi patronus.§.ſi quis non mala mente.ff. de bo.liber.quando hac caſu morte patris donatio confirmata valet vt quaſi legatum:vt dicit hic glo.ꝛ etiā.j.dicetur que donatio cum habeat vim legati:cedit eius dominium a morte teſtatoris in legatarium ſeu donatarium.l.a titio. ff. de furtis.ꝛ not.per glo.ꝛ docto.in.l. ſi tibi homo.§.cū ſeruus.de lega.j.imo plus huiuſmodi donationes que morte confirmantur non requirunt aditionez hereditatis.l.ſequens queſtio.ff.de lega.ij. ꝛ ibi hoc not.Barto . de quo etiam dicetur infra.cum ergo dominium fuerit acquiſitum filio a die mortis teſtatoris:ſequitur quod ex alia cauſa ſeu ex alia donatione heredum non poterit amplius dominium acquirere:quia qui ſemel eſt effectus dominꝰ:non amplius efficitur dominus.l.ſequitur.§.lana.ff.de vſuca. ꝛ not.per glo.ordi in.l.iij.§ ex pluribus. in glo.ij.magna:que incipit nota duas regulas.et per Bar.ꝛ alios ibi.ff.de acq. poſſeſ.hoc tamen intelligo verum quando filius voluit acceptare et acceptauit dictam donationez poſt mortem patris

tanq̃ morte cõfirmatam: ſed ſi filius nollet acceptare donationem tanq̃ morte confirmatã: ſed potius ex ratihabitione facta per heredem: ⁊ ſic acquirere ex noua donatione: q2 forte vult potius habere titulum ab heredib⁹ quã a patre: tũc poſſet perdere illud. qđ dicit hic gloſ. et Cy. clari⁹ in. j. q. q2 tunc videt̃ eſſe receſſum a quaſi legato: ſeu a donatione confirmata per patrem: ⁊ ratio que me mouet eſt iſta: q2 lz illa donatio morte fuerit confirmata: tamẽ ego intelligo qđ cẽſetur confirmata: et valere tanq̃ legatũ ſcʒ reuocabiliter: q2 ſi filius non vult acceptare illam confirmationem ſeu quaſi legatũ: poteſt repudiare ſicuti legatuʒ factum acquiritur legatario reuocabiliter: tñ q2 põt illud repudiare: vt habetur in. d. l. ſi tibi homo. §. cũ ſeruus. ff. de leg. j. nec credo qđ haberet obſtare etiã ſi ſemel dictã donationem a patre acceptaſſet in vita patris: maxime quãdo res donata fuit tradita filio: q2 tunc erat donatio nulla: vt habetur hic in glo. et ſupra dictum eſt: ⁊ ſic cũ nondum fuerit irreuocabiliter acquiſita res donata per mortẽ patris: niſi filius de nouo eã acceptauerit: tanq̃ ex donatiõe confirmata: puto qđ ſit in electione ipſius filij eligere: ex quo caput velit ſibi acq̃rere dictã reʒ a patre donatã: an ex illa donatione cõfirmata per mortem: vel ex ratificatione facta per heredes. facit ad hoc. l. recuſare. §. titius cũ ibi not. per Barto. et alios ff. ad treb. ⁊ qđ no. in. d. l. iij. §. ex plurib⁹. cũ ergo expreſſe recedit̃ a dicto quaſi legato: quod põt vt dixi: ſequit̃ qđ tũc habebit rem tanq̃ donatã ab heredibus p
5 no. in. d. §. ex pluribus. ✝ Sed quid ſi fili⁹ poſt mortem patris non aliter expreſſe acceptauit donationem factaʒ ſibi a patre: nec etiam aliter repudiauit: ⁊ heredes habuerunt ratã dictã donationem: credo qđ ſit in electiõe filij acceptare: ex quo capite velit per predicta. ¶ Ex predictis itaq3 põt cõcludi qđ aut poſt mortẽ pris filius acceptauit expreſſe donationem factam a patre eam laudando: ⁊ tũc nihil amplius poſſit in dicta re donata acq̃rere per ratihabitionẽ heredũ: ex quo pri⁹ erat effect⁹ dñs irreuocabilr per not. in. d. l. iij. §. ex pluribus. ff. de acquiren. poſſeſſio coniunctis his que habentur in. d. l. ſi tibi homo. §. cũ ſeruus. de leg. j. aut filius expreſſe renunciauit donationi facte a patre etiã poſt mortẽ patris: ⁊ tunc ſequuta ratihabitione per heredes pris et filius acceptauit iſtam ratihabitionem: et tũc valebit vt ex nũc tanq̃ donatio facta ab heredibus: q2 videtur eſſe receſſum a prima donatione facta per patrem: ⁊ ita põt etiã intelligi gloſ. et Cy. hic: aut filius nõ acceptauit neq3 repudiauit donationem factã a patre poſt mortem ipſius pris: ⁊ heredes habuerunt ratã dictã donationẽ: ⁊ tũc ſi filius acceptat illã ratihabitionẽ valebit: vt ex nunc: ex quo habebat rem penes ſe: vt. l. abſenti. in prin. ff. donatio. et videbit̃ eẽ ſimiliter receſſum a pma donatione morte confirmata. ⁊ ita etiã põt intelligi glo. ⁊ Cy. hic: aut filius qui non acceptauit donationem paternã: nec repudiauit non fuit preſens ratihabitioni: ⁊ tũc ſi poſtea ſciuit: ⁊ eã ratã habuit valebit donatio tanq̃ facta ab heredib⁹ per. d. l. abſenti. ſed ſi ſciuit ſimplr: tunc eſt in electione ſua: ex qua donatione velit conſequi dominiũ irreuocabiliter per predicta: ſed ſi ignorauit ratihabitionẽ heredum: per illã non poterit ſibi dominiũ acq̃rere per. d. l. abſenti in ſcđo rñſo. ideo valebit vt ex tũc tanq̃ donatio a patre facta: que oĩa tunc mẽti: q2 per doct. non tãguntur. ¶ Aut heredes pris non habuerunt ratã illã donationem: ⁊ tunc ſi res erat ipſius patris morte cõfirmatur. l. donationes quas. § de dona. inter vir. ⁊ vxo. ⁊. l. ij. cũ ibi not. § de inoffi dona. Et hmõi donatio morte ꝯfirmata nõ valet: vt donatio inter viuos: ſed valet vt quaſi legatũ: vt dicit glo. nota. in. l. filic cuius in gl. j. in fi. § fa. her. ⁊ glo. fina. hic dũ dicit: ſed quaſi pro legato. ⁊ idem vult glo. in. l. ij. in. §. filiũ. in verbo ꝓ herede. ibi quaſi ex cauſa legati. ff. pro herede. ⁊ eſt etiam glo. in aut. ex teſtã. et ibi p oẽs docto. ⁊ maxime per Bal. § de col. et ſic dicitur valere iure quaſi legati ⁊ non veri legati: quia huiuſmodi donatio inter patrem et filium morte cõfirmata nõ ſapit per oĩa naturam vltime volunta-

tis:ſed Bal.in.l.vt ꝓponis. in.ij. opp. ſ.
de cõdi.ob cãm.qui ſubdit qđ nõ eſt:qꝛ l
pluribꝰ non hꝫ vim legati ꝛ primo non
habet:qꝛ quo ad confirmationeꝫ huius
donationis requiritur traditio: vt.l.ij.ſ.
ſi quis alteri vel ſibi.ꝛ not.per Cyn.in.l.
j.ſ.de dona.ante nuptias.ꝛ per Bart.in
l.donationes in concubinã.§.pater.ff.de
donat.ꝛ not.Bald.in auť.ex teſtõ.in. v.
c.in fi.Sc͡do qꝛ ad confirmationem dicte
donationis factã per mortẽ pr͞is non re=
quiritur aditio hereditatis:qꝛ ſola moꝛ
te cõfirmatur.l.ſequẽs qđ.de leg.ij.ꝛ ibi
hoc not.Barto.ꝛ etiam glo.no.que hoc
dicit expreſſe in.d.l. filie cuius.in.j.gloſ.
in fi.ꝛ non eſt melioꝛ alibi ſ͞m Ange.ibi.
ꝛ pꝛobať per gloſ.in.l.;poſt legatum.i.§.
qui moꝛtis.in verbo legatario.in fi.ff.de
his quibus vt indig.ꝛ not.doc.in.d.l.fi=
lie cuius.ꝛ in di.auť.ex teſtõ.que aditio
requiriť ad cõfirmationẽ legatoꝛũ.l.eã
quã.cum ibi no.ſ.de fideicõ.ꝛ hr̄ in.d.l.
ſi tibi homo.§.cũ ſeruus.de leg.j.etiã ſi
eſſent legata ad pias cauſas:qꝛ etiã illa
nõ debenť:niſi ſaltẽ ab inteſtato adeatur
hereditas:vt.l.iij.ſ.de fideicom.liber.vbi
eſt caſus ſing.ſ͞m Ang.in.d.l.filie cuius.
q̄ ẽt ibi dicit ꝙ de hoc eſt gl.ſing.i l.q̄ filij.
in.§.ſeruꝰ.ff.de her.inſt.niſi loqť de legato
libertatis:qđ eq̄parať legato pie cãe.et
idem vult Ang. ſ͞m Jaco.de are.in.d.§.
ſeruus.ꝛ Jo.an.in addi.ſpecu.in titu.de
inſtru.edi.§.nunc vero aliqua.verſi. ſed
pone ꝙ ex teſtõ non eſt adita hereditas
ꝛ additio incipit:hic omittit auctoꝛ qđ=
nẽ ꝛ Bal.in.l.eã quã.in.ij.col. in ver. ſed
hic quero de duobus.ſ.de fideicõ. ꝛ ha=
bet ꝑ Bar.ꝛ alios i.l.j.ſ.de ſac.ſan.ec.et
Bal.in auť.hoc amplius.in.iij.col.ad fi.
ſ.de fideicõ.ꝛ per Alberi.de roſa.in rub.
ſupꝛa de codicil.ꝛ per Pau.de caſt.in.l.
j.cod.titu. ¶ Tertio dicta donatio inter
patrem ꝛ filium moꝛte confirmata non
habet vim legati ſeu relicti quantũ ad
cõſummationẽ:ſi eſt vltra ſummã quin
gentoꝛum aureoꝛum:vt in.l.donationes.
que eſt l.antepe.ſ. de donat.inter vir.et
vxo ꝛ ita tenet Bal.in auť.ex teſtõ.in.iij.
col.in ver.ſed in hoc caue tibi.ſ.de colla.
ꝛ idẽ tꝫ Ang.in.d.l.donationes.ꝛ Saly.i
l.illud.circa mediũ.6 col. ¶ Quarto nõ
hꝫ vim legati quãtũ ad tres actiones q̄
competunt noie relictoꝛũ:vt.l.j.ſ.cõis d
leg.et inſt de leg.§.j. ſ͞m Bald.in.d.auť.
ex teſtõ.in pꝛeallega. verſicu. ¶ Quinto
nec quãtũ ad cõfiſcationem per damna
tionem dãnatoꝛis ad moꝛtem vel ſerui=
tutem.argu.l.res vxoꝛis.C.de dona. in=
ter vir.ꝛ vxo.ꝛ.l.iij.§.ſed vtrum.ꝛ qđ ibi
not. ff.de minoꝛibus. ¶ Sexto nec quã=
tũ ad hoc:vt hec donatio in legitimam
imputeť:lꝫ alia relicta in legitimã impu
teť:vt.l.ſi qñ.§.et gñaliter.ſ.de inoffi.te=
ſta.et ibi hoc vult gl.in verbo quartaꝫ.ꝛ
glo.in.l.filiũ quẽ habẽtẽ.ſ.fami. here.et
hoc tꝫ Ang.in.d.§.ꝛ gñaliter.et Paul.de
ca.ibi.qui repꝛobat Bar.in hoc tenentẽ
cõtrarium in.l.in quarta.in.vij.colũ. in
pꝛin.ff.ad.l.falci. ¶ Septimo qꝛ huiuſ=
modi donatio nõ diciť legatũ:qꝛ nõ re=
linquitur in teſtõ:vt dicit; glo.j.in fin.in
d.l.filie cuius.nec relinquiť in codicillis
neqꝫ in epiſtola:vt dicit Bal. in.l.ij.ſ.de
inoffi.dona. ¶ Octauo qꝛ quãdo confir
matur huiuſmodi dõatio moꝛte trahiť
retro ad diẽ donationis: vt.d.l. antepe.
ſupꝛa.de dona.inter vir.ꝛ vxo.quod nõ
35 eſt de natura legati.†quod nõ trahitur
retro ad diem teſtamenti:ſed ad diem
moꝛtis tñ.l.ex verbis et in hoc no. Bal.
in pꝛin.co.ti.ꝛ quod dixi:ꝙ hmõi dona=
tio trahiť retro ad diẽ donationis: intel
lige quo ad fructꝰ et partꝰ:nõ aũt quã=
tũ ad dominiũ:vt not.gl.et Ange.in.d.l.
antepenul.et gl.in.l.ij.§.j.ff.pro donato.
et ibi de hoc plene ꝑ Barto.ꝛ glo.in.l.ij.
in verbo fami.herci.ſ.de inof.dona.ꝛ ibi
per docto.ꝛ eſt glo in.l.talis ſcriptura.i
verbo ad vniuerſa.circa fi.ff.de lega.j.et
ibi not.per docto.ꝛ pꝛobatur hoc in.d.l.
ij.ſ.de inoffi.dona.licet glo.in.l.ſub con
ditione.ff.de ſolu.ꝛ.in.l.ſequẽs qđ.ff.de
leg.ij.teneãt cõtrariũ:ſed repꝛobatur ꝑ=
docto.in dictis iuribus. ꝛ maxime per
Barto.in.d.l.ſub conditione.ꝛ in.l.j.§.j.
ff.pro donato.ꝛ Ange.in.d.l.ante penul
tima.ꝛ Bar.in.d.l.ſub conditione. in fi.
j.col.aſſignat rõnem:qꝛ tempoꝛe dona=
tionis filius non poterat eſſe dominꝰ ꝓ
pter paternã pt̃ãtem:vt ſepe dictum eſt
ergo non poteſt fingi retro ip̃m fuiſſe do
minũ eo tp̃e q̄ erat inhabilis:ꝛ ſic deficie

bat tunc habilitas extremorum.per.not in
d.l.ij.& ibi hoc etiã vult Bal.in.iij. col.in
fi.¶ Nono q2 legata nõ debẽtur legata-
rijs ſi legãs moritur ciuiliter.l.eius qui.ff.
de teſta.ſed ſecus eſt in dona.que morte
cõfirmatur:vt.l.res vxoris.& ibi hoc no.
Ang.§.de dona.iter vi.& vxo.& ſic hmõi
donatio cõfirmatur morte pris donantis:
ſiue ſit mors naturalis ſiue ciuilis. de q
vide per Joã.andr.in.c.fi.extra de dona.
inter vi.& vxo.& per cano.ibi.et maxime
per Jaco.de zochis qui de hoc plene di-
cit:& ppter iſta & alia ſilia nõ dr hec do-
natio eſſe verũ legatũ:q2 in oibus nõ ha
bet naturã legati ſeu relicti:ſed dr habe
re non quaſi legati:ſeu dr eſſe quaſi lega
tũ:q2 participat etiã de natura cõtract9
vt ptz ex predictis. ¶ Itẽ hmõi donatio
morte cõfirmata nõ hz vim cõtract9 in-
ter viuos quo ad quedã. Primo q2 ſi ha
beret vim cõtract9 valeret incõtinẽti do-
natio:et nõ expectaretur vt morte cõfirma
retur.l.nõ ois.in prin.cũ ibi no.ff. ſi cer.pe.
¶ Scdo q2 ex tali donatione non oritur
cõditio.l.ſi quis argentũ.§.de dona q2 nõ
cõfirmatur niſi quatenus interuenit tradi
tio:vt dixi.§.in verſi.& ſic dr valere. nam
ſi eſſet vera donatio inter viuos etiaz ex
ſola promiſſione ſeu ex ſola donatione
oriretur cõditio.d.l.ſi quis argentũ ſine
aliqua traditione rei donate vel pmiſſe
ex cauſa donationis per.d.l.ſi qs argen
tum.& ita vult in effectu Bald. in.d.aut.
ex teſtamẽto.in.iij.col.ver. itẽ ex tali do-
natione.§.de colla. et ex hoc apparet q
iſta donatio participat de natura ꝯtra-
ctus & de natura legati.nã inquantũ re-
quiritur traditio magis ſapit naturã ꝯct9.
l.traditionibus.cũ ibi no.§.de pac.quaz
naturã legati ſeu relicti qd acquiritur le-
gatario:nulla interueniẽte traditiõe:q2
tranſit dñium recta via a more teſtatoris
in legatariũ ficte.l.a titio.ff.de fur. et ve-
re ab adita hereditate.l. ſi tibi hõ.§.cum
ſeruus.ff.de lega.j.cum ibi no. etiaz ſine
traditione.l.lucius.la.j. et.l. legatum.ff.
de lega.ij.& no.Bal.in.d.l.ij.§. de inoffic.
dona.in.iij.colum.imo acquiritur etiam
abſenti & ignoranti.l.cum pater.§.ſurdo
ff.de lega.ij. cũ ſi.& inquantum ex hmõi
dona.non oritur cõditio.d.l.ſi qs argẽtum
ſapit magis naturã relicti ꝙ cõtractus.
¶ Tertio q2 non debet euictio ex hmõi
dona.morte cõfirmata: vt dicit Bal. ſm
Cy.in.d.aut.ex teſtamento ſed in dona.
inter viuos ſolet fieri regulariter iſta di-
ſtinctio:aut eſt inceptũ a pmiſſiõe & de-
betur euictio:aut eſt inceptũ a traditiõe: &
tunc non debetur:vt.l.ariſto.la.ij.& ibi ple-
ne no.ff.de dona.cũ ſi.& idẽ tenet Bal. in
d.l.ij.ante fi.pe.col.§.de inoffi. dona. qui
dicit q illud qd dicitur:q vbi donatio ince
pit a pmiſſione venit euictio:debet intel
ligi de pmiſſione obligatoria:vt.d.l. ari-
ſto.¶ Quarto quia hmõi donatio facta
per patrẽ filio:q morte cõfirmatur:põt per
donationẽ in vita ſua reuocari : vt.l an-
tepe.§.de dona.inter vi.et vxo.& not.Cy.
in.d.l.ij.in princi.& Jaco.but. & Bald. in
l.filie cuius.§.fami.her.qui dicũt q iſta
donatio habet vim relicti:niſi pater re-
uocauerit eã:qd nõ eſſet ſi eſſet vere con
tractus.l.ſicut.§.de act.& obli.l. in cõmo
dato.§ ſicut.ff.cõmo.¶ Quinto q2 filius
mortuo patre non põt vſucapere pro.do
nato:vt.l.j.§.j.ff.pro donato. q2 reputatur
quaſi legatũ:vt dr hic in gloſſ. ¶ Sexto
q2 iſta donatio valet ſoluz a tpe mortis:
vt ex nunc quo ad dominiũ : vt dixi.§. in
ver.viij.q nõ eſt de natura ꝯtractus pu-
ri:vt in.§.pure.inſti.de verb. obli. ¶ Se-
ptimo q non ſit pprie ꝯctus:ptz q2 obli
gatio inter patrẽ & filiũ nõ oritur:vt not. in
l.frater a fratre.ff.de cõdi. indebi. et not.
glo.& Bal.in.d.l.filie cui9. ¶ Octauo q2
ſi pater donat rem alienã filio et eam nõ
reuocat:filius poſt mortem patris vſu-
capit vel preſcribit titulo pro legato:nõ
titulo pro donato:vt habetur hic in glo.
de quo ſtatim dicam plene. Et ex his col
lige plures effectus hui9 donationis fa-
cte per patrem filio in poteſtate : plures
alij poſſent inueniri:ſed ſupra enumera
ti ſunt principales. Concluditur etiã ex
36 predictis † q donatio inter patrem & fi-
lium morte cõfirmata non dicitur proprie
donatio inter viuos:q2 non hz verã na-
turã cõtractus : nec dr proprie legatum
q2 ſimiliter non habet in oibus naturaz
legati ſeu relicti : ideo dicitur eſſe quaſi le-
gatũ:ſeu valere iure quaſi legati ſeu reli
cti:vt dr in glo.iſta cũ alijs.§.ad hoc al

legatis. ¶ Et predicta procedunt qñ pater donauit filio in ptãte ſua rẽ que erat
37 ipſius patris. ¶ † Sed quid ſi pater filio in ptãte donauit rẽ alienã: an poſſit filius vſucapere vel preſcribere: ſi credidit donationẽ valere: ⁊ gloſ. hic in verbo non defenderet in verſi. quid autẽ ſi pater dicit q̃ nõ an vita patris: quia donatio non valuit inter patrẽ et filiũ. ⁊ eſt caſus in. l. j. §. ſi pater. ff. eod. nec iuris error propter quẽ filius putauit donationem valere: cũ non valeret: eſt iuſtus ad vſu-
38 capiendum. ¶ † Sed ſi queritur an poſt mortẽ patris valeat donatio et quo iure et an res donata poſſit vſucapi vel preſcribi. ⁊ gloſ. hic diſtinguit. Aut heredes patris non habuerunt ratam illam donationem: et tunc non valet iure donationis: quia titulus pro donato deeſt: et propterea non poterit ex iſto titulo pro donato vſucapere vel preſcribere: vt dicta. l. j. §. ſi pater. ff. codẽ. et. l. ſi pater. codẽ titu. a contrario ſenſu. Sed ſi pater non reuocauit donationẽ: ipſa donatio morte patris confirmatur. l. donationis que eſt. l. antepenultima. C. de dona. inter virum et vxorem. ⁊ capit vires quaſi legati: vt plene fuit declaratum. C. ideo dicit gloſſ. q̃d pro legato poteſt vſucapi: ſed ſi heredes patris donantis habuerint ratam donationem: tunc etiã idẽ tenet donatio: et ex tunc põt incipere vſucapere pro donato: q: habendo ratã donationẽ videtur interuenire noua donatio: et ſic nouiter titulus donationis vltra titulũ pro legato. et iſto caſu videt̃ ſm Cy. hic receſſum a legato: ⁊ procedit vſucapio titulo pro donato: vt ex nunc: ſcʒ a die ratihabitiõis. vide plene que dixi. C. in j. verſi. ſecundo caſu principali. et q̃d dixi ſm Cy. q̃d propter ratihabitionem videtur eſſe neceſſarium a titulo quaſi legati. intelligo verũ eſſe quãdo filius vellet vſucapere titulo pro donato ⁊ non pro legato: ſecus ſi vellet vſucapere titulo pro legato: quia tunc poſſet per. l. iij. §. ſi ex pluribus. cum ibi no. per glo. et doc. ff. de acqui. poſ. et facit ad hoc quod no. Bart. in
39 l. recuſare. §. titius. ff. ad trebel. ¶ † Sed iuxta predicta reuoco in dubium: an donatio facta per patrem filio in poteſtate de re aliena morte patris confirmet̃. maxime ſi heredes patris non habuerũt ratam dictam donationem. et gloſſ. hic vt dixi tenet q̃d ſic per. d. l. donationis. ſed Iaco. de raue. quem hic ſequitur Cy. tenet q̃d non confirmatur: ⁊ dicit q̃ non eſt inconueniens hoc affirmare: imo eſt fere iuri cõſonum ne iuris fictio procedat contra naturam: vnde q̃ ſolet dici: donationem mortẽ confirmari: intelligit ipſe verum eſſe in proprijs rebus donantis: ſed in alijs naturalis ratio reſiſtit fictione iuris vt non procedat cum aliena iactura: et ſic ne iſta fictio inducatur contra naturalem equitatem ad preſtandũ titulum filio incip. iudicium puta verl domini. Et hanc opinio. confirmat Saly. hic: tamẽ quia ſi vſucaperet filius titulo pro legato: hec vſucapio ſtatim poſt mortem patris: vel ſaltem ab adita hereditate inciperet: igitur ſi poſtea heredes donationẽ cõfirmarẽt: ex tali donatione nõ procederet vſucapio pro donato: q: probat tali donatione. nã ſicut ex pluribus cauſis non poteſt dominiũ acquirere: vt habet̃ in. d. l. iij. §. ex pluribus. ff. de acq. poſ. ita nec ex pluribus cauſis quis ſucceſſiue vſucapere poſſet: q: ex ſcd̃a eſſet fruſtratoria: cum iam ſit effectus dñiũ ex prima: ſed q̃ñs eſt: falſum: q: pro ratihabitione heredũ vſucapiat ꝑ legato. ⁊ iſtã opi. Cy. tenet hic Paul. de ca. ſed Pet. de bella per. vt refert hic Cy. in fi. tenet opi. glo. noſtre qui non facit dr̃am: an pater donauit rem propriã vel alienã. et iſtam opinionem approbat hic Bald. ⁊ Ange. Albericus de roſate recitat vtranq̃ opinionem hic ⁊ remittit ſe ad notata plene per eum in. l. ij. C. de inoffi. dona. et iſtam opinio. gloſſ. tenet Barto. in. l. j. §. j. ff. co. et ibi etiã Angel. et idẽ tenet hic Saly. qui dicit q̃ leges que volũt: vt hec donatio facta per patrem filio habeat vim quaſi legati loquuntur generaliter: vt. l. filie cuius. C. fa. herciſcũ. ⁊ l. donationis. C. de dona. inter virum et vxorem. coniuncta. l. in donationibus. C. ad. l. falci. et ſic tam in re propria ꝙ in aliena. l. alienã. C. de lega. Nec obſtat ſm Saly. ratio Ioan. de rauanis: quia preiudicium quo propter vſucapionem grauatur dominus

ex iſto titulo quaſi legati procedit ex cul pa ipſius domini iam petentis: ideo non conſideratur: ſed potius rigor iuris qui tali equitati derogat: ne dominia rerum ſint in incerto. l. j. cũ ibi not. ff. de vſuca. et inſti. eodem titu. in princi. Nec obſtat ſe cunda ratio: quia dicit ꝙ per ratihabi tionem non impeditur precedens vſuca pio ꝓ legato ſeu quaſi legati: nec habet tũc locũ vſucapio pro donato: qꝛ locũ hꝫ qñ donatio fuit reuocata expreſſe vel ta cite per defunctũ: ita ꝙ ceſſet vtriuſqꝫ q̃ſi legati: tũc eñi cõfirmatio heredis operat̃ vt ex tũc pro donato vſucapiat. ⁊ ita lo quit̃. ff. ꝓ dona. l. ſi pr̃. ibi eñi ꝓpter exhe redationẽ intellige tacitam: reuocata iõ morte nõ cõfirmat̃. ⁊ ſic vult Saly. ꝙ ſe cus eſſet: ſi donatio non fuiſſet reuocata expreſſe vel tacite: qꝛ ex quo tũc valeret ⁊ procederet vſucapio ex titulo quaſi le gati: non poſſit valere ⁊ procedere vſuca pio amplius pro donato: quia eſſet fru ſtratoria: et hoc confirmo: quia quod ſo lum mihi perfecte acquiſitum eſt: am plius acquiri non poteſt. l. ſequitur. §. la na. ff. de vſuca. et quod ſolum meum effe ctum eſt: amplius meum effici non po teſt. inſti. de act. §. ſic itaqꝫ. et c. inter dile-
40 ctos. in fine. extra de fide inſtru. ¶ † Itẽ quia quando due cauſe concernunt idẽ inſpicitur que celerius operatur effectũ ſuum. l. ſi ita quis ſtipuletur ſiue nauis ex aſia venerit. ff. de verborum obliga. et l. ſi quis ita ſcripſerit titius ex parte. ibi cum non proſit ei conditio. et. l. ſi ita ſcri ptum fuit titius et titianus. in fine ibi plenior eſt enim ꝙ prima. ff. de heredit. inſti. facit quod not. in ſimili Bald. in. l. prima. in penulti. col. in verſicu. aduer te non ſolum. s. de ſeruis fugiti. ¶ Ego autem teneo hoc eſſe verum quando fi lius donatarius poſt mortẽ patris vel let inniti ex donatione morte confirma ta: ſed ſi vellet potius vti beneficio do nationis facte per heredes patris: que cauſatur ex eadem ratihabitione nõ te neo ꝙ valeret donatio ⁊ vſucaperet vel preſcriberet filius titulo pro donato tñ: vt dixi. s. in verſicu. ſecundo caſu princi pali poſt vnam col. ibi hoc tamen intel ligo verum: quando filius noluit acce ptare ⁊c. et. s. in verſiculo. ſed quid ſi pa ter filio in poteſtate donauit ibi. et quod dixit ⁊c. ſm Cy. ⁊c. Quod ergo confirmo per tex. in. l. prima. s. de ſer. fugi. vbi pro batur ꝙ licet in re mobili cadat vſuca pio triennij: vt. l. j. J de vſuca. transfor. et non preſcriptio. x. vel. xx. annorum: vt. l. in ſeruorum. J. in quibus cauſis ceſſat lõ gi temporis preſcrip. tamen ſi quis nol let vti beneficio vſucapionis ſed preſcri ptionis tñ: tunc etiam in re mobili cur reret preſcriptio. x. vel. xx. annorũ: vt ieſt caſus not. ſm vnã lec. in. d. l. j. ſm Ricar. mal. quem ſequitur ibi Barto. ⁊ Ange. ⁊ idem tenet etiã Ange. in. l. heres inſtitu turus. ff. ad trebel. ⁊ in. l. vſucapio. ff. de pig. de quo per doc. in. d. l. j. s. de ſer. fugi. et dicam de hoc vobis plene. in. d. l. ſeruo rum. ¶ Contra predicta oppo. nam vi detur ꝙ res aliena donari non põt: quia donari non poteſt niſi quod eius ſit cui donatur. l. in edibus. §. fi. ff. de dona. ſed ſi res donata non eſt donantis: ſed alie na non põt donans transferre dñium. l. clauibus. ff. de contrahen. emp. coniun cta. l. traditio. ff. de acqui. re. domi. ergo videtur ꝙ non poſſit donari res aliena. ⁊ hoc contrarium format hic glo. fin. in fi. que ſoluit hoc modo dicens ꝙ res dona ta fit eius cui donatur. ſcꝫ quo ad ꝓpo ſitum donantis: vt. l. quecunqꝫ. §. j. ff. de plus. Uel ſecundo modo põt ſolui dũ di cit in. d. l. in edibus. §. fi. ꝙ fit eiuſdem ex pone. i. fieri põt: vel fieri ſperat̃ traditio ne ⁊ tp̃is cõtinuatione ſm Dy. quem ſe quitur Cy. hic in ſeda oppo. ⁊ Bal. Uel tertio modo põt ſolui ſm Bal. hic: ꝙ do natio dicit̃ largo modo cuiuſdã lucri da tio. Itẽ qꝛ dat occaſionẽ lucrãdi fructus licet extenſiones proprie nõ acceſſiones dicantur donari: qꝛ ſunt ſecutiue rei: nõ ſunt ſecutiue cõtractus: qꝛ nõ cadunt in cõtractũ ſm formã cõtractus: ⁊ ideo nõ augent in quãtitatis donationẽ: neqꝫ re quirũt inſinuationẽ: vt elegãter notatur d. l. in edibus. in. §. ex rebus per tex. glo. ⁊ doct. de quo cõtra vide etiã gl. ⁊ doc. in d. l. in edibus. ¶ Sed aduerte qꝛ lꝫ qñ pr̃ donat rẽ ꝓprie filio in ptãte morte cõfir met̃ ⁊ trahat̃ retro quo ad fruct⁹. vt not. Bar. in. l. j. §. ſi pr̃. ff. pro donato. ⁊ Ange.

fin.l antepe.§.de do.inter vi.⁊ vxo.⁊ ple=
ne dixi.ſ.tñ tenẽdo iſtã opi.que eſt cõis:
videlȝ ꝙ donatio facta per patrẽ filio in
ptãte de re aliena morte cõfirmeť: vt di=
xi:videť ꝙ iſta cõfirmatio nõ trahať re=
tro ad diẽ cõfirmationis etiã ꝗ̃tũ ad fru
ctus:q2 cũ tractať de vſucapione que eſt
odioſa nõ retrotrahať:ne ꝗs locupleteť
cum aliena iactura.⁊ hoc ſingulr̃ tenet
Bar.in.d.l.j.§.ſi pater.circa princi.ff.pro
donato.ſed Bal.hic in.ij.col.in prin.refe
rendo Bar.dicit hoc nõ eſſe verũ:q2 quo
ad fructus bonefidei poſſeſſor loco dñi
hť.vt.ff.de vſu.l.qui ſic põt dici ꝙ vſuca=
pio nõ eſt odioſa ſed morte fauorabilis:
vt inſti.de vſuca.in prin.nec preſcriptio
longi tpis:q2 illa eſt partim fauorabilis
partim odioſa.l.more litis.ſ.de rei ven=
di.vt no.Bar.⁊ alij in.l fi.ff.de eo per quẽ
factũ erit:⁊ dixi.ſ de vſuca.pro emp.ſup
rubri.vt aũt hec materia plenius intelli=
41 gať.¶ † An et qñ res donata a pře filio
poſſ.⁊ vſucapi vł pſcribi.ita diſtingue ſʒ
Bar.in.d.l j.§.j.circa fi.ff.p leg.⁊ Saly.
hic qui refert de verbo ad verbum dicta
Bar.in.d.§.j.⁊ de eo nõ facit mentionem
aliquã.Aut pater donauit filio emanci=
pato:⁊ tũc q2 valet etiã in vita patris p=
cedit vſucapio titulo pro donato:vt pro
bať in l j.§.ſi pater a ꝯuo ſenſu.ff.p do=
nato.et in.d.l.pe.ff.pro ſuo.ſm vnã lect.
Aut pater donauit i ptãte ⁊ tũc.Aut cõ
ceſſio eſt facta vt filiꝰ habeat in peculio:
⁊ tũc q2 pr̃ nõ hʒ animũ trãſferendi do=
miniũ in filiũ nõ eſt donatio:ideo nõ vſu
capit.vt.d.§.ſi pr̃.⁊ ibi glo.⁊ Bart.aut ei
donauit vt ꝓpriũ haberet ⁊ nõ in pecu=
lio:⁊ tũc.Aut ei donauit vt bene merito:
et ſic vt extraneo et tũc ſi merita preceſſe
runt ⁊ hoc cõſtat ⁊ ſtatim valet donatio:
vt no.in l.ſi donationes.ſ.de collať.et in
auť.vnde ſi parẽs.ſ.de inoffi.teſta.⁊ ideo
non procedit vſucapio.Aut de meritis
nõ conſtat vel donauit filio vel filie:quia
iſti duo caſus in idẽ recidunt.Et tũc aut
filium ex poſtfacto emãcipauit.et hoc
caſu quia ex tunc confirmatur donatio.
l.donationes in concubinam.§.patet.ff.
de dona.et ex tunc incipiet vſucapere.
Aut cum non emancipauit:ſed tamen
in poteſtate retinuit:et tunc in vita pa=
tris nõ vſucapit:vt in dicta.l.j.§.j.ff.pro
donato.⁊ vult gloſ.hic.ratio quia dona=
tio non valuit in vita patris.vt ibi.Aut
queriť:an poſt mortẽ pr̃is valeat dona=
tio et poſſit vſucapi et quo titulo et tunc
dic.Aut donatio non fuit expreſſe vel ta=
cite per patrem reuocata:ita ꝙ morte
confirmetur.et hoc caſu vſucapitur titu
lo pro legato.improprie tamen ſm Sa=
ly.quia debet dici ꝙ vſucapit titulo pro
quaſi legato.⁊ ita no.glo.in.l.ij.§.filium
ff.pro herede.⁊ dixi ſuper gloſ.ij.que fa=
cit mentionem de iſto quaſi legato:poſ=
ſet etiã filius hoc caſu vſucapere pro do
nato:ſi heredes haberent ratam iſtã do=
nationẽ:et vellet filius ſolũ vti beneficio
iſtius ratihabitionis:vt dixi.ſ.in verſic.
ego autẽ teneo hoc eſſe verũ.Aut dona=
tio fuit reuocata expreſſe vel tacite:pu=
ta per exheredationẽ:et tunc filius non
poteſt vſucapere titu.pro legato:nec tit.
pro donato:niſi heredes illam donatio=
nem ratificent:⁊ ex tunc ex noua dona=
tione tantũ vſucapere poteſt filius.titu.
pro donato.et ita loquitur.d.l.ſi pater.ff.
pro donato.et per hoc habes veritatem
huius materie clare.Et circa predictaȝ
diſt.vide etiam Bart.in quodã ſuo con=
ſilio in numero meo.clxx.quod incip.vt
liqueat cum pater donat filio ⁊c.vbi di=
ſtingue de verbo ad verbum ſicut diſtin=
42 xit in d.l.j.§.j.ff.pro legato.¶ † Sed
poteſt circa predicta dubitari de vna.q.
quotidiana quã format hic Bal.in fine.
Pone ꝙ pater diuiſit bona inter ſe et fi=
lium:⁊ filius fuit ſtipulatus pro ſe ⁊ eiꝰ
heredibus ⁊ poſteris:modo poſito ꝙ nõ
valeat talis diuiſio inter patrem et fi=
lium in poteſtate:ſicut non valet ea in=
tentione:vt perpetuo et irreuocabiliter
ſit penes filium:vt eſt text.elegans in.l.
penulti.§.ſi pater.ff.pro ſuo.et proba=
tur in.l.quoties.ſ.fami.her.ſm Bal.hic
in prima colũ.et probatur in.l.quid er=
go.la ſcda.ff.de lega.j.et in l.ſi filia.§.ſi
pater.ff.fa.herci.an valeat ſaltem reſpe=
ctu nepotum qui naſcuntur poſt mor=
tem aui:ac ſi nunꝗ fuerint in poteſtate
aui.Et videtur quod ſic:quaſi reſoluto
impedimento.argu.l.ſcia.ff.de donatio.
cauſa mor.in gloſ.que incipit videri di=

cit.nam ʒetus iſte vr̄ habere duas clau
ſulas:vnā que referꝛ ad filiū:et aliā que
referꝛ ad poſteros:etiā tam cōtinuatiue
ꝙ de per ſe intelligi dꝫ iuxta no.per glo.
p̄dictā in ꝟſi.ꝛ nota ꝙ duc.ſed Bald.hic
in.fi.tenet ꝫrium.ꝛ rn̄det ad illam glo.ꝙ
ibi erant due clauſule formalr̄ diſcrepā
tes:hic nō eſt quedā cōtinuatio eiuſdem
tenoris:ſicut cū quis recipit emphiteo
ſim pro ſe ꝛ filiis:vt in.c.j.an agnat⁹ vel
filius in vſi.feu.ꝛ a primordio tituli po
ſterior formaꝛ euentus:vt.l.j.C.de impo.
43 lucra.deſcrip.lib.x. ¶ †In ea.glo.ibi itē
quid ſi vir vxori ꝛc.querit in iſta gloſ.an
ſi maritus donat vxori vel econtra : vxor
donat marito:locū habet vſucapio.ꝛ re
ſpondeo diſtinguendo:aut donauit rem
propriam:ꝛ nō habet locū vſucapio:vt
ſi.pro dona.l.j.§.ſi inter.aut alienā.ꝛ tūc
locū habet:vt eo.tit.l.ſi vir. ¶ Sed tu di
ſtingue latius:aut donauit rem ꝓpriā:
et donatio non valet : qꝛ donans efficere
tur pauperior : ꝛ ille cui donaꝛ locuple
tior:vt in toto titu.ff.de dona.inter vir.et
vxo.ꝛ maxime in.l.ſi ſponſus.§.cōceſſa.ꝛ
§.ſi maritus.eo.tit.ꝛ tunc ſicut donatio
nō valet : quia eſt a iure ꝓhibita.ita nec
procedit vſucapio.et ita poteſt intelligi
d.l.j.§.ſi inter virum.ꝛ §. item ſi vir vxo
ri.et hoc vult gloſ.ibi in verbo ceſſare.et
hoc procedit etiam ſi poſt donationē fa
ctam diuortium interceſſerit : qm̄ dona
tarius non potuit ſibi cauſam poſſeſſio
nis mutare.ar.tex.in.d.§.item ſi vir vxo
44 ri.ꝛ hoc caſu †quando non valet dona
tio ſi donatarius putabat eam valere fa
cit fructus ſuos induſtriales non natu
rales. l.fructus.ff.de vſuris.alr̄s ſecus.l.
quod vxor.ff.de acquir.poſ.ſm̄ gloſ.que
ita notabiliter dicit in.d.l.j.§.ſi inter vi
rum in verbo vſucapio.quā tene menti.
¶ Aut donatio valuit a prin.puta quia
donans non eſt effectus pauperior nec
donatarius locupletior:vt.d.§.cōceſſa.ꝛ
§.ſi maritus.ꝛ tūc cum res efficiatur do
natarii : ex quo erat donantis nō poteſt
procedere vſucapio in re effecta propria
l.ſequitur.§.lana.ff.de vſuca. ¶ Aut do
natio valuit ex poſtfacto : vel qꝛ poſt di
uortium eam ſibi donans conceſſerit.vel
quia morte donantis confirmata eſt.do
natio iuxta.l.papinianus.cum ibi no.ff.
de dona.inter virū et vxo.et iuxta not.in
l.ij.de inoffi.dona.et in hoc caſu:qꝛ valet
ex.nunc quādo eſt mortuus donans:vel
quādo conceſſit poſt diuortiū.et idem vt
non poſſit vſucapere cum res ſit effecta
donatarii eadem rōne.ꝛ arg.d.l.j.§.item
ſi vir vxori.verſi.alias a ꝯtrario ſenſu:qꝛ
ibi loquitur qn̄ donauit rem alienā.ꝛ ſic
cōcludo ſm̄ gloſ.ꝙ ſi coniunx donauit rē
propriā non poteſt in ea procedere vſu
capio. ¶ Aut coniunx donauit rem alie
nam alteri coniugi : et in hoc ſubdiſtin
gue:aut donādo efficitur donās paupe
rior:puta qꝛ eius rei nomine alteri eſſet
obligatus:et tūc non procedit vſucapio:
qꝛ donatio nō valet:et ſic deficit titulus
vt vult gloſ.in.d.l.j.§.item ſi vir vxori.in
verbo ceſſare.ff.pro donato ꝛ ita vult hic
etiā Saly.et Ange.in.d.§.ſi inter virum
qui dixit per illā gloſ.ꝙ coniunx coniu
gi etiam rem alienam donare non poteſt
quando donans efficeretur pauperior.
¶ Aut coniunx donās nō efficitur pau
perior donādo rem alienā : puta qꝛ eius
rei nomine alteri non eſſet obligatus:et
tunc donatio valet : ac ſi eſſet facta ab
alio ꝙ coniuge de re aliena. iuxta.l.rem
alienā.cum ibi no.ff.de ꝯhen.emp.et iſte
eſt caſus in.d.l.ſi vir vxori.ff.pro donato
ſm̄ Ang.in.d.§.ſi inter virum.et ita etiā
ſentit gloſ.in.d.ꝟbo ceſſare.ſed iſto caſu
ſm̄ Saly.hic vſucapio interrumpitur:ſi
ante vſucapionē completā fiat diuortiū:
vt dicto.§.item ſi vir.ꝛ eſt ratio ſm̄ eum.
quia tunc facto diuortio reuocatur do
natio:vt.l.ſed interim.§.fina.ff.de donaꝛ.
inter virum et vxo.de quo vide per An
ge.et doc.in.d.l.diuortio.ff.de verbo.obli
45 ga.vbi declaratur:† an ꝛ quādo dona
tio facta inter virū ꝛ vxo.reuocetur per
diuor.ꝛ ſic in caſu quo reuocatur vel re
uocata eſſe intelligitur donatio deficit ti
tulus:ꝛ per cōſequens vſucapio vlteri⁹
non procedit : vt.l.fi.ſ.de vſucap.pro he
rede.ꝛ quia ſicut ſine iuſto titulo non po
teſt vſucapio inchoari:vt.l.j.ſ.de vſuca
pio.trāſfor.ita nec inchoata poteſt per
fici.ar.l.vranius. ff. de fideiuſſo.quomo
do autem poſſit ꝓcedere vſucapio quā
do donatur res aliena ſi donās ſciuit vel
ignorauit

ignorauit rem eſſe alienã ⁊ donationem
valere vel nõ valere: ⁊ ſic ſciuit vel erra-
uit. vide gloſ. no. q̃ hoc declarat: in. d. l. ſi
vir vxori. ff. pro dona. ⁊ ibi plene per Dy.
et Bar. ⁊ alios ſcribentes ibi. ❡ Sed cõ-
tra predicta op. dum dictũ eſt ꝙ res alie
na donari põt ⁊ vſucapi. nã imo videt̃ ꝙ
nullo mõ poſſit donari: et ſic iſte titulus
pro donato nunꝗ̃ hꝫ locũ: q̃ꝛ donari nõ
põt niſi id qꝺ donat̃ fiat eius cui donat̃
l. in edibus. §. fi. ff. de dona. ⁊ ꝑ ꝯſequens
nõ poſſit titulus donatiõis traderet in re
aliena donata. gl. hic finalis in fi. ſoluit
dicẽs ꝙ cõtrariũ ꝓcedit quo ad ꝓpoſitũ
donãtis: vt. ff. de publi. l. quecũꝗ̃. §. j. in
fi. ⁊ ita tꝫ glo. in. d. §. fi. in. ij. ſolu. dicẽs ꝙ
hoc caſu poteſt ꝓcedere vſucapio ꝓ do-
na. vel ſo. ſm Cy. ⁊ Albe. ⁊ Bal. hic expo-
nendo literam. d. §. fi. dũ dicit ꝙ eius fiat
id eſt fieri põt ſeu ſperatur ꝙ fieri poſſit
traditione vel tp̃is cõtinuatione: ⁊ hunc
intellectũ ſequit̃ Dy. ſm Cy. hic: ⁊ intel-
lige ꝙ eius fit. ſ. actu vel habitu: q̃ꝛ lꝫ do-
nãdo rem alienã donatari⁹ nõ efficiatur
dñs actu. efficitur tñ habitu: q̃ꝛ talis do-
natio tribuit titulũ pro donato: vt in to-
to hoc titulo. ⁊. ff. eo. ſm Pau. de ca. q̃ ita
declarat in. d. l. in edibus. §. fi. vel tertio
ſol. ſm Bald. hic: ꝙ dꝛ donatio largo mõ
cuiuſdã lucri datio. Itẽ dat occaſionẽ lu
crãdi fructus: lꝫ acceſſiones ꝓprie nõ di
cãtur dona. q̃ꝛ ſunt cõſecutiue rei nõ cõ-
ſecutiue cõtractus: q̃ꝛ nõ tradunt in cõ-
tractu ſm formã contractus: ⁊ ideo non
augent quãtitatẽ donationis: nec requi-
runt inſinuationẽ: vt eleganter not. per
glo. in. d. l. in edibus. §. ex reb⁹. de hoc tñ
46 † an donatio rei aliene req̃rat inſinua-
tionẽ. vide notabiliter per Bal. in. l. poſt
mortẽ. in vlti. col. ꝟ. de fideicõ. vbi decla-
rat: an donatio rei aliene dicat̃ proprie
donatio: ⁊ ſubdit in fi. ſingul'r ꝙ quo ad
dñium nõ eſt ꝓprie dona'io: q̃ꝛ illud in
donatariũ nõ confert̃ incõtinẽti: ſicut vr̃
eſſe de natura donationis: vt. d. l. in edi-
bus. §. fi. ſꝫ quo ad titulũ eſt ꝓprie dona-
tio: ꝙ tene mẽti: q̃ꝛ poſſet hoc induci ad
47 deciſionẽ multarũ q̃õnum. ❡ † Ultimo
circa p̃dicta põt q̃ri quare i re aliena do
nata coniugi ſtatim ꝓcedat vſucapio in
ter virũ ⁊ vxorẽ: vt. ꝟ. dictũ eſt ſup gloſ. fi.
circa verſi. p. ſed nõ ſic inter patrem ⁊ fi-
lium in poteſtate cõſtitutũ. vt dixi plene
ꝟ. de re donata per patrem filio in pote-
ſtate an poſſit vſucapi vel p̃ſcribi. ⁊ Bar.
de ſaly. hic in fi q̃ mouet iſtã. q. reſpõdet
dicẽs ꝙ rõ differẽtie eſt: q̃ꝛ inter patrẽ et
filiũ in ptãte indiſtincte eſt ꝓhibita: licet
res ſit aliena: q̃ꝛ cũ a patre ꝓficiſcat̃ pro-
fectitia cenſet̃: vt ſi q̃reret̃ filio. quereret̃
ipſi patri. l. cũ opꝫ. in princi. ꝟ. de bonis q̃
lib. ⁊ melius ꝓbatur in. l. j. ff. ſi quis a pa-
ren. fu. ma. ⁊ adde rationẽ: q̃ꝛ in profecti-
tijs hodie nihil eſt innouatũ: q̃ꝛ quicq̃d ex
illis acq̃rit filius: acq̃rit etiã hodie patri.
vt no. doc. in. l. ſi q̃s mihi dona. §. iuſſum.
ff. de acqui. heredi. ⁊ Bar. ⁊ aliĳ in. l. j. ꝟ. q̃
admit. ad po. poſ. ⁊ ſic idem reperiret̃ eſſe
donãs ⁊ donatarius. iuxta no. in. l. frater
a fratre. ff. de condi. inde. ſed donatio in-
ter virũ ⁊ vxorẽ nõ eſt prohibita. niſi q̃ñ
donator efficitur pauperior: vt. l. j. ⁊. ij. et
l. ſi ſponſus. §. conceſſa. ⁊. §. ſi maritus. ff.
de dona. inter virũ ⁊ vxo. ideo põt ꝓcede
re vſucapio in illis reb⁹ donatis per cõ-
iugẽ: q̃ñ donans nõ efficeret̃ pauperior
per. d. iura: vt. ꝟ. declaraui.

❡ De vſucapione ꝓ dote. Rub.

❡ Dictũ eſt ſupra in duobus titulis pre
cedentibus de vſucapione que procedit
tit. pro emptore ⁊ ti. ꝓ donato: verũ quia
etiã titu. pro dote ꝓcedit vſucapio: ideo
ſubĳcitur hec rubri. de vſuca. pro dote.
❡ Et circa iſtã rubri. adde que dixi. ꝟ. de
vſuca. pro emptore. in. ij. q.

1 ☞ Titulus ꝓ dote habilis eſt ad vſuca
piendum: ⁊ quidẽ iuſtiſſimus.
2 Uſucapio ꝓ dote locũ hꝫ ſoluendo in re
bus mobilibus: nõ aũt in immobilibus.
3 Uſucapionis appellatione largo mõ ſeu
improprie etiã preſcriptio venit.
4 Maritus rei dotalis dominus eſt.
5 Maritus rem dotalem poſſidet.
6 Dare eſt dominium transferre.
7 Rem ſuam nemo vſucapere poteſt.
8 Res q̃ñ in dotẽ tradit̃: in dubio actũ vr̃:
vt ſtatim res mariti accipientis fiat.
9 Sponſa ſi ante matrimoniũ cõtractum
rem alienã in dotẽ ſpõſo tradiderit: et ſic
marito futuro: an interim anteꝗ̃ matri-
moniũ ſequatur: illã rem vſucapere poſ-
ſit: et ſi poſſit: quo titulo an ſcilicet pro

dote: vel pro emptore: vel pro ſuo.

10 Dos nulla ſine matrimonio eſſe poteſt.

11 Uxor ſi ↄſtãte matrimonio rem alienam in dotẽ tradiderit: vel ante matrimoniũ: vel poſtea ſecutum eſt: an maritus illã vſucapere poſſit et quo titulo.

12 Mulier quãdo dediſſet omnia ſua bona puta hereditatẽ marito ſuo in dotem: an tũc ſi in bonis mulieris res aliene eſſent in illis vſucapio procedere poſſit.

13 Mulier ſi cõſtituerit dotẽ marito ſuo de oībus bonis ſuis: an illorũ bonorũ dominium ſine traditione tranſeat.

14 Societate omnium bonorum omnes ſocietatis res cõmunicantur.

15 Bona omnia vel hereditas quãdo in dotem dãtur vel quãdo ſuper bonorũ vniuerſitate aliquis cõtractus fieret: dominium ſine traditione nõ tranſit.

16 Uxor eſt ſocia diuine et humane domus.

17 Leges omnes pro ſocio ad matrimonij materiam induci poſſunt.

18 Dominiũ in oībus caſibus in qbus ſine traditiõe trãſit: nõ trãſit ipſa poſſeſſio.

19 Dominiũ ſine traditione ſi ex dotis contractu non tranſit: an ſaltem per viã ceſſionis tranſeat.

20 Permittere aliud eſt: et aliud cedere.

21 Mulier an oia bona in dotẽ dare poſſit: et nũquid in dubio in dotem omnia bona dediſſe preſumatur.

22 Maritus an ex rebus ſibi in dotem traditis fructus lucret̃ anteq̃ per verba de preſenti matrimoniũ cõtrahatur: licet p̃ verba de futuro contractum fuerit.

Res mobiles. Maritus bonefidei poſſeſſor rem mobilem ſibi in dotem datã nullo vitio affectã vſucapere põt titulo pro dote. hoc dicit. ¶ In tex. ibi res mobiles: ſubaudi ineſtimatas. ¶ In tex. ibi in dotem datam ſubaudi contracto matrimonio: vt. l. j. verſi. conſtante autem mrĩmonio. et in. l. fin. ff. eo. titu. ¶ Et adde qđ dicam. ĩ. in ver. ſed opponitur cõtra text. vbi declaro verbum dare hic appoſitum in tex. ¶ In tex. ibi. ſi ſine vitio. ſubaudi: qr tradens habuit bonam fidem: et iſte ſubauditiones ſunt neceſſarie pro declaratiõe huius legis: quia per eas ceſſant omnia ↄtraria: vt apparebit ex his que dicuntur in glo. et per ea que dicam ſub

1 ea. ¶ † Nota primo ꝙ titulus pro dote eſt habilis ad vſucapiendum: et quid iuſtiſſimus. l. j. in princip. ff. eo. Et ratio eſt qr generaliter omnis titulus qui eſt habilis ad trãſlationem dominij facta traditione: vt eſt titulus dotis. C. l. doce ancillam. C. de rei vendi. eſt etiã habilis ad vſucapiendi conditionẽ facta traditiõe a non domino concurrente bona fide: et remoto omni vitio: vt probatur in. l clauibus. ff. de cõtrahen. emp. de quo dicut plene dixi. in. l. pe. C. titu. ij. et adde quod

2 dicã. ĩ. in. iij. no. ¶ † Not. ſecundo in prin. dum dicit res mobiles ꝙ vſucapio pro dote locum habet ſolummodo in rebus mobilibus: non autem in immobilibus qr in illis habet locũ ſolum preſcriptio non vſucapio: vt. l. in ſeruorum. ĩ. in quibus cau. ceſ. longi tẽporis ꝓſcri. ſm Cy. hic poteſt etiã intelligi iſte titulus vt lo-

3 quitur de preſcriptione: † qr appellatione vſucapionis venit etiam preſcriptio largo modo ſeu improprie: vt eſt tex. cũ glo. in verbo vſucapientur. inſti. de vſucap. in princi. et glo in l. iij. ff. de vſucap. vt dixi. C. titu. ij. ſuper glo. rubri. in ſecunda continuatione. et in. iij. q. extra gloſ. ſuper rubri. ibi. et vide qđ dixi in. l. ſi partem. in. vj. not. eodem titu. de vſuca. pro emp. vbi omnino vide. et adde etiã que dicam in dicta. l. in ſeruorum. et habetur per glo. et docto. in. l. j. C. de ſeruis fugiti.

4 ¶ † No. tertio ex iſta. l. ſm Barto. hic ꝙ maritus eſt dominus rei dotalis: quod patet: quia ſi in eum non transferretur dominium a domino donante/ non trãſferretur vſucapiendi conditio quando res traderetur in dotem a non domino ſm regulã. l. clauibus ff. de contrahen. empt. vt dixi in primo notabili. et ꝙ maritus ſit dominus rei dotalis ꝓbat̃ etiã in. l. doce ancillam. C. de rei vend. et in. l. in rebus. C. de iure do. et in dictis iuribus

5 habetur per docto. ¶ † Nota quarto ſm Barto. ꝙ maritus poſſidet rem dotalem: quia ſi non poſſideret non vſucaperet: vt. l. ſine poſſeſſione. ff. de vſucap. et probatur in. l. pompo. §. ſi in dote. et ibi per glo. et docto. ff. de acquiren. poſſeſ. et in. l.

dotis.§.ſol.ma.niſi ꝯtum ad ſatiſdatio=
nē:vt.l.ſciendū.§.ſi fundus.ff.q̄ ſatiſda.
cog.ꝛ intm̄ dꝫ maritus poſſidere rem do
talē ꝙ ēt ſol.matri.nō pōt vxoꝛ vel eius
heredes accipere rem dotalē ꝓpria au
ctoꝛitate:ſed dꝫ accipere de manu here=
dum mariti:vel cū auctoꝛitate iudicis:
vt eſt caſus no.in.d.l.dotis.lꝫ ꝯiium his
diebus fuerit per vnū pretoꝛē iudicatū:
et eius ſnīa fuerit ꝑ dños auditoꝛes no=
uos ſniarū intromiſſa et recte.¶ Opp.ꝯ
tex.noſtrū dum dicit in dotē date rebus
aliene.nam iſta verba videnſ implicare
contradictionē duob⁹ modis cōtra.l.vbi
repugnantia.ff.de reg.iu.Pꝛimo mō ſic.
nā ſi res erant aliene non potuerūt dari
6 i dotē:† qꝛ dare ſignificat dñiū trāſferre.
inſti.de act.§.ſic itaqꝫ.ꝛ ille q̄ non eſt dñs
nō pōt dñiū trāſferre.l.traditio.ff.de acq̄.
re.do.Scđo mō vr̄ ēt implicare cōtradi=
ctionē.nam ſi res fuerūt date in dotem:ꝛ
ſic dñium a principio fuerat tranſlatū in
maritū propter verbū dare nō potuerūt
7 vſucapi.† qꝛ nemo rem ſuam vſucapere
pōt.l.ſequit̄.§.lana.ff.de vſuca.niſi poſſit
res ab eo auocari.l.ſi vi.§.qđ metus cau
ſa.ꝛ.l.in bello.§.ſi quis ſeruum.ff.de ca.ꝛ
poſtli.reuer.ꝛ not.Bar.in.l.ſequit̄.§.fru=
ctus.circa fin.ff.de vſuca.ſo.ſin Bal.hic
tex.iſte dum dicit dare debet exponi.ſ.cū
deſtinatione:ꝛ de facto traditē:al's ꝓce=
derēt predicta cōtraria ſm repugnantia
et ideo magis ꝓprie loquut⁹ eſt iuriſcō.
Ulpi.in.l.j.in pꝛin.ff.eo.ti.ibi dum dicit
qui in dotem rem accipiat:ꝛ infra ibi ea
8 mente tradidit.† Adde tn̄ ꝙ qn̄ traditur
res in dotem:in dubio videtur actum vt
ſtatim res fiat mariti accipientis ſi res
erat tradentis:et ſi aliena eſſet vt vſuca=
pi poſſit:vt eſt text.valde no.in.d.l.j.poſt
pꝛincip.in verſi.ſi tn̄ non videatur.et ita
tenet ibi Bar.in.iij.no.qui dicit per illuꝫ
text.ꝙ qn̄ traditur res in dubio videtur
fieri traditio animo trāſferendi dominiū
vt ibi et.l.dotis fructus.§.ſi.cum.l.ſeq.ff.
de iure do.de quo dic vt ibi per eum.ꝛ ꝑ
Bal.in.l.cōtractus in.x.colū.§.de fide in=
ſtru.ꝛ per Bar.ꝛ alios in.l.ſub conditio=
ne.ff.de ſolu.ꝛ ꝑ Paul.de caſ.in.l.omnia
9 in pꝛin.ff.ſi cer.pe.¶ † Quero pro decla=
ratione gloſſ.pꝛincipaliter de duabus.q.

Pꝛima eſt ſi ſponſa ante matrimoniū cō
tractū tradidit rem alienā in dotē ſpon=
ſo:ꝛ ſic marito futuro:an interim anteꝙ̄
ſequaſ matrimoniū poſſit illam rem vſu
capere:et ſi pōt quo titulo an .ſ. titulo ꝓ
dote:vel pro empto.vel pro ſuo.ꝛ in hoc
videntur etiā iura cōtraria.nā text.in.l.j.
verſi.ante nuptias autem.ff.pro dote.di=
cit ꝙ non pro dote ſed pro ſuo vſucape=
re pōt.ſed in.l.ij.eo.titu.dicitur ſi res eſti=
mata ante nuptias tradita ſit : nec pro
emptoꝛe nec pro ſuo ante nuptias vſuca
pietur.Huius cōtrarij timoꝛe glo hic di
ſtinguit.Aut traditur res aliena eſtima=
ta in dotem:et tunc maritus non vſuca=
pit pro empt.nec pro ſuo.et ita intelligi=
tur.d.l.ij.que loquitur expreſſe de re eſti=
mata in dotem tradita.Aut traditur in=
eſtimata:et tunc vſucapitur pro ſuo:ꝛ nō
pro dote.vel pro emptoꝛe.et ita intelligit
d.l.j.in verſicu.ante nuptias.ff.eodem.et
idem tenet glo.in.d.l.ij.in glo.j.in pꝛinci.
ſecundū Azo.ꝛ Ugo.que ſubdit ꝙ illud
qđ dicitur qn̄ res eſt tradita ineſtimata
locum hꝫ etiam qn̄ res eſt eſtimata:ideo
vt ſciatur an fiat deterioꝛ vel non per.l.ſi
inter virum.§.de iure do.ꝛ idē quod hic
vult etiā glo.licet nō ita clare reprobādo
Roge.in.l.ij.§.ſi ſub conditione.ff.de vſu=
ca.pro empto.et tenendo iſtā opin.aſſi=
gnatur ratio per glo.d.l.ij.quare qn̄ ſim=
pliciter tradatur res eſtimata in dotem
ante nuptias non vſucapitur aliquo ti=
tulo.nec pro emp.nec pro ſuo eſt:qꝛ in cō
tractu emp.et vendi.requiriſ bona fides
duobus tēpoꝛibus.ſ.tēpoꝛe venditionis
et tpe traditionis:vt.l.ij.in pꝛin.ꝛ ibi per
gl.ſuper verbo cōtrahiſ.que incipit cur.
ff.de vſucap.pro emp.ſed ante euentum
cōditionis.i.anteꝙ̄ ſequaſ matrimoniū
nō eſt titulus:ergo nō pōt habere bonaꝫ
fidem:et ſic non pōt vllo titulo vſucape=
re per.l.j.§.de vſuca.trāſfoꝛ.imo plus di=
xit Accur.in.d.l.ij.ff.pro dote .ſequendo
predictam ſuam opi.quod ſi cum datur
res eſtimata in dotem ante matrimoniū
etiā ageretur expreſſe :vt ſtatim fiat viri
tn̄ contractus ſuſpenditur in euentum
conditionis.ſ.ſequuti matrimonij : vt.l.
plerunqꝫ.§.ſi ante .ff.de iure dotiū . vnde
cum habeat pro eo ac ſi non fuerit ille

cōtractus pendēte cōditione nō pōt dici qḋ habuerit vir bonā fidem in eo: quod nō fuit qḋ eſt neceſſe vt ſc3 bonam fidem habeat nō ſolum in tēpore traditionis: ſed etiam tpe cōtractus venditionis: qualis eſt iſte l quoties.ſ̄.de iure do. vt prime dixi. ⁊ cum ſit cōditionalis venditio non poteſt pcedere vſucapio.l.ij.§.ſi ſub conditione.ff.pro emp.et iſta fuit vna opini. gloſſa.noſtri vt.ſ̄ declaraui. ¶ Alia fuit opi. Rogerij: vc3 qn̄ nō ſit faciēda differētia: an res ſit tradita in dotem eſtimata vel ineſtimata: q2 ſolum accidentiā facti denotat in.d.l.j.verſi.ante nuptias.et in d.l.ij.ſed ſolū in hoc ſit differentia: an res tradatur vt incōtinenti transferatur dominiū: et tunc tranſfertur vſucapiēdi cōditio. ⁊ ita loquitur.d.l.j.verſicul.ſi ante nuptias.ff.eo.an vt incōtinenti nō trāſferatur: ⁊ tunc nō tranſfertur vſucapiēdi cōditio.vt.l.ij.eo.tit.et ita declarat Ang.ſequendo opi. Roge.in.d.l.ij. ⁊ dicit qḋ ita etiā debet intelligi.l.ij.§.ſi ſub cōditione. ff.pro emp. ¶ Sed tu clarius dicas: aut traditur res in dotem: vt demū ſequutis nuptiis fiat accipientis.vt ſic nō incontinenti: nec ante nuptias tranſeat dn̄ium in accipientem: ⁊ tunc nō poſſet interim aliquo titulo vſucapi.et ita loquitur.d.l.ij.ff.eo.ſiue ſit data eſtimata ſiue ineſtimata: ⁊ l3 ibi loquatur in re eſtimata: tn̄ per hoc nō negat: quin idem ſit in re ineſtimata: ⁊ ſic denotat accidentiā facti: vt dixi et eſt rō: q2 ſi tradens fuiſſet dn̄s voluiſſet incōtinenti vel ante nuptias trāſferre dn̄ium: nec ipſum trāſtuliſſet: quia partes noluerūt: ergo nec tranſferre potuit aliquo titulo vſucapiendi conditionem.l.clauibus.ſ̄.de contrahen.empt.et iſtud tenent omnes: vel aliter ſm̄ Saly. hic pōt intelligi.d.l.ij.qḋ tradidit rē ſimpliciter eſtimatā: ⁊ tamen nō vſucapit titulo pro emptore: q2 emptio habet tacitam conditionem: nec titulo pro ſuo ſpeciali: qui alterius tituli concur. non requirit: ſunt enim plures ſpecies pro ſuo vt.l.j. ⁊ ibi no.ff.pro ſuo. ⁊ q2 de iſto titulo pro ſuo nō fit mentio per aliquam lege3 vel titulū in codice: q2 nō habem⁹ in co. ti.ſpālē3 p ſuo: ſicut habetur in.ff.nouo. Sed de eo fit mentio per gloſſ.hic.et per glo.in.l.nihil.ſ̄.tit.primo. Et ppterea vt nihil intactum relinquatur in iſta materia vſucapionis ⁊ preſcriptionis poſt fi. huius.l.et ſic poſt materiā tituli pro dote ſubijciamus materiam tituli pro ſuo.

¶ Aduerte tn̄ qḋ iſte intellectus Saly. ad d.l.ij.non videtur verus: q2 qn̄ traditur res in dotem etiā ante nuptias ſponſo ſimplr̄: in dubio videtur actū vt incontinēti trāſeat dn̄ium.vt eſt caſus no.in.l.j.verſicu.ſi tamen nō videt.ff.pro dote.vt ſ̄.dixi. ¶ Aut traditur res in dotem ante nuptias hoc acto.vt incōtinēti tranſeat dn̄ium in accipientē: vel ſimplr̄ traditur et nihil expreſſe agitur vt dn̄ium trāſeat in accipientē vel nō: ⁊ iſtis duobus caſibus ſicut ſi dn̄s eſſet tradens tranſferretur dn̄ium: ita ſi nō eſt dn̄s tranſfertur vſucapiēdi cōditionē.et ita loquitur.l.j.poſt prin.cōiuncto verſi.ſi tn̄ nō videt.ff.pro dote.nec in hoc caſu eſt dr̄ia quo ad vſucapionem pro ſuo: an res tradatur eſtimata vel ineſtimata ſm̄ opinio. Roge.l3 gloſator Accurſius tenuit cōtrariū vt dixi. Nec obſtat qḋ dixit in d.l.ij.q2 qn̄ traditur res ante nuptias ɔ̄ctus ſuſpendit inſequentū cōditionis per.l.plerūqȝ. verſi. ſi ante.ff.de iure do.q2 imo qn̄ pcedit contractus habilis ad trāſferendū dominiū ſicut eſt ɔ̄ctus cōditionalis.vt.l.ſub conditiōe.ff.de ſolu. ⁊ l.j.ff.de dona. ⁊ in.l.dotis fruct⁹.§.fi.cū.l.ſeq.que incipit.ſ3 niſi ff.de iure do. ⁊ ita t3 Dy.in.d.l.ij.ff.p dote. ⁊ in.l.ij.§.ſi ſub cōditiōe.ff.p emp. ⁊ ita tenet hic Cy. ⁊ Ang. ⁊ Bart.in.d.l.ij. ⁊ ita tenēt cōiter doc.et per Bart. ⁊ doc.in.d.l. ſub cōditione.ff.de ſolu. ¶ Nec obſtat ſi dicatur traditione ſine cā non trāſfertur dn̄ium.l.nunq̄ nuda.ff.de acqui.re.do. Sed conditione pēdente traditio nō h3 cām vel titulū: ergo nō pōt trāſferre dominiū: q2 r̄ndetur verū eſſe: qḋ nō h3 titulum propriū ⁊ ſpecialem: puta pro em
10 ptore nec pro dote.† quia nulla dos poteſt eſſe ſine matrimonio.l.j.poſt princ.et ante fi.in verſi.certum. ⁊ in verſicu.fin.ff. pro dote.et.l.fi.ſ̄.de do.promiſ. Sed bene habet titulum pro ſuo: ⁊ ita intelligi debet.d.l.j.poſt prin.et maxime in verſi.ante nuptias autem.ratio eſt quia effectus eſt dn̄s ppter ſpem future obligationis

cōmittende: ⁊ ſic hȝ interim titulum pro ſuo. vt. l. j. ⁊. ij. §. ſi ſub cōditiōe. ff. ꝑ emp. et hoc tenet Bart. in. d. l. ſi ſub cōditione in vlti. col. in verſicu. aduertatis ꝑ predicta. ff. de ſolu. ⁊ ibi per doct. de iſta materia.
11 ¶ † Secūda queſtio princip. eſt: an ſi vxor cōſtante matrimonio rem alienam in dotem tradidit vel ante matrimoniuȝ ſed poſtea ſecutum eſt an maritus illaȝ poſſit vſucapere. ⁊ quo titu. ⁊ glo. hic diſtinguit. Aut res fuit tradita ineſtimata et vſucapitur pro dote. Aut eſtimata: et tunc vſucapitur pro emptore. vt. l. j. ff. ꝑ dote. ¶ Sed tu latius diſtinguas quando fuit tradita cōſtāte mr̄imonio tantū. nā aut fuit tradita res ineſtimata. et gl. ꝓcedit ſine dubio: qꝛ pōt vſuca. pro dote. Aut fuit tradita eſtimata ⁊ ſubdiſtigue. Aut eſtimatio fuit facta vt ſolum ſciretur deteriorationis vel meliorationis pretium: ⁊ tunc idem: qꝛ ex hoc res nō deſinit eſſe dotalis per tex. cum glo. not. in. l. ſi inter virum. ſ. de iure do. et per Cy. in l. ij. ff. pro dote. ⁊ hoc tenet Bal. in. l. ſi eſtimaris. ff. ſol. ma. vbi vide per eū et alios et hoc quādo fuit tradita cōſtāte matrimonio: vt dixi. Sed ſi fuit ante ⁊ poſt ſequutū eſt matrimoniū. ⁊ Azo hic in ſumma tenet idem ſcdm Bal. quādo ſequutum eſt matrimoniū de iure et de facto. Sed Bal. hic dicit ꝙ factum non exigit: qꝛ ſine copula et ſine traditione ad domum cōſtat efficax matrimonium. vt. l. nuptias. ff. de regulis iur. ⁊. l. pe. que incipit ſcya. §. virgini. ff. de dona. inter virū et vxo. Circa qd̄ adde qd̄ no. glo. et Bal. in. l. cum inter. ſ. de dona. ante nup. ⁊ qd̄ no. pleniſſime per Ange. de are. inſtit. de actio. §. fuerat. in verſi. quero de queſtione q̄tidiana. ¶ Aut res fuit tradita eſtimata ea eſtimatione et mente vt faciat emptionem vel in dubio qd̄ idē eſt: quia iſta ſunt paria. vt gloſſ. no. in. d. l. ſi inter virum. de quo per Cy ñ. in. iiij. et vlti. q. ſ. cōmo. ⁊ per Bald. ⁊ alios in. d. l. ſi eſtimaris. qd̄ intellige qñ eſtimatio eſt certa: ſecus ſi eſſet incerta: qꝛ tūc in dubio nō faceret emptionē. vt no. Bar. in. l. ſint certo §. nūc videndū. circa fi. ff. cōmo. Idē intellige de eſtimatiōe que fit in re: de qua tota vtilitas pertinere debet ad recipientem ſecus ſi ad vtrūqꝫ: quia tūc nō facit ꝓpꝛie emptionē. vt eſt caſus no. in. l. cuȝ duobus. in. § damna fatalia. ff. pro ſo. ſecundum Bald. qui ita ſingulariter not. in. l. ſi paſcēda pecora. in fi. ſ. de pact. de quo etiam vide per Bald. in. l. j. in. viij. q. ſ. pro ſocio. Item intellige qñ pretiū quo res eſt eſtimata eſt re dignum. vt no. per glo. no. in. l. j. §. qui ſuperficiem. in verbo agendo. in fi. ff. de ſuperficie. alias nō diceretur facere emptionem ſm Bald. qui ita no. in. l. ex conuentione in. j. col. ſ. de pac. Et iſto caſu quando eſtimatio facit emptionem: tunc vſucapitur titulo pro emp. vt. l. j. et per totum titu. ff. pro emp. Et predicta ꝓcedunt quādo res ſingulares traduntur in doteȝ: in illis poteſt procedere vſucapio ſm ea que dicta ſunt.
12 ¶ † Sed dubium eſſe poſſet quādo mulier dediſſet oia ſua bona: puta hereditatem marito ſuo in dotem: an tūc ſi in bonis mulieris eſſent res etiam aliene: an in illis poſſit ꝓcedere vſucapio. ⁊ de hoc videt̄ eſſe tex. ꝙ ſic in. l. j. in princi. ibi nihil referre ſingule res an pariter vniuerſe in dotem darentur. ff. pro dote. Sed in cōtrarium videtur: quia quādo res traduntur cum vniuerſitate nō vident̄ omnes res ſingulariter tradite. l. in modicis ff. de contrahen. emp. ⁊. l. quidā. ff. de acqui. re. domi. cum ibi no. Iteȝ pro hoc facit quia ille qui emit hereditatē non videtur ſingulas res hereditarias emiſſe: et ꝓpterea ſi vna res dicte hereditatis vēdite euinceretur non teneretur venditor de euicti. vt. l. j. ſ. de euic. ⁊ ibi per docto. vnde ideȝ videtur in muliere que dedit omnia bona in dotem: vt non videatur dediſſe illas res ſingulares: que nō ſunt ſue: ⁊ propterea maritus non poſſit eas vſucapere: quia in illis non videtur habere aliquem titulum ſingularem. dicit hic Saly. qd̄ forte poteſt dici ꝙ vſucapere poteſt pro ſuo ſed non pro dote. Sed huic ſentētie repugnat. d. l. j. in prin. ff. ꝑ dote. que loquitur de vſucapione ꝑ dote: licet mulier dederit oia bona in dotē. Propterea aliter reſpondet dicens: qd̄ quo ad euictionem ⁊ alia procedunt: puta. l. j. ſ. de euic. ⁊. d. l. in modicis. cum ſimilibus. Sed nō quo ad vſucapionem:

quia quo ad illam ſingula tunc videtur tradita: et ſingula quo ad opinionem tradentis et recipientis ſunt ſua. et hoc eſt quod voluit dicere tex. in d. l. j. in prin. ibi nihil
13 intereſt. ff. pro dote. quod tene menti. ¶ † Circa predicta poſſet dubitari: quid ſi mulier conſtituit dotem marito de omnibus bonis ſuis: an dominium illorum bonorum ſuorum tranſeat in virum ſine traditione: ſi enim eſſent res ſingulares in dotem conſtitute: et non fuiſſet ſequuta traditio: non eſſet dubium: quia non tranſiret dominium. l. de diuiſione. in fi. ff. ſolu. matri. nec vſucapiendi conditio. l. traditionibus. C. de pactis. cum ibi no. in. l. qui fundum. § fi. verſi. quare ſicut traditione. ff. pro emptore. et inſti. de rerum diuiſio. § per traditionem. et § vendite et tradite cum ſimilibus. ¶ Sed ſi eſſent vniuerſe res in dotem conſtitute ſecus. ar. l. j. et ij. ff. pro ſo-
14 cio. vbi dicitur † quod in ſocietate omnium bonorum omnes res ſocietatis communicantur: licet ſpecialiter traditio non interuenerit. glo. format iſtam queſtionem in. l. penul. in princ. in verbo vniuerſe. ff. pro dote. que primo dicit quod videtur vt tranſeat dominium ſine traditione et poſſeſſione per. d. l. ij. ſed non vſucapiendi conditio: niſi demum poſſeſſione ſecuta. l. ſine poſſeſſione. ff. de vſucapio. poſtea ſubdit in fi. ſingulariter quod non audet etiam dicere: quod dominium tranſeat ſine poſſeſſione quando generaliter dedit omnia bona in dotem: ſed forte pro ſuo locum habet: vt innuit ibi. l. proxi. ſed alio caſu ibi dicit. iſta verba ſunt glo. predicte quam dicit ibi Angel. eſſe ſingularem et peregrinam in iure decidentem quod ex nullo titulo ſingulari habili ad tranſlationem tranſit dominium ſine poſſeſſione: quantumcunque diſpoſitio fiat ſuper vniuerſitate bonorum. et pro hoc optime facit. l. mulier bona. ff. de iure do. ſolum ergo fallit in ſocietate. vt. d. l. ij. ff. pro ſocio. et intellige ſane quod dixi ſecundum eum vt non transferatur dominium ſine poſſeſſione eo caſu: quo neque tranſiret ſi ſuper vna re ſingulari diſpoſitio eſſet contracta. ¶ Sed aduerte quia gloſ. illa erraſſe videtur cum dixit: non audeo dicere: quod dominium non tranſeat ſine poſſeſſione: quia imo quandoque poteſt queri dominium ſine poſſeſſione alio tradente. l. liber homo. in fi. ff. de acquir. rerum do. et ideo gloſſ. debuit dicere ſine traditione non autem ſine poſſeſſione. Item aduerte quia illud quod dicit glo. quod quando quis tradit omnia bona in dotem non transit dominium: videtur eſſe contra l. ſi adoptauero. ff. de precario. et contra text. inſti. de acqui. per arroga. in prin. Sed poteſt ſaluando dici quod in acquiſitione vniuerſali: aut interuenerit perſone poſſidentis ſubiectio: et tunc tranſit poſſeſſionem per conſequentiam ſubiectionis perſone poſſidentis: et ideo non requiritur traditio. et ita poteſt intelligi quod no. doc. in auth. ingreſſi de ſa. ſan. eccle. § et propter hoc dicit Bart. etiam in. d. l. ſi adoptauero. quod ſi aliquis intrat monaſterium ipſo ingreſſu ſine noua apprehenſione acquirit omnium poſſeſſionem: vt ibi. et ita etiam no. Cyn. in auth. ſi qua mulier. in vlti. q. C. de ſacroſan. eccle. et Bald. in auth. niſi rogati. C. ad treb. et eſt glo. xvij. q. iiij. ſi qua mulier. aut non interuenerit ſubiectio perſone poſſidentis: et tunc nec dominium nec poſſeſſio queritur ſine rei apprehenſione vel tradi. vera vel ficta. l. traditionibus. C. de pactis. cum ſimilibus. ¶ Nota in glo. in. d. l. j. ff. pro dote.
15 † vult quod quando dantur omnia bona in dotem vel hereditas: vel quando fieret alius contractus ſuper vniuerſitate bonorum: puta quia venditur hereditas vel aliquid aliud vniuerſale non tranſit dominium ſine traditione. et de hoc eſt etiam caſus notabilis in contractu venditionis in. l. qui tibi. C. de his qui a non do. ma. et ibi hoc no. Bal. qui allegat etiam glo. in. d. l. j. ff. pro dote. et dicit illam. l. qui tibi eſſe valde ſingularem que decidit iſtam. q. ſed tu adde aliam. l. idem dicentem in. l. qui tibi. C. de heredi. vel act. vendi. et ſubdit Bal. quod ratio dubitationis eſt quia vniuerſitas iuris vel mixta non recipit proprie traditionem. tu hoc declara quia licet tanquam vniuerſitas eius non poſſit tradi quia vniuerſitas et eius eſt quid incorporale. vt inſti. de rebus corpo. et incorpo. in prin. et ſic non recipit proprie traditionem. l. ſeruus. § incorporales. ff. de acqui. re. domi. tamen res ſingulares que in vniuerſitate continentur: poſſunt tradi: vt habetur in tex. dictarum legum: que incipiunt: qui

ſibi:⁊ iſta fuit ratio decidendi.⁊ idem ꝙ
non tranſeat dñiũ dotis etiam omnium
bonorum ſine traditione.tenet etiam hic
Ang.qui dicit qḋ licet gloſ.in.d l.j.ff.pro
dote.allegetur pro ſingulari:tamen ha=
bet aliam ſociam in.l.ij.ff.pro ſocio.⁊ idẽ
tenet Barto.in.d.l.j.et ſecũda . eodem ti=
tulo.et ibi doctores.et idem etiam Bal=
dus in dicta.l.ſi tibi.in fine.ꝯ.de heredi=
vendi.et in.l.nulla.in principio.ꝯ.de iur.
do.vbi tenet qḋ ex contractu vniuerſali
dotis nec dominium nec poſſeſſio tran=
ſeat ſine traditione per gloſ.in dicta.l.j.
pro dote quam dicit non eſſe alibi.et idẽ
tenet Joã.de imo.in.l.de diuiſione in fin.
j.col.ff.ſol.matri.¶ Sed iſta regula fal=
lit in ſocietate.vt dixi:qꝛ licet ſit vniuer=
ſalis:tamẽ tranſit dominiũ ſine traditio
ne per.l.j.⁊.ij.ff.pro ſocio.⁊ ita tenet etiã
Bartolus in.l.et ideo.in principio.ff.de
conditio.furti. et Baldus hic circa finẽ
et in dicta lege nulla.in principio. et in
dicta lege qui tibi. ꝯ.de his qui a non
do.ma.et in.l.j in.viij.queſtio.in fin.ꝯ.de
acti.⁊ obli.⁊ in.d.l.qui tibi.in fi.ꝯ.de he=
redi.vel acti.vendi qui dicit ꝙ ratio eſt:
qꝛ in.d.l.j.ij. interuenit tacita traditio:
qꝛ alias nõ eſſet plena ſocietas:vnde di=
cit quod ibi eſt ſpeciale propter naturã
ſocietatis:⁊ ideo ſecus eſt in aliis cõtra
ctibus.¶ Sed cõtra hoc poſſunt opp.ſi
iſtud eſt in ſocietate:idem debet eſſe i do
te:quia videtur eſſe quodãmodo bona ſi
militudo de vna ad aliam cũ inter viruȝ
et vxorem videat̃ eſſe quedam ſocietas
⁊ quidam promiſcuus vſus.l.j.ff.rerum
16 amo.†quia vxor eſt ſocia diuine et hu=
mane domus.l.aduerſus.infra de crim.
expil.here.⁊ no.glo.que allegat ad hoc
iura.in.d.l.j.⁊ iſta forte fuit ratio dubitã
17 di in iſta queſtiõe.¶†Item pro hoc po=
teſt allegari:quia omnes.ll.ꝓ ſocio poſ=
ſunt.induci ad materiam matrimonij vt
eſt tex.qui hoc probat in.c.ij. Preterea ⁊
in hoc notat.Ant.de but.in fine.j.col.ex
tra de ſpon.⁊ ibi per docto. Item poteſt
adduci fauor dotium.l.j.ff.ſolu.matri.et
l.in ambiguis.ff.de regulis iur.Tu po=
tes reſpondere:aliud eſſe in ſocietate re
rum:aliud in ſocietate perſonarum et
domus:quia in ſocietate rerum non po=
teſt eſſe ſocietas:niſi tranſeat dominiuȝ
vt dixi:ſed tamẽ poteſt eſſe ſocietas per=
ſonarum ⁊ domus:licet nõ tranſeat do=
miniũ dotis in virũ:quia poteſt eẽ alia
ſocietas matrimonij etiã ſine dote.l.fin.
ꝯ.de dotis promiſ.cum ſi. Nec obſt.ꝙ le
ges loquẽtes de materia ſocietatis poſ=
ſunt induci ad materiam:quia poteſt di
ci ꝙ non loquuntur in matri . ſed in do=
te:et quia nõ eſt eadẽ ratio vt dixi . Nec
obſtat fauor dotiũ:quia nõ ſubeſſet fa=
uor dotiũ:imo eſſet potius dãnũ cõtra.l.
quod fauore.ꝯ.de legi.Iteȝ fallit iſta re=
gula in donatiõe propter nuptias:ideo
vr̃ trãſire ſalteȝ vtile dñium ſine traditio
ne:vt in auf.donationẽ.ꝯ.de iur.do.que
eſt poſita ſup lege:vbi adhuc ſm Frãc.
18 tigri.⁊ Cy.ibi qḋ dicit eẽ notabile.†Ad=
de tñ ꝙ in oibus caſibꝰ in quibꝰ tranſit
dñium ſine traditiõe nõ trãſit tamẽ poſ=
ſeſſio:qꝛ illa hȝ plurimũ facti:vt eſt glo.
no.in.l.fi.ſup verbo in rem q̃ incipit.vti=
lẽ l.nõ nunq̃d poſſeſſio.ꝯ.de ſa.ſan.eccle.
⁊ ibi doc.⁊ eſt glo.in.l.cũ duobus.l.§.idẽ
reſpondit ſi ſocij.in verbo cedit.ff.pro ſo
cio.⁊ eſt glo.in verbo cõmiſſa.ff.de pub.
⁊ ibi hoc no.Bar.qui dicit hoc eſſe vtile
ad multas leges ⁊ ſtatuta:que inducũt
rem ipſo iure perdi:vt hoc non porriga=
tur ad rei poſſeſſionẽ. facit.l. cum here=
des.in prin.ff.de acquirẽ.poſſ.⁊.l.deni=
19 qȝ.ff.ex quibus cau.ma.cũ ſi. ¶† Poteſt
cõuenienter etiam dubitari circa predi=
cta ſi ex contractu dotis non tranſit do=
minium ſine traditione vt dixi in prece=
denti.q. An ſaltẽ tranſeat per viã ceſſio=
nis.⁊ Bal.hic in fi.tangit iſtam dubita=
tionem.⁊ ita diſtinguit. Aut contractus
dotis fit in re ſingulari : ⁊ tũc requiritur
traditio.pro hoc allego tex.in.l.de.diui=
ſione.in fi.⁊ ibi Bar.⁊ alios.ff.ſol.matri.
Aut cõtractus dotis eſt in re vniuerſali
puta quia hereditas eſt data in dotem ⁊
et non eſt ſequuta traditio:et tunc ſuffi=
cit ceſſio ad hoc vt tranſeat dominium:
vel quaſi in maritũ.ar.l.reſtituta.in pnc.
ff.ad trebel. Nec ob.gloſ.in.d.l.j.in verbo
vniuerſa.ff.pro dote.et quod ſupra dixi
20 in p̃cedenti q̃ſtione:† qꝛ ſm cũ aliud eſt
promittere:aliud eſt cedere:vt in q̃ſtione
noſtra : q̃ñ ceſſio dominij vel quaſi fieri

poſſunt ſine traditione poſſeſſiõis: vt.l.
fi.§.de heredi.vel act.ven.vel verũ dicit
hic Bal.in finalib⁹ verbis quod incidit
actio: dominiũ aũt directũ vel vtile vel
plenũ remanet apud cedentẽ: vt no.in.l.
j.in prin.in glo.magna.ff.de edẽdo.⁊ ad
de qḋ not.per glo.et doct.in l.emptor.§.
de heredi.vel act.vẽdi.⁊ in.l.j.§.de act.
21 ⁊ obli. ¶ †Poſtremo circa predicta poſ
ſet queri: an mulier poſſit oĩa bona dare
in dotem: ⁊ nunquid in dubio preſuma-
tur omnia bona dediſſe in dotẽ.et hanc
q.format hic Ang.in fi.in vna ſua lectu.
Sed quia nõ pertinet ad materiã vſuca
pionis vel preſcriptiõis: ideo ſufficiat re
miſſio de iſta.q.ponit per tex.et glo.que
alleg. Ariſtotelem in topicis in.l. mulier
bona.ff.de iure do.⁊ plene per Barto.in
ſua diſpu.que incip.quedam mulier ha
bẽs amplum patrimonium.per Bart.et
alios in.l pe.q̃ incipit.in his.in .§. vxor.
ff.ſol.mat.⁊ per Bart.in.l.qḋ autẽ.ff.de
iure dot.⁊ per Bal.in.c.j.in fi.in ti.an ma
ritus ſuc.vxo.in benefi.in vſi.feu.⁊ in.l.
fi.§.de ſnia que ſine cer.quanti.profe. in
verſi.ſed nunquid mulier ꝓmittẽdo dotẽ.
⁊ in.l.nulla.in verſi. quero quedã puella.
§.de iure dot.⁊ per eundẽ Bal.in ſuo ele
ganti cõſi.cclxj.qḋ incipit factũ tale eſt:
mulier duxit maritum.et per Saly.in.l.
iubemus.in fi.§.de repu.⁊ per Paul.de
ca.in.l.ſi mulier diuertit.ff.ſol.mat.⁊ per
Ange.de are.inſti.de act.in.§.fuerat. in
verſiculo.vnum aliud debes notare ⁊c.
22 ¶ †Tertia.q.pncipalis eſt: qr ſupra vi-
dimus de dote data ſpõſo per verba de
futuro: quid de fructib⁹ interius per ſpõ
ſum perceptis nunqd cõtrahitur matri-
moniũ per verba de pñti: an maritus
ipſos lucretur ex rebus ſibi per dotem
traditis.Bal.format iſtam.q.in verſi.que-
ro vtrũ ſponſi.et dicit qḋ videt ſic titulo
ꝓ ſuo ſi ſuſtinuit onera matrimonij.In
cõtrariũ videt: qr quatenus cõcernunt
onera ſpõſe.augent quaſi dotem.l.an in
patrem.ff.qḋ fal.tuto.auc.⁊.l.dotis fru-
ctus.in prin.ff.de iure do.⁊ hoc eſt verũ
ſm quoſdam de iuris rigore: ſecus de
equitate ⁊ de conſuetudine approbata:
vt nota.per glo.ff.ſolu.mat.l ſi ante nu-
ptias.ſi puella erat proxima nuptiarũ:
et ſequutũ eſt matrimoniũ: nam eo non
ſequuto tam de rigore quã de equitate
non lucratur fruct⁹: vt.l qḋ ſerui⁹. ff.de
cõdit.ob cãm.⁊ de hac.q.et materia an-
vir lucretur fructus dotis mulieris: vel
puelle minoris.xij.annis ante cõtractũ
matrimoniũ.vide tex.glo.Barto.⁊ alios
omnes docto.in.l.ſi ante nuptias.⁊ tex.
⁊ gloſ.ordina.⁊ ibi etiam Bal.in.l.dotis
fructus.in prin.ff.de iure dot.⁊ Ange.in
l.nec vllam.§.oĩbus.alias.in prin.ff.de
peti.heredi.⁊ per Spec.in titu.de dona.
inter vir.et vxo.et in.§.formatis inſtru-
mentis. verſi.quid ſi minor.xij.annis.et
ibi per Bald.in addi.in verſi.de equita-
te maritus puelle.⁊ per Salyc.plene in
d.l.dotis fructus. vbi omnino vide: qui
examinat hanc materiam de lucro fru
ctuum dotis quãdo nõ eſt matrimoniũ
de preſenti per plures.q.⁊ ibi aliquid vi
de per Rapha.fulgo.

¶ De vſucapione pro ſuo. Rub.

1 Poſſidere pro ſuo quot modis de
dicatur.
2 Tituli vſucapiendi ꝓ ſuo quot ſint.
3 Titulus pro ſuo quando cum alio cõcur
rit: an due vſucapiões cauſent: an vna.
4 Titulo vno quiſpiam vna die vnam rem
mobilẽ vſucapere põt: ſicut etiã rem im-
mobilem preſcribere.
5 Poſſideat quicũqꝫ rem pro ſuo an titulũ
pro ſuo habere dicat: ita vt poſſit vſuca
pere: vel pſcribere illo titulo mediãte.
6 Error iuſtiſſimus requirit in vſucapiõe
pro emptore.
7 Articulare qualiter quiſpiã debeat in ti
tulo vero vel putatiuo.
8 Verba vidit talem pro domino poſſide-
re quid importent.
9 Preſcriptio an probata ſit: ſi quiſpiã rei
vendicatiõe agat ⁊ petat ꝙ tenuit ⁊ poſ
ſedit talem rem per.x.annos: ſicut quis
habet ⁊ poſſidet rem ſuam: ⁊ reus dicat
credo.
10 Poſſeſſione qui eſt apparenter preſumi-
tur eſſe exiſtenter.
11 Publicianam ad cauſandũ inter alia re
quirit ꝙ titulũ ⁊ ipſam rem habeat.
12 Priuilegium exemptiõis de nõ ſoluẽdo
decimas ad probandum: quid allegare
ſufficiat.

13 Fundum ſi pater tuus emerit et poſſede
rit.x.annis:⁊ poſſediſti tu filius aliis.x.
annis:deinde a poſſeſſiōe cecidiſti:neq̧
potes inuenire inſtrumentū vel teſtes:p
quos probetur titulus et poſſeſſio.x.an=
nor:quid iuris.
14 Poſſidens an in dubio videaẽ poſſidere.
pro ſuo in rebus corporalib⁹:⁊ incorpo
ralibus:⁊an magis p̄ſumatur poſſide
re ex donatione q̄ ex precario.
15 Juribus incorporalibus vt in ſeruituti=
bus:in quibus hz locuz publiciana:nō
requiriẽ q̄ quis rem ex titulo habeat.
16 Titulus pro ſuo q̄d prodeſt:qn̄ ab erro=
re iuſto vel iuſtiſſimo cauſatur.
17 Titulus pro ſuo ad hoc vt locuz habeat
que requirantur.
18 Error p̄babilis quis dicatur remiſſiue.
¶ Quia in glo.l.noſtre fit mentio de titu
lo pro ſuo.⁊ in.c.de eo nihil habetur.vi=
deamus extra glo.hic:ſicuti polliciti ſu
mus:aliquid de iſto titulo pro ſuo:quia
eſt habilis ad vſucapiendum:nec eſt be
ne cognitus : nec declaratus per docto.
1 ¶ Ex quo quero quot modis dicaẽ quis
poſſididere pro ſuo.⁊ glo.in rubrica.al's
in.l.j.ff.p ſuo.dicit quod tribus modis.
¶ Primo modo ſtricte qn̄ deficit alius
titulus:vt in.l.j.⁊.iij.eo tit.ego addo qn̄
poſſeſſor eſt nactus poſſeſſionem ex cau=
ſa putatiua habili ad dominiū acquirē=
dum ſi eſſet vera.iuxta not.in.l.celſus.ff.
de vſuca.Et pono exemplum:vt ſi inue=
ni ceruū alienū in nemore credens ip̄m
ſylueſtrem : vel ſi inueni gemmā tuā in
littore credens nullius eſſe : vel ſi inue=
ni pecuniā tuā credens eſſe theſauruz:
vt.l.ij.ff.pro ſuo.⁊.l.a tutore.ff.de rei ven.
¶ Secundo modo largius:quādo cōue
nit cū quolibet alio titu.et cum eo cōcur
rit:vt.l.j.§.j.ff.pro ſuo.etiā cum titu.pro
ſoluto:q̄ eſt generalior aliis:vt.l.homi=
nem.codē titu.⁊.l.j.ff.pro ſoluto.¶ Ter=
tio modo largiſſime : vt quicunq̧ pro ſe
poſſidet:vnde etiā dominus pro ſuo poſ
ſidet:vt.l.ij.ff.pro ſuo:et tunc dicitur q̄s
poſſidere pro ſuo ad dominium credito
ris et ſimiliū:q̄ non pro ſuo poſſident.et
ita glo.in dicta rubri.ſeu.l.j.Item ille q̄
dicit ſe dominū et facit omnia vt domi=
nus dicitur poſſidere pro ſuo.l.titia.et
ibi not.ff.de ſolu.Item ille qui poſſidet
ad ſuum cōmodum:etiā ſi non p̄tēdat
ſe dominū:vt not.in.l.ij.in princip.ff.de
origi.iur.in glo que loquiẽ in ruſtico ſz
Bal.in.l.ſi ego.§.partus.ff.de publi.vbi
etiā ponit breuiter quot modis dicatur
quis poſſidere pro ſuo:⁊ adde predictis
2 que dicā.j.in qōne princi.¶ † Secundo
quero quot ſunt tituli vſucapiendi pro
ſuo:dic q̄ ſunt duo modi:videlz quan=
do deficit alius titulus vt qn̄ cōcurrit cū
alio titu.habili ad transferenduz domi=
nium:puta cum titulo pro emptore : vt
dixi.¶ Sed in tertio caſu nō eſt titulus
habilis ad vſucapiēdum:vt dicit glo . et
Bar.in p̄alleg.rubri.ſeu.l.j.ff.pro ſuo.
de quo dicā plenius.j.in.iij.q.prin.licet
aliqui glo.voluerint : q̄ vbi aliter eſt ti=
tulus:puta pro emp.nō poſſit cōcurrere
cum eo titulus pro ſuo:ſed tunc dicẽ p
ſuo.i.proprio q̄ glo.nō placet in.d.rub.
cuz ſpecies.ſ.p emptore:vel ſiliis per ge=
nus.ſ.per titulū pro ſuo nō tollatur:nec
ex pluribus cauſis quis prohibeatur.l.
iij.§.ex pluribus.ff.de acqui.poſ.ita vult
3 glo.in.d.rubri.¶ † Tertio quero quādo
titulus pro ſuo concurrit cū alio titu.an
cauſentur due vſucapiones:an vna tā=
tum:⁊ glo.in.d.rub.in fine.videtur velle
quod due vſucapiones poſſint cōcurre=
re ſicut vult etiā glo.in.d.§.ex pluribus.
in verbo poſſideo.in princi.que etiā di=
cit q̄ vſucapio pro emptore poteſt con
currere cum vſucapione pro herede : et
ſubdit q̄ ſi vna vſucapio citius finitur
q̄ alia:tunc alia deſinit ſicut et ſi rem
tuā vſucapiēs tibi ſuccedā deſino vſuca
pere.l.ij.§.fi.ff.p emp . vel dicit ibi gl.ſu=
per.d.verbo poſſideo . dic ſubtiliter vna
et eadem eſt vtraq̧ vſucapio : et ſic pre=
ſupponit q̄ nō ſint due vſucapiones:ſz
adiungitur prima.ſ.pro emp.noua for=
ma.ſ.p herede.quā ante nō habebat.ſ.
vſucapionem retenta prima.argu.l.j.in
fi.ff.p ſuo vel ab ipſo initio iunguntur
due forme declara.i.due forme vel titu=
li poſſidendi p emp.⁊ pro ſuo ad vnum
effectum.ſ.dn̄ium acquirendum:ſicut ſi
aliquis acciperet cultelū vel enſem ſimi
li vel diuerſis tp̄ibus ad vnum effectum
ſ.hominez occidēdū:nam hic occiditur

ſeu extinguitur dñiūz primū:vt.inſtitu. de re.diui.§.ſi tñ.iſta ſunt verba gloſ. in d.§.ex pluribus.⁊ dū glo.dicit in fi.domi niū incidit per vſucapionē. Adde aliam glo.que idē not.in l.ſi edes.in fi.ff.de ſer. vrb.pred.quod declara per Paul.de ca. in.d.§.ex pluribus. vel adde qḋ vtile eſt qḋ ſint due vſucapiones.ſm primā opi- nio.glo.in.d.§.ex plurimis.de qua ſupra q: mihi vtile eſt poſſe preſcribere vel pre- ſcriptionē continuare ex perſona mea ⁊ titu.ſuo:cui ſucceſſi:puta ꝑ emp.q: ipſe cui ſucceſſi emit:qm̄ aliquādo contingit qḋ titulus pro herede mihi non ꝓdeſt: vt ſi eſſem heres illius nō ex ꝑſona mea nec ex titulo ꝑ herede:neq; pro ſuo poſ- 5
ſem preſcribere longo tpe.l.ij.§ fin.ff.pro empto.⁊ l nihil.ī.tit.ꝓxi. vnde ſi ipē de- funct⁹ nō habuiſſet titulū:nec ex ſua ꝑ- ſona:nec ex mea:ſine titulo longo tēpo- re poſſem vſucapere.: vtile eſt ergo mihi qḋ poſſim vſucapere vel preſcribere titu. ꝓ ſuo:vt habet per Bart.in l. celſus.de vſuca.⁊ per Pau.de ca.⁊ alios in.d.l.iij. §.ex plurimis.ff.de acq.poſ. ¶ Item ad- de ſinglr ſm ſecundā opi.gloſ.in.d.§.ex plurimis.ibi dum dicit vel ſubtilius qḋ iſte titulus pro herede quādo concurrit cū titulo ꝑ emp.nō poſſunt eſſe due vſu- capiōes:ſed finito anno qui reſtabat ad vſucapiendū titu.pro emp.vſucapiones habebit dominium:nam ſoluz ex primo titu.pro emp. ex quo poſſedit rem iun- cta poſſeſſiōe defuncti per triennū: ſed ex ſcḋo ti.pro herede:ex quo nō poſſedit niſi per annū ti pro herede:⁊ ſic habet domi niū ex vtroq; titulo ſimul et eodē tēpore. Nec obſtat q: titu pro herede nō ſufficit ad acqſitionē dñii:niſi cū lapſu longi tē- poris vel triennii:ſi erat res mobilis: q: hoc ꝓcederet ſi cū ipſo nō eſſet cōiunct⁹ prim⁹ titulus ꝑ emp. vel alius ſīlis: ſed q: cū illo cōiungitur ille lapſus legitimi tēporis implet effectum vtriuſq; titu. et facit vt dicatur ex vtroq; titu.habere do miniū ſm Pau.de ca.l.d.§.ex plurimis. ſm primā opinio.que magis placet tibi.
4 †Ex quo not.ſingu qḋ quis in vna die cum vno titulo pōt vſucapere vnam rez mobilem: vel preſcribere rem immobilē puta quando titulus quo vult ita breui 6
tempore vſucapere:vel preſcribere con- currit cū alio titulo precedenti:cuz quo veniebat illa vſucapio vel preſcriptio il la die:qḋ perpetuo tene menti:q: videt eſſe mirabile:qḋ ex vno titu.poſſit res im mobilis ſpacio vn⁹ diei vel hore ꝑſcribi: ſed ſi loqueremur in titu. pro ſuo con- currente ab initio cum alio titu.puta ꝑ empt.tunc nō eſſet dubiuz,quod ex vtro q; titulo ſimul ⁊ eodem tempore et cum legitimo ſpatio vſucaperet vel preſcri- beretur ſm ſecūdā opi.glo.in.d.§.ex plu rimis.⁊ ita pōt etiā intelligi glo.in.d.ru- bri.in fi.ff.ꝓ ſuo.que omnia bene nota: q: nō reperies ita bene declarata alibi.

¶ †Quarto principaliter quero:an oīs qui poſſidet rem pro ſuo:dicat habere ti tulū pro ſuo ita vt poſſit vſucapere vel preſcribere mediante illo; tit.⁊ rn̄deo qḋ nō:ſed in duobus tantū caſibus princi- palibus dicat poſſidere titulo ꝓ ſuo ha- bili ad vſucapiendū vel preſcribendū:vt dixi.ſ.in.ij.q.pncipali:qḋ nunq; aptius declaro primo caſu principali:qn̄ quis poſſidet ꝓ ſuo:⁊ nō cōcurrit aliquis ſpe cialis titulus habilis ad transferenduz dñium:puta ꝑ emp.vel ꝓ donato:vel ꝓ dote:vel ſimili. Sed tamen poſſeſſor eſt nactus poſſeſſionem ex cauſa putatiua habili ad trāſlationem dñii: que ſi eſſet vera eſſet legitima : vt dixi.ſ.in.j.q.vbi dedi exēpla per.l.j.in princ.cōiūcta.l.ij. ff.pro ſuo:vel pōt etiā haberi titulus ꝓ ſuo:vbi non cōcurrit tamē alio titulo ve ro ſed putatiuo iuſto errore interuenien te:puta aliquis credebat patrē ſuū vel ꝓcuratorem ſuū emiſſe vnū fundū queꝫ tenuit ꝓ ſuo:⁊ tanq; ſuum vigore dicti tituli putatiui tituli empt.qui verus nō erat:nā tunc dicitur habere titulum ꝓ ſuo:quo mediante ſine alio titulo poteſt vſucapere vel preſcribere vt eſt caſus in l.iij.que incipit ſeruum.⁊ in.l.ſi ancillā.§. fi.⁊ in.l.fi.ff.ꝓ ſuo.⁊ ꝓbat in.l.iij.⁊.l.fi.ff. ꝓ legato.⁊ in.l.celſus.ff.de vſucap et ibi gl.j.allegat multas cōcordātias de mul tis titulis putatiuis.⁊ ibi plene ⁊ elegā- ter habet per Barto.⁊ alios ſcribētes:⁊ maxime Lud.de ro.et qḋ titulus puta- tiuus ſufficiat.tenent Cano. ⁊ maxime Abb.ſic.in.c.cum.de iure patro.† Et q:

dixi:qd iuſtus error dz interuenire in tit. putatiuo.dic qd in vſucapione ꝓ empt. requirit iuſtiſſimus error:vt not.gl.in.d. l.celſus.ꝛ ibi vide plene per Bar. q etiaʒ declarat qñ dicatur error iuſtus ꝛ iuſtiſſimus ꝛ iniuſtus.ꝛ habet etiã plene per Ange.in.l.ſuper longi.ꝟ.de preſcrip. longi tẽporis.et ibi de hoc plene dicemus.

¶ Tertio põt eſſe titulus pro ſuo habilis ad acquirendũ dñium per vſucapionem vel pſcrip.ſine alio titu.pfecto:puta in vẽditione cõditionali traditiõe facta ante euentum cõditionis:vt.l.ij.§.ſi ſub cõditione.ff.pro emp.ꝛ.l.j.§.j. verſi. ante nuptias.ff.ꝓ ſuo. intelligẽdo ſm opinio. Roge.qñ tradens habuit animũ transferendi dñium etiã ante euentũ cõditiõis: qꝛ tũc ſi tradẽs eſt dñs trãſfert dñium incontinenti:ſi non eſt dominus transfert 7
vſucapiendi cõditionẽ nõ ex illo titu. cõditionali quo tradidit:puta ꝓ dote : vel pro emptore:vel ſimili:ſed tñ pro ſuo:ſicut ibi dicitur in illo ꝟſi.ante nuptias. q ita debet intelligi:vt no.glo. ꝛ Bart. in.l. ij.eo.titu. ꝛ dixi plene.ſ.in verſi.prima qd principalis eſt.

¶ Scdo caſu principali quis põt habere titulũ ꝓ ſuo habilẽ ad vſucapiendũ in omnib⁹ caſib⁹ in quib⁹ quis poſſidet aliquo vero ꝛ iuſto ꝛ perfecto titulo habili ad transferendũ dominiũ vel ad vſucapiendum vel ad preſcribendũ:ꝛ tũc dicitur cõcurrere cum titu= 8
lo ſpeciali:vt.l.j.§.j.ꝛ.l.ij.ff.pro ſuo.vt dixi.ſ.in.j.ꝛ.ij.q.Et adde qd titulus ꝓ ſuo qui competit ꝓ partu ancille furtiue empte dicitur titulus proximus:ꝛ titu. pro emp.dicitur titulus remotus:vt no. Jaco.de are.ꝛ Cy.in addi.in.l.ſi ego.§.partus.ff.de publi.ſimile no.in.l.ij.ff.de peti. heredi facit qd no.in.l.quicũq.ff.de dolo.ꝛ idem vult Bald.in dicto.§.partus.q verba dicit eſſe nota. quibus adde que not.in.l.ancille.ſupra de fur.Extra iſtos duos caſus principales ille qui poſſidet tit.pro ſuo non dicitur habere titulũ habilem ad vſucapiendum:quia ſi eſſet titulus habilis ad vſucapiendum quili= 9
bet poſſeſſor etiam malefidei: ꝛ ſine titu. qui poſſideret vt dominus conuertendo fructus in ſuam vtilitatem poſſideret titu.pro ſuo:ꝛ ſic vſucaperet vel preſcriberet:qd eſt falſum:vt dicit gl.in dicta rub. pro ſuo.ꝛ Bar.ꝛ Ange.in.l.j.eo.titu. qui dicunt non no.contra aduocatos qui nituntur probare titulum ſue poſſeſſionis habilem ad transferendum dominium: vel ad vſucapiendũ vel ad preſcribendũ et poſitiones faciunt ꝛ articulant/ꝛ capitulãt qd talis poſſedit ſpacio.x.vel.xx. annorũ : vel tali tpe talem fundum ꝓ ſe et pro ſuo:ꝛ tanq̃ ſuum:ꝛ teſtis interrogatus aſſignet rationeʒ:qꝛ vidit eũ poſſidere vt dominus:ꝛ fruct⁹ recolligere ꝛ ſimilia:nam propterea non eſt probatus titulus verus nec putatiuus errore iuſto cui adhereat hic titulus pro ſuo vſucapionem patiens:ſed eſt probatum quod nõ poſſidit pro alieno ſeu alterius nole vt cõductor vel ſimiles:ꝛ ideo dicit Ange.in.d.l.j.† Sis cautus articulare de titulo vero vel putatiuo:al's aũt iſta ſimplex poſſeſſio pro ſuo vſucapionem vel preſcriptionem non pareret.

¶ Et ꝓ predictis adde textũ naturalem in l. filiuſfa.in.§ diuus.el.j.in verſi. idem princip: ibi non vt pro dominis poſſideãt. de leg. j.ꝛ quod ibi no.Ange.qui dicit quod ille tex eſt pulchrior q̃ ſit in iure:quis intelligatur pro domino poſſidere : quotidie eniʒ articulamur in hac forma:ꝛ ex hoc etiam habetur:quid importet dictum teſtis qui dicit quod vidit talem pro dño poſſidere.† Significatum enim iſtorum verborum eſt habere potentiã percipiendi fructus ꝛ etiam alienandi ad libitum voluntatis:probabit ergo teſtis qd ipſe percipiebat fructus ꝛ eis fruebatur pro libito voluntatis.ꝛ idem tenet Joan. de imola in.d.§.diui.ꝛ de iſta materia habetur per tex.Bartol'.Ange. ꝛ alios in.l. titia.ff.de ſolutio.et per Anto. de butr.in c.cũ ad ſedem.in.xiij.col. verſi. per predicta cõcludũt.extra de reſti.ſpo.ꝛ ꝑ Dominos de rota in deciſi.ſua.ccccxxv. ꝛ facit qd no.Innoc.in.c.illud.in fi. extra de preſump.ꝛ vide etiã oĩno Bald.in addi. Specu.in tit.de poſi.in.ix.col. ꝟſi. pone. in rei vẽdicatione.† vbi dicit q ſi ago rei vendicatione et pono quod tenui ꝛ poſſedi talem rem per decem annos:ſicut quis habet et tenet / et poſſidet rem ſuã reus dicit credo:queritur an ſit probata

preſcriptio.⁊ videt̄ ꝙ ſic. qꝛ videt̄ ꝯfeſſata poſſeſſio ⁊ titulus ſaltem generalis.l. iij.§.genera.ff.de acqui.poſſeſ.contrariū dico:qꝛ illa verba etiā mētis qualitatē ⁊ modū poſſidendi ſignificāt:adiacent eñ illa v̓ba poſſeſſioni ⁊ nō titulo:⁊ iſte articulus nō includit titulū.nam ⁊ ſine titulo qñqꝫ quis ita poſſidet.l.titia.ff. de ſol. et vide etiā oino Bal.in.l. poſt ſniam. in vltima col in princi.in verſicu. ſed nec illud eſt omittendū.ſ. de ſententiis et in=
10 terlocu.om.iudi.qui dicit † ꝙ qui apparenter eſt in poſſeſſione preſumitur etiaꝫ exiſtenter:⁊ dicit ꝙ ita arguunt doc.per d.l.titia.vbi innuit ꝙ preſumatur titulo pro ſuo cū non appareat de alio: ⁊ poſtea ſubdit:tu dic ꝙ titulus pro ſuo non oritur ſine adminiculo iuris concurrente:nec enim ſolo animo naſcitur nemini enim a ſeipſo titulus pro ſuo oritur : ſed aut ex alio titu.cōcurrente : aut ex.l.diſpoſitione.vt.ff.pro ſuo.l. ſi ancillam. qđ declara vt dixi.ſ.in prin. huius quarte. q.princi.vſqꝫ ad verſic.extra iſtos duos caſus.Et adde etiā qđ no. eleganter Ange.de are.inſti.de act.in.§ ſꝫ iſte.in verſi. in ea.glo.ibi.al's.l.ſi quidē.§. hec act.⁊c.
11 † qui dicit per illam glo.ꝙ ad cauſandā publicianam inter alia requiritur ꝙ habeat rem et titulum alleget.facit.c.abbate ſane.de re iudi.lib.vj.non tamē intellectus dixit ipſe omnem titu. ſed titulū habilem ad cauſandum dominium vel vſucapiēdi cōditionē:vt dicto.§. ſed iſte. ex quo ſequit̄ ſm eum ꝙ non ſufficeret: ſi diceret̄ ꝙ poſſedit vt ſuā et tanꝗ ſuaꝫ: qꝛ talis titulus pro ſuo:etiā ſi dicto modo teſtes deponerent nō eſſet inductus nec pro dona.vſucapionē parens:et per cōſequens nō cōpeteret publiciana: ſed iſto modo eſſet deductū et probatum:ꝙ non poſſideat pro alio vel alterius nomine:qui titulus ꝓ ſuo eſt multiplex: ⁊ maxime generalis:vt eſt text.cum glo. ſing. et ibi hoc no.Bar.in.l j.ff.pro ſuo.al's gl. eſt in rubri.co titu.vt.ſ.dixi.ergo ſi talis tituli allegatio ⁊ probatio nō parit vſucapiendi condi.ergo nec publicianam: vt.l.cum qui in prin.ff.de publi.quod dixit eſſe ſingulariter no.vnde ſubdit ꝙ tu aduocatus ſis bene cautus vt ſemper in libello et in capitulis tuis exprimas vnū titulum ſpecialem:puta exempto:⁊ ſubdes ꝙ virtute dicti tituli poſſedit ꝓ ſuo et tanꝗ ſuum talem fundum ⁊ tūc probando diutinam poſſeſſionem : et vltra hoc teſtes ſubiungunt ꝙ per dictū tempus poſſedit pro ſuo et tanꝗ ſuum: ⁊ vt dominus fructus collegit : et tunc forte dicto caſu preſumitur titulus allegat⁹. argu.notatorum per gloſſ.et docto. in.l. ſeruitutes.la grāde.ff.de ſerui.¶ Vel forte dicit et iſtud verius ꝙ ibi loquit̄ quādo tractatur de modico preiudicio : vt ibi habetur:ſed in caſu noſtro tractatur de magno preiudicio.⁊ ideo opus erit ꝙ deducatur:⁊ etiaꝫ probet̄ ꝙ fama erat: ꝙ titius emerat dictum fundum : vel ꝙ ſibi vel patri fuerat legatus:⁊ ꝙ viderūt a dicto tpe:⁊ circa virtute talis tit. dictū fundū poſſidere pro ſuo:⁊ tanꝗ ſuum:⁊ fructus recolligere:vt faciunt coꝛuꝫ ibi alij dñi:tunc iſto modo ꝓbando ſufficceret ad vſucapionem:⁊ per ꝯñs ad publicianam.arg.notatorū per Bar. in ſimili in.l.j.§.ij.ff.de iti.actuqꝫ priua.in v̓ſi.venio ad ſequentē gl.⁊c.al's ſimpliciter deducendo:et probando ꝙ poſſedit longo tpe pro ſuo:⁊ tanꝗ ſuū ⁊ fructus recolligitur nihil probatum eſſet : qđ dicit eſſe tenendū menti perpetuo. et pro iſta opi. ꝙ ſit neceſſe ꝙ fama ſit de tit.facit qđ ſingulariter no.Ant.de but in.c.parochia=
12 nos.extra de deci. † qui dixit ꝙ ad probandum priuilegiū exemptionis de nō ſoluendo decimas ſufficit allegare titulum exemptionis ſeu priuilegium: et ꝙ per tantum tempus cuius initiū memoria in cōtrarium non exiſtat:non fuit ſoluta decima ⁊ cōcurrente fama:quod illud priuilegium exemptionis olim conceſſum fuerit.arg.c.ſuper quibuſdam.§ preterea.de verborum ſigni.⁊.c.j.de preſcrip.in.vj.et.l.hoc iure.§. ductus aque. ff.de aqua quotidiana et eſtiua. ¶ Sed ego nō puto ꝙ non ſit neceſſarium probare de fama:ſed ſufficit ꝓbare aliqueꝫ iuſtum vel iuſtiſſimum errorē : ſeu iuſtā aut iuſtiſſimā erroris cām:qꝛ tunc ſufficeret cū allega.titu.putatiui ⁊ poſſeſſionem:vt eleganter vult Bart.in.l. celſus. in.ij.col.in v̓ſi.pone pr̄ tuus.ff. de vſuca.

13 qui dicit.† Pone ꝙ pater tuus emit fun
dum ⁊ poſſedit.x.annis et poſtea deceſſit
et poſſediſti tu filius alijs.x.annis cecidi
ſti a poſſeſſione nō potes inuenire inſtru
mentū vel teſtes per quos probet titul⁹
⁊ poſſeſſio.x.annoꝝ nō ſufficit ſine titulo
l.nullo.C.de rei vēdica. Itē titulū pro he=
rede nō potes allegare: qꝛ es ſu⁹ heres.
l.nihil.ſ.ti.j.ↄſului dicit bar.vt allegaret
titulū.ſubaudi aliū ꝙ̃ pro herede: vt no.
Ang.in.d.l.nihil.⁊ ꝓbaret aliquā ex p̄e=
dictis cauſis de quib⁹ dꝛ per eū in.d.l.cel
ſus.⁊ ſequuta poſſeſſione.x.annorū ſuffi
cit: ſꝫ in ipſo defuncto: quia de facto ſuo
agit̃ non eſſet iuſta cauſa.l.fi.ff.pro ſuo.⁊
ſi dicat̃ qualiter ꝓbabis qḋ hoc ſciueris
vel credideris ab initio: cū incepiſti poſ=
ſidere: tandē qꝛ id ex tuo aīo pendet ſta=
bitur tuo dicto: vt not.inſti.de act.§.alie.
et cum de hoc eſſet publica fama eſt p̄e=
ſumptio ꝙ ſcias: al's eſſet ignorantia ſu=
pina.l.regula.§.ſed facti.ff.de iur.et fac.
igno.⁊ idē tenet Bald.in.l.indicia.in ver.
quarto quero.C.de rei vendi.⁊ doct.in.d.
l.celſus.et vide etiam Abb. ſicu in ca.de
quarta.⁊ maxime in.l.iij.col.in fi.de p̄e=
ſcrip.⁊ Io.and.et alios in.c.iura.de iure
patro.et qḋ no.in.l.fi.in prin.ff.de eo per
14 quē factū erit.¶ † Item adde Bald.in.l.
ij.in.ix.q.qui declarat an poſſidēs in du=
bio iudicatur pro ſuo poſſidere in rebus
corporalibus ⁊ incorporalibus: ⁊ an ma
gis p̄eſumatur poſſidere ex dona.ꝙ̃ ex
precario.C.de ſerui.et aqua.vbi vide al=
15 legat.l.lucius.ff.de dona.¶ † Item adde
quod in incorporalibus vt in ſeruituti=
bus quo ad publicianā: in quibus locū
habet publiciana.l.ſi ego.§.j.ff.de publi.
non requiritur quod quis habeat reꝫ ex
titulo: qꝛ ad acquirendā vel p̄eſcriben
dam ſeruitutē non requirit̃ titulus.l.ſi
quis diuturno.ff.ſi ſerui.vendi.et ſic etiā
in p̄eſcriptione: qꝛ in omni caſu regula
riter quo habet locū p̄eſcriptio habet lo
cum ⁊ publiciana.l.cum qui.in princ.ff.
de publi.et in hoc caſu fortaſſe ſufficeret
allegare titulum: licet illud non probet
etiā per famā: vel per aliquā iuſtam cau
ſam erroris ipſius tituli.iuxta nota. per
gloſ.⁊ docto.in.d.l.ſeruitutes.la grande.
ff.de ſerui.et probant ꝙ poſſedit rem illā
pro ſua: et tanꝙ̃ ſuā cū tali ſeruitute vel
ſine: qꝛ tractatur hic de modico p̄eiudi=
cio.ſcꝫ de ſeruitute que reputatur modi
cum p̄eiudiciū reſpectu dn̄ij: vt no.in di
cta.l.ſeruitutes.et in.l.ſi certis annis.C.
de pact.et in.l.cum de in rem verſo.ff.de
vſur.cum ſi.⁊ iſta omnia bn̄ no.quia ſunt
16 quotidiana, et vtilia.¶ † Quinto princi
paliter quero quid prodeſt iſte titulus ꝓ
ſuo qn̄ cauſat̃ ab errore iuſto vel iuſtiſſi=
mo.iuxta no.per Barto.in.l.celſus.ff.de
vſucap.dic ꝙ prodeſt non ſolum ad vſu=
capiendum: vt dixi in.q.precedentibus:
ſed etiam poteſt prodeſſe ad excludēduꝫ
illa indicia que non dantur contra titu=
lo poſſidentē: vt no.gloſſ.ſingu.que eſt fi.
in.l.fi.ff.pro leg.que dicit eleganter: ꝙ il=
le qui poſſidet rem aliquo titulo putati=
uo iuſto errore ductus: licet vere tituluꝫ
illum non habuerit: tamē eſt perinde ac
ſi illum titulū non haberet: ita ꝙ non po
terit cōueniri petitione hereditatis: que
regulariter nō dat̃ cōtra titulo poſſiden
tē.l.hereditatis.C.de pet. heredi.et.l.he=
reditatē.ſ in quib⁹ cauſis ceſ.longi tpis
p̄eſcrip.vbi de hoc articulo pleniſſime:
vcꝫ an ⁊ qn̄ cōtra titulo poſſidētē det̃ pe=
titio hereditatis.¶ Et fortaſſis hmōi ti=
tulus pro ſuo defenderet poſſidentem a
precepto facto per iudicem ſibi de diſgū
brando poſſeſſionem: de quo precepto fit
mētio per Bar.in.l.ſicut.§.ſuperuacuuꝫ.
ff.quibus mo.pig.vel hyp.ſol.nā ex quo
habet titulum pro ſuo: qꝛ habet vim veri
tituli et poſſeſſionem nō tenetur exire de
poſſeſſione.facit.l.nec vllam.§.oibus.cū
17 ibi not.de peti.heredi.¶ † Sexto quero
quot requirantur ad hoc vt iſte titulus
pro ſuo locum habeat: dic qḋ tria debe=
rent concurrere que in alijs veris et ſpe=
cialibus titulis exigunt̃. Primuꝫ eſt poſ
ſeſſionis traditio vel adēptio in illis ca=
ſibus in quibus eſt neceſſaria traditio:
vt plene no.in.l.celſus.de vſuca. Scḋm
eſt ꝙ poſſeſſionis traditio vel ademptio
ſit facta ex aliqua certa cauſa habili ad
acquirendū vel transferendū dn̄ium.l.j.
ff.pro ſuo.vt dixi.ſ.in.iiij.qō.princip.nec
curo vtrum illa cauſa ſit vera vel puta=
tiua: dūmodo non erretur ſupine: vt di=
cta.l.celſus.vel qḋ iuſtiſſim⁹ error in tra=

ditione intercedat vt ibi not. Tertiu3 eſt q͂ poſſidens habeat bonā fide3 (cauſatā
18 ab errore ꝓbabili.† Et quis dicat͛ error probabilis no. plene per Bart. ⁊ alios in dicta .l. celſus. ff. de vſuca. ¶ Et ex predictis oibus dictis in iſta materia pro ſuo conclude in practica: q2 primo aliquando allegatur titulus pro ſuo concurrens cum alio titulo vero ⁊ legitimo ad vſucapiendum: ⁊ in hoc non eſt maxna vis ex quo ſufficit titulus verus: niſi ſm ea que dixi. ſ. in .iiij. q. princip. in verſic. ſcdo caſu principali. de quo dic vt ibi. ¶ Secundo aliquando allegatur titu. verus ſed non perfectus: quia eſt conditionalis: et tunc ſufficit probare omnia tria de quibus. ſ. que dixi etiam neceſſaria ad titulū pro ſuo: et vltra hoc debet probari qđ intentio tradentis et recipientis fuit: quia hoc actū extitit q͂ incōtinenti etiā anteq͂ eueniat conditio transferatur dominium: vt .l. j. verſicu. ante nuptias. maxime in .iiij. qo. principali in primo caſu principali in verſicu. vel tertio poteſt etiā eſſe titulus: ⁊. ſ. in verſi. prima. q. principalis. vbi declaraui hoc in materia pro dote. ¶ Tertio aliqn͂ allegat͛ titulus pro ſuo: vbi nō concurrit alius ſed ſolum iuris adminiculū: puta quia quis occupauit rem in littore repertam: quā non putauit alienam: ⁊ tunc non eſt neceſſe probare niſi occupationē illius rei cum bona fide: q2 putabat eſſe in nullius bonis ⁊ poſſedit ſpacio trium annoꝝ .l. vnica. ſ. de vſucap. transfor. iuxta ea que dixi. ſ. in .iiij. q. principali. in verſi. vel pōt etiam haberi titulus. ¶ Quarto aliqn͂ allegat͛ titulus nō verus ſed preſumptus ſeu putatiuus: ⁊ tunc plura requirunt͛. Pimū poſſeſſionis adēptio vel traditio. Scdm q͂ ſit facta traditio: ſeu adēptio poſſeſſionis vigore vel occaſione alicuius tit. habilis ad transferendū dominiū. Tertiū q͂ ductus fuerit errore iuſto vel iuſtiſſimo ⁊ probabili ad hoc credendū. Quartū q͂ poſſederit per tēpus legitimū ad vſucapiendū vel preſcribendū. Quintū q͂ poſſederit ab initio vſq͂ ad tēpus legitimū vigore vel occaſione dicti tituli putatiui. Sextū q͂ poſſederit bona fide: ſed iſtđ participat de tertio. Septimū q͂ probet de dicta bona fide et de dicto animo ſuo per dictum ſuum cum iuramēto per ea que habentur in .§. alie. ſeu in .§. ſed iſte. inſtit. de actio. et maxime per Angelū. de are. et arg. glo. in .l. ij. ſ. de ſerui. ⁊ aqua. ⁊ gloſ. in .l. at qui natura in .§. cum me abſente. ff. de neg. geſt. ⁊ gloſ. in .l. j. §. ij. ff. de iti. actuq͂ priua. cum ſimi. qđ procedit: vt dixi qn͂ preceſſit titulus ver⁹ vel putatiuus iuſto errore: ex quo credit͛ ſibi ſi aſſerit de aio ſuo: ⁊ ſic bonā fidē habuiſſe: ſecus ſi nullus titulus verus vel putatiu⁹ preceſſiſſet: quia tunc nō ſtaret͛ dicto ſuo etiā cū ſacramento ſm Bart. notabiliter in .d. l. j. in .§. ij. quē ſequit͛ Ange. de are. in d. §. ſed iſte. inſti. de act. in verſicu. in eadē glo. ibi cū ſit de cōſcientia. Item hoc procedit qn͂ nulla eſſet preſumptio ꝯtra poſſidentē q͂ poſſideret mala fide: vel aliter qđ requirat͛ in hoc titu. pro ſuo: ſecus ſi eſſet aliqua preſumptio cōtra eum: quia tunc non ſtaret͛ dicto ſuo etiā cum ſacramento: vt eſt gloſſ. valde ſing. lxxij. diſt. c. propoſuiſti. in verbo probat͛. ⁊ no. Anto. de but. ⁊ doc. in .c. cognoſcentes. extra de conſti. ⁊ Bart. in .l. inter oēs .§. recte. ff. de furtis. ⁊ idē vult de iuratoria cautione. Paul. de ca. in .l. j. in fi. ff. qui ſatiſda. cog. quod bene not. ¶ Et ex predictis habes qūo potes adiuuare illum qui nullū habuit nec habet titulū verū in aliquo: vel ſi haberet ipm non pōt probare: quia nō habet teſtes vel inſtrumenta de illo titu. vt alleges vnū tit. puta pro emptore ⁊ ꝓbabilis ſaltē titulū ꝓ ſuo: qui hoc caſu ē valde neceſſari⁹ ⁊ vtilis itelligēdo ſm ea que. ſ. dixi qđ nunq͂ exeat mentem tuā.

¶ De vſucapio. pro ſoluto. Rubri.

1 Titulus pro ſoluto aliis titulis generalior eſt.

2 Titulus pro ſoluto quare inuentus fuerit: ⁊ in quibus caſibus neceſſarius ſit: ⁊ in quibus vtilis.

3 Vſucapio titulo pro ſoluto an indifferēter procedat in contractibus nominatis excepta ſtipulatione.

4 Titulus pro ſoluto ad hoc vt competat quot requirant: ita vt eius vigore quis vſucapere poſſit.

¶ Poſtq̃ vidimus de titulo pro ſuo qui nõ reperitur in.C. videndũ eſſe exiſtimaui de aliis titulis: q2 etiã in.C. per leges imperiales deſcripti nõ reperiunt: videlicet de titulo p ſoluto ꝛ p legato ꝛ pro derelicto: qui in libris.ffor. reperiunt: licet alii q̃ plures etiam tituli reperiãtur: de quibus habẽt per tex. gloſ. ꝛ doc. in.l.j.§. fi.cũ.vii.ll.ſeq.vſq; ad.l.eum qui.in prin. ff.de publi. ¶ Videamus itaq; prius de
1 titulo pro ſoluto. †Et in primis ſciẽdum eſt q iſte titulus p ſoluto generalior eſt aliis: vt dicit glo.in rubri.ff.pro ſuo.et in rubri.ff.p ſoluto.et poteſt eſſe ratio: licet per alios nõ allegetur: q2 concurrere poteſt cum quolibet alio titulo: vt.l.iij.ff.p ſoluto.ꝛ.l.hominẽ.ff.pro ſuo.et no.gloſ. in.l.celſus.ꝛ ibi doct.ff.de vſuca.ꝛ in hoc cõuenit cum aliis titulis qui poſſunt ſimul cõcurrere: vt no.predicta glo.j in.d. l.celſus. Itẽ q2 etiã cõpetere põt: vbicũq; ſoluitur res aliena ex cauſa cuiuſcũq; debiti alicui tanq̃ debitũ: ſiue ſit debitum: ſiue indebitũ: vt.l.j.ꝛ.l.iij. ff. pro ſo
2 luto.ꝛ.d.l.hominẽ.ff.pro ſuo. ¶ †Secũdum eſt quare fuit inuentus iſte titulus pro ſoluto: ꝛ in quibus caſibus ſit neceſſarius: et in quibus vtilis. dic q fuit inuentus propter neceſſitatẽ ꝛ vtilitatem. nam in duobus caſibus fuit: ꝛ eſt neceſſarius iſte titulus quo ad vſucapiendũ. Primus eſt quando debetur res titulo nominato ſtipulationis ꝛ ſoluit res aliena pro illo debito: quã putabat eſſe ſoluentis: ꝛ erat illa quam promiſerat: vel alia recepta de volũtate creditoris: quia tunc vſucapi poteſt tit.pro ſoluto.et iſte eſt caſus in.l.j.ff.pro ſoluto.ꝛ in.l.hominem.ff.pro ſuo.ꝛ idem quando non erat verum debitum ſed putatiuũ: et pro illo ſoluit res aliena bona fide et iſte caſus in.l.iij. que incipit ſi exiſtimans.ff.pro ſoluto. ¶ Secundus caſus eſt quando debetur ex aliquo contractu innominato: quia tunc etiam vſucapi poteſt res aliena in ſolutũ tradita ex cauſa illius contractus innominati titulo pro ſoluto: vt dicit glo. notabilis.in.l.j.in prin.ff.pro ſoluto quam ſequitur ibi Ange.ꝛ ratio huius ſecundi caſus poteſt eſſe: q2 non habet titulũ ſpecialẽ cum quo poſſit cõcurrere: nec habet aliã materiã preexiſtentem ſuper qua poſſit fundari alius titulus q̃ iſte pro ſoluto. ¶ Sed ſi debeatur aliquid vere vel putatiue ex aliis cõtractibus noiatis qui inter titulos vſucapionis nominant vt ex cauſa legati vel ſimili de quibus habet vt dixi in l.j.cum ſeq.ff.de publi. excepto titulo ſtipulationis: tũc iſte titulus pro ſoluto nõ neceſſarius ſed vtilis: q2 ſolutũ vſucapi poteſt illo titulo pro quo ſoluit et etiã titulo p ſoluto: ꝛ ſic cõcurrit cũ aliis titulis cauſatis ex contractibus nominatis: excepto cõtractu ſtipulationis vt dixi: ꝛ ſic etiã ex diuerſis cauſis res vſucapi põt l.iij.§.ex plurimis.ff.de acqr.poſſeſ.ſicut dixi de titulo pro dote.ſ.in verſic. tertio principaliter quero.ꝛ ita vult glo.ꝛ Angel.in.d.l.j.ff.pro legato. ¶ †Tertio in- 3
telligendũ: an vſucapio titulo pro ſoluto pcedat indifferẽter in cõtractibus noiatis: excepta ſtipulatione.ꝛ dicendum eſt q nõ: quia qñ ſoluitur ex cauſa emptionis requiritur q bona fides interueniat duobus tpibus: ꝛ tpe cõtractus ꝛ tẽpore quo ſoluitur: ſed qñ ſoluit ex cauſa alterius cõtractus: ſufficit q bona fides interueniat tñ tpe ſolutionis: vt eſt tex. in l.iij.ff.pro ſoluto.ꝛ ibi glo.j.que dicit per illũ tex. q inter emptionẽ ꝛ ceteros contractus: q2 in ceteris cõtractibus ſufficit putare deberi ex cõtractu: qui nõ interceſſit quẽ tamẽ credebat interceſſiſſe: ſed in venditione non ſufficit putare deberi ex venditione: niſi ꝛ venditio preceſſerit. et hoc pbat: q2 cũ debeat interuenire bona fides duobus temporibus. ſcz tempore cõtractus venditionis ꝛ tpe traditionis: hec non poſſunt interuenire niſi cõtractus eſſet in aliis. nõ ita dicit in glo. notabili. et idem vult Azo in ſumma.C. de vſucapio.pro emp.in verſic. eiuſdem aſſignatur in vſuca.pro ſoluto: et que ſit ratio huius differẽtie: q2 duobus tpibus requirat bona fides in cõtractu venditionis et in aliis vno tpe tñ. vide per gloſſ. Bart. et alios in.l.iij.in princ.ff.pro emp.
4 ¶ Quarto nõ etiã omittẽdũ quot requirunt ad hoc vt cõpetat iſte titulus p ſoluto: ita vt eius vigore qs poſſit vſucapere: et dicas q pmo reqrit vt aliqd ſoluat

ex cauſa alienius ꝯtus veri vel putati-
ui:vt.l.j.⁊.iiij.ff.pro ſoluto.⁊.l.hoiem.ff.ꝓ
ſuo. ¶ Scḋꝫ qḋ iuſtus error interueniat
vel iuſtiſſimus in ꝯtu vēditionis:vt.ḋ.l.
iiij.cum ibi no.⁊ in.l.celſus.cū ibi no.per
Bar.⁊ alios.ff.de vſuca. Uel ꝙ verus ti-
tulus interueniat vbi ſolutio fit ex cau-
ſa emptiōis. ¶ Tertiū ꝙ in ꝯtu vēditio
nis interueniat bona fides tpe ꝯtus et
tpe traditionis.in aliis vero ꝯtibus ſuf-
ficit ꝙ bona fides interueniat tpe ſolutio
nis: vt.ḋ.l.iiij.ff.pro ſoluto.vt dixi.ſ.ꝓxi-
me.&ſi.tertio intelligendū eſt. ¶ Quartū
ꝙ ſoluta fuerit res aliena:quia ſi ſoluta
fuiſſet res ꝓpria ſoluētis fuiſſet inconti-
nenti trāſlatū dñium:⁊ ſic nō haberet lo
cū vſucapio vel pſcrip.l.ſequit.§.lana.ff.
de vſuca. ¶ Quintū requirit ꝙ interue-
niant alia que ſunt neceſſaria ad vſuca-
pionē.ſ.ꝙ res ſit vſucapibilis:ꝙ poſſeſſio
interueniat ⁊ ꝯtinuata per legitimū tem
pus ⁊c.iuxta no.inſti.de vſuca.in princi.
et per totū illū titulū ⁊ pleniſſime ꝑ Azo.
in ſumma.C.de vſuca.ꝓ emp.Cetera cir-
ca iſtā materiā ꝓ ſoluto.vide in toto tit.
ff.ꝓ ſoluto.⁊ in.l.celſus.ff.de vſuca.⁊ qḋ
no.Bar in.l.ſequit.§.ſi rē pignori.co.tit.

¶ De vſucapione ꝓ legato. Rub.

8 Titulus pro legato quādo ⁊ in qui-
bus caſibus locum habeat.

2 Perſonarum pluralitas ambiguitatem
inducit.

3 Uſucapio locū habet:quando mihi ali-
quid legatum fuerit:⁊ illud in codicillis
fuerit mihi ademptum.

4 Titulus putatiuus ſi ab vno habeatur:
et ab altero poſſeſſio:ꝗtūcunqꝫ ille alter
ſit heres illius a quo titulus putatiuus
habetur:nō ſufficit ad vſucapiēdum.

5 Uſucapere an aliquis poſſit qñ hꝫ titu-
lum ab vno:⁊ poſſeſſionē ab alio.

6 Uſucapio pro legato an ꝓcedat:ſi nulla
res mihi vnqꝫ legata fuerit:ſꝫ tñ iuſto er
rore ductus credidit mihi legatū fuiſſe.

7 Titulus pro emptore:pro ſuo:ꝓ ſoluto:
et in aliis titulis ſpecialibꝰ:ſi ſufficiat iu
ſtus aut iuſtiſſimus error pro titulo ha-
bili ad vſucapiendū: an etiā hoc in oibꝰ
aliis titulis:qui ſint habiles ad transfe-
rendum dñium locum habeat.

8 Specialia omnia nō ſunt ad conſequen
tiam trahenda.

9 Titulus pro legato ad hoc vt locum ha
beat:quot neceſſaria ſint.

10 Uſucapere pro legato an poterit ſpuriꝰ
illud quod eſt ſibi a patre relictum.

11 Uſucapere titulo ꝓ legato rē pris an po
terit filius ſpuriꝰ vel inceſtuoſus errans
in facto:puta credens ſe legitimum.

12 Legitimitatē an preſcripſerit aliquis:ꝗ
per ſpatium.xxx.annorum ſe legitimuꝫ
putabat:cum non eſſet.

¶ Sequitur nunc vt videamus de tit.ꝓ
1 legato.† Et primo dicamus quādo ⁊ in
quibus caſibus locum habeat titu.ꝓ le-
gato:cuius vigore res legata poſſit vſu-
capi.Et dic ꝙ locum habet quando vere
vni legata eſt res aliena:et ſic a nō dño:
qꝛ is legatarius recte vſucapere poteſt
titulo pro legato.l.j.in prin.et.l.iiij.⁊.l.fi.
in princi.ff.pro legato:ſecus ſi legaretur
a dño:quia tunc mortuo teſtatore incon
tinenti trāſferretur dñium rei legate in
legatarium.l.a titio.ff.de fur.vel ab adi-
ta hereditate.l.ſi tibi homo.§.cum ſer-
uus.de leg.j.⁊ ſi non haberet locum vſu
capio.l.ſequitur.§ lana.ff.de vſuca.⁊ ita
vult gloſ.in.ḋ.l.j.in princi.ff. pro legato.
¶ Itē habet locū iſte titulus pro legato:
quādo mihi legatū nō eſt:⁊ exiſtimo mi-
hi legatū fuiſſe ductus iuſto errore: pu-
ta errando in facto:qꝛ credidi teſtamen-
tum ſolēne:qḋ non erat:nam vſucapiaꝫ
pro legato:vt.l.fi.ibi.ſed ⁊ ſi non recte le-
gatum.⁊.l.iiij.ff pro legato.⁊.l.ſi ancillā.
§.j.ff.pro ſuo.et idē ſi in nomine erat du
bitatio veluti ſi titio legatum ſit: et duo
ſunt titii:et alter eorū de ſe cogitatū fal-
ſo exiſtimauerit:vt.ḋ.l.iiij.in verſi.fi.et eſt
tex.ſm intellectum gloſ.j.in.ḋ.l.ſi ancil-
lam.§.fi.⁊ hoc intellige ſm Ange.in.ḋ.l.
iiij.quādo nemo ſibi faciebat controuer
ſiā de legato:alꝰ ſecus:vt.l.ſi ſeruum.§.
ſi inter duos ff.de leg.ij.⁊ eo caſu quo fie
ret ſibi controuerſia per alium eiuſdem
nominis gratificatori locus erit ſi non
appareat de quo teſtator ſenſerit.vt ibi
2 litera dicit. ¶ † Unde perſonarum plu-
ralitas ambiguitateꝫ inducit:vt.ḋ.l iiij.
et.l.duo ſunt titii.ff.de teſta.tu.ſic et plu-
ralitas locorū et rerum.l.vbi autem non
apparet.in prin.ff.de verbo, oblig.quod
eſt no.

eſt no. ad multa. Nec obſtat predictis l. j. in fi. cũ duabus ll. ſeq. q̃ videnꝰ dicere cõtrariũ dum volunt ꝙ vbi legatũ non eſt nõ pcedit vſucapio pro legato: qꝛ ille ll. intelligi debent: vbi nullus iuſtus error interuenerit. ſecꝰ ſi interueniſſet: vt not. glo. in dictis iuribus: circa qđ vide quod dicã. ſ. in ver. itẽ poſſet dubitari.
3 ¶ † Itẽ hꝫ locũ vſucapio pro legato qñ mihi aliquid legatũ eſt: ⁊ id in codicillis fuit mihi ademptum: qđ tñ neſcio: vt. d. l. iiij. in prin. ⁊ l. fi. in fi. ff. pro lega. et not. Azo in ſumma. C. de vſuca. p emp. in pe. col. verſi. quãqꝫ tñ et ſi nõ ſubſit titulꝰ ⁊c. ⁊ eſt ratio: qꝛ lꝫ legatarius habuerit nomen teſtõr tamen iuſto errore potuit ignorare ſubſtantiã codicillorũ. concordat. l. non eſt ferendus. ff. de tranſact. et ibi no. qđ facit ad multa: ⁊ ppter hoc dicit Ang. in. d. l. iiij. ꝙ videtur reprobari ſnia Bar. dicentis:
4 † ꝙ ſi titulus putatiuis hꝫ ab vno ⁊ ab altero hꝫ poſſeſſio: quãtũcunqꝫ ille alter ſit heres illius a quo hꝫ titu putatiuus nõ ſufficit ad vſucapiendũ: vt ipſe Bar. no. in l. cum ſolus. ff. de vſucapio. nam dicit Ang. ꝙ in. d. l. iiij. titulus putatiuus habebatur a teſtatore: poſſeſſio ab herede: nõ cauillãdo literam: ⁊ tñ pcedit vſucapio et clarius pbatur in. d. l. ſi ancillam: in. §. fi. ff. pro ſuo. de quo articulo
5 † vcꝫ qñ qs hꝫ titulũ ab vno ⁊ poſſeſſionẽ ab alio an poſſit vſucapere vide plene per Bar. Ange. ⁊ alios in. d. l. cum ſolus. ⁊ per Pau. de ca. in. l. ſi ex ſtipulatione. in fine. ff. de acqui. poſſeſ.
6 ¶ † Item poſſet dubitari qđ ſi nulla res fuit mihi vnqꝫ legata: ſed tñ iuſto errore ductus credidi mihi legatũ fuiſſe: nunquid procedat vſucapio n. pro legato. et vꝫ ꝙ nõ l. j. in fi. cum duabus ll. ſeq. eo. ti. ⁊ qꝛ oẽs leges. ff. pro legato. ⁊ l. ſi ancillam. §. fi. ff. pro ſuo. q̃ loquuntur de iſto tit. loquunꝰ qñ vere legatũ fuerit: ſꝫ alteri ⁊ nõ mihi vel fuerat teſtamentũ minus ſolẽne: vel legatũ reuocatum: ⁊ ſic habuerat aliqđ primordium veritatis: ſecus ergo videtur ſi nullo modo legatũ fuerat. et ita vꝫ ſentire Azo in ſumma in tit. de vſuc pro empt. in loco preallegato. vbi loquiꝰ qñ legatum fuit relictum. In cõtrariũ facit quia quo ad vſucapiendum ſufficit tit. putatiuus: etiam ſi nullus interuenerit: dummodo iuſto errore ductus fuerit l. hominem ff. pro ſuo. ⁊ l. quod vulgo. ff. de vſuca. pro emp. ⁊ no. per glo. j. in l. celſus ff. de vſuca. ⁊ dixi. s. in materia. tituli pro ſuo. ⁊ hoc etiã ſentire videtur glo. in l. j. in verbo legatum. ⁊ in. l. ij. et. iij. ff. pro legato. que intelligit illa via qñ iuſtus error non interuenit: vt dixi. s. in verſi. nec obſtat predictis. ⁊ pro hoc allego. l. fi. ibi ſed ſi non recte legatum. eo. tit. quem text. intellexit Azo in ſumma de vſuca pro emp. quando legatum fuiſſet in teſtamento minus ſolenni: qꝛ paria ſunt aliquid non eſſe factum: vel non legitime factum: vt l. iiij. §. condemnatum ff. de re iud. ⁊ l. non putaui. §. nunqꝫ vis ff. de contratab. facit l. quoties cum materia. ff. qui ſatiſda. cog. ¶ Sed glo. j. in prin. in. d. l. iiij. ff. pro legato. videtur tenere primã partem: vcꝫ ꝙ non ſufficiat iuſtus error ad vſucapiendum titu. pro legato. vbi vere nullum legatum preceſſit. nec fm eam iſta ſunt oĩa paria ademptum fuiſſe legatum vel non fuiſſe relictum: et conatur reſpondere ad. l. ſi ita aſcriptum. ff. de leg. j. ſed Ang. ibi rñdet aliter: vcꝫ ꝙ ibi loquiꝰ quo ad dñiũ trãſferendũ: ſecus quo ad vſucapiendũ: qꝛ tunc oĩno nõ ſunt paria: qꝛ ſufficit error iuſtus. l. qđ vulgo. ff. de vſuc. p empt. vel potes ad idẽ aliter reſpõdere ꝙ quo ad effectus intrinſecos. puta ad trãſferendũ incõtinenti dñium. ⁊ loquitur. d. l. ſi ita aſcriptum. qꝛ paria ſunt legatũ nõ fuiſſe: vel fuiſſe legatũ ⁊ ademptum: vt ibi ſed quo ad effectus extrinſecos: puta ad vſucapiendũ non ſunt paria. ¶ Sed ſuſtinendo ſecundam partem põt dici ꝙ predicta glo. in l. iiij. ff. pro legato. Non obſtat qꝛ concedo vt ipſe dicit ꝙ vbi factũ fuit legatũ: lꝫ fuerit ademptũ: plus operet qꝫ ſi nõ fuiſſet vnqꝫ legatũ: in hoc ſcꝫ qꝛ iſtud qđ ſemel fuerit legatũ pbat facilius iuſtam cauſam errandi ex quo ignorauit reuocationẽ qꝫ ſi nũqꝫ fuiſſet factum legatum: nõ tamen negat ꝙ vbi etiam nunqꝫ fuiſſet legatũ factum: ſi tamen quiſ habere rem ex cauſa legati tanqꝫ ſibi legatũ ſi fuiſſet in errore iuſto non poſſet vſucapere: quia poteſt eſſe ꝙ

ad hoc credendum fuerit inductus iuſto errore: puta qꝛ forte a duobꝰ fidedignis teſtibus ſibi dictum fuerat ꝙ fuerat ſibi legata. ar. glo. nota. in. l. titio fundus. cū ibi no. ff. de cōdi. ꝛ demon. ꝛ per no. in. l. j. in prin. ff. de eo per quē factū erit. cōiunctis his que habentur per glo. ꝛ Barto. et alios in. l. celſus. ff. de vſuc. ꝛ ideo hoc caſu procedet vſucapio tit. pro legato: ſicut dictū eſt de tit. pro ſuo et pro ſoluto: qꝛ in hac materia vſucapionis pro legato ſufficit iuſta cā erroris: vt dicit text. in d. l. iiij. Et iſtam opi. tenet gl. ꝛ Bart. in. l. celſus. ff. de vſuca. ꝛ Ang. ibi expreſſe per tex. ibi nullumqꝫ legatū ſit. dū ſubaudit: neqꝫ ex aliqua cā exiſtimet donatuꝫ vel legatū eſſe ſm verā opi. ꝛ tenet etiā Bal. in. l. nullo poſt ſcdm notabile. C. de rei vēdi. ¶ Unde vꝫ ꝙ poſſit ꝯcludi ꝙ error iuſtus vel iuſtiſſimus ſuper tit. pro legato: qui vere non erat: vel non legitimus vel reuocatus ſufficiat pro tit. putatiuo habili ad vſucapienduꝫ. ¶ Imo plus dixit glo. ſing. in. l. fi. in glo. fi. ff. ꝓ legato. ꝙ titulꝰ putatiuus hꝫ vim veri tituli: ita ꝙ poſſidēs vigore hmōi tituli putatiui nō poſſit cōueniri aliquo iudicio qd nō poſſit cōpetere contra tit. poſſidentē. vt dixi. ſ. in. v. q. princ. in materia tituli pro ſuo. quam glo. dicit ibi Ang. eſſe mirabileꝫ ꝙ tenet ꝙ ſicuti tit. verus excludit petitioneꝫ hereditatis: ita putatiuꝰ iuſto errore: ſed tamē nō tenet eam: imo dicit hoc eſſe falſum: vt not. in. l. cogi. per Cy. in. ij. q. C. de peti. heredi. ꝛ habetur i. l. iul. in pn. ff. ex quibus cauſis maio. dicit ergo ꝙ licet petitio hereditatis ſit perpetua: vt. l. hereditatis. C. de peti. heredi. tamen vbi cōpetit pro re mobili tollitur triennio: et vbi ꝓ immobili tollitur longo tēpore. et in hoc exceditur a nō ſuis terminis: vt. l. hereditatē. ſ. in qbꝰ cau. ceſ. longi tpis pſcri. vbi de hoc pleniſſime dicam ꝛ declarabo omnia predicta.

7 ¶ † Item incidenter ad propoſitum tamen hic pōt dubitari: qꝛ ſepiſſime facta eſt mentio in iſtis titu. pro emp. pro ſuo. ꝓ ſolutō. ꝛ in alijs tit. ſpecialibus ꝙ ſufficit iuſtus aut iuſtiſſimus error pro tit. habili quo ad vſucapiendum: an hoc locū habeat in omnibus alijs titu. q ſunt habiles ad transferendum dominium: de quibus habetur maxime in. l. j. in fi. cum. vij. ll. ſeq. ff. de publi. Azo in ſumma. C. de vſucap. ꝓ emp. in pe. col. verſi. que autē dicta ſunt: dixit ſingulariter ꝙ illa que dicta ſunt in ſpecialibus caſibus ꝓpter iuſtam ignorantiam voluerunt quidam extēdere ad omnem titulum: vbicunqꝫ iuſtus error interuenerit etiam ſi id nō reperiatur lege cautum. ſed hoc nō putat eſſe verum qꝛ ſuperior regula dicit contrariū: veꝫ ꝙ exigatur in vſucapione titulus: vt. l. celſus. ff. de vſuca. cui nō derogo niſi in oībus predictis: veꝫ in vſuc. pro emp. pro legato. pro ſoluto: pro herede: et in alijs

8 qui in lege reperiuntur. † Hec enim ſpecialia ſunt trahenda ad ꝯñtiam: vt. ff. de regu. iur. l. que propter neceſſitatē. ꝛ l. qd contra. facit. l. ius ſingulare. ꝛ. l. qd vero cōtra. ff. de legi. qd perpetuo tene menti pro declaratione totius materie vſucapionis et preſcriptionis. Aduerte quia gloſ. j. in. d. l. celſus referendo predictam opi. Azo. ipſam reprobat. ꝛ Bar. ibi in. j. col. qd verius credo per ea que not. ibi ꝑ

9 cum ꝛ alios ſcribentes. ¶ † Scdo principaliter dicamus quot ſint neceſſaria ſeu que requiruntur ad hoc vt tit. pro legato locum habeat: et dic plura eſſe neceſſaria ꝙ ad hoc requirūtur. Primum eſt: ꝙ res aliena vere legata mihi fuerit: quo caſu ꝓcedit vſucapio ex vero tit. ꝓ lega. et iſte eſt caſus in. l. j. in princi. ꝛ in. l. fi. in prin. ff. pro lega. vel ꝙ fuerit legata alteri ꝛ non mihi: vel legatum fuerit reuocatum interueniēte ſemper iuſto errore: vt l. iiij. ꝛ. l. fi. ff. pro lega. ꝛ. l. ſi ancillam. §. fi. ff. pro ſuo: vt. ſ. dixi ꝛ not. qd dixi aliena res: qꝛ ſi eſſet ꝓpria ꝛ legatū fuiſſet mihi a dño: ꝛ non reuocatū non fuiſſet neceſſaria vſucapio ſm gl. in. d. l. j. ꝛ dixi ēt. ſ. ſed ſi vere legata non eſſet illi qui poſſedit ti. pro legato: vel ſi legatum fuit ſibi reuocatuꝫ: ſm ea que. ſ. dixi: tunc poſſit vſucapi: ſiue res eſſet aliena ſiue teſtatoris: vt eſt tex. in. l. iiij. in princ. ff pro legato. ꝛ eſt ratio: quia etiā in hoc caſu ſi res eſſet teſtatoris nō tranſiret dñium recta via a morte teſtatoris: vel etiam ab adita hereditate in legatarium: ex quo ſibi non fuit legatū vel fuit reuocatū. Scdm

requiritur qñ res aliena legatur: vt legãs ſit mortuus: q2 nõ ſufficeret legatario ſi putaret eum mortuum ꝛ viueret. ar. l. j. ff. pro herede. ꝛ ita vult glo. ꝛ Ange. in l. ea res. ff. pro lega. Tertiũ requiritur non ſolum vt legans ſit mortuus: ſed ꝙ etiã legatarius exiſtimauerit ipſum mortuũ: vt eſt tex. in l. ſi is cui. ff. pro lega. Quartum requiritur ꝙ etiã ſciatur ꝙ legans ſit mortuus ſm gl. ibi. licet qñ res aliena legatur nõ requiratur vt dñs rei legate ſit mortuus: vt eſt textus in d. l. ea res. et ibi hoc etiam vult Ang. Quintum requiritur ꝙ ille cui legatur habeat teſtamenti factionem paſſiuam. i. qđ ſit capax ſucceſſionis ſeu legati: vt. l. nemo põt. ff. pro lega. et. l. fi. in prin. ſi habetur in tex. cui recte legatũ relictũ eſt. i. cui teſtator legare potuit: vt dicit ibi glo. eo. tit. facit. l. fi. ff. pro herede. que autem ſint ille perſone quibus legari poteſt: dic ille ſole: quibus eſt teſtamenti factio paſſiua: vt eſt text. in §. legati autem. inſti. de leg. et ibi gloſ. ordi. que enumerat perſonas que non habẽt teſtamenti factionẽ paſſiuam. ꝛ habetur per aliam glo. ſimilem in. l. j. in prin. ff. de iu. fiſci. ſecus ſi ab eo legetur qui nõ eſt capax rei legate. q2 tunc legatum valeret: ꝛ poſſet procedere vſucapio: vt. l. mortuo §. labeo. ff. de leg. ij. ſm gloſſ. in d. l. nemo põt. Sextuz requiritur ꝙ legatarius rei ſibi legate commercium habeat: vt vult
10 glo. in d. l. nemo põt. ¶ † Sed quid ſi eſt alias capax legatarius: ſed videtur ab illo a quo cadit ſibi relictũ: puta eſt filius ſpurius vel inceſtuoſus qui relicti a patre ſuo non eſt capax: vt in auth. quibus mo. natu. effi. ſui. §. fi. in auth. ex cõplexu. C. de inceſtis nupt. ſed tñ eſt capax ſi ab alio extraneo ſibi relinquatur: vt eſt glo. no. in d. §. fi. in gl. magna. qđ tenet Bart. in l. j. in prin. de iure fiſci. et in l. hmõi. §. ſi titio. el. j. ad fi. de leg. j. ꝛ Ange. in l. ij. C. de heredi. inſti. ꝛ Joã. de imo. in l. qđ donationis. ff. de dona. cauſa mor. ꝛ Paul. de caſt. in l. gallus. in §. quid ſi is. in iiij. col. in prin. ff. de lib. ꝛ poſthu. nũquid poterit vſucapere pro legato rem quaz putauit ſibi a patre relictam. glo. in d. l. nemo põt in fi. ff. pro lega. tenet qđ non ſm Azo. et bene: q2 ſicut pater non potuiſſet dñium rei legate in filium transferre: ſi res fuiſſet pñs ratione incapacitatis: vt dixi: ita legando rem alienam non potuit transferre vſucapiendi cõditionẽ. l. clauibus. ff. de cõtrahend. emptio. et dicit Ange. in d. l. nemo põt. qđ ſi bene conſideres: talis poſſeſſor eſt malefidei. pro hoc facit etiaz ſecundum eum. l. ſi vir. ff. de dona. et probatur in materia. l. j. ff. de regu. catho.

11 ¶ † Et poſſet circa predicta dubitari de qſtione pulchra: qđ ſi filius ſpurius vel inceſtuoſus errans in facto putat ſe poſſe vſucapere: quia putat ſe legitimum: quia forte exiſtimabat ſe iuſtis nuptijs promotum iuſto errore ductus. vel quia putabat ſe legitimatum: cum non eſſet ſaltem legitime: an tunc poterit vſucapere titulo. pro legato: rem patris ſibi ab eo relictam. et glo. ſingu. in d. l. nemo poteſt. tenet qđ non. et pro hoc facit: quia ſi patri interdicta eſt licentia relinquendi huiuſmodi filijs ſpurijs vel inceſtuoſis: vt dixi: ergo videtur interdicta vſucapio. l. vbi lex. ff. de vſucapio. et iſtam opinio. tenet Jaco. de Aret. per d. l. et idem tenet Bald. in l. nullo. in ij. qõ. C. de rei vendi. et ibi etiam Saly. et ſubdit ibi Bald. quod ſi poſſediſſet rem ſpacio. xxx. annorum ꝛ credit qđ preſcripſiſſet ius excipiẽdi per l. ſi quis emptionis titu. C. de preſcriptio. xxx. annorum. Item pro iſta facit: quia ſicut ſi pater legaſſet rem propriam filio ſpurio non transferretur dominium: vt in §. fi. in auth. quibus mo. natu. effic. ſui. ita non poteſt transferri vſucapiendi cõditio per dictã. l. clauibus. et ſic non poteſt plus operari poſſeſſio quam verus titulus cum voluntate tradentis. argu. l. ſi vir. ff. pro legato. et pro hoc etiam facit quod dictũ eſt in q. preceden. ¶ Sed in contrarium quod imo poſſit vſucapere vel preſcribere. facit. l. qui contra. C. de inceſt. nup. vbi propter iuſtam ignorantiam huiuſmodi perſone pro legitimis habentur. et hec ſcientia eſt humanior ſecundum Ange. in d. l. nemo poteſt. pro qua facit ſm eum. l. j. in fin. ff. pro dote. et dicit ꝙ huic opin. inherebat Ray. de for. Nec ob. d. l. vbi lex. quia ibi vſucapio. prohibetur. et ſubdit quod iſta ſcientia ſibi placet. et de hoc etiam tetigi in. l.

venditione.ſuper gloſſ.ij.§.de vſuca pro
emp.et pro iſta opi.facit.l.fi.in.ij.reſpon=
ſo.ff.p lega.q̄ pbat q vbi error iuris p=
cedit ab errore facti non impedit vſuca=
pio:et in eā lucratiua ſicut eſt legatum.
Ego aūt puto primā opiñ.veriorē per ea
que.§.dixi. Nec ob.l.q̄ cōtra.§.de inceſt.
nup.cū gloſ.qr ibi loquit in errore parē=
tis cōtrahētis nuptias phibitas:quo ca
ſu vr̄ q filius non ſit illegitimus quo ad
bona parētis errantis:vt ibi no.et idem
tenet Ang.in.l ſi vxor.§.diuus ſeuerus.
ff.ad.l.iul.de adulte.et habet per Bar.et
alios in.l.paulus.al's incipit.ci⁹ qui.ff.
de ſtatu ho.et per gloſ.in.c.inhibitio.§.ſi
quis.in verbo ſi ambo parentes.extra de
clande.deſponſa.⁊ ibi p doct.ſ; ſecus vr̄
eſſe quātū ad filiū qui l; reputet ſe eſſe le
gitimū:tñ pp̄ter hoc non efficit legitim⁹
nec habet pro legitimo: vt dicā in ſeq q.
et ideo error iuris in ſua legitimitate ſi=
bi nō prodeſt: ex quo eſt pſona incapax
cui legari non potuit a patre:etiā ſi eſſet
res aliena:l; putaſſet eſſe ſuam: vt dixi
in.q.p̄cedenti. Nec ob.l.j.in fin.ff.pro do=
te.qr potius probat contrariū:nec eſt ea
dem ratio ibi:que eſt hic.etiā ſi videmus
ibi ſumere argumentū a cōtrario ſenſu.
Nec obſtat q fuerit in errore aliquo:qr
ille fuit error iuris. de quo plene dixi in
d.l.venditioni.ac etia; ille error licet po=
tuerit precedere a facto tñ non fuit circa
titulū ſed circa ſuā incapacitatē:qui ſibi
12 non prodeſt:vt ſtatim dicā. ¶ † Sed po=
ne q aliquis putauit per ſpacium.xxx.
annorū ſe legitimū cum nō ſit: nunquid
per hoc preſcripſerat legitimitatē:dic q
nō:imo opus eſt quod legitimet a prin=
cipe:vt.ff.de ritu nupt.l.qua in prouin=
cia.in.§.diuus.ſm Bal.not.in.l.nullo.in
ver.ſed pone q aliquis.§.de rei vendic.
Bartho.Cepo.

¶ De vſuca.pro derelicto. Rubri.

1 ¶ Titul⁹ p derelicto:ſicut titulus pro
ſoluto:⁊ aliī ad dominiū transferendum
habilis exiſtit.
2 Rem ſuā mobilē ſi dñs pro derelicto ha=
buerit:vel ipſam iactauerit: ſeu in vul=
gus ſparſerit:an cōtinuo occupanti con
cedatur.
3 Pecuniā papa vel princeps cur in vul=
gus ſpargat.
4 Uſucapio pro derelicto tūc procedit qñ
quis rem alienā pro derelicto habuit:et
vnus eam occupauit vel apprehendit.
5 Uſucapere an poſſim rem quā ex alia cā
acquirere me putabam: ⁊ pro derelicto
ipſam habitam occupaui.
6 Uſucapi qūo poſſit titulo p derelicto res
pro derelicto habita:et in quo iſte titul⁹
conſiſtat.
7 Stante ſtatuto q de quolibet contractu
ſoluat gabella:ſi ego nolēs ſoluere: vo=
lens tibi donare habui rem pro derelicto
vt tu eam occupares:an hoc quedā do=
natio dicatur.
8 Donatio rei habite pro derelicto: an in=
ſinuari debeat.
9 Rem pro derelicto quis habere dicatur.
10 Res in naufragio ſi quiſpiā in mare pie
cerit leuādē nauis cauſa:an eas pro de=
relicto habere dicatur.
11 Decretum primū qui patit:rem pro de=
relicto habere dicitur.
12 Fluminis impet⁹ ſtratem ruperit: et in
fundū tuū lignamina proiecerit:qūo ſci
ri poterit:an lignorū dñs ea p derelicto
habuerit:⁊ qd de illis lignis agendum.
13 Flumen ſi in alicuius agrū lignamina ⁊
vegetes proiecerit:q̄ agris noceāt:an ea
lucrifacere poſſit:maxime cū dicta ꝑ rep
domini nō cognoſcantur.
14 Seruo infirmo ſi quiſpiā alimēta nega=
uerit:ſtatim liber efficitur.
15 Seruo ſano ſi aliquis alimenta futura
ſeu p̄ſentia negauerit:an per hoc ipſum
pro derelicto habere videatur.
16 Fortune id qđ cōmittitur ⁊ nō defendit:
an derelinqui dicatur.
17 Rem pro derelicto quis habere poſſit.
18 Agrum deſerere aliud eſt: et aliud dere=
linquere.
19 Fundi dñs deſertor an poſſit penitentia
duci:⁊ ipſum fundū recuperare ⁊ colere.
1 ¶ † Poſtremo videndum eſt de ti.pro de=
relicto.nā ſicut.tit.pro legato:de quo di=
ctum eſt §.proxime:⁊ titu.pro ſoluto ⁊ aliī
de quib⁹ in hac lege dictū eſt: ſunt tituli
habiles ad vſucapiendū:ita etiā eſt ha=
bilis ti pro derelicto: vt.l.id qđ.cū ſeq.ff.
pro derelicto.qđ declara ſm ea que dicā.
j.in verſi.tertio principaliter videamus.

2 ¶ †Circa quē titulū primo ſciendū eſt
q̄ ſi dñs habuit rem ſuā mobilē pro de-
relicto: vel ipſam iactauit: ſeu ſparſit in
vulgus cōtinuo occupāti cōcedit̄: et do-
miniū acquirit̄ per occupationem .l. ſi id
qđ. §. id qđ. ff. p̄ derelicto. ⁊ .l. qua rōne. §.
pe. ⁊ fi. ff. de acq̄. re. do. ⁊ inſti. de re. diuiſ.
in. §. pe. q̄ incipit hoc amplius. et his duo-
bus caſibus nō h̄z locū vſucapio p̄ dere
licto: ex quo ſtatim res efficitur occupā-
tis cū erat derelinquētis: vt no. gloſ. fi. in
fi. in .l. j. ff. pro derelicto. ⁊ eſt ratio: q: ne-
mo pōt rem ſuā vſucapere .l. ſequit̄. §. la
na. ff. de vſuca. ¶ Sed tñ eſt dr̄ia quo ad
aliud inter iſtos duos caſus: q: qñ quis
h̄z rem ſuā pro derelicto incōtinēti per-
dit dñium rei ſue etiā antecꝙ occupet̄ p̄
aliū: vt .l. ij. in fi. ff. pro derelicto. et eſt rō:
q: ille q̄ h̄z rem pro derelicto principalr̄
vult carere illa re: licet ſecūdario velit: vt
3 acquirat occupanti: vt. d. §. pe. ¶ †Sed
aliud eſt: qñ qs iactat vel ſpargit rē ſeu
pecuniā invulgus: vt forſitan aperiatur
pape vel principi tranſeunti. nam dicit
Accur. i. d. §. pe. q̄ hm̄oi res vel pecunia
mittunt̄ ſeu p̄iciunt̄ in populū: vt illuc
cōcurrēte multitudine populi pro ſuſci-
pienda pecunia poſſint pretores vel cō-
ſules pertrāſire vt in coronatione pape
dixit ſe vidiſſe allegat. d. l. ſi id quod. §. id
qđ. ⁊ in aut. de cōſuli. §. habitā. ibi argē- 4
tū vero. ⁊ ita etiam ego vidi qñ eſt crea-
tus Dux Venetiarū et ducit̄ p̄ plateas:
vt oſtendat̄ populo ⁊ p̄pter maximā co
piā populi cōcurrentē iactant̄ pecunie
in vulgus: vt poſſit facilius princeps fa-
cere tranſitū: vidi etiā ob aliam cauſam
iactare pecuniam in vulgus Alemanie
in ciuitate Patauie dum eſſem Orator
Venetus apud Imperatorē in dicta ra-
tiſponenſi contra turchos inſtituta cum
magnifico dño Paulo Maureceno pa-
tritio Veneto ⁊ dño meo colēdiſſimo: nā
ep̄s patauienſis qui nouā monetā cudi
fecerat pro populi letitia fecit fieri pro-
clamata per ciuitatē de dicta noua mo-
neta expendenda: ⁊ in quolibet quadri-
uio fecit proījcere de illa noua pecunia
in vulgus: ⁊ hoc caſu iactant̄ invulgus
pecunie principaliter: vt alius habeat: 5
licet ſecūdario velit carere: vnde antecꝙ
apprehendant̄ ſeu occupant̄ per aliquē
nō deſinit eſſe dñs: ſed demū poſt appre-
henſionem alterius: vt. d. §. p. inſtit. de re.
diuiſio. Et ratio rationis eſt: quia princi
palis intētio iactantis in vulgus eſt do-
nare: licet in incertam perſonam: ſed in-
tentio habētis tūc pro derelicto eſt prin-
cipaliter perdere: vt dicit gloſ. in. d. l. ſi id
quod. §. j. ⁊ ibi etiā hoc vult Ang. ¶ Sed
contra iſtud oppo. quia non videtur q̄
etiam ille qui habet rem pro derelicto:
perdat dñium antecꝙ aliū acquirat̄ p̄. l.
nec vtilē. in fi. ff. ex quibus cau. maio. Sed
reſpondetur q̄ illud p̄cedit ibi cōtra dñi
volūtatē: ſed in caſu noſtro ſm̄ dñi volū-
tatem eius determinatione facta. l. ſi q̄s
vi. §. differentia. cum ibi no. ff. de acquir.
poſſeſ. ſm̄ Ang. in. l. j. cū ſeq. ff. pro dereli
cto. Vel potes aliter reſpondere ſm̄ Ja-
co. de are. q̄. d. l. nec vtilem in fi. loquitur
qñ agetur de dādo certe perſone: et ideo
niſi ei queratur ceſſat cā finalis actus: et
ideo remanet dñs vt ibi. Sed in caſu no
ſtro loquitur qñ volebat relinquere rem
in priſtinā naturā: vel dare perſone incer
te. ar. d. l. ſi id qđ. §. j. ibi: cꝙuis incerte per-
ſone voluerit ⁊c. ff. pro derelicto. Et circa
materiam. d. l. nec vtilem in fi. vide Bar.
in. l. plane. in prin. ff. de leg. j. ⁊ Alb. de ro.
in. l. ſi fuerit. ff. de rebus dubijs. et Jo. de
ana. in. c. fi. de iudeis. ¶ †Scđo principa-
paliter videndum eſt q̄ vſucapio p̄ dere
licto tunc procedit qñ quis rem alienam
habuit pro derelicto: ⁊ vnus eam occu-
pauit vel apprehendit. vt. l. id quod. ff. p̄
derelicto. ⁊ ſufficit quantum ad hoc ſci-
re rem habitam pro derelicto: licet igno
ret a quo: vt eſt caſus ibi ſcundum An
gelum: ⁊ bene. imo plus etiam ſi vere nō
fuerit res habita pro derelicto: ſi tamen
iuſtiſſimo errore ductus fuit ad hoc cre-
dendum: poſſet vſucapere ſicut dictū eſt
in alijs titu. in. l. celſus. ff. de vſucapi. ſe-
cundum gloſſam nota. in. l. nemo. ff. pro
derelicto. Nec obſt. d. l. nemo. que dicit.
nemo poteſt pro derelicto vſucapere qui
falſo exiſtimauerit rem habitā eſſe pro
derelicto: quia intelligitur niſi iuſtiſſim⁹
error interuenerit ex parte occupātis ſe-
cundum gloſ. ibi vt ſupra dixi. ¶ †Sed
quid ſi putabā me ex alia cauſa acqui-

vere ⁊ pro derelicto rem habitam occu-
paui: nũquid eam poſſim vſucapere. gl.
dicit ꝙ nõ in. l. ij. in prin. ff. pro derelicto.
arg. l. ij. §. ſi ſub conditione. ff. pro emp. et
l. ſi id quod preallegata. ſed certe text. in
d. §. ſi ſub cõditione. facit in oppoſitum.
nam dicit ꝙ ſufficit ad acquirendũ ha-
bere titulum: nec eſt curãdum vtrũ ſciat
ſe habere necne: ⁊ curatur potius de ve-
ritate ꝙ̃ de opi. ⁊ ideo Jaco. de are. in d.
l. ij. dixit ꝙ glo. allegat illum §. ſi ſub cõ-
ditione. ſm intellectum Jo. qui quidem
intellectus ibi reprobat. ⁊ ideo Jaco. de
are. in d. l. ij. reprobat gloſ. ibi. et dicit qđ
credit ꝙ ille qui erraret in hoc poſſet ni-
hilominꝰ effici dñs. Nec ob. d. l. id qđ. qꝛ
tunc opꝫ ſcire rem haberi ꝓ derelicto: eſt
nõ ſubſit alia iuſta cauſa poſſidẽdi. Jteꝫ
et iuſtiſſimus error tñ pſtat quãtũ ſcien
tia. vt not. gloſſ. in. d. l. nemo. vt. ſ. dixi.
6 ¶ † Tertio principaliter videamus qñ
res habita pro derelicto poſſit vſucapi ti
tu. ꝓ derelicto: ⁊ in q̃ cõſiſtat iſte tit. ⁊ dic
ꝙ ille qui habet rem ꝓ derelicto videtur
velle donare perſone incerte: poſtea ca-
pienti ſeu occupãti eam. ⁊ hoc genus de
relinquẽdi dona. i. donatio quedã eſt: vt
l. qđ ſeruus. ff. de ſtipulatione ſeruorũ. et
ibi Bart. ⁊ alij. ⁊ ita tenet etiã Ang. in d.
l. ſi id qđ. §. j. ff. pro derelicto. ¶ Sed con-
tra hoc oppo. imo nõ põt eſſe donatio: ex
quo ſaltem hodie pactũ nuduꝫ requirit
in donatione et vtriuſqꝫ cõſenſus. vt. l. ſi
quis argentũ. ſ. de dona. So. ſm Bar. in
d. l. ꝙ ſeruus. in fi donatio q̃ fit in perſo-
nam certam: requirit vtriuſqꝫ cõſenſum
et pſentiam. iuxta. l. abſenti. cũ ibi not. ff.
de dona. ſecus in donatiõe q̃ fit in perſo-
nam incertã. vt. d. l. qđ ſeruus. ⁊ l. qua rõ
ne. §. fi. ⁊ ibi no. ff. de acqui. re. domi. ¶ Et
ex hoc qđ habere reꝫ ꝓ derelicto ſit que-
dam donatio ſequũtur plura que ſunt
in hac materia diligẽter attẽdenda. Pri
mum eſt ꝙ iſta donatio dicit titulus ha
bilis ad vſucapiendum quãdo res alie-
na habetur ꝓ derelicto. vt dixi. ⁊ ita de-
bet intelligi titulus. ff. pro derelicto. Se-
cundum eſt qđ habere reꝫ pro derelicto
eſt species alienationis in incertaꝫ per-
ſonam. inſtitu. de rerum diuiſio. §. pen. et
fi. Tertium eſt modus tradendi poſſeſſio

nem alteri. argu. l. filiuſfami. §. fundũ. ff.
de contrahen. emp. ſecuta tamen poſtea
apprehenſione ſeu occupatione. et pro-
bat in. l. j. et. ij. ff. pro derelicto. Nã eo ipſo
quod res eſt habita pro derelicto: occu-
patio eſt facta licita: que prius erat illi-
cita. et ita etiam vult Ange. ibi et bene.
¶ Et hec ſunt nota. ad euitandas mul-
tas fraudes que fiunt quotidie ſm Bar
to. in. d. l. qđ ſeruus. ff. de ſtipu. ſeruorũ.
7 qui dicit † ꝙ ſtante ſtatuto qđ de quoli-
bet contractu ſoluatur gabella: ego no-
lens ſoluere cogitaui fraudem: nam vo-
lens donare tibi habui rẽ pro derelicto:
vt tu eam occupares: certe hec eſt que-
dam donatio: ⁊ ideo debet ſolui gabella
tanꝙ̃ de cõtractu donationis. ⁊ allegat
gloſ. que hoc tangit in. l. j. circa princi. ff.
ſi ex noxali cauſa agatur. ⁊ ibi ponit etiã
8 Bar. ⁊ alij doct. ¶ † Sed nunquid talis
donatio debeat inſinuari. Ludo. de ro in
l. modeſtinus. in fi. ff. de dona. tenet quod
ſic. ſed Bald. in. l. ſi inter. C. de ſolu. vide-
tur tenere contrarium dicens: qđ quan-
do quis habet titulum non requiritur
inſinuatio: ſicut notat quando habetur
pro derelicto: ⁊ efficitur occupantis. d. l.
quod ſeruus. de quo vide per Guil. de cu.
in. l. j. ff. de rerum diuiſio. et per Ange. in
l. ſi id quod. §. id quod. ff. pro derelicto.
¶ Ego vero dico: aut quis vult habere
rem vere pro derelicto non habens ani-
mum donandi alicui certe perſone: ⁊ ſic
non in fraudem: ⁊ tunc locum habet qđ
dixit Baldus vt inſinuatio non requira
tur. Aut habuit animum principaliter
donandi certe perſone: ⁊ in fraudem le-
gis habuit rem pro derelicto: puta ne
ſoluatur gabella de dicta donatione: et
tunc debet inſinuari ſicut ſi vere donaſ-
ſet per totum titulum. ſ. plus valere qđ
agitur. Jteꝫ etiam hec ſunt vtilia: quia
vbi quis eſſet prohibitus alienare non
poteſt habere rem pro derelicto. vt not.
Jacobus butri. in. l. prima. §. primo. ff. ſi
ex noxali cauſa agatur. ⁊ Bart. in dicta
l. quod ſeruus. ff. de ſtipulatio. ſeruoruꝫ.
9 ¶ † Quarto principalr intelligimus ꝓ
declaratione huius tituli pro derelicto:
quando quis dicatur habere rem pro
derelicto. ⁊ reſpondeo pro derelicto. ha-

betur: quando dominus ea mente abie-
cit: vt id rerum ſuarum eſſe nolit: ideoq́
ſtatim dominus eius rei eſſe deſinit: vt
dicit tex. inſtitu. de rerum diuiſio. §. pen.
10 ¶ † Sed quid ſi aliquis leuande nauis
cauſa dubitans de naufragio proiecit
ex naui aliquas res in mare: nunquid
videatur habere illas pro derelictis: dic
qḋ non in dubio. l. ij. §. fi. ⁊ ibi bona gloſ.
ff. ad legē rhodiam. de iactu. ⁊ l. qui leuā-
de. co. titu. ⁊ l. qua ratione. §. fina. ff. de ac-
quir. rerū do. ⁊ inſti. de rerū diui. § finali.
et l. falſus. §. ſi iactum. ff. de furtis: ⁊ not.
per gloſ. ⁊ doc. in dictis iuribus. Ex qua-
litate tamē actus poteſt perpendi de ani-
mo proiicientis: ſi habuit pro derelictis:
vel animum recuperādi habuit: puta ſi
proiecerit in mare librū apertum preſu-
mitur ipſum habere pro derelicto. vt di-
xit glo. in. d. §. fi. ⁊ in. l. ij. §. fi. ⁊ in. d. §. ſi ia-
ctum. ⁊ Barto. ibi qui dicit quod ſi proie-
cit librum inuolutum in pannis cereis
non preſumitur habuiſſe animum ha-
bendi pro derelicto: quod dicit eſſe men-
ti tenēdum: nec huiuſmodi res poſſunt
titulo pro derelicto vſucapi. l. ſi quis mer-
ces. ff. pro derelicto. ⁊ occupās dicta bo-
na que ex naufragio perierunt: tenetur
dn̄o reſtituere. auten. nauigia. C. de fur-
tis. et ibi docto. et habentur in. l. ſi quis
nec cauſam. §. finali. ff. ſi certum petat̄.
11 ¶ † Item qui patitur ſecūdum decretū
dicitur habere rem pro derelicto. gloſſa
eſt ſingularis in. l. quāuis. ff. de damno
infecto ſm. Baldum in. l. ij. ff. ſi ex noxa.
12 cauſa agatur. ¶ † Quid autem ſi im-
petus fluminis rupit ratem et proiecit
lignamina in fundum tuum: quomodo
poteris ſcire: an dominus lignorum ha-
buit ea pro derelicto Fredericus de ſenis
in conſilio ſuo. cij. quod incipit. domine
Franciſce infra ſcripta materia ⁊c. for-
mat iſtam queſtionem. ⁊ dicit q̄ lex que
loquitur de materia derelicti: videtur di-
cere quando quis abiecit rem ſuam: ſed
in caſu noſtro non abiecit: ſed ruina ea₃
perdidit. vt in. d. § fi. inſti. de rerū diui. vn-
de in caſu noſtro nō videntur lignami-
na p derelictis: nec ꝓcedit vſucapio. vt
d. l. ſi quis merces. ff. pro derelicto. maxi-
me ſm Cano. ſm quos ſemper requirit̄
13 bona fides c. fi. de preſcript. ¶ † Quid er-
go faciet iſte: in cuius agrum flumen li-
gnamina et vetegas proiecit: cum agris
noceant: vt ea poſſit lucrifacere: cum nō
cognoſcantur dn̄i dictarum rerum: et vr̄
poſſe dici ſecundum Frede. in. d. conſili.
quod fiat proclamatio in locis vicinis:
vt dominus ea tollat infra certum tem-
pus. Aut ex nunc pro derelictis haberi
videantur: maxime ſi res ille ſunt leues.
Ex cauſa namq́ compelli quis pōt age-
re. l. j. C. vt nemo inuitus. Hic eni₃ cauſa
ſubeſt: quia nocerent iſta lignamina vel
tudera agris vicinorum. Subdit tamen
q̄ ſecurior via eſſet q̄ poſt aliquod tem-
pus poſt dictam proclamationem ven-
derentur res: et pretium erogaret̄ pau-
peribus. argu. c. cum tu. de vſuris. cum
ſimili. Et hoc vltimum etiam vult Bar.
in. l. falſus. § alienu₃. ff. de furtis. qui di-
cit q̄ quando quis occupat rem quam
putat pro derelicto habitā poteſt eam li-
cite retinere: vt in toto titulo. ff. pro dere-
licto: ⁊ ſi hoc nō putauit: debet dare pau-
peribus pro anima eius cuius fuerunt.
argu. aut. omnes peregrini. C. cōmunia
de ſucceſſo. qḋ tene menti: quia eſt quo-
tidianū in locis vbi ſunt flumia rapida:
14 ſicut eſt padus et Atheſis. ¶ † Itē quā-
do q̄s denegat alimēta ſeruo infirmo ſta-
ti₃ efficitur liber. l. j. §. ſed ſancimus. C. de
lati. liber. tollen. ⁊ habetur in. l. fina. ff. p
derelicto. per textum ⁊ gloſ. ⁊ inſtitut. de
liber. §. fina. in glo. ordi. ⁊ glo. in auct. de
nuptiis. §. ⁊ multo potius. et ibi Iaco. de
bel. ⁊ Ange. in dicta l. fina. ⁊ habetur p
glo. ordina. lxxxvij. diſtinct. ſi expoſitus.
15 ¶ † Sed quid ſi denegat alimenta futu-
ra ſeu preſentia ſeruo ſano: an per hoc
videatur ipſu₃ habere pro derelicto. gl.
in dicta. l. fina. ff. pro derelicto tenet quod
non. ſed gſo. tenet contrarium in dicta. l.
finali. C. de infant. expo. et in dicto. §. ſed
ſancimus. ⁊ Ange in dicta. l. fina. qui ita
dicit ſummando illā legē: denegans ali-
menta preſtare: videtur rem pro dereli-
cto habere: ⁊ ideo cōceditur occupanti:
⁊ etiam ipſa res poteſt ſeipſam pro libe-
ra gerere: ⁊ ideo ſi ipſe vult liber eſſe po-
teſt ſeipſum in libertate occupare. vt di-
cta. l. quod ſeruus. ff. de ſtipulati. ſeruo.

alias erit alterius ipſum occupātis. Sʒ Jaco. de are. dicit quod quis poteſt eſſe ſeruus ſine domino: declaro ſi dominus denegat ſibi alimenta. quia videtur incōtinenti ipſum habere pro derelicto: et ſic perdit dominium ſerui. l. j. ff. p dere licto. nec acquiritur alteri ante occupationem: nec efficitur liber: niſi velit ſe occupare gerēdo ſe pro libero: ⁊ ideo ſtatim quod dominus habet eum pro derelicto: ⁊ vult eſſe liber: fit liber titu. pro derelicto. ⁊ ſic intellige l auḱ. de nuptijs. §. ⁊ multo potius. ⁊ ratio poteſt aſſignari: qꝛ id quod pro derelicto habeť in ſuā originem et primam cauſam redit: ſed ab initio omnes homines liberi naſcebantur: vt inſti. de liber. in princip. ergo ⁊c. Sed ſi quis denegat alimenta iam preſtita ſeruo reſtituere alteri: non videtur habere pro derelicto: nec ei libertatē impartiri: vt. d. l. ſi. ff. pro derelicto. et ita tenet in hoc ibi Ang. ⁊ de iſta materia vide per glo. fina. ⁊ docto. in. c. j. de infan. ⁊ lang. expo. ⁊ per Goffre. in ſumma. co. ti. et per tex. ⁊ glo. lxxxvij. diſt. ſi expoſitus. ⁊ vide quod no. Bal. in. l. ſi qua illuſtris. in verſi. quero quis ſuccedat. j. ad offici.

16 ❡ Itē adde quod id quod fortune committitur et non defenditur: non dicitur derelinqui. text. eſt. ⁊ ibi Bal. in. l. ſerui⁹.

17 ff. de ſta. ho. ❡ † Quinto principaliter eſt etiam ſciendum quis poſſit habere rem pro derelicto. Et reſpondeo regulariter ille qui alienare poteſt: ſed qui non poteſt alienare non poteſt habere rem pro derelicta: vt nota. Barto. in. l. qḋ ſeruus. ff. de ſtipu. ſeruoꝝ. ⁊ not. docto. in. l. j. ff. ſi ex noxa. cauſa agatur. ⁊ dixi. ſ̄. in. vij. q. princi. in fine. ❡ Item bannitus non poteſt habere rem pro derelicto. ſolet allegari glo. not. in. l. iij. C. de agri. et cenſi. li-

18 bro. xj. ❡ † Sexto ⁊ vltimo nō eſt pretermittendum aliud eſſe agruʒ deſerere: et aliud derelinquere: qui enim derelinqt ipſum ex penitentia non reuocat. l. j. ff. pro derelicto. ſed qui deſerit infra biennium ei datur: ſi non fuit vocatus p poſſidentem: vt in. l. qui agros. C. de omni agro deſer. lib. xj. alias datur ſibi ſolum tempus ſemeſtre: vt. l. locorum. eod. titu. ita dixit Bar. in. d. l. qui agros. ⁊ ita vult Lud. de ro. in quodam ſuo ſingulari qḋ incipit. quero que ſit differētia inter deſerere ⁊c. qui dicit quod ille habet rem pro derelicto: qui totale abiecit a ſe dominium ⁊ poſſeſſionem rei ſue: quam ſi alius occupat: non habet locum penitentia. d. l. j. ff. pro derelicto. ⁊. l. qḋ ſeru⁹. de ſtipu. ſeruoꝝ̄. ⁊ cognoſcitur an quis habeat rem pro derelicto ex qualitate proiectiō̄nis: puta quis proiecit libꝛū̄ apertum: vt dixi. ſ̄. in. iiij. q. princi. Sed ſi ego proijcerem: quia me proſequebanť inimici vt poſſem leuius currere, ſec⁹. Deſerere auteʒ proprie dicitur qui a ſe abijcit diligentiam culture rei proprie: vt puta ſi habeo vineam ⁊ non facio ipſaʒ ʒapare: dicor deſerere: ⁊ ex iſta deſertione reſultat quod reſpublica illum fundum vel agrum tributariū: pro quo debetur tributum poteſt transferre in dominiū alterius q̄ dicat ſe velle colere il-

19 lum fundum. ❡ † Sed nunquid poſtea primus dominus deſertor poſſit duci penitentia ⁊ recuperare fundum et colere: dicas quod ſic infra biennium vel ſemeſtre tempus ſm̄ diuerſitatem cauſaruʒ. text. ſunt ſingulares quos valde nota. Barto. in. d. l. qui agros. ⁊ in. l. locorum. C. de omni agro deſer. lib. xj.

❡ Laus Deo.

¶ Bartholomei Cepolle Ve- [a] ronenſis iuris vtriuſq; doctoris et aduocati conſiſtorialis ad. R. in Chriſto patrem do. dominum Hermolaum Barbarum Venetum ſacri pontificij: ciuiliſq; iuris doctorem: et ciuitatis Verone ſanctiſſimum preſulem libellus de contractibus emptionum et locationum cū pacto de retrouendendo ſimulatis.

Optimā bonorum poſſeſſionē maiores noſtri Veronēſes in fundis libellariis eſſe exiſtimātes facultates ſuas i eis ſemper collocare cōſueuerūt. Hi eni certiſſimos redd.tus dominis omni tempore nullo cum labore: nulla cum impenſa reconditos reddunt. Quod quidem et ſi hominibus: in primis tamen illis quibus nulla eſt agrorum cura cōuenit atq; conducit. Sed cum omnes iam intellexerint onus grauiſſimū emphiteoticum eſſe: tum ꝓpter bella que diu nobis fuere: tum propter grandines et alias tempeſtates que pluribus annis Veronenſes conterruerūt. Pauci nunc admoduz reperiunt qui ſe iuri emphiteotico ſubijcere velint: cum ſepenumero plus dominis reddant ꝙ perceperint. Ex quo in preſentiarum nulli fere noui contractus emphiteotici celebrantur. Inoleuit autem in hac vrbe noſtra alius ſimilis contrahendi modus vendendi.ſ. fundum ipſumq; poſtea ſiue incontinenti ab eodem in perpetuum conducendi cū pacto de retrouendendo. Et ab his vt plurimum qui neq; vendere: neq; conducere cupiunt: ſed cogente neceſſitate [a] hoc colore pecuniam mutuam[a] querūt. Unde cum his contrahentes ſepiſſime euangeliorum predicatores publice deteſtantur: ac etiam nonnulli qui bone conſcientie apud omnes exiſtimantur aliquem obligare ſibi hoc pacto perhorreſcunt. Plurimi autem hos contractus inire nō dubitant. Qua ex re illud euenit vt quandoq; vbi eſt abſtinendum nō abſtineant: et vbi non eſt cauēdū inaniter caueāt. Et licet apud viros religioſiſſimos de hoc publice predicari conſueuerit: nonnunꝗ tamen minus recte nonnunꝗ minus perfecte id fieri ſolet: et ſi quādoq; a viro doctiſſimo recte ac ꝑfectiſſime hoc munus abſolutum fuerit: nō tamē ab omnibus: et preſertim viris indoctis intelliguntur: et ſi ab illis intelliguntur: id ex eorum memoria facillime delet obliuio. Quāobrem hunc libellum de his contractibus cōpoſui ſingulos in eo caſus qui euenire conſueuerunt diſtinguēdo et coniecturas plurimas: ex ꝗbus cōtractus fictitius[b] ſimulatus et vſurarius preſumatur et intelligat vndiq; tactis diligētius colligendo vt omnes percipere poſſint a quibus abſtinendum ſit: et quos abſq; ſalutis interitu valeāt celebrare: quem libellū antequā edere voluerim tibi inſcribendum et ad te mittendum eſſe putaui vt ſapientia et autoritate tua

a ¶ Pecuniā mutuā. Utrū dare mutuum petēti ſit de precepto. Reſpō. ſm Sco. in iiij. diſtinc. xv. q habens pecuniam ſibi pro aliquo tempore inutilem mortaliter peccat ſi eam nō mutuat indigenti et petenti: quia facit contra preceptū naturale et chriſti: et ſic ꝓhibet vſura. et ꝓmo Moyſes. l Deutero. cap. xxiij. Non feneraberiſ fratri tuo ad vſurā pecuniā nec fruges nec aliā quālibet rem: ſed alieno fratri tuo abſq; vſura id quo indiget cōmodabis vt benedicat tibi dominus deus tuus in opere tuo.

b ¶ Contractus fictitius: et cōtractus ſimulatus preſumitur ſi venditor diu poſt contractum venditionis reperitur poſſidere. vide Corneum ſecūdo volumi. conſil. cxxi. incipiente / duo. ¶ Et ad probandum ſimulationem cōtractus quid requiratur: et an ſpecies ſimulationis debeant exprimi: et quot ſint ſpecies ſimulationis. vide Alexandrum in volumine conſilio. cxij. in prima et ſecunda columna.

hac in re mihi iudex exiſtas. Es enim ciuitatis noſtre ſanctiſſimus preſul τ antiſtes: et in omni iure doctiſſimus. Nec vnq̄ʒ alteri cedendum eſſe ceſui niſi prius per te viſus τ correctus aut comprobatus extiterit.

1 In pacto de retrouendendo pignus contractum preſumitur.

2 Pactum de retrouendendo in contractu appoſitum de iure ciuili reprobatum non eſt.

3 Locatio et venditio iuſto precio facta de iure ciuili et canonico reprobata nō eſt.

4 Jus naturale eſt quod in lege et euangelio continet: quo quiſq̄ȝ iubet alij facere quod ſibi fieri vult.

5 Fraus et dol⁹ cuiq̄ȝ patrocinari nō debet.

6 In incertis nō certis loc⁹ eſt cōiecturis.

7 Contractus an ſit pignoratitius ſimulatus ſiue vſurarius: an vero illicitus magna differentia eſt.

8 Contrahentibus ſe in precio decipe licet

9 Expreſſe vel tacite qūo in pacto de retrouendo aliquid actum dicatur.

10 Actus preſumptiuus potius q̄ȝ tacitus per coniecturas inducitur.

11 Pacto de retrouendendo qūo aliqd preſumptiue actum dicatur.

12 Pacto de retrouendendo qn̄ aliqd dicat factū incōtinenti: vel ex interuallo.

13 Jure diuino ſeu conſcientie foro nullus decipi debet ſeu ledi.

14 Contractus ſimulatio teſtibus τ inſtrumentis probari poteſt.

15 Pactū de retrouendendo ſimulatū p̄ſumit: qn̄ cōtrahentes non habuerunt animū emendi vel vendēdi.

16 Contractū factum cum pacto de retrouendendo vbicūq̄ȝ preceſſit cōtract⁹ mutui: ſemper vſurarius preſumitur.

17 Preſumptionem contra iuris a iure introductam ſemper probatio in contrarium admittit: niſi ius ſtatuat quod nō admittatur.

18 Pactum de retrouendēdo doloſum preſumit: qn̄cunq̄ȝ in ipſa venditione leſio interuenerit.

19 Pactū de retrouēdendo etiā ſola paruitate vel maioritate precii maxime iuſti precii dimidiā nō cōtingēte nō facit preſumere cōtractum ſimulatum vel vſurariū: τ niſi alie coniecture fuerint.

20 Lex vel canon vbicūq̄ȝ prouidens ſuper certo diſponēdo ſm aliquā rōnē in foro iudiciali obtineat rōnabiliter ſm theologos ēt in foro conſcie obtinere debet.

21 Eccleſia in ſuis ɔtractib⁹ fraudē aliquā adhibere non debet.

22 Cōtrahētibus de iure diuino non eſt licitum ſe decipere etiam citra dimidiam iuſti precii.

23 Foro ciuili vel canonico cur cōtrahentibus ſe decipere licet.

24 Contrahens vnus ſi alium non decepit: q2 quilibet ſciebat τ intelligebat valorem rei vēdite. Item nullus eorū erat in ɔ̄hēdi neceſſitate: τ nihilominus res fuit vendita vel inſolutū data: vel aliter plus vel minus iuſto precio alienata: an in foro conſcientie licitum ſit.

25 Reſtitutioni an in foro cōſcie quis teneatur: qn̄ vendens vel alienans leſus eſt ſagaciſſima perſona.

26 Reſtitutioni quib⁹ in caſibus in foro cōſcientie quiſpiam teneatur.

27 Emptor ſm ſanctū Thomā ſi multū iuuet ex re quā emit: τ ille qui vēdit nō dānificat vltra cōem valorem illius rei: eaȝ vtilitatē emptori vendere nō debet.

28 Preciū iuſtū in foro cōſciētie qđ dicatur.

29 Lex vbi ſigit pedes ſuos: vltra tranſgredi non licet.

30 Res qđ vendat vel valeat q̄ȝtum vendi pōt: qūo intelligat.

31 Res vbi quandoq̄ȝ diuerſis preciis vēdi pōt: que via tutior eligenda ſit.

32 Pactū de retrouēdēdo doloſis preſumit qn̄ leſio eſſet in locatione: ſeu in fictus quātitate.

33 Pēſio iuſta alicui⁹ rei q̄ nā ſit: τ qn̄ dicat

34 Dom⁹ in ciuitate Verone cōiter in rōne triū pro centenario locant: τ qnq̄ȝ viliori pcio: ſi ipſe domus precioſe fuerint.

35 Liuelli de affictu: quicquid valeat aureus: ſiue eius eſtimatio creſcat: ſiue decreſcat: ſemper tātū in monetis ſolui dȝ.

36 Argumētū ab experiētia ſumere bonū eſt.

37 Pacto de retrouēdendo quādo in precii quātitate leſio contingit preſumptio eſt ipſum fore iniquum.

38 Uſura eſt quicquid ſorti accedit.

39 Contractus vſurarius detegitur: ſi cre=

ditor vltra ſortem aliquid recipiat.

40 Pactum de retrouēdendo vēditione in ſecūda ſi plus exigat ſeu percipiat quā fuerit: qđ ſoluit in prima: nō in pecunia ſ3 in alia re: iniquū & doloſum pſumit.

41 Pacto de retrouendendo pſumptio eſt: ꝯtum eſſe licitū: qñ cōtingit leſio in aliqua expenſa: q̄ ad ipſum emptorez cundēꝗ locatorē ſpectaret: & tñ ipſe velit ꝙ illa ad primum vēditorem: eundemꝗ locatorem ſpectare debeat.

42 Creditor tenetur ſoluere tabellioni inſtrumentum crediti conficienti.

43 Cōtractus doloſus eſſe preſumitur: qñ res eſt pro parte vendita & pro parte donata: & donationis cauſa non ſubeſt.

44 Donatio pura & ſimplex ꝑpter liberalitatem & munificentiam fieri debet.

45 Benemerita in dubio non preſumunt.

46 Contractus ſimulatus iuramento non validatur.

47 Pactū de retrouēdendo quib9 verbis in inſtrō appoſitis iniquū eſſe preſumat.

48 Contractus iniquus eſſe preſumitur ex pactis vel clauſulis inſolitis in inſtrumēto appoſitis.

49 Pactū de retrouēdēdo qđ ſit doloſum: maxima pſumptio eſt qñ emptor: idēꝗ locator voluit ꝯtum vēditionis nō poſſe diſſolui: niſi vſꝗ ad certum tempus.

50 Emptio & vēditio ad certū tps fieri pōt.

51 Pactuz de retrouendendo doloſum eſſe preſumitur: quando in eo dictum fuerit: qđ emptor teneatur retrouendere venditori fundum venditum &c.

52 Pactū de retrouendendo malū eſſe preſumptio eſt qñ quis mihi fundum vendidit & ego ſibi dictum fundum in perpetuum locaui: & ſimpliciter in inſtrumento eſſet appoſitum pactū de retrouendēdo vſꝗ ad certum tempus.

53 Pactum de retrouendendo vſꝗ ad certum tempus completuz vel in perpetuū de iure ciuili licitum eſt.

54 Damnum nemo facere dicitur: niſi cuz id facit qđ ius facere non habet.

55 Preſumitur in dubio quis velle qđ ſibi fauorabilius eſt.

56 Pactum de retrouendendo facere ad tēpus cōpletum in foro conſcientie tutius eſt quam in perpetuum.

57 Temporū taxationibus nulla rō reddi poteſt: niſi ꝙ ita legiſlatori placuerit.

58 Pactum de retrouēdendo eſſe malum: preſumptio eſt: qñ ab ipſo initio partes egerunt: ꝙ qñcunꝗ vēditor reſtituet pecuniam perceptam: emptor etiam rem ſuam reſtituere teneatur.

59 Meum vel tuum proprie loquendo dicitur: qđ vendicari poteſt.

60 Pactum de retrouēdendo ſimulatum: vel vſurariū eſſe preſumitur: qñ pacta in cōtractibus appoſita claudicant: vt puta quia oia in creditoris & non debitoris fauorem appoſita fuiſſent.

61 Pactum de retrouendendo ſimulatum eſſe preſumitur ex parte venditoris propter ipſam rem venditam.

62 Pactum de retrouendendo malum eſſe preſumitur ex perſona ipſius vēditoris. ſ. propter pretium.

63 Pactum de retrouendendo fictitiuz eſſe preſumitur ex paruitate pretij ex perſona emptoris.

64 Pactū de retrouēdendo preſumitur eſſe ſimulatū ex parte ipſius emptoris ꝑpter rem emptam quam nō curauit velle vendere: nec de ea informationē ſuſcipere: & alia que ſequuntur.

65 Pactum de retrouendendo preſumit eſſe vſurariū ex ꝑſona emptoris. ſ. ꝙ emere noluerit: qñ ipſe ꝓpria predia venderet: & hmōi contractus faceret.

66 Pactum de retrouēdendo fictitium eſſe preſumitur: quando contractus venditionis & locationis cum pacto &c. clam & occulte celebrati ſunt.

67 Beneficium eccleſiaſticum qui occulte confert preſumitur contra eum.

68 Pactū de retrouēdēdo vſurariū eſſe pſumit qñ in loco vbi ꝯtus celebrat9 eſt: cōſueuerunt ſimilia fenora exerceri.

69 Uſurarius pſumitur: ſi quiſpiam moret loco vbi vſure exerceri cōſueuerunt.

70 Pactū de retrouēdēdo iniquū eē pſumitur: ſi celebratū fuerit inter emptorē & vēditorē q̄ ꝯſueti fuerint ſiſes ꝯt9 facere.

71 Conſuetus eſſe quiſpiam dr aliquid facere quando bis vel ter idem fecerit.

72 Qualitas facti ex facientis perſona preſumitur.

73 Pactum de retrouendēdo vſurariū eſſe

preſumitur quādo contrahens vſuras exercere ſolitus fuerit.
74 Uſurarū cū ſint peſſimū genus hominū de facili contra ipſos preſumitur.
75 Malitiis hominū indulgendū non eſt.
76 Pactum de retrouendendo illicitū eſſe preſumitur: quando venditor rei vendite in poſſeſſione remanſit.
77 Preſumitur nemo ſuū iactare velle.
78 Preſumptio ſimulationis per precariā poſſeſſionem excluditur.
79 Pactum de retrouendendo iniquū eſſe preſumitur: quādo venditio per modicū tempus durauit.
80 Pactū de retrouendendo fraudulentū eſſe preſumitur: qn̄ receditur a cōtractu emptionis ſeu vēditionis per reſtitutionem inſtrumentorum inciſorum.
81 Donent: aut legent: aut vendant ſi vni inſtrumenta emptionū alicui⁹ rei: ipſa res vendi: donari: vel legari videtur.
82 Naturale nihil tam eſt ꝙ eo genere vnū quodqꝫ diſſolui: quo ligatum eſt.
83 Contractū ſimulatū: fictitium: vel vſurarium: que preſumant remiſſiue.
84 Inſtrumento venditionis et cōditionis cum pacto de retrouēdendo: ſi hec clauſula appoſita. ſſet: videlicet q̄ ipſe partes renuntiant ſeu renuntiauerunt exceptioni ſimulationis et apparentie contractus ⁊c. quid iuris.
85 Contractus in dubio an vſurarius cenſeri debeat.
86 Probatio dilucida et legitima que ſit: ⁊ que ſint preſumptiones: indicia: et ꝓbabiles coniecture.
87 Coniecture vere probabiles que ſint.
88 Proſoneta ſeu mediator an teſtis eſſe poſſit.
89 Inſtrumentū qui dicit fuiſſe ⁊ eſſe ſimulatum: ſeu fictū: ſimulationis: ſeu fictionis cauſam oſtendere debet.
90 Exceptio generalis incerta et obſcura non prodeſt niſi declaretur.
91 Malo abſtinere non ſufficit: niſi qđ bonum eſt fiat.
92 Subueniri qn̄ vni non poteſt: niſi alter ledatur: ſatius eſt neutrū iuuare: ꝙ alterum grauare.
93 Homines quicquid agant: ſola intentio iudicat omnes.
94 Quinqꝫ pro centenario an eſſe debeant habito reſpectu ad pecuniā per emptorem ſolutam: an ad valorem rei: vel eius fructuum.
95 Fundum in emendo licet deceptus fuerim: alii locando vel vendendo eundem fundum decipere non poſſum.
96 Locatio ſimplex qn̄ ad certū tp̄s facta fuerit: habet reſpectus in fictu ad valorem rei vendite ⁊ locate: ⁊ eius fructuū.
97 Conſuetudo qn̄qꝫ in delictis excuſat.
98 Connexorum ⁊ dependentium idem eſt iudicium.
99 Ceſſio propter modicum pretium ſimulata preſumitur.
100 Contractū ſimulatum: pignoratitium: ſeu vſurariū: ad preſumendum duo potiſſimum requiruntur. ſ. pactū de retrouendendo: ⁊ pretij paruitas.
101 Contractus an feneratitius preſumat: ſi quiſpiā recepit mutuo certā pecunie quantitatē: puta centū: ⁊ pro illis fecerit venditionem titio de predio valoris ducentorum: ⁊ per aliud inſtrumētū poſtea titius promiſerit ſibi retrouendere: ſolutis ſibi centum.
102 Ratione quo quis magis vtitur: eo maioris autoritatis eius verba videntur.
103 Inſtrumento in dubio ſtandū eſt: nec ſimulatus preſumitur.
104 Contractus ſimulatus et in fraudem vſurarum celebratus de iure canonico ex duobus preſumitur.
105 Pactū de retrouendendo: pretij paruitas: conſuetudo fenerandi contractum feneratitium preſumere faciunt.
106 Dictio maxime qn̄qꝫ abundat.
107 Interpretari in re dubia in meliorem partem ſemper debemus.
108 Regula q̄ ſicut que non proſunt ſingula multa iuuant: ita econtra que nō nocent ſingula multa nocent.
109 Contractus ſimulatus ad hoc vt preſumatur: quomodo pretij paruitas: ſeu deceptio in pretio preſumatur.
110 Societatis partes in dubio equales eē debent.
111 Leſio ſaltē in tertia parte: ⁊ non in ſexta interuenire debet: ad hoc vt reductio ad boni viri arbitrium petatur.
112 Leſio de iure canonico tunc eſſe dr̄: qn̄

modicum etiam precium eſt.

113 Quãtitas magna et parua cauſe ⁊ perſonarum reſpectu eſſe dicitur.

114 Judex in pacto de retrouendendo: et in quocũq; alio ꝯctu: ꝙ ſint doloſi: iniqui: ⁊ vſurarij: qualiter arbitrari debeat.

115 Contractu quãdo nõ interuenit dolus fraus: vel ſimulatio: nec aliqua leſio: vel deceptio in precio venditionis: locationis: vel pacti de retrouendendo ſed ſunt alie ꝑſumptiões vl' coniecture doli: fraudis: vel ſimulationis: quid iuris.

116 Conſcientia omnipotenti Deo occultari non poteſt.

117 Contractibus cum pacto de retrouendendo abſtineat: qui ſine cõſcientie ſcrupulo viuere optat.

118 Anime ſalutẽ in his que reſpiciunt: ad euitandos graues conſciẽtie remorſus: pars ſemper ſecurior tenenda eſt.

119 Eccleſia quandoq; propter ſcandalũ crimen tolerat.

120 Eccleſia quãq; crimẽ tolerat ꝓpter multitudinem peccantem.

Quis quidã Ueronẽſis fundum emit centum aureis. deinde ipm venditori locauit iure libelli. xxv. libris denariorũ Ueronenſiũ: fecitq; eidem vẽditori pactũ

a de retrouẽdendo[a]. Ex quo dubitare conſueuit apud predicatores religioſos et catholicos viros et preſertim in ciuitate Uerone: vbi ſepiſſime huiuſcemodi contractus celebrari cõſueuerũt: ſi dict⁹ cõtractus venditionis ⁊ locationis cũ pacto de retrouendendo ſit licitus. In qua quidem materia multe varie ac diuerſe ſententie reperiunt. Quidã eñ dixerunt dictum contractũ eſſe illicitũ ſimulatũ ⁊ vſurariũ: q2 nõnunq; ille qui emit ⁊ et incontinenti locat cũ pacto de retrouendẽdo non habet nec habere videt animũ emẽdi: ſed ſolũ percipiendi fructus ſiue redditus pecunie ſue centũ aureorum vez. xxv. libras ſingulis annis: nec etiam vẽditor habuit animũ vendendi: ſed potius fundũ ſuũ pignorãdi: ex quo ſimpliciter et abſolute vẽdere noluit: ſed ſolũmodo cũ pacto et cõditione qđ ſibi locet cũ certa penſione ⁊ cũ pacto de retrouen-

1 dẽdo. † Ex pacto eñ de retrouendẽdo preſumit pignus ꝯctũ: vt dicit Bar. ꝑ illũ text. in l. creditor. §. ſi. qui incipit poſt diuiſionẽ. ff. qui po. in pigno. ha. ⁊ tenet Bald in .l. creditoris. ad finẽ. C. de pigno. Et idõ iſti dicũt ꝙ iſte cõtractus non modo eſt illicitus: q2 cenſet ſimulatus: ſed etiã eſt vſurarius. Nã qñ venditor alienat et remanet in poſſeſſione etiã ſi cõſtituat ſe emptoris noie poſſidere eſt ꝑſumptio frau-

b dis[b]. Et qđ vẽditio fuerit ſimulata niſi interuenerit traditio corporalis: vt no. Bar. in. l. poſt cõtractũ in tertia col. in prin. ff. de dona. ⁊ in. l. ſicut. §. ſuperuacuũ. ff. quibus modis pig. vel hypo. ſoluit. de quo videat qđ dicã in tertio caſu principali. xxv. preſumptione. ſic licet inſtrm ſonet de venditione: tñ vere contrahentes voluerunt ꝙ eſſet pignus: vt ſbi. ⁊ ꝓbatur in. c. illo vos. extra de pignori. et in. c. ad noſtram. extra de emptione ⁊ venditione. ⁊ per ea que habẽtur. in. l. emptione. C. plus valere quod agitur. quam quid ſimula. concipit. Et maxime hec opinio videtur vera: quia dicit Joan. and. poſt Hoſti. in dicto. c. ad noſtrã. in nouella. experientia docuit ꝙ vſurarij dimiſſis cõtractibus mutui inchoauerunt facere huiuſmodi cõtractus: videlicet ꝯtractũ cõditionalẽ cum pacto de retrouẽdendo rem ⁊ poſt ea in forma contractus ex vi illius pacti iudicaret illum vſurarium cepe-

a ℂ De retrouendẽdo. Et pactum de retrouendẽdo: an inducat preſumptionẽ vſurarũ ꝯ nõ ſolitã fenerari. Uide corne. primo vol. conſil. ccxxiiij. incip. ꝙꝫ. et cõſi. l. ccxlj. ⁊ cõſil. cccxlvij. inci. viſa. ⁊ pactum de retrouẽdendo iſra certũ tẽpus caſu q̃ emptor velit pro ſeipſo: an et qñ ꝓcedat vt ꝓmittẽs cõpelli poſſit. vide ꝯſ. ccxliij.

b ℂ Fraudis. Iſaias propheta. c. xxxij. fraudulẽti vaſa peſſima ſunt.

rūt facere bina inſtrumē=
ta. Primum purum em=
ptionis. Secundū pmiſ=
ſionis de retrouendendo.
Hodie vero debet debito=
rem pecunia indigentem
cōſidere de vſurario ſicut
ſacriſta faciendo ſibi pu=
rum inſtrumentum ven=
ditionis:nec vult in eodē
inſtrumento:vel alio face
re pactum de retrouendē
do ne propter hoc preſu=
matur contractus vſura=
rius a. Sed certe hodie fa
ciunt duo vel tria inſtru=
menta. Primum venditio
nis pure. Secundū loca=
tionis liuellarie:quia em
ptor locat rem emptā ven
ditori. Tertium quādoq
ſcilicet pactū de retrouen
dendo. Alij dicunt qđ di=
ctus contractus de retro=
uendēdo eſt licitus de iu=
re ciuili & canonico & etiā
in foro conſcientie.& ſic de
2 iure diuino:† quia de iure
ciuili pactum de retrouē=
dendo appoſitum in con=
tractu non eſt reprobatū:
vt eſt caſus in.l.ij.C.de pa
ctis inter emptorem & vē=
ditorem.& ibi no.per doc.
& no. Ange.in.l.ad officiū
in fine.C.cōmuni diui.nec
de iure canonico: vt pro=
bat in.d.c.illo vos. de pi=
gnori.&.c.ad noſtrā.ō em
ptio.et venditio.et dicam
in.xij.preſumptione. Ne=
q etiā de iure diuino pa=
ctum de retrouēdendo vi
detur eſſe reprobatū.pro=
batur Leuitici.xx.queſtio
ne.c.ibi dum dicitur.ſi at
tenuatus frater tuus ven
diderit poſſeſſiunculā ſuā
et voluerit propinquus
eius poteſt redimere qđ il
le vendiderat. Si autem

a ¶ Uſurari⁹. Cō tract⁹ q̄ñ celebratur in fraudē vſurarum vide tex.in l.j.cū gloſ. C.de his q̄ ad pn.voca.lib.x. et Bald.in.l.illud.in fi. ✠ſic.extra glo.hic poſita.C.ō ſacroſanctis eccl.vbi allegat.d.l.j.

nō habuerit proximum et ipſe precium
ad redimendum potuerit inuenire com
putabuntur fructus ex eo tempore quo
vendidit:ut quod reliquum eſt reddet
emptori ſicq recipiet poſſeſſionē ſuam.
Et hoc maxime verum eſt quando dece=
ptio ſiue leſio non eſt in ipſa venditione
nec in locatione neq in pacto de retro=
3 uendendo.† Nam de iure ciuili et cano=
nico venditio et locatio iuſto precio fa=
cta non eſt reprobata.& probatur in toto
titul.ff.et.C.de conditione venditione et
locatione.et inſtitu.eodem. et extra eo=
dem.de emptione et venditione et de lo=
catione cum ſimilibus. et pactum de re=
trouendendo factum dummodo non ſit
ſimulatū et preciū iuſtum non videt eſſe
reprobatum ab aliquo iure etiam ſi ſit
conuentum cum venditione & locatione
eiuſdem rei precedente:vt eſt caſus in.l.
fundum.ff.de contrahen.emptio.immo
videtur eſſe quedam gratia et liberali=
tas:quia eſt liberatio a iure liuelli cum
tendat dictum pactum ad liberandum
venditorem eundemq conductorem a
iure liuelli: qui de ſui natura eſt perpe=
tuus:vt eſt caſus notabilis in ca. primo
§ primo.ibi ex natura perpetui liuelli in
titulo de alie.feu.et ibi not.per docto.in
vſi.feu.cum ergo dictum pactum nō ten
dat ad necem vēditoris:ſed ad eius gra=
tiam et vtilitatem: videtur quod ſit per=
miſſum etiam in foro conſcientie cum il
lud idem vellet ſibi fieri emptor idem
ipſe locator ſi eſſet venditor et conductor
argumen.c.pri.prima diſtincti. vbi text.
4 ſic dicit.† Jus naturale eſt quod in lege
et euangelio continetur quo quiſq iu=
betur alij facere qđ ſibi vult fieri et pro=
hibet alij inferre qđ ſibi nollet fieri.vnde
Chriſtus in euangelio. Omnia quecūq
vultis vt vobis faciant homines et vos
eadem facite illis.hec enim eſt lex et pro
phete. Et hec opinio videtur etiam fun=
dari et inueniri ex communi opinione et
obſeruantia ciuitatis Verone. Nam
quotidie celebrantur Verone huiuſce=
modi contractus & reputantur liciti. Er=
go videtur qđ non poſſunt dici illiciti et
vſurarij: vt probatur in.l.quis ſit fugiti=
tiuus.§ apud labeonē.ibi.quia id facit

qḋ ei publice facere licere arbitratur. ff. a de edil edic. Et ibi Bar. dicit per illū tex. ꝙ ſi quis facit aliquē actū vel contractū qui exiſtimetur cōmuniter licitus. ¶ Cōtrariū tamen eſt in veritate: qꝛ ſapit vſu- b rariam prauitatē ex hoc non dicitur vſurarius. ꝛ ibi hoc idē dixi addēdo qḋ hoc eſt multū no. pro mercatoribus alijs qui quotidie faciunt multos cōtractus vſurarios in veritate: et cōmuniter tenetur in illo loco ꝙ non ſit vſura qḋ tales non ſunt vſurarij et non forte peccant niſi eſ-
a ſent in ignorantia ſupina[a] et non curarent nec valent informationem habere. arg. l. nec ſupina. ff. de iuris et facti ignoran. et argu. eorū que no. Bar. in. l. bonorum. ff. de bo. poſ. ꝛ in. l. pe. ff. de adul. ad qḋ videatꝰ qḋ dicā in. v. caſu principali. ver. niſi dicamꝰ ꝙ ꝯſuctudo nec tex in. d. c. ad noſtrā. extra de emp. ꝛ vēdi. vbi ponitur pactū de retrouendēdo quādocūꝙ cōtra dicere videtur: qꝛ ibi nō videtur reprobari cōtractus ex eo ꝙ eſſet appoſitū pactū de retrouendēdo: quādocūꝙ: ſed qꝛ ipſe emptor fuit in dolo: quia venditor ibi volebat recipere pecuniam mutuo et non vendere. vt ptꝫ ibi. in princi. dum dicit. Cum B. laicus ab. M. mutuo recipere voluiſſet: ꝛ emptor ne videretur vſurarius ꝛ ſic ne poſſet poſtea cōueniri tanꝙ vſurarius voluit ꝙ dictus. B. venderet ſibi domos ꝛ oliuas ꝛ ſic cum in veritate fieret mutuū voluit ꝙ inſtrumentū fieret
b de venditione: ꝛ ſic propter dolum[b] emptoris eiuſdem locatoris reprobatur ibi contractus et non ꝑpter pactum de retrouendendo: vt probatur in tex. ibi igi-
ſ turſ fraus ꝛ dolus[c] cuipiā patrocinari
c non debet ꝛc. De quo tamen eſt alter dicendum: vt dicitur plene in quinto caſu principali. et licet ex pacto de retrouendendo rem: ipſa res intelligitur obligata vt dixi. ſ. non tamen ꝑpter hoc preſumitur cōtractus ſimulatus vt ſtatim dicam: nec etiam obſtare videtur ꝙ dixi ſm Barto. ꝙ contractus preſumatur ſimulatus quando venditor remanet in poſſeſſione: quia illud non procedit quādo venditor reſponderet emptori de fructibus. hoc enim facit ceſſare preſumptionem fraudis. argu. l. iubus. C. de a-

¶ Supina. Ignorātia nō excuſat eū qui dabat operā rei illicite. Bar. no. in. l. cum q. §. pe. ff. de iniur. Itē nec que nō pōt allegari Alex. in. l. fi. de decre. ab ordi. fac.
¶ Dolū. Dolus in alienātē rem cā mutādi iudicū probatꝰ eoipſo ꝙ rem alienauit ſub pacto ꝟ re ſibi retro reſtituēda vel quādo accepit pdium vel alienā rez pro cadeꝫ ſm Bar. l. litē ſi res. §. ideꝙ ſieri. ff. de alie. iudic. mut. cauſa fact. Et dolus cōſiſtit in animi quali. non in preſtio. l. dolū. et ibi Bal. C. de reſci. vendi.

gri. ꝛ cenſi. lib. xj. vt dicit Bal. in. d. l. poſt cōtractū. in prin. iij. col. ff. de dona. et in dicta. l. ſicut. §. ſupuacuum. ff. quibus mo. pig. vel hypo. ſol. Itē non procedit quo ad ipm vēditorem dicētem contractum fuiſſe ſimulatū: qꝛ nō ſufficit vt ex hoc ſolo poſſit venire cōtra factum ſuū: vt de ſeruo pigno. da. ma. l. ſi creditoribꝰ. Sed quo ad tertium creditorē dicentē contractū fuiſſe ſimulatū vt ſi contractus preiudicet. bene procederet ſcḋm Bar. in. d. l. poſt cōtractū. in. iij. preſumptione. in fi. in. d. §. ſuperuacuū. i fine ꝛ ſequitꝰ Bal. in. l. emptionem. in fine. verſi. qualiter probetꝰ. C. plus valere qḋ agitur. ꝛ Frāciſcus zabarella in. c. illo vos. in ſcḋo notabili. extra de pigno. Alij vero aliter dixerunt. prout ex infra dicēdis apparebit q̄ breuitatis cauſa hic omittuntur.

c ¶ Dolus. Dolꝰ ex cōiecturis ꝓbatꝰ. gloſ. i. c. fi. de renun. in. vj. l. ꝗtiens. §. qui dolo. de ꝓba. l. dolū. C. de dolo. pau. ꝟ ca. ꝯſ. lxxx. et Bart. in. l. fi. C. de probatio. vbi dicit verum ſi ſunt coniecture indubitate: ita ꝙ animū iudicis reddant certum. vide Specul. de expen. §. fi. verſi. tu autem.

Ego Bartholomeus Cepolla Veronēſis iuris vtriuſꝙ doctor minimus ꝛ aduocatꝰ ꝯſiſtorialis ſic nūc dicerē diſtinguēdo ſex caſus principales: ſalua tñ meliori deliberatione cuiuſlibet alterius

et maxime theologici et ſctē mr̄is eccl'ie:cui⁹ opiniōi ⁊ deciſiōi ſemp̱ adhereo et nunc me ſubmitto. Quādoqꝫ cōtractus dicte locationis pacti de retrouendedo fuit celebratus ex interuallo poſt contractum venditionis:⁊ nihil fuit actum expreſſe vel tacite ipſius venditionis tēpore nec ante dictos ꝯtrahentes de celebrando dicto cōtractu locationis ⁊ pacti de retrouendendo. Qñqꝫ fuit actum inter cōtrahentes expreſſe vel tacite tempore venditionis vel ante de locando dictā rem venditam eidem venditori cum pacto de retrouendendo vel tempore dicte vēditionis fuit celebratus cōtractus locationis et pacti de retrouendēdo et in dicto cōtractu vēditionis ⁊ locatiōis et pacti de retrouendēdo non interuenit vere ficte vel preſumptiue fraus dolus ſimulatio/ vel aliqua leſio ſeu deceptio in vēditione locatione vel pacto de retrouēdēdo nec in aliquo alio. Qñqꝫ in dicto cōtractu iteruenit fraus vel dolus vel ſimulatio vere vel ficte vel preſumptiue ⁊ eſt deceptio ſiue leſio in venditione locatione ⁊ in pacto de retrouēdēdo. Qñqꝫ in dicto cōtractu interuenit fraus[a] dolus vl' ſimulatio ex parte vtriuſqꝫ cōtrahētis vel vnius tm̄:ſed nulla iteruenit leſio in p̄tio vēditionis locationis et pacti de retrouendēdo. Qñqꝫ dubitat̄: an i; dicto cōtractu dolus vel fraus vl' ſimulatio interuenerit et interuenit leſio in locatiōe et pacto de retrouēdēdo in aliquo aut aliquibus ex ipſis. Qñqꝫ non interuenit dolus fraus ſimulatio:nec aliqua leſio in pretio vēditionis:ſed in alijs:vel adſunt alie p̄ſumptiones doli fraudis vel ſimulationis.

a Fra⁹. Fraus p̄ſumit̄ ex actuū celeritate et ex nimia liberalitate. bal.in.l.cū quam xv. col.ǒ fidei cō. Itē p̄ſumit̄ cū cōſtet de dāno ⁊ nō aliter. bal.i.l. ſi tutor. C. de interdi. ma ꝯnt tu. et pu. Itez p̄ſumit̄ ex nimijſ caute.bal.in.l. etiā.iij.co. C.de exec. rei iudi.et no.in.l vj. ff.de ꝯdi.i ſti.⁊ i.l.pe. C.de euic. Itē p̄ſumitur ex q̄litate pſone vt ſi eſt ſolitus fenerari. ſcđm Bal i.l.cū al's.iij.op. C.de vſu.

Primo caſu quando contractus locationis ⁊ pacti de retrouendēdo fuit celebratus ex interuallo poſt cōtractū venditionis ⁊ nihil fuit actū expreſſe vel tacite ipſi⁹ venditionis tempore:nec ante inter dictos contrahentes de dicto cōtractu locationis et pacti de retrouēdendo:⁊ ſine dubio hoc caſu cōtractus locationis ⁊ pacti de retrouendendo eſt licitus:nec poteſt dici ꝙ ſit ſimulatus vel vſurarius:q: nihil interuenit ꝓpter qđ iudicari poſſit ꝙ dictus cōtractus locationis ⁊ pactum de retrouēdendo fuerit illicitus ſimulatus vel vſurarius:imo licitus.⁊ qđ potius continet meram gratiam ⁊ liberalitatem ex parte locatoris ꝓpter dictum pactum de retrouendendo. Idem eſt dicendum multomagis ſi habeo fundum quem emi vel aliter acquiſiui a titio:⁊ poſtea ipſum locaui ſempronio eiqꝫ feci pactum de retrouendendo. Nam hoc caſu nulli dubiuz eſt qđ licitum:quia non reperitur hoc ꝓhibitum in iure ciuili aut canonico aut theologico.potius dici poteſt ꝙ fiat gratia ipſi conductori per ipſum locatorem per pactum de vendendo : maxime cum non poſſit dici ꝙ fuerit pignus vel contractus ſimulatus.ex quo res locata nō fuit ipſius cōductoris: ſed ipſius locantis tm̄:et iuſtum pretiū locationis et pacti de vendendo. interuenit. Si autem fuiſſet actum de retrouendendo tempore vēditionis expreſſe vel tacite vel preſumptiue ꝙ quando ſit dicetur in ſequēti caſu principali:tunc quid iuris ſit dic vt ibi dicam. Et in tertio caſu principali in.x.preſumptione. Sed ſi interueniſſet precium iuſtum reſpectu locationis vel pacti de retrouendendo vel venditionis tantū: vel in omnibus predictis ꝙ quādo ſit dicetur in tertio caſu principali in ſecunda tertia et quarta preſumptione: et tunc ſi pretiuz fuit iuſtū reſpectu vni⁹

cōtractus

cōtractus lm: et ſine dubio non erit. nec
eſſe poterit cōtractus vſurariꝰ: ſed ſi fuiſ
ſet leſio in tribus predictis cōtractibus
vel duobus ex eis: ⁊ idē etiā eſt dicendū
Ex quo in veritate percipio fructus vel
redditus rei mee locate: nec aliquod pi=
gnus vere vel preſumptiue interuenerit
⁊ hoc ſi emptor habuit animum emen=
di et venditor vendendi quod ſic dic vt
dicam in primam preſumptionē in prin
9 ci. †qꝛ in incertis non certus locus eſt
cōiecture.l.continuus.§.qđ ita.ff.de ver=
borū obli.alſ ſecus. Ad que adde qđ di=
cam in quarto caſu principali. Poterit
tamen dici dictus cōtractus illicitus: qꝛ
ſi fuit iniuſtum pretium in venditione et
pacto de retrouendendo vltra vel citra
dimidiā iuſti pretij: tunc in eo quo plus
iuſto cōmuni pretio res erit empta loca
ta vel promiſſa de vendendo tenebitur.
ledens ſupplere iuſtum pretium vel re=
ſtituere illud plus qđ perceperit de fictu
vel venditione ſeu retrouendi. ⁊ tenebit
etiam reddere vere fictum futuruz ⁊ pre
ciuz vēditionis ſeu retrouenditionis ad
iuſtum pretium in foro cōſcie vel reſcin
dere dictū cōtractum in electione ipſius
ledentis ēt de iure ciuili qñ vt dixi eſſet
deceptio vltra vel citra dimidiam iuſti=
precij per.l.ij.cuz ibi no.C.de reſcin.ven
di. Et etiam de iure cano. vt eſt caſus.in
c.cū dilecti.ibi qꝛ vero in arbitrio empto
ris eſt. ⁊ in.c.cū cauſam.ibi aut ſupplea
tur.extra de emp. ⁊ vendi.qđ quidē pce=
dit etiam ſi eſſet leſio in ſimplici locatio
ne tm̄ ſiue fuerit locatio ad tēpus ſiue li=
uellaria in perpetuū: qꝛ beneficiū.d.l.ij.
C.de reſcin.ven.nō ſolū hꝫ locū in vendi
tione ſeu emptione. ſed etiam in locatio
ne ⁊ cōductione ſimplici: vt pbatur.in l.
ſi in precio.§.quēadmodū.ff.loca. ⁊ in.l.
j.§.ſi quid in fraudem.ff.ſi quid in frau.
pa. ⁊ ita tꝫ glo.fi.in.l.ſi olei.C.loca. ⁊ glo.
in.l.in venditione.§.j.in l.ſi minori.ff.de
bo.auc.iudi.poſ. ⁊ gl.fi.in.l.ſi ea pactiōe.
C.de vſur. ⁊ Spe.in tit.de emp. et ven.§.
ergo nunc dicendum reſtat. de reſcin.
ven.verſi. ſed nunquid predicta lex. Et
ita tenet Cy.in.l.legem.in princ.C.loca.
⁊ in.d.c.quemadmodum. Bal.in.c.cum
cauſam.el.ij.ad finem.extra de teſtib.et

Angel.in.l.maioribus.C.
communia vtriuſqꝫ iudi.
et Anto.de but.in.c.cū di
lecti.de empt. ⁊ ven.et ita
tenēt doc.in.d.l.ij.C.de re=
ſcin.vēdi. Itē habet locū
beneficium.d.l.ij.etiam in
locatione perpetua liuel=
laria ſeu emphiteotica. vt
pbatur in.d.c.ad noſtrā.
extra de rebꝰ eccl.nō alie.
arguēdo ibi de feudo ad
emphiteoſim. Et ita tenet
Spec.in titu.de locato.§.
nunc aliqua.verſi.nona=
geſimo. ⁊ bal.in.d.l.ij.ver.
eſt dubium.de contractu
emptiōis. Et Ludo.de ro.
in.l.ſi qs cū aliter. in.viij.
col.in prin.ff.de verb.ob.
et Jo.de imo.in.c.cū cau=
ſam.circa fi.extra d̄ emp.
et ven.et do.Barto.Saly.
idem tenet in quodaz ſuo
cōſi.quod incipit. Super
puncto quo queritur an
eccleſia.qui mouet in pri
mis p glo.l.excepto.C.lo
ca.in verſi.fructus que di
cit qꝛ idē iudicatur de cō=
tractu ſimili locationis qꝛ
de ipa locatione. ⁊ per gl.
in fi.in.d.l.ſi olei. que vult
qꝛ beneficiū.d.l.ij. habeat
locum etiam in cōtractu
innominato[a]. et idem ſcꝫ
quod habet locum in em=
phi.ſeu liuello.d.l.ij.tenet
Ant.de bu.in.d.c.cum di=
lecti.de emp.et vendi. Si
habeatur reſpectꝰ ad va=
lorem iuris emphiteotici.
Et ſic attēdatur deceptio
inſpecto valore communi
iuris emphiteotici: de quo
dicā in tertia preſumptio
ne ⁊ ita intelligantur pre
dicti doctores: ſecus ſi ha
beretur reſpectus: et at=
tenderetur deceptio ad ve
rum valorem rei: de quo

a ¶ Contractu innomiato. Cōtractꝰ innominatus quas actiones pariat. vide in ſpe. de acti.ſeu peti.§.ſequitur videre. ver. ſed et vbi. ⁊.ff.de pſcrip.vſl. per totū.

venditione.ſuper gloſſ.ij.§.de vſuca pro emp.et pro iſta opi.facit.l.fi.in.ij.reſponſo.ff.p lega.q̃ pbat q̧ vbi error iuris pcedit ab errore facti non impedit vſucapio:et in cã lucratiua ſicut eſt legatum. Ego aũt puto primã opiñ.veriorẽ per ea que.§.dixi. Nec ob.l.q̃ cõtra.§.de inceſt.nup.cũ gloſ.q: ibi loquit in errore parẽtis cõtrahẽtis nuptias phibitas:quo caſu vr̃ q̧ filius non ſit illegitimus quo ad bona parẽtis errantis:vt ibi no.et idem tenet Ang.in.l ſi vxor.§.diuus ſeuerus.ff.ad.l.iul.de adulte.et habet per Bar.et alios in.l.paulus.al's incipit.ci⁹ qui.ff.de ſtatu ho.et per gloſ.in.c.inhibitio.§.ſi quis.in verbo ſi ambo parentes.extra de clande.deſponſa.ɀ ibi p doct.ſ3 ſecus vr̃ eſſe quãtũ ad filiũ qui l3 reputet ſe eſſe legitimũ:tñ pp̃ter hoc non efficit legitim⁹ nec habet pro legitimo: vt dicã in ſeq q.et ideo error iuris in ſua legitimitate ſibi nõ prodeſt: ex quo eſt pſona incapax cui legari non potuit a patre:etiã ſi eſſet res aliena:l3 putaſſet eſſe ſuam: vt dixi in.q.pcedenti. Nec ob.l.j.in fin.ff.pro dote.q: potius probat contrariũ:nec eſt eadem ratio ibi:que eſt hic.etiã ſi videmus ibi ſumere argumentũ a cõtrario ſenſu. Nec obſtat q̧ fuerit in errore aliquo:q: ille fuit error iuris. de quo plene dixi in d.l.venditioni.ac etia3 ille error licet potuerit precedere a facto tñ non fuit circa titulũ ſed circa ſuã incapacitatẽ:qui ſibi

12 non prodeſt:vt ſtatim dicã. ¶ † Sed pone q̧ aliquis putauit per ſpacium.xxx. annorũ ſe legitimũ cum nõ ſit: nunquid per hoc preſcripſerat legitimitatẽ:dic q̧ nõ:imo opus eſt quod legitimet a principe:vt.ff.de ritu nupt.l.qua in prouincia.in.§.diuus.ſm Bal.not.in.l.nullo.in ver.ſed pone q̧ aliquis.§.de rei vendic. Bartho.Cepo.

¶ De vſuca.pro derelicto. Rubri.

1 ❧ Titul⁹ p derelicto:ſicut titulus pro ſoluto:ɀ alij ad dominiũ transferendum habilis exiſtit.

2 Rem ſuã mobilẽ ſi dñs pro derelicto habuerit:vel ipſam pactauerit: ſeu in vulgus ſparſerit:an cõtinuo occupanti concedatur.

3 Pecuniã papa vel princeps cur in vulgus ſpargat.

4 Vſucapio pro derelicto tũc procedit qñ quis rem alienã pro derelicto habuit:et vnus eam occupauit vel apprehendit.

5 Vſucapere an poſſim rem quã ex alia cã acquirere me putabam : ɀ pro derelicto ipſam habitam occupaui.

6 Vſucapi qño poſſit titulo p derelicto res pro derelicto habita:et in quo iſte titul⁹ conſiſtat.

7 Stante ſtatuto q̧ de quolibet contractu ſoluat gabella:ſi ego nolẽs ſoluere : volens tibi donare habui rem pro derelicto vt tu eam occupares:an hoc quedã donatio dicatur.

8 Donatio rei habite pro derelicto : an inſinuari debeat.

9 Rem pro derelicto quis habere dicatur.

10 Res in naufragio ſi quiſpiã in mare piecerit leuãde nauis cauſa:an eas pro derelicto habere dicatur.

11 Decretum primũ qui patit:rem pro derelicto habere dicitur.

12 Fluminis impet⁹ ſtratem ruperit : et in fundũ tuũ lignamina proiecerit:qño ſciri poterit:an lignorũ dñs ea p derelicto habuerit:ɀ qd de illis lignis agendum.

13 Flumen ſi in alicuius agrũ lignamina ɀ vegetes proiecerit:q̃ agris noceãt:an ea lucrifacere poſſit:maxime cũ dicta rex domini nõ cognoſcantur.

14 Seruo infirmo ſi quiſpiã alimẽta negauerit:ſtatim liber efficitur.

15 Seruo ſano ſi aliquis alimenta futura ſeu pſentia negauerit:an per hoc ipſum pro derelicto habere videatur.

16 Fortune id qđ cõmittitur ɀ nõ defendit: an derelinqui dicatur.

17 Rem pro derelicto quis habere poſſit.

18 Agrum deſerere aliud eſt : et aliud derelinquere.

19 Fundi dñs deſertor an poſſit penitentia duci:ɀ ipſum fundũ recuperare ɀ colere.

1 ¶ † Poſtremo videndum eſt de ti.pro derelicto.nã ſicut.tit.pro legato:de quo dictum eſt.§.proxime:ɀ titu.pro ſoluto ɀ alij de quib⁹ in hac lege dictũ eſt: ſunt tituli habiles ad vſucapiendũ:ita etiã eſt habilis ti pro derelicto : vt.l.id qđ.cũ ſeq.ff.pro derelicto.qđ declara ſm ea que dicã.j.in verſi.tertio principaliter videamus.

2 ¶ † Circa quē titulū primo ſciendū eſt
q̄ ſi dn̄s habuit rem ſuā mobilē pro de-
relicto: vel ipſam iactauit: ſeu ſparſit in
vulgus cōtinuo occupāti cōcedit: et do-
miniū acquirit per occupationem. l. ſi id
qḋ. § id qḋ. ff. p derelicto. & l. qua rōne. §.
pe. & fi. ff. de acq̄. re. do. & inſti. de re. diuiſ.
in. §. pe. q̄ incipit hoc amplius. et his duo-
bus caſibus nō h3 locū vſucapio p dere
licto: ex quo ſtatim res efficitur occupā-
tis cū erat derelinquētis: vt no. gloſ. fi. in
fi. in. l. j. ff. pro derelicto. & eſt ratio: q2 ne-
mo pōt rem ſuā vſucapere. l. ſequit. §. la
na. ff. de vſuca. ¶ Sed tn̄ eſt dr̄ia quo ad
aliud inter iſtos duos caſus: q2 qn̄ quis
h3 rem ſuā pro derelicto incōtinēti per-
dit dn̄ium rei ſue etiā anteq̄ occupet p
aliū: vt. l. ij. in fi. ff. pro derelicto. et eſt rō:
q2 ille q̄ h3 rem pro derelicto principalr
vult carere illa re: licet ſecūdario velit: vt
3 acquirat occupanti: vt. d. §. pen. ¶ † Sed
aliud eſt: qn̄ qs iactat vel ſpargit rē ſeu
pecuniā in vulgus: vt forſitan aperiatur
pape vel principi tranſeunti. nam dicit
Accur. i. d. §. pe. q̄ hmōi res vel pecunia
mittunt ſeu p̄iciunt in populū: vt illuc
cōcurrēte multitudine populi pro ſuſci-
pienda pecunia poſſint pretores vel cō-
ſules pertrāſire vt in coronatione pape
dixit ſe vidiſſe allegat. d. l. ſi id quod. § id
qḋ. & in aut. de cōſuli. §. habitā. ibi argē-
tū vero. & ita etiam ego vidi qn̄ eſt crea-
tus Dux Venetiarū et ducit p plateas:
vt oſtendat populo & p̄pter maximā co
piā populi cōcurrentē iactant pecunie
in vulgus: vt poſſit facilius. Princeps fa-
cere tranſitū: vidi etiā ob aliam cauſam
iactare pecuniam in vulgus Alemanie
in ciuitate Patauie dum eſſem Orator
Venetus apud Imperatorē in dicta ra-
tiſponenſi contra turchos inſtituta cum
magnifico dn̄o Paulo Maureceno pa-
tritio Veneto & dn̄o meo colēdiſſimo: nā
ep̄s patauienſis qui nouā monetā cudi
fecerat pro populi letitia fecit fieri pro-
clamata per ciuitatē de dicta noua mo-
neta expendenda: & in quolibet quadri-
uio fecit proijcere de illa noua pecunia
in vulgus: & hoc caſu iactant in vulgus
pecunie principaliter: vt alius habeat:
licet ſecūdario velit carere: vnde anteq̄
apprehendant ſeu occupant per aliquē
nō deſinit eſſe dn̄s: ſed demū poſt appre-
henſionem alterius: vt. d. § p. inſtit. de re.
diuiſio. Et ratio rationis eſt: quia princi
palis intētio iactantis in vulgus eſt do-
nare: licet in incertam perſonam: ſed in-
tentio habētis tūc pro derelicto eſt prin-
cipaliter perdere: vt dicit gloſ. in. d. l. ſi id
quod. § j. & ibi etiā hoc vult Ang. ¶ Sed
contra iſtud oppo. quia non videtur q̄
etiam ille qui habet rem pro derelicto:
perdat dn̄ium anteq̄ alij acquirat p. l.
nec vtilē. in fi. ff. ex quibus cau. maio. Sed
reſpondetur q̄ illud p̄cedit ibi cōtra dn̄i
volūtatē: ſed in caſu noſtro ſm dn̄i volū-
tatem eius determinatione facta. l. ſi do
vi. §. differentia. cum ibi no. ff. de acquir.
poſſeſ. ſm Ang. in. l. j. cū ſeq. ff. pro dereli
cto. Vel potes aliter reſpondere ſm Ja-
co. de are. q̄. d. l. nec vtilem. in fi. loquitur
qn̄ agetur de dādo certe perſone: et ideo
niſi ei queratur ceſſat cā finalis actus: et
ideo remanet dn̄s vt ibi. Sed in caſu no
ſtro loquitur qn̄ volebat relinquere rem
in priſtinā naturā: vel dare perſone incer
te. ar. d. l. ſi id qḋ. § j. ibi: q̄uis incerte per-
ſone voluerit &c. ff. pro derelicto. Et circa
materiam. d. l. nec vtilem in fi. vide Bar.
in. l. plane. in prin. ff. de leg. j. & Alb. de ro.
in. l. ſi fuerit. ff. de rebus dubijs. et Jo. de
4 ana. in. c. fi. de iudeis. ¶ † Scdo principa-
liter videndum eſt q̄ vſucapio p dere
licto tunc procedit qn̄ quis rem alienam
habuit pro derelicto: & vnus eam occu-
pauit vel apprehendit. vt. l. id quod. ff. p
derelicto. & ſufficit quantum ad hoc ſci-
re rem habitam pro derelicto: licet igno
ret a quo: vt eſt caſus ibi ſecundum An
gelum: & bene. imo plus etiam ſi vere nō
fuerit res habita pro derelicto: ſi tamen
iuſtiſſimo errore ductus fuit ad hoc cre-
dendum: poſſet vſucapere ſicut dictū eſt
in alijs titu. in. l. celſus. ff. de vſucapi. ſe-
cundum gloſſam nota. in. l. nemo. ff. pro
derelicto. Nec obſt. d. l. nemo. que dicit.
nemo poteſt pro derelicto vſucapere qui
falſo exiſtimauerit rem habitā eſſe pro
derelicto: quia intelligitur niſi iuſtiſſimus
error interuenerit ex parte occupātis ſe-
5 cundum gloſ. ibi vt ſupra dixi. ¶ † Sed
quid ſi putabā me ex alia cauſa acqui-

pere ⁊ pro derelicto rem habitam occupaui: nūquid eam poſſim vſucapere. gl. dicit ꝙ nō in. l. ij. in prin. ff. pro derelicto. arg. l. ij. §. ſi ſub conditione. ff. pro emp. et l. ſi id quod precallegata. ſed certe text. in d. §. ſi ſub cōditione. facit in oppoſitum. nam dicit ꝙ ſufficit ad acquirendū habere titulum: nec eſt curādum vtrū ſciat ſe habere necne: ⁊ curatur potius de veritate ꝙ̄ de opi. ⁊ ideo Jaco. de are. in. d. l. ij. dixit ꝙ glo. allegat illum §. ſi ſub cōditione. ſm intellectum Jo. qui quidem intellectus ibi reprobat. ⁊ ideo Jaco. de are. in. d. l. ij. reprobat gloſ. ibi. et dicit qđ credit ꝙ ille qui erraret in hoc poſſet nihilominus effici dñs. Nec ob. d. l. id qđ. qꝛ tunc opꝫ ſcire rem haberi ꝓ derelicto: cū nō ſubſit alia iuſta cauſa poſſidēdi. Itē et iuſtiſſimus error tñ ꝑſtat quātū ſcientia. vt not. gloſſ. in. d. l. nemo. vt. ſ. dixi.

6 ¶ † Tertio principaliter videamus qñ res habita pro derelicto poſſit vſucapi titu. ꝓ derelicto: ⁊ in q̄ cōſiſtat iſte tit. ⁊ dic ꝙ ille qui habet rem ꝓ derelicto videtur velle donare perſone incerte: poſtea capienti ſeu occupāti eam. ⁊ hoc genus derelinquēdi dona. i. donatio quedā eſt: vt l. qđ ſeruus. ff. de ſtipulatione ſeruorū. et ibi Bart. ⁊ alij. ⁊ ita tenet etiā Ang. in. d. l. ſi id qđ. §. j. ff. pro derelicto. ¶ Sed contra hoc oppo. imo nō pōt eſſe donatio: ex quo ſaltem hodie pactū nudū requirit in donatione et vtriuſq; cōſenſus. vt. l. ſi quis argentū. C. de dona. So. ſm Bar. in d. l. ꝙ ſeruus. in fi donatio q̄ fit in perſonam certam: requirit vtriuſq; cōſenſum et pñtiam. iuxta. l. abſenti. cū ibi not. ff. de dona. ſecus in donatiōe q̄ fit in perſonam incertā. vt. d. l. qđ ſeruus. ⁊ l. qua rōne. §. fi. ⁊ ibi no. ff. de acqui. re. domi. ¶ Et ex hoc qđ habere rē ꝓ derelicto ſit quedam donatio ſequūtur plura que ſunt in hac materia diligēter attēdenda. Primum eſt ꝙ iſta donatio dicit titulus habilis ad vſucapiendum quādo res aliena habetur ꝓ derelicto. vt dixi. ⁊ ita debet intelligi titulus. ff. pro derelicto. Secundum eſt qđ habere rē pro derelicto eſt ſpecies alienationis in incertā perſonam. inſtitu. de rerum diuiſio. §. pen. et fi. Tertium eſt modus tradendi poſſeſſionem alteri. argu. l. filiuſfami. §. fundū. ff. de contrahen. emp. ſecuta tamen poſtea apprehenſione ſeu occupatione. et probat in. l. j. et ij. ff. pro derelicto. Nā eoipſo quod res eſt habita pro derelicto: occupatio eſt facta licita: que prius erat illicita. et ita etiam vult Ange. ibi et bene. ¶ Et hec ſunt nota. ad euitandas multas fraudes que fiunt quotidie ſm Barto. in. d. l. qđ ſeruus. ff. de ſtipu. ſeruorū.
7 qui dicit † ꝙ ſtante ſtatuto qđ de quolibet contractu ſoluatur gabella: ego nolens ſoluere cogitaui fraudem: nam volens donare tibi habui rē pro derelicto: vt tu eam occupares: certe hec eſt quedam donatio: ⁊ ideo debet ſolui gabella tanꝙ̄ de cōtractu donationis. ⁊ allegat gloſ. que hoc tangit in. l. j. circa princi. ff. ſi ex noxali cauſa agatur. ⁊ ibi ponit etiā
8 Bar. ⁊ alij doct. ¶ † Sed nunquid talis donatio debeat inſinuari. Ludo. de ro. in l. modeſtinus. in fi. ff. de dona. tenet quod ſic. ſed Bald. in. l. ſi inter. C. de ſolu. videtur tenere contrarium dicens: qđ quando quis habet titulum non requiritur inſinuatio: ſicut notat quando habetur pro derelicto: ⁊ efficitur occupantis. d. l. quod ſeruus. de quo vide per Guil. de cu. in. l. j. ff. de rerum diuiſio. et per Ange. in l. ſi id quod. §. id quod. ff. pro derelicto.

¶ Ego vero dico: aut quis vult habere rem vere pro derelicto non habens animum donandi alicui certe perſone: ⁊ ſic non in fraudem: ⁊ tunc locum habet qđ dixit Baldus vt inſinuatio non requiratur. Aut habuit animum principaliter donandi certe perſone: ⁊ in fraudem legis habuit rem pro derelicto: puta ne ſoluatur gabella de dicta donatione: et tunc debet inſinuari ſicut ſi vere donaſſet per totum titulum. ſ. plus valere qđ agitur. Itē etiam hec ſunt vtilia: quia vbi quis eſſet prohibitus alienare non poteſt habere rem pro derelicto. vt not. Jacobus butri. in. l. prima. §. primo. ff. ſi ex noxali cauſa agatur. ⁊ Bart. in dicta l. quod ſeruus. ff. de ſtipulatio. ſeruorū.

9 ¶ † Quarto principal'r intelligimus ꝓ declaratione huius tituli pro derelicto: quando quis dicatur habere rem pro derelicto. ⁊ reſpondeo pro derelicto ha-

betur: quando dominus ea mente abiecit: vt id rerum ſuarum eſſe nolit: ideoqꝫ ſtatim dominus eius rei eſſe deſinit: vt dicit tex. inſtitu. de rerum diuiſio. §. pen.

10 ¶ † Sed quid ſi aliquis leuande nauis cauſa dubitans de naufragio: proiecit ex naui aliquas res in mare: nunquid videatur habere illas pro derelictis: dic qđ non in dubio. l. ij. §. fi. ꝛ ibi bona gloſ. ff ad legē rhodiam. de iactu. ꝛ l. qui leuā de. co. titu. ꝛ l. qua ratione. §. fina. ff. de acquir. rerū do. ꝛ inſti. de rerū diui. §. finali. et l. falſus. §. ſi iactum. ff. de furtis: ꝛ not. per gloſ. ꝛ doc. in dictis iuribus. Ex qualitate tamē actus poteſt perpendi de animo proiicientis: ſi habuit pro derelictis: vel animum recuperādi habuit: puta ſi proiecerit in mare librū apertum preſumitur ipſum habere pro derelicto. vt dixit glo. in. d. §. fi. ꝛ in. l. ij. §. fi. ꝛ in. d. §. ſi iactum. ꝛ Barto. ibi qui dicit quod ſi proiecit librum inuolutum in pannis cereis non preſumitur habuiſſe animum habendi pro derelicto: quod dicit eſſe menti tenēdum: nec huiuſmodi res poſſunt titulo pro derelicto vſucapi. l. ſi qs merces. ff. pro derelicto. ꝛ occupās dicta bona que ex naufragio perierunt: tenetur dño reſtituere. auten. nauigia. C. de furtis. et ibi docto. et habentur in. l. ſi quis nec cauſam. §. finali. ff. ſi certum petať.

11 ¶ † Item qui patitur ſecūdum decretū dicitur habere rem pro derelicto. gloſſa eſt ſingularis in. l. quāuis. ff. de damno infecto ſm. Baldum in. l ij. ff. ſi ex noxa.

12 cauſa agatur. ¶ † Quid autem ſi impetus fluminis rupit ratem et proiecit lignamina in fundum tuum: quomodo poteris ſcire: an dominus lignorum habuit ea pro derelicto Fredericus de ſenis in conſilio ſuo. ccij. quod incipit. domine Franciſce infra ſcripta materia ꝛc. format iſtam queſtionem. ꝛ dicit ꝙ lex que loquitur de materia derelicti: videtur dicere quando quis abiecit rem ſuam: ſed in caſu noſtro non abiecit: ſed ruina eaꝫ perdidit. vt in. d. §. ſi inſti. de rerū diui. vnde in caſu noſtro nō videntur lignamina p derelictis: nec ꝓcedit vſucapio. vt d. l. ſi quis merces. ff. pro derelicto. maxime ſm Cano. ſm quos ſemper requiriť

13 bona fides c. fi. de preſcript. ¶ † Quid ergo faciet iſte: in cuius agrum flumen lignamina et veteges proiecit: cum agris noceant: vt ea poſſit lucrifacere: cum nō cognoſcantur dñi dictarum rerum: et vř poſſe dici ſecundum Frede. in. d. conſili. quod fiat proclamatio in locis vicinis: vt dominus ea tollat infra certum tempus. Aut ex nunc pro derelictis haberi videantur: maxime ſi res ille ſunt leues. Ex cauſa namqꝫ compelli quis pōt agere. l. j. C. vt nemo inuitus. Hic enim cauſa ſubeſt: quia nocerent iſta lignamina vel tudera agris vicinorum. Subdit tamen ꝙ ſecurior via eſſet ꝙ poſt aliquod tempus poſt dictam proclamationem venderentur res: et pretium erogareť pauperibus. argu. c. cum tu. de vſuris. cum ſimili. Et hoc vltimum etiam vult Bar. in. l. falſus. § alienuꝫ. ff. de furtis. qui dicit ꝙ quando quis occupat rem quam putat pro derelicto habitā poteſt eam licite retinere: vt in toto titulo. ff. pro derelicto: ꝛ ſi hoc nō putauit: debet dare pauperibus pro anima eius cuius fuerunt. argu. auť. omnes peregrini. C. cōmunia de ſucceſſo. qđ tene menti: quia eſt quotidianū in locis vbi ſunt flumia rapida:

14 ſicut eſt padus et Atheſis. ¶ † Itē quādo qs denegat alimēta ſeruo infirmo ſtatiꝫ efficitur liber. l. j. §. ſed ſancimus. C. de lati. liber. tollen. ꝛ habetur in. l. fina. ff. p derelicto. per textum ꝛ gloſ. ꝛ inſtitut. de liber. §. fina. in glo. ordi. ꝛ glo. in auct. de nuptijs. §. ꝛ multo potius. et ibi Jaco. de bob. ꝛ Ange. in dicta l. fina. ꝛ habetur p glo. ordina. lxxxvij. diſtinct. ſi expoſitus.

15 ¶ † Sed quid ſi denegat alimenta futura ſeu preſentia ſeruo ſano: an per hoc videatur ipſuꝫ habere pro derelicto. gl. in dicta. l. fina. ff. pro derelicto tenet quod non ſed gſo. tenet contrarium in dicta. l. finali. C. de infant. expo. et in dicto. §. ſed ſancimus. ꝛ Ange. in dicta. l. fina. qui ita dicit ſummando illā legē: denegans alimenta preſtare: videtur rem pro derelicto habere: ꝛ ideo cōceditur occupanti: ꝛ etiam ipſa res poteſt ſeipſam pro libera gerere: ꝛ ideo ſi ipſe vult liber eſſe poteſt ſeipſum in libertate occupare. vt dicta. l. quod ſeruus. ff. de ſtipulati. ſeruo.

alias erit alterius ipſum occupãtis. Sꝫ Iaco. de are dicit quod quis poteſt eſſe ſeruus ſine domino: declaro ſi dominus denegat ſibi alimenta. quia videtur incõtinenti ipſum habere pro derelicto: et ſic perdit dominium ſerui. l. j. ff. ꝑ derelicto. nec acquiritur alteri ante occupationem: nec efficitur liber: niſi velit ſe occupare gerẽdo ſe pro libero: ⁊ ideo ſtatim quod dominus habet eum pro derelicto: ⁊ vult eſſe liber: fit liber titu. pro derelicto. ⁊ ſic intellige l auč. de nuptijs. §. ⁊ multo potius. ⁊ ratio poteſt aſſignari: q2 id quod pro derelicto habet in ſuã originem et primam cauſam redit: ſed ab initio omnes homines liberi naſcebantur: vt inſti. de liber. in princip. ergo ⁊c. Sed ſi quis denegat alimenta iam preſtita ſeruo reſtituere alteri: non videtur habere pro derelicto: nec ei libertatẽ impartiri: vt. d. l. ſi. ff. pro derelicto. et ita tenet in hoc ibi Ang ⁊ de iſta materia vide per glo. fina. ⁊ docto. in. c. j. de infan. ⁊ lang. expo. ⁊ per Goffre. in ſumma. co. ti. et per tex. ⁊ glo. lxxxvij. diſt. ſi expoſitus. ⁊ vide quod no. Bal. in. l. ſi qua illuſtris. in verſi. quero quis ſuccedat. C. ad orfici.
16 ¶ Itẽ adde quod id quod fortune committitur et non defenditur: non dicitur derelinqui. text. eſt. ⁊ ibi Bal. in. l. ſerui⁹.
17 ff. de ſta. ho. ¶ † Quinto principaliter eſt etiam ſciendum quis poſſit habere rem pro derelicto. Et reſpondeo regulariter ille qui alienare poteſt: ſed qui non poteſt alienare non poteſt habere rem pro derelicta: vt nota. Barto. in. l. qđ ſeruus. ff. de ſtipu. ſeruoꝝ. ⁊ not. docto. in. l. j. ff. ſi ex noxa. cauſa agatur. ⁊ dixi. ſ. in. vij. q. princi. in fine. ¶ Item bannitus non poteſt habere rem pro derelicto. ſolet allegari glo. not. in. l. iij. C. de agri. et cenſi. li=
18 bro. xj. ¶ † Sexto ⁊ vltimo nõ eſt pretermittendum aliud eſſe agruꝫ deſerere: et aliud derelinquere: qui enim derelinq̃t ipſum ex penitentia non reuocat. l. j. ff. pro derelicto. ſed qui deſerit infra biennium ei datur: ſi non fuit vocatus ꝑ poſſidentem: vt in. l. qui agros. C. de omni agro deſer. lib. xj. alias datur ſibi ſolum tempus ſemeſtre: vt. l. locorum. eod. titu. ita dixit Bar. in. d. l. qui agros. ⁊ ita vult Lud. de ro. in quodam ſuo ſingulari qđ incipit. quero que ſit differẽtia inter deſerere ⁊c. qui dicit quod ille habet rem pro derelicto: qui totalẽ abiecit a ſe dominium ⁊ poſſeſſionem rei ſue: quam ſi alius occupat: non habet locum penitentia. d. l. j. ff. pro derelicto. ⁊ l. qđ ſeru⁹. de ſtipu. ſeruorũ. ⁊ cognoſcitur an quis habeat rem pro derelicto ex qualitate proijciẽdi: puta quis proiecit librũ apertum: vt dixi. ſ. in. iiij. q. princi. Sed ſi ego proijcerem: quia me proſequebant inimici vt poſſem leuius currere, ſec⁹. Deſerere autẽ proprie dicitur qui a ſe abijcit diligentiam culture rei proprie: vt puta ſi habeo vineam ⁊ non facio ipſaꝫ zapare: dicor deſerere: ⁊ ex iſta deſertione reſultat quod res publica illum fundum vel agrum tributariũ: pro quo debetur tributum poteſt transferre in dominiũ alterius q̃ dicat ſe velle colere il-
19 lum fundum. ¶ † Sed nunquid poſtea primus dominus deſertor poſſit duci penitentia ⁊ recuperare fundum et colere: dicas quod ſic infra biennium vel ſemeſtre tempus ſm diuerſitatem cauſaruꝫ. text. ſunt ſingulares quos valde nota. Barto. in. d. l. qui agros. ⁊ in. l. locorum. C. de omni agro deſer. lib. xj.

¶ Laus Deo.

¶ Bartholomei Cepolle Veronenſis iuris vtriuſq; doctoris et aduocati conſiſtorialis ad. R. in Chriſto, patrem do. dominum Hermolaum Barbarum Venetum ſacri pontificij: ciuiliſq; iuris doctorem: ⁊ ciuitatis Verone ſanctiſſimum preſulem libellus de contractibus emptionum ⁊ locationum cū pacto de retrouendendo ſimulatis. a

Optimā bonorum poſſeſſionē maiores noſtri Veroneſes in fundis libellariis eſſe exiſtimātes facultates ſuas i eis ſemper collocare cōſueuerūt. Hi enī certiſſimos redditus dominis omni tempore nullo cum labore: nulla cum impenſa reconditos reddunt. Quod quidem et ſi hominibus: in primis tamen illis quibus nulla eſt agrorum cura cōuenit, atq; conducit. Sed cum omnes iam intellexerint onus grauiſſimū emphiteoticum eſſe: tum ꝓpter bella que diu nobis fuere: tum propter grandines et alias tempeſtates que pluribus annis Veroneſes conterruerūt. b Pauci, nunc admoduȝ reperiunt̄ qui ſe iuri emphiteotico ſubijcere velint: cum ſepenumero plus dominis reddant q̄ perceperint. Ex quo in preſentiarum nulli fere noui contractus emphiteotici celebrantur. Inoleuit autem in hac vrbe noſtra alius ſimilis contrahendi modus vendendi .ſ. fundum ipſumq; poſtea ſiue incontinenti ab eodem in perpetuum conducendi cū pacto de retrouendendo. Et ab his vt plurimum qui neq; vendere: neq; conducere cupiunt: ſed cogente neceſſitate
a hoc colore pecuniam mutuam[a] querūt. Unde cum his contrahentes ſepiſſime euangeliorum predicatores publice deteſtantur: ac etiam nonnulli qui bone conſcientie apud omnes exiſtimantur aliquem obligare ſibi hoc pacto perhorreſcunt. Plurimi autem hos contractus inire nō dubitant. Qua ex re illud euenit vt quandoq; vbi eſt abſtinendum nō abſtineant: et vbi non eſt cauēdū inaniter caueāt. Et licet apud viros religioſiſſimos de hoc publice predicari conſueuerit: nonnunq̄ tamen minus recte nonnunq̄ minꝰ perfecte id fieri ſolet: ⁊ ſi quādoq; a viro doctiſſimo recte ac ꝑfectiſſime hoc munus abſolutum fuerit: nō tamē ab omnibus: ⁊ preſertim viris indoctis itelliguntur: ⁊ ſi ab illis intelliguntur: id ex eorum memoria facillime delet obliuio. Quāobrem hunc libellum de his contractibus cōpoſui ſingulos in eo caſus qui euenire conſueuerunt diſtinguēdo et coniecturas plurimas: ex
b quibus cōtractus fictitius[b] ſimulatus ⁊ vſurariꝰ preſumatur et intelligat̄ vndiq; tactis diligētius colligendo vt omnes percipere poſſint a quibus abſtinendum ſit: ⁊ quos abſq; ſalutis interitu valeāt celebrare: quem libellū anteq̄ edere voluerim tibi inſcribendum ⁊ ad te mittendum eſſe putaui vt ſapientia et autoritate tua

a ¶ Pecuniā mutuā. Utrū dare mutuum petēti ſit de precepto. Reſpō. ſm Sco. in iiij. diſtinc. xv. q habens pecuniam ſibi pro aliquo tempore inutilem mortaliter peccat ſi eam nō mutuat indigenti ⁊ petenti: quia facit contra preceptū naturale ⁊ chriſti: ⁊ ſic ꝓhibet̄ vſura. et ꝓmo Moyſes l Deutero. cap. xxiiij. Non feneraberiſ fratri tuo ad vſurā pecuniā nec fruges nec aliā quālibet rem: ſed alieno fratri tuo abſq; vſura id quo indiget cōmodabis vt benedicat tibi dominꝰ deus tuꝰ in opere tuo.

b ¶ Contractus fictitius: et cōtractus ſimulatus preſumitur ſi venditor diu poſt contractum venditionis reperitur poſſidere. vide Corneum ſecūdo volumi. conſil. cxxj. incipiente / duo. ¶ Et ad probandum ſimulationem cōtractus quid requiratur: et an ſpecies ſimulationis debeant exprimi: ⁊ quot ſint ſpecies ſimulationis. vide Alexandrum in volumine conſilio. cxij. in prima ⁊ ſecunda columna.

hac in re mihi iudex exiſtas. Es enim ciuitatis noſtre ſanctiſſimus preſul z antiſtes: et in omni iure doctiſſimus. Nec vnq̃ alteri edẽdum eſſe cẽſui niſi prius per te viſus z correctus aut comprobatus extiterit.

1 Pacto de retrouendendo pignus contractum preſumitur.
2 Pactum de retrouendendo in contractu appoſitum de iure ciuili reprobatum non eſt.
3 Locatio et venditio iuſto precio facta de iure ciuili et canonico reprobata nõ eſt.
4 Jus naturale eſt quod in lege et euangelio continet: quo quiſq̃ iubet alij facere quod ſibi fieri vult.
5 Fraus et dol⁹ cuiq̃ patrocinari nõ debet.
6 In incertis nõ certis loc⁹ eſt cõiecturis.
7 Contractus an ſit pignoratitius ſimulatus ſiue vſurarius: an vero illicitus magna differentia eſt.
8 Contrahentibus ſe in precio decipe licet
9 Expreſſe vel tacite qñ in pacto de retrouendo aliquid actum dicatur.
10 Actus preſumptiuus potius q̃ tacitus per coniecturas inducitur.
11 Pacto de retrouendendo qñ aliqd preſumptiue actum dicatur.
12 Pacto de retrouendendo qñ aliqd dicaẽ factũ incõtinenti: vel ex interuallo.
13 Jure diuino ſeu conſcientie foro nullus decipi debet ſeu ledi.
14 Contractus ſimulatio teſtibus z inſtrumentis probari poteſt.
15 Pactũ de retrouendendo ſimulatũ pſumiẽ: qñ cõtrahentes non habuerunt animũ emendi vel vendẽdi.
16 Contractũ factum cum pacto de retrouendendo vbicũq̃ preceſſit cõtract⁹ mutui: ſemper vſurarius preſumitur.
17 Preſumptionem contra iuris a iure introductam ſemper probatio in contrarium admittiẽ: niſi ius ſtatuat quod nõ admittatur.
18 Pactum de retrouendẽdo doloſum preſumiẽ: qñcunq̃ in ipſa venditione leſio interuenerit.
19 Pactũ de retrouẽdendo etiã ſola paruitate vel maioritate preciũ maxime iuſti precii dimidiũ nõ cõtingẽte nõ facit preſumere cõtractum ſimulatum vel vſurariũ: z niſi alie coniecture fuerint.
20 Lex vel canon vbicũq̃ prouidens ſuper certo diſponẽdo ſm aliquã rõnẽ in foro iudiciali obtineat rõnabiliter ſm theologos et in foro conſcie obtinere debet.
21 Eccleſia in ſuis ꝯtractib⁹ fraudẽ aliquã adhibere non debet.
22 Cõtrahẽtibus de iure diuino non eſt licitum ſe decipere etiam citra dimidiam iuſti precii.
23 Foro ciuili vel canonico cur cõtrahentibus ſe decipere licet.
24 Contrahens vnus ſi alium non deceperit: q: quilibet ſciebat z intelligebat valorem rei vẽdite. Item nullus eorũ erat in ꝯhẽdi neceſſitate: z nihilominus res fuit vendita vel inſolutũ data: vel aliter plus vel minus iuſto precio alienata: an in foro conſcientie licitum ſit.
25 Reſtitutioni an in foro cõſcie quis teneatur: qñ vendens vel alienans leſus eſt ſagaciſſima perſona.
26 Reſtitutioni quib⁹ in caſibus in foro cõſcientie quiſpiam teneatur.
27 Emptor ſm ſanctũ Thomã ſi multũ iuuet ex re quã emit: z ille qui vẽdit nõ dãnificaẽ vltra cõem valorem illius rei: eaz vtilitatẽ emptori vendere nõ debet.
28 Preciũ iuſtũ in foro cõſciẽtie qd dicatur.
29 Lex vbi figit pedes ſuos: vltra tranſgredi non licet.
30 Res qd vendaẽ vel valeat q̃tum vendi põt: qũo intelligaẽ.
31 Res vbi quandoq̃ diuerſis precijs vẽdi põt: que via tutior eligenda ſit.
32 Pactũ de retrouẽdẽdo doloſis preſumiẽ qñ leſio eſſet in locatione: ſeu in fictus quãtitate.
33 Pẽſio iuſta alicui⁹ rei q̃ nã ſit: z qñ dicaẽ
34 Dom⁹ in ciuitate Verone cõiter in rõne triũ pro centenario locanẽ: z qñq̃ viliori pcio: ſi ipſe domus precioſe fuerint.
35 Liuelli de affictu: quicquid valeat aureus: ſiue eius eſtimatio creſcat: ſiue decreſcat: ſemper tãtũ in monetis ſolui dz.
36 Argumẽtũ ab experiẽtia ſumere bonũ eſt.
37 Pacto de retrouẽdendo quãdo in preciũ quãtitate leſio contingit preſumptio eſt ipſum fore iniquum.
38 Vſura eſt quicquid ſorti accedit.
39 Contractus vſurarius detegitur ſi cre-

ditor vltra ſortem aliquid recipiat.

40 Pactum de retrouẽdendo vẽditione in ſecũda ſi plus exigat̃ ſeu percipiat̃ quã fuerit: qđ ſoluit in prima: nõ in pecunia ſꝫ in alia re: iniquũ & doloſum p̃ſumit̃.

41 Pacto de retrouendendo p̃ſumptio eſt: ꝯtractum eſſe licitũ: qñ cõtingit leſio in aliqua expenſa: q̃ ad ipſum emptorẽ eundẽq; locatorẽ ſpectaret: & tñ ipſe velit q illa ad primum vẽditorem: eundemq; locatorem ſpectare debeat.

42 Creditor tenetur ſoluere tabellioni inſtrumentum crediti conficienti.

43 Cõtractus doloſus eſſe preſumitur: qñ res eſt pro parte vendita & pro parte donata: & donationis cauſa non ſubeſt.

44 Donatio pura & ſimplex ꝓpter liberalitatem & munificentiam fieri debet.

45 Benemerita in dubio non preſumunt̃.

46 Contractus ſimulatus iuramento non validatur.

47 Pactũ de retrouẽdendo quib⁹ verbis in inſtrõ appoſitis iniquũ eſſe preſumat̃.

48 Contractus iniquus eſſe preſumitur ex pactis vel clauſulis inſolitis in inſtrumẽto appoſitis.

49 Pactũ de retrouẽdẽdo qđ ſit doloſum: maxima p̃ſumptio eſt qñ emptor: idẽq; locator voluit ꝯtractum vẽditionis nõ poſſe diſſolui: niſi vſq; ad certum tempus.

50 Emptio & vẽditio ad certũ tp̃s fieri põt.

51 Pactuꝫ de retrouendendo doloſum eſſe preſumitur: quando in eo dictum fuerit: qđ emptor teneatur retrouendere venditori fundum venditum &c.

52 Pactũ de retrouendendo malũ eſſe preſumptio eſt qñ quis mihi fundum vendidit & ego ſibi dictum fundum in perpetuum locaui: & ſimpliciter in inſtrumento eſſet appoſitum pactũ de retrouendẽdo vſq; ad certum tempus.

53 Pactum de retrouendendo vſq; ad certum tempus completuꝫ vel in perpetuũ de iure ciuili licitum eſt.

54 Damnum nemo facere dicitur: niſi cuꝫ id facit qđ ius facere non habet.

55 Preſumitur in dubio quis velle qđ ſibi fauorabilius eſt.

56 Pactum de retrouendendo facere ad tẽpus cõpletum in foro conſcientie tutius eſt quam in perpetuum.

57 Temporũ taxationibus nulla rõ reddi poteſt: niſi q ita legiſlatori placuerit.

58 Pactum de retrouẽdendo eſſe malum: preſumptio eſt: qñ ab ipſo initio partes egerunt: q qñcunq; vẽditor reſtituet pecuniam perceptam: emptor etiam rem ſuam reſtituere teneatur.

59 Meum vel tuum proprie loquendo dicitur: qđ vendicari poteſt.

60 Pactum de retrouẽdendo ſimulatum: vel vſurariũ eſſe preſumitur: qñ pacta in cõtractibus appoſita claudicant: vtputa quia oia in creditoris & non debitoris fauorem appoſita fuiſſent.

61 Pactum de retrouendendo ſimulatum eſſe preſumitur ex parte venditoris propter ipſam rem venditam.

62 Pactum de retrouendendo malum eſſe preſumitur ex perſona ipſius vẽditoris. ſ. propter pretium.

63 Pactum de retrouendendo fictitiuꝫ eſſe preſumitur ex paruitate pretij ex perſona emptoris.

64 Pactũ de retrouẽdendo preſumitur eſſe ſimulatũ ex parte ipſius emptoris ꝓpter rem emptam quam nõ curauit velle vendere: nec de ea informationẽ ſuſcipere: & alia que ſequuntur.

65 Pactum de retrouendendo preſumit̃ eſſe vſurariũ ex ꝑſona emptoris. ſ. q emere noluerit: qñ ipſe ꝓpria predia venderet: & hmõi contractus faceret.

66 Pactum de retrouẽdendo fictitium eſſe preſumitur: quando contractus venditionis & locationis cum pacto &c. clam & occulte celebrati ſunt.

67 Beneficium eccleſiaſticum qui occulte confert preſumitur contra eum.

68 Pactũ de retrouẽdẽdo vſurariũ eſſe p̃ſumit̃ qñ in loco vbi ꝯtctus celebrat⁹ eſt: cõſueuerunt ſimilia fenora exerceri.

69 Uſurarius p̃ſumitur: ſi quiſpiam moret̃ loco vbi vſure exerceri cõſueuerunt.

70 Pactũ de retrouẽdẽdo iniquũ eẽ p̃ſumitur: ſi celebratũ fuerit inter emptorẽ & vẽditorẽ q̃ ꝯſueti fuerint ſiles ꝯtr⁹ facere.

71 Conſuetus eſſe quiſpiam dr̃ aliquid facere quando bis vel ter idem fecerit.

72 Qualitas facti ex facientis perſona preſumitur.

73 Pactum de retrouendẽdo vſurariũ eſſe

preſumitur quãdo contrahens vſuras exercere ſolitus fuerit.
74 Uſurarij cũ ſint peſſimũ genus hominũ de facili contra ipſos preſumitur.
75 Maliti{s} hominũ indulgendũ non eſt.
76 Pactum de retrouendendo illicitũ eſſe preſumitur: quando venditor rei vendite in poſſeſſione remanſit.
77 Preſumitur nemo ſuũ iactare velle.
78 Preſumptio ſimulationis per precariã poſſeſſionem excluditur.
79 Pactum de retrouendendo iniquũ eſſe preſumitur: quãdo venditio per modicũ tempus durauit.
80 Pactũ de retrouendendo fraudulentuꝫ eſſe preſumitur: qñ receditur a cõtractu emptionis ſeu vẽditionis per reſtitutionem inſtrumentorum inciſorum.
81 Donent: aut legent: aut vendant ſi vni inſtrumenta emptionũ alicuiꝰ rei: ipſa res vendi: donari: vel legari videtur.
82 Naturale nihil tam eſt ꝙ eo genere vnũ quodqꝫ diſſolui: quo ligatum eſt.
83 Contractũ ſimulatũ: fictitium: vel vſurarium: que preſumant remiſſiue.
84 Inſtrumento venditionis et cõditionis cum pacto de retrouẽdendo: ſi hec clauſula appoſita eſſet: videlicet ꝙ ipſe partes renuntiant ſeu renuntiauerunt exceptioni ſimulationis et apparentie contractus ⁊c. quid iuris.
85 Contractus in dubio an vſurarius cenſeri debeat.
86 Probatio dilucida et legitima que ſit: ⁊ que ſint preſumptiones: indicia: et ꝓbabiles coniecture.
87 Coniecture vere probabiles que ſint.
88 Proſoneta ſeu mediator an teſtis eſſe poſſit.
89 Inſtrumentũ qui dicit fuiſſe ⁊ eſſe ſimulatum: ſeu fictũ: ſimulationis: ſeu fictionis cauſam oſtendere debet.
90 Exceptio generalis incerta et obſcura non prodeſt niſi declaretur.
91 Malo abſtinere non ſufficit: niſi qđ bonum eſt fiat.
92 Subueniri qñ vni non poteſt: niſi alter ledatur: ſatius eſt neutrũ iuuare: ꝙ alterum grauare.
93 Homines quicquid agant: ſola intentio iudicat omnes.
94 Quinqꝫ pro centenario an eſſe debeant habito reſpectu ad pecuniã per emptorem ſolutam: an ad valorem rei: vel eius fructuum.
95 Fundum in emendo licet deceptus fuerim: alij locando vel vendendo eundem fundum decipere non poſſum.
96 Locatio ſimplex qñ ad certuꝫ tp̃s facta fuerit: habet reſpectus in fictu ad valorem rei vendite ⁊ locate: ⁊ eius fructuũ.
97 Conſuetudo qñqꝫ in delictis excuſat.
98 Connexorum ⁊ dependentium idem eſt iudicium.
99 Ceſſio propter modicum pretium ſimulata preſumitur.
100 Contractũ ſimulatum: pignoratitium: ſeu vſurariũ: ad preſumendum duo potiſſimum requiruntur. ſ. pactũ de retrouendendo: ⁊ pretij paruitas.
101 Contractus an feneratitius preſumatur: ſi quiſpiã recepit mutuo certaꝫ pecunie quantitatẽ: puta centũ: ⁊ pro illis fecerit venditionem titio de predio valoris ducentorum: ⁊ per aliud inſtrumẽtũ poſtea titius promiſerit ſibi retrouendere: ſolutis ſibi centum.
102 Ratione quo quis magis vtitur: eo maioris autoritatis eius verba videntur.
103 Inſtrumento in dubio ſtanduꝫ eſt: nec ſimulatus preſumitur.
104 Contractus ſimulatus et in fraudem vſurarum celebratus de iure canonico ex duobus preſumitur.
105 Pactũ de retrouendendo: pretij paruitas: conſuetudo fenerandi contractum feneratitium preſumere faciunt.
106 Dictio maxime qñqꝫ abundat.
107 Interpretari in re dubia in meliorem partem ſemper debemus.
108 Regula ꝙ ſicut que non proſunt ſingula multa iuuant: ita econtra que nõ nocent ſingula multa nocent.
109 Contractus ſimulatus ad hoc vt preſumatur: quomodo pretij paruitas: ſeu deceptio in pretio preſumiatur.
110 Societatis partes in dubio equales eē debent.
111 Leſio ſaltẽ in tertia parte: ⁊ non in ſexta interuenire debet: ad hoc vt reductio ad boni viri arbitrium petatur.
112 Leſio de iure canonico tunc eſſe dꝫ: qñ

modicum etiam precium eſt.
113 Quãtitas magna et parua cauſe ⁊ per=
ſonarum reſpectu eſſe dicitur.
114 Judex in pacto de retrouendendo:et in
quocũq alio ꝯctu: ꝙ ſint doloſi: iniqui: ⁊
vſurarii: qualiter arbitrari debeat.
115 Contractu quãdo nõ interuenit dolus
fraus: vel ſimulatio: nec aliqua leſio: vel
deceptio in precio venditionis: locatio=
nis: vel pacti de retrouendendo ſed ſunt
alie ꝓſumptiões vł coniecture doli: frau
dis: vel ſimulationis: quid iuris.
116 Conſcientia omnipotenti Deo occulta=
ri non poteſt.
117 Contractibus cum pacto de retrouen=
dendo abſtineat: qui ſine cõſcientie ſcru
pulo viuere optat.
118 Anime ſalutẽ in his que reſpiciunt: ad
euitandos graues conſciẽtie remorſus:
pars ſemper ſecurior tenenda eſt.
119 Eccleſia quandoq propter ſcandalũ cri
men tolerat.
120 Eccleſia qñq crimẽ tolerat ꝓpter mul=
titudinem peccantem.

Ciuis quidã Ueronẽſis fun
dum emit centum aureis.
deinde ipm venditori loca
uit iure libelli. xxv. libris
denariorũ Ueronenſiũ: fe=
citq eidem vẽditori pactũ
a de retrouẽdendo[a]. Ex quo dubitare con
ſueuit apud predicatores religioſos et
catholicos viros et preſertim in ciuitate
Uerone: vbi ſepiſſime huiuſcemodi con=
tractus celebrari cõſueuerũt: ſi dictꝰ cõ=
tractus venditionis ⁊ locationis cũ pa=
cto de retrouendendo ſit licitus. In qua
quidem materia multe varie ac diuerſe
ſententie reperiunt. Quidã enĩ dixerunt
dictum contractũ eſſe illicitũ ſimulatũ ⁊
vſurariũ: qꝛ nõ ŭnq ille qui emit ⁊ et in=
continenti locat cũ pacto de retrouendẽ
do non habet nec habere videt animũ
emẽdi: ſed ſolũ percipiendi fructus ſiue
redditus pecunie ſue centuꝫ aureorum
vcꝫ. xxv. libras ſingulis annis: nec etiam
vẽditor habuit animũ vendendi: ſed po=
tius fundũ ſuũ pignorãdi: ex quo ſimpli
citer et abſolute vẽdere noluit: ſed ſolũ=
modo cũ pacto et cõditione qđ ſibi locet
cũ certa penſione ⁊ cũ pacto de retrouen

1 dẽdo. † Ex pacto enĩ de re
trouendẽdo preſumit pi=
gnus ꝯctũ: vt dicit Bar. ꝑ
illũ text. in l. creditor. §. ſi.
qui incipit poſt diuiſionẽ.
ff. qui po. in pigno. ha. ⁊ te
net Bald in l. creditoris.
ad finẽ. C. de pigno. Et idõ
iſti dicũt ꝙ iſte cõtractus
non modo eſt illicitus: qꝛ
cenſet ſimulatus: ſed etiã
eſt vſurarius. Nã qñ ven
ditor alienat et remanet
in poſſeſſione etiã ſi cõſti=
tuat ſe emptoris noĩe poſ
ſidere eſt ꝓſumptio frau=
b dis[b]. Et qđ vẽditio fuerit
ſimulata niſi interuenerit
traditio corporalis: vt no.
Bar. in l. poſt cõtractũ in
tertia col. in prin. ff. de do=
na. ⁊ in l. ſicut. § ſuperua=
cuũ. ff. quibus modis pig.
vel hypo. ſoluit. de quo vi
deat qđ dicã in tertio ca=
ſu principali. xxv. preſum
ptione. ſic licet inſtrm ſo=
net de venditione: tñ vere
contrahentes voluerunt
ꝙ eſſet pignus: vt ibi. ⁊ ꝓ=
batur in c. illo vos. extra
de pignori. et in c. ad no=
ſtram. extra de emptione
⁊ venditione. ⁊ per ea que
habẽtur in l. emptione. C.
plus valere quod agitur.
quam quid ſimula. con=
cipit. Et maxime hec opi=
nio videtur vera: quia di=
cit Joan. and. poſt Hoſti.
in dicto c. ad noſtrã. in no
uella. experientia docuit
ꝙ vſurarij dimiſſis cõtra=
ctibus mutui inchoaue=
runt facere huiuſmodi cõ
tractus: videlicet ꝯtractũ
cõditionalẽ cum pacto de
retrouẽdendo rem ⁊ poſt
ea ne forma contractus
ex vi illius pacti iudica=
ret illum vſurarium cepe

a ¶ De re
trouendẽ=
do. Et pa=
ctum de re
trouendẽ=
do: an in=
ducat pre
ſumptio=
nẽ vſurarũ
ꝯ nõ ſolitũ
feneraṙ.
Uide cor=
ne. primo
vol. conſil.
ccxxiiij. in
cip. ꝗſtiõ. et
cõſil. l. ccxlj.
⁊ cõſil. ccc=
xlviij. inci.
viſa. ⁊ pa=
ctum de re
trouẽden=
do iſta cer
tuꝫ tẽpus
caſu ꝗ em
ptor velit
pro ſeipſo:
an et qñ ꝓ
cedat vt ꝓ
mittẽs cõ=
pelli poſ=
ſit. vide ꝯſ.
ccxliiij.
b ¶ Frau=
dis. Iſai=
as propheta. c. xxxij.
fraudulẽ=
ti. vaſa peſ
ſima ſunt.

a ℂ Uſurari⁹. Cõtract⁹ qñ celebratur in fraudē uſurarum vide tex.in l.j.cũ gloſ. C.de his q̃ ad p̃n.voca.lib.x.et Bald.in.l.illud.in fi. ꝟſic.extra glo.hic po ſita.C.d̃ ſacroſanctis eccl.vbi al legat.d.l.j.

rũt facere bina inſtrumẽta. Primum purum emptionis. Secundũ promiſſionis de retrouendendo. Hodie vero debet debitorem pecunia indigentem cõſidere de vſurario ſicut ſacriſta faciendo ſibi purum inſtrumentum venditionis:nec vult in eodẽ inſtrumento:vel alio facere pactum de retrouendẽdo ne propter hoc preſumatur contractus vſurarius[a]. Sed certe hodie faciunt duo vel tria inſtrumenta. Primum venditionis pure. Secundũ locationis liuellarie:quia emptor locat rem emptã venditori. Tertium quãdoqꝫ ſcilicet pactũ de retrouendendo. Alij dicunt qꝺ dictus contractus de retrouendẽdo eſt licitus de iure ciuili ⁊ canonico ⁊ etiã in foro conſcientie.⁊ ſic de
2 iure diuino:† quia de iure ciuili pactum de retrouẽdendo appoſitum in contractu non eſt reprobatũ: vt eſt caſus in.l.ij.C.de pactis inter emptorem ⁊ vẽditorem.⁊ ibi no.per doc. ⁊ no. Ange.in.l.ad officiũ in fine.C.cõmuni diui.nec de iure canonico: vt probaꝫ in.d.c.illo vos. de pignori.⁊.c.ad noſtrã.d̃ emptio.et venditio.et dicam in.xij.preſumptione. Neqꝫ etiã de iure diuino pactum de retrouẽdendo videtur eſſe reprobatũ.probatur Leuitici.xx.queſtione.c.ibi dum dicitur.ſi attenuatus frater tuus vendiderit poſſeſſiunculã ſuã et voluerit propinquus eius poteſt redimere qꝺ ille vendiderat. Si autem nõ habuerit proximum et ipſe precium ad redimendum potuerit inuenire computabuntur fructus ex eo tempore quo vendidit:⁊ quod reliquum eſt reddet emptori ſicqꝫ recipiet poſſeſſionẽ ſuam. Et hoc maxime verum eſt quando deceptio ſiue leſio non eſt in ipſa venditione nec in locatione neqꝫ in pacto de retro-
3 uendendo.† Nam de iure ciuili et canonico venditio et locatio iuſto precio facta non eſt reprobata.⁊ probatur in toto titul.ff.et.C.de conditione venditione et locatione.et inſtitu.eodem. et extra eodem.de emptione et venditione et de locatione cum ſimilibus. et pactum de retrouendendo factum dummodo non ſit ſimulatũ et preciũ iuſtum non videꝫ eſſe reprobatum ab aliquo iure etiam ſi ſit conuentum cum venditione ⁊ locatione eiuſdem rei precedente:vt eſt caſus in.l. fundum.ff.de contrahen.emptio.immo videtur eſſe quedam gratia et liberalitas:quia eſt liberatio a iure liuelli cum tendat dictum pactum ad liberandum venditorem eundemqꝫ conductorem a iure liuelli: qui de ſui natura eſt perpetuus:vt eſt caſus notabilis in ca. primo ꝟ primo.ibi ex natura perpetui liuelli in titulo de alie.feu.et ibi not.per docto.in vſi.feu.cum ergo dictum pactum nõ tendat ad necem vẽditoris:ſed ad eius gratiam et vtilitatem: videtur quod ſit permiſſum etiam in foro conſcientie cum illud idem vellet ſibi fieri emptor idem ipſe locator ſi eſſet venditor et conductor argumen.c.pri.prima diſtincti. vbi text.
4 ſic dicit.† Ius naturale eſt quod in lege et euangelio continetur quo quiſqꝫ iubetur alij facere qꝺ ſibi vult fieri et prohibeꝫ alij inferre qꝺ ſibi nollet fieri.vnde Chriſtus in euangelio. Omnia quecũqꝫ vultis vt vobis faciant homines et vos eadem facite illis.hec enim eſt lex et prophete. Et hec opinio videtur etiam fundari et inueniri ex communi opinione et obſeruantia ciuitatis Verone. Nam quotidie celebrantur Verone huiuſcemodi contractus⁊ reputantur liciti. Ergo videtur qꝺ non poſſunt dici illiciti et vſurarij:vt probatur in.l.quis ſit fugitiuus.ꝟ apud labconez.ibi.quia id facit

qđ ei publice facere licere arbitratur.ff. de edil edic. Et ibi Bar. dicit per illū tex. ꝙ ſi quis facit aliquē actū vel contractū qui exiſtimetur cōmuniter licitus. ¶ Cōtrariū tamen eſt in veritate: q̄ꝛ ſapit vſurariam prauitatē ex hoc non dicitur vſurarius. ꝛ ibi hoc idē dixi addēdo qđ hoc eſt multū no. pro mercatoribus alijs qui quotidie faciunt multos cōtractus vſurarios in veritate: et cōmuniter tenetur in illo loco ꝙ non ſit vſura qđ tales non ſunt vſurarij et non forte peccant niſi eſ-

a ſent in ignorantia ſupina[a] et non curarent nec valent informationem habere. arg. l. nec ſupina.ff. de iuris et facti ignoran. et argu. eorū que no. Bar. in l. bonorum.ff. de bo. poſ. ꝛ in. l. pe.ff. de adul. ad qđ videaꝶ qđ dicā in. v. caſu principali. ver. niſi dicam⁹ ꝙ ꝯſuetudo nec tex in. d. c. ad noſtrā. extra de emp. ꝛ vēdi. vbi ponitur pactū de retrouendēdo quādocūꝗ cōtra dicere videtur: q̄ꝛ ibi nō videtur reprobari cōtractus ex eo ꝙ eſſet appoſitū pactū de retrouendēdo: quādocūꝗ: ſed q̄ꝛ ipſe emptor fuit in dolo: quia venditor ibi volebat recipere pecuniam mutuo et non vendere. vt pꝫ ibi. in princi. dum dicit. Cum B. laicus ab. M. mutuo recipere voluiſſet: ꝛ emptor ne videretur vſurarius ꝛ ſic ne poſſet poſtea cōueniri tanꝗ̄ vſurarius voluit ꝙ dictus. B. venderet ſibi domos ꝛ oliuas ꝛ ſic cum in veritate fieret mutuū voluit ꝙ inſtrumentū fieret

b de venditione: ꝛ ſic propter dolum[b] emptoris eiuſdem locatoris reprobatur ibi contractus et non ꝓpter pactum de retrouendendo: vt probatur in tex. ibi igi-

5 tur fraus ꝛ dolus[c] cuiquā patrocinari

c non debet ꝛc. De quo tamen eſt alter dicendum: vt dicitur plene in quinto caſu principali. et licet ex pacto de retrouendendo rem: ipſa res intelligitur obligata vt dixi. ſ. non tamen ꝓpter hoc preſumitur cōtractus ſimulatus vt ſtatim dicam: nec etiam obſtare videtur ꝙ dixi ſm Barto. ꝙ contractus preſumatur ſimulatus quando venditor remanet in poſſeſſione: quia illud non procedit quādo venditor reſponderet emptori de fructibus. hoc enim facit ceſſare preſumptionem fraudis. argu. l. lanibus. C. de agri. ꝛ cenſi. lib. xj. vt dicit Bal. in. d. l. poſt cōtractū. in prin. iij. col.ff. de dona. et in dicta. l. ſicut. §. ſupuacuum.ff. quibus mo. pig. vel hypo. ſol. Itē non procedit quo ad ipm vēditorem dicētem contractum fuiſſe ſimulatū: q̄ꝛ nō ſufficit vt ex hoc ſolo poſſit venire cōtra factum ſuū: vt de ſeruo pigno. da. ma. l. ſi creditorib⁹. Sed quo ad tertium creditorē dicentē contractū fuiſſe ſimulatū vt ſi contractus preiudicet. bene procederet ſcđm Bar. in. d. l. poſt cōtractū. in. iij. preſumptione. in fi. in. d. §. ſuperuacuū. i fine ꝛ ſequiꝶ Bal. in. l. emptionem. in fine. verſi. qualiter probeꝶ. C. plus valere qđ agitur. ꝛ Frāciſcus zabarella in. c. illo vos. in ſcđo notabili. extra de pigno. Alij vero aliter dixerunt. prout ex infra dicēdis apparebit q̄ brevitatis cauſa hic omittuntur.

Ego Bartholomeus Cepolla Veronēſis iuris vtriuſꝗ doctor minimus ꝛ aduocat⁹ ꝯſiſtorialis ſic nūc dicerē diſtinguēdo ſex caſus principales: ſalua tñ meliori deliberatione cuiuſlibet alterius

a ¶ Supina. Ignorātia nō excuſat eū qui dabat operā rei illicite. Bar. no. in. l. cum q̄. §. pe.ff. de iniur. Itē nec que nō pōt allegari Alex. in. l. fi. de decre. ab ordi. fac.

b ¶ Dolū. Dolus in alienāte rem cā mutādi iudicū probaꝶ eoipſo ꝙ rem alienauit sub pacto đ re ſibi retro reſtituēda vel quādo accepit p̄cium vel alienā rez pro eadez ſm Bar. l. l. litē ſi res. §. ideꝗ ficti.ff. de alie. iudic. mut. cauſa fact. Et dolus cōſiſtit in animi quali. non in pretio. l. doli. et ibi Bal. C. de reſci. vendi.

c ¶ Dolus. Dol⁹ ex cōiecturis ꝓbaꝶ. gloſ. i. c. fi. de renun. in. vj. l. ꝗ tacitꝰ. §. qui dolo. de ꝓba. l. dolū. C. de dolo. pau. đ ca. ꝯſi. lxxx. et Bart. in. l. fi. C. de probatio. vbi dicit verum ſi ſunt coniecture indubitate. ita ꝙ animū iudicis reddant certum. vide Specul. de except. §. fi. verſi. tu autem.

et maxime theologici et ſctē mřis eccľie:cui⁹ opinióí ⁊ deciſióí ſemp adhe reo et nunc me ſubmitto. Quādoq; cōtractus dicte locationis pacti de retrouendedo fuit celebratus ex interuallo poſt contractum venditionis:⁊ nihil fuit actum expreſſe vel tacite ipſius venditionis tēpore nec ante dictos ꝯtrahentes de celebrando dicto cōtractu locationis ⁊ pacti de retrouendendo. Quādoq; fuit actum inter cōtrahentes expreſſe vel tacite tempore venditionis vel ante de locando dictā rem venditam eidem venditori cum pacto de retrouendendo vel tempore dicte vēditionis fuit celebratus cōtractus locationis et pacti de retrouendēdo et in dicto cōtractu vēditionis ⁊ locatiōis et pacti de retrouendēdo non interuenit vere ficte vel preſumptiue fraus dolus ſimulatio/vel aliqua leſio ſeu deceptio in vēditione locatione vel pacto de retrouēdēdo nec in aliquo alio. Quādoq; in dicto cōtractu īteruenit fraus vel dolus vel ſimulatio vere vel ficte vel preſumptiue ⁊ eſt deceptio ſiue leſio in venditione locatione ⁊ in pacto de retrouēdēdo. Quādoq; in dicto cōtractu interuenit fraus[a] dolus vľ ſimulatio ex parte vtriuſq; cōtrahētis vel vnius tm̄:ſed nulla īteruenit leſio in ꝑtio vēditionis locationis et pacti de retrouendēdo. Quādoq; dubitat̃: an i: dicto cōtractu dolus vel fraus vľ ſimulatio interuenerit et interuenit leſio in locatiōe et pacto de retrouēdēdo in aliquo aut aliquibus ex ipſis. Quādoq; non interuenit dolus fraus ſimulatio:nec aliqua leſio in pretio vēditionis:ſed in aliis:vel adſunt alie ꝑſumptiones doli fraudis vel ſimulationis.

a ¶ Fra⁹. Fraus ꝑſumit̃ ex actuū celeritate et ex nimia liberalitate. bal.in.l.cū quam xv. col.ď fidei cō.Itē ꝑſumit̃ cū cōſtet de dāno ⁊ nō aliter. bal.i.l. ſi tutor. C. de interdi. ma.inf tu. et pu.Itez ꝑſumit̃ ex nimūſ cau te.bal.in.l. etiā.iij.co. C.de exec. rei iudi.et no.in.l vj. ff.de ꝯdi.īſti.⁊ i.l.pe. C.de euic. Itē ꝑſumitur ex ꝗlitate pſone vt ſi eſt ſolitus feneraři. ſcdm Bal i.l.cū aľs.iij.op. C.de vſu.

Primo caſu quando contractus locationis ⁊ pacti de retrouendēdo fuit celebratus ex interuallo poſt cōtractū venditionis ⁊ nihil fuit actū expreſſe vel tacite ipſi⁹ venditionis tempore:nec ante inter dictos contrahentes de dicto cōtractu locationis et pacti de retrouēdendo:⁊ ſine dubio hoc caſu cōtractus locationis ⁊ pacti de retrouendendo eſt licitus:nec poteſt dici ꝙ ſit ſimulatus vel vſurarius:q: nihil interuenit ꝓpter qď iudicari poſſit ꝙ dictus cōtractus locationis ⁊ pactum de retrouēdendo fuerit illicitus ſimulatus vel vſurarius:imo licitus.⁊ qď potius continet meram gratiam ⁊ liberalitatem ex parte locatoris ꝓpter dictum pactum de retrouendendo. Idem eſt dicendum multomagis ſi habeo fundum quem emi vel aliter acquiſiui a titio:⁊ poſtea ipſum locaui ſempronio eiq; feci pactum de retrouendendo. Nam hoc caſu nulli dubiuz eſt qď licitum:quia non reperitur hoc ꝓhibitum in iure ciuili aut canonico aut theologico.potius dici poteſt ꝙ fiat gratia ipſi conductori per ipſum locatorem per pactum de vendendo: maxime cum non poſſit dici ꝙ fuerit pignus vel contractus ſimulatus.ex quo res locata nō fuit ipſius cōductoris: ſed ipſius locantis tm̄:et iuſtum pretiū locationis et pacti de vendendo. interuenit. Si autem fuiſſet actum de retrouendendo tempore vēditionis expreſſe vel tacite vel preſumptiue ꝙ quando ſit dicetur in ſequēti caſu principali:tunc quid iuris ſit dic vt ibi dicam. Et in tertio caſu principali in.x.preſumptione. Sed ſi interueniſſet precium iuſtum reſpectu locationis vel pacti de retrouendendo vel venditionis tantū: vel in omnibus predictis ꝙ quādo ſit dicetur in tertio caſu principali in ſecunda tertia et quarta preſumptione: et tunc ſi pretiuz fuit iuſtū reſpectu vni⁹

cōtractus

cōtractus ſ[illegible]: et ſine dubio non erit. nec eſſe poterit cōtractus vſurari⁹: ſed ſi fuiſſet leſio in tribus predictis cōtractibus vel duobus ex eis: ⁊ idē etiā eſt dicendū. Ex quo in veritate percipio fructus vel redditus rei mee locate: nec aliquod pignus vere vel preſumptiue interuenerit ⁊ hoc ſi emptor habuit animum emendi et venditor vendendi quod ſic dic vt dicam in primam preſumptionē in prin
9 ci. †q: in incertis non certus locus eſt cōiecture.l.continuus.§.qđ ita.ff.de verborū obli.al's ſecus. Ad que adde qđ dicam in quarto caſu principali. Poterit tamen dici dictus cōtractus illicitus: q: ſi fuit iniuſtum pretium in venditione et pacto de retrouendendo vltra vel citra dimidiā iuſti pretij: tunc in eo quo plus iuſto cōmuni pretio res erit empta locata vel promiſſa de vendendo tenebitur. ledens ſupplere iuſtum pretium vel reſtituere illud plus qđ perceperit de fictu vel venditione ſeu retrouendi. ⁊ tenebit etiam reddere vere fictum futuru; ⁊ preciu; vēditionis ſeu retrouenditionis ad iuſtum pretium in foro cōſcie vel reſcindere dictū cōtractum in electione ipſius ledentis ēt de iure ciuili qñ vt dixi eſſet deceptio vltra vel citra dimidiam iuſti precij per.l.ij.cu; ibi no.C.de reſcin.vendi. Et etiam.de iure cano.vt eſt caſus.in c.cū dilecti.ibi q: vero in arbitrio emptoris eſt. ⁊ in.c.cū cauſam.ibi aut ſuppleatur.extra de emp.⁊ vendi.qđ quidē ꝓcedit etiam ſi eſſet leſio in ſimplici locatione tm̄ ſiue fuerit locatio ad tēpus ſiue liuellaria in perpetuū: q: beneficiū.d.l.ij.C.de reſcin.ven.nō ſolū h; locū in venditione ſeu emptione.ſed etiam in locatione ⁊ cōductione ſimplici: vt ꝓbatur.in l.ſi in.precio.§.quēadmodū.ff.loca. ⁊ in.l.j.§.ſi quid in fraudem.ff.ſi quid in frau.pa. ⁊ ita t; glo.fi.in.l.ſi olei.C.loca. ⁊ glo.in.l.in venditione.§.j.in l.ſi minori.ff.de bo.auc.iudi.poſ.⁊ gl.fi.in.l.ſi ea pactiōe.C.de vſur.⁊ Spe.in tit.de emp.et ven.§.ergo nunc dicendum reſtat.de reſcin.ven.verſi.ſed nunquid predicta lex. Et ita tenet Cy.in.l.legem.in princ.C.loca. ⁊ in.d.c.quemadmodum. Bal.in.c.cum cauſam.cl.ij.ad finem.extra de teſtib.et Angel.in.l.maioribus.C.communia vtriuſq; iudi.et Anto.de butr.in.c.cū dilecti.de empt.⁊ ven.et ita tenēt doc.in.d.l.ij.C.de reſcin.vēdi. Itē habet locū beneficium.d.l.ij.etiam in locatione perpetua liuellaria ſeu emphiteotica.vt ꝓbatur in.d.c.ad noſtrā.extra de reb⁹ eccl.nō alie.arguēdo ibi de feudo ad emphiteoſim. Et ita tenet Spec.in titu.de locato.§.nunc aliqua.verſi.nonageſimo. ⁊ bal.in.d.l.ij.ver.eſt dubium.de contractu emptiōis. Et Ludo.de ro.in.l.ſi ꝗs cū aliter.in.viij.col.in prin.ff.de verb.ob.et Jo.de imo.in.c.cū cauſam.circa fi.extra đ emp.et ven.et do.Barto.Saly.idem tenet in quoda; ſuo cōſi.quod incipit. Super puncto quo queritur an eccleſia.qui mouet in primis ꝑ glo.l.excepto.C.loca.in verſi.fructus que dicit: ꝙ idē iudicatur de cōtractu ſimili locationis ꝙ de ipa locatione. ⁊ per gl.in fi.in.d.l.ſi olei.que vult ꝙ beneficiū.d.l.ij. habeat locum etiam in cōtractu innominato[a].et idem ſc; quod habet locum in emphi.ſeu liuello.d.l.ij.tenet Ant.de bu.in.d.c.cum dilecti.de emp.et vendi. Si habeatur reſpect⁹ ad valorem iuris emphiteotici. Et ſic attēdatur deceptio inſpecto valore communi iur; emphiteotici: de quo dicā in tertia preſumptione ⁊ ita intelligantur predicti doctores: ſecus ſi haberetur reſpectus: et attenderetur deceptio ad verum valorem rei: de quo

a ℂ Contractu innomiato. Cōtract⁹ inominatus quas actiones pariat.vide in ſpe.de acti.ſeu peti.§.ſequitur videre.ver.ſed et vbi.⁊.ff.de ꝑſcrip.vbi.per totū.

dicam plene in ſecūda pᷓſumptione.ver.verū quia dictū eſt. Nam tunc non haberet locum beneficiū d.l.ij.C.de reſcinden. vendi. Et iſto modo poteſt ſaluari Spe. qui cōtrarium videtur dixiſſe in titu. de emp.ꝛ vendi.§. nūc reſtat verſi.quid de conceſſione in emphiteoſim. vbi dixit ꝙ.d.l.ij.non habet locum in dicto contractu emphiteotico. et iſtud teneo qđ dixi ſcđm do.Anto. Sꝫ ſi nō eſſet leſio citra vł vltra dimidiam iuſti pretij ſed in minori quātitate. tunc quid iuris ſit. dic vt infra dicā in pͥma diſtinctione.ꝛ plene in ſecūda preſumptiōe tertij caſus pͥncip.† Et eſt maxima differentia an cōtractus ſit pignoratitiꝰ ſimulatus ſiue vſurarius an illicitus: quia quando eſt vſurariꝰ pignoratitius vel ſimulatus quicquid percipit de ficto redditu vel fructibꝰ debet in ſorte idest in debito pͥncipali computari:vt probat in.c.illo vos. extra de pigno.et in.c. ad noſtram.de emp.ꝛ vendi. et in titu.extra de vſur. et maxime in.c.j.et.ij.ꝛ.c.cō queſtus.et.c.cum contra. extra de pigno. et in.l.j. et ij.C.de pig.actio.cum ſi.ꝛ not.gloſ.in.c.ex literis. in verbo ſorte ampliꝰ. extra de iureiur. Intantum ꝙ extenuatur debitum ſortis per ſolutionem fictus vel redditꝰ vel perceptionem fructuum ipſo iure: vt eſt caſus.in.l.j.C.de diſtra.pigno.ꝛ hoc tenet gl. in.d.c.ex literis. et in verbo ſorte et amplꝰ. de iure iur. Sed quādo cōtractus eſt ſolūmodo illicitus ꝛ nō vſurarius vel pignoratitiꝰ aut ſimulatus:tunc illud tantū qđ recipitur vltra iuſtum pretium eſt reſtituendum ꝛ cōtractus reducendus vel reſcindendus:vt.d.l.ij.cum ibi no. C.de reſcin. vendi.ꝛ no.gloſ.fin.in verbo deceptione circa pͥncipiū in.c.cū dilecti.ꝛ de empt. et vendi.ꝛ in.c.per tuas.in verbo intereſt enim.de donatio extra. ¶ Circa hoc aūt ſic cōcludas. Aliquando contractus eſt ſimulatus ſiue vſurarius. Aliquādo eſt tm̄ modo illicitus.i.iure nō pᷓbatus.naꝫ hmōi ſimulatio eſt a iure improbata in notatis in toto tit.C.plus valere qđ agit et in d.c.ad noſtram.ꝛ in.d.c.illo vos.cū ſimilibus. Item vſura eſt illicita ſeu reprobata vtriuſqꝫ teſtamenti pagina: vt eſt text.in.c.quia in oībus.et.c. ſuper eo. extra de vſu.ꝛ etiam de iure ciuili hodie quia leges nō dedignantur ſacros canones imitari:vt eſt tex.in aut.de eccleſi.titu.ꝛ ibi glo.col.ix.ꝛ no.glo.in.l.cum alle gas.ꝛ in aut.ad hoc.C.de vſur.ꝛ in.l.j.C. de ſumma trini.ꝛ ibi per doc. ꝛ hoc caſu quando cōtractus eſt ſimulatus vel vſurarius poteſt reſcindi vel annullari cum dictiōe quā poſui.ſ.in quarto caſu pͥncipali ad finem.ꝛ fructus percepti computari debent in ſorte:vt.ſ.d.dixi. Si vero contractus eſt tantummodo illicitus et non ſimulatus vel vſurarius ꝙ eſt quādo contrahentes habuerūt animum vere et ſimpliciter contrahendi ſed deceptio ſiue leſio interuenerunt in pretio:et tunc ſi leſio eſt in dimidia iuſti pretij vltra vel citra contractus poterit reſcindi vel debebit ſuppleri iuſtū pretiū de iure ciuili et canonico ſm beneficium.d.l.ij.ꝛ d.c.cum dilecti.ꝛ.c.cū cauſam. Et multo magis reprobatus eſt iſte contractus in foro conſcientie in quo non eſt licitum contrahentibus ſe decipere etiam in pretio: vt dicam plene in ſecunda preſumptione: nec fructus / vel redditus per emptorem medio tempore percepti in hoc caſu in ſortem computantur: nec ſunt reſtituendi de iure ciuili vel canonico: quia hoc non memini me legiſſe iure cautum. Immo.d.l.ij. videtur probare contrarium:ex quo ſolum prouidit

a ¶ Simulatꝰ. Contractus ſimulatus quō pᷓbet vid. Pau. de caſ. cōſi. lxxx. ꝛ cōſi. cxiij. ꝛ cōſi. cccxxvj. et ſe. Bar.i.l. pacta nouiſſima circa mediū. C.de pact. Cōtractꝰ pᷓſumitur vſurariꝰ ꝛ ſimulatus qn̄ vēditio modico tēpore durauit. Bar. i conſil. Pe. nicole. et Paul. de caſt.conſi. cccxxv. inci pi. i cā mota ꝛc. verſ. his pᷓmiſſis ꝛc.

qđ ſit in electione ledentis vel reſcindere
contractum vel ſupplere iuſtum preciū:
et cum tenuerit ipſo iure venditio:et ſic
emptor perceperit fructus rei ſiue eos re-
ſtituere non tenetur.⁊ facit ad hoc quod
not.Bald.in.c.j.in titu.de feudo dato in-
vicē leg.cōmi.in vſi.feu.⁊ qđ no.Anto.de
bu.in.c.ad noſtram.circa medium.ibi.ſꝫ
veniente tempore.de emp.⁊ vendi.in fo-
ro autem anime ⁊ ſic diuino:bene credo
ꝙ emptor teneatur reſtituere fructus ſi-
ue redditus vel in ſortē computari pro
eo minori precio quo res fuerit vendita
vel diſtracta.Sed ſi leſio non eſt in dimi
dia iuſti precij:tunc talis contractus
eſt licitus de iure ciuili vel canonico per
d.l.ij.C.de reſcinden.vendi.⁊ per dictū.c.
cum dilecti.et,c.cum cauſam.de emptio.
et venditio.et hoc tantum intelligitur
8 quod dicitur:† quod licitum eſt contra-
hentibus ſe in precio decipere: vt.l.in
cauſe.§.pe.ff.de mino.⁊ in.l.itē ſi in pre- 9
cio.§.quēadmodū.ff.locati.⁊ ſic peti non
poterit qđ reſcindatur dictus cōtractus
aut qđ ſibi ſuppleat̄ iuſtum preciū vel ꝙ
fruct⁹ reſtituant̄ aut cōputent̄ in ſortē.
Itē nec in foro cōſciētie iſte ꝯctus erit re
ſcindendus.Credo tamen ꝙ tenebit̄ le-
dens ſupplere iuſtum preciū ⁊ fructus
reſtituere ꝓ eo pluri vel minori quo res
eſt vendita vel diſtracta: ex quo in foro
cōſcientie vt dixi nō eſt licitum contrahē
tibus ſe decipere in precio circa dimidiā
iuſti precij.⁊ vt no.Anto.de butri.in.c.in
ciuitate.extra de vſuris.et in capitu.quia
pleriqꝫ.in ſi.ante pe.colū.de immu.eccle.
Et dicā plenius in ſecunda preſumptiōe
tertij caſus pincipalis.verſi.de iure aūt
diuino ⁊c.

Secundo caſu principali quādo
fuit actum inter contrahentes
expreſſe vel tacite vel preſum-
ptiue tempore venditionis vel
ante de locando dictā rem venditam et
de faciendo pactum de retrouendendo
vel tempore dicte venditionis fuit cele-
bratus contractus locationis ⁊ pacti de
retrouendendo:et in dicto pacto locatio
nis venditionis:et pacti de retrouendē-
do non interuenit fraus vel ſimulatio vel
aliqua leſio ſeu deceptio in aliquo.Et
tunc etiam hoc caſu omnes dicti contra
ctus ſunt liciti etiam in foro conſcientie
nec pactum de retrouendendo coniun-
ctum cum venditione et locatione eiuſ-
dem rei reddit contractum vſurariū vel
illicitum ſi nulla fraus dolus vel ſimula
tio:aut leſio ſiue deceptio interuenerit:vt
probatur in.l.ij.C.de pact.inter empt.et
vendi.et eſt caſus no.in.l.quod fundū.ff.
de contrahend.emp.Et ita tenet Alberi.
de ro.in.d.l.ij.qui dixit quod ita de facto
obtinuit dictam inueſtituram ſine loca-
tione valere.⁊ hoc not.⁊ tenet glo.in ter-
minis in capi.conqueſtus.extra de vſu.
in glo.magna.circa finē.ibi nō eſt tamē
vſura vt ſi vendo tibi fundū.Nec obſtat
tex.in.d.c.ad noſtrā.qꝛ ibi ꝓpter pactum
de retrouendendo tñ nō reprobatur cō-
tractus:ſed ꝓpter fraudē ⁊ dolū empto-
ris:vt dixi.ſ.circa principiū:qđ tñ intel-
lige ſm ea q̄ dicā in ſequēti caſu princi-
9 pali.¶† Quando aūt dicat̄ ſeu intelliga-
tur actum expreſſe vel tacite vel ꝓſum-
ptiue tempore venditionis vel ante de
pacto de retrouēdendo:dic ꝙ expreſſe dr
actum qñ hoc ꝓbari pōt manifeſte ꝙ ita
dixerit et expreſſe voluerit venditor vel
emptor.Tacite qñ inter emptorē ⁊ ven-
ditorē factum de dicto pacto de retrouē-
dendo et non coram teſtibus: qꝛ forte ſi
dixit emptor confidens in fide ꝙ tibi fa-
ciam ex interuallo pactū de retrouendē
do vel dixit ex nunc promitto tibi retro-
uendere:ſed nolo qđ de hoc fiat mentio
in inſtrumēto locationis vel vēditionis
ſicut faciebat Hieronymus de ſaluati-
cis vſurarius: qꝛ tēpore venditionis ſe-
piſſime nolebat facere pactū expreſſe de
retrouēdendo ne contractus cenſeretur
vſurarius ⁊ clam promittebat venditori
et volebat quod venditor de ipſo confide
ret: et communiter ſeruabat fidem pro-
miſſam.hoc autem ſcilicet tacitam fidē
fuiſſe promiſſam probare poterit per cō-
feſſionem vel per teſtes vel per ſcriptu-
ram de manu emptoris.vel qꝛ emptor
ſcripſiſſet hanc promiſſionem ſuper li-
bris ſuis: vel quia etiam ita eſſet ſoli-
tus facere ſicut ſolitus erat dictus Hie-
ronymus per ea que habentur et notan
tur.in.l.ij.§.ſi quis palam.cum.§.ſequē.

a ¶ Cõiecturas. cõiecture ſufficiũt i his q̃ cõiter in ſecreto fiunt. Bald. in ru. C. de probat. et alex. i. l. fi. de qõne. ꝙ cõiecture a ꝛ pſũptiones ſufficiũt in his q̃ cõiter ſecrete fiũt.

b ¶ Retrouendendo pactũ de retrouẽdẽdo qũo ꝓbet Paul. de ca. cõſi. cclxxx. incip. viſo ꝓceſſu ꝛ atteſtationib⁹ in .ij. colũ. in fi. ꝙ per ꝯiecturas ꝛ preſumptiones. et in. cõſi. ccclij. qđ lci. Iudex eſt miniſter. ꝛ Alex. cõſi. cxxj. li. pte vbi ſt an ꝑ teſtes; et an ꝑ vnicũ cũ iuramẽto in ſupplemẽtum ꝓbatiõis.

et in .§. tacita. et in. l. cum tacitus. ff. de iure fiſci. ꝛ in l. cum tacitũ. ff. de ꝓba. ꝛ q̃ notanť per Bar. in. l. ſi gener. ff. de his quibus vt in di. licet glo. Jo. an. in. c. cũ cõtra eu ȝ ante mediũ. ibi ſi conſtat tacite vt per coniecturã. de regu. iur. in. vj. itellexerit ꝙ tacite ꝯſtare dicať ꝑ cõiecturas.† Nã per ꝯiecturas[a] inducitur potius actus preſumptiuus q̃ꝫ tacitus: vt probať in. c. req̃ſiti. extra de teſta. et in. c. illo vos. in fi. an ſcđo preſumiť. de pigno. ꝛ in. c. ad noſtram. in verbo ptȝ. et ibi glo. q̃ exponit. i. preſumitur. de emp. et vendi. ꝛ probať in alijs iuribus ꝓcalle. ad qđ facit qđ ſtatim dicã. ¶ † Preſumptiue aũt diceretur actu ȝ qñ incontinẽti poſt venditionem facta fuiſſet locatio: cum pacto de retrouẽdẽdo: vel qñ poſt venditiõẽ et locationem incontinẽti fuiſſet factũ pactũ de retrouendẽdo. ꝗ breuitate em̃ ſpatij preſumitur dictum aut factũ: vt eſt tex. cum gl. fi. in fi. ꝛ ibi ꝑ doc. in. l. ſi ventri .§. ſi in bonis. ff. de priui. credi. et eſt tex. cum glo. in verbo inconti nenti in. c. officij. extra de elec. ꝛ per Bar. ꝛ doc. in. l. poſt ꝯtractũ. ff. de dona. §. j. verũ. item pone aliquis. ꝛ per Cy. in. l. ſi quis poſt hac. i. ij. q. C. de bo. preſcri. ꝛ per Bal. in. l. ij. C. de edi. act. ꝛ per eundem Bal. in l. ij. per diuerſas. C. mãda. vbi dicit ꝙ cum fuerit facta promiſſio de retrouendendo incontinenti preſumitur conuentum fuiſſe per prius per dictam. l. ſi ventri. ad quod adde quod dicitur in prima preſumptione. circa princip. ¶ † Qñ autem dicatur incontinenti vel ex interuallo factum. dic ꝙ hoc eſt relinquendũ arbitrio iudicãtiſ. ar. l. j. ff. de iure delib. et c. de cauſis. extra de offi. deleg. et per glo. fi. in. c. non eſt. de regu. Ita tenet Angel. in. d. l. ſi ventri .§. fi. de priui credit. ꝛ Ludo. de ro. in. l. j .§. j. ff. de verborum obliga. et qñ eſt factum pactum de retrouendendo eadem die et loco: et coram eiſdem teſtibus preſumitur fuiſſe factum incontinenti. ar. a communiter accidẽtibus ſm Bald. qui ita dicit nota. l. pe. que incipit. in his .§. mulier. ad fi. ff. ſolu. matri. Item qñ eſt factum pactum de retrouendendo[b] eodem die de quo eſt facta venditio preſumať factum incontinenti: vel etiã de eo conuentum tempore venditionis vel ante: quia vna dies non eſt longum interuallum: vt probatur in. l. ſi ex duobus. in princi. ff. de duob⁹ reis. et ita not. Bar. in. d. l. j .§. j. ff. de verbo. obliga. Et ita vidi al's conſultum per plures docto. in materia noſtra ſimulationis. Facit ad hoc optie qđ not. Bal. i. l. j. in fi. C. de ope. liber. vbi dicit ꝙ ſi fit eodẽ die et loco preſumitur eſſe factum eodem cõtextu. ꝛ vide quod no. Innoc. ꝛ doc. in. c. conſiderauimus. extra de elec. ꝛ vide Oldra. in cõſi. cclxij. Et hoc maxime verum ſi nõ eſſet apposita vel deſcripta hora contractus in iſtrumẽto neq; in inſtrumẽto pacti de retrouendendo: ſicut communiter non apponiť nec de iure regulariter tabellio apponere tenetur. iuxta no. per Cy. in. l. optimam. in. v. q. C. de cõtrahen. ꝛ cõmit. ſtipula. ꝛ per Bald. in. l. in preſcriptione. in. ix. colum. C. ſi contra ius vel vtilitates publi. in. l. fi. in. iij. col. C. de edi. di. adria. tollen. et in. l. cum ponas. C. de inter. matri. ꝛ in. l. imperato. ff. de ſtatu ho. et per Joan. an. in additio. Specu. in tit. de inſtrumen. edi. § dicto. verſi. ſi poſt inditionem. et in addi. que incipit. Hora diei. et per gloſſ. no. in. l. ſi ex pluribus .§. fi. cũ ibi no. ff. de ſolu. Nam licet inſtrumentũ vẽditionis preſumatur preceſſiſſe ꝛ inſtrumentum pacti de retrouendendo ſubſecutũ: q2 iſte ordo nature eſt: vt not. Bald. in prima conſti. codi .§. hoc igiť. in. ij. col.

in.vij.no.tñ preſumã dictũ ſim inſtrumē-
tum pacti de retrouendendo fuiſſe eadē
hora confectum: qꝛ ita cõiter fieri ſolet.
ar.l.j.C.de arbi.cũ ibi no.per gloſſ. ꝛ doc.
et per glo.pe.in.l.cum dotem.de iure do.
Item preſumptiue intelligeretur actum
tpe venditionis vel ante de retrouēden-
do qñ ſubeſſet preſumptio ꝙ ipſe vendi-
to: veriſimiliter nõ voluiſſet niſi cum illo
pacto de retrouendendo: vt dicam in ſe-
quenti caſu principali in prima ꝛ duode
cima preſumptione.

Tertio caſu principali quãdo
in dicto ꝯtractu fraus vel do
lus vel ſimulatio vere vel fi-
cte vel tacite vel preſumpti-
ue interuenit: ꝙ qñ fit ſtatim
dicetur: ꝛ eſt deceptio ſiue leſio in vendi-
tione locatione ꝛ pacto de retrouenden-
do: ꝛ tunc ſine dubio tales cõtractꝰ ſunt
non modo illiciti: ſed etiã ſimulati ꝛ vſu-
rarii: tum propter doluꝫ ꝛ fraudem ꝛ ſi-
mulationem: tum etiam propter ipſam
deceptionē ſeu leſionem: vt probatur ex-
preſſe per tex.in.c ad noſtram.ibi cum re
vera.ꝛ ibi.quandoqꝫ a ſeptēnio.et ibi. qꝛ
igitur dolus ꝛ fraus.extra de emp.ꝛ ven
di.ꝛ in.c.illo vos.ibi.non eſſe pure ven-
ditas ſed pignori obligatas.ꝛ ibi p.xxij.
lib.obligatur.cõiuncto ibi.xxvj.lib. ꝛ ibi
quod vltra ſummam receptam.bo.ſolu.
deberent perſolui.extra de pigno. ꝛ ideꝫ
dicendum eſt etiam de iure diuinoᵃ ꝛ ſic
3 in foro conſcientie. † de quo iure ſeu fo-
ro nullus debet decipi ſeu ledi: vt proba
tur in.c.j.ꝛ dicam in ſcđa preſump.ꝛ di-
citur fraus vel dolus vel ſimulatio vere
interueniſſe qñ actũ fuiſſet inter ptes ꝙ
licet inſtrm̄ loqueretur de venditiõe ni-
hilominꝰ intelligeret̃ eſſe pignus. Sed
emptor voluit qñ mutauit pecuniaꝫ qđ
recipiens mutuo pignoraret ſibi fundũ
vel domũ: ꝛ ꝙ fieret inſtrm̄ qualiter ven-
debat ſibi ad hoc vt emptor poſſit lucra
ri fructus: ꝛ ne per canonem contra vſu-
rarios edictum poſſet impoſterum con-
ueniri: vt hic ꝓbatur in.d.c.ad nr̃am.ibi
cũ.B.laycus ab.W.mutuũ accipere vo
luiſſet: nec per canonē contra vſurarios
edictum poſſet impoſterũ conueniri do-
mos.i.oliuas recepit ab eo titu. emptio-
nis cũ re vera contractus
vſurarius agere.ꝛ ibi.qꝛ
igitur fraus et dolus. ex-
tra de empt.ꝛ vendi.ꝛ iſta
probari poterunt non ſo-
lum per cõfeſſionem par-
tium: ſed etiã per alia in-
14 ſtrumēta ꝛ per teſtes.† et
ꝙ per inſtrã ꝛ p teſtes ꝓ-
bari poſſit ſimulatio con-
tractus ſenſit glo.in aut.
de fide inſtru.§.ſi vero ali
dd.col.vj.ꝛ tenet Cy.in l.
optimã.in.ij.oppoſi.C.de
cõtrahen.ꝛ cõmit.ſtipu.ꝛ
Barto.ꝛ doc.in.l.genera-
liter.C.de nõ nume. pecu.
et Joan.de imo.in.d.c.ad
noſtram.de emp.ꝛ vendi.
Item dicitur fraus dolus
vel ſimulatio interueniſſe
ficte: qñ lex vel ſtatutum
ita fingeret: vtputa ſi quis
diceret: ſi quis fecerit ta-
lem contractum fingatur
vſurarius vel ſimulatꝰ.fa
cit ad hoc gl.in.l.vnica.§.
accedat.in vbo preſuma-
tur.C.de rei vxo.actio. et
qđ not.per glo.ꝛ docto.in
l. non eſt veriſimile.ff. qđ
metus cauſa.ꝛ in.c.is qui
fidem.extra de ſpon. Iteꝫ
dicitur fraus vel dolus vt
ſimulatio interueniſſe ta-
cite: quando tacite actuꝫ
eſt inter contrahentes qđ
licet inſtrumentum fieret
de vēditione: tamen in ve
ritate eſſet pignus vel ecõ
trario: licet partes vellent
quod eſſet pignus: nihilo
minus diceretur in inſtru
mento quod eſſet vendi-
tio: quod quando ſit dixi
ſ.in ſecũdo caſu proxime
precedenti. Item dicitur
fraus vel dolus vel ſimu-
latio interueniſſe in con-
tractu preſumptiue quã-
do non conſtat quod ſit

ᵃ ¶ Iure diuio. Iuſ diuinũ dr ius naturale gloſſ. inſtitu. de oblig. q̄ ex deli.na. in ꝑn. ꝛ alex. in.l inl. de cõdi. ꝛ demonſtra.

actū expreſſe vere vel ficte vel tacite inter
partes ꝙ cōtractus vēditionis celebref:
cum in veritate eſſet pignus. Sed preſu
mi ex pluribus preſumptionib⁹ ⁊c. Se=
quitur prima preſumptio.

15 ST prima † preſumptio eſt
quando lex preſumit ꝙ con
trahentes nō habuerūt ani
mum emendi: vel vendendi:
quod eſt quando tempore ven=
ditionis vel ante fuit dictū vel tractatuꝫ
quod non eſſet venditio/ſed pignus. Nā
tunc venditio ſtatim ſecuta preſumitur
ſimulata. Idem ſi venditio fiat ex inter=
uallo: ſed vendens prius dixerat et pro=
teſtatus fuerat quod non intendebat qḋ
eſſet venditio: ⁊ ſi cōtingeret ipſum in fu
turum vendere intendebat quod eſſet pi
gnus. ita ſing. dicit Bar. ſm Jac. de but.
in. l. pacta nouiſſima. C. de pac. et ibi per
Bal. ⁊ docto. et no. Barto. Bal. Ange. et
docto. in. l. item quia. §. idem iuliano. ff.
de pact. ⁊ Bart. ⁊ Joan. de imo. in. l. titia.
§. idem reſpondit. et l. j. ff. de verbo. obli. et
Ange. in. l. j. in. iij. col. in fi. verſi. in glo. ibi
ex his que preceſſerunt. ff. de iudi. ⁊ Bal.
in. l. multum. in. ij. col. C. ſi ꝗs alteri vel ſi=
bi. ⁊ ad hoc vide glo. in. l. interpoſitas. in
verbo qualitas. C. de tranſac. Si autem
predicta proteſtatio non preceſſit: ⁊ con=
tractus appareat celebratus in formam
venditionis: licet inter partes tractatus
de celebrando aliter ſiue in alia forma ꝑ
hoc non probaretur contractus ſimula
tus vel fraudulentus: quando vt dixi cō
tractus venditionis celebrat⁹ fuit ex in=
teruallo poſt dictum tractatum. pro hoc
l. cum in plures. §. locator horrei. ff. loca.
ſm Ange. qui ita no. in. l. ſi quis cum ali=
ter. ff. de verborum obligat. Et ſubdit qḋ
ſi verba contractus eſſent ita ambigua
quod poſſent trahi ad multos ſenſus in=
terpretanda ſunt ſm tractatuꝫ quantū=
cunqꝫ precedentem. allegat ad hoc In=
nocen. in. c. innotuit. extra de arbi. quod
eſt valde notandum. et ita tenet Ludo.
de roma in. d. l. ſi quis cum aliter. in. xiiij.
[illegible] fi. qui allegat glo. ordinariam
in. l. j. in glo. j. ad fi. ff. de iudi. ⁊ gl. in. l. ele
ganter. in princ. in verbo puto. ff. de con=
di. inde. ⁊ l. heredes palā. §. ſed ſi notan.

ff. de teſta. Item preſumitur ꝙ cōtrahen
tes non habuerunt animum vere vēden
di ⁊ emendi quando debitor petebat mu
tuū: ⁊ creditor dixit nolo mutuare. Sed
te emere volo cum pacto de retrouēden=
do ad certum tempus ſm Hoſti. et An=
to. de but. in. c. ad noſtram. de emp. ⁊ ven
di. Et de hoc eſt caſus ſecundum intelle
ctum Odof. in. l. emptione. C. plus valere
quod agitur. vt refert ⁊ tenet ibi Bald. in
princip. qui dicit ꝙ hoc non eſt nota. di=
gnum. Et idē voluit Guil. de monte lau
du. in cle. ex grandi. de vſu. ⁊ cum ſequi=
tur ibi iij. queſtio. §. ceterum. do. Franc.
zaba. Et idem tenet Ludo. pontanus in
ſuo ſingulari quod incipit. Quero an pa
16 cta de retrouendendo. † vbi dicit ꝙ vbi=
cunqꝫ contractum factum cuꝫ pacto de
retrouendendo preceſſit tractatus mu=
tui ſemper ꝑſumitur vſurarius. Et ideo
debet null⁹ declarari ⁊ fructus reſtitui.
allegat dictum ſingulare Odo. relatum
per Bald. in. d. l. emptione. et dicit ꝙ ita
etiam conſuluit. Et idem tenet etiā Jo=
an. de imol. in. d. c. ad noſtram. qui ſub=
dit ꝙ hoc ideo preſumitur: quia originalis
cauſa fuit mutui petitio. Idē quādo pro=
baretur ꝙ debitor querebat pecuniā ac=
cipere mutuo ſup tali poſſeſſione: ⁊ poſt
ea reperitur ipſum feciſſe venditionem
de illa poſſeſſione quaꝫ querebat. Nam
tunc preſumitur color queſitus de con=
tractu ad contractum: ſicut ⁊ alibi de ꝑ=
ſona ad perſonam: vt. ff. ad velle. l. mu=
lier. §. cum eſſet. Ita dixit domi. Pau. de
ca. in cōſi. cccxxviij. in prin. ⁊ alle. no. per
Hoſt. in. c. ad noſtram. Item non preſu=
mitur animus vendendi ⁊ emēdi quan=
do fuit actum inter partes a principio
quod dictus emptor cogeretur vel obli=
gatus eſſet ad locandum ipſam rē ven=
ditam ipſi venditori cum pacto de retro
uendendo: ⁊ quod aliter dictus venditor
non eſſet venditurus: vel quia in inſtrumē=
to venditionis dicitur cum pacto de re=
trouendendo: ſiue quod ipſe venditor
non eſſet venditurus. hec tamen verba
nunqꝫ tu apponas in inſtrumēto vendi=
tionis: quia declararent inſtrumentum
eſſe ſimulatum. Unde ſi vigore dicti pa=
cti etiam incontinenti poſt ipſam vendi

tionem vel eadem hora vel die fuerit facta dicta locatio dicto vēditori de dicta re periplum vēdita cum pacto de retrouendēdo in eodem inſtrumento locationis contento: vel etiam in alio inſtrumēto fuiſſet appoſitum pactum de retrouendendo preſumeretur quod venditor non habuiſſet animū vendendi. facit ad hoc quod dixi in precedenti caſu principali. circa finem. Hec tamen preſumptio tolleretur: ſi conſtare poſſet expreſſe de contrario: vcȝ quod venditor habuit animū vendendi ⁊ emptor emendi: maxime per cōfeſſionem partis: quia preſumptio nō cadit ſuper certo: ſed ſuper incerto tantum: vt per gloſ. in. l. vnica §. accedat. in verbo preſumatur. ꝟ. de rei vxori. actio. et in. l. ſiue poſſidetis. C. de probatio. ⁊ ſic in incertis nō certis locus eſt cōiecture. l. continuus §. cum ita. ff. de verborum obliga. ⁊ in. l. pedicularis §. argētis. ff. de auro ⁊ argē. leg. ⁊ in. l. ille aut ille §. cum in verbis. ff. de leg. iij. cum ſimi. Et quia dicta preſumptio non eſt iuris et de iure: ſed iuris tantum: vt not. do. Lauren. de rodulphis in ſuo tracta. de vſu. quem ſcripſit ſuper. c. cōſuluit. extra de vſu. in. l. x. qō. et licet eſſet preſumptio iuris et de iure: ita quod non poſſet admitti probatio in contrarium per. c. is qui fidem. cum ibi not. de ſponſalibus. et per no. in auten. ſed iam neceſſe. C. de donat. ante nup. et in corpore vnde ſumitur. ⁊ vt videtur ſentire Joan. cald. de Bononia in quadam ſua diſputatione ſeu queſtione que incipit. vſurarius. quod tamen non teneo: quia contra preſumptionem iuris a iure introductam ſemper admittitur probatio in cōtrario: niſi ius ſtatuat quod non admittatur. vt eſt gloſ. no. liiij. diſtin. c. fraternitatem. in gloſ. fina. Et eſt gloſ. l. diſtin. ferrum. in glo. fina. ad finē. et not. per docto. in. c. is qui fidem. Sed in hoc nō reperitur quod ius ſtatuat cōtrarium quod nihilominus cōtra dictā preſumptionem iuris: de iure admitteretur preſumptio in contrarium per cōfeſſionem partis: vt not. gloſ. in auten. de quali. do §. illud quoqȝ. colum. vij. et eſt glo. in. l. contractibus. in princip. in verbo nullo modo. C. de non numera. pecu. Et not. Ang. et do. Pau. de caſtro in. l. inter ſtipulante §. ſi ſtichum. in principio. col. ff. de verborum obliga. ⁊ not. per doc. in dicta auten. ſed iam neceſſe. et in. d. c. is qui fidem ⁊ ita ſentit gloſ. in. c. ad noſtram. in verbo patet. de emptio. ⁊ vendi. et ibi Anto. de but. qui dicit quod ſi conſtat ꝙ ſit venditio: et ſic venditor habuerit animum vendendi tenebit talis contractus et emptor lucrabitur fructus. et hoc tenet Joan. de imo. ſequendo domi. Anto. in. d. c. ad noſtram. in verſic. in eadem glo. in fin. ⁊ iſtud eſt veriſſimum. qd bene not. in practica vt caute procures quod ſaltem venditor profiteatur quod habuerit animum vendendi maxime reſpondendo oppoſitionibus emptoris ſi hoc eſt verum: quia per talem confeſſionem vel aliam ſufficientem probationē apparebit. Et iudicabitur ꝙ dictus contractus fuerit omnino ſimulatus neqȝ pignoratitius neqȝ vſurarius ſed verus: quod ſingula. not. et tene menti vt ſcias defendere emptorem. Et eadem ratione poteſt dici econtra quando inſtrumentum loquitur de vera venditione ⁊ in veritate fuit ſimulata. Nam cautela eſt ꝓ venditore vt procuret probare ſi poteſt quod ipſe non habuerit animum vendēdi nec emptor emendi. ¶ Nam ſi probabitur vel confiteantur partes quod neuter habuerit animum vere contrahendi videlicet emptor emendi nec venditor vendendi: tunc indiſtincte dici poteſt quod iſte contractus ſit ſimulatus vel vſurarius non ſolum in foro conſciētie ſed etiam in foro canonico et iudiciali: quia conſtare dicitur expreſſe de ſimulatione ſaltem re ipſa. facit ad hoc. l. prima. et per totum. C. plus valere quod agitur. vt dicam plenius in quarto caſu principali. vbi eſt videndum. Sed ſi probatio vel confeſſio fieret ſolummodo qd vnus tantum contrahentium habuerit animum vere vendendi: ſed emptor habuit animum reemendi vel econtra: tunc quid iuris ſit: dic vt dicam in dicto quarto caſu principali: vbi hoc prolixiꝰ examinatur.

18 Secūda †preſumptio eſt quando interuenit leſio in venditione[a] ꝓrima quia res vēdita valebat centum ⁊ fuit vēdita plus vel minus prope dimidiā iuſti pretij quod qñ ſit: dic vt habetur per glo. ⁊ doct. in l.ij. C. de reſcin. vendi. ⁊ in c.cū cauſam. extra de emptio. ⁊ vend. ⁊ in. c. cū cauſam. el. ij. extra de teſti. ⁊ licet ex ſola paruitate pretij nō preſumatur dolus ſufficiēs ad reſcindendū cōtractum: vt eſt caſus in l. dolus. ⁊ in. l. ad reſcindēdum. C. de reſcindē. vendi. et ſic nō preſumitur cōtractus ſimulatus: vt no. Ange. in. l. interpoſitas. in fi. C. de tranſact. tamen hoc coniunctum cum aliis inducit preſumptionem doli: vt eſt gloſ. no. in. d. l. dolus. in verbo pretij. que allegat. l. cū hi. §. modus. ff. de trāſac. vbi hoc optime probatur. ſi enim eſſet leſio in paruitate pretij nō contingente dimidiam iuſti pretij: tūc de iure ciuili eſſet licitum: nec vlla mala preſumptio induceretur ꝓ hoc contra ipſum emptorem: nec deberet suppleri ad iuſtum pretium: quia licitum eſt cōtrahētibus ſe in pretio decipere: vt. l. in cauſe §. penultimo. ff. de minori. vbi tex. ſic dicit in pretio emptionis ⁊ venditiōis naturaliter licere contrahentibus ſe circūſcribere. ⁊ eſt tex. not. in. l. item ſi in pretio. §. quemadmoduz. ff. locati. vbi ſic dicitur ad literam: quēadmodum in emendo ⁊ vendēdo naturaliter conceſſum eſt quod plus ſit minoris emere: ⁊ qd̓ minoris ſit pluris vendere ⁊ inuicem ſeſe circunſcribere. Idem et in locationibus et conductionibus quoqꝫ iuris eſt. Idem eſſet licitum de iure canonico: vt no. gloſ. fina. in verbo deceptiōe. in. c. cū dilecti. extra de emptio. et vendi. et gloſ. fina. in. c. cū cauſam. el. ij. extra de teſti. et gloſ in verſ. inuenerunt. in. c. per tuas. extra de dona. ⁊ gloſ. in. c. in ciuitate. extra de vſuris. Et ibi hoc tenet dominus Anto. de but. ⁊ habet per Bal in. d. l. in cauſe §. penul. ff. de mino. ⁊ per Alberi. de roſa. in l. ij. C. de reſcindenda venditione. ⁊ ſic in foro ciuili vel canonico nō poteſt dici ex paruitate pretij tantū: que non contingat dimidiā iuſti pretij qd̓ ſit aliqua ꝓſumptio doli fraudis vel ſimulationis: nec etiā poteſt agi cū effectu ad reſcindendum contractum: vel ad ſupplendum iuſtum pretium etiā ſi emens ſcienter emerit rem pro minori pretio et venditor nō putet eam eſſe maioris pretij: vt eſt gloſ. nota. in. d. l. item ſi in pretio §. quemadmodum. in glo. fi. ff. locati. ac etiā ſi concurrat cū dicto pacto de re

19 trouendendo: †quia pactū de retrouendendo cum ſola paruitate vel maioritate pretij: maxime non contingente dimidiam iuſti pretij non facit preſumere cōtractuz eſſe ſimulatū vel vſurarium niſi alie ſint cōiecture: quia nō reperitur textus qui hoc dicat. ſ. qd̓ ex ſola paruitate pretij in vno tantū cōtractu interueniente cū pacto de retrouendendo preſumatur cōtractus ſimulatus vel vſurarius: nec etiā hoc dicit. c. ad noſtrā. de emp. ⁊ vendi. quia ibi fuit actum ꝙ poſt certū tempus poſſit retro emere ⁊ nō ante: ex quo inducitur vna alia mala preſumptio cōtra ipſum primū emptorē vt dicam infra in proxima preſumptione que non ſubeſt quādo eſt pactum qd̓ qñcūqꝫ poſſit retro emere vel vſqꝫ ad certum tempus: vt probatur in. l. ij. C. de pactis inter empt. et vendi. ibi pretium qñcunqꝫ vel intra certa tēpora obtuliſſent. Nec obſt. glo. in. c. cōqueſtus. extra de vſuris. quia ibi verbum pretio abundat: vt dicam in quinto caſu principali. vbi videas. Niſi

a ℂ Leſio in vēditione. Venditio ſi cōtinet leſionē vēditoris ē in poteſtate ēptoris: ſupplere iuſtū ꝓrciū vel rē reſtituere. l. ij. C. de reſci. vē. ij. rn̄. et rn̄. ⁊ ibi docto. qd̓ verū ē ſi emptor dolo careat: nā ſi ſit in dolo cogitur ꝓciſe reſtituere. ꝓ per cū gl. i ꝓſi. poſſeſſionē C. ſi vē. pig. ag. qd̓ eſt verū ēt ꝓ modica leſiōe etiā infra dimidiā iuſti ꝓtij. l. dolus. C. de reſci. vēdi. ⁊ pe. de ſun. in d. l. ij. xiij. col.

dolus dediſſet cām ꝯtractui:qꝛ dolus inductus fuiſſet [illegible] contractus venditiōis cū ſit bone fidei:vt inſti.de actio.§ actionū.ꝛ not.in.c.cū venerabilis.extra de exceptio.ex quo dolus dediſſet ſibi cauſam ipſo iure contractus non teneret:vt eſt tex.in.l.eleganter.in prin.ff.de dolo.ꝛ arg.xij.q.ij.quiſquis epūs.in fine. et extra de rerū permuta.c.cū vniuerſorū.et not.gloſ.fi.in prin.in.c.cū dilecti.de emp.et vendi.vel niſi dolus incideret in ꝯctū:qꝛ venditurus erat:ſed per dolum emptoris fuit inductus ad minus vēdēdum.Nam tunc licet cōtractus teneret non poſſet reſcindi:tamen poſſet agi ad ſupplementū reſiduj iuſti precij:vt eſt caſus in.l.iulian⁹.§ ſi vēditor.ꝛ.§.p ꝯriuz.ff.de act.emp.ꝛ not.glo.fi.in.d.§ quēadmodū.ff.loca.ꝛ gloſ.in verbo licere.in fi. in.d.l.cauſe.§ peñ.ff.de mino.ꝛ gloſ.fi.in ṽbo deceptiōe.in.d.c.cū dilecti.de emp. et vend.et glo.in.l.cōtract⁹.C.ex quibus cau.maio.vel niſi taxatū vel limitatum eſſet precium a lege vel ſtatuto quo caſu nō liceret de iure ciuili vel canonico aliquid vltra accipere:qꝛ lex vel ſtatutum ſeruari dꝫ:ꝗuis etiā eſſet lex dura:vt.l. ꝓſpexit.ff.qui ꝛ a quibus.cū ſi.nec etiaꝫ
20 liceret in foro conſcientie:†qꝛ vbicunqꝫ lex vel canon ꝓuidet ſuper certo diſponendo ſm aliquā rationē obtinet in foro iudiciali rationabiliter obtinet in foro conſcientie ſm beatū Thomā:vt refert et tenet Flo.in.l.ex parte heres.§ ſeruo liberta.ff.fami.her.ꝛ not.Bal.in auē. ingreſſi.in.ix.colū.C.de ſac.ſan.eccleſie.ꝛ Joā.de ana.in.c.j.circa finē.extra de teſta.ac etiam faciens cōtra conſcientiā precepti vel prohibitionis peccat mortaliter:vt eſt gloſ.xxviij.q.in.ca.oēs.§.ex his.in glo.j.vel niſi venditor vel emptor leſus eſſet minor vel eccleſia:qꝛ tunc etiā re ipſa ſine aliquo dolo principali vel inciden.i.alterius contrahētis eſſet leſus indiſtincte poſſet reſtitui etiam pro leui damno ꝛ non pro modico:vt.l ſcio.ff.de in integ.reſti.ꝛ ita not.in glo.in verbo licere.in.d.l.in cauſe.§ penul.ff.de mino. vel etiā niſi emptor decipiens eſſet clericus vel prelatus ſiue eccleſia:licet deceptus non eſſet minor:qꝛ eccleſia minime debet parere laqueū xxviij.qō.j.de iudeis.ꝛ ita not.Anto.de but.in.c.continebatur.in.j.colum.extra de his que fiunt a prela.ſine cōſenſu capituli.et in.c.in ciuitate.extra de vſuris.qui allegā.ad hoc gloſ.in verbo plus.x.q.ij. hoc ius porrectum.ꝛ in.c. tuaꝫ.extra de penis.ꝛ no. Bal.in auē.ad hoc.in pe. col.circa prin.ver.inſuper queritur.de vſuris.ꝛ vide Archi.xvj.q.j.ſi cupis eē ꝛ ita etiam tenet btūs Bernardinus in ſuo libello ꝺ cōtractibus/et vſuris.in xxxj.arti.ij.c.qui dicit.Si in venditione plus offert quā res valeat eccleſia recipere non debet:ſed tantum iuſtum pretium.ꝛ al leg.predictā glo.in.c.hoc ius porrectum.et Archi. ibi.ꝛ Bal.in dicta.l.cauſe.§.penultimo.de mino.
21 †ꝛ qꝛ eccleſia i ſuis contractibus non debet fraudē aliquā adhibere:vt in.c. per tuas.extra de dona.ꝛ pro hoc allego textum in c.j.§.j.in tit.de alie.feud. in ṽſi.feu.vbi pulchre tex. ſic dicit eccleſia cultrix iuſtitie et auctrix non patiē aliquid contra iuſtitiā in ſe ferre vel mouere:prius tūs vero obuiat ſepe iuſtitie:quod bene not.clerici ꝛ prelati qui ſepiſſime cōtrarium faciunt ſub pretextu quod ſemp melior ꝯditio eccl'ie fieri debeat.
22 †De iure autem diuino:ꝛ ſic in foro conſcientie credo quod non ſit licitū cōtrahentibus ſe decipere etiam citra dimidiam iuſti pretij:et etiam in caſu vbi non daretur reſtitutio

a ¶Contra cōſciētiaꝫ.¶Conſciam ꝗ ledit edificat ad gehēnā.vrō ī ſpe.de aduo.§.vtri uſqꝫ.ꝟ.itē caueat ne falſaꝫ.c.p tuas.de ſi mo.ꝛ.c.ꝑ lras.ꝺ reſtitu.ſpol. xxviij.q.j. §.ex his. ¶Cōſciētiaꝫ ledēs ſaluari nō pōt.de reſti.ſpo.literas.de ꝓſcrip.ca. fi.de ſimo. tua.¶Cōſciētia nō pōt iudicari.Bal. in tracta. ſciſma.vlti col.ꝟſi. ideo credēdū eſt.

contrahentes eſſent laici per id qđ habetur in.l.⁊ in euangelio quo quiſqȝ iubetur aliis facere qđ ſibi vult fieri:⁊ prohibetur alii inferre qđ ſibi nollet fieri: vt eſt tex.j.diſt.c.humanū genus.⁊ dixi.§. circa princi. Sed certum eſt quod vnuſquiſqȝ vellet quod ſibi venderetur iuſto equo et cōmuni precio ⁊ nullus vellet in precio decipi citra dimidiam iuſti precij qȝ nemo preſumit͛ iacture ſuum.l.cū de indebito.in prin.ff.de proba.cū ſi. Ergo vnuſquiſqȝ debet velle vendere iuſto et cōmuni pcio et neminē decipere ⁊ maxime cum mendacijs et periurijs: vt dicit beat⁹ Auguſtinus:et habetur.lxxx.diſt. c.qm.et Caſſiodo.⁊ habetur eadem diſt. c.qđ eſt aliud . vbi ſcribitur in hec vba. Negociatores ergo illi abhominabiles exiſtimantur qui iuſtitiam Dei minime cōſiderantes per immoderatū pecunie ambitū polluūt mentes ſuas piuriis ornādo magis qȝ pcio:tales deiecit dñs de templo dicens nolite facere patris mei domū negociationis. Et ad hoc vide gl. notabilem in.l.ſemper in conuentionib⁹ ff.de regu.iur.que dicit qꝫ licet lex dicat quod ſit licitum contrahentibus ſe decipere:non tamē cōuenit bono viro:ſed in foro conſcientie quilibet debet eſſe bonus vir:ergo ⁊c. Et ita tenet Bal.per illam glo.quam dicit eſſe ſingularē in.c. cum cām.el.ij.in fin.extra de teſtibus . et ita tenet Anto.de.but licet nihil alleget in.c.in ciuitate.verſ.venio.ad glo.extra de vſuris.de quo vide etiam per eundē in.c.quia plerique.in fi. antepenulti.colū. verſi.quintus caſus.extra de immu.eccle. ⁊ ibi per docto.⁊ dixi.§.in fine pmi ca=
23 ſus princi. ¶ † Sed que poteſt eſſe ratio qđ in foro ciuili vel canonico licitum eſt contrahentibus ſe decipere in precio:et ſic licitum eſt carius vendere vel vilius emere vſqȝ ad dimidiam iuſti precij excluſiue et non ſic in foro conſcientie. Reſpondeo ſm beatum Thomā ſcđa ſcđe. q.lxxvij.articulo primo.verſi.ad primū ergo dicendum qꝫ lex humana pplo datur in quo ſunt multi a virtute deficientes:non autem datur ſolis virtuoſis. Et ideo lex humana non poteſt prohibere quicquid eſt contra virtutem:ſed ei ſufficit vt prohibeat ea que deſtruūt humanum conuictum:alia vero habeat quaſi licita non quia ea approbet:ſed quia nō punit. Sic ergo habet quaſi licitum penam non inducens ſi abſqȝ fraude vendita rem ſuā ſuperuendat:aut emptor illius emat niſi ſit nimius exceſſus:quia tunc lex humana cogit ad reſtituendū: puta ſi aliqđ ſit deceptus vltra vel citra dimidiā iuſti precij. Sed lex diuina que non ſolum datur populo ſed omnibus virtuoſis nihil impunitū relinquit qđ ſit virtuti cōtrariū. Unde ſm diuinā legē illicitum reputat͛ ſi in emptione et vēditione nō ſit equalis iuſtitia obſeruata:et tenetur ille qui plus habet recompenſare ei qui damnificatus eſt ſi ſit notabile damnū:qđ ideo dico:quia iuſtū preciū quandoqȝ non eſt punctualiter determinatū:ſed magis in quadā eſtimatione conſiſtit:ita qđ modica additio vel diminutio non videtur tollere qualitatem iuſtitie:⁊ hoc videt͛ ſequi ⁊ tenet btūs Bernardi.in dicto libello de cōtractib⁹ ⁊ vſuris in ſermone . xxv.arti.j.c.ij.et ad hoc vltimum adde que dicam infra in ver. verum quia dictum eſt ibi et ſi non poſ=
24 ſit preciſe dici. ¶ † Sed dubium eſt circa predicta quid ſi iſta duo concurrant. Primū.ſ.qđ vnus contrahens non decipit alium:quia quilibet ſciebat et intelligebat valorē rei vendite. Scđm qđ nullus eorū erat in neceſſitate contrahendi ppter aliquā magnā egeſtatē ſeu quācūqȝ aliā magnā neceſſitatē:⁊ nihilominus res fuit vēdita vel inſolutū data vel aliter alienata plus vel min⁹ iuſto pcio: an hoc ſit licitum in foro conſcientie: videtur qđ non per.d.c.humanum genus. j diſt.ſȝ vt mihi relatū eſt btūs Bernardinus dicebat qđ ſic. Ego pbo ex cōiunctione duarū regularū. Primo.ꝑ regulam.l.nemo videtur.ff.de reg.iur . in pecharta.vbi ſic dicit text⁹. Nemo videtur fraudare eos q ſciunt ⁊ conſentiunt . ad hoc.c.cū donatiōis.C.de trāſac.vbi dicit͛ qꝫ dolus.nō infertur.⁊.c.ſcienti.de regul. iur.in.vj.vbi dicit͛ ſcienti et cōſentienti nō fit iniuria neqȝ dolus.et pbat͛ in.l.j.in fi. ff.de actio.empt.⁊.l.j.intelligat͛.⁊.l.q:⁊ penultimo et finali.ff.de edil.edic.⁊.in.l.

domum.ff.de cōtrahen.emp.⁊ hoc tenet glo.in.l.venditor.C.de reſcin.vendi.que dicit qꝺ vbi eſt conſenſus cū conſcientia ibi ceſſat dolus.et vide qꝺ dicam in.vij. preſumptione.Secūdo per aliam regulam.l.donari videtur.ff.de regu.iur.⁊.ff. de donat.vbi dicitur donare videtur qꝺ nullo iure cogente conceditur ⁊ hoc videtur tenere Anto.de but.in.c.quia plerīq̃.in fi.vbi eſt caſus extra de immu.ec-
25 cle.vbi dicit† qꝺ quis non tenetur ad reſtitutionem etiam in foro conſcientie qñ vendens vel alienans leſus eſt ſagaciſſima perſona:ita qꝺ veriſimile ſit quod in plus non appreciauerit rem ⁊ reſiduum voluerit habere pro derelicto.Aliqui addunt ⁊ tertium.ſ.qꝺ ille qui dicitur leſus in pretio nō fuerit ductus leuitate mentis aperta ſiue preſumpta ad ſic ꝯtrahēdū.Exemplū pone in iuuenibus qui leuitate ſepiſſime ducunt̃.xxiiij.diſ.quorundā.ibi merito inutilis dicit̃ q̃ iuuenilib⁹ deſiderijs occupat̃.et facit.l.fi.§.filij autem.ibi iuueniles.C.de bonis q̃ liber. nam licet talis nō ignoret verū valorem rei ſue:nec ſit in neceſſitate conſtitutus tamē ſi eſt in foro conſcientie nō eſt tutū qꝺ daret vel acciperet rem pro pluri vel minori pretio q̃ cōiter valeret:q2 leuitas illa ſapit quādā ignorantiā ⁊ etiā quandam neceſſitatē inducit ita faciendi:vt probatur in.d.c.quorūdam.⁊ in.d.§.filij autē.Sed vidi tractatū ſiue libellū ſancti Bernardini Senenſis de cōtractib⁹ et vſuris in ſermone.xxxiij.arti.ij.in tertia particula.c.vij.qui vr̃ idem in effectu
26 licet breuioribus verbis dicere.ſ.†quod in foro conſcientie quis tenet̃ ad reſtitutionem etiā ſi in contrahendo ſit minor decept⁹ in dimidia iuſti pretij:ſi ꝓcedit leſio in vno vel plurib⁹ iſtoꝝ.iiij.vbigratia.Si ꝓcedit ex ignorantia aut mentis leuitate apta ſiue ꝓſumpta:aut ex quacūq̃ alia magna neceſſitate ex quib⁹ cōprehēdi poteſt ꝙ talis cōtractus nō ꝓcedit ex mera grata ⁊ gratuita volūtate:⁊ ideo talis leſio que ꝯſiſtit in minus emēdo:aut plus vendendo non ſolū contra iuſtitiā eſt:ſed etiam charitatem ⁊ contra naturalē hoīs pietatē:lꝫ ex vtriuſq̃ partis voluntate ⁊ conſenſu vel tractatu procedere videatur.Et quāuis beatus Bernardinus quatuor predicta eſſe dixerit ex quibus mera ⁊ libera voluntas nō preſumitur.ſ.ignorātia:leuitas:egeſtas:neceſſitas.Tñ ego.ſ.iij.dixi.Egeſtatem ſub neceſſitatem tanq̃ ſpeciem ſub genere coniungens.Ego ēt addo ⁊ quartū.ſ.qꝺ cōtrahens non indicat̃ ad contrahendum.ſ.pluri vel minori ꝓpter nimiam affectionem vel cōmoditatē.Exēplum vnus habet affectionē in aliqua re particulari:vt in auibus vel libris vel ſimilibus:vt ſepe contingit:vel quia res fuit maiorum ſuorū.vt.l.ſi in emptione. ff.de mino.l.libertus.que ſoluendo non erat.ff.de bonis liber.⁊.l.j.§.ſed ſi rem.ff. ne quid in frau.patro.vel alia de cauſa: vt infra dicā in.xvj.preſumptione.Exēplū cōmoditate vnus vult facere viridariū vel ampliare domū.Uel vnus habet vnam poſſeſſionem ⁊ in medio vel in finibus vicinus habet aliquos campos vel domūculam qui ſibi non ſunt neceſſarij ſed cōmodi ꝓpter vicinitatē.Sepe eñ confines etiam ſupra iuſtam exiſtimationē intereſt noſtra acquirere:vt eſt tex. in.l.ſi cui fundus.ff.de lega.ij.Nam his caſibus licet de iure ciuili vel canonico eſſet licitum plus vēdere vel aliter alienare propter affectionē vel commoditatē ementis ſiue accipientis:tñ in foro cōſcientie credo ꝙ non ſit licitū:q2 nō diligo ꝓximū ſicut debeo:vt probatur in.d. j.diſtin.in prin.⁊ q2 illa affectio vel commoditas nō ꝑmittit illū qui eā hꝫ in vera libertate conſiſtere:ſed poti⁹ inducit quādā neceſſitatē.Multi enim propter affectionē ⁊ cōcordiā magis impellūtur ad emendum pro pluri quaſi alia neceſſitate aſtricti eſſent:ſubeſt ⁊ alia rō:nam ſi intereſt mea ꝓpter cōmoditatē vicin⁹ nō dꝫ mihi vēdere illā cōmoditatem vel oportunitatē que eſt mea non ſua:ſicut dr̃ in vſurario mutuante q̃ debet recipere aliq̇d vltra ſortē ꝓ re mutuata q̃ eſt effecta illius cui mutuata eſt:⁊ ſi aliquid ſolueret vltra eſſet vſura:q2 ſolueret̃ de re qꝺ eſſe nō dꝫ:qꝺ nota ꝯtra multos:et in hac ſñia fuit beatus Bernardinus in dicto ſuo ope de ꝯtctibus ⁊ vſuris in ſermone.xxxvj.art.j.⁊.c.ij.ad fi.qui allega-

ad hoc Sco.in.iiij.xv.di. q.ij.& allegat etiã beatum Thomã in ſcda ſcde.q.ij.
27 arti j.† Ubi dicit q ſi emptor multũ iuuatur ex re quam emit: & ille qui vendit non dãnificatur vltra cõmunẽ valorẽ illius rei non debet vendere eã vtilitatẽ emptori: qz non eſt ſua ſed emptoris: lz poſſit et vẽdere dãnum qđ venditor patitur vẽdendo illam rem vltra cõmunem exiſtimationẽ. Subdit tamen q ille qui multũ iuuatur ex re quã emit põt ſponte & ſua mera liberalitate aliquid vltra cõmune pretium ſupererogare qđ ad honeſtatẽ pertinet quã ſpontaneã & merã liberalitatem in dubio ſub eſſe non preſumo ſi aliqđ de predictis quatuor concurrit.ad qđ adde qđ dicã in ſequenti preſumptione qđ eſt bene notandum: qz multi in ciuitate Uerone contrariũ faciunt & maxime quãdo quis vult emere fundũ ſibi cõmodũ propter vicinitatem dñs vult triplum aut quadruplũ plus eo qđ valet etiã & qñ emphiteote vel liuellarij volunt a dñis emphiteote acqrere iura directa et ſic ſe liberare ab onere liuellario qz vbi cõiter ſoluuntur quatuor duc. pro lib. dñi volunt. vij. aliqñ. viij. aliqñ. x. & aliqñ vltra. Et male in foro conſcie in quo tenenť vendentes ad reſtitutionẽ illius pluris
28 in quo dãnificati nõ ſunt. ¶ † Uex qz dictũ eſt q nõ eſt licitũ cõtrahentib⁹ in foro ɔſcie ſe decipere etiã in pretio.& ſic qñ res vẽdi vel alienari đz vero & iuſto pretio. dubitatur apud multos qđ dicatur verũ & iuſtum pretiũ in foro conſcie. Ad hoc dic. Aut pretiũ eſt taxatũ a lege vel ſtatuto illud eſt verũ & iuſtũ pretium nec licet vltra aliquid accipere etiã modicum qz lex et ſi dura ſit ſeruãda eſt.l. pſperit.ff. qui et a quib.& dixi.§.in verbo.vel niſi taxa
29 tum† & eſt ratio quia vbi lex figit pedes ſuos nõ licet vltra tranſgredi. vt no.glo. penul.in.l.ſi fuerit.ff.pro ſocio.et pbatur in.c.fleat peccator.extra de reg. iur. cum ſi.Et ad hoc vide qđ ſcribit dñs Pet. de anch.i repe.c. Canonũ ſtatuta.in.ij. col.in fi.extra de conſtitu.vbi dixit q ad hoc vt cõpetat beneficiũ.l.ij.C.de reſcinden.vendi.ſufficit q' leſio ſit vltra dimidiam iuſti pretij etiã in vno nũmo tñ qz đ.l.ij.ſic figet pedes ſuos p gloſ in.l. ſi nõ fuerit.ff.pro ſocio.Et idẽ tenet Bal. in.đ. l.ij.xij.q.Et idẽ no.glo.& ibi per doc.in.c. cũ cauſam.extra de emp.& ven.Aut pretium non eſt limitatũ aut taxatum & in hoc pendent leges & prophete. qz res ſepenumero diuerſis pretijs venduntť preſertim in diuerſis locis.vt.l.ideo.ff.de eo q cer.lo.Et tũc ſubdiſtingue. Aut loquimur de reb⁹ mobilib⁹ aut imobilib⁹. Si loqmur de rebus mobilib⁹ tũc dic q res tm vz quantũ cõiter vendi põt: vt.l. ... uus furtiuus.in prin.ff.de condi.furti.et ibi gloſ.in verbo inuenerit hoc no.& allegat ad hoc cõcordant.... quod intellige ſcienti & intelligenti cõditionẽ rei. vt eſt text.cum gl.no.l.mortis cauſa capimus .§.fi.ff.de dona.cauſa mor.vbi per doc.&
30 ſtatim dicam. ¶ † Item intellige quãtũ
a cõmuniter vendi poteſt [a] ... in egeſtate nec in aliqua neceſſitate: nec in aliqua leuitate.nec in aliqua nimia affectione vel cõmoditate.vt pz ex his que dicta ſunt.§. Item intellige quantũ communiter vendiť et vendi poteſt tempore contractus ſm Hoſti.Ray.& beatũ Bernar.& ita tenet Bar.in.l. non intelligitur .§. diui fratres.ff.de iure fiſci. et not. per docto.in.l.ij.C.de reſcin.ven.niſi ille qui vendit in preſentiarum non eſt venditurus. vt puta pelles tempore eſtiuo. ſed eas ſeruaturus vſq ad hyemẽ rogatus vel inſtigatus per aliũ vt ei vendat.

a ¶ Uẽdi põt. quantũ vẽdi põt i loco in q eſt res: lz alibi. plus vẽdereť vl' min⁹.l.fin. C.đ admi. tu. & teneť Lod. põ.l l.j.§. ſi heres.ff.ad treb. pone exẽplũ de libro in loco ſtudij ſm Bart.i l. et equo. de le.j.itez tm res vz quãtũ eſt extimata l extimo cõmunis.l. bi q. et ibi Bar.C.de ß. naui. li. xj.in.i.qõ. Bal.§.l.ij. pe.col.C.đ reſcin. vẽ.

Nam tunc poteſt augere preciũ ſuper id
qđ communiter in preſenti vʒ intũ ꝙ ſe
ſeruet indẽnem ꝑpter qđ aliqui dixerũt
ꝙ qui merces ſuas paratas hʒ vt portet
ad nundinas veriſimilr̃ ſperat lucrũ ex
mercium illarũ venditione.et inducitur
in loco vbi nunc ſunt:ad vendendũ mo=
do predicto.ſcʒ inſtigatus precibus vi=
detur ꝙ talis venditor ſe poſſit indemnẽ
conſeruare augendo precium ſcd̃m bea=
tum Bernardinum in libro de contracti=
bus et vſuris.xxxiiij articulo in.c.iij.qui
ſubdit qđ talis caſus non eſt predicabi=
lis quia periculoſus:ꝛ ꝙ in eo eſt haben
da ratio periculorũ ꝛ laboris et expenſa
rum quas venditor ſubeſſet transferen=
do merces illas quas hic vendendo nõ
ſubit ideo modo poteſt eas tãtũ vendere
quantum venderentur in loco nundina=
rum.et ita etiam tenent docto.in.c.naui=
ganti.extra de vſuris ꝛ maxime dñs Ja=
co.cald.in.vij.qđ.¶ Et quod dixi qđ res
tm̃ vʒ quantum communiter vẽdi poteſt
tempore contractus non intelligitur de
die contractus tm̃ ſed quantum commu
niter vendi poterit illa die et ante poſt.vt
eſt caſus nota.in.l.precia rerum.ff.ad.l.
fal.ꝛ ibi hoc no.Barto.ꝛ docto.in.l.ij.ad
fi.C.de reſcin.ven.Et per eundem Bart.
in.l.ſi ſeruus.in princ.ff.de con.fur.et per
Ange.in.l.in lege falci.hoc eſt obſeruan=
dum.§.j.ff.ad.l.falc.Item qđ dixi qđ res
tm̃ valet quãtũ cõiter vẽdi põt: intellige
quantũ vendi põt ſcʒ cũ onere ſuo et ſine
qꝛ minus communiter vẽditur ſine one=
re quam cum onere.Exemplum ſi poteſt
vendi ſine cautione ꝛ fideiuſſione nõ pre
ſtita vel ſi vendi poteſt preſenti pecunia
vel ad terminum vel ſi venditor aut em=
ptor eſt legalis aut locuplex vel implici=
tus debitis ita ꝙ non reperiſſet empto=
rem niſi certe quãtitatis.arg.text.not.in
l.iij.§.mulier.ff.de in diem adiec.et nota.
Barto.ſingulariter.in.l.j.§.ſi heres.ff.ad
trebel.vbi omnino vide nota.Angel.in.l.
in.l.falcidia.hoc eſt obſeruandũ.ff.ad.l.
falcidiam.Facit.l.ſi quis ſtipulatus ſit
ſtichum aut pamphilum.et ibi no.domi
nus Paul.de caſt.ff.de verbo obligatio.
Et qđ no.Barto.in.l.in lege falcidia non
habetur quantitas.et in.l.in.l.quereba=
tur.ad.l.falci.Ad qđ adde ꝙ dicam in ſe
quen.preſumptione verſi.Et predicta de
re procedunt.Item qđ dixi qđ res tan=
tum valet quantũ cõmuniter vendi po=
teſt.Intellige quantum cõmuniter ven=
ditur ſimilis res et vẽdit in foro publico
vt eſt text.in.l.ſeptem.et ibi Bartol.C.de
eroga.mili.libro.xij.ꝛ probatur in.c.j.ibi
quem in mercato.extra de emptio.ꝛ ven
ditio.ꝛ habetur per Barto.ꝛ docto.in di
cta.l.precia rerum.ff.ad.l.fal.et in dicta
l.ſi ſeruus.ff.de condi.fur.et per Ant.de
but.in.c.cum cauſam.in ver.ad ſecundũ
demum probandũ.extra de emp.et ven=
di.Et ſi in foro huiuſmodi res vendi non
cõſueuit inſpicitur quãtum vendi poteſt
in eo loco vel ea regione.Et ſi in foro vel
in illo:loco diuerſis precijs venderetur
tunc media via eſt eligenda vt ſtatim di=
cam in caſu ſequenti.Item res tantum
valet quantuʒ eſt eſtimata in eſtimo cõ=
munis.vt probatur in.l.hi qui.et ibi hoc
no.Barto.C.de predi.naui.libro.xj.Item
res tantũ valet quantũ eſt eſtimata per
duos peritos eſtimatores:vt not.Bart.
et ibi per doct.in.l.ij.C.de reſcin.ven.Si
vero loquimur de rebus immobilibꝰ dic
quod nõ poteſt dari certa doctrina quã=
do ſit verum et iuſtum precium niſi hoc
modo ſi vendo fundum pro centum de=
bet cõſiderari ſi tantũ vʒ vere habito re=
ſpectu ad eius qualitatem et conditio=
nem et fructuum perceptionem.vt.l.ſi
quis.C.de reſcin.vend.et in.l.ſi fundum
per commiſſum.in princip.ꝛ ibi gloſſ.j.ff.
de lega.j.et in.l.penulti.ff.de rebus eo.et
no.gloſſ.Bart.ꝛ docto.in.l.ij.C.de reſcin=
den.ven.Et not.gloſſ.et docto.in ca.cum
cauſam.el.ij.extra de teſti.et ſi cõmuni=
ter vendentur pro tanto in loca pertinẽ=
tia.vel contracta ſcienti et intelligenti
qualitatem et cõditionem rei vendite eſt
text.cum gloſſ.not.in dicta.l.mortis.cau
ſa capimus.§.fi.ꝛ ibi per docto.ff.de do=
na.cauſa mor.et habetur in.l.ſi ſeruus.
ff.de condit.furti.et in.l.precia rerum.ff.
ad.l.falc.et per Barto.in.l.non intelligi=
tur.§.diuus.fratres.ff.de iure fiſci.et pro=
batur in.l.ſi quis vxori.§.ſi ſtatu li.et ibi
hoc no.Barto.et Ange.ff.de fur.ꝛ ibi per
Bar.et doc.in.l.j.§.ſi heres.ff.ad trebel.ꝛ

per eundem Angel. in l. in lege falcidia. hoc obſeruandū. §. j. ff. ad. l. falc. vbi ol'no eſt videndū. Et illud eſſet cōmune verū et iuſtum preciū. debent etiam conſiderari ea que dicta ſunt, ſupra de rebus mobilibus et ſic non poſſit preciſe dici quātū cōmuniter poſſent vendi. q: forte aliqñ huiuſmodi res vendunt cōmuniter centum aliquando centum et quinq; aliqñ octoginta quinq;: tunc in his non eſſet illicitum quocunq; de illis precijs concurrentibus vēderetur proprie. Sed tutius eſſet qd eligat mediū preciū in caſu
51 propoſito de cētū et in ſimilibus. ¶ † Et ſic media via tanq; tutior eſſet eligēda. Et ad hoc vide textum qui optime facit in l. fundum. cum l. ſequenti. que incipit ita vt omnes in prin. ff. mandati coniuncto. c. illud. extra de cleri. excōmuni. miniſ. adde tñ circa predicta quod plene notat beatus Bernardinus in dicto libello de contractibus ⁊ vſu. in trigeſimotertio ſermone articulo ſecundo in ſecunda particula capituli. vij. in fi. ⁊ plenius per eundem in eodem libro trigeſimoquinto ſermone articulo primo. et. c. ij. et pleniſſime in extractis dicti tractatus beati Bernardini in titulo vſura. tertio vbi ponuntur. xij. regule iuſti precij. vbi videri poterit. Aliqui tamen dicunt quod in hoc caſu quando res vendit minori precio quam valeat ⁊ ab ipſo principio venditionis eſt actum quod teneat emptor locare dictam rem venditam cum pacto de retrouendendo pro iuſto precio quod non ſit prohibitum vel illicitum rem emere etiam prope dimidiam iuſti precij de iure ciuili vel canonico nec etiam in foro conſcientie ex quo illud quod plus valet res vendita remanet apud venditorem pro ſuo iure vtilis dominij cum ſaltem aliter ipſe non fuiſſet. Unde non videtur eſſe deceptus in aliquo venditor ex quo penes ipſum remanet omne id quod plus valet res vendita iure ſuo ſcilicet vtilis dominij illud ius ꝑpoteſt vendere. vt. l. fi. C. de iure emphiteo. Ad quod addam qd dicam in quinto caſu principali. ver. iij. caſu ibi credo tñ qd maior preſumptio. Sed certe iſti in hoc nō bene dicunt: nec ſequit ꝙ plus illud vꝫ res vendita remanet apud venditorem eundemq; conditorē pro ſuis melioramentis. Et ſic pro iure ſuo ergo non leſus q: illud plus non poteſt libere vendere ſicut potuiſſet ſi non eſſet venditū ſed cum ſuo onere liuellario vēdere tenetur quod ſibi difficilius erit et magis damnoſum. pro hoc. l. iij. §. melior. ff. de in diem adiec. ⁊ dixi ſupra. Item quia teneť prius domino denunciare ⁊ eo emere nolente ſibi tenetur laudemium qd Theloneū ſiue quinquageſima appellatur ſoluere. vt. l. fina. C. de iure emphi. Itē q: ſi alienaret dño irrequiſito caderet ab oī iure ſuo: vt dixi. d. l. fin. Itē q: ꝑpter canonē debito tpe nō ſolum caderet a iure ſuo: cū ꝑꝑ culpā ſuā perderet ēt illa melioramenta. vt hꝫ in. d. l. fi. et in. l. ij. C. de iure emphi. et in. c. potuit. extra de locato. que non perderet ſi non eſſent in dicta venditione. Item amitteret etiam illud ius redimendi quando eſſet conceſſum et appoſitum in inſtrumento locationis liuellarie quia tunc cenſeretur eſſe ius emphiteoticū ſeu pars iuris emphiteotici in. l. Seruus. §. ſi tibi. ff. de actio. empt. et in. l. qui fundum vendidit. ff. de contrahen. emp. facit etiam lex fundi partem. eo. tit. Unde cum liuellarius non ſoluens canonē tempore debito vel alienans irrequiſito domino cadere debet a iure ſuo emphiteotico. vt. l. ij. ⁊. l. fi. in fi. C. de iure emphi. cadet etiam ab iſto iure redimendi qd eſt pars iuris emphiteotici vt dixi. Secus ſi ipſum ius redimendi eſſet conceſſum et aſcriptū in ipſo inſtrumento venditionis ſeparato ipſo ab inſtrumento locationis liuellarie: vel poſt inſtrumentū iuris emphiteotici: vel qñcūq; in alio inſtrō ⁊ de per ſe. q: tūc nō poſſet dici ps iuris emphiteotici: ſed q̄dam aliud ius perſonale ſepatū a iure emphiteotico. Et ideo licet propter culpam commiſſam in non ſoluēdo canonem vel alienando caderet a iure emphiteotico: vt. d. l. ij. et fi. nō tñ caderet a iure redimendi per dicta iura: quod eſt bene notandū quia ſepe in facto euenit. et doct. hoc nō tangunt. Et predicta procedunt etiam ſi in inſtrō venditionis contineat donatio de eo ꝙ plus valeret ipa res vendita fm ea que dicam in ſeptima preſumptione.

32 Tertia † preſumptio eſt quando eſſet leſio in locatione ſeu in quantitate fictus. et hoc pōt eſſe quatuor modis. in perſona cōductoris et alio modo in perſona locatoris. Primo modo ex perſona cōductoris quando excedit ſummam iuſti precij habito reſpectu ad quantitatem pecu- a nie ſolute pro re vēdita eademq͡ʒ locata. Et habito reſpectu ad fructus qui recipiuntur ſeu percipi poſſunt ex dicta re locata: ⁊ ad poſſeſſionē que ⁊ ſolui debet ex re liuella. exemplū. Emi a titio fundū centum aureis ⁊ ſibi locaui eundem fundum pro. xxiiij. libris in anno. certe iſta eſt leſio reſpectu pecunie mee ſolute: qr ſoluunē cōmuniter in ciuitate Verone. xxv. libre denariorū pro re empta centū ducatis: ⁊ eſt leſio reſpectu fructuū percipiēdorum ex dicto fundo valente centum aureos vltra. xxv. libras denariorū vel circa earum exiſtimationē deductis expēſis ac etiam eſt leſio reſpectu liuelli qr licet fictus mere locationis ſit iuſtus ⁊ cōiter Verone reputetur iuſtus quando ſoluuntur de liuello emphiteoſi ⁊ nō de locatione ſimplici. debet ſolui pro minori quantitate. videlʒ in ratione quinq͡ʒ pro centenario qr iſtud eſt iuſtum pretiuʒ fictus liuelli ſiue emphiteoſis. Nā quantum ad ſoluendū fictū de liuello oportet nos ex redditibus metiri emphiteoſim et examinare pēſionē ſubtiliter. ⁊ ex precio collato redditus poſſibilis. in. xx. annis computari. et in redditibus ex hoc cōmunitatis agi emphiteoſim. vt eſt textus in auē. de non alienan. §. quia vero leonis. in fi. et in auē. perpetua. C. de ſac. ſanct. eccle. Et ſic penſio iuſta que recipitur ex re liuellata eſt illa que collata. in. xx. annis vltra. xx. annos cōtinet eſtimationem rei liuellate. vt no. gloſſ. in. d. auē. perpetua. in verbo iuxta. et in. d. §. qr vero leonis. in fi. in fi. in verbo faciēdā. ⁊ ſic ex hoc patet ꝙ precium fictus: qđ ex ſimplici locatione annuatim ſoluiē per reſpectum ad ipſos fructus. videtur eſſe quedā tacita venditio fructuū. ſed penſio ſiue fructus qui ſoluitur ex cōtractu emphiteotico ſiue liuellario non datur principaliter per reſpectum ad fructus ſed in recognitioneʒ domini tantū. vt no. Bar. in. l. j. et. ij. oppo. C. de iure emphi. et Anto. de but. in c. potuit. extra de loca. et eſt ratio inter fictuʒ rei locate ſimpliciter et fictum rei liuellate: quia liuellarius tenetur manutenere rem liuellatam ſuis expenſis maxime cum detur et dicatur in inſtrumēto liuellario ad meliorandum et non peiorandum. vt habetur in. l. j. ⁊ fi. C. de iure emphiteo. et etiam ſi res liuellata culpa liuellarij vel etiam ſine culpa. ſed caſu fortuito deterioraretur nihilominꝰ liuellariꝰ ſiue emphiteota ſemper tenetur ad penſioneʒ niſi tota res pereat. vt dicta. l. j. et ibi not. C. de iure emphiteotico. Et habetur in §. adeo. inſtitu. locati. In tantum ꝙ liuellarius verus qui nō potuit percipere fructus aut redditus rei liuellate penſionem ſoluere tenetur in recompenſatione eius qđ minus ſoluit quam ſimplex conductor. vt habetur in dicta. l. j. C. de iure emphiteo. ⁊ in. c. propter ſterilitatem. extra de loca. et ita de conſuetudine generali Verone obſeruatur qđ non eſt in ſimplici colono vel cōductore qui non tenetur ſuis ſumptibus rem locatam manutenere. vt habetur in. l. colonus. in principio. ff. locati. ⁊ in. l. hactenus. ff. de vſufructu. nec etiaʒ tenetur ad ſoluendū fictum ſi

a ¶ Ad quātitatē pecunie. Res vʒ ꝗ̄tuʒ cōiter vendi vel locari pōt l. ſi ſeruꝰ. la. ij. l ꝑnc. ⁊ ibi gl. in inuenit. Itē fictuʒ vēdi vel locari pt pactis appoſitis: nō āt ſimplicit. bal. i. c. de ſccdenti. v. col. vſi. de pac. ff. qui feud. da. poſ. l. ſi vēditor §. ſi de ſuo. expo. no. i. c. cū Jo. d ſi. inſtru. ꝑ dicta va et l actione vt. tm valeat quātū vēdi pōt modis predictis. Bal. i. l ꝑ diuerſas. j. q. C. manda.

non pcepit fructus ex re locata.vt.l. Itē queritur.§.exercitu.et.l.ex cōducto.§.ſi vis tempeſtatis.ɀ.§.ſed ɀ ſi labes.et in l. ſi merces.§.vis maior.ff.loca.ɀ l.l.ſi vno.eo.ti.Et habetur in.d.c.ꝓpter ſterilitatē. et ad hoc vide tex.cum glo.no.in auc.de non alienā.§.qꝛ vero leonis.in ver.dixímus.que incipit accipe verbum.i.concedimus.col.ij.ɀ tex.cum glo.in verbo propter fortuitos caſus.§.dudum.eo.titu.ɀ ſic cum liuellarius grauaretur in aliquo: imo in pluribus magis quā ſimplex cōductor debet in alio releuari.ɀ ſic qꝺ liuellarius ſoluat tantū factum in ratiōe quinqꝫ pro centenario.ar.l.cum qui.cuꝫ ibi not.ff.de iureiuran.vbi habetur ꝙ qui in vno grauatur in alio debet releuari ɀ ecōtra.ɀ facit regula.c.qui ſentit onus. et.c.rationi congruit.de reg.iur.in.vj.cū ſi. ¶ Alio modo contingeret leſio in locatione ſeu quātitate fictus veꝫ quādo excedit ſummam iuſti pretij habito reſpectu tm̄modo ad quātitatem pecunie ſolute pro re vendita eadēqꝫ locata de qua ȝ.poſitum eſt exemplū circa prin.huius tertie ꝓſumptionis. ¶ Tertio modo contingeret leſio habito reſpectu ſolum ad fructus vel redditus qui percipi poſſent ex re locata.exēplū poni pōt ſicut dictuꝫ eſt.ȝ.in primo modo leſionis.Pōt etiam poni aliud exempluꝫ in quo cōiter decipiunt.Aut ipſi decipiunt in ciuitate Verone ementes ac demum incōtinenti locantes eandē reꝫ veꝫ qñ res vendita eademqꝫ locata erat domꝰ.Nā lꝫ ego emerim domum pro cētum:ɀ ſic iuſto pretio et locauerim iure liuelli eidem venditori eandem domū pro.xxv.libris denariorū ſic qꝺ cōmuni pretio habito reſpectu ad dictos centum ducatos.qꝛ dicte.xxv.libre lꝫ ſint cōe pretiū verone rei q̄ eſt valoris centū ducatis qꝺ tm̄ iniuſtum vt ſtatim vī:tn̄ certū eſt ꝙ nō eſt iuſtū habito reſpectu ad penſiones ſiue redditus qui percipi poſſent ex dicta domo liuellata: qꝛ dictū pretium.xxv.librarū eſſet etiam iniuſtum reſpectu locationis ſimplicis. Nam illa domus ſi tertie perſone deberet locari ad tēpus non poſſet locari niſi vſqꝫ ad xxv.libras vel circa.ɀ ſic in ratione triū pro centenario vel circa.Soluēdo ergo hoc caſu.xxv.libras l anno eſſet ſine dubio leſio reſpectu redditus vel penſionis qui percipi poſſent ex dicta domo vt dixi. ¶ Quarto modo poteſt cōtingere leſio habito reſpectu ſolummodo ad penſionem que ſolui deberet ex re liuellata vt proximo caſu precedenti qñ ſoluunt.xxv.libre de liuello pro domo vendita centum pro quo pretio alij non locaſſent.ſed pro maiori qꝛ ille fictus.xxv. librarū nō ſolum eſt iuſtus reſpectu ſimplicis locationis:vt dixi.ſed etiā liuellarie quia ſi illa domus daretur in emphiteoſim tertie perſone nō poſſet dari vltra xxv.libras. ¶ Quinto modo poteſt contingere leſio ex parte locātis qñ emiſſet rem locatam pro minori pretio quam valeret.exemplum emit vnus fundum pro centum qui valebat centum ɀ quinquaginta.et incontinenti venditori locauit in perpetuum eundem fundum.xxv. libris denariorum in anno cum pacto de retrouēdendo.nam emptor videtur eſſe deceptus quia ſi vere emiſſet ex quo ille fundꝰ potuiſſet alteri locari.xxxv.libris cum dimidia in ratione.xxv.lib.pro centum ducatis eſt leſus in.xij.cū dimidia. Et propter hoc eſt preſumptio ꝙ non ſit verus contractus emptionis ex quo locauit minori pretio non ductus neceſſitate.ad hoc adde quod dicam in ſequēti preſumptione. 33 ¶ † Concludit tm̄ circa predicta que et quando dicatur et ſit iuſta penſio.Aut vēditio eſt facta iuſto pretio aut iniuſto.Primo caſu fundus venditus qui locatur venditori:aut alliuellatur:aut ſibi in emphiteoſim conceditur. Si locatur penſio iuſta eſt habito reſpectu ad fructus ɀ redditus qui percipiūtur ex ea:ſed ſi liuellatur tunc aut fructꝰ reddit fructus cōmunes.ſed multo plus aut minus ꝙ̄ cōmuniter alie poſſeſſiones reddunt ſi reddit fructꝰ cōes:ɀ tunc penſio iuſta eſt habito reſpectu ad valorem rei que eſt ſcḋm pecuniam ſolutam per emptorem ratione quinqꝫ pro centenario:ſed ſi fundus vēditus reddit multo plus vel minus de fructibus vel reddibus quā alie poſſeſſiones.exempluꝫ de pluri in molendino quod eſt in flumine publico vt puta atheſi qꝺ communiter valet

ter valet centū ducatos vel modicuȝ vltra ⁊ reddit de fictu ſimplicis locationis omni anno .xl. vel quinquaginta minalia frumenti.et ſic vltra .xij. pro centenario.exemplum de minori in domibus vel palatiis que cōmuniter multū valēt ꝑ modica penſione locantur habito reſpectu ad valorem eorum.vt eſt tex.in.l.ſi.§. ſinaūt legata.ibi veluti dom⁹ in prouincijs pretioſe.C.de bonis que li.⁊ ibi Bal. qui dicit per illū tex.qꝺ domus pretioſe ſunt quodāmodo ſteriles:quia nō correſpondent redditibus pretio domorum.

34 ¶ † Nam in ciuitate Verone cōiter ĩ ratione trium pro centenario domus locā tur:⁊ quandoqꝫ pretio viliori ſi ſint domus pretioſe.his duobus caſibus vr̄ qꝺ iuſta penſio ſit habito reſpectu ad fructus vel reddit⁹ quādo eſſet locatio ſimplex.ſed ſi eſſet liuellatio tunc in molendino credo ꝙ nō habeatur reſpectus ad redditus qui ſunt in magna quantitate ſꝫ in ratione quinqꝫ ꝑ centenario habito reſpectu ad valorē rei.vt hꝫ in.ꝺ.§. qꝛ vero leonis.in auꝉ.de non alienan.col.ij. Et licꝫ molēdinum videaꝉ minus valere reſpectu quātitatis fictus tñ̄ iſtud eſt ꝓpter periculum qꝺ eſt in eo ne pereat vel deterioretur ⁊ ꝓpter magnā impenſam que fit in eo manumittēdo.Unde deducendo oēs expēſas et eſtimationes periculi nō dicetur in veritate dñs percipere tm̄ de fictu.Cū ergo liuellatur dictū molendinū vni.⁊ in eo trāſeat omne periculum ⁊ omnis impenſa ad eum ſpectet ſicut ⁊ dominus emit modico pretio propter dictum periculum et impenſam futurā ita debet etiā modico pretio liuellari ex quo vt dixi in liuellariū trāſit omne periculum ⁊ impēſa.vt.l.j.cū ibi no.C.de iur.emphi.⁊ dixi.ſ.ſed in domo credo ꝙ iſta ſit iuſta pēſio q̄ eſſet iuſta ſi alteri nō venditori liuellareꝉ.Que aūt ſit illa dic qꝺ eſt illa qua cōiter tales domus liuellari ſolite ſunt in eodē loco vt dixi in preſumptione ver.verū qꝺ dictū eſt de quo dic vt ibi. ¶ Octo caſu qñ iniuſto pretio vēditus ſit fundus qui nūc locatur.⁊ eodem modo diſtingue. Aut fundus venditus reddit fructus cōes. Aut non:ſi reddit fruct⁹ cōes.⁊ tūc in foro ciuili vel canonico iuſta penſio locationis ſi in plus eſt habito reſpectu ad fruct⁹ ⁊ iuſta penſio liuelli eſt in ratione quinqꝫ pro centenario habito reſpectu ad valorem rei nō ad pecuniā emptori ſolutā ſed in foro conſcientie credo qꝺ debeat haberi reſpectus ad pecuniā ſolutam vt dicam in quinto caſu prin. Si autē res nō reddit fructus cōmunes in ſimplici locatione dꝫ haberi reſpectus ad fructus in liuello dic vt dixi qñ fundus eſt vendit⁹ iuſto pretio ⁊ predicta clare ꝓcedunt qñ penſio cōſiſtit in pecunia. Si aūt conſiſteret in alijs rebus vt vino oleo frumento ⁊ ſimilibus.⁊ tūc dꝫ inſpici quātū cōiter valet ⁊ valere exiſtimaꝉ illud qꝺ ſoluiꝉ pro pēſione.⁊ in hoc dꝫ etiā cōſiderari ſi conductor teneꝉ portare vel cōducere illum fictū ad domum locatoris vel non iuxta no.per Bar.⁊ doc.in.l.item illa.ff.de conſtitu.pecunia.⁊ per Bal.in.l.acceptam. in.xij.vſqꝫ ad ſextādecimam queſtioneȝ C.de vſuris.et ꝑ Ang.in auꝉ.exactio inſtante do.§.illud vero . colꝉ.vij.nam ſi de iure nō teneretur conductor liuellarius conducere fictum ſuis ſumptibus ad domum domini locatoris.et eſſet conuentum:expreſſe quo liuellarius teneretur in eſtimatione iuſti pretij fictus hec expenſa deberet addi ⁊ ꝓ hoc tāto plus fictus eſtimari.Idem in expenſis portarū et in gabellis et in alijs ſimilibus qꝺ nota qꝛ aliqui in hoc nō adiuerūt. Aliqui tamē dicunt ꝙ in predictis caſibus licituȝ eſt hodie plus recipere de fictu ſeu liuello in monetis ſeu libris denarioruȝ ꝙ̄ alij qꝛ in ſuperioribus aureis valebat Verone aliquādo tres libras cū dimidia aliquādo quatuor nūc vero valet quatuor cum dimidio . Quando valebat tres libras cum dimidia cum ſit licitum recipere tantuȝ quinqꝫ pro centenario de fictu liuelli. vt.ſ.dixi iuſta penſio erat in decem ⁊ ſeptem libris cum dimidia tantū que tunc erant quinqꝫ ducati. Qñ valebat quatuor libras iuſta penſio erat in xx.libris que erant quinqꝫ aurei. Nunc vero cum ducatus valeat quatuor libras cum dimidia iuſta penſio eſt in.xx. libris cū di.que ſunt hodie quinqꝫ aurei.

35 ¶ † Unde in effectu quicquid valeat au

teus ſiue ei⁹ eſtimatio cre
ſcat ſiue decreſcat ſemper
debet ſolui tantum in mo
netis de fictu liuelli ꝙ va
leat quinq ducatos de li
uello in ratione ceptũ du
catoꝝ ⁊ ſic quinq pro cẽ
tenario: ⁊ iſtud eſt veriſſi=
mum ⁊ ita teneo. ⁊ ideo cõ
tractus liuellarij ſiue em
phiteotici celebrati vero=
ne tempore quo ducatus
valebat quatuor libras ⁊ ex
quibus ſoluebãtur vigin=
tiſex libre pro centum du=
catis ſicut cõmuniter nũc
ſoluuntur verone ſunt il=
liciti: quia ille vigintiqn=
q libre erant ſex ducati ⁊ a
vnum quartũ ⁊ ita erant
rõne. vj. ⁊ vnius quarti ꝓ
centenario quod eſt bene
notandum per Veronen=
ſes. ad qd videatur omni=
no qd etiam dicam in qn=
to caſu principali. ⁊ preci
pue in ver. ⁊ ideo veronẽ=
ſes ſeruare videntur. Itẽ
aliqui dicunt qd indiſtinc
te licitum eſt emptori lo=
care ſiue liuellare rez em=
ptam ipſi venditori vel al
teri ꝓ maiori fict uel pen
ſione quãdo eſt pactũ de
retrouẽdẽdo ꝙ ſi nõ eſſet
nam hoc caſu nõ videtur
plenarie ⁊ cũ effectu trãſ=
latuz eſſe dominiũ in em=
ptorẽ ex quo vẽditor poſt
certum tempus vel quan
docunq poteſt redimere.
cum enim ſit in poteſtate
venditoris poſſe quando
redimere vult rem vendi=
tam ⁊ ſe liberare a preſta=
tione fictus. ſ. ue liuelli vi
detur in hoc fieri deterior
conditio emptoris. eiuſdẽq
locatoris qr dicta res vide
tur valere minus ipſi em=
ptori. et preſertim ſi vẽde=
re vellet emptor idẽq locator ius ſuum
qd habent in ipſa re empta ⁊ per eũ loca
ta. nõ enim ita faciliter reperiret emptorez
ſicut reperiret ſi non eſſet pactũ de retro=
uendẽdo. ⁊ ſi reperiret minori pretio ipſuz
36 qn vendere oporteret † vt experiẽtia do=
cuit a qua bonum eſt ſumere arg. vt pro
batur in cle diſpendioſam. in prin. de iu=
di. ⁊ in. c. ꝙ ſit in pn. de elec. li. vj. ⁊. xliiij.
di. multis. ⁊. ibi. niſi hic actione tuarũ ex=
perimẽtis approbarem. ⁊ in autẽtico de
queſtore. circa prin. ibi veriſſimo ex ipſo
rerum experimento colla. vj. cum ſi. Sed
certe iſti non bene ſentiunt. Nã licet res
empta cum pacto de retrouendendo nõ
ita faciliter reperiri emptorem ſicuti ſi
empta ſine vllo pacto non tñ propterea
hoc debet minori pretio emi. Sed pro cõ=
muni ⁊ iuſto pretio. Nec etiaz debet il=
lud conſiderari videlicet qd eodem pre=
tio poſſet qñq vendi: qr non emit cauſa
vendendi. ⁊ ſ ſibi eſt quod emat rẽ pro
iuſto pretio. et quod habeat fructus ſeu
redditus aut fict⁹ iuſtos: hoc probatur
per argumentum ab abſurdo. Pone enim
quod quis emit fundum ⁊ venditori lo=
cauit cum pacto de retrouendendo pre=
tio iniuſto in dãnuz venditoris eiuſdẽq
conductoris. ⁊ emptor nunquam vendi=
dit neq animum vendendi habuit iura
ſua que habet in dicto fundo empto et
locato. vel venditor ipſum redimit poſt
certum tempus ab ipſo primo emptore
nonne eſſet iniquũ ⁊ iniuſtum eũ emiſſe
pretio minori quam valeret. vel quod re=
cepiſſet fructus vltra iuſtum commune
et veruz pretium. certe ſic: quia locuple=
taretur cum iactura alterius. l. nam na=
tura. de condi. inde. ff. hoc etiã ſuadet l.
ſeruus. ff. de ſer. expor. ibi beneficio afficit
hominẽ intereſt hominis. ⁊ ibi no. gl. qd
quilibet debet eſſe intentus. ⁊ vt alij ꝓſit
⁊ nõ allegat ad hoc iura facit ad hoc. l.
vt vim. cum ibi not ff. de iuſti. ⁊ iure. Itẽ
hoc iubet lex charitatis dicens. Diliges
proximum tuum ſicut teipſum. vt habe
tur Matthei. xxii ad philip. et facit ex=
tra decima diſtinctione humanum ge=
nus. que dilectio non ſolum eſt ſeruan=
da in corde ⁊ proferenda in ore: ſed etiã
eſt exhibenda opere. iuxta illud Joh. ...

a ¶ Juſto
ptio. Pre=
tiũ iuſtuz
et verũ dr
qd cõi eſti
matiõe ꝓ=
bat iuſtũ.
Bal. l. l. ſi.
C. de reſci.
vẽ. vlt. col.
ꝯ. ſz hic oc
currit du=
biũ itẽ qd
in ſubha=
ſtatiõe of=
fert. Bal.
ibi ad fin.
Itẽ qd ha
biturus e=
rat poſſeſ=
ſor. Bald.
ibi i fi. p. l.
l. fundo de
rei vẽ. Itẽ
verũ inſpe
cto tpe ꝯ=
tr⁹. l. ſi vo=
luntate. et
ibi Bal. C.
de reſcin.
vendi.

Non diligamus verbo neq; lingua: ſed
opere ⁊ veritate. Unde cõcludendo dici
põt q̃d cõtra rationẽ naturalem ⁊ cõtra
legem ciuilem ⁊ charitatẽ eſſet, rem mi=
nori precio emere q̃ eſſet cõe ⁊ iuſtũ pre=
cium ⁊ locare iniuſto fictu in damnũ cõ=
ductoris ſub hoc pretextu q̃d nõ ita fa=
cilıter illud ius rei vendite. ⁊ locate poſ=
ſet vendi: ⁊ q̃ quãdoq; nõ niſi minori pre
cio vendi poſſet propter dictũ pactuꝫ de
retrouendendo: vt patet ex predictis.

37 Quarta † preſumptio eſt qñ con=
tingit leſio in pacto de retrouẽ=
dendo in quãtitate precij: ⁊ hoc
poteſt eſſe duobus modis. Uno
modo in perſona venditoris. Alio in per
ſona primi emptoris eiuſdemq; locato=
ris. De primo pone exemplum emi fun=
dũ a te p̃ centuꝫ cumq; tibi locaui iuſto
precio ⁊ feci tibi pactũ q̃ qñcunq; poſſis
redimere pro precio centũ ⁊ viginti et ſic
pro pluri quã ego emerim q: ſi emi fun=
dum pro centũ ⁊ poſtea ſibi eundem lo=
caui iur. liuelli cum pacto de retrouen=
dendo omne q̃d plus vꝫ ipſe fundus tẽ=
pore dicte locationis et etiam poſt me=
lioramentum ⁊ ius ſpectant ipſi liuella=
rio. iuxta. l. fi. cũ ibi no. C. de iure emphi.
Et dixi ſupra ſecunda preſumptione ad
fi. Si ergo volo q̃ ipſe cõductor qñ vult
retroemere teneatur mihi dare aliquid
vltra dictos centum ducatos quibꝰ emi
dictũ fundũ volo illud vltra ſortẽ meam
⁊ illud plus eſt illicitum. vt probaꝶ in. c.
illo vos. Ibi ⁊ q̃ vltra ſummam receptã
lx. ſolidi deberentur. extra de pigno. ⁊ ita
tenet Inno in. c. in ciuitate. in fi. extra de
vſu. Et idẽ voluit dñs Guil. de monte lau
du. in cle. ex grandi. de vſuris quẽ ſequi=
tur ibi cardi. §. ceterum. in. iij. q. Et alleg.
ad hoc hoſti. ⁊ do. in c. ad noſtram. extra
de emp. ⁊ vend. Immo põt forte dici vſu=
ra: q: quicquid accedit ſorti eſt vſura. vt
eſt tex. cum glo. in verbo nõ poſſit. in fin.
in l. rogaſti. §. ſi tibi. ff. ſi cer. pe. et probaꝶ
in l. ſi tibi decem milia. in prin. ff. de pact.
et hoc tꝫ beatus Ambroſius: vt hꝶ. xiiij.
38 q. iij. plerique. † vbi dꝫ quodcunq; accedit
ſorti vſura eſt. Hoc idem probatur ex cõ=
cilio agathenſi. ⁊ hꝶ eadẽ. q. iij. vſura. vbi
dicitur vſura eſt vbi amplius requiritur
quaꝫ quod datur. verbigratia ſi ſolidos
decem dederis. et amplius queſieris vel
dederis frumenti modium vnuꝫ ⁊ ſuper
aliquid exegeris. Et regula illa quicq̃d
accedit ſorti eſt vſura procedit nõ ſolum
in mutuo: ſed etiã vbi aliquid excogita=
tur in fraudem vſurarum. vt eſt glo. not.
in. c. conqueſtus. in glo. magna ibi. ⁊ dici
tur quicq̃d ſorti accedit. extra de vſuris.
39 ¶ † Et io dixit hoſti. i ſumma de vſuris
§. fi. ver. ij. q̃ cõtractꝰ vſurarius detegiꝶ
ſi creditor recipit aliquid vltra ſortem.
ad quod vide quod diciꝶ in ſequẽti pre=
ſumptione. De ſecũdo modo leſionis in
pacto de retrouendendo contingens in
perſona primi emptoris eiuſdemq; loca
toris põt poni exemplum. Emi a te fun=
dum pro centum q̃ valebat centũ ⁊ quin
quaginta vel vltra ⁊ feci tibi pactũ de re
trouẽdedo incõtinẽti vel ex interuallo p̃
centum tñ certe ego ſum leſus in eo q̃d
vltra centuꝫ vꝫ fundus ⁊ p̃pter hoc in=
ducitur preſumptio cõtra emptoreꝫ qui
fecit dictũ pactũ de retrouẽdendo eodeꝫ
precio ex quo fundꝰ valebat multoplus.
Nõ eñi eſt veriſimile q̃d ſi voluiſſet q̃ eſſet
verus cõtractus emptionis q̃d ſibi feciſ=
ſet dictũ pactum de retrouendendo pro
dicto precio ex quo nõ eram in neceſſita=
te vendendi. ⁊ alij non vendidiſſem illo
precio. ſed tantuꝫ pluri ⁊ iuſto precio. ad
quod adde quod dixi in precedenti pre=
ſumptiõe in quinto mõ leſionis: ⁊ hanc
preſumptionem bene no.

40 Quinta † preſumptio eſt q̃ col
ligi põt ex his q̃ ſtatim dicã
qñ. ſ. plus exigitur ſiue perci
pitur ex venditione ſecũda
quam ſit illud quod ſoluit i
prima no in pecunia. ⁊ in alia re. Exem=
plum ſi emi fundum a ticio centum au=
reis ⁊ ibi cum incontinenti liuellaui cuꝫ
pacto de permutando hoc modo videli=
cet quãdocunq; vel vſq; ad certũ tempꝰ
dabit mihi ticius vnum liuellarium bo=
num pro contracambio reſpectu fundi
quam etiã reſpectu perſone liuellarie q̃
ſim ſibi obligatus facere retrouenditio=
nem dicti fundi. Nam ſi dictus fundus
in primo venditus non fuiſſet ſufficiens
vel ticius vendens nõ eſſet idoneus vel

ſufficiens liuellarius: vel ſi ipſe titius vẽ
ditor idemq; conductor et fundus ven=
ditus eſſet ſufficiens ⁊ ydoneus: ⁊ vellet
q in permutatione pro cõtracambio te=
neatur mihi dare aſſignare fundũ vnũ
⁊ liuellarium meliorem: tunc eſſet illici=
tum et vſura vt probatur ex his que di=
xi in precedenti preſumptione: ⁊ proba=
tur expreſſe ex verbis beati Hieronymi
ſuper Ezechielem li. vj. habetur iiij. q.
iij. putant. vbi ſic text. dicit. Putant qui=
dam vſuras tñ eſſe in pecunia qd proui
dens diuina ſcriptura omnis eius au=
fert ſemper abundantiã vt plus non re=
cipias quã dediſti. Et probatur eadem
queſtione ſi feneraueris: et capi. plerique.
cum ſequenti. Facit adhuc etiam opti=
me gloſſ. in ꝟ rogaſti. §. ſi tibi. in verſi. non
poſſe. ff. ſi cert. petat. et in gloſ. ij. in fi. in l.
ſi tibi decem milia. ff. de pactis. ⁊ ſi in pa
cto de retrouendendo eſſet actum. ⁊ ven=
ditor idemq; conductor tenentur dare
vnum contracãbium eque bonũ licitum
eſſet: q2 licet difficilius reperiatur cõtra=
cambium quam pecunia: tamen ſi in cõ
tracambio nihil plus vel melius interue
niat vel reſpectu fundi vel reſpectu liuel
larij nõ eſſet illicitũ per predicta.

41 SExta † preſumptio eſt qñ in
pacto de retrouendendo cõ=
tingit leſio in aliqua expen=
ſa que ſpectaret ad ipſum
emptorem eundemq; locato
rem: ⁊ ipſe vult quod illa expenſa ſpectet
ad ipſum primum venditorem eundẽq;
cõductorem. Exemplum quia in inſtru=
mento pacti de retrouendendo actum ⁊
dictum eſt quod qñcunq; conductor re=
troemere voluerit teneatur ſoluere oẽs
expenſas cartarum et inſtrumentorum
vt cõiter apponere conſueuerunt notarij
Verone et male. nam de iure cõi ⁊ etiam
de conſuetudine Verone verſatur quod
emptor teneatur ſoluere inſtrumentum
emptionis q2 iſtud inſtrumentũ ad pro=
bationem iurium ſuorum ſtare debet pe
nes ipſum emptorẽ. vt in. c. j. extra de. pro
bat. Et ita vt. s. dixi cõis conſuetudo et
obſeruãtia eſt qd emptor rei exoluat ex=
penſas cartarũ ſiue inſtrumentorum ſi
vult eas vel ea habere. Et ex quo tracta
tur de eius cõmodo etiã debet ſentire in=
cõmodum per regulam capituli q ſentit
de regu. iur. lib. vj. ⁊ l. ſm naturam. ff. eo.
tit. ⁊ hr in l. cum qui in prin. ff. de iureiu.
nec ferendũ qd vt lucrum velit amplecti
et onus penitꝰ ſubire recuſet. vt in. l. vni=
ca. §. pro ſecũdo. de cadu. tollen. et ita te=
net Alber. de ro. in. l. diſſolute. C. de cond.
42 ex lege. vel † quod credito: tenetur ſol=
uere tabellioni cõficienti inſtrumentum
crediti. alleg. l. eos. § interdicta cũ gloſſ.
ibi. C. de vſuris. q dicit qd ita vidit cõiter
obſeruari. Et idẽ tenet in. d. l. eos. in fine.
qui ſubdit qd cõtrarium faciũt vſurarij
bergomenſes: cum ergo emptor idemq;
locator velit q conductor ſoluat oẽs ex=
penſas cartarũ vel inſtrumentorũ appa=
ret q nõ vult ſoluere pro inſtrõ emptio=
nis ſue qd ad ipſum ſpectaret: et ſic eſt
preſumptio contra eum ex quo vult ali=
quid vltra ſortem. et non videtur etiam
habuiſſe animũ emẽdi: ſed potius quod
res vendita fuerit in effectu ſibi pigno=
ta quod eſt notãdum: quia multi in hoc
errant: vt hic probatur per ea que dixi in
precedenti preſumptio. Et idem eſt dicẽ
dum quando locator vellet quod condu
ctor qñcunq; retroemere vellet teneretur
ſoluere omnes expenſas per ipm empto
rem eundẽq; locatorem pro gabella em=
ptionis vel pro proſonetis in caſu qd di=
cta expẽſa ſpectaret in totum vel in par=
te ipſi emptori. iuxta no. in. l. q. ff. de edi=
li. edic. et per Bald. ⁊ Saly. in rubri. C. de
reb. cred. et per Bal. in. l. ſi predium. C. de
edil. actione. ⁊ ego plene ſcripſi in. d. l. q.
que tñ lex videtur facere cõtrariũ dum
vult q emptor teneat emptori reſtituere
illud qd ſoluerat emptor pro gabella ⁊ p
proſonetis. ⁊ ibi id eſt q2 cõtractꝰ reſoluit
ex culpa vẽditoris: qñ res vendita erat
morboſa vl' vitioſa: h vo ex volũtate vtri=
uſq; ad preces ⁊ volũtatẽ vẽditoris reſoluit.

43 SEptima † preſumptio eſt qñ
res eſt pro parte vendita: ⁊ p
parte donata: ⁊ nõ ſubeſt iu=
ſta cauſa dõationis argumẽ
to. l. per diuerſas. cũ ibi not.
per glo. ⁊ docto. C. mandati. ⁊ text. cũ ibi
nota. in. l. ab anaſtaſio. eo. titu. ⁊ ita tenet
Bal. in. l. ij. C. de repudianda hereditate.

et in.l.fina. Tertio poteſt impugnari.C. a ne.li.poten. Et in conſilio ſuo quod incipit ad probandum ⁊ oſtēdendum. in.ii. arti.⁊ Spe.in tito.de ceſſione actionis.§. ſ.preſumitur ſimulatus. Ad qđ optime facit lex vir vxori.⁊ ibi not.ff.de iure do. quia non eſt veriſimile qđ fuerit animus donandi vbi eſt pactum ⁊ vbi eſt de redimendo appoſitum.argu.l.qui ſic ſoluit. ff.de ſolu.etiam ſi l.ſ dictum qđ donetur ob benemerita.vt.ſ.ſtatim dicam qđ eſt benenotandum cōtra vſurarios ⁊ illicitos cōtractus celebrantes qui ne videantur decipere venditores in pretio faciūt quod in inſtrumēto dicitur et ſi qđ plus valeret dicta res vendita quantūcunqꝫ ſit illud plus illud donat dictus vēditor iuxta ea que habentur per docto.in.l.ſi quis cum aliter.ff.de verbo.obli. Et in.l. ii.C.de reſcin.ven.⁊ in.l.ſi quis donationis.ff.de cōtrahen.emp.⁊ per Bar.⁊ docto.in l.ſi tibi.in prin.ff.de pac.⁊ per Anto.de but.⁊ doc.in.c.cū cauſam.extra de emp ⁊ vendi. Nam talis cautela donationis inducit preſumptionem fraudis: quia donatio dr̄ iactatio ⁊ dilapidatio.l. filiuſf.in prin.ff.de dona.⁊ habetur in.l. cōtra iuris.§.ſi filius.ff.de pac. Sed nemo p̄ſumit̄ iactare vel dilapidare ſuū. l.cum de indebito.ff.de proba.cum ſi.cū non ſubſit iuſta ⁊ legitima cauſa donandi in venditore:ſed potius neceſſitas ex quo magis indiget ip̄e emptor.qꝛ cōiter quis vendit poſſeſſiones ſuas ꝓpter neceſſitatem cauſa habendi pecuniam cui potius eſſet facienda donatio quam qđ
44 ipſe emptori donaret.†nā donatio pura ⁊ ſimplex fit ꝓpter liberalitatē et munificentiā vt dicit tex.in.l.j.in.ij.reſpōſo. ff.de dona. Sed in neceſſitatibus nemo liberabilis exiſtit:nec exiſtere p̄ſumitur. vt.l.reni legataꝫ.in fi.ff.de adimen.lega. et id donari videtur qđ nullo iure cogente cōceditur.vt.l.donari videtur.ff.de regu.iur.⁊.ff.de dona.p̄ſumitur ergo dicta donatio facta a venditore ſi nō ꝓhibet̄ per emptorem iuſta ⁊ legitima cauſa cū in dubio nō preſumat̄.vt.d.l.cū de indebito in p̄n.qđ potiꝰ facta fuerit ob neceſſitatē quā ob merā liberalitatem qđ emptor aliter nō emiſſet niſi cū dicta donatiōeª.⁊ qđ nō dōaſſet niſi partē donatariꝰ emiſſet. vt no.glo.in.l.ab anaſtaſio.in verbo coloratam.C. mandati.⁊ ſic donatio in fraudē facta eſſe p̄ſumit̄ ne videatur eſſe deceptus in pretio:ad qđ bn̄ aduertant notarij ne ſint faciles et prompti ad ſcribēdū dictā clauſulaꝫ donationis pleniſſimā in inſtrūis venditionū. Sꝫ illā ſimplicē vez ſi qđ plꝫ vꝫ ⁊c. Et indiſtincte p̄nt appōere: qꝛ illa clauſula refert̄ ad modicum.vt.h̄r̄ in.l.ſi qđ cuꝫ aliter.ff.de verb.obli.⁊ in l.ij.de reſcin.vend.⁊ in.l.ſi quis donatiōis.de cōtrahen.emp.⁊ p̄dicta procedūt etiā ſi in dicta donatione q̄ refert̄ ad magnaꝫ q̄ntitatē ſit dictū p bonis meritis ⁊ ſeruitijs: vel p benemeritis q̄ ipſe donās recepit ab ipſo donatario
45 †qꝛ i dubio bn̄merita nō p̄ſumunt̄.l.ſi forte.⁊.l.caſtrenſe.ff.de caſtrē.pecu. et no.gl.in.l.ſi donatione. ibi per doc.C.de colla.⁊ p doct.in.d.l.p diuerſas.C. mād.niſi illa benemerita vel ſeruitia fuerint expreſſa vel nolatim in ſpē:quia tunc preſumunt̄ ſm Bal. q̄ ita no.in.l.illud.q.iiij.in fi.C.de ſac.ſan.eccle.allegat.l.acquilius regulus. ff.de dona.⁊ idē ſentit ip̄e Bal.in.l.ſi donatiōe.verſic. ſꝫ qđ ſi pꝫ.⁊ in autē.vn̄ ſi parens.circa princi.C.de inoffic.teſta. Uel niſi eſſet facta mentio meritorū cū iuramēto:nā tūc ēt heredes iurātis cogerent̄ ſtare tali iuramēto.vt l auē. quod obtinet cum ibi notatis.C.de ꝓba.ſm Bald.

a ¶ Dōatiōe. Dōatio l fraudem an et qn̄ p̄ſumitur. Uide Bar.plene l.l.poſt 3ctū.et in.l. oēs.§.lucius.de his q̄ in frau.cre.⁊ l.l.fi. de p̄to.ſti. bal.l auē. ſꝫ iā neceſſe.C.d dō. an nup.et l addi.ſpe. de dōa.§. penu.

qui ita not. in d. l. ſi donatione. verſic. ſed
quid ſi pater. [illegible] quo tu ſumas cautelã
vez qd donans ſpecificet illa bñmerita ⁊
ſeruitia iuret illa eſſe vera: qꝛ tunc ſtabi
tur illi cõfeſſioni quod iuramẽtũ nunq̃
apponi facias niſi vera tibi eſſe affirme=
tur ne ſis autor periurij in perditionem
anime tue. ⁊ contrahentium: hoc tñ iu=
ramentum parũ proficeret vbi alie con=
iecture vel preſumptiones cõcurrerent
que redderent cõtractum ſimulatum. vt
eſt gloſ. no. in. l. emptione. C. plus valere
qd agitur. quã ſꝫ quũ ibi doc. ⁊ Franciſ.
zaba. in. c. ad noſtrã. l. ij. q. extra de emp.
46 et vendi. † vbi dicit qd per illã glo. quod
cõtractus ſimulatus nõ validatur iura
mento. R̃nſionẽ aſſigno: nã cum deficiat
aſſenſus in cõtractu ſimulato iuramen=
tum ad illud nõ extenditur per id quod
hꝫ in. l. ſi. C. de nõ nume pecu. qd tñ intel
lige niſi expreſſe fuerit iuratũ oia et ſin=
gula in inſtrumẽto contenta vera eſſe: qꝛ
tunc allegando ſimulationẽ veniret cõ=
tra iuramentum: ſecus qñ ſimpliciter iu
raſſet non cõtrauenire ſm Joan. de imo.
qui ita not. in d. c. ad noſtram. ad fin. de
empt. ⁊ vendi. Itẽ intellige niſi iuramen=
tum interueniſſet ex interuallo: quia tũc
validaretur dictus contractus. ar. l. ij. cũ
ibi not. C. qd met. cauſa. Et facit qd not.
Bar. in. l. nemo põt. de leg. j. in pn. iij. col.
ver. quero an renuntiatio exceptionis. in
fi. vbi dicit qd licet renuntiatio exceptio=
nis ſimulationis nõ valeat qñ fit incon=
tinenti: ſecus ſi fiat ex interuallo poſt in=
ſtrumentum quod dicitur ſimulatũ per
dictam. l. ij. C. qd metus cauſa. ceterũ ſi
ſolum interueniret hec preſumptio qd
res pro parte eſſet vendita: et pro parte
donata etiam cum pacto de retrouendẽ
do non ſufficeret ad preſumendum con=
tractum ſimulatum vel vſurarium: ita
quod poſſet reſcindi in foro ciuili vel ca=
nonico: in quo ſtandum eſt ſcripturis. l.
cum precibus. C. de probationibus. niſi
alia indicia concurrunt: ſed in foro con=
ſcientie ⁊ penitentiali ſtandum eſſet ve=
ritati ſm Bald qui ita conſuluit in con=
ſilio ſuo. lxij. in ordine mõ incipit. Qui=
dam petrucius lxij. vbi vide. ⁊ no. quia
habuit de facto.

47 Octaua † pſumptio etiã col=
ligi poteſt ex quibuſdã ver=
bis que ſolẽt apponi in pa=
c⁹o de retrouẽdendo: dũ di=
citur qd quandocũq̃ dict⁹
cõductor dabit aut ſoluet fictus rerũ vẽ=
ditarum teneatur dictus locator facere
inſtrumẽtum venditionis: que verba im
portant qd per ceſſationem ſoluendi fi=
ctum per bienniũ vel triennium non ca=
dit emphiteota ſeu liuellari⁹ a iure ſuo.
vt hꝫ in. l. ij. C. de iure emphite. ⁊ in. c. po=
tuit. extra de locato. Naꝫ qñ apponitur
pactum in contractu contra eius natu=
ram. ⁊ ſic cõtractus eſt inſolitus eſt pre=
ſumptio ſimulationis et fraudis. vt. l. ſi
quis ſub cõditione. que eſt lex ſpecialiſſi
ma: ⁊ ibi glo. ⁊ doc. ff. de cõdi. inſti. et no.
Bal. in. c. j. ver. quero de quibuſdam pa=
ctis. in tit. de feudo dato inuicem. l. com=
miſſorie. in vſi. feu. ⁊ hoc etiam probatur
in. c. illo vos. extra de pigno. vbi pactum
de computandis redditib⁹ in ſortem re=
pugnans nature empt. proportionabile
nature pignus facit preſumere eſſe aliũ
contractum quam verba contractus ſo
nent. ⁊ ſic eſſe ſimulatum. vt ibi no. Ant.
de but. in. iiij. not. ⁊ docto ibi ſcribentes.
Ex quo dicẽdũ eſt q̃ vbicunq̃ apponũt
pacta ꝯ naturã emptiõis vel vẽditionis
ſiue alterius ſimilis cõtractus aut loca=
tionis vel cõductionis in damnum ven=
ditoris eiuſdẽq̃ cõductoris preſumitur
cõtractus ſimulatus. l. qui teſtamentũ.
et. l. cũ tacitũ cũ ibi no. ff. de proba. ad qd
adde quod dicã in ſequenti preſumptio
ne. Auget etiã hanc preſumptionẽ illud
verbum venditarũ: dum dꝛ fictus rerum
venditarum ⁊ non rerũ locatarũ. Nam
liuellarius non dꝛ vẽdi pprieta. ſꝫ vti=
le dñium. et dꝛ vtilitas fructuũ locari in
perpetuũ ex qua locatione queritur ius
vtile etiã in ſuperficie ⁊ fructibus. vt ha
betur in. l. j. ff. ſi ager vecti. vel emphiteo=
ticus petatur. ⁊ in. d. c. potuit. de locato.
Hec tñ preſumptio ſola parũ operaret
preſertim illa que venditur ex verbo vẽ=
ditarum quia illud verbũ potius appo=
nitur in inſtrumentis culpa tabellionis
quam ex mala mente contrahentiũ qui
ſepiſſime vt ydiote ignorant ſenſum et

intellectum verborum.iuxta not.in.l.qd ſi nepotes.ff.de teſta.tu.⁊ habet per tex. notabilē in.c.j.circa principium. Sed ꝓpter ſimplices nominis ſignificationis ignaros.in titu.de noua forma fid. litātis in vſi.feudo.Sed cum aliis preſumptionibus cōiuncta factis operaretur: q: ſicut dicitur:⁊ que non proſunt ſingula multa iuuant.vt probatur in.l.inſtrumenta.ibi hoc no.glo.C.de ꝓba.ita ecōtra ⁊ que non nocent ſingula multa iuuant.vt ibi eadem ratione.

48 Nona † preſumptio colligitur ex pactis vel clauſulis inſolitis in inſtrumēto appoſitis.vt not.in.l.ſi qs ſub conditione.ff.de ꝯditio.inſti.⁊ ibi hoc no.gloſ.Bal.et Ange.⁊ doc.⁊ idem not.Bal.in ver.quero de quibuſdam pactis.ad fi.in titu.de feudo dato inuicem.l.cōmiſſ.et habetur in.c.illo vos.extra de pig.et in.c.ad noſtram.extra de emp.⁊ vendi.et facit qd dixi in precedenti preſumptione quod bene not.contra multos qui conātur apponere in inſtrumentis multa pacta extranea:et inſolita ad illaqueandum debitorem: quod non eſt in dubio faciendum: quia ſepenumero talia pacta vel clauſule huiuſmodi indicant poti⁹ fraudis ſuſpicionem quam contractus validationem contra mentem cōtrahentiū. Ex quo infero qd ſi locatur domus vendita ipſi venditori pro fictu vini vel olei aut alterius fructus qui non percipiuntur ex ea:cū tales fictus preſtari non ſoleant ex domibus:⁊ tale pactū ſit inſolitum contra talem locantem erit preſumendum.⁊ idem eſt dicendum in ſimilibus.quod not. Item ex hoc infero qd ſi in inſtrumēto eſſent iſta verba vendidit et tradidit vere ⁊ nō in fraudem vſurarum:vt vidi ſepiſſime in inſtrumētis qd a ex iſtis verbis inſtrm^a magis preſumeretur ſuſpectū ſm Bald.in.l.qui ita not.in l.emptione.ꝟſic.ꝙ ſi in inſtrumēto.C.pl⁹ valere qd agit.per gl in.d.l.ſi qs ſub cōditione.ff.de ꝯdi.inſti.quē ſequit Joā.de imo.in.d.c.ad noſtrā.circa finē.cui adde qd dicaz in fi.oim preſumptionū.ver.ſed circa predictas preſumptiones.

49 Decima † preſumptio hic potiſſima ē in pacto de retrouēdendo qñ dict⁹ emptor idēqꝫ locator voluit contractū vēditionis poſſe diſſolui niſi vſqꝫ ad certū tēpus:⁊ ſic niſi certo tēpore lapſo puta ſex annorū: ſed tm̄ poſt ſex annos qñcunqꝫ:⁊ ſic reſolutio cōtractus non pendebat a facultate primi venditoris ab ipſo principio: ſed ſolū poſt certum tempus:quia hoc caſu apparet ꝙ prim⁹ emptor idēqꝫ locator voluit eſſe pro illo tempore in lucro percipiendorum fructuū ſeu fictuum:⁊ ita eſſe cert⁹ de hoc.Dubitauit enim forte ꝙ venditor idemqꝫ conductor niſi illud pactū interueniſſet retroemiſſet dictam rem venditam poſt modicū tēpus:poſtqꝫ res ſuas peregiſſet cum pecunia per emptorem ſoluta. et ſic ipſe venditor rē ſuaz ageret cū modico vel nullo damno:quia paruz de fictu ſolueret: et ipſe emptor modicuz lucraretur de ſua pecunia.ex quo ergo voluit eſſe ſecurus pro certo tēpore in percipiendo fictu videtur dubitaſſe quod emptor habuit potius animum pignorādi quam vendendi:et quod hoc nō obſtante voluerit fictum certum ⁊ ſecurum pro aliquo tēpore:⁊ ſic ex hoc inſurgit preſumptio ſimulationis et fraudis:⁊ et hoc probatur in capitulo ad noſtram.ibi promiſit vt quandocunqꝫ a

a ℂ Inſtrz Inſtrm de cui⁹ ſimulatione cōſtet nō ꝓdeſt.l quāuis. et ibi bal.C.ſi qs alteri vl ſibi inſtrz ſimulatū ſ. de inſtrm: ⁊ iō ſi vēit appellatiōe inſtrorū i ſtatuto.Bal.i.l. ſi.§.i cōputatiōe.vlt. col.C.d iure deliber.

ſeptennio vſq₃ ad nouenniū daret.extra de emp.⁊ vend.et in.c.illo vos . ibi.Et ſi a tpe ꝯtract⁹ vſq₃ ad duos annos. extra de pignori.⁊ ita vidi cōſultū per multos ſacrorū canonū interpretes.et ita tenet Hoſt.⁊ Joan.and.in.c.ad noſtrā . ſuper verbo ad nouennium in nouella.et beatus Bernardinus in ſuo tractatu de cōtractib⁹ ⁊ vſuris in.xxxix. ſermone.arti.ij.c.j.⁊ allegat ad hoc ſolummodo Hoſt. et Joan.and.in.d.c.ad noſtra₃.Sed bal. in.c.j.ver. quero de quibuſdam pactis. in tit.de feudo dato inuicem legis ꝯmiſ. in vſi.feud.in hoc referēdo alioꝝ opiniōnes approbat illa₃.ſ.quod ex hoc pacto de retrouēdēdo nō cenſeatur cōtractus feneratitius: qꝛ nulla lex vel decretum

50 hoc dicit.† ⁊ qꝛ emptio ⁊ vēditio pōt fieri ad certum tp̄s:vt.l.ij.C.de pactis inter emptorem ⁊ venditorem niſi emptor eſſet ſolitus fenerari ⁊ in fraude₃ vſurarū inſtrā ſimulata conficere:vt habet̄ in regula ſemel malus.de regul.iuri.in.vj.et hoc dictum Bal.ꝓcederet ſine dubio qñ rem meam locarem vni in perpetuū cu₃ pacto de emendo poſt certum temp⁹: et nō añ quo caſu nō mō iſte ꝯtus nō cenſeret̄ vſurarius ibi imo nulla vſure preſumptio ex hoc inſurgeret:ſed ſi emiſſe₃ pure fundū a titio et ſibi nō locaſſem:ſed tēpore venditionis feci ſibi pactū qđ lapſo certo tpe tm̄ ⁊ non antē poſſit retroemere:quo caſu loquitur text.in.d.c.ad noſtram.⁊ in.d.c.illo vos : vel ſi emiſſem ab vno fundū ⁊ ipſum eidem incontinēti locaſſem vel feciſſem pactū de locādo cum pacto de retrouendendo poſt certū tp̄s ſiue lapſo certo tpe tm̄.Et his duobus proxime caſib⁹ negari nō pōt quin inſurgat mala preſumptio cōtra dictu₃ emptorem ꝑpter dictum pactū de retrouendendo poſt certū tp̄s et nō ante ꝓbatur in.d.c.ad noſtra₃.⁊.c.illo vos in quibus non ſit mentio de illo pacto ſine cāꝛ vt probaui in princ.huius preſumptionis.Et ita intelligo predictos doctores qui in hoc cōſuluerunt:et bene vt.ſ.dixi. Sʒ tamen iſta preſumptio ſola ſine alijs non ſufficeret ad probandū contractum vſurariū ſed cōiuncta cum alijs preſumptionibus ſic.Et ita intelligo dictū Bal. in.d.c.j.in ti.de feudo dato inuicem.l.cōmiſ.et probatur expreſſe in.d.c.illo vos. vbi erat dictū pactū:⁊ tñ qñ cōcluditur dictum cōtractū eſſe vſurariū nō ſe fundat papa ex dicto pacto tm̄:ſed etia₃ ex trib⁹ alijs cōiecturis ſeu preſumptiōib⁹. Prima qꝛ fuit actū quod fructus ꝑcepti debuerāt i ſoluēda pecunia nūerari.Secūda qꝛ vltra ſummā receptā ſexaginta ſolidi debebāt perſolui.Tertia qꝛ prim⁹ ille emptor vſuras cōſueuerat exercere: ⁊ probatur in.d.c.ad noſtram.de emp.et ven.vbi etiā fuit appoſitū dictum pactū de retrouendendo poſt certum tp̄s:⁊ nō ante.Et tamen papa ibi dum concludit illum contractum eſſe vſurarium nō ſe fundat in dicto pacto tantū:ſed etiam in enormitate precij qđ iuxta dimidiam iuſti precij contingebat.Ex quibus preſumit emptionem fuiſſe in dolo vel fraude qꝛ ibi partes in veritate fecerūt mutuū. Sed voluit mutans ꝙ fieret inſtrumentum de venditione.

51 VNdecima† preſumptio eſt ſimilis precedēti qñ in pacto de retrouendēdo fuit dictū ecōtra ve₃ qđ emptor.teneatur retrouēdere vēditori fundum venditum vſq₃ ad certum tempus puta dece₃ vel octo annos:et poſt octo vel decem annos ſit in libertate ipſius primi emptoris ꝙ venditor ſit et remaneat liuellarius perpetu⁹ vel qđ poſſit cogi ad retrouendendū dictū fundū venditū qñ fuiſſet locatus vel qñ nō fuiſſet locatus qđ poſt dictū terminū ſit in libertate dicti emptoris vel retinere rem emptam pro ſua libera vel retrouendere primo vēditori : vt probatur per ea q̄ dicta ſunt in ꝓcedenti preſumptione ⁊ in.d.c.illo vos.ibi vt ſi a tēpore cōtractus.extra de pigno.et hoc in effectu tenet Hoſt.i ſum.de vſuris.§.ſi.ℽ.ij. vbi dicit quod eſt ꝓſumptio mala cōtra creditorē qñ vult qđ ſit in eius poteſtate an velit reſcindi . Adde tñ predictis qđ ſi eſſet pactū appoſitū qđ poſt certū tempus vel conditionem liceret venditori redigere rem per ipſum venditam ſi ipſe vellet quod tale pactum valeret : vt eſt

tex.nota.in.l. ſi vir vxori.ff. de preſcript.
verbis.⁊ not.⁊ tamē Bal.ad.l.fi.C.de iu-
re fiſci lib.x.⁊ vide quod not.Bal.in.c.j.
in tit.de ſeudis dādis mini.vaſal.in vſi-
bus feudo.Circa qđ dic vt dixi in prece-
denti p̄ſumptione:qꝛ eſt par eadēq; rō.
52 Duodecima † preſumptio
ſm aliquos qñ quis ven-
deret fundum mihi ⁊ ego
dictū fundum ſibi locarē
in perpetuum ⁊ ſimplici-
ter eſſet appoſitum pactū
de retrouendendo vſq; ad certum tem-
pus tantum puta ſeptem vel decem an-
nos:nā iſti dicunt qđ per pactum de re-
trouendendo vſq; ad certum temp⁹ tm̄
videtur qđ venditor idēq; conductor nō
habuerit animū vendēdi ex quo ſperat
vſq; ad illud tempus retroemere: et ea-
dē rōne videt̄ q̄ ego emptor vere volue-
rim emere poſtq̃ feci ſibi dictum pactū
et dictus venditor nō erat aliter venditu
rus niſi cum dicto pacto:et qꝛ ex hoc qđ
paciſcitur vſq; ad certum tempus appa
ret quod interim voluerit lucrari fruct⁹
ſm Anto.de but.in.d.c.ad noſtrā.ibi qđ
in dubio.extra de empt.⁊ vendi.qui hoc
vltimum notando videt̄ iſtud ſentire:et
iſti qui ſunt in hac opinione dicūt quod
melius ⁊ tutius eſſet apponere pactum
de retrouendendo in perpetuum.Et pro
hac opinione facit qđ dicā in.xxv.pre-
ſumptione.Alij dicunt econtra vez quod
maior eſt preſumptio qñ appoſitum eſt
pactum de retrouendendo in perpetuū
qꝛ videt̄ maior preſumptio ex parte ven
ditoris qđ vere noluerit vendere ex quo
voluit ſemper eſſe in libertate redimen-
di.et ſic eſt ex p̄te emptoris:qꝛ nō vꝛ ha-
buiſſe vere animuz emere ex quo ꝯceſſit
vēditori qđ poſſit qñcunq; redimere.qđ
53 dicendū.¶ † Hec queſtio deciſa eſt de iu
re ciuili:qꝛ nō eſt differentia an fiat pa-
ctū de retrouendendo vſq; ad certū tem
pus completum vel in perpetuum.et in
vtroq; caſu eſt licituz:nec ex eo inſurgit
aliqua mala p̄ſumptio vt eſt caſus ex-
preſſus ⁊ in terminis in ſepe allegata.l.
ij.C.de pactis inter emptorem et vēdito-
rem:ibi pretium qñcunq; vel intra tem-
pora obtuliſſe.vbi hoc no.Bald.in fi.qui
dicit quod ex pacto de retrouendēdo eo
dem precio etiā lucrante emptore fruct⁹
medij temporis etiam ante moram con
tractus nō preſumitur ſimulatus.⁊ idē
de iure canonico vt p̄bat̄ in.d.c.ad no-
ſtram.de empt.⁊ vendi.⁊ in.d.c.illo vos.
de pigno.nā ibi tale pactū ſimpliciter nō
reprobatur.ad quod vide qđ dixi in.x.
preſumptione.⁊ in ſecundo caſu princi-
pali.Et illud idem ego credo in foro cō-
ſcientie quod eſt de iure ciuili vel cano-
nico dictum eſt: vt ſupra dixi in princi.
huius tractatus.in ver.alij dicunt quod
dictus contractus.⁊ etiā dixi in ſcđo ca-
ſu principali:qꝛ hoc ſolum pactum de
retrouendendo ad tempus vel in perpe
tuum non inducit aliquam malam pre-
ſumptionem maxime preſumentem con
tractum eſſe vſurarium vel ſimulatum
vt dixi dicto ſecūdo caſu principali.Naz
ſi lex ciuilis ⁊ canonica hoc permittit nō
eſt damnū illicitū ne inde iniuriarū na-
ſcatur occaſio.Uñ iura naſcunt̄.l.memi
nerint.C.vnde vi.⁊.c.qualiter et qñ.el.j.
extra de accuſa.⁊ facit.l.ij.C.de indicta
viduitate tollenda.et qꝛ qđ fit.l.permit-
tente penā nō meretur.l.gracchus.C.de
54 adulterijs facit † q̄ nemo đꝛ dānū face-
re niſi cū id.facit qđ ius facere nō hꝫ: vt
l.nemo dānū.que eſt in penul.cart.ff.de
reg.iu.ſed ſi adeſſent vel cōcurrerent alie
que de predictis preſumptionib⁹ et ma-
xime illa vez qđ conſtat qđ venditor nō
erat aliter venditurus niſi cum dicto pa
cto de retrouendendo ad tempus com-
pletum vel in perpetuū quo caſu eſt pre-
ſumptio ſimulatiōis:vt dixi i prima pre
ſumptiōe.et tunc p̄cedit dicta p̄teſtatio
que ſit maior p̄ſumptio ſimulatiōis ſeu
fraudis an facere pactū de retrouenden
do ad tempus completuz:an ad in per-
petuum.¶ Circa qđ ego ſic diſtinguo.
Aut querimus quo ad preſumendū cō-
tra primum venditorem:⁊ tūc teneo qđ
ſit maior preſumptio ſimulatiōis facere
pactū de retrouēdendo in perpetuū quam
ad tempus cōpletum:qꝛ vꝛ qđ hoc caſu
nullo modo voluerit perfecte vendere
ſed potius pignorare:ex quo voluit eſſe
perpetuo in libertate redimendi.Si em̄
eſſet pactū appoſitum de retrouendēdo

vſqꝫ ad certum temp⁹ cō=
pletum videtur ſaltē poſt
illud tēpus habuerit ani
mum in totum alienandi
et abdicādi rem:a ſe in ca
ſu quo rem venditam in=
fra dictum tempus retro
emere nō poſſet: aut que=
rimus quo ad p̄ſumendū
cōtra ipſum emptorē qui
fecit pactum de retrouen
dendo:et tunc aut vendi=
tor voluit nominando pa
ctum de retrouendēdo in
perpetuū:quia non erat
aliter venditurus.et tunc
nulla videtur eſſe preſum
ptio contra emptorem:q̄
eſt credendū quod nō li
benter faceret dictum pa
ctum:et quod potius vo=
luiſſet quod dictū pactū
eſſet ad tempus cōpletū
cū iſtud ſit ēptori fauora
bilius ne res ip̄a empta ſtet
55 ſemper in ſuſpenſo:† quia
in dubio quis preſumitur
velle quod eſt ſibi fauora
bilius vt probatur in.l.iii.
ſi miles.ff.de teſtamē.mil.
Nam ſine dubio melius
eſt ⁊ vtilius: et fauorabi=
lius ēptori qđ ipſe faciat
venditori pactum de re=
trouendendo ad tempus
completum quam in per=
petuū:quia ſi facit ad tē= a
pus completum poſſibile
erit quod infra dictum tē
pus non redimet:⁊ ſic res
vendita remanebit pleno
iure apud emptorē quā
do nō fuiſſet liuellata: vel
remanebit venditori quā=
do fuit ſibi liuellata ꝑpe=
tuus liuellari⁹ quod erit
propter hoc ſine dubio vti
lius emptori:item erit vti
lius alia de cauſa:quia ſi
vellet vendere ius quod
habet in dicta re per ip̄m

a ¶ Pa=
ctū de re=
trouendē=
do.Pactū
de retro=
uendendo
factū a ru
ſtico quē
iuris igno
rantia ex=
cuſat non
eſt vſura
rium. Ra
pha ful. ⁊
pe.de ſuz.
in.l.cū al
legas.C.ð
vſuris.

empta melius ⁊ citius venderet q̄ſi eſſet
appoſitū in perpetuū:imo multi ⁊ quaſi
plurimi in ciuitate Verone cauent ſe ab
hmōi emptionib⁹ et poſſeſſionū et liuella
riorū q̄ſi liuellarij habēt pactū de retro=
uendendo in ꝑpetuū vt notiſſimū eſt in
ciuitate verone.Et dixi.ʒ.in.iii. preſum=
ptione.ver.alij tñ dicunt.Et ideo hoc ca
ſu ex parte emptoris q̇ facit pactum de
retrouēdendo in perpetuū non preſumi
tur fraus:imo poti⁹ per eū fit gratia vē=
ditori: q: melius eſſet emptori hec non
facere:aut venditor nolebat indiſtincte
pactū ſibi fieri de retrouendendo in per
petuum. Sed rogauit emptorē vt face
ret ſibi pactū de retrouēdendo imperpe=
tuū quod ſaltem volebat ad certum tp̄s
cōpletū.Et tunc ſi fiat pactū ad imperpe
tuū idem qđ in caſu precedēti.ſ. qđ non
p̄ſumat̄ fraus vel ſimulatio ex parte em
ptoris.imo gratia ⁊ liberalitas:nec etiā
hoc caſu p̄ſumit̄ fraus vel ſimulatio ex
parte venditoris ex quo ponunt in liber
tate emptoris qđ faceret ſibi pactum in
perpetuū vel ad tp̄s.et ſic intendebat in
effectu vendere: et qđ venditio non ſta=
ret in ſuſpenſo ſaltē poſt illud certū tp̄s:
qđ eſt notā. Ad qđ vide qđ dicā in.iiii.et
v.caſu principali. Aut venditor non pe=
tiit niſi pactū de retrouēdēdo tp̄s vel al=
ternatiue vel in ꝑpetuum vel ad tp̄s nō
finiēdo magis de vno quā de alio:et tūc
aut emptor volens ampliare et facere
gratiam vēditori etiā non petenti:quia
forte erat amicus ſuus et itelligebat qđ
libentius vellet habere pactū imperpe=
tuum de retrouendendo:⁊ tūc dicendū
ex vt ſtatim dixi qđ nulla mala preſum=
ptio ex parte vtriuſqꝫ.ſ.emptoris et ven=
ditoris eſt coniecturanda:aut emptor fa
cit pactum de retrouēdēdo in perpetuū
ipſi venditori non petenti neqꝫ hoc con=
ſideranti neqꝫ ꝑpter aliquā amicitiam:
et q: ita emptor voluit:q: forte dixit qđ
omnino volebat qđ haberet pactum de
retrouendendo in perpetuum:⁊ non ad
tempus completum:qđ tñ euenict raro:
et tamen hoc caſu dum hoc pactum ad
imꝑpetuū iudicet̄ potius emptori dam=
noſum quam illud qđ eſt ad tp̄s: vt ſu=
pra dixi.⁊ fecerit hoc emptor ſpōte et nō

ad gratiã venditoris iudicarẽ male eſſe preſumendum contra emptorem. Et ex hoc preſumi poſſet ꝙ nõ habuit animũ liberũ qḋ eſſet emptio: ſed poti⁹ pignus et ſic ſimulatio: q꞉ ſi voluiſſet emere potius vouiſſet facere pactũ de retrouẽdendo ad tp̃s quã ad imppetuũ cũ ibi hoc
56 eſſet vtili⁹. ¶ † Ex his cõcludo ad .q. predictã qḋ melius ꝛ tutius eſt quo ad forũ cõſcientie in dubio facere pactum de retrouendẽdo ad tp̃s completũ quam ad imperpetuum. Et modo relatũ eſt quod ſanctus Bernardinus ſup hoc cõſulens rñdit qḋ tutius eſſet qḋ non fieret pactũ de retrouẽdẽdo niſi vſq ad .vij. ãnos qḋ ego audiens ꝛ intelligens quante autoritatis ipſe fuerit in his que ſunt de foro conſcientie maxime in tota italia quam ſuis ſacris predicationibus illuminauit et in multis reduxit. Cogita quia rõ potuit mouere eũ ad taxandũ dictum tp̃s vij. annorũ in pacto de retrouendendo: et lꝫ taxatio temporis ſit arbitraria: ita qḋ non poſſit in ea reddi vera et preciſa ratio: vt eſt glo. in ver. quadrageſimũ in clemẽ. nolentes. de hereti. ꝛ glo. in verbo quatuor. in. c. ij. de reſcrip. lib. vj. ꝛ glo. in l. j. §. puertiã. in ver. ratum. ff. de poſt. et gl. in. c. j. in verbo poſſideat. que incipit. illud eſt mirabile. in titu. ſi de inueſtitu. inter dominũ et vaſal. lis oria. in vſi. feu. Et not. Bal. in cõcluſionibus feudorum
57 ad fi. † vbi dicit qḋ de taxationib⁹ temporũ nulla ratio reddi poteſt niſi qḋ ita placuit legiſlatori. Facit qḋ no. Jo. and. in ca. ſequen. extra de reſcrip. in nouella. Et facit quod habetur in ca. non debet. de conſangui. ꝛ aff. ni. Tamen cõſideraui qḋ ratio potuit eſſe que mouit euꝫ ad taxãdum ad .vij. annos ꝛ nõ vltra decẽ: quia decem anni dicũtur longum tempus: vt probatur in rubro et nigro. C. de. preſcri. longi tẽpo. x. ꝛ. xx. annoꝝ. Cũ ergo vellet venditor etiam poſt longũ tempus poſſet retroemere rem vẽditam vide tur eſſe maior p̃ſumptio ꝙ nõ habuerit animũ vere vendendi qḋ qñ tempus eſt breue: nam ſi eſt breue .i. nõ longum tp̃s appareret quod ſaltim poſt illud tẽpus ſi nõ reemerit qḋ remanebit perfecte ipſi emptori per ea que ſtatim ſupra dicta ſunt. ¶ Secunda ratio poteſt eſſe: quia quando vult venditor pactũ de retrouẽdendo vſq ad .x. annos vel vltra eſt preſumptio qḋ non hꝫ animũ retroemendi qñ poterit: q꞉ cõiter eſt veriſimile qḋ vſq ad .x. annos poſſet habere poteſtatẽ ꝛ facultatẽ retroemẽdi: ꝛ qui non poſſet retroemere vſq ad .x. annos non eſt veriſimile qḋ poſſit etiam poſt. Nam qui non põt .x. aureos inuenire vſq ad .x. annos raro cõtinget qḋ etiã poſt inuenire poſſit: ex quo eſt longum tp̃s. Eſt ergo preſumptio qñ vẽditor vult pactũ de retrouendẽdo vſq vel vltra .x. annos non qḋ non poſſit infra illos .x. annos inuenire vel recuperare pecuniã: ſed q꞉ vult de illa pecunia agere facta ſua: ꝛ qḋ vult retinere pecuniã emptoris donec ſibi placuit: ꝛ hoc maxie verũ eſt qñ vẽditor nõ fuiſſet duct⁹ neceſſitate ad vendendũ: ſꝫ ꝓ volũtate: q꞉ forte volebat facere mercantiam de dicta pecunia. ¶ Tertia rõ põt aſſignari ẽt ad hoc q̃re magis dixit de ſeptẽ annis quã de pluribus vel paucioub⁹. Nã cõiter in ſeptẽ annis ꝯtingit ſaltim vna vbertas ſeu fertilitas: et aliqñ in quinq: vt cõiter dr̃: cũ ergo venditor poſſit in .vij. annis habere vnã fertilitatem: ſequitur qḋ poterit veriſimiliter .ĩ. illud tẽpus retroemere: ꝛ eadẽ rõne poteſt dici qḋ ſat⁹ ſit emptori .ĩ. illud tp̃s qñ locauit rem emptaꝫ ipſi venditori: et vel ſatis ſit ipſi venditori qui conduxit rem per ipſum venditam: q꞉ in dictis .vij. annis habebit ſaltem vnam fertilitatẽ fundi venditi: ꝛ ſic nõ poterit dicere oẽs reddditus eſſe fertiles: ex quo vt dixi ſaltꝫ in .vij. annis cõtingit cõiter vna fertilitas: q꞉ ſic nõ poterit eſſe grauatus in redditibus nõ fertilibus: ꝛ ſterilitas cõpẽſatur cum fertilitate: vt in ſi. dr̃ in. l. ꝛ l. vno in prin. ꝛ ibi no. ff. loca. et in. c. ꝓpter ſterilitatem. extra de locato. Tu cogita ſi alia melior ratio de hoc adduci poteſt.

58 Tertia † decima p̃ſumptio eſt quando ab ipſo initio partes egerunt qḋ quandocunq venditor reſtituet pecuniam perceptam emptor teneatur reſtituere rẽ ſuam. Nã pl⁹ appropinquat ſimulatiõi:

pactum de reſtituendo rem ⁊ pretiū q̄ꝑ
pactum quod retrouendatur cū hoc ſe-
cundum preſupponat aliam venditionē
preceſſiſſe. ſed primum non. nam nō po-
tes mihi retrouendere ſi primo a me nō
emiſti: ſed reſtituere rem bene potes ſm
do. Pau. de caſtr. in conſilio ſuo. cccxxv.
qđ incipit. In Chriſti nomine amen. In
cauſa mota p do. dorotheam in. iiij. col.
vbi nihil allegat. Tu autē potes ad hoc
allegare. nam cū dicta promiſſio de re-
ſtituendo rem ſuam ⁊ pretium ſit contra
naturam cōtractus emptionis ⁊ vendi-
tionis primo ſequitur qđ inducere videt̄
preſumptionē ſimulationis. p gloſſ. in. l.
ſi quid ſub conditione cum ibi not. ff. de
condi inſti. ⁊ per ea que dixi in. viij. pre-
ſumptione. Et qđ ſit preter ⁊ cōtra natu
ram cōtractus patet quia ſi vera fuiſſet
prima venditio dominiū rei vēdite fuiſ-
ſet in emptorem tranſlatum ſi venditor
erat dñs. vt in. l. clauibus. ff. de cōtrahē.
emp. et in. l. emptionē. in prin. et ibi no. ff.
de ac. emp. ⁊ interuenit traditio. vt. l. tra-
ditionibus. C. de pact. vel aliud loco tra-
ditionis. vt conſtitutum. vt. l. qđ meo: in
princip. ff. de acq. poſ. ⁊ l. ab emptione in
prin. ff. de pact. vel aliqđ corū de quibus
per glo. in. l. iij. in prin. in ver. animo. ff. de
acqui. poſ. ⁊ ſi ſcđs eſſet verus cōtractus
retrouēditionis primus emptor non dr
rem ipſius venditoris ſibi reſtituere. ſed
diceret̄ vel teneretur tradere vel dare. vt
dicta. l. emptorem. nam dominium ipſi⁹
tranſlatum fuit in primum venditorem
vt dicta. l. emptorem. in princi. vnde eam
amplius reſtituere non tenetur ſed po-
teſt illam vel aliam ſoluere ſi retro eme-
rit rē per ipſum venditā. vt habet̄ in pre-
allegatis iuribus. Itē pōt dici qđ dicta
ꝑmiſſio de reſtituendo rem ſuā ⁊ pretiū
eſt inſolita: q2 vbi partes volunt qđ fiat
retrouēditio non ſolēt apponi illa verba
ſed verba tñ pacti de retrouēdendo que
ſunt ſm natura3 ꝯtus. Et iō ꝓpter hoc
cauſat̄ preſumptio ſuſpitionis vt proba
tur p ea que dixi. ſ. in nona preſumptio-
ne. Illa tñ verba qđ emptor teneat̄ reſti-
tuere rem ſuam poſſent intelligi qđ aut
verbū ſuam referat̄ ad perſonā empto-
ris: qđ in dubio eſt credendū ex quo iſta
eſt promiſſio ſua ⁊ cenſetur per ipſm pro-
lata: licet in tertia pſona ſint ſcripta ar-
gumento cōꝝ que no. Bar. in. l. ex facto.
in prin. ff. ad treb. in. l. cū teſtamēto. ff. de
auro ⁊ argen. legato. et in. l. ſi quis titio.
ff. de vſufru. accre. facit. c. primū. in verbo
non ſua. extra de ſponſa. Et qđ not. Cy.
in. l. q̄buſdā ſi. C. de fideicō. et ſm hoc nō
repugnāt nature dictoꝝ cōtractuū em-
ptionis ⁊ vēditionis. Aut dictū verbum
ſuā refert̄ ad perſonā dicti vēditoris eiuſ
dēq3 ſecūdi emptoris. ⁊ tūc bñ repugna-
re videt̄ nature emptionis et vēditionis
per predicta niſi exponamus ſuam. i. ſi-
bi debitā per vigorē ipſi⁹ pacti vt expo-
nit glo. in. l. j. in verbo ſuū cōſequat̄. ff. qđ
cum eo. Et in. l. cum duobus. §. idem re-
ſpondit ſocius qui ceſſantis. in verbo ſuū
cōſequi. ff. pro ſocio. vbi glo. exponit. i. ſi-
bi debitum. Et alibi gl. exponit pecunia
mea. i. mihi debita. vt eſt glo. in. l. ſi et me
et titium. ff. ſi cer. pe. Et glo. j. in. l. ſi pecu-
niam. C. de neg. geſt. ⁊ facit glo. in. l. ſicu-
ti. §. diſtant. in verbo meum. ff. ſi ſeruitus
59 vendicetur. † proprie tñ loquendo dici-
tur meum vel ſuum qđ vendicari poteſt
vt. l. ſolum. §. meū. ff de rei vendi. Et not.
glo. in dicta. l. j. ff. qđ cum eo. item poteſt
etiā exponi verbū ſuā etiā ſi proprie in-
telligat̄ ſubaudiendo quondā vt ſubau
dit alibi glo. exponendo tex in. l. vti frui.
in fine principij. ff. ſi vſufructus petatur
in verbo vſufructuarius. ⁊ ibi gloſ. dicit
quondam. et de hoc eſt caſus in gl. j. ver-
bo dominus in. l. cotem fer. §. eam rem. ff.
de publica. ⁊ vide qđ ibi not. Albericus
de roſate. et vide gloſſ. in. l. ei qui in pro-
uinciam. in verbo defuncti. ff. ſi cer. pet. ⁊
vide quod ibi not. Barto. qui dicit quod
ſi in inſtrumento vel petitione dicitur fi
lius titij. qui eſt mortuus ſubſtentatur:
quia ſubauditur quondam et ita tenet
Specul. in titu. de inſtru. edic. §. inſtru-
mentum. ver. quid ſi ita continetur. vbi
alleg. alia iura. et Anto. de butr. in. c. ex
parte. B. in fi. penulti. col. extra de foro
compe. et Barto. in tractatu de alluuio-
nibus ſuper verbo alueus. ⁊ no. per ali-
quos in. c. Ray. extra de teſtamētis. hec
ſunt notāda pro intelligentia dictorum
verborum ⁊ ſimilium.

60 Quarta † decima preſumptio ad detegendū contractū ſimulatū vel vſurariū eſt qñ pacta appoſita in cōtractibus claudicāt: qꝛ oīa facta fuiſſent appoſita in fauorē creditoris: et nullum eſſet in fauorem debitoris. Nam ſi verus fuiſſet contractus nō eſt veriſimile qḋ omnia pacta fuiſſent appoſita in fauorem creditoris quia nō preſumitur debitor velle iactare ſuum.l. cum de indebito.in principio.ff.de probatio. Et iſta fuit doctrina Hoſtien.in ſumma de vſuris.§.ſi.verſi.ij. que eſt optima. Et eam tenet dominus Guillel de monte lauduno in clemen.ex grandi.de vſuris.vbi dicit qḋ fraus preſumitur quando pacta appoſita claudicāt.quia forte omnia ſunt appoſita in fauorem creditoris: ꝛ nihil aut parum in fauorē debitoris.ꝛ ita eum ſequitur ibi franciſcus zaba.in.§.ceterū.in.iij.q. Et idē no.et tenet Bal.in conſilio ſuo in hac materia ſingulari qḋ incipit ad probandū et oſtendendum contractū eſſet ficticiūꝛ ſimulatū in ordine meo.ccxxvij.in nono argumento. Ad qḋ adde qḋ dixi in.xj.preſumptiōe. Et ꝑ hoc facit.l.ſi de meis.in prin.cū ibi no.per gloſſ.ꝛ doc.ff.de arbitris.vbi dꝛ et notatꝰ qḋ contractꝰ nō debet claudicare.

61 Quinta † decima ꝑſumptio ſimulatiōis percipi poteſt ex parte vēditoris ꝑpter rē venditā: nam venditor dicit emptori ego indigeo.c.aureis.ſi eos mihi des vēdam tibi vnū de fundis meis quem ipſe volueris cum pacto de retrouendendo. nā hoc caſu eſt preſumptio qḋ venditor nō habuit animū vendendi.ꝛ ſic qḋ vēdere nō voluerit ſed potius pignorare qꝛ ſi vere ac libere vendere vellet pro ſua neceſſitate vel volantate nō daret electionē emptori vt acciperet in emptione quam rem vel quem fundum vellet de fundis ſuis.imo eſt preſumptio quod venderet deteriorem et minus damnoſam et minus carā.ſicut cōiter contingit et probatur in l lex que tutores.C.de admi.tuto. et in.l.magis puto.§.ne paſſim.ff.de rebꝰ corꝝ.qꝛ nemo preſumitꝰ iactare ſuū.d.l.cū de indebito.de ꝓba.in prin. Et idez eſt dicēdū qñ vēditor qꝛ ſi haberet m̃ltos fundos vēderet meliorē puta domū maiorū ſuoꝝ in qua forte educatus eſt ꝛ habitat ad quā preſumitꝰ habere affectionē[a] ꝛ qḋ veriſimil'r eā non eſſet venditurus: ex quo habet alia bona que vēdi poſſunt: vt probatur in.l.ſi in emptiōe.ff.de mino.et in.l.j.§.ſed ſi rē. Ibi quā habet patronus affectionem vel oportunitatis vel celi vel illic educatus ſit et parētes ſepulti. ff.ſi quid in fraudē patronij: ꝛ in.l.libertus qui ſoluendo nō erat illi: veluti ſi predia.ff.de bo.lib.et in.l. lex que tutores: ibi nec vero domum vendere.C.de admini.tuto.vel ſi venderet domū apothece ſue ſine qua cōmode viuere nō poſſet.ad quam preſumitꝰ habere affectionē propter cōmoditatē ſue artis probatur i dicto.§ ſed ſi rem. ibi affectionē.vel opportunitatis: et ſic non preſumitur quod eam venderet ſi haberet aliquid aliud qḋ cum minori damno et incommodo vendere poſſet. Et idem eſt dicendum in alijs ſimilibus.

[a] Affectionem. Affectio cadit in re q̃ fuerit anteceſſoꝝ ſuorū.l.ſi in ēptore.ꝛ ibi gl. in ỽbo maiorū.ff.de mino.l.cū ſeruus.ff. manda.et Cy.in.l.q̃ties.C.de fideicō.et paul.d ca. cōſi.xvj.et probatꝰ re. gū.iiij.ca. xxj.vbi naboth noluit vendere vineam qꝛ fuerat patrū ſuorū.ꝛ Alex. in.l.iij.i ſi.C.de leg.

62 Sexta † decima preſumptio inſurgit etiaꝫ ex perſona vēditoris propter preciū quando.ſ.emptor voluit ſoluere preciū iuſtum vt puta centum: ꝛ venditor dixit nolo recipere niſi quinquaginta vel

ſexaginta:q: eis tantum egeo:nam tunc eſt preſumptio qđ noluerit vendere ſed pignorare ſm do. Pau.de caſt. pceptorē meū in conſi.ſuo.cccxviii.qđ incipit.In chriſti nomine amen.Uiſa petitione pre dicta.in.ii. colum.circa principium. Et idem ſi dum venditor peteret octoginta de ſuo fundo vendendo cum pacto de retrouendendo emptor dixiſſet ſi tu vis mihi vendere fundū ſine pacto de retrouendendo dabo tibi centū ⁊ venditor noluit immo potius voluit vendere cū pacto de retrouendendo ꝑ octoginta quā libere pro centū.nam tunc eſſet preſumptio quod non habuiſſet animū vendendi ſed potius pignorādi ſm eundē Pau. in eodem conſilio.Et poteſt eſſe ratio lꝫ ipſe non alleget q: in dubio quis preſumitur velle vendere rem ſuam iuſto precio ⁊ potius quod minoris ſit pluris vēdere: vt.l.item ſi in precio.§.quēadmo. ff.loca.⁊ in.l.in cauſe.§.pe.ff.de mino.:et ideo quando quis ſponte id quod pluris eſt minoris vēdit:⁊ minus vult quam ſibi offeratur eſt mala preſumptio q: tūc videretur velle iactare ſuum ac perdere: vt.l.ſi filiusfa.in princi.ff.de dona. quod non eſt preſumendū.vt in.d.l.cum de indebito.in princi.ff.de proba.cum ſi. Ad quod optime facit quod dicā in ſequenti preſumptione.Hic tamen conſulendū eſt vtrūqꝫ vez quod res vēdat iuſto precio pro parte ſaltem pro indiuiſo que tamen valeat dictum verum ⁊ iuſtum precium:⁊ hoc modo tolleretur omnis ſuſpitio paruitatis precii.

63 Decima† ſeptima pſumptio etiā oritur ex paruitati precii ex perſona emptoris vez qñ eſt incongruitas penſionis et eius modicitas fundi locati ipſi venditori:nā hoc inducit preſumptionem vſurarū vel ſimulationis: non enim eſt veriſimile aliquem velle iactare ſuum: vt dicta.l.cum de indebito. in principio et maxime in feneratorem cupidum ⁊ auarum.vt.xlvii.diſtincti.c. quoniā.⁊.c.ſi.cū ſit hi.⁊.xiiii. queſtione.iiii. c quid dicam.Unde cuꝫ de fundo locato longe maior penſio et fictus haberi potuiſſet quā preſtaret ꝑ ipſum vēditorē:

ſequitur ꝙ fundus ipſe ſi reuera fuiſſet ipſius emptoris ipſum nō locaſſet dicto fictu:ſed quia reuera erat pignoratus ⁊ ille fict⁹ reuera erat vſura ꝙ̄ emptor habere debebat nō curauit de maiori fictu ꝙ̄ eſſet vſura ſibi debita habito reſpectu ad pecuniā per ipſum emptorem ſolutam ſm Bald.qui ita ſing.not.in.d. conſi.quod incipit:ad probandum et oſtendendum contractū eſſe ficticiū.in.xi) art. Ad qđ facit qđ dictū eſt in precedēti pſumptione. Et predictis adde que dixi in iii.preſumptione.ver.v.modo.Eadem etiam preſumptio eſſet qñ quis emiſſet fundum minori precio ꝙ̄ valeret puta centum cum centuꝫ valeret et quinquaginta:et facit venditori emptor pactum de retrouēdendo pro eodem precio centum. Nam ſi alii vendere voluiſſet non vendidiſſet pro centum et quinquaginta:ergo preſumptio eſt qđ vere non emerit;per predicta:⁊ maxime hoc veruꝫ eſt qñ iure liuelli non locaſſet ipm venditori:ſed ſi liuellaſſet tunc eſſet minor ſuſpitio vel preſumptio in pacto de retrouendendo:ex quo per liuellationeꝫ illud qđ plus valet fundus vēditus efficitur melioramentum liuellarii:iuxta not.in l.fi. C.de iure emphi.ſꝫ ſuſpitio remanet ipſa in liuellatione que fit minori precio ꝙ̄ alteri fieret.vt ſupra dictum eſt: ad quod adde quod dixi in quarta preſumptione ver.de ſecūdo modo leſionis.

64 Decima† octaua preſumptio etiam cōſiderari ⁊ precipi poteſt ex parte ipſius emptoris propter rem emptā quam non curauit velle vendere nec de ea informationem ſuſcipere dummodo venditor eam conduceret iure liuelli cum pacto de retrouendendo ſicuti fit per multos emptores in ciuitate Uerone. Si eñ emptor haberet animum emendi vellet prius vendere rem quam eſſet empturus vel de ea informationē habere ſi valet iuſtum precium qđ ſoluit:quia nemo preſumitur iactare ſuum.dicta.l.cum de indebito.cuꝫ ſi.Ex hoc ergo quod nō vēdit rem venditam nec de ea informationem curauit preſumptio eſt quod nō habuerit animum emendi.ſed ſolum ha

dixerit animũ fictum de ſua pecunia per
cipiendi ſm quãtitatem ipſius pecunie
ſue ſolute: et non ſcdm cognitionem rei
vendite ⁊ fructuum i inde percipiendo
rum: quod eſſe nõ debet vt dixi ſupra in
tertia preſumptione.

65 Decima † nona pſumptio col
ligitur etiã ex pſona empto
ris.ſ. qđ emere noluerit quã
do ipſe ppria predia vende
ret et hmõi cõtractus face
ret: q: nõ eſt veriſimile q intendat aliena
emere qui ppria nõ inutiliora vendidit
cũ hec ſint ↄtraria. et nemo preſumitur
velle incontinenti cõtraria agere. l. nam
et ea. ff. de condi. ⁊ demon. cum ſi.

66 Vigeſima † preſumptio eſt
que plurimum fraudis et
ſimulationis inducit quã
do dicti cõtractus vẽditio.
et locationis cum pacto de
retrouendendo celebrati
ſunt clam et occulte ⁊ non palam: vt eſt
text. in clemen. ex grandi. verſic. ceterum
verbo occulte. de vſuris. ⁊ ibi per docto. ⁊
probatur in. l. fina. ff. de ritu nuptia. et in
non exiſtimo. ff. de adminiſtra. tut. et. l. ab
anaſtaſio ibi hoc nõ occulte. ⁊ ibi ſi quis
autẽ occulte. C. mandati. ⁊ ibi per docto.
et in. l. data. ibi ſi quidẽ clãdeſtinis ⁊ do
meſticis fraudib⁹. C. de dona. ⁊ per text.
in. c. vt noſtrũ. §. porro. ⁊ ibi glo. in verbo
occulte. extra vt eccleſiaſtica beneficia. ⁊
no. per Bar. in. l. poſt cõtractũ. ver. quar
tus caſus. Et ibi per doct. ff. de do. et per
Cy. ⁊ Bald. in. l. ij. C. de repu. here. et per
Specula. in tit. de ceſſione actio. §. j. ver.
tertium ſi facta ſit ceſſio. et per Saly. in
l. ſi quis poſt hac. in princi. v. col. C. de bo
nis preſcrip. Ad quod vide quod no. do.
Pau. de caſtr. in. l. j. C. de fur. Et pro hac
preſumptione facit illud vulgare ⁊ teſti
moniũ veritatis: qui male agit odit lucẽ.
vt eſt tex. cum gloſ. in. c. conſuluit. extra
de offi. delega. et. xviij. q. ij. periculoſum.
et tex. cum gloſ. in verbo occulte. in. l. do
natio. C. de dona. ⁊ ſuſpicio eſt contra in
ſtrumentum ſi occulte eſt rogatum ſm
Innocen. in. c. j. extra de fide inſtrumen.

67 ¶ † Unde preſumitur cõtra illũ qui oc
culte confert beneficium. extra vt eccle
ſiaſtica beneficia. c. vt noſtrum. ⁊ facit to
tus titu. extra de clandeſti. deſponſa. et
id quod dicitur de⁹ opera tenebrarũ.
vt. c. cum ex iniuncto. in princi. extra de
here. Sed qui palam facit licet non be
ne faciat in dubio cum quilibet preſu
matur bonus. vt. c. j. extra de ſcrutinio.
et. c. ſi. extra de preſump. cum ſi. cum po
tius preſumitur error quam dolus vel
fraus: vt probatur in dicta. l. ſi. ff. de ritu
nup. Et predicta ſunt vera niſi probare
turq; ex aliqua alia cauſa quam ſimula
tionis predicti contractus clãm et non
palam celebrati ſunt quia incertis non
certis locus eſt coniecture. l. cõtinuus. §.
cum ita. de verbo. obliga. predictis addẽ
q ſi inſtrumetum diu ſteterit occultum
preſumitur eſſe ſimulatuz. Jta dicit Bal.
notabiliter in. l. fraus. ff. de legatis. Alle
gat ad hoc Jaco. de are. ita tenentem in
l. filie. ff. ſolu. matri. quod not.

68 Vigeſima † prima pſum
ptio eſt quando in loco
vbi agitur et in quo cele
bratus eſt cõtractus de
quo queritur conſueuit
fraus et ſimulatio in ſi
milibus ↄtractib⁹ adhi
beri. nam in dubio preſumit id eſſe actũ
quod in illo loco fieri conſuetum eſt per
textũ. in. l. qđ ſi nolit. §. qui aſſidua. et per
id quod ibi plene notatũ. ff. de edi. edic. ⁊
per. l. prius. §. j. ff. de aqua plu. ar. et per
l. generaliter. ad fi. C. de fideiuſ. cuz ſimi.
Et qđ hoc ſit verum tenet expreſſe Gui
li. de monte lauduno in cle. ex grandi
69 poſt mediũ de vſuris. † vbi dicit q ſi qs
moratur in loco vbi conſueuerunt exer
ceri vſure preſumitur vſurarius. Alle.
xxviij. diſt. afros. ibi eſt gloſ. que etiã di
cit per illũ tex. qđ etiã ratione prouincie
preſumit ↄtra aliquẽ alle. xxiij. diſt. qñ. ⁊
dictum. §. qui aſſidua. ⁊ vide qđ ibi dixit
⁊ qđ etiam dictũ eſt in libello meo de im
peratore militũ deligẽdo vbi de natio
ne ſcribitur. Et hoc etiã tenet Hoſtiẽ. in
ſum. de ↄtrahen. empt. §. j. ver. illud autẽ
non ibi conſuetudo etiã vſurarij: ⁊ terre
in hoc maxime attendenda eſt. ſ. quãdo
multi vſurarũ ſunt in terra et ſic omnes
contrahere conſueuerunt.

70 VIgeſima† ſe
cūda pſum= a
ptio eſt em=
ptor vel etiā
vēditor eſſet
cōſuetus ſi=
miles ɔ̄ctus facere. Naz
pſumit̄ ɔ̄tra aliquē ex eo
qđ ita facere conſueuit: vt
l.nō omnes.§.a barbaris.
ff.de re mili.ꝛ.l.qui ſemiſ=
ſes.§.j.ff.de vſu.ꝛ.l.vt̄ vni
uerſoꝝ.ff.de pigno.actio.
et.ff.ad maced l.itē alias
incipit iulianus.§.qđ di=
cit̄.cū ſi.ꝛ no.gl.ꝛ ibi doc.
in.l.cuz allegas.C.de vſu
ris.ꝛ in.l.iulianus.§. idez
papi.ff.de actio.emp.facit
c.ſemel malus.extra de re
gu.iu.in.vj.ꝛ vz arg.a cōi
ter ſolitis vel contingēti=
bus et ſic ab his que fieri
cōiter ɔ̄ſueuerunt: vt no.
glo.in.l.j.C.de arbi.ꝛ ibi ꝑ
doc.ꝛ glo.in verbo proba
bilius.c.cum marte.extra
71 de celebra.miſſaꝝ. ¶ † Et
quis dicit̄ cōſuetus aliqđ
facere qñ feciſſet bis vl' ter
vt habetur per glo.ꝛ doc.
in.l.iij.in fi.C.de epiſ.aud.
ꝛ eſt glo.in aut.de teſti.§.
quia vero multi.in verbo
ſepe.col.vij. Et ideo qdaz
religioſi dicūt ꝛ dant cōſi.
quod quis nō faciat iſtos
cōtractus niſi bis aut ter
quia ſi quis plures face=
ret induceret̄ mala ſuſpi=
tio ſeu preſumptio cōtra
eum quod profecto tuti9
eſt: ſed tutiſſimū eſſet nul
los vnq̄ facere vt in fine
huius opis dicetur: ꝛ po=
tiſſime hec pſumptio pro=
cedit quando iſti contra=
ctus fuiſſent celebrati per
proſonetam tantum ꝛ nō
per ipſos cōtrahētes. Nā
vſurarij nūq̄ ipſi ſuos cō
tractus per ſe celebrant ſed per mediato
res ſiue proſonectas[a] ſuos ſm Guilel.de
monte laudu.in cle.ex grandi.circa me=
dium de vſuris.et ibi hoc dicit etiā Frā.
zaba.§. ceterum.iij.q.ſequēdo do.Guil.
vt dicam etiam in ſequenti preſumptio=
ne.et idem eſſet quando partes ipſe per
ſe contraxiſſent mediante aliquo proſo=
neta qui ſit ſolitus cōtrahentes induce=
re ad celebrandos ſimiles cōtractus ſu=
ſpectos et vſurarios per predicta. Nam
ſepiſſime hmōi cōtractus illiciti ɔ̄trahū
tur ex culpa proſonectarū qui omnia ve=
lamenta excogitant et partes inducunt
ad illicitos cōtract9 celebrādos. Et ideo
tu mercator vel contrahēs caueas a di=
ctis proſonetis tanq̄ a veneno peſtife=
ro: quia ob modicū lucrū qđ cōſequi ſpe
rant ex cōtractu per partes celebrando
querunt ſemper vnius contrahentium ꝛ
quādoq̄ vtriuſq̄ animā perdere et alte=
rius bona cōſumere. ꝛ idē qñ notari9 qui
cōfecit inſtrumentū eſſet ſolitus ſcribere
inſtrumēta de cōtractibus vſurarijs vel
ſimulatis vel aliter ſuſpectis ꝛ fraudulo
ſis eadem ratione: ꝛ pro hoc glo.in prin.
in.l.iubemus.C.de proba.ꝛ pro omnib9
72 predictis adducitur ratio.† nam quali=
tas facti ex perſona facientis preſumi=
tur.vt.xj.q.iij.abſit.ꝛ.xxiij.q.iiij.ca vin
dicta.ꝛ ita no.glo.no.v.q.v.nos omnes.
in verbo flagello.et ad idem allego not.
xxxviij.diſt.ſi quis grāmaticam que di=
cit preſumi eoipſo bonum qđ ab aliquo
bono fuit factum. Ita dicamus econtra
preſumi malum ſi eſt ab aliquo malo fa
ctum et propterea cauendum eſt ab hu=
iuſmodi proſonetis et tabellionib9. ad=
de tamen ad hanc preſumptionez qđ in
ſequenti dicetur.

73 VIgeſima† tertia preſum=
ptio ꝛ potiſſima eſt quan=
do eſſet vſurari9 ꝛ conſue=
tus vſuras exercere nō tā
tum dictos cōtractus que
preſumptio ſeu coniectu=
ra cum alijs predictis vel alijs earum
coniuncta facit preſumi faciliter cōtra=
ctum illicitum vel ſimulatum aut vſu=
rarium: vt probatur in.c.illo vos.in fi.et
ibi hoc no.glo.ꝛ doct.extra de pignora.
nota.

a ¶ Proſo
netas ſu=
os. Proſo
neta illici=
ti ɔ̄ct9 pri=
uat̄ hono
re ꝛ digni
tate. xij.q.
ij.nō lz.ſi ē
laycus dz
excōicari.
ꝛ ſi eſt cle=
ric9 dz de=
poni.j.q.j.
ſi qs eps.l
ſi.vid lud.
ponta. in
ſing. verſi.
pſoneta il
licitorum.

nota glo. magna ante fi. in. c. cõqueſtus. extra de vſuris: vbi dicit qđ ſi in venditione interuenit modicum pretiũ preſumitur eſſe cõtractus in fraudẽ vſurarũ et precipue ſi emptor conſueuit exercere vſuras. alleg. c. ad noſtrã. de empt. ⁊ ven. et dictũ. c. illo vos. ⁊ ideo ꝓpter hoc dicit Hoſt. in ſumma. de pigno. §. quãdo ver. ideo dico ꝙ ex quo apparet ꝙ creditor vſurarius erat de facili interpretatur cõtra ipſum alleg. l. iulianus. §. ibi debet. ſed debuit allegare. §. idem papinianus. ff. de act. emp. ⁊ ff. ad macedo. l. ſed iulianus. § quod dicit in. l. nũmis. ff. de lega. iij. ⁊ l. nemo. que eſt lex. iij. C. de epiſc. audien. ⁊ ſic faciliter preſumitur cõtra vſurarios preſertim cũ occulte fraudulenter ſolẽt inire cõtractus vel celebrare vt eſt tex. in clemen. ex grandi. de vſur. ⁊ ibi not. per docto. vnde dicit Hoſtiẽ. in. c. ad
74 noſtrã. de emptio. et vendi. † qđ cum ſit peſſimũ genus hominũ de facili preſumitur cõtra ipſos maxime cũ debitores egent et creditores abundent: ⁊ ideo de facili debitor facit quicquid vult creditor quia talis pſumptio eſt fauorabilis animabus ipſoꝝ vſurarioꝝ. Et ꝓpterea in dubio eſt ſequenda de ſponſali. capi. iuuenis. ⁊ de preſump. illud. ⁊ de homicidio. cap. ad audientiam. ⁊ C. de reſcinden. vendi. l. ratus. et. C. de vſuris. l. cum allegatis. cum ſimili. ⁊ ita etiã not. Paulus. ſolennis decretoꝝ doctor. in quadam ſua diſputatione que incipit cõtra inſtrumentũ debiti opponiẽ qđ eſt vſurarium in. v. col. in ver. de quarto patet. Ad hoc etiã videatur qđ plene ſcribitur per Ange. de peru. in diſput. ſua que incipit aſtenſis miles. in. xxx. col. cum ſequenti. Et qđ dictũ eſt in precedẽti preſumptione: ⁊ ideo vſurarũ cauti quo ad bona tẽporalia extorquẽda. ſed incauti quo ad ſpiritualia: ⁊ ſic quo ad animã quã ſuis cautelis quotidie illaqueare querũt dicta clementi. ex grandi. ante finem. de vſur. vt euenit iſtas duas vltimas preſumptiones que ſunt potiſſime: faciunt qđ ille qui indiget pecunia. et vult ſibi in veritate pignorare fundum ipſum qđ vendat alteri qui non ſit vſurarius nec cõſuetus facere huiuſmodi ꝯtractus. et ab eodẽ cõduci cum pacto de retrouendendo: et vſurarius poſtea emit ab illo emptore omne ius ſuũ: ⁊ ſic cũ dicti contractus venditionis et locationis cum pacto de retrouendendo non habuerint pncipiũ nec fuerint in iudicio celebrati per dictũ vſurariũ vel ſolitũ facere ſimiles cõtractus videnẽ ceſſare dicte due rationes ⁊ vltime preſumptiones et hoc videẽ velle Guliel. de mõte laudnno in dicta clemen. ex grandi. circa mediũ. de vſuris. vbi dicit qđ vſurarij nunꝗ ipſi ſuos contractus per ſe celebrant ſed per mediatores ſeu proſonetas ſuos ita ꝙ pignora per tres vel quatuor manus faciant pertranſire anteꝗ feneratorem veniant propter fraudem: ⁊ ibi eum ſequitur Franciſ. zabarel. in. §. ceterum. in. iij. q. Ad qđ adde qđ dixi in precedenti preſumptione. ſed ſi poſſet cõſtare ſiue docere de iſta fraude hoc ſibi nõ prodeſſet imo ſine dubio ⁊ multo magis preſumeretur cõtractus ſimulatus et vſurarius quaꝫ ſi fuiſſent a principio celebrati per ipſum vſurarium vel ſolitum huiuſmodi cõtractus exercere vt ꝓbatur in. l. ab anaſtaſio. circa mediũ. Ibi vel forſitan al's per ſuppoſitã perſonã. C. mãdati. et ibi per doc. ⁊ l. ⁊ q ſub imagine. in princi. C. de diſtrac. pig. Adde qđ dixi in pcedẽ-
75 ti preſumptio. † nam malitijs hominũ nõ eſt indulgendum. l. in fundo. ff. de rei vendi. ⁊ quia fraus ⁊ dolus cuiꝗ patrocinari nõ dꝫ. vt eſt tex. in. d. c. ad noſtraꝫ. de emptio. ⁊ vendi. cum ſimi. ⁊ ſic cũ habuerit malum principium nõ eſt licitũ alicui ſciẽti emere qr emptore eſſet in eadem damnatus. arg. c. tua nos. extra de vſuris. ⁊ l. j. in fine. ff. de fluminibus: hec tamẽ preſumptio qđ ſit ſolitus feneratri vel precedens ſcilicet. qđ ſit conſuetus ſimiles cõtractus ſuſpectos facere cõiuncta ẽt cuꝫ pacto de retrouẽdẽdo nõ facit preſumere cõtractum vſurariũ: vbi alie male preſumptiones nõ concurrunt: qr vſurarij ſepe celebrant cõtractus veros ⁊ nõ vſurarios ſm Baldũ qui ita not. in l. emptione. in fine principij. C. plus valere qđ agitur. per no. per Jaco. de aret. et Cy. ibi. et per nota. in ca. ad noſtram. de emptio. ⁊ venditio. et in. c. illo vos. de

pigno.⁊ idē notat ipſe Bal.in.l.interpo=
ſitas.in prima col.ante fi.C.de trāſactio.
vbi dicit qḋ ad reſcindendum cōtractuꝫ
tanq̄ vſurariū nō ſufficit probare quod
cōtrahens erat vſufructuarius niſi etiā
pbatur ſpecifice de illo contractu:⁊ ideꝫ
tenet Ang.in.l.ſicuti.§.ſuperuacuum.ff.
qui.mo.pig.vel hyp.ſolu.Unde verius
loquendo ⁊ ſi nō ſepe aliquando tamen
vſurarij celebrant et celebrare poſſunt
veros cōtractus non ſimulatos nec vſu=
rarios.Facit ad hoc tex.Joānis chriſo=
ſtomi qui habetur de penitentijs diſtinc.
iij.ca.qd ergo.ibi eſt ⁊ alia ratio vbi dicit
non pōt malus in oibus eſſe malus ſed
hꝫ aliqua bona.Facit ad hoc qḋ no.Cy.
Bal.⁊ doct.in.l.j.C.de pba.⁊ vide omni=
no qḋ nota.Ange.in diſputatione aſten=
ſis miles.in.xxx.colū.cum ſequēti.Et qḋ
dicam in quarto caſu principali.

76 Vigeſima † quarta preſum=
ptio colligitur ex eo ꝙ vendi=
tor remanſit in poſſeſſione rei
vendite:vt probari videtur ꝑ
textum cum glo.fin.in verbo
obijcere.in fi.⁊ l.ſicuti.§.ſuperuacuum.
ff.qui.mod.pign.vel hypo.ſolu.⁊ per.l.ſi
is qui bonis.ff.de acquirenda heredita=
te.et.l.iij.ſi quis.C.de natura.libe.et per
notata maxime per Cynum.in.l.ij.C.de
repu.here.⁊ ita tenet Specul.in titu.de
na.lib.§.j.verſi.item pone aliquis ⁊ Dy.
ideꝫ tenet in.l.omnes.§.lucius.ff.de his
que in frau.credi.quem ſequitur Bar.in
d.§.ſuperuacuum.ante finē.⁊ in.d.l.poſt
contractum.verſi.iij.preſumitur.ff.de do
na.Et dixi ſupra in prin.huius operis.
Et ita tenuit Guido de ſuza.qui dicit ꝙ
non preſumitur venditum quod in pa=
trimonio effectualiter reperitur ꝑ dicta
iura:vt refert Bal.in conſilio de quo in=
fra dicetur ꝙ tempus remanēdi in poſ=
ſeſſione ad hoc vt faciat p̄ſumi relinquē
dum eſt in arbitrio iudicis:qui arbitra=
bitur ex qualitate perſonarum ex fama
loci ⁊ ex alijs probationibus veriſimili=
bus ſm Bar.in.d.l.poſt contractuꝫ.⁊ in
.§.ſuperuacuum.Et predicta p̄ſumptio
procedit etiā ſi venditor conſtituit ſe em=
ptoris noīe poſſidere iuxta no.per Bart.
⁊ doc.in.l.quod meo.in prin.ff.de acqui.
poſ.et in.l.ab emptione.ff.de pact.et per
Anto.de but.⁊ doc.in.c.cōueniſſent.ex=
tra de reſti.ſpo.ſi ſemper venditor fuit in
poſſeſſione quia per hoc nō efficitur pre
ſumptio fraudis niſi interuenerit vera ⁊
corporalis traditio.l.iij.C.de ſuff.ibi ſe=
quitur traditio corporalis.rationeꝫ ego
aſſigno : quia non videtur veriſimile qḋ
emptor velit dimittere rem per ipſuꝫ em
77 ptam venditori ⁊ pretium.†ex quo ne=
mo preſumitur velle iactare ſuuꝫ.l.cum
de indebito.de proba.vel niſi vēditor re=
ſponderet emptori de fructibus: qꝛ forte
conduxiſſet venditor ab emptore rē ven=
ditam.hoc eñ faceret ceſſare p̄ſumptio=
nē fraudis.arg.l.litib⁹.C.de agri.⁊ cenſi.
lib.xj.⁊ dixi ſupra in principio hui⁹ ope
ris.vel niſi vēditor alij reſeruauerit vſu=
fructū.vt.l.quiſquis.C.de dona.ſꝫ Bar.
qui ita no.⁊ in dictis iuribus.ſ.cōtractū
ſimulatū quantum eſſe debeat.in.l.poſt
cōtractū.⁊ in.§.ſuperuacuum:⁊ qḋ dixi
ꝙ ex poſſeſſione rei vendite in qua vendi
tor remanet etiam ſi conſtituit ſe empto=
ris nomine poſſidere preſumitur ſimula
tio dꝫ intelligi qn̄ apparet cauſa ꝓpter
quā ſic fecit.vt.l.mulier.in prin.ff.rerum
amotarū.⁊ in.l.ſi maritus.§.fi.vbi eſt ex=
preſſum.ff.q ⁊ a quib⁹.⁊ caſus expreſſus
in.c.fi.de renun.in.vj.Sicut eñ non poſ
ſunt dici facta in fraudē creditoruꝫ que
nō ſunt.l.j.C.de iure fiſci.li.x.Et ſicut nō
poteſt dici donatio facta metu mortis q̄
non ſit.ff.de dona.cau.mor.l.ſ.cum ſimi.
Jta nō pōt dici cōtractus ſimulatus vel
ad apparentiaꝫ factus niſi ſubſit cauſa
fictionis ꝓpter quam fictio cōſtatur eſſe
facta ſm Bart.qui ita notanter dicit in
cōſilio ſuo qḋ incipit.Petrus nicole.vbi
ſubdit qḋ licet vēditor vel donator poſt
venditionē vel donationeꝫ remaneat in
poſſeſſione nō facit tñ preſumi cōtractū
eſſe fictitium ⁊ ſimulatum:⁊ ad apparē=
tiam factū:qꝛ ex ſola poſſeſſione non ap=
paret cauſa ſimulationis q̄ dꝫ ante ſub=
ſiſtere:vt pbat in iurib⁹ proxime dedu=
ctis:⁊ ita loquitur.d.l.ſicuti.§.ſuperua=
cuuꝫ.ff.qui.mo.pig.vel hypo.ſol.ibi eñ
ſuberat cauſa.qꝛ ad excludendū credito
rē erat ſimulata venditio : et hoc allegat
ipſe creditor ſicut dꝫ in donatione ꝙ nō

preſumitur ficta vel ſimulata niſi appa-
reat cauſa ꝓpter quã ſit ficta vel ſimula
ta: vt no. Et Barto.in.d.l.poſt cõtractũ.ff.
de dona.ꝛ Bald.in.l.illud.in.vij.qõ.C.de
ſac.ſan.eccle. vr̃ aliter docere circa pre-
dicta: dixit eñ qd ex eo ꝙ vẽditor vel do
nans remanſit in poſſeſſione nõ videtur
ꝓbari ſimulatio: qꝛ vſqꝫ ad triginta an-
nos poteſt emptor vel donatarius agere
actione perſonali ad rem ſibi tradendã:
vt in.l.j.C.de annali excep.ꝛ.l.ij.C.de cõ-
ſti.pecu.cum ſi ergo nõ preſumit̃ ex poſ
ſeſſione ſimulatio. vnde ipſe ſic diſtinguit
in.d.l.illud. Aut ẽ inſtrumẽtũ ꝓmiſſionis
et nõ preſumitur ex poſſeſſiõe ſimulatio.
vt.d.l.ij.C.de conſti. pecu. aut eſt inſtrm̃
traditiõis: ꝛ tũc aut ſunt alique cõiectu-
re vel cauſe ſimulationis vel fraudis vt
ex poſſeſſiõe iuncta cũ alijs p̃ſumit̃ ſimu
latio: vt.d.§.ſuperuacuũ. Et in hoc vr̃ cõ
uenire cũ Bar.in.d.cõſi. Petrus nicole.ꝛ
eſt ratio differentie ſm̃ Bald.in.d.l.illud
inter inſtrumẽtũ promiſſiõis: et traditio-
nis: qꝛ poſſeſſio nõ repugnat promiſſiõi.
ſꝫ ꝓmiſſio repugnat vere poſſeſſioni tra-
dẽtis nec cũ ea cõcurrit. Unde cũ non cõ
ſonet effectus cũ ſua cã preſumit̃ ſimu-
latio cauſe ſeu tituli niſi tradens p̃cario
78 accepiſſet. ¶ † Nã per poſſeſſionẽ preca
riam excludit̃ preſumptio ſimulationis
vt hr̃ in.l.quod modo.in princ.de acqui.
poſſ.ꝛ in.l.ab emptiõe.ff.de pact. Sed nõ
excludit̃ preſumptũ ſimulatiõis et frau-
dis ſimul iuncte. vt.d.§.ſuperuacuum. et
hoc in effectu ſequit̃ do. Pau.de caſtr.in
cõſi.ſuo.cccxxvj.qd incipit in chriſti no-
mine amẽ. p̃ſumptionis his de quibꝰ ſu-
pra q̇ reſpondet ad dictã.l.j.C.de ſuffra.
quam Bart. allegat qꝛ loquitur quando
perſone eſſent ſuſpecte vel prohibite: vt
ff.de proba.l.qui teſtamentũ.ꝛ.l.cum de
§.titia.de lega.iij. ſecus ſi nulla ſubeſſet
cauſa propter quam contrahẽtes impe-
direntur inuicem contrahere.

79 Vigeſima † quinta preſum-
ptio reſultat ex tẽpore quo
vẽditio durauit: qꝛ per mo-
dicum tẽpus durauit. Un-
de cum venditiones ſoleãt
fieri: vt res perpetuo ſint pe
nes emptorẽ et pignorationes quouſqꝫ
debitũ ſoluatur. vt.l.ſi rem.§.omnis.de
pigno.act. Credendũ eſt qd ex modico
interuallo noluerit vendere ſed pignora
re. Et iſtud optime ꝓbatur in ſimili per
l.plerũqꝫ.de ritu nuptia. vbi ſi mulier que
receſſit a marito non multo tempore in-
terpoſito reuerſa eſt cenſetur idem ma-
trimoniũ nec cenſetur diuertiſſe animo
diuertẽdi et matrimoniũ diſſoluendi ad
hoc lex quicquid calore.in fi.ff.de reg.iu.
ꝛ.xxxiij.q.ij.§.diuortium. Probatur etiã
in.l.iiij.§.ſi ab ignoto.ff.de manumiſ. vbi
quãdo fuit actum a principio quod em-
ptio modico tempore habeat durare pre
ſumitur emptio ſimulata. Et ita dicit
Barto. per illum tex. in cõſilio qd incipit
Petrus nicole. vbi ponit de triplici ſpecie
ſimulationis et iſtam ponit pro vna. fa-
cit etiã ad hoc lex ſi ventri.§.in bonis. et
qd ibi no. per gloſſ.ꝛ docto.de priuilegijs
credi. Et ita conſulendo tenuit do. Pau.
de caſt.in cõſilio ſuo.cccxxv.qd incipit in
chriſti nomine amen. in cauſa mota per
dominam dorotheam. verſi. his premiſ-
ſis. Et aduerte quod iſtius ſimulationis
natura hec eſt vt debeat hoc expreſſe per
pactum agi: vt dicit tex.in.d.c.ſi ab igno
to.ꝛ no. Bar.in.d.ſuo conſil. Et iſta dicet̃
vera ſimulatio: ſed quando hoc expreſſe
non eſſet actum per pactum: ſed tamen
receſſum eſt a venditione infra modicuꝫ
tẽpus. tunc eſt preſumpta ſimulatio non
vera q̃ ſola non eſſet ſufficiens ad preſu-
mendũ cum effectu cõtractum eſſe ſimu
latum: per.d.§.ſi ab ignoto. ibi ab initio
eñ hoc agi debet. ſed iuncta cũ alijs pre
ſumptionibus ſic per predicta iura q̃ ita
meo iudicio debẽt intelligi. Et circa p̃di-
cta adde q̃ dixi in.xij.preſumptione.

80 Vigeſima † ſexta preſum-
ptio cõprehendit̃ ex mõ
recedẽdi a dicto ꝯtractu
emptiõis ſeu venditiõis.
qñ.ſ. recedit̃ per reſtõnẽ
inſtrorũ inciſorũ. ꝛ ſic ꝑ
modũ receſſus a dicto cõ
tractu nõ ꝑ modũ noue
vẽditiõis qd fieret a principio ſi cõtrahẽ
tes habuiſſent animum faciẽdi verũ cõ-
tractũ. facit lex cum hi.§.modus.de trã-
ſac. ſm̃ do. Paul.de caſtro.in.d.conſilio.

a ¶ Traditionē inſtri. Traditio iſtri hʒ viʒ traditiōis rei glo. Bart. et Alex. in l. ab ēptione. de pac. et p Bal. in l. j. ad fi. C. d dōa. ⁊ ibi text. ⁊ per alexā. in l. iij. de acq. poſ.

b ¶ Fraudis. fraus pbat p cōiecturas gl. c. j. et ij. de renū. li. vj. ¶ Fraus allegata dʒ pbari p allegantem. vide Specu. de appella. §. iiij. ver. ſed ſm pmiſſa ⁊ de dona. ver. itē pone aliqs.

cccxxv. ver. tertio reſultat a preſumptio. hoc pōt ſic cōfirmari: qꝛ iſtud eſt ſolitū. regulariter eñ fit retrouēditio ⁊ non ſola reſtitutio inſtrumentorum maxime inciſorū ergo pſumēdum eſt illicitum. per glo. notabilē. in l. ſi quidē ſub conditione: cū ibi notatis per Barto. ⁊ doc. ff. de condit. inſtitut. ⁊ per ea q̄ dixi. ſ. in nona preſumptiōe. In contrarium tñ videtur facere. l. labeo. cum. l. ſequēti. q̄ incipit. poſtq̄ pignus cum ibi no. per gloſſ. ff. de pac. ⁊ l. cyrographum. ff. de proba. ⁊ l. iiij. ⁊ v. in pn. ff. de lib. leg. ⁊ l. mortis cā capim⁹. §. ſexa. ff. d dona. cā mor. ⁊ l. ꝯſtet. C. q̄ res pignori obli. poſſunt. ⁊ l. creditorē. C. de remiſ. pig. ⁊ l. pecunie. C. de ſolu. cum ſi. in quibus habetur quod ſi reſtituit̄ vel legatur debitori inſtrumentum debiti vel pignoris maxie cancellatum videtur eſſe facta liberatio vel pignus remiſſum. Sed ad hec iura potest reſpōderi quod loquantur in liberatione vel remiſſione debiti aut pignoris que cōſueuit nō nunq̄ fieri per reditioneʒ vel legatū inſtrumētorū. vt ibi hʒ. nos loquimur in nouo contractu emptionis ⁊ venditionis qui nō conſueuit fieri niſi per nouum cōtractū ſeu inſtrm contracti: ⁊ nō per ſimplicem reſtitutionem inſtrumentorū inciſorū: itē i cōtrarium videtur etiam facere. l. j. C. de dona. ⁊ l. ſeruū filij. §. cuʒ qui cyrographum. ff. de lega. j. ⁊ gl. in l. iij. in verbo aio. ibi quintus per traditonē a inſtrumēti. ff. de acq̄ren. poſſeſ. et gl. in §. interdū. in verbo nuda volūtas. inſtit. de re. di. in quibus dicitur

81 † q̄ ſi donant̄ vendunt̄ aut legant̄ vni inſtrā emptionū alicuius rei ipa res vendi donari vel legari videt̄. Sic codeʒ mō ſi reſtituentur inſtrumēta emptionū ſoluto prius pretio per primum venditorē vr̄ eſſe facta retrouēditio. Nec vr̄ qd debeat preſumi aliqua ſimulatio: poteſt ad hoc dici qd in dictis iuribus nō pōt cadere ſimulatio vel pignus: vel loquimur in prima donatione venditione et legato: nos vero loquimur qñ prio preceſſit. vēditio poſtea reddunt̄ inſtrā per que receditur a prima venditione: quod nō eſt ſolitū fieri. ideo pria venditio preſumitur ſimulata ⁊ vere fuiſſe pignus: vt ceſſet hec ſuſpitionis pſumptio requirit̄ q̄ fiat noua retrouenditio. Pro hoc optime facit lex nihil tā naturale cū ibi not.

82 ff. de reg. iur. † vbi dr̄ q̄ nihil tam naturale eſt quam eo genere vnūqdcunq̄ diſſolui quo ligatū eſt. Ad ideʒ. c. j. extra de regu. iur. in antiqs. vbi ſic dicit tex. beati Joan. chriſoſt. Omnis res per quaſcūq̄ cauſas naſcitur per eaſdē diſſoluit̄. Pro hoc etiam. l. per hec quibuſcunq̄ modis ff. de reg. iur. vbi dr̄ per hec. quibuſcunq̄ modis obligamur hiſdem in contrariuʒ actis liberamur. Ad hoc etiam gl. xxiiij. q. iij. cū perimus in verbo inimicus: ⁊ eſt etiā de hoc tex. in l. put quiſq̄. ff. de ſolu. et eſt caſus in l. j. C. quādo liceat ab emptio. recedere. et ibi hoc vr̄ ſentire Cy. in

83 vj. ⁊ vl. q. ¶ † Multe alie preſumptiones fraudis b vel ſimulationis reperiuntur que faciunt pſumere ꝯctū fictitiuʒ ſimulatum vel vſurarium. de quib⁹ p Specu. in titu. de ceſſione actionis. §. j. ver. ſi vero dubitat̄ vtrū ſit vera vel ſimulata: et p Cy. Bar. Bal. ⁊ doc. in l. iij. C. de repu. hereditate. ⁊ per Bart. in d. ſuo conſi. quod incipit. Petrus nicole. ⁊ per Cy. Bald. et docto. l. in emptione. C. plus valere quod agitur quā qd ſimulate concipitur. ⁊ per eundem Bald. in l. fraus. ff. de legi. et in l. iij. ſi ſub ſpecie. et ibi p doc. C. de poſtul. et aliquid per Bal. et doc. in l per diuerſas. et in l. ab anaſtaſio. C. mandati. ⁊ per Baldū in l. multum. C. ſi quis alteri vel

ubi. ꝛ l. cum allegas. C. de vſuris. ꝛ per do
cto. in l. emptoꝛ. ff. de aqua plu. arcen. et
per do. Benedictũ de plumbi. in l. iiij. §. ſi
ab ignoto. ff. de manumiſſis titulo gene=
rali. Et vide tex. no. in l. cũ vir vxoꝛi. cum
ibi no. ff. de iure dotiũ. ꝛ vide qḋ no. Bal.
in l. nõ dubium. in. iiij. oppoſitione. C. de
legi. vbi ponit quot modis fiat fraus le=
gi ex quibus preſumuntur multe p̄ſum
ptiones ſimulationis ꝛ fraudis. Et idẽ
etiam ponit do. Pet. de ancha. in repeti.
c. canonũ ſtatuta. extra de cõſtitutioni=
bus in. xviij. colũ. ver. iuxta p̄dicta con=
grue ꝛc. ꝛ in ſuo cõſi. xxj. quod incipit in
Chriſti noie amen ad coꝛroboꝛationem
p̄dictoꝛum ꝛ vide etiã per Bald. in l. deo
nobis. in. vj. no. C. de epiſc. ꝛ cleri. ꝛ plene
per eundẽ in additionibus quas fecit ad
Spec. in titu. de dona. per Tácre. de coꝛ.
in ſuo opere. in. xj. rubꝛi. q. xiiij. ꝛ vide per
do. Bartho. de ſaly. i. l. ij. C. ne lice. poten.
et ſi quis poſt hac. in princ. in. v. col. C. de
bonis p̄ſcript. et per Albe. de ro. in l. filie
mee. ff. ſolu. ma. ꝛ per Ange. de are. inſti.
quibus ex cauſis manumitti nõ licet. §.
in fraudẽ. in. j. col. ꝛ per doct. cano. in c. il
lo vos. extra de pig. ꝛ in c. ad noſtrã. de
emp. ꝛ ven. ꝛ in c. ex literis. extra de iure=
iur. ꝛ in c. conqueſtus. ꝛ in c. cũ dyoceſi.
extra de vſuris. ꝛ per Hoſt. in ſum. extra
de vſuris. §. ſi. in princi. in tit. de pigno. §.
quibus pactis. et in titu. de contrahen.
emp. §. fi. ver. de cõtractu ad cõtractum.
et plene per do. Guil. de monte lauduno
in cle. ex grãdi. ꝛ ibi etiã per Card. zaba.
in §. ceterũ. in. iij. q. ꝛ ibi per doct. de vſu=
ris. ꝛ per beatum Bernardinum in tra=
ctatu de contractibus ꝛ vſuris. in ſermo
ne. xxxix. articulo ſecũdo. c. j. ꝛ per Joan
nem de capiſtrano in ſuo libello ſiue tra
ctatu de vſuris: vbi tractat de vſura pal=
liata ſub noie vẽditionis: ſed ille conue=
niunt materie noſtre: que eſt ſolũmodo
quando emitur vel acquirit res ab vno
et eodem locatur cuz pacto de retrouen
dendo: ꝛ ideo eas hic omiſi: ꝛ ſi quis vi=
dere vellet recurrat ad dicta loca: et ad
notata ibi per doc. que oia ſunt bene no
tanda: qꝛ nõ ita alibi collecta ſimul repe
84 ries. ¶ † Sed circa predictas p̄ſumptio
nes poteſt i practica dubitari: quid ſi in
inſtrumento venditionis ꝛ cõductionis
cum pacto de retrouẽdendo eſſet appoſi
ta hec clauſula vez ꝙ ipſe partes renun
tiant ſeu renũtiauerunt exceptioni ſimu
lationis ꝛ apparentie contractus ꝛ non
ſic autoꝛum. i. quod non poſſit excipere
qḋ ſic non ſit actum. dic ꝙ hec verba rele
uant: qꝛ declarant intentionem contra=
hentium quod nõ intendunt iſtum con
tractum eſſe fictitiũ vel ad apparentiam
factũ. Sed ſi apparent legitime cauſe, p̄=
bationes ꝛ indicia: tunc qꝛ ratione ſub=
ſtantie cõtractus pꝛobaretur ſimulata.
Eadẽ hec renuntiatio ſimulata p̄ſume=
retur. arg. ff. de noua. l. doli. §. diuerſum.
ſm Barto. qui ita notat in ſepe allegato
cõſilio quod incipit Petrus nicole. in fi.
Et idem ipſe notat in l. nemo pōt. verſic.
quero an renuntiatio exceptionis. ff. de
leg. j. ꝛ idẽ no. ꝛ tenet Cardi. zaba. ꝛ Jo=
an. de imo. in c. ad noſtram. de emptione
et venditione. Et idẽ dixit etiã Bar. de il=
la que renuntiauit exceptioni doli in fa=
ctum actioni ꝛ ſine cauſa in conſil. cviij.
quod incipit quidam petrucius. vt dicit
fecit teſtamentum. ꝛ idem ipſe tenet in l.
fina. §. idem queſiuit. ff. de condi. indebi=
ti. ꝛ notatur per eundem Barto. ꝛ doc. in
d. l. doli. §. diuerſum. de noua. et predicta
procedunt quando dicta renuntiatio eſt
facta in eodem inſtrumẽto quod dicitur
ſimulatum. vel in alio inſtrumẽto incon
tinenti poſt niſi partes iuraſſent vera eſ=
ſe omnia contenta in dicto contractu et
inſtrumento ſm Bal. in l. fi. C. de non nu
me. pec. ꝛ dixi. ſ. in ſeptima preſumptio=
ne ante finẽ. Secus autem ſi poſt ex in=
teruallo talis renuntiatio fieret: qꝛ tunc
etiam ſine predicto iuramẽto tolleretur
preſumptio ſimulationis. vt l. ij. cum ibi
nota. C. quod metus cauſa. ſm Bar. qui
ita notat in d. l. nemo poteſt. Et per za=
ba. ꝛ Joan. de imo. in d. c. ad noſtram. et
dixi in dicta ſeptima preſumptione ante
finem. Ex quibus videtur concludendũ
quod cum in dubio contractus nõ pre=
ſumatur ſimulatus. ſed verus. vt l. ſi ma
ritus. in fi. ff. qui ꝛ a quib⁹. ꝛ in c. fi. de re=
nũtia. in ſexto. ꝛ notat Bar. in dicto con=
ſilio Petrus nicole. Facit lex merito. ff.
pro ſocio. ꝛ idem notat Bal. in c. j. §. ſi in

ſtrumentum.in titu.de notis feudorum:
et idem tenet in.l.rogaſti.§.ſi tibi. ad finē.
85 ff.ſi certum peta. † vbi dicit quod in du-
bio cōtractus non debet iudicari vſura-
rius.argu.tex. ſi ea pactione.C.de vſur.vbi
dicitur q contractus in dubio non intel
ligitur excedere legitimum modum vſu-
rarum.⁊ argu.l.ampliorem.§.fi.C.de ap
pella.et extra de vſuris. c. nauiganti. et
habetur per Archidia.xiiij.q.iij.ſi quis.
¶ Et idem tenet Bald.in.c.j. in fi. in tit.
de feudis datis meis valua.in vſib9 feu-
dorum maxime quando de cōtractu ap
paret confectum inſtrumentū: quia pro
inſtrumento preſumitur. vt in auk. de fi-
de inſtrumentorum.§. ſi moriantur. col.
vij.et eſt tex.cum gloſ.et ibi notatur in.l.
cum precibus.C.de proba.Unde qui al-
legat inſtrumentū ſimulatum illud pro-
bare debet vt in dictis iuribus ⁊ proba-
tur in.l.patronus.ff.de proba. et licet ſit
aliqua preſumptio de predictis in con-
trarium tamē indiſtincte preſumitur ve-
rus contractus ⁊ non ſimulatus quan-
do interueniſſet dicta renuntiatio: q̄ de-
clarat intentionem contrahentium. In-
telligendo eo modo quo dictum eſt ſu-
pra: quia quis poteſt etiam ſi eſt vſura-
rius celebrare veros contractus: vt dixi
ſupra in.xxiiij.preſumptiōe. Nec obſtat
hic quod dixi ſupra in nona preſumptio
ne in fine quod ſi in inſtrumēto ſunt iſta
verba vendidit ⁊ tradidit vere et non in
fraudem vſurarum quod ex iſtis verbis
inſtrumentum magis preſumitur ſuſpe
ctum ſm Bald.in.l.in emptione.C.plus
valere quod agitur quia illa verba non
ſunt ſolita poni in inſtrumentis . vt dixi
in nona preſumptione.Sed predicta re-
nuntiatio bene ſolet ⁊ conſueuit apponi
maxime hoc tempore et propter dictam
renuntiationem trāſfertur totum onus
probandi in illum qui vult dicere quod
contractus ſit fictitius vel ſimulat9 qui
poterit probari per contrariam cōfeſſio-
nem alterius partis cui eſſet fundū tan-
quam vltime in ipſius confitentis preiu
dicium: vt probatur in.l.de etate.§.j. Ibi
fides enim contra ſe habebitur.ff. de in-
ter.acti.Facit optime glo.in.l.in contra
ctibus.in princi.in verbo nullo modo.C.
de non nume.pecu.⁊ l.publia.§.fi.ff. de-
poſiti.Circa quod vide qđ dixi ſupra in
prima preſumptione.Item poterit pro-
bari per dilucidas ſiue legitimas proba
tiones ſiue preſumptiones ⁊ indicia ⁊ ꝑ
probabiles coniecturas.vt probatur in
d.l.ſed ſi maritus.in fi.ff.qui ⁊ a quibus.
et in.c.fi.de renun.in.vj.⁊ in.c.illo vos.in
verbo preſumitur.⁊ ibi per Inno.⁊ doct.
extra de pigno.⁊ not.per Guil. de monte
lauduno in clemen.ex grandi.de vſuris.
et per Franciſ.zaba.in.§.ceterum.in.ij.⁊
iij.q.⁊ per Bald.in.l.iij.C.plus valere qđ
agitur.⁊ in.l.eos.C.de vſuris.⁊ patet per
ea que dicta ſunt in omnibus preceden-
tibus preſumptionibus.⁊ que dicam in
86 quarto ⁊ quinto princ.¶ † Que autē ſit
dilucida ⁊ legitima probatio ⁊ que ſunt
preſumptiones indicia ⁊ probabiles cō-
iecture circa hoc dic qđ dilucida proba-
tio dicitur illa que fit per coniecturas.l.
ſi ſeruus plurium.§.fi.ff.de leg.j. ſm Ol-
dra.⁊ Benedictum de plum.in.d.l. ſed ſi
maritus.Legitima probatio dicitur illa
que fit per teſtes ⁊ inſtru.vt eſt tex.cū gl.
no.in verbo legitimus.in.l. cum indebi-
to.in prin.ff.de ꝓba.⁊ eſt gloſ.in.l.ꝓprie-
tatis.C.de ꝓba.Itē dicitur legitima ꝓba
tio ea q̄ fit ex confeſſione partis.vt eſt gl.
in.c.ad abolendam.in gloſ.iij.in ỽbo de-
prehenſi.extra de hereticis q̄ ſint ꝑſum-
ptiones ⁊ indicia circa hoc vide omnino
Guil.de monte laudu.in.d.cle.ex grādi.
circa mediū.⁊ ibi Franc.zaba.in.§.cete-
rum.in.ij.q.⁊ vide pleniſſime in omnib9
87 predictis ꝑſumptionibus. ¶ † Que au-
tem ſint ꝓbabiles coniecture.vide no.in
c.fi.de renun.in.vj.⁊ tex.in.c.cum inhibi-
tio.in fi.principij.extra de clande.deſpō.
et no.in.l.licet imperator.ff.de leg.j. ⁊ in
l.cū ꝓponeretur.ff.de leg.ij.Item poterit
ꝓbari per libros ⁊ codices rationū ipſi9
ementis vel vendentis ſi eſt vſurarius et
libros ac ſuos codices rationum: ⁊ reco-
gitur.vt eſt caſus in.d.cle.ex grādi.§. ce-
terum de vſuris.de quo dic vt ibi ꝑ doct.
Item poterit probari ſi iudex procederet
cōtra aliquē tanq̄ vſurariū vel ſimula-
tum cōtractū faciendū recipiendo in te-
ſtes ꝓſonetas ⁊ mediatores ⁊ alios cum
quibus dr crimen cōmiſſum.ar.c.qm̄. ex

de teſtibus.et etiam percipiat ſub pena qd quicunq aliquid ſciat ſuper hoc ve=niat et reuelet in publico.ar.extra de iu= a
reiu.c.ad noſtrã.ſm do.Guido.in.d.cle.
88 ex grandi.†licet alias ſit dubiuz nunqd proſoncta ſeu mediatores poſſint eſſe te=ſtes:de quo per gloſ.in auc.de teſti.§.pe.in verbo.prohibere.col.vij.⁊ per gloſ.que videtur cõtraria in auk.de fide.inſtru.§.in his.colla.vj.⁊ per glo.⁊ doc.in.c.dila torũ.extra de teſtibus cogendis.⁊ p glo.pe.⁊ ibi per doc.in.c.romana.de teſtibus in.vj.et p glo.Joan.teutoni.in.c. ſi quis eps in verbo mediator.j.q.j.et per docto.in iuribus preallegatis.Et per Bart.in l.deferre.ff.de iure ſi.per Baldũ.in.l.olb⁹ C.de teſti.et p Ang.in.l.debet.ff.de edili.edic.et per Ant.de but.in.c.nõ ſine.in pe nul.⁊ vlti.col.extra de arbitris.et in.c.ex literis.in.ij.not.in ſi.pe.col.extra de tranſ acti.⁊ per do.Domi.de ſctõ Gemi.in.c.j.de teſti.in.vj.item etiã pbari poterit per argumenta puta per familiã.vt eſt caſ⁹ et ibi glo.et per Inno.c.cũ in dioceſi.ex=tra de vſuris ſm eundẽ Guil.in.d.cle. ex
89 grandi.de vſu.¶†Et aduerte in practi=ca qz ille qui vult dicere inſtrumentum fuiſſe et eſſe ſimulatũ dz oſtẽdere cauſaz ſimulationis ſeu fictionis.vt not.Barto.in.d.cõſi.Petrus nicole.et Bar.in.l.poſt cõtrac.in princ.ff.rerum amotarũ.⁊.d.l.ſed ſi maritus.in fi.l.qui et a quibus.⁊.c.ſi.de renunc in.vj.Et idem vult Bald.in l.illud.in.vij.q.ibi vel cauſe ſimulate.C.d ſac.ſan.ecc.⁊ dixi.s.in.xxiij.preſumptio.Itẽ agens dz deducere et exprimere ſpe ciem ipſius ſimulationis certam ⁊ clarã vt not.Barto.in.d.cõſi.Petrus nicole.et idẽ no.Bal.in.l.ab anaſtaſio.C.mãdati.et do.Pau.de ca.in.l.iuriſgentiuz.§.dolo malo.ff.de pac.Et ſi agens vel excipiens de ſimulatione cõtractus nõ expreſſerit cãm et ſpeciẽ ſimulationis ſeu fictionis cũ ſint multe de quibus p Bart.in.d cõ=ſilio dz ſuccũbere.vt not.in dictis iurib⁹ et not.etiam per Pet.de anch.in ſuo cõ=ſilio.xxj.qd incipit in noie chriſti amen.Ad corroborationẽ predictorũ qd intelli ge ſi opponatur ab alia parte que petat declarari cauſam et ſpeciẽ ſimulationis ⁊ nõ alr ſm Bal.⁊ do.Bartho.de Saly.

in.d.l.ab Anaſtaſio.in vl=ti.col.C.manda.Credo tñ quod reo^a ſufficeret oppo nere quod libellus eſt du bius varius incertus.⁊ ge neralis ſicut cõiter oppo.ſolet.Et tutius eſt qd op=ponatur in ſpecie de incer titudine cãe ⁊ ſpecie ſimu latiõis et q petat ⁊ decla ret cã ⁊ ſpẽs ſimulationis Sith oppõeret ſolũmodo gñaliter exceptio ↄtra li=bellũ actor deberet repli care qd dicta exceptio eſt dubia generalis incerta ⁊ obſcura ⁊ ſic non admittẽ da per.l.j.§.labeo.ff.de flu minibus.⁊.c.cuz officii.in fi.extra de pſcript.⁊ in cle.ſi.de appel.⁊.l.ex duobus §.ergo ſi quis verſi.põt.ff.de iureiuran.et Bald.ea=dem.l.§.quis iurauerit.et habetur p dominũ Anto.de but.in.c.ex parte deca ni.in.ij.col.et ibi per doct.
90 extra de preſcript.†qz ex=ceptio generalis incerta ⁊ obſcura non prodeſt niſi declaretur.vt notat Bar.in.l.j.C.de condit.ob cau=ſam.et notat Barto.An=gelus ⁊ doctores in.l.titia textores.in princ.de leg.j.quam exceptionẽ ſi eſt fa cti tenetur reus declarare ſecus ſi eſſet iuris ſimpli=citer ſecundum Bald.in l.finali circa principium.C.d fideicõmiſſis.Et ideo tutius eſt quod actor pe tat in ſua replicatione qd reus declaret in qua par te libellus ſuus eſt gene=ralis incertus et obſcur⁹.Idem poterit petere iu=dex ex ſuo officio.vt nota.Baldus in.l.age cum ge=miniano.in principio per illum textum.C.de traſac.

a ¶ Reo ſufficeret.reus fauo rabilior eſt quã actor l.fauora=biliores.d reg iuri.et ſpe.de ad uo.§.ſeqr.tur.in pn.⁊.§.vtriuſ q in.j.col.v.ſit etiaz cautus.et de fer.§.j.ij.col.vſi.ſz pone.d quo ple=nius per Alex.in.l.de.die.qui ſat.cogã.reorũ eſt fugere et cauſaz ex tenuare.vide ſpec.de aduoc.§.vtriuſ=q.v.ſit ẽt.⁊.§.ſequit circa prin.et de feri.§.j.ver.ſz quid ſi iu=dex.

que omnia bene nota.⁊ tene mēti ĩ pratica vt ſcias in hac materia liuellare ſeu petere et recipere ⁊ articulare ſeu capitula facere.

Quarto vero caſu pͥncipali qñ in cõtractu vēditionis/locationis cum pacto de retrouendendo interuenit fraus dolꝰ vel ſimulatio ex parte vtriuſqꝫ cõtrahentis vel vnius tātum:ſed nulla leſio in precio venditionis locatiõis et pacti de retrouendendo: et tunc dic ſi ex parte vtriuſqꝫ interuenit dolus fraus vel ſimulatio q: forte venditor non habebat animum vendendi neqꝫ emptor emendi vere quod petere poteſt vel per confeſſionem eorum vel per preſumptiones de quibꝰ dixi in preccedēti caſu pͥncipali:et maxime per ea q̄ dicta ſunt in prima preſumptione.⁊ tunc non eſt dubium quod cõtractus erit ſimulatus vel vſurarius et poterit reſcindi de iure ciuili:vt.l.emptione. et per totum titulū.C.plꝰ valere qꝺ agit.⁊ habetur per Bar.⁊ docto.in.l.poſt contractum.ff.de dona.et per Barto.conſi.quod incipit petrus nicole.⁊ per doct.in.l.per diuerſas.C. mandati.Item poterit reſcindi de iure canonico ꝑ d.c.illo vos.extra de pig. ⁊ per.c.ad noſtram.extra de empt.et vendi.cum ibi no.per glo.et docto.⁊ etiā multo magis reſcindi poterit ⁊ debebit in foro conſcientie:ex quo poteſt reſcindi de iure ciuili ⁊ canonico.Nā vbicunqꝫ lex vel canon prouidens ſuper certo diſponendo ſecundum aliquam rationem obtinet in foro iudiciali rationabiliter obtinet in foro conſciētie ſm beatū Thomam:vt refert ⁊ tenet Florianus in.l.ex parte heres.§.ſeruo libertatis.ff. fami.hercis.Si vero probari non poſſet vel preſumi ex violenta preſumptione quod dolus vel fraus vel ſimulatio interuenerit ex parte.contrahentium ⁊ tamē interuenit:⁊ tunc licet non poſſet agi in foro ciuili vl' canonico:q: deficit ꝓbatio et non ius.l.duo ſunt titij.de teſtamen. tu.tamen in foro conſciētie in quo deꝰ a reſpicit ⁊ interrogat cor ⁊ non manum: vt dicit beatus Auguſtinus in nouellis. et habet' per tex.xiiij.q.v.ſi quid inueniſti.⁊ eſt text.in cle.exiui.in antepe.col.§. quamuis.de verbo.ſig.vbi dicit qui abſconditorum eſt cognitor ad animum ſibi adminiſtrantiū reſpicit ſimpliciter nõ ad manum.et not.glo.in.l.iij.in princ.ff. de donat.inter vir.⁊ vxo.vbi dicit qꝺ ad cor reſpicit deus ſine dubio dictus contractus eſſet illicitus ſimulatus ⁊ vſurarius.Nam hoc caſu non eſt dubium qꝺ ambo ꝯtrahentes faciunt cõtra conſciētiam ex quo in mente gerunt vnum ⁊ faciunt aliud:ergo eſt illicitum et ꝓhibitū cum ad veritatem vite pertineat: vt id quod exterius agitur interiorem mentis diſpoſitionem ⁊ habitum repñtet:vt dicit tex.in.d.cle.exiui.§.cupientes igitur ⁊c.Qui enim contra conſcientiam facit edificat ad gehēnam.i.ad ignem infernalē:vt eſt tex.in.c.literas.. extra de reſt. ſpo.⁊ glo.in.c.ad aures.in verbo cõſcia. extra de etate ⁊qua.Sed ſi fraus dolus. vel ſimulatio interuenit ex parte vnius cõtrahentium tantū:⁊tūc ſubdiſtingue. Aut interuenit ex parte venditoris:aut ex parte emptoris.Si ex parte venditoris' tantum interuenit dolus fraus vel ſimulatio:q: forte non habet in veritate animū vendendi qꝺ qñ ſit colligi põt ex his que dixi in dictis preſumptionibus ⁊ maxime in.j.⁊.xvj.et tunc aut emptor ſciebat manifeſte intentionē venditoris ⁊ ſic qꝺ ſimulate agebat:⁊ qꝺ nõ habebat animū vere vēdēdi vel per confeſſio=

a ¶Deꝰ. deus cognitor eſt occultorū xxxij.q.ij. erubeſcāt c.nouit.de iud.,clem. exiui.§.q̄uis.de v̄bo.ſig.c.a nobis.ij. de ſen.excom.deus offenditur ex fauore vſuris preſtito.cle.j. in prin.de vſur.

nē ei⁹ vel per alias legitimas ꝑſumptio
nes:⁊ tunc idē.ſ.qꝺ contractus non iu=
dicabitur illicitus ſimulatus vel vſura=
rius in foro cōtentioſo ciuili vel canoni=
co:ex quo extrema.ſ.mala intentio em=
ptoris et vēditoris ſimul nō cōcurrūt: ſꝫ
in foro ꝯſcie bene tenebitur emptor etiā
ſi habuerit animū emēdi ⁊ voluerit po=
tius emere quā ſimulate agere:qꝛ nō ſa=
tis eſt tibi beneuelle:niſi etiā bn̄ facias
vt dicit beat⁹ Ambro.in lib.de offi.⁊ ha=
betur in.c.nō ſatis.in ꝑn.clxxxvj.diſ. Et
eſt etiā ad hoc arg.in.l.in illa ſtipulatio=
61 ne.ff.de vb.obl.†vbi ꝺr non ſufficit abſti
nere a malo niſi fiat qꝺ bonum eſt:et ibi
Barto.⁊ idē ego puto qn̄ venditor aliter
nō eſſet vēditurus ⁊ peteret de gratis ꝙ
aliquis vellet emere:exēplū pone.ſeius
erat obligat⁹ titio ad dandū ſibi centum
et forte ſub pena vel aliquo intereſſe et
vult ſibi ſatiſfacere ne in penam vel in=
tereſſe incurrat:nec hꝫ modū faciēdi niſi
vēdat vnum fundū vel det ipſi titio in=
ſolutum. Seius vult facere venditionē
mihi de dicto fundo ⁊ eū a me cōducere
cū pacto de retrouendēdo:⁊ ego ſcio vel
titius ſcit qꝺ ſeius non hꝫ animū vēdē=
di:et ſcio qꝺ aliter mihi nō eſſet venditu
rus: vel titio inſolutum daturus:qꝛ for=
te ſeius ita dixerat ⁊ proteſtatus fuerat
vt dixi.ꝫ.in.j.preſumpt.⁊ ſcio ēt qꝺ faciā
ſibi magnā cōmoditatem vel vtilitatem
de preſenti:qꝛ liberabitur a dicto debito
de centū et a pena vel intereſſe. Dico qꝺ
talis ꝯtus eſſet illicitus ſimulatus / et
91 vſurari⁹ in foro conſcie.¶†Nā quādo
non pōt aliter ſubueniri niſi aliter ledaꝰ
cōmodius eſt neutrū iuuari quā graua
ri alterū vt dicit idē btūs Ambro.in libr.
de offic.⁊ hr̄.xiiij.q.v.deniqꝫ.in ꝑn . Sic
eo.modo et multo magis ſi non poſſum
ſubuenire vicino q̄ dicit ſe velle vendere
cum in veritate nolit:ſed poti⁹ pignora=
re niſi noceā mihi ipſi qui facio ꝯ ꝯſciaꝫ
ex quo ſcio illū nō habere animū vendē=
di hoc facere nō debeo vt ibi.qꝺ not. qꝛ
multi i hoc errāt. Aut emptor neſciebat
animū ⁊ intentionē venditoris:qꝛ crede
bat qꝺ haberet animū vēdēdi vere:⁊ tūc
aut ē i lata culpa ſi ignorat qꝺ oēs ſciūt:
vt in.l.lata.⁊.l.late.ff.de verbo ſignific.et
idē qꝛ paria ſunt aliq̄d ſcire vel ſcire de=
bere:vt ibi.⁊.l.qꝺ te.in fi.ff.ſi cer.peta . et
probatur per verba Auguſtini que habē
tur.xxviij.q.j.omnis.§.ex his.vbi ſic di=
citur. Omne quod aliter fit quam proba
tur peccatū eſt:non tamen oē qꝺ fit cum
fide bonū eſt ignorātia que ex culpa no=
cet. Aut eſt i leui culpa vel leuiſſima.qꝺ
qn̄ ſit habetur inſtitu.quibus modis re
cōtrahit obligatio.§.pe.in gloſ.q̄ incipit
hic non aliud eſt dolū:⁊ tūc ꝯtus eſt lici
tus ⁊ non tenetur emptor in aliquo ven
ditori in foro cōſcie.qꝛ ad hoc vt quis te
neatur in foro cōſcientie maxime ad dā
ni reſtitu.opus eſt qꝺ ſit in dolo vel lata
culpa nec ſufficit ꝙ ſit in leui vel leuiſſi
ma:ſed ſolū tūc eſt iniungenda ſibi peni
tentia de negligentia non de damno.ar
gu.lv.q.iij.inebriauerūt:et ita ſingl'r no=
tat Inno.in.c.ſicut dignū.circa fin.extra
de ho. Aut emptor fuit in nulla culpa et
tunc ſine dubio non teneṫ in foro ciuili
vel canonico:neqꝫ in foro conſcientie : et
etiam nulla penitētia ſibi eſſet iniungen=
da per predicta : qꝺ eſt bene notandum.
Et ita intelligo qꝺ not . beat⁹ Bernardi.
in tract.de cōtractib⁹ et vſuris in ſermo=
ne.xxxix.arti.ij.c.j.vbi dicit ꝙ ſi emptor
agri intentione ſimplici illū emat:⁊ pre=
cio iuſto paratus ſemper retinere illum
ſi vēditor noluerit ipſum redimere non
eſt ibi vſura:qꝛ nulla ibi iteruenit rō mu
tui:ſꝫ ſolū emptio pura et ſimpl'r q̄ ſub=
dit qꝺ in iudicio anime:⁊ ſic in foro con=
ſcientie ſtandū eſt in his cōſcientie conſi
tentis ſe puram ⁊ ſimplicē intentionem
habuiſſe. In iudicio eīn anime cuilibet
eſt credendum:vt eſt tex.in.c.ſignificaſti.
circa medium.⁊ ibi gl.in verbo credēdū.
extra de homi.⁊ not.p glo.in.c.tua qua=
liter tibi cōſtiterit.extra de ſponſa.et no.
glo.in cle.vnica.in verbo non valens.in
fi.de homic. Et eſt ratio:nō eſt veriſimile
qꝺ ſit immemor ſue ſalutis.in.q.vij.ſanci=
mus.¶ Sꝫ ego arbitror qꝺ poterit ipſe
emptor ſi voluerit agere ꝯ vēditorem ad
reſcin.ꝯtum tanqꝫ ſimulatū.arg.noſtro
rum in.l.⁊ eleganter.in princip.ff.de do
lo.⁊ in.l.iul.§ ſi quis colludēte.ff.de act.
emp.et per id quod not.Bald.l.j.ver.ſed
hic quero.C.plus valere quod agitur:et

hoc caſu ſine dubio idiſtincte tenebitur venditor in foro conſcientie. Sed ſi ex parte illius qui dicitur emptor interue-nit fraus dolus vel ſimulatio.q2 non ha buit animū vere emendi: et intendebat in mente q̄d eſſet pignus:qđ qn̄ ſit:patet ex his que dixi in precedēti caſu princi-pali in omnibus p̄ſumptionibus. Sed ſi venditor habuit animum vendendi:et tunc in foro contentioſo ſm̄ Hoſt.ꝛ Jo. an.in.c.conſuluit.extra de vſur.pōt dici talis cōtractus quaſi vſurari⁹.ꝛ ſm̄ do. Laurē.de rodulphis.de florentia in ſuo tractatu de vſur.ſuper ca. conſuluit.de vſur.q.iiij.pōt dici vere ſimulat⁹ et vſu. Sed ſm̄ me dʒ diſtingui:q2 ex parte ven ditoris nō poteſt dici cōtractus vſurari⁹ nec quaſi vſurarius ita qđ cōtra euʒ ad hoc agi poſſit ſiue venditor ſciuerit ſiue ignorauerit malā intentionē emptoris ex quo ipſe venditor habuit animum ve re.et non ſimulate contrahendi: ſed ex parte emptoris bene poteſt dici contra-ctus ſimulatus ita qđ vēditor cōtra euʒ agere pōt ad reſcindendū ꝯtū ſi volue-rit adeo qđ eſt in electione ipſi⁹ vendito-ris an valeat vel nō valeat dictus ꝯtus per not.in.d.l.eleganter.in prin.ff.de do-lo.ꝛ in.d.l.iulia.§.ſi quis colludēte.ff.de act.emp.Et ita intelligo qđ no.Bald.in d.l.j.ver.ſed hic quero.C.plus valere qđ agitur.quia licet talis cōtractus non ſit totus ſimulatus reſpectu vtriuſq3 par-tis:tamē ex parte emptoris tantuʒ pote-rit dici ſimulatus vt ꝓbatur in.l.iuriſgē tium.§.dolo malo.in fi.et ibi hoc not.do. Pau.de caſt.ff.de pact.Et hoc intelligo verū ſi venditor ignorauit malā intētio-nem emptoris:ꝛ ſic nō fuit in aliquo do lo vel culpa:ſecus ſi fuiſſet:q2 tūc ꝓpter dolū vel etiā culpam ſuā non poſſet age re contra emptorem. Et ita intelligo qđ no.btūs Bernardi.in dicto ſuo tract.de cōtractibus ꝛ vſuris.ij.arti.c.j.vbi dicit ſm̄ Archi.qđ lʒ emptor nō habuerit ani mum emendi:tamen ab eccle.ex hoc cō-demnari non poſſet.In foro ſūt cōſcien tie quātum ad emptorem indiſtincte ta lis cōtractus iudicandus eſt ſimulatus et vſurarius ex quo ipſe malam inten-tionem habuit:vt habetur per glo.in.d. c.cōſuluit.extra de vſuris:ꝛ patʒ ex predi ctis.quātū autē ad venditorē idē ſi fuiſ ſet vel ſcire debuit malam intētionē em-ptoris alias ſecus vt ex predictis colli-gitur etiā ſi nulla leſio interuenerit:vt di xi q2 nō ſufficit benefacere niſi id ex bo-no fonte hoc eſt bona volūtate ꝓficiſcat. vt dicit btūs Ambroſi.in libr.de officiis.
63 et hr̄.lxxxvj.diſt.non ſatis.in princi.†et q2 quicquid agant homines intentio iu dicat omnes.vt.d.c.cōſuluit.et ibi glo.ſi. et doct.de vſuris.ꝛ q2 diuina iudicia ta-lia foris audiunt qualia ex intimis pro-feruntur ſm̄ beatum Gregoriū in xxv.li-bro moraliuʒ.et habetur.xxij.q.huma-ne.in princ.Et quod dictū eſt in emptio-ne et venditione idem eſt dicendum in datione inſolutum et in aliis ſimilibus contractibus. ¶ Ut autem hec materia clarius intelligatur comprehendo om nes caſus qui ex predict; pcipi poſſunt. et ex his que dixi primo caſu principali: et in.j.preſumptione et ſimul colligi de-bent.Sic breuiter cōcludas.Aut vterq3 cōtrahētium habuit animum vere ꝛ nō ſimulate cōtrahendi:q2 emptor habuit animum vere emendi et venditor vēden di:aut neuter habuit animū vere ꝯtrahē di:q2 ille qui dicit venditor non habuit animum vendendi: nec ille qui dicitur emptor habuit animū emendi:aut vn⁹ tantum habuit animum vere et nō ſimu late contrahendi. Primo caſu quando vterq3 habuit animum vere contrahen-di vcʒ emptor emendi ꝛ venditor vēden di qđ qn̄ vt ſit conſtare poteſt maxime ꝑ confeſſionem partium vt dixi in.j.pre-ſumptione.tunc indiſtincte dicas qđ ille contractus nō poteſt dici ſimulatus vel pignoratiti⁹ ſiue vſurarius etiā ſi eēt le-ſio enormis in ꝯtu venditionis ꝛ cōdu-ctionis et in pacto de retrouendendo.Et etiaʒ ſi emptor eſſet ſolit⁹ fenerari vel ſi-miles ꝯtus facere ex quo ipſi vſurarij pn̄t celebrare veros ꝯtus:et qn̄q3 ipſos vere et non ſimulate celebrant: vt dicit Bal.in.l.emptione.C.plus valere quod agitur. Et dixi.s.in.xiiij.preſumptione q2 in incer. non certis ꝛc.l.continuus.§. cum ita.de verb.oblig.cū ſi.Et dixi.s.in primo caſu princi.difficile tn̄ erit proba-

re in foro contentioſo qḋ vterq̃ habuit animuꝫ vere ꝯhendi qñ interuenit leſio in ꝯctu: vel emptor eſt ſolit⁹ fenerari vel ſiĺes ꝯctus facere. Sed in foro cõſciẽtie facilis erit probatio: q; ſtabit̃ conſciẽtie cõfitentis ſe puram ⁊ ſimplicẽ intẽtionẽ habuiſſe: vt. ſ. dixi. ⁊ quando leſio interuenit lꝫ non poſſit dici ꝯctus ſimulatus fictitius: aut vſurarius poterit tamẽ dici illicitus inter que eſt differentia ſm ea q̃ dixi in primo caſu prin. ¶ Secundo caſu quando neuter habuit animum vere contrahendi vel emendi ⁊ vendendi qḋ patere poteſt vel per confeſſionem corū vel per alias coniecturas de quibus in omnibus precedentibus preſumptionibus ⁊ maxime in prima ꝓſumptione. in prin. ⁊ tunc ſine dubio contractus iudicandus eſt ſimulatus ⁊ vſurarius tã in foro cõtentioſo quaꝫ in foro conſcientie etiã ſi non interueniſſet aliqua leſio iuſti ꝑtij: nec emptor eſſet ſolitus fenerari vel ſimiles contractus facere: quia in incertis non certis locus eſt coniecture: vt dixi. ¶ Tertio caſu principa. qñ vnus tm̃ contrahentium habuit animum vere cõtrahendi: ⁊ tũc aut ille ſoluꝫ qui dicitur venditor non habuit animũ vendendi: ſed emptor ſolum habuit animũ emẽdi. Et tũc ſubdiſtingue. Aut emptor neſciebat manifeſte intentionẽ illius qui dicebatur velle vendere qḋ in veritate nõ habeat animũ vendendi: aut ignorabat q; credebat qḋ haberet animum vendendi ſi emptor ſciebat in foro contentioſo nõ poterit dici ꝯtractus ſimulatus vel vſurarius ex quo extrema. ſ. mala intentio emptoris ⁊ venditoris ſimul nõ concurrũt. Sed in foro cõſciẽtie vbi tenebit̃ emptor ſi vero ipſe ignorabat malã intẽtionem vẽditoris: ⁊ tũc aut ipſe fuit in lata culpa: ⁊ idem aut fuit in leui vel leuiſſima: ⁊ tũc ſec⁹ tñ ꝓ culpa pena eſſet infligenda emptori. Aut fuit nulla culpa: et tũc in nullo tenet̃: ſꝫ ipſe emptor poterit ſi voluerit agere ꝯ vẽditorẽ ad reſcindendũ ꝯctũ tanq̃ ſimulatuꝫ. ⁊ hoc caſu ſine dubio ⁊ indiſtincte tenebit̃ vẽditor in foro cõſciẽtie per ꝑdicta. Sed ſi ex parte illius q̇ dr̃ emptor interuenerit dol⁹ fraus vel ſimulatio: q; nõ habuit animũ emendi ⁊ intendebat in mente ſua qḋ eſſet plegnus. Sed vẽditor habuit animũ vẽdẽdi: ⁊ tunc in foro cõtentioſo dꝫ diſtingui q; ex parte vẽditoris non põt dici ꝯctus vſurarius nec quaſi vſurarius: ita quod cõtraictũ de hoc agi poſſit ſiue vẽditor ſciuerit: ſiue ignorauerit malã intẽtionem emptoris ex quo ipſe vẽditor habuit animũ vere ⁊ nõ ſimulate cõtrahẽdi: ſed ex pte emptoris bene põt dici cõtractus ſimulatus: ita qḋ venditor cõtra eũ agere poteſt ad reſcindendũ contractum ſi voluerit adeo qḋ eſt in electione ipſius venditoris an valeat vel nõ valeat dict⁹ cõtractus per no. in. d. l. ⁊ elegã. in princi. ff. de dolo. Nã licet talis ꝯctus nõ ſit totus ſimulatus reſpectu vtriuſq̃ tñ ex parte emptoris tñ poterit dici ſimulat⁹: vt. d. l. iuriſgen. §. dolo malo. cũ ibi no. ff. de pactis. Et hoc intellige verum ſi venditor ignorauit malam intentionẽ emptoris: et ſic non fuit in aliquo dolo vel culpa. Secus ſi ſciuiſſet: quia tunc ꝓpter dolũ vel culpam ſuã non poſſet agere contra emptorẽ. In foro aũt cõſciẽtie quãtũ ad emptorẽ: indiſtincte talis contractus iudicandus eſt ſimulatus et vſurarius ex quo ipſe malã intentionẽ habuit. Quantuꝫ aũt ad venditorem idem ſi ſciuit vel ſcire debuit malam intẽtionẽ emptoris alias ſecus etiã ſi nulla leſio interuenerit. ¶ Ex his colligi põt qualiter in hac materia ſit formandus libellus: ⁊ qualiter ſit articulandum ſiue capitulanduꝫ tam ex parte emptoris quam venditoris ⁊ quid agendum ſit in foro conſciẽtie: q̃ omnia bene not. q; quotidie hec poſſent contingere: ⁊ alibi non ita clare diſtincta reperies. Ad que adde omnino que dixi in tertio caſu princi. in ſecunda preſumptione.

Quinto vero caſu principali qñ dubitatur an in dictis cõtractibus interuenerit dol⁹ fraus vel ſimulatio: ⁊ in dãnũ venditoris interuenit leſio in venditione conductione: et in pacto de retrouendendo vel in aliquo vel aliquibus ex ipſis. Et in hoc ſic puto eſſe dicendum. Aut interuenit leſio in omnibus predictis trib⁹ cõtractibus: ſcilꝫ in venditione: conductione: et

pacto de retrouendendo:
aut leſio nō interuenit in
oib⁹ predictis ſimul ſed in
duob⁹ tm̄ aut interuenit
leſio in vno tantū de predi
ctis. ¶ Primo caſu qn̄ in-
teruenit leſio in oib⁹ trib⁹
predictis ꝯctib⁹ qꝺ qn̄ ſit
dixi plene in.ij.iij.ꝛ.iiij. p̄-
ſumptione ꝛ tunc ſine du
bio p̄ſumā dolū vel frau-
dē vel ſimulationē ſaltem
reipſa: ꝓpter qꝺ redditur
ꝯctus illicitus et p̄ſumit̄
ſimulat⁹: ꝛ etiā vſurarius
ex quo illa ꝯcurrūt cū pa
cto de retrouēdendo vt p-
bat̄ per ea q̄ dixi i antedi-
ctis p̄ſumptionib⁹: ꝛ p ea
q̄ habent̄ l.c. ad nr̄aꝫ. ex-
tra de emp. ꝛ vēdi. ꝛ.c. illo
vos. de pigno. ꝛ.c. cōque-
ſtus. extra de vſuris. ꝛ l.l.
emptione. C. pl⁹ valere qꝺ
agitur. licet Cy. ſm Jaco.
de are. ibi tenuerit cōtra-
rium de quo etiam latius
dicam in ver. iij. caſu quā-
do interuenit leſio ꝛ.l ſex-
to ꝛ vltimo caſu prin. cir-
ca princi. ¶ Secūdo caſu 94
quando nō interuenit le-
ſio in omnib⁹ tribus pre-
dictis ſed in duob⁹ tm̄ vꝫ
in venditione ꝛ cōductio
ne tm̄ vel in venditione et
pacto de retrouēdēdo vel
in locatiōe ꝛ pacto de re-
trouēdendo. ꝛ tūc aut in-
teruenit leſio in cōductio
ne vel pacto de retrouen-
dēdo habito reſpectu ad
valorē rei vendite et eius
fructuū vl' reddituū. Aut
habito reſpectu ad natu-
rā liuelli[a] aut habito re-
ſpectu ad pecuniā ſolutā
Si iteruenit leſio habito
reſpectu ad valorē rei ven
dite ꝛ eius fructuū vel red
dituū: ꝛ tūc idē crederem

a ¶ Liuel
li. Liuell⁹
eſt de quo
loquit̄ gl.
in auk. in-
greſſi. C. de
ſacroſanc.
eccle. ꝛ l.l.
ſi finita. §.
ſi de vecti-
galib⁹. de
dāno iſe. ꝛ
Alex. i ꝯſi.
xciiij. iiij. p
te. ꝛ. d. §. ſi
de vectiga
lib⁹. v. car-
ta.

qꝺ in caſu p̄cedēti. ſcꝫ qꝺ dolus vl' fraus
vel ſimulatio p̄ſumat̄ interueniſſe: et qꝺ
cōtractus ſit illicitus. ꝛ preſumat̄ ſimu-
latus ꝛ vſurarius. Exemplū pone: emi a
te fundum pro centum qui valebat cen-
tum et quinquaginta locaui tibi eundē
fundum pro fictu quinquaginta librarū
qui fictus eſt vltra iuſtum preciū etiam
habito reſpectu ad valorem rei vendite.
Aliud exemplum quando eſt leſio in vē
ditione: ꝛ in pacto de retrouēdēdo. Emi
fundum a te pro cētum qui valebat cen
tum ꝛ quinquaginta ꝛ feci tibi pactum
de retrouēdendo pro centū ꝛ ſexaginta:
et hoc eſt ſine dubio. Si vero in dānum
venditoris interuenit in venditione ꝛ in
cōductione leſio habito reſpectu ad na-
turam liuelli: licet nō habito reſpectu ad
rem venditam vel eius fructus vel ad pe
cuniam per emptorem ſolutam: et idem
dicendum qꝺ in p̄cedenti. ſ. qꝺ preſuma-
tur contractus vſurarius et ſimulatus.
exemplum emi fundum a te pro centū
qui valet centum quinquaginta in hac
venditione eſt leſus vēditor in quinqua
ginta. Deinde locaui tibi in perpetuum
eundem fundum pro iuſto pretio habi-
to reſpectu ad naturam liuelli ꝛ ſic vltra
quinq; pro centenario q̄ quinq; pro cen-
tenario ſunt iuſtum pretiū liuelli: vt. ſ.
in.ij. p̄ſump. ¶ † Sed dubiū eſt an iſta
quinq; pro centenario debeāt eſſe habi-
to reſpectu ad pecuniā ſolutā p empto-
rem an ad valorem rei vel eius fructuū.
exemplū in p̄dicto qn̄ fundus venditus
pro centū valebat centū ꝛ quinquagin-
ta habēdo reſpectū ad pecuniā ſolutā
erunt quinq; tantū: ſed habendo reſpe-
ctum ad valorem fundi venditi erunt ſe-
ptem cum dimidio. Credo quod de iure
ciuili vel canonico debeat haberi reſpe-
ctus ad valorem fundi vēditi. Sed in fo
ro cōſcientie credo qꝺ debeat haberi re-
ſpectus ad pecuniā per emptorē ſolutā
vt ſtatim dicam in ſimili in caſu ſequen-
ti. ꝛ dixi. ſ. in. iij. preſumptione. Sed ſi le
ſio interuenit in dānū vēditoris eiuſdēq;
cōductoris in venditione vel in locatio-
ne vel in pacto de retrouēdendo habito
reſpectu ad ipſam rem venditā vel eius
fructus et redditus: ſed habito reſpectu

ad pecuniā ſolutā ſecus. Exemplū de lo
catione emi a titio fundū pro centū qui
valebat centū ⁊ quinquaginta et eundē
ſibi locaui pro ficto ſeptem cuꝫ dimidio.
Nam iſte fictus eſt iuſtus habito reſpe=
ctu ad rem emptā et eius valorē ac etiaꝫ
eius reddituꝰ. q: ille fundus cōiter locare
tur pro illis ſeptē cū dimidio. Sed poteſt
dici iniuſtus fictus habito reſpectu ad
centū ducatos quos ſolui pro emptione
dicti fundi q: ſolūmodo pro centū duca=
tis ſoluunt quinq; aurei de liuello. vt. ſ.
dicet. Et dixi ſupra in tertia ꝑſumptiōe.
Aliud exēplū eſt de leſiōe in pacto de re=
trouēdēdo. Emi a titio fundū ꝑ centū q̄
vꝫ cētū ⁊ q̄nquagīta duca. et feci ſibi pa=
ctū de retrouēdēdo ꝑ cētum ⁊ q̄nquagī=
ta duca. nā illi centū et q̄nquaginta du=
ca. ſunt iuſtū preciū quo ad valorē fun=
di. ſed nō quo ad pecuniā ꝑ me ſolutam
in emēdo dictū fundū que fuit ſolū vſq;
ad ſummā centuꝫ duca. Et iſtis caſibus
videtur, q̄d dicta pēſio ſit iuſta ⁊ licita. et
ſic dictū pactū de retrouēdendo ſit iuſtū
et licitū q̄d ſic probat̄. Nam ſi ego emi a
titio fundū pro centū qui vꝫ centū quin=
quaginta incontinenti efficit̄ meus inter
ueniente traditione actuali vel conſtitu
to ſi vendēs erat dñs. vt. l. traditionibus.
C. de pac. et. l. q̄d meo. in prin. cū ibi nota.
ff. de acquirē. poſſeſ. et per id q̄d not. in. l.
ab emptione. ff. de pact. Si ego locarem
eundē fundū alteri q̄ titio certe iuſta pē
ſio eſſet iudicāda habito reſpectu ad va=
lorem ipſius fundi et eius fructuū ⁊ non
habito reſpectu ad preciuꝫ pro quo ego
emi q: illud non eſt attendendū. vt habe
tur in. l. ij. C. de reſcin. vend. ⁊ in. l. ſi quos.
eo. ti. ⁊ in. l. hereditatū. ff. ad. l. fal. cum ſi.
Et pro hoc facit q̄d dixi. ſ. in ſcdo caſu
princi. in. iij. preſump. que et eod. modo ſi
eundē fundū vellem alteri vendere quaꝫ
titio poſſem licite vendere pro. c. ⁊ quin=
quaginta. ⁊ ſic pro eo p̄cio quo vꝫ ipſe
fundus lꝫ ego ipſum emerim a titio pro
minori ⁊ iniuſto precio vt habetur in. d. l.
ij. C. de reſcind. vendi. et lꝫ fundum q̄d vi=
liſſimo precio emerim non tñ per hoc te=
neor alteri pro eodem precio vēdere vel
habito reſpectu ad illud preciū locare.
Et pro hoc vide quod dixi. ſ. in. xvij. pre=
ſumptione. ſicut econtra ſi emerem fun=
dum pro centum ⁊ quinquaginta duca.
qui valeret niſi centum ⁊ vellem eum al=
teri vendere vel locare non deberemꝰ ha=
beret reſpectū ad preciū q̄d ſolui: ſed ad
56 veram extimationē ipſius fundi. † et ſic
licet fuerim deceptus in emendo fundū
tamen alij locando vel vendendo eun=
dem fundum decipere non poſſum nec
debeo. arg. glo. no. ⁊ q̄d ibi etiam not. per
do. pau. de caſt. in. l. ſi te bonis. C. de iure
deliberan. ⁊. l. ſi filia. inꝰ princ. ff. fami. her=
ciſ. ⁊ facit ad predicta optimus text. in. l.
hec venditio. §. ſi. ff. de ꝯtrahen. emp. et. l.
iulia. §. ſi inter emptorem. ff. de acti. em=
ptio. ⁊. l. ſi paꝶ. §. pen. ſi fundū. ff. de pact.
dotalibus. Sic ⁊ eodē modo videt̄ dicen
dum quādo res empta locatur vendito
ri ⁊ ſibi fit pactū de retrouendendo. q: lꝫ
iſtiꝰ tres cōtractus venditio locatio ⁊ pa
ctum de retrouendendo concurrant in
vna tm̄ perſona ⁊ vno et eodem tempore
tamen ſunt diuerſi vt de ſe patet. Et pre=
dicta procedunt qñ dicti tres cōtractus
de per ſe celebrant̄. licet vno ⁊ eodē tem=
pore ſucceſſiue: ſecus forte ſi in vno ⁊ eo=
dem contractu venditio locatio ⁊ pactū
de retrouendendo celebrarentur. vt quia
dictum ſit q̄d talis vendit cum pacto de
locando ⁊ cum pacto de retrouendēdo.
nā oia ſunt vnus ꝯtus: ſcꝫ venditionis
cum duobus pactis. vt dixi. ſ. in. ij. pre=
ſumptione. in ſi. ⁊ ideo tunc etiam ſi eſſet
pactum de retrouendendo pro eodē pre
tio pro quo emit ⁊ eſſet pactū de condu=
cēdo pro fictu habito reſpectu ad pecu=
niam ſolutaꝫ valeret nec diceret̄ eſſe ali=
qua deceptio: q: cenſeretur q̄d illud quo
plus vꝫ eſſet melioramentū ipſius vendi
tionis. Juxta no. in. l. ſi. C. de iure emphi.
Item predicta procedūt vbi aliter de cō
ſuetudine loci nō ꝯſtaret. ſecus ſi ꝯſuetu
do loci vel patrie in ꝯtriū eſſet ſicut eſt in
ciuitate Verone veꝫ q: res vendita ꝑ mi
nori precio quā valeat locari ſiue liuella
ri cōſueuit eidē venditori pro fictu habi
to reſpectu ad pecuniā ſolutā per emp. ⁊
non habito reſpectu ad valorem rei ven
dite vel eiꝰ fructuū. Naꝫ hoc caſu ꝑpter
conſuetudinē loci illud reputabit̄ iuſtū
pretium fictus q̄d eſt habito reſpectu ad

pecuniã per emptorẽ ſolu
tam.⁊ iniuſtũ reputabit̃ ſi
excedit ſummã precij ha=
bito reſpectu ad pecuniã
per emptorẽ ſolutã.⁊ hoc
debet attẽdi licet ſit iuſtũ
habito reſpectu ad valorẽ
rei vendite vel ei⁹ fructũ.
argu.l.ſemper in ſtipu.cũ
ibi not.ff.de regu.iur. Ad
quod vide qđ ſtatim dicã
in ver.niſi dicamus.Itẽ
predicta intelligas vera
ſine dubio quando in ven
ditione non fuit leſio ꝑpe
dimidiã iuſti precij qꝛ nec
de iure ciuili nec de iure
canonico quibus licitum
eſt contrahentibus ſe de=
cipere in precio.vt dixi.ſ.
in.ij.preſumpt.reputabit̃
ꝯtractus illicitus nec vſu
rarius .vt probat̃ in.c.ad
noſtram.ibi que vix dimi=
diam iuſti precij cõtinge=
bat.extra de emp.⁊ vend.
in.d.ij.ꝑſump.Sed ſi eſſet
leſio in vẽditione citra di=
midiã iuſti precij.tunc de
iure ciuili ⁊ canonico poſ
ſet venditor agere contra
emptorem.vel qđ emptor
reſcindat contractum vel
ꝙ ſuppleat iuſtũ preciũ in
electione emptoris q̃ dece
pit[a] .vt eſt caſus l.d.l.ij.C.
de reſcin.vendi.⁊ in.c.cuꝫ
cauſa.extra de emp.⁊ vẽ.
⁊ tũc ſi emptor eliget ſup=
plere iuſtũ preciũ ĩ nullo
remanebit leſio ſaltẽ pro
futuro.ſed ſi eliget reſcin
dere cõtractum venditio=
nis in cõſequentiã reſcin
detur etiã cõtractus loca
tionis ⁊ pacti de retrouen
dendo.⁊ ſic etiam hoc ca=
ſu nõ remanebit leſius in
locatione pro tempore fu
turo . nec etiã ꝑ preterito
cuꝫ locatio fuerit iuſta re

a ¶ Dece
pit.Dece=
ptio ipſa
dꝛ vltra di
midiã iu=
ſti precij:ĩ
l.ſtipula=
tionũ mõ.v.
col.de ver.
oblig.

ſpectu valoris rei vt dixi.et ſic concludẽ=
do talis contractus nõ reputabitur vſu
rarius in foro ciuili vel canonico.cũ vna
tantum leſio.ſ.in venditione interuene=
rit vt dicam ſtatim ꝑin tertio caſu huius
96 diſtinctionis.¶ †Item predicta ſunt ve
ra qñ fuit ſimplex locatio ad certũ tem=
pus:quo caſu habetur reſpectus in fictu
ad valorem rei vendite et locate et eius
fructũ.vt habetur in.§ qꝛ vero leonis.in
auẽ.de non alienandis.col.ij.⁊ dixi in ter
tia preſumptione . Sed ſi fuiſſet locatio
perpetua et liuellaria tunc deberet ha=
beri reſpectus ad naturã liuelli que eſt
qđ nõ habeatur reſpectus ad valorẽ rei
vendite vel eius fructuũ:ſed ad rationẽ
quinꝗ pro centenario valoris dicte rei
vendite et locate.vt habet̃ in.d.§.qꝛ ve=
ro leonis et dixi.ſ.in tertia preſumptiõe.
et ideo Ueronenſes erraſſe videntur qui
emerunt fundũ pro centũ.⁊ ſic pro iuſto
precio et eundem locauerunt iure liuelli
ipſi venditori pro vigintiquinꝗ libris de
na . Si preſupponimus ducatum fuiſſe
valoris quatuor librarum:quia dicte vi
gintiquinꝗ libre non erant iuſtum pre=
cium liuelli quia tunc erant in ratione
ſex ⁊ vnius quarti pro centenario ſed de=
buiſſent tunc locare pro viginti libr.tan=
tũ:et ſic in ratione quinꝗ pro centenario
vt dixi ſupra in tertia preſumptione in
fine.et eadem ratione nunc omnes erra=
re videntur qui fundum centum aureis
emptum pro quinꝗ et viginti libris de=
nariorum locãt iure liuelli cum aureus
nunc ſit valoris quatuor librarum cum
dimidia nam videtur eſſe iuſta penſio.qꝛ
eſt in ratione quinꝗ ducatorum et dua=
rum librarum cum dimidia.Conſtituũt
enim hodie.xxij.lib.cum dimidia quinꝗ
aureos.Ex quo cõcluditur quod hodie
iuſta penſio liuelli eſſe deberet pro fun=
do centum aureorum.in.xxij.libris cum
dimidia tñ et eadẽ ſimilis cõputatio eſt
facienda alibi ſm diuerſitatem valoris
monetarũ niſi dicamus qđ ꝯſuetudo pa=
trie hoc excuſet.ar.l.ſemꝑ in ſtipulatio=
nibus.cum ibi not.ff.de regu.iur.preſer=
tim cũ illa iuſtificatio pẽſionis ꝑ liuello
ſcꝫ quinꝗ pro centenario ſit introducta
de iure ciui.vt habet̃ in.d.§.qꝛ vero leo

nis.in auk.de nõ alienãdis.⁊ in auk.perpetua.C.de ſacroſan.eccle.que eſt canonizata.x.q.ij.perpetua.et ſic videtur qđ per ↄſuetudinē vel ſtatutū vnius loci qđ eſt ius cõmune in illo loco:vt.l.oēs populi.ff.de iuſti.⁊ iur.⁊ inſti.de iure natu.gen.⁊ ciui.§.j.cõiuncto.§.ex nõ ſcripto.eo.ti.⁊ cõiuncta.l.de quibus.ff.de leg.cū ibi no.cum ſi poſſit mutari vel minui vel emēdari id qđ de iure cõi eſt introductū.vt ꝓbatur in.l.ius ciuile.ff.de iuſti.et iure.⁊ habetur per doc.in dictis iuribus.⁊ in.§.ſed naturalia.inſti.de iure naturali gen.et ciuili.facit qđ habetur per Cy.et docto.in.l.ſancimus.C.de nup.⁊ in auk.nouiſſima.C.de inoffi.teſta.vbi habetur an legitima poſſit per ſtatutum tolli vel

97 minui. ¶ †Itē ad hoc facit qꝛ conſuetudo excuſat qñqꝫ in delictis. vt probatur iiij.diſt.deniqꝫ.Et ibi hoc no.gloſ.in verbo cõſuetudinē.Itē pro hoc qđ no.Bal.in.l.per diuerſas.in.ij.col.C.mãdati.qui dicit ꝙ cõſuetudo poteſt cõtractū approbare ⁊ improbare.arg.ff.ſi cer.pet.l.certi conditio.§.ſi nũmos.Itez pro hoc tex.in l.quis ſit fugitiuus.§.apud labeonē.ibi qꝛ id facit qđ ei publice facere licere arbitratur.ff.de edil.edic.⁊ qđ no.ibi Bart. ¶ Qui dixit per illū text.qđ ſi quis facit aliquē actū qui cõiter eſtimatur licituz contrariū tñ eſt in veritate. qꝛ ſapit vſurariam prauitatem:ꝙ ex hoc nõ dicitur vſurarius.vt dixi ſupra in princi.huius tractatus.Item pro hoc qđ no. Ioan.de imo.in cle.j.de elec.ibi.et no.vbi dicit qđ tolerantur geſta virtute cõis opinionis licet poſtea declaretur opinionem cõem non fuiſſe iuridicā qđ eſt ſingulare. Facit qđ habet in.l.j.C.de teſt.⁊ in.l.barbarius.ff.de offi.preto. Item qđ dictum eſt ſ.quod iuſtum pretium fictus vel pacti de retrouendēdo eſt in foro ciuili vel canonico habito reſpectu ad valorem rei vendite eiuſdemqꝫ locate.⁊ non ad pretium ſolutum procedit etiã in foro conſcientie quando res empta ab vno locaretur alteri vel alteri fieret pactuz de retrouendēdo per predicta. ſed ſi res vendita locaretur eidem venditori vel eidez fieret pactum de retrouendēdo eandem rem incontinenti vel actum eſſet ante de locando vel reuendendo. et vēditor fuit leſus in vēditione. Credo qđ iuſta penſio vel iuſtum pretiū pacti de retrouendēdo ſit habito reſpectu ad pecuniam ſolutam et non ad valorem rei vendite vel eius fructum. Sed eſt ratio quia licet contractus vēditionis ſit alius a contractu conductionis ⁊ pacti de retrouendēdo et ſic quãtum ad eorum ſubſtãtiam ſint ſeparati ⁊ diuiſi tamen quãtum ad mentē venditoris eiuſdemqꝫ conductoris ſunt cõnexi ⁊ dependentes.quia venditor non fuiſſet aliter venditurus fundum niſi emptor eundem fundum ei locaſſet cum pacto de retrouēdendo.et ſic tacite valuit ꝙ quicquid valeat fundus venditus vltra pretiū ſolutum ſit melioramentum et de iure ipſius venditoris eiuſdemqꝫ conductoris. Item quia ſi contractus primus ꝑncipalis venditionis fuit iniuſtus ⁊ illicitus in foro cõſcientie quando fundus fuit vēditus minori pretio cū in eo nõ ſit licitum cõtrahēntibus ſe decipere etiã in pretio.vt dixi.ſ.in ij.preſumptione:ergo oīs penſio vel ſolutio que fuerit ratione illiꝰ pluris in quo fuit deceptus venditor eſſet iniuſta vel illicita ratione depēdentie[a] ⁊ cõ

98 nexitatis † quia dependētium et cõnexorum idem eſt iudicium et eadem eſt natura.vt probatur in.l.cum actum. in princi.ibi plane ſi quid cõnexū fuerit.ff.de nego.geſtis.et ibi

a ¶ Depēdētie. Depēdēs qđ intelligat et qđ conexū.vide alexã.ↄſil.cxcvj.i.ij.parte.

no.in.c.quãto ibi ita cõiuncta eſt ⁊ cõne
xa.extra de iudi.Et optime probaꝛ in.l.
tutorem qui tutelã.Ibi cõnexam ratio=
ne.ff.de admi.tuto.Itẽ q꞉ cũ in principa
li fuerit leſio ergo vr̃ eſſe etiã in omni eo
qḋ ſequiꝛ ex illo ſm naturã illius prin=
cipalis.vt ꝓbatur in.l cũ principales.ff.
de reg.iur.Unde ſi fuit leſio in vẽditione
et locatione vel pactũ de retrouendẽdo
fiat reſpectu quãtitatis ꝑtiuȝ ſoluti ꝓ re
emẽda erit leſio in acceſſorio ſm naturã
ꝑncipalis a quo depẽdet.ergo ſicut ꝑn=
cipale.ſ.pretium venditionis eſt illicitũ
ita ⁊ etiã illud qḋ ſequitur ex eo ſm na=
turam illius principalis.ſ.penſio predic.
vel pretiũ in pacto de retrouendendo qḋ
bene no.quia docto.non tangunt.

SExto caſu principali qñ in
teruenit leſio in vno tm̃ veȝ
aut in vẽditione:aut in lo=
catione:aut in pacto de re=
trouendẽdo.Et tunc ſubdi
ſtingue vt dixi in caſu ꝑce=
denti.Aut illa leſio nõ eſt ꝓpe dimidiaȝ
iuſti ꝑtij.ſȝ minus.Aut eſt ꝓpe dimidiã
iuſti ꝑtij:aut eſt vltra vel citra dimidiaȝ
ſed nõ eſt ꝓpe dimidiã iuſti ꝑtij.⁊ tũc ta=
lis cõtractus in foro ciuili vel canonico
nõ reputaꝛ illicitus nec vſurariꝰ:q꞉ lici=
tum eſt ꝯhẽtibus ſe decipere in pretio.vt
dixi.ſ.in.ij.preſumptione.Si ṽo eſt leſio
prope dimidiã iuſti pretij.⁊ tũc dic idem
qḋ diceꝛ in ſequẽti caſu quãtũ ad preſu
mendũ cõtractũ ſimulatũ vel vſurariuȝ
et quãdo dicatur eſſe prope dimidiã iu=
ſti pretij dicetur.ĩ.Sed ſi leſio eſſet vltra
vel citra dimidiaȝ iuſti pretij in perſona
venditoris eiuſdẽq꞉ conductoris:⁊ tunc
dictus cõtractus in quo eſt leſio eſt illi=
citus quantum ad hoc vt poſſit peti con
tractum reſcindi vel ſuppleri iuſtũ pre=
tium:vt d.l.ij.C.de reſcin.ven.⁊.d.c.cum
cauſa.extra de empt.⁊ vendi. Sed quã=
tum ad hoc vt ꝯtractus dicaꝛ ſimulatus
pignoratitius ſiue vſurariꝰ ⁊ ſic qḋ fru=
ctus percepti computenꝛ in ſortẽ in fo=
ro ciuili vel canonico:vel cõſcientie ſub=
diſtingue:aut hoc vnum tantum inter=
uenit.ſcȝ leſio in venditione ſolum.⁊ nõ
fuit appoſitum pactum de retrouenden
do nec eſt emptor ſolitus fenerari nec eſt
aliqua alia mala preſumptio.Aut inter
uenerunt duo.ſ.leſio vnica in pretio veȝ
in vno tm̃ cõtractu ⁊ pactũ de retrouen=
dendo.Aut interuenerũt tria.ſ.leſio pa=
ctũ de retrouendẽdo ⁊ qḋ emptor ſit ſoli=
tus fenerari.Aut ĩteruenerũt plura quã
illa tria quia inerãt aliq̃ alie preſum=
ptiones de quibus plene dixi.ſ.in.ij.ca=
ſu prin. Si interuenit illud vnum tm̃.ſ.
leſio in venditione vel in alio ꝯctu tm̃ et
videꝛ qḋ preſumaꝛ ſimulatio q꞉ ex par=
99 uitate pretij preſumitur fraus. ¶ † Nã
et ceſſio ꝓpter modicum pretium preſu=
mitur ſimulata.vt no.in.l.per diuerſas.
C.man.⁊ parua quãtitas pretij eſt argu
mentum doli.vt.l.cum hi.§.modus.ff.de
trãſac.⁊ no.per glo.in.c.ad noſtrã.in ver
bo dimidiã.extra.de emp.⁊ vendi.Tn ta
men teneas indiſtincte qḋ ꝯtus iſte nõ
poteſt aliquo modo preſumi vel dici ſi=
mulatus vel vſurariꝰ ex paruitate pre=
tij in vno ꝯctu tantũ quãtũcũq꞉ eſſet vl=
tra vel citra dimidiã iuſti pretij.vt ꝓba=
tur in.l.interpoſitas.C.de trãſac.vbi pro
bari videꝛ qḋ ad dolũ arguendũ nõ ſuffi
cit ꝓbare qualitatẽ cauſe ꝑncipalis for=
ſan quia erat magna ⁊ pecunia modica
data eſt.⁊ ꝓpterea dicit ibi Ange.qḋ nõ
vr̃ ſufficere reprobare exiguitatẽ ꝑtij ad
ꝯcludendũ neceſſario ꝯtractũ ſimulatũ.
Et ꝓ hoc allego tex.cũ gloſ.in verbo ꝑtij
in.l.dolus.C.de reſcin.vendi.et ita tenet
etiam Cy.ſm Iaco.de are.in.l.emptiõe.
in.iij.q C.plus valere qḋ agitur.et iſtud
eſt veriſſimũ et ſine aliquo dubio predi=
cta.et apparebit etiaȝ ex his que ſtatim
diceꝛ iſto tñ caſu ſi venditor ⁊ ꝯductor
eſſet leſus citra vel vltra dimidiam iuſti
pretij cõpeteret ſibi beneficiuȝ dicte.l.ij.
C.de reſcin.ven.⁊.c.cũ cã.extra de empt.
et vend.iuxta ibi no.ſi vero interuenerũt
duo tm̃.ſ.leſio vnica in pretio et pactum
de retrouendendo : et tunc quid preſu=
mẽdum.Certe in hoc adhuc ſub iudice
100 lis eſt. ¶ † Unde in hoc diligẽter eſt ad=
uertendũ q꞉ vna clauis huius operis cõ
ſiſtit in hac dubitatione quotidiana . et
docto.ſunt varij. Reperio enim ꝙ plurri=
mos legũ et canonuȝ vertices tenere qḋ
ad preſumendũ cõtractũ ſimulatuȝ ſiue
pignoraticium ⁊ vſurariũ ſufficiunt iſta
duo

duo tantū.ſ.pactū de retrouendendo et
enormitas ſiue paruitas p̄tij.⁊ dicūt qḋ
de hoc eſt caſus.in.c.ad noſtrā.extra de
emp.⁊ vendi.Ibi qḋ ptꝫ ex eo vbi ille tex.
hec duo tm̄ ſufficere velle vr̄. Item alle-
gatur de hoc glo ordi.Bernard.c.cōque
ſtus.extra de vſuris q̄ ſic intellexit:dictū
c.ad noſtrā.Dicit em̄ illa glo.ſic qḋ ſi vē-
ditio eſt facta minus iuſto pretio ⁊ factū
pactū de retrouendendo qḋ preſumitur
pignus precipue. Si emptor vſurarius
eſt:quia dictio precipue includit.Item ſi
emptor nō eſt vſurarius ſicut dicitur in
dictione maxime:vt eſt gloſ.or.in.l.illud.
ad fi.ff.ad le.aquil.⁊ gloſ.in.c.ad abolen
dam.extra de filijs presbyterorū.de quo
verbo maxime vel precipue dicet̄.ſ.item
hoc etiam videtur tenere Innoc.in.c.ad
noſtrā.de emp.⁊ vend.Itē hoc videt̄ etiā
tenere Archi.xiiij.q.iij.plerics. Itē videt̄
etiā tenere Io.an.in.d.c.ad noſtrā. Item
etiā hoc tenet Ant.de bu.qui dicit qḋ ſo-
la paruitas pretij ⁊ ſolum pactū de retro
uendendo nō faciat preſumi cōtractum
ſimulatū.tñ ſimul iūcta bene faciūt p̄ſu-
mere ꝯtractū ſimulatū maxime ſi emptor
cōſueuit exercere vſuras.vt dicit glo.in
d.c.cōqueſtus.extra de vſuris.item iſtaꝫ
opi.vcꝫ ꝙ iſta duo pactū de retrouendē-
do ⁊ paruitas pretij faciat p̄ſumere con-
tractū ſimulatū.tenet etiā Albe.de roſa.
in.l.emp.C.plus valere qḋ agitur qui di-
cit qḋ ſi recte inſpiciatur hoc clare.c.ad
noſtram.de emp.⁊ vēdi.nam dr̄ ibi qḋ ex
eo ſoluꝫ ꝙ res erat longe maioris pretij
et pactum de retrouendēdo preſumitur
cōtractus pignoratitius.et dicit etiā ibi
qḋ ita de facto obtinuit coraꝫ magis pe-
ritis.⁊ quod ita no.in.d.c.ad noſtram.et
c.illo vos.de pigno.per Bernar.Innocē.
Hoſt.⁊ Goffre.in ſumma.de pigno.in fi.
et Spec.tangit de vſuris.ver.ſinautē.qr
ex indicijs ⁊ cōiecturis fit probatio.Iteꝫ
iſtam opi.tenet etiam Ioan.de imo.in.d.
c.ad noſtrā.⁊ ſubdit qḋ iſta eſt cōmunis
opi.Poſtremo hanc partem tenuit reue-
rendus in Chriſto pater dominus Ioā.
de caſte.epiſcopus vicentinus in lectu-
ra in preallegato.c.ad noſtram.⁊ totum
collegiuꝫ Mediolanenſe ⁊ papienſe idē
tenuere viſa opinio.p̄dicta domini epi-
ſcopi vicentini.Et ita etiā reperio cōſul-
tum per dominum Signorinum de ho-
medeis de mediolano. quod conſilium
incipit In dei nomine amen.Certo tem
pore Ioannes de homedeis egens pecu
nia.cui conſilio ſubſcripſerunt dn̄s Be-
nedictus de plum.do.Rapha. fulgo.do.
Thadeus de vico mercato do. Proſdo-
cimus de comitibus.do.Ioan. Franciſ.
de capitibꝰ liſte.do.Henricus de alauio.
do.Alexan.et do.benedictus de docto-
ribus. Reperi etiam bis conſuluiſſe do.
Anto.de roſellis.Et lꝫ predictorū auto-
ritas ſit maxima:tñ ego cōperio multos
alios doc.etiā maxime autoritatis tene-
re ꝯtrariū videlꝫ ꝙ iſta duo tm̄ ſimul iū-
cta.ſ.paruitas pretij ⁊ pactū de retrouē-
dendo nō faciant preſumere cōtractū ſi-
mulatū.Et iſta fuit opi. Iac.de aret.quē
ſequit̄ Cy.in.l.emptiōe.in.iiij.q.C.plus
vale.qḋ agitur qui dicūt in effectu ꝙ cō-
traria opi.nō ꝓbatur in.c.ad noſtraꝫ.de
emp.⁊ vendi.nec in.c.illo vos.de pigno.
qr ibi erāt alia adminicula ſeu preſum-
ptiones.nam in.c.illo vos erat pactū ꝙ
fructus percepti in ſortē cōputētur.⁊ ꝙ
vltra ſummā receptā.lx.ſoluent̄.et erat
in poteſtate emptoris qn̄ deberet res re-
cuperari.⁊ in.c.ad noſtrā.debebat aliqḋ
reddi ſupra datū per qḋ videbatur vſu-
ra.⁊ qḋ fructus debeant in ſortē cōputa
ri qḋ eſt ꝯtra naturā emptionis : ſed iſta
duo nō ꝓbantur in.d.c.ad noſtrā.nec ei
nō cōueniunt.vt no.etiā Io.an.in.c.illo
vos.⁊ iſtā opi.tenet Bald.in.d.l.emptio.
C.plus.valere qḋ agitur.⁊ in.c.j.in titu.
de feu.dato inuicem legis cōmiſ.⁊ in vſi.
feu.Et cū iſta opi.Cy.videt̄ trāſire Ioā.
an.in.c.illo vos.ſuperius allega.Et hāc
opi.ſequit̄ etiā do.Pet.de ancha.in.d.c.
ad noſtrā.et eam tenet Cardiñ.florenti.
d.c.⁊ in.d.c.illo vos.qui dicit ſe cōſuluiſ
101 ſe in q̄ſtione facti huiuſmodi. ¶ † Qui-
dam recepit a ticio certam q̄titatem pe
cunie mutuo puta centū.⁊ pro illis cētū
fecit venditionem ticio de predio valo-
ris ducentorū. Deinde per aliud inſtru-
mentum ꝓmiſit ticius retrouendere ſo-
lutis ſibi centū dicit ſe conſuluiſſe qḋ ex
hoc poterat preſumi cōtractum fenera-
titium ex quo nō fuerat appoſitū pactū

de fructibus in ſortem cõputandis: quo
caſu procederet.c.illo vos.de pigno. Et
hãc ſniam tenet egregius doctor ⁊ i ma
teria vſurarum ſummus interpres.d. Lau
rẽtius de Rodulphis de Florẽtia in ſuo
eleganti ⁊ copioſo tractatu de vſuris in
q.lx.vbi refert: q egregius doctor ⁊ ma=
gnus practicus dñs Laurentius de py=
nu.dicebat in.d.c.illo vos.in practica ſer
uari quod illa tria requirantur.ſ. pactũ
de retrouendendo. et paruitas pretij. et
quod emptor ſit ſolitus fenerari vel ſimi
les illicitos contractus facere. In hanc
etiam opi.videtur fuiſſe dñs Pau.de ca.
in ſuo cõſi.cccxxxvj.qđ incipit.In Chri=
ſti nomine amen.In cauſa mota per do=
minã Dorotheam.in.ij.col.vbi dicit nec
appareant hic ille coniecture que faciũt
preſumere cõtractum pignoratitium.ſ.
qđ res multo plus valebat et quod fuit
appoſitum pactum de retrouendendo.
et qđ emens erat vſurarius ſm ea q no=
tantur ⁊ habentur in.d.c.illo vos.⁊ in.d.
c.ad noſtram.Et idem dñs Pau.in codẽ
cõſilio in.v.col.in prin.ſubiungit. Com=
muniter autem docto.dicunt quod ſuf=
ficiunt tres preſumptiones ad proban=
dum contractum ſimulatũ vel fictitiũ.
et aliqui dicũt ſufficere duas.de quo no.
in.l.emptione.C.plus valere qđ agitur.
et ſic do.Paul.in effectu vult quod licet
aliqui velint q due pſumptiones tantũ
ſufficiant.Cõmuniter tamen dicetur qđ
tres predicte requirant: vel ille ſufficiãt.
et ſm iſtam opi.vidi etiam cõſultum per
multos preclariſſimos doc. canoniſtas.
et iſtam opi.ſemper tenui ⁊ allegando ⁊
conſulendo pro veriori ⁊ nunc etiam te=
neo.⁊ ſi caſus occurrerent ita conſulen=
dum ⁊ iudicandum eſſe cẽſeo. quicquid
dicatur per doc.s.pro prima part. dedu
ctos.Qr hec opi.quã teneo nõ modo au
toritatibus plurimis et iis maximis ad=
iuuat.ſed etiã pluribus pbabilibus ⁊ po=
tioribus rõnibus comprobat.ar.tex.xx.
102 diſt.§.decretalibus.vbi ita ſcribit. † quo
cũ quiſq magis ratione vtitur eo maio
ris autoritatis eius verba eſſe videntur
per tex.ix.diſt.c.ego.ſol.in fi.ibi vel pba=
biles rationes.⁊ per id qđ ibi no.in gl.ij.
et licet multe rationes in medio adduci
poſſunt pro ſecunda opi.quam teneo: ta
men ne videar tractatus modũ excedere
nonnullas tantum ex pluribus referam.
Et primo quãdo iſta duo tantũ interue=
nerunt.ſ.paruitas pretij ⁊ pactum de re=
trouendendo qđ contractus non preſu=
matur pignoratitius ſimulatus vel vſu=
rarius probatur ſic ex forma cõtractus
non apparet quod ſit ſimulatus vel vſu=
rarius ergo hoc dicere nõ debemus. ar.
c.illo vos.cum glo.in verbo ex forma.de
pigno.⁊ arg.c.in ciuitate.cum gl.in ver=
103 bo ex forma.extra de vſuris. ¶ † Secun
do qr in dubio ſtandum eſt inſtrumento
nec preſumit in dubio ſimulatus vel vſu
rarius.vt.l.cum precibus.C.de proba. Et
dixi.s. poſt preſumptiones. in ver. ſed ꝯ
pdictas preſumptiones.Ibi ex quibus vr.
¶ Tertio qr hoc non reperitur iure cau=
tum vez quod paruitas pretij ſolum in
vno ꝯtractu cõiuncta cũ pacto de retrouen
dendo faciat preſumere contractũ ſimu
latum ſeu in fraudem vſurarũ celebratũ
niſi interuenerint alie preſumptiones vel
coniecture: vt qr emptor ſit ſolitus fene=
rari vel alios ꝯtractus huiõi ſuſpectos vel
illicitos facere.vt probatur in.c.illo vos
et in.c.ad noſtram.ſepiſſime allegatis.et
dixi.s.in.ij.pſumptione. circa prĩc. Uel
quia fuit actum de fructibus in ſortem
cõputandis: vt dicitur in.d.c.illo vos.vel
alie ſimiles de quibus plene vidimus.s.
in.ij.caſu prin.cum ergo non reperiatur
iure cautũ: vt dixi qđ ſola paruitas pre=
tij et pactum de retrouendẽdo ſufficiãt.
ergo dici non dz: vt pbat in.l. preuarica
tionis.§.fi.ff.de preuari.⁊.xxxj.q. vltima
c.fi.in prin.⁊.xxiii.diſ.preterea. Ibi nun=
quam niſi nos fallat opi.legimus.⁊.xxx.
q.iiij.c.quid autem ibi. nulla autoritate
reperitur prohibitum: et in.c.ij. ibi cum
nunquam inueniatur cautũ in iure. ex=
tra ne ſede vacante. Facit ad hoc glo. in
verbo legitimas.in auf.de reſti. et ea que
parit in.xj.menſe.§ fi.in fi.glo.col.iiij. cũ
104 ſi. ¶ † Quarto hoc etiã probatur. Nam
de iure canonico duo tm iura reperiunt
ex quibus videtur probari an et qñ pſu=
matur cõtractus ſimulatus et in fraudẽ
vſurarũ celebratus.vez.c.illo vos. de pi=
gno.⁊.c.ad noſtrã.de empt.⁊ vẽ. in qbus

re fundant doc.omnes qui tenent contra
riã opi. Sed illa capitula requirũt alias
preſumptiones quã predictas duas vt
ſtatim dicã in intellectu dictorũ capitu=
lorũ.ergo ⁊c. ¶ Quinto hoc cõfirmat̃ au
ctoritate accur.in.l.dolus.C.de reſcin.vẽ
di.quẽ dixit qȯ ſola paruitas precij non
ſufficit ad preſumendũ dolũ ⁊ ſic fraudẽ
vel ſimulationẽ per.d.l.dolus.ſed cõiun=
cta cũ alijs ſic.vt.l.cũ hi.§.modus.ff.de
tranſact.et ſic loquit̃ in plurali numero.
dum dicit cum alij. ⁊ ſic ſaltem alie due
preſumptiones requiruntur.argu.l.vbi
numerus.ff.de teſtibus.et.l.fi.ff.ad treb.
et.c.pluralis elocutio.de regu.iur.in.vj.
facit ad hoc lex inſtrumẽta cũ glo.fin.C.
5 de pbat. ¶ † Ex quo vr̃ concludendum
qȯ ſaltim tres preſumptiones requiran=
tur ad hoc vt preſumat̃ dolus vel ſimu=
latio vt paruitas precij et due alie.ſ.pa=
ctum de retrouendendo ⁊ vna alia puta
qȯ ſit ſolitus fenerari vel aliqua alia. vt
dixi.ſ̃.in tertio argumẽto. ¶ Sexto dico
qȯ pro hac opin.eſt caſus in.d.ca.ad no=
ſtrã lʒ allegetur per multos in cõtrariũ
inducẽdo ipſum aliter quam induxerit
Cy.ſm Jac.de are.in.d.l.emptio.C.plus
valere qȯ agitur. Nam ibi dr̃ qȯ mar.re=
ſpõdit.a.b.layco tı.emptionis domos et
oliuas cũ reuera cõtractus ageretur.qȯ
patet ex eo qȯ creditor.ſ.mar.debitori.ſ.
b.promiſit vt qñcunq; in ſeptennio vſq;
ad nouennium daret.lx.vnc.aureorum
que vix dimidiã iuſti precij cõtingebant
domos eius reſtitueret ⁊ oliuas.nam ibi
vult text.dum dicit qȯ patet ex eo qȯ ex
illis verbis p̃ſumit̃ ↄ̃ctus ſimulat⁹ et in
fraudẽ vſurarũ celebratus. Sed ex illis
verbis tres preſumptiones oriuntur ad
minus ⁊ nõ due tantum vt ſtatim oſten=
dã.ergo ibi eſt caſus ad literam pro illa
opi. ¶ Quod autẽ ibi tres preſumptio=
nes oriantur patet.nam vna eſt paruı=
tas precij dum dicit ꝙ vix dimidiam pre
cij cõtigebat de qua plene dixi.ſ̃.in ſecũ=
da preſumptione cum quatuor ſequen=
tib⁹. Alia eſt p̃ſumptio pactũ de retrouẽ
dendo.vt ptʒ ibi dũ dicit. Promiſit vt qñ=
cunq; vſq; ad nouennium daret.lx.vnc.
aureorũ domos eius reſtitueret ⁊ oliuas
et de hac dixi plene.ſ̃.in.xij.preſumptio
ne. Tertia p̃ſumptio ẽ ⁊ potiſſima vez qȯ
mar.non teneatur reſtituere domos et
oliuas vſq; ad ſeptennium ipſi vendito=
ri.qui ibi appellatur debitor.q: in verita
te eſt debitor. ex quo contractus eſt pi=
gnoraticius ſimulatus et vſurari⁹.et ſic
in effectu qȯ vẽditor nõ poſſit retroeme=
re vſq; ad ſeptennium ſed poſt ſic vt dixi
etiã.ſ̃.in ſcḋa preſumptione poſt princi=
piũ.nam ex illo pacto inſurgit vna mala
preſumptio ſimulationis et contractus
vſurarij.vt plene ſcripſi ſupra.l.x p̃ſum=
ptione vbi eſt videndũ. Poſſet ẽt dici qȯ
quarta preſumptio ẽt oriat̃ ex dictis ver
bis dum dicit domos eius reſtitueret et
oliuas ꝓpter verbũ ei⁹ ⁊ verbũ reſtitue=
ret. Sʒ de hac dicendum eſt vt dixi.ſ̃.in
xiij.preſumptione vbi omnino videas ne
hoc bis idem repetat̃. Cum itaq; in.d.ca.
ad noſtrã. Inn.papa tertius dicat qȯ cõ
tractus preſumitur ſimulatus ⁊ vſura=
rius ex his q̃ dr̃ ibi.et ibi ſaltẽ ponunt̃
tres p̃ſumptiones vehemẽtes ⁊ ẽt quar=
ta q̃ hʒ aliqd ſuſpitionis. dicẽdũ eſt ⁊ cõ
cludendũ qȯ ibi nõ probatur qȯ due tm̃
preſumptiones ſufficiant.ſ.pactũ de re=
trouendẽdo ⁊ paruitas precij: imo ſaltẽ
tres requiruntur ſicut ibi interuenerunt
et ex his apparet verus intellectus ad
dictum.c.ad noſtrã.quẽ puto eſſe veriſſi=
mum.et ex hoc modo recte intelligendũ
nihil facit ꝓ op.cõtraria.imo ꝓbat mani
feſte opi.quam ſupra tenui:ex his etiã ĩ
fero vnam cõcluſionẽ notabilẽ ⁊ veriſſi=
mã qȯ ad preſumẽdũ cõtractũ pignora=
ticiũ vel ſimulatũ ſeu vſurarium due pre
ſumptiones tm̃ nõ ſufficiũt: ſʒ tres ſaltẽ
requirunt̃. Item ex hoc ẽt infero qȯ illa
preſumptio qȯ emptor ſit ſolitus fenera=
ri lʒ ſit vehemens cõiuncta ẽt cum pacto
de retrouendẽdo tm̃ nõ facit preſumere
cõtractũ ſimulatũ vt dixi ẽt.in.xxiiij.pre=
ſumptione ad fi. Nec predictis cõtradi=
cit.c.illo vos.de pigno. Ibi ex duobus tm̃
⁊c.vbi papa Inno. tertius videtur velle
quod ex duobus tm̃ preſumatur contra
ctus ſimulatus: q: ibi etiam interuenit
pactũ de retrouendendo de quo non du=
bitabat̃ poſtea.propterea dicit ꝙ ex duo
bus non tantum que in pacto fuerunt
expreſſa ſcilicet qȯ fructus computen=

tur in ſortẽ: ⁊ q͛ vltra ſum
mam receptã.lx.ſolidi de=
bebant perſolui cõtra em
ptorẽ pſumitur vehemen
ter quaſi dicat ille ſũt due 10
preſumptiones que an ſo a
le ſufficerent hoc ibi nõ di
citur ſed cõiũcte cũ pacto
ſi emptio diſpliceret em=
ptori bene ſufficiunt pſer=
tim cũ emptor vſuras cõ=
ſueuerit exercere.⁊ h͛ vult
litera ibi dũ dicit. Que in
pacto fuerũt expreſſa.q̃ li
tera preſupponit q̄ð pre=
dictum pactum q̄ð eſt ſu=
ſpectum vt dixi.ſ.in.x.et
xj.preſumptione interue=
nit.Cum dictis aliis dua
bus preſumptionibus. et
ſic q̄ð dicte due preſum=
ptiones cum dicto pacto
ſuſpecto. Quod eſt tertia
mala pſumptio bene ſuffi
ciunt ad preſumendũ cõ=
tractũſimulatũ.Ex quib⁹
apparet q̄ð nõ ꝓbatur ex
d.c.illo vos.q͛ due tantum
preſumptiones ſufficiunt
ſed tres ſaltem requirant.
Et ex hoc habeo etiam in
tellectum dicti.c.illo vos.
nec eſt glo.in.c.conqueſt⁹
extra de vſuris que allega
tur pro opi.contraria tol=
lit opi.quã teneo.Nam di
cit ibi gloſ.magna.Ibi nõ
tamen eſt vſura q̄ð nõ eſt
vſura ſi vendo tibi fundũ
iuſto precio ea.l.vt qñcũq͛
tibi ſolueres preciũ q̄ð fun
dus ad me reuertatur:vt
C.de pac.inter emptorem
et venditorem.l.ij.⁊ in ca=
ſu iſto iſte lucratur fruct⁹
alias ſi eſt modicũ preciũ
preſumit contractus eſſe
in fraudẽ vſurarũ.vt ex=
tra.de emptio.⁊ venditio.
c.ad noſtrã. et precipue ſi
emptor conſueuit exerce=

re vſuras:vt extra de pigno.d.c.illo vos.
Iſta ſunt verba glo.in.d.c.conqueſtus.q̃
poſſunt intelligi dum dicit. Precipue ſi
emptor cõſueuit exercere vſuras: quod
b illud verbum precipue abundet.† ſicut
dicitur de verbo maxime[a] quod quãdoq͛
abundat:vt eſt gloſ.in.l.fin in verbo ma=
xime.C.de teſta. manumiſſione.⁊ habet
per Bart.in aut.ad reprimendũ verſicu.
maxime.⁊ per Flo.in.l.illud.ad fin.prin.
ff.ad.l.acquil.Nam ſi nõ conſueuit fene
rari vel illicitos cõtractus facere nõ faci
le preſumitur fraus vel ſimulatio:⁊ ma=
xime ſi eſt pſona que ignorauit ius ſicut
ſunt ſimplices homines ruſtici vel mu=
lieres vel ſimiles in quibus nõ preſumi=
tur fraudis conſiliũ.arg.glo.no.in.l.cum
allegas.circa prin.gloſ.ibi ⁊ maxime ius
ignorantibus.⁊ ibi hoc not.Bald.in.iiij.
col.in prin.C.de vſuris.q̄ð not. in practi=
ca vt deducas ⁊ ꝓbes emptorem eſſe ru=
ſticum vel ſimplicem hominem vel ſimi=
lem vt tollatur ius eo ſuſpitio fraudis.
alio modo poteſt reſpõderi ad glo.predi
ctam.c.conqueſtus.de vſur. etiam intel=
ligendo verbum precipue quod ibi non
abundet:vt dicit gloſ.in.d.l.illud.ff.ad.l.
acquil.vez q̄ð intelligatur.c.j ad noſtrã.
et.c.illo vos.allega.per eam vez quando
alie preſumptiones cõcurrunt cũ paruı=
tate precij ⁊ pacto de retrouẽdẽdo vt ſta=
tim dixi ſupra in intellectu dictorum ca
pitulorũ:q͛ glo.ſemp dz intelligi ſm.l.q̃
allegat vel ſm iura que allegat.vt nota.
Bart.in.l.nõ ſolum.§.liberationis.circa
medium.ff.de libe.leg.⁊ Rapha.ful.in.l.
patronus.ff.de ꝓbati.⁊ do.Signorolus
in cõſilio ſuo q̄ð incipit.Chriſti ſaluato=
ris nomine inuocato circa medium pre=
ſertim cum aliter intelligendo gloſſ.dice=
ret contra tex.quem allegat ſicut diceret
in caſu noſtro ſi intelligeretur prout ia=
cet ⁊ non ſm iura q̃ allegat vt ptz ex pre=
dictis. Tertio modo reſponderi poſſet ad
d.glo.d.c.conqueſtus.etiam intelligẽdo
eam prout iacet.⁊ vt intelligunt docto.q̃
eam allegant ꝓ opi.contraria vez q͛ illa
gloſ.cum reuerentia ita intellecta nõ di=
ceret verum:q͛ non ꝓbaretur aliquo iu=
re imo iura que ipſa allegat probant cõ=
trarium.vt.ſ.declaraui.Ex his itaq͛ ap

a ¶ Maxi
me. Maxi
me inclu=
dit vtrũq͛
caſum:ſed
ponit ma=
ioritatem
rõnis in al
tero: ⁊ idẽ
iuſtatuit
glo.in.l.il=
lud.ff.ad
l.acquil.et
ibi Flori.
xij.diſti.il=
lud.i ſpec.
de diſpu.
et alleg.§.
poſt hec ꝟ
li.⁊ not.itẽ
ſcludit idẽ
ius in ca=
ſu contra=
rio:⁊ qñq͛
ponit pro
multum.
Car.i cle.
j.de renũ.
Maxime
ſemp abũ=
dat.l.ſi do
lo.de reſci.
vendi.

paret ꝙ ſecunda opi. de qua. s. quam te=
neo vez qḋ iſta duo tm̃ ſcʒ paruitas pre=
tij ꝛ pactum de retrouendẽdo non ſuffi=
ciunt ad faciendum preſumere contra=
ctum ſimulatum ꝛ vſurarium eſt veriſſi
ma in iuribus ꝛ rationibus comprobata
et adiuuatur etiam autoritatibꝰ ꝛ eam
ſequendã tam in conſulendo quã in iu=
dicando ſemper eſſe putaui: ꝛ preſertim
cum do. Laurẽ. de pinu magnus practi
cus dicat iſtam opi. ſeruari in practica
vt refert excellens doct. dñs Lau. de ro=
dulphis de Floren. in ſuo trac. de vſu. in
lx. q. et. s. dixi: ac etiam cum do. Pau. de
caſ. in cõſilio ſuo. ccxxviij. dicat ꝙ cõiter
57 docto. hoc tenẽt † et maxime cum in re
dubia debeamus in meliorẽ partem in=
terpretari. vt eſt tex. in. c. eſtote miſericor=
des. ꝛ ibi no. extra de regu. iur. ꝛ no. glo.
in verſi. veriſimiliter. in. c. nauiganti. ex=
tra de vſuris. Facit. l. merito. ff. pro ſocio.
cum ſimi. Et predicta procedunt quãdo
due tm̃ preſumptiones interuenerũt ſcʒ
paruitas pretij ꝛ pactũ de retrouenden
do ꝛ ꝙ emptor ſit ſolitus fenerari: tunc
nunqḋ preſumatur cõtractus pignora=
titius ſimulatus ꝛ vſurarius. et videtur
ꝙ ſic per. c. ad noſtram. extra de empt. et
ven. et per. c. illo vos. de pigno. Cõtrariũ
tenet Cy. ſm Jaco. de are. in. l. emptiõe.
in. iiij. q. C. plus valere qḋ agitur. qui di=
cunt ꝙ illa capitula hoc nõ ꝓbant quia
ibi erãt alia adminicula ſeu alie ꝑſum=
ptiones. Nam dictũ. c. illo vos. loquitur
qñ erat in poteſtate emptoris recedendi
a contractu hic autem loquimur ecõtra
quãdo eſt in poteſtate vẽditoris ad tem=
pus vel in perpetuum recedendi a con=
tractu per pactum de retrouendẽdo ſibi
ab emptore factum. Item ibi emptor ha
bebat cõputare fructus rei empte in pre
tio. i. in ſorte ſoluta qḋ eſt contra naturã
emptiõis. ꝛ ideo ibi dicitur ꝙ fuit pignꝰ.
Item in. c. ad noſtram debebat aliquid
reddi vltra pretiũ datũ per quod videba
tur vſura. ꝛ qḋ fructus debebant in ſor=
tem computari: quod eſt contra naturã
venditionis vt dictũ eſt. Unde alia admi
nicula ſeu preſumptiões erant ad viam
preſumptionis ꝛ ſimulationis facienda
ſm Jaco. de are. ꝛ Cy. ibi. ſ. in. l. emptiõe.

Sed dicta duo nõ probantur in. d. c. ad
noſtram. vt dixi. s. ſm Jo. and. in. d. c. illo
vos. ꝛ bene. Et dicta opinio Cy. videtur
poſſe hoc modo probari preſupponẽdo
quod paruitas pretij non contingat di=
midiam iuſti pretij arguẽdo ſic. Ex par=
uitate pretij non videtur ꝙ oriatur nec
oriri poſſit aliqua mala ꝑſumptio quia
de iure ciuili ꝛ canonico licitum eſt con=
trahentibus ſe decipere in pretio. vt eſt
tex. in. l. in cauſe. §. pe. de mino. ꝛ. l. item ſi
in pretio. §. quemadmodum. ff. lo. et. c. cũ
cauſa. extra de emp. ꝛ vend. vt dixi in. ij.
preſumptione. Si licitũ eſt de iure ciuili
et canonico decipere in pretio non tan=
gendo dimidiam iuſti pretij: ergo videt
quod nõ poſſit oriri aliqua mala ꝑſum=
ptio: qḋ fit. l. permittente penam nõ me=
retur. vt. l. gracchꝰ. C. de adul. nec lex dʒ
ꝓbere cauſam delinquendi. vt. l. ij. in fin.
C. de edic. di. adri. tol. ne inde iniuriaruʒ
naſcatur occaſio vnde naſcunt. vt. l. me=
minerint. C. vnde vi. ꝛ. c. qualiter ꝛ qñ. el
primo. extra de accu. Eodẽ modo ex pa=
cto de retrouẽdendo non videtur qḋ de=
beat inſurgere aliqua mala preſumptio
ex quo illud pactũ nõ eſt iprobatũ a iu=
re imo approbatuʒ: vt eſt tex. in. l. ij. C. de
pac. inter emp. ꝛ ven. Et dixi. s. in princi.
huius tractatꝰ. Unde lʒ ſit vna mala pre
ſumptio qḋ. ſ. qs ſit ſolitꝰ fenerari vt dixi
s. in. xxij. ꝛ. xxiij. ꝑſumptione. tñ nõ videt
qḋ ſufficiat cõiũcta cũ pacto de retrouẽ=
dendo ꝛ paruitate pretij ex quo illa duo
nõ ſunt ꝓhibita nec a iure reprobata: vt
dixi qꝛ illa tm̃ qḋ ſit ſolitus fenerari eſt
improbata a iure et illa ſola nõ ſufficit:
vt dixi in. d. xxiij. ꝑſumptione. in fi. tu tñ
in hac. q. teneas ſine dubio cõtrariũ: vez
qḋ illa tria pactũ de retrouẽdẽdo ꝛ par=
uitas ꝑtij: ꝛ qḋ emptor ſit ſolitus fenera
ri vel ſit es ꝯtus ſimulationis celebrare
ſufficiũt de iure ad ꝑſumendũ ꝯtum pi
gnoratitium ſimulatũ et vſurarium. ꝛ di
cas qḋ hoc aperte ꝓbatur in. d. c. ad no=
ſtrã. de emp. ꝛ vendi. vbi ex text. apparet
qḋ tres ꝑſumptiones ſufficiunt: idẽ etiã
probatur in. d. c. illo vos. eẽ de pigno. ſm
ea q̃ dixi ſupra ꝓ intellectu dictoꝝ capi=
tulorũ: ꝛ ita tenẽt cõiter legiſte ꝛ canoni
ſte: vt ptʒ ex his q̃. d. ſunt. s. in. q. an illa

duo tm̄ ſufficiant vez pactū de retrouen
dendo ⁊ paruitas preciȷ: ⁊ de hoc nō eſt
dubitandū: qꝛ ita etiā vidi ſeruari in pra
ctica.⁊ bene. Nec ob. huic ſnie qd notat
Cy. ſm Jac.de are. in.l.emptiōe.C. plus
valere qd agitur dum dicit qd iſtud non
ꝓbatur in.c.ad noſtrā.qꝛ ibi non dicitur
ꝙ alie p̄ſumptiones interuenerint vltra
eas de quibus.s̄. dixi in intellectu illius
c.vt.s̄. dictū eſt. Nec ēt obſt.dū dicit Cy.
ꝙ in.c.illo vos. ibi etiam interuenerunt
alie preſumptiones qꝛ ibi papa ſe fun=
dat in tribus tm̄ preſumptionibꝰ vt dixi
s̄. in intellectu.d.c.illo vos. Nec ꝓcedit
arg.qd.s̄.factū eſt dū dixi ꝙ licitū eſt cō
trahentibꝰ ſe decipere de iure.ciuili ⁊ ca
nonico ⁊ pactū de retrouēdendo non re=
probatū imo ꝓbatū a iure: ergo illa duo
a iure permiſſa ſimul iuncta cū vna ma=
la preſumptione vez ꝙ ſit ſolitus fenera
ri non debent nocere: qꝛ rn̄deri pōt quā=
tū ad paruitatē p̄cij qd illud ꝓcedit quā
tum ad hoc vt nō poſſit reſcindi contra=
ctus per.l.ij.C.de reſcin.vē. Sed quantū
ad hoc vt p̄ſumaꝶ dolus dico ꝙ ex par=
uitate precij que nō cōtingat dimidiā iu
ſti precij dolus bene preſumaꝶ regulari
ter vbi cōcurrūt alie preſumptiones. vt
l.cū hi.§.modus.ff.de tranſact. ⁊ eſt text.
cū glo.in.l.dolꝰ.C.de reſcin.vē. licet ſine
alijs preſumptionibꝰ nō preſumaꝶ vt eſt
tex.cū gl.in eadē.l.dolꝰ. Itē quātū ad pa
ctū de retrouendendo eo.mō.rn̄deꝶ: qꝛ li
cet illud regulariter ſit a iure ꝑmiſ. vt.l.
ij.C.de pact.inter emp.⁊ vendi.cum ſi.tn̄
illud ꝓcedit qn̄ nulla alia mala preſum=
ptio cōcurrerit. Sed vbi alie male p̄ſum
ptiones interueniūt: ⁊ tunc etiā pactū de
retrouēdēdo qd de ſe eſt licitū iducit ma
lam preſumptionē: vt probaꝶ in.d.c.ad
noſtrā.de empt.⁊ ven. Et dixi plene.s̄. in
xij.preſumptione. ⁊ ꝓ hoc allego gloſ. in
168 d.l.dolus.C. de reſcinden.vendi. †quia
⁊ ſicut que non ꝓſunt ſingula multa iu=
uant. Ita econtra ⁊ qn̄ nō nocēt ſingula
multa nocēt: vt dixi in.xj. preſumptione
in fin. Pro hoc.l.inſtꝶa.cū gloſ.ſi ⁊ qd ibi
no.C.de ꝓba.⁊ qd no.gl.⁊ doct.in.c. cum
cām.extra de proba.⁊ gl. fi.in fi.in.c. pre=
terea.extra de reſti. Facit ad qd no. bar=
tol.in.l.j.§.idē cornelio.ff.de q̄ſtio. ⁊ Bal.

in.l.ſi quis ex argētarijs.§.ij. ver.iiij. no.
ff.de eden.⁊ qd not. Nico. de neapo.in.l.
ij.ff.de excu.tut. Ex predictis ego infero
plures cōcluſiones. ¶ Prima eſt qd ille
due tm̄ preſumptiones.s. paruitas pre=
cij ⁊ pactū de retrouēdēdo nō ſufficiunt
ad preſumēdū cōtractū ſimulatū: ⁊ hoc
eſt ꝯtra multos. ¶ Scḋa concluſio.s. qd
iſta tria.s. pactū de retrouendendo pui=
tas precij: ⁊ qd emptor ſit ſolitus fenera=
ri faciunt preſumere cōtractū ſimulatū
pignoratitium ⁊ vſurariū: ⁊ hoc eſt ꝯtra
Ja.de are.⁊ Cy.⁊ eā tz expſſe gl.in.c.cō=
queſtus. extra de vſu.⁊ eā tenent cōiter
doc.legiſte.⁊ canoniſte. ¶ Tertia ꝯcluſio
ꝙ ex his tribus.s. pactū de retrouēdēdo
⁊ qd vſqꝫ ad certū tp̄s non poſſit retroe=
mere ⁊ ex paruitate precij preſumiꝶ con
tractus ſimulatus pignoratitius ⁊ vſu=
rarius.⁊ iſte eſt ꝓprie caſus.in.c. ad no=
ſtrā.de emp.⁊ ven.ſm intellectum quem
ego tenui.s̄. ¶ Quarta cōcluſio eſt qd ex
iſtis tribus preſumiꝶ ꝯtractꝰ ſimulatus
pignoratitius ⁊ vſurarius.s.ex pacto de
retrouēdendo ex pacto qd fructus perce
pti in ſortē computenꝶ: ⁊ ex tertio pacto
qd vltra ſummā receptā aliquid debeat
per volentē retroemere pſolui. Iuxta ea
q̄ plene dixi.s̄.in.iiij.preſumptione.⁊ ille
eſt ꝓprie caſus.i.d.c.illo vos. Ibi ex duo
bus tm̄ de pigno.intelligendo ꝙ ibi etiaz
interuenerat pactū de retrouēdendo. vt
ptz ibi in litera.⁊.s̄.dixi. ⁊ ſtatim etiā di=
cetur. ¶ Quinta concluſio ꝙ ex duabus
tm̄ preſumptionibus nunq̄ preſumi dꝫ
cōtractus ſimulatus: qꝛ hoc nō rep. rn̄
iure cautū.⁊.d.c.illo vos. Ibi ex duobꝰ.
tm̄ non contradicit huic concluſioni: qꝛ
dicit ex duobus tm̄ q̄ in pacto fuerūt ex=
preſſa: ⁊ ſic in pacto de retrouendendo.
Unde ibi preſupponit in verbo in pacto
quod etiā interuenit pactū de retrouēdē
do.⁊ ſic ibi erant tres ſaltē p̄ſumptiones
et eo modo non ob. c.ad noſtram. ibi qd
ptz ex eo qꝛ in illis verbis comprehēdū=
tur tres preſumptiones.s. pactum de re=
trouendendo paruitas precij. ⁊ qd vſqꝫ
ad certum tempus non poſſit retroeme=
re. ⁊ iſta eſt veriſſima ⁊ optima conclu=
ſio: vt patet ex predictis ⁊ ex hac conclu
ſione. ¶ Sexta concluſio ꝙ iſta duo tm̄

r.qđ fructus percepti debeāt i ſortē com a putari et quod vltra ſummam perceptā aliquid debeat perſolui ſine pacto de retrouendendo non ſufficiunt ad iudicandum ꝙ contractus ſit ſimulatus ſiue pignoratitius et vſurarius.et hoc probaꝛ in.d.c.illo vos. ℂ Septima concluſio eſt ꝙ dno.ſ.pactū de retrouendēdo et qđ ds ſit ſolitus fenerari non ſufficiunt ad preſumendum cōtractū ſimulatū.vt etiā di b xi.ſ.in.xxiij.preſumptione ad fi. ℂ Octaua ↄcluſio etiam ex predictis ſeqtur q̄ eſt veriſſima.ſ.ꝙ paruitas precij et ꝙ ds ſit ſolitus fenerari ſine pacto de retrouēdēdo nō ſufficiunt ad preſumendū contractum ſimulatū ſiue pignoraticiū. ℂ Nona cōcluſio eſt qđ exceptis caſibus de qbus.ſ.in.ij.iij.iiij.concluſione nō reperio ꝙ ſit a iure determinatū ex quot p̄ſumptionibus iudicari debeat cōtractus ſimulatus ſiue pignoraticius ⁊ vſurari9. et ex iſta ſequiꝛ alia. ℂ Decima cōcluſio et vltima ꝙ extra caſus predictos cū nō ſit determinatū a iure expreſſe quot preſumptiones ſufficiant qđ eſt arbitrariuʒ ex quibus et quot preſumptionib9 iudicari debeat cōtract9 ſimulatus et aliquādo ex trib9 tm̄ et aliqñ ex pluribus iudicari debebit cōtractus ſimulatus inſpecta conditione perſonarum et qualitate facti et cauſe et qualitate preſumptionū qꝛ vna eſt maior altera et magis prepōderat vt ptʒ ex his que dixi pleniſſime in xxvj.preſumptionib9.et hec concluſio ꝓbatur a natura qñ aliquid iudicandum non eſt expreſſe determinatum a iure:et a tunc ſtatur arbitrio iudicisᵃ ſiue iudicātis qui inſpectis predictis iudicare debet:vt eſt caſus in.d.c.de cauſis.in fin.et ibi no.extra de offi.dele.et in.l.j.§.j.ff.de iure deliber.et in.l.j.§.expillatores.ff.de effractoribus et expilla.cum ſi.

109 Verum † quia in iſto noſtro libello ſepiſſime habita eſt mentio de paruitate precij ſeu de deceptione in precio aut in venditione aut in locatione aut in pacto de retrouendendo neceſſarium eſt vt declaremus quomodo et qualiter intelligaꝛ eſſe iſta paruitas precij ſeu deceptio in precio ad hoc vt preſumatur contractus ſimulatusᵇ.Et certe eſt mirandum quod docto.non examinauerunt:preſertim cum iſtud ſit vnū principale fundamentum in materia ſimulationis:ac etiam non ſit ſine magna dubitatione:et quotidie hoc in facto eueniat.Sed ego qui hanc materiam pro viribus explicare in hoc tractatu cōſtitui etiā hunc articulum plenius attingenduʒ eſſe putaui:et in primis videtur dicēdum quod iſta paruitas precij ſeu deceptio in precio debeat eſſe in dimidia iuſti precij.per l.ij.C.de reſcinden.venditio.et per.c.cum dilecti.et.c.cum cauſa.extra de emptio.et venditio.quia infra dimidiā iuſti precij licituʒ eſt tam de iure ciuili ꝙ̄ canonico contrahentib9 ſe decipere vt plene dixi ſupra in.ij.preſumptiōe.⁊ in queſtione precedenti:⁊ iſta videtur eſſe vna opinio q̄ probari videtur in.c.ad nr̄aʒ Ibi:que vix dimidiam iuſti precij contingebat.de emptione et venditione. Intelligēdo vix id eſt nullo modo:vt ibi not.per docto.⁊ maxime per Ioannē de imo.alia opi.poteſt colligi ex dicto.c.ad noſtram vcʒ ꝙ illa puitas p̄cij ſeu deceptio i precio ſufficiat que eſt ꝓpe dimidiā iuu-

a ℂ Arbitrio iudicis. Arbitrio iudicis locus eſt incheationibus faciendis vbi certus modus a iure nō exprimitur.in ſpecu.de inſtru.edi.§.iiij.verſi.queritur autem.Item vbi tempus non eſt determinatū a iure.vt ſeo.§.ver.illud.Item circa delationem iuramenti qñ ꝙ.in ſpec.de iuramēti delatio.ver.ſi aūt ſit ciuilis.Itē vbicū ꝙ deficit determinatio iuris.ſ ſpecu.de libel.concepti.§.v.ver.iij.

b ℂ Contractus ſimulatus. Cōtract9 ſimulatu ſ qūo ꝓbetur.Vide paulū de caſt.conſilio.lxxx.et conſili.c.xiij.⁊.ccc.xxvj.et ſequen.barto.in.l.pacta noviſſima.circa mediū.C.de pac.

ſti precij : quia dicitur ibi vix dimidiam
iuſti precij cõtingebat hoc eſt quod par
uitas precij non eſt dimidia iuſti precij:
qꝛ vix cõtinet illã l.i illa non eſt deceptio
ſed vix illã continet dimidiam iuſti pcij:
qꝛ quod vix ſit tñ ſit: vt habeẗ in.l.vix cer
tis ex cauſis.ff.de iudi.ꝛ l.c.ij.de cogna.
ſpirituali lib.vj.ꝛ per glo.xij.q.ij.hoc hu
iuſq placiti:et hꝛ in.c.ſi chꝛiſtus.in prīc.
extra de iureiuran.Et ſm iſtam opinio.
pone exemplum. Res valebat centum
fuit vendita pro.xxv. hic non fuit de
ceptio in dimidia iuſti precij : ſed vix di=
midiam iuſti precij contingit:et iſte intel
lectus vꝛ eſſe verioꝛ quantum ad tex.di=
cti.c.ad noſtram. ¶ Tertia opi.põt colli
gi ex his que habenẗ in.l.ſi ſocietatem.
in.§.arbitroꝝ.coniuncta.l.vñ ſi nerue.cũ
l.ſeq.ff.pro ſoc.cũ his que ibi notantur p
Bar.et doc.ꝛ p doc.l.c.qntauallis.extra
de iureiur.in qbꝰ hꝛ qꝺ ad h vt poſſit pe=
ti reductio ad arbitrium boni viri reqriẗ
qꝺ ſit enoꝛmis leſio ſm Barto.in.d.§.ar=
bitroꝛum.qñ eſt exceſſus in.vj.parte.per
tex.in.d.§.arbitroꝛum.coniuncta.l.vn=
110 de ſi nerue.ꝛ.l.ſeq.† nã cũ in dubio par=
tes ſocietatis debeant eſſe equales.vt.l.
ſi nõ fuerint.ff pro ſocio.ꝛ arbitratoꝛ vni
ſocio adiudicauerit vnam partem alij
duas de tota vel vni trientẽ alij ſemiſſeꝫ
facta cõputatione reperitur ſm Barto.
exceſſus niſi in.vj parte totiꝰ.et vult ibi
text.qꝺ poſſit peti reducio ad arbitrium
boni viri.ꝛ ſm iſtam opi.Bart.videẗ qꝺ
tũc dicatur eſſe enoꝛmitas vel paruitas
precij aut leſio ſeu deceptio in pcio qñ eſt
leſio in.vj.parte.totius. ¶ Quarta opin.
etiam colligi poteſt ex.d.l.vnde ſi nerue.
cuꝫ.l.ſeq.ff.pro ſocio.ſm opi.d.Franc.de
albergo.de are.et in.l.ſi quis arbitratu.
ff.de verb.obl.et Jo.de imo.ibi et in repe.
c.quintauallis.extra de iureiu.et omniũ
111 modernoꝛum † qui tenent qꝺ quantum
ad petẽdã reductionẽ ad arbitriuꝫ boni
viri requiriẗ qꝺ ſit leſio ſaltim in tertia
pte et nõ ſufficit in.vj.vt dicit Bar.quod
hoc probaẗ in.d.l.vnde ſi nerue.cũ.l.ſeq.
que incipit.quid enim.nam fatendũ eſt
quod in dubio partes ſocietatis debent
eſſe equales:per.d.l.ſi nõ fuerit.ff.p ſoc.
Sed factã computatiõe in.d.l.quid enĩ.
non reperiẗ exceſſus.in.vj.vt dicit Bart.
ſed in tertia an ibi arbitratoꝛ adiudica=
uit vni ſocio duo milia alteri mille. Ille
ſocius cui mille tantum fuerunt adiudi=
cata debebat habere dimidiã:et ſic mil=
le et quingentos qui ſunt dimidia trium
milium:cũ ergo adiudicauerit arbitra=
toꝛ vni ſocio mille tantum cum deberet
adiudicare mille ꝛ quingentos patet qꝺ
ipſe fuit leſus in tertia ſibi debita : quia
quingenti ſunt tertia de mille et quingẽ
tis:in hoc Barto.errauit in faciendo cõ=
putationem:qꝛ Barto.habuit reſpectuꝫ
ad totam ſummam ſocioꝛum.ſ.ad ſum=
mam trium milium cuius reſpectu qn=
genti ſunt.vj.pars.ſed in hoc errauit vt
dixi:quia leſio non eſt niſi reſpectu par=
tis ſocij leſi : non autem reſpectu partis
que alteri ſocio debebatur:vnde quãtuꝫ
ad materiã arbitramenti tenẽdũ eſſe vꝛ
quod ad h vt poſſit peti reducti ad arbi=
triuꝫ boni viri reqraẗ ꝙ ſaltẽ ſit leſio i.iij.
pte eiꝰ qꝺ leſo debebaẗ. Et ex his equi
parando iſtã leſionẽ ſeu deceptionem in
precio ille q inducit preſumptionẽ ſimu
lationis dicendũ eſſet qꝺ ad hoc vt poſ=
ſit preſumi cõtractus ſimulatus pign et
vſurarius requiraẗ qꝺ leſio ſeu enoꝛmi=
tas vel deceptio l pcio ſit ſaltẽ in iij.pte
112 iuſti precij. ¶ † Et pro illa opi.facit qꝛ gl.
in.c.cõqueſtus.extra de vſuris.dicit tũc
eſſe leſionẽ qñ modicũ eſt precium:ꝛ mo=
dicũ dꝛ etiã qñ eſt tertia:vt in.l.nomina=
tionũ.C.de decu.lib.x. ¶ Quinta opin.et
colligi põt ex gl.d.c.cõqueſtus.que dicit
quod tũc diciẗ eſſe leſio qñ preciũ eſt mo
dicũ:ſed modica pars dꝛ eſſe aliquando
quarta:vt probatur in.l.ſi qs in ſuo.C.de
inoffi.teſta.ergo videẗ poſſe dici qꝺ ſuf=
ficiat ꝙ ſit leſio in quarta parte tantum.
¶ Sexta et vlti.opi.colligitur ex his que
habenẗ per glo.nota.inſti.de cõtrahen.
emp.in.§.preciũ.in ver.diffinierit.q inci=
pit inique.q ſingulariter vult qꝺ qñ di=
catur precium iuſtum vel iniuſtum ſtaẗ
arbitrio iudicis qui iudex arbitrabitur
ſm qualitatem cauſe perſonarum et rei
debite et condemnationis vel abſolutio
nis:qꝛ in paupere parua quantitas di=
citur magna:vt.l.illicita.§.ne tenuis.cũ
glo.ff.de offi.preſi.facit qꝺ not.gl.in auẗ.

preterea.C.vnde vir et vxor.et quod not. Bart.in.l.ſi cõſtante.in prin.ff.ſolu.mat. et hoc videtur tenere in materia arbitramenti Bal.in.l.cũ antea.in.iiij.col.verſi. 3 item eſt conſiderandum.C.de arbi.† vbi dicit quod magna et parua quãtitas dr reſpectu perſonarũ et cauſe.allegat notã in auť.quod locũ.C.de colla.et ita tenet etiam expreſſe do.Ang.de are.in.l.j. §.ſi quis ante.ff.a qui.appella.non lz.et do.Bar.de ſaly.in.l.fi.C.de ꝛhẽ.empt.et idem ibi Cy.in.ij.q.ſm Jacob.de are.et Pet.et ſm iſtam opi.vidi ſemper iudicare in materia reductionis ad arbitrium boniviri.Et credo iſta opin.ſit ſequenda ſine dubio in caſu noſtro. ¶ Et prima rõ ſit:quia non reperitur expreſſe a iure limitata quãtitas qñ dicatur leſio in precio ad hoc vt preſumatur contractus ſimulatus:ergo ſtandum eſt arbitrio iudicis.per.c.de cauſis.in fi.extra de offi.deleg.ꝛ per.l.j.§.j.ff.de iure delibe.cũ ſi.ꝛ lz c.ad noſtrã.de empt.et ven.dicat qꝺ vix dimidiã iuſti precij contingebat:non tamen negat idẽ eſſe qñ fuiſſet precium in minori quãtitate.Secunda ratio eſt:qꝛ glo.ordi.in.c.conqueſtus.extra de vſur. loquitur de precio modico:et modicum precium dicitur quãdo res vz multo plꝰ vt dicit gloſ.fi.in.l.per diuerſas.C.mãda. Sed ille glo.non declarant qñ ꝛ quomodo intelligatur illud multum plus vel illud modicum precium:cum ideo intelligendum eſt quod ſit arbitrio iudicis per predicta.Tertia ratio eſt:nã leſio dr eſſe vbi eſt modicum precium:et modicũ precium intelligitur aliquando tertia:aliquãdo quarta pars:aliquãdo dimidia: vt ptz ex his que dicta ſunt ſupra:ergo ſequiť qꝺ erit arbitriũ in caſu noſtro:et hoc tenuit Oldra.ſ.qꝺ lex loquẽs de modico intelligať in dubio arbitrio iudicis facit ad hoc lex hactenus.ff.de vſufr.et qꝺ habeť in.c.de appel.extra de appella.

4 ¶ † Sed dubitari poſſet qualiter iudex in hoc debeat arbitrari:puto qꝺ dz inſpicere qualitatẽ perſonarũ rei cãe et cõtractus:vt dixi.ſ.ſm Bald.in.d.l.cũ antea.C.de arbi.et qñ ſit facienda magna differentia inter cõtractũ prime vẽditionis et cõtractũ locatiõis:ꝛ vltimũ cõtractũ pacti de retrouendẽdo.Nam in pacto de retrouendendo ſi eſt leſio etiam in minima parte vcz quod emptor velit vt venditor qñ retroemit ſoluat aliqd pluſqꝫ habuerit vendendo ab ipſo primo emptore.Credo quod intelligatur eſſe leſio ſufficiens ad inducendam vnam pſumptionem ſimulationis:vt ptz ex his que dixi in.iiij.v.et.vj.preſumptiõe. ¶ Et pro hoc allego tex.in.c.illo vos.extra de pig. vbi dicitur quod ſub nomine venditionis quedam terre fuerunt pignori obligate pro.xxiij.libris:et fuit actum quod vltra ſummam receptam.lx.ſolidi deberent perſolui:ꝛ quod propter hoc preſumitur cõtra emptorem:ꝛ tñ illi.lx.ſolidi ſunt tres libre ꝛ tres libre reſpectu xxiij. librarũ ſunt circa octauã partem.Unde ille text.probat quod qñ in pacto de retrouendendo eſt leſio etiam in octaua parte illa ſufficit ad inducendam vnam malam preſumptionem ſimulationis. Eodem modo puto eſſe dicendum quando eſt leſio in locatione ſeu fictu:qꝛ ſi de iure et cõſuetudine ſolui debeat ꝛ ſoluũtur quinqꝫ pro centenario ꝛ fundus locetur ſex pro centenario et in ratione centenarij qꝺ tunc diceret eſſe leſio ſufficiẽs ad preſumendam ſimulationem quando eſt coniuncta cum alijs preſumptiõibus ſm ea que dicta ſunt.ſ.Sed qñ eſſet leſio in prima vẽditiõe puto qꝺ maior requiratur quam in locatiõe vel pacto de retrouẽdẽdo:et maxime qñ eadẽ res liberareť eidem venditori:qꝛ tũc non dãnificatur intm̃ venditor qñ rem venditã conducit ex quo ipſa vtifruitur pro precio iuſto locationis non tamẽ dico qꝺ ꝑpter hoc indiſtincte poſſit eſſe leſio in venditione.Sed qꝺ maior leſio requiratur ad inducendam malã preſumptionẽ ſimulationis.Et ad hoc vide que dixi.ſ.in.ij. preſumpt.ad finẽ. ¶ Et pro clariori intelligentia ex predictis elicio ſex cõcluſiones.Prima cõcluſio eſt gñalis qꝺ arbitrarium eſt.i.arbitrio iudicis ſeu boni viri qñ dicatur leſio ſeu deceptio in precio ita qꝺ ex ea inſurgat vna preſumptio ſimulationis ꝯctus. ¶ Secunda cõcluſio eſt ꝙ in pacto de retrouẽdendo iudex dz arbitrari eſſe leſionem ſeu deceptionem

ẽn pretio reſpectu ſimulationis cōtrac:tus preſumēde qñ eſt deceptio ſeu leſio in.viij.parte.⁊ etiaʒ in minori. ¶ Tertia cōcluſio qꝺ qñ promiſſa eſt penſio vltra id qꝺ de iure cōi et ex conſuetudine debetur iudex arbitrari poſſit q intelligatur eſſe leſio ſeu deceptio in pretio ad preſumendum cōtractum ſimulatum. ¶ Quarta concluſio eſt qꝺ in prima venditione dicatur eſſe ꝑtiū iniuſtum:⁊ ſic leſio in pretium quātum ad inducēdam preſumptionē ſimulationis arbitrio iudicis ſeu boni viri non in minima quantitate:ſed in tertia vel dimidia vel prope dimidiam ⁊ maxime quādo vēditor immediate cōduxit rem per ipſum venditā ⁊ hoc inſpecta qualitate perſonarum rei contractus et cauſe inſpecta cōſuetudine loci. ¶ Quinta concluſio quod vbi eſt leſio etiam in venditione in dimidia iuſti pretij iudex debet indiſtincte arbitrari quod illa ſit ſufficiēs leſio ſeu deceptio ĩ pretio etiam reſpectu ſimulationis contractus. Et iſte eſt caſus in.c ad noſtram.de emptione ⁊ vēditione. Ibi que vix dimidiā iuſti pretij contingebant. Secundum vnum intellectū intelligēdo ibi vix ⁊ non ſeu nullo modo prout aliqui intelligunt:⁊ iſtud nullā habet dubitationē. Sexta ⁊ vltima ꝯcluſio eſt qꝺ non ſolum vbi eſt leſio in dimidia iuſti pretij:ſz etiā quando eſt prope dimidiam iuſti pretij:etiam in a venditione debet iudex arbitrari eſſe leſionem ſeu deceptionē in pretio quātum ad inducendum vnā preſumptionem ſimulationis: vt eſt caſus in.d.c.ad noſtram.in verbo vix. Intelligendo qꝺ illud verbū vix nō ſtet negatiue:vt dixi ſ. quantum ad intellectum dicti.c. Et hec omnia ſunt bene notanda tam in theorica q̃ in practica:⁊ maxime quia doctores hoc nō declarant. Nec etiam tangūt et vtilia ſunt. Et per hoc ſit expeditꝰ iſte ſextus caſus principalis:ſequitur vltimus principalis caſus.

a ¶ Conſciētia.cōſciētiā qui ledit edificat ad gehēnam.in ſpe.de aduo.§.vtriuſq ꝟſ.itē caueat.c.ꝑ tuas.de ſymo.et.c.ꝑ lr̃as.de reſti.ſpol.xxviij.q.j.§.ex his.

115 VLtimo † caſu principali quoniā in contractu non interuenit dolus fraus vel ſimulatio nec aliqua leſio vel deceptio in pretio venditionis locationis vel pacto de retrouendendo:ſed adſunt alie preſumptiones vel coniecture doli fraudis vel ſimulationis de quibus plene dixi.ſ.in.iiij.caſu princi. Et in hoc eſt dicēdum:aut loquimur in foro contentioſo:aut in foro conſcientie. Si loquimur in foro cōtentioſo:⁊ tunc cum nō reperiat iure cautum que et quot preſumptiōes ſufficiant erit arbitrarium ⁊ arbitrio iudicis relinquendū vt dixi.ſ.in.ix.⁊.x.cōcluſione in precedenti caſu princi. Si vero loquimur in foro conſcientie:⁊ tūc credo qꝺ ſit relinquendum hoc etiam arbitrio iudicātis ſeu cōfeſſoris:qꝛ in ambiguis abſolutū nō dꝫ eſſe iudiciū. Sed cōſciētie iudicantis etiā cōmittendū:vt dicit beatus Grego. Andree tarētino epō. et hr̃.xxxiiij.diſt.habuiſſe.⁊ hr̃ in.l.j.§.j.ff.de iure delib.⁊ in.c.cauſis.extra de offi.deleg.in.c.nō eſt.in glo.fi.extra de reg. qui iudex vel cōfeſſor debet animaduertere in primis ſi pōt cōprehēdere qꝺ contrahētes habuerūt animū emēdi ⁊ vēdēdi vel nō. Si cōprehendet vel exiſtimabit per circūſtātias qꝺ habuerit animū vere emēdi ⁊ vendēdi iudicet ꝯtractū fuiſſe verum ⁊ nō ſimulatū vel vſurariū relinquendo tamē ſemꝑ id cor ꝯſcientiū conſcientie:vt dicit glo.pe.in.c.nauigāti.extra de vſuris.facit c.mulieri.de iureiur.
116 que poſtea iudicabitur per eū qui ſecretorū eſt cognitor. † Nā ꝯſciētia[a] oipotēti

deo non poteſt occultari: vt dicit text. in
c.in ciuitate.in fi.co. titu.de vſur. q: ipſe
eſt ſcrutator cordium ⁊ cognitor ſecreto
rum: vt in.c.tua nos.in fin extra de ſimo.
⁊.xxxij.diſt.erubeſcant.⁊.ij.q.v. cõſuluiſ=
ſti. Et not.gloſ.in.l.ij.ff.de interro act. Et
abſconditorum eſt cognitor: vt dicit tex.
in clemen. exiui .§.quõuis.in vlti.car. de
verb.ſignifi. Et eſt text.ij.q.j.deus omni=
potens: et q: ipſum non latet peccantis
qualitas nec peccantis affectus. xxiij.
q.iij.deus qui not.glo.fi.in.d.c. in ciuita
te. Sed ſi comprehendet vel exiſtimabit
per circunſtantias quod non habuerit
animum vendendi vel etiam vnus ex
his non habuerit animum: ⁊ tunc iudi=
cet cõtractum ſimulatum ⁊ vſurariũ ſm
ea que dixi ſupra in.iiij.caſu prin.et hoc
maxime verum eſt qñ emptor eſſet con=
ſuetus fenerari vel ſimiles cõtractus fa
cere. per ea que dixi in penult.⁊ vlti.pre=
ſumptione. Et nullus ſaltem in foro cõ=
ſcientie vel penitentiali dicat ſe habuiſ=
ſe animum emendi vel vendendi cũ non
habuerit vel non habuiſſet contractũ ſi
mulatum vel vſurariũ celebrãdi cum in
veritate habuerit: quia licet per hec eui=
tet iudicium et poteſtatem in hoc ſeculo
iudicis vel confeſſoris qui corda homi=
num ignorat: tamen in futurum nõ eui=
tabit dñi iudicium qui eſt ſcrutator cor=
dium ⁊ ſecretorum cognitor:[a] ⁊ quẽ non
latet peccanti qualitas neque peccantis
affectus: vt dictum eſt ſupra. ¶ † Sed
17 profecto quicunque ſalutem anime ſue[b]
deſiderat ⁊ ſine ſcrupulo conſcientie vi=
uere querit abſtineat penitus ab hu=
iuſmodi contractibus. Negari enim nõ
poteſt quin in huiuſmodi contractibus
ſit aliquod dubium ſaltem in foro con=
ſcientie an emptor contraxerit in frau=
dem vſurarum. Et an contractus ſint il=
liciti vt patet per ea que dicta ſunt i iſto
tractatu: ⁊ hoc propter periculum ani=
me: vt probatur in dicto. c. in ciuitate.
extra de vſuris. Bonarum quippe men
tium eſt etiam ibi culpas ſuas cognoſce
re vbi culpa[c] non eſt: vt eſt text.v.diſtinc.
ad eius.ad finem.quia plerumque vbi cul
pa non eſt eam eſſe timere ſolent cõſcien
tie timorate que in via dei quodcunque
deuium expaueſcunt: vt
dicit text.in clementi. exi=
ui.§.j.de verbo.ſigni. ⁊ eſt
tex.in cap.cõſilium.de ob
ſeruatione ieiuniorum.fa
cit ad hoc textus in.l. eũ
proponas.ibi: non autem
omnis ſcrupulus aufera=
tur.et quod ibi not. Cyn.
C.de interdic. ma. inter
pupillum et tutorem. Nã
quandoque aliqui dicunt
ſe dubitare vbi non eſt du
bitandum: ⁊ ecõtra: ideo
tutior via eſt eligenda: vt
in cap.illud.circa medium.
extra de clerico excõmu=
nicato miniſtrante. et ita
dicit gloſ. notabilis in di=
cto.c.in ciuitate. in verbo
niſi dubium.et gloſ. in di=
cto capitulo nauigãti. in
verſiculo veriſimiliter du
bitatur.eodem titul. ⁊ ad
hoc accedat qđ dicit tex=
tus in dicta clemẽtina exi
ui.§.nos itaque.in dicta co=
18 ſlum. † vbi dicitur quod in
his que anime ſalutem
reſpiciunt ad. euitandos
graues remorſus pars ſe
curior eſt tenenda preſer=
tim cum non ſolum quod
malum eſſe dignoſcit: ſed
etiã omne quod ſpem alij
habet ſit a viris perfectis
ſpecialiter euitandum: vt
dicit Textus in dicta cle=
menti. exiui.§. cunque an=
nui redditus . et ab: alijs
preſertim cõtractibus eſt
abſtinendum: in quibus
adſunt dicte preſumptio=
nes vel alique ex eis. ⁊ ad
hoc vide Innocẽtium. in
capitu.in ciuitate.in fine.
ibi per doctores de vſu=
ris . Nam hoc tutius eſt
ergo ſequendum: vt dixi
⁊ maxime cum huiuſmo=
di cõtractus inuẽti ⁊ inchoa=

a ¶ Co=
gnitor.de[9]
cognitor ẽ
occultorum.
xxxij. qđ.
erubeſcãt.
c.nouit.de
iud. clem.
exiui.§. quõ
uis.de verb.
ſig.c.a no=
bis. ij. de
ſen.excõ.

b ¶ Salu
tẽ aie ſue.
Alia ſi de=
trimẽtum
patiatur, ho
mini nihil
prodeſt ẽt ſi
totũ mun=
dũ lucretur
in ſpe. de=
poſiti.§.v.
verſ. obliga=
tis. Addo
text. in .c.
matthe[9] .
de ſy.

c ¶ Cul=
pa . culpa
maior eſt
in faciẽdo
quam in omit
tendo. l .ſi
ſeruũ.§. ſe
quitur . de ver=
bo.obli. et
not.in.l. ſi
mora.ff.ſo
lu. matri.
Bald.in.l.
pignus.C.
co. de pig.
act.

ti fuerunt ab vſurarijs qui dimiſſis acti-
bus mutui ne videantur vſurarij inuene
runt hunc modū velaminis ⁊ vſure pal-
liate: quia primo faciunt contractū pu
re emptionis. Secundo faciunt contra-
ctum locationis eiuſdē rei. Tertio faciūt
pactum de retrouendendo ſcđm Hoſt. ⁊
Jo.and.in.d.c.ad noſtram. extra de em-
ptio. ⁊ ven. vt dixi .s. in prin. huius tracta
tus nec iuuari quis velit ciuitatis vel lo
ci conſuetudine quia non tam ſpectan-
dum eſt quod Verone vel alibi factū eſt
quam qđ fieri debebat. arg. l. licet. in fi. ff.
de offi. preſi. ⁊ in. c. cum cauſam. extra de
elec. Verū quia multi ⁊ infiniti pene cō-
tractus huiuſmodi celebrati ſunt in ci-
ui. Verone ac etiā quotidie celebrantur
qui ſine ſcandalo vt ſimulati ⁊ feneratí-
tij minime reſcindi poſſent. Credo qđ bo
num eſſet legem vel ſtatutum fieri q̄ om
nes huiuſmodi contractus celebrati nō
improbentur dummodo non eſſent ma-
nifeſte in fraudem vſurarum celebrati: ⁊
qđ omnes iam celebrati reducerētur ad
iuſtum pretium q̄ que de cetero nullus
poſſit huiuſmodi contractus celebrari.
ſicut in ſimili ſtatutū fuit de decimis in
concilio Lateranenſi tempore Alexādri
pape tertij. Anno dñi milleſimo. clxxix.
vt habetur per Jo.andr. ⁊ doc in. c. cum
apoſtolica. extra de his que fiunt a pre-
la. ſine conſenſu. c. et per eundem Jo. an.
in. c. ſtatuto. de decimis. lib. vj. in nouel-
119 la. ¶ † Tolerat enim eccleſia quādoq̄
etiam crimen propter ſcandalum: vt. iiij.
diſt. denique. ⁊. j. q. vij. quotiens. ⁊. viij. q. j. or
dinationis. et. xxiij. q. iij. ipſa pietas. ⁊. c.
120 non poteſt. ¶ † Similiter tolerat ratio-
ne multitudinis: vt quinquageſima di-
ſtinctione. vt conſtitueretur. et habetur
in iuribus ſuperius allegatis.

¶ Laus omnipotenti deo.

¶ Explicit ſolennis tractatus de
ſimulatione contractus editus per
famoſiſſimum vtriuſq̄ iuris do-
ctorem dominum Bartholomeū
Cepollam Veronenſem.

Solemnis repetitio eiuſdem domini Bartholomei Cepolle.l.ſi fugiti: cum auten.ſed nouo iure.C.de ſeruis fugitiuis: vbi ponitur de pena furū p: ⁊ latronum: maxime in auten.ſʒ nouo iure. feliciter incipit.

Serui ſi in actu tranſeundi ad hoſtes deprehendant: pena pedis: aut metalli puniuntur.
Pes quomodo capiatur.
Barbari dicunt hoſtes populi romani.
Puniri quis debet in co: in quo deliquit.
Pedis in amputatione quomodo ⁊ quibus in caſibus quiſpiam puniatur.
Membri amputatio eſt totius corporis debilitatio.
Membrū qn̄ debilitatum dicatur.
Uerbum dederit quomodo capiatur.
Affectus nō punit̄: ſi nō ſequat̄ effectus.
Qualitas delictorum a pene qualitate iudicatur.
Regula eſt: ꝙ mitius punitur motus ad actum ꝙ̄ actus conſumatus.
Statutorum in penis .l. is qui cum telo locum non habet.
Sententia humanior ſequenda eſt.
4 Barbarici qui proprie ſint.
Seruus fugitiuus cur in pedis amputatione puniri debeat.
Pena in metallū: ⁊ operis metalli: ⁊ miniſterij metallorum que dicatur.
7 Pena ſimilis pedis amputatiōi q̄ dicat̄
Dicto alius quid importet.
Dictio ceteri an ſimilitudinem implicet.
o Dictio eadē an per oia idē includat.
Dictio alter quid ſignificet.
2 Pene plures alternatiue quando ponūtur: cuius electio ſit.
3 Maritus ſi de rebus ſibi in dotem datis electionem ſibi ſeruauit: ſi non eliget: in vxorem electio transfertur.
4 Pena ſtatuti qn̄ irrogari debeat: iudex aliā imponere nō poteſt: ſi ipſum ſeruare iurauerit.
5 Electio non pōt cadere niſi inter plura.
6 Satuti penā de mēbri amputatiōe qb⁹ in caſibus iudex diſpenſare poterit.
7 Statutū diſponēs: ꝙ occidens occidat̄ quomodo intelligatur.
28 Dolus ⁊ nō dol⁹ eque puniri nō debent.
29 Pena corporali vel capitali dolus ſemꝑ ſubintelligitur.
30 Statutū penā corporalē imponēs quō a doctis aſſeſſoribus intelligi debeat.
31 Statutū de pena pecuniaria diſponēs: quā ſi non ſoluerit.ī.menſem decapitet̄: quomodo intelligatur.
32 Homicidiū laſciuia cōmittēs: ſiue ludēs ad ſaxa: ſeu ad niuē mitius puniri debet.
33 Pena atrox vbi per ſtatutū imponit̄ ſaltem lata culpa ſubintelligitur.
34 Pena ſi ꝑ ſtatutū limitata fuerit: iudex arbitrium non habet.
35 Pena qn̄ ē vnica: ⁊ certa tn̄: ⁊ īdeterminata a lege vl' ſtatuto: an iudicis electio ſit.
36 Pena qn̄ in iudicis arbitrio exiſtit: quid ſequi debeat.
37 Iudex in arbitrarijs rigorē ſequi nō pōt.
38 Iudex in arbitrarijs in mitiorem partē inclinari debet.
39 Iudex vſqꝫ ad pene ordinarie quantitatē arbitrari pōt: qn̄ loco ordinarie pene: ad iudicātis arbitriū pena relinquitur.
40 Poteſtas ſi arbitrium habeat puniendi fures in plus ⁊ minus ꝙ̄ ſtatutū dixerit debet intelligi in plus: ⁊ ſic ꝙ eadem ſpecies pluris ſit.
41 Statutū ſi dixerit: ꝙ aliqs puniat̄ pena pedis vel alia: intelligit̄ de ſimili.
42 Statutū ſi dixerit: ꝙ aliquis debeat puniri plus et minus arbitrio poteſtatis: de quanta quantitate intelligitur.
43 Statutū Ueronenſe dicēs: ꝙ puniat̄ arbitrio poteſtatis: boni iudicis arbitrio intelligitur.
44 Statutū ſi dictauerit: ꝙ ſi quis dederit alicui alapam: condēnet̄ in quinquaginta libris denariorū: ⁊ plus et minus arbitrio poteſtatis: vltra centum libras poteſtas arbitrari non debet.
45 Cōpromiſſum qn̄ factū eſt cū prorogādi poteſtate menſura temporis, prolōgati non poteſt eſſe maior ꝙ̄ menſura temporis principalis.
46 Statutū quando iudici arbitriū dat: nō ſpecificando aliquā penam: vſqꝫ ad quā penam tranſire poſſit.
47 Dictio vel inter diuerſa ponitur.
48 Pene arbitrarie vſqꝫ ad mortē propter facinous exceſſum incluſiue extendunt̄.

49 Satutũ ſi dixerit. q pena ſit in arbitrio iudicis: z vſq ad penã mortis: quomodo tale ſtatutum intelligatur.
50 Pena in arbitrarijs que et qualis imponi poſſit.
51 Leges tranſgredi licet propter criminis enormitatem.
52 Pena qualis imponi valeat: ſi iudex arbitriũ habeat non ſimpliciter: ſed generaliter in inquirendo: pcedendo: torquẽdo: puniendo: banniendo: et condẽnando zc.
53 Pena qualis imponi debeat: qñ non eſt certa: et determinata per ius cõe: vel ſtaſtutum: ſed per conſuetudinem.
54 Pena que imponi debeat: qñ nullo mõ eſt certa: vel a lege determinata.
55 Legis caſus vbi fuerit: ibi nulla dubitatio eſt.
56 Pena quãdo arbitraria eſt: quid agẽdũ: remiſſiue.
57 Pene due vel plures alternatiue quando a lege vel ſtatuto imponunt: cuius ſit electio pene: iudicis. ſ. an rei.
58 Electio eſt dare debẽtis in alternatiuis.
59 Pena alternatiua quãdo corporalis eſt an iudicis electio ſit.
60 Iudex non põt dare electionem reo eligendi ſibi mortem: quam vult.
61 Fideiubere: nec etiam obligare ſe poteſt quis pro alio ad corporalem penam.
62 Pena duplex alternatiua ſi a lege vł ſtatuto imponat: ipſius iudicis electio eſt.
63 Pena corporalis quantũcunq minima eſt maior regulariter quacunq pecuniaria pena.
64 Penis in alternatiuis: quãdo vna pena corporalis eſt: alia pecuniaria: cuius electio ſit.
65 Statuti forma ſi imponat pena portantibus bladum: vel farinã: vel quid aliud extra diſtrictũ: z inuenti ſint aliqui portantes: z capti: anteq̃ diſtrictum exierint an ſtatuti pena puniri debeant.
66 Statutorum in penis regulariter quid inſpiciatur.
67 Delicto nõ caret qui delinquere inchoauit.
68 Coniecture portantium bladum extra territorium que ſint.
69 Bladũ extra territoriũ portãtes ſi deprehenſi fuerint: an penitere poterunt.
70 Bladũ extra territoriũ ſi nunduz aliqui portare ceperint: et ſic in itinere reperti non fuerunt: ſed tantũ fecerũt aptare ſalmas ad portandũ frumentum an puniri debeant.
71 Bladũ portantes ſi in itinere reperti nõ fuerint: ſed preparauerunt frumentũ in domo ipſum occultando: vel in aliquo alio loco occulto locando: vt poſtea portare poſſint: an puniẽtur.
72 Bladum portãtes ſi ſolũ viſi fuerint: ſed non capti: an in ſtatuti penam incidant ac ſi capti fuiſſent.
73 Uerbum inuentus non verificatur in ſolo aſpectu: ſed apprehenſionem requirit.
74 Statutum ſi dixerit: ſi quis fuerit inuẽtus cum armis: ſi captus non ſit: an inuẽtus dicatur.
75 Statuto ſi caueat: qđ quicũq inuentus fuerit cũ cultello ſoluat. x. ſi quiſpiã tantum viſus fuerit: an ſoluere debeat.
76 Statutum ſi dixerit: q dñe cum perlis inuente ſoluãt. x. ſi per officialẽ viſe fuerint: ſed non apprehenſe an teneantur.
77 Inuentariũ dr: q reperta et inuenta in bonis pupilli ibi deſcribuntur.
78 Tutor licet de oĩbus rebus pupilli inuẽtariũ facere teneatur: de quib' in bonis ſuis non reperitur: non tenetur in inuentario ponere anteq̃ exigat.
79 Statutũ ſi puniat inuentũ cum armis: vel ludentẽ ad ludũ azardi: an ludentez coniunctum punire poterit.
80 Statutũ ſi dictauerit: q ſi quis inuẽtus fuerit cõmittere homicidiũ capite puniatur: an inuentus dicatur qui cõmiſit: lz in flagranti crimine repertus non ſit.
81 Statutũ ſi dictauerit: q ſi quis inuẽtus fuerit arma portare: puniatur in tãtum: quomodo tale ſtatutum intelligatur.
82 Ire per ciuitatẽ de nocte: vel per domos alienas licitum non eſt.
83 Accuſatus ſi quiſpiã fuerit: qđ extraxit bladũ. vel aliquid aliud prohibitũ extra diſtrictũ: vel q portauit arma: vel qđ iuit de nocte an accuſatus ſi probatum eſt p teſtes: puniri debeat.
84 Statutũ ſi diſpoſuerit: q ſi quis fuerit inuẽtus ludere ad taxillos: vel tenere ludum taxillorũ puniat in. x. et medietam

ſit accuſatoris: ſi aliquis accuſatus fue=
rit q inſerat ad taxillos: vl ludū taxillo
rum tenuerat: et accuſator hoc p teſtes p
bauerit: numquid dimidiā habere debeat.
5 Statutū ſi dixerit: q quis fuerit depre=
henſus portare bladum extra diſtrictū:
vel cum armis tali pena puniatur: ſi p=
batum fuerit: q aliquis bladum extra
diſtrictum portauerit: vel etiam porta=
uerit arma: nō tamen cum blado vel cū
armis captus fuerit: an pena ſtatuti pu
niri debeat.
6 Membrum quid dicatur: et quid mem=
bri appellatione veniat.

SI fugitiui. quia in
iſta l. et autenti. ſed nouo
iure. que ſequitur: poni=
tur materia: quibus pe=
nis puniri poſſunt fures
et latrones: et eſt vtilis et
quotidiana: et non perfecte examinata
per docto. ideo decreui hanc. l. cum di=
cta auten. declarare plenius et clarius q̄
per doct. hic: vel alibi ſcriptum reperia=
tur. Et hoc. d. in ſumma iſta. l. ſi fugitiui.
1 ¶ † Si ſerui in actu tranſeūdi ad hoſtes
deprehendātur: pena pedis: aut metalli
puniuntur. hoc dicit ſm Bart. vel ſic ſm
Baldum. Serui ad barbaros in actu fu
ge deprehenſi grauiter pro motu iudi=
cis puniuntur ſimulatione. ſcilicet pe=
dis. aut pena metalli. aut alia ſimili ar=
bitrio iudicis. hoc dicit. ¶ In tex. ibi cuꝫ
2 trāſeūt. dic. i. dum ſunt in itinere. ¶ † In
tex. ibi pede. dic q hic accipitur pes pro
extrema parte corporis: vt dicitur in ru=
bri. C. de pedaneis iudi. Alibi accipitur
pes pro menſura: et talis pes debet eſſe.
xvj. digitorum ſm Iſidorum ethimolo=
giarum de menſuris agrorum: et no. glo.
xvij. q. iiij. ſicut et Alberi. de roſa in l. iij.
circa princi. ꝧ. de his qui ad eccle. confu=
gi. et Bal. in l. j. ff. ſi quis caut. et do. Bart.
de ſali. in l. j. ante penul. q. C. de interdic.
et Flo. in l. vic latitudo. ff. de ſerui. ruſti.
predio. et per Barto. in l. in itinere. vbi
3 dixi. ff. de verbo. ſignifica. ¶ † Nota pri=
mo quod ſeruus fugiens ad hoſtes po=
puli romani: quos hic appellat barba=
ros: debet puniri pena pedis: vel metal
4 li aut alia ſimili. ¶ † Nota ſecundo q̄d
quis debet in eo puniri: in quo deliquit:
et hoc no. in gloſſ. in verbo amputatio:
et iſt tex. in c. an ſit. extra de appellat. et
ibi gloſſ. fina. in fin. allegat ad hoc etiam
in c. paſtoralis. extra de iure patro. et. c.
literas. extra de temporibus ordinando
rum. et ideo dicit hic Bald. in principi. q
in eo inſtrumento corporis punitur q̄s
cum quo principaliter deliquit. vnde ſi
curſor eſt dignus mutilatione mem=
bri: amputat̄ ſibi pes. ſi teſtis lingua ſi
ſcriptor manus. per hanc. l. lꝫ hodie exce
pta manu nullum membrū debeat mu=
tilari. vt in auk. ſed nouo iure. ꝧ. eo. Niſi
aliter haberet conſuetudo. iuxta nota.
in l. capitolium. § famoſos. ff. de penis.
5 de quo. ꝧ. dicetur. ¶ † Not. tertio hic vnū
caſum: in quo quis punitur amputa=
tione pedis. Item adde alium ſi quis
aliū percuſſerit: ita q pedem amittat.
Exodi. c. xxj. verſi. ſi rixati fuerint. Item
qui falſum teſtimonium dixerit contra
aliquem in cauſa: ex qua debeat pedem
amittere. Deuteronomij. c. xix. verſi. cum
6 quis diligentiſſime. ¶ † No. quarto tex.
ibi pede amputato debilitētur ſm Bald.
hic in fi. q amputatio membri eſt debi=
litatio hominis: ſcꝫ totius corporis: ſed
debilitatio vnius membri eſt impedimē=
tum principale officij ipſius membri: vn
de oculus non dicitur debilitatus: licet
ſit aliqualiter deturpat⁹. allegat ad hoc
ff. de edil. edic. l. idem offilius in princip.
7 ¶ † Quando autem dicatur membrum
debilitatum: vide Ange. in l. non ſolum.
ff. de rei vendi. et in l. publicorum. ad fin.
ff. de publicis iudi. ¶ Opponitur contra
iſtam. l. de. l. ſi quid aliquid. § tranſfuge.
ff. de penis. vbi dicitur q tranſfugentes
ad hoſtes: aut viui exurantur: aut furca
ſuſpendantur ſol. ibi tranſfuga fuit de=
prehenſus delicto conſummato. hic ve=
ro dum eſſet in itinere: nō ita ſoluit gloſſ.
hic: et ibi. et hoc probat tex. hic dum di=
cit: cum tranſeunt: et ita tenent hic doct.
ſed Petrus de bella pertica. vt refert hic
Cy. aliter intellexit: nam ipſe dicit: q hic
et in contrario delictum fuit conſuma=
tum. Et ideo ipſe intelligit iſtū tex. ſic. ſ.

ſerui trāſeūtes ad barbaros deprehēdā=
tur.ſ poſtea.ſed tūc videť obſtare:q: ſm
hoc mitius punitur ſeruus.qꝛ in pede vt
hic ꝙ̄ liber.qꝛ ille in capite:vt.d.§.trāſfu
ge.qd̄ eſt ꝯtra.l pedius.ff.de incēdio rui=
na nauf.Ipſe reſpondit:qd̄ verum eſt:ꝙ
plus puniť liber ꝙ̄ ſeruus ceteris quali=
tatibus delicti precedētibus pariter:ſed
hic nō eſt paritas delicti q: ſeruis nō re=
uelamus cōſilia noſtra:ſed liberis.ideo
acrius puniūtur.vt.d.§.tranſfuge.ꝛ cuꝫ
iſta opi.tranſit hic Cy.hec opinio nō eſt
vera nec tenetur cōmuniter.nam eſt con
tra iſtū tex ibi deprehēdantur.ꝛ ibi trāſ=
euntes cū preſupponit eī̄ ꝙ capiantur
eo tempore:quo trāſeunt.ꝛ ſic dū ſunt in
itinere.¶ Et pro hoc facit opi.gl in.l.ar=
boribus.§.ſi.in verbo vſufructus.ff.de
vſufruc.vbi dicit lupus exit ſyluam.nō
tamen exiuit.¶ Opponitur ſecūdo con=
tra iſtam ſol.de leg.ij.§.is qui.ff.de re mi
li.vbi dicitur:ꝙ is qui volens tranſfuge
re apprehenſus eſt: punitur capite.ꝛ ſic
preſupponit quod fuit apprehenſus in
fuga:dum dicit volens tranſfugere.pro
hoc gloſ.nota.in.d.l.arboribꝰ.§.ſi.in ver=
bo vſufructus.ff.de vſufru.So.ibi expo=
nitur volens trāſfugere.i.volūtarie trāſ=
fugit.ſic ponitur in.l.fin.ff.de re.diui.ita
dicit gloſ.in.d.§.is qui.ꝛ pro iſta ſolu.fa=
cit gloſ.in.d.l.ſi.que exponit voluerit.i.
voluntarie tranſcenderit.ad idem text.
cū gloſ.in.l.qd̄ ſi ab initio.ff.ſi cer.peta.ꝛ
tex.cum glo.in verbo ſi voluerit.in.l.j.ff.
8 de lega.ij.¶ Itē pro hoc etiā tex.in.l.j.§.
j.ff.de adimen.leg.et ibi Barto.qui dicit
no.iſta verba nō dederit.quia intelligun
tur.id eſt dare non debuerit.facit etiā ad
hoc quod no.Bar.in.l.ſi vxori.§.cuꝫ ita.
ff.de auro ꝛ argēto lega.et in.l.ſeq.iul.§.
quod dicitur.ff.ad mace. Iſta ſolutio vi
detur diuinare ꝛ violare iſtū tex.ideo di=
cunt quidam vt refert hic Cy.quod ille
§.cōcordat cum iſta.l.quia hic eſt pena
capitalis:ſcilicet abſciſſio mēbri.vt not.
in.l.j.C.de officio eius qui vicem alterius
ge.Sed hec ſolutio eſt cōtra.l.ij.in prin.
ff.de penis.et.l.edicto.§.rei capitalis.ff.
de bo.poſſeſ.ꝛ.l.licet capitalis.ff.de ver=
9 borū ſignifica.†vnde vt intellexit gloſſa
hec eſt verior ſcilicet:vt nō ſic puniatur

affectus ſi effectus non eſt conſumatus:
ſicut ſi eſſet conſumatus.ꝛ in hoc cōcor=
dat Iaco.de rauēna.ꝛ Iac.de aret et eſt
etiam humanior iuxta ea que habentur
in.l.ſi quis non dicam rapere.C.de epiſ.
et clericis.ꝛ in.l.ſagittarios.ff.de penis.
¶ Oppo.tertio cōtra predicta. Nam de
lictum fuge eſt atrociſſimum.vt patet ex
10 genere pene.†quia delictorum qualitas
iudicatur a pene qualitate.vt.ff.de pu=
bli.iud.l.ij.ꝛ no.in.l trāſigere.C.de trāſ=
act.vbi per Cyn.in.x.qō.ſed in atrociſſi=
mis motus ad delictuꝫ punitur:ac ſi de=
lictum eſſet conſumatum.vt.ſ.de epiſ.ꝛ
cleri.l.ſi quis nō dicam rapere.et in.l is
qui cum telo.C.ad le.corne.de ſic.ſo.ſm
11 Bal.hic ponitur regula:†qd̄ mitius pu
nitur motus ad actum ꝙ̄ actus conſu=
matus:ſed leges ꝯtrarie loquūtur in ca
ſibus ſpecialibus:ſcꝫ quādo quis atten
tet pudicitiā:vel homicidium proceden
do ad actum ſuo finali intentu annexū
vel dic econtra:quod in legibus contra=
rijs poniť regula:que fallit in.l.noſtra.
quia.l.vltra procedit diſtinguendo pe=
nas inchoati: vel conſumati delicti.vel
dic ꝛ tertio:quod in pena ſanguinis ſem
per iudex debet eſſe mitior:vt hic.Secus
in alijs penis: ſubdit tamen hic Bald.
12 not.†qd̄ in penis ſtatutorum non ha=
bet locum.l.is qui cum telo.quia ſtatu=
ta diſponunt de actu ſecundum effectū.
vt not.in Spec.de accu.§.j.ꝛ hec eſt ge=
neralis cōſuetudo:que non indiget pro=
batione.ſic ſupra de indicijs.l.rem non
nouam.¶ Oppono quarto.ꝛ videtur ꝙ
imo tranſfuga etiam delicti non conſu=
mati poſſit puniri pena mortis: vt eſt
tex.in.l.in eiuſdem.§.fina.ff.ad leg.corn.
de ſicca.vbi dicitur tranſfugas vbicūꝗ
inuenti fuerint quaſi hoſtes interficere
licet:et oportet.ꝛ ſic dum dicit:vbicunꝗ
inuenti fuerint:videtur intelligere ſiue
in itinere ſiue cōſumato itinere inueniā=
tur:qd̄ equaliter puniātur.ſol.gloſ.in di
cto.§.tranſfuge intelligit illum text.qd̄
facto flagitio:vt tollat contrariū huius
13 l.ꝛ bene.†ꝛ iſta ſententia eſt humanior.
pro qua facit.l.aut facta.§.euētus.ff.de
penis.ꝛ quod not.in.d.l.ſi quis non di=
cam rapere.C.de epiſ.et cleri.et in.d l.ſi
is qui

lo qui cum telo.C.ad.l.cor.de ſiccariis. ¶†Quero primo quia hic dicitur ad barbaros tráſeuntes: qui dicantur barbari: ſeu barbarici et gloſſa reſpondet: quod ſunt hoſtes populi romani. allegat.l.ſecundam.C.de commerciis ꝛ mercatoribus ꝛ eſt textus in.l.penultima et fina.C.de capitiuis ꝛ poſtlimini.reuerſis.et not.gloſſ.in dictá.l.finali.in verbo barbaris.et item notat Azo in ſumma C.de commerciis et mercatoribus: ſed Feſtus Pompeius dicit barbaricum appellatur clamor exercitatio.videlicet eo genere barbari vtuntur. Alibi accipitur barbare nationis: ideſt ignote. vt eſt text.in.l.nulli.in.§.quod ſi teſtator.ꝛ ibi gloſſa in verbo barbare.§.de epiſ.ꝛ cle. ſed idem Feſtus pompeius dicit barbari dicebanť antiqꝫ oés gentes exceptis grecis ꝛ latinis. ¶†Quero ſecúdo quare hic dicitꝛ: qd fugitiuꝰ ſeruus debeat puniri in amputatione pedis: et gloſſa hic ſuper verbo amputatio reſpõdet: qꝛ in eo in quo deliquit debet quis puniri. de quo dic: vt dixi.§.in.ij.notabili. Quibus adde: qd in eo loco quis debet puniri in quo deliquit: vt eſt tex.in.l.capitalium.§.famoſos.ff.de penis: et eſt text.in l.iij.in principi.ff.de re mili.ꝛ in.l.ſi cui.§. idem imperator.ff.de accuſa.ꝛ in auť.vt iudices ſine quo. ſuffragio.§.ſi qs aũt. ꝛ ibi gloſſa penulti. collatio.ij.et in auť. vt omnes obediant iudici prouinciaruꝫ §.hec igitur.collati.v. ¶†Quero tertio que dicať pena in metallũ: ꝛ operis metalli: ꝛ miniſterij metalloꝝ gloſſa hic in verbo metallo ſe remittit.ff.de penis.l. aut dánũ.§.inter eos.ꝛ.§.ſi qs.ꝛ.§.miniſterium.et vide optimã gloſſ.inſti.quibꝰ modis ius patrie po.ſoluitur.in.§.pene ſeruus.in ver.in metallum. ¶†Quero quarto de qua pena intelligať iſte text. dum dicit. aut alia qualibet pena afficiantur.ꝛ glo.ſic reſpondet qd intelligitur ſcilicet ſimili: vel extraordinaria. ¶†Ex qua gloſſ.no.ꝙ dictio alius alia aliud importat ſimilitudinem.et ad hoc dictio ſimiliũ implicatiua.et ad hoc ſemper allegatur iſta glo.idem no.gloſ.in.l. quidam relegatus.in verbo amicis.ff.de rebus dubijs.facit qd no.Cy.in.l.id qd pauperibus.in.v.oppoſitione.§.de epiſ. ꝛ cle. ¶Aliqñ tñ dictio alius non implicat. vt habetur in diuina ſcriptura: in qua dicitur crucifixus eſt xpᷓs: ꝛ alij duo necꝫ vt no.gloſ.in.l.nõ ſolum.§.que non. in verbo creditores.ff.de procur.q̃ allegat ad hoc iura.et ibi hoc not. Bar. Bal. ꝛ doc. Et eſt etiam text.cum gloſſ.in auť. qui ſemel.que in ap. ſic loquitur.C.quomodo ꝛ qñ iudex.ꝛ text.cum gloſſ.in verbo ad ſimileꝫ.in.l. illud.§.de ſacroſanc. eccle.ꝛ glo.in.l.ita pudor.ꝛ ibi Bar.§.de adul.et gloſ.in.l.ſi prius.ff.de noui opc. nun.et facit gloſſ.in.l.cum ex filio.§.filio ff.de vul.et pupil.ꝛ eſt tex.in.c.ij. querelam ibi pro nulla alia rationabili cauſa et ibi glo.extra de procura.et not. Nicolaus de neapoli ſm Andre. de piſis. in l.ſed probari.in principio.ff. de excuſat. tuto. ¶Et de hoc an dictio alius alia aliud ſit implicatiua ſimilium vel non. vide in locis preallegatis et maxime in dicto.§. ſequitur.ꝛ per text.gloſ.et doct. in.c. rodulphus. extra de reſcriptis. et
19 in.c.ſedes apoſtolica.eo.titulo. ¶†Sed quid de verbo ceteri an implicet ſimilitudinem. vide text.gloſ.et Baldũ in.d.l. non ſolum.§.queritur.ff. de procurato. et vide textũ.lvj.diſtinc.cenomanenſem.
20 ¶†Item quid de dictione eadem: an implicet ſeu includat idem per omnia. dic quod non: vt eſt text.cum gloſſa in.l. iiij.ſiue pro fratre. et ibi per docto.C. de
21 nego.ge. ¶†Item quid de dictione alter dicitur vel alterius cuiſcunqꝫ contra-
22 ctus. ¶†Quero quinto quia hic ponuntur tres pene alternatiue cuiꝰ ſit electio: et videtur quod ſit eius qui debet puniri quia in alternatiuis electio eſt dare debentis.l. plerunqꝫ in fine. ff. de iure dot. ¶In contrarium ſentit hic gloſſa finalis: dum dicit.aut extra ordinem.nã intelligetur prima arbitrio iudicis: vt eſt text.in.l.hodie.ff.de penis.et no.gloſ. iij.in.l.j.§.qui admitti ad bonorum poſſ. poſſunt. Item quia ſi eſſet in poteſtate rei: iam pena deduceretur ad nihilum: et ſic fruſtra lex penam impoſuiſſet. Cyn.hic tenet: quod ſit electio iudicis. argu.l.j.ff.de effrac. ſecundum Jacob.de rauenna. Petrum. ¶Barto.

a ¶ Bar. vero. adde qđ abb. i. c. a crapu=
la. de vita ꝛ ho. cleri. tenet idem qđ Bart.
in primis duobꝰ membris: in quinto ꝟo
membro expreſſe tenet cōtra Bar. Bal. ꝛ
Dy. qđ in dubio electio ſit iudicis vt re=
fert domi.

mar. i. c. ſi= a
cut iudei.
de iudeis
et ibi vide
p cū: qꝛ iu=
ra loquun
tur impſo
naliter. et
oſtendunt
elec. iudic.
Itē qꝛ in
dubio pe=
na per iu=
dicem im
ponēda eſt
et ſic lex in
dubio lo=
quitur iu=
dici. Item
qꝛ iudex
habet vi=
dere q̄ pe=
na ſit ma=
gis expe=
diens ꝛ il=
lā impone
re: vt capi.
qm̄ frequē
ter. extra
vt lit. non
conteſt. fa
cit. xiij. qđ.
v. c. pdeſt
et. l. qđ er=
go. §. pena
grauior. et
ibi qđ not.
per docto.
de his qui
not. infa.

veroᵃ in. l. quicūq. et in. §.
expilatores. ff. de effracto=
ribus: ſic diſtinguit. ¶ Quā
q verba imponentia pe=
nā diriguntur ad iudicē
quādoq diriguntꝰ ad reū
quandoq ſunt dubia: pri
mo caſu quando dirigun
tur ad iudicē. quia dicſit:
puniantꝰ: condemnentur:
ꝛ ſimilia. ꝛ tunc eſt electio
iudicis. ita loquitꝰ hic: dū
dicit: afficiantur: facit ad
hoc. l. ſi. ff. de iniur. ꝛ inſti.
de iniurijs. §. in ſumma.
¶ Secundo caſu: quādo
verba diriguntur ad reū:
tunc electio eſt rei: caſus
eſt in. l. quicunq. in princ.
in. c. ibi reddat. ꝛ hec diſti
ctio: an verba referantꝰ ad
iudicem: vel reum proba=
tur per glo. in. l. lucio. ff. de
leg. ij. que ſimilem diſtin=
ctionē facit in leg. ¶ Ter=
tio caſu: quādo ꝟba ſunt
dubia. vt puta: dicit ſtatu
tum ſit pena pedis vel me
talli. ꝛ ſic non loquitur iu
dici: nec reo: tūc in penis
corporalibꝰ ſit electio iu=
dicis. l. j. §. expilatores. ff.
de effractoribus. In pecu
niarijs vero ſit electio rei
vt dicta. l. plerunq in fin.
ff. de iure do. ¶ Sed Bal.
in dicta. l. quicunq. tenet
in omnibus contra Bart.
nam dicit ipſe: qđ non eſt
dicitur in fine verba legis
vel ſtatuti dirigantur ad
iudicem ſiue ad partem ꝛ
ad dictam gloſ. in. l. lucio.
ff. de lega. ſcđo reſpondet:
quod illa loquitur i credi

tore fauorabili. hic in odioſo. Ex quo in=
fert Bald. in dicta. l. quicunq. quod licet
ſtatutum dicat. iudex extrahi faciat ocu
lum: vel amputari linguam interpreta=
bitur prout elegerit reus: ideſt miſerabi=
lem electionem ſibi eſſe conceſſam: nam
illa eſt mitior pena: que ipſi eligenti vi=
detur minor vt intelligatur legiſlator ali
quid miſericorditer inter aſperrimas pe
nas miſcuiſſe. ¶ Item dicit Bald. quod
diſtinctio Bartol. inter penam pecunia=
riam et corporalem non placet ſibi: cum
in penis corporalibus mitius ſit agen=
dum: preſertim ſi perſona non ſit vilis p
l. ſi de interpretatione. ff. de penis. ꝛ ideo
dicit: quod putat rei eſſe electionē: quia
pena eſt alternatiua legis: vel ſtatuti qꝛ
vtraq eſt certa: ꝛ purgat delictum. ¶ Et
in practica de hoc ante ſententiam inter
rogabitur per iudicem: et ſi non eliget:
tunc eliget iudex ex poteſtate ſibi data
per legem hodie. ff. de penis. et ſententia
ferretur non alternatiua: cum trahere
debet ſecum executionem. vt. l. qui vlti=
mo. ff. de penis. quod non faceret ſenten=
tia alternatiua. ſimile not. i. l. j. §. exactio.
C. de rei vxo. actio. per gloſſ. in verbo re=
23 ſtituendis. † vbi dicitur quod ſi de rebus
eſtimatis datis in dotem maritus ſerua=
uit ſibi electionem. maritus eliget: quod
ſi non facit: transfertur electio in vxorem
vt. l. j. ff. de ſolutio. coniuncta. l. plerunq
§. fina. ff. de iure do. ¶ Item dicit Bald.
quod non eſt bona diſtinctio quā faciūt
aliqui hic. vt eſt Andreas de pilis. qui di=
cunt quod aut per condemnationem fit
ſeruus pene. puta dicit ſtatutum deca=
pitetur: vel ſuſpendatur. tunc eſt electio
iudicis: quia ſeruus pene non poteſt eli=
gere. argumen. l. ex facto. §. ſi quis roga=
tus. ff. ad trebellia. aut non ſit ſeruus pe
ne et eſt electio rei. nam iſta electio ſecun
dum Baldum non in iure: ſed in facto
conſiſtit: que communis eſt. vt. l. hos ac=
cuſare. §. omnibus. ff. de accuſa. ¶ Ego
autem circa predicta aliter ſentio. pro
cuiꝰ declaratione ſic diſtinguas. aut vni
ca tantum pena eſt impoſita a lege: vel
ſtatuto: aut due: vel plures alternatiue.
Primo caſu: quādo vnica tantū pena eſt
impoſita: ꝛ tūc ſubdiſtinguitur. Aut illa

pena impoſita eſt certa: ⁊ determinata: aut incerta et indeterminata. ¶ Qn̄ eſt vnica tm̄ pena certa determinata a lege vel ſtatuto.⁊ tūc a verbis legis: vel ſtatuti non eſt recedendum.quantūcunq; verba ſint dura .l.ꝓſpexit.ff.q̄ et a quib⁹.ſic illa pena eſt regulariter imponenda.facit.l.nō aliter.ff.de leg.iij.et maxime vbi ſtatutū loquit imperatiue dirigēdo ver=
4 ba in ipm iudicē.† nā tūc iudex nō poſſet iponere aliaꝫ penā quā penā ſtatuti. qḋ ſeruare iurauit ſm Bal.qui ita no.in l.in eum in fi.C.de furtis:nec in hoc caſu cōuenit diſputatio.cuius ſit electio. Qꝛ ex quo eſt vnica pena.†Quia electio nō poteſt cadere niſi inter plura.vt.l.ſi illud aut illud.ff.de leg.ij.et no.etiā Bart.in.l. j.ſ.de furtis.Sed ſolū pōt cadere diſpenſatio:⁊ iſta ad iudicē ex cauſa pertinet.
5 † vt ſi ſtatutum dicat de amputatione manus:⁊ aliqs eſt ita puer:vel ita ſenex. qḋ ſtatim moreret pōt iudex diſpenſare tn̄ nō cogitur nec⁹ poterit appellari.arg. ff.ad ſilleianum.l.q poſthu. in fin.et pro hoc vide optimū tex.in.l.auxiliū.§.in delictis.ibi:niſi quaten⁹ interdū miſeratio etatis ad mediocreꝫ penā iudicē perduxerit.⁊ ibi gloſſ.in verbo miſeratio.ff.de mino.⁊ vide tex.in.l.aut facta .§. pſona. ff.de penis.Jtē pōt hoc caſu qn̄ eſt vnica pena cadere nō diſpēſatio. ſed interpre=
7 tatio.† vt ſi ſtatutum dicit qḋ occidens occidat.vt in eo.in quo deliquit puniat modo ſi culpa nō dolo te percuſſi:⁊ mortuus es dicit Baldus in dicta.l.quicūq;. qḋ ego non debeo mori.⁊ a tali interpretatione mala pōt appellari.niſi appellatio ſit ſpecialiter interdicta:vt.ff.de origine iuris.l.ij.§.poſtea ne diutius. Et iſta interpretatio eſt de iure naturali.et ideo hꝫ locū etiā in ſtatuto:nā de ratione naturali eſt:qḋ nō punitur quis ad mortē:
8 q̄ noluit delinquere.¶ †Jtem qꝛ non dꝫ eque puniri dolus ⁊ nō dolus vt.ff.ad legē corneliā.de ſiccariis.l.j.§.ſed ſi clara. ¶ Jtē nō eſt ſimilitudo occidere nō ex ꝓpoſito:⁊ ego ex ꝓpoſito occidar.nam ſententiā mortis:niſi ex propoſito iudicati pati nō poſſum⁹.¶ Jtē ꝑ hoc.ff.ad legeꝫ
9 corneliā.de ſiccariis.l.in lege.¶ †Jtē qꝛ vbicunq; de pena corporali: vel capitali loquimur:ſubintelligit dolus: vt not.ff. de in litem iur.l.in actionib⁹.⁊ inſtituta. de ſuſpectis tu.§. ſuſpectis.ſec⁹ in penis pecuniariis.qꝛ ibi nō ſubintelligit dol⁹: ſed bene ſubintelligit cōductio:ſi culpabilis ſit ne innocēs condēnaret.C.de noxal.l.ſi ſerui noſtri.et.ff.ad ſille.l.j.§. ſi qs in villa.et ſtatuta nō ſunt intelligēda iudaice.vt no.in glo.ff.de dam.infec.l.damni.§.ſi is in gloſ.quidaꝫ iudaice.ita dicit ſingulariter Bal.in.d.l.qcūq;.ſ.eo.Et qḋ dixi qḋ vbicunq; de pena corporali: vel capitali loquimur: ſubintelligit dolus: dic idē no.Bal.in.l.data opera.ſ.q̄ accu=
30 ſari nō pn̄t.†vbi dicit qḋ ſi ſtatutū imponit: penam perſonalem pro homicidio: puta qḋ occidens occidat niſi occidens occidit doloſe:⁊ ex propoſito:nō hꝫ locū pena ſtatuti:vel ius commune.ſed debet alr miti⁹ puniri.¶ Et idē dicit do.paul. de caſt.in.l.ij.C.vbi ſenatores vel clariſſimi.vbi dicit quod ſi ſtatutū diſponit qḋ homicida decapitet. ⁊ aliquis per culpam ſine dolo interfecit hominē:aſſeſſores ignorantes cōſueuerūt dicere quod non debemus diſtinguere: ſed ſimpliciter,ſtare verbis ſtatuti:qꝛ non inſpicitur animus.ſed factum.vt.l.j .§. diuus.ff.ad l.cornel.de ſiccariis fact.l.palam que in adulterio ibi.quia factū lex non ſententia notauit.ff.de ritu nupti. Tamen ipſe do.pau.in.d.l.j.C.vbi ſena.vel cla.ſequēdo Bald.in.d.l.data opera.tenet contradicens quod alias ſequeretur. quod de homicidio caſuali deberet quis decapitari.quod eſt contra omnem equitatem. ¶ Et ſubdit qḋ ita pluries conſuluit.⁊ a morte aliquos defendit.¶ Et idem dicit
31 dictus do.pau.in.l.j.in fi.ff.de legi.† qui ſubdit quod idem eſt:ſi diceretur in ſtatuto:quod condemnetur ad penā pecuniariam.quam ſi non ſoluerit infra mēnſem decapitetur:ſi non commiſit doloſe: non debet decapitari:licet non ſoluat.et dicit domi.paul.in.d.l.j.in fi.de legibus hoc per.c.tuo.tene mēti:quia ignorātes iudices ſeruant ſtatuta ad vnguem:⁊ vt iacēt:ſiue cōmiſerint doloſe.ſiue non naꝫ poteris liberare per.d.Baldū in.d.l.data opera multos a pena capitis quia aſſeſſores et iudices niſi viderint auctoritatē

ſcriptam neſciunt a verbis ſtatuti rece=
dere. ¶ Ex quo refert prefatus do. Pau.
32 in.d.l.j.C.vbi ſena.vel cla.† qd qñ noctis
tpe potius ex laſciuia ꝗ ex dolo quidaȝ
proiecit lapidē: ⁊ ꝑcuſſit vnū q̄ mortuus
eſt quod ipſe conſuluit: ꝙ dȝ mitius pu=
niri.ſ.pecunialiter.vel forte dare ſibi bā=
nū ꝑ aliquo tpe .qd bñ not .vt ſcias ad=
iuuare pueros vel etiam homines ludē=
tes ꝑ laſciuiam ad lapides: ſicut ludunt
pueri in ciuitate iſta Verone: vel ad ni=
uem ſicut fit in multis locis : ⁊ aliqs in
eo ludo occidatur per iactū lapidis . vel
niuis qd occidens non dȝ puniri pena
mortis vel corporali.facit.l. item ſi obſte
trix.§.ſed ⁊ ſi ꝑ laſciuiā.cum.§.ſeq.⁊.l.ſe=
quē.nam ludus.⁊ qd ibi no .ff.ad.l. aql.
⁊ in .l.om.ne delictum.§.pe. vbi ꝑ vinum
aut laſciuiā.ff.de re mili.Et iſtud nunꝗ̄
exeat menteȝ tuam: quia valet mille au=
reos. ¶ Sȝ ſolennis doctor do. Anto .de
roſellis. in.c.cognoſcentes: circa princi.
extra de conſtitutio.videtur tenere con=
tra p̄dicta: dum dicit no.hic caſum non
ponderatum ab aliJs doctoribus : quod
ſtatutum imponens penam ordinariaȝ
ꝑ aliquo delicto : verificat̄ ſi delinquēs
delinquat culpoſe: ⁊ ſi non doloſe vt ibi
in tex. Sed certe ille tex. non ꝓbat. bene
eñ vult ꝙ culpa puniatur : ſed non dicit
ꝙ culpa verificet̄ in ſtatuto imponente
ꝑ delicto penam capitalē vel corpalē.
Unde non recedas ab opi .Bal. ⁊ domi.
Pau.de ca .ſ̄. quam etiā ſequit̄ Cyn.et
33 Bal.in.d.l.j.ff.de leg. ¶ † Adde tñ predi=
ctis: ꝙ vbi pena atrox imponitur ꝑ ſta=
tutū.ſaltem requiritur lata culpa . q: le=
uis non eſt talis culpa : quā lex abhor=
ret.licet extraordinarie puniat .facit qd
not.in.l.liberorum .ff.de his qui not. in=
fa.ita dicit Bald.in.l. que fortuitis .i pe.
col.circa pnci,C.de pigno.acti. ¶ Et per
p̄dicta id limito quod not. Bald.in.l.qd
ergo.§.pena grauior.in vlti. col. in prin.
34 ff.de his q̄ not.infa.† vbi dicit ꝙ qñ pe=
na eſt limitata ꝑ ſtatutuȝ iudex non hȝ
arbitrium ꝑ.l.hodie.ff.de penis. q: ſtatu
tum eſt tenaciter obſeruandū. argu.l.ſi
quis reū.ff.d cuſto.reo.nā ꝑ alia ſtatuta
ſpālia vr̄ eſſe derogatū illi generali regu
le.l.hodie.arg.l.ſanctio legū.ff. de pe. cū
in nouis legibus nō habeat locū regula
l.hodie. ¶ Nam iſtud dictū Bal. dȝ intel
ligi niſi ex cā fiat diſpenſatio vt dixi.ſ̄.de
puero et ſene. Item niſi fiat de iure inter
pretatio.vt dixi.ſ̄.de ſtatuto imponente
penam corporalē :,vt intelligatur ſi dolꝰ
35 interuenerit. ¶ † Qñ vero vnica pena eſt
incerta et indeterminata a lege vel ſtatu
to: et hoc caſu ſemper eſt electio iudicis:
et talis pena dicitur arbitraria: et ſic ſta=
tur arbitrio iudicis vt eſt text . qui ita dȝ
intelligi in.l.j .§. expilatores.ff.de effrac.
ibi quibus nulla ſpecialis pena .⁊ eſt te=
xtus in.l.hodie.ff.de pe.q̄ ſic dicit hodie
lȝ ei q̄ extra ordinem de crimine cogno=
ſcit: quam vult ſniam ferre: vel grauiorē:
vel leuiorem.ita tñ vt in vtroqꝫ modo ra=
36 tionē non excedat . ¶ † Circa hoc tñ qd
qñ pena eſt in arbitrio iudiꝰ. nō determi=
nata a lege. Et ſic vbi pene ſunt arbitra=
rie dic ꝙ dȝ intelligi qd iudices qui arbi=
trant̄ : arbitrantur ſm mentem legis: ſi=
ue iuris: arbitriJ intellectus: ſeu rationis
ita no.dicit Bal.in.c.j.§.iudices.in pnci.
iiJ.col.ver.not.qd arbitria.in tit.de pace
iur.fir. ¶ Vel ſm conſuetudinē: vt notat
glo.in.l.quid ergo .§.pena grauior.ff.de
his qui no.infa.⁊ vide ad hoc gloſſ.in.d.
l.hodie.⁊ glo.in.l.reſpiciendum.in pnci.
ff.de penis.⁊ in.l.athletas in.§. calūnia=
tor.i ver.ex vtraqꝫ parte.ff.de his qui no.
infa.et vide Gandi.de malefi.in rub.vtrū
pena poſſit augeri vel minui.verſicu.fin.
37 ¶ † Item non debet in arbitriJs iudex ſe
qui rigorem ſcriptum.imo poteſt etiaȝ ſe
qui equitatem non ſcriptam vt eſt caſus
in aut,de defenſo.ciui.in.§.iuſiurandū.
ſm vnum intellectū.⁊ ſic ibi eſt caſus in
quo equitas non ſcripta prefertur iuris
rigori ſcripto ſm do. Anto.de butr.in.c.j.
in.vj.col.in ver.oppo.qd nec iudex poſſit
38 iudicare extra de conſti. ¶ † Item in ar=
bitriJs iudex debet inclinari in mitiorem
partē: vt extra de offic. deleg.c.de cauſis.
nō tñ dȝ eſſe nimium gratioſus : vt de re
iudi.c.cum eterni.lib.vj . ⁊ ibi Joā.andr.
in nouel.ita dicit Bal.in.d.l.quicūqꝫ.I.e.
quem ſequit̄ Ange.de are.in ſuo tracta=
tu maleficiorum. in verbo amputet̄ ſibi
manꝰ dextra.in pe.colū.et idē no. Bal.in
l.j.in fine.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.

39 iuris. ¶ †Item quando loco ordinarie pene relinquitur pena ad arbitriū iudi= cantis iudex pōt arbitrari vſq; ad quā= titatem pene ordinarie: cuius loco arbi= traria eſt ſubrogata: ſed non pōt illā im ponere. ita dicit not. Ant. de bu. in. c. inq= ſitionis. in fi. pūn. extra de accu. per glo.
40 ono. q̄ eſt ibi in verbo aliqui. ¶ †Item di cit hic Ang. ſingulariter p' gl. fi. hic ꝑn. ꝙ ſi poteſtas hʒ arbitriū puniēdi furcs in plus ⁊ minus ꝙ̄ ſtatutū dicat. dʒ in= telligi in plus. ⁊ ſic qđ ſit eadem ſpecies pluris al's non eſſet plus: imo omnino diuerſa q2 differunt in noie ſubſtantia ⁊ in natura. ff. de euicti. l. ſcapham. ⁊ ff. de aur. ⁊ ar. leg. l. pe. ¶ Et ideo ſi pena ordi naria eſt pecuniaria: non trāſibit ad cor poralē q2 hic non ſe haberet ꝑ modum pluris ſed ꝑ modum maioritatis. vt. l. in ſeruorū. ff. de penis. facit. ff. de in litē iu= ran. l. cū furti. cum ſimi. ibi allegatis in gl. ⁊ hoc etiam videt̄ tenere Bal. in. l. cō= uenticulam. ⁊ in. v. col. C. de epiſc. ⁊ cleri.
41 vbi† dicit ſingulariter ꝙ ſi ſtatutum di= cit qđ ſi aliquis puniatur pena pedis vl' alia intelligitur de ſimili vnde non intel ligitur de pecuniaria pena: q2 non con= uenit pene: nec dicitur de amputatione capitis. q2 longe remota eſt a mutilatio= ne membri. qđ eſt valde not. pro multis ſtatutis. iij. libri ſtatutorum cōis Vero= ne, in quibus imponit̄ certa ⁊ ſpecialis pena pro delicto aliquo: et poſtea dicit̄. ⁊ plus ⁊ minus arbitrio dicti poteſtatis et totius curie vel maioris partis eius: q2 ſi illa pena ſpecialiter nomiata eſt pe cuniaria: non pōt trāſiri ad corꝑalē. Se cus ſi nō eſſet corporalis: q2 tunc bñ poſ ſet augeri in corpus per dictam doctri=
42 nam Ange. ¶ †Item adde qđ dicta ver ba ſtatuti ⁊ plus ⁊ minus arbitrio dicti poteſtatis ⁊c. intelliguntur non de ma= xima quātitate: ſed vigore dictorū ver= borum plus ⁊ minus intelligit̄ de modi co: vt. l. hec adiectio. ff. de verb. ſig. ⁊ in. d. l. cum fur. ⁊ ibi no. per doct. ff. de in litem iu. ⁊ eſt. text. in. l. cum filius. §. pater. ff. de leg. ij. ⁊ vide bonū text. in. l. publia. §. fin. ibi plus non minus. ff. depoſiti. ⁊ intelli= guntur illa verba plus vel minus arbi= trio boni viri. vt eſt text. ⁊ ibi doct. in. d. l.
43 cū filius. §. pater. † Et ideo cū dicatur in ſtatuto Veronenſi arbitrio dicti poteſta tis. intelligit̄ arbitrio boni iudicis. vt. ibi facit. l. continuus. §. cū ita. ff. de ver. obli. Quod arbitrium boni viri debet in hoc eſſe vt non tranſeat de pena, pecuniaria ad corporalē: vt dixi ſm Ange. Item nō tranſeat ad magnā quantitatem vltra penam a ſtatuto ſpecifice expreſſam: et maxime vltra tantundem. Exemplum.
44 ¶ † Dicit ſtatutum ꝙ ſi quis dederit alicui alapam condemnet̄ in quinqua= ginta libris denariorum. ⁊ plus ⁊ min⁹ arbitrio dicti poteſtatis ⁊c. non debebit arbitrari vltra centum libras. q2 non de= bet eſſe plus illud qđ vltra arbitratur ꝙ̄ ſit illud qđ ſpecialiter eſt inductum ꝑ pe na ⁊ ſtatuto. ꝑ hoc vide omnino qđ not. Cardi. zaba. in. c. nōnulli. in ꝑn. in. xx. q. extra de reſcrip. ⁊ non omittas: ⁊ hic ad= das pro hoc facit optime. l. ſancimus. in prin. C. de fideiuſ. ⁊ qđ no. Bal. in conſil. ſuo qđ incipit. In xp̄i noie amen. Nobi= lis vir Henricus de aduocatis. in prin=
45 ci. vlti. col. † vbi dicit qñ eſt factum com= promiſſum cū poteſtate prorogandi. qđ menſura tp̄is prolongati non poteſt eſſe maior ꝙ̄ menſura tp̄is principalis: alle= gat. d. l. ſancim⁹. ⁊ auꝫ. qui ſemel. C. quo modo ⁊ qñ iudex. qđ eſt multum no. pro ꝓrogatione compromiſſi. ⁊ etiam ꝑ deō arbitrio ſtatuti ⁊ eſt ſingulare ⁊ mēti te=
46 nēdum. ¶ †Item eſt magna dubitatio an quando ſtatutum dat arbitrium iu= dici non ſpecificando aliquā penā: vſq; ad quā penam poſſit tranſire. dic ꝙ po= teſt imponere penam pecuniariam fiſco applicādam. ⁊ etiam penā capitis. ⁊ ſic penā mortis: vt tenet glo. que allegatur ꝑ ſingulari inſtitu. de iniur. §. in ſumma in ver. extraordinaria pena. ¶ Sed alij doctores allegant aliam gloſ. pro ſimili in. l. pe. C. ſi aduerſus libertatē. in gloſ. fi. que dicit in perſona vl' arbitrio iudicis: tu aūt allega aliā ſimilem glo. in. l. ſacri legij. in principio. in verbo conſideran= dum. ff. ad legem iul. pecu. poſſet tamen dici ꝙ dicte gloſ. ſentiūt contra dum di= cit glo. in. d. l. pe. in pſona vel arbitrio iu= di. ⁊ glo. in. d. l. ſacrilegij. ibi capitis vl' ex traordinaria pena imponit̄. Nā dū di=

cit extraordinaria intelligitur .i. arbitra-
ria: vt habetur in toto titulo. ff. de extra-
ordinar. criminibus. facit text. in l. cum
filius viaticum. ff. ſi cert. peta. ⁊ inter illa
verba: et penam capitis ponitur dictio
47 vel † que ſolet poni inter diuerſa. vt. l.
hec verba ille: aut ille. ff. de verb. ſignific.
ergo videtur inferre: qđ in pena extraor
dinaria ⁊ arbitraria nõ comprehẽditur
pena capitalis in perſona. ¶ Sʒ an illa
gloſ. in. d. §. in ſumma. ſit vera. dic etiam
qđ ſequitur Bald. ſimpliciter in. l. j. C. de
his qui latrones occulta. et idem etiam
ſequitur in c. j. in §. iniuria. in prin. in ti.
48 de pace iur. fir. † vbi dicit: qđ pene arbi-
trarie extẽduntur vſqʒ ad mortẽ incluſi-
ue propter exceſſum facinoris per illam
gloſ. ordi. Et idem etiã tenet ibi Bald. in
l. fi. ff. de re. diui. vbi dicit per illã gloſ. qđ
arbitrium datum a lege in maleficijs ẽt
ad mortẽ ſe extẽdit. ſi ſit factũ nimis gra
ue. idem Bal. etiam ſequitur illam gloſ.
in. c. j. in prin. in. v. col. ver. Sed hic que-
ro an ratione generalis arbitrij. in titul.
de pace tenenda. vbi dicit quod ratione
generalis arbitrij poteſt fieri condemna
tio vſqʒ ad mortẽ per. d. gloſ. ſing. inſti. de
iniurijs. §. pena. debuit allegare §. in ſum
ma. Et hanc glo. etiam tenuit do. Nicol.
de neapo. in. l. fi. in fi. ff. vbi pupillus edu
cari debeat. vbi dicit: qđ pena extraor-
dinaria põt eſſe vſqʒ ad penam capitis.
allegat dictã glo. in §. in ſumma. quã fe
cit teneas cordi. ⁊ do. Ang. de are. in ſuo
trac. malefi. in fi. pe. col. trãſit cũ illa glo.
⁊ Matthe. de mathe. in ſuis nota. in. xl.
no. tʒ etiã illam glo. dicendo: ꝙ vbi ꝓ ali
quo delicto imponitur pena arbitraria:
põt imponi pena vſqʒ ad mortẽ icluſiue
per illã gloſ. in §. in ſumma. Dicit tñ qđ
iudex arbitratur ꝙ imponatur maior pe-
na ꝗ̃ fuerit ſolita imponi: niſi de conſue
tudine appareat: ob grauare: ⁊ male fa-
cere. niſi hoc faciat ex cã. l. hodie. ff. de pe
nis. ⁊ no. in. l. quid ergo. §. pena grauior.
ff. de his qui no. infa. ⁊ in. l. pen. §. ad cri-
men. ff. de publicis iudi. Et tandẽ glo. in
§. in ſumma. tʒ do. Ang. de are. inſtit. de
actio. §. oẽs. in. iiij. col. ¶ Sed do. Joã. de
Imo. in. l. ij. ff. de publicis iudicijs in ver-
ſicu. quid autem ſi aliqua pena. ⁊ Ang.
de aret. in ſuo tractatu malefi. in gloſ. in
verb. ⁊ ibi caput a ſpatulis amputetur.
49 inſti. ſeq. do. Jo. dicunt. † quod qñcunqʒ
lex vel ſtatutũ dicit. quod pena ſit in ar-
bitrio iudicis. ⁊ vſqʒ ad penam mortis. ⁊
tunc clarum eſt quod eius arbitriũ põt
ſe extendere ad penã mortis. vt. l. ſacrile-
gij. §. ſunt quedã. ⁊ ibi caſus. ff. de varijs
et extraordi. cri. Quãdoqʒ lex vel ſtatutũ
dicit penam eſſe arbitrio iudicis dũmo-
do nõ ſe extendat ad penã mortis. et tũc
clarum: quod illam non poterit impone
re. probatur aperte in. l. j. ff. de furtis. ⁊ in
l. j. §. expilatores. ⁊ §. fi. ff. de crimine ſtel
lio. Quandoqʒ lex vel ſtatutũ ſimpliciter
dicit penam eſſe in arbitrio iudicis: tunc
videtur quod tanqʒ bonus vir arbitrari
debeat arg. l. vir bonus. ff. iudi. ſol. ⁊ not.
per glo. ⁊ Bar. in. l. ſi qua pena. ff. de ver.
ſignifi. ⁊ per gloſ. in. c. ſuper his. in verbo
arbitriũ. ⁊ in verbo aſtringendo. extra de
accuſa. ⁊ ſic pʒ ꝙ ſm qualitatẽ facti ali-
ter ⁊ aliter debeat arbitrari. arg. eius qđ
habetur in. c. ſicut dignũ. extra de homi
cidi. ⁊ d. §. ſicut quedam. ¶ Florianus
aũt de ſctõ petro de Bononia. in. l. item
ſi obſtetrix ad fin. principij. ff. ad. l. aquil.
tenet illam gloſ. in §. in ſumma. inſtit. de
iniurijs. limitãdo eam. vt habeat in locũ
in delictis cõſummatis. Secus in nõ cõ
ſummatis. qđ eſt notãdum. ¶ Sed Bal.
in rubrica. C. de pena iudicis: q̃ male iu-
dicauit. videtur tenere cõtrariũ. et Anto.
de but. in. c. de cau. extra de offi. deleg. et
glo. ⁊ doc. in. c. inquiſitionis. in fi. princi.
extra de accuſationibus. ⁊ habetur etiã
de intellectu. d. gloſſ. in §. in ſumma per
Andr. de Iſer. in. c. j. in titul. que ſunt re-
galia. in vſibus feudo. ¶ Item pro hac
opinione quod non poſſit imponi pena
mortis videtur probari: quia ſi pena im
ponitur arbitrio iudicis: poterit arbitra
ri de temporali tantum: non de perpe-
tua: niſi aliud fuerit expreſſum. vt. ff. de
furib⁹ balnearijs. l. pri. ibi temporali.
et ille caſus non eſt alibi ſecundum Al-
beri. de roſa. ita dicit Fran. zaba. in. c. ex
literis. in. vj. oppoſi. tione extra de cõſtit.
⁊ idem ipſe not. in. c. de cauſis. §. in illis.
in. j. ⁊ ij. no. extra de offi. delega. Tu aũt
ex omnibus perpẽs predictos docto. ad

concoꝛdam ;reducere ſic diſtinguendo.
50 ¶ † Si queritur in arbitrariis : que pe=
na poſſit vł debeat imponi. Aut pena eſt
certa et determinata in ſpecie:⁊ expꝛeſſe
a iure cõmuni. Aut per cõſuetudinẽ eſt
certa. Aut nullo modo eſt certa vel de=
terminata. Pꝛimo caſu quãdo pena eſt
certa:⁊ determinata in ſpecie a iure cõi.
et per foꝛmam ſtatuti iudex hꝫ arbitriũ
⁊ tunc aut ſimpliciter arbitrium ꝓcedẽ
di:et determinãdi ſeu cõdemnãdi ſuper
maleficiis:⁊ tunc tale arbitrium ſucce=
dit loco pene oꝛdinarie . et ſic vltra eam.
imo nec eam imponere poteſt.ita intelli
gitur gloſſa in.c.inquiſitionis.in fi.pꝛin.
extra de accuſa.⁊ quod ibi no. Anto.de
but.⁊ ſic dicit in arbitrium debet reſtrin
gi ad foꝛmã iuris cõmunis:vel munici=
palis.arg.l.creditoꝛ.§.lucius.et ibi vide
Alberi.de roſa.ff.mandati.et de penis.l.
hodie.⁊ habetur per gandinũ inſuo tra
ctatu de malefi.in titu.de queſtio.et toꝛ=
mentis.verſi.penul.et per Albe.de roſa.
in ſuo opere ſtatutoꝛum. in.iij.parte.q.
xxxiij. Et ſic debet arbitrari ſecundũ mẽ
tem legis.ſiue iuris.⁊ arbitrii intellectus
ſeu rationis ſecundum Bald.in.c.j.§.iu
dices in pꝛinci.iij.col.in tit.de pace iur.
51 fir. ¶ † Niſi interueniret enoꝛmitas cri=
minis.qꝛ propter enoꝛmitatem criminis
licitũ eſt leges tranſgredi ſecundũ In=
nocen.in.c.j.extra de conſti.⁊ not. Bald.
in auc.ſed nouo iure.in.c.ad finem.j.co.
52 ¶ † Aut iudex habet arbitrium non ſim
pliciter : ſed generaliter in inquirendo:
procedendo:toꝛquendo:puniendo:ban=
niendo:et condemnando et generaliter
purum merum:⁊ liberum arbitrium in
maleficiis:⁊ quaſi non obſtante iure cõ=
muni vel ſtatuto.⁊ tunc tale arbitrium
multum operatur tam in ſpecificatis ꝙ̃
in clauſula generali.per ea que nota.ff.
ſi quis cautio.l.ſed ⁊ ſi quis.§.queſitum.
et ad hoc bene facit.l.filiuſfa.ver.iam vi
deamus.⁊.ff.de dona.ſecundũ Albe.de
roſa.qui ita not.in.d.opere ſtatut . in.iij.
parte.q.xxxiij.⁊ hoc caſu lꝫ nõ declaret:
credo quod iudex poterit arbitrari etiaꝫ
vltra ius cõe:⁊ imponere penam etiã ca
pitalẽ.i.moꝛtis per ꝑdicta vt aliq̇d ope=
retur dictum arbitriũ ita liberũ:⁊ gñale.

quod bene no.pro.cxiiij.ſtatuto ſtatu.iiij.
53 lib.ſtatutoꝛũ cõis Verone. ¶ † Secundo
caſu quãdo pena nõ eſt certa et determi
nata per ius cõmune vel ſtatutum:ſed
per ↄſuetudinem:⁊ tunc dicas idem qđ
dictum eſt pꝛoxime quando pena eſt cer
ta de iure cõmuni:quia in dubio non de
bet excedere penam:que de conſuetudi
ne ſolet apponi.vt eſt gloſſ.nota.in.l. qđ
ergo.§ pena grauioꝛ.ff . de his qui not.
infa.⁊ glo.in.l.hodie.ff.de penis.⁊ ſupꝛa
dixi:vbi allegaui etiã alia circa hoc niſi
haberet iudex liberum:⁊ meruꝫ arbitriũ
⁊c.quia tunc poſſet excedere per ea que
ſtatiꝫ dixi. ¶ Item niſi interueniret enoꝛ
mitas criminis : quia propter enoꝛmi=
tatem criminis licitum eſt leges tranſ=
gredi.vt dixi ſecundum Innoc.et Bald.
54 ¶ † Tertio caſu quãdo nullo modo pe=
na eſt certa : vel determinata a lege. Et
tunc ſubdiſtinguo. Aut nulla pena eſt li
mitata a ſtatuto.vt quia ſtatutũ:vel lex
dicit ſimpliciter.quod ſit in arbitrio iudi
cis vel quod iudex habeat arbitriũ. Aut
pena eſt limitata cuꝫ culpa plus vel mi
nus arbitrio dicti iudicis:ſi nullo modo
pena eſt limitata a lege vel ſtatuto.et tũc
aut lex vel ſtatutuꝫ dicit:quod poſſit pu
nire vſq; ad moꝛtem:vel quod nõ poſſit
punire vſq; ad moꝛtem ⁊ his duobus ca
55 ſibus non eſt dubium . † quia vbi caſus
legis ibi nulla dubitatio.l . ancille. C.de
furtis.et ita nota.dñs Ioan.de imo.in.l.
ij.ff.de publicis iudiciis. Aut lex vel ſta=
tutum nihil expꝛimit.ſed ſimpliciter cõ=
mittit arbitrio iudicis. Et tunc aut deli=
ctum non eſt conſumatũ ⁊ nõ põt iudex
vigoꝛe arbitrii cõdemnare vſq; ad moꝛ=
tem incluſiue.et ita intelligitur quod no
tat Floꝛia.in.l.item ſi obſtetrix in fi.pꝛin
cip.ff.ad.l.acquil. Aut delictum fuit con
ſummatuꝫ.⁊ tunc bene poterit impone
re penam vſq; ad moꝛteꝫ incluſiue:⁊ ita
intelligatur.d glo.ſingularis in dicto.§.
in ſumma.inſtit.de iniuriis.et ita etiam
intelligãtur doc.ſ.allega.qui tenent . d.
glo. ¶ Si vero pena eſt limitata cuꝫ cul
pa plus vel minus arbitrio dicti pꝛẽtis
vel iudicis.⁊ tunc poterit imponi maioꝛ
pena vigoꝛe dicti arbitrii ꝙ̃ fuerit limi=
tata a ſtatuto itelligẽdo l modica quãti

a ¶ Quia aut pena. hoc idē tꝫ d. Maria. ſozi.in.c. ſicut.de iudeis.qꝺ tñ limitat niſi iudex ꝺ a faceret cā cognita: qꝛ tūc poſſet trāſire ad corpa= lem: vt i.l. qd ergo. ·§·pēagra uioz. ff.de infa.et ibi latiſſime p bald. in repe. bar. i.l. hodie. ff.de peñ. ꝛ.l.ſi ſeueꝛior.de in fa.qꝺ not. ſi.qꝺ.ibi ·§·. notādū.et de rapto. c.ſi archiepiſcopali.

b ¶ Ad iudicē. hoc idem quo ad iudicē dicit dñs maria. fozi.in.d.c.ſicut iudei.

tate arbitrio boni viri:ita tñ qꝺ non poſſit excedere duplū:ſiue tantūdeꝫ:ꝛ ſic non poterit imponi pena mortis:et intelligant alij doc.qui tenent cōtra glo. in.d·§·in ſumma. Et hoc caſu debent ↄſiderari verba ſtatuti. ¶ Quia aut pena[a] limitata eſt pecuniaria:et vigore dicti arbitrij per dicta verba plus ꝛ minus nō poterit trāſire ad penam corporalē.et eā imponere vt dixi ſm Angel. hic:aut pena limitata eſt corporalis vcꝫ qꝺ aliquis puniatur pena pedis: et tunc non poterit fieri trāſitus ad penam corporalem maiorē in alio mēbro ꝛ ſic multo magis non poterit imponi pena capit.: vt dixi ſupra ſm Bal.in.l. cōuenticulam.in.v.col.C. de epiſ.ꝛcle.et ita etiā poſſunt intelligi docto.qui tenent qꝺ in arbitrijs iudex non poſſit imponere penā mortis.contra glo.in.d.§. in ſumma.iſti.de iniurijs. que oīa tene menti pro intellectu gl.d.§.in ſumma. qꝛ alibi nō ita plane et diſtincte examinata repies.

56 ¶ † Et de materia qñ pena eſt arbitraria vide in locis preallegatis.ꝛ adde qꝺ not.in.l.j.ff.de iur.om. iudi.vbi dicit officium iudicis latiſſimum eſt. Et ſi vis ſcire multos caſus in quibus iudex habet arbitrium tam in faciēdo quā in omittēdo.vide in quodā tractatu domini Balꝫ ua.decretorum docto.de bono.qui incipit.ad cōeꝫ vtilitatem. vbi numerat trecentos caſus.

57 ¶ † Secundo caſu principali qñ due vel plures pene alternatiue ſunt impoſite a lege vel ſtatuto tantū:cuiꝰ ſit electio pene:an iudicis/an rei:ꝛ in hoc concordādo oēs opiniones ſic diceremus ſaluo meliori iudicio.arg.l.claudiꝰ.in fi.ff.qꝺ po.in pig.habe.diſtinguēdo tres caſus. Aut vtraqꝫ pena alternatiua ē pecuniaria:aut vtraqꝫ eſt corpalis: aut vna eſt corporalis:alia pecuniaria. ¶ Primo caſu quando vtraqꝫ pena eſt pecuniaria: tūc ſubdiſtingue ſm Bar. Aut verba legis:vel ſtatuti referuntur ad iudicem:[b] ꝛ electio erit iudicis. ¶ Aut referunt ad reū:ꝛ ita electio erit rei.ar.glo.in.l.lucio. ff.de leg.ij. ¶ Nec obſtat reſponſio Bal. in.l.quicūqꝫ.no.dū dicit.quod illa glo.loquitur in creditore fauorabili hic i odioſo:quia ſi ibi fauor deberet opari in omni caſu:eſſet electio creditoris:ideſt legatarij:cum ergo ibi etiā ſit aliquando electio debitoris.i.heredis.iſtud pcedit nō propter odium:vel fauorem:ſed propter verbū quod perſone adijcitur.:qꝛ ſi verba referuntur ad vnuꝫ:ad illum ſpectat electio:ꝛ ita etiā debemus dicere in caſu noſtro. ¶ Aut verba legis:vel ſtatuti ad nemine referunt:vt dicunt:pena ſit centū ducatoruꝫ:vel quinquaginta:et tunc

58 in dubio electio eſt rei.† qꝛ i alternatiuis electio eſt dare debentis.l.plerūqꝫ.in fin. ff.de iure dotium:ꝛ hoc vltimum tenent oēs. ¶ Nec refert:an iſta pena applicet parti ſicut etiā pena furti:an fiſco.argu. l.ſi de interpretatiōe.ff.de penis. cum ſi=

59 milibus. ¶ † Secūdo caſu qñ vtraqꝫ pena alternatiua eſt corporalis:ꝛ hoc caſu teneo indiſtincte:qꝺ electio ſit iudicis qꝛ non memini me legiſſe nō expſſe dicētem:in penis corporalibus alternatiuis ſit electio ipſius rei:ſed ſolū in pecuniarijs bene reperitur: qꝺ in alternatiuis electio eſt dare debentis:vt.d.l.plerunqꝫ. in fi.ff.de iur.do. Sed bene repit tex.cum gloſ.vbi pbat in ↄtrium.ſ.in.l.aut damnū.§.pinde.ff.de penis.et ibi gloſ.in ver.

60 permittentes † vbi dicitur qꝺ iudex non poteſt dare electionem reo eligendi ſibi mortem quaꝫ vult:ꝛ illū tex.ad hoc allegat p ſingulari do.Lud.de ro.in. cxxxj. ſingulari:quod incipit.quero an iudex. vbi dicit.. quod iudex non pōt dare ele=

ctionē pene moriturо:lȝ Nero hoc fece=
rit in ſenecā magrm̄ ſuū:ſȝ illud ſpeciale
eſt in imperatore: vt ibi:ſed aliud eſt in
aliis iudicibus inferioribus.vnde ſi lex
vult:qđ iudex q̄ pōt ⁊ dȝ cōſiderare de=
licti ⁊ rei qualitatē.iuxta.l.reſpiciendū.
in p̄n.l.aut facta.ff.de penis.nō pōt dare
electionem reo:multo minus interpreta
bimur: qđ lex ſine facto iudicis voluerit
reo dare electionē pene:q2 ipſe reus in
dubio ſemꝑ eligeret minorē ſeu mitiorē
penam.facit ad hoc.l.j.§.expillatores.ff.
de effrac.⁊ expil. Itē quis nō eſt dn̄s mē
brorū ſuoꝝ.l.liber homo.ff.ad.l.aquí.ſed
ſi poſſit reus eligere penā corporalē:eſſet
dn̄s mēbroꝝ ſuoꝝ:ergo. ¶ † Itē pro hoc
q2 q̄s nō poteſt fideiubere:nec etiā obli=
gare ſe pro alio ad penā corporalē:vt eſt
tex.cū glo.not.in.xxiij.q.v.cum homo.et
no.Barto.in.l.iul.in fi.ff.qui ſatiſ.cog.et
not.per Cy.in.l.ad cōmentarienſem.C.
de cuſt.reoꝝ.⁊ no.Bal.in titu.de pace cō
ſtā.in.xxvij.col.⁊ Lud.de ro.in.cxxvj.ſin
gulari.qđ incipit.tu ſcis qđ in cauſa cri=
minali. ¶ Licet in hoc cōſuetudo vale=
ret:vt dicit Bal.⁊ Lud.in locis preallle=
gatis. ¶ Et de hoc qđ in penis alterna=
tiuis non pecuniariis electio ſit iudicis
eſt gloſ.ſing.in.c.ſicut iudei.in fi.ſup ver
bo aut excōicatiōis.extra de iudeis.ſm̄
Franciſ.zaba.in.c.inter ceteras.in vlti.
col.in prin.extra de reſcriptis.† vbi dicit
qđ ſi in lege/vel ſtatuto imponitur du=
plex pena alternatiua electio eſt ipſius
iudicis per tex.cū gloſ.fi.in.d.§.ſicut iu=
dei.in fi.quā dicit eſſe ſingularem. ¶ Et
iſto modo intelligo iſtaȝ.l.ſcȝ qđ electio
ſit iudicis non rei:nō propter hoc quod
verba referātur ad iudicē:vt dixit Bart.
in.l.quicūq3.j.eo.quia in hoc nō bene vi
detur dixiſſe:ſed q2 pena corporalis cu=
ius electio nō poteſt eſſe rei:vt dixi.Et in
hoc non teneo etiam Bal.qui dixit in.d.
l.quicunq3.qđ indiſtincte in pena corpo
rali alternatiua electio eſt rei:q2 hoc nō
probatur.l vt ſupradictū eſt. ¶ Nec eſt
bona reprehēſio ſua dū dixit:qđ diſtin=
ctio īter penā pecuniariā ⁊ corporalē ſi=
bi nō placet:cū in penis corporalib9 mi=
tius ſit agendū:preſeritm ſi pſona nō ſit
vilis.alleg.etiā ad hoc.l.ſi de interpreta=
tione.ff.de penis:q2 imo eſt bona diſtin=
ctio inter penā pecuniariā ⁊ corporaleȝ:
vcȝ qđ poti9 in pecuniaria poſſit eſſe ele=
ctio rei/⁊ nō in corporali:nā pena corpo
ralis ſolet apponi ꝑ grauiori delicto q̄
63 pena pecuniaria:qđ p3:q2 eſt maior:†
pena eñ corporalis quantūcunq3 mini=
ma eſt maior regulariter quacūq3 pena
pecuniaria.l.in ſeruoꝝ.in fi.ff.de penis.
et vbi eſt maior pena ibi graui9 eſt deli=
ctū:vt no.glo xxiij.q.j.nō afferam9.que
dicit qđ maiora delicta maiorib9 penis
minora minoribus ſunt puniēda.alleg.
in aut.vt fratrū filij.§ fi.colū.ix.ſed ſic eſt
qđ vbi imponit̄ pena pecuniaria : vbi ſit
min9 delictū q̄ vbi imponit̄ pena corpo=
ralis:ergo miti9 eſt agendū:vbi eſt pena
pecuniaria:⁊ ſic minus delictū q̄ vbi eſt
pena corporalis:⁊ ſic mai9 delictū:vt eſt
tex.in.l.reſpiciēdū.in p̄nc.ff.de penis. Et
ꝑpter hoc facili9 cōcedit̄ qđ in penis al=
ternatiuis pecuniariis ſit electio rei quā
in penis corporalib9:⁊ ꝑ hoc etiā p3 q
nō eſt bona diſtinctio:quā facit Bart.in
hoc caſu:vcȝ aut v̄ba legis:vel ſtatuti re
ferunt̄ ad iudicē:aut ad partē:ſiue reū ꝑ
gloſ.in.d.l.lucio.ff.de leg.ij.q2 illa loquit̄
in debitore:⁊ creditore pecunie:vel alte=
rius rei:nos v̄o loquimur in debitore ſui
corpis:cui9 ipſe re9 nō eſt dn̄s:nec in ip̄o
ꝑtātē h3:vt p3 per p̄dicta. Nec ob.gloſ.
in.l.ſi minor.§.ſi ſeru9.ff.de mino.q̄ dicit
qđ ſi ſeru9 verberibus vel noxe dari d3:
qđ electio eſt ipſi9 dn̄i:q2 illa glo.nō loq̄=
tur de electione iudicis:vel rei:ſed de ele
ctione dn̄i.ſ.rei:vel minoris leſi:⁊ ſic non
facit. ¶ Preterea ibi licet loquātur de pe
na corporali ſerui.que reputat̄ pecunia
ria reſpectu intereſſe dn̄i.facit quod not.
Bart.in.l.j.§.generaliter.ff.de penis. Et
eodē modo nō obſtat.l.fi.⁊ qđ ibi no.ff.de
in ius vo.q2 ibi loquit̄ de electione pene
inter debitorē ⁊ creditorē:nos v̄o loqui=
mur de electione pene inter iudicē ⁊ reū.
64 ¶ † Tertio caſu in penis alternatiuis:
q̄n vna pena eſt corporalis:alia pecunia
ria:cui9 ſit electio.breuiter concludo qđ
ſemꝑ ſit electio iudicis:et nō partis:ſiue
rei:ꝑ ea q̄ ſtatim dixi q̄n vtraq3 pena eſt
corporalis:q2 rōnes q̄ ibi dicūt̄:⁊ hic cō
cludūt:nec p̄dict9 obſt.gl.in.d.l.qđ ſi mi=

nor.§.ſi ſeru⁹.ff.de mino.⁊.l.fi.cū ibi not.
ff.de in ius vocā.q: dixit vt ſtatim dixit.
et iſta materia .ſ. in penis alternatiuis
cui⁹ſit electio:an iudicis:an rei:vide hic
Cy.⁊ Bar.et Bal.ad fi.vide Bal.⁊ docto.
in.l.quicūq̄.C.co.⁊ Bar.in l.j.§ expilato=
res.ff.de effrac.⁊ per Joan.de Jmol.in.l.
ij.ff.de publicis iudicijs.⁊ plene per An=
ge.de arc.in ſuo trac.malefi.in verbo.qđ
amputet̄ ſ.bi man⁹ dextra.⁊ vide Fran=
ciſ.zaba.in.c.inter ceteras.in vlti.colū.in
princi.extra de reſcriptis.⁊ in.c.ſicut di=
gnū.de homicidio ⁊ per Albe.de roſa.in
l.vj.ff.de eo qđ cer.lo. ¶ Quero ſexto:q:
hic dicitur in tex.ſi fugitiui ſerui depre=
hendantur ad barbaricos tranſeūtes.et
gloſ.j.dicit deprehendant̄.ſ.in itinere:ſe=
cus ſi ad hoſtes peruenerint: et ſic facit
differentiā:an fugitiuus deprehēdatur
in itinere:in actu fuge:an poſt completā
65 fugā†.Quid ſi ex forma ſtatuti imponit̄
pena portātibus bladum:vel farinā:vel
aliquid aliud extra diſtrictum:⁊ inuenti
ſunt aliqui portātes:⁊ capti ſunt:anteq̄
ſint extra diſtrictū:an habeāt puniri pe=
na ſtatuti:⁊ vr̄ qđ ſic per iſtū tex.coniun
cta glo.j.in prin.⁊ per.l.qs ſ.ſi fugit:in⁹.§.
idem.celſus ait.el.j.ff.de edil.edic.⁊ vide
qđ ibi ſcripſi de hoc.⁊ per.l.ſi quis nō di=
cā rapere.C.de epiſ.⁊ cle.vbi punit̄ affe=
ctus:l3 nō ſequat̄ effectus.Ecōtra videt̄
qđ nō:q: delictū nō eſt perfectū.l.qui fal=
ſam.ff.de falſ's.¶ Item pro hoc gloſ no=
ta.in l.arboribus.§. fi.in v̄bo vſufruct⁹.
ff.de vſufructu.vbi dicit: lupus exit ſyl=
uam:non tū exiuit:⁊ ibi floria.et qđ dixi
ſ.in prima opi.in fi.⁊ eſt gloſ.ſiſis.xxxij.
66 q.j.cū renunciat̄. ¶†Itē q: in penis ſta
tutoꝝ regulariter nō inſpicit̄ affect⁹ niſi
ſequatur effectus:vt no.hic Bald.⁊ dixi
ſ.in tertia oppoſitione.in fi.⁊ not.in.d.l.
ſi quis nō dicam rapere.C.de epiſ.⁊ cleri.
et in.l.is qui cum telo.ff.ad.l.corne.de ſic
cariis.Quid dicendū eſt.Diſtingue tres
caſus:aut conſtat quod portantes capti
nō habebant animū portandi frumentū
extra diſtrictum.Aut conſtat qđ habe=
bant animū portandi extra diſtrictum.
Aut ſumus in dubio.¶ Primo caſu qñ
conſtat qđ nō habebāt animū portandi
extra diſtrictū:tunc ſine dubio puniri nō
debent:ſed abſolui:quia nec fecerūt:nec
facere voluerunt contra ſtatutum:⁊ ſic
non concurrunt verba:nec ſententia ſta
tuti.iuxta not.in.l.ſi id qđ in princi.ff.de
iuriſ.om.iudi. ¶ Secūdo caſu quando
conſtat qđ habebat animū portandi ex=
tra diſtrictum:qđ poteſt eſſe per cōfeſſio
nem eorū:vt.l.qui ſententiā.C.de penis.
vel quia eſt captus per cuſtodes in limi=
ne diſtrictus:vt.d.l.qui ſentētiā.⁊.l.ſciāt
cuncti ibi vel indicijs ad probationem
indubictatis.C.de probatio.vel ſi prius
confeſſi fuerint qđ volebant portare ex=
tra diſtrictū arg.tex.cū gloſ.in verbo ap
probatū in.l.ſi pretor.§.marcellus.cum
ibi no.ff.de iudiciis.vel alio legitimo mo
do apparere pōt:⁊ tūc ſubdiſtinguit̄ cō=
ſiderando verba ſtatuti:q: aut ſtatutū
loquitur per verba preteriti temporis ſi=
gnificantia actū ex toto perfectum.vt q:
dicit ſtatutum:ſi quis extraxerit frumen
tum:⁊ tunc pena limitata a ſtatuto non
punientur:⁊ ita intelligitur glo.in.d.l.ar
boribus.§.fi.ff.de vſufructu.⁊ glo.xxij.q.
j.cum renunciatur.ſm Bal.hic.⁊ in.d.l.
arboribus.in apoſtillis.⁊ ibi per Floria.
ſed tū hoc caſu extra ordinem puniri po
67 terit:†quia nō eſt omnino abſq̄ delicto
qui delinquere inchoauit:⁊ cum non ſit
determinata pena:punict̄ iudicis arbi=
trio:vt.ff.de penis.l.hodie.et.l prima.§.
expilatores.ff.de effractoribus.⁊ minor
pena debet imponi quam ſi portaſſet ex=
tra diſtrictum:vt.l.j.§.fina.cum ibi no.ff.
de extraordina.crimi.ſm Bal hic et be=
ne.Et idē tenet Bal.in quodam ſuo cō=
ſilio:qđ incipit. cauetur ſtatuto qđ bla=
dum nō extrahatur:vbi tenet ſm Ober=
tum de Bobio q̄ hoc caſu puniatur mi=
nori pena.Aut ſtatutū loquitur per ver=
ba preteriti tēporis:que nō ſignificāt de
neceſſitate actū ex toto ꝑfectū: puta q:
loquit̄ per verbū portauerit:⁊ tūc punit̄
pena ſtatuti:q: tūc nō req̄rit̄ actus con=
ſummatus:ex quo cōtra legē portat ille
qui ad ꝓhibita per legē tēdit.l.ceſar.ff.
de publicanis.ſm Bal.qui ita not.in.d.
l.arborib⁹.in apoſtillis.Aut ſtatutū lo=
quitur per verba que poſſunt ſignifica=
re vtrūq̄ tempus delicti.ſ.tam preteritū
perfectū q̄ imperfectū:vt q: dicit ſtatutū

ſi qđ extraheret: vt. ff. arbor. furtim ceſa- rũ. l. credo. §. ſubſecare. ⁊ ff. de iuriſ. om. iudi. l. ſi id qđ. §. ex ſi dũ proponeret. ⁊ qđ no. glo. in. d. l. arboribus. §. fina. in gloſ. q̃ dicit. lupus exit ſiluã: nõ tñ exiuit: ⁊ tũc debent puniri pena ſtatuti: nec iudex dʒ eſſe clementior lege ſm Bal. hic. ¶ Tertio caſu qñ ſum⁹ in dubio: an habuerit animũ portãdi extra diſtrictũ: tunc aut non poteſt apparere ex cõiecturis: qđ habuerit animum portãdi extra diſtrictũ: ⁊ tũc non poſſunt puniri pena ſtatuti: qꝛ deficit ꝓbatio ⁊ non ius. l. duo ſunt titij. ff. de teſtamen. tutel. aut põt apparere ex cõiecturis: qđ volebãt portare extra diſtrictum: ⁊ tunc diſtingue: vt dixi in ſcđo

68 caſu proxime precedenti. ¶ † Que autẽ ſint iſte coniecture. Dic ſi reperti fuerint in via non recta ⁊ publica: nã tũc eſt mala ſuſpitio cõtra eos: q̃ nõ tenent viã rectã ⁊ publicã. vt eſt caſus nota. ⁊ ibi hoc not. Barto. in. l. ij. C. de curſu publico. lib. xij. ⁊ idẽ not. Bar. in. l. pe. qui fiſcalis. per illũ text. C. de nauiculariis. lib. xj. vbi dicit: qđ ſi reperit quis cũ ſalma frumẽtũ vel cũ aliis reb⁹ vetitis portari extra territoriũ in aliqua via nõ recta ⁊ nõ cõſueta eſt ſuſpectus: qđ eas velit portare extra territoriũ. facit ad hoc. l. eos. in fi. ſm vnam lectionẽ. ff. de falſis. ⁊ hoc mõ dicit qđ põt practicari. l. noſtra ſi fugitiui. dũ dicit ſi fugitiui ſerui deprehendant: quõ poterit ꝓbari: qđ ipſi habuerint animũ tranſeundi: cũ fuerint capti anteq̃ peruenirẽt ad locũ: ⁊ dicit qđ ex qualitate loci facit ad hoc qđ not. Bar. in. l. is q̃. §. diuus. ff. de tutor. ⁊ curato. da. ab his. ⁊ vide ad hoc. l. nõ ſolum. §. annus. ff. de excuſa. tuto. ⁊ qđ plene not. Ang. de are. in. l. imperator. in prin. ff. de appella. hoc tñ fallit quando via vſitata non eſſet ſecura ⁊ inuſitata eſſet magis ſecura: qꝛ tunc licet quis eſſet reptus in via inuſitata: non tñ eſſet mala preſumptio contra eum: vt notatur per glo. in. d. l. eos. in fi. ff. de falſis. vel niſi via vſitata eſſet deſtructa: vel inundatione aquaꝝ occupata: vt hꝫ in. l. ij. §. qđ diximꝰ. ff. ſi quis cautionib⁹. ¶ Sed ſi reperti fuerint in via vel loco indifferenti: vt in via eundi ad molendinũ. Dic qđ dʒ perpẽdi ⁊ iudicari ex qualitate pſone: q̃ cõſueuit talia facere vel nõ facere: vt. l. nõ ois. §. a barbaris. ff. de re militari. cũ ſimili. ⁊ rõne loci: vt. d. l. penul. C. de nauiculariis. lib. xj. et rõne rei prohibite. argu. l. quæro. §. fin. ff. de edil. edic. l. reſpiciẽdũ. §. j. ff. de penis. ⁊. d. §. a barbaris. ⁊ ſic iſtis conſideratis poterit iudex condẽnare vel abſoluere. hoc tamen caſu quando nõ eſt omnino certum: qꝛ deprehenſi reperti fuerunt in loco indifferenti: qꝛ poterant diuertere ad plura loca. in dubio magis eſt ꝓcedẽdũ ad abſolutionẽ quã ad cõdẽnationẽ vt. ff. de penis. l. abſentẽ. Et in caſu quo iudici videret qđ puniri deberent: tunc moderãda eſt pena. qꝛ iudicatur ex preſumptione ſm Bal. hic qui ita intelligit

69 dictum Nico. de ma. ¶ † Sed an deprehenſi poterunt penitere: videt qđ ſic per. l. qui falſa. ff. de falſis. Econtra videt qđ non per. l. quis ſit fugitiuus. §. j. ⁊ §. idẽ celſus ait ſi ſeruus. ⁊ quis quaſi preuentus eſt: vt. ff. de edil. edicto. l. ſi quis poſtea. ⁊ l. edicto. in ꝓn. ff. de iure fiſ. Et iſtud tenet Guido de ſuzaria. ⁊ Nicolaus de matarellis: vt refert hic Baldus. Et idẽ tu teneas: quia nõ eſt ſui arbitrij poſtq̃ in laqueum inciderunt. l. in laqueum. ff. de acqui. rerum domi. facit. l. qui ea mẽte. cum ibi nota. ff. de furtis. ⁊ ſi aliter diceremus: faciliter poſſent legẽ ⁊ iudicez deludere: qđ eſſet abſurdũ ſm Bald. qui ita tenet hic. ⁊ idem notat Flo. in. d. l. arboribus. §. finali. in fine. ff. de vſufructu.

70 ¶ † Sed quid ſi nõdũ ceperunt portare frumentum: ⁊ ſic non fuerunt reperti in itinere: ſed fecerunt aptare ſalmas ad portandũ frumẽtũ. Dic qđ nõ puniẽt: quia iſta preparamenta non faciũt rem nõ eſſe integrã: vt. l. ſi pecuniam. in prin. ff. de condi. ob cauſam. ita dicit notanter Bald. in. d. l. arboribus. ff. de vſufructu. in apoſtillis.

71 ¶ † Maior aũt dubitatio eſt: ſi iſti non fuerunt reperti in itinere: ſed preparauerunt frumẽtum in domo ipſum occultando vel in aliquo alio loco occulto: vt poſſint poſtea portare. Dic qđ hoc caſu: quia inceperunt aliquem actum ꝑuenire: puniri debẽt. ⁊ de hoc ꝓbat in. l. quis ſit fugitiuus. in. §. idem ait interrogatus. ⁊ ibi hoc not. in primo no-

tabili in fine.ff.de edili.edic. et probatur optime in.l.ſi concubina.§.res amotas.ff.re.rũ amotarũ.& adde qđ dicã in ſequẽ
72 ti qõne. ¶†Quero ſeptimo iuxta predicta:q: dixi in precedẽti qõne:ꝙ ſi ex forma ſtatuti imponitur pena portãtibus bladũ:vel aliquid aliud extra diſtrictũ & aliqui ſunt inuenti portantes & capti. Quid ſi ſolũ fuerunt viſi: ſed non capti. Nunquid incidãt in penã ſtatuti perinde ac ſi fuiſſent capti. Et videt ꝙ ſic: q: inuenire quis dr:licet non apprehenderit:vt.l.nunꝗ.§.theſaurus.et hoc videt tenere Angel.in.l.iij.§.honoratius.ff.de acqui.poſſeſ.¶In cõtrariũ videt tex cõiuncta glo.§.itẽ lapilli.eo.titu.vbi dr ſm vnũ intellectũ glo.ibi.ꝙ ſi quis promiſit inuenire barſatorã latronẽ: non liberabitur:licet inuenerit eũ ſi non exhibeat.
73 ¶†Et per illũ tex.dicit ibi Barto. ꝙ verbum inuentus vel inuenire non verificatur in ſolo aſpectu: ſed apprehenſionem requirit.allegat etiã ad hoc qđ notatur in.l.j.in prin.ff.de acquiren. poſſeſ.
74 et dictũ.§ theſaurus.†Et per hoc dicit Bar.in.d.l.ſi barſatorã.ꝙ ſi ſtatutũ dicit ſi quis fuerit inuentus cũ armis:ſi nõ eſt captus non dr inuentus:q: nõ ſufficit ſola viſo ſine captura.& idẽ dicit ipſe Bar. in.l.j.in princ.in antepe.col.ff.de acquir. poſ.& idem tenet Cy.in.l.licet.in.iij.q.C. de acquirẽ.poſſeſ.Idẽ etiã tenet Bal.in
75 l.lapilli.in fi.ff.de rerum diui.† vbi dicit ꝙ ſi ſtatuto cauetur ꝙ quicũꝗ fuerit inuentus cũ cultello ſoluat decẽ.& quidã viſus eſt cũ cultello q: ille non ſoluit: q: nõ eſt inuentus:licet ſit viſus ſm Ja.de
76 ra.& Cy.in.d.l.licet.Idẽ dicit Bald.† ſi ſtatutũ dicit ꝙõnẽ inuente cũ perlis ſoluant decẽ. nam ſi ſunt viſe per officialẽ: ſed nõ apprehenſe non tenent: qđ dicit eſſe notũ.Et pro hoc videt eſſe tex.in.l.ſi fullo.in princi. cum gloſella ſuper verbo inuenit veſtimenta.& glo.ſubaudit et habuit & illum tex.cum gloſ. inducit ibi Do.Pau.de ca.ad ſtatutũ quo cauet: vt inuentus cum armis puniat tali pena: qđ non dicat inuentus per familiã niſi fuerit captus:vl ad palatiũ ductus: vel dederit fideiuſſores de ſe preſentãdo: lz familia viderit ipm cũ armis.Itẽ hoc vř tenere Bart.in.l.tutor.qui repertoriũ.in
77 ij.col.in fi.ff.de admini.tut.vbi dicit† ꝙ inuentariũ dr:quia reperta & inuenta in bonis pupilli ibi deſcribunt: vt notatur per glo.in prin. Sed inueniri dr illud proprie qđ manibus apprehendit:vt inſtit. de rerũ diui.§.itẽ lapilli.& d.l.ſi barſatoram.Ex quo decidit Barto.ſingulariter
78 in.d.l.tutor.qui repertoriũ.† ꝙ licet tutor teneatur facere inuentariũ de oĩbus rebus pupilli de quibus in bonis ſuis non reperit inſtrumentũ:ꝙ tutor non tenetur ponere in inuẽtario anteꝗ exigat qđ eſt valde no.in practica. ¶Quid dicendũ. Reperio Ange.de peruſio in hac materia varie ſcripſiſſe.nam in.l.iij.§.ho
79 ratius.ff.de acquiren.poſſeſ. dicit† ꝙ ſi ſtatutum punit inuentũ cum armis vel ad ludũ azardi: quo ad ipoſitionẽ ordinarie pene ſtatutũ,non conſiderauit inuentionẽ perſone:ſed delicti. et ideo ludente conuicto imponi poterit pena ſtatuti.arg.l.j.C.de raptu virgi .et.c.ꝗꝗ.de vſuris.li.vj.coniuncta.l.iij.in princi.C.de veteri iure enucle.vbi pluries habet hoc verbũ inuenerit.ſed ſi ſtatutũ premiaret officialẽ inuenientẽ ludẽtes:tunc cũ exorbitat a iure,cõi non conſequit premiũ: niſi ludens perſonaliter inueniat.ſic intelligit.l.ſi barſatorã. hoc eñ premiũ de iure cõmuni nõ eſt cõcedẽdũ. & intelligitur ſtatutũ premiaſſe:vt officialis ſit ardentior ad prohibẽdũ ludũ. ¶Sed idẽ Angel. in auť.de ſanctiſſimis epiſcopis §.reuerendiſſimis.colũ.viij. dicit aliter:
80 videlicet† ꝙ ſi ſtatutũ eſt:ꝙ ſi quis fuerit inuentus cõmittere homicidiũ capite puniat:ꝙ tunc inuentus dr qui cõmiſit:licet non ſit repertus in flagranti crimine. arg.illius tex. ꝙ dicit eſſe verũ vbicunꝗ inuentio non facit crimen: ſed illi qđ fit eſt neceſſe qđ inueniat. verbi gra=
81 tia.†dicit ſtatutũ ſi quis fuerit inuẽtus arma portare: tãta pena puniat: ſtatutũ hic nõ punit portãtẽ ſimpl'r: ſed portantẽ inuẽtũ:q: ſine inuentione crimen nõ eſt:qꝛ ſtatutũ crimen facere voluit. Exemplũ eſt etiã in ſtatuto dicente.ſi qs fuerit inuentus de nocte.nã ire de nocte nõ eſt maleficiũ:ſed ſtatutũ facit tũc maleficiũ cũ vadit de nocte & puniť:tunc eſt

necessaria inuẽtio. et dicit ꝙ ita practica
tur in ciuitate Perusij. ⁊ ad hoc allegat
gloſſ. in. d. l. ſi barſatorum. C. de fideiuſ.
82 † Adde tu ꝙ imo nõ eſt licitũ ire ꝑ ciui-
tatẽ vel per domos alienas de nocte: vt
ꝓbat tex. ↄiuncta gloſſ. fi. in. l. itẽ nihil. ff.
de ſer. ru. predio. ⁊ ibi hoc no. do. Pau. de
ca. ¶ Quero octauo ſtante antedicto ſta
83 tuto de quo in precedẽti qõne. † Accuſa
tus eſt aliqs ꝙ extraxit bladũ: vel aliqd
aliud ꝓhibitũ extra diſtrictũ: vel ꝙ por-
tauit arma: vel ꝙ iuit de nocte: et accu-
ſans ꝓbauit per teſtes: nunquid ꝓpter
hoc debeat puniri. Uel ſi ſtatutũ ꝑmiat
inuenientẽ aliquẽ facientẽ ↄtra ſtatutũ.
Alber. de roſa. format iſtã qõnem in ſuo
opere ſtatutoꝝ in ſcđa parte. q. cxxiiij. et
84 dicit: † ꝙ ſi ſtatutũ dicat ꝙ ſi qs fuerit in
uentus ludere ad taxillos. vel tenere lu-
dum taxilloꝝ: puniaꝫ in decẽ et medie-
tas ſit accuſatoris. Et aliquis accuſatꝰ
fuit: qđ luſerat ad taxillos: vel tenuerat
ludũ taxilloꝝ: ⁊ accuſator hoc ꝓbauit ꝑ
teſtes: nunqđ habebit dimidiã: et dici vꝫ
ꝙ ſic. C. de penis. l. qui ſnĩam. ſed dicit qđ
Jaco. de are. tenet cõtrariũ: qꝛ ſtatutũ re-
quirit ꝙ ſit inuentus: ⁊ ſic non ſufficit ꝙ
ſit ↄuictus per legẽ. ff. de adulterijs. l. qđ
ait lex. vbi etiam hoc ponit idẽ albe. de ro
ſate. et facit. d. l. ſi barſatorum ⁊ idẽ ponit
in. d. l. licet. C. de acquirẽ. poſſeſſ. et in ſuo
primo alphabeto. in ver. vẽditionis ver-
bo. Circa qđ adde que dicam in qõne ſe-
quenti: ⁊ qđ dixi in queſtione precedẽti.
85 ¶ † Quero nono qđ ſi ſtatutũ dicit. ſi qs
fuerit deprehenſus portare bladũ extra
diſtrictũ: vl' cũ armis puniaꝫ tali pena. ⁊
ꝓbatur ꝙ aliquis portauit bladũ extra
diſtrictum: vel portauit arma: nõ tñ fuit
captus cũ blado: vel cum armis: an debe
at puniri pena ſtatuti. ⁊ tex. cum gloſſ. in
ver. deꝑhẽſus. in. l. j. C. vbi ſenatores vel
clariſſimi. facit ꝙ ſic. Jn ↄ̃trium facit. d. l. ſi
barſatorum. et qđ ſupra dixi in. vij. q. Jn
hac qõne dicit do. Paul. de ca. in. d. l. j. C.
vbi ſenatores vel clariſſimi. qđ ſi ſtatutũ
diceret deprehẽſus portare arma. vel ex-
trahere extra diſtrictũ. qđ tũc dꝫ puniri
per. d. l. j. ſed ſi diceret deprehenſus cũ ar
mis vel cũ blado ⁊c intelligiꝫ. ſ. per fami-
liã. ⁊ idem fortius ſi hoc diceret expreſſe.
¶ Sed tenendo opinionẽ Cy. ⁊ Barto. ⁊
alioꝝ: de quibꝰ dixi. ſ. in. vij. q. nõ ꝓcede-
ret iſta diſtinctio: qꝛ in omni caſu requi-
tur quod apprehendaꝫ. Et in caſu huiꝰ
qõnis nõ: et nõ vꝫ mihi qđ poſſit eſſe du-
biũ: qꝛ ſi dubitaꝫ vbi ſtatutum loquiꝫ ꝑ
ver. inuentus. et cõiter teneꝫ ꝙ requiraꝫ
apprehẽſio: non dꝫ habere dubiũ vbi ſta
tutũ loquiꝫ per ver. deprehẽſus. lꝫ gloſſ.
in. d. l. j. in ver. deprehẽſus. videꝫ velle qđ
deprehenſus in crimine dꝛ ille cõtra quẽ
eſt probatũ crimẽ: licet per familiam nõ
ſit deprehenſus: vel captus: quã glo. ſal-
uat do. Pau. ibi per diſtin. vt. ſ. ſtatim di-
xi. Sed mihi non placet per predicta.
86 ¶ † Quero decimo ⁊ vltimo qđ dicatur
membrũ: ⁊ qđ veniat appellatione mem
bri. Dic vt plene dicam in auꝫ. ſed nouo
iure. que ſtatim ſequiꝫ: vbi ponemꝰ ma-
teriã pene furti: ſicut in principio huius
legis pollicitus ſum: quia conuenit ibi
melius.

¶ Auctentica.

1 Furi membri abſciſſio vbi pro crimi
ne debeꝫ: vna ſola manus abſcindi dꝫ: et
pro furto quis nõ debet mori: nec ſibi ali
qđ membrũ amputari: et fures dicuntur
qui ſine armis delinquũt: ſed qui violẽter
aggrediuntur. penis legalibus puniri
debent.
2 Membrum vbi de iure veteri abſcindi de
beat: de iure nouo vna ſola manus tãtũ
amputari debet.
3 Manus amputatio minor pena eſt quã
pedis.
4 Mẽbroꝝ diſſolutio grauior eſt vtriuſqꝫ
manus abſciſſione.
5 Pena abſciſſionis membri duplicari nõ
debet.
6 Manus membrum eſſe dicitur.
7 Pena vbi generaliꝫ imponaꝫ: non cenſe-
tur eſſe impoſita pena illiꝰ generis gra-
uiſſima: nec etiã minima ſed mediocris.
8 Fur pro furto mori nõ dꝫ: nec mẽbri ab-
ſciſſione puniri: ſed fuſtigari tantũ.
9 Fures proprie ſunt qui occulte ſine ar-
mis delinquunt.
10 Delicta publica grauiora ꝙ̃ occulta exi
ſtunt.
11 Legum correctio in dubio euitanda eſt.
12 Cõſuetudo puniẽdi fures tã in lombar-

dia q̄ in tuſcia quomodo ſe habeat.

13 Membri abſciſſione quibus in caſibus aliquis puniri debeat.

14 Membri abſciſſione tributoꝝ exactores puniri debēt ſi nō faciūt de ſuſceptis libros vel ſcripturam: vbi ſcribi debet id qđ publici exactores exigunt.

15 Introitus cōis ad ſcribēdum poſitus: ſi deficiat in ſcribendo aliquē particularē introitum: pena manus punitur.

16 Nouellarū librū allegare licitū eſt.

17 Nouellaꝝ librū an iuſtinian⁹ ꝯpoſuerit.

18 Nouellaꝝ liber iuris ciuilis liber exiſtit.

19 Nouellarū liber an ante autenticorū librum editus a Juſtiniano ſit.

20 Nouellarū liber an ſit autenticus.

21 Tabellioni qui fecit falſum inſtrumentum manus abſcindi debet.

22 Leges lombardas in iure an allegare licitum ſit.

23 Cōrad⁹ imꝑator quā ꝯſtitutionē fecerit.

24 Imꝑator ꝯſtituendo legē eā gn̄alē facit.

25 Imꝑatores noui: leges nouas condere poſſunt: ⁊ legibus antiquis derogare.

26 Leges lombardorum fuerūt Caroli imperatoris.

27 Libros gentilium allegare et inducere poſſumus.

28 Conſuetudines: q̄ non ſunt generales: ſed ſpeciales allegari non poſſunt.

29 Gloſſa: q̄ fons lōbardoꝝ dr̄ quenā ſit.

30 Decretales vl' leges extrauagātes: ſi obuient ꝯſuetudini: q̄ ꝓbabilis ſit: ⁊ legitime p̄ſcripta: poti⁹ ipa cōſuetudo ſeruat̄.

31 Argumentum a noīe an licitum ſit.

32 Bartolus ex poteſtate imꝑatoris ſibi attributa gloſauit extrauagantē ad repu mendū: ⁊ qui ſint rebelles. Odofredus autem titulum de pace conſtantie.

33 Tabellio ſi ſuꝑ feudi alienatione illicite facta inſtr̄m ꝯfecerit: manū amittere dʒ.

34 Delinquēs ſi mēbri pena puniri debeat ⁊ per ꝯn̄s pena man⁹: in qua manu puniēdus veniat: an. ſ. dextera vel ſiniſtra.

35 Manus duas ſi delinquēs habeat: quarum vna prorſus arida ſit: que ſibi abſcindi debeat.

36 Arboris appellatione ꝯtinet̄ etiam illa: cuius radices viuere deſierunt.

37 Manū tantūmodo vnam ſi delinquens habeat: an illa ſibi amputari debeat.

38 Lex vel ſtatutū de manus amputatione loquens ad duas reſtringi debet.

39 Manū vnā habēti an imputari debeat ſi ſnīa lata fuerit a qua appellatū nō ē.

40 Manum nullam ſi delinquēs habeat: qua pena puniatur ſtatuto ſtāte q᷑ manus abſciſſione puniri deberet.

41 Statutū ſi dixerit: q᷑ vulneranti aliquē in platea manus abſcindat̄: ⁊ quiſpiam pluribus vulneribus aliquē eodē tempore in platea vulnerauerit: an plures ſibi ſint manus abſcindende.

42 Bannitus aliquis vnius delicti ratione in amputatione manus: ſi ex alio delicto in capitis amputatione bānniatur qualiter executio fieri debeat.

43 Membrum quid ſit: ⁊ quid membri appellatione contineatur.

44 Fur qua pena puniri debeat.

45 Latro publicus quis dicatur.

46 Fur ſimplex qui ſit.

47 Fur famoſus qui appelletur

48 Latro ſimplex qui nominetur.

49 Latro publicus vel famoſus q̄ dicat̄.

50 Gloſſa ſemper ſm̄ tex. intelligi debet.

51 Famoſus latro an ſit q̄ tria furta fecit.

52 Pena furum ⁊ latronū quenā ſit.

53 Furū aliqui improbi ſunt: aliqui improbiores: aliqui improbiſſimi: aliqui pluſq̄ improbiſſimi.

54 Domeſticus qui dicatur.

55 Filius eſt patri domeſticus: ⁊ pater filio.

56 Uxor eſt domeſtica marito: ⁊ econtra.

57 Cliēs ⁊ libert⁹ ſunt patronis domeſtici.

58 Familiares et ſeruientes domeſtici dicuntur.

59 Domeſtici etiā appellātur quibus patrie ratione vel dominice poteſtatis imperari poteſt.

60 Domeſtici dicunt̄ omnes: q̄ de alicuius familia exiſtūt: ſiue liberi ſint ſiue ſerui.

61 Furtum leue vel paruū: vel graue ſiue magnum quod dicatur.

62 Furtum manifeſtum quando dicatur.

63 Statutū nullū Verone de furtis habet̄: ſed q᷑ arbitrio poteſtatis et curie totius furta committantur.

64 Pena dupli et quadrupli pro furto rome exigitur.

65 Pena q̄ ꝑ iudicē imponi poſſit: qn̄ a lege pena extraordinaria. imponenda venit

66 Furat qui ſemel veniã meretur a furca.
67 Puniẽdꝰ qs nõ eſt ꝓpter primã offenſam.
68 Furtũ vnum dr: qd de vno loco: vno cõtextu: vno tempore cõmiſſum eſt.
69 Furtũ vnũ eſt: ſi quis vnã rem in diuerſis materijs ꝯtractauit: licet in quolibet territorio deprehenſus puniri poſſit.
70 Furta plura feciſſe diuerſis tpibus ſi qs cõfiteatur: ſue cõfeſſioni ſtandũ non eſt.
71 Furta plura: eodẽ loco ⁊ diuerſis tpibus ſi qs feciſſe cõfiteatur. quid agi debeat.
72 Furtũ vnũ vel plura an dicat: ſi qs vna nocte iuerit cum vno ſacco ad domum vnius: ⁊ quinq3 milij quartas ſurripuerit: deinde iuerit ad domũ alterius: ⁊ ſurripuerit alias qnq3 quartas milij: quas repoſuerit in eodẽ ſacco: deinde eadẽ nocte continuando: intrauerit domũ alterius: ⁊ alias ſex milij quartas ſurripuerit: ⁊ eas in eodem ſacco repoſuerit: domumq3 ſuam aſportauerit.
73 Furtũ an vnũ cõmiſſum dicat: ſi qſpiã volens furari frumentũ vicini ſui iuerit cum vno ſacco: ⁊ ipm de dicto vicini frumento impleuerit ⁊ domũ ſuã portauerit: et quia ſimul totum frumentum portare nõ poterat: bis rediſt cum dicto ſacco: et ſic ſucceſſiue portauit tres vel quatuor ſaccos de dicto frumẽto ipſum ſurripiendo ⁊c.
74 Accuſatio vna vel plures quando dicatur: ⁊ quando vnum teſtamentũ vel plura: ⁊ quando actio: vel vnus libellus: vel plures remiſſiue.
75 Furtũ qd quiſpiã cõmiſit: ſi ita magnuz fuerit: qd tribus paruis equiualeat: an cõmittens ſuſpendi debeat.
76 Tutela vna magna ita a tutela ſecũda immunitatem preſtat: ſicut tres ab onere quarte excuſant.
77 Lex vbi non diſtinguit: nec nos diſtinguere debemus.
78 Pene in dubio moliende ſunt: nõ autẽ exaſperande.
79 Qualitas furãtis: ⁊ qualitas illius cui furtum factum eſt: indicat furtum magnum vel paruum.
80 Furtũ ſi ille cui factũ fuerit: vel etiã ipſe fur eſt filiuſfa. ⁊ ſic in bonis parũ vel nihil habet: ſed eiꝰ pater eſt diues: an furtum magnũ ⁊ paruum reputabitur.
81 Statuto ſi caueat q nullꝰ ad aliqd offim eligi poſſit: niſi habeat in bonis libras trecẽtas: nunqd filiuſfa cuiꝰ pr̃ vltra li. ccc habeat ad tale offm eligi poſſit.
82 Dñi appellatione filius continet.
83 Statuto caſtri vel ville ſi caueat: q nullus ibi pt̃ãs eligi poſſit: niſi centũ bubulcas terre habeat: nunqd filiꝰ: cuius pr̃ mille bubulcas h3 in ptãtẽ eligi poſſit.
84 Statuto ſi diſponat: q nemo miles eſſe poſſit: niſi habeat in bonis mille: ſi filiuſfamilias nil habeat: ſed pater ſic: an ipſe filius habilis reputetur.
85 Furtũ ſi ille q facit: vel ille cui furtũ fit: ſit maritꝰ vel vxor: et ipſe paruz habet. ſed eiꝰ ꝯiunx diues ſit: an diues reputabit.
86 Statuto ſi caueat q habẽs in bonis mille ꝓ cõi vnũ equũ tenere debeat: ⁊ aliqs ex ꝓprijs bonis habeat quingenta: et ex vxoris dote alia quingenta: an patrimonium ſuum cum dote cõiunget: vt equũ pro cõmuni tenere debeat.
87 Furto q quis ſuſpendi non debeat: quibus in caſibus locum habeat.
88 Lex ſub congruo titulo debet eſſe poſita: ⁊ ſcdm eum intelligi debet.
89 Furto pro primo q quis puniri non debeat: quomodo intelligatur.
90 Furẽ aſſociãtes ⁊ faciẽtes ei cuſtodiã: ne deprehendant: an ꝓprie fures exiſtãt.
91 Virginem deflorans an furtum commiſiſſe dicatur.
62 Furto pro primo de iure lombardo oculus euelli debet: pro ſecũdo naſus ſcarpellari: pro tertio aũt debet mori.
93 Delictum vnuz qui ſepius cõmiſit: magis punitur q̃ qui ſemel tantum.
94 Furtis pro tribꝰ magnatiuis: puta gallinis ⁊c. qũo quis condemnari debeat.
95 Degerarij pluſq3 fures puniendi ſunt.
95 Relatiuum qui ad ſuum antecedens referri debet.
97 Rapere furari eſt.
98 Statuti forma vel cõſuetudinẽ ſi ſepius cõmittens furtum mori debeat: et vnus commiſit in vno loco vnum paruum furtum: ſed alibi plura: an illa furta alibi cõmiſſa furti parui delictuz aggrauent: ita q tãq3 famoſus fur ſuſpẽdi debeat.
99 Furta i diuerſis locis cõmiſſa nõ tantũ qualificãt furtũ factũ i vno loco: ſed etiã

In furtorum numero computantur.

100 Furta tria ſi quiſpiam cōmiſerit in vno loco: vel alio: ⁊ pro primo ⁊ ſecūdo punitus fuerit: an pro tertio furto vltimo loco commiſſo mori debeat.

101 Furtū magnū delictū atrox appellat.

102 Saccularii qui ꝓprie dicantur.

103 Craſſatores quare fures dicantur.

104 Legales pene que dicantur.

105 Craſſatus tātū ſemel ſi quiſpiā fuerit: tenetur. l. iulia de vi publica.

106 Pena damnationis in metallum hodie in vſu non eſt.

107 Latrones famoſi etiam inſignes latrones dicuntur.

108 Statuti forma ſi latro famoſus intelligatur q̄ tria furta fecerit: locū habet: ſiue quis ea ſimul: ſeu ſucceſſiue fecerit.

SEd nouo iure. Iſta autētica ſituata eſt ſup. l. ſi fugitiui. C. de ſeruis fugitiuis. ⁊ ſumpta eſt ex corpe autenticorum. in auč. vt nulli iudicū. §. q͛ vero. col. xj. vt dicitur hic in glo. fi. ⁊ habet pulchram materiam de pena furti: quā īfra pleniſſime examinabo. ¶ Et diuidit in quatuor partes. ¶ In prima corrigit. l. ſi fugitiui. in vno: videlicet in abſciſſione membri. ¶ In ſecunda parte ponitur que ſit pena pro furto. ¶ In tertia qui dicant fures. ¶ In quarta q̄ pena imponatur illis qui violenter aggrediūtur. Secūda ibi. Sed pro furto. Tertia ibi. Fures ſūt. Quarta ibi. Qui vio-
1 lenter. Et hoc dicit in ſumma. † Ubi pro crimine abſciſſio membri furi debetur vna ſola manus debet abſcindi: ⁊ ꝓ furto quis non debet mori nec ſibi aliquod membrū abſcindi. Et fures dicūtur qui occulte ⁊ ſine armis delinquūt. Sed qui violenter aggrediūtur penis legalibus puniri debent. h. d. in terminis ⁊ in ſumma. Uel ſic. Ubi in corpꝰ pena venit imponenda hodie loco pedis manꝰ abſcinditur quod locū non habet in furto. ſed alia pena extraordinaria puniatur: et publicus fur furcis ſuſpenditur. h. d. ſm Raph. Uel ſic. Hodie iure autenticorū loco amputationis pedis ſuccedit manus abſciſſio. pro furto vero ſolum debet imponi fuſtium caſtigatio: ſed pro latrocinio furca. h. d. ſm Florianum. ¶ Nota primo q͛ dixi in ſummariis: ex quibus colligitur ſenſus ad iſtum text. de quo. ſ.
2 dicetur. † Et maxime nota q͛ vbicūq; de iure veteri debebat membrū abſcindi: q͛ de iure iſto debet vna ſola manus tātum amputari. vt hic. ⁊ in. §. penul. in auten. vt nulli iudicū. ⁊ no. gl. in auč. de mādatis principum. §. reges. in ver. amputatio. col. iiij. que dicit q͛ pena manus eſt hodie generalis cuius debet incidi aliquod membrū per legē: vt ꝓbatur in dicto. §. penul. ⁊ hic in quibus caſibus habeat locum in iure membri abſciſſio. di-
3 cetur infra in. j. q. ¶ † Nota ſecundo ex iſto textu coniuncta. l. ſi fugitiui. ē. eo. q͛ minor videtur eſſe pena amputatio manus q̄ pedis: cui adde qd maior pena eſt amputatio pedis q̄ effodere oculū ſm Bal. in. l. binas edes. alias incipit gaius ff. de ſeruitute vrbanorum prediorum.
4 per illum textum in apoſtillis. † Item q͛ diſſolutio membrorū grauior eſt vtriuſq; manus abſciſſione: ⁊ intellige de diſſolutione membrorum quādo ita diu trahitur brachium qd euellatur ab armo: vt eſt tex. in auč. vt nulli iudicum. §. penul. quia vero coniuncta ibi glo. in ver. articuli. col. viij. qd nota cōtra iudices crudeles qui faciunt dimittere brachia in
5 tortura. ¶ † Nota tertio in ṽbo ſola manus qd pena abſciſſionis mēbri non debet duplicari. vnde ſtatuta que loquunt de duplicatione penarū: non habent locum in pena mutilationis membri. ⁊ de materia duplicationis penarū. vide per Bartolū in. l. ſanctio legum. ff. de penis.
6 ¶ † Nota quarto q͛ manus dicitur eſſe membrū: ⁊ ad hoc ſemper allegatur iſta autentica. Que autem dicantur mēbra: et quid contineatur appellatione mēbri ponitur hic per Bald. ⁊ doct. ⁊ ego dicā
7 infra plenius. ¶ † Nota quinto q͛ vbi pena imponitur generaliter non cenſetur eſſe impoſita grauiſſima pena illius generis: nec minima ſed mediocris. ad quod facit. l. legato generaliter. ff. de le-
8 ga. j. ¶ † Nota ſexto in ſecunda parte q͛ fur pro furto non debet mori: ⁊ ſic nō debet vltimo ſupplicio puniri: nec etiā mēbri abſciſſione: ſed tantū fuſtigari. vnde contrarium

cõtrariũ qđ de facto ſeruatur in multis locis potius eſt de conſuetudine vel ex lege municipali ꝙ de iure. de quo infra dicetur in ſecũda oppoſitione. et pleniſ-
9 ſime in.q.iiij. ¶ † Not. ſeptimo in tertia parte q̃ dicant̃ fures nã ſunt illi q̃ occul-
10 te ſine armis delinquũt. ¶ † Nota octa- no in quarta parte ꝙ grauiora ſunt delicta publica ꝙ occulta. et maxime cum cõtinẽt violentiã: vt inſti. vi bonorum raptorũ. §.j. ¶ Opponit̃ primo cõtra primã partẽ. de leg. iij. §. de his. z. d. l. cornelia. in fine principij. ff. ad ſyllanianũ. vbi fugitiui puniunt̃ lege cornelia non pena de qua hic. glo. hic. in fine. ſoluit faciendo cõtrariũ: q2 ibi aliter puniunt̃ ꝙ hic. z ſic ibi eſt ſpeciale: quãdo dominus reperitur interfectus. et ſerui z quib⁹ libertas in teſtamento relicta eſt fugiunt. ¶ Opponitur ſecũdo cõtra ſecũdã partem: z dum dicitur ꝙ quis pro furto nõ debet puniri vltimo ſupplicio. vel membri abſciſſiõe. d. §. ſi quis quinq3 ſolidos. in titu. de pace tenenda. z eius violatoribus in vſibus feudorũ. vbi dicit̃ ſic ad literam. Si quis quinq3 ſolidos valens vel amplius furatus fuerit: laqueo ſuſpẽdat̃. ſi minus ſcopis et forpice excorietur z tondeat̃. Sol. ille. §. videt̃ corrigere iſtã auctenticã: q2 eſt ius nouũ. z ꝙuis hoc ſit durũ: ꝙ pro quinq3 ſolidis fur debeat ſuſpendi: lex tamẽ ita ſcripta eſt: et ſic debet obſeruari. l. proſpexit. ff. qui z a quib⁹. ita dicit glo. no. in. c. j. §. iniuria. in glo. magna ſuper verbo furtũ. in fine. in ti. de pace iura. fir. in vſibus feudorũ. ita no. doc. hic. ¶ Alij ſoluunt in. d. §. ſi quis quinq3 ſolidos. ꝙ ille text⁹ loquit̃ in ſpeciali caſu ꝑpter violationẽ pacis. z iſta videt̃ vera ſolutio: q2 nõ violat illã literã: z cõgruit dicto titulo de pace tenenda. facit. l. imperatores. ff. de in diem addictione. z. §. q̃bus. in prima ꝯſtitutione codicis. z hoc modo intelligũt gloſ. in. d. §. iniuria. ſcilicet ꝙ loquat̃ in terminis dicti tituli de pace tenenda: vt refert do. Jac. de alua. in. d. §. ſi quis quinq3 ſolidos. z ego teneo illum intellectum pro vero ad illum. §. q2 ꝑ eum nõ corrigun-
11 tur alia iura. † Ex quo legum correctio in dubio eſt euitanda. l. precipim⁹. in fi. C. de appel. z. l. ſancimus. C. de teſtamẽtis. ¶ Alij dicunt ꝙ deciſio dicti. §. ſi quis quinq3 ſolidos. eſt hodie abrogata per cõtrariã cõſuetudinẽ. ita dicit glo. no. in c. j. §. iniuria ſuper verbo factum in ſuis verbis finalib⁹. z dicit hic Cy. ꝙ illa gl. in fi. eſt cauſa ſcorpionis: et ſic de cõſuetudine non ſeruatur deciſio dicti. §. ſi quis quinq3 ſolidos. et ita tenet ibi Jacob. de bel. z Andreas de iſernia. z Nico. de neapo. et Barto. z do. Jaco. de alua. qui dicunt ibi ꝙ hodie nõ ſeruatur in Jtalia: vt pena illius. §. locum habeat per cõtrariam conſuetudinem. z idem tenet Sandinus in tractatu ſuo de maleficijs. in rubrica de pena furum in pe. q. vbi dicit ꝙ de conſuetudine non ſeruatur ille. §.
12 nec etiã ſeruantur iura cõmunia. † Jmmo conſuetudo ſic habet ita ꝙ puniantur fures ſm legem lombardam: immo tam in lõbardia ꝙ in tuſcia. Tu dicas ꝙ immo hodie nec in lõbardia nec in tuſcia ſeruãtur leges lombardorũ: maxime in hoc de quib⁹ legibus lombardorũ dicet̃ j. in prima. q. verſi. quartus caſus. dicit autẽ Bart. ꝙ hodie habemus ſtatutũ in qualibet parte Jtalie: et illud obſeruat̃. Sed adde ꝙ Uerone nullum eſt ſtatutũ ſpeciale de pena furti. ſed pena eſt arbitraria arbitrio. d. poteſtatis z toti⁹ curie vel maioris partis eius: nec de conſuetudine hic Uerone ſeruatur: ꝙ pro quinq3 ſolidis ſiue aureis ſuſpendatur: nec membri abſciſſionem patiatur. De intellectu tamen dicti. §. ſi quis quinq3 ſolidis. dic vt infra dicetur in materia
13 pene furti in decima q̃ſtione. ¶ † Quero primo pro declaratione prime gloſ. hic in quibus caſibus debet quis puniri in abſciſſione membri. et glo. hic reſpondet ꝙ in quatuor caſib⁹. ¶ Primus eſt in. l. ſi fugitiui. ſ. eodẽ. C. de ſeruis fugitiuis. vbi ſeru⁹ fugitiuus ad hoſtes punit̃ in abſciſſione pedis: hodie in amputatio-
14 ne man⁹. vt hic. ¶ † Secũdus eſt in exactoribus tributorũ: ſi nõ faciunt de ſuſceptis libros vel ſcripturam. vbi ſcribi debet id qđ exigũt publici exactores: vt in aut. de mãdatis principũ. §. coges. z ibi gloſ. colla. iij. vbi dicitur ꝙ debet manus amputari. et ille tex. eſt ſingularis ſm

Bal.in.l.vbi exigitur.§.dolo.ff.de eden-
15 do.†Ubi dicit ꝙ poſitus ad ſcribendū
introitus communis ſi deficit in ſcriben
do aliquem particularem introitum:
punitur pena manus per.d.§.coges. et
ſm Ludo.de roma in ſuo ſingulari: qḋ
incipit poſitus ad ſcribēdum introitus
ſed ſi ſcribat: ſed diminutiue. et ita non
totaliter omittit qua pena puniatur.dic
ꝙ pena dupli eius quod tacuit. caſus
eſt ſingularis in.l. excellentia tua.C.de
erogatione mili.annone.lib.xij.ſm Lu-
do.in dicto ſuo ſingulari in fine.qḋ bene
nota contra ſcribentes introitus ⁊ dam-
na cōmunis.¶Tertius caſus eſt in no-
uellis de quibuſdam hereticis ſm gloſ.
16 hic†ex qua nota ꝙ eſt licitum alligare
librum nouellarū.ſicut allegat gloſator
Accur.hic ⁊ in auꝭ. nouiſſima.§.de in-
offi.teſta.in ṽbo titulo ad fi.⁊.§.de emen
da.iuſtiniani codicis.in gloſ.in verbo in
alia congregatione.⁊ glo.in auꝭ.de iure
iurā.a moriēte preſtito.§.j.in verbo iura
uerit.in prin.col.v.⁊ gloſ.decreti.xxiij. q.
viij.ſancimus.in verbo zenones in fin.et
vide tex.in.c.ij.in princ.ibi cōſtitutiones
17 nouelle.extra de teſtib⁹. ¶†Et iſte liber
nouellarū eſt quidam liber cōpoſitus:
vt credo per Juſtinianū qui extractus
eſt ex libris auctenticorū et in quolibet
§.in quo tractatur diuerſa materia: fe-
cit ſpecialem titulum ſeu rubricam ⁊ eſt
liber breuis ⁊ magis clarus ꝙ̄ ſit liber
auctenticorū.ita dixit in voce do. Paul.
de caſtro.legendo me audiente in dicta
auꝭ.nouiſſima.C.de inoffi.teſta. ꝙ an ſit
18 verū ex infra dicēdis apparebit. ¶†Ex
predictis colligitur ꝙ iſte liber nouella
rum eſt liber iuris ciuilis.⁊ ita tꝫ Azo i
prin.ſumme auctēticoꝝ:licet Rofredus
in libellis ſuis iuris ciuilis in tit. de bo.
poſſeſ.cōtra tab. que datur patri ⁊ auo.
in.ij.col.verſi.vij.dixerit contra.ſ.ꝙ non
ſit liber iuris ciuilis.ſed opi. Azonis ve-
rior eſt per predicta. Item pro hoc facit
qꝛ q̄dā conſtitutiones ex illis ſunt cano-
nizate in decretis.ij.q.vij.ſi hereticus.et
xxx.q.vlt.c.ſi qs.al's eit.§.ſi quis ſub ca.
nec illud. Item hoc probatur in tex.§.
de emenda.iuſti. codicis. vbi Juſtinia-
nus profitetur ꝙ ſi quando in futurum
componet alium codicem propter futu-
ra negocia appellabit illum librum no-
19 uellarum.¶†Item ex his hac vltima
ratiōe colligitur deciſio alterius.qō.vez:
vtrum liber nouellarū fuit compoſitus
ante librum auctenticorum.Et videtur
ꝙ ſic:vt probaꝭ ex proxima ratione pre-
cedenti. Nam Juſtinianus.§.de emen-
da.iuſti.codicis ad fi. cōfitetur ꝙ primā
compilationem poſt codicem appella-
bit librum nouellarum.¶Hoc etiā pro-
batur ſic.nam cum in libro nouellarum
conſtent infinite conſtitutiones ex illis
Juſtinianus elegit tantum illas: quas
voluit eſſe auctenticas:et illas poſuit in
libro auctenticorum:qḋ no.vt ſcias qua-
re appelletur liber auctenticorum:quod
forte nunꝙ̄ alias audiuiſti.⁊ ita atteſta
tur Albertus in.d.titu.de emenda.iuſti.
codicis.dicens ſe ita legiſſe in antiquiſſi-
mis ſcripturis.et licet Odofredus ibi et
Azo in principio ſumme auctenticorū.
et multi etiam hoc tenuerunt. et ſenſit
etiam do.Pau.de caſt.in auꝭ.nouiſſima.
§.de inoffi.teſt.per ea que dixi.§.in prin-
ci.Albe.tamen putat primam partē ve-
riorem in.d.titu.C.de emenda.iuſti.codi-
cis.⁊ Bal.in aucten.hoc amplius.circa
princi.C.de fideicō.⁊ ſentit idem Bal.in
auꝭ.res que in vlti.col.j.cōmunia de leg.
et ego eā ſequor.Si enim liber nouella-
rū fuiſſet compoſitus poſt librū aucten-
ticorum:in dubio ſtandum potius eſſet
illis tanꝙ̄ poſterioribus ꝙ̄ iuri aucten-
ticorum.Cum ergo ſtetur tantū aucten-
ticis ⁊ non libro nouellarū:tum qꝛ ſi re-
peritur ꝙ liber nouellarum contradicat
auctēticis:magis ſtaꝭ libro auctenticoꝝ
⁊ dicit do.Pau.de ca.in.l.mulier.§.cū.p-
poneret poſt prin.ff.ad trebel.Itē etiam
qꝛ nō eſt in vſu.dicam potius illū librū
fuiſſe priorē et ei derogatū per librū au-
20 ctenticorū.¶†De hoc tñ an liber nouel
larū ſit auctenticus.vide per Albe.de ro
ſa.C.de emenda.iuſti.codicis.et ꝑ Bald.
in auꝭ.hoc amplius.circa prin.§.de fidei
21 cōmiſſis. ¶†Quartus caſus in quo qs
puniꝭ in abſciſſiōe mēbri eſt in lombarda
q̄ dicit manum incidēdā tabellioni: qui
fecit falſū inſtrm̄:vt in lombarda de co
22 qui fal.teſt.l.j.ita dicit hic gloſſ.j.¶†Ex

a qua nota ꝙ licitũ[a] videt̃ in iure noſtro
ciuili allegare lombardã ideſt leges lom
bardorum. Sicut allegatur hic in gloſſ.
Accurſij. ⁊ per glo. in. l. falſus. §. ſi iactũ
ff. de furtis. et in. l. cõſenſu. in princ. in ver
bo adulterium. C. de repudijs. et in. l. fi. in
verbo recuperare. C. de iure domi. impe.
¶ Et pro hoc etiam ſunt gloſe aliorũ nõ
Accurſij. de quibus infra que hoc aper-
te probare videntur. Nam gloſſ. Iacobi
columbi de Regio qui vſus feudorum ſo
lenniter gloſauit ⁊ eius gloſis nunc vti-
mur hoc videtur velle: dum allegat in
pluribus locis in materia feudorum le-
ges lõbardorum primo in. c. j. §. hoc au-
tem notandum. in verbo legibus. in titu.
de his qui feudum da. poſſ. poſſet tamen
dici ꝙ illa glo. non multum faciat: q: gl.
ibi non allegat iura lombardorũ ad de
ciſionem: ſed ad diſcrepantiam iuris feu
dalis. ¶ Scdo ꝙ poſſint allegari probat
optime gloſſ. in. d. c. j. §. cum vero conra-
dus. in verbo dignaretur. que gloſſ. dicit:
23 † ꝙ ille Cõradus impator fecit illã con-
ſtitutionẽ et legem: in qua continebatur
ꝙ non ſolum filij: ſed etiam nepotes ſuc-
cederent in feudum: vt dicitur in. d. §.
cum vero Conradus. ⁊ conſtituit etiam
multa alia que habẽtur in lombardia. i.
in legibus lombardorum in tit. de bene-
ficijs ⁊ tributarijs. l. vlti. Sicut ergo ille
§. cum vero Conradus. poteſt allegari
⁊ quotidie allegatur. ita etiã debent poſ-
ſe allegari leges lõbardorũ: cũ ſint cõpo-
ſite etiam ab iſto Conrado imperatore:
24 † quia imperator cõſtituendo legem vi-
detur eam facere generalẽ: vt. l. iij. ⁊ fi. š.
de legibus. ⁊. l. j. ff. de conſti. princi. cum ſi
milib⁹. ¶ Tertio pro hoc gl. in. c. j. §. qua
liter. in verbo duellum. in titu. de pace te
nenda. que allegat iura lombardorũ ꝓ
deciſione. ¶ Quarto ꝓ hoc facit tex. cum
glo. in. c. non eſt cõſuetudo. in verbo licet
lex. in ti. de aliena. feudi paterni. vbi tex.
allegat leges lombardorum. ⁊ glo. di. in
materia pugne fiende a vaſallo. pro deci
ſione allegat iura lombardorũ. ſed text.
ibi in veritate nõ multum facere videtur
quia dicit licet lex. ſ. lombardorum con-
tra ſit: quaſi dicat que lex non ſeruatur:
et ſic textus potius ſentire videtur con-
trariũ. ¶ Quinto pro hoc
gloſ. in dicto. c. primo. §. pe
nulti. hoc quoq; ſciendũ
in ver. gradum. alias ge-
niculum in tit. de his qui
feudum dare poſſunt. ver-
ſi. ꝙ autem dicit gradum
que gloſa limitat illũ tex
tum per tex. in lombarda.
de ſucceſſionibus. l. j. ⁊ cũ
eadem gloſa tranſeũt ibi
doctores et maxime do.
Iaco. de are. qui eam reci
tat: ⁊ ſic videtur eam tene
re: ſed tñ non eſt tenenda
nota. per illam. l. j. ſed per
c. ij. in titu. ſi de inueſtitu-
ra inter dominum et va-
ſallum lis oriatur. ¶ Sex
to pro hoc facit gl. in. c. j. §.
ſi ruſticus. in ver. volunta
te. ⁊ in. §. ſequenti ſimiles.
in verſicu. diuino. de pace
tenenda. vbi gloſſ. pro de-
ciſione feudorum allegat
iura lombardorũ. ¶ Se
ptimo allego glo. in. c. pri-
mo. §. ſimilibus in titu. an
mutus vel aliter imperfe-
ct⁹. ¶ Octauo adducitur
gloſ. etiam Accurſij in. §.
hoc igitur in eternum. in
verſic. neceſſe. in ſecunda
conſtitutione codicis. que
25 vult: † qđ noui imperato-
res poſſint de nouo leges
cõdere: legibus antiquis
derogare: vt videmus in
titulo de pace conſtantie.
et ad reprimendum. ⁊ qui
26 ſint rebelles †. Et leges
lombardorũ fuerunt Ka
roli imperatoris: vt notat̃
per glo. magnam in. c. j. §.
iniuria. in verſic. legitime.
in titu. de pac. iura firmã.
⁊ fuit nouus impator poſt
Iuſtinianum: ergo potuit
leges etiam generales et
derogãtes alijs condere.
¶ Nono pro hoc facit ru-

a ¶ Qđ il
citũ ſit. de
hoc qđ li-
ceat alle-
gare leges
lombardo
rũ: ⁊ qñ ſit
approba-
ta: vltra
ea q̃ ponit
hic auctor
⁊ doc. in. c.
ij. de feu-
dis. Adde
⁊ vide Fe-
ly. in. c. ex
parte. el. j.
col. añpe.
verſic. de di-
uerſorũ li-
brorũ. de
reſcrip. et
ibi q̃ ſunt
libri au-
tẽti. ⁊ ali-
q̃d ẽt. per
eundem in
c. qualr̃ et
qñ. el. ij. co
lũ. j. de ac-
cuſa ⁊ pro
deciſione
vide q̃ po-
nit Alexã.
de imo. in
l. pro here-
de. §. ſi ſe-
pulchri. ff.
de acq. he-
re. q̃ diſtin
guit: ⁊ ei⁹
diſtinctio-
nẽ ſequũ-
tur No-
uiſ. papiẽ-
ſes in tra-
cta. feudo
rum caro.
col. j. poſt
mediũ.

brica in tit. hic finitur lex. incipiunt con=
ſuetudines regni. vbi videntur eſſe appro=
bate de iure cõſuetudinario feudorum.
¶ Decimo ⁊ vltimo ad hoc allego textũ
qui videtur hoc ꝓbare in. c. j. ibi in Lom
barda. in tit. de mili. vaſa. qui cõtu. eſt. et
in. c. j. §. qd aũt. et. §. ſequenti. vſq ad fi. in
titu. de notis feudorũ. et in. c. j. ⁊ ibi Bal.
in ti. de cogni. feudi. et in. c. j. in fi. in titu.
hic põt eſſe titulus. qui ſucceſ. tene. et in
c. j. in princi. in tit. qualiter feudum pote=
27 rat alienari. ¶ † Et p̄dictis poſſet addi:
quia ſi poſſumus allegare ⁊ inducere li=
bros gentilium: vt Vergilij: Ariſtotelis:
Hypocratis: ⁊ ſimiliũ: vt in ca. forus. ex=
tra de ver. ſigni. vbi de Uirgilio. ⁊ in. l. ſe=
ptimo menſe. vbi de Hypocrate. ff. de ſta=
tu homi. ⁊ in. l. ſi pater. ff. de ſo. vbi de Ari
ſtotele dicitur: licet cõtrariũ faciat. l. intã
tum. §. fi. ff. de re. di. ergo multomagis di=
ci debet ꝙ allegari poſſint iura et leges
Lombardorũ: que fuerunt imperatorũ.
¶ Sed in contrariũ pro parte negatiua
ꝙ leges lombardorũ vel conſuetudines
regni nõ poſſunt allegari in cauſis iuris
28 ciuilis nec feudorum. ¶ † Primo probatur
quia cõſuetudines allegari nõ poſſunt:
quia non ſunt generales ſed ſpeciales. l.
oẽs populi. ff. de iuſti. ⁊ iure. ſed leges lõ=
bardorũ et cõſuetudines regni ſunt hu=
iuſmodi: vt habetur in prima rubrica feu
dorum. vbi dicitur incipiunt conſuetudi
nes feudorũ ⁊c. facit qd ſtatim dicam in
iiij. arti. ¶ Secundo quia leges lombar=
dorum nõ ſunt incorporate in corpore iu=
ris ciuilis. ergo per tex. in ſcda conſtit. co
dicis. §. hoc igitur in eternum. cum gloſ.
in verbo neceſſe. ¶ Tertio quia Karolus
imperator quando compilauit leges lõ=
bardorum: nõ erat imperator: ſed rex: er
go nõ debent haberi pro lege vniuerſali
29 et generali. l. fi. C. de legibus. ⁊ no. glo. † que
appellatur fons lombardorum. in. c. j. §.
iniuria. in verbo legitime. in prin. in titu.
de pace iura. fir. ¶ Quarto ꝓbatur quia
leges lombardorũ nõ ſunt leges: ſed po=
tius conſuetudines ſunt lombardorum:
ſicut dixit gl. in ſimili in. c. j. extra de ſpõ=
ſalibus. vbi dicit tex. l. ſaxonum. ⁊ gloſſ.
exponit ideſt cõſuetudine: quia nõ eſt ge
neralis: ſecus ſi fuiſſet generalis. l. leges

generales. C. de legibus. facit quod dixi
ſ. in. j. arti. pro hac parte. ¶ Quinto pro
hoc adduco dictum Bald. in auc. dos da
ta. C. de dona. ante nuptias. allegat Odo=
fredum dicentem ꝙ lex lombardorum ⁊
eorum ratio receſſit ab aula. ⁊ alibi etiam
dixit Bald. ꝙ de hoc iure nõ erat curan
dum. in. l. ſi inuito. C. de nupt. Et de hac
q. vide per Andr. de Iſer. et Ioã. de pla
tea in p̄ludijs feudorũ. in. q. ſi. in princ.
et ibi aliqd per Iaco. de alua. et vide ple
ne per eundem Iac. de alua. in. c. j. in pn.
in titu. de pace iur. fir. ¶ Ego aũt ita dice
rem in hac. q. ꝙ aut queritur: an poſſint
allegare leges lõbardorũ tanꝗ iura ci
uilia. ⁊ dicendum eſt ꝙ regulariter hodie
nõ ſunt in vſu: maxime in iſtis partibus
lombardie: ⁊ ſic receſſerunt ab aula: vt
dicit Bald. in. d. auk. dos data. aut queri
tur: an poſſint allegari ſimpliciter: ⁊ tũc
ſi reperitur aliqua lex lombardorum incor
porata in volumine ffor: vel codicis: vel
auctenticorũ: vel etiam feudorũ: que ſit
cõſona iuri cõmuni: ⁊ tunc põt allegari.
et iudex poteſt ſecundũ eas iudicare: et
iſto caſu nõ dicitur iudicare ꝓprie aucto
ritate illi⁹ legis: ſꝫ auctoritate iuris cõis:
et ita intelligatur. c. forus. de ver. ſig. et. l.
ſeptimo menſe. ff. de ſtat. ho. ⁊. l. ſi pater.
ff. de ſol. ⁊ id qd dixi. ſ. in prima parte. in
fi. ſm no. in. l. j. ff. ſi cer. pet. Sed ſi eſt diſſo
na et contraria iuri cõi: tunc forte videt
ꝙ poſſet etiam allegari: ſed iudex per eam
nõ debet moueri ad iudicandũ: ſed vide=
tur ꝙ debeat ſuperſederi interim in cau
ſa. ⁊ reſcribi ad ſuperiorem: vt ad impera
torem: vt hoc decidat. et hec diſtinctio
probari videtur. in. c. paſtoralis. extra de
30 fide inſtru. vbi etiam gloſſ. dicit † ꝙ ſi ta=
les leges vel decretales extrauagantes
obuiant cõſuetudini: que ſit ꝓbabilis: et
legitime p̄ſcripta: potius ſeruatur cõſue
tudo. et de hac materia vide. xix. diſtinct.
in ſumma. et vide in. c. fina. extra de con=
ſuetudine. et qd nota. in. d. ca. paſtoralis.
Sed certe ego credo in caſu noſtro: quã
do dicte leges lombardorũ ſunt contra=
rie: ⁊ diſſone iuri cõmuni: ꝙ nullo modo
poſſunt allegari. dato etiam ꝙ ſint impe
ratorũ. ¶ Non ob. d. c. paſtoralis. de fide
inſtru. qꝫ ibi loquit qñ dubitatur: an ala=

qua decretalis extrauagans ſit genera-
lis: ſed in caſu noſtro eſt certū: ꝙ leges
lõbardoꝝ non ſunt generales: qđ patet
31 a nomine ipſarū: † a quo nomine licitū
eſt argumentum: vt eſt tex. cum gl. ⁊ ibi
notatur in. l. a nullo. C. de ſeruis. nam ap
pellantur leges lombardoꝝ: ergo non
ſunt alioꝝ. Et ſic patet ꝙ cõſtat etiā de
mente imperatoꝝ ſtatuentiū: qui volue
runt ꝙ nõ ligarent niſi homines de lom
bardia. Et ſic nõ ob. l. leges. C. de legib⁹.
vbi dicitur ꝙ leges imperatoꝝ ſunt ge
nerales: quia illud verum niſi appareat
cõtrariū. Nec obſtat ꝙ extrauagans de
pace cõſtan. ⁊ ad reprimendū: ⁊ qui ſint
rebelles. ſeruētur ⁊ allegētur tāꝙ leges
generales: qꝛ hoc apparet de voluntate
32 imperatoꝝ: † quia dederūt poteſtatem
Bartolo: vt gloſaret extrauagantē ad re
primendū ⁊ qui ſint rebelles. ⁊ Odofre-
do: qui gloſauit titulum de pace cõſtan-
tie. Et ſic per hoc apparet ꝙ noluerunt:
ꝙ eſſent gñales: dato ꝙ aliter non eſſent
incorporate in voluminibus iuris ciui-
lis. ¶ Nec etiam obſtat ꝙ in libro feudo
rum: ⁊ aliis plerūꝙ in textu ⁊ glo. allegā
tur leges lombardoꝝ: vt dixi ſupra pro
parte prima. qꝛ reſpõdetur ꝙ ideo alle-
gātur vt oſtēdantur varietates conſue-
tudinū in hac materia. que ſm̄ varia iu
ra formabātur: nõ aūt allegātur pro de-
ciſione: vt ptȝ ex eis. Et hoc etiam voluit
Ia. de alua. in preludiis feudoꝝ. in. iiij.
princi. fateor ꝙ ſi alique leges lombar-
doꝝ ſunt interpretate in iure cõmuni:
vt in libro feudoꝝ in decidendo. vt eſt in
titu. hic finitur lex. ꝙ ille tn̄ quaſi appro
bate pro generalibus poterunt in iudi-
ciis allegari: ⁊ iudex per eas debebit iu
33 dicare. ¶ † Quintus caſus in quo quis
debet amittere manū eſt: ſi tabellio con-
fecit inſtrumentū ſuper alienatione feu-
di illicite fctā. ⁊ eſt caſus in. c. j. §. caldis
in titu. de ꝓhibi. alie. per Fede. per illum
tex. dicit Ludo. roma. ꝙ notari⁹ ſcribēs
inſtrumētū ſimulatū debet perdere ma-
num. ita dicit ipſe Ludo. in ſuo ſingula-
ri: qđ incipit. Pone ꝙ notari⁹ ſcribit ⁊c.
Sunt etiam multi alij caſus in quibus
quis punit̄ in amiſſione membri. de qui
bus vide hic Bali. de eug. ⁊ pleniſſime p
do. Iaco. artizoni de broilo de Verona
in ſua ſumma feudoꝝ. in princip. ⁊ vlti.
chart. vbi ponit in quibus caſibus quis
puniatur in amiſſione manus: ⁊ in amiſ
ſione pedis: ⁊ oculi: ⁊ narium: ⁊ naſi. Et
in quibus caſibus quis debeat tondi. et
34 decaluari ⁊ comburi. ¶ † Quero ſecun
do principaliter: quia hic dicitur in tex.
ꝙ vbi quis deberet puniri pena mēbri:
qđ puniri dȝ hodie pena manus: in qua
manu debet puniri: an in dextera vel ſi
niſtra. ¶ In glo. ſunt due opiniões. Pri-
ma ꝙ puniri debeat in ea manu: in qua
minus poteſt. argu. l. ſi de interpretatio-
ne. ff. de penis. ¶ Secunda eſt opinio in
cõtrariū. ſ. ꝙ puniatur in ea in qua plus
poteſt. argu. l. queritur hermofroditū. ff.
de ſtatu homi. cum ſimilib⁹. Primā opi-
nionem ſequitur hic Barto. ⁊ Bal. Odo
fredus vero dicit: ꝙ debet puniri in illa
manu: cum qua delinquit per. l. ſi fugiti
ui. §. eo. vel ꝙ electio rei puniendi per. l.
cum his. §. fin. ff. de condi. inde. Ego aūt
ſequor opinionē primā gloſe. ⁊ Barto. et
Bald. hic per. d. l. ſi de interpretatione. et
l. ſi preſes. in fi. ff. de penis. ⁊ per ea q̄ dixi
35 in. d. l. ſi fugitiui. §. eodem. ¶ † Quero ter
tio extra gloſ. quid ſi delinquens habet
duas manus: ⁊ vna eſt prorſus inutilis
vl' arida. ⁊ videtur per predicta ꝙ inuti
lis tm̄ abſcindi debeat. Econtra videtur
ꝙ imo alia debeat abſcindi: quia ſi ali-
ter diceremus: maleficiū eſſet ſine pena
vel quaſi. vt. l. ij. §. vt intra certum tem-
pus quod eſſe nõ debet: vt. l. ita vulnera-
tus. ff. ad. l. acquil. Item quia inutilis hr̄
ꝓ nulla. vt. l. quoties. ff. qui ſatiſda. cog.
Dicit hic Bald. ꝙ ſi manus eſt debilis ⁊
oĩno inutilis: ⁊ tunc ſit vera hec opinio
ſecūda. ſed ſi aliquo modo eſt vtilis: tūc
ſit vera prima ſententia per predicta.
¶ Sed dñs Paulus de caſtro hic tenet
iſtam partem vltimam. ſ. ꝙ debeat ma-
nus debilis indiſtincte abſcindi per glo.
que eſt hic: que vult ꝙ illa debet abſcin
di in qua minus poteſt. ſed minus: quia
poſſe in arida: lȝ nil poſſit: vt. l. illud §.
minus. ff. de tribu. ⁊ ſic verificat̄ iſta glo.
Preterea non eſt parua pena deformi-
tas: que reſultat ex amputatione man⁹
lꝫ et aride. ⁊ ita determinat Ioan. andr.

a ¶ Do Paulũ. Adde q hoc idẽ tz. d. Maria. ſozi. in. c. ſicut iudei. de iud. in. v. col. qui allẽgat text. ↄtra Bal. fundare vez in. c. ſicut vrgeri. j. q. j. q̃ text. dicit q lz manus arida ſit ſine ſanguine: tñ membrũ eſt. et ad arg. Bal. rñdet vt p Paul. hic ⁊ alle. Angel. in. d. l. iij. dicit tm̃ opi. Bald. vno caſu poſſe ſaluari: vz ſi man⁹ arida eſſet talis q magis expediret ñ habere q̃ȝ habere: puta cãcroſa vl' talis q̃ viſu terrorẽ induceret adeo q ad ſaluandũ totũ corp⁹ opus eſſet illam amputare: q tñ nõ poſſet illi⁹ amputaretur eligere ſcũ nõ cederet ſibi ad penã: ſed ad maximũ cõmoduz maxime ſi cõmiſiſſet delictũ ea intẽtione vt illa man⁹ ſibi amputaretur: cũ q̃s nõ debeat ex ſua malicia ↄmodũ reportare. c. intelleximus. d iu. Et adde ad ea q̃ notaui ĩ. l. q̃cũq̃ȝ. col. xj. Quid ſi delinquẽs hẽat ſolã manum an illa dz amputari.

in mercurialibus in regula in penis. Pro hoc allegat Ange. bonũ text. in. l. iij. § labeo. ff. arborum fur
36 tim ceſarũ. † Ubi appellatione arboris cõtinetur etiam illa cuius radices deſierũt viuere: ⁊ ſic eſt deſiccata: quouſq durat ſuper terrã: ⁊ incidẽs illam perinde punitur ex illo titulo: ſicut ſi incideret aliã viuentẽ: ergo videtur q amputata ſic manu: licet arida: ſit ſatiſfactũ verbis ſtatuti: et iſta eſt benignior ſcdm dñm Pau.[a] de caſt.
hic Bald. tamen hic in fine aliter diſtinguit: videlicet aut ſtatutũ loquitur de manu certa: vt puta dextera: ⁊ tũc illa indiſticte dz amputari: quia ſolutioni eius qd debeatur ois tollitur obligatio: vt inſti. q̃bus modis tolla. obligat. in princi. ⁊ quia liberatur ſoluendo rem talem qualis eſt: ⁊ ideo licet manus ſit inutilis: tamen mutilatio eſt magna pena: et idõ ſufficit illã ãputari: ⁊ minimum ſoluendo liberatur argu. ff. de reg. iur. in. l. obſcuris. ſecundũ Iaco. but. ¶ Si autem iudex habet arbitriũ in amputatione membri: tunc poterit illa manus amputari: que iudici videbitur. ⁊ ita ſequi videtur hic Bal. in fine. ⁊ iſtud ego teneo: intelligendo tamen q iudex i dubio debeat arbitrari in manu in qua minus poteſt per predi-
37 cta. ¶ † Quero quarto quid ſi deliquẽs
habet vnam ſolam manum. Reſpondit Guli. de cu. illa debet amputari. argu. ff. de contrahen. emptio. l. ſi in emptione. § pe. ⁊ licet hec pena ſit grauior: hoc contingit caſu: imo culpa delinquẽtis: ideo iudex ex arbitrio quod habet per. l. quid ergo. § pena grauior. ff. de his qui notã. infa. poteſt dictam penam imponere ſecundũ Bald. hic circa fi. Sed hic Bald. in princ. dicit q hec ſentẽtia videtur ſibi dura: quia grauior eſt pena perdere manum ei qui vnam ſolam habet: quia per hoc fit omnino inutilis q̃ȝ ei q̃ duas habet de quo hic loquitur arg. ff. de penis l. ſi interpretatio ⁊. ff. de offi. preſidis. l. illicitas. § ne tenus ibi lumine vnico: ⁊ pena nõ eſt aggrauãda ex interptatiõe. vt d. l. ſi de interptatiõe. Et ita tz hic Iaco.
38 bu. Bal. Ange. ⁊ do. Pau. de ca. ¶ † Nã
lex vel ſtatutũ imponẽs penã man⁹: debet reſtringi ad habentem duas. ⁊ ita intelligitur iſte text. ⁊ ideo videtur penam tunc debere in aliud cõmutari. vt. l. ij. ſ. vt intra certum tempus. ſicut fit de pecunia in perſona propter paupertatem: vt in. l. quicunq. j. co. quod ego intelligo verum quando haberet niſi vnam manuz ſine culpa ſua: ſecus ſi vna manus fuiſſet ſibi inciſa ppter delictuz: quia nemo ex ſuo cõmodum conſequi debet per iura vulgaria. Et predicta procedunt an-
39 te ſententiam. ¶ † Sed quid ſi ſenten-
tia eſt lata a qua non eſt appellatum et iudicatum fuit vnam manuz abſcindẽdam: et iſte non hz niſi vnam. dicit Bal. hic: q credit q illa ſit abſcindenda. arg. ff. de contrahen. empt. l. ſi in emptione. § penul. et ad hoc vt ſententia habeat effectum. ff. de rebus dubijs. l. quoties. et quia iudex lata ſententia amplius eam reuocare non poteſt. vt. l. j. C. ſenten. re-
40 ſcindi nõ poſſe. ¶ † Quero quinto qd ſi
nullam manum habet delinquens qua pena puniatur: ſtante ſtatuto quod puniatur in abſciſſione man⁹. Dic aut hoc conſtat ante ſententiam: ⁊ tunc in alio

membro debet condemnari ⁊ puniri.vt l.ij.ibi ſi perſona vilior.ī.vt intra certū tempus.⁊ habetur in.l.quicūꝗ.ī.co.aut nō conſtat ante ſententiam.et in ſententia condemnatus eſt in abſciſſione manus:tunc talis ſentētia eſſet nulla:quaſi impoſſibilis:vt.l.finali.ff.que ſententie ſine appella.reſcin et ideo iterum eſſet iudicandum:ea ſententia habita pro nulla.vt l.iiij.infra de accuſa.ſecūdum Pico.de matarellis hic in ſua lectu.⁊ Bal.
41 et bene. ¶ † Quero ſexto quid ſi ſtatutū dicat qđ vulneranti aliquem in platea abſcindatur manus.aliquis vulnerauit quēdam in platea pluribus vulneribus eodem tempore:an plures ſint ſibi abſcindende.et videtur ꝙ ſic:quia tot ſunt delicta quot vulnera: licet eodem tempore facta:et de quolibet meretur penā. vt l.nunꝗ plura.ff.de priuatis delictis. et in.l.quicunꝗ.in ſecundo reſponſo.ſ. ea.l.In contrarium facit iſte tex.in verbo vna ſola.et quia ſimul fuerunt facta videtur vnum delictū per glo.in.l.j.circa finem.infra vnde vi.De hac queſtiōe dic vt per Barto.in.l vulgaris.in prin. ff.de furtis.⁊ vide qđ no.Bart.in.l.nūꝗ. plura.ff.de priuatis delictis.et in.l.ſan-
42 ctio legum.ff.de penis. ¶ † Quero ſeptimo aliquis eſt bānitus in amputatione manus ratione vnius delicti:poſtea iterum bannitur pro alio delicto in amputatione capitis:captus fuit per familiā pretoris.vel alio modo qualiter fiat executio.Dic ꝙ primo debet abſcindi manus:⁊ poſtea decapitari.ſi fieret ecōuerſo nō pateretur niſi penam mortis.quia amputatio manus poſt mortem nō eſſet pena ſecundū Bart.in.l.omnes iudices. C.de delatoribus.libro.x.qui dicit ꝙ ita de facto vidit obſeruari.et ita tenet dñs Paulus hic.de quo vide gloſ.no.in.d.l. omnes iudices.⁊ in.c.j.§.milites.in verbo penam.in fi.in tit.de pace iur.fir.⁊ eſt tex.ſi bene ponderetur in.l.j.in fine.ff.nil nouari appella.pendente.et ibi vide do. Pau.de caſtro.⁊ vide Flo.in.l.neratius. §.quāuis.ff.de ſeruo corrupto.⁊ Ange. in.l.nunꝗ plura.ff.de priuatis delictis.
43 ¶ † Quero octauo quia hic ꝓbatur ꝙ manus eſt membrū.vt dixi.ſ.in.iij.not. quid ſit membrum et quid contineatur appellatione memb.i.Dic ꝙ membrum dicitur a metior metiris. quod eſt partiri et diuidere.vnde membrum dicitur qr corporis pars ſecundū Hugo. in verbo metior.ita dicit Barto.in. l.ij.ff.de publi.iudi.⁊ Bal.hic et do.Pau.de caſt.hic qui dicit;ꝙ ſtricte intelligendo membrū ſumitur pro illa parte:que habet certum officium deputatum. ⁊ hoc fuit dictum Angeli de Peruſio hic:qui dicit ꝙ membrū eſt omne id quod in corpore noſtro diſtinctam habet operationem ſecundū Philoſophū in.iij.methaurorū ad finē et ideo manus.ad palpandum: pes ad ambulādū:ocul⁹ ad vidēdū:auris ad audiēdū.os ad guſtādū ſunt mēbra.Et idē notat ipſe Ange.in.l.vitē.§.j.ff.arborum furtim ceſarum.⁊ in auẗ.vt nulli iudicū. §.quia vero nos.vbi ſubdit: ꝙ ratio eſt quoniā in iſtis conſiſtunt quinꝗ princi pales ſenſus noſtri corporis.ſ. viſus.auditus:guſtus:odoratus:⁊ tactus.vt notat gloſ.in.l. qđ meo.§.ſi vēditorem.ff.de acquirē.poſſeſ.cum igitur quilibet iſtorꝫ ſenſuum ſit attributus vni membro corporis:quicquid hꝫ illam virtutem: appellatur membrum.Et ideo qr in oculo conſiſtit virtus viſiua:in naſo virt⁹ odoratiua: in aure virtus auditiua in lingua virtus guſtatiua: in manu virtus tactiua:in pede ſimiliter virtus tactus ⁊ palpationis. ſ.ambulādo. Merito omnia iſta membra appellantur. vt notat Ariſto.iiij.methaurorū ad finem. ſcđm Ange.in.d.§.qr vero nos.⁊ de hoc quid ſit membrū.vide in locis ꝑallegatis. et vide etiā Bal.in.c.j.in prin.in tit.de noua forma fidelitatis.et per Bald.Ange. et Ioā.de imo.in.l.iij.ff.de publi.iudi. et hoc per Bart.⁊ doc.in.l.nō ſunt liberi.ff. de ſtatu ho.et ꝑ Albe.de ro.in ſuo opere ſtatutorū in.ij.pte.q.xxviij.et vide pleniſſime ꝑ.d.Nellū de ſctō Gemi.i ſuo trac. bānitorꝫ.in.ij.pte ſcđe ptis.in.lj.q.et per Ang.đ are.i ſuo trac.maleficiorꝫ.i glo.in ṽbo mēbrū.⁊ vid Bal.i.l.reos in.ij.col.in fi.cū ꝑn.ſeq.C.đ accu.et in.l.rata opa.in xviij.col.ṽ.⁊ ibi lex facit mētionē.⁊ i ṽ.in corpe⁹noſtro multa mēbra habem⁹.C.đ
44 accuſa.nō poſ. ¶ † Quero nono:ꝗ pe-

na puniri debeat fur. ⁊ gl.
hic ſup verbo caſtigabiꝛ.
dicit: qđ debet fuſtibꝰ cedi
per iſtuꝫ tex. niſi ſit publi-
cus latro qui ſcilicet con-
ſueuit furari: q̄ debet fur-
cis ſuſpendi: vt. l. capita-
lium. §. famoſos. ff. de pe- a
nis. ⁊ idem not. gloſ. xxiij.
q. iij. ſi quis fortitudinem.
de quo dic vt pleniſſime
dicam in ſequē. vbi pone-
tur que ſit pena furum et
45 latronū. † Et ex hac glo.
que eſt Jaco. quod publi-
cus latro dicitur ille qui
conſueuit furari: ⁊ ſic etiā
ſi clam: ſi tamen pluries
Bart. in. d. §. famoſos. in-
telligit iſtam gloſ. veram:
quando contra ipſum la-
borat infamia: alˀs nō di-
cereꝛ latro vel famoſus.
ſed Bar. hic dicit qđ gloſ-
ſe noſtre vbiq; dicunt: et
intelligunt publicū latro-
nem: qui cōſueuit furari:
et ita obſeruant. Tamen
proprie non bene dicunt:
nam ille. §. famoſos. loq-
tur de publico latrone ſꝫ
fur qui ꝯſueuit furari eſt
publicus fur: non publi-
cus latro: latro eſt ille qui
p̄ vim furaꝛ: vt hic in tex.
ita dicit hic Bart. ¶ Tu
vero dic: qđ reperitur fur
ſimplex. Itē fur famoſus.
Iteꝫ latro ſimplex. Itē la-
tro publicus ⁊ famoſus.
46 ¶ † Fur ſimplex eſt ille q̄
ſemel tantum ⁊ clam: vel
de nocte: maxime in domi-
bus ⁊ ſine armis furatur
vt hic eſt tex. ver. fures au-
tem. ⁊ in corpore vnde ſu-
mitur iſta auꝛ. ſ. in auꝛ. vt
nulli iudi. §. quia vero. co-
lum. ix. ⁊ p̄batur in. l. j. ff.
de furtis. ⁊ inſtitu. de obli-
ga. que ex delicto naſcun-
tur. §. furtum autem a furto. et not. gloſ.
in. l. cum duobus. §. damna. in verbo ſur-
47 repta. in fi. ff. p̄ ſocio. ¶ † Fur famoſus
dicitur ille qui cōſueuit furari: puta bis
vel ter: vt. l. iij. in fine. ſupra de epiſcopa.
audien. et pro hoc gloſ. notabilis in auꝛ.
de teſtibus. in. §. quia vero multi. colum.
vij. ſuper verbo ſepeª: que dicit qđ ſepe
dicitur fieri illud quod fit bis aut ter. et
no. in. l. quibus. ff. de legibus. ⁊ per Bar.
et docto. in. l. j. C. quomodo ⁊ quādo iu-
48 dex. ¶ † Latro ſimplex dicitur ille qui
palam: vt in ſtrata publica: vel etiam in
ſyluis furatur: vt no. gloſ. in. l. prima. ẟ.
depoſiti. ⁊ in. d. l. cum duobus. §. damna.
ff. pro ſocio. ⁊ maxime quādo fit per vim:
et cum armis: ⁊ probatur hic in tex. Po-
teſt etiam dici latro ille qui eſt diurnus
⁊ clam furatur: vt eſt tex. coniuncta glo.
inſtitu. ad. l. aquil. §. j. in verbo latroneꝫ.
Intelligendo tamē quod hoc faciat per
vim: vel cum armis per iſtum textū hic
in fi. idem intelligo quando ſemel tantū.
49 ¶ † Latro vero publicus vel famoſus
eſt ille qui pluries palam in ſtrata pu-
blica: vel in ſyluis per vim: vel cum ar-
mis furatur: ⁊ iſta fuit intentio gloſ. hic:
que dicit qđ publicus latro eſt ille q̄ con-
ſueuit furari. dum allegat. l. capitaliū. §.
famoſos. ff. de penis. ſm do. Pau. de caſ.
hic: qui ita intelligit iſtaꝫ gloſ. ⁊ hoc cre-
50 do verum †. quia gloſ. ſemper debet in-
telligi ſm textum quem allegat: vt not.
Barto. in. l. non ſolum. §. ſi liberationis.
ff. de libe. lega. ⁊ no. Jo. and. in. c. cum tu.
extra de teſtibus. et Rapha. fulg. in. l. pa-
tronus. ff. de proba. ⁊ do. Signorolus de
homedeis in quodam ſuo cōſilio: qđ in-
cipit Chriſti ſaluatoris nomine inuoca-
to. circa medium. ⁊ vide qđ dicam infra
in materia: quando quis cōmiſit plura
furta: vel nec etiam obſtat glo. hic in ver-
bo caſtigabiꝛ. ¶ Unde fur occultꝰ nunq̄
pōt dici latro: etiam ſi conſueuit furari:
ſed bene poteſt dici famoſus fur. ⁊ p̄ hoc
vide text. in. l. j. §. aduerſus. ff. de ſepulc.
violato. ibi morte latronum. vbi Ange.
qui dicit no. quia per hunc tex. declara-
tur. §. famoſos. quiꝰ dicit famoſum latro-
nem furca figi: quia non intelligitur fa-
moſus latro: qui conſueuit furari clam:

a ¶ Qđ
dicaꝛ fieri
ſepe. Ad-
de et vide
Alexā. de
imol. in. l.
ſepe. ff. de
re iudi. et
vltra eum
adde qđ
Innoc. i. c.
cum opor-
teat. i p̄nc.
de accu. di-
cit qđ re-
linquiꝛ ar-
bitrio iudi-
cis. ⁊ ſeq-
tur Arch.
ẟ. q. viij. in
ſumma.

ſed ille qui armatus rapit vl' ſubtrahit:
51 vnde dicit ibi Ange.† qđ falſa eſt opinio
dicentium eum qui tria furta fecit eſſe fa
moſum latronem: et ideo debere ſuſpen
di. Et hoc eſt notandum propter ſtatuta
que loquūtur de furibus et latronibus.
¶ Et dicit hic dominus Paulus de ca.
quod hoc habuit de facto in ciuitate Ui
centie: vbi dubitabatur de quodam ca=
pto pro robaria: an poſſet dici publicus
latro: quia ſemel tantum derobauit: nā
ſtatutum Uicentie grauius punit latro
nem quā furem. ⁊ glo. que eſt hic allega
bat pro eo quod non: quia licet in ſtrata
publica: non tamen reperiebatur vnq̄
illum alia talia cōmiſiſſe niſi nunc: ⁊ ſta
tutū loquebatur de famoſo latrone. vn=
de nō poterat dici famoſus ꝑpter hoc ſo
lum quod in ſtrata publica. ſubdit tamē
hic in fi. domi. Pau. quod nil valuerunt
52 allegatiōes: q2 fuit ſuſpenſus. ¶ † Que=
ro decimo ⁊ vltimo pro declaratione hu
ius tex. ⁊ gloſ. ⁊ materie: que ſit pena fu=
rum ⁊ latronum. Reſpondeo qđ alia eſt
pena pro furto: alia pro latrocinio. vnde
diuidendo hanc queſtionē in duas par
tes/ſeu queſtiones principales. Prima
erit qua pena puniri debeāt fures. Se=
cunda qua pena puniri debeant latro=
nes. Et quia iſta materia eſt quotidia=
na ⁊ vtilis: ideo hic per modū cuiuſdam
diſtinctionis ⁊ tractatus plenius videa=
mus. iuxta. l. legaui. in princi. ibi et ple=
nius rogo que ad hec ſpectant: attingas
quotidiana enim ſunt. ff. de libe. lega. et
l. j. in prin. ff. de appella. ⁊. l. fina. cum nō
ſolum. in princi. ibi et ſemper in iudiciis
verſant. C. de bonis q̄ libe. ⁊ facit gloſ. in
clemen. dudum. in verbo huiuſmodi. de
ſepulturis. que dicit: quod vbi de lana
lacte ⁊ redditu agitur potius eſt inſiſtē
dum et diſputandum. ¶ Circa primam
igitur queſtionem videlicet qua pena fu
res puniantur. Dic primo ſm Bart. hic
quod quinq̄ ſunt iura ſuper hoc. ¶ Pri
mum ius eſt antiquum: quo imponeba=
tur pena extraordinaria ꝓ furto: vt. l. fi.
ff. de furt. niſi eſſet publicus et famoſus
fur: vt hic in gloſ. ⁊ dicetur infra. ¶ Se=
cundū ius eſt autenticoꝝ. de quo habet
in. aut. iſta: que vult quod fures fuſtigē=
tur. ¶ Tertium ius eſt quedā conſtitu=
tio noua: que habet in ti. de pace tenen=
da. in. §. ſi qs quinq̄ ſolidos. in vſib. feu.
que dicit. Qui quinq̄ ſolidos vel rem va
loris quinq̄ ſolidoꝝ ſubtraxerit ſuſpen
datur. ¶ Quartum ius eſt ex alia conſti
tutione noua: que poſtea ſuperuenit: vt
hr̄ in tit. de pace iura. firmā. in. §. furtū.
¶ Quintum ⁊ vltimum ius eſt: quia ho
die de hoc ſtatuta ſunt in qualibet par=
te Italie ⁊ illa obſeruantur. iuxta. l. oēs
populi. ff. de iuſtitia ⁊ iure. ſm Bar. hic.
¶ Sed per hoc nō habet vera ⁊ perfecta
doctrina. vnde tu dicas ſic plenius diſtin=
53 guendo. † Aliqñ fures ſunt improbi vt
ſunt ſimplices fures qui clam ⁊ ſine ar=
mis et ſine effractura furantur: vt. d. l. j.
ff. de furtis: ⁊ ſic in tex. in ver. fures autē.
¶ Aliquādo ſunt fures improbiores vt
expilatores hereditatis: vt. l. j. §. expil=
latores. ff. de effracto. et expillato. et eſt
tex. ⁊ ibi hoc no. gloſ. fi. in. l. ſi te. C. de his
qui no. infa. ⁊ habet per Bal. in. l. de his
in titu. j. de fur. hi cū dicuntur etiam fu
res: vt eſt tex. in. l. ſi cū exceptione. §. qui
vim intulit. ff. quod metus cauſa. impro=
biores etiam fures dicuntur illi qui cū
fractura furantur per. d. §. expillatores.
ſm dominū Pau. de caſtro hic: et iſti vo=
cantur etiam effractores: vt probatur in
dicta. l. j. §. item effractores. ff. de effracto
ribus ⁊ expilatoribus. ¶ Aliquando ſunt
fures improbiſſimi: vt ſunt raptores in
l. raptores. C. de epiſco. ⁊ cleri. et inſtit. vi
bonorum raptorum. in princi. et no. Bar
to. in. d. §. expilatores. ⁊ no. glo. fi. in fi. et
ibi Barto. in. l. ſi te. C. de his qui no. infa.
Sed tu aduerte qđ iſti fures improbio=
res a iuriſconſultis appellantur: vt eſt
tex. in. l. ſi cum exceptione. §. qui vim in=
tulit. ibi quāuis qui vi rapit: fur impro=
bior eſſe videatur: vt Iuliano placet. ff.
qđ metus cauſa. et in. l. j. §. eum qui. ff. vi
bono. rapto. vbi dicitur eum qui vi rapit
furem eſſe improbiorem: ab imperatore
autē fures improbi tm̄ vocantur: vt eſt
tex. inſti. vi bono. rap. in princi. ibi. ideoq̄
recte dicendū eſt: eū improbū furem eſſe
¶ Dicuntur etiā improbiſſimi fures illi
qui in ſtratā pub. furantur: ſine tamē in
terfectione: et iſti vocantur graſſatores

vt.l.capitalium.in.§.craſ
ſatores.ff.de penis.¶ Itē
quid.ī dicuntur plus quā
improbiſſimi fures quan=
do in ſtrata publica:et cū
interfectione furantur:et
iſti notātur publici latro=
nes:vt.l.capitalium.§.fa
moſos.ff.de peñ.⁊ de iſtis
duobus vltimis ponit hic
dominus Pau.de caſt.de
quibus dicemus infra in
ſequenti queſtione preal=
legata:videlicet de pena
latronum.dic vt ibi dicā.
¶ Primo caſu principa=
li quando fures ſunt im=
probi:et ſic fures ſimpli=
ces ſubdiſtingue: aut eſt
fur domeſticus: aut non
domeſticus.ſi eſt domeſti
cus:aut furtū qđ cōmittit
eſt leue vel paruū:⁊ tunc
nō poteſt de tali furto ac=
cuſari:nec per iudicē po=
teſt puniri ſed domi ſic:vt
eſt caſus in.l.reſpiciēdū.
.§.furta domeſtica.et ibi
gloſ.in verbo leuiora.⁊ in
verbo publice.ff.de penis.
a Aut fur.iſ eſt grauē vel
magnū:tūc poteſt puniri
ciuil'r ⁊ criminal'r:vt not.
glo.in.d.§.furta domeſti=
ca.in verbo publice.⁊ ibi
probatur in verbo leuio=
ra a contrario ſenſu.⁊ ibi
54 habet per doc. ¶ † Quis
autē dicatur domeſticus
ponitur ibi per textū vi=
delicet ſeruus libertus/⁊
mercenarius qui ſtat cuꝫ
aliquo vt ibi:vl' mercena=
rij apud quos degūt:qui
tex.mihi probat quod nō
ſit idē in mercenario qui
non ſtat cū ſuo magiſtro:
ſed ſtat de per ſe in domo:
licet laboret ad mercedeꝫ
cū ipſo:qđ eſt nota.quod
mercenarius ſit domeſti=

cus.tenet Archi.et Ioan.an.in nouellis.
in.c.filij de hereticis.lib.vj.Et eſt tex.de
iſtis in.l.ſi libertus.ff.de furtis.et in.l.pri
55 dem.C.de queſtionibus.¶ † Item filius
dicitur domeſticus patri:⁊ ecōuerſo pa=
ter filio:vt eſt tex.inſti.de teſtamentis.§.
ſed filiusfami.in fi.ibi domeſticum teſti=
monium. ¶ Item coloni et aſcriptitij et
ſimiles dicuntur domeſtici:vt.l.preſenti.
.§.ſane.⁊ ibi glo.⁊ docto.C.de his qui ad
eccle.confugiunt.et no.gloſ.in.d.§.ſed ſi
56 filiusfamil'.¶ † Item vxor marito ⁊ ecō=
uerſo.argu.l.quicūꝗ.⁊ ibi hoc not.gloſ.
Andreas de barulo.⁊ Barto.C.de re iu=
di.lib.xij.et.ff.de edil.edic.l.ediles.in.§.
familie.et.ff.de religioſis.l.familiaris.et
l.j.§.ſi vir.ff.ad ſylleianū.⁊ ita tenet gloſ.
in dicta.l.preſenti.§.ſane.et in.d.§.ſed ſi
filiusfami.inſtitu.de teſtamentis.⁊ gloſ.
in.c.ij.etiam.ſ.de teſtibus.⁊ ibi per Cy.⁊
omnes doct.⁊ eſt gloſ.iij.qōne.v.c.primo.
57 ¶ † Item cliens:vt.l.ſi libertus.ff.de fur=
58 tis.¶ † Item ſeruientes familiares ſiue
capiferi:vt.d.l.preſenti.§.ſimt.C.de his
qui ad eccleſias confugiunt.⁊ not.gloſ.
59 in.d.§.ſed ſi filiusfa.¶ † Item domeſtici
appellantur:quibus poteſt imperari ra
tione patrie vel dominice poteſtatis: vt
d.l.preſenti.ita dicit glo.et ibi per docto=
60 res in.c.in literis.extra de teſti.¶ † Item
omnes qui ſunt de familia alicuiꝰ: ſiue
ſint liberi:ſiue ſerui dicuntur domeſtici.
vt.l.ediles.§.familie.ff.de edil.edic.ſed in
gloſ.iij.q.v.c.j.largo tñ modo dicūtur fa
miliares omnes qui cohabitāt cum ali=
quo:vt extra de teſtibus.c.in literis.⁊ de
officio deleg.inſinuante.ſm glo in.d.c.j.
et qui dicātur domeſtici.vide ⁊ maxime
Bal.Ang.in.d.l.rem.⁊ doctores in omni
bus locis preallegatis.⁊ vide glo.⁊ doc.
in.c in literis.extra de teſti.⁊ gloſ.ordina
riā.iij.q.v.c.j.et per Archi.in.c.quicūꝗ.
de ſenten.excōmu.lib.vj.et per Ange.in
l.pridem.C.de queſtionibus.et Franciſ.
zab.in clemen.j.de exceſſibus prelatoꝝ.
et in clemen.j.de priuilegijs.⁊ text.gloſ.
et Bal c.j.in.c.quidā vaſ.iur.debi.fideli.
et vide.l.j.C.de emendatio.propinquo=
61 rum. ¶ † Quid autem dicatur furtum
leue vel paruum:vel graue ſiue magnū
dic vt dicam infra verſic.quādo autem

a ¶ Eſt
graue.ad
de eūdem
Cepol.in
cōſil.xxvj.
col iij.verſi.
circa ſecū
dū.i fi.qđ
cōſil.hr ēt
in.j.volu.
cōſiliorū
Alex.cōſi.
cxxxv.Et
ibi quis di
cat' dome=
ſticus.

dicetur furtum magnum. Si vero ille qui committit furtum non eſt domeſtic⁹ ⁊ tunc aut furtum committitur palam ⁊ et per vim. ⁊ hoc dic vt infra dicam de latrone: quia iſte eſt proprie latro et non fur: vt dixi ſupra. ¶ Aut furtum cõmittitur clam ⁊ non per vim: puta in domibus. ⁊ ſic eſt ſimplex fur: vt ſupra dixi: et tunc ſubdiſtinguitur: aut agitur ciuiliter: aut criminaliter: quod fieri poteſt: vt l. finali. ff. de furtis. ⁊ l. vnica. C. quando ciuilis actio preiudi. criminali. ⁊ no. Gofredus in ſumma. de furtis verſicu. ⁊ eſt ſciendum quod tribus modis. facit. l. finali. ff. de priuatis deli. Si agitur ciuiliter: ⁊ tunc aut agitur de iure ciuili: et ſic communi: aut de iure diuino: aut de iure ↄſuetudinario: ſiue municipali. ¶ Si agitur de iure communi ciuiliter iterũ ſubdiſtinguitur: quia aut fur non eſt manifeſtus: aut eſt manifeſtus. Si eſt non manifeſtus: punitur in duplum. Si manifeſtus in quadruplum: vt eſt tex. inſti. de acti. §. in duplum. et §. quadrupli. et inſtitu. de obliga. que ex delicto §. furtorum. ⁊ §. penultimo. ⁊ l. de his. C. de furtis. et habetur in l. ſecũda. ff. eodem titulo. cum ſimilibus. et notat Gofredus in
62 ſumma. de furtis §. pena furti. ¶ † Quñ vero dicatur furtum manifeſtum. vide text. in l. tertia. que incipit. fur eſt cum duabus legibus ſequentibus. ⁊ ibi Bartol. ⁊ doctores. ff. de furtis. et inſtitut. de obligationi. que ex delicto naſcuntur §. manifeſtus. ⁊ no. in d. §. in duplum. ⁊ in d. §. quadrupli. ⁊ vide per Bart. ⁊ docto. in l. falſus. in principio. in titu. primo. et Gofredum in ſumma de furtis §. furtorũ due ſunt ſpecies. ¶ Si agitur de iure diuino: ⁊ ſic in foro penitentiali: ⁊ tũc dic quod talis pena dupli vel quadru
a pli non debetur ſed ſolum quando agitur in foro ciuili contentioſo: vt no. Bal. ſingulariter in l. quibus diebus §. dominus ſeruo. in fine. ff. de conditio. ⁊ demonſtratione. qui dicit quod de hoc eſt vnica glo. in iure. in c. fraternitatis. xij. q̃one ij. et idem notat ipſe Bald. in l. poſt deciſionem in fine. infra titu. j. de furtis. allegat dictum. c. fraternitatis. et. vj. q̃one prima. c. mutare petrum. ¶ Sed in contrarium videtur eſſe glo. ſecũda. decimatertia queſtione prima. quod deberet. in verbo vltra. Prima opinio verior eſt. et adde hic que habetur in. c. vigilãti. ⁊ in. c. finali extra de preſcriptio. et in capitulo nouit. extra de iudiciis. ¶ Si agitur de iure municipali ſiue conſuetudinario. dic q̃d hodie iſta pena dupli vel quadrupli pro furto non habet locum: cum hodie de conſuetudie vel ex forma ſtatutorum habeat locũ pena corporalis tantum: et ſic videtur quod pena illa pecuniaria dupli vl' quadrupli ſit per conſuetudinem vel ſtatutũ ſummata. argumen. textus notabilis in l. finali. ff. ad legem fauiã de plagiariis. ⁊ argumen. l. prima §. finali. ff. de ventre inſpiciendo. ⁊ l. viros. C. de diuerſis officiis. libro duodecimo. licet quidam dicunt quod non habet locum vtraq; pecuniaria ⁊ corporalis. l. tertia §. diuus. de ſepulchro violato. ꝑ hoc facit C. de his qui ante dominos manumit. ¶ Et idem videtur poſſe dici i actione vi bonorum raptorum et ſimilium: in quibus a lege imponitur pena pecuniaria: et a ſtatuto imponitur pena corporalis. Sed contra predicta facit gloſ. in l. prima. quando ciuilis actio preiudicat crimĩali: que vult q̃d licet ego agam ad penã dupli vel quadrupli: tamen poſſum etiam agere criminaliter vt puniatur extra ordinem. ¶ Sed

a ¶ Non debet. adde Jmol. i. d. §. dñs. et in l. ſtipulatio iſta. §. a bona ff. de verb. obli. ⁊ Felin. in. c. j. colũ. ix de cõſti. in ꝟ. tertius caſus. cum duob⁹ colũ. ſeq. vbi late qñ in foro ↄſcie pẽa legalis pene poſſit. et ad gloſ. in. d. c. fraternitatis. ponit quinq; fal. ⁊ vide etiã aliqd p Jaſ. i §. ſed iſte. colũ. xxiij. ꝟ. ⁊ an in foro cõſcie. inſtitu. de actio.

quicquid ſit de iure ciuili
vel de foro pnic: de cõſue-
tudine dicta pena dupli
vel quadrupli · pro furto
nõ exigit maxime in ciui
63 tate nr̃a Uerone. † in qua
nullū eſt ſtatutū d̾ hoc: ſʒ
eſt ſtatutū qđ cõmittit ar
bitrio. d. ptãtis ⁊ toti⁹ cu-
rie: vel maioris partis in-
ſpecta qualitate feti: ⁊ cõ
ditione perſonaꝶ: vt dixi
ſ. in. l. ſi fugitiui. in. v. q.
Alibi tñ per totã Italiam
cõiter ſunt ſtatuta ſup h̾
ꝓuidẽtia: vt no. hic Bar.
64 in fi. ⁊ doc. ⁊. ſ. dixi. † Au
dio ꝙ Rome etiam hodie
exigit pena dupli ⁊ qua-
drupli ꝓ furto. ¶ Si vero
agitur criminalr̃. ad penã
furti ⁊ dubitat que pena
veniat imponẽda. ⁊ dic ꝙ
quiqꝫ ſunt iura circa hoc
diſponentia: vt dixi. ſ. ſm
Bar. hic. ¶ Et primū ius
antiquū eſt: qđ pro furto
criminaliter imponit pe-
na extraordinaria: vt. l. fi.
ff. de furtis. ⁊. l. fi. ff. de pri-
uatis delictis. ⁊ no. glo. fi.
in. l. ſubtracto. ſ. de furt. ⁊
habetur in. l. j. § expillato
res. ff. de effrac. ⁊ expilato
65 ribus. † Et que pena poſ-
ſit ꝑ iudicẽ imponi: qñ a
lege ipõit pena extraor-
dinaria. i. arbitraria. dic
vt pleniſſime dixi in. l. ſi fu
gitiui. maxime in. q. ſ. co.
Hodie vero omiſſis alijs
iuribus de quibus. ſ. dic
diſtinguendo: aut fur cõ-
miſit vnū furtum tm̃: aut
plura: ſi vnum tm̃ furtuʒ
commiſit: ⁊ tūc ſubdiſtin-
gue: aut illđ furtū eſt par
uū: aut eſt magnū: aut eſt
enorme: aut atrox. ¶ Si
eſt paruum: debet fur. tan
tam fuſtigari: nõ autem
debet mori: vel pati aliquam abſciſſio-
nem membri: vt eſt tex. in iſta aut. noſtra
et in corpore vnde ſumitur. in auten. vt
nulli iudicum. § penulti. col. ix. ⁊ eſt gl.
ſingularis in. l. capitaliū. § famoſos. ff.
66 de penis. in verbo craſſati. que dicit: † ꝙ
ſi ſemel quis furatur veniam meretur a
furca. Et idem no. Odofre. ⁊ Guid. de ſu
zaria in ſuo tractatu de maleficijs in ru
brica: que pena imponitur furib⁹. ⁊ ideʒ
no. Bal in. l. quid ergo. in princ. ff. de his
qui not. infa. ⁊ not. An. in. l. qđ ſi nolit. §
quia aſſidua. ff. de edil. edic. ⁊ no. gloſ. in
titulo de pace iur. in. § iniuria. in verbo
furtum. ⁊ ibi per docto. et facit gloſ. xcij.
diſtin. c. fina. ſi quis preſbyter. in gloſ fi.
67 que dicit: † ꝙ propter primã offenſam
quis non eſt puniendus. allegat. lxxiij.
68 diſtinc. honoratus. ¶ † Et dicitur vnum
a furtum: qđ de vno loco: vno contextu: ſi
ue vno tempore fit: anteqꝫ habeat actuʒ
ꝓ perfecto vel abſoluto: ⁊ ſi plures res
ſimul furto ſubtraherentur: dicetur vnū
furtum: vt dicit Bartol. per illum text. in
l. cum qui. § idem reſpondit. ff. de fur. et
Ang. de are. in ſuo tractatu maleficiorū
in glo. in verbo ⁊ veſtem celeſtem abſtu-
lit. ad finem. iij. col. ver. hinc ſumpta ma
teria. et inſtitu. de actio. § ex maleficijs.
in. iij. col. ⁊ idem vult Bald. hic in verſic.
vlterius quero. nūquid plura furta: qui
69 etiam dicit: † ꝙ ſi quis vnam rem con-
tractauit in diuerſis materijs vnū fur-
tum eſt. Nam licet in quolibet territo-
rio deprehẽſus poſſit puniri: ex quo ibi
contractauit: vt not. Barto. in. l. ſi domi-
num. ff. de fur. ⁊ in. l. ſi abducta. ſ. de fur-
tis. ⁊ ibi per docto. ⁊ Barto. in. l. ſiue ma-
nifeſtus. § iam diu. ff. de condi. furtiua.
⁊ Anto. de but. in. c. j. extra de rapto. que
tamen opin. an ſit vera dic vt per docto.
in. d. iuribus et plene per Ange. de aret.
in ſuo tractatu maleficiorum. in gloſſ. in
verbo veſtem celeſtinam abſtulit. Ta-
men proprie non ſunt plura furta: ſed
vnum et idem ſepius repetitum. et ad-
de hic que dicentur infra verſi. ſi autem
commiſit plura furta. Item dicit Bald.
70 hic plus. † quod ſi quis confitetur ſe fe-
ciſſe plura furta diuerſis tẽporibus non
eſt ſtandum ſue confeſſioni. quia eſt ge-

a ¶ Qđ furtū dicatur vnum Adde ⁊ vide Bal. in ꝯſil. cclvij. incipi. ad audientiã in. v. volu.

neralis et incerta:cum non conſtet.de re
bus ſubtractis.argum̄.ff.ad ſilleia.l.j.§.
item illud.et idem tenet hic do.Paul.de
caſtro qui dicit: quod huic confeſſioni
incerte non eſt ſtandum: cum agitur de
pena mortis de corporali:cum nō ſit do=
minus membrorum ſuorum:vt.l.lib.ho=
mo.ff.ad.l.acquiliā.et poſſit ita confiteri
volens mori iuxta.l.non tātum.ff.de ap=
pella.et.d.§.item illud.quod eſt nota.ſm
do.Pau.de caſtro hic:qui dicit.q̄d iſtum
caſum vidit de facto in ciuitate Bononie
in quodā capto: qui confitebatur plura
homicidia feciſſe:et non cōſtabat de per=
ſonis interfectis:vnde allegabat ad eius
defenſionem dictum Baldum hic ſcilicet
quod deberet aliter conſtare per illum
.§.item illud:et quod fuit allegatū quia
non fuit decapitatus:ſed fuit ſibi ampu=
tata manus:licet poteſtas propter mul=
ta mala que de ipſo audiuerat haberet
magnam voluntatem ipſum ſuſpenden
di ſecundum dominum Pau.hic.⁊ idem
tenet Angel.de aret.in ſuo tractatu ma=
leficiorum in gloſſ.in verbo et veſtem ce=
leſtem abſtulit.in.vij.colū.verſic.quod ſi
confitetur ſe plura furta . ſequendo di=
ctū Baldi hic . et ſubdit: quod tu iudex
ſis bene cautus:ne damnes animam et
corpus tuum.quando fur confitetur co=
ram te maria et montes et plura furta
commiſiſſe . q̄d velis dicta furta alibi.et
hic.vt dixi commiſſa qualificare:in deſti
nando nuncium ad habendum infor=
mationem pro veritate. et in reperiendo
furta ita quod appareat que diſtraxerit
et que pignorauerit . et que penes ſe vel
alium habeat.alias ſepe innocentem cō
demnares.qui metu tormentorum mul=
ta non vera confiteret̄.vt.l.j.§.queſtioni.
ff.de queſtio.contra.l.abſentem.ff.de pe=
nis.quod not.in practica.vt ſi es aduo=
catus ſcias adiuuare confitentem deli=
cta in genere et obſtare.quando non cō=
ſtat de maleficio . et ſi es iudex ſcias de=
fendere proceſſum et inquiſitionem tuā
verificando maleficia ne delicta rema=
neant impunita.iuxta.l.ita vulneratus.
71 cum ſi.ff.ad.l.acqui.¶ † Item ſi quis cō
fitetur ſe feciſſe plura furta eodem loco
diuerſis tamen temporibus dicit hic
Bald.quod iſta verba ſunt obſcura.quia
poſſunt intelligi diuerſis temporibus cō
tinuatis.et ſic non reputantur plura.vt
nota.ff.de actioni.et obligationi.et.l.et
nunquā actiones:⁊ pro confitente inter=
pretamur in mitiorem partem.vt.ff.de
iudi.l.ſi quis intentione ambigua.et ex=
tra de accu.c.cum dilecti.niſi dicātur cū
temporum interuallo . et hec verba fa=
ciunt iudices apponi in confeſſione . et
idem ſequitur domi.Ange.de areti.in.d.
tracta.malefic.ſuper ante.d.gloſſ.in.viij.
col.ver.et eodem modo ſi quis cōfitetur.
72 ¶ † Sed dubitari poteſt de caſu qui fuit
de facto Verone:quidam vna nocte iuit
cum vno ſacco ad domū vnius.⁊ ibi fur
ripuit quinq̄ quartas milij deinde iuit
ad domū alterius . et ibi ſurripuit alias
quinq̄ quartas.milij:quas poſuit in eo=
dem ſacco . Deinde eadem nocte conti=
nuando intrauit domum alterius.et ubi
ſurripuit alias ſex quartas milij . et eas
poſuit in eodem ſacco.⁊ cum illis ſexde=
cim quartis milij iuit domum.an hec di
cantur vnum furtū.an plura.videtur q̄d
ſint plura ex diuerſitate locorū:et tempo
ris.et factorum.q2 plura ſunt facta.arg.
l.j.ibi nec diuerſitate factoꝝ.C.ſi vnus
ex pluribus appellauit.¶ In contrariū
videtur q̄d ſit vnum tantum furtum:vel
ſaltem lꝫ de facto videant̄ plura: vnum
tamen debeat reputari propter cōtinua=
tionem.arg.glo.et quod ibi not.in.d.l.et
nunq̄ actiones.ff.de actio.⁊ oblig.et pro
hoc gloſſ.not.in.l.j.C.vnde vi.in glo.ma=
gna.in ſi.que dicit.q̄ quādo incontinen=
ti infertur violentia:quaſi vnū factū re=
putatur.q̄ non ſic eſt ſi ex interuallo:ad
idem facit quod no.Ang.in.l.nunq̄ plu
ra.ff.de priuatis delictis.⁊ eſt bonus tex=
tus ad hoc in.l.vna eſt via.in princi.ff.de
ſer.ru.pre.Et pro hoc etiā optime facit
quod dixi.s.ſm Bald.⁊ ita fuit iudicatū
hic Verone me tunc exiſtente de curia.ſ.
q̄d nō reputarent̄ tria furta quantū ad
hoc.vt deberet ſuſpendi ſed q̄d ſolum de
beret fuſtigari.et ſibi vna auricula am=
putari et fuit vnus ruſticus de villa fran
ca.Et maxime quia quis debet ſuſpendi
propter tria furta.vt nota.hic per docto.
et dicam infra principaliter.quia dicitur

tunc habere conſuetudinē furandi.arg. l.iij.in fi.ſ.de epiſcopali audiendia.ꝛ no. in.l.capitalium.§.craſſatorco.ꝛ.§.famoſos.ff.de penis.et hic. ſed in caſu predicto non poteſt hoc dici.ex quo actus illi furandi fuerunt eadē nocte et continua
73 te facti.¶†Ex his poteſt decidi alia.q. ſimilis.vnus volens furari frumentum vicini ſui iuit cum vno ſacco.ꝛ ipſum impleuit de dicto frumento vicini.ꝛ portauit ad domū ſuā:et qꝛ non poterat ſimul portare totū bis redijt cum dicto ſacco.ꝛ ſic ſucceſſiue portauit tres vel q̄tuor ſaccos de dicto frumento ad domū ſuā ipm ſurripiendo.ꝙ iſte talis ſurripiens dicatur vnum tantū furtū cōmiſiſſe ꝛ nō plura quādo continuando hec fuit:quantū ad hoc.vt non debeat de iure ſuſpendi per predicta. Cogita tamen ſuper hoc: qꝛ ſatis dubitabile eſt.Et idē dicere poteris in multis caſibus ſimilibus.Sed ad predicta vide qḋ in ſimili not. Bart.in.l.
74 libellorū.§.ſed ſi aliud.ff.de actio.† vbi ponit qn̄ dicatur vna accuſatio vel plures.ꝛ vide Bart.ꝛ doc.in.l.j.in fin.ff.de teſtamentis. vbi ponit qn̄ dicat̄ vnum teſtamentū vel plura.ꝛ ibi Bald.in.l.ordinarij.C.de rei ven.qui ponit.quādo dicatur vna actio.vel vnus libellus vel plures.et vide oīno circa iſta Angel.de aret. in ſuo tractatu maleficio.in gloſſ.in ver. necnon ad querelam titij infraſcripti in xxiij.colum.ver.quid ſi ex forma ſtatuti liceat a qualibet accuſatione diſcedere. et vide Ludo.roma.in.l.ſcire debemus. ff.de verb.oblig.Et vide oīno ꝛ non omittas Angel.de peruſio in.l.j.C.ſi reus vel accuſator mortuus fuerit.que bene not. qꝛ ſunt magni ponderis et effectus cum
75 tractatur de morte.et vita hoīs. ¶†Si vero furtum qḋ quis cōmiſit eſt magnū. et tunc ſi eſt ita magnū ꝙ equiualeat tribus paruis debet ſuſpendi perinde ac ſi tria furta cōmiſiſſet.qꝛ ſepe vnū magnū equiualet tribus paruis.arg.ff.de excu. tu.l.ſi quis.tu dic qḋ vult allegare.l.ſi is qui tres.et quia propter enormitatē delicti permiſſum eſt leges tranſgredi.vt not.Inno.in.c.extra de conſti.ſm Bald. qui hoc not.hic ſingulariter in.j.colū.ad fi.verſicu.iij.not.de penis fur.Et idem tenet Ange.de peru.in.l.quod ſi nolit.ꝛ ibi etiam hoc dixi in.ij.not.et idem tenet dominus do. Angel.de areti.in ſuo tractatu maleficiorum in verbo et veſtem coleſtez abſtulit.ad fi.iij.col.vbi dicit hoc eſſe no. quia ita ſemel practicauit peruſij. dum ibi aſſideret.et idem tenet ipſe Angel.de areti.inſti.de actio,. in.§.ex maleficijs.in ij.col.verſi.Et quod dixi pro primo furto.Et idem tenet Ludo.pon.de roma.in ſuo ſingulari in ordine meo diſt.ccxcvij. quod incipit. dixit Bal.in auſ.ſed nouo iure.et allegat.d.l.ſi is qui tres.in verſic. ceterum.ff.de excuſatio.tuto.vbi text.di-
76 cit.† ꝙ vna tutela magna ita preſtat immunitatem a tutela ſecunda.et ſic excuſat quem ab onere ſecunde tutele. ſicut tres tutele excuſant ab onere quarte.qui tex.eſt valde ſingularis ſcdm predictum Ludo.qui ſubdit inducendo illum text. ſic contrariorū eadem eſt diſciplina. ſed vna immenſa tutela in fauoribus tantū operatur:ꝙtum triplicata tutela. vt ibi eſt tex.ſingularis.ergo ſequitur quod in penis vnum furtum ita magnum equiualet tribus.ꝛ tm̄ operatur ꝙtum tria.ꝛ ita declarat dictum Bal.hic.qui dicit ꝙ Bald.debuiſſet hoc dicere.ꝛ ita declarare.¶Sed dicit hic do.Pau.de ca.ꝙ alij doc.tenent hic contra:qꝛ plus aggrauatur delictum ex frequentia ꝙ̄ ex magnitudine rei ſubtracte. et hanc partem tenet raphael:ꝛ cum eo tranſit do.Pau.de caſt.ego autē teneo.et ſequor.iſtam vltimā opi.pro vera ſcꝫ quod pro vnico furto etiam magno non debeat mori. et ſic nec ſuſpendi.¶Et hoc probo ſic.nā hoc non reperit̄ iure cau. facit ad hoc.l.preuaricationis.§.fi.ibi quia nec.l.aliqua de hac re cautū ē.ff.de preuarica.ꝛ.xxxj. q.vlti.c.fi.in princi.ꝛ gloſ.in verbo legitimas.in auſ.de reſti.et ea que parit.in.§. fi.in fi.gloſſ.coll.iiij.ꝛ.xxiij.diſt. Preterea ibi nunquā niſi nos fallit opi.legimus.ꝛ xxx.q.iiij.quod autem ibi nulla auctoritate reperitur prohibitum.et text.xxxiij. qō.iiij.non inuenitur exemplum cui ſimo potius reperitur contrarium:ſ.licet quod pro furto ſimplici quis nō debeat mori.vt eſt textus hic et in corpore vnde ſumitur iſta auſ.vt nulli iudi.§.penulti.

ſi vero. qui tex. loquuntur indiſtincte: qđ p̄o furto ſimplici quis non debet mori. ergo indiſtincte debent intelligi tam pro parua ꝗ̄ pro magna. l. j. §. generaliter.
77 ff. de lega preſtan. † ꝛ vbi lex non diſtinguit: nec nos diſtinguere debemus. l. de pre. ff. de publicia. cum ſi. Item hoc probatur pro furto atroci. ſeu enormi quis non debet mori: vt eſt caſus in. l. j. §. expillatores item, effractores. ff. de effractor. et expil. vbi dicitur quod qui furātur effracto pariete prout admiſſum crimen ſuggerit puniri debent. dummodo ne quis in plebeio operis publici penaꝫ in honeſtiori relegationis penam excedat. vnde ibi vult quodcunqꝫ ſit furtum etiam effracto pariete cōmiſſum, ꝙ non poſſit fur ad mortem cōdēnari. ¶ Item tale furtum dicitur atrox vt dixi et etiaꝫ ſtatim dicetur. ſed furtum magnum dicitur atrox. vt eſt gloſ. nota. in. l. ad ca. in vlti. charta. ff. de regu. iur. ergo ſicut pro atroci non imponitur pena mortis: ita nec pro magno. ¶ Item pro hoc. eſt caſus in. l. ſacrilegij capite. in princi. ff. ad l. iul. peculatus: ꝛ probatur in. l. peculatus pena. coniuncta. l. j. et. l. iul. peculatus eodem titulo. ¶ Item hoc etiaꝫ probatur in. l. ſaccularij. in princip. ff. de extraordi. crimi. vbi dicitur ꝙ ſaccularij qui vetitas in ſacculo artes exercentes partim ſubducunt partim ſubtrahunt. Item qui degerarij appellantur: hoc eſt hi: qui in aliena cenacula ſe dirigunt furandi animo: pluſqꝫ fures puniēdi ſunt idcirco ad tempus in opus publicū dantur. aut fuſtibus caſtigantur ꝛ dimittuntur: aut ad tempus relegantur.. ecce ergo ꝙ iſtud plus cōtra factores puniuntur: et tamen non condemnātur ad mortem: vel membri abſciſſionē. ¶ Item pro hoc eſt glo. ordi. in. l. capitalium. § famoſos. ff. de penis. que dicit ſimpliciter et indiſtincte: ꝙ qui ſemel furatur: veniaꝫ meretur a furca: nec ibi diſtinguit: an furtum ſit magnū vel paruum. ergo vltra ad hoc adducitur id quod habetur in. l. interpretationem. ꝛ. l. ſi preſes: et in
78 l. hodie. ff. de penis. † vbi dicit ꝙ in dubio pene ſunt molliende non exaſperande. ¶ Nec obſtant rationes. ſ. in contrarium allegate ſm Bald. hic nā cū dixit ꝙ magnū equiparat tribus paruis per l. ſi is qui tres. ff. de excu. tut. Reſpondet q: vt. j. dicā etiam de iure p̄o tribus furtis quis non debet mori: ergo. ¶ Preterea poſito ꝙ deberet quis mori pro tribus furtis: nō tamē ſequitur. ergo idem pro vno magno. Ratio eſt: quia quando quis committit tria furta habet animū et conſuetudinē furandi. vt eſt text. et ibi glo. que allegat concordantes in. l. iij. in fi. C. de epiſcopali audi. et iſta conſuetudo magis aggrauat delictum ꝗ̄ ſi ſemel fieret: et eſſet magnuꝫ: pro hoc optime facit quod no. Cy. in. l. certis annis. in. vj. q. C. de pactis. et in. l. ſi pro te. in princi. et ibi Bald. C. de dotis promiſ. ¶ Nec obſt. text⁹. in. d. l. ſi is qui tres. §. ceterum. ff. de excuſ. tu. vbi dicitur qđ excuſat vna tutela magna: ſicut tres parue: q: ibi hoc ideo eſt. q: onus trium tutelarum excuſat propter difficultatē rationū cōficiendarum et reddendarū. vt dicit tex. in. d. l. ſi is qui tres. §. j. in fi. que ratio militat: quando eſt vna tutela magna diffuſa. ꝛ negotioſa. q: ſubeſt eadeꝫ difficultas: vt ibi dicitur: ſed in furto conſideratur alia ratio: nam vbi vnum furtum etiaꝫ magnum conſideratur ſolum delictum: ſed vbi ſunt plura furta etiam parua: conſiderātur duo: delictum furti: et animus et conſuetudo furādi que aggrauat magis delictum ꝗ̄ ipſius delicti magnitudo. vt dixi: probatur in. c. accuſatus. de heret. lib. vj. facit quod not. in. d. l. iij. §. fi. C. de epi. audi. ¶ Nec etiā obſtat. ſecunda ratio Bal. dum dicit. qđ propter enormitatem criminis licitū eſt leges tranſgredi. q: iſtud debet intelligi in hoc caſu: dūmodo non excedat penam operis duplici et relegationis: q: pro furto etiā atroci quodcūqꝫ ſit non debet extēdi vltra dictā penā. vt eſt caſus in. l. j. §. fi. de effracto. ꝛ expila. ¶ Preterea dicit Ludo. pon. in. d. ſingulari: quod incipit. Dicit Bald. in auth. ſed nouo iure: qđ iſtud dictum. qđ licitum ſit iudici leges tranſgredi propter enormitatē criminis non eſt verum: quia niſi iudex habeat licentiam a principe: non poteſt augere penam propter immanitatē criminis: vel

niſi iudex habeat,licẽtiam a magnificis d̃nis huius ciuitatis qui ſunt vicarij imperatoris:ꝺ hoc allegat tex.ſing.ſꝫ vnã lecturã glo.cõmuniter approbataꝫ in.l. antepe.que incipit diuus.ff.de fal.q̃ tex. cum glo.ſuper ver.pati poſſe.in fin. vult quod iudex nõ põt punire plus q̃ ſit pena ordinaria etiam vt alij teneantur. et ſic vbi eſt aliqua immanitas criminis:et iſtud credo verius de iure:q̃cquid dixerit hic Bald.⁊ alij.ſ̃.allegati. Sed vbi in loco eſſet ſtatutũ:quod iudex habeat arbitriuꝫ puniẽdi in hoc caſu:ſicut eſt hic Verone:vt.ſ̃.dixi forte poſſet imponi pena mortis.arg.gl.ſingularis.inſti. de iniurijs.§.in ſumma.in verb.ordinaria. et glo.in.l.ſi ſaccularij capite.in prin.in ṽ. conſiderandum.ff.ad.l.iul.peculatus.ſꝫ tamẽ ea que dixi in .l.ſi fugitiui.in.vi.q. ſ̃.eo.⁊ pro hac facit glo.iij.in.d.l.diuus. vbi plus q̃ ſit pena ordinaria a contrario ſenſu.ff.de falſis.que omnia nota:qꝛ non ita reperies alibi iſtum paſſum ple-
79 ne deciſum. ¶ †Quãdo autem dicatur furtum magnum vel paruum.dic quod dicitur conſiderata qualitate furantis: et qualitate illius cui eſt factum furtuꝫ. ſi.eſt diues vel pauper.arg.l.ſed et ſi ſuſceperit.⁊ quod ibi nota.per glo.⁊ doct. ff.de iudicijs.et quod no.Bart.in.l.reſpiciendum.§.furta domeſtica.ff.de penis.
80 ¶ †Sed quid ſi ille cui eſt factuꝫ furtũ vel ipſe fur eſt filiuſfami.et ſic l bonis parum:aut nihil habet.ſed pater eius eſt diues.an ip̃e reputabitur diues an pauper.vt intelligi poſſit an furtum ſibi vel per eum factum ſit magnuꝫ/vel paruũ: credo quod reputetur et cenſeri debeat diues inſpecta cõditione patris.per ea que nota.Albe.de roſa in ſuo opere q̃ ſta-
81 tutorum.in.j. parte.q.lxxiiij.vbi dicit.† quod ſi ſtatuto caue tur:q̃ nullus poſſit eligi ad aliquod officium/niſi habeat in bonis libras trecẽtas ⁊ quidam filiuſfamilias cuius pater habebat in bonis vltra trecentas lib.electus ad vnum offi-cium habebat vnum ſubſtitutuꝫ:qui eũ ab officio excludere nitebatur: dicens: quod non habebat in bonis trecẽta ſm formam ſtatuti.contra quem obijciebatur:quod pr̃ habebat in bonis pluſquã trecenta.querebatur/an ad officium deberet admitti.et allegat pro et contra et tandem concludit pro filio.allegat inter alia.l in ſuis.ff.de libe.⁊ poſthu. et ibi ꝑ etiam not.Albe.de roſa.e.l.ij.§.filium.ff. pro herede.et quia perſona patris et filij eadem reputatur.l.fi.C.de impu.⁊ alijs ſubſti.et dicit Alberi.in.d.q.lxxiiij. quod ita fuit conſultum ſcilicet quod admitteretur filius ad officium. Naꝫ maritus et vxor euitant ſatiſdationem de iudicio ſiſti propter fundum dotalem. vt.l.ſciendum.§.ſi fundum.ff.qui ſatiſda.cog.ſic ⁊ bona patris ſepe dicũtur eſſe filij.⁊ ideo hereditas parentuꝫ dicitur debita filijs l.fina.C.de codicillis.l. fin.C.de cur.fur. ⁊.C.de imponenda lucra.deſcriptione.l. j.circa prin.lib.x.et nõ deficit eis niſi adminiſtratio.d.l.in ſuis.⁊.de libe.⁊ poſth. et pro hoc etiam.ff.vnde liberi.l.ſcripto. et de bonis damnatorum.l.cum ratio.et quia filij dicuntur ad propria bona venire.ff.de ſucceſ.edic.l.j.§.largius. nam filij non debent theſaurizare parentibus: ſꝫ ecõtra parẽtes filijs.xvj.q.j.c.predica-
82 tor.⁊ ibi glo. ¶ †Item quia appellatione domini continetur filius in bonis patris.vt.l.j.§.domini.ff.ad ſileia. Item qꝛ filij poſſunt dicere libertos patris eſſe ſuos.vt.ff.de verb.ſignifi.l.licet.§. patronos.Item pro predictis facit quod not. idem Alber.de roſa.in.d.opere ſtatutorum.in prima parte.q̃.cxiiij. vbi dicit.
83 †quod ſi ſtatuto caſtri vel ville continetur:quod nullus poſſit ibi eſſe poteſtas. niſi habeat cẽtum bubulcas terre: quidaꝫ filiuſfamilias fuit electus poteſtas. ⁊ non habebat ibi centum bubulcas terre:ſꝫ pater eius ſic.querebatur an poſſit eſſe poteſtas.⁊ ibi tenet quod ſic.⁊ ibi allegat iura ⁊ ratiões.Item pro hoc quod ſtatim dicam de viro et vxore.Item etiã pro predictis facit optime.l.fin.ſ̃.de impu.et alijs ſubſti.et maxime id quod per
84 Ange.ibi dicitur.vbi vult.†quod ſi ſtatutum dicit quod nemo poſſit miles eſſe niſi habeat mille in bonis. ſi filiuſfamilias nihil habet:ſed pater eius hꝫ mille filius reputatur habilis.Item pro hoc: quia eſtimum patris dicitur eſſe eſtimũ filij.vt not.Bald.Ange.⁊ docto.in.l.fin.ſ̃. de impu.

de impu. ⁊ aliis ſubſti. et adde quod not. Bar. in l. cū ſcimus. C. de agricolis ⁊ cenſitis lib. xj. et qđ not. Bald. in l. j. ff. ad ſilleia. et in l. ſi plures. ad finem. C. de ſacroſan. eccle. ⁊ in addi. ſpec. in tit. de cenſib⁹. Et intellige predicta vera quando filius eſt filiuſfa. in poteſtate patris ſecus ſi eſſet emācipatus: vt not. gloſ. in l. ij. C. qui etate ſe excuſant. lib. x. ⁊ no. doc. in d. l. ſi.
85 C. de impu. ⁊ aliis ſubſti. ¶ † Quid autē erit ſi ille qui facit vel ille cui fit furtum: eſt maritus vel vxor. et ipſe parum habeat. ſed ei⁹ coniunx ſit diues an ipſe reputabit diues. et breuiter dico quod ſic per tex. in l. ſciendum. §. ſi fundus. ff. qui ſatiſd. cog. vbi dicit qđ maritus et vxor euitant ſatiſdationem de iudicio ſiſti ꝓpter fundum dotalem. et ad hoc faciunt ea que ſtatim dixi de filiofami. ¶ Sȝ cōtra iſtam determinationem facit quod not. Albe. de roſa. in ſuo opere ſtatutorum. in j. parte. q. cvj. vbi dicit pone aliā
86 queſtionem. ¶ † Statuto cauetur quod habēs mille in bonis debeat tenere vnū equum pro communi: aliquis ex bonis propriis habebat quingenta. et ex dote vxoris alia quingenta. nunquid patrimonium ſuum coniungetur cum dote. vt ſic teneatur tenere equum pro communi tanꝗ̄ habeat mille in bonis. et dicit Albe. quod obtentum fuit ſm docto. antiquos quod non. ⁊ dicit quod de hoc videtur caſus in l. lucius. §. idem reſpondit conſtante matrimonio. ff. ad municipales. et licet hoc multum faciat contra tamen adhuc idem teneo quod dicit et dico quod de hoc eſt caſus in d. l. ſciendum. §. ſi fundus. et in d. §. idem reſpondit conſtante matrimonio. in princi. vbi dicit quod dos in bonis mariti eſt conſtante matrimonio. ⁊ probatur in l. in rebus. ſ. de iure do. cū ſimi. Nec obſtat qđ dixit Alberi. de roſa. per dictum §. idem reſpondit. in ij. reſponſo. quia illud procedit quātum ad onera que imponūtur reſpectu quantitatis patrimonij: nos vero loquimur quantum ad hoc: an reputetur diues: et ſic quo ad eius commodum ⁊ fauorem: quo caſu dos dicitur eſſe in patrimonio viri ⁊ etiam vtriuſqȝ: vt d. l. ſciendū. §. ſi fundus. Cogita tu: quis

nunc circa hoc nil mihi aliud occurrit. Si vero furtū qđ cōmittitur eſt enorme ſiue atrox qđ eſt quādo fit cum fractura oſtij. vel ſcrinij: vel capſe: vel alio modo ſimili: vel expillat hereditas: et tale furtum committentes dicuntur fures improbiores ſm do. Pau. de caſt. hic: et dixi ſupra circa prin. Et videtur ꝙ ſit iudicandum idem quod dictum eſt de furto magno ſm Bal. hic ad finalem col. ver. iij. nota. Sed de hoc dic vt dicam infra: quādo fures ſunt improbiores qua pe-
87 na puniātur. † Et aduerte ad id qđ dixi ꝙ vno pro furto: ⁊ ſic primo quis nō debet ſuſpendi: nec aliter mori. Nam hoc fallit in pluribus caſibus. Primo enim fallit quādo furtū eſſet magnū vt dixi. ſ. ſm Bald. qđ tamē nō teneo de iure: vt. ſ. dixi. Scđo fallit quando eſſet ſtatutum vel cōſuetudo de hoc in loco: vt notatur hic per doctores. Tertio fallit in c. j. §. ſi quis quinqꝫ ſolidos. in tit. de pace tenenda. in vſibus feudorum. ſed ſm aliquos ibi eſt ſpeciale propter fracturaȝ pacis. pro hoc fecit ille titu. ſub quo ille §. eſt
88 poſitus qui eſt de pace tenenda. † Nam lex debet eſſe poſita ſub congruo titulo: ⁊ ſm eum debet intelligi: vt in prima cōſti. codi. §. quibus. ⁊ in l. imperatores. ff. de in diē adiec. ⁊ ita tenet Ange. de aret. inſti. de actio. §. ex maleficiis. in iij. colū. Uel dic ꝙ ille §. ſi quis quinqꝫ ſolidos. hodie corrigitur per eundem imperatorem. in c. primo. §. iniuria. in tit. de pace iuramē. fir. ⁊ ibi glo. in ver. furtū. ⁊ i ver. legitime. ⁊ ibi plene ꝑ doc. ⁊ maxime per do. Jaco. de alua. ⁊ ita ſentit etiam Bar. hic. Uel dic ꝙ ille §. ſi quis q̄nqꝫ ſolidos. de generali cōſuetudine nō ſeruatur ſꝫ gloſ. in d. §. iniuria. in ver. legitime. in fi. maxime in Italia ſm Jaco. de bel. ⁊ bal. ibi. ⁊ idē tenet Gandin⁹ in ſuo tractatu maleficiorū. in tit. de pena furū. in penulti. q. Et idē tenet hic Bal. ad fi. j. col. q̄ dicit ꝙ ille §. nō ſeruat de cōſuetudine: iō de eo nō eſt curandū. Et idē tenet Bart. l. l. capitaliū. §. famoſos. ff. de penis. vbi ponit opiniones. ⁊ iſtam opinionem credo veram ſaluando etiam primam. ſ. ꝙ ille §. loquatur in pace rupta. ⁊ ꝙ hodie de conſuetudine non ſeruatur in ſimpli

ci furto:circa intellectum dicti.§. ſi quis
quinqꝫ ſolidos. Uideſetiam que dixi ſu=
pra in ſecunda oppoſi. ¶ Quarto fallit
in.l.penul.ff.de condi.ob cauſam.ſed ibi
per doct. dicitur: qđ ita fuit ibi de facto:
non autem ꝙ de iure fieri debuerit. Uel
forte ibi ſpeciale propter vtilitatem per=
ſone:quia erat ſeruus ſm Angel.de are.
inſti. de actio.§.ex maleficijs. in.iij.colũ.
¶ Quinto fallit quando fur eſt famoſus
vel latro.de quo per tex.gloſ.ꝛ Bar.in.l.
capitalium.§.famoſos.ff.de penis.et di=
89 cam.j.de pena latronũ. ¶ † Et predicta
ſunt vera.ſ.ꝙ pro primo furto qs debeat
puniri qñ furtum eſt cõmiſſum ſimplici=
ter:ſecus ſi eſſet cõmiſſum ꝓpter neceſſi=
tatẽ famis extremã:quia tunc non debe
ret puniri per.c.ſi quis furatus.extra de
furtis.cum ibi not.ꝛ per.c.diſcipulos:cũ
ibi not.per glo.de conſecra.diſt.v. ꝛ vide
tex.cũ glo.de conſecra.diſt.j. ſunt nõnul
li.ꝛ not.gloſſ.in.l. ij.ꝛ.§. cum eadem. in
ver.confert. que incipit.ad comedẽdum
ff.ad legem rhodiam. de iactu. que dicit
ꝙ tempore neceſſitatis omnia ſunt com
municanda. ¶ Item quia neceſſitas nõ
habet legem:vt in predictis iuribus no=
tatur.ꝛ notat Bar.in.l.j.in fi.j. de operis
liber.ꝛ in.l.j.C. de naufragijs.lib. xj ꝛ vi
de text.j.q.j.remiſſionem.§. ergo. Et hoc
etiam notat ꝛ tenet Gofre. in ſumma de
furtis.verſi.excuſatur autem. qui etiam
dicit ſingulariter ꝙ ſi nõ eſt extrema ne=
ceſſitas:ſed tamen neceſſitas eſt ꝙ tunc
attenuatur delictum:nõ autem excuſa=
tur omnino.allegat dictum.c. ſi quis ꝓ=
pter neceſſitatem.extra de furtis. qđ al=
legaui dum eſſem conſultus de quodã
ſtipendiario qui propter neceſſitatem fa
mis:non tamen extremã cõmiſerat fur=
tum.ꝛ dicit per dictum Gofr. ꝙ talis nõ
debebat ſuſpendi aliquo modo nec etiã
aliter mori: ex quo neceſſitate famis in=
ductus fuit ad hoc faciendum.ſed qđ de
bebat minus puniri:quod bene nota vt
poſſis euadere quem a morte. ¶ Itẽ pre
dicta vera niſi fur eſſet nimium iuuenis
puta puer:vel nimium ſenex:quia tunc
iudex poteſt ꝛ debet penam mitigare: vt
l.auxilium.§.in delictis.ꝛ.l. ſi ex cauſa.§.
nunc videndũ.ff.de mino.facit.l. aut fur
ta.§.perſona.in fi.ibi.in huius rei conſi=
deratione etatis quoqꝫ ratio habet.ff.de
penis.et in.l.ij.ad fi.ibi.et vt cuiuſcunqꝫ
patiatur etas.ff.de termino moto et pro
hoc vide quod notat Bal.in.l.quicũqꝫ.j.
eo.in.iiij.col.verſi.quarto caſu . vbi dicit
qđ quando eſt vnica pena.ibi non cadit
electio:ſed diſpenſatio.ꝛ iſta ad iudicem
ex cã ſpectat:vt ſi ſtatutum dicat de am=
putatione manus.et aliquis eſt ita puer
vel ita ſenex:qđ ſtati moreret᷑: poteſt iu=
dex diſpenſare:tamen non cogitur : nec
propterea poteſt appellari.arg.l.qui po=
ſthumos in fine.in ratiõe litere.ff.ad ſyl=
lenianum.et dixi ſupra in.l.ſi fugitiui.in
90 v.queſtione. ¶ † Sed iuxta predicta
quero:an aſſociantes furem et facientes
ei cuſtodiam ne deprehendatur ſint pro=
prie fures.ita quod comprehendantur a
ſtatuto loquẽte de furibus.Dicas quod
non ſunt proprie fures nec in dicto ſta=
tuto comprehenduntur ſecundum An=
gelum in.l.proinde.ff.de conditioi. furti.
91 ¶ † Dubitari etiã poteſt:an ille qui de=
florat virginem:dicatur commiſiſſe fur=
tum.Dic qđ ſic:vt probatur in auth.de le=
nonibus:ibi:caſtitatis furtum. Et ideo
dixit ibi Ange.quod ſi eſt conceſſum ali=
cui arbitrium contra fures et latrones:ꝛ
aliqua virgo fuit deflorata:quod contra
talem deflorantem iudex poteſt inquire=
re vigore dicti arbitrij :quod pulchrum
eſt et notabile.Et predicta omnia proce=
dunt quando quis commiſit vnum fur=
tum tantum. ¶ Si autem quis commi=
ſit plura furta:aut commiſit duo tãtum:
aut tria vel plura:ſi duo tantum cõmiſit:
et tunc idem videt᷑ qđ ſupra dixi de vno
furto:vꝫ ꝙ quis nõ debeat furca ſuſpẽ
di vel mori:debet tñ grauiꝰ puniri. et de
hoc qđ debeat grauius puniri eſt gl.que
allegat ad hoc concordantes in.l.iij.in fi.
ꝫ.de epiſco.audien . etiam ſi pro primo
furto fuerit punitus:vt probatur in.l.ca
pitalium.§.ſolent ibi tractari clementius
ff.de penis.vt.j.dicã de ver.ſed pone aliã
q.quotidianam. ¶ Et licet tex.ꝛ glo.fi.in
dicta.l.iij.in fine.C.de epiſco.audien.vi=
deatur dicere contrarium:ſcilicet qđ due
vices inducant conſuetudinem et dixi.
ꝫ in hac.x.qõne.in princip.ibi: fur famo=

lus dicitur. ⁊ glo. in. l. capitaliuꜩ. §. famoſos. ff. de penis. in verbo craſſati ibi. nam ſi ſemel veniam meretur a furca: a cõtrario ſenſu videtur velle qꝺ ſi bis eſt quis furatus: non mereatur veniam a furca. ¶ Tamen quantũ ad hoc vt pena mortis inferatur furi requiruntur tria furta ſaltem de cõſuetudine generali ſm doct. hic et maxime Bal. qui dicit: et ꝓ primo et ſecundo furto quis furca non ſuſpenditur: ſed pro tertio: quia delictum in cõſuetudinem deducitur furca ſuſpẽditur de cõſuetudine gñali: que eo ipſo reputat eum publicũ et famoſum furem: qꝛ fecit tot furta: vel ſaltem craſſatorem: vt. l. capitaliũ. §. craſſatores. ⁊ §. famoſos. ff. de penis. hoc an ſit verũ de iure ſtatim videbimus in eo qui commiſit tria vel plu-
92 ra furta. ¶ † Sed de iure lõbardo ꝓ primo furto debet oculus euelli. pro ſecundo naſus ſcarpelari. pro tertio vero debet mori: vt in lombarda de furibus ⁊ ſeruis fugacibus. l. ſi quis latro. ⁊ hic not. glo. in titu. de pace iur. fir. in. §. iniuria. in verbo furtum. in vſibus feudorum. ⁊ not. etiam glo. in. l. capitalium. §. famoſos. in verbo furta. que incipit. clam. ad fi. ff. de penis. ¶ Si vero quis cõmiſit tria furta vel plura. ⁊ tunc communis eſt opinio gloſatorũ ⁊ doctorũ qꝫ debeat mori: ⁊ ſic furca ſuſpendi: vt eſt gloſ. hic ſuper verbo caſtigabitur: vt dixi. ſ. in prin. huius. q. ⁊ hic per Bald. ⁊ docto. ⁊ pro hoc eſt glo. in. l. capitalium. §. famoſos. in verbo craſſati ibi. nam ſi ſemel veniaꜩ meretur a furca: a cõtrario ſenſu: vt. ſ. dixi. ⁊ glo. in verbo furta. ⁊ facit. d. l. capitalium. §. ſolent. ⁊ §. craſſatores. quia ſaltem per trinum actum furandi inducta eſt cõſuetudo furãdi: vt eſt tex. ⁊ ibi gloſ. in. l. iij. in
93 fi. C. de epiſco. audien. ¶ † Item pro hoc quia ille qui commiſit ſepius vnum delictum magis punitur ꝙ̃ qui ſemel tm̃: vt eſt tex. cuꜩ glo. notabili. in. l. ſi diuturni ff. de penis. circa ꝑnc. que allegat ad hoc concordantes: ⁊ ſic magis punitur furtum reiteratum ꝙ̃ nõ reiteratum: vt eſt tex. cum glo. fi. in. l. fi. C. de conuentu. lib. xij. et text. cum gloſ. in verbo deterior. in aut. de litigioſis. §. ſi vero apud iudicem colũ. viij. ⁊ habetur. xxvij. qõ. j. peruenit ⁊. ff. de re militari. l. iij. §. ſi plures. ⁊ l. non ols. §. a barbaris. in fi. et extra de hereticis ad abolendam. §. ill. s autem. ⁊ not. glo. j. xxv. q. ij. ita nos. ⁊ habetur in. c. accuſatus. de hereticis. libro. vj. ⁊ ita communiter practicatur de quadã cõſuetudine generali. ⁊ idem tenet Sandinus in ſuo tractu maleficiorum in tit. de pena furũ. ſiue in titulo de furibꝰ ⁊ latrocinijs. verſic. ſed pone penã ſm Ubertũ de bobio. etiã ſi pro primo ⁊ ſcdo furto fuiſſet punitus: vt dixi. ⁊. j. dicet in ver. ſed pone aliam. q.
94 ¶ † Si tamẽ iſta tria furta eſſent parua ⁊ de rebus magnatiuis: puta de gallinis de conſuetudine nõ ſeruatur Uerone: ꝙ fur pro his tribus furtis de gallinis ſuſpẽdatur vel moriatur: ſed vidi condemnari in pecunia vel ad ſtandum per aliquod tempus: puta duorũ vel trium mẽſium in carceribus. ¶ Sed ego credo qꝫ de iure ſit verius videlicet qꝺ fur etiam qui commiſit tria furta: vel plura non debeat ſuſpendi: vel aliter mori: nam hoc non reperitur iure cautum: vt dixi. ſ. de illo qui cõmiſit vnum furtum magnum tantuꜩ: ergo. l. preuaricationis. §. fi. ff. de preuaricationi. cum ſimi. ſ. allega. Jmo reperitur cõtrariũ hic ⁊ in corpore vnde ſumit̃ iſta aut. ſi in aut. vt nulli iudicuꜩ.
95 §. penulti. ¶ † Item hoc probat̃ in. l. ſaccularij. in princ. ff. de extraor. criminibus vbi dicitur: quod degerarij plus ꝙ̃ fures puniendi ſunt. idcirco aut ad tempus in opus publicũ dantur: aut fuſtibus caſtigantur ad temps relegantur. Ex quibꝰ verbis apparet: qꝺ illi qui ſunt magis ꝙ̃ fures puniendi: vt ſunt degerarij. nõ puniunt̃ ad mortem: ergo multominus fures qui minus ſunt puniendi: arg. aut. ꝗ̃to magis. ſ. de ſſac. ſan. eccl. ⁊ l. ꝗ̃to magis. ff. de iureiuran. cum ſimi. ¶ Jteꜩ hoc probatur in. l. prima. §. expillatores. ⁊ §. fina. cum. l. ſequen. ff. de effrac. et expilla. vbi probatur hoc manifeſte ſic. nam in d. §. expillatores. dicitur quod etiam fures atrociores. qui etiã cũ fractura oſtij vel hortorum ſunt fures. nõ ſunt ad mortem condemnandi. Jmo ſunt relegandi: vel in opus publicuꜩ dandi: vel fuſtibus caſtigandi ſm cõditionẽ perſone: vt ibi: ergo multominꝰ debet imponi pena

mortis ſimplici furi. qui nō ſit atrox. nec
cum fractura oſtij: vel alterius rei furtū
cōmiſit. vt etiā dixi. ſ. qm̄ furtū eſt enor
me vel atrox. 7. J. etiam dicetur: vbi po-
netur de furibus improbiorib⁹. Unde ex
his cōcludo qḋ furi qui cōmiſit tria fur-
ta non de iure imponi aliquo modo pe-
na mortis: ſed dȝ fuſtigari: vel relegari
vel hodie bāniri. vt hic ꝓbatur. et in. d. l.
j. §. fi. ff. de effracto. et expilla. nō aūt ali-
quod membꝛū abſcindi. 7 ꝓbatur hic et
in corpore vnde ſumit̃ iſta auc. Et iſtud
teneo quod de iure ſit vetuȝ: lȝ ex forma
ſtatutorum Italie: vel de quadā conſue
tudine generali ſeruatur cōtrariū. vt. ſ.
dixi. ¶ Nec ob. predictis. d. l. capitaliū.
§. famoſos. ff. de penis. qꝛ ille. §. loquitur
de latronibus. qui in itineribus inſidian
tur hominibus: et per vim depredātur:
et hoies interimunt. vt colligitur ex ver-
bo interemptorū vbi poſito in. d. §. famo-
ſos. nō autē loquitur in furibus: qui clā
furantur: vel loquntur oia iura: que. ſ.
dixi: 7 ſic queſtio noſtra. ¶ Nec etiā ob.
d. l. capitaliū. §. craſſatores qꝛ ibi etiam
loquuntur de latronib⁹. ergo. ¶ Nec etiā
ob. §. ſolent. in. d. l. capitaliū. qꝛ ibi non lo
quitur de fure: : ſed de alio ſcȝ ſeditioſo.
Item ibi etiā nō debet puniri ad mortem
lȝ dicat quod grauius debeat puniri ex
eo. quod frequentius idem delictum cō-
miſit. Nec etiaȝ quod per trinum actum
inducatur cōſuetudo furādi. 7 quis ma-
gis delinquat ſi pluries cōmiſit furtū q̃
ſi ſemel tm̄. vt. l. iij. in fine. C. de epiſcopali
audiē. cum ibi no. per glo. et docto. ꝑ not.
in. l. ſi diuturno. per glo. ff. de penis. qꝛ re
ſpondetur. Fateor: quod magis delinq̄t:
et quod magis debeat puniri. vt in iuri-
bus. ſ. allega. et not. glo. in. l. fina. C. de cō
me. libro. xij. non tamen ibi dicitur. quod
debeat iſta pena trāſire vſq; ad mortem
incluſiue. imo probatur cōtrariū in iuri-
bus preall eg. Nec etiā ob. glo. hic in ver
bo caſtigabitur. que videtur dicere con-
tra. 7 ſolet allegari contra ea que. ſ. dixi
nam ſi recte intelligatur: nō dicit contra
dicit enim. niſi ſit publicus latro: qui ſcȝ
conſueuit furari. qui furcis ſuſpēdatur.
96 † illud enim relatiuuȝ qui debet referri
ad ſuum antecedens. hoc eſt ad latronē
publicū qui conſueuit furari. et ſic vult
dicere. quod nō ſufficeret latroneȝ eſſe. i.
violentū aggreſſorem: 7 ſpoliatorem atq;
homicidam. de quo loquitur. §. famoſos
niſi ad ſepius feciſſet. i. conſueuiſſet fura-
97 ri. † nam 7 rapere furari eſt. vt inſtitu. vi
bo. rap. ſi pun. 7. §. j. vt furca figi deberet
vel ad beſtias damnari. vt vult ille. §. fa-
moſos. 7 ſic illa verba gloſſ. ſ. ille qui con-
ſueuit furari. non debent referri ad fure:
ſȝ ad latronem. de quo dixerat. 7 ita vult
in effectu Jaco. but. hic. et pro hoc etiam
facit: qꝛ glo. intelligitur ſm̄ tex. quem al-
leg. vt dixi. ſ. circa prin. huius. x. queſtio
nis. ſed ille. §. famoſos. quē gloſ. allegat.
loquitur de latrone. ergo de illo gloſſ. in-
telligit. vt dixi. ſ in. ix. q. in ver. latro vero
publicus. vbi vide. 7 hoc bene not. ꝓ in-
tellectu gloſſ. hic in ꝟbo caſtigab̃. ¶ Nec
etiam ob. quod dicit glo. in. d. §. famoſos
in verbo furca: ibi aut eſt famoſus. ſed
nō niſi clam ſurripuit. 7 tunc forte: quod
hic dicitur obtinet. qꝛ illa glo. nō firmat
pedes. ſed loquitur ſub dubio forte. vn-
de nō eſſet firma ſententia gloſſatoris. qḋ
bene not. q̄ nō ita reperies tacta: 7 plene
diſcuſſa et declarata: et facient tibi ho-
98 norem. ¶ † Sed poſito quod de iure: vel
ex conſuetudine. vel ex forma ſtatuti ille
qui eſt. publicus et famoſus fur. et ſic ſe-
pius commiſit furta poſſit et debuit mo
ri. 7 ſic furca ſuſpēdi. 7 vnus cōmiſit hic
vnum leue vel paruum furtum ſed ali-
bi cōmiſit plura furta. An illa furta ali-
bi cōmiſſa aggrauant delictū furti parui
hic commiſſi ad hoc vt poſſit hic tanquā
fur public⁹: 7 famoſus ſuſpendi. Et vide
tur. q̄ non: qꝛ paria ſunt cōmiſſa non eſſe
et cognoſci nō poſſe. naȝ ſi nō pōt cogno
ſci: ergo nō poteſt conſtare iudici. vt iudi
ci ad hoc. ff. de ferijs. l. ij. in fi. 7 ſic ſi nō po
teſt iudex ꝓcedere cognoſcēdo: ergo nec
aggrauando. ¶ Tu dicas quod ſic. nam
furta alibi cōmiſſa qualificāt furtum fa-
ctum hic. vt acrius puniatur. et ſic vt ſu-
ſpendatur. vt. l. iij. in fine. C. de epiſ. aud.
et. l. ſeruis. infra. ad. l. iul. de vi. et. l. j. ff. de
iur. patrona. ita dicit Dy. 7 Bart. ſingu-
lariter in. l. ſi cui. §. ſi cum ſacrilegium. ff.
de accu. 7 idem tenet hic Bald. in princi.
ij. col. ver. ſed dubitatur numquid. qui di

cit: quod licet de furtis alibi ꝯmiſſis hic
principaliter non poteſt inquiri: tamen
quia ratione aliorum remanet infamia.
cognoſci in cõſequentiã ſeu in cõcomi=
tantiam poteſt. argu. l. quoties. C. de iu=
dicijs. ⁊ dicit quod iſta eſt vera opi. quã
tenuit etiam Jaco. de bel. in auc. vt nulli
iudicum. §. ſi quis vero comprehenſoꝝ
⁊ ita etiam tenet hic Pau. de ca. ⁊ cõmu
niter docto. Et idem etiã tenet Ange. de
are. inſtit. de actio. §. ex maleficijs. in. iiij.
col. ⁊ in ſuo tractatu maleficiorũ. in glo.
in verbo et ei veſtem celeſtem abſtulit.
in. vj. col. in fine verſi. quero nũquid fur=
tum. de quo non poteſt cognoſci. Et idẽ
dicunt doct. prefati. quãdo eſſet tale fur=
tum de quo non poſſet cognoſci per pre= a
ſcriptionem temporis: ſicut non poſſet ſi
eſſet cõmiſſum extra territoriũ: qꝛ vtroqꝫ
caſu aggrauat furtum hic cõmiſſum ꝑ
9 predicta. ¶ † Jmo plus dico: quod non
tantum furta alibi cõmiſſa qualificant
furtum factum hic: ſed etiam computã=
tur in numero furtorum hic. vnde ſi ſta=
tuto cauetur. quod quis nõ poſſit ſuſpen
di niſi pro tribus furtis. ⁊ aliquis cõmi=
ſit hic vnum furtum non magnum ⁊ ali
bi cõmiſit duo furta: quod tunc verũ eſt
dicere ipſum cõmiſiſſe tria furta: ⁊ ſic po
terit ſuſpendi vigore dicti ſtatuti: lꝫ prin
cipaliter propter illa duo furta alibi cõ=
miſſa non potuiſſet hic ſuſpẽdi: nec etiã
aliter puniri. ita vult do. Bartho. de ſa=
lyce ſingulariter in. l. ſeruus. C. ad. l. iu. l.
de vi publica. quem ſequitur Angel. de
are. in ſuo tract. malefi. in glo. in verbo et
veſtem celeſtem abſtulit. in. vj. col. in fin.
⁊ inſti. de actio. §. ex maleficiis. et in. iiij.
col. ⁊ hoc etiam ſentit Bar. ⁊ Ange. in. d.
l. ſi cui. §. fi. in fi. ¶ Sed aduerte qꝛ Gan=
di. qui fuit magnus practicꝰ in ſuo tra=
ctatu malefi. in titu. de pena furum. ver.
Jtem pone aliam queſtionem de facto:
⁊ Odofredus ⁊ Guid. de ſuza. in ſuo tra
ctatu maleficiorũ in titu. que pena furi=
bus imponatur. licet arguant vt ſupra
pro illa parte: tamen dicunt quod de iu
re contrarium eſt verum ſcꝫ qꝺ hic poſ=
ſit puniri pro vno tantũ furto: ⁊ de alijs
furtis debet remitti fur ad iudicem loci:
in quo eſt cõmiſſum furtũ ſecũdũ Uber.
de bobio. dicũt tamen qꝺ
iudices feroces ſequũtur
primam opi ⁊ puniũt fu=
res ⁊ latrones etiam pro
furtis alibi ꝯmiſſis. ⁊ iſtꝺ
teneas quando hic aliqꝺ
furtũ cõmiſit. ⁊ nõ alias
vt dicit qꝛ tales iudices
bene faciunt: ⁊ iſta eſt. ho
die cõmunis opini. doct.
10 moder. ¶ † Sꝫ pone aliã
queſtionem quotidianaꝫ
iuxta predicta. Quis cõ=
miſit tria furta: vel hic. vł
alibi non cure. ⁊ pro prio
⁊ ſecundo furto fuit puni
tus. an pro tertio [a] furto
hic vltimo loco commiſſo
debeat mori. ⁊ ſic ſuſpen=
di poſito qꝺ ex forma ſta=
tuti vel ex ꝯſuctudine ge=
nerali ꝓ tribus furtis qs
debeat ſuſpendi. Et videť
quod non. qꝛ iam de duo
bus punitus eſt: nec pro
vno ſolo furto põt ſuſpen
di. ⁊ ſi ſuſpenderetur pro
pluribus bis puniretur ꝓ
primo ⁊ ſecũdo furto: qꝺ
eſſe non debet. vt. ff. de ac=
cuſa. l. ſenatus. ⁊. ff. naute
caupo. ſtabu. l. lꝫ. Sed vi
detur quod debeat ſuſpẽ
di. quia cuꝫ perſeuerauit
in crimie magis deliquit.
⁊ maior pena imponitur.
C. ad. l. iul. de vi pu. l. ſer=
uos. in fin. ⁊ ſupra de epi=
ſcopali audientia. l. iij. in
fine. et. ff. de penis. l. capi=
taliũ. §. ſolent. ⁊ dicit Lõ=
barda quod ꝓ tertio fur=
to moriatur: non aũt pro
primo ⁊ ſecundo. ⁊ ſic ſen
tit Ubertus de bobio: qꝺ
dẽat mori. ⁊ ita dicit. Gan
dinus in ſuo tractatu de
maleficijs. in titu. de pena
furum. verſicul. ſed pone
penam impoſitaꝫ. Et idẽ
tenet ad literam Odofre.

a ¶ Pro
tertio fur.
Adde ⁊ vi
de cõſiliũ
qꝺ eſt in=
ter cõſilia
Bal. cccxl
viij. in. v.
vo. q vř li=
mitare ꝺ
procedere
qñ tertiuꝫ
eſt furtuꝫ
poſt illa
duo ſecus
ſi prio: qꝛ
tũc nõ po=
teſt puni=
ri.

et Guid. de ſuza. in ſuo tractatu maleficiorum. in titulo de pena furibus imponenda. in prin. Et idē tenet hic do. Pau. de caſt. & iſtud etiam ego teneo pro vero maxime per text. in l. capitalium. §. ſolent ibi tractari clemētius cōmuneto ibi nunq̄ capite plectēdi. nam ibi loquitur: quando pro prima & ſecūda vice fuit punitus: & tamen dicit ibi. quod etiam pro tertia punitur acrius: & bene. q2 ex coadunatione aggrauatur delictum: ad qđ c. accuſatus. de hereticis. lib. vj. Et idem ego dixi ſupra quādo quis cōmiſit duo vel tria furta in principio. ¶ Item adde p̄dictis q2 ſi pro tertio furto quis poſſit ſuſpendi: q2 hoc non h3 locū quando dicuntur eſſe facta plura furta eodē loco & tempore: quia talia furta non poſſunt numerari vt plura. Nam mens ſtatuti intendit grauius punire propter cōſuetudinem delinquendi: in qua conſuetudine requiritur temporis interuallum. ad hoc facit. l. eum qui. §. idem ſcribit. et ibi glo. in ver. ſed non in totum. & ibi etiā Bartol. ff. de fur. ita dicit hic Bald. in. ij. colū. verſic. vlteri⁹ quero. ad quod adde que dixi ſupra: quādo dicatur vnū furtum vel plura: que omnia ſingulariter nota & tene menti: quia ſunt pulchra et quotidiana. ¶ Secūdo caſu principali quando fures ſunt improbiores: vt ſunt expillatores hereditatis: & furantes cu3 fractura oſtij: vel capſe: vel ſere: vel alterius rei: vel ſimiles: qui etiam atrociores fures appellātur: vt eſt caſus in. l. j. §. expillatores. cum. §. ſequenti. & l. ij. ff. de effrac. & expil. Qua pena puniantur. Dic aut loquimur de expillatoribus hereditatis: aut de furātibus cum fractura: qui effractores dicuntur. vt. l. j. §. ite3 effracto. de effrac. & expil. aut loquimur de ſaccularijs & detractarijs. Si loquimur de expillatoribus hereditatis. Dic quod licet iſti nō ſint proprie fures. jvt. l. ij. §. de crimine expilla. heredi. & no. gloſ. in dicto. §. expillatores. in verbo atrociores. tamen fures etiam dicuntur. vt probatur in dicta. l. j. §. expillatores. & in. l. ſi eum exceptione. §. qui vim intulit. ff. qđ metus cauſa. et dixi ſupra circa principium huius decime queſtionis. & iſti pena extraordinaria idest arbitraria puniuntur. vt eſt text. in. l. j. & l. diuus. ff. de crimine expilla. heredita. et habetur in dicto. §. expillatores. vbi etiam ſic dicit. Expillatores fures qui ſunt atrociores hoc enim eſt expillatores in opus publicum: vel perpetuum: vel temporariū dici ſolent. honeſtiores aūt ordine ad tempus p̄ria moueri vel fines p̄rie iubere excedere. qb⁹ nulla ſpālis pena reſcriptis principalibus impoſita eſt: idcirco cauſa cognita liberum erit arbitriū ſtatuendi ei qui cognoſcit: & ſic in effectu erit in arbitrio iudicis: vel pretoris cognoſcentis punire ſecundum conditionem perſonarū: & quomodo regulari debeat hoc arbitrium: & vſq3 ad quam penam poſſit iudex vigore huius arbitrij accedere. vide que pleniſſime dixi in. l. ſi fugitiui. in v. qđ. ſupra. e. ¶ Si loquimur de furib⁹ cum fractura qui dicuntur effractores. vt dixi. & dicas qđ iſti ſunt proprie illi q̄ furantur cum fractura vel perforatura oſtij: vel hortorum: vel ſcrinei: vel capſe: vel parietis: vt probatur in dicta. l. j. §. item effractores. ff. de effractoribus & expillato. ibi effracto pariete. ꝯiuncta glo. que dicit alias perforato: alias effractor: et qđ furtum per eos cōmiſſum dicitur atrox. vt eſt text. in. l. fin. eo. tit. Et etiam dicitur enorme ſecundū dominū Paulū de caſtro. hic: vt dixi ſupra: quādo furtū eſt enorme: vel atrox. & videtur. quātum ad penam qđ idem ſit iudicandū de hoc furto. ſicut de magno. de quo ſupra dixi. quia Bald. hic in. j. col. ver. tertio no. maxime ibi. ego puto. ponit furtum multu3 enorme pro magno. & ſic promiſcue vtitur illis vocabulis. ¶ Item pro hoc glo. iοιιn. l. ad ea in vlti. ſcarta. ff. de reg. iur. † q̄ appellat magnu3 furtum delictū atrox. & ſic videtur q2 ſicut pro magno quis d3 ſuſpendi. vt ſupra dixi ſecundū Baldū licet hic non tenuerim. ꝟ. ita etiam pro furto atroci & enormi. ¶ Sed contrariū in hoc eſt verius tenendo q2 furtū enorme ſit quando cum fractura oſtij vel alterius: rei. vt. ꝟ. dixi. nam licet quis furetur frangendo: vel perforando prius oſtium vel parietem: vel ſcrineū. vel etiam ſeram: nihilominus propter hoc non d3

mori.vt probatur in parte.d.l.j.§.expil=
latores.⁊.§.fina.cum.l.ſeq.ff.de effrac.et
expilla. ¶ Item hoc probatur:quia ma=
gnum furtum dicitur atrox:vt eſt glo.in
l.adſca.ff.de reg.iur.⁊ ſupra dixi. Unde
ſicut pro magno quis non debet mori de
iure:vt.ſ.dixi.ita nec pro iſto:quod dicit
atrox:vt eſt text' in.d.l.j.§.expillatores.
ibi atrociores.⁊ in.l.fi.in princi.ibi atro=
ciores enim ſunt.eo.tit. ¶ Sed debet di=
ſtingui. Aut tale furtuz:eſt cõmiſſum de
die:⁊ ſic ſunt fures diurni ⁊ puniri de=
bent : habet in.d.l.j.§.item effractores.
ſubaudi puniunt vt expilatores.de qui=
bus dixerat in.§.precedẽti.poſtea ſequi=
tur in litera.ſed enim diuus Marcus ef
fractorem equitem romanũ:qui effracto
pariete pecuniam abſtulit : quinquẽnio
abſtinere iuſſit prouincia aphrica:vnde
erat:⁊ ab vrbe:et ab Italia . Oportebit
autem eque ⁊ in effractores ⁊ in ceteros
ſupraſcriptos:cauſa cognita ſtatui:ꝑut
admiſſum ſuggerit : dũmodo ne quis in
plebeio operis publici penam:vel in ho
neſtiore relegationis excedat. ¶ Item di
citur in.l.fina.eo.titu. Diuturni vero ef=
fractores:⁊ poſt fuſtiũ caſtigationem in
opus perpetuum: vel temporariũ ſunt
dandi.vnde in effectu tales non poſſunt
ad mortem condemnari:ſed debent pro
admiſſi ⁊ perſonarum qualitate puniri
citra mortem tamen. Aut tale furtuz eſt
cõmiſſum de nocte:quia ſunt fures no=
cturni cum fractura hoſtij vel alteri' rei:
et iſti debent fuſtibus cedi ⁊ in metalluz
damnari.vt eſt caſus in.l.fi.in princip.ff.
de effractoribus et expillatoribus.vbi in
hec verba per Paulũ iuriſconſultũ ſcri=
bitur. In effractores varie animaduerti
tur.atrociores enim ſunt nocturni effra
ctores:⁊ ideo hi fuſtibus ceſi in metallũ
damnari ſolent:quod bene nota:qꝛ mul
ti crederent qꝫ de iure fures diurni vel
nocturni cum fractura hoſtij:vel ſerinei
vel alterius rei deberent ad mortem con
demnari:quod minime verum eſt : vt ex
predictis manifeſte patere poteſt. ¶ Si
vero loquimur de ſacculariis ⁊ detracta
rijs ſiue digerariis.⁊ dic breuiter qꝺ iſti
poſſunt puniri arbitrio iudicis:ꝑut pu=
niuntur expilatores hereditatis . vt eſt
caſus in dicta.l.j.§.expillatores.in verſi
culo ſimili modo:⁊ ſacculari.ff.de effra=
cto.et expilato. Et vult etiam textus cir
ca hoc in.l.ſacculari.in princip.ff.de ex=
traordina.crimi.vbi per Uulpianum ita
102 ſcribitur. ¶ † Sacculari qui vetitas in
ſacculo artes exercentes:partem ſubdu
cunt:partem ſubtrahunt. Itez qui dige
rarij appellantur.hoc eſt hi qui in alie=
na cenacula ſe dirigunt furandi animo:
plus quam fures puniendi ſunt:idcirco
quoqꝫ aut ad tempus in opus dãtur pu
blicum:aut fuſtibus caſtigãtur et dimit
tuntur:aut ad tempus relegantur. Et q̃
dicantur ſacculari.exponitur ibi ꝑ glo.
j.que inter alias expoſitiones in fine po
nit iſtam:videlicet qꝫ ſacculari ſunt q̃ in
ſaccis portant merces deſuper bonas:
inferius malas in eodez ſacco.quod be=
ne nota cõtra huiuſmodi delicta cõmit
tentes:quia puniri debent plus q̃ꝫ fures
qui tamen a iuriſcõſultis improbiores.
ab imperatore improbi tantum appellã
tur.vt dixi.ſ. circa principiuz huius de=
cime queſtionis:vbi vide. ¶ Item tertio
caſu principali qñ ſunt improbiſſimi: vt
ſunt raptores:qui in ſtrata publica furã
tur:qui craſſatores vocantur. ¶ Itẽ illi
qui cum interfectione in ſtrata publica
furantur:qui publici latrones vocantur
et etiam dici poſſunt plus q̃ꝫ improbiſſi=
mi:vt probatur in.l.raptores.C. de epiſ.
⁊ cleri.⁊ iſti.vi bonorũ raptorũ.in princ.
⁊.l.capitaliũ.§.craſſatores.⁊.§.famoſos.
ff.de penis.⁊ dixi.ſ.in.ix.q.circa princip.
huius decime q̃õnis. Et iſti qua pena pu
niãtur. Dic diſtinguendo:aut loquimur
de raptoribus:⁊ dic qꝫ ꝓ rapina ꝑtor fe=
cit edictum ſuum:qꝺ habet tria capita.
Prima duo capita ponũtur in.l.iij.in ꝑn
cipi.ff.vi bonorũ raptorũ.vbi ſic dicitur.
Pretor ait.ſi cui dolo malo hoībus tene=
ris damni quid factum eſſe dicetur ſiue
cuius bona rapta eſſe dicentur in eum q̃
id feciſſe dicetur eidẽ vi bonoꝝ raptorũ
infra ãnũ in quadruplũ:poſt ãnũ in ſim
plũ iudiciũ dabo. Itẽ ſi ſeru' fuiſſe dicet
in dñm iudiciũ noxale dabo. Tertiũ ca=
put ponit in.l.iij.q̃ incipit. Pretor ait:eo.
tit.vbi dr. Pretor ait.cuius dolo malo in
turba dãnũ q̃d factũ eẽ dicet' ĩcũ l anno

quo primum de ea re experiundi poteſtas fuerit in duplum: poſt annuꝫ in ſimplum iudicium dabo. Et ita tria capita declara: vt habetur per iuriſconſultos in toto titulo. ff. vi bono. rapto. ⁊ hẽ etiaꝫ in. c. j. et inſti. eo. ti. et per Azo. in ſum. eo. titu. ⁊ ſufficiant iſte remiſſiones: qꝛ non intendo tractare materiam vi bonoruꝫ. cauſa breuitatis. Sunt enim alie violentie que puniũtur. de quibus vide per gl. ordina. et magiſtrã in. l. extat. ff. qđ met⁹ cauſa. ⁊ ibi per docto. ¶ Si vero loquimur de his qui in ſtrata publica: vel in ſyluis furantur qui craſſatores dicuntur: vt. l. capitalium. §. craſſatores. ff. de
103 penis. qui † quare dicantur craſſatores. vide tex. cum glo. in. d. §. craſſatores. ⁊ vide tex. xxiij. q. j. militare. in ver. craſſarĩ. et ibi Archidia. q̃ ponit de hoc verbo craſſari. ⁊ de incipiẽdo hic ponere materiaꝫ: qua pena latrones puniantur: qđ autẽ iſti furantur ſine interfectione alicuius et iſti proprie craſſatores vocantur: ſed proximi latronibus habenĩ: vt dicit tex. in. d. §. craſſatores. et ideo eos latrones ſimplices appellaui: vt dixi. ſ. in. ix. q. in ver. latro ſimplex. Aut furantur cum interemptione hominis: et tunc proprie dicuntur latrones: vt eſt caſus in. d. l. capitaliũ. §. famoſos. ff. de pe. in ỽſi. interemptoꝝ. et in ver. homicidia. ¶ Primo caſu quando aliqui furantur in ſyluis: vel in ſtrata publica: vel in itinerib⁹: vel in domibus: aut in mari per vim aggrediendo: aut cũ armis: aut ſine armis: vt dicit hic text. et infra in corpore vnde ſumitur iſta auctentica. ⁊ in. §. penul. quod penis
104 legalib⁹ ſubijciuntur. † Que autẽ ſint iſte pene legales. dicit glo. in. d. §. penul. quod ſuſpẽdatur per. d. §. famoſos. et idẽ videtur dicere glo. in. d. §. famoſos. in ỽſi. furta. ibi ſed hodie. vbi glo. dicit. ſed hodie hoc caſu penis legalibus: qđ exponũt verba huius. l. Ego in hoc diſtinguerem: aut iſti ſemel tantum furati ſunt: aut pluries. Si ſemel tantũ: tunc debent in metallum damnari: vel in inſulis relegari. Si pluries: tunc debent capite puniri: vel furca ſuſpendi. Iſtud probatur aperte in. d. l. capitalium. §. craſſato. ff. de pe. vbi ita ſcribitur craſſatores qui pre de cauſa id faciunt proximi latronibus habenĩ: et ſi cuꝫ ferro aggredi ⁊ ſpoliare inſtituerint: capite puniunĩ: vtiq̧ ſi ſepi⁹ atq̧ i itinerib⁹ hoc admiſerũt: ceteri in metallum damnantur: ⁊ in inſulas relegantur: ⁊ hoc expreſſe tenet glo. in. d. §. famoſos. in verbo craſſati ſunt. in ſcđa et vltima expoſitione. dum dicit: vel craſſati. i. vbi frequenter obſederint itinera publica: nam ſi ſemel veniam meretur a furca: vt. d. §. craſſatores. ⁊ l. iij. in fi. C. de epiſco. audien. et idem tenet alia gloſ. in d. §. famoſos. in verbo furca. in verſi. aut
105 palã. ⁊ in verſi. vt poſſet dici. † Ubi dicit qđ ſi ſemel tãtũ quis ſit craſſat⁹: tenetur l. iulia. de vi publica. et non debet furca ſuſpendi per. d. §. craſſatores. et idem tenet glo. j. xxiij. q. iij. ſi quis fortitudinem. et iſta opinio verior eſt: et hoc modo debet intelligi iſte tex. hic in fine. dum dicitur penis legalibus. ſubijciũtur: et tex. in corpore vnde ſumitur iſta auť. vbi eodẽ modo dicitur. nam intelligitur de penis legalibus. ſ. ſm dictum. §. craſſatores. et ſm leges titulus ad. l. iul. de vi publi. et etiam ſm. §. famoſos. qñ. ſ. furtum factũ fuiſſet cum interemptione hominis: vt infra dicetur: qđ eſt ſingulare pro latronibus ⁊ pyratis: qui ſemel tñ aggrediẽdo aliquem vel aliquos ſpoliauerunt: vt per hoc non debeant furca ſuſpendi: vel aliter mori: vt dixi ſupra. in. ix. q. in titu. ſed debẽt relegari ⁊ fuſtibus cedi: vel
106 loco damnationis in metallũ: † que hodie non eſt in vſu: vt dicit glo. in. §. relegati. in verbo in metallum. in fine. inſtit. quibus modis ius patrie poteſtatis ſoluitur. manum abſcindendam equiſſimũ eſſe putarem: et deinde banniendos eſſe ꝓpter admiſſi criminis atrocitatẽ. Nec obſtat gl. in. d. §. penul. in auť. vt nulli iudi. que videtur exponere penis legalib⁹ ſ. qđ ſuſpendantur: quia debet intelligi ſm legem quaꝫ allegat: vt dixi. ſ. in. d. q. nã alleg. §. famoſos. ergo dꝫ intelligi qñ cõcurrit furtum ſm. §. famoſos. ſ. cuꝫ interemptiõe. Eodẽ modo nõ obſtat. glo. in d. §. famoſos. in verbo furca. in verſi. ſed hodie: quia intelligitur illa glo. ſm illam legem: nam dicit penis legalibus: quod exponit pena hu⁹. l. non dicit hu

ius.§.& ſic quod illa verba que hic in fi.
dicunt penis legalibus ſubijciuntur: in-
telligatur ſm dictam.l. capitalium. ſcʒ
in.§.craſſatores.& in.§.famoſos. ſm di-
ſtinctionem quam ſupra feci. Preterea
glo. ibi non firmat illam opinionem: ex
quo ponit poſtea aliaʒ: & iſti qui hoc mo
do ſepius furantur: dicuntur etiam pu
blici & famoſi latrones: vt.d.§.famoſos.
et hoc modo intelligo glo. hic in verbo
caſtigabitur: vt dixi ſupra in.ix.q̃ſtione.
licet proprie latrones ſint illi qui cum
interemptione furantur: vt ſupra dixi.
et infra ſtatim dicetur. Et predicta pro-
cedunt non ſolũ ſi furati ſunt: ſed etiam
ſi cum ferro aggredi et ſpoliare inſtitue-
rit: et ad aliquem actum peruenerit an-
te tamen perfectionẽ: vt eſt not.tex.in.d.
§.craſſatores.ibi: et ſi cum ferro aggre-
di & ſpoliare inſtituerit: qui tamen debet
intelligi: dũmodo ad aliquem actũ per-
uenerit.iuxta no.in.l.qui cum telo.C.ad
legem corne.de ſicca.ſecus ſi ad nullum
actum peruenerit: qđ bene nota contra
illos qui ſtant in ſyluis: vel itineribus:
vel in mari: et prede cauſa aliquem ag-
grediuntur vt ſpolient: licet ipſum non
ſpoliauerint: quia euaſit de eorum ma-
nibus: qđ nihilominus ipſi debent pu-
niri: ac ſi eum ſpoliaſſent. licet Barto.in
dicto.§.famoſos.ad finem.aliter ſenſe-
rit: dum dicit.& intellige hoc de his qui
perfecerunt delictum: al's ſecus.ſ.e.l.§.
craſſatores.quod ſingulariter no. ¶ Se
cundo caſu quando aliqui furantur in
itineribus: vel in ſtrata publica: vel in
ſyluis: vel in domibus: vel in mari per
vim cum armis vel ſine: cum interem-
ptione hominis. Et diſtingue: aut hec fe
cerunt ſemel tantũ: & tunc dicuntur ſim-
plices latrones: vt dixi ſupra in ix.qđ.et
non debent furca ſuſpendi propter fur-
tum vel ſpoliationem: vt eſt caſus in di-
cto.§.craſſatores.& glo.in.d.§.famoſos.
in vbo craſſati.relata ad textũ.& eſt gloſ.
xxij.q.iiij.ſi quis fortitudinem. Si tamen
interuenit homicidium prout preſuppo
nitur: tunc pro homicidio deberet mori
etiam pro ſpoliatione ſola: et ita intelli-
go dictum.§.famoſos & glo.in.l.ij.in ver-
bo defenſionem.ff.de bonis eorum qui
ſibi mor.conſci. que dicit quod latrones
furca ſuſpendũtur: aut hoc fecerunt plu
ries: & tunc dicuntur publici & famoſi la
trones: et iſti debent furca ſuſpendi. Et
de hoc non eſt dubium: quia vt eſt text.
cum glo.in dicta.l.capitalium.§.famo-
ſos.ff.de penis.vbi ſic eleganter dicit: fa-
moſos latrones in his locis: vbi craſſati
ſunt multa figendos compluribus pla-
cuit: vt et conſpectu deterreantur alij ab
hiſdem facinoribus: et ſolatio ſit cogna-
tis et affinibus interemptorum eodem
loco pena reddenda in quo latrones ho
micidia feciſſent. Nonnulli etiam ad be
ſtias hos damnauerunt: maiores noſtri
in omni ſupplicio ſeuerius ſeruos quã
liberos: famoſos quã integre fame ho-
mines punierunt: et ita etiam poteſt in-
telligi glo. hic in verbo caſtigabitur.dũʒ
allegat.§.famoſos.et dicit quod public⁹
latro: qui ſcilicet conſueuit furari: q̃ de-
bet furcis ſuſpendi.ſ.quando furtum fa
ctum eſt cum interemptione hominis:
vt dicitur in.d.§.famoſos.et eodem mo-
do debet intelligi gl.xxiij.q.iiij.ſi quis for
titudinem.in princi.que dicit intelligas
iſtud.c.de famoſis latronibus: qui licet
in furca ſuſpenduntur: vt.d.§.famoſos
107 † Et adde quod iſti famoſi latrones di
cuntur etiam inſignes latrones: vt eſt
textus quem ita intelligit ibi Barto. ſm
Oldra.in.l.conſtitutiones.ff.de appella.
& quis dicatur proprie latro.vide Bald.
in addi.Spe.in tit.de furtis. Item qs di-
catur publicus latro.vide Oldra.in cõſ.
clvij. Item quis dicatur famoſus latro
vel fur.vide tex.et Bart.in.l.capitaliũ.§.
famoſos.ff.de penis.& Ange.in.l.j.§.ad-
uerſus.ff.de ſepul.viola.& Albe.de roſa.
in.l.ſacrilegij penam.§.fin.ff.ad.l.iul.pe-
cul.et vide Bart.in.l.ij.ff.de furtis. Qui-
108 bus adde † quod ſi ex forma ſtatuti la-
tro famoſus intelligitur qui fecerit tria
furta: habet locuʒ ſiue quis fecerit ea ſi-
mul: ſiue ſucceſſiue ſm Bal.in.l.quid er-
go.§.quod ait.ff.de his qui not.infa.dũ
tamen ſint diſtincta per illum textũ.ſuf-
ficit ergo ſiue ſint diſtincta re tãtum: ſiue
re & tempore. Sed doctores tenent con-
trariũ cõmuniter.ſ.quod requiratur di-
ſtinctio temporis.quando punitur pro-

pter conſuetudinem furandi: vt. ff. de fur tis. l. cum qui. §. idem reſpondit. arg. l. iii. C. de epiſco. audien. que conſuetudo nõ inducitur in inſtanti tempore. ita dicit Bal. in dicto §. quod ait. ad quod vide quod dixi ſupra: quando dicatur vnum furtum. Que omnia ſingulariter nota et tene menti: quia ſunt vtilia et quotidiana: et plenius quam alibi diſcuſſa: ⁊ ſufficient tibi pro vna repetitione / et vno tractatu de pena furum et latronuꝫ. De qua materia vide hic p doct. ⁊ habetur in locis preallegatis: et maxime in dicta i. capitaliũ. §. preceptores. ⁊ §. fr moſes. ff. de penis: ⁊ per gloſ. magiſtram in. c. j. §. iniuria. in verbo furtum. ⁊ in verbo legitime. et ibi per docto. in titu. de pace iuramen. firman. ⁊ per gloſ. in dicto §. ſi qs fortitudinem. xxiiij. q. iii. et per Gandinũ in ſuo tractactu de maleficiis. in titul de pena furum et latronum. ⁊ per Ange. de Arecio in ſuo tractatu maleficiorum. in glo. in verbo et veſtem celeſtinã abſtulit: et in §. ex maleficijs. inſtitu. de actio.

FINIS.

¶ Ego Bartholomeus Cepolla de Verona iuris vtriuſqꝫ doctor et aduocatus conſiſtorialis ſcripſi ⁊ compleui die ſecũda Februarij 1457. Verone ⁊ domi legẽdo quibuſdam iuris ciuilis auditoribus in ſcriptis edidi.

†

¶ Tractatus domini Joannis Thierri Lingoneñ. Juris vtriuſq; doctoris totam materiam fuge laconice complectens.

1 Fuga ſerui eius preſcriptionem impedit: ſicut animalis fuga.
2 Fuga facit ſemiplenam probationē: tñ non totam ſi aliter ſtatuto diſponeretur licet quem in malafide conſtituat.
3 Fuga eſt triplex. ſ. volũtaria: cauſaria: ⁊ ignominioſa.
4 Fuga an proprie dicatur quando quis latitat vt fugiat: ſed nõ cõprehenditur.
5 Fugiens in domum propriã an poſſit in ea capi: ⁊ per officialem pro debito ciuili extrahi.
6 Fugiens ad eccleſias an ſit tutus.
7 Debito ciuili ſiquis ducatur ꝑ eccleſiã non gaudebit eccleſie immunitate.
8 Titius homicida ſi nõ potuit fugere ad eccleſiam ſed inuenit quendam ſacerdotem deferentem corpus Chriſti aufugit ad ipſum ⁊ eum accepit: an eccleſie immunitate gaudere debeat.
9 Fures eccl'ie an iſtud ꝓuilegiũ habeãt.
10 Fugiens de vno territorio in aliud: an ꝑ poteſtatis familiam vel prepoſitũ capi poſſit.
11 Fuga poſt accuſationem an ſuſpitionē faciat.
12 Fugiẽs cum gladio de domo in qua hõ mortuꝰ reperit̃: an occidiſſe preſumat̃.
13 Debitor fugitiuus: an creditoris ꝓpria autoritate capi poſſit.
14 Fuga ſola an faciat ſuſpitionem.
15 Fugitiuus qui ad aliã patriã vadit: an per loci iudicẽ citari poterit in quo deliquit: ſine illius iudicis requiſitione cuꝫ hic criminis ratione forum ſortiatur.

Quoniam ſuperiꝰ tractatum eſt de ſeruis fugitiuis: vt totus titulus lympidus exancletur: ibidem fuge materiam inſerere auſus ſuꝫ. Et primitus eſt notan-
1 dum. † quod fuga ſerui impedit eiꝰ preſcriptionem ſicut fuga animalis. l. j. ⁊ ibi Bald. C. de ſeruis fugitiuis. Fuga enim reddit quem ſuſpectum. l. impuberibus. §. preterea: ⁊ ibi Barto. ff. de ſuſpe. tut. ⁊ ſic preſtat leue indicium ad torturã. Bal. in. l. non hoc. C. vnde cogna. ſpe. in tit. de
2 probatio. §. fina. verſi. vlti. not. vbi † dicit quod fuga facit ſemiplenam probationem: tamen non totam ſi aliter ſtatuto diſponeretur: licet conſtituat quẽ in mala fide. l. mala fide. ⁊ ibi Bald. C. de long.
3 tem. preſcrip. que ꝓ lib. op. ¶ † Vñ eſt aduertẽdũ qđ fuga eſt triplex. ſ. volũtaria: cauſaria: ⁊ ignominioſa. Bal. in. l. j. C. de
4 edil. ac. Jdeo q̃rit̃. ¶ † Fuga an ꝓprie dicat̃: qñ qs latitat vt fugiat: ſed nõ cõprehendit̃: vide Bal. in. l. j. iij. col. C. de edil. act. ⁊ in. l. j. C. de ſer. fugi. vbi dicit qđ; fugiẽs đr latitare. Alex. de imo. i. l. pe. de cuſto. reo. Et fugiẽs de carcere qđ inuenit aptũ ñ facit idiciũ ꝯ ſe. bal. i. l. ſuccurrit̃. C. ex q̃. cau. ma. Pet. de ſun. in. l. in boneſt dei. C. de iureiur. tñ ſi reuertitur nõ dicit̃ fugere: nec tenet̃ pena ſtatuti de fugiẽte de carcere. Bal. in. l. j. vij. colũ. C. de ſer. fu-
5 giti. ⁊ in. l. j. C. de edil act. ¶ † Sꝫ fugiẽs in domũ ꝓpriã: an poſſit in ea capi / ⁊ extrahi per officialẽ pro debito ciuili. Bal. ⁊ Alex. in. l. plerique. de in ius voc. contra Bal. in. l. j. C. de ſum. tri. qui tñ loquit̃: qñ fuit captꝰ extra domũ: ſ. ꝗ euaſit: ⁊ in domum aufugit: q: poteſt de domo incõtinenti extrahi. ita Alexand. in. l. qđ ait. de
6 adulte. ¶ † Item queritur an fugiẽs ad eccleſias ſit tutus. pro hoc vide tex. in titu. de his ꝗ ad eccleſi. confug. Bartol. in l. conſil. incipiente ſtatuto ciuitatis tuderti. Oldra. in conſi. iiij. quod eſt notan-
7 dum etiam † quod ſi quis pro debito ducat̃ ꝑ eccleſiã: nõ gaudebit immunitate eccleſie. ita archid. xvij. q. iiij. c. antiq̃tus
8 ex quo orit̃ alia qõ. ¶ † Titiꝰ homicida nõ potuit fugere ad eccleſiã: ſꝫ inuenit quẽdã ſacerdotẽ deferentẽ corpꝰ xp̃i aufugit ad ipſum: ⁊ cũ accepit an gaudere debeat immunitate eccl'ie: ⁊ primo vĩ qđ ſic. ꝑ tex. in. l. vna. C. de his ꝗ ad eccle. cõfug. Nã qđ aliquis in eccleſia tuet̃ eſt introductũ i favorẽ dei: ergo multo fortiꝰ ſi fugiat ad ipſum arg. l. capitaliũ. §. ad ſtatuas. ff. de penis. ⁊ de edil. edic. l. quid ſit fugitiuus. §. ſtantem. et. §. idem au-

lianus: nam teſte Ariſtotele ꝓpter vnū
9 quodꝗ tale ⁊ ibẽ magis. ¶ † Sed quid
de furibus eccleſie an habeant iſtud pri
uilegiū: et dicendū qḋ ſic. in. l. preſenti. §.
quo in finibus. C. de his qui ad eccle. cō
fug. tex. in. c. ſicut. de immu. eccle qḋ pōt
intelligi ſm Jacob. de belui. de furibus
neceſſariis. ſecus aūt in aliis. argu. de re
lig. ⁊ ſum. fune. §. fi. ⁊. ff. de ꝯtrahen em.
l. ede ſacra. §. j. ⁊. C. de rel. l. ſi ſepulchꝝ.
⁊ ibi Bal. Unde quādo quis in eccleſia
delinquit: tunc iudex ſecularis non pōt
eū extrahere de eccleſia. vel epiſcopus
loci ⁊ cum tradet iudici ſeculari ⁊ ſit lai
10 cus. C. ad. l. iul. auten. ſi quis ei. ¶ † Pro
pterea queritur an fugiens de vno terri
torio in aliud per familiā poteſtatis vel
prepoſiti poſſit capi. et eſt dicendū quod
non: ita Bald. in addi. ad ſpecula. de cō=
pe. iudi. aditi. verſic. Sed pone qḋ male=
factor. Bal. ⁊ Flori. de ſan. pe. in l. ſicuti.
§. ariſto. ff. ſi ſer. vendi. Sali. in. l. ij. C. de
exhiben. re. Ange. de are. in trac. malefi.
ver. qḋ fama facit: qḋ eſt ꝯtra dictū Bar.
in. l. qḋ ait. §. quod ait. et ibi Alexan. de
adulte. Bal. in. l. quicūꝗ. C. de ſeruis fu=
11 gitiuis. ¶ † Sed ꝗrit an fuga poſt accu=
ſationem ſuſpitionē faciat Bal. in. l. j. ff.
de re. co. tenet qḋ non: quod eſt modo li=
mitandū ſm Sozi. niſi quis corā iudice
fuiſſet minatus de accuſando: lꝫ adhuc
non accuſauerit: q: tunc videtur qḋ fu=
ga ſecuta faciat ſuſpitionē: propter qḋ
ex hoc reſultat in multis caſibus idem
effectꝰ qui reſultarent ex libello accuſa=
torio. vt eſt text. ſingularis in. l. miles. §.
ſocer. de adulte. ¶ Scḋo niſi alias fru=
ſtra ſuſpitio laboraret contra fugienteꝫ
poſt accuſationē. tūc eñ maximā indu=
cit ſuſpitionē. argu. eius qḋ dicitur in. l.
fi. quib. mod. tut. ⁊ ibi doc. ¶ Tertio niſi
poſt accuſationē accuſatꝰ aufugiat de
carceribus: q: tunc contra eum procedi
tur tanꝗ cōtra cōfeſſum de crimine. tex.
in. l. eos. in fi. ff. de cuſto. reo. ⁊ ibi glo. no.
ta. que ad hoc ſepe allegatur. Quando
ergo accuſatus eſt captus: ⁊ aufugit. nō
habet locum dictum Bart. cum ſtatim
poſſit condemnari tāꝗ confeſſus. quod
intelligendum eſt. ſi aufugerit de carce=
re clauſo. ſecꝰ ſi de aperto: ſicut de aula

palatij vbi iudex eū ſtare precepit: quo
caſu ſi incarceratus fugiat: hoſtio di=
miſſo aperto per negligentiam cuſtodū:
tunc aufugiens non habetur pro con=
feſſo. ita tenet ſingulariter Bald. in. l. ſuc
curritur. ff. ex quib. cau. ma. et fuit dictū
originale Guli. de cu. qḋ ſolēnizat Lud.
de roma in l. admonendi. ff. de iureiurā.
¶ Quarto limitatur: niſi carcer fuiſſet
fractus per tertiā perſonam. non data
opera incarceratorum. q: tunc eſt eadē
ratio que eſt in oſtio dimiſſo aperto. ita
tenet Lanfran. de oriano in l. fugitiui.
C. de ſer. fugi. gloſſa in. §. ſi vero quidā. in
12 aut. de exi. reis. ¶ † Finaliter quero: an
fugiens cum gladio de domo in qua re=
peritur homo mortuus preſumitur oc=
cidiſſe. doc. ⁊ Bal. in. l. fi. C. de proba. et in
l. neꝗ natales. eo. titu. dicūt quod ſic. ita
Ange. in trac. malefi. ver. qḋ fama. Ang.
et Alex. poſt Bar. i. l. ij. ff. ḋ fur qḋ vidi in
13 praxi. ¶ † Sed querit: an fugitiuus de=
bitor poſſit capi authoritate creditoris.
Spec. in titu. de renun. ver. item eſt bene
ficium. tenet quod ſic quod eſt verum. et
ſic intellige vt iudici preſentetur: non vt
occidatur. ita in titu. de accuſa. §. j. verſi.
14 hoc tamen. ¶ † Ad hec queritur: an fu=
ga faciat ſolam ſuſpitionem. Bart. in. l.
admonendi. de iureiurā. et ibi gloſ. tenet
qḋ faciat ſemiplenam probationem: qḋ
eſt limitandum ſm Sozi. niſi quis timo
re familie rectoris aufugiat. ⁊ poſtea ci=
tatus a iudice compareat: tunc eñ pur=
gatur omnis ſuſpitio. tex. in. l. quid ſit fu
gitiuus. §. j. ff. de edil. edic. ¶ Item fallit
niſi aliqua cauſa excuſet fugientem. pu
ta tenere partialitatē in ciuitate. vel qḋ
aliud. d. l. quid ſit fugitiuus. §. apud la=
beo. ¶ Item limitandū eſt dictum Bar.
ſm Sozi. quod fuga iudiciuꝫ facit. vt di
citur in. d. l. admonendi. et clarius in. l.
cornelia. ff. ad ſenatuſ. ſille. vꝫ. quando
aufugit ante accuſationem de ſe factā:
ſecus ſi poſt: quia tunc licuit ſibi ſangui
nem redimere. in l. j. in fine. de bo. co. vbi
Bartol. tenet per illum text. quod eſt in=
telligendū quando delictum erat capi=
tale ex quo aut debebat occidi: aut mē=
bris mutilari. ſecus ſi eſſet imponenda
pecuniaria. Tamen eſt notādum quod

in caſu ſpeciali fuga plene probat.l.con-
15 ſiliarios.et ibi docto.C.de aſſeſſo.¶†Finaliter queritur fugitiuus qui vadit ad aliam patriam: an poterit citari per iudicem loci in quo deliquit ſine iudicis requiſitione illius loci cum hic forum ſortiatur ratione criminis.vt.C.vbi de cri. agi opor.auctẽ.qua in prouincia. Aliqui dicunt quod ſic.et allegatur pro hoc text.in.l.omnis.§.ſi vero apparitor.C.de epiſco.ꝛ cle.et in.l.fi.ff.de offi.pref.vrb. nec obſtat.l.fi.ff.de iuriſdi.om.iudi. Tamen contrarium ſeruatur de facto.vnde aut commiſit in illa iuriſditione extranea: aut non. Si in illa commiſit: tunc debet iudex qui eum captum detinet primo ipſum punire. ſi crimen ibi commiſſum ſit tale quod non impediat executionem alterius iuriſditionis: vt puta ſi crimen ſit tale: quod mortem nec exigat. ꝛ aliud primo cõmiſſum mortem exigeret: qꝛ tunc primo de minori pena. deinde de maiori eſſet tractandum.ff de accuſa.l.ſi cui.§ finali.et ſic in loco captionis poteſt manum.vel aurem amittere.et deinde eſt remittẽdus ad aliam iuriſditionem. in qua maius vel equale crimen commiſit.et ſic executio vna aliam impedire non debet.ita Bar.in dicta.l.ſi cui.§. fi.ſupra allegato.

Conſilium.dom.Signoro.de Homedeis et Raphaelis fulgo.doctorũ feliciter incipit.

N chriſti nomie amen. Suppoſito ſtatuto ciuitatis mediolani ibi vtitur ſacroſci⁹ cui defert l oibus p ola tã ſup foſa ſacrificqbus libet alijs dependenti.vel facientibus ad negotium. de quo queritur. Pro cuius euidentia ſciendum eſt quod negotia dicuntur cõnexa qñ ſunt negotia ibidẽ debitũ tãgentia: quorũ vnũ tẽdit ad obligationẽ.alterum ad eiuſdẽ debiti liberationẽ: vt ſi dico te debere mihi.x.et tu reſpondes te debere: ſed tibi eſſe factum pactum de non petendo vt no.p Bar.in.l.aureli⁹.§.cum q.ff.de lib.l.g. Item plura dicũtur negotia connexa quando plura ſunt negotia quorum vnum procedit ab altero. hinc eſt quod crimen adulterij et lenocinij dicuntur connexa: quia vnum procedit ab altero: vt not.Bart.in.l.is qui reus.ff.de publi.iudi.et in.l.ſi.§.ſi publi.ff.de adul. Item plura dicuntur negotia connexa quãdo ſunt plura negotia quorũ vnum venit ad qualificationem alterius nota. Bart.in.d.§.cum qui facit.l.fulcinius.§. quid ſit latitare.ff.ex qb⁹ cau.in poſ.eã ꝛ qđ notat in.l.diu⁹.ff.de re iudi. Itẽ plura dicuntur negotia qñ plura ſunt negotia quorum vnum ineſt alteri contrahentium voluntate. vt ſi promitto tibi cum hoc pacto incontinenti appoſito vt pro me vadas romã.vt no. Bart.in.d.§.cum qui facit.l.iuriſgentium.§.quinimmo.ff. de pac.et.l.l.cta.verſi.dicebant.ff.ſi certũ pe. Item negotia dicuntur connexa quãdo ſunt plura negotia ad vnum effectũ tendentia.vt.l.illud in fin.ff.ad.l.acquil. et quod not.gloſſ.in.l.cum filius.§.j.ff.de verbo.obliga.faciunt not.in.l.nonnunꝙ plura.C.de priua.delic.iſta dicuntur connexa imo cenſentur vnum factum. Item negotia dicuntur dependentia inuicem quando vnum negotium habet aliquã acceſſorietatem alteri negotio. Item negotia dicunt vnum tangens aliud quãdo vnum negotium in aliquo de ſupradictis modis tangit aliud vel ratione acceſſorietatis, vel ratione qualificationis vel alijs modis: de quibus.ſ.dixi. negotia vero diuerſa ꝛ ſeparata dicunt quãdo ſunt facta diuerſis tẽporib⁹ ex diuerſis cauſis et ad diuerſos effectus: et vnũ non tendit ad qualificationem alterius: nec ad alterius peremptionem. Item vnum nullam habet dependentiam ſeu acceſſorietatem ab alio. Item vnum non ineſt alteri. iſta dicuntur diuerſa ꝛ ſeparata nullo modo vnum alterum tangentia: vt no.Barto.in.d.§.cum qui faciunt

lianus: nam teſte Ariſtotele ppter vnū
9 quodqꝫ tale ⁊ id magis. ¶ † Sed quid
de furibus eccleſie an habeant iſtud pri
uilegiū: et dicendū qđ ſic. in. l. preſenti. §.
quo in finibus. C. de his qui ad eccle. cō
fug. tex. in c. ſicut. de immu. eccle qđ pōt
intelligi ſm Jacob. de belui. de furibus
neceſſariis. ſecus aūt in alijs. argu. de re
lig. ⁊ ſum. fune. §. fi. ⁊. ff. de ↄtrahen em.
l. ede ſacra. §. j. ⁊. C. de rel. l. ſi ſepulchꝝ.
⁊ ibi Bal. Unde quādo quis in eccleſia
delinquit: tunc iudex ſecularis non pōt
eū extrahere de eccleſia. vel epiſcopus
loci ⁊ eum tradet iudici ſeculari ⁊ ſit lai
10 cus. C. ad. l. iul. auten. ſi quis ei. ¶ † Pro
pterea queritur an fugiens de vno terri
torio in aliud per familiā poteſtatis vel
prepoſiti poſſit capi. et eſt dicendū quod
non: ita Bald. in addi. ad ſpecula. de cō
pe. iudi. aditi. verſic. Sed pone qđ male
factor. Bal. ⁊ Flori. de ſan. pe. in l. ſicuti.
§. ariſto. ff. ſi ſer. vendi. Sali. in. l. ij. C. de
exhiben. re. Ange. de are. in trac. maleſi.
ver. qđ fama facit: qđ eſt ↄtra dictū Bar.
in. l. qđ ait. §. quod ait. et ibi Alexan. de
adulte. Bal. in. l quicūqꝫ. C. de ſeruis fu
11 gitiuis ¶ † Sed q̄rit an fuga poſt accu
ſationem ſuſpitionē faciat Bal. in. l. j. ff.
de re. co. tenet qđ non: quod eſt modo li
mitandū ſm Sozi. niſi quis corā iudice
fuiſſet minatus de accuſando: lꝫ adhuc
non accuſauerit: qꝛ tunc videtur qđ fu
ga ſecuta faciat ſuſpitionē: propter qđ
ex hoc reſultat in multis caſibus idem
effectꝰ qui reſultarent ex libello accuſa
torio. vt eſt text. ſingularis in. l. miles. §.
ſocer. de adulte. ¶ Scđo niſi alias fru
ſtra ſuſpitio laboraret contra fugientē
poſt accuſationē. tūc eñ maximā indu
cit ſuſpitionē. argu. eius qđ dicitur in. l.
fi. quib. mod. tut. ⁊ ibi doc. ¶ Tertio niſi
poſt accuſationē accuſatꝰ aufugiat de
carceribus: qꝛ tunc contra eum procedi
tur tanqꝫ cōtra cōfeſſum de crimine. tex.
in. l. eos in fi. ff. de cuſto. reo. ⁊ ibi glo. no
ta. que ad hoc ſepe allegatur. Quando
ergo accuſatus eſt captus: ⁊ aufugit. nō
habet locum dictum Bart. cum ſtatim
poſſit condemnari tanqꝫ confeſſus. quod
intelligendum eſt. ſi aufugerit de carce
re clauſo. ſecꝰ ſi de aperto: ſicut de aula
palatij vbi iudex eū ſtare precepit: quo
caſu ſi incarceratus fugiat: hoſtio di
miſſo aperto per negligentiam cuſtodū:
tunc aufugiens non habetur pro con
feſſo. ita tenet ſingulariter Bald. in. l. ſuc
curritur. ff. ex quib cau. ma. et fuit dictū
originale Guli. de cu. qđ ſolēnizat Lud.
de roma in l admonendi. ff. de iureiurā.
¶ Quarto limitatur: niſi carcer fuiſſet
fractus per tertiā perſonam. non data
opera incarceratorum. qꝛ tunc eſt eadē
ratio que eſt in oſtio dimiſſo aperto. ita
tenet Lanfran. de oriano in l. fugitiui.
C. de ſer. fugi. gloſſa in. §. ſi vero quidā. in
12 aut. de exi. reis. ¶ † Finaliter quero: an
fugiens cum gladio de domo in qua re
peritur homo mortuus preſumitur oc
cidiſſe. doc. ⁊ Bal. in. l. fi. C. de proba. et in
l. neqꝫ natales. eo. titu. dicūt quod ſic. ita
Ange. in trac. maleſi. ver. qđ fama. Ang.
et Alex. poſt Bar. i. l ij. ff. de fur qđ vidi in
13 prari. ¶ † Sed querit: an fugitiuus de
bitor poſſit capi authoritate creditoris.
Spec. in titu. de renun. ver. item eſt bene
ficium. tenet quod ſic quod eſt verum. et
ſic intellige vt iudici preſentetur: non vt
occidatur. ita in titu. de accuſa. §. j. verſi.
14 hoc tamen. ¶ † Ad hec queritur: an fu
ga faciat ſolam ſuſpitionem. Bart. in. l.
admonendi. de iureiurā. et ibi gloſ. tenet
qđ faciat ſemiplenam probationem: qđ
eſt limitandum ſm Sozi. niſi quis timo
re familie rectoris aufugiat. ⁊ poſtea ci
tatus a iudice compareat: tunc eñ pur
gatur omnis ſuſpitio. tex. in. l. quid ſit fu
gitiuus. §. j. ff. de edil. edic. ¶ Item fallit
niſi aliqua cauſa excuſet fugientem pu
ta tenere partialitatē in ciuitate. vel qđ
aliud. d. l. quid ſit fugitiuus. §. apud la
beo. ¶ Item limitandū eſt dictum Bar.
ſm Sozi. quod fuga iudiciū facit. vt di
citur in. d. l. admonendi. et clarius in. l.
cornelia. ff. ad ſenatuſ. ſillc. vez. quando
aufugit ante accuſationem de ſe factā:
ſecus ſi poſt: quia tunc licuit ſibi ſangui
nem redimere. in l. j. in fine. de bo. eo. vbi
Bartol. tenet per illum text. quod eſt in
telligendū quando delictum erat capi
tale ex quo aut debebat occidi: aut mē
bris mutilari. ſecus ſi eſſet imponenda
pecuniaria. Tamen eſt notādum quod

in caſu ſpeciali fuga plene probat.l.con
15 ſiliarios.et ibi docto.C.de aſſeſſo. ¶ † Finaliter queritur fugitiuus qui vadit ad aliam patriam: an poterit citari per iudicem loci in quo deliquit ſine iudicis requiſitione illius loci cum hic forum ſortiatur ratione criminis.vt.C.vbi de cri.agi opor.aucten.qua in prouincia. Aliqui dicunt quod ſic.et allegatur pro hoc text.in.l.omnis.§.ſi vero apparitor.C.de epiſco.& cle.et in.l.fi.ff.de offi.prefec.vrb. nec obſtat.l.fi.ff.de iuriſdi.om.iudi. Tamen contrarium ſeruatur de facto.vnde aut commiſit in illa iuriſditione extranea: aut non. Si in illa commiſit: tunc debet iudex qui eum captum detinet primo ipſum punire. ſi crimen ibi commiſſum ſit tale.quod non impediat executionem alterius iuriſditionis: vt puta ſi crimen ſit tale: quod mortem nec exigat. & aliud primo cõmiſſum mortem exigeret: q2 tunc primo de minori pena. deinde de maiori eſſet tractandum.ff de accuſa.l.ſi cui.§ finali.et ſic in loco captionis poteſt manum.vel aurem amittere.et deinde eſt remittẽdus ad aliam iuriſditionem. in qua maius vel equale crimen commiſit.et ſic executio vna aliam impedire non debet.ita Bar.in dicta.l.ſi cui.§.fi.ſupra allegato.

Conſilium.dom.Signoro.de Homedeis et Raphaelis fulgo.doctorũ feliciter incipit.

IN chriſti noĩe amen. Suppoſito ſtatuto ciuitatis mediolani ibi vtiſtur ſacroci⁹ cui deferſ l oibus p oia tã ſup fora ſacri.... quibus libet aliis de pendenti.vel facientibus ad negotium. de quo queritur. Pro cuius euidentia ſciendum eſt quod negotia dicuntur cõnexa qñ ſunt negotia ibidẽ debitũ tãgentia: quorũ vnũ tẽdit ad obligationẽ.alterum ad eiuſdẽ debiti liberationẽ: vt ſi dico te debere mihi.x.et tu reſpondes te debere: ſed tibi eſſe factum pactum de non petendo vt no.p Bar.in.l.aureli⁹.§.cum q.ff.de lib.l.g. Item plura dicũtur negotia connexa quando plura ſunt negotia quorum vnum procedit ab altero. hinc eſt quod crimen adulterij et lenocinij dicuntur connexa: quia vnum procedit ab altero: vt not.Bart.in.l.is qui reus.ff.de publi.iudi.et in.l.ii.§.ſi publi.ff.de adul. Item plura dicuntur negotia connexa quãdo ſunt plura negotia quorũ vnum venit ad qualificationem alterius nota. Bart.in.d.§.cum qui.facit.l.fulcinius.§.quid ſit latitare.ff.ex qb⁹ cau.in poſ.eat & qd notaſ in.l.diu⁹.ff.de re iudi. Itẽ plura dicuntur negotia qñ plura ſunt negotia quorum vnum ineſt alteri contrahentium voluntate. vt ſi promitto tibi cum hoc pacto incontinenti appoſito vt pro me vadas romã.vt no. Bart.in.d.§.cum qui.facit.l.iuriſgentium.§.quinimmo.ff.de pac.et.l.l.cta.verſi.dicebant.ff.ſi certũ pe. Item negotia dicuntur connexa quãdo ſunt plura negotia ad vnum effectuʒ tendentia.vt.l.illud in fin.ff.ad.l.acquil. et quod not.gloſſ.in.l.cum filius.§.j.ff.de verbo.obliga.faciunt not.in.l.nonnunq plura.C.de priua.delic.iſta dicuntur connexa imo cenſentur vnum factum. Item negotia dicuntur dependentia inuicem quando vnum negotium habet aliquaʒ acceſſorietatem alteri negotio. Item negotia dicunſ vnum tangens aliud quãdo vnum negotium in aliquo de ſupradictis modis tangit aliud vel ratione acceſſorietatis, vel ratione qualificationis vel aliis modis: de quibus.ſ.dixi. negotia vero diuerſa & ſeparata dicunſ quãdo ſunt facta diuerſis tẽporib⁹ ex diuerſis cauſis et ad diuerſos effectus: et vnũ non tendit ad qualificationem alterius: nec ad alterius peremptionem. Item vnum nullam habet dependentiam ſeu acceſſorietatem ab alio. Item vnum non ineſt alteri.iſta dicuntur diuerſa & ſeparata nullo modo vnum alterum tangentia: vt no.Barto.in.d.§.cum qui faciunt

¶ Finiunt ſine quibus in praxi quotidiana eſſe nolo: toto terrarũ orbe celeberrimi tractatus conſumatiſſimi iuris vtriuſq; luminis do. Bartholomei Cepolle Ueronenſis videlicet De ſeruitutibus vrbanorum ac ruſticorum prediorum. Tractatus de ſimulatione contractuum emptionum ac venditionum. Repetitio. l. ſi fugitiui: et authentice ſed nouo iure. Tractatus Modernis practicis ſumme neceſſarius Cautelarum. Tractatus etiam Cautelarum do. Thome ferratij iuris vtriuſq; doctoris. Tractatulus Joannis Thierri Lingonenſis: Conſilium do. Signoroli de homedeis. Nouiſſime in alma ciuitate Uenetiarum: omniũ bonorum coempo-rio: collatis multis exemplaribus adamuſſim caſtigati: et in priſtinum candorem redacti. Additis inſuper denuo ac proprijs locis inſertis eiuſdem excellentiſſimi Bartho. opulentiſſimis commentarijs in tit. de vſucap. pro empto. pro dona. pro dote. pro ſuo. pro ſolu. pro lega. pro derelic. ex ipſi⁹ archiuo depromptis: manuq; ſua conſcriptis. Necnon q̃ plurium doctorum Jtalorum legalibus additionibus. Una cum elegantiſſimis ſummarijs do. Luce Panetij Canonici Olchinenſis: artium ac iuris vtriuſq; profeſſoris totam materiam cõplectentibus: quibus omnibus cetere impreſſiones hactenus deceuſſe carent. ¶ Impreſſa demum cũcta ſuperius narrata ſumma cum diligentia Lugduni arte et induſtria honeſti viri Joãnis creſpin. Anno domini. M.ccccc.xxxvj. die. xxiij. Decembris.

¶ Tractatus toto orbe celeberrimus Cautelarũ reſolutiſſimi iuris vtriuſq; doctoris domini Bartholomei Cepolle Veronenſis: omnibus iuriſconſultis: ⁊ precipue praxi vtentibus: tanq̃ panis in menſa neceſſarius: quem cautelarũ tractatum idem author in florẽtiſſimo gymnaſio Patauino: duobus annis ſucceſſiuis: auditoribus ſuis in ſcriptis dedit: vt notat Cautela.clxxxiij. Nouiſſime affatim recognitus: rectoq; numero: quo multis i locis hactenus erratum fuerat: optime digeſtus.

.j.

a ¶ Cautela[a] quibus modis euadere quis poſſit penam mortis propter commiſſum crimen.

1 ¶ Crimine leſe maieſtatis omnis cautela liberandi aliquem a morte propter delictum commiſſum periculoſa eſt.

Nota ſingulariter q̃ ſi filius commiſit aliquod delictum ſiue crimen: puta leſe maieſtatis:
b et pater[b] ipm offerat ſiue exhibeat iudici filius non debet mori: nec eſt ita puniendus ſicut ſi fuiſſet accuſatus et ductus per alium: vt eſt tex.not.in.l.milites arguinẽ.§.deſertorem.ff.de re militari. Sm Salycc.in.l.propter inſidias.C.qui accuſa.non poſ.⁊ per illum tex. Ray.de forliuio oſtendit fore alias eſſe conſultum de facto in ciuitate forliuij.⁊ ita reſpondit. Ratio ibi erat talis filius interfecerat vnũ: ex quo veniebat decapitãdus: et pater propria authoritate cepit filium ⁊ duxit ipſu; ad iudicẽ: vtrũ ſit decapitãdus. Et concludit q̃ non per illum tex. Adde tu ſimile text. in.l. quicũq; vno.§.qui filiũ.eo.tit.de re mili. Et in ciuitate Fruxinũ. Pau.de ca.ita cõſuluit cũ quidã mercator veniret de Alamania iterrogauit eũ de q̃buſdã dubijs: ſiter que erat iſtud. Quidã filius comitis palatini cõmiſit crimẽ leſe maieſtatis.pater ꝓpria authoritate ipm p̃ſentauit imperatori. dubitabatur nunq̃d eſſet decapitãdus.⁊ cõſuluit do. Pau.de ca.q̃ nõ.⁊ mouebat authoritate ray.⁊ Saly.⁊ q̃n ille mercator rediſt: dixit q̃ imperator.viſo cõſilio voluit ipſemet videre text.quo viſo cum liberauit a pena mortis relegãdo eu; per decenniu; . ita dicit Pau.de ca.in.d.l.ꝓpter inſidias.C.qui accu.nõ poſ.qd ſingulariter tenemẽti. Quid ſi pat vidit filiũ cõmiſiſſe delictũ capitale: ⁊ ſperat iudicem velle ſequi illa iura qd ipſe patermet offerat cũ
1 iudici vel ſuperiori: †tñ iſta cautela eſt periculoſa in crimine leſe maieſtatis: l; impator predictus obſeruauerit: eſt tñ vtilis ſi occurreret ei caſus ſicut fuit in Paulo et Ray. quod nota be=

a ¶ Cautela. Cautela congrua q̃ dr. vide Pau. de ca.cõſi. cxxxvj.l.fi. ¶ Et cautela ſuperflua nõ nocet. l.teſtamentũ.C. d teſta.vbi Bal.in.iij. notabi.l.ſi pupilli.§. itẽ ſi pcuratori. per Bart. in.j. col.in ꝟſi. et ſic no.ff. de ne.geſ.

b ¶ Pat. Adde ſpe. de tuto.§. fi.ꝟſ.itẽ excipit. Et pr eſt melior amic⁹ q̃ habeat fili⁹. Bal.i c.per tuas de proba. ¶ Et pat põt defendere filiu; in cã criminali vt pr: non vt ꝓcurator. bal.in.l.ſi cuiuſda;. de accuſa.

ne: et tene menti.

ij.

¶ Cautela liberandi aliquē a morte iuſte dānatū: et q̄lr executio ſnie alicuius ad mortē ꝯdēnati differri poſſit.

1 ☞ Executio alicuius: q̄ ad mortē ducitur pp maximā et pfectā pitiā alicuius artis: vl' reſpectu roboris differri pōt.

2 Executio alicuius: q̄ ducit ad mortem differri pōt: ſi de grauiori crie accuſetur: ex q̄ grauior pena iponēda venit.

3 Executio alicuius ad mortē damnati differri pōt: ſi iudici ꝓteſtatū fuerit: q̄ ipſe reus alicuius apothece vel mercātie rationem reddere tenetur.

4 Executio ad mortez damnati differri pōt: ſi a ſnia ꝯ eum lata appellet.

5 Executio capitalis differri pōt: quādocūq̄ ſuperior mandet reum ſeueriori pena puniri.

6 Prelati vere miſeri in multis caſibus lris pape obedire non debent.

7 Interficiēs aliquē decapitari nō poteſt: ſi ſe furioſum vel amētem fingat: niſi de furoris fictione conſtiterit.

8 Maleficiū cōmittens ſi penā euadere voluerit clericus efficiatur.

9 Executio capitalis contra mulierem pregnantem fieri non debet.

10 Mulier malefica pregnans ſi pepererit: et non reperiatur qui puerum nutrire voluerit: an executio aliqua contra ipſam fieri debeat.

11 Decuriones ciuitatis ad mortē ꝯdēnari nō pñt: niſi prius pſes vel pretor principi vel ſuperiori reſcribat.

12 Statutū ſi dixerit q̄ homicida decapitet: et aliq̄s p culpam ſine dolo aliquē interficiat: mitius puniri dz.

13 Statutū ſi dixerit q̄ occidens occidatur: non habet locū niſi quis doloſe et ex ꝓpoſito occiderit.

14 Statutuz ſi dixerit: q̄ ſi q̄s condēnet ad penā pecuniariā et nō ſoluerit infra mēſem decapitet: locuz nō hz: vbi delictum non doloſe cōmiſerit.

15 Statuto ſi pena manus vel mēbri iponat: q̄ caſu iudex diſpēſare poſſit.

16 Sentētia cōdēnatoria cōtra inq̄ſitu3 vel accuſatū ſi differri debeat: teſtes de falſo accuſari debent.

17 Iudex ſi ſub cōditione cōdēnauerit: puta ſi non apparuerit teſtes falſum dixiſſe: ſententia condemnatoria impediri poteſt.

Quādo aliquis ducitur ad iuſticiam vel patibulū procuret vt ducat per viā vnde tranſitū faciat aliq̄s cardialis: nā ſi obuiā faciat aliq̄s cardialis: dicto ducto ad mortem ipſe reus condemnatus liberabit: habent enim cardinales de cōſuetudine vel priuilegio vt poſſint ad mortē condēnatos eis obuiādo liberare. ita vult not. Bald. in. l. aditos. C. de appella. quē ſequitur Pau. de caſt. ibi qui dicit q̄ iſtud fit ponendo capellum ſuum ſuper caput eius qui ducitur ad mortē: et dicit quod ita de facto ſeruatur: et ideo tu poſſes eſſe cautus quādo aliquis eſſet cōdemnatus ad mortem vt procures: vt quidā cardinalis ſibi obuiam faciat/ et ſuper caput eius capellum eius imponat: quia hic a morte liberatur. Sed dominus iuſticie ſi hoc vult euitare debet eſſe cautus ne duci faciat cōdemnatum per loca in quibus obuiari poſſit aliq̄s cardina-
1 lis. ¶ † Propter maximam et perfectam peritiam vnius artis vel reſpectu roboris differri poteſt executio alicuius qui ducit ad mortem. l. ad beſtias. ff. de penis. vnde formo tibi iſtam queſtionem: ſentētia eſt lata contra quendam/ vel contra aliquem qui eſſet alterius fortitudinis vel roboris: et eſſet multum vtilis ciuitati. iudex vult mandare ſententiā executioni: ſcis etiam quod ab executione ſentētie nō poſſit appellari: nec debet executio differri. ff. de appel. l. ab executione. et. l. ab exceptione. C. quorum appella. non reci. iſto caſu propter eius artez vel fortitudinem egregiam poterit populus ſuſpendere executionem. Nam vnus de populo. poteſt ire ad iudicem et dicere: iſte eſt ſapientiſſimus/ et egregius in arte ſua: de quo tota ciuitas indiget non interficias ipſum tunc iudex debet ſuſpendere executionem donec principem vel ſuperiorem conſulat. eſt textus in dicta. l. ad beſtias. et ita tenuit Ludouicus de roma in ſuis ſingularibus. ccccl xj. quod incipit. Tu ſenenſis. et pro hoc vide quod not. Nic. de neapo. in. l. hoc accuſare. §. penul. ff. de accu. quod verū intellige cum talis condemnatus eſſet aliqua pſona i magna dignitate: vt eſt caſus

vo.in.l.pe.ff.ad.l.cor.de ſicca.que omnia b
vera intelligo niſi forte tumultus aliter
ſedari nõ poſſet niſi cõdemnatus inter=
ficiatur:qꝛ tunc nõ ob.ꝙ ſit in dignitate
vel magni artificij vel maxime fortitu=
dinis: tamen poterit incõſulto principe
interfici.⁊ hoc per text.in.d.l.penul.ff.de
ſicca.in fi. Item intelligo. predicta vera
niſi cõdemnatus eſſet latro manifeſtus
vel ſeductor preruptus. qꝛ tunc poterit
fieri executio mortis.⁊ poſtea ad princi=
pem cõſuli per.l.ſi filio exheredato.§.ij.
⁊.l.vero in verſi.hi autem omnes.§.fina=
2 li.de iniuſto teſtamẽto.¶ † Pro condem=
natis cautela eſt: vt eorũ executio diffe=
ratur:vc3 ꝙ accuſentur de grauiori cri=
mine ſiue delicto: ex quo venit grauior
a pena[a] imponenda vt eſt caſus in.l.j.§.fi.
ff.nil not.appel.pen. ⁊ hoc tenuit Bald.
per illum tex.in.l.ij.§.fi.ff.de cuſto.reorũ.
⁊ Ludo.in notabilibus in.ccccxlj in ſin=
gulari qd incipit.ſuſcipe vnam caute=
3 lam.¶ † Si vis differre mortẽ alicuius
ad mortem condemnati cautela eſt: qd
tu dicas qd ipſe tenetur tibi reddere ra=
tionem alicuius apothece vel mercan=
tie vel alterius debiti: qꝛ hoc caſu debet
differri executio donec reddiderit ratio=
nes.caſus eſt ad literam in.l.j. C.de bo.
preſcrip.⁊ ibi hoc no. Ang.q̃ dicit ꝙ illa
lex decidit ꝙ volens differre executione3
condemnati ad mortem vt eius gratiam
conſequatur a ſuperiore debet habere
iuſtam cautelam: vc3 proteſtari preſidi
vel pontifici vt non exequatur:eo qꝛ con
demnatus eſt ſibi obligatus ad redden=
dam rationem niſi primo reddiderit:⁊ et
petat ſibi ſuper hoc terminu3 aſſignari:
dicit tamen ꝙ hoc de cõſuetudine nõ ſer
uant iudices:l3 de iure ita ſit. et pro hoc
facit tex.in.l.ſeruo legato.§ pe.ff.de lega.
j.⁊ ita etiã tenuit do.Ludo.in.l.pompo=
nius ſcribit.ff.fami.erciſc. ⁊ credo qd ibi
nõ eſſet obſeruatũ:cõtrariũ.quia hoc nõ
fuiſſet petitũ qd etiã de iure hodie d3 ob
ſeruari:qꝛ regulariter nõ tollitur per de
ſuetudinẽ ſed per contrariũ vſu3.vt ha=
betur per Cy.⁊ doct.in.l.fi.C.de iure do.
⁊ per gloſ.⁊ doc.in prohemio inſti.§ j.et
hoc etiã vide p dñm meũ in.l.ſi cognitu.
4 C.de nego.geſt.¶ † Potes adhibere aliã
cautelam[b] vt executio dif
ferat: vc3 qd a ſnia con=
tra reum lata appelletur
quod de iure regulariter
fieri põt: vt nota.in.l.et in
maior.ib9.C.de appella.et
in.l.non tm̃.ff.eo.tit.⁊.c.de
appellatiõibus.extra eo.
tit.nam ſi cõdemnat9 du=
citur ad locũ iuſticie poſt
appellationem interpoſi=
ta3 tũc ſolũmodo duci nõ
poterit:qꝛ officiũ eius cõ=
quieſcit qñ appellat a dif
finitiua:⁊ ei9 man9 ſũt im
mediate ligate: ſed etiam
poterit eximi de manibus
familie p quoſcũqꝫ appel
lantes ſine pena et licite.
ita ſingulariter dicit Ang.
in.l.aditos.C.de appella.
et Imo.in.c. ſi quando.in
ver.reſiſtere.extra de offi.
deleg.⁊ idem tenet Ange.
de are.inſti.de act.§.pena
lem.in verſi. adde qd exi=
mens captum:quod intel
ligit verum niſi condem=
natus eſſet latro manife=
ſtus vel ſeductor preru=
ptus:vt in.l.ſi qs filio ex=
heredato.§.hi aũt omnes
ff.de iniuſto teſta.nam iſte
tex.ẽt loquit quando eſſet
appellatũ.facit qd no.In
noc.et alij docto.in.c.j.de
conſtitu.⁊ idem no.Bald.
in .l. aditos. C.de epiſco.
5 audientia.¶ † Notandus
eſt alius caſus in quo põt
⁊ debet licite executio ca=
pitalis differri:quãdo ſci=
licet princeps vel ſupe=
rior mandet quem puniri
ſeueriori pena ꝙ ſit eius
conſuetudo.nam tunc nõ
debet fieri incõtinenti exe
cutio : ſed debet differri
per.xxx.dies: vt eſt caſus
in.l.vendicari. C.de pen.
per quẽ tex.dicit ibi Ang.

a ¶ Grauior pena
Grauis vł grauior pena q̃ dicat in ſtatutis vel legib9. gl. in.l.j.C.ne lib.ſi fal. not.in.l.j. C.de enuc.

b ¶ Ad aliam cautelã.¶ Cautela ſuperflua facit pſumi dolũ. Bal. in l.teſtm̃. C.de teſta.in iij.not.per l.ſi qs ſub cõditione heres. de conditio. inſti.

8 quod nõ eſt parendum re
ſcripto principis in feren=
do ſententiã: nec in execu
tione penarũ cũ reſcriptũ
durioꝛẽ penam contineat.
Sit ergo caut⁹ aſſeſſoꝛ vt
non faciat trucidari l cur
ru ad decapitandũ bule=
ctrinũ domini vel ciuita=
tis regis: imo debet reſiſte
re omni modo honeſto et
duritiaz hanc differri per
tempus predictũ.xxx.die=
ruz: & ſi poſtea exequatur
non peccat. & pro iſta dila
tione vide tex.in.c.ſi quã=
do de reſcrip. & vide glo.i
auc.de manda. principũ.
.§.deniq̃.verſi. nunciãdũ.
6 col.iij.que no.†contra mi
ſeros prelatos qui timent
literas pape: & non audẽt
reclamare: qꝺ facere non
debent. & vide gloſ.in ver.
noſcatis.ad finem.de con
ſtit.lib. vj.c.j. & glo.ij.in.c.
ij.extra ꝺ fil. presbyt.ad qꝺ
no. Ange.in auc.vt deter=
minat⁹ ſit nu.cle.colũ.j.et
Fioꝛis.in.l.iiij.§. ſed ſi qͥs
7 iudice.ff.fini.regũ. ¶†Eſt
et alia cautela ne ille qui
interfecit hoiem vel aliud
delictum cõmiſit decapite
tur vel moꝛiatur quod fin
a gat ſe furioſuz [a] vel amen
tem: quia tunc nõ poterit
puniri criminaliter etiaz
de delicto cõmiſſo ante fu
roꝛem. vt notat Bal. & Ja.
de alua.in.c.j.an ille qui interfe.fratrem
domini ſui in vſi.feudo & propterea eſt qꝺ
dicitur ſtulti ſi loco prede ſumere: quod
inde pcedit niſi appareat de fictione fu=
roꝛis: vt eſt text.in.l.obſeruare.C.de cu=
ra.furio. & in.l.diuus.de offi.preſi.et vide
8 que dicam in ſeqi. ¶†Si quis commiſit
aliquando maleficium: et vult euadere
aliquod iudiciuz ſeculare cautela eſt: qꝺ
efficiatur clericus: quia ſi aliquis lite pẽ
dente tempoꝛe executionis reperitur cle
b ricus [b] iudex ſecularis non poterit face
re executionem cum ſit in effectu res ſa=
cra. & ita dicebat Joan.de deo in ſuis.ca=
uillationibus.vt not.Jo.an. & doc.in.c.j.
de oblig.ad ratioci ſed Joã.an.ibi tenet
cõtrariũ: vcz qꝺ ſi quis laycus delique=
rit. & poſtea eſt effectus clericus poterit
per iudicem laycum puniri: & ita fuit ob
ſeruatum Bononie in vno qui veniebat
decapitandus propter ſua delicta q̃ vo=
lebat ſe facere fratrem & moꝛtem euita=
re & nihilominus fuit decapitat⁹. ita di=
cit zaba.in.c.perpendimus.extra de ſen
ten.excõ.de qua.q.vide plene per Bart.
et docto.in.l.j.ff.de pe. & in.l.j.C.an ſer.ex
fa.fu. & in.l.officialis.C.de epiſco. & cle.et
per Ange.in.l.denunciaſſe.§.queritur.in
fi.ff.de adul. & per Dy. & Nico.de neapo.
in.l.idem vulpianus.ff.de excu.tut.et per
Cy.in auc.cauſa que cũ.C.de epiſ. & cle. &
per Joan.and. & Butri. & oẽs doct.plene
in.d.c.j.de oblig.ad ratioci. & per Glo.in
9 d.c.ꝑpendim⁹.in repetitiõe ſua. ¶†Nõ
debet fieri executio pene capitalis cõtra
mulierez pregeantẽ: nec etiam debet toꝛ=
queri.text.eſt in.l.pregnantis.ff.de penis
et in.l.imperatoꝛ Adrianus .ff. de ſtatu
homi. & not.glo.in.l.negat lex regia.ff.de
dam.infec.et idem habet locum in ancil
la ſecundum glo. & doct.in.l. imperatoꝛ.
quia eſt eadem ratio ne partus pereat.
Idem ſi deberet pati aguillationem ſeu
amputationem membꝛi ſecundum Bar.
in.d.l.imperatoꝛ. Idem ſi deberet depoꝛ=
tari vel confinari ſi partus ex hoc detri=
mentum pateretur ſecundum Guille.de
10 cu. & Bar.in.d.l.imperatoꝛ.in fi. ¶†Sed
dubium eſt quid ſi pariat & non reperia=
tur qui pueruz velit nutrire. Dic quod ſi
non reperiatur propter defectũ pecunie

a ¶ Furioſuz. Furioſus nõ tenet̃ de de
licto vel homicidio cõmiſſo etiã ante fu
roꝛem vt ex eo poſſit criminaliter puniri
niſi cõſtaret de ſimulatiõe furoꝛis.l. ob=
ſeruare.de cu.fu.l. diuus.de offi.preſi.et
Bart. in.l.
ꝯgruit.eo.
tit. et Bal.
in.l. furio=
ſuz .C. qui
te. fa. poſ.
& eſt veruz
etiaz ſi an
furoꝛẽ fuit
ꝯdẽnat⁹ ſe
cſidũ bar.
in.l. ex fa=
cto.vj. col.
verſi.quinto
requirit̃ ꝺ
vul.et pu.
& ꝑ Alexã.
in .l. Ful=
cinius .§.
adeo. ſed
eius bona
cõfiſcãtur
ſm Bald.
in. d. l. fu=
rioſum.
¶ Furio=
ſus ſi cul=
pa ſua fa=
ctus eſt et
delinquit
nõ excuſa
tur . Car.
in clemẽt.
vj.q.de ho
micidi.

b ¶ Cleri
cus. Cleri
cus fact⁹
poſt deli=
ctum non
tamen cõ=
demnatus
nõ punit̃ ꝑ laicũ: ſed ꝑ epm: niſi in frau=
dez clericauerit.q̃ ꝓſumit̃ ſi poſt accuſa=
tionem factus eſt clericus. Oldr.cõſi.iiij.
& Cardi.in.cle.j.ix.q.de cenſi.

quia non eſt qui velit nutrici ſoluere: et nutrix nõ reperitur gratis: tũc debet nutrix ſolui de publico ne executio differatur.arg.l.j.C.qui.ex cau.ſer.per pri. libe. reci.⁊ l.lex.cornelia.ff.ad ſylle. Et ſi non reperitur nutrix ꝓpter defectum perſone:tunc debet ſeruari mater ad nutriẽdum donec nutrix reperiatur:q: eadem ratio eſt in conſeruando. cum qui erat i ventre.arg.l.ſecũdũ hec.§.ſin autẽ.ff.ad carbo.⁊ ita tenet Oldr. ⁊ dicit ꝙ ita fuit obſeruatum Padue ſecundũ Bart. qui ita not.in.d.l.pregnantis.

11 ¶ †Decuriones ciuitatis non poſſunt ad mortẽ condemnari niſi prius preſes vel pretor reſcribat principi vel ſuperiori. vt eſt text⁹. in.l.diui fratres.§.j.ff.de pe.vbi eſt tex. et ita dicit Mar.ſyl.in ſuis queſtionib⁹. in q.que incipit. decuriones. Sed tu adde ſimilem tex.in.l.ij.§.i.ff.de bo.eo.qui ſibi mor.conſci.⁊ in.l.j.§.ſimili modo.qñ appel.reſcin.⁊ in.l.ſi quis filio exheredato. §.eius.C.de inuſto teſt. ⁊ in.l. qui eodẽ. ff.ad.l.corne.de ſicca.niſi aliter tumult⁹ ſedari non poſſet in populo.vt dicitur in d.l.qui eodem.⁊ no.glo.in.d.§.ſimili modo.⁊ hodie decuriones dicũtur conſiliarij ciuitatis.vt eſt glo.in rubri.de decuri. lib.x.⁊ gloſ.in.l.ſed et.in ver.decurionũ. ff.de dolo. ⁊ no.per Bar.in.l.j.ff. de aſſeſ. ⁊ illud quod dictum eſt de decurionib⁹ ſeu conſiliarijs etiam procedit in principalioribus ciuitatis.vt eſt textus.in.l.diui fratres.§.fina.vbi pulchra in hec verba ſcribit text. ſi quis ex principaliorib⁹ alicui⁹ ciuitatis latrociniũ fecerit aliud ve. facinus .⁊ capitalem penã meruiſſe videat̃ victos eos cuſtodies ⁊ mihi ſcribes ⁊ adducies ꝙ quiſqꝫ cõmiſerit.⁊ hãc cautelam no.per quam poteris differre executionem alicuius dãnati qui ſit conſiliarius ſiue de principalibus alicuius ciuitatis:ad quod adde quod dictuꝫ eſt ſupra.

12 ¶ †Si ſtatutum dicat ꝙ homicida decapitetur ⁊ aliquis per culpam ſine dolo interfecit hõies aſſeſſores ignorantes conſueuerunt dicere ꝙ nõ debemus diſtinguere:ſꝫ ſimpliciter ſtare ſtatuto ⁊ a verbis ſtatuti non recedere:q: non inſpicitur anim⁹ ſed factũ.vt.l.j.§. diuus.ff.ad.l.corneliam. de ſicca. Bald. vero tenet contrarium in.l. data opera. qui accuſa.non poſ. al as ſequeretur ꝙ de homicidio capitali quis deberet decapitari qđ eſt contra cõmunem equitatem.⁊ ita plures conſului ⁊ a morte aliquos defendi:⁊ tene menti. Nam quidã mortis tempore potius ex laſciuia ꝙ̃ ex dolo proiecit quendã lapidem ⁊ percuſſit quendam qui mortuus eſt: conſului ꝙ deberet minus ⁊ mitius puniri.ſ.pecunialiter:vel forte data gratia banno pro tempore.Iſta ſunt notabilia verba Pauli de caſtro.in l. j.C.vbi ſena. vel clari. et adde tu quod idem tenet glo.quãdo delictum eſt cõmiſſum per laſciuiam in.l.⁊ ſi ſeuerior.in.§.certum.ff.de his qui not. infa. ⁊ ibi Bald. hoc etiam tenet. Pone iſtud exemplũ de illo qui currebat cum equo ⁊ interfecit aliquem quod non debeat ad mortem condemnari. ⁊ vide qđ

13 dicam in ſequenti⁹. ¶ †Si ſtatutum imponat penam perſonalẽ pro homicidio: puta ꝙ occidens occidatur. Dic ꝙ niſi occidat doloſe:⁊ ex ꝓpoſito non hꝫ locũ pena illius ſtatuti:ſed debeat alia miti⁹ puniri.⁊ pro hoc allego qđ no. Bar.in.l. quicunqꝫ C. de ſeruis fugiti. vbi dicit ꝙ vbicunqꝫ de pena capitali vel corporali loquimur ſubintelligitur dolus.ff.de in litem iuran.l.j.⁊ in.l.actionibus. ⁊ inſti. de ſuſpec.tutori .§. ſuſpectus. ſec⁹ in pecuniarijs penis:vt. C. de noxa. actio.l. ſi ſerui.⁊ idem tenet Salyc.in.l.pe.C.ad.l. corne.de ſiccarijs.⁊ idem tenet Paul. de caſt.in.l.j.C.vbi ſena.vel clariſ.⁊ dixi ſupra in prima cautela .⁊ vide ad hoc qđ not.Bald.in.l.non dubium.in. vj.col. in prin.in ver.eo modo ſi ſtatutum diceret. C.de legi.⁊ vide Saly. in.l.ij.C. de noxa. Ang.de are.inſti.de iure natu. gentiũ et ciuili.§.ius aũt ciuile.in.x.col. vbi predicta inducentur ad multas queſtiones.⁊ vide Paul.de ca.in.l.j.in fi.ff. de legi.qui

14 dicit: †:ꝙ idem ſi diceret in ſtatuto ꝙ ſi quis condẽnatur ad penam pecuniariã quã ſi nõ ſoluerit infra menſem decapitetur:ſi nõ occiderit doloſe nõ debet decapitari: lꝫ ſoluerit. ⁊ ſigna hoc ꝑpetuo menti:q: ignorãtes iudices maleficiorũ ſeruant ſtatuta ad literã.ꝑut iacẽt ſiue cõmiſerit doloſe ſiue non.nã potes cuac

dere multos ꝑ auctoritatem Bal. qui hoc dicit in l. data opa. C. q accu. non poſſ. qꝛ acceſſores. et iudices niſi viderint auctoritatem ſcriptã neſciũt a verbis ſtatuti recedere. ⁊ iſtud teneas vt etiã dixi in precedẽti cautela. lꝫ do. Ant. de roſel. in. c. cognoſcẽtes de cõſti. ibi dicat cõtra caſum ab alijs in contrariũ allegatũ. ſꝫ d non dicit verũ: qꝛ ille textus non pro-
15 bat. ¶ † Si per ſtatutũ pena manus vl' membri imponitur ⁊ iudex debet punire puerũ: vel ſenem põt diſpenſare: nõ tamen cogitur nec poterit appellare. ita dicit Bald. in. l. quicunqꝫ. C. de ſeruis fugi. argu. l. qui poſthumos l ratiõe illius litere. ff. ad ſyl. qd no. vt ſcias euadere puerum vel ſenem ab amputatione membri. ꝑ hoc vide tex. in. l. auxilium. §. in. delictis: ibi niſi quatenus interdum miſeratio ad mediocrẽ penam iudicem perduxit. ⁊ ibi glo. in verbo miſeratio. ff. de mino. ⁊ vide glo. ordi. in. d. l. quid ergo. in §. pena grauior. in ver. honoraſſet. in prin. ibi ſed in ipſa ſententia munire ratiõe fore ſenectutis vel iuuẽtutis. ff. de his q no. infa. ⁊ ibi hoc
16 no. ꝑ Bart. ⁊ doc. ¶ † Ad hoc vt differatur ſentẽtia cõdemnatoria contra inquiſitũ vel accuſatũ cautela eſt qd accuſentur teſtes ⁊ producens eos de falſo: quia ſi teſtis cõuincitur de falſo planum eſt ꝙ inquiſitus vel accuſatꝰ non cõmiſit illud delictũ vt. l. j. C. qui accuſ. nõ poſ.

a ¶ Penã corporalẽ. Pena corporalis ꝑ pecuniaria põt ꝑ iudicẽ imponi cauſa cognita l. qd ſi §. pena. ⁊ ibi Bar. ff. de infa.

Sed vt refert Salyc. in. l. ſi docueris. C. de falſis. plures Bononienſes cõſuluerunt ꝙ etiam ex ſola accuſatiõe teſtium differri debet ſententia condẽnatoria: qꝛ ſi eſſet lata ꝑ falſos teſtes retractaretur. vt. C. ſi ex fal. inſtru. l. iiij. cautius tamen eſt vtrũqꝫ accuſare. ſ. teſtes ⁊ producẽtẽ et ſi verba ſtatuti eſſent ita ſtricta ꝙ differri non poſſet ſententia condemnatoria conſuluerũt dicti doctores Bononien-
17 ſes: † ꝙ iudex condemnet ſub conditione ſi non apparuerit teſtes falſum dixiſſe. argu. eorum que not. in. l. cum iudex. C. de ſenten. ⁊ interlo. om. iudic. que omnia no. ad impediendam ſentẽtiam condemnatoriam vel eius executionem ſecundum Bald. in. l. j. C. de queſtio. ꝑ glo. ibi limitat hoc verum eſſe ſi accuſarent teſtes neceſſarij ad probationem: ſecus ſi ſunt alij qui ſunt vltra numerum illorum qui probauerũt ꝙ per accuſationẽ illorum nõ retardaretur proceſſus neqꝫ criminalis per accuſationem illorũ non retardaretur ꝓceſſus neqꝫ ciuilis neqꝫ criminalis. ⁊ not. domi. Angel. de are. in ſuo tractatu maleficiorum in glo. in ver. cõparent dicti inquiſiti in termino defenſionis. in. v. colũ. in ver. qd ſi dicat teſtis. de hoc vide tex. cum glo. ⁊ ibi not. in. l. j. in fi. ff. quemadmo. teſta. ape. ⁊ predicta ꝓcedunt niſi appareat de calumnia accuſantis: vel ꝙ faceret animo differendi ſentẽtiam vel eius executionem. vt notatur in dictis iuribus.

iiij.

¶ Cautela relaxandi incarceratum.

1 ☞ Iudex ex ſeipſo debitore nõ exiſtente ſoluendo: ipſum debitorẽ luere in corpus facere non poteſt.

Nota cautelam pulchram et vtilem ſi aliquis eſt in carcere condemnatus in magna quantitate quam ſoluere nõ poteſt ad hoc quod ibi non moriatur facias per iudicem tibi gratum inferri aliquam penam corporalem[a]: ⁊ ſi velis eidem conſeruare famã fac ꝙ ei non imponatur aliqua pena vituperoſa: ſed facias eum cum fune vel aliter torqueri ſecrete in palatio ⁊ ſecrete facias de hoc fieri publicũ inſtrumen

tum: vez q tortura ſiue pena fuit ſibi il= lata in iſtū finē q luat in corpus: ex quo condemnationem pecuniariam ſoluere non poteſt erit liberatus. iſtam caute= lam ꝛ practicam ponit Ang. de are. inſti= tu. de actio. §. penales. verſi. oppo. ex gloſ ſa. pro quo allegat l. ſed etſi vni. §. conſer= tis. ff. de iudiciis. ꝛ l. queritur. §. minor. et §. ſi ſeruꝰ. ſi ex noxa. cau. aga. et doc. in l. quicūq. C. de ſeruis fugi. licet in contra b rium ſit glo. xiiij. q. vj. §. iij. ¶ † Et aduer= te dum dixi ſcz faciens per iudicem ꝛc. quia iudex ex ſeipſo debitore nō exiſten te ſoluēdo videtur q non poſſit caſtiga= re. ſed ita demum ſi creditor hic petat vi detur probari in l. final. ff. de ius vocan. ibi ex querela patroni. et ibi per doct. vn= de hec cautela non eſt ſufficiens niſi fie= ret ad inſtantiam creditoris. In hoc ta= men cogitabis. Item aduerte qui dicta caſtigatio non debet fieri a iudice ciuili qui condemnauit eum in pecunia: ſed a iudice habente cognitionem in crimina libus. vt eſt text. in d. l. fina. ibi a prefecto vrbis. ff. de in ius vocan. ſecundū Ang. et docto. ibi. Item predicta cautela eſt ve ra niſi appareat q incarceratus hoc p= curaſſet: vel qđ in fraudem fieret vt eui= taret maiorem penam: qꝛ tunc nihil ſibi prodeſſet: vt dicit Ang. in l. ſi ſeruus plu rium. §. ſi quis autē ff. de leg. j. et hoc niſi caſtigatio fuiſſet impoſita ad inſtantiā creditoris: quia tunc ceſſaret omnis ſu= ſpitio friuola ſeu fraudis: que omnia be ne no. vt ſcias adiuuare amicū incarce ratum qui non poteſt exire: quia nō ha= bet vnde ſoluat ne moriat in carceribꝰ.

iiij.

¶ Cautela impediendi teſtem ne depo= nat in cauſa.

a ¶ Statuta terrarum penam talionis tollunt: ſicuti ſtatutum Padue imponēs accuſanti et nō probanti penam triū librarum.

S I vis impedire q vnus teſtis non deponat cōtra te facias accuſare ipſum de aliquo cri a mine publico: quia tūc am plius teſtificari contra te non poteſt. vt l. teſtimonium. ff. de teſti. ꝛ ſi di cas q aliquis accuſat et nō pbat punietᷣ pena talionis. vt l. fina. C. de accuſatio. ¶ † Reſpon deo quod ſtatuta terrarū tollunt iſtum timorē ma= xime Padue: quia non eſt niſi pena triū librarum: quem accuſare ꝛ non pro bare. ita no. dixit Ray. de for. in dicta l. teſtimoniū. vide contra hoc Baldum in auct. ſi dicatis. C. de te= ſtibus. Sed tu dic contra iſtam malitiam eſt reme= dium quod ſi poteſt con= ſtare per aliquas conie= cturas quod teſtis fuit ca lumnioſe accuſatꝰ: tunc bene poſſet deponere ꝛ va leret eius dictum: vt pro= batur per textum optimū in l. athlete. §. amplius. ff. de excuſatione tutorum. ꝛ per l. is qui ſtatutum. in princip. facit ad predicta qđ notatur per Bartolum ꝛ doctores in l. ſi poſt per fectum. C. de euictione. et quod dixi in precedenti ꝛ quod dicam in ſequenti. ¶ Si aliquis non habet niſi vnū teſtem contra te ſecūdum aliquos poteſt adhibere vel fieri facere hanc malitiam: videlicet quod tu des ei vnam ala pam cum ille teſtis produ citur contra te: poſtea op= pones q eſt tuus inimicꝰ contra iſtam malitiā ha bes remediū: nā inimici= tia interueniēs facto eius contra quem producitur teſtis nō repellit ipſum te ſtē omnino: ſed hoc iudi ci cōmittitᷣ. ita vidiſti tex. in c. veniens. de teſtibus. ita dicit Barto. in l. j. §. cū quis. in fi. de queſtio. fa= cit ad hoc optime l. ij. in fi. ff. ſi quis cautio. ꝛ in l. pe= nultima. in fi. ff. de poſtu.

a ¶ Crimi ne. Crimi= noſus an pōt eſſe te ſtis. vide l c. teſtimo= niū. ꝛ ibi Abbas ꝺ teſta. ꝛ an ſi penituit gloſ. xxxij. q. v. prece= ptū. vj. q. j. illi. ¶ Crimi= na ſi p viā exceptio= nis oppo= nātur con tra accu= ſatorē vel teſtem. vi de in ſpe. de cri. in= ſio. exce= ptio. op.

ad qđ vide qđ dixi in ꝑce
2 denti cautela:†imo plus
videtur quod ille qui
vſus eſt dicta malicia con
trahendo inimicitiam cū
teſte meo ipſum percutiē=
do debet perdere cauſaȝ: a
quia ſubtrahit mihi iura
mea et probatiōes meas:
vt not. Cy. in. l. prouiden=
dum. in fi. C. de teſti. ⁊ not.
Angel. in. l. ſatis apertiſſi
me. C. de fal. et vide de hoc
gloſ. in. c. cum cauſam. in
verſi. compelles. extra de
teſti. et ibi ꝑ Anto. de bu.
in penulti. col. in prin. vbi
3 dicit†quod ſi q̄s mihi ſub
trahit probationes teſtiū
cum iuramēto vel vt hac
de cauſa inimicitias ha=
dendo cauſam perdit. de
hoc vltimo vide text. in. c.
intimauit. ⁊ in. c. conſtitu=
tus. vbi not. docto. de teſt.
et quod not. Bart. in. l. fal
ſam. in fi. C. ſi ex fal. inſtr.
⁊ in. l. in. l. fraudem. §. quo
tiens. ff. de iure fiſci. ⁊ in. l.
j. §. ad hoc conſtituto. ff. d
calum.

a ¶ Mi=tior pena. Pene mul=tiplicātur ex gemina=tione deli=ctoꝝ. bal. in. l. q̄cūq3 iiij. col. de ſer. fugi. ⁊ in. vij. col. qđ eſt ve=rū ſi mini=ſterio iudi cis eſt ipo nenda: ſe cus ſi ipo iure. Bal. in. l. ſi q̄s nō dicam rapere. v. colum. de epiſ. et cle. ¶ Pena iterata de bet mitior iponi. Ale xā. in. l. ſe natus. de accu.

.v.

¶ Cautela euadēdi gra uiorē penā pro delicto.

1 Procurauerit ſi quiſ=piā vt accuſeṫ: non aūt vt cōtra ipm inq̄raṫ: ad hoc vt puniaṫ mitius ſibi non prodeſt.

2 Vulneratus ab aliquo le=taliter ſi ab alio occidaṫ primus vulnerans de oc=ciſo non tenetur.

3 Vulnerans aliquem pilo ſi ille vulneratus a ſecun do occidatur: de iure ca=nonico de occiſo tenetur.

4 Aduocatus inſtrueēs clie=tulum qualiter debeat po ſitionibus reſpōdere: qua 3 pena puniatur.

Uando q̄s delinquit quod i pluribꝰ legibus diuerſis pe=nis pōt puniri: cautela eſt qđ ipſe habeat iudicē amicabi lē qui inq̄rat minori lege vel qđ accuſetur coram illa curia vel iudice a vbi imponitur mitior pena[a] pro ſuo de=licto: nam tunc nulla alia poterit puni=ri: vt. l. qđ crimine. C de accu. ⁊ in. l. ſena tus. j ff. de arbi. ita not. dixit Ang. in. d. l. qđ crimine. in gloſ. in verbo plurima. in lectu. quā fecit Peruſij. ⁊ in. d. l. ſi natus. ⁊ idem tenet. Saly. queȝ omnino vide in d. l. qđ crimine. in. iij. col. Ex predictis ca pit reus conſilium: hec tamen cautela non poterit patrocinari deliquenti; ſi ipſe delinquens procuraſſet ſe accuſari vel inquiri cōtra euȝ in curia in qua mi tior pena veniret pro delicto imponēda ad hoc vt maiorem penam euitaret: nā tunc talis preuentio minoris pene nihil 1 operatur.†Ideȝ ſi quis ꝓcuret accuſari vt nō inquiratur. ita dixit do. Ang. in. l. ſeruus pluriū. in. §. penul. ⁊ in. l. ſi q̄s ali. de lega. j. qui dicit qđ hec vidit fieri ſepe numero. ad qđ adde qđ dictū eſt in pre= 2 cedenti proxima cautela. ¶† Quidam trahunt mirabilem cautelam ſeu modū euadendi primū delinquentē qui aliq̄ mortaliter vel letaliter vulnerauit. ſ. qđ procuretur qđ occidaṫ letaliter vulnera tus ab alio: ⁊ ſic excuſabiṫ primꝰ vulne=rans etiā mortaliter: quod itellige vt nō teneatur de occiſo: ſed bene tenebitur de vulnerato. et ad hoc allegaṫ tex. in. l. mel la. §. celſus. et. l. huic ſcripture. §. fi. ff. ad. l. acquil. Sed dicit do. Flori. in illo. §. cel ſus. quod iſte eſt modus pernicioſus/ et pernicioſi exempli: ⁊ dicit quod tale con ſilium non eſt attendendū: quinimo nec locum h3 qñ certum eſt primum vulnus eſſe mortale: tūc enim quātūcunq3 mors ſequitur traheret ad tps vulneris tanq̄ habēs ad illud neceſſariam conſequen=tiā. ff. de dam. infec. l. damni. §. ſabini. et videtur hoc probari per caſum. l. ita vul neratꝰ. ff. ad. l. acql. et ita etiam tenet do. Flo. in. d. l. ita vulneratꝰ. in prin. et idem glo. in. d. §. celſus. ⁊ do. Flo. in. d. l. ita vul 3 neratus.† Plus dicit q̄ in eo caſu quo primus non teneṫ de occiſo: intelligiṫ de

iure ciuili: ſed de iure canonico ſecus qꝛ primus ſemper tenetur ad hoc vt penitentiam agat. per glo. in. c. ſignificaſti. ij. que incipit eadem diſt. de homic. Et aduerte quia dixi per. l. ita vulneratus. qꝺ cautela eſt vt vulnerans aliquem letaliter excuſetur qꝺ faciat qꝺ amicus eum occidat maturius: quia ipſe excuſabit̃ a pena homicidij qꝺ dicit Bald. in. d. l. ita 1
vulneratus. per illum tex. qꝺ cautela nõ prodeſt quando primũ vuln⁹ eſſet mortale: ſec⁹ eſſet ſi eſſet dubiũ: an eſſet mortale vel non. et ſubdit Bald. quod pro tali conſilio debet aduocatus ſuſpendi.
4 † Facit ad hoc quod dicit gloſ. de aduocato inſtruente clientulũ qualiter debeat poſitionibus reſpondere in. c. ij. de cõfeſ. lib. vj. Et tu aduerte bene: quia hec diſtinctio non videtur eſſe bona: qꝛ videt̃ eſſe contra tex. in. d. §. celſus. ibi mortifere vulnerauerat. ⁊ contra tex. l. huic ſcripture. §. fina. ibi vulnerans mortifere. et l. ſed ſi vulneratũ mortifere. Ex qb⁹ text. videt̃ plene apparere qꝺ lꝫ primũ vuln⁹ eſſet mortale ſi ali⁹ poſtea in totũ examinet qꝺ prim⁹ nõ tenetur de occiſo: ſed de vulnerato: lꝫ vuln⁹ fuiſſet mortale. et vr̃ cõtra Bal. et Flo. ſed tu diſtinguendo dicas: aut primus vulnerauerit mortifere: non tñ eſt certum: an ex illo vulnere moriat̃ vel nõ: ſed eſt dubiũ: qꝛ apparet forte ratione vulneris vel qualitatis inſtrũ vel alteri⁹ ſigni quod de natura ſua vul 1
nus debebat eſſe mortale: ⁊ tñ hoc clariſſimũ nõ ꝯſtabat: qꝛ oĩmodo debebat mori: qꝛ quãꝗ vulneratus etiã mortifere in loco periculoſo propter bonam naturaꝫ vel etiam cuſtodiã: vel propter optimos medicos liberat̃: vt eſt caſus de hoc in. l. j. § fi. ff. ad ſylle. ibi dum dicitur erat mortifere vulneratus: ⁊ tamen ſuperuixit: qꝛ liberatus fuit. que ꝫ tex. bene no. ad hoc. et iſto modo loquit̃. d. § fi. vt primo vulnerat⁹ non teneat̃ de occiſo: ſꝫ de vulnere ſi ab alio fuit poſtea in totũ examinatus. ⁊ ita ſentit gloſ no. in. d. § fi. in. l. huic ſcripture. Aut prim⁹ vulnerauit ita letifere ⁊ mortifere qꝺ manifeſtiſſime ꝯſtabat vulneratũ eũ fuiſſe mortuũ ex pͥmo vulnere: vt q: primi vulneris tpe vix ſpirabat ita erat percuſſus. ita etiã medici hoc affirmatiue ꝓbant qꝺ nullo modo ex dicto vulnere cuꝫ tota peritia Galeni potuiſſet euadere: et tũc iſto caſu loqtur d. l. ita vulneratus. vcꝫ qꝺ prim⁹ vulnerans teneat̃ de occiſo: qꝺ no. et mẽti tene.

.vj.

¶ Cautela qũo minor euitat condemnationem in cauſa ciuili.

Sũ Minor leſus quo caſu reſtitutionẽ petere poterit.

Quando aliquis litigat vel litigare vult cum minore: ⁊ petere ab ipſo cautela eſt qꝺ aduocatus minoris vel ei⁹ tutor vl' curator querat tractatũ cõcordie vel tranſactionis: ⁊ curet qꝺ actor velit cõcordiã vel trãſactionẽ facere: ⁊ aliqd ſibi remittere de eo in quo forte potuiſſet condẽnari dictus minor. Exemplum ſi minor potuiſſet condemnari in centum: veriſimiliter offerat ex parte minoris: minus de quo veriſimiliter actor ſit contentus et deducat actorem ad minoreꝫ ſummam inquantũ põt: et poſtea dicat aduocat⁹ minoris nolo ſtare dicte concordie vel tranſactioni: qꝛ nimirum petis ſi quid debes habere conuenias pupillũ vel minorem: vnde ſi minor habebit pro ſe ſententiã bene erit: ſi aũt habebit eam cõtra ſe: tunc poterit pro minori peti reſtitutio in integrum vſqꝫ ad illã ſummam in qua fuerat actor contentus per illam tranſactionem. † Nam in hoc fuit leſus minor qꝛ non ſtetit dicte tranſactioni cuꝫ intererat ſua vt ei ſtaret ne condẽnet̃ in plus: vnde ſi in plus fuerit condemnatus poterit petere reſtitutionem in integrum cum in dicta trãſactione habeatur pro tranſacto: vt eſt tex. notabilis in. l. ex cauſa. § nũc videndum. ff. de mino. et ibi hoc ſentit Bar. et etia Bal. clarius: qꝺ ſingulariter not. tu aduocate minoris. ꝓpter hoc eñ poteris releuare ſemꝑ ipſum minorẽ in quo veniret condẽnandus de iure. Et ſic etiaꝫ tu aduocate actoris cõtra minorem ſis bene cautus vt nunqꝫ permittas actorẽ peruenire ad aliquã trãſactioneꝫ niſi ſis certus qꝺ minor vel ei⁹ tutor/aut curator velit ſtare contentus de dicta tranſactiõe: alias de facili pars ſua. ſ. actor deciperetur dicta cautela.

vij.

¶ Cautela excuſandi he=
redē nō conficientem: vel
minus iuridice inuenta=
rium conficientem.

☞ Preſumptio iuris et
de iure non recipit proba
tionē in cōtrarium: niſi
per partis confeſſionem.

Heres ſi non
cōficit inuē
tarium[a] ho 1
die tenetur
ad ēia lega
ta ⁊ etiā ad
omnia debita vltra vires
hereditarias: vt. l. fina. C. b
de iure delibe. ⁊ ibi plene
de materia: q3 lex pſumit
quod heres ſurripuit de
bonis hereditatis: vt in
auē. de heredi. ⁊ fal. §. ſan
1 cimus. † que preſumptio
eſt iuris ⁊ de iure que nō
recipit probationē in con
trarium niſi per confeſſio
nem partis: vt in auē. ſed
iam neceſſe. C. de dona. an
te nuptias. et per gloſ. in
corpore vnde ſumitur. et
per glo. in. l. contrahenti=
bus. §. j. C. de nō numera=
ta pecunia. ſm Bald. in. l.
filium quem habētem. C.
fami. hercif. ⁊ ideo ſi lega
tarij confiterentur qḋ bo=
na non ſufficiebant ad le
gatum vel creditores con
fiterentur quod bona nō
ſufficiebāt ad ſoluēda de
bita ⁊ qḋ heres nihil ſub=
traxit: ſed ſolum ſe funda
rent quod inuentariū nō
fuit confectum deberent
ſuccumbere. Caueant er=
go quomodo reſpondeat
vel confiteantur legatarij
vel creditores: et etiā ad=
uocatus ſiue procurator
ſit cautus in extorquēdo
dictam cōfeſſionem: quia 1
facit hoc modo clientulum ſuum abſol=
ui. ita ſingulariter no. Paulus. de caſtro
in. l. in ratione. §. qḋ vulgo. ff ad. l. falcid.
quod nota perpetuo: vt ſcias adiuuare
amicum heredem qui non confecit inuē
tarium: vel ſi confecit de iure non confe=
cit: vt non teneatur vltra vires heredita
tis. et vide quod dicam in ſequenti.

viij.

¶ Cautela pro eo q̄ nō appella. a ſen
tentia lata contra ius litigatoris.

☞ Lex licet fingat ſententiam iuſtam
ex eo: quod in rem iudicatam tranſie=
rit: ſi tamen partes eam iniuſtam confi=
teantur: eorum confeſſioni ſtatur: et tolli
tur preſumptio iuris ⁊ de iure.

Si ſentētia lata eſt iniqua[b]
⁊ iniuſta cautela eſt qḋ vi=
ctus procuret qḋ vincens
confiteatur ſentētiā latam
eſſe iniquā ⁊ iniuſtā: ⁊ hoc
caſu vincēs nō poterit ha=
bere petitionem vel actionem ex illa ſen=
tentia. ita not. Innocē. in. c. quia plerūq3.
de immunita. eccle. ⁊ per Floria. in. l. cu3
putarem. in princi. vltime colum. ff. fami.
hercif. Ubi dicit quod ſi victor confiteaē
ſententiam iniuſtam vel ſibi nihil debe=
ri non habebit petitionem: ⁊ idem tenet
Bald. in. l. ſi quis inſtituatur heres §. ſi
ſub conditione. ff. de heredi. inſtituen. et
idem tenet Bal. in auē. ad hec. in penul.
col. in verſi. dubitatur. de eo q̄ inique ab=
ſolutus eſt. C. de vſuris. In predictis ha=
betur quod hoc caſu poteſt cogi vincēs
cenſura eccleſiaſtica per epiſcopū quod
preſtet liberationem et qḋ imponat vin=
centi perpetuū ſilentium: ⁊ dicunt Mo=
derni in dicto. c. quia plerūq3. quod l3 cō=
demnatus de iure ſoluere teneatur: ta=
men ſponte ſoluere non tenetur: ⁊ ſic reti
nendo non peccat: quod bene eſt notan=
dum pro cautela eorum qui iniuſte fue
rint condemnati vt procurent vt aduer
ſarius confiteatur ſententiam pro ſe fuiſ
ſe iniuſte lata3: vt quoſdā audiui dicere.
facit qḋ dictū eſt in precedenti ad qḋ eā=
dē cautelā ponit Ant. de but. in. c. is q̄ fi=
dē. in. iij. col. de ſpon ⁊ matri. vbi dicit qḋ
eſt ſingulare dictum Innocē. in dicto. c.
q3 plerūq3. † Ubi dicit quod licet lex fin=

a ¶ Inuē
tariū. In=
uētariū cō
tinēs erro
rē: an va= 1
leat. vide
Ange. l. §.
hec ſtipulō
et Bal. in
auē. ſ3 cū
teſtōr. vltī. a
col. qḋ tal'
error ppa
autoritate
nō pt cor=
rigi: ſ3 de=
nūciatis
creditori=
bus et le=
gatarijs.

b ¶ Snīa
iniq̄. Sen
tentiā ini=
quā dice=
re nō pōt
victor pro
quo ſit la=
ta. l. ſi fuꝰ
pluriū. §.
j. de leg. j.
alexā. in. l.
ſtipulō iſta.
§. ſi ḋs for
te. in fi. de
verb. obli.
¶ Snīa ēt
euidenter
iniqua ſi=
ne appel=
latione nō
reprobaē.
Bal. in. l. j.
C. ſent. re=
ſcin. non
poſ. in fi.

gat ſeu preſumat ſniam iuſtam ex eo qđ tranſiuit in rem iudicatam: ſi tamē partes cōfitentur ſniam iniuſtam ſtatur cōfeſſioni ⁊ tollitur preſumptio iuris ⁊ de iure: quia in talibus poſſunt ſibi partes preiudicare. Si autē ſumus in materia in quam non poſſunt ſibi partes preiudicare vt eſt cauſa matrimonialis: vt in c. ſuper eo. de eo qui cogno. conſan. vxo. ſue. nam tunc confeſſio nō tollit preſumptionem iuris ⁊ de iure: quia materia obuiat: ⁊ ideo ſi poſt copulam mulier cōfiteretur contrarium non ſtaretur cōfeſſioni: imo matrimonium iudicaretur. et ſubdit qđ ita ibi doct. de quo mirabatur Pet. de Peruſio hoc non cogitans. ⁊ eādem cautelam ponit Ludo. de ro. in repetitione. l. admonēdi. in fi. ff. de iureiur. vbi dicit poſtq̄ ſententia eſt lata ⁊ tranſiuit in rem iudicatam ſi pars in cuiꝰ fauorem profitetur eam iniuſte latā eſſe vel eam iniuſte obtinuiſſe qđ tūc retractabitur ⁊ nunq̄ meretur executionem. ⁊ allegat ſingulariter dictum Innoc. in d. c. quia plerīq. quod tñ ſingulariter limitat vt habeat locum inquantum eſſet lata in fauorē eiꝰ ita ꝯfitētis: ſ3 inquātū eſſet lata in preiudiciū ſuū: tunc per ſuā confeſſionem: ex qua detegeretur iniuſtitia non retractaretur ſed deberet exequi: ⁊ hoc dic eſſe caſum in. l. ſi ſeruus plurium. §. j. ff. de lega. j.

ix.

¶ Cautela qua quis faciat bancharium ſeu nummulariū acceptare literas cambij ſeu debitorem ſuum debitum confiteri.

☞ Literas cābij ſi mercator recipiat ⁊ ipſas lectas ſine contradictione in fil3a ponat: videt̄ ſe obligaſſe ad illud qđ in literis continetur.

Confeſſio aduerſarij de aliquo tibi debito quomodo extorqueatur.

DOne qđ filius vel ſeruus cōtrahit cū aliquo vel accipit pecuniam mutuo: ⁊ dicit ſe hoc facere de mandato pris vel dñi: ⁊ tñ ꝺ non erat ver3: poſtea dictus filius vel ſeruus ſcribit ad patrē vel dñm quō cōtraxit cū tali ⁊ petit ab eo vt ſoluat dictā pecuniā creditori: ſi pr̄ vel dñs recipiat dictas literas ⁊ nō cōtradicat videt̄ tacite[a] conſentire: adeo quod mādati vel iuſſu tenebit̄: vt eſt text. et caſus in. l. filiusfamil. §. ff. ad macedo. ⁊ ibi hoc not. p docto. ⁊ maxime p Paul. de caſt. qui dicit ibi p illū tex. eo ipſo † quod mercator recipit līas: puta cambij: ⁊ eis lectis ponit eas iter alias: puta i fil3a ⁊ nō contradicit acceptaſſe dictas literas videtur ſe obligaſſe ad illud quod in literis cōtinetur: quod no. in ſcholaris perpetuo et tene mēti quando habes literas cambij vt eas preſentes cāpſori ⁊ habeas tecum aliquos teſtes qui poſſunt deponere ⁊ pbare qđ numularius literas acceptauit: ⁊ non contradixit a principio: nam ſi poſtea i h3 peniteret recuſare ſolueret illud quod i literis continetur: hoc tamen limita verum niſi in talibus literis contineret̄ calculus rōnis de datis ⁊ acceptis vt fieri ſolet: ⁊ vltimo loco. poneret̄ reſtitui nā hoc caſu literas viſas eas retineat: nō tamē videt̄ ſe obligare: imo potius videtur eas retinere vt eas videat: an ibi relata ſint vera. ⁊ hoc per tex. in. l. ſi ſeruus. ff. de condi. ⁊ demōſtra. ⁊ per. d. l. ſi filius. † Dixit do. Matth. de mat. in ſuis notabilibꝰ bonoñ. in. xxviij. notabili poſſe notari mirabilē cautelam extorquendi cōfeſſionem aduerſarij tui: videlicet qđ tu mittas ſibi literas in quibus dicas qđ roges ipſu3 p tibi red

[a] ¶ Tacite cōſentire. Tacite actū inter ꝯſentes hr̄ pro expſſo. vide Spec. de loca. §. iā dicēdū aū verſi. ſi autem.

dat cētū ad que tibi tenetur ex cauſa depoſiti vel mutui vel ſilij. vel dicas ꝙ tu emis ab eo domū ſuaꝫ pro centū ducatis: vñ ipſe ſimpliciter recipiēdo literas non pſtando aliud l oppoſitū videt fateri debitū ꝛ cōſentire venditioni per. d. l. ſi fili⁹. ꝛ per cle. ij. de pcura. ꝛ hanc doctrinam ponit Bar. ſm eū in 1 l. quo eſt. §. j. ff. rem rataꝫ ha. ꝛ. l. qui tabernā. §. j. ff. de pigno. ꝛ videt eſſe tex. iuncta glo. in. l. publia. in fi. ff. depoſiti. ꝛ ibi Bar. Et tūc vt ſcias hoc practicare dicit ipſe cautela eſt ꝙ teſtibus quibuſdā pſentibus preſentent per nuncium ꝛ habeāt copiā literarum: ꝛ tantū ſtent ꝙ corā eis litere aperiant: cōſulo tñ dicit ipſe ꝛ bene ꝙ hac cautela nō vtaris ad maluꝫ ꝛ valebit ibi mille aureos ſi ſcias eam practicare. 1

x

Cautela pro emente rē furtiuā a vel vi raptam vt non perdat precium.

Rem furtiuam vel vi raptam ſi quiſpiā a latrūculis emerit: ptiū a dño recuperare poteſt.

a Rem furtiuam. Emēs reꝫ furtiuā a fure dꝫ eā reſtituere dño etiam pcio ſibi ñ reſtituto. l. in ciuilē. C. de fur. ꝛ ibi doc. qđ veruꝫ niſi emerit a latrūculis vel hoſtibus. l. mulier inops. ff. de capt. Item niſi fuerit pteſtatus ſe emere nomine illi⁹ cui⁹ intereſt. Adde caſuꝫ. l. latrones. ff. de capti.

SI quis emit reꝫ furtiuā cogit reſtituere eā dño etiā pcio non reſtituto a dño vt. l. in ciuilē. que eſt 1 lex. ij. C. de fur. cū ſ. milib⁹. Cautela eſt ꝙ quis poſſit emere ſecure rē furtiuaꝫ: ita ꝙ nō teneat rem reſtituere niſi prius reſtituto precio qđ ſoluit qñ eaꝫ emit: veꝫ vt quando emit rem furtiuā vel vi raptaꝫ vel alienā proteſtet ꝙ eam nomine eius cuius eſt ꝛ paratus eſt ei reſtituere reſtituto ſibi prius precio et intereſſe a dño ſm Hoſti. in ſumma. de peni ꝛ remi. §. fi. verſi. quid ſi emit rem depredatā et ideo qñ emis rem aliquam de qua dubitas ſi eſt furtiua vel vi rapta vl alienā facias predictā proteſtationē ꝛ de ea facias fieri publicū inſtrumentum vel inſtrumēto emptionis eā ſcribi facias. in principio qđ not. † Aduerte tñ quando quis emit rem furtiuam vel vi raptam a latrūculis vel ab hoſtibus: tunc precium qđ ſoluit recuperare poteſt a dño: vt eſt caſus in. l. mulier inops. ff. de capti. que omnia bene no. pro limitatiōe. d. l. in ciuilem. C. de furtis. Et tu ſis ſecur⁹ quando emis aliquam rem mobilem ꝛ et dubitas an ſit furtiua vel vi rapta: quod no.

.xj.

Cautela pro obligato ad ſoluendum quantitatem magnam ꝙ parua quantitate ſoluta liberetur.

Solutiones plures de aliquo debito ſingulati facte quā efficaciā habeāt.

SI quis habet ſoluere magnā quātitatē pecunie ꝛ eam nō hꝫ integraliter ꝛ volet pficere inſtrm̄ de tota itegrali ꝛ reali ſolutione: qꝛ partes ſunt in concordia. cautela eſt ſi. verſi. g. debes mihi mille ꝛ nō habes niſi centū ꝙ tu numeres decies illa centū creditori: ꝛ ille creditor poſtea tibi reſtituat: et deinde illa iterū ſoluas creditori tuo: ꝛ ſic de ſingulis vſqꝫ ad centū decies: vt pbat per text. l. ſi duos. §. j. ff. de ſolu. ꝛ ibi per doct. ꝛ ita no. Pau. de caſt. in. l. meuius. §. duorꝫ ad fi. ff. de leg. ij. qui ſubdit ꝙ dubiū ſtat in hoc ꝙ ſi notari⁹ nollet cōficere inſtrm̄ ne de falſo redarguet: ſed nō pōt redargui ſi teneat modus predictus. † Et pōt fieri ad tollendū omē dubiū ꝙ tot adhibeant quot ſunt ſolōnes: ꝛ ꝙ vnus notarius neſciat de alio ꝛ maxie de hoc ſcđo poſſet eſſe maior expēſa pp̄ter inſtra plura: qꝛ ſm primū modū vnū inſtrm̄ ſufficeret. ſed ſecūdus modus tutior eſt.

.xij.

Cautela ad euitandum infamiam in

actione famoſa: vel in crimine. a

1 ¶ Infamis quiſpiā qñq; nō efficit ex ſolo crimine: ſed demū ſecuta ſnia.

REgulariter ille qui cōuenit et cōdēnat actione famoſa vel ex crimine: ex quo ſequit infamia efficitur infamis: vt in.l. athletas.§.calūniator. cū.§.ſequē.ff.de his qui no.inf.a. Sed cautela eſt q nō efficit infamis: vel q ipſe litiget non per ſe ſed p procuratorē: q: tūc licet ipſe cōdēnet et eius procurator procuratorio noie.iuxta.l.j.C.de ſenten. et interlocu.om.iudi.tñ hoc caſu nec dñs nec procurator efficit infamis: vt pbat in.l.furti.§.qui alieno.per tex.et gloſſ.ff.de his q a no.infa.et ibi hoc no.Bar.et Doc.et no.in d.l.infamem. Alia cautela eſt q reus ſoluat anteq̄ lis cōteſtet: vt no.Bar.ibi qui dicit q ſufficit ſoluere ante condēnationem. Alia cautela eſt tutior qd ſoluat ſine mandato ipſius rei: vt not. Angel.de aret.in.l.non pōt.ff.de furtis.et.l.victus. vt eſt caſus in.c.teſtimonium.extra de teſti.† Aliqñ quis nō efficit infamis ex ſolo crimine: ſed demū ſecuta ſnia: vt eſt caſus in.d.§.calūniator.et ideo vbi ex ſolo crimine non infert infamia niſi per condēnationē ſufficit q illud ſoluat ante litis cōteſta. vel ante ſnīam. et ita ſeruatur cōiter in illis qui habēt cōdēnari in agēdo: q: ſi ſoluant ante condēnationē et anteq̄ legat ſnia in arengo non efficiuntur infames. Sed ſi ex ſolo crimine qñ de eo eſt ꝯfeſſus et cōuictus ſequeret infamia vt in.d.c.teſtimoniū.non eſſet bona cautela q ipſe reus ſolueret ante litē conteſtatam vel ante ſniam: q: per ſolutionē videtur reus confiteri crimē.l.ad ſolutionem C.de re iudi.et.l.quoniam.ff.de his qui not.infa.et ideo hoc caſu eſt neceſſaria cautela tertia qd aliquis ſoluat pro eo ſine ſuo mandato: qd no.

xiij.

Cautela q vltra tertiā dilationē poſſint teſtes produci.

1 ¶ Dilationē ſi qſpiā prorogauerit: nō eſt noua dilatio: ſed eadē eſſe dicitur.

SUmus in.c.vltra tertiam.de teſt.in quo doc.ponunt q ſecunda dilatio non eſt danda ſine cauſe cognitione: cautela: quod huic materie conuenit quando quis in prima dilatione nihil probauit: aut pbauit ſed non ſufficiēter nec fuit ipedit9 et ſic non hz aliquā iuſtā cām petēdi ſcdam dilationē: et anteq̄ dilabat pria dilatio q petat ei9 prorogationē.† Nā eā prorogādo nō fit noua dilatio ſed eadem: vt.l.ſed ſi manēte.in prin.ff.de preca.alr de dā. infec.poterit concedi ſine cauſe cognitiōe aliqua: vt no.Ang.in.l.fi.ff.de ſeruis. et Spec.in tit.de teſtib9.§.nūc dicam9.ꝟ.et hic ſunt l argumentū.et idē no.Bal. in.l.j.in fi.C.qñ et qñ iudex.et idē Pau.de ca.in.d.l.j.C.de dila.q dicit q bona eſt iſta cautela.et q vidit ſemel bone memorie do.Proſperum facere magnū feſtū de iſto dicto: non tñ allegabat niſi Angel.et vos habetis mille vltra Ange.Spec.et Bald.et do. Ange.quod no.

a ¶ Prorogationē. Dilatio ſcda licet dari nō debeat: debet tamē prorogari prima. Pau.et Alex.in.l.fi.ff.de fer.vbi dicit verū ex cauſa leuiori: ſed ibi rare dicit q imo cauſa requiritur. Prorogatio prime dilationis pōt fieri ſine cauſe cognitione. Bart.in.l.j.in fi.col.ver.mō q̄ro.C.qñ et quādo iu.et paul.de ca.l.l.j.C.de dila. que; etiam vide in conſil.cxcviij. quod incipit.ſi conſideremus. et vide alexan. cōſil. xx.i.ij.pte.de citatione.§.iij.ꝟſ.et no.q ſem per.et titu.de except.§.j.in fi.et in titul.de ſatiſda.§.expeditis ꝟ.ſz pone Agere vel agi multipliciter capiunt ſm gl.in aut.ꝟ ius porrectum.de ſacr.ſanc.eccle.

xiiij.

Cautela pro filiofamilias q nō teneat ex ꝯtractu de quo alias teneretur.

1 Imperator qñ rome coronā recipit: ex cōſuetudine vrbis profectum ab omnibus ſuis debitis liberare debet.

SCis qd filiusfa. obligat ex quolibet contractu excepto mutuo in tantūq ō pōt ꝯueniri et etiā incarcerari

ſi non ſoluat: vt habet in.l.iij.§.ſed vtrū.
ff.de mino. Sed cautela eſt ne ipſe poſſit
incarcerari ⁊ ne ipſe teneat inſolidū: ſed
ſolū intantū inquantū facere pōt: vcȝ qꝺ
a patre emancipetur. naȝ filiusfami. qui
prius inſolidū tenebat nunc per emanci
pationē non tenet niſi intantū inquantū
facere pōt: vt eſt caſus no.in.l.fi.ff. qꝺ cū
eo.⁊ in.l.ſi ex alio.C.eo.titu.⁊ ibi hoc no.
Bal.⁊ idē not.Jo.de pla.inſti.de actio.§. 1
ſunt preterea.ad fi. Sed hoc fallit quan-
do filiusfami. eſſet debitor ex delicto: vt
eſt tex.in.l.ſed ſi ex parte.§.q̄ꝗ̄.ff.q̄ cum
eo.⁊ no.gloſ.in.d.l.ij. Fallit ſcꝺo qn̄ poſt
multos annos cōueniret.vt eſt tex.not.
in.d.l.ſed ſi ex parte.§.pen.qꝺ perpetuo
no.⁊ tene menti. Fallit ⁊ tertio qn̄ filiuſ-
fa.cōtraxiſſet multa debita: ⁊ poſtea in-
continenti fecit ſe emancipare: ⁊ ſic con- 1
traxit dicta debita in fraudē.nam eman
cipatio eum ſequens non iuuat eum.et
pro hoc allego.tex.in.l.j.§.j.et qꝺ ibi ſin-
gu.no.Bald.ſi quis teſta.lib.eſſe iuſ.fue.
1 †vbi dic.: q̄ de cōſuetudine eſt qn̄ impe-
rator recipit coronā Rome quod liberat
prefectū vrbis ab oībus debitis ſuis.⁊ ſi
prefectus ſciens aduentuȝ imperatoris
contraxit multa debita: imperator nō te
netur eum liberare ab illis. Jdeȝ ad hoc
allego text.in.l.omni.§.cum ita legat.ff. 1
de lega.ij.⁊ l.contra legē.⁊ qꝺ ibi no.per
docto.ff.de legibus.

xv.

¶ Cautela q̄ dn̄s nō poſſit ratificare ge
ſta per ſuū illegitimū procuratorem.

1 ☞ Ratihabitio dn̄i geſtoꝝ ꝓcuratoris
ſuperueniēs quo caſu nihil operetur.

LIcet regulariter geſta per ꝓ
curatorem qui nō habet mā
datum.idem ſi habet: ſed nō
ſufficiens poſſint per dn̄m ra
tificari ita q̄ valeant.l.licet.
ff.de iudi. Tamen cautela eſt.q̄ nō poſ-
ſint ratificari: vcȝ q̄ aduerſarius a prin- 1
cipio proteſtet q̄ non intendit cum ipſo
litigare niſi ſi: ⁊ inquantū haberet legiti
mum mandatū ⁊ ſufficiens.nam hoc ca
ſu ſi habeat mandatū ſufficiens vel nul-
1 lum habebat. †Ratihabitio dn̄i ſuperue
niens nihil operat: vt eſt caſus ſm̄ vnuȝ
intellectū in.l.ſi quos.§.alieno.ff.de dā.

infec.ſm̄ Ludo.de ro.in quodā ſuo ſin-
gulari quod incipit. quero nunqd geſta
per falſum procuratorē in fi.et ita tenet
Angel.i.d.§.alieno.⁊ Bal.ibi in apoſtil.
⁊ ita allegaui optime als ⁊ obtinui in ci
uitate Veronenſi.

xvj.

¶ Cautela q̄ inuitus non compellatur
quis ad tutelam.

☞ Fideiuſſorem qui non recipit: regu-
lariter a tutela excuſatur.

NE quis inuit⁹ cogat ſuſci-
pere tutelā etiā ſi nō habe
bat aliquā excuſationem
cautela ē qꝺ faciat ſeu ꝓ-
curet q̄ nō reperiat aliquis q̄
velit fideiubere ꝓ eo pro p̄-
dicta adminiſtratione.nam predicto ca-
ſu excuſabitur a tutela: †q2 ille qui non
reperit fideiuſſorē regulr̄ excuſat a tute-
la: vt.l.alias ſi qs nutrices.⁊.l.ſi in tua.§.
imperatur.ff.de excu.tu.⁊ ita no.Bal.in
l.j.in fi.⁊.d.l.ij.qꝺ cū eo. Aduerte tn̄ q2 ſi
detegeretur q̄ hoc procuraſſet non excu
ſaretur.

xvij.

¶ Cautela ad validandum iudiciū agi
tatum cum procuratore tutore curatore
vel ſindico.

☞ Sententia quo caſu ius inter par-
tes faciat.

NOta cautelam vt ſi velis qꝺ
iudiciū cū ꝓcuratore vel tu-
tore vel curatore vel ſindico
vel aliis hmōi pſonis firmuȝ
ſit: oppone quicqd potes con
tra eos ab initio.⁊ fac q̄ iudex pronun-
ciet illas pſonas admittēdas nō obſtan-
tibus exceptionibus oppoſitis ꝯtra eas
⁊ ſic poſtmodū non reuocabit iudiciū ne
agens cum eis videat iudicis auctorita
te ꝯuenire.hec cautela ꝓbat.C.de his q̄
ve.eta.impe.l.j.in fin.⁊.C.qui admit.ad
bo.poſ.l.liberoꝝ. † ſententia enī talis fa
cit ius inter partes.extra de re iudi.c.cū
inter.tene menti.iſta ſunt verba Specu.
in titu.de excep.in ſcꝺa parte.§.nunc vi-
dendū.ꝟ.antepe.q̄ incipit.in ſumma no.

xviij.

¶ Cautela ad cōcordia qꝺ vtamur ver-
bo peragere.

1 Queſtio pulcherrima diſputata p Guidonē de ſuza contra Oldradum.

a Verbum agere[a] verificaṫ per litis conteſta. l.amplius nō peti. ff.rem ra.ha.ſed verbū peragere requirit deciſionē: vt probatur in. l. quinquaginta.ff.de excuſa.tuto.⁊ ideo dicit Nico.de neapo.ſm Guil.de ſuza. † ꝙ facit 1 ad q̄ſtionē.Bononiēſes habuerunt queſtionem cū mutinēſibus:q: viciſſim vna pars ab alia petebat.xxx.milia florenos factū fuit cōpromiſſum inter eos.Guido de ſuza.qui tunc erat mutine fecit poni in inſtrō ꝙ ſi mutinēſes cauſas ſuas infra tres menſes non peragerent ⁊c.poſt lapſos tres menſes ꝙ debebāt facere ꝓpter verbū peragerē: ita in inſtrō.poſ.tū. ar.d.l.quinquaginta ⁊.l.ij.ff.de adulte.⁊ contra Bononienſes volebāt opponere mutinenſes ꝙ ipſi nō poterāt agere ad qd̄ ipſe reſpondit ꝙ actio coꝝ eſſet ſalua q: agere quis dr̄ liteȝ cōteſtando: vt in.l. amplius non peti.ita obtinuit cōtra Oldra.⁊ teneas cordi.q: quādo facis aliquod concordiū tu potes vti iſta cautela.ita dicit do.Nico.de nea.in.d.l.quinquaginta.ff.de excuſa.tu.⁊ Gui.de ſuza. in.d.l.ij.ff.de adulte. 1

xix.

Cautela ad excludēdā vel cauſandā ſimulationem contractus.

1 Contractus quādo in ſcriptis celebrari dicatur remiſſiue.

Si contractus vēditionis vel alius celebraṫ ſine ſcriptura ſimulatio poteſt probari per b teſtes.Sed ſi in ſcriptis[b] ſit cōtractus celebratus nō poteſt probari cōtractus per teſtes .ita no. Bar.notabiliter in.l.generaliter.⁊ ibuper doc.C.de non nu.pecu.⁊ ideo cautela eſt vt venditio ſeu cōtractus fiat in ſcriptis vt de dicta ſimulatione facile conſtare poſſit.hoc non dico.vt vtaris in malam 1 partem.Sed qn̄ eſſent veri cōtractus:et dubitaretur ne aliqn̄ poſſit opponi de ſimulatione:tunc facias ꝙ contractus ce 1 lebretur in ſcriptis.† Quādo autem dicitur cōtractus celebrari in ſcriptis habetur per tex.glo. Cy.et docto.in.l.contractus.C.de fide inſtru.⁊ de iſta cautela vide quod plene dixi in tractatu meo de ſimulatione ꝯtus.

xx.

Cautela ad ꝓrogandū tempus introductū a ſtatuto in preſcriptione.

1 Inſtrumentū quo ca ſu vi iuramēti executionē paratam habere poterit.

Si ex forma ſtatuti vł iuris debito vel actioni debite preſcribaṫ aliquo tpe breui:vel etiā.x.vel.xx.annis:cautela eſt ꝙ etiā debitū vel actio perpetueṫ vſq; ad. xxx. ānos:ad hoc veȝ ꝙ creditor faciat opponere per debitoreȝ qui cōfiteaṫ per ſuū iuramentum ſe eſſe debitorē in tāta quātitate : q: hoc caſu perpetuabitur. ita dicit Bar.et Ange.in.l.nam et poſtea.§.ſi is.ff.de iureiu. per illū textum.† Itē iu 1 ramentū illud etiā aliud operabitur: veȝ ꝙ tale inſtrumentū poterit executioni mandari:et ſic habebit executionē paratā:vt no.Bar.l.l.ij.in fi.ff.eo.ti. qui dicit ꝙ miratur ꝙ cōſuetudo hoc ſeruet:⁊ vide circa hoc Math.de mat.in.xj.ſuo notabi.vbi idem tenet.

xxj.

Cautele ad priuādum filium a legitima.

1 Ceſſione quādo non apparet de reali ſolutione:ſed cedens ſolum confitetur ſolutum:ipſa ceſſio ſimulata preſumitur.

2 Difficile eſt filium legitima ſua priuare.

a Agere. Agere dr̄ q̄s poſſit.ꝯteſ.nō ante.quia dr̄ agere velle. vide ſpec.

b In ſcptis. Simulatio ꝯctus i ſcriptis celebrati non pōt ꝓbari per teſtes:ſȝ celebrati ſine ſcptis. ſic vide cy. in.l.gn̄alr̄ C.de non nu.pecu. facit gl.in ver.in ſcriptis.⁊ doc to.in.l.cō tract[9]. de fide inſtr. Bald.in.l. multū. in j.col.in v̄. ſed q̄ꝺ ꝓbatur.C.ſi q̄s alteri vel ſibi docto .moder.⁊ pet. de ſuz.⁊.l. in exercendis.C.de fide inſtru. in.l.cū ꝑci bus.de ꝓba.Bald. plene in.l. j.in.ij. col. in ver.de nuo q̄ro. C.plus va le.qd̄ agi.

PAter volens excludere filiũ ꝛ a legitima ſua ꝛ ſibi retinere bona donec viuit cautela ē ꝫ ꝙ vendat alicui bona ſua ꝛ ꝓmittat tradere ea poſt mortem ſuã.ſ.vendentis.nã tale debitum qḋ hꝫ effectũ poſt. mortē ꝓmiſſoris cēſetur es alienũ:vt.l.hereditariũ.ff.de bo.auth. iudi.poſ.et ideo erit detrahendũ anteꝗ̄ legitima filij.l.patris.§.quarta. ff. de inoffi.teſta.Si tñ appareret de fraude filiꝰ poſſet reſcindere venditionē pro ſua legitima.de quo per Bar.in.d.l.hereditarium.ꝛ ita dicit Jo.de pla.inſti.de inuti. ſtip.§.itē qs ad fi.vbi ſubdit an ſufficiat ſi pater cōfiteaꝛ ſe pretiũ recepiſſe.et vꝛ ꝙ nō:quo ad preiudicium filij niſi appareat de reali receptione.ar.auē.ſed iam neceſſe.cũ ibi no.C.de do.ante nup.ar.ꝑ illud qḋ no.bar.in.l.per diuerſas.C.mã.

1 †vbi dicit ꝙ qñ in ceſſione non apparet de reali ſolutione:ſed cedens ſolũ cōfitetur ſolutũ ceſſio preſumit̃ ſimulata.facit ꝓ hoc qḋ no.in.l.poſt cōtractũ.ff.de do.

2 ¶†Difficile eſt ꝓuare filiũ ſua legitima ſine cauſa vel ponere aliquã dilationem in ea:vt.l.qm̃ in prioribus.C.de inoffi.teſta.in.§.cauſas.in auē.vt cũ de appel.cogno.Tñ cautela eſt vt pater inſtituat filiũ heredē in oibus bonis:ꝛ ꝙ alij alteri relinquat vſufructũ oim bonoꝝ.nã valebit talis vſufructus relictus:ꝛ filiꝰ non poterit ſe grauatũ dicere in legitima:vt eſt gl.no.in auē.de triē.ꝛ ſemiſ.§.ꝓhibemus.q̄ etiã ponit in fine ſui vnã aliã cautelã priuãdi filiũ legitima ſua qñ hꝫ ſolos ſeruos in hereditate ꝛ eos manumittat.ꝛ iſta eſt ṽa cautela qñ nuda ꝓprietas a legitiã filij ſibi tm̃ valeat ꝗ̄tũ valet vſufructꝰ ſine legitima.Sꝫ ſi minꝰ valeret:tũc filiꝰ impugnare poſſet tale legatũ qꝛ nō pōt in ſua legitima grauar̃:vt.d.l. qm̃ in prioribꝰ.ita tꝫ Ang.in.d.§.ꝓhibemus.ad qḋ adde Bar.i.d.l.hereditariũ. de bo.auē.iud.poſ.ꝛ qḋ dixi in ꝑcedenti.

xxij.

¶Cautele pro vaſallo vel emphiteota vt poſſint rem alienare eccleſia vel domino irrequiſitis.

1 ¶Proteſtatio in iudicialibus nihil iuuat.

Proteſtatio contraria facto proteſtantem non releuat.

Uendens fructus domus pro centũ annis an alienare videatur.

COnſiliũ ſiue cautela qñ vaſallus vel emphiteota eccleſie vult vēdere vel alienare illud qḋ cognoſcit a prelato eccl'ie qñ prelatus ſcit ꝛ conſentit:ꝛ primũ conſiliũ eſt vt vendat vel alienet cum conſenſu prelati ꝛ totius capituli ꝛ vēdat ea lege qua ipſe hꝫ ꝛ equali perſone:vt in.c.ij.de.l.cōradi.in vſibus feu.hoc acto in contractu ante ꝛ poſt ꝙ emptor vel acquiſitor debeat illud ab eccleſia cognoſcere ꝛ ſibi ſeruire pro eo ꝛ venditor vel alienans debet refutare:arg.c. j.§.j.in ti.qualiter olim feu.poſ.alie.ꝛ ſꝫ hoc emptor vel acquiſitor erat ſucceſſor et venditor vel alienãs tenebitur de euictione ꝛ eccleſia nō erit leſa ſm̃ Jaco.de bel.in tit.de his qui feu.da.poſ.in prin.ꝛ refert Jaco.de alua.in.c.j.§.fi.qui incipit.deniqꝫ.in.iiij.col. ante fi.in verſi.quare in predictis qōnibus.in tit. q̄ fuit prima cauſa benefi.amit.in vſi.feu.cui adde qḋ dicam in ſequēti. ¶Scḋm cōſiliũ eſt:ꝛ hoc in vſu magis frequentatur qḋ vaſallus vel emphiteota qui vult vendere nō vēdat ſed refutet prelato feudũ: et ipſe inueſtiat eũ qui empturus eſt prelato cōſentiente:ꝛ tũc poſt refutationem vaſalli prelatus ipſe inueſtiet eum qui empturus eſt:ꝛ ipſe recognoſcere dꝫ feudũ ab eccl'ia ꝛ fidelitatē facere:ꝛ ſi timet euinci inueſtitus caſum euictiōis ſtipulari pōt a vaſallo qui vendidit de indēnitate ſua prout fuerũt ꝯcordes.ꝛ iſtud cōſiliũ cũ precedenti poteſt trahi etiã ad vaſallos laicorũ ꝛ ſecularium perſonarũ. ita dicit Jaco.de bel.in titu.de his q̄ feu. da.poſ.in princi.ꝛ Jaco.de alua.in.c.j.§. deniqꝫ.in fi.iiij.col.ver.ſcḋm conſiliũ eſt in titu.que fu.pri.cauſa be.amit. ¶Conſilium ſiue cautela qñ vaſallus ſiue emphiteota vult vendere vel alienare feudum vel emphiteoſim irrequiſito dño. Primũ conſilium eſt ꝙ vaſallus ſiue emphiteota vendat vel alienet ſaluo iure dñi vel eccleſie.et ꝙ in inſtr̄o dicat ſaluo iure dñi vel eccleſie:alias caderet a iure

ſuo.ita

ſuo.ita in effectu vult Bal.in.c j.§.dona
re.in vlti.col.in ti.qualiter olim feu.poſ.
alie.⁊ vide Bal.in tit.de pace cōſtan.in
§.libellare.in.xxv.col.⁊ in.l.fi.C.de iure
emphi.⁊ Jaco.de alua.in.c.j.in prin.an=
tepenul.col.in fi.de ꝓhi.feu.alie.ꝑ fede.
ſed idem Bal.in.§.fi.in.iij.col.in ver.ſed
pone partis.ita dicit in tit.q̄ fuit ꝓma cā
benefi amit.lȝ ſit dictū ſaluo iure dn̄i vel
eccleſie:inde tn̄ ſi proceſſum eſt ad tradi
tionē ſub illa forma ꝙ illa verba nō rele
uant:qꝛ cū non ſit denunciatū dn̄o clam
1 videt̄ fieri.⁊ per dn̄s dn̄s contēnit.†Jteȝ
in iudicialibus nō iuuat ꝓteſtatio q̄d ſi
adijciat iſta verba nec aliter nec alio.mō
qꝛ tunc nihil vr̄ actum fore nō perderet
feudū vel emphiteoſim.nā conſtat ꝙ in=
tēdat alienare niſi poſſit hoc ſaluo ⁊ non
aliter.iuxta notata in ſimili.l.ſi quidē.C.
de excep.⁊.ff.fami.herc.l.item labeo.§.j.
et.ff.de manu.teſt.l.ſi quis locuples.⁊ lȝ
iſta cautela verboꝝ videat̄ bona tamen
Bal.in l.vnica.in.xvj.q C.de his q̄ pene
no.adi.videt̄ cōtrariū dicere.vbi dicit ꝙ
lȝ vaſallus dicat:vendo ⁊ trado reſerua
to:conſenſu dn̄i ⁊ aliter nō ꝓteſtetur nō
releuat:qꝛ in ipſo facto requiritur licen=
tia:⁊ qꝛ traditio eſt facti ⁊ ſic factū eſt cō
trariū proteſtationi:vnde qn̄ eſt de fur=
to cogitatū nō excuſat delictū.l.iubemꝰ.
C.de ſacroſan.vnde nō alienatio.⁊ q̄uis
bal.in.d.l.vnica.nō dicat ſaluo iure dn̄i:
ſȝ reſeruato cōſenſu dn̄i:tamē in effectu
illa verba in idem tendūt.⁊ vide de hoc
Cardi.in.c.ij.extra de feu.⁊ Jac.de alua.
in.c.j.in pe.col.in tit.q̄ fuit prima cauſa
benefi.amit.Unde ex predictis patet ꝙ
predicta conſilia non videātur eſſe tuta.
¶ Alij apponunt aliud cōſiliū:videlȝ ꝙ
vaſallus vendat vel alienet ſaluo hono
re dn̄i per ea que dicta ſunt.ſ̄.ſaluo iure
dn̄i:tamen cōtrariū eſt verū.ſ.ꝙ illa ver=
ba nō releuent:qm̄ propter iſtam aliena
tionem vaſallus feudo priuetur:vt ſin=
gulariter no.Hoſtien.vt refert Bu.in.c.
eam te.de iureiurā.et idem tenet Ludo.
de ro.in.cccxciij.ſingulari.quod incipit.
2 Tu habes ꝙ vaſallus.q.d.†ꝙ ideo eſt:
qꝛ proteſtatio cōtraria facto nō releuat
proteſtātem:vt in.c.ſollicitudinem.extra
de appel.et in.c.cum M.ferrarienſis.ex=

tra de conſtitu.et.l.cum in plures.§.loca
toꝛ horrei.ff.locati.et plene probatur in
l.non ſolum.§.morte.ff.de noui oper.nū=
cia.Requiritur enim conſenſus domini
in alienatione feudi primo vt recogno=
ſcat in ſuperioreȝ ⁊ ne ſibi preiudicetur:
vt in.c.j.de alie.feudi.facit etiā text.in.l.
debitoꝛ.ff.quibus mo.pig.vel hypo.ſol.
¶ Datur etiam per aliquos aliud con=
ſilium:videlicet ꝙ venditio vel alienatio
fiat ſub iſta conditione / vendo vel alie=
no tibi ſi et inquantum de iure poſſum ⁊
non aliter quo caſu licet ſequatur tradi=
tio:tamen vaſallus alienans non cadit
a feudo ſm̄ Jaco.ariſoni.de barolo vero
nenſe in ſua ſumma quibꝰ mo.feu.amit.
ſub rubrica ſi vendat ſub conditione.ff.
de acq̇.poſ.l.ſi me in vacuam.poſt prin.
et.l.qui abſenti.§.j.⁊.ff.de vi ⁊ vi arma.l.
cum fundus.C.de epiſco.audi.qđ eſt ve=
ruȝ ſm̄ Bal.in.c.j.§.hos quoqȝ.in penul.
col.in ti.de ſuc.feu.vbi qn̄ captio dn̄i poſ
ſet interuenire per corporalem traditio=
nem:vt puta caſtri:qꝛ vix dn̄s poſſet re=
cuperare:qꝛ dolus eſſet in traditione qui
debet purgari per amiſſionem feudi.ff.
de do.l.eleganter.⁊ ita dicit ſe ibi conſu=
luiſſe.⁊ ita etiā tenet Jac.de alua.in.c.j.
in prin.pe.col.circa prin.verſic.quero q̄d
ſi vaſallus vendat.in titu.de prohi.feu.
alie.per fede.in vſi.feudo. ¶ Datur vlte=
rius aliud conſiliū:videlȝ ꝙ vendat ſub
conditione ſi dn̄o placuerit:per.l.ſi quis
locupletioꝛ.in fi.ff.de ma.teſt.⁊.ff.qui et
a q̇.l.v.in prin.ita dicit prefatus do.Ja=
co.de ariſoni.de barolo in ſua ſumma in
d.ti.qui.mo.feu.amit.in rubricella:ſi ven
didit ſub cōditione.⁊ Bal.in.c.j.§.eque.
in pe.col.in ti.de ſuc.feu.⁊ Jaco.de alua.
c.j.in princi.in pe.col.in ti.de prohi.feu.
alie.per fede.in vſi.feu. ¶ Bartolus etiā
dat aliud conſilium ſiue cautelam:ſcȝ ꝙ
dicatur in inſtrumēto hoc modo:vendo
vel alieno tibi ſi nō reuocauerit dominꝰ:
alꝰ ſit inempta.ita dicit Bar.in.l.ſi quis
locuples.ff.de ma.teſta. ¶ Poſſet et dari
aliud conſilium ꝙ emphiteota vel va=
ſallus vendat perceptionem fructuum
per ſe ⁊ ſuos heredes quo caſu nō videt̄
ꝙ cadat a iure ſuo:qꝛ cōcedit vel vendit
ipſaȝ perceptionē fructuū q̄ eſt q̄d facti:

nō autem ſuum ius vendit.l.vtile vel aliud.vt probatur in.l. neceſſarium.§. fi.cōiuncta glo.in ver. ſic. tamē ſit hoc eſt perceptionem fructuum.ff. de peri. ⁊ cōmo.rei vendi.⁊ ꝑ tex. ⁊ gloſ.in.l.arboris.§. vſufructuarius.ff.de vſufruc. ⁊ per id quod no.Bart.in l.idē tubero.§. qui maximas.ff.de publica.⁊ in.l. aquilius regulus.ad fi.ff. de dona.⁊ hoc videtur tenere Archi.lxxxix.diſt. in debitum.in princi.⁊ iſtud videtur tenere Bart.in.l. codicillos.i.l.inſtituto. ff. de leg.ij.† vbi dicit ꝙ vendens fructus dominus pro centum annis nō videtur alienare.de quo ibi vide. Sed aduerte quia ſecundum conſilium non videtur bonum qñ venderent fructus pro longo tempore:ſed ſolum qñ venderentur ad modicuꝫ tꝑs:quia tūc non eſt alienatio ſm Bal.in.l. volūtas.ver. ſed quid ſi vaſallus.C.de fide iuſ. Item iſtud conſilium licet videatur tutum ſaltē qñ pro modico tēpore fructus vendūtur:tamē non credo ꝙ ſit tutum ſi eſſet vaſallus pro aliqua decima:quia cū in layco non poſſit cadere decima: nec ius decimandi:ſed ſolum quedam facultas potius percipiendi fructus in re decimali.iuxta ea que habentur in.c. cauſamq̄. de preſcript.et.c.ad hec.⁊.c. q̄uis.extra de deci.xvj.q. vij.c.j.vnde hoc caſu ſi vaſallus venderet totum illud quod haberet in re decimali ſ.in decima: qꝛ nihil habet niſi illam.per ceptionem:et ſic perinde eſt ac ſi venderet omne ius quod habet:cogita tamen.

a ¶ Creditor. Creditor an et qñ pōt ſibi retinere rē debitoris ꝓ debito. vide Bar. in.l.ſi non iducta.C. in quibus cau.pign. taci.ↄtra.

3

1

1

a

a ¶ Tutore. Tutor dꝫ facere tanq̄ tutor qđ facturus eſt l.ſi qs.§. j. ⁊ ibi Bar. in ver. ſed ⁊ ſi tutor. ff.iudi.ſol ui.

b

1

¶ Ex predictis alias dedi aliud conſilium:vcꝫ quod omnia ſupradicta conſilia ſimul iunguntur hoc modo:vcꝫ vendo vel concedo fructus vel ipſam perceptionem fructuū que eſt facti:vt dixi in precedenti conſilio cū hoc ſi domino placuerit vel ſi dominus non reuocauerit:⁊ ſic ſaluo ⁊ ſalua iuriſditione et honore ⁊ conſenſu domini: ⁊ ſi de iure poſſum nec aliter:nec alio modo ſi autem domino nō placuerit vel ipſe non conſenſerit vel reuocauerit:vel de iure nō poſſum res ſit inempta vel vēditio vel alienatio ſit irrita et ipſo iure nulla: et iſta cautela erit tutiſſima.⁊ ideo not.eam.

xxiij.

¶ Cautela non obſtante.l.commiſſoria que in pignoribus improbatur pignus efficiatur creditoris.

☞ Creditor in inſtrumēto debiti pactū apponere non poteſt.

Debes† ſcire ꝙ creditor[a] non poteſt apponere in inſtrumēto debiti.pactum hoc vcꝫ ꝙ ſi non ſoluat ad certū tꝑs ꝙ pignus detur inſolutuꝫ ipſi creditori precio quo ipſe creditor voluerit vel eſtimauerit in toto tit.de pac pi.⁊ de le.cōmi.in pig.reſcin. Modo:hoc modo poteſt adhiberi vna nota.cautela pro vſurariis quod faciant fieri contractum ⁊ apponatur pactum quod debito ad tēpus non ſoluto pignus detur ei inſolidū iuſto precio eſtimando arbitrio talis vel talis:quos nunc eligimus in arbitratores ⁊ bonos viros quod not.quia laudabilis eſt cautela: nam alij arbitratores illius vſurarij erunt amici ⁊ facient eſtimationem prout ipſe vſurarius voluerit.et hoc per tex.in.l.ſi fundus.§.fina.ff. de pigno.et ita not. Angel ibi. Hanc autem cautelā no.nō vt ea vtaris ad maliū: ſed vt ſcias cognoſcere ſi alius vellet vti malicia vt cuites.

xxiiij.

¶ Cautela pro tutore[b] quādo celebrat contractum nomine pupilli.

☞ Tutore cōiunctorum ratiōe dolus vel culpa abeſſe preſumitur.

1 RAtione † conſilij cõiunctorũ pñſumitur a tutore abeſſe dolus vel culpa. arg. l. ctiã. C. ſi tu. vel cu. interue. ſm Bal. in. l. pola. C. de his qui. vt indi. ⁊ ideo tutor ſit caut⁹ qñ aliqd facit p pupillo de quo dubitat ne poſtea ipſe vel heredes eius teneantur q faciat illud cũ cõſilio cõiunctorũ pupilli: ⁊ hoc faciat ſcribere in inſtro qd no. ſingulariter tu q vis eſſe tutor.

xxv.

¶ Cautela ad impediendum inquiſitionem in criminali.

1 ☞ Iudex quo caſu poteſt de delicto inquirere: an debeat citare perſonã offenſam ad ſciendũ: an accuſare velit: et ſibi terminũ ad deliberandum ſtatuere.

TU ſcias qd iudex i cauſa criminali põt procedere per inquiſitionẽ[a]: vt hr in. c. quali-
2 ter ⁊ quãdo. de accu. ⁊ in. l. ij. §. ſi publico. ⁊ ibi per Bart. ff. de adulte. ⁊ pleniſſime per Ange. in repeti. l. ſi vacantia. C. de bo. va. libro. xj.

1 ¶ † Sed dubium eſt nunqd eo caſu quo iudex poteſt de delicto inquirere debeat citare perſonam offenſam ad ſciendum an velit accuſare ⁊ ſibi ſtatuere terminũ ad deliberandum. Et dicas q ſic: quia iudex nunq̃ poteſt procedere ad inquiſitionem niſi prius moneat perſonam offenſam vel aliam cuius intereſt ad ſciendum: an velit accuſare ſtatuendo ſibi terminum ad deliberandum: vt eſt gloſſ. in ca. preſbyter ſi a plebe. ij. qõ. v. de qua fecit feſtum Baldus in. l. ſenatus. C. qui accuſ. non poſ. et eſt magna cautela ad impediendum inquiſitionem per iudicem opponendo ſibi vt moneat perſonam offenſam: vel aliam cuius intereſt ad deliberandum ſtatuendo ſibi terminum ſi velit accuſationem proſequi: ita infra id tempus poterit aliquid poni facere. ⁊ ita etiam tenet Ludo. de roma. in quodam ſuo ſingulari quod incipit. de doctrina inqui.

xxvj.

¶ Cautela q cauſa non exeat de manibus iudicis.

1 ☞ Appellationis cauſa delegari põt.

CAutela qd aliq cã non exeat de manib⁹ dñi poteſtatis ad dñiũ Uenctorũ vel de manib⁹ epi ad archiepũ ẽ q eps vel ptãs deleget cãm. ⁊ ſi appellatur a ſnia lata p delegatũ appelletur ad ipm epm vel poteſtatem delegantem qui iterum deleget quod po-
1 teſt: † quia cauſa appellationis poteſt delegari: vt. l. cum poſt ſniam. C. de appella. ⁊ no. gloſ. ⁊ Ang. in. l. eos. in. princi. eo. titu. et ſi iterum appellet ad ipſum epiſcopum vel poteſtatem: tunc ipſe epiſcopus vel poteſtas poſſunt cognoſcere nec tertio loco licet appellare: et ſic per iſtum modum delegando bis vel cauſa nõ exibit de manibus ipſius epiſcopi vel poteſtatis. ⁊ hoc tenet Raph. fulgo. in. l. eo caſu C. de appel.

xxvij.

¶ Cautela p debitore ad prolongandũ ſolutionem debiti.

1 ☞ Promiſerit ſi quiſpiã vel ſit cõdemnatus alicui ſoluere id qd debet ad certuz tẽpus ſub certa pena: ſi debitũ nõ fuerit liquidũ ne in penam incidat quid agere debeat.

NOta qd vbi debitũ nõ ẽ liquidũ exẽplum i eo q ẽ iuſſus reddere rõnez per iudicem vel arbitruz: et ſub pena et infra certum tempus ſiue terminuz: ⁊ ſunt rationes intri-

a ¶ Inquiſitionem. Inqſitio nõ tollitur ſi offenſus velit accuſare penitẽdo: quia prius dixit nolle accuſare. Bald. in. l. accuſatorem. ij. col. C. q ac. nõ poſ. et in. l. ea quidez pe. colũ. et accuſat. et Alex. in. l. ſi maritus ff. de adul.

cate vt mercatorũ ꝙ nõ poteſt condẽnatus videre an eſſet creditor vel debitor: tunc ſufficit ꝙ condẽnatus compareat ⁊ dicat quod calculatis ⁊ viſis rationibus dico me eſſe debitorem in vno denario: ⁊ ecce illum: ⁊ ſi appareat plus me debere ecce fideiuſſorem pro reſiduo: ⁊ ſic debet deponere vnum denarium ⁊ preſtare fideiuſſorẽ de reſiduo ⁊ erit ſecurus. textus eſt ſingularis ſm Dy. in. l. ſtatuliberum. ff. de ſtatulibe. ſm Ange. qui ita not. in. l. quarta. §. ait pretor. ff. de regu. iuris. qui allegat aliam legem ſociam in. l. ſeruus ſi heredi. §. fina. ff. de ſtatulibe. ⁊ vide omnino Ange. in. l. ſi reſiduam. C. de diſtra. pig. ⁊ in. l. ij. C. debi. ven. pig. in pe. nõ po. ⁊ in. l. ij. C. de vſufr. leg. et Bald in. l. j. §. j. in princ. iiij. col. in titu. de leg. cõra. in vſi. feu. Et ex predictis collige cautelã: † qd ſi aliquis promiſit vel eſt condemnatus alicui ſoluere id qd debet ad certum tps ſub certa pena: ſi debitum nõ eſt liquidũ dicat ſe eſſe debitorem in vno nũmo ⁊ illum offerat in iudicio deponendo ⁊ preſtet fideiuſſorem qui ſe obligat de ſoluendo omne id in quo apparebit ipſum eſſe debitorẽ ⁊ petat ꝙ eligãtur arbitri ⁊ calculatores quo facto etiam ſi labatur terminus ſoluendi nõ incidit in penam donec debitum nõ fuerit liquidũ qd eſt no. pro mercatoribus ⁊ negociorũ factoribus.

¶ Aliquis emit vnam rem ⁊ promiſit ſoluere preciũ ſub pena vel ſimplr nõ põt illud ſoluere: cautela eſt vt excuſetur ſi nõ ſoluit: ſi vidit ꝙ venditor nõ eſt potẽs ad ſatiſdãdum ſubmittat amicũ ſuũ qui litem mouerit et petat ꝙ ſibi ſatiſdetur. nam ſi venditor nõ ſatiſdederit propter impotentiã nõ tenebitur emptor ſoluere preciũ ſm Angel. qui ita not. in. l. ij. §. ſtipulatio dupli. ff. de preto. ſtipu. qui ſubdit ꝙ aduerſus hanc fraudẽ eſt remediũ duplex. Primũ ꝙ emptor iuret de calumnia. arg. l. at qui natura. §. cum me abſente. ff. de nego. geſt. ⁊ idem not. Jo. de plat. inſti. de ſuſpec. tu. §. fi. ver. ſed quero qualiter. Sed dicit Ang. in. d. §. ſtipulatio dupli. ꝙ iſtud remediũ hodie eſt deriſoriũ cum hoies ſint valde proni ad deierãdũ et ideo ſolũ remediũ eſt ſi venditor obijcit de calumnia in examinatione iudicis eſt qd nõ audiat emptorẽ ſi veriſimilr inſpiciat litẽ p calũniã motã. arg. l. fideiuſ. cũ gloſ. in ver. ſed erit. q̃ exponit. ſ. in aſo iudicis. ff. qui ſatiſda. cog. hanc tñ cautelam docuit nõ ea vtaris ad malum.

xxviij.

Cautela ꝙ quis non teneatur actione iniuriarum.

Familiaris non tenetur de eo qd ei rectoris iuſſu fecerit.

Ductus ad carcerẽ vl' ad aliũ locum vituperoſum per militẽ vel aliũ officialẽ alicuius potẽtatis ſiu rectoris poteſt agere actione iniuriarũ contra ductores: vt pbat in. l. iniuriarũ. §. ſi quis. ff. de iniur. ⁊ ideo ſit cautus pretor vel rector ſi eſt oblatus libellus in actione iniuriarũ cõtra aliquẽ de ſua familia elapſo tpe ad dandũ libellũ cõtra ipſum de quo in. l. j. C. oẽs cau. tam ci. q̃ cri. faciat reũ cõuentũ articulare ⁊ pbare ꝙ hoc fecit de mãdato rectoris: ⁊ ipſe etiam rector hoc cõfiteatur ꝙ fieri fecerit hoc pro officio exercẽdo. ¶ † Nam tunc familiaris nõ tenebitur: qꝛ debuit iuſſui rectoris obedire per. d. §. ſi quis. qd not. in. l. nõ vſ. §. qui iuſſio. de re iu. nec etiã rector detinebatur: ex quo eſt elapſum tps ſindicatus: lꝫ al's teneretur: ⁊ ſic vterq; erit ſecurus: ⁊ ita in effectu] no. Ange. in. d. l. iniuriarum. §. ſi quis. ff. de iniurijs.

xxix.

¶ Cautela qd valeãt geſta a minori pte vni vel collegio.

Rector ſcholariũ ſi due partes congregari noluerint: contumaces priuare põt: ⁊ tunc eorum voces ex translatione penes alios erunt.

In vocibus etiam hꝫ locum ius actionis morte priuatione et ſuſpenſione: ⁊ ideo qui nolunt congregari poſſunt eorum voces ſuſpendi et priuari: ⁊ nc non erunt de numero electorum ſi ſunt ſuſpenſi ex iuſta cauſa. puta per contumaciam: extra de conſtit. c. ex literis. ff. de fideicom. liber. l. ſi legatario. §. j. † Et ſic poteſt facere rector ſcholarium ſi due partes nolunt congregari priuari cõtumaces: et tunc voces eorum erunt pe-

nes alios vel ptãs vocum ex tranſlatione quia iſta eſt priuatio nõ tranſlatio: ⁊ ſic recto: facta vniuerſitatis expediet. ita nota. dixit Bald. in l. vnica in vltima q̃one. C. vt non pe. partes.

xxx.

¶ Cautela q̃ quis non poſſit accuſari criminaliter.

1 Pax q̃n amicorum interuẽtu inter rixantes facta fuerit: ne poſſint criminaliter accuſari: libellus ciuilis ꝓduci dꝫ.

Tu debes ſcire ꝙ vbi pro eodeꝫ facto põt criminaliter ⁊ ciuiliter ad vindictã agi ſi actũ eſt in vno iudicio in alio nunq̃ agi poteſt: ſecꝰ ſi nõ ſit actũ ad vindictam ciuiliter ſed ad proſecutionẽ rei familiaris: q: tũc exactiõe facta ex vna via nõ tollitur alia: vt probaṫ in l. q̃ ſenatus. ff. de iniur. cõiuncta l. ij. §. j. ff. vi bo. ⁊ no.

1 Ang. in d. l. ꝙ ſenatus. ¶ † Et ꝓpter hoc tu ſumas cautelã q̃n inter rixãtes interuentu amicorum facta eſt pax. nam vt nõ poſſit criminalr accuſari iniuriam ferens ex magnitudine ⁊ ex grauitate pene: ⁊ vt ita dixerim de ſolerti remedium

2 eſt ꝙ ꝓponatur ſeu ꝓducaṫ libellꝰ a ciuilis ad vindictam. ꝓã lata ſñia ſup ea nõ põt accuſari criminalr: vt not. Ange. in l. pretor. §. ſi dicatur. ff. de iniur. q̃ eſt valde no. melius tñ faceret iudex preueniẽdo in ꝓcedendo criminalr ad vindictam publicã vel inquiſitionẽ. iuxta no. in c. qualiter ⁊ quando. ij. de ac.

xxxj.

¶ Cautela q̃ nõ facta excuſſiõe cõtra debitorẽ poſſit fieri ꝯ debitorẽ debitoris.

1 Debitor q̃n cõſtituit ſe tenere ⁊ poſſidere noĩe creditoris oĩa bona ſua: ſi ipſe debitor aliquã rem ſuã alienauerit: creditor ꝯtra poſſeſſores agere poterit: nulla excuſſione ex conditione facta.

Regulariter quis non poteſt agere cõtra tertiũ poſſeſſorẽ vel debitorem debitoris niſi facta excuſſione: vt habetur in auẗ. hoc ſi debitor. C. de pignori. Sed cautela eſt quod poſſit agi contra debitorem creditoris: per creditorem nõ facta excuſſione etiã hoc modo veꝫ ꝙ creditor idẽq; debitor mandet et cedat ſuas actiones ſuo creditori: nã tũc vt ꝓcurator in rẽ ſuã habebit exercitiũ directoriũ ꝯ quas talis exceptio excuſſiõis nõ facte nõ poterit opponi. ⁊ dicit Cy. in l. ij. in fi. C. q̃n fiſcus vl' priua. q̃ ad eas mãdandas poterit cogi per. l. ſi cõuenerit. ij. in prin. ff. de pign. act. Et ideo ſis cautus q̃ in inſtr̃o. obligationis bonorum facias adijci ꝙ ex tunc mandat tibi ⁊ cedat actiões ꝯ ſuos debitores faciẽs te ꝓcuratorẽ in reꝫ tuã. ita dicit not. Salyc. in l. nomẽ. circa fi. pe. q̃õnis. C. que res pig. obli. poſ. et dicã in cautela ſequenti. ¶ In p̃cedenti cautela dictũ eſt regulariter req̃riṫ excuſſio: ⁊ ibi dedi vnam fallentiã cũ vna cautela.

1 ¶ † Sed nunc adde aliã veꝫ ꝙ debitor cõſtituat ſe tenere ⁊ poſſidere noĩe creditoris oĩa bõa ſua. iuxta no. l. l. ꝙ meo. in prin. ff. de acq̃. poſ. ⁊ l. ab ẽptione. ff. de pac. vel ſic ꝯſtituat poſſidere ꝓcario noĩe creditoris. iuxta l. interduꝫ. ff. de acq̃. poſ. tũc ſi debitor alienet aliquã rem ſuã poterit creditor agere ꝯ poſſeſſorẽ nulla facta excuſſiõe nõ dico hypothecaria ſꝫ cõditione. l. fi. C. de acqui. poſſeſ. ⁊ etiã non excuſſis alijs ſi plures erãt ad idẽ debitũ obligati ſecundũ Jac. but. in auc. hoc ſi debitor. C. de pig. ⁊ ibi etiam ponunt docto. ⁊ idem ſeq̃tur Ange. ⁊ Rapha. cu. ⁊ Jmo. in l. exitus. de acq̃r. poſ. ⁊ Ang. in d. l fi. ⁊ in c. cũ veniſſent. de cauſa. poſ.

a ¶ Libellus ciuiƚ. Libellꝰ in actione iniuriarũ ciuiliter mota formaṫ ſic. Velleꝫ potius ꝑdidiſſe mille ducatos quaꝫ pati talẽ iniuriã. Cyn. ⁊ doc. in l. ſi nõ cõuicij. C. de iniu. ⁊ ꝑ Bart. ⁊ Bal. i l. iniuriarũ. ff. eo. titul. Lanfran. in trac. de arbi. iiij. ꝑte. j. colũ. ⁊ hoc tenet Car. i cle. j. §. ciuitaſ de pe. vbĩ etiaꝫ dicit q̃ iudex poſtea taxabit. ij. q. j. i prĩmis iij. q. iij. q̃ fieri inſti. de iniu. §. daṫ. i Specul. eo. tit. ver. i hac. vide tamẽ Alex. ꝯſil. ccxj. ij. pt.

a ¶ Prohibēdi alienationē. ꝓhibitio alienandi facta per teſtatorē heredibꝰ qñ valet l l. pater. §. iuliꝰ agrippa. ⁊ §. xv ⁊ ibi Dy. de leg. iij. i l. filiuſfa. §. diui. et ibi Barto. de leg. j. d. c. ⁊ Abb. i c. raynaldus. in vj. col. in pn. in gloſ. in verb. neutra pars. de teſt. Oldra. conſi. cciiij. inci. prima dubitatio. et Specu. de appric. §. j. verſi. eſt et alia vtilis rei vendicatio i poſitiōibꝰ rei ⁊ vz etiam ſi fiat in ꝑpetuū: vt ibi: ⁊ Alexand. in l. ſi nō ſor. §. ſi centū. de cōdi. inde.

⁊ proprie. ⁊ in repertorio ſuarum concluſionum. in ver. excuſſio. ⁊ Flor. in. d. auc. hoc ſi debitor. ⁊ ang. de arc. inſti. de act. §. item ſi qs in fraudē. Preterea ſemper ſis cautus vt apponi facias in fine cuiuſlibet inſtrumēti vbi eſt obligatio bonorum vt adijciatur que bona dictus debitor: videlicet, dicte partes conſtituerunt ſe tenere et poſſidere omnia bōa ſua vſqꝫ ad plenā ⁊ integram ſatiſfactionem: quia hoc caſu non erit opus excuſſione. ⁊ ita vidi ſepius iudicari: ⁊ ita i ciuitate Verone practicatur.

xxxij.

¶ Cautela ad impediendum rei alienationem.

☞ Parentes que verba concipere debeant: quando volunt ꝓhibere filios alienare.

Multi ſunt modi prohibendi alienationem alicuius rei ita ꝙ valeat, et obſcuretur ꝓhibitio cum effectu: ⁊ vnū modū ſiue cautelā vidimus ſupra. Sed nūc adde aliā: vcꝫ ꝙ dicatur relinquo vel vēdo vel dono vel cōcedo vel relaxo tibi talē rē cū hoc pacto ⁊ cōditione ꝙ tibi nō liceat alienare: ⁊ ſi ad aliquem actum alienatiōis deueneris: tunc dominiū ad me reuertatur vel ad tertium ⁊ in eo caſu vt ex nunc prout ex tūc conſtitues te meo noīe vel tertij poſſidere nā iſto caſu nō expectato ꝙ perfecte alienes: ſed cū incipies alienare ſtatim redit ad me vel trāſit ad tertium. ⁊ ita tenet Barto. in l. qui habēti. §. j. in fi. ff. de acqui. poſ. ⁊ l. filius mulieris. §. diui. ff. de leg. j. ⁊ l. ſi ita qs. §. ea lege. ⁊ ibi per Ang. ⁊ Raph. ⁊ Imo. et doc. ff. de ver. obl. ⁊ per Angel. de arc. inſtitu. de act. §. itē ſi quis in fraudem † qđ no. q: ſepenūero parentes ꝓhibēt filios alienare vt ſcias qualiter debes cōcipere verba.

xxxiij.

¶ Cautela pro iniuriato ſi vult agere actione iniuriarum.

☞ Iniuriatus caſu quo pro vindicta iniuriarum actione agere nō poſſit: poteſt tamen agere. l. acquil. actiōe ad dānatorum ſatiſfactionem.

Sciant omnes quia ſi alicui eſt facta iniuria animo iniuriandi pōt agere actione iniuriarum iniuriatus regulariter: vt habetur in toto titu. de iniur. ff. ⁊ C. inſti. ⁊ maxime in l. ſi nō cōuiciū. per Cy. ⁊ doct. C. de iniur. Sed iſta regula fallit qñ ille cui eſt illata iniuria malefactorē accuſat vel iudicē inſtigat: ⁊ ſollicitat ꝙ malefactor torqueatur ⁊ damnetur ad vindictam publicam: quia tunc ſi fuit punitus per iudicem nō poteſt poſtea agere actiōe iniuriarū pro iniuria ſibi illata: q: eoipſo qđ fuit tortus vel condemnatus per iudicem ſatiſfactū, eſt iniurie ſue ſm volūtatem ſuam: vnde videtur illā iniuriam pro ſui emendatione remiſiſſe: vt eſt tex. et ibi Bartol. in. l. ſed ſi vnius in §. ſed ſi ante iudicem. ff. de iniur. facit tex. in. l. interdum. §. qui furem. ff. de furtis. Unde ſis cautus tu iniuriatus, ꝙ aut tu nō facias iſta: aut ſi facias proteſteris ꝙ per hoc tu nō vis tibi preiudicare quin pro tuo intereſſe agere poſſis actiōe iniuriarum. l. fi. ff. de iniur. ⁊ ita tenet etiā Ang. de arct. in ſuo tractatu maleficiorum. in verſi. necnon ad querelam. in penul. col.

¶ † Sed aduerte qđ licet iniuriatus in caſu predicto nō poſſit agere actione iniuriarū pro vindicta: tamen poteſt agere actione. l. acquil. ad ſatiſfactionē dānorū. l. ſeruus meus. ff. de iniurijs. ſcđm

Ange.in.d.l.ſed ſi vnius.§.ſed ſi ante iu=
dicem.ff.de iniurijs.qđ bene no.quia de
hoc fuit ſepe interrogatus.

xxxiiij.

¶Cautela pro illo qui ſecure vult eme=
re rem litigioſam lite pendente.

1 Litigium non obeſt niſi litigātibus
tantum:non autem extraneis.

DEbes ſcire q̄ res litigioſa
efficitur per libelli porre=
ctionem ꝛ litis cōteſtatio=
nem ita q̄ ſolet dici qđ nō
poteſt vēdi:vel aliter alie=
nari pendente lite donec
duret litigioſa:vt habetur in toto titu.ff.
de litigio.ꝛ C.ſi tamen nō efficitur res li=
1 tigioſa:†quia tale litigium nō obeſt niſi
litigātibus tm̄ ꝛ nō extraneis:vt eſt glo.
no.in.l.j.verſi.nō poterant.ff.de litigio.
vnde ſi inter te ꝛ me contendatur de do=
minio alicuius rei duo tertij nō litigan=
tes poterunt ſuper illa contrahere nec
eis obſtaret vitiū litigioſi:ꝛ ideo ſis cau
tus quādo vis emere rem litigioſam vt
nō emas eam a litigante de dicta re ſed
a quodam tertio ſm̄ Ange.qui ita no.in
auť.de litigioſis.in prin.qđ nota.eſt.

xxxv.

¶Cautela pro aſſeſſoribus poteſtatis q̄
nō patiātur ſcribi apud acta q̄ de eorū
cōſilio poteſtas criminoſum ꝯdēnauit.

1 Pt̄ātes terrarꝫ ſi ferāt ſn̄iam iniquā
de ꝯſilio iudicū de curia qua pena tenet̃
ipſe poteſtas:ꝛ oēs alij iudices tenētur.

QUando fit ꝓceſſus per dn̄m
poteſtatē vel aliū ſuperiorē
et fertur ſn̄ia ꝛ dicit̃ ſub exa
mine iudicis maleficiorū:ſi=
cut cōiter fiūt inquiſitiones
et ſententie que hodie formātur per re=
ctores terrarū dicūtur ita fieri per iudi=
ces ſicut per ipſos rectores:ꝛ ideo ſi iniu
ſtitia facta fuerit:ita tenetur iudex male
ficiorū ſicut rector:ita no.Ang.in auť.de
litigi.§.tn̄.in fi.ꝛ pro hoc allego tex.in §.
qm̄ vero.in auť.vt nulli iudi.vbi Ange.
1 dicit per illū tex.†qđ ſi pt̄ātes terrarum
ferunt ſententiam iniquā de cōſilio iudi
cum de curia:ꝛ qđ qua pena tenetur po
teſtas tenētur ꝛ oēs alij iudices: et ideo
ſint cauti aſſeſſores iudices maleficiorū
et conſiliarij q̄ nūq̄ȝ in actis patiantur
ſcribi qđ ſententia eorum cōſilio vel de=
liberatione ita lata fuerit: alias poſſent
cōueniri tēpore ſindicatus et eā penam
ſuſtinere quaȝ rector et poteſtas:vt dicit
Ange.in.d.§.qm̄ vero.Et ſis cautus qđ
etiam proteſteris qđ tu non cōſentis ne
tacendo videaris cōſentire iuxta ea que
habentur in.c.nonne de preſumptio.et
Barto.ꝛ docto.in.l.que dotis.ff.ſo.ma.

xxxvj.

¶Cautela contra illū qui dat operā qđ
legatū alteri factū adimat̃ a teſtatore.

1 Actio doli: vel in factum ſubſidia=
ria quibus in caſibus locum habeat.

LIcet cum verbis blandis ſit
permiſſum inducere aliqueȝ
ad ipſuȝ inſtituendum here
dem.arg.l.fi.C.ſi q̄s ali.te.
phi.tn̄ ſi aliquis p ſuas ſug=
geſtiones operatur vt relictuȝ ſibi factū
teſtator adimat:vel q̄ volebat relinque
re ꝛ nō reliquit:ſicut de facto ſepe contin
git in agnatis qui tm̄ teſtatori pſuadent
et bona ſua q̄ pauperibus diſtribuenda
relinquerat reliquit eadē eiſdē tenet̃ tunc
actione de dolo vel in factū ſubſidiaria
illis quibus ademptum eſt vel eius ſolli
citudine nō relictum.ff.de doli excep.l.j.
ꝛ tene menti:q̄ eſt caſus quotidian⁹:vt
dicit Ange.in.d.l.fi.C.ſi q̄s ali.ex quo tu
ſumas cautelā q̄ ſi aliq̄s te inſtituit vel
aliq̄d tibi reliquit:ꝛ aliq̄s p ſuggeſtionē
vel ſollicitudinē vel importunitatē ad adi=
mendū tibi relictū vel legatū ꝛ ſibi relin=
1 quendū:†q̄ p actionē doli vel in factum
ſubſidiaria poteris petere ea que tibi in
teſtō relicta ſunt.facit.l.j.et q° ibi no.C.de
pe.bo.ſubla.lib.x.et not.bn̄:q̄ vidi ſemel
de facto practari.

xxxvij.

¶Cautela quō valeat ſtatutū q̄ a ſn̄ia
inferiorꝭ nō poſſit appellari ad ſupiorē.

1 Partes in arbitrium compromitte=
re pn̄t:ꝛ per hoc appellōni renūciare.

VIdiſtis in.c.veniēs.extra de
iureiur.qđ ciuitas que reco
gnoſcit ſuperioreȝ vel alius
princeps inferior nō.poſſit
facere ſtatutuȝ quod a ſuis
ſententijs non poſſit appellari ad ſu=

perioꝛem et habetur per Bartolum et doctores in l. omnes populi. ff. de iuſti. et iur. ¶ Sꝫ nunquid poſſit adhiberi aliq̃ cautela vt tale ſtatutum valeat ⁊ ſeruetur preciſe. Di 1 cas quod ſic hoc modo vi delicet, q̄d omnes ciues 2 ⁊ principes inferioꝛ ꝓmittant et iurent ſeruare ſtatutum prout iacet ⁊ renũ= 3 cient appellationibus interpoſitis et interponendis in quacunq; alia forma preterq̃ i forma a ſtatuto conceſſa. C. de temp. appel. l. fi. in fine. nam per pactum poteſt renunciare appellationi/⁊ cauſe/⁊ ſcripture principali de neceſſitate ſapit naturaꝫ appellationis. argu. ff. de ſuſpe. tuto. l. poſtq̃. et ſic per ſtatutum vallatum pacto poteſt fieri plus quã per ſtatutuꝫ ſimpliciter. Et ſi dicatur iſtud pactuꝫ fit ꝑ fraudem ſuperioꝛis. Reſpondetur quod ſuperioꝛ non debet hoc aſpernari ſi partes ſeinuicem compoſũt: vt. ff. de no. operis nun. l. p̄ma. §. poſt operis. 1 †Nam et poſſunt partes compromittere in arbitrũ et per hoc renunciare appellationi: vt. l. diem proferri. §. ſtare. ff. de arbi. ⁊ vide glo. in. c. veniens. de iureiuran. nec propter hoc dicitur derogari ſuperiori: et ideo a ſimili ita dicẽdũ eſt in propoſito ad hoc C. de pactis l. et poſtq̃ liti. ⁊ l. tertia. C. de fide inſtrumen. ⁊ l. tale pactum. et l. qui prouocauit. ff. de pactis. et iſtam cautelam ponit in effectu Bal. in. c. veniens. quam bene not. qui; habet condere ſtatuta vel refoꝛmationes in ciuitatibus vel locis recognoſcentibus ſuperioꝛem.

a ¶ Vendere ſpurio. An filius ſpurius poſſit emere bõa patris. vide in. l. j. §. ſine itaq;. ff. de na. libe. glo. ⁊ doc. in. l. qui teſtã. ff. de ꝓba. ⁊ barto. et doc. l. l. ſi is q̃ ex bonis. de vulg. ⁊ pupil in ſpe. de ſucceſ. ab inteſt. ſic. quid ſi pater.

xxxviij.

¶ Cautela ad inſtituendum filium ſpurium.

1 Spurius a defuncto aliquid capere non poteſt.

2 Spurius quãuis non poſſit ex patris re aliquid habere: tamen propter patris rẽ aliquid habere poterit.

3 Subſtitutio in ſpurium facta quomodo valere poterit.

Nunc videamus cautelas quas multi conati ſunt adhibere vt per indirectum parentes filijs ſpurijs: vel alias illegitime natis hereditates: vel aliquid relinquere poſſint: vt habet per Bart. in. l. ſi gener. ff. de his q̄bus vt indig. ⁊ l. ſi is qui duos. et ibi per doct. ff. de lib. leg. et per docto. in. l. in tempus. in princ. ff. de heredi. inſti. et per Bald. in. l. j. C. pro ſocio. ⁊ pleniſſime per excellentem docto. do. Lud. de ſardis de Ferraria in quodam ſuo libello de na. libe. et alijs illegitime natis ſeu de legitimationibus in vltima charta. et multas per oꝛdinem collegit Uber. de bob. Et prima eſt ſi venientes ab inteſtato ꝓmiſerũt ſpurijs non attentare hereditatem patris. C. de na. li. l. j. nam tũc ſpurius obtinebit hereditateꝫ ſm Uber. ſed certe hoc non procedit ſm prefatum Ludo. quia ſi venientes ab inteſtato nõ acceptarunt hereditatem applicaꝛ fiſco vt. d. l. j. Aduerte tamẽ aut illa hereditas ex voluntate ⁊ iudicio eſt penes ſpuriũ: ſi tunc ⁊ venientes ab inteſtato eam non acceptãt applicatur fiſco. et ita loquitur l. j. Aut ex voluntate patris et iudicio nihil peruenit ad filium per ſe vel per interpoſitam perſonam: tunc ſequẽtes heredes vel veniẽtes ab inteſtato poſſunt moꝛtuo patre relinquere donare vel vẽdere a ſpurio: quia hoc non reperitur ꝓhibitum: nec eſt preſumptio fraudis: qꝛ videtur potuiſſe de ſuo largiri. argumẽ. ff. de iure fiſci l. in fideicommiſſum in fin. Et ita poteſt ſaluari quod dicit Uber. ſꝫ Ludo. ꝑfatum. Ego de hoc allego tex.

cū glo.nota.in auk.qui.mo.na.effi.ſui.§.
fi.col.vj. ¶ Scḋa cautela eſt:vt inſtituas
ſpurium et roges eum vt alij reſtituat:et
tūc ſi nollet ſibi reſtitui remanebit penes
ſpurium.ff.de lega.ij.l.cū ei.⁊.ff.ſi quis
ali.teſta.phi.l.j.§.ſed et ſi legatū.ad tre=
bel.l.cogi.§.qui ſolidum.ſm Uber.et de
hoc habetur in.l.anteq̄.C.de fideicō.ſm
do.Ludo.de ſardis in dicto ſuo tracta.
in fi.dicit quod hoc non putat eſſe verū:
quia talis hereditas eſt pro non ſcripta.
C.de heredi.inſtitu.l.j.⁊ ideo pertinet ad
venientes ab inteſtato:vt ibi not.⁊ in.l.
iij.ff.de his qui pro non ſcri. Sed tu di=
cas quod ſi ille cui debet fieri reſtitutio
per ſpurium non vult acceptare reſtitu=
tionem ipſius ſpurij:et hoc ꝯſtat.⁊ tunc
remanet apud ſpurium etiam legitima:
quia tunc ſpuri⁹ intelligitur habere ab
eo potius quā a teſtatore.arg.l.ſi nupta.
§.fina.de fun.do.et argu.l.profectitia.§.
ſi prius.coniuncta glo.ibi.ff.de iure dot.
Aut renunciat in fauorem venientium
ab inteſta.et hoc conſtat:⁊ tunc applica
bitur illis et non ſpurio eadem ratione.
Aut ſumus in dubio cui debetur heredi
tas et debetur veniētibus ab inteſtato:
vt not.in.l.j.C.de heredi.inſti.niſi ex con
iunctione ⁊ amore perſonarum aliud ſit
dicendum:vtz qḋ eſſet amicus ſpurij et
non veniētium ab inteſtato:vel eſſet ma
ior amicus:arg.l.ſed ſi plures.§.in arro=
gato.cū ibi not.ff.de vulga.⁊ pupil.⁊.l.ſi
proprio.§.procurator.vt in ceteris.ff.de
procur.cū ſimi.⁊ hoc modo itelligas cau
telam precedētem. ¶ Tertia cautela eſt
quod pater inſtituat regē francorum vel
aliū ſimilem ⁊ eius filios ⁊ nepotes vſq
in infinitū ſub cōditione ſi pſonal'r ve=
niat ad capiendā hereditatem:vel ſub
alia cōditiōe nō veriſimiliter:et interim
relinquat ſpurium et eius filios ⁊ nepo=
tes eius vſq in infinitū curatores:gu=
bernatores:⁊ adminiſtratores dicte he=
reditatis:et qḋ non poſſit ab eis peti ra=
tio adminiſtrationis:nec cogi ad preſtā
dum fideiuſſionem a quibus redditione
rationum et fideiuſſione eos liberet ab=
ſoluatq expreſſe vel inſtituat ſpuriū cū
capere poterit: que inſtitutio valet:vt.l.
in tēp.ff.de hrdi.inſti⁹.⁊ iterim relinquat
eum curatorem:vt.ſ.⁊ ſi capere non po=
terit ſubſtituat eius filios ⁊ nepotes. Sz
certe hec cautela non prodeſt:quia noto
rie fraus deprehenditur ex eo qḋ eſt libe
ratus a redditione rationum ⁊ a preſta=
tione fideiuſſoria: nam preſumitur id fe
ciſſe ſanguinis affectione:vt.ff.de liber.
legat.l.aurelius.§.titius.et ſi illa pro=
hibitione facta non poſſet miniſtrare ne
ſub pretextu liciti cōmittatur illicitū.C.
de ſacroſan.eccle.l.ſub pretextu. Itē ꝓ=
hibetur adminiſtrare quocūq colore vt
heres:et ſic iſta cautela non prodeſt ſm
do.Ludo preallegat.q dicit qḋ ita vidit cō
ſultū per Salyc.et collegiū bononienſe.
¶ Quarta cautela eſt:qḋ pater inſtituat
vxorem vel aliā perſonā et eam roget qḋ
reſtituat pro aīa ſua cui volet vel cui ſibi
videbit:nam poterit illam reſtituere illi
tertio qui poſt poſtea reſtituere ſpurio:et
tunc filius obtinebit vel obtinere pote=
rit.ff.de leg.iij.l.pater filiam.§.quidē.ita
dicit Bar.in.l.fi.ff.de his quib⁹ vt indig.
tñ dicit hoc cōtinere aliqd fraudis:qua=
propter dicit prefatus do.Ludo.qḋ ad=
uertendū eſt:aut ille inſtitutus reſtituit
ſpurio:⁊ tūc p̄ſumit fraus:maxime ſi oia
bona relinquit:vt.ff.de leg.j.l.ij.lucius.§.
j.⁊.ff.de his que in frau.credi.l.oēs.§.lu
cius.maxime poſt reſtōnem factam ſpu
rio:qr eo reperto poſſidere bona patris
preſumitur fraus quaſi per interpoſitā
pſonam.C.de na.lib.l.j.⁊.iij.et in auk.qui
bus mo.na.effi.ſui vel alie.iur.§.⁊ qm̄.q
enim rogat reſtituere arbitrio boni viri.
ff.de fideicō.lib.l.fideicommiſſaria liber
tas.⁊ glo.in cle.ſepe.de verbo.ſig in ver.
defenſionē.⁊ per Bar.in extrauag.ad re=
primendam.ſup verbo videbit.ideo non
pōt eligere ſpuriū:vt eſt gl.in.l.cūquidā.
de leg.ij.†.nā ſpurius non pōt aliqd ca=
pere a defuncto:vt in auk.qui.mo.na.ef=
fi.ſui.§.fi.ſed capiens ex iudicio heredis
rogati hoc modo.ſ.cui ſibi videbitur vr
capere a defuncto: ac ſi noiatim i primo
teſtamento heres relict⁹ eſſet.arg.l.vnū
ex familia.§.ſi de falcidia.ff.de lega.ij.et
idem dico de eadem ratione ſi reſtituit
tertio cum hoc quod ille reſtituet cui ſi=
bi videbitur:et ille poſtea reſtituat ſpu=
rio.et ita tenet Barto.in vno conſilio qḋ

incipit. Graſſo de ſpoleto. Sec⁹ ſi reſtituat tertio abſolute: et ille poſtea tanꝗ rem ſuam donet vel relinquat ſpurio qđ fieri poteſt vt dixi in ꝓcedẽti cautela hui⁹ materie. ¶ Quinta cautela põt eẽ qđ ſi pr̃ inſtituat aliquẽ: ⁊ illũ rogat vt reſtituat ſpurio: nã tũc fideicõmiſſuʒ eſt ꝓ nõ ſcripto: nõ remanet ad euʒ a quo relinquitur: vt. ff. de iure fiſ. l. nõ intelligitur. in princ. ⁊ ſi ille heres nõ tenetur reſtituere: tamen ſi velit poterit inſtitu. de fideicõ. here. in ꝓn. videtur enim de ſuo largiri: et ſic ceſſat ſuſpitio fraudis. ar. ff. de iure fiſci. l. ita ſi de ꝗ here. ⁊ hoc quidam approbant. ſed dicit do. Lud. de ſar qđ ſi videtur in dubio preſumi qđ reſtituat, non tanꝗ rem ſuam: ſed vt impleat voluntatem defuncti: vt probatur inſti. de fi a deicom. here. in princ. niſi ex aliis coniecturis appareat quod voluerit de ſuo largiri: puta qꝛ eſt talis perſona cui veriſimiliter donaſſet quãuis non fuiſſet rogatus: et ipſe proteſtatur quod non vult de ſuo largiri. arg. ff. de proba. l. ꝓcula. nõ tñ ſufficeret ſola proteſtatio: argu. ff. de le. iij. l. cum quis. § item. ⁊ de proba. l. qui tantũ. ¶ Sexta cautela eſt: ſi pater inſtituat aliqueʒ ⁊ inſtitut⁹ accommodet tacitã fideʒ de reſtituẽdo ſpurio: quia tunc poterit ſpurius deferre fiſco et lucrabitur dimidiam hereditatis. aliã dimidiã habebit fiſcus. ff. de iur. fiſci l. edicto. in ꝓn. et § ad heredes. ⁊ l. ſenatus. § ſenatus. ſm Uber. de bo. et ita videtur velle glo. in l. j. co. titu. ſed dicit prefatus do. Lud. qđ nõ arbitratur hoc indiſtincte procedere: aut enim eſt natus ex inceſtuoſo coitu: aut ex alio: primo caſu primo inſtituit ſuccedentes ab inteſtato de quibus fit mentio in. l. ſi quis inceſti. C. de inceſt. nuptiis. et tunc habet locum quod dictum eſt: qꝛ aufertur ab illo accommodante tacitã fidem tanꝗ indigno: aut inſtituit alios quã illes de quibus ibi habetur: ⁊ tũc qꝛ nõ hʒ teſtator cũ eis teſtamẽti factionẽ non auferetur ab eis tanꝗ indignis: qꝛ nõ poſſunt eſſe heredes: vt requiritur. ff. de iur. fiſ. l. eius qui delatorẽ. in fi. eſt ergo pro nõ ſcripto: ⁊ ſic nõ applicatur fiſco: ſi non applicatur fiſco nõ hʒ locũ delatio: vt eod. ti. l. ſi metalluʒ. ſi vero ſit natus ex alio coitu: tũc hʒ locũ qđ dictũ eſt ſ. ſm Uber. ſed periculum teſtatoris eſt ne ab alio preueniatur in deferendo: puta ab ipſo herede tacite rogato vel ab alio: quia tunc ſpurius nihil haberet: vt habetur in l. j. in princip. co. tit ⁊ quãuis nõ preueniatur: ⁊ tñ nõ cõſulitur ei plene: qꝛ tunc non haberet niſi dimidiam. ¶ Septima cautela eſt: qđ ſi ſpurius cõtrahat ſocietatẽ omniũ bonorum cũ aliquo: et pater illi ſocio mutuet magnã pecunie quãtitatẽ: et poſtea ei liget liberationẽ: tũc illa liberatio ꝓſit illi ſpurio quãtũ ad dimidiã illi⁹ quãtitatis ff. de libe leg. l. ſi is qui duos. ſm Uber. et Dy. ibi idẽ eſt dicendũ ſi illũ ſociuʒ heredẽ inſtituat: nam tunc hereditas acquiritur ſocietati. ff. pro ſocio. l. ſi ſocietatem vniuerſorum. ⁊ ſic ſpurius habebit dimidiam: et poteſt eſſe ratio: quia nec hereditas: nec liberatio relicta ſocio queritur ſocio ipſo iure: ſed queritur ſocio: ⁊ poſtea venit cõmunicanda tanꝗ ſit de bonis ſocij. probatur in. d. l. ſocietatem. ⁊ ꝑ glo. codẽ tit. l. iij. § cum ſpecialiter. Spurius ergo his caſibus nõ capit de bonis teſtatoris: ſed de bonis ſocij: quod põt. vt eſt glo. in auſ. quibus modis natu. ef. ſi. ſui. § fi. ⁊ hanc cautelaʒ dicit Bar. eſſe bonam niſi appareat fraus ſm ea ꝗ not. Barto. et docto. in. l. ſi poſt contractum. ff. de do. ⁊ dicit do. Ludo. quod preſumet fraudem in dubio: maxime quia non po

> a ¶ Societate. ad de Alex. i. l. iij. § incertam. in iij. col. verſi. extra glo. de acqui. poſſeſſio. ¶ Societas hʒ ius fraternitatis l. veruʒ. in prin et ibi Bar in. j. not. ff. pro ſoc. ꝑ ſpec. de iudi. § ſpãlis ꝟo. ad fi. et gl. in. l. fin. C. de poſi.

teſt dici q̃ ſocius donet de ſuo proprio: quia cogitur cõicare: ergo nõ donat. ff. de re iudi.l.donari.ideo potius dicit̃ acquiri filio per interpoſitã perſonam mediante iudicio teſtatoris: q̃ eſt prohibitum per predicta: ideo iſta cautela nõ videt̃ eſſe tuta ſm eum. ſed Bal. in.l.j.in.xiiij. q.C.pro ſocio.tenet indiſtincte predictã cautelam:⁊ dicit eã eſſe bonã. Sed circa eam poſſet dici quod ſit cõſideranda perſona ſocij: an pater ſpurio reliquit: quia ſi erat amicus patris cui veriſimiliter eſſet etiam exiſtente ſocietate cum filio relicturus:⁊ tunc indiſtincte predicta cautela ſit vera: quia ceſſat omnis ſuſpitio preſumptionis. argu.l.ſi.plures.§.in arrogato.ff.de vulg.⁊ pupil.ſed ſi nulla affinitas coniunctio vel amicitia eſſet cũ illo ſocio: tunc ego crederem dictam cautelã non ſufficere:⁊ tunc diceretur filius ſocio acquirere potius ab ipſo patre per interpoſitam perſonã quã a ſocio ſuo vigore ſocietatis per predicta. ¶ Octaua cautela eſt: q̃ pater inſtituat filium ſpurium cum capere poterit que inſtitutio valet.ff.de heredi.inſti.l.in tempus.⁊ eſt gloſ.in.l.ſicut.ff. quibus modis vſufruc. amit. Nam tunc pendente cõditiõe petit inſtitutionem ⁊ bonorum poſſeſſionẽ ſm tabu.l.ij.§.ſi ſub conditione.ff. de bo. poſ.ſm tabu. ſm Bal.in.l.ſi.C.de his qui ſunt ſui vel alie.iur qui dicit ſe ita multoties conſuluiſſe. ſed ſm domi. Ludo. tunc conceditur ſm tabu inſtitutio quãdo poteſt ab inteſtato ſuccedere: vt dicitur ibi notabiliter vt hic. ¶ Nona cautela eſt: quod de iure canonico poſſunt relinqui alimẽta ſpuriis [a] extra de eo qui duxit in ma.quã pol.per adulte.c.cũ haberet. q̃ relinquat pater filio ſuo vnum fundum pro alimentis:⁊ poſt eius mortem ſpurij relinquat eius filiis ⁊ heredibus illum fundum.ſm Bart.in.l.ſi.ff.de his quibus vt indig. q̃ etiam eſt verũ niſi excedat magnam quantitatem reſpectu alimẽtorum q̃ tunc preſumetur fraus. ¶ Decima cautela eſt: q̃ pater inſtituat aliquem et grauet eum vt det ſpurio cẽtum.ff.de iure fiſci.l.ſi ita fidei. ſm Dyn.ſed Barto.dicit hoc eſſe contra tex.l. quod conditiones.ff.de dona.cauſa mortis. nam illud non remanet apud ſpurium: ſed aufertur ab eo tan.ꝗ ab indigno/⁊ applicatur fiſco: vt.ff.de conditione ⁊ demonſtra.l. heres me⁹. ſm Bald.in.l. ſocium qui cum.in apoſtil.ff.pro ſoc. ⁊ recitat Ricar. de malũ. tenere cum Dy. ⁊ reſpon-
2 det† quod quãuis ſpuri⁹ non poſſit aliquid habere ex re patris: tamen poteſt aliquid propter rem patris.ff.de pecu. leg.l.eo tẽpore in fi.ff.de edil edic. l.cũ aũt.§.item ſi legatũ. ⁊ de coniun. cũ eman.li.l. j.§. tũc videamus.⁊.C. de aduo.diuer. iudi l.fori. et dicit domi. Ludo. q̃ hoc putat eſſe verum: q2 non reperitur expreſſe prohibitum: ergo videtur conceſſum.l. nec nã.§. ſed quod eis.ff.ex quibus cau. maio.⁊ in.c.inter corporalia. de transla.prelato.et vide gloſ.in auẽ.qui.mo.natu. effi.ſui.vel alie.iur.§.fina. Nec obſtat.l. q̃ conditionis: q2 ideo inſpicitur: an ſi quid ad eum puenerit directe vel indirecte hic: aut de eo qui eſt incapax ratione delicti teſtatoris: ideo nõ inſpicitur: an ad eum aliquid pueniat: ſed in materia teſtatoris ſufficit quod bona ſua ad ſpurium nõ perueniãt:⁊ hoc pcedit niſi mãifeſta fraus appareat: vt quia hereditas valebit centum ⁊ eũ rogauit vt tantũdem redderet. et ita poteſt intelligi.d.l. quod conditionis. ¶ Undecima cautela eſt: ſi habet pater amicum de quo confidat eũ inſtituat ⁊ nihil aliud dicat: ſez ex-

a ¶ Spurius. adde Anto. roſel. in arbo. cõſang. vi. col.

preſſe: ſed inter ipm̄ ⁊ euʒ
roget vt filio reſtituat. nā
tunc poterit ille reſtituere
ſpurio: qꝛ non poterit pro- 3
bari eum fuiſſe rogatum.
nec etiā fraus preſuma-
tur: quia non apparet ꝙ
fuit rogatus tacite vel ex
preſſe: imo videtur potiꝰ
de ſuo largiri: nec eſt verū
ꝙ ſi reperiantur bona pa
tris poſſidere p̄ſumatur
fraus: vt. l. j. C. de natu. li-
be. quia illud nō procedit
niſi oſtēderetur ipm̄ poſ-
ſidere interueniente iudi-
cio vel volūtate patris: et
ita poteſt intelligi. d. l. j. ſʒ
certe ſm do. Lud. hoc tē-
dit ad interitū ſalutꝫ eter- 1
ne: qꝛ q̄uis probari non
poſſit: tamen eſt fraus. et
tam rogans q̄ rogatꝰ te-
neretur in animā ſuā ad
ſatiſfaciendum venienti-
bus ab inteſtato qui eis a
auferūt hereditatem que
eis de iure debebatur: et
ideo melius eſt ſm euʒ ꝙ
inſtituat illuʒ amicū ſuū
et nihil aliud dicat: ⁊ ille
poterit ſpurium inſtitue-
re. et hoc approbat Spe.
in ti. de ſucceſ. ab inteſta.
§. j. ver. ſʒ quid ſi pater. et
eſt communis cautela ſʒ
Ludo. qui dicit ꝙ raro re-
periuntur amici qui reſti
ſtituāt nō rogati. ¶ Duo-
decima cautela eſt ꝙ pa- 1
ter in teſtamento dicat q̄-
liter eſt cōtentus ꝙ filius
ſuus etiā poſt mortē ſuaʒ
poſſit legitimari. nam tūc
propter cōſenſum patris
etiam eo mortuo filius po
teritꝰ legitimari ⁊ patri ſuc-
cedere etiam extantibus
alijs liberis: vt not. Bart.
⁊ etiam docto. ibi in. l. gal
lus. §. ⁊ quid ſi tantum. ff.

a ¶ Mā
dauit ⁊c.
Mandās
delictū po
teſt reuo-
care man-
datuʒ: ſed
dʒ intima
re reuoca-
tionē man
dati: ⁊ cō-
tra quem
mādauit:
vt ſibi ca-
ueat; tali
alr̄ tenet
ſm Bal. in
l. mādatū
ad finē. C.
manda. et
Inn. in. c.
ad audiē-
tiā. de ho-
micidio.

de liber. ⁊ poſthu. et poſtea dicat: et ego
inſtituo filium meum ſpurium in toto vł
in parte: prout voluerit eum capere po-
terit. † nam talis ſubſtitutio facta ſub ta
li conditione valet: vt eſt caſus in. l. in tē
pus. in princip. ff. de heredi. inſtit. et hoc
modo valebit inſtitutio et filius etiam
poſt mortem patris poteſt ſe facere legi-
timari et ſuccedet: et iſta eſt optima et
tutiſſima cautela pro illis qui habent fi
lios vel coniunctos rebelles quos vel-
lent heredes inſtituere ne fiſcus ſucce-
dat: dicunt tm̄ inſtituo talem ſi ⁊ quan-
do peruenerit ad gratiam domini: quod
bene no.

xxxix.

¶ Cautela ad excuſandum mandantē
cōmitti delictum qđ mādatarius dicat
ſe cōmiſiſſe delictū exequēdo mandatū.
☞ Confeſſio matrimonij ficta a deli-
cto non excuſat.

VIdimus quāplures ca-
ſus in quibus quis po-
teſt liberari a morte: hic
adde vnuʒ alium. Nam
ſi quis mandauit a titio
vt interficeret gaium et
interfecit: ſi titius dicat
ꝙ hoc nō fecit exequēdo
mādatū: ſʒ motu ꝓprio: qꝛ erat ſuꝰ p̄n-
cipalis ⁊ capitalis inimicus. nam ei cre-
dendū ſit in excuſatione mādātis. ⁊ mul
ti doctores mouerunt hanc queſtionem
extra de homici. ad audientiam. ⁊ clare
non reſponderunt. Tu dic ꝙ eſt recurrē
dum ad cōiecturas ⁊ in dubio preſumi-
tur contra mandatarium: vt. l. ſepe. ff. de
verborum ſigni. nec eſt bonum teſtimo-
nium delinquentis: vt. l. fi. de accu. Gloſ.
tamen dicit in ſimili caſu. † ꝙ ſi quis de-
prehendatur cum aliquibus ⁊ confitea-
tur ꝙ prius contraxerant matrimoniū
adinuicē ⁊ ſe excuſant: vt eſt glo. in. l. pe.
C. de fideiuſſo. Sed in hoc credo ꝙ inſpi-
ciantur cōiecture: ⁊ quia ficta matrimo
nij cōfeſſio non excuſaret. ar. ff. de dona.
l. donationes in concubinā. in princi. ita
not. dicit Bal. in. c. j. §. in reuerti. in. v. co.
titu. de pace iur. fir. in vſi. feu. Ex quo ſu
mas cautelā ꝙ ſi aliquis accuſatur qđ
mādauerat homicidiū cōmitti: ſi cōmit-

tens erat inimicus capitalis occiſi: ita q̄ veriſimiliter eū occidiſſet propter ſuā inimicitiā z q̄d ipſe examinet et deponat ſi verū eſt q̄ ipm̄ interfecit nō ꝓpter mādatū ſed ꝓpter inimicitiā ꝓpriā ⁊ mandans liberabit: quod bene nota.

xl.

¶ Cautela in fauorem illius quū mādato alterius occidit alterū quod mitiget eius pena.

1 ☞ Damnatus in metallum mori ciuiliter dicitur.

Nota q̄ licet mandatū in delictis nō excuſat in totū: tamen mitigare facit penam: q2 ſi q̄s ex mandato dn̄i aliquē interfecit damnat in metallū: † et 1

1 morti ciuili traditur: vbi ſine mandato morti naturali traderet: vt eſt caſus in .l. ſeruus. C. ad legē iulia. de vi fac. .l. grachus. C. de adulte. q̄d no. propter eū qui mandato tyranni aliquē occidit. nā licet non excuſet: pena tn̄ mitigabit: q2 morti naturali non tradet ſm̄ Bar. et Saly. in d. l. ſeruos. q̄d no. vt ſcias adiuuare illos qui interficiūt hoies de mandato dominorum ſuorum.

xlj.

¶ Cautela ad compromittendū vel trāſigendum ſuper rebus deciſis per ſententiam. 1

1 ☞ Iuramentum ſeruari debet: ſi poſſit ſine interitu ſalutis eterne.

Poteſt adhiberi mod⁹ ⁊ cautela tranſigendi et faciendi compromiſſum ſup reb⁹ iudicatis: ⁊ ſic. ſup rebus deciſis hoc modo ſcilicet ſi dicatur in cōpromiſſo vel in tranſactione q̄d ſit cōpromiſſum vel tranſactio de omnibus preſentibus et que in futurum fieri poſſent: intelligit ſuper omni eo ſup quo fuit arbitratū vel tranſactū. nā hoc mō faciēdo cōpromiſſum vel tranſactio valebit ſup rebus deciſis. ⁊ ita not. Ange. in l. j. ff. de tranſac. l. nā hi .§. ſed cū licet. eo. ti. niſi lex ꝓhibeat fieri tranſactionē. nā tunc nihil opabit fingere lites: vt in d. §. ſed cū licet. ⁊ ibi de hoc no. Ang. ⁊ de hoc etiā dic vt ibi per doc. et in .c. expoſita. de arbi. ¶ Scd̄o mō pōt fieri compromiſſū ſup re deciſa in trāſactiōe ſi cōpromittētes vel exigētes iurēt ſtare omni eo q̄d trāſactū vel arbitratū fuerit p arbitratores ſm̄ Barto. ⁊ doc. no. in. l. ſi q̄s maior. C. de trāſac. † ⁊ h̄ opat virtus iuramēti q̄d dz ſeruari ſi poſſit ſine interitu ſalutis eterne: vt in .c. cū contingat. de iureiur. 3

xlij.

¶ Cautela p cōiunctis in actu carnali illicito ſi volūt euitare iudicis condēnationem.

1 ☞ Iuramentum quo caſu delicti penam euitare poſſit.

Aliquādo cōtigit q̄ duo .ſ. maſcul⁹ et femina cōiūgātur, i actu carnali q̄mō erāt cōiuges: ſz eſſe pn̄t ⁊ accuſant: vel iudex pcedit ↄtra ipos: cautela eſt ſi volūt euitare cōdemnationē. † q̄ iurent q̄ ante coitū clā ↄtraxerūt: ⁊ ꝓpter hoc euitabūt cōdēnationē: vt eſt glo. no. in. l. pe. C. de fideiuſſo. ⁊ ibi per doct. ⁊ per Bald. in. l. vnica. C. de cōfeſ. 1

xliij.

¶ Cautela qūo debeant interrogari teſtis. a

1 ☞ Teſtis deponens per verbum credo regulariter non probat.

2 Teſtiū interrogationes ſolent fieri ad illius inſtantiam: contra quem teſtes examinantur.

Tu ſcis † q̄ qui deponit p verbum credo: licet regulariter nō pbet: vt h̄r in. c. cū cauſam. vt teſti. et 1

a ¶ Interrogari teſtis. interrogatiōes teſtiū qūo fiāt. glo. ordi. in. c. preſentiuz. de teſti. in. vj. et in ſpec. de teſte .§. iam de interrogatorijs. ꝟ. habita ergo. et ibi bal. i addi. ꝟ. interrogatorium. ⁊ Jo. and. in. d. c. pſentiuz pe. colū. in nouella. et plene per Abb. in .c. cū cauſaz de teſti.

¶ Interrogatio ſiēripōt hoc mō: vcz ſi non credit de tāto. dicat de quāto. Bal. in l. ſi. v. colū. C. de fidei cōmiſſ.

l.teſtiū.co.tit.tū ſi teſtis cōcludit rationē
contingentē neceſſario probat: vñ teſtis
interrogatus ſup mutuo dixit.credo qd
mutuauit: qūo ſcis.rñdit q2 pñs fui ⁊ vi=
di numerare: vz eius dictu3: q2 attendit
ratio) que limitat dictū: vt.l.eius dictu3.
ff.de pact.⁊ habet in.l.eius ſolā.C.de te=
ſti.⁊ ita tenet Bal.in.l.cōuenticulā.C.de
epiſco.et cle.et in.l.data opera.C qui ac
cu.non poſſ.Et ideo tu qui es examina=
tor teſtiū pro amico: ⁊ vides teſtē produ=
ctum per partē aduerſam: ⁊ interrogat
per collegam tuū etiā examinatorē tuū.
ſi teſtis deponat p verbū credo q examī=
nator contra quem teſtis producit: dicit
non curo q fiat alia examinatio: q2 ſatis
bene deponit: nam tale teſtimoniū nō va
lebit: q2 deponit ſolūmodo de credulita=
te: et ideo ſis informatus qñ producunt
interrogatoria tua: vt dicas in rubrica
interrogationū ſi teſtes examinati dicāt
ſe in his ſcire vel credere ita eſſe vt in ca
pitulis continet ne fiant alie interroga=
tiones ſeu non interrogentur vlterius.
nam hoc caſu non debebit interrogari
2 teſtis qui depoſuit ſe ita credere: † q2 in=
terrogationes ſolēt fieri ad inſtantiā il=
lius contra quē teſtes examinant: vt ha
betur in.d.c.cū cauſam.⁊ in.c.per tuas.
de teſti.quod bene no.

xliiij.

¶ Cautela quomodo ab executione nec
a pnunciatione de exequendo nō poſſit
appellari ⁊ quando poſſit.

1 ☞ Exceptio ſup executione oppoſita
audiri debet.

2 Judex reijciendo exceptionē quā reijce=
re non debet modum excedit.

NOta qd licet ab executione
ſnie que ē facti nō poſſit ap=
pellari: vt in.l.ab executore
in prin.ff.de appel.et in.l.ab
executiōe.C.qñ appel.nō re.
⁊.ij.q.vj.§.ſunt quoq.ver.ab executiōe.
⁊ habetur in.c.nouit.extra de appel tñ a
pronūciatione de exequēdo pōt appella
ri: vt eſt glo.in.d.l ab executore.in princ.
⁊ ibi no.per doc.⁊ ideo ſumit in practica
cautela q quādo ſnia eſt lata pro te que
tranſiuit in rē iudicatā q realiter eā exe
qui facias ſine aliqua pnūciatione hoc
mōve3: q2 iudex dicat q exequēdo ſnīa3
cōcedit victori familiā ⁊ miniſtros ſuos
ad capiendū debitorē et pignora: vel ad=
mittendū vincentē in poſſeſſione. ita di=
cit Ange.de peruſio ſe multis vicib9 pro
curaſſe i.d.l.ab executore. q2 tūc ſm oēs
nō poterit appellari.et idē etiā tenet do.
Angel.de are.in.d.l.ab executore.in pn.
qd not. ¶ Regulare eſt q ab executione
ſnie non pōt appellari: vt dixi in prece=
1 denti cautela. ¶ † Querit nunqd ſit ali=
qua cautela pter quā poſſit appellari
qñ iudex eſt cautus: q2 nō vult pnuncia
re ſimplr exequat ſniam vt dictum eſt in
cautela precedenti.dicas q ſic.nā tu qui
es aduocatus rei: ⁊ vis appellare debes
appellare: tuā exceptionē: ⁊ ſi ea non ob=
ſtante exequit.poteris ex hoc capite ap=
pellare: quia iudex debuit audire exce=
ptionē in executione ⁊ ea nō obſtāte pro
nunciare ſniam exequendā eſſe: alr dice
retur excedere modū: ⁊ ſic poſſes appel=
lare p.d.l.ab executore.imo dico pl9 ſm
Ang.i.d.l.ab executore.q ſi ex forma ſta
tuti nō poſſit appellari ab executiōe non
poſſit appellari a pnūciatiōe ab exequē
do vt eſt Peruſij: cautela ē q tu aduoca
tus rei ſi vis appellare opponas ſm An
gel.in.d.l.ab executore.aliquā exceptio=
nem ad impediendū executionē: ⁊ ſi iu=
dex pnunciabit ſniam vl inſtrm exequē
dum appellabit ex hoc capite: q2 reijcie
do tuas exceptiones modum excedit in
2 exequēdo. † Nam iudex reijciēdo exce=
ptionē quā nō debet reijcere modū exce=
dit: vt dicit gloſ.in.d.l.ab executore.in ※.
excedat.⁊ ideo hoc caſu non eſt phibita
appellatio ab exceſſu: vt.d.l.ab executo=
re.⁊ dixi in precedenti cautela.quod ſin=
gulariter not.

xlv.

¶ Cautela ad inſtruēdū iudicē ꝯtra ap=
pellantē friuole cauſa differēdi iudiciū.

1 ☞ Judicis ſimplex admonitio vim p=
emptorij habet: ⁊ iuſſum in vera ꝯtumacia
cōſtituit: adeo q poſtea ſi cōparuerit
appellare non poterit.

SI vis illaqueare appellantē
cauſa differēdi iudiciū: tu iu
dex potes vti multis caute=
lis. ¶ Et prima cautela ē qd

ſi appellans comparet infra terminum
et petat apoſtolos in debita forma re=
ſpōdeas ⁊ dicas:ego nō poſſum nūc tibi
tradere:venias die vltima termini in ta=
li hora:puta decima octaua. nam tūc ſi
non venit et non cōparet appellans illa
hora corā dicto iudice a quo pro dictis
a apoſtolis appellatio manet deſerta^a :nec
excuſabitur ſi ante cōparuerit ſiue poſt
vt in clemē.q̄uis.de appel.⁊ ita dicit do
mi. Matth.de mathe.in ſuis ſingu.nota=
bi.in nota.xxij.qđ incipit. Nota practi=
cam qua vti pōt iudex. ¶ Scđa cautela
eſt:q̄ iudex aſſignet ſibi appellanti ter=
minum cōpetentē infra quē appellans
iter arripiat cauſa proſequende appella
tionis.nam ſi eo lapſo nō incepit iter ar=
ripere:appellatio erit deſerta : vt eſt ca=
ſus in.c.peruenit.ij.de appel.⁊ in.c.cum
cauſa.de re iudi.⁊ ibi no per docto.in.c.
perſonas.et in.c.ex inſinuatione.de ap=
pel ⁊ vide not.per do. Matthe.in.d.xxij.
no.⁊ idē etiā not.per oēs doc.legiſtas in
l.preſes.C.de appella. ¶ Tertia cautela
eſt:q̄ iudex a quo aſſignet certum termi
num non cōpetentē infra quē appellans
ſe tenet̄ preſentare iudici ad quem:qđ ſi
non fecerit appellatio erit deſerta:vt eſt
caſus in.c.perſonas.de appel.⁊ ibi not.
per doc.⁊ in.d.c.ex inſinuatione.eo.titu.
et.d.l.preſes.C.de appel. ¶ Quarta cau=
tela eſt:q̄ iudex a quo eſt appellatū aſſi=
gnet ⁊ figat terminū appellāti infra quē
preſentet apoſtolos iudici ad quem q̄ ſi
non fecerit appellatio deſerta habebit̄:
vt ꝓbatur per tex.⁊ gloſ.et ibi habet̄ per
doc.in.l.preſes.C.de appel.⁊ ita etiam te
net do. Matthe.de mat.in ſuo notabili.
xxij. ¶ Quinta cautela eſt: q̄ iudex a
quo aſſignet certū terminū infra quē ap
pellans debeat facere fidē iudici a quo:
q̄ ſe preſentauerit corā iudice ad quem
infra terminū ſibi ſtatutū vt dictū eſt in
precedentibus cautelis:qđ ſi appellans
non fecerit ſm cōem ⁊ verā opinionem
doc.appellatio non erit deſerta:q̄ nō re=
peritur iure cautum:ſed tamen iſta aſſi=
gnatio termini habebit iſtum effectum
q̄ iudex a quo poterit ſententiam ſuam
exequi:nec vnq̄ retractabitur executio
niſi demum lata ſententia in cauſa ap=
pellationis ſi iudicatum
fuerit bene appellatum ⁊
male iudicatū.ita ſingu=
lariter dicit Federicus de
ſenis in conſilio ſuo.xxij.
quod omnino vide. ⁊ idē
tenent docto.in dicto cap.
perſonas. et in.c.ex inſi=
nuatione.de appellatio ⁊
idem tenet do. Ludoui.de
roma.l.cxlj.ſingulari. qđ
ꝑpetuo no. ¶ Sexta cau
tela eſt: q̄ per iudicem a
quo prefigatur certus ter
minus competens ad pro
ſequendum appellationē
quo elapſo ſi non fuerit
proſecuta rata manet ſen
tentia ⁊ iudex a quo pote
rit eam executioni man=
dare:nec tractare poteſt:
vt eſt caſus in.c.cū ſit ro
mana.extra de appella.⁊
habetur in.c.cū cauſam.
de re iudi ⁊.c.ex inſinua=
tione.de appellat̄.et in.l.
preſes.C.eodem titu.per
do. Lud.de roma.in.clxx.
ſingulari.et per dominū
Matthēū de mat.in.xxij.
notabili.et intellige pro=
ſecutionem appellatiōis
finiende:quia talis termi
nus non poteſt aſſignari
per iudicem a quo. et in
dicto.c.ex inſinuatione.⁊
not.gloſ.ordinaria in di=
cto capi.cum ſit romana.
ſed intellige de termino
appellationis proſequen=
de vel inchoāde:vt eſt ca=
ſus qui ita debet intelligi
in dicto.c.cū ſit romana.
et in dicto.c.cum cauſa.⁊
intellige omnes p̄dictas
cautelas quādo iudex a
quo detulit appellationi:
alias autem ſi nō detuliſ=
ſet:ſed incepiſſet ꝓcedere
poſt appellationē interpo
ſitā nō poſſet aſſignare ali

a ¶ Deſerta. Appellatio deſerta cēſet̄ ꝑ lapſū termini dati ad ſe p̄ntādum corā iudice ad quē.l.ij.§.fi.C.de tēpo.appel.bal.⁊ do.i l.p̄ſes.i ꝟ.pone iudex a quo C.de ap.c.ſepe.eo.ti. Itē ſi apl'i īfra terminū nō petant̄.bar.i l.j.in ꝟ.q̄ro qđ ſi iudex.ff.de lib.dimi.

quem de predictis terminis: vt ſingul'r not. Inno. in. c. fi. extra de accu. ⁊ do. Lud. de ro. in. clxv. ſingulari. ⁊ habetur in. d. c. cuꝫ ſit romana. per doc. ¶ Septima cautela eſt: ꝙ ille q̃ a credit habere ſententiam pro ſe faciat quod iudex admoneat partem vt cõpareat in tali termino ad audiẽdũ ſentẽtiã: q2 ſi nõ cõparebit in termino ⁊ feratur ſnia ille admonitus p iudicẽ non poterit appellare. † Et eſt rõ: q2 ſimplex admonitio iudicis hꝫ vim perẽptorij ⁊ conſtituit iuſſum in vera contumacia adeo ꝙ nõ poterit poſtea appellare ſi comparuerit: vt eſt glo. valde no. in. l. ij. C. quomodo ⁊ quãdo iu. q̃ ita vult per illuꝫ tex. ⁊ ibi hoc no. ſingulariter Ang. qđ perpetuo tene menti.

a ¶ Priuilegiũ. Priuilegium. ſpale non cenſet reuocatũ p gñalẽ reuocatiõeꝫ ꝑuilegiorũ. glo. ſingu. in l. de curionib⁹ C. de ſilẽti. li. xij. ⁊ ſentit Bal. i. l. nõ plures de ſa. ſan. ec. ⁊ in. l. j. C. de iuſti. C. cõpo. ⁊ l auſ. habita. l ca. ne fil. p pre. ⁊ i. l. ij. j. col. ff. de cõſti. ꝑn. ⁊ and. Bar. cõſil. ſcpſit. vij. col. qđ eſt cõſil. ciiij. Alexã. iiij. pte. ⁊ Andre. barb. in ꝯſi. vlti. in. d. iiij. pte. ad fi.

xlvj.

¶ Cautela ꝙ valet p̃ſcriptio cum mala fide.

☞ Poſſeſſor malefidei nullo tpe preſcribit.

Vidim⁹ † in. c. fi. de p̃ſcri. qđ poſſeſſor malefidei nullo tpe p̃ſcribit. ⁊ iſtud debet obſeruari etiã in foro ciuili ſm verã opi: vt ibi dixi. ſed cautela eſt ſm bal. ad hoc vt aliq̃s laicus poſſit preſcribere etiã cũ mala fide: ⁊ ꝙ oẽs preſcriptiones ſint licite ꝙ fiat ſtatutũ in ciuitate generale ꝙ oĩa ſtatuta loquẽtia de p̃ſcriptionibus habeãt vim cõtractus ⁊ cõſenſus vtriuſqꝫ partis: ibi nõ poteſt dici ꝙ ꝓprie ſit malafides. ff. de re iudi. l. non fraudã tis. facit. l. cum donationis. C. de trãſact. et probabiliter anima ſaluatur ⁊ voluntas ciuiũ ⁊ bonũ publicum obſeruatur. et hoc conſiliũ eſt de ingenio meo ita dicit Bal. in. d. c. fi. de preſcrip. vbi vide. a

xlvij.

¶ Cautela ad hoc qđ priuilegiũ a nõ intelligatur reuocatũ per legẽ generalem illius qui illud ante conceſſit: ſcilicet qđ annectatur ⁊ incorporetur ſtatutis.

☞ Priuilegium principis ſtatutis additum quam efficaciam habeat.

Domini et principes ſepenumero cõcedunt priuilegia immunitatis ⁊ exemptionis alicui benemerito de re publica ⁊ ꝓceſſu tẽporis per legẽ generalem caſſant ⁊ annullãt oĩa priuilegia exemptionis per eos ꝯceſſa. Cautela eſt ꝙ nõ poſſit reuocari: veꝫ ꝙ faciat inſeri in libello ſtatutoꝝ ciuitatis qñ ei cõceditur hoc ꝑuilegiũ: ⁊ hoc dꝫ inſeri qñ reformãtur ſtatuta. vel ſi nõ reformant dicet †: ⁊ hoc ꝑuilegiũ addat ſtatutis noſtris ⁊ ꝓ ſtatuto ẽt intelligat. nã hoc caſu qñcũqꝫ dñs vel princeps caſſaret oĩa ꝑuilegia: tñ nũqꝫ de iſto itelligat i ſtatutis inſerto niſi de eo fieret expreſſa mẽtio. iſtđ ꝓbat ꝑ gl. in auſ. qua in ꝓuincia. C. vbi de cri. agi opoꝛ. ⁊ ibi hoc tꝫ do. Pau. de caſt.

xlviij.

¶ Cautela ad hoc vt quis ſemper teneatur de caſu fortuito.

☞ Cõductor ſimplex regulariter quo tempore penſionẽ ſoluere nõ teneatur.

Regula † eſt ꝙ ſimplex conductor nõ tenet tpe guerre ſoluere penſionẽ: ſed nõ poteſt recipere fructus. vt l. item queritur. §. exercitu. ff. loca. idem qñ nõ põt recipere propter aliquam tempeſtatem. l. ſi merces. §. vis maior. eo. titu. ⁊ l. ex conducto. §. j. Idem quando ex alia cauſa ſimili percipere non poteſt: puta propter ſterilitatem: vt. l. ſi vno. in princi. eo titu. et in. c. ꝓpter ſterilitatem. in princi. extra de loca. ſed de libellario dubium eſt: ſed veritas eſt quod non tenetur: vt no. in. l. j. C. de iure emphi. per doct. et in dicto. c

propter:

propter ſterilitatem. Sed cautela eſt: q ſine dubio in omnibus predictis caſ. b teneatur indiſtincte tam cõductor ꝙ libellarius ad ſoluendũ penſionẽ ſi inſtrumento locationis renunciatũ eſt per conductorẽ vel libellarium ſeu emphiteotã exceptione doli mali cõdictione ſine cauſa etiã iuſta. Et cũ cõſilio quo cõductor vel libellarius ſe tueri poſſet a pſtatione pẽſionis. nam tunc tenetur ad ſolutionẽ 1
mercedis etiã ſi guerra ſupueniat poſt locationem ſm Albe. de roſa. qui dicit ſe obtinuiſſe coram collegio pergamenſi: vt ipſe not. in l. item queritur. § exercitu. 2
ff. loca. et ita dicit in lombardia obſeruari: quod nota bene.

xlix.

a ¶ Cautela qñ inſtantia perit q reiterentur omnes termini.

2 ☞ Inſtãtia cauſe pncipalis de iure canonico nuꝙ perit. ſec tñ de iure ciuili.

1 Licet de iure canonico inſtãtia cauſe pncipalis nunꝙ pereat: vt in c. pen. extra de iudi. tamen de iure ciuili in cauſis ciuilib perit trienio: in criminalib bienio. ita q nec de cõſenſu partiu poteſt prorogari: vt eſt caſus in l. properandum. in prin. et ibi no. C. de iudi. intantu q perempta inſtantia pereunt omnia acta vſq ad litem cõteſtatã et multa que fiunt poſt litem cõteſtatam: vt habet plene per Bart. in l. cũ lite mortua. ff. iudica. ſol. et no. in l. pperandum. in prin. et ſic eſt neceſſe de nouo incipere proceſſu: vt in dictis iuribus habetur. Sed tu adde hanc cautelam b q partes ſibi promittant adinuicem per ſolemnẽ ſtipulationẽ et etiã per iuramẽtum q ſi trienniũ laberetur anteꝙ cauſa expediat q vnico cõtextu actor et re teneant pducere libellum et rñſiones et replicatiões et oia acta ſigillatim de nouo ſm l. quenam. cũ ibi no. per glo. Bar. et doc. ff. de procurato. nam tunc licet inſtantia dicatur perempta iure: nullus tñ in expenſis cõdemnabit: ſed proceditur in iudicio de nouo. et ſi dicat cautela non prouidet vt inſtantia non pereat. iſtud eſt fatendũ: tñ prouidet ſm intentionẽ partiu. ſ. pter expenſas. et ne de nouo habeat facere ſingula acta de tempore ad tẽpus ſicut facta fuerunt in prima inſtantia: qđ bene no. q ita ſepe practicaui.

l.

¶ Cautela q nõ reſpondens poſitionibus nõ habetur pro confeſſo.

1 ☞ Poſitionibus non reſpondens regulariter pro confeſſo habetur: licet ſententia requiratur.

2 Queſtio generalis eſt illa: que omnia capitula complectitur.

1 Licet q non reſpõdet poſitionib regulr habetur p cõfeſſo: tamen requirit ſentẽtia ſuper hoc: vt in c. ij. de confeſ. lib. vj. et l. ij. § q ſi actor. C. de iura. calum. Aliquis non reſpondet poſitionibus eſt ne aliqua cautela q ipſe non ſuccumbat. Dicas q quidam aduocatus adhibuit hanc cautelam cum clientulus ſuus debebat haberi pro confeſſo: quia non reſpondit poſitionibus. nam fecit cauſam cõmitti cõſilio ſapientis ſub hac forma que eſſent partes iudicis in diffiniendo: et quia non erat pronunciatum q poſitiones haberentur pro confeſſatis: non potuit conſultor conſulere ſuper eius poſitionibus tanꝙ confeſſatis: et ſic ſtetit actor abſq pbatione ex forma cõmiſſionis cũ nihil nocuerit eũ reſpõdiſſe: et ideo tu aduocate partis alterius eſto caut ne clẽtulus circũueniat in forma puncti quando

a ¶ Inſtãtia perit. quattuor modis ſci. lapſu tẽporis. Itẽ ſi abſoluitur re ab obſeruatione iudicij ante terminu. Itẽ per renunciationẽ lit. Ite ſi remittãtur. Bald. in mar. h. inſtantia. verſi. ij.

b ¶ Adde hanc cautelam. Inſtantia ſi peat cautela eſt q de nouo agatur: et oia acta vno ictu repetant. Bar. in l. pperãdũ. in prin. C. de iudi.

a ¶ Poterit capi. Captura debitoris regulariter fieri pōt niſi ſit femia vel in domo: ſꝫ p̄cedēte citatione. Bar. in. l. cōſentaneum. iij. col. C. quomodo. ⁊ qñ iu. verſ. contra hoc oppo de lega. j.

¶ Captura i ꝓpria domo debitoris ꝓ dbito ciuili nō vꝫ. l. plerīqꝫ. ff. d i ius vo. ¶ Debitor in domo ꝓpria i q̄ nō habitat capi pōt. bar. in l. nec l ea. ff. d adul. doc. mod. l. l. plerīqꝫ Itē i horto ad quē nō ſit adit⁹ a domo habitatiōis. arg. l. predijs. de le. iij. ⁊ l. olluꝫ pico. ff. de ſer. vr. p̄d. 2 Itē i apotheca. docto. ⁊ pau. de caſ. l. d. l. plerīqꝫ. vbi car. et bn. tꝫ ꝯtra Bartol. et abb. ibi diſtinguit: ⁊ refert opi. Bart. fuiſſe Hoſti. ⁊ vide abb. in. c. q clericio. d foro ꝯpe. in pen. col.

tranſmittitur ad conſulendum: dicas ergo iudex cōmiſit quid iuris nunquid diffiniendum exagitatur. ita dicit Bar. no. in. c. vnico. in fi. de lit. conteſta. et eſt ratio: quia quando pū- 1
etatur cauſa diffinienda / 2
intelligitur de diffinitiua. 3
arg. l. pe. § biduum. cum glo. ff. quando appella. ſit. 1
vnde cum vigore commiſſiōis debeat conſultor iudicare tantum ſuper cauſa principali: ⁊ ſic diffinitiue ⁊ non ſuper interlocutoria. ſequitur q cum ſit pronunciatum interlocutorie poſitiones haberi ꝓ confeſſatis: quod nec iſte cui eſt cauſa commiſſa iudicare vel conſulere poterit: ſꝫ cum cauſa committitur quid iuris intelligitur eſſe commiſſum vt ſuper omnibus conſilium. a 2
† Nam queſtio generalis eſt omnia capitula cōplectens: vt l. eius qui in prouincia. ff. ſi certum pet. vnde ſi committitur alicui q̄ſtio conſulenda per iſtum modum quid iuris niſi ſuper omnibus cōſiliū reddatur non videtur conſiliū reddidiſſe. ar. ff. de arbi. l. qd tamen vt dicit no. Bal. in. c. j. in titu. de controuer. inueſti. in vſi. feu. ⁊ not. per Ange. in. l. querebatur. in princip. de teſta. mi. ff. et. l. ſi fundum ſub 3
cōditione § ſtichum ſ m pronio. de leg. j. dixi i repetitiōe. c. j. de feudis cogni.

⁊ ideo qñ in caſu propoſito cōmittit' decidenda vel ꝯſulenda quid iuris intelligitur vt ſuper oībus articulis pronūtiet vel cōſulat: ⁊ ſic cū reperiat partē fuiſſe in rñdendo poſitionibus debet ſup hoc ꝯſulere ſuper cauſa principali: ⁊ ſic illū habeat pro cōfeſſo condemnando: quod bene no. vt ſcias practicare: qꝛ erit vtilis tam pro actore q̄ꝫ pro reo.

lj.

¶ Cautela ad. l. plerīqꝫ. de in ius vocan. vt inuitus poſſit quis extrahi de domo.

☞ Domo nemo inuit⁹ extrahi poteſt.
Domo ꝓ criminalib⁹ quis extrahi pōt.
Citatus: per ſe vel procuratorem comparere poteſt.

REgula eſt † q nemo inuitus trahi de domo poteſt: qꝛ domus cuiqꝫ tutiſſimum refugium eſt: vt eſt dictum. in. l. plerīqꝫ. cum ſeq. ff. de in ius voc. ⁊ in. l. nemo / de reg. iur. Sed cautela eſt q iudex preceptum faciat debitori meo quia ſtat in domo: vel non vult exire: q comparcat coram ipſo ſub pena quinqꝫ vel ſex librarum, applicanda fiſco: nam ſi comparcat poterit capi extra domū: ſi noluerit comparere iudex condemnet illum in illa pena fiſco applicanda: quam penam ſi non ſoluet poſſet capi etiam in domo: † quia ꝓ criminalibus quis poſſet capi ⁊ extrahi de domo. l. nemo carcerē. C. de exact. tribu. lib. x. nam condēnatus fiſco propter cōtemptum mandati dicitur condemnari criminaliter. iuxta ea q̄ habēt in. l. iiij. ff. de ſepul. vio. Itē cōdemnat⁹ etiā ſimpliciter pōt incarcerari. ⁊ qꝛ eſt cōdēnatus fiſco pōt extrahi de domo: ⁊ quādo erit ibi poſitus in carcere poterit ibi pro debito alio cōdemnari ſ̄m ea que habent p Bar. in. l. ij. de cuſto. reo. ⁊ in ſua diſputatione q̄ incipit. Lapus captus. ⁊ iſtaꝫ cautelā ponit Bart. in effectu in. l. ſacrilegij § fi. ff. ad. l. iuliam pecu. ¶ Sed circa predictā cautelā pōt duplex remediū adhiberi. Primū ē q ſi citatus mittat ꝓcuratorē vel nuncium: † q: qñ quis eſt citatus pōt regulariter cōparere per ſe vel per procuratorē. iuxta no. in. l. fi. C. de procur. ¶ Aliud remediū eſt: q ſi nullꝰ

modo cōpareat ꝙ ipſe poti⁹ ſoluat cōdēnationē vel multā ꝙ̄ ꝙ patiat̃ ſe detineri: vt hr̃ p Old. in. l. iiij. §. pretor. ff. de dā. infec. Sʒ ꝯ̄ primū remediū poſſet adhiberi cautela p iudicē: vcʒ ꝙ citet eū vt pſonaliter cōpareat ⁊ p ꝓcuratorē: qꝛ vult loq̄ ſcū ⁊c. nā hoc caſu mittēdo ꝓcuratorē nō excuſaret̃. facit qꝺ habet̃ in. c. cū dilecta. in ver. pſonaliter. extra de reſcript. ⁊ in. c. fina. §. is autē. extra de offi. deleg.

liij.

¶ Cautela ꝙ ex delicto patris filius nō priuetur ſucceſſione.

1 Fili⁹ delicto patris aliqn̄ ſucceſſione priuatur: nō tamen agnatus.

1 PRopter † delictū patris etiā aliqn̄ priuat̃ fili⁹ ſua ſucceſſione: ⁊ nō agnat⁹. de quo hr̃ in. l. adoptiuū. ff. de i ius voc. ⁊ in. l. ij. C. de libe. ⁊ eorū lib. ⁊ in. c. pe. iiii vaſal feu. priue cui deferat̃: ſed circa h̄ hodie pōt adhiberi cautela qn̄ ꝓprietas ſpectat ad filiū ⁊ ad patrē vſufructus qꝺ pater renūciet vſufructui. dicit Ang. in. l. adoptiuū. ꝙ hoc remediuʒ prouenit in quodā patre qui calore iracundie occidit filiū habentē patrimoniū maternum: vnde ei nō poterat ſuccedere. ⁊ ſimiliter filij eius videbant̃ excluſi a ſucceſſione ne patri acquirant. vnde alij attinentes ex latere materno dicebant hereditatē ad ſe ſpectare: p̄r renūciauit vſufructui ⁊ alij fratres obtinuerūt.

liiij.

¶ Cautela ad hoc ꝙ q̄s nō teneat̃ ð falſo qn̄ falſis inſtr̄is vel teſtib⁹ fuit vſus.

1 Atteſtationibus publicatis partib⁹ quibus: interrogationes fieri ſoleant.

2 Reſponſum petitioni ſeu reſponſioni cōforme eſſe debet.

3 Paria ſunt non reſpondere: vel clare nō reſpondere.

4 Dominus ſi ratū habere promittat: q̄cquid erit legitime per procuratorē factū ratihabitio non tenet.

1 COmmuniter † in cauſis publicatis atteſtationib⁹ ſolent fieri interrogationes partibus ſi volunt literis ⁊ atteſtatiōib⁹ ⁊ inſtrumētis bonis viris legalibus/ ⁊ legitimis ad hoc vt ſi dixerint ꝙ ſic: et reperiat̃ falſitas puniri poſſint de falſo ⁊ cauſaʒ amittant. no. qꝛ falſum fecerūt ſʒ qꝛ falſo vſi ſunt. ſed pone ꝙ q̄s produxit inſtr̄m bonafide qꝺ credebat eſſe verū: poſtea peruenit ad eius noticiam qꝺ eſt falſum: vl̓ fecit examinare teſtes ſuos quos cognouit publicatis atteſtationibus falſum dixiſſe: q̄ cautela eſt ꝙ ꝓducens nō teneat̃ de falſo pro vſu dictoruʒ teſtiū ſm̄ Bal. no. i. l. fi. C. ſi ex fal. inſtru. ꝙ aut interrogat̃ pars ꝓducens ſi vult vti atteſtationib⁹ ⁊ inſtr̄o ꝓbationis ꝓ bonis legalibus. aut nō interrogat̃ ⁊ nō ponit: qꝛ illud nō eſt vti ſʒ vſum eſſe qn̄ aderat bona fides: ſed ſi interrogat̃ dixi cautela eſt ꝙ reſpondeat: ita ꝙ nō poſſit cōprehendi ex verbis qꝺ reputet inſtr̄m vel teſtes falſos: qꝛ eſſet diffamare ſe et alium ⁊ ponere ſe ⁊ alium in periculum. nam in talibus multū eſt periculoſa ſuſpitio iudicis: vt. l. ſi aduerſarius. C. de fide inſtru. ⁊. l. iubemus. C. de ꝓba. dʒ ergo hoc mō cautus reſpondere: qꝛ nō reputo mihi hos teſtes vel de illo inſtr̄o non curo ⁊ vſui cedo: vt dicit Bald. in. d. l. fin. Nam ſi interrogatus diceret ſimpliciter ſe velle vti inſtrumētis vel teſtibus videt̃ fateri illud falſum: vt no. Bal. in. d. l. ſi aduerſarius. C. de fide inſtru. ⁊ cōſulo ꝙ talia potius facias per ꝓcuratorē gn̄alem ꝙ̄ per ſeipſum iuxta no. in. l. furti. §. qui aliū. ff. de his qui no. infa. ⁊ de gn̄ali procuratore cū libera intelligas: al̓s procurator gn̄alis nō poſſit cedere teſtib⁹ ⁊ inſtrumentis. ſicut non poſſit cedere liti.

¶ Alias poſſet adhiberi alia cautela circa p̄dicta ſm̄ quoſdam: vcʒ ꝙ in rn̄ſione dicat̃ ꝙ vti intēdit teſtibus atteſtationibus ⁊ inſtrumētis pro bonis veris et legalibus: ſi ⁊ inquantū de iure ſunt ⁊ non aliter: ⁊ alio mō vel ſic dicat ꝙ vult vti in illis paſſibus ⁊ punctis q̄ ſunt in eius fauorē nec aliter declarare. ſed iſta cautela procederet. ſi opponeretur a parte. Sed tu dic ꝙ per alteram partem poſſet opponi ꝙ non ſit ſufficienter reſponſum.

2 † qꝛ reſponſum dʒ eſſe cōforme petitioni/ ſeu interrogationi: vt. l. ſtipulationē. §. cū additio. ff. de verbo. obli. ſed interrogatio fuit ſimplex ⁊ reſponſio: ergo dicit̃ ꝙ

iſta reſponſio nõ eſt clara
nõ reddit aduerſari⁹ vel
iudex cert⁹: ergo rñſio nõ
3 ſufficit: † q2 paria ſunt nõ
rñdere vl' clare nõ rñdere
vt.l.de etate.§.nihil.ff.de
interrog.act.ſicut dicim⁹
4 de procuratore † ꝙ ſi dñs
ꝓmittãt ratũ hr̃e quicqd
erit factũ legitime per ꝓ-
curatorẽ nõ vz. Itẽ q2 iu-
ramentũ eſt indiuiduũ: vt
no.Bald.in.c.j.§.cum aũt
de ꝯtrouer.iueſti.⁊ not.i.l.
ſi auus.in ꝑnc.ff.de vſufr.
vñ interrogat⁹ ſup depo-
ſitiõe teſtiũ vr̃ interrogat⁹ 1
ſup iuramẽto qđ ẽ princi-
pale ⁊ a quo depẽdẽt ꝺpo
ſitiones: ⁊ ideo nõ põt pro
parte adaptari ⁊ ꝓ parte
nõ.iuxta not.in.l.aureli⁹.
§.idem queſyt inſup.ff.de
lega.j.per Bar.⁊hoc caſu
in effectu voluit Bald.in
qdã ſuo ꝯſi.qđ incipit. In
xp̃i nõie amẽ.ꝺcreto caue
tur ꝙ poſt publicationez
teſtium.

a ¶ Propria auctẽ Ludẽs ꝑt ꝓpria auctoritate auferre vl' furari. id qđ in ludo amiſit vel aliđ equiualens.l.j.in prin.⁊ ibi Ray.et Flor.ff.de aleat. nec tenet̃ pena furti: vel bonorũ raptorũ nec ad reſtitutionẽ. Jo.an.ſing.in c.vbi periculum.de elec.in.vj.no.in vlti.col.qđ verũ ſi furatus eſt in ipſo ludo ⁊ tp̃e ludi nõ ſi poſt. Bar.in.d.l.j.ſed vid l.d.l.j.§.ij.

liiij.

¶ Cautela pro illo q̃ dz producere inſtrumentum ad partes longinquas ad hoc vt fidem faciat.

Signa teſtiũ quãta 1 in chartis exiſtũt: tãta inſtrumenta eſſe dicuntur.

SI aliqs haberet cõtrahere cũ aliquo forenſi ⁊ eſſet neceſſe producere illud inſtrm̃ in partib⁹ lõginquis eſſet impoſſibilis lrãrum ꝓbatio ꝓpter loci diſtantiã ſi inſtrm̃ rumperetur cautela eſt qđ fiat inſtrumentũ ⁊ inſinuetur de partiũ volũtate. nam hoc facto fides dicti inſtrumẽti nõ poterit i dubiũ reuocari: vt ꝓbatur auct.de fide inſtru.in §.nihil.in verſi.inſinuet.⁊ ibi glo.que incipit.q.d.ſi ibi dubium eſt de fide charte.et ibi hoc no.Ang.ſed iſta cautela nõ videt̃ ſufficiens qñ inſtrm̃ defert̃ ad longinqᷓs partes: naz ſicut negat̃ inſtrm̃ ita poſſet negari inſinuatio ⁊ conſenſus partium. ſit ideo melior cautela qđ tu q̃ celebras cõtractũ cũ aliquo forẽſi vel ciue ⁊ inſtr̃z debet mitti ad partes extraneas vt facias dictũ inſtrm̃ ſcribere per tabellionẽ publicum ⁊ ſubſcribere tres tabelliones honeſtos ⁊ ſignare eorũ ſignis ad hoc vt nõ poſſit negari inſtrm̃ etiam manu notarij. ⁊ hoc ꝓbatur per glo.no.in auct.de tabellio in.§.alr̃s aũt in gloſſ.que incipit
1 caue tibi.in fi. † que dicit quanta ſigna ſunt in chartis tot ⁊ plura ſunt inſtr̃a. vt in.§.opz.de fide inſtru.de hoc etiam not. Ang.in.d.§.j.in auc.de tabel.col.iiij. Solet ẽt adhiberi cõis alia cautela: vcz qđ a fine inſtrumẽti vel etiã in alio inſtr̃o officialis loci in quo eſt ſcriptũ inſtr̃z ſicut eſt pretor faciat ſcribere literas de legalitate notarij dicendo notuz ſit oĩbus qđ notarius q̃ ſcripſit tale inſtrm̃ ponendo principiũ ⁊ finẽ eſt bonus verus et legalis notarius: ⁊ qđ eius inſtr̃o adhibeat̃ bona ⁊ plena fides ⁊c.et apponat̃ ipſius officialis ſigillũ.iuxta no.in.c.j.⁊.ij.et in c.inter dilectos.de fide inſtru.

lv.

¶ Cautela ꝓ illo q̃ aliqđ ꝑdidit: in ludo.

1 Ludo aliqđ ſurripiens nedũ actiõe penali nõ tenetur: ſed nec iudico rei perſecutorio.

SI aliquis ſcholaris vel alius ꝑ ludũ amiſit pecuniam libros vel alia bona: iuxta q̃ habetur in auc. alea⁊ ludus.C.de relig.⁊ ſump.fu.⁊ de aleato.⁊ in toto tit.ff.de alea. ad h' vt ipſe poſſit recuꝑare illud qđ ꝑdidit i ludo ⁊ tãtũdẽ cautela ẽ vtilis. qđ ille q̃ ꝑdidit iterũ vadat ad ludẽdũ cũ illo q̃ vicit ⁊ ſurripiat ſi põt etiã furto illud qđ perdidit pecuniã vel aliquid de bonis vincentis dum eſt in ludo: ⁊ iſto modo ſatiſfaciet ꝓpria auctoritate a ⁊ erit ſecurus: q2 non poterit

conuenirí ab illo cui ſurripuit: qꝛ nō cō=
petit actio: vt eſt tex.in.l.fi.in princ. ⁊ ibi
hoc no. Ray.⁊ do. Flo.ff.de alea. q̄ dicūt
qd per illū tex. Ray.ita cōſuluit cuidam
ſcholari ſuo: ⁊ dū poſtea eſſet accuſatus
de furto ipſum defendit ita ꝙ fuit abſo=
1 lutꝰ. ¶ † Et adde ⁊ intellige ꝙ talis ſur=
ripiens in ludo non tenet̃ nedum actio=
ne penali: ſed nec iudicio rei perſecuto=
rio: qꝛ illud edictum de aleatoribus qd
denegat iudicium loquitur ſimpl'r: ⁊ in=
telligitur tā de iudicio penali q̄ꝫ rei per=
ſecutorio. ⁊ ita intelligit Jo.an.illū text.
in.c.vbi periculum.pe.col.de elec.in.vj.
in nouel. ⁊ ideo pro hoc cōcludo qd ille
qui ſurripuit in ludo: vt dictum eſt. ſ. qñ
perdidit non ſolū poterit cōueniri actio
ne de furto: ſed etiam ad reſtitutionē re=
rum furto ſubtractarum: quod tene per
petuo menti.

lvj.

¶ Cautela pro illo qui impetrat a prin
cipe quod non teneat̃ ſoluere onera ſeu
alias proteſtationes.

1 ☞ Conceſſiones imperatorie per im=
portunitatem facte eſſe preſumuntur.

2 Bona alicuius rebellis ſi quiſpiā a prĩn=
cipe impetrauerit: impetratio ⁊ cōceſſio
non valet.

Et eſt cautela pulchra quaꝫ
multi ſepenumero ⁊ maxie
milites impetrant a princi=
pibus vel dñis: qꝛ non tenen
tur ſoluere onera ⁊ pſtatio=
nes: ⁊ ſimpl'r ea impetratio eſt nulla ipo
iure: vt eſt caſus no.in.l.nauicularij.C.de
1 decur.lib.x. † vbi imperator vult ꝙ con=
ceſſiones ⁊ exemptiones facte etiam per
imperatorē nō valeāt: ⁊ pſumant̃ eſſe fa
cte potius per importunitatē q̄ꝫ ꝙ impe
rator ita voluerit per text.in.l.j.C.de pe.
2 bo.ſubla.lib.x. † vbi hr̃ ꝙ ſi aliqs impe=
trat bona alicuius rebellis nō vꝫ impe=
tratio ⁊ cōceſſio. Sed cautela eſt vt ſi tales
impetratiōes valeāt ꝙ dicat̃ in priuile=
gio ⁊ cōceſſiōe exēptiōis in ſpē nō obſtā
te.l.nauicularij.C.de dec. ⁊ in ſcdo. caſu
impetratio bonorū rebellis dicat̃ nō ob
ſtante.l.j.C.de pe.bo.ſubla qꝛ tunc bene
valerent dicte cōceſſiones. vt no. Barto.
in.d.l.j. ⁊ eſt ſingul'r not. ꝙ ſimiles impe=
trationes. ⁊ vide in ſeq.

lvij.

¶ Quando cōtumacia ꝓ
a curatoris noceat dñoꝰ.
1 ☞ Contumacia eſt ali
quid facere.
2 Contumaciā dñs mittēs
ꝓcuratorē quibus in caſi
bus non incurrat.
3 Contumacia ꝓcuratoris
an et qñ dño nocere ha=
beat remiſſiue.
4 Indefenſus dicitur is: ꝓ
quo: gñaliter vocatis ami
cis ⁊ cōiunctis: nemo cō=
paruit.
5 Mādato gñali negociorꝫ
delictum nō continetur.

Iſte articulꝰ
an contuma=
cia ꝓcuratoris
noceat domi=
no eſt quoti=
die in vſu ⁊ a nemine de=
claratur. propterea dica=
tis ſic: ꝙ primo videnduꝫ
eſt qd ſit ꝯtumacia ꝓcura
toris ⁊ q̄ dñi. ſup quo pul
chre loquit̃ Bart. in.l. cū
filius.§.in hoc.de v. obli.
¶ Dicatis ḡ ꝙ ꝯtumacia
eſt aliqd nō facere: ⁊ ideo
ꝯtumacia dr̃ illius cui fa
cere principaliter erat in=
iunctū: ⁊ ideo ſi dñs citat̃
⁊ mittat ꝓcuratorē q̄ non
cōparet nō excuſat̃ mittē
do ꝓcuratorē. allegat tex.
in.l. ꝓcuratorē.§.tutores.
ff.man. ⁊ no. Bart.in.l.non
diſtinguemus.§.pen.ff.de
arbi. qd verū eſt ſi ꝓcura=
tor nō cōparet prima vice
⁊ litē: ſi poſtea nō cōparet
dicitur contumacia ꝓcu=
ratoris: vt not. Bart. in.d.
2 §.ad hoc qd tñ dixi: † ꝙ ſi
dñs citatur ⁊ mittat pro=
curatorē qui nō cōparet
dicitur ꝯtumacia domini
nō procuratoris. ¶ Fallit

a ¶ No=
ceat dño.
Cōtuma=
cia ꝓcura
toris ne=
ſciētis re=
ſpondere
an dño no
ceat. vide
Baldū in
additioni.
Specu.de
ꝓcu.vſi. ſi
ꝓcurator
reſpōdet.
¶ Itē con
tumacia
ꝓcurator.
nocet dño
in his q̄ ꝑ
tinēt ad ꝓ
ceſſuꝫ cau
ſe: nō quo
ad mulctā
iponēdā:
nec q̄ ad
al's pēas.
Bart.in.l.
cū q̄ invit.
nota.C.de
ꝓcur. ⁊ ibi
Bal. in.v.
nota. vide
Bart. in.l.
quāuis.in
vlt.col.vſi.
iij. conſue
uit dubita
ri.ff.de dā.
infec. ⁊ in
l. quoties.
C.de digni.
lib.xij. ⁊ in
l.j.§. ſi pro
curator. ſ
j.qōne.

in quatuor caſib⁹. Primo fallit qñ caſus
fortuitus contingit in perſonã pcurato
ris ppter quẽ non potuit cõparere. vt l.
tutribus. C. qui pe. tu. ¶ Fallit ſecũdo qñ
in perſonam procuratoris nõ contingit
caſus fortuitus: tamẽ aliud impedimẽ-
tum cum de iure cõmuni excuſans: ſe-
cus ſi ſit impedimẽtũ excuſans cũ de iu
re ſpeciali: vt declarat Bartol. in. d. §. ad
hoc. ¶ Tertio fallit ſecũdum dñm meũ
vbi requiritur dolus dñi in miſſione in
poſſeſſionem ex ſcdo decreto in perſona
libus. vt. l. fulcinius. §. quid ſit latitare.
ff. ex quibus cau. in poſſeſ. eatur nã con
ſtituere pcuratorem qui non compareret
eſt culpa vt. l. cum qui rem in fi. ff. cõmo
da. ⁊. l. cũ plures. §. ſeruũ. ff. loca. ideo ex
cõtumacia pcuratoris nõ fit miſſio ɔtra
dñm. Iſta tamen ppter non eſt fallentia
vt videtur: qꝛ par verum eſt dicere ꝙ eſt
cõtumacia dñi ⁊ nõ procuratoris: ſꝫ nõ
ſit talis propter quã fit miſſio ex ſecũdo
decreto. ¶ Quarto ⁊ vltimo fallit qñ pro
curator talis ɔſtitutus a dño qui cõmu
ni opinione reputabat̃ idone⁹. nam hoc
caſu dñs cõſtituens liberabitur a culpa
vt. l. argentũ. in fi. ff. cõmo. hec tamen cõ
ſtitutio nõ ſufficeret in via in qua proce
ditur cõtra carẽtem culpa vt in miſſiõe
ex primo decreto, que fit etiam cõtra ab
ſentẽ ex probabili cauſa: vt no. in. l. Ligno
3 rare. ff. de. teſt. mili. ¶ † Sequens articu
lus eſt: vtrum cõtumacia procuratoris
noceat dño. in quo articulo Bartol. ple-
nius locutus eſt in. l. j. §. ſi procurator. ff.
ſi quis ius di. Iſte ſunt cõmunes cõclu-
ſiones ⁊ nõ vere: qñ nõ factũ procurato-
ris prima facie ſonat in delictum vt nõ
comparere ad iudicis mandatũ: tunc ſi
agitur de his que ſunt modici p̃iudicij
vt mittere in poſſeſſionẽ ex primo decre-
to cõtumacia pcuratoris nocet dño: ca-
ſus in hac lege que ita cõiter intelliga-
tur. Si vero agitur de his que ſunt ma-
gni preiudicij vt eſt miſſio ex ſecũdo de-
creto cõtumacia procuratoris non no-
cet domino. vt. l. hoc amplius. §. fin. ff. de
dãno infect. ⁊ in. l. cum vſufructuarie. ff.
ſi ex noxali cauſa agatur. hoc vltimũ fal
lit niſi dominus ſciens procuratorẽ hoc
non feciſſe non purgauit ei⁹ moram. vt

l. ij. C. de exact. mili. anno. lib. x. Et ita in-
tellexit Bart. l. non ſolum in princi. §. de
procu. Sed tunc nocet domino propria
contumacia in non purgando: non autẽ
cõtumacia procuratoris: hec ſunt cõclu-
ſiones in quibus cõiter tranſeunt igno-
rantes ⁊ nõ vere. Et primo falſa eſt illa
cõcluſio ſm dñm meum ꝙ ex ɔtumacia
pcuratoris fiat miſſio ex primo decreto
contra dñm. allegatur ille tex. vbi eſt ca-
ſus ad literam in contrariũ qui tex. non
vult ꝙ ex ſola cõtumacia procuratoris
fiat miſſio. ſed dicit ꝙ poſt contumaciã
procuratoris iudex dꝫ deliberare an de-
beat mittere ex primo decreto: ⁊ cõſide-
rare an dñs ſit indefenſus quaſi ſentiat
ꝙ ſola cõtumacia pcuratoris nõ faciat
4 videri dñm indefenſum. ¶ † Is enim di-
citur indefenſus pro quo generaliter ro
gatis amicis ⁊ cõiunctis nemo apparet
l. item ait pretor. §. fi. cũ. l. ſequẽ. ff. qui. ex
cau. ma. ⁊. l. hec aũt. §. j. ff. ex qui. cau. in
poſ. eatur. ⁊ no. gloſ. in. l. ij. co. titu. ¶ Itẽ
nõ eſt vera concluſio ꝙ in his que ſunt
grauis preiudicij cõtumacia actoris nõ
noceat dño. p hoc allego vobis caſum in
c. ſuborta. de ſenten. ⁊ re iudic. vbi ppter
cõtumaciã procuratoris fertur ſnia diffi-
finitiua cõtra dñm que eſt magni preiu-
dicij. Ang. qui cognouit dicta Bart. non
eſſe vera dedit aliam doctrinam: nec di-
ſtinguit an ſonet in delictum vel non de
lictum: nec inter ea que ſunt magni vel
parui preiudicij. ¶ Sed prima cõcluſio
eius eſt iſta quã etiam ſequitur Bal. vbi
requiritur vera dñi contumacia hoc eſt
dicere dolus dñi contumacia procurato
ris: nec dñi non nocet dño: ideo ex contu
macia procuratoris nec dominus mul-
ctatur: nec excluditur a beneficio appel-
la. ſꝫ in hoc vltimo de beneficio appellã-
di Bartol. idem tenet in alia ratione: qꝛ
beneficium appellandi eſt magni preiu-
dicij. ¶ Secunda cõcluſio Ange. eſt: vbi
ſufficit ficta contumacia domini contu-
macia procuratoris nocet domino: qꝛ
contumacia procuratoris eſt ficta cõtu-
macia domini. ¶ Ex hac concluſione ſe-
quuntur infinite limitationes in practica.
Prima eſt ꝙ ſi procurator actoris defe-
cerit cã̃m condẽnabitur dñs in expen-

ſis ex cõtumacia pcuratoris.hoc intelligit Inno.extra vt lit.nõ conteſt c.j. Bar. vero in.l.j.§.ſi procurator.ad fi.C.mandati.videtur contrarium dicere dicens q ſicut ex procuratoris contumacia dominus non mulctatur.vt in.l.j.§.ſi procurator.ita nec condẽnatur in expẽſis vel intereſſe:quia illa duo a pari procedũt:vt
5 d.§.ſi procurator.⁊ §.ſeq. ¶ †Item ſicut in mandato generali negotioꝝ non continetur delictuꝫ.vt.l.ſi pcurator.ff.de cõdi.indebi.et in.l.ſi pater.ff.q in frau.credi.ita nec in mandato vnius cauſe intelligitur mandata contumacia in aliqua parte.Subdit tamen Bart.ſingulariter ibi q hoc caſu damnatur dñs per viam excipiẽdi:quia poterat ſibi denegari audientia donec ſoluat ſibi expenſas:et delictũ procuratoris facilius nocet dño vt cauſet exceptionẽ cõtra dñm quã actionem vt dicitur in delicto in faciẽdo.dñs meus in hoc articulo allegando dixit diſtinguendũ inter expẽſas ratione victorie ⁊ ratione ↄtumacie.Si querimus de expẽſis ratione victorie cõtumacia procuratoris nocet dño ſi dedit ſpeciale mãdatum ad cãm:als ſi cõtumacia nõ noceret ſnĩa lata contra pcuratorem dice-
1 retur lata contra geſtorem ſine manda-
2 to ⁊ nõ preiudicaret dño niſi ratum haberet.l iij.§.ſtipulatio.ff.iud.ſolui.qđ eſt
3 falſum.vt in.d.c.ſuborta. In expẽſis vero que veniunt ratione abſentie Raph. ſequitur Bar.q cõtumacia procuratoris non nocet dño per ſuas rõnes. ¶ Secundo ſequitur ex dictis Ange.q cõcordet cum Bar.in illo articulo procurator non appellando infra.x.dies preiudicat dño:mouet tñ diuerſis rationibus Bar. hoc ideo q nõ appellare nõ ſonat in delictum.Ang.hoc ideo q ibi nõ appellãdo nõ requiritur vera dñi contumacia. Aduertatis tamen q eſt vna glo.quam nõ allegant ⁊ eſt multũ ſingularis in.l.j. in fi.ff.qñ appel.ſit.que dixit q ita demũ nõ appellãdo procurator preiudicat domino ſi nõ eſt ſoluẽdo.⁊ ſolet illa glo.al-
1 legari per modernos in auť.hodie.C.de appel.Itẽ ſequit ex dictis Ang.q ſi pcurator rei citatus perẽptorie non cõparet
2 et condẽnatur:talis citatio nocet dño.q in perẽptoria nõ requirit vera dñi cõtumacia:ſed ſufficiunt tres denũciationes vt.l.ad perẽptoriũ.ff.de iudi.et in.l.tres denũciationes.C.qño et qñ iudex.et hoc ſatis pbatur in.d.c.ſuborta.cõtrariũ tenet Bart.in hoc dum vult q in his que ſunt magni p̃iudicij ↄtumacia pcuratoris nõ nocet do.Raph.ↄcordat iſtas op. per diſtinctionẽ:an pcurator ſit ſoluendo vel nõ.⁊ dixi in primo articu. ¶ Ultimo ſequit ex dictis Ang.q interpoſitione ſcđi decreti faciẽda in reali in quã ſuf ficit ficta cõtumacia dñi.vt.l.ſi finita.§.ſi forte.ff.de dã.infec.ex cõtumacia pcuratoris fiet miſſio ex ſecũdo decreto contra dñm.⁊ hoc caſu Bart.male loquitur qđ tenuit indiſtincte q miſſio nulla ex ſecũdo decreto fit contra dñm ex cõtumacia procuratoris.ſed debet Bart. ſaluari in miſſione in poſſeſſionem que fit ex ſecundo decreto ſuper perſonalibus que requirit doluꝫ dñi ⁊ latitationẽ:vt.l.fulcinius.§.quid ſit latitare.ff.quibus ex cauſis in poſſeſ.eatur.

lviij.

¶ Differentia quomodo legatum ſit nõ ſcriptum vel caducum.

☞ Homo mortuus non eſt homo.

Legatum non capit vires niſi poſt teſtatoris mortem.

Conditiõe q̃ eqđ eſt:nõ eſt in obligatiõe.

Pro nõ ſcripto legatũ eſt qñ teſtator relinqt alicui q̃ erat mortu⁹ tpe teſtamẽti ſiue legati qđ caducũ eſt qñ legatari⁹ ſiue heres viuebat tpe teſtamẽti ſiue legati:ſed mortu⁹ eſt viuo teſtatore.Caducum legatũ vel inſtitutio eſt quãdo legatarius vel heres mortu⁹ eſt ante teſtatorem pendente conditione legati vel inſtitutionis.Et his caſib⁹ deuenire debet portio iſtorum in ſubſtitutum ſpecialiter eis datum:ſecũdo in cõiunctum ſiue heredem aut collegatariũ l.vnica.§.cum triplici.C.de cadu.tollen. Ratio prime deciſionis eſt:q ſi relinquitur mortuo relinquit ei qui nõ põt capere:†q hõ mortuus nõ eſt hõ:vt.l.ſeruũ manumiſſio.ff.ↄdi.ide.nec hrs illi⁹ mortui poterit hr̃e poſtq̃ nõ habuit fũdamẽtũ in pſona p̃deceſſoꝝ ſui.†Rõ ſcđi.ſ.q̃ſi

a ¶ Decem dies. Appellatio poſt decem dies ſi fiat: et opponatur contra eā p̄nūciatur eſſe p̄cedendū ſuper ea valet proceſſus: et appellatio infra .x. dies p̄ſumitur facta a die ſcientie. Lud. ro. in l. ſciēdū. .xij. col. de verb. obli. et Rota in deciſ. .ccc.xix. ſi poſſeſſor. l. ne.

b ¶ Iuramēto tuo. Iuramentū illicitū 3 quot modis dr. Archid. .xxij. q. iiij. iuſiurādū: et quā ſit licitū. Inno. i ca. venerabilē. de elect. a ¶ Iurm̄ finit rē et facit dici rē finitā. Itē iuramētū hꝫ maiorē 2 autoritatē quam res iudicata. 1 Specu. de exce. § iiij. poſt verſ. ſꝫ pone l. cā. imo econtra in ſpecul. de reſti. in inte. § ij. verſ. ſed nunquid cōtra hoc.

caduci eſt: quia legatū non capit vires niſi poſt mortē teſtatoris. l. a titio. ff. de fur. Nō tertiū dicti eſt: quia poſtquam mortuus eſt pendēte cōditione que ſic antequam purificetur cōditio debet annullari 2 legatū ſiue inſtitutio: † quia id quod eſt in cōditione non eſt in obligatiōe. l. cedere diem. ff. de verb. ſigni. et l. ſi quis ſub cōditione. ff. ſi quis ob. ca. teſt.

lix.

¶ Cautela pro appellato quando appellās non appellauit infra decem dies[a].

☞ Sententia lata ſi quiſpiam grauatur infra .x. dies appellandum eſt: ſiue fuerit diffinitiua: ſeu interlocutoria.

Negatiua nō ſemper onus probandi in aduerſariū transfundit.

Quando eſt † lata ſnia ſi grauatur appellādum eſt infra .x. dies ſiue 1 ſit diffinitiua: vt in aut. hodie. C. de appel. et in c. 2 quod ad cōſultationē. ad fi. de re iudi. in c. cū dilecti. de elec. cū ſi. ſiue ſit interlocutoria: vt eſt tex. cū gl. no. in c. ſignificauerūt. extra de teſti. b et ideo ſi aliquid appellauerūt poſt .x. dies nō tenet appellatio vt in dictis iuribus. ¶ Sed dubium eſt quod ſi eſſet appellatū poſt .x. dies: qualiter debet opponi per appellatū quod nō ſit appellatum tpe debito. Et dic quod cautela eſt ſm. Ioan. and. in c. romana. § ſi vero. de appel. in vj. quem ſequitur ibi Do. vez quod appellatus dicat nego appellatum infra .x. dies: et non dicat appellatū fuiſſe poſt .x. dies. Et hec cautela vtilis eſt propter duo. Primo quia nō ſequitur: quia ſi appellauit poſt .x. dies: ergo nō prius: quia potuit prius appellare. extra de teſt. cum tu. Secundo: quia vtilis eſt propter negatiuā: quia negando transfundit in eum ius probandi: vt ff. de probatio. l. ei qui dicit. ſed Do. ibi dicit 2 quod iſta ſecunda ratio nō eſt bona: † quia negatiua non ſemper transfundit onus probandi in aduerſarium: vt nota. in c. ſuper his. extra de accuſa. et no. in c. j. de conceſ. lib. vj. Nam ſcire debes quod quando queritur an appellauerit cōgruo loco et tpe vel appellationes petierit vel ſuā fecerit: tūc ſine dubio ille qui appellat debet probare: vt l. litigatoribus. et l. eos. in prin. et l. pe. C. de appel. vt no. Spec. in ti. de citatione § ſequitur videre. iuxta prin. et de appel. § qualiter aūt appellatio. verſi. et aduerte. et ita dicit etiam Archi. .xxij. q. j. ad fi. et adde quod dixit idem Archi. l. diſtinctione. ſi quis prepoſtere. preſumitur tamē temporis ſolennitas: vez quod infra .x. dies fuerit interpoſita appellatio: vt vult bal. in aut. hodie. C. de appel. et Ludo. de ro. in l. ſciendum. ff. de verbo. obli.

lx.

¶ Cautela quando iurabit ille qui ſoluit nemine preſente illi qui mutuauit etiā nemine p̄ſente et repetitur per eūdem.

☞ Mala omnia pati debemus potius quam malo conſentire.

Iuramentū ſuper vna re tantū: et de eodem tempore indiuiſibile dicitur.

Si mutuaui tibi cētū in camera: et tu reſtituiſti mihi ſimiliter nemine preſente: et poſtea peto a te iſta centū et volo ſtare iuramento[b] tuo: vel tibi facio vnam poſitionem quod tibi mutuaui centum: an licite et ſecure poſſes iurare. Et videtur quod nō: quia ſi tu iuras quod tibi mutuaui compelleris ad reſtituendum etiam ſi diceres: ſed ego tibi reſtitui; quia non crederetur tibi ſuper reſtitutione. iuxta not. per Cy. in l. ij. C. de dec

us.ante nup.et ſingulariter per Bart.in l.aurelius.§.idem queſiit.ff.de lib.leg.et per Bar.in.l.vna.C.de cõfeſ ⁊ per Anto. de but.in.c.ex parte decani.de reſcri.ſed ſi tu iuras quod non mutuaui iuras fal 2 ſum:ergo ⁊c.glo.in.c cupientes.in verſi. malignantiũ.de elec.in.vj.facit qḋ poſſit iurare:ex quo in veritate nõ tẽdit in pre- iudiciũ alterius:etiã quia tu habes ius in principali cã:⁊qꝫ liberas alaꝫ fratris a peccato:qꝫ ſi bis ſolueris illicite retine bit:vt in reg.bona fides.de regu.iuris.in
3 vj.† Potius debes omnia mala pati q̃ in cõtrarium ſeꝫ quã malo cõſentire.qḋ met.cã.in.c.factis.Item qꝫ principaliter iuramentũ preſtatur deo cui nõ eſt men tiendũ:vt no.Pet.de anch.in.d.c.cupien tes ſed Jo.de imo.in.d.c.cupientes.dicit qḋ poſſet forte dici qḋ ille nõ tenetur re- ſpondere tali poſitioni ſubaudi: nec tu iurare an mutuauerit:ergo ⁊c.ſed ſoluꝫ debet iurare:an debeat ſi u debitor ſit:cũ hoc perſuadere debeat equitas iudican tis vt calũnijs ⁊ malitijs obuietur.ar.in l.fundo.ff.de rei ven.facit.l.vbicũqꝫ.ff.de interrog.actio.poſſet etiã forte ſm eũ iu- 4 rare:iuro qḋ ſi mihi mutuaſti tibi reſti- tui:⁊ ſic nõ fateretur pure intentionem actoris:ita vt ex illa poſſet ſe fundare ſi- cut dicitur de opponente exceptioneꝫ:vt in reg.exceptionẽ.de reg.iur.lib.vj.facit qḋ no.in.l.ſiquidẽ.C.de excep.et.c.cũ ve- nerabilis.extra eo.titu. Dicit etiã Jo.de imo.qḋ ſi iudex artaret te ad reſpõden- dum pure ſup depoſitione mutui vel ſu- per iuro delatorpoſſ s dicere:iuro q non mutuaſti mihi aliq̃d ꝓpter qḋ tibi obli- gatus ſum.⁊ tũc dicit verũ ⁊ repellit ca- uillationẽ aduerſarij.⁊ vide qḋ not. Ar- chid.iiij.q.j.nullus.⁊ ita in effectu vult do.de ſan.Gemi.in.d.c.cupiẽtes.de elec. in.vj.qḋ no.ſing.qꝫ quotidie põt cõtinge re de facto.Et bene aduertat re⁹: qꝫ ſi ſi- bi defertur iuramentuꝫ ſimplr̃ ſi recipit centum in mutuo:qḋ nõ reſpondeat ha bui ⁊tibi reſtitui:qꝫ reſpondet vltra dela tionem ſibi factam:nam iuramentũ non fuit ſibi delatum ſuper reſtitutione:ergo iuramentũ in illa parte nõ attendit̃.arg. l.iiij.§.j.ff.de iureiur.cũ ſ.mi.lꝫ quidã di- 5 cant qḋ hoc caſu dꝫ in totum ſtari ſacrã vel in totuꝫ nõ ſtari cũ iuramẽtũ ſit indi uiſibile:⁊ quia ſicut potuiſſet negare to- tũ ⁊ nõ negauit preſumit̃ qḋ in oĩb⁹ ve- ritatẽ dixerit:nã hec opinio non eſt vera per.d.l.iiij.§.j.† ⁊ licet iuramentũ dicatur indiuiſibile:verũ eſt ſup vna re tm̃:et de eodem tpe:ſed ſuper diuerſis rebus vel factis vel tpibus ſecus:vt hic ⁊ maxime vbi iuramentũ defertur ſup vno tantuꝫ. Nec ob.qḋ negare potuiſſet totũ:qꝫ du- bitauerint ne ſibi ꝓbaretur:⁊ ſic appare ret ipſum falſe iuraſſe:quia forte ꝯfeſſus fuerat mutuũ ſibi factũ:ſed bene ſciebat qḋ non potuit ſibi ꝓbare contrariũ ſi re- ſtituat:vnde potius voluit confiteri mu- tuũ ſicut erat rei veritas:⁊ dicere ſe reſti tuiſſe qḋ erat falſum quã ſimplr̃ negare mutuum:vnde ego teneo qḋ talis reſpõ ſio poſſet diuidi ⁊ acceptari per deferen- tem .Sit ergo cautus reus vt ita iuret: vt ſupra dixi ſm Imo.⁊ bene.

lxj.

¶ Cautela pro vendicante vxorem quã prius deſponſauit per verba de futuro ſecuta copula.

Promitto nõ accipere alium in vi- rum niſi te:ſicuti ruſtice patauine cõmu niter faciunt:an ſint verba de futuro.

Multotiens eſt contentio in- ter duos vel plures de ali- qua vxore diuite:qꝫ quili- bet ſcupit eam habere: et quilibet aſſerit eã ſibi pro- miſiſſe:ſꝫ illi qui ſunt cau ti:⁊ volunt eſſe victores querant habere rem cũ ea ita qḋ ſubſequat̃ copula car- nalis:qꝫ tũc ⁊ ſi ꝓmiſiſſe t alteri primo p verba de futuro:⁊ poſtea etiã ꝓmitteret per verba de pñti:nõ valeret etiã ſi iura- mentũ interueniſſet:⁊ ille cũ quo copula eſt ſecuta debeat preualere:vt ꝓbatur in c.pe.⁊ in.c.ſi inter.⁊ in ca.is cui.extra de ſpon.Sed ſi cũ vno primo ꝯtraxiſſet ma- trimoniũ per verba de preſenti:illud ma trimoniũ preualeret ſcḋo:etiaꝫ ſi in ſcḋo ſubſecuta fuiſſet copula carnalis:vt eſt caſus in.d.c.ſi inter.Et ideo ſi cupis hr̃e vxorẽ ſis caut⁹:qꝫ ſi ꝓmiſit alteri pmo p ꝟba de futuro ſicut faciunt cõiter puel- le ⁊ maxime ruſtice.† q̃ dicũt:ꝓmitto nõ accipere aliũ in virũ:niſi te.nã hoc caſu

a ℭ Pacta inequalia. pacta de lucranda dote ⁊ donatiōe ꝓpter nup. inequalia ⁊ nō valēt. l. ex morte. C. de pac. ꝯuē. tā ſup dote cū autoritate ibi poſita niſi fiāt ante a mrīmoniū ꝯtctū ꝑ ꝟba de pn̄ti. Jnn. in. c. donatio. ꝺ dona. iter vi. ex pto. et Ang. i. d. l. ex morte. ℭ Et an ⁊ qn̄ pactuȝ ꝺ lucrāda dote valeat, vide in. l. j. ⁊. ij. ff. de pac. dota. in. l. qꝺ ſcitis. cum gloſ. de bo. q̄ libe. doc. l. l. ij. ſol. mat. b ℭ Priui legio. Priuilegiū q̄liter ſit impetrāduȝ. in Spec. de reſcrip. p̄ſenta . §. xj. ℭ Priuilegiū de rogās ſtatuto itelligiť ēt ꝺ ſtatuto futuro. vid ſio. not. in. l. ſi ſeruus. in p̄n. de ſer. ꝟba. pre. ⁊ bal. i. l. ſi mihi ⁊ tibi. §. in legatis. ꝺ le l ꝟ. vlti. di.. ⁊ tȝ ray. ꝺ for. in. l. ſi ita cēt. de au. ear. le.

ꝓuideas q tecū ſequať copula carnalis ⁊ hēbis eā in vxorē. Sed ſi mulier cōtraxiſſet per ꝟba de p̄ſenti cū alio caueas ab ipſa: q: ſi milleſies tibi ꝓmitteret ⁊ copula ſecuta etiam cū iuramēto ſtaretur prime promiſſioni ⁊ nō ſecūde etiā iurate ⁊ copulate: vt eſt caſus in. d. c. ſi inter. Et ad hoc vt iſta cautela producat effectū qn̄ eſt ſecuta copula cū vno ⁊ prius ꝓmiſit alteri per verba de futuro: ⁊ eſt qꝺ in iudicio vt mrīmoniū p̄ualeat eſt opus alia cautela: vȝ qꝺ ille cū quo eſt copula ſubſecutū deducat ⁊ ꝓbet q p̄mo p̄ceſſerit ꝓmiſſio per ꝟba de futuro ſibi fctā: et qꝺ deinde ſecuta eſt copula: ſecus ſi ꝓbareť ecōtra: q: p̄mo interuenit copula carnalis: ⁊ deinde ſecuta eſt promiſſio carnalis per verba de futuro: ⁊ interuētus copule nō ſufficiēt niſi ꝓbaretur qꝺ promiſſio et copula ſubſecuta eſſet: vt eſt caſus. ⁊ ibi hoc no. do. Anto. de but. in. c. veniēs. ij. ⁊ ibi ꝑ doc. de ſpō. facit qꝺ not. Bar. in. l. non ſoluȝ. §. ſed vt ꝓbari. ff. de no. opc. nū. ⁊ ideo ſis cautus vt articules q ꝓmiſſio preceſſit copulam.

lxij.

ℭ Cautela qꝺ coniuges ante matrimoniū faciant pacta inequalia[a].

Donatio propter nuptias regulariter equalis cum dote eſſe debet.

Pacta inequalia mrīmonio ꝯſtāte ꝓhibita ſunt qm̄ donationem ſapiunt.

Ebet ſcire qꝺ regulariter dōatio ꝓpter nuptias dȝ eſſe equalis cū dote: et pacta de lucrādo dotem et donationē propter nuptias in totū vel in partē debēt eſſe equalia: al's nō valerēt: vt hꝫ in auť. de equali. do. in p̄n. ⁊. i. l. ex morte cu. auť. ibi poſita. C. de pac. ꝯuē. ⁊ inſti. de do. §. eſt ⁊ aliud. ⁊ in. c. donationis. extra de do. inter virū. Sȝ cautela eſt qꝺ dicta pacta etiā inequalis facta valeant: vȝ qꝺ fiāt anteq̄ cōtrahať mrīmoniū de p̄nti: q: tunc bene valebit. Et eſt rō: q: pacta inequalia ſunt ꝓhibita ꝯſtāte mrīmonio: q: ſapiūt donationem que eſt ꝓhibita ne mutuo amore ſe ſpoliēt: vt. l. j. ff. de do. inter vir. q̄ ratio ceſſat ante ꝯtractū mrīmoniū: ⁊ iſta eſt doctrina ſingularis. Jnno. in. d. c. donatio. quā ſequiť ibi do. Ant. de bu. ⁊ Ange. fecit feſtū de ea in. d. l. ex morte. C. de pac. cōuen. qꝺ bene no. quia nūc eſt in facto.

lxiij.

ℭ Cautela quibus verbis vtatur princeps in priuilegio[b] ad hoc vt intelligatur ab omnibus muneribus aliquem liberaſſe.

Priuilegium immunitatis generale in muneribus ⁊ honoribus de perſonalibus tantum intelligitur.

Munera ordinaria et extraordinaria que ſunt.

Uia priuilegium immunitatis ſiue exemptionis generale intelligiť de perſonalibus tm̄ in muneribus et oneribus: vt eſt tex. cū gloſ. ordi. in l iu. C. de muneri. patrimo. lib. x. ideo cautela eſt qꝺ in priuilegio dicať q princeps cōcedit immunitatē ⁊ exēptionē ab oibus muneribus et oneribus etiā pſonalibus. ſm̄ Bar. in. l. vacuatis. C. de decu. lib. x. Jo. cautela eſt vt dicať de muneribus ⁊ oneribus: vt eſt tex. in. l. cū muneris publice. ff. de mu. ⁊ one. et Bar. in. d. l. vacuatis. ℭ Jtē cautela eſt q dicať ordinariis ⁊ extraordinariis: als in dubio ſolū extraordinaria videreť re-

miſſa: vt eſt text. l. is q̄ muneris publi. ff. de vaca. mu. ꝛ eſt tex. cū glo. in. l. crimina lis. C. de decur. lib. x. ꝛ not. Bar. in. d. l. va cuatis. ꝛ in. l. ij. ff. de iur. imu. vbi de his
2 oibus dicit. † Que aūt ſunt munera ordi naria ꝛ extraordinaria. vide Bar. in. l. ij. de iu. imu. ꝛ. l. oīs rō. C. de anno. ꝛ tribu. li. xj ꝛ vide oino Bart. in. l. j. in vlt. col. in p̄n. C. de mu. ꝛ in quo lo. ꝛ i. l. vnica. C. de ma. mune. pub. eo. lib. ꝛ in. l. fi. C. de agri. ꝛ cēſi. li. xj. ꝛ in. l. licitatio. §. mercatores. ff. de publi. ꝑ Bald. in. l. j. §. in qb⁹. in vlti. col. ver. iiij. punit. ff. qḋ cuiuſq̄ vniuerſi. no. ¶ Itē eſt alia cautela q̄ dicat etiam de muneribus q̄ iponerent rōne guerre: alſ in dubio ab illis q̄s nō videt exēpt⁹ ꝑ ꝓuilegiū: vt elegāter no. Cy. ꝛ Alb. in l. itē ex toto. in ꝓin. ff. de leg. j. qḋ eſt val de not. Et ex ꝓdictis oībus vt priuile giū exēptionis oīa includat. dicat ſic: ta lis ꝯceſſit ꝓuile giū exēptiōis ꝛ immuni 1 tatis ꝛ oib⁹ ab ſingulis muneribꝰ ꝛ one ribꝰ ꝛ realibꝰ ꝛ ꝑſonalibꝰ ꝛ mixtis ꝛ ordi narijs ꝛ extraordinarijs: ꝛ ab illis etiā q̄ 2 imponerent rōne guerre: ꝛ de oib⁹ alijs cuiuſcunq̄ generis q̄uocūq̄ et qualiter cunq̄ imponerent vel inducerentur in 1 genere ꝛ in ſpecie nō obſtāte. l. vacuat. C. de decu. ꝛ iſta forma cōplectit pleniſſi me exemptionem quam bene no.

lxiiij.

¶ Cautela qualr arbiter ſentētiabit vltima die ſui compromiſſi.

❧ Arbiter vſq̄ ad vltimum diem ſen tentiam facere poterit.

Epe ꝯtingit q̄ de lite inter ptes fiet cōpromiſſum volū tariū duraturū vſq̄ ad. certū tps: puta duoꝝ menſium et actor nihil ꝓbat et nō ꝓſeq̄ tur cām / et ſe abſētat ꝓpter 2 qḋ expirat ei⁹ iuriſditio: ita qḋ actor lʒ pereat prīa inſtātia poterit de nouo inci pere ꝛ agere: vt hr̄ i. l. ꝓperādū §. j. C. de iudi. Sʒ cautela eſt qḋ re⁹ expectet vſq̄ ad vltimū diē quo finit cōpromiſſum: et petat qḋ arbiter ferat ſniam diffinitiuā:
1 † q̄ ipe poterit et debebit hoc facere: vt ꝓ bat in. l. ſi de meis. §. fi. cū. l. ſeq. ff. de arbi. et no. Inno. in. c. ſup eo de appel. ꝛ Spe. in ti. de ſen. §. nūc vidēdū. ver. nunq̄d au tē. ꝛ ꝑ Bal. i auk. ei qui q̄ illa aſſignatio termini in cōpromiſſo opat ꝑmo q̄ hʒ vim termini peremptorij. ſecundo aſſi gnatiōis termini ad ꝓbādū. tertio q̄ poſ ſit ferri ſnia diffinitiua. ꝛ ita ꝯſuluit bal. Sed ꝯtra cōſiliū Bal. fuit iudicatū: ꝛ iō cautela eſt q̄ re⁹ petat aſſignari terminū ad probādū actori: et qḋ differat vſq̄ ad vltimū diē ꝯpromiſſi: ꝛ petat actorē cita ri ad audiēdū ſniam: et hoc mō ſine du bio pōt arbiter ferre ſnlam abſolutoriā diffinitiue de quo nihil erit ꝓbatū: ꝛ idē in ſili qn̄ cā iudici delegato ad tps de cō ſenſu partiū: de quo dic per Bar. et doc. maxime per Pau. de caſt. in. l. admonen di. ff. de iureiur. ꝛ ꝑ Ant. de but. in. c. fi. de iureiu.

lxv.

¶ Cautela ad hoc qḋ decē annoꝝ ꝑ ſcriptio que cōiter introducitur per ſtatuta non obſtat.

❧ Agēdo vel ab excipiēdo in multis caſibus quiſpiā repellitur: neq̄ preſcri ptioni renuntiare poteſt.

Statuto ſi caueatur: qḋ debitor. x. ānis ꝑſcribat: lʒ renuntiari nō poſſit: tñ aliud remedium competere poteſt.

In multis † caſibus quis repellī tur ab agēdo vel excipiendo ꝓ pter preſcriptionē legalē vel ſta tutariā: et tñ qḋ preſcriptioni re nūtiare nō pōt: vt no. in. l. j. ff. de vſuca. et in. l. nemo pōt. ff. de leg. j. Sed cautela eſt q̄ nec preſcriptio poſſit obeſſe vt agatur et conueniat in inſtro qḋ finita preſcri ptione iterū deberi incipiat ꝛ toties inci piat deberi quoties ꝑſcriptio completa fuerit: vt ꝓbat no. in. l. ſicut in annos. in ꝓin. ibi dicat quoties q̄s ꝛc. vt. ff. quib. mo. vſufru. amit. ꝛ ita no. dicit Bar. in. d. l. nemo pōt. in pe. col. verſi. q̄ro ſtatutum eſt qḋ ꝑſcribebat: vt dicit: † qḋ lʒ ſtatutū quo cauet qḋ preſcribat debito. x. annis nō poſſet renūtiare: tñ remedium eſt qḋ agat ꝛ conueniat qḋ finita dicta obliga tiōe. x annoꝝ: iterū deberi incipiat ꝑ. d. l. ſicut in annos. in ꝓn. ꝛ ita no. ꝑ Bal. i. l. tps rep. C. vt in poſ. ca. vbi ēt idē dicit in legato: ꝛ quoties ſcriptū fuerit totiēs le go: vt. d. l. ſicut in annos. ꝛ idē no. d. Flo. in. l. ſi vſufruct⁹ alteri⁹ anni. ff. q̄. mo. vſu fru. amit. ꝛ ꝑ h̄ vid oino qḋ no. ang. i. l. cꝫ

teſimis.in fi.in princ.ff.de verbo.obli.qd no.Bart. et doct.in.l.j.ff.de vſufruc.& quod dicam in cautela ſequenti.

lxvj.

¶ Cautela q licet criminalibus nõ admittat procurator: admittitur tñ excuſator. & vide hic alios modos defendendi abſentẽ.

¶ Procurator in cauſa criminali regulariter a relegatione ſupra non admittitur.

Iudex ex officio de innocẽtia rei poterit: & debet inquirere: & ſi ipſum innocentẽ reperiat abſoluere.

In cãt criminali regulariter a relegatione ſupra nõ admittit procurator vt.l.ſeruum quoq.§. publice. ff. de pen.&.l.pe.§. ad crimẽ ff.de pub.iudi. intantũ q etiã pater pro filio nõ põt interuenire etiã ſi dicat q veniat pro ſuo iure & intereſſe iuxta.l.ſ.§.iii.&.iiij. ff. de lib.cauſa.q: ſm veram opi.nõ põt nec debet admitti filio abſente: licet multi teneant contrariũ in hoc: vt not. in dictis iuribus. Sed tu potes adhibere per indirectũ cautelã que tñ operabit: ac ſi admitteret procurator vel defenſor nam ſi habes iudicẽ amicum vel non contrariũ qui iudex velit procedere per inquiſitionem.iuxta not.in.c.qualiter & quãdo.ij.de accu.nã debes ipſm adire & nolare teſtes in ſecreto q ſint depoſiti ſm veritatẽ pro abſente iculpato & dare ſibi interrogatoria in ſecreto ſuper quibus debeant interrogari: q: tunc iudex poterit eos examinare: non dico ad inſtantiam partis: ſed ex ſuo officio: & ſi ex illis atteſtationibus apparuerit inculpatũ nõ eſſe culpabilem; iudex poterit & debet ipſm abſoluere: vt eſt caſus & not.in.l.& ſi non defendat in fi.ff.de pen. ubi dicitur q iudex poterit et debeat etiã inquirere de innocẽtia rei.et ſi reperiat innocentẽ debet abſoluere. et ibi hoc no.Bar.& idem ipſe no in.l.j.§.fi. ff.de q.õ.& in.l is,qui reus.& ibi per doct. ff.de pub.iudi. Et ideo licet vulgo dici ſoleat contra contumaces omnia iura clamant: tñ ſi iudici conſtat de innocentia debet ipſm abſoluere. Et ſic caut° q nõ appareat ex proceſſu q iudex fecit ad inſtantiã alicuius procuratoris vel defenſoris; q: non valeret per.d.§. publice. et per.§ ad crimen.cũ ibi not.ſed iudex debet ſcribi faceret q illã examinationẽ fecit fieri ex officio: qd bene no.in.practica q: iſto modo ſemel adiuui amicũ meum. poteſt etiam alio modo adiuuare abſẽs reus qui non poteſt defendere per procuratorẽ qñ cõmiſiſſet talẽ crimẽ de quo non poſſet inquiri vel procedi cõtra ipm per viam accuſationis vel alio modo: q: tunc cautela eſt q vnus quicũq ſit comparcat coram iudice & quilibet de populo poteſt cõparere: & dicat dñe iudex nõ poteſtis inquirere vel procedere contra talẽ q: poterit impune occidi vel alia de cauſa nam tũc debet iudex ipm admittere: vt not.ſing.Bar.per.l.vbi pactũ per glo.ibi.C.de trãſac. de quo dic vt ibi per doctores.& in dicto.§. publice. ¶ Potes etiã vti alia cautela qñ crimen debet renuntiari per ſindicũ vel officialẽ contra te vel ville: & ille officialis eſt amicus tuus nã potes procurare q ille officialis pronunticet reum & det noĩa teſtiũ qui penitus nihil ſciũt de dicto maleficio: q: tũc examinatis dictis teſtib° qui deponunt ſe nihil ſcire de neceſſitate debebit illũ inculpatũ abſoluere: ex quo nihil probatum eſt cõtra eum per.d.l.& ſi non defenditur.ff.de pe.cum ſi.ſed iſta cau. nõ proficeret vbi procederetur per accuſationẽ q: tunc accuſans volens probare nolauit teſtes iudici qui nihil ſciãt de crimine: qd no.q: vidi procuratorẽ vti hac cau

a ¶ Excuſator. excuſator qñ mitti debeat. vide ſpec.de citã.§.j. verſi. itẽ q erat infirmus. &.§.vj.verſi. qd ſi altera. & doct. poſt Bar. in.l. qſitũ. de re iudi. ¶ Excuſatorẽ mittere eſt vtile citato. vide Spe. de accuſa.§.vj.verſ. ſed quid ſi citatus.

tela: ſed caue ne ipſa vtaris in perniciem a nime tue.

lxvij.

¶ Cautela notabilis inſtruens aduocatum quod, ſemper allegat motiua vera et perſuaſiua.

1 ☞ Iudex ſepiſſime ad iudicādū mouetur per rationē que minus facit: et aliquādo nihil facit: ⁊ non mouetur per rōnem vrgē tem: que in caput ſuum non intrat.

Sunt multi ꝓcuratores et aduocati qui in ſuis allegatiōib⁹ et defenſionibus: vt videantur ſapiētes et non cauilloſi nō allegant neq̄ adducūt ꝓ defenſione ſui clientuli niſi ea que vera ſunt: ⁊ videntur multū vrgere. et iura adducūt ſolūmodo q̄ videntur cōcludere de neceſſitate. ſed tu ſis cautius ⁊ non ita facies ſi foues iuſtitiam: caſum primo deducas rōnes et iura cauſe tam que bene faciūt et cōcludāt q̄ etiā que nō ita bene faciūt ſi ſunt perſuaſiua ⁊ etiā ducant aliqualē preſum-

a ptionem[a]. † Et eſt rō: q: ſepiſſime iudex

2 mouetur ad iudicandū per rationē que minus facit: ⁊ aliq̄n nihil facit ſeu vz ⁊ non b moueretur per rōnem vrgentem que non intrat in caput ſuū. Iſtaz cautelā dat do. Anto. de bu. in. c. per tuas. qui fi. ſint leg. et teneas q̄ ſit vtilis: quia ſepiſſime expertus ſum.

lxviij.

¶ Cautela q̄n ille q̄ dz mitti in poſſeſſionem vel ille q̄ emit rē affinis facit citari habentē ius quib⁹ verbis vtetur in citatiōe.

1 ☞ Statutū vt eſt Peruſij: et Taruiſij: ſi diſpoſuerit q̄ propinqui ita demuz ad pñtādū admittantur: ſi ciues fuerint: intelligitur de illis q̄ onera ⁊ factiones ſuſtinēt.

2 Exceptionem non cōpetere: et non poſſe ipſam opponere: paria ſunt.

3 Actor ſequitur forum rei.

4 Clauſula: ſi ſua putauerit intereſſe: quā efficaciam habeat.

5 Promiſſio centū annorū vbi interuenit. preſcriptio non currit.

Si petens ſe mitti in poſſeſſionē facit contradictorem: et contradictor cōparuit ⁊ fuerit repulſus tpe iuſſus de mittendo nunq̄ admittetur amplius ad ꝯdicendū tpe iuſſionis nā nec auditur ſi velit appellare. l. vnica. C. ſi de momē. poſ. fuerit appel. qd̄ ſingulariter limitat Bal. in. l. fi. C. de edic. diui. adri. tol. vez q̄ ita demum appellet iſte ꝯtradictor q̄n ſe oppoſuit nō citatus tpe miſſionis: vel etiam ſi fuerit citatus ſub cōditione vt ſi habeat ius cōtradicēdi cōpareat. ſed ſi fuiſſet citat⁹ ſimpliciter qd̄ deberet cōparere ad ꝯtradicendū: tūc heres vel alter qui fecit eū citare pro legitimo contradictore nō admitteretur poſtea ad dicendū q̄ non eſſet

b legitimus[b] contradictor. allegat no. per Inno. in. c. cum inter. de excep. et idē no. Bar. ⁊ docto. in. l. ſi cui mulier. ff. ſolu. mat. ⁊ bal. in. l. ſi. ſuſpecta. de inoff. teſtamen. ⁊ do. Anto. in. c. exhibita. in antepenult. col. de iudi. ⁊ Canoniſte in. d. c. cuz inter. facit quod no. Bald. in. l. teſtamēta. in fi. C. de teſtamē. ⁊ Ange. in. l. j. §. hec ſtipulatio. in. viij. co. ff. ſi cui plus q̄ per. l. falci. Et ideo ſi ſtatutū dicat q̄ propinqui et collaterales poſſunt ſe preſentare ſuper venditionibus vſq̄ ad certū tempus: ⁊ elapſo tempore emptor denūciat alicui affini q̄ ſi ſe vult p̄ſentare ſuper venditione predicta debet cōparere: iſte affinis comparet emptor videns qd̄ affinis cō-

a ¶ Aliqualē preſumptionē. Preſumptio ꝓbat plene in his que ſunt ꝯſona veritati. Bar. in. l. ij. in prin. in. ij. col. vbi. q̄rit glo. j. in lect. Nico. de neapo. ff. de excuſa. tu.

¶ Preſumptiones plures ſimul cōcurrentes inducunt aīm iudicis ad vnū conceptū mētis finalez: vt adminiculo iuramēti nō indigeat bald. in rub. j. C. de controuer. iueſti. in vlti. col.

b ¶ Legitimus contradictor. Legitime factū quō intelligatur Inno. in. c. fi. de libel. obla.

¶ Legitime factuz an debeat retractari poſt gl. in l. j. C. de iure fiſci. lib. x. Dy. i regula l ambiguis. in vj. c. factū.

a ¶ Priui
legiū. Pri=
uilegium.
ſpale non
cenſet re=
uocatū p
gnalē re=
uocatiōez
ꝑuilegio= 1
rū.glo. ſin
gu.in.l.de
curionibꝰ
C.de ſilēti.
li.xij.ꝛ ſen
tit Bal.i.l.
nō plures
de ſa.ſan.
ec.ꝛ in.l.j.
C.de iuſti.
C.cōpo.ꝛ i
auẗ.habi=
ta.l ca. ne
fil.p prē.ꝛ 1
i.l.ij.j. col.
ff.de cōſti.
ꝑn.ꝛ and.
Bar.cōſil.
ẗcpſit . vij.
col. qđ eſt
cōſil . ciiij.
Alexā.iiij.
ꝑte.ꝛ An=
dre . barb.
in ꝯſi.vlti.
in.d.iiij.ꝑ=
te.ad fi.

quem de predictis termi=
nis:vt ſingulr̄ not.Inno.
in.c.fi.extra de accu.ꝛ do.
Lud.de ro.in.clxv.ſingu=
lari.ꝛ habetur in.d.c.cuȝ
ſit romana.per doc. ¶ Se
ptima cautela eſt: q̄ ille q̄ a
credit habere ſententiam
pro ſe faciat quod iudex
admoneat partem vt cō=
pareat in tali termino ad 1
audiēdū ſentētiā:qꝛ ſi nō
cōparebit in termino ꝛ fer
tur ſnia ille admonitus p
iudicē non poterit appel=
lare.† Et eſt rō:qꝛ ſimplex
admonitio iudicis hȝ vim
perēptorij ꝛ conſtituit iuſ
ſum in vera contumacia
adeo q̄ nō poterit poſtea
appellare ſi comparuerit:
vt eſt glo.valde no.in.l.ij.
C.quomodo ꝛ quādo iu.q̄
ita vult per illuȝ tex.ꝛ ibi 1
hoc no.ſingulariter Ang.
qđ perpetuo tenē menti.

xlvj.

¶ Cautela q̄ valet ꝓſcri=
ptio cum mala fide.

☞ Poſſeſſor malefidei
nullo tp̄e preſcribit.

VIdimꝰ † in.c.
fi.de ꝓſcri.qđ
poſſeſſor ma
lefidei nullo 1
tp̄e ꝓſcribit.
ꝛ iſtud debet 1
obſeruari etiā in foro ciui
li ſm̄ verā opi:vt ibi dixi.
ſed cautela eſt ſm̄ bal.ad
hoc vt aliq̄s laicus poſſit
preſcribere etiā cū mala fi
de:ꝛ q̄ oēs preſcriptiones
ſint licite q̄ fiat ſtatutū in
ciuitate generale q̄ oia
ſtatuta loquētia de ꝓſcri=
ptionibus habeāt vim cō
tractus ꝛ cōſenſus vtriuſ=
q̄ partis:ibi nō poteſt di=
ci q̄ ꝓprie ſit malafideo.
ff.de re iudi.l.non fraudā

tis.facit.l.cum donationis.C.de trāſact.
et probabiliter anima ſaluatur ꝛ volun
tas ciuiū ꝛ bonū publicum obſeruatur.
et hoc conſiliū eſt de ingenio meo ita di=
cit Bal.in.d.c.fi.de preſcrip.vbi vide.

xlvij.

¶ Cautela ad hoc qđ priuilegiū[a] nō in
telligatur reuocatū per legē generalem
illius qui illud ante conceſſit:ſcilicet qđ
annectatur ꝛ incorporetur ſtatutis.

☞ Priuilegium principis ſtatutis ad=
ditum quam efficaciam habeat.

DOmini et principes ſi pe=
nuniero cōcedunt priuile
gia immunitatis ꝛ exem=
ptionis alicui benemerito
de re publica ꝛ ꝓceſſu tē=
poris per legē generalem
caſſant ꝛ annullāt oia priuilegia exem=
ptionis per eos ꝯceſſa. Cautela eſt q̄ nō
poſſit reuocari:vcȝ q̄ faciat inſeri in li=
bello ſtatutoꝝ ciuitatis qn̄ ei cōceditur
hoc ꝑuilegiū:ꝛ hoc dȝ inſeri qn̄ reformā
tur ſtatuta.vel ſi nō reformanẗ diceẗ†:ꝛ
hoc ꝑuilegiū addaẗ ſtatutis noſtris ꝛ ꝓ
ſtatuto ēt intelligaẗ.nā hoc caſu qn̄cūq̄
dn̄s vel princeps caſſaret oia ꝑuilegia:
tn̄ nūq̄ de iſto itelligaẗ i ſtatutis inſerto
niſi de eo fieret expreſſa mētio.iſtđ ꝓbaẗ
ꝑ gl.in auẗ.qua in ꝓuincia.C.vbi de cri.
agi opor.ꝛ ibi hoc tȝ do.Pau.de caſt.

xlviij.

¶ Cautela ad hoc vt quis ſemper tenea
tur de caſu fortuito.

☞ Cōductor ſimplex regulariter quo
tempore penſionē ſoluere nō teneatur.

REgula † eſt q̄ ſimplex con=
ductor nō teneẗ tp̄e guer=
re ſoluere penſionē: ſed nō
poteſt recipere fructus.vt
l.item queritur.§.exercitu.
ff.loca.idem qn̄ nō pōt re=
cipere propter aliquam tempeſtatem.l.
ſi merces.§.vis maior.eo.titu.ꝛ.l.ex con
ducto.§.j.Idem quando ex alia cauſa ſi
mili percipere non poteſt: puta propter
ſterilitatem:vt.l.ſi vno.in princi eo titu.
et in.c.ꝓpter ſterilitatem.in princi.extra
de loca.ſed de libellario dubium eſt:ſed
veritas eſt quod non tenetur:vt no.in.l.
j.C.de iure emphi.per doct.et in dicto.c

propter.

propter ſterilitatem. Sed cautela eſt: q̄ ſine dubio in omnibus predictis caſ.b[b] teneatur indiſtincte tam cõductor q̄ libellarius ad ſoluendũ penſionẽ ſi inſtrumento locationis renuntiatũ eſt per conductorẽ vel libellarium ſeu emphiteotã exceptione doli mali cõdictione ſine cauſa etiã iuſta. Et cũ cõſilio quo cõductor vel libellarius ſe tueri poſſet a p̄ſtatione pẽſionis. naz tunc tenetur ad ſolutionẽ 1 mercedis etiã ſi guerra ſuperueniat poſt locationem ſm Albe. de roſa. qui dicit ſe obtinuiſſe coram collegio pergamenſi: vt ipſe not. in l. item queritur. §. exercitu. 2 ff. loca. et ita dicit in lombardia obſeruari: quod nota bene.

xlix.

a ℂ Cautela qñ inſtantia petit[a] q̄ reiterentur omnes termini.

2 ☞ Inſtãtia cauſe p̄ncipalis de iure canonico nunq̄ perit. ſec[us] tñ de iure ciuili.

1 Licet † de iure canonico inſtãtia cauſe principalis nunq̄ pereat: vt in. c. pen. extra de iudi. tamen de iure ciuili in cauſis ciuilib[us] perit triennio: in criminalib[us] biennio. ita q̄ nec de cõſenſu partiuz poteſt prorogari: vt eſt caſus in. l. properandum. in prin. et ibi no. C. de iudi. intantuz q̄ perempta inſtantia pereunt omnia acta vſq̄ ad litem cõteſtatã ꝛ multa que fiunt poſt litem cõteſtatam: vt habet plene per Bart. in. l. cũ lite mortua. ff. iudica. ſol. ꝛ no. in. l. ꝑperandum. in prin. ꝛ ſic eſt neceſſe de nouo incipere proceſſuz: vt in dictis iuribus ha-
b betur. Sed tu adde hanc cautelam[b] q̄ partes ſibi prommittant adinuicem per ſolemnẽ ſtipulationẽ et etiã per iuramẽtum q̄ ſi trienniũ laberetur antequã cauſa expediat q̄ vnico cõtextu actor et re[us] teneant ꝑducere libellum et rñſiones et replicatiões ꝛ oĩa acta ſigillatim de nouo ſm. l. quenam. cũ ibi no. per glo. Bar. et doc. ff. de procurato. nam tunc licet inſtantia dicatur perempta iure: nullus tñ in expenſis cõdemnabit: ſed proceditur in iudicio de nouo. ꝛ ſi dicat cautela non prouidet vt inſtantia non pereat. iſtud eſt fatendũ: tñ prouidet ſm intentionẽ partiuz. ſ. ꝑpter expenſas. ꝛ ne de

nouo habeat facere ſingula acta de tempore ad tẽpus ſicut facta fuerunt in prima inſtantia: qđ bene no. q: ita ſepe practicaui.

l.

ℂ Cautela q̄ nõ reſpondens poſitionibus nõ habetur pro confeſſo.

1 ☞ Poſitionibus non reſpondens regulariter pro confeſſo habetur: licet ſententia requiratur.

2 Queſtio generalis eſt illa: que omnia capitula complectitur.

1 Ille q̄ † non reſpõdet poſitionib[us] regul'r habetur ꝑ cõfeſſo: tamen requirit ſentẽtia ſuper hoc: vt in. c. ij. de confeſ. lib. vj. ꝛ. l. ij. §. q̄ ſi actor. C. de iura. calum. Aliquis non reſpondet poſitionibus eſt ne aliqua cautela q̄ ipſe non ſuccumbat. Dicas q̄ quidam aduocatus adhibuit hanc cautelam cum clientulus ſuus debebat haberi pro confeſſo: quia non reſpondit poſitionibus. nam fecit cauſam cõmitti cõſilio ſapientis ſub hac forma que eſſent partes iudicis in diffiniendo: et quia non erat pronunciatum q̄ poſitiones haberentur pro confeſſatis: non potuit conſultor conſulere ſuper eius poſitionibus tanq̄ confeſſatis: ꝛ ſic ſtetit actor abſq̄ ꝓbatione ex forma cõmiſſionis cũ nihil nocuerit cũ reſpõdiſſe: et ideo tu aduocate partis alterius eſto caut[us] ne clẽtulus circũueniat in forma puncti quando

a ℂ Inſtãtia perit. quattuor modis ſcz lapſu tẽporis. Itẽ ſi abſoluitur re[us] ab obſeruatione iudicij ante terminuz. Itẽ per renunciationẽ lit. Itez ſi remittãtur. Bald. in mar. ꝟ. inſtantia. verſi. ij.

b ℂ Adđ hanc cautelam. Inſtantia ſi pereat cautela eſt q̄ de nouo agatur: et oĩa acta vno ictu repetant. Bar. in. l. ꝑperãdũ. in prin. C. de iudi.

a ¶ Poterit capi. Captura debitoris regulariter fieri pōt niſi ſit femia vel in domo: ſꝫ pcedēte citatione. Bar. in. l. cōſentancum. iij. col. C. quomodo. ⁊ qñ iu. verſ. contra hoc oppo de lega. j.

¶ Captura i ꝓpria domo debitoris ꝓ dbito ciui li nō vꝫ. l. plerieꝗ. ff. d i ius vo. ¶ 1 Debitor in domo ꝓpria l q̄ nō habitat capi pōt. bar. in l. nec i ca. ff. d adul. doc. mod. l. l. plerieꝗ Itē i horto ad quē nō ſit adit⁹ a domo habitatiōis. arg. l. prediijs. de le. iij. ⁊ l. olſpico. ff. de ſer. v. pd. 2 Itē i apotheca. docto. ⁊ pau. de caſ. i. d. l. plerieꝗ. vbi car. et bn. tꝫ ꝯtra Bartol. et abb. ibi diſtinguit: ⁊ refert opi. Bart. fuiſſe Hoſt. ⁊ vide abb. in. c. q̄ clericio. d foro ꝯpe. in pen. col.

transmittitur ad conſulēdum: dicas ergo iudex cōmiſit quid iuris nunquid diffiniendum exagitatur. ita dicit Bar. no. in. c. vnico. in fi. de lit. conteſta. et eſt ratio: quia quando pū 1 etatur cauſa diffinienda / 2 intelligitur de diffinitiua. 3 arg. l. pe. §. biduum. cum glo. ff. quando appella. ſit. 1 vnde cum vigore commiſſiōis debeat conſultor iudicare: tantum ſuper cauſa principali: ⁊ ſic diffinitiue: ⁊ non ſuper interlocutoria. ſequitur q̄ cum ſit pronunciatum interlocutorie poſitiones haberi ꝓ confeſſatis: quod nec iſte cui eſt cauſa commiſſa iu 2 dicare vel conſulere poterit: ſꝫ cum cauſa committitur quid iuris intelligitur eſſe commiſſum vt ſu 2 per omnibus conſilium. † Nam queſtio generalis eſt omnia capitula cōplectens: vt. l. eius qui in prouincia. ff. ſi certum pet. vnde ſi committitur alicui q̄ſtio conſulenda per iſtum modum quid iuris nū ſuper omnibus conſiliū reddatur non videtur conſilium reddidiſſe. ar. ff. de arbi. l. q̄d tamen vt dicit no. Bal. in. c. j. in titu. de controuer. inueſti. in vſi. feu. ⁊ not. per Ange. in. l. querebatur. in princip. de teſta. mi. ff. et. l. ſi fundum ſub 3 cōditione. §. ſtichum ſi m pronio. de leg. j. dixi i repetitiōe. c. j. de feudis cogni. ⁊ ideo qñ in caſu propoſito cōmittit deꝫidenda vel ꝯſulenda quid iuris intelligitur vt ſuper oībus articulis pronūtiet vel cōſulat: ⁊ ſic cū reperiat partē fuiſſe in rñdendo poſitionibus debet ſup hoc ꝯſulere ſuper cauſa ꝓncipali: ⁊ ſic illū habeat pro cōfeſſo condemnando: quod bene no. vt ſcias practicare: q: erit vtilis tam pro actore q̄ pro reo.

lj.

¶ Cautela ad. l. plerieꝗ. de in ius vocan. vt inuitus poſſit quis extrahi de domo.

☞ Domo nemo inuit⁹ extrahi poteſt. Domo ꝓ criminalib⁹ quis extrahi pōt. Citatus: per ſe vel procuratorem comparere poteſt.

Regula eſt † q̄ nemo inuitus trahi de domo poteſt: q: domus cuiꝗ tutiſſimum refugium eſt: vt eſt dictum. in. l. plerieꝗ. cum ſeq. ff. de in ius voc. ⁊ in. l. nemo / de reg. iur. Sed cautela eſt q̄ iudex preceptum faciat debitori meo quia ſtat in domo: vel non vult exire q̄ comparcat coram ipſo ſub pena quinꝗ vel ſex librarum, applicanda fiſco: nam ſi comparcat poterit capi a extra domū: ſi noluerit comparere iudex condemnet illum in illa pena fiſco applicanda: quam penam ſi non ſolueret poſſet capi etiam in domo: † quia ꝓ criminalibus quis poſſet capi ⁊ extrahi de domo. l. nemo carcerē. C. de exact. tribu. lib. x. nam condēnatus fiſco propter cōtemptum mandati dicitur condemnari criminaliter. iuxta ea q̄ habēt in. l. iiij. ff. de ſepul. vio. Itē cōdemnat⁹ etiā ſimpliciter pōt incarcerari. ⁊ q: eſt cōdēnatus fiſco pōt extrahi de domo: ⁊ quādo erit ibi poſitus in carcere poterit ibi pro debito alio cōdemnari ſm ea que habent ꝑ Bar. in. l. ij. de cuſto. reo. ⁊ in ſua diſputatione q̄ incipit. Lapus captus. ⁊ iſtā cautelā ponit Bart. in effectu in. l. ſacrilegij. §. fi. ff. ad. l. iuliam pecu. ¶ Sed circa predictā cautelā pōt duplex remediū adhiberi. Primū ē q̄ ſi eſt citat⁹ mittat ꝓcuratorē vel nuncium: † q: qñ quis eſt citatus pōt regulariter cōparere per ſe vel per procuratorē iuxta no. in. l. fi. C. de procur. ¶ Aliud remediū eſt: q̄ ſi nullo

modo cōpareat φ ipſe poti⁹ ſoluat cōdē nationē vel multā φ φ patiat̄ ſe detineri: vt h̄r p Old. in. l. iiij. §. pretor. ff. de dā. infec. Sʒ ꝯ̄ primū remediū poſſet adhibe ri cautela p iudicē: vcʒ φ citet cū vt pſonaliter cōparcat ⁊ p ꝓcuratorē: qꝛ vult loq̄ ſicū ⁊c. nā hoc caſu mittēdo ꝓcurato rē nō excuſaret̄. facit qḋ habet in. c. cū di lecta. in ver. pſonaliter. extra de reſcript. ⁊ in. c. fina. §. is autē. extra de offi. deleg.

liij.

¶ Cautela φ ex delicto patris filius nō priuetur ſucceſſione.

1 ☞ Fili⁹ delicto patris aliqn̄ ſucceſſione priuatur: nō tamen agnatus.

1 PRopter † delictū patris etiā aliqn̄ priuat̄ fili⁹ ſua ſucceſſione ⁊ nō agnat⁹. de quo h̄r in. l. adoptiuū. ff. de i ius voc. ⁊ in. l. ij. C. de libe. ⁊ eorū lib. ⁊ in. c. pe. iu vaſal feu. priue cui deferat̄. ſed circa h̄ hodie pōt adhiberi cautela qn̄ ꝓprietas ſpectat ad filiū ⁊ ad patrē vſufructus qḋ pater renūciet vſufructui. dicit Ang. in. l. adoptiuū. φ hoc remediuʒ prouenit in quodā patre qui calore iracundie occidit filiū habentē patrimoniū maternum: vnde ei nō poterat ſuccedere. ⁊ ſimiliter filij eius videbant̄ excluſi a ſucceſſione ne patri acquirant. vnde alij attinentes ex latere materno dicebant hereditatē ad ſe ſpectare: p̄r renūciauit vſufructui ⁊ alij fratres obtinuerūt.

liiij.

¶ Cautela ad hoc φ qs nō teneat̄ h̄ falſo qn̄ falſis inſtr̄is vel teſtib⁹ fuit vſus.

1 ☞ Atteſtationibus publicatis partib⁹ quibus: interrogationes fieri ſoleant.

2 Reſponſum petitioni ſeu reſponſioni cōforme eſſe debet.

3 Paria ſunt non reſpondere: vel clare nō reſpondere.

4 Dominus ſi ratū habere promittat: de quid erit legitime per procuratorē factū ratihabitio non tenet.

1 COmmuniter † in cauſis publicatis atteſtationib⁹ ſolent fieri interrogationes partibus ſi volunt literis ⁊ atteſtatiōib⁹ ⁊ inſtrumētis bonis viris legalibus/ ⁊ legitimis ad hoc vt ſi dixerint φ ſic: et reperiat̄ falſitas puniri poſſint de falſo ⁊ cauſaʒ amittant. no. qꝛ falſum fecerūt ſʒ qꝛ falſo vſi ſunt. ſed pone φ qs produxit inſtr̄m bona fide qḋ credebat eſſe verū: poſtea peruenit ad eius noticiam qḋ eſt falſum: vl̄ fecit examinare teſtes ſuos quos cognouit publicatis atteſtationibus falſum dixiſſe: q̄ cautela eſt φ ꝓducens nō teneat̄ de falſo pro vſu dictoruʒ teſtiū ſm Bal. no. i. l. fi. C. ſi ex fal. inſtru. φ aut interrogat̄ pars ꝓducens ſi vult vti atteſtationib⁹ ⁊ inſtr̄o ꝓbationis p bonis legalibus. aut nō interrogat̄ ⁊ nō ponit: qꝛ illud nō eſt vti ſʒ vſum eſſe qn̄ aderat bona fides: ſed ſi interrogat̄ dixi cautela eſt φ reſpondeat: ita φ nō poſſit cōprehendi ex verbis qḋ reputet inſtr̄m vel teſtes falſos: qꝛ eſſet diffamare ſe et alium ⁊ ponere ſe ⁊ alium in periculum. nam in talibus multū eſt periculoſa ſuſpitio iudicis: vt. l. ſi aduerſarius. C. de fide inſtru. ⁊ l. iubemus. C. de ꝓba. dʒ ergo hoc mō cautus reſpondere: qꝛ nō reputo mihi hos teſtes vel de illo inſtr̄o non curo ⁊ vſui cedo: vt dicit Bald. in. d. l. fin. Nam ſi interrogatus diceret ſimpliciter ſe velle vti inſtrumētis vel teſtibus videt̄ fateri illud falſum: vt no. Bal. in. d. l. ſi aduerſarius. C. de fide inſtru. ⁊ cōſulo φ talia potius facias per ꝓcuratorē gn̄alem φ per ſeipſum. iuxta no. in. l. furti. §. qui aliū. ff. de his qui no. infa. ⁊ de gn̄ali procuratore cū libera intelligas: al's procurator gn̄alis nō poſſit cedere teſtib⁹ ⁊ inſtrumentis. ſicut non poſſit cedere liti. ¶ Alias poſſet adhiberi alia cautela circa p̄dicta ſm quoſdam: vcʒ φ in rn̄ſione dicat̄ φ vti intēdit teſtibus atteſtationibus ⁊ inſtrumētis pro bonis veris et legalibus: ſi ⁊ inquantū de iure ſunt ⁊ non aliter: ⁊ alio mō vel ſic dicat φ vult vti in illis paſſibus ⁊ punctis q̄ ſunt in eius fauorē nec aliter declarare. ſed iſta cautela procederet. ſi opponeretur a parte. Sed tu dic φ per alteram partem poſſet opponi φ non ſit ſufficienter reſponſum.

2 † qꝛ reſponſum dʒ eſſe cōforme petitioni/ ſeu interrogationi: vt. l. ſtipulationē. §. cū additio. ff. de verbo. obli. ſed interrogatio fuit ſimplex ⁊ reſponſio: ergo dicit̄ φ

ista reſponſio nō eſt clara nō redditꝰ aduerſariꝰ vel iudex certꝰ: ergo rñſio nō 3 ſufficit:† qꝛ paria ſunt nō rñdere vl' clare nō rñdere vt.l.de etate §. nihil.ff.de interrog.act.ſicut dicimꝰ 4 de procuratore† ꝙ ſi dñs pmittat ratū hre quicqd erit factū legitime per pcuratorē nō vz. Itē qꝛ iuramentū eſt indiuiduū: vt no. Bald.in.c.j.§.cum aūt de ꝯtrouer.iueſti.ꝛ not.i.l. ſi auus.in pnc.ff.de vſufr. vñ interrogatꝰ ſup depoſitiōe teſtiū vꝫ interrogatꝰ ſup iuramēto qḋ ē principale ꝛ a quo depēdēt ꝑpoſitiones: ꝛ ideo nō pōt pro parte adaptari ꝛ p parte nō.iuxta not.in.l.aureliꝰ. §.idem queſiſit inſup.ff.de lega.j.per Bar. ꝛ hoc caſu in effectu voluit Bald. in qdā ſuo ꝯſi.qḋ incipit. In xp̄i noīe amē.decreto caue tur ꝙ poſt publicationeꝫ teſtium. liiij.

a ℂ Propria auctē Ludēs pt ꝑpria auctoritate auferre vl' furari. id qḋ in ludo amiſit vel aliḋ equiualens.l. j.in prin.ꝛ ibi Ray.et Flor.ff. de aleat. nec tenetꝰ pena furti: vel bonorū raptorū nec ad reſtitutionē. Jo. an.ſing.in c.vbi periculum.de elec.in.vj. no.in vlti. col.qḋ verū ſi furatus eſt in ipſo ludo ꝛ tpe ludi nō ſi poſt. Bar.in. d. l.j.ſed vid i.d.l.j.§. ij.

ℂ Cautela pro illo q̄ dꝫ producere inſtrumentum ad partes longinquas ad hoc vt fidem faciat.

☞ Signa teſtiū quāta 1 in chartis exiſtūt: tāta inſtrumenta eſſe dicuntur.

SI aliqs haberet cōtrahere cū aliquo forenſi ꝛ eſſet neceſſe producere illud inſtrm̄ in partibꝰ lōginq uiſceſſet impoſſibilis lr̄arum pbatio ꝑpter loci diſtantiā ſi inſtrm̄ rumpe tur cautela eſt qḋ fiat inſtrumentū ꝛ inſinuetur de partiū volūtate.nam hoc facto fides dicti inſtrumēti nō poterit i dubiū reuo- a cari: vt pbatur auct.de fide inſtru. in §. nihil.in verſi.inſinuet.ꝛ ibi glo.que incipit.q.d.ſi ibi dubium eſt de fide charte.et ibi hoc no. Ang.ſed iſta cautela nō videtꝰ ſufficiens qñ inſtrm̄ defertꝰ ad longinq̄s partes: naꝫ ſicut negatꝰ inſtrm̄ ita poſſet negari inſinuatio ꝛ conſenſus partium. ſit ideo melior cautela qḋ tu q̄ celebras cōtractū cū aliquo forēſi vel ciue ꝛ inſtrꝫ debet mitti ad partes extraneas vt facias dictū inſtrm̄ ſcribere per tabellionē publicum ꝛ ſubſcribere tres tabelliones honeſtos ꝛ ſignare eorū ſignis ad hoc vt nō poſſit negari inſtrm̄ etiam manu notarij.ꝛ hoc pbatur per glo.no.in auct.de tabellio in.§.alſs aūt in gloſſ.que incipit caue tibi.in fi. † que dicit quanta ſigna ſunt in chartis tot ꝛ plura ſunt inſtrā.vt in.§.opꝫ.de fide inſtru.de hoc etiam not. Ang.in.d.§.j.in auc.de tabel.col.iiij. Solet ēt adhiberi cōis alia cautela: vcꝫ qḋ a fine inſtrumēti vel etiā in alio inſtrō officialis loci in quo eſt ſcriptū inſtrꝫ ſicut eſt pretor faciat ſcribere literas de legalitate notarij dicendo notūꝫ ſit oībus qḋ notarius q̄ ſcripſit tale inſtrm̄ ponendo principiū ꝛ finē eſt bonus verus et legalis notarius: ꝛ qḋ eius inſtrō adhibeatꝰ bona ꝛ plena fides ꝛc.et apponatꝰ ipſius officialis ſigillū.iuxta no.in.c.j.ꝛ.ij.et in c.inter dilectos.de fide inſtru.

lv.

ℂ Cautela ꝑ illo q̄ aliqḋ ꝑdidit: in ludo.

☞ Ludo aliqḋ ſurripiens nedū actiōe penali nō tenetur: ſed nec iudico rei perſecutorio.

SI aliquis ſcholaris vel alius ꝑ ludū amiſit pecuniam libros vel alia bona: iuxta q̄ habetur in auc. alea ꝑ ludus. C. de relig.ꝛ ſump.fu. ꝛ de aleato.ꝛ in toto tit.ff.de alea. ad hꝰ vt ipſe poſſit recupare illud qḋ ꝑdidit i ludo ꝛ tātūdē cautela ē vtilis.qḋ ille q̄ ꝑdidit iterū vadat ad ludēdū cū illo q̄ vicit ꝛ ſurripiat ſi pōt etiā furto illud qḋ perdidit pecuniā vel aliquid de bonis vincentis dum eſt in ludo: ꝛ iſto modo ſatiſfaciet ꝑpria auctoritateꝰ a erit ſecurus: qꝛ non poterit

conueniri ab illo cui ſurripuit: q2 nõ cõpetit actio: vt eſt tex. in l. ſi. in princ. ⁊ ibi hoc no. Ray. ⁊ do. Flo. ff. de alea. q̄ dicũt q̇d per illũ tex. Ray. ita cõſuluit cuidam ſcholari ſuo: ⁊ dũ poſtea eſſet accuſatus de furto ipſum defendit ita q̄ fuit abſolut⁹.
1 ¶ † Et adde ⁊ intellige q̄ talis ſurripiens in ludo non tenet̃ nedum actione penali: ſed nec iudicio rei perſecutorio: q2 illud edictum de aleatoribus q̇d denegat iudicium loquitur ſimpl'r: ⁊ intelligitur tã de iudicio penali q̄ rei perſecutorio. ⁊ ita intelligit Jo. an. illũ text. in. c. vbi periculum. pe. col. de elec. in. vj. in nouel. ⁊ ideo pro hoc cõcludo q̇d ille qui ſurripuit in ludo: vt dictum eſt. ſ. qñ perdidit non ſolũ poterit cõueniri actione de furto: ſed etiam ad reſtitutionẽ rerum i furto ſubtractarum: quod tene perpetuo menti.

lvj.

¶ Cautela pro illo qui impetrat a principe quod non teneat̃ ſoluere onera ſeu alias preſtationes.

1 ☞ Conceſſiones imperatorie per importunitatem facte eſſe preſumuntur.

2 Bona alicuius rebellis ſi quiſpiã a pñcipe impetrauerit: impetratio ⁊ cõceſſio non valet.

ET eſt cautela pulchra quaʒ multi ſepenumero ⁊ maxie milites impetrant a principibus vel dñis: q2 non tenentur ſoluere onera ⁊ p̄ſtationes: ⁊ ſimpl'r ea impetratio eſt nulla ipo iure: vt eſt caſus no. in l. nauiculariſ. C. de
1 decur. lib. x. † vbi imperator vult q̄ conceſſiones ⁊ exemptiones facte etiam per imperatorẽ nõ valeãt: ⁊ p̄ſumant̃ eſſe facte potius per importunitatẽ q̄ q̄ imperator ita voluerit per text. in l. j. C. de pe.
2 bo. ſubla. lib. x. † vbi hr̃ q̄ ſi aliq̇s impetrat bona alicuius rebellis nõ vʒ impetratio ⁊ cõceſſio. Sed cautela eſt vt ſi tales impetratiões valeãt q̄ dicat̃ in priuilegio ⁊ cõceſſiõe exẽptiõis in ſpẽ nõ obſtãte. l. nauiculariſ. C. de dec. ⁊ in ſcdo. caſu impetratio bonorũ rebellis dicat̃ nõ obſtante. l. j. C. de pe. bo. ſubla q2 tunc bene valerent dicte cõceſſiones. vt no. Barto. in d. l. j. ⁊ eſt ſingul'r not. q̄ ſimiles impetrationes. ⁊ vide in ſeq.

lvij.

¶ Quando cõtumacia pcuratoris noceat dño.

1 ☞ Contumacia eſt aliquid facere.

2 Contumaciã dñs mittẽs pcuratorẽ quibus in caſibus non incurrat.

3 Contumacia pcuratoris an et qñ dño nocere habeat remiſſiue.

4 Indefenſus dicitur is: p quo: gñaliter vocatis amicis ⁊ cõiunctis: nemo cõparuit.

5 Mãdato gñali negocioꝝ delictum nõ continetur.

ISte articul⁹ an contumacia pcuratoꝝ noceat domino. eſt quotidie in vſu ⁊ a nemine declaratur. propterea dicatis ſic: q̄ primo videnduʒ eſt q̇d ſit ɔtumacia pcuratoris ⁊ q̄ dñi. ſup quo pulchre loquit̃ Bart. in l. cũ filius. §. in hoc. de ꝟ. obli. ¶ Dicatis ḡ q̄ ɔtumacia eſt aliq̇d nõ facere: ⁊ ideo ɔtumacia d̄r illius cui facere principaliter erat iniunctũ: ⁊ ideo ſi dñs citat̃ ⁊ mittat pcuratorẽ q̄ non cõparet nõ excuſat̃ mittẽdo pcuratorẽ. allegat tex. in l. pcuratorẽ. §. tutores. ff. mã. ⁊ no. Bart. in l. non diſtinguemus. §. pen. ff. de arbi. q̇d verũ eſt ſi pcurator nõ cõparet prima vice ⁊ litẽ: ſi poſtea nõ cõparet dicitur contumacia pcuratoris: vt not. Bart. in d.
2 §. ad hoc q̇d tñ dixi: † q̄ ſi dñs citatur ⁊ mittat procuratorẽ qui nõ cõparet dicitur ɔtumacia domini nõ procuratoris. ¶ Fallit

a ¶ Poceat dño. Cõtumacia pcuratoris neſciẽtis reſpondere an dño noceat. vide Baldũ in additioni. Specu. de pcu. ꝟſi. ſi pcurator reſpõdet. ¶ Itẽ contumacia pcurator. nocet dño in his q̄ ptinẽt ad pceſſuʒ cauſe: nõ quo ad mulctã iponẽdã: nec q̄ ad al's pẽas. Bart. in l. cũ q̄ invit. nota. C. de pcur. ⁊ ibi Bal. in v. nota. vide Bart. in l. quãuis. in vlt. col. ꝟſi. iij. conſueuit dubitari. ff. de dã. infec. ⁊ in l. quoties. C. de digni. lib. xij. ⁊ in l. j. §. ſi procurator. l j. q̃one.

in quatuor casib⁹. Primo fallit qñ casus fortuitus contingit in personā ꝓcuratoris ꝓpter quē non potuit cōparere. vt.l. iuribus.C.qui pe.tu. ¶ Fallit secūdo qñ in personam procuratoris nō contingit casus fortuitus: tamē aliud impedimētum eum de iure cōmuni excusans: secus si sit impedimētū excusans cū de iure speciali: vt declarat Bartol.in.d.§.ad hoc. ¶ Tertio fallit secūdum dñm meū ubi requiritur dolus dñi in missione in possessionem ex scđo decreto in personalibus.vt.l. fulcinius.§. quid sit latitare. ff.ex quibus cau. in possess.eatur.nā constituere ꝓcuratorem qui non comparet est culpa.vt.l.cum qui rem.in fi.ff.cōmoda.ꝛ.l.cū plures.§.seruū.ff.loca.ideo ex cōtumacia ꝓcuratoris nō fit missio ꝯtra dñm. Ista tamen ꝓprie non est fallentia vt videtur: qꝛ par verum est dicere ꝙ est cōtumacia dñi ꝛ nō procuratoris: lꝫ nō sit talis propter quā fit missio ex secūdo decreto. ¶ Quarto ꝛ vltimo fallit qñ procurator talis ꝯstitutus a dño qui cōmuni opinione reputabat᷑ idone⁹.nam hoc casu dñs cōstituens liberabitur a culpa vt.l.argentū.in fi.ff.cōmo. hec tamen cōstitutio nō sufficeret in via in qua proceditur cōtra carētem culpa vt in missiōe ex primo decreto: que fit etiam cōtra absentē ex probabili causa: vt no.in. l.ignorare.ff.de.test.mili.

3 ¶ † Sequens articulus est: vtrum cōtumacia procuratoris noceat dño.in quo articulo Bartol.plenius locutus est in.l.j.§.si procurator.ff. si quis ius di. Iste sunt cōmunes cōclusiones ꝛ nō vere: qñ nō factū procuratoris prima facie sonat in delictum vt nō comparere ad iudicis mandatū: tunc si agitur de his que sunt modici ꝑiudicij vt mittere in possessionē ex primo decreto cōtumacia ꝓcuratoris nocet dño: casus in hac lege que ita cōiter intelligatur. Si vero agitur de his que sunt magni preiudicij vt est missio ex secūdo decreto cōtumacia procuratoris non nocet domino.vt.l.hoc amplius.§ fin.ff. de dāno infect.ꝛ in.l. cum vsufructuario.ff. si ex noxali causa agatur. hoc vltimū fallit nisi dominus sciens procuratorē hoc non fecisse non purgauit ei⁹ moram. vt l.ij.C.de exact.mili.anno.lib.x. Et ita intellexit Bart. l.non solum.in princi.§. de procu. Sed tunc nocet domino propria contumacia in non purgando: non autē cōtumacia procuratoris: hec sunt cōclusiones in quibus cōiter transeunt ignorantes ꝛ nō vere. Et primo falsa est illa cōclusio ẜm dñm meum ꝙ ex ꝯtumacia ꝓcuratoris fiat missio ex primo decreto contra dñm. allegatur ille tex. vbi est casus ad literam in contrariū qui tex. non vult ꝙ ex sola cōtumacia procuratoris fiat missio. sed dicit ꝙ post contumaciā procuratoris iudex dꝫ deliberare an debeat mittere ex primo decreto: ꝛ cōsiderare an dñs sit indefensus quasi sentiat ꝙ sola cōtumacia ꝓcuratoris nō faciat

4 videri dñm indefensum. ¶ † Is enim dicitur indefensus pro quo generaliter vocatis amicis ꝛ cōiunctis nemo apparet litem ait pretor.§.fi.cū.l.sequē.ff.qui. ex cau.ma.ꝛ.l.hoc aūt.§.j.ff. ex qui.cau. in pos.eatur.ꝛ no.glos.in.l.ij.co.titu. ¶ Itē nō est vera conclusio ꝙ in his que sunt grauis preiudicij cōtumacia actoris nō nocet dño.ꝓ hoc allego vobis casum in c.suborta.de senten.ꝛ re iudic. vbi ꝓpter cōtumaciā procuratoris fertur sñia diffinitiua cōtra dñm que est magni preiudicij. Ang. qui cognouit dicta Bart. non esse vera. dedit aliam doctrinam: nec distinguit an sonet in delictum vel non delictum: nec inter ea que sunt magni vel parui preiudicij. ¶ Sed prima cōclusio eius est ista quā etiam sequitur Bal. vbi requiritur vera dñi contumacia hoc est dicere dolus dñi contumacia procuratoris: nec dñi non nocet dño: ideo ex contumacia procuratoris nec dominus mulctatur: nec excluditur a beneficio appellādi in hoc vltimo de beneficio appellādi. Bartol. idem tenet in alia ratione: qꝛ beneficium appellandi est magni preiudicij. ¶ Secunda cōclusio Ange. est: vbi sufficit ficta contumacia domini contumacia procuratoris nocet domino: qꝛ contumacia procuratoris est ficta cōtumacia domini. ¶ Ex hac conclusione sequuntur infinite illationes in practica. Prima est ꝙ si procurator actoris deseruerit cām condēnabitur dñs in expen-

ſiue ex cōtumacia ꝓcuratoris.hoc intelli
git Inno.extra vt lit.nō conteſt c.j. Bar.
vero in.l.j.§.ſi procurator.ad fi.C.man=
da.videtur contrarium dicere dicens ꝙ
ſicut ex procuratoris contumacia domi=
nus non mulctatur.vt in.l.j.§.ſi procura
tor.ita nec condēnatur in expēſis vel in=
tereſſe:quia illa duo a pari procedūt:vt
5 d.§.ſi procurator.⁊.§.ſeq. ¶ †Item ſicut
in mandato generali negotioꝝ non con
tinetur delictum.vt.l.ſi ꝓcurator.ff de cō
di.indebi.et in.l.ſi pater.ff.q̄ in frau.cre=
di.ita nec in mandato vnius cauſe intel
ligitur mandata contumacia in aliqua
parte.Subdit tamen Bart.ſingulariter
ibi ꝙ hoc caſu damnatur dñs per viam
excipiēdi:quia poterat ſibi denegari au
dientia donec ſoluat ſibi expenſas:et de=
lictū procuratoris facilius nocet dño vt
cauſet exceptionē cōtra dñm quā actio=
nem vt dicitur in delicto in faciēdo.dñs
meus in hoc articulo allegando dixit di
ſtinguendū inter expēſas ratione victo=
rie ⁊ ratione ꝯtumacie.Si querimus de
expēſis ratione victorie cōtumacia pro=
curatoris nocet dño ſi dedit ſpeciale mā
datum ad cām:alˀs ſi cōtumacia nō no=
ceret ſnia lata contra ꝓcuratorem dice= 1
retur lata contra geſtorem ſine manda= 2
to ⁊ nō preiudicaret dño niſi ratum ha=
beret.l.iij.§.ſtipulatio.ff.iud.ſolui.qđ eſt 3
falſum.vt in.d.c.ſuborta.In expēſis ve=
ro que veniunt ratione abſentie Raph.
ſequitur Bar.ꝙ cōtumacia procurato=
ris non nocet dño per ſuas rōnes. ¶ Se
cundo ſequitur ex dictis Ange.ꝙ cōcor=
det cum Bar.in illo articulo procurator
non appellando infra.x.dies preiudicat
dño:mouet̃ tñ diuerſis rationibus Bar.
hoc ideo qꝛ nō appellare nō ſonat in de=
lictum.Ang.hoc ideo qꝛ ibi nō appellā=
do nō requiritur vera dñi contumacia.
Aduertatis tamen qꝛ eſt vna glo.quam
nō allegant ⁊ eſt multū ſingularis in.l.j.
in fi.ff.qñ appel.ſit.que dixit ꝙ ita demū
nō appellādo procurator preiudicat do
mino ſi nō eſt ſoluēdo.⁊ ſolet illa glo.al=
legari per modernos in auť.hodie.C.de 1
appel.Itē ſequit̃ ex dictis Ang.ꝙ ſi ꝓcu
rator rei citatus perēptorie non cōparet
et condēnatur:talis citatio nocet dño.qꝛ 2
in perēptoria nō requirit̃ vera dñi cōtu=
macia:ſed ſufficiunt tres denūciationes
vt.l.ad perēptoriū.ff.de iudi.et in.l.tres
denūciationes.C.quo et qñ iudex.et hoc
ſatis ꝓbatur in.d.c.ſuborta.cōtrariū te=
net Bart.in hoc dum vult ꝙ in his que
ſunt magni p̃iudicij ꝯtumacia ꝓcurato
ris nō nocet do.Raph.ꝯcordat iſtas op.
per diſtinctionē:an ꝓcurator ſit ſoluen=
do vel nō.⁊ dixi in primo articu.¶ Ulti
mo ſequit̃ ex dictis Ang.ꝙ interpoſitio
ne ſcđi decreti faciēda in reali in quā ſuf
ficit ficta cōtumacia dñi.vt.l.ſi finita.§.ſi
forte.ff.de dā.infec.ex cōtumacia ꝓcura
toris fiet miſſio ex ſecūdo decreto contra
dñm.⁊ hoc caſu Bart.male loquitur qđ
tenuit indiſtincte ꝙ miſſio nulla ex ſecū
do decreto fit contra dñm ex cōtumacia
procuratoris.ſed debet Bart.ſaluari in
miſſione in poſſeſſionem que fit ex ſecun
do decreto ſuper perſonalibus que req̃=
rit dolū dñi ⁊ latitationē:vt.l.fulcinius
§.quid ſit latitare.ff.quibus ex cauſis in
poſſeſ.catur.

lviij.

¶ Differentia quomodo legatum ſit nō
ſcriptum vel caducum.

☞ Homo mortuus non eſt homo.

Legatum non capit vires niſi poſt teſta
toris mortem.

Conditiōe q̃ cađ eſt:nō eſt in obligatiōe.

PRo nō ſcripto legatū eſt qñ
teſtator relinq̄t alicui q̄ erat
mortuꝰ tpe teſtamēti ſiue le
gati qđ caducū eſt qñ lega=
tariꝰ ſiue heres viuebat tpe
teſtamēti ſiue legati:ſed mortuꝰ eſt viuo
teſtatore.Caducum legatū vel inſtitutio
eſt quādo legatarius vel heres mortuꝰ
eſt ante teſtatorem vel pendente conditione
legati vel inſtitutionis.Et his caſibꝰ de
uenire debet portio iſtorum in ſubſtitu=
tum ſpecialiter eis datum:ſecūdo in cō=
iunctum ſiue heredem aut collegatariū
l.vnica.§.cum triplici.C.de cadu.tollen.
Ratio prime deciſionis eſt:qꝛ ſi relinqui
tur mortuo relinquit̃ ei qui nō pōt cape=
re:†qꝛ hō mortuus nō eſt hō:vt.l.ſeruū
manumiſſio.ff.de ꝯdi.ide.nec hr̃s illiꝰ mor
tui poterit hr̃e poſtq̃ nō habuit fūdamē
tū in ꝑſona ꝑdeceſſoris ſui.†Rō ſcđi.ſ.q̄ſi

a ¶ Decem dies. Appellatio poſt decem dies ſi fiat: ⁊ opponaẽ contra eā pnūcietur eſſe ꝓcedendū ſuper ea valet proceſſus: ⁊ appellatio infra .x. dies ꝑſumiẽ facta a die, ſcientie. Lud. rō. in. l. ſciēdū. xij. col. de verb. obli. et Rota in deciſi. ccc. xix. ſi poſſeſſor. l ne.
b ¶ Iuramēto tuo. Iuramen 3 tū illicitū quot modis dr̄. Archid. xxij. qō. iiij. iuſſum: ⁊ qn̄ ſit licitū. Inno. l ca. venerabilē. de elect. a ¶ Iuſm ſi 1 nit rē ⁊ facit dici rez finitā. Itē iuramētū hz maiorē 2 autoritatē quam res iudicata. 1 Specu. de excc. §. iiij. poſt vſi. ſz ponel cā. imo econtra in ſpecul. de reſti. in inte. §. ij. verſi. ſed nunqd cōtra hoc.

caduci eſt: qꝛ legatū non capit vires niſi poſt mortē teſtōris. l. a titio. ff. de fur. Nō tertiū dicti eſt: qꝛ poſtq̄ꝫ mortuꝰ eſt pendēte ↄditione que ſic anteq̄ꝫ purificeẽ cōditio dꝫ annullari 2 legatū ſiue inſtitutio: † qꝛ id qđ eſt in cōditione non eſt in obligatiōe. l. cedere diem. ff. de verb. ſigni. ⁊ l. ſi quis ſub cōditione. ff. ſi quis ob. ca. teſt.

lix.

¶ Cautela pro appellato quando appellās non appellauit infra decem dies[a].

☞ Sententia lata; ſi quiſpiam grauatur infra .x. dies appellandum eſt: ſiue fuerit diffinitiua: ſeu interlocutoria.

Negatiua nō ſemꝑ onus probandi in aduerſariū transfundit.

Quando eſt † lata ſnia ſi grauatur appellādum eſt infra .x. dies ſiue 1 ſit diffinitiua: vt in auẽ. hodie. C. de appel. ⁊ in. c. 2 qđ ad cōſultationē. ad fi. de re iudi. in. c. cū dilecti. de elec. cū ſi. ſiue ſit interlocutoria: vt eſt tex. cū gl. no. in. c. ſignificauerūt. extra de teſti. ⁊ ideo ſi aliq̄ b appellauerūt poſt .x. dies nō tenet appellatio vt in dictis iuribus. ¶ Sed dubium eſt quod ſi eſſet appellatū poſt .x. dies: qualiter debet opponi per appellatū qđ nō ſit appellatum tpe debito. Et dic q̄ cautela eſt ſm Ioan. and. in. c. romana. §. ſi vero. de appel. in. vj. quem ſequiẽ ibi Do. vez qđ appellatus dicat nego appellatum infra .x. dies: ⁊ non dicat appellatū fuiſſe poſt .x. dies. Et hec cautela vtilis eſt ꝓpter duo. Primo qꝛ nō ſequiẽ: qꝛ ſi appellauit poſt .x. dies: ergo nō prius: qꝛ potuit prius appellare. extra de teſt. cum tu. Secundo: qꝛ vtilis eſt ꝓpter negatiuā: quia negando transfundit in eum ius ꝓbandi: vt. ff. de ꝓbatio. l. ei qui dicit. ſed Do. ibi dicit 2 qđ iſta ſecunda ratio nō eſt bona: † quia negatiua non ſemper transfundit onus probandi in aduerſarium: vt nota. in. c. ſuper his. extra de accuſa. ⁊ no. in. c. j. de conceſ. lib. vj. Nam ſcire debes qđ quando queriẽ an appellauerit cōgruo loco ⁊ tpe vel appellationes petierit vel ſuā fecerit: tūc ſine dubio ille q̄ appellat dꝫ ꝓbare: vt. l. litigatoribꝰ. ⁊. l. eos. in prin. ⁊. l. pe. C. de appel. vt no. ſpec. in ti. de citatione. §. ſequiẽ videre. iuxta ꝑn. et de appel. §. qualr̄ aūt appellatio. verſi. ⁊ aduerte. et ita dicit etiam Archi. xxij. qō. j. ad fi. et adde quod dixit idem Archi. l. diſtinctione. ſi quis prepoſtere. preſumitur tamē temporis ſolennitas: vez qđ infra .x. dies fuerit interpoſita appellatio: vt vult bal. in auẽ. hodie. C. de appel. ⁊ Ludo. de ro. in. l. ſciendum. ff. de verbo. obli.

lx.

¶ Cautela qūo iurabit ille qui ſoluit nemine preſente illi qui mutuauit etiā nemine ꝑſente ⁊ repetitur per eūdem.

1 ☞ Mala omnia pati debemus potius quam malo conſentire.

2 Iuramentū ſuper vna re tantū: et de eodem tempore indiuiſibile dicitur.

Si mutuaui tibi cētū in camera: ⁊ tu reſtituiſti mihi ſilr̄ nemine preſente: et poſtea peto b a te iſta centū et volo ſtare iuramento[b] tuo: vel tibi facio vnam poſitionem qđ tibi mutuaui centum: an licite et ſecure poſſes iurare. Et videtur quod nō: quia ſi tu iuras quod tibi mutuaui compelleris ad reſtituendum etiam ſi diceres: ſed ego tibi reſtitui: quia non crederetur tibi ſuper reſtitutione. iuxta not. per Cy. in. l. ij. C. de de=

uu.ante nup.et ſingulariter per Bart.in l.Aurelius.§.idem queſiuit.ff.de lib.leg.et per Bar.in.l.vna.C.de cōfeſ.ꝛ per Anto. de but.in.c.ex parte decani.de reſcri.ſed ſi tu iuras quod non mutuaui iuras fal 2
ſum:ergo ꝛc.glo.in.c.cupientes.in verſi. malignantiū.de elec.in.vj.facit qꝺ poſſit iurare:ex quo in veritate nō tēdit in pre=iudiciū alterius:etiā quia tu habes ius in principali cā:quia liberas aīaʒ fratris a peccato:quia ſi bis ſolueris illicite retinebit:vt in reg.bona fides.de regu.iuris.in
3 vj.† Potius debes omnia mala pati ꝙ in cōtrarium ſeʒ quā malo cōſentire.qꝺ met.cā.in.c.factis.Item quia principaliter iuramentū preſtatur deo cui nō eſt mentiendū:vt no.Pet.de anch.in.d.c.cupientes.ſed Jo.de imo.in.d.c.cupientes.dicit qꝺ poſſet forte dici qꝺ ille nō tenetur re=ſpondere tali poſitioni ſubaudi:nec tu iurare an mutuauerit:ergo ꝛc.ſed ſoluʒ debet iurare:an debeat ſicut debitor ſit:cū hoc perſuadere debeat equitas iudicantis vt calūnijs ꝛ malitijs obuietur.ar.in l.fundo.ff.de rei ven.facit.l.vbicūqꝫ.ff.de interrog.actio.poſſet etiā forte ſm cū iu= 1
rare:iuro qꝺ ſi mihi mutuaſti tibi reſti=tui:ꝛ ſic nō fateretur pure intentionem actoris:ita vt ex illa poſſet ſe fundare ſi=cut dicitur de opponente exceptioneʒ:vt in reg.exceptionē.de reg.iur.lib.vj.facit qꝺ no.in.l.ſiquidē.C.de excep.et.c.cū ve=nerabilis.extra co.titu. Dicit etiā Jo.de imo.qꝺ ſi iudex artaret te ad reſpōden=dum pure ſup depoſitione mutui vel ſu=per iuro delato:poſſis dicere:iuro ꝙ non mutuaſti mihi aliqd ꝑpter qꝺ tibi obli=gatus ſum.ꝛ tūc dicit verū ꝛ repellit ca=uillationē aduerſarij.ꝛ vide qꝺ not. Ar=chid.iiij.q.j.nullus.ꝛ ita in effectu vult Do.de ſan.Gemi.in.d.c.cupiētes.de elec. in.vj.qꝺ no.ſing.quia quotidie pōt cōtingere de facto.Et bene aduertat reus:quia ſi ſi=bi defertur iuramentuʒ ſimpl'r ſi recipit centum in mutuo:qꝺ nō reſpondeat habui ꝛ tibi reſtitui:quia reſpondet vltra delationem ſibi factam:nam iuramentū non fuit ſibi delatum ſuper reſtitutione:ergo iuramentū in illa parte nō attendit.arg. l.iiij.§.j.ff.de iureiur.cū ſi.ni.lʒ quidā di= 1
cant qꝺ hoc caſu dʒ in totum ſtari ſacrā vel in totuʒ nō ſtari cū iuramētū ſit indiuiſibile:ꝛ quia ſicut potuiſſet negare to=tū ꝛ nō negauit preſumit qꝺ in oibus ve=ritatē dixerit:nā hec opinio non eſt vera per.d.l.iiij.§.j.†ꝛ licet iuramentū dicatur indiuiſibile:verū eſt ſup vna re tm:et de eodem tpe:ſed ſuper diuerſis rebus vel factis vel tpibus ſecus:vt hic ꝛ maxime vbi iuramentū deferetur ſup vno tantuʒ. Nec ob.qꝺ negare potuiſſet totū:quia du=bitauerint ne ſibi ꝓbaretur:ꝛ ſic appareret ipſum falſe iuraſſe:quia forte ꝯfeſſus fuerat mutuū ſibi factū:ſed bene ſciebat qꝺ non potuit ſibi ꝓbare contrariū ſi re=ſtituat:vnde potius voluit confiteri mu=tuū ſicut erat rei veritas:ꝛ dicere ſe reſtituiſſe qꝺ erat falſum quā ſimpl'r negare mutuum:vnde ego teneo qꝺ talis reſpōſio poſſet diuidi ꝛ acceptari per deferen=tem.Sit ergo cautus reus vt ita iuret: vt ſupra dixi ſm Imo.ꝛ bene.

lxj.

¶Cautela pro vendicante vxorem quā prius deſponſauit per verba de futuro ſecuta copula.

☞Promitto nō accipere alium in vi=rum niſi te:ſicuti ruſtice patauine cōmuniter faciunt:an ſint verba de futuro.

Multotiens eſt contentio in=ter duos vel plures de ali=qua vxore diuite:quia quili=bet cupit eam habere:et quilibet aſſerit eā ſibi pro=miſiſſe:ſʒ illi qui ſunt cau=ti:ꝛ volunt eſſe victores querant habere rem cū ea ita qꝺ ſubſequatur copula car=nalis:quia tūc ꝛ ſi ꝓmiſiſſet alteri primo ꝑ verba de futuro:ꝛ poſtea etiā ꝓmitteret per verba de pñti:nō valeret etiā ſi iura=mentū interueniſſet:ꝛ ille cū quo copula eſt ſecuta debeat preualere:vt ꝓbatur in c.pe.ꝛ in.c.ſi inter.ꝛ in ca.is cui.extra de ſpon.Sed ſi cū vno primo ꝯtraxiſſet ma=trimoniū per verba de preſenti:illud matrimoniū preualeret ſcdo:etiaʒ ſi in ſcdo ſubſecuta fuiſſet copula carnalis:vt eſt caſus in.d.c.ſi inter.Et ideo ſi cupis hr̄e vxorē ſis cautus:quia ſi ꝓmiſit alteri pmo ꝑ ꝟba de futuro ſicut faciunt cōiter puel=le ꝛ maxime ruſtice.†q̄ dicūt:ꝓmitto nō accipere aliū in virū:niſi te.nā hoc caſu

missa: vt est text.l. is q̄ muneris publi.ff. de vaca.mu.ꝛ est tex.cū glo.in.l.criminalis.C.de decur.lib.x.ꝛ not.Bar.in.d.l. vacuatis. ꝛ in.l.ij.ff.de iur.imu. vbi de his
2 oibus dicit.† Que aūt sunt munera ordinaria ꝛ extraordinaria.vide Bar. in.l.ij. de iu.imm. ꝛ.l.ois rō.C.de anno. ꝛ tribu. li.xj ꝛ vide oino Bart.in.l.j.in vlt.col. in pn.C.de mu.ꝛ in quo lo.ꝛ i.l.vnica.C.de ma.mune.pub.eo.lib.ꝛ in.l.fi.C.de agri. ꝛ cēsi.li.xj.ꝛ in.l. licitatio.§.mercatores. ff de publi.ꝑ Bald.in.l.j.§.in qb⁹. in vlti. col.ver.iiij.puniꝛ.ff. qđ cuiuscꝫ vniuersi. no.¶ Itē est alia cautela ꝙ dicaꝛ etiam de muneribus q̄ iponerenꝛ rōne guerre: alʾs in dubio ab illis q̄s nō videꝛ exēpt⁹ ꝑ priuilegiū: vt elegāter no.Cy.ꝛ Alb.in l.itē ex toto.in prin.ff.de leg.j. qđ est valde not. Et ex predictis oībus vt priuilegiū exēptionis oia includat.dicaꝛ sic:talis ꝯcessit priuilegiū exēptiōis ꝛ immunitatis ꝛ oib⁹ ab singulis muneribus ꝛ oneribus ꝛ realib⁹ ꝛ ꝑsonalib⁹ ꝛ mixtis ꝛ ordinarijs ꝛ extraordinarijs:ꝛ ab illis etiā q̄ imponerenꝛ rōne guerre: ꝛ de oib⁹ alijs cuiuscunqꝫ generis quocūqꝫ et qualitercunqꝫ imponerenꝛ vel inducerentur in genere ꝛ in specie nō obstāte.l. vacuatꝰ. C.de decu ꝛ ista forma cōplectiꝛ plenissime exemptionem quam bene no.

lxiiij.

¶ Cautela qualʾr arbiter sentētiabit vltima die sui compromissi.

1 ☞ Arbiter vsqꝫ ad vltimum diem sententiam facere poterit.

Sepe ꝯtingit ꝙ de lite inter ptes fiet cōpromissum volūtariū duraturū vsqꝫ ad.certū tps:puta duorū mensium et actor nihil ꝓbat et nō ꝓseq̄tur cām/et sic abitat ꝓpter qđ expirat ei⁹ iurisditio: ita qđ actor lʒ pereat prīa instātia poterit de nouo incipere ꝛ agere:vt hʒ i.l. ꝓperādū § j.C. de iudi. Sʒ cautela est qđ re⁹ expectet vsqꝫ ad vltimū diē quo finiꝛ cōpromissum: et petat qđ arbiter ferat sniam diffinitiuā:
2 † qui poterit et debebit hoc facere:vt ꝓbaꝛ in l.si de meis.§.fi.cū l.seq ff.de arbi. et no.Inno.in.c.sup eo de appel.ꝛ Spe. titi.de sen.§.nūc vidēdū.ver.nunqđ autē.ꝛ ꝑ Bal. i auꝛ.ei qui ꝙ illa assignatio termini in cōpromisso opaꝛ primo ꝙ hʒ vim termini peremptorū. secundo assignatiōis termini ad ꝓbādū.tertio ꝙ possit ferri snia diffinitiua.ꝛ ita ꝯsuluit bal. Sed ꝯtra cōsiliū Bal.fuit iudicatū: ꝛ iō cautela est ꝙ re⁹ petat assignari terminū ad probādū actori:et qđ differat vsqꝫ ad vltimū diē ꝯpromissi: ꝛ petat actorē citari ad audiēdū sniam:et hoc mō sine dubio pōt arbiter ferre sniam absolutoriā diffinitiue de quo.nihil erit ꝓbatū: ꝛ idē in sīlʾi qū cū iudici delegato ad tps de cōsensu partiū:de quo dic per Bar. et doc. maxime per Pau.de cast.in.l. admonendi.ff.de iureiur.ꝛ ꝑ Ant.de but.in.c.fi.de iureiu.

lxv.

¶ Cautela ad hoc qđ decē annorū p̄scriptio que cōiter introducitur per statuta non obstat.

1 ☞ Agēdo vel ab excipiēdo in multis casibus quispiā repellitur:necqꝫ prescriptioni renuntiare potest.

2 Statuto si caueatur:qđ debitor.x. ānis p̄scribaꝛ:lʒ renuntiari nō possit:tñ aliud remedium competere potest.

1 In multis† casibus quis repellitur ab agēdo vel excipiendo propter prescriptionē legalē vel statutariā:et tñ qđ prescriptioni renūtiare nō pōt:vt no.in.l.j.ff.de vsuca.et in.l.nemo pōt.ff.de leg.j. Sed cautela est ꝙ nec prescriptio possit obesse vt agatur et conueniaꝛ in instrō qđ finita prescriptione iterū deberi incipiat ꝛ toties incipiat deberi quoties p̄scriptio completa fuerit:vt ꝓbaꝛ no.in.l.sicut in annos.in prin.ibi dicaꝛ quoties qs ꝛc. vt.ff. quib. mo.vsufru.amit.ꝛ ita no.dicit Bar. in.d. l.nemo pōt.in pe.col.versi.q̄ro statutum
2 est qđ p̄scribebaꝛ:vt dicit:† qđ lʒ statutū quo caueꝛ qđ prescribaꝛ debito.x.annis nō posset renūtiare: tñ remedium est qđ agaꝛ ꝛ conueniaꝛ qđ finita dicta obligatiōe.x annorū: iterū deberi incipiat p.d. l.sicut in annos.in pn.ꝛ ita no.ꝑ Bal.i.l. tps rex.C. vt in pos.ca. vbi ēt idē dicit in legato:ꝛ quoties scriptū fuerit toties lego:vt.d.l.sicut in annos.ꝛ idē no.d. Flo. in.l.si vsufruct⁹ alteri⁹ aīm.ff q.mo. vsufru.amit.ꝛ ꝑ hʼ vid oino qđ no.ang.i.l. cꝫ

tela: ſed caue ne ipſa vtaris in perniciem a nime tue.

lxvij.

¶ Cautela notabilis inſtruens aduocatum quod ſemper allegat motiua vera et perſuaſiua.

1 Judex ſepiſſime ad iudicādū mouet per rationē que minus facit: et aliquādo nihil facit: et non mouet per rōnem vrgētem: que in caput ſuum non intrat.

Sunt multi procuratores et aduocati qui in ſuis allegatiōib⁹ et defenſionibus: vt videant ſapiētes et non cauilloſi nō allegant neq adducūt p defenſione ſui clientuli niſi ea que vera ſunt: et videntur multū vrgere. et iura adducūt ſolūmodo q vident cōcludere de neceſſitate. ſed tu ſis cautus et non ita facies ſi foues iuſtitiam: caſum primo deducas rōnes et iura cauſe tam que bene faciūt et cōcludāt q etiā que nō ita bene faciūt ſi ſunt perſuaſiua et etiā ducant aliqualē preſum-

2 ptionem. † Et eſt rō: q ſepiſſime iudex

b mouet ad iu dicandū per rationē que minus facit: et aliqn nihil facit ſeu vz et non b moueret per rōnem vigentem que non intrat in caput ſuū. Jſtaz cautelā dat do. Anto. de bu. in. c. per tuas. qui fi. ſint leg. et teneas q ſit vtilis: quia ſepiſſime expertus ſum.

lxviij.

¶ Cautela qn ille q dz mitti in poſſeſſionem vel ille q emit rē affinis facit citari habentē ius quib⁹ vbis vtet in citatiōe.

1 Statutū vt eſt Peruſij: et Taruiſij: ſi diſpoſuerit q propinqui ita demū ad ptātādū admittant: ſi ciues fuerint: intelligit de illis q onera et factiones ſuſtinēt.

2 Exceptionem non cōpetere et non poſſe ipſam opponere: paria ſunt.

3 Actor ſequitur forum rei.

4 Clauſula: ſi ſua putauerit intereſſe: quā efficaciam habeat.

5 Promiſſio centū annorū vbi interuenit. preſcriptio non currit.

Si petens ſe mitti in poſſeſſionē facit contradictorem: et contradictor cōparuit et fuerit repulſus tpe iuſſus de mittendo nunq admittet amplius ad ꝯdicendū tpe iuſſionis nā nec audit ſi velit appellare. l. vnica. C. ſi de momē. poſ. fuerit appel. qd ſingulariter limitat Bal. in. l. fi. C. d edic. diui. adri. tol. vez q itademum appellet iſte ꝯtradictor qn ſe oppoſuit nō citatus tpe miſſionis: vel etiam ſi fuerit citatus ſub cōditione vt ſi habeat iuscōtradicēdi cōpareat. ſed ſi fuiſſet citat⁹ ſimpliciter qd deberet cōparere ad ꝯtradicendūtūc heres vel alter qui fecit eū citare pro legitimo contradictore nō admitteret poſtea ad dicendū q non eſſet legitimus contradictor. allegat no. per Jnno. in. c. cum inter. de excep. et idē no. Bar. et docto. in. l. ſi cui mulier. ff. ſolu. mat. et bal. in. l. ſi. ſuſpecta. de inoff. teſtamen. et do. Anto. in. c. exhibita. in antepenult. col. de iudi. et Canoniſte in. h. c. cuz inter. facit quod no. Bald. in. l. teſtamēta. in fi. C. de teſtamē. et Ange. in. l. j. §. hec ſtipulatio. in. viij. co. ff. ſi cui pluſq per. l. falci. Et ideo ſi ſtatutū dicat q propinqui et collaterales poſſunt ſe preſentare ſuper venditionibus vſq ad certū tempus: et elapſo tempore emptor denūciat alicui affini q ſi ſe vult pñſentare ſuper venditione predicta debet cōparere: iſte affinis comparet emptor videns qd affinis cō-

¶ Aliqualē preſumptionē. Preſumptio pbat plene in his que ſunt ꝯſona veritati. Bar. in. l. ſi. in prin. in. ij. col. vſi. qrit glo. in lect. Nico. de neapo. ff. de excuſa. tu.

¶ Preſumptiones plures ſimul cōcurrētes inducunt aim iudicis ad vnū concep tū mētis finalez: vt adminiculo iuramēti nō indigeat bald. in rub. j. C. de contro. uer. inueſti. in vlti. col.

b ¶ Legitimus contradictor. Legitime factū quōd intelligat Jnno. in. c. fi. de libel. obla.

¶ Legitime factuz an debeat retractari poſt gl. in l. j. C. de iure fiſci. lib. x. Dy. i regula l am biguis. in vj. c. factū.

paruit opponit ꝙ non pōt: qꝛ lapſa ſunt
tēpora cōparendi. Dicendū eſt ꝙ ſi iſte
emptor citauit eum pro habili ⁊ citatio
fuit facta pure ⁊ nō cōditionaliter ⁊ ſpe=
cialiter fuit facta illi affini ꝙ emptor nō
poterit poſtea opponere exceptionem in=
habilitatis. Et idē eſt dicendū ſi ſtatutū
dicat ſicut eſt Padue ꝙ affinis vel vici=
nus non poſſit preſentare quendam niſi
ſibi denuncietur: ⁊ emptor denunciauerit
ſibi pure: qꝛ tūc nō poterit opponere de
inhabilitate: qꝛ citando ipm ſimpliciter
videt̃ reputare ipm legitimū cōtradicto
rem vel preſentatorē. ⁊ idē eſſet dicendū
1 ſi ſtatutum diceret: † ſicut eſt Peruſij et
Teruiſij ꝙ propinqui ita demum admit
tant̃ ad preſentandum ſi ſint ciues vt in
telligantur eſſe ciues ſi ſuſtinuerunt one
ra ⁊ factiones: ⁊ emptor citauerit quen=
dam ciuem Teruiſinū per priuilegiū cō
morantē alibi: et nō ſuſtinentē onera et
factiones Teruiſij: ⁊ citatus cōparuit nō
poterit citās ſibi opponere ꝙ nō ſit habi
lis ex forma ſtatuti: ex quo forma videt̃
2 approbaſſe ipm citādo ſimplr̃: † qꝛ paria
ſunt exceptionē nō cōpetere ⁊ non poſſe
ipam opponere: vt eſt glo. no. in . l. habe=
bat. ff. de manu. teſtamen. ⁊ ideo ſis cau=
tus in caſibus predictis et in ſimilibus
qñ vis ſpecialiter aliquē citari facere vt
concipias conditionaliter citationē hoc
modo: vʒ citetur talis vt cōpareat. ſi hʒ
ius comparēdi: vel aliquid faciendi: vel
preſentandi: vel ſi ſua putauerit inter=
eſſe qđ nō credit̃ debeat comparere: ⁊ nō
dicas vt faciunt ignorātes. ſ. compareat
talis: vel ſi talis vult p̄ntare debeat com
parere ad deponendū pecuniā: vel aliud
ſimile faciendū: qꝛ tunc videtur appro=
baſſe perſonā ſuā vt dictū eſt: qđ ſingula
riter not. qꝛ valde vtile et quotidianum.
¶ Cautela precedens eſt vtilis etiam ad
aliud: ⁊ ex ea potes ſumere aliā cautelā
qñ tu qui es laicus vel etiā clericus ve=
lis conuenire vnū clericū corā iudice ſe=
3 culari: tamen regula eſt: † ꝙ actor ſequi=
tur forum rei: vt in . c. cum ſit generale.
de foro compe. ⁊ in. l. iij. C. de iuriſdi. om.
iudi. Et ideo volens cōuenire clericū de=
bes adire iudicē eccleſiaſticū: vt in. c. ſi di
ligenti. de foro cōpe. nam potes per indi
rectum trahere clericū ad forū laici: vʒ
hoc modo citet̃ clericus non ſimplr̃ qꝛ
tunc deberet citari corā iudice eccleſia=
ſtico: vt dixi. ſed citet̃ ſi ſua putauerit in=
tereſſe: vel ſi pretendat aliqđ ius: quo ca
ſu videtur ſi compareret ꝙ ſit actor ⁊ nō
reus: ⁊ per ↄſequens debet ſtari iudicio
laici. Ex quo ſequit̃ vnum aliud ꝙ ſi he=
res vult facere inuentariū. iuxta. l. fin. C.
de iure delibe. vel tutor vult facere inuen
tariū pro pupillo. iuxta. l. tutor q̄ repto=
riū. ff. de admini. tutorū. vel vult citare
creditores ⁊ legatarios: ⁊ aliq̄ repiunt̃
laici: ⁊ aliq̄ repiunt̃ ſacerdotes vl̃ clerici
ne habeāt cāʒ adeūdi iudicē eccleſiaſticū
4 facit eos citari p laicū h̄ mō. † ſi ſua pu=
tauerit itereſſe: qꝛ tūc valebit dicta cita=
tio: vt voluit Ang. in. l. j. §. hec ſtipulatio.
ff. ſi cui pluſq̄ per. l. falci. in repeti. ſua. et
vide circa hoc qđ no. Bal. ⁊ Paul. de ca.
in. l. teſtamēta oia. C. de teſtamen. ſed tñ
tutius eſt in caſu vt iudex laicus requi=
rat iudicē eccleſiaſticū vt citet clericū vt
cōpareat corā ipſo ⁊ citet ſupradicta cō=
ditione ſi ſua putauerit intereſſe. nam re
gulariter qñ vnus iudex vult citare ſub
ditum alterius tutius eſt ꝙ nō citet: ſed
requirat iudicē proprium qui citet eū:
vt habetur in. l. oēs. §. verū ſi apparitor.
C. de epiſ. ⁊ clericis. ⁊ in. l. a diuo pio. ff.
de re iudicata. ⁊ per Barto. in. l. j. ff. de re
qui. reis. ¶ Alia cautela eſt ꝙ quis pro=
mittat poſt triginta vel centū annos. nā
ſi promitteret etiā poſt centum vel mille
annos teneret̃ poſt dictū tempus: vt pro
batur in. l. centeſimis. ff. de verborū obli.
5 ⁊ ibi hoc no. Ang. † qui tenet ꝙ ſi pmitte
ret poſt centū vel mille annos anteriori
tempore nunq̄ preſcriberet̃ per illū tex=
tum. ⁊ allegat etiā rationē: qꝛ ante diem
agi non pōt: ergo non currit preſcriptio:
vt. l. j. ff. de diuerſis ⁊ tēpori. preſcriptio.
¶ Poteſt dari et alia cautela in caſibus
in quibus pōt renūtiari preſcriptioni vt
inducatur tacita renūciatio: videlicet ꝙ
dicatur in inſtrumēto locationis vel alte
rius contractus ꝙ debitor promittat cō
tenta in inſtrumento habere rata et fir=
ma ⁊ nunq̄ in vllo contrafacere vel ve=
nire aliqua ratione vel cauſa. Nam per
dicta verba perpetuo ⁊c. induciť renūn

ciatio preſcriptionis.ita dicit Ange.not.
in.l.j.ff.de vſuris.et pro hoc videtur eſſe
tex.ſm Ange.et Bal.in.l.qd ſi nolit.§.ſi-
cut ita.ff.de edil.edic.qui allegatur ſm
Bal.ibi.Quod vbi in promiſſione appo-
nitur verbū quandocūq vel verbū per-
petuo nunq̄ currit preſcriptio ſtatuta-
ria vel legalis: qd intellige qn̄ talis eſt
preſcriptio cui pōt renunciari.⁊ ita con
ſuluit Rapha.fulgo.ſequēdo doctrinā
Ange.quā dicit eſſe verā et ſingularē.et
non allegat.d.§.ſicut et Bal.ſm alias ra
tiones et conſiliū incipit propoſita.q.vi-
detur mihi no.ſingularis.Angel.qd be-
ne no.quia regulariter in inſtrumentis
dicta verba ſolent apponi.

lxix.

¶ Cautela: quando confeſſio per errorē
facta non poſſit reuocari.

1 Confeſſio per errorē facta regula-
riter reuocari poteſt.
2 Errorē allegare volēs nō audit: vbi ſibi
ad deliberandū terminus datus fuerit.
3 Terminus ad deliberandū ⁊ deliberate
reſpondendū dubitanti dari debet.

1 Confeſſio† que dr̄ eſſe fa
cta per errorē regulari-
ter pōt reuocari, pban-
do rem aliter ſe hr̄e: vt
eſt tex.cum glo.⁊ ibi per
doc.in.l.de etate.§.fin.ff.
de interroga.actio.⁊ hr̄
in.l.error.C.de iur.⁊ fac.igno.et ibi p oēs
doc.⁊ per Bar.et doc.in.l.fatere.ff.de cō-
feſ. Sed cautela eſt q confeſſio nō poſſit
retractari q poſt dictā ꝯfeſſionē facias
aſſignari terminū breuē ꝯfitenti ad dicē-
dum et ꝯtradicendū quare nō debeat fie
ri preceptū de ſoluendo ⁊ dictā cōfirma-
tionē exequi: q2 elapſo dicto termino ſi
facies fieri preceptū de ſoluendo erit ir-
2 reuocabile occaſione erroris: †q2 vbi eſt
datus terminus ad deliberandū nō, po-
teſt audiri: poſtea volens allegare erro-
rem.ita ſingulariter dicit domi.Ange.de
are.inſti.de act.§.ſi minus allc.nota.per
Bald.in.l.j.ff.de confeſ.⁊ in.d.l.error. et
pro iſta deciſione vide glo.ſing. quā ipſe
not.alleg.in.c. ex literis.extra de diuor.
3 †que vult q qn̄ qs dubitat dz ſibi dari
termin⁹ ad deliberādū et deliberate rn̄-
dendū: q termio elapſo ſi rn̄derit nunq̄
amplius poterit reuocare ſm Bal.q ita
no.ad hoc illā glo.p ſing.in.l.ſi q̄dē.C.de
excep.⁊ idē no.Innoc.in.c.cū olim extra
de vſur.et Archi.c.fi.de iura.calū.in.vj.⁊
Flo.in.l.de etate.§.celſus. h.vnū tn̄ not.
circa hanc reuocationē.ff.de interro.ac.
Sed vt iſta cautela pfecte tibi poſſit ſub
uenire adhibeas vnā aliā et eſt practica
ſingularis: vt facta ꝯfeſſione ſeu rn̄ſione
altera pars faciat ſcribere p notariū ipa
pn̄te et dictā cōfeſſionē ſeu rn̄ſionē acce-
ptāte inquātū faciat p ea ⁊ nō aliter: nā
ex poſtfacto dicta cōfeſſio ſeu rn̄ſio am-
plius reuocari nō poterit: vt.l.ſicut.C.de
act.⁊ obli.ſm Bal.q ita ſinglr̄ no.i.l.gal-
lus.§.qdā recte circa pn̄.ij.col.ff.de libe.
⁊ poſthu. Ex qb⁹ ſis cautus q ꝯfeſſio vel
rn̄ſio aduerſarij nō poſſit reuocari ēt alle
gato errore: vt duo iſta facias ꝯcurrere.
¶ Primū q aſſignet terminꝰ ad ꝯfitēdū
⁊ rn̄dendū vel ꝯdicendū. ¶ Scdm q ac-
ceptes dictā cōfeſſionē ſeu rn̄ſionē. de q
tamē vide oīno Bal.in.d.l.error.in fi.pe-
nulti.colum.C.de iur.⁊ facti ignoran.vbi
circa hoc facit vnam diſtinctionē.

lxx.

¶ Cautela ad hoc vt debitor poſſit con-
ueniri, vbicūq reperiatur.

Clauſula: vbiq locorum: quid ope-
rari debeat.

Sepiſſime i inſtrīs debiti ſolet
apponi cl'a: vz q oia illa cētū
q pmiſit dict⁹ debitor ſoluere
Padue: Vincētie: vel Verone
Peruſij vel Florētie: et vbiq
1 locoꝝ: †de q cl'a hr̄ in.l.ij.§.ſi qs ita.ff.de
eo qd certo loco.⁊ in.l.ſi.c̄s, in ꝯſcribēdo.
C.de pac.⁊ in.l.ſi cōuenerit.ff.de iur.om.
iudi.⁊ p do.Ant.de but.in.c.j.in.xxv.col.
extra de iudi. Sed tu ſis cautus ad h̄ vt
dicta pmiſſio valeat ⁊ poſſit tibi ſubue-
nire pfecte q ꝯcipias cā hoc mō dicēdo
vt vbiq locoꝝ inſolidū, ne ppt̄ copulā: ⁊
q ponit iter loca intelligat eē facta diui
ſio p.d.§.ſi qs ita. Itē debes addere vbiq
locoꝝ quātūcūq diſtātiū: q2 ſi debitor
pmiſit ſoluere in plurib⁹ locis et ſubdit
clām: ⁊ vbiq locoꝝ eque diſtātiū a loco
remotiori noiato: vt ſinglr̄ dicit do.Ant.
de but.in.d.c.j.pro quo facit qd no.Bar

a ¶ Teſtes ſi exa minentur Teſtes recipi ſi pñt ad perpetuam rei memoriã qñ re⁹ offert ſe paratũ tunc velle ſubire iudiciũ Ange.i.d. aut.§.hoc ſo. qd dicit verum poſt Inn. in .c. ſignificauit. in gl.ſua prima.niſi iudiciũ pendeat ex alieno arbitrio nõ actoris tm̃ Item verũ niſi re⁹ ſe ſic offerẽs oppõnat exceptiões impediẽtes litis igreſſuz. Ang. ibi.in. iiij. col.qd dicit ibi ſingu. probari contra Inno.

In l.ſed ſi q̃s.in.§. queſitũ. in.ij.co.et in fi.illius.§.ff.ſi q̃s cau.et qd in ſimili not. Bal.in.l.ſi.§.ſed ſi quis in ꝯſcribẽdo.in.iij.col.C.cõia de leg.lz in ꝯtriuz faciat qd no.Iac.de are.in.iij.co.C. de epiſ.et cle.Itẽ q2 ꝑpter illã clauſulã ghalez vbiq3 locorũ nõ poterit debitor cõpelli ad ſoluẽdũ in vno loco ſi reperiatur ibi nauigans:aut etiã ſi inueniat ibi in loco ei ſuſpecto:vt timet potentiã aduerſarij: aut etiã auctoritatẽ iudicis phorreſcat:ꝓmũ ꝓbat in.l.heres abſens.§.fi. ff.de iudi.ſcdm in.l.de eta te.ff.ad treb.Itez q2 dicta ꝓmiſſio recipit dictã reſtitutionẽ.ff.de cõdi.inde.l.q̃ certo loco.ita no.dicit Angel.in.l.cũ eis.in fi.princi. ff.de lega.j.Ideo ad tollẽdam iſtã dubitationẽ addas.inſtrumẽto dũ dr vbiq3 locorũ etiã.ſ.ſi ibi reperiat nauigãs:vl' aliud ſile faciẽs:vel etiã ſi ibi timet potentiã aduerſarij vel auctoritatẽ iudicis.Itẽ etiã addas ſi ibi nõ reperiat ꝑ ea que hñtur in.d.l.heres abſens.§.j.Itẽ addas ꝛ ꝓmiſit in tali loco ſoluere ꝛ ſe ibi ꝑſonaliter pñtare ẽ3 Bal.in.l.archimedorũ.circa mediũ.C.vt in poſ.leg. Ultimo addas:et debitor dict⁹ renũciauit oĩbus et ſingulis legib⁹ ꝓuiſionib⁹ et priuilegijs et gratijs et ſaluiſcõduct' tã factis q̃3 faciẽdis:ꝛ ꝓmiſit nõ ipetrare aliquã gratiã vel ꝓuilegiũ vel ſaluũcõductũ vel aliqd in ꝯtrium:ꝛ iurauit ꝑdicta oĩa ꝛ ſingula attendere ꝛ obſeruare ꝛ non ꝯdicere:vel facere:vel venire de iure:vl' de facto ſub tali pena ꝛc.

¶ Ex q̃bus oĩb⁹ ſic formare poteris promiſſionẽ que centũ dictus:debitor ꝓmiſit ſoluere hic Padue:Uicentie:Peruſij: vel Florentie ꝛc.ꝛ in dictis locis ſe pñtare vel in aliquo ipſorũ ad oẽm requiſitionẽ dicti creditoris et vbiq3 locorũ q̃tũcunq3 diſtantiũ etiã ſi repiat ibi idẽ nauigans vel q̃d ſile faciẽs:vel etiam ſi ibi timeret potẽtiã aduerſarij vel alteri⁹ vel iudicis authoritatẽ:vel etiã ſi ibi nõ reperiat et ꝓmiſit ſoluere oĩa ꝛ integra centũ ꝛ inſolidũ vbi fuerit inuentus vel vbi fuerit petitũ:et dictus debitor renunciauit omnibus ꝛ ſingulis legibus prouiſionib⁹ ꝛc. vt dictum eſt ſupra.

lxxj.

¶ Cautela quo tpe aget ille qui petit penam dupli appoſitam in contractu.

¶ Clauſula:rato manẽte pacto: quid operetur remiſſiue.

Regularite r l'inſt r̃ ſi e vẽditionũ aliorũ ꝯtractuũ ſolet a ꝑpom pẽa dupli vez:q ꝓmiſit duplũ noie pene quã exigi: ꝛ cõſequi poſſe voluit rato manente pacto:de q̃ clauſula habet in l.j.et ꝑ totũ.ff.de euic.ꝛ in.l.reſcriptũ.§.ſi pacto.ff.de pac.ꝛ in.l.ita ſtipulatus.la grande.ff.de ver.obli.vbi ponit an pena ꝛ res exigi poſſit.Sz aduertas q̃ iſta pena nõ põt exigi ꝑ emptorẽ etiã re euicta et ſic etiã ſi eſſet cõdẽnatus ad rẽ emptã reſtituẽdam:niſi qñ res vẽdita aberit ab ipſo emptore:ꝛ ſic ab eo fuerit aduocata: vt eſt tex.cũ glo.no.in.iiij.q.incipit.ſi ſeruũ.in prin.ver.abeſt.ff.de act.emp.et eſt tex.cum glo.in ver.reſtitutor.in.l. euicta.§.fin.ff.de euic.facit.l.habere licere. eo.tit.Et ideo tu qui vis agere ꝛ petere penam dupli appoſitã in cõtractu ſis cautus vt patiaris primo ſentẽtiam ferri cõtra te:ita q̃ tranſeat in rem iudicatam: ꝛ vltra hoc vt res aduocetur ab ipſo:ita q̃ tradat rem vincenti:vel ponat in poſſeſſionem:alias ſi ageres anteqũ aduocetur ſuccumberes per predicta:ꝛ ita ego alias obtinui in queſtione facti.

lxxij.

¶ Cautela ad euitandũ q̃ teſtes⁹ non examinent ad futurã rei memoriã:repertos ſiſtem

ries ſimilem cautelā pro eodem.

1 Teſtes ad perpetuam rei memoriaȝ etiā lite non conteſtata regulariter examinari poſſunt.

1 Tu ſcis† ꝙ teſtes poſſūt examinari etiā lite nō cōteſtata etiaȝ ad perpetuam rei memoriā qn̄ teſtes ſunt valitudinarij: ita ꝙ dubitaṫ de morte vel ſunt receſſuri vt not. extra vt lite nō conſtata. c. qm̄. et 1 in. l. lege aquilia. ff ad legē aquiliā. Sed reus ſi vult impedire iſtā examinationē ſit cautus et dicat ꝙ nō vult ꝙ fiat examinatio et offerat ſe paratū ſuſcipere iudicium et velle litigare: q᷑ tunc non poterit fieri examinatio. Ita ſingulariter no. Ang. in auṫ de teſtib⁹ §. ⁊ hic no. col. vij. Et eſt ratio: q᷑ ceſſat cauſa illius examinationis tunc petite: et ꝓpterea dico ꝙ iſtud debet intelligi niſi teſtes vellent recedere antequaȝ lis poſſet cōteſtari: vel dubitareṫ de morte ipſorū: vel ſi eſſet tēpus: puta feriatum quo agi non poſſet. a

lxxiij.

¶ Cautela pro vſufructuario.

1 Uſufructuarius regulariter cauere tenetur: ꝙ ipſe vtetur ⁊ fructur arbitrio boni. viri.

2 Uſure prohibite ſunt.

1 Uſufructuarius† teneṫ regulr̄ cauere ꝙ ipſe vtatur ⁊ fruaṫ arbitrio boni viri: vt habetur inſtit. ff. de vſufruc. quemadm. cauc. Sed no. vnam cautelā pulcherrimam quam pōt adhibere vſufructuarius in hoc vt ipſe dicat ſe fideiuſſorem non poſſe inuenire qui pro eo promittat de vtendo et fruendo arbitrio boni viri: quia tunc vſufructus debebit apud heredem remanere: ⁊ heres debebit preſtare vſufructuario tertiam partem vſure centeſime: vt ꝓbaṫ in auṫ. de nuptijs §. ſi vero vſufruct⁹. et ibi hoc not. ⁊ tenet

2 Ang col. vij. ¶ † Sed ego credo cum hodie vſure ſint prohibite: vt. c. q᷑ in oībus. extra de vſu. et in auṫ. ad hoc. C. eo. tit. ꝙ talis vſura peti nō poſſit niſi petaṫ tanꝙ 1 intereſſe ſicut dicitur in ſimili de emolumentis legalibus dotis: habeṫ in. c. ſalubriter. extra de vſu. ff. ſoluto matri. l. inſulam. §. vſuras. et in. l. fi. §. preterea ff. de iure dotiū. ⁊ in. l. curabit. C. de actio. emp.

lxxiiij.

¶ Cautela ad interrogādum teſtem vt faciliter cōuinci poſſit de periurio vl' affectione.

1 Teſtis ꝙ incōtinenti ſe corrigere voluerit: non preſumitur.

Teſtib⁹ examinandis ſolent fieri examinationes. de q̄b⁹ habeṫ in. c. cū cauſam. ij. de teſti. ⁊ in. l. teſtiuȝ. C. eo. tit. ⁊ inter alios aliq̄ cauteloſi faciunt iſtā interrogationem ſi credit a teſtis^a verū eē id qđ teſtificatus eſt: ⁊ hoc faciūt ꝙ ſi teſtis dicit ꝙ ſic nō ꝓbat q᷑ deponit de credulitate ⁊ nō de veritate: vt habeṫ in dictis iurib⁹. Sed ſi diceret ꝙ nō videṫ illud reuocare qđ prio dixit: ⁊ ſic q̄litercūq̄ r̄ndeat incidit in laqueū: vt not. Joā. an. in. c. inq̄ſitionis. in ver. de credulitate. l nouel. ď acc. Sed tu dicas ꝙ iſta interrogatio tanquā cauilloſa ⁊ captioſa nō eſt admittēda: et ſi iudex aduerteret ad legitimandum interrogatoria ⁊ reperit talem interrogationē cancellet eā: ſed ſi iudex impeditus eā dimitteret: et ſm̄ eā teſtis eſſet interrogatus: ⁊ reſpōdiſſet affirmatiue ſiue negatiue: dicas ꝙ non nocet dicto teſtis in quo primo depoſuiſſet de veritate: 1 † quia nec preſumptio qđ eſt incontinenti voluerit ſe corrigere: vt. l. inam, ad

a ¶ Si credit teſtis. Credo prolatū l atteſtatiōe ad captioneȝ iudicis vl' ꝑtis nō viciat: vt ſi interrogat⁹ an credat dicta ꝑ eum eſſe vera. r̄n. ꝙ ſic: ſm̄ d. Proſd. comitē paduanū. in c. in oī. de teſti. cōtra Jo. an. in c. inq̄ſitionis. in nos uel. de accu. ſ; bar. cep. in iſta caute. et iſta faciūt cauilloſi aduocati in interrogatorijs ad teſtes.

ca.ff.de condi.ꝛ demõ.niſi
hoc aperte diceret: vt i .c.
preterea.de teſti.cogẽ. Et
hoc vltimũ ꝙ valeat tale
dictũ teſtis: ꝛ ꝙ nõ videa
tur ſe corrigere. tenet do.
Proſdo.de comitibꝰ.in.c.
ex omni. de teſti. vbi vide.
❡ Alia interrogatio ſolet
fieri:vcꝫ interrogat̃ teſtis
qui ꝺpoſuit aliquid affir
matiue vł negatiue:ſi poſ
ſibile eſt rem aliter ſe ha
bere ꝛ teſtis ipſe neſciret.
nam ſi rñdet ꝙ ſic non cre
dit̃ eiꝰ dicto: qꝛ nõ conclu
dit neceſſario:vt in.c. in ꝑ
ſentia.de ꝓba. et in l. non
hoc.C.vnde cog.cũ ſimili.
Pone exẽplũ:teſtis depo=
ſuit ꝙ titiꝰ tali die nõ fuit
i tali loco:puta i ſcholis:
interroget̃ ſi poſſibile ẽ ꝙ
ipſe fuerit ꝛ teſtis hoc ne=
ſciret: ſi rñdet ꝙ ſic nõ ꝓ=
bat eius dictũ. Jtē pone
exemplũ affirmatiue: te
ſtis dicit ꝙ res non valet
tm̃: et cõmuni eſtimatiõe
iudicaretur:ita interroge
tur ſi poſſibile eſſet ꝙ non
ita iudicaretur cõiter: et
ſi dicit ꝙ ſic:eius dictũ nõ
cõcludit.et idem tu dicas
in ſimilibꝰ.ꝛ iſta interro=
gatio ẽ valde vtilis ꝛ ſem
per tu apponas in inter=
rogationibꝰ tuis. ❡ Una
alia cautela eſt inuẽta ca
lumnioſe circa pſonã te=
ſtis. nam cõiter ſolet fieri
interrogatio iſta. interro=
gatur teſtis quã partẽ vel
let vincere: ꝛ qꝛ teſtis ſa=
piẽs cõiter ſolet rñdere ꝙ
vellet ꝙ pars que habet
ius vinceret: ſꝫ cauteloſi
addunt aliam interroga=
tionem.ſ.quã partẽ velles
habere ius cui interroga
tioni ſi teſtis debet rñdere

a ❡ Exce
ptio que
põt incõti
nenti ꝓba
ri admit=
tit̃ q̃ alias
nõ admit=
teretur in
ſpec.de lit.
ɔteſt .§.ij.
verſi.q̃d ſi
reus. et ꝺꝛ
incõtinẽti
i.infra tri=
duũ gloſſ.
l.l.ij. C. de
erro.aduo
ca.
❡ Exce=
ptio q̃ non
releuat nõ
dꝫ admit=
ti. Bal. in
l.cũ ſeruũ.
C.de ſer.
fugi.

ſm veritatẽ:nõ eſt dubium qꝺ opꝫ vt di=
cat talem : qꝛ cõmuniter quis magis fa=
uet vni parti q̃ alteri:ꝛ ideo eius dictuꝫ
non valeret : vnde ꝓpter hoc eius inter=
rogatio debet dici cauilloſa ꝛ captioſa:ꝛ
ꝓpterea non eſt admittenda.

lxxv.

❡ Cautela ad euitandũ preſcriptionem
et reperita per eundem.

1 ☞ Preſcriptioni inducte mero neglig ẽ
tis odio renũciari nõ poteſt.

CAutela qꝺ in contractu non
noceat ꝑſcriptio:vcꝫ ꝙ in in
ſtrumẽto dicat̃ promitto tibi
mille ꝛ ꝙ poſſis me conueni
re q̃ñcunq; velis:ꝛ eſt caſus
ſm Ang. ꝛ ibi dicit in.iij.not.in.l.quod ſi
nolit.§.ſi quid.ff.de edi.edi.facit quod no
ta.in.l.item illa .§. quod adijcitur.ff.de
conſtitu.pe.et hoc intellige in quslibet
preſcriptione inducta in defectũ ꝓuiſio=
nis hominis cui poſſit renunciari:ſecus
in preſcriptione inducta mero odio negli
1 gentis:† quia non poteſt illi renunciari
ſm Ang.in.d.l.ſicut ita.de quo per Bar.
et doc.in.l.nemo põt.de leg.j.ꝛ per Bald.
in.l.item illa.ff.de pe.ꝛ per Bar.ꝛ doc.in
l.j.ff.de vſur.

lxxvj.

❡ Cautela pro aduocatis ꝛ ꝓcuratoribꝰ
ad protrahendũ cauſas ad longũ : ꝛ ad
reiterãdum plures appellationes.

1 ☞ Jnterlocutoriam ſuã iudex reuoca
re non poteſt.quando res integra nõ eſt.
2 Appellatiões plures ſuper nullitate fie=
ri poſſunt.
3 Cauſam iuſtam fouenti aduerſariũ ſuũ
decipere licitũ eſt:ꝛ per indirectũ ipſum
vincere:dũmodo mendacium vel periu=
rium non interueniat.

NOta ſcðm Ubertum de bo
bio.ꝛ Jo.de deo.ꝙ aduoca
tus q̃ timet de ꝓncipali dꝫ
differre cauſam ſi habet di
uitẽ clientuluꝫ:vt ꝓponat
a reus aliquã exceptionẽ ꝛ
ſup ea faciat pronunciari:ꝛ poſtea ap=
pellet.C.de appel.l.aditos.et admittitur
appellatio cauſa legitima in ea inſerta
vt in.c.debitꝰ.de appel . ꝛ hanc appella=
tionẽ pſequat̃ ꝛ ſup ea ſtatim impetret

r iudicem vel nunciũ mittat:† ⁊ poſtea nõ poteſt iudex reuocare interlocutoriã cũ res nõ ſit integra: vt no.in.c.cũ ceſſante. de appel.⁊ Specu.in titu.de exceptio.§. iuſto.℣.ſed nunqđ. Jtẽ ſm Alber.adhuc amplius poterit prorogari: q2 ſi in cauſa appellationis aliqua cauſa incidat ⁊ iudex appellationis grauet iterum ab eo appellet ſicut ſepe in curia fieri vidimus per malicioſos procuratores. Jtẽ ſm eũ longe plus ſic poterit prorogari: vt reus appellet a ſententia ⁊ dicat eam nullam coram iudice appellationis: q2 fieri põt. vt not. Spec.in ti.de ſenten.§. iuxta.ver. ſed qđ ſi ſua ſentẽtia.⁊ habeť in clemen. j.de iudi.⁊ not.in.c.ſua.de appel.et ſi iudex pronunciauit iuſtam vel aliquã vel iniuſtam ſtatim iterum appellet: ⁊ iterũ coram iudice appellationis iterũ dicat eã nullã: ⁊ ſic poterit centies facere: nec eñ diciť tertio prouocaſſe: cum nullam appellationẽ fuerit proſecutᵘ: et ſemper poſſit dicere ſentẽtiam nullam: vt.ff.que ſen.ſine appel.reſcin.l.j.⁊.l.ij. Jtem docet Joã.de deo: ꝙ litigator ſemꝑ inſidieť iudici et inuenta occaſione appellat nõ timet expẽſas ſi diues eſt: q2 grata ſuperueniet q̃ non ſperabitur hora. Sed certe pudet me talem recitare doctrinã q̃ non illuminat animã nec ſubleuat egrũ.xlv. diſti.inuidetis. Hec eñ doctrina nõ fuit erudiendorũ ſed perdendorũ auditorũ: dum quid mali didicerint inſinuant. de cõſecra.diſt.ij.doctrina etenim mala conſcientia eſt malitioſa doctoris: vt in.j.q. vij.cõuenitibus.ita dicit Spec.de except. §.niſi.verſicu.intelligeť.ſm Ubertuz de bobio: q2 iſta cautela nõ vtaris vbi cauſam foues iniuſtam: ſed ſolũ qñ iuſtaz ⁊ dubitas de fauore ⁊ potẽtia alteriᵘ partis lucrãdo cauſas perdes animã iuxta no.in.c.ꝑſentium.de teſti.in.vj.et vide qđ dicam in ſe.cautela. ¶ Ubertᵘ de Bobio docet aliam cautelã: videlicet vt appellans appellãdo ⁊ proſequẽdo dicat primam ſententiã nullam: ⁊ ſi iudex appellatiõis dicat eaz aliquã: vel iuſtã ſtatim poterit appellari etiã centies. ⁊ per hanc viam vt docet Spec.in titu.de appella.§. quoties.in verſic.item not.ſm Ubertũ: et dixi in precedẽti.ſed clarius dicas dando cautelam ſimilem duobus modis. Primo ꝙ ſi eſt lata ſententia appelles: ſi eſt lata. Secundo contra te in cauſa appellationis iterum appelles: ſi fertur. Tertio ſententia cõtra te dicas illam tertiam ſentẽtiã nullamᵃ qđ fieri põt: vt in clemen.j.de re iudi.et ſi pronũciabitur ipſam aliquã appelles ab iſta pronunciatione quod fieri poteſt: ⁊ ſi iterũ in cauſa appellationis pronunciabitur contra te appelles ſecundo quod fieri poteſt: 2 † quia ille due appellationes ſunt ſuper nullitate: ⁊ ſic ſuper diuerſis per ea que habentur in.c.ſua.de appel.⁊ in.l.vnica.C.ne li. in vna ⁊ ea.ca.ter.prouo. Et ſi tertio pronunciabitur contra te dicas iſtam tertiam ſententiam nullam: et ſic procedas vſq; in infinitum: vt.ſ. Et licet iſta cautela proſit ad litigandum: tamẽ non ꝓdeſt quantum ad impediẽdũ executionem. quia latis tribus ſententijs conformibus ſup negocio ꝑinc. debet fieri executio: licet poſſet dici ſententia nulla: vt in.d.cle.j.de re iudi. Et ideo melior cautela videtur eſſe alio modo ad impediendũ iudicium ſuper ꝑinc.et ad impediendum executionẽ hoc modo.vez ꝙ ſi feratur prima ſententia cõtra te non appelles: ſed dices eã nullã qđ fieri põt.l.ſi expꝛeſſim.ff. de appel.⁊ ibi no.⁊ ſi pronunciabiť eaz aliquã appelles ab iſta ſententia: ⁊ ſi iterũ pronunciatur ea aliquã ſecũdo appelles: et ſi

a ¶ Sententia nulla. Appellatio a ſententia nulla fieri poteſt.c.dilecto. et ibi doc.de appel.vide ꝑ Bal.in.l.j. l.j.col.l ℣ſ. qrũt doct. de ſent.ex peri.reci.⁊ in ſpec.de app.in.iij. pte.l.§.j.℣. qđã autez vtuntur.⁊ vide in.l.ſi conſtat. et in.l.ſi expꝛeſſim.de appella.et Pau.cõſi. xv.et alex. cõſil.lj.iiij. parte.

tertio pronũciabitur, aliq: licet nõ poſſis amplius appellare: tamen potes iſtã ſniam vltimam ſuper nullitate dicere eſſe nullam: et ſic vlterius ꝓcedat milites. Circa predicta vide not. in cle. j. de re iudi. et not. in cle. fi. de app. Sʒ dicta cautela nõ vtaris niſi foueres cãm iuſtã in cauſa princi. ſed ſi foueres iuſtam videtur ꝙ tali cautela ds poſſet vti per glo. no. in. c. cupientes. in ver. malignantes. de elec. in. vj. et vide qd ibi no. circa hoc. et per gl. not. xiiij. q. j. ſi predicator.
3 † vbi dicit ꝙ licitum eſt fouenti iuſtam cãm decipere aduerſariũ et per indirectum ipſum vincere: dummodo mendaciũ vel periurium non interueniat.

a ¶ Haberi nõ põt adde ſpe. de prio et ſecũdo de exe. §. ij. ꝟ. porro. et §. v. ꝟ. ſʒ cui et ſeq. Judicis ab= ſentia non inducit deſertionem cauſe appellatõis ſi ſibi ſit facta ꝓteſtatio a pte. Bal. l adde. Spec. de appel. ꝟſic. mora iudi.

lxxvij.

¶ Cautela qz in precedẽtibus dictum eſt de appellationibus.

1 Appellationis in materia cautele: remiſſiue.

Videamus et aliam cautelam de eadẽ materia: naʒ a ille qui vult appellare deʒ eſſe cautus vt ſi iudex nõ vult admittere antiquã exceptioneʒ qd ipſe preponat exceptionem ſuam. et ſi iudex eam admittet tñ ẽ ac ſi nõ admittit: ſed reijcit expreſſe vel procedẽdo ad vlteriora debet tunc appellare hõ modo: veʒ qz iudex nõ admiſit exceptionem ſuã ꝓpoſitã: imo eam reijcit expreſſe vel tacite appellat ne procedat in cauſa tali ad vlteriora ꝓcedendo: ſʒ ſi ſolũmodo allegata exceptione et nõ reiecta expreſſe vel tacite: ſʒ nõ admiſſa appellet in cauſa: talis appellatio nõ valeret. iſta oia ꝓbantur i. c. dilecto. de appel. et ibi per oẽs et no. Ant. de but. et doct. in. c. interpoſita. de appel. ¶ Secũda cautela ꝙ ille qui obijcit exceptionem coram iudice offerat ſe eam ꝓbaturũ incõtinẽti ſi põt: qz tunc ſi non admitteret talis oblatio appellatio interpoſita propter hoc iuſtificaretur ſolum ꝓbando qd ſe obtulerit et nõ fuit admiſſus: vbi alʼs teneretur probare exceptionem oppoſitã eſſe veram: vt eſt tex. in. d. c. dilecto. in prin. et ibi hoc not. glo. in. §. j. et no. oẽs doct. in prin. ¶ Tertia cautela eſt circa idem qñ aliquis opponit vnam exceptionem coram iudice: et iudex eam nõ reijcit nec tacite nec expreſſe nec etiã admittit: ſed dicit ꝙ dubitat: et qd vult hre conſiliũ ſicut ſepe fit: et tʒ illũ obijciẽtem exceptionẽ. nam tunc cautela eſt qd obijciens exceptionẽ requirat iudicẽ cũ aliquo interuallo tpis cõgruo: et ſi nõ alter declarat elapſa tertia requiſitiõe poterit appellari et nõ ante. arg. c. j. de ſup. negli. prela. et dicit no. Anto. de but. in. d. c. dilecto. et no. idẽ Abb. ſicu. in. c. intimaſti. eo. titu.
1 † Et ſi tñ videre vis alʼs cautelas in materia appellationis. vide plene per Spe. in tit. de appel. § qualiter verſi. in ſumma no. in ſecũda parte ſpec.

lxxviij.

¶ Cautela coram quo ſit appellandum qñ iudicis preſentia haberi nõ poteſt.

Perſone honeſte que dicantur.

Quia in electione ſequẽti legimus. c. fi. de appel. videamus circa eas aliquas cautelas qñ quis nõ poteſt appellare ſeu appellationẽ interponere coram iudice a quo ſic regulariter debet interponi. vt. l. fin. ff. qñ appella. ſit. prima cautela eſt procedẽs ex remedio vtili quo cauetur ꝙ quando ex aliqua cauſa nõ poteſt haberi copia iudicis a quo qd adeatur iudex ad quem et coram eo tantũmodo appelletur: qz ſufficit. tex. eſt valde no. in. l. ij. § dies. ff. quãdo appel. ſit. qz in caſu noſtro non debet habere copiam iudicis a quo et ex quo cũ ſecuritate et cõmodo ſiue periculo haberi non poteſt. arg. l. ne=

pos ꝑcula.ff.de ver.ſigni. ⁊ ar. eorū que habent l.l.ſi expꝛeſſim.ff.de appel. ¶ Secunda cautela q̄ timens appellationez interponere ꝓteſtetur infra decem dies in pꝛeſentia bonorū viroꝝ tabellionum.
1 † et ſic duarū perſonarū honeſtarū:et ſic corā duobus pꝛelatis vel religioſis hoc per tex.in.c.paſto.§.j.ibi coram publicis et honeſtis perſonis.de offi.oꝛdi.

lxxix.

¶ Cautela quomodo fiat electio abſentis maioꝛi parte.

1 Electio vnius ſolius quonam pacto valere poſſit.

In electionibus quidam adhibent iſtam cautelā:nam inuenientib⁹ canonicis vl' aliis ad quos ſpectat electio de iure.ſcilicet ex cōmiſſione inter eos facta faciunt deliberari vt hoza terciarum vel hoza miſſe vel alia certa hora vt conueniant in tali loco ad electionem celebrandā ⁊ hoc ſcribi faciunt. vn
a de ſi poſtea illa hoza vnus vel aliqui ipſorū cōueniāt ⁊ eligant vꝫ electio etiā aliis abſentibus.⁊ etiā no.Inno.in.c.cū nobis.de elec.in glo.ſed nunq̄d. ⁊ ita tenet Tancre .de coꝛ. in quodā ſuo opere iudiciali in vltima parte. in ver.xv. que
1 ritur.in fi.† vbi dicit ita vidi ſeruari de facto in quadā electione in qua duo electoꝛes ſtatuerant hoꝛa veſpertina electionem celebrare:poſtea vno coꝛum aliquantulū retardante inueniendo alter fecit pulſare ad veſperas qui pꝛius venerat ⁊ elegit ſolus ⁊ eius electio fuit cōfirmata: qđ ſingl'r no. ⁊ maxime qñ ſunt plures fratres qui volunt venire ad diuiſionē ⁊ ſtatuūt certam hozam qua debeant intereſſe : nam ſi vnus vel aliqui coꝛum non reperirentur hoꝛa deputata alii poſſent facere diuiſionem et valeret diuiſio:⁊ idem dic de ſimili.

lxxx.

¶ Cautela in materia excōmunicatiōis ad hoc vt debitoꝛ facilius inducatur ad ſoluendum.

1 Excommunicationē minoꝛē incurrunt cōmunicātes cum excommunicato excommunicatione maioꝛi.
2 Sententia excōmunicationis appellari non poteſt:quia ipſa lata ſecum executionez trahit.
3 Excōmunicatione per annum pſeuerans: ſi litiget amittit cām:item beneficium ſi qđ habet:item habetur hereticus.

Volo tibi dare quatuoꝛ cautelas notabiles ⁊ vtiles in materia excōmunicatiōis.Et pꝛima ſit iſta ꝑ quā tu habeas optimū remediuꝫ cōpeſcendi laycos ⁊ iducēdi eos ad ſatiſfactionē pro iniuria ꝑſonali illata clerico.nā iudex eccleſiaſtic⁹ ad clerici querelā pōt denūtiare illū malefactoꝛē excōicatū.vt.xvii. q.iiij.ſi q̇s ſuadēte ⁊ cōpellere pplm ad illū euitādum.Et dicolq̄ iſta erit optima cautela vt iudex tpe denūtiatiōis excōicet oēs q̇ ſecū cōicauerunt ante abſolutionē. Nā timoꝛe maioꝛis excōmunicationis euitabitur ab oīb⁹ vbi hodie cōiter
1 nō euitatur:† q2 cōicātes nō incurrūt niſi minoꝛem excōicationē:vt in.c.ij. de excep. ⁊ q̄ talis ſnia poſſit ferri:vide Joā.an.in.c. ſtatutū.de ſen.excō.in.vj. lꝫ ibi tex.bñ pōderatus videatur pria facie velle cōtrariū:vt dicit Nicol.Ab. ſicu.in.c.puenit.j.de ſent. excō. ⁊ tu idē facias in ſimilibus qñ habes debitorem tuū excōicatū: q2 nō vult ſoluere nō facias eū denūtiari ſimpl'r excommunicatū ita q̄ ab omnibus euitetur.iuxta.c. paſtoꝛalis.§.j.de appella.q2 tunc iſtalis denūtiatio parū ſolet timeri:ex quo cō

a ¶ Un⁹. electio facta ab vno noīe plurīū ꝑ vba ſingularꝭ nūeri valet.c. cum ab vno.de ſentē. ⁊ re iudi.in.vj. et in ſpec. de elect.§. j.ꝟ. et not. et ꝑ totuꝫ. ¶ Electio ſi fiat contra cōſuetudinē eccleſie:qualiter foꝛmetur libellus. in ſpec.de cōſuetu. in pꝛinci.

a ¶ Salvianũ interdictuʒ. Agẽs ſaluiano interdcõ dʒ narrare rẽ fuiſſe i bonis tpe hypothece: ſed ſufficit ꝙ ꝓbet de poſſeſſiõe ſola debitorꝫ. Pau. de ca. ꝯſil. vj. in. iij. col. ⁊ Cy. ⁊ Saly. et Doct. in. l. cuʒ res. C. de ꝓba. et Alex. poſt Bart. in. l. rem alienã. de pigno. acti. Addo etiã Spe. ti. de lo. §. v. vſi. ad hoc. et ff. et. C. de ſalui. interdi.

municãtes cũ excõicato incurrũt ſolũmodo minorem excõicationẽ. vt hꝫ i d.c.ij. ⁊ ſis caut⁹ vt facias vltra denũtiationẽ euitationis qđ denũtieꝛ: ⁊ ꝙ ſi quis cõicauerit cuʒ eo ſit excõicatus: qꝛ tũc intelligitur excõicatus excõicatiõe maiori. vt in. c. ſi quẽ qđ eſt pe. de ſen. excõ. ⁊ ſic magis timetur: qđ nota.

2 ¶ Scđa cautela eſt: † qꝛ regulꝛr qñ qs eſt excõicatus nõ pt appellare a ſententia excõicationis etiã. j. x. dies: qꝛ quãprimũ eſt lata trahit ſecũ executionẽ: vt eſt caſus in. d. c. paſto. §. j. ⁊ no. in. c. ad reprimẽdã. ff. de offic. or. Sed cau 1 tela eſt ſm Abb. antiquũ quẽ ſequũtur oẽs doct. in d. c. ad reprimendã. ꝙ excõicatus infra. x. dies cõpareat corã excõicatore ⁊ petat ſe abſolui: ⁊ qꝛ excõmunicatio eſt iniuſta ſi nõ abſoluat cũ ab iſta denegata iuſtitia: ⁊ ſic ab iſto ſcđo grauamie poterit appellare: qđ eſt no.

¶ Tertia cautela eſt qñ i delegatiõe apponiꝛ clauſula appellatione remota: vel qñ in ſtatutis dicitur ꝙ in tali cã nõ poterit appellari ⁊ in illa feratur ſententia contra vnũ: namqꝫ tũc non obſtãte dicta clauſula vel dicto ſtatuto poterit ꝑ viã 1 querele adiri ſuperior: q̃ ſi viderit ꝙ appellãs fue= 2 rit grauatus iniuſte poterit hmõi grauamen emẽdare: vt eſt caſus q̃ ita intelligitur ſecundũ vnũ intellectũ. d. c. paſto. in prin. de appella. Sed prout in a telligo illum tex. alia cau 1 tela eſt ⁊ vtilior ꝙ grauatus per ſniam appellet ⁊ adeat ſuperiorem iudicis appellationis: ⁊ ſibi oſtendat qꝙ ſit grauatus per ſniam iniuſte: qꝛ tunc iudex appellationis poterit ⁊ debebit emendare grauamen et pronuntiare male iudicatum: et ſic iſta appellatio proderit reſpectu iudicis appellationis licet non reſpectu iudicis a quo: quia ille iudex a quo interim anteqꝫ pronuntietur per iudiceʒ appellationis poterit ſuã ſniam exequi nõ obſtãte appellatione ⁊ hoc opabitur dicta clauſula ⁊ dcm̃ ſtatutũ ꝓhibẽs appellationẽ: ⁊ iſte eſt ꝓprie caſus qui ita debet intelligi in. d. c. paſto. in prin. ⁊ al's diſputando ſuſtinui.

¶ Quarta cautela eſt qñ habes debitorẽ tuũ excõicatũ: qꝛ tibi nõ vult ſoluere: qꝛ de excõicatione non curat: ⁊ dubitas ne tibi ifringaꝛ ſnia cõdẽnatoria. Cautela eſt ꝙ tu expectes ꝙ dilabatur annus a die excõicationis: qꝛ ex quo per annũ ſtetit in excõicatione perdit cãm: vt habetur. xj. q. iij. rurſus qđ itellige ſi potuit inuenire excõicatorẽ ſuũ. j. annũ: al's ſecus. vt ibi hꝫ. ⁊ no. glo. pe. in fi. in. d. c. paſto. §. preterea. de offic. or. Jtẽ dꝫ priuari beneficio ſuo ſi qđ hꝫ: vt in. d. c. rurſus. ⁊ hoc etiã not. gloſ. in. c. cũ bone. ver. triennio. de eta. ⁊ quali. ⁊ ibi ponitur iſta materia. Jtẽ hꝫ hereticus: vt eſt tex. cũ gloſ. fi. in. c. cũ contumacia. de here. in. vj. ⁊ iõ ſit cautus ille qui eſt excõicatus ꝓpter debita vel aliam cãm vt ꝓcuret ſe abſolui infra annũ ſi poteſt habere ſuũ excõicatorem ne incidat penas predictas.

lxxxj.

¶ Cautela ꝙ melius ſit creditori vẽdicãti rem debitoris ſui ſibi obligatam ꝙ intentet ſaluianum interdictum q̃ hypothecariam.

☞ Saluianum interdictũ pro quibus competat: ⁊ ad quid etiam vtile ſit.

Sententia lata in cauſa momentanee poſſeſſionis appellari nequit.

Quãdo qs vult vẽdicare vꝫ reuocare rẽ ſui debitoris alteri alienatã q̃ ſibi obligata ẽ cautela ẽ ꝙ poti⁹ itentet ſaluianũ interdictũ q̃ actionẽ hypothecariaʒ: † qꝛ ſaluianũ vtile iterdictũ ꝯpetit cuilibꝫ

creditori: directū aūt ꝓ rebus coloni in=
uectis ⁊ illatis. Itē vtile ꝓ rebus inqui=
lini cōpetit locatori ⁊ etiā cuilibet alteri
creditori: vt vꝫ casus in.l.j.C.de sal.inter.
in eo qḋ dicit debitor. et ibi hoc no. Bar.
et in eo qḋ dicit debitor q̄si ſeruiana que
cōpetit cuilibet creditori: vt hꝫ in.§ item b
ſeruiana.inſti.de acti.⁊ per gloſ.in.d.l.j.
Itē cōpetit ſaluianū interdictū nō tātū
contra debitorē ⁊ eius heredē: vt.d.l.j.et
ibi Bal.ſed etiā cōpetit ꝯ quēlibet extra
neum poſſeſſorem.vt eſt tex.in.l.j.§.j.vbi
aduerſus extraneos.ff.de ſal.interdic.et
hoc tenet Bar.⁊ Saly.in.d.l.j.C.eo.ti.et
vtilitas huius etiam in hoc: quia ſaluia
num interdictū eſt poſſeſſoriū ⁊ hypothe
carium: lꝫ aduocet poſſeſſionē.vt hꝫ in.l.
ſi cū vēditor.ff.de euic.tñ nō eſt momen=
tanee poſſeſſionis: ſed ſapit naturā poſ=
ſeſſorij.ita dixit ſingulr Bald.⁊ Saly.in
d.l.j.C.de ſal.inter.⁊ Bar.in.d.l.j.ff.eo.ti=
a tu. ¶ Ex quo ſequitur ꝙ cū a ſententia la
ta in cā momē.poſ.nō poſſit ap.vt.l.vni=
ca.C.ſi de momē.poſ.fue.appel.ꝙ a ſñia
lata in ſaluiano interdicto appellari nō
poterit: ſꝫ a ſñia lata ſup hypothecaria
ſic.vt no.Bar.in.d.l.j.ff.de ſal.inter.Item
eſt alia vtilitas in modo ꝓbandi: qꝛ intē
tans ſaluianū interdictū quod eſt mere 1
poſſeſſoriū nō habetur neceſſe dicere reꝫ
eſſe obligatā ⁊ docere de obligatione: ſed
ſufficit ꝓbare rem eſſe poſſeſſam ab illo
qui obligauit: ſꝫ in hypothecaria debet
ꝓbari rē que petitur fuiſſe hypothecatā
et fuiſſe in bonis debitoris: vt habeṫ ple=
niſſime per glo.Cy.⁊ doc.in.l.ſi tres.C.ſi
alie.res pig.da.fue.⁊ per Bar.in.l.ſi rem
alienā.ff.de pig.act.⁊ ꝓpterea nō inten=
tes hypothecariā ſed ſaluianū interdi=
ctum ſi concurrūt ea que habētur in.d.l.
j.ff.et.C.de ſal.inter.

lxxxij.

¶ Cautela pro ſpoliato ꝯtra ſpoliatorē.

1 Spoliatus ante omnia regulariter
reſtituendus eſt.

1 a REgula † eſt ꝙ ſpoliatus[a] añ
oia eſt reſtituendus: vt.l.ſi
qs a ſe fundū.C.ad.l.iul.ḋ
vi.in c.j.de reſti.ſpo.etiā ſi
ſpoliatꝰ eſt ꝑdo.vt eſt tex.
in.c.in lris.eo.ti.qḋ intelli=
ge niſi ſpoliatus[b] patiaṫ
agentē ꝓbare de dño vel
de iure ſuo: qꝛ tūc ſpolia=
tus nō eſt reſtituēdus: vt
eſt caſus in.d.c.j.⁊ iō cau
tela eſt qñ ſpoliato oppo=
nitur de dño vel de iure
agētis ſpoliatꝰ opponat
et dicat dñe iudex ego nō
cōſentio nec debetis ipm
audire: qꝛ ſpoliatus ante
oia eſt reſtituendus: quo
caſu etiam ſi probaretur
de dominio deberet reſti=
tui: vt notaṫ in dicto.c.j.⁊
per Inno.in.c.fraternita=
tis.de frig.⁊ malefi.⁊.c.cū
bertoldus.de re.iu.

lxxxiij.

¶ Cautela quod de liqui
do ad non liquidū admit
tatur compenſatio.

Regula de liqdo ad
non liquidum non fit cō=
penſatio quomodo intel=
ligatur.

SCis qḋ vulga
riter dicitur
ꝙ de liquido
ad nō liqui=
dum non de=
bet fieri cōpenſatio: vt ha
betur in.l.fi.C.de cōpenſa
tio.⁊ in.§.in bonefidei.in=
ſtit.de actio.Sed ego do
tibi vnam bonam caute=
lam ſingularem per quā
de liquido ad nō liquidū
poterit opponi compen=
ſatio ⁊ liquidū nō poterit
interim exigi: ⁊ fctā ꝓba=

a ¶ Spoliatus.Spoliatus hꝫ.viij.reme
dia a iure.in ſpe.de re ſti.ſpo.i pn.p totū.
b ¶ Spoliatꝰ.Spoliatꝰ dꝫ reſtitui ante
oia l.ſi qs ad ſe fundū.C.ad le.iul.de vi.
Oldr.ꝯſil.cexxiij.incipiēte: iſte ſunt alle
gationes
⁊ oino per
Alex.in.l.
naturalr.
§.nihil cō
mune.de
acqr.poſſ.
vbi ponit
regulaꝫ et
mltas fal
lētias: qḋ
verum eſt
etiā ſi per
ꝯtumaciā
ſit ſpolia=
tus p iudi
cem: qꝛ vo
lēs purga
re ꝯtuma=
ciā audiri
dꝫ etiaꝫ ſi
miſſus in
poſſeſſiōe
rei velut
ſtatim ꝓ=
bare de do
minio ſuo.
Bald.in.l.
pe.§.pen.
C.de ꝑſcri.
xxx.anno
rum.⁊ per
Oldr.cōſi.
cexxvj.in=
cipiēte de
toto.vide
in ſpec.de
pñ.et ſeq.
vers.§.iaꝫ
de effec.v.
qḋ ſi miſ=
ſus.alias
aūt ſpolia
tus nō dꝫ reſtitui qñ cōſtat de dño ſpo
liati.c.cū eccleſia.de cā poſ.⁊ ꝓprie.c.cū
ſup.eo.ti.c.decimas.de reſti.ſpol.in.vj.

tione de nō liquido dʒ fieri cōpēſatio. Et cautela eſt iſta; ſi vnus petit a te decē in quibus vere eſt debitor ꝛ ipſe tenetur etiā tibi in alia decē: aut minori ſumma ſi pōt probare aduerſarius qd ſis debitor ſuus cōfitearis incontinenti debitū et opponas cōpenſationē pro ea quātitate in qua aduerſari⁹ eſt debitor tuus: ꝛ licet aduerſarius neget debitum: tñ valebit oppoſitio compēſationis ꝛ interim poterit a te exigere: ſed debebit te expectare qd probes vel non probes debitum
1 negatū. Nec obſt. dicta regula† qd de liquido ad nō liquidū nō fit cōpēſatio: qr debet intelligi qñ illud eſt liquidū per teſtes vel alias probationes: ſecus ſi eſſet liquidum per confeſſionem partis: vt eſt tex. cū gloſ. valde nota. l. fina. verſic. cōiūcta. C. de cōpenſa. ꝛ ibi Hoc. no. ꝛ tʒ Cy. in xj. q. ꝛ eſt alia gloſ. ſimilis in. l. nemo ex his. ff. de reg. iur. qd no. qr multi iudices imperiti ſeruant contrarium ꝛ male.

lxxxiiij.

¶ Cautela pro libellante ne ad expēſas teneatur.

1 ☞ Debitor ſi ſaltem per interpellationem extraiudicialem in mora conſtitutus non fuerit: ad aliquas expenſas nō tenetur: ſi recepto libello ſe ſoluere dixerit: et liti cedere.

IN libellis ſolet cōiter apponi vna clauſula quod aduerſarius fuit interpellatus ſepe ꝛ ſepius extra iudicium vt faceret id qd petit quod facere recuſauit: que clauſula ſm aliquos non eſt neceſſaria: qr interpellatio ſimiliter neceſſaria nō eſt ſed de vrbanitate: vt. l. quidā hyberus. ff. de ſerui. vrba. predi. vbi tñ dicit loquaris cum hybero. Et tu dicas ꝙ
1 imo vtilis eſt ꝛ cautum ꝙ apponat†: qr ſi debitor nō eſt cōſtitutus in mora ſaltē per interpellationē extraiudicialē ꝛ vocatur ad iudiciū nō tenet ad aliquas expēſas ſi imediate recepto libello dixit ſe ſoluere ꝛ cedere liti ꝛ nō contēdere: vt dicit no. ſpe. in ti. de rei vē. § j. ꝛ Ang. in. l. j. C. de obſequiis ꝛ Ange. de arc. inſtit. de act. in § ſic itaq₃. et ꝓpterea cautela eſt vt primo anteq̄ȝ conuenias debitorem tuum vt interpelles primo ipſum: qui ſi non ſolueret ꝛ conuenias ipſum tenebitur ad expenſas etiam ſi incontinenti cōfiteatur debitum. et. l. propter iſtam rationem dicta cautela ſolet apponi in libellis et bene.

lxxxv.

¶ Cautela qualiter ſocius teneatur ſocio reficienti rem cōmunem.

1 ☞ Socius ſi rem communem pro parte ſua reficere noluerit: partis ſue dominium perdit.

SEpe cōtingit qd ſint duo frēs vel ſocii qui hñt rem cōem: puta domū vel molēdinū: q̄ res indiget reparatiōe: ꝛ vn⁹ eoꝝ vult reficere: ꝛ alter eoꝝ nō vult cōtribuere ad expēſas. Cautela eſt multū ſingularis ꝛ vtilis, qd ille reficiat rē qui vult ſuis ſumptib⁹ et petat ſumpt⁹ ſibi
1 reſtitui ab alio ſocio:† qr ſi ſoci⁹ recuſauit reficere rē nolēdo cōtribuere ꝓ parte ſua: ꝛ facta refectione per aliū nō ſatiſfecerit ꝓ parte ſua reficiēti etiā cū vſuris vel intereſſe ꝑdat dñium ſue partis poſt quatuor mēſes ꝛ applicat reficiēti: vt eſt caſus valde no. in. l. iiij. C. de pri. edi. ꝛ in l. ſi duobus. § idē reſpondit. ff. pro ſocio. et ita no ꝛ tenet Ang. de arc. inſti de act. § ſequēs. ideo ſint bene cauti ſocii tam reficiēs quā nolēs reficere per predicta.

lxxxvj.

¶ Cautela eſt in iudicialibus quod pars contradicat expreſſe: al's tacendo ſibi preiudicat.

1 ☞ Tacens in iudiciis conſentire videtur.

2 Actus cōtra vnum per iudicem ſi in iudicio fiat: non contradictio non ſufficit: niſi appellet.

ESt dubiū an tacens videat cōſentire: vt habet in regula qui tacet: ꝛ l. l. filiusfami. § inuit⁹. ff. de ꝓcura. ꝛ Bar. plene in. l. que dotſ in ſi ſol.
1 ma. Sʒ vera ꝯcluſio eſt† qd tacēs in iudiciis videt cōſentire: vt no. Bar. in. l. j. C. de rela. Et ideo cautela eſt quādo fit aliquis actus in iudicio cōtra vnum vt ille ſemper reſpondeat ꝛ dicat ꝙ ipſe non

cōſentiat. Et ideo boni procuratores fa=
ciēt ſcribere me pſente ⁊ nō ꝯſentiēte: vt
dicit Bar. in d. l. j. Uel meliꝰ eſt dicere qḋ
in parte ⁊ in partibus faciētibus ꝯtra ſe
non cōſentit. ⁊ iſtud ꝓcedit qn̄ actus fit
2 ⁊ per aduerſariū † Sꝫ ſi actꝰ fiat per iu=
dicē in iudicio cōtra vnū ſufficit qḋ ipſe
nō cōtradicat niſi appellet: vt ſinglr di=
cit Innoc. in c. qḋ ad conſultationem. de
ſentē. et re iudi. ⁊ ſequit̄ Ang. de peruſio.
et Jo. de imol. in l. ille a quo. §. ſi de teſta=
mēto. ff. ad trebel. Circa hoc tn̄ vide tex.
qui videt̄ facere in cōtrariū. ⁊ ibi Bal. et
Pau. de ca. in auť. ſi ēs litigantiū in ꝓn.
in ver. cōtradicat. C. de epiſ. audien. Sed
dic ſi actus ſit per partē in iudicio ſuffi=
cit dicere nō cōſentio. Sed ſi fit per iudi
cem. ⁊ tunc aut eſt talis a quo poſſit ap=
pellari ita qḋ ſi appelletur trāſit in rem
iudicatam: ⁊ tunc non ſufficeret dicere
non conſentio niſi appelletur. ⁊ ita intel
ligit Inno. Aut ab actu iudicis non po=
teſt appellari ſicut regulariter ab inter=
locutoria de iure ciuili nō appellatur: ⁊
tunc non requiritur appellatio: ſed ſuffi
cit contradictio.

lxxxvii.

Cautela quod tutius ſit relinque=
re alicui in codicillis quā in teſtō.

1 Heres in codicillis inſtitui nō pōt.
2 Codicilli primo teſtamēto facti non tol=
luntur per alios codicillos qui poſtea
fierēt: neqꝫ per aliud teſtamentū ſequēs
niſi expreſſe dicatur.

SI aliquis velit tibi relinq̄=
re certam partem bonorū
ſuorū qḋ eſt melius et vti=
lius: an qḋ relinquat per
codicillos vel per teſtamē=
tum. Et prima facie vide=
tur quod ſit melius qḋ relinquat per te=
ſtamentū: qꝛ illud fit cū maiori ſolenni=
tate quā codicillus: vt ꝓbatur in. l. hac
cōſultiſſima. C. de teſta. iuncta. l. fi. C. de
codicillis. Sed tu dicas qḋ tutius eſt re
linquere per codicillos quā per teſtamē
tum niſi forte quis vellet inſtituere here
1 dem: † quod in codicillis fieri non poteſt a
l. in hereditatem. C. de codicil. Et eſt rō:
quia teſtamentū per aliud teſtm̄ ſemper
rumperet̄: vt in. l. ſancimus. C. de teſta. ⁊
in. l. ſi quis in princi. teſta
2 mēti. de lega. iij. † Sed co=
dicilli primo facti nō tol=
lūtur per alios codicillos
qui fierēt poſtea: neqꝫ per
aliud teſtamentū ſequēs
niſi expreſſe dicatur: vt eſt
textus inſtit. de codicil. §.
nō autē. Et no. Spec. in ti
tu. de inſtru. edi. §. cōpen=
dioſe. in ver. ſed id cōſide=
res: ⁊ qḋ tutiꝰ ſit relinque
re per codicillos ratione
predicta: tenet Specu. in
dicto titu. de inſtru. edi. §.
viſo de impugnatiōe. ver.
⁊ no. qḋ tutius eſt: ⁊ ideo
ſis cautus vt cōſulas qḋ
potius relinquat̄ per co=
dicillos quam per teſta=
mentum.

lxxxviii.

Cautela pro teſtato
re volente qḋ eius vlti
ma voluntas non con
ſtet niſi poſt mortem.

1 Teſtm̄ non valeret ſi
ante ipſius aperturā vnꝰ
teſtiū moreretur qui ſub=
ſcriptionē ſuam ⁊ ſigillū
cognoſcere non poſſet.

MUlti ſunt qui
volunt qꝫ vo=
luntas vlti=
ma nō ſit no=
ta aliis niſi
poſt mortē ſuā ꝓpter ali=
quā iuſtā cauſam: vt ha=
betur inſtit. de pupil. ſub=
ſti. in. §. ſi quis autē formi
doloſus. ⁊ faciūt teſtamē
a tum in ſcriptis clauſumꝰ ⁊
ſigillatū ⁊ ſcriptū iuxta. l.
ꝯſultiſſima. C. de teſta. Sꝫ
tu aduertas ⁊ ſis cautus

a Teſtamentū clauſum. Teſtm̄ nō aper
tum mortuis teſtibus nō ꝓbat gloſ. lin=
gu. in ver. obſignent̄ ſm doc. Bar. in ver.
quero quid ſi teſtes. in. l. ij. C. quēad. teſt.
ape. Bar. in. l. ij. in pn. ff. co. ti. dicit verū ī
teſtō i ſcri. qḋ corruit ſi vnus te=
ſtis morit̄ anteqꝫ pu
blicet̄ vl' vi
uo teſtato
re niſi co
viuo fctā
fuerit re=
cognitio
ſubſcptio=
nis ⁊ ſigil
li a teſte
corā nota
rio ⁊ teſti=
bus: vel ēt
tpe ſubſcri
ptiōis fue
rit rogatꝰ
aliꝰ nota=
rius ḋ ſub
ſcriptione
illiꝰ vel ni
ſi viuo te=
ſtatore a=
periat̄ vt
ibi p bar. ⁊
bal. in ad=
ditio. ſpec.
de inſtru.
edi. verſic.
ſi deceſſit.
adde not.
per Bald.
in. l. ij. C. ḋ
fideicom.

quia periculoſuʒ eſt facere talia teſtamenta.† Nã ſi moreretur viuo teſtatore vel etiã poſt mortẽ ante eius aperturam vnus ex teſtibus qui non poſſet cognoſcere ſuã ſubſcriptionem et ſigillũ non valeret teſtm̃: vt ſingulr̃ no. Bart. in.l.ij.in p̃nc.ff.quẽadmo.te.ape. Et ideo debes vti hac cautela q̃ ſepiſſime vſus ſum vt teſtator cõuocet vnum notarium qui non ſit de teſtib⁹ ſupradictis et duos vel tres teſtes alios: vt faciat q̃ cuilibet dictorum teſtium q̃ ſe ſubſcripſerunt et ſigillauerũt recognoſcãt ſubſcriptiões ⁊ ſigilla in preſentia duorum vel trium teſtium dicti notarij ⁊ roget dictum notarium vt conficiat vnũ inſtrm̃ de dicta recognitione ſubſcriptionũ ⁊ ſigilloruʒ: ⁊ erit ſecurus q̃d non erit op⁹ alia recognitione ⁊ hoc modo non erit periculum de quo.s. Uel põt etiã alio modo prouideri veʒ q̃d teſtator a p̃ncipio a quo ſe ſubſcribũt teſtes ⁊ ponũt ſigilla adhibeant notariuʒ ⁊ teſtes qui ſunt rogati õ dicta ſubſcriptione vl' ſigillis: ⁊ de hoc fiat ſcriptura publica: quia illa probabit ſufficienter: et hoc ponit Bar.in.d.l.ij.in prin. ſed precedens cautela melior eſt. Tertio põt ⁊ aliter p̃uideri q̃n teſtator vellet teſtari in ſcriptis: et nõ curaret q̃d teſtamentũ eſſet ſecretum: quia tunc poſſet facere publicationẽ fieri eo viuo: vt not. Bart. in.d.l.ij in.§.ſi dubitetur. Circa quod adde.q̃d dicit in ſequẽti cautela.

a ¶ Priuatã ſcripturã. ſcriptura pro p̃pria manu debitoris facta / ⁊ cõfeſſata p̃bat etiã nõ ſubſcripta ꝯ debitorẽ nõ ꝯ tertium niſi ſit ſubſcripta teſtib⁹. bar, in.l. ſcripturas.in j.col. ver. not.C. qui po.in pig. ha. Item ſcptura p̃uata q̃uo impugnetur. Vide Spec. de iſtru.edi. § ſatĩ vtiliter. p totum.

lxxxix.

¶ Cautela pro chyrographis mercatorum.

Sũ ¶ Chyrographo ſeu ſcriptura priuata manu notarij nõ cõfecta req̃ritur q̃d triũ teſtiũ ſubſcriptio interueniat: alioquin non valeret.

MErcatores de mercibus ſuis ſepiſſime non faciunt cõficere inſtrumẽtũ publicũ: ſʒ priuatã ſcripturam q̃ faciũt que dicitur chyrographus vel et vulgo appellaꝛ ſcriptura de manu. ſʒ eſt periculoſum cõfidere de dicto chyrographo:† in quo req̃riꝛ q̃ interueniat ſubſcriptio trium teſtiũ: al's non valeret q̃n eſt ſcriptura p̃uata nõ ꝯfecta manu notarij vel publice pſone: vt eſt text.in auk. ſi q̃s vult.auẽ.depone.C.qui po.in pign. ha. Nã ſi aliq̃s qui ſe ſubſcripſit moriaꝛ illud chyrographuʒ nihil p̃babit niſi vt dixi ſit ſcriptũ per manũ publicã. vel habeat ſigillũ apenſum: vt eſt caſus not.in c.ij.de fide inſtru.⁊ ibi poniꝛ p oẽs docto. de iſta materia.⁊ eſt glo.valde not.q̃ ita dicit in.c.inter dilectos.in v̾ſicu. publica manu.eo.titu.de fide inſtru. et ideo tu ſis cautus q̃d nõ recipias chyrographũ niſi ſit ſcriptũ manu notarij ad hoc rogati: vel niſi apponaꝛ ſigillũ p̃mittentis: ſʒ ſi poteris facias cõficere publicũ inſtrm̃. facit ad hoc q̃d dictum eſt in precedenti cautela.

xc.

¶ Cautela adhibẽda circa p̃ntiam teſtiũ in teſtõ ceci ⁊ aliorũ.

Sũ Heredis inſtitutio in teſtamentis olim p̃cedebat: nũc aũt ſequi debet.

IN teſtamentis † debebat olim heredis inſtitutio precedere: vt inſtit.de leg. j.§.ante heredis. hodie nõ poteſt precedere ſed ſequi: imo communiter ſolet ſequi legitima dicendo: in omnibus autẽ alijs bonis ſuis ⁊c. vt in.d.§.ante heredis. Sʒ caueas q̃r etiã hodie requiriꝛ q̃d p̃cedat heredis inſtitutio in teſtõ ceci: ⁊ niſi p̃cedat non valet teſtm̃: vt eſt caſus in.l.hac cõſultiſſima.C.q̃ teſt.fa.poſ. vbi ponit formã teſtãdi p totũ: ⁊ imperator ibi.

mandat qꝺ illa forma ibi tradita dꝫ obſeruari: que eſt vt primo heredis inſtitutio p̄cedat: ⁊ hoc tꝫ ibi Cy. ⁊ docto. licet aliq̄ cōtra. Sed vt euites opiniones ⁊ periculū facies ⁊ precedat heredis inſtitutio: eſt etiam id periculū in teſtō ceci: ⁊ in quocūq̄ alio teſtō in ſcriptis: q̄ non valet ſi oēs teſtes non fuerūt preſentes vſq̄ ad finē donec oēs ſe ſubſcripſerint et ſigillauerint: ⁊ ideo cautela eſt qꝺ claudātur in camera, ita qꝺ non poſſint exire: ⁊ ſtent p̄ntes donec vlteri⁹ ſe ſubſcripſerint ⁊ ſigillauerint: qꝺ not q̄ vidi aliq̄s notarios iperitos permittere qꝺ recedat aliquis teſtium poſtq̄ ſe ſubſcripſerit et ſigillauerit ⁊ male.

xcj.

¶ Cautela pro bannito qꝺ poſſit liberari a banno non obſtante ſtatuto id prohibente.

1 ☞ Saluuſconductus datus bannito per centum annos quid operetur.

Liq̄n eſt prohibitū qꝺ alicui cōdēnato nō pōt fieri remiſſio pene: vł aliq̄n qs eſt bānitus vel rebellis: ⁊ nō pōt abſolui a bāno vel a rebellione 1
ſi cōtingat qꝺ eſt bannit⁹ vel rebellis ex aliq̄ cā in gratitudinis debeat rebāniri vel abſolui: ſꝫ nō pōt ſtāte puiſiōe vł ſta‑ 1
1 tuto l 3riū: ego do tibi vnā cautelā: † vꝫ deꝰ ſibi termin⁹ ad ſoluēdū, vſq̄ ad cētū
2 ānos: vł fiat ſibi saluuſcōduct⁹ ᵃ vſq̄ ad cētū ānos: ⁊ hoc mō p indirectū poterit conſequi intentionē ſuā. iſtud; pbat in l. cū heredes. in. §. j. ff. de ſta. lib. ⁊ in effectu vult ibi do. Bn̄di. de plū. ⁊ ita vidi obſeruari in ciuitate venetiarū per cōſiliū; de decē qꝺ fecit saluūcōductum rebelli vſq̄ ad centū annos: q̄ nō poterat eū abſoluere ſm leges ſuas.

xcij.

¶ Cautela p illo q̄ emit fundū ſibi debētē decimā ſi iter illū vult reuēdere qūo faciat ad hoc qꝺ decima ſibi remaneat.

1 ☞ Exceptio rei alicuius qd operetur.

Si aliquis emit agrū vel fundū ſibi debentē decimam: et deinde vult reuendere dictum fundūꝫ
1 dꝫ eſſe cautus: † ſi vult quod remaneat ſibi decima qꝺ hoc exprimat in venditione ſua: alias vendendo ſimpliciter tranſferet decima in emptorē ſecūdum Jacobum de are. quem ſequitur dominus Benedict⁹ de plum. in. l. ſi is cui. in fine. ff. de ſta. libe. per illum tex. lꝫ Alber. de ro. teneat contrarium l. l. ſeye. §. matre. ff. de fundo inſtructo. ⁊ in. l. iter antiquā. C. de vſufru. vbi omnino vide. ⁊ p iſta opinione videtur eſſe textus l. l. ſi quis edes. in princip. ff. de ſeruitu. ruſt. pre. ⁊ ideo ſis cautus vt dixi: vt in vēditione tua excipias decimam: ⁊ idem dico de iure patronatus: vt vult Albe. in. d. §. matre. idem dicas de ſerui. per dictam. l. ſi qs edes.

xciij.

¶ Cautela qꝺ non debeat ſtari ſnīe arbitri.

☞ Arbitri a ſentētia appellari poteſt.

Licet † a ſnīa arbitri n̄ poſſit appellari: vt. l. dic̄ pſerre. §. ſtari. ff. d arbi. vbi hꝛ q̄ ſtari dꝫ ſnīe ei⁹: ſiue ſit eq̄ ſiue iniqua: tn̄ cautela eſt per quā qs nō cogiꝛ ſtari ſi doceat ipſam euidēter iniquā eē et appareat euidenter de leſione: quia tunc poterit dicta ſententia officio iudicis reduci ad arbitriū boni viri ſm Hoſtien. in. c. ij. extra de arbi. ⁊ Arch. v. q. vj. iudicibus. pro quo facit capitu. ex parte. et capitu. expoſita. eodem titulo. ⁊ hoc tenet etiam Uincen. in dicto capitu. expoſita qui dicit ita obſeruari. et idem dicit Hoſtien̄s

a ¶ Saluuſcōductus. Saluuſcōduct⁹ ad beneplacitū itelligitur perpetu⁹. bar. ⁊ doc. in. l. centeſimis. §. ſi ita ſtipulatus fuero. in. iiij. colūna. & vltio formo d vnā q. ff. de vb. oblig. de q ibidē per do. Alex. i pe. col. vſ. extra glo. q̄rit d bar. cū concor. ibi per eū datis. facit. l. iuris peritos. de excuſ. tut.

in ſumma de arbi. §. pe. verſi. q2 et ſepe in
ti. de arbi. §. j. v. eſt aũt vria. qđ eſt verũ ſi
cõtradictũ fuerit infra decẽ dies ſm Ar-
chi. in. d. capi. iudicibus. et tenet ẽt do.
Ant. de bu. in. c. quintavallis. de iureiu.
⁊ ibi Jo. de imo. in. c. veniẽs. eo. ti. et in. d.
c. exuoſita. et in. d. §. ſtari. et p Ang. et do
cto. in. l. ſeruus pluriũ. §. fi. ff. de lega. j. et
per legiſtas. in. l. ſi ſocietatẽ. §. arbitrorũ.
ff. pro ſocio.

xciiij.

¶ Cautela ad annullandũ pceſſus epi-
ſcoporũ pcedentes ꝯ ſuos feudatarios.

1 Vaſallus ipſo iure non cadit iure
ſuo: ſed requiritur ſentẽtia per iudicem
competentem facta.

Solẽt cõmuniter epi poſt ac-
ceptã epatus poſſeſſionẽ p-
ponere edicta in valuis ec-
cleſie q ſi eſt aliqs feudata- 1
rius eccl'ie debeat cõparere
ad petẽdũ inueſtiturã infra annũ. iuxta
c. j. et. ij. quo tpe mil. iueſti. pe. deb. in vſi.
feu. et in caſu quo non venit infra dictũ
tps monent eos qđ veniant aſſignando
ſibi aliquos dies: puta nouẽ et tres pro
primo et tres pro ſcdo: et alios tres p ter
tio termino et peremptorio: et caſu quo 1
non veniãt infra dictũ tps ex nunc put
ex nunc: et ex tunc put ex tũc eos puãt
feudis ſuis. Aliqui epi volẽtes vti caute
la meliori elapſo termino priuant vaſal
los ſuos: ⁊ poſtea conferũt feudũ alijs.
Sꝫ tu aduerte q iſta practica nõ eſt bo-
na nec aliqd valet. ⁊ eſt ratio: q2 impoſſi
bile eſt q vaſallus habeat aliquã iuſtã
cauſam non cõparendi: vel q2 eſt pupil-
lus: vel q2 eſt infirmus: vel q2 eſt abſens
vel pter aliã cãm ſilem: vt eſt text. in. c.
ſancimus. in. d. ti. quo tpe mil. et ad hoc
vt vaſallus priuet feudo inueſtiturã nõ
1 petitã tpe debito requirit ſnia: † q2 ipſo
iure nõ cadit a iure ſuo: vt probat in. d.
c. ſancimus: ⁊ ibi no. Bal. et doct. Jac. de
alua. et docto. et ideo talis ſnia dꝫ fieri p 1
iudicẽ cõpetentẽ: alr' eſt nulla: vt in toto
tit. C. ſi a nõ cõpe. iudi. et in c. ad noſtrã. 1
de ꝯſue. ⁊ in. c. at ſi clerici. de iudi. ſed qñ
eſt qõ inter epm ⁊ vaſallũ: vtꝫ ſi vaſallus
ceciđit a iure ſuo: vel ſi dꝫ priuari pter
inueſtiturã non petitã ob aliã cãm dñs
feudi non põt eſſe iudex: et ſi ſic eſt incõpe
tens: q2 talis cauſa dꝫ terminari per pa-
res curie. i. cum vaſallus eiuſdẽ dñi: vt
eſt glo. ordi. et ibi per oẽs doc. in c. cet ex.
de iudi. ⁊ habet per gl. ⁊ doc. in. c. j. §. pe.
de phi. feu. alie. per Fede. et ita alias vi-
di iudicare ſepe ⁊ bene ꝯtra epos priuã
tes ſua ſnia vaſallos ſuos ex eo q fuerit
iudices competẽtes inueſtiture facte de
dicto feudo ab alijs fuerũt dclarate nul
le dicte ſnie: et ideo ſint cauti epi ne pro-
nuncient per ſe cõtra vaſallos ſuos: ſed
eligant pares curie. i. alios vaſallos: et
faciant q illi prouocent: qđ nota perpe-
tuo: q2 multi errãt i hoc ⁊ patiunt epos
auferre feuda ſua indebite.

xcv.

¶ Cautela pro illo qui eſt de domo re-
gia qđ poſſit regnum petere.

1 Regnum vſq; ad quem gradũ ſuc-
ceſſionis tranſmittatur.

Et dubiũ an regnum trãſeat
per ſucceſſionem vel per ele-
ctionẽ. de hoc habet in. c. vene
rabilem. de elect. tñ in qbuſdã
regnis eſt cõſuetudo q tranſ-
eat per ſucceſſionẽ et ita cõiter eſt i Jta-
1 lia. ¶ † Sed maius dubium eſt vſq; ad
quẽ gradũ ſucceſſionis trãſmittatur re-
gnũ. et vr̃ q vſq; ad ſextũ vel vſq; ad de-
cimũ ad plus. iuxta no. inſti. de ſer. cog.
§. fi. et in. l. iuriſcõſultus. ff. de gradibus.
Sed dicas q trãſit in infinitum vſq; ad
cẽteſimum gradũ: et vltra in tm̃ ſi morit
rex vel princeps alicuius regni deficien
tibus agnatis ſuis vel cognatis ſi reper-
itur vnus de ſua familia ſeu domo ille
dꝫ ſuccedere i regno: vt ſingulariter no.
Bald. ⁊ Jaco. de alua. ⁊ nota qñ moritur
princeps: quia tũc ille qui eſt de ſua do-
mo: licet ſit pauper: tamẽ debet eſſe cau-
tus et petere regnum.

xcvj.

¶ Cautela qñ qs poſſit eligere ſeipm.

Eligere regulariter ſeipm non põt
ille cui ſibi eligẽdi poteſtas data eſt.

Vidimus pridie in. c. cum in iure
de elect. gloſ. que dicit: † q quis
nõ poteſt eligere ipm qñ datur
ſibi poteſtas eligẽdi. ⁊ eſt gloſſ.
ſimilis in. l. plane. ff. q cuiuſq; vniuerſi.

no.⁊ alia.viij.q.j.qui ſepiſcopatū et pro= a
batur in.l.ſi mandauero.§.ſi tibi.ff.man
da.et in.c.fin.extra de inſti. Sed quando
eſſent plures electionarij qui haberent.
eligere poſſet vnus electionarius ſi elige
a retur ab aliis conſentire electioni a de ſe
facte: et talis conſenſus connumerabi=
tur in numero electorū: vt eſt caſus in.d.
c.cum in iure. quia hodie non eſt corre=
ctum: ⁊ procedit niſi electio eſſet per viā
ſcrutinij: quia tunc non poſſet conſentire
vel eligere ſeipſum: vt eſt caſus in capit.
cumana.de elec. ꝙ ita debet intelligi: vt
ibi not. per docto. ſed quando vnus ele=
ctionarius ſperat ꝙ aliqui electores eli=
gant ipſum nō ſit primus qui faciat ele=
ctionem ſi poteſt: quia non poteſt eligere
ſeipſum: reputaretur enim ambitioſus: vt
no.in.d.capi.cum in iure. ſed expectat ſi
eligitur per alios: et tunc conſentiat ele=
ctioni de ſe facte: vel ſic cogitur primo eli
gere: quia forte habet primā vocem in ca=
pitulo iuxta cap. auditis.de electi. debet
eſſe cautus vt eligat illum quem veriſi=
militer vel nullus vel minor pars elige=
ret: quia ſi poſtea eligitur ab aliis: pote=
rit variare ⁊ recedere ab electione facta
per ipſum et conſentire electioni facte de
ſe: ⁊ ſic erunt quatuor: ⁊ per conſequens
maior pars. ⁊ hec probantur in.d.c.cū
in iure. in tex. ⁊ gloſſ. et ibi per Jo.and. et
dn̄m An. ⁊ docto. ꝙ not. tu ſcholaris qn̄
fiunt electionarij: ſis cautus vt electio ca
dat ſuper te.

xcvij.

¶ Cautela ꝙ etiam in caſibus in quibus
b alias nō teneretur venditor de euictiōe b
ſi adhibeantur ſemper tenebitur.

1 Euictionis periculum: que ceſſare
faciant.

2 Euictio nō debet poſſeſſiōis euicte rōne:
ſed tantū ratione proprietatis.

3 Euictione venditor non tenetur: quādo
emptor in compromiſſo voluntario ſuc=
cubuit.

1 Tria † faciūt ceſſare pericu=
lum euictionis: vnū denunciatione emptoris: al=
terum eius abſentia: tertiū
iudicis iniuria: vt.l.emptor.
C.de euic. et habetur in.l.ſi per imprudē=
tiam.ff.eodem titul. Sed
aduerſus hec oīa pōt em=
ptor vti cautela vt ſit ſecu
rus tam pro precio ꝙ pro
pena dupli: et etiā pro ſum=
ptibus litis: vt.ſ.in inſtrō
venditionis per pactū a
vēditore remittat empto=
ri: pōt enim renunciare iuri
ſuo ex regula generali: et
adiiciat in inſtrō ꝙ empto
ri nō poſſit dici vel allega
ri ꝙ ſnia fuerit lata per eius
iniuriā vel per emptoris
negligentiā vel abſentiā
⁊ promittat refectio dam
norū ſumptuū et intereſſe
que ſuſtineret i iudicio. et
extra ſm Ang. qui ita no.
in.l.emptor.C.de euic.

¶ Alia cautela i materia
2 euictionis eſt: † ꝙ regula
riter non debet euictio ra
tione poſſeſſionis euicte:
ſed tm̄ rōne proprietatis vt
eſt caſus: et ibi per Bar. et

¶ Cōſentire electioni. Electionarius nō
pōt eligere ſeipſm. gloſ. ⁊ Bart. in.l.plene.
ff.ꝙ cuiuſ.vni.no. vbi dicit verū ſi ſibi ſo=
li cōmiſſa eſt electio: non ſi ſibi ⁊ aliis. et
tenet Bar.in.l.ſi conſul.in fi.ff.de adopt.
Mar. ſil.l.
l.ſi mādauero.§.ſi
tibi.ff.mādati. viij.
q.j.q eſt caſum.c.cū
in iure.de elec.c.fi.de
inſti. ſz bn̄ pōt ꝯſenti
re electiōi de ſe facte
ab aliis ēt ſi ipſe plus
aliū elegerit. doc.
⁊ Jo.and. in.d.c.cū
in iure. et per gloſ. et
ſicul. in.c.ꝯſuluit.de
iurepatro.

b ¶ Euictione. Actio euictionis lz
ex pctō non cōpetat emptori: tn̄ agi pōt
ad preciū.l.emptorē.§.qui aūt.ver.ibidē
ff.de acti.emp.l.ij.§.fin.⁊ ibi Bald.C.cōia
de lega. ꝙ verū ſi pactū fuit in gn̄e ꝙ de
euictiōe nō teneret vēditor: ſecus ſi certe p
ſone.l.q libertatē.in prin.ff.de euic. Item
verū niſi dictū pactū ſit factū inter mu=
tuo vēdentē ⁊ ementē: quia tūc neuter agit
preciū. gl.ſing.in.l.ſi familie.C.fami.her.
et ibi Bar. dicit non habere locū in diui
ſione. ⁊ tenet Bald.in.l.non dubitat.in fi.
C.de euictio. Ludoui.in ſingu.verſi.eui=
ctio.⁊ ver.vendēs. Item verū ſi ſine cau=
ſa eſt renunciatum actioni de euictione:
ſecus ſi cum cauſa expreſſa: quia tunc etiā
precium non repetitur. Bald.in.l.j.ij.q.
C.de peri.et commo.rei ven. Bar.in.l.qui
lib.de euictio.

doct.l.l.§.ff.de actio emp. et iō cautela eſt ꝙ emptor in inſtrō emptionis faciat vēditorē ꝓmittere de euicto ſiue euincatꝰ ꝓprietas ſiue poſſeſ. ¶ Tertia ē qn̄ quis nō vult ꝓmittere de euictiōe vt dicatꝰ in inſtrō ⁊ dictꝰ vēditor dixit ⁊ proteſtatꝰ eſt: ⁊ ita inter partes cōuentū ꝙ ipſe nō teneatur de euictione etiā ad precij reſtitutionem: qꝛ niſi iſta verba dicantꝰ: licet nō teneatꝰ ad intereſſe vel ſumptus teneꝰ ad reſtitutionem precij: vt eſt caſus ſingularis l.l.emptorē §. i ibidē.ff.de act.emp.qđ eſt no. ¶ Quarta in hac materia poteſt adhiberi:† ꝙ licet regulariter venditor nō teneatꝰ de euictione qn̄ emptor ſuccubuit in compromiſſo voluntario: vt.l. i ſi dictū §. ſi cōpromiſero. ff.de act.emp.et no.in.l.libera quedā theodora.C. de ſentē.et interlo.om.iudi.tn̄ emptor caute poteſt vti verbis ex quibus venditor teneꝰ: vba hec ſunt. Et ꝓmiſit dictꝰ vēditor dicto ēptori đ euictiōe quocūq; ⁊ qualrcūq; res vēdita euincatꝰ.ar.gl.no.i.l.cū pena.ff.de arbi. Et ita ſolebat allegare illam glo.ad hoc do. Flo. de bo.doctor meus. ¶ Quinta eſt ⁊ vtilis in eadē materia: qꝛ ſolet dici ꝙ dictus §.ſi compromiſero.nō habet locū i compromiſſo neceſſario: ſed tātū in voluntario: tn̄ emptor debet eſſe cautus ꝙ non eligat arbitriū neceſſariū ex forma ſtatuti ſine licentia aut ꝯſenſu vēditoris: qꝛ tunc non poſſet agere de euictione: vt no. in.d.l.libera.⁊ ideo ex iſtis quinq; cautelis potes conficere vtile inſtrm̄ pro emptore in materia euictionis. ſi dicatꝰ ſic: ⁊ ꝓmiſit dictus venditor de euictione ſiue euincatꝰ proprietas ſiue poſſeſſio: et quomodocūq; vel qualitercunq; euincatur etiam ſi euincatꝰ per arbitriū voluntariū vel neceſſariū electū cū voluntate vel ſine venditoris: et ꝓmiſit dictus venditor non opponere vel agere ꝙ ſnīa lata fuerit iniqua vel iniuriam emptoris vti propter eius abſentiam vel per negligentiā vel alio quocunq; modo.

> a ¶ An arbiter. Arbiter obligatꝰ ꝓcedere ⁊ terminare ſm̄ ius quid poſſit. vide Ludo. in rub.de arbi. vij.col. Bart. in.l. diē §. ſtari.de arbi. dicit eum non poſſe ꝓcedere ꝯ ius ⁊ tenet Sicul. in c.cum dilecta. de reſcript. iiij. col.in ver. not.ſingu. iſtū text.ſꝫ But.cōtra in.c. quintavallis. de iureiu.

xcviij.

¶ Cautela pro officialibus et pretoribꝰ adhibentibus fideiuſſores ad relaxādū incarceratum debitorem.

☞ Fideiuſſio de iudicio ſiſti: incluſiue vſq; ad ſententiam durat.

NOtent bonā practicam ⁊ cautelam pretores et alij officiales ne relaxent debitorem politum in carceribus ex cauſa debiti preſtita: tamen fideiuſſione de iudicio ſiſti † quia illa durat vſq; ad ſententiam incluſiue. nam lata ſnīa fideiuſſores liberātur: vt.l.agere §.poſt litē.ff.de fideiuſ.et.l. cum apud ſemproniū.ff.iudi.ſolu.ſed debent recipere fideiuſſorē de iudicato ſoluendo ſm̄ Bal. qꝛ ita dicit ⁊ bene in.c.dilectis.in.v.col.de appel. qui ſubdit ꝙ quidam poteſtas qui hoc ignorauit pro incauta relaxatiōe cuiuſdā icarcerati fuit condemnatus in ſindicatu et in totum deſolatus.

xcix.

¶ Cautela pro committente in arbitriū iuris.

☞ Arbiter iuris an ius cōe: vel municipale ſequi debeat.

DUbitatio † eſt an arbiterª iuris teneatur ſ. qui iuscōe an ius municipale. de quo per Io.and.in addi. Spec.in tit. de arbi.§ excipiꝰ.i addi.que incipit Guido de ſuza.vbi tenet ꝙ dꝫ ſequi iuscommune. de quo ego pleniſſime dixi in.l.nois ⁊ rei.in.§ verbū ex legibus maxime in.vij.q.ff.de verb.ſigni. qđ not. caute quando cauſa quā habes cōmittere ſi ius cōmune diſponit aliter ꝙ mu=

principale vt ſcias qualiter cauſa ſit com-
mittenda: quia poteris faciliter obtine-
re et aduerſarius non perpendet.

c.

¶ Cautela ad euitandũ incurſum penarum interdicti vñ vi.⁊.l.ſi q̃s in tantam.

1 Rugerius: put recitat Ubertus de Bobio: qua cautela mutine vſus fuerit.

2 Cautela vti non debemus: qua ſcandalum oriri poſſet.

3 Iudex ex officio partes prohibere debet ne ad arma veniant.

4 Obliuio ex longo tempore ſequitur.

Nota diligenter tu aduocate
vnã cautelã per quã poteris
facere tuũ clientulũ obtine-
re. ſi cum vides vtraſq; partes
equaliter pbare: dic clientu-
lo tuo ſi potens eſt ꝙ poſſeſſionē etiã de
qua eſt controuerſia manu armata in-
grediatur: et ꝙ denuntiet aduerſario vt
veniat ad poſſeſſionẽ ſi audet: qui ſi non
venerit: quia ſuſpicatus eſt ſe poſſe repelli
ſtatim perdet poſſeſſionem quã dicit ſe
habere: vt.ff.de acqui.poſ.l.ſi ad q̃d.§.ſi.
vñ clientulus erit potior. ⁊ ſi veniat eie-
ctus ad iudicem dicens: dñe iudex talis
me violenter de poſſeſſione eiecit et ea in
propria authoritate ingreſſus eſt vnde
peto eum puniri ⁊ priuari: q̃d ſi intende-
bat habere cum authoritate propria in-
gredi non debuerit per.l.ſi quis in tan-
tam.C.vnde vi.xvj.q.vj.placuit. Clientu-
lus tuus reſpondebit: domine imo ſen-
tentia eſt pro me ferenda: eque enim pro-
baueram me poſſidere ſicut et ille: vnde
meam poſſeſſionem nõ alienam ſum in-
greſſus: et ſic meã poſſeſſionem retinui
et aduerſarius ſi quam habebat perdi-
1 dit per.d.l.ſi ad q̃d. † Et ita fecit fieri Ro-
ge. Mutine: prout recitat Uber.de bobio
et Roſ.in Specu.in titu.de petit.⁊ poſ.§.
j.vbi not.tamen diligenter cautelam.et
iſtam cautelã no.perpetuo: quia eſt quo-
2 tidiana ⁊ valde vtilis. † Sed ea non vta-
ris vbi poſſet ſcandalũ veriſimiliter ori-
ri propter.l.quoniam multa facinora.C.
vnde vi.ſed vbi non eſſet ſcandalum vel
periculum futurum veriſimiliter nõ in-
uenies meliorem cautelam in hac ma-
teria. ¶ Item nota aliam cautelã ſi vis
vt amicus tuus comprehendat poſſeſ-
ſionem alicuius rei abſq; vitio quam ad
ſe aſſerit pertinere eo ignorãte: fac poſ-
ſeſſorẽ ſpoliari et confeſtim deſerere poſ-
ſeſſionem coram teſtibus: ⁊ ſic ea vacua
remanente nuncia amico tuo vt vacuã
poſſeſſionem apprehendat nec per hoc
videbitur ratam ſpoliationem: nec dice-
tur rem a directo recipere ſm ea q̃ habẽ-
tur ⁊ notãtur in.c.cum ad ſedem.de re-
ſtitu.ſpo.et de ordi.cog.c.cum dilectus.
immo vſucapere poſſet: vt no.ibi gloſ.ſic
patet.ver.ſed hoc non eſt.vnde habebat
commodũ retentionis: vt.xvj.q.iij.§.pe.
ver.ꝙ ſi mala fide.et extra de ordi.cog.c.
dilectus.circa prin.⁊.C.de preſcrip.xxx.
anno.l.ſi quis emptionis. Nec compe-
tit contra eum interdictum vnde vi.⁊ in
hoc fuerunt decepti hoſpitalarij in pre-
dicta decre.cum ad ſedem.credentes in-
terdictum vnde vi habere locum in hoc
caſu: vt not.Spec.in.§.j.in titul.de peti.
⁊ poſ.in verſi. antepe.que cautela vtilis
eſt ⁊ vera niſi appareat de fraude. ¶ Ubi
duo contendunt de poſſeſſione et quili-
bet dicit ſe inſolidum poſſidere et vnus
turbat aliũ in poſſeſſionẽ: nec vult vnus
de alio conqueri: nec vult vnus alteri li-
bellũ dare ne ſicut actor: ſed quaſi reus
ſuſtineat partes rei et commodo poſſeſ-
ſionis fungatur. cautela eſt ꝙ iudex ex
officio ſuo eos citare faciat ⁊ cogere ſuã
petitionem offerre: vel poteſt iſtud iu-
dicium poſſeſſorum ſine libello determi-
nare recipiendo probationes vtriuſq;
partis vt ſciat quis illorum debeat ſub-
ire onera petitoris et quis vtetur cõmo-
do poſſeſſionis.argu.C.de lib.cauſa.l.li-
beris.§.ſi quis ex ſeruitute. et quia hoc
vult iudex: et ſine libello quomodo finia-
tur cuius iuſſus facit vt actus teneat ſi
alias non teneret: vt.ff.de fal.au.tu.l.j.
C.de lit.conteſt.auc.libellũ que eſt.iij.q.
3 iij.§.ſi pactum. † Ex officio eñ ſuo debet
partes prohibere ne veniant ad arma et
rixas.et.ff.de vſufru.l.ſi cuius.§.deniq;.
al's.l.eq̃ſſimũ.et vim fieri vetabit ei quẽ
in poſſeſſione inuenerit potiorem.ita dicit
Spec.ſm Jac.Bal.in ti.de peti.⁊ poſ.§.
j.verſi.penul.⁊ in titu.de libel.concep.§.
nunc dicẽdum.ver.xxij.⁊ no.in.c.cũ ve-

niſſent.⁊ de inſti.⁊ idē no. Bald.⁊ Pau.de caſt.i.l.ordinarij.C.de rei ven.et ad hoc etiam vide quod no. Inno.in.c.in preſentia.de probatio.in.j.colum.⁊ ita vidi ſepi⁹ practicari ⁊ bene. ¶ Nota etiam aliam cautelam et conſilium ſapientum circa interdictū vnde vi:et conſtitutionē ſi quis in tantū.ſi nō poſſū probare quō poſſedi cōſulunt vt poſſim probare quō ſim deiect⁹ ꝙ interim fundum preſentibus teſtibus et tabelliōe intro.⁊ ſi is qui poſſedit permittit poſſeſſiōe habeo.Si vero me intrare volente nō admittit:ſed me incōtinenti I poſſeſſiōe expoliat de quo fieri faciam publicum inſtrumentum poſſeſſionē amitto incontinenti.ff.de acq.poſ.l.clam poſſi.§.fi.l. ꝙ ſi nolit.⁊ illā poſſeſſionē animo retinui qđ ſemper de quolibet pſumit̃.ſ. ꝙ aīo retineat niſi forte vi I deres illū poſſidere:vt ex tua patiētia pariatur tibi preiudicum rei.C.de acq. poſ.l.minus.⁊ nō longū temp⁹ tranſiuit quo fuit I
4 ille in poſſeſſione.†nā ex longo tpe ſequit̃ obliuio/ vt.ff.d vſuca.l.fraus.⁊ no. in.l.j.C.d ſer.fu.⁊no.Spe. ſm Hoſ.ti.de peti.⁊ poſ.§. j.⁊ no.has quatuor cautelas:q̄ ſunt quatidiane et de lacte ⁊ lana.

a ¶ Proteſtari. Proteſtatio eſt denunciatio publice factā cā iuris cōſeruādi in futurū.qđ proteſtāti competit vel competere poteſt. Car.i cle. j.xiiij.qō. de pcur. vide etiā bart.in.l. non ſolū. §.morte. de ope.no. ui nun.et doct.in.c. cū.M.de. conſti.

cj.

¶ Cautela ꝯtra illos qui obtinēt licentiam ab epiſcopo deferendi iuramentum. I

I Prelati diſpēſantes ſuper ſacramētis periurij authores eſſe poſſunt. a

In multis cōtractibus ſolet apponi iuramentū de nō cōueniēdo:⁊ abiurantes q̄ volunt cōuenire ante petitam abſolutionē vel relaxationē iuramēti:q̄ difficile eſt eā obtinere vtūtur iſta cautela:accedūt ad epm:⁊ dicūt dñe epe iuraui in tali ꝯtu ego vellē ꝯuenire:q̄ ſum leſus nec poſſum relaxationis iudicium expectare:peto vt detis mihi licētiā ꝯueniēdi: qm̄ ſubmitto me iudicio vr̄o ſi apparuerit me iniuſte veniſſe ꝯ iurm̄:⁊ multi epi ꝯcedūt iſtā licētiā.et ita itelligo qđ obſeruat̃ in ciuitate Brixie:et ita vidi aliq̄n epos obſeruare Verone:⁊ iſta licētia pōt impetrari etiā altera pte nō vocata:ex quo agit̃ de iuribus iuramenti.et ita ēt vr̄ velle Paul.de ca.i ꝯſi.ſuo.cxxv.Sed tu dicas ꝙ iſta cautela nō eſt bona:q̄ ipſi nō pn̄t concedere hmōi licentiā:†q̄ cōcedēdo pn̄t eſſe auctores periurij:vt eſt caſus ad lr̄am in.c. ſi vo.⁊ ibi no.de iureiu.⁊ ideo tu ſis cautus ꝙ potes venire ꝯ dictā licentiā ⁊ impedire iudiciū in foro ſeculari donec cognitū fuerit de iuramēto ⁊ relaxatiōe.

cij.

¶ Cautela qđ prius agas petitorio ꝙ̄ poſſeſſorio.

Poſſidere cōmodius eſt:et aduerſarium ad petitoris onera cōpellere:ꝙ̄ ab alio poſſidente petere.

Si q̄s vult rē petere aīaduertere dz:an in aliq̄ interdicto poſſit nāciſci poſſeſſionē†q̄ longe cōmodius eſt ipſā poſſidere ⁊ aduerſariū ad onera petitoris cōpellere ꝙ̄ ab alio poſſidente petere.ita inſtituit Gaius iuriſcōſult⁹ in l.is qui deſtinauit.ff.de rei vendica.et ꝓpterea ſis cautus ꝙ nunquam agas petitorio ſi prius potes agere poſſeſſorio.

ciij.

¶ Cautela de proteſtatione fienda contra teſtem ante delatū ſibi iuramentū.

Proteſtationis effectus ſuper exceptionib⁹ fiendis qualis ſit.

Quādo teſtes examinant̃ debes eſſe caut⁹ vt an̄ apturā pceſſus facias partem tuā ꝓteſtari^a exceptiōes ſibi ſal

uas

1 nas fore cõtra perſonas.† Nã effect⁹ hui⁹
protcſtationis eſt vt abſq3 alio iuramen
to pſtito qđ nõ malitioſe expoſcit pote=
rit ꝯ perſonã excipere etiã publicato p=
ceſſu: vt in.c. pñtiã.de teſti.⁊ ibi p Inno.
⁊ Jo.an.⁊ docto.⁊ Bal.in auẗ.de teſti.in
§ ſi nõ dicaẗ.ſed tutius eſt q ante dela 1
tionẽ iuramẽti factã teſtibus facias di=
ctam pteſtationẽ.⁊ ita vtunẗ boni pcu=
ratores qui dicũt mihi ſaluis ⁊ reſerua=
tis oibus exceptionibus ꝯ ipſos tam cõ
tra eoꝝ perſonas. q̃ etiam dicta.

ciiij.

¶ Cautela ad interpretãdum ſtatutum
diſponens q credatur iuramento dam=
num paſſi.

1 ☞ Probatio nulla ꝑmelior eſt q̃ illa ꝗque
per aſpectum fit.

Multa ſunt ſtatuta Italie q̃
dicunt q p dãno dato cre=
datur iuramẽto dãnũ paſſi
vel officialis denũciãtis vſ
q3 ad certã quãtitatẽ. Sed
remediũ ⁊ cautela eſt q nõ
ſtetur dicto iuramẽto vez pbãdo ꝯriuz.
nã tale ſtatutũ nõ phibet ꝯ̃ũ pbari.vt
no.p Cy.⁊ doc.in.l.j.C.ſi aducr.lib.et in
l.j.C.de re iudi.⁊ per Bar.in.c.j.ſi de in=
ueſti.inter do.⁊ vaſal.lis oria.maxime p
1 bando ꝯriũ p euidẽtiã facti† qꝛ nulla eſt
melioꝛ pbatio q̃ illa q̄ fit per aſpectũ: vt b
no.Azo in ſumma.C.ad le.aql.⁊ Bal.in
l.qui rogãte.in fi.C.ad le.aquil.⁊ p Bal. 1
in.l.diu⁹.C.de teſta.mil.⁊ per Ange.in.l.
q̃ reſtituere.ff.de rei vẽ.⁊ per Salyc.in.l.
ea q̃dẽ.in.x.q.de accu.⁊ Gaſpar.de cald. 2
⁊ Jo.de zochis.in.c.cõtinebaẗ.de deſpõ.
impu.Itẽ eſt aliud remediũ: quia iudex
põt taxare hmõi iuramẽtũ: vt no. Ang.
in auẗ.de exhi.reis § j.in prin.ſ3 pdicta
pcedunt niſi ſtatutũ figat pedes dicẽdo
q ſtetur iuramẽto ⁊ vltra nõ poſſit inq=
ri: qꝛ tunc non poſſet pbare ꝯriũ nec taxa
ri per iudicẽ: vt no.Bal.l.d.c.fi. ſi de inue
ſti.inter do.⁊ vaſal. lis oriaẗ.ad qđ facit
optime gl.in.l.ſi nõ fuerit.ff.pro ſocio. c

cv.

¶ Cautela pro iudice qui allegatur ſu=
a ſpectus[a].
1 ☞ Iudices delegati cur ſemper ſuſpe
cti appellentur.

a ¶ Suſpect⁹. Si iudex dicaẗ ſuſpect⁹ ⁊
an deat iterrogari de cã ſuſpitõis corã ar
bitro.gl.in.c.j.de excep.in ſpec.de recuſ.
in fi.glo.⁊ Bar.in.l.qꝛ poterat.ad trebel.
¶ Iudex recuſat⁹ non põt cãm delegare

Sepiſſime† iu
dices maxie
delegati alle=
gãtur pro ſu=
ſpecti ad hoc
vt ipediaẗ iudiciũ: vt ha=
betur in.c.cũ ſpãli.de ap.
⁊ l.c.ſuſpitionis.de of.de=
leg.⁊ in.l.apertiſſimi.C.de
iu.Sed contra iſtã allega
tionem põt iudex iſta cau
tela vti: vez qđ deleget cau
ſam alteri q̃ non ſit ſuſpe=
ctus ⁊ non impediaẗ iudi
ciũ: vt.l.preter.ff.de iuriſ.
omnium iud.⁊ ibi per legi
ſtas.⁊ ponitur per domi.
Anto. in capi.cum contin
gat.de fo.compet.⁊ ibi per
Canoniſtas.

cvj.

¶ Cautela inſtruẽs quo=
modo debemus allegare
cõtra libellũ ⁊ contractũ
b quem ineptum[b] vel ſimu
latum dicimus.
1 ☞ Exceptio generalis ⁊
dubia nil releuat: niſi a
parte opponatur.
2 Libell⁹ nõ põt mutari niſi
vſq3 ad litẽ cõteſtatam.

Quãdo libel=
lus ẽ obſcu
rus incert⁹
vel gñalis l
aliq̃ parte ⁊
reus vult opponere exce=
ptionẽ nõ dz opponere ſi=
cut cõiter fit dicẽdo q li=
c bellus eſt incert⁹[c] dubi⁹

cap.iudex
ab apoſto
lica.in fin.
de offic.de
leg.in.vj.
¶ Iudex
ſi nõ alle=
geẗ ſuſpe=
ctus, vt ps
in eũ ꝯſen
tire.c.inſi=
nuante.de
offi.deleg.
b ¶ Ine=
ptũ. Libel
lus inept⁹
dr q̃ cõclu
dit male.
Bald. in.l.
fin.C.de in
integ.reſt.
mino.
c ¶ Incer
tus. Libel
lus icert⁹
pcedit ni=
ſi oppona
tur ꝯ eũ: q̃
caſu nõ p
cedit gloſ.
in.l.fi.C.de
ãna . exce.
⁊ tex. not.
in.c.fin. de
libel.ob.et
Ang. in.l.
iij.C.d ſer.
q̃ ſine cert.
quãti.pſe.
⁊ Bald. in
mar.verſi.
libellus.h.
ix.qđ verũ eſt niſi actoꝛ ſit incertus ex fa
cto rei: qꝛ tunc valet etiã ſi opponaẗ. In=
no.in.c.ſignificãti⁹.de libel.obla.⁊ Bart.
et Ange.in.l.j.ff.de eden.

varius obſcurus. † q2 exceptio generaz 1
lis et dubia nihil releuat niſi opponat a
parte: vt. l. fi. C. de annali excep. et ibi not. 2
et ideo ſit cautus re⁹ qñ vult ꝙ non ꝓce=
dat ſup eodē libello actoris opponat ex= 1
ceptionem in ſpecie in quo loco ⁊ in qua
parte obſcurus et incertus: ⁊ ſi opponit
in gñe actor dz eſſe caut⁹ vt replicet: quia
exceptio rei eſt varia dubia et incerta: et
petit declarari in q̄ loco libellus ſu⁹ non
ꝓcedit: vt dixi plene in libello meo de cō=
tractibus ſimul. ⁊ facit qđ dicam in ſeq.

¶ † Si libellus actoris producit in iudi
cio et ineptus nō ꝓcedit ⁊ nō poteſt mu=
tari niſi vſq ad litem conteſt. vt habet in
l. qui familie vel periculo. ⁊ ibi gl. et doct.
ff. fami. her. ⁊ in. §. ſi minus. inſt. de act. ⁊
in. l. edita C. de edē. ⁊ in. c. examinata. de
iudi. Sed l hoc datur duplex cautela ꝙ
non poſſit reuocari vel mutari libellus
ineptus. Prima eſt ꝙ re⁹ accipit in ſpe=
cie libellum productum. vt not. Barto. in 2
l. cū preciū. C. de lib. cā. non ſūt ſufficeret
acceptare in gñe dicendo accepto dictū
libellū. in parte ⁊ partibus pro me faciē=
tibus. facit qđ dixi in precedēti cautela.
⁊ ita tenuit Ange. de arc. inſti. de except.
§. j. in. vj. q. ¶ Alia cautela eſt ꝙ reus vi
ſo libello inepto incōtinenti dicat coram
iudice nego narrata ꝓut narrātur vera
et petita ꝓut petunt: dico fieri nō debere
animoſitē negatiue cōteſtādi. iuxta not.
ꝑ Bart. in. l. ſi dubitet. §. j. ff. de fideiuſ. ſal
uo iure ꝓducēdi in ſcriptis ⁊c. et deinde
poterit deducere ſuas exceptiōes: et ita 1
faciunt boni practici. ¶ Ille qui dicit cō
tractum eſſe ſimulatum debet eſſe cau=
tus vt deducat ſpeciē ſimulationis: q2 ſi
diceret contractū ſimpliciter eſſe ſimula
tum ſuccūberet: q2 plures ſunt ſpecies ſi
mulationis: vt not. ſingulr̄ Barto. in ſuo
conſilio qđ incipit. Petrus nicole. qđ ꝓ=
cedit quando per aduerſariū facta eſſet
oppoſitio ſpecialis de incertitudine libel=
li: vt not. Bal. in. l. ab anaſtaſio. C. mānda=
ti. de quo dic vt plene dixi in dicto libello
de contractibus ſimulatis.

cvij.

¶ Cautela pro perſonis que nō poſſunt intentare actionem de dolo ꝙ intentent actionem in factum.

☞ Actio de dolo filio contra patrē ſer=
uo contra dñm ⁊c. dari non poteſt.
Exceptio doli lz nō infamet infamia iu=
ris attamen infamat infamia facti.

Filio ꝯ patrē: ⁊ ſeruo ꝯ do
minū: ⁊ hoi humili ſiue
pl. beo ꝯ cū q̄ eſt poſit⁹ in
dignitate alteri ꝯ cuz q̄ eſt
vite ⁊ mēdationis nō datur
nec dari pōt actio de dolo
lz dolum cōmiſerit: vt eſt text. ſingu. in. l.
non debet. ff. de do. ⁊ ꝑ conſequēs eis nō
cōpetit exceptio de dolo. Et ideo caute=
la eſt tunc ꝙ ipſe intentet actionem vel
exceptionē i factum verbis temperatis
nō faciendo mentionē doli: quia iſta iu=
dicantur a pari actio ⁊ exceptio inqu ā=
tū ad hoc: vt. l. apud celſum. §. aduerſus.
ff. de doli. excep. iuncta. l. nō debet: qđ ꝑ=
petuo tene menti contra huiuſmodi ple
beos vel viles perſonas: ⁊ pōt eſſe ratio
in exceptione doli: † quia exceptio doli
licet non infamet infamia iuris: tamen
infamat infamia facti: vt. d. §. aduerſa=
rius. ⁊ hoc no. Rapha. cu. ⁊ ideo talis ex
ceptio que ſaltem de facto infamat non
datur contra predictas perſonas: vt pa=
tet in. d. §. aduerſarius. ibi apud bonos
viros ſigillus. ⁊ hoc tenet Angel. de arc.
inſti. de exceptio. in princi. in verſic. que=
ro an contra parentes.

cviij.

¶ Cautela pro preſcribente qui non habet titulum.

☞ Preſcriptio per tantum tp̄s: cuius
initiū memoria in ꝯtrarium nō exiſtat ſine
mala fide vim tituli habere dicitur.

In preſcribēda ſeruitute que
habet cām continuam vel q2
ſufficiūt. x. anni inter preſen=
tes: ⁊. xx. inter abſentes. ſed
: habet cauſam diſcontinuā
requiritur tantum tempus quod nō ex=
tet memoria in cōtrariū. vt. l. hoc iure
§. ductus aque. ff. de aqua quoti. ⁊ eſti.
et not. gloſ. in l. ſeruitutes. la grande. ff.
de ſer. ru. gene. Sed cautela eſt ꝙ ille qui
allegat ſeruitutē l. bi debitam que habet
cauſam diſcōtinuā dicat ſe habere titu
lū ab illo qui potuit cōcedere: lz illū non
ꝓbet: ſi tñ ꝓbat ſe poſſediſſe ſpacio. x. an

notū inter pñtes:⁊ .xx. inter abſentes ſufficit ⁊ obtinebit in cauſa.arg.l.cum, de in rem verſo.⁊ qđ ibi no.per.gloſ.⁊ doc.ff.de vſur.⁊ in.l.ſi certis annis.C.de pac.⁊ iſtā cautelā docet gl.no.quā ſequunť ibi do: 1
cto.in.l.ſeruitutes.qđ ꝑpetuo tene mēti. Et propter hanc materiā vidi multos libellantes in materia preſcriptionis decimarū q̄ ſm aliquos nunq̄ pōt habere locū:q: cōtra ius diuinū vel ſm aliquos pōt preſcribi ſine malafide per tantū tp̄s cuius initiū memoria nō exiſtat in 3riū:
1 †q: tale tēpus habet vim tituli:vt probatur in.c.ſuper qbuſdā.§.preterea.de verborū ſigni.⁊ in.c.j.de p̄ſcrip.li.vj.⁊ iſtud eſt verius ſm libellantes vt poſſint pro: 1
bare preſcriptionē decimarū breuiori tēpore dicunt et allegant ſe habuiſſe titulū exceptionis a ſummo pōtifice ꝑpter ali: 2
quā cauſam coloratā:⁊ ad ꝓbandū illu3 titulū deducunt poſſeſſionē:vel quaſi.x. vel.xx.vel.xxx.annorū.per not.in.d.l.ſeruitutes.quod eſt quotidianum.

cix.

¶ Cautela q̄ admittať in criminalibus excuſator pro abſente.

1 ☞ Accuſat⁹ vel inquiſitus de crimine ſe per procuratorē defendere non poteſt.

1 DIxi † ſupra vnā cautelā ꝓ accuſato vel inqſitio qñ nō pōt ſe defendere ꝑ ꝓcuratorē:q: cā ē capitalis iuxta.l.ſeruum.§.publice cū ſi 1
mi.de ꝓcur. Sed hic adde vnā aliā cautelā:vc3 q̄ aliqs cōpareat corā iudice nō tanq̄ ꝓcurator aut defenſor: ſed tanq̄ inſtructor:q: talis licz nō poſſit in ſe ſuſcipere iudiciū:tñ admittēdus eſt ad inſtruendū et ad informandū iudicē de innocētia rei:⁊ iudex dz eum audire ⁊ ꝓ veritate inqrere:vt.l.ſi.ff.de libe.cau.et ibi hoc no.do.Benedi.de plumbi.

cx.

¶ Cautela quomodo ſuccurriť diffamato in iudicio.

1 ☞ Silentij perpetui ad ſñiam vnica tm̄ monitione procedi nō poteſt.

QUando aliquis infamat vnu3 qui eſt debitor ſuus ⁊ tñ nō petit i iudicio:diffamato ſuccurritur per.l.diffamari.ff.de inge ⁊ ma.et no.in.l.vnica.vt nemo inui.agere vel accu.cog.⁊ tu infamatus ſis cautus.vt primo facias monere diffamantē bis vt petat ſi qđ vult petere:alr̄s ſibi imponet ꝑpetuū ſilētiū.†Et ſi eēt monitus ſemel tm̄ nō poſſet ꝓcedi ad ſñiam ꝑpetui ſilentij:vt eſt glo.multū hot.in auč.de here.⁊ fal.in §.ſi qs agens.in ver.monitus.⁊ ita tenet etiā in terminis do.Ang. de are.inſti.de excep.§.j.vbi ponit materiam.d.l.diffamari ⁊ idem ipſe no.in ſuo trac.maleficiorū in gl.in ver.nec ad querelam titij.in ſe.xviij.col.

cxj.

¶ Cautela ad inſtruēdū fideicōmiſſariū

☞ Fideicōmiſſarius ad hoc vt ius in hereditate habeat:requiritur quod ꝑri⁹ hereditatis reſtitutio fiat.

Hereditatis per reſtitutionē facte ratiōe fideicōmiſſi vniuerſalis:que obligatiōes tranſeant.

POſtquam ſumus in materia vltimarū voluntatū volo tibi dare vnam cautela3 que eſt hmōi. Quidam eſt heres inſtitutus aggrauat⁹ eſt poſt mortem reſtituere hereditatē alteri communiter fideicōmiſſarius adueniente caſu reſtōnis adit hereditatem ex primo teſtamēto:⁊ poſtea apprehēdit poſſeſſionē ⁊ agit contra debitores hereditarios qđ eſt cōtra l.reſtituta.in prin.ff.ad treb.q: ad hoc† qđ fideicōmiſſari⁹ habeat ius in hereditate requiriť q̄ prius fiat reſtitutio:vt.d.l.reſtituta.⁊ prius nullu3 ius hz contra debitores:vt.l.hereditas.ibi nepe. cū.co.ti.nec dz nec pōt adire hereditatē defuncti:q: ſemel fuit adita per herede3: nec pōt apprehēdere poſſeſſionē antequā ſibi fiat reſtitutio per heredē defuncti ad quem hoc pertinet:vt.l.q̄uis.§.j.co.titu. et.d.l.reſtituta.⁊ ideo tu fideicōmiſſarius ſis cautus vt primo petas cogi heredem heredis ad tibi reſtituendam hereditatē:⁊ poſtea apprehēdas bona et agas ꝑ iura predicta.et hoc vult etiam Pau.de caſt.in.d.l.reſtituta.q̄ dicit qđ vidit multos ꝓcuratores errare in hoc:et facit ceſſare multos proceſſus ꝑpter hoc.Et predicta procedunt niſi eſſet ſtatutū in loco q̄ non requiratur aliqua reſtitutio nec

realis neqꝫ verbalis:non tñ dico qꝺ ꝓpro=
pter hoc fideicõmiſſarius debeat adire:
qꝛ iſtud nullo modo poteſt ex quo ſemel
adita eſt:ꝛ vide in ſequẽti. ¶ † Per reſti=
2 tutionẽ hereditatis facte ratione fideicõ
miſſi vniuerſalis tranſeunt obligatiões
hereditarie cõtracte per ipſuꝫ defunctũ
ꝛ nõ ille que ſunt cõtracte per heredeꝫ ꝛ
occaſione hereditatis reſtituere niſi ſpe=
cialiter fiat etiam reſtitutio ꝛ ceſſio etiaꝫ
de illis:vt ꝓbatur in.l.cũ hereditas que
procedit.l.reſtituta.ff.ad treb.ꝛ ꝓpterea
Barto.dicit ibi ſe cõſuluiſſe de facto cuꝫ
quidã heres inchoaſſet vnã litem occa=
ſione hereditatis ſibi delate:ꝛ poſtea ceſ
ſiſſet oia iura ſua ꝛ actiões que habebat
vt heres nõ trãſibat inſtantia de nouo ꝑ
ipſum heredem incepta:ꝛ ideo ſis caut⁹
tu fideicõmiſſarius vt qñ fit tibi reſtitu=
tio ꝛ ceſſio vt apponi facias in inſtrũo re=
ſtitutionis ꝛ ceſſionis reſtituit,ꝛ cedit ti=
bi oia iura ꝛ actiones que ꝛ quas hꝫ,he
res etiam occaſione rerum hereditaria=
rum vt ſi poſt mortẽ defuncti recepiſſet
fideiuſſores vel inchoaſſet litem vel alia
feciſſet:ſed ſolum venirẽt actiones que=
ſite per defunctum quas habet vt heres
et hoc etiam voluit Pau.de ca.in.d.l.cũ
hereditas.quod bene no.qꝛ ſepiſſime cõ=
tingit qñ ita eſt grauatus de reſtituẽdo
poſt mortem ſuam:qꝛ in vita multa con
trahit ſuper bonis hereditariis que non
veniunt in ſimplici reſtitutione vt dixi:et
pauci hoc aduertunt.

cxlij.

¶ Cautele ad firmandam donationem inter virum ꝛ vxorem.

1 Donatio inter virum ꝛ vxorem re=
gulariter prohibita eſt.
2 Donatio inter virum ꝛ vxorem per tem=
porum etiam interualla nulla eſt.
3 Donatio mutua cõditionalis inter virũ
et vxorem quo caſu valeat.
4 Bonos mores cõtra aliquid fieri duob⁹
modis dicitur.

1 Donatio † inter virum ꝛ vxo
rem regulꝛ eſt ꝓhibita.vt l
toto tit.ff.ꝛ.C.de do.iter vi.
ꝛ vxo.ꝛ.c.donato.extra eo.
etiã ſi interueniat traditio ẽ
ipo iurꝫ nulla:nec ẽ alicui⁹
nomẽ ti.vt eſt text.in.l.iij.§.ſciendũ.ff.eo.
ti.qꝺ intelligiẗ qñ donans efficiẗ pauꝑior
ꝛ alter locupletior.vt.l.iij.i prin.ꝛ.l.ſi ſpõ
ſus.§.cõceſſa.ꝛ §.ſeq.ff.de do.inter vi.et
vxo.ꝛ.d.c.donatio.ꝛ eſt ratio ne mutuo
amore ſe ſpolient.vt.l.j.ff.eo.tit.Sed poſ=
ſunt adhiberi circa hoc alique cautele
vt valeat talis donatio ꝛ nõ poſſit reuo=
cari. ¶ Prima cautela eſt:ꝙ cõiuges fa=
ciant ſibi mutuã donationem hoc eſt ſibi
inuicem reciprocã:veꝫ ſi cõtingit alterũ
mori alter ſuperſtes habeat bona ſua:qꝛ
tunc ꝓpter dubiũ euentũ vꝫ donatio: vt
probaẗ in.l.ſi pater puelle.C.de inoff.te=
ſta.ꝛ ibi hoc ſingulꝛ no.Cy.quẽ doct.ibi
ſequuntur.ꝛ pro hoc vide bonã gl.l.licet
inter priuatos.in fin.C.de pac.ꝛ ꝓbaẗ in
l.qꝺ aũt.in.§.ſi vir ꝛ vxor.ff.de don.inter
vi.ꝛ vxo.ꝛ hoc ibi tꝫ Ludo.de ro.in quo=
dam ſuo ſingulari qꝺ incipit ꝓhibiti in=
ter ſe donare:nõ intelliguntur ꝓhibiti fa=
cere inter ſe donationẽ reciprocã.Et iſta
cautela debet intelligi et limitari qñ do=
natio vnius ſequitur donationẽ alteri⁹
incõtinẽti:ſecus ſi ex interuallo:qꝛ tunc
eſſet inualida donatio reciproca.vt eſt te
xtus ſingu.in.l.q̃ tã nuptie.ff.de do.inter
vi.ꝛ vxo.ſm.d.Lud.i.d.ſinglꝛari.vbi ſub=
2 dit per illũ tex.† ꝙ ſi ego donaſſem vxo=
ri mee mille:ꝛ poſtea hec ad decẽniũ do=
naſſet mihi fundũ:vtraqꝫ donatio eſt in=
ualida.Itẽ intellige hanc cautelã ꝙ do=
natio mutua ꝛc.nõ intelligaẗ eſſe ꝓhibi
ta etiam ſi dicatur ꝙ ſit donatio inter vi=
uos ꝛ nõ poſſet reuocari ſm.l.vbi ita do=
natur.ff.de don.cã mor.qꝛ talis donatio
ſtatim valida erit et nõ indiget cõfirma=
tione:ꝛ per ꝯñs etiam nõ interueniente
traditione poſt mortẽ poterunt bona pe
ti.ita no.intellexit Pau.de ca.declaran=
do dictũ tex.in.l.ſi pater puelle.in fi.Sed
aduerte quia hoc vltimũ nõ videtur eſſe
verum:tñ videtur ꝙ immo non valeat do=
natio etiam mutua:nec etiam morte cõ
firmetur:niſi ambobus ſimul decedenti=
bus:vel quando alter moritur confirme=
tur illa que eſt ſuperuiuenti:vt eſt caſus
de vtroqꝫ in.l cum hic ſtatus.in.§.ſi am
bo.ff.de dona.inter vi.et vxo.ibi cum ſi=
mul deceſſerint.et in verſicu.perinde.ibi
vtrãqꝫ donationem valere.ꝛ ibi qꝛ ſimul

decesserint. & ibi q: neuter alteri. A contrario sensu: & alter supuixerit donatio quā fecisset non valeret. ¶ † Sed dic qđ qñ est donatio mutua sub conditione et vnus ex premoriatur alteri d; valere tanq̄ donatio inter viuos cōditionalis: nimirum si conditio euenit tantū in vno & in alio: q: deficit conditio. & ita intelligit̄ dictū C y. & do. Pau de ca. Sed si facta eēt donatio reciproca siue mutua pure inter virū & vxorē: & vnus moritur vel fiat diuortiū: an donatio valideť vel cōfirmeť. vide text. in. c. cū aūt. §. si vir & vxor. in. l. cū hic statᵘ. §. q̄ ait. & in. §. si ambo. co. ti.

¶ Secūda cautela est q̄ fiat donatio cū iuramētoᵃ: q: per tale iuramentū validari videť donatio: vel saltē q̄ non possit cōueniri: ex quo seruari pōt tale iuramentū sine interitu salutis eterne. vt in c. si vero. extra de iureiur. & etiam sine dispendio salutis eterne. vt in. c. cū contingat. eo. tit. & istud tz Barto. in. l. si qs pro eo. ff. de fideiuss. & in. l. seius & augeriᵘ. in fi. ad. l fal. & fuit opini. originalr̄ Guli. de cu. in. l. sed si possessori. §. itē si iurauero. ff. de iureiur. & istam opi. tenet etiā Joā. de imo. in. l. si quis inquilinos. §. fi. de lega. j. & dicit ita se ɔsuluisse. & ita reperio esse cōsultū per alios doct. & p do. Recuperatū de san. ge. & p do. Miniatū de perusio: & cōsiliū incipit. factū tale est dñs Pe. dona. inter viuos. & per quendā do. Bonifaciū. ɔsiliū. incipit: idē mihi Bonifacio. sed idē Bart. tenuit cōtrariū in. l. j. ff. de dona. inter virū & vxo. motus ea ratione: q: est cōtra bonos mores. vt ibi in d. l. si quis p eo. post princ. & in. l. cū quis decedens. §. titia. de lega. iij. & ita reperio consultū per do. Jo. papiensem: & cōsiliū incipit quicqđ dicāt barabaculi qui nesciunt se nimias fabas comedisse nisi cū dolēt ventrem &c. & per Ray. de perusi. & Ray. de monte: vbi ista qō est valde dubia. Ego nūc teneo sine disputatione qđ ista cautela sufficiat: q: saltem iurans tenetur de obseruātia iuramenti: vt tz do. Ant. de but. in. q. nostra in. d. c. cum contingat circa mediū. in versi. ex his decidi tur quid ab donatione. & forte etiā iuramentum adiuuat ipsum contractum et ipsum firmat. arg. glos. uo. in. c. ex parte. 4

¶ Cū iuramēto. Donatio inter cōiuges cū iuramēto facta vz Bar. in. l. si quis p eo. in fi. prin. ff. de fideiuss. & in. l. seius. l. ij. col. ver. q̄ro qđ in donatione. ad. l. fal. contrariū tenet Bald. in. l. j. ff. de dona. inter virū & vxorē. & Pau. de ca. l ɔsi. lxiiij. vbi dicit hanc esse cōem opi. q̄ non firmeť iuramento: sed idem Pau. tz p̄mā opi. in cōsil. xcix. et vide in consi. suo. xcvj. Car. in cle. j. §. fin v. q. de iureiu. dicit iō vale re cum nō sit iuř cautū. et in. c. ij. de pact. in. vj. c. cū cōtingat. de iureiu. nō debent extendi: q: deuiant a iure cōi: s; q̄ l dubio non dz venire ɔ tale iuramētū sine superior; au ctoritate p. c. venerabilē. de electio.

in ver. aliena. ibi. sed si iurauerit nō ɔuenire tenet vēditio. extra de cōsue. et ibi. ēt de hoc no. & lz dicať q̄ sit cōtra bonos mores l. j. ff. de do. inter vi. & vxo. & sic non valeat per. c. nō est obligatoriū. de reg. iu. lib. vj. ¶ † Tamen dico q̄ ɔ bonos mores dicit̄ qđ fieri duobus modis. Uno modo ɔ bonos mores naturales vt si iuro interficere hoīem: vt. l. veluti. et. l. gñaliter. ff. de verb. obli. & isto modo iuramentū nō valet. & ita loquitur. c. nō est obligatoriū. Alio modo dr̄ cōtra bonos mores ciuiles: q: lex p̄supponit q̄ sit contra bonos mores vt in pacto de futura successi. ōe & in dona. inter virum & vxorē. et isto modo iuramētū validat contractum. per. c. cum cōtingat & c. si vero. preallc. & per. c. quāuis. de pac. li. vj. & ista distinctio est cōtra bonos mores; naturales & ciuiles & ponit̄ per Bal. in. l. pactū q̄ dotali. in. xix. qō. C. de colla. & per do. Anto. de rosel. in. d. c. cum cōtingat. in sua repeti. & de ista questiōe vide ibi per oēs doct. & per cano. etiam in c. donatio. extra de dona. inter virum & vxorē. & vide omnino Fede. de senis cōsil. cxxxv. vbi firmat qđ ē. dixi. & examinat saltem

¶ Donatio iter cōiuges vt alter distribuat in piā causam vz. Flor. in. l. mulier. ad. l. se quil.

a ¶ Si eſt clericus. Filius poteſt teſtari de aduentitijs ſi eſt cleric⁹ & i minorib⁹ gloſ. l. c. cū eſſes. de teſta. Itē de bonis q̄ſitis ratiōe clericatus tāq̄ de caſtrenſi vel quaſi. l. ſacroſancte ⁊ ibi Bar. C. de ſacr. ſan. eccle. et eius teſtamētum non ſubiacet q̄rele inofficioſi l. cū clericis. et ibi doc. ⁊ barto. C. eo. ti. et Abb. in c. q: nos. de teſt. qđ teſtm̄ eius continens p̄teritionē filij vel p̄ris. vz & ſine cōſenſu patris.

ple. ⁊ no. etiam in. l. j. C. de ſacroſan. eccle. ¶ Tertia cautela pōt ſumi hoc modo: vez ꝙ facta donatiōe ⁊ illo cui donatū eſt. allegat etiam aliam cām que ſufficiat ad donationē validandam: ⁊ donans non opponat aliquā exceptionē in contrariū: ⁊ pronunciet donationem valere et donatari⁹ abſoluatur: q: tunc ſi donās vellet poſtea cōtrauenire ſubmoueri poſſet exceptione rei iudicate: vt eſt caſus cū gl. valde no. in. l. ſi ſpōſus. in § ſi vxor vel maritus. ff. de dona. inter virū ⁊ vxorem fact. l. iij. §. item queri poteſt. ff. de re iudi. ⁊ qđ ibi not. per Abb. Sed ſi p̄nunciaretur per iudicem donationem inter virū et vxo. ſine alia iuſta, cauſa valere ſnia eſſet ipſo iure nulla. vt. l. iij. § ſciendū. ff. eo. titu. ⁊ not. glo. ſingu. in d. § ſi vxor vel marit⁹. Et aduerte ꝙ iſta cautela nō videtur ſufficiens quia lȝ ſententia valeret ⁊ obſtaret exceptio rei iudica. et videatur impedire repetitionē ſoluti. vt. l. iulianus verum debitorē. ⁊ l. index. ff. de condi. inde. tamen dico ꝙ ſolutū poteſt per cōditionez indebi. repeti: q: d. l. iulianus. ⁊ d. l. index. nō p̄cedūt in ſnia que eſt lata pro eo cui alter ex litigatorib⁹ donare p̄hibetur. caſus eſt ſing. in. d. l. ſi vxor vel marit⁹. ſm̄ Bald. ⁊ l. cum allegas. C. de vſu. ⁊ do. Lud. ro. in ſuo ſing. cccxj. qđ incipi. tu ſcis ꝙ donatio. Item ſi poſſet p̄bari qđ illa lis fuit facta dicta ſententia nō valebit

vt. l. cū hi. § cum lis. ⁊ ibi no. ff. de trāſac.

cxiij.

¶ Cautela quomodo filiuſfamilias poſſit teſtari.

1 Filiuſfamilias etiam patre conſentiente regulariter teſtari non poteſt.
2 Clericus habens primam tonſuram in patria poteſtate exiſtens teſtari poteſt.
3. Homini ſtatus indiuiſibilis eſt.

1 Filiuſfamilias † regulariter teſtari nō poteſt etiam patre cōſentiente. vt. l. qui in poteſtate. ff. de teſta. ⁊ in. l. ij. C. qui teſta. fa. poſ. ⁊ inſti. eo. titu. in princ. ⁊ in. l. tam hi. ff. de dona. cauſa mor. ⁊ plene per cano. de teſt. c. ij. qđ fallit ſi eſt clericus a: q: etiam ſi haberet primā tonſurā tm̄ poſſet facere teſtamentū. ⁊ idem videtur p̄bari in. c. quia nos. extra de teſta. nā ibi textus p̄mittit clericis indiſtincte teſtari ⁊ nō diſtinguit: vtrū ſint in patris poteſtate vel non. Et propterea ibi poteſt
2 colligi † ꝙ clericus etiam exiſtens in patria poteſtate: ſicut eſt ille: qui habet primam tonſuram tm̄. vt eſt gloſ. or. in. c. cū volūtate. de ſen. exco. poſſit teſtari. ⁊ hoc voluit Hoſt. in. d. c. quia nos. ⁊ do. Anto. de but. qui dixit illum textum habere locum in oibus cuiuſcūq̄ ordinis: ⁊ ſic nedum in preſbyteris: ſed etiā ſi clerici habeant primam tonſuram dūtaxat: q: iſti appellant̄ clerici: vt etiam tȝ Pet. de ancha. ⁊ Joā. de imo. in. d. c. quia nos. ⁊ per Jaco. but. ⁊ Barto. in. l. ſacroſancte. C. de epiſ. ⁊ cleri. videntur dicere qđ illud procedit in acquiſitis ratione officij ⁊ dignitatis eccleſiaſtice: ſed in aduentitijs acq̄ſitis aliunde vident̄ tenere ꝙ teſtari non poſſit: et contra eos videtur eſſe text. in auc. preſbyteros. ibi. quomodolibet ad eorum diuina venientes. C. de epiſ. ⁊ cleri. ⁊ in. d. l. ſacroſancte. ibi. quecunq̄ bona. eo. titu. ⁊ pro prima opinio. vide glo. ſingu. xix. q. vltima. quia ingredientib⁹. in verſi. teſtandi. que dicit ꝙ clericus in poteſtatem conſtitutus poteſt teſtari. et loquitur indiſtincte. ⁊ alleg. d. auc. preſbyte. ⁊ ideo ex his filiuſfamilias q̄ vult poſſe teſtari etiam patre inuito poteſt adhibere iſtā cautelā ꝙ ſuſcipiat ſaltē

primam tonſuram: quod eſt multum notabile ⁊ menti tenendum. ¶ Dixi in precedenti vnam cautelam per quam filiuſ familias poſſit facere teſtamentum: ſed nunc do tibi aliã: videlicet ꝙ pater emãcipet filium quãtum ad iſtum actum teſtandi: ⁊ in reliquis retineat cum in poteſtate: quia hoc fieri poteſt ſm Barto. qui ita ſingulariter dicit in.l.j.§.filij.ff. ad trebel. ⁊ licet multi docto. vt Bald. et alij in.l ſenium. C. qui teſta. facere poſ. teneant contrarium dicentes: † ꝙ ſtatus hominis eſt indiuiſibilis: quia nõ poteſt quis eſſe in vno in poteſtate ⁊ in alio nõ. per tex. in.l. pariter. in fi. ff. de libe. cauſa. vbi dicit minime aũt pretor pati debeat vt pro parte quis ſeruꝰ fiat. ⁊ ibi not. per doc. ⁊ per no. in.l.j.§.j.C. de lati. liber. tol. et in.c. cum inhibitio. extra de clande. de ſpon. ⁊ in.c. per venerabilẽ. extra qui filij ſint legitimi. ſed dictum Bar poteſt procedere qꝺ per viam diſpenſationis hoc fieri poſſit: vt pro certo actu ſi diſpẽſetur ꝙ fiat ſtatus mutatio: vt no. in.l. ff. de iure annu. au. ⁊ in.d.l pariter. in fi, circa qꝺ 1
vide que dicam in ſequenti cautela.

cxiiij.

¶ Cautela legitimandi filium ſpurium ad hoc vt nõ ſuccedat niſi in certa parte.

☞ Legitimatio eſt totius ſtatus rein- 3
tegratio.

CAutela eſt quã ſepe dedi parentibus qui habent filios legitimos ⁊ naturales ⁊ vnuȝ vel plures ſpurios legitimari facere: ſed nolent ꝙ succederent cum alijs filijs legitimis ⁊ naturalibꝰ pariter niſi certo modo prout eis parẽtibus placuerit: nam dixi ꝙ comes palatinus vel aliuſqui habet poteſtatẽ legitimãdi. lȝ nõ poſſit legitimare quantum ad vnum tantum: † quia legitimatio eſt reintegratio totius ſtatus facit.l. 1
queſitum. cum ibi not. ff. de adoptio. ⁊.l. ſi pariter. in fin. ff. de libe. cau, tamen põt diſpenſare vt poſſit ſuccedere certo modo: quia iſta non eſt proprie legitimatio: ſed diſpenſatio: ⁊ licet illud non videat eſſe cõmiſſum comiti qui habet poteſtatem legitimandi ⁊ habilitandi vniuerſaliter. per ea que not. in.l.ij. ff. de adoptio, leg. bene tamen exerceat rem iure ſuo: lȝ nõ poſſit plus facere ꝙ ſibi cõmiſſum ſit: minus tamen facere poteſt: quia nõ habet ſeruare formã ſui priuilegij ſicut facere dȝ iudex delegatus. ⁊ ita vult Pau. de ca. in.l. ſolet pretor. ff. de iuriſdi om. iudi. qui dicit ſe alias ita conſuluiſſe. et idẽ no. ipſe in.l pactum qꝺ dotalis. C. de colla. vbi omnino vide, ⁊ vide omnino dñm Benedi. de plũbi. in.l. fi. ff. de iure annu. au. ⁊ in.d.l. ſi pariter.l fi. ⁊ in diſputatione ſua que incipit ſtatuto piſano cauet: et vide etiã do. Jo. de zochis in.c. per venerabilem. qui filij ſint legi. in.§.j. in. xlix. colũ. Et adde quod dixi in precedenti qꝺ no. pro parentibus qui vellent legitimare filios. cum hoc ꝙ ſuccederent ſoluȝ in certa parte.

cxv.

¶ Cautela qñ pater conſtante matrimonio poſſit filio ſecure dare dotem qñ cum filio ad dotem reſtituendam ſe obligauit: ⁊ quomodo pater perdit omne cõmodum vſufructus filij emancipati.

☞ Dos conſtante matrimonio reſtitui non debet.

2 Emancipare ſi pater filium nollet: ſed ipſum de domo expelleret: an ad emãncipandum cogi poſſet.

Emancipet ſi pater filiũ voluntarie vſufructꝰ dimidiã retinere põt: ſecus ſi aliꝰ.

MUlti ſunt filij qui nõ poſſunt pacifice cũ p̃re viuere: ⁊ recedunt a patre: vel pater expellit filiũ de domo: ⁊ petitur per filiuȝ qꝺ pater ſibi reſtituat dotem vxoris ſue quã ipſe pater recepit ⁊ ſe obligauit pariter cũ filio ad dotẽ reſtituendam in oẽm caſum ⁊ euentũ dotis reſtituẽde, iuxta no. in.l. cũ dotẽ.§. trãſgrediamur. ff. ſolu. matri. pater dubitat ſi debet dotẽ reſtituere: † qꝛ dos cõſtante matrimonio reſtitui nõ debet: vt in toto ti. C. ſi dos cõſtante matri. ⁊ filiꝰ cõſumeret dotem nollet pater teneri ad eã reſtituendam ampliꝰ, ⁊ de hoc ſepiſſime eſt q̃ſtio. ¶ Sed tu dicas ſi ꝯſultꝰ fueris ꝙ triplex cautela ſeu ꝯſiliũ dari poſſit vt p̃r ſecure dotẽ reſtituere poſſit. ¶ Prima cautela ẽ ꝙ reſtituat ſolũmõ ex cauſis lrĩs ⁊ a iure ex

preſſis.de quib⁹ habet in.l.quãuis.ꝛ in
l.ſeq.ff.ſolu.mat.ꝛ non habebit aliquam
dubitationem. ¶ Secunda cautela eſt:
qḋ reſtituat alteri de mandato mulieris
tunc enim ipſa mulier tenebitur actione
mandati vnde conuentus ſocer poterit
ei ad dotem compenſationem oppone-
re.arg.ff.de iure do.l.ſane. ¶ Tertia cau
tela eſt ꝙ pater emancipet filium: nam
tunc ſicut filio mortuo pater dꝫ nurui re
ſtituere dotẽ ita hic filio emãcipato.ar.
ff.de iure do.l.ſi pater filie nomine. et ita
conſuluit Jac.de are.ꝛ Ray.dicebat pri
mam eſſe veriorem cautelam.hoc etiam
not.glo.in.l.ſi filia.§.ſi filius. in.iiij.colũ.
in verſicu.ſed et ſi pater.ff.fami.erciſ. in
2 apoſtillis. ¶ † Sed hoc eſt dubium qḋ ſi
pater nollet filium emancipare et expu-
lit ipſum de domo: an poſſit cogere ipſuꝫ
ad emancipandum. Et videtur qḋ non
quia regulariter pater ad hoc cogi non
põt: vt not.inſti.qui.mo.ius pa.po.tol.§.
fi. Sed dicas cõtrarium: qꝛ ex quo pater
male tractat ipſum expellendo eum de
domo ꝛ tractãdũ ipſum: ita qḋ ſecũ viue
re nõ poſſit cõſtat patrẽ facere cõtra pie-
tatẽ nõ tractare ipſum vt filium.argu.l.
quidã cum filiũ.cum ibi not.ff.de verbo.
oblig.coniuncta.l.diuus.ff.ſi quis a pa-
rẽ.fue.manu.ꝛ hoc caſu talis emancipa
tio dꝫ peti.ĩpetrata venia.iuxta.l.venia.
C.de in ius voc.qꝛ emãcipatione obtẽta
ꝛ bona dotalia ꝛ nõ dotalia vt bona ma
3 terna ei ſunt reſtituẽda. † Et lꝫ qñ pater
voluntarie emancipat filiuꝫ poſſit dimi-
diũ vſufructus retinere: vt.C.de bonis q̃
lib.l.cũ opꝫ: ꝑpter quandã remuneratio-
nem vt ibi: tñ qñ ꝑpter ſeuitiaꝫ vel iniu-
riam aut defectũ patris cogitur ipſum
emãcipare dꝫ pater omne cõmoduꝫ vſu
fructus amittere: qꝛ dictus vſufructus
ſeruat patri ꝑpter remunerationẽ.ꝑ.d.
§.cũ aũt.que remuneratio hoc caſu non
debet: vt.l.diu⁹.ff.ſi q̇s a parẽ.fue.manu.
ꝙ ita.ſingu.tenuit Rap.ꝯſulendo Ray.
cõſilio ſuo quod incipit. In xp̄i nomine
amen. Inſpectis cauſis premiſſis pote-
rũt filij cogere patrem ꝛc. Et qḋ dictũ eſt
de dote.puto idẽ dicẽdũ eſſe de donatis
factis a patre nurui vt illa etiã debeant
reſtitui filio. Sed ſi ꝑpter defectũ filij et
nõ patris nõ poſſet ſimul viuere pr̄ non
cogeretur ipſum emãcipare nõ ſubſiſtẽ-
te aliqua cauſa ex his que habẽtur in.d.
§.fi.qḋ not.ꝛ tene mẽti: qꝛ quotidie eris
interrogatus.

cxvj.

¶ Cautela qñ quis debeat a princi
pe impetrare bona cõfiſcata.
1 ☞ Clauſula motu proprio: quam effi-
caciam habeat.
2 Motus proprius regulariter non preſu-
mitur niſi exprimatur.

NOnnulli q̃ñq3 impetrãt a
ꝑncipe vel dño ſibi cõcedi
vel donari bona alicui⁹ re
bellis in fiſcuꝫ delata que
impetratio de iure non va
let: qꝛ ꝓſumitur eſſe facta
propter importunitatem petentis: vt eſt
caſus multum nota.C.de peti.bo.ſubla.
l.j.lib.x.facit.c.cuꝫ ex iniuncto.§.ceterũ.
extra de nou.ope.nũ.ꝛ quod no.glo.in ver.
naſcatur.ad fi.in.c.j.de conſti.lib.vj. Sꝫ
cautela eſt: qḋ talis impetratio valeret:
1 † videlicet qḋ princeps vel dñs cõcedẽdo
dicat qḋ hoc faciat motu ꝓprio: qꝛ tunc
bene valeret: vt eſt text. in.d.c.j.in fine.
2 † Nam motus ꝓprius in dubio et regu-
lariter nõ preſumit᷑ niſi exprimat᷑: vt ibi
no.Barto.ꝛ eſt tex.in.c.ſi ex motu ꝓprio
de prebẽ.lib.vj. Aduerte bene quia iſta
cautela non ſufficeret ſi princeps nollet
dicere motu ꝓprio: ſed ad petitionẽ ſup-
plicantis: ſed tũc eſt alia cautela: vcꝫ ꝙ
princeps concedat vel donet dicta bona
ad fiſcum delata. Non obſt.dicta.l.j.C.
de peti.bo.ſubla.ꝛ pro hoc vide qḋ in ſi-
mili habet᷑ in.l.cuſcuatis.C.de decur.li
bro.x.vbi dꝛ qḋ non valet reſcriptum vel
priuilegium ꝯcedẽs imunitatẽ niſi dicat᷑
nõ obſt.iſte.d.l.cuſcuatis. vt ibi ꝑ Bart.
et etiam.ſ̃.dixi in vna cautela. Et adde
circa hoc qḋ hr̄ in.l.fi.C.ſi contra ius vel
vtili.publi.ꝛ ideo ſupplicãs vel qui ha-
bes conſulere qualr̄ debeat fieri talis
donatio ſis caut⁹ vt hec duo ſimul iun-
gantur: vcꝫ qḋ princeps vel domin⁹ con
cedens dicat quod hoc faciat motu pro
prio ꝛ ex certa ſcientia non obſtante.l.q̃
incipit quiſquis.C.de peti.bonis ſubla-
tis.libro.x.

xxvij.

¶ Cautela ad excludendum pupillariter ſubſtitutū et ad firmādū teſtm̄ quod nō poſſit reuocari.

¶ Inſtituat ſi pater filium pupillū: et ei pupillariter ſubſtituat extraneū: pupilli filius ſi in pupillari etate moriatur a ſucceſſione excluditur: ⁊ ſuſtitutus admittitur.
Teſtm̄ per arrogationē rumpitur.
Teſtm̄ an fieri poſſit ita et taliter ꝙ nullo modo reuocari valeat.
Promittere an quiſpiaꝫ poſſit ſe aliquid ad certum terminum ſoluturum: ⁊ ſi nō ſoluat qḋ excōmunicetur.
Sententia excōicationis ſub conditione contra vnum qñ lata fuerit: illa conditione pendente etiam poſt.x.dies a tempore ſententie condemnatus appellare poterit.

Si pater † inſtituit filiū pupillum: et ei ſubſtituit pupillariter extraneum: tunc pupilli filius moriť in pupillari etate excluditur a ſucceſſiōe ⁊ admittiť ſubſtitutus[a] expreſſa ſubſtitutione pupillari etiaꝫ a legitima: vt eſt caſus in.c.ſi pr̃. de teſta.in.vj.⁊ hr̃ in.l.papi.in.§.ſed nec impuberes.ff.de inoffi.teſta.⁊ in.l.precibus.C.de impub.⁊ alijs ſubſti. Sꝫ tu adhibere potes vnā cautelā vt admittatur ad ſucceſſionē olum bonoꝝ filij nō obſtāte dicta ſubſtōne pupillari expreſſa: vcꝫ vt deť pupill9 in arrogatiōe alterius: qꝛ ex hoc tolliť ſubſtō.pbať in.l.nec ei.ff.de adop.† Nā per arrogationē teſtm̄ rumpitur inſti.qui.mo.teſta.infir.§.j.cū enim per arrogationē capite minuať.vt eo.titu.§.alio ſublata eſt ſubſtō: ⁊ ſic pupillare teſtm̄.vt ibi.⁊.ff.de cōdi.l.cōficiunť.§.poſt teſtm̄.ipſo ergo ſublato ſi moriť filius in pupillari etate admittitur mr̄ vel alius heres ab inteſtato: ſed iſta cautela vr̄ vtilis ꝓpter ſtiplationē q̄ ſꝫ leges eſt faciēda tpe arrogatiōis: vt l.nō aliter ⁊ l.his verbis ff.de adop. vñ dic ꝙ tunc hꝫ locū qñ talis ſtipulatio tūc forte fuiſſet admiſſa: et illam cautelam tradidit Tancre.de corneto in quodaꝫ ſuo opere iudiciali qḋ cōpendiuꝫ appellať in vltima pte.in verſic.tertio q̄riť. Sed aduerte q̄a etiaꝫ iſta cautela nō videť ſufficiens etiam ſi prima ſtiplatio fuiſſet omiſſa: quia tunc licet non competat actio directa: tamen videtur cōpetere actio vtilis ꝑ tex.in.d.l.non aliter: cogitabis. Itē aduerte qꝛ predicta etiaꝫ ſi eēnt vera debent intelligi ſi filius in eo ſtatu permāſerit tpe mortis ſue: vcꝫ vt duret arrogatio vſqꝫ ad tp̄s mortis alioquin ſec9 eſſet: qꝛ lꝫ de iure ciuili teſtm̄ ſit ruptū ꝑ arrogationē: tñ de iure ꝑtorio valet ſeu recōualeſcit ſi tempore mortis ſue nō reperiť arrogatus: vt inſti.quib.mo.teſta.infir.in.§.alio.qꝛ tunc deuenit ad caſum a quo incipere potuit: vt in.l.cum vir.ff.de vſucap.et dicam etiam
3 in cautela ſequēti. ¶ † Eſt magna dubitatio ſi fieri poteſt teſtamētum ita et taliter quod nullo modo poſſit reuocari: vt habeť plene per Barto.in.l.ſi q̄s in principio teſtamēti.de lega.iij.et dicam in cautela ſequenti poſito pro cōſtanti quod quidā condidit teſtamētum ita qḋ mutare non pōt: tunc poterit adhibere cautelam ad rūpendū dictū teſtamentuꝫ que eſt ſimilis precedenti: vcꝫ vt ſe det in arrogationē alteri qui ſm̄ naturam cum arrogare poſſit: vt.ff.de adop.l.arrogato aut ſe faciat exbanniri ex eo delicto propter quod capite minuatur iuxta.§.qḋ autem.inſti.quibus mo.ius pa.pote.nā per hmōi capitis diminutioneꝫ rum=

a ¶ Subſtitut9. ad de bar.in l.lex cor.i j.colū.ver. ſed quero vtrum ad bona.ff.de vulg.⁊ pupil.in.l.cū patronus.de leg.ij.et ꝑ do.Maria.ſoci.in ꝯſi.ꝑdicta ſubſtō ec. pau.de ca. ꝯſil.cxlix. inci.ſuper primo dubio ſciendū eſt.⁊ tꝫ Jo.an.in addi.ſpec. de teſti.in rub.pe.colū. Itē e legatū morte legatarij viuo teſtatore.l.auguſte.de lega.ij.

piſ teſtm:vt.d.§.ſolio.iſti.q mo.teſt. infir. facit qd in ſili dr de bannito in.l.ſi nō pro cōdēnato.in prin.ff.q ſatiſda.cog.⁊iſtam cautelā intellige ſicut precedentē:vez q iſte qui facit teſtm̄ reperiꝛ in codez ſtatu tpe mortis ſue: vez q ſit exbānitus etiā vel arrogat⁹ p ea q̄ dixi in cautela pcedē ti.⁊ iſtā etiam cautelā poſuit Tancre.de cor in ſuo pdicto ope. ❡ Ego dixi in cau tela pcedēti qd maximū dubiū eſt apud docto.an poſſit dari remediuz qd fiat te ſtamentum:ita qd nō poſſit reuocari.de quo hꝛ plene per.c.qd ſemel placuit.de reg.iur.lib vj.⁊ ibi plene p Joan.and.in mercu.⁊ pleniſſime per Bar.in.l.ſi qs.in prin.teſtamēti de leg.iij.⁊ per Saly ple niſſime in.l.ſancimus.C.de teſta.⁊ p bal. in.c.ij.de feudo dato invicem legis com miſſorie.et inter remedia poniꝛ vnū: vez qd teſtator iurat ſe nō reuocare teſtm̄ et nō cōuenire.de quo plene per eundē Jo. an in.d.c.qd ſemel.Pet.de ancha.in.c.ea que.de re gu.iur.in.vj.in ſua repet.⁊ per Jo.de imo.in.c.cū contingat.de iureiur. ⁊ per Bar.in.d.l.ſi quis.in prin.teſtamen ti.⁊ in.l.ſtipulatio hoc modo cōcepta.ff. de verbo.obli ⁊ per Bald.in.c.j.§.itē ſa cramenta ꝟ.queriꝛ ſi faciens teſtamen tum.in titu de pace iur.fir ⁊ p eundē Jo. de Jmo.in.l.ſi quis inquilinus.§.fi.de le ga.j. Sed tu potes adhibere hāc cautelā qd quis teſtm̄ faciat ⁊ iuret nō reuocare ⁊ nō contrauenire ⁊ per cenſuram eccle ſiaſticā ſibi precipiaꝛ et peremptoria in ſtantia z heredis inſtitui ſm qd habetur in.c.ſacro.extra de ſentē.exc qd obſeruet iuramentū ⁊ nō cōtraueniat:⁊ ſi cōtra ue niret vel contrauenire tentaret ex nunc prout ex tunc et ex tunc prout ex nūc di catur ferimus ſententiam contra:cum.nā ſi poſtea reuocet teſtamentum vel reuo care velit aliquid faciendo reperiꝛ excō municatus per ſniam excommunicatio nis iam latā prius cōtra eum: ⁊ ſic quia excōicatus non poterit teſtari: nec ſcdm eius teſtamentū poſtea factū valebit: vt in.c.pia.de excep.lib.vj. ⁊ vide circa pre dictam cautelam in.l.vbi ita donatur ff. de dona cauſa mor.⁊ Fede.cōſilio ſuo. cxxviij.ſed aduerte qꝛ iſta cautela eſſet vtilis et procederet qn̄ ille teſtator cōſen ſiſſet illi ſnie excōicationis late ſub cōdi tione per ſuū iudicē cōpetentem per tex. ⁊ glo.⁊ qd ibi ſingulariter notauit.et not. Jo and.⁊ doct.in.c.pe.⁊ glo.extra de of

4 fi deleg.†vbi hꝛ an quis poſſit promitte re ſe ſoluturū aliqd ad certū terminū:⁊ ſi nō ſoluitur ex tūc excōicatur.de qua dic vt ibi:ſed ſi teſtator nō ꝯſenſ.t illi ſnie et pcepto tūc cōtra predictā cautelā poſſet dari remediū:vez q antequā reuocet:⁊ ſi cō ditione pendente appellet ēt poſt x.dies

5 tpe dicti precepti vel ſnie:†qꝛ qn̄ eſt lata ſnia excōicationis vel cenſure ꝯtra vnū ſub cōditione pendente illa cōditione ēt poſt x.dies a tempore ſnie poteſt cōdem natus appellare:vt eſt tex.not.in c.pre terea.ij de appel.ſm Jo.an. Sed lz alijs ſentētijs cōditionalib⁹ debeat appellari infra.x.dies a tpe ſnie late: vt.l.ij.§.bi duum.ff.qn̄ ap ſit.⁊ no.in.c.preterea.ſi aūt teſtator non conſenſit precepto ſibi facto appellet.ſ.x.dies a die pcepti ⁊ res non habebit dubiū ſm oēs:vel ēt poſt.x.dies ante euētū ꝯditiōis ⁊ valebit appellatio. Jtez pdicta cautela pcederet ſine dubio quando teſtator inſtituit filium venien tē ab inteſtato: quo caſu teſtator nō po tuit reuocare teſtm̄ qd prio fecit:vt.l no ſtram.C.de teſta.vel cancellare:vt in to to tit.ff.de his que in teſta.delē.⁊ ſic poſ ſet lacerare vel cancellare ⁊ reuocare:tn̄ ex quo aliud facere non pōt inſtitut⁹ in teſtamēto reuocato veniet ab inteſta tor. ſed ſi fuiſſet inſtitut⁹ extraneus iſta cau tela nō vꝛ ſufficiēs:qꝛ lz teſtator nō poſ ſit ſecundū teſtamentū facere q̄ excōica tus eſt vꝛ qd poſſit lacerare vel delere te ſtamentū ⁊ mori inteſtatus.per.d.l.no ſtram ⁊ per.d.l.ij.⁊ ſic venientes ab inte ſtato ſic ſuccederent:⁊ non inſtitutus q eſt extraneus.cogita tamen ſuper hoc ſi verum eſt.

cxviij.

❡ Cautela qd qs ſemper alleget ꝯtra ad uerſarium in iudicio qd eſt filiuſfa.cum eius pater pſumaꝛ viuere centū annis.

1 ☞ Filiuſfami.in dubio quis eſſe pre ſumitur.

2 Filius qd aliqs ſit naturalis i dubio nō pſumiꝛ:nec qd qſpiā emācipatus ſit.

3 Regula eſt qui dicit pbare incūbit:qn̄ lo

cum non habet.

Q Uis† in dubio preſumit eſſe filiuſfa. q2 pater ſuus preſumitur viuere centũ annis. l. fin. C. de ſacroſan. eccle. ꝛ no. gl. in l. ſed ſi de ſua. ff. de acqui. here di. per quã glo. dicit ibi Ang. no. bñ hanc glo. ex qua magnũ habebis honorem ſi ſcias practicare: nã infiniti actus ſunt ꝓhibiti filioſa. maxime ex forma ſtatutoꝝ Italie: nã pro allegante eſt q̃dam preſumptio iuris qḋ ſit filiuſfa. ꝛ illa ſufficit ad victoriã reportandã etiã in crimi. l. abſentẽ. ff. de penis. ꝛ in ciuili: vt probatur i. l. omnes. §. lucius. de his que in frau. credi. Unde ſi vniuerſario non ſupperet de tẽpore ꝓbãdi ſuccumberet in cã: ꝛ hoc dictũ reprobat Jo. de imo. Raph. cu. ꝛ Ludo. de ro. in. d. l. ſed ꝛ ſi de ſua: q2 lʒ pater preſumat viuere cẽtũ annis: tñ nõ ſequit. pòt eũ eſſe emancipatus: aut naturalis quin in prima ptãte nõ eſt: vt l. filiũ diffinimus. ff. q̃ ſunt ſui vel alie. iur. Preterea vt qs preſumat filius vel non ponit glo. in. l. titia. ff. ſolu. ma. vt dicimus in l. mihi allegãs minorẽ etatẽ ad ſui fundamẽtum tenet cã probare. l. ſi minorẽ. ff. de in integ. reſti. mi. ꝛ plene not. Bart. in. l. de etate. ff. ſi minor ſe ma. dix. ꝛ q̃ allegat quẽ eſſe filium pro fundamẽto ſuo tñ ꝓbare tenet. Item ex quo litigauit cũ eo. vt paterfa. pro eo preſumit. argu. eius qḋ not. in. l. inter quos. §. j. ff. de dã. infect. ꝛ. l. põponius. §. rati. ff. de ꝓcur. ꝛ iſtã. q. vide per Frede. de ſe. conſi. ſuo. ccviij. ꝛ ibi nõ determinat ſʒ tu dicas qḋ iſta cautela põt ſuſtineri ſi aduerſarius litigans in prin. iudicij fecerit ꝓteſtationẽ cõtra aduerſariũ dicẽs ꝙ nõ intẽdat litigare cuʒ ipſo niſi ſit ꝛ inquantũ habeat legitimã perſonã in iudicio cõparẽdi: iuxta nota. in. d. l. inter quos. §. j. quo caſu ſi ſecũ litigans nõ doceret ſe patrẽfa. nõ videt eſſe perſona legitima ex quo preſumptio iuris eſt cõtra ipſum: q2 vt dictũ eſt pr preſumit viuere.† Item nõ preſumit emancipatio: nec qḋ ſit filius naturalis ex quo iſtud ſapit delictũ: vt not. in. l. in cõcubinatu. ff. de cõcu. Nec ob. ratio quã ſupra dixi. ſm prefatos doct. vʒ qḋ ille q̃ allegat aliqd affirmare vel negare ad ſuam intentionem fundandã illud dʒ ꝓbare ſicut dr in allegante maiorẽ vel minorẽ etatem: † q2 illa regula non procedit qñ eſt iuris preſumptio pro allegante: quia tũc nõ tenetur ꝓbare: vt not dixit Bart. in. l. illa ſtipulatio ſi kalendis. ff. de verb. obli. ante fi. Nec vʒ arg. allegando etatẽ quod verũ eſt qḋ in his que tpe mutant non ſufficit allegare fuiſſe in preteritum aliquid puta aliquẽ minorem: vt vult Bart. in. d. l. de etate. ſed in his que ſolo curſu temporis non mutãtur ſecus eſt ſicut dixi in caſu noſtro: et propterea teneo qḋ Ange. verius dicat.

cxix.

¶ Cautela ad annullandũ ꝓceſſuʒ ꝛ ſnĩam diffinitiuam

☞ Clauſula nõ cõſentiente: imo cõtradicẽte: quid importet.

S I tu aduocatus vis cãʒ vincere aduerte diligenter qḋ ſi poſt litis cõteſtationẽ ꝑ procuratorẽ tñ interuenit dñs perſonaliter in iudicio ꝛ tractat cãm per ſeipſum ſemp ꝯdicas ꝛ ſcribi facias in actis te † nõ ꝯſentiẽte: imo ꝯdicẽte. iuxta ea q̃ ponit Bar. i. l. j. C. de re la. nec te vltra in vbis extendas. ꝛ in fin. cãe ſi vides ꝯ te debere ferri ſnĩam imediate alleges qḋ oẽs actus facti ꝑ dñm ſunt nulli ipſo iure cu fuerint facti te inuito ꝛ poſt litis ꝯteſtationẽ ꝑ ꝓcuratorẽ ſuũ non interueniente cãe cognitiõe. an dñs potuerit interuenire vel nõ. vt ꝓbatur in. l. poſt litẽ. vbi vr caſus de hoc. ff. de ꝓcur. ꝛ hoc vr velle Bart. ibi: ꝛ alleg. l. mutari. ff. de ꝓcur. ꝛ ita tʒ expſſe Ang. in. d. l. poſt litẽ. qḋ dicit eſſe verũ niſi dñs in iudico cõpareat rõne iuris vtilis qḋ hʒ in inſtantia. vt hr in l. que cauſe. cod. ti. ꝛ ꝓpterea vt tollat iſta dubitatio ꝛ id periculũ aliq̃ volẽtes euitare pus ꝓcuratorẽ in libello faciũt deſcribere nomẽ propriũ ꝛ procuratoris diſiunctiue ꝛ copulatiue dicendo titius ſiue ſempronius tanq̃ eius ꝓcur. ꝛc. ad hoc vt tã dñs q̃ et ꝓcurator efficiant dñi litis ꝛ inſtantie directe: quo caſu lite cõteſtata in perſona vtriuſq3 poterit eſſe ſolus dñs in iudicio ꝛ cõparere. Eſt ꝛ aliud remedium qñ eſt lis cõteſt. in ꝑſona ꝓcuratoꝝ tñ ꝙ ꝓcu=

ratoꝛ cōſtituat ſuū ꝓcuratoꝛē dñm ſuū: q̄ꝛ ſic pōt lite conteſtata ꝓcuratoꝛ aliū ꝓcuratoꝛē ſubſtituere: ⁊ propterea cautus ſit dñs; vt ſolus nō cōpareat lite conteſtata in iudicio niſi litis cōteſta. etiā ſit facta in perſona ſua: vel niſi ſubſtituat̃ a procuratoꝛe: vel niſi pꝛeſente aduerſario et conſentiente. alias geſta per eum eſſent nulla per pꝛedicta. 1

cxx.

¶ Cautela ad excludendum exceptionem declinatoꝛiam.

1 ☞ Exceptionis erroꝛe cōceſſo: conſenſus in iudicio non datur.

Nota nouā cautelā excludendi declinatoꝛiā iudicis vez vt interroget̃ aduerſari⁹ an velit litigare: q̄ꝛ ſi r̄ndent ꝙ ſic 1 excludet̃: ita dicit do. Ant. de but. in. vj. not. in. xij. col. in ver. oppo. ij. ꝙ hec interrogatio. de iudi. c. j. et mouetur per glo. ibi no. ſubdit tñ in. d. ver. hoc puta eſſe verū qñ litigans eſt certus vl̃ eſſe debet de exceptione cōpetenti: q̄ꝛ hoc pactū vel renūtiatio nō extēdit ſe ad incognita. ar. l. tres fratres. ff. de pact. ¶ † Et 1 q̄ꝛ dato erroꝛe exceptionis nō dat̃ cōſenſus in iudicio: vt. ff. de iur. om. iudi l. ſi p erroꝛē. itē hoc verū qñ r̄ndet ſe velle litigare. Si aūt cōſtituat ꝓcura. etiā ad reſpondendū per hoc non renuntiat declinatoꝛie de cōpetēti iudi. vt dicit gloſ. no. in. c. expoſuit. extra de dila. tutum tñ eſt 1 ſm eū ꝙ cōſtituat ꝓcuratoꝛē ad r̄ndendum ſaluis oībus exceptionibus ſuis. ⁊ pꝛo iſta cautela vide tex. cum gloſſ. ⁊ ibi per docto. in. l. ſi fideiuſ. in princip. ff. qui ſatiſda. cog.

cxxj.

¶ Cautela pꝛo debitoꝛe in magna ſumma obligato qḋ ſoluēdo paruā liberet̃.

1 ☞ Dictio pꝛo reſto cuius efficacie ſit.

Ego do tibi vnā cautelā mirabilē quā tene mēti perpetuo: q̄ꝛ eſt de plane lucrādo nā ſi debes alicui cētum ſol- 1 uendo ſi decē dicas. † pꝛo reſto: quia ſoluendo pꝛo reſto pꝛeſumitur ante aliam quantitatē eſſe ſolutā: quia alias nō diceret̃ ꝓ reſto: vñ ſi creditoꝛ cōueniat te ad alia nonaginta eſt pꝛeſumptio pꝛo te ꝙ illa ſolueris: ita dicit Pau. de ca. in. l. ij. C. de here. inſti. per gloſ. not. in. l. ſi ex pluribꝰ. in pꝛin. ff. de ſolu. ⁊ ecōtra ſint cauti creditoꝛes recipiētes ſolutionē ne faciāt apponi in inſtr̄o vel libro mercātie. ꝙ ꝓ reſto recipiūt ſm Pau. ibi.

cxxij.

¶ Cautela requirēdi legatū rebelli.

Legatū filio in poteſtate: vel rebelli non debetur: niſi cū ſui iuris factus fuerit.

Nota tu qui vis relinquere rebelli vt dicas ſic; lego tali fundum vt ipſum habeat vel retineat: q̄ꝛ hoc relictum non debetur ſibi niſi cum factus ſit capax ⁊ reſtitutus ad gratiam communis ⁊ nō ſ ante: vnde ad fiſcū nō pertinet ſicut dr̄ de legato facto filiofami nō pꝛedicto: † q̄ꝛ ei non debet̃ niſi fctō ſui iuris. tex. eſt no. i. l. ſideicō. §. ħ vba. ⁊ § ſi filio. ff. de leg. iij. ⁊ ita al's dixit Ja. de prato veteri aduocatꝰ fiſcalis.

cxxiij.

¶ Cautela pꝛo creditoꝛe recipiente a debitoꝛe rem in ſolutum.

☞ Solutione eius quod debetur: oīs obligatio tollitur.

Si aliquis eſt debitoꝛ alterius ſub obligatione ⁊ hypotheca vel cum fideiuſſoꝛibus: vel det in ſolutū creditoꝛi aliquam rē volēte creditoꝛe liberat̃ a debito pꝛincipali: ⁊ liberant̃ etiam fideiuſſoꝛes et tollunt̃ hypothece. † q̄ꝛ ſolutione eiꝰ qḋ debet̃ tollĩ oīs obligatio. inſtit. q̄. mo. tollunt̃ obli. in pꝛin. ⁊ ideo ſi cōtingeret ꝙ poſtea res data in ſolutū euincat̃ per tertiū a creditoꝛe nō poterit debitoꝛ amplius agere ꝯ fideiuſſoꝛes q̄ per dationē inſolutū iā ſunt liberati: nec poterit agere hypothecaria: q̄ꝛ illa etiā eſt ſublata vt dixit. ⁊ ſi debitoꝛ nō haberet vñ ſolueret nullū remediū creditoꝛi cōpeteret. et ideo cautela eſt qñ debitoꝛ vult tibi dare aliqḋ inſolutū qḋ tu recipias cū reſeruatione et pꝛeſtatione vez qḋ tu nō intendis per illam dationē inſolutū recedere ab hypotheca neq̄ ab oblōne fideiuſſoꝛum. nā ſi tūc res euincerẽ duraret obligatio hypothece ⁊ fideiuſſoꝝ: ⁊ hoc pꝛobatur in. l. ſi quis aliā. ⁊ ibi not per Bar. et doc. ff. de ſolu. qḋ not. q̄ꝛ multi accipiūt

inſolutum ⁊ remanent decepti.

cxxiiij.

¶ Cautela q̄ ſcd̄s creditor preferatur primo: cū limitationibus ⁊ ampliationibꝰ regule qui prior tempore ⁊c.

¶ Regula qui prior eſt tpe potior eſt iure quibus in caſibus non procedat.

Creditor quiſpiam ſi primo obligauerit creditori oia bona ſua generaliter: ⁊ ego ſibi fundū meū vendiderim: ⁊ habuerim fidē de precio: ac mihi oia bona ſua obligauerit in dicta re ſibi per me vendita quis potior erit.

Creditores mariti matrimonio ɔſtante an mariti bona occupare poſſint ꝑ iure creditorū: dotē tn̄ vxori offerre volentes.

Vulgaris ē regła iuris q̄ q̄ por eſt tpe por eſt iure vbi ē obligatio bonorū: vt in regula q̄ por. de regu. iur. in. vj. ⁊. l. potior. l. qui balneū. ff. q̄ pot. in pig. hab. et. l. prius. ff. de priui. credi. ⁊ iſta regula procedit etiā ſi res debitoris ſit empta ex pecunia poſterioris creditoris. vt habet in. l. q̄ḋ dꝫ eod. titu. ⁊ in auc. quo iure. C. qui po. in pig. et ideo ſi mutuaui pecuniā laborātibus vt emerent boues pro veturando: et laboratores haberēt creditores anteriores cuꝫ hypotheca: illi creditores preferentur: et pn̄t per hypothecā aduocare dictos boues: cū idē iuris ſit cēſendū de iſtis bobꝰ ſicut de aliis bonis debitoris. Itē pcedit dicta regula etiā ſi poſterior creditor vēderet res ſuas puta mercantias debitori habita fide de precio: qr in illis ille q̄ eſt potior in tpe erit potior ⁊ non vēdens: vt eſt caſus ſing. ſm aliquos in. l. q̄dā. ff. de in rē ver. ⁊ ita dicit Ang. in. l. lꝫ. qui po. in pig. ha. ſed tu allega. ſimilē text. in. l. procuratorē. §. ſed ſi dedit mercē. ff. de tribu. et ibi etiā no. Pau. de ca. ⁊ no. Ang. ⁊ do. in. l. j. §. fin. ff. de ſolu. ¶ † Sed illud fallit primo in dote vt eſt caſus ibi. Scdo q̄n empto: eſſet fugitiuus et iam cogitauerat fugam anteq̄ emeret: ⁊ ſic dolus dedit cauſam ad habendum fidem de precio: nam tunc habetur fides pro non habita: vt habetur in. l. iij. que icipit: ſi quaſi ff. de pig. actio. ſm Ange. qui ita ſing. no. in dicta. l. fin. ⁊ dicit q̄ iſta q̄ḋ. fuit de facto Bononie. Addite q̄ ſi venditor non habuiſſet fidem de precio ⁊ hoc poſſet conſtare aliter: quia tūc non transeat dominium et ſibi competeret vendicatio vt habetur in. l. in ciuilis. C. de rei vendi. et §. vendite. inſti. de re. diui. Et quando dicatur habita fides vel nō vide glo. in dicta. l. in ciuile. ⁊ ibi per Bald. et docto. in dicta. l. ſi quaſi. fallit q̄n ex pecunia creditoris poſterioris res eſſet empta ⁊ idem ſpecialiter obligata quia tunc eſſet potior iſte vendens omnibus creditoribus: vt eſt caſus multum nota. in. l. licet. C. qui po. in pig. habe. quem omnino: circa iſtā materiam vide. qui ſubiicit q̄ nō preferentur mulieri in dote. Ex quo not. vnā cautelaꝫ vtilē q̄ ſi vis mutuare tuā pecuniam vni laboratori pro emendis bobus ad laborādum tuam poſſeſſionem mutues ei hac cōditione q̄ illi boues ſint tibi ſpecialiter obligati: quia tūc tu mutuāseris potior in illis bobus aliis creditoribus etiam anterioribus alias ſi ſimpľr mutuares pro emendis bobus: et non diceres q̄ḋ eſſent tibi ſpecialiter obligati: creditores anteriores preferentur: et idem dicas in ſimilibus. ¶ Potes etiā ex predictis aliaꝫ colligere caute. ſi tu emiſti rem ab vno qui eſt grauatus ere alieno: et dubites q̄ḋ res tibi vendita non euincatur a ſuis creditoribus: quia tunc debes di-

a ¶ Preſferat priſmo. Creditor ſcd̄s pferat priori ī re hypothecata ſoluendo priori debitū. ⁊ pot cedat ei actionē no. in. l. mulier. ff. q̄ po. in pig. ha. et in. l. j. et ibi bal. C. eo. tit. et in l. ſeruus. ⁊ ibi Bal. C. de pig. pe. de ſun. in l iubemꝰ. ſ fine. C. ad vel. et ibi docto.

ctre venditori volo q pro pecunia mea ematur fundus: qui mihi specialiter sit obligatus pro euictione: nā tunc si euincetur res vendita ille emptor erit potior omnibus creditoribus in illo fundo empto de pecunia tua: quod bene nota. Et Adde quod Albe. de ro in. l. obl'oni generali. in si. ff. de pig. dixit ſm Uber. de bob. q etiam d. l. licet habet locum si res empta nō sit spāliter obligata dūmō ille emptor obligauerit venditori omnia bona sua. de quo dic vt dicam in seq. cau. Itē aduerte quia Bart. in. l. interdum. ff. qui po. in pign. ha. videt hic limitare vt mutuans pecuniam preferatur in rē empta ex pecunia mutuata aliis creditoribus anterioribus nam dicit ipse qd illud fallit in dote, quia non preferetur mulieri dotem habenti: quia iste mutuans habet solūmodo tacitam hypothecam per ea que no. ibi per ipsum. Sed in casu nostro non credo illud verum esse: nam qn mutuans pecuniam vt ematur res ex ea cum ista conditione et pacto q res inde empta sit specialiter obligata mutuanti mutuās debet habere expressam hypothecam et non tacitā ex quo expresse ita cōuentum est: ⁊ pro hoc. l. vnica. §. j. C. de rei vxo. ac. ⁊ talis mutuans propter istā hypothecā expressam posterioribus debet preferri oibus creditoribus et etiam anterioribus et etiā mulieri in dote sua: vt probat expresse in. d. l. licet. C. qui po. i pig. ha. nam si preferf oibus creditorib⁹ habentib⁹ etiā expressam hypothecā: vt ibi ⁊ etiam illis qui preferent mulieri in dote: ita dicte mulieri preferēdus est per l. filium. cum ibi not. C. qui po. in pig ha.

2 ¶ † Si qs primo obligauit creditori oia bona sua gnaliter ⁊ ego sibi vendidi fundum meū ⁊ habui fidem de precio ⁊ obligauit mihi oia bona sua quis erit potior in dicta re sibi per me vendita. Et videtur q prius creditor: q: quā primū habui fidem trāstuli in eū dñium. vt est casus in l. qdā. ff. de in rē ver. et in. l. pcuratoris. § si dedi mercedē. ff. de tri. et dixi in precedenti cautela: tamē Uber. de bob. quē sequitur Albe. de ro. tenet contrariū per. l. licet. C. qui po. in pign. ha. et lz ista lex loquatur qn specialiter obligat: tñ dicant ipsi q nō refert an generaliter vel specialiter obligetur. vt. C. de pi. l. ⁊ quia Item preferūtur prefati fisco generali sicut ex speciali obligatione. ff. qui. po. in pig. ha. si pignus. C. de pig. l. si ignorante. nam ille ex cuius pecunia nauis est salua prefertur. vt. l. inter diem. C. qui po. in pign. ha. ergo iste venditor cuius res fuit fortius debet preferri. ar. est optimū et quasi expressum in. l. qd quis. ff. de priui cre. Ad tollendum tamē omne dubium consulunt ipsi et dant cautelā q venditor in se dominiū retinet quousq sibi satisfiat de precio: et ita cōmuniter fit et obseruatur ſm eos et bene. ¶ Quotidie contingit q emit qs rē ab aliq q male vtit substantia sua ⁊ ere alieno grauat⁹ est ⁊ habet creditores anteriores hypothecam habentes et dubitat q si solueret preciū res sibi vendita euinceretur a creditoribus venditris anterioribus si eminet euictio in limine contractus potest petere a vendente vt sibi caueat de euictione antequam soluat precium: vt. l. si post perfectum. C. de euic. ⁊ si non potest cauere neq securum reddere emptorem ⁊ emptor velit omnino retinere rem emptam: dic q cautela est q precium soluat vni priori creditori qui omnibus prefertur vigore sue hypothece et tempore solutionis ⁊ ante conueniatur q ipse creditor anterior ponat ipsum emptorem in locum suum ad suam hypothecam ⁊ obligationem: et ita etiam tempore dicte solutionis vel post ille creditor anterior cedat iura sua et omnem suam hypothecam ⁊ obligationem sibi emptori iuxta. l. modestinus. cum no. per gloss. ⁊ doc. ff. de solu. quo casu prior creditor habebit preciū: ⁊ emptor soluens sibi precium habebit hypothecam ⁊ prefertur omnibus creditoribus ipso anterioribus sed posterioribus illo cui soluit: vt probatur in. l. j. pe. et fi. ⁊ per totum. C. de his qui in prin. cre. lo. succe. ⁊ est glo. ordi. in. l. j. ⁊ in. l. aristo. que res pig. ob. po. et ibi per Bar. ⁊ doct.

1 ¶ † Sed nunquid creditores mariti cōstante matrimonio possunt occupare bona mariti pro iure creditorū volentes offerre dotem vxori. Uidetur q non q: adhuc actio de dote nō cōpetit neq est ca.

ius ſm quo dos poſſet ſolui cõſtante matrimonio. ⁊ no. in to. tit. C. ſi dos conſtan. ma. ⁊ no in. l. ſi ↄſtante. in prin. ff. ſo. mal. bona mariti creditores poſſunt occupare offerentes dotem vxori: vt. l. cum tibi. C. qui po. in pig. ha. ⁊ hoc tenet ibi Bart. ſm Ja. de are. q̄ dicit eſſe menti tenendū perpetuo. ⁊ idē tenet Bar. in. l. ſi ↄſtante. in prin. in. vij. q. prin. tertie partis. in ver. ex his ergo rñdetur. ⁊ Ang. Bal. Pau. de a ca. in. d. l. ſi ↄſtante. in prin. vñ tenere contrariū: ſed tñ dic aut eſt ſolutū matrimonium: et tūc eſt locus reſtitutioni dotis: ⁊ tunc oēs cōcordāt q̄ creditor poſterior pōt offerre dotē vxori anteriori in hypothecam ⁊ in ei⁹ locū ſuccedere: vt. d. l. cū tibi: ⁊. l. j. ⁊ per totū. C. de his qui. in prin. cre. lo. ſucce. vel nō eſt ſolutū mrimoniū ſed maritus vergit ad inopiā. et mulier incipit agere ↄtra mari ū pro dote ſua. l. ſi cōſtante pro ſol. ⁊. l. vbi adhuc. C. de iure do. ⁊ tunc idē: q2 ex quo mulier ageret et agere pōt pro dote ita pōt offerri dos ꝑ ſua per anteriorē creditorē per iura preallег. ⁊ iſto mō intelligat̄ qđ no. Ange. et doc. predicti. Aut nō eſt caſus dotis petende: q2 maritus vinceret nec vergat ad inopiā: ⁊ tūc teneo opi. Jac. de are. ⁊ bar. q2 ſicut nō poteſt peti vel reſtitui dos: ita nec etiā pōt alteri creditori cedi ⁊ offerenti dictā dotem. Et creditorē poſſe offerre pecuniam dotis mulieri intelligo niſi in inſtrō dotis diceret̄ q̄ in caſu dotis reſti 1 tuēde mulier poſſet petere dotem ſuā in pecunia vel in bonis mariti in electione ipſi⁹ mulieris: q2 tūc creditores ea inuita non poſſunt offerre pecuniam ea nolente: ſed volente ſic ne ſibi tollatur electio data in inſtrumēto dotis: quod not. quia quotidianum.

cxxv.

¶ Cautela quomodo vēditor poſſit percipere fructus ex re vendita non computando illos in ſortem.

¶ Locator obligatus eſt ad mercedis exonerationē. ſi res locata periit: vel fructus conductor percipere non poſſit.

3 Uſure digeſtorū tpe ꝓhibite nō erant: hodie vero ſic vtriuſq3 teſtamēti pagina.

Uſura cur in mutuo prohibita ſit.

4 Intereſſe probare difficile eſt.

Qui vult vēdere fundū ruſticū vel vrbanū et emptor non vult nec pōt ſoluere ꝓtiū incōtinēti ſed ad terminū que cautela adhiberi poterit vēditori. vt durāte termino ſolutionis faciende² venditor fructus rei vēdite percipere poſſit: lʒ alias non poſſit percipere: vt. l. iulianus. §. ſi fructibus. de act. emp. Reſpondetur ſm aliquos debet venditor locare fundum venditum emptori certo pretio donec venditori pretium venditionis ſolutum fuerit. per textum in. l. ſicut emptio. §. j. cum. l. ſequen. que incipit: cū vendere fundū. ff. loca. vbi eſt de hoc caſus ad literā et erit vtilis iſta locatio vēditori quo ad tria. Primo q̄tū ad pēſionem. Secundo qđ ipſe locator idēq3 venditor nō obligabitur ipſi cōductori: ſed conductor locatori: vt eſt tex. in. d. §. j. qđ declaro. †nam licet alias locator ſit obligat⁹ ad exonerationem mercedis ſi res locata perijt vel fructus conductor percipere non poteſt: vt. l. ſi vno. §. item cum quidam. et ibi plene per Bart. ⁊ docto. ff. loca. et in. l. ex cōducto. §. ſi vis tempeſtatis. et in. §. ſed et ſi habes. et in. l. ſi merces. §. vis maior eodem titulo. et capi. propter ſterilitatem. et ibi per Cano. extra de loca. cum ſimili. cū hoc caſu cum res vendita ⁊ locata ſit emptoris eiuſdēq3 conductoris venditor idemq3 locator non

a ¶ Solutionis faciēde fructus rei emꝑte ſub cōditiōe nō ptinēt ad emptorē pēdēte cōditione. l. neceſſario. §. ſi pēdēte. ff. de periculo. ⁊ cōmo. rei vē. niſi caſu deficiētis ↄditionis emptor ꝑdat ꝓtiū q2 eos lucrat̄ in rei cōpēſatione ꝓditi ꝓ tiū. tex. eſt ſingu. in. l. ſi fundus. §. ſed qđ ait. ff. de. l. cōmiſſo. et Lud. pon ta. in ſing. verſic. emptor non.

erit obligat⁹ ad exonera-
tionem mercedis si res lo
cata periret vel aliter con
ductor dāmnū paſſus fue
rit: et poſt perfectam ven-
ditionē omne cōmodum
⁊ incōmodum ſpectat ad
emptorez: vt. l. neceſſario.
in prin. ff. de pericu. et cō-
mo. rei vendi. Tertio quia
nec etiam venditor idēq̄
locator tenetur ad rē tra-
dendā ⁊ vti frui poſſit: vt
l. cum venderem. ff. loc. et
iſtas duas vltimas vtili-
tates ponit gloſ. in. l. ſicut
emptor. §. j. ff. loca. ⁊ eſt rō
ſm Bar. ibi q: illa penſio
magis debet de pretio qđ
ſibi nō ſoluitur q̄ pro re:
vt no. in. d. l. ſi vno. §. item 3
cum quidaz. ff. loc. ⁊ ita vi
di obſeruare hoc Padue.
2 C † Et aduerte q: dicta
cautela procederet de iure
ciui. ſm tēpora ffor. ſm q̄
adhuc nō erant vſure p-
hibite: ſed cum hodie vſu
re ſint prohibite pagina 4
vtriuſq̄ teſtamēti ⁊ de iu
re ca. in. c. quia in oibus.
de vſuris. ⁊ in to. illo tit. et
in. vj. et in cle. de iure ciui.
hodie. vt in auk. ad hec. C.
de vſur. ⁊ not. in. l. cūctos
popu. de ſum. tri. p dicta
cautela nō procederet: q:
dicta locatio cōtineret in ſ
ſe vſuram ſiue vſurariam
prauitatē nā ex quo erat
res vēdita ⁊ habita fides
de pretio: ⁊ tradita tranſ-
latū erat dominiū in em-
ptorem: vt. l. in traditioni
bus. C. de pac. ⁊ inſti. de re
rum di. §. per traditionē.
et ideo de re ſua penſionē
ſoluere nō tenetur: ⁊ ſi ſol
5 ueret eſſet vſura. † nā vna
eſt ratio prin. quare l mu-
tuo vſura eſt phibita: q:

a C Pactum. Pactuz inter emptorē ⁊ venditorē vt ſeruet et ſi cōtra fiat nō valeat q̄ ſit caute. bal. in. l. fi. in. j. qō. Et pactū qđ niſi emptor ſoluat ptiuz in termino res ſit vēditoris non hz locuz ſi poſt terminuz venditor petit pretium q: vł renūtiare pctō bart. et Bal. in l. cōmiſſo-ric. C. de pac. inter emp. ⁊ vēdi.

ille qui recipit mutuum ſi aliquid ſolue-
ret vltra ſolueret de re ſua vel ppter rem
ſuā: et ideo dicitur quicquid accidit ſor-
ti vſura eſt. vt. l. rogaſti. §. ſi tibi dedero.
ff. ſi certum pet. ⁊ in. l. ſi tibi. x. milia. ff. de
pact. Unde propter hoc nūq̄ vtaris iſta
cautela. ſed potes vti alia vez q tu ven-
das pro indiuiſo tantā partem rei quā-
tam capit pretium quod ſoluitur: aliam
partem retineas et proteſteris q non in
telligatur tranſlatum aliquod dominiū
in emptorem ⁊ illam partem loces eidē
emptori cum pacto quādocūq̄ dabit ti-
bi reſiduū pretū qđ habeatur pro vendi-
ta vel q tenearis ſibi facere inſtrumen-
tum vēditionis: ⁊ hoc erit vtile q: nō po-
terit per creditores emptoris tibi auferri
anteq̄ ſoluat tibi pretiū ex quo dñium
remāſit penes te vel potes ei dictā partē
nō venditā locare ad partē tanq̄ colono
partiario: vel tertio potes facere pactū[a]
qđ deductis expēſis teneatur tibi ſolue-
re fructus vel quātum intereſt tua: quia
iſte eſt vnus de caſibus in qbus poſſunt
peti fructus de re alicuius vez quando
nō eſt ſolutū pretium. ⁊ no. glo. ⁊ in. c. cō-
queſtus. extra de vſuris. ⁊ eſt caſus ibi. ⁊
per Bart. ⁊ doc. C. de act. emp. in. l. cura-
bit. ſed iſtud vltimū eſt difficile. † ſicut dif
ficile eſt pbare intereſſe: vt. l. vnica. C. de
ſen. que pro eo qđ intereſt proferuntur. ⁊
habetur in. l. ij. §. fina. ff. de eo qđ certo lo
co. Unde modus primus retinendi do-
minium ⁊ locandi melior eſt.

cxxvj.

C Cautela pro fideiuſſore conducentis domum.

Fideiuſſor ſemp in teſtō exprimere debet illud: ad quod teneri non vult.

Ille qui fideiuſſit pro ſcho
lari qui conduxit domum
videtur fideiuſſiſſe nō ſolū
pro penſione domus: ſed
etiam pro maſſaritiis fra-
ctis vel cōſumptis: vt per
Barto. in. l. commiſſi. §. fideiuſſores. ſm
vnū intellectū gloſ. ibi. ff. de fideiuſ. et ibi
tz Lud. de ro. in ſue ſingulari. ccccxxv. †
et ideo ſit cautus fideiuſſor ſi vult teneri
tantum de pēſione ⁊ illud exprimat. alr̄
in dubio tenebitur in totum vt. ſ. dixi.

cxxvij.

cxxvij.

¶ Cautela cõtra fideiuſſorē carcerati vt etiã ad penam contumacie teneatur. 1

☞ Fideiuſſor in dubio an pro vſuris intercedere videatur.

Quidam fideiuſſit pro carcerato ex cauſa criminali qui poſtea cõdemnatus eſt: et qꝛ nõ ſoluit infra certũ tpˢ: puta octo dierum incurrerit in penã quarti[a] pluris ipſius condẽnationis ſicut incurrunt cõiter cõdemnati in arẽgo in ciuitatibꝰ ſubditis dñio Uenetorum an fideiuſſor erit obligatus in illo quarto pluri. Dicas ꝙ nõ ſi idem incurreret maiorẽ penã ꝓpꝉ ſuã negationẽ: qꝛ de illa maiori pena fideiuſſor nõ tenet̃: et eſt rõ illa pena quarti pluris ſiue augendi ꝓpter negationem nõ eſt pena delicti principalis ꝓ quo fideiuſſit ſed eſt pena cõtumacie vel negationis pro qua nõ intercesſit fideiuſſor: vt eſt caſus in. l. fi. ff. de fideiuſ. et in. l. j. ff. de inlitẽ iurã. et ibi hoc no. bar. et doc. et ideo ſit cautus iudex ſm eũ ſi vult ꝙ ad hoc etiã fideiuſſor teneat̃ ꝙ ſcribi faciat ꝙ fideiuſſit nõ tm̃ ꝓ pena delicti: ſed ꝓ pena ꝓceſſus: qꝛ cũ pena negantis vel cõtumacie ſit pena proceſſus fideiuſſor tenebit̃: vt no. Bar. no. in. l. j. ff. de in lit. iur. et ibi per doc. et per Ange. de are. in ſuo trac. maleficio. in gl. in ver. de qbus Ant. fideiuſſit. et de hac materia vide etiã Bar. in. l. quero. in prin. ff. loca. et plenius in. l. ij. de publi. iud. † et an fideiuſſor in dubio videat̃ intercedere etiã pro 1 vſuris. vide tex. cũ gl. et doc. et Bar. in. d. l. quero. in prin. per gl. Cy. et doct. in. l. fideiuſſor. C. de fideiuſ. et. c. ↄſtitutꝰ. in ℣. acceſſiones. extra de fideiuſ. et ibi per doc. 2

cxxviij.

¶ Cautela pro fratribus qñ vnus eorũ emit rem ex cõmuni pecunia ꝙ hoc dicatur in inſtrumento.

☞ Pecunia ſoluta ſemper ſoluentis fuiſſe preſumitur.

Si vnus ex fratribus emit fundum pro ſe et fratre ſuo et in inſtrumento continetur ꝙ pretium numerauerit emens vel dictus venditor confeſſus fuit habuiſſe 1 et recepiſſe a dicto emptore. nec dicitur de eius propria pecunia vel etiam de communi in dubio † intelligitur de pecunia ſoluentis ꝓpria ita ꝙ ab alio fratre poteſt repetere partẽ fundi ſi vult vt eſt caſus no. in. l. ij. C. ꝓ ſoc. et ibi hec no. Barto. et Bald. et ibi not. Bart. in. l. ſi patruus. C. communia vtriuſqꝫ iudi. et in. l. titium et meuium. in. §. altero. in prin. ij. col. ff. de admi. tu. et ideo ſitis cauti qui habetis fratres: vel patruos in cõmunione bonorũ et ponatur in inſtrumẽto quãdo vnus tantum ſoluit ꝙ precium ſoluit de cõmuni pecunia: ita dicit Bal. in. d. l. ij. et dicit hoc eſſe no. perpetuo quia valebit tibi mille aureos: et circa hoc vide Bald. in. l. cum duobus. §. ſi fratres. circa princi. in gloſ. vnde de facto accidit ꝙ duo fratres ff. pro ſocio.

a ¶ Pena quarti fideiuſſor ſi tenet̃ ad quartum plꝰ ꝙ creuit ꝓpter negationẽ vel per iuramẽtũ in litẽ preſtitum poſt ſententiaꝫ bart. poſt gl. in. l. iij. ff. q̃ ſatiſd. cog. facit l. ſi ab vno. vt i poſ. le. et ꝑ Alex. in. l. j. ff. de in lit. iur.

cxxix.

¶ Cautela qñ heres teneatur ſoluere legatum etiã ſi in teſtamento nõ interuenerit. vij. vel i codicil. v. teſtes.

1 ☞ Teſtamentum vel codicillos ad probãdum an duo vel ſeptem teſtes requirantur.

2 Contractus etiã teſtamẽto fieri poſſunt.

Legata cõmuniter relinquunt̃ i teſtõ in quo reqrũtur. vij. teſtes. vt. l. hac cõſultiſſima. C. de teſta. vel in codicillis in quibus quinqꝫ teſtes debent interuenire. l. fi. C. de codicil. † et eſt magnũ dubium nunquid duo teſtes

ſufficiant ad ꝓbandū teſtamentū vel co dicillos: an vero req̄rant̄ ſeptē vl' quinq̃ vt hr̄ per gl.or.in.l.ij.C.de bo.poſ.ſe.tab. ⁊ ibi per oēs doc. ſed tu potes adhibere hanc cautelā q̄ duo tm̄ teſtes ſufficiant ad ꝓbandū vcȝ q̄ qn̄ teſtator facit teſtm̄ faciat ſibi ꝓmitti ab herede de preſtando legatū legatario. nā tūc tale legatū trāſit in vim cōtractus: ſm Bar. no.in.l. nemo.in ꝓnc.ff.de leg.j.q̄ allegat ad hoc l.fi.C.de fideiuſ.⁊.l.quidā.ff.de he.inſti. ⁊ in.l.ſpadonē.§.j.ff.de excuſ.tut.nō eſt mi

2 rum.† q: etiā cōtractus pōt fieri in teſtō vt eſt gloſ.no.in.l.heredes palā.§.fi.ff.de teſta.⁊ eſt alia ſimilis in.l. hec cōſequenter.§.ſed cū emolumentū.ff.fami.ercíſ.et effectus huius cōtract⁹ erit q: per duos tm̄ teſtes probari poterit ſicut probātur ceteri cōtractus.vt.l. vbi numerus.ff. de teſt.cū ſi.⁊ vt tollat̄ oīs dubitatio facias q̄ in inſtrō heres ꝓmittat teſtatori.⁊ notario preſenti tanq̃ publice perſone ſtipulanti ⁊ recipiēti noīe ⁊ vice ipſius legatarij ſi eſt abſēs vel ſi eſt preſens promittat ēt ipſi legatario.⁊ hoc dico vt tollat̄ dubiū an teſtator poſſit legatario ſtipulari: vt hr̄ i.l.ſtipulatio iſta.§.alteri.ff. de ver.ob.Et circa hoc vide qd̄ no.Bart. in.l.ſi quis in prin.teſtamēti.ff.de le. iij. ⁊ vide ēt Bal.in.l.eaȝ quā.in.iij.col. et in l.ſi ex teſtamēto.C.de fideicom.

cxxx.

¶ Cautela pro ſecūdo inueſtito de feudo q̄ ſit potior primo ſi ſecundus habet poſſeſſionem.

1 ☞ Uaſallus ſi duobus vendidiſſet: et ſecundo prius tradidiſſet poſſeſſionem: an tunc ſecundus preferetur.

Si dn̄s inueſtiuit aliquem de feudo cogitur tradere poſſeſſionem vel quaſi illius feudi nec liberatur preſtando intereſſe. caſus eſt in.c.ſi facta.ſi de feu.fue.cōtrouer.ſed remediū et cautela eſt q̄ dn̄s nō cōpellat̄ preciſe ad tradendū poſſeſſionez vel quaſi: vcȝ qd̄ inueſtiat aliū et ei ſecūdo inueſtito tradat poſſeſſionē: q: prior erit excluſus et ſecūdus erit potior.p.l.quoties. C.de rei ven. ſm Bal.et ita tȝ Ja.de alua.in.d.c. ſi facta.⁊ idē remediū ꝓcederet qn̄ dn̄s alienaſſet feudū vni ⁊ poſtea alteri: ⁊ ſecūdo tradidiſſet poſſeſſionē prius per.d.l.quo-

ties.ſm Bal in.d.c.ſi facta. ¶ † Sȝ quid 1 ſi vaſallus vēdidiſſet duobus et ſecundo prius tradidiſſet poſſeſſionē: an tunc ſecundus prefert̄. Dicas q̄ aut primo vēdidit cum cōſenſu dn̄i: ⁊ tunc prim⁹ prefertur etiā ſi dn̄s ſecunde venditioni cōſentiat: q: tunc nullum ius habeat conſentiendi.argu.l quotieſcunq̃.§. q̄ gaiū. ff.de leg.j.⁊ ita tȝ Bulgarus in.d.c.ſi facta.p qd̄ limitatur.d .l. quoties .aut prio dn̄o nō conſenſit ſed ſcd̄o ſic: et tunc ſcd̄s prefertur indiſtincte: quia prima alienatio facta ſine conſenſu domini nullum ius tribuit.vt in.c.j.de prohibi feu . alie. per Lota.et in.c.j.de prohi.feud.alie.per ꝓfede.cum ſimili.

cxxxj.

¶ Cautela qua fit ſecurus emēs fundū dotalem.

1 ☞ Obligatio qn̄ inter partes nō cōtrahitur: nec etiam fideiuſſoria ſubſiſtit.

2 Contractus quando cōtra legem fit: ſicut cōtractus non vȝ qui principalis eſt ita ēt non valet ꝓmiſſio de euictione vel pena: que eius acceſſorium exiſtit.

Qui vult emere fundum dotalē q̄ ꝓhibitus eſt alienari vt in to.ti.C.de fun.do.⁊ in ſti.qb.no.alie.lȝ vel non.in prin.cū ſi. Sed q̄ erit cautela vt emptor ſit ſecurus: vel qd̄ ſaltē preciū nō admittat. Aliq̄ dicunt qd̄ ſiue vxor vendat ſiue maritus dȝ adhiberi fideiuſſor: q̄ erit obligatus ex quo iſta ꝓhibitio alienationis rei dotalis eſt fauor mulieris nō viri.ergo obligabitur fideiuſſor: vt.l.ſi is.C.de p̄di.mino.et hoc tȝ Cyn.in.l.ſi p̄diū.C.de iure do. ¶ † Sȝ 1 aduerte q: qn̄ inter partes nō contrahit̄ obligatio nō ſubſiſtit ēt fideiuſſoria: vt.l. cū lex.ff.de fideiuſ. vt no.d.l.ſi predium.⁊ ideo alij dicunt q̄ cautela eſt vt vxor nō vēdat q: nō tȝ datio fideiuſſoris per predicta ſed vendat marito: q: tūc eius fideiuſſor indiſtincte tenebit̄ q: quo ad eum nō eſt ꝓhibita alienatio cum tex.nō ꝓhibeat fauore mulieris: vt eſt text.inſtitu. qui.no.ali.licet vel non.in fi.principij.et ita intelligi debet qd̄ no.Bar.in.d.l.cum

lex ſm Bald.in.d.l.ſi prediū.qui dicit qđ iſta eſt veritas.alij ponūt tertiā cautelaȝ vez ꝙ nō interueniat fideiuſſor:ſed alius tertius qui ſe obliget principaliter ⁊ inſolidū cuiꝰ obligatio nō erit valida ex q̃ illa obligatio non erit acceſſoria.⁊ iſtam etiam tenet Bal.in.d.l.ſi predium.dicens qđ ſm cum ceſſat omnis ſcrupulus.Et ſi dicatur nonne maritus vēdens tenetur de euictione ⁊ pena dupli ſi in inſtrumēto vēditionis appoſita ſit vt in eo.titu.ff. de euict.⁊ maxime in.l.j.⁊.ij. rñdetur qđ

2 nō teneť.† q2 qñ ɔ̃ctus ſit ɔ̃ legē ſicut ɔ̃ctus nō vȝ qui eſt principalis ita nō valet ꝓmiſſio de euict.vel pena que eſt ius acceſſoriū:vt eſt glo.ſingularis in.l.ſi pacties.§.ſi patronū.in ver.fauiana. ante fi. ff.ſi qđ in frau.pa.⁊ eodē modo nō valeret cōſtitutū ſiue precariū ſi eſſet appoſitū in inſtrō vēditionis. vt dicit Bal.in.c. j.ante fi.in tit.de feu. da.in vicē lego.c. in vſi.feu.⁊ intellige predicta qñ cōtractus eſt cōtra legē vt dixi ſecus ſi eſſet preter legē.q2 tunc nō valeret ꝓmiſſio ſed contractꝰ principalis.valeret tñ pena appoſita.vt.l.ſtipulatio iſta.§.alteri.ff.de vbo. ob.⁊ ita no.Bal.in.l.ſi quis in cōſcribendo an prin.C.de pac.quod bene no.

cxxxij.

¶Cautela pro vſucapiēte rem mobileȝ.

1 ☞ Res mobilis regulariter triennio vſucapitur.

2 Minimis curādū nō eſt qñ in ipſis magnum periculū eſſe nō poteſt.

1 Res † mobilis regulariter vſucapiť triēnio .vt.l.vnica.C.de vſucap. tranſfor.⁊ inſti.de vſucap.in pnc.qđ ſt verū qñ interuenit titulus ⁊ bona fides ⁊ poſſeſſio cōtinua.vt ibi.ſed ſi deficeret aliquod puta titulus non preſcriberetur minori tēpore quā preſcribunť res immobiles.vt l.in ſeruū.cū ibi no.C.fami.her.⁊ ibi hoc no.Ange.⁊ no.qui dicit ꝙ.xxx.an requiruntť. ⁊ not.etiā in.l.nullo.C.de rei vend. ⁊ in.l.in ſeruorū.ꝙ tu ſcholaris ſis cautus ſi emis librū pulchrum vt fieri facias publicum inſtrumentū emptionis ne deficias in ꝓbatione tituli comperto libro apud alium ſine vitio:q2 alias ſuccum= heres agendo rei vendicatione vel publiciana.iuxta not.in.§.ſed iſte.per glo.et docto.inſti.de acti.et in.c. abbate ſanc.de re iudica. libro .vj.etiam ille apud quem eſt liber nil doceret de iure ſuo vt eſt caſus no. in.l.fina.C.de rei vendica. ⁊ idem dicas in alijs precioſis emptis:et loquor de precioſis non quia idem non ſit in alijs rebus mo-

2 bilibus etiam minimis. † ſed quia de minimis non eſt curandum ex quo in eis non poteſt eſſe magnū periculum ſeu damnum. vt.l.ſcio.ff.de in integ.reſti.ſed qui habes librum alienū nō vtaris iſta cautela quia eſſet in pernicieȝ anime tue ⁊c.

cxxxiij.

¶Cautela quomodo petitio hereditatis datur cōtra poſſidentem titulo vniuerſali vel ſingulari.

1 ☞ Hereditatis petitio regulariter non datur cōtra titulo poſſidētem etiā vniuerſali.

2 Hereditateȝ qui vendidit non videtur in quota vendere res ſingulares:ſȝ hereditatis ius.

3 Debitor tuus ſi in magna quantitate fueris:⁊ iudex non poſſit cognoſcere niſi vſq ad.xxv.an.oīa ſingulariter petere potero.

1 Licet † petitio hrditatis[a] nō deť ɔ̃ tit.poſſidētē ēt tit.vniuerſali regulariter.vt.d.l. hereditatē.C. q̃.cau.ceſ.lon.tempo.pſcri. et in.l.ij.C.de peti. heredi. que regula fallit in pluribus caſibus de quibꝰ per

a ¶Petitio hereditatis. Petitio hereditatis datur ei qui nunq̃ poſſedit hereditatē :nō ei q̃ qñq̃ poſſedit. Azo.gloſ. ⁊ Bart .in l.ij.ff.de fideicō . heredi.pet.et pau.d ca. cōſi.xciiij. ſȝ non dať añ aditaȝ hereditatē per Philip.de cor. in cōſi.ſtatutum ſic diſponit:ſi q̃s aūt ⁊c.

glo.& doc.in.d.l.ij.& in.d.l.hereditatis.et
per Bald.in.l.fin.C.de edic.diui adri.tol.
tñ vltra predicta eſt dare aliũ caſum no.
et ſingularẽ vez pone qd ille qui poſſide=
bat hereditatẽ vendidit partẽ ſuam & ſic
quotã bonefidei emptori:et ſic tranſtulit
dñiũ per illũ titulũ.tunc ego qui pretẽdo
me herẽdẽ potero agere petitione heredi
tatis contra iſtũ emptorẽ dũmodo agam
ad ſingulas res nõ ad quotã qd poſſum.
vt.l.lz minimã.ff.de pe.here.qz iſte q̃ ven
didit hereditatẽ nõ videt tranſtuliſſe do=
miniũ in qualibet re de per ſe ſed ſolum
ius hereditariũ vr eſſe trãſlatum.vt not.
in.l.ij.C.de here.vel ac.ven.facit.l.cũ qui
edẽ.in princi.ff.de vſufruc.et in.l.ij.et qd
ibi no.C.de euic.& ibi hoc expſſe no.Bar.
b in prin.qui dicit† q ille qui vẽdidit here
ditatem et idem in quota nõ vr vendere
ſingulas res ſed ius hereditatis.ff.de re
iudi.l.hereditas.& idẽ tz ibi Saly.in pn.
facit etiã qd no.Bart.in.l.j.ff.de lega.j.in
illa qõne an tranſeat dñiũ rei ſingularis
qñ legatũ eſt ſingulare & qd poſſit agi ad
ſingulas res petitione hereditatis vide 3
tur eſſe caſus fm aliquos in.d.l.ij.in fi.C.
de pe.he.ibi ſingulariũ rerum interuenit
&c.f.pe.he.vt cõueniat predictos ex titu.
Ex quo not.cautelã qñ quis poſſidet tit.
vli res hereditarias lz nõ poſſis agere ͻ
eum petitione hereditatis ad totam vel
quotã:tñ agas qz agere potes & ſingulas
res petitione hereditatis qd eſt valde ſin
gulare qz iſte agens non tenet agere rei
vendicatione et ſic nõ grauabit in onere
probandi dñium qd eſſet ſibi difficile.vt
l.cum res.& ibi not.C.de proba. Et ſuffi= I
cit ibi agendo petitione hereditatis pro
bare qd ille res fuerũt de hereditate tem
pore mortis teſtatoris vel defuncti.vt.l.&
tantũ.de pe.he.qd erit ſibi valde facile et
vtile.pro iſta opi.adduco iſtam rationez
quia ſi eſt verũ q nõ cenſetur ille habere
titulum in rebus particularibus q̃ emit
totam vel quotã hereditatis.ergo agẽs
petitiõe hereditatis dicitur habere me=
liora et potiora iura & ſic agere poterit.
per not.in.d.l.ij.Sed text.in ea l.ij.nihil
videtur probare quia cum dicitur in lite
ra iure queritur debet intelligi fm gloſſ.
ibi rei vendicatione nõ petitione heredi=
tatis.nam in fine illius legis text.loquit
de titulo ſingulari.ergo nõ poteſt loqui
de petitione hereditatis: qz illa non da=
tur cõtra titulo poſſidentẽ res titulo ſin=
gulari:ſed per rationẽ quam ſtatim dixi
credo dici poſſe illam eſſe veram:ſed ad=
uerte qz iſta cautela videt poſſe deſtrui
ex alio capite:nam videtur q poſſit dice=
re reus conuentus:volo q tu agas con=
tra me ad ſingulas res pluribus iudiciis
quia intereſt mea ne diſtrahar per plura
iudicia.vt.l.ne plures.ff.de exercito & no
ta.per Bar.et doc.in.l.quidam extimaue
runt.ff.ſi cer.pet.et per Barto.et doc.in.l.
in cõmodato.§.duob⁹.ff.cõmo.& in.l.ſci=
re debemus.ff.de ver obli. Sed tu dic qd
predicta cauſa pcedit indiſtincte qñ nõ
opponeretur a parte vt totũ peteret. Itẽ
poteſt dici q etiã nõ poſſet opponi a par
te cõuenta:quia dicta oppoſitio vt totuz
peteret habet locum qñ actor totum pe=
tere põt:ſed ibi non poſſet totum petere.
vt in caſu noſtro dicim⁹ q ſibi non poſſet
opponi talis exceptio.& hoc in ſimili vi=
detur Bar.in.d.§.duobus.† vbi dicit qd
ſi ſum debitor tuus in magna quãtitate
& iudex nõ poſſet cognoſcere niſi ad.xxv.
ad hoc vt iudicium valeat.et idem tenet
Mattheus de mateſilanis in no.cxvj qd
incipit no.qd ſi ex centum &c.poſſet etiaz
heres petere oẽs res ſingulr et in vno et
eodem iudicio.& ſic ceſſabit dicta oppoſi
tio.quod bene not.

cxxxiiij.

¶ Cautela ad obuiandũ fraudibus em=
ptoris nolentis ſoluere venditori.

☞ Iudex etiã preſumptionem aliquã
arbitrari poterit.

Multi emptores ſolent vti
fraudibus quando nolũt
ſoluere precium venditori:
quia ſupponunt vnũ ter=
tiuz qui moueat litem ipſi
emptori de re empta & hoc
faciunt ad finem vt non teneantur ſolue
re precium. vt.l.ſi poſt perfectam .C.de
euic.Sed eſt cautela contra eos vt refe=
ratur iuramentum ipſis emptoribus
quod non ſubmiſerunt illum tertium ad
litigandum.argu.glo.in.l.at qui natura
§.cum me abſente.ff.de nego.geſt.ita te

net Joan.de pla.insti.de excuſa.tu.ſcdm Ang.in.l.pe.§.ſtipulatio.de ver. obliga. Iſta tñ cautela nõ eſt multũ bona quia facile iuraret ad ſui fauorem melior tamen eſt ꝙ allegeť iudici aliqua preſumptio cõtra emptorem.† quia iudex eam poterit arbitrari.arg.l.ſi fideiuſſor.ver. in animo ſederit.qui ſatiſda.cog.ꝛ ita tenet Ange.in.d.§.ſtipulatio. I

cxxxv.

¶ Cautela cõtra emphiteotam qui non ſoluit canonem ꝙ poſſit purgare morã.

☞ Emphiteota non ſoluens canonem infra biennium a iure ſuo cadit.

Tu ſcis† qd emphiteota non ſoluens canonem infra bienniuz cadit a iure ſuo.vt.l.ij.C.de iure emphiteo.põt tamẽ purgare moram.vt.c.potuit.de loc.ſed eſt cautela vt non admittatur ad purgandum moram ꝛ dominus ſtatim elapſo biennio proteſtetur etiam abſente emphiteota qd nõ intendit ipſum habere amplius pro liuellario:quia tunc non poteſt purgare morã niſi celeri ſatiſfactione.alias enim nõ facta ꝓteſtatiõe credo ꝙ poſſit purgare moram.ꝛ ſic intelligo.c.potuit.

cxxxvj.

¶ Cautela pro debitore qui non põt ꝓbare ſolutionem quia ſoluit in ſecreto.

☞ Iuramentum factum ſi mihi mutuaſti:tibi reſtitui:quid operetur.

Si debitor ſoluet in ſecreto: ꝛ cũ iterũ cõueniet nõ põt de ſolutione ꝓbare: quõ ergo ſubuenitur ſibi qñ creditor refert ei iuramẽtũ vt iuret: an ſit debitor ſuus vel non.dicit Joan.de Imo.no.in.c.cupientes.in glo.in ver.malignantium.de elec. in.vj.ꝙ ſit cautus debitor in tali caſu qd iuret hoc modo qd nil debeo tibi.per qd ſim obligatus tibi:quia tunc ſaluat cõſcientiã ſuã.pro quo etiam vide Archi. iiij.q.j.nullus. qd eſſet ſingulariter no.ſecundũ domini.in.d.c.cupientes. caueat etiam debitor ne iuret qꝛ ſi non crederetur ex quo videretur fateri debitũ teneretur arg.l.iij.§.j.de iura.calũ.poſſit etiaz debitor ſic iurare.† quod ſi mihi mutuaſti tibi reſtitui ſecun... Joan.de imo.vbi 1 ſupra:qd ſingulariter not.quia eſt quotidianum.ꝛ ad hoc vide glo.ꝛ doct.in.l.ſi quidẽ.C.de excep.ꝛ Bald.in.l.quinquaginta.ff.de proba.

cxxxvij.

¶ Cautela quod quis poſſit cõuenire fideiuſſorem vel poſſeſſorez pignoris etiã principali debitore non excuſſo.

☞ Excuſſio ꝑcipalis ſingulariter fieri debet.

Ego do tibi vnam ſingularem cautelam vt poſſis conueníre fideiuſſorẽ vel pignoris poſſeſſorem etiam principali debitore non excuſſo.† debet enim regulariter fieri excuſſio: vt auť.hoc ſi debitor.C.de pig.niſi eſſet notorium ꝙ principalis non eſſet ſoluendo.vt.l.ſi.ff.ſi cer.pe.ꝛ.l.decem.de verbo.obli.vel niſi eſſet potens vel in loco inexpugnabili ſecundum Barto in.d.l.ſi Quando autez non eſſet notoriũ vtaris hac cautela vez quando agis contra fideiuſſorẽ vel poſſeſſorem ꝛ ille excipiat de non facta excuſſione principali tu nõ replices ꝙ ſua non intereſt fieri excuſſionem quia principalis non eſt ſoluendo:nam tenet iudicium;cum ille excipiẽs nõ auditur gloſ. eſt ſingularis in.l.niſi hoc actum ibi aliꝗ dicunt ꝛc.ff.de pac.ſecundum Ang. qui ponit hanc doctrinam in.l.ſi quis ꝓ hac ff.ſi quis omiſ.ca.teſt.

cxxxviij.

¶ Cautela pro muliere cõſentiẽte alienationi dotis cum iuramento.

☞ Iuramentum matris non afficit heredem.

Quãdo vxor cõſentit alienationi rerũ dotaliũ fiende ꝑ maritũ ſuũ:ꝛ iurat.nõ Ↄuenire cautela eſt cõpareat filius ꝛ Ↄueniat tali cõtractui.† qd illud iuramentũ mřis nõ afficit heredẽ:ita dicit Barto. ꝛ Ang.in.l.q̃ ſuper.ff.de acqui.here.ſed tu adde no.i.l.gñalr.i pn.C.ď re.cre.ꝛ Bal. in auť.ſacramẽta puberũ.C.ſi aduer.vẽ.

cxxxix.

¶ Cautela quod ambaſiator non petat reſtitutionem in integrum.

☞ Res publi.nř l'revocať:niſi romãorũ

AMbaſiator nō petat reſti-
tutionē in integrū: q2 ab-
1 fuit cā rei pu. † q2 nll'a reſ
publi. vocatur niſi roma-
norū ſed petat ex edicto ge
nerali.ſi q̃ mihi iuſta cau-
ſa videbitur.ita no. An.in.l. cum quidā.
in fi.prin.ff.de acqui.poſſeſ.

cxl.

¶ Cautela ad petendum fideicōmiſſū.
1 ☞ Fideicōmiſſum per procuratorem
peti poteſt: non tamen per procuratorē
in rem ſuam.

1 COmmunis † opinio eſt
glo.ꝛ doc.qd licet fidei-
cōmiſſum poſſit peti p̄
procuratorem: vt habe
tur in.l.qui ita.ff.ad tre
bel.per glo.ꝛ Barto. in
l.reſtituta.in princi.eo.
titu.ꝛ in.l.mulieres ex aſſe.ff.de iure do.
ꝛ in.l.ſi ſtipulatus ita fuerit.ff. de verbo.
obliga.tamen per procuratorem in rem
ſuam peti nō poteſt: vt no.in.d.l.qui ita.
arg.l.per diuerſas.C.man.tamen caute-
la eſt q̄ emens ius fideicommiſſi ex quo
nō poteſt illud petere ab herede ideſt q2
heredem conuenire non poteſt ab here-
ditate quam tenet alteri a quo ipſe emit
reſtituere per fideicōmiſſū per predicta
conueniat illum heredem pro ſuo inter-
eſſe.ſcʒ quia reſtituat fideicōmiſſario et
poſtea in ipſum tranſibunt omnia ven-
ditoris ideſt fideicōmiſſarij cui ſit facta
reſtitutio. ita ſingulariter dixit Bald.in
l.penul.C.ad treb.

cxlj.

¶ Cautela ad contrahēdum cū tutore.
1 ☞ Tutor tutorio nomine ꝛ etiam ſuo
ſe obligare poteſt.

CInus in.l.poſt mortem §.
tutor.ff.qñ ex fa.tu.dat cau
telam qd volens cōtrahe-
1 re cum tutore † faciat illū
obligari tutorio nomine et
ſuo: quod bene no.

¶ Cautela pro emēte ab executoribus
teſtamenti.
☞ Heres ratificare cogitur rem a te-
ſtamenti executore venditam.

TU q̃ emis ab executorib9
teſtamēti rem hereditariā
ſis caut9 qd petas ab hr̄de
vēditionē tibi factā ratifi-
1 care.† q2 heres ad hoc co-
gat ſcđm Bal.no.in auf.ſi
captiui.in vlti.col.C.de epiſ.ꝛ cle.

cxliij.

¶ Cautela quomodo tutor debet facere
finita tutela.
1 ☞ Arbitri poteſtas circa cautelas
quanta ſit.

NOta pulchrā cautelam
doct.in.l.vt vlx.ff.de iu-
di. vcʒ qd finita tutela
petat eligi arbitros q̄ iu
dicēt ꝛ cognoſcant an
ipſe remanet debitor pu
1 pilli vl' nō:† q2: ſi arbitri
declarāt cū nihil debere pupillo nō pōt
amplius conueniri ad aliquid.

cxliiij.

¶ Cautela pro illo qui matrimoniū per
metum contraxit.
1 ☞ Teſti vni deponenti de metu ma-
gis creditur q̄ pluribus teſtibus depo-
nentibus alio modo.

TEmpore meo duo ſcholares
padue ambo de Foroliuio
fuerūt conati dſpōſare ſuas
amaſias cū eis reperti in do
mo a ꝯſanguineis minātib9
eis ꝛc.p̄ quibus eſt caſus in.c.cuʒ olim.
de ſpon. Sed pro eis erit optima caute-
la qd inueniāt etiam vnū teſtem qui de-
1 poneret de metu.† q2 lʒ alij plures teſtes
deponāt de volūtate magis credit illi ſo
li: ita no.dicit Bal.i.l. obſeruare.§. pficiſ-
ci.l.xiij.q.ff.d offi.pcōſu.ꝛ lega. d. Lud.
pon.i rub.de arbi.i.vj.co.poſt Inn.i.c.cū
ſup.de reiud. Nec refert an met9 pceſſe-
rit añ tp̄s ꝯctus matrimonij p̄ no.i.l.j.§.
q̄ honorāde.ff.qua.re.ac.nō dat.ꝛ p̄ bar.
in.l.fi.ff.ſi qs ali.teſ.phi.ꝛ bal.in.l.j.C.co.

cxlv.

¶ Cautela pro eccleſia litigante.
1 ☞ Eccleſia curatorem habere poteſt.

SUnt cautele p̄ eccleſia litigan-
te ſi forte prelatus ſuus a iudi-
cio repellatur prima eſt q̄ ipſa
eccl'ia cōpareat q2 admitti dʒ.

ſecūda cautela eſt † q̄ detur curator.c. 1 vel ipſi eccleſie per no.in.c.ſi.v.q.iij. et.c. edoceri.de reſcrip.⁊ ita dicit Jo. an.in.c. j.i.ij.col.de reſt.in inte.in.vj. in nouella.

cxlvj.

¶ Cautela quomodo examinabitur teſtis infirmus.

☞ Infirmus mortis cogitatione ſemper immemor eſſe preſumitur.

Scis † enim q̄ infirmus propter mortis cogitationē turbatur ⁊ preſumit̄ immemor.vt.l.hac cōſultiſſima.verſi.hac cū humana fragilitas.in prin.C.q̄.teſta.face.poſ.ideo dicit ibi Bal.q̄ tunc teſtis nō debet examinari:vnde eſt cautela q̄ examinetur in prin.q̄ñ incipit infirmari.⁊ ita pcedat quod habetur in auſ. ſi dicatur.C.de teſti.

cxlvij.

¶ Cautela quomodo res data inſolutū efficiatur ſalua creditori.

☞ Filiuſfamilias de iure cōmuni niſi de caſtrenſi vel quaſi teſtari nō poteſt.

Est magna.q.ſi res data in ſolutū euincatur q̄uo fit in ſolutū creditori an primeua actione an ex̄o de euictione de quo h̄r in.l.libra.C. de ſen.⁊ Ang.ibi ſpec.d pe.dat aliā cautelā poſt glo.q̄ ſemper in datione in ſolutum 1 apponat̄ pactū q̄ nō recedat̄ nec recedi intelligat̄.a priori ꝯtu ſi contingat rem inſolutū datā euinci:nā tunc ſuccurrat̄ ſibi veteri actione:q̄ȯ bene no.in practica.¶ † Alia cauſa iure cōi filiuſfa.nō poteſt teſtari niſi de caſtrēſi vel quaſi.vt.l.fi. C.qui teſta.fa.poſ.vel nō.nō aūt de aduētitijs in q̄bus pater h̄z vſumfructū.l.pe. eo.ti.⁊.l.cū ſolū.§.filijs.C.de bo.que libe. Sed cautela eſt q̄ pater ipſum emancipet quo ad illū actū teſtādi tm̄:q̄ȯ no.ſingulariter Bar.in.l.j.§.etiā filij.ff.ad trebel licet Bal.contra ⁊ male ſm̄ doc.in.l. 1 ſenium.§.fi.C.qui teſt.fa.poſ. 1

cxlviij.

¶ Cautela ꝯ perdentem inſtrm̄ vt eius amiſſionē nō probet per iuramentum.

☞ Inſtrumenti amiſſio regulariter p iuramentum probatur.

Regula † eſt q̄ȯ amiſſio inſtrumenti pbatur per iuramentū.vt.l.fin.C.de fide inſtru.⁊ do.Lud.pō.in.l. quoties.in.v. colla.ff. qui ſatiſda.cog.⁊ Pet.de peruſi.in tracta.de ſocietate.in.viij.pte in.q.xiiij. q̄ȯ eſt verum niſi aduerſarius offerret ſe velle pbare de eius falſitate:q2 tunc nō ſufficeret probatio per iuramentū ſcd̄m Jo.de prato.qui cōſultus de facto ita reſpōdit:vñ cautela eſt q̄ȯ cū q̄s petit ſibi inſtrm̄ edi dicat ſe velle pbare de falſitate quā;tunc aduerſari⁹ allegans de eius perditiōe nō audictur volēs probare per iuramentū.¶ Tu habes molendinū in flumine publico ſis cautus q̄ñ illud corruit ⁊ nō potes niſi poſt certū tp̄s illud reficere vnde pone i loco certa ſigna.puta palos vel moles in ſignū veteris molendini.et poteris q̄ñcunq̄ illud reficere:vt per Bart.in.l.quominus.ff.de flu.et per Ang.in.l.fi.ff.de vſuca.⁊ per Bal.in rub. ff.de re.di.

cxlix.

¶ Cautela pro muliere que vult emere aliquid.

☞ Pecunia in dubio preſumitur: vt probatur.

Nota aureā cautelā p muliere q̄ vult emere ēt cū pecūia mariti † q̄ in dubio p̄ſumit̄ vt pbat̄ in.l.q̄nt⁹.ff.de dona. inter vi.et vxo.grā euitande preſumptionis de turpi queſtu.fit.l.cauta.q̄ȯ faciat q̄ȯ vnus amicus vel conſanguineus ſibi det vel cōſignet illam pecuniā in p̄ntia aliquorū quā ei clā ipſa det et deinde emat.nam tunc ceſſat preſumptio in caſu dubij.ita dicit Bart.in.l.cuꝫ opꝫ in prin.in pe.col.C.de bo.que lib.

cl.

¶ Cautela q̄ per vnū teſtē pbet̄ met⁹ cū concordat.q̄.in rubr.de illo q̄ m̄rimoniū ⁊c.

☞ Met⁹ pbatio p vnū teſtē iſtrō p̄ualꝫ

Sufficit † q̄ȯ vnus teſtis deponat de metu contrahentis licet in inſtrō dicatur q̄ȯ ſponte ſecundū Bal.⁊ Ludo.de ro.allegatiōes tu vide ſupra in.cxij.cautela.

clj.

¶ Cautela pro illo qui hꝫ domū obligatam: q2 licet poſtea ꝓpter delictuꝫ veniſſet diruenda non diruetur.

1 ☞ Statutū ſi dictauerit qđ dom⁹ ꝓpt̄ delictū dirnēda veniet: nō cōprehēdit̄ illa: que alteri pignorata ſit.

NOta cautelā ꝓ creditore cui iure pignoris ſeu hypotece obligata eſt dom⁹ alicui⁹ qui cōmiſit delictū ꝓpter qđ domus predicta ex ſtatuto ciui
2 tatis veniret diruenda † q2 ſtatutuꝫ non intelligit̄ de ea que ſit alteri pignorata. ita dicūt Bar Bal. ꝛ Ang. in. l. j. ff ad ſil. leia. ꝛ qđ intellige verum niſi de fraude cōſtet per not. in. l. poſt ꝯctū. ff. de donat. vtputa cum iam intentionis eſſet delinquēdi cū rem pignori dediſſet.

clij.

¶ Cautela quod meli⁹ ſit producere vnum quā plures teſtes.

1 ☞ Juramentum in ſupplementū probationis deferri poteſt.

SJs cautus tu qñ ꝓducis teſtes ꝓ te vt pri⁹ eos examines: q2 forte ſi ſunt ſingulares nō ꝓducas niſi vnum: q2 ſic poterit poſtea tibi iuramentū deferri in ſupplementū ꝓbationis quod non poſſes facere ſi plures produceres qui eſſent ſingulares. ita pulchre dicit Bal. in. l. j. C. q̄ accuſa. non poſ.

cliij.

¶ Cautela qđ teſtis non poſſit examinari ad futuram rei memoriā.

1 ☞ Teſtes ad perpetuam rei memoriā qñ examinari debeant.

VT poſſes impedire ne teſtes cōtra te examinent̄ ad ꝑpetuā rei memoriaꝫ. cautela eſt qđ offeras incōtinēti ſubire iudiciū ꝛ velle litigare. ita ſin. no. Ang. i auk. de teſti. §. ꝛ hoc col. vij. Et iđ qđ dr̄ i auk. ſi dicat̄. C. de teſti. ꝛ in. c. qm̄ frequēter. vt
1 lite nō ꝯte. dꝫ intelligi † qñ teſtes volunt recedere āteq̄ lis poſſit ꝯteſtari vel dubitaret̄ de morte eorū: vel ſi eſſet tp̄s feriatum quo agi nō poſſit.

cliiij.

¶ Cautela ꝯ iudicē nō admittentem exceptionē qūo poſſit ab eo appellari.

1 ☞ Judex ſuper exceptionibus vel alia re: dubitare poteſt: ꝛ petere dilationē: vt conſilium habere poſſit.

ISte qui vult appellare ſit cautus qđ ſi iudex nō vult admittere excep. ſꝫ non obſtante ad vlteriora ꝓcedat tūc appellet. ſecus aūt ſi iudex tacite vel expreſſe nō reijcit exceptionem allegataꝫ: ſed tm̄ eam non amittit: nō eñ tūc pōt appellari: ꝛ probat̄ in. c. dilecto. de appel. ꝛ ibi ꝑ doct. ꝛ. c. interpoſita. e. ti. ¶ Ad idē eſt etiā alia cautela qđ apponēs exceptionē offerat ſe eā ꝓbaturū incōtinēti: q2 ſi iudex nō audiat ipſuꝫ appellatiōe interpoſita iuſtificat̄ ſolū ꝓbādo ꝙ ſe obtulerit incōtinēti ꝓbaturuꝫ tex. eſt in. c. interpoſita. in prin. et ibi ꝑ gl. in fi. ꝛ doc. de appel. ¶ Eſt ēt tertia qđ qñ iudex exceptionē nō reijcit tacite vel ex=
1 preſſe nec eā admittit: ſꝫ ſimpl'r dicit † ꝙ dubitat ꝛ qđ vult ſup hoc hr̄e cōſiliuꝫ vt ſepe fit: et ſic tꝫ in verbis illū obijciētē ſit caut⁹ ille q̄ exceptionē oppoſuit vt requirat iudicē certo interuallo tp̄is: q2 tunc ſi iudex al'r nō declarat poteſt appellari et nō ante. ar. c. ij. de ſup. negli. p̄la. ſm But. no. in. c. dilectio. de appel. ꝛ Ab. ſicu. in. c. intimaſti. e. tit. De alijs aūt cautelis circa hoc vide in ſpe. in ti. de appel. §. qualiter. ver. in ſumma. in ſecūda parte.

clv.

¶ Cautela ad euitandū hereſim ſeu ſuſpitionē: ꝛ idē vide ꝑ eūdē infra in principio nouaꝝ cautelarū.

1 ☞ Hereticus non eſt qui credit ea que credit eccleſia.

BOnū ꝛ vtile cōſiliū eſt pro illis qui aliqñ inculpant̄ de hereſi vt proteſtent̄ maxime in extremis ſe fuiſſe ꝛ eſſe catholicos et tenuiſſe ꝛ tenere fidem catholicā quā tenēt doct. et p̄dicat ſacroſancta eccl'ia ro. ꝛ cū eadem fide ꝛ vixiſſe et mori velle: et probat̄ qñ hec ꝓteſtatio ſit vtilis ꝛ valida. extra de ſum. tri. ꝛ fide catho. dānamus. ꝑ ꝑſi. et no. in. c. firmiter. eo. ti. nā ꝛ btūs. Hiero. idē fecit culpatus ab inimicis: vt eſt text. not. xxiiij. q. j.

hec eſt fides.⁊ ita dicit Albe. de ro. C. de
1 here circa fin. † Sed tu adde p̄dicta pte=
a ſtatiões qd q̄cquid credūt:nō credunt q2
credunt eccleſiā ſic credere ⁊ ſuā opi. fi=
dei eccleſie ſubijciunt:q2 ille nō dr here=
ticus nec peccat dūmodo errorē ſuū re=
uocet:vt ſing. not. Inn in d.c. firmiter.in
fi.⁊ intellige errorē defendere qñ pertina
citer defendit:vt dicit glo.nota.xxiiij qō.
iij.dixit apoſtolus.et vide glo.in d.c.hec
eſt fides.⁊ iſta cautela eſt etiā vtilis pro
aduocato vel pcuratore q̄ velut defende=
re inculpatum de hereſi:vt dicit Alb.de
ro.in.iij.parte.q xxvi.⁊ dicit ſe ita obſer
uaſſe in curia romana dū defenderet co=
rā ſummo pontifice quoſdā Mediolanē
ſes inculpatos de hereſi.

clvj.

¶ Cautela pro illo qui eſt phibitus aduocare vel procurationem exercere quomodo poterit exercere.

1 Poſtulare ſeu aduocare vel procurare eſt in iudicio aliquid dicere.

2 Statutū ſi puniat loquētē cum bannito cum.qui mittit nuncium vel epiſtolam comprehendere non habet.

3 Statutum ſi prohibeat doctores eſſe aduocatos in cauſis:nō prohibentur allegationes facere.

4 Aduocare eſt alienum deſiderium in iudicio pandere.

5 Doctores peruſini qui pacta cū ciuitate habent vt aduocati eſſe nō poſſint: aliquid gratis a iudice impetrare non prohibentur.

6 Epiſcopus vel cardinales pter dignitatē lz nō debeant cōſulere vel aduocati officiū exercere:pro amicis tñ illud facere poſſunt.

IN multis caſibus reperitur prohibitū per leges vel ſtatuta aut pacta qd quis nō poſſit poſtulare vl' procurationem exercere.ſ3 remediū eſt ſi tu aduocatus vel pcurator vis adiuuare aliquē in p̄dictis caſibus:vt mittas vnā cedulā iudici ſcriptā in qua ſint allegatiões partis tue:q2 per hoc nō venies ꝯ legē vel ſta=
1 tutū aut pactū:† nā poſtulare ſeu aduo=
care vel procurare eſt in iudicio aliq̄d dicere:vt.l.j.§.j.ff.de poſt.et ibi per doct.⁊.l.paulus.et hoc ibi no.Bart.ff.d litig. ⁊ idem tenet Ludo.de ro. in.l.j.in princi.ff.de verb. obl.⁊ ad idem facit qd no. Barto in.l.j.in princ.ff.de
2 legi.† vbi dicit quod ſi ſta=
tutū puniat loquentē cū bannito nō comprehēdit eū qui mittit nuncium vel epiſtolam:ſed cum ore ad os.⁊ idē tenet Albe.de ro. i ſuo opere ſtatutoꝝ.in.j.
3 parte.qō.clxvj.vbi t3 † qd
ſi ſtatutū phibet doctores eſſe aduocatos in cauſis qd per hoc nō prohibent facere allegationes inſcriptis.ex q̄ not.tu ſcholaris qd lz ſit ſtatutū vniuerſitatis nr̄e padue qd doct.noſtri legētes ñ poſſint aduocare ꝯ ſcholares : tñ poſſunt in ſcriptis allegationes facere.¶ Itē eſt aliud remedium vt det conſiliū. ſ3 tamē in camera:q2 hoc
4 pōt † cum aduocare ſit pā
dere deſideriū alienū in iudicio:vt.l.j.§.j .ff.de poſt. ⁊ ibi hoc no.Bart.⁊ doct. in.l.j.§.aduocatos .ff.de va.et extra.cogni. vbi eſt optimus tex.cū gl.de iſta materia.¶ Itē pōt eſſe tertiū remedium:na3 poteſt cū iudice loqui:⁊ aliquid gratis impetrare a iudice vt.l.paulus . in fi.ff . de litig.⁊ hoc vult Bart.in . d.
5 l.j.§.aduocatos † quod do
ctores peruſini qui habēt pacta cum ciuitate vt nō poſſint eſſe aduocati non prohibentur a iudice aliquid gratis impetrare:et ſic preſupponit Barto qd in alijs duobus remedijs precedentibus poſſit etiā cum pecunia:puta facere

a ¶ Proteſtatione Proteſtatio declarat aīm pteſtātis .l. neſentius . ⁊ ibi bar. j.not.ff.de neg.ge.l.q̄ aliēa.§.fi. C.de acq̄r. here.bal.i l.pcā nouiſſima.in j.colū. magna.in fine.C.d pactis.l . et ſi qs.§.fi . de reli .et ibi bart .dicit eā non extēdi vltra verba ſua qd verꝰ eſt in his que depēdent a ppa voluntate et ptāte:non in his que ſunt certo mō diſpoſita p legē ſm bar. in d.l . nenſeniꝰ.l.j. no.

allegationes ⁊ in camera cōſulere: et hoc credo verum: lȝ Lud. de ro. dixerit in l. j. in prin. de verb. obli. I
quod hoc itelligit quādo gratis per. d. l. paulus. in fi. alias ſecus: q2 in dictis caſibus non dicitur ꝓprie poſtulare ex quo non pro I
dit vel procedit in publicū exponēdo cauſam vel deſiderium ſui clientuli: vt d. l. j. §. j. ff. d poſtu. nec ob. d. l. paulus. in fi: q2 ibi non loquitur de prohibito poſtulare: ſed de prohibito ſe interponere alienis ne= I
gocijs vel proprijs quod plus legatus eſt propter
6 dignitatem legationis.† ⁊ propterea dico qđ lȝ eps vel cardinalis propter dignitatem non debeat cō= I
ſulere vel exercere officiū aduocati tñ poſſint ꝓ amicis gratis conſulere. per illum tex. ⁊ per l. quiſquis. C. de poſt. ibi nō ad turpe compendium ⁊ ibi: ſȝ laudis per cū argumēta querantur. ⁊ ad hoc audiui ſepius allegare illum tex. p do. Flo. bo. qđ not.

a ¶ Repudiare. Heres repudians hereditate tenetur creditoribus trib⁹ cauſis. ſ. qñ pcio repudiauit: quo caſu puenit qſi poſſidēs p herede. Itē qñ rē vnā hr̄ditariam retinet. Itē I. ſubſidiū qſi legitimus bona diſſipauit. bal. in rubri. C. ſi qs omiſ. cauſa teſta.

clvij.

¶ Cautela qđ qs hēat forum a iudice quid iuris ſit in cauſa ātequā ſit iudex.

Doctor contra conſilium ſuū aliquid intentare non audeat.

CAutela qđ iudex corā q̄ tua cā agitari debeat tibi faueat velit nolit pmo videas qñ partes intēdunt proceſſuȝ ad eum dirigere qđ preoccupes tp̄s I
⁊ facias tibi conſuli in cā illa mutatis nominib⁹ cōtentis in proceſſu ita qđ de facili pro te cōſulet ⁊ qñ eritis ad manus eius poteritis conſilium eius in medium adducere ita† qđ cōtra conſilium nihil audebit attentare: tñ cautus aduocatus recuſaret ipſum vt ſuſpectum.

clviij.

¶ Cautela ad differendum iudiciū.

Sententie nullitas oppoſita quid operetur.

CAutela ſi vis differre iudicium quando eſt ſententia contra te legata vna vel plures ſi non potes p viam appellationis petere reſtitutionē in integrū contra ſententiā† vel nullitatem ſnie opponas ⁊ interim poteris ad concordiā venire.

clix.

¶ Cautela pro illo qui vult adire hereditatem.

¶ Teſtatoris filij repudiātes hereditatē repudiationis inſtrumentum ſtatim facere debent.

ADuocat⁹ creditorū ſit cautus vt videt ſi pōt qualiter filius teſtatoris bibit de vino vel comedit de frumento patris poſt mortē eius vel aliquos fructus cōſumpſit in vſu vite: quia tūc per iſtos actus filius nō negās videt
a adiuiſſe vñ repudiare[a] nō pōt ⁊ tenebit
I creditoribus.† et ſic etiā ipſe ſit cautus vt non teneatur qđ incōtinēti faciat publicū inſtrm̄ fieri de repudiatione. ita eleganter dicit Ange. in l. ſi quis dederit. §. pretor. de acqui. here.

clx.

¶ Cautela ad hoc q' libellus inept⁹ nō poſſit reuocari ⁊ eſt. ſ. repetita.

Libellū ineptū in genere acceptare nō ſufficit.

NOta duas cautelas q' libellus inept⁹ reuocari vel mutari non poſſit. pma eſt qđ re⁹ acceptet i ſpē libellū pductū ſȝ Bar. i. l. cū ꝑciū. ff. de li. cā. † nō aūt ſufficit acceptare in gn̄e ſȝ Ang. de are. in ti. de act. §. j. in. vj. q. Alia eſt reus in ſcđo libello

dicat nego narrata ꝓut narrant̃ ⁊ peti= a
ta ꝓut petunt̃ dico fieri non debere iuxta
no.bar.i.l.ſi dubitet̃.§.j.ff.ð fideiuſ.ſaluo
iure ꝓducēdi i ſcriptꝫ.⁊ ide pōt deducere
ſuas exceptiões vt faciūt boni practici.

clxj.

¶ Cautela ꝓ illo q̄ negat̃ nō poſſidere. 1

1 Judex in poſſeſſionē tanq̄ vacantē aliquem immittere poteſt.

1 Quādo †aliq̄s negat ⁊ poſ=
ſidere:tu dic qḋ iudex te fa
ciat imitti i poſſeſſionē tāq̄
vacantē.ita dicit Angel. ſe
practicaſſe i.l.fi.ff.de rei vē.

clxij.

¶ Cautela pro illis qui non poſſunt
agere actione de dolo qḋ agant actio
ne in factum ⁊ eſt repetita.

1 Actio doli de facto infamat:nō aūt
actio in factum.

Dicas vnū ſinglare qḋ actio
de dolo nō pōt itētari ꝑ vilē
pſonā ꝯ nobilē:nec ꝯ prēꝫ ꝑ
filiū: ⁊ iō ſint cauti viſc vt
agāt actiōe i factū ⁊ ſi actio
a ne de dolo.ᵃ q: coꝝ libell⁹ i q̄ faciūt mē=
tionē de dolo nō vꝫ. caſus eſt ſingu.in.l.1.
1 nō dꝫ.ff.de dolo.†q: talis actio doli infa
mat de facto:vt not.in.l.apud celſum.in
.§.aduerſus.⁊ ita Raph de do.excep.ita
dicit Ang.de are.inſti.de excep.in princ.
verſi.quero an contra parentes.

clxiij.

¶ Cautela qḋ cōfeſſio nō poſſit reuo=
cari eſt repetita.ȝ. 1

1 Confeſſio alicuius per notariū ſcri
pta reuocari nequit.

Cautela qḋ ꝯfeſſio reuocari
non poſſit facias qḋ iudex b
ci aſſignet terminū breuē
ad reuocādū ꝯfeſſionē quē
ēt ſi velit nō audiet̃: ita di
cit Ang.inſt.de act.§. ſi mi
1 nus.†vl̄ facias eā per notariū ſcribi pte
preſente ſm Bal. in.l.gallus.§. quidam
recte.ff.de libe.⁊ poſthu.

clxiiij.

¶ Cautela pro creditore qḋ poſſit ce
dere nomen debitoris.

1 Creditore inuito nō poteſt creditor
ſui debitoris nomen cedere.

¶ Actiōe de dolo.Actio de dolo q̄ꝺ co=
gnoſcatur ab actione in factum ꝑ Bar.
in.l.ſi oleū.§. merito. ff.de dolo. ¶ Actio
de dolo non datur contra patrem.l.ſi ſu=
perſtite.⁊ ibi per Bar.C.de dolo.

Vos†ſcitis quod
creditore inuito
non pōt creditor
cedere nomē de=
bitoris ſui:vt not.in.l. in=
ter debitorem.iūcta.l. pa=
cta ſucceſſoꝝ.ff.de pac.ſꝫ
Pau.de ca.ibi. ſꝫ cautela
ē qḋ debitor faciat qḋ vn⁹
terti⁹ offerat creditori ſe ſo
luturū ꝑ ipſo: nā ſi credi=
tor vellet ab ipſo recipere
debitor remanet liberat⁹.
caſus eſt ſm Ang.i.l.iter
pactū.§.p⁹ diuiſionē. vbi
tradit hāc cautelā.ð pac.

clxv.

¶ Cautela qḋ ſit tutius
qḋ relictum fiat in codicil
lis q̄ in teſtamento.

1 Heres in codicillis
fieri non poteſt.

Meli⁹ eſt qḋ re
lictū certe ptı̄
bonoꝝ fiat i
codicillı̄ quā
i teſtō niſi for
te q̄s vellet iſtituere hr̄dē
†qḋ fieri nō pt̄ i. codicil.l.
hr̄ditatē.C.de codi.,rō eſt:
q: teſtā ꝑ aliū ſequēs rū=
pi poſſꝫ:ſꝫ codicilli prio fā
b cti nō rūpunt̃ ꝑ alios ᵇ nec
ēt ꝑ aliud teſtm̄ niſi expſſe
ð dicat.tex.eſt iſti. ð codi.
.§.nō ante.⁊ ſpe.i ti de in=
ſtru.edi.§.cōpēdioſe vſi.ſi
ad cōſultādū.⁊ qḋ ð rōne
ꝑdicta ſiꝫ tuti⁹ tꝫ ſpe.i ti.
de iſtru.edi.§.viſo de ipu=
gnatiōe.v.⁊ no.qḋ tuti⁹ ē.

clxvj.

¶ Cautela q̄ꝺ poſt didi
cita teſtificata teſtes poſ=
ſint produci.

b ¶ Per
alios.Co=
dicill⁹ pri
mus non
rumpitur
per ſecun=
dum : nec
per teſtm̄
l.j . et ibi
Bar.C. de
codicil. in
ſpec. de in
ſtru . edi .
.§. viſo dē
impugna
tione. ver
⁊ no. q̄ tu
tius. ⁊ i.§.
compēdio
ſe verſic. ſi
ad conſul
tandū. in=
ſtit. de co=
dicil.§.nō
autem. vi
de.l. ante.
et ibi bar.
ff.codē tit.
Bald⁹ in
additione
Specu.de
inſtr . edi .
verſi. codi
cillus. niſi
ſint cōtra
rīi. ct.l. iij.
C.De codi.

1 ¶ Teſtes produci non poſſunt regulariter poſt didicita teſtificata.

1 Regulariter † poſt didicita teſtificata timore ſubornationis teſtes produci nõ pñt: vt in aut. qui ſemel. C. de pba. ſed eſt cau. ꝙ publicatis atteſtationibus pars det noticiã iudici de aliis teſtibus te abſente: tunc ⁊ iudex ex officio eos examinabit cũ ꝓ abſente ſuppleri poſſet: ⁊ ita dicit ſingulariter Bald. in. l. ampliorẽ. in prin. C. de appel. qḋ no. ⁊ refert ⁊ ſequit Pe. de ſocino in. d. aut. qui ſemel.

clxvij.

¶ Cautela ꝙ quis poſt terminum non audiatur.

1 ¶ Terminꝰ aſſignatus alicui ad agẽdum ſi elapſus fuerit: poſt terminũ audiendus eſt: niſi iudex pnuntiauerit eũ amplius audiendum non eſſe.

Vt quis poſt terminũ nõ audiat. Innoc. in. c. lator. extra qui fi ſint legi. † Dicit no. ſi
1 elapſus ſit terminꝰ aſſignatus alicui ad agenduꝫ tunc etiã poſt terminũ ille audiendus eſt niſi iudex pronũtiauerit eũ decetero amplꝰ non eſſe audiẽdũ. Et ideo cautela eſt ꝙ iudex in interlocutoria per quã aſſignat terminũ actori ad agendũ dicat hec verba. ⁊ ſi infra dictũ terminũ nõ egerit extunc ꝛ ut exnunc eũ nõ eſſe decetero audiendũ. ita elegãter dicit Ang. in. l. quãdiu. in. j. col. ff. de acqui. heredi.

clxviij.

¶ Cautela pro cõiuncto qui ignorauit mortem coniuncti.

1 ¶ Hereditatẽ adeundi tempus ignoranti etiam currere poteſt.

Nota aureã cautelã qñ ꝯiũctus tuꝰ deceſſit, te ignorãte ⁊ elapſũ eſt tpˢ adeũdi ſ. xxx. anno iuxta. l. lꝫ. C de
1 iure deli. † qꝛ nõ debes petere hẽditatẽ illiꝰ ex q̃ cucurrit tibi lꝫ ignorãti terminꝰ ad adeundum: ſed petes bonoꝝ poſſeſſionẽ in bonis illius: vt ſingulariter voluit Bald. in rub. C qui admitti. in. v. q ⁊ in. l. lꝫ. preal. in. iiij. q. et Paul. de caſtr. in. l. quãdiu. C. qui admit.

clxix.

¶ Cautela pro filia excluſa a ſucceſſione ſi ſit preterita.

1 ¶ Hereditatẽ poſt aditã per ſcriptum hẽdem perꝯtab inteſtata nõ reducit ad cauſam inteſtati. ſed ante aditam ſic.

1 Scire † debes ꝙ ꝯtabul inteſtata poſt aditã hereditatẽ p ſcriptũ hẽdẽ nõ reducit ad cãm inteſtati: ſed añ aditã ſic: vt not. in. l. vt liberis. in. j. gloſ. C. de col. Vñ filia pterita excluſa p ſtatutũ a ſucceſſione ab inteſtato extãte maſculo ſit cauta vt intẽtet ꝯtab. poſt aditã ⁊ nõ ante aditam. ita dicit Paul. de caſtr. in. l. certum. C. vnde cogna.

clxx.

¶ Cautela ꝓ propinqˢ pupilli decedentis quo ad ſucceſſionẽ bonorũ pupilli.

1 ¶ Iudex bonoꝝ poſſeſſionem pupillo abſenti ⁊ ignoranti decernere debet.

Propinqui alicuius pupilli cui eſt relicta vel delata bonoꝝ poſſeſſio dñt eſſe cauti qñ pupillus eſt in articulo mortis: et nõ hꝫ tutorẽ qui
1 agnoſcat vt. ſ. petãt a iudice † vt pupillo etiã abſenti ⁊ ignorãti decernat bonorũ poſſeſſionẽ: qꝛ ad hoc iudex tenet. ita dicit Pau. de ca. in. l. certũ. C. vñ cogna.

clxxj.

¶ Cautela pro vxore que phibet aſportare aliquem rem mariti.

1 ¶ Statutũ ſi diſpoſuerit ꝙ vxores de domo maritoꝝ mortuoꝝ nihil aſportẽt: non cõprehendit eas: que veſtimẽta ſecum ⁊ anulos in digito portauerint.

Nota qḋ ſi ſtatutũ eſt in ciuitate ꝙ vxores aſportantes ḋ domo mortui mariti ſint capte ꝙ veſtimẽta portẽt ſecũ ⁊ anulos i digito: qꝛ tũc nõ puniẽt pena ſtatuti ḋ aſportãtibꝰ ita pulchre dicit Ang. i. l. ſi qs dederit. §. ptor. in fi. de acq. here.

¶ Cautela notabilis eſt alienatio dotis etiã iurata non valeat qñ prius vxor iuret ſe nolle ꝯſentire alinationi dotis. naꝫ licet poſtea ꝯſentiat ⁊ iuret, nõ ꝯueniret

nō obligat ex ſcdo iuramēto ſꝫ ex primo a ſic per glo. ſingularē in. d. c. lꝫ. de iureiur. vel ſit cauta vxor qñ ꝯſentit alienationi dotis vt pbet ſe ꝯſenſiſſe per metū vel reuerentiā maritalē. per no. p glo. et Bart. in. l. j. § que honorande. ff. qua. re. ac. non da. et per Pau. de ca. in. l. pactū. C. de coll. qd̄ no. ad reuocandā dictam alienationē dotis etiam iuratam.

clxxij.

¶ Cautela ad interpretationē ſtatuti ꝙ filia nupta extra ciuitatē non poſſit ſuccedere.

1 Dotem a patre oblatā ſi filia recuſauerit quis effectus proueniat.

In multis locis ſunt ſtatuta ꝙ filia nupta extra ciuitatē non ſuccedat patri: ſꝫ plerūꝗ ſolet cautela adhiberi per filiā nuptam extra 1 ciuitatē: † qꝛ non vult dotē recipere vt ſic poſtea poſſit ſuccedere. Sꝫ contra hanc cautelā datur alia cautela: vt. ſ. pater offerat ei dotem: qꝛ ſi ſtabit per ipſam nihilominus excludēda eſt a ſucceſſione. ita not. Bald. in. l. fi. in. iiij. col. C. de colla.

clxxiij.

¶ Cautela ꝙ donās ſemper iuret niſi in caſu ſequenti.

1 Donatio ſimplex regulr̄ nō valet.

1 Plene † Not. in auk. ex teſtō. C. de colla. ꝙ ſimplex donatio nō vꝫ: qd̄ verū eſt niſi iurata[a] qꝛ tūc vꝫ. Vn̄ cautela ē ꝙ donas iuret ſm Bal. no. in. l. iij. C. p do. ¶ Si vis facere ꝙ donatio ſimplex ēt iurata n̄ valeat ſis caut⁹ vt qñ dones rē iures ꝙ ñ vis donare. nā poſtea lꝫ dones et iures p̄eualet primū iuramētū: et etiā donatio nō valet p glo. ſing. in. c. lꝫ. in fi. de iureiur. li. vj.

clxxiiij.

¶ Cautela ad hoc ꝙ mulieris alienatio etiā in dote valeat.

1 Dotis alienationi mulier conſentire non poteſt.

1 Omnes † ſicut quod mulier nō poteſt cōſentire alienationi dotis. per auk. ſiue a me ad vell. Cautela eſt quod teneat alienatio vt vxor iuret nō cōtrauenire vt. d. c. licet. de iureiur. lib. vj. vl' ꝙ ipſa ſimul cū marito recipiat p̄ciū rei dotalis. qd̄ videt̄ illud habere loco dotis. glo. eſt no. in. l. ſi. et in. l. ita ꝯſtante. ff. de iure do. ſm Bart. in conſilio domine.

clxxv.

¶ Cautela qñ reperiātur duo teſtamēta facta eodē die.

1 Teſtamēta duo ſi eodē die fiant: nec appareat quod pri⁹: aut poſteri⁹ ſit: neutrum valet.

Si reperiuntur † duo teſtamēta facta eodē die tñ ñ appareat qd̄ pri⁹ et qd̄ poſterius neutrū vꝫ: et heres ex neutro eorū pōt hereditatē capere. l. j. ff. ſi quis in dubiū. et ita not. ff. de ſec. tab. ſm Tancre. in tit. de iuriſdi. q. xxv. probatur in. l. eū qui. in prin. ff. de acqui. hered. Sed not. optimā cautelā quā Angel. practicauit alias de facto i ciuitate Padue videlicet vt heres adeat hereditatem ex quocūꝗ teſtamēto nec applicet animum magis ad vnū quā ad alium: quia tūc nō dicitur eſſe dubi⁹ an ſibi hereditas ſit delata. et ideo ex vno tm̄ adire non poteſt. ita dicit ipſe not. in. l. cum qui. in princ. ff. de acqui. here.

clxxvj.

[a] ¶ Niſi iurata. Donatio nō inſinuata infra terminū ſtatuti et iuramēto nō firmatur: et iō pōt ꝯueniri tā per donatorē quā per ei⁹ heredē. Fed. de ſe. ꝯſ. l. ccliij. incip. cū talis eſt. et d. Ant. de piſauro in cōſi. os potētis et ineffabilis dei. et Alexā. i. l. poſt mortē. de adopt. et per Alexā. pleni⁹ ꝯſil. clvj. ij. pte. et i ꝯſi. lxxxiij. iiij. pte. et in. l. cū de indebito. § ſed hoc. de pbat. et in. l. ſi ꝗs p eo de fideiuſ. et p Alex. conſi. xij. j. pte. et i ꝯſi. cxxv. eadē pte. docto. canoni. cōmuniter tenēt ꝯiū i c. cū cōtingat. d iur. iu. et pau. de ca. cōſi. xviij. et cōſil ciij. per bal. in. l. illud. C. de ſacr. ſanc. ec. et aliud oīno no. p bal. in. l. fi. C. de pi. et cōmo. rei vē. et in. l. cum a matre. de rei vē. et l. l. cū pfitearis. C. d re. de.

¶ Cautela q copia probet.

1 Originalis copia quando probet.

ACcipe mirabilē cautelā ad faciēdū q copia pbet que alias nō pbaret p no. i auth. si qs in aliquo documēto. C. de edē. vz q qn̄ semel pducat originalis q copiet
1 † nā lz postea id pdat copia plane pbat ſm pau. de ca. in. l. j. §. editiōes. ff. de edē. et Flo. in. l. in legem. in. iiij. col. ff. ad. l. aql.

clxxvij.

¶ Cautela pro emptore quando res ab eo euincitur ad hoc vt poſſit agere ad duplum.

1 Emptor non poteſt agere ad penā dupli pro euictione contra venditorem niſi prius res empta et euicta ſibi ab ipo abdicata et reſtituta fuerit.

NOta q emptor non poteſt prius agere ad penam dupli p euictione contra venditorē niſi pri9 res empta et euicta ſibi ab ipſo ſit abdicata: et reſtituta euincenti. nec ſufficit q fuerit cōdemnatus ad reſtitutionem niſi reſtituerit. tex. eſt cum gloſ. in. l. ſi ſeruum. in ver. abeſt. de ac. emp. et in. l. euicta. §. ſi de euictione. cautela eſt q emptor expectet q res ab ipo auferatur: q ante non poteſt agere ad duplum.

clxxviij.

¶ Cautela pro mercatoribus et repetitur. vt. s. per eundem.

1 Chirographus non probat: ſi moriatur vnus de teſtib9 in eo ſubſcriptis.

MErcatores debent eſſe cauti quando recipiūt ab aliis ſcriptū de manu et chirographū vt non recipiant illud niſi de manu notarij ſcriptū et teſtibus: q periculoſum eſt illud recipere
1 de manu debitoris † q ſi moritur vnus de teſtibus non probat. caſus eſt not. in c. ij. de fi. inſtrumen. et ibi per docto. et eſt gloſſ. no. in. c. inter dilectos. eod. titul. qd perpetuo no.

clxxix.

¶ Cautela contra appellantem.

1 Appellauerit q quis infra. x. dies preſumptio eſt.

CAutela eſt ɔtra appellātem poſt decem dies appellatus neget appellatū infra decē dies: et nō dicat appellatum eſſe poſt decem dies ſm Jo. andr. in. c. romana. §. ſi vero. de appel. et ibi ſm dominicum preſumitur ſm Bal.
1 in auth. hodie. † q quis infra decem dies appellauerit. et Ludo. de ro. in. l. ſciendū. in. xij. col. C. in integ. re.

clxxx.

¶ Cautela q in caſibus in quibus non poteſt appellari petatur in integrum reſtitutio.

1 Appellari in multis caſibus non conceditur.

MUlti † ſunt caſus in quib9 nō pōt appellari ſed nunc cautela eſt q petat reſtitutio i integ. vt eſt caſus i. l. pfecti. ff. de mino. de q plene per Jo. an. in nouel. in. c. j. in. j. col. de reſtitutione in integrū. lib. vj.

clxxxj.

¶ Cautela q ſemper cōtrahatur in preſentia iudicis.

1 Contractus iudicis auctoritate celebratus valet.

SEmp allegat doctrīa Bar. poſt gl. in. l. j. C. de predi. lib.
1 x. † q contractus celebrat9 iudicis auctoritate vz: q omnis ceſſat pſumptio doli. vn̄ ſis cautus tu q qn̄ ē his vt facias iudicē auctorari per no. i. l. bonorū. C. qui admit. iudex enī tenet auctorari ſm Bar. in. l. ſepe. de decur.

clxxxij.

¶ Cautela q etiam elapſo termino ad petendum bonorum poſſeſſionem poſſit quis agnoſcere.

1 Bonorum poſſeſſionem elapſo termino ad petendū quomodo quis agnoſcere poſſit.

BAld. ſingulr dicit. l. pubere. C. de iure deli. † q elapſo
1 termino ad petēdū bonorū poſſeſſionem pōt qs adhuc cognoſcere q tūc vr ſe gerere p hrde: et ſic efficit heres de iure ciuili. Cautela eſt qd qs non ab

ſente lapſu termini adhuc petat bonoꝝ poſ. licet Bar. ibi contra et male ſm Ange. de peru. in rub. qui admitti. x. col.

clxxxiij.

¶ Cautela ad hoc qꝺ valeat pactum de non ſuccedendo factum a filia.

☞ Renūciatio nō valet: ſi filia ſimpliciter paterne ſucceſſioni renunciet.

Tu ſcieꝭ quia ſi filia renūciat 1 ſucceſſioni paterne ſimpliciter non valet renunciatio. l. pactum dotale. C. de colla. niſi iuretur ſm gloſ. et doct. ibi et eſt tex. in. c. ij. de pactis. in. vj. Bal. in. l. fi. C. de pac. ponit cautelam vt filia faciat pactum de nō petendo aliqͥd de bonis paternis: quia tale pactū etiā nō iuratū valet. Unde ſit cautus pater faciens filiam ſibi renuntiari videlicet vt faciat ſibi facere pactum de non petendo.

clxxxiiij.

¶ Cautela quando teſtis inutiliter depoſuit.

1 ☞ Teſtis eiuſdem reproductio quid operetur.

1 Circa ꝭ do tibi cautelā quādo teſtis inutiliter depoſuit reproducas eum iterum qꝺ 1 dicat ſic depono ſicut alias depoſui ſuper tali negotio 2 tunc enim primū dictum inutile validatur per ſecūdam petitionem eiuſdem prime argumen. l. legata inutiliter. ſm Ange. ibi. ff. de lega. j.

¶ Hic ſequuntur alie cautele famoſiſſimi iuris vtriuſqꝫ docto. domini Bartholomei Cepole, Ueronenſis quas in alio anno ſuis auditoribus in ſcriptis edidit in florentiſſimo Gymnaſio Patauino.

clxxxv.

¶ Cautela vtilis ad euadendū ſuſpicionem hereſis ⁊ repetita ſupra.

1 ☞ Hereticus nō eſt qui credit ea que credit eccleſia romana.

Bonum et vtile cōſiliū eſt pro illis qui aliqñ inculpanꝭ de hereſi vt proteſtenꝭ maxime in extremis ſe fuiſſe ⁊ eſſe catholicos: ⁊ tenuiſſe ⁊ tenere fidē catholicā quā tenet docet et ꝑdicat romana eccl'ia ⁊ cū eadem vixiſſe ⁊ mori velle. Probaꝭ qꝺ hec ꝓteſtatio ſit vtilis ⁊ valida. extra de ſum. tri. ⁊ fi. cath. c. dānamus. ꝑpc fi. ⁊ no. in. c. firmiꝭ. eo. tit. Nam et btūs Hiero. idē fecit culpatꝰ ab emulis: vt eſt tex. no. xxiiij. q. j. in. c. j. hec eſt fides. ⁊ ita dicit Albe. de ro. in rub. ti. de hereti. circa fi. ꝭ Sed tu adde dicte ꝓteſtationi qꝺ q̄cq̄d credūt: ideo credūt: qꝛ credūt eccleſiā ſic credere: ⁊ ſuā opinionē fidei eccl'ie ſubijciūt: qꝛ ille nō dꝛ hr̄ticus nec peccat dūmō errorē ſuū nō defendat vt ſingl'r no. Inno. in. d. c. j fi. Et intellige errorē defendere qñ ꝑtinaciter defendit: vt dicit gl. not. xxiiij. q. iij. dixit apl's. ⁊ vide gl. in. d. c. hec eſt fides. Et iſta cautela eſt etiā vtilis ꝓ aduocato ⁊ ꝓcuratore q̄ velit defendere inculpatū de hereſi. vt dicit Albe. de ro. in ſuo ope ſtatutoꝝ in. iij. ꝑte. ⁊ in. xxiij. q. ⁊ dicit ſe ita obſeruaſſe in curia Ro. dū defenderet corā ſummo pō. q̄ſdā Mediola. inculpatos de hereſi.

clxxxvj.

¶ Cautela quomodo ꝓhibitus poſtulare vel aduocare poſſit amici cauſam defendere: ⁊ repetitur ſupra per eūdem.

1 ☞ Poſtulare: vel aduocare: vel procurare eſt in iudicio aliquid dicere.

2 Statutū ſi puniat loquētem cum bannito non cōprehendit eum qui nunciū vel literas ad bannitum mittat.

3 Statutū ſi prohibeat doctores ſalariatos in cauſis eſſe aduocatos: an allegationes facere poſſint.

4 Statutū vniuerſitatis Padue diſponēs q̄ doctores legētes cōtra ſcholares aduocare non poſſint: quō intelligatur.

5 Aduocare eſt alienum deſideriū in iudicio pandere.

6 Doctores peruſini habētes pacta cū ciuitate ne aduocare poſſint: nō prohibentur aliq̄d gratis a iudice impetrare.

7 Cardinalis vel ep̄s ꝓpter dignitatē aduocati officium exercere nō poſſunt: ſed gratis pro amicis conſulere.

In multis caſibus reperitur prohibitū per legē vel ſtatutum vel per pacta q̄ nō poſſit poſtulare vel ꝓcuratoriā artē exercere. Sed remediū

eſt ſi tu aduocate vel procurator vis ad
iuuare aliquē in dictis caſib⁹ vt mittas
cedulā iudici ſcriptā in qua ſint allega=
1 tiones partis tue:qꝛ per hoc nō venires
cōtra legē vel ſtatutū aut pacta.†Nam
poſtulare.i.aduocare vel ꝓcurare eſt in
iudicio ſeu in publico aliq̄d dicere.vt.l.j.
§.j.ff.de poſtu.⁊ ibi per doc.⁊.l.paulus.
in fi.⁊ ibi hoc no.Bar.ff.de leg.j.⁊ idē te=
net Lud.de ro.in.l.j.in ꝓn.ff.de ver.obli.
Et ad idē facit qđ no.Bar.in.d.l.j.in ꝓn.
2 †vbi dicit ꝙ ſtatutū punit loquentē cū
bānito non cōprehendit eum qui mittit
nunciū vel lr̄as ad bānitū ſed cū ore ad
os loquutur.⁊ idē tenet Alb.de ro.in ſuo
3 opere ſingulari.in.ij.pte.q.clxvj.† vbi tꝫ
ꝙ ſi ſtatutum prohibet doctores ſalaria
tos eſſe aduocatos in cauſis ꝙ per hoc
non prohibentur facere allegationes in
4 ſcriptis.†Ex quo no.tu ſcholaris ꝙ licꝫ
ſit ſtatutum vniuerſitatis nr̄e padue qđ
doctores legentes non poſſint aduocare
cōtra ſcholares nō prohibebunt̄ allega
tiones in ſcriptis facere. Et illud reme=
diū vt det conſiliū ſuū in camera qꝛ hoc
5 poteſt:†qꝛ cū aduocare ſit pandere alie=
num deſideriū in iudicio:vt.d.l.j.§.j.de
poſtulādo.⁊ ibi hoc no. Bar.in.l.j.§.ad=
uocatos.ff.de va.⁊ extraor.cog.cum glo.
vbi eſt optimus tex.De iſta materia pōt
et dari tertiū remediū.Nam poteſt cum
iudice loqui ⁊ aliq̄d gratis ab eo impe=
trare: vt.d.l.paulus.in fine.de leg.⁊ hoc
vult Bar.in.d.l.j.§.aduocatos.qui dicit
6 †ꝙ doctores peruſini qui hn̄t pacta cū
ciuitate vt nō poſſint eſſe aduocati nō ꝓ
hibent̄ a iudice aliq̄d gratis impetrare.
et ſic preſupponit Bar.ꝙ alijs duob⁹ re=
medijs precedentibus poſſet etiā cū pe=
cunia puta facere allegationes et in ca=
mera cōſulere.⁊ hoc credo verū.lꝫ Lud.
de ro.dixerit in.d.l.j.in ꝓnc.de verb.obli.
ꝙ hoc intelligit qn̄ gratis per.d.l.paul⁹.
in fi.al's ſecus:qꝛ in dictis caſibus nō dr̄
ꝓprie poſtulare ex quo nō prodit vel nō
procedit in publicū exponendo cauſam
vel deſideriū ſui clientuli.vt.d.l.j.§.j.de
poſtulando. Nec ob.d.l.paulus.in fi.qꝛ
ibi nō loquit̄ de prohibito poſtulare:ſed
de ꝓhibito ſe interponere alijs negotijs
vel proprijs quod eſt plus:quia legatus
propter dignitatem legationis: et pro=
7 pterea dico ꝙ lꝫ ep̄s vel cardinalis pro=
pter dignitatem non debeant conſulere
vel exercere officiū aduocati tn̄ poſſunt
pro amico gratis cōſulere per illum tex.
in.l quiſquis.C.de poſtulan.ibi non ad
turpe compendium.et ibi ſed laudis per
eum argumenta querantur.et hoc audi
ui ſepius allegari per illum text.per do.
Flo.de bo.

clxxvij.

¶ Cautela pro filio qui quid debet con=
ferre cum fratribus ad hoc vt teneatur
illud conferre.

1 ☞ Dos filie in patris bonis non eſt.

SI frater habuit aliquid pre
cipuū a patre forte in ꝑmiū
emancipationis vel aliter in
caſu quo regulariter illud
veniat conferendū que cau
tela debeat adhiberi vt nō teneat̄ id con
ferre cum fratrib⁹ quādo agitur de col=
latione facienda dicit ꝙ cautela eſt iſta
ꝙ filius qui hꝫ aliquid precipuū anteꝗ̄
veniat ad collationē cum fratribus det
illud in dotē filie ſue vel aliter diſtrahat̄
ita ꝙ nō inueniat̄ tēpore collationis vel
tpe mortis patris in bonis filij vel fra=
tris:qꝛ tunc ad illud conferendū nō tene
bitur:vt.ff.de col.l.j.in fi.⁊ no.in.l.ea re=
1 mū.de col.⁊ eſt ratio in dote:†quia dos
filie nō eſt in bonis patris.C.de reuo.his
que per frau.ali.ſunt.l.in ſucceſſione.et
habetur in.l.iij.§.ſed vtrum.ff.de mino.
et in.l.pōpo philadelphus.ff.famil.her.
et ita tenet Tancre.de cor.in quodā ſuo
opere iudiciali in vltima parte.in.iij.q.
et iſtud ego intelligo verū niſi conſtaret
quod illa alienatio vel dotis datio fuiſ=
ſet facta in fraudē cauſa euitande colla=
tionis.argu.d.l.in ſucceſſione.que fraus
probaretur ſi dotatus vel alienans hoc
prius dixiſſet:arg.glo.no.in.l.ſi pretor.§.
marcellus.ff. de iudi.vel qn̄ per aliqua
indicia perſpicua aliter ꝓbaretur iuxta
l.dolo.cum ibi not.C.de dolo.

clxxviij.

¶ Cautela ꝓ illo qui paciſcitur de cri=
mine ꝙ euitet infamiam.

1 ☞ Tranſigens de crimine confiteri vi=
detur.

1 Qui paciſcitur † ꝛ trāſigit de crimine crimen cōfiteri vr. vt.l.qm̄.ff.de his qui no.in fa.ꝛ ideo periculoſum eſt qn̄ aliquis eſt accuſat⁹ vel eſt inquiſitū contra euꝫ de crimine qd veniat ad tranſactionem vel compoſitionē cum aduerſario maxime quando tale crimen irrogat infamiam: qꝛ efficitur infamis propter illā tacitam confeſſionē.vt.d.l.quoniam.Sed ſi quis velit euitare paciſcendo dictā infamiaꝫ cautela eſt multiplex. ¶ Prima eſt ꝙ dicta pactio ſeu cōpoſitio fiat gratis.quia tūc nō infamat.vt eſt caſus in.l.furti.§.pactū eo.ti.¶ Secūda eſt qd in tranſactione exprimaẗ ꝙ hoc faciat tranſigēs vt euitet impēdia litis nō quod crimen de quo tranſigit cōmiſerit:vt.d.§.pactū. a arg.ff.de mino.l.minorib⁹.xxv.ann.ſub= 1 ueniri.facit ad hoc.c.dilectus filius.j.et qd ibi no.extra.de ſimo.ꝛ.c.cum pridem cum ibi no.extra de pact. ¶ Tertia eſt ſi fiat trāſatio iuſſu iudicis: vt.d.l.furti.§. 1 qui iuſſu.¶ Quarta eſt ſi fiat hoc modo ꝙ iniuriatus vel is qui damnum paſſus eſt tranſigit vel tranſactionē facit cum eo qui de crimine arguitur.ꝛ per pactuꝫ ſibi remittit oēm iniuriam ꝛ offenſam et omne damnū quod conſtat vel conſtare poſſet illatum quacūqꝫ de cauſa.hec tamen cautela lꝫ ſufficeret per viam pacti quod conſtat gratis fieri poſſe.arg.dicti §.pactū tn̄ per viā trāſactionis videtur ꝙ non poſſit habere locum:qꝛ in tranſactione debet aliquid dari retinerij vel remitti : al's eſt nulla:vt. C. de tranſactio. Sed prodeſt dicta cautela per viam pacti faciendo :quia talibus verbis poteſt fieri cōtractus pacis.ꝛ ex hoc paciſcens nō confitetur maleficium de quo agitur et ideo fiat per dicta verba.ſ.ꝙ iniuriatus faciat pactum cum iniuriante et ei remittat iniuriam ſi quam conſtat vel conſtare poſſet illum ſibi intuliſſe. vel ꝙ mutuo ſibi inuicem remittant omnes iniurias:quia ex hoc nihil videtur fateri ille qui intulit iniuriam.pro hoc facit gloſ.not.in.l.ſi quidem.C.de excep.et in l.ſi filium.C.de libera.cauſa.et in.l.ij. §.qd obſeruari.in verſi.credit.circa me= dium.C.de iura. calum.et gloſ.no.in.c.cum venerabilis.in verſi.fuiſſe confeſſus.extra de excep.et tex. cum glo.in.c.ex tenore.de teſti.Ex quibus poteſt colligi alia cautela videlicet ꝙ dicatur quod non ſit illata aliqua iniuria per talem inculpatum:ꝛ inquātum appareat vel conſtare poſſet eum commiſiſſe iniuriatus ſibi remiſiſſe.

clxxxix.

¶ Cautela inſtruens aduocatū quomodo faciet quādo eius cliētulus nō reſpondit poſitionibus[a].

[a] ¶ Poſitionibus ſi actor vel reus reſpondere noluit pro confeſſatis habentur.

1 Quādo † actor ſeu reus non vult reſpondere poſitionibus poſitiones habentur pro confeſſatis.vt habetur in.l.j. §. ſed quia veremur. al's qd ſi actor C.de iura.calum.ꝛ in.c.ij.de confeſ.in vj.quod intellige nō ipſo iure:ſed per ſententiā. vt notatur in dictis iuribus et habetur in auẗ. vt litigantes iurent.in prin.col. ix.et ideo tu aduocate ſis cautus anteqꝫ cōmittatur cauſa decidendo cōſilio ſapiētis:vt facias iudicem interloqui.alias ſola contumacia non haberetur pro ꝓbatione nec poſſet conſulere ſapiens eſſe probatum.vel facias cōmitti vtrunqꝫ articulum videlicet an debeat haberi pro confeſſo et ꝛ etiā diffinitiua:nā ſuper articulo

a ¶ Poſitionibus. Poſitionibus nō reſpondens qūo puniaẗ. vide ſpec. de poſi.§.ix.ꝛ.x. et ibi vide quid ſi reſpondeat falſum vel obſcure. ¶ Poſitionib⁹ qualiter ſit rn̄dendū vid ſpec.de inſtru.edi.§. nūc dicamus.verſ. qd ſi quis. ¶ Poſitionibus reſponſio facta per ꝓcuratoreꝫ an noceat vo.Barto. in.l.nō ſolū.in ꝑnci. ff.de peu. et qd ſi eſt cōtumax.

non cōmiſſo conſulere non poſſet: vt habetur in.l.j.C.de rela.ꝛ oporteret eū pronunciare non eſſe probatum nec liquidum: quia dicitur conſulere ſm ſtatum cauſe in quo cauſa eſt tempore cōmiſſionis: vt.C.de dilatio.l.cū a nobis.ꝛ ideo ſis bene cautus circa hoc.et ita tenet Bald.in.l.j.in.j.colum.C.de pena iudi.qui male iudic.et adde circa iſtā cautelam id qđ dixi.ſ.in cautela.c.que inci- 2
pit.ille qui non reſpondet.

cxc.

¶Cautela quod in omnib9 caſibus precludatur via cedenti agenti contra debitorem ſuum.

1 Creditor licet alteri actionem cedat: cedens tamen ceſſione non obſtante: in tribus caſibus contra debitorem ſuum agere poterit.

2 Donauerit ſi quiſpiā oīa bona ſua: etiā actionis ſpem donare videtur.

a Tu habes.l.iij.C.de noua.in
1 qua dicitur ꝙ † licet creditor cedat actionem vni.puta creditori ſuo cōtra ſuum debitorem: tamen cedēs nō obſtante ceſſione poterit agere contra debitorem ſuum ꝛ exigere niſi in tribus caſibus in quibus non poteſt. Primus eſt quando ceſſionarius egit contra debitorem vigore ceſſionis et litem conteſtatus eſt. Secūdus eſt quando debitor incipit ſoluere ceſſionario. Tertius eſt quando denunciatum eſt debitori ne ſoluat: puta creditori ſuo. Sed ad hoc vt in omnibus caſibus precludatur via cedēti agenti contra debitorem ſuum. cautela eſt quod in inſtrumento ceſſionis exprimatur quod in ceſſionarium fiat ceſſio debitoris contra quem omnia iura cedantur: ꝛ qđ cedens non ſolum transferet omnem actionem quam habet cōtra debitorem ſuum: ſed etiam cedit et transfert omnem ſpem et exercitium actionis ita quod apud cedentem nulle remaneant actionum reliquie. Nam et hoc caſu cedens nullo pacto agere poterit contra debitorem contra quē eſt facta ceſſio quod alias poſſet illis tribus caſibus de quibus ſupra dixi qui habētur in dicta.l.iij.C.de noua.ꝛ iſta eſt vna limitatio notabilis ad dictam.l.iij.que fuit Tancre.de cor.in quodam ſuo opere iudiciali in vltima parte in.xj.queſti. ¶Item poſſet eſſe alia cautela videlicet quod fiat delegatio.ꝛ ſic qđ debitor promittat ſoluere illi cui iura cedūtur: quia tunc delegans nullo modo poſſet agere vt eſt caſus in dicta.l.iij.in princip. Sed iſta non ſemper poteſt fieri. prima vero fit: et ideo melior. † ꝛ adde quod ille qui dat ſeu donat omnia bona ſua videtur etiam concedere ſpem actionis: vt not. xviij.qō.j.ſtatutum.in gloſ.ſed qualiter que quidem actiōis ſpes donari poteſt vt.l.iij.C.de donatio.ꝛ ſic nō haberet locum.d.l.iij.C.de noua.qđ not.pro declaratione eiuſdem.l.

cxcj.

¶Cautela de caſibus in quibus res litigioſa poterit alienari.

1 Res litigioſa regulariter nec vendi nec alienari poteſt.

1 Res litigioſa † regulꝛr nō poteſt vendi vel alienari: vt l.vlti.et per totum titulum C.de litigio.et in.c.primo de confirma.vti.vel inutil. Sed tu habes cautelā per quam poteris alienare etiam pendente iudicio videlicet ꝙ iuſſu vel licentia pretoris hoc eſt iudicis alienantis quia valebit talis alienatio.vt eſt caſus in dicta l.diuus.ad finem princi.ibi ſed res tempore perituras permittere debet pretor ꝛc.ff.de peti.here.ꝛ ibi hoc not.Ang.qui dicit per illum text.limitari omnia iura dicentia rem litigioſam pendente iudicio alienari non poſſe: quia de iuſſu vel conſenſu pretoris ſemper alienatio fieri poterit.et intelligo ꝙ iudex teneatur permittere vel iubere quando ſubeſt cauſa puta ꝙ res erat tēpore peritura vel alia ſimilis cauſa vt ibi probaꝛ. ꝛ adde aliaꝫ limitationeꝫ videlicet ꝙ etiam ſine permiſſu iudicis poteſt res litigioſa alienari quando ſcꝫ eſt iudicium vniuerſale et controuerſiam paſſus idonee ſatiſdedit ſcđm formam dicte.l.diuus.ſm Angel. ibi quod not.bene ad limitationem tituli ꝛ materiam de litigioſis.

cxcij.

a ¶ Cautela qñ actus dꝫ fieri in ſcriptis[a] 2 debet prius tota ſcriptura ſcribi ⁊ poſtea legi:licet male obſeruetur.

1 ☞ Actus q̃ in ſcriptis celebrant̃ ante oı̃a dictari debẽt deinde ſcribi:⁊ demũ legi:neq; poſtea notario aliq̃d mutare lꝫ. 1

Nota qꝺ ea q̃ celebrantur in ſcriptis ſicut ſunt contract⁹ in ſcriptis : et ſimilia debent primo tota ſcribi ⁊ poſtea legi.vt eſt caſus in.l.cõtract⁹ C.de fide inſtrumẽ.⁊ ibi ex hoc no.Bar.⁊ dicit ex hoc notandũ eſſe per notariuꝫ q̃ poſtquam eſt rogatus de appellatione que debet interponi in ſcriptis:vt habet̃ in.l.finali cum.l.ſequen.ff.de appellatio. vel de ſententia que ſimiliter debet eſſe in ſcriptis regulariter.vt.l.vltima.C.de ſenten.ex pericu.recita . nõ põt aliq̃d addere vel detrahere . vnde errore notarij dicunt ſe rogatos de appellatiõe interpoſita in ſcriptis ⁊ poſtea dicunt dictabis

c ea ⁊ dabis mihi . † Nam ante oı̃a dꝫ eſſe dictata et ſcripta.⁊ poſtquã ẽ lecta nihil põt addi.ita dicit Bar.ſingulariter in dicta.l.ꝯtract⁹.in prin.C.de fide inſtrumẽ. et idem tꝫ Bal.in.l.in minorib⁹.C.de his quibus vt indignis.⁊ in.l.iuſiurandũ.et ad pecunias.§.fi.ff.de iureiuran.et Ang. de aret.in.l.j.§.libelli.ff.de appel.et idem notat Joan.an.⁊ doc.canoniſte in.c.peruenit.ij.extra de appella.facit qꝺ notat Lud.de ro.in.l.j.in.x.col.ff.de arbi.et vi- 2 de Ang.de peruſio in.l.quicquid aſtringende.ff.de verb.obliga.et propterea ſint cauti notarij ne addant vel addi patiantur actis vel ſcripturis ſuis q̃ in ſcriptis debent fieri poſtq̃ꝫ de eis rogati ſunt vel eos legerint:⁊ eodem modo ſint cauti litigantes vt videant ſcripturas dictatas vel ſtipulatas que debẽt eſſe in ſcriptis ⁊ petant copiã incontinenti ne poſſit addi vel minui quod not.quia vidi ſepiſſime ſeruari cõtrarium ⁊ male.

cxciij.

¶ Cautela qñ quis bis vel pluries ſuper eadẽ re appellet quam appellationẽ debeat proſequi.

☞ Appellare a ſentẽtia vel a grauamine infra decẽ dies bis ſuper eodẽ puncto vnuſquiſq; poteſt.

2 Appellauerit dato qꝺ q̃s bis ſuper eodem puncto: quam appellationem proſequi debeat:primam an ſecundam.

Si q̃s † poteſt appellare a ſentẽtia vel ab aliquo grauamine iuxta no.l.c. cũ ceſſante.extra de appella. põt bis ſuper eodẽ pũcto infra decem dies appellare : et multi incontinenti appellant viua voce ſaluo iure appellandi in ſcriptis.et aliqui etiam poſtquam in ſcriptis appellauerunt dubitantes forte quod appellatio nõ ſit bene concepta iterum in ſcriptis appellãt infra decem dies.et eſt dubium ſi valent iſte appellationes.de quo vide text. qui probat q ſic in.l.prima.§. biduum.ff.quando appel lan.ſit.verſicu.quod et in ſententijs.et tenet Bald. in.l.ſecunda.ad finem.C. de epiſcopali audientia.

2 † Item eſt dubium quam appellationem debeat ꝓſequi an primam vel ſecundam . de quo dic vt habetur per Barto.et omnes doctores in.l.cum ꝓcurator.§. ſi dominus.ff. de noui operis nuncia.et per Bald.in.l.appellatione.C.de appellati.et in.c. primo.§. ſancimus . in.ij. colũ.in titu.quo tempore miles inueſti.pe . de . et in conſilio ſuo.clxiiij . quod incipit appellatuꝫ eſt bis ſuper eodem ⁊c. vbi notabiliter loquitur . et per Saly.in.l.ſi quis libellos C.de appella.⁊ per Anto.

a ¶ In ſcriptis. Acta regulariter nõ requirunt ſcripturã niſi libellus et ſnia : ſed poſtea debẽt in ſcriptis redigi ꝑ notarium ſcꝺꝫ Bar.⁊ ange.in aut. niſi breuiores.et but. in.c.cũ ad ſedẽ.de reſti. ſpolia. vbi multũ cõmẽdat dictũ bar. ⁊ Lan.l.c. qm̃ contra verſi. ſnia. v.colũ . de ꝓba. Sed an remittatur ſcriptura de conſenſu partiuꝫ in cauſa leui Spec . qꝺ ſic de libel. cõcepti.§. nũc. videndum.verſ. iij. Si eaꝫ. ſed in magna.vide l eodẽ.§.vſ. no.ſi ꝑtes.

de butrio in.c.dilecta.in vltima colũ. ex de appella. & plene per Cardina.zaba. 1 & per docto.in.c.dilecta. & per Abb.in.c. ſuam nobis.eo.tit. Et aduerte quia dixi q̃s poteſt bis appellare infra decez, dies ab eodez grauamine. Nam vlterius appellare nõ poteſt ſecundũ Bald. qui ita not.dicit in.l.eos.§. apoſtolos.C.de appel.allegat rationem quia alias eſſet nimiũ ſuperflua & oneroſa.argu.l.amplio rem.in fine.C.eodem titu. & l.fideicõmiſſa.§.ſi q̃s decẽ.ff.de legatis.tertio. ¶ Sz ego do tibi vnam cautelam in hoc vt q̃s nõ poſſit geminare appellationem ſuaz vez vt appellatus procuret vt iudex admittat primam appellationem & ei deferat: & appellanti det apl'os dimiſſorios: quia tunc quã primũ admiſit appellationem & ei detulit & apoſtolos cõceſſit ſtatim eſt funct⁹ officio ſuo & iuriſditio deuoluitur ad ſuperiorem ad quem eſt appellatum. & ideo nõ poteſt amplius ſecũde appellationi deferre argu.l.qui arbi. cum gloſ.ff.de arbitris. & l.iudex poſtq̃ de re iudicata.vt eleganter not. Bald in dicta.l.eos.§.apoſtolos.verſi.quero nun quid.ſicut poteſt ſepius appellare &c.C. de appellatio.quem ſequitur Angel.de are.in.l.j.§.libelli.in fine.ff.de appella.et idem vult Bald.in dicto ſuo cõſi.clxiiij. et idem eſſet etiam quando ſolum iudex detuliſſet prime appellationi per.c.cum appellationibus friuolis.de appella.in vj. et ideo ſis cautus ſi iudex primã appellationem diceret nõ eſſe legitime in- 1 terpoſitã vt facias eaz admittere vt dixi.

cxciiij.

¶ Cautela q̃ quis non poſſit reuocare ineptitudinem libelli.

1 ☞ Litis cõteſtatione omnis facultas 1 emendãdi vel corrigẽdi libelluz tollitur.

Quando libellus actoris cõtra te ꝓductus eſt ineptus ita q̃ ex eo non poſſit ſequi ſententia ꝯdemnatoria cõtra te ꝓpter libellum male cõceptũ.iuxta no. in l.j.ff. de aſſeſſo. & gloſ.ſingu.inſtit.de obliga.in prin.in verbo ſecundum noſtre ciuitatis iura.in fi. & l.decem.in princi.cum ibi no tatis. & no.in.l.licet.C.de ꝓcura. & hoc ſi bene cognoſcis caute.eſt q̃ tu incõtinenti litem cõteſteris. † q: per litis conteſtationem tollitur actori facultas emendãdi vel corrigẽdi libellũ. vt.l edita.cũ ibi no.C.de edendo. & eſt gloſ.ſing. de hoc in l.q̃ familia.la picola.ff.fami.her. nec poterit amplius ab illo iudicio deſiſtere. vt in auct.qui ſemel C.q̃uo & q̃n iudex.fm ibi no. & lz Spec.in tit.de libelli cõceptione.§.fi.verſic.cautus etiam ſis. dicat q̃ quidã aduocati hoc faciunt: q: vidẽtes libellũ ineptũ cõfeſtim litem cõteſtantur ne poſtea valeant emendari vel mutari vt dixi.ſed q̃ hoc nõ placet ſibi per.l.fi. C.de anna.excep. q: poterit eis vel cauſa in ꝓceſſu iudicij declarari. vt in c.abbate ſane.de re iudi.lib.vj. & c. cõſtitutũ. de appell. ¶ Tñ teneo q̃ dicta cautela ſit optima q̃n libellus eſt adeo ineptus q̃ per declarationẽ nõ põt fieri aptus: puta q: eſt ſine actiõe vel cũ actione inepta.vt habet in d.l.edita. Sed q̃n libell⁹ eſſet obſcurus & nõ bene declaratus: puta q: nõ exprimet rem clare.iuxta.l.ſi rẽ. ff.de rei ven.tũc ꝓcedere optime. Specu.et ideo in caſu predicto q̃n libellus eſt ineptus ſolent ꝓcuratores rei cõteſtari litẽ incõtinẽti dicẽdo nego narrata prout narrãtur.iuxta no.per Barto.in.l.ſi dubitet.§.j.ff.de fideiuſſo.ſaluo iure ꝓducẽdi in ſcripti. & adde q̃ dicã i ſequẽti cautela.

cxcv.

¶ Cautela q̃ ꝓperetur ad litis cõteſtationem.

☞ Litis cõteſtatione actoris conditio potior eſt.

Dixit Ubertus de bobio q̃ aduocat⁹ actoris dz eſſe caut⁹ vt ꝓperet ad litis cõteſtationez. † q: ex hoc fit melior ei⁹ cõditio.C in quib⁹ cauſis in integ.reſti.nõ eſt neceſſa l.in minoruz.C. de iudi.l.j.ff.de noua.l aliam & de vſuris l.videmus. Aduocat⁹ vero rei dz q̃ꝫ primum põt releuare litis cõteſtatio.q: per eam clauditur via multis allegationib⁹ & exceptio. & refugijs.C.de iudi.l.apertiſſime. & de ꝓcu.l.ita demum. & de iuriſdi. om iud.l.nemo. & ff. de iudi.l.vbi ceptũ. & per eaz ſubijcitur reus iudici & obligatur actori.C.de ꝓcura.l.neq3. & de excep.

l.vlti.ff.de edil edic.l.ediles.§.idē ſciēdū
⁊ extra de re iudica.c.inter monaſteriū.
in pn.ita no.ſpe.in titu.de litis conteſt.§.
qm̄ autē.verſic.pe.qd intellige qn̄ libell⁹
actoris eſſet aptus: ſecus ſi eſſet ineptus
quia tunc cautius eſſet ꝓprimū poſſet li
tem cōteſtari.vt dixi in p̄cedēti cautela.

cxcvj.

¶ Cautela qn̄o notarius debeat certio-
rare filiūfami. minorem vel mulierē de
priuilegiis ſibi de iure competētibus.

1 Renūtiatio nō valet: niſi renuntiās
ſciat id quod renuntiet.
2 Certum aliquē nemo reddere poteſt de
eo quod ipſe ignorat.
3 Memoria hominis labilis eſt.

NOtarius ſcripſit inſtrumētū
in quo dicitur quod minor re
nūtiauit beneficio reſtitutio-
nis in integrum: ⁊ filiuſfa.re-
nūtiauit beneficio ſenatuſcō-
ſultus macedo. vel mulier renuntiauit
velleia.et in eodem inſtrumento dicitur
a certiorari per me notarium de iuribus
reſtitutionis in integrū.⁊ ſenatuſconſul.
1 macedo.⁊ velleia.ſicut cōiter fit.†ad hoc
vt valet huiuſmodi renūciatio eſt opus
qd renūcians debet ſcire id qd renūciat
alias nō valet renūciatio.vt.l.mirum.ff.
de inoffi.teſta.⁊ no.glo.nota in auc.qn̄o
op3 epos.§.igitur.in verbo iuriſgentiu3.
col.j.⁊ no.glo.in.l.fi.§.ſi mulier.ad velle.
Sed pōt adhiberi cautela qd nō valeat
renūciatio nō obſtante dicta aſſerta cer-
tioratione ve3 qd interrogetur notarius
quid eſt beneficiū reſtitutionis i integrū
vel macedo.vel velle.⁊ ſi neſciat dicere
2 non preſumitur bene certioraſſe.†qꝛ ne-
mo pōt aliquē certū reddere quod ipſe
ignorat.⁊ ita dixit Alberi.de roſa.no.in
dicta.l.fin.§.ſi mulier.ad velleia.addēs
qd iſtam queſtionē habuit de facto.⁊ fe
cit interrogari notariu3:⁊ quia neſciuit
dicere qd cōtineant dicta beneficia fuit
pnunciatū ꝑ ipſo vt renūciatio non va-
leret.qd eſt bene notandū. Sed rapha.
Fulgo.ibi dicit qd hoc eſt periculoſum:
quia cum ſemel notarius in inſtrumen-
to confeſſus fuerit dictam certificationē
eſſe factam:⁊ ſic ius fuerit queſitū parti
videtur qd eius primo dicto ſit ſtandum
et nō ſecundo.alias de fa-
cili contrahēs decipi poſ-
ſet.ad hoc faciūt not.in.l.
eos in fin.ff.de fal. Preter
ea poſſet etia3 dici ꝙ tem
pore contractus notari⁹
ſciebat et tempore quo in
terrogatur in iudicio nō
3 †quia memoria hominis
labilis eſt in.l.peregre.in
prin.ff.de acquirē.poſſeſ.
⁊ ideo tuti⁹ eſt ꝙ dicatur
in inſtrumēto certiorari
per iudicem ſi iudex īter
uenerit. vel melius ⁊ cau
tius eſt.vt in inſtrumento
exprimatur qd contineat
dicta beneficia. ⁊ ita ſem-
per obſeruari feci: ⁊ vide
in cautela ſequenti.

cxcvij.

¶ Cautela ꝙ certiorētur
minor mulier et filiuſfa.ꝑ
iudicem ⁊ non per eundē
notariū ne incidamus in
ambiguitatem aut nota-
rio credat vel non de hoc

1 Notarij aſſertioni: vi
delicet ſe certioraſſe mi-
norem vel mulierem: quā
do credatur.
2 Notario non creditur: ni
ſi de his q̄ ſunt ſibi a par-
tibus iniuncta: non autē
de facto ſuo.
3 Notarius cu3 ſit perſona
publica: credit ei de his
que ad eius officium ſpe
ctāt: ſicut regulariter cre-
ditur nuncio.

Dictū eſt i p̄-
cedēti caute
la qn̄ nota-
ri⁹ in inſtru
mento atte-
ſtat ſe cer-
tioraſſe minorē vl' mulie-
1 rē† ſed dubiū eſt maximū
nunqd credat ei⁹ aſſertio
ni.⁊ Feder.de ſenis in cō-
ſi.ſuo.cxcj.qd incipit q̄ril

a ¶ Cer-
tiorari.
Mulier in
quacunq
renuntia-
tiōe d3 cer
tiorari .vi-
de Jo.an.
ſing.in.c.
ij.de pact.
in.vj.et a-
lexan.in.l.
ſi mulier.
ad velle.
niſi qn̄ re-
nuntiatio
ſit de ꝯſciē
tia legis.
vt in auc.
mri et a-
uie.C.qn̄
mul.tut.
offic.ſcdm
Alex.vbi
s.⁊ Bald.
ſingu.in.l.
j.ff.ſi qs in
ius vo.nō
ier.⁊ alex.
in.l.ſcien-
dū.xj.col.
de verbo.
obliga.

an domina Margarita ⁊c.tenet ꝙ nõ:qꝛ
atteſtatur de ſuo facto ꝓprio per.l.om=
nibus.C.de teſti.⁊ per l.nullus.ff.eo.tit.
cum ſimilibus.et cum ſequitur Anto.de
but.in.c.qm̃ cõtra falſam.in pe.colũ.pe.
char.extra de ꝓba.⁊ in.c.cum cauſam.
in.vij.col.ver.dubium eſt de notario ibi
per quem dicit ꝙ notarius qui guſtauit
⁊c.extra de teſtibus.⁊ idem vult in effe=
2 ctu in.c.j.extra de fide inſtrumen.† vbi
dicitur qꝺ nõ credit notario niſi de his
que ſunt ſibi iniuncta a partibus nõ de
facto ſuo.⁊ idem tenet.Abb.ſicul.in.d.c.
cum cauſam.⁊ Ludo.de ro.in.l.ſciendũ.
de verbo.obliga. Sed contrarium ibi te
net Angel.in repe.Sed Federi.de ſenis
non facit mentionem.⁊ allegat iſtam ra
tionem:quia ſufficit ꝙ iſta ſolẽnitas cer
tiorationis potuerit interuenire tempo=
re inſtrumenti.per Bar.in.d.l.ſciẽdum.
⁊ in.l.j.C.de fide inſtrumen.⁊ iure haſt.fi
ſca.lib.x.⁊ idem tenet Joan.de imol.per
iſtam rationem in repetitione.c.cum cõ=
tingat.in vlti.col.extra de iureiurand.et
idem tenet Alberi.de roſa.in.l.fina.§.ſi=
miles.ff.ad vellcia.⁊ pro hoc facit quod
not.Bald.in.l.fin.§.cum igitur.in.v.col.
verſi.item requiritur ſubſcriptio ibi nũ=
quid ergo de tali commiſſione.C.de iure
deliberan.⁊ quod not.Bart.in.l.hec ſen
tentia.ff.de teſtamen.tut.⁊ in.l.iubem⁹.
§.ſane.C.de ſacroſan.eccleſi.⁊ iſtud cõ=
muniter tenetur.Pro quo adduci poteſt
3 † ꝙ notarius eſt perſona publica ⁊ cre=
ditur et de his que ſpectant ad eius offi=
cium ſicut regulariter creditur nuncio:
ſicut habetur in.l.magis puto.§.ne aũt
ff.de rebus eorum.⁊ in.l.neminem.C.de
requiren.reis.⁊ in.c.cum parati.de ap=
pel.Nec obſtat ratio Fede.de ſenis:qꝛ
verũ eſt qꝺ de facto ꝓprio qs nõ dꝫ eſſe
teſtis:quia intelligitur ad cõmodũ ſuũ.
ita loquitur.d.l.omnibus.cum ſimilib⁹.
ſecus ſi ad cõmodũ alterius vt hic.Sed
vt tollant iſte dubitationes cautius eſt:
vt dixi in precedẽti cautela qꝺ faciat cer
tiorari per iudicem ſi eſt vel per alium pe
ritum de conſenſu partium:qꝛ tunc ſine
dubio creditur verbis notarij.

cxcviij.

¶ Cautela ꝙ ſemꝑ appellatur a ſenten
tia dato quod ſit nulla.
1 Nullitas ſola prepoſita ſi euidens
non ſit ſnie executionem non impedit.
2 Poſſideant ſi duo:⁊ neuter poſſideat ab
alio vi:clam:vel precario:quid iuris.
3 Heres inſtitutus ⁊ de reſtituendo here=
ditatem alteri grauatus ſi ſponte adiue
rit:⁊ poſtea fideicõmiſſari⁹ ante reſtitu=
tionem moriatur:vel recuſet hereditatẽ
ſibi reſtitui:quid iuris.
4 Promiſſio:ſeu pactum de hereditate vi
uentis regulariter non valet:quoniam
votum captande mortis inducit.

Licet ſoleat dici qꝺ vbi ſentẽ
tia eſt nulla non ſit neceſſa=
ria appellatio.vt not.glo.in
verbo errore:in.c.per tuas.
extra de ſentẽ.excõmunica.
Tamen cõſilium eſt ⁊ vtile quod appel=
latur:vt dicit glo.notabi.in.c.tuas.quã
ſequitur Rapha.⁊ Ange.de are.in.d.l.j.
1 in princip.⁊ aſſignat rationem:† quia ſi
ſola nullitas proponitur ⁊ non ſit eui=
dens non impedit executionem ſenten=
tie.vt.l.iiij.§.condemnatum.ff.de re iudi
ca.⁊ ibi Barto.⁊ docto.ſecus ſi appelle=
tur:quia tunc ſemper impeditur execu=
tio per titulum.ff.nil inno.appella.pen=
den.niſi appellatio eſſet euidẽter iniqua
vt not.per gloſ.et docto.in dicto titu.nil
inno.appellatio.pẽden.in.l.j.⁊ habetur
in.l.ſciendũ.ff.de appellatio.⁊c.Et qua=
lis debeat eſſe forma dicendi nullam et
appellandi.vide per gloſ.et docto.in.l.ſ.
C.quando prouoca.non eſt neceſ.et per
Barto.⁊ docto.in.l.expreſſum.de appel.
2 ¶ † Si duo poſſidere dicuntur ⁊ neuter
poſſidere ab alio vi clam vel precario.iu
xta nota.in.l.j.C.vti poſ.quid debet tunc
iudex facere.domi.Azo dixit iudicẽ ab=
ſtinere debere:ſed dominus Rogle.glo=
ſator dum placentie cathedram regeret
⁊ adinuicem contenderent ſe poſſidere:
quia intendebant interdictum vti poſſi=
de.⁊ in omnibus ⁊ per omnia equaliter
probabãt:⁊ per tot teſtes:vn⁹ ſicut ali⁹
dedit conſilium cliẽtulo ſuo quia in cau
ſa ſua erat aduocatus:⁊ dixerunt:quis
veſtrum eſt potentior.reſpondit clientu=
lus:ego ſum in decuplo:tunc conſuluit
ei Rogleri.hoc modo vocate amicos et

ſtros ⁊ eatis cras ad locum illuȝ de quo eſt contentio de poſſeſſione. ⁊ ſitis ibi aduerſario vidente: quod fecerunt: aduerſarius autem hoc videns timuit ire: quia ſuſpicabatur forte ſe poſſe repelli. iuxta l. ſi id quod §. vltimo. ff. de acquirenda poſſeſſione. ⁊ tunc iuit ad iudicem et propoſuit incontinenti interdictū vnde vi: ⁊ dicebat ſe illa poſſeſſione ſpoliatū. Rogleri. reſpondit ego te non ſpoliaui ſed mea ſum poſſeſſione vſus: et ſic clientulus eius fuit abſolutus et ab interdicto vti poſſi. ⁊ vnde vi. Ita dicit no. Roſ. beneuen. in libellis ſuis iuris ciuilis in libello poſſeſſor alicuius rei immobili vt turbetur ⁊c. ⁊ vide etiam ſupra in. cxxvj. cautela que incipit nota diligēter tu ad uocate. vbi eſt ſimilis cautela quaȝ not. ⁊ ſepe de facto contingit. ¶ † Si heres inſtitutus et de reſtituendo hereditateȝ alteri grauatus adiuit ſponte. et poſtea fideicommiſſarius ante reſtitutionē moritur vel recuſat hereditatem ſibi reſtitui heres remanet inſtitutus cum effectu oneribus hereditariū. vt. l. ita tamen. §. qui ex trebellia. cum. l. ſequenti. et. l. primu. in principi. ff. ad trebellia. ſecus ſi adiuit coactus. l. poſtulante. in principi. eodem titulo. Et ideo cautela eſt quādo heres dubitat ne hereditas ſit damnoſa vt non adeat ſponte ſed permittat compelli ad adeundum: quia tunc ſi non poterit reſtituere hereditatem fideicommiſſario ipſe fideicommiſſarius remanebit obligatus cum effectu creditoribus ſeu alijs oneribus hereditarijs: et bona dabūtur creditoribus ⁊ alijs habere debentibus. vt eſt caſus nota. in dicta. l. poſtulante. in principi. et ibi per docto. et per Pau. de ca. in. d. l. in princi. eodem titu. ⁊ adde predictis. l. penulti. cum ibi not. ff. ad trebel. ¶ Promiſſio ſeu pactū de hereditate viuentis regulariter non vȝ quia inducit votum captande mortis. vt. l. fi. C. de pact. ⁊ ibi per docto. Sed poteſt adhiberi cautela: q per indirectuȝ valebit. veȝ q permittant tibi vt tibi liceat habere talem rem titij: ⁊ ſic oīa bona ſua ſi ad me deuenirent aliquo modo: puta iure ſucceſſionis vel aliter tibi teneboꝛ reſtituere ſeu tradere ita q tibi habere ea liceat vl' teneboꝛ ad intereſſe. vt eſt caſus qui hoc optime ꝓbat in l. ſtipulatio iſta. §. que. tū ⁊ ibi hoc not. Rapha. in fin. ff. de verbo. obli. ⁊ ſi tu diceres etiā hoc nō poſſet fieri vēditio ⁊ quilibet alius cōtractus etiā de bonis viuētis ſpecialiter ea numerādo. facit ad hoc glo. ⁊ qḋ ibi not. in. l. j. C. de euic. vnde inter hoc nō videt eſſe differentia: q2 vtroq caſu qḋ geſtum eſt tenet. verūtamen dicas q iſtud remedium ſtipulationis magis ꝓdeſt: q2 ꝓmittens virtute ſtipulationis habere liceat, nō tenetur niſi cū res illius viuentis facte fuerunt ꝓmittentis: ⁊ ſic de preſenti nō tenentur. vt. d. §. queſituȝ. ſecus vbi per alium cōtractū ꝓmitteret: q2 ſtatim obligaretur etiam ſi nunq haberet rem alienam. vt. l. rem alienā. ff. de contrahen. empti. et ſic nō eſſet bene cautus qui ſuper re viuentis aliter contraheret quā per illam ſtipulationem hr̄e licere: tñ ſi appareret habere licere eē facta in fraudē. d. l. vltima cuȝ materia ſua. C. de pactis nō valeret. vt. l. non dubium. C. de leg. ⁊ ita tenet etiam Rapha. in dicto. §. queſitum. in fi. quod bene no.

cxcix.

¶ Cautela notabilis ad hoc qḋ compromittentes non poſſint habere recurſum ad arbitrium boni viri.

☞ Arbitri arbitramento vel laudo: qḋ non poſſit peti reductio ad boni viri arbitrium: eſt fere impoſſibile.

Dolo futuro renūciari nō poteſt.

Minoꝛ leſus reſtitutionem in integrum petere poteſt.

Difficile † eſt dare modū per quē poſſit fieri compromiſſum in arbitrū ⁊ arbitratorem: ita qḋ ab eius laudo ſeu arbitramēto nō poſſit peti reductio ad arbitriuȝ boni viri: vt no. doc. in. l. ſi ſocietatē. §. arbitroꝝ. ff. ꝓ ſoc. ⁊ in. l. cū ante. C. de arbi. ⁊ per Dy. in regula ſciēti. de reg. iu. in. vj. ⁊ per canoniſtas. c. quintauallis extra de iureiuran. in tantum q Bald. in. d. l. cum antea. ⁊ in. l. ſi vnus. §. illud. ff. de pac. dicit qḋ per quācūq verboꝝ cautelam fieri nō pōtvt tollatur reductio ad arbitriū boni viri per iſtam rationem: † q2 dolo

futuro renũciari nõ põt: ne q̃s inuitetur
ad delinquẽdũ: vt habetur in. d. §. illud.
lʒ si tolleret̃ reductio et arbiter / ⁊ arbitra
tor lederet in maxima parte presumeret̃
fuisse in dolo: vt no. Bart. in. d. §. arbitro-
rũ. ⁊ in. d. l. si q̃s cũ aliter. circa p̃n. ff. de v̄.
obl. ⁊ in. l. alio. in. vj. col. de ali. et ciba. leg.
⁊ per. l. omnes. §. luci⁹. ff. de his q̃ in frau.
cre. Sed tu potes adhibere vnã cautelã
per quã cessabit ista ratio: ⁊ per ꝯsequẽs
valebit renũciatio vcʒ q̃n fiat cõpromis-
ſum in quo dicat̃ q̃n partes ꝓmittãt sta-
re s̃nie siue laudo et ꝓmittãt nõ ꝯuenire
de iure vel de facto et renũciẽt reductiõi
ad arbitrium boni viri: et si esset lesio in
magna quãtitate ⁊ etiã in toto volũt q̃d
arbiter ⁊ arbitrator teneant̃ ferre s̃niam
siue laudũ s̃m consilium sapiẽtis: ex quo
cogitur de cõsensu partiũ sequi illud cõ
siliũ: nõ poterit dici q̃d ipse arbiter fue-
rit in dolo vero p̃sumpto: imo nec in ali-
qua culpa: vt ꝓbat̃ in. l. si cõuenerit: ⁊ ibi
hoc no. Bar. ff. de re iud. facit. l. j. §. ⁊ post
operis. ff. de no. ope. nũ. ⁊ ideo cũ hic do-
lus imputari nõ possit arbitratori ⁊ re-
nunciatio sit facta generalis: vt. s̃. vale-
bit renũciatio: ⁊ ita in effectu tʒ Raph. in
l. j. circa fi. prin. ff. de appel. et puto ꝯsiliũ
3 esse verissimũ. †et p̃dicta cautela procedit
nisi minor esset lesus: tunc posset petere
restõnem in integrũ. l. nam et postea. §. si
minor. ff. de iureiur. vel nisi dolus partis
interuenisset s̃m Raph. in. d. l. j. ff. de ap-
pel. Sed aduerte q̃r illud de restõne pos-
set tolli si iuratum esset de non contraue
niendo etiam ratione minoris etatis et
alia quacũq; ratione: vt in auk. sacramẽ-
ta puberũ. C. si aduer. vendi. et habet̃ in
l. ij. C. de rescin. vendi. et in. l. si quis cum
aliter. ff. de verb. oblig. Item videtur q̃d
dicta cautela nõ sit sufficiẽs: q̃r rõ quare
non valet renunciatio reductionis ad ar
bitriuʒ boni viri est ne quis inuitetur ad
delinquendum: vt. s̃. dixi. Sed per p̃dic-
tam cautelam lʒ non inuitetur arbiter
⁊ arbitrator ad delinquẽdũ: t̃n mutatur
consultor qui sciet nõ posse peti reductio
nem ad arbitriũ boni viri: ideo vt omnis
tollatur dubitatio facias q̃d cõsultor ne
sciat de ista renunciatione: quo casu te-
neo quod cautela sit sufficiens: alias per

predicta. ¶ Posset et adhiberi alia cau-
tela vt cũ effectu renunciatio reductiõis
ad arbitriũ boni viri valeat: vcʒ q̃d p̃tes
sibi inuicẽ ex nũc prout ex tunc: et ex tũc
ꝓut ex nũc cedãt oĩa iura que habẽt vel
habiture sunt quoquo modo causa ⁊ oc
casione reductiõis ad arbitriũ boni viri
in casu quo feratur s̃nia siue laudũ per
arbitros et arbitratores q̃ cessio regula
riter fieri potest et valeat: vt. l. j. cum ibi
nota. C. de actio. et obligatio. ⁊ nota. in. l.
per diuersas. C. mãda. ⁊ facias q̃d in in-
strumento dicat̃ quas quidẽ cessiones fe
cerũt dicte p̃tes ex sua mera pura et sim-
plici spontanea volũ. ⁊ ex certa sciẽtia: q̃r
eis sic placuit. vt docet Bar. in. d. l. ꝑ di-
uersas. in princ. iij. col C. man. ¶ Tertia
cautela circa predictã renunciationem
reductionis ad arbitriũ boni viri potest
esse hoc modo q̃d partes renũcient dicte
renũciationi ⁊ sibi inuicẽ ꝓmittant quod
in casu quo ꝑ alterã partẽ petatur redu-
ctio ad arbitriũ boni viri ⁊ reducat̃ q̃d ꝑ
inuicẽ reductionis ꝯdẽnetur in plus vel
in min⁹ quã iudicatũ fuerit per arbitrũ
⁊ arbitratorem ex nunc ꝓut ex nunc: ⁊ ex
tunc prout ex tunc: totum illud plus vel
minus donat libere sponte ex certa sciẽ-
tia alteri parti cõtra quã iudex fecit re-
ductionem. argu. l. quidam decedens. in
fi. princi. vbi videtur esse casus. ff. de ad-
ministra. tuto. Sed Bar. ⁊ Dy. ibi viden
tur restringere illum tex. ad culpã ⁊ do-
lũ preteritũ: non autem in dolo futuro.
de quo vide plene ꝑ Bar. in. l. aurelio. §.
gayus. vbi idem tenet. ff. de libera. lega.
¶ Quarta cautela potest etiã in hoc ad
hiberi vt scilicet dicatur in instrumento
cõpromissi: renunciauerũt reductiõi ⁊c.
et in casu quo petat̃ reductio: ⁊ esset ne-
cessaria ex nũc ꝓut ex tunc: et ex tũc ꝓut
ex nunc cõmuni cõsensu ipse partes ele-
gerũt in bonũ viruʒ ipsos eosdẽ arbitros
et compromissores eidem reductioni sta
re promiserũt. In contrariũ tamen vide-
4 tur q̃d ille † q̃ fuit iudex in causa p̃nci-
pali non potest esse in causa appellatio-
nis: vt not. per glos. in verbo ꝓuocatũ. in
d. l. eos. in princip. C. de appel. ⁊ ibi per
doc. ⁊ glos. in. c. querelam. in princip. ex
tra de elect. tamen hoc non obstante te-

neo qđ dicta cautela procedat nō obſtā-
te glo. precedenti: qꝛ nō habet locum qñ vtraqȝ pars litigans conſentiret quod iudex qui fuit in cauſa principa. ſit in appellatione: qꝛ tūc valeret dictus conſenſus: vt eſt caſus q̄ hoc optime ꝓbat in. c. accepta. extra de appella. ꝛ ibi per docto. 1 et vide qđ not. per gl fi in. l. fili⁹. ff. de inoffi. teſta. ꝛ ibi etiam per doct. Ego in mar-
a gine addo tres alias cautelas[a].

cc.

Cautela qñ plures ſunt delegati in cauſa qđ faciendum eſt ſi times qđ maior pars eorū ſentit contra te l cā.

1 Clauſula vn⁹ ſine altero procedat: quid importet.

SI duobus vel pluribus cā tua delegata fuerit ſicut fieri pōt et conſueuit: vt in. c. pe. in princip. extra de offi. deleg. ꝛ. c. ſi duo ex tribus. ꝛ. c. cū plures. eo. ti. in. vj. cū ſimilibus. et tu intelligis qđ vn⁹ vel duo ipſorum ſunt vel ſentiunt contra te et aliter pro te. cautela eſt vt ꝓcures vt illi q̄ contra te ſentiūt vel tibi non fauent delegēt vices ſuas alteri coniudici qui ſentit pro te vel tibi fauet: qꝛ hoc facere poterunt ſi cā fuerit eis commiſſa ſimpliciter ſine 1
1 clauſula† vt vnus ſine altero poſſit procedere: vt eſt tex. cū gl. not. ꝛ ibi docto'. in c. quāuis. extra de offi. deleg. ꝛ poterunt etiam omnes q̄ ſentirent contra te cām alteri ſubdelegare in quo ſpectare poſſis victoriam: vt eſt caſus in. c. prudentiam. in prin. de offi. deleg. ꝛ habetur in. l. a iudice. C. de iudi. nec poterit ille ſubdelegatus a collegis vel ab aliis forte ferre ſententiam pro te ſm opinionem ſuā et contra te ſm opinionem ſuoꝝ collegarū vel aliorum ſubdelegātiū: ſed debebit ſecūdū ſuam opinionem tantū pro te iudicare. arg. c. ſi quis iuſto impedimēto. § porro. de elect. in. vj. qđ not. vt ſcias tibi prouidere quando iudices ſunt diſcordes ꝛ omnes ſentiunt contra te.

ccj.

Cautela pro heredibus ingredientis religionem qui fuit dolo ad religionem attractus: bona dicta ingredientis heredib⁹ debentur ꝛ non monaſterio.

a Adde tres alias caute. Reductione petat cautela eſt qđ duo extranei ꝓmittant penā inuicē qđ ptes non petant reductionē. vide Dy. in ꝯſi. Tholome⁹ ꝛc. Lāfrā. in trac. de arbi. vij. pte. xiiij. q. vᵱſi. ex oībus ꝓmiſſis. flo. in § arbitror. ꝛ ibi Alexā. vj. col. et Oldra. ꝯſi. cl. vj. Jo. an. in additi. Spe. de arbi. § fi. vᵱſi. itē ſi ꝯpromiſſum. et Bal. in. c. qntauall'. Adde dictū bar. in l. qđ de bonis. § fi. ff. ad. l. falci. Alia cautela. Clauſula in ꝯpromiſſo: vt bonū virū opat vt leſus reductionē petere ñ poſſit bart. in l. iij. § tametſi. in fi. ff. de arbi. Alia cautela. Clauſula ſin ꝯpromiſſo. Ledere i parua vl' magna ꝗtitate tollit reductionē ad arbitriū boni viri. Bal. in. c. cū autē. l. iij. col. l vᵱſi. q̄ro ergo ſi i ꝯpromiſſo. C. de arbi. Lu. in rub. de arbi. xxiij. col. Hoſt. l. c. hūilis. Anto. de but. in. c. qntauall'. de arbit, vt Jnū

1 Religionem ſi ingrediatur iuuenis circūuentus ab abbatibus: ꝛ aliis latronib⁹ religioſis: an ſit dare aliquod remedium proximioribus ab inteſtato heredibus: ne monaſteria bonis seducti potiantur.

2 Circūuentus quando aliquis dicatur remiſſiue.

SEpe abbates ꝛ religioſi circūueniūt iuuenes ꝓſertim diuites vt ingrent monaſteriū non in fructum animarum ſȝ in auariciam et turpe lucrū inhiantes: ſi iurant tales circūuenti religione perſeuerare cogūtur: vt eſt tex. xx. q. iij. cōſtituit. † Sed nūquid ſit aliquod remediū quod dari poſſit ꝓximiorib⁹ ab inteſtato heredibus: videtur qđ non: quia ſi valet ingreſſus: ergo bona debent monaſterio remanere. auꝭ. ingreſſi C. de ſacroſā. eccle. Tu dicas cōtrariū ꝛ cauti ſint heredes vt petant bona dicti igreſſi ſibi reddi: quod fieri debet in odium circūuenientium: vt eſt caſus ſingularis quem tene mēti in dicto. c. cōſtituit. in fi. ꝛ habetur in. c. preterea. ꝛ ibi hoc etiam dixi extra

de offi.delega.⁊ quod dixi de iuuenibus circumuentis idem intelligas de quibuscunq; hominibus: vt probatur in.d.c.cõſtituit. ibi quoſlibet homines cir
2 cũueniendo ⁊c. † Et quando dicatur quis circũuentus collige ex.l.j.in prin: ff.ſi quis omiſ.cauſa teſtamen.⁊.l.j.C.ſi ex fal.alleg: ⁊.l.j.§.dolum.ff.de dolo.c.penul.extra quod metus cauſa.⁊.c.cuz olim.extra de re iudi.⁊ per doc.in dictis iuribus: ⁊ maxime in d.c.cum olim.

ccij.

¶ Cautela pro creditore quod poſſit pignus debitoris vẽdere nõ ob.conuentione de nõ vendendo.

1 Tempus vendẽdi pignoris lege vel ſtatuto breuiari poteſt.

CReditor qui hz pignus debitoris ſi cõuenit de eo nõ vẽdendo poteſt facta prius trina denunciatione vendere: vt habetur per tex.et gloſ.in.l.ſi conuenerit.ff.de pigno.actio. et poſt dictas tres denunciationes debet expectare per biẽnium.per.l.vltimã C.de iure do.impe.vt not. gl.in dicta.l.ſi cõuenerit. quam tenet ibi Bar.⁊ do
1 cto. † niſi de conſuetudine vel ſtatuto tempus eſſet abbreuiatũ. Sed ſi ſum⁹ in ciuitatibus vel locis in quibus ſeruatur ius commune conſilium eſt vt facias condemnare debitorem: ⁊ poſt condemnationẽ adiudicari tibi pign⁹

2 ¶ Dñio. Interdicto vti poſſidetis obtinet re⁹ in poſſeſſiõe anteriori: lz actor pbet de dñio ſi re⁹ allegет clam poſſediſſe a/s non Alex. in.l.ſi deo.§.fina.de acquiren. poſ.vbi et dicit qd in hoc interdicto non pdeſt dominiuz actori qſitũ poſt poſſeſſionem reo adeptam.

et infra duos menſes facias ipſum vendere: vt.l.debitores.ff.de re iudi.⁊ ſic abbreuiabis tempus ſm Raph. fulgo.in d.l.ſi cõuenerit.vel vt tollatur omnis dubitatio poſt quatuor menſes: vt.l.fi.C.de vſu.rei iudi.Bartho.cepo.

cciij.

¶ Cautela pro intentante interdictum vti poſſidetis.

1 Interdicti vti poſſidetis in cauſa poſitiones: et articuli: et probationes de dominio admittuntur.

2 Interdicto vti poſſidetis an ille obtineat qui de antiquiori poſſeſſione probat.

1 IN cauſa † interdicti vti poſſidetis admittunt poſitiones et articuli ⁊ pbationes de dominio: vt tenet Jacob.de are. Cy.et docto.in.l.j.C.vti poſſi. et eſt tex.cum gloſ.in.c.licet cauſam.de proba. Ratio eſt quia ſi probamus equaliter de poſſeſſione tũc apparebit iuſtior poſſeſſio illius qui eſt dominus: ⁊ ſic habebit vincere. Tu ergo aduocate contra quem fiunt articuli ſeu capitula/ſeu poſitiones ſi ſuſpicaris aduerſarium probare de proprietate ſis cautus: vt facias exceptiones ⁊ articulos qd ipſe poſſidet clam a te reſpectu poſſeſſiõis tue. Si cũ diceres qd poſſedit clam ſimpliciter nil probabis: qr ſicut ſimplex cõditio in dubio intelligitur reſpectu proprietatis.l. ſi rem aliquam.in fi.ff.de acquirẽ.poſ.ſic in dubio ille qui poſſedit clã intelligitur reſpectu pprietatis: niſi dicatur expreſſe qd poſſidet clã reſpectu poſſeſſionis: alias perderes: ⁊ qd ſic debemus dicere probatur in.d.l.ſi rem aliquam.in fine. Ita ſingulariter dicit Bar.in.l.ſi de eo.§ fi.ff.de acq.poſ.quem ſequũtur ibi doct. et Ange.de aret.inſti.de actio.§.quadrupli.in pe.col.quod tene mẽti in practica qñ agitur vti poſ.⁊ aduerſari⁹ tu⁹ habet poſſeſſionem antiquiorem iuniorẽ ⁊ probat titulũ: ⁊ tu habes ſolũ poſſeſſionem antiquiorem vt articularis qd ipſe poſſidet clam reſpectu tue poſſeſſionis: et ſic obtinebis: licet aduerſarius pbet de dominio⁹ vel titulo: ⁊ ita intelligitur quod no. Bar.in.l.j.C.vti poſ.vbi videtur velle qd ille obtinebit interdicto vti poſ.q̃ pro=

bat de antiquori poſſeſſiõe: licet alter pro
bet de dñio vel titulo: ſed ſi non articula-
ueris aduerſarium tuũ poſſidere clã vel
etiam ſi ſimpliciter articulaueris qđ poſ
ſidet clã nec adijceres reſpectu tue poſ-
ſeſſionis tũc ſuccũberes ⁊ obtineret ad-
uerſarius tuus: l; probes de poſſeſſione
antiquiori: qꝛ poſſeſſio aduerſarij dicit
propter ſuum titulũ meli⁹ iuſtificare: et
iſto modo intelligas Barto. in d. l. ſi duo
in fi. prin. ff. vti poſ. ⁊ Saly. in d. l. vnica.
verſi. tũc reuertar ad gloſ. ⁊ quero ſexto.
C. eod. titu. qui volunt qđ ille qui probat
de dominio et poſſeſſione poſteriori de-
bet obtinere: licet alter probet de poſſeſ-
ſione antiquiori tantum. Et quõ debeat
articulari qđ aduerſarius poſſidet clam
vel vi: vel precario. vide per Barto. ⁊ do-
cto. in d. l. vnica. C. vti poſ.

cciiij.

¶ Cautela quibus inducatur heres ad
adeundam hereditatem.

1 ☞ Heres vbicũq; aliquid facit quod
non poteſt fieri: niſi heres fuerit: heredi-
tatem adire videtur.

Quidã erat debitor me⁹
in mille moritur ⁊ nul-
lus vult eſſe eius heres
quale cõſilium dabitur
mihi creditori: certe cõ
ſilium eſt qđ ego mittã
ad. heredẽ qui ex teſtõ
vel ab inteſtato deberet ſuccedere aliquẽ
q̃ dicat accipe iſtos denarios: puta. xx.
ducatos: qꝛ ego ſum debitor defuncti: et
ſi accipiat ſtatim erit obligat⁹ ad debita
hereditaria ſoluẽda: vt pbat in l. cũ de-
2 bitũ C. de iure delibe. † qꝛ vbicũq; heres
facit aliqd qđ non põt fieri niſi ſit heres
vr̃ adire hereditatem: vt l. pro herede. §.
papinia. in fi. de acq. here. ⁊ qꝛ in dubio
accipiẽdo vr̃ recipere pro ſe ⁊ nõ p alio.
vt l. iulianus § ſi ſeruũ. eo. titu. ⁊ l. ⁊ ma-
gis. ff. de ſolu. ⁊ not. glo. in d. l. p herede.
§ j. ⁊ iſtud ↄſilium dedit Rayne. de for.
in d. l. cum debitũ. C. de iure delib. ¶ Sʒ
aduerte qꝛ hoc debet fieri poſt. xxx. dies
qui dantur ad inchoandũ inuẽtarium:
vt l. j. § ſi. nãut dubius. eo. titul ad hoc vt
nõ poſſit poſtea inuentarium conficere:
⁊ facias fieri dictã ſolutionẽ corã teſtib⁹
vt pbari poſſit. Ego tamen dubito quod
iſta cautela nõ prodeſſet ſi conſtaret me
ſubmiſiſſe illum q̃ ſic ſolueret: ⁊ ſic indu-
xiſſe ipſum ad adeundum hereditatem
arg l. ſi ſeru⁹ pluriũ. § ſi quis ante. ibi ſʒ
ſi ſubiecit delationem. cũ not. per docto.
de lega. j. ⁊ in l. mancipia. ver. ſane man-
cipium torqueri. C. de ſer. fugiti. et adde
qđ dicam in ſeq. ¶ Poteſt alio modo in-
ducere ad adeũdum ſi facias vnũ credi-
torem in minima quantitate interroga-
re heredem ſi eſt heres: qꝛ ſi reſpõdit qđ
ſic: talis confeſſio pderit etiã tibi ⁊ cuili-
bet alij creditori abſenti. l. pro herede. in
princi. ff. de acqui. here. qđ procedit quã
do filius non abſtinuerat ſe plus ab he-
reditate paterna vel ali⁹ heres non repu
diauerat: vt eſt glo. in l. j. ff. de interroga.
actio. ſecus ſi primo abſtinuiſſet vel re-
pudiaſſet: qꝛ tũc talis reſpõſio ⁊ cõfeſſio
non preiudicaret niſi quo ad interroga-
tionẽ: vt eſt tex. in d. l. fi. qui ita debet in-
telligi ſm glo. fi. ibi quã ſequũtur docto.

ccv.

¶ Cautela inſtruẽs que verba debeant
cõtineri in citatorio ad hoc q citãs non
videatur citati pſonã approbare: ⁊ ean-
dem vide ſupra.

☞ Citatus quiſpiã ſi fuerit tanq̃ reus:
probatur: ⁊ habilis ſit: quãprimum per
ſe vel per alium ad iudicium veniat.

Si facis aliquẽ citare vt ve-
niat ad contradicẽdũ: ſi con
tradicere vult ne mittaris
in poſſeſſionem talis fundi
vel hereditatis vel vt tibi re
ſtituatur tale depoſitũ: vel vt veniat ad
preſentandũ: aut aliquid faciendũ non
poteſt regulariter poſtea ipm repellere
⁊ apponere aliqd contra ei⁹ perſonam:
1 † qꝛ cũ citas eũ tanq̃ reũ ſtatim videris
ipſum approbare: et facis ipſum habilẽ
quãprimũ veniat ad iudiciũ per ſe vel
per alium: vt ſingulariter not. Innocẽ. in
c. cum inter. de except. quem ſequitur ibi
Anto. de bu. ⁊ Canoniſte. ⁊ idẽ tʒ Anto.
de but. in c. exhibita. in antepe. col. de iu-
di. ⁊ Bart. in l. cũ mulier ⁊ ibi Bal. ⁊ do-
cto. ff. ſol ma. ⁊ Bal. in l. fi. in ij. col. ad fi.
⁊ in v. qõne. ⁊ de edic. diui adria. tol. in l.
ſi ſuſpecta. in principio. ff. de inofficioſo

teſta.et habet in.l.j.§.cum dr.⁊.§.hec ſti
pulatio.ff.ſi cui pluſq̃ per.l.fal. faciunt
no.per Bal.in.l teſtamēta.in fi.C.de te= 3
ſta.⁊ Ange.in.d.§.hoc ſtipulatio.in viij.
col.in fi.⁊ do.Benedi.de plumbi.in.l. or=
dinata.§.ſed ⁊ ſi quis.ff.de libera. cau.
ſecus ſi citaueris reum vt comparcat
ſi haberet ius comparendi:vel ſi ſua pu
tauerit intereſſe:q: tunc nō videris eius
perſonā approbaſſe:vt ſingulariter not.
Bal.in.d.l.fi.C.de edic.diui adri.tol. ⁊ in
d.l.ſi ſuſpecta.⁊ Ludo.ro. in.l.de pupil=
lo.in prin.de no.ope.nū. ⁊ iō tu ſis ſem=
per cautus qñ in ſimilibus facis aliquē
citare vt nō facias citare ſimpliciter: vel
vt cōpareat ad contradicendū vel aliqd
faciendū:q: tunc non poſſes ipm̄ poſtea
repellere ex quo videris ipm̄ approbaſ=
ſe reum habilē:ſed debes ipm̄ citari face
re ſub conditione ſi ſua putauerit inter=
eſſe;vel ſi qd̓ ius habet ɔtradicendi,vel
opponēdi aut faciendi qd̓ tñ non credi=
tur:⁊ ꝑpterea ſepe inſtruxi ꝓcuratores
Padue in materia ſtatuti Padue de pre
ſentatione ꝙ vult vt ꝓpinqui ⁊ collate=
rales poſſint preſentare ſuper venditio=
nibus ⁊ dationibus inſolutū ad certum
tp̄s:quo elapſo facta ſibi denunciatione 1
non poſſunt amplius preſentare .Nam
qñ emptor denunciare faciat ꝓpinquo
ſeu collaterali nō dꝫ dicere vt cōpareat
ad preſentandū pecuniā ſi vult poſſeſſio
nem vel etiā ſimpliciter vt cōpareat ad
preſentandū vt faciunt ꝓcuratores mi=
nus prudētes:q: tūc nō poſſes ei oppo=
nere qd̓ nō poſſit preſentare ex quo videris eiꝰ perſonā approbaſſe:ſed debes di=
cere vt cōpareat ſi ſua putauerit inter=
eſſe vel ſi qd̓ ius habet ad preſentandū.
2 †Et ex predictis pōt inferri deciſio mul
tarꝫ queſtionū ⁊ maxime ſi ſtatutū dicit
ſicut eſt Padue ꝙ propinqui ⁊ collatera
les poſſint preſentare ſup venditionibus
vel dationibus inſolutū vſq; ad certum
tp̄s ⁊ elapſo tp̄e emptor denūtiauit ali=
cui ꝓpinquo vl' collaterali,ꝙ ſi vult pre= 1
ſentare ſuper venditione debeat compa=
rere;⁊ iſte ꝓpinquus cōpareat ⁊ preſen=
tet preciū emptor videns ꝙ eſt facta pre
ſentatio opponit ꝙ nō potuit pñtare q:
lapſa ſunt tp̄a cōparendi:certe ipſe em

ptor ſup hoc non debet audiri q: ex quo
citauit eum ſimpliciter ⁊ nō cōditionalr
reputauit eū habilē ad pñtandū. †Item
ſi eſt ſtatutū ſicut eſt Teruiſij ꝙ propin=
quita,demū admittant ad pñtandum
ſi ſint ciues:⁊ ſubdit ꝙ intelligant eē ci=
ues ſi ſuſtinuerunt onera ⁊ factiōes:em=
ptor citauit quendā ciuē Teruiſinū hic
Padue cōmorantē:nūc aūt iſto cōparē=
te opponit emptor ꝙ cōparens non eſt
habilis ex forma ſtatuti.Dicendū videt
per predicta ꝙ iſtā exceptionē inhabili=
tatis emptor nō pōt ſibi opponere quia
paria ſunt ſibi exceptionē non cōpetere
⁊ cōpetere nō poſſe per ipm̄ opponi qui
per ſuā citationē habilitauit cōparentē
vt eſt gl.no.in.l.habeat.in fi.ff. de ma.te=
ſta.⁊ in iſtis duabus primis queſtioni=
bus ita determinat ſolēnis doc.do. Frā.
de capitibus liſte.in.l.fi. circa mediū ſui
cōmenti.C.de edi.di.adri.tollē. qui dicit
ſe ita de facto ſepiꝰ allegaſſe:que omnia
perpetuo tene menti.

ccvj.

¶ Cautela quibus verbis vtetur ſupior quando vult ꝙ inferior non poſſit elige=
re ⁊ ꝙ electio ſit nulla.

Petrus de luna:q̇ in partibus vltra
montanis papa appellabatur:quibus
verbis inhabilitabat cardinales:ne ele=
ctionem facere poſſent.

Quando ſuperior vult ꝓhibe
re inferiori ne eligat et vult
ꝙ electio ſit nulla in caſu q̇
velit eligere:cautela ē ꝙ di=
cat viſitatim ꝙ incipiunt eli
gere ſint excōicati vel inhabiles: et tunc
non poterūt eā perficere:ſed ſi inhabili=
tat eos ſi elegerint : tunc electio valebit
ſed poſtea efficiunt inhabiles ad aliam
electionē:vt probat in.l. interdū. ver. in=
cipiunt.ff. quibus mo.vſufru.amit. que
eſt ſingularis ad hoc ſm̄ Pau.de caſt.in
l.filiusfamilias.§.diui.ij.in pe colū.ff.de
leg.j.qui dicit ꝙ ita ſemel vidit fieri per
Petrū de luna †qui appellabat papa ī
partibus vltramontanis cardinalibus
ſuis exiſtētibus in liurno,pro congregā=
do ɔſilio:nā inhabilitabat eos cū incipe
rent eligere:⁊ idē tu dicas in ſil'ibus.

ccvij.

¶ Cautela quando pater fecit plura legata in teſtamento quid facit filius ad hoc ꝙ illa reuocet.

Legata teſtamento facta quomodo tacite adimi poſſint.

SI pater tuus fecit teſtamētum in quo reliquit multa legata diuerſis perſonis: et forte nolit ꝙ tu ſcias dicta legata eſſe relicta ad hec vt dicta legata nō debeantur et tacite videantur reuocata. Cautela eſt vt tu filius interroges patrē coram v. aut. vij. teſtibus ſi potes an fecerit aliqua legata in teſtamēto ſuo. Nam forſitan pater dicet ꝙ nō cauſa tibi cōplacēdi vel vt neſcias voluntatē ſua: et per iſtaꝫ reſpōſionem ſimpliciter factā ipſe pater videt adimere dicta legata: ita vt poſtea heres nō poſſis ad ea cōueniri: et ſi cōueniaris: opponas exceptionē. † qđ pater tacite ea ademit per dicta verba: vt probatur per glo. no. in. l. verba teſtamēti. C. de teſta. in gloſſ. j. ibi obſtat tñ exceptio. qđ tñ ego intelligo eſſe verum in dubio: ſed ſi poſſet cōſtare ex aliquibus cōiectuns patrē noluiſſe per predicta verba legata adimere: puta quia pater poſtea dixit ꝙ illam reſponſionē filio fecerat vt ei cōplaceret: vel vt neſciret contenta in teſtamēto ſuo tunc ſecus eſſet: et qđ dixi in patre ideꝫ in quolibet alio teſtatore qui fuiſſet interrogatus ab herede ſuo eadē rōne: et adde predictis quod no. Paul. de caſt. in conſi. ccclxiij.

ccviij.

¶ Cautela pro illo qui cupit emere aliquā rē et eius dñs non vult eam vēdere: quomodo poſſit illam habere.

Rem ſibi cōmodatam amittens ad eſtimationem tantū teneri debet.

SI quis vellet emere rem ab vno dño qui nollet eā vendere poteſt procurare vt illa res ſibi accōmodet vel ad ipſuꝫ pertineat ex aliqua iuſta cā et poſtea fingat cā perdidiſſe etiā ex culpa ſua dummodo ſine dolo fuerit: nam tunc tenebit dño rei vel illi qui ſibi rem tradidit ad eſtimationem dicte rei: † ad aliud eni teneri non poteſt: poſtea fingat ſe eam reperiſſe in aliquo loco vel apud aliquē: quo caſu erit ſua nec poterit amplius cōueniri rei vendicatione a domino vl' ab alio: ſoluendo extimationem dicte rei videt ipſam emiſſe: et hoc dico quando culpa diceret res amiſſa: ſecus ſi dolo: vt eſt caſus not. in. l. ſi culpa. ff. de rei vendi. quo tex. et cautela non vtaris ad maluꝫ ſꝫ quādo ſubeſſet aliqua iuſta cauſa: puta qꝛ tibi promiſiſſet vendere et poſtea negaret vel ex alia ſimili. Eſt et alia cautela qua qđ poteſt emere rem a nolente vendere de qua vide. ſ. in. xxiiij. cautela.

a ¶ Teſtamē:o ſuo. Teſtamētū dꝫ mutari cū eadē ſolēnitate ꝗ fuit conditū. l. hrdes palam. §. j. et ibi doct. et Bart. l. pe. de teſtam. Bart. in. l. cū ppone bat. ꝗro p quot teſtes. ff. de le. ij. et per Bal. i. l. fi. in pe. col. in verſi. et ſcias per ꝗt teſtes. C. de fidei cō. et i. l. ex tore. in. ij. q. C. de teſta. Alex. i rubri. ff. de acq. poſ. et in. l. quem admodū. eo. tit. et in cōſi. cxl. prima parte.

ccix.

¶ Cautela quō negligente executore teſtamētario etiā poſt annū teſtamenti executio ad epiſcopū non ſpectat.

1 Executor ad pias cauſas ſi infra annū legata non exequaē: ptāſe exequēdi regulariter ad epiſcopū deuoluitur.

2 Teſtatoris prouiſio: ſi heres fuerit legis prouiſionem facit.

3 Epi relicta in teſtamentis ad pias cauſas adimplere debent: etiam ſi per teſtatorem hoc interdictū fuerit.

4 Jus accreſcēdi in hereditate ſimpliciter prohiberi non poteſt: ſed per ſubſtituti damnationē.

5 Executor ſi ſibi ipſi ſubſtitutus fuerit. ſ. qđ executor eſſe deſierit: quid iuris.

QUia legim⁹ nūc id eſt die. xj. milleſimo qdringētesimo ſexageſi-

mo ſexto.l.ſi fundū ſub conditione.§.ſti-
chum.de leg.j.In quo Bald.ꝛ doc.ponūt
vnā ſingularē cautelā ideo hic eam po-
1 nere conſtitui.† ſi executor ad pias cau-
ſas non exequit̃ legata infra annū regu
lariter poteſtas exequendi deuoluit̃ ad
ep̄m:vt.l.nulli.C.de epiſ.et cleri.et.c.nos
quidem.ꝛ.c.heredes.extra de teſta.Sed
cautela eſt vt ep̄s nunq̄ poſſit ſe intro-
mittere de legatis tuis ſeu relictis ad
pias cauſas etiam poſt annum ſi volue-
ris q2 forte nō ꝯfidis de epiſcopo.Nā de-
bes in teſtamento tuo vel codicillis ita
dicere relinquo talē puta titium execu-
torem meū ꝛ volo ꝙ exequat̃ infra annū
omnia legata mea:ꝙ ſi nō fecerit tūc vo
lo ꝙ ſeius faciat predictā executionē:et
ſi ſeius non faciat predictā executionem
infra aliū annū volo ꝙ eam faciat ſem-
pronius:ꝛ ſic poteſt alios plures ſubſti-
tuere de anno in annū.Nam ſi tuus pri-
mus executor nō adimpleuerit infra an
num voluntatē defuncti non deuoluet̃
ius exequēdi ad ep̄m ſed ad ſeium ſc̄dm
executorē ꝛ ſic de alijs ſurrogatis dicen-
dum eſt.probat̃ in.d.§.ſtichum.Et ratio
quare ſurrogatus per teſtatorē preferat̃
2 epiſcopo eſt † q2 prouiſio teſtatoris ſi ſit
heres facit prouiſionem legis.l.fin.C.de
pact.conuentis.ꝛ no.in.l.ij.C.de iure em
phi.Ita ſingulariter dixit Bal.in.d.§.ſti-
chum.qui dicit ꝙ iſta eſt via per quā te-
ſtatores pn̄t ſibi ꝓuidere de executorib⁹
ſucceſſiue ita ꝙ nunquā executio veniat
ad ep̄m.ꝛ docto.ibi ſequunt̃ eum:ꝛ idem
tenet etiam Bal.in.l.j.et in.l.videtur ad
lit.ff.de procura.in apoſtil.ꝛ in.l.j.in p̄n. i
ver.no.ſc̄do per iſtum tex.C.de cadu.tol.
Nec obſtat auť.licet teſtator.C.de epiſ.et
cleri.et in corpore vnde ſumitur: et in.c.
tua nos.extra de teſta.in quibus dicitur
3 † quod epiſcopi debent adimplere reli-
cta in teſtamentis ad pias cauſas etiam
ſi per teſtatorem ſit eis hoc interdictum
quia illa iura loquuntur quando teſta-
tor ſimpliciter prohibeat non prouiden-
do de alio executore: ſecus ſi prouidit de
executore:vt dixi.et hec tenent Oldrad.
Bald.Rapha.et docto.in.d.auť.licet te-
ſtator.et probatur in dicto.§.ſtichum.pro
hoc facit.l.ſi quis ita heres inſtituatur
excepto fundo.ff.de heredi.inſtituen.cō-
iuncta.l.ij.§.ſi duo.ff.de bono.poſſeſſ.ſm
4 tab.vbi habet̃ † ꝙ ius accreſcendi in he
reditate ſimpliciter non poteſt prohibe-
ri ſed per dationem ſubſtituti ſic: vt ibi.
Nec obſtat.l.nemo poteſt.ff.de lega.j q2
loquitur in his que concernunt ſolenni-
tatem actus quam teſtator poteſt tollere
in teſtamento:vt dicit gloſ.in.dicta.l.ne-
mo poteſt:ſed ea que ſunt introducta in
fauorem teſtatoris poteſt tollere.vt.l.ij.
5 et.l.penulti.C.vt in poſſ.lega.† Sed cir-
ca predicta dubitatur quid ſi ſubſtitu-
tus eſt executor ſibiipſi:vel3 ꝙ executor
eſſe deſierit eundem ſibiipſi ſubſtituto.
Iſta queſtio formatur per Baldū in.l.j.
ante finem princi.C.de cadu.tollen.ꝛ re-
fert ꝙ quidā ſapientes dicebant ꝙ iſtud
erat factum in fraudem conſtitutionis
epiſcopalis:et ideo non valebit iſta cau-
tela vt dicta auť.licet teſtator: ꝛ bene ſe-
cūdum eum:quia negligēs abijt ab offi-
cio.ꝛ ideo non debet in eodem officio re-
poni:vt.C.de procurato.l.reum.argumē-
tum tamen contra.ff.quib.mo.vſuſfruc.
amit.l.ſicut in annos.Sed dic ſm Bald.
ꝙ ibi teſtator diſpoſuit de rebus ſuis qḋ
poteſt.hic de iuriſditiōe ep̄i quod de iure
publico:quod non poteſt.ff.de pac.l.ius
publicum.et hoc modo reſpondet etiam
ad.l.ſi nollet.§.ſi quis ita.ff.de edil.edic.
que omnia tene mēti.

ccx.

❡ Cautela quādo creditor et debitor nō
concordant in quātitate mutui:quid ſit
agendum.

☞ Creditorem ſe eſſe ſi quiſpiam pro-
bauerit:ſed nō poſſit probare inquantum
an iuramento ſuo credetur.

Aliquis mutuauit vni fru-
mentum:non potuit proba
re quantitatem: ſed bene
probauit mutuaſſe per te-
ſtes: vel debitor confeſſus
eſt accepiſſe.x.modios fru-
menti mutuo:ſed creditor dicebat quod
imo fuerunt.xx.quomodo conſuletur
creditori ſi non habet probationes de
quantitate. Dic quod poterit petere qḋ
ſibi deferatur iuramentum vt iuret quā
tum fuit et ei credatur ſecundū Ray.de

for.in.l.j.ff.de in litem iuran.qui dicit q ita fuit ſentētiatū per.d.l.j.⁊.l.in actionibus.⁊ per.l.cum furti.eo.ti.† et.ideo pōt dici ſcōm q ſi probo me creditorē ſed nō poſſum probare inquantū credef iuramento meo.per dictam.l.j.et.l.ſi.C.de bo. aut.iudi. poſ.⁊ idem in damno dato.l.ſi quando.§.vñ vi.Sed credit q iudex poſſit tale ſacramentū iurta illud qđ videt ſibi veriſimile ⁊ veruȝ fuiſſe refrenare:et iſtud ſacramētum poteſt appellari in litem veritatis : qđ eſt valde ſingulare et millies de facto occurrit . Sed tu vide Bart.in.l.admonendi.in.xj.col.in fi.ver. quero quid ſi teſtis.ff.de iureiurā.vbi videtur velle q etiam ſit neceſſarium vt niſi ſint alie coniecture : alias non poſſit deferri ſacramentū. Sed Ray.etiā in effectu idem intellexit:dūmodo quod iudex poſſit refrenare ſcōm quod erit veriſimile:et ita etiam intelligo.

ccxj.

¶ Cautela pro illo qui vult edificare hoſpitale nō ſubiectum quibus inſignibus tunc hoſpitale carebit.

☞ Hoſpitale conſtitui poteſt cum epiſcopi authoritate ⁊ ſine.

Hoſpitale ſi ſine epiſcopi authoritate factum fuerit:nullam in eo iuriſditionem epiſcopus habet.

Hoſpitale[a] cōſtitui†poteſt ⁊ cum authoritate epiſcopi ⁊ ſine:vt l.c.ad hec.⁊.c. de ſinodochijs.extra de religio.do.⁊ cle.qz cōtingit.eo. ti.⁊ in auc.vt nulli fabri. do.circa prin.⁊ in auc.vt in priua.domi. circa finē.et videtur.ex.cum gloſ.xviij.q.ij. quidam.⁊ in dubio non preſumit eſſe cōſtitutuȝ cum authoritate epiſcopi:quia ſolennitas extrinſeca non preſumitur.l. quecūqz.ff.de publi.⁊ habetur in.l.ſciendum.de verb.obliga.ſed eo ipſo q in eo miſſa celebrat preſumit authoritate epi factum ſingulare eſt dictū archi.de con ſecra di.j.nemo.qđ eſt incognitum legiſtis ſm Ludo.de ro.in quodā ſuo ſingulari quod incipit tu Jacobe aſtagnanus:†⁊ in caſu quo nō eſt factum hoſpitale authoritate epiſcopi in eo nullā habet iuriſdictionem : et ideo cauti debent eſſe illi qui volunt edificare hoſpitale ita vt epiſcopus tanqȝ ſuperior in eo nullam iuriſditionem habeat vt edificent ipſum ſine auctoritate epiſcopi et non erigant ibi altare cōſecratum:neqz campanile neqz cimiterium:quia tūc erit in plena poteſtate edificantis etiam laici:ſed ſi edificarent ibi eccleſiā vel altare conſecratum:tunc epiſcopus eſſet ſuperior ⁊ ſine eius auctoritate edificari non poſſet:vt probatur in clemen.quia contigit.in fi.cum ibi not.de religio.domi.et patet ex predictis:⁊ adde omnino quod not.Paul.de caſt.in conſilio ſuo.ccxciiij.quod bene not.quia ita fuit ſeruatuȝ Verone.

ccxij.

¶ Cautela quādo eſt prohibita alienatio a teſtatore quomodo alienatio valebit non obſtante prohibitione.

☞ Clauſula : viſis et inſpectis verbis teſtamenti quam vim habeat:remiſſiue.

Si pater qui habet fortaſſis filios diſſolutos ⁊ iubet eos non alienare mobilia vł imobilia ſaluo niſi in caſu redēptionis captiuorū vel mēbri ante vigintiqnqz:vł triginta annos.⁊ ſi ſecus facerent illa bona ex tūc adiudicat ⁊ relinquit tali hoſpitali vel eccleſie:an poſſit adhiberi aliqđ remēdiū ⁊ occurri tali pbationi. Dico q ſic vez q filij alienēt precedēte primo rep u-

[a] ¶ Hoſpitale. hoſpitale cōſtructū ſine autoritate epi poteſt deſtrui p cōſtruentem ad libituȝ ſuū gl.pe. in cle. qz ɔtingit.de reli.do.⁊. xviij. q.ij. qdaȝ.c.iter dilectos. de do.a.et Bald.in.l. orphanotrophos. de epiſ.et cle.

¶ Hoſpitali nō religioſo nō poſſūt annecti iura ſpiritualia : alias ſic.car.in cle.ij.§.fi. poſt gloſ. de preben dis.

¶ Hoſpitale priuatū pōt qlibet facere i domo ppria.Inn. in.c.ad h. de religio. do.

diatione firmata pacto vel ſtipulatione ſolenni per locorum prepoſitos:et dictã repudiationẽ fieri faciant ex cauſa tranſ
1 actionis appoſite, illis verbis.† viſis inſpectis et cognitis verbis teſtamenti:de quibus habetur in.l.de his .ff. de tranſact.ita dicit Ange.in.l.quoties.C.de fideicommiſſa.qui dicit quod ita multoties practicauit peruſij.per illum textũ et idem tu dicas quando teſtator prohibuit alienationem bonorum et in caſu quo fiat alienatio quod bona tranſeant in nepotes vel alios ſuos cõſanguineos quia ſi filij volunt alienare faciant quod nepotes vel conſanguinei conſentiant ⁊ valebit alienatio ſine pena : vt eſt caſus in dicta.l.quoties.et ita alias fieri feci.

ccxiij.

¶ Cautela pro emente rem alienam a fiſco vel a maſſario pignorum.

1 ☞ Ratihabitionẽ emptori habere expedit.

SI vendunt bona per non dominũ mihi ⁊ ſit caſus in quo ſi tu emis aduerſus dominum : puta quia ille qui vendidit mihi vendidit iure creditoris:⁊ habuit poteſtatem vendendi : ego poſſum ad maiorem cautelam implorare iudicis officium vt dominus ratificet venditionem per publicum inſtrumentũ quia forte non ſemper probari poterit quod
1 ille habuit poteſtatem vendendi.¶ † Et ſic expedit emptori habere expreſſam ratihabitionem.Ita dicit Bald.et Paulus de caſtro in aut.ſi captiuis.C.de epiſco.et cleri.per textum ibi : captiui autem ſi redierint neceſſe habeant ⁊c.quod tene menti:quia eſt vtile pro illis qui emunt bona ⁊ poſſeſſiones a fiſco vendente rem alienam iure creditoris : et pro ementibus ab officio ſiue a maſſario pignorũ. et ad hoc adde glo.nota.in.l.ſecunda.§. nec cogitur.in prima glo.magna.in fine et quod ibi not.ff.ſolu.matri.et quod no. per Bartolum in.l.ſi finita.§. elegãter.ff. de dam.infec.

ccxiiij.

¶ Cautela ad recuſandos officiales in ſindicatu excedentes in torturis cõtra reos.

1 ☞ Officiales excuſantur de his : q̃ ſui ſuperioris iuſſu fecerint.

2 Officialis an poſſit conueniri poſt ſindicatus tempus.

OFficiales pretorum vel aliorum rectorum ſepe ponunt aliquem ad torturã non precedentibus indicijs vel eis non legitime probatis: vel ſi extunc indicia ſufficienter probata excedunt modum in torquendo ſi agitur contra eos
1 in ſindicatu duplex eſt cautela. † vna vt ipſi officiales non teneantur ſi probant hoc feciſſe de mandato pretoris vel alterius rectoris ſui qui excuſantur ratione iuſſus ſuperioris:vt probatur in.l. liber homo.ſi.in princip. et ibi per gloſ. et docto.ff.ad.l.aqui.et per textum ⁊ gloſſ. in.l. ad ea.ff. de regulis iuris.in vltima car.et in.l.is qui in puteum.§. qui tutoris.cum glo.ff.quod vi aut clam. et in.l. furti.§. qui iuſſu.⁊ in.l. liberorum.§. fin. ff.de his q̃ notan.infa. et in.l. nõ videtur.§.iuſſu.ff.de re iudicata.et in.l. iniuriarum actio.§. ſi quis quod decreto. cum glo.ff.de iniur.et in.c.quod quis mandato.et quod ibi not.per Dynum. de regu. iuris in ſexto.Alia cautela eſt vt pretor vel alius rector ſuperior non teneatur : videlicet vt oblato libello in ſindicatu contra aliquem de familia ſua elapſo tempore ad dandum libellum cõtra pretorem faciat officialem ſuum culpatum probare quod fecit de mandato ipſius pretoris:et ipſe pretor confiteatur: ⁊ tũc vterq; erit ſecurus: videlicet officialis : q2 facit de mandato ſuperioris:et ipſius ſuperioris eſt elapſum tempus ſui ſindicatus.iuxta.l. vnicam.C. vt omnes tam ciui.quam crimina. et ita tenet Flor. in dicta.l. liber homo. in princip. adde ta-
2 men † quod licet pretor vel alius officialis non poſſit cõueniri in loco officij poſt tempus ſindicatus tamen in patria propria poterit perpetuo conueniri : vt eſt gloſ.ſingularis in.l. prima.ff.ad leg. iul. repe.ſecũdum Angelum in.l. iubemus. C.eodem titulo. quam gloſ. ibi intelligit niſi fuiſſet in ſindicatu abſolutus : quia tũc obſtaret exceptio rei iudicate. ⁊ ideo

ſit cautus

ſit cautus pretor vel officialis vt nemine a comparente tempore ſindicatus faciat pronunciari q ipſe ſe bene geſſerit:et q nullus poſſit decetero amplius cõueniri.⁊ adde qđ not.doc.in.l.mãci.C.de ſer. fugi.⁊ quod dictum eſt de tortura:idem dicas de aliis que ſpectant ad officium pretoris eadem ratione.

cc.xv.

¶ Cautela pro aſſeſſoribus vel iudicibus deputatis per poteſtatem q nõ teneantur de delicto poteſtatis.

Poteſtates ſuper eorum exceſſibus qua pena teneantur:an eadem eius officiales et iudices mulctentur.

Officiales an de rectoris iniuſtitia teneantur:et contra ipſos repreſalie dari poſſint.

Si poteſtates † terrarum ferunt ſententias iniquas vel iniuſtas de conſilio iudicuꝫ de curia ⁊ pena qua tenetur poteſtas tenentur ⁊ omnes iudices eius:vt probatur in auẗ.vt nulli iudi.§.quoniam.coll.ix.et ibi hoc no. Ange.et pro hoc optime facit text.cum gloſ.⁊ quod ibi no.in.c.j.de offi.dele.⁊ de cõſilio iudicum ferri dicitur non ſolum quando dicitur q eorum conſenſu vel deliberatione fertur ſententia:ſed etiam ſi dicatur ſub examine talis iudicis: vt in auẗ.vt litig.§.oẽm ibi vel ſubdelegati iudicis examine capitis.col.viij.⁊ probatur in.l.ſi ille.ibi ſub examine ꝓuinciales iudicis.C.de decu.lib.x. Nam ſcđm Ange.in.d.§.omnem vero.circa finem inquiſitionis:⁊ ſententie que hodie formantur per rectores terrarum ſub examine iudicis maleficiorũ dicuntur ferri per iudices: ſicut ꝑ rectores ipſos:⁊ ſi iniuſtitia facta,fuerit ita tenentur iudices maleficiorum ſicut ⁊ ipſe rector.⁊ quando officiales ita expreſſe inuitauerũt rectorem ad aliquam iniuſtitiam faciendam:ſicut cõtra rectores ita contra officiales ſine dubio poſſunt concedi repreſalie:vt.C.de aduoca.diuerſo.iudi.l.per hanc.ibi adiutores etiam eorum: vt.C. de excu.mune.l.pe.lib.x.⁊ ita no.Barto. in ſuo tractatu repreſaliarũ in.ij.qõne vj.q.principalis.ideo ſint cauti aſſeſſo-

2 res[a] vel officiales poteſtatum vel rectorum vt nunquam in actis faciãt ſcribi q ſententia feratur de eorum conſilio vel deliberatione:aliter poſſent conueniri tempore ſindicat⁹ et eandem penam ſuſtinere quam poteſtas vel rectores ſm Ange.de peru. in.§.omnem vero.vel q non ſcribatur ſub examine talis iudicis:quia eſſet idem per illum tex.in.d.l. ſi ille. ¶ Itẽ hec dicta verba non ſcribantur ne ex tua taciturnitate videaris conſentire vt iniuſtitia miniſtretur:et per conſequens tu et officialis tenearis ſis cautus vt proteſteris ⁊ pertinaciter reſiſtas poteſtati vel rectori ſuo:⁊ i actis ſcribi facias de tua aſſertione vel proteſtatione quod ius in dicta cauſa dicat.Iſte.eſt caſus in appellatiõe in cauſa ciuili in.l.quoniã iudices.C.de appel.ergo idem et fortius in criminalib⁹. vt no.Ange.de are.in ſuo trac.maleficiorum in verbo de conſenſu ⁊ deliberatione omniũ iudicũ:queꝫ omnino vide:⁊ idem dicit Barto.in tractatu repreſaliarum in.ij.q.ſexte qõ. principalis.in prĩnc.† vbi eleganter dicit diſtinguẽdo:an officiales teneantur de iniuſtitia rectoris et contra eos poſſint concedi repreſalie.per dictaꝫ l.quoniam.C.de appel.et l.omnes.in fi.C.de decurio. Conſulẽdum eſt ergo ſm eum officiales quando talia occurrunt q proteſtentur q non conſentiunt:et illa que fiunt non

a ¶ Aſſeſſores. Aſſeſſor tenetur de mala adminiſtratiõe officij ⁊ non ptãs. Cy. ⁊ bar.in.l. diẽ fũcto.ſ iij.col.i ḃ. itẽ pone q remot⁹. ff. de aſſeſ.caue qꝛ non loquiꝫ in iſtis terminis ſꝫ loqꝫ in ptãte remoto ob culpã: an ſalariũ debeaꝫ aſſeſſori.⁊ in.l. qm̃ iudices. C. de ap.niſi ipẽ ꝑteſteꝫ poteſtati facienti:alẽs cm̃ factuꝫ ꝑſumiꝫ de ꝯſenſu ſuo ſꝫ Lu.põ. in ſing.ṽſ. aſſeſſor.ḃ. adde q aſſeſſor.⁊ vide alex.in l.diem.

fiunt de iure: et de hoc fiat inſtrumentū: 1
hoc videtur requiri: vt. d.l. quoniam. et
hac cautela vſus fuit quidam parmēſis
vicarius in ciuitate ſenarum: qui dū po
teſtas vellet ſuſpendere vnum iudeū in=
iuſte fecit proteſtationē in ſcriptis qua=
liter contra ius volebat eum ſuſpēdere
⁊ ꝙ ipſe nō conſentiebat: ⁊ vide que dixi
ſupra in.lxiij.cautela que incipit: quan=
do fit proceſſus per poteſtatem.

ccxvj.

¶ Cautela quā debes adhibere quādo
vis mutuare eccleſie vel monaſterio.

1 ☞ Eccleſie in vtilitatē ꝙ pecunia con=
uerſa ſit: quomodo probetur.

Vnus eſt modus mutuan=
di eccleſijs ⁊ monaſterijs
per quem releuaꝛ creditor
ab onere probandi ꝙ mu=
tuum ſit conuerſum in vti
litatē eccleſie: vel monaſte
rij videlicet ꝙ in capitulo ſolenniter cō=
uocato conſtituaꝛ procurator ſiue ſindi
cus cum ſpeciali mādato et ſufficiēti ad
recipiendū mutuo noīe eccleſ. vel mona
ſterij tantam pecunie quātitatem a tali
creditore ⁊ ad obligandā ipſam eccleſiā
⁊ eius bona pro illa quantitate mutuo
aſſumenda: tūc eni ſi creditor mutuat ta
li procuratori vel ſindico vſq; ad quanti
tatem in mandato comprehēſam exone
1 ratus erit a probatione: † ꝙ ſit verſa in 1
vtilitatem eccleſie.c. ꝙ quibuſdā. extra
de fideiuſſo.⁊ ibi hoc not. expreſſe gl. que
incipit. iſtud eſt notabile. in fine. ⁊ eſt gl.
no. in auſ. hoc ius porrectū in glo. fin. C.
de ſacroſan. eccle. ⁊ pro hoc facit gloſ. in
l. certum. §. ſi quis abſente. in ver. domi=
no. ff. de cōfeſ. et glo. i auſ. de nō ali. ⁊ em
phi. §. ſi vero aut ꝗs epiſcopo. in gl. que
incipit. ſed creditoribus profecerūt. col.
ix. ⁊ ibi videas Ja. de bel. ⁊ de iſta mate=
ria vide Alberi. de roſa. ⁊ docto. in dicta
auſ. hoc ius porrectum. ⁊ quod notatur
xij. q. ij. c. hoc ius porrectum.

ccxvij.

¶ Cautela quō articulabitur ille qui vē
dicat vxorem quam cognouit carnali= 1
ter copula precedente.

☞ Matrimoniū preſumptū quod eſſe
dicatur: ita qꝺ ab eo diſcedere non licet.

Si cōtractū † eſt mrīmoniū
inter duos p vba de futu=
ro: q̄ verba ꝑpꝛie inducūt
ſpōſalia ⁊ ſecuta ſit copula
iter eos: iſta ſpōſalia trāſ=
eunt in mrīmoniū preſum
ptū: ⁊ nō eſt licitum diſcedere ab eo: et ſi
poſtea vnꝰ ipſorū cū alio ꝯhat etiā p ver
ba de preſenti ſtatur primo matrimonio
et non ſecūdo: etiā ſi in ſecundo interue=
nerit copula carnalis: vt probaꝛ in.c. is
qui fidem. et in.c. ſi inter virū. et in.c. ve=
niens. ij. ⁊.c. ſicut ex lrīs. extra de ſpōſa.
ſecus ſi precedat copula et ſequātur ſpō
ſalia: vt. d.c. veniens. nec ſufficeret pro=
bare ſponſalia ⁊ copulam niſi probeꝛ ꝙ
copula ſit ſubſecuta vt ibi: et ideo bene
aduertat ille qui articulatur ſeu capitu
lat in hac materia: et concludat ꝙ poſt
ſponſalia ſecuta eſt copula ſi vult ꝙ ha=
beaꝛ pro matrimonio preſumpto ⁊ ei ſte
tur. Nam ſi probaret ſpōſalia et copulā
ſimpliciter non releuaret: quia potuiſſet
copula preceſſiſſe ſpōſalia ſm do. Anto.
de but. in. d.c. veniens ſecūdo. in princip.
per illum textum. facit. l. ad probationē.
cum ibi not. C. de probatio.

ccxviij.

¶ Cautela inſtruēs aduocatū rei cū p=
ducitur teſtamentum habens clauſulā
codicillarem.

☞ Teſtamento alia ſolēnitas reqriꝛ et
alia i codicillis: vel i alia vltia volūtate.

Cautus aduocatꝰ ſeu p
curator rei dum pduci
tur teſtamentū vel agiꝛ
vigore teſtamēti in quo
eſt clauſula codicilla=
ris iuxta no. i auſ. ex cā
C. de libe. prete. dꝫ ante
litis ꝯteſtationem petere: an actor teſta=
mento qꝺ producit velit vti: an vt codi=
cillis vel alia vltima voluntate. nam co=
gitur eligere ⁊ facta electione nō poterit
variari: vt. l. ſi. in princi. C. de codicil. et. l.
qꝺ in heredē. §. eligere. ff. de tribu. ⁊.c. ad
falſariorū. extra de crimi. fal. ꝑpe princi.
et erit vtile: † q2 alia ſolēnitas requiriꝛ
in teſtamento: vt. l. hac ꝯſultiſſima. C. de
teſta. ⁊ alia requiritur in codicillis vel in
alia vltima voluntate: vt. d.l. finali. C. de

codicil.& ita tenet Specu.in ti.de inſtru. edi.§.cōpendioſa.ver.& not.q cū vltima voluntas:& ita alias obſeruaui.

ccxix.

¶Cautela q illi qui non poſſunt eſſe teſtes ſi ſint rogati et adhibiti a partibus licite poſſunt.

☞Teſtes idonei non ſunt parētes pro liberis:& liberi pro parentibus.

Teſtis rogatus ſemꝑ idoneus eſt:quantumcunqꝫ alias inhabilis ſit.

Teſtis vocatus eoipſo approbatus vr̄ ꝑ eum qui ipſum vocari fecit.

4 Teſtis domeſtici teſtificatio valet:quādo ſunt teſtes inſtrumentarij.

Notarius vocatus de facto cōmuni ab vtraqꝫ parte inſtrumētum conficere poteſt etiam ſi ſit magis domeſticus vnius partis quā alterius:et maiori affectione coniunctus.

Licet regulariter † parētes ꝑ liberis: & liberi pro parentibus non ſint teſtes idonei:vt l.parentes.C.de teſti.et.l.teſtis idoneus.ff.eo.nec cōſanguinei: vt.l.iulia.ff.eo.nec domeſtici aut familiares:vt habeℓ in.c.in literis.extra de teſti.& in.c.inſinuante.extra de offi.de lega.et.l.idonei.ff.de teſti.nec procuratores vel aduocati iuxta.l.fina.cum ibi no. ff.de teſti.nec alie perſone ſimiles vt notatur in dictis iuribus.tñ hec regula fallit quando tales teſtes fuiſſent adhibiti et rogati a partibus:quia teſti etiam nō fidedigno adhibetur vana fides quando eſt a partibus pro teſte adhibitus:vt eſt gloſſ.ſing.in auℓ.de teſti.§.et licet.que incipit.innuit.colū.vij.ſcdm Bal.in.l.parentes.C.de teſti.et in.l.ad teſtium.§.j.ff. de teſta.quem ſequitur Lud.de ro.in rubrica de arbitris in.viij.colū.ad fi.& idem tenet Albe.mat.in ſuo tractatu de teſtibus.in.iiij.col.in princ.qui dicit per predicta: † q vbi teſtis eſt rogatus ſemper eſt idoneus quantumcunqꝫ al's ſit inhabilis. et pro hoc poteſt vti cautela ſcdm eum vt in contractibus eligantur potiꝰ fratres vel affines teſtes in inſtrumentis quam alij:q2 poterunt teſtificari rectius et ideo dicit q in qōne facti dum eſſet accuſatum teſtamentū de falſo & eſſet rogatus quidam affinis:ex quo teſtator eum rogauit & ſubdit q idē eſt generaliter ſiue ſit rogatꝰ a cōtrahentibꝰ ſiue a teſtatore ſiue a iudice vt ſemper ſit idoneus. et idē t3 Bal.in.l.data opera.in.ix.colū. ver.itē q̄ vocatur.C.qui accuſa.nō poſſ.
3 qui dicit † q ille q̄ vocaℓ ad teſtimoniū eoipſo videℓ approbatꝰ per eū qui fecit vocari et d3 examinari:vt not.xviij.q.ij. in dāna.& idē tenet ipſe Bald.in.c.in nomine domini.extra de teſti.et idē t3 Ang. in.l.j.in vlti.col.C.de teſtamen. qui dicit per illam glo.ſingularē in.d.§.& licet.q ſi a cōtrahentibus teſtes etiam inhabiles ex certa ſcientia ad validitatē actus ſint adhibiti inter eos teſtificari poterūt nec poterunt reprobari. ꝑ hoc optime facit qd no.Ant.de bu.in.c.ex literis.in.j.et.ij. nota.& pe.col.ver.& pro hoc pōt dici cum ver.ſequē.extra de tranſac.facit.l.ſi quis teſtibus.C.de teſtibus.et qd no.in.l.inuiti.eo.ti.Item pro hoc optime facit quod not.Bal.in.l.dictantibus.C.de teſta.et in l.ij.verſi.ſed quero q̄d ſi ſunt domeſticus.
4 C.de teſti.† vbi dicit q teſtificatio domeſtici valet quādo ſunt teſtes inſtrumentarij:q2 vtraqꝫ pars eos adhibuit. allegat.l.ſciendum.& ibi optimam glo.ff.de vſur.& qd not.Bal.in.l.inſtrumēta.C.de
5 proba.vbi dic ſm Nico.de mat. † qd qñ notarius eſt rogatꝰ de facto cōmuni ab vtraqꝫ parte:puta de cōtractu poteſt conficere inſtrumētū etiā ſi ſit magis domeſticus vnius partis ꝙ alterius et ei ſit maiori affectione cōiunctus.ad idem vide Bar.in.l.ſi pater.in prin.ff.de fal. vbi dicit q licet pater non poteſt eſſe teſtis ꝑ filio:vt.d.l.parentes. poteſt tamen notarius inſtrumentum filij ſcribere: vt.d. l.ſi pater.Ratio:quia hoc inſtrumentum ſcribit de mandato partium:& ſicut partes conſentientes poſſunt partem iudicem et arbitrum eligere.vt.l.quia etiam ff.de arbitris.ita poſſunt pariter notarium eligere: et predicta intellige vera quando partes cognoſcebant conditionem teſtis & notarij ve3 q eſſet conſanguineus vel domeſticus vnius partis ex alia cauſa non idoneus: q2 tunc videntur partes ei plenam fidem adhibere.& intelligiℓ gloſ.in.d.§.& licet.ſicut etiā

Intelligit Ang.in.l.j.C.de teſtamen.vt.ſ.
dixi.⁊ ita alias habui de facto in caſu
quo vnus fecit teſtamentum,⁊ adhibuit
fratres legatarij in teſtamēto ⁊ dum ori
retur de legato dubiū fuerunt producti
fratres ⁊ dicebant ꝙ erant idonei teſtes
ex quo teſtator dixerat notario:ſi fratres
iſti legatarij poſſunt eſſe teſtes adhibea-
mus eos ⁊ notari⁹ affirmauit teſtatore
volente:⁊ lꝫ predicta videātur eſſe con-
tra iura que loquuntur ſimplr:⁊ iudices
de groſſeto hoc nō crederet ei:tñ eſt verū.

ccxx.

¶ Cautela quando debet fieri compro-
miſſum vel tranſactio:vt extendatur ad
omnia etiam ad deciſa per ſniam.

1 ☞ Compromiſſum vel trāſactio de re
clara fieri non poteſt.

2 Significatum nō habere nihil aliud eſt
quam negligere.

Si vis facere compromiſſuꝫ
vel tranſactionem pleniſſi-
mam ⁊ generalem.Caute-
la eſt vt dicatur compro-
miſſum pleniſſimuꝫ de om
nibus cauſis litib⁹ queſtio
nibus ⁊ differentijs vertentibus et que
verti poſſent inter partes quacūqꝫ ratio-
ne vel cauſa:⁊ ꝙ intelligatꝛ eſſe lis que-
ſtio controuerſia ⁊ differētia de omni eo
ſuper quo fuit arbitratum ſm Angel.in
l.j.ff.de tranſact.de quo vide omnino ibi
dñm Pau.de caſt.⁊ vide Anto.de butri.
⁊ Canoniſtas in.c.expoſita.extra de ar-
bitris.⁊ addatur cum omnibus depen-
dentibus connexis ⁊ emergentibus ab
eiſdem quoquo modo iuxta nota.in.l.cū
actum.in principio.ff.de nego.geſt.⁊ hec
1 verba dicuntur:† qꝛ de re clara vel de-
ciſa regulariter non poteſt fieri compro
miſſum vel tranſactio.vt.d.l.j.cū ibi no.
ff.de tranſac.⁊ propter dicta verba vale-
bit compromiſſum ⁊ trāſactio etiam ſu-
per rebus claris ⁊ deciſis ſm Ang.⁊ do-
cto.in.d.l.j.Item addatur ꝙ dictum cō-
promiſſum vel tranſactio vel quietatio
ſiue liberatio referatꝛ ad oīa tam cogni-
ta ꝗ̄ incognita:etiam ſi dolo alicui⁹ cō-
trahentiū erant incognita ⁊ in genere et
in ſpecie.⁊ etiam ad iura ⁊ obligationes
quaſcūqꝫ etiā ex futuro pendētes ⁊ qua-
cunqꝫ cauſa:alꝛ ad iſta nō referantꝛ per
l.tres fratres.cū ibi nota.ff.de pactis.Et
ibi hanc cautelā ponit Ang.⁊ inquātuꝫ
fiat ſuper controuerſijs ⁊ differentijs ex
teſtamento pendentibus ſemꝑ adijcias
hec verba viſis inſpectis ⁊ cognitis ver-
bis teſtamenti vel talis vltime volunta-
tis:tam per ipſos cōtrahentes vel litigā-
tes quā per alios iuriſperitos ſm Ange.
in.d.l.tres fratres.qui dicit hoc mō eui-
tabis oēm errorem ⁊ amaritudinē:⁊ hoc
etiā per.l.de his.cū ibi not.ff.de trāſac.et
ſi litigātes vel trāſigentes ſunt literaruꝫ
ignari apponi facias hec:viſis inſpectis
et cognitis ꝟbis teſtamēti vel vltime vo-
luntatis per iuriſperitos de eorum man
dato:⁊ in eorū noticiam inſinues plena-
rie in vulgari ſermone ad eorum plenaꝫ
et claram intelligentiā.vt.l.j.§.fina.ff.de
verbo.obliga.ſm Angel.in.d.l.de his.in
princi.et ſi iſta verba nō eſſent appoſita:
tñ ſi partes aſſeruerunt ſe habere plenā
2 notitiam ſufficeret partes legiſſe:† quia
nō habere ſignificatū nihil aliud eſt quā
negligere:quia ſignificatū huius verbi
ſola inſpectiōe nō verificatur.vt.l.j.§.ſed
ſi legi.ff.de his que in teſtamento delen-
tur.ſm Ange.in.d.l.de his.circa princ.ꝗ
omnia bene nota.quia quotidiana.

ccxxj.

¶ Cautela in fauorem tutorū ad exone-
randum eos ꝙ finita tutela non poſſunt
amplius moleſtari a minoribus.

1 ☞ Tutor de tutele adminiſtratione
quinqꝫ modis abſolui poteſt.

2 Calculatorum officiū quod eſſe debeat:
et que eorum relatio:remiſſiue.

3 Adultus curatorem hño teſtari poteſt.

4 Met⁹ oīs ⁊ reuerētia minoris agnatorū
et cognatorū preſentia ceſſare preſumitꝛ.

5 Contractus bona fide factus quādo pre
ſumatur.

6 Dolo quis cōqueri nō pōt:vbi cōſangui
neorū vel amicorum preſentia fuerit.

7 Tutore dolus et culpa abeſſe ꝓſumitur
conſilij coniūctorum ratione.

8 Amicorum idem quod conſanguineorū
preſentia operatur.

9 Minor de dolo vel metu conqueri nō pōt
propter preſentiam ⁊ auctoritatem vel
decretum iudicis.

0 Symoniã iudicis auctitas ceſſare facit.
1 Judicis decretum operatur: vt quis allegare nequeat ſe vltra vel citra iuſti p̄cij dimidiam deceptum.
2 Judicis auctoritate ſolēnitates omnes adhibite preſumuntur.
3 Abſolutione generali quis liberatꝰ non videtur ab eo: quod per dolum vel lataȝ culpam factum fuerit.
4 Abſolutio quãtūcunqȝ gñalis tutori: vł alteri facta nō extenditur ad bona: que apō abſolutū de bonis abſoluētis cēnt. 2
5 Uerbum refutatio quod verbum ſit.
6 Juramentum minoris ſimpliciter preſtitum quid operetur.
7 Debitor qui vult pleniſſime liberari: q̄d in inſtrumento facere debeat.
8 Juramentū de iure canonico fortiſſimū vinculum extat.

Tutores ſemꝑ deſiderãt finita tutela ſe liberare ab adminiſtratiōe tutele: ita vt amplꝰ minores vel facti maiores nō poſſint conq̄ri vel moleſtare eos de mala adminiſtratiōe: iō videamꝰ de remedio. ¶ Pro q̄ dic ꝙ q̄nqȝ modis pōt tutor abſolui. † Uno mō per ſniam arbitri in quo factū fuerit cōpromiſſum: vt.l.iij.in princi.ff.de arbitris.et ibi habetur per gloſ.ꝛ doct. ¶ Secundo modo per ſniaȝ arbitratoris: de quo dic vt ibi per Barto.ꝛ docto.in.d.l.ſocietatē.§.arbitrorū.ff.ꝑ ſocio.ꝛ per canoniſtas in.c.quintauallis. extra de iureiurãdo. ¶ Tertio modo per ſententiam iudicis ordinarij cui arbiter equiparetur: vt.l.j.ff.de arbitris. Et hoc potest fieri duobus modis. Uno modo per viam libelli ordinarij in quo petatur per minorem ꝙ tutor vel eius heres rationem adminiſtrationis tutele generaliter gerat. iuxta notata i.l.licet.C.de iudicijs.ꝛ hoc caſu poterit etiam peti vel per minorem vel tutorem vel eius heredes ꝙ eligantur calculatoresᵃ ad videndum ꝛ examinandum omnes ratiōes dicte tutele ꝛ poſtea ad referendum iudici velut iudici ꝑmittitur eligere dictos calculatores: qꝛ in cauſis in quibus calculationes vertūtur: permittitur iudici ponere arbitrum ſeu arbitros id eſt calculatores: qui predictas calculationes diſcurrãt ꝛ referant.vt.C.de vſu.ꝛ fru.leg.l.ij.ꝛ.ff.ſi cui pluſqȝ per legeȝ falcidiã.l.j.ꝛ.l.ſi reſiduum.C.de diſtrac.pigno. Jta not.dicit Bar.in conſilio ſuo.ix.qđ īcipit. Literas magnificētie veſtre.ꝛ idem not. Angelus in.d.l.j.§.marcellꝰ ff.ſi cui pluſqȝ per legē falcidiam.† Ubi vide qualiter autē calculatores debeãt ꝛ per quem vel quos ꝛ eorum relationem. vide omnino per Angelum in d.l.ij.C.de vſur.ꝛ fruc.lega. Alio modo poteſt procedi coram iudice ſeȝ per viaȝ libelli particularis: quia minor conqueritꝰ de quibuſdã particulariter ꝛ ſpecifice contra tutoreȝ ꝛ eius heredes. iuxta notata in.d.l.licet.C.de iudicijs.ꝛ tūc non eſt neceſſaria datio calculatoris: ſed ſolum veniendum eſt ad probationes neceſſarias: ꝛ hi duo modi poſſunt obſeruari corã arbitro ꝛ arbitratore qui equiparantur iudicibꝰ.vt.l.j.ff.de arbitris.ꝛ.l.non diſtinguemus.§.cū quidam.eodeȝ titu. ¶ Quarto modo poteſt principaliter tutor abſolui in teſtamento minoris: † quia etiam adultus habens curatores poteſt teſtari: vt eſt gl. notabilis in.l.aurelius.§.gaius. in verſicu.legitimam.ff.de liber.legat.ꝛ alia in.l.j.§.fuit queſitum.ff.ad trebellianum. vel etiam in codicillis et ꝑ viam liberationis ꝛ legati. et iſta liberatio poteſt relinqui tribus modis: vt no.in.d.§.gaiꝰ. in gloſſa magna. ꝛ de iſto

a ¶ Calculatores. Calculatores rōnū deputati ꝑ iudicem ad calculandū debent iurare. Bald.l.l.hac edictali.§.hiſ illō.ij. col. verſic.pone conſules mercatorū.C.de ſec.nup. et dīr arbitratores eſſe eūdē bal. ibi.ꝛ ꝑ barto. in cōſi. literas magnificētie veſtre. et text.no.in l.ſi r̄ſiduū C.de pig.ꝛ i.l.ſi cui libertas. de cōdi. et demon. et ibi Jmol. ꝛ paul. de caſtr. q̄ dicit eos habere iuriſditio.

modo abſoluendi vide tex. glo. ⁊ doct. in l. ſi qui rationes. ff. de liber. lega. ⁊ l. quidam decedens. de admini. tuto. ⁊ in l. ſi ſeruus vetitus. de lega. j. pleniſſime per Bartolum in dicto. §. gaius. ¶ Quito et vltimo modo poteſt abſolui tutor videlicet per viam liberatiõis: ſiue etiam donationis inter viuos: puta quia minor abſoluit ⁊ liberat ſponte ſine redditione rationis olim tutorẽ ſuũ vel eius heredes. Et iſte modus ad hoc vt ſit ſecurus debet fieri cum preſentia agnatorum vel cognatorũ ipſius minoris: ⁊ cum preſentia alicuius iudicis ordinarij auctorantis. ⁊ ꝙ dicti agnati vel cognati bene et diligenter prius examinent ipſum minorem: an velit facere liberationem ſeu abſolutionem ſpõte libere: ⁊ ex certa ſui ſcientia non ductus aliquo errore iuris vel facti: nõ per metũ vel minas ſeu dolum vel circũſcriptionẽ: ⁊ hoc iudici referant. ⁊ ita etiã iudex de premiſſis diligẽter examinet ⁊ inquirat quibus pactis minor dicat ⁊ affirmet ſe bene vidiſſe rationes ſue tutele: ⁊ quod abſoluit ⁊ liberat dictum ſuũ tutorẽ ab omni eo quod ipſe adminiſtraſſet de bonis ſuis: ſiue ꝑ negligẽtiã: ſiue ꝑ culpã leuẽ ⁊ latã: ſiue etiã ꝑ dolũ: ⁊ de oĩ eo qđ de bonis ⁊ reb⁹ ſuis perueniſſet ad manus dicti tutoris ⁊ de preſenti eſſet vel reperiretur in manibus dicti tutoris vel eius heredis: ⁊ ꝓmittit eum tutorẽ vel eius heredes amplius nõ inquietare vel nõ moleſtare de iure vel de facto predictis ⁊ rationibus ⁊ alia quacũqȝ ratione ſeu cauſa: ⁊ maxime quia etiam intelligit dictũ tutorem bene gubernaſſe omnia bona ſua: ⁊ ſi dictus tutor ſeu eius heres teneretur ſibi vigore adminiſtrationis dicte tutele in aliqua re vel quãtitate quãtumcũqȝ ſit illa res vel quãtitas ex nũc facit ſibi refutationẽ finem remiſſionẽ liberationem ⁊ donationẽ vel pactũ de vlterius nõ petendo: vt ponatur ei iuramentũ minoris per qđ promittat ſe omnia ⁊ ſingula ſupraſcripta habere firma rata ⁊ grata: ⁊ attendere ⁊ obſeruare: ⁊ nunquã in aliquo cõtrauenire ſeu facere de iure vel facto ratione minoris etatis: ſeu ratiõe alicuius leſionis quantacũqȝ ſit vel eſſet leſio: etiã ſi eſſet in magna ſeu maxima quãtitate ⁊ alia quacũqȝ ratiõe vel cauſa cognita vel ignota: que dici vel excogitari poſſet: promittat etiã nõ petere reſtitutionẽ in integrũ que competit minoribus ex aliquo caſu: nec reſtitutionem que cõpetit maioribus vigintiquinqȝ annis: ex quocũqȝ caſu maxime ex clauſula generali ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videbitur. iuxta. l. primã in fine. ff. ex quibus cauſis maio. ⁊ in dicto inſtrumento ſcribatur cõſenſus dictorũ agnatorum et cognatorum ⁊ decretum ſiue auctoritas iudicis qui ꝓnũtiet omnia ⁊ ſingula ſubſcripta rite ⁊ recte facta fuiſſe ⁊ valere ⁊ tenere: et quia iſte vltimus modus abſoluendi tutorem eſt plenior ⁊ tutior ideo ipſum examinemus: et primo dixi ꝙ debet fieri abſolutio ⁊ liberatio cum preſentia agnatorũ vel cognatorũ mino-

4 ris: † qꝛ propter talẽ preſentiã eorũ omnis metus ⁊ nimia reuerẽtia ceſſare preſumitur: vt. l. tranſactionẽ. C. de tranſact. ſm Bar. Bal. ⁊ docto. ibi. ⁊ idẽ dicit Bartol. in. l. frater a fratre. in vltima charta circa principiũ. ff. de ꝯdictione indebiti.

5 † Ubi etiam dicit ꝙ talis cõtractus preſumitur factus bona fide et preſumitur ceſſare omnis ſuſpitio. et Baldus idẽ dicit in. l. prima. in ſecunda colũna. ff. ſi quẽ teſta. prohi. et idem tenet Bartol.

6 in. l. j. C. de predi. curia. libro. x. † vbi pri⁹ dicit ꝙ ꝑſentia conſanguineorũ vel amicorum operatur: vt quis non poſſit conqueri de dolo vel metu per illũ textum. facit qđ not. Baldus in. l. polla. C. de his

7 quibus vt indignis. † Ubi dicit ꝙ rõne cõſilij coniunctorum preſumit̃ a tutore abeſſe dolus ⁊ culpa: qđ eſt no. dignum ſm eũ. Sed ſi nõ eſſent agnati vel cognati ſeu cõſanguinei minoris vel eius pa-

8 rentũ adhibeant̃ amici. † Nã preſentia amicorũ idem operatur qđ preſentia cõſanguineorũ: vt ꝓbatur in dicta. l. trãſactionẽ. ⁊ ita ibi no. Bart. Bal. ⁊ docto. et Barto. in. d. l. j. C. de pred. curia. libr. x. facit. l. magis puto. §. in primis. ff. de reb⁹ eorũ. ⁊ l. hec autẽ. §. primo. verſi. ſin autẽ nõ habeant. ff. quibus ex cauſis in poſſeſſionẽ eatur. ⁊ l. ſi. ff. vbi pupillus educari debeat. Sȝ ſi amici minoris vel ei⁹

parentū nō reperirentur: tunc aliud cōſilium eſt ꝙ eligātur duo vel tres boni viri a pretore vel a iudice loco attinētium qui videant et examinent dictū minorē ſicuti ex cōſanguineis dictū eſt. pro hoc d.l. hec autē § primo. et de hoc ſunt ſtatuta in multis locis. Sed ſi nō eſſent ſtatuta tamē bonū conſiliū eſt: qꝛ operatur idem ꝙ preſentia cōſanguineorū. Item dixi debet adhiberi preſentia iudicis ordinarii qui interponit decretum ſuū ⁊c.
9 †Et eſt ratio qꝛ propter eius preſentiam et auctoritatē vel decretū ipſe minor non poterit cōqueri de dolo vel metu. ita no. dicit Bar. in d.l. frater a fratre. ⁊ Cardi. zaba. in. c. de cetero. in prima ⁊ ſecunda
10 opinione. extra de trāſac. † vbi etiā dicit ꝙ auctoritas iudicis feciſſet ceſſare ſy=
11 moniā. allegat. c. niſi. de prebendis. † Itē operatur decretū iudicis vt quis nō poſſit allegare ſe deceptū vltra vel citra dimidiā iuſti precii: vt ſingulariter notat Bar. in. d.l. j. per illū tex. C. de pdi. curia. ⁊ Barto. ⁊ Ange. in. d.l. j. C. de preſcripti. xxx. annorū. et Ang. de Aretio īſtituta de
12 actio. § ſi quis agens. † Item operatur vt omnes ſolēnitates preſumantur adhibite: vt ſingulariter notat Specul. in titu. de emptio. ⁊ vendi. § nunc ſciendum verſicu. et breuiter ſcias. ⁊ habetur p doctores in. l. ſciendum. ff. de verbo. obliga. ⁊ facit quod notatur in. l. cum hi. § ſi pretor. ff. de trāſactio. Item quod dixi fuit per negligentiā ſiue per leuem ⁊ latam
13 culpam ⁊ dolum: † quia per abſolutionē generalem nō videtur quis liberatus ab eo quod per dolum vel per latam culpā abſolute factum eſt: vt eſt text. in. l. ſi qs rationes. ff. de libe. lega. ⁊ in. d.l. ſi ſeruus vetitus. ff. de legatis prio. in vltima charta. ⁊ l. quidam decedens. ⁊ ibi per gloſ. et docto. ff. de adminiſtra. tutorū. ⁊ not. plene per Barto. in. l. aurelio. § gayus. ff. de libe. lega. ¶ Item dixi de preſenti eſſet et
14 reperiretur in manib⁹ dicti tutoris: † qꝛ abſolutio quantūcunqꝫ generalis facta tutori: vel alteri non extenditur ad bona que apud abſolutum eſſent de bonis abſoluentis: qꝛ de illis nō videtur cogitatū niſi expreſſe dictū ſit: vt in. l. dñs ſticho. § fina. de pecu. lega. ⁊ ibi hoc. not. Bart. in. d.l. ſi quis ⁊ rationes. ⁊ in. d.l. quidā decedēs. ⁊ in. d.l. ſi ſeruus vetitus. et per doctores in dictis iuribus. ⁊ pbatur in. l. tres fratres. ⁊ ibi not. de pactis. ¶ Item dixi quantūcūqꝫ ſit illa quātitas: quia ſi diceretur ⁊ in aliquo teneret ⁊c. intelligeretur de modico. iuxta notata l ſimili de venditione. vt. l. ij. C. de rei vendi. et in l. ſciendum. ff. de verbo. oblig. ⁊ no. per Canoni. in. c. quinta uallis. de iureiu. qñ datur poteſtas arbitratoribus. ¶ Itē dixi ex nunc faciat finem refutationem et remiſſionem in qua licet nō valeret ex aliquo capite liberatio: ex eo qꝛ videatur liberaſſe tanqꝫ bene geſſerit valebit tanqꝫ
15 donatio ⁊ refutatio. ¶ † Item vſus iſtis verbis: quia verbum refutatio eſt verbū generale: ergo cōmuniter iſta verba ſolent apponi in inſtrumētis per notarios ¶ Item dixi habere rata et grata: quia non poſſet amplius minor venire cōtra de iure vel de facto. Nam ſi promittitur ſolum ratum habiturū intelligitur promiſiſſe de nō cōtrahendo de iure tantū: ſed veniendo de facto tñ non teneretur: vt probatur in duobus gloſſellis in. l. id quod pauperibus. C. de epiſco. et cleri. et ibi hoc no. Bar. in. l. metum. § volenti. ff. qđ metus cauſa. ⁊ ad differentiā inter ratum ⁊ firmū. facit. l. generali. C. de ſacroſan. eccl. ⁊. l. illud. ff. de iure patronatus. ⁊. l. ſi pater. ff. de ritu nup. ¶ Item dixi ratione minoris etatis: vel alia quacunqꝫ
16 ratione: † qꝛ iuramentū ſimplr preſtitū ſolū opatur vt repreſentet cū maiorē: vt no. in auc. ſacramēta puberū. C. ſi aduerſus vēditio. vnde neceſſariū eſt addere vel alia quacūqꝫ ratiōe vel cauſa. ¶ Itē dixi cauſa cognita per tex. l. qui iure militari. ff. de teſtamē. mili. per quē dixit ibi
17 Bald. ⁊ Ange. † ꝙ debitor qui vult pleniſſime liberari ſit cautus vt in inſtrō faciat addere ꝙ dicta quictatio etiam ad ignorata vel incognita porrigitur. et idē ēt no. in. d.l. tres frēs. de pactis. et dixi i cautela precedēti. ¶ Et aduerte qꝛ iſtud nō procederet in muliere vel minore ppter eorum fragilitatem: vt dixit Baldus et Ang. in. d.l. qui iure militari per no. in. l. ſciendum de verbo. obligatio. ⁊ l. ij. C. de reſcinden. venditio. hec vero clauſula tñ

procedit in minore liberante. ¶ Sed aduerte quia vl' qd dicte clauſule non ſint neceſſarie: qr aut minor non leditur propter hanc liberationem ⁊ nõ eſt op⁹ tanta ſolennitate. Aut eſt leſus: ⁊ iſte ſolennitates videntur eſſe inique ⁊ propterea nõ apponende. Ad qd tu dicas qd dicte clauſule quãdoqꝫ ſunt neceſſarie ⁊ iuſte: quãdoqꝫ non. Nã ſi minor non ledit᷑: tũc multe de predictis ſunt vtiles ⁊ neceſſarie ⁊ iuſte: ⁊ oẽs ille ex quib⁹ tollitur ois preſumptio vel ſuſpicio, metus vel reuerentie: vel doli: vel cuiuſcũqꝫ alteri⁹ fraudis: vel male ſuſpitionis. Nã licet minor ſit leſus non poſſet cõqueri qd dictam liberationẽ fecerit inductus dolo vel metu ⁊c. et ſi poſſet reſcindi liberatio: vnde hoc caſu dicte clauſule ſunt neceſſarie vel ſaltẽ vtiles et iuſte. Si vero minor eſſet in veritate leſus ex dicta liberatione puta qr tutor male gubernauerat facta minoris: ⁊ tũc aut intẽtio minoris eſt ex aliqua iuſta cauſa: puta qr eſt filius vel nepos tutoris velle liberare ipſum quõdam tutorem ſuuꝫ etiam de omni eo qd male gubernauit: et hoc vult facere ex certa ſciẽtia: ⁊ tũc idẽ valet ꝙ dicte clauſule ſunt vtiles ⁊ neceſſarie ac etiã iuſte: et apponi poſſunt etiam in foro cõſciẽtie dũmodo declaretur prius minori virtus ⁊ potẽtia dictarũ clauſulaꝝ ⁊ in quo proſunt vl' noceant ſibi in cauſa: ſicut certioratur mulier ꝺ velleyano: vt hꝫ in. l. iubemus. C. ad velleya. ⁊ in. l. ſciendum. ff. de verb. oblig. Tu q̃ es notarius poteris vti dictis clauſulis: ſed non aliter vt ſtatim dicam. Aut intentio minoris eſt abſoluere olim tutorem ſuũ: qr credit ipſum bene gubernaſſe: ⁊ ſi aliter crederet nõ liberaret eum: ⁊ tũc dico qd dicte clauſule ꝓ maiori parte nõ ſunt honeſte imo iniquiſſime: qr ſunt preter ⁊ cõtra intentionẽ minoris et per eas iniuſte deciperet᷑: et ideo hoc caſu notarius nunq̃ apponat eas per quas excludi poſſet a beneficio reſtitutionis in integrũ: quin poſſit docere de ſua leſione ⁊ interitu non apponat hoc caſu

18 ſacramentum minoris: † quod eſt fortiſſimum vinculũ de iure canonico: vt habetur in. c. cum contingat. ⁊. c. ſi vero. extra de iureiurando. qr poteſt ſaluari ſine interitu ſalutis eterne iurantis: vt ibi. ſꝫ cum interitu anime deferentis: vel notarij ſcribẽtis: vel aduocati: aut ꝓcuratoris: vel alterius hoc conſulentis: vel alicui⁹ auctorãtis: ⁊ hoc modo. ⁊ in hoc caſu intelligo qd dixit Cy. in. d. aut. ſacramenta puberꝝ. C. ſi aduer. vendi. in. j. q. vbi dixit ꝙ illa autẽtica ſiue cõſuetudo vt deferatur iuramentum eſt erronea et multos miſit ad inferos ⁊ multa pṙimonia inique acquiſita exinaniuit ⁊ deſtruxit: qd ſꝫ eſt neceſſarium ⁊ bene nota cõtra multos et maxime aduocatos qui hoc conſulunt vt videantur ſapientes: quod nunq̃ tu facias.

ccxxij.

¶ Cautela qualiter debeat emanare reſcriptum a principe ad hoc qd quis poſſit audiri in cauſa in qua non appellauit.

Reſcriptũ impetratum a principe ad hoc vt aliquis audiri poſſit: ipſo iure nullum exiſtit.

Supplicatur ſepiſſime principi qñ cauſa eſt deciſa et finita a qua ampli⁹ appellari non põt: qr tranſiuit in rem iudicatam: puta qr ſunt late tres ſententie cõformes: vt. l. j. C. nemi. lic. in vna, eademqꝫ cauſa tertio prouocare. ⁊. c. ſua nobis. extra de appella. vel quia nõ fuit appellatũ: et ſic victus ei acquieuiſſe videt᷑. l. ab eo. C. quomodo ⁊ qñ iudex. vel quia poſt ſñiam incepit ſoluere: vel terminum petijt ad ſoluendũ. C. de re iud. l. ad ſolutionẽ. vel qr fuit appellatũ ⁊ deſerta eſt appellatio per lapſum anni: vel ex cã biennij: vt in aut. ei qui. C. de tempo. appel. ⁊ c. cũ ſit romana. de appella. ⁊ habetur in c. ex ratione. eo. ti. et a principe obtinere reſcriptũ. ⁊ iterum cauſa audiatur ⁊ terminetur: ⁊ multi credũt qd tale reſcriptũ valeat. † Sed tu dicas contrarium: quia imo eſt ipſo iure nullũ: vt eſt tex. in. l. cauſas vel lites. C. de tranſac. ⁊. l. fi. C. ſenten. reſcin. non poſ. ⁊. l. fi. C. de errore aduoca. imo plus dicit ſi quis tale reſcriptum impetrauerit non ſolum erit nullum: ⁊ ſuo deſiderio carere debebit. vti dictis iuribus: ſed etiam ignominie pena notabit᷑:

idest efficietur infamis: vt eſt tex. multũ 1 ſingularis in.l.fi.C.vt lite pendente. qui textus procedit ſiue non ſit appellatum: vel appellatio ſit deſerta: vt ibi dicitur in tex. ſiue etiã bis ſit appellatum: et ꝓpter hoc non poſſit amplius appellari: ſiue nõ poſſit appellare: q2 fuit cõtumax. iuxta l.ex cõſenſu .§. fina.ff.de appel.⁊.l.ij.§.fi. cũ ibi not.ff.quando appellan.ſit.vt vult glo.no.in dicta.l.fi.C.vt lite pendẽ. Sed ad hoc vt dictum reſcriptum valeat cautela eſt.vt dicatur non obſtante.l.fina.C. ſent.reſcin.nõ poſ.⁊.l.fi.C.vt lite pendente.cum ſimili.vt notat glo.in dicta.l.vlt. ſentẽ.reſcin.nõ poſ.facit quod not. Barto.in.l.vacuatis.C.de decurio.lib.x.⁊ puto etiam qđ ſufficiat ſi diceretur non obſtantibus aliquibus legibus, vel ſtatutis in contrarium facientibus per nota. in auť.hoc inter liberos.C.de teſtamentis.⁊.l.ſi quis in principio teſtamenti. p Bart.ff.de lega.j.⁊.l.fi.C.ſi cõtra ius vel vtili.publi.⁊ per Canoniſtas in.c.que in eccleſiarum.extra de conſtitutio. et per Anto.de butrio in.c.j. eodem titulo. verius tamen vbi iura ciuilia, obſeruãtur ſeruatur contrariũ: quia huiuſmodi reſcripta ſeruantur quando ſunt impetrata ſeruatis ſolennitatibus Venetiarum etiam ſi non ſit clauſula non obſtante. quod nota: quia pauci aduertunt.

ccxxiij.

¶ Cautela inſtruens patrem volentem filios naturales legitimare.

☞ Matrimonio ſubſequenti omnes filij legitimantur.

Habens filios naturales eos legitimare[a] non poteſt niſi per matrimonium tantum ſubſequens: quando eorum mater eſt talis mulier quam pater poſſit vxorẽ cõmode habere: vt eſt tex.cũ glo.ſing. in auť.quib.mo natu.effi.legi.§.ſit igitur licentia. que incipit.i.non permittimus. col.vj.⁊ idem hoc tȝ ibi Ang.et Bal.in.c. illud.in fi.j.colum.extra, de preſumptio. Et ideo tu qui vis legitimare filios tuos ſis cautus vt aduertas ſi potes cõmode 1 contrahere cuȝ matre filiorũ: quia oportet cum ea contrahas matrimonium: †quia per ſubſequentiam matrimonij legitimabuntur.l.cuȝ quis.⁊.l.nup.C. de nat.lib.⁊.c.tanta.extra qui filij ſint legitimi.vel ſi nõ vis eam capere in vxorem: ſed ſolum filios legitimare per reſcriptum principis facias quod dicatur in reſcripto non obſtante quod eorum matrem poſſit pater commode in vxorem accipere: vel non obſtante.d.§.ſit igitur licẽtia. per ea que dicta ſunt in precedenti cautela. Ac etiam ſis cautus vlterius ſi faceres legitimare eos a comite palatino habente poteſtatem ab imperatore legitimandi vt inſpicias verba ſui priuilegij. iuxta.c.porro.extra de priuileg.⁊.l.fideiuſſores magiſtratuũ.§.aurelio.ff.de fideiuſſo.vt ſi in eo non reperies quod habeat poteſtatem legitimandi naturales etiam ſi pater eoruȝ poſſit matrimonium contrahere cum matre: vel ſi nõ eſt clauſula quod poſſit legitimare non obſtante.d.§.ſit igitur licẽtia. qđ non confidas de dicto priuilegio per ea que dicta ſunt. Item ⁊ tertio ſis cautus qñ vis impetrare huiuſmodi reſcripta ab imperatore vel papa vt in eis dictam clauſulaȝ apponi facias.

ccxxiiij.

¶ Cautela in fauoreȝ heredis vt non poſſit conueniri infra certuȝ tempus a creditorib[us] hereditatis.

☞ Heres dum inuentarium fit: alicui non tenetur.

a ¶ Legitimare.legitimati q̃ et q̃bus fieri põt. inſti.d heredi.q̃ ab inteſt.deſe. un.§.j. et in auť. q.mo.na. effi.legiti. bald.in.l. eaȝ quam ix.col.C.d fideicõ. et Anto.roſel.in tracta.legi.

a ❡ Res hereditarias. emptor hereditatiſ: an et qūo teneatur ad debita vēditorſ. gl. bart. ⁊ Jo. de pra. in l. ſi actor. ij. col. ff. de pcur. Itē ēt ad ea q̄ ſoluit hr̄s vēdēs creditorib⁹ vl' legatarijs Alex. ꝯtra et Pau. de caſ. in l. ij. C. de leg.

INſtitutus hr̄s. ſi vult habere dilationē aliquaz infra quam non poſſit conueniri a creditoribus hereditarijs vel legatarijs poſt aditā hereditatem etiam quādo hereditas eſt ſoluendo cautela eſt vt cōficiat inuentariū: ⁊ incipiat ipſum infra triginta dies a die adite hereditatis ⁊ compleat in fine trium menſium ſi res hereditarie ſunt preſentes: et ſi abſunt in fine anni. iuxta. l. fi. §. ſinautez dubius. C. de iure deliber. et interim infra dictū tempus quo inuentarium cōſcribitur nō poterit heres conueniri a creditoribus hereditarijs vel legatarijs: nec ab eis inquietari nec ad iudiciū trahi: nec poterunt etiam per hypothecariaz res hereditarie vendicari: ⁊ ſic habebit dilationem trium menſium vel vnius anni inuitis creditoribus et legatarijs: vt eſt caſus in l. finali. §. donec. C. de iure deliberan. ⁊ eſt gl. in. d. §. ſinautem dubius. in verbo immiſceat. que dicit per. d. §. donec I
I †quod interim duz fit inuentarium heres non tenetur alicui ⁊ idem notat Azo in ſumma. C. de iure deliberan. in ver. effectus autem huius inuentarij. Et aduerte quia iſtud beneficiuz dilationis durat donec conſcribitur inuentarium vt dixi et ideo ſis cautus vt non compleas niſi in fine trium menſiuz vel anni: quia ſi complees prius poſſes conueniri ante lapſum dicti temporis: vt probatur in dicto §. donec. et ita ſentit Azo in dicto verſicu. effectus.

cccxv.

❡ Cautela pro emente ab herede res a
hereditarias qd̄ inſtrumentū dicat qd̄ ſoluit illam pecuniam pro ſatiſfaciendo creditoribus et legatarijs ac ipſis preſentibus.

I ❧ Heres ſi ſimpliciter vendiderit: non dicēdo: cauſa ſatiſfaciendi creditoribus: vel legatarijs: an tunc emptor conueniri poterit.

QUando qs emit aliquā rez hereditariā ab herede qui cōficit inuentariū ſolēniter nō pōt cōueniri a creditoribus hr̄ditarijs vel legatarijs: vt. l. ſi eo. §. ⁊ ſi pfatā. C. de iu. deli. ſz qd̄ ibi no. qd̄ itellige qn̄ hr̄s vēdidit dictā rē p ſatiſfaciēdo creditoribus vel legatarijs hereditatis: vt in. d. l. fi. §. licētia. i. ibi p ſoluēdis debitis vel legatis: ⁊ qn̄ pecunia ſoluta per emptorez fuit ſoluta per heredem creditoribus vel legatarijs: vt pbatur in dicto. §. ⁊ ſi prefatam, in fi. ibi. quarum pretia in legata ⁊c. et ſi iſta duo concurrunt res non ha-
I bet dubiū per dicta verba. ❡ † Sed dubium eſt quid ſi heres vendidit ſimpliciter non dicendo cauſa ſatiſfaciendi creditoribus vel legatarijs: an tunc emptor poterit cōueniri. Et videtur qd̄ ſic: quia quando quis vendit rem in dubio vendere videtur iure proprio ⁊ pro ſe: vt no. Barto. in dicto. § et ſi prefatam. et Bald. clarius in. l. mater. in fin C. de rei vendi. Unde non videtur vendidiſſe pro ſatiſfaciendis creditoribus vel legatarijs. Et ideo dominus Pau. de caſtro in dicto. §. et ſi prefatam. in fine. dicit quod emptor non erit ſecurus: ⁊ propterea debet eſſe cautus quando venditur ſibi vt dicatur in inſtrumento quod venditio fit cauſa ſatiſfaciēdi creditoribus vel legatarijs: quod teneo eſſe verum quando pecunia non fuiſſet ſoluta creditoribus vel legatarijs per dictum. §. ⁊ ſi prefatam. in fi. ⁊ per dictum. §. licentia. j. Sz ſi pecunia fuiſſet ſoluta creditoribus vel

legatariis: teneo qđ ipſe emptor erit ſecurus: ſed hoc tenet Bal. ſm Odofre. in d. §. 7 ſi prefatam. in verſic. pe. 7 maxime hoc procedit qđ imediate recepta pecunia heres ſoluit creditoribus vel legatariis: quia ex iſto actu ſequẽti declaratur voluntas heredis quod vendiderat cauſa ſatiſfaciendi: ſicut fecit per. l. ſi ſeru⁹ plurium. § final. de lega. j. Sed ſi heres vendidiſſet pro ſatiſfaciendo creditoribus vel legatariis 7 in veritate nõ ſatiſfeciſſet: nunquid emptor eſſet ſecur⁹: credo quod non: per. d. §. 7 ſi prefatam. in fi. Et ideo vt tollantur iſte dubitationes emptor ſit cautus vt faciat apponere in inſtrumẽto venditionis: quod heres vẽdidit pro ſatiſfaciendo creditoribus 7 legatariis. 7 exburſet pecuniam ipſi heredi preſentibus creditorib⁹ 7 legatariis 7 recipientibus dictam pecuniam ab herede: 7 ita ſcribatur in inſtrumento venditionis ſiue ſolutionis pecunie facte p emptorem: et tunc erit ſecurus. facit qđ not. in auſ. hoc ius porrectũ. C. de ſacroſan. eccle. 7. x. q. ij. hoc ius porrectũ. et. l. vltima. ff. de iniuſto.

ccxxvj.

¶ Cautela quod inuentarium tutoris de rebus pupilli proſit ipſi pupillo heredi.

1 ☞ Inuẽtarium quotuplex eſſe dicat.

2 Inuentarium quod tutor facit pro adminiſtratione tutele conſequẽda: an ipſi pupillo proſit: vt inuentarij vtriuſq; beneficio vti poſſit.

Duplex eſt inuẽtariũ. † vnũ tutoris de quo in. l. error q̃ repertoriũ. ff. de admi. tut. Aliud eſt heredis de quo in. l. fi. C. de iure deliberan. ¶ † Sed eſt dubiũ nunqđ inuẽtarium qđ facit tutor pro ꝯſequẽda adminiſtratione tutele proſit pupillo heredi: vt poſſit vti beneficio vtriuſq; inuẽtarij. Dicas qđ non. q: iſta inuẽtaria requirunt diuerſas ſolennitates: 7 in multis diſcrepant inter ſe. vt pz ex his q̃ habentur in. d. l. tutor q̃ reptoriũ. in princi. 7 in. d. l. fi. 7 ita tz Bart. in. l. in rõne. § qđ vulgo. in penul. colũ. quero tutor. ff. ad. l. falci. 7 Bal. in. d. l. fi. §. cum igitur. in penul. col. ibi etiam ſoluta eſt queſtio. 7 idẽ tenet dominus Pau. de caſt. in. §. 7 ſi prefatam. in fi. in ea. l. 7 in conſil. ſuo. xxvij. verſi. ſuper ſecundo. In quibuſdam tamen locis eſt conſuetudo qđ inuentariũ tutoris ſufficiat pupillo heredi: q̃ cõſuetudo ſeruanda eſt: arg. l. ij. C. quẽadmo. teſtamen. aper. dũmodo probatur: alias iudicandum eſſet ſm ius cõe ſm Bald. in. d. §. cum igitur. verum q: pupillo eſſet magna expenſa duo inuẽtaria et bis bona ſua deſcribere. cautela eſt qđ fiat tãtum vnum inuentariũ per tutorem in quo ſeruentur ſolennitates vtriuſq; inuentarij: 7 ſufficiet pupillo. Et licet dicatur in. l. fin. §. ſin autem dubius. qđ inuẽtarium debet inchoari poſt aditã hereditatem: tamen poterit de voluntate etiã inchoari 7 fieri: lz non de neceſſitate: et ita pluries practicari feci.

ccxxvij.

¶ Cautela contra ſtatuta diſponentia qđ contra inſtrumentum nõ poſſit opponi aliqua exceptio etiã ſimulationis quod agatur coram iudice eccleſiaſtico.

1 ☞ Lex quãtumcũq; dura ſeruãda eſt.

2 Statuti ꝓpter iniq̃tatẽ ad eccleſie ſubſidium recurri poteſt.

3 Statuta nutrientia peccatũ eccleſie ſubiiciuntur.

Statuta q̃ñq; diſponũt vt ꝯ inſtrm̃ nõ poſſit opponi aliqua exceptio: quo caſu itelligit qđ nõ poſſit opponi ẽt exceptio ſimulationis: vt notat Bart. in. l. ij. §. ij. ff. quod vi aut clam. 7 Baldus in. l. j. C. plus valere quod agitur. 7 aliquando expreſſe dicitur quod exceptio ſimulationis non poſſet opponi: quo caſu non eſt dubium quod non poterit opponi: vt notat Bal. in. l. fina. §. in computatione. in fine. C. de iure deliberan. 1 † quia lex quantũcunq; dura ſeruanda eſt. l. proſpexit. ff. qui 7 a quibus. 7 quia paria ſunt non habere exceptionem vel allegare eam non poſſe: vt eſt gloſſ. ſingula. in. l. qui habebat. ff. de manu. teſtamen. 7 notat Bald. in. l. ſiue generalis. C. de ſentẽ. paſ. Sed qđ remediũ eſt vt predictis ſtatutis non obſtantib⁹

poſſit de iure cōtrauenire ⁊ opponi exce
2 ptio ſimulationis. †Dic ꝙ ꝑpter iniqui=
tatem ſtatuti pōt recurri in ſubſidiū ad
eccl'iā. ſec⁹ aūt ſi ſtatutū non remoueret
exceptionē: ſed aſſignaret certū terminū
non dꝫ iniquitas ſed iuſtitia poſitiua: vt
l. j. §. pueritiā. in verbo ratus. cum glo. ff.
de poſtul. vt ſingulariter no. Bal. in. d. §.
in cōputatione. in fi. ⁊ intelligo ꝙ poteſt
recurri ad eccleſiam in ſubſidiū propter
iniquitatem ſtatuti non propter iuſtitiā
denegatā a ſtatuto: ⁊ ſic poterit procedi
coram iudice eccleſiaſtico de ſimulatio=
ne. iuxta. c. licet ex ſuſcepto. et. c. ex teno=
re. cum ibi no. extra de foro cōpe. ⁊ pote=
rit etiam procedi ſi aduerſarius propter
hoc erit in peccato per denuntiationem
euangelicā. iuxta no. in. c. nouit extra de
3 iudi. ⁊ idem dicas in ſimilibus. †vbi ſta=
tuta eſſent iniqua et nutrirēt peccatum:
qꝛ tunc dictis duobus modis poſſet ad
eccleſiā in ſubſidiū recurri: qđ ſingulari
ter ⁊ perpetuo tene menti.

ccxxviij.

¶ Cautela pro illo qui facit actum iudi
cialē preſente ſuo aduerſario: et ꝙ in iu=
dicialibus tacens habet̄ pro conſentien
te: ⁊ repetitur ſupra per eundem.

1 ☞ Uerba aduerſarij qui nō acceptat: ex illis ſe iuuare non poteſt.

2 Sentētijs vel interlocutorijs: vbi appellationi locus nō eſt: nullus videt̄ cōſentire niſi per decē dies taceat: vel per aliū actum conſenſum exprimat.

3 Actis iudicialibus in quibus appellari poteſt: ſimpliciter contradicere nō ſufficit: niſi appelletur.

4 Interlocutorijs grauaminis cauſe inſerte eſſe debent.

Si ſit aliqꝗ act⁹ vel aliqđ di
cat: aut offerat in iudicio
ab vna pte altera preſente
audiēte ⁊ tacēte: ⁊ nō acce
ptāte nō ꝑiudicat dicēti vl'
facienti aut offerenti: vt eſt
tex. cū glo. ij. no. in. l. iij. C. de repudi. here
dita. ⁊ ibi doctores ⁊ maxime Bald. qui
1 dicit per illū tex. cū glo. †ꝙ qui nō acce=
ptat verba aduerſarij non pōt ſe ex illis
verbis iuuare: idē ſi diſſimulat. Et ideo
cautela eſt ꝙ aduerſarius faciat ſcribe=
re⁊ali pn̄te ⁊ acceptāte ⁊ in parte ⁊ par=
tibus pro ſe facientibus ꝯ ſe non conſen
tiente: ſed ſi iudex facit actū aliquē par=
te pn̄te cui diſplicet: dꝫ ꝯdicere: ⁊ ideo ſit
caut⁹: vt in actis apponi faciat pte pre=
ſente ⁊ contradicente: alias ſi nihil dice=
ret videretur cōſentire: vt probatur in. l.
j. C. de rela. ⁊ ibi hoc no. Bar. ⁊ doc. idem
no. Bar. in aut. ſi quis aliquid documē=
to. in fi. C. de eden. ⁊ l. fi. ff. quando appel
la. ſit. ⁊ Abb. ſicu. in. c. intimaſti. extra de
2 appel. † In ſententijs vero vel interlocu
torijs vbi appellationi locus nō eſt non
videt̄ cōſentire niſi taceat per decē dies:
vel per aliū actū exprimat cōſenſum: vt
l. ab eo. C. quomodo ⁊ qn̄ iudex. ⁊ l. ad ſo
lutionem. C. de re iudi. ⁊ in aut. hodie. C.
de appella. ſm Bart. in. d. l. j. C. de rela. et
non ſufficit ꝙ pars cōtra quam lata eſt
3 ſententia contradicat: † qꝛ in actis iudi
cialibus in quibus poteſt appellari non
ſufficit ſimpliciter cōtradicere: ſed debet
appellari: vt ſingulariter dicit Innoc. in
c. qđ ad conſultationem. in fi. extra de re
iudi. quem ſequitur Jo. de imo. in. l. ille a
quo. §. ſi de teſtamēto. ff. ad trebel. ⁊ An=
gel. de are. in. § preterea quaſdā. inſtitu.
de actio. in materia actionis ad exhibē=
dum. Sed in contrarium videtur tex. in
aut. ſi quis litigātiū. in princi. C. de epiſ.
audien. in verbo contradicat. vbi videt̄
probari ꝙ ſufficiat cōtradictio infra de=
cem dies ſm Bal. ⁊ Paul. de caſt. ibi. ſed
dicas ꝙ tūc cōtradictio ſufficit ⁊ habet̄
loco appellationis qn̄ ex alijs coherēn=
tijs apparet cōtradictū animo appellā=
di: puta qꝛ petiti ſunt apoſtoli: vel qꝛ cō=
tradicens ſubmiſit ſe iuriſditioni ſupio=
ris ſm Bald. ibi qui ita intelligit illum
textū: ⁊ poſſet hoc procedere in ſententia
diffinitiua a qua pōt appellari ſolo ver=
bo ſine expreſſione alicuius cauſe: vt l.
4 j. in fin. cū ſeq. ff. de appella. † Sed in in=
terlocutoria nō pcederet niſi cauſe gra=
uaminis eſſent in ꝯtradictione inſerte. l.
appellanti. de appel. cum ſimilib⁹. ideo
ex predictis poteris eſſe caut⁹ qualiter
debeas facere qn̄ in iudicio aliquid fit a
parte vel iudice: qđ not. qꝛ quotidianū.

ccxxix.

¶ Cautela pro illo qui adiuit heredita

rem quomodo poterit illã repudiare vel
a illi renunciare[a].
1 ¶ Hereditatẽ qui adiuit: ipſam repu= diando amittere non poteſt.
2 Hereditatẽ paternã vel maternã ſi filia adiuerit: et poſtea cum maritat: ad inſtã tiam fratris dicat: repudio hereditatem paternã vel maternam: repudiatio nihil valet.
3 Propoſitum in propoſito ſicut operatur ita oppoſitum in oppoſito.
4 Naturalius nihil eſt q̃ eo vinculo vnũ= quodq; diſſolui: quo ligatum eſt.
5 Verbũ vnũ qđ improprie capiat ad hoc vt aliquid operet: nullũ inconueniens eſt.

1 Qui adiuit † hereditatẽ non põt ipſam repudiãdo amit tere: vt. l. ſicut. C. de repu. he redi. q̃ eſt bona lex p puel= lis que maritant a fratrib[9] q̃ faciunt eas repudiare he reditatẽ paternam vel maternã in locis in q̃bus ſuccedũt filie ſicut maſculi ſicut de iure cõmuni: vt. l. maximũ viciũ. C. de liberis pteritis.
2 † Nã ſi filia hereditatem paternã vel mrñã adiuerat: et poſtea cuz maritatur ad inſtantiam fratris dicit: re pudio hereditatẽ paternã vel maternã: nihil valet repudiatio. et ea non obſtan= te poteſt partẽ ſuã auocare: et ideo debet eſſe cautus frater vt ſoror non dicat re= pudio: ſed dicat renũcio et dono tibi par= tem meam quã habeo vel habere ſpero in hereditate paterna vel materna: quod perpetuo tene menti: quia notarij nõ in= telligentes de facili poſſent errare in con cipiendo verbo ſm do. Pau. de ca. in. d. l. ſicut. Sed aduerte q' iſta cautela eſſet ne ceſſaria ſi. d. l. ſicut. intelligeret indiſtin= cte: vez q' ille qui adiuit hereditatem vel in ea ſe immiſcuit non poſſet ipſam re= pudiare: nec quo ad ſuum commodũ vel fauorem: nec quo ad ipſius preiudiciũ: prout intellexit Jaco. de arctio et Cy. ibi qui reprehendũt glo. pe. ibi. et pro hoc fa= cit tex. in. d. l. ſicut. ibi. nec q' confeſſus in iure pro iudicatis haberi: q: illa verba preſupponũt in dãnũ confitentis. Sed ſi teneremus q' illa. l. ſicut. intelligat ſoluz q' dicta repudiatio non valeret in fauorẽ repudiantis: quia cõueniebatur ille qui adiuit a creditoribus he= reditarijs: ſed in eius pre= iudicium ſic: puta q: cõue niebatur ab illo/ qui dice= bat ſe eſſe heredẽ prout in tellexit Glo. et Angel. tunc nõ eẽt neceſſaria iſta cau= tela: et pro iſta parte q' re= pudiatio hereditatis iaz adite valeat in preiudiciũ repudiantis videt tenere glo. penul. et vlti. in. d. l. ſi= cut. et facit ratio quã alle= gat: q: dicta repudiatio habet vim cuiuſdã renun ciationis. l. poſtq̃ liti. C. de pactis. Itẽ q: iſta pcedũt a pari non poſſe adiri poſt q̃ repudiauit et ñ poſſe re pudiare poſtq̃ adiuit. vt d. l. ſicut. ſed ſi prio repu= diaſſet: deinde interroga= tus ab vno ſi eſt heres. re ſpõdet q' ſic habet pro he rede quantũ ad ipm inter rogantẽ: vt eſt tex. cũ gloſ. fi. i. l. fi. ff. de interro. actio. et dixi. ſ. i cautela: ergo ecõ= tra videt dicẽdũ qñ prius adiuit: et poſtea ad inſtan tiam vnius repudiauit vt repudiatio ſibi noceat q̃= tum ad illum et nõ q̃tum
3 ad alios: † q: ſicut operat propoſitũ in propoſito: ita operat oppoſitũ in oppoſi to: vt. l. fi. in fi. de leg. iij. et. l. ſed et ſi ptratabulas. ff. de vulg. et pup. et not. Bar. in l. inter ſtipulantem. §. ſa= cram. de verbo. obli. Item
b quia licet repudiatio[b] nõ teneret: tamen non licet ſi bi vl' heredi ſuo venire cõ tra factũ ſuum. l. per fun= dum. ff. de ſerui. ruſti. pre= dio. et. l. poſt mortem. ff. de adoptio. Item quia repu= diando videtur heredita= tem habere pro derelicta. l. j. et. ij. ff. pro derelicto. et

a ¶ Renũciare[a]. Renũciatio ſue ſucceſſionis forma eſt vez renuncio et do fratribus ptem meã hrẽditatis paterne: non ſic renuncio partez meã. pau. de ca. in. l. ſicut. C. de repu. he redi. Vide formã inſtrumenti dicta p̃ renunciatio nũ in ſpec. de pactis. §. ij. an. j. colum. vbi plenius.

b ¶ Repudiatio. Repudians d bus caſib[9] teneatur. Bal. i rub. C. ſi qs ali. teſt. phi.

a ¶ In medio cortina exiſtēte. Teſtes teſtamenti debent videre teſtatorē. l. ſi non ſpeciali. ⁊ ibi oīno doc ⁊ Alex. C. de teſtamen. ideo ſi cortina eſt in medio nō probāt niſi viderint. Bart. in. l. ij. §. idē labeo. in. j. col. ℣. vlteri⁹ venio. ff. de aqua plu. arcen. vbi dicit ſec⁹ i ꝯctib⁹ vt ibi etiā per alex. ⁊ Jo. andr. in. c. ex lrīs. de ꝯſue. poſt gl. in verb. audierit. q̄ dicit teſtes ꝓbare: lȝ cortina ſit ī medio. Itē ꝓbant actū q̄ ꝑcipiaꝛ alio ſenſu quā viſus ſm̄ Ang. l. auť. de hered. et fal. §. hic nobis. in vlt. col. in ꝑn. ℣ ſi. ſecūdo not. Item verum qn̄ teſtes hn̄t notā vocē ꝯhentiuȝ. ray. i. d. §. idē labeo.

maxime ſi nunq̄ habuit poſſeſſionem bonorum hereditatis: quia tunc ceſſat l. ſi quis vi §. differentia. ff. de acqui. poſſeſ.
4 † Item quia nihil tam naturale q̄ eo vinculo vnumqđq; diſſolui quo ligatum eſt: vt. l. nihil taȝ naturale. ff. de regu. iur. ⁊ ſola ⁊ nuda voluntate aditur ⁊ queritur hereditas. l. pro herede. in principio. ff. de acquirend. heredi. igitur debet ſola voluntate poſſe admitti per. d. l. nihil tam naturale. et per nota. in l. j. C. de pactis. Item hoc maxime procederet quando fuiſſet adita hereditas per coheredeȝ: quia facta repudiatione fuit habita pro derelicta et acquiſita coheredi. l. j. §. is ita. C. de cadu. tollen. Item quia repudiādo videtur fateri ſe nunq̄ adiuiſſe: vel ſi aliquid fecit propter quod preſumaꝛ adiuiſſe ſȝ nunquā habuiſſe in rei veritate animum adeundi: et ſic quod vere non adiuerit et ita contra confeſſionē ſuā ipſe vel heres ſuus contrauenire non poteſt. l. de. erunt. §. primo. de interroga. actio. et ita reperio cōſultum per Baldū in conſilio ſuo. cxxxviij. quod incipit. Joannes Symeonē et Petrum filios ſuos in fine. v. columna verſiculo circa tertium repetam illud. Et iſtam opinionem puto veriorem; quia licet a quis non poſſit hereditatē aditam proprie loquendo repudiare: vt dicta. l. ſicut C. de repudi. heredi. tamen in ſui preiudiciū poteſt maxime in caſu noſtre queſtionis: in quo verbum repudiatio niſi operaretur nihil valeret: ideo vt potius valeat dicta repudiatio quam pereat: expono verbum repudiatio pro renunciatione.
5 † Nec eſt inconueniens quod vnū verbum capiatur improprie ad hoc vt aliquid operetur: vt ca. cum dilectus. extra de conſuetu. et argumen. gloſſ. nota. in. l. et puto. §. j. ff. fami. her. cum ibi not. et preſertim cum dicta verba repudiationis ſint prolata a muliere vel a minore qui communiter ignorant vim et poteſtatem vocabulorum. et pro hoc allego glo. ſingula. in. l. quoties. C. fami. herciſ. et dicit q̄ omnes teſtatores neſciunt dicere heredem inſtituo. et ex predictis cōcluditur q̄ cautela domi. Pau. non eſt neceſſaria: tamen eſt vtilis vt euitentur opiniones.

cccxx.

¶ Cautela quando quis non poteſt probare per teſtes vel inſtrumenta illud qđ ſibi debetur: qualiter teſtes ſunt ponendi ſub cortina ad intelligēdum confeſſionem.

1 Teſtis dictum de auditu an valeat qn̄ partes vel cortina eſt in medio inter teſtes et contrahentes.

2 Teſtis teſtimoniū de ſenſu proprio auditus verborū alterius valet: quando ipſe teſtis loquentis voceȝ notā habeat: licet perſonā loquentem non videat.

3 Solennitas maior requiritur in teſtamēto q̄ in codicillis: vel in donatione cauſa mortis.

Quando quis nō poteſt probare per teſtes vel inſtrumēta vel aliter illud quod ſibi debetur ab vno: nec in preſentia teſtium debitor vult confiteri: ⁊ creditor vult extorquere confeſſionē: ita vt poſſit eā legitime probare: ſolet adhiberi iſta cautela vt creditor faciat venire aliquos teſtes in quadam camera iuxta ſuā in qua poſſit audire ea q̄ in alia dicenť: vel faciat eos ſtare ſuper lecto in eadē camera cortina. a exiſtente

in medio vt videri nõ poſſint: vel ſub lectica: deinde ducat debitorẽ in dicta ſua camera ⁊ interroget ſubtili modo ſeu ingenio quõ eſt debitor ſuus in tanta quãtitate: ⁊ ꝙ promittat ſibi neſciente qui interrogatus in pñtia teſtiũ non confiteretur credens ab alio nõ audiri faciliter induceret ad confitendũ ⁊ ꝓmittendũ debitũ: ⁊ poſtea teſtes poterũt examinari qualiter ipſi audiuerunt talẽ confitentem debitũ ⁊ ꝓmittentẽ ſoluere: licet nõ viderint eundẽ: tñ habeãt eius loquelã notã: et viderint ipm̃ ingredi domũ: ⁊ tale teſtimoniũ valebit. ⁊ ad hoc cõiter allegatur glo. l. ij. §. idẽ labeo ait cum queritur in ver. audierunt que incipit ſic. §. dixerunt. ff. de aqua plu. arcen. que vide
1 tur velle: † ꝙ valeat dictum teſtis de auditu quãdo paries vel cortina eſt in medio inter teſtes et contrahentes: vt mot. Barto. ⁊ doct. in d. § idem labeo et Cy. ⁊ docto. in l. ſi non ſpeciali. C. de teſtamẽ. et videtur eſſe tex. cum gloſſ. in verbo auditu. et ibi doctores in capi. preterea. extra de teſtibus. et fundamentum eſt in hoc:
2 † quia regulariter valet teſtimoniũ de ſenſu proprio auditus verborũ alterius qñ teſtis habet notam vocem loquẽtis: licet perſonã loquẽtem non videat: vt. l. teſtium. cum authẽ. rogati. ibi poſita. C. de teſtibus. et. xiiij. q. ij. c. j. et. iij. q. ix. c. teſtes. ⁊ ibi tenet dominus Mattheus de matheſi. in. cxxv. notabili quod incipit. Nota ꝙ regulariter valet teſtimonium. Sed in cõtrariũ facit qđ no. Franciſ. accur. ⁊ Cy. in. d. l. ſi non ſpeciali. vbi dicũt indiſtincte non valere tale teſtimoniũ: qꝛ in teſte requiritur viſus. C. de teſtib⁹. l. teſtium. ibi preſto fuerũt. vnde ſm Baldum in dicta. l. ſi non ſpeciali. teſtes qui non poſſunt videre propter obſcuritatem noctis nõ probant. facit qđ no. in. l. ſi cum exceptione. §. in hac. ff. ꝙ metus cauſa. ⁊ qđ dicã in ſequenti cautela. Item in contrariũ facit ratio: qꝛ poſſet eſſe ꝙ debitor ꝓpter infirmitatẽ vel aliã cãm mutaſſet vocẽ ſuam cõem: ⁊ propterea teſtes qui nõ viderũt eum loquentẽ nõ poſſent clare deponere de ipſo: ergo nõ videntur cõcludere. l. non hoc. C. vnde cognati. l. neꝙ natales. C. de probationibus. cum ſimilibus. Item qꝛ poſſet eſſe ſuppoſitius ſuus que eius dicitur debitor ⁊ vocem ſimularet. Nam dicit Cy. in. d. l. ſi nõ ſpeciali. ſe vidiſſe hominẽ q tam bene transformabat ſe ⁊ voces alteri⁹ ⁊ loquelam aſſumebat qui ab vxore illius viri quem repreſentare conabatur loquendo putabatur verus maritus eſſe. Item in contrarium videtur tex. in. d. l. ſi non ſpeciali. ibi. in ꝯſpectu teſtatoris. et. in. l. ſi vnus ibi. vel corã teſtatore omnes eodẽ loco. C. de teſtamẽtis. vbi probat ꝙ teſtes debẽt videre teſtatorẽ. Itẽ videtur eſſe tex. cum gloſ. in. d. § preterea. extra de teſtib⁹. vbi videtur probari non ſufficere teſtes deponere de auditu cortina i medio exiſtẽte niſi alia adſint adminicula. Itẽ qꝛ gl. in. d. l. ij. §. idẽ labeo. non videt ꝓbare id ad qđ allegat: qꝛ glo. ibi non vult determinare: ſed loqui interrogatiue dum dicit: quid enim ſi paries vel cortina eſt media inter teſtes et contrahentes et teſtatorem: et ſic ſolum querere videtur et nõ decidere. Et ita aliqui reſpondent ad illam gloſ. Ego autẽ in hac materia quotidiana ⁊ vtili: ita puto eſſe diſtinguendum: aut loquimur in teſtamẽto: aut in matrimonio: aut in cõtractib⁹ vel quaſi aut in maleficijs vel q̃ſi. Primo caſu ſi loquimur in teſtamẽto: et tũc teneas ꝙ nõ ſufficiat dicta cautela: qꝛ opꝫ ꝙ teſtes videant teſtatorẽ per. d. l. ſi nõ ſpeciali. ⁊. l. ſi vnus. C. de teſtamẽtis. licet gloſ. dixerit contrariũ in. d. l. ij. §. idẽ labeo. que communiter in hoc reprobat ibi per docto. ⁊ in. d. l. ſi non ſpeciali. per Cy. ⁊ doctores. Aliqui tñ conant ſaluare illã glo. dicendo ꝙ illa gloſ. non decidit: ſed loquit interrogatiue dubitando: vt. ſ. dixi. Secus forte eſſet in codicillis vel donatione cã
mortis: † qꝛ maior ſolennitas requiritur 3
in teſtamento q̃ in codicillis vel donatione cauſa mortis. l. hac cõſultiſſima. C. de teſtamen. coniuncta. l. fi. C. de codicillis. ⁊. l. fi. C. de dona. cauſa mortis. et hoc vult domin⁹ Matthe⁹ de matheſi. in dicto ſuo not. cxxv. quod incipit. Nota ꝙ regulariter valet teſtimoniũ. In matrimonio non credo vt faciant plenam fidẽ: ſed cum alijs adminiculis ſic: vt in. c. preterea. cum glo. extra de teſtibus. quã ita

intelligo. In contractibus vero vel quaſi te neo q probent ſufficienter: vt no. glo. iij. r q. viij. teſtes. r ita poteſt intelligi in. d. §. idem labeo. r per no. in. §. ſi vero abſunt. in auk. de heredi. r falci. col. j. r per Cy. r Iaco. butri. in. l. teſtium. C. de teſti. et per Specu. in tit. de teſt. §. j. ver. item q cauſa. r per Ioã. de imo. in. d. §. idem labeo. et ibi per doc. In maleficijs dic vt dicam in ſequẽti cautela. r intelligo pdicta qñ teſtes habent notas cõtrahentiũ voces: vt not. per doct. in iuribus preallegatis. Item intelligo omnia predicta eſſe ſubijciẽda arbitrio iudicis qui habeat conſiderare ſi teſtes habebant vere notas voces: r ſi decipi potuerunt per pdicta.

ccxxxj.

¶ Cautela quomodo debeant deponere teſtes quando dicunt aliquem cõmiſiſſe delictum de nocte.

☞ Teſtis dictũ valet: ſi deponat de maleficio de nocte cõmiſſo ad lumen lune.

SI aliquis fuit accuſatus qd de nocte cõmiſit aliquod maleficium: et teſtes deponunt ſe vidiſſe. Cautela eſt vt inſpiciat ſi illa nocte luna lucebat: qr ſi nõ erat lumen lune poterit et debuit capitulari r probari q illa nocte maxime illa hora qua dicitur maleficiũ cõmiſſum luna nõ lucebat: r pter hoc teſtes non potuerunt bene videre: quia nox erat obſcura: r ſi teſtes aliqui de maleficio dixerint reprobabũtur: vt probatur per glo. nota. in. l. ſi cum exceptiõe. §. in hac. ſuper ver. ignorantiam. in fi. ibi. dum dicit: cum talia fiant de nocte vel in multitudine hominũ. ff. qd metus cã. ſm Bald. et Ange. ibi. et ita etiam tenet Bald. in. l. aretuſa. ff. de ſtatu homi. r in c. j. §. porro. in titu. que fuit prima cauſa bene. amit. in vſi. feudo. vbi dicit Oldra. quẽdam accuſatum de maleficio commiſſo de nocte defendiſſe per dictã gloſſam. et ideo ſi lumen lune fuiſſet: valerẽt dicta teſtium qui deponerent de maleficio ſm Barto. in ſuo tract. de teſte. per. l. non minorem. C. de tranſac.

ccxxxij.

¶ Cautela quãdo dubitatur an aliquis debeat intereſſe electioni; cautela eſt q admittatur cum proteſtatione.

☞ Electioni alias legitime non nocet ſi non habentes vocem cum alijs admiſſi fuerint.

CUm dubitatur an aliqui debeant intereſſe electioni: r tẽpus inſtat ita q cõmode nõ poſſit recipi probatio: an de iure hoc eis cõpetat: cautela eſt vt admitti debeant cũ ꝓteſtatione: vt eorũ voces valeãt ſi r inquãtũ appareat poſtmodũ eos debuiſſe intereſſe: vt c. cumana. de elec. r in. c. in geneſi. eodẽ titulo. † Non enĩ nocet electioni alias legitime ſi nõ habẽtes vocem fuerint admiſſi cũ alijs. ita dicit Abbas ſicu. in dicto ca. cumana. in princi. verſi. ſexto not. cautelam et practicam quod tu no. pro electione ſummi pontificis vel rectoris ſcholarium vt ſi dubitatur: an aliqui cardinales poſſent dare vocem: vel aliquis ſcholaris ne deferatur electio poſſent admitti cum dicta proteſtatione.

ccxxxiij.

¶ Cautela ꝓ notario: qui neſcit ordinare inſtrm in forma ſolẽni qd alter ex contrahentibus poterit illud dictare.

☞ Tabelliones ex ſe inſtrumentũ inter partes dictare debent: cum ad hoc teneantur.

MUlti tabelliones reperiuntur q neſciũt dictare vnũ inſtrm in forma ſolẽni: vel ſi ſciunt vellẽt euitare laborẽ in dictãdo: ideo vtũtur iſta cautela: qr faciunt formã inſtrumẽti per aliquẽ cõtrahẽtiũ ordinari: r ipſi poſtea ſcribũt r in publicam formã redigũt. Queritur nunqd poſſit dic q ſic: vt. xij. q. ij. cũ redẽptor ibi ſcribẽdam dictaminis. Ipſe tñ notarius ꝑ ſe poſtea diligẽter cõſiderabit ſingula verba: r qd ei videbitur emendabit. † Melius tñ eſſet ſi ipſe per ſe faceret cũ ad hoc teneretur: vt elegãter no. Spec. i ti. de inſtru. edi. §. reſtat. verſic. quid de hoc qd faciũt quotidie tabelliones. quẽ ſequitur Abbas ſicu. in. c. cũ. P. tabellio. in fi. extra de fide inſtru. qd no. quia quotidianũ eſt: r ſeruatur in practica: r per iſta ſemel defendi quẽdam doctorem medicũ accuſatũ

Venetijs

Venetijs apud officiuꝫ aduocatorū cōmunis ex eo ꝙ dederat copiā literarum cōmendatitiarū ad dn̄um notario vniuerſitatis qui de verbo ad verbuꝫ illam tranſcripſit ⁊ dominio miſit.

ccxxxiiij.

¶ Cautela ꝙ quis non admittatur ad officiū niſi ſit ciuis facias ꝙ vnus moueat litem illi ꝙ non ſit ciuis.

1 ☞ Pena remotionis ab officio quantūcunqꝫ imponatur officio durante de crimine cognoſci poteſt.

Si quis vult vt aliqs nō poſſit admitti ad officiū ſtāte ſtatuto ꝙ quis nō admittatur ad officiuꝫ niſi ſit ciuis facias ꝙ vnus moueat litē illi quem tu vis non habere officium ꝙ non ſit ciuis: quia pendēte illa lite etiā ſi eligatur non debebit admitti ad illud officium: vt.l.ſi vt proponis.C. quando ꝓuoca.nō eſt neceſ.⁊ ibi hoc tenet Baldus per illuꝫ textū.et ſi tu vis vt habeat effectum opponas tēpore electionis faciende: q2 tunc non poterit expediri illa cauſa et interim alius eligetur et ſic remanebit excluſus. Sed ſi opponeretur ante non haberet effectuꝫ quia illa cauſa deberet expediri infra illud tempus in quo facienda eſſet electio ad hoc vt poſſit eligi ſi vere eſſet ciuis.per tex.not. in.l.j.ff.de glan.legē.⁊ per ea que ibi no. Bar.quod no.⁊ facit.l.iubemus.C.ad legem iul.repe.⁊ qđ notat Bald.in extrauagan.de pace conſtan.in vltima charta.in principio.verſi.et nota.

1 † Ubi dicit ꝙ quantūcunqꝫ imponitur pena remotionis durante officio poteſt cognoſci de crimine.nam ſi expectaremus finem officij fruſtra fieret amotio: vt.d.l.iubemus. ſed non videtur curandum de iſta cautela: quia donec durat hec contentio non currit tempus officij.per ea que no.Bal. et docto.in.l.contra maiores.C.de inoffi. teſta.⁊ Bar.in.l.ij.§.non ſolum.ff.ad tertul. Sed poteſt dicere ꝙ cautela procedit quando de neceſſitate de preſenti debet fieri electio ſucceſſionis.

ccxxxv.

¶ Cautela quando molendinum eſt deſtructum impetu aque quomodo conſtabit ꝙ nō perdidit eius poſſeſſionem.

1 ☞ Molendinum fixum interra ⁊ ſub aqua ſi fluminis impetu deſtructuꝫ fuerit: niſi reedificetur: ei⁹ poſſeſſio amittitur.

Quia ƀ manelegim⁹.l.i. qs ex argētarijs.§.ſi initiū tabularuꝫ.ff. de edē.vbi gloſ.fecit mentionē de molēdino a. Propterea ponam⁹ vnā cautelā in materia molendinorum.

1 † Nam ſi aliquis habuit molendinū fixum in terra ſub aqua qđ impetu fluminis: vel aliter deſtructum eſt ſi non reedificatur perditur poſſeſſio: vt habetur in.l.finali. ff.ƀ vſucapio.Et ideo cautela eſt vt nunquā perdatur poſſeſſio ꝙ fiat proteſtatio de qua conficiatur publicum inſtrumentum quod nō obſtante deſtructione intendit tenere et poſſidere locum ⁊ alueuꝫ fluminis ⁊ debet vnum ſignum facere: puta apponere palos ligneos in aliquibus locis vel partib⁹ clauſule molēdini. Nam ex illis lignis vel antiqs molendini: vel etiam nouis apparebit ipſum retinere poſſeſſionem fluminis vel aluei pro molendino maxime ſtante dicta proteſtatione ⁊ tunc inuito ipſo non poterit alius occupare dictum flumen vel ibi edificare: vt elegāter dicit Ang.quem ſequitur Joan.de imola.in.d.l. finali.ff.de vſucapio. de qua queſtione vide lati⁹ do.Bar.Ce.

a ¶ Molēdino. Molēdinū nouum an poſſit edificari in flumine ī pīudiciū deſtructi. Bart.in.l. fina.ff.de vſucap.et ibi Ange. et doct.in l.ḡminus. anpe.col. ¶ Molendinorū ſupra aquā poſitoruꝫ materiam ponit bar. i.d.l. quonī⁹.in fi. et gloſſ.et Bar.in.l.ſi epl'aꝫ.§.ſi aqua.ff.ƀ acquir.re. domi.

per Bar.ꝛ do octo.in.d.l.fina.ꝛ per Barto.
in.d.l quominꝰ.in.xvj.qō.ff.de flumi.vbi
plene tractat materiam molendinoꝛum
ꝛ ego dixi plene de queſtione in tractatu
meo de ſeruitu.in ti.de aqueduc.in.ix.q.
pꝛincipali circa pꝛincipium.

ccxxxvj.

¶Cautela cōtra iudicem qui non vult
cauſam expedire de pꝛoteſtatione ꝗ fieri
debet contra ipſum ad hoc vt faciat litē
ſuam.

1 ☞Judex ſi in iudicando negligēs fue
rit:vel iudicare differat: alteri parti leſe
tenetur.

2 Judex in dubio in negligētia eſſe nō pre=
ſumitur:niſi pars pꝛoteſtata fuerit.

SJ iudex eſt timoꝛoſus in pꝛo
cedendo:aut ſimulat pꝛoce=
dere ad vlterioꝛa:et tamē nō
facit.Dic ꝙ cautela eſt vt ps
vadat ad ſuperioꝛem illius
iudicis ꝛ faciat ipſum compellere vt pꝛo
cedat:vt habetur in cap.pꝛimo.extra de
ſupplen.neglig.pꝛelatoꝛū.facit qđ notat
Bar.in tractatu repꝛeſaliarum.et quod
notat Baldus in.c.pꝛimo in pꝛincip. in
titulo.de mili.vaſal.qui contumax eſt.in
vſibus feudoꝛum.et iſta practica ſerua=
tur quotidie.¶Secunda eſt vt pars ipſa
humiliter inſtet coꝛam iudice vt debeat
pꝛocedere ad vlterioꝛa:quod ſi non facit
grauata poterit appellare.ꝛ hec duo re
media ponit Joan.and.in.c.dilecto.de ꝓ
bendis.in nouella. et vide ad hoc Bald.
in fine.C.de ſenten.ꝛ.l.ij.C.vt lite penden
1 te.¶†Si iudex eſt negligens in iudican
do vel differt iudicare ſcienter tenetur al
teri parti leſe:vt inſtitu.de obligatio.que
ex quaſi delicto.in pꝛincip.et.l.ex maleſi
ciis.§.ſi iudex.ff.de actio.ꝛ obliga.ꝛ.l. fi=
na.ff.de variis ꝛ extraoꝛdina.cognitio.et
ibi hoc notat Barto.Bal.ꝛ Ange.et alij
in.l.mancipia.C.de ſeruis fugitiuis. et
Barto.in.l.non ꝗcquid.ff.de iudi.ꝛ Bart.
Bal.ꝛ docto.in.l.j.C.quomodo et quādo
iudex.et Baldus et alij in.l.argentariis.
§.cum autem.ff.de edendo.et Bald.in.l.
obſeruare.§.pꝛoficiſci.in.xviij.q.ff.de offic.
pꝛoconſu.et leg.et in.c.j.§.iudices.in.iij.
colum.in titu.de pa.iura.fir.Bar.Ange.
Jmol.in.l.quarta.§.in co.ff.de dā.infec.
et per Ange.in auk.ſcenicas non ſolum
ſideiuſſoꝛem.colum.v.et per docto.in.l.ſi
quādo.C.de teſtibus.ꝛ in.l.ſi quis in con
ſcribendo.C.de pactis.cum ſimilibus.
¶Et licet ſit dubium an hoc caſu faciat
litem ſuam: an vero puniatur: vt habe=
tur in dictis locis et maxime per Angel.
in.d.l.mancipia. tamen dico ꝙ puniur
iſta negligentia etiam quando iudex eſt
negligens in puniendo ꝛ in faciendo da=
re penā parti ꝗ ei dari debet per alteram
ex diſpoſitione iuris communis: vt ſin=
gulariter vult Angel.in dicta auk.ſceni=
cas nō ſolū ⁊c.in pꝛincipio per illū textū
qui dicit ꝙ facit litē ſuam.Et idem tu di
cas qñ imponit minoꝛē penā ꝙ deberet
vt.l.nulli.in fine.C.ne fac.bapti.rette.et in
his duobus caſibus qñ eſt negligens in
puniēdo vel minus punit ꝙ debeat mi=
nuendo penā ſine cauſa legitima: iuxta
not.in.l.quid ergo.§.pena grauioꝛ.ff.de
his q not.infa.et in.l.ſi ſeuerioꝛ.C.eodem
titu.eadē pena tenetur iudex qua delin=
quens venit puniendus:vt eſt caſus ſin=
gularis in.d.l.nulli.Jtē etiā infamaṫ:vt
eſt caſus vnicus in.l. ſeruos.in fi.C.ad
l.iuli.de vi public.ꝛ pꝛiua.ſm Hoſtien.et
Joā.an.et Anto.de but.in.c.de cauſis.de
offi.deleg.ꝛ ita etiā tꝫ Ludo.de ro.in ſin=
gulari ſuo.lxxviij.qđ incipit.tu heres.et
adde qđ no. Bal.in auk.ſtatuimus.C.de
2 epiſc.ꝛ cleri.¶†Sed aduertas ꝙ in du=
bio iudex nō pꝛeſumiṫ fuiſſe in negligen
tia niſi pars fuerit ꝓteſtata:vt not.Jmo.
in.l.dāni.§.ſabini.in fine.ff.de dani.infec.
Jdeo ſis cautus vt quādo iudex pꝛotra=
hit cauſam in longū et pꝛoteſteris de pe=
nis iuris ſi nō pꝛocedit in cauſa:vel ſi cō
dēnat vel puniat in minoꝛi ſumma vel
pena ꝙ debeat:ita alias obſeruaui.ꝛ ad
de que dixi in pꝛecedenti cautela.

ccxxxvij.

¶Cautela quomodo ſolutio per partes
valeat.

1 ☞Creditoꝛ particularem debiti ſolu=
tionem recipere non cogitur.

1 CReditoꝛ†nō cogitur recipe=
re particularē ſolutionē de=
biti.l.tutoꝛ.§.lucius.ff.đ vſu
ris.ꝛ.l.quidam exiſtimauerūt
ff.ſi certum petatur.ꝛ ibi hoc

plene no. & eſt ratio: q2 particularis ſolu= 1 tio ſolet parere multa incommoda credi tori: vt.l. plane.ff.famil.herciſcun.et not. glo.xvj.qō.j.reuertimini.in prin.in verbo expletus. & habetur in.l.cum hi.§.in cau ſa.ff.de tranſactio.et ecōtra ſolet parere multa incōmoda ipſi debitori ſoluenti. ad qđ vide quod no.Bar.in.l.ij.in princ. de debito.ciui.C.libro.xj. Sed cautela eſt ꝙ creditor cogatur recipere particularē ſolutionē. Nam ſi ſunt dati fideiuſſores per debitorē: creditor tunc nomine vnius fideiuſſoris cogetur recipere particula= rem ſolutionem. & ideo debitor ſoluat no= mine vni⁹ quia poterit: vt eſt text.ſingu= laris in.l.in his ſi duos.ff.de fideiuſſori. et ita no.dicit Ang.in.l.qui pignori.ff.de pigno. & in.l.finali.ff.quibus modis pig. vel hypo.ſol. Et ſimiliter etiā ſis cautus qñ, creditori tuo pignoraſti plures res: quia licet non teneatur vnam relaxare nec pignus pro ea re liberare niſi ſoluto toto debito vt.l.q̄ pignori. & .l. q̄diu.C.de diſtrac.pignor.tamen ſi erunt dati fide= iuſſores ſoluendo pro vno liberabit̄ vna res pignorata pro illa ſumma ſoluta. Et predicta intellige vera qñ fideiuſſores eſ= ſent obligati ſimpliciter: quia tunc habe ret beneficiū diuiſionis . iuxta notata in auſ.preſente.C.de fideiuſſori.et in corpo= re vnde ſumitur. vel quando ſe pro certa parte obligarūt: ſecus ſi ſe obligaſſent in ſolidum renunciando beneficio epiſtole diui Adriani & auctentice preſente.de fi= deiuſſori.et beneficio de duobus reis de= bēdi ſicut cōmuniter fit per fideiuſſores: quia iſto caſu q̄libet fideiuſſoriū teneret̄ inſolidū: & hoc caſu ſicut creditor non co geretur recipere particularem ſolutionē ab vno fideiuſſore: ita nec etiā a debitore pro eo. Unde ſis cautus quādo vis poſſe ſoluere particulariter des plures fideiuſ ſores qui ſe obligent ſimpliciter vel quili bet eorum pro certa parte.

cccxxviij.

¶ Cautela pro matre vel patre tranſeū= tibus ad ſecunda vota: vt euitent penas iuris.

1 ☞ Si mater infra annū luctus: et etiā pater ad ſcđa vota tranſeāt: quas penas a iure ciuili iniunctas patiantur.

Si mater tranſit † ad ſecunda vota infra annum a morte primi viri patitur multas pe nas de iure ciuili de quibus habetur in.l.j.C.de ſecundis nupt.et ſi tranſit poſt annum patitur pe= nam de qua in.l.femine.C.de ſecundis nuptijs.q̄ eſt vt ſi moriatur vnus filius ex primo matrimonio mater ſuccederet pariter cum filijs et fratribus defuncti vtrinq; coniunctis in plenā proprietate pro virili portione: vt in auſ.de heredita. que ab inteſt.deſe.§.j.et in auten.in ſuc= ceſſione.C.de ſuis et legi.et in auſ.defun= cto.C.ad tertul. & hoc procedit ſi nō tranſ iuiſſet ad ſcđa vota: ſed ſi tranſiuit ante= quam ſuccederet filio vel etiā poſtea effi= citur de proprietaria in effectu vſufru= ctuaria & ea mortua omne id in quo ſuc= ceſſit acquirit̄ filijs p̄mi matrimonij nec de eo pōt teſtari vel aliter diſponere: vt eſt caſus in.l.femine.C.de ſecun. nupt.et in auſ.de non eligendo ſcđo nu.§.j.col.j. cum ſimilibus. Et idem iuris eſt in patre tranſeunte ad ſecunda vota vt teneatur reſeruare filijs primi matrimonij id in quo ſucceſſit filio. vt not.gloſſ. in Rubri= ca predict.de non eligendo ſecūdo nub. & not. Azo in ſumma.C.de ſecundis nup. & Bar.in.d.l.femine.et eſt cōmunis opin. & ita ſepe cōſului. Sed ne pater aut mater teneant̄ reſeruare p̄dicta bona filijs pri mi matrimonij & ꝙ remaneāt veri ꝓprie tarij: cautela eſt vt tranſeant ad ſcđa vo= ta filijs primi matrimonij volētib⁹ & con ſentientib⁹. vt eſt gloſſ.ſingula.in auſ.de nō eligendo ſecūdo nub.§.j.in verbo co= pulantur: q̄ dicit inuito filio & non plus. & illam gloſellam aliqui non habent: ſed debet eſſe que vult a cōtrario ſenſu ꝙ fi= lio non inuito ſed volente ſecus eſſet. de quo habet̄ p Ludo.de roma in ſingula= ri.cel. & in cōſilio.ccxviij. & habet̄ p Bart. in.l.j.C.de his qui pen.no. & per Ange.in auſ.de non eligendo ſecundo nuben.§.j. ¶ Item eſt alia cautela qđ quando alter coniugum vult tranſire ad ſecunda vo= ta vt prius petat licentiā ab altero qua conceſſa ſi tranſit ad ſecunda vota poſt annū a morte coniugis non cadit in ali= quam penā ſecus ſi infra annum: vt ſin=

gula.no.Bald.in.l.j.C.de le.nupt.de quo
dicatis vt ibi per eum.

cccxxix.

Cautela ꝙ ille qui timet poni ad tortu
rā appellet ante.

1 Torture terrorem ſi iudex reo iniece
rit:appellare poteſt.

SJ quis timet ne cōtra ſus
ponatur ad torturā :puta
1 quia forte iudex ꝯminatꝰ
eſt ei appellet. † poteſt em̄
appellare quando iudex
iniecit terrorem. vt.l.ſi quis
prouocatione.C.de appella.⁊ not.Inno.
in.c.cum ceſſante.extra de appellatio.et
Bald.in Rubrica.C.cōmi.vel epiſt. et in
d.l.ſi quis prouocatione.quo caſu cōfeſ
ſio ſecuta erit ipſo iure nulla.l.j ff.nil no.
appel.pen. Nec eſt in hoc articulo opus
vt ſuperior inhibeat:quia periculum eſt
in mora.ita elegāter dicit Bal.in.d. Ru=
brica in fi.pe.colū. ⁊ ideo ſi vis ꝙ confeſ=
ſio facta in tormētis ⁊ poſt ratificata nō
valeat cautela eſt vt prius appellet an=
teq̄ ponatur ad torturam.

cccxl.

Cautela pro debitore ad fraudanduz
creditores.

1 Sententia contra debitorē lata quo
caſu etiā creditori nocere habeat.

AD hoc vt debitor fraudet cre
ditores ſuos vt nihil habere
poſſint cautela eſt vt deſinat
poſſidere ⁊ poſtea agat reivē
dicatione contra poſſidentez
1 ⁊ patiatur ſe vinci.†nam hoc caſu ſi cre
ditor ſciuit ſuper tali re moueri litez per
debitorez vel debitori ⁊ patiatur debito=
rē litigare ſententia lata aduerſus debi=
torem in tali re nocebit etiam creditori:
tamen ſi apparet de colluſiōe debitoris
nihil prodeſſet talis cautela.l.ſi ſuſpecta
in princi.ff.de inofficio. teſtamē.⁊.l.ſi per
luſorio.in prin.ff.de appel.alias ſic.vt.l.ſi
ſuperatus.circa fin.ff.de pig. ⁊ hanc cau
telam ponit Ange.in.d.l.ſi ſuperatus.et
Bal in.l.pe.ff.de peti.heredita.quā cau=
telam tibi nō trado vt ea vtaris ad ma=
lum:ſed vt ſcias cauere a volēte vti.ꝯ te.

cccxlj.

Cautela pro illo,qui ꝓmiſit alicui tur
pe quid facere eſt cautela vt potius det
pignora q̄ rem.

1 Datum ſi aliquid fuerit vni ex cau
ſa turpi ex parte vtriuſq; ſcz tam dātis
q̄ recipientis repeti non poteſt : ſecus ſi
pignora data fuerint.

2 Spoliatus ante omnia reſtituendus eſt
etiam ſi eſſet predo: niſi intentet cōdictio
nem ob turpem cauſam : quoniam tunc
audiri non debet.

3 Heres infra tempora conficiendi inuen=
tarium conueniri non poteſt : niſi reali
actione conueniatur.

4 Scholares facientes conuenticulas cō
tra doctores ſi dent libros:vel aliam rem
propter ſuffragium promittantis: repete=
re non poſſunt:ſed bene fiſcus auferre.

LEgimꝰ hodie.l. iuriſgētiū
.§.ſi ob maleficiū.ff.d pac.
vbi eſt vna gloſ.no.q̄ dicit
1 † ꝙ ſi aliq̄d eſt datum vni
ex cā turpi ex p̄te vtriuſq;
ſcz tā dātis q̄ recipientis:
puta vt homicidiū faciat iuxta.l.gñaliter
⁊.l.plagi.ff.de ṽbo.obligatio.vel datū eſt
aliquod officiali qui tenetur denunciare
maleficia ne denunciet maleficiū cōmiſ=
ſum quod eſt turpe ex parte vtriuſq;.vt
l.ſi a reo.§.fi.⁊ ibi Bar.⁊ docto.ff. de fide=
iuſſo.vel ſi eſt data pecunia iudici ꝓ ſua
indēnitate in caſu quo condemnetur in
ſindicatu ſi male iudicauerit: quibus ca
teſt qꝛ in pari cauſa turpi melior eſt con=
ditio poſſidentis. vt eſt caſus in.l. pe .ff.
de condi.ob turpem cau.⁊ not.per glo.in
d.§.ſi ob maleficium.Sed ſi ſunt data pi
gnora pro dictis cauſis vel aliqua earuz
etiam ſecuto implemēto ex parte recipiē
tis poteſt ille qui tradidit pignus auge=
re rei vendicatione contra detinentē pi=
gnus tanq̄ contra quemlibet extraneuz
poſſidentem vel retinentem rem nō ſuaz
iuxta.l.officiū.ff.de rei vēdic.vt dicit glo.
in.d.§ ſi ob maleficium.per.l.de eodē.§.
penul.⁊ fi.ff.ad exhibenduz licet nō poſ
ſet repetere per condictionem ob turpem
cauſam:vt dixi:⁊ ſic eſt vis in modo agē
di pro repetitione ſicut dicitur in ſimili
1 †quod licet ſpoliatus ſit ante omnia re=
ſtituendus.l.ſi quis a ſe fundum.C.ad.l.

iul de vi.etiam ſi eſſet predo.c.literis.ex=
tra de reſtitutione ſpolia.tamen ſi inten=
taret condictionē ob turpē cauſam non
debeat audiri.vt not.Barto ⁊ doct. in.d.
l.pe.ff.de condictio.ob turpē cau.⁊ ſic di
citur in ſimili de marito qui ſi conueniē
actione de dote non tenetur niſi inquan
tum facere poteſt.l.ſi maritus.ff.ſol.ma=
trimo.ſecus ſi conueniatur rei vendica=
tione.vt habetur in.l. neſcenn⁹.§. fundū
ff.de re iudica.⁊ in.l.ex diuerſo.ff.ſo.ma=
5 trimonio. ¶ † Similiter dicitur in here=
de conficiente inuentarium quia nō po=
teſt conueniri infra tempora conficiendi
inuentariū:ſecus ſi conueniatur actio=
ne reali.vt habetur in.l.fi.§. donec.C.de
iure deliberandi. ⁊ licet non poſſit repe=
ti quod datum eſt per cōdictionē ob tur
pem cauſaꝫ quādo turpitudo eſt ex par
te vtriuſqꝫ.vt.l.penulti.ff.de cōdictio . ob
turpē cauſ.tamen ſi data ſunt pignora
poſſunt vēdicari: ⁊ fiſcus auferre poteſt
ab indigno.vt dicit glo.in.d.§.ſi ob male
ficium.in fi. quod intellige ſm Bald .ibi
quando fuit tranſlatum dñiū ⁊ acquiſi=
tum indigno.iuxta nota.in.l.j.C.de here
di.inſtituen.⁊ ita loquitur.l.lucius.ff.de
iure fiſci.ſecus ſi non tranſiuit dominiū
ſicut eſt in pignore dato.l. pignus.C de
4 pigno.acti.†ideo ſi ſcholares faciunt cō
uēticulas illicitas.puta de caſſando ali
quem doctorem legenteꝫ abſqꝫ legitima
cauſa ſi dant pecuniā vel libros vel aliā
rem vt ꝓmittatur ſibi vox vel ſuffragiuꝫ
nō poteſt repetere ille qui dedit. quia in
pari cauſa melior eſt conditio poſſiden=
tis.ſed fiſcus poteſt auferre ab illo indi=
gno recipiente et applicabitur ipſi fiſco
vt.d.l.lucius.ſm glo.in.d.§. ſi ob malefi=
cium. Sed ſi dedit pignora ex quo non
tranſtulit dominium poterit illa repete=
re per rei vendicationē per predicta. nec
fiſcus poterit auferre ab indigno dante
vel recipiente. ¶ Alia ⁊ ideo cautela eſt
pro promittente.vt potius det pignora
qꝫ det rem transferēdo dominium quia
dando pignora ſine periculo poterit re=
cuperare:ſed transferendo dominiū non
poterit nec recipiens poterit retinere: qꝛ
auferetur ab eo: ⁊ applicabitur fiſco. qđ
eſt notandum.

cclij.

¶ Cautela pro illo qui habet probatio=
nem tempore perituram qua perempta
aduerſarius ſibi moueret litē ſuper ipſa.
1 ☞ Proceſſus extraordinari⁹ cum ali=
quo fundari debet.
2 Juriſdictionis cōtentioſe natura aduer
ſarium requirit.

Si poſſideo quandam rem
que mea eſt:⁊ de dominio
meo habeo teſtes:ſꝫ timeo
ne moriāt:⁊ timeo de ſem=
pronio ne his mortuis mo
ueat mihi queſtionem do
minij:quia forte res illa quōdā fuit ſua
vel ſuorum maiorum.vt.C.de probatio.
l.ſiue poſſidēs quomodo mihi ſuccurre=
tur. Aduerte quia licet teſtes poſſint exa
minari ad perpetuam rei memoriam.vt
in aut.ſi quis ab aliquo.C.de teſtibus. ⁊
nota.per gloſ.⁊ docto.in.l. in lege aqui=
lia ſi deletum.ff.ad.l.aquiliā.⁊ in.c.quo=
niam frequenter.extra vt lite non conte
1 ſta. †et iſte proceſſus ſit extraordinarius
tamen cum aliquo fundari debet.vt.l.in
ter litigatores.ff.de iudi. Aut ergo mihi
mouetur de hoc queſtio: puta diffaman
do q res nō ſit mea:⁊ habeo aduerſariū
fundatum ex diffamatione.vt.l. diffama
ri.C.de ingenu.manu.⁊.l cum titia.ff.de
accu.⁊.l. athletas.ff. de fal. ⁊.c. licet.ex=
tra de accu. Eodē modo ſi habeo aduer
ſarium fundatū ex aliquo ante geſto q̄
poſſet mihi mouere queſtionem puta qꝛ
iam fui ſibi obligatus licet fecerit mihi
pactum de non petendo aut nulla mate
ria excitat queſtionē: tunc iſtud iudiciū
non poteſt fundari quia nō eſt cum quo
fundari poſſit ⁊ ſic oportet ſilere. Et ideo
vbi nec ſpeciali materia:puta ex contra
ctu vel quaſi delicto vel quaſi eſt vel eſſe
debet aduerſarius cert⁹ nec ex genera=
li materia eſt aduerſarius veriſimilis:
tunc poteſt fundari proceſſus examinis
teſtium ad perpetuam rei memoriā qꝛ
2 non eſt cum quo,ſeu cōtra quem.† quia
natura iuriſditionis contentioſe requi=
rit aduerſariū. Unde cautela poteſt eſſe
qđ per interpoſitam perſonaꝫ q̄s faciat
ſe diffamari tunc cum illa perſona fun=
daretur iudicium:⁊ occaſio illius poſſet

a ¶ Si-
mulatio ẽ
licita. ſi-
mulatio i
pſona ꝛ ve
ritas in a- 1
ctu eſt qñ
vnus pro 2
altero re-
cipit iſtru
mẽtũ ꝛ ex
eo acq̃rit
ius vere p 1
ſone et nõ
ficte et vz
act⁹. Bal.
in.l.cũ hei
bus. in fi.
C. de pba.
Simula-
tio nõ pſu
mit ſi con
ſtat de ve-
ritate a-
ctuũ. bal.
in.l. ei qui
ad fi.C. de
diſtrac. pi
gno. nec i
dubio.l.
q̃uis. tibi
Bald.C. ſi
qs alteri
vel ſibi.

citari facere cęteros q̃ volunt contradicere. vt. C. ſi vt ſe ab hered .ab.in auf. ſi oẽs.ꝛ habes ſimile.ff.de nego.geſt.l.at qui natura .§.cũ me abſente.vt dicit Bal.in auc.ſi quis ab aliquo.C.de teſtib⁹.in.ij.col. ver.ſed hic dubitatur de tali.q. qđ nota ꝑ illis qui habent poſſeſſiones ꝛ nõ habent inſtrumẽta de dominio ꝛ alij quoꝛuz antiquitus fuerunt habẽt inſtrumenta de ſuo quodã dominio antiquo.

ccxliiij.

¶ Cautela de valido contractu ſimulato ꝛ de alijs inualidis contractibus.

☞ Simulatiõis ſpecies tres eſſe dicuntur

Statutum eſt Verone: ꝙ nullus doctoꝝ collegiuz intrare poſſit: niſi iter alia habeat ſummã azonis: ꝛ omnes Bartoli lecturas.

TRes ſũt † ſpecies ſimulatiõis: vna qñ vnum agitur tacite inter cõtrahentes. et aliud exprimitur. et de iſta loquitur totus titu. C. plus valere quod agitur quam quod ſi.con. et. c. ad noſtram. extra de empt.et vendi. et c.illo vos.de pigno.ꝛ.l.iuriſgentium .§. dolo malo. in fine. ff.de pact. cum ſimi. Secunda ſpecies eſt quando aliquis ſimulate exprimitur ꝛ nil in effectu agitur inter partes. exemplum ſi ruſticus donat vl' vendit quotidie poſſeſſionem ſuam cuiu: et euitet onera ꝛ factiones. tamen tacite agitur ꝙ cõtractus ſit nullus: quia non intẽdunt ꝙ ſit donatio, ve venditio: ꝛ de iſta loquitur.l. nuda.C. de contrahenda ſtipula.et.l.imaginaria.ff.de reg.iur. Tertia ſpecies eſt quando partes intendunt vere aliquid agere: ſed contractus modico tempore eſt duraturus. et propterea preſumitur ſimulatus. exemplum quod mihi Bononie contigit dum ibi eſſet bellum maximum: ꝛ vnus qui habebat ſaluum conductum pro perſona et rebus ſuis volebat portare ſub ſaluocõductu libros meos: ꝛ volebat q' ſibi donarem vere ad hoc vt poſſet iurare libros eſſe ſuos. et poſtea dum eſſet Ferrarie mihi reſtitueret. quod tamẽ facere nolui. Nã ſi feciſſem fuiſſet tertia ſpecies ſimulationis. Vel pone aliud exemplum quod
2 vidi de facto. † ſtatutum eſt in ciuitate Verone ꝙ nullus poſſit intrare collegium doctorum niſi inter alia habeat ſummã Azonis et omnes lecturas Bartoli. Vnus qui nõ habet lecturam Azonis vel omnes Bartol. facit iſtam ſimulationem. quia dicit amico: dones mihi tuam ſummam Azonis. et Bartol. tuos pro die tantum examinis mei ꝛ ꝙ donatio nõ durat, vltra ad hoc vt poſſim iurare cum veritate me habere ſummã Azonis ꝛ Barto. poſtea tibi reſtituam. Nam hec eſt tertia ſpecies ſimulationis de qua loquit̃.l.iiij.§.ſi ab ignoto.ff. de manumi.titu.generali. de iſtis trib⁹ ſpeciebus ſimulationis vide in eleganti conſi. Bart. quod incipit Petrus nicole. et per Pau.de caſt.in.d.l.iuriſgentium.§. dolo malo. ꝛ iſte tres ſpecies ſimulatiõis ſũt de actu prohibito ad permiſſum et ſunt de iure prohibite. vt patet ex predictis. Poteſt addi quarta ſpecies ſimulatiõis. que fit de contractu permiſſo ad contractum permiſſum. quia de vno tacite agitur qui erat permiſſus ꝛ exprimitur ali⁹ qui ſimiliter eſt permiſſus. exemplũ volo tibi mutuare centum vere ꝛ iſte contractus eſt licitus. ſed nolo ꝙ fiat inſtrumentũ de mutuo: ſed de depoſito ad hoc vt facilius poſſim te conuincere. per.l.fi.
a C.de poſi. certe talis ſimulatio eſt licita[a] ex quo fit de permiſſo ad permiſſum. vel pone aliud exemplum. maritus qui non habuit totam dotem fecit inſtrumẽtum

de tota dote recepta ſolenniter.ſed quia vere deficiebant aurei puta centum voluit ꝙ ſocer confiteretur ſe habere in depoſitum centum aureos, cum in veritate eſſet debitor ex cauſa dotis: certe valet iſta ſimulatio: vt probatur in.l.lucius titius cum haberet.ff.depoſi.& not.Bald. in rubrica.C.eodem titu.Et ideo ex predictis ſit cautus quando vis contrahere cū vno vere.& ex illo cōtractu nō eſſet tibi ſufficienter vel faciliter ſuccurſum: vt tu poſſis inſtrumentum facere vel de alio contractu quod habeat faciliorem expeditionē ſicut ſit contractus depoſiti vt dixi ꝙ nullus contractus eſt prohibitus: & nemo decipit̄.& ita ſepi⁹ obſeruat̄.

ccxliiij.

¶Cautela quibus caſibus pactū legis commiſſorie ſit validum.

1 ☞Pactū pignoris & legis cōmiſſorie a parte debiti factū a iure reprobatū eſt.

2 Feneratores Bononienſes quo caſu pacto legis commiſſorie abutantur.

1 PActum † pignoris et legis cōmiſſorie factū a parte debiti eſt reprobatū a iure qn̄ ſcȝ datur pecunia debitori: vel etiaȝ efficitur debitor ex alia re.& debitor dat pignus creditori cū pacto quod ſi non ſoluit debitum infra certū tempus pignus ſit emptū pro pretio debiti quia lex preſumit qđ debitor qui indiget alia re & nō poſſet ſoluere: daret pignus multo maioris pretij ꝙ̄ ſit debitum.& ſic faciliter deciperetur: ideo lex vult vt nō valeat.vt.l.j.ij.et fi.C.de pact. pig.et.l.eo.quod fallit quando illud pactum pignoris fieret ex interuallo quod debitum contractum.quia nō preſumitur eſſe in tanta neceſſitate.vt.l.titius.ff. de conſti.pecu.et ibi hoc not.Barto.et alij docto.et idem nota.Barto.& omnes docto.in.l.quāuis.alias incipit calipodius.ff.de ſolu.et Barto.in.l.ſi fundus. §.fi.ff.de pigno.,Item fallit quādo pactum eſſet vel pignus eſſet venditum iuſto pretio: quia tunc ceſſaret omnis deceptio preſumpta.vt eſt caſus notabi.in d.l.ſi fundus.§.fina.& ibi hoc nota.Barto.et hoc caſu fieret eſtimatio per iudices vt habetur per Barto.in.l.ij.et fi.C. de.pac.pigno.et.l.eo.et.l.fi.C.de iure do. impe.et.d.l.ſi fundus.§.fina.et in.d.l.ꝙ̄=
2 us.& in.d.l.titius.¶†Et ex hoc infertur cautela qua vtuntur feneratores Bononienſes ex conſilio aduocatorū et procuratorum antiquoruȝ: vcȝ ꝙ fiat pactum pignoris & legis commiſſorie vt ſi nō ſoluatur pecunia pignus ſit emptum precio eſtimando per talem et tales arbitratores quos ex tunc partes eligunt vt nota.dicit Barto.in.d.l.fi.C.de pac.pig.&.l. eadem.& in.d.l.ſi fundus.§.fi.de pignor. ¶Nam poterunt cōuenire primo caſu coram illis arbitratoribus ſeu eſtimatoribus de eſtimando pignus pro precio debiti licet multum plus valeret.Sed ſi de iſta conuentione conſtaret diceretur fieri fraus legi.& nō valeret.per.l.fraus. cum ibi no.ff.de legi.&.l.non dubium.C. eodem titu.coniuncta.l.doli.§.diuerſuȝ. ff.de noua.

ccxlv.

¶Cautela pro filijs ne teneantur ad ſoluenduȝ delicta patris: ſtante ſtatuto qđ filius mercatoris teneat̄ ad debita prīs.

1 ☞Filius pro debito vel facto patris regulariter non tenetur.

2 Statutum ſi ſit: ꝙ filij mercatorum ad patris debita teneantur: etiam ſi heredes nō probentur an valeat.

3 Exheredati filij pro mortuis habentur: & inuiti a paterna hereditate repellunt̄.

1 LIcet regulariter † Filius pro debito vel facto patris non teneatur.vt in toto tit. C.ne filius pro patre.et habetur in gloſ.ordi.j.q.iiij.in ſumma et per gloſ.xxiiij.q.iij.in ſumma et in.c.non debet.de regulis iur.in.vj.et per Salyce.in.l.quiſquis.§.filij.C.ad.l. iuliam maieſta.in quibus locis habetur in quibus caſibus filij teneantur pro
2 patre vel non † tamen ſi ſtatutum eſt ꝙ filij mercatores tenentur ad debita patris: etiam ſi nō probentur heredes vel conſtat ꝙ repudiauerunt hereditatem patris ꝙ ſtatutum valet licet ſit durum: quia valeret factum inter eos iuxta nota.in rubrica.C.de decret.decurio.libro x.Et procedit etiam illud ſtatutum regulariter etiam ſi filij non eſſent he=

a ¶ Pro debito patris. Mutuum patri fa. inopi pōt repeti a filijs ēt non heredib⁹ l quoꝝ alimēta verſum eſt ſi pr̄ non ſit ſoluendo. bart. ſing. in. l. his ſolis. ff. ð cō= di. indebi. Mutuum patri ſcḿ tyc cari= ſſie p̄ſumi tur vſum in alimētꝭ ſuis et familie ſue. bart. in. l. fin. §. fi. C. ad. mace= do. in. ð. l. his ſolis. l fi. ff. ð ꝯdi. inde.

redes patris: vt ſentit glo. in. l. dotis tue. C. de iur. do tiū ſm̄ Bal ibi. Sed remedium eſt quod filij non teneantur vez. vt pater exheredet eos. † naz exhere
3 dati habent̄ pro mortuis ꝛ inuiti repelluntur ab hereditate paterna. vnde nō debet intelligi ſtatutuz de illis ſed ſolum de illis qui de iure. xij. tabularū erāt ſui neceſſarij. argumen. l. j. §. penulti. ff. de contrata 1
bu. ſm̄ Bal. in. l. dot⁹ tue. in fi. facit. l. ij. ff. quod cum eo. quod ego intelligo niſi exheredatio eēt facta in fraudem in cauſa ficta et non vera. argumen. l. j. §. is quoqꝫ. l fi. ibi ſi ſine fraude hoc factum ſit. ff. de co. bo. ꝛ. l. fraus. cuz ibi no. ff. de legi.

ccxlvj.

¶ Cautela vt fili⁹ teneatur pro debito patris
a q̄ð in inſtrumento contineatur q̄ð pater recepit mutuuz pro alēdis liberis.

r ☞ Filij diuites alimentoꝝ cauſa ad patris debita tenentur.

1 Quid ſi pr̄ † eſt paup̄ ꝛ accepit pecuniaz mutuo: nūq̄d ſit aliqua via 1
per quam filij poſſint conueniri ex illo contractu. Tu diceres quod non per titu. ne fili⁹ pro patre. Dicas quod ſic: q2 ſi pater cōuertit illam pecuniam in alimenta filioꝝ q̄ poſtea ſunt effecti diuites tenebuntur ad illud debitum patris. ita ſingulariter notat Barto. in. l. is ſol. ar. illus tex. i libro meo. eſt. ff. de condi. inde. ꝛ ibi docto. quem ſequitur Ludouicus de ro. in ſuo ſingulari ccxiij. q̄ð incipit. pater erat pauper: et ideo tu creditor ſis cautus vt dicatur in inſtrumento quod mutuas pecuniam illā vel bona vt pater poſſit alere filios ad hoc vt res ſit magis clara. arg. l. fi. ff. de exercito. quod nota. quia ſepe euenire poteſt de facto tēpore quo eſt neceſſitas victus.

ccxlvij.

¶ Cautela pro filio exheredato p̄ patrem prohibito aliquid habere in bonis patris.

1 ☞ Frater tenetur alere fratrem codez patre natum: quantūcunqꝫ patris reſpectu male merentem.

Si pater habēs duos filios vnum exheredauit iuſte et aliū heredem vniuerſalem inſtituit ꝛ ei in teſtō exp̄ſſe p̄hibuit vt nullo vnquam tēpore daret vel concederet aliquid de bonis ipſius teſtatoris ſibi relictis filio exheredato fratri ſuo: et ſi vnquam daret vel concederet quod cadat a dicta hereditate applicanda communi ſeu camere fiſcali vel pauperibus niſi inquantuz dictus frater inſtitutus eſſet coact⁹ vel de iure teneret̄ aliq̄d dare de dictꝭ bonꝭ: an poſſit remediū aliq̄ð adhiberi vt fili⁹ exheredat⁹ poſſit aliq̄d petere vel habere de dictis bonis paternis a fratre ſuo non obſtante dicta prohibitione: ita vt frater non cadat in aliquā penam. Et dicas quod cautela pōt eſſe vt filius exheredatus petat a fratre ſuo alimenta coram iudice quoniam iudex tenebitur ſibi decernere alimenta etiam
1 in bonis patris. ¶ † Nam frater tenetur alere fratrem codem patre natum quantumcunqꝫ male merentem reſpectu patris. ad hoc eniz tenetur ex perſona ſua: vt. l. cum plures. §. in primis. ꝛ. l. tuto: ſecundum dignitatem. §. fi. ff. de adminiſt. tuto. ꝛ nota. in. l. non omni. C. de admini. tuto. Nec poteſt pater hoc interdicere. quia talis patris prohibitio eſt contra ius naturale quod eſt mirabile. inſtit. de iure natu. gen. et ciui. §. ſed naturalis. Et ppterea iudex adit⁹ ſup alimentis debebit cōdemnare fratrem locupletem pau-

peti ſup̃ ⁊ preſtatione alimentoꝝ:⁊ aſſignabit aliquã ⁊ poſſeſſionẽ ad alimẽta q̃ afferat redditũ ſufficientẽ ad ipſa alimẽta.vt.l.ſi quis argentũ.C.de dona.et iſta erit alienatio neceſſaria q̃ nõ ꝓhibetur. vt l.alienationes.ff.famil.hercisc.⁊ l peto § p̃dium.de lega.ij.ita cõſulendo tenuit Bald.in conſi.ſuo.cccxliij. in ordine meo incipiente.. verbis teſtamenti permiſſis diſponentis ⁊c. Ego autem intelligo hoc eſſe verum qñ filius inſtitutus non haberet alia bona propria quã paterna:q2 tunc nõ cogeretur preſtare alimenta de dictis bonis prohibitis per iura ⁊ rationes de quibꝰ ſupra. Sed ſi frater haberet alia bona ꝙ paterna nõ teneretur nec poſſet de bonis paternis alienari prohibitis preſtare alimenta fratri exheredato quia ceſſaret fundamentũ de quo ſupra. Item intelligo niſi frater exheredatus ex opera ſua commode victum lucrari poſſet.argu.glo.not in.l. ſi quis de liberis.§.ſed ſi filius que incipit operari.ff.de libe.agno.⁊ glo in.l.ſi maritus in id.ff.ſolu.matri.et gloſ.in.l.ſi qs argentũ.in.§.penul.C.de donatio.et glo. in auẽ.de trien.⁊ ſemiſ.§.penul.in verbo idonei.col.iij.et per ea que not.per doct. in dictis iuribus.

ccxlviij.

¶ Cautele notabiles ad ſtatutum diſponens qd nullus poſſit aliqd proponere qd ſpectat ad fauorem banniti:⁊ qd ſtatutum hoc diſponens nõ poſſit ſuſpendi quomodo poſſit proponi aliquid pro bannito vel ſuſpẽdi ſtatutũ.

1 ☞ Intentio principalis ſemper attendi debet:non autem illud:quod in conſequentiam venit.

SI ſtatuto cauet vt nullus poſſit aliquid arrogare vel proponere qd ſpectet ad fauorem alicuius banniti ſub aliqua pena: an ſit dare aliquam cautelam ita quod poſſit proponi vel arrogari pro bãnito ſine pena. Dic quod ſic.vna eſt quãdo fieret principaliter in fauorem reipublice licet ſecundario tenderet in fauorem banniti.† quia principalis intentio debet attendi:vt ꝓbatur in.l.ſi quis nec cauſam in princip.coniuncta gloſſ.in.l. fina.ff.ſi certum petatur.⁊ in.l.j.§.vnde querit offilius.ff.de exerci.⁊ in.l.ſi is qui. §.quod ſi ſeruus.ff.de acquiren.re do.et per id qd ibi no.Bar.⁊ per tex.cũ al.⁊ ibi Bal.in.l.j.§.huius ſtudij.ff.de iuſti.⁊iur. ⁊ per not.in.l.qui exceptionẽ.ff.de condictio.indebi.⁊ per Bal.in.l non ſolũ.ff.de in integ.reſtitu.cũ ſimilibus.⁊ ita in ſpecie huius cautele tenet Jac.butri ⁊ Saly.in.d.l.ſi quis nec cauſam in fi.princi. ⁊ ponunt exemplũ de quo ſupra:⁊ dicũt quod ſi cõtingit dum tractaretur de nominando vnũ bonum capitaneum pro guerra quidam nominant aliquẽ ꝓ bono ⁊ ſufficienti q̃ erat bannitus propter quod dicebatur nominãs incurriſſe penam ſtatuti ſed Jaco.but.⁊ Saly.ibi dicunt q2 non:q2 principale propoſitũ fuit fauore reipublice:non aũt pro bannito loqui principaliter ſed cõſecutiue:quod principale propoſitum ⁊ nõ conſecutiuũ debet attendi per p̃dicta.⁊ ita fuit alias obſeruatum Venetijs in quodam nobili Veneto bannito poſtea electo pro capitaneo in bello nauali: Tu vo potes ponere multa alia exẽpla huiuſmodi: vel ſi eſſet prohibitum arrogare vel loqui in aliquo collegio:puta cõtra aliquod ſtatutum ſub certa pena poterit loqui contra illud ſtatutum ſi intentio loquentis eſt loqui principaliter in fauorem collegij:⁊ idem dicas in ſimilibus:quod perpetuo tene menti. et adde que dicam in duabus cautelis ſequentibus.

ccxlix.

1 ☞ Author contractus vel ſtatuti ante penam cõmiſſam totius diſtractus author eſſe poterit.

2 Nemo ſibi ipſi legem imponere poteſt.

3 Statutum ſi ſimpliciter aliquid proponi vel peti prohiberet:an ſi eſſet cõtra ipm ſtatutum aliqua reformatio facta valere deberet.

4 Petitio cuius prohibetur:eius etiam prohibetur conceſſio.

ALia cautela ſimilis precedenti.põt adhiberi: puta dicit ſtatutum cõis Florentie quod in fauorem rebellium nihil poſſit pro

1

poni vel ſtatui vel per ſtatutuʒ ſuſpendi
et ſi ſecus fiat ſtatuentes eoipſo ſint re=
belles: ⁊ eorum bona ſint camere fiſcalis
nunquid poterūt ciues ſuſpendere contra
ſtatutum prohibens ſuſpēdi. Dic q̄d ſic
vt.l.iij.C.de ſer.expor.q2 ante penā ꝯmiſ=
ſam cōe Florētie eſt ſue rei moderator et
arbiter.l.in re mādata.C.manda.⁊.ff.de
ſeruis expor.l.ſi quis hac l.Nā ſuū ne=
gocium eſt non eccleſie et ante penam cō
miſſam licitū eſt ſtatuere ſuper principa=
li.ergo et ſuper pena.ff.de eo q̄d certo lo=
3 co.l.ſi.cōmiſſa aūt pena ſecus eſſet.†vn=
de auctor ꝯtractus vel ſtatuti ante penā
cōmiſſam pōt eſſe auctor totiꝰ diſtractꝰ:
vt ſing.not.Bal.in d.l.iij.C.de ſer.expor.
q̄d perpetuo tene mēti.⁊ adde q̄d dicam
in ſequenti cautela ꝓ cōplemento ⁊ am
pliori declaratione iſtius. ¶ Poteſt ter=
tia cautela etiam adhiberi in materia le
gis vel ſtatuti prohibentis aliquid pro=
poni vel arrogari in aliquo caſu ſub pe=
na: ⁊ ſub annullatiōe actus etiā ſi ſtatu=
tum diceret ꝙ non poſſit ſuſpendi ipſum
ſtatutū veʒ q̄d primo proponatur ꝑ ali=
quem de cōſilio vel collegio q̄d illa pars
ſtatuti que dicit quod ſuſpendi poſſit nō
ſupendat̄ ſaltē pro illa vice tantum: q̄d
fieri pōt impune q2 illi de ꝯſilio vel colle
gio non potuerunt ſibi legē imponere a
qua nullo modo recedere liceret.l.ſi q̄s
in prin.teſtamēti.in prin.de leg.iij.et not.
Cano.in.c.dilecto.extra de preben.qua
ſuſpēſione facta remanebit ſtatutū ſineʒ
prohibitione ſuſpenſionis: ⁊ tūc ſcd̄o lo=
co debebit ſtatutū ſuſpendi vel in totum
vel in parte prout voluerint ꝯuenire: q̄d
fieri pōt: ꝓut eleganter vult Pau.de ca.
in.l.j.in prin.in.ij.col.ff.ad.l.fal.allegan=
do Bar.in.l.j.C.de peti.bono. ſub.libr.x.
lʒ in meo Bartolo nihil dicatur de ſuſpē
ſione. Sed dictum eſt in ſe verum.per ea
que ſupra dixi.et facta ſecunda ſuſpen=
ſione de dicto ſtatuto prohibitorio pote=
rit quis loqui contra ſtatutū in toto vel
in parte: q2 pro tunc nullo modo obſta=
bit ex quo interim eſt ſuſpenſum et refor
matio facta cōtra ſtatutum donec ſtabit
ſuſpenſum valebit dictum ſtatutum: et
ita vult Pau.de ca.in.d.l.j.in ꝓn.ff.ad.l.
falc.⁊ ſi in ſtatuto eſſet vna alia clauſula
veʒ q̄d nō poſſit ſuſpēdi illa pars ſtatuti
que dicit q̄d ſtatutū nō poſſit ſuſpēdi tūc
eſſet neceſſe q̄d primo loco ſuſpenderet̄
illa clauſula: ⁊ facta ſuſpēſiōe d̄ ea poſt=
ea deberet ſuſpēdi illa q̄ diceret: ꝙ ſtatu
tum nō poſſit ſuſpendi ⁊ ſic ſucceſſiue: vt
ſupra dictū eſt etiā ſi eſſent mille ꝓhibi=
tiones q̄ ꝓhiberent ſuſpenſionem: quia
non poſſunt tot opponi prohibitiones
etiā ſuſpenſiōis quin poſſint ille ſuſpēdi:
2 vt.ſ.dictū eſt: †q2 nemo pōt ſibi impone
re legē ⁊c.vt ſupra dixi: q̄d ꝑpetuo tene
menti q2 habui de facto in collegio do=
ctorū Padue vbi erat ſtatutū ꝙ quis nō
poſſit eſſe de collegio ſi habuerit.vij.ſuf=
fragia in cōtrariuʒ: nec poſſit poſtea ſibi
fieri gratis intrandi collegium niſi poſt=
ea habuit omnia ſuffragia: et q̄d dictum
ſtatutum non poſſit tolli vel ſuſpēdi ſub
certa pena: ⁊ nemo poſſit loqui ꝯ dictuʒ
ſtatutum ſub eadē pena: ergo dixi ſi vole=
bāt vt poſſit habere gratiā intrādi et ſuf
ficerēt l.bi ſuffragia maioris partis col=
legii.iuxta.l.q̄d maior.ff.ad municipal.
cū ibi not.⁊ iuxta.nota.in.c.cū omne.ex=
tra de cōſti.remedium erat vt primo ſu=
ſpenderetur illa ꝑticula ſtatuti: que di=
cit ꝙ ſtatutum non poſſit ſuſpendi ſcd̄o
facta illa ſuſpēſione ſuſpenderet̄ poſtea
totū ſtatutū tertio loco reciperent̄ ſuffra
gia ſingulorū de collegio: q2 tūc nō ſuffi
ceret maior pars ꝑ d.l.q̄d maior.cū ſimi
libus: et ita factū ⁊ obtētū fuit. Sʒ ſi iſta
cautela obſeruaret̄: †et ſtatutū ſimplici=
ter aliq̄d ꝓponi vel peti ꝓhiberet: et du=
bitaret̄: an ſi eſſet facta reformatio cōtra
ſtatutū valeret vel non: diſtinguendū eſ=
ſet. Aut ꝓhibetur petitio ſeu ꝓpoſitio re
ſpectu rei: et tūc reformatio nō valebit: q2
illa videtur etiā eſſe ꝓhibita: ⁊ ita dʒ in=
telligi.d.l.j.C.de pet.bono.ſub la.lib.x.cū
4 glo.†q̄ dicit cuius ꝓhibet̄ petitio eiꝰ ꝓ=
hibetur cōceſſio.et ad hoc allegāt cōcor
dantes. Aut ꝓhibetur ꝑſona petere ſeu
proponere pone exemplū ſm̄ Ang.in.l.
j.ſi diceret ſtatutum ꝙ nullus magnas
poſſit arrogare. Nā ſi arrogaret: et arro=
gatio affirmaretur valeret per.l.vniuer=
ſa.C.de precibus imperatori offerendis.
hoc tamen quod dixi de perſona prohi=
bita arrogare non habet locum in perſo

na excommunicata.per.c.j.de reſcrip.in vj.ſm Bar.qui ita eleganter dicit in.d.l. j.quem ſequitur ibi Ang.⁊ Pau.de caſt. in.d.l.j.in prin.ff.ad.l fal.

ccl.

¶ Cautela, ⁊ intellectus ad.c.tanta.qui filij ſint legitimi.

1 Su. Matrimonio cōcubine ſubſequenti filij legitimantur.

2 Filij non legitimantur per ſubſequens matrimonium:niſi talis mulier fuerit:q̃ in vxorem commode haberi poſſit.

1 Debes † ſcire qd ſi quis habet concubinam ⁊ ex ea filio procreauit : ſi poſtea ipſam ducat in vxorem: et conficiātur dotalia inſtrumēta per illud ſubſequēs matrimoniū legitimant.l.cum quis.⁊.l. nuper.C.de natura liber. ⁊ inſtit. de nuptiis.§.fi.cū glo.et.c.tanta.extra qui filij ſint legi.cum ſimi.ſed audi vnam ſingularem limitationem : qm̄ iſtud debet intelligi ſi talis mulier erat mr̄imonio digna:ſecus ſi digna non fuiſſet matrimonio: vt qz forte meretrix erat vel mulier viliſſime conditionis et pater nobilis et diues: qz cū iſtud matrimoniū non poterit cū honeſtate cōtrahi nō legitimātur filij ante matrimoniū nati ⁊ cōcepti: qm̄ tale matrimonium ob mores improbatum eſt: ⁊ ideo ſortitur effectū legitimationis filiorum:ita dicit ſingu. Angel.in auť.quibus modis natu.effic.legi.§.ſed aliud per illū tex.colum.vj.⁊ dicit qd habuit de facto: et ideo tu ſis bene cautus quis infringere legitimationem ⁊ patri tanq̄ agnatus vel cognatus ſuccedere excluſis filijs tanq̄ non bene legitimatis vt videas ſi illa cōcubina erat digna illo matrimonio qd faciliter poterit tibi cōtingere:qz vt plurimū ꝯcubine nō honeſte viuūt:nec videntur eſſe digne matrimonio ꝓpter earū vilitatem. Sed aduerte qz text.in.d.§ ſed ⁊ aliud.videť ſolum loqui de illa ꝯcubina que peccauit puta quia meretrix vel turpiter ⁊ inhoneſte vixit vt ibi que etiā ſemetipſam iniuriauit.⁊ infra ibi in ſecūdo vero id qd illa peccauit ⁊c. Et predictis adde gloſ. nota.in auť.quibus modis natu.effi.legiti.§.ſit ergo licentia. in princi. in verbo

2 non permittimus col.vj.que dicit † ꝙ filij non legitimantur per ſubſequēs matrimoniuz niſi ſit talis mulier que poſſit cōmode in vxorem haberi . ⁊ idem vult Bal. in.c.illud.in.fi. pe.col. extra de preſump.⁊ adde que dicam in ſeq. cautela.

cclj.

¶ Cautele quibus quis poterit vti ad legitimandum filium naturalem.

1 Su. Filiorum legitimatio multis modis fieri poteſt.

2 Legitimare omnes filios an pater intelligatur:ſi vnū ex filijs naturalibus filiū appellauerit.

3 Filij tunc legitimantur : qn̄ per patrem fuerint filij in teſtamento nominati.

4 Cōcubina ſi in teſtamēto ſuo: vel in inſtrumēto publico filiū ſuum naturalem nuncupauerit ſine iſta adiectione naturalem:an eum legitimaſſe intelligatur.

1 Legitimatio † fieri poteſt multis modis de quibus per Ang.in auť.qui. mod. natu.effi.ſui.in.§.fi.in fine. ⁊ in.§. quod vero. eodē tit. ⁊ inter alios modos vnus eſt.Si pr̄ habēs filios naturales de libera muliere que eius vxor eſſe poterat: nominat illum ſuum ſimpliciter non dicendo naturalē in teſtamento vel in ſcriptura inſtrumenti publice ſiue propria manu ſubſcripti habente ſubſcriptionem trium teſtium fidedignorum vł ſub geſtis monumentorum.i.in figura iudicij: quia per iſtā nominationem iſti filij naturales efficiuntur legitimi: ⁊ eo iure vtuntur quod legitimis confertur:vt eſt text.in auť.vt liceat ma.⁊ auie.§. hoc autem ⁊ illud.columna.viij. ⁊ tranſumptiue habetur in autentica. item ſi quis. C. de natura libe.⁊ nota gloſ. magnā circa finem. inſtitu. de liberti.§. fina.⁊ eſt text. cum gloſ. in verbo ſimul.in autenti. quibus modis naturales efficiuntur legi.§ ſi vero ſolummodo.⁊ gloſ.in.§.fina.eodē titu.⁊ not.Angel.in auť. quibus modis naturales efficiuntur.ſui § finali. in fin. facit in ſimili text.in.l. prima.§. ſimiliter modo.C.de lati.liber. tollē. et capitulo a aliquando.cum gloſ. extra de ſententiſi

exco͂. et idē eſt ſi pater vnū ex filijs naturalib⁹ appellauit filiū: q2 per hoc intelligit oēs legitimare: vt eſt tex. in. d. §. hoc aūt. ⁊ illud in. d. auk. ſi quis in fi. qđ Bal. ibi dicit eſſe mirabile. ⁊ no. et ideo ſit caut⁹ filius naturalis natus ex cōcubina. vt ſi poteſt procuret q̄ pr̄ appellet ipſm filium ſuū in teſtamēto nō dicendo naturalē vel alio mō notando. vt ſupra di- 3
xi. q2 tunc efficeret legitimus: ⁊ ſimilr pater ſi vult hmōi filios naturales legitimare ⁊ non poteſt habere copiam imperatoris vel comitis habentis poteſtatem legitimandi. vel ſi non vult expendere aliquid pro legitimatione vt nominet filiuꝫ ſuū eo modo vt dictū eſt: ⁊ ita alias vide obſeruari Verone p quendā Bertherum placentinum notarium valde peritum dum ſcriberet teſtamentum vnius qui habebat filium naturalē tantum. Sed tu qui vis opponere illi legitimationi ſis cautus vt reſpicias an mater filiorum naturaliū fuerit digna a mr̄imonio habito reſpectu ad conditionem amaſij ſui patris eorum quia ſi non erat digna non legitimabuntur filij p ſimplicem nominationem filiorum ſicut nec legitimantur per ſubſequens matrimoniū vt dixi in cautela precedenti. ⁊ ita vult ſing. Ang. in auk. qui. mod. na. effi. legit. §. j. ⁊ idem vult etiam Ange. in. d. auk. Iteꝫ ſi quis. qui dixit q̄ tunc legitimātur filij per nominationeꝫ qñ non erat turpe tali patri illam concubinam in vxorem capere. Et ponit exemplum. q2 concubina erat viliſſima. amaſius autem erat magnus nobilis et diues non enim erat veriſimile voluiſſe facere illud quod honeſte non poterat. vt l. filius. ff. de conditio. inſtitu. facit l. nepos proculo. cum ibi not. ff. de verbo. ſignifica. ⁊ idem conſuluit Barto. ⁊ Frāc. tigrini. de epiſ. ⁊ Angel. de melia. ⁊ Hugo peloni. vt refert Angel. in. d. §. ſed et aliud qui dicit q̄ idem tenet Ioan. and. in. c. per tuas. extra q̄ filij ſint legiti. qui vult † q̄ legitimentur filij quando per patrem fuerint filij nominati in teſtamēto ⁊c. ſi mater eorum tunc rebus ſic ſtantibus poterat contrahere matrimoniuꝫ ſimul cum patre ⁊ idem tenet Angel. in d. § ſed ⁊ aliud circa finē. ⁊ idē tꝫ Bal. in d. auk. Item ſi quis. in fi. per illum text. in verbo poteras: quod debet intelligi de iure ⁊ de facto ſm naturam ⁊ bonos mores allegat. ff. qui ⁊ a quibus in. l. ſi rogamus. debuit allegare. l. ſi rogatus. § matrimonij. ff. de manu. vindi alias non fieret legitimatio. Et dicit q̄ iſta conſuluit Bar. in quo cōſilio limitauit illā auk. itē ſi quis multis modis. Item aduerte etiā q2 q̄ ad hoc vt filij naturales legitimentur per dictam nominationem requirit q̄ non extent filij legitimi ⁊ naturales: q2 ſi extarent non efficerent legitimi: et ita tenet gloſſ. in. d. auk. item ſi quis ſub dubio forte: lꝫ ſm eum hoc non reperiat in corpore vnde ſumitur qñ extant legitimi vel non. ⁊ iſtam opi. tenet Angel. in auk. quib. mod. natu. effi legiti. §. ſi quis ergo. per illum text. et idem vult in autē. qui. mod. nat. effi. §. ſi quis igitur fuerit. ⁊ in. §. fin. in fi. eo. titu. Item predicta intelligo eſſe vera niſi pater nominaſſet filium propter importunitatē filij hoc petentis. argu. l. j. C. de pe. bo. ſubla. lib. x. cū ibi no. per. Angel. ⁊ alios in. l. ſi. C. ſi quis ali. teſta. prohib. Item quando pater eſſet multuꝫ occupatus circa alia. ar. c. ſi aliquando. cum ibi no. per gloſ. ⁊ docto. extra de ſenten excōmunica. Item quādo eſſet in articulo mortis cogitatione mortis turbatur. iuxta. l. hac conſultiſſima. § at cum humana fragilitas. C. qui

a ¶ Fuerit digna. dign⁹ preſumit quilibet niſi appareat indignus. l. ſeruos. de ma. teſt. l. cū qdā. laſcda. et ibi bart. ⁊ dy. ⁊ odofre. l apoſtil. de leg. ij. Digniores p ſone ⁊ digniora negoc a q̄ dicant. vide ſpec. de reſcri. pñta. §. ix. i pn. ¶ Dignitatez hñs a pncipe dignior reputat. Vide ſpec. de cita. §. v. vſi. porro.

teſta.face.poſ.niſi aliter appareret de ſpõ
tanea voluntate patris.per no.in.d.iuri=
bus.⁊ in.l.iubemus.C.de teſtamen.cum
ſi.Item quod dixi oporteret vt iſta con=
cubina poſſit eſſe vxor digna intellige tũc
cum amaſius pater verba protulit pre=
ſumitur enim cum ea contrahere matri=
monium:et ideo legitimantur filij ⁊ mu=
lier quia ſtetit in habitu concubine pre=
ſumitur conſentire ſm Angelũ in.d.auk.
item ſi quis.qui dicit no.ſingu.iſtum ca=
4 ſum pro baſtardis.¶ † Sed quid erit de
amaſia ſeu concubina que in teſtamen=
to ſuo vel inſtrumento publico filium ſuũ
naturalem nuncupauerat ſine iſta adie=
ctione: naturalem an intelligatur eum le
gitimare per iſta verba.Angel.in.d.auk.
ſi quis dicit ꝙ non quia iſta legitimatio
inducitur ex matrimonio preſumptio vt
dixi:ſed non eſt ita veriſimile ꝙ amaſius
velit amaſie matrimonio cõſentire. Sed
iſtud qđ dicit Ange de matrimonio pre=
ſumpto non videtur poſſe procedere.per
id quod no.idem Ange.in auk.qui.mod.
na.effi.leg.§.ſi quis ergo.in fin.qui dicit
ſing.per glo.ibi que inci.i.non permitti=
mus naturales iuncto text.ibi: qđ filius
naturalis nullo modo poteſt legitimari
per patrem niſi per ſubſequens matri=
monium confectis dotalibus inſtrumen
tis quando matrimonium contrahi po=
teſt.Et ideo ſubdit ꝙ ſit cautus aduoca
tus vt videat ſi tempore quo pater fecit
teſtamentum in quo voluit filios ſibi effi
ci legitimos ſucceſſores vel eos in teſta=
mento vel alia legitima diſpoſitione ſo=
lenni filios ſimpliciter appellauerit ſi vi=
uebat mater filiorum naturalium necne. 1
Nam ſi viuebat et pater dicto tempore
poterat cum illa contrahere matrimo=
nium per illa verba non inducitur legi=
timatio filiorũ: quia ex quo cum mulie=
re predicta poterat contrahere matrimo
nium non poterunt filij legitimari niſi
per matrimonium ſubſequens.⁊ pro iſta
opi.dicit eſſe caſum in.§.ſi vero.eo titulo.
Sed ego teneo hoc non eſſe verum:imo
per iſtam nominationem legitimantur
filij id eſt declaratur fuiſſe matrimonium
contractum inter ipſum et matrem filio=
rum que videbatur concubina ſeu amaſia:et
per cõſequens declaratur filios eorum legi
timos:quia ex illis verbis inducitur ma
trimoniũ preſumptũ propter dictam no=
minationẽ matrimonij inter ipſum et ma=
trem filiorũ:vt pbatur in auk.vt lice.ma.et
aui.in.§.ad hec autẽ et illud.ex hoc eñ ⁊
cum eorũ matre monſtratur matrimonium
fuiſſe legitimũ.col.viij.de quibus omni=
bus vide pleniſſime per Anto.de roſel.in
ſuo tractatu limitationum in primo lib.
in titu.de matrimonio preſumptiuo vbi
latiſſime examinat materiã huius cau=
tele vbi omnino vide.et habetur plene per
Bartolũ in conſilio ſuo quod incipit ha=
bens filium.⁊ in alio quod incipit:neru=
cius coraduci ⁊c.⁊ Jaco.de belui.in.d.§.
ad hec autẽ.⁊ Bart.⁊ omnes docto.in.d.
auk.item ſi quis.C.de natura.libe.ſet per
glo.et Jo.and.et canoniſtas i.c.per tuas.
extra qui filij ſint legit.§.fi.et per Goffre.
in ſumma eo.tit.et in.§.octo modis.⁊ vi=
de omnino glo.magnã in fi.⁊ qđ ibi not.
Bal.in.ij.col.in princi.ver.nono opponi=
tur.et ibi etiam Raphael.C.qui.res iudi.
non nocet.

cclij.

¶ Cautela pro illo qui vult relinquere
monacho vſumfructũ alicuius rei quo=
modo relinquet ad hoc vt Abb.excluda=
tur.

1 Monacho ſi legatum factum fuerit
ſub conditione:ꝙ ſi Abb.eum moleſtaue
rit:a legato cadat:an ſi ipſe Abb.ipſi mo
nacho moleſtiam inferat:quod propriũ
habere non poſſit a legato decidat.
2 Pene impoſitio quãdo precedit factũ im
poſſibile de iure: vel de facto:non valet.

EST queſtio † ſi vnus reliquit
monacho vſufructũ alicuius
rei vt Abbas nõ faciat ei q̃=
ſtionẽ nec eũ moleſtet talis
reliquit extraneo vel ſub cõ
ditione ſi Abbas moleſtauerit eum cade
ret a legato:nunquid ſi Abbas mouet.q.
monacho vel eũ moleſtet:q2 nõ vult mo=
nachũ habere vſumfructũ dicẽdo ꝙ non
põt habere ppriũ. iuxta auk.ingreſſi.C.
de ſacroſan.eccle.⁊.c.extra de ſtatu mo=
nacho an cadat a legato. Gloſſ.format
iſtam q̃onem in.l.lucius.§.tres heredes
in verbo de omni que incipit: quod ergo

ff.ad trebel.⁊ ibi per Barto.⁊ alias.⁊ per Cy.in.l.quoties.in fin.C.de his.que ſub modo.et p Bar.in auk.ex͠pmiſ.in fi.C.de bo.que libe.⁊ plene per Bart.Bal.⁊ Jo. de imo.in.l.ſi alienū.i pn.ff.de here.inſti. et per Bar.in ſua diſputatione que incipit:quidā donauit:vbi diſputat iſtā.q.⁊ Bald.plene in.l.j.in.vij.q.⁊.v.oppo.C.de his que pen.noie.Sed vt ceſſent dubitationes in iſta qōne: cautela eſt vt teſta-
2 tor non diſponat per viā pene. † qm̄ impoſitio pene qn̄ precedit factū impoſſibile de iure vel de facto nō valet.l.cerdonē. ff.de ope.liberto.et.l.j.C.de his que pene noie. Sed dicat relinquo quouſqȝ Abbas faciat queſtionē ⁊ ex nunc nō relinquo.ita dixit nota.Bald.in.d.l.j.in.vij.q. Paul.de ca.in.d.§.tres heredes.dicūt tn̄ ꝙ Abbas.p eo qd habuit monachus ante controuerſiā poterit cōtrouerſiā facere et illi auferre. Sȝ in hoc erit vtilis cautela quia ante cōtrouerſiam poterit monachus vti et gaudere vſufructu. qd eſt notabile pro parētibus ⁊ amicis qui volunt aliqd relinquere monacho vel monache vt eo gaudere poſſit aliquo tp̄e.

ccliiij.

Cautela qn̄ ſtatutum diſponit ꝙ non poſſit probatio fieri niſi per inſtrm̄ quō probatio per teſtes ſit valida.

1 Statutū ſi dixerit:ꝙ nō poſſit debitum per teſtes probari:ſed tantū per inſtrumentū:an ſi quis tantū teſtes produxerit ad probandū dictū:et nō fuerit eis per aduerſarium oppoſitum eorum probatio teneat.

2 Spoliatus lȝ ante oīa reſtituendus ſit: nec queſtio dn̄ij admittat:ſi tn̄ ſpoliatus paſſus fuerit:de dn̄io ſuccumbere debet.

3 Probationem cōtra iuris ⁊ de iure lȝ in contrariū probatio nō admittatur:ſi tn̄ admiſſa fuerit:vȝ ⁊ tenet.

4 Procurator vl' alia pſona lȝ in criminali cauſa nō admittat:ſi tn̄ admiſſus fuerit procurator:iudicium valet.

5 Juramentū ſi non apponatur ſolutioni: ſed veritati:an ſi periuriū detectū fuerit: ipſum allegare poterit.

Statuta qn̄qȝ diſponūt qd vltra xx.li.vel aliqnā certam ſummā debiti non poſſit probari debitū neqȝ ſumma debiti per teſtes ſed per inſtrumentū.Sed cautela pōt adhiberi vt pbatio per teſtes facta proſit.vȝ qd ego qui tibi mutuaui centū et vltra ſummā a ſtatuto limitatā agā contra te vt mihi cōficias inſtrumētum debiti.de quo in.l. plures apochis.C.de fide inſtrumēto.et in.l.ij.C.de ſuſcep.et archa.libro.x.et ſi tu negas te debere mihi aliqd potero probare per teſtes:et ſi tu opponas mihi de ſtatuto prohibente probationē fieri per teſtes replicabo illud eſſe verū qn̄ ex probatione teſtiū reſultat condēnatio fienda ad reſtitutionē eius qd petit. Sed in caſu noſtro nō reſultat condēnatio ſed ſolummodo vt conficiatur inſtrumētū qd eſt diuerſum a diſpoſitiōe ſtatuti:ita ſingulariter dixit Bart.de Saly ce.in.l.ſancimus.§.fi.in fi.C.de dona.in fin.et hanc cautelam perpetuo tene cordi ſm eum.

1 † Stante ſtatuto de quo in precedenti cautela quod nō poſſit debitum probari per teſtes ſed tantū per inſtrumentum ſi quis teſtes tantū produxerit ad probandum debitū et non fuerit ei oppoſitū per aduerſariū ꝙ non debent audiri:vel non fuerit repulſus:pbatio tenet vt no.Baldus ⁊ Ludo.de ro.in.l.certi condictio.§ quoniā.ff.ſi cer.peta.facit.c.j.extra de re-
2 ſtitu.ſpolia.† vbi dr̄ ꝙ licet ſpoliatus ante ſit reſtituendus nec admittatur.q.dominij vt ibi ⁊.l.ſi quis a ſe fundū C ad.l. iul.de vi.tamen ſi ſpoliatus eſt paſſus de dn̄io debet ſuccūbere: vt eſt caſus in.d.c. j.et ibi doc.⁊ no.Bar.in.l.naturalr̄.§.cōe vj.cōbinatione.ff.de acquiren.poſ.⁊ in.l. j.§.ſi is cui.ff.de noui ope.nuncia. Item ad hoc adduco doctrinā Innoc.in.c.fraternitatis.extra de frigi.et malefi.qui di-
3 cit † ꝙ licet cōtra preſumptionē iuris et de iure nō debet admitti pbatio in ꝯtrariū. l.antique.C.ad velleia.et.l.j.C.arbit.tut. niſi per cōfeſſionē partis:vt eſt glo.nota. in.l.in cōtractibus.in prin.C.de non numerata pecunia:⁊ habet in auk.ſed iam neceſſe.C.de dona.ante nup.et per gloſſ. in corpore.vn̄ ſumitur:⁊ per bart.in rub.C de proba.cū ſi.libus tn̄ ſi fuit admiſſa probatio valet.⁊ idē vult etiā Innoc.in.c.cū Bertoldus.de re iudi.et Jo.de imol.in.l. inter ſtipulantem.§.j.ff.de verbo.oblig.

et Ange.de are.inſti.de actio.§.ex malefi
cijs. Itē pro hoc allego gloſ.nota.in.l.q̄ſi-
tus indubitati.C.de adulterijs.que vult
4 † lʒ in cauſa criminali nō admittitur ꝓ-
curator vel alia perſona:vt.l.ſeruū quo-
qʒ.§.publice.ff.de ꝓcura.ꝛ.l.pe.§.ad cri-
men.ff.de publi.iudi.ꝛ.c.tue.extra de ꝓ-
cura.ſi tamen fuit admiſſus procurator
valet iudiciū.ꝛ idē gloſ.ordi.in terminis
in ver.criminalis.in.c.j.de iudi.lib.vj.et
ibi doc.ꝛ ſpecu.in titu.de procu.§.j.verſi.
ſed pone in tali cauſa.ꝛ vide Abb.ſic.qui
dictā gloſ.ſingu.inducit ad multas que-
ſtiones.extra de accuſa.c.veniens.Item
allego ad hoc qđ no. Bald.in.l.vlti.ante
finē.ver.quid ſi iuramentū.C.de non nu-
5 mera.pecu.qui dicit † ꝙ ſi iuramentum
non apponitur ſolutioni ſed veritati qꝛ
iurat quis ſibi vere fuiſſe numeratū non
habet locū.d.l.vlti.qꝛ nō poteſt allegare
ſe periurū.facit.l.nō alias.cum ibi no.ff.
de iureiu.Si tn̄ admiſſus eſt ad proban
dum negatiuā ꝛ probauerit eam:qꝛ tūc
periuriū eſt detectū poteſt ipſm allegare
iuxta not.in.d.l.non alias. Et per predi-
cta ſit cautus ille qui non pōt admitti vt
procuret vt admittatur: et ꝙ iudex vel
pars ſibi non opponat. Et ſimilr̄ aduer-
ſarius ſit cautus vt opponat ꝛ proteſte-
tur ꝙ nō debet admitti ad probandum
vel audiri vt ꝓcurator:alias valeret ꝓ-
batio ꝛ iudiciū.ꝛ idē dicas in ſimilibus
caſibus.qđ bene no.in practica.et adde
que dicam in ſeq.cautela.

ccliiij.

¶ Cautela quando partes inter ſe con-
uenerunt ꝙ per inſtrumentum tantum
probetur debitum.

1 Pactū an valeat:ꝙ debitum niſi per
inſtrumentum probari nō poſſit.
2 Debitor ſi iurauerit ſe non probaturum
niſi per inſtrumentum:tale iuramentuʒ
ſeruandum eſt.
3 Iudex ex officio ſuo teſtes examinare
poteſt.

1 Dubitari † poteſt an valeat
pactū ꝙ nō poſſit ꝓbari de
bitū niſi per inſtrumentū.ꝛ
gloſ.nota.in aut.vt ſine ꝓ-
hi.matres debi.ꝛ credi.§.qꝛ
ꝓo.in glo.magna.poſt me-
diū.col.vij.ꝛ expreſſe ꝙ nō:ꝛ eā ibi ap-
probāt Ang.Cy.Bar.Bal.i.l.pactū iter
heredē.ff.de pac.ꝛ ibi etiā ꝑ doc.ꝛ idem
tenet Flo.in.l.in lege aquilia.ſi deletuʒ.
ff.ad.l.aquil. Et idem tenet Albertus
gloſſator in ſua margarita. Et idē tenet
Specu.in titu.de proba.§.videndum re
ſtat.in verſic.ſed quid ſi debitor iurauit
2 qui ſubdit.† qđ ſi debitor iurauit ſe non
probaturū niſi per inſtrumentū tale iu-
ramentum erit ſeruanduʒ.per.c.ſi vero.
extra de iureiuran.ꝛ hoc caſu dicit con-
ſilium eſſe vt debitor procuret teſtes re-
cipi officio iudicis.et ſic vult qđ ille qui
non poteſt ꝓbare per teſtes poterit pro-
curare vt officio iudicis examinent̄. ꝛ ſic
ſimilem cautelā dedit Bal.in.l.ampliorē.
3 in fine principij.C.de appel.vez † qn̄ non
poſſunt produci teſtes:qꝛ alij teſtes ſunt
publicati vt tu nō producas teſtes qꝛ nō
poſſet propter timorē ſubornationis : vt
habetur in.l.per hanc.C.de temp.app.et
in.c.fraternitatis.extra de teſti.et in cle.
teſtib⁹.de teſti.cū ſimi. Sed cautela eſt vt
des noīa teſtiū iudici:et te abſentes et ꝙ
iudex ex officio ſuo eos examinet:qꝛ ceſ
ſabit cauſa timoris ſubornationis.et de
iſta cau. Bald.dixit in.l.ſi quidē eſt.C.de
excep.quod perpetuo tene menti in pra-
ctica:et iſta cautela forte procederet ꝛ ꝓ
ficeret etiā quādo ſtatutum ꝓhibet fieri
probationē per teſtes eadem ratione.et
adde que dicam in ſeq.cautela.

cclv.

¶ Cautela ꝙ in cauſa criminali lʒ non
admittatur procurator admitteretur de
fenſor:ꝛ ſunt etiam alia remedia.

1 Iudex ex officio ſuo teſtes ſuper in-
nocentia rei examinare poteſt: et eum
etiam abſoluere.
2 Procurator licet in cauſa capitali nō ad
mittat̄:admittit̄ tn̄ ad inſtruēdū et in for
mandū iudicem de innocentia rei.
3 Iudex poteſt ſupplere pro reo:ſi ꝯſtet de
euidēti calūnia actoris vel accuſatoris.
4 Statuti forma licet ꝯtumax pro cōfeſſo
habeat̄:ſi tn̄ iudici liqueat reū non eſſe
culpabilē:ipſm abſoluere poterit.
5 Executio corpalis fieri nō debet:ſi poſt
confeſſionem et condēnationē de rei in-
nocentia liqueat.

SImilē cautelā ſoleo adhi=
bere qñ quis eſt accuſatus
vel inquiſitus de crimine
capitali: ⁊ citatus nō vult
cōparere forte ꝑpter timo
rem torture: nec ꝓcurator
pōt ꝓ eo admitti: vt .l. ſeruū quoqꝫ .§. pu=
blice .ff. de ꝓcur. ⁊ l. pe .§. ad crimen .ff. de
publi iudi. cū ſimili. vt tu eius ꝓcurator
vel aduocatus des ſecrete iudici in. leſi
ciorum noīa teſtiū qui ſciūt de ſua inno=
centia: et iudex ex officio ſuo examinet
1 eos. † qḋ facere pōt p .l. et ſi nō defendaꝛ.
ff. de penis. ⁊ .l. ij. C. de abolitio. ⁊ hoc vult
Bar. in .l. j. §. ij. de vult. ff. de qōni. ⁊ Bald.
in .l. ij. in fi. pe. col. cum ſeq. C. de edē. ⁊ Sa
lyce. in. d. l. ij. de abolitio ⁊ Pau. de ca. in
l. iiij. §. ſi tibi. in fi. ff. de cōdi. ob tur. cau. et
ita etiā vult Bar. in .l. iiij. § hoc aūt iudi=
cium. in. iiij. q. ff. de dam. infecto. ⁊ in ſua
diſpu. que incipit iudex maleficiorū. ⁊ in
l. pe. §. ad crimē. in. iiij. col. ff. de pub. iud.
2 Itē pro hoc facit. † q: lꝫ in cauſa capita=
li nō admittaꝛ ꝓcurator vt dixi: tñ admit
titur ad inſtruendū ⁊ informādū iudicē
de innocentia: ⁊ iudex dꝫ cū audire ⁊ de
veritate inquirere .l. ij. ff. de libe. cau. ⁊ ibi
hoc no. Benedictus de pl. ſibi. in fi. q etiā
ad hoc allegat .l. fi. ff. ad .l. iul. de annona.
et qḋ ipſe dixit in. d. §. ad crimen. et vide
ad hoc qḋ not. Anto. roſel. ij. q. vj. ſi qñ. §.
3 cum aūt. in. vij. col in fi. ⁊ in. xij. ¶ † Item
q: iudex poteſt ſupplere ꝓ reo ſi ꝯſtat de
calūnia euidēti actoris vel accuſatoris:
vt elegāter not. Inno. in. c. j. de offi. vica.
quē ſequiꝛ Bal. in .l. j. in. ij. col. in fi. C. qūo
et qñ iu. qui dicit hoc ꝓcedere nō ex vi ex
ceptionis ſed ex vi notarij: vt not. Cy. in
l. reos. C. de accu. ⁊ ideo ſi ꝓbationes nō
concludūt iudici reꝰ eſt abſoluendus: lꝫ
ex forma ſtatuti denegeꝛ defenſio: vt ſin=
gu. no. Bal. in rubri. C. de manu. vindi. et
idem vult Bal. in ꝯſil. ccxxviij. qḋ incipit
a do. Cy. in vlti. col. in prin. q dicit ſingu.
4 † q quando liquet iudici euidenter ab=
ſentē nō eſſe culpabilē ⁊ nullū delictum
cōmiſiſſe licet contumax: vt habeaꝛ ſm
formā ſtatuti pro cōfeſſo: tñ iudex nō po=
terit eū condemnare per d. l. et ſi nō de=
fendantur. ⁊ per .l. nō tantū ff. de appe. et
per .l. aditas. C. de app. ⁊ aut. qui ſemel.
ibi perquiſita veritate. C. qūo ⁊ qñ iudex.
et .l. ampliorē. in fi. prin. ibi nihilominus
iudicem per ſuū vigorem ⁊c. C. de appel.
imo plus dixit Innocē. in. c. ſignificanti=
5 bus. in fi. de purga. † q ſi poſt confeſſio=
nem ⁊ condēnationē liquet de innocen=
tia rei non debet fieri executio corpora=
lis: ⁊ hoc tenet etiam Bal. ſequendo In=
nocē. in .l. vnica. in vltima col de confeſ.
non tamen poterit iudex lata ſententia
ipſam reuocare ſed debet principi ſcribe
re: vt eſt caſus no. in .l. j. §. fi. ff. de queſtio.
⁊ ibi per glo. ⁊ doct. qḋ not. perpetuo: q
habui de facto ⁊ feci liberare vnuꝫ poſt
confeſſionem ⁊ ſententiam latam.

cclvj.

¶ Cautela pro emente bona fide rē alie=
nam vt poſſit illā vero domino reſtitue=
re non perdendo pretium.

1 ❧ Exceptio cōtra petentē rem alienā
ſine mandato dñi: an opponi poſſit.
2 Emptor rei aliene qūo de calūnia iura=
bit: cū ſcit ſe malā fidem habere.
3 Actor qūo de calūnia iurabit: qñ ab em=
ptore perſona ſuppoſita fuerit.
4 Iuramentū calūnie tacite omitti poteſt.

SI qs emit bona fide rē alie=
nā poſtea cognoſcit rem eſſe
alienā ⁊ dñs nō mouet ſibi
litem: ſcis q nō poteſt agere
de euictione cōtra debitorē
etiam ſi rem reſtitueret vero dño .l. ſi rem
quā .§. j. ff. de euic. quomodo ipſi emptori
cōſuletur vt nō ſtet in peccato retinendo
ſciēter rem alienā. c. fi. extra de pſcrip. et
nō perdat pretium. Dic q cautela eſt vt
moneat verum dominū vt illā rem ab eo
petat: vel ſubmittat aliā perſonā que pe
tat ab ipſo emptore illā rem nomine do=
mini vt euincat ab eo. ff. de neg. geſt. l. at
qui natura .§. cū me abſente. quo caſu ſi
euincatur petere potero a venditore pre
tium: alias non: vt dicit ſing. gloſ. xxxiij.
1 q. ij. ſi virgo. ¶ Sꝫ remanet dubiū qua=
re non oppoſui exceptionē cōtra petentē
ſine mandato domini. Sed dicit ibi glo.
q poſſum omittere exceptionem dilato=
2 riam: vt .l. ſi fideiuſſor. ff. manda. ¶ † Iteꝫ
aliud dubiuꝫ pōt eſſe quomodo emptor
iurabit de calumnia cum ſciat ſe malaꝫ
fidem habere. Reſpondet gloſ. q poteſt
dici

dici q̄ ſub hac forma iurabit. Iuro q̄ ve
ni ad litigandum cauſa mei iuris cõſer=
uandi.ff.de oper.lib.l.ſi quis liberto. Uel
põt confiteri q̄ res nõ ſit ſua : q2 pudori
ſuo tenet᷑ parcere:vt.ff.mãda.l.quintus.
Poterit etiã emptor dicere q̄ nõ vult iu=
rare de calumnia q2 eſſet iuramentũ ca=
ptioſum.vt no Bar.in.d.§.cũ me abſente
et in.l.manifeſte turpitudinis.ff.de iure
iurã.facit ad hoc qđ elegãter not.domi.
de ſancto Gemi.in.c.cupiẽtes.in prin.in
5 ꝟbo malignantiũ.de elec.lib.vj. ¶ † Sed
quõ poterit actor iurare de calumnia ex
quo fuit perſona ſuppoſita ab emptore.
gloſ.in.d.c.ſi.virgo.in fi.xxxiij.q ij.ponit
iſtam dubitationem ⁊ nõ reſpõdet. Sed
põt dici q̄ reus q̄ eſt emptor ⁊ ſuppoſuit
actorẽ ad agendũ nõ petet hoc iuramen
4 tũ de calũ.⁊ valebit iudiciũ. † q2 iuramẽ=
tum calũnie põt tacite omitti licet nõ ex=
preſſe:vt habet᷑ in.l.ij.§.ſed q2 veremur.
C.de iura.calum.⁊ in ca.fina.eodẽ titu.⁊
de predictis vide tex.gloſ.⁊ docto.plene
in.l.at qui natura.§.cum me abſente.ff.
de nego.geſt. Adde tñ vnũ ſingulare cir=
ca predicta vcȝ q̄ cautela ſupradicta eſt
neceſſaria qñ venditor rei aliene fuit in
bona fide. Sed ſi fuiſſent in mala fide.q2
ſcienter vendidiſſet rem alienam poſſet
emptor re ſibi non euicta ab aliquo age=
re contra venditorem de euictione:vt eſt
caſus ſingu.in.l.ſeruum quem.§.fi.ff.de
actio.empti.ſm docto.ibi ⁊ ſm Barto.et
alios in.d.§.cum me abſente in fi.

cclvij.

¶ Cautela pro creditore habente plu=
res debitores q̄ recipiendo ab vno par=
tem alij maneant obligati.

1 ☞ Debitores plures ſi quis inſolidum
habeat:ſi ab vno partẽ receperit:nõ pro
pter hoc alios liberaſſe videtur.

2 Clauſula ſalua iure ſolidi:quid ſignifi=
cet multi ignorant.

1 Quando † quis habet tres vl
quatuor debitores obliga=
tos inſolidũ puta in centũ:
ſi recipit ab vno puta . xxv.
ſimpl'r nõ videt᷑ propter hoc
ipſum ſoluentẽ liberaſſe a reliquo nec di
uiſiſſe debitũ inter debitores:q2 poterit
nõ obſtante receptione partis ipſum vel
alios inſolidũ cõuenire p̱ reliquo vt pro
bat in.l.inter eos.§.j.ff.de fideiuſſo.⁊ in
l.ſi ſtipulat᷒.que eſt in prima charta.ff.
de ſol. Sed ſi creditor diceret q̄ recipit il
la.xxv.pro parte ſua ſcȝ ſoluẽtis vr̄ taci=
te ipſum liberaſſe a reliquo:⁊ ſic q̄tũ ad
xxv.erit liberatus ip̄o iure.inſti.qb᷒ mo=
dis tolli.obli.in prin. Quantũ ad alia vr̄
q̄ ad centũ videtur liberatus vi taciti pa
cti:quia dicẽdo creditori recipio pro par
te tua videtur tacite paciſci q̄ teneatur
vltra:⁊ q̄ illa.xxv.tñ ſit pars ſua.vt eſt
caſus in.l.creditores.C.de pac.⁊ ibi hoc
notant docto. Imo plus ex illa receptio=
ne pro parte ſua ſoluẽtis videtur tacite
facta diuiſio inter alios debitores:vcȝ vt
quilibet eoꝝ teneatur ſimiliter tñ p̱ par
te ſua in.xxv.vigore taciti pacti qđ pro=
deſt etiã abſenti.l.ij.C.de pact. Et de hoc
eſt caſus ſm vnã lecturã que eſt vera in
dicta.l.ſi creditores.ſm docto.ibi maxi=
me Alberi.de roſa.Bal.⁊ Pau.de ca.qđ
eſt menti tenendũ. Quia prima facie qui
libet diceret ↄ̄trariũ vcȝ q̄ quilibet debe=
ret remanere obligatus inſolidũ.⁊ ne in=
cidamus in iſtud periculũ vel dubium
cautela eſt q̄ creditor recipiat ſimplici=
ter partẽ debiti ab vno : vel ſi diceret pro
parte ſua debet addere ſaluo iure ſolidi.
vt dicit Alberi.⁊ Pau.in dicta.l.ſi credi=
tores.qui dicũt ſe hec habuiſſe de facto.
Et ſubdit ibi Paulus hoc eſſe notandũ:
2 † q2 multi ignorãt qđ ſignificant illa ver=
ba ſaluo iure ſolidi. Uel põt creditor ſibi
prouidere ne propter ſubtilitatẽ dicte.l.ſi
creditores.⁊ ſimiliũ ſibi preiudicet᷑ hoc
modo preſtãdo q̄ per receptionẽ partis
nõ intẽdit diuidere ſȝ ius ſuũ ſibi ſaluũ
fore:⁊ ita ſibi reſeruat:vt.ff.quibus mo.
pignus vel hypoth ſolui.l.ſi debitor.§.j.
ſm Bal.in.d.l.ſi creditores.in fi.qui ſub=
dit q̄ ita dicũt oẽs doct.ſuper iſto pũcto
de reſeruatione.qđ no.tu qui es creditor
plurimoꝝ debitoꝝ inſolidum vel habes
plures liuellarios inſolidũ obligatos qñ
recipies partem ſolutionis ab vno.

cclviij.

¶ Cautela pro mãdante conſulente vel
perſuadente cõmitti homicidiũ q̄ reuo=
cabit mandatũ conſiliũ vel exhortatio=
nem vt nõ teneatur de homicidio ſubſe=

a ¶ Intimari. Mandans delictũ põt reuocarẽ mãdatũ ſ3 d3 intimare reuocationẽ mãdatι ei 9 quẽ mãdauit: vt ſibi caueat a tali. alĩs tenetur ſ3 bal. in l. mãdatũ ad fi. C. manda. et Inn. in. c. ad audiẽtiã. de homic. ⁊ vide oino per Bal. in l. j. C. õ ẽ. fug. iij. col. ſm bal. i. l. nõ iõ minus C. de accuſa. ⁊ alex. in. l. nõ ſolũ. §. õhõ. de iiur. dicũt q̃ rõne ſcãdali nõd3 noiare eũ a q̃ ẽ offendẽdᵘ l3 tm̃ q̃ ſibi caueat mãdãs delictũ i vno loco nõ tenetᵉ ſi delictũ cõmittit i alio loco. Bal. in l. fin. C. ſi a non cõpe. iudi.

cuto cõmiſſum a mandatario. 2

1 Mandans aliquẽ occidi: vel verberari nedum occidẽs: vel verberans tenetur: ſed etiam ille qui mandauit.

2 Mandans: perſuadẽs: vel conſilium dans ſuper aliquo delicto an teneatur: ſi ille cui mandatum fuit: vel datum conſilium: vel perſuaſum: diu poſtea deliquit.

3 Mãdatum ſi alicui fuerit ad maleficiũ committendum aut datum cõſilium vel perſuaſum: quomodo ipſe reuocari poterit: ⁊ cui intimari debeat

4 Conſilium ⁊ perſuaſio de aliquo malo perpetrãdo que ſunt menti mandatarij impreſſa cum iam animo fixa ſint: quomodo reuocari poterunt. 5

1 Q Jds † man dat aliquez occidi vel verberari tenetᵉ nedum occidẽs vel vulnerãs ſed etiã ille q̃ mãdauit. l. nõ ideo minus. C. de accuſa. ⁊ habetᵉ p Bart. ⁊ alios in. l. nõ ſolũ. §. ſi mãdato. ff. de iniurijs. et non ſolum mandans tenetur ſed etiã ille qui dedit conſilium ad hoc vt habetur in. l. furti. §. cõſilium. ff. de furtis. et in. §. ope. inſti. de obli. que ex quaſi delicto naſcun. et per Barto. in. l. ſepe. in fin. ff. de verbo. ſignι. vbi hoc declarat ⁊ tenetur etiam ille qui perſuauit alias non facturuz l. j. §. perſuadere. cum ibi no. ff. de ſeruo corrupto. ⁊ habetᵉ per glo. in. d. §. ope.. a

2 ¶ † Sed ponamus q̃ ille cui mandatũ eſt vel cõſultũ vel pſuaſuz diu poſt deliquit. an dictus mandans perſuadens et dans conſiliuz teneatur. Iſtam. q. ponit Inn. in. c. ad audientiã. extra de homici. qui dicit q̃ᵒ ſemper tenetur niſi mandatum ſit reuocatum tacite vel expreſſe: vt quia fecit poſtea pacem cuz inimico ſuo vel parentela. arg. l. iiij. de adimen. lega. et hoc ſequitur Bar. in. d. §. ſi mãdato. in iij. col. in prin. verſic. quero mandaui tibi Item tenet Pau. de caſtr. in. l. ſancimus. C. de teſta. facit quod not. Barto. in. l. qui alienum. §. is putat. ff. de acqui. hered. et Ludo. de ro. tenet ibi contrariũ per gloſſ. in. d. §. ope. qui tamen loquitur ſolummodo in perſuadente. de quo vide per doct. in. d. ca. ad audientiam. extra de homici. ¶ Cautela eſt ergo vt omnino mandatũ reuocetur expreſſe et notificetur illi qui debebat committere delictum ſm Inno. et doct. in. d. c. ad audientiam. de homici. ¶ † Sed dubitari poteſt circa predicta ſi mandatum eſt ad maleficium committendũ. aut datum conſilium vel perſuaſum quomodo poterit reuocari et cui debet intimari. dicit Inn. in. d. c. ad audiẽtiam. de homi. q̃ periculum eſt ſi intimetur ei de cuiᵘ morte tractatur. et ideo dicit q̃ cautela eſt vt intimetur ſibi. tamen perſona eſt nominanda. ⁊ hoc etiam tenet Bal. in. l. mandatum. in pe. q. in fin. C. manda. facit ad hoc tex. cum gloſſ. in. c. ſi ſacerdos. ⁊ q̃ᵒ ibi no. extra de offi. ordi. et glo. ſingu. in cle. j. in verbo detrahant. de priuilegijs. 4 ¶ † Sed de conſilio ⁊ perſuaſione que eſt menti mãdatarij impreſſa quomodo poterit reuocari cum iam fixa ſedeat in animo. Dic ſatis eſt diſſuadere inquantum diſſuaderi poteſt nec vlteriᵘ cõſulens vel perſuadẽs tenebitur ſi poſtea delinquatur. vt notat eleganter Inn. in. d. c. ad audientiam. extra de homici. ⁊ Bald. in. d. l. mandatum. prope finem. C. manda. ⁊ canoniſte in. d. c. ad audientiã. extra de homicidio ⁊c.

¶ Explicit tractatus cautelarũ domini Bartholomei Cepolle Veronẽſis Iuris vtriuſq̃ doctoris excellentiſſimi.

¶ Cautele. J. U. doc. eminentiſſimi dñi Thome Ferratij de aduocatis de Buxia incipiunt.

j.

¶ Cautela ꝓ illo q̃ eſt de terris eccl'ie vt poſſit legitimari ab imperatore.

1 Papa an poteſtatem habeat legitimãdi in terris imperij & ecõtra: an imperator legitimare poſſit in terris eccl'ie.

2 Legitimare nõ poteſt princeps de poteſtate ordinaria ſpurios ſiue baſtardos: ſtantibus legitimis & naturalibus.

3 Imperator legitimãs ſpurios ſtãtibus legitimis & naturalibus: eſt vnum pecus.

4 Comites ſacri palatij habentes generalem poteſtatẽ legitimãdi: in preiudiciuz legitimorum & naturaliũ legitimare nõ poſſunt.

5 Conceſſione in generali non veniunt ea que niſi de poteſtatis plenitudine fieri nõ poſſunt.

6 Scholares oẽs in ſtudijs publicis ſtudentes ſub imperiali protectione imperatoris exiſtunt.

7 Appellari poteſt ad papam de iure canonico omiſſo medio: ſecus tamen de iure ciuili: excipiuntur tamen ſcholares in ſtudijs publicis ſtudentes.

8 Scholariuz ad defenſionẽ imperator de ſpeciali gratia ſponte ſe offert.

Antiqua & moderna † iuris prudẽtia inter ſe altercata eſt: nunquid papa quãdo nõ diſponit in radice matrimonij habeat poteſtatem legi- 2 timandi in terris im- a perij: et econtra: an imperator poſſit legitimare in terris eccleſie. Et omiſſis fundamentis que hinc et inde adducuntur: cõmunis opinio eſt quod cum inter eos diſtincte ſint poteſtates quod papa nõ poſſit legitimare in terris imperij: nec econtra ipſe imperator in terris eccleſie prout tenet Bald. in. l. prima. C. de iure aureo. anulo. vbi dixit q̃ ita alias conſuluit: et q̄ iſta eſt veritas, tenet idem Bal. et Salycet. in prohemio. C. Bald. in. l. eam quã. in. vj colũ. verſicu. conſueuit eſſe queſtio. C. de fideicõmiſ. & in conſilio. xxxvij. incipien. punctus queſtionis talis eſt. in. ij. pte. Pet. de ancha. in conſilio mihi cccxx. incipiente. primum dubium non eſt nouum. Franciſcus de cur. in conſilio. lxxiij. incipien. ſuper memorata facti narratione. in. xxiij. colum. verſicu. quarta differentia. Alexã. in conſilio. lxvij. incipien. cõſideratis his que in themate narrãtur. in vltima col. verſicu. inſuper aliter ad aliam facultatẽ. in primo volumi. vbi dixit quod iſta eſt cõmunis opinio: & quod ab ea in iudicando nõ eſt recedendum gloſ. & doct. vbi precipue Cardina. Alexan. in. c. per venerabilem. §. quod autem. in lxxvij. col. verſicu. gloſſ. ij. recitat quatuor opiniões extra q̃ filij ſint legi. ¶ Pone modo quod tu q̃ es de terris eccleſie velles legitimari puta in preiudiciũ legitimorum & naturaliũ † quod a princeps non poteſt facere de poteſtate ordinaria. ipſe enim non legitimat ſtantibus legitimis et naturalibus. vt. §. ſi, q̃s igitur. et. §. illud, tamen. et. §. generaliter. auctentica quibus modis naturales

a ¶ Quod princeps nõ poteſt facere de ptãte ordinaria ſtantibus legitimis &c. Adde an legitimis exiſtẽtibus, princeps poſſit ſpurios legitimare ad ſucceſſionem maxime per do. Alexã. Imolẽſem late in cõſi. ſuo. clxxviij. in .v. volu. ibi. z. probat. in vj. col. ipſius conſilij. & an valeat legitimatio cuz hac modificatiõe q̄ non ſuccedat legitimat⁹ niſi in eo quod placuerit patri / vel auo (vel cuius hereditate agitur: vide l conſil. ſeq. clxxxix. p eũdem in eo. vol. q̃nto eſt conſilium vltimuz. Sz q̃n poſſit infringi et annullari legitimatio ex diuerſis cauſis vide et diffuſe per dominum Ludo. de roma i cõſilio ſuo. cxciiij. quod incipit. in propoſita conſultatione: & quando dicatur ſubreptitia legitimatio per. d. Alexan. in conſi. cxcv. in. ij. vol. & in cõſil. lxij. per eundem. in. j. vo. Bar. abhor.

efficiun. ſui. vnde dixit Baldus in c. filij
3 nati. ſi de feu. fuerit controuer. † ꝙ impe=
rator legitimans ſpurios ſtatibus legiti=
mis et naturalibus eſt vnū pecus nō ha
bēs pre oculis iuſtitiā publice honeſta=
tis. nec conſiderans per ſolas nuptias
conſeruari elegans genus humanū. vt
in auten. de nup. in princi. hinc eſt quod
dixit Bald. in. l. cum filiuſfami. ff. de teſta.
mili. ⁊ in autenti. preterea. C. de natura=
libus libe. et Paul. de caſtr. in. l. gallus. §.
et quid ſi tantū. in fi. ff. de libe. et poſthu.
⁊ in ſuo conſilio. cccxxj. alias. cccxxiij. in=
cip. ſuper eo quo primo loco queritur. in
4 iiij. col. † ꝙ comites ſacri palatij haben=
tes generalem poteſtatem legitimandi
nō poſſunt legitimare in preiudiciū legi
timorū et naturalium. vt etiā late tenet
Alexan. in cōſilio. lxiij. incipiē. viſa legiti=
matione facta de domina Marmorina.
in. vj. col. verſi. ij. ratio eſt. in ſecundo vo=
lumi. Et latius Franci. de cur. in conſil.
xix. incipien. viſo priuilegio sereniſſimi
imperatoris Federici. in quinta colum.
verſi. circa tertium queſitum. vſqꝫ ad fin.
5 † quia in generali conceſſione nō veniūt
ea que nō poſſunt fieri niſi de plenitudi=
ne poteſtatis: vt notabiliter dixit Innoc.
in. c. innotuit. de electio. Innocen. et Joā.
an. in. c. dudū. de decimis. Bald. in. l. bo=
norū. la ſecūda. in ſecundo notabi. C. qui
admitti. Angel. in. l. bene a zenone. C. de
quadriē. preſcrip. Pone modo vt ſuperiꝰ
dictum eſt ꝙ tu qui es de terris eccleſie
velles legitimari puta in preiudiciū legi
timorum ⁊ naturaliū: quo caſu opus eſt
vt dixi ꝙ adeas papā qui in hoc nō vult
te exaudire qꝛ non vult reputari vnū pe=
cus: ſed forſitan intentionē tuam poſſes
conſequi per viā imperatoris niſi obſta=
ret tibi defectus iuriſdictionis. Quero
quomō facies ad hoc vt imperator va=
leat te legitimare et ꝙ talis legitimatio
porrigat effectū ſuum in terris eccleſie.
Dic qꝺ cautela eſt ꝙ facias te ſcholarē.
6 † qꝛ cū oēs ſcholares in ſtudiis publicis
ſtudentes ſint ſub ſpeciali protectiōe im
peratoris. vt in autenti. habita. §. dignū
quoqꝫ. C. ne filius pro pa. ipſe imperator
habet poteſtatē legitimandi ipſos ſcho=
lares etiā ſi ſint de terris eccleſie tanquā
ſuos filios ſpeciales. ita notabiliter dixit
Bal. in dicta autenti. habita. in ſecunda
col. per text. ibi. C. ne filius pro patre. qꝺ di=
ctū refert et ſequitur dicēs eſſe notandū
Philip. Fran. in. c. ſi duobus. §. denique. in
prima columna. de appella. Et Prepoſi.
Mediola. nunc Cardi. alexan. meritiſſi=
mus in. c. per venerabilē. in. xxix. colū. ex=
tra qui filij ſint legi. Et adde quod Bald.
in propoſito noſtro in dicta auten. habi=
ta per tex. ibi dixit aliud notabile verbū.
7 † ꝙ licet habeamus ꝙ de iure canonū
quis poſſit appellare ad papam omiſſo
medio. vt. ij. q. vj. ad romanā. et ea. q. c. qꝫ=
quis. glo. et Joā. an. in. c. romana. de ap=
pella. in. vj. ⁊ doct. in dicto. c. ſi duobus. §.
denique. extra eodē titu. et ſimiliter poſſit
omiſſo medio appellari ad legatū de la=
tere. vt not. in. c. primo. de offic. lega. et ſi=
militer ad Patriarcham. vt not. Hoſtiē.
Innocē. ⁊ Panor. in. c. antiqua. de priui=
leg. ⁊ glo. xxij. diſtinc. renouātes. et Spe=
cul. in eodē titu. §. non tenemus. verſicu.
ſed nunquid. in fi. quicquid teneant Jo.
and. ⁊ domi. Anto. in dicto cap. antiqua.
tamen ſecus eſt de iure ciuili: qꝛ non pōt
omiſſo medio appellari ad principem. vt
l. imperatores. ff. eodē. et not. Bart. in. l. j.
§. ſi quis in appellatione. ff. eodem. dixit
mirabiliter Bal. in dicta autent. habita
8 ꝙ iſtud nō procedit in ſcholaribus: † qꝛ
cū imperator de ſpeciali gratia ſponte ſe
offerat ad defenſionē ſcholariū vt ibi in
text. in verbo defendamus. hac de re ipſi
poſſunt appellare ad imperatorē omiſſo
medio: quod dictum refert et notandum
putat Philip. Fran. in dicto. §. denique. et
Abb. in ſua diſputatio. incipien. Sandul
phus clericus. in. xvij. col. verſic. ſecundū
dictum. quod licet ad imperatorē. ⁊ Car
dina. Alex. in. c. dilecti filij. el ſecundo. in
iiij. col. verſi. vnum tamen ſingulariter te=
ne menti. extra de appellatio.

ij.

¶ Cautela pro notariis ad conuertēdū
legatum vſuſfructus in legatū proprie
tatis: ⁊ ꝙ teſtator non aduertat.

1 Teſtator an poſſit vſumfructū relin=
quere vni: ⁊ proprietatem alteri.
2 Fundus ſi in gaudimentū fuerit: an ipſa
proprietas legata intelligatur.

3 Legatū nō reſtringit:ſi teſtator relinquat
mrī ſue fundū:ſeu aliq̄ alia bona:⁊ poſt
ea adijciat: vt poſſit viuere : ⁊ de eis vti
⁊ frui:⁊ de illis ſe ſuſtētare: quouſq̄ viuat.

1 Uenit † indies q̄ teſtatores i
ſuis teſtamentis relinquunt
vel vxoribus ſuis vel alicui
alteri pſone vſum vel vſum=
fructū alicuius rei:aliam ve=
ro perſonam inſtituūt heredem vniuer=
ſalē: quo caſu indubitati iuris eſt quod
vſus vel vſufructus illius rei eſt ipſius
vſufructuarij: ꝓprietas vero eſt ipſiꝰ he
redis.vt in.§.vſuſfructus.inſtitu.de vſu=
fruc.qui vſufructus poſtea finit̄ ꝑ mor=
tem ipſius vſufructuarij ⁊ conſolidatur
cū ꝓprietate.vt.l.antiquitatē.⁊.l.corru=
ptionem.C.de vſu.⁊ habi.⁊.§.finitur. iū=
cto.§.fina.inſtitu.de vſufru.Tu autē ta=
bellio qui rogatus es conficere ſimile te
ſtamentum in quo vſufructus puta ali=
cuiꝰ fundi relinquitur alicui perſone ſi
vis tali perſone benefacere hoc eſt q̄ ta=
le legatum vſuſfructus cōuertatur ⁊ tra
hat ſecum ꝓprietatem:⁊ q̄ teſtator non
aduertat.Cautela eſt q̄ q̄n in teſtamēto
dixiſti.Itē legauit vxori ſue vſumfructū
talis fundi ipſa exiſtēte caſta ⁊ honeſta ⁊
abſq̄ marito:prout cōmuniter talia ver
ba ponūtur:ſubiūgas grauando tamen
ipſam q̄ non poſſit ipſum fundū pigno=
rare vendere nec alienare.nam iſtis ver=
bis teſtator penitus non aduertet imo
credet quod per talia verba confirmetur
intentio ſua.ſ.q̄ poſt mortē vſufructua=
rij vſuſfructus reuertatur ad ſuum here
dem.Tamen iſta verba q̄ nō poſſit ven=
dere pignorare nec alienare habent iſtā
naturam q̄ intelligitur non ſolum lega
tus vſuſfructus verum etiā ipſa propie
tas.iſta fuit elegās et ſingularis deciſio
Bald.in.l.ꝓculus.per text.ibi.ff.de vſu=
fruc.quam pro ſingulari refert ⁊ ſequit̄
Ro.in ſuo cōſi.ccvj.incip.licet de cōmu=
ni concluſione.in.ij.col.verſi.tertio iſta.⁊
Alex.in.l.ſi cōſtante.in prin.ff.ſo.ma. Et
idē ſentit Barto.in.l.ex hac ſcriptura. in
ij.col.verſi. ſed contra predicta.ff.de do=
na.⁊ Bald.in.l.vbi adhuc.in.j.col. verſi.
ibi alienandi.C.de iure do.⁊ expreſſe Ra
pha.Fulgo.in cōſi.xiij.inci.circa primū
conſultationis effectum.in fi.col.:ver. in
ſecūdo cōſultationis articulo.⁊ expreſſe
So.in ſuo conſi.cxxx. computatis conſi
liis Maria.patris ſui inci. in preſenti cō
ſultatione de pluribus ſatis cōfuſe que=
ritur.in vltima col.in verſic.Sed in caſu
noſtro videtur oriri pulchra difficultas
vbi dicit ſe ita alias vidiſſe conſultū per
inſignem docto.d. Andre. barba. ſequit̄
Philip.cor.in conſilio.lxiiij.incip.in ca=
ſu preſentis conſultationis.verſic.⁊ licet
poſtea fuerint mihi oſtenſa.in.iiij. volu=
mi. Et Franci. de Crema. in ſuis ſingu.
ſingulari.xxvj. incipiē.maritus legauit
vſumfructū.licet Roma.ſibi contrarius
tenuerit oppoſitū et male in.l. donatio=
nes in concubinā.§.ſpeciem.ff. de dona.

¶ Secunda cautela eſt ſi vis quod lega
tum vſuſfructus trahat ſecum legatū ꝓ
prietatis:⁊ q̄ teſtator nō aduertat q̄ in
teſtamēto nō dicas.Item legauit vſum
fructum talis fundi:ſed dicas item lega
uit tali perſone talem fundum ad vſu=
fructuandū ſeu ad alimenta: q2 per iſta
verba hoc modo cōcepta intelligitur le=
gatus nō ſolū vſuſfructꝰ:ſed etiā ipſa ꝓ=
prietas. Adeo q̄ legatū eſt perpetuū et
tranſmiſſibile ad heredes.iſte eſt caſus.
⁊ ibi notant Bart.Ange Pau. de caſt.et
Domi.Iaſo.reprobata ibi opi. gl. ⁊ Old.
in.l.cum hi.§.ſi vni.ff.de tranſac.Bar.in
l.libertus.la prima.de alimen.⁊ ciba.le=
ga.Barto.⁊ alij per text. ibi in.l.donatio
nes in cōcubinā.§.ſpeciem.ff.de donatio.
Cy.Bal.⁊ Salyc.in.l.ſi mulier.C.de iure
do.Alexan.in ſuo conſilio pe.incipiē.vi=
ſis verbis teſtamenti.circa fi.in. ij. volu.
Et iſtud ſimiliter habet locū ⁊ ꝓcedit ſi
2 ſit dictū.† Item legauit fundū in gaudi=
mentū: q2 ſimiliter intelligitur legata ꝓ
prietas prout ſingulariter dixit Bald.in
l.ſi habitatio.§.ſed ſi ſic.ff.de vſu ⁊ habi.
quem refert ⁊ ſequitur Domi. Iaſ. in di=
cta.l.cū hi.ff.de tranſactio. Et quē ſequi
tur Franci.de Crema in ſuis ſingu. ſin=
gulari.xxxij.incipiē.Lego vxori mee. et
prout tenet Ange.in aucten.hoc locum.
circa fi.C.ſi ſecū.mul.nupſe.licet Floria.
in dicta.l.proculus.ff.de vſu fruc . dicat
q̄ multi ita ꝯſuluerūt:ſ3 q̄ ipſe noluit ſe
ſubſcribere faciens quandam ſuā diſtin

ctionem q aut erāt instituti penit' extranei, et tūc intelligitur legata ꝓprietas. Aut erāt instituti filij et sic persone predilecte a testatore et tūc secus quez refert et sequitur Cepo. in suo tractatu serui. vrba. predio. in rubrica de prima serui. mix. ¶ Advnuz tamen aduerte qd in ipso legato a non facias mentionē de vita vsufructuarij vez dicēdo. Item relinquit vxori sue vel tali persone talem fundū ad vsufructuandum vel ad alimenta: vel in gaudimentum toto tempore vite sue Ad hoc, ne intremus in illam questionez quā dicit solēnis doct. dñs Paul. de montepico. qui nunc Papie ordinariam de sero legit in sua eleganti repetitio. §. titia. cum nuberet. l. titia cum testamēto. de lega. ij. euenisse in ipsa ciuitate Papie. Quidam magnificus dominus Joannes Marcus de belcredo habēs duos filios vez Gerardum et zachariā quia forsitā plus amabat Gerardum ꝑlegauit ei partem castelli et turris quaz habebat in quodam loco montis alti: postmodum mandauit q in dictis bonis prelegatis non deberet ipse Gerard' molestari nec inquietari sed q ipsa teneret: haberet: et possideret toto tēpore vite sue et ita habuit. Postea mortuus est ipse Gerardus relictis filijs suis heredib' dubitatū fuit an istud prelegatum fuerit trāsmissibile ad heredes ipsi' Gerardi an vero per mortem esset finitū: et sic deberet reuerti pro parte sua ad zachariam fratrem. refert q p parte zacharie vidit consultum per solennes doctores Franci. de cur. Joā. de puteo. do. Lancilo. deciū. do. Daniel. Lādol. et dominū Ambrosium de opizonib' tunc ducalem questorem moti quia per illa verba gaudeat et possideat toto tempore vite sue videtur testator limitasse legatum ad vitam tātum ipsius Gerardi adducētes tantūmodo decisionē Bald. in. l. j. circa princ. C. de fruc. et litis expen. vbi dixit Bald. q licet ista verba vtendū et fruendum non restringant concessionem pleno iure factam. tamen istud nō procedit vbi diceretur in vita. In cōtrarium refert plures etiam consuluisse adducentes decisionem. Pau. de ca. in suo consi. mihi. cclxvj. incip. q dicta substitutio. in penulti. col. decidēs † q si testator relinquat mr̄i sue fundū seu aliqua alia bona: et postea adijciat vt possit viuere et de eis vti et frui et d illis se sustētare quousq viuat q per ista verba nō restringit legatum: quia ista verba respiciunt causam non autem legatum ideo verba adiecta legato in fauorem legatarij nō restringunt legatum. vt. l. iiij. et ibi no. Barto. de alimen. et ciba. lega. et d. l. donationes in cōcubinam. § species. ff. de dona. et. l. si. ff. de vsufruc. earuz rerum que vsu consu. et tradit Roma. in consi. ccccciij. incipien. diligēter inspectis. Modo illa verba qd Gerard. deberet pacifice possidere toto tempore vite sue fuerūt apposita in fauorem suum: ergo non deberet restringere legatum. iuxta. l. q fauore. C. de leg. et. l. legatū inutiliter. ff. de adimen. leg. vnde dicebant decisionem Bald. in. d. l. j. fore falsam. Ad hoc ergo vt varietatem doctoꝝ fugias sis caut' nō facere mētionē de vita ipsius vsufructuarij. Et licet ista quo ad mūdū sint pulcherrima: et suo loco et tempore possent tibi nō mediocrem afferre vtilitatem: tamen quantū ad animam essent ꝑniciosa si ipsis vteretis voluntate testatoris existēte in contrariuz.

a ¶ Non facias mētionē de vita vsufructuarij. Adde qd hoc nō est nouū q relictū vsufructus ꝑpter cām sibi adiectā restringatur: demōstrat tex. in. l. si habitatio ver. sz si relictis. ff. de vsu et habita. vbi si reliquitur vsufruct' dñs habitādi cā sola habitatio legata censet. et sic gñalitas relicti vsufructus ex cā specifica restringit.

iij.

¶ Cautela pro illo, qui tenet iurare seruare statuta q licet iuret non obseruet propter hoc non sit periurus.

§ ¶ Statutum si disponat q̄ rectores et iudices teneantur seruare statuta: an valeat.

Communiter per ciuitates Italie extant statuta q̄ rectores et iudices euntes ad gubernandā ciuitatem teneantur iurare seruare statuta. † quo casu certum est q̄ tale statutum valet et tenet quia etiam talia iuramenta preſtantur de iure communi. vt in auf. iuſiurandum quod preſta. ab his per totū. ⁊ in l. rem nō nouā. et auf. hodie. C. de iudi. ⁊ c. venientes. de iureiuran. Tu autem qui vadis rector vel iudex ad aliquam ciuitatem ⁊ teneris iurare ſeruare ſtatuta: ſi vis facere q̄ non obſtante iuramento: ſi contingeret te facere contra aliquod ex ipſis ſtatutis non incurras in periuriū. Cautela eſt quod facias ingreſſum tuum in die feriata in honorem Dei: ⁊ illa eadem die iures ſeruare dicta ſtatuta: quia dato q̄ poſtea non obſerues propter hoc non eris periurus. ita pulchre et in ſpecie dixit Lanfran. de oriano in ſua repe. c. quoniā contra. circa fi. prin. extra de probatio. dicens q̄ vbi rector ciuitatis ingreditur officiū ſuum in die ferriata ⁊ iurat ſeruare ſtatuta: vt moris eſt q̄ tale iuramentū nō valet. Et ille tanq̄ non iurauerit poterit contrauenire. motus per ca. j. de fer. quo cauetur: q̄d omnia iuramēta preſtita in die feriata in honorem Dei regulariter non tenent. Et per hoc aliquādo dixi q̄ cū eueniret q̄d aliquis ſcholaris in diebus feſtiuis in honorē Dei obuiaret notario vniuerſitatis noſtre dicebat ei domine notarie mementote ponere me in matricula: qui notarius habito nomine ⁊ cognomine ſuo deferebat ei iuramentum de ſeruando ſtatuta ⁊ de parēdo domino rectori iuxta formam ſtatutorū noſtre vniuerſitatis: nam dicebant q̄ tale iuramentum non tenebat: ⁊ ſic contraueniendo non cadebat in periurium: ⁊ ſimiliter dicebam de rectoribus noſtrorum iuriſtarum qui hic Padue in die ſancti Laurentij ſumunt caputiū: et illo eodē actu iurant ſeruare ſtatuta q̄ ſi per ipſa ſtatuta vel p̄ literas ducales nō ſit cautum q̄ plus illa die q̄ vna alia debeant ſumere ipſum caputium ⁊ illo eodē actu iurare. vt. s. q̄ licet poſtea nō obſeruent propter hoc nō ſunt periuri: q2 cum tale iuramentum ſit contra canonū diſpoſitionem ſumptum ſequitur q̄ non habet litigandi poteſtatem.

iiij.

¶ Cautela quod deceptus etiā citra dimidiam iuſti precij poſſit reſcindere cōtractū vel petere ſupplementū iuſti p̄cij.

1 ¶ Contrahentibus licitum eſt naturaliter inuicē ſe circūuenire: ⁊ inuicem ſe decipere: ⁊ q̄d plus vz: minori p̄cio emere: ⁊ q̄d min⁹ valet: maiori p̄cio vendere.

2 Bono viro nō licet aliquē decipere: ſ3 in foro ciuili ⁊ canonico conceſſum ſit.

3 Conſcientia idem eſt q̄d bonus vir: ⁊ q̄d in foro conſcientie licitum nō eſt: nō etiā licitum eſt bono viro.

4 Ementem inter et vendentem difficile eſt q̄d nō interueniat peccatum.

5 Turpitudinem ſuam nemo detegere cogitur.

1 Regula † eſt in iure q̄ contrahentibus licitū eſt naturaliter inuicem ſe circūuenire ⁊ inuicem ſe decipere: et quod plus valet minori precio emere: ⁊ q̄d minus valet maiori precio vendere: vt dicit tex. in l. in cauſe la. ij. in fi. ff. de mino. ⁊ in l. item ſi precio. § quemadmodū. ff. loca. q̄d tñ ſano modo eſt intelligēdū dūmodo q̄d talis deceptio nō trāſcēdat dimidiā iuſti precij: q2 tūc deceptus pōt petere vel reſciſſionē cōtractus vel ſupplemētū iuſti precij. vt no. in l. ij. C. de reſcin. vendi. ⁊ in c. cū dilecti. ⁊ in c. cū cauſam. de empti. ⁊ vendit. ¶ Et ſic l3 interuenerit deceptio citra dimidiam iuſti precij ⁊ dolus nō dederit cauſā cōtractui vel inciderit in ip̄m cōtractū ipſe cōtractus remanet firm⁹ ⁊ valid⁹ ⁊ talis deceptus cōtra dimidiā iuſti p̄cij nō pōt de aliq̄ conqueri. vt no in locis preallegatis iūctis his q̄ hn̄r in l. a lege. ter. ff. de dolo. ⁊ in l. ſi q̄s cū aliter. de verb. obli. Tu aūt q̄ feciſti cōtractū in quo es deceptus citra dimidiā iuſti pretij: ⁊ ſic per ea que ſuperius di

a ¶ Ipſe cōtractus remanet firm⁹ ⁊ vali
dus.Limitata,tñ hoc nō eſſe verū in foro
cōſcie notāt.d.Ab.⁊ do.An.de but.in.c.
qꝛ pleriqꝫ.de imu.eccle.⁊ ꝑ eundē do.An
to.in.c.cū cām.extra de emp.⁊ vēd.⁊ per
do.Inno.
⁊ eundem
do.Ant.in
c.l ciuita=
te.de vſur.
nā ꝯſcia ē
cordis co=
gnitio ſui
ipſi⁹ et oē
quod con
tra ꝯſciam
fit edificat
gehennaʒ
xxviij.qō.
j.§.ex his
itaqꝫ.con=
ſcia ,enim
eſt que di=
ctat nō ſic
eſſe facien
dum.vide
per Arch.
vbi.ſ.Cō=
ſciētiā ho
noramus.
vide i cle.
j.de iure
patro.la=
tius ꝑ Al=
be.in ſuo
dictio.per
me nuper
rime reco=
gnito ⁊ cō
tinuato in
verbo con
ſciētia.nā
dici ſolet
cōſcientia
mille te=
ſtes.Bar.
abhor.

eta ſunt contractus eſt fir
mus ⁊ validus a ſi vis poſ
ſe facere etiaʒ in foro ciui
li de duobus alterum vel
habere reſciſſionē ipſi⁹ cō
tractus vel conſequi ipm
ſupplementum iuſti pre=
cij.Cautela eſt vt conue=
nias via ordinaria aduer
ſarium tuum in iudiciuʒ
narrando ⁊ exponēdo pe=
titionem tuam iuxta for=
mā quā tradit Bar.in.d.l.
ij.C.de reſcindē.vendi.lite
poſtea cōteſtata tempore
quo producuntur poſitio
nes facias aliquas poſi=
tiones petēdo officio iudi
cis aduerſarium tuuʒ de
bere eis cogi per credulı=
tatem ſuam reſpōdere cō
fitendo vel negando:inter
quas inſeras vnaʒ que ſit
iſtius tenoris.Quod ipſe
aduerſarius eſt vir bon⁹:
vel facias quod iudex of=
ficio ſuo:ipſum interroget
an ſit vir bonus vel ne:iu
xta.l.vbicunqꝫ.ff.de inter=
roga.actio.⁊ iuxta.c.cum
ioānes heremita.poſt me
dium.de fide inſtrument.
Nam interrogatus quod
debeat reſpondere nunqd
ſit vir bonus vel ne.inceter
num non reſpondebit qđ
non:qꝛ hoc modo allega=
ret propriā turpitudinem
imo iudex poſſet ipſum re
pellere.iuxta.l.congruit.
ff.de offi.preſi.Si autē re=
ſpondebit quod ſic:qđ eſt
vir bonus et probus:vel
qđ reputat ſe ita eſſe:tunc
habes intentum tuum:qꝛ
iſte cogetur facere de duobus alterum.
Aut reſtituere tibi reʒ tuam:reſtituto ſi=
bi precio habito:vel ſupplere iuſtum pre=
cium:qꝛ id qđ dicimus quod licitū eſt cō
trahentibus tam in foro ciuili quā in fo=
ro canonico inter ſe decipere citra dimi=
2 diam iuſti precij:†tamen iſtud non ha=
bet locum nec conuenit bonis viris:iſta
eſt glo.not.in.l.ſemper in cōtractibus.de
reg.iur.quam ſingularē reputat Bal.in
c.ſi proponēte.de reſcrip.⁊ in.c.quanto.
in.ij.col.de iureiur.⁊ in auk.ad hec in pe
nult.colū.C.de vſur.per quā in terminis
dixit Joā.de ana.in.c.in ciuitate.in.viij.
col.verſi.vltimo.pro iſta pte adduco gl.
ordinariam.extra de vſur.qđ cōſulendo
apud Ferrariam tradidit iſtam cautelā
qđ fierent certe poſitiones inter quas eſ
ſet vna qđ emptor eſſet bonus vir:qꝛ ſi
rñderet qđ ſic tu habebis intētionē tuaʒ.
qꝛ eram⁹ in caſu.d.glo.l.ſemper in Hcti=
bus.Subiungēdo qđ ita fuit factū ⁊ qđ
ita fuit obtentum quē ſequitur do.Iaſ.
in.l.penul.in.ij.colū.verſi.adde tñ.C.de
pac.⁊ in.§.alie.in.xxiiij.col.verſi.et aduer
te qđ quāuis cōtrahentibus.inſtitu.de
actio.bene facit pro hoc qđ pulchre di=
3 xit Bald.in.c.cū cauſa.in fi.de teſti.†qđ
conſcientia idem eſt quod bonus vir:et
que non licent in foro conſcientie non li=
cent etiam bono viro.Sed in foro cōſciē
tie non eſt licitū contrahentibus inter ſe
decipere:ergo nec bono viro.ſubdens
quo vadit ergo anima mercatoruʒ:⁊ qđ
in foro conſcientie non ſit licituʒ inter ſe
decipere tenet do.Anto.⁊ ibi do.Abb.in
ix.q.in.c.qꝛ pleriqꝫ.de immuni.eccle.do.
Anto.in.c.cū cauſam.de empt.et vendi.
Innocē.et do.Anto.in.d.c.in ciuitate.de
vſur.vbi late Jo.de ana.in.xj.col.domi.
Abb.in.c.j.in prin.de emp.⁊ vendi.⁊ late
etiā Salyce.in auk.ad hec.in.xxj.q.C.de
4 vſur.¶ Hinc eſt qđ dicit canon:†qđ in=
ter ementem et vendentem difficile eſt
qđ non interueniat peccatū:vt habeł de
pe.diſt.v.qualitas.Ad vnū tñ eſt aduer
tēdū:qđ lʒ iſta cautela ſit pulchra:tamē
aduerſarius ſi nollet non poſſet cogi re=
ſpondere tali poſitioni ſiue interrogatio
ni nunqd ſit bon⁹ vir vel ne:qꝛ ſi dicit qđ
5 nō allegat ꝑpriā turpitudinē†quam de=

regere nemo cogitur.iuxta ea q̄ habent̄ in.l.transactione finita C.de transac.et p glo.Bar.et alios in.l.qui iuraſſe.§.ſi pr̄. ff.de iureiu.ſi vero dicit qđ ſic incidit l caſum.d.glo.⁊ ſic in quācūqȝ partē ſe voluit incidit in laqueū:ex quo ſequitur qđ poſitio eſt captioſa:cui poſitiōi ſeu interrogationi captioſe nemo reſpondere tenetur:vt no.gl.in.c.ſi poſt p̄ſtitū.in verbo rationabili cauſa.de confeſ.lib.vj. et Pau.de caſt.vbi declarat que dicat̄ poſitio captioſa in.l.cōtrouerſia.ff.de trāſa. Bal.in.l.ij.§.qđ obſeruari.C.de iura. cal. Lanfrā.de ora.in repeti.c.qm̄ cōtra'.in verbo reſponſiones.in.ij.colū.verſi.ſeptima regula eſt.extra de proba.naȝ alicui non eſt incidendus laqueus:vt dicit tex. c.de viduis.el.ij.xxvij.q.j.

v.

¶ Cautela ad euadendum a tortura ⁊ a morte indiciatum legitimis indiciis qđ homicidium cōmiſerit. 1

1 Confeſſio qualificata mortem et penam corporalem euitare poteſt.

2 Confeſſio qualificata in parte acceptari poteſt et in parte ſperni.

3 Preſumptio vnius liquidiſſima p̄batio dicitur.

4 Judex ſi de facto ad torturam poneret illum:contra quē clare delictū probatū eſſet:et in ſua negatione perſeueraret:omnes probationes que contra ipſum eſſent:per tormenta purgarentur.

5 Appellari regulariter licitum eſt ab omni ſententia tam criminali quā ciuili.

6 Crimine eodem quis duplici pena puniri non debet.

Accidit quotidie quod q̄s inculpatus de homicidio vigore indiciorū cōtra ipſum laborantiuȝ ponitur ad torturam p̄pter cuius afflictionē cogitur dicere veritatem:et ſic cōfiteri ſe cōmiſiſſe ipſum delictum qua confeſſiōe ſtante mediante poſtea ſua perſeueratione ſeu ratificatione facta ad banchuȝ officij.iuxta not.per Bart.in.l.j.§.diuus ſeuerus.ff.de queſtioni.et per Cy.Saly. et alios in.l.ij.C.de cuſto.reorum.condēnatur per iudicem ad mortem. Reuoca ergo in dubium an ſi aliquis commiſit homicidium de quo non poſſit conuinci per claras probationes:ſed bene contra eum laborant indicia:p̄pter que ſi a iudice ponātur ad torturam dubitat qđ eam non poterit tolerare: ſed opus erit confiteri veritatem:nunq̄d erit dare cautelam qđ talis indiciat⁹ indiciis ad torturā ſufficientibus euitet torturā et mortem.dic qđ ſic.ſ.qđ iſte inculpat⁹ cōfiteatur verum eſſe qđ interfecit illū talem de quo querit̄.⁊ poſtea ſubiungat qđ interfecit p̄pter defenſionē ſuā neceſſariaȝ:qꝛ per iſtā cōfeſſionē hoc modo qualificatā licet ipſe reus de defenſione aliquid non probauerit euitabit ⁊ torturam ⁊ mortē ⁊ omnem aliam penam corpalem.de tortura patet:qꝛ effectus torture eſt ad hoc vt reus cōfiteatur id de quo queritur:vt infra dicet̄:ſed iſte reus confitēdo abſqȝ tortura ceſſat effectus torture:† de morte vero ⁊ alia pena corporali qđ euitetur per confeſſionem qualificatam prout.ſ. dic qđ iſtud fuit ſtupendum dictum do. Abb.in.c.auditis.in penul.col.verſi.ſed cōtra predicta.de preſcrip.quod dictum ibi refert et ſequitur Fely.dicens tale verbū nō reperiri alibi:⁊ apud Modernos practicos eſſe in ſummo cultu:qđ lȝ aliquis cōfiteatur ſe interfeciſſe hominē:ſȝ feciſſe p̄pter ſuā defenſionē neceſſariam: quāuis de defenſione aliquid nō p̄bauerit:tamē vigore iſtius cōfeſſionis qualificate:nō poterit corporaliter puniri:quā opi.ſeqnēdo do.Abba.tenet idem Fely. in.c.cū venerabilis.in.iiij.col.verſic.ſecūdo.de excep.⁊ in.c.ſignificaſti.el.ij.in.v. col.ver.⁊ interim vnum tene mēti.de homi.vbi ſiliter dicit tale dictū nō reperiri alibi.⁊ in.c.afferte.in.v.col.ver.et reſponderi pōt de eo qđ ſcribit do.Abb.de preſump.dicēs ſimiliter iſtud dictū eſſe ſingulariſſimū.Sequit̄ Alex.in.l.nō ſolū.§. ſciendū.ff.de ope.no.nun.vbi dicit iſtud dictū eſſe ſignāter no.Soci.in repe.l.j.in iiij.col.de vulg.⁊ pup.vbi extollit ⁊ ipſe iſtud dictū do.Abb.dicens eſſe multum notandum do.Jaſ.in.l.vt vim.in.iiij.columm.de iuſti.⁊ iure.dicens iſtud dictum do.Abb.alias in practica ſibi feciſſe magnum honoreȝ.ſequit̄ Berta.in ſuo rep. in verbo confeſſio habet vim ſententie

a ¶ Iudex audiēs istā ſuam confeſſionē qualificatā. adde an cōfeſſio qualificata poſſit acceptari ſine vlla qualitate. vide ſingu. per do. Alex. in cōſi. lxxxvij. per totum. in. j. vol. ⁊ eſt quotidianū ⁊ vtile conſiliū loquitur tñ l cā ciuili nō l crīali. qđ acceptari dʒ cuʒ eadē qualitate: ⁊ non ſimpl'r. eſt tñ ꝑiculoſa talis cōfeſſio in cā criminali quātūcunqꝫ qualificata niſi ꝓbet̄ defenſio: nec eſt tuta in totū ac ſecura hmōi cautela. et propterea bal. ſignāter conſuluit cōfitētē delictū etiam cuʒ ꝗlitate puta qđ occidit ad ſuā defenſam niſi qualitatem probauerit ꝙ punit̄. vide in cōſi. cclxv. qđ inci. dauanti da' voi.

ver. xxij. qui incipit cōfeſſio quod fecit ad defenſionem dicens hanc eſſe ſingularem limitationeʒ ad dictuʒ Bar. in l. aurelius §. idem queſiit. de lib. leg. et idē Berta. in verbo inquiſitus. ꝟſi. viij. incipiente inquiſitus. reſpōdit qđ occidit: vbi ſimiliter dixit quod iſtud dictum domi. Abb. eſt perpetuo notandum. Non obſt. modo. deciſio Barto. communiter approbata in dicta. l. aurelius. §. idem queſijt. de libe. leg. volens qđ ſi aliqs in iudicio cōfiteatur ſe interfeciſſe hominem: ſed feciſſe ob ſuā defenſionē neceſſariā pōt licite p iudicē condēnari vigore ſue confeſſionis: quia inquātum dicit ſe occidiſſe ſtatur ſue confeſſioni: inquantū vero dicit ad ſuam defenſionem non creditur niſi aliter probet: quia quotieſcunqꝫ cōfitens habet preſumptionem iuris contra ſe: vt eſt in caſu noſtro per l. j. ⁊. ij. ff. de ſica. et per. c. j.
2 de preſumpt. † tunc confeſſio qualificata poteſt in parte acceptari ⁊ in parte ſperni: quā ſententiā ſimiliter tenet Bal. in. l. vnica. in. viij. col. verſi. denuo in. ij. volu. nā in delictis ꝓſumit̄ dol⁹. C. de ſica. l. j. C. de iniur. l. ſi nō cōuitiū. Item per ꝯfeſſionē factū eſt notoriū: ergo puniri opꝫ maleficiū: ne delicta remaneāt im-
3 punita. Caue igit̄ vt dixi ne in ſyllā incidas credēs vitare caribdim. Bar. lan. quero de queſtione quotidiana. C. de cōfeſ. ⁊ in. l. ij. C. de dona. ante nupti. et panor. in. c. bone el. ij. in fine. de poſtula. prela. ⁊ Alex. poſt alios in. l. prima. §. ſi quis ſimpliciter. ver ex predictis infertur. de verb. obli. qꝛ ſidet do. Abb. qđ fatetur ꝙ taliter cōfitens debeat puniri: ſed tamē non capitaliter. primo qꝛ probationes in criminalibus debent eſſe clariores luce meridiana. vt. l. ſciāt cūcti. C. de prob. ca. nonizata. ij. q. viij. ſciant cuncti ſed cum in caſu noſtro non ſit niſi ſola confeſſio qualificata vt ſupra ſequitur qđ probatio non eſt clariſſima prout requiritur: ſecūdo qꝛ dato qđ cōtra taliter confitenteʒ laboraret vrgentiſſima preſumptio: tamen ex ꝑſumptionib⁹ et indicijs quātūcunqꝫ vrgentiſſimis non debet quis capitali'er puniri prout dictum fuit ſingulare licet vulgatū Inno. in. c. qꝛ veriſile. de preſump. de quo dicto fit mētio ꝑſcribentes in varijs locis ꝑcipue per oēs in c. afferte. extra co. de ꝑſum. ⁊ Paul de caſtro vbi pulchre loquitur in cōſilio mihi clxxxvij. incip. viſa inqſitione ſupra ſcripta. in vlti. col. ⁊ per Cepo. in ꝯſi. vj. inci. veritas primi dubij. in. iiij. col. et in conſi. xxxix. incip. Baptiſta meoni. in. iij. col. et per Gandi. in ſuo tracta. malefi. in rubri. de ꝑſumpt. ⁊ indici. ex qui. cōdē. ſeq̄ poſ. vbi dixit q' oēs doct. qui tēpore ſuo erāt Bononie ita cōſuluerūt. ¶ Nō obſt. ſi dicatur q' ꝓpter hoc iſte taliter confitens
a non euitabit torturam: qꝛ iudex audiēs iſtam ſuam confeſſionem qualificatam: vt ſupra torquebit eū ad hoc qđ debeat dicere veritatē: an interfecerit illum cauſa principaliter offendendi: an vero principaliter cauſa ſe defendendi: qꝛ dico qđ iſtud nō pōt facere iudex ex eo qđ illa intra ꝙ volūt qđ ex indicijs et ꝑſumptiōib⁹ cōtra aliquē laborātib⁹ et arbitrio iudicis ſufficientib⁹: ille talis debeat ſubijci tormētis cā veritatis eruende. vt. ff. ⁊. C. de qōni. ⁊. c. cū in cōtēplatione. de regul. iu. in antiquis. ⁊. c. nō ſolēt. ij. q. vj. habēt locū et ꝓcedūt in indicijs et preſumptionib⁹ facti non autem in preſumptionib⁹ iuris. † nam preſumptio iuris dicitur liquidiſſima probatio vt eſt glo. que reputatur ſingularis in. l. ſi tutor. C. de peri.

tuto ꝑ quã, dicit ibi Bal. qđ ſi lex vel ſtatutũ requirit probationem liquidam ille dicitur liquide probare qui probat ꝑ preſumptiones iuris cui eſt conſimilis glo. in. l. ij. ⁊ ibi not. Ange. C. de peti. here di. Jmo. in. l. queſitũ. ff. de re iudi. Angel. Roma. ⁊ Alex. in. l. j. per text. ibi. C. de teſtamen. mili. Modo habeo ꝙ delicta preſumuntur facta animo nocendi ⁊ offendendi. vt not. glo. in. l. ſi nõ conuicij. C. de iniur. quã notabilẽ dixit Cepol. in conſilio. xxix. inci. viſo proceſſu cãe ſuper homicidio. in prima col. ⁊ Flo. in. l. j. §. cum arietes. ff. ſi quadru. pau. fecit. dica. ⁊ omne maleficium preſumitur in dubio iniuſte factum ex quo eſt de genere prohibitorũ: vt. l. j. C. de ſica. ⁊. c. j. de preſumpt. et vt ponit Bal. in. c. ſicut nobis in fin. de rẽ iudi. ⁊ Alex. in conſil. cxj. inci. põderatis verbis. in. j. col. in. j. volu. ſtante ergo hoc quod preſumptio iuris dicatur clara et liquida probatio: ⁊ qđ delictũ preſumatur factum cauſa principaliter nocendi ⁊ offendendi: ſequitur qđ cũ iſte cõfiteatur ſe interfeciſſe hominem: lꝫ addat ad ſui defenſionẽ: qđ clare probatũ ſit propter preſumptionẽ legis iſtum talẽ cõmiſiſſe illud tale delictum: et per conſequens iſte reus non dꝫ poſſe ſubijci tormentis: qꝛ quotieſcunqꝫ maleficium eſt clare ꝓbatũ cõtra aliquẽ ille talis vigore illius maleficij nõ põt torqri: qꝛ ad torturã ſolũmodo deueniẽ in ſubſidiũ ꝓbationum: vt not. Pau. de ca. in. l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſ. ⁊ cle. Bal. ⁊ Alb. de roſa. in. l. obſeruare. C. quorũ appel. non reci. Bald. in. l. milites. C. de qõni. Barto. Cepo. in cõſi. xxxij. incip quidã ruſtici vicentini. in. ix. col. verſi. circa tertiũ princi
4 pale dubiũ. vbi etiã notabilr̃ tenuit: † qđ ſi de facto iudex poneret ad torturam illũ cõtra quẽ clare eſſet probatũ delictuꝫ ⁊ in ſua negatione perſeueraret qđ oẽs ꝓbationes que eſſent cõtra eũ purgarẽtur per ipſa tormenta. ⁊ licet Bal. in. d. l. obſeruare. C. quorũ appel. nõ reci. ⁊ in. l. j. C. de iura. calũ. dicat qđ imo iudex põt ſubijcere reũ tormentis: lꝫ crimen ſuum ſit clare probatũ: ⁊ hoc ad cautelã vt ore proprio cõfiteatur ad hoc vt non valeat poſtea appellare qꝛ conuictus ⁊ confeſſus nõ appellat: vt hr̃ in. d. l. obſeruare. qꝛ ad hoc reſpondet Cepo. in conſi. prealleg. qđ hodie talis cauſa nõ debet mouere iudicem: cũ per totã Jtaliam cõmuniter ſit prouiſum per ſtatuta terre ⁊ qđ a ſentẽtijs capitalibꝫ non liceat appellare. Sed vltra tale reſpõſum põt reſponderi triplici ratione dictũ Bal. in. d. l. obſeruare eſſe falſum. Prima rõ eſt cauſa fraudis euitande. nam preſuppoſita illa opinione de qua ſupra mẽtionẽ feci pro vera q̃ videẽ magis cõmunior: qđ ſi non obſtãtibus claris probationibus iudex poneret delinquẽtẽ ad torturã: ⁊ in ſua negatione perſeueraret qđ dicte ꝓbationes purgarenẽ iſto caſu eſſet in poteſtate iudicis liberare ꝑ indirectũ accuſatũ vel inqſitũ dicendo ei tolera hãc torturã patienter: qꝛ liberatꝰ eris nõ obſtãte qđ de delicto tuo clare conſtet. Scḋa ratio eſt: qꝛ cũ appellatio ſit remediũ a iure cõceſſum pretẽdentibus ſe grauatos: vt in c. ſuggeſtum. et. c. cum ſpeciali. §. porro. de appel. ⁊ edictum de appellationibus
5 ſit permiſſoriũ: † qꝛ regulariter oĩbus et ab omni ſciẽtia tã ciuili quã criminali licitum eſt appellare: vt. l. ⁊ ſi maiorıbꝰ. C. eo. de appel. glo. in. l. qui reſtituere. in gl. fi. ff. de rei vendi. ⁊ Specu. in eo. titul. § ij. in prin. ſequereẽ qđ eſſet in poteſtate iudicis. ꝑ iſtas vias violẽtas ⁊ indirectas auferre beneficia a iure cõceſſa qđ facere non põt iuxta ea que habentur ꝑ Barto. ⁊ alios in. l. ij. ff. de re iudi. ⁊ per domi. Abb. ⁊ Phili. francũ in. c. cũ ſit romana. de appel. ⁊ ꝑ doc. in. c. qđ ad ꝯſultationẽ. de re iudi. ⁊ hoc etiã in preiudiciũ iuriſdictionis ſuperioris: qꝛ cum appellatio ſit de minori iudice ad maiorẽ prouocatio: vt. l. j. ff. de appel. ⁊. c. ij. de ꝯſuetu. lib. vj. ſequeretur qđ iudex hoc modo poſſet per viam torture in extorquendo confeſſionẽ obuiare per indirectum ꝙ appellatio non poſſet corã ſupiore interponi qđ per iudicem inferiorem fieri non poteſt: nam inferior non põt facere qđ a ſententijs ſuis nõ appelleẽ ad ſuperiorem. vt no. Bar. in. l. j. §. interdũ. ff a quib. appel. non lic. ⁊ in. l. fi. ff. de aqua pluuia. a cẽ. ⁊ Bald. in. l. qui appellationem. C. de appella. ⁊ in. l. fina. C. de ſenten. cõmuniter

¶ Et similr̃ de tali questu pōt testari et ad libitū disponere. Adeo em̄ testari pñt q̄ si relinquāt etiā impia lucra heredib᷒ valet testamentū. vide Bald. in ꝯsi. clxvj. post princi. in ꝟ. sed emanauit illa decretalis: qđ ꝯsiliū incipit. querit̄ ec. l. j. vol. Nec tenetur meretrix restituere qđ acq̄rit ex tali q̄stu. ẜm Inno. in. c. q2 plerisq₃. de immu. eccle. nisi accepisset ab his q̄ alienare non pñt. nota. doc. in pre alleg. c. q2 plerisq₃. secus aūt ē ꝺ bono cōsilio. vide i sūma angelica. in ꝟbo meretrix. in. §. iū. ibi vtrū teneatur.

Canoniste in. c. veniētes. vbi Bald. circa hoc dedit cautelam de iureiu. cum aliis cōcordā. de quib᷒ ꝑ Cardi. alexā. in. c. interposita. §. ille deniq₃. in. j. col. de appella.
6 † Tertia ratio potest adduci. q2 de eodem crimine quis non debet duplici pena puniri. Nam vt dixit Bal. in aut. omnes peregrini. in vltimo notabili C. commu. de succeſſi. pene qualitas d₃ eſſe ẜm qualitatē culpe. et eſt tex. in. l. sancimus. C. de pe. ⁊ in c. quesiuit. in fi. de his que fiunt a maio. parte capi. ⁊ in. c. felicis. §. illud autem. de pen. in. vj. ⁊ xxiiij. q. j. nō afferam᷒ sta teras: pena āt homicidij a iure taxata ē abſciſio capitis. vt. l. j. in pñc. ff. de sica. ⁊ §. itē lex cornelia. in=
1 stitu. de publi. iudi. et. iij. dist. omnis. Nam dicit lex qđ homicida aliū fecit sem
2 per expectet. vt. l. nemo. C. de episcopa. audi. Modo si dictū Bald. eſſet verū se
3 quereť q̄ iste reus pro homicidio affligereť duplici
1 pena. s. pena torture: ⁊ pena capitis: qđ non eſt dicendū. ⁊ hanc opinionē ꝑ rationē i ſcđam de qua. s. reperio tenere Tancre. de corneto in sua cōpēdiosa i rub. de q̄stio. circa materiam ꝓbationū. q. vltima. Stabit ergo firma cōclusio
2 q̄ si q̄s ꝯfiteať se occidiſſe a holem l₃ adiungat, ad sui defensionē cum lex presumat occidiſſe causa principalr̃ offendendi nisi aliud probeť: et p̄sumptio legis dicať liquidiſſima probatio: q̄ isto casu talis cōfitens non poterit ad torturā poni vigore illius homicidii tanq̄ clare ꝓbati: q2 vt superius dictū eſt ad torturā nō deueniť nisi in subsidiū ꝓbationum. Et si dices. ergo sequereť q̄ tanq̄ manifestus homicida punieť pena capitali: ⁊ sic tutela nō erit bona: q2 rñdeo q̄ quāuis lex presumat vt sepius dictum eſt: q̄ homicidiū fuerit perpetratū animo pñcipaliter offendendi et sic iniuste. ⁊ velit q̄ puniatur de ipso delicto tanq̄ claro respectu sue confeſſionis: tñ isto casu lex non vult: nec ita vt alias facit firmat pedem suū: q̄ propter illā suā presumptionem iste qualificate cōfitens puniať pena capitali: sed bene alia vel pecuniaria vel relegationis ⁊ exiliū arbitrio iudicis. Et istud eſt qđ vult dicere do. Abb. in. d. c. auditis. Et licet pro et cōtra nonnulla alia adduci poſſent: tñ ista nō sunt obliuioni tradenda: q2 poſſent multum prodeſſe precipue quando habetur iudex ꝓpitius.

vj.

¶ Cautela ad obuiandū q̄ meretrix nō valeat testari nec aliter disponere de bonis ex meretricio acquisitis.

☞ Meretrix l₃ turpiter faciat meretricando: non tamen turpiter facit accipiēdo: cum sit meretrix.

Meretrix de questu suo testari pōt: ⁊ ad libitum disponere: neq₃ eius hereditas per fiscum heredibus suis auferre pōt.

Meretrix questū suū in foro cōsciētie restituere non tenetur.

Quāquam † meretrix l₃ turpiter faciat meretricādo: tñ turpiter nō facit accipiendo cu₃ sit meretrix. vt dicit text. in. l. iiij. §. sed qđ meretrici. ff. de condi. ob turpē cau. ex quo dicunt ibi Bald. Ange. ⁊ Pau. de ca. q̄ meretrix de suo questu licite et iuste facit elemosinā ⁊ decimā soluit: vt etiā tenet glos. in. c. ex transmiſſa. de deci. et Archi. lxxxv. dist. qui venatoribus. ⁊. j. q. j. nō eſt † Et similiter de tali questu pōt testari: ⁊ ad libitū disponere: ⁊ talis hereditas non auferť

heredibus ſuis per fiſcū vel eccleſiā tan=
ꝙ turpe lucrū.vt not.Cy.in.l.cuz te.C.de
condi.ob turpē cau.et Bal.in.l.j.C.co.re=
ferēs ꝙ ita alias fuit interrogatus Nea
poli a quodā epiſcopo.Idem tenet Cy.
5 in.l.mercalē.C.cod.† et ſimiliter ipſa me=
retrix tali mi queſtū non tenet in foro conſcientie reſtituere : ſed legitime retinet 1
prout volunt Inno.Jo.and.⁊ Panor.ibi
in.iij.qō.in c.qꝛ plerīqꝫ.de immuni.eccle.
et vt tenet ſanctꝰ Tho . ſcđa ſcđe.q.xxxij.
arti.vij.⁊.q.lxij.arti.v.concludens ꝙ me=
retrix licite retinet ea que ſuo corpore lu
crata eſt:ſecꝰ ſi aliqđ extorſiſſet per dolū
vel fraudē:qꝛ illud tale tenetur reſtitue=
re illi a quo habuit . Pone modo qđ vna
meretrix multa ſuperlucrata eſt quo re=
medio poterunt vti cōſanguinei qui de=
bent ab iteſtato ſuccedere ad hoc vt ipſa
meretrix non valeat de ſuperlucratis te=
ſtari:nec aliter ad libituz diſponere.Dic
qđ cautela eſt ꝙ ſibi interdicatur bonis
per iudicem qđ iuridice poterit fieri . vt
eſt text.multum ſolēnis.⁊ ibi gloſſ.in.l.in
mulieri.ff.de cur.furio . quo caſu per in=
terdictionē non ſolū tollitur facultas cō=
trahendi intervivos:vt.l.is cui bonis.de
verbo.oblig.Sed etiam facultas teſtan=
di:vt.l.is cui lege.ff.de teſtamē.et.§.idem
prodigus.inſtitu.qui.non permi.face.te=
ſta et per Specu.in titul.de inſtru.edi.§.
cōpendioſe.circa princ.verſi.tertio ſi fue=
rit.Et per Bald.in.l.ij.circa princi.C.cōia
de leg.adeo qđ non poſſet teſtari :etiā ad
pias cauſas prout tenet Bald.in.l.j.in le
ctura.in verſi.deinde quero quid de pro=
digo.C.de ſacroſan.eccle.et Pet.de anch.
in.c.quia ingrediētibus.de teſtamē . quē
ibi refert et ſequit̄ Imol.in.vij.col.verſic.
circa ſextū.Et do. Abb.in rub.extra eo.li
cet contrariū in hoc voluerit Bald.in.d.l.
j.in repe.in.vij.col.verſicu.xij.quero quid
de prodigo.C.de ſacroſanc.eccle.Et licet
contrarium etiam videatur ſentire idem
Bald in conſilio . ccxxxv.incipiē.decreto
ſeu reſcripto illuſtriſſimi principis . In
prima parte :volēs ꝙ interdictus bonis
poſſet teſtari inter liberos.⁊ contrarium
etiam videatur ſentire Lap.de caſtellio.
allega.xxvj.Sed prima opi.eſt commu=
nior.Iſtam cautelam tradit Bald.in ca.
cum decorem.de vita et honeſta.clerico.
quem refert et pro notabili ſequitur do=
minus Jaſon in dicta.l.iiij.§ ſed qđ mere
trici.ff.de condi.ob turpē cauſam.

vij.

¶ Cautela pro illo qui per metum cogit̄
contrahere matrimonium.

☞ Matrimonium eſt maris et femine
coniunctio indiuiduam conſuetudinem
vite retinens.

SEpiſſime contingit qđ iuue=
nes deprehenſi in domo ali=
cuius puelle coguntur a fra
tribus ⁊ cōſanguineis ipſius
puelle eam deſponſare:et de
iſtis loquitur ca.cum locum.de ſpō.Po=
ne modo qđ quidam ſcholaris iuerat ad
ſuam amaſiam:⁊ qꝛ conſanguinei ipſius
puelle preſenſerant de hoc obſeruauerūt
eum ingredientem domum vna nocte:et
ita deprehenderunt eum in domo ⁊ mi=
nantur ei mortem ſi non accipit eam in
vxorem Ipſe autem dubitans de ſalute
ſua videt quod opus eſt vt eam deſpon=
ſet.Quero an erit dare cautelam vt licet
ſecum contrahat tamen ꝙ tale matrimo
nium ſit nullum.dic ꝙ ſic videlicet vt in=
ſpiciat an illi teſtes qui ſint ibi preſentes
ſint teſtes qui veriſimiliter ducti in iudi
cium ſint dicturi veritatem de omnibus
ibi gerendis : et ſi non quia non ſint niſi
conſanguinei puelle ⁊ alij domeſtici qui
in iudicio veriſimiliter non dicerent niſi
ea que facerent ad propoſitum ſuum:tūc
ipſe ſcholaris hilari fronte dicat quod li
bentiſſime vult eam accipere in vxorem:
ſed quod mittatur pro alijs duobus vel
tribus teſtibus puta pro preſbytero pa=
rochiali cum ſuo clerico:nam ipſi viden=
tes ſuam bonam diſpoſitionem ⁊ ad hoc
etiam vt res procedant cum amore : et
etiam quia res ſue erunt clariores ſi plu=
res teſtes tam domeſtici quā extranei in=
teruenient complacebunt et in hoc ⁊ tūc
dicat eis:domini vos eritis teſtes quali=
ter accipio iſtam puellam in vxorem:ta
men quia mecum commiſit ſtuprum du
bito ne idē faciat cuz alijs propterea pro
teſtor ei quod ſi adulterabit cum alio vo
lo poſſe accipere aliam.ipſa puella ⁊ con
ſanguinei ſui exiſtimantes caſum prote

ſtationi nunquam verificaturum. Et iſto caſu non erit matrimonium: q2 quotieſcunq3 matrimoniū cōtrahit̄ ſub conditione ſeu proteſtatione ſuſpenſiua ſeu reſolutiua ipſius matrimonij vt eſt in caſu
b ſu noſtro: † q2 matrimoniū eſt maris ⁊ femine ꝯiunctio indiuiduā vite ꝯſuetudinem retinens. vt inſti. de nup. in princ. et xxvij. q. ij. in ſumma. vt ponūt Joā. andr. do. Anto. ⁊ Cardi. alexā. in rub. de ſponſa. talis cōditio ſeu ꝓteſtatio non viciat̄. ¶ Sed viciat ipm matrimoniū iſte eſt caſus. ⁊ ibi no. oēs in. c. fi. de condi. appo. per qḋ dicit ibi in terminis Cardi. zaba. ſe vidiſſe de facto quē ibi etiā refert ⁊ ſequit̄ Cardi. alexā. in. iiij. notabi. ꝙ cū quidā Philocatus vellet accipere quādam puellā in vxorē dubitās ne cū alio adulteraret ad hoc vt magis peccaret accepit eā in vxorē hoc modo ꝙ ſi adulterandā ſe ꝓberet alicui ꝙ poſſet accipere aliā in vxorē. fuit iudicatū tale matrimoniū nō tenere. Et iſtud idē ibi refert et ſequitur do. Abb. in. j. notabi. lz do. Card. zaba. nō faciat mentionē. Ad vnū tñ aduerte ꝙ ſi iſta cautela debet habere locū ⁊ ꝓcedere opus eſt ꝙ ipſa puella expreſſe cōſentiat tali proteſtationi alias ſecus: ⁊ iſto caſu nō ſufficeret ſi taceret: q2 tacendo fauore matrimonij haberet̄ pro cōtradicēte. ita Inno. cum quo alij tranſeunt in. d. c. fi. et per hoc dicit ibi Hoſtiē. quē referūt Panor. ⁊ Alexā. ꝙ iſta crebro deberēt ꝓdicari ne iſte ſimplices puelle decipiant̄. ſ. qñ coram eis fiat talis proteſtatio non cōſentiant ſed taceant: q2 tunc erit matrimonium.

viij.

¶ Cautela qḋ compromittens nō poſſit habere recurſum ad arbitriū boni viri.

b Compromiſſo lato laudo appellari non poteſt: ſed ad boni viri arbitrium reductio peti.

a Leſio enormis dicit̄: qñ aliquis in ſexta parte quantitatis debite leſus fuerit.

b Tu ſcis † qḋ ſi in aliquē fiat cōpromiſſum ꝙ lato laudo lz ab ipſo nō poſſit appellari: q2 appellatio ꝓſuppoīt iuriſdictionē q̄ pactis priuatoꝝ nō pōt ꝯferri: vt. l. priuatoꝝ. C. de iuriſdi. om. iudi. tñ quando aliqua ex partibus pretēdit ſe leſam bene poteſt tale laudū reduci ad arbitriū boni viri etiā ſi ipſe partes iuraſſent non reducere: quia ſubintelligitur tacita conditio ſi arbiter vel arbitrator eque arbitratus fuerit. prout not. per Bar. ⁊ Floꝛia. in. l. ſi ſocietatē. §. arbitrorum. ff. ꝓ ſocio. late ꝑ canoni. in. c. quintauallis. de iureiurā. per Dyn. in regula ſcienti. de regu. iur. in. vj per Oldra. in cōſilio. clvj. incip. primū de quo queritur. per Alex. in cōſi. cxxxj. incip. in cauſa vertente corā pretore ciuitatis Imole. in. ij. volu. ⁊ iſtud eſt adeo verū qḋ dixit Bald. in. l. ſi vnus. §. illud. ff de pact. et in. l. cum antea. C. de arbi. ⁊ in conſi. cccxxxj. incip. premitto qḋ iſta fuit queſtio antiqua. in tertia par. ꝙ non poteſt per quācunq3 verborū cautelā impediri iſta reductio ad arbitriū boni viri. vt etiam dicit Pau. de caſt. in conſil. lxxiiij. incip. q2 fruſtra in. j. col. imo ſi ſtatutum eſſet in ciuitate: quod tolleret iſtam reductionē: tamen lato laudo ſi aliqua ex partibus pretenderet ſe enormiter leſam iſta reductio tali ſtatuto non obſtante poſſet peti: prout lz Pet. de ancha. in ſua repeti. c. canonum ſtatuta. de cōſtitu. in. lxvj. colum. ver. accedat hic queſtio de ſtatuto. ⁊ in ſuo cōſil. ccvij. incip. in queſtione ſupradicta hunc ordinem obſeruabo. in vlti. col. verſicu. reſtat reſpondere ad ſtatutū. ⁊ in cōſilio ſequēti. incip. iudex de iure iudicaturus circa fi. ⁊ vt tenet Roma. in cōſilio. xc. incip. viſo themate queſtionis. ⁊ Angel. in conſi. clxxij. incip. laudū arbitratoris. Fulgo. in cōſilio. ccxxxiiij. incip. qm̄ in ſingulis. Soci. in conſilio. ccxx. incip. viſis cōpromiſſo laudis ⁊ ſtatutis. in vlt. col. † ⁊ illa dicitur enormis leſio qñ aliquis eſt leſus in ſexta parte quātitatis debite ſecūdum Bar. in. d. l. ſi ſocietatē. §. arbitrorū. verſic. quero que dicitur paruа vel magna quātitas. ff. pro ſocio. quā opinionē ſequitur Lanfran. de oria. in tractatu de arbi. in vltima parte. q. xiiij. et Rapha. cuma. in conſilio. xo. incipiē. ſtante ſtatuto ciuitatis Vicentie. verū ad id autem quo queritur. Alij volūt qḋ hoc ſit in arbitrio iudicis cum non ſit a lege determinatum. ⁊ ita voluit Bal. in dicta. l. cum antea. C. de arbi. ⁊ in cōſilio. ccclxxviij. incip. que=

ro ad quid operetur poteſtas in prima
parte.⁊ glo.in.§.pretiū.quam ibi pro ſin=
gulari ſequitur Ange.de are.inſti.de em
ptio.⁊ venditio.idem Ange.de aret.in.l.
prima.§.ſi quis ante.ff.a quibus appel.
non lic.⁊ Imol.in.c.quintauallis.de iu=
reiuran prout refert ⁊ ſequitur Alexan.
in.l.ſi quis arbitratu.in fi.de verborum
obligatio. Et iſte ſunt due principales
opiniones que magis cōmuniter tenen=
tur ſm ſolēnem doctorem ⁊ preceptorez
meum in canonibꝰ domi.Philip.deciū
in ſuo conſilio.xxix.incip.iuridicam eſſe
arbitror cōcluſionem.circa fi.Propterea
eximius doct.Bartho.cepol.in ſuis cau
telis cautela.cxcvij.incipien.difficile eſt
dare modū.tradit quatuor cautelas ad
impediendam iſtam reductionem: ſed
omnes in effectu claudicant: et de iure
non procedunt.Sed tu vltra eum acci=
pe duas per quas iſta talis reductio po
terit impediri.prima cautela eſt ꝙ in cō
promiſſo apponātur iſta verba eligen=
tes eum vt bonum virum precipue non
habito reſpectu ad alium:quia iſta ver
ba habent iſtam vim ꝙ tollunt iſtam re
ductionem.ita notabiliter voluit Bart.
per rationem de qua ibi per eum in.l.ij.
§.tam et ſi.ff.de arbi.quem ibi ſequitur
Alexan.in apoſtill.dicens iſtud eſſe di=
ctum ſingulare.et idem Alexan.in apo=
ſtil.in dicta.l.ſi ſocietatem.§.arbitrorum
in vltima colū.in verbo operantur.ff.pro
ſocio.quam opinio.etiam tenuit Roma.
in ſuis ſingu.prout refert Lanfran.de
oria.in dicto ſuo tractatu de arbit.in vl=
tima parte.q.xiiij.ver.et ideo ex predi=
ctis videtur reſultare cautela.ſed eſt ve=
rum ꝙ Lanfran.ibi dixit ꝙ conſulendo
non auderet affirmare qđ per ſupradi=
cta verba tollatur dicta reductio. et qđ
ita ꝯſuluit Saluſtius de Peruſio in quo
dam ſuo cōſi.incip.in noīe indiuidue tri
nitatis.viſo quodā cōpromiſſo. Tamen
in conſulendo ⁊ in iudicādo magna eſt
authoritas Bar.⁊ Alexā. ¶ Scđa ⁊ opti
ma eſt ſi quis vult impedire recurſum
ad arbitriū boni viri qđ vtraqꝫ pars in=
ueniat vnum amicum qui amici extra a
cōpromiſſo per ſolēnem ſtipulationē in=
uicem ſibi promittāt certā pecunie quā-
titatē ſi partes nō emologabūt laudum:
vez lis eſt inter Semproniū ⁊ Titiū mo=
do Gaius ſeparatim a litigatoribus pro
mittit Meuio centū ſi Sempronius lau
do contrauenerit: Meuius ſimili. er pro=
mittit Gaio centuz ſi Titius:et ſic altera
pars cōtrauenerit:qꝛ hoc modo cōpro=
mittentes ad hoc vt amicus ſuus nō ha
beat ſoluere illam quātitatem pmiſſam
in caſu cōtrauentionis nō audebūt con
trauenire.iſtam cautelā docet Dy.in cō
ſilio incip.Tholomeus.quā ſequit Flo=
ria.in.d.§.arbitrorum.⁊ put refert ⁊ ſequit
Lanfran.in loco ſuperius allegato.⁊ ſe=
quitur Io.and.in addi. Specu.in tit.de
arbi.§.fi.verſ.item quid ſi cōpromiſſum
dicens ꝙ iſta cautela multum frequen=
tatur in Tuſcia.

ix.

¶ Cautela contra illam cōmunem opi=
nionem ꝙ non poſſit relinqui plus filie
ſi nupſerit ꝙ̄ ſi monaſteriū intrauerit.

1 ℞ Teſtator ſi relinquat filie mille ſi nu
pſerit:ſi vero monaſteriū intrauerit:relin=
quat tm̄mō centū:an ſi monaſteriuz in=
greſſa fuerit:mille habere debeat.

2 Monaſterij appellatione an matrimo=
nium carnale ⁊ ſpirituale veniant.

3 Statutū diſponens quippiā contra co=
gnoſcentē mulierē nuptam:an in cogno
ſcente monialē locum habeat.

4 Legis verba ad ea que non adaptantur.
nec eius etiam diſpoſitio.

5 Delinquere velle quis in dubio non pre=
ſumitur.

6 Dotis verbum an in ingrediente mona
ſterium verificetur.

7 Statutum ſi diſpoſuerit:ꝙ filia dotata a
fratribus excludat:an monialis ita per
fratres dotari debeat:ſi ipſam excludere
valeat:ac ſi mundo nupſiſſet.

8 Legatum factum in caſu nuptiarum an
in religionis ingreſſu verificetur.

9 Teſtator ſi legauerit genero ſuo certam
quantitatem pro dote:et contracto ma=
trimonio:an ſi eo non conſummato ſpō
ſa monaſterium ingrediatur:legatū ha=
bere debebit.

10 Simonia an ſit ſi pater dixerit:ſupplico
vobis:vt filiam meam in monialem acci
pere velitis:et pro eius alimētis volo ꝙ

de bonis meis habeatis mille.

11 Sunonia an ſit ſi teſtator in teſtamento dixerit:ſi tales moniales filiam meaz in ſororem accipient:relinquo eis pro alimentis centum.

12 Regula nõ in quẽ verba:ſed in quẽ diſponentis intẽtio dirigitur:queri oportet.

Ricardus malũbrẽ ⁊ Thomas de formaginis de Bononia diſputauerunt hãc

1 q̃ſtionẽ:an ſi teſtator relinquat filie mille ſi nupſerit:ſi vero monaſteriũ intrauerit relinquat tantũmodo centum. An ſi monaſteriuz intrauerit debeat habere mille ac ſi nupſiſſet. Et concluſerũt q̄ ſic qꝛ ſi tale legatũ preciſe valeret eſſet impeditiuũ vite contemplatiue:⁊ quis volendo eligere vitam ſpiritualem eſſet inferioris conditionis q̄ ſi eligeret vitam actiuam:quam diſputationem retulit ⁊ ſecutus eſt Joan.And.in additio.Specu.in titulo de ſtatu mona.ſuper rubri. circa medium.verſ.ſecunda queſtio fuit diſputata.⁊ hanc opin.referendo ipſam diſputationẽ tenet Alberi.de roſa.in ſuo tractatu ſtatutoꝝ in ſecũda pte.qõ.ciiij. incipien.adhuc ex eodem themate quero.⁊ in.l.deo nobis.in ſecunda col.verſi. ſed vlterius quero.de epiſco.⁊ cle. Bart. et Alexan.ibi in apoſtil.in.l.ſecũda.ff.de his que pe.nomi.vbi refert Alexan.ita alias cõſuluiſſe Joan.de ana.et ita fuiſſe iudicatũ in ciuitate Bononie.do.Anto.in capi.in preſentia.in.ix.col.de probatio.⁊ ibi Franciſ.de aret.in.xviij. Roma.in.l.ſtipulatio hoc modo concepta. in ſeptima colla.verſic.vltimo ad idem. de verbo.obliga.Matheſil.in ſuis ſingu.ſing.liij.incipien. not.q̄ ſi teſtator relinquit vbi dicit q̄ miratur quod monaſteria menialum iſtud nõ practicent. Alexan.in conſilio.xxxv.incipien.ſuper contentis in dicto themate.in ſecunda col. verſic.ſeptimo pro hac parte facit.in tertio volumi.Et dicit Jmol.in.l lucius.la ſecunda. in vltima colũ.ff.de heredi.inſtitu. quod vidit in ciuitate Bononie ita de facto iudicari. ¶ Et licet contrariam partem teneat Bald.in auf.niſi rogati. in tertia colũ.verſicu.hac ratione determinatur alia queſtio.C.ad trebel.vbi dicit quod cõmmunis obſeruantia et naturalis equitas eſt in contrarium.et ibi etiam Pau.de caſt.vbi dicit quod alias ita conſuluit Bononie .et idem tenent Bald.⁊ Pau.de caſtro in dicta l deo nobis.de epiſco.et cleri. Pau.de caſtro in.l. titio centum.§ primo ad finẽ.ff.de cõdi. et demõſtra.vbi ſimiliter dixit quod ita alias conſuluit et quod ita obſeruat totus mundus.et Rapha.cuma.in.l.ſi ita quis.§.is cui.de lega.ſecundo.⁊ Jmo in dicta.l.lucius. la ſecũda.in vlti.colũ.vbi dicit quod iſta opi.eſt equior:quia quãdo filia nubit magne expẽſe fiunt:ſecus quando ingreditur monaſterium ⁊ forſitan in puncto iuris iſta opi.eſt verior: quia vt dicit Bald.in quodam ſuo cõſil. incipi.inter ſcholam ſancte Marie non eſt dicendũ quod mulier que ingrediendo religionem abdicat a ſe proprium:vt c.cum ad monaſteriũ.de ſtatu mona.velit poſtea aduertere ad propriuz.qꝛ hoc modo eſſet cõmittere actũ continentẽ in ſe repugnantiam ¶ Tñ in cõſulendo et iudicãdo nõ eſt recedendũ a.j.opi.tãq̄ cõi quã vltra p̄fatos doctores tenuerunt quatuor principaliores Moder.noſtre tempeſtatis:videlicet Feli.in.d.c.in preſentia.in.xviij.col.verſi.et ex iſtis remanet deciſa alia queſtio.vbi dicit q̄ ab iſta opi.non eſt recedendum.do.Bar.ſoci.in d.l.ij.ff.de his que pe.no.do.Jaſo.in auk. ſi qua mulier.in.ij.colum.ver.iuxta hãc partem formo queſtionem vtilem. C. de ſacroſan.eccle. Et preceptor meus in legibus do.Joã.campegius in ſuo tracta. dot.in prima parte.q.xxx. Tu ergo qui habes filiam ⁊ conſideras q̄ maior quãtitas pecunie requiritur quãdo filia nubit mundo q̄ quando ingreditur monaſterium quo remedio poteris vti vt valeas ei minus relinquere ſi monaſteriuz ingredietur q̄ ſi mundo nupſerit.dic q̄ cautela eſt : vt concipias diſpoſitionem tuam hoc modo.relinquo filie mee puta centum ⁊ illi qui ducet eam in vxorẽ relinquo mille:quia hoc modo licet monaſterium ingrediatur tamẽ ipſum monaſterium non poterit petere illa mille : qꝛ non ſunt legata ipſi mulieri : ſed ei qui

ducet

ducet eam in vxorem.ita notabiliter tra=
dit Bar.in.d.l.ij.ff.de his que pe.no.ſub=
dens tñ q cõſuluit vt addatur vnum.ſ.
⁊ id quod marito relinquitur debeat eſſe
prctium dotis al's ipſe ſibi haberet: quã
opi.ſequitur Soci.in.d.l.ij.⁊ Felx.in di=
cto.c.in preſentia.⁊ cũ ipſo etiã videtur
tranſire do.Jaſ.in.d.aut.ſiqua mulier.C.
de ſacroſanc.eccle.Aduerte tamen.q li=
cet authoritas Bart.magna ſit:ipſe eñ
fuit lucerna iuris:vt dicit Ang.in cõſil.
xv.inci.quecũqs diximus in vulgari ⁊ il=
luminator iuris ciuilis ſm Panormi.in
ſuo cõſilio.iij.icip.caſus ſuper quo con=
ſiliũ petitur.in.ij.col.Et virtus iuris no=
ſtri ſm Ro.in cõſi.cccclxxx.incip.in caſu
propoſite conſultationis.⁊ in eo ſemper
ſoleat eſſe ſubſtantia veritatis ſequẽda
in iudicando ⁊ conſulendo.vt dicit idez
Ro.in cõſi.cccclxix.incip.quo ad primũ
ppoſite ꝯſultationis.⁊ Fran.de curte in
conſi.xlvij.incip.ſuper controuerſia ver=
tente inter lanterminum.in.iij.col. Ta=
men al's dicebã q non eſſet ponere os in
celum ſi aliquis teneret cõtra iſtam cau
telam Bar.Nam mulier que pfitetur cõ
trahit matrimoniũ ſpũale ⁊ nubit Chri
ſto.⁊ profitens immortali ſponſo ſe con=
iungit:vt.c.q̃ in chriſto.⁊.c.q aũt.xxvij.
2 q.j.†vnde matrimonij appellatione nõ
ſolũ intelligit de carnali iuxta.l.j.ff.ſolu.
matri.ſz etiã de ſpũali tanq̃ de digniori.
et in quo verſat ſalus anime.vt.xxvij.q.
j.c.nuptiarũ bonũ.per q̃ iura dixit Dio=
nyſius de peruſio in quodã ſuo cõſi.inci
pien.⁊ ſi doctrina cecũ illuminet.quẽ re=
fert Maria.in repeti.c.qualiter ⁊ quãdo
lo ſcdo.in.viij.q.in pen.arti.extra de ac=
3 cu.†q ſtatutũ diſponẽs aliqd cõtra co=
gnoſcentẽ mulierẽ nuptam habet locuz
in cognoſcente monialem cuius matri=
moniũ indubitãter eſt dignius:q2 lz vir=
gines ⁊ cõtinentes ac etiã cõiugati per
fidẽ certam ⁊ operationẽ bonã deo pla=
centes ad eternam mereantur peruení=
re beatitudinẽ.vt.c.firmiter.de ſum.tri.⁊
et fide ca.tamẽ cõtinentes plus deo pla=
cent q̃ coniugati:q2 nõ expedit homini
ad regna celorũ tendenti accipere vxorẽ
carnalẽ.vt.xxxiij.q.v.c.tunc ſaluabitur.
et no.glo.in.d.c.firmiter.vita eñ contem

platiua ſalubrior eſt q̃ actiua.c.ſane de
regula.Modo ſi teſtator cõcipiet diſpoſi
tionẽ ſuã iuxta conſ.iſti Bar.vez illi qui
ducet eam in vxorẽ relinquo mille ſi filia
pfitebitur dicet monaſteriũ q ipſum de=
bebit habere illa mille q2 ſine velis ſub=
intelligere illis verbis illi q̃ ducet illi .ſ.
ſponſo vel illi.ſ.marito:tunc cuz mulier
ingreditur monaſterium pfitendo dicit
nubere ⁊ ſe cõiungere cuz Chriſto.vt di
ctum eſt.⁊ q in terminis Bart. iſte intel=
lectus debeat accõmodari facit ratio de
qua ſupra in prin.ſ.ratio impediens vi=
tam contẽplatiuam:q2 mulier cõſiderãs
q ſi mundo nupſerit maritus quẽ acci=
piet habebit mille noie dotis faciliter
cauſa cõſequẽdi illa mille retraheret a
vita mõaſtica.Et nõ ob.ſi diceret q illa
cauda quã ſubiungit Bar. tollit omnia
fundamenta:ſcilicet q illa mille habeat
noie dotis:†q2 regula eſt q ad ea q̃bus 4
nõ adaptant verba legis ⁊ teſtatoris nõ
adaptat eius diſpoſitio vt.l.iiij.§.toties.
vbi Bart.no.ff.de dam.infec.⁊.l.hos ac=
cuſare.§.omnibus.ff.de accuſat .⁊.c.ex
parte.vbi do.Anto.de conceſ. preben. et
bonꝰ tex.in.c.indẽnitatibꝰ.§.ſed cũ eas.
de elec.in.vj.quẽ dixit meliorez de iure.
Joã.de ana.in.c.fi.in.xj.col.verſi.inquã=
tum etiã Bar.dicit extra.de maledi.ſed
verbum dos de quo facta eſt mentio per
teſtatorez nõ põt adaptari ad illam q̃ in
greditur monaſteriũ:quia natura dotis
eſt q remaneat apud filiaz ⁊ cẽſeat ſuũ
patrimoniũ.vt.l.pomponius philadel=
phus.ff.familie herciſcun.⁊.l.iij.§.vtrũ
in fi.ff.de mino.ſed illud quod datur pro
ingreſſu remanet apud monaſterium et
monaſterio queritur.vt ca.conqueſtus.
de foro compe.nec remanet nec querit
nec queri poteſt filie cum ſit profeſſa:per
quam profeſſionem abdicauit a ſe pro=
prium:nec proprium habere poteſt vt.c.
cum ad monaſteriũ.de ſtatu monac.nec
talis pecunia reſtitueretur ipſi moniali ſi
ad aliud monaſterium ſe transferret:vt
xxvij.q.j.ſi quis rapuerit.⁊ in aut.de mo
na.§.ſi vero relinquẽs.⁊ eſt caſus in.c.cũ
olim.lo ſecundo.de priuileg.de quo ple=
ne per ſcribentes in.c.cuz ad te.de cleri.
coniuga.imo ſi aliter diceremus q dos

intelligeret relicta pro ingreſſu religionis eſſet cōmittere crimē ſymonie. vt c. non ſatis. ⁊ c. veniēs. et c. tua nos. ď ſymo. ⁊ .j. q. j. placuit. ¶ Unde a in dubio teſtator faciens mētionē de dote non debet intelligi quod voluerit intelligere de dote danda pro matrimonio ſpirituali: † quia in dubio quis non preſumitur velle delinquere. vt vulgata .l. merito. ff. pro ſocio. ⁊ c. fina. de preſumpt. nec eſſe immemor ſalutis eterne. vt. ff. ad legem iul. repetun .l. ſancimus cano nizata .j. q. vij. nec eligere viam ad impugnandum ſua iudicia. vt .l. ſimiles. ff. de teſtamen. milit. Et ita in ſpecie tenuit Petrus ď vbaldis de peruſio in ſuo tractatu de duob⁹ fratribus in .xj. parte. q. iiij. referens ita alias conſuluiſſe Pet. de peruſio in quodā ſuo conſilio incipiente viſo prefato puncto et viſis prefatis ſtatutis. in. xiiij. lib. conſi. car. cij. ⁊ pro hac opinione bene facit quod voluit Baldus in auten. niſi rogati. in .ij. colum. verſicu. quero nūquid monaſterium. C. ad trebel. volens quod executores deputati ad virgines maritandas non poſſint dare illam quantitatem virginibus intrantibus monaſterium: ⁊ ſic vult quod id quod datur moniali non dicatur pro matrimonio: ⁊ ſic nec dos iuxta not. in rubri. ff. ſoluto matrimonio. de qua deciſione meminit Felyn. in. c. eccleſia ſancte Marie. in. xxxj. co. verſicu. et iſta opinio adduci poteſt. extra de conſtitutio. et Cardina. alexandri. in. c. verum. in quinta columna. verſic. ⁊ ideo dicimus. de condi. appo. † quia in contrarium ꝙ imo verbum dotis verificetur, etiam in illa que ingreditur monaſterium facit quod notabiliter voluit Bart. in .l. prima. §. ſi parens. ff. ſi quis a paren. ma. fue. volens quod illud quod dat pater filie ingredienti monaſterium: puta quando ponit centum ſuper altari quod illud datum dicatur dos ipſius filie et imputetur filie in legitimam: ⁊ dicēs quod per tale datum vulgo filia dicitur dotata: quā opinio. ſequitur idem Bartol. in .l. titio centum. §. titio genero. in fi. ff. de condi. ⁊ demonſtra. ⁊ Bald. in .l. quoniam nouella. in vltimis verbis. C. de inoffic. teſtamen. ⁊ Bal. in ſuo tractatu doti. in prima parte. in. iij. colum. verſic. adde etiam quod ſi pater. ⁊ Fabia. de monte ſancti ſabini in ſua repetitione. auten. nouiſſima. in. x. q. ix. q. principali. C. de inofficio. teſtamen. ⁊ Georg. natam in repe. c. quāuis. in. xxxij. colum. verſicu. duodecimo quero. de pac. libro. vj. et preceptor meus in legibus domi. Joan. campegius in ſuo tractatu dot. in vltima parte. q. xxxj. et quod verbum dotis verificetur etiam in illa que ingreditur monaſterium demōſtratur de eo quod pulchre conſulit Pe. de ancha. in conſil. mihi. cvij. incipiē. indictione prima Ferrarie ⁊c. ⁊ in conſilio ſeq. incipiē. in paucis verbis tactum eſt ſuperius. volēs † ꝙ ſtante ſtatuto quod filia dotata excludatur a fratrib⁹ quod monialis ita debebit dotari per fratres ſi volēt eā excludere ac ſi nupſiſſet mundo qđ non eſſet verum ſi illud datū ſeu oblatum non diceretur proprie dos cū in ſtatutis verba proprie et ſtricte intelligātur vt habetur in vulgata .l. iij. §. hec verba. ff. de nego. geſtis. ⁊ in .l. quicquid aſtringende. de verborum obliga. ⁊ in. c. cum dilectus. cum concor. de conſuetu. Motus Pet. de anchar. inter cetera per hāc auť. niſi rogati. in ratione ſui. C. ad trebel. † vbi legatum factum in caſu nuptiarum verificatur in ingreſſu religionis. ⁊ pro hoc etiam bene facit quod no. Bal. in .l. fi. in. ij. col. verſi. ſed pone quod

a ¶ In dubio teſtātor faciēs mētionem de dote / an debeat intelligi qđ voluerit intelligere de dote dāda pro matrimonio ſpirituali: vel pur an relictū pro dote de neceſſitate intelligať pro matrimonio carnali. Ita ꝙ ſi ingrediať monaſteriū relictū nō debeatur. Uide do. Alex. ſignanter in cōſi. ſuo cxxj. in. ij. volu. Ibi q̄rto probatur illud qđ relinq̄tur pro dote. nec mādabis obliuioni.

5 6 7 8

filia. C. de dot. promiſ. ⁊ volens qḋ ; quem a
8 admodum pater tenetur dotare filiam volentem mundo nubere. vt. d. l. fina. et l. qui liberos. ff. de ritu nuptiarum. ⁊ per Bartolũ in. l. obligamur. §. j. ff. de actione et obligatione. ⁊ per Alexandrũ. in. l. mulier. §. cũ proponeretur. ff. ad trebel. ita tenetur dotare volentem ingredi monaſterium : quam deciſionem ſequitur Felynus in. c. non ſatis. de ſymonia. et Alexander in conſilio. cxl. incipien. viſo themate ſuprascripto. in. iij. colum. verſicu. facit ad predicta. quod nota. Bald. in ſecundo volumi. et Bald. nouellus in ſuo tractatu dotis. in. xvj. ſpeciali, circa principium. Ulterius fortiter viget deciſio quaſi in terminis noſtris eiuſdem Bald. in. d. auk. niſi rogati. in. iij. colum. verſicu. quero quid ſi teſtator. C. ad trebel. vbi voluit.
9 † qḋ ſi teſtator leget certam quantitatem genero ſuo pro dote ⁊ contracto matrimonio: ſed adhuc non cõſummato ſponſa ingrediatur monaſterium quod muliere profitente monaſterium habebit illud legatum non alia ratione niſi qḋ monaſterium ſuccedit loco generi. Non obſtat illud quod dicitur de ſymonia : quia eſt verum quod per dationem alicuius rei temporalis pro ingreſſu religionis committitur ſymonia vt illis iuribus ſuperius allegatis. Sed illud procedit quando temporale datur principaliter pro ingreſſu : vt eſſet quando interueniſſet pactum. ſecus autem quando datur non principaliter ſed ſecundario : et ita intelliguntur iura preallegata. Idcirco dixit Bald. in. l. fin.
10 C. de ſponſa. † quod ſi pater dicit ſupplico vobis vt velitis accipere filiam meam in monialem : et pro alimentis eius volo ꝓ habeatis mille de bonis meis quod non eſt ſymonia. et ſimiliter dixit dominꝰ Abb. in. c. tua nos. extra eodem de ſymonia : quem ibi referunt et, ſequuntur Ioan. de ana. et Felyn. qḋ illi qui donant cardinalibus et alijs prelatis : vt per eorum interceſſionem conſequantur beneficium : quod ſi intendunt donare non principaliter cauſa auxilij dato quod ſecundario hoc ſperent non cõmittunt ſymoniam. ſimiliter donans familiari alicuiꝰ ꝑlati vt rex beneficiũ ſolicitet ſi ille familiaris nõ eſt taliscuius intuitu prelatus ſit donaturus nõ eſt commiſſa ſymonia. Ita dominus Cardi. in. c. tuaꝫ. de eta. ⁊ qualita. Dicens ſe ita reſpondiſſe cuidam curiali vrbis Rome ita poſſimꝰ dicere i caſu noſtro. ꝙ teſtatore relinquente vt ſupra voluerit relinquere principaliter pro ingreſſu religionis eueniente caſu ingreſſus. ⁊ poſſibile eſt etiã quod voluerit relinquere ſecundario. ergo ſequitur quod iſte intellectus vltimus ; tanquam benignior : et excludens peccatum debebit amplecti iuxta regulam in dubijs. §. de regulis iuris. et. c. eſtote miſericordes. eodem titulo in ãtiquis. Et de hoc videtur in terminis deciſio Barto. in dicta. l. titio centum. §. primo. in fine. ff. de conditione et demonſtratione. dicens
11 † quod ſi teſtator dicat in teſtamento ſi tales moniales accipient filiam meam in ſororem relinquo eis centum ; pro alimentis tale legatuꝫ valet nec dicitur ſymonia. Idem dicendum eſt in caſu noſtro quãdo legatur aliquid pro i dote cum ipſa dos ſuccedat loco alimentorum. et per Ioannem Andreaꝫ in rubrica. de ſtatu monachoꝝ

¶ pater tenetur dotare filiam volentem mundo nubere. Sed quid ſi filia habeat de ſuo vnde ſe dotare poſſit ; an pater de proprio eam dotare teneatur ſi habet idoneam ſubſtantiam. vide per. d. ⁊ Alex. i. cõſilio. vij. ſecũde partis cõſilioruꝫ ſuorũ. Et an legatum dotis ſuccedat loco legitime debite ꝺ iure nature dic quod ſic. vide per eundeꝫ. d. ⁊ Alex. in ꝯſil. ccviij. in ſecũdo volu. et in quo differat legatũ dotis collatum in tẽpus nuptiaruꝫ : et legatum quãdo relinquitur mulieri ꝑ ſe maritãda vel ad maritandum. vide per eundem in cõſil. lxxvij. in. v. volu. ibi ideo eſt ⁊c.

poſt medium.verſic.ſcire debes.ꝛ per do
mi.de rot.in ſua deciſiõe.xviij.poſita ſub
rubrica de conſuetu.incipien.fuit dubi=
tatum ꝛ in relationibus poſitum Jn no=
uiſ.et per Bald.ꝛ Salyce.in.l.ſancimus.
C.de nuptijs.et per Albericũ de roſate in
l.quoniam in prioribus.in vltima col.C.
de inofficioſo teſtamen.et alibi ſepe doc.
ꝛ qđ cõtra cautelam Barto.poſſit teneri
12 facit illa regula que eſt:† qđ nõ in quem
verba:ſed in quem diſponentis intentio
dirigitur queri oportet.vt.l.cum pater.§.
donatiõis.de legatis ſecũdo.et ſimiliter
quando vna pſona exprimitur ꝛ in aliã
ſinis et intentus dirigitur attendi debet
perſona in quaꝫ intentus dirigitur.vt.l.
cum dotẽ.ff.ad.l.falci.Jta in caſu noſtro:
nam teſtator vni legat ꝛ tñ alteri:ideſt fi=
lie legare intendit ſuper quibus cogita.

x.

❡ Cautela pro pluribus laicis inquiſi=
tis ad trahendum proceſſuꝫ de manu iu
dicis ſecularis ad forum eccleſiaſticum.

1 ❡ Judex laicus in cauſis laicorum re
gulariter eſt iudex competens: nõ auteꝫ
iudex eccleſiaſticus.

2 Priuilegiatus qui nõ eſt:habẽs rem cõ=
munẽ cum priuilegiato: priuilegijs pri=
uilegiati gaudet.

3 Clericus,ꝛ laicus ſi ambo rei fuerint:tã
laicus q̃ clericus in foro eccleſiaſtico cõ
ueniri debet.

4 Heredes ſi clerici ꝛ laici fuerint: ꝛ ab eis
alimenta petãtur:coram eccleſiaſtico iu
dice peti debent.

5 Teſtamenti executores ſi clericus ꝛ lai=
cus fuerint:ad exequendum per iudiceꝫ
eccleſiaſticum compelli debent.

SJ cõtingat plures laicos ac=
cuſari ſeu inquiri de aliquo
delicto certum eſt qđ debent
accuſari ſeu inquiri a iudi=
1 ce ſeculari:† quia iudex lai=
cus in cauſis laicorum regulariter eſt iu
dex competens non autem iudex eccle=
ſiaſticus.vt.c.licet ex ſuſcepto.ꝛ.c.ex te=
nore.de foro competenti.ꝛ eſt magna dif
ferentia an quis accuſetur ſeu inquira=
tur a iudice eccleſiaſtico,an a iudice ſecu
lari:quia eccleſiaſticus nõ habet gladiũ
ſanguinis. vt.c.clericis. et.c. ſententiam
ſanguinis.ne cleri.vel monac.ꝛ.c.ex lite=
ris.de exceſſi.prelato.videamus ergo an
ſi plures laici accuſentur ſeu inquiran=
tur de eo.crimine coram iudice ſeculari
ſit dare cautelam quod cauſa trahatur
de manu ipſius iudicis ſecularis ad iu=
dicem eccleſiaſticuꝫ.dic quod ſic: ſcilicet
quod inſpiciatur ſi inter ipſos iquiſitos
ſeu accuſatos reperiatur etiam vnus ſo
lus qui ſit clericus:ꝛ ſic qui debeat a ſuo
iudice eccleſiaſtico iudicari.iuxta not.in
c.ſi diligenti.de foro competenti.ꝛ in au=
tenti.ſtatuimus.de epiſcopis ꝛ clericis.
ꝛ tũc,iſte clericus petat ſe remitti ad ſuũ
iudicem competentem iuxta.c.ſi iudex
laicus.de ſententia excõmunic.in ſexto.
quia facta tali remiſſiõe omnes laici de=
bebunt ꝛ ipſi ratione connexitatis remit
ti ad ipſum iudicem eccleſiaſticam.iſtud
fuit inauditum ꝛ admirabile dictũ:An=
toni.de prato veteri in.l.j.in fine.ff.que
ſenten.ſine appella.reſcin. quod dictum
refert ꝛ ſequitur Maria.ponendo ipſum
in celum in.c.ſecundo in.iiij.colum. ver=
ſiculo octauo,fallit.de mutu.petitio.mo=
tus domi.Anto. duobus fundamentis.
Primo ne continentia cauſe diuidatur
et ſequatur abſurdum quod aliquando
in vna ꝛ eadem cauſa ferãtur plures ſen
tentie ꝛ forſitan contrarie.Secundo mo
tus per text.in.l.ſi cõmunem.ff.quemad
modum ſeruitus amit.vbi eſt textus me=
2 lior de iure.† quod nõ priuilegiatus ha
bens rem communem cum priuilegiato
gaudet priuilegio priuilegiati. Et iſtud
dictum adeo guſtat Maria.in loco ſupe
rius allegato.ꝛ quod ex ipſo putat poſſe
inferri qđ ſi inter plures inter quos agẽ=
dum eſt duplicibꝰ iudicijs vel inter plu=
res tutores ſeu curatores eſſet aliquis
clericus quod tam contra laicos quam
contra clericos eſſet adeundus iudex ec=
cleſiaſticus.ꝛ idem in ſimilibꝰ ſecunduꝫ
eum dicentem hoc eſſe importantiſſimuꝫ
et ab alio non tactum,refert et ſequitur
Fely.in.c.primo.in.iiij.columna.verſicu.
et dixit dominꝰ Antonius extra de pre=
ſcriptio.et quod iſta opinio ſit vera po=
teſt,comprobari triplici medio.❡ Primo
de eo quod,tenet Bartolus in.l.precipi=

3 mus § penultimo. C. de appellatio. † vbi
vult q ſi cleric⁹ & laicus ſint ambo rei a
q tam laicus q̄ clericus debet cōueniri
in foro eccleſiaſtico. Secūdo de eo quod
voluit idem Bart. in. l. ſolent. verſic. que-
ro quid ſi heredes ſunt diuerſi fori. ff. de
4 alimen. & ciba. legatis. † vbi vult q ſi he-
redes ſunt clerici & laici & ab eis petan-
tur alimenta q̄d iſto caſu alimenta pro-
pter perſonam clerici petentur corā iu-
dice eccl'iaſtico. & iudex ſecularis coget
laicos ire ad forū eccleſiaſticum & ſuam
iuriſditionez prorogare. Tertio de eo q̄d
voluit domi. Cardina. in. c. Joānes. per
5 tex. ibi de teſta. † vbi dicit q ſi clericus
& laicus ſint relicti executores teſtamen
ti debent ambo compelli per eccleſiaſti-
cum ad exequendum. Et vltra iſta p gu
ſtatione iſtius cautele vide que in hoc p
poſito late accumulat Fely. in. d. c. prio
de preſcript. & late Georgi. natam in ſua
repetitione. c. quāuis. de pac. in ſexto. in
iiij. col. verſi. ex qua infero. & latius Bar-
ba. in ſuo cōmento. c. raynaldus. q̄d Joā
ninam appellauit in antepenul. charta.
verſi. octauo moueor. extra de teſtamen.
& etiam late per domi. Jaſonē in. l. eman
cipati. in. iij. col. verſic. nota tu diligenter
C. de colle.

xi.

¶ Cautela p debitore obligato obliga-
tione iurata ad extrahēdum cauſam de
manu iudicis ſecularis ad iudicem ec-
cleſiaſticum.

1 Lites curia in eccleſiaſtica ſunt im
mortales: qm̄ ipſis aliqua inſtātia pre-
fixa non eſt.

2 Judex qui eſt cauſe preparantis d3 eſſe
iudex cauſe preparate.

3 Inſtrumentū vſurariū vel ſimulatū co-
ram epiſcopo dici debet: et etiam ab eo
abſolutionem a iuramento petere.

4 Juramentū licet principaliter deo obli-
get: ille tn̄ in cuius fauorē preſtitum eſt:
ipſum remittere poteſt.

5 Juramentum remitti non poteſt: qm̄ al-
tera pars iam periurium incurriſſet.

TEmpore quo magnificus dn̄s
Georgi⁹ corneli⁹ erat poteſtas
huius ciuitatis padue euenit
quod dum quidā eſſet obliga-
tus vigore cuiuſdā tranſ-
actionis iurate ad ſoluē-
dum certo tempore certā
pecunie quantitatē ex ta-
li tranſactione pretēdens
ſe leſu3 deliberauit: quia
erat potētior ſuo credito
re: amicis: fauoribus: & pa-
trimonio dicto ſuo credi-
tori mouere litem: exiſti-
mās q̄d mouēdo dictā li-
tē reduceret eū ad aliquā
bonā compoſitionez put
poſtea fecit: & ad h vt fa-
ciliorem haberet cōmodi
tatem fatigādi dictū ſuū
aduerſariu3 laboribus et
expēſis litis: cogitans q̄d
cauſe que tractātur in cu
ria eccleſiaſtica ſunt pene
1 immortales: † ipſis enim
non eſt prefixa aliqua in-
ſtantia. vt not. per gloſ. et
omnes in. c. venerabilis.
de iudi. & per glo. Bart. et
alios in. l. properandū. in
principio. C. eodem. de iu-
di. & per Alexan. in conſil.
xxiij. incipi. viſis ſcriptis
mihi exhibitis in tertio vo
lumine. & ſimiliter i ea ab
omni interlocutoria & ab
omni grauamie appella-
tur. vt. c. vt debit⁹. et. c. cū
cām. de appella. et. c. cor-
di. eodem titulo lib. vj. Et
attento etiā q̄d lata ſnia
in ipſo foro eccl'iaſtico ps
appellat ad ſedez apoſto
licā & poſtea impetrat in
partibus vnū iudicem de
legatum ſibi propitiū qui
differt cauſe expeditionē
tantum quantū vult ipſa
pars que ipſum impetra
uit: idcirco volens fugere
iudicem ſecularē & coram
eccleſiaſtico litigare fuit
vſus tali malitia: nā adi-
uit iudicem eccleſiaſticū
narrans qualiter fecerat

a ¶ Si cle
ricus & lai
cus ſint ā-
bo rei &c.
Adde q q̄
eſt cōiun-
ctus maio
ri gaudet
priuilegio
maioꝛ: q̄t
maius di-
gnum tra
hit ad ſe
minus di-
gnū. c. q l
dubijs. de
cōſe. eccle.
vl' alta. q̄d
ſi cōuenia
tur colle-
giū illicitū
in quo ſint
clerici et
laici: vide
Bart. in. l.
fi. ff. de col
leg. illici.
alia plura
vide i apo
ſtilla ad
Bar. in. §
pe. in. l. p̄d
pimus. C.
de appell.
i verbo eo
dem obſer
uanda.

cum tali persona quādaȝ transactionem quā iurauerat habere ratam ⁊ firmam ⁊ in aliquo non cōtrauenire: et quia in ipsa fuerat grauiter lesꝰ ⁊ certis aliis iustis de cāis nūc intendebat contra ipsam venire. Sed quia istud non poterat ita simpliciter facere propter iuramētum propterea petebat ab ipso i primis absolui: breuiter post aliqua obtinuit ipaȝ absolutionem: qua obtēta creditor volebat cōuenire istum suum debitorē coram iudice seculari petēdo qȝ deberet satisfacere dicte transactioni: debitor respondebat qȝ iudex secularis non erat iudex competens in hac causa
2 sed erat episcopus. † quia regla erat ꝙ qui est iudex cause preparantis debet etiā esse iudex cause preparate. vt. l. ordinarij. C. de rei vendic. vbi Bald. in ij. nota. decidit in terminis
3 casum nostruȝ dicens † ꝙ si aliquis dicturus instrumentū simulatū vel vsurarium ⁊ pro absolutione a iuramento adeat episcopum quod, impetrata absolutione necesse habebit causam principalem tractare coram eodeȝ episcopo: quod dicit fore notandum: quam opiniō. Bal. sequitur Alexand. in. l. quoties. C. de iudic. ⁊ domin. Anto. de alexan. in. l. nulli. C. eod. quem refert ⁊ sequitur domi. Iaso. i dicta l. quoties. sequitur Feli. in. c. j. in. xj. col. versicu. sexto quero aliquis dicturꝰ instrumentuȝ simulatuȝ. extra de iureiuran. ⁊ in. c. ij. in antepenul. col. versi. ⁊ per illam conclusionem. de spōsa. ⁊ in. c. parochianos circa finem. de senten. excō. ⁊ in. c. cum sit generale. in. v. col. versicu. amplia cōclusionem: ex quotidiana doctrina Bald. de foro compe. vbi alleg. istud idem tenere domi. Bapti. de sancto seuer. in sua repetitione. l. omnes populi. in. xiiij. col. versi. hec videntur vera. ff. de iusti. ⁊ iure. Et licet contra istam opinionem Bal. tenuerit Paul. de ca. in dicta. l. ordinarij dicēs quod illa. l. in qua se fundat Bald. non probat dictum suum: tamen opin. Bald. sequitur ipse Pau. de cast. sibi contrariꝰ in. l. ij. C. vbi ⁊ apud quē dicens istud esse dictum singulare ⁊ qȝ illo anno habuit super hoc disceptare. Et in suo consilio lxviij. incipiē. visis ⁊ ponderatis omnibꝰ de quibus supra. ⁊ Alexā. in cōsi. cxcvij. incipiente circa primum quesitum. circa finem. in ij. volumi. ⁊ in consilio. lxiij. incipiē. in causa ⁊ lite vertente inter Thomam in. j. col. versicu. ⁊ motus fuit dictꝰ iudex. in. iij. volu. ⁊ pro ista opinione bene facit text. in. c. plerunqȝ. de dona. inter virum ⁊ vxorem. vbi iudex ecclesiasticus qui cognoscit de matrimonio: quia est res spiritualis. vt in. c. lator. ⁊ in. c. cum causam. qui filij sint legitimi. cognoscit etiā de dote. ⁊ per istas auctoritates fuit iudicatum qȝ si ille creditor volebat cōuenire illum suum debitoreȝ qȝ deberet ipsum conuenire coram episcopo: ⁊ hoc modo traxit causam de manu iudicis secularis ad iudicem ecclesiasticum: ⁊ fuit in effectu pulcher modus ⁊ pulchra via. Sis ergo cautus tu si vis extrahere cām de manu iudicis secularis ad forum ecclesiasticum vt vtaris cautela de qua supra quando est obligatus obligatiōe in rata. Sed si cōtra istam maliciā vis adhibere remedium: cautela est qȝ quando vides aduersarium tuū querere absolutionē si times qȝ ipsam sit impetraturus: tūc remittas sibi ipsum[a] iuramē-
4 tum: † quia dato qȝ iuramentum principaliter obliget deo vt. c. debitores. ⁊. c. ⁊ si christꝰ. de iureiuran. tamen ille in cuius fauorem est prestitum ipm iuramentum habet vim apostolici in remittēdo illud nec sequitur alia absolutio: quia

a ¶ Tunc remittas sibi ipsum iuramentum. Iuramentum an possit remitti per partes vt euitetur periuriū vide per. d. Ludo. de roma. i cōsi. suo. xij. incipiē. viso facto pposito ceterisqȝ consiliis: ⁊ facit capl'm primū. extra de iniu. facit qȝ not. Bart. in. l. j. in. §. ⁊ pꝰ opis. ff. de noui operis nū. ⁊ per Io. an. ex de spōs. c. preterea. nō qd' aūt tolli possit per statutū naturali iustitia persuadente. vide de hoc signanter i in pallegato ɔsi. Ro. qȝ est pulchrum.

dens etiam remittere videtur cum illud receperit ad vtilitatem alterius vt.c.j.et ibi not.omnes de iureiuran.⁊ no.Barto. in.l.j.§ ⁊ poſt operis.⁊ ibi domi. Jaſ.qui circa hoc quedã pulchra ponit.ff.de operis no.nũcia.Barto.in.l.labeo.ff.de iureiurando.Bald.in authen.quod eis.C.de nuptijs.eleganter per Specu.in titu.de lega.§.nunc oſtendẽdũ.verſi.hoc quoqꝫ. qꝛ ſi poſtea pars nõ obſtante remiſſione vellet oino petere abſolutionẽ:tũc tanqꝫ abſolutio nõ iuris:ſꝫ facti nõ extenderet iuriſditionẽ ar.notatoꝝ p gl.i.l.ſi pater. C.ne de ſta.defun.⁊ per gl.in.c.ſi plures. glo.fina.de officio deleg.in ſexto.ita pulchre dixit Pau.de caſtro in dicta.l.ordinarij.C.de rei vendica.dicens qꝫ iſtud ſemel habuit de facto in nr̃a ciuitate Brixie in preallegato conſilio.lxviij.quem referant ⁊ ſequũtur Alexand.⁊ do.Jaſ. in dicta.l.quoties.C.de iudicijs.vbi dixit Alexand.iſta fore perpetuo tenenda menti.quia quotidiana ſunt.Ad vnum tamen eſt aduertẽdum quod ſi predicta malitia debet procedere ⁊ habere locum ſcꝫ qđ per impetrationem abſolutionis a iuramento debeat poſſe prorogari iuriſditio iudicis ſecularis in iudicem eccleſiaſticum requiritur qđ impetretur antequam impetrans incurrerit in periurium:qꝛ ſi ante incurriſſet in periurium:quia nõ ſatiſfeciſſet debito tempore prout iuraſſet ſatiſfacere: tunc talis abſolutio non debet per epiſcopum concedi.ita originaliter conſuluit Federic.de ſenis in conſilio.ccc.incipien factum tale eſt:debitor iurauit ſoluere.in fi.vbi dicit ita debere intelligi.c.j.de iureiurando alleg.Joan. and.in.c.debitores.glo.penul.in fine eo. titu.allegat etiam rationem.c.quia fruſtra.de vſur.quam opini.etiam conſulẽdo tenuit Pet.de anchar.in conſi.ſecundum ordinem meorum.xcviij.incipien. predictis ſubtiliter ⁊ ad plenũ deductis in fine.vbi dicit quod aut iudici non eſt facta mẽtio de ipſo periurio ⁊ tunc tanqꝫ indirecte obtenta eſt nulla argu.l.ſi pretor.ff.de iudi.aut eſt facta mẽtio qua nõ obſtante ſecuta eſt abſolutio ⁊ tũc eſt iniuſta habilitare periurum ad agendum ⁊ ſic aperire viam piurijs:quod fieri non debet.vt.l.j.ſi aduerſ.vendi.⁊.c.ſi vero eſt ſimilibus de iureiurando.Et hanc ſententiam ſequitur domi.Cardina.in dicto.c.debitores.vbi etiam Jmol.⁊ domi. Abb.in.ij.col.verſicu.antequam expediam illam particulam.⁊ Laurẽ.de Rodol.in ſuo tractatu de vſur.in.q.cxvij.incipiente tractemus nunc aliquid de iuramento.⁊ Alexand.in conſil.lxxxiiij.incipien. interrogatus ſum in.ij.col.verſicu.⁊ ſubdit ibi in.v.volumine.⁊ Philip.corneus in conſi.vj.incipiente in hac conſultatione viſo ſuprascripto puncto in.iiij.colũ. verſiculo.in caſu autem noſtro.in primo volumine.Et ſimiliter remedium ſupra datum contra dictam malitiam ſcꝫ remittere iuramentum nõ eſſet bonum:†quia iuramentum non poteſt remitti quando altera pars iam incurriſſet periurium.vt not.Barto.⁊ dominus Jaſo.in.l.labeo.ff. de iureiurando.Barto.in.l.cum ita ſtipulatus ſim a proculo.in vlti.colũ.verſicul. item quid ſi prorogaui terminum.de verborum obligationi.Bal.in auctẽ.qđ eis in fi.C.de nup.⁊ Fely.in.c.j.de iureiu.i.ij. col.verſi.pcedit ergo iſte text.

xij.

¶ Cautela ad irritandũ vnũ pceſſum.

☞ Juramentũ calumnie tacite remitti poteſt.

Juramentum de calumnia in tantum neceſſarium eſt ⁊ rationabile qđ non valeret ſtatutum ſeu cõſuetudo in cõtrarium qđ tale iuramentum pſtari nõ debeat.

Acta vbi nõ loquũtur:nec nos loqui debemus:⁊ qđ in corpore actorum nõ cõtinetur:factum non reputatur.

SJ quis mouet tibi litem ⁊ vis facere quod proceſſus qui in cauſa formabitur ſit nullus accipe cautelam quod quãdo reſpondes libello actoris et negas narrata prout narrantur et petita prout petuntur ⁊c.quod tunc in reſponſione tua in aliqua parte que non ſoleat multum ponderari petas partem aduerſam iurare de calumnia:et poſtea circa dictũ iuramẽtũ amplius nõ inſtas qꝛ ſi aduerſarius nõ aduertet ad dictã petitionẽ iuramẽti:⁊ ſic de calũnia nõ iuret totus pceſſus erit nullus:†qꝛ iuramẽtũ

calumnie bene pōt tacite remitti: vt in.c.
j.de iuramen.calū.in.vj.ſed ſi eſt ꝑpetitū
⁊ nō fuerit preſtitū tot⁹ proceſſus eſt nul
lus.ita tenet Jac.but. Pau.de caſtro et
Franciſ.de aretio in.l.ij.§.ſed quia vere=
mur.C.de iura.calum.vbi Jaco but di=
xit qꝺ malitioſi procuratores dum reſpō
dent libello negant narrata ꝓut narran
tur ⁊c.⁊ poſtea in fine ſcripture petūt de
calūnia iurari et vlterius non inſiſtant:
vt ſi tale iuramentū non preſtetur totus
ꝓceſſus reddatur retro nullus.quā. opi.
ſimiliter tenet Bart.et clarius Alex.cir=
ca princip.in.l.de pupillo.§.quia opus.
ff.de operis noui nunciatione. Jmola
in.l.qui bona.§.ſi alieno.et ibi etiā Alex.
in.v.col.ver.⁊ circa iſtud iuramentū ca=
lumnie.ff. de damno infecto. Matheſil.
in ſuis ſingu.ſingu.lxvj. incipiente not.
aliam cautelam.domi.Jaſ.in.l.iuſiuran
dum.⁊ ad pecunias.§.qui iuſiurandū.
ff.de iureiuran. Practicus papieñ.in for=
ma libelli in actione reali in verbo ꝑ ſa=
2 cramentum calumnie.†nam iſta preſta=
tio iuramenti de calumnia eſt in tantum
neceſſaria ⁊ rōnabilis qꝺ nō valeret ſta
tutū ſeu cōſuetudo in cōtrarium qꝺ tale
iuramentum nō dꝫ preſtari: vt.c. ceterū.
de iuramē.calum.⁊. c.conſtitutus.de fi=
deiuſ.⁊ ita firmant Matheſil.domi. Jaſ.
⁊ Practicus in locis ſuperius allegatis.
¶ Sedecima cautela eſt ſi vis irritare ꝓceſ=
ſum q̄ agitatur in cauſa qꝺ quando cita
ris ad vidēdū iurare teſtes iuxta.l.ſi qñ.
C.de teſti.⁊ in.c.in nomine domini.extra 1
eo.non compareas: quia ſi eueniret id qꝺ
ſepiſſime ſolet euenire qꝺ teſtes vocati
ad teſtificandum comparent corā nota= 1
rio neutra parte preſente et dicunt. Dñe
notarie nos fuimus citati ad deponēdū
in tali cauſa vellemus qꝺ nos expedire
tis: qꝛ ſum⁹ impliciti negocijs nō poſſu=
mus hic diu morari: notari⁹ aūt neutra
parte preſente defert eis iuramentūꝫ: et
poſtea dicit ite ⁊ reuertimini cras: quia
vos examinabo nunc non poſſim.et no=
tari⁹ iſtud facit ad hoc vt teſtes iurati in
termino poſſint qñcūqꝫ examinari etiam
extra terminum iuxta nota. per Barto.
et Roma.in.l.damni.§.ſabini.ff.de dam.
infec.⁊ late per Roma.in cōſil. cccclxvj.

incipi quo ad primū. nam ſi eueniret vt
ſuperius eſt dictum quod notarius de=
ferret iuramentum teſtibus de veritate
dicenda neutra parte ꝓſente.vel dic etiā
poſito qꝺ partes ſint preſentes vel ali=
qua earū.ſed iſtud nō conſtaret in actis
quo caſu deductis iudicium tantum cre
ditur iudici ⁊ notario quantum probant
ipſa acta: vt.c.qm̄ cōtra.cum ibi notatis.
3 de probatio.† Nā vbi acta non loquun=
tur nec nos loquimur: ⁊ qꝺ in corpe acto
rum nō cōtinetur factum nō reputatur
vt dicit Bald.in.c.fi.de proba.nam acta
non poſſunt probari per teſtes niſi quā=
do fuiſſent redacta in ſcriptiſ ⁊ eſſent de=
perdita: vt not.per Bar.⁊ Bal.in.l. ne in
arbitris.C.de arbi.⁊ late per Bal.in.l.fi.
in.ij.col.verſi.quero nunquid facta iudi
cij.ij.de iudi.cum concor. traditis ꝑ Fe=
ly.in.d.c.qm̄ contra. de probatio.in vlti=
ma col.verſi.nono quero.tunc omnis te
ſtificatio facta per tales teſtes iuratos
neutra parte ꝓſente non valet nec tenet.
iſta eſt gl.ꝑegrina et vnica in iure in.l.ſi
qñ.in verbo introducit.C.de teſti.ꝑ quaꝫ
Raph ful.in.l.j.C.quomodo ⁊ quādo iu
dex.dixit ſe Padue irritaſſe mille proceſ=
ſus ⁊ mille dicta teſtium: quē refert ⁊ ſe=
quitur Lanfran.de oria. in repe.dicti.c.
qm̄ contra.in verbo teſtes.in.vj.q.
xiiij.

¶ Cautela ad faciendum quod dictū
teſtis extraiudiciale preualeat ſecū=
do iudiciali.

☞ Teſtis quod dictum preualere de=
beat: ſi vnū extra iudicium ⁊ aliud poſt
ea in iudicio dixerit.

QUeſtio eſt inter ſcribētes †
nūqd ſi teſtis dicat vnū ex=
tra iudiciū ⁊ aliud poſtea
in iudicio qꝺ dictum iſto=
rū debeat preualere. Bar.
in.l.eos.ff.de fal. mirabi=
liter tenuit quod primum extraiudicia=
le debeat preualere ſecundo iudiciali:
imo qꝺ eſt plus voluit quod propter ta=
lem variationem tanq̄ falſarius debeat
de falſo puniri: vnde dicit quod cautela
eſt quando habeo teſtem de cuius ſtabi=
litate dubitas interroges ipſum coram
teſtibus: quia ſi vnum dicet extra iudi=

cium: ⁊ aliud poſtea in iudicio primum
dictum extraiudiciale preualebit ſcdo
iudiciali: ⁊ talis varians poterit de fal-
ſo puniri: ſubiungẽs qꝺ propter hoc cau
ti homines quando interrogantur quid
deponetis reſpondẽt quando ero in iu-
dicio dicam quod mihi videbitur: et qꝺ
bene faciunt ne poſtea incidãt in falſuʒ:
quam opinio. tenuit etiam do. Ant. licet
circa punitionem falſi diſcrepet a Bart.
per rationem de qua ibi per eum in. c. cũ
in tua. de teſti. tenuit Pet. de anchara. in
omnibus ſequendo Barto. in clemen. ff.
circa finẽ. verſi. ſi vero econuerſo. de teſti.
do. Cardi. dicẽs ibi de hoc eſſe caſum ro
tundum in. c. per tuas. circa princip. de
proba. ⁊ do. Abb. in. c. inquiſitionis. §. ter
tie. de accuſa. ⁊ hanc ſententiam etiã cõ
ſulendo tenuit Pet. de peruſio in quodã
ſuo cõſil. incip. teſtis extra iudicium. cui
cõſilio ſe ſubſcripſerunt do. Honofri. de
bartholinis. do. Marcus angelelli ſua
tempeſtate doctores peruſini preclari:
vt refert Philip. corne. in conſi. clxx. inci-
piẽ. licet in hac cõcluſione. in vltima col.
verſicu. ⁊ quando teſtes deponunt. in. iij.
volu. et pro hoc bene facit glo. in. l. fulci-
nius. §. qd ſit latitare. ff. ex quibꝰ cau. in
poſ. ea. que vult animũ cognoſci p extra
iudicialiter dicta. ¶ Tamen cõiter vera
opinio eſt in cõtrariũ qꝺ teſtis dicẽs vnũ
extra iudiciũ aliud poſtea in iudicio q
ſecundũ dictũ iudiciale ꝓualeat ⁊ primo
extraiudiciali: ⁊ᵒ qꝺ talis variãs nõ poſ
ſit puniri de falſo: quã opi. primo viſa eſt
tenere glo. ⁊ ibi Joã. de imo. qui dicit ca-
noniſtas cõiter. tenere contra Bar. in. c.
cum cãm. de teſtibus. Bal. Panor. ⁊ Bar
ba. in dicto. c. per tuas. de proba. Ange.
in. d. l. eos. ff. de fal. ⁊ in conſilio. cexxxiij.
incip. punctus eſt quedam domina Mar
garita. in. ij. verſi. quinimo ſm Bart. vbi
dixit quod opi. Bar. nunꝗ̃ ſibi placuit:
tenet Roma in. l. qui bona. §. ſi quis ſti-
pulatus. de dam. infec. ⁊ in cõſil. ccccev.
inci. cum teſtis. extra iudicium. Saly. in
auẽ. ſi dicatur. C. de teſti. ⁊ l. l. ſi quis de-
curio. circa fi. verſi. quero teſtis. extra iu-
dicium. C. de fal. bald. in. l. nullum. in ꝑn-
cipio. C. de teſtibus. ⁊ in. c. j. §. ſi enim do-
mino. quid ſit inueſti. in vſi. feud. vbi di-
xit ibi eſſe caſum contra
bar. tenet idem bald. in cõ
ſilio. clxviij. incipien. licet
aſſeſſores eũtes poſt bar-
to. ſicut ceci in quinta par
te. ⁊ Joan. de ana. in pre-
allegato. c. inquiſitionis.
§. tertie. de accuſa. et iſta
in effectu eſt communis
opinio a qua in iudicãdo
et conſulendo nõ eſt rece
dendum. Tu autem q̃ ha
bes teſtem qui extra iudi-
cium dixit id quod eſt ad
propoſitum tuum: ſi vis
obuiare quod ſi continge
ret quod ductus in iudi
cium aliud diceret quam
quod extra iudiciuʒ dixe
rit quod per talem ſuã va
riationem tibi nõ noceat
et ſic quod primum dictũ
extraiudiciale ꝓualeat ſe
cundo iudiciali. Cautela
eſt quod quando extraiu-
dicialiter coram teſtibus
ipſuʒ interrogaſti ⁊ rñdit
ſe nihil ſcire vel ſe tantuʒ
ſcire qꝺ tunc per aliquem
bonum modum inducas
ipſum iurare ſe tibi dixiſ-
ſe puram veritatem et ni-
hil aliud ſcire niſi prout ti
bi dixit: qꝛ ſi poſtea i iudi-
cio aliud dicet primum di
ctũ extraiudiciale preua-
lebit ſecundo iudiciali. ita
ſingulariter dixit dominꝰ
Abb. per rationeʒ de qua
ibi per eum in preallega.
c. per tuas. quem refert et
extollit Fely. in. d. c. cum
in tua. ⁊ iſtam opinionem
ſaluando hoc modo Bar
tolus i dicta l. eos. tenuit

¶ Et qꝺ talis variãs non poſſet puniri
de falſo. Adde an teſtis examinatꝰ i iu-
dicio ſi depoſuit vno mõ: deinde extra iu-
diciuʒ aliud dixit prius anteꝗ̃ examina
ret an occaſione vacillationis poſſit tor-
queri. vide in ɔſil. lxiij. in. j. vol. p do.
Alexã. de imo. Sed nunqd te-
ſtis deponẽs falſuʒ non circa
factũ prin cipale nec circa quali
tates ſub ſtantiales ſed circa
alia extrin ſeca: an reddat in
totuʒ fal- ſus vide per eũdeʒ
do. Alex. de imo. in cõſili. lxxx
viij. in. v. volu. Iteʒ ſi teſtis ex-
tra iudi- ciuʒ dixit nihil ſcire
an poſſit cogi teſtifi cari in iu-
dicio. vide p do. Lu- do. ro. i cõ
ſil. cccccv. qꝺ ici. cuʒ teſtis ex-
tra iudi- ciuʒ ⁊c. eſt pulchꝛu ꝫ
cõſilium.

a ℂJudex non poteſt aliquem ad tor= turam ponere niſi precedentibus legiti= mis indicijs. Sed adde nunquid debeat tortura differri etiam ſi precedunt indi= cia ſi reus vult indicia reprobare. vide per Paul. de leaza. in. c. gra= uis. extra de deposi. et per do. Alexā. de imo. in cō ſi. xlj. in. ij. volu. ⁊ eſt paſſus qti dian⁹: naz poſt tortu ram tarde fit repro= batio cu= ius illud grauamē poſtea nō ſit repara= bile. l. ij. ff. de appel= la. recipi. dic quod danda eſt copia indi ciorū par= ti: vt ſu= per ipſis diſputari poſſit: et an teneat̄ in ſindica tu iudex ſi aliter fa= cit. vide in prealleg. pulchro: ⁊ quotidia= no cōſilio.

Fulgo. in. l. qui falſa ⁊ va= ria. ff. de teſtibus. Jacob⁹ aluarotus in. c. j. §. notan dum. de not. feudo. Cepo. in conſi. lxj. incipien. ſuper pmo dubio quo queritur in. j. colum. verſic. ⁊ poteſt alia ratio aſſignari ⁊ in. ij. colum. verſi. nec obſtat qd tertio loco. ⁊ Alexan. in cō ſi. cliij. incipi. viſo thema te ſupraſcripto. in. iij. col. verſi. preterea. pbatum eſt in quinto volumine. Et iſtam cautelam alias hic Padue duabus vicibus practicaui ⁊ obtinui corā rectore noſtro iuriſtarum quarum vna fuit ſub ma= gnifico equite aurato / et iuris vtriuſq doctore do. Julio luzago nunc affine meo clariſſimo tēpore quo Rector erat iſtius noſtri Gymnaſij Patauini.

xiiij.

ℂCautele diuerſe ad li berandū iudicem a ſin dicatu.

1 ☞ Judex aliquē ad tor= turam niſi precedentibus indicijs ponere non pōt.

2 Statutum ſi diſponeret: qd poteſtas vel iudex ma leficiorū liberum arbitriū procedendi in criminali bus habeat aliquē ad tor turam niſi precedentibus indicijs ponere non pōt.

3 Judex an actione iniuria= rū teneatur: ſi aliquē iniu ſte carcerare fecerit.

4 Actionibus popularibus ⁊ etiaz in criminibus vno agente actio conſumitur.

5 Reus quotieſcunq cum accuſatore con uerſari reperitur: preuaricatio probata dicitur.

6 Maritus leno preſumitur: qn ex vxoris adulterio nō indignatur.

7 Judex non pōt niſi ex magna cauſa an= gere ſeu minuere penas a ſtatuto limi= tatas.

8 Judex quilibet male gerens officiuz ſuū in alterius damnum facit litem ſuam.

9 Judex ſi condemnauit minori pena quā debuerat in penis publicis non compe= tit fiſco auxilium reſtitutionis in inte= grum.

10 Judex depoſito officio debet ſtare in lo= co officij per quinquaginta dies: ad hoc vt de eo conqueri volentibus reſponde= re valeat: quo tempore elapſo amplius non tenetur.

1 Vera † ſunt vulgaria qd a
a iudex non poteſt aliquem ad torturam ponere niſi p̄= cedant legitima indicia: vt l. j. in princ. ⁊ l. ij. ff. de que= ſtioni. ⁊ l. milites. §. opz. C. eodem. ⁊ l. ſicut. C. de fal. ⁊ c. cum in con= templatione. de regu. iur. in antiquis: et c. nō ſolent. ij. q. vj. ⁊ iſta regula eſt adeo
2 vera † qd etiā ſi extaret ſtatutum qd po= teſtas vel iudex maleficiorū habeat libe rum arbitrium procedendi in criminali= bus: tamen propter hoc nō poſſet pone= re aliquē ad torturā abſq legitimis in= dicijs vt notabiliter voluit Gandi. in ſuo tracta. malefi. in rub. de qō. ⁊ tormē. circa fi. verſi. quid autem poſſit facere pote= ſtas. ⁊ Pau. de eliaza. in. c. grauis. de de= po. quem ſequitur Alex. in conſilio. lxvj. incip. habita ſuper contentis in ſuperio= ri themate congrua conſideratione. in. ij. colū. verſicu. videtur ergo contra bonos mores. in primo volumie. ⁊ caſu q̄ iudex torqueret aliquē ſine ipſis legitimis in= dicijs tenet̄ in ſindicatu actione iniuria rū arbitrio iudicis habētis iudicare: vt no. Bald. in rub. C. de pena iudi. qui ma. iudi. ⁊ Salyc. in. l. fina. in. vij. queſtione. C. eodem. pone modo qd iudex fecit ali= quem torquere non precedentibus legi= timis indicijs: eritne dare ei aliqd reme= diū ſeu cautelā qd in ſindicatu nō poſſit

cõueniri. dic qd ſic. Cautela eſt qd in re-
laxatione torti inducat ipſum cũ blãdi-
cijs vel alio bono modo ad cõfitendũ qd
legitime fuit tort⁹. τ faciat qd aliqs nota
rius ſit de tali ↄfeſſiõe rogat⁹: qꝛ hoc mo
do nõ tenebiẜ in ſindicatu. ita ſignanter
dixit Cataldi. de viſo in tracta. ſindica.
circa princ. alleg. hoc voluiſſe Ang. in. l.
iniuriaꝝ. §. ſi quis de certo. ff. de iniur. et
dicens φ ita vidit de factõ practicari. quẽ
refert τ ſequiẜ solẽnis do. Franci. de ſctõ
ſeuerino in ſuo tract. de indic. τ tortu. in
materia torture. in quinta q̃ſtione princ.
in fi. ¶ In precedenti cautela vidimus
qualiter iudex non poſſit ſindicari quã
do aliquẽ iniuſte torſit. Pone modo qd
aliquem iniuſte ſiliter fecit incarcerare:
3 †quo caſu tenetur actione iniuriarũ: vt
eſt tex. in. l. nec magiſtratus. ff. de iniur. τ
no. glo. in. l. iij. §. fi. ff. ſi quis cautio. q̃ iniu-
ria eſtimatur iuramẽto ipſius iniuriati
cũ taxatiõe iudicis iurãdo ſe poti⁹ vo-
luiſſe tm̃ pdidiſſe quã fuiſſe paſſum illaꝫ
iniuriã iniuſte carcerationis vt no. gloſ.
τ Barto. in. l. iniuriaꝝ eſtimatio. ff. de in-
iur. τ Soci. in cõſi. cxlvj. incip. viſo pceſ-
ſu agitato. in vlti. col. Qua cautela pote-
rit vti iſte iudex qui fecit aliquem iniu-
ſte incarcerare ad hoc ne poſſit cõueniri
in ſindicatu actiõe iniuriaꝝ. dic qd cau-
tela eſt qd anteq̄ relaxet ipſum incarce-
ratuꝫ faciat qd preſtet fideiuſſores de ſe
pñtando toties quoties fuerit reqſitus:
qꝛ per talem preſtationẽ fideiuſſionis vi
detur approbare capturam τ confiteri
fuiſſe legitime captum: ita docet ſolẽnis
doctor dominus Amade. de caſtel. qui
tempore ſuo fuit magnus practicus in
magiſtratibus in ſuo tracta. de ſindica.
circa finẽ. verſic. poſtremo dicendum eſt
alleg. ita tenere Bart. τ ita i effectu tenet
in ſua diſputatione incip. lapus fuit ca-
ptus. Sequiẜ Bap. de ſcõ Seuerino: lꝫ
dicat iſtam deciſiõnẽ ſibi videri duram
in ſuo tracta. de debitori. ſuſpec. τ fugit.
in penul. queſtiõe. ¶ Et accipe aliã cau-
telam ſm ipſum domi. Amade. in loco
ſuperius allega. ad liberandũ officialeſ
a ſindicatu qñ incidit in aliquam penã:
quia forſitã fecit cõtra ſtatutum qd in-
fra tẽpus querelandi faciat porrigi pe-

titionẽ per aliquẽ amicũ ſecretũ qui pre-
ueniat alios volẽtes talẽ petitionẽ porri
gere ſuper qua petitione audiẽdus erit
qui preuenit τ rõne preuẽtionis alij ma-
liuoli excludunẜ. vt not. in. l. ſi ſeru⁹ plu-
rium. de leg. j. τ ſi ille qui dedit querelam
omittit eam probare poteſtas vel officia
lis abſoluitur. iuxta. l. accuſare. cũ ſimi.
C. de eden. ita ad literam dicit ipſe dñs
Amade. in loco ſuperius alleg. Et adde
lꝫ ipſe non dicat qd ratio ipſius ↄcluſio-
4 nis eſt† qd in criminib⁹ τ actionib⁹ po-
pularibus vno agẽte actio ↄſumitur: vt
no. glo. magiſtra. in verbo iudicatũ. τ ibi
Panor. in. c. cuꝫ dilecti. de electio. τ Bar.
in. l. ſi cui. §. j. ff. de accuſatio. Cano. oẽs
in. c. de his. extra eodem. de accuſa. nam
quis plurics de eodem delicto non de-
bet inqri: vt dicit text. in. l. lꝫ. in fi. ff. nau.
caup. τ ſtabul. et not. Bar. in. l. iuriſperi-
tos. §. j. ff. de excuſa. tut. Et inquantũ eſt
dictũ ſupra qd petitio porrigaẜ p amicũ
ſecretũ ſunt verba dicta cũ miniſterio p
pter vitium colluſionis: qꝛ ſi cõſtaret de
colluſione licet ipſe iudex ſemel fuiſſet
abſolutus: tñ iterũ ab alio poſſet accuſa-
ri: vt. l. iij. ff. de preuari. τ. l. cũ qui. §. in po
pularibus. ff. de iurciur. Et nota ppetuo
doctrinam Bar. in. l. j. §. preuaricatorem
5 ff. ad turpil. vbi notabiliter dixit† quod
quotieſcunq̄ reperitur reus conuerſari
cum accuſatore dicẜ pbata preuarica-
tio: qꝛ cũ ex accuſatiõe cõſueuerint oriri
inter accuſatorẽ et accuſatũ inimicitie:
vt. l. inimicitie. ff. de his quib⁹ vt indig. τ
in. l. iij. §. final. ff. de adimen. lega. conuer-
ſando ergo reus cum accuſatore et non
6 indignetur preſumitur colluſio. †Sicut
marit⁹ preſumitur leno quãdo ex adul-
terio vxoris non indignatur: vt. l. mari-
ti lenocinium. in princ. ff. de adulte. Sed
tamen iſtud limitat Maria. in dicto. c. de
his. de accuſa. cum quo ibi trãſit Fely.
in. viij. limitatiõe niſi accuſator eſſet per-
ſona integra. ¶ Et accipe aliam cautelã
ſm ipſum do. Amade. in loco ſuperi⁹ al
leg. ad liberandũ iudicẽ a ſindicatu: in
qua licet ipſe ſe expediaẜ tribus verbis
7 tu aũt eã melius ordina. ¶ †Tu habes
qd iudex nõ põt niſi ex magna cauſa au-
gere ſeu minuere penas a ſtatutis li-

mitatas vt no. Bald. in. l. qd ergo. §. pena grauior in repe. in. iij. col. verſi. ſed iuxta hoc incidēter quero. ff. de his qui notan. infamia. & in. l. j. in. iij. col. ver. ſed hic reſtat dubiū. C. ex delicto defun. & in. l. j. C. ſi aduer. delic. & Bart. in. l. hodie. ff. de pe. et bene facit quod notat Bald. in. l. preſes. verſicul. quid de prioribus ciuitatū. C. de trāſactio. Et ſi iudex aliter facit augendo ſeu diminuendo penas a ſtatutis taxatas poteſt conueniri in ſindica-
8 tu. † nam quilibet iudex male gerēs officium ſuum in dānum alterius facit litē ſuam prout dixit Bal. in. l. qui crimē. circa finē. C. qui accuſa. nō poſ. adeo q̄ iſto caſu iudex non euaderet ſindicatū lʒ in ſententia apponeret clauſulā: quā condemnationē volumus habere locū dūmodo non ſit contra & preter formā ſtatutorū al's ipſam reducimus ad formaʒ ipſorum ſtatutorum. naʒ talis clauſula nihil operatur quominus condemnatio ſpecifice facta nō remaneat firma prout diſputādo tenuit Jac. de beluiſo in quadam ſua diſputatione incipien. in chriſti nomine lege municipali quem refert & ſequit̄ Bald. in dicta. l. quid ergo. §. pena grauior. in repe. in. vj. col. verſi. iuxta hoc quero primo. ff. de his qui notan. infamia. tenet Bald. in autenti. interdicimus. C. de epiſco. & cleri. Bart. in. l. motis eſt. §. iſte fere. ff. de pe. & in. l. iudex poſtea ꝗ̄. ff. de re iudicata. diſtinguens tñ vt ibi per eum cuius diſtinctionem reprobat Bald. in. d. §. pena grauior ſequitur etiā do. Abb. in. c. in literis. de offi. deleg. Pone modo q̄ iudex iuxta formā ſtatutorū debebat condemnare in centum applicanda fiſco condemnauit tantummodo in quinquaginta quomodo faciet ad obuiandum q̄ in ſindicatu non poſſit conueniri. dic q̄ Cautela eſt q̄ faciat q̄ ſindicus cōmunis petat coram ipſo iudice reſtitutionē in integrū aduerſus ſententiā que omnia fieri poſſunt: nam ſindicus communitatis abſq̄ alio ſpeciali mandato pōt in cauſa cōmunitatis petere reſtitutionem in integrum. vt volūt Cy. Bar. Bal. & Paul. de caſt. in. l. vnica. C. etiā per procurato. reſtitu. in integrū agi poſ. & Inno. in. c. ſuſcitata. de in integrū reſti. & Bal. in. l. illud. §. j. ff. de mino. & Pau. de ca. in. l. iuſiurandū. & ad. pecunias. §. defenſor. ff. de iure iuran. & Alex. in. l. preſes. in prin. C. de tranſac. & ſimiliter iudex qui tulit ſententiam poteſt cōtra eam concedere reſtitutionem in integrū. vt eſt tex. in. l. in cauſe. la ſcđa. §. fi. et in. l. prefecti pretorio. ff. de minori. & in. c. cū bertoldus. de re iudica. et not. Panor. in. c. ex literis. in. iij. col. verſi. & ex hoc dicto. de in integ. reſti. & Philip. franc. in. c. dilecti. in. ix. q. de appella. qua reſtitutione ꝑceſſa poſtea ipſe iudex ſuppleat quātitatem debitam. ita do. Amade. in loco ſuperius allegato. referens ita tenere Bal. in ſuis concluſionibus. in verbo pena. & dicentem ſe ita audiuiſſe a Barto. in voce. ſed aduerte licet ipſe non dicat q̄ Bald. in addi. Specu. in titu. de accuſatio. verſicu. quid ſi iudex tenet contra-
9 rium † q̄ ſi iudex condemnauit minori pena ꝗ̄ debuerat q̄ in publicis penis non competit fiſco auxilium reſtitutionis in integrum per text. in. l. auxilium. in princip. ff. de mino. Tamen cautelam predictam approbat Angel. in dicto. §. pena grauior. dicens q̄ ſi iudex condemnauit aliquem minori pena q̄ ſindicus poterit coram eodeʒ iudice petere in integrum reſtitutionem aduerſus ipſam ſententiam. & q̄ iſto caſu iudex excuſabitur a ſindicatu dicens ita alias conſuluiſſe Barto. ¶ Et circa iſtam materiam ſindicatus accipe aliam cautelā: tu ha-
10 bes † q̄ iudex depoſito officio debet ſtare in loco officiū per quinquaginta dies ad hoc vt valeat reſpondere volentibus cōqueri de eo quo tempore elapſo amplius non tenetur alicui r̄ndere. vt eſt caſus in. l. j. C. vt oēs tam ciui. ꝗ̄ mili. & in. §. neceſſitatē. in auẗ. vt iudi. ſine quoquo ſuffragio. Sed iſtud eſt verum q̄ poſt illud tēpus aliquis amplius non audit̄. ſ. in loco vbi exercuit officiū ſecus in ꝑpria patria q2 ibi pōt perpetuo cōueniri. vt not. glo. & Bar. in. l. ij. ff. ad repetū. Bald. in. l. obſeruare. §. proficiſci. in. iiij. q. ff. de officio. ꝓcon. & do. Abb. in. c. aduerſus. in. iij. col. de immuni. eccle. Quero qua cautela poterit vti iudex: vt poſt dictū tēpus non poſſit cōueniri etiā in ꝑpria patria.

Dic ꝙ cautela eſt vt faciat fieri ꝓclama-ta vt oēs qui intēdūt petere infra tātum t pꝰs cōpareant alˢ amplius nō audienť qꝛ iſto cāu elapſo dicto termino nō pote rit cōueniri etiā in ſua patria.ita notabi liter do.Cardi.in.c.pe.de iudi.dicens ſe ita obtinuiſſe in facto,. quē ibi ſequiť do. Abb.in.iiij.col.v.ſunt tñ alij caſus.⁊ ſiľr Maria.⁊ Fely.et alij Moder.ibi ⁊ paris de puteo in ſuo trac.ſindicatus ſub.c.de officio ſindicatoꝝ.§ officialis finito offi-cio.et ita cōiter teneť ꝗdq cōiter tenue-rit Pe.de anch.in.d.c.aduerſus.de imu. eccle.Aduerte tñ ꝙ Alex.in.d.l.ij.in apo ſti.ff.ad legē iul.repetun.refert Fran de galla dicentē.d.Bart.in.d.l.ij.eſſe verum dūmō in loco officij nō fuiſſent facta ꝓclamata ⁊c.et ſic approbat cautelam ꝑ de qua ſupra.⁊ poſtea ſubiūgit et ꝙ per ſin dicatores poſt elapſum terminum edicti fuerit ꝓnūciatū in ꝯtumaciā nō ꝯparen tiū aliquē decetero non eſſe audiendum et officialis fuerit abſolutꝰ:⁊ ſic vř innu-ere ꝙ non ſufficiat fieri ꝓclama ꝓut ſu-pra niſi etiā ſequať ſnīa abſolutoria ſed circa hoc dicas ꝙ aut in edicto ſeu ꝓcla mate fuit appoſitus tantūmō terminus abſqꝫ cōminatione ꝙ de cetero non audienť:et tunc nō obſtāte elapſo termino

xi poſſet in ꝓpria patria conuenirí.† Nam elapſo termino hoīs adhuc dꝫ pōt age-re vſqꝫ quo per iudicē imponať ſilentiū illis qui non cōparuerint.vt ſingľr dixit Innoc.in.c.cū in tua.qui mat.accu.poſſ. de quo exclamat Ange.in.l.j.C.vt ne.in-ui.⁊ idē tꝫ Bal.in.l.diffamari.C.de inge. ⁊ manu.Si vo fuerit appoſitus nō ſolū terminus ſed etiā fuerit cōminatū ꝙ ſ de cetero nō audienť:⁊ iſto caſu nō requiri-tur alia ſnīa vt no.dixit Saly.in.l.ſi ea. in vlti.col.C.qui accu.non poſſ.de quo di cto facit ſeſtū Ange.de are.in.§.ſi minus in.ix.colū.ver.quero iudex ſtatuit Titio terminum.inſti.de actio.

xv.

¶ Cautela ad inſtruendū excipientem cōtra perſonas teſtium ad hoc ne faciat actum nullum.

a ¶ Oppoſitionū fiendaꝝ ꝯ teſtiū perſo-nas duplex genus in iure reperitur.

b Teſtis ꝯditio reſpiciť tp̄e delati iuramen ti:⁊ non publicati proceſſus tempore.

Duplex † Genus oppoſitionū fiendarū cōtra ꝑſonas teſtiū reperiť in iure:vnū qđ eſt in troductū in merū fauorē il-lius cōtra quē teſtes ꝓducū tur:vt eſt oppō amicitie:inimicitie:do-meſticitatis:iſamie:ꝯſanguinitatis ⁊ ſi-miles.⁊ iſte tales oppōnes regľr non pñt opponi publicatis atteſtationibꝰ:vt eſt caſus in ca.preſentiū.de teſti.niſi in tri-bus caſibus ibi enumeratis.quoꝝ vnus eſt qñ volēs opponere iurare ſe non ma-litioſe nec aīo calūniandi velle oppone-re:alter qñ doceret ſe ipſas oppōnes de nouo reperiſſe:tertius qñ ante publica-tas atteſtationes ꝓteſtatꝰ fuiſſet ſe velle opponere ꝯtra perſonas ipſoꝝ teſtiū qꝛ per talem proteſtationem reſeruatur ſibi ius opponēdi.Unde ex hoc inſurrexit cō munis practica omniū litigātiū qđ qñ te ſtes examinandi ꝓducunť proteſtantur exceptiones tam cōtra dicta ꝙ̄ cōtra per ſonas ſibi ſaluas fore.de qua cōi practi-ca facit mentionē Panor.et And.ſicu.in d.c.preſentiū.⁊ Bal.in.l.ſi quis teſtibus. in.iiij.colū.ver.dubitať hic.C.de teſti.vbi dicit ꝙ cauti aduocati ſemper a princi-pio proteſtanť exceptiōes ſibi ſaluas fo re tam contra dicta ꝙ̄ ꝯtra perſonas:qꝛ per talem proteſtationē reſeruať ſibi ius opponēdi cū per ipſam excludať tacitus conſenſus.arg.l.ſi filiusfa.la prima.ff.ad macedo.Aliud genus oppoſitionū eſt in uentū in merū odiū ipſoꝝ teſtiū vt eſt qñ opponiť teſti ꝙ eſt iudeus:hereticus:in-fidelis:bānitus:excōicatus et de ſilibus. nam iſte tales oppōnes pñt fieri etiā poſt publicatū proceſſum ⁊ poſt dīdicita teſti ficata abſqꝫ ſolēnitate ⁊ icti.c.preſentiū. vt declarat Jo.and.in addi.Specu.in ti. de teſti.§.ſepe in princ.⁊ Fely.in.c.ſi dili-genti.in antepe.col.v.primū correlariū. de for.cōpe.qꝛ tales exceptiones non pñt voluntate partiū tolli.argu.l.tam ⁊ ſi.ff. ad macedo.ſm Jo.and.vbi.ſ.qđ etiā ha-bet locū in oppōnibus ꝓuenientibus a iure naturali.vt eſt oppoſitio impuber-tatis:furoris ⁊ dementie:qꝛ ſimiľr tales exceptiones non pñt partiū volūtate tol li qꝛ iura naturalia immutabilia ſunt.

a ¶ Nunc ſit amicus: nunc ſit infamis &c. An cauſe ſpeciales ſint deſignāde in infamie. ſi opponitur contra teſtē quod ſit infamis. vide per do. Lud. ro. in cōſil. ccxc. quod incipit in caſu propoſite conſultationis: cāļ enim infamie declaran... dis eſt. Itē quātūcun que oppona tur contra teſtē quod ſit vi lis perſona ſuppletur tamen per alium teſtem ma gis idoneū in cō ſilio vbi. ſ. I ſine. Teſtis ian poſ ſit eſſe ſalariatus. Itē famu lus: quid de amico. vide in alio cōſilio per eūdē. cccc xx. quod inci pit propoſi ta quod vide tur &c. & loquitur de ſo licitatore. quid autē de graui ami citia & non leui tāguntur predi cta oia in dicto cōſi lio.

vt. §. ſed naturalia. inſti. de iure natu. gen. et ciui. & v. diſt. ad eius. licet iſtam diſ ferentiam inter vnum ge nus oppoſitionum & aliud reprobet Saly. in d. l. ſi quis teſtibus. in. j. colū. verſicu. nunc tranſeo ad perſonā. cum quo videtur tranſire Fely. in d. c. preſentium. in j. col. verſi. quinto fallit di cens opi. Sali. tenere etiā do. ſuum in. d. c. preſentiū per rationes de quibus ibi per eos: quod alr nō exami no. Multi modo parū ad uertentes & qui ſunt de il lis quibus puluis cecidit ſupra librū vt verbis vtar Bal. in l. directas. C. de te ſta. manu. quādo publica tis atteſtationibus oppo nunt contra perſonas te ſtium faciūt ſuas oppoſi tiones ſonātes in hūc mo dū. dico quod talis teſtis con tra me examinatus eſt fa mulus partis aduerſe: vel eſt inimicus meus: vel nō eſt teſtis omni exceptione maior: vel eſt amicus mei aduerſarij: et ſic de ſingu lis: & non aduertūt quod talis oppoſitio formata prout ſu pra non concludit: quia poſſibi a le eſt quod nūc ſit famulus: a nunc ſit amicus: nunc ſit infamis: nunc nō ſit teſtis omni exceptione maior: et tamen tempore iuramēti & depoſitionis nō erat nec famulus: nec amicus: nec infamis: imo erat teſtis oī exceptione maior. quo caſu iſta exceptio formata

prout ſupra tanquam non cōcludens in ali quo non releuat ipſum excipiētem iuxta vulgatam. l. non hoc C. vnde cogna. & c. b in preſentia cum ſimil. de probatio. † quia conditio teſtis inſpicitur tempore delati iuramenti & non tempore publicati pro ceſſus. vt habetur per Barto. & Ro. in l. dāni. §. ſabini. de dam. infec. & per Bald. in l. ſi quādo C. de teſti. & ibi Saly. in. iiij. col. verſi. quarto nunc quero. & per Ang. & Imo. in l. antiſtius. ff. de acqui. here. et late per Roma. in conſ. lio. ccccxliij. inci. quo ad primum. Et in terminis quod oppo ſitio facta contra teſtem prout ſupra pu blicatis atteſtationibus in aliquo tanquam non concludens non proſit opponenti. ita egregie conſuluit Angel. in ſuo con ſilio. j. incipien. porrecta fuit petitio. in. j. colū. quem multum extollendo ſequitur domi. Jaſo. in l. titie textores. in. iij. colū. verſic. iiij. principaliter adde. de lega. j. et in l. j. in. iiij. colū. verſicu. vlti. antequam ve niamus. C. de teſtamen. et iſtud dictum Ange. retulit & ſecutus eſt dicens eſſe di ctum notabile Andre. barba. in ſua pul chra repe. c. teſtimonium. de teſti. in. xiij. char. ver. facit notabile. d. Ang. ſequitur Fely. in c. auditis. in vlt. col. de preſcrip. & de iſto dicto Ange. fecit etiā mentionem Berta. in ſuo reperto. in verbo teſtes de ponunt. verſic. xiij. incip. teſtis habilitas. vbi dicit quod Ange. dat practicā opponen di contra teſtem vt articuletur quod tempore iu ramēti erat inhabilis quod dicit eſſe notan dum. imo quod eſt plus voluit idē Ange. in conſi. cccviij. incip. factū tale eſt Chriſto phorus. in. j. col. quod ſi etiā in opponēte dice retur eſt & fuit homo male fame quod nihilo minus iſtud verbū fuit nihil profeſt: quia quod po teſt intelligi fuit. ſ. poſt teſtificatū refert & ſequitur do. Jaſ. in locis ſuperius allega. hinc eſt quod cōſuluit Oldra. quod ſi quis capi tulat quod ille qui fuit electus: fuit & eſt pu blicus fornicator nō obtinebit: quia nō di cit quod tēpore electionis fuerit: potuit enim eſſe ante & poſt & non tunc. ita pulchre Oldra. in cōſil. cclxxxvj. incip. in electio nis negotio. in. j. col. verſic. quantum ad ter tium. & miror de do Jaſ. quod nō allegauerit dictum conſiliū in locis ſupius alle. Sis ergo cautus tu qui vis publicato proceſſu

opponere contra teſtes vt non articules q̄ nō ſunt omi exceptione maiores et ſic de ſingulis: ſed dicas q̄ non erāt tēpore iuramēti ⁊ depoſitionis. ⁊ iſta tene menti: quia videbis multos errare iſtud non perpendentes.

xvj.

¶ Cautele ad faciēdum q̄ ſtatuētes valeant diſponere ſuper iuramento.

1 ¶ Principes ſeculares p̄ ſtatuta ſua iuramēti vires eneruare nō poſſunt.

1 Communis † ⁊ vera opi. ſcribentium. eſt q̄ principes ſeculares per ſtatuta ſua non poſſint iuramēti vires eneruare etiā ſi talis princeps eſſet chriſtianiſſimus rex Frācie: quāuis ſuper omnes reges chriſtianorū portet coronam libertatis et glorie: vt eleganter ⁊ vere dicit Baldus in ſuo cōſilio. ccccxv. incipiē. Petita venia flexiſq̄ genibus loquar. in prima parte. ⁊ etiam ſi eſſet ipſe Imperator quāuis tāte ſublimitatis ſit q̄ in hoc mūdo ſit velut vnus deus corporalis: et ſuper omnes emineat tanq̄ ſtella matutina in medio nebule meridionalis. prout dixit Bal. in ca. j. §. ſi. in vlti. col. in titu. de prohi. alie. feu. per Federi. ⁊ quāuis etiam ſit tante authoritatis q̄ qui preceptum ſuum cōtemnit ſibi ipſi iudiciū acquirit ⁊ inter homines penas luit: et apud Deum frontem non habet: vt cantat tex. xj. queſtione. iij. Imperatores. ⁊ q̄uis ſimiliter omnia poſſit que ſunt ſm̄ cōtra et preter legem: vt dicit Baldus in conſilio. xv. incipiē. in queſtione propoſita. verſi. ſcdo dico q̄ imperator. in ſcda par. ⁊ totius orbis monarchiam obtineat: vt dixit tex. xij. q. j. futuram. adeo q̄ qui diceret contrarium hereticus cenſeretur: vt pulchre dixit Barto. in l. hoſtes. in. ij. col. ff. de cap. ⁊ poſtli.
3 reuer. ¶ Attamen nō habet poteſtatē diſponēdi ſuper iuramēto: quia ad ſolā eccleſiam ⁊ romanum pontificem dignoſcitur pertinere: vt. c. venerabilem. de electio. ⁊ c. ne uit. de iudi. ⁊ xcvj. diſtin. ſi imperator. de qua communi opiñ. habetur per Bart. in l. omnes populi. de iuſti. ⁊ iure. in. iij. queſtione princi. ⁊ de qua habetur per dominū Antonium in. c. cū cōtingat. verſicu. tertius caſus. de iureiuran. et ibi late per Imo. in tertio mēbro. et etiā per domi. Abba. in. vij. colū. verſi. nunc ad predicta applico. ⁊ per Saly. ⁊ Pau. de caſtro in authen. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſus vendi. et plene per Alexan. in conſilio. lix. incipien. viſo inſtrumento. et titu. queſtionis. per totum. in primo volumine. et in conſilio. xxix. incipien. viſo ſtatuto et themate in. iiij. volumine cum alijs concordantibus traditis per ipm Alexā. et domi. Iaſo. in. l. que iurato. que eſt lex ſi. ff. qui ſatiſda. cog. ⁊ cū multis alijs de q̄bus per Frāciſ. de cur. in cōſil. xliij. incipien. ſuper contingentia facti. in. vj. col. verſicu. et conſequenter concludimus q̄ rex Francorum chriſtianiſſimus. ⁊ in vlti. col. verſicu. ſtatutum nul
2 la inſerta cā. ¶ † Ex quibus infertur q̄ ſtante ſtatuto q̄ cōtractus celebratus cū minore: cum filiofamil. cum muliere abſq̄ tali ſolēnitate: puta abſq̄ preſentia duorū cōſanguineorum nō valeat nec teneat: etiā ſi iuramentū ſuper ipſo cōtractu fuerit interpoſitū: tñ ſi minor: ſi filiuſfamilias: ſi mulier faciēt cōtractū ſine illa ſolēnitate iurādo ipm̄ cōtractū habere ⁊ tenere firmū ⁊ in nihilo nō cōtrauenire cōtractus nō obſtante ſtatuto tenebit ⁊ valebit: q2 de iure canonū omne iuramētum qd̄ poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis eterne ſeruādū eſt: vt habet in. c.

ā ¶ Non hʒ ptātē diſponēdi ⁊c. Sʒ an iurm̄ poſſit remitti p̄ ſtatutū: ſta cōſtat u tū termie actū nō valere nō obſtāte iu for dic q̄ non q2 diſponere ſuper iuramēto nō ſpectat ad leges ciuiles vel ſeculares cum iuramentū pricipalr̄ dirigatur in Deū. c. de bitores. c. ⁊ ſi. xp̄s. de iureiur. vide per do. Alexā. in cōſil. pulcherrimo cxxvj. in p̄mo volu. p̄ totū. et eſt cōſiliū quotidianū: et fac. ad ſtatu. padu.

cum cõtingat.de iureiur.⁊ in.c.licet mulieres.eod.ti.li.vj.⁊ in.c.q̃uis.de pactis.eo.lib.vj.⁊ quotieſcũq; tractatur de peccato ſtatur diſpoſitioni canonũ etiam in foro ciuili:vt not.in ca.finali.de preſcrip.et in regu.poſſeſſor.de regu.iur.in.vj.et in ca.j.et.ij.de operis noui nuncia.et per Barto.et alios in.l.priuilegia.de ſacroſanc.eccle. Si autem ſtatuentes volunt omnino volũtatem ſuam adimplere valendi iuramentum tollere: et ſuper ipſo diſponere:et ſi non per directum ſaltem per indirectũ:cautela eſt q̃ quãdo in ſtatuto dixerũt ſtatuimus ⁊ ordinamus q̃ aliquis minor:aliqua mulier:aliquis filiuſfamilias nõ poſſit cõtrahere vel aliter ſe obligare abſq; decreto iudicis ⁊ cõſenſu duoꝝ propinquorũ:vel prout aliter ipſis ſtatuẽtibus videtur non dicant poſtea:⁊ ſi aliter factũ fuerit contractus et obligatio non teneat nec valeat etiam ſi iuramentũ interueniat:quia talia verba nil releuant quominus iurãdo ſuper contractu talis cõtractus nõ teneat nõ obſtãte diſpoſitione ſtatuti:vt ſuperius dictum eſt:ſed dicant ⁊ ſi aliter factũ fuerit omnis obligatio cenſeatur ⁊ habeatur pro ficta ⁊ ſimulata ⁊ per vim ⁊ dolũ extorta:quia hoc modo licet poſtea ſuper cõtractu fuerit iuratum:tamẽ tale iuramentuz operabitur ſi ſolennitas de qua in ſtatuto non interueniet. ita notanter dixit Barto.in.d.l.oẽs populi.in.§.q.tertie queſtionis principalis.in fine.vbi dixit ſe ita vidiſſe iudicatũ. Et hãc opinionem ſimiliter tenuit Bal.in aut.ſacramẽta puberũ.C.ſi aduerſus vẽdi.vbi dicit q̃ iſta cautela eſt valde bona.⁊ ibi Salyc.in penul.col.tenuit Pau.de caſt.in.l.fin.ff.qui ſatiſdare cogã.domi. Abbas poſt domi.Cardi.in.d.c.cum contingat.in.ix.col.verſicu.ſecundo membro principali.⁊ domi.Abbas in ſua diſputatione incipiente ſtante ſtatuto condito in Italia in.ix.col.verſi.tertium membrum.⁊ licet hanc opinionem Bart.in.d.l.oẽs populi.reprobet ibi Bald.in.v.col.verſic.item quero an valeat ſtatutum dicendo quod eſt truffa.et licet ſimiliter Angel.in.l.j.ff.de conſtit.princi.dicat quod iſta opinio Bar.ſunt ambages.⁊ contra ipſum etiã teneat Pau.de caſtro in.l.ſi quis pro ea.in fine.de fideiuſſo.⁊ in dicta aut.ſacramenta puberum.⁊ in.l.que ſub conditione.ff.de condi.inſti.tamen opi.Barto.q̃ iuramentum ſeu ſtatutum poſſit per indirectum prohiberi fingẽdo ipſum ſimulatum et per vim et dolum extortum.tenet Bal.in ſua repeti.l.ij.ff.de iureiuran.in.xliiij.col.verſicu.ſuper quinta queſtione.⁊ in.lx.colũ.verſicu.quartũ remedium

3 eſt.vbi aſſignat rationem † q̃ ſicut ſententia hominis ſuper ſimulatione lata facit fidem q̃ nõ ſit cõtractum periurium:vt C.plus valere qđ agitur.l.emptione.ſic ſententia legis que facit fidem inter ſubditos etiam in foro eccleſiaſtico.allegat no.in.l.ex ea.ff.de poſtu.⁊ no.in ca.fi.de excep.lib.vj.tenet idem Bal.in.l.non dubium.in antepenul.col.verſic.ſed de iure canonico.C.de legibus.⁊ in.l.nec patronis.C.de operis liber.⁊ in.d.c.cũ contingat.in.iij.col.verſi.ſed nunquid ſtatutum municipale.do.Iaſon in dicta aut.ſacramenta puberũ.in penulti.⁊ vltima col.vbi in vtroq; loco dixit ita communiter tenere docto.⁊ ita etiã conſulendo tenet Roma.in cõſilio.xij.incip.viſo facto propoſito ceteriſq; conſiliis.⁊ domi.Abbas in conſilio.lxxij.incipiente.quinq; dubia.et Petrus de ancha.in conſ.lio cccxxiij.incip.viſa copia eiuſdẽ inſtrumenti.circa fi.Fran.de cur.licet non ita clare.in conſi.xliij.incip.ſuper contingentia facti.in penul.col.ver.adde bald.vbi allegat Roma.in ſupradicto cõſilio.xij.ſequitur Philippus corneus in ſuo conſilio.xxxv.incipi.viſis articulis et atteſtationibus in primo volumine.vbi allegat hanc etiam tenere Fulgo.in.d.aut.ſacramenta puberũ.dicentem hanc eſſe communẽ opinionẽ.hanc expreſſe tenuit bald.in.c.j.§.item ſacramenta.ver quid ergo nunquid poſſunt ſtatuta terrarum in titulo de pace iuramen.firman.in vſibus feudorũ.vbi vult q̃ per ſtatutũ poſſit tolli illa fictio q̃ eſt qđ per iuramentũ minor efficiatur maior.eſt verũ qđ multi de prenominatis volũt q̃ opinio bar.de qua ſupra:tãto magis procedat quãto ad ſtatuẽtes mouerẽtur aliqua iuſta de cauſa:puta q̃ in illo loco homines eſſent

proni

proni ad decipiēdum minores: ppterea bonum eſſet ꝙ ſtatuētes in principio ſtatuti ita exordirentur: quoniam quotidie minores: filiusfamilias ⁊ mulieres inducuntur dolo ad cōtrahendum et in ipſis cōtractibꝰ quotidie decipiunt̄: idcirco volentes malitiis ⁊ fraudibus hominū obuiare ſtatuimus ⁊ ordinamus ⁊c. Et ratio iſtius pulchre cōcluſionis Bar. eſt: qꝛ
4 certum eſt: † ꝙ ſtatuta poſſunt inducere fictionem iuxta no. per glo. ⁊ doct. in. l. ſiue poſſidetis. C. de pba. ⁊. c. is qui fidem. de ſponſa. ⁊ clare per Bar. in ſua diuina repeti. l. ſi is qui p emptore. in pma queſtione poſt medium. ff. de vſucapio. ꝯtra quā fictionē non admittitur probatio in cōtrarium: vt no. glo. in. d. l. ſiue poſſidetis. ⁊ Bar. in. l. ſi duo. ff. de acquiren. hereditā. ⁊ in. l. fina. ff. ꝙ metus cauſa. Modo tantū operat fictio in caſu ficto quātum veritas in caſu vero: vt notat Barto. in. l. j. §. hoc autē ſenatus. ff. ad ſyllenia. et in l. filio quē. ff. de liber. ⁊ poſthu. ſed etiam de iure canonū quādo in veritate iuramentum eſt interpoſitum ſuper ꝯtractu celebrato per vim vel dolū tale iuramentum nō obligat. ergo idem dicēdū eſt in caſu noſtro cum fictio habeat̄ loco veritatis: ⁊ ꝙ ſit verum ꝙ iuramentū interpoſitū in cōtractu celebrato per vim vel dolum nō liget caſus eſt in ſepe allegato. c. cū cōtingat. ⁊ in. d. c. licet mulieres. ⁊ dicto. c. quis. ¶ Quod etiā hꝫ locum* quādo iuramētum eſt interpoſitū ſuper cōtractu ſimulato: quia ſimiliter de iure pontificio tale iuramentū nō ligat: vt eſt glo. quā Bal. ⁊ alij ſequūtur in l. emptione. C. plus valere qđ agitur. quā ſingularem dixit Panor. in. c. ad noſtram. verſic. nota ꝙ inſtrumētum nō indicat̄. de emptio. ⁊ vendi. ⁊ quā etiaꝫ ſequit̄ Pau. de caſtro in dicta. l. ſi quis pro eo. in. iij. col. verſic. adde quintū caſum. ff. de fideiuſſ. vbi dixit ꝙ cum tale iuramētum nō habeat cōſenſum dicit̄ carere anima. Bal. in dicta. l. nec patronus. C. de oper. liber.
5 † vbi dicit ꝙ in caſibus in quibꝰ lex preſumit ſimulationē iuramentū nihil operatur: nec eſt neceſſe p eius relaxatione adire epiſcopū. ſequitur Jmo. cum concordantijs de quibus ibi per Alexan. cum diſtinctione tamē de qua ibi per eos in. l. ſcius ⁊ augerius. ff. ad legem falcidiam. Sed cōtra iſtā cautelam Bar. domi. Abbas in dicto. c. cum contingat. in. ix. colum. verſi. et idem opinor. ⁊ in dicta diſputatione ſua incipiente. ſtante ſtatuto condito in Jtalia dat vnum remedium: ſcilicet quod ipſe minor filiusfamilias: mulier: et ſimiles perſone prohibite contrahere interrogentur cum iuramento: an ſit verum quod contractus initus cum eis fuerit in veritate ſimulatus: vel per viꝫ ſiue dolum celebratus: qꝛ ſi metu iuramenti dicent veritatem ſcilicet dictum contractum non fuiſſe ſimulatum: nec per vim et dolum celebratum: tunc non obſtante diſpoſitione ſtatuti cogētur perſone de quibus ſupra ſtare cōtractui. Et ratio ſm eum eſt: quia dato ꝙ per ſtatutuꝫ induceretur pſumptio iuris ⁊ de iure ꝙ obligatio contracta abſqꝫ dicta ſolennitate eſſet fictitia ⁊c. licet contra preſumptionem iuris et de iure non admittatur regulariter pbatio in contrarium: vt. l. antique. C. ad velleia. et. l. vnica. in principio. C. de rei vxo. actio. et ca. is qui fidem. de ſponſa. tamē cōtra eam bene admittitur probatio per confeſſionē partis: vt nota. gloſ. Cyn. Barto. Bald ⁊ alij in auk. ſed iā neceſſe. C. de donat̄. ante nuptias. ⁊ gl. in. l. in cōtractibus in verbo nullo modo. C. de non numera. pecu. Jnnoc. in. c. quia

a ¶ Quñ iuramētū eſt interpoſitū ſup ꝯtractu ſimulato. qđ ſi interueniat in ꝯctu in quo qđ eſt enormiter leſus: an ſit ſeruandū vel ne cū non debeat eē iniqtatis vinculū. et cū regulr̄ ſit ſeruāduꝫ qñ ſeruari pōt ſine interitu ſalutis eterne. vide elegātiſſimū cōſilium dñi Alex. imo. cccciij. in. j. vol. ibi. v. qꝛ ſtāte deceptiōe ⁊c. ⁊ ibi fortiꝰ eſt. Et ibi nā ppter iuſm: ⁊ circa finē. ibi nō obſtat ꝙ iuramētum ⁊c.

plenisq; de immunita.eccle.et Bart.in.l. abſentem.cũ cõcordan.ff.de pe.Aduerte tamen qđ licet nemo pungat iſtud dictũ dñi Abb.tamen puto ſane fore intelligendum:q: aut ſtatutũ inducit preſumptionem iuris ⁊ de iure:⁊ tunc dictum ſuum procedit vno cõcurrente: videlicet q̄ dicte perſone de qbus in ſtatuto vellẽt iurare:al's ſi nollent nõ poſſent ad hoc cogi:q: quotieſcũq; qs habet preſumptionem iuris ⁊ de iure pro ſe non poteſt cogi ad confitendũ cũ iureiurando nunqđ res aliter ſe habeat.prout fuit ſingulare dictũ Bal.in repetiti.l.ij.xviij.col.ff.de iureiurando. quem refert et ſequit̃ ſolẽnis doctor Franci.de crema in ſuis ſing.ſingulari.clij.incip.contra preſumptionem iuris ⁊ de iure.vbi dicit tale dictum eſſe lr̃is aureis ſcribendũ.Que cõcluſio etiã
6 ratione poteſt probari:†q: quotieſcunq; quis probat intentionem ſuam per preſumptiones iuris dicit̃ eam probare per probationes liquidas:vt eſt gloſ.q̃ reputatur ſingularis.⁊ ibi Bald.in.l.ſi tutor. C.de pericu.tutorũ.⁊ glo.⁊ ibi Ang.in.l. ſi.C.de peti.here.no.Angel.Ro.⁊ Alexã. in.l.j.per textũ.ibi.C.de teſtamen.mili.et Imo.in.l.queſitũ.cum aliis ſuis cõcordãtiis.ff.de re iudica.imo dicit domi.Iaſon in.d.l.j.C.de teſtamen.mili.quod preſumptio iuris dicitur ipſa veritas.allegat ad hoc bonum textũ iuncta gl.in.l.fi.§.fi.ff. de probatio.dicens illũ textuȝ didiciſſe a quodam magno aduocato Papien.Modo ego habeo qđ quotieſcunq; quis plene probauit intentionem ſuam:non cogitur aliquod iuramẽtum veritatis ſubire vt eſt caſus in.c.ij.vbi reprobatur omnis conſuetudo que eſſet in cõtrarium extra de probatio.Aut ſtatutũ inducit fictionẽ quia fingat ipſum contractũ celebratuȝ cum perſonis de quibus ſupra eſſe ſimulatum ⁊c.⁊ tunc contra talem fictionem non admittit̃ aliqua probatio etiam per confeſſionem partis:vt notat Bal.in cõcluſionib⁹ Spec.in tit.de confeſ.verſi.cõtra fictionem.et Bal in.l.non ignorat.in ij.col.C.qui accu.nõ poſ.⁊ dominus Anto.in c.is qui finem.in.ij.colũ.de ſponſa.

¶ Secunda cautela eſt:ſi ſtatuentes volunt obuiare qđ contractus celebratus cũ perſonis de quib⁹ ſupra non firmetur iuramento ſi ſolẽnitas de qua in ſuo ſtatuto non interueniat q̄ per ſtatutũ interdicat̃ bonis minoꝝ:ſaluo ⁊ excepto ſi cõtraherẽt cũ auctoritate curatoris vel ali
7 ter prout ſtatuentib⁹ placet.†Nam certũ eſt q̄ lex poteſt interdicere bonis:vt.l. imperator.ff.ad trebel.et.l.is cui bonis. de verb.obliga.⁊.l.j.⁊ per totũ.ff.de cura. furio.⁊ iſto caſu ſi in contractu nõ interueniet ſolẽnitas de qua in ſtatuto cõtractus non firmabit̃ iuramẽto.Iſtam cautelã tradit Bald.in repeti.l.ij.ff.de iureiurando.in.lix.colũ.verſi.ſed nunqđ eſt dare aliquod remediũ: q: iuramentum interpoſitũ ab interdicto ſuper cõtractu non validat ipſum contractuȝ.prout ibi no.Bal.poſt Iaco.de are.in.l.qui habet. ff.de curato.furio.⁊ Franci.de crema in ſuo ſingu.cxvij.inci pit.Tu ſcis q̄ prodigo.⁊ Barto.cũ concordantiis de quibus ibi per Alexan.⁊ do.Iaſon in.d.l.is cui bonis.de verborũ obliga.

xvij.

¶ Cautela ad obuiandum q̄ paruitas precij ⁊ pactum de retrouendendo non faciãt cenſeri contractũ venditionis vſurarium ⁊ ſimulatum.

1 ☞ Contractus an cenſeatur vſurari⁹ et ſimulat⁹:ſi aliquis emat aliquam rẽ.⁊ paruitas precij concurrat cum pacto de retrouendendo.

2 Gloſe opinionẽ qñcunq; aliqs doctor tenet:illa opinio cõmunis cenſet̃.

3 Gloſe ſunt naues:per quas nauigamus per vaſtum iuris ciuilis pelagus:nos in portũ clare veritatis ducentes.

4 Opiniones contrarie quandocunq; due fuerint:illa ſequenda eſt:que in anime fauorem tendit.

5 Ruſtic⁹ iura ignorare preſumit̃:et talis iuris ignorantia in eo tolerat̃.

6 Ruſticus ſi perſonaliter citetur: et non compareat iudice pro tribunali ſedente: verus contumax non dicitur:ideo ſi condemnetur appellare poteſt.

7 Ruſtic⁹ ſi teſtimoniũ depoſuerit:et fuerit ſibi contractus de falſo puniri non põt.

8 Ruſticus ſi contractum fecerit:vſurariũ fraus in ipſo ceſſat.

9 Ruſticus ſi fundum emerit cũ pacto de

retrouendendo:cōtractus vſurarius nō a
cenſebitur.

10 Ruſticoꝝ ſi iuris ignorātia preſumaṫ:nō habet tamē locum in ruſtico ſquadrato.

Magna eſt queſtio † inter docto.nunquid ſi aliquis emat aliquam rem et concurrat paruitas precij et pactum de retrouendēdo talis contractus ^ cenſeatur ſimulatus ⁊ vſurarius:hoc eſt ꝙ contractus ſit pignoratitius : ſed qꝺ partes fecerint vt ſonet in vim venditionis ad hoc ꝙ emptor faciat fructus ſuos ꝙ nō faceret in re pignorata : quia tunc tenetur fructus perceptos et percipiendos in ſortem computare : vt l.j.⁊.ij.C.de pigno.actio.et.c.cum contra.de pigno.⁊.c.j.et.ij.de vſu.et paſſus iſte eſt adeo dubius ꝙ Bartol.cep.in ſuo tractatu de ſimulatione contractus in ſexto principali caſu.vbi ample examinat iſtum paſſuz dixitꝙ adhuc ſub iudice lis eſt:quia ꝗ̄plurimi doct.ſupreme auctoritatis tenuerunt ꝙ ſic:ꝙ ſufficiant ille due qualitates.ſ.paruitas precij:⁊ pactum de retrouendendo dicentes de hoc eſſe caſum in.c.ad noſtram.de empt.⁊ vendi.⁊.c.illo vos.de pigno. Alij dixerunt illas duas qualitates non ſufficere:ſed ꝙ vna alia requiritur.ſ.ꝙ emens ſit homo conſue- 2 tus tales contractus vſurarios facere.ꝗ qui autem teneant primam opinionē ⁊ ꝗ ſecundā cōnumerat ꝗ̄ plures Cepol.in loco ſuperius allegato quos hic non intēdo referre:q: ibi pñt videri: ⁊ licet ipſe teneat ſcđam opinionem:qꝺ opus ſit ꝙ dicta tria cōcurrant ſi ꝯtract⁹ debet cenſeri vſurarius:tamen opi. prima qꝺ illo duo ſufficiant eſt magis communis:⁊ꝗ̄ vltra auctoritates pertcum adductas dixit cōmunem Alexā.in ſuo conſilio.xlvj. incipiē.circa preſentis conſilij materiam 3 in tertio volu.⁊ ſūn eam etiam conſuluit famoſus doc.Chriſtopho.de caſtel.i quodam ſuo cōſilio incipiē. cum ab exordio tituli poſterior formeṫ euētus:qꝺ cōſiliū eſt poſitū poſt tractatū de maleficijs dñi Bonifa.de vitalinis.⁊ hanc partē etiam tenet dñs Abbas in.d.ca.ad noſtram.de emptio.et vēdi.dicēs hanc opinionē eſſe veram.et in ſuo conſilio lxxvij.incip.tria ſuccincte vidēda ſunt.dicens ſe ita alias conſuluiſſe:⁊ legendo ita tenuiſſe:⁊ ꝙ ita cōmuniter teneatur.⁊ ꝙ opi. Jaco.de are.qui tenuit cōtrariuz in.l.empti.C.plus valere qꝺ agitur.eſt falſa: ⁊ ꝙ non bene intellexit dictum.c.ad noſtram.⁊ hāc etiam tenet Fulgo.in.d.l. emptione.dicēs hanc eſſe communem opinionem. Et iſta in effectu in iudicando et conſulendo eſt amplectēda tanꝗ̄ cōmunis ⁊ verior tribus rationibus. ¶ Prima quia pro iſta opi.eſt gl.que hoc clare tenet in.c. conqueſtus. de vſuris.quo caſu ſuccedit famoſum dictū Jaco. but.in.l.j.C.qui pro ſua iuriſdi. † vbi dicit qꝺ quotieſcunqꝫ aliquis doct.tenet cum opi.gloſ.illa opinio cenſetur communis: nam ipſa tante auctoritatis eſt ꝙ ab ea nō receditur in iudicando in curia romana : vt ſignanter dixit Panor. in.c.edoceri.in.ij. col.de reſcrip.et Paul.de caſtr.in cōſilio mihi.clxx. incipiē.cum tempore con 3 tractus.in.ij.col.† Nā gl. ſunt naues per quas nauigamus per hoc vaſtum pelagus iuris ciuilis ducentes nos in portum clare veritatis : vt eleganter dixit Salyce.poſt Rizar. Salyc.in.l.j.C.de pact.et ſomniare dicuntur volentes

¶ Cenſeatur ſimulatus ⁊ vſurarius.De materia ſimulationis contractuū. vide per.d.Alex.de imo.in cōſi.cxij.in.iij.volumine cōſiliorū ſuorū.⁊ inter reliqua.Adde ꝙ allegans ſimulationem ad hoc vt poſſit obtinere dz ſpecifice exprimere ⁊ probare modum ⁊ ſpeciem ſimulationis:cū plures ſint ſimulationis ſpēs. Uide vbi ſupra ſignanter. vide etiaz per do.Ludo.de ro.i cōſil.cj .ibi quo ad ſecūdū quo queriṫ:an ꝓbata fuerit ſimulatio qꝺ i cōſiliū incipit ſupeo quo punio queriṫ.vide ēt ꝑdo.Pau. de caſtr.in ſuo conſilio.cccxxx. poſt Bart. in ꝯſil.ſuo lxv.factuz tale ē Pe. nichole.

a ¶ Quia ruſticus p̄ſumitur ignorare iura et talis ignorātia iur{is} toleratur. Qđ autē ruſticis mulieribus et ſimilib⁹ non ſuccurratur p̄textu iuris ignorātie pluſq̄ ſuccurratur alijs niſi i caſib⁹ i q̄bus hoc reperitur ſpālitcr a lege cautū vid p.d. Alex. in notabili ꝯſil.xiiij.in p̄ncipio cō ſiliorū. ibi ſed ita eſt q̄ ruſticis mulierib⁹ ⁊c.

infringere opi.glo.vt pulchre dixit Bald.in.c.contingit.in.vj.col.ff.de dolo ⁊ contu.⁊ quātu ſit auctoritas glo.in iudicando et conſulēdo:vide que accumulat do. Jaſ.in.l.vt vim in penulti.col.verſic. nota etiam multū.ff.de iuſtitia ⁊ iure.pulchre ⁊ late Frāciſc.de curte in ꝯſilio.xlij. incipi.quia inquit Bald. in.vj.col.⁊ in cōſilio.lxiiij. incip.antiquiſſima ⁊ nobiliſſima familia.in .v. colū.
4 ¶ Secūda ratio eſt:quia quando ſunt due opi.contrarie illa eſt ſequēda que tendat in fauorem anime vt.c.iuuenis.de ſponſa.et clemen.exiui.§.item quia et ibi Cardi.de verboꝝ ſignifica.⁊ not.glo.in.c.j.de ſerui.i ordi.faci.Sed iſta eſt tutior pro animabus: ergo amplectenda.¶ Tertia ratio eſt:q2 inter alias auctoritates quas allegat Cepo.in loco ſuperius allegato.dicit iſtam partem q̄ ſufficiant illa duo.ſ.paruitas precij ⁊ pactū de retrouendendo. tenuit Reuerēd.in Chriſto pater.d. Jo.de caſtel.ep̄s Uicenti. in.d.c.ad noſtram.ſubiungens qđ viſa opi.dicti do. Jo.q̄ ſimiliter ita cōſuluit totum collegium Mediolanen.⁊ totum collegium Papien. Modo habeo qđ quando ſunt due opiniones contrarie ſemper preſumēdum eſt ꝓ illa ꝓ qua ꝯſuluerit vnū collegiū doc. quā ꝓ illa ꝓ qua cōſuluerint doct. ꝑticulares.put iſtud fuit ſolēne.d.do. Abba.in.c.prudentiā.in p̄nc. in.j.colū.de offi.delega.de quo meminit Franciſ.de

curte:in conſilio.lvj.incipien ſuper eo qđ ab ordine noſtro requiſitum fuit per illuſtrem domi. Rodulphum de Gonzaga in.iij.colum. Pone modo qđ occurrit tibi occaſio emēdi aliquā rem:puta vnū fundū pro vili precio:ſed venditor non vult vendere niſi te obliges q̄ quotieſcūq̄ infra certos ānos exburſabit tibi illā quantitatem pecunie quā a te recipiet qđ debeas ei retrouendere dictum fundū. Tu autē qui conſideras q̄ faceres bonā emptionē tam reſpectu ꝓprietatis q̄ reſpectu fructuū percipiendorū libenter inires cōtractū:ſed dubitas q̄ concurrente paruitate precij ⁊ pacto de retrouendendo. Adde etiā quia es aſſuetus talia facere q̄ aliquādo Jctus poſtea poſſet redargui de ſimulatione ⁊ vſura. ¶ Quero a te qua cautela poteris vti quod nō obſtante dicta paruitate precij et pacto de retrouendēdo ⁊ aſſuefactione talis committendi cōtractus non poſſit ſcindi tanq̄ vſurarius et ſimulatus. Dic qđ cautela eſt q̄ ſubmittas vnū ruſticū qui emat nomine tuo dictum fundū pro illo precio et cū illo pacto:ſed nō oſtendat te de tali emptione aliquid ſcire: quo caſu ſecuta poſtea tua ratihabitione:et multofortius poſſeſſionis apprehenſione: certum eſt quod fundus efficitur tuus iuxta ea que habentur per omnes in.l.multū intereſt C.ſi quis alteri.et iſto caſu dico q̄ ſi cūq̄ iſte contractus fuerit celebratus ab illo ruſtico:licet nomine tuo a quo tamen non habebat mandatū qđ non obſtante; paruitate precij ⁊ pacto de retrouendendo talis contractus cenſebitur purus: verus et ſincerus.
5 † Ratio eſt:quia a ruſticus preſumitur ignorare iura: et talis ignorantia iuris toleratur in eo: iuxta ea que habentur in.l.iuris ignorantia.⁊ in.l.quicunq̄.C.qui admit.et in.l.fi.C.de teſtamē.
6 † Hinc eſt q̄ ſi ruſticus citatur perſonaliter ⁊ non compareat iudice ſedente pro tribunali iuxta l.diuus.ff.de in integrum reſti.non dicitur verus contumax:ideo ſi condemnatur poteſt appellare:vt not. Bart.in.l.fi.in vlti.colū ff. de in integrum reſti.⁊ Bald.in.l.j §fina. ff.de eden.doct.cum concor. traditis ibi per Alexan.in.l.ij.ff.ſi quis in ius voca.

7 non ierit † Hinc eſt etiam ꝙ ſi ruſticus depoſuit teſtimonium ⁊ ſit ſibi contrarius non poteſt de falſo puniri niſi appareat ꝙ doloſe depoſuerit ad quod iudex debet multum aduertere: vt notabiliter voluit Ange.in auf.de teſtib.§.et licet.in.ij.col.licet contrarium in hoc voluerit Jo.and.in.c.cum Joannes heremita de fide inſtrumen. dicens ita fuiſſe deciſum in cauſa cuiuſdam Abbatiſſe. quem refert ⁊ ſequitur Bal.in.l. ſcripture quaſi circa finem.verſi. querunt doct. C.de fide inſtru.

8 † Et inter alios effectus quos habet ruſticitas eſt ꝙ ſi ruſtic⁹ facit contractum ceſſat in eo preſumpta fraus vſurarum.iſta eſt gloſ. ſingularis et vnica in iure in.l. cum allegas.C.de vſuris.quā ibi ſequitur Bald.in ij. colū. verſic.ſed hic dubitatur.⁊ quā refert pro notabili ⁊ ſequitur Cepol.in.d. tract.de ſimula.contractus. in ſexto caſu principali.in.vj.col.dicens ꝙ iſtud eſt multum notandum in practica: vt deducas et ꝓbes emptorē eſſe ruſticum et ſimplicem perſonam ad hoc vt tollatur in eo ſuſpitio fraudis.et per illam gloſ.ibi in.d.l. cū allegas.

9 Infert expſſe Fulgo.† ꝙ ſi ruſticus emat fundum cū pacto de retrouendendo contractus nō cenſebitur vſurarius.quē ſequitur domi.Jaſ in.l. iuris ignorantia.in.j.colū.C.qui admit.⁊ in.l. ſi quis id quod.in.viij.colū.verſi.quinto nota ꝙ ſimplicitas.ff.de iuriſdi.om. iudic.et Bertachi.in ſuo reperto.in verbo ruſticitas.ver.v.incipi.ruſticus emens. ſtante ergo hoc ſi venditor volet infringere contractum venditionis tanꝗ vſurarium. Tu reſpondebis ꝙ cum tu non fueris ille qui emeris dictum fundum: ſed fuerit ille ruſticus: licet poſtea ratū habueris ꝙ non eſt dicendum: vt propter paruitatem precij et pactū de retro uendendo contractus debeat cenſeri ſimulatus et vſurarius per ea que ſuperius dicta ſunt. Aduerte tamen ꝙ id qđ

10 dixi: † ꝙ ignorātia iuris preſumitur in ruſtico nō habet locum: nec procedit in ruſtico ſagaci et ſquadrato: vt eſt gloſſa in.l. athlete.§.de ruſticis.ff.de excu. tutorum. quam ſequitur dominus Jaſon in.d.l.ſi quis id quod.in.viij.colū. ff.de iuriſdi.om.iudi.

xviij.

¶ Cautela ad differendum formatiōes proceſſus in cauſa criminali.

1 Prodeſſe quotieſcunꝙ aliqđ de natura ſua habet: ſi illud tale affectatum vel procuratum fuerit: tunc non ꝓdeſt.

2 Capituli per negligentiam actus ad epiſcopum voluitur.

3 Citatio vbi quis procuret ne ad eū perueniat: amplius citandus non eſt.

Iudex maleficiorum intendit vel ad inſtantiam partis vel ex officio procedere contra aliquem vigore alicuius delicti. Modo iſte contra quem debet ꝓcedi libenter differret proceſſum per aliquod ſpacium temporis: quia forſitan ille iudex maleficiorum eſt homo nimis ſeuerus et ſummus in caſibus arbitrarijs: vel quia cauſa erat criminalis in qua non poterat per procuratorem comparere: et ſic volebat ſe perſonaliter preſentare.iuxta not.in.l. penulti.§.ad crimen.ff.de publi iud.et.c.tue.cum ſimili. de procuratori.propterea volebat expectare ſucceſſorem: quia fortaſſe erat ſu⁹ amicus: vel ad aliquē alium finem: vnū eſt qđ libenter per aliquos menſes differret formationem proceſſus quomodo faciet iſte ad differendum hunc proceſſum: quia ſi citabitur et in termino non comparebit forſitan vigore ſtatuti habebitur pro confeſſo. Dic qđ cautela eſt qđ iſte talis anteꝗ citetur vadat ad aliquas partes longinquas: adeo qđ veriſimiliter de facili citatio non poſſit venire ad aures ſuas: ⁊ tunc tempore quo citabitur compareat aliquis coram iudice dicēs citatum fore abſentē adeo in lōginquis ptibus qđ notitia citationis nō poteſt ad eū puenire: propterea cōtra ipm non velit procedere: quia tunc ſi ille excuſator offerret ſe incōtinēti ꝓbaturum citatū eſſe in dictis partibus longinquis et iudex non velit admittere talem probationem proceſſus erit nullus: ſi vero ille excuſator non offerret ſe incontinenti ꝓbaturū: vt.ſ. ꝓceſſus valebit. ¶ Sed ſaluū erit ius ipſi reo petendi reſtitutio=

a ¶ Ex a cauſa iuſte abſentie. Quod abſenti et ignoranti nō currat terminus videt̄ niſi a die notificationis p̄ d. Alex. de imo. in cōſil. xxxiiij. cir. fi. i prima parte. Abſēs āt a ciuitate q̄s dicat̄. vide p̄ d. Ludo. ro. in conſili. ccccliij. et Abſens ꝯ quē facta eſt miſſio in poſ. an poſſit petere illā reuocari ſi miſſ⁹ ſciebat abſenti exceptionem cōpetere: p̄ eūdē d. Ludo. in conſilio de q̄ ſupra.

nem in integrū ex cauſa iuſte abſentie. a ita notabiliter voluit Bart. in extrauaganti ad reprimendū. in ꝟbo neglexerit. allegās no. in. l. ab eo. C. q̄n̄ ꝛ q̄n iudex. ꝛ in. l. final. ff. de in integrū reſti. qd̄ dictum multū exclamando ſequitur Maria. dicēs eſſe mēti tenendum ꝛ nō eſſe per docto. tactū ꝛ quotidie venire in practica i ſua pulchra repetitione. c. veniēs ꝛ de accuſa. in. lix. col. ver. item quero q̄d ſi infra terminū citationis. ſubiungens iſtud ꝓcedere ꝛ ſibi locū vendicare: licet ex forma ſtatuti contumax habeat̄ ꝓ cōfeſſo ꝛ cōuicto. Et ex predictis ſm eū pōt ſumi optima cautela vt ſtatim ꝙ q̄s cōmiſerit delictum in quo nō poſſit interuenire ꝓcuratorē mittas cū ad partes remotas dicens tamē ꝙ nō cōſulit alicui: vt vtatur fraude. Aduerte tamē licet in ſpecie nō reperiā tactum qd̄ puto cautelā Maria. ſano modo eſſe intelligendam: videlicet ꝙ ſi delictū cōmiſſum ab iſto qui vult ſe abſentare erat delictū occultum: puta vnū beneficium vel vnum homicidiuȝ de nocte perpetratū ꝛ forſitā per aliquos men ſeſiante: ꝛ de quo nō erat diffamatus. nunc autem preſentiens ꝙ iudex vult contra eum procedere ſe abſentat iſto caſu cautela Maria. poteſt habere locum: quia poſſibile eſt ꝙ iſte ſe abſentauerit ad p̄tes remotas in fraudem poſſibile eſt etiā ꝙ ad eas iuerit aliq̄ iuſta de cauſa:

vnde nō eſt abſurdū quod ei debeat concedi reſtitutio ex clauſula generali propter iuſtam abſentiā. Si vero illud maleficiū fuit ab iſto publice cōmiſſum: puta quia de die in publico interfecit hominem iſto caſu non teneo cautelam de qua. ſ. eſſe veram. ꝛ hoc per illā regulaȝ
1 que eſt: † ꝙ quotieſcunq; aliquid de natura ſui habet ꝓdeſſe ſi illud tale fuit affectatum vel procuratū: nūc nō prodeſt vt. l. ſpadonē. § fin. ff. de excu. tuto. ꝛ. § ite tria onera. inſti eo. ꝛ. l. qui data opera. ff. ex quibus cauſis maio. ꝛ. l. ij. § ſimili mō ꝛ ibi Bartol. ff. ſi quis cautioni. Hinc eſt quod dicūt Bal. Ange. Flori. ꝛ alij in. l. ſi ſeruus pluriū. § ſi quis ante. de lega. j. ꝙ ſi delinquens procurauit ſe accuſari corā iudice minoris curie: corā quo minor pena imponitur talis peruentio nihil operat̄ nec eū liberat ab alio foro vbi maior pena imponit̄. ꝛ ita limitatur regula. l. ſi q̄s poſtea q̄. ff. de iudic. ꝛ. c. propoſuiſti. de foro competenti. ſimiliter ſm Angel. ꝛ alios ibi. ſi delinquens ꝓcurauit ſe accuſari ne iudex poſſet ex inquiſitione procedere: iſtud nō ꝓdeſt nec tollit
2 inquiſitionē. † Et ſimiliter licet habeamus ꝙ per negligentiam capituli actus deuoluatur ad epiſcopū: vt. c. irrefragabili. § exceſſus. de offi. ordi. tamen ſi epiſcopus hoc ꝓcurauit nō deuoluit̄ ad eū ſm Inno. in. d. § exceſſus. ꝛ ꝙ in caſu noſtro ignorantia que alias prodeſſet non proſit quādo eſt affectata vel procurata cū dicatur ps ſcientie eſt glo. in clemē. j. in verbo ſcienter. de cōſangui. ꝛ affinita. et glo. in. c. cos. in verbo affectata. de tēpo. ordi. in. vj. ꝛ glo. in. c. fina. § vt aūt. de offi. de leg. in. vj. per quā dicit ibi Gemi. qd̄ diſpoſitio puniens actum ſcienter factum includit ignorantiam affectatā vl̄ procuratam: qd̄ multum facit ad caſum noſtrum cum iſta materia penalis ꝛ ſic odioſa: et per conſequens multū reſtringenda: vt in regula in penis. de reg. iur. in. vj. ꝛ in. l. cū quidā. de libe. ꝛ poſthu. ꝛ quaſi in terminis noſtris videtur deciſio Inno. in. c. ad petitionē. ad fi. de accuſat.
3 † Ubi vult qd̄ q̄ malicioſe ꝓcurat ne ad eum perueniat citatio non eſt amplius citandus etiam ad diffinitiuā. ita in ꝓpo

ſito noſtro. nam cũ iſte qui deliquit in publico deberet cogitare ꝙ iudices illius territoriũ procedent contra eũ q: intereſt reipublice ne delicta remaneãt impunita: vt. l. ita vulneratus. ff. ad. l. aquil. ꝛ c. vt fame de ſenten. excõ. tunc abſentãdo ſe ad longinquas partes non poteſt aliter dici niſi fecerit in fraudem: merito ſi citatio nõ perueniet ad aures ſuas talis ignorãtia nõ habebit ſibi opitulari tanꝙ eam procurauerit: cogita.

xix.

¶ Cautela pro matre vt cõſequatur legitimaz in bonis filij: licet ſit excluſa per pupillarem expreſſam.

1 ¶ Pupillarez per expreſſam mater ab oibus bonis filij ſui pupilli etiã quo ad legitimam excluditur.

2 Lex poſitiua quotieſcũꝙ abſꝗ iuſta cauſa naturali equitati contradicit: talis lex et conſtitutio in foro conſcientie non ligat.

3 Forum canonicũ contentioſum a conſcientie foro non differt.

4 Contrahentibus de iure canonico citra dimidiam iuſti pretij inter ſe decipere licitum eſt.

1 Sẽtẽtia Scrib. communis eſt: † ꝙ per pupillarẽ expreſſam mater excludaꝛ ab oibus bonis filij ſui pupilli ẽt quo ad legitimã: vt not. per Bar. ꝛ doct. in. l. ij. de vulga. ꝛ pupilla. et per Bar. ꝛ alios in. l. precibus. de impube. et aliis ſubſtit. per Imo. in cõmento c. raynutius. de teſtamẽ. in materia pupillaris ſubſtitu. que opi. hodie eſt canonizata in. c. ſi pater. de teſtamen. in. vj. vt etiã tradit Roma. in conſi. cxxx. incipiẽ. viſo teſtamẽto predicto. ꝛ Alexã. in cõſi. xlv. incipiẽ. habita ſuper his de quibus dubitari contingit in. iij. col. verſic. circa tertiũ videtur prima conſideratione reſpondẽdum in primo volumine. ꝛ iſtud ꝙ per pupillarẽ expreſſam mater excludatur ab oibꝰ bonis filij ſui pupilli etiã procedit ſi bona ipſius pupilli perueniſſent ad ipſum ex linea materna. prout volunt Bal. Ang. Imo. Alex. ꝛ domi. Iaſo. in. l. ſi plures. § ad ſubſtitutos per generalitatem illius tex. de vulg. et pupil.

a ¶ Nam ꝙ mater in totuz excludatur etiam a legitima videtur contradicere equitati. Legitima matris quanta ſit: et an hodie ſit aucta: et an ſit quarta vel tertia vide per. d. Alexan. in cõſi. ſuo. cxl. in. j. volu.

Tu autem mater que reperis te excluſam per pupillarẽ expſſaz ab oibꝰ bonis filij tui pupilli ſi vis eo mortuo poſſe conſequi in dictis bonis ſaltem tuam legitimam. Cautela eſt: ꝙ contra ſubſtitutuz pupillarem non agas in foro ſeculari: quia hoc modo ſuccũberes per ea que ſuperius dicta ſunt: ſed agas contra eum denunciatione euãgelica: faciẽdo euz cogi cenſura eccleſiaſtica ad dandam legitimam tibi debitam in bonis tui filij pupilli: nam licet per iura ſuperius allegata ſubſtitutus per expreſſam pupillarez excludat matrem etiam a legitima: tamen iſtud procedit et habet locum iure fori: non autem iure poli. et ſic in foro conſcientie ita notanter dixit Archidiaconus in dicto. c. ſi pater. de teſtibus. in. vj. argumen. text. in. c. finali. xvij. q. vltima iuncta. l. nam ꝛ ſi parẽtibus. in princip. ff. de inoffic. teſtamẽ. ¶ Pro quo a dicto benefacit. namᵃ ꝙ mater in totum excludaꝛ etiam a legitima videtur contradicere equitati naturali: vt patet ex pulchre deductis per Balduz in. l. precibus. poſt principiuz verſi. circa tertium. de impub. ꝛ aliis ſubſtitutioni. 2 † Modo ꝗtieſcũꝙ lex poſitiua abſꝗ iuſta cauſa ꝯtradicit eꝗtati naturali talis

in. j. volu. in j vltimis xbis. Itez ꝗliter taxetur: an debeat attendi quãtitas bonorum defuncti l teſtamento reſpectu ad tempꝰ mortis teſtatoris. vide p eũdem dñm Alexand. in conſilio lvij. in. iij. volu. ibi ꝗ ad ſecundum dubium. Et anteꝗ detrahatur que deduci debeant de bonis: et hereditatẽ teſtatoris: et ꝗ imputari debeant ꝑ eundez in pulchro ꝯſil. xxxj. ꝑ totum in iiij. volu.

lex ⁊ talis conſtitutio nõ ligat in foro cõ=
ſcientie vt notabiliter dicit Innoc.in.c.
quia plerīq̄.circa finem.de immunita.
eccle per qḋ infert ad illam deciſionē de
filiofamilias:vt ibi per eū. Modo q̄ cau=
ſa iuſta poteſt eſſe in caſu noſtro:qḋ per
pupillarem expreſſam mater debeat pri
uari etiā ſua legitima in bonis filij:nul=
lam video merito:ergo diſpoſitio dicti.c.
ſi pater.tanq̄ contraria equitati natura
li non ligabit in foro conſcientie:⁊ iſtud
dictum Archi.refert domi.Bar.ſoci.di=
cēs:qḋ eſt pulchra ⁊ noua cõcluſio in re
pe.l.moribus.de vulga.et pupil.in.xij co
lum.verſi.circa tertium effectum eſt ve=
ra concluſio Barto ⁊ licet certis medijs
videatur ipſum impugnare:tñ ſubiun=
git qḋ tale dictū eſt menti tenendū:quia
propter auctoritatem Archi.poteris ali=
qñ medio concordie aliqd conſequi:⁊ ſi=
militer iſtud dictum Archi.refert ⁊ ſequi
tur Philip.corneus in.d.l.precibus in.ij.
col.verſi.ſed in cõtrariū.facit.C.de impu
be ⁊ alijs ſubſtitu.⁊ lꝫ ibi contrarium te=
neat domi. Lancelotus Decius motus
p id quod alias dicim⁹:qḋ canones fue=
runt inſtituti cooperante ſpirituſancto:
vt.l.diſtin.ſi qs diaconus.vnde dixit do=
5 mi.Abb.in.c.vigilā.de preſcrip.† quod
forum canonicum contentioſum nõ dif=
fert a foro conſcientie.Pro quo eſt bona
glo.in cle.ad noſtram.in verbo eccleſie.
de hereti.probans quod eccleſia militās
eſt exemplata ad inſtar eccleſie triūphā
tis et eſt bonus tex.in.c.eccleſia paradi=
ſo comparata.de conſecra.diſtinc.iiij.qr
reſponderi poteſt de eo quod dixit domi=
nus Anto in.c.inquiſitioni.de ſentē.ex=
communica.de quo etiam meminit Fe=
ly.in.c.nouit.in.vj.colum.verſi.et allego
domi.Anto.extra de iudi.vbi dixit quod
finis fori canonici contentioſi non eſt in
totum directiuus ad ſalutē:nec omnia
ſm ipſuꝫ licita ſunt licita in foro anime.
4 Hinc eſt qḋ † videm⁹ q̄ lꝫ de iure canoni
co licitū ſit contrahentib⁹ inter ſe decipere:ci=
tra dimidiam iuſti precij:vt in.c.cum di=
lecti.⁊.c.cum cauſam.de emptione ⁊ vē=
ditione.iſtud non habet locum in foro
conſcientie:vt notat.d.Anto.in.c.quia ple=
riq̄.vbi etiam domi.Abb.in.ex.qõne.de

immunita.eccle.Inno.et domi.Anto.in
c.in ciuitate.de vſuris.vbi etiam late Io
an.de ana.in.vj.colū.et do.Abb.in.c.j.in
princi.de emptio.et venditio ⁊ late Sa=
ly.in auſ ad hec.in.xxj.q.C.de vſuris.et
ſic,vt ſuperius dictum eſt:dictum Archi
dia.eſt menti tenendū:maxime,quia opi
niones ſue ſuper ſexto decreta.preualēt
omnibus alijs ſm Fely.in.c.primo.in vl
tima col.de conſtitu.allegantem Domi.
de Rota ita dicere in ſua deciſi.cccxlviij.
in antiquis.

xx.

¶ Cautela ad priuandum iure ſuo
emphiteotam ceſſantem tantūmodo
per vnū annum a ſolutione canonis.

¶ Summarium.

1 Emphiteota propter canonem non
ſolutū quomodo iure ſuo priuari poſſit.

2 Papa faciens conſtitutionem cum clau
ſula,non obſtante:non intelligitur dero=
gare:ſeu tollere actum:ſeu conſtitutionē
iuratam.

3 Papa ſi caſſet conſuetudines:et oia ſta=
tuta nunq̄ intelligitur caſſare conſuetu
dines ⁊ ſtatuta iurata.

4 Iuramentum cū ad eccleſiam ⁊ romanū
pontificem ſpectet:principes ſeculares
ipſum remitere non poſſunt:neq̄ ſuper
eo diſpenſare.

5 Papa diſpenſare non poteſt quod per=
iurus feudum non perdat.

1 Notum eſt † in iure quod ſi
ēphiteota dꝫ ꝓpter cano=
nem nõ ſolutum poſſe pri=
uari iure qḋ habet in em=
phiteoſi requiritur ſi eſt
emphiteota priuati quod
ſteterit per triēnium quod ipſum cano=
nē non ſoluerit.Si vero eſt emphiteota
eccleſie vel conductor requiritur qḋ ſte=
terit per biennium vt de emphiteota pri
uati eſt tex.in.l.ij.C.de iure emphi.et de
emphiteota eccleſie eſt text.in auſ.qui
rem.de ſacroſan.eccle.⁊ in.c.potuit.de lo
ca.et de conductore eſt text.cū gloſ.cū di
ſtinctione tamen de qua ibi per Barto.
in.l.quero.§.inter locatorē.ff.locati.Tu
aūt qui vis dare rem aliquam in emphi
teoſim ⁊ non vis motus aliqua particu=
lari cauſa in cõtractu apponere pactuꝫ
expꝛeſſuꝫ:qḋ ſi annuatim emphiteota pē=

ſionē nō ſoluerit qd cadat a iure ſuo: qd
pactū valeret: qꝛ in iſtis ʒctibus emphi=
teoticarijs plurimū attendūtur pacta/et
conuentiones contrahentiū: vt eſt tex. in
d.l.ij.C. de iure emphiteo. et libenter per
viam indirectam ſeu occultam tale pa=
ctū apponeres. Cautela eſt qd in inſtru=
mento ipſius emphiteoſis quando pro=
miſit annuatim ad tale tempus tibi ſol=
uere tantam penſionem facias poſtea ei
deferri iuramentum quod omnia ⁊ ſin=
gula ipſe emphiteota attendet et obſer=
uabit ⁊ in aliquo non contraueniet: quo
caſu ſi poſtea ceſſabit tantūmodo p vnū
annum qd penſionem non ſoluat pote=
ris ipſum ſtatim propter periurium pri=
uare iure ſuo: nec tunc expectabitur trien=
nium ſeu biennium. iſtud fuit elegans ⁊
ſignandum dictum Bald. in. c. querelā. p
tex. ⁊ glo. ibi de iureiur. qd ibi ſequit̃ Fe=
ly. in. iiij. col. verſi. ſubdit etiam Bald. hic
dicens eſſe dictum aureum: quod dictuʒ
etiā retulit et ſecutus eſt dicēs ipſum ſin
gulare do. Jaſo. in. d.l.ij. C. de iure em=
phi. in. ix. q. idem tenet domi. Jaſon in. l.
ſi qs maior. per tex ibi in. iij. col. verſi. no=
ta bene. C. de tranſac. ſubiungens vnum
notabile verbum: quod licet iſtud noſtrū
ſereniſſimum ducale dominium Veneto
rum non velit quod per aliquam ceſſa=
tionem ſolutionis quantocunqꝫ tempo=
re factaʒ emphiteota priuetur iure ſuo:
quod tamen talis ſua diſpoſitio non vē=
dicaret ſibi locum. quando emphiteota
iuraſſet tali tempore ſoluere ⁊ non feciſ=
ſet: quia iſto modo eſſet aperire viā per=
iurijs: quod non eſt dicendum eſſe de mē
te legiſlatoris. iuxta l. j. C. ſi aduerſus vē
di. ⁊ c. ſi vero. de iureiurā. Quod dictum
habeo pro indubitato triplici fundamē=
to. ¶ Primo propter id quod voluit glo.
iuncto tex. in. c. cum non deceat de elect.
libro. vj. quam ibi ſequuntur omnes: et
quam mirabilē dixit Panor in. c. j. in. ij.
col. de his que fiunt a maiori parte capi=
2 tuli † qd papa faciens conſtitutioneʒ de=
rogatoriā etiā cum clauſula nō obſtāte
quod tamen non intelligitur velle dero=
gare ſeu tollere conſtitutionem ſeu actū
iuratum. que glo. per ſcriben. in varijs lo
cis celebratur: de quibus in alio loco fiet
mentio. ¶ Secundo adduco quod nota
biliter voluit Ang. in. l. j. § q in honoran=
3 de. ff. qua re. act. nō datur. † Ubi dixit qd
ſi papa ſeu imperator caſſet conſuetudi
nes et omnia ſtatuta nunqꝫ intelligit̃ caſ
ſare cōſuetudines et ſtatuta iurata: quē
refert et ſequitur Alex. in conſilio. xxvij.
incipiente. viſo libello producto per pro
curatorem. circa finem. in primo volumi=
ne. et in conſilio xxxvij. incipiente. viſo et
oppoꝛtune diſcuſſo pceſſu. in. vij. colum.
verſicu. confirmo per nota. in. ij. volumi.
¶ Tertio adduco illā cōem opinionem
4 que eſt: † quod principes ſeculares non
poſſunt remittere ſeu diſpenſare ſup iu=
ramento cū iuramentuʒ pertineat ad ec=
cleſiā et ad romanum pōtificem: vt. c. per
venerabilem. de elect. ⁊. c. nouit. cū ſimi=
libus. de iudicijs. qua communi opi. ha
betur per Cy in. l. fina. et ibi Paul. de ca.
in fine. C. ſi contra ius vel vtilitatem pu=
blicam. per dom. Ant. in. c. cū contingat.
verſi. tertius caſus. de iureiurando. vbi
late per ʒmo. in tertio membro. et per do
mi. Abba. in. viij. colum. verſicu. nunc ad
predicta applica. cum concordantijs. de
quibus per do. Jaſo. in. l. fi. ff. qui ſatiſda
re cogantur. ⁊ quod qn emphiteota iura
uit annuatim ſoluere penſioneʒ: qd ceſ=
ſando per vnum annum ſoluere vigore
periurij cadat a iure ſuo: nec tunc expe=
ctetur biennium ſeu triennium Ita etiā
conſulendo tenuit Alexander in cōſilio
lxxxv. incipiente: non puto id de quo q̄ri
tur longam diſputationem exigere: i primo volumine: qd cōſilium eſt errore dus=
plicatum. conſi. cxxv. in co. j. volu. Et iſtā
opinionē ſimiliter tenuit Anto. corſetus
in ſua repetitiōe rubrice. extra de iureiu
rando. in vndecimo priuilegio iuramen=
ti. et in ſuis notabilibꝰ. notabili ſub ver=
bo emphiteota. ⁊ in ſuo reperto ad Abb.
in verbo emphiteota. verſic. emphiteota
eccl'ie non ſoluēs canonē. vbi dixit iſtud
ideʒ tenere Andre. barba. in. d. c. potuit.
de locatis. ¶ Tenuit dominus Jaſon in
auſ. qui rē in in. iij. colū. verſi. tertio limi=
ta. de ſacroſan. eccle. Pro qua opi. bene
facit dictum ſingulare Bal. in. c. j. in fine
principij. de for. fidel in vſibus feudoruʒ.
5 † Ubi voluit qꝫ papa nō poſſit diſpenſare

a ¶ Quod papa non poſſit diſpēſare q̄ piurus nō perdat feudū. An ꝛ qn̄ papa poſſit remittere iuramētū et ſuper illis diſpēſare. vide p. d. Ludo. de ro. in ꝯſil. ſuo. xij. qd̓ incip. viſo facto prepoſito. Iuramētum eſt res ſpiritualis d̓ qua ſi pōt ſe itromittere ius ciuile: extra de ordi. cogni. c. tuā. extra d̓ iudi. c. ij. et iij. vis nāq̄ periuriis aperiret q̄ cē nō dꝫ. ff. d̓ pactis dota. l. cōuenire. §. j. ex̄ d̓ iureiur. cū ꝯtigat. cū ſi. debet igitur peri abſolutio prius vt late in ballcg. ꝯſ. ibi, vñ diſcēdum eſt ꝛc.

qd̓ periurus non perdat feudūm[a] allegat ita ſtenere Ioan. and. in. c. ij. de renūciatio. in nouella. Et ſi queris rationē iſtius pulchre concluſionis. Dic qd̓ eſt: quia p periuriuꝫ quis cadit a iure quod habet in illa re ſuper qua interpoſuit iuramentuꝫ: vt eſt caſus ſingularis in. l. ſi qs maior. C. de tranſac. p quā l. dixit Matheſi. in ſuis ſingularibus. ſingula. ij. incipiente. nota magnum periculum qd̓ ſi vendidi tibi fundum pro decem ꝛ obligaui me pro euictione ad dupluꝫ ꝛ tu mihi ſoluiſti quinq̄: et reſiduum infra tres menſes promiſiſti ſoluere: ꝛ iuratum fuerit per contrahentes non contrauenire et tu omiſiſti ſoluere in termino cogeris ad ſoluendum: ꝛ ego ero liberatus a periculo euictionis: ſubiungens iſtud dictum eſſe multū vtile propter eos qui faciunt compromiſſuꝫ in arbitratores et amicabiles compoſitores: et iurant non contrauenire. Arbitratores vero laudant quod vnus alteri debeat infra menſeꝫ certum quid facere: alteri vero aliud infra annum. nā primus qui cōtrauenit cogitur ſeruare compromiſſum alteri: ꝛ alter erit liberatus ab eo. Et ſimiliter p illā. l. ſi quis maior. refert Bapti. de ſancto Seuerino in ſuo tractatu de trāſact. in. xv. qōne. ſe vidiſſe iudicatum in ciuitate Bononie per dominum Manfredum de Forliuio: quod cū quidā ex cā trāſactiōis iurate promiſiſſet ſoluere. lxx. ducatos in ſeptem penſionibus ſeu terminis: ꝛ primis duobus terminis ſoluiſſet: tertio vo termino fuiſſet in mora quod poterat compelli ad ſoluenduꝫ totum reſiduuꝫ nō expectatis aliis dilationibus ratione ipſius periurij.

xxj.

¶ Cautela ad delegandum cauſam que alias vigore ſtatutorum non poteſt delegari.

1 ☞ Cauſe que ex legum prouiſione delegabiles non ſunt: ex cauſa neceſſarie abſentie delegari poſſunt.

2 Actum quotieſcunq̄ quis libere facere nō poteſt: niſi in certo caſu ſpeciali: de tali caſu ſimplici aſſertioni ſue non ſtatui.

Multotiens per ſtatuta terrarū cauet qd̓ in cauſis taliū perſonarū talis iudex ſolus debeat iudicare: et qd̓ aliquā cām coram eo vertentem nō poſſit delegare: quo caſu poſtea cōtingit qd̓ talis iudex in aliqua cauſa libēter nō iudicaret: vel quia ſentit contra amicuꝫ vel aliqua alia de cauſa: vnum eſt quod a ſententiando libenter ſe abſtineret: et tamē vigore ipſorum ſtatutorum ab iſto onere iudicandi non pōt ſe exonerare. ¶ Reuoco ergo in dubiuꝫ nunquid erit dare cautelam: qd̓ non obſtante diſpoſitione ſtatuti ipſa cauſa poſſit delegari. Dic quod ſic: videlicet quod tu iudex fingas opus eſſe ex neceſſaria cauſa p aliquos dies te abſentare: et poſtea cuꝫ effectu te abſentes: ꝛ ante receſſum tuum deleges ipſam cauſaꝫ alicui perſone: tamen probe ꝛ iuſtitiā facture: et in delegatione apponas iſta verba: videlicet quod delegas tali perſone talē cauſam vertentem inter talē ꝛ talem decidendam et fine debito terminandam: et hoc q2 es iuſtis de cauſis impeditus: et maxime ex cauſa neceſſarie abſentie: q2 talis delegatio concepta: prout ſupra non obſtante ſtatuto valebit et tenebit. iſte eſt caſus vbi glo. et omnes notant in. l. j. ff. de offic. 1 eius cui mandata eſt iuriſditio. † vbi habetur quod cauſe que ex prouiſiōe legū non ſunt delegabiles vt ſunt cauſe meri vel mixti imperij: tamen ex cauſa neceſſarie abſentie poſſunt delegari. put etiaꝫ

tenet Joan. and. in additio. Specu. in ti. u. de iuriſdi. om. iudi. in additio. incipiē te. ex neceſſitate. ⁊ Saly. in. l. placet. C. de peda. iudi. ⁊ ſi dices fateor quod ex cauſa neceſſarie abſentie cauſa que alias nō eſt delegabilis poſſit delegari: ſed vbi conſtat de iſta cauſa neceſſarie abſentie credetur ne ſimplici aſſertioni iudicis dicētis ſe delegare ex cauſa neceſſarie abſentie. Reſpondeo quod ſic: vſq; quo probetur contrarium. Ita tenēt Guli. de cu. ⁊ Alberi. de roſa. in dicta. l. j. ff. de officio eius cui manda. eſt iuriſdi. quos ibi refert et ſequitur Alexan. in. xvj. col. ver. ſed iuxta hoc queritur. dicens iſtud eſſe menti tenendum: q2 aliquando notarij vel alij officiales poſſunt alium ſubrogare ex cauſa: nam creditur officiali cauſam aſſerenti tenet gloſſ. clara quam indifferenter ſequuntur omnes in. c. paſtoralis. in verbo exonerare. de officio delega. Bald. in. l. imperiū. in iiij. col. verſicu. quarto quero. ff. de iuriſ. om. iudi. ⁊ in rubrica. extra de offic. delega. in vltima col. ⁊ Alexan. in conſil. xxxiiij. incipien. conſult⁹ alias in principali cauſa. in. iiij. volu. ⁊ licet domi. Jaſon in. d. l. j. in. xviij. columi. verſic. ſed nunqd in hoc ſtabitur aſſertioni delegantis viſus ſit tenere con-

2 trarium per regulā que eſt: † qd quotiens cunq; qs non poteſt libere actum facere niſi in certo caſu ſpeciali quod de ipſo caſu ſpeciali non ſtatur ſue ſpeciali aſſertioni: vt dicit tex. ⁊ ibi not. Bart. in. l. ſi forte. ff. de caſtren. pecu. et in auf. ſi quis in aliquo documento. circa fi. C. de eden. ponunt oēs in. l. ſi donatione. cum ſuis concordātijs. C. de collatio. quia ad hoc reſpondetur qd illa regula procedit in priuatis perſonis: ſec⁹ in iudice de quo lex multū ꝯfidit. iuxta. c. bone memorie. Maguntino. de elect. ⁊. c. in preſentia. de renuncia. ⁊ ita ſimiliter reſpondet glo. in d. c. paſtoralis. de offic. delega. ⁊ ipſemet do. Jaſ. in. d. l. ſi donatione. circa fin. Ad vnum tamen eſt aduertendum qd ſi iſta cautela debet ꝓcedere ⁊ habere locum: opus eſt qd an̄ reuerſionē tuā delegat⁹ iudicauerit in cā: al's ſi reuerteretis ante expeditionē te reuerſo ſtatim ⁊ incontinēti expirat iuriſditio delegati: nec requiritur reuocatio: ꝓut tenet⁹ Bar. in. d. l. j. in penulti. colū. verſi. quero preſes vel ordinari⁹. cum quo omnes excepto Roma. indifferenter tranſeunt. propterea melius eſſet qd ille cui delegares ipſam cām eſſet tu⁹ amicus ⁊ ſecrete ei cōmitteres qd velit oino dictam cauſam expedire ante reuerſionē tuam quam ſperas qd erit infra tot dies. Et iſtam cautelaʒ. ego alias practicaui hic Padue: nā cuʒ ſemel litigarem corā Rectore noſtro iuriſtaꝝ: ⁊ in cā eſſet cōcluſum et inſtarem vt ſententiaret: tunc Rector mihi dixit qd ꝓ me ſentiebat: ſed qd male libenter in cā iudicabat certis ſuis ꝑticularib⁹ reſpectib⁹. nā ⁊ Uicarius ſuus nō poterat ſe in cā impedire: q2 fuerat per partē aduerſam allegat⁹ ſuſpect⁹. et allegatio ſuſpitionis fuerat admiſſa.) Tunc dixi qd prima vice qua vellet ire Uenetias delegaret cām alicui perſone iuſte et iuſtitiā facture: et hoc mō eſſet exonerat⁹ a iudicando. Reſpōdit qd iſtud nō poterat fieri vigore cuiuſdā noſtri ſtatuti diſponentis: qd nec Rector nec Uicarius ſuus poſſit aliquam cām corā eo vertentem delegare ſine conſenſu partiū: tunc dixi qd in delegatiōe apponeret ỽba de quib⁹ ſupra: q2 tūc delegatio valeret et ita fuit factū: delegat⁹ poſtea tulit ſnīaʒ in fauorē meū: a q̄ cū pars aduerſa ſupplicaſſet ad noſtros dños cōſiliarios iuxta formā ſtatutoꝝ noſtre vniuerſitatis: ⁊ inſtaret principaliter qd ſnīa pronunciaret̄ nulla tanq̄ lata a iudice incōpetēti. ſ. ab vno q̄ nō poterat eſſe iudex ſtatuto obſtante: tn̄ per do. conſiliarios fuit ꝑ predicta confirmata.

xxij.

¶ Cautele ad extrahēdū quē inuitū de domo pro debito ciuili priuato.

1 De debito ciuili ꝑuato quis de domo inuitus extrahi non poteſt.

2 Criminaliter cōdemnatus ad hoc vt cōdemnationi ſatiſfaciat inuitus de domo extrahi non poteſt.

3 Statutum ſi diſpoſuerit qd condemnatus propter delictū impune offendi poſſit an ex cōtumacia condemnatus cum contumacia delictum ſit: impune offendi poterit.

4 Iuramentū in forma ſpe-
cifica adimpleri debet.

SOlennis do-
ctor Bartho.
Cepo. in ſua
Cautela.lj.in
cip. Regula ē
ꝙ nemo conatꝰ fuit dare
vnā cautelā ad extrahen
dū de domo debitorē ſui-
tū qñ ꝓpter debitū ciuile
ꝑuatū nō vult exire de do
mo† Nã regula eſt in iu- 1
re ꝙ q̄s ꝓ debito ciuili pri
uato nō pōt inuitꝰ extra-
hi de domo: qꝛ domus de 2
bet eſſe vnicuiqꝫ tutiſſimū
refugiū: vt l. plerīqꝫ. ff. de
in ius vocan. ⁊ l. nemo de
domo. de regulis iuris. et
iſta regula procedit nō ſo
lū in domo ꝓpria: verum
etiā in aliena cōducta vel
in qua q̄s gratis habitet:
vt no. Bar. in. l. qui domū
⁊ in. l. nec in ea. de adulte.
Bar. Bal. pau. de ca. ⁊ alij 3
in. d. l. plerīqꝫ. ff. de in ius a
vocan. ⁊ etiā ꝓcedit in do
mo per iudicē data ex pri
mo decreto ſm Bal. i auē.
ei qui. C. ꝺ bo. aucto. iudi.
poſ. ⁊ etiā procedit ſi quis
habitaret in caſſina vł ca
pana: nam de ea ſimiliter
ꝓ debito ciuili priuato q̄s
inuitꝰ nō poteſt extrahi:
vt dixit Bal. i. c. j. §. ſi duo
fratres. de duo. fra. de no.
benefi. inueſti. Roma. in. l.
j. §. domini el. ij. ff. ad ſylle
nia. Imo. ⁊ Moder. i. l. ſe-
natus. §. marcellus. de le
ga. j. Roma. ⁊ alij poſt eū
in dicta. l. plerīqꝫ. tradidit
ergo iſtam cautelā vt fa-
ciasqꝫ ꝙ iudex ꝓcipiat huic
tuo debitori ꝙ ſub pena
quinqꝫ vel ſex applicāda
fiſco debeat perſonaliter
ad ſe venire quia vult ipſū

a ¶ Et ꝙ ꝯtumacia ſit delictū. An contumacia ſit delictū vide in. l. oē delictum. in. §. cōtumacia. ff. de re mili. ⁊ ibi alex. et glo. in. c. ex literis. de conſtit. dic tñ ꝙ ē fictū et nō verū. vide per bal. in l. ſi filio. in fin. ff. ſolu. ma. et per bal. in. l. et in multis C. de appel. ⁊ Ioã. de imol. in l. pen. §. ad crimen. de pub. iudi. ff. ſed ꝯtumacie appellatiōe in ſtatuto venit vera et nō ficta. vide ꝑ Angel. in ꝯſilio ſuo xcv.

alloqui: nam ſi ad eum ibit facies eum
capere: ſi vero ad eum nolet habere ac-
ceſſum iudex iuxta comminationem fa
ctam eum mulctabit: et tunc propter ta-
lem mulctam poterit de domo extrahi:
quia quotieſcunqꝫ quis eſt condemna-
tus pena pecuniaria fiſco applicāda di
citur criminaliter condemnatus: vt eſt
glo in l. pretor ait. circa prin. ff. de ſepul.
viola. q̄ eſt ad hoc ſingularis ſm Imol.
in rubrica. ff. de publi. iudi. ⁊ eſt conſimi-
lis gloſſ. in l. j. et ibi not. Saly. in. j. col. C.
eo. de ſepul. vio. Cyn. et Bald. reprobata
glo. ibi in. l. ſi qua per calumniā. de epiſ.
⁊ cleri cōmuniter Canoniſte in rubrica
extra de iudi. † Sed quotieſcūqꝫ quis eſt
condemnatus criminaliter ad hoc vt ſa
tiſfaciat condemnationi poteſt inuitus
de domo extrahi: vt no. in. l. nemo carce-
rem. C. de exact. tribu. lib. x. gloſ. ⁊ doc. in
dicta. l. plerīqꝫ. et etiam alia ratione vl-
tra eum poterit iſto caſu de domo extra
hi: quia condemnatus propter cōtuma
ciam dicitur condemnatus propter deli
ctum: ⁊ ſic talis cauſa dicitur criminalis
⁊ per conſequens poterit extrahi vt ſu-
3 perius dictum eſt. ¶ † Et ꝙ cōtumacia[a]
ſit delictum no. glo. Barto ⁊ alij in. l. vni-
ca. §. fi. ff. ſi quis ius dicē. nō obtēpe. per
quam glo. dicunt doc. ibi. ꝙ ſtante ſtatu-
to ꝙ condemnatus propter delictū poſ-
ſit impune offendi ꝙ poterit impune of-
fendi condemnatus ex contumacia: vt
etiam no. glo. clarior in. l. ſi filius. in ver-
bo ſuccurrendū. ff. de interroga. act. quā
ſingularem dixit Imol. in. l. penul. §. ad
crimen. in. xxj. colū ff. de publi iudi. not.
Barto. in. l. omne delictum. §. contuma-
cia. ff. de re mili. ⁊ Paul. de caſt in. l con-
tumacia. ff. de re iudi. quando poſtea de
bitor tuus erit in carceribus poteris eū
pro debito tuo recommendare. iuxta ea
que tradit Barto. in. l. ij. ff. de cuſto. reo. ⁊
in ſua diſpu. incipiē. Lapus fuit captus
allegat tantūmō tenere Bar. in. l. ſacrile
gij. alꝭ incipit cuꝫ in eo. ff. ad. l. iul. pecu.
adde qꝺ ita etiā tenet Roma. in. l. iiij. §.
pretor ait. ff. de dā. infec. Ange. de are. in
§. fi. in. ij. col. verſi. aduerta tñ ꝙ iudex
inſti. de actio. Pe. de ancha. ⁊ Io de imo.
in. c. ij. verſi. ex his tñ que dicta ſunt. das

Bart cautelā. extra de pigno. Pau. de caſtro ꝛ Alexā. in d. l. plerique. Que quidem cautela licet pulchra ſit et ingenioſa: tñ propter eius difficultatem in ea practicanda mihi non ſatiſfacit. ¶ Prima ergo difficultas qua laborat iſta cautela eſt in reperiendo vnum iudicē qui tibi ſit tantum propitius et fauorabilis qui cauſa tibi complacendi velit decipere et quodāmodo aſſaſſinare tuū debitorē precipiendo ei venias ad me perſonaliter qꝛ volo te alloqui. ¶ Scōa difficultas eſt: qꝛ ſi iſte iudex precipiens habebit ſuperiorē in illo loco in quo fuerit factū predictū preceptum prout habent iſti iudices maleficiorū: ꝛ iſti vicarij qui habent ptātem ſuperiorē iſte tuus debitor latitans mittet aliquē ad ipm ſuperiorē narrādo qualiter talis iudex fecit vnū preceptū penale tali perſone qđ ſub pena debeat ad ſe perſonaliter venire ex eo ꝙ vult ſecū loqui: et ꝙ talis perſona non audet exire domū propter debita ciuilia: quo caſu ſi negocium illud ꝓpter qđ vocatus fuit ab ipo iudice nō pōt expediri per procuratorē: et ſic neceſſe ſit perſonaliter cōparere: ꝙ rogat ipm vt velit ei concedere vnū ſaluū conductū qđ pro debito ciuili non poſſit in perſona a creditoribus pro illa die moleſtari. iuxta. l. quoties. cum ibi not. C. de preci. impera. offe. et iuxta. l. vniuerſa. C. eodē titulo nam ille ſuperior qui equitatem habebit ante oculos iuxta. l. quod ſi epheſi. ff. de eo quod certo loco. concedet talem ſaluū conductū: et ſic ipſa cautela erit cluſoria. Si vero ille iudex precipiens non habebit ſuperiorem in illo loco: prout non habent iſti poteſtates et capitanei terrarū: ſimiliter talis ſaluus conductus peteť ab eo ſi cōcedit cautela nihil operabiť. Si nō erit iuſta cā ꝓuocandi ad principē: nam tu vis ꝙ veniā ad te perſonaliter: dico ꝙ non poſſum exire domum propter creditores: idcirco peto qđ debeas me facere tutū pro tanto tempore: ꝙ poſſim venire ad te ꝛ domū repetere ꝛ tu non vis concedere: non pōt aliter dici niſi ꝙ iſtud facias in fraudē: ꝛ ſic in effectu eſſet iuſta cauſa appellādi ad ſuperiorē. iuxta ea que habenť per Barto. in. l. fi. ff. de appel. recip. et late per Canoniſtas in. c. bone. de appel. ꝛ tūc princeps oīa que pendēte appellatione innouarentur retractaret: vt hř in. d. c. bone. et late per Bar. in ſua diſpu incip. Lapus fuit captus. ¶ Tertia difficultas eſt: qꝛ a cōiter accidētibus iſti latitātes nō cōparēt nec ad feneſtras nec ſuper oſtio: ſed vere latitāt et non permittūt ꝙ affines ꝛ beniuoli habeant acceſſum ad eos: ꝛ ſi aliqs vadit ad domū petēdo ipſos faciūt ꝙ domeſtici referūt ipſos eē abſentes a ciuitate: ꝛ multominꝰ pmittūt ꝙ aliqs nūcius publicꝰ accedat ad eos: quo caſu ſi citatio ſiue preceptū dꝫ fieri opus eſt qđ fiat ad domū: ꝛ talis citatus ad domū nō parēdo citationi ſiue precepto nō dr verus cōtumax ſed fictus: vt not. per Bar. ꝛ plenius per Modern in. l. ex ꝯſenſu. §. fi. ff. de appel. per Bar. in. l. fi. ff. de in integ. reſti. plene per Alex. in. l. properādū. §. ſin autē reus. C. de iudi. Modo ego habeo ꝙ fictꝰ ꝯtumax nō pōt mulctari. nā iura loquētia de mulctis habēt locū ꝛ ꝓcedūt tantūmodo in veris ꝯtumacibus nō autē in fictis vt no. Bar. cū quo ceteri tranſeunt in. l. vnica. §. fi. et Pau. de ca. ibi in. §. j. ff. ſi quis iuſdi. non obtemp. ꝛ no. Ang in ſuo conſi. viij. incip. regulares introitus ꝛ expenſarū cōis Florentie. et ſic ſi predicta cautela dꝫ habere locū opus eſſet ꝙ debitor tuus perſonaliter citareť alias nō. Tu aūt qui habes debitorem latitantem ꝛ cū non habeat in bonis nō audet exire domū ad hoc vt nō luat in corpore ſi vis facere oīno qđ exeat de domo: cautela eſt vt inſpicias ſi in ciuitate ſit aliqua conſtitutio vel aliqđ ſtatutū diſponēs ꝙ ille qui fuerit aſſumptus ad tale officiū non poſſit illi renūciare ſed teneať illud aſſumere: ꝛ tūc ꝓcures vt eligař ad illud tale offiñ: qꝛ tūc ſi nō veniet ad illud acceptādū poterit de domo inuitꝰ extrahi: iſte eſt tex. in. l. ex oībꝰ. vbi Bar. et alij hoc in ſpecie no. C. de decur. li. x. quē ad hoc pro ſingulari no. Roma. in. l. iiij. §. pretor ait. de dā. infec. ꝛ iſtā cautelā in terminis tradidit ipſe Roma. quem ibi referunt et ſequuntur Alexan. et domi. Iaſ. in dicta l. plerique. ff. de in ius vocan. et Paris de pute. in ſuo trac. de ſindica. in verbo captura. §. captus illicite. ꝛ tūc eo extracto po-

terit nomie tuo capi: ꝛ iſta cautela hʒ locũ i debitore de preſenti latitãte. Si vo nũc vis facere aliquẽ contractũ cũ aliquo et vis ꝙ ſi tpe ſolutionis fiende nõ tibi ſatiſfaciet ſi nõ habebit in bonis luat in corpore nec ſibi ꝓſit ſtare in domo quo minus de ea poſſit euelli: cautela eſt ꝙ ſup ſolutione fienda apponas iuramentũ. qꝛ tũc ſi tpe debito nõ obſeruabit ꝓmiſſa ad hoc vt ab ea obſeruet poterit inuitꝰ de domo extrahi. nã iura diſponentia ꝙ pro debito ciuili ꝗs de domo inuitus non extrahatur procedũt in obligationibus dandi: nõ aũt in obligationibꝰ facti: in quibus quis preciſe põt cogi ad factũ: quia tũc ꝺ domo põt inuitus euelli preſertim ſi ſit annexũ delictũ. ita ſingulariter ꝛ ad literã dicit Bal. in. d. l. ex oibus. C. de decur. li. x. quẽ refert et pro ſingulari ſequit̃ do. Jaſon in. d. l. pleriqꝫ. in. ix. limitatione dicens ꝙ tale dictũ alibi non inuenies.

¶ Quid ꝺ iuramẽto fctõ ſuper pacto de futura ſucceſſiõe an ſit ſeruandũ vel ne. vide bal. in ꝯſi. ſuo. eccleſie. incip. q̃dã puella in. iij. vol. ꝛ ibidẽ videas in q̃bus caſibus ſeruãdũ ſit iuramentũ: et in q̃bꝰ non ẽ pulchꝛũ ꝛ q̃tidianũ conſilium.

4 a ¶ † Modo iuramẽtũ hʒ iſtam vim ꝙ cogit preciſe ad factũ. nã i forma ſpecifica debet adimpleri vt eſt tex. ꝛ ibi no. in. c. ad noſtrã el. j. de iureiur. notant Inno. do. Ant. ꝛ late Panoꝛ. in. c. veniẽs. co. tit. de iureiur. Bald. in. l. vnica. in. ix. col. ver. iiij. fallit. C. de ſentẽ. que pro eo quod inter. profer. Alexan. cum concordan. de quibus ibi per eum in. l. ſtipulationes nõ diuiduntur. in. x. col. verſi. demum inquãtum. Bart. hic de verbo. obliga. et ſimiliter quis non ſatiſfaciendo obligationi iurate incidit in periurium ꝛ ſic in crimen et ſcelus grauiſſimum ſm legem: Prophetas: et euangelium. vt dicit tex. in. c. predicandum. xxij. q. j. nam propter periurium contriſtatur deus: vt dicit Bal. in auc. cui relictum. in iiij. col. de indic. vidui. tol. adeo ꝙ cẽſetur maius adulterio. vt not. domij. Cardi. in clemen. vnica. de iureiur. quia per periurium offenditur deus: per adulterium vero proximus: ꝛ per quod periurium perſona efficitur infamis: vt no. glo. Bartol. et docto. in. l. ſi quis maioꝛ. C. de tranſac. Bartol. in. l. lucius titius. ff. de infa. Caноniſte in. c. teſtimonium. de teſti. etiam tali periuro imponitur penitentia ꝙ ieiunet. xl. dies in pane et aqua et ſeptem ſequentes annos peniteat ꝛ nunq̃ ſit ſine penitentia. vt dicit text. vj. q. j. quicũqꝫ ꝛ. xxij. q. v. ſi quis periurauerit. Eſt bene verũ ꝙ non eſt multũ tempus qꝺ feci ſupraſcriptam cautelam practicare modo quo. ſ. Quidam cum haberet debitorem qui ne incarceraretur non audebat exire domũ: de quo credito conſtabat tantummodo in vno chyrographo exiſtẽte apꝺ ipſum creditorẽ ſcripto manu ipſius debitoris: feci ꝙ iſte creditor adiuit ad illũ ſuum debitorẽ rogando ipſum cum verbis blandis vt vellet ſibi ſatiſfacere. cui debitor reſpondit qꝺ libenter faceret: ſed non habebat modum. breuiter poſt aliqua iſte creditor dixit ꝙ ad hoc vt cognoſceret ꝙ ipſum amabat ꝙ ex nunc volebat eum adhuc expectare per quinqꝫ vel ſex menſes: ſed bene rogabat eum ꝙ finitis ipſis quinqꝫ vel ſex menſibus vellet ſibi ſatiſfacere: ſed quod ꝛ ipſe volebat ab eo vnum ꝙ creditum ſuum de quo conſtabat tantũmodo in illo chyrographo reduceretur in inſtrumentum publicum cui petitioni ipſe debitor conſenſit: ꝛ omnia etiam feciſſet vt habuiſſet illam dilationem quinqꝫ vel ſex menſium: et ſic conſequeretur libertatem exeundi de domo et ita fuit factum: in quo inſtrumento publico notarius detulit iuramẽtum huic debitori de attendendo et obſeruando omnia et ſingula ꝛ in aliquo non contrauenire ꝛc. Elapſis poſtea illis ſex menſibus ſingulariter non ſatiſfecit ſed

Iterum ſtabat in domo & nõ exibat quo caſu adiuimus quẽdam iudicẽ qui tunc temporis erat hic Padue hominem captioſum: et alias ſatis ignorãtem cuius nomen taceo ptendo ꝙ per ea que ſuperius dicta ſunt vellet dare nobis licentiam ꝙ ille debitor poſſet de domo extrahi: tamen noluit concedere nec profuit oſtendere ei authoritatem Bal.& domi. Iaſ.nihilominus tu predictã cautelam non tradas obliuioni quia licet Bal.aliquãdo fuerit locutus ex capite ſuo ſine intellectu & ſine iure vt dixit domi. Anto.in ca.conſultationibus.de iurepatro. vt etiam refert Fran.de cur.in ſuo conſilio.lxxvj.incip.ſuper motiuis redditis in fauorem cõmunitatis montis Barrutij in.ij.col.& Vincen.Palcottus in conſilio.xvij.inter conſil ipſius Fran.de cur. incip.viſo puncto et ſubtilibus dubitationibus.in.iij.col.tamen magna eſt authoritas Bald.preſertim quãdo non habet contradicẽtem.vt dicit Alexan.in.l. moribus.in.iiij.col.verſic.in practica de vulg.& pupil.Nam authoritas ſua multum eſt tenenda in iudicãdo: vt dicit Fulgo.in conſilio.xxvj.incipien.ſtante ſtatuto ciuitatis Vicentie.in fine.Nam ipſe fuit vnicus iuris vtriuſqꝫ pfeſſor ſm Angelũ in conſilio.xxxvj.poſt mediũ.j.col. et fuit doctor excellentiſſimus et iuris vtriuſqꝫ lumen ſm Fulg.in conſi.lxxxij. incip.punctum ſuper quo conſultatio proponitur.poſt medium.iiij.col.

xxiij.

¶ Cautela ad liberandum aliquem a morte.

¶ Sũ. Votum ſicuti alie res regulariter dependet a voluntate & conſcientia noſtra.

Bartholomeus Cepol.in pn. ſuarum cautelarum conatus fuit dare quaſdã cautelas ad euadendũ aliquẽ a morte: quas nõ expedit referre: quia ibi poſſunt videri: et que ſimiliter non tango an ſint iuridice vel non: quibus adde vnam ꝙ ſi habes amicum incarceratum qui vel de iure cõmuni vel ex forma ſtatutorũ debet mori: ſi vis ꝙ iſte tuus amicus non poſſit per iudicem ſecularẽ puniri nõ ſolum ad mortẽ ſed nec etiã ad aliquã aliã penã: ſꝫ ꝙ tales cã extrahat de manu iudicis ſecularis ad iudicem eccl'iaſticũ cui eſt interdictus gladi⁹ ſanguinis: vt.c.clericis.&.c.ſententiam ſanguinis.ne cleri.vel mona.&.c.ex literis de excef.pla. ¶ Cautela eſt vt facias ꝙ incarceratus dicat ꝙ anteꝗ cõmiſiſſet illud delictũ pꝑter qđ fuit incarceratus fecerat votũ clericatus vel intrandi religionẽ: & ꝙ nũc vult voto ſatiſfacere: q2 hoc modo p iudicẽ ſecularẽ tanꝗ perſona eccl'iaſtica non poterit puniri tanꝗ ꝙ votum trahat retro.ita not.dicit do.Iaſ.in.c.cum quedam puella.in.xij.col.ff.de iuriſ.om.iudi.allegãs iſtud fore ſingulare dictũ Bal. in.l.j.C.an ſeruus ex ſuo facto.ſubiungens ꝙ tale dictum eſt multum notãdum: quia poſſes quẽ in practica a morte liberare et tãto magis ſm eum q2 ſtaretur dicto ſuo an emiſiſſet votum ante commiſſum delictum prout ſtatur regulariter de alijs rebus.† que dependent a voluntate et conſcientia noſtra iuxta gloſſ.vulgatam in.§.alie.inſtitut.de actioni.& gloſſa in.c.ſignificaſti.el ſecũdo.de homicidio.Barto.in.l.interdictum.§.qui furem cũ ſuis concordãtijs.ff.de furtis.

¶ Qđ incarceratus dicat.Quid ſi laycus cõmiſerit delictũ: & formata in eum inquiſitione vel ſecuta cõdẽnatione efficiatur clericus vel religioſus: an per talem mutationẽ fori impediat iudex ſecularis eum punire dic ꝙ non per bar.et alios in.l.j.ff. de penis.& in.l.cũ qdã puella hic allegata facta,tamẽ pri⁹ degradatiõe a iudice eccleſiaſtico niſi feciſſet votum nũ ꝗ delictũ cõmittere vt hic: ſed nõ eſt cautela tuta & nec hodie ſeruaret ħ iudices noſtri tẽporis vide j do. Iaſ.in d.l. cum qdã puella vbi vltro.ff.de iuriſ.om. iudicum.

Et in effectu iſta cautela ſi eſt vera eſt ſingulariter notāda: qꝛ ſuo loco ⁊ tpe poſſet tibi afferre ⁊ honorē ⁊ vtilitatē: qꝛ vbi vertitur pena ſanguinis eo cōfluūt pecunie: vt verbis vtar Jmo. in. l. pe. §. ad crimen. ff. de pub. iud. tamē eſt verū ꝙ Bal. in. d. l. j. C. ſi ſerui⁹ ex ſuo ſac. ſup quo ſolo fūdat ſe. d. Jaſ. aliter loquitur ꝙ ipſe cuꝫ referat: ꝓpterea cogita an iſtud ſuū dictū ſit verum.

xxiiij.

¶ Cautela ad euadendum iudeum 2 a morte.

1 Judeorum cauſe an ſecundum ius cōmune: an vero ſecūdum ſuum ius moſaicum decidi debeāt.

2 Filie femine ſm ius cōe cū maſculis ſuccedūt: ſecus tū de iure moſaico quo ſtātibus maſculis filie femine nō ſuccedūt.

3 Judeus ſi teſtm̄ faciat: ⁊ relinquat vxorem ſuā dominā: maſſariā: ⁊ vſufructuariam: cum non ſit a lege moſaica deciſum: quid talia verba importēt: interpretationi iudeorum ſtabitur.

4 Judei an teneātur teſtari ſecūdū ſolēnitatem iuris ciuilis: nō autem ſecūdum eorum ritum.

5 Legitimā pater in vita filio dare nō tenetur: ſecus tū in iudeo effecto chriſtiano.

1 Queritur † per ſcribentes nūquid cauſe iudeoruꝫ debeāt decidi ſm ius cōmune: an ſo ſm ius ſuum moſaicū in quoꝗdē paſſu reſecatis multis iſta videtur cōmunis diſtinctio: ꝙ aut loquimur in proceſſu cauſe ⁊ ſic in ipo ordine iudiciario. aut in deciſione ipſius cauſe: pmo caſu dꝫ ſeruari ipm ius cōe qm̄ ꝙ abſurdū videretur ꝙ iudex in cauſis iudeoꝝ deberet aliter ꝓcedere quā ſit ſtylus ſui fori ſm clariſſimuꝫ preceptorem meū in legibus do. Joā. Cāpegiū in ſuo tract. dot. in vlti. parte. q. vlti. dicētem ita debere intelligi. l. iudei. C. de iude. Scdo vero caſu aut cauſa vertitur inter chriſtianum ⁊ iudeum: ⁊ tūc ſimiliter dꝫ decidi ſꝫ ius cōe per illā regulā que eſt ꝙ ratio ne mixture maius dignū trahit ad ſe minus dignū. vt. l. precipimus. §. fina. et ibi Bar. ff. de appel. et. l. ij. ⁊ ibi Barto. C. cōtra deleg. a. ⁊. c. qḋ in dubijs. ⁊ ibi Panor. de cōſecra. eccle. vel alta. et vt ponit Feli. in rubri. extra de officio deleg. in prin. Aut inter iudeos tantūmodo: ⁊ tūc aut eſt caſus a iure cōi deciſus expreſſe in perſonis iudeoꝝ: ⁊ tūc ſeruatur ius cōe: qꝛ ipſi ſubiacēt populo Romano. vt. l. iudei romano. C. de iude. Aut nō eſt deciſus expꝛeſſe in perſonis ipſoꝝ: ⁊ tūc ſeruatur ius moſaicum tāꝙ ſuū ius ſpeciale qḋ derogat generali ꝓut dicimus de ſtatutis que derogāt iuri cōi iuxta not. in. l. 2 oēs populi. de iuſti. ⁊ iur. † hinc eſt ꝙ licꝫ habeamus de iure cōi ꝙ filie femine pariter ſuccedant cum maſculis. vt. l. maximum vitium. C. de libe. preteri. et auth. in ſucceſſiōe. C. de ſuis ⁊ legi. ⁊ tamē ſecus eſt de iure moſaico: qꝛ ſtantibus maſculis filie femine nō ſuccedunt vt habetur numeri. c. xxvij. incip. acceſſerūt filie ſalphaad ad Moyſen: idcirco ſi decedit iudeus ab inteſtato relictis poſt ſe maſculis ⁊ feminis: maſculi excludūt feminas: et ſic attenditur in ſucceſſionibus ſuis lex moſaica nō eſt autem ius cōmune vt cōcludit Calde. in conſi. xj. poſito ſub rubrica de conſti. qḋ incipit: factum ſuper quo conſiliū petitur. ⁊ in conſi. xxx. ſub rubrica de teſta. quod incip. an ſi iudeus. et quā opi. etiam tꝫ do. Jaſ. in. l. ꝗ ſe patris. in. v. col. verſi. ⁊ no. ꝙ inter iudeos. C. vnde libe. ⁊ Feli. in. c. canonum ſtatuta. in. x. col. ver. v. fallit. de conſtit. ⁊ in ca. iudei. cl. ij. de iude. vbi refert Floria. de ſancto Petro dicētem in. l. maximum vitium. C. de libe. prete. ſe ita alias cōſuluiſſe vna cuꝫ Pet. de ancha. Rapha. fulgo. et Gaſpa. de calde. in quadam cauſa triginta millia ducatoꝝ. Et vt etiā tꝫ Cardi. Alexā. in. c. de infidelibus. de conſangui. ⁊ affi. et do. Joā. Campegius in ſuo tracta. doti. in vlti. parte. in vlti. q. vbi dicit ita fuiſſe ſeruatum Mantue in arcta qſtione facti de anno. M. cccclxj. Aut eſt caſus nō deciſus ab ipſa. l. moſaica nec in ſpecie a iure cōmuni in perſonis ipſorum iudeorū ⁊ tūc deciditur ſm diſpoſitionem iuris cōmunis: iuxta id qḋ alias dicim⁹ ꝙ caſus omiſſus a ſtatuto reuertitur in diſpoſitionem iuris communis vt. l. commodiſſime. ff. de libe. ⁊ poſthu. ⁊ l. ſi cum dotem. in prīc. ff. ſolu. mat. hinc eſt ꝙ ſolēnis doct. do. Pau. de mōte pico in ſua

in ſua eleganti repeti.§.titia cũ nuberet.a l.titia cum teſtamẽto.de lega.ij.in.xx.q. dixit vnum quod alibi in terminis nõ le=
3 gi.† q ſi iudeus fecit teſtamentum ⁊ re=linquat vxorem ſuam dominam maſſa=riam et vſufructuariam: q cum non ſit deciſum a lege moſaica quid importent talia verba:idcirco ſtabitur etiam inter iudeos interpretationi facte per Bulga. de qua habetur in.d.§.titia.⁊ in auť.hoc locum.C.ſi mulier ſecũ.nup.eſt veruʒ q aliqui tenuerũt in omnibꝰ caſibus ipſo=rum iudeorum debere ſeruari ius com=mune non autem ipſum ius moſaycum niſi ſpecifice reperiatur prouiſum circa perſonas ipſorum adducentes id quod no.Bald.poſt Jaco.de Raue.et Cy.in.l. item in ꝑoteſtate cum ſeq.ff.de his qui ſunt ſui vel alieni iur.volens q illa iura que dicunt patres habere filios in pote=ſtate habent locum etiam in iudeis qꝛ et ipſi habent filios in poteſtate:vt etiaʒ te=net gloſ.in.c.iudeoꝝ.xxviij.q.j.⁊ Calde. in conſi.iij.inci.an filij iudeoꝝ ſub rubri ca de inde.Cardi.in cle.j.in fi.cõmen.de iude.Panor.in.c.fi.de ꝯuer.infide. Alex. et Aret.in l.multum intereſt.ff.de verb. obli.vbi repᵱhẽdũt Archidia.qui aliter tenuit in.c.que ſincera.xlv.diſtin.ex quo infert Bald.vbi.ſ.q quẽadmodũ filijfa=milias nõ pñt teſtari.vt.l.ſi filiusfa.ff.de teſta.⁊ inſti.qbus nõ eſt permiſ.fa.teſta. in pñ.ita nec etiã filij iudeoꝝ.ꝑpterea di xit Alex.in ſuo cõſi.lxxj.incip.pondera=tis verbis.in.iij.volu.q filij iudeoꝝ ſunt ſui parẽtibꝰ ſicut ⁊ chriſtiani.⁊ Pau.de ca.in conſi.cccxcv.incip.ad primũ vide=tur in.j.volu.nouorum conſiliorum ẜm
4 vltimam impreſſionem dixit † q iudei tenẽtur teſtari ẜm ſolennitatẽ iuris ciui=lis nõ autẽ ẜm ritum coꝝ generaliter in materia ꝓportionabili chriſtianis ⁊ iu=deis q lex ciuilis ſit communis vtriuſqꝫ ita tʒ Gemi.in.c.j.§.fi.in fi.de vſu.in.vj. Et multa alia ſimilia adducunť:tñ cõis opi.videť vt primo loco eſt dictũ de quo quidẽ paſſu.an ius cõmune debeat ſer=uari in caſibus iudeorũ an vero lex mo=ſayca tangitur in multis locis ſed preci pue per Joan.de anna.in.c.iudei.el.ij.de iude.per Lauren.de Pala.in.§.ceterum

¶ Verũ ẽt ab omni corporali.aduerte q lʒ per baptiſmum fiat plena remiſſio. vt multe gl.volũt iuris canonici q̃ hic alle=gant ẽt q̃ ad penã tẽporalẽ.⁊ facit tex.de cõſe.diſti.4.c.2.in fi.ibi:q̃cq̃d ab hoie ⁊c.

inſti.de legi.agna.ſuc.per do.Pau.de monte Pico. et Cãpegium,in locis ſu=perius allegatis per So=ci.in ſuo conſi.lxviij.com=putatis conſilijs Maris. quod incip.in preſenti cõ ſultationevisis ſtatutis in iiij.col.verſi.circa tertiaʒ dubitationem.et in conſi. lxx.incip.in preſenti con=ſultatione vertitur dubi=tatio nunquid valeat te=ſtamentum per totum.et per Philip.cor.in ſuo con ſi.clxxx.incip.in hac con=ſultatione videtur prima facie dicendum verſic.ſed addo q etiam circũſcri=pta.l.in.ij.volu. Tu autẽ iudee qui commiſiſti ali=quod delictuʒ propter qđ debes mori vel alia pena corporali puniri vel ex for ma ſtatutorum vel ex diſ=poſitione iuris commu=nis vel iuris moſaici qđ ius moſaicum in multis caſibus corporaliter pu=nit:vt legiť Leuiti.c.xviij. et.c.xxiiij.⁊ ſimiliter Exo. c.xxj.et.xxij. ſi vis ipſam mortem vel.aliam penam corporalem euadere cau tela eſt vt facias te chri=ſtianum qꝛ baptiſmus hʒ tantã efficaciã ⁊ tantam virtutem q non ſolum li=berat hominẽ;ab omni pe na ſpirituali quo ad deũ: Verumª etiam ab omni corporali quo ad mũdũ. iſta eſt glo.in.c.ſine peni=tentia.de cõſec.diſtin.iiij. ⁊ glo.in.c.q autem.xxxij.

Sʒ q imo cõtra ba=ptizatũ for mari poſ=ſit ꝓceſſus vt puniať ꝓ furto et alijs deli=ctis facit qꝛ ſacrm̃ baptiſmi reſpicit a=nimã ⁊ tol lit pctm̃ q̃ ad deũ ſʒ nõ liberat a pena de licti: ꝓut concludit ant.đ but. poſt gl. in ca. gaude mꝰ.col.iiij de diuor.⁊ idem poſt gl. ſequũť Abb.⁊ Jn no.Jdẽ tʒ Pe.de pu ſio in.d.c. gaudemꝰ ⁊ cardina lis in cle.j. §.ſane. in xiiij.qõ.de vſur. ⁊ ita ẽ cõis opi. vt dicit d. Jo.đ ana. l.c.de his de accuſ.

q.j.⁊ glo.xlix.diſtin.in prin.ſentit glo.in
c.ij.de cōſec.diſt.iiij.⁊ gloſ.j.diſt.li.q̄s vi=
duam.⁊ hāc partē q̄ nō ſolū pena ſpiri=
tualis quo ad deū verūetiā corporalis
quo ad mundū tollat per Baptiſmū:te=
nēt Calde.do.Ant.⁊ latius Jmo.⁊ Feli.
in.c.de his.de accu.cum q̄b⁹ etiā ibi vi= 5
det trāſire Jo.de ana.Et lʒ ꝯtrariam partē
ſcilʒ q̄ pena corporalis non tollat̄ p̄ ba=
ptiſmū ſed tātūmodo ſpiritualis teneāt
do.Abb.Maria.⁊ Aret.in.d.c.de his.de
accuſ.⁊ Inno.Hoſti.⁊ do.Abb.in.c.gau
demus.de diuor.⁊ ſolēnis doct.⁊ prece=
ptor meus in canonib⁹ do.Philip.De=
cius in ſuo conſi.cxxx.incip.ex facto pro
ponit̄ q̄ iude⁹.tn̄ primā opi.tʒ Archid.
l.diſtin.in ſummar.⁊ cōiter tenent ſacri
theologi vtʒ Sanctus Thomas in.iiij.
diſtin.iiij.q.ij.arti.j.et Sanctus Tho.in
iij.par.ſue ſumme.q.lxviij.articu.v.⁊.q.
lxix.articu.ij.Sanc.Bona.in.iiij.diſtinc.
iiij.arti.ij.Ricard.in.iiij.diſtin.iiij.articu.
ij.Pet.aureol.in.iiij.diſtin.iiij.q.j.artic.
ij.propoſi.j.Tho.de argen.in.iiij.diſtin.
iiij.articu.iij.in fine.Alex.de ale.q̄ō.xx.
membr.ij.artic.u.j.Pet.de Tharā.in.iiij.
diſtin.iiij.in.iij.problemate artic.ij.Et ſi
diceres q̄ ipſi loquuntur de pena tem=
porali ſatiſfactoria culpe.exēplum in ie=
iunio diſciplinis:⁊ ſimilibus:q̄ꝛ dico q̄
imo loquuntur de pena imponenda ab
hominibus vt Sanctus Tho.in.iiij.di=
ſtin.iiij.q.ij.arti.j.dum in fi.dicit q̄ prin=
cipes iſto caſu pie faciunt indulgere pe=
nas.⁊ Sāctus Tho.in.iij.parte ſumme
q.lxviij.artic.v.dū dicit q̄ reſtituere ma=
le ablata p̄ximis eſt ſatiſfacere de iniu=
riis illatis ⁊ ceſſare a peccato:q̄ꝛ hoc ip̄o
quod detinent aliena eſt proximum le=
dere:proximum autem leſum nō placa=
re eſt peccatum.⁊ ideo peccatoribus ba
ptizatis iniungēdum eſt q̄ō ſatiſfaciāt
proximis ſicut ⁊ q̄ō deſinant a peccatis
non aūt eſt eis iniungendū q̄ pro pecca=
tis preteritis aliquam penā patiātur.et
hāc opi.etiā tenet Archiepiſcopus Flo
rentinus in.ij.parte ſue ſumme ſub ru=
brica de Baptiſ..Et ita alias fuit hic Pa
due obtentum in cā cuiuſdā Judei qui
cōmiſerat vnū enorme furtum quo com 1
miſſo fecit ſe chriſtianū in qua cā p̄ et ꝯ
interuenerūt ſolēniores doct.toti⁹ gym=
naſij ⁊ vltimo loco fuit liberatus ab om
ni pena corporali aduocantibus p̄ ipſo
Clariſſimis doctoribus ⁊ patrib⁹ meis
honorādis domi.Chriſtophoro Alberti=
co.do.Carolo Ruino.⁊ do.Bertutio ba=
garotto. ¶ †Et no.a liū mirabilē effectū
ipſius Baptiſmi:naʒ tu habes q̄ pater
in vita ſua non tenet̄ dare legitimam fi=
lio lʒ dicatur in euāgelio Luce:da mihi
partē ſubſtātie que mihi cōtigit.de iure
tn̄ pater non tenet̄.tex.eſt p̄ncipalis in
l.j.§.ſi impuberi.ff.de col.bo.⁊ ita deter=
minat Bar.in auť.ſi qua mulier.circa fi.
de ſac.ſan.eccle.⁊ Bald.in.l.q̄ſitū.C.ad.l.
falc.Bald.Ang.⁊ reliqui omnes in.l.lex
cornelia.de vulg.⁊ pupilla.Alber.de ro=
ſa.in.l.ſi lenones.C.de epiſ.audien.Jmo
plus in caſibus in quibus pater inuit⁹
cogitur emancipare filium qui enume=
rātur per glo.magiſtrā in.§.fi.inſtit.qui.
mo.ius pat.pote.ſolui.in illis enim caſi
bus nō cogitur pater aſſignare aliquaʒ
legitimā filio:vt ſingulariter voluit Bal.
in.l.nō pōt.ff.de adop.ideo iniqua ſunt
ſtatuta que cogunt patrem ſoluere legi=
timam pro delicto filij ſm̄ Cyn.⁊ Bald.
in.l.ſi qua pena.ff.de his qui ſunt ſui vel
alie.iur.⁊ in.l.ſi filius.per illum tex.C.de
bo.proſcrip.⁊ in.d.l.lex cornel.vbi tn̄ vi=
dēdi ſunt moder.ff.de vulga.⁊ pup.naʒ
filius viuo patre nullū ius hʒ etiā ſpe in
legitima ſm̄ Cy.⁊ Bart.in.l.fi.ff.de libe.
agno.reprobata glo.in.§.ſi vero non im=
plens.in auť.de here.⁊ falci.⁊ vt tʒ Bar.
in.l.poſt emācipationem.in p̄nci.ff.de li=
be.lega.Bald.et Moder.in.d.l.lex corne.
Sed ſi filius iude⁹ facit ſe chriſtianū po
teſt viuente patre petere ſuā legitimam.
ita notāter dicunt Jo.de ana.⁊ Felyn.in
c.iudei.el.ij.de iude.propterea ſi filius iu
deus vellet ad aliquem ſuum finē habe=
re ſuam legitimā viuente patre bonū re
medium ſeu cautela eſt vt faciat ſe chri=
ſtianum ⁊ conſequetur intentionē ſuā.

xxv.

¶ Cautela pro blaſphemātibus deū
⁊ ſanctos:vt euitent penam legis pu
nientis blaſphemias.

☞ Blaſphemantium deum pena eſt
abſciſio capitis.

1 Pena † blaſphemantium a deum de iure communi eſt abſciſio capitis: vt in aut. vt non luxu.con. naturam per totum.et not.gloſſ.xxij. q.j.ſi quis per capillum. et Ang.de are.in trac.maleſi.in' verbo.verba contumelioſa ꝛ iniurioſa verſicu.quero que pena erit contra iſtos ſacrilegos et talis pena habet locum etiam ſi taliter blaſphemans blaſphemaret de quadam ſua cõſuetudine vt volunt Cy.Bal. et Salyce.in.l.iuſiurandi.C.de re.cre.et Bald.in.l.ij.C.ad.l.iu.ma.licet hodie talis pena ſit communiter diminuta per ſtatuta Italie:vt etiam atteſtatur Bald. in.d.l.iuſiurandi.quia in aliquibus locis imponitur pecuniaria: vt eſt in noſtra ciuitate Brixie et etiam hic Padue in aliquibus alijs imponitur pena lingue:vt quaſi per totam Alamaniam: vt mihi alias relatum eſt vbi etiam obſeruatur ꝛ precipue in mulieribus ꝙ ligantur ad funem et proijciuntur in aliquod flumen et poſtea extrahuntur et iterum proijciũtur ꝛ ita pluries fit adeo ꝙ multoties moriuntur et alie diuerſe pene imponuntur prout ſtatuentibus videtur. Modo quidam blaſphemauit deum vel ſuos ſanctos quo caſu vigore ſtatutorũ debet ei puta euelli lingua vel aliqua alia magna pena imponi: quo remedio poterit vti vt non poſſit puniri pena illius ſtatuti punientis blaſphemias Dic quod cautela eſt:vt inſpiciat an ſit in ciuitate ſtatutum: vt reperitur in multis locis diſponens quod pro criminibus de quibus quis habuerit pacem ab offenſo imponatur talis pena et tunc videat an illa pena ſit minor illa que imponitur blaſphemantibus et ſi ſic. ¶ Tunc[a] vadat ad confitendum peccata ſua: quia habita a ſacerdote abſolutione et ſic peccatorum remiſſione intelligitur feciſſe pacem cum deo qui per blaſphemias principaliter offenditur:vt habetur in.d. autenti vt non luxu.contra naturam.et 1 iſto caſu iſte non poterit puniri pena ſtatuti punientis blaſphemantes:ſed gaudebit 2 priuilegio alterius ſtatuti punientis delinquentes qui ab offenſo pacem habuerit.ita ſingulariter conſulendo tradit Barto. in ſuo conſilio.clxvij.incipien.ꝙ miniſter fratrũ de penitentia quem referunt ꝛ ſequuntur Pe.de anch. et Ioan.de ana.in.x.colũ. in.c.fin.de maledi.ꝛ Fely. in.c.de his.in.ij.col.verſi. iij.fallit.de accuſa. Et ſolennis docto.et preceptor meus in canonibus dom. Philip.Deci.in ſuo conſil.cxxxvij.incip.et diligenter ꝑ tenui facultate mea in.ij.col.verſi.et cuȝ in iſto delicto principaliter deus offendatẽ. Et licet iſta cautela prima fronte videatẽ praua et malum in ſe continere veȝ inſtruere iſtos ſacrilegos blaſphematores ad euadendum penã blaſphemie propter quas blaſphemias veniunt fames:terremotus:et peſtilentie:vt dicit imperator in.d.auẽ.vt non lux.cõtra natu. Tamen cõſiderans ſi iſta cautela debet practicari opus eſt q: committatur illa bona operatio ſcȝ cõfeſſio peccatorũ in qua conſiſtit ſalus animarum noſtrarũ:idcirco mihi viſum fuit ipſam tradere.

a ¶ Tunc vadat ad cõfitẽdũ peccata ſua querit vtrum blaſphemus poſſit abſolui a ꝓprio ſacerdote.dic ſm panormitanũ in.c. ſtatuimus.de maledicẽ.ꝙ nõ publice blaſphemãs:ſed epus.facit gl.in.c.ij.de penitẽ.ꝛ remiſ. lib.vj. ſec9 ſi occulte qꝛ ſm Hoſti.tũc non ptinet ad epm. Ego vero itelligo ꝙ ẽ caſus epi:qñ blaſphemia ẽ peccatum nõ ſimplr.ſed qñ pp publicitatem deferẽ ad epm.vnde dicit Gof. et Hoſt.ꝙ q̃ dicunẽ i d.c.ſtatuimus de pena tẽporali vel pecuniaria itẽ ligũtur ſedẽte iudice ꝑ tribunali:i iudicio aũt aĩe preſbyter diſcretus molliendo rigorem d[?]ſpẽſare poterit rigorẽ ex cã circa penam ſpũalẽ ſuperiorem. xxvj.q.vij. penitentibus.ꝛ hoc ſm Hoſti.

xxvj.

¶ Cautela ad euadendũ teſtem falſarium a pena falſi.

☞ Delicta impunita remanere nõ debent.

Probationes in criminib9 luce meridiana clariores eſſe debent.

1 Licet cõdecens ⁊ honeſtū
ſit † qḋ delicta non rema=
neant impunita vt vulga=
ta.l.ita vulneratus.ff.ad.l.
aquili.⁊.c.vt fame.cū aliis
vulgaribus.de ſen.excō. et
licet ſimiliter cõueniens ſit ꝙ prouincia
purgetur malis hoīb9 nõ diſtinguēdo
vndecūqꝫ ſint.vt.l.iij.⁊.l.cōgruit.ff.de of=
ficio preſi.ad hoc vt boni poſſint viuere
inter malos.vt dixit text.in.c.nõ fruſtra.
xxiij.q.v.⁊ glo.in.c.ad reprimendā.de of
ficio ordi.attñ conſiderans ꝙ multoties
hoīes nõ doloſe ſed inaduertenter delin
quunt.⁊ poſito ꝙ ſcienter ⁊ doloſe aliqñ
delinquant tñ cōuerſi ad pniam fiūt er= 2
ga deum iuſtiores exēplo Petri: vt.l.di.
fidelior.aīaduertēſqꝫ ſimiliter ꝙ quāuis
ꝓxim9 in vos peccet nõ ad vindictā ſu=
mēdā ſꝫ ad veniā tribuēdā proni eſſe de
bem9 arg.c.nõ inferēda.xxiij.q.iij.⁊ exē=
plo xp̄i qui ꝓ iniuriātib9 ei orauit.vt ha
bet in dñica paſſione:cui9 xp̄i actio nr̄a
dicitur inſtructio.c.vt noſtrū.vt eccleſia
ſtica beneficia.vt.c.ſignificaſti.de elec.et
c.qualiter ⁊ qñ.el.ij.de accu. ❡ Propter=
ea videam9 an ſi aliquis teſtis a ſolo no
tario examinatus deponat falſum: ⁊ de
falſo accuſetur ⁊ de falſo ſuſpicet̄ ſe poſ
ſe reprobari an ſit dare cautelā ꝙ poſito
qḋ de falſo cõuinceretur qḋ nihilomin9
ipſam penam falſitatis euadat. Dico er
go qḋ cautela eſt ꝙ qñ cõtra dictū teſtē
de falſitate ꝓceditur talis teſtis dicat ſe
aliter dixiſſe in ſua depoſitione ꝙ̄ ꝙ no=
tarius ſcripſerit: formādo dictū ſuū tali=
ter ꝙ non inſit aliqua ſuſpicio falſitatis: 1
qꝛ hoc modo dato qḋ poſtea ſua depoſi=
tio de falſo cõuincatur: attñ ſtāte reſpon
ſione de qua ſupra nõ poterit tanqꝫ fal= 1
ſari9 puniri.qꝛ lꝫ cõis opi.ſit ꝙ teſtis di=
cens ſe aliter dixiſſe ꝙ̄ qḋ notarius ſcri=
pſerit potius ſtet̄ ſcripture ꝙ̄ dicto ipſi9
teſtis niſi notarius eſſet ꝑſona ſuſpecta:
vt no. Spec.in tit.de teſte.§.j.ver. ſed po=
ne ecce iudex.⁊ Inno.in.c.cū Jo.heremi
ta.in glo.tabellioni.de fi.inſtru.do. Ant.
⁊ do. Abb.in.c.cū dilecti.de accuſ. vbi ēt
Jo.de ana.in.iij.col.ver.i. nota ꝙ qñ ali=
quis examinatur.⁊ Bald.in.c.literas.de
preſumpt.⁊ Flor.in.l.de etate.ff.de ꝓba.

vbi dixit qḋ per iſtā qõnem poteris im=
plere burſam: nihilomin9 iſtud eſt verū
⁊ ꝓcedit quantū ad ꝓbandū in cauſa pe
cuniaria ſed qñ producit̄ ſcriptura depo
ſitionis recepit a ſoluto notario ad hoc
vt teſtis puniat̄ de falſo ⁊ ipſe teſtis di=
cat ſe aliter dixiſſe ꝙ̄ qḋ in actis cõtineat̄
tunc talis ſcriptura depõnis nõ facit fi=
dem ꝙ teſtis dixerit id qḋ in ipſa cõtinet̄
iſtud fuit notabile dictū Specu.in.d.§.j.
verſi.ſed pone ecce iudex.⁊ in ti.de inſtr.
edi.§.reſtat.verſic.ſed quid ſi vn9.vbi di=
xit qḋ oēs doct. Bononienſes in ſua pri=
uata examinatione ita cõcordarūt ꝙ nõ
credatur tabellioni ꝯ teſtem qñ fuit ac=
cuſat9 vt.ſ.† qꝛ in criminib9 probatiões
debent eſſe clariores luce meridiana. vt
l.ſciāt cuncti.C.de ꝓba.canonizata.ij.q.
viij.ſciant cūcti.qḋ dictū approbando ſe
quitur Ro.dicens eſſe dictū verum ⁊ ſin
gulare.in.l.j.§.fi.de verb.obl.ſequitur.d.
Abb.in.c.ad audientiā.in.j.co.verſi.⁊ fa
cit iſte tex.ad.q.de p̄ſcrip.⁊ in.c.cum cau
ſam que inter archiep̄m in fi.de teſti.vbi
dicit iſtud dictū Spe.eē multū notādū.
Ang.⁊ Imo.in.l.j.§.ſi quis neget.ff. quē=
admo.teſta.aper.Imo. in cle.j.de here.⁊
ibi do.Card.in.§.fi. Saly.poſt Cy.in.l.ſi
quis decurio.ver.pone ꝙ teſtis.C.de fal.
Alex.cõſil.lxx.incip.viſo ꝓceſſu inquiſi=
tionis in.j.col.verſi.ij.rñdeo in.j.volu.et
in cõſi.xlix.incip.viſis ꝓceſſib9 in cauſa
inquiſitiõis formate quaſi ꝑ totū in.ij.vol.
xxvij.

❡ Cautela ad euadēdū a tortura ꝯfeſſū
extraiudicialiter ſe ꝯmiſiſſe tale delictū.
☞ Delictū ſi qs extiudicialiter ſe com=
miſiſſe dicat: an talis cõfeſſio plene pre=
iudicet: vel indiciū ad torturā faciat.

Nam † ſi quis extraiudiciali=
ter cõfitetur ſe cõmiſiſſe tale
delictum cõis opin.eſt ꝙ ta=
lis cõfeſſio nõ plene preiudi=
cet ipſi cõfitēti: ſed tñmodo
cõtra eum faciat indiciū ad torturam vt
habetur per glo.⁊ Bart.in.l.capite quin
to.ff.de adul.per Bar.in.l.qm̄.ff.de infa.
per Bald.in.l.ictus fuſtiū ff.co.de infa.ꝑ
Ang.in.l.j.ff.de confeſ.per domi.de Ro.
in ſua deciſio.cixxx.incipi.licet confeſſio
extraiudicialis in nouiſ.per do. Abba.et

Joã. de ana. in. ij. col. in. c. de ṽ. de ſymo. per Abb. in. c. at ſi clerici in. iiij. col. verſi. & ſed q2. ſ. facta eſt mentio. de iudi. & p eundem in. c. ꝗꝗ ſit graue. de exceſ. p2ela. & in c. ſi quis de gradu. de pur. cano. & p Ro. in cõſi. vij. incip. viſis neceſſariis in facto ꝓpoſito. quibus locis ↄcluditur ꝙ talis cõfeſſio extraiudicialis nõ facit plenam ꝓbationẽ ↄtra cõfitentẽ ſed bene indiciũ ad torturã. Tu autẽ qui debes poni ad torturã vigore ↄfeſſionis extraiudicialiter facte de aliquo delicto a te ꝑpetrato vt ſepiſſime cõtingit his quib⁹ fumat caput: & q̃ ſummopere glo2iãtur cõmemorare ea que fecerunt & nõ fecerunt. ſi vis euadere ipſa tormẽta. Cautela eſt ꝙ antequã ponaris ad torturã reuoces ipſam cõfeſſionẽ q2 talis reuocatio etiã nõ docto de aliquo errore impedit ipſam torturã. ita ſingulariter dixit Bald. in. l. vnica. in vlti col. verſi. item dicit Inno. C. de confeſſ. dicẽs ꝙ aduocatus ipſius rei dꝫ eſſe cautus vt faciat reuocare ipſam confeſſionẽ etiã aliter non docto de erro2e: q2 hoc modo impediet ipſam torturã: quẽ refert et ſequitur do. Jaſ. dicens not. perpetuo iſtud dictũ in practica q2 hoc modo poteris euadere amicũ a tortura in. l. magiſtratib⁹ in. ij. col. ver. ij. ſingulariter limita. ff. de iuriſ. om. iudi ſequit̃ Fely. in c. olim. in. ij. col. ṽſi. ſcds niſi reuocet de reſcrip. & in. d. c. at ſi clerici in. vj. col. ver. ij. reſtringe niſi confeſſus de iudi. & in. c. de hoc. circa prin. de ſymo.

xxviij.

¶ Cautela pro clerico declinãti iuriſdictionem poteſtatis vt euitet penã ſtatuti punientis clericum declinantem.

1 Priuilegiũ fori clericis cõceſſum de iure diuino eſſe dicitur.

2 Litigare nolle aliud eſt: & aliud litigare non poſſe.

3 Judex eccleſiaſtic⁹ iudicij laico inhibẽs an partem citare debeat.

Prouiſum reperit̃ multoties per ſtatuta locoꝝ ꝙ aliquis nõ poſſit ſub pena declinare foꝝ dñi ptãtis etiã ſi eſſet clericus: qꝺ q̃dẽ ſtatutũ lꝫ quãtum ad clericos indubitãter non valeat iuxta ea que habẽtur in auẽ. caſſa. & irrita. de ſac. ſan. eccle. & in. c. nouerit. de ſen. excõi. † nam priuilegiũ fori cõceſſum clericis dicitur eſſe de iure diuino. vt. xcvj. diſtin. ſi imperato2. & not. do. Abb. in. c. ſolite in. vj. nota. de maio. & obe. et pulchre Old. in cõſi. lxxxiiij. incip. an epõs poſſit declinare foꝝ: & per ↄñs nõ poſſet etiã per ipſum Papã tolli q2 nec ipſe põt tollere ius diuinũ. vt. xxv. q j. ſunt quidã. q2 inferio2 nõ poteſt tollere legẽ ſui ſuperioris vt. c. cum inferio2. de maio2i. et obe. & clene romani de elec. hinc eſt qꝺ ↄcludunt Do. de Ro. in ſua deci. 840. incip. vtrũ valeat cõſuetudo Anglicana in anti. qꝺ ex cõſuetudine ꝗꝗ vetuſtiſſima nõ põt rex Anglie acq̃rere iuriſditionẽ in clericos: q2 ius diuinũ repugnat: naꝫ grauiter in deum preuaricat qui hoc modo iuriſditionẽ ſuã vſurpat. vt. xciij. diſtinc. relatũ. vnde talis cauere dꝫ ne a domino flagelletur ſicut ille rex Oſyas qui legitur lepra fuiſſe percuſſus q2 officiũ ſacerdotij vſurpauerat: vt hꝫ lib2. Parali. c. xxvj. et trãſumptiue. ij. q. vj. § ſed & notãdũ. ¶ Tñ q2 iudices ſeculares aliqñ de facto mandãt tales penas executioni etiã ↄtra clericos. vt dicit Gemi. in. c. ſi iudex laicus in prin. de ſen. excõ. in. vj. & domi. Abb. in c. ſi diligẽti in fi. de fo. cõp. ꝓpterea videamus an ſit dare cautelã ꝙ lꝫ clericus declinet tñ nõ cadat in penã predicti ſtatuti. Dico ergo ꝙ cautela eſt ꝙ cleric⁹ cõpareat corã iudice ſeculari & nõ declinet ſed dicat nõ poſſum coram vobis rñdere q2 habeo decretalẽ ſi diligenti. extra de fo2. cõpe. inhibentẽ & punientẽ clericum litigantem coram iudice ſeculari al's libenter reſpõderem: quia hoc modo euitabit penam ſtatuti. ita o2iginaliter voluit Jaco. but. in auẽ. ſtatuimus. de epiſ. & cler. cum quo tranſit Pet. de ancha. in c. ſeculari in vlti. nota. de fo. comp. in. vj. & quem ſequitur Alb. de roſa. in ſuo opere ſtatuto. in. iiij. par. q. lxxv. in fi. incipit̃. exiſtente poteſtate vbi dicit qꝺ Jac. but. dicebat in. d. auẽ. ſtatuim⁹. ꝙ cum iſtud ſtatutum eſſet Bononie cõſulebatur clericis qꝺ ita deberent facere. et licet Joã. de ligna. in. d. c. ſi diligenti. quem ſequũtur Ant. de bu. & domi. Abb. in fi. dicat ꝙ iſta cautela fo2te nõ prodeſſet cum eſſe-

ctualiter declinet: qꝛ nen refert an aliqđ
fiat verbo vel facto. vt capitu. ex parte. cl
ū. de appella. qꝛ ad hoc reſpōdet Bal. in
d. aut. ſtatuimus. ⁊ Albe. in loco ſuperiꝰ
2 allegato. † qꝺ aliud eſt nolle litigare et
aliud non poſſe litigare. allegāt. l. ab ad=
miniſtratiōe. C. de lega. et. l. cum filius. §.
non videtur de leg. ij. que optime ꝓbant.
¶ Scđa Cautela eſt qꝺ cōpareat in ha=
bitu ⁊ tonſura ⁊ dicat offero me paratū
coꝛam vobis litigare dummodo poſſim:
ita volunt Ange. ⁊ Jmo. in. l. iiij. ff. de ac=
qui. here. Bald. in. d. aut. ſtatuimus. ver.
ſecus tamen. ⁊ idem Bal. in. l. filius. ver.
tunc etiam quidam declinant. ff. de his
qui ſunt ſui vel alie. iur. dicens ꝙ clericꝰ
comparēdo in habitu et tonſura nō dici=
tur foꝛum declinare ſed foꝛus declinat
eum: ⁊ ſic iſta eſt declinatio paſſiua ⁊ nō
actiua: quia lex eſt illa que declinat: qꝺ
eſt bene notandum ſecundum eum ſub=
iungens qꝺ ſimilis intelligēdi figura ha
betur in gloſſ. l. q̇ indignus. ff. de ſenato.
adde tu ſimiliter ad hoc bonum tex. in. c.
ſi. de vita ⁊ hone. cleri. ¶ Tertia cautela
eſt ⁊ iſta eſt tutioꝛ ꝙ clericus nō declinet
ſed faciat vt iudex eccleſiaſticus cū ſuis
inhibitionibus ratione ſui intereſſe eum
reuocet ſicut dicimꝰ in domino feudi re=
ſpectu vaſalli. vt. c. ex tranſmiſſa. de iudi.
iſtam cautelam tradit Bart. in. l. pe. §. ad
crimen. in. iij. col. verſi. item oppo. de. l. lu=
cius. ff. de publi. iudi. ⁊ in. l. ij. C. de accuſ.
quē ſequitur do. Abb. in. d. c. ſi diligēti. in
fine. ⁊ do. Ant. in. c. veniens de accu. bal. 3
in auẗ. ſtatuimus vbi dicit ꝙ iſtud eſt mē
ti tenendū. ⁊ qꝺ ita vidit practicari in pa
latijs qꝛ nō eſt in ꝑtāte clerici obuiare ꝙ
ep̄s officio ſuo euꝫ nō aduocet per no. in
c. ſi iudex laicuꝫ. de ſen. excōi. in. vj. ⁊ hāc
cautelam ſimiliter docet Gemi. nihil al=
legans in. d. c. ſi iudex laicus. i prin. dicēs
nota practicam euadendi penam ſtatu=
toꝛum que ſunt in ciuitatibus Jtalie im
ponentium penam declinantibus iuriſ=
ditionem iudicis laici que ſtatuta quan
doqꝫ de facto extēdūtur ad clericos. Nā
practica eſt ne ipſe clericus declinet: ſed
iudex eccleſiaſticus ex officio eum repe=
tat qꝺ pōt: nam aliud eſt clericū oppone=
re incompetentiam iudicis laici: et aliud
qꝺ ipſe clericus repetatur a iudice eccle=
ſiaſtico. ſequitur. d. Jaſ. vbi Alexā. diffuſe
loquitur in. l. ab adminiſtratione. C. de le
ga. ſubiungens ibi. d. Jaſo. vnum de quo
facit magnum feſtum qꝺ licet alias ha=
beamus qꝺ qn̄ ep̄s vel iudex eccleſiaſti=
cus inhibet iudici ſecularis ꝙ talis inhi
bitio nō valeat niſi parte citata vt cōſulē
do tenuit Pet. de ancha. in conſilio mihi
cxxxiiij. incip. caſus talis eſt poſt ꝑceptū
factum. ⁊ Lauren. de Rodol. in ſuo trac.
de vſur. q. cxxxj. Aret. in cōſi. xx. incipi. in
qōne ⁊ cauſa Barnabe inqſiti. in penul.
col. verſi. circa fin ⁊ Alexan. in cōſi. ix. in=
cipiē. preſtantiſſime doct. in. iiij. volumi.
et Alex. in. l. iiij. §. cōdemnatum. vbi dixit
hanc eſſe cōem opi. ff. de re iudi. cum cō=
coꝛd. de quibusꝫ do. Jaſo. in. l. nec quicꝫ
§. vbi decretum. in. vij. colū. verſicul. viij.
fallit. ff. de offi. ꝓconſ. ⁊ lega. tamen ſtan=
te ſtatuto de quo ſupꝛa punienti clericū
declinantē ſi iudex eccleſiaſticus officio
ſuo inhibebit iudici ſeculari ne cogno=
ſcat in cauſa talis clerici: ſed eam remit=
tat ad ſe cognoſcendam ⁊ terminandam
nō erit neceſſe citare partē in hmōi inhi=
bitione mittenda. allegat ita notabiliter
tenere Bald. vbi ita in effectu tenet poſt
Archi. in loco per eum allegato in. l. pꝛeſ
byteri. in. ij. co. ver. ij. quero hic. C. de epiſ.
⁊ cleri. ⁊ licet do. Jaſ. extollat multū iſtō
dictū tamen alˀs haberem ipſum ꝓ claro
dato ꝙ nō eſſet auctoꝛitas archi. ⁊ Bald.
de qua. s̄. ⁊ hoc per illam diſtinctionem
3 que fit in iſto paſſu. † an iudex eccleſia=
ſticus inhibens iudici laico debeat cita=
re partem. Nam cōmuniter concluditur
qꝺ aut inhibet ad inſtantiā partis ⁊ tūc
dꝫ requirere alteram partem. Aut inhibet
ex ſuo officio vt in caſu noſtro ⁊ tunc ſe=
cuꝫ prout conſulēdo tenet Fede. de ſen.
in ſuo cōſi. ccc. inci. factum tale eſt. debi=
toꝛ pꝛomiſit. ⁊ late Lauren. de Rodol. in
loco ſuperius allega. docto. in. c. tuaꝫ. de
oꝛdi. cogni. ſentit expꝛeſſe Alexan. in ſal
lega. cōſi. ix. incipi. pꝛeſtantiſſime docto.
in. iiij. volu. ⁊ in cōſi. xcj. incip. viſis actis
mihi trāſmiſſis. in. iij. colū. ver. iij. moueoꝛ
in. ij. volu. ꝓpterea dixit. Jnnocē. in. c. ad
aures. de tempo. oꝛdi. qꝺ vani capitis eſ=
ſet qui diceret pꝛelatū nō poſſe pꝛecipere

ſine cauſe cognitione ⁊ maxime de hic q̄ pertinent ad officium ſuum.allegat.vij. q.j.quia frater.

xxix.

¶ Cautela pro impetrante priuilegium exemptionis pro ſe et deſcēdētibus ſuis vt tale priuilegium circa perſonas ſit amplum.

1 Princeps an ſi alicui immunitatem ⁊ exemptionem p̄ ſe et deſcēdētibus ſuis tam maſculis q̄ feminis cōceſſerit:talis immunitas etiam ad filias maritatas extendatur.

2 Jura ſanguinis nullo ciuili iure dirimi poſſunt.

3 Mulier innupta de agnatione ⁊ ſui patris familia dicitur.

4 Statutū ſi diſpoſuerit: quod forēſis non poſſit acquirere bona imobilia in ciuitate:nec diſtrictu:an tali ſtatuto non obſtā te:filia extra territoriū maritata bona immobilia acquirere poterit.

Cum Venetijs vna vice prā derem cum magnifico et equite aurato dn̄o Paulo Triulſano quondam noſtro poteſtate Brixie cuius anima nunc requieſcat in

1 pace:interrogauit me dicēs.†an ſi princeps concedat alicui imunitatē et exēptionem pro ſe ⁊ deſcendētibus ſuis taʒ maſculis q̄ feminis:nunq̄d talis imunitas extēdatur etiā ad filias maritatas. Rn̄di q̄ iſtā q̄nē non meminerā vidiſſe in terminis:ſed tn̄ q̄ loquēdo ab impro uiſo abſq̄ reuolutiōe cartarū tenebā duplici rōne q̄ ſub tali priuilegio imunitatis icludātur etiā filie maritate. Prima q: priuilegiū principis dr̄ bn̄ficiū ipſius principis vt declarat bart.in.l.j.in.j.col. ff.de cōſti.prin.q̄ beneficiū principis latiſſime eſt interpretandū qn̄ tractatur de damno tm̄modo ipſius principis vt l ca ſu noſtro.vt.d.l.j.de cōſti.prin.⁊.c.cū dilecti.cum ibi no.de dona. Cum ergo in priuilegio dicatur pro ſe et deſcendentibus ſuis tam maſculis q̄ feminis q̄ verbuʒ feminis eſt aptum cōprehēdere etiā maritatas:ſequitur dicendū q̄ iſte intellectus vt cōprehendat etiā maritatas debet ſumi. Scd̄a rō dicebā eſſe q: lʒ matrimoniū trahat mulierē ad originē viri.vt l.mulieres.C.de incol.lib.x.vt not. Bald. in rub.ff.ſo.ma.circa prin.⁊ in.l.ij.in fine C.de iuriſdi om.iudi.⁊ ſimiliter p̄ ipſum matrimoniū mulier ſequať forū viri.vt.l. ea q̄rela.ij.ff.ad muni.⁊.l.exigere doteʒ. ff.de iudi.⁊.l.cū quedā puella.cū ibi not. ff.de iuriſdi.om.iu. Tn̄ ꝓpter hoc nō ſeq tur quominus nō dicať ⁊ ſit de deſcendē

2 tibus.†q: iura ſanguinis nullo iure ciuili dirimi ꝓhi.vt.l.iura ſanguinis.ff.de regu.iuris.⁊.l.ius agnationis.ff.de pac. mulier eñ per matrimoniū tranſit in poteſtatē mariti quo ad tria.ſ.quoad reſidē tiā:quo ad opas:⁊ quoad debitū carnis in reliq̄s remanet in p̄tāte patris. vt dixit Bart.in.l.ſi vxorem.poſt glo.ibi.C. de cōdi.inſer.ō quo etiā aliquid per eundē Bald.in.l.j.C.de bonis que lib.et etiaʒ p̄ Bart.⁊ melius per Pau.de caſt.in.l.rei

3 iudicate.§.ſocero.ff.ſolu.ma.¶†Nā mulier licet ſit nupta nihilominus dicit de agnatiōe ⁊ familia ſui patris prout not. Bald.Pau.de ca.do.Jaſ ⁊ Philip.cor.in l.volūtas per text.ibi.C.de fideicōmiſ.et Soci.in ſuo cōſil.cccxvij.incip.p̄ſens cōſultatio pulchra eſt ⁊ ſubtilis.in.vij.col. verſi.circa ſcd̄am q̄nē videbatur cōcludendū:⁊ idē Soci.in.cōſi.xl.inter cōſilia Fran.de cur.incip.cū in p̄ntiarū de interpretāda.in.ij.col.ver.item eſt vna de ſucceſſorib⁹ ab inteſtato.imo q̄ eſt plus femina per matrimoniū nō ſoluʒ non perdit agnationē et familiā patris verū etiā

4 nō perdit ciuilitatē:†idcirco ſtante ſtatuto q̄ forēſis nō poſſit acquirere bona immobilia in ciuitate nec diſtrictu:tn̄ tali ſtatuto nō obſtāte filia extra territoriū maritata poterit acquirere bona immobilia quia per ipſum matrimoniū nō deſinit eſſe ciuis ſue ciuitatis ⁊ nō iudicatur perſona forenſis:vt notabiliter determinat Barto.in.l.fi.§.pe.ad municipa. et Pau.de caſt.in.d.l.rei iudicate.§.ſocero.ff.ſolu.matri.⁊ Fely.in.c.j.de ſponſa. et Alexan.in cōſilio.xx.incipiente viſo proceſſu cauſe vertentis inter Catherinam.in fine in ſecundo volumine.niſi tale ſtatutum requireret aliquam actualitatē facti puta quod diceret quod nullus forenſis poſſit acquirere bona im

mobilis niſi in ciuitate ſuſtineat onera ⁊ factiones: q: tunc tale ſtatutum bene excluderet filiã extra territoriũ nuptã: ⁊ ſolẽniter ꝯſuluit do. Cardi. in cõſi. cxxxv. incip. titius ciuis Feltrenſis ꝑ totũ et ſic dicebam per iſtas duas rationes ſuccincte ei adductas priuilegiũ de quo ſupra includere etiam filias maritatas. Tunc ſua magnificentia dixit quod libẽter ſciuiſſet quid vellet diſpoſitio legum noſtrarũ: q: tũc de facto iſta queſtio pendebat coram Sereniſſimo domino in cauſa cuiuſdã de Poleſino. cum poſtea fui reuerſus Paduã inueni iſtam queſtionem in terminis ponere Bar. in. l. quoties. C. de priuileg. ſcho. libr. xij. vbi notabiliter dicit q̃d tale priuilegium conceſſum alicui pro ſe ⁊ deſcendentibus ſuis tam maſculis quã feminis q̃d ita demũ femine gaudent tali priuilegio ſi ſunt virgines / aut vidue: ſecus aũt ſi ſunt maritate: q: ipſe mutant ſtatum ⁊ ſequũtur forum viri. quam opi. tenet etiaꝫ ibi in. d. l. quoties. Ang. ⁊ Joan. de Plate. et lꝫ iſtud. d. Barto. reprobet Alex. in. l. cum quedaꝫ puella. ff. de iuriſdic. om. iudi. ⁊ Fely. in. c. ſuper eo. el. ij. de teſti. ⁊ Maria. in quodam ſuo conſi. incipiẽ. Reuerẽdus do. B. Roucrella. de quo meminit Fely. in loco inferius allegando tamen opinio. Barto. tenent Ro. et do. Jaſ. in. d. l. cum quedã puella. ⁊ Ro. in. l. j. in fi. prin. ff. de conſtitu. prin. Fely. in. c. nouit. circa prin. ver. fortius dixit Bar. de iudi. Lauren. de pala. in. §. ceterum. inſti. de legit. agna. Luc. in. xlix. colũ. verſi. et adde q̃d ſi cõcederet. et Geor. na. in repeti. c. quis inulit. col. ver. xxj. quero. de pact. lib. vj. et Brixienſis in ſuo repto. in verbo poſteri. vbi dixit illud dictum Bal. eſſe multum ſingulare: et q̃d ita fuit de facto obtentũ. Sis ergo cautus q̃ impetras priuilegium pro te et deſcendentibus tuis tam maſculis quã feminis ſi vis q̃d tale priuilegium extendat̃ ad feminas etiaꝫ maritatas q̃d in priuilegio iſtud facias ſpecificare alias ipſas maritatas non comprehendet.

xxx.

¶ Cautela ad illaquendum donantem cauſa mortis: vt non poſſit ipſaꝫ donationem reuocare.

1 Donatio cauſa mortis qñcunq; per donantẽ ex penitẽtia reuocari põt.
2 Juramentũ q̃d ſine interitu ſalutis eterne ſeruari põt: ſeruandũ eſt.
3 Reuocabilia q̃ ex penitentia ſunt: ſi iuramentũ interueniat irreuocabilia fiunt.
4 Contractib⁹ innominatis reſpectiuis regulariter penitentia admittitur.

1 SCitur † vulgo q̃d donatio cã mortis põt quandocũq; per donantem ex penitẽtia reuocari. vt. l. que mortis. ⁊. l. ſenatus. §. ſed mortis cã. ⁊. l. ſeya. ff. de dona. cã mortis. ⁊ inſti. de donat. in princi. ⁊ illa ẽ donatio cauſa mortis in qua ſit facta mentio mortis: vt no. glo. et Barto. in. l. ſeya. ff. de dote preleg. et not. Bar. et Bal. in. l. fi. C. de pac. Alex. in. l. ſtipulatio hoc modo concepta. in. v. col. verſi. inquantũ tñ dixi de verbo. obli. Barto. Bald. Jmo. Alexã. ⁊ cõmuniter docto. in. l. que dotis. ff. ſolu. matri. ſecus aũt in donatione inter viuos: q: ipſa ex penitentia reuocari nõ põt. vt. l. poſſeſſionẽ. et. l. fina. C. de reuo. dona. et. c. fi. extra co. nam donatio inter viuos ſemel perfecta etiaꝫ pretextu imperialis reſcripti nõ reuocatur: vt dicit tex. in. l. ſi dona. C. de reuocã. dona. et ſimiliter donatio ſemel perfecta conditionalis fieri nõ põt: vt. l. ꝑfecta. C. de donat. que ſub modo. Tu autem cui vult fieri aliqua donatio cauſa mortis ſi vis taliter negociari q̃d talis donatio ꝑ donantem non poſſit reuocari cautela eſt quod facias vt notarius inſtrumento apponat illa verba que per notarios multoties apponi ſolent. ſcꝫ promittens dictus donator omnia et ſingula ſuprascripta attendere: obſeruare: et in aliquo non contrauenire: q: per taliꝫ verba donatio cauſa mortiſ que de natura ſua eſt reuocabilis efficitur irreuocabilis: nam quãdo in donatione cã mortis facta eſt promiſſio de eam nõ reuocãdo tunc aſſumit naturã donationis inter viuos: et donatio inter viuos appellat̃. iſte eſt caſus in. l. ſi alienã. in fi. ⁊ in. l. vbi ita donatur. ⁊ ibi no. Barto. ff. de dona. cã mortis. no. glo. in. l. ſed interim. in princi. in gloſ. mag. ff. de dona. inter vi. ⁊ vxo Bal in. l. ij. C. de iur. dot. Aret. in cõſi. xlj. incipien.

diligenter et mature penſata ꝯſultatiõe
in.ij.colum. verſi.quinimo etiam ſi non
eſſet appoſitum verbū:et in terminis qḋ
nis ſuperi⁹ formate lꝫ ille donauerit cā
mortis qḋ tñ per illa verba de quib⁹ ſu-
pra cenſeat̄ donatio inter viuos.ita cõſu
lendo tenuit Pau.de ca.in ſuo cõſi.mihi
xcviij.incip.notandū eſt primo.et in cõſi.
ſeq.incip.in iſta donatione fuit actū.ꝛ in
conſi.cj.incip.notādum eſt qḋ prefatum
ſtatutū.in.ij.col.verſi.quantū vero ad ſe
cundū.et licet cõtrariā partem qḋ ꝑ illa
verba de quibus ſupra cenſeatur dona-
tio cā mortis et ſic qḋ poſſit reuocari te-
nuerit glo.in.d.l.ſi alienā.in verbo acce-
pit.ff.de dona.cā mor.et Bal.vbi arguit
ad partes in.l.cū quis.ff.de ꝯdi.ob cām.
et Alex.in.l.que dotis.in. iiij.col.verſi.ſꝫ
iuxta hoc cadit dubitatio multum pro-
babilis.ff.ſolu.mat.ꝛ Ang.in cõſi.ccliiij.
incip.do.Anto.de Florētia.ꝛ eā etiaꝫ vi-
deatur ſentire Bal.in cõſi.cvij.incipien.
Lauren.fuit confeſſus in.j.parte et Phi
lip cor.in cõſi.cxxvj.inci.licet in hac cõ-
ſultatione videatur prima fronte dicen
dum per totum.in.j.volu.Tñ primā opi
nio.qḋ per illa verba de quib⁹ ſupra cen
ſeatur donatio īter viuos:et ſic nõ poſſit
reuocari tenuit conſulēdo Ang.ſibimet
cõtrari⁹ in ꝯſi.cxcix.incip.viſis predictis
inſtrumentis.i.vj.col.verſi.ex hoc ſequit̄
deciſio.et Alexā.ſimiliter ſibi ꝯtrius in cõ
ſil.xiiij.inci.circa primū dubiū quo que-
ritur.in.j.col.verſi.predicta etiā materia
in.j.vol.quā opi.etiā ſentit expreſſe Bar-
to.in.l.fi.in.iij.col.verſi.ꝛ primo examine
mus an ſit donatio cā mortis.C.de pac.
ꝛ clare Soci.in cõſil.ccxxij.incip.multū
elegāter.ꝛ ſimiliter in.j.col.verſi.adduco
etiā in propoſito.ꝛ eā ſimiliter intrepide
tenet do.Jaſ.dicens qḋ ſi caſus accide-
ret qḋ ita cõſuleret in.l.non omnis.in.j.
col.ver.ſed hic offertur quotidianum et
mile dubiū.ff.ſi cer.per.ſubiungēs iſtaꝫ
cõcluſionē putarē multo fortius eſſe ve-
riſſimā ſi vltra dicta verba iuramentum
interueniſſet put etiā tenuit Pau.de ca.
in prealleg.cõſi.cj.incip.notādum eſt qḋ
prefatum ſtatutum ppe fi.et Are.in cõſi.
lxxiiij inci.diligenter ꝛ mature pondera
tis his.in.ij.col.verſi.prima rõ fundatur
in iuramento allegās.c.ij.in verbo con-
trauenire.de iureiur.in.vj.vt etiā tenuit
Soci.in ꝯſil liiij.computatis cõſiliis Ma
ria.patris ſui qḋ incipit in preſenti con
ſultatione ex themate pmiſſo.in.ij.colū.
verſi.ꝛ predicta ſufficerent.¶ Que opi.pro-
culdubio eſt tenenda qḋ ſi in donatione
cā mortis ſint appoſita verba de quibus
ſupra ꝛ inſuper ipſum iuramentū qḋ ta-
lis donatio ſit irreuocabilis primo ꝑ illā
2 regulā tritā in iure:† qḋ oē iurm̄ qḋ põt
ſeruari ſine interitu ſalutis eterne ſeruā
dum eſt:vt hr̄ in.c.cum contingat.de iu-
reiuran.et in.c.licet mulieres.eod. titul.
libro.vj.et in.c.quāuis.de pact.eod.libro
vj.Sed ſi promitto cū iuramento dona-
tionē cā mortis non reuocare ſeu cõtra-
uenir̄ qḋ tm̄ importat:qꝛ q̇ reuocat actū
cõtrauenit ipſi actui vt ptꝫ ad ſenſuꝫ cer
te tale iurm̄ põt ſeruari ſine interitu ſa-
lutis eterne.ergo ſeruandū.Scḋo ꝛ for-
3 titer.† qꝛ videm⁹ qḋ ea q̄ de natura ſua
ex penitentia ſunt reuocabilia ſi iuramē
tum interueniat fiunt irreuocabilia:naꝫ
ſi q̇s fecit pactū de ꝓroganda iuriſdi. ſui
iudicis et ſic litigare corā iudice nõ ſuo:
tñ nõ obſtāte pacto ante litem cõteſtatā
põt penitere:vt.l.ſi ꝯuenerit.cū ibi no.ff.
de iuriſ.om.iudi.ꝛ.c.j.ſm cõem itellectū
extra de iudi.ſed ſi vltra pactū interpoſi-
tū fuerit iuramētum:tūc etiā ante litem
cõteſtatā nõ eſt loc⁹ penitētie:ita tenent
Ang.Fulg.Pau.de caſt.Alex.ꝛ do.Jaſ.
in.d.l.ſi ꝯuenerit.Jmo.in.d.c.j.de iudi.et
ibi Fely.in.iiij.col.ver.iij.fallit.Ant.cor-
ſet⁹ in repe.rub.extra.de iureiur.in.xvj.
priuilegio iuramēti.Pet.de anch.in ꝯſil.
mihi.cxciij.incip.in auxiliuꝫ veritatis.in
ij.col.vbi dixit iſtud eſſe nouū ad intelle-
ctū.d.l.ſi cõuenerit.ꝛ iſta eſt cõis quicqd
dixerint Anto.de butr.et do.Abb.in.vij.
colū.in.d.c.j.de iudi.Scḋo qḋ ea que de
natura ſua ſunt ex penitentia reuocabi-
lis per iurm̄ efficiātur irreuocabilia.pro
4 batur:† nam in ꝯtibus innominatis re-
ſpectiuis regulariter re integra admitti-
tur pnia:vt no.in.l.ſi pecuniā.ff.de cõdi.
ob cām.ꝛ per glo.ꝛ doct.in.l.iuriſgentiū.
in prin.ff.de pac.ſed ſi aliq̇s fecit ꝯtum
innominatū in quo interuenerit iuramē
tū tūc nõ eſt loc⁹ penitētie.iſta eſt gl.in.d.

l.ſi pecuniā.i verbo neceſſe habeas.quā
ad hoc ſingularē reputat Bal in.c.que
in eccleſiarum in.vij.col de cōſti ⁊ Imo.
in.l.ij.§.ſed ⁊ ſi quis ff.de donat.do. Iaſ.
in.d.l.ſi pecuniā in iij.col ꝟſic.vndecimo 1
limita.⁊ in ſpenul.col.ꝟſ.ij.collige ex hac
gloſella.⁊ vt tꝫ Barb in.c iurauit.in.xv. 2
col.ver.itē dicit hic Bal.de ꝓba allegās
ita ſimiliter tenere Saly.in.d.l.ſi pecu- 3
niā.tꝫ Ant.corſet.in ꝑall· grata repe.rub.
extra de iureiur.in.ij.priuilegio iuramē-
ti. Stabit ergo firma cōcluſio qḋ ſi in in 1
ſtrumēto dona.cā mor fuerint appoſita
illa verba de quibus ſupra et multo for-
tius ſi iuramentū interuenict qḋ dona-
tio c.ā mortis nō poterit per donātem ex
penitētia reuocari. ¶ Secūda cautela ⁊
occultiſſima eſt vt facias quod per nota
rium in inſtrumēto donationis fiat men
tio heredū donatarij vez talis ꝑſona do-
nauit talē rem ſempronio pro ſe et here
dibus ſuis:nā iſto caſu qñ in donatione
cā mortis eſt facta mētio heredū donata
rij talis donatio cenſeṫ donatio inter vi-
uos nō autē cā mortis:⁊ rō eſt q: dona-
tio inter viuos bene trāſmittiṫ ad here-
des:ſecus aūt in donatiōe cauſa mortꝭ:
q: illa nō trāſmittiṫ ſi ↄtingat donatariū
mori ante ip̄m donatorē: vñ cū l ipſa do
natione ſit facta mētio heredū donatio
in dubio cenſeṫ donatio inter viuos.ita
ſingulr̄ tꝫ Bal.in l.ij.in.ij.col.ꝟſic.qḋ ciñ 2
ſi iſte fili⁹ ſtipulareṫ pro ſe ⁊ heredibus
ſuis.C.de iure do.⁊ ibi etiā Saly.ꝟſi.ſed
tūc inſurget dubiū.tꝫ do. Iaſ.in.d.l non
oīs . in.iiij.col.ꝟſi.ij.infero.ff.ſi cer.peta.
Alex.in ꝑalleg.cōſi.xiiij.incip.circa pri-
mū dubiū quo queritur in.ij.col.ꝟſi.po-
ſtremo etiā ex alio colligiṫ.in primo vol.
Aret.in.d.conſi.xxiiij.incip.diligenter et
mature ponderatis his.in.ij.col.ver.iij.
moueor quia notarius ⁊ domi. Lanzal
lot.Decius in.l.que dotis.in.v.colum.ff.
ſolu.matri.Si vis ergo taliter facere qḋ
donatio cauſa mortis non poſſit ex pnia
reuocari ⁊ qḋ donator non aduertat niſi
eſſet perſona in iure perita non tradas
obliuioni ꝑdictas cautelas ⁊ ſpāliter ſe-
cundam.Qūo autem concipiatur dona
tio cauſa mortis:⁊ que ſit ei⁹ forma:po-
nit Specu.in titu.de dona.

xxxj.

¶ Cautela ad liberandum iudicem
non fecerit litem ſuam quando iudi-
cauit ↄtra cōmunē opinionē doctorꝫ.
1 Iudex in iudicando ſm communē
opinionem iudicare debet.
2 Opinio cōis dṙ:quā plures grauioreſq;
amplectuntur.
3 Iudex iudicans ſm opinionem magiſtri
ſui:lꝫ mala ſit:non facit litem ſuam :niſi
magiſter ſit vna pacheta.

1 MAnifeſtū †eſt qḋ iudex in iu-
dicādo dꝫ iudicare ſm cōem
opi.doct.vt no Ioā.and.⁊cō
muniter doct in.c j.de cōſti.
Bar.⁊ alij in.l.fin.C.de pena
iudi.q̄ ma.iudi.Bal.in.l.j ꝑ tex.ibi.ff. de
queſtor.et in.l.j.ff.de ſena.do. Anto.in c.
nouimus per tex.ibi de verbo.ſig cū inſi
nitis concord.alias ſi iudex iudicat ↄtra
cōem opi.facit litem ſuā:vt not.Bart . et
Ange.in.d.l.fi.C.de pena.iudi qui ma.iu
di.Bar et Alex.ibi in fi.in.l prolatie.ff.de
re iudi.Ange.de are.in.§ j inſtit.de obli.
que ex quaſi delic.nā per imperitiā pre-
ſumitur iudicare:qui adhereret ſingula-
ri opinioni relicta cōi.vt dixit Bal.in ru
bri.C.de pe.iudi qui male iudi ⁊ Alexā.
in cōſi.xcv.inci.viſis ꝓceſſibus.in. iij.co-
ſiū.in.ij.volu.et Fran.de cur.in cōſil.xlix.
incip.memorie recolēde dux Mediolani
2 tertius.in.xxx col.circa mediū.†⁊ illa dṙ
cōis opi.quā plures grauioreſq; ample-
ctuntur:vt dicit do.Abb.c. prudentiam.
in prin.in.j.col.de offi.deleg.et Alexā. in
cōſi.vij.incip.videreṫ prima fronte dicen
dum in.iiij.col.in.iiij.vol.et eſt bon⁹ tex.
in.c in canonicis ſcripturis.xix.diſt.nā ꝫ
facilius inueniṫ qḋ a pluribus ſapienti
bus queriṫ.vt.c.de quib⁹.xx.diſt.⁊ ſimili
ter per ampliores hoies ꝑfectiſſima ve-
ritas reuelatur:vt.l.pe.C.de fideicō.mo-
do quidam iudex iudicauit cōtra cōem
opi.doct.quo caſu fecit litē ſuā:⁊ſic tene
tur.parti ad intereſſe qūo faciet ad euitā
dū qḋ nō fecerit litem ſuam.Dic qḋ cau
tela eſt vt diſcurrat cū mente vel aliqua
bona via videat ſe informare an ſi tēpo-
re quo ſtudebat in ſtudijs publicis intra
bat ſub aliquo doctore qui teneret illā
opinio.¶ Quia hoc probato non tenebi

5 tur parti ad intereſſe:† nam iudex iudi
6 cans ſm opi.magiſtri ſui lꝫ talis opiñ.ſit mala non facit litẽ ſuam.ita pulchre dixit.d.Abb.in.c.j.in.vj.colũ.verſi.ſed vide notabile.d.Old.de poſtula.prela.dicens iſtud fuiſſe.d.Oldr.in.l.queſitũ.§.j.ff.de fun.inſtruc.qđ dictum refert et ſequit ſolẽnis doct.Vincen.paleottus quẽ habeo ad penã in.l.j.in.v.car.verſi.adde qđ iudex.ff.ſi cer.petaẗ.dicens qđ per iſtã doctrinã ſemel euaſit in practica quendaꝫ iudicem a ſindicatu.⁊ hanc opi.ſimiliter tꝫ Felyn.in.c.j.in vltima col.ver.v.not.qđ iudex.de conſti.⁊ Barba.in ſua repe.rubri.extra de fide inſtru.in.vij.car.verſi.et per illũ text.dicit ibi Nic.de neapo.et do.Amad.de caſtel.in ſuo tracta.ſindica.in verbo item in eo qđ plures innocẽtes cõdemnauerũt:⁊ plures nocẽtes abſoluerunt.ver.⁊ idẽ ſi iudicat.cõtra cõem opi.tꝫ Bar.Bolo.in ſua amena repe.auẗ.habita.C.ne fil.p pa.in.xxv.col.verſic.ſimiliter.qui tulit ſniam.vbi dicit hoc ꝓcedere et eſſe verum ſi ille magiſter erat homo doctus et ſolennis: ſecus aũt ſi erat vna vachetta dicens iſta fore verba Bald.in l.filium non habentem.C.fami.herciſ.et eſt de hoc bona glo.in.c.cum beatiſſim⁹.xxiiij.q.j.

xxxij.

¶ Cautela pro notarijs ad implendum ſibi burſam.

1 Teſtator ſi relinquat alicui vſufructũ alicui⁹ fundi:⁊ poſtea in bonis ſuis alium heredem ſuum pleno iure faciat ipſe heres cõcurrit ad ipſum vſufructũ legatum vna cũ legatario:⁊ ſic dimidiaꝫ habebit.

2 Verbum pleno iure in diſpoſitione poſitũ importat non ſolũ dominiũ:verũ etiã vſufructum.

3 Dictio alius alia aliud de natura ſua includit diuerſa a ſpecificatis.

4 Mortis omne genus poti⁹ pati debem⁹ ꝙ mortaliter peccare.

Quotidie cõficiuntur teſtamẽta in quib⁹ teſtatores relinquũt vſufructũ alicui⁹ ptis ſuorum bonorũ alicui pſone aliã vero pſonã faciũt ſuum 1 herede vniuerſalẽ:⁊ iſtud preſertim contingit iſtis ꝙ moriunẗ non relictis liberis:q2 tũc relinquũt vxorib⁹ ſuis vſufructũ maioris ptis ſuoꝝ bonoꝝ iſtis ſtantib⁹ caſtis ⁊ honeſtis:⁊ abſ꜃ marito ⁊ dotes ſuas nõ petẽtibus:ꝙ caſu certum eſt qđ ſtãte diſpoſitiõe teſtatoris heres nõ põt ſe impedire in illo vſufructu legato vſ꜃ quo viuit ipſe vſufructuarius ſiue bõa ſint mobilia ſiue immobilia:vt l.§.vſufruc.inſti.de vſu.Tu aũt tabellio qui rogat⁹ es ꝯficere tale teſtm̃ in quo aliquis forſitan tuus amic⁹ inſtituiẗ heres vl'is:⁊ alicui alteri pſone relinquiẗ vſufruct⁹ aliquoꝝ bonorũ:ſi vis taliter negociari qđ nõ obſtãte diſpõne teſtatoris heres vl'is habeat ſi nõ totũ illũ vſufructũ legatum ſaltim habeat dimidiam etiã viuente ipſo vſufructuario:⁊ qđ teſtator nõ aduertat cautela eſt qđ qñ vltio loco ſcribis inſtõnẽ hr̃dis꜃ ipſam conficias p hec verba.In omnib⁹ aũt bonis ſuis mobilibus ⁊ imobilibus iuribus ⁊ actionibus inſtituit pleno iure ſẽ proniũ ſuũ heredem vl'em ⁊c.nã iſto caſu p illud verbũ pleno iure poſitũ i inſtõne heres ꝯcurret ad ipm̃ vſufru.legatũ ſimul cũ legatario et ſic hẽbit dimidiã.Iſta fuit peregrina et admiranda deciſio Alexan.in ſuo conſi.lvj.incip.perlectis verbis teſtamenti.in verſi.videreẗ prima cõſideratione dicẽdũ.⁊ in ver.vnde cum in teſtamento.in.iij.volu.volẽs notabil'r † qđ ſi teſtator relinquat vſufructum alicuius fun-

a ¶ Nam iudicans ſm opi.ſui magr̃i nõ facit litem ſuam.Dic qđ non eſt tuta cautela iſta cuꝫ iudex ſꝗ teneaẗ cõmunẽ opi.nõ aũt ſingularem opi.vnius doctoris:⁊ pſumiẗ p imperitiã iudicare ꝗ ſequeret ſingulari opi nõi vnius doctoꝝ:relicta opinione cõi.vide ſignãter per do.Alexã.de Imo.in cõſi.ſuo.xxxiiij.in vltimis vbis in.j.volu.

a ¶ Tabellio diligenter tene menti Sz memẽto; notarie q est pferenda aīa cautelis; qz est preciosior cūctis aliis rebus vulgata. l. sanctimus. de sacrosanc. eccl. si opinionẽ defuncti sciebas fuisse in ɔtriuz q̃ voluntas attẽdi dz. ⁊ ɔ ei⁹ voluntatem apposuiſti hmōi v̄ba vt rem vtilẽ faceres alicui pro aliq̄li p̄mio auferẽdo illi cui⁹ ſunt bona. propter hmōi v̄ba vl' auferẽdo cōmodū tenere ad reſtitutionẽ nec ɔſulo tibi vt ſeq̄ris hmōi cautelam ɔie tue pniciosam. iuxta illō quid prodeſt hoi ſi

di: ⁊ poſtea in bonis ſuis faciat aliū heredẽ ſuū pleno iure q iſto caſu ipſe heres ɔcurret ad ip̄m vſumfructū legatū vna cū legatario et ſic habebit dimidiam. Et rō iſti⁹ ſingula-
2 ris deciſionis eſt: † qz verbum pleno iure poſitū in diſpōne importat nō ſolū dominiū verūetiā vſufructū: vt eſt tex. in. l. femine. §. illō. C. de ſecū. nup. quẽ ibi ad hoc dixit meliorẽ d̄ iure Bald. et dicens q ſuper hoc fuit interrogatus a dño papa. et eſt tex. in. l. fi. § ſimili modo. C. de bonis q̃ li. ⁊ in aut. hec vſus preſtatio. de ſac. ſan. ec. et in. l. mater. et ibi not. Bal. C. ad tertul. et ponit Areti. in cōſi. clvj. incip. diligẽter viſis ⁊ conſideratis. in vij. co. ver. ſed qñ ſubſtitutus. ⁊ Soci. in ſuo ɔſi. liij. cōputatis ɔſiliis Maria. incip. in preſenti ɔſultatione ex themate premiſſo. l antepe. col. verſi. quinimo probat̃ predicta cōcluſio. Et in dubio tale verbū importat dñiuz cui nihil deſit vt eſt tex. et ibi no. gloſ. in. l. iulianus. la. j. in fin. ff. de rei vendi. ⁊ tex. in. l. j. C. de reuo. dona. hic eſt q tale verbū poſitū in ſubſtitutiōe facit ip̄am cenſeri directā p quā quis a ſeipſo capit hereditatẽ prout dixit Bal. in. d. aut. hec vſus preſtatio. de ſac. ſan. ec. et Angel. in. d. l. iulianus. ff. de rei vendi. ⁊ in ſuo cōſil. cxxv. vbi eleganter loq̄tur incipi. hoc eſt teſtm̄ Petri quondam Bartholo. in fi. Imo. in cōmẽto. c. raynutius. de teſta. in materia cōpendioſe. in illo arti. an

cōpẽdioſa facta a pagano filio impuberi ⁊ in ptāte per verba cōia cenſeat̃ directa infra tpa pupillaris etatis. an vero omi tpe ſit fideicōmiſſaria. verſi. ⁊ idẽ videtur ſi dixerit, volo q bona mea ⁊c. Et prout ſimil'r tenet Areti. in. l. centurio. in pe. col. verſic. ſil'r etiā ſi teſtator vellet. de vulg. ⁊ pup. ⁊ idẽ Areti. in p̄ealle. conſi. clvj. ⁊ in eodẽ loco modo ſtāte hoc q verbum pleno iure importet non ſolū proprietatẽ verūetiā vſufructū. ⁊ per verbū pleno iure fuerit facta inſtitutio de oīb⁹ bonis ipſius teſtatoris. ſequit̃ dicẽdum q vſufructus illoꝝ certoꝝ bonoꝝ reperitur relictus duabus perſonis. ſ. heredi ⁊ legatario. merito ergo ſi quilibet eoꝝ tanq̄ collegatarij per ɔcurſum dz habere dimidiā talis vſufruct⁹. ⁊ iſtā deciſionẽ Alex. refert ⁊ p notabili approbando ſequit̃ ſolẽnis doct. d. Pau. de mōte pico in ſua elegātiſſi rep. c. §. titia cū nuberet. l. titia cū teſtō. de leg. ij in. xxj. q. vbi extẽdit id qō ſuperius dictū eſt habere locū ⁊ pcedere non ſolum qñ in inſtitutione eſſet appoſitū verbum pleno iure verūetiā ſi eſſet poſitū verbū plenarie: qz ſimil'r inſtitutio facta per verbū plenarie importat non ſolū proprietatẽ: ſed etiā vſufructum. allegās ita pulchre tenere Barb. in ſuo cōſi. xj. incip. ſapienter et preclare ſcribit. in ſcða parte. vbi adducit multa ſimilia: vt ibi per eū. Ad vnū tñ aduerte q qñ ſcribis inſtitutionẽ heredis ne in ipſa ponas aliqua verba per que nō poſſit aliter dici ſalua interpretatione recti ſermonis: niſi q teſtator voluerit q legatarius ſol⁹ habeat ip̄m vſufructū: puta qñ formares inſtitutionẽ hoc modo. In oibus autẽ aliis ſuis bonis inſtituit ⁊c.
3 † nā cū dictio alius alia aliud de natura ſui ſit includere diuerſa a ſpecificatis. iuxta no. in. c. ſedes apoſtolica. de reſcri. ⁊ in. l. ſi fugitiui. C. de ſer. fugi. ⁊ per Soci. in ſuo conſil. clxxxviij. incip. viſa bulla Pauli ſcði. in. iij. colū. verſic. j. per illā dictionẽ in aliis ⁊c. iſto caſu poſſet dici q mens teſtatoris fuerit q legatarius habeat ip̄m vſufructū integrū. idcirco forma inſtitutionem eo modo quo ſuperi⁹
a fuit dictū. ¶ Et iſtā cautelā tu⁹ tabellio diligenter tene menti; qz ſuo loco ⁊ tpe ſi

habebis ingenium poteris tibi implere burſam: ⁊ lʒ iſta quo ad mundū ſint pulcherrima: tamē quantū ad animā eſſent ꝑniciosa ſi ipſis vtereris volūtate teſtatoris exiſtēte in ꝯtrariū: propterea caue tanq̄ ab igne in practicando ea inique: nam vt in ſacro habeť euangelio. quid eñ prodeſt homini ſi vniuerſum mundū lucretur aīe vero ſue detrimentū patiať. ⁊ trāſumptiue in. c. mattheus. de ſymo.
4 † Potius eñ debemus oīe genus mortis pati q̄ mortaliter peccare: vt dicit text. in. c. ſacris. q̄ met. cau. et ſil'r omnia mala pati debemus q̄ malo conſentire. vt. xxxij. q. v. ita. ne. nam ꝑpter paupertatem non debemus aliq̄d malū facere. vt l. ꝑpalā. §. ignoſcendū. ff. de ritu nup. naʒ fideli totus mūdus diuitiarū eſt: infideli vero nec obolus. vt. xiiij. q. iiij. quid dicam. ⁊ qui cōtra ꝯſciam facit ſciat ſe edificare ad gehennā. vt. c. literas. de reſtit. ſpolia. ⁊. xxviij. q. j. oēs. ⁊. Ange. in conſil. clxxxj. incip. ſuper hoc pūcto. nec iſta tradidi vt malū comittať: ſed vt quis malitijs hominum ſciat obuiare.

xxxiij.

¶ Cautela ad faciendū q̄ donatio valeat: licet non fuerit inſinuata.

1 ☞ Donatio excedens ſummā quingētorū aureorū ſi non inſinuatur: ipſo iure nulla eſt.

2 Uerba enuntiatiua benemeritorū in donatione poſita quid operentur.

1 Donatio † excedens ſummā quingentorū aureorū ſi nō inſinuať ipſo iure eſt nulla. vt eſt caſus in. l. pe. C. de dona. etiam ſi talis donatio fieret inter coniunctos: vt. l. data. C. eo. ſed cōmuniter per ſtatuta Italie talis ſumma quingentoꝝ aureorum eſt reſtricta: nam in noſtra ciuitate Brixie vigore ſtatuti poſiti ſub rubr. de donationibus inter viuos non tenet niſi vſq̄ ad. xxv. libras pl'r. ¶ Modo queritur per ſcribentes nunquid ſit dare remedium quod poſſit fieri donatio que valet lʒ non fuerit inſinuata: ⁊ dicunt q̄ ſic. vcʒ q̄ in inſtrumento donationis dicatur q̄ intelligatur tot donatiōes eſſe quod ſunt ſumme vigintiquinq̄ librarū loquēdo in caſu ſtatuti noſtri Brixiēſis: q̄ cū tot ſint donationes q̄t ſint ſumme vigintiquinq̄ libraꝝ: ⁊ quelibet ſumma nō indigeat inſinuatiōe: ſequiť q̄ in tali donatiōe non requiriť aliqua inſinuatio. Sʒ iſta cautela ē cōiter dānata: quia talis clauſula nihil operatur: ſed intelligiť poſita i fraudem legis ⁊ ſtatuti, vt tenet Specu. in titu. de dona. § j. ver. quid ſi aliquis dat. quē refert ⁊ ſequitur Bald. in. l. illud. ver. ſexto queritur ſi actū eſt. de ſac. ſan. eccle. ⁊ vt tenēt Bart. in. l. modeſtinus. ff. de dona. ⁊ Bal. poſt Ja. de are. in. l. ſancim⁹. §. ſi quis autem. C. de dona. vbi dicit q̄ ita cōiter teneť. et in. l. j. circa princi. C. quan. dies leg. ced. Paul. de caſt. in. l. ſcire debem⁹. in fi. de ver. obli. Roma. in conſi. xxvj. incipien. pro deciſione eorūʒ de quibus dubitatur vbi dicit q̄ iſta eſt omniū opinio. ⁊ Alexan. in conſi. lxviij. incip. viſis duobus elegantiſſimis cōſilijs. in iij. col. ver. bene faciūt notata p̄ Bar. i. j. vol. Aliud remediū tradūt. ſ. q̄ renūcietur inſinuatiōi: ⁊ inſuper imponať iuramentū de non contrauenicndo: q̄ tale iuramentum ſupplet defectū inſinuatiōis omiſſe: tamē etiam iſtud remedium nō eſt omnino tutum: quia q̄plures doctores ſupreme auctoritatis tenuerunt contrariū: q̄ iuramentum non ſuppleat inſinuationē omiſſam: ⁊ paſſus eſt adeo dubius q̄ Saly. in. l. penul. C. de do. tangens iſtā. q.

vniuerſum mundū lucreť ⁊ anime ꝓo ſue detrimentū patiať. Caue igitur et crede Laurario cū per xvj. an. artem legerim notarie publi. i almo Patauino gymnaſio. Ducit nā q̄ cautela iſta ad ipietatē et ad dānationē. Caue ⁊ antea q̄ vidiſſeʒ verba ſequētia: et licet iſta q̄ ad mundū ⁊c. iam appoſueram apoſtillā meā ex hmōi doctria q̄ nauſcam attulit.

⁊ arguens ad partes reliquit eam indeciſam:et ſimilr Angel.de areti.in .§. alie.
inſti.de dona.dixit ꝙ nunq̄ voluit conſulere pro aliqua parte:et iſtam partem
ꝙ iuramentum non ſuppleat defectum
omiſſe inſinuatiōis amplexus eſt primo
Oldra.in conſilio.clxxiij.incipien.quidā
habens vnicum filium . qui Oldra.tempore ſuo fuit tante auctoritatis qđ pater
legum nuncupabatur:vt refert Paulus
de caſtro in.l.is qui heres.ff.de acquiren.
here.et Soci.in conſilio.cxxix.incipien.
preſtantiſſimi iuris interpres in.j.colū.⁊
in conſilio.cxlvj.incipiente.viſo proceſſu
agitato.in.v.colum.tenuit eam Bal.poſt
Guil.de cu.in.l.illud.verſi.quinto quero
an ratione iuramenti . de ſacroſanct.ecc.
idem Bal.in conſi.xxix.incipiē.caſus vir
donauit vxori.in.ij.columna . verſicu.ſequeretur ꝙ donatio vltra legitimā ſummam.in.iij.par.⁊ in conſil.cj.in fi.incipiē.
dn̄a Antonia dedit in ea.tertia par.et in
conſilio.xxviij.incipiē.certū eſt ꝙ filia in
bonis patris . alias incipit factum ſic proponitur in.v.par.Angel.⁊ Albe.de roſa.
in.d.l.illud.de ſacroſan.eccle.⁊ Ange.in
l.ſi quis pro eo.ff.de fideiuſ.⁊ in conſi.lix.
incip.quidā paterfamilias habēs duas
feminas vbi dixit qđ ita al's Bal.germanus ſuus conſuluerat in ciuitate caſtelli
cui conſilio tunc adheſit:ſed nunc vehementius inſiſtit tanq̄ iuramēto ⁊ latius
in conſilio.clxxix.incip.viſis predictis inſtrumentis.in.vj.col.ver.venio ad tertiū
principale.Pau.de ca.in conſil.ciiij.inci.
circa bona que fuerunt dn̄i Huberti notandum eſt in vlt.col.verſi.vnum omiſeram circa preſentem articulum.⁊ latius
in cōſilio.xcix.incip.viſa quadā ſcriptura per totū.Cuma.⁊ Roma.in.d.l.modeſtinus.ff.de dona.vbi Cuma.dixit qđ ita
tenent fere omnes.tenuit Roma.in conſilio.xij.incipiē.viſo facto propoſito ceteriſq̄ ꝯſilijs.tenuit ſolēnis doct.do.Anto.
de canario in ſuo tract . de inſinuatione.
in.lxiij.q.hāc ſimiliter expreſſe ſentit Jo.
fab.§.alie.inſti.de dona.ſequitur Barba.
in ſuo conſilio.xv.incipien.preclare ſcribitur.in.j.volu.et latius in conſilio.lxvj.
inter conſilia Fran.de cur.incip.ſapienter optime dixit pſalmiſta.circa fi.vbi dixit qđ ſi iſta eſt communis opin.ſequitur
Prepo.Mediola.nunc Cardi.Alexand.
meritiſſimus in ſuo conſil.lxvij.inter cōſilia dicti Franc.de cur.incipiente.circa
hoc videtur qđ illa aſſertio benemeritorum.cui conſilio ſe ſubſcripſerunt celeberrimi docto.Hiero.tortus.Ja.de pu.et
dominus Nicolinus de ſancto Nazario:
et ſic apparet ꝙ iſtud remedium iuramēti ad tollendum defectum inſinuationis
non eſt omnino tutum propter magnas
auctoritates que ſunt in contrariū.Sed
tu cui vult fieri aliqua donatio ſi vis qđ
valeat licet non fuerit inſinuata accipe
cautelam.ſ.ꝙ in inſtrumento dicatur qđ
donator facit ipſam donationem pro beneficijs ⁊ ſeruitijs recompenſatione ⁊ remuneratione dignis acceptis ab ipſo donatario;quia per iſta verba donatio aſſumit naturam donationis remuneratione in qua non requiritur niſi inſinuatio:
vt infra dicetur:iſtam cautelam expreſſe
docet domi.Lancilo.decius in.l.ſi donatione.C.de colla.dicens hanc fuiſſe cautelam ibi traditam per Jo.petrutij.⁊ do.
2 Bapti.de ſancto Seuerino moti:† quia
licet verba enunciatiua benemeritorum
poſita in donatione non probent inter
perſonas que alias libere nō poſſunt donationē facere:vt eſt in patre qui vult donare filio:et in viro q̄ vult donare vxori:
quāuis in donatione facerent mentionē
de benemeritis:tamē talis mentio benemeritorum non facit fidem ipſa benemerita preceſſiſſe niſi ſpecifice probentur:vt
not.gloſſ.Barto.⁊ omnes in dicta.l.ſi donatione.C.de colla.et in auctenti.vnde ſi
parens.C.de inoffi.teſta.tamen ſecus eſt
in illis perſonis que libere poſſunt donare:q2 talia verba enunciatiua benemeritorum bene ꝓbant ipſa benemerita preceſſiſſe:vt eſt doctrina Barto.in.l.ſi forte.
per tex.ibi.ff.de caſtren.pecu.et in auc.ſi
quis in aliquo documento.C.de eden.et
in.l.per diuerſas.C.manda.ſtante ergo
quod talia verba benemeritorum faciāt
fidem inter perſonas non prohibitas donare ſequitur dicendum qđ eſt mirabile
ſm Lancilo.in loco ſuperius alleg.ꝙ talis non ſit donatio ſimplex:ſed remuneratoria:in qua donatione remunerato

a ria non requiritur inſinuatio.vt nota.
per glo.Bar.⁊ alios in.l.cũ aquilius re=
gulus.ff.de dona per Bar.⁊ Pau.de ca.
in l.ſi pater.§.ſi quis aliquem.ff.eod.per
Bal in.d.l.illud.verſic.quarto quero an
donatio ob merita.de ſac.ſan.ec.per Ro
ma.in conſi.xxvj.incip.pro deciſione eo=
rum de quibus dubitatur.⁊in conſilio
xcv.incip.viſo prius donationis inſtru=
mento.Aduerte tñ lz do.Lancilo.nõ di=
cat ꝙ multi tenuerũt ſi verba enunciati=
ua benemeritorũ poſita in inſtrõ dona=
tionis debent facere fidẽ ipſa benemeri=
ta preceſſiſſe etiã inter perſonas permiſ=
ſas donare ꝙ non ſufficit facere mentio=
nem de benemeritis in genere:ſed opus
eſt deuenire ad particularitates prout
tenuit Bal.in.d.l illud.in.iiij.q.⁊ in.l.fin.
ff.de exerci.⁊ Oldr.in conſi.l.v.incipiẽ.ti=
tius dedit.et Soci.in conſi.ccxcv incip.
in cauſa contra filios ⁊ heredes petri.in
ij.col.ver.circa ſcdam difficultatem:⁊ ſic
volũt predicti ꝙ dictũ Bart.in.d.l.ſi for=
te.ff.de caſtren.pecu.patiatur hanc limi
tationẽ:ſed eſt verũ ꝙ eorũ opinionẽ re=
probat preſtantiſſimus doct.⁊ preceptor
meus in canonibus do.Phili.decius in
ſuo conſi.xx incip.in cauſa iſtorum fra=
trum de la ſeta.per totum.

xxxiiij.

¶ Cautela ad emendandũ libelluz etiã
lite conteſtata.

1 Libellus poſt litem conteſtatã emẽ
dari non poteſt.

1 Clara eſt in iure cõcluſio† ꝙ
libellus poſt litẽ ꝯteſtatã nõ
põt emendari:vt nota.in.§.ſi
minus.inſtit.de actio.et per
dõs in.l.edita.C.de.eden.et
in.c.examinata.de iudi.etiã ſi in fine li=
belli eſſet illa clauſula que a multis li=
bellãtibus eius virtutem ignorantibus
apponit.ſ.ſaluo iure addẽdi:minuendi
⁊c.qꝛ talis clauſula nihil operat ad hoc
vt libellus poſt litis conteſtationẽ poſſit
emendari prout no.Bar.⁊ alij in.d.l.edi
ta.in fi.C.de eden.⁊ vt not.gloſſ.Inno.et
omnes in.c.inter dilectos de fide inſtru.
⁊ Practi.Papiẽ.in forma libelli in actio
ne libelli.in verbo ſaluo iure addẽdi.cuz
alijs concordã.de quibus per do.Alexã.
⁊ do.Jaſ.in.d.l.edita.Tu
ergo qui intendis produ=
cere libellum ſi vis taliter
facere ꝙ etiã lite conteſta
ta poſſis addere:minuere
⁊ emendare:cautela eſt ꝙ
nõ dicas in fine libelli ſal
uo iure addendi ⁊c.quia
cum per talem reſeruatio
nẽ referas te ad ius.iuxta
l.cum ꝓponas.ibi ad ius
retulit.C.de heredi.inſti.
⁊ ipſum ius velit ꝙ lite cõ
teſtata libellus non poſſit
emẽdari merito talis clau
ſula nihil habet operari.
Sed dicas ſaluo mihi ar
bitrio addendi ⁊ minuen
di ⁊c.quia cuz iſto caſu re
feras te ad arbitriũ tuum
quod importat abſolutã
voluntatem.iuxta ea que
habent per Bart.⁊ alios
in.l.ſi ſic.de lega.j.et per
Barto.in.l.alio.in.iij.col.
verſi.ex predictis no.ff.de
alimen.⁊ ciba.leg.ſequit
ꝙ talis additio ſeu dimi=
nutio ⁊ emendatio etiam
poſt litis conteſtationem
debet poſſe fieri.ita dixit
Bald.vbi reputat tale di=
ctum eſſe notãdum i repe.
d.l.edita in.xvij.col.verſi.
item dubitatur de clauſu
la ſaluo iure.quem refert
⁊ ſequitur Lanf.de oria.
in repe.c.quoniã contra.
in verbo petitiones.verſi.
finaliter eſt videdũ.extra
de proba.tñ iſtaz cautelã
pro conſtanti nõ affirmo
qꝛ cõtrariã opi.tenet An=
ge.⁊ Are.reprobãdo Bal.
in §.omnium.in.vj.colũ.
verſicu.ſolet per aliquos
in fi.libelli.inſti.de actio.⁊
contrariũ ſimiliter tenent
domi.Jaſ.⁊ Riminal.fer=
rarien.in dicta.l.edita.C.
de edendo.

a ¶In ꝙ
donatiõe
remunera
toria nõ re
quirit in=
ſinuatio.
Adde pra
cticũ Pa=
piẽſem ita
tenẽtẽ i for
ma libelli
ꝙ agit pro
donatiõe l
vbo ſolẽni
ter.Adde
ẽt do.Ale=
xã.d imol.
in ꝯſi.cxx.
in.iij.pte
ſuoꝝ ꝯſil.
p Ang.in
ꝯſi.clxxix.
al's.clxxxj
p paul.de
ca.l ꝯſi.cv.
p bal.i.l.ij.
ad fi.C.ne
li.pẽ.facit
tex.in.l.fi.
C.de iure
do.⁊ ſemel
obtinui dñ
venetijs al
legarẽ co=
rã magni=
ficis dñis
ꝯuiſorib⁹
fiſci.i hoc
paſſu pro
hac parte
in fauorez
quorũdaz
vicẽtinoꝝ.

xxxv.

¶ Cautela ad grauandum filium ꝙ non poſſit aliquid alienare etiã pro ſua legitima.

1 ¶ Dilatio etiã fauorabilis de legitima reijcitur et in dubio dilatio appoſita in ꝓhibitione alienationis legitime in filij fauore appoſita cenſetur: nõ aũt ad grauamen.

2 Amicus melior quem habet filius: eſt ipſe pater.

Patres in ſuis teſtamẽtis ꝙtidie ꝓhibent filios ſuos ꝙ de bonis ſuis nõ poſſint aliqd vẽdere pignorare nec aliter alienare: quo caſu talis ꝓhibitio nõ includit tantũ quantũ capit ſua legitima: etiã ſi de ipſa legitima eſſet facta expreſſa mentio: quia de ea deducit̃ oĩs mora ⁊ omne grauamen. vt. l. qm̃ in priorib᷒. ⁊. l. ſcimus. §. cum aũt. C. de inoffi. teſta. tu autẽ pater qui habes filios minores ꝙ filij quia forſitan ſunt guloſi/luſores vel aliter diſſoluti: vel qꝛ vis ꝙ bona remaneãt in familia: propterea vis eos in teſtamento grauare ne aliquid de bonis valeant alienare: ſi vis ꝙ talis ꝓhibitio ſeu grauamẽ includat etiam ſuam legitimã. vel ꝙ ſimiliter non poſſint aliqd alienare de eo ꝙ capit ſua legitima: ⁊ ſi nõ toto tẽpore vite ſue ſaltẽ vſqꝫ quo deuenerint ad legitimã etatem. Cautela eſt ꝙ non dicas qualiter eos inſtituis tuos heredes grauãdo eos ꝙ nõ poſſint aliquid de bonis tuis alienare etiã de eo quod ſibi ſpectaret rõne ſue legitime: qꝛ talis diſpoſitio quãtum ad legitimã non teneret: vt ſuperius dictũ eſt. Sed dicas qualiter eos inſtituis ⁊c. grauãdo ꝙ vllo vnꝙ̃ tempore aliquid de bonis tuis non poſſint vendere nec alienare: quia vis ꝙ talia bona deueniãt ad tales perſonas: ⁊ hoc quãtum ad reſiduum patrimonij excepta ſua legitima quã poſtea poſſint alienare ad libitum qñ peruenerint ad etatem. xxv. an. prius vero nõ: alr̃ ſi ꝯ faciẽt quicqd alienabũt de dicta ſua legitima illud omne deueniat in talẽ perſonã: qꝛ tũc iſtã ꝓhibitio facta filio minori ꝙ nõ poſſit legitimã ſuã alienare donec peruenerit ad. xxv. an. valet ⁊ tenet: que ꝓhibitio alr̃ generalr̃ facta nõ teneret: ita pulchre cõſulendo tenuit Pau. de ca. in ſuo cõſi. mihi. cccxxxiij. incip. viſis ⁊ cõſideratis oĩb᷒ diligẽter quaſi per totũ. ⁊ rõ ꝯ̃m eũ eſt: qꝛ illa iura que diſponũt ꝙ oĩs dilatio ⁊ oĩs mora deducatur de legitima habẽt locũ ⁊ ꝓcedunt qñ talis dilatio cõtineret grauamen filij: ſed qñ contineret ei᷒ fauorẽ ⁊ vtilitatẽ: vt eſt in caſu noſtro vbi pr̃ voluit infirmitati filiorũ ꝓuidere qui ꝓpter ſuã illegitimã etatẽ iuris preſumptione ſe gubernare neſciũt tunc talis dilatio valet ⁊ tenet. ꝓut notãt Bar. Bald. Saly. ⁊ alij in. l. filijs matrẽ. ꝑ tex. ibi. C. de inoffi. teſta. Bar. ⁊ doc. in. l. cũ ex filio. de vulg. ⁊ pu. ⁊ Alex. in. l. multi non note. ff. de lib. ⁊ poſthu. vbi reprobat opi. bal. in. l. ſi pr̃. in. iij. oppo. C. de inſti. ⁊ ſubſti. ⁊ in auẽ. ex cã. in. vj. colũ. in. iiij. oppo.
1 C. de lib. prete. volẽtes † ꝙ dilatio etiã fauorabilis reijciat̃ de legitima: ⁊ in dubio talis dilatio appoſita in ꝓhibitione alie-
2 nationis legitime debet᷒ cenſeri poſita in fauorem filij nõ autẽ ad grauamen: cum pater pro filijs bonũ cõſilium capere ſoleat: vt. l. nec in ea. ff. de adult. pr̃ enĩ plus amat filiũ ꝙ̃ ſeipſum. vt dicit text. cum glo. in. l. iſti quidem. ff. ꝙ me. cau. et ꝙcqd parant patres ex voto parãt filijs ſuis. vt. l. nihil intereſt. ff. de bonis lib. vnde dixit Bal. in. c. per tuas. de proba. † ꝙ melior amicus quem habet filius eſt ipſe pr̃. vnde refert Cy. in. l. propter inſidias. C. qui accu. non poſ. dauid regẽ plãxiſſe tribus

3 ¶ Qꝫ cẽſeri poſita in fauorẽ filij nõ autẽ ad grauamen. Quid ſi pr̃ aſſignat filio emãcipato inter viuos aliquid ꝓ oĩ ſucceſſiõe ⁊ legitima an excludat̃ talis fili᷒ emãcipatus etiã ſi bona patris poſtea excreuerunt adeo ꝙ illud datur ꝙ reperiat̃ cẽ minus ꝙ̃ legitima. de hac notabili q̃ſtiõe vide ꝑ do. Alexã. de imo. in cõſilio ſuo. c. lxxxj. in. v. volu. per totum.

tribus dieb⁹ ⁊ tribus noctib⁹. Abſalonē filiū ſuū: licet ſibi inimiciſſimū. ⁊ ꝙ ꝓhibitio facta vt. ſ. ſit valida: ita etiā clare firmat do. Jaſ. ſequēdo pau. de ca. in loco de quo. ſ. in. l. filiuſfamilias. §. diui. quaſi in fi. de le. j. ⁊ ita etiā reperio tenere quēdā. d. Jo. de mōte ferrato in quadā ſua re pe. d. §. diui. in. vj. col. ꝟ. tertia ſit cōcluſio. lꝫ Are. teneat ꝯriū in ſuo ꝯſi. xix. incip. ex facto ꝓſupponitꝛ ꝙ quidā Antoni⁹ in. ij. col. ꝟꝟ. ſꝫ poſſet eſſe caſus tu ergo pater qui vis ꝙ filij tui etiā aliqd de ſua legitima nō valeāt alienare: ⁊ ſi nō toto tpe vite ſue ſaltē vſqꝫ quo nō habuerint. xxv. annos vſqꝫ ad ꝙ tps ſi iuuenes ñ ſatiſfaciūt ſuis deſiderijs ⁊ appetitib⁹. poſtea a cōiter accidētibus ſua deſideria cōprimūt cū meliori maturitate ſis cautus formare prohibitionē eo modo quo ſupra.

xxxvj.

❡ Cantela ꝙ quis non teneatur de damno dato per incendiū in domo ortum:
1 et neſcitur quomodo.

❧ Incendiū ſi in domo oriri ꝯtingat: ⁊ ignoretꝛ vñ ortū habuerit: an de dāno dato per ipm incēdiū dñs domus teneatur.

2 Actione legis aquil. venit culpa leuiſſima qñ talis culpa cōmittitꝛ faciēdo: non autē omittendo ſeu negligendo.

3 Incēdium ſi in hoſpitio cōtingat: ⁊ ignoretur an a familia hoſpitis vel a viatoribus ortum habuerit: hoſpes propter incertitudinē non tenetur.

1 Paſſus † eſt diffuſus nunqd ſi in domo contingat oriri incendium: ⁊ neſciatur vnde habuerit ortum: an de damno dato per ipſum incendiū dñs domus teneatꝛ. in quo quidem articulo aliqui dixerunt ꝙ ſic: qꝛ incendium preſumitꝛ ortum culpa inhabitantium. vt. l. ſi vendita. ff. de peri. ⁊ cōmo. rei ven. ⁊. l. iij. §. fina. ff. de offi. prefe. vigi. no. Saly. in. l. ſi creditor. C. de pigno. ac. Imo. in l. domos. de leg. j. Ang. in cōſil. cxcvij. incip. ortum eſt incendium: vbi dicit ꝙ nō eſt ſolum preſumptio ꝙ incendium euenerit culpa inhabitantium: ſꝫ eſt vehemens ſuſpitio. alij dixerūt ꝙ eſt verū qꝺ preſumitur eueniſſe culpa inhabitātiū ſed ꝙ illa culpa eſt culpa leuiſſima: ⁊ qꝺ quis ſemꝑ nō teneatꝛ de leuiſſima: ⁊ qꝺ illa dicatꝛ culpa leuiſſima gloſ. eſt in. §. ꝑterea. inſti. qbus mod. re ꝯhi. obl. per quaꝫ ibi dicit Ang. aret. ſe al's Ferrarie ita obtinuiſſe i cā cuiuſdā dñe Apolonie vidue. et quā ſingularē dixit Sal. l. i. ꝗ fortuitis. circa fi. C. de pig. ac. ⁊ Jo. ana. in cōſil. incip. viſis ⁊ diligenter pōderatis his ꝗ i facto ꝓponuntꝛ. alij dicūt quod quātum ad emendationē dāni nihil habet releuare: an quis teneatꝛ de culpa leui vl' leuiſſima: qꝛ ſi non potero me preualere per aliā actionē intentabo actionē. l. aquilie. i qua venit culpa etiā leuiſſima. vt l. in. l. aquilia. la. ij. ff. ad. l. aquil. et ita firmat Saly. in. l. data opera. C. qui accuſa. non poſ. tñ ad iſtud 2 reſpōdetꝛ qꝺ eſt verū: † ꝙ in actione. l. aquilie. venit culpa leuiſſima: qñ talis cōmittitur faciēdo nō aūt omittendo ſeu negligēdo ita illā. l. intellexit gloſ. in l. ſi mora. in gloſ. pe. ⁊ ibi Bar. ff. ſolu. mat. ⁊ idē tenet Imo. in. c. j. in. vij. col. verſicu. iuxta predicta poteſt queri. extra de cōmo. pro quo eſt bonus textus quem ibi dicit Ange. meliorem de iure in. l. ſi vſuſfructus. §. deniqꝫ. ff. de vſufru. vbi etiā Bar. dicit ꝙ ille tex. gloſat totum titul. ff. ⁊ C. ad. l. aqui. ❡ Alij dixerunt ꝙ aut i illa domo 3 in qua ortum eſt incēdiū ſtabant plures familie puta vna ſurſum altera deorſum: et tunc ſi neſcitur in qua parte habuerit principiū ꝓpter incertitu

a ❡ Ortū eſt incendiū. Incēdiū an culpa habitātiū factuꝫ preſumatꝛ vel ne: et an ſit ⁊ reputari debeat caſus fortuitus vel ne qñ aliūde ꝓcedit: ⁊ qñ nō eſt immiſſus ab habitantibus. vid vltra ꝯſi. l. d. Alex. ꝑ eūdem i alio ꝯſi. ccxvij. in. ij. volu. ibi. ſꝫ ꝓmiſſis nō obſtantibus ⁊ ꝑ do. Ludo. Ro. in conſil. ſuo cccej. qꝺ cōſiliū incip. eo prepoſito qꝺ lite agatꝛ de iſto incendio.

dinem nemo tenebitur. ita per plura cō- ſuluit Alex. in cōſi. 50. inci. viſis ⁊ oppor- tune pōderatis his per totum. in. j. vo. id circo dixit Bal. in. l. ſi creditor. C. de pig.
3 act. † ꝙ ſi contingat hoſpitiū cōburi vt contingit in hoſpitio leonis: ⁊ ignoretur an habuerit exordiū a familia hoſpitis an vero a viatoribus de quorū facto ho- ſpes nō tenet vt. l. fi. §. caupo aūt preſtat. ff. furt. aduer. naut. cau. ⁊ ſtabu. ꝙ iſto ca ſu hoſpes ꝓpter incertitudinē nō tenet de damno dato per incendium: ⁊ multa alia circa hoc dicunt. de quo quidē paſ- ſu in varijs locis habetur precipue per Bar. ⁊ latius per Moder. in. l. ſi quis ex argentarijs. §. pretor ait. ff. de eden. per Bal in. l. data opera. C. qui accu. nō poſ. per Saly. in. l. q̇ fortuitis. C. de pig. act. late per Ang. de are. in ſuo tract. malefi- cio an verbo incēdiario. pulchre ꝑ Alex. in conſi. 50. incip. viſis ⁊ opportune pon deratis his. in. j. vol. ꝑ Jo. de ana. in cōſi. lxxj. incip. viſis ⁊ diligenter ponderatis his que in facto proponunt. vbi etiam Lud. Bologni. in additio. cum alijs con cor. de quibus per Cepo. in ſuo tract. ru- ſti. predio. ſub rub. de igne. que eſt rubr. fi. Tu autē in cuius domo ortum eſt incē dium: ⁊ ignoratur quis fuerit auctor ſi vis excludere oēm culpam: ⁊ ſic indiffe- renter nō teneri de aliquo dāno ꝑ ipſum incendiū dato. Cautela eſt ꝙ probes te eſſe perſonā vigilem ⁊ in rebus tuis eſſe diligētē patrēfamilias: qꝛ iſta probatio hꝫ tantā vim ꝙ excludit oēm culpā als a iure contra te preſumptā. ita ſignāter dixit Bal. in ſuo cōſi. cxx. incip. quidā no mine Riſtorꝰ de Cortonio. in. v. par. quē refert ⁊ ſequit Alex. in. l. domos. de leg. j. ⁊ in. d. l. ſi quis ex argentarijs. §. pretor ait. ff. de eden. ⁊ in preal. cōſil. 50. in fin. et hanc ſnīam ſimiliter tenuit do. Pet. de aluarottis in quadā ſua diſpu. incip. ex- orto incendio Padue. quē refert ⁊ ſequit Cepol. in cōſi. lxx. incip. circa primū du- biū. an iudeus teneat dn̄o in. ij. col. verſi. ⁊ ideo ſi conductor probaret.

xxxvij.

¶ Cautela ad inſtruendū filiuꝫ quibus verbis debeat vti qn̄ vult renūciare here- ditati paterne: ⁊ acceptare emphiteoſiꝫ vel feudū acquiſitū pro ſe ⁊ filijs ſuis.

1 Feudoꝝ ⁊ rerū emphiteoticarū ac- quiſitiones a cōmuniter accidentibꝰ al- tero de quatuor modis accipiuntur.

2 Dictio heredibus quomodo exponatur.

3 Quietationem generalem ſi frater fratri fecerit de omni eo et toto qđ in heredita- te paterna petere poſſet: an propter hoc ꝓhibebit petere partem ſuā feudorum: ⁊ rerum emphiteoticarum.

1 A Cōmuniter † accidētibus acquiſitiones feudorum ⁊ rerum emphiteoticarū cō- cipiuntur altero de qua- tuor modis: aut dicit acci- pio talē rem in emphiteo- ſim vel in feudum pro me et filijs meis: aut pro me et meis heredibus: aut ꝓ me et filijs meis heredibus: aut pro me ⁊ fi- lijs meis et heredibus. primo et ſecundo caſu cōmunis cōcluſio ſcribentiū eſt qđ filij poſſint renūciare hereditati paterne et acceptare ipſam emphiteoſim vel feu- dum: vt de primo caſu habetur per Bar. in. l. iuſiurandi. §. ſi liberi. in. j. col. verſicu. quero quid ſi filius nō renunciauit. ff. de oper. lib. per Bar. Ang. ⁊ alios in. l. ſi tibi decem. §. ſi pactus. ff. de pac. per Bart. et alios in. l. ſi nō ſortem. §. libertus. in vlti. col. ff. de condi. inde. per Bar. Ang. Jmo. ⁊ Mod. in. l. gallus. §. quidā recte. ff. de li be. ⁊ poſthu. per Bart. Jmo. ⁊ plene per Alex. in. l. qđ dicitur. de verbo. oblig. per Bal. in. c. j. an agna. vel filij. in. iij. col. ver. ſed quid ſi filius viuente patre. vbi exten dit iſtud habere locum etiā ſi renuncia- tio predicta eſſet facta cum iuramento. De ſecundo caſu qn̄ eſt dictum accipio in emphiteoſim pro me ⁊ heredibꝰ meis
2 † ꝙ illud verbū heredibus exponat. i. fi- lijs: ⁊ ſic ſit caſus ſimilis precedenti. de hoc eſt glo. in. l. ex facto. §. fi. ff. ad treb. et ibi in ſpecie no. Pau. de ca. dicens ꝙ ali- bi iſtud nō inuenies: ⁊ ꝙ iſta eſt vna co- gitatio que tunc ſibi in mentem venit: et ꝙ videtur ſibi veriſſima: quē approban- do ſequitur do. Jaſ. in. d. l. ſi nō ſortem. §. libertus. circa fi. ff. de condi. inde. ⁊ in. d. l. gallus. §. quidam recte. in penult. col. ff. de lib. ⁊ poſthu. nunquid autē emphiteo ſis de qua facta eſt mentio per docto. in

locis pꝛealleg. intelligatur de emphiteo‑ſi eccleſiaſtica: an vero de emphiteoſi cō‑ceſſa a priuato remitto me ad ea que la‑te ſcribit Alex.in.d.l.qđ dicitur.de ver‑bo.obli. De tertio autē ⁊ quarto caſu cō‑munis opi.eſt ꝙ requiratur vtrunqꝫ.ſ.ꝙ ſint filij ⁊ heredes alˀs ſi eſſent filij ⁊ nol‑lent vel nō poſſent eſſe heredes: vel econ‑tra non poſſent acceptare emphiteoſim ſeu feudum acquiſitum pꝛo ſe ⁊ filijs he‑redibus: vel pꝛo ſe filijs ⁊ heredibꝰ: ⁊ ab hereditate paterna ſe abſtinere ꝑut not. in locis pꝛealle. cum alijs concoꝛ. tradi‑tis per do.Iaſ.in.d.§.libertus.in pe.col. verſi. ſecus autē ſi copulatiue eſſet ſtipu‑latus. Tu aūt qui vis renunciare here‑ditati paterne ne tenearis ad debita pa‑tris: ⁊ acceptare emphiteoſim ſeu feudū acquiſitū ab ipſo patre ꝓ ſe ⁊ filijs ſuis ſi vis ꝙ talis renunciatio operetur inten‑tionē tuā ꝙ ea nō obſtante valeas acce‑ptare emphiteoſim vel feudū acquiſitū vt.ſ. ſis cautus ꝙ in renunciatione non dicas renuncio bonis patris mei ſeu pa‑ternis: ſed dicas renuncio hereditati pa‑terne. ita ſignanter dixit ſpec.in tit.de lo‑ca.§.nunc aliqua.verſi.clviij. quē refert ⁊ ſequitur do.Iaſ.in.d.§.libertus.in pe. col.ver.ego limito ſinglr.⁊ in.d.§.quidaꝫ recte.in vlti.colū.verſi.limita tñ. vbi di‑cit ꝙ iſta eſt ſua limitatio et ꝙ ſepe ha‑buit de facto.in auſ. vnde ſi parens.in.ij. col.verſi.limita predicta multum ſignā‑ter C.de inoffi.teſta. vbi dicit ꝙ iſtud eſt bene tenendum cordi: ⁊ ꝙ non reperit ab alio pōderatū. ⁊ in pꝛelu.feu.in.xvij.col. vˀſ. limita tñ ſingulariter hanc deciſioneꝫ vbi dicit iſtud eſſe multum notandū ad hoc vt inſtruaris ad foꝛmādas iſtas ge‑nerales renunciationes fratrum. ⁊ ratio iſtius pulchꝛe deciſionis eſt: qꝛ appella‑tione bonoꝛum cōtinetˀ emphiteoſis ſm Spec.in loco pꝛealle. allegantē tex in.l. rem in bonis.ff.de acqui.rerum domi. et in.l.bonoꝛū.ff.de verb.ſig. ſecus eſt in ap‑pellatione hereditatis: qꝛ tunc nō venit emphiteoſis ſm ꝑdictos. vnde dixit not. Bar.in.l.item videndū.§.fi.ff.de peti.he‑
5 redi. Dy. cōſuluiſſe † ꝙ ſi frater fecit quie‑tationē generalem fratri de omni eo ⁊ to‑to qđ petere poſſet ꝫ hereditate paterna ꝙ ꝓpter hoc nō ꝓhibebitur petere partē ſuā feudoꝝ ⁊ rerū emphiteoticarū: quā deciſionē ibi ſequuntˀ Bal. ⁊ Ang. ⁊ Bal. in.l.j.in.j.q.ff.de re.diui. ⁊ in auſ. ſi quas ruinas.in.iij.col.de ſacroſan.ecc. ⁊ late Albe.de roſa.in.l.tres fratres.ff.de pac. vbi recitat totū illud conſilium Dy. ⁊ de qua etiam meminit Alexā.in cōſi.xix.in cip.ſuper eo de quo queritˀ.in.j.col.in.v. vol.de cuius tñ veritate habetˀ per Bal. in.l.cum virum.circa fi.C.de fideicō. ⁊ ꝑ doct.maxime per Alex.in.l.ſi patroni.ff. ad treb. ⁊ per do.Iaſ.in pꝛelu.feu.in.xvj. col.verſi.an autē feudū peti poſſit. ⁊ iſta non ſunt obliuioni tradenda: qꝛ ꝗ̄plu‑res faciliter errarent hoc non perpen‑dentes. ⁊ alias hic Padue iſta.q.fuit vē‑tilata: in qua interuenerunt famoſioꝛes doctoꝛes totius gymnaſij: ⁊ tandem pꝛo‑pter autoꝛitatē Specu. ⁊ do.Iaſ.fuit iu‑dicatum cōtra quēdam qui non obſtan‑te renūciatione facta de bonis paternis per verbum bonis volebat vēdicare cer‑tam emphiteoſim acquiſitā a patre ſuo pꝛo ſe ⁊ filijs ſuis.

xxxviij.

¶ Cautela ad faciendum ꝙ currat pꝛe‑ſcriptio cum mala fide.

1 ☞ Pꝛeſcriptio aliqua ſiue.xxx. ſeu.xl. annoꝝ de iure canonico nō currit.

2 Statutū an valeat: ꝙ ꝗ nō petierit credi‑tum ſuū infra tale tēpus: puta infra de‑cennium amplius petere non poſſit.

3 Fides mala defuncti taliter heredi no‑cet: ꝙ nunqꝫ etiaꝫ ex ꝑſona ſua pꝛeſcri‑bere poſſet.

4 Fides mala eſſe non pōt vbicūqꝫ vtriuſqꝫ partis conſenſus fuerit.

5 Pene de iure canonico peti poſſunt.

1 EXplorati † iuris eſt ꝙ hodie de iure canonico aliqua pꝛe‑ſcriptio ſiue.xxx.ſiue.xl. āno‑rū nō currit cum mala fide. vt habetur in.c.vigilāti. ⁊ c. ſi diligenti. ⁊ c.fi.de pꝛeſcrip. ⁊ in regula poſſeſſoꝛ.de reg.iur.in.vj. diſpoſitio ciuꝰ iuris canonici hꝫ locū etiā in foꝛo ciuili: qꝛ oia iura ciuilia diſponentia pꝛeſcri‑ptionē aliquā currere cum mala fide: vt l.omnes.et.l.ſicut. C. de pꝛeſcript. xxx. vel xl.an. hodie de iure canonum ſunt coꝛre

a ¶ Quod nunq̃ pōt preſcribere. An ma
lefidei poſſeſſor ēt p lōgiſſimū tp̄s de iure
ciuili p̄ſcribat cū de pctō agatur: ⁊ ſerua
ri debeat ius canonicū. vide p dn̄m Ale=
xand. de imol. in cōſil. xxxiiij. in. iij. volu.
cōſil. ſuoꝝ

Et an ma
la fides au
ctoris no=
ceat ſingu
lari vł vl'i
ſucceſſori.
per eundē
do. Alexā.
in alio ſuo
cōſi. iiij. ſe=
cunde par
tis circa
prin. Sed
an mala fi
des defun
cti noceat
heredi exi
ſtēti in bo=
na fide: vt
ex ſua pſo
na preſcri
bere volē=
ti. dic qnō
vide p eū=
dem dn̄m
Alexā. in
cōſi. xcix. i
quarta p=
te. de iure
tamen ca=
nonico ali
ud eſt pro
pter mate
riam pec=
cati: cū in
dubio te=
nenda ſit
opinio per
quam pec
catum. tol
litur. ca. iu
uenis. de
ſpon.

cta: prout tenent gl. Inn.
do. An. Imo. Panor. ⁊ alij
i. d. c. fi. de preſcrip. ⁊ vt te=
nēt Ang. ⁊ Imo. i. l. ſequit
§. ſi viam. ff. de vſuca. glo.
in dicta regula poſſeſſor.
Bal. in. l. quib⁹ diebus §.
dn̄s. ff. de condi. ⁊ demon.
Alexan. in cōſi. clxxxv. in=
cipiē. viſo titulo qōnis in
xij. col. verſi. venio ad ſecū
dum dubium. in. ij. volu.
e ij ꝯſi. xxxiiij. incipiē. viſo
ꝓceſſu cauſe. in. j. col. ⁊. iij.
volu. ⁊ iſtud procedit non
ſolum in actionibus reali
bus verūetiā in perſona=
libus: prout tenent oēs in
locis ſuperi⁹ allegatis re=
probata opi. Barto. in. d. l.
ſequitur. §. ſi viā. ff. de vſu=
capi. hinc eſt qd̄ cōmunis
2 opi. Scribentium eſt † qd̄
ſi in ciuitate extet ſtatutū
diſponens q qui nō petie
rit creditū ſuū infra tale
tempus: puta infra decen
nium q amplius ip̄m nō
poſſit petere q tale ſtatu=
tum nō valet tanq̃ nutri=
tiuum peccati: ꝓut tenet
Barto. in. l. omnes populi
in. iij. q. princ. ver. ecce alia
dicit ſtatutū. ff. de inſti. et
iure. do. Anto. ⁊ Panor. in
c. cura paſtoralis. de iure
patro. Pe. de ancha. in cō
ſili. v. incip. pro parte nobi
lis viri dn̄i Ruberti man=
receno. verſic. iſtud eſt pul
chrum dubiū. Ro. in ſuo
conſilio. cij. incip. ſuper eo
quo primo queritur. cum
alijs concor. traditis per
Alexan. in conſili. clxxxv.

incipiē. viſo titu. qōnis. in. xij. col. verſicu.
quinimo ſtatutū. in. ij. volu. licet Cuma.
credo cauſa ingenij ſui demonſtrandi te
neat contrariū: ⁊ male in ſuo cōſi. lxvij.
incip. ſtatuto ciuitatis Vicentie. imo qd̄
eſt plus ſi heres bona fide p̄ſcripſiſſet de
bitū ſui defuncti tn̄ nō poſſet ſe tueri ex
perſona ſua ex diſpoſitione dicti ſtatuti:
3 † quia mala fides defuncti nocet heredi
a taliter q^a nunq̃ pōt preſcribere etiā ex
perſona ſua. vt not. d. Abb. poſt Anto. de
but. i. d. c. ſi diligēti. de p̄ſcri. in. v. col. ver.
ſed circa predicta mouet. d. Ant. dubiū
quotidianū vbi dicit iſtud eſſe bene no=
tandum voluit idem Abb. in. c. nihil in. j.
col. eo. titu. Pau. de ca. in. l. iiij. §. heres. ff.
de vſuca. Ro. in cōſil. xiiij. incip. cōcluſio=
nem predictam doctorum. vbi dicit opi.
Dy. qui tenuit cōtrariū in regula poſſeſ=
ſor. de regu. iur. in. vj. eſſe falſam. Alexan.
in cōſil. iiij. incip. videretur inſpectis his
que in themate ſupraſcripto ꝓponuntur
in vlti. col. in. ij. volu. vbi dixit iſtā eſſe cō=
munē opi. cum alijs cōcor. de quibus per
Fely. in. d. c. ſi diligenti. in. iiij. col. verſic.
cōtra opi. famoſam ipſe Dy. vbi dixit qd̄
iſta eſt cōior ſnia. ⁊ q pauci ſunt qui re=
cedunt ab ipſa. et cū alijs de quibus etiā
habetur per do. Iaſo. in. l. pomponi⁹. §. ſi
quis adminiculo. ff. de acqui. poſ. qr he=
res tenet exonerare animā ſui defuncti.
vt. c. fi. de ſepul. ⁊ in. c. literis. de rapto. qd̄
aliter fieri nō pōt niſi debito ſatiſfaciat. ⁊
ita in terminis predicti ſtatuti tꝫ Alexā.
in cōſi. lj. incipiē. videret ex deciſione heſi=
tationis. in. v. col. verſic. quinimo dato qd̄
etiam lapſi eſſent anni. xxx. in. v. volu. li=
cet Pau. de caſt. de quo ipſe nō meminit
in terminis ipſius ſtatuti teneat contra=
rium per rōnem de qua ibi per euꝫ in. l. ſi
quis ſub cōditiōe. in fi. ff. de condi. inſti. et
in. d. l. ſequitur. §. ſi viam quaſi circa fi. ff.
de vſuca. ⁊ in cōſi. cxc. incip. hereditas di
cte puelle: ſed prima opin. eſt cōmunior.
Modo videamus an ſit dare cautelā qd̄
tale ſtatutum de quo ſupra valeat: et ſic
qd̄ poſſit currere preſcriptio cum mala
fide. Bald. in. d. c. fi. in. ij. colū. verſi. ſi quis
tamen vellet facere. de preſcriptio. tradit
vnam cautelam: vꝫ qd̄ fiat ſtatutum ge
nerale q omnia ſtatuta loquētia de pre=

ſcriptione habeant vim cõtractus con=
4 ſenſus vtriuſq; partis.†nam vbi eſt cõ=
ſenſus vtriuſq; partis ibi nõ põt eſſe ma
la fides.vt.l.nõ fraudatur.ff.de reg.iur.⁊
per hoc dicit ipſe ꝙ anima et volũtas ci
uium ⁊ bonũ publicũ cõſeruatur:ſubiũ
gens ꝙ iſtud cõſiliũ eſt de ingenio ſuo:⁊
iſtam cautelam reaſſumpſit Bartho.ve
ronẽ.in ſua cautela.xlvj.incip. vidim⁹.
ſed eam reprobat Barba.in.d.c.fi.prout
ibi refert Fely.in.iiij.col. Tu aũt accipe
tres alias ꝑ quas poterit fieri qḋ valeat
ſtatutũ diſponens ꝙ qui nõ petierit cre
ditum ſuum puta per decẽniũ illud am
plius petere nõ poſſit:⁊ ſic ꝙ currat pre=
ſcriptio cũ mala fide.¶ Prima eſt ꝙ fiat
ſtatutũ ⁊ incipiatur a precedẽti monitio
ne dicendo monemus oẽs creditores et
dños vt agant infra tantũ tempus: al's
priuam⁹ eos ſuo iure:qꝛ hoc modo ſub=
lata erit oĩs obligatio : et iſta caſu non
exigitur bona fides debitoris ſed mora
creditoris:ita dicit Bald.in.c.debitores.
de iureiurã.dicens ꝙ iſtud eſt valde no.
qꝛ ſm eum aliud eſt in ſimplici pſcriptio
ne vbi preſcribiẗ facultati agẽdi:⁊ aliud
in monitione.¶ Secunda cautela eſt ꝙ
fiat ſtatutum ꝙ qui nõ petierit creditu;
ſuum infra tantum tempus intelligatur
feciſſe pactum de non petẽdo vel intelli=
gatur liberaſſe debitorem per acceptila=
tionem vel in effectu ſibi eſſe ſolutũ:quia
hoc caſu omnis obligatio ciuilis et etiã
naturalis ſaltem quo ad effectũ itelligi=
tur ſublata:⁊ ſic nõ poterit ad eccleſiam
recurri per viam denũtiationis euange=
lice. ita notabiliter tradit Bald.in.c.j.§.
ſi quis per triginta. ſi de feu.fue.contro.
in.iij.col.verſi. ſed quero nunqḋ ſtatutũ
poſſit tollere naturalẽ obligationẽ:cum
quo tranſit.d.Abb.in rubri. extra de pre
ſcriptio. ¶ Tertia cautela eſt ꝙ fiat ſta=
tutũ dirigens verba nõ in debitorẽ : ſed
in creditorem: vez ꝙ creditor nõ petens
creditum ſuum infra tale tempus ca=
dat ab actione ſicut dicũt iura:ꝙ qui nõ
vtitur ſeruitute ruſtica vel perſonali per
longum tempus perdit eã: nam iſto ca=
ſu ſi creditor non petet infra illud temp⁹
a ſtatuto limitatum nõ poterit amplius
petere nec ad eccleſiam recurrere nõ ex
iſto reſpectu quia debitor dicatur ꝓprie
pſcripſiſſe: ſed qꝛ creditor mulctatur ab
ipſo ſtatuto hac pena ꝓpter negligentiã
ſuam in petendo: et ſic talis pena debet
cedere lucro debitoris. iuxta.l. id qḋ pe=
ne.ff.de ſol. cõſtat enim ꝙ ſtatutum põt
afficere ſibi ſubiectũ ⁊ inferre ei penam:
ergo debitor nõ peccat allegando penã
5 ſtatuti: †qꝛ etiam de iure canonico pe=
ne poſſunt peti.vt no.in.c.conſtitutus.⁊
in.c.tuam.de.pe.⁊.in.c.dilecti filij. de ar=
bi.ita eleganter voluit Paulus de caſtr.
dicens iſtud putare verum ſicut euange
lium in.d.l.ſequitur.§. ſi viam in fi.ff.de
vſucap.⁊ in.l.hec autẽ iura.ff. de ſeruit.
vrba. predio. Et ſic habes tres cautelas
ad faciendũ ꝙ preſcriptio currat etiã de
iure canonico cum mala fide. Sed ꝯtra
iſtas tres facit ſolenne dictum Bald. in
auẗ.ad hec in.iij.col.verſi. ſed ponamus
ꝙ ſtatuto cauetur.C.de vſur.⁊ in.c.con=
tingit in.j.col.de dolo ⁊ contuma. vbi di
xit ꝙ auctoritas ſtatuti non poteſt ener=
uare naturalem actionem ⁊ ipſam veri=
tatẽ:⁊ loquatur per quecũq; verba vult
loqui ſiue diſponendo ſiue fingendo nõ
poteſt ipſam veram iuſtitiam abolere in
qua fundatur euãgelica denũtiatio. al=
legat not.per Inn.in.c.que in eccleſia ꝯ.
de conſtit.⁊ in.c.qꝛ pleriq;.de imu. eccle.
et per Bart.in extrauag.ad reprimendũ
in verbo ad denunciationẽ.verſi. ſed qḋ
de obligatione qua tollitur preſcriptio
vnde ſuper hoc cogita:qꝛ idem Bald. in
hoc vltimo tenuit contrarium.in.c.eccle
ſia ſancte Marie.in fi.de conſti.

xxxix.

¶ Cautela vt dicens alicui verba iniu=
rioſa euitet actionem iniuriarum.

1 Actione iniuriarum agi poteſt con=
tra illum qui alicui iniuriatus eſt:qꝛ in
ria tripliciter fit.ſ.verbo:re:⁊ libello.

1 SI quis † dicit alicui verba
iniurioſa certum eſt ꝙ con=
tra ipſum poteſt agi actio=
ne iniuriaru;:quia iniuria
fit tripliciter verbo: re: et li=
bello:vt.l.j.§.iniuriã. iuncta.l. lex corne=
lia.§.ſi quis librum.ff.de iniur. ⁊.§.iniu=
ria.inſtitu.co.⁊ no. Azo in ſumma.co.ti.
adeo ꝙ ſi alicui dixiſſem verba cõtume=

lioſa: ⁊ ille prouocatus ſimiliter dixiſſet mihi: tñ ꝯtra eum potero agere actione iniuriarum: ⁊ ſimiliter ipſe cõtra me: qꝛ nõ admittitur cõpẽſatio: vt no. do. Abb. in c. dilecti filij quaſi circa fi. de excep. et in c. olim in .ij. col. verſi. hinc dicit Spec. de reſcrip. ⁊ in c. intelleximꝰ .i fi. de adul. et in c. j. circa prin. de iniur. licet Spe. tenuerit cõtrariũ in tit. de accu. verſi. quid ſi vocaui te latronẽ. quẽ refert et ſequit̃ Ang. de are. in ſuo trac. maleſi. in verbo verba contumelioſa ⁊ iniurioſa. ℣. quid ſi aliquo dicto. et Jo. de ana. in c. ſignificaſti. el. ij. in vlti. col. verſic. querit etiã ibi Ang. extra de homi. ſed intelligendũ eſt dictum Specu. ſecundum ea que tradit Fely. in d. c. dilecti filij. in .v. col. ver. ꝓuocatus delinquens non excuſat̃. extra de excep. Tu autem qui dixiſti alicui verba iniurioſa ſi vis euitare actionẽ iniuriarum cautela eſt vt anteq̃ recedas ab illo loco vbi dixiſti dicta verba dicas verſus iniuriatũ ꝙ id qđ dixiſti erga ipſum falſũ eſt: qđ te penitet dixiſſe: qꝛ reuocatio verborũ iniurioſorum dictorum ſiue ex iracundia ſiue ex ꝓpoſito facit ceſſare actionẽ iniuriarũ. ita notabilr̃ dixit Ang. in l. ſi nõ ꝯuitij. C. de iniur. quẽ refert ⁊ ſequit̃ Fely. in d. c. dilecti filij .i vl. col. ⱴſic. dixit etiã notabilr̃ Ang. ⁊ Lãfrã. de oriano appellãs tale dictũ ſingulare in repe. c. qm̃ ꝯ. de ꝓba. i ṽbo ꝯfeſſiões. circa pͥnc.

xl.

¶ Cautela ad faciendum ꝙ aliquis ſit idoneus teſtis in cauſa ex qua reſultet ſibi commodum.

1 ☞ Teſtis deponens in cauſa: ex qua ſibi commodum reſultaret: non tenet.

1 Teſtimoniũ † teſtis deponẽtis in cã ex q̃ reſultaret ſibi cõmodũ nõ tꝫ: qꝛ qs nõ dꝫ eſſe teſtis in cã ꝓpria. vt l. nullꝰ idoneus. ff. de teſti. ⁊ l. oībꝰ. C. eod. ⁊ c. teſtes. ℌ. nullus. iiij. q. iij. ⁊ clarius in c. biduuꝫ. ℌ. palam. ij. q. vj. Tu autem qui habes deponere in aliqua cauſa ex qua reſultet tibi cõmodum ſi vis ad aliquem tuũ finem ꝙ non obſtante exceptione cõmodi dictum tuum valeat cautela eſt ꝙ in depoſitione tua proteſteris ꝙ nõ intendis 1 ex hoc teſtimonio aliqđ ius querere: qꝛ vigore iſtius ꝓteſtatiõis teſtificatio tua valebit. ita docet Jo. de ana. i. c. cũ in dioceſi. in .ij. col. verſi. ⁊ ſicꝰ poteſt colligi cautela. extra de vſur. Dicens iſtud fore dictum Bald. ⁊ ita fuit in l. dictãtibus. verſicul. item facit ad aliam queſtionem. C. de teſta. quã opinionẽ etiã tenuit Ange. in ſuo cõſi. cclxxv. incipien. thema ſuper quo conſilium petitur in vlti. col. verſic. ⁊ maxime hoc caſu ſi verũ eſt ⁊c. ⁊ ſimiliter iſtud dictum Bald. retulit et ſecutꝰ eſt Fely. in c. perſonas in fi. de teſti.

xlj.

¶ Cautela pro patre ad relinquendum filio ſpurio.

1 ☞ Statutis diſponi non poteſt: quod pater filio ſuo ſpurio aliquid relinquere poſſit.

2 Contractus celebratus inter patrem et filium titulo oneroſo an valeat.

3 Confeſſio emanata inter perſonas prohibitas actum facere ſuſpecta eſt.

4 Confiteatur ſi pater in teſtamento ſe habuiſſe ⁊ recepiſſe centum a filio ſuo ſpurio: quo caſu talis confeſſio valeat.

5 Confeſſio mariti: qđ emerit fundum de vxoris pecunia: quo caſu valeat.

6 Confeſſio facta per patrem: ꝙ habuerit pecuniam a filiis ſuis: quo caſu valeat

Doctores conantur inuenire modum ⁊ viam quomodo pater ſi non per directũ ſaltem per indirectum poſſit aliquid relinquere filio ſuo ſpurio: quo caſu Bartho. cepo. i ſuis cautelis cautela. xxviij. incip. nunc videamus enumerat. xij cautelas que quaſi oẽs nõ procedunt vt ibi per eũ: quibus adde duas ꝑ quas filius ſpurius poterit cõſeq̃ de bonis paternis prima eſt ꝙ pater vendat ei partem aliquam bonoꝝ ſuorum: ⁊ palam recipiat actualiter preciũ: qđ precium ad libituꝫ ſuuꝫ poterit ei poſtea clam reſtituere: qꝛ lꝫ pater nõ valeat aliqđ relinquere filio ſpurio. vt eſt tex. in ℌ. pe. in aut. qui. mo. natu. effi. ſui. ⁊ tex. in aut. lꝫ in fi. C. de natu. lib. ⁊ in autẽ. ex complexu. C. de ince. nup. ⁊ ponit Barto. in l. ſi gener. ff. qui. vt indig. † adeo ꝙ ꝑ ſtatuta nõ poſſet diſpo

nĩ ꝙ pater poſſet relinquere filio ſuo ſpu
rio:prout tenent Bart.Bald.Pau de ca.
ꝛ alij in.l.teſtamẽti factio.ff.de teſta.vbi
Jmo.ꝛ do.Lãcilo.decius dicũt iſtaȝ eſſe
cõem opi.quã etiã cõſulendo ſecutus eſt
Fede.de ſenis in ſuo ꝯſi.cclxxv.incipien.
caſus talis eſt:ſtatuto cauet ꝙ filij ſpu
rijs ꝛ quã ſilr cõſulẽdo tenuerũt ſolẽnes
docto.do.Ja.ꝛ do.Pau.de butriga.ꝛ do.
Recupe.de ſancto Miniato:vt apparet
in ſuis cõſilijs poſitis poſt dictũ cõſiliuȝ
Fede.licet cõtrariã opi.tenuerit Cal.in
cõſi.pe.poſito ſub rubri.de cõſti.tñ pater
nõ ꝓhibet filio ſpurio vẽdere nec aliũ cõ
tractũ onoroſuȝ cum eo celebrare:niſi ta
lis cõtractus fuiſſet factus in fraudẽ alis
ſecus et in fraudẽ intelligeret factus qñ
interueniſſet tñmodo confeſſio de rece
ptione precij per ea que hñr p Bart.in.l.
ſi forte.ff.de caſtrẽ.pe.ꝛ in aut.ſi quis in
aliquo documẽto.C.de edẽ.et per oẽs in
l.ſi donatione.C.de colla.reprobata glo.
in.l q teſtm̃.ff.de ꝓba.ſecus aũt ſi actua
liter preciũ interuenit:qꝛ tunc nõ preſu
mitur de aliqua fraude.ita dicit Bal.in
l.j.C.de natu.lib.ꝛ in.l.ſi is qui ex bonis.
de vul.ꝛ pup.ꝛ in.d.l.qui teſtm̃.in lec.an
tiqua.ff.de ꝓba.ꝛ ita i effectu tenẽt Pau.
de caſt.Alex.ꝛ do.Jaſ.in.d.l.ſi is q ex bo
2 nis.de vulg.ꝛ pup.ꝯcludẽtes ꝙ † valeat
cõtractus celebratus titulo oneroſo in
ter patrẽ ꝛ filiũ ſpuriũ dũmodo nõ appa
reat de aliqua preſumptiõe fraudis ex
trinſeca puta ꝙ emerit oĩa bona patris
aut tu vel maiorẽ partẽ:qꝛ talis vendi
tio arguit ſuſpitionẽ.arg.l.oẽs.§.lucius.
ff.de his que in frau.cred.ꝛ.l.nomen.§.fi
lio ibi ꝓpe oĩa ſubſtãtia.de lega.iij.vel ſi
pater cõfiteret recepiſſe preciũ.qꝛ tũc ta
3 lis cõfeſſio nõ valeret.¶ † Quia[a] confeſ
ſio emanata inter ꝑſonas ꝓhibitas actũ
facere eſt ſuſpecta:vt ſuperius dictũ eſt
etiã ſi talis cõfeſſio eſſet iurata ꝑut not.
Bart.in.l.cum quis decedẽs.§.titia ho
neſtiſſima.de leg.iij.ꝛ Alex.in.l.ſi dona
tione.reprobata opi.Bal.ibi.C.de colla.
vel ſimiliter ꝙ emiſſet per magnaȝ quan
titatẽ pecunie et nõ ſubeſſet aliqua veri
ſimilitudo vnde potuiſſet tantam pecu
niam habere:ſed ſi ſimiles preſumptio
nes extrinſece nõ cõcurrant contractus
valet ꝛ tenet:lȝ cõtrariam
partem teneat Bartol. et
Jmo.in.d.l.ſi is qui ex bo
nis.et Barto.in.d.l.j.C.de
natu.lib.ſed pro opi.Bal.
ſtringit text.in.l.cuȝ autẽ.
§.ſi tibi marit⁹.ff.ď dona.
inter vi.ꝛ vxo.allegatus p
Alexan.in.d.l.ſi is qui ex
bonis.vbi habemus qď li
cet cõtractus inter virum
et vxorem ſit prohibitus
propter preſumptionẽ do
nationis ne mutuo amore
ſe ſpolient.vt.l.j.ff.eo.tñ ſi
vero titulo maritus ven
dat vxori:talis vẽditio te
net.ego vltra iſtud funda
mentũ corroboro opinio
nem Bal.de eo quod mul
tum ſolenniter et in fortio
ribus terminis conſulen
do tenuit Alexand.in con
ſilio.xviij.incipiente conſi
deratis his que in thema
te narrãtur.in.iiij.volumi.
4 † vbi voluit quod ſi pater
in teſtamento confiteatur
ſe habuiſſe ꝛ recepiſſe cen
tum a filio ſuo ſpurio licet
talis confeſſio tanꝗ̃ ſuſpe
cta non teneat:vt ſuperi⁹
eſt dictuȝ:tamen iſtud eſt
verum ꝛ procedit niſi ali
qua veriſimilitudo ſit pro
filio ꝙ apud eum poterit
eſſe illa quãtitas pecunie
puta quia habebat in bo
nis:vel faciebat aliquod
exercitium per quod veri
ſimiliter poterit ſuperlu
crari illam quantitatem
quam pater cõfitetur ha
buiſſe quia tunc talis con
feſſio valida eſt quoniam
ſecundum eum vna pre
ſumptio tollit aliam .iu
xta.l.diuus.ff.de in integ.
reſtitu.et.c.literas.de pre
ſumptio.ꝛ pro iſta ſua opi
nione adducit notabilem

a ¶ Cõfeſ
ſio emana
ta iter ꝑſo
nas prohi
bitas. Ad
uerte in h
qꝛ lȝ cõfeſ
ſio mariti
ꝙ emerit
funduȝ de
pecunia
vxoris ſu
ſpecta ſit
ꝓpter do
nationẽ q
inter virũ
et vxorem
ꝓhibetur
tñ ſi ſit ve
riſilis qꝛ
mulier ali
unde ha
buiſſet at
tẽditur ta
lis confeſ
ſio ꝓpter
talẽ veriſi
militudi
nem.ſic ẽt
de ꝯfeſſiõe
pris q cõfi
tetur ha
buiſſe a fi
lio l ptãte
lȝ ſit mul
tum ſuſpe
cta:tamẽ ſi
veriſilis ſit
quia filius
erat i ali
quo exer
citio ꝛ lu
crabat:il
la cõfeſſio
iuſtificat.
ita cõcor
dãt Ang.
in ꝯſi.cliij.
pater emit
funduȝ.et
Alex.i ꝯſi.

xviij. cōſiderat; hiſ lib. iij. que cōſilia allegat ſup quib⁹ fundata ē preſens cautela domi. Phi. deci⁹ a q̄ hauſit do. Tho. i conſil. ſuo xcvj. viſo puncto et cōſiderat; obiectiōibus qꝺ eſt elegantiſſimū ⁊ q̄tidianū cōſilium.

deciſionez Saly. in. l. ſi pater. C. de ꝯtrahen. emptio. vbi dixit ſe al's habuiſſe ꝺ
5 facto cōſulere † qꝺ ſi maritus emat fundū p vxore ſua abſente ⁊ preciū qꝺ ſoluat confiteať ſe ſoluere de propria pecunia vxoris lz ſit preſumptio qꝺ talis confeſſio emanauerit animo donandi que donatio inter eos eſt ꝓhibita: vt toto tit. ff. ⁊ C. de dona. inter vir. ⁊ vxo. ⁊ c. fili. extra eod. tamē ſi apparet ex aliqua veriſimili p̄ſumptione qꝺ vxor aliūde potuerit habere dictaz pecuniā tūc eſt ſecus: ⁊ ita etiā eſt ſm Alex. de mente Cy. in l. ſi. de ſac. ſan. eccle. Scꝺo adducit deciſionem Ang. in conſi. ſm eum. cliiij. incipiē. pater emit domum ꝓ
6 ſe et filijs. vbi vult † quod licet cōfeſſio facta per patrem confitētem ſe habuiſſe pecuniaz a filijs ſuis talis confeſſio ſit ſuſpecta: quia per talez confeſſionē preſumitur donatio, q̄ prohibita eſt inter patrem et filium in poteſtate patris exiſtentem: vt. l. ij. C. de inoffi. dona. ⁊ l. donationes quas perētes. C. de donatio. inter vir. ⁊ vxo. Et per docto. in. l. frater. a fratre. ff. de condic. inde. tamen ſi tempore dicte confeſſiōis paterne filij erant in aliquo eorū exercitio: quod veriſimiliter potuerint dictam pecuniaz de qua in confeſſiōe ſuperlucrari ex ſua induſtria tunc ſufficeret dicta confeſſio per no. per glo. Cy. Barto. ⁊ alios in. l. cum oportet. in princ. C. de bonis q̄ liber. et iſtas deciſiones refert ⁊ ſequitur preſtantiſſimus doc. ⁊ preceptor me⁹ in canonibus. d. Phil. Decius in ſuo cōſi. xcvj. incip. viſo pūcto ⁊ ꝯſideratis obiectionib⁹ verſi. nec obſtat qꝺ talis cōfeſſio. quāto ergo fortius dicendū eſt in caſu noſtro qꝺ ſi filius ſpurius emat a patre: ⁊ actualiter ei preciū ſoluat: ⁊ dictū precium veriſ. mulier potuerit aliunde habere q̄ a patre ſuo qꝺ talis contract⁹ valeat ⁊ teneat. ¶ Secunda cautela eſt quod quādo vis relinquere filio tuo ſpurio nō dicas inſtituo vel relinquo talem fundū ſempronio filio meo: qꝛ ſi cōtingeret te non habere vxorē: ⁊ nunq̄ habuiſſe vel habere: ſed a paruo tempore citra ex ipſis verbis comprehenderet illū ſempronium eſſe filium tuum ſpuriū vel aliter incapacē ⁊ ſic per iſta verba inſtitutio ſeu legatū redderetur nullum: ſed dicas qualiter inſtituis vel relinquis talez rem Sempronio filio talis mulieris vel alio modo taliter ipſum ſpecifica qꝺ clare conſtet, de quo ſempronio intelligas. iuxta. l. duo ſunt titij. ff. de teſta. tut. qꝛ ſi aduerſarius non ꝓbabit illū ſemproniū eſſe filiū tuū ſpurium: qꝺ a cōiter accidētibus cū magna difficultate pōt probari inſtitutio ſeu legatū valebit. ita docent Bal. Pau. de caſt. ⁊ Alex. in. l. ⁊ ſi pepercerit. que eſt. l. iij. ff. de li. ⁊ poſthu.

xliij.

¶ Cautela ad interrogandum teſtē de ratione ſui dicti: ⁊ qꝺ ad talē interrogationem ipſe teſtis non aduertat.

1 Teſtis dictum nihil valet: niſi ſui dicti rationē concludētē aſſignauerit.
2 Statuto vel a principe ſi alicui poteſtas data fuerit: qꝺ de iure et de facto ⁊ abſq; ſolēnitate aliqua procedere poſſet: an teſtibus non reddentibus rationem dicti ſui: vel etiam malam credere teneatur.
3 Teſtis verboſus eſſe non debet.

1 TEſtis † interrogatus vt aſſignet rationem ſui dicti ſi eam ⁊ cōcludentez neſcit aſſignare dictum ſuum, nihil valet. vt not. gloſ. in. l. ſolam. C. de teſti. ⁊ gl. in. c. cū cām que inter archiepm. in verbo de cauſis. extra eo. ⁊ glo. in. §. ſolā. iiij. q. iij. ¶ Naz teſtis

1 nõ reddẽs rationẽ ſui dicti interrogat[9] dicit deponere nõ tanq̃ homo ſed tanq̃ pecus ſm Bal in repe.l.edita.in.xvij.colum.verſi.interdũ ↄtingit.C de edẽ.adeo qđ voluit Spe.qđ talis teſtis interrogatus:vt ſupra ſi rationem ⁊ concludentẽ neſciat aſſignare tale ſuuz dictũ non faciat neq̃ preſumptionẽ ita Spec in titu. de teſte.§.j.verſi.ſʒ nunqđ ſufficit ad preſumptionẽ.quã deciſionẽ ſequit Ro.in.l.j.in prin.ff.de oper.no.nun.lʒ do.Abb.in d.c.cũ cãm que inter archiepm.in.ij.col. de teſti.dicat iſtud eſſe arbitrariũ iudici p tex.in.l.iij.ff.de teſti.ibi tu magis ſcire potes quãta fides ⁊c.naz iſta aſſignatio
2 rõnis dicti eſt tãte importantie† qđ licet eſſet data per principẽ vel ſtatutum poteſtas alicui qđ poſſet procedere et de iure ⁊ de facto ⁊ abſq̃ aliqua ſolẽnitate tñ propter hoc non poſſet credere teſtibus non reddentibus rationem ſui dicti vel reddentib[9] malã q̃ſi fuiſſent interrogati: vt not.dixit Bald.in.l ſolam.in fi.C.de teſti.imo qđ eſt plus nõ poſſet conſuetudine vel ſtatuto induci qđ credat teſtibus nõ reddẽtib[9] rõnem ſui dicti vel reddẽtibus malã:vt volũt Jo.and.et do.Ant.in c.j.de appel.⁊ Alex.in conſil.iij.incipi.in cauſa et lite vertente inter abraã.in vlti. col.verſi.⁊ iuxta predicta dicit Bal.in.ij. volu.Si vero teſtis.nõ interrogatus nõ aſſignat dictam rationem tñ ſuũ dictũ be
3 ne valet:† q: nõ dʒ eſſe verboſus : vt not. in glo.ſuperius in princi.allegatis:et vt not.glo.⁊ ibi Scrib.in.c.ſicut.de re iudi. niſi in quibuſdã caſibus in quibus teſtis ſiue interrogat[9].ſiue non tenet reddere ipſam rõnem alias ſua depoſitio nihil valet.de quibus habet per do.Jaſ.in.l. cũ hi.§.vult igitur.ff.de tranſac.⁊ p doct. preſertim per Fely.in preallegc.c.cũ cauſam.de teſti. Multotiens modo euenit,et precipue in teſtibus rudibus prout ſunt ruſtici : mulieres;et ſimiles pſone idiote qđ ſi in ſuis depoſitionibus non interrogantur de rõne ſuoꝝ dictoꝝ:nec ipſi eaz reddunt:ſi vero interrogantur a cõiter accidentibus eam aſſignant:et ſic vtroq̃ caſu ſua depoſitio venit eſſe valida : q: ſi non interrogantur de ratione valet dictum ſuum:vt ſuperius dixi:ſi vero interrogantur ipſam aſſignãt: Stante ergo hoc pulchrũ eſſet videre nunquid eſſet aliquod remedium ⁊ cautela qđ iſta interrogatio fieret teſti:ſʒ qđ ipſe teſtis ad eã nõ aduerteret:et ſic quo ad te ſit ſatiſfactũ qđ dicta interrogatio de rõne fuerit facta:ipſi vero teſti nõ:q: ipſe ad eam non aduertat.ad qđ reſpõdeo qđ ſic.Cautela ergo eſt qđ facias qđ notarius q̃ habet ipſum examinare in principio examinationis ſiẽde faciat teſti vnum queſitũ hoc modo:dicas mihi q̃d ſcis in tali cauſa vel ſuper tali negotio:q: ſi poſtea teſtis de omni eo qđ dicet nõ aſſignabit rõnẽ lʒ alit de ipſa ratione nõ interrogabitur talis ſua depoſitio nõ tenebit:q: teſtis interrogat[9] p iudicez ⁊ pari ratione per illũ qui habet poteſtatẽ examinãdi hoc modo dicas quid ſcis ſup tali negocio intelligit etiã implicite interrogatus de cauſa ſcientie adeo quod ſi aliter poſtea non interrogatus non reddet cãm ipſius ſcie talis ſua teſtificatio nõ tenebit.iſtud fuit mirabile.D.Bald.in.d.c. cũ cãm q̃ inter archiepm. in antepe.colum.verſi.ſed pone iudex interrogat.cũ quo tranſit ibi Fely.in.ij. colum.verſi.adde ſm bal. hic ⁊quã deciſionẽ ſequit domi.Jaſ.in.l.cum hi.§. vult igitur in.ij.col.verſic. adde etiaz predictis.ff.de tranſac.vbi dixit iſtud di. Bald.eſſe ſingul'r notãdũ ſequit Soci.in ſuis regu. ⁊ fallen.regu.xlj.incip.teſtis dicti ſui.

a ¶ Non reddẽs rationez ſui dicti.Sed q̃d de teſtibus impfecte ↄueſtionẽ.ptiũ narrãtib[9] an pbent dic q nihil pbant gl.eſt ord. in.l.luci[9]. in ꝟſic.hr̃e debeãt.de his q̃ not. infa.p Ludo.ro.l cõſi.ſuo.ccclj.qđ inci. quo ad ſeptimũ.circa finẽ.ibi nũc igit ẽ cõſequẽs. An aũt dictũ vnius teſtis viſis ſuppleatur per aliuz text. eſt no.quẽ ad hoc ſepe alleg. Bald.in.l. ſi quis ex argẽtarijs in.§.cogẽtur.verſic. q̃d cũ.ff. de teſtib[9]. quẽ alleg. etiaz Ro. in ↄſil.ſuo cc⁊c.ibi et ſi dicatur circa finẽ ipſius conſilij.

xliij.

¶ Cautela pro illo qui promiſit factum alienũ ſub pena ſi illud nõ poteſt adimplere vt euitet penam.

1 ☞ Promiſſio facti alieni licet teneat qñ pena interuenit: ex quo factũ promittitur: qđ in promittentis poteſtate nõ cõſiſtit ꝓmittens faciendo id qđ põt penã promiſſam euitare poteſt.

2 Pena difficultas excuſat.

3 Factum alienum ſub pena qñ quis promiſerit: pena nõ cõmittitur: ſi promiſſor quãtum in eo fuerit fecerit.

Anno p̃terito euenit hic Paduę qđ quidã ruſtici vulnerauerũt quoſdã alios ꝓpter q̃ vulnera orta fuit inter eos maxima inimicitia: tãdẽ medio amicorũ facta fuit reconciliatio: et vnꝰ de dictis ruſticis ꝓmiſit alteri ſub pena certe quãtitatis pecunie qđ faceret qđ quedã ſua neptis que habebat certa bona paterna cũ eſſet nubilis annis acciperet in maritũ quẽdam filiũ illiꝰ qui ſtipulabat̃ penã: cõtingit poſtea qđ illa puella facta maior cõcluſione noluit ſatiſfacere voluntati patrui: quo caſu iſte patruꝰ erat valde anxius ꝓpter penã in quã debebat incurrere matrimonio non ſortiẽte effectũ: ⁊ tãto magis qđ aduerſarius quotidie minabat̃ qđ volebat ab eo dictam penã exigere: tunc cum in preſentia mea caſum p̃dictum narraret: dixi ei qđ deberet ire et adhibere oẽm curam et diligentiam quã poterat ad hoc vt illa ſua neptis cõtraheret matrimoniũ: ⁊ tũc adhibita tali cura ⁊ diligẽtia nollet poſt ea amplius de dicta pena dubitare: licet matrimoniũ nõ ſequat̃: ſ; aduerteret taliter negotiari qđ poſſet illam diligentiã ſi opus eſſet probare. iſta eſt deciſio do. Abb. poſt Anto. de but. ibi in. c. gẽma. de ſpon. vbi in terminis mouet. q. noſtram. titius promiſit ſub pena quod berta contrahet matrimoniũ cũ ſempronio: titius fecit tantũ quantum in eo fuit vt matrimoniũ ſequeretur: cõcludit qđ pena nõ cõmittitur: ⁊ ratio iſtius pulchre deciſio-
4 nis eſt. † q: l; ꝓmiſſio facti alieni teneat qñ pena interuenit. vt nota. in. §. ſi quis aliũ ſ̃cto. §. verſa vice. inſti. de inuti. ſti-
pu. ⁊ in. l. ſtipulatio iſta habere licere. in prin. ⁊ . j. §. queſitũ. de verb. obli. tñ ex quo ꝓmittitur factum qđ non cõſiſtit in p̃tãte promittẽtis ſequit̃ qđ promittens faciẽdo omne id qđ põt d; euitare penã ꝓmiſ-
3 ſam. ¶ † Qr regula eſt qđ difficultas excuſat a pena: vt eſt tex. in. l. ſi vehenda. in fi. ff. ad. l. rhodi. de iac. et l. l. ũ. ff. ſi qs cau. ⁊ not. Bar. in. l. cõtinuus. §. illud. inſpiciẽ-
4 dum. de verbo. oblig. ⁊ iſtam opi. † qđ qñ qs ꝓmiſit factũ alienũ ſub pena quod pena nõ cõmittatur ſi ꝓmiſſor fecit quãtũ in eo fuit tenuit Fe. de. de ſe. in cõſi. c. xxij. qđ fuit conſiliũ Joã. palariẽſis incipien. Martinus promiſit ſe facturũ. tenuit do. Abb. in. c. ſignificantibꝰ. in fi. per gloſ. ibi de offi. deleg. Frã. de are. in. l. ſi ita ſtipulatus fuero te ſ. ſti. §. poſſum. de v̈bo. obli. vbi nõ obſtante ſuã impugnatione quã ibi facit. dixit qđ iſta opi. eſt cõis: ⁊ qđ in practica ſeruaret̃. idẽ Fran. de are. in cõſi. cxliij. incip. ex facto ꝓponit̃ qđ illuſtris et excelſus princeps Franc. Sfortia dux Mediolani. in. iiij. col. verſi. venio igit̃ ad primum. tenet Fely. in. c. ex reſcripto. in vj. col. verſi. et not. quod ꝓmittens factũ alienũ. extra de iureiur. l; do. Jaſ. in. d. l. ſtipulatio iſta habere licere. in. vj. colũ. verſi. ſed iuxta hoc cadit ſolẽnis ⁊ vtilis dubitatio. ff. de ver. oblig. teneat opi. contrariam dicens qđ ſi caſus accideret qđ ita cõſuleret. ſ. qđ ille qui ꝓmiſit factum alienũ cũ pena: licet adhibuerit omnem diligentiã ad hoc: vt factũ ꝓmiſſum ſortiretur effectũ: qđ ſi nõ ſortitũ fuerit: promiſſor non euitet penam: eſt bene verũ qđ fatetur qđ oẽs canoniſte tenẽt primã opi. ⁊ qđ ab eo nemo diſcrepat: ſis ergo cautus tu qui ꝓmiſiſti factũ alienũ ſub pena. qđ facias quantũ potes: vt factum adimpleatur ſi vis penam euitare.

xliiij.

¶ Cautela vt prelatus nõ perdat ſua beneficia ꝓpter homicidiũ cõmiſſum.

1 ☞ Beneficia ſua perdit prelatus qui homicidium committit.

2 Beneficiorũ priuatio an ipſo iure fiat: vl' ſententia requiratur.

3 Papa cum homicida voluntario an diſpenſare poſſit: cum de iure diuino prohibitum ſit.

4 Regularitas omnis de iure diuino: nõ autem poſitiuo introducta eſt.
5 Membri mutilatio ad irregularitatẽ cõtrahẽdã cũ homicidio a pari ꝓcedũt.
1 Canonicis† cõſtõnib⁹ cautũ eſt q̄ prelatus cõmittẽs homicidiũ ꝑdat ſua beneficia: vt. c. j. de homi. ꝛ. c. j. ꝛ. c. fi. de tẽpo. ordi. ꝛ. c. ſi ep̄s. et c. ſi quis homicidiũ. j. diſt. iũcto. c. ſi quis a modo cũ ſeq. lxxxj. di. ꝛ iſtud habet locũ et procedit etiã ſi homicidium fuiſſet perpetratum in perſonã vnius iudei vel alterius infidelis: vt. l. diſt. clericum. cũ ſeq. ꝛ vt etiã not. Hemi. poſt Archi. eadẽ
2 diſt. minor. † Sed dubitat̃ an talis priuatio beneficiorũ fiat ipſo iure: an vero req̄ratur ſnĩa. ꝛ cõis opi. eſt q̄d veniat ꝓuandus per ſniam: q꜄ anteq̄̃ priuet̃ iuſte tenet ꝛ poſſidet ſua beneficia dicto homicidio nõ obſtante: ꝑut originaliter tenuit Inno. in. c. cũ noſtris. de cõceſſio. preben. vbi etiã hoc tenet Imo. in xvij. col. verſi. ſcdo etiã no. q̄d ꝑpter homicidiũ tenent do. Abb. Jo. de ana. ꝛ Fely. in. c. inquiſitionis in prin. de accu. Jo. de ana. in. c. ij. in. ij. col. ſi. verſi. facit etiã iſte textus. de cleri. pug. in duel. ꝛ in. c. fi. in. j. col. de homic. d. Abb. in. c. q̄relã in. ij. col. de iureiur. Bal. in. l. cũ fratrẽ. l. iij. col. ꝟ. circa inſtr̃m vnũ ſcias. C. de his quib. vt indig. vbi expreſſe dicit q̄d notoriũ nõ h̄z vires ad aliquem deponẽdũ vel priuãdũ niſi ſequat̃ ſnĩa depoſitionis vel priuationis: ꝛ ideo licet aliquis priuatus ſit notorie criminoſus nõ tñ ꝓpter hoc eſt depoſitus ip̄o iure ẽt ſi ſit homicida. alleg. Inno. in. d. c. cũ noſtris. de cõceſ. preben. ꝛ iſta in effectu eſt cõis opi. quã cõem dixerunt Jo. de ana. ꝛ Fely. in. d. c. inquiſitionis in princi. de accu. Tu ergo prelate qui commiſiſti homicidiũ ꝑpter q̄d ſi cõtra te procedetur ꝓuaberis tuis beneficijs q̄uo facies ad hoc, vt ea retinere valeas et ſi nõ ꝑ directũ ſaltẽ ꝑ idirectũ. Dic q̄d cautela ẽ q̄d ꝑpetrato illo delicto iuenias aliquẽ tuũ amicũ fidelẽ: ꝛ ei renuncies dicta tua beneficia hoc ſecum tacite acto q̄d ad omnem tuam requiſitionem debeat ſimiliter tibi ipſa bñficia reſignare: quo ſic facto videas poſtea quando tibi videbitur aliqua bona via impetrare diſpenſationem a ſummo Pontifice vt nõ obſtãte homicidio vel tali delicto poſſis eſſe capax beneficiorũ: quam facile ſi habebis ingeniũ obtinebis petendo eam non ſup beneficijs acquiſitis retinendis: ſed tantummodo ſuper acquirendis: qua obtenta poſtea facies quod ille tuus amicus reſignabit tibi illa tua beneficia ꝛ hoc modo frueris eis. Et iſta cautela vt intelligo multum frequẽtatur Rome.
3 † Et ſi dices quero a te papa poteſt ne diſpẽſare cum homicida preſertim voluntario: cum ſit q̄d diſpenſatio cũ homicida voluntario ſit de iure diuino vt tenet gloſ. in. c. ſicut dignum. de homi. ꝛ ſentit expreſſe glo. xxj. diſt. in ſumma. ꝛ vt firmant do. Abb. ꝛ Jo. de ana. in. d. c. ad audientiam. eo. tit. de homici. per illud dictum Domini, verſus Dauid nõ edificabis mihi templuz: quia vir ſanguinis es. vt habetur. j. queſtione. vij. ſi quis omnem. ꝛ de cõſecra. diſt. j. c. j. ergo papa non poteritntalem diſpenſationem facere: quia ipſe nõ diſpẽſat cõtra legem diuinam: vt. xxv. q. j. ſunt quidã. nã iferior nõ põt tollere legẽ ſui ſuperioris: vt. c. cũ inferior. de maioritа. et obedien. et clemẽ. ne romani. de electio. quia reſpõdeo quod predictis nõ obſtãtibus papa poteſt diſpenſare cũ omni homicida ſiue caſuali: ſiue volũtario.
4 † quia oĩs irregularitas eſt introducta de iure po. a

a ¶ Quia omnis irregularitas. an poteſtas diſpenſandi ſuper irregularitate cõceſſa a papa alicui duret poſt mortem pape dic q̄d ſic. vide Fed. de ſe. i ꝯſil. ſuo. lxxviij. q꜄ ſemel gr̃a facta ꝑ papã in ꝑſonã aliquã non expirat ꝑ mortẽ pape. caſus eſt i. c. ſup gr̃a. de offi. deleg. li. vj. et q̄ñ canonice ẽ ſemel facta diſpẽſatio ex ſupuenĩeti facto non retractat̃. vide in. c. ex tua. de fil. p̄ſby. et eſt ibi caſus.

tiuo:non aũt de iure diuino prout tenet Inno.in.d.c.ad audientiã. de homici.et in.c.niſi cum pridẽ. ſuper verbo irregularitatis.de renũ.⁊ ibi late Imol. vbi reſpõdet ad illud dictũ nõ edificabis mihi templũ ⁊c.te⁊ et do.Abba.in.c.ego cũ.in fi.de iureiur.Cardi.⁊ Jo.de ana.in.c. petitio.de homi.cũ aliis concor.de quibus per Fely.in.d.c.ad audientiã.nã ⁊ Moyſes ex poſito homicidiũ cõmiſit:nã egyptiũ interfecit et in arena eum obruit:vt xxiij.q.iij.nõ inferenda.⁊ de peni.diſt .ij. c.⁊ cognouerũt.⁋ itẽ opponit.⁊ tñ edificauit templũ:vt de conſe.diſt.j.in prin.⁊ fuit magnus ſacerdos:vt.c.per venerabilẽ.qui filij ſint legi.ſimiliter et Paulus prebuit auxiliũ lapidãtibus Stephanũ vt habet in actibus apoſtolo⁊.c.vj.⁊ ſimiliter Petrus mutilauit auriculã phariſeo:vt habet in dñica paſſione:que mu
5 tilatio mẽbri †.quo ad cõtrahendã irregularitatẽ a pari procedũt cum homicidio:vt no.glo.in cle.vnica. in verbo mutilet.de homi.et Jo.de ana.i.c.j.in.ij.col. de cleri.pug.in duel.tamẽ ipſi Petrus et Paulus fuerũt primi fundatores eccleſie:vt.c.fundamenta. de electio. in.vj. et ſimiliter inter apoſtolos principatũ obtinuerunt.vt.ij.q.vij.beati.Pet et Paul. Sis ergo cautus tu prelate qñ cõmiſiſti homicidiũ vel aliud delictũ ꝓpter qđ venis priuandus tuis. beneficijs ſi de tali priuatione dubitas: vt vtaris remedio de quo ſupra.

xlv.

⁋ Cautela vt teneat impetratio eccleſie patronate licet de iure patronatus laicorum non ſit facta mentio.

1 ☞ Juris patronatibus laicorũ romanus põtifex literis ſuis nullo pacto preiudicare intendit.

2 Impetratio eſt ipſo iure nulla:ſi quiſpiã a papa impetraret aliquã eccleſiam de iurepatronatus laicorum expreſſe mentione non facta.

3 Beneficium ſi epiſcopus conferat infra tempus patroni:et patronus infra tempus iuris aliquem non preſentet: et ali⁹ poſtea illud beneficiũ a papa impetret: cũ clauſula: ſi non fuerit alteri ius queſitum:quis potior erit.

4 Beneficij collatio per ordinarium infra mẽſem datũ ſi facta fuerit: talis collatio valet:ſi ipſe expectans nõ acceptauerit.

5 Data primus ſi nunq̃ acceptauerit:prouiſio ſc̃da facta infra menſem valet.

6 Patronus clericus licet in preſentando accumulare non poſſit:tamen ſc̃da preſentatio ab eo facta de facto reconualeſcit etiam eo inuito:ſi primus ab eo preſentatus ceſſerit.

SCiendũ eſt ꝙ mens ⁊ intẽtio Romani pontificis eſt nolle preiudicare per aliquas literas a ſe conceſſas iuripatronatus laicorũ prout late firmat Lap.de caſtellio.in ſua alleg.lxxv. incip.beneficia vacantia in curia romana.cõcludẽs ꝙ reſeruationes beneficiorum quas quotidie facit papa nõ cõprehendunt beneficia patronalia : et inter alia refert.Jo.and.in.c.dilectus. de offi. lega.dicentẽ Hoſti.ibi dicere ſe alias vidiſſe vnã bullã papalẽ directiuã prelatis Anglie que ꝯtinebat ꝙ qñ papa ſcribebat pro aliquo beneficiando ſuã intẽtionem nõ eſſet velle includere beneficia in quibus laicus habeat iuſpatronat⁹ ⁊ ratio ſm eum eſt que prius fuit glo.in c.cum dilectus.in fi.glo.magne.de iurepatrona.qꝛ ſi talia beneficia conferrentur per papã et per alios prelatos: laici retraherent a fundatiõe eccleſiarũ:ſubiungens idẽ Lapus in dicta ſua alleg.ſe vidiſſe obſeruari per Grego. xj. ꝙ dũ cõtuliſſet eccl'iam ſancti Romuli Florentie non facta mentione de iure patronatus parochianorũ nõ potuit poſtea ob
1 tinere ille cui fuerat collata. ⁋ † Et iſtã regulam ꝙ in dubio papa per ſuas literas non intelligatur velle preiudicare iuripatronatus laicorum tradit etiam Gemi.poſt alios in.c.ij.in gloſſ.ſuper verbo collatio.de preben.in.vj.do. Abb.in.d.c. cum dilectus.in fi.de iurepatro.do.Cardi.in conſi.xcvj.incip papa vniuit quãdam abbatiã. circa mediũ.verſi.quo ad cauſam ſc̃dam.et iſta regula eſt adeo vera ꝙ etiã ſi in ſua ſupplicatione diceret qualiter nõnulli laici ſolebãt nominare vnum epiſcopũ pro rectore quãdo eccleſia vacabat:tñ per iſta verba nõ dicitur

facta mentio iuriſpatronatus.ita Fely. in ſuo tracta.qñ lit.apoſt.noce. patro.ec‑cleſia.circa prin. Dicens ita fuiſſe iudicatum in rota tépore pape Pauli ſecundi p tres ſententias cõformes prout affirmabat ille in fauorem cuius dicte ſententie fuerant late. ¶ Et q̃ iſta regula ſit indubitata: vide per Fely.in.d.ſuo tracta.ca. pulchre ampliãtẽ vndecim modis.
2 † Ex quibus apparet q̃ ſi aliquis impetraret a papa aliquã eccleſiã nõ facta expreſſa mentione de iurepatronatus laicorũ q̃d talis impetratio nõ teneret: imo eſſet nulla ipſo iure patrono agente de contẽptu: vt eſt caſus in.c.decernimus ibi irritam eſſe nouerit.xvj.queſtio.vij.⁊ vt tenet.do. Abb.in.c.illud.circa princip.de iurepatro.et in.c.ex inſinuatione.in ſcd̃o notabi eodẽ titu.et in.c.cum bertoldus.in.iij. col.verſicu.ex hoc notabiliter colligitur.de re iudi.vbi etiã hoc tenet Fely.in.v.colũ. cum alijs auctoritatibus per eũ ibi adductis. Et dicunt do.Cardi.⁊ do.Abb.in d.c.ex inſinuatione q̃ inſtitutus in eccleſia patronata infra tempus preſentandi ſine preſentatione patroni occupator eſt et tanq̃ occupator remouetur. ¶ Modo tu prelate impetraſti vnum beneficiũ ſeu
b vnã eccleſiã[a] nõ facta mentione iuriſpatronatus alieni vel malicioſe vl' ex ignorantia: quo caſu propter vitiũ ſurreptionis talis impetratio eſt ipo iure nulla: vt ſuperius dictũ eſt: nũquid erit dare cautelam quod tali ſurreptione non obſtãte talis impetratio remaneat firma ⁊ valida. Dic q̃ poſſet vti illa qua vſus fuit q̃dam anno preterito in diocesi Taruiſina: vt mihi relatũ fuit. Quidam impetrauerat a ſummo pontifice quãdam eccleſiam ſciens eam eſſe patronatam non facta mentione de iure preſentandi competenti ſiniori de quadã caſata: qua impetratione obtenta ſtatim dũ ipſe eſſet Rome miſit Taruiſiũ quẽdam ſuũ procuratorem ad exequendũ duo. Primũ ad accipiendũ tenutã ſeu poſſeſſionẽ ipſius eccleſie. Scd̃m ad alloquẽdũ illũ cui competebat ius preſentãdi narrando ei qualiter talis impetrauerat talem eccleſiam ignorans eam eſſe patronatam: ſed poſt collationẽ ei factam ſciuit de ſuo iurepatronatus: et licet ſue bulle papales ample loquuntur adeo quod ſiue eccleſia ſit patronata ſiue non ipſe intendit q̃ collatio teneat et valeat. Attamen q̃ male libenter veniret ſecum ad aliquod litigium propterea rogabat ipſum q̃d nihil vellet innouare vſq; ad aduentum ſuum quẽ ſperabat debere eſſe infra tẽpus breue. Et tũc ſi ipſe patronus nollet cõdeſcenderẽ volũtati ipſi' cui fuerat facta collatio: q̃ ipſe faceret totũ oppoſitum: ⁊ q̃ ex nunc ipſe nolebat tangere aliquid de fructibus ipſius beneficij ſed q̃ dabat licẽtiam ipſi patrono eos percipiendi et multa alia ſimilia verba: adeo q̃ patronus promiſit expectare aduẽtum dicti beneficiati: qui cum tantum diſtulit q̃ fuerunt elapſi quatuor menſes: et ſic tempus datum in iure laicis ad preſentandum. iuxta.c.vnicũ.de iurepatro.in.vj.quia nec omnes ſciunt diſpoſitiones iuris: videns iſte patronus illũ nõ venire p̃ſentauit quendã ordinario loci qui inueſtiuit eum de dicto beneficio. iſtis ſic ſecutis fuit dubitatum que iſtarum duarum collationum deberet preualere. An illa primo loco facta a ſummo pontifice: licet in ea de iurepatronatus laicorum non eſſet facta mentio. An vero ſecunda facta ab epiſcopo loci poſt elapſum tempus competens patrono laico ad preſentandum que deberet valere ſi non per viã p̃ſentatiõis propter elapſum

a ¶ Non facta mentione iuriſ. patronat' impetrãs an debeat narrare q̃litatẽ bñficij q̃d ĩpetrat ne ĩpetratio ſubreptitia videatur. dic q̃d ſic. no.do.Jo. an.in.c.et cui de preb̃.libr.vj.⁊ nouel.⁊ in eodẽ.de reſcri.in.c.in noſtra.et ĩ deciſiõib' rota iuxta modernũ ordinem ĩ ccxiij.vide in conſi.d. Ludo.de ro.cclxij. q̃d incip.q̃ ad primũ articulũ.ĩ quo queritur. Ibi q̃ ad tertiũ ĩ quo queritur an bulla.

tempus ſaltē deberet valere tanq̄ collatio ordinaria prout ſonabat inueſtitura. Fuit iudicatū primā collationē factā a papa preualere: q2 id qđ dicimus collationē eſſe ipſo iure nullā qñ eſt facta ſine preſentiatione patroni. vt. d. c. decernimus. xvj. q. vij. habet locū ⁊ procedit patrono contradicēte: ſecus aūt ipo conſentiente expreſſe vel tacite: ⁊ tacite intelligitur conſenſiſſe cū non preſentet alium infra tp̄s iuris: cum tūc ſit ſublata poteſtas agendi de contemptu que durat do nec durat poteſtas p̄ſentandi: nā elapſo tpe iuris non pōt dici contemptus: ſed potius q̄ ipſe ius ſuū contempſit. ita ſignanter in terminis tradit Felyn. in. d. ſuo tracta. quando lit. apoſto. nocc. patro. eccleſia. In vndecima limitatione allegans ita tenere do. Cardi. in clemen. j. in. xv. col. ver. ſed poſt longā cogitationē defendo partē plebani. de ſup. negligen. prela. ⁊ do. Abb. in ſua diſputatio. incip. augerio. in fine ſcđi dubij. verſic. aut patronus neq̄ p̄ſentit ⁊c. ſubiungēs Fely. iſtas duas authoritates do. Cardina. et Abb. ſe plurimi facere: quoniam ſepius ſm̄ eas conſuluit ⁊ obtinuit. quā opi. tenet idem Fely. in c. cum bertoldus. de re iudica. in. iij. col. verſi. tertio aduerte. vbi dicit hoc eſſe bene guſtandū. ⁊ in. v. col. verſicu. quarto limita. ⁊ in. c. cum ex officij. in antepenulti. ⁊ vlti. col. de preſcrip. ⁊ ita etiam volunt domi. de Rota in ſua deciſio. cccccxxviij. incip. nota quod infra tem-
3 pus patroni in anti. concludentes † q̄ ſi epiſcopus confert beneficium alicui infra tempus patroni: ⁊ patronus infra tēpus iuris nō preſentet aliquem: ⁊ alius poſtea impetret a papa illud beneficiū cum clauſula ſi nō fuerit. alteri ius queſitū q̄ iſtorū potior erit ille cui fuerit per ep̄m collatum dictum beneficiū. diſtinguentes tamen an ep̄s contulerit ipſum beneficiū tanq̄ deuolutū: an đo ſimpľr iure ordinario: primeuo: et originali: vt ibi per eos. ⁊ q̄ iſta opi. ſit vera bene facit qđ notabiliter voluit do. Abb. in. d. c. cum ex officij. in vlti. colū. de preſcrij. di-
4 cens † q̄ ſi facta eſt collatio per ordinarium infra menſem datum expectantibus iuxta cle. vnicam. de conceſ. prebē. q̄ talis collatio valet ſi expectans nō acceptauit: volens ſimiliter q̄ valeat collatio facta per ordinarium de beneficio tanq̄ deuoluto: licet deuolutio ſequatur poſt collationem. Secundo bene facit deciſio Ro. ccccxxij. incip. nota primus et ſe-
5 cundus. in anti. vbi concluditur † q̄ ſi primus in data nunq̄ acceptauit proniſio facta ſecundo infra menſem valet. Tertio adduci poteſt alia deciſio Rot. deciſio. dcccxlv. incip. patronus clericus
6 in antiquis. † vbi dicitur quod licet clericus patronus non poſſit accumulare in preſentando: vt habetur in. c. cum autē. de iure patro. tñ ſcđa preſentatio facta ab eo de facto reconualeſcit etiam eo inuito ſi primus ab eo preſentatus cedat. Quarto iſta opi. poteſt cōprobari per regulam cancellarie Inno. viij. que eſt penulti. in regulis expectatiuarū que incipit. Item idē ſanctiſſimus dominus noſter ſuorum predeceſſorum ⁊c. volens q̄ ſi minus prerogatiuati acceptant ante magis prerogatiues q̄ acceptationes ſue tenent ſi poſtea ipi magis prerogatiuati non proſequantur: vel non publicent acceptationes ſuas. Et intellexi q̄ iſta eadem queſtio fuit anno preterito ventilata in Rota: et q̄ ita fuit iudicatū dum iſta queſtio verteretur inter duos ferrarienſes. Tu ergo prelate teneas iſta mēti: q2 ſi valebis ea practicare poterūt tibi afferre non mediocrem vtilitatem.

xlvj.

¶ Cautela pro iudice ad obuiandum calumnijs petentiū dilationes animo differendi iudicium.

1 ☞ Dilatio ad producendum ſuos teſtes abſentes per iudicē concedi debet.

2 Teſtem quotieſcūq̄ aliquis in iudicio producit: tenetur ei expenſas facere: et oīa neceſſaria ſubminiſtrare.

Epiſſime litigantes volētes differre iudiciū comparēt coram iudice vel īmediate poſt litisconteſtationem: vel poſt primā dilationē habitā dicētes ſe non poſſe probare de iuribus ſuis ex eo q̄ teſtes ſui ſunt in partibꝰ longinquis: idcirco petunt dilationē cōpetentem que nō poteſt eſſe niſi longa ad pro-

ducendum dictos ſuos teſtes abſentes:
1 †que quidē dilatio dȝ per iudicē cōcedi:
vt habet in.§.ꝛ qm̄.in auf.de teſti.ꝛ in.l.
iudices.cum ibi no.C.de fide inſtrumen.
Tu aūt iudex qui habes ſuſpicionem ꝙ
talis dilatio que petit aīo petatur calu=
mniandi et protelandi iudiciū:ſi vis tali
calumnie obuiare cautela eſt ꝙ ſi illi te=
ſtes quos pars aſſerit abſentes ſint ſm
aſſertionē partis in aliquo loco illius p=
uincie ſeu illius territorij qḋ regis ꝙ tūc
dicas parti petēti dilationem ad produ=
cendum dictos teſtes ꝙ eā ſibi cōcedas
et eos citabis ꝛ per competens temporis
ſpatium eos expectabis:ſed in primis et
ante oia deponat pecuniaȝ pro expenſis
ipſoꝝ teſtium quas facient in veniēdo:
2 ſtando ꝛ redeundo.†nam quotieſcunq;
quis in iudicio pducit teſtem tenetur ei
facere expenſas et ſubminiſtrare oia ne=
ceſſaria.vt not in.l.qm̄ liberi.C.de teſti.et
in.l.eos.§.ſi quis autē.C.de appella.ꝛ.iij.
q.iiij.§.venturis.ꝛ ca.ſtatutū.§.penulti.
de reſcrip.lib.vj.vbi expreſſe text.loquit
de expenſis fiendis in veniendo: ſtando:
et redeūdo:q2 officium ſuum alicui non
debet eſſe damnoſum:vt.c.cum non de=
ceat.de electio.in.vj.ꝛ.c.magne.de voto.
et iſto caſu ſi iudici videt pōt:vt ſuperi⁹
dictū eſt:dicere parti aſſerenti ſe habere 1
teſtes abſentes citabo eos et expectabo
ſed depone ante oia pecuniā pro expen=
ſis quas facient in veniendo: ſtando et
redeundo:ꝛ tunc ipſa pars forſitan cau
ſa non exburſandi tantam pecuniā ceſ=
ſabit a predicta calūnia : q2 ſi recuſabit
ipſam pecuniaȝ deponere:nec tu tenebe
ris dare dilationē ad producēdos ipſos
teſtes.Ita ſingulariter dixit glo.in dicto
ca.ſtatutum.§.penulti.de reſcrip.lib.vj.
quā refert ꝛ ſequit domi.Abb.poſt alios
in.c.conſtitutus.de fideiuſſo.et Pau.de
caſt.in.l.interdū.ff.de iudi. ¶Scda cau a
tela eſt ſi dubitas ꝙ dilatio que tibi peti=
tur per vnam ex partibus illud fiat cau
ſa calumniandi et cauſa differēdi nego=
tium ſi vis tali calūnie obuiare facias ei
vnā cōminationē cū ſit ꝙ firmiſſime te=
nes ꝙ illā dilationem petat cauſa litem
in longū protrahendi ſi per dictos teſtes
quos aſſerit eſſe abſentes nō pbabit in=
tentionē ſuam qḋ mulcta
bis eā in tanta quātitate
pecunie:qḋ facere poterꝭ
ea poſtea nō pbante:quo
caſu forſitan metu mul=
cte ceſſabit ꝛ a calumnia.
ita pulchre docet Pet.de
ancha.in.d.c.cōſtitutus.
de fideiuſ.quē ibi refert et
ſequit Imo.in vlt.col.verſi.
ſed cautela eſſe pōt.dicēs
illud dictū eſſe mēti tenē=
dum ꝙ i practica ſepe oc
currit:qḋ dictū etiā refe=
runt ꝛ approbādo magni
faciūt Alex.in vlt.col.ꝛ.d.
Iaſ.in pen.in.l.j.ff.ſi quis
ius di.nō ob.ꝛ Alex.i.l.ſi
filiuſfami lias.§.diui.cir=
ca fi.de leg.j.ꝛ do. Lance.
decius in.l.interdū. ff.de
iudi.appellās hanc elegā
tem cautelam.

xlvij.

¶Cautele pro iudice ad
euitandum pena ſtatuti
quādo infra tempus limi
tatum nō poteſt determi=
nare cauſam.

☞Sentētia iſta an va=
leat:condemno vel abſol=
uo prout quiſq; ex actis
eſt cōdemnandus vel ab=
ſoluendus.

PLerūq; per
ſtatuta lo=
corū cautū
eſt ꝙ iudex
nō determi
nās cām in
tra tale tps cadat in taleȝ
penā:quo caſu poſtea cō
tingit ꝙ iudex[a] aut p ne=
gligentiā aut aliquo ne=
gotio detētus infra tps a
ſtatuto taxatum nō vidit
acta:ꝛ tūc ſalua cōſciētia
nō poteſt ſuā ſententiā fer=
re : imo ſi vellet iudicare
ipſa cōſcientia poſtpoſita
poſſet taliter pronūciare

a ¶Obij=
dex aut p
negligen=
tiā an iu=
dex poſſit
cōueniri ſi
ei⁹ negli=
gētia debi
tor pupil=
lus aufu=
git.vide.d.
Lud.ro.i
cōſi.ſuo.cc=
lvij.qḋ inci
pit ex tri=
bus cōclu=
dit.Et qd
ſi iudex ex
pſſe hēat
relationeȝ
ad acta et
ex actꝭ ad
q̄ hȝ rela=
tio appa=
ret de erro
re iudicis
in ſenten=
tia: an ta=
lis ſnīa ſit
nulla:dic
ꝙ ſic ſecū=
duȝ cōmu
nem con=
cluſioneȝ
vide p.d.
alex.in cō
ſil.cxxiij.i
primo li=
bro cōſilio
ruȝ.ibi ꝙ
autem di=
cere ſentē
tie ꝛc.

q faceret litem ſuā.iuxta not.in.l.fi.C.de
pen.iudi.qui mal.iudica. ꝛ in.l.cum ꝑ=
latis.ff.de re iudi.ſi vero nō ſentētiat in=
fra tēpus debitū ſm formā ſtatuti cadit
in penā:quo ergo faciet iudex qn non vi
dit proceſſum euitare penā ſtatuti. Dic
q cautela eſt q nō ꝓnunciet in hūc mo=
dum.Condēno ꝛ abſoluo ꝓut quiſqȝ eſt
cōdemnādus vel abſoluendus ex actis:
1 †qꝛ iſta ſnia hoc modo ꝓlata valet ꝛ tȝ
et ſatis dꝛ eſſe certa : ex quo ex actis pōt
certificari iuxta not in.l.iij.C.de ſen.q ſi.
cer.quan.ꝓfe.ꝛ per Inno.in.c.ij.de libel.
obla.ꝛ iſto caſu per huiuſcemodi ſniam
iudex euitat penā ſtatuti.ita no.dixit.d.
Abb.poſt.d. Anto.in.c.pe.circa fi.de iu=
di.vbi etiā Fely.in penul.col.ꝛ Bal in.l.
ait pretor.§.ſi iudex ff.de re iudi.dicens
hanc cautelā eſſe pro iudicibꝰ imperitis
vel nō habētibus tpꝰ deliberandi.ponit
idem Bald.poſt Ja.bul in.l.cū iudex.C.
de ſen.ꝛ in.l.ſi de meis.§.fi.ff.de arbit.di=
cens q in illa ciuitate ita fecit quidā col
lateralis qui abſoluit abſoluēdum: ꝛ cō
dēnauit cōdemnādū,ꝓut ex actis appa=
rebat.Sequitř.d Lācel.dicēs hūc eſſe ſin
gularē modū,i.l.nō queādmodū.ff.de iu
di.¶ Scđa cautela eſt q abſoluat par=
tes ab obſeruatiōe iudicij iurādo de cau
ſa ſibi nō liquere:qꝛ hoc modo ſilr̄ euita
bit penaȝ a ſtatuto impoſitā.ita pulchre
voluerūt Ang.Pau.de ca.ꝛ Alex.ibi in
prin.in.l.ſi vni.al'as incipit pōponius.ff.
de re iudi.Ang.ꝛ Alex.ibi in.iij.col.in.l.
ait pretor.§.ſi iudex.ff.eo.Ang.ꝛ Pau.de
ca.in.d.l.nō quēadmodū.ff.de iudi.Bal.
in.c.j.§.ſancimus.verſi.ſed hic inciden=
ter queritur quo temp.mil.inue.pet.de=
be.in vſi.feudo. Tamē iſta cautela eſt in
telligēda iuxta ea que habētur per bar.
in.l.properādū.§.ſed ꝛ ſi quidē.in.iij.op=
poſi.C.de iudic.et in.d.l.ſi de meis.§.fi.ff.
de arbi.ſ qn ipſe iudex non.poſſet redar=
gui de culpa ſm Alexā.in.d.§.ſi iudex.et
Fely.in.c.pe.de iudi.ꝛ in.c.cauſam ma=
trimonij.in fi.de offi.deleg.propterea pri
ma cautela eſt tutior.

xlviij.

¶ Cautela vt primus emptor prefe=
ratur ſecundo quando ſecundo res
prius fuit tradita.

1 ☞ Vendat ſi quiſpiā rem vni:et poſtea
ipſam vendit alteri:et prius ſibi tradat:
ſecūdus emptor ipſius traditionis vigo
re emptori primo prefertur.
2 Vendat ſi quiſpiā rem alicui:ꝛ ei cū iu=
ramēto promitteret alteri non vendere:
tamen ſi poſtea eam vēderet et traderet:
ſecundus emptor nō obſtante iuramen=
to primo prefertur.
3 Cōſtitutum precarij a conſtituto ſimpli
ci in quo differat.
4 Hypotheca tantā vim habet q dominij
tranſlationem impedit.

1 SI quis † vēdit rem vni ꝛ poſt
ea ipſaȝ vēdat alteri:ꝛ prius
ſibi tradat ſecūdus emptor
vigore ipſiꝰ traditionis pre=
fertur primo emptori : et ſic
nō hȝ locū illa vulgata regula qui prior
eſt tempore potior eſt in iure:vt de pri=
mo eſt text.in.l.qui tibi. C. de hered.vel
actio.ven.ꝛ in.l.ſiue autē.§.ſi duobus.ff.
de publi.ꝛ tex.ꝛ ibi per oēs in.l.quoties.
C.de rei vendi.et iſta regula eſt adeo ve=
ra q primus emptor pro ſuo intereſſe nō
poſſet ſe opponere vel impedire quomi=
nus ſecūdus emptor in poſſeſſioneȝ mit=
teretur:vt voluit Jac.but.i.l.manifeſtiſ=
ſimi.C.de fur.quē refert ꝛ ſequitur Bal.
in.c.j.in.j.col.ver.extra not.in tit. que ſit
2 in vſi.feudo.ꝛ vlterius eſt adeo vera † q
ſi aliquis venderet rem alicui et ei pro=
mitteret cum iuramento alteri non ven=
dere:tamen ſi poſtea eam vēderet ꝛ tra=
deret ſecundus emptor nō obſtāte iura=
mento preferretur primo vt in terminis
decidit Joā.de imo.in repe.c.cum cōtin=
gat.de iureiur.in.j.col.verſi.quātū autē
ad ipſaȝ rem.qꝛ iuramētū nō habet vim
impediēdi tranſlationē dnij : vt pulchre
tradit Bald.in conſi.cccxcvij.incip.inter
tres marchiones.in.iiij.parte.lȝ talis vē
dens per talē venditioneȝ incidat in pe=
nam falſi:vt eſt text.in.l.qui duobꝰ cum
ibi not.ff.de fal.vnde inſurrexit commu=
nis practica omniū tabellionum q quā=
do conficiunt inſtrumenta alicuius ven
ditionis vtūtur duplici remedio ad hoc
vt primus emptor indifferenter prefe=
ratur ſecundo.primum remedium eſt q
in inſtrumento apponunt conſtitutum:

veȝ q

vez ꝙ dictus vendēs conſtituit ſe nomi- a
ne ipſius emptoris poſſidere: q2 conſtitu
tum hȝ iſtā vim ꝙ primus emptor p̄ferł
ſcd̄o: ꝓut fuit originalis deciſio Guido
de ſuza in. l. fina. de ſa. ſan. ecc. ⁊ in. l. quo
ties. C. de rei vendi. quē refert ⁊ ſequitur
Jo. an. in addi. Spec. in tit. de emp. ⁊ ven
di. §. ſciendū. v̄ſi. ⁊ nota. tȝ Bal. in rubri.
C. de contrahen. empt. in. xvj. q. Alexā. in
conſi. xiiij. incip. circa primū dubiū quo
queritur nunquid dicta donatio. in fi. in
j. volu. ⁊ conſil. xxv. incip. viſo teſtamēto
cōdito per Angelucium in vlt. col. in. iij.
volu. ⁊ ratio iſtius deciſionis eſt: q2 dato
ꝙ conſtitutū ſit actus fictus: tñ per ipm
transfertur dñium ⁊ poſſeſſio perinde ac
ſi vere res eſſet tradita: vt eſt tex. in. l. cer-
te. §. j. verſic. ꝓprie poſſidere videor. ff. de
de preca. per quē text. ita tenet Barto. et
Moder. in. l. ab emptiōe. ff. de pac. ⁊ Bar.
in. l. interdum. et in. l. qd̄ meo. vbi plene
per Alex. ff. de acqui. poſ. ⁊ Bart. in repe.
l. creditores. ij. de pig. in. iij. col. verſic. ſed
quid ſi in inſtrumento. ⁊ in. viij. colū. v̄ſi.
5 ſed pone ꝙ debitor † vbi poſuit illā nota-
bilem differentiam inter conſtitutū pre-
carij hoc eſt qñ in inſtr̄o dicił quē fun- a
dum dictus venditor conſtituit precario
nomine ipſius emptoris poſſidere: et in-
ter cōſtitutū ſimplex quādo dicitur quē
fundum dictus venditor cōſtituit ſe no-
mine ipſi9 emptoris poſſidere. Et ſic non
adiungitur illud verbum precario: nam
primo caſu per ipm cōſtitutū precarij nō
transfertur niſi ciuilis poſſeſſio: natura-
lis vero remanet penes ipm cōſtituentē.
Scd̄o vero caſu. ſ. per cōſtitutū ſimplex
transferł nō ſolū ciuilis ſed etiā ipſa na-
turalis adeo ꝙ nuda detentatio ſolūmō
remanet penes ipm ꝯſtituentē. quā opi.
ſequił Ang. de are. l. §. actionū in mate-
ria cōſtituti. verſic. aduertas tñ ꝙ aliqui
notarij. inſti. de actio. dicēs ꝙ vtilius eſt
pro emptore ad hoc vt in euȝ transferał
omnis poſſeſſio ꝙ nō adijciał illud ver-
bum p̄cario: ſed ſimpl'r dicatur quā rem
venditā dictus vēditor cōſtituit ſe noīe
ipſius emptoris poſſidere. ſequitur Pra
cticus papiē. in forma libelli in cōtractu
vēditionis in verbo cōſtituens ex nunc:
vbi ipſe dicit: ꝙ vtilius eſt vt quis conſti
tuatur ſimpliciter ſe alte-
rius nomine poſſidere ꝙ̄
precario nomine. ſequił
Bar. Cepol. i ſuo cōſi. iiij.
incip. viſa querela produ-
cta per Nicolaū ⁊ do. Jaſ.
lȝ de predictis auctoritati
bus excepto Ange. nō fa-
ciat mentionem in. d. l. ab
emptione. in. viij. col. ff. de
pac. ¶ Scd̄m remedium
eſt quo vtūtur notarij ad
hoc: vt primus emptor in
differenter preferał ſcd̄o
ꝙ in inſtr̄o apponunt hy-
pothecā vez ꝙ ꝓ obſerua-
tione p̄dictorū dictus vē-
dens obligat ipſi emptori
oīa bona ſua ⁊ preſertim
illam rem: q2 ſi poſtea alij
a venderet ⁊ traderet a pri-
mus emptor preferretur
4 omnibus alijs † q2 hypo-
theca hȝ tantā vim ꝙ im
pedit tranſlationem dñij
vt eſt caſus ſm veram lite
ram piſanam in. l. ſi credi
tor. vbi Bar. ff. de diſtra. pi
gno. vt no. Bart. ⁊ alij in. l.
ea lege. C. de ꝯdic. ob cau-
ſam. Bart. ⁊ Moder. in. l.
ſi ita quis. §. ea lege. de v̄-
bo. obliga. ⁊ Bart. vbi hoc
in terminis dicit in. l. qui
abſenti. §. j. in fine. ff. de ac
quiren. poſſ. Pone modo
qd̄ tu emiſti aliquam reȝ
que res per ipſum vendi-
torem fuit alteri poſtea
vendita ⁊ prius ſibi tradi
ta: et de prima venditio-
ne non fuit confecta ſcri-
ptura: que in contractu
emptionis ⁊ venditionis
de neceſſitate non requi-

¶ Primus emptor preferł omnib9 alijs.
Qd̄ tñ ille emptor cui primo res eſt tra-
dita: lȝ ſcd̄s ſit preferał in emptione ēt ſi
tpe veditionis nullū ius habeat vēditor
vide p do. Lu. ro. i cōſi. ſuo. cclxx. qd̄ inci-
pit ꝓ deci-
ſione ꝓpo
ſiti thema
tis. in p̄nc.
Nam em
ptori p̄mo
p̄ſumił fa
cta tradi-
tio ſi p̄tiū
pu9 ſolue-
rit: ⁊ ideo
preferł ſe-
cūdo. bal.
ſingl'r. l. c.
ſi ferā ſi de
feu. fue. cō
trouer. in-
ter do. et
agn. gl. eſt
in. l. ij. §. ſi
duob9. ff.
de public.
glo. eſt no.
⁊ bar. in. l.
fi. C. de ſa-
croſan. ec.
per Paul.
de ca. i ꝯſi.
ſuo. ccclx
iij. p Abb.
in. c. ſugge
ſtū. de iure
patro. vi-
de etiā per
d. Alex. de
imo. in ꝯſi.
ſuo. xiiij.
qd̄ icip. cir
ca primus
dubiū. per
Jaſ. i. l. in-
ter diuinū
ſub nūero
viij. de ſac.
ſan. eccle.

ritur:vt no.inſti.de empt.
et vendi.in prin. vel ſi fuit
confecta non fuit appoſi=
tum nec conſtitutum nec 1
ipa hypotheca.quo caſu
p que ſuperius dicta ſunt
ſecundus emptor vigore
traditionis debebit prefer
ri tibi primo quomodo fa
cies ad conſequendam di
ctam rem a te primo loco
emptaz. dic ꝙ cautela eſt
vt coneris probare ꝙ ipſe
ſecundus emptor ſciebat
primam venditionem eſſe
factam:quia dato ꝙ poſt
ea in ipſum per traditio= 2
nē fuerit tranſlatum do=
miniū tamen ꝓpter frau=
dem ſuam qua vſus eſt
emendo cum ſciret primā
venditionē tu prim⁹ em=
ptor poteris ipſam rez ab
eo reuocare per actionem
pretoriam competentem
ad reuocanduz alienata
in fraudem. ita ſignanter
dixit Bald.in rub.C. de re
uo. his que in frau. cred.
circa princ. ⁊ ita ſimiliter
tenet Sal.in d.l.quoties.
de rei vendi.in x. oppo. et
ibi clarius Alb.de roſa.et
d.Iaſ. qui allegat text. cū
ibi notatis in.l.ſi ea res.§.
fi.ff.de actio. empti. et do.
Iaſ.in.l. ⁊ inter diuinū in
ix.col.verſi.item adde ꝙ ſi
aliquis vendit.de ſa . ſan.
ec.vbi dicit hanc eſſe ele=
gātem deciſionem ⁊ men
ti tenendam.

a ¶ Qui teneť ꝓ ſuis familiarib⁹. Sz an q̄ facit familia dñi cēſeať de voluntate ⁊ cōſciētia dñi feciſſe vide Bar. ff.de ope. no. nunci. in.l.de pupillo in.§. ſi qs ipi p=tori. ⁊ in.l. j. ff. qđ vi aut clam. allegať. c. ꝯſtitutus. de teſti. allegat Roma.tex. in l.iiij.i'pnc. ff.de minori . vide p eundē do. Ludo. ro. in ꝯſi.ſuo. cliij . qđ in exp. pñs accuſatio ſibi circa fi. cōſilij:prima q2 q̄ facit ⁊c.

xlix.

¶ Cautela ꝓ poteſtatibus terrarum: vt nō teneantur pro delicto ſue ſimile.

1 Poteſtates terraruz in delictis an pro familia teneantur.

2 Ep̄s tenetur ꝓ delicto ſui a vicarij:vel alterius officialis delinquentis in officio ſibi commiſſo:niſi ſtatim qđ ſciuerit:eius delictum purgauerit.

POteſtates † terrarum ducentes ſecum familiam ſi aliqs de familia delinquat circa ſuum officiū ipſe poteſtas tenetur ad penā ipſius delicti intellige de pena pecuniaria nō aūt corporali:tñ poteſtas liberať ſi exhibet ipm delinquentē vt not.Bart.in.l.j.§.familie. ⁊ §.fi.ff.de publica.⁊ in.l.ſi poſt depoſitā. C.de aſſeſſo.in.l.dz.ff.nau.caupo.⁊ ſtab. et in.l.j.ff.ad repetū.et pulchre per Bald. in ſuo conſi.cccxxxvj.incip.caſus eſt talis.do.Ioānes de caſtellio no.in.iiij.par. ſimiliter † ⁊ ep̄s tenetur ꝓ delicto ſui vicarij vel alterius officialis delinquentis in officio ſibi cōmiſſo niſi ſtatim ꝙ ſciuerit purgauerit eius delictum prout volunt Do.de Rot.in ſua deciſi.cclxxviij.incip.ſi vicarius in ro. Pone mō qđ forma ſtatutorū vel electionis dicit qđ ptās teneať in fine officij exhibere totā ſuā famíliā vel pro delinquētib⁹ ſoluere penā : vt etiā eſt de iure cōi:vt ſuperius dictū eſt: que cautela erit ad hoc vt ptās nō teneatur ad neutruz:vez nec ad ſoluendū:nec ad exhibendū qñ aliqs de ſua familia deliquit.dic ꝙ cautela eſt qđ ponat ipm in banno.q2 ſi poſtea in fine officij peteť vt debeat pñtare ſuam familiā ipſe: rñdebit qđ cōditio q̄ nō pōt impleri ex facto illi⁹ cui dz impleri habeť ꝓ impleta:vt.l.iure ciuili:vbi Barto ff.de condi.et demō.⁊.l. iij.vbi Bart.et.l.q̄ ſub cōditiōe.§.quoties ff.de condi.inſtit.ſed ille q de ſua familia cōmiſit delictū in officio eſt bannitus auctoritate ipſius reipub ⁊ ſic cū p ipſaz rē pub.ſtet quominus valeat ipm bannitū pñtare ſequiť qđ ipſe ptās dz haberi pro excuſato ita notabiľr docet Bald in.l.obſeruare.§.pficiſci.in.j.col.ꝟ.qđ ſi ſtatutū ff.de offici.pcon.⁊ lega . et in addi.Specu.in tit.de accu.ꝟ.ſz nunqđ teneť ptās. et in.l.ſi vero.in fi ff.qui ſatiſ.cog . vbi dixit ꝙ iſta eſt optima cautela ꝓ officialibus.ſequitur Paris de puteo in ſuo tracta.ſindic.in verbo familiaris.§.an ex eo quod fuerunt familiares.verſic.poteſtas qui⁹ tenet pro ſuis familiaribus et do=

Amade.de caſtello ſimiliter in ſuo tract. ſindi.in verbo itē in eo qđ dicti ſocij milites fuerūt negligentes in inquirēdo pro armis dicēs hanc eſſe optimam cautelā Aduerte tñ ꝙ ſi iſta cautela dꝫ habere locū opus eſt ꝙ habuerit bānū ex alia cauſa ſecus ſi pro illamet pro qua debeat exhiberi.ita Bal.in dicta addi.Spec.in tit. de accuſa.ꝟſi.ſed nunqd teneṫ poteſtas. et Ang.in.l.qui exhibēdi.ff.de cuſto.reo. et Paris de puteo in d.ſuo tractatu in ꝟbo carcer.§.an poteſtas qui aliquē tenebat.verſic.an ſi carceratus ſe occidit.

l.

Cautela cōtra ſtatutum diſponēs qđ inſtrumētum poſt tantum tempus non exequatur.

1 Judicis alie partes nō ſunt:niſi nocentem condemnare.

SI cōtingat extare ſtatutū diſponens ꝙ inſtrumenta circa talem materiā puta mutui non debeant poſt tm̄ tp̄s puta decennium mitti executioni quo facies tu qui habes inſtrumētum mutui ꝯtracti ante ꝑ decem annos ad faciēdū ꝙ tale inſtrumētū nō obſtante diſpōne ſtatuti habeat tibi opitulari. Dic qđ cautela eſt vt nō petas dictum inſtrumentū mitti executioni:qꝛ hoc modo obſtaret tibi exceptio ſtatuti. Sed agas via ordinaria cōtra tuū debitorē petēdo tuū creditū:qꝛ ſi debitor confitebit ſe eſſe debitorē tunc cōſequeris tuū creditum:

1 †qꝛ alie nō ſunt partes iudicis niſi confeſſum cōdemnare: vt.l.vnica.C.de confeſ.ſi vero negabit tunc ad liquidationeꝫ iurium tuorum ꝓduces ipſum inſtrm̄:et hoc modo naſcetur ſnīa que poſtea erit ipſa q̄ mitteṫ executioni.⁊ ſic lꝫ ꝑ ſtatutū ſit p̄cluſa via ad exequendū ipſum inſtrumentū tñ nō erit p̄cluſa ad ꝓbādum iſtam cautelā tradit Bald.in.l.iij.q̄ incipit planc.ff.de qđ falſo tu.au.dicens ita audiuiſſe a Bar.dum illam legē legeret. quam cautelam ſequēdo Bal.approbat Frāc.de crema in ſuis ſing.ſing.cxxxviij. inci.ſtatuto cauetur.⁊ quam opi.ſilr reperio tenere quēdam Anto. de canario in quodam ſuo tract.de execu.inſtru.in lvj.q.⁊ quendam do. Ludo.de barzis in quodaꝫ ſuo trac.de guarentigia.in.vj.q. in.j.parte.

lj.

Cautela ad liberandum tutorem ſeu adminiſtratorem a dolo futuro.

1 Tutoreꝫ ſi aliqs filijs relinquat: ſeu bonis ſuis adminiſtratorē:⁊ ei leget liberationē a reddēda adminiſtrationis ratione:ꝑ late liberationis legatū ſcrupuloſa inquiſitio remiſſa intelligitur.

2 Dolus futurus nullo modo remitti pōt.

3 Dolus de preterito bene remitti pōt.

1 SI quis†relinquit tutorem filijs ſeu bōis ſuis adminiſtratorem:⁊ ei leget liberationeꝫ a reddenda rōne adminiſtrationis ꝑ tale legatū liberatione intelligitur remiſſa tantūmodo ſcrupuloſa inquiſitio:⁊ ſic ea q̄ per euꝫ geſta fuerint negligentia ⁊ leui culpa.nō autē intelliguntur remiſſa ea q̄ perperā ⁊ doloſe adminiſtrauerit: nec ſimiliter a preſtatione reliquorū: vt eſt caſus in.l.quidam decedens.ff.de admi.tut.⁊ in.l.ſi qs rationes.⁊ in.l.aurelio.§.gaius.vbi late Barto.ff.de lib.le.⁊ in.l.ſi ſeruus vetitus. vbi Bar.⁊ alij de leg.j.ſed ſi teſtator non ſimpliciter liberaret tutorē ſeu adminiſtratorem a ratione reddenda:ſed expreſſe ſpecificaret ab his que dolo geret et a preſtatione reliquorum:tamē tali liberatione non obſtante poſſet ipſe adminiſtrator cogi reddere rationem villicationis ſue:qꝛ ſi talis liberatio valeret eſſet re

2 mittere dolum futurum.† qđ nullo modo fieri poteſt. vt.l.ſi vnus.§.illud.ff.de pac.qꝛ hoc modo daretur materia delinquendi qđ in iure non patitur. vt.l.conuenire.ff.de pact.dota.⁊.c.quemadmodum.de iureiuran.⁊ ita firmant gloſſ. et Bart.in.d.l. quidam decedens.ff.de admi.tut.⁊ Bart.in.d.l.aurelio.§.gaius.de lib.lega.in.iiij.colū.verſicu ſed quid ſi relinquitur liberatio alicui pro adminiſtratione futura . Modo reuoco in dubium: nunquid poſſet reperiri cautela ad liberandum tutorem ſeu adminiſtratorem a futura adminiſtratione doloſa Dic ꝙ ſic veꝫ ꝙ teſtator non ſimpliciter ei leget liberationem : ſed vlterius procedat dicendo et ſi ab eo exigetur aliqua

redditio rationis vigore cuius condēne-
tur ex nūc ꝓut ex tunc omne id ⁊ totū in
quo condēnabitur ei lego: nam per iſtud
legatum hoc modo factum heres nō ꝓ-
hibebitur exigere rationes ab ipſo admi
niſtratore de preſtatione reliquorū: ⁊ de
his que dolo geſſerit. tñ ſi in aliquo con-
demnabitur vigore legati heres cogetur
ipſū liberare: qꝛ per iſtud legatū teſtatoꝛ nō
dꝛ remittere dolū futurū: ſed debitū futu
3 rum poſtq̄ in certitudinē venerit. † et ſic
intelligitur remittere ipſam obligationē
inſurgentē ex dolo de pterito: qđ bene fie
ri pōt: vt eſt tex. in d. l. aurelio § meuia. ⁊
no. Bart. in locis ſuperius allegatis. iſtā
cautelam tradunt Dyn. Jaco. de aret. et
Raynal. de forliuio in d. l. ſi quis ratio-
nes. de lib. leg. quos refert ⁊ ſequit̄ Ang.
in cōſi. clxxxv. incip. Bruncllus notarius
volēt̄ ſ ꝙ lʒ nō poſſit per directum relin
qui adminiſtratori liberatio a dolo futu
ro ⁊ a preſtatione reliquorū: tamen per
indirectū bene poſſit legando et omne id
et totum in quo cōdemnabitur. quā opi.
etiam tenuit Fulgo. in l. cum neceſſitatē
C. de fideicō. et ſm eam etiā cōſuluit Cy.
prout refert Salt. in d. l. cum neceſſitatē.
tenuit Ang. in cōſi. cxliiij. incipi. reuocat̄
in dubiū. verſi. qui vult ergo adminiſtra
torem. ⁊ in cōſi. clxxiiij. incipi. Silius hu-
gonis de cortonio. cui cōſilio: vt ibi patet
ſe ſubſcripſerūt preſtantiſſimi doc. Frāc.
de albergotis. Pet. de peru. Dona. richi.
de aldigeris. Jo. de ligna. Ant. de presby
teris de Bononia. hanc opiñ. ſimiliter te-
net intrepide ſolennis doct. do. Fran. pe-
pus Florētinus in ſuo cōſi. cclxxvij. inter
cōſilia Soci. incip. in ꝓ̄ſiti conſultatione
ſunt videda principaliter tria. in iiij. col.
verſi. circa tertiā ⁊ vltimā difficultatem.
¶ Tamen iſtā cautelā nō pono ꝓ cōſtan
ti: qꝛ paſſus eſt multū dubius an legatū
de quo ſupra valeat adeo ꝙ Alex. tāgēs
eum reſtitit ſuſpenſus tanq̄ dubius vt
in ſuo cōſi. lvj. incip. circa id qđ queritur.
in. ij. volu. ⁊ in ꝯſi. cxliiij. incip. p̄ſuppono
primo circa cōſultationē premiſſaʒ. in. v.
volu. Sed cōtrariā partem. ſ. ꝙ tale lega
tum nō valeat tanq̄ malignitatis nutri-
tiuum: ⁊ tanq̄ dans occaſionem ſpolian
di miſeros pupillos tenent Saly. Phili.
corne. ⁊ do. Jaſ. in d. l. cum neceſſitatem.
C. de fideicō. Ang. de are. in ſuo tracta. de
teſta. in fin. glo. ſup verbo tutores. ⁊ in §
actionū in materia tutele. in. xxv. q. inſti.
de actio. do. Jaſ. in l. actione. in fine. ij. de
tranſac. Practicus papiē. in forma libel.
quo agitur ad reddendū rationē tutele ī
verbo annologiſtas. Pet. de anch. in ꝯſi. l.
mihi. cxviij. incipiē. pater habens quinq̄
filios. Ang. ſibi cōtrarius in cōſi. clxxv. in
cipiē. viſo dicto ſtatuto. Joan. de ana. in
cōſi. lxxx. incip. viſis ⁊ intellectis his que
in themate narrantur. Fulgo. in cōſ. ciij.
incipi. nobilis vir Henricus de triſſino.
Barba. in conſi. lxvj. inter cōſilia Franci.
de cur. incipien. ſapienter optimus predi
xit pſalmiſta. in. vij. col. verſi. capio ſm ar
ticulum. Soci. in cōſili. ccj. incipi. abun-
de ⁊ ſubtiliter hāc cōſultationē abſoluit
per totuʒ: allegans ita etiam conſuluiſſe
Bal. in quodā ſuo cōſi. incip. teſtator de-
dit tutorē filijs: ⁊ in cōſi. incip. dum relin-
quitur alicui liberatio. hāc opi. etiā am-
plexus eſt ſolennis doct. Frāc. de crema
in ſuo cōſil. lxij. inter cōſilia Alexā. in. iiij.
volu. quod incipit. Sereniſſimus et chri
ſtianiſſimus imperator.

lij.

¶ Cautela ad inſtruendum volentē pro
bare cōmunem vſum loquendi ne faciat
actum nullum.

1 Loquendi communis vſus in omni
materia: ſiue fauorabili: ſiue odioſa: ſiue
penali prefertur.
2 Nepotis appellatione an filius filij ſm
cōem vſum loquendi intelligatur.
3 Beſtiarum appellatione quid veniat.
4 Materia in ſtatutaria quomodo proba-
tio fienda eſt.
5 Sermo oīs qui vulgi auribus nō conſo
nat penitus extraneus dicitur.

1 TU habes † ꝙ cōis opinio eſt
q̄liter in oī materia ſiue fauo
rabili: ſiue odioſa: ſiue penali
cōis vſus loquēdi et intelligē
di prefert̄ ꝓprie ſignificatio-
ni verborū. vt precise dicit do. Abb. in ca.
ij. l. ij. not. de arbi. de qua cōi opi. habet̄ ꝑ
Bald. in l. qđ ſi nepotes. ff. de teſta. tutel.
per Barto. Alexan. ⁊ Moder. in rubri. ff.
de oper. no. nunci. late; per Barba. in ſua

repe. rub. extra de fide instru. in. xj. char. verſic ſed quid ſi cõmunis vſus loquẽdi ita ſe haberet. per do. Ant. Panoꝛ. vbi latiſſime per Fely. in prohe. decre. Modo tu vis in materia ſtatutaria ꝓbare ſcõez
2 vſum loquendi vel intelligẽdi: puta † ꝙ appellatione nepotis de quo verbo fctã eſt mentio in ſtatuto ſm cõem vſum loquendi ⁊ intelligendi nõ intelligitur de filio filij: puit eſt de ꝓpꝛia ſignificatiõe vocabuli: vt. l. iuriſcõſult⁹. §. nepos quoqꝫ. ff. de gradi. intelligitur de filio fratris: vt no. Jo. and. in. c. fundamenta. de elect. in
3 vj. in nouel. vel vis pꝛobare ꝙ † lꝫ appellatione beſtiarũ de pꝛopꝛia ſignificatione veniant tantũmodo beſtie fere veluti vrſi vel leones. vt. l. j. § beſtias. ff. de poſtula. tamen ꝙ cõmunis vſus loquendi aliter ſe habet ꝙ etiam appellatione beſtiarum veniunt aialia domeſtica: vt dicit Matheſi. in ſuo notabili. xcviij. incip. nota vnum mirabile. quero a te quomodo ꝓbabis in materia ſtatutaria iſtum cõem vſum loquẽdi vel intelligẽdi: tu recurres ad theoricã Bart. cõmuniter approbatã in. l. labeo. ff. de ſupellec. leg. vcꝫ ꝙ capitulabis ⁊ pꝛobabis ꝙ a decẽ annis citra ⁊ per ipſum tẽs ꝙ cõis vſus loquendi vel intelligendi ita ſe habet qꝺ appellatiõe nepotis intelligitur de filio fratris: ⁊ ꝙ appellatione beſtie intelligitur etiã de aiali domeſtico: ⁊ ſi teſtes interrogabunt q̃uo iſtud ſciant: reſpondebunt ꝙ per ipſum temp⁹ ita cõmuniter ab oĩbus dici audierunt ſm Barto. in. d. l. labeo. vel reſpondebunt ꝙ ita cõmuniter dicitur ſm Bald. poſt Dyn. in. l. de q̃bus in fi. ff. de legi. cõtra Barto. in. d. l. la
4 beo. ſed dico ꝙ in hoc te decipis: † quia in materia ſtatutaria non ſufficit ꝓbare vſum loquendi fuiſſe et eſſe a decem annis citra: ſed op⁹ eſt pꝛobare ꝙ erat tpe conditi ſtatuti alr̃ ꝓbatio non releuaret ꝓbantem. iſtud fuit ſolẽne dictũ Fulgo. in. l. j. in pꝛin. C. de iura. calũ. dicentis ſe ita practicaſſe ⁊ obtinuiſſe i ciuitate Verone. ⁊ ratio eſt i pꝛomptu: quia ille qui vult interpꝛetari ſtatutum non ſecundũ pꝛopꝛiam ſignificationem verboꝛum ſed ſm cõem vſum loquẽdi nihil aliud vult inferre niſi ꝙ cõcurrente cõmuni vſu loquendi ⁊ pꝛopꝛia ſignificatione verboꝝ debemus dicere ꝙ ſtatuens voluerit ſtatuere ſm cõem vſum loquendi ⁊ intelligendi nõ aũt ſecundũ ꝓpꝛiã ſignificationem verboꝛũ: qꝛ vt dicit Bald. in titul. de
5 pace cõſtan. § opizoni. † omnis ſermo q̃ nõ cõſonat auribus vulgi dicit̃ penitus extraneus. quis fatebo: cõſequentiã ſed negabo aſſumptũ ꝙ ſtatuens habuerit reſpectum ad cõem vſum loquẽdi cum ſit qꝺ dicam qꝺ tpe cõditi ſtatuti nõ vigebat iſte cõis vſus loquẽdi. ergo allegãti incũbit onus ꝓbandi: qꝛ nõ ſequit̃ nunc eſt cõis vſus loquendi ⁊ intelligendi: ergo ſtatuens voluit diſpoſitionẽ ſuaꝫ ita debere itelligi: qꝛ poſſibile eſt ꝙ tpe quo factũ fuit ſtatutũ nõ erat iſte cõis vſus loquẽdi: ꝫ vt dixit allegans dꝫ hoc fundamentũ ſue intẽtionis pꝛobare. ⁊ hãc deciſi. Fulg. refert ⁊ ſequit̃ ſolẽnis doct. Vincẽ. palleotus quem habeo ad penã in. l. j. in. v. char. ver. item qꝛ dictũ eſt ſupra de cõmuni vſu loquendi. ff. ſi cer. pe. dicens eſſe perpetuo menti tenendã ⁊ in effectu eſt tenenda: qꝛ tale dictum raro inuenies voluasipur Moder. ⁊ Moderniores. ſis ergo cautus tu qui vis ꝓbare in materia ſtatutaria cõem vſum loquẽdi vel intelligendi ſi vis ꝙ talis ꝓbatio habeat releuare: vt nõ pꝛobes ꝙ a decẽ annis citra fuit et eſt cõmunis vſus ⁊c. ſed pꝛobes ꝙ erat tẽpoꝛe conditi ſtatuti alias ſuccumbes.

liij.

¶ Cautele pꝛo iudicib⁹ ſecularibus cõtra pꝛoponentes exceptiones remittendas ad iudicem eccleſiaſticum.

1 ☞ Judicium ſi coꝛam ſeculari iudice pendeat: ⁊ alicuius queſtionis ſpiritualis cognitio incidat: talis cognitio ad eccleſiaſticum ſpectat.

2 Judex ſecularis ſniam iudicis eccleſiaſtici exequi non tenetur: quãdo videt eã nullam: ſeu iniquam.

3 Litis pendentiam moroſus allegare nõ poteſt.

1 SJ coꝛam † aliquo iudice ſeculari pendet iudicium: et incidat cognitio alicuius queſtionis ſpiritualis: talis cognitio ſeu qꝺ ſiue tracteꝫ

a ¶ Nō dico qñ eſt facti. Si incidit queſtio cauſe ſpūalis qñ in facto vertitur an ſcľaris poſſit cognoſcere: tenuerũt quaꝫ plures ꝙ ſic. primo Bar. in. l. quoties. C. de iudici. do. Ant. de bu. ⁊ Car. Flo. in. c. tuã. ð ord. cogni. ⁊ in c. cũ ſit generale. de for. cõpe. ꝑ Bal. in. l. ſi liũ diffinimus. ff. de his q̇ ſunt ſui vel ali. iu. ꝑ Pau. de leazarꝫ in cle. j. de vſu. ꝑ angel. in diſpu. ſua incipi. aſtenſis mileſꝑ Fed. de ſenis in ꝯſil. xcviij. inci. fctã ē lex. ꝯriũ tenet idē Bart. in. l. titia. ff. ſol. mat. qui variauit. Bal. ēt in. l. q̈tieſ. C. de iudi. variauit. ꝑ Pau. de ca. in cõſi. cxliiij. et ꝑ Joan. de imo. i. c. cũ ſit gñale ꝑ Ro. in pal. l titia ꝑ Bal. in cõſi. clxix. in. ij. li. cõſiliorũ. ꝑ Ludo. ro. in cõſil. ccxcix. qð incip. in ꝓpoſita cõſultatiõe. ibi ꝑmiſſis tñ nõ obſtãtibꝰ. Cõis tñ opin. eſt ꝙ qñ de ſpũali qõne dubitať ſuꝑ facto ꝙ laicus poſſit cognoſcere. ita ꝑ. d. Jo. cal. ⁊ Ant. de butr. in. d. c. tuam. vide do. Alexan. de imo. in. l. titia in. iiij. col. ſol. matri. ⁊ ꝑ. do. Jaſ. in. l. quoties. C. de iudicijs.

principaliter ſiue incidēter quãdo eſt iuris nõ: a dico quãdo eſt facti nõ ſpectat ipſi iudici ſeculari: ſꝫ debet remitti ad iudicem eccleſiaſticũ prout tenent Bart. ⁊ Pau. de ca. in. l. ol nouatiõe. C. de ſac. ſan. ec. Bar. ⁊ alij in. l. quoties. C. de iudi. Bar. ⁊ oẽs vbi precipue Alex. in. l. titia. ff. ſo. mat. Canoniſte in. c. cũ ſit generale. de fo. cõpe. ⁊ l. c. tuam. de ordi. cogni. propterea quotidie euenit ꝙ qñ aliq̇s ex litigatoribus vult differre iudicium ceptum corã iudice ſeculari proponit aliquã ð iſtis exceptionibus remittentis ad iudicem eccleſiaſticum: puta ꝙ cõtractꝰ vel inſtrumentum vſurariũ: vľ ꝙ actor vñ teſtis eſt excõicatus: et ſic de ſingulis: et ad hoc facit vt iſto interi iudex ſecularis habeat ſuperſedere donec ð tali exceptione cognitum fuerit: ⁊ ad hoc ꝙ ſi in foro epiſcopi ſuccumbat valeat ad ſedem apoſtolicã appellare: ſic vt ſimiliter manus iudicis laici pendente appellatione ſint. ligate: q: qñ iudex laicus remiſit aliquaꝫ exceptionem cognoſcendã per iudicem eccleſiaſticũ quēadmodũ pēdēte cognitione nihil poteſt innouare: ſimiliter nõ põt quando per eccleſiaſticũ eſt lata ſententia: ſed ab ea eſt appellatum etiam ſi in ſentētia iudex eccleſiaſticus reuocaſſet omnes inhibitiones: vt pulchre conſuluit Fede. de ſe. in cõſi. xcviij. incip. Nicolaus petri. ⁊ vt tꝫ do. Anto. in. c. tuam. in. ij. q. de ordi. cog. ⁊ Alex. in cõſi. lxiij. incipi. in cauſa et lite vertente infra Thomam in. iij. vol. Reuoco ergo in dubium nũquid poſſet reperiri aliquod remediũ per iudicem laicum ad obuianduꝫ iſtis calũnijs. Dic ꝙ duplici cautela poterit vti. Prima eſt ꝙ quando proponitur coram ſe illa exceptio remittenda ad iudicem eccleſiaſticum ꝙ tunc ſtatuat terminum parti proponenti infra quē debeat coram ſe produxiſſe capitula ⁊ omnia q̄ probare intēdit in curia eccleſiaſtica: vt ſic videat an talia capitula ſint releuatura aut nõ. ⁊ ſi nõ: nõ admittat talem exceptionem: ſed ad vlteriora procedat: qð iuridice poterit fieri. ita ſolenniter fertur conſuluiſſe Saly. in quodã ſuo conſi. incipi in qõne vertente in caſtro argente. Et ibi dicentem ſe ita vidiſſe conſultum per celeberrimos doc. Jo. calderi. ⁊ Joã. de ligna. quam deciſionē refert ⁊ cõmendando ſequitur Alexã. in. d. l. titia in. iiij. col. verſi. vnum tamen nota perpetuo in practica. ff. ſo. mat. ⁊ Fely. in. d. c. cum ſit generale in. iij. col. verſi. quarta declaratio ⁊ optima. de fo. cõpe. Pro quo quando facit qð pulchre conſuluit Pet. de ancha. in conſi. ccclxxxij. incip. retento ordine dubiorum. verſic. ⁊ hoc pro vero ſup-
2 poſito vidēdum reſtat: † vbi voluit quod iudex ſecularis non teneatur exequi ſententiam iudicis eccleſiaſtici quando videť eam nullam ſeu iniquam: vnde dixit Joan. andr. in. c. cum in iure peritus. de offi. dele. ⁊ in. c. j. de offi. ordi. qꝛ iudex laicus non tenetur exequi preceptum iudicis eccleſiaſtici de cuius iniuſtitia ſcit vel ſuſpicatur. idem dicēdum eſt in caſu noſtro ꝙ iudex laicus non teneatur remittere aliquam exceptionem ad curiam eccleſiaſticam qñ videt talem exceptionem

producturam eſſe actum nulluz:vez nõ eſſe releuaturam ipſam proponentem.

¶ Secũda cautela eſt q̃ qñ iudex laicus videt q̃ coram ſe ꝑponitur exceptio remittenda ad curiam eccleſiaſticã ſi vult opponentem illa quietare quãdo dubitat de aliqua calumnia q̃ tunc aſſignet terminum infra quẽ debeat ſecum toto ꝓceſſu corã iudice eccleſiaſtico preſentaſſe nõ dico de iuribus ſuis probaſſe:quia 1 tale preceptum non teneret:nam ſi contingeret q̃ proponẽs illam exceptionem nõ ſe preſentaret coram iudice eccleſiaſtico infra terminũ prefixum iudex amplius nõ tenebitur ipſam exceptionẽ remittere:ſed poterit ad vlteriora iuridice procedere.ita ſingulariter tradit Barto. in.l.preſi.s.C.de appel.quam deciſionem tacito authore ſequunt̃ Ang.⁊ Jmol.in l.ij.ff.de re iudi.vbi etiam Alexand.in.j. col.qui eã multum cõmendat.ſequitur Pau.de ca.in.d.l.titia.in fi.ff.ſo.ma. Angelus in.l.ij.§.ſed ſi dubitetur.ff.de iudi. Fely.in.d.c.cum ſit generale in.iij.colũ. verſi.et eſt cautela q̃ ſecularis vbi dicit iſtud eſſe perpetuo notãdum.⁊ Alexan. 1 in.l.de die.§.fi.ff.qui ſatiſd.cog.vbi dicit iſtud eſſe nota.dignum in practica.⁊ ratio poteſt eſſe:†quia moroſus nõ poteſt 2 allegare pendentiam litis prout notat Barto.in.l.ſepulchri.ff.de ſepul.viola.et 2 in.l.vbi ceptum.ff.de iudi.⁊ in.l.quãuis. vbi etiam Pau.de caſt.ff.de dam.infec.⁊ do.Abb.in.c.ex tenore.in fi.de reſcrip.et in.c.ꝑpoſuiſti.in.ij.col.poſt.d. Anto.ibi 3 de foro cõpe.vnde dixerunt Bal.⁊ Pet. de anch.ibi.in ſuis reportatis antiquis in.d.l.de die.§.fi.ff.q̃ ſatiſd.cog.quos ibi 4 etiam refert ⁊ ſequitur Alexã.q̃ ſi remiſſus ad curiam epiſcopalez ſuper aliquo incidẽti eſt ibi in mora iudex prime cau- 5 ſe poteſt ad vlteriora procedere.

liiij.

¶ Cautela ad licite acquirẽdum vnam 6 rem abſq̃ aliqua ſolutione pretij.

1 ☞ Fructus cuiuſdã tacite compẽſatio 7 nis iure quo caſu in ſortẽ computẽtur.

Tu cupis habere vnam rem puta vnum fundum:ſed tibi non eſt pecunia: nec alius modus per quem poſſis emere dictam rem.Quero a te an eſſet pulchrum reperire vnam cautelam per quã poſſes licite acquirere ipſam rem abſq̃ aliquo precio:tu incipies ridere dicẽdo q̃ iſte ſunt ambages.dic q̃ imo eſt reperire cautelã dũmodo poſſis ⁊ velis eã practicare:vez q̃ mandes alicui vt velit noīe tuo de ſua pecunia emere illaz talem rem:⁊ poſtea te abſente vel aliter ipſaz rem nõ petas. †quia iſto caſu omnes fructus quos ille percipiet iure cuiuſdam tacite compẽſationis computantur in ſortez:et ſic elapſo aliquo tp̃e calculabitur q̃ tot fruct⁹ erunt percepti quot aſcendent ad ſummam ipſius ſortis:⁊ per conſequens cõſequeris ipſam rem q̃ nihil tibi cõſtabit ita ſolenniter docet Bald.in rubrica.C. de contrahen.empt.in.xv.q.quem refert ⁊ ſequitur dominus Jaſon in.l.j.§.mutui datio.in vlti.col.verſicu.xv.fallit.ff.ſi certum pe.dicens q̃ iſtud eſt valde notãdum ⁊ cordi tenendum: quia hoc modo quis poterit acquirere funduz abſq̃ aliquo precio.

lv.

☞ Cautela ad obuiandũ q̃ debitores non valeant impetrare ſaluuz conductũ dilatorium ſolutionis.

Mora modici temporis magnũ damnũ afferre non ſolet.

Saluus conductus alicui conceſſus q̃d non poſſit moleſtari nec in rebus:nec in perſona:ad debitum iuratum non extẽditur.

Actui iurato nõ ſolum princeps: verum etiã ſummus pontifex:nunq̃ per aliquẽ actum ſuum derogare intelligitur.

Papa faciens cõſtitutionẽ cuz clauſula nõ obſtãte:nõ intẽdit velle derogare ſeu tollere conſtõnem:ſeu actum iuratum.

Papa ſeu imperator caſſans conſuetudines vel ſtatuta:nunq̃ cõſuetudines vel ſtatuta iurata velle caſſare intelligitur.

Principes ſeculares ſuper iuramẽto diſponere non poſſunt.

Papa niſi ex magna cauſa ſuper iuramento diſpenſare nequit.

8 Statutum cogens agnatos litigãtes ad compromittenduz nõ habet locum:nec procedit:vbi actor promiſſiõis iurate vigore ipſum reum conueniret.

OCulata fide ꝯtinue videm⁹ qđ debitores qui tenent ſoluere ad tale tẽpus qđ appropinquat ipſuz tp̄s ſolutiõis impetrãt a magiſtratib⁹ terrar per viam amicorũ et ꝑ allegationez impotentie vnum ſaluũ cõductũ qđ nõ poſſint per certũ tp̄s moleſtari in rebus nec in pſona : quo caſu talis gratia ſeu ſaluuſcõductus valet ꝛ tenet : vt eſt caſus in.l.quoties.et ibi notant oẽs.C.de precib.impe.offer.ꝛ in.l.vniuerſa.C.eod.
1 titu.†qꝛ mora modici tp̄is non ſolet magnum damnũ afferre:vt dicit text.in.l.ſi debitori.ff.de iudi.Tu autem qui vis facere aliquẽ cõtractũ et deſtinare ſolutionem tibi fiendam ad certũ tp̄s:ſi vis obuiare qđ adueniẽte tp̄e ſolutionis ſi cõtingeret qđ debitor tuus impetraret aliquem ſaluũ cõductũ vt nõ poſſit moleſtari nec inquietari in rebus vel in perſona qđ talis ſaluuſcõductus nõ tibi noceat Cautela eſt qđ in celebratiõe cõtractus facias ipſuz iurare de ſoluendo tibi tali tp̄e:qꝛ ſi poſtea a pͥncipe ſeculari vel ab alio magiſtratu impetrabit ſaluũ conductum vt ſupra : tamen talis ſaluuſconductus nõ comprehendet tuum creditũ iuratum:ꝛ ſic poteris ipſum moleſtare ꝛ in rebus et in pſona:perinde ac ſi ipſum ſaluũ conductũ nõ impetraſſet.ita elegãter conſulendo tradit Alex.in ſuo conſi.xxviij.incip.viſa petitione Anto.de roma in.ij.col.verſi.circa ſecundam dubitationem.in.ij.vol.quẽ refert et ſequitur do.Iaſ.in.d.l.quoties.C.de preci.impe.offe.ꝛ in.l.fi.C.ſi contra ius vel vti.pub.ꝛ quem ſimiliter refert et ſequit̄ Fely.in c.ꝯſtitutus.§ſi.ſtatuta iurata.de reſcrip.ꝛ quam opi.ſilr̄ tenuit Alex.in cõſi.ccvj.incip.viſis his que in themate.in.iij.col.ver.dico inſuper qđ ſaluuſcõduct⁹.in.ij.
2 volu.et † qđ ſaluuſcõductus conceſſus alicui qđ non poſſit moleſtari nec in rebus/nec in perſona non extendatur ad debitũ iuratum.iſta fuit ante ipſum Alexan.ſignanda deciſio Cy.ꝛ Saly.in.d.l.fina.C.ſi contra ius vel vtili.publi.quos etiam refert et ſequit̄ Anto.corſe.in ſua repeti.rubri.extra de iureiuran.in.xxij.priuilegio iuramenti.ꝛ ratio iſ.ius pub=
3 lice deciſionis eſt:†qꝛ non ſolum princeps ſecularis verũ etiã ſummus pontifex nũꝙ̄ intelligitur per aliquẽ ſuũ actũ velle derogare actui iurato:vt eſt caſus in.d.c.cõſtitutus.ꝛ ibi notant oẽs.de reſcrip.vnde dixit glo.iuncto tex.in.c.cum non deceat.de electio.lib.vj.quam ibi ſequuntur oẽs:et quaz mirabilẽ dixit panor.in.c.j.in.ij.col.de his que fi.a maio.
4 parte cap.†qđ papa faciens conſtitutionem derogatoriam etiã cũ clauſula:non obſtante qđ tñ non intelligitur velle derogare ſeu tollere cõſtõnem ſeu actũ iuratũ.que glo.ꝑ ſcrib.in varijs locis multum celebrat̄ maxime per Ro.in ꝯſi.cccxciij.incip.pñſens cõſultatio in hoc re incidit.in vlti.colũ.verſic.ſcđo rñdetur.ꝛ in conſi.cccciiij.incip.in caſu ꝓpoſite cõſultatiõis videt̄ prima fronte dicendũ.in fi.et in cõſi.cccccxvij.incip.in caſu propoſite conſultationis cauſe celeberrimorum circa fi.et Alex.in cõſi.cxxv.incipiẽ.viſis ꝛ conſideratis ſtatutis.in vlti.col.ver.cõfirmo per not.per glo.in.j.vol.et Alex.in cõſi.cij.incip.cũ ſtatutũ dirigit prohibitionem.circa fi.in.iiij.volumi.vnde dixit Ange.in.l.j.§.que honorande.ff.quarũ re.actio.non da.quẽ refert et ſequit̄ Alexan.in conſi.xxvij.incip.viſo libello ꝓducto per procuratorẽ.circa finem in.j.vo=
5 lu.†quod papa ſeu imperator caſſans cõſuetudines vel ſtatuta nunquã intelligitur velle caſſare conſuetudines vel ſtatuta iurata:vt tenet idem Alex.in cõſil.cccvij.incip.viſo ꝛ opportune diſcuſſo ꝓceſſu.in.vij.colũ.verſi.confirmo per notata in.ij.volu.bene facit illa ꝯmunis
6 opi.q̄ eſt†quod principes ſeculares non poſſunt remittere ſeu diſpẽſare ſuꝑ iurõ cũ iurm̄ pertineat ad eccleſiam et ad romanũ pontificẽ:vt.c.venerabilẽ.de elect.ꝛ.c.nouit.de iudic.de qua cõi opi.habet̄ per Cy.ꝛ Pau.de ca.in.l.fi.C.ſi cõtra ius vel vti.pub.ꝛ per do.Anto.in.c.cũ cõtingat.verſi.terti⁹ caſus.de iureiur.vbi late per Imol.in tertio membro.et per do.Abb.in.viij.colum.verſi.nunc ad predicta applico.cum alijs cõcor.traditis ꝑ domi.Iaſ.in.l.fina.ff.qui ſatiſda.cogan.imo quod eſt plus communis opinio eſt
7 †ſummũ pontificẽ nõ poſſe ſuꝑ iuramẽ=

a to licito[a] niſi ex magna cauſa diſpenſare vt habet per gl.xv.q.vj.auctoritatē.& clare per glo.& ibi per oēs maxime per Panor.in.c.quāto.in.ij.col.ver.ſed quia hic fuit aditus papa.de iureiur et p Panor. in.c.ex multiplici.de deci.et pulchre per Fran.de cur.in cōſi.lxvj.incipi.ſup pmiſſa relatione.in.xvij.colū.verſic.ſupereſt modo videre.et ad hoc accedat qḋ ſignāter conſuluit Pau.de caſt.in conſil.mihi lxvij.incip.viſis & cōſideratis oībus.vbi

a voluit† qḋ ſtatutū cogens agnatos litigantes ad cōpromittendū tale ſtatutum non habeat locū nec pcedat vbi actor cō ueniret reum vigore pmiſſionis iurate: qꝛ reus petendo cōpromiſſum fieri incideret in periurium:vnde nō eſt veriſimile ſtatuentes de hoc caſu cogitaſſe:quia hoc modo aperirent viā periurijs:qḋ nō eſt dicendum iuxta.l.j.C.ſi aduer.vendi. &.c.ſi vero.c.cū ſimi.de iureiu.de qua eleganti deciſione clamauit Alex.in conſi. xxxvij.inci.viſo et opportune diſcuſſo pceſſu.in.viij.col.verſi.per hoc facit.in.ij. volu.vbi dixit illo anno ita fuiſſe iudicatum apud Parmā.Sis ergo cautus tu qḋ in omni ꝯtractu tuo celebrando apponas iuramētū ſolutiōi:qꝛ lꝫ poſtea debitores tui impetrabunt ſaluū cōductū dilatoriū ſolutionis:tñ talis impetratio in nihilo tibi nocebit.

lvj.

¶ Cautela vt prime litere preualeāt ſecundis primo preſentatis cū citatio ne ſubſecuta.

a ☞ Reſcriptum ſecundū impetrans ad lites non faciens mentionem de primo an et quo caſu obtineat:ita vt eius impetratio valeat.

a Citetur ſi quiſpiā coraꝫ iudice alias ſuo qui ope exceptiōis declinari poterat:an ſi ꝯtumax fuerit declinatorias etiā ante litem cōteſtatā opponere poterit.

a Notoriū ab declinādi onere nō releuat.

a Egula† ātiqua erat quod impetrās ſcḋm reſcriptuꝫ ad lites nō faciēs mētionē de primo talis impetratio tanꝙ ſubreptitia ope exceptiōis erat nulla.& ſic attēdebat tpa date ñ aūt pñtatōis:vt.c.cete

¶ Nō poſſe ſup iuřo licito.Sed an iuramēta poſſit papa remittere et ſup illis diſpēſare.vide late p.d.Lud.ro.in ꝯſil.ſuo xij.& an cōſtō ſiue ſtatutū poſſit annullare iuramētū.vbi.ꝫ.qḋ ꝯſiliū incip.viſo facto. ꝓpoſito &c.Sed an iuřm poſſit remitti p ſtatutū.vide pleni⁹ per d.Alexan. imo.i ꝯſil. ſuc.cxxvij in.j.vol.et eſt cōſiliū elegans & quotidianum.

rū.ď reſcrip.&.c.ex lřis.de offi.deleg.&.c.ij.de do.& cōtu.&.c.inter monaſteriuꝫ. cū ſi.de re iud.& iſta regula erat adeo vera:qḋ nō ſolū debeat fieri mētio de ꝓmis lřis:alř ſcḋe tanꝙ ſubreptitie nō tenebāt:ſꝫ etiā op⁹ erat facere mētionem de oī clauſula notabili cōtēta in ipſis ꝓmis:vt not. dixit do.Anto.an.c.cū dilecta.de reſcri.& in.d.c.ceterū.in vlti.col.eo.tit.et in.c. ex cōqueſtione.in.iij.notabili.de reſti.ſpo.& ibi etiaꝫ do.Ab.in.iiij.notab.hinc eſt quod ſignāter cōſuluit Oldra.in cōſi.cccxxiiij.ici piē.factū tale eſt dñs noſter papa Clemens quintus.in.j.colū.qꝫ nō ſufficit fieri mētionē de grā expectantis niſi etiā fiat mētio de clauſula anteferri i ea

b inſerta.Tamen hodie ſi⁹ impetraui vnuꝫ reſcriptū Aduerſarius poſtea & ipe impetret vnū aliud:nō facta mentiōe de meo ꝓmo: ipſum ſcḋm valet & tenet et prefertur meo duobus concurrentibus.Primuꝫ ſi fuit diligētior me in pre

b ¶ Si ipetraui vnū reſcriptuꝫ & aduerſari⁹ ipetret vnū aliud An reſcriptū dicař ſurreptitium:cū litigatus duplici vinculo nō exprimit niſi vnū:vid p.d.Lud. ro.in cōſi. ſuo.cccxxvj.qḋ inci. in pñti cōſultatiōe.

& qḋ ſi ſunt reſcripta duo impetrata ad diuerſos iudices ſup eadē re:an ſint nulla ſi ambob⁹ vtař impetrās:vide p eūdē in ꝯſi.ſuo.cccxxx.inci.circa primū ꝓpoſite ꝯſultatiōis articulū.nā ſupprimēs fraude vř malitia veritatē i impetratiōe reſcripti in ſue querſitatis penā nullū et ipetratis lřis ꝯmodū ꝯſequiř.de reſcrip.ſup lřis.qřr aūt reſcriptū ex ſurreptiōe dicař nullū vide in ꝓalleg.cōſi.ibi ꝯcludo igiř.

ſentando. Secundum ſi res non ſit inte
gra: hoc eſt qđ preuenerit me in iuriſdi-
tione in faciendo me citare: vt eſt caſus
ſm cōem intellectū in. c. vt debit⁹. de ap-
pella. ppterea quotidie euenit qđ ſi a ſe-
de apłica impetraui vnum iudicem de-
legatū aduerſarius ꝯ, ipſe poſtea impe-
trat vnū aliū: ⁊ ad hoc vt ſua impetratio
ſcđo loco facta preualeat mee prime co-
natur ꝑuenire me in pñtando: et ad hoc
vt res nō ſit integra facit me citare corā
ſuo delegato. Tu ergo qui impetraſti p̄-
mas lr̃as ⁊ aduerſarius qui impetrauit
ſcđas preuenit te in pñtatione: ⁊ fecit te
citare coram ſuo delegato quō facies ꝙ
tue prime lr̃e preualeant ſuis nō obſtan
te preuētione pñtationis ⁊ citatiōis. Di
co qđ debes eſſe cautus: vt anteꝗ̄ com-
pareas preſentes tuas primas: ⁊ poſtea
cōpareas excipiēdo de tuis primis et de
preſentatione facta: quia hoc modo tue
preualebunt ſuis: qꝛ id qđ dicimus ſecū
dum reſcriptum lꝫ nō faciat mentionē
de primo valere ⁊ preferri primo ſi prius
fuerit preſentatū citatione ſubſecuta eſt
verū ſi primus impetrans ante compari
tionem nō preſentauerit. Sed ſi preſen-
tauerit ſecus. Et ſic oīs vis cōſiſtit in ex-
cipiendo: qꝛ ſi primus impetrans citat⁹
cōpareret excipiendo tantūmodo de pio-
ritate literarū nihil agit. Sed ſecus eſt
ſi excipit non ſolum de prioritate date:
ſed etiam quod eas preſentauit. iſta eſt
glo. ⁊ ibi notāt omnes precipue Philip.
frā. i. xiij. col. cū. iiij. ſeq. et Cardi. Alex. in
x. col. in. d. c. vt debitus. de appel. do. An-
to. in. c. plerūq. in pe. col. ū. de reſcrip. ⁊ in
c. ſi autē. in prin. eo. titu. glo. Abb. ⁊ Fely.
poſt alios in. c. j. eo. tit. vbi Fely. poſt Do
mi. ibi dicit expreſſe qđ prim⁹ impetrans
dꝫ eſſe cautus qñ citatur anteꝗ̄ compa-
reat preſentet ſuas primas ⁊ poſtea com
pareat excipiendo de prioritate date / et
de pñtatione facta: qꝛ hoc modo ſue pri-
me preualebunt ſecūdis primo pñtatis.
Ad vnū tamen aduerte qđ ſi cautela pre
dicta debet habere locū opus eſt vt cō-
paritio fiat infra terminū citationis: alꝰ
ſi prim⁹ impetrās eſſet cōtumax in p̄ma
citatione nō poſſet poſtea cōparere etiā
ante litem conteſta. ⁊ declinare ſeu oppo

nere de literis p̄mo impetratis et de pre
ſentatione facta: qꝛ lꝫ cōtumax nō videa
tur vnꝗ̄ prorogare iuriſditionē non ſui
iudicis vt not. dixit Inno. in. c. innotuit.
de eo qui fur. ord ſu ⁊ Bart. in. l. non vi-
det. la prima. ff. de iudi. et Bal. in. l. ſi. qui
ex conſenſu. in. ij. col. C. de epi. audi. ⁊ in
l. geſta in. vlti. col. ver. quero nunquid ꝑ
actis preſumat. C. de re iud. ⁊ in. l. licꝫ. in
vlti. col. C. de ꝓcu. et Roma. in cōſi. xlviij.
incip. inſpectis ſupra ꝯſultis. Et hoc niſi
iudex pronunciaſſet ſe iudicē cōpetentē:
⁊ a tali ſnia non fuiſſet appellatū vt no-
tant Inno. et Jo. and. in. c. preterea. de di
latio Bart. pau. de caſt. et Alex. in. l. ij. ff.
2 ſi quis in ius voc. non ierit. tñ † ſi quis ci-
tatur corā iudice alꝰ ſuo qui ope exce-
ptionis poterat declinari: tunc ſi eſt con-
tumax amplius non pōt opponere decli
natorias etiā ante litē conteſtatā: vt eſt
ſingulare dictū Inno. in. c. ad petitionē.
de accuſa. Inno. ⁊ do. Anto. in. c. cum ſu
per. de offic. deleg Bal. in. d. ſi qui ex con
ſenſu. de epi. audi. ⁊ Alex. in. d. l. ij. in. iij.
col. ff. ſi quis in ius voc. non ierit. vbi extē
dit iſtud habere locū etiā ſi eſſet certū ali
quā declinatoriā cōpetere vt ibi per eum
3 † qꝛ notorium nō releuat ab onere ꝓban
di: vt not glo. ſingu. in cle. appellanti. de
appel. ⁊ qđ cōuēt⁹ us corā iudice alꝰ ſuo
qui ope exceptionis poterat. declinari ſi
eſt ꝯtumax: ſit precluſa via amplius op-
ponendi aliquā declinatoriam etiā ante
litis conteſtationem: bene facit qđ cū cō
tumacia interpretetur in id qđ eſt dete-
rius cōtumaci: vt. l. de etate. §. qui tacuit.
ff. de interro. actio. et no. Bart. in. l. ꝗ̄diu.
la tertia. ff. de acq. here ⁊ p actū non ſolū
expꝛſſum ſed etiam tacitū ēt ante litē con
teſtatam precludat via opponēdi decli-
natorias: vt per Bart. in. l. non videtur la
ſecunda. ff. de iudi. per Bar. ⁊ alios in. l.
quidam cōſulebat. ff. de re iudi. ⁊ per Ca
noni. in c. iter monaſterium. et eo de re iu
di. ergo cōtumax debet haberi ꝓ ꝯſentiē
te ex quo alias eſt ſuus iudex. ſequitur
Philip. fran. in. d. c. vt debitus. in. xvj. co-
lum. de appel.

lvij.

¶ Cautela vt a muto poſſit haberi
confeſſio criminis.

1 Probatio per ſe ſola qñ nõ eſt vehemens non ſufficit ad probationẽ: nec ad torturam.
2 Indignum nimis eſt: vt quod quiſq; ſua voce dilucide proteſtatus fuerit: id amplius retractare poſſit.
3 Mutus qui loqui non põt ſcriptura ppria ſe obligare valet.

Tancredus de corneto in ſua cõpendioſa. in vlti. rubrica. q. xiiij. refert qđ quidam patruus et tutor cuiuſdã pupilli nepotis ſui cõſiderãs pupillũ eſſe vnicũ: qꝛ ſine fratre & ſorore: & qđ ipſe patruus erat ſibi proximior in ſucceſſione: ſuadente diabolo duxit pupillũ ad vineã & ibi ſuffocauit eũ: & occultauit ſub terra: poſtea ipſo redeunte fuit ab eo queſitũ vbi erat pupillus. rñdit qđ tali hora receſſerat & nõ redierat niſi tunc: & qđ neſciebat vbi eſſet: & oſtendit ſe dare operã ad querẽdu; ipſum dicens eũ perditũ: & vocauit amicos & fecit ploratũ tãq; de mortuo: & hoc modo retinuit totum potere pupilli: qꝛ tñ ſm euangelicã veritatem: nihil occultum quod nõ reueletur: facta fuit murmuratio in populo qđ ille patruus eum occiderat: qui rumor peruenit ad aures curie: vnde curia formata inqſitione miſit pro patruo: qui rñdens negauit: & facto pceſſu nõ potuit haberi pbatio niſi
1 de publica voce & fama: que p ſe ſolã qñ nõ eſt vehemens nõ ſufficit nec ad pbationẽ nec ad torturã: vt not. Bartol. & ibi Alex. in apoſtil. in. l. de minore. §. tormenta. ff. de queſti. & Bar. in. l. fi. ff. eo. Ang. de are. in tractatu maleſi. in verbo fama publica precedẽte. verſic. & an fama ſit ſufficiẽs indicium ad torturam: et ibi ſatis late per Auguſti. arimi. in addi. per canoniſtas precipue per Fely. in. c. veniẽs. el primo in. v. col. ſ. ſic. limita tertio. de teſti. Sed quodã diuino nutu venit in mẽtem iudicis inquirentis vt mitteret foſſores ad vineam ſi ibi forte eſſet ſepultus: & ſic fuit ibi inuent⁹ puer ſepultus: quo reperto iudex iterum interrogauit patruũ quis hoc feciſſet qui negauit ſe ſcire. iudex ergo ꝯſiderato enormi delicto & ꝯſiderato indicio loci vbi fuerat ſepult⁹ ac ẽt pbatione publice fame deliberauit pcedere ad torturã ꝯtra ipſm. ille autẽ vidẽs ſe cõſtitutũ in periculo mortis: quia oportebat cõfiteri abrepto gladiunculo de vagina amputauit ſibi linguã: ne iudex poſſet extorquere confeſſionẽ ab eo. Modo q̃ſitũ fuit qđ remediũ poſſet adhiberi vt ꝯfeſſio poſſet extorqueri que eſſet ad cõdẽnationẽ ſufficiẽs. dicit Tãcre. qđ remediũ ſeu cautela eſt vt ſumat informatio an ſciat ſcribere: & ſi ſic: tũc tãdiu tormẽtet donec de ſua ppria manu ſcribat ſe cõmiſiſſe illud delictũ: qꝛ tũc vigore talis cõfeſſionis p ipſam ſcripturã facte poterit ꝯdẽnari: qꝛ queãdmodũ qs ex ſua cõfeſſiõe viua voce facta obligatur:
2 †nã nimis idignũ eſt vt qđ qſq; ſua voce dilucide ꝓteſtat⁹ eſt id ãplius retractare poſſit: vt dicit tex. in. l. generalr. C. de non nu. pe. & in. c. p tuas. de pb. ſilr qs ex ſua ppria ſcriptura aſtringit qđ cõtra eã venire nõ põt: vt in. §. ſtudiũ. &. §. ſi autẽ in auk. de triẽ. & ſemiſ. & auk. ꝯ q̃ propriã. C. de nõ nu. pecu.
3 †nã & mutus q̃ loqui nõ poteſt ppria ſcriptura obligari põt: vt. l. ex facto. de vulga. & pupil. & l. diſcretis. C. qui teſta. fa. poſ. & §. item mutus. inſtitu. eodem.

lviij.

¶ Cautela p illo qui edificauit ſpreta nunciatione: vt cõtra ipſum nõ cõpetat interdictum demolitorium.

1 Opus nouum ſi nuncietur: & nunciatus tali nũciatione nõ obſtãte: in opere procedat: omne id qđ edificauit: ſuis ſumptibus demoliri debet.
2 Lite ꝯteſtata iudex: qui ſup meritis cãe cognoſcere ceperit ſup toto: nõ aũtẽ ſup attentato pronuntiare debet.
3 Appellatione pendẽte ſi litẽ ꝯteſtat⁹ fuerim. & a principio nõ petierim innouata retractari: attamen qñcunq; velim petere poſſum: & reuocari debent.
4 Retractatio attẽtatoꝝ iudicis offõ mercenario expedit: in quo nec libellus nec litis conteſtatio requiritur.
5 Appellationẽ inter iudicialem & extraiudicialem que differentia ſit.
6 Operis noui nũciatio appellationi. extraiudicialibus equiparari debet.

¶ Innouata retractari. Attentatorũ renocatio appellatione pendente q̃ fieri poſſit et debeat et qñ nõ. vide p do. Alex. de imo. in ꝯſi. ſuo. xcix. in. v. volu. in prin. Et ſi appellatiõe pẽdẽte appellãs excõicet: dz excõmunicatio retractari p viã attentati. vide Inno. in. c. dilecti. i gl. i verbo ſententias. et ibi p Imolã ꝛ Felỹ. L. iiij. q. extra de ap. p do. Phi. de fran. in vij. de appell. extra circa pnc. ibi nã ſunt excõica. et ibi dixit ĉt in apoſtil. et ne credat aliqs ꝯignauia et culpa mea non fuerint addite apoſtille p me toti operi de appel. ipſius do. Phili. ſed culpa bibliopole q̃ ea iprimi faciebat q̃ fregit mihi pacta ꝛ deſtiti iuſtiſſima cã motus. Sed doleo ſic oleũ ꝛ operã perdidiſſe: vt in conſilijs Oldr. ſic etiã accidit eiuſdem librarij culpa.

1 Textus † ſunt expſſi ꝙ ſi nũtiaꝛ nouũ opꝰ ꝛ nũtiatꝰ non obſtante tali nuntiatione procedat in opere omne id quod edificauit dz ſuis ſũptibꝰ demoliri: qꝛ nunciatio ſiue iuſta ſiue iniuſta ſpernenda nõ eſt. vt. l. j. in pn. et. § ſed ſi is. ff. de ope. no. nũ. ꝛ in. l. pretor ait, cum tribus. § ſequẽ ff. eo. tit. ꝛ i. c. ij. extra co. pone ꝙ quis edificauit ſpreta nũciatione: q̃ caſu vt ſuperius dictũ eſt opus debet demoliri: nũquid eſt dare Cautelã ꝙ tale opus non demoliaꝛ. Dic ꝙ ſic: vez ꝙ conetur conteſtari litẽ ſuper meritis cauſe anteq̃ aduerſarius petat edificiũ dmoliri: qꝛ per ipſam cõteſtationẽ eſt preclusa via aduerſario amplius petendi etiam demolitionẽ. ita notabiliter voluit Bal. i ſuo ꝯſi. incip. proponiꝛ ꝙ fuit duplex nunciatio in. j. co. in prima parte. Notꝰ ꝙ nunciatio noui opis eſt q̃dam ꝓuocatio ſeu extraiudicialis appellatio: vt a etiã tenet Bar. in. l. ſi. ff. de appel. recip. poſt quã prouocationẽ ſeu extraiudicialẽ appellationẽ inouata retractanꝛ per viam attentati: vt habeꝛ in. c. non ſolum. de appel. lib. vj. ꝛ toto titu. ff. nihil no. appel. penden. tñ illud innouatũ ſeu attentatũ appellatione pendente debet peti: vt retracteꝛ anteq̃ lis cõteſtetur ſu-
2 per meritis cauſe principalis. † nam ea conteſtata iudex qꝛ cepit cognoſcere ſup meritis cauſe debet ꝓnuntiare ſuper toto non aũt de attẽtato ſolũ. alleg. Spec. in titu. de appel. § penulti. verſi. Sed pone. ꝛ iſtã deciſionẽ Bald. refert ꝛ pro notabili ſequiꝛ do. Iaſ. in. l. j. in. ij. col. verſi. iiij. notabiliter limita. ff. de ope. no. nunc. ꝛ ita als hic Paduę propter autoritatẽ Bal. ꝛ do. Iaſ. fuit de facto obtentũ. Aduerte tñ lz autoritas Bal. ꝛ do. Iaſ. magna ſit: tñ iſtã ſuã ꝯcluſionẽ non puto veram: qꝛ poſito ꝙ nunciatio noui operis ſit prouocatio ſeu extraiudicialis appellatio poſt quã appellationem innouata veniantꝗ retractãda per viã attentati: tñ non eſt verum ſi ſim conteſtatus litẽ ſup meritis cauſe principalis ꝙ non poſſim amplius petere retractari ea que fuerint attẽtata appellatiõe pendẽte: qꝛ lz aliqs tenuerit hanc opi. ꝙ litis cõteſtatio operetur ꝙ amplius nõ poſſit peti retractatio attentatorum: vt tenuit Specu. in loco ſuperius alleg. ꝛ Archi. in. d. c. nõ ſolum. de appel. libr. vj. Noti ꝙ lz reuocatio attentatorũ habeat priuilegiũ expediti proceſſus: vt vult gloſ. no. in cle. ij. vt lit. pendẽ. tñ ꝯteſtando litem ſuper negotio principali pars vꝛ hinc priuilegio renuntiare. nã qs eligẽdo vnã viã vꝛ alteri renuntiare iuxta. l. qd in heredẽ. § eligere. ff. de tributo. ꝛ. c. vnicũ. de poſtu. prela. in. vj. ꝛ. c. vt quis de electio. co. libr. vj.
¶ Nihilominus cõis et vera opin. eſt in
3 cõtrariũ † ꝙ appellatione pendente ſi cõteſtatꝰ ſum litẽ ꝛ a pñcipio nõ petierim
a innouata retractari[a] ꝙ tñ qñcũq velim poſſim petere ꝛ debẽt reuocari. ita tenet gloſ. in. d. c. non ſolũ in verbo ante oĩa. et ibi Io. an. Pet. de ancha. et Domi. diſtinguendo tñ vt ibi per eũ tenet Io. mona. in. c. cupientes. § pe. de elect. lib. vj. Bald. in. l. appellatiõe in. j. col. verſic. quero an ſuper offõ. C. de appel. Phil. frã. in. c. dilecti filij. el ij. in. ij. col. ver. ij. quero. extra de appel. ꝛ ibi etiam Prepo. Mediola. nũc Cardi. alex. meritiſſimus in. iij. col. verſi.

opere preciũ eſt do. de Rota in ſua deciſ.
4 cxxxv. incipi. ſi pars. Inn. ⁊ rõ eſt † qꝛ re-
tractatio attentatoꝝ expedit iudicis of-
ficio mercenario in quo nõ requirit libel
lus nec litis cõteſtatio: vt vult gloſ. in cle.
ij. vt lit. pendẽ. quã ibi ſequit Cardi. in. j.
qõ. ⁊ tenet Bald. in. d. l. appellatione. in. j.
col. ver. quero vtrũ attẽtata. C. de appel.
⁊ eſt ad hoc bona gloſſ. in rub. ff. de inter-
rog. actio. ideo cũ iſte articulus de natu-
ra ſuij examinet ſeorſum a principali: vt
d. c. nõ ſolũ. ergo litis conteſtatio ſup ne-
gotio principali nõ debet nocere reuoca-
tioni attentatoꝝ: vt in ſimili dicit glo. in
l. vinũ. ff. ſi cer. pe. ⁊ in. l. qꝛ teſtõ. § per cõ-
trariũ. C. de teſta. et in. § multis. in verbo
tranſitu inſti. de liberti. de qua facit feſtũ
Bal. in multis locis. et ſi diceretur quod
forſitan predicta. ſ. ꝙ cõteſtatio litis ſup
negotio principali non impediat retra-
ctationẽ innouatoꝝ habeat locũ et pce-
dat in attentatis per iudicẽ: et ſic qñ in-
tentaret titulus nihil nouari appellatio
ne pendente. Secus vero in attentatis
per partẽ: et ſic qñ intentaret titul. vt lit.
pendẽ. qꝛ datur circa innouata per par-
tem prout iſtã differentiã inter vnũ titu-
lũ et aliũ ſentit Inno. in. c. dilecte in chri-
ſto. de excep. Bal. ⁊ Imo. in. l. ſi quis filio.
§ hi aũt. ff. de iniuſt. et irrit. teſta. Decla-
rant Cardi. ⁊ Panoꝛ. in. d. c. dilecte. qꝛ di
co ꝙ ex vtroqꝫ capite ſiue ex titu. nil no.
appel. penden. ſiue ex titu. vt lit. pen. litis
conteſtõ nõ impedit quo minus in prin-
cipio: in medio: et in fine litis poſſit peti
attentata retractari: dũmodo talis peti-
tio fiat ante cõcluſionẽ in cauſa ita pen-
dentia lit. tenent do. de Rota in ſua deci.
lviij. incip. attentata in. no. lꝫ Bald. in. l. j.
in. iij. col. ver. vel pone aliud exemplũ. C.
de appella. videat ſentire contrariũ cum
quo videt tranſire preceptoꝛ meus in ca-
nonibus do. Phili. deci in. c. conſuluit. in
ij. col. verſi. et notandũ. extra codẽ. de ap-
pellatio. ⁊ ſi diceret ꝙ forſitan ea que ſu-
perius dixi procedũt in appellatione iu-
diciali: ſed Bald. et do. Iaſ. loquuntur in
nunciatione noui operis: que eſt quedã
appellatio extraiudicialis: vt ſupra di-
5 ctum eſt: qꝛ breuiter rñdeo † ꝙ licet ma-
gna differentia ſit inter appellationẽ iu-
diciale ⁊ extraiudicialẽ: vt per do. Abb.
Phi. fran. Cardi. Alexã. et do. Phi. deciũ
in. c. bone. de appel. vbi ennumerant. xiij.
differentias: tñ quantũ ad caſum noſtrũ
ſcꝫ quo ad attentata nulla eſt differẽtia
qꝛ ita attentata poſt appellationẽ extra-
iudicialẽ poſt legitimã inhibitionẽ iudi-
cis ad quem vt eſt in caſu noſtro qñ nun-
ciatus procedit in opere poſt preceptum
iudicis ſunt a principio nulla. ⁊ gaudent
codẽ priuilegio quo gaudent attentata
iudiciali appellatione pendente: vt eſt
tex. cum gloſſ. in. d. c. non ſolũ. § fi. de ap-
pella. lib. vj. not. Imol. in. d. c. bone. in pe.
col. de appel. vbi etiã Phi. fran. in. vij. cõ-
cluſione. ⁊ Cardi. alex. in. xix. col. ver. ter-
tio fallit. et Philip. fran. in. c. ſignificanti-
bus. extra codẽ. Sentiunt do. de Rota in
ſua deci. cccxlvj. incipi. ſi appellat. in no.
et clare deci. cclxxxiij. incip. ſi rectoꝛ. in no.
ſup qbꝰ cogita eo maxime ꝙ Bar. in. l. in
prouinciali. § j. ff. de ope. no. nun. ⁊ in. l. fi. ff.
6 de appel. recip. ſentit † nunciationẽ noui
opis equiparari appellationi extraiudi-
ciali. Panormi. vo poſt do. Anton. ſentit
ſuum in. c. cũ nobis. in. iij. col. de electio.

lix.

¶ Cautela pro fratre ad impediendum fratrem vt non poſſit aliquid alienare de iure communi.

1 Rem cõem cum aliquo ſi quiſpiam habuerit: portionem ſuam pro indiuiſo ignorãte ⁊ inuito ſocio alienare poteſt.

2 Iudicijs vniuerſalibus: vt eſt iudicium famil. her. per ſolam citationem res litigioſe efficiuntur.

3 Tu ſcis † ꝙ ſi aliquis habet rem cõem cum aliquo qd põt portionẽ ſuã pro indiuiſo alienare ignorante et inuito ſocio. vt hꝫ in. l. j. C. communi diui. et in. l. ante diuiſionem. C. de in. dot. ⁊ in. l. falſo. C. de cõmu. re. alie. et in. l. portionẽ. cũ ſibi. C. de dona. Pone mũ ꝙ duo fratres poſſident bona patris ſui pro indiuiſo: vnus ipoꝝ vult alienare aliqd de bonis cõibus pro portione ſua: alter frater nollet: nũquid poſſit dari remediũ huic fratri ad impediendũ in vno momẽto per aliquot dies alienationẽ fiendã p alterũ fratrẽ. Iſtud

queſitū fuit pridie factum cuidā doctori
me preſente: quidā dn̄s amiſiſſet ludendo
quandā pecunie quantitatē ductus aui
ditate ludendi iuxta illud. ⁊ reuocat aui
das alea ſepe manus. nō valēs per aliā
viam reperire pecuniā: tum etiam cōmo
tus ira ꝓpter quandā reprehēſionē fra
tris qui reprehēderat eū de dicto ſuo lu
do deliberauit vēdere partē ſuā cuiuſdā
pulchre vinee: alter frater penitus nole
bat: quo caſu querebat de repētino reme
dio quo modo poſſet impedire fratrē ſal
tem per aliquot dies ne poſſet aliqd alie
nare de re cōi. Sperās ꝙ ceſſante ira fra
tris reduceret eum ad voluntatē ſuā. ille
doctor dixit qđ ſi erat verū ꝙ bona eſſent
cōia ꝙ ipſe non videbat remediū quō ille
poſſet impediri quominus non valeret
alienare de re cōi pro portione ſua niſi
moueret ei qōnem dn̄i. Breuiter allega
bat quādā rōnem friuolā. Tunc ergo di
xi ꝙ ſi volebat in vno momento impedi
re per aliquot dies oēm alienationē fien
dā per fratrē de dictis bonis cōībus/ qđ
ſtatim deberet ire ⁊ petere diuiſionē ipſo
2 rum bonorū cōmuniū: † qꝛ in iſtis iudi
cijs diuiſorijs vniuerſalibus vt eſt iudi
cium familie herciſcunde per citationē
ſolā res fiunt litigioſe: ⁊ ſic oīs alienatio
impeditur niſi ſubeſſet neceſſitas alienā
di. ita no. gloſ. in. d. l. falſo. C. de cō. re. alie.
et glo. in. l. portionē. C. de dona. gloſ. et. ibi
per omnes in. l. j. C. cōmu. diui. ⁊ in. l. alie
nationes. ff. famil. hercis.

lx.

¶ Cautela ad inſtruendū facientem in
terponere decretum in alienatiōe rei mi
noris.

☞ Alienatione rei imobilis minoris ſi
decretum iudicis nō interuenerit: ⁊ cau
ſe cognitio preceſſerit: tale decretum eſt
nullum.
2 Decretū iudicis interpoſitū in contractu
minoris non valet: tanꝙ interpoſitum ſi
ne cauſe cognitiōe: qn̄ iudex ad interpo
nendum vocatus ſtatim interpoſuerit.
3 Notarius ſi in inſtrumento alienationis
rei eccleſiaſtice aſſerat neceſſitatē vel vti
litatē ſubeſſe de ipſa neceſſitate vel vtilita
te ipſius notarij verbis non ſtatur: niſi
neceſſitas vel vtilitas probentur.
4 Clauſula nemine diſcrepante: ⁊ ex certa
ſcientia: quid importet.
5 Actū quotieſcūqꝫ quis libere facere non
poteſt niſi certa qualitate interueniente
ſue ſimplici aſſertioni non ſtatur: qđ illa
qualitas interuenerit.
6 Lex multum de ſuo miniſtro confidit.
7 Iudicis verbis quo caſu ſtetur cum ali
quam cauſam delegauerit.
8 Cauſe cognitionē tꝑis breuitate interue
niſſe non preſumitur: ſi eodē actu datus
fuiſſet curator: facta venditio: ⁊ decretū
interpoſitum.
9 Sententia eſt nulla quando iudex tam
breui tempore ipſam tulit ꝙ acta conſi
derare non potuit.
10 Tutor ſi vna die petatur: ⁊ illa eadē die
a iudice datus fuerit: quo caſu talis da
tio nullius momenti eſſe dicatur.
11 Preſumptio vna aliam tollit.
12 Actu in aliquo ſi iudicis decretū inter
poſitum reperiatur: omnes ſolēnitates in
teruenifſe preſumuntur.
13 Iudici ſi ſuggeſtū fuerit vt decretū ſuum
interponere vellet: ex eo qꝛ iuſta venditio
nis cā ſuberat: ſi ſtatim nulla alia inqui
ſitione facta ipm̄ interpoſuerit: tale decre
tum valet ⁊ tenet.

1 Decreto † iudicis in alienatio
ne rei immobilis minoris nō
interueniente et cū cauſe co
gnitione precedente tale de
cretū eſt nullū: ⁊ ſimilr̄ alie
natio ſup̄ qua fuit interpoſitū eſt nulla:
vt. l. magis puto. §. non paſſim. ff. de reb.
eorū. ⁊. l. lex que. C. de admini. tu. ⁊. l. nō ſo
lum. et. l. ob es. C. de predi. mino. et iſtud
habet locū non ſolū in rebus immobili
bus que vere ſunt ipſiꝰ minoris: ⁊ ſic in
quibus habet verū dn̄iū: ſed etiā habet
locū in illis rebus in quibꝰ habet quaſi
dn̄ium et ſic publicianam vt. d. l. magis
puto. §. j. ff. de rebus eorū. ⁊ hꝫ locū nō ſo
lum in ꝯtractu: verū etiā in diſtractu: ſm̄
Bal. in. l. preſes. C. de tranſact. ⁊ habet lo
cum non ſolum in illis quatuor caſibus
enumeratis in. d. l. non ſolum. C. de predi.
mino. ſcꝫ vēditione: tranſactione: permu
tatione: ⁊ donatione: verum etiam habet
locum in cōpromiſſo fiēdo: quia ſi minor
facit cōpromiſſum abſqꝫ auctoritate iu

dicis tale compromiſſum non tenet ſm Bald.in.d.l.preſes circa fi.C.de tranſac. et iſta alienatio abſq; decreto eſt intantum prohibita q etiã ſi minor veniã etatis impetraſſet nihilominus in ſuis alienationibus opus eſt decreto:vt.l.ij.ꝛ.iij. C.de his qui ve.eta.impe. Plerichq; modo parũ circũſpecti volentes emere rem immobilem a minore vadũt ad iudicẽ ꝛ dicunt:dñe iudex nos vellemus emere a tali minore certum fundũ:ſed qꝛ talis emptio non teneret ſi decretũ ꝛ authoritas veſtra non interueniret: idcirco dicatis ad quẽ locũ debeamus venire ad hoc vt valeatis decretũ ꝛ authoritatez veſtram ſuper tali cõtractu interponere:ꝛ ſic dato ordine cõueniũt ſimul:ꝛ vno et eodez actu.in illo inſtrũo venditionis notarius ſubiungit:cui venditioni dñs iudex cuz debita cauſe cognitione interpoſuit ſuũ decretũ:et credunt q tale decretũ interpoſitũ mõ quo ſupra validet ipſam alienationẽ in quo errãt:qꝛ tale decretũ tali modo interpoſitũ nõ teneꝛ per ꝯſequẽs nec alienatio.nã per illa verba de qͣb⁹ ſupra ſcʒ cui vẽditioni dñs iudex cũ debita cauſe cognitione interpoſuit ſuũ decretũ non probãt decretũ interueniſſe cũ cauſe cognitione:et de ſubſtãtia requirit vt ſuperius dictum eſt.ita ſignãter ꝯſuluit Pau.de ca.in ꝯſil.ſm ordinẽ meoꝝ.xcix. incip.ſup co qꝺ querit vtrũ viſo ſtatuto quẽ refert ꝛ ſequit Alex.in cõſi.clxiij.incip.alias ꝯſultus rñdi.in fi.in.v.vol.ꝛ.d. 3
Iaſ.dicẽs tale dictũ eſſe diligẽter notandum in l.nec quicq̃ §.vbi decretũ.i.xvj. col.viij.no.ꝛ ſcdo diligẽter.ff.de offi.procon.ꝛ lega.ꝛ in.l ſciendũ in.iiij.col.ver. tertio,adde.de verbo obli.ꝛ Bertachi.dicens eſſe dictũ notãdum in ſuo reper.in verbo decretũ iudicis non validat donationẽ fraudulentã.verſi.lj.referẽs Andr. barba.dixiſſe in quodã ſuo conſil incip. ſcripſit eccl'iaſticus qꝺ conſiliũ eſt ſm eũ poſt conſiliũ.ciij. Alexã.in.iiij. volu.lʒ in meis nõ reperiã ſe alias in.c.eccleſie ſancte marie.de cõſti.allegaſſe.quodã con
2 ſilium Abb.ſicu. † q decretum iudicis interpoſitum in contractu minoris non valet tanq̃ interpoſitum ſine cauſe cognitione quando iudex ſtatim vocatus 4
ad interponendũ ſtatim interpoſuit:mouetur Pau.de caſt.in dicto ſuo conſilio per illam pulchram regulam que eſt q quotieſcũq; notarius atteſtetur aliquid in inſtrumento quod non potuit veriſimiliter interuenire tempore rogatus: et ſic tempore confecti inſtrumenti tale inſtrumentũ non probat prout tradit Barto.in authen.ſi quis in aliquo documento.circa fi.C.de eden.et in.l.ſi forte.ff.de caſtrẽ.pecu.ꝛ latius per eundem ꝛ ſcrib. in l.ſciendum.de verborũ obliga.per dominum Abb.in.c.illud.de preſump.per domi.Anto.imol.Panor.ꝛ late per Fely.in ca.ſicut.de re iudi.late Uital.campa.in ſuo tracta.clauſularum in materia verborum enunciatiuorum in contractibus:ſed ſic eſt q ipſa cauſe cognitio quam aſſerit notarius in inſtrumento interueniſſe non potuit tunc tempore confectionis inſtrumenti interuenire: quia talis cauſe cognitio debuit preceſſiſſe:facta prius diligenti inquiſitione ꝛ an talis alienatio eſſet neceſſaria vel vtilis vel minus damnoſa quã fuiſſet alienaſſe aliquam aliam rem iuxta dictã.l. magis pu.§.nõ paſſim.ff.de re.co. Cũ ergo tẽpore cõfecti inſtrumẽti talis cauſe cõſtitutio nõ potuerit interuenire ſequit dicendũ q non debet ſtari dicto notarij aſſerẽtis ipſam interueniſſe:que ſñia poteſt comprobari de eo qꝺ pulchre dixit Gemi.in.c.j.in.vj.no.de re.eccle.non alie. in.vj. † vbi voluit q ſi notari⁹ in inſtrumento alienationis rei eccleſiaſtice aſſerat neceſſitatem vel vtilitatem ſubeſſe de ipſa neceſſitate vel vtilitate non ſtatur verbis ipſius notarij:alr ipſa neceſſitas vel vtilitas non probetur. Secundo poteſt fortificari de eo quod tradit Alexan. in conſilio.xvij.incipien.viſo inſtrumento locationis.in.ij.col.ꝟ.nec ob.q in inſtrumẽto cõtineãtur illa verba narratiua.in.iiij.volu.vbi dicit q ſi in inſtrumẽto dicatur ſepe ꝛ ſepius adinuicem habito colloquio ſuper oibus infraſcriptis cum dicto domino priore:et ipſe prior et fratres dixerunt ꝛ aſſerunt tandẽ cõcluſum ꝛ deliberatũ fuiſſe ꝛ eſſe preſentẽ locationẽ fieri debere:et propterea prior et fratres vt capitulũ predictum † nemine

a ¶ Non crederet iudici aſſerẽti ꝛc. An aũt ꝓbet per aſſertionẽ notarij. vide per pau.de ca.in ꝯſi.ſuo.lxxix.vbi ponit practicã q de cauſe cognitiõe fiat aliud inſtrumẽtũ qꝺ ꝯſiliũ fuit farrago lati⁹ cautе.do.thome lati⁹ p Barb.i ꝯſi. ſuo ſcpſit eccl'iaſtic⁹ qꝺ eſt poſt ꝯſiliũ. ciij. Alexan.in iiij.pte.de quo iſra.ꝛ ſi ſtatim iterpõit iudex decretũ pſumit ſine cauſe cognitiõe ppter tpis breuitatẽ.

b ¶ Lex multũ ꝯfidit de ſuo miniſtro. Preſumit p decreto q oĩa rõne ac rite ꝛ recte pceſſerint: vt voluit Bald.in.l. cum hi.in §.ſi ptor. ff.de trãſact. et per Spec.in tit.de emp.ꝛ ven.in §.nunc dicendũ reſtat.ꝛ per do.Alex.in cõſilio ſuo ciij.in.ij.vol.ibi excuſari debẽt.Et ibi preſumitur ꝛc. Qñ autẽ decretuȝ iudicis ex falſa cauſa ſit nulluȝ.vide per do.Ludo.ro.in conſi.ſuo.ccccliiij.qꝺ incip.iure preſenti ibi tertio ex regula decretum iudicis ex falſa cauſa interpoſitum.ꝛ ibi vltimo:quia ex facti narratiõe apparet ꝛc. adde Pau.de caſt.in.l.cum hi.in §.ſi pretor.ff.de tranſa.adde etiam do.Alexã.in conſi.lij.in.iiij.parte.in pe.col.

diſcrepãte ſpõte ꝛ ex certa ſciẽtia animis deliderātis locauerũt ꝛc.q per talia vba nõ ꝓbatur pceſſiſſe tractatũ de alienãdo vl' de locãdo: qui tractatus requiritur in alienatione rei eccleſiaſtice fienda ꝛ in locatiõe ad longũ tps.vt hꝫ in.c.cum apoſtolica.ꝛ in.c.tua.de his q̃ fi.a prela.ꝛ.xij.q.vij.ſine exceptione.imo plus voluit Pau. de ca.in.d.ſuo conſil.cum quo tranſit Fely.in ca.ſicut.in.xv.col.ver.per quã cõſuluit Pau.de ca.de re
a iudi.q etiam non[a] credetur iudici aſſerenti ſe interpoſuiſſe ſuã authoritatem cum plena cauſe cognitione niſi aliter probetur per regulam que eſt:
5 †q quotieſcunq quis libere nõ poteſt facere actũ niſi certa qualitate interueniente q illa qualitas interuenerit nõ ſtatur ſue ſimplici aſſertioni:vt not. Bar.in.l.ſi forte.ff.de caſt. pecu.et in.l.per diuerſas. in.ij.col.C.man.ꝛ per glo. Barto.Bald.ꝛ omnes in.l.ſi donatione. C.de colla.vbi Alexan.extendit hoc habere locum etiam ſi illa aſſertio eſſet iuramento firmata:licet Bald.ibi voluerit contrarium ꝛ male:cum ergo iudex non poſſit interponere decretum ſiue cauſe cognitione:ergo nõ debet ſtari eius ſimplici aſſertioni circa cognitionem cauſe adhibitam.tamen in hoc vltimo Alexã. tenet contrarium in.d.l.ſciendum.in.vj. col.de verb.obli. Motus per illã vulga
6 tam regulam:†q lex multum cõfidit de
b ſuo miniſtro[b] vt.c.bone memorie magũtino.de elec.ꝛ.c.in preſentia.cum ſi.de renũ.Cuius opinio poteſt comprobari de eo quod habetur in.l.j.ff.de offi.eius cui
7 man.eſt iuriſdi.†vbi cauſe meri ꝛ mixti imperij que regulariter nõ pñt delegari niſi in caſu neceſſarie abſentie: et longe infirmitatis:vel alterius iuſti impedimẽti:tamen ſi iudex delegat aliquam cauſam meri vel mixti imperij:ꝛ in delegatione dicat delego iuſtis de cauſis impeditus ꝛ maxime cauſa neceſſarie abſentie ſtatur verbis iudicis q delegauerit propter neceſſariam abſentiam vſq quo probetur contrarium.ita in dicta.l.j.tenent Guliel.de cunio.et Albert.de roſa. quos ibi refert ꝛ ſequitur Alexã.in.xvj. col.verſi.ſed iuxta hoc queritur dicens iſtud eſſe menti tenendũ: qꝛ aliqñ notarij vel alij officiales poſſunt aliũ ſubrogare ex cauſa:nã creditur officiali cauſam aſſerenti.ꝛ tenet glo.clara quã ibi indifferenter ſequuntur oẽs in.c.paſtoralis. in verbo exonerare.de offi.delega.Bald. in.l.imperiũ.in.iiij.col.verſi.quarto quero.ff.de iuriſ.om.iudi.ꝛ in rubri.extra de offi.deleg.in vlt.col.ꝛ Alex.in ꝯſi.xxxiiij. incip.cõſultus.als in principali cauſa. in.iiij.volu.ꝛ ſic patet q lꝫ iudex nõ poſſit libere actũ facere niſi interueniat certa qualitas:tñ ſtat dicto ſuo q illa qualitas interuenerit: idem dõm eſt in caſu noſtro q lꝫ iudex non poſſit interponere ſuũ decretũ ſine cauſe cognitiõe q ſi ipe dicat ſe dictã cauſe cognitionẽ adhibuiſſe dꝫ ſtari ſue ſimplici aſſertioni.Tñ contra Alex.ꝛ ſic p opi. Pau.de ca.ſ.q etiã nõ credat iudici aſſerenti ſe interpoſuiſſe decretũ cũ debita cauſe cognitiõe niſi

aliter cõstet de ipſa cauſe cognitiõe.facit id qđ ſingul'r cõſuluit Pet.de ancha.in conſil.mihi.lxxxiij.incip.viſis diligenter
8 actis actitatis in dicta cã.vbi voluit † q ſi eodẽ actu datus fuiſſet curator.facta venditio ⁊ interpoſitũ decretũ q ex breuitate tẽporis nõ preſumit cauſe cognitionem interueniſſe:et ſic tale decretum eſt nullũ: adducens id qđ in ſimili dicimus
9 † q qñ iudex tam breui tẽpore tulit ſniam q veriſilr nõ potuit acta conſiderare talis ſnia eſt nulla prout not.Bart. in.l.prolatã.C.de ſentẽ.⁊ do.Anto.⁊ Panor.in.c.ij.de re iudi.et Pet.de ancha.in conſi.clxxxviij.incip.viſis cõſilijs famoſiſſimoꝝ docto.poſt prin.⁊ Bal.in conſil. cxxix.incip.dñantibus magnificis ⁊ illuſtriſſimis dominis.circa fi.in.iij.parte.et iſtud dictũ Pet.de ancha.refert et ſequitur Alexã.in cõſil.ccxviij.incip.viſis verbis girnoldi ⁊ lrĩs aplicis.circa fin.in.ij. volu.⁊ do.Jaſon vbi exclamat de hoc dicto dicens eſſe dictum veriſſimũ et perpetuo notandum in.l.nec quicꝗ.§.vbi decretũ.ff.de offi.procõſ.⁊ leg.in.xv.col.vſi. circa hoc perpetuo nota.⁊ in.l.mãdata. ff.de iuriſ.om.iud.⁊ in.l.iudices.C.de iudi.⁊ in.l.is apud quẽ.in.v.col.ver.adde etiã.C.de eden.vbi dicit tale dictũ eſſe bñ tenendũ cordi.⁊ hanc opi.etiã tẽ Raph. cu.in conſil.clxxx.incipiẽ.videtur prima fronte dicendum.in.ij.col.verſi.nec huic obſtat decretũ iudicis vltra quos reperio iſtud idẽ tenere ipm Pet.de ancha.in cõſi.xxxvj.incip.viſa quadam petitione quaſi circa mediũ.quẽ etiã refert ⁊ ſequitur Fran.de cur.in conſi.xlvj.incip.ſup cõtrouerſia vertenti inter auũ maternũ. in.iiij.col.vſi.⁊ in ꝓpoſito decidit Pet.de anch.volens qđ ſtante ſtatuto q pupillo habẽti tutorẽ poſſit dari cõtutor:ſi talis cõtutor fuerit petit' a cõſanguineis ipſi' pupilli ex parte patris allegata cã ſuſpicionis vel aliqua alia cã legitima vel veriſimili ⁊ iudici ꝓbata cũ hoc tñ ſi iudici videbit hoc eſſe expediẽs ipſi pupillo.di
10 cit Pet.de ancha.† q ſi cõtingat q dict' cõtutor vna die petatur:⁊ illa eadẽ die datus fuerit a iudice q talis datio nullius eſt momenti:mouetur qr cũ ſtatutũ requirat allegationẽ et ꝓbationẽ cauſe legitimeq ⁊ iudex debeat inqrere an talis datio ſit vtilis pupillo vel nõ:⁊ illa eadẽ die qua petit dictus cõtutor ille eadẽ die iudex ipſum eligat ex breuitate tpis preſumit iudicẽ nõ diſcuſſiſſe nec perſcrutatũ fuiſſe:an illa datio illius coadiuncti fuerit ꝓficua vel ne.ergo talis datio dẽ dici nulla.allega.c.ex lrĩs.de in integ.reſtitu. et Bar.in.d.l.prolatam.C.de ſentẽ.⁊ non ob.ſm eũ qđ not. Inno.in.c.innotuit.de eo qui fur.or.ſu.vbi voluit qđ in extraiudicialibus:que officio iudicis pertinent ſemper pro ipſo iudice preſumatur quia reſpondet:vt etiã ibi dixit Inno.q illud procedit ⁊ habet locum quando contra iudicem non laboraret aliqua preſumptio:ſed quando laboraret:vt eſt in caſu noſtro propter breuitatẽ temporis: tunc
11 ſecus iuxta id qđ dicimus † q vna preſumptio tollit aliam iuxta.l.diuus.ff.de in integrum reſti.⁊.c.literas.de preſum. ſimiliter dicendum eſt in caſu noſtro cũ vno ⁊ eodem actu fiat alienatio ⁊ interponatur decretum debem' dicere q tale decretum non teneat propter nimiam temporis breuitatẽ ꝓpter quam preſumitur debitam cauſe cognitionẽ nõ interueniſſe. Sed contra vtrunqꝫ dictum Pau.de caſt.in.d.ſuo conſi.xcix.facit illud famoſum dictum Specu.in titu.de emp.⁊ vendi.§.nunc dicendũ reſtat.ver.
12 ⁊ breuiter ſcias vbi dixit † q ſi in aliquo actu reperiatur interpoſitum decretum iudicis omnes ſolẽnitates ⁊ oĩa requiſita preſumunt interueniſſe:⁊ ſimiliter pſumitur ex iuſtis cauſis fuiſſe interpoſitum.de quo eſt gloſ.nota.in.l.j.C.de fide inſtru.⁊ iur.aſt.fiſ.lib.x.quam ad hoc peregrinã:⁊ nota.dignã dixit Bal.in.l.j.ff. de reb' coꝝ.⁊ quam vnicã et ſing.dicit idẽ Bal.in.c.in preſentia.in.ij.col.de renun.⁊ auream dixit Ang.in.l.ſicut.§.nõ videt.ff.q.mo.pig.vel hypo.ſol.⁊ de qua etiam facit feſtum do. Cardi.in ca.albericus.de teſti.et quam opi.tenet Bald.in l.fina. C.de predi.mi.et clarius in.l.non aliter.ff.de adop.cum concor.de quibus per Alexan.in conſi.ciij.incip.viſis ſcripturis mihi tranſmiſſis.in.ij.col.ver.⁊ preſumitur pro decreto.in.ij.vol.quia vt dicit Bal.in.c.ſicut nobis.de re iudi.ꝓpter

a ¶ Propter autoritatem iudiciariā ⁊c. Adde quādo iudex facit actum iudicialem preſumitur ſolēnitas etiam extrinſeca. facit. l. manumiſſio. ⁊ ibi per docto. de manu. vin. ⁊ per Innoc. in. c. innotuit. de eo qui fur. ordi. a ſuſce. ꝙ ſolennitas etiam extrinſeca pſumitur i actib⁹ iudicialib⁹ propter autoritatem iudicis p Alexandrū de imo. lignāter i. l. ſciēdum. ff. de verb. obli. in. ix. colū. per Berthachi. latiſſime in verbo ſolennitas. ſed ſi minor haberet licentiam a teſtatore alienādi: ſecus eſt l. prediū. ⁊ ibi Bal. C. qn decre. opus non eſt limita tn̄ niſi teſtator fuiſſet minor ſꝫ Bald. ibi non preſumit tamen fuiſſe interpoſitum niſi probetur per inſtrumentum. per Pau. de ca. in prealleg. §. ſi ꝑtor. per Alexan. in preal. l. ſciendum in. viij. col. nam in hoc requiritur ſcriptura. vide tamen Angel. in. l. qui in aliena in. §. j. ff. de acqui. heredi. qui limitat niſi poſt longum tempus: quia tunc pro decreto preſumitur: licet non appareat de ſcriptura. ⁊ per Baldum in. l. quicūqꝫ. C. de bonis q̄ libe.

a autoritatem iudiciariaꝫ⁴ preſumit omnia ſolēniter acta etiā ſi iudex eſſet vn⁹ ribaldus. ſi ergo decretū preſumit interpoſitum ex iſtis cauſis ⁊ omnes ſolēnitates ⁊ requiſita interueniſſe multofortius hoc eſt dicendum qn̄ per notarium vel per iudicem fuit atteſtatuꝫ. Fortius vrget quod voluit Alexā. in cōſilio. lxxx. incipi. viſo themate ſupraſcripto. i. ij. co. vſi. non ob. etiā id qđ not.
15 Spec. i. v. vol. † ꝙ ſi ſuggeſtū fuit iudici vt vellet interponere decretū ſuū ex eo ꝙ ſuberat iuſta cā venditiōis: ⁊ ſtatiꝫ nulla alia inquiſitione facta ipm interpoſuit: qđ tā ta eſt pſumptio pro iudice ꝙ tale decretum valet ⁊ tenet licet ſm eū Spe. viſus ſit tenere cōtrariū in ti. de ꝓcura. §. j. vſic. ſed quid ſi ſolū. ⁊ iſta in effectu ſtringūt contra illud conſilium Pau. de ca. tamē poſſet reſponderi vt reſpondent Pet. de ancha. Rapha. cu. ⁊ Frā. de cur. in ſuis conſilijs ſuperius allegatis ad quos me remitto. Tu ergo qui vis facere interponi decretū iudicis in contractu celebrato cum minore ſi vis caute negociari fugiendo doctorum diſceptationes cautela eſt qđ facias vt notarius cōficiat vnū inſtrumētum ſeparatim ⁊ diuerſo tempore quo contineatur ipſa cauſe cognitio quam adhibuit ipſe iudex in contractu incūdo cum minore narrādo caſum contingentē ⁊ vtilitatē vel neceſſitatem alienationis: ⁊ ipſum minus dānum reſultans ex ipſa re alienanda: ⁊ in inſtrō poſtea vēditionis atteſtetur qualiter iudex interpoſuit ſuum decretum cū cauſe cognitione: vt de dicta cauſe cognitione conſtat in illo alio inſtrumēto. ⁊ hoc, modo euitabunt altercationes doctorū. iſtā practicā tradit Pau. de caſt. in dicto ſuo cōſi. xcix. quā ſequunt oēs qui de ea mētionē faciunt ipſam multū extollentes. ſ. Alex. in conſi. xvij. incip. viſo inſtrumēto locationis. in. ij. col. verſi. nec ob. ꝙ in inſtrumēto contineātur illa verba narratiua. in. iij. vol. ⁊ do. Iaſ. in. d. §. vbi decretū. ver. no. ⁊ diligenter. ⁊ Fely. in. d. l. ſicut. in xvij. col. ver. per quam conſuluit Pau. de caſt. extra de re iudi.

¶ Explicit tractatus cautelarum domi. Thome Ferratij de aduocatis d. Brixia I. V. doct. excellentiſſimi.

†

¶ Repertorium cautelarum profundiſſimi: Juris vtriuſqꝫ doctoris domini Bartholomei Cepolle Ueronenſis: per dominum Lucam panetium canonicum Olchinenſem: artium ⁊ leguꝫ profeſſorem nouiter excuſum:: Feliciter incipit.

¶ Cautela Prima.

¶ Cautela quib⁹ modis euadere quis poſſit penam mortis propter commiſſum crimen.fo.j.

CRimine leſe maieſtatis omnis cautela liberandi aliquem a morte ꝓpter delictum commiſſuꝫ periculoſa eſt.num̄.1.fo.j.

¶ Cautela.ij.

¶ Cautela liberandi aliqueꝫ a morte iuſte damnatū: ⁊ qualiter executio ſn̄ie alicuius ad mortē ꝯdēnati differri poſſit.fo.j.

Executio alicui⁹ ꝗ ad mortē ducit̄ ꝓp maximā ⁊ ꝑfectā peritiā alicui⁹ artis vel reſpectu roboris differri pōt.nu.1.fol.j.

Executio alicuius qui ducitur ad mortem differri poteſt: ſi de grauiori crimine accuſetur: ex quo grauior pena imponēda venit.nu.2.fo.ij.

Executio alicuius ad mortē dānati differri pōt: ſi iudici ꝓteſtatū fuerit: ꝙ ipſe reus alicuius apothece vel mercantie rationem reddere tenet̄.nu.3.fo.ij.

Executio ad mortē dānati differri poteſt: ſi a ſn̄ia ꝯ eū lata appellet̄.nu.4.fo.co.

Executio capitalis differri poteſt: qñcunqꝫ ſuperior mandet reum ſeueriori pena puniri.nu.5.fo.eo.

Prelati vere miſeri in multis caſib⁹ literis pape obedire nō debent.nu.6.fo.eo.

Interficiens aliquē decapitari non pōt: ſi ſe furioſum vel amentē fingat: niſi de furoris fictione cōſtiterit.nu.7.fo.eo.

Maleficiū cōmittēs ſi penā euadere voluerit clericus efficiatur.nu.8.fo eo.

Executio capitalis contra mulierē pregnātem fieri nō debet.nu.9.fo.eo.

Mulier malefica pregnans ſi pepererit: et nō reperiatur ꝗ pueruꝫ nutrire voluerit: an executio aliqua cōtra ipſam fieri debeat.nu.10.fo.ij.

Decuriōes ciuitatis ad mortē cōdēnari nō poſſunt: niſi prius preſes vel pretor principi vel ſuperiori reſcribat.num̄.11.fo.iij.

Statutum ſi dixerit qꝺ homicida decapitetur: ⁊ aliquis per culpam ſine dolo aliquem interficiat: mitius puniri debet.nume.12.fo.iij.

Statutum ſi dixerit ꝙ occidens occidat̄: nō hꝫ locum niſi quis doloſe ⁊ ex propoſito occiderit.nu.13.fo.eo.

Statutum ſi dixerit: ꝙ ſi quis cōdemnet̄ ad penā pecuniariā: ⁊ nō ſoluerit infra meſem decapitet̄: locū nō hꝫ vbi delictū nō doloſe cōmiſerit.nu.14.fo.eo.

Statuto ſi pena man⁹ vel mēbri imponat̄: ꝗ caſu iudex diſpēſare poſſit.nu.15.fo.iij.

Sententia cōdemnatoria cōtra inquiſitum vel accuſatum ſi differri debeat teſtes de falſo accuſari debent.nu.16.fo.eo.

Judex ſi ſub cōditione cōdemnauerit: puta ſi non apparuerit teſtes falſum dixiſſe: ſentētia cōdemnatoria impedtri poteſt.nu.17.fo.iij.

¶ Cautela.iij.

¶ Cautela relaxandi incarceratū.fo.iij.

Judex ex ſeipſo debitore nō exiſtente ſoluēdo: ipſum debitorem luere in corpus facere non poteſt.nu.1.fo.iiij.

¶ Cautela.iiij.

¶ Cautela impediendi teſtem ne deponat in cauſa.fo.iiij.

Statuta terrarum penam talionis tollunt: ſicut ſtatutū Paduē imponens accuſanti et non probanti penā trium librarum.nu.1.fo.iiij.

¶ Cautela v.

¶ Cautela euadendi grauiorem penā pro delicto.fo.iiij.

Procurauerit ſi quiſpiam vt accuſetur: nō autē vt contra ipſuꝫ inquiratur: ad hoc vt puniatur mitius ſibi nō prodeſt.nu.1.fo.iiij.

Uulneratus ab aliquo letaliter ſi ab alio occidat̄: primus vulnerans de occiſo nō tenetur.nu.2.fo.iiij.

Uulnerās aliquē primo ſi ille vulneratus a ſcđo occidat̄: de iure canonico de occiſo tenetur.nu.3.fo.eo.

Aduocatus inſtruens clientulum qualiter

debeat poſitionibus reſpondere: qua pe-
na puniatur.nu.4.fo.v.

¶ Cautela.vj.

¶ Cautela quomodo minor euitat condem-
nationem in cauſa ciuili.fo.v.
Minor leſus quo caſu reſtitutionem petere
poterit.nu.1.fol.v.

¶ Cautela.vij.

¶ Cautela excuſandi heredem nō conficiē-
tem vel minus iuridice inuentarium cō-
ficientem.fo.v.
Preſumptio iuris & de iure nō recipit pro-
bationem in contrarium: niſi per partis
confeſſionē.nu.1.fo.v.

¶ Cautela.viij.

¶ Cautela pro eo qui nō appel. a ſententia
lata contra ius litigatoris.fo.v.
Lex lȝ fingat ſniam iuſtam: ex eo ꝙ in rem
iudicatā tranſierit: ſi tñ partes eam in-
iuſtā ꝯfiteantur: eorū confeſſioni ſtāſ
& tollitur preſumptio iuris & de iure.nu-
mero.1.fo.v.&.vj.

¶ Cautela.ix.

¶ Cautela qua quis faciat bancharium ſeu
nūmulariū acceptare literas cambij ſeu
debitorē ſuū debitū cōfiteri.fo.vj.
Literas cambij ſi mercator recipiat: & ipſas
lectas ſine cōtradictiōe in filza ponat: vi-
detur ſe obligaſſe ad illud qḋ in literis cō-
tinetur.nu.1.fo.vj.
Confeſſio aduerſarij de aliquo tibi debito
quomodo extorqueatur.nu.2.fo.vj.

¶ Cautela.x.

¶ Cautela pro emente rem furtiuam vel vi
raptam vt non perdat precium.
Rem furtiuam vel vi raptam ſi quiſpiam a
latrunculis emerit: preciū a dño recu-
perare poteſt.nu.1.fo.vj.

¶ Cautela.xj.

¶ Cautela pro obligato ad ſoluendū quan-
titatem magnam qḋ parua quantitate
ſoluta liberetur.fo.vj.
Solutiones plures de aliquo debito ſingu-
latim facte ꝗ̃ efficaciā habeāt.nu.1.fo.vj.

¶ Cautela.xij.

¶ Cautela ad euitandū infamiam in actio-
ne famoſa: vel in crimine.fo.vj.&.vij.
Infamis quiſpiā qñ nō efficiē ex ſolo cri-
mine: ſ; demum ſecuta ſnia.nu.1.fo.vij.

¶ Cautela.xiij.

¶ Cautela ꝙ vltra tertiam dilationem poſ-
ſint teſtes produci.fo.vij.
Dilationē ſi quiſpiā ꝓrogauerint: nō eſt no-
ua dilatio: ſed eadē eſſe diciē.nu.1.fo.vij.

¶ Cautela.xiiij.

¶ Cautela pro filiofamilias ꝙ nō teneatur
ex cōtractu de quo al's teneretē.fo.vij.
Imperator qñ Rome coronā recipit: ex con-
ſuetudine vrbis prefectum ab oībus ſuis
debitis liberare debet nu.1.fo.vij.

¶ Cautela.xv.

¶ Cautela qḋ dñs nō poſſit ratificare geſta
per ſuū illegitimū ꝓcuratorem.
Ratihabitio dñi geſtorū ꝓcuratoris ſuper-
ueniēs quo caſu nihil operetē.nu.1.f.vij.

¶ Cautela.xvj.

¶ Cautela qḋ inuitus non compellatur qḋ
ad tutelam.fo.vij.
Fideiuſſorem qui non recipit: regulariter a
tutela excuſatur.nu.1.fo.vij.

¶ Cautela.xvij.

¶ Cautela ad validandum iudiciū agitatū
cū procuratore: tutore: curatore vel ſindi-
co.fo.vij.
Sententia quo caſu ius inter partes faciat
nu.1.fo.vij.

¶ Cautela.xviij.

¶ Cautela ad concordiā quod vtamur ver-
bo peragere.fo.vij.
Queſtio pulcherrima diſputata per Guido-
nem de ſuza cōtra Oldradum.fo.viij.

¶ Cautela.xix.

¶ Cautela ad excludendam vel cauſandā
ſimulationem contractus.fo.viij.
Contractus quādo in ſcriptis celebrari di-
catur remiſſiue.nu.1.fo.viij.

¶ Cautela.xx.

¶ Cautela ad ꝓrogandū tempus introdu-
ctum a ſtatuto in preſcriptione.fo.eo.
Inſtrumentū quo caſu vt iuri executionem
paratā habere poterit.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.xxj.

¶ Cautela ad priuādū filiū a legitima.fo.e.
Ceſſione qñ nō apparet de reali ſolutiōe: ſed
cedens ſolum cōfitetur ſolutū: ipſa ceſſio
ſimulata preſumitur.nu.1.fo.eo.
Difficile eſt filiū legitima ſua priuare.nu.2.
fo.eodē.

¶ Cautela.xxij.

¶ Cautele pro vaſallo vel emphiteota vt
poſſint rem alienare eccleſia vel domino
irrequiſitis.fo.eo.

Proteſtatio in iudicialibus nihil iuuat. numero.1.fo.viij.
Proteſtatio contraria facto proteſtantē nō releuat.nu.2.fo.viij.
Uendēns fructus domus pro centū annis an alienare videatur.nu.3.fo.viij.
¶ Cautela.xxiij.
¶ Cautela nō obſtante.l.cōmiſſoria que in pignoribus im probatur pignus efficiatur creditoris.fo.ix.
Creditor in inſtrumēto debiti pactum apponere non poteſt.nu.1.fo.ix.
¶ Cautela.xxiiij.
¶ Cautela pro tutore quando celebrat contractum nomine pupilli.fo.ix.
Tutore coniunctorum rōne dolus vel culpa abeſſe preſumitur.nu.1.fo.ix.⁊.x.
¶ Cautela.xxv.
¶ Cautela ad impediendum inquiſitionē in criminali.fo.x.
Judex quo caſu poteſt de delicto inquirere an debeat citare perſonam offenſam ad ſciendum an accuſare velit:⁊ ſibi terminum ad deliberandū ſtatuere. nu.1.fo.x.
¶ Cautela.xxvj.
¶ Cautela quod cauſa non exeat de manibus iudicis.fo.x.
Appellationis cauſa delegari pōt.nu.1.fo.x.
¶ Cautela.xxvij.
¶ Cautela pro debitore ad prolongādum ſolutionem debiti.fo.x.
Promiſerit ſi quiſpiā vel ſit condemnatus alicui ſoluere id quod debet ad certum tpˢ ſub certa pena:ſi debitū nō fuerit liquidum:ne in penam incidat:quid agere debeat.nu.1.fo.x.
¶ Cautela.xxviij.
¶ Cautela qđ quis non teneatur actione iniuriarum.fo.x.
Familiaris nō tenetur de eo qđ eius rectoris iuſſu fecerit.nu.1.fo.x.
¶ Cautela.xxix.
¶ Cautela q̄ valeant geſta a minori parte vni vel collegio.fo.x.
Rector ſcholarium ſi due partes congregari noluerint: contumaces priuare pōt ⁊ tunc eorum voces ex tranſlatione penes alios erunt.nu.5.fo.x.
¶ Cautela.xxx.
¶ Cautela:quod quis non poſſit accuſari criminaliter.fo.xj.
Pax quando amicorum interuētu inter rixantes facta fuerit ne poſſint criminaliter accuſari:libellus ciuilis produci poteſt.nu.1.fo.xj.
¶ Cautela.xxxj.
¶ Cautela qđ non facta excuſſione contra debitorem poſſit fieri contra debitorem debitoris.fo.xj.
Debitor quando conſtituit ſe tenere ⁊ poſſidere nomine creditoris omnia bona ſua ſi ipſe debitor aliquam rem ſuam alienauerit creditor contra poſſeſſores agere poterit:nulla excuſſione ex cōditione facta.nu.1.fo.xj.
¶ Cautela.xxxij.
¶ Cautela ad impediendum rei alienationem.fo.xj.
Parentes que verba concipere debeant:qñ volunt prohibere filios alienare. numero.1.fo.xj.
¶ Cautela.xxxiij.
¶ Cautela pro iniuriato ſi vult agere actione iniuriarum.fo.xj.
Iniuriatus caſu quo pro vindicta iniuriarū actione agere non poſſit: poteſt tamen agere.l.aquil.actione ad damnorum ſatiſfactionem nu.1.fo.xj.
¶ Cautela.xxxiiij.
¶ Cautela ꝓ illo qui ſecure vult emere rem litigioſam lite pendente.fo.xij.
Litigium non obeſt niſi litigātibus tantū non autem extraneis.nu.5.fo.xij.
¶ Cautela.xxxv.
¶ Cautela pro aſſeſſoribus poteſtatis qđ non patiatur ſcribi apud acta qđ de eorum conſilio poteſtas criminoſum condemnauit.fo.xij.
Poteſtates terrarum ſi ferant ſententiā iniquam de cōſilio iudicū deſcuria:qua pena tenetur ipſe poteſtas:⁊ omnes alij iudices tenentur.fo xij.
¶ Cautela.xxxvj.
¶ Cautela contra illum qui dat operā qđ legatum alteri factum adimatur a teſtatore.fo.xij.
Actio doli: vel in factum ſubſidiaria quibus in caſibus locum habeat.nu.5.fo.xij.
¶ Cautela.xxxvij.
¶ Cautela:quomodo valeat ſtatutum qđ a ſententia inferioris non poſſit appellari ad ſuperiorem.fo.xij.

Partes in arbitrum cõpromittere poſſunt. & ꝑ hoc appellationi renūtiare.nu.1.f.xij.

¶ Cautela.xxxviij.

¶ Cautela ad inſtituẽdū filiū ſpuriū.fo.xij.

Spurius a defuncto aliquid capere nõ poteſt.nu.1.fo.xiij.

Spurius quãuis nõ poſſit ex patris re aliquid habere:tñ propter patris rez aliqd habere poterit.nu.2.fo.xiiij.

Subſtitutio in ſpurium facta quomodo valere poterit.nu.3.fo.eo.

¶ Cautela.xxxix.

¶ Cautela ad excuſandum mãdantem cõmitti delictum quod mãdatarius dicat ſe commiſiſſe delictum exequendo mandatum.fo.eo.

Confeſſio matrimonij ficta a delicto nõ excuſat.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.xl.

¶ Cautela in fauorem illius qui mandato alterius occidit alterū:quod mitigetur eius pena.fo.xv.

Damnatus in metallū;mori ciuiliter dicitur.nu.1.fo.xv.

¶ Cautela.xlj.

¶ Cautela ad cõpromittendū vel tranſigẽdum ſup rebus deciſis per ſniam.fo.xv.

Inſtrumẽtum ſeruari debet:ſi poſſit ſine interitu ſalutis eterne.nu.1.fo.xv.

¶ Cautela.xlij.

¶ Cautela pro conuictis in actu carnali illicito ſi volunt euitare iudicis condemnationem fo.eo.

Iuramentum quo caſu delicti penam euitare poſſit.nu.1.fo.xv.

¶ Cautela.xliij.

¶ Cautela quõ dẽat iterrogari teſtis.fo.eo.

Teſtis deponẽs per verbum credo regulariter non probat.nu.1.fo.eo.

Teſtium interrogationes ſolent fieri ad illius inſtantiam:cõtra quem teſtes examinantur.nu.2.fo.eo.

¶ Cautela.xliiij.

¶ Cautela quõ ab executione nec a ꝓnunciatione de exequendo nõ poſſit appellari:& quando poſſit.fo.eo.

Exceptio ſuper executione oppoſita audiri debet.nu.1.fo.eo.

Iudex reijciendo exceptionem quã reijcere non debet modum excedit.nu.2.fo.eo.

¶ Cautela.xlv.

¶ Cautela ad inſtruendum iudicem cõtra appellantem friuole cauſa differendi iudicium.fo.xv.

Iudicis ſimplex admonitio vim peremptorij habet:& iuſſum in vera cõtumacia cõſtituit:adeo ꝙ poſtea ſi comparuerit:appellare nõ poterit.nu.1.fo.xvj.

¶ Cautela.xvj.

¶ Cautela qđ valet preſcriptio cum mala fide.fo.xvj.

Poſſeſſor malefidei nullo tpe ꝑſcribit.fol.e.

¶ Cautela.xlvij.

¶ Cautela ad hoc ꝙ priuilegiū nõ intelligatur reuocatum per legem generalem illius qui illud ante conceſſit: ſcilicet qđ annectatur & incorporet̃ ſtatutis.fo.eo.

Priuilegiū principis ſtatutis additū quam efficaciam habeat.nume.1.fo.eo.

¶ Caute.xlviij.

¶ Cautela ad hoc vt quis ſemper teneatur de caſu fortuito.fol.eo.

Conductor ſimplex regulariter quo tpe penſionem ſoluere nõ teneatur.nu.1.fo.xvj.

¶ Cautela.xlix.

¶ Cautela quãdo inſtãtia perit ꝙ reiterentur omnes termini.fo.xvij.

Inſtantia cauſe principalis de iure canonico nunꝗ perit:ſecus tamen de iure ciuili.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.l.

¶ Cautela ꝙ nõ reſpõdẽs poſitionibꝰ non habetur pro confeſſo.fo.eo.

Poſitionibus nõ reſpondens regulariter ꝓ cõfeſſo habetur:licet ſententia requiratur.nu.1.fo.eo.

Queſtio generalis eſt illa que omnia capitula complectitur.nu.2.fo.eo.

Cautela.lj.

¶ Cautela ad.l.pleriq; de in ius vocã. vt inuitꝰ poſſit quis extrahi de domo.fol.eo.

Domo nemo inuitꝰ extrahi põt.nu.1.fo.eo.

Domo pro criminalibus quis extrahi poteſt.nu.2.fo.eo.

Citatꝰ ꝑ ſe vl' ꝓcuratorẽ cõpere ꝑt.n.3.f.eo.

¶ Cautela.lij.

¶ Cautela qđ ex delicto patris filius nõ priuetur ſucceſſione.fo.xviij.

Filius delicto patris aliquando ſucceſſiõe priuatur:non tñ agnatus.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.liij.

¶ Cautela ad hec qđ quis non teneatur de

falſo quando falſis inſtrumentis vel teſtibus fuit vſus.fo.xviij.
Atteſtationibus publicatis partibus:quibus int̃rrogationes fieri ſoleant.numero.1.fo.eodem.
Reſponſum petitioni ſeu reſpõſioni conforme eſſe debet.nu.2.fo.eo.
Paria ſunt nõ reſpondere:vel clare non reſpondere.nu.3.fo.eo.
Dominus ſi ratum habere promittat quicquid erit legitime per procuratorem factum:ratihabitio nõ tenet.nu.4.fo.eo.
¶ Cautela.liiij.
¶ Cautela pro illo qui debet producere inſtrumentum ad partes longinquas ad hoc vt fidem faciat.fo.eodem.
Signa teſtiũ quanta in chartis exiſtũt tãta inſtrumenta eſſe dicũtur.nu.1.fo.eo.
¶ Cautela.lv.
¶ Cautela pro illo qui aliquid perdidit in ludo.fo.eodem.
Ludo aliquid ſurripiẽs nedum actione penali non tenetur:ſed nec iudicio rei perſecutorio.nu.1.fo.xix.
¶ Cautela.lvj.
¶ Cautela pro illo qui impetrat a principe q̃d nõ teneatur ſoluere onera ſeu alias preſtationes.fo.eod.
Conceſſiones imperatorie per importunitatem facte eſſe preſumũtur.nu.1.fo.eo.
Bona alicuius rebellis ſi quiſpiam a principe impetrauerit:impetratio et cõceſſio non valet.nu.2.fo.eo.
¶ Cautela.lvij.
¶ Quãdo cõtumacia procuratoris noceat domino.fo.eod.
Contumacia eſt aliquid non facere numero.1.fo.eodem.
Contumaciam dominus mittens procuratorem quibus in caſibus non currat.numero.2.fo.eod.
Contumacia ꝓcuratoris an ⁊ quando dño nocere habeat remiſſiue.nu.3.fo.eo.
Indefenſus dicitur is pro quo generaliter vocatis amicis ⁊ coniunctis:nemo comparuit.nume.4.fo.eod.
Mandato generali negotiorum delictum nõ continetur.nu.5.fo.xx.
¶ Cautela.lviij.
¶ Differentia quomodo legatum ſit nõ ſcriptum vel caducum.fo.xx.
homo mortuus nõ eſt homo.nu.1.fo.eo.
Legatum nõ capit vires niſi poſt teſtatoris mortem.nu.1.fo.eo.
Conditione quicquid eſt:nõ eſt in obligatione.nume.3.fo.eod.
Cautela.lix.
¶ Cautela pro appellato quãdo appellãs non appellauit infra decem dies.fol.eo.
Sententia lata ſi quiſpiam grauatur infra decem dies appellandum eſt:ſiue fuerit diffinitiua:ſeu ĩterlocutoria.nu.1.fo.xx.
Negatiua non ſemper onus probãdi in aduerſarium transfundit.nu.2.fo.xx.
¶ Cautela.lx.
¶ Cautela quomodo iurabit ille qui ſoluit nemine preſente illi qui mutuauit etiã nemine preſente:et repetitur per eundẽ. folio.xx.
Mala omnia pati debemus potius q̃ malo conſentire.numero.1.fo.xxj.
Iuramentum ſuper vna re tantum:⁊ de eodem tempore indiuiſibile dicitur.numero.2.fo.eodem.
¶ Cautela.lxj.
¶ Cautela pro vendicante vxorem quam prius deſponſauit per verba de futuro ſecuta copula.fo.xxj.
Promitto non accipere alium in virum niſi te: ſicuti ruſtice; patauine communiter faciũt:an ſint verba de futuro nu.1.fo.eo.
¶ Cautela.lxij.
¶ Cautela q̃d coniuges ante matrimoniũ faciant pacta inequalia.fol.xxj.
Donatio ꝓpter nuptias regulariter equalis cum dote eſſe debet.nu.1.fo.eodẽ.
Pacta inequalia matrimonio conſtante ꝓhibita ſunt:quoniã donationem ſapiũt. numero.2.fo.xxj.
¶ Cautela.lxiij.
¶ Cautela quibus verbis vtatur princeps in priuilegio ad hoc vt intelligatur ab omnibus muneribus aliquem liberaſſe. folio eodem.
Priuilegium immunitatis generale in muneribus et honoribus de perſonalibꝰ tãtum intelligitur.nu.1.fo.xxj.
Munera ordinaria ⁊ extraordinaria q̃ ſint. numero.2.fo.xxj.
¶ Cautela.lxiiij.
¶ Cautela qualiter arbiter ſentẽtiabit vltima die ſui compromiſſi.fo.xxij.

Arbiter vſqꝫ ad vltimuꝫ diem ſñiam facere poterit.numero.1.folio xxij.

¶ Cautela Sexageſimaquinta.

¶ Cautela ad hoc qꝺ decem annorum preſcriptio que communiter introducitur p ſtatuta non obſtet.fo.xxij.

Agendo vel ab excipiendo in multis caſibꝰ quiſpiam repellitur:neqꝫ preſcriptioni renunciare poteſt.nu.1.fo.eo.

Statuto ſi cauetur:qꝺ debitor decẽ annis preſcribatur: licet renunciari non poſſit:tamẽ aliud remedium competere poteſt.numero.2.fo.eo.

¶ Cautela Sexageſimaſexta.

¶ Cautela quod licet in criminalibus non admittatur ꝓcurator:admittitur tamen excuſator:et vide hic alios modo defendendi abſentem.fo.xxij.

Procurator in cauſa criminali regulariter a relegatione ſupra non admittitur.numero.1.fo.eo.

Judex ex officio de innocentia rei poterit:⁊ debet inquirere:⁊ ſi ipſum innocentẽ reperiat abſoluere.nu.2.fo.eo.

¶ Cautela Sexageſimaſeptima.

¶ Cautela notabilis inſtruens aduocatuꝫ quod ſemper allegat motiua vera ⁊ perſuaſiua.fo.xxiij.

Judex ſepiſſime ad iudicandum mouetur per rationem que minus facit:⁊ aliquãdo nihil facit:et non mouetur per rationem vrgentem : que in caput ſuum non intrat.numero.1.fo.xxiij.

¶ Cautela Sexageſimaoctaua.

¶ Cautela quando ille qui debet mitti in poſſeſſionem : vel ille qui emit rẽ affinis facit citari habentem ius quibus verbis vtetur in citatione.fo.xxiij.

Statutum vt peruſij:et Teruiſij : ſi diſpoſuerit quod propinqui ita demũ ad preſentandũ admittantur:ſi ciues fuerint: intelligitur de illis qui onera et factiões ſuſtinent.nu.1.fo.xxiij.

Exceptionem nõ cõpetere ⁊ non poſſe ipſaꝫ apponere:paria ſunt.nu.2.fo.eo.

Actor ſequitur forum rei.nu.3.fo.eo.

Clauſula:ſi ſua putauerit intereſſe:quã efficaciam habeat.nu.4.fo.eo.

Promiſſio centum annorum vbi interuenit preſcriptio non currit.nu.5.fo.xxiij.

¶ Cautela Sexageſimanona.

¶ Cautela qñ cõfeſſio p errorẽ facta nõ poſſit reuocari.fo.xxiiij.

Confeſſio per errorem facta regulariter reuocari poteſt.nu.1.fo.eo.

Errorem allegare volens non auditur : vbi ſibi ad deliberandũ terminus datus fuerit.numero.2.fo.eo.

Terminꝰ ad deliberandũ ⁊ deliberate rñdendum dubitanti dari dꝫ.nu.3.fo.eo.

¶ Cautela Septuageſima.

¶ Cautela ad hoc vt debitor poſſit ↄueniri vbicũqꝫ reperiatur.fo.xxiiij.

Clauſula:vbiqꝫ locorum:quid operari debeat.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela Septuageſimaprima.

¶ Cautela quo tempore aget ille qui petit penam dupli appoſitã in ↄctu.fo.xxiiij.

Clauſula:rato manente pacto:quid operetur.numero.1.fo.eo.

¶ Cautela Septuageſimaſecũda.

¶ Cautela ad euitãdũ qꝺ teſtes nõ examinentur ad futurã rei memoriã : reperies ſimilẽ cautelã pro eodẽ.fo.xxiiij.⁊.xxv.

Teſtes ad perpetuam rei memoriã etiaꝫ lite non conteſtata regulariter examinari poſſunt.nu.1.fo.xxv.

¶ Cautela Septuageſimatertia.

¶ Cautela pro vſufructuario.fo.xxv.

Uſufructuariꝰ regulr̃ cauere tenet̃:qꝺ ipſe vtet̃ et fruet̃ arbitrio boni viri.n.1.fo.eo.

Uſure ꝓhibite ſunt.nu.2.fo.eo.

¶ Cautela Septuageſimaquarta.

¶ Cautela ad interrogãdũ teſtẽ vt facilr̃ cõuinci poſſit de piurio vl affectiõe.f.xxv.

Teſtis qꝺ incõtinenti ſe corrigere voluerit: nõ preſumitur.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela Septuageſimaquinta.

¶ Cautela ad euitandũ preſcriptionẽ ⁊ repetita per eundem.fo.xxv.

Preſcriptioni inducte mero negligẽtis odio renunciari nõ põt.nu.1.fo.xxv.

¶ Cautela Septuageſimaſexta.

¶ Cautela pro aduocatis ⁊ ꝓcuratoribꝰ ad ꝓtrahendum cauſas ad longũ:et ad reiterandũ plures appellationes.fo.xxv.

Interlocutoriã ſuã iudex reuocare nõ põt: qñ res integra nõ eſt.nu.1.fo.xxvj.

Appellationes plures ſuper nullitate fieri poſſunt.nu.2.fo.eo.

Cãm iuſtam fouenti aduerſarium ſuũ decipere licitũ eſt:⁊ per indirectũ ipſum vin

cere: dūmodo mendaciū/vel periurium non interueniat.nu.3.fo.xxvj.

¶ Cautela Septuageſimaſeptima.

¶ Cautela qꝛ in precedentibus dictū eſt de appellationibus.fo.xxvj.

Appellationis in materia cautele: remiſſiue.numero.1.fo.eo.

¶ Cautela Septuageſimaoctaua.

¶ Cautela coram quo ſit appellādū qñ iudicis preſentia haberi non pōt.fol.xxvj.

Perſone honeſte que dicātur.nu.1.fo.xxvij.

¶ Cautela Septuageſimanona.

¶ Cautela quomō fiat electio abſentiꝫ a maiori parte.fo.xxvij.

Electio vnius ſolius quonam pacto valere poſſit.nu.1.fo.xxvij,

¶ Cautela Octogeſima.

¶ Cautela in materia excōicatiōis ad hoc vt debitor facilius inducatur ad ſoluendum.fo.xxvij.

Excōicationem minorem incurrunt cōicantes cum excōmunicato excōmunicatione maiori.nu.1.fo.xxvij.

Snīa excōicationis appellari nōpōt: qꝛ ipſa lata ſecū executionē trahit.nu.2.fo.eo.

Excommunicatiōe per annum perſeuerās ſi litiget amittit cauſam: item beneficiuꝫ ſi quod habet: itē habetur hereticus.numero.3.fo.xxvij.

¶ Cautela Octogeſimaprima.

¶ Cautela qd melius ſit creditori vendicāti rem debitoris ſui ſibi obligatam quod intentet ſaluianū interdictū quaꝫ hypothecariam.fo.xxvij.

Saluianū interdictū ꝑ qbꝰ cōpetat: ⁊ ad qd etiā vtile ſit.nu.1.fo.xxvij.⁊.xxviij.

Snīa lata in cā momētanee poſſeſſiōis appellari neqt.nu.2.fo.xxviij.

¶ Cautela Octogeſimaſecunda.

¶ Cautela ꝑ ſpoliato ꝯ ſpoliatorē.f.xxviij.

Spoliatus ante omnia regulariter reſtituēdus eſt.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela Octogeſimatertia.

¶ Cautela qd de liquido ad non liquidum admittatur cōpenſatio.fo.xxviij.

Regula de liquido ad nō liqdū nō fit cōpenſatio quō intelligatur.nu.1.fol.xxviij.

¶ Cautela Octogeſimaquarta.

¶ Cautela pro libellante ne ad expēſas teneatur.fo.xxviij.

tb ite ali ſaltem per interpellationē extraiudicialē in mora conſtitutꝰ nō fuerit: ad aliquas expenſas nō tenetur: ſi recepto libello ſe ſoluere dixerit ⁊ liti cedere.numero.fo.xxviij.

¶ Cautela Octageſimaquinta.

¶ Cautela qualiter ſociꝰ teneatur. Reficienti rem cōem.fo.xxviij.

Socius ſi rem cōem ꝑ pte ſua reficere noluerit: partis ſue dñium perdit.nu.1.fo.eod.

¶ Cautela Octogeſimaſexta.

¶ Cautela eſt i iudicialibꝰ qd pars ꝯdicat expſſe: al's tacēdo ſibi ꝑiudicat.fo.xxviij.

Tacens in iudiciis conſentire videtur.numero.1.fo.xxviij.

Actus contra vnū per iudicem ſi in iudicio fiat: non cōtradictio non ſufficit: niſi appellet.nu.2.fo.xxix.

¶ Cautela Octogeſimaſeptima.

¶ Cautela qd tutius ſit relinquere alicui in codicillis ꝙ in teſtō.fo.xxix.

Heres i codicillis inſtitui nō pōt.n.1.fo.eo.

Codicilli primo teſtō facti non tolluntur ꝑ alios codicillos qui poſtea fierēt: neqꝫ ꝑ aliud teſtamentum ſequens: niſi expſſe dicatur.nu.2.fo.xxix.

¶ Cautela Octogeſimaoctaua.

Cautela pro teſtatore volente qd eiꝰ vltima volūtas nō ꝯſtet niſi poſt mortē.fo.xxix.

Teſtm̄ nō valeret ſi ante ipſius aperturam vnus teſtiū moreret̄: qui ſubſcriptionem ſuam et ſigillum cognoſcere non poſſet.numero.1.fo.xxix.

¶ Cautela Octogeſimanona.

¶ Cautela pro chyrograhis mercatorum.folio.xxix.

Chyrographo ſeu i ſcriptura ꝑuata manu notarij non confecta requiritur qd triū teſtium ſubſcriptio interueniat: alioqn non valeret.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela Nonageſima.

¶ Cautela adhibenda circa preſentiam teſtium in teſtō ceci ⁊ aliorū.fo.xxix.

Heredis inſtitutio in teſtamentis olim precedebat: nunc aūt ſequi dꝫ nu.1.fo.xxix.

¶ Cautela nonageſima prima.

¶ Cautela pro bannito quod poſſit liberari a banno non obſtante ſtatuto id prohibente.fo xxx.

Saluuſconductus datus bannito per centum annos quid operetur.nu.1.fo.xxx.

¶ Cautela Nonageſimaſecunda.

¶ Cautela p illo q̃ emit fundum ſibi debētē decimam: ſi iterum illum vult reuēdere quomodo faciat ad hoc qđ decima ſibi maneat.fo.xxx.

Exceptio rei alicuius qđ operet.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela Nonageſ.imatertia.

¶ Cautela quod non debeat ſtari ſententie arbitri.fo.eo.

Arbitri a ſnia appellari nō pōt.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela Nonageſimaquarta.

¶ Cautela ad annullandum proceſſus epiſcoporum precedentes contra ſuos feudatarios fo.eo.

Vaſallus ipſo iure non cadit iure ſuo: ſʒ requiritur ſententia per iudicem cōpetētē facta.numero.1.fo.eo.

¶ Cautela Nonageſimaquinta.

¶ Cautela pro illo qui eſt de domo regia ꝙ poſſit regnum petere.fo.xxx.

Regnū vſq ad quē gradum ſucceſſiōis trāſmittatur.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela Nonageſimaſexta.

¶ Cautela quomodo quis poſſit eligere ſeipſum.fo.eo.

Eligere regulariter ſeipſum nō pōt ille cui ſibi eligēdi ptās data eſt.nu.1.fo.eod.

¶ Cautela Nonageſimaſeptima.

¶ Caut.la qđ etiā ī caſibus in quibꝰ alias non teneret venditor de euictione ſi adhibeantur ſemper tenebit.fo.xxxj.

Euictionis periculum que ceſſare faciant.numero.1.fo.eo.

Euictio non debet poſſeſſionis euicte rōne: ſed tm̄ rōne proprietatis.nu.2.fo.eo.

Euictione venditor nō tenetur: qñ emptor in cōpromiſſo voluntario ſuccubuit.numero.3.fo.eo.

¶ Cautela Nonageſimaoctaua.

¶ Cautela pro officialibꝰ ⁊ pretoribꝰ adhibentibus fideiuſſores ad relaxanduʒ incarceratum debitorem.fo xxxj.

Fideiuſſio de iudicio ſiſti incluſiue vſq ad ſniam durat.nu.1..fo.eo.

¶ Cautela Nonageſimanona.

¶ Cautela pro committente in arbitrium iuris.fo.eo.

Arbiter ius an ius cōmune: vel municipale ſequi debeat.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela centeſima.

¶ Cautela ad euitādū incurſum penaꝝ interdicti vñ vi.⁊.l.ſi quis in tātū.fo.xxxij.

Rugerius ꝑut recitat Vbertus de bobio: q cautela mutue vſus fuerit.nu.1 fo.eod.

Cautela vti nō debemus: qua ſcādalū oriri poſſet.nu.2.fo eo.

Iudex ex officio partes prohibere dʒ: ne ad arma veniant: nu.3.fo.eo.

Obliuio ex longo tpe ſequitur.nu.4.fo.eo.

¶ Cautela centeſ.maprima.

¶ Cautela contra illos qui obtinent ſniam ab epo de ferendi iuramentum.fol.xxxij.

Prelati diſpēſantes ſuper ſacramentis periurij authores eſſe poſſunt.nu.1.fo.eod.

¶ Cautela centeſimaſecunda.

¶ Cautela qđ prius agas petitorio ꝙ poſſeſſorio.fo.eo.

Poſſidere cōmodius eſt: et aduerſarium ad petitoris onera compellere: quaʒ ab alio poſſidente petere.nu 1.fo.eo.

¶ Cautela centeſimatertia.

¶ Cautela de proteſtatione fienda contra teſtem ante delatū ſibi iuramētuʒ.fo.eo.

Proteſtationis effectus ſuper exceptionibꝰ fiendis qualis ſit.nu.1 fo.xxxiij.

¶ Cautela centeſimaquarta.

¶ Cautela ad impetrandum ſtatutum diſponens qđ credat iuro dānū paſſi.fo.eo.

Probatio nulla melior, eſt quā illa que per aſpectū fit.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela centeſimaquinta.

¶ Cautela.pro iudice qui allegatur ſuſpectus.fo.eo.

Iudices delegati cur ſemp ſuſpecti appellētur.numero.1.fo.xxxiij.

¶ Cautela centeſ.maſexta.

¶ Cautela inſtruens quomodo debemꝰ allegare contra libellum et cōtractuʒ quē ineptum vel ſimulatū dicimus.fo.eo.

Exceptio generalis ⁊ dubia nil releuat: niſi a parte opponat.nu.1.fo.eo.

Libellus nō pōt mutari niſi vſq ad litē cōteſtatā.nu.2.fo.eo.

¶ Cautela centeſimaſeptima.

¶ Cautela pro perſonis que nō poſſunt intentare actionem de dolo qđ intentent actionem in factum.fo.eo.

Actio de dolo filio cōtra patrē: ſeruo contra dñm ⁊c. dari non poteſt.nu.1.fo.eo.

Exceptio doli licet non infamet infamia iuris: attamen infamat infamia facti.numero.2.fo.xxxiij.

¶ Cautela centeſimaoctaua.

¶ Cautela pro preſcribente qui non habet titulum.fo.xxxiij.
Preſcriptio per tm̄ tp̄s cuius initij memoria in cōtrariū nō exiſtat ſine mala fide vim tituli habere dicitur.nu.1.fo.xxxiiij.
¶ Cautela centeſimanona.
¶ Cautela qđ admittatur in criminalibus excuſator pro abſente.fo.eo.
Accuſatus vel inquiſitus de crimine ſe per pcuratorē defendere nō pōt.nu.1.fol.eo.
¶ Cautela centeſimadecima.
¶ Cautela quomodo ſuccurritur diffamato in iudicio.fo.eo.
Silentij perpetui ad ſententiam vnica tātū monitione procedi nō poteſt.nu.1.fo.eo.
¶ Cautela cēteſimavndecima.
¶ Cautela ad inſtruendum fideicommiſſarium.fo.xxxiiij.
Fideicommiſſarius ad hoc vt ius in hereditate habeat:requiritur qđ prius hereditatis reſtitutio fiat.nu.1.fo.eo.
Hereditatis per reſtitutionem facte ratiōe fideicommiſſi vniuerſalis que obligationes tranſeant.nu.2.fo.eo.
¶ Cautela centeſimaduodecima.
¶ Cautela ad firmandam donationem inter virum ⁊ vxorem.fol.eo.
Donatio inter virū ⁊ vxorē regulariter prohibita eſt.nu.1.fo.xxxiiij.
Donatio inter virū ⁊ vxorē per temporum etiam interualla nulla eſt.nu.2.fo.eo.
Donatio mutua ꝯditionalis inter virum et vxorem quo caſu valeat.nu.3.fo.xxxv.
Bonos mores contra aliquid fieri duobus modis dicitur.nu.4.fo.eo.
¶ Cautela centeſimadecimatertia.
¶ Cautela qūo filiusfami. poſſit teſtari.f. e.
Filiusfami.etiā patre cōſentiente regulariter teſtari non poteſt.nu.1.fo.eo.
Clericus habens primā tonſurā in patria ptāte exiſtens teſtari pōt.nu.2.fo.eo.
Hois ſtatus indiuiſibilis eſt.nu.3.fo.xxxvj.
¶ Cautela cēteſimadecimaquarta.
¶ Cautela legitimandi filium ſpurium ad hoc vt non ſuccedat niſi in certa parte. folio.xxxvj.
Legitimatio eſt totius ſtatus reintegratio. numero.1.fo.eo.
¶ Cautela centeſimadecimaqnta.
¶ Cautela qūo pater ꝯſtante matrimonio poſſit filio ſecure dare dotem qñ cū filio ad dotem reſtituendā ſe obligauit:⁊ qñ pater perdit omne commodum vſufructus filij emācipati.fo.xxxvj.
Dos conſtante matrimonio reſtitui nō dꝫ. nu.1.fo.eo.
Emancipare ſi pater filium nollet: ſed ipm̄ de domo expelleret:an ad emancipādū cogi poſſet.nu.2 fo.eo.
Emancipet ſi pater filium voluntarie vſusfructus dimidiā retinere poteſt: ſecus ſi alius.nu.3.fo.xxxvj.
¶ Cautela cēteſimadecimaſexta.
¶ Cautela qūo quis debeat a principe impetrare bona confiſcata.fo.eo.
Clauſula motu proprio:quā efficaciā habeat.nu.1.fo.eo.
Motus proprius regulariter nō preſumit: niſi exprimatur.nu.2.fo.eo.
¶ Cautela cēteſimadecimaſeptima.
¶ Cautela ad excludēdū pupillariter ſubſtitutū ⁊ ad firmandū teſtamentū quod non poſſit reuocari.fo.xxxvij.
Inſtituat ſi pater filium pupillū:⁊ ei pupillariter ſubſtituat extraneū: pupilli filius ſi in pupillari etate moriat:a ſucceſſione excluditur:⁊ ſubſtitutus admittitur.numero.1.fo.eo.
Teſtm̄ ꝑ arrogationē rūpitur.nu.2.fol.eod.
Teſtm̄ an fieri poſſit ita et taliter qđ nullo modo reuocari valeat.nu.3.fo.eo.
Promittere an quiſpiam poſſit ſe aliqd ad certū terminū ſoluturum:⁊ ſi non ſoluat qđ excommunicetur.nu.4.fo.xxxvij.
Sn̄ia excōicationis ſub conditione contra vnū qñ lata fuerit:illa conditione pendente etiam poſt decē dies a tpe ſententie condemnatus appellare poterit.numero.5.fo.eo.
¶ Cautela cēteſimadecimaoctaua.
¶ Cautela qđ quis ſemper alleget contra aduerſariū in iudicio qđ eſt filiusfami. cum eius pater preſumatur viuere centum annis.fo.eo.
Filiusfami.in dubio quis eſſe preſumitur. nu.1.fo.xxxviij.
Filius ꝙ aliquis ſit naturalis in dubio nō preſumitur:nec quod quiſpiam emancipatus ſit.nu.2.fo.eo.
Regula ei qui dicit probare incumbit: quādo locum non habeat.nu.3.fo.xxxviij.
¶ Cautela centeſimadecimanona.

¶ Cautela ad annullādū proceſſum ⁊ ſententiam diffinitiuam. fo. xxxviij.
Clauſula: non conſentiente: imo contradicente: quid importet. nu. 1. fo. eo.
¶ Cautela centeſima uigeſima.
¶ Cautela ad excludendum exceptionē declinatoriam. fo. eo.
Exceptionis errore cōceſſo: conſenſus in iudicio non datur. nu. 1. fo. eo.
¶ Cautela centeſima uigeſima prima.
¶ Cautela pro debitore in magna ſumma obligato quod ſoluendo paruam liberetur. fo. eo.
Dictio ꝓ reſto cuius efficacie ſit. nu. 1. fo. eo.
¶ Cautela centeſima uigeſima ſcḋa.
¶ Cautela requirendi legatū rebelli. fo. eo.
Legatum filio in poteſtate: vel rebelli nō debetur: niſi cum ſui iuris factus fuerit. numero 1. fo. xxxviij.
¶ Cautela. cxxiij.
¶ Cautela pro creditore recipiente a debitore rem in ſolutum. fo. xxxviij.
Solutione eius quod debetur: omnis obligatio tollitur. nu. 1. fo. xxxviij.
¶ Cautela. cxxiiij.
¶ Cautela q̄ ſecundus creditor preferatur primo cū limitationibus ⁊ ampliationibus regule qui prior tēpore ⁊c. fo. xxxix.
Regula qui prior eſt tēpore potior eſt iure q̄bus in caſib⁹ nō ꝓcedat. nu. 1. fo. xxxix.
Creditor quiſpiā ſi primo obligauerit creditori omnia bona ſua generaliter: ⁊ ego ſibi fundū meū vendiderim: ⁊ habuerim fidē de precio: ac mihi oīa bona ſua obligauerit in dicta re ſibi per me vendita: quis potior erit. nu. 2. fo. eo.
¶ Creditores mariti mr̄imonio ꝯſtante an mariti bona occupare poſſint pro iure creditorum: dotem tamen vxori offerre volentes. nu. 3. fo. eo.
¶ Cautela. cxxv.
¶ Cautela quomodo venditor poſſit recipere fructus ex re vendita nō cōputando illos in ſortem. fo. xl.
Locator obligatus eſt ad mercedis exonerationem: ſi res locata periit: vel fructus cōductor percipere nō poſſit. nu. 1. fol. eo.
Uſure digeſtorū tpe ꝓhibite non erāt: hodie vo ſic vtriuſq; teſtamēti pagina. n. 2. f. e.
Uſura cur in mutuo ꝓhibita ſit. nu. 3. fo. eo.
Intereſſe ꝓbare difficile eſt. nu. 4. fo. eod.
¶ Cautela. cxxvj.
¶ Cautela ꝓ fideiuſſore ꝯducēt; domū. f. xl.
Fideiuſſor ſemp in teſtamēto exprimere dʒ illud: ad quod teneri nō vult. nu. 1. fo. xl.
¶ Cautela. cxxvij.
¶ Cautela contra fideiuſſorem carceratū vt etiā ad penā contumacie teneat̄. fo. xlj.
Fideiuſſor in dubio an pro vſuris intercedere videatur. nu. 1. fo. eo.
¶ Cautela. cxxviij.
¶ Cautela pro fratribus quando vnus eorum emit rez ex cōmuni pecunia q̄ hoc dicatur in inſtrumento. fo. xl.
Pecunia ſoluta ſemper ſoluentis fuiſſe preſumitur. nu. 1. fo. eo.
¶ Cautela. cxxix.
¶ Cautela q̄ñ heres teneat̄ ſoluere legatū etiā ſi in teſtamento non interuenerit vij. vel in codicil. v. teſtes. fo. xlj.
Teſtm̄ vel codicillos ad ꝓbādū an duo vel ſeptem teſtes requirantur. nu. 1. fo. xlj.
Cōtract⁹ etiā teſtamēto fieri pōt. nu. 2. f. xlj.
¶ Cautela. cxxx.
¶ Cautela pro ſecundo inueſtito de feudo q̄ ſit potior primo ſi ſecūdus habet poſſeſſionem. fo. xlj.
Uaſſallus ſi duobus vendidiſſet: ⁊ ſecundo prius tradidiſſet poſſeſſionē: an tunc ſecundus preferetur. nu. 1. fo. xlj.
¶ Cautela. cxxxj.
¶ Cautela qua fit ſecurus emens fundum dotalem. fo. xlj.
Obligatio q̄ñ inter partes nō cōtrahit̄: nec etiam fideiuſſoria ſubſiſtit. nu. 1 fo. xlj.
Cōtractus q̄ñ cōtra legē fit: ſicut cōtractus non vʒ qui principalis eſt: ita etiā nō vʒ promiſſio de euictione vel pena: que ei⁹ acceſſorium exiſtit. nu. 2. fo. xlij.
¶ Cautela. cxxxij.
¶ Cautela ꝓ vſucapiente rē mobilē. fo. xlij.
Res mobilis regulariter triennio vſucapitur. nu. 1. fo. xlij.
Minimis curādū nō eſt: q̄ñ in ipſis magnū periculum eſſe non poteſt. nu. 2. fo. xlij.
¶ Cautela. cxxxiij.
¶ Cautela q̄ñ petitio h̄rditatis dat̄ ꝯ poſſidentē titulo vl'i vel ſingulari. fo. xlij.
Hereditatis petitio regulariter non datur contra titulo poſſidentem etiam vniuerſali. nu. 1. fo. xlij.
Hereditatem qui vendidit non videtur in

quota vendere res ſingulares:ſed here=ditatis ius.nume.2.fo.xliij.
Debitor tuus ſi in magna quantitate fue=rim:⁊ iudex nõ poſſit cognoſcere niſi vſq; ad.xxv.an oia ſingulariter petere potero nu.3.fo.xliij.
¶ Cautela.cxxxiiij.
¶ Cautela ad obuiandũ fraudibus empto=ris nolentis ſoluere venditori.fo.xliij.
Iudex etiam preſumptionem aliquã arbi=trari poterit.nu.fo.xliij.
¶ Cautela.cxxxv.
¶ Cautela contra emphiteotã qui non ſol=uit canonẽ ꝙ poſſit purgare morã.fo.eo.
Emphiteota non ſoluẽs canonẽ infra bien=nium a iure ſuo cadit.nu.1.fo.eo.
¶ Cautela.cxxxvj.
¶ Cautela pro debitore qui nõ põt probare ſolutionẽ q: ſoluit in ſecreto.fo.eo.
Iuramentũ factũ ſi mihi mutuaſti:tibi reſti tui:quod operetur.nu.1.fo.eo.
¶ Cautela.cxxxvij.
¶ Cautela ꝙ quis poſſit conuenire fideiuſ=ſorem vel poſſeſſorẽ pignoris etiã ꝓprinci=pali debitore non excuſſo.fo.eo.
Excuſſio principalis ſingulariter fieri debet.nu.1.fo.eo.
¶ Cautela.cxxxviij.
¶ Cautela pro muliere conſentiente aliena tioni dotis cum iuramẽto.fo.xliij.
Iuramẽtũ mris nõ afficit heredẽ.nu.1.f.eo.
¶ Cautela.cxxxix.
¶ Cautela ꝙ ambaſiator non petat reſtitu=tionem in integ.fo.eodẽ.
Res publica nulla vocatur:niſi Romanoꝝ.nu.1.fo.eo.
¶ Cautela.cxl.
¶ Cautela ad petẽdũ fideicõmiſſum.fo.e.
Fideicõmiſſum p ꝓcuratorẽ peti põt:nõ tñ per ꝓcuratorẽ in rẽ ſuã.nu.1.fo.eo.
¶ Cautela.cxlj.
¶ Cautela ad ꝯhendũ cum tutore.fo.xliij.
Tutor tutorio nomine ⁊ etiã ſuo ſe obligare poteſt.nu.1.fo.eo.
¶ Cautela.cxlij.
¶ Cautela pro emente ab executoribus te=ſtamenti.fo.xliij.
Heres ratificare cogit rem a teſtamẽti exe=cutore venditã.nu.1.fo.eo.
¶ Cautela.cxliij.
¶ Cautela quomodo tutor debet facere fi=nita tutela.fo.xliij.
Arbitri poteſtas circa tutelas quãta ſit.nu=me.1.fo.xliij.
¶ Cautela.cxliiij.
¶ Cautela pro illo qui matrimoniũ p metũ contraxit:fo.xliij.
Teſti vni deponenti de metu magis credit quam pluribus teſtibus deponentibus alio modo.nu.1.fo.eo.
¶ Cautela.cxlv.
¶ Cautela pro eccleſia litigante.fo.xliiij.
Eccleſia curatorẽ habere põt.nu.1.fo.xliiij.
¶ Cautela.cxlvj.
¶ Cautela quomodo examinabitur teſtis infirmus.fo.xliiij.
¶ Infirmus mortis cogitatione ſemper im memor eſſe preſumitur.nu.1.fo.xliiij.
¶ Cautela.cxlvij.
¶ Cautela quomodo res data inſolidũ effi=ciatur ſalua creditori.fo.xliiij.
Filiuſfamil.de iure cõmuni niſi de caſtrenſi vel quaſi teſtari non poteſt.nũ.1.fo.eo.
¶ Cautela.cxlviij.
¶ Cautela contra pendentem inſtrumentũ vt eius amiſſionem non probet per iura=mentum.fo.xliiij.
Inſtrumenti amiſſio regulariter ꝑ per iura=mentum probatur.nu.1.fo.eo.
¶ Cautela.cxlix.
¶ Cautela pro muliere que vult emere ali=quid.fo.xliiij.
Pecunia in dubio preſumitur:vt ꝓbatur.nu.1.fo.eo.
¶ Cautela.cl.
¶ Cautela ꝙ per vnum teſtem probet met' cõcordat.§.in rubrica de illo qui matri=monium ⁊c.fo.xliij.
Metus probatio per vnũ teſtem inſtrumẽ to preualet.nu.1.fo.eo.
¶ Cautela.clj.
¶ Cautela pro illo qui habet domum obli=gatam:q: lꝫ poſtea ꝓpter delictũ veniſſet diruenda non diruetur.fo.xliiij.
Statutum ſi dictauerit:qđ domus ꝓpter delictum diruẽda veniet:non cõprehẽdit illa que alteri pignorata ſit:numero.1.fo lio.xliiij.
¶ Cautela.clij.
¶ Cautela ꝙ melius ſit producere vnum ꝙ plures teſtes.fo.xliiij.
Iuramentũ in ſupplementum probationis

deferri poteſt.nu.1.fo.xliiij.

¶ Cautela.cliij.

¶ Cautela q̄ teſtis nõ poſſit examinari ad futuram rei memoriam.fo.xliiij.

Teſtes ad perpetuã rei memoriam quãdo examinari debeant.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.cliiij.

¶ Cautela ꝯ iudicẽ nõ admittentẽ exceptionem quõ poſſit ab eo appellari.fo.xliiij.

Judex ſuper exceptionibus vel alia re dubitare põt: ⁊ petere dilationẽ: vt cõſiliuȝ habere poſſit.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.clv.

¶ Cautela ad euitandũ hereſim ſeu ſuſpicionẽ: ⁊ idẽ vide per eundẽ infra in principio nouarum cautelarum.fo.xliiij.

Hereticus nõ eſt qui credit ea que credit eccleſia.nu.1.fo.xlv.

¶ Cautela.clvj.

¶ Cautela pro illo qui eſt ꝓhibitus aduocare vel procurationẽ exercere: quomodo poterit exercere.fo.xlv.

Poſtulare ſeu aduocare : vel procurare eſt in iudicio aliquid dicere.nu.1.fo.eo.

Statutũ ſi puniat loquentẽ cũ bannito: eũ qui mittit nunciũ vel epiſtolã cõprehendere non habet.nu.2.fo.eo.

Statutũ ſi prohibeat doctores eſſe aduocatos in cauſis: non prohibent allegationes facere.nu.3.fo.eo.

Aduocare eſt alienũ deſideriũ in iudicio pãdere.nu.4.fo.eo.

Doctores Peruſini: qui pacta cum ciuitate habẽt vt aduocati eſſe nõ poſſint: aliqd gratis a iudice impetrare non prohibẽtur.nu.5.fo.eo.

Epiſcopus vel cardinales ꝓpter dignitateȝ licet non debeant cõſulere: vel aduocati officiũ exercere: pro amicis tamen illud facere poſſunt.nu.6.fo.eo.

¶ Cautela.clvij.

¶ Cautela q̄ quis habeat forũ a iudice qd iuris ſit in cauſa anteq̄ ſit iudex.fo.xlv.

Doctor contra conſiliũ ſuũ aliquid intentare non audeat.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.clviij.

¶ Cautela ad differendũ iudicium.fo.xlv.

Sententie nullitas oppoſita quid operetur nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.clix.

¶ Cautela pro illo qui vult adire hereditatem.fo.xlv.

Teſtatoris filij repudiantes hereditatẽ repudiationis inſtrumentũ ſtatim facere debent.nu.1.fo.xlv.

¶ Cautela.clx.

¶ Cautela ad hoc q̄ libellus ineptus non poſſit reuocari: ⁊ eſt ſ.repetita.fo.xlv.

Libellum ineptum in genere acceptare nõ ſufficit.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.clxj.

¶ Cautela pro illo qui negatur non poſſidere.fo.xlvj.

Judex in poſſeſſionẽ tanq̄ vacantẽ aliquẽ immittere poteſt.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.clxij.

¶ Cautela pro illis qui nõ pñt agere actione de dolo q̄ agant actione in factum: ⁊ eſt repetita.fo.xlvj.

Actio doli de facto infamat: non autẽ actio in factum.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.clxiij.

¶ Cautela q̄ confeſſio non poſſit reuocari et eſt repetita.ſ.fo.eo.

Confeſſio alicuius per notarium ſcripta reuocari nequit.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.clxiiij.

¶ Cautela pro creditore q̄ poſſit cedere nomen debitoris.fo.xlvj.

Creditore inuito non poteſt creditor ſui debitoris nomen cedere.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.clxv.

¶ Cautela qđ ſit tutius q̄ relictũ fiat in codicillis q̄ in teſtamento.fo.eo.

Heres in codicillis fieri nõ põt.nu.1.fo.eod.

¶ Cautela.clxvj.

¶ Cautela quomodo poſt didicita teſtificata teſtes poſſunt produci.fo.eodẽ.

Teſtes produci nõ poſſunt regulariter poſt didicita teſtificata.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.clxvij.

¶ Cautela q̄ quis poſt terminum non audiatur.fo.eo.

Terminus aſſignatus alicui ad agendũ ſi elapſus fuerit: poſt terminũ audiendus eſt: niſi iudex ꝓnunciauerit eũ amplius audiendũ nõ eſſe.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.clxviij.

¶ Cautela pro cõiũcto qui ignorauit mortem coniuncti.fo.eo.

Hereditatẽ adeũdi tempus ignoranti etiaȝ currere poteſt.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.clxix.
¶ Cautela pro filia excluſa a ſucceſſione ſi ſit preterita.fo.xlvj.
Hereditatē poſt aditā per ſcriptū heredē p ꝯtratab.intētata nō reducit ad cauſam inteſtati:ſed ante aditā ſic nu.1.fol.eo.
¶ Cautela.clxx.
¶ Cautela p ꝓpinquis pupilli decedētibꝰ quo ad ſucceſſionē bonoꝝ pupilli.fo.eo.
Iudex bonoꝝ poſſeſſionē pupillo abſenti et ignorāti decernere debet.nu.1.fol.eo.
¶ Cautela.clxxj.fol.eo.
¶ Cautela pro vxore que ꝓhibeť aſportare aliquam rem mariti.fol.eo.
Statutum ſi diſpoſuerit ꝙ vxores de domo maritorum mortuorum nihil aſportent: non comprehendunt eas que veſtimenta ſecum et anulos in digito portauerint.nume.1.
¶ Cautela.clxxij.
¶ Cautela ad interpretationem ſtatuti ꝙ filia nupta extra ciuitatē non poſſit ſuccedere.fo.xlvij.
Dotem a patre oblatam ſi filia recuſauerit quis effectus proueniat.nu.1.fo.eo.
¶ Cautela.clxxiij.
¶ Cautela qꝫ donās ſemper iuret niſi in caſu ſequenti.fo.eo.
Donatio ſimplex regulariter non valet.numero.1.fo.eo.
¶ Cautela.clxxiiij.
¶ Cautela ad hoc ꝙ mulieris alienatio etiam in dote valeat.fo.eo.
Dotis alienationi mulier cōſentire non poteſt.nume.1.fo.eo.
Cautela.clxxv.
¶ Cautela quando reperiantur duo teſtamenta facta eodem die.fo.eo.
Teſtamenta duo ſi eodem die fiant:nec appareat quod priꝰ:aut poſterius ſit:neutrum valet.nu.1.fo.eo.
¶ Cautela.clxxvj.
¶ Cautela qꝫ copia probet.fo.xlvij.
Originalis copia quādo probet.nu.1.fo.eo.
¶ Cautela.clxxvij.
¶ Cautela ꝓ emptore qñ res ab eo euinciť ad hoc vt poſſit agere ad duplū.fo.eo.
Emptor nō poteſt agere ad penā dupli pro euictione cōtra venditorē:niſi prius res empta ꝛ euicta ſibi ab ipſo abdicata ꝛ reſtituta fuerit.nu.1.fo.eo.
¶ Cautela.clxxviij.
¶ Cautela pro mercatoribus:et repetiť:vt ſupra per eundem.fo.eo.
Cirographꝰ nō ꝓbat: ſi moriať vnus de teſtibus in eo ſubſcriptis.nu.1.fo.xlvij.
¶ Cautela.clxxix.
¶ Cautela contra appellantem.fo.xlvij.
Appellauerit qꝫ quis infra.x.dies preſumptio eſt.num.1.fo.eo.
¶ Cautela.clxxx.
¶ Cautela ꝙ in caſibꝰ in qbꝰ nō pōt appellari petať in integrū reſtitutio.fo.xlvij.
Appellari in multis caſibus non conceditur.nume.1.fo.eo.
¶ Cautela.clxxxj.
¶ Cautela ꝙ ſemper cōtrahatur in preſentia iudicis.fo.xlvij.
Cōtractus iudicis authoritate celebratus valet.nume.1.fo.eo.
¶ Cautela.clxxxij.
¶ Cautela ꝙ etiam elapſo termino ad petendum bonoꝝ poſſeſſionem poſſit quis agnoſcere.fo.xlvij.
Bonorum poſſeſſionem elapſo termino ad petendū quomodo quis agnoſcere poſſit.nume.1.fo.xlvij.
¶ Cautela.clxxxiij.
¶ Cautela ad hoc qḋ valeat pactum de nō ſuccedendo factum a filia.fo.xlviij.
Renunciatio nō valet:ſi filia ſimplr paterne ſucceſſioni renunciet.nu.1.fo.eo.
¶ Cautela.clxxxiiij.
¶ Cautela qñ teſtis inutilr depoſuit.fo.eo.
Teſtis eiuſdem productio quid operetur.numero.1.fo.eo.

¶ Hic ſequitur repertorium aliarum cautelarum famoſiſſimi iuris vtriuſqꝫ docto.domini Bartholomei Cepolle Veronēſis:quas in alio anno ſuis auditoribus in ſcriptis edidit in Florentiſſimo gymnaſio patauino.

¶ Cautela.clxxxv.
¶ Cautela vtilis ad euadēdum ſuſpicionē hereſis:ꝛ eſt repetita ſupra.fo.xlviij.
Hereticus non eſt qui credit ea que credit eccleſia romana.nu.1.fo.eo.
¶ Cautela.clxxxvj.
¶ Cautela quō ꝓhibitus poſtulare vel aduocare poſſit amici cām defendere:ꝛ repetitur ſupra per eūdem.fo.xlviij.

Poſtulare vel aduocare: vel ꝓcurare eſt in iudicio aliquid dicere. nu. 1. fo. xlviij.

Statutū ſi puniat loquētē cū bānito nō cōprehendit eū qui nunciū vel literas ad bānitum mittat. nu. 2. fo. xlviij.

Statutū ſi ꝓhibeat doctores ſalariatos in cauſis eſſe aduocatos: an allegatiōes facere poſſint. nu. 3. fo. eo.

Statutum vniuerſitatis Padue diſponēs ꝙ doctores legentes cōtra ſcholares aduocare non poſſint: quomodo intelligatur. nume. 4. fo. eo.

Aduocare eſt alienum deſiderium in iudicio pandere. nu. 5. fo. eo.

Doctores Peruſini habentes pacta cum ciuitate ne aduocare poſſint: nō prohibentur aliquid gratis a iudice impetrare. numero. 6. fo. eo.

Cardinalis vel ep̄s ꝓpter dignitatē aduocati officiū exercere nō p̄nt: ſed gratis pro amicis cōſulere. nu. 7. fo. xlviij.

¶ Cautela centeſimaoctogeſimaſeptima.

¶ Cautela pro filio qui quid debet cōferre cum fratribus ad hoc vt teneatur illud conferre. fo. xlviij.

Dos filie in patris bonis nō eſt. nu. 1. fo. eo.

¶ Cautela. clxxxviij.

¶ Cautela ꝓ illo qui paſcitur de crimine ꝙ euitet infamiam. fo. xlviij.

Tranſigens de crimine cōfiteri videtur. nume. 1. fo. xlix.

¶ Cautela. clxxxix.

¶ Cautela inſtruens aduocatū quomodo faciet quādo eius clientulus nō reſpondit poſitionibus. fo. xlix.

Poſitionibus ſi actor vel reꝰ r̄ſidere nolit ꝓ cōfeſſatis habētur. nu. 1. fo. eo.

¶ Cautela. cxc.

¶ Cautela ꝙ in oībꝰ caſibus precludaꝛ via cedēti agēti cōtra debitorē ſuum. fo. eo.

Creditor licet alteri actionem cedat: cedēs tamen ceſſione nō obſtante in tribus caſibus contra debitorem ſuum agere poterit. nu. 1. fo. xlix.

Donauerit ſi q̄ſpiā oīa bona ſua: etiā actionis ſpem donare videtur. nu. 2. fo. eo.

¶ Cautela. cxcj.

¶ Cautela de caſibus in q̄bus res litigioſa poterit alienari. fo. xlix.

Res litigioſa regulariter nec vēdi: nec alienari poteſt. nu. 1. fo. xlix.

¶ Cautela. cxcij.

¶ Cautela qn̄ actus debet fieri in ſcriptis dz prius tota ſcriptura ſcribi: ⁊ poſtea legi: licet male obſeruetur. fo. l.

Actꝰ q̄ in ſcriptis celebrantꝛ ante oīa dictari debēt: deīde ſcribi: ⁊ demū legi: neq̄ poſtea notario aliq̄d mutare licet. nu. 1. fo. l.

¶ Cautela. cxciij.

¶ Cautela quando quis bis vel pluries ſuper eadem re appellet: quam appellationem debeat proſequi. fo. l.

Appellare a ſententia vel a grauamine infra decē dies bis ſup eodē puncto vnuſquiſq̄ poteſt. nu. 1. fo. l.

Appellauerit dato ꝙ quis bis ſuper eodem puncto: quā appellationē proſeq̄ debeat primā an ſecundā. nu. 2. fo. l.

¶ Cautela. cxciiij.

¶ Cautela ꝙ q̄s nō poſſit reuocare ineptitudinē libelli. fo. l.

Litis cōteſtatione oīs facultas emendādi vel corrigēdi libellū tollitur. nu. 1. fo. l.

¶ Cautela. cxcv.

¶ Cautela q̄d properetur ad litis conteſtationem. fo. l.

Litis conteſtatione actoris conditio potior eſt. nu. 1. fo. l.

¶ Cautela. cxcvj.

¶ Cautela q̄uo notarius debeat certiorare filiū familias minorē vel mulierē de priuilegijs ſibi de iure cōpetentibꝰ. fo. lj.

Renunciatio nō valet: niſi renuncians ſciat id quod renunciet. nu. 1. fo. lj.

Certum aliquē nemo reddere poteſt de eo quod ipſe ignorat. nu. 2. fo. lj.

Memoria hominis labilis eſt. nū. 3. fo. lj.

¶ Cautela. cxcvij.

¶ Cautela ꝙ certiorentur minor mulier et filiuſfa. per iudicē: ⁊ nō per eundem notariū: ne incidamꝰ in ambiguitatē: an notario credatur vel nō de hoc. fo. lj.

Notarij aſſertioni: vez ſe certioraſſe minorē vel mulierē q̄n credatur. nu. 1. fo. lj.

Notario non creditur: niſi de his que ſunt ſibi a partibus iniuncta: non autē de facto ſuo. nu. 2. fo. lj.

Notarius cuz ſit perſona publica: creditur ei de his que ad eius officium ſpectant: ſicut regulariter creditur nuncio. numero. 3. fo. lj.

¶ Cautela. cxcviij.

¶ Cautela

¶ Cautela ꝙ ſemper appelletur a ſentētia dato ꝙ ſit nulla.fo.lj.
Nullitas ſola ꝓpoſita ſi euidēs non ſit ſnīe executionem nō impedit.nu.1.fo.lj.
Poſſideāt ſi duo ⁊ neuter poſſideat ab alio vi/clā/vel p̄cario quid iuris.nu.2.fo.lj.
Heres inſtitutus ⁊ de reſtituēdo hereditatem alteri grauatus ſi ſponte adiuerit:⁊ poſtea fideicōmiſſari⁹ ante reſtitutionē moriatur:vel recuſet hereditatē ſibi reſtitui:quid iuris.nu.iij.fo.lij.
Promiſſio ſeu pactū de hereditate viuētis regulariter nō valet:qm̄ votū captande mortis inducit.nu.4.fo.lij.
¶ Cautela.cxcix.
¶ Cautela notabilis ad hoc qḋ cōpromittentes nō poſſint habere recurſū ad arbitrium boni viri.fo.lij.
Arbitri arbitramēto vel laudo ꝙ non poſſit peti reductio ad boni viri arbitriū eſt fere impoſſibile.nu.1.fo.lij.
Dolo futuro renunciari nō pōt.nu.2.fo.lij.
Minor leſus reſtitutionem in integrum petere poteſt.nu.3.fo.lij.
Qui fuit iudex in cā principali nō pōt eſſe iudex in cā appellationis.nu.4.fo.lij.
¶ Cautela.cc.
¶ Cautela qn̄ plures ſunt delegati in cā q̄d faciendū eſt:ſi times qḋ maior pars eoꝝ ſentit cōtra te in cauſa.fo.liij.
Clauſula vnus ſine altero ꝓcedat:quid importet.nu.1.fo.liij.
¶ Cautela.ccj.
¶ Cautela pro heredibus ingredietis religionē qui fuit dolo ad religionem attractus:bona dicti ingredientis heredibus debētur ⁊ non monaſterio.fo.liij.
Religionē ſi ingrediat̄ iuuenis circūuētus ab abbatibus ⁊ ali⁹s latronibus religioſis:an ſit dare aliqḋ remediū ꝓximioribus:an ab inteſtati.heredibus ne monaſteria bonis ſeducti potiātur.nu.1.f.liij.
Circunuentus quando aliquis dicatur remiſſiue.nu.2.fo.liij.
¶ Cautela .ccij.
¶ Cautela pro creditore ꝙ poſſit pign⁹ debitoris vendere non ob.conuentione de non vendendo.fo.liij.
Tempus vendendi pignoris lege vel ſtatuto breuiari poteſt.nu.3.fo.liij.
¶ Cautela.cciij.
¶ Cautela pro intentante interdictum vti poſſidetis.fo.liiij.
Interdicti vti poſſidet⁊ī cā poſitiōes:⁊ articuli ⁊ ꝓbatiōes ꝺ dn̄o admittūt̄.n.1.f.e.
Interdicto vti poſſi.an ille obtineat:q̄ de antiqori poſſeſſiōe ꝓbat.nu.ij.fo.liij.⁊.liiij.
¶ Cautela.cciiij.
¶ Cautela q̄bus inducatur heres ad adeūdam hereditatem.fo.liiij.
Heres vbicūq̧ aliquid facit quod non poteſt fieri niſi heres fuerit:hereditatē adire videtur.nu.1.fo.liiij.
¶ Cautela.ccv.
¶ Cautela inſtruēs q̄ vba debeāt ꝯtineri in citatorio ad hoc qḋ citat⁹ nō videat̄ citati pſonā approbare:⁊ eādē vide.ſ.fo.eo.
Citatus quiſpiā ſi fuerit tāq̄ re⁹:ꝓbatur et habilis ſit ꝗ̄primū per ſe vel per aliū ad iudicium veniat.nu.1.fo liiij.
¶ Cautela.ccvj.
¶ Cautela quibus verbis vtetur ſuperior qn̄ vult qḋ inferior nō poſſit eligere:⁊ ꝙ electio ſit nulla.fo.liiij.
Petrus de luna:q̄ in partibus vltramōtanis papa appellabatur:quibus verbis inhabilitabat cardinales:ne electionē facere poſſent.nu.1.fo.eo.
¶ Cautela. ccvij.
¶ Cautela qn̄ pr̄ fecit plura legata in teſtō q̄d faciet fili⁹ ad hoc qḋ illa reuocet.f.lv.
Legata i teſtamēto facta q̄uo tacite adimi poſſint.nu.1.fo.lv.
¶ Cautela.ccviij.
¶ Cautela pro illo q̄ cupit emere aliquā rē: et eius dominus non vult eam vendere: quomodo poſſit illā habere.fo.lv.
Rem ſibi cōmodatam amittens ad eſtimationem tantū teneri debet.nu.1.fo.lv.
¶ Cautela.ccix.
¶ Cautela q̄uo negligente executore teſtamētario etiā poſt annū teſtamenti executio ad epm̄ non ſpectat.fo.lv.
Executor ad pias cauſas ſi ifra annū legata nō exequat̄:ptās exequēdi regulariť ad ep̄m deuoluitur.nu.1.fo.lv.
Teſtatoris ꝓuiſio:ſi heres fuerit legis ꝓuiſionem facit.nu.2.fo.eo.
Epi relicta in teſtamentis ad pias cauſas adimplere debēt:etiā;ſi per teſtatorē hoc interdictum fuerit.nu.3.fo.lv.
Jus accreſcēdi i hereditate ſimpl'r ꝓhibet.

nō pōt:ſʒ p ſubſtituti dationē.nu.4.f.lv.
Executor ſi libʒpſi ſubſtitut⁹ fuerit.ſ.ꝙ executor eſſe deſierit:qd iuris.nu.v.fo.lv.

¶ Cautela.ccx.

¶ Cautela qñ creditor ꝛ debitor nō ꝯcordāt in quātitate mutui.qd ſit agēdū.fo.lv.
Creditorem ſe eſſe ſi quiſpiā probauerit:ſed nō poſſit probare inquātū:an iuramēto ſuo crederetur.nu.1.fo.lvj.

¶ Cautela.ccxj.

¶ Cautela ꝓ illo qui vult edificare hoſpitale nō ſubiectum:quibus inſignib⁹ tūc hoſpitale carebit.fo.lvj.
Hoſpitale cōſtitui pōt cum epiſcopi auctoritate ꝛ ſine.nu.1.fo.eo.
Hoſpitale ſi ſine epiſcopi auctoritate factū fuerit:nullam in eo iuriſditionem epiſcopus habet.nu.2.fo.eo.

¶ Cautela.ccxij.

¶ Cautela quando eſt ꝓhibita alienatio a teſtatore quomodo alienatio valebit,nō obſtante prohibitione.fo lvj.
Clauſula:viſis ꝛ inſpectis verbis teſtamenti quā vim habeat remiſſiue.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.ccxiij.

¶ Cautela ꝓ emente rem alienā a fiſco vel a maſſario pignorum.fo.eo.
Ratihabitionē ēptori hr̄e expedit.nu.1.f.e.

¶ Cautela.ccxiiij.

¶ Cautela ad recuſandos officiales in ſindicatu excedētes in torturis ꝯ reos.f.eo.
Officiales excuſant de his q̄ ſui ſuperioris iuſſu fecerint.nu.1.fo.eo.
Officialis an poſſit cōueniri poſt ſindicat⁹ tempus.nu.2.fo.eo.

¶ Cautela.ccxv.

¶ Cautela pro aſſeſſorib⁹ vel iudicib⁹ deputatis per poteſtatem ꝙ non teneātur de delicto poteſtatis.fo.lvij.
Poteſtates ſuper eorū exceſſibus qua pena teneant:an eadem eius officiales et iudices mulctentur.nu.1.fo.lvij.
Officiales an de rectoris iniuſticia teneant:et ꝯ ipos repſalie dari poſſint.nu.2.fol.eo.

¶ Cautela.ccxvj.

¶ Cautela quā debes adhibere:qñ vis mutuare eccleſie vel monaſterio.fo.lvij.
Eccleſie in vtilitatē ꝙ pecunia cōuerſa ſit:quomodo probetur.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.ccxvij.

¶ Cautela quō articulabit ille qui vēdicat vxorē quā cognouit carnaliter copula precedente.fo.lvij.
Matrimoniū p̄ſumptū qđ eſſe dicat:ita qđ ab eo diſcedere nō licet.nu.1.fo.lvij.

¶ Cautela.ccxviij.

¶ Cautela inſtruēs aduocatū rei cū ꝓducit teſtes hn̄s clauſulā codicillarē.fo.eo.
Teſtō alia ſolēnitas reqrit:ꝛ alia i codicillis:vel in alia vltima volūtate.nu.1.f.eo.

¶ Cautela.ccxix.

¶ Cautela ꝙ illi q nō pn̄t eē teſtes ſint rogati et adhibiti a ptib⁹ licite pn̄t.fo.lviij.
Teſtes idonei non ſunt parētes ꝓ liberis:et liberi ꝓ parentibus.nu.1.fo.lviij.
Teſtis rogatus ſemper idoneus eſt:quantūcūq; alias inhabilis ſit.nu.2.fo.eo.
Teſtis vocatus eoipſo approbatus vr̄ p eū qui ipm̄ vocari fecit.nu.3.fo.eo.
Teſtis domeſtici teſtificatio valet:qñ ſunt teſtes inſtrumētarij.nu.4.fo.eo.
Notari⁹ vocat⁹ de facto cōi ab vtraq; pte inſtr̄m cōficere pōt:etiaʒ ſi ſit magis domeſtic⁹ vnius partis q̄ alteri⁹:ꝛ maiori affectione coniunctus.nu.5.fo.lviij.

¶ Cautela.ccxx.

¶ Cautela qñ debet fieri cōpromiſſum vel trāſactio:vt extendat ad omnia etiā ad deciſa per ſententiam.fo.eo.
Compromiſſum vel trāſactio de re clara fieri non pōt.nu.1.fo.lviij.
Significatū nō habere nihil aliud eſt q̄ negligere.nu.2.fo.eo.

¶ Cautela.ccxxj.

¶ Cautela in fauorē tutorū ad exoneraduʒ eos ꝙ finita tutela non poſſint amplius moleſtari a minoribus.fo.eo.
Tutor de tutele adminiſtratione quinq; modis abſolui pōt.nu.1.fo.lix.
Calculatorū officiū qđ eſſe debeat:ꝛ q̄ eorū relatio:remiſſiue.nu.2.fo.lix.
Adult⁹ curatorē hn̄s teſtari pōt.nu.3.fo.eo.
Metus omnis ꝛ reuerentia minoris agnatorū ꝛ cognatorū:preſentia ceſſare preſumitur.nu.4.fo.eo.
Contractus bona fide factus quando preſumatur.nu.5.fo.eo.
Dolo qs ꝯqri nō pōt:vbi ꝯſanguineorū vel amicorum preſentia fuerit.nu.6.fo.eo.
Tutore dolus ꝛ culpa abeſſe preſumit conſilij cōiunctorum ratione.nume.7.fo.lix.
Amicorum idem qđ conſanguineoruʒ pre

ſentia operatur.nu.8.fo.lix.
Minor de dolo vel metu conqueri nõ põt ꝑpter preſentiã ⁊ autoritatem vel decretum iudicis.nu.9.fo.lx.
Symoniaꝫ iudicis. autoritas ceſſare facit.nu.10.fo.lx.
Judicis decretũ operatur:vt quis allegare nequeat ſe vltra vel citra iuſti precij dimidiũ deceptũ.nu.11.fo.eo.
Judicis auctoritate ſolennitates oẽs adhibite preſumunt.nu.12.fo.eo.
Abſolutione generali qs liberatus nõ videtur ab eo qđ per dolũ vel latam culpam factum fuerit.nu.13.fo.eo.
Abſolutio quãtũcũq; gñalis tutori vel alteri facta nõ extẽdit ad bona:q̃ apud abſolutũ de bonis abſoluẽtis eſſet.nu.14.f.lx.
Uerbũ refutatio qđ verbũ ſit.nu.15.fo.eod.
Juramentũ minori ſimplr̃ preſtituꝫ qđ operetur.nu.16 fo.lx.
Debitor q̃ vult pleniſſime liberari:qđ in inſtrumento facere debeat. nu.17.fo. eod.
Juramẽtũ de iure canonico fortiſſimũ vinculum extat.nu.18.fo.lx.

¶ Cautela.cclxxij.

¶ Cautela qualr̃ debeat emanare reſcriptũ a principe:ad hoc qđ qs poſſit audiri in cauſa in qua nõ appellauit.fo.lx.
Scriptũ ĩpetratũ a pncipe ad hoc vt aliqs audiri poſſit:ipo iur̃ nullũ exiſtit.n.1.f.lx.

¶ Cautela.cclxxiij.

¶ Cautela inſtruens patrem volentẽ filios naturales legitimare.fo.lx.
Matrimonio ſubſequẽti omnes filij legitimantur.nu.1.fo.lxj.

¶ Cautela.cclxxiiij.

¶ Cautela in fauorem heredis vt nõ poſſit conueniri infra certũ tẽpus a creditoribus hereditatis.fo.lxj.
Heres dum inuentarium fit:alicui nõ tenetur.nu.1.fo.lxj.

¶ Cautela.cclxxv.

¶ Cautela pro emente ab herede res hereditarias qđ inſtrũm dicat ꝙ ſoluit illã pecuniã pro ſatiſfaciendo creditorib⁹ ⁊ legatarijs ac ipſis preſentibus.fo.lxj.
Heres ſi ſimplr̃ vẽdiderit:nõ dicẽdo: cauſa ſatiſfaciẽdi creditorib⁹ vel legatarijs:an tũc emptor conueniri poterit.nu.1.fo.lxj.

¶ Cautela.cclxxvj.

¶ Cautela ꝙ inuentariũ tutoris de reb⁹ pupilli proſit ipſi pupillo heredi.fo.lxij.
Inuentarium quotuplex eſſe dicatur.nu.1.fo.lxij.
Inuentarium qđ tutor facit ꝑ adminiſtratione tutele conſequẽda an ipſi pupillo proſit:vt inuentarij vtriuſq; beneficio vti poſſit.nu.2.fo.lxij.

¶ Cautela.cclxxvij.

¶ Cautela cõtra ſtatuta diſponentia ꝙ cõtra inſtrumentũ nõ poſſit opponi aliqua exceptio etiã ſimulatiõis qđ agatur corã iudice eccleſiaſtico.fo.lxij.
Lex quantũcunq; dura ſeruanda eſt. nu.1.fol.lxij.
Statuti ꝓpter iniquitatẽ ad eccleſie ſubſidium recurri poteſt.nu.2.fo.lxij.
Statuta nutrientia peccatum eccleſie ſubijciuntur.nu.3.fo.lxij.

¶ Cautela.cclxxviij.

¶ Cautela pro illo qui facit actum iudicialem preſente ſuo aduerſario:⁊ ꝙ in iudicialibus tacens habet pro conſentiente: et repetitur ſupra per eundẽ.fo.lxij.
Uerba aduerſarij q̃ non acceptat:ex illis ſe iuuare nõ poteſt.nu.1.fo lxij.
Sententijs vel interlocutorijs:vbi appellatiõi locus nõ eſt:nullus videtur conſentire niſi per decem dies taceat:vel ꝑ aliũ actum cõſenſum exprimat.nu.2.fo.lxij.
Actis iudicialibus in quibus appellari põt ſimpliciter contradicere non ſufficit:niſi appelletur.nu.3.fo.lxij.
Interlocutorijs grauaminis cauſe inſerte eſſe debent.nu.4.fo.lxij.

¶ Cautela.cclxxix.

¶ Cautela pro illo qui adiuit hereditatem quomodo poterit illã repudiare :vel illi renunciare.fo.lxij.⁊.lxiij.
Hereditatẽ q̃ adiuit ipſam repudiãdo amittere nõ poteſt.nu.1.fo.lxiij.
Hereditatẽ paternã vel maternã ſi filia adiuerit:⁊ poſtea cũ maritat : ad inſtãtiam fratris dicat:repudio hereditatẽ prñam vel mrñã:repudiatio nihil vꝫ.nu.2.f.eo.
Propoſitum in propoſito ſicut operatur:ita oppoſitũ in oppoſito.nu.3.fo.eo.
Naturalius nihil eſt ꝙ eo vinculo vnumquodq; diſſolui:q̃ ligatũ eſt.nu.4.fo.eo.
Uerbũ vnuꝫ qđ improprie capiatur ad hoc vt aliquid operetur:nullũ inconueniens eſt.nu.5.fo.eo.

¶ Cautela.ccxxx.

¶ Cautela qñ quis nõ põt ꝓbare per teſtes vel inſtrumẽta illud qđ ſibi debetur: quã literi teſtes; ſunt ponendi ſub cortina ad intelligendum confeſſionem.fo.lxiij.

Teſtis dictum de auditu an valeat qñ paries vel cortina eſt in medio inter teſtes et contrahentes.nu.1.fo.lxiiij.

Teſtis teſtimoniũ de ſenſu ꝓprio auditus verborum alterius valet: qñ ipſe teſtis loquentis vocẽ notam habeat: lꝫ perſonã loquentem nõ videat.nu.2.fo.eo.

Solennitas maior requiritur in teſtõ ꝙ in codicillis: vel in donatiõe cauſa mortis. nu.3.fo eo

¶ Cautela.ccxxxj.

¶ Cautela quõ debeant deponere teſtes: qñ dicunt aliquem commiſiſſe delictum de nocte.fo.eo.

Teſtis dictum valet: ſi deponat de maleficio de nocte cõmiſſo ad lumen lune.nume.1. fo.eodem.

¶ Cautela.ccxxxij.

¶ Cautela quãdo dubitatur an aliquis debeat intereſſe electioni: cautela eſt ꝙ admittatur cum proteſtatione.fo.eo.

Electioni alias legitime nõ nocet ſi non habentes vocem cum alijs admiſſi fuerint. numero.1.fo.eodem.

¶ Cautela.ccxxxiij.

¶ Cautela pro notario qui neſcit ordinare inſtrũm in forma ſolenni qđ alter ex contrahẽtibus poterit illud dictare.fo.eod.

Tabelliones ex ſe inſtrũm inter partes dictare debent: cũ ad hoc teneant.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.ccxxxiiij.

¶ Cautela ꝙ quis nõ admittat ad officiuꝫ niſi ſit ciuis: facias ꝙ vnus moueat liteꝫ illi ꝙ non ſit ciuis.fo.lxv.

Pena remotionis ab officio quantũcunꝙ imponatur: officio durãte de crimine cognoſci poteſt.nu.1.fo.eodem.

¶ Cautela.ccxxxv.

¶ Cautela qñ molendinũ eſt deſtructũ impetu aque quõ conſtabit ꝙ non perdidit eius poſſeſſionem.fo.eodem.

Molendinũ fixum in terra ⁊ ſub aqua ſi fluminis impetu deſtructũ fuerit: niſi reedificetur: eius poſſeſſio amittit.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.ccxxxvj.

¶ Cautela cõtra iudicem qui non vult cãm expedire de ꝓteſtatione que fieri dꝫ contra ipſum ad hoc vt faciat litẽ ſuã.fo.eo.

Judex ſi in iudicando negligens fuerit: vel iudicare differat: alteri parti leſe tenetur numero.1.fo.eodem.

Judex in dubio in negligẽtia eſſe nõ ꝓſumit niſi pars ꝓteſtata fuerit.nu.2.fo.eo.

¶ Cautela.ccxxxvij.

¶ Cautela quõ ſolutio ꝑ ptes valeat.fo.eo.

Creditor particularem debiti ſolutionẽ recipere non cogitur.nume.1.fo.eo.

¶ Cautela.ccxxxviij.

¶ Cautela ꝓ matre vel pr̃e tranſeuntibꝰ ad ſcđa vota: vt euitẽt penas iuris.fo.lxvj.

Si mater infra annũ luctus: ⁊ etiã pater ad ſcđa vota trãſeant: quas penas a iure ciuili iniunctas patiantur.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.ccxxxix.

¶ Cautela ꝙ ille qui timet poni ad torturã appellet ante.fo.eodem.

Torture terrorem ſi iudex reo iniecerit appellare poteſt.nu.1.fo.eodem.

¶ Cautela.ccxl.

¶ Cautela pro debitore ad fraudandũ creditores.fo.eodem.

Sententia ꝯtra debitorẽ lata quo caſu etiã creditori nocere habeat.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.ccxlj.

¶ Cautela ꝓ illo qui ꝓmiſit alicui turpe qđ facere: eſt cautela vt potius det pignora ꝙ rem.fo.eo.

Datum ſi aliquid fuerit vni ex cauſa turpi ex parte vtriuſꝙ.ſ.tam dãtis ꝙ recipientis repeti non põt: ſecus ſi pignora data fuerint.nu.1.fo.eo.

Spoliatus ante oĩa reſtituendus eſt: etiam ſi eſſet ꝑdo: niſi intẽtet condictionẽ ob turpẽ cãm: qm̃ tũc audiri nõ debet.n.2.f.eo.

Heres infra tp̃a cõficiendi inuentariũ conueniri nõ põt: niſi reali actione cõueniatur.nu.3.fo.lxvij.

Scholares faciẽtes cõuenticulas cõtra doctores ſi dent libros: vel aliã rem propter ſuffragiũ ꝓmittãt: repetere non pñt: ſed bene fiſcus auferre.nu.4.fo.eo.

¶ Cautela.ccxlij.

¶ Cautela ꝓ illo qui hꝫ ꝓbationẽ tp̃e perituram qua perempta aduerſarius ſibi moueret litem ſuper ipſa.fo.eo.

Proceſſus extraordinariꝰ cum aliquo fundari debet.nu.1.fo.eo.

Iuriſditionis ꝯtentioſe natura aduerſariũ requirit.nu.2.fo.lxvij.

¶ Cautela.ccxliij.

¶ Cautela de valido contractu ſimulato ⁊ de alijs inualidis cõtractibus.fo.eo.

Simulationis ſpecies tres eſſe dicũtur.numero.1.fo.eo.

Statutũ eſt Verone: ꝙ null⁹ doctorũ collegiũ intrare poſſit:niſi inter alia habeat ſummam Azonis: ⁊ omnes Bartoli lecturas.nu.2.fo.eo.

¶ Cautela.ccxliiij.

¶ Cautela quibus caſibus pactũ legis cõmiſſorie ſit validum.fo.lxviij.

Pactũ pignoris ⁊ legis cõmiſſorie a pte debiti factũ a iure reprobatũ eſt.nu.1.f.eo.

Feneratores Bononienſes quo caſu pacto legis cõmiſſorie abutantur.nu.2.fol.eo.

¶ Cautela.ccxlv.

¶ Cautela pro filijs ne teneantur ad ſoluendum delicta patris:ſtante ſtatuto quod filius mercatoris teneatur ad debita patris.fo.eo.

Filius pro debito vel facto patris regulariter non tenetur.fo.eodem.

Statutũ ſi ſit: ꝙ filij mercatorũ ad patris debita teneantur: etiã ſi heredes nõ ꝑbentur; an valeat.nu.2.fo.eo.

Exheredati filij pro mortuis habẽtur: ⁊ inuiti a paterna hereditate repellũtur. numero.3.fo.eo.

¶ Cautela.ccxlvj.

¶ Cautela vt filius teneatur pro debito patris qđ in inſtrumẽto cõtineatur ꝙ pr̃ recepit mutuum ꝓ alendis liberis.fo. codẽ.

Filij diuites alimẽtorũ cauſa ad patris debita tenentur.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.ccxlvij.

¶ Cautela ꝓ filio exheredato ꝑ patrẽ ꝓhibito aliqđ hr̃e in bonis patris.fo.eod.

Frater tenetur alere fratrẽ codẽ patre natũ quantũcunq; patris reſpectu male merentem.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.ccxlviij.

¶ Cautele notabiles ad ſtatutũ diſponens ꝙ null⁹ poſſit aliqđ ꝓponere qđ ſpectat ad fauorẽ bãniti: ⁊ ꝙ ſtatutũ hoc diſponens nõ poſſit ſuſpẽdi: quõ poſſit ꝓponi aliqđ ꝓ bãnito vl' ſuſpẽdi ſtatutũ.f.lxix.

Intentio principalis ſemp attẽdi dз: nõ ãt illud qđ in cõſequẽtiã venit.nu.1.fol.eo.

¶ Cautela.ccxlix.

¶ Cautela ſimilis precedenti.fo.eo.

Author ꝯtus vel ſtatuti ſi penã cõmiſſaȝ toti⁹ diſtract⁹ author eẽ poterit.n.1.f.eo.

Nemo ſibiipſi legẽ iponere põt.nu.2.fo.eo.

Statutũ ſi ſimpliciter aliqđ ꝓponi vel ſpeti ꝓhiberet: an ſi eſſet ꝯ ipȝ ſtatutũ aliqua reformatio facta valere dẽret.n.3.fo.eo.

Petitio cuius prohibetur: ei⁹ etiam prohibetur conceſſio.nu.4.fo.eo.

¶ Cautela.ccl.

¶ Cautela ⁊ intellectus ad.c.tanta.qui filij ſint legitimi.fo.lxx.

Matrimonio cõcubine ſubſequenti filij legitimantur.nu.1.fo.eo.

Filij nõ legitimãtur ꝑ ſubſequẽs matrimoniũ: niſi talis mulier fuerit q̃ in vxorem commode haberi poſſit.nu.2.fo.lxx.

¶ Cautela.cclj.

¶ Cautele quibus quis poterit vti ad legitimandum filium naturalem.fo.eo.

Filiorũ legitimatio multis modis fieri poteſt.nu.1.fo.eodem.

Legitimare oẽs filios an pater intelligatur: ſi vnum ex filijs naturalibus filium appellauerit.nu.2.fo.eodem.

Filij tunc legitimantur: qñ per patreȝ fuerint filij in teſtamento nominati.nu.3.fo.eo.

Cõcubina ſi in teſtõ ſuo: vel inſtrõ publico filiũ ſuũ naturalẽ nũcupauerit ſine iſta adiectione naturalẽ: an eum legitimaſſe intelligatur.nu.4.fo.lxxj.

¶ Cautela.cclij.

¶ Cautela pro illo qui vult relinquere monacho vſufructũ alicuius rei: quõ relinquet ad hoc vt Abb.excludatur.fol.eo.

Monacho ſi legatũ factũ fuerit ſub cõditione: ꝙ ſi Abb.eum moleſtauerit: a legato cadat: an ſi ipſe Abb.ipſi monacho moleſtiam inferat: ꝙ proprium habere non poſſit a legato decidat.nu.1.fo.eo.

Pene impoſitio qñ precedit factũ impoſſibile de iure: vl' de facto: nõ valet.nu.2.f.eo.

¶ Cautela.ccliij.

¶ Cautela qñ ſtatutũ diſponit ꝙ nõ poſſit ꝓbatio fieri niſi per inſtrumentũ: quõ ꝓbatio per teſtes ſit valida.fo.eo.

Statutũ ſi dixerit: ꝙ nõ poſſit debitũ per teſtes ꝓbari: ſed tm̃ per inſtrm̃: an ſi quis tm̃ teſtes ꝓduxerit ad probandũ debitũ: ⁊ non fuerit eis per aduerſariũ oppoſitũ

eorum probatio teneat nu.1.fol.lxxj.
Spoliatus lʒ añ oīa reſtituēdus ſit: nec qō dñi admittaꝛ: ſi tñ ſpoliatus paſſus fuerit: de dñio ſuccũbere debet.nu.2.fo.eod.
Probationē cōtra iuris ⁊ de iure lʒ in cōtrariũ ꝓbatio nō admittatur: ſi tñ admiſſa fuerit: vʒ ⁊tenet.nu.3.fo.eo.
Procurator vel alia perſona lʒ in criminali cauſa nō admittatur: ſi tñ admiſſus fuerit procurator: iudiciũ vʒ.nu.4.fo.lxxij.
Juramentũ ſi nō apponaꝛ ſolutioni: ſed veritati: an ſi periurium detectum fuerit: ipſum allegare poterit.nu.5.fo.eo.

℄ Cautela.ccliiij.

℄ Cautela qñ partes inter ſe cōuenerũt ꝙ per inſtrũm tantũ ꝓbetur debitũ.fo.lxxij.
Pactum an valeat: ꝙ debitũ niſi per inſtrũ probari non poſſit.nu.1.fo.eo.
Debitor ſi iurauerit ſe nō probaturũ niſi ꝑ inſtrumentũ: tale iuramētum ſeruandũ eſt.nu.2.fo.eo.
Judex ex officio ſuo teſtes examiare poteſt numero.3.fo.lxxij.

℄ Cautela.cclv.

℄ Cautela ꝙ in cauſa criminali lʒ non admittatur procurator admitteretꝛ defenſor: ⁊ ſunt etiam alia remedia.fol.eo.
Judex ex officio ſuo teſtes ſuper innocētia rei examinare poteſt: et eũ etiam abſoluere.nu.1.fo.eo.
Procurator lʒ in cauſa capitali nō admittatur: admittiꝛ tñ ad inſtruendũ ⁊ informādũ iudicē de innocētia rei.nu.2.f.eo.
Judex pōt ſupplere ꝓ reo: ſi cōſtet de euidēti calumnia actoris vel accuſatoris.numero.3.fo.eo.
Statuti forma licet cōtumax ꝓ cōfeſſo habeatur. ſi tñ iudici liqueat reum non eſſe culpabilem: ipſum abſoluere poterit.numero.4.fo.eo.
Executio corporalis fieri non dʒ: ſi poſt confeſſionem ⁊ condemnationem de rei innocentia liqueat.nu.5.fo.eo.

℄ Cautela.cclvj.

℄ Cautela pro emēte bona fide rem alienā vt poſſit illā vero dño reſtituere non perdendo precium fo.eo.
Exceptio cōtra petentē rem alienā ſine mādato dñi: an apponi poſſit.nu.1.fo.eo.
Emptor rei aliene, qñ de calumnia iurabit cum ſcit ſe malā fidem hře.nu.2.fo.eo.
Actor qño de calũnia iurauit: qñ ab emptore pſona ſuppoſita fuerit nu.3.fo.lxxiij.
Juramētum calumnie tacite omitti poteſt nu.4.fo.lxxiij.

℄ Cautela.cclvij.

℄ Cautela pro creditore habēte plures debitores ꝙ recipiendo ab vno partē alij maneant obligati.fo.eo.
Debitores plures ſi quis inſolidũ habeat: ſi ab vno partē receperit: non ꝓpter hoc alios liberaſſe videtur.nu.1.fo.eo.
Cauſula: ſaluo iure ſolidi: quid ſignificet multi ignorant.nu.2.fo.eo.

℄ Cautela.cclviij.

℄ Cautela pro mandante: cōſulente: vel pſuadente cōmitti homicidiũ: ꝙ reuocabit mandatum: cōſiliũ: vel exorbitationē vt non teneaꝛ de homicidio ſubſequuto commiſſo a mandatario.fo.eo.
Mandās aliquē occidi: vel verberari nedũ occidens: vel verberās tenetur: ſed etiaʒ ille qui mandauit.nu.1.fo.eo.
Mandans/ perſuadens/ vel conſilium dās ſuper aliquo delicto an teneatur: ſi ille cui mandatum fuit: vel datum cōſiliuʒ: vel perſuaſum: diu poſtea deliquit.numero.2.fo.eo.
Mandatum ſi alicui ſfuerit ad maleficiũ cōmittēdũ: aut datum conſilium vel perſuaſum: quomodo ipſe reuocari poterit et cui intimari debeat.nu.3.fo.eo.
Conſilium ⁊ perſuaſio de aliquo malo perpetrādo: que ſunt menti mādatarũ impreſſa: cum iam animo fixa ſint: qño reuocari poterunt.nu.4.fo.eodem.

℄ Explicit Repertorium Cautelarum famoſiſſimi dñi Bartholomei Cepolle Veronenſis Juris vtriuſqꝫ doctoris excellentiſſimi.

¶ Repertorium cautelarum J.U docto.eminentiſſimi domini Thome Ferratij de aduocatis de Brixia nuper editum per dominum Lucam ,pa= nctium canonicū Olchinenſem artium et legum profeſſorem Feliciter incipit.

¶ Cautela Prima.

¶ Cautela pro illo qui eſt de terris eccleſie vt poſſit legitimari ab imperatore.fo.lxxiiij.

Papa an poteſtatem habeat legitimandi in terris imperij et econtra: an imperator legitimare poſſit in terris eccleſie.numero.1. folio.lxxiiij.

Legitimare non poteſt princeps de poteſtate ordinaria ſpurios ſiue baſtardos:ſtātibus legitimis et naturalibus. numero.2.fo.eod.

Imperator legitimans ſpurios:ſtātibus legitimis et naturalibus:eſt vnum pecus. numero.3.fo.eod.

Comites ſacri palatij hñtes gñalē ptātem legitimādi in pīudiciū legitimoꝝ ꝛ naturaliū legitimare nō poſſunt.nu.4.fo.eo.

Conceſſione in gñali nō veniūt ea q̄ niſi de ptātis plenitudine fieri nō pñt.nu.5.f.e.

Scholares omnes in ſtudijs publicis ſtudētes ſub imperiali protectione imperatoris exiſtunt.nu.6.fo.eod.

Appellari pōt ad papam de iure canonico omiſſo medio:ſecus tñ de iure ciuili:excipiūtur tamen ſcholares in ſtudijs publicis ſtudētes.nu.7.fo.eo.

Scholarium ad defenſionē imperator de ſpeciali gratia ſponte ſe offert.nu.1.fo.codē.

¶ Cautela Secunda.

¶ Cautela pro notarijs ad conuertendū legatum vſufructus in legatū proprietatis:ꝛ ꝙ teſtator non aduertat.fol.eod.

Teſtator an poſſit vſumfructū relinquere vni:ꝛ proprietatem alteri.nu.1.fol.lxxv.

Fundus ſi in gaudimentū legat⁹ fuerit:an ipſa ꝓprietas legata ītelligaſ.nu.2.f.eo.

Legatū nō reſtringitur:ſi teſtator relinquat matri ſue fundū:ſeu aliqua alia bona: ꝛ poſtea adijciat:vt poſſit viuere ꝛ de eis vti:ꝛ frui:ꝛ de illis ſe ſuſtentare quouſq; viuat.nu.3.fo.codē.

¶ Cautela Tertia.

¶ Cautela pro illo qui tenetur iurare ſeruare ſtatuta:ꝙ licet iuret ꝛ nō obſeruet:ꝓpter hoc non ſit periurus.fo.lxxv.

Statutum ſi diſponat:ꝙ rectores ꝛ iudices teneanſ iurare ſtatuta:an valeat.f.lxxvj.

¶ Cautela Quarta.

¶ Cautela quod deceptus etiā citra dimidiū iuſti pcij poſſit reſcindere ꝯtractū:vel petere ſupplementū iuſti precij.fo.codē.

Cōtrahētib⁹ licitū eſt naturalr̄ inuicē ſe circūuenire:ꝛ inuicē ſe decipere et qđ plus valet:minori pcio emere:ꝛ qđ min⁹ valet maiori precio vēdere.numero.1.fo.codē.

Bono viro non lꝫ aliquē decipere:lꝫ in foro ciuili ꝛ canonico cōceſſuꝫ ſit nu.2.fo.eo.

Conſcientia idem eſt:qđ bonus vir:et qđ in foro cōſcientie licitū nō eſt:nō etiam licitum eſt bono viro.nu.3.fo.eodem.

Ementē inter ꝛ vendentē difficile eſt qđ non interueniat peccatū.nu.4.fo.eodem.

Turpitudinē ſuam nemo detegere cogitur numero.5.fo.lxxvj.ꝛ.lxxvij.

¶ Cautela Quinta.

¶ Cautela ad euadendū a tortura ꝛ a morte indiciatum legitimis indicijs ꝙ homicidium cōmiſerit.fo.lxxvij.

Confeſſio qualificata mortem ꝛ penam corporalem euitare poteſt.nu.1.fo.eodem.

Confeſſio qualificata in parte acceptari poteſt:ꝛ in parte ſperni.nu.2.fo.eo.

Preſumptio vnius liquidiſſima ꝓbatio dicitur.numero.3.fo.eodem.

Iudex ſi de facto ad torturā poneret illū:cōtra quē clare delictū ꝓbatū eſſet:ꝛ in ſua negatiōe pſeuerāret:oēs ꝓbationes q̄ ꝯ ipſuꝫ eſſent:per tormenta purgarentur. numero.4.fo.lxxvij.ꝛ.lxxviij.

Appellari regulariter licitum eſt ab oī ſñia tam criminali q̄ ciuili.nu.5.fo.lxxviij.

Crimine codē quis duplici pena puniri nō debet.numero.6.fo.lxxviij.

¶ Cautela Sexta.

¶ Cautela ad obuiandum ꝙ meretrix non valeat teſtari:nec aliter diſponere de bonis ex meretricio acquiſitis.fo.lxxviij.

Meretrix licet turpiter faciat meretricādo: nō tñ turpiter facit accipiendo:cū ſit meretrix.nu.1.fo.lxxviij.

Meretrix de q̄ſtu ſuo teſtari poteſt:et ad libitum diſponere: neque eius hereditas per fiſcum heredibus ſuis auferri: po‑

eſt.numero.2.fo.lxxviij.
Meretrix queſtum ſuū in foro conſcientie reſtituere non tenetur.nu.3.fo.eo.

¶ Cautela.vij.

¶ Cautela pro illo qui per metum cogit ſe contrahere matrimonium.fo.lxxix.
Matrimonium eſt maris et femine coniunctio indiuiduam conſuetudinem vite retinens.nu.1.fo.eo.

¶ Cautela.viij.

¶ Cautela qđ cōpromittens non poſſit hēre recurſum ad arbitrium boni viri.fo.eo.
Compromiſſo lato laudo appellari nō poteſt: ſed ad boni viri arbitrium reductio peti.nu.1.fo.lxxix.
Leſio enormis dr̄: qn̄ aliquis in ſexta parte quātitatꝭ debite leſus fuerit.nu.2.fo.eo.

¶ Cautela.ix.

¶ Cautela ꝯtra illā cōem opinionem quod non poſſit relinqui plus filie ſi nupſerit quā ſi monaſterium intrauerit.fo.lxxx.
Teſtator ſi relinquat filie mille ſi nupſerit: ſi vero monaſteriū intrauerit relinquat tantūmodo centum: an ſi monaſteriū ingreſſa fuerit: mille hēre debeat.nu.1.fo.eo.
Matrimonij appellatiōe an matrimonium carnale et ſpūale veniant.nu.1.fo.lxxxj.
Statutum diſponēs quidpiam contra cognoſcentē mulierē nuptam: an in cognoſcēte monialē locū habeat.nu.3.fo.lxxxj.
Legis verba ad ea que non adaptant̄: nec etiam eius diſpoſitio.nu.4.fo.eo.
Delinquere velle quis in dubio non preſumitur.nu.5.fo.eo.
Dotis verbum an in ingrediente monaſterium verificetur.nu.6.fo.eo.
Statutū ſi diſpoſuerit: qđ filia dotata a fratribus excludatur: an monialis ita per fratres dotari debeat: ſi ipſā excludere valeat: ac ſi mundo nupſiſſet.n.7.fol.eo.
Legatum factum in caſu nuptiarum an in religiōis ingreſſu verificet̄.nu.8.fo.lxxxj.
Teſtator ſi legauerit genero ſuo certā quātitatē p dote: ꝛ ꝯtracto matrimonio: an ſi eo nō ꝯſumato ſpōſa mōaſteriū īgrediat̄ legatū hēre debebit.nu.9.fo.lxxxij.
Simonia an ſit: ſi pater dixerit: ſupplico vobis vt filiam meam in monialem accipere velitis. ꝛ pro ei⁹ alimentis volo qđ de bonis meis habeatis mille.n.10.f.eo.
Simonia an ſit: ſi teſtator in teſtamento dixerit: ſi tales moniales filiam meā in ſororem accipient: relinquo eis pro alimētis centum.nu.11.fo.lxxxij.
Regula nō in q̄ vba: ſed in quē diſponēs intentio dirigit̄: queri opꝫ.nu.12.fo.eod.

¶ Cautela.x.

¶ Cautela pro pluribus laicis inquiſitis ad trahendum proceſſum de manu iudicis ſecularꝭ ad forū eccleſiaſticū fo.eo.
Judex laicus in cauſis laicoꝝ regulariter eſt iudex cōpetens: nō autem iudex eccleſiaſticus.nu.1.fol.eod.
Priuilegiatus qui nō eſt: habens rem cōem cum priuilegiato: priuilegijs priuilegiati gaudet.nu.2.fo.lxxxij.
Cleric⁹ et laicus ſi ambo rei fuerint: tam laicus, ꝙ̄ clericus in foro eccleſiaſtico conueniri debet.nu.3.fo.lxxxiij.
Heredes ſi clerici ꝛ laici fuerint: ꝛ ab eis alimenta petant̄: coram eccleſiaſtico iudice peti debent.nu.4.fol.eod.
Teſtamēti executores ſi clericus ꝛ laic⁹ fuerint: ad exequendū per iudicem eccleſiaſticū cōpelli debent.nu.5.fo.eod.

¶ Cautela.xj.

¶ Cautela pro debitore obligato obligatione iurata ad extrahendū cauſam de manu iudicis ſecularis ad iudicem eccleſiaſticum.fo.lxxxiij.
Lites ī curia eccl'iaſtica ſunt īmortales: qn̄ ipſis aliqua inſtantia prefixa non eſt.numero.1.fo.eo.
Judex qui eſt cauſe preparantis debet eſſe iudex cauſe preparate.nu.2.fo.eo.
Inſtrumentū vſurarium vel ſimulatū corā epiſcopo dici debet: ꝛ ēt ab eo abſolutionē a iuramento petere.nu.3.fo.eo.
Juramentū licet principaliter deo obliget: ille tamē in cuius fauorē preſtitum eſt: ipſum remittere poteſt.nu.4.fo.eo.
Juramētum remitti nō pōt: qn̄ altera pars iam periuriū incurriſſet.nu.5.fo.lxxxiiij.

¶ Cautela.xij.

¶ Cautele ad irritandū vnū pceſſū.fo.eo.
Juramentum calumnie tacite remitti poteſt.nu.1.fo.lxxxiiij.
Juramētū de calūnia intantū neceſſariū eſt ꝛ rationabile: qđ non valeret ſtatutum: ſeu cōſuetudo in ꝯtrariū qđ tale iuramētū preſtari nō debeat.nu.2.fo.eo.
Acta vbi non loquunt̄: nec nos loqui debe=

mus:⁊ qđ in corpore actorū nō cōtinet: factum nō reputatur.nu.3.fo.lxxxiiij.

℄ Cautela.xiij.

℄ Cautela ad faciendum qđ dictum teſtis extraiudiciale preualeat ſecundo iudiciali.fo.lxxxiiij.

Teſtis qđ dictum preualere debeat:ſi vnū extra iudicium:⁊ aliud poſtea in iudicio dixerit.fo.eo.

℄ Cautela.xiiij.

℄ Cautele diuerſe ad liberandum iudicem a ſindicatu.fo.lxxxv.

Judex aliquē ad torturā niſi p̄cedentibus indicijs ponere nō poteſt.nu.1.fo.eo.

Statutum ſi diſponeret q̄ poteſtas vel iudex maleficiorū liberū arbitriū procedendi in criminalibus habeat aliquē ad torturam niſi precedentibus indicijs ponere non poteſt.nu.2.fo.eo.

Judex an actione iniuriarū teneat:ſi aliquē iniuſte carcerare fecerit.nu.3.fo.lxxxvj.

Actionibus popularibus ⁊ etiā in criminibus vno agēte actio ↄſumit.nu.4.fo.eo.

Reus quotienſcunq; cū accuſatore cōuerſari reperitur:preuaricatio probata dicit.nume.5.fo.eo.

Maritus leno p̄ſumitur qñ ex vxoris adulterio nō indignatur.nu.6.fo.eo.

Judex nō p̄ōt niſi ex magna cauſa augere ſeu minuere penas a ſtatuto limitatas.nume.7.fo.eo.

Judex qlibet male gerens officiū ſuū in alterius dānū facit litē ſuā.nu.8.f.lxxxvj.

Judex ſi ↄdēnauit minori pena q̄ debuerat in penis publicis nō competit fiſco auxilium reſtitutionis in integrū.nu.9.fo.eo.

Judex depoſito officio debet ſtare in loco officij per quinquaginta dies:ad hoc vt de eo conqueri volentibus reſpondere valeat:quo tempore elapſo amplius nō tenetur.nu.10.fo.eo.

℄ Cautela.xv.

℄ Cautela ad inſtruēdum excipientem cōtra perſonas teſtiū ad hoc ne faciat actū nullum.fo.lxxxvij.

Oppoſitionū fiendarū ↄ teſtiū pſonas duplex genus in iure reperitur.nu.1.fo.eo.

Teſtis ↄditiōe reſpicit tpe delati iuri:et non publicati proceſſus tpe.nu.2.fo.lxxxvij.

℄ Cautela.xvj.

℄ Cautele ad faciendū qđ ſtatutū reſvaleāt diſponere ſuper iuramento.fol.lxxxviij.

Principes ſeculares p ſtatuta ſua iuramēti vires eneruare non poſſunt.nu.1.fo.eo.

℄ Cautela.xvij.

℄ Cautela ad obuiandū q̄ paruitas precij et pactū de retrouendendo nō faciant cēſeri contractum venditionis vſurariū et ſimulatū.fo.lxxxix.

Contractus an cenſeatur vſurari⁹ ⁊ ſimulatus:ſi aliqs emat aliquā rē:⁊ paruitas precij concurrat cum pacto de retrouendendo.nu.1.fo.xc.

Gloſe opinionē qñcunq; aliqs doctor tenet:illa opinio cōis cenſetur.nu.2.fo.eo.

Gloſe ſunt naues:p quas nauigam⁹ p vaſtum iuris ciuilis pelagus nos in portū clare veritatis ducentes nu.3.fo.xc.

Opiniones ↄrie qñcūq; due fuerint:illa ſequēda eſt:q̄ in aīe fauorē tēdit.n.4.f.eo.

Ruſticus iura ignorare p̄ſumit:⁊ talis iure ignorātia in eo tolerat.nu.5.fo.xc.

Ruſticus ſi perſonaliter citetur:et nō cōpareat iudice pro tribunali ſedente: verus cōtumax non dicitur:ideo ſi condemnet appellare poteſt.nu.6.fo.eo.

Ruſticus ſi teſtimoniū depoſuerit:et fuerit ſibi ↄri⁹ de falſo puniri nō p̄ōt.n.7.f.xcj.

Ruſticus ſi cōtractū fecerit: vſurarū fraus in ipſo ceſſat.nu.8.fo.eo.

Ruſtic⁹ ſi fundū emerit cū pacto de retrouēdēdo:ↄct⁹ vſurari⁹ nō cēſebit.nu.9.f.eo.

Ruſtico et ſi iuris ignorātia p̄ſumat:nō hꝫ tñ locū in ruſtico ſquadrato.nu.10.f.xcj.

℄ Cautela.xviij.

℄ Cautela ad differendū formationē pceſſus in cā criminali.fo.xcj.

Prodeſſe q̄tieſcunq; aliqđ de natura ſua hꝫ ſi illud tale affectatū vel procuratū fuerit:tūc nō prodeſt.nu.1.fo.eo.

Capituli per negligentiā actus ad epiſcopum voluitur.nu.2.fo.eo.

Citatio vbi qs p̄curet:ne ad eū perueniat:amplius citādus nō eſt.nu.3.fo.xcj.

℄ Cautela.xix.

℄ Cautela p matre:vt conſequat legitimā in bonis filij:licet ſit excluſa p pupillarē expreſſam.fo.xcij.

Pupillarē per expreſſaꝫ mater ab oībus bonis filij ſui pupilli etiā quo ad legitimaꝫ excluditur.nu.1.fo.xcij.

Lex poſitiua quotieſcūq; abſq; iuſta cā na-

tirali eq̄tati ꝯdicit:talis lex ⁊ cōſtō in foro cōſcientie nō ligat.nu.2.fo.xcij.
Forū canonicū contentioſum a cōſcie foro non differt.nu.3.fo.eo.
Cōtrahentib⁹ de iure canonico citra dimidiū iuſti precij inter ſe decipere licitum eſt.numero.4.fo.eo.

¶ Cautela.xx.

¶ Cautela ad ꝓuādū iure ſuo emphiteotā ceſſantē tantūmodo ꝑ vnum annū a ſolutione canonis.fo.xciij.
Emphiteota ꝓpter canonē non ſolutū qn̄o iure ſuo priuari poſſit.nu.1.fo.eo.
Papa faciēs ꝯſtōnem cū clauſula nō obſtāte:nō intelligit derogare:ſeu tollere actū ſeu conſtōnem iuratam.nu.2.fo.xciij.
Papa ſi caſſet conſuetudines:⁊ omnia ſtatuta nunꝙ intelligitur caſſare conſuetudines ⁊ ſtatuta iurata.nu.3.fo.eo.
Inſtr̄m cū ad eccleſiā ⁊ romanū pōtificē ſpectet: principes ſeculares ipm remittere nō pn̄t:neꝙ ſup eo diſpēſare.nu.4.f.eo.
Papa diſpēſare nō pōt: qꝺ periurus feudū non perdat.nu.5.fo.eo.

¶ Cautela.xxj.

¶ Cautela ad delegandū cām que alias vigore ſtatutoꝝ nō pōt delegari.fo.xciij.
Cauſe que ex legū prouiſione delegabiles nō ſunt ex cauſa neceſſarie abſentie delegari poſſunt.nu.1.fo.eo.
Actū quotieſcūꝙ qs libere facere nō pōt niſi in certo caſu ſpāli:de tali caſu ſimplici aſſertioni ſue nō ſtatur.nu.2.fo.xciiij.

¶ Cautela.xxij.

¶ Cautele ad extrahēdū quē inuitū de domo ꝓ debito priuato.fo.xciiij.
Debito ciuili priuato quis de domo inuit⁹ extrahi nō poteſt.nu.1.fo.eo.
Criminaliter cōdēnatus ad hoc vt cōdēnationi ſatiſfaciat inuitus de domo extrahi nō poteſt.nume.2.fo.eo.
Statutū ſi diſpoſuerit qꝺ cōdēnatus ꝓpter delictū impune offendi poſſit:an ex cōtumacia condēnatus cū ꝯtumacia delictū ſit impune offendi poterit.nu.3.fo.eo.
Iuramentum in forma ſpecifica adimpleri debet.nu.4.fo.xcv.

¶ Cautela.xxiij.

¶ Cautela ad liberandum aliquē a morte.folio.xcvj.
Uotū ſicuti alie res regulr̄ dependet a volūtate ⁊ conſcientia noſtra.nu.1.fo.xcvj.

¶ Cautela.xxiiij.

¶ Cautela ad euadēdū iudeū a morte.f.eo.
Iudeoꝝ cauſe an ſm̄ ius cōe:an ꝟo ſm̄ ſuū ius moſaicū decidi debeant.nu.1.fo.eo.
Filie femine ſecundum ius cōe cum maſculis ſuccedunt:ſecus tamē de iure moſaico:quo ſtantibus maſculis filie femine non ſuccedunt.nu.2.fo.xcvj.
Iudeus ſi teſtm̄ faciat:et relinquat vxorem ſuā dominam maſſariam vſufructuariam:cū non ſit a lege moſayca deciſum: quid talia verba importet: interpretationi iudeorum ſtabitur.nu.3.fol.xcvij.
Iudei an teneātur teſtari ſm̄ ſolennitatē iuris ciuilis:nō aūt ſm̄ eoꝝ ritū.nu.4.fo.eo.
Legitimā pater in vita filio dare nō tenet: ſec⁹ tn̄ in iudeo effecto xp̄iano.nu.5.fo.e.

¶ Cautela.xcv.

¶ Cautela pro blaſphemātibus deū ⁊ ſanctos:vt euitēt penā legis puniētis blaſphemias.fo.xcvij.
Blaſphemantium deum pena eſt abſciſſio capitis.nu.1.fo.xcviij.

¶ Cautela.xxvj.

¶ Cautela ad euadēdum teſtem falſarium a pena falſi.fo.xcviij.
Delicta impunita remanere nō debent.numero.1.fo.eo.
Probationes in criminib⁹ luce meridiana clariores eſſe debent.nu.2.fo.eo.

¶ Cautela.xxvij.

¶ Cautela ad euadēdū a tortura cōfeſſum extraiudicialr̄ ſe cōmiſiſſe tale delictū f.eo.
Delictū ſi quis extraiudicialiter ſe cōmiſiſſe dicat:an talis confeſſio plene preiudicet:vel indicium ad torturam faciat.numero.1.fo.xcviij.

¶ Cautela.xxviij.

¶ Cautele pro clerico declināti iuriſditionē poteſtatis vt euitet penā ſtatuti punientis clericū declinantem.fo.xcix.
Priuilegiū fori clericis cōceſſum de iure diuino eſſe dicitur.nu.1.fo.eo.
Litigare nolle aliud eſt:⁊ aliud litigare non poſſe.nu.2.fo.eo.
Iudex eccleſiaſticus iudici laico inhibens an partem citare debeat.nu..fo.xcix.

¶ Cautela.xxix.

¶ Cautela ꝓ impetrāte priuilegiū exēptionis pro ſe et deſcendentibus ſuis ⁊c̄. ta-

le ꝑuilegiũ circa ꝑſonas ſit amplũ. fol. c.
Princeps an ſi alicui immunitatẽ ⁊ exemptionẽ pro ſe ⁊ deſcẽdẽtibus ſuis tã maſculis quã feminis cõceſſerit: talis immunitas etiam ad filias maritatas extẽdatur. nu. 1. fo. c.
Iura ſanguinis nullo ciuili iure dirimi poſſunt. nu. 2. fo. c.
Mulier innupta de agnatione ⁊ ſui patris familia dicitur. nu. 3. fo. c.
Statutum ſi diſpoſuerit: qd̓ forenſis nõ poſſit acquirere bona immobilia in ciuitate nec diſtrictu: an tali ſtatuto non obſtante: filia extra territorium maritata bona immobilia acquirere poterit. nu. 4. fo. c.

¶ Cautela. xxx.
¶ Cautela ad illaqueandũ donantẽ cauſa mortis vt non poſſit ipſam donationem reuocare. fo. c.
Donatio cauſa mortis quandocunqʒ ꝑ donantẽ ex pnia reuocari poteſt. nu. 1. fo. c.
Iuramentũ qd̓ ſine interitu ſalutis eterne ſeruari poteſt: ſeruandũ eſt. nu. 2. fo. cj.
Reuocabilia q̃ ex pnia ſunt: ſi iuramentum interueniat irreuocabilia fiũt. nu. 3. fo. cj.
Cõtractibꝰ inominatis reſpectiuis regulariter penitentia admittitur nu. 4. fo. cj.

¶ Cautela. xxxj.
¶ Cautela ad liberandũ iudicem vt non fecerit litem ſuam qñ iudicauit cõtra communem opinionem doctorũ. fo. cj.
Iudex in iudicando ſecundũ cõem opinionem iudicare debet. nu. 1. fo. cj.
Opinio cõis dicit̃: quã plures grauioreſqꝫ amplectuntur. nu. 2. fo. cj.
Iudex iudicãs ſm opinionẽ magiſtri ſui: lʒ mala ſit: non facit litẽ ſuã: niſi magiſter ſit vna vacheta. nu. 3. fo. cij.

¶ Cautela. xxxij.
¶ Cautela pro notarijs ad implendaʒ ſibi burſam. fo. cij.
Teſtator ſi relinquat alicui vſumfructũ alicuius fundi: ⁊ poſtea in bonis ſuis aliũ herdẽ ſuũ pleno iure faciat: ipſe heres cõcurrit ad ipſum vſumfructũ legatum vna cũ legatario: ⁊ ſic dimidiã habebit. nu. 2. fo. cij.
Uerbũ pleno iure i diſpõne poſitũ importat nõ ſolũ dñiũ: verũ et vſufructũ. n. 2. f. cij.
Dictio alius alia aliud de natura ſua includit diuerſa a ſpecificatis. nu. 3. fol. cij.
Mortis omne genus potius pati debemus qꝫ mortaliter peccare. nu. 4. fo. ciij.

¶ Cautela. xxxiij.
¶ Cautela ad faciendũ qd̓ donatio valeat licet nõ fuerit inſinuata. fo. ciij.
Donatio excedens ſummã quingentorum aureorum ſi non inſinuat: ipſo iure nulla eſt. nu. 1. fo. ciij.
Uerba enunciatiua benemeritorũ in donatione poſita quid operẽtur. nu. 2. fo. eod.

¶ Cautela. xxxiiij.
¶ Cautela ad emendandum libellũ etiam poſt litem conteſtatam. fo. ciiij.
Libellus poſt litẽ cõteſtatam minime emendari poteſt. nu. 1. fo. eo.

¶ Cautela. xxxv.
¶ Cautela ad grauãdum filiũ qd̓ nõ poſſit aliqd alienare etiã ꝑ ſua legitima. fo. eo.
Dilatio etiã fauorabilis vel legitima reijcitur: ⁊ in dubio dilatio appoſita in prohibitione alienatiõis legitime in filii fauore appoſita cenſetur: nõ autem ad grauamen. nu. 1. fo. ciiij.
Amicus melior quem habet filius: eſt ipſe pater. nu. 2. fo. eo.

¶ Cautela. xxxvj.
¶ Cautela qd̓ quis nõ teneatur de damno dato per incendium in domo ortum: et neſcitur quomodo. fo. cv.
Incendium ſi in domo oriri ꝯtingat: ⁊ ignoretur vnde ortum habuerit: an de damno dato per ipſum incendium dominus domus teneatur. nu. 1. fo. eo.
Actione legis aquili. venit culpa leuiſſima quando talis culpa cõmittitur faciẽdo non autem omittendo ſeu negligendo. nu. 2. fo. cv.
Incendium ſi in hoſpitiũ contingat: ⁊ ignoretur an a familia hoſpitis: vel a viatoribus ortũ habuerit: hoſpes propter incertitudinem non tenetur. nu. 3. fo. cv.

¶ Cautela. xxxvij.
¶ Cautela ad inſtruendum filium quibus verbis debeat vti: quando vult renuntiare hereditati paterne: et acceptare emphiteoſim vel feudum acquiſitum ꝑ ſe et filijs ſuis. fo. cv.
Feudorum ⁊ rerum emphiteoticarum acquiſitiones a cõiter accidentibus altero de quatuor modis accipiuntur. nu. 1. fo. cv.
Dictio heredibꝰ qñõ exponat̃. nu. 2. fol. cvj.

Digitized by Google

Quictationē generalē ſi frater fratri fecerit de omni eo et toto qđ in hereditate pa-terna petere poſſet: an propter hoc pro-hibebitur petere partē ſuam feudorum: ⁊ rerū emphiteoticarum.nu.3.fo.cvj.

¶ Cautela.xxxviij.

¶ Cautela ad faciendum ꝙ currat preſcri-ptio cum malafide.fo.cvj.

Preſcriptio aliqua ſiue.xxx.ſeu.xl.annorū de iure canonico non currit.nu.1.fo.cvj.

Statutū an valeat: ꝙ qui non petierit cre-ditum ſuum infra tale tempus: puta in fra decenniū amplius petere non poſſit. nu.2.fo.cvj.

Fides mala defuncti taliter heredi nocet: ꝙ nunꝗ etiam ex perſona ſua preſcribe re poſſet.nu.3.fo.cvj.

Fides mala eſſe non poteſt: vbicunq; vtri-uſq; partis ꝯſenſus fuerit.nu.4.fol.cvij.

Pene de iure canonico peti pñt.nu.5.fo.eo.

¶ Cautela.xxxix.

¶ Cautela vt dicens alicui verba iniurioſa euitet actionem iniuriarum.fo.cvij.

Actione iniuriarum agi poteſt cōtra illum qui alicui iniuriatꝰ eſt: quia iniuria tri-pliciter fit; ſcʒ verbo: re: ⁊ libello. nume-ro.1.fo.eo.

¶ Cautela.xl.

¶ Cautela ad faciendum ꝙ aliquis ſit ido neus teſtis in cauſa ex qua reſultet ſibi commodum.fo.cvij.

Teſtis deponens in cauſa: ex qua ſibi com-modū reſultaret: nō tenet.nu.1.fo.cvij.

¶ Cautela.xlj.

¶ Cautela pro patre ad relinquendum fi-lio ſpurio.fo.cviij.

Statutis diſponi nō pōt: ꝙ pater filio ſuo ſpurio aliqđ relinq̄re poſſit.n.1.fol.cviij.

Contractus celebratus inter patrē et filiū titulo oneroſo an valeat.nu.2.fo.eo.

Confeſſio emanata inter perſonas prohibi tas actū facere ſuſpecta eſt.nu.3.fo.eo.

Confiteat̄ ſi pater in teſtamēto ſe habuiſſe et recepiſſe centū a filio ſuo ſpurio: quo caſu talis confeſſio valeat.nu.4.fo.eod.

Confeſſio mariti ꝙ emerit fundū de vxoris pecunia quo caſu valeat.nu.5.fo.eo.

Confeſſio facta per patrē: ꝙ habuerit pecu niā a filijs ſuis: ꝗ caſu valeat.nu.6.f.eo.

¶ Cautela.xlij.

¶ Cautela ad interrogandū teſteʒ de rōne ſui dicti: ⁊ ꝙ ad talē interrogationē ipſe teſtis non aduertat.fo.cviij.

Teſtis dictum nihil valet: niſi ſui dicti ratio nē cōcludentē aſſignauerit.nu.1.fo.eo.

Statuto vel a principe ſi alicui poteſtas da ta fuerit: ꝙ de iure ⁊ de facto: ⁊ abſq; ſo-lēnitate aliqua ꝓcedere poſſet: an teſti-bus nō reddentibus rōnem dicti ſui: vel etiā malā credere teneatur.nu.2.fo.cix.

Teſtis verboſus eſſe non debet.nu.3.fol.eo.

¶ Cautela.xliij.

¶ Cautela pro illo qui ꝓmiſit factū alienū ſub pena ſi illud non poteſt adimplere: vt euitet penam.fo.cix.

Promiſſio facti alieni licet teneat: qñ pena interuenit: ex quo factū promittit̄: qđ in ꝓmittentis ptāte non cōſiſtit: ꝓmittens faciendo id qđ poteſt: penā promiſſam euitare poteſt.nu.1.fo.eo.

Pena difficultas excuſat.nu.2.fo.eo.

Factum alienū ſub pena: qñ quis ꝓmiſerit pena non cōmittit̄: ſi promiſſor quātum in eo fuerit, fecerit.nu.3.fo.eo.

¶ Cautela.xliiij.

¶ Cautela vt prelatus non perdat ſua be-neficia ꝓpter homicidiū cōmiſſum.f.cix.

Beneficia ſua perdit prelatus: qui homici-dium committit.nu.1.fo.cx.

Beneficiorum priuatio an ipſo iure fiat: vel ſententia requiratur.nu.2.fo.eo.

Papa cum homicida voluntario an diſpē-ſare poſſit: cū de iure diuino prohibitum ſit.nu.3.fo.eo.

Regularitas omnis de iure diuino: nō aūt poſitiuo introducta eſt.nu.4.fo.eo.

Membri mutilatio ad irregularitatem cō-trahendam cum homicidio a pari ꝓce-dunt.nu.5.fo.eo.

¶ Cautela.xlv.

¶ Cautela vt teneat impetratio eccleſie pa tronate: licet de iure patronatus laicorꝫ non ſit facta mentio.fo.cx.

Iuris patronatibus laicorū romanus pon tifex literis ſuis nullo pacto preiudicare intendit.nu.1.fo.cx.

Impetratio eſt ipſo iure nulla: ſi quiſpiam a papa impetraret aliquā eccleſiam de iurepatronatus laicorum expreſſe men-tione non facta.nu.2.fo.cxj.

Beneficiū ſi eṗs ꝯferat infra tṗs patroni: et patronus infra tṗs iuris aliquē nō pre-

Digitized by Google

ſentet:⁊ alius poſtea illud beneficium a papa impetret:cū clauſula:ſi non fuerit alteri ius q̄ſitū:q̄s potior erit.nu.3.f.cxj.

Beneficij collatio p ordinariū infra mēſem datū ſi facta fuerit:talis collatio valet:ſi ipſe expectās nō acceptauerit.nu.4.f.c.

Data prim⁹ ſi nūq̄ acceptauerit:puiſio ſecūdo facta infra mēſem valet.nu.5.f.co.

Patronus clericus licet in preſentando accumulare nō poſſit:tñ ſcd̄a p̄ſentatio ab eo facta de facto recōualeſcit etiā eo inuito:ſi primus ab eo preſentat⁹ ceſſerit.nu.6.fe.co.

¶ Cautela.xlvj.

¶ Cautela pro iudice ad obuiandum calumnijs petentiū dilationes animo differendi iudicium.fo.cxj.

Dilatio ad pducendū ſuos teſtes abſentes per iudicē concedi debet.nu.1.fo.cxij.

Teſtē quottieſcunq̄ aliquis in iudicio pducit:tenet ei expenſas facere:⁊ oia neceſſaria ſubminiſtrare.nu.2.fo.co.

¶ Cautela.xlvij.

¶ Cautele p iudice ad euitandū penā ſtatuti.qñ infra tp̄s limitatū non pōt determinare cauſam.fo.cxij.

Sententia iſta an valeat:condēno vel abſoluo:prout quiſq̄ ex actis eſt cōdemnādus vel abſoluendus.nu.1.fo.co.

¶ Cautela.xlviij.

¶ Cautela vt prim⁹ emptor preferat ſcd̄o qñ ſcd̄o res prius fuit tradita.fo.cxij.

Uendat ſi quiſpiam rem vni:⁊ poſtea ipſam vendit alteri:⁊ prius ſibi tradat:ſecund⁹ emptor ipſius traditiōis vigore emptori primo prefertur.nu.1.fo.co.

Uendat ſi quiſpiā rem alicui:⁊ ei cum iuramento promitteret alteri non vendere:tñ ſi poſtea eam venderet:⁊ traderet ſecundus emptor non obſtante iuramēto:primo preferetur.nu.2.fo.co.

Conſtitutū precarij a conſtituto ſimplici in quo differat.nu.3.fo.cxiij.

Hypotheca tantam vim habet: q̄ dominij tranſlationē impedit.nu.4.fo.co.

¶ Cautela.xlix.

¶ Cautela pro poteſtatibus terrarū:vt non teneātur pro delicto ſue familie.fo.cod.

Poteſtates terrarū in delictis an pro familia teneantur.nu.1.fo.co.

Epiſcopus tenet pro delicto ſui vicarij : vel alterius officialis delinquētis in officio ſibi cōmiſſo : niſi ſtatim q̄d ſciuerit:eius delictum purgauerit.nu.2.fo.co.

¶ Cautela quinquageſima.

¶ Cautela contra ſtatutū diſponens q̄ inſtrumentū poſt tātū tempus nō exequatur.fo.cxiij.

Judicis alie partes non ſunt:niſi nocentem condemnare.nu.1.fo.co.

¶ Cautela quinquageſimaprima.

¶ Cautela ad liberandū tutorē ſeu adminiſtratorem a dolo futuro.fo.cxiij.

Tutorē ſi aliquis filijs relinquat:ſeu bonis ſuis adminiſtratorē:⁊ ei leget liberationem a reddenda adminiſtrationis ratione:per tale liberationis legatū ſcrupuloſa inquiſitio remiſſa intelligit.nu.1.fo.c.

Dol⁹ futur⁹ nullo mō remitti pōt.nu.1.f.co.

Dolus de preterito bene remitti poteſt.nu.3.fo.eodem.

¶ Cautela.lij.

¶ Cautela ad inſtruendū volentē probare communem vſum loquēdi:ne faciat actū nullum.fo.cxiiij.

Loquendi communis vſus in omni materia:ſiue fauorabili:ſiue odioſa:ſiue penali prefertur.nu.1.fo.co.

Nepotis appellatione an fili⁹ filij ſm cōem vſum loquēdi intelligat.nu.2.fo.cxv.

Beſtiaꝝ appellatione q̄d veniat.nu.3.fo.co.

Materia in ſtatutaria quomodo probatio fienda eſt.nu.4.fo.co.

Sermo ois q̄ vulgi aurib⁹ non cōſonat penitus extraneus dr̄.nu.5.fo.cxv.

¶ Cautela.liij.

¶ Cautele pro iudicibus ſecularibus contra proponentes exceptiones remittendas ad iudicem eccleſiaſticū.fo.cxv.

Judicium ſi coram ſeculari iudice pendeat:⁊ alicuius queſtionis ſpiritualis cognitio incidat:talis cognitio ad eccleſiaſticum ſpectat.nu.1.fo.co.

Judex ſecularis ſententiā iudicis eccleſiaſtici exequi non tenet:qñ videt eā nullā: ſeu iniquā.nu.2.fo.co.

Litis pendentiā moroſus allegare non pōt.nu.2.fo.cxvj.

¶ Cautela.liiij.

¶ Cautela ad licite acquirendum vnā rem abſq̄ aliqua ſolutione precij.fo.cxvj.

Fructus cuiuſdā tacite cōpenſationis iure

Digitized by Google

quo caſu in forte cōputent.nu.1.fo.cxvj.

¶ Cautela.lv.

¶ Cautela ad obuiandū q̄ debitores non valeant impetrare ſaluum conductum dilatorium ſolutionis.fo.cxvj.

Mora modici temporis magnū dānū afferre non ſolet.nu.1.fo.eo.

Saluus conductus alicui conceſſus q̄ nō poſſit moleſtari nec in rebus:nec in perſona:ad debitum iuratum non extenditur.nu.2.fo.eo.

Actui iurato non ſolum princeps:verū etiā ſummus pontifex nunq̄ per aliquē actū ſuum derogare intelligit.nu.3.fo.eo.

Papa faciens conſtitutionē cū clauſula nō obſtante:nō intendit velle derogare ſeu tollere conſtitutionē:ſeu actum iuratū:nu.4.fo.eo.

Papa ſeu Imperator caſſans ꝯſuetudines vel ſtatuta:nunq̄ conſuetudines vel ſtatuta iurata velle caſſare,intelligitur.nume.5.fo.eo.

Principes ſeculares ſuper iuramēto diſponere non poſſunt.nu.6.fo.eo.

Papa niſi ex magna cā ſup iuramēto diſpēſare nequit.nu.7.fo.cxvj.et.cxvij.

Statutū cogēs agnatos litigātes ad compromittendū non habet locū:nec pcedit vbi actor promiſſiōis iurate vigore ipm reum conueniret.nu.8.fo.cxvij.

¶ Cautela.lvj.

¶ Cautela vt prime litere preualeant ſecūdis primo preſentatis cū citatione ſubſecuta.fo.cxvij.

Reſcriptum ſecundum impetrans ad lites non faciens mentionem de primo: an et quo caſu obtineat: ita vt eius impetratio valeat.nu.1.fo.eo.

Citetur ſi quiſpiā corā iudice alias ſuo qui ope exceptionis declinari poterat: an ſi cōtumax fuerit declinatorias etiā ante litē ꝯteſtatā opponere poterit. nu.2.f.eo.

Notorium ab declinandi onere nō releuat. nu.3.fo.eo.

¶ Cautela.lvij.

¶ Cautela vt a muto poſſit haberi cōfeſſio criminis.fo.cxviij.

Probatio per ſe ſola quando non eſt vehemens non ſufficit ad probationem : nec ad torturam.nu.1.fo.cxviij.

Indignū nimis eſt: vt qd quiſq̄ ſua voce dilucide proteſtatus fuerit:id amplius retractare poſſit.nu.2.fo.eo.

Mutus qui loqui non pōt ſcriptura ppria ſe obligare valet.nu.3.fo.eo.

¶ Cautela.lviij.

¶ Cautela pro illo q̄ edificauit ſpreta nunciatione:vt cōtra ipm non competat interdictum demolitorium fo.cxviij.

Opus nouū ſi nuncietur:et nunciatus tali renunciatione non obſtante in opere procedat:oē id qd edificauit ſuis ſumptibus demoliri debet.nu.1.fo.eo.

Lite ꝯteſtata iudex q̄ ſup meritis cauſe cognoſcere cepit ſup toto:nō aūt ſup attentato pronunciare debet.nu.2.fo.eod.

Appellatione pendēte ſi litē ꝯteſtat⁹ fuerim et a pricipio nō petierim innouata retractari attamē qñcunq̄ velim:petere poſſum:et reuocari debent.nu.3.fo.eo.

Retractatio attentatorū iudicis offō mercenario expedit:in quo nec libellus:nec litis ꝯteſtatio requirit.nu.4.fo.cxix.

Appellationē inter iudicialem et extraiudicialem que differentia ſit.nu.5.fo.eo.

Operis noui nunciatio appellationi.extra iudicialibus equiparari dz.nu.6.fo.eo.

¶ Cautela.lix.

¶ Cautela pro fratre ad impediendum fratrem vt non poſſit aliquid alienare de re communi.fo.cxix.

Rem cōem cum aliquo ſi quiſpiā habuerit: portionē ſuā pro indiuiſo : ignorante et inuito ſocio alienare pōt.nu.1.fo.eo.

Iudicijs vniuerſalibus:vt eſt iudiciū famil. her.per ſolam citationē res litigioſe efficiuntur.nu.2.fo.eo.

¶ Cautela.lx.

¶ Cautela ad inſtruendum facientē interponere decretum in alienatione rei minoris.fo.cxix.

Alienatione rei immobilis minoris ſi decretum iudicis non interuenerit:et cauſe cognitio preceſſerit:tale decretum eſt nullum.nu.1.fo.eo.

Decretū iudicis interpoſitum in ꝯtu minoris nō valet:tanq̄ interpoſitū ſine cauſe cognitione:qñ iudex ad interponēdū vocatus ſtatim interpoſuerit.nu.2.fo.eod.

Notari⁹ ſi in inſtrō alienatiōis rei eccl'iaſtice aſſerat neceſſitatē vel vtilitatē ſubeſſe: de ipa neceſſitate vel vtilitate ipius no

Digitized by Google